UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 15 06 10 03 021 3

BINDING SECT. OCT 19 1966

~~DR~~
~~436~~
~~T7~~
v.5

~~Fraschery, Ch~~ ~~Samy bey~~
~~Kāmūs elā'lām~~

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

D
9
S36
1889
v.5
c.1
ROBA

Digitized by the Internet Archive
in 2010 with funding from
University of Toronto

http://www.archive.org/details/kmsellmemse05emse

Fraschery, Ch. Samy bey, 1850-1904

قاموس الاعلام

Kāmūs el-'alām

تاريخ وجغرافيا لغاتى وتعبير اصحاله كافهٔ اسماء خاصه‌يى جامعدر

(تاريخه متعلق : كافهٔ اقوام واملهٔ انبيا، خلفا، صحابه، تابعين، رجال حديث، ملوك، امرا، وزرا، حكام، حكما، علما، فقها، اوليا، مشايخ، ادبا، شعرا، اطبا، مورخين، سياحين، اصحاب هنر، اشخاص موهومهٔ اساطير و الحاصل شرق وغربه وازمنهٔ قديمه وجديده‌يه عائد كافهٔ مشاهيرك اسملرينى، ترجمهٔ حاللرينى وآثار وتأليفاتنك تعريفنى ؛ جغرافيايه متعلق: كرهٔ ارضك منقسم بولنديغى قطعات وممالك ودولك، دكيزلر، بوغازلر، آطهلر، طاغلر، نهرلر، كولر ايله اووه‌لرك، كرك اسكى كرك يكى قصبه‌لرله بيوجك قريه‌لرك اسملرينى، موقعلرينى، طول وعرضلرينى احوال تاريخيه وطبيعيه‌لرينى، هاليلرينك، مقداريني، باشليجه محصولات واخراجاتلرينى والحاصل تفصيلات ممكنه‌يى شامل وحروف هجا صره‌سيله مرتبدر.)

محررى : ش. سامى صاحب وطابعى : مهران

DICTIONNAIRE UNIVERSEL D'HISTOIRE ET DE GÉOGRAPHIE

PAR

CH. SAMY-BEY FRASCHERY

EDITEUR MIHRAN

TOME CINQUIÈME

CONSTANTINOPLE
Imprimerie MIHRAN — Rue de la S. Porte N 7.
1896

بشنجى جلد

معارف نظارت جليله‌سى طرفندن تقدير وتحسين اولنه‌رق طبع اولنمشدر.

استانبول
(مهران) مطبعه‌سى — باب عالى جاده‌سنده نومرو ٧
١٣١٤

DR
436
F7
v.5

مهران مطبعه‌سی
باب عالی جاده‌سنده نومرو ۷
MIHRAN Imprimeur

1083130

قاموس الاعلام

تاريخ وجغرافيا لغاتى وتعبير اصحاله كافهٔ اسماء خاصه‌يى

(باب العين — فصل الميم الخ .)

عماد { (ميرـ) اعاظم خطاطيندن وسادات حسينيه‌دن اولوب، قزوينليدر. وطننده عيسای رنك نكاردن وملك ديليدن تلمذ ايتدكدن صكره، تبريزه عزيمتله، ملا محمد حسينيدن و پاشاه اصفهانيدن مشق آلمش، وعلى واضع ايله ميرعلى كاتب و قبلة الكتاب كبى مشاهير خطاطينك آثارينى تتبع ايده‌رك، استعداد طبيعيسى وكثرت توغلى قوتيله جله‌سنه تفوق ايتمشدى. تبريزدن روم جهتنه وبعده هرات وخراسانه سياحت ايدوب، غزنينه عودت، و ١٠٠٨ تاريخنده اصفهانه انتقال ايتمش؛ واوراده ملوك صفويه‌نك التفات واحسانلرينه نائل اولمش ايدى. كنديسى شيعيلك وسنيلك نامليله بين الاسلام وقوع اولان اختلافك رفعى فكرومسلكنده بولنمغله، خصوصاسى كنديسنه شاه عباس يانده سعايت ايتدكلرندن، وذ تاً شاه عباس على رضاى عباسيه زياده حرمت ايتمكله، صاحب ترجمه قيصقا. نوب، شاه مشارالیه حقنده سردجه بعض اشعار سويلش اولديغندن، ١٠٢٤ تاريخنده، احباسندن برينك ضبطنه كيدركن، بعض اوباش يديله قتل اولنمشدر. وفاتنده ٦٣ ياشنده ايدى. استانبولده شهيد على پاشا كتبخانه‌سنده صاحب ترجمه‌نك خطيله محرر مولانا جامينك بر «تحفة الاحرار»ى موجوددر. طبيعت شعريه‌سى دخى وار ايدى.

عمادالدوله { (ابوالحسن على بن بويه) آل بويه دولتنك مؤسسى وبرنجى حكمدارى اولوب، بويه اسمنده ديلى برباالقبينك اوج اوغلندن بيوكيدر. ديكر ايكيسى ركن الدوله حسن ومعزالدوله احمددر. صاحب ترجمه برادرلريله برابر مرداويجك خدمتنده بولنوب، كرخ حكومتنه تعيين اولنمشيدى. مرداويجك اصفهانده قتلى وقوعنده صاحب ترجمه عراق وفارس وديلى ضبط ايله، ٣٢١ تاريخنده اعلان سلطنت ايدوب، عمادالدوله لقبيله تلقب ايتمش؛ و ١٧ سنه‌به قريب مدت سلطنت سوردكدن صكره، ٣٣٨ ده شيرازده وفات ايتمشدر. اولادى اولمديغندن، وفاتنده برادرى ركن الدوله حسنله بالاتفاق بونك اوغلى عضدالدوله‌يى شيراز تختنده براقمش؛ وبرادرلرى بغداده ميرالامرالق واصفهانده واليلك ايتمشلردر. عمادالدوله‌نك وفاتنده سنى ٥٧ ايدى.

عمادالدين { (ملك عزيزـ و ملك صالحـ) [« عزيز » و « صالح » ماده‌لرينه مراجعت بيوريله.]

عمادالدين { فرس شعراسندن اوج ذاتك اسميدر:

برنجيسى (خواف) ، تابع (زورن) قصبه‌سندن اولوب، شاه شجرك معاصرى وطغانشاهك مداحى ايدى. ٧٩١ تاريخنده وفات ايتمشدر. شو بر ايكى بيت جله‌ء اشعارندندر:

شكفته چون كل نوروز روز عيد آن ماه
ببنده خانه خرامد با مداد بيكاه
زجاى جسته وسويش دويده برپايش
چه بو سهاكه زدم لا اله الا الله

— ايكنجيسى غزنينلى اولوب، بعضلرك ظنجنه حكيم سنائى معاصرلرندن مخنارينك اوغلى، وديكرلرك اعتقادنجه عمادىء شهريارينك عينيدر. شو رباعى اونكدر:

چون چهره کشود صبح کافور عذار
شد نوش لبم زخواب نوشین بیدار
گفتم که بیار بوسه گفتا که بگیر
گفتم که بگیر باده گفتا که بیار

— اوچنجیسی طوس ساداتندن اولوب، مخلصی موسوبدر. شویت اونکدر:

یار گفت ازغیر ما پوشان نظر گفتم بچشم
وآنکهی دزدیده درما می نگر گفتم بچشم

— هندستان شعراسندن دخی برعمادالدین اولوب، «کلسته» عنوانیله براثرك صاحبیدر. ۱۰۷۵ ده وفات ایتمشدر.

عمادالدین بن المشطوب

[«ابن المشطوب» ماده‌سنه مراجعت بیوربله.]

عمادالدین بن یونس

(ابو حامد محمد) مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن اولوب، فقه واصول وخلافده زمانك فریدی ایدی. اقطار بعیده‌دن درسنه طلبه کلوب، بونلر میانده برچوق مشاهیر یتشمشدر. اربلده دنیایه کلوب، پدرندن تحصیل ایتدکدن صکره، بغداده عزیمتله، مدرسهٔ نظامیه‌ده اکمال تحصیل ایتمش؛ وبعده، موصله عودتله، برقاچ مدرسه‌ده تدریسله وتألیف کتبله اشتغال ایدرك، «المحیط» عنوانیله بیوك ومکمل برکتاب وسائر برخیلی آثار یازمش؛ وغزالینك «وجیز» نی شرح ایتمش ایدی. نورالدین آرسلانشاهك زمانده قدر واعتباری زیاده اولوب، مشارالیه طرفندن مکرراً سفارتله بغداده کوندرلمش؛ وحضور خلیفه‌ده مباحثه ایتمشدی. بر آره‌لق موصله قاضی اولمش؛ وحاکم مشارالیهك وفاتندن صکره دخی اوغلی ملك قاهر مسعودك عندنده قدر واعتباری زیاده بولنمشدر. ۶۰۸ تاریخنده موصله‌ده وفات ایتمشدر. عائله‌سی افرادندن دها برقاچ مشاهیر یتشمشدر.

عمادالدین دنیسری

(ابو عبدالله محمد بن القاضی الخطیب تقی‌الدین عباس) مشاهیر اطبای اسلامدن وفقهاء شافعیه‌وادبا وشعرادن اولوب، ۶۰۵ تاریخنده دنیسر قصبه‌سنده طوغمش؛ وفنون طبیه ایله علوم شرعیه وادبیه‌یی بعدالتحصیل، دیار مصره سیاحت، وبعده شامه عودتله، دمشقده بعض ملوکك خدمتنده و (بیمارستان کبیر نوری) طبابتنده بولنمشدر. ابن ابی اصیبعه «طبقات الاطبا» سنده بوذاتله ۶۶۷ ده دمشقده کوریشدیکنی بیانله، وفرت ذکاسنی، حسن اخلاقنی وهرعلمده‌کی مهارت ومعلوماتنی مدح ایدیور. «المقالة المرشدة فی درج الادویة المفردة»، «کتاب نظم الترياق الفاروق»، «کتاب فی المترودیطوس»، «کتاب فی تقدمة المعرفة لاقراط» و «ارجوزة» عنوانلریله بش کتابی ومرتب دیوان اشعاری واردر. شو برایکی بیت اونکدر:

بالله یا قارئا شعری وسامعه
اسبل علیه رداء الحلم والکرم
واستر بفضلك ما تلقاه من زلل
فان علمی قد اثری من العدم

عمادالدین زنکی

(ابن آقسنقر) موصل وحلبده حکومت سورن اتابکان دولتنك مؤسسی وبرنجی حکمداری اولوب، عن اصل دولت سلجوقیه امراسندن اولدیغی حالده، ۵۲۱ تاریخنده سلطان محمود بن محمد بن ملکشاه سلجوقی طرفندن بغداد وموصل حکومتنه تعیین اولنمش؛ وبرمدت صکره حلبی دخی ضبط ایتمش ایدی. ۵۲۴ ده دمشق قرینده اهل صلیبله محاربه ایدوب، غالب کلدیکی کبی، ۵۲۸ ده دخی رها یعنی اورفه‌یی بونلرك الندن تخلیص، و ۵۳۴ ده دیاربکری دخی ضبط ایتمش؛ وبووجهله اکتساب قوت ایدوب، قلمروی دائره‌سنی توسیع ایتمکله، ۱۹ سنه مستقل برحالده حکومت سوردکدن صکره، ۵۴۰ تاریخنده جعبرقلعه‌سنی محاصره ایله مشغول ایکن وفات ایلمشدر. کندیسندن صکره ملکی ایکی به تقسیم اولنه‌رق، بیوك اوغلی نورالدین محمود حلبی وبعده دمشقی پایتخت اتخاذ ایتمش؛ و ایکنجی اوغلی سیف الدین غازی دیاربکر وموصلده حکومت سوروب، وفاتنده برادری قطب الدین مودود خلفی اولمشدر. دمشق وحلبده‌کی حکومت چوق سورمیوب، منقرض اولمش ایسه‌ده، موصلده‌کی شعبه مغولرك خروجنه‌دك دوام ایتمشدر.

عمادالدین کاتب

(ابو عبدالله محمد بن صفی الدین ابی الفرج محمد الاصبهانی) اعاظم علما وادبای اسلامدن وفقهاء شافعیه‌دن اولوب، ۵۱۹ تاریخنده اصفهانده طوغمش؛ وکوچك یاشده ایکن بغداده انتقال ایدرك، مشهور مدرسهٔ نظامیه‌ده فقه وحدیث وعلوم ادبیه‌یی تحصیل

ایتدکدن صکره، وزیر عون‌الدین یحیی بن هبیره‌یه انتسابله، بصره وبعده واسط ناظرلغنه تعیین اولنمش؛ ووزیر مشارالیهك وفاتنده حامیسز قالوب، پریشان حال اولمغله. ٥٦٢ تاریخنده دمشق شامه کیده‌رك، اورادہ حکم سورمکده اولان ملك عادل نورالدین محمودبن عمادالدین زنکینك متولی امورى قاضی کمال‌الدین ابوالفضل بن الشهر زورى ایله وامیر کبیر نجم‌الدین ایوبله کسب معارفه ایتمش؛ وقاضی مشارالیه علم وفضلی تقدیر ایتدیکی کبی، صلاح الدین ایوبینك پدرى اولان امیر مشارالیه دخی تکریمنده صاحب ترجمه‌نك عمی عزیزى طانیمش اولدیغندن، بونلرك فوق‌العاده التفات ومعاونتلرینه مظهر اولمش؛ وقاضی مشارالیهك توصیه وتقدیمیله، ملك عادلك منشیسی اولوب، عربی وفارسی انشاده آز زمان ظرفنده کسب ممارسه واشتهار ایتمش ایدی. بوآره‌ده امیر کبیرك اوغلی صلاح‌لدین ایوبی ایله بینلرنده بیوك برمحبت ومخالصت حاصل اولمشدی. ملك عادلك عندنده قدرى کوندن کونه برتر اولوب، محرم اسرارى اولمش؛ وخلیفه مستنجدك زمانلرنده سفارت مخصوصه ایله بغداده اعزام اولنه‌رق، عودتنده کندی اسمنه اضافتله مدرسهٔ عماد تسمیه اولنان مدرسه‌نك مدرسلکی دخی عهده‌سنه تفویض اولنمش؛ و ٥٦٨ تاریخنده اشراف دیوانه یعنی مجلس خاصه داخل اولمش ایدی. ملك عادلك وفاتنه‌دك بووجهله دولت واعتباردہ بولنوب، اوغلی ملك صالح تخت نشین اولنجه، خصما ورقباسی بونك صباوتندن استفاده ایله، علیهنده تزویراته باشلادقلرندن، عمادالدین نائل اولدیغی جاه ودولتی ترکله، بغداده عزیمت ایتمش ایسه‌ده، موصله وصولنده آغر واوزون برخسته‌لغه دوچار اولمغله، اورادہ اقامت ایتمکده ایکن، مصرده دولته نائل اولمش اولان سلطان صلاح‌الدین ایوبینك شامی استیلاسیله کلدیکنی خبر آلمغله، ٥٧٠ تاریخنده اوطرفه عودت ایدوب، برخیلی وقت سلطان مشار الیهك مسافر خاصی اولەرق، سفرلرنده معیتنده بولنمش؛ وبعده وزیر ومعتمدی ومشاور خاصی اولوب، سلطان مشارالیهك وفاتنه‌دك بوحالده قالدقدن صکره، مشارالیهك وفاتنده ینه حامیسز قالمش؛ وکرشهٔ انزوایه چکیلوب، تألیفاتله مشغول اولدیغی حالده، ٥٩٧ تاریخنده دمشقده وفات ایده‌رك، مقابر صوفیه‌ده دفن اولنمشدر. ساده‌جه کاتب اصفهانی وابن اخی العزیز دیمکله دخی معروفدر. صلاح الدین ایوبی وسائر اکابر زمانی حقنده برچوق قصاید ومدایحی وآنف‌الذکر قاضی فاضل ایله برچوق مکاتبات بلیغه وملاطفات نکته آمیزی واردر. درت جلد اوزره مرتب دیوان اشعاری ومفرداتی حاوی بردیوانیله دیوان مراسلاتی یعنی مجموعهٔ منشاتی مرتبدر. بوندن ماعدا بروجه آتی پك قیمتدار وبافع تألیفاتی واردر: «خریدة القصر وجریدة العصر» که ثعالبینك «یتیمة الدهر» ینك ذیلنك ذیلی اولوب، ٥٠٠ تاریخندن ٥٧٢ تاریخنه‌دك ظهور ایدن شعرانك تراجم احوالی وبعض اشعارینی حاوی واون جلددن مرکبدر؛ «البرق الشامی» که کندی ترجمهٔ حالی وملك عادل نورالدین محمود ایله صلاح الدین ایوبینك احوالنی وبونك فتوحاتنی حاکی اولوب، یدی جلددن مرکبدر؛ «کتاب الفتح القدسی فی الفتح القدسی» که صلاح‌الدین ایوبینك قدس اهل صلیبیك النه‌دن صورت ضبطنی مبین اولوب، ایکی جلد اوزره‌در؛ «کتاب السیل علی الذیل» که مذکور «خریدة القصر» ینك ذیلیدر؛ «کتاب نصرة الفترة ومصرة لقطرة فی اخبار الدولة السلجوقیة» که ملوك سلجوقیه‌نك مکمل تاریخیدر. صاحب ترجمه ایله قاضی فاضلك وفرت ذکا وبهرهٔ ادبیلرینه دلالت ایتمك اوزره، شو فقره‌نك ایرادی کافیدر: عماد اسب سوار کیتمکده اولان قاضی فاضله: «سرفلا کبابك الفرس» دیوب، قاضی فاضل بداهةً «دام علاالعماد» دیه جواب ویرمش، که بو جمله‌لرك ایکیسی‌ده یوقاریدن وآشاغیدن قرائت اولنور. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندن اولوب، وفاتندن اول خسته ایکن زیارتنه کیدنلردن برینه خطاباً سویلمشدر:

انا ضیف بربعکم این این المضیف
انکرتنی معارفی مات من کنت اعرف

عمادالملك {[«عمادشاه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عماد زوزنی {ایران مشاهیر شعراسندن اولوب، امام غزالینك معاصرلرندندر. امام مشارالیهك اشارتیله ترك آلایش دنیا ایدوب، طریق زهد وتصوفه سلوك ایتمش اولدیغی مسموعدر. امامك مجلسنه دخولی استیذان

معرضنده سویلمش اولدیغی شو رباعی جمله اشعارندندر:

خردرا دوش میگفتم که این کهنه جهان آرزی
شلا از غوغای شیطان وز سویدای هوا نالی
خرد یکفتا عجب دارم که میدانی ومیپرسی
بعهد علم غزالی بعهد علم غزالی

عماد شاه {(فتح الله —) دکنده دولت عماد شاهینك مؤسسی اولوب، عن اصل بر عجمی لمذهب اولدیغی حالده، برار حاکمی خان جهانك الینه اسیر دوشوب، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ و محمد شاه بهمنینك خدمتنه کیروب، خواجه محمود کاملك دلالتیله عمادالملك عنوانیله برار والی و قوماندانی اولمشیدی. محمود شاه بهمنینك جلوسنده وزارته تعیین اولنوب، بعده نظردن دوشمکله، ۸۹۰ تاریخنده برارة چکیلوب، اعلان استقلال ایدرك، (الیچپور)ی پایتخت اتخاذ ایتمشدی. ۹۱۹ ده وفات ایدوب، اوغلی علاءالدین عماد شاه خانی اولمشدر. بعده بونك اوغلی دریا عماد شاه واوندن صکره برهان عماد شاه حکومت سوروب، بونك وزیری طفیل خان حکومتی ضبط ایتمش؛ و ۹۷۶ ده دولت عماد شاهی منقرض اولمشدر.

عماد فقیه {(خواجه —) ایران مشاهیر شعراسندن وعلما ومشایخدن اولوب، کرمانلیدر. وطننده خانقاهی وخیلی سیدانی وار ایدی. آل مظفردن شاه شجاعك زمانده یاشایوب، خواجه حافظ شیرازینك معاصرلرندندر. «محبت نامه» و «محنت نامه» عنوانلریله ایکی منظومه سی وسائر مثنویاتی وروایته کوره اون ایکی بیك بیته بالغ اشعاری واردر. ۷۷۳ ده وفات ایدوب، خانقاهی حظیره سنده مدفوندر. شو بیت جمله اشعار عارفانه سندندر:

کردر جهان دلی زتو خرم نمیشود
باری چنان مکن که شود خاطری حزین

عماد کاتب وعماد کرمانی {[«عمادالدین کاتب» و «عماد فقیه» مادهلرینه مراجعت.]

عمادلدین الله {(عزالملوك ابوکالیجار مرزبان) [«مرزبان» مادهسنه مراجعت بیوریله.]

عمادلو {ایران شعراسندن وخواجه شمس الدین محمدك معاصرلرندندر.

عمادی {(ایران شعراسندن اولوب، (ری) شهرنده نشأت ایتمشدر. دولت سلجوقیه امراسندن اولوب، طغرل بن آرسلانك مداحی وسید حسن غزنوی ایله اوحدالدین انوریك ممدوحی بولنمش؛ و ۵۸۷ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

مرا از شکستن چنان درد ناید
که از ناکسان خواستن مومیایی

— عمادی مخاصیله متخلص غزنینلی برشاعر دخی بولندیغی مروی در.

عمادی {(محمد امین) ایرانك مشاهیر خطاطین اولوب، خط ثلثده عمادك تورونی وشاه عباسك حافظ کتبی ایدی. خطی جدیدینك خطندن فرق اولمیه جق درجه ده ایدی. ۱۱۲۰ تاریخنده ۴۵ یاشنده اصفهانده وفات ایتمشدر.

عمادیه {وان ولایتینك حکاری سنجاغنده ولایت وسنجاغك منتهای جنوبنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، وانه ۱۵۰ کیلومتره جنوبنده وموصلك ۸۰ کیلومتره شمالنده، کوزل ومنبت بر وادینك اوستنده کائن مستحکم برتپه نك اوزرنده واقعدر. ۵۰۰۰ اهالیسی اولوب، ۱۹۰۰ی یهودی، ۶۰۰ی کلدانی وقصوری، اکثریت اوزره کرد اولق اوزره، مسلمدر. سکسان دکانی حاوی برچارشیسی ومشهور باغ وباغچه لری واردر. قلعه سی قدیم اولوب، دولت اتابکیه مؤسسی عمادالدین زنکی طرفندن بنا ونامنه نسبتله تسمیه اولنمشدر. مع هذا الیوم معمور اولوب، اوچ قپوسی واردر. یازین هواسی پك صیجاق اولمغله، اکثر اهالیسی باغلره چیقار. قیشین ایسه ملایم وپك لطیفدر.

— عمادیه قضاسی شمال غربی جهتندن بیت الشباب، شمالاً چال، شمال شرقی جهتندن اورامر، شرقا شمیدان قضالریله، جنوباً وجنوب غربی جهتندن دخی موصل ولایتیله محاطدر. اراضیسی عارضه لی اولوب، زاب اعلایه وطوغریدن دجله ایرماغنه دوکیلور برقاچ چایی وخیلی اورمانلری واردر. قضا ۵ ناحیه و ۳۶۶ قریه یی حاوی اولوب، ۲۳۹۴۰ اهالیسی واردر که بومقدارك تصفندن زیاده سی کرد وسنی اولوب، قصوری کلدانی، نسطوری، یهودی وزیدیدن مرکبدر. طاغلرینك اکثری اورمانلرله مستور اولدیغی کبی، وادیلریله اووه لری دخی خیلی منبت

اولوب، يفتاي، آزه، مصر، داري، پرنج وسائر محصولاتي واردر. زيتون، باوت، بادم، شفتالي، زردالي، نار، اريك، آرمود، الما وسائر ميوه لريله اوزومي دخي چوق وايي مقبولدر. تونون وياموق محصولاتي ده چوقدر. فضله محصولاتي باشقه يه نقل اولنه رق، اورادن ايرانه وروسيه يه سوق اولنور. على الخصوص قورو اوزومي له تونوني ويالي ايرانده پك مقبولدر.

عمار بن على (مشاهير كذاين اسلامدن اولوب، موصليدر. كه للقده مهارت فوق العاده سي وار ايدي. ملوك فاطميه دن حاكم بامرالله زمانينده برمدت مصرده اقامت ايتمشدي. مشار اليهك نامنه «كتاب المنتخب في علم العين وعلاجها ومداواتها بالادويه والحديد» عنوانيله كوزل بركتاب يازمشدي.

عمار بن ياسر (ابوالبقظان — بن عامر المذحجي العنسي) قدمای صحابه دن اولوب، بدري ووالده سي له برابر اك اول اسلامه كلنلردندر. كنديسي قدم اسلاميجه صحابه نك اوتوزنجيسيدر. صهيب بن سنانله برابر اسلامه كلمشدر. پدري ياسر عن اصل يمنلي اولوب، مكهٔ مكرمه يه ورودله، ابوحذيفه نك بر جاريه سي له تزوج ايده رك، صاحب ترجمه بوازدواجدن تولد ايتمشدر. كنديسي وپدر ووالده سي اسلامه لرندن طولايي پك چوق عذاب وجفا كوروب، حتى كرهاً فخر كائنات (صلعم) افندمزك عليهنده اداره لسانله قريشك آلههٔ كاذبه سني تصديق ايتمكه مجبور اولمش؛ وبونى جانب نبويه به نقل ايتدكده، اوائناده قلبى نصل بولديغنى سؤال بيورملغله، قلبمده اطمئنان بركمال ايدى جوابنى ويرمش؛ وبونك اوزرينه حقنده «من كفر بالله من بعد ايمانه الا من اكره وقلبه مطمئن بالايمان» آيت كريمه سى نازل اولمشدر. والده سى عذاب تحتنده جان ويرمشدر. فضائلى چوق اولوب، حقنده برقاچ حديث شريف وارد اولمشدر. «من عادى عماراً عاداه الله ومن ابغض عماراً ابغضه الله» حديث شريفى اوجمله دندر. معيت حضرت نبويه ده مدينهٔ منوره يه هجرت ايدوب، بدر واحد وخندق غزالرنده وسائر غزواتله رضوان بيعتنده بولنمشدر. مدينهٔ منوره يه وصولنى متعاقب حضرت نبى ذى شان (صلعم) افندمز ايچون برعبادت واستراحت محلنه لزوم اولديغنى بيانله اسلامون يرينجى اولهرق مسجد بناسنه تشبث ايدن عمار بن ياسر اولوب، مسجد قبابى كنديسى ياپمشدر. مسيلة الكذابه قارشى يمامه وقعه سنده دخى بولنوب، بوحاربه ده برقولاغى كسيلهرك، قانلرى آقمقده اولديغى حالده، بر قيانك اوزرينه چيقوب، عسكر مسلمينى حربه تشويق ايدر، وكنديسى هجومدن كرى طورمازدى. نوبت خلافت فاروق اعظمه كلنجه، صاحب ترجمه كوفه واليلكنه نصب بيورلمش؛ وبعدالعزل حضرت على (رضه) افندمزه انتساب ايده رك، جمل وصفين محاربه لرنده معيت جناب مرتضويده بولنمش؛ وهله صفين محاربه سنده طقسان درت ياشنده اولديغى حالده، شيرانه حمله لر ايده رك، واكثر صحابه كنديسنه تابع اولهرق، شهيد اولنجه يه قدر مجاهده ايتمشدر. فخر كائنات (صلعم) افندمز كنديسنه «ابشر عمار تقتلك الفئة الباغية» بيورمش اولمغله، بوحديث شريف جله جه معلوم اولديغندن، جناب عمارك شهادتى معاويه ايله طرفدارلرينك بغيندن شبهه براقمامغله، اووقته قدر جمل وصفين محاربه لرنده حاضر بولنوب ده سلاح استعمال ايتمين حزيمه بن ثابت حضرتلرى سل سيف ايدوب، شهيد اولنجه يه قدر قليج چالمش؛ وعمرو بن العاص بيله: كاشكه يكرمى سنه اول اوله ايدم ده بوكونى كورميه ايدم، ديمش ايدى. حضرت على (رضه) جناب عمارى اثوابيله وشرط شهدا اوزره بلا غسل دفن ايدوب، جنازه نمازينى كنديلرى قيلمشلردر. اوزون بويلى، بغداى رنكلى، آق صقالى وباشنك تپه سى قيلنز نورانى برپير روشن ضمير ايدى. كنديسندن بر خيلى احاديث شريفه مروى اولوب، على بن ابى طالب، ابن عباس وسائر صحابه ايله اولغلى محمد ومحمد بن الحنفيه وسائر تابعين كنديلرندن روايت ايتمشلردر.

عماره (صحابه دن برقاچ ذاتك اسمى اولوب، (اك مشهورلرى عم جناب نبوى حضرت حمزه بن عبدالمطلب (رضه) كه اوغليدر، كه برادرى يعلى ايله برابر رحلت حضرت رسالتپناهيده كوچك ياشده ايدىلر. ذريتلرى قالمامشدر.

عماره (بصره ولايتنده وبصره نك ١٧٠ (وقرنه نك ١٠٠٠ كيلو مترە شمال غربيسنده وبغداد ك ٣٠٠ كيلو مترە جنوب شرقيسنده

اولەرق دجلەنك ساحل شرقيسنده واقع همنامی اولان سنجاغك مركزی بر قصبه اولوب، ۹۵۰۰ اهاليسی، اوچ جامع شريفی، بررشديه ايله ٦ اسلام و ٤ غير مسلم صبيان مكتبی وبر اوفق چارشيسيله خيلی تجارتی واردر. اهاليسنك قسم كليسی سنی وشيعی اولەرق مسلم اولوب، ٦۰۰ قتوليك، ۱۰۰۰ صابئين و ۹۰۰ موسوی دخی واردر. بك يكی بر قصبه اولوب، يقين وقتلره كلنجه يه قدر اورالری عربان عشايرينك جولانكاهی ايكن، بوندن اوتوز بش سنه اول اورالرجه اجرا اولنان اصلاحات صره‌سنده اليوم قصبه‌نك بولنديغی موقعده بر قشله انشا ايله، برمقدار عسكر اقامه ايدلمش؛ ودرعقب بغداد وبصره‌دن بعض تجارواصناف وسائراهالی طويلانوب، برقصبه تشكل ايتمش؛ وبصره‌نك بغداددن تفريقنده متصرفلق مركزی اتخاذ اولنمشدر. — عماره قضاسی همنامی اولان سنجاغك مركز قضاسی اولوب، لوانك شمال غربی قسمندن عبارتدر. اراضيسی دوزاولوب، اسقا اولنه‌بيلن برلری منبتدر. مرعالری چوقدر. امام علی الشرقی وامام علی الغربی ناحيه‌لرينی حاوی اولوب، ٤۱۰۰۰ اهاليسی واردر، كه بونلرك مركزده بولنان ۲۵۰۰ نفوس غير مسلمه‌دن ماعداسی مسلم وينه مركزده موجود ٥٤۰۰ سنيدن ماعداسی كاملا شيعی المذهبدر. خيمه نشين عشايری دخی اولوب، اك جعيتليسی بنی لام عشيرتيدر.

عماره { سنجاغی. بصره ولايتی تركيب ايدن درت سنجاغك بری اولوب، ولايتك شمال شرق كوشه‌سنده ودجلەنك ايكی جهتنده واقعدر. شمال شرقی جهتندن وشرقاً حدود ايرانيه ايله، شمال غربی جهتندن بغداد ولايتنك مركز سنجاغيله، غرب جنوبی جهتندن منتفك سنجاغيله، جنوباً بصره مركز سنجاغيله محاط ومحدوددر. مركزی همنامی اولان آنف البيان عماره قصبه‌سيدر. سنجاق: عماره، شطره، زبير ودوبريج اسملريله ٤ قضادن مركب اولوب، ۱۵۰۰۰۰ اهاليسی وار- در، كه باشليجه مركزده بولنان ۲۹۰۰ صابئين ويهودی وقتوليكدن ماعداسی كاملاً مسلم وبونلردن ٦۰۵۰ سی سنی وقصوری شيعيدر. اهاليسی زراعت وحيوانانله مشغول اولوب، اكثری عشيرتلره منقسم ايسه‌ده، كوجبه حالنده ياشاميوب، ساكندرلر. ومع‌هذا ينه سنجاق داخلنده اكثريا محل دكيشديررلر. بوعشايرك باشليجه‌لری: بنی لام، البودراج، السويد، البو محمد، السودان والايزرج عشيرتلری اولوب، شعبه‌لره منقسمدرلر. اراضيسی دوز اولوب، دجله ايرماغی شمال غربيدن جنوب شرقيه طوغری سنجاغی اورته‌دن شق ايدر؛ وشرق طرفنده حدود ايرانيه‌يی تشكيل ايدن طاغلردن برچوق چايلركاوب، ايرماغه دوكلديكی كبی، غرب طرفنده دخی دجله‌يی فراته ربط ايدر برقاچ جدولی واردر.

طوپراغی پك منبت اولوب، اروا اولنه‌بيلن برلرده برنج، بغدای، آرپه، مصر، داری، سوسام، ماش، پاموق، كتان، آفيون وسائره‌دن خيلی محصولاتی واردر. خرما، پورتقال، ليمون، قايصی، الما، آيوه، نار، انجير، اوزوم، طوت وسائرميوه‌لری‌ده چوقدر. حيوانات اهليه‌سی چوق اولوب، درون لواده سنوی ۰۰۰ ٦۰ صيغير، ۰۰۰ ٤۰ مانده، ۰۰۰ ۲۰ آت، ۰۰۰ ۳۰ اشك، ۰۰۰ ۳۰ دوه و ۳۰۰۰۰۰ قيونكه جماً ۰۰۰ ٤۸۰ حيوان بتيشديريلير. بو جهتجه دوبريج قضاسی برنجی، شطره ايكنجی وعماره قضاسی اوچنجی درجه‌در. اك ايی قيونلری بنی لام عشيرتنك كيلراولوب، بونلرك يموشاق وانجه بياغيلريله ياغلری وجودی دينلن دوه‌لريله رستاقيه تعميراولنان اينكاری تجارتده بك مقبولدر. اينكاری موصل طريقيله مصره قدر سوق اولنور. كرك محصولات ارضيه‌دن وكرك حيوانات محصولی اولان ياغ، بياغی ودری ايله صاغ حيوانلردن خيلی مقدار بغداد وبصره طريقيله اخراج اولنيور.

وقتيله بويرلر اورمانلرله مستور ايكن، شمديكی اورمانلری معموره‌لره قريب اولان خرمالقلرله بعض بطاقلقلر جوارنده اوفق نقك آغاج كومه‌لرندن عبارتدر. هنوز كشف اولنمش هيچ برمعدنی دخی يوقدر. حيوانات وحشيه‌سی‌ده آز وياشليجه تيلكی، چقال وطوموزدن عبارت اولوب، وقتيله بولنان آرسلان جنسندن اثر قالمامشدر. سنجاق داخلنده طوزی حاوی اوچ كول بولنوب، خيلی طوزچيقار. صنايع محليه حصير وقايق كبی شيلراعماليله قيوجيلغه متعلق معمولاتدن وسائرحوايج ضروريه‌يه عائدعادی بعض ايشلردن عبارتدر. دجله وادیسی قريلرنده برخيلی بطاقلقلر وسازلقلر بولنيور، كه هوايی عفو-

تتلندیروب، صیقه‌یی وبعض عال سار‌یه‌یی تولید ایدرلر. بو بطاقلقلردن اوزاق یرلرده واز آن جمله عماره قصبه‌سنده هوا صیجاق ایسه‌ده، صاغلامدر.

عمارة الیمنی ((ابو محمد نجم الدین — بن ابی الحسن علی) مشاهیر شعرادن وفقهاء شافعیه‌دن اولوب، یمنك تهامه‌سنده واقع (مرطان) قصبه‌سنده تولد، و ۵۳۱ تاریخنده زبید شهرینه انتقال ایدوب، اورادہ درت سنه قدر علم فقه ایله اشتغال ایتمش؛ و ۵۴۹ ده‌ایفای حج ایدوب، مکه‌ده حاکمی قاسم بن هاشم بن فلیته طرفندن سفارتله مصره اعزام اولنه‌رق، سلطان مصر بولنان فائز بن ظافر فاطمی ایله وزیری صالح بن رزیکی بعض قصائدله مدح ایتمکله، التفات واحسانلرینه نائل اولمش؛ ومکه‌یه اوارادن زبیده عودت ایدوب، ایرتسی سنه‌ینه قاسم طرفندن مأموریت مخصوصه ایله مصره اعزام اولندقده، قاهره‌ده اختیار اقامت ایتمش ایدی. فاطمیونك حکومتی زائل اولوب، سلطان صلاح الدین ایوبی مصرده حکم سورمکه باشلاینجه، بونی واقربا واسراسنی دخی قصاید بلیغه ایله مدح ایده‌رك، احسانلرینه نائل اولمش ایدی. «کتاب اخبار الیمن» عنوانیله خطهٔ یمانیه‌نك تاریخنی و «النکت العصریة فی اخبار الوزراء المصریة» عنوانیله دیکر بر کوزل کتابی و دیوان اشعاریله سائر بعض آثاری واردر. شو برایکی بیت جمله اشعارندندر:

اذا لم یسالك الزمان فحارب
وباعد اذا لم تنتفع بالاقارب
ولا تحتقر کید الضعیف فربما
تموت الافاعی من سموم العقارب الخ

عمالقه (Amalécites) عرب اقوام قدیمه. سنه‌دن اولوب، حجازك شمالنده وفلسطینك جنوبنده ساکن ایدیلر. ظن اولندیغنه کوره بنی اسرائیلك بایلستاندن ارض مقدسه وصوللرندن اول فلسطینك دخی صاحبلری واهالیسی بولنر ایدی. بونلر وادی‌ٔ شرك وکفرده ثابت بولندقلرندن، بنی اسرائیل ایله کندیلری آره‌سنده من القدیم منا. فرت وخصومت اکسیك اولمازدی. بك ایری بویلی وقوت وجسارت صاحبلری اولمغله مشهور ایدیلر. فرعونیلر زمانلرنده بر آره‌لق مصری ضبط ایله مصر قدیم تاریخنده (هیکسوس) اسم غریبیله یاد اولنان عربلرك دخی عمالقه‌دن اولدقلری محتملدر.

عُمان جزیره‌العربك جنوب‌غربی کوشه‌سنده بیسوك بر خطه ومستقل بر حکومت اسلامیه اولوب، حکومت مذوره مسقط امامتی نامیله دخی معروفدر.

موقعی، حدود و مساحه‌سی. — عمان خطه‌سی شمال شرقیه طوغری ممتدغیر منتظم بر مستطیل شکلنده اولوب، اك شمال شرقی اوجی ایرانك کرمان خطه‌سی ساحلنه وبرکورفزك ایچنه طوغری ممتد بر برون تشکیل ایده‌رك، بحرفارسی بحر عماندن آبریور، وبو آره‌ده هرمز بوغازی تحصل ایدیور. بو وجهله عمان خطه وامامتی شمالاً بحر فارسله یعنی بصره کورفزیله، جنوب شرقی جهتندن دخی بحر عمانله محاطدر. قره‌دن بحر فارس ساحلنده بصره ولایتنك نجد سنجاغی یعنی الحاطه‌سیله وبحر عمان ساحلنده حضرموت خطهٔ مستقله‌سیله محدود اولوب، ایچ طرفی ایسه دهنا صحرای واسعه‌سنه ملاصق اولمغله، او طرفدن غیر معیندر. اصل معمور ومضبوط برلری سواحلی وسواحله قریب محللری اولوب، ساحلدن چوله قدراولان معمور یرلرینك کنیش محلنده وسعتی ۱۴۰ کیلومتره‌دن زیاده دکلدر. سواحلی بحرین جزیره‌سنك قارشیسنده وقطر شبه‌جزیره‌سنك اوست طرفنده‌کی کورفزك ایچندن حضرموت حدودنده‌کی (مربط) اسکله‌سنه دك ۲۲۰۰ کیلومتره‌دن زیاده اولوب، بحر فارسده (بحر البنات) اسمیله واسع برکورفز تشکیل ایدیور؛ عمان کورفزنده‌کی سواحلی دوز اولوب، مرکزی اولان مسقط شهر واسکله‌سی دخی بوندہ‌در؛ بحر عمانده‌کی سواحلی ایسه خیلی کیرینتلی جیقینتیلی ایسه‌ده، لیمان واسکله‌لری یوق کبیدر. خوریان موریان فوبی وجزیره‌لری انکیزلرك تحت اشغالنده بولنیور. اصل عمان خطه‌سی عمان کورفزی ساحلنده‌کی بر اولوب، دهنا بریه‌سنك شمال وجنوبنده بحر فارسده وبحر عمانده‌کی طار ساحللر ایسه اداره‌ٔ عمانه یعنی مسقط امامتنه محلقدر. اك شمالی نقطه‌سی یعنی هرمز بوغازنی تشکیل ایدن برونك اوجی ۲۵°۲۰′ واك جنوبیسی یعنی مربط اسکله‌سنك آلت طرفی ۱۶°۵۵ عرض شمالیده، اك شرقی نقطه‌سی یعنی رأس الحاد

نقطه‌سی ۲۰° ۵۷ والک غربیسی ۲۰° ۴۷ طول شرقیده واقعدر.

حال طبیعیسی، جبالی. — اصل عمانده یعنی هرمز بوغازندن رأس الحاده قدر اولان ساحل بوایجه بر سلسله جبال ممتد اولوب، جبال الفلوج اسمیله معروفدر. بو سلسله‌نك اتکاری مسقطك جنوبنده بك دیك اولهرق ساحله اینوب، امواج بحرك جریانیله جیلاق وقیالق بر ساحل تشکیل ایدر. مسقطك شمالنده ایسه طاغلرك اتکاری بر سطح مائل تشکیل ایدوب، ساحل بحر ایله جبال آره‌سنده ۳۰ ایله ۶۵ کیلومتره آره‌لرنده بر وسعتده وباطنه اسمیله بر تهامه حاصل اولور، که یمن وحجاز تهامه‌سنه مشابه اولمیوب، بعض میاه جاریه‌سی واردر، وخیلی معمموردر؛ مع هذا هواسی پك صیجاقدر. مسقطك جنوبنده جبال مذکوره‌نك ارتفاعی ۱۰۰۰ مترهیی متجاوز اولمیوب، شهر مذکورك شمالنده ایسه ۲۰۰۰ مترهیی متجاوزدر، واك یوکسك ذروه‌سی ۳۰۱۸ مترهیه بالغ اولوب، قیشین قار ایله مستور بولنور. مذکور سلسله‌نك باطنه‌نك اك واسع محلنك غربنده بولنان قسمی اورمانلرله مستور اولوب، الجبل الاحضر اسمیله یاد اولنور. بو سلسله جبال بر قاچ صره‌دن مرکب اولوب، غربه طوغری بر قاچ قول اوزانیر، وآره‌لرنده منبت وهواسی معتدل برطاقم وادیلر بولنور، که وقتیله عمانك باشلیجه معموره‌لری اورالرده ایدی. سلسله جبالك ذروه‌لرندن غرب طرفنده‌کی دهنا صحراسی کوز کوره‌بیلدیکی قدر پایانسز بر قوم در. یاسی صورتنده کورینوب، یقین محللرنده مسکون بعض واحلری واردر. کرك ساحلده‌کی باطنه‌ده وکرك سلسله جبالك غرب جهتنده خرما آغاجلری پك چوق ومیوه‌لری مشهوردر. اهالیسی موجود صولری (فلج) تعبیر ایتدکلری جدولار وسدلر وبندلر واسطه‌سیله حسن استعمال واداره ایدوب، سق اراضی قوتیله خیلی محصولات آلیرلر.

اقلیم وهواسی، محصولات ومعادن وحیواناتی. — عمان خطه‌سی مدار سرطانك تحتنده بولنمغله، عرضاً حجازه معادل ایسه‌ده، بحر محیط هندینك تأثیراتنه تابع اولوب، کانونلرده جبالك شرقی اتکارنده وسواد جلده کلیتلی یاغمور یاغار. آنجق سلسله مذکوره‌نك صیرتی یلوطلرك دها ایلری کچمسنه مانع اولمغله، سلسله جبالك غرب جهتنده هوا قیشین دخی پك یایس ویازین پك صیجاقدر. وادیلرده ایسه نباتاتك چوغالمی لزومندن زیاده رطوبت حفظ ایدوب؛ هواجه وخاصتی موجب اولور. مسقطده یازین میزان الحراره ۴۰ درجه‌یه قدر چیقار. سواحلك طوپراغی پك ابی دکل ایسه‌ده، سلسله جبال اتکارینك وواد یلرینك طوپراغی سیل ویا قیو صویله اروا اولدقده خیلی محصولات ویرر. برنجی محصولی خرما اولوب، ایکنجی درجه‌ده بغدای، مصر، آرپه، داری، یونجه، چویت وممالك حارمیه مخصوص میوه وسبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. پاموق پك کوزل یتیشه‌بیلیرسه‌ده، زرعی عادت اولمامشدر. قهوه‌سنك جنسی یمك کندن دون اولوب، شکر قامشی‌ده عادیدر. جبل اخضرك اتکارنده کلیتلی باغلر بولنوب، کوزل اوزوملر حاصل اولور. وشراب یاپیلیر. باطنه‌ده خرمالقلردن بشقه بر خیلی اورمانلر دخی بولنوب، میشه، چنار وبنق آغاجلری یتیشیر وابنیه وسفائن اعمالنده قوللانیله‌جق کراسته کسیلیر. معادنی وعلی الخصوص دمیر وقورشون معدنلری چوق اولوب، وقتیله اخراج اولندقلری بعض آثار-دن استدلال اولنیورسه‌ده، شمدیکی حالده بالکز باقیر معدنی چیقارلمقده‌در. کوکورد دخی بر قاچ محلده چیقاریلوب، اهالی طرفندن باروت اعمالنده قوللانیلیر. قیا طوزی دخی بر قاچ محلده بولنوب، اخراج اولنیور. بحرینده او قدر استفاده‌لی اولان اینجی صیدی عمانده بولنمیوب، سواحله طالغه‌لرك آتدقلری خیلی مقدار کهربا اهالی طرفندن طوپلا-نیلیر. آتلری نجدك کیلر قدر ابی دکل ایسه‌ده، هجین دوه‌لری مشهوردر. صیغیرلری دخی آز ایسه‌ده، جنسلری مقبولدر. قیون وکچیلری پك چوقدر. مسقط مرکب واسترلری مشهور ایسه‌ده، یرلی اولمیوب، ایران وبلوجستاندن کتیریلیر. سوا-حلده بالیغی پك چوق وپك لذیذ اولوب، کلیتلی مقدارده قورودیلهرق هنده وآوسترالیه‌یه قدر کوندریلیر. بعض دفعه اوقدر چوق بالیق چیقار، که اینکارینه یدیرمکه وکوبره یرینه تارلهلرینه آتمغه مجبور اولورلر. حیوانات وحشیه‌سی جقال، تیلکی، طاوشان، غزال، وطاغلرده صیرتلان، کوچك بر جنس قیلانی، طوموز، طاغ کچیسی وسائره‌دن

عبارتدر. جغرافیون عرب آثارنده میمونلرینك دخی گیتدیکلری بحث اولنور.

اصول اداره‌سی، تقسیمات ملکیه‌سی، مقدار اهالیسی — عمان خطه‌سی مستقلده مقیم بر امامك تحت حکمنده اولوب، مملکتك عسکریه بحریه‌سی ومالیه‌سی ومأمورین اداره‌نك عزل ونصبی امامه عائد ایسه‌ده، امور عدلیه‌ده قاضیلر مستقل اولدقلری کبی، هر قصبه ویا مملکتك اداره داخلیه‌سی دخی محلی شیخ ویا رئیسنه عائد اولوب، امام بونلرك برینی عزل ابتدیکی وقت، خلقی یئه او عائله‌نك افرادی ایچندن انتخاب ایتمك مجبوریتنده‌در. واردات باشلیجه گمرك وسائر بعض رسومات ایله حکومت مرکزیه‌یه عائد اولان بعض انحصارلردن عبارت اولوب، ۲۷ ملیون فرانغه بالغ اولور، یعنی بر ملیون انگلیز لیراسندن زیاده‌در. اهالیسنك مقدار دینه نسبتله یوز بیك عسکر جیقاره‌بیله‌جك برحالده ایکن، سلاح آلتنده طوتدیغی عسکرك مقداری بش آلتیوز کشیدن زیاده اولمیوب، بونلرك ده جوغی ایرانی وبلوجیدر. عمانك اهالیسی اسکیدن بری لیمیلکه آلیشمق اولوب، هنده، آفریقانك سواحل شرقیه‌سنه وجاوه، سوماطره، مداغسقار جزایرینه قدر ایشلر خیلی گیلری وار ایسه‌ده، مقدارینه دسترس اولنه‌مدی. بوندن مقدم زنگبار دخی مسقط امامنك تحت اداره‌سنده بولنوب، عمانلیلر اوراسنی مهجر اتخاذ ایتمشلردی؛ واوردن آفریقانك وسطینك ایچلرینه صوقیلوب، اجرای تجارت ایتمکده‌لر ایکن، بعده امامك برادری اورانك مستقل حاکمی اولمش؛ وعاقبت بستون استقلالنی غائب ایدوب، عالم اسلام ایچون بر پارلاق استقبالی وبك چوق اهمیتی اولان اوکوزل مملکت آوروپالیلرك یدضبطنه گچمشدر. بوندن اول بحر فارسده هرمز وکیش وبحرین جزیره‌لریله فارس ومکرانك برمقدار ساحلی وعدن کورفزنده سقطره آطه‌سی دخی عمانك ایکن، بونلر دخی النمدن چیقمشدر.

شمدیکی حالده عمان ادارة ۹ دائره‌یه منقسم اولوب، بونلرك مساحة سطحیه‌لریله معموره‌لرینك ونفوسلرینك مقداری بروجه آتیدر:

	مربع کیلومتره	معموره	اهالی
قطر	۴۳ ۵۰۰	۳۵	۱۰۰ ۰۰۰
شرجه	۸ ۶۴۵	۳۰	۸۰ ۰۰۰
رؤوس الجبل	۳ ۵۷۹	۶۰	۷۸ ۰۰۰
باطنه	۱۳ ۲۱۵	۷۵	۶۵۰ ۰۰۰
جبل الخضر، مسقط	۳۴ ۰۲۹	۶۵	۵۰۰ ۰۰۰
ظهیره	۱۷ ۱۲۵	۳۰	۳۰ ۰۰۰
سور	۱۰ ۹۵۸	۳۰	۷۰ ۰۰۰
جیلان	۷۹ ۴۰۱	۴۰	۹۰ ۰۰۰
ظفار	۰۰ ۰۰۰	۰۰	۱۰ ۰۰۰
جمعاً	۲۱۰ ۴۵۲	۳۶۵	۱۶۰۸ ۰۰۰

عمان کورفزنده مسقط، سور، مطره، سیب، برکه، سوق، صحار وشیناس؛ بصره کورفزنده البیضا، وکره، سباره؛ ساحل جنوبیه دخی مربط اسملریله ۱۲ اسکله‌سی وردر. داخله‌کی قصبه‌لرینك ایسه باشلیجه‌لری (بسوه) و (رستاق) اولوب، سائر لری بیوك قریه‌لر حالنده‌در.

اهالیسی ایکی صنف اولوب، عشیرت حالنده وخیمه نشین اولانلری یاشایانلری سیما واخلاق واطوار جه خالص عرب یعنی بنی اسماعیلدن عرب مستعربه، وممکن اولانلری عمانی نامیله عرب عاربه‌دن یعنی اولاد قحطاندن قالمه‌در. بوایکنجی صنف هندلیلر وسائر اقوامله دخی قاریشه‌رق، سیمالری برآزدکیشمشدر، ولسانلری ده فرقلیجه‌در. ظفرده یعنی ساحل جنوبیده کیلر ایسه حضر موتك دخی بعض یرلرنده سویلنیان (عقیلی) دینان اصلی مجهول بر لسانله متکلمدرلر. عمانده آفریقای شرقیدن نقل اولنمش، وکوله‌لکدن اطلاق اولنمش بر چوق زنجیلر دخی بولنوب، بونلر عموم اهالینك بر ربعنی تشکیل ایدرلر. عمانلیلر اوته دن بری خوارج مذهبنك اباضیه شعبه‌سنی محافظه ایتمشلردر. کندیلری کوزل وتمیز گیملریله، خانه‌لرینك اوچ درت قاتلی وبك تمیز وقولانیشلی اولمسیله، طور ومعامله‌لرینك نزاکت وظرافتیله، نهایت درجه‌ده اولان مهمانپوازلقلریله والحاصل تمدنه‌اولان استعداد لریله سائر عربلردن فرق وتمیز اولنورلر.

احوال تاریخیه‌سی. — عمانك اهالیسی تا وقت سعادتده اسلامه کلوب آنجق بعده مرکز خلافت دمشق وبغداده نقل اولنجه، عمان بعید ومنفرد بر حالده قالوب، وقوعات جاریه‌یه بك قاریشمامش اولدقلری

یفتدن، تواریخ اسلامده عمان اسمنه پك نادر تصادف اولنور. آکلاشلدیغنه کوره، او وقتلرده خارجیلر بو خطهٔ بعیده ومنفرده‌یه چکیله‌رك، بر نوع استقلال ایله کندی حاللرنده یاشامشلردر. آنجق عمانك بو طرفده وبرآنه قدر اهمیتی اولمامش ایسه، بحراً اهمیتی او قدر بیوك اولوب، قرون وسطاده، کیمه‌نك خبری اولمقسزین، دین اسلامی جاوه وسوماتره وسائر جزایر بحر محیطه وآفریقانك سواحل شرقیه‌سنه قدر نشر وتوسیع ایدن وملایولرله زنجیلرك طماولرینه عرب قانی قاریشدیران عمان عربلریدر؛ چونکه کندیلری کمیجیلکده پك ماهر اولوب، مملکتلری بحر محیطك بر اوجنده بولنمغله، اورادن بحر محیطه طالوب، دائما تجارتله اشتغال ایده‌گلشلردر.

پورتکیزلیلر عربلرك تحت تحکمندن قورتلوب‌ده، بونلردن آلمش اولدقلری درس اوزرینه، اوزاق دکیزلرده کشفیات وفتوحاتله اوغراشدقلری صره‌لرده عمانه دخی مسلط اولوب، مسقط وسائر اسکله‌لرینی بر خیلی وقت تحت حکملرنده طوتمشلر؛ وهر نه قدر قانونی سلطان سلیمان خان دورنده وبعده عثمانلی دونمامسی بر ایکی دفعه اورالرده پورتکیز دونمامسنه غلبه چالمش ایسه‌ده، هر نصلسه عمانك اداره عثمانیه آلتنه آلنمسی دوشونلیه‌رك، پورتکیزلیلر چکلدکدن صکره عمان ینه اسکی حالنده یعنی بر طاقم مشایخ وائمه‌نك اللرنده قالمشدر. بوقاربده دیدیکمز کبی، عمانك هربر جهت وقصبه‌سی بر شیخك تحت حکمنده اولوب، مسقط امامنك بو شیخلرك اوزرینه دائما حکم ونفوذی بولنمشدر.

۱۱۶۳ تاریخنده عمان ایچون بردور ترقی آچیلوب، تاریخ مذکورده مسقط امامتنه کچن سید احمد بن سعید امامتك حدودینی شمالاً بصره کور. فزنده الحسایه قدر توسیع ایده‌رك، قطر شبه جزیره‌سنی واینجی صیدیله شهرت واهمیتی اولان بحرین آطه‌سنی دخی تحت اداره‌سنه آلمش؛ وسواحل جنوبیه‌ده حدودینی حضر موته قدر توسیع ایدوب، ظفر خطه‌سنی‌ده ضبط ایتمش؛ وداخلاً صلح واسایش وانتظامی تقرر ایتدیرمشیدی. ۱۲۲۱ تاریخنده امامته کچن توروتی سید سعید عمانك موقعاً استقبالی قوه بحریه‌سنه مربوط اولدیغی درك ایله، بوجهته حصر همت ایدوب، اوروپا طرزجدیدنده ۳۰ فرقتین انشا ابتدیره‌رك، طوپلرله تجهیز؛ وهرمز بوغازی جوارلرنده‌کی جزایر وسواحلك ترکنه‌ایران وبلوجستان حکومتلرینی مجبور ایتدیکی کبی، سقطره جزیره‌سنی وزنکبار آطه وسواحلنی دخی ضبط ایده‌رك، امامتی عادتا بر دولت بحریه حالنه قویوب، کرك بصره کورفزنده وکرك بحر محیط هندیده کسب قوت ایتمشدی. کندیسندن اول عمانه مسلط اولوب، اهالیسنه صورتا وهابیلکی وحکومته جزیه اعطاسنی قبول ایتدیرمش اولان عبدالوهابك وفاتی اوزرینه، سید سعید ذاتاً بوتسلطدن قورتلمش؛ ودونمامسیله ایکندیکی یرلری بالذت زیارت ایدوب، تجارت بحریه‌نك ترقیسی یولارینی آچمشدی. مساعدات ترقی پرورانه‌سندن بالاستفاده، هندستان وایران وجاوه وسائر طرفلردن برچوق تجار طویلانوب، مسقط وسائر عمان اسکله‌لرنده بیوك تجارتخانه‌لر آچمش؛ وبووجهله عمان مملکتی هند، جزایر بحر محیط، آفریقا، ایران، بصره ومصر آره‌سنده اجرا اولنان تجارتك مرکزی حکمنه کچمشیدی. آنجق سید سعید وفاتنه یقین بومساعیسنی کاملاً احاطه‌یه‌جك بر حرکتده بولنوب، مملکتی اوچ اوغلنه تقسیم ایتمش؛ وحصه‌سنه زنکباردوشن سید مجید آفریقاده مستقلاً حکومت سورمکه باشلادیغی حالده، بری عمانك قسم شمالیسنی ودیکری جهت جنوبیه‌سنی آلان برادرلری طفیل ایله ایجاد بینلرنده نزاع ومحاربه‌یه طوتیشوب، بومقاسمه ونفاق دولتك ضعفنی انتاج ایتمش؛ وعبدالوهابك اوغلی بوحالدن بالاستفاده، یکیدن عمانه مسلط اولوب، جزیه‌یه ربط ایتمشدی. نهایت عمانك ایکی پارچه‌سی برلشوب، ینه برحکومت تشکیل ایتمش، ووهابیلرك جزیه‌سندن قورتلمش ایسه‌ده، امام دونمامسنك قسم کلیسنی صاتمغه مجبور اولوب، مملکت اهمیت تجاریه‌سنی وثروت وسامانی غائب ایتمشدر.

عمّان {شامده بقاء خطه‌سنك مرکزی بولنمش {برشهر قدیم اولوب، الیوم خراب ایسه‌ده، مشهود اولان آثار جسیمهٔ مصنعه‌سی معموریت قدیمه‌سنه شاهددر. سلطك ۲۸ کیلومتره شرق جنوبیسنده وقلعهٔ الزرقانك ۱۸ کیلومتره جنوب غربیسنده واقعدر. اسکی زمانلرده بیوك ومشهور

برشهر اولوب، کتب بنی اسرائیلده (رباط عمون) اسمیله مذکوردر. ما کدونیالیلر طرفندن برقات دها اعمار وتوسیع اولنه‌رق، (فیلادلفیا) تسمیه اولنمشدی. رومالیلر زمانده ینه بواسمی محافظه ایدوب، بونلر طرفندن الیوم خرابه‌لری موجود برطاقم جسیم تیاترولر ومعبدلر وسائر ابنیهٔ مصنعه انشا اولنمشدی. یانده نهر عمان اسمیله برچای آقوب، خرابه‌لرك برقسمی بونهرك ایکی کناره وبرطاقمی اوستنده‌کی تپه‌ده وبر سور خرابه‌سی داخلنده‌در. اوائل دور اسلامده دخی معمور اولوب، بعض آثار اسلامیه‌سی‌ده موجوددر.

عمان دکزی (بحر عمان Mer d'Oman) بحر محیط هندینك شمال غربی قسمندن عبارت بیوك برکورفز صورتنده واسعجه بردکیز اولوب، جنوب جهتی آچیق اولدیغی حالده، شمال شرق جهتندن هندستانك سواحل غربیه‌سیله، شمالاً بلوجستان وایران یعنی مکران سواحلیله، شمال غربی جهتندن جزیرة العربك سواحل جنوبیه‌سیله یعنی عمان وحضر موتله، غرباً دخی آفریقانك سومالی سواحلیله محاطدر. بحرعمانك غرب جهتنده عدن کورفزی بولنوب، اورادن باب‌المندب بوغازندن بحر احمره کیرلدیکی کبی، شمال غربی قسمنده دخی (عمان کورفزی) بولنوب، اورادن هرمز بوغازندن بحر فارسه یعنی بصره کورفزینه کیریلیر. بووجهله بحر عمان باشلیجه جزیرة العرب ایله هند آره‌سنده واقع اولوب، ملحقاتی اولان بحر احمر وبحر فارس واسطه‌سیله یمن، حبش، حجاز، مصر، عراق وایران سواحل واسکله‌لرینه دخی حاکم اولمغله، اسکیدن بری اهمیت تجاریه‌سیله مشهوردر. مذکور ملحقاتیله برابرجزیرة العربی احاطه ایتدیکندن، اساساً عرب دکیزی عد اولنوب، جزیرة العرب‌ده اوطرفده اسکله‌لری وکیمجی اهالیسی اولان بری عمان خطه‌سی اولدیغندن، بوخطه‌نك اسمیله شهرت بولمشدر. اصل بحرعمان تقریباً ۲۵° عرض شمالیدن ۱۰° عرض شمالیه قدر ممتد اولوب، بوایکنجی خط عرضینك خارجی بحرمحیط هندی عد اولنیور. سه‌ده، اسکیدن بحرعمانك درجهٔ وسعتی ومسماسنك حدود جغرافیه‌سی بك ده معلوم ومحدود اولمدیغندن، بحر عمان پایانسز بردکز عد اولنور، واسمی بحر محیط معناسیله استعمال اولنوردی. بحرعمانك تابع اولدیغی بحر محیط هندی قطب منجمد جنوبیه قدر ممتد اولوب، اوجهتدن حائل اولهجق قره‌سی بولنمدیغندن، کره ارضك نصف جنوبیسنده قیش اولدیغی موسمده وعلی الخصوص شتاء جنوبینك مبدئی اولان نیسان ومایس آیلرنده بحر عمانده بیوك فرطونه وقاصیرغه‌لر اولور. قیشین ایسه بك ساکندر. بحر عمان تابعلریله برابر اسکیدن بری اینجی و صدف و تجارت و ثروت مخرجی عد اولنه کلمشدر.

عمان کورفزی (Golfe d'Oman) هر نه قدر بو تعبیری مادهٔ آتفه‌ده بیان اولنان بحر عمان ینه قوللانانلر وار ایسه‌ده، اصل عمان کورفزی بحر عمانك شمال غربی قسمنده برکورفزدر، که عمان خطه‌سیله ایرانك مکران خطه‌سی سواحلی آره‌سنده اوجی سیوری ویوقاری دونمش بر آیاق قانی شکلنده غرب شمالیه طوغری ممتد اولوب، منتهای غرب شمالیسنده واقع هرمز بوغازندن بحر فارسله یعنی بصره کورفزیله اختلاط ایدر. بحر احمره کوره عدن کورفزی نصل ایسه، بحر فارسه کوره ده عمان کورفزی عین حال ومواقعده‌در. عمان کورفزینك آغزی عمان خطه‌سنك (الرأس الحاد) دینلن برونیله ایران وبلوجستان خط حدودی آره‌سنده اولوب، تقریباً ۲۵۰ کیلومتره وسعتنده‌در. ایچریسی طارلشوب، ۲۰۰ کیلومتره اینر. سواحل شمالیه‌سی خفیف صورتده محدب وسواحل جنوبیه‌سی مقعردر. ایران سواحلنده اهمیتلی بر اسکله‌سی یوغیسه‌ده، عمان ساحلنده مسقط، برکه، صحار، شیناز وفرجه اسکله‌لری بولنوب، بونلرك آز چوق اهمیت وتجارت بحریه‌لری واردر.

عمایم (مشاهیر محدثاتدن عالمه بر قادین اولوب، شریف نسابه لقبیله ملقب مولانا حسام الدین حسن بن محمد الحسینیك قیزیدر. امام سیوطی صاحبهٔ ترجمه‌دن استماع حدیث ایتمشدر.

عمتا (شامده طبریه ایله عمان آره‌سنده واقع بر قریه اولوب، عشرهٔ مبشره‌دن ابو عبیده بن الجراح (رضه)ك تربه‌سی حاوی اولمغله مشهوردر.

عمر (ابو حفص — بن الخطاب بن نفیل بن عبد العزی بن رباح بن عبد الله بن

قرط بن رزاح بن عدی بن کعب بن لؤی القرشی العدوی) کبار صحابه‌دن وعشره مبشره‌دن اولوب، خلیفهٔ ثانی جناب نبویدر. نسبی طقوزنجی بطن یوقاریده یعنی کعب بن لؤیده نسب پاك جناب نبوی ایله برلشیر. والده‌سی حنتمه بنت هاشم بن المغیره المخزومیه اولوب، ابو جهلك عم زاده‌سی وبرروایتده همشیره‌سی ایدی. وقعهٔ فیلدن ۱۳ سنه صکره وهجرت نبویه‌دن ٤٠ سنه اول دنیایه کلوب، زمان جاهلیتده اشراف قریشدن معدود وایفای سفارت ومفاخراته جواب اعطاسنه مأمور ایدی. فخر کائنات (صلعم) افندمزه نبوت کلدیکنده، ابتدای امرده عمر نبی ذیشانك ومسلمینك پك علیهنده بولنمش ایکن، بعثك آلتنجی سنه‌سی ارککلر بیننده قرقنجی وبر روایتده قرق بشنجی اولهرق، اسلامه کلوب، بو ذاتك اهتداسیله دین اسلام ظاهره چیقمشدر. حضرت عمرك سبب اسلامی مختلف صورتده روایت اولنوب، هر حالده الینه کچن ویا کندیسندن اول اسلامه کلمش اولان همشیره‌سنك اندهٔ بولدیغی مصحف شریفدن بر صحیفه ده «سبح لله مافی السموات» سورهٔ شریفه‌سنی اوقومغله، بردن بره قلبنه هدایت کلوب، طوغریجه نزد جناب نبویه کیدهرك، اسلامی قبول ایتمش؛ وسائر مسلمین کبی اسلامندن طولایی عذاب کورمك آرزوسیله، ابتدا دایسی ابو جهله وبعده بتون کفار قریشه اسلامی کندیسی تبلیغ واعلان ایتمش ایدی. رسول الله (صلعم) افندمزك بوندن اولجه «اللهم اعزالاسلام بعمر بن الخطاب» دیه‌دعا ایتمش اولدقلری مرویدر. فخر کائنات (صلعم) افندمزك معیتنده مدینهٔ منوره‌یه هجرت ایدوب، سائر صحابه مکه‌دن خفیاً چیقدقلری حالده، حضرت مشارالیه مسلح اولهرق علناً چیقمش؛ ونبی ذیشانك اوکنجه مدینه‌یه داخل اولوب، رسالتپناه افندمزك ورودلرینی تبشیر ایتمشدر. بدر، احد، خندق، خیبر، مکه، حنین غزالرنده وسائر غزواته رضوان بیعتنده حاضر بولنمش؛ وکفار قریشه اولان شدتی اظهارله، شیرانه حرب ایدوب، احد وقعه‌سنده معیت حضرت نبویده صوك درجه‌یه قدر ثبات ایتمشدر. حق باطلدن تفریقده قوهٔ خارق العاده‌سی وکمال عدالت وحقانیتی سببیله جانب نبویدن (فاروق) لقب شرف افزاسیله تلقیب بیورلمشدر.

ارتحال حضرت نبویده جناب عمر (رضه) حضرت ابابکر صدیق (رضه) ك مقام خلافتنه کچمسنه جهد وغیرت ایدوب، وفاق وآسایشك محافظه‌سنه موفق اولمش، وآك اول کندیسی خلیفهٔ مشارالیهه بیعت ایتمشدر. حضرت صدیق اکبرك مدت خلافتلرنده فاروق اعظم هربرایشده معاونتدن کری طورمیوب، اهل رده‌نك تنکیلنده وروملره قارشی شام جهتنه عسکر سوقنده پك چوق خدمتی اولمشدر.

حضرت ابابکر (رضه) ارتحالندن اول کبار صحابهٔ کرامله بعدالاستشاره حضرت عمر (رضه) ی خلافته تعیین ایتمش اولمغله، ۱۳ نجی سال هجریدك جمادی الاخری شهریدك اون آلتنجی کونی مقام خلافت اسلامیه‌یه قعودله، خلیفهٔ ثانی رسول الله (صلعم) اولمش؛ وبرنجی اولهرق (امیرالمؤمنین) لقبیله تلقب ایلمشدر.

حضرت عمرك زمان خلافتلرنده فتح وممالك اسلامه‌ضم اولنان برلرك وسعتی اوقدر آز زمان ظرفنده حصوله کلمسی داخل حوصلهٔ امکان اولهمیه‌جق درجه‌ده‌در. ابتدا ابوعبیده بن الجراح وخالد بن ولید (رضهما) قیادتلریله شامده باشلانمش اولان فتوحاته دوام بیورلهرق، شام وفلسطین تمامیله فتح اولنمش؛ وروملرك کلیتلی عسکرینه غلبه چالنمش؛ وفلسطینك فتحی متعاقب حضرت فاروق اعظم بالذات قدسه عزیمت بیورهرق، عدالت وحقانیتی واحوال فقر اشتمالیله عالمی حیران ایتمشدی. برطرفدن دخی سعد بن ابی وقاص (رضه) ك قیادتیله اووقت دنیانك اك قوتلی دولتلرندن اولان ایرانه قارشی عسکر سوق اولنهرق، قادسیه مظفریت عظیمه‌سی اوزرینه، دولت مذکوره‌یه غلبه چالنمغله، ممالك ایران برر برر فتح اولنهرق، جرجان وجیحون وادیلرینه قدر اولان بلاد واسعه خلافت اسلامیه دائره‌سنه ادخال اولنمشدی. جزیره وموصل ودیاربکر جهتلری دخی خالد بن ولید وعیاض بن غنم وسائر مجاهدین اسلام معرفتیله فتح اولندیغی کبی، مصر وبرقه وطرابلس غرب‌ده عمرو بن العاص یدیله ضبط اولنمشدر.

فاروق اعظم ممالك اسلامیه‌یی جزیرة العربه منحصر بولمشیکن اجرای خلافت ایتدیکی اون سنه ظرفنده بروجه مذکور شام، فلسطین، عراق، جزیره، بتون ممالك ایران، مصر، برقه وطرابلس غرب

فتح اولنه‌رق، خلافت اسلامیه‌نك حدودی حجیون وادیسندن افریقیه (یعنی تونس) ه قدر توسعله، بك بیوك بردولت حالنه گلمش؛ وبصره وكوفه شهرلری بنا ودرت بیكدن زیاده جامع ومسجد تأسیس اولنمشدر. یزید بن ابی سفیاندن صكره برادری معاویه بن ابی سفیان جانب فاروقیدن شام والیلكنه تعیین بیورلمش؛ وحضرت فاروق مدینه‌ده جناب مرتضایی توكیل ایده‌رك، بالذات شامی زیارت، ومدت خلافتنده بهر سنه مكهٔ مكرمه‌یه عزیمتله ایفای حج شریف ایتمشدر.

اون بحق سنه‌ایله یدی كون اووقته قدر دنیاده مثلی كورلمه‌مش برعدالت وحقانیتله اجرای خلافت وحكومت ایدوب، ۲۳ سال هجریه‌نك ذی‌الحجه‌سی اواخرنده صباح نمازینه گیدركن مغیره بن شعبه‌نك كوله‌سی ابو لؤلؤ فیروز نام خبیث طرفندن مبارك قارنینه بیچاقله اوریله‌رق، مجروح اولمش؛ ویكرمی درت ساعت صكره تسلیم روح ایدوب، روضهٔ مطهره‌ده حضرت ابا بكر صدیق (رضه) ك یانلرنده دفن اولنمشدر.

حضرت عمر (رضه) طریق عدل وحقانیتدن سرمو انحراف ایتمز وامور عباده موكل بیوك وكوچك كافهٔ عمال ومأمورینی طریق عدل وانصافده طوتمغه مقتدر، جری، عابد، زاهد، فوق‌العاده مرحمتلی، متواضع، فقر وفاقه ایله مفتخر برذات ایدی. همت وعدالتی ثمره‌سیله خلافت اسلامیه‌یه قدر توسع ایتمش، واوقدر معمور یرلر ضبط اولنه‌رق، واردات وغنائم تصورك مافوقنده چوغالمش ایكن، حضرت عمر نه بر پلاس پاره ایله وبر پارچه آریه اكمكیله قناعت ایده‌رك، بك فقیرانه یاشامقدن واز گچمه‌مشدی. قدسه گیدركن كوله‌سیله مناوبهٔ بینوب، كاه دوه‌نك اوكنده یایه یورویه‌رك، وكاه اوت وآریه‌سی دخی حامل اولان دوه‌نك اوستنده بولنه‌رق، قدسه بوحالده گیرامش؛ وقوت ومكنتی عالمی دیترتمكده اولان خلیفهٔ اسلامی كورمك اوزره استقباله چیقمش اولان خلق وبتون عالمی حیرتده براقمشدی. عدالتی بر درجه‌ده ایدی، كه كندنی اوغللرندن بری تأدیب شرعیی موجب بر حركتده بولنمجه، ضرب اولنمسی امر ایدوب، اصحاب كرامك توسطیله برابر، بردكنك اكسیك اورلمسیله بیله رضا ویرمیه‌رك، اوغلنك بوندن متأثراً وفاتی دخی تأسفی موجب اولمش ایسه‌ده، ندامتی دعوت ایتمه‌مشیدی. اداره امورده‌كی اقتداری بردرجه‌ده ایدی‌كه فخر كائنات (صلعم) افندمزك ارتحالنی حس ایتدیرمیوب، كندیسی صاغ اولدقجه اسلام امور ومصالحی اصلا سكته‌دار اولمامش، وبلكه گیتدكجه اصلاح وترقی ایتمشدر. حقنده بك چوق احادیث شریفهٔ نبویه صادر اولوب، «ماطلعت‌الشمس علی رجل خیراً من عمر» و «لوكان بعدی نبی لكان عمربن‌الخطاب» حدیث شریفلری قدرومنزلتنی ارائه‌یه كافیدر. مناقبی جلدلر طولدیره‌جق درجه‌در. اصحابه درجه‌لرینه كوره معامله ایدوب، اصحاب بدری سائر لرینه وبولنمیانلره‌ده هاشمیلری تقدیم ایدر، وجناب مرتضایی جله‌دن مقدم طوته‌رق، معضلات امورده كندیلریله استشاره ایدردی. حقنده‌كی حدیث شریفلرك اكثری حضرت علی (رضه) دن مروی اولدیغی حالده، حضرت مشارالیهه طرفدارلق ادعاسنده بولنانلرك حضرت عمر (رضه)ه بغض وخصومت گوسترملری شبهه‌سز حضرت مرتضانك روحنی خشنود ایتمیه‌جك حركتك اشدیدر. ارتحالنده ۶۳ یاشنده ایدی.

حضرت عمر (رضه) كندیلرندن صكره عشرهٔ مبشره‌دن اولان علی، عثمان، طلحه، زبیر، سعد بن وقاص، عبدالرحمن بن عوف (رضهم) حضراتندن برینك خلافته انتخابنی وكندی اوغلی عبدالله (رضه)ك دخی انتخابنه رأیی اولوب، انتخاب اولنمغه حق اولدیغنی وصیت ایتمشدر. اولادینك اشهر وافضلی مشارالیه عبدالله اولوب، فضائلی ترجمهٔ حالنده ذكر اولنمشدر. قیزی حفصهٔ (رضها) ازواج مطهرهٔ جناب نبویدندر.

عمر (صحابهٔ كرامدن جناب فاروقدن بشقه برقاچ ذاتك اسمی اولوب، اكمعروفلری برونجه آتیدر: (ابوحفص عمر بن ابی سلمة القرشی المخزومی) كه پدر ووالده‌سنك حبشه هجرت ایتمش اولملریله، اوراده دنیایه گلوب، پدرینك وفاتندن صكره والده‌سی ازواج مطهرهٔ جناب نبوی زمره‌سنه داخل اولمغله، فخر كائنات (صلعم) افندمزك اوكی اوغللریدر. ارتحال حضرت نبویده طقوز یاشنده

اولوب، بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر. جمل وقعه‌سنده معیت حضرت مرتضویده اولوب، بعده خلیفهٔ مشارالیه جانبندن بحرین وفارس والیلکنه تعیین بیورلمش؛ وعبدالملك بن مروان زماننده ۸۳ تاریخنده مدینه‌ده وفات ایتمشدر. — (عمر بن عکرمه) که ابوجهلك تورونی اولوب، یرموك وبر روایتده اجنادین محاربه‌سنده شهید اولمشدر. — (عمر بن مالك القرشی الزهری) که خلافت جناب فاروقیده دمشق فتحنده حاضر بولنمش؛ وامر خلیفه ایله ابوعبیده بن الجراح (رضه) طرفندن اهل جزیره‌یه قارشی سوق اولنه‌رق، قرقیسیایی صلحاً ضبط ایتمشدی.

عمر { (میرزا —) جلال‌الدین امیرانشاهك اولادندن اولوب، پدرینك شهرورینه خلل کلدیکنده، جدی امیر تیمورك فرمانیله آذربیجان حکومتنه نصب اولنمشدی. جدینك وفاتندن صکره برادری ابوبکر میرزا ایله محاربه ایدوب، مغلوب اولمغله، عمی شاهرخ نزدینه قاچمش؛ وبرمدت صکره بوکا قارشی عصیان ایتمکله، ایتدیکی محاربه‌ده مجروح واسیر اولوب، جریحه‌سندن متأثراً ۸۰۹ تاریخنده وفات ایتمشدر.

عمر { [«حسام‌الدین عمر» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عمر { (ابوحفص — المرتضی بن یوسف بن ابراهیم) مغربده حکومت سورن موحدین دولتنك اون ایکنجی حکمداری اولوب، اون طقوز سنه‌یه قریب مدت حکومت سورمش؛ و ٦٦٤ تاریخنده بنی مرینه ایتدیکی محاربه‌ده مغلوب اولمغله، فرار ایدوب، خانی ابودبوسك یانته کوتورلدکده قتل اولنمشدر.

عمر { بنی حفص ملوکندن ایکی کشینك اسمیدر. [«ابوحفص» ماده‌لرینه مراجعت.]

عمر { (تاج‌الدین — بن مسعود) مشاهیر شعراء ایراندن وعلادن اولوب، قلیج طغماج خانك مداحلرندن بولنمش؛ وعرفی شیرازی ایله صحبت ایتمشدر. شو رباعی اونکدر:

جوری که بدین دل شده پیوست رود
زان طرهٔ جعد ونرکس مست رود
از پای رود آدمیٔ بندهٔ تو
روزی که ترابینند از دست رود

عمران { حضرت موسی وهارون (عما) ایله همشیرلری مریمك پدری اولوب، بومناسبتله مشارالیهمه آل عمران دیرلر.

عمران { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب، اك معروفلری بروجه آتیدر: (ابو نجید عمران بن حصین الخزاعی الکعبی) که خیبر فتحی سنه‌سی اسلامه کلوب، اوندن صکره‌کی غزواتده معیت نبویده بولنمش؛ وحضرت عمر (رضه) جانبندن تعلیم فقه ایچون بصره‌یه اعزام بیورلمش؛ وفضلای صحابه‌دن اولوب، عبدالله بن عامر طرفندن شهر مذکور قاضیلغنه نصب اولنمش؛ وبعده استعفا ایدوب، ۵۲ تاریخنده وفات ایتمش؛ وذریتی اورادہ قالمش ایدی. حسن بصری وابن سیرین کندیسندن روایت ایتمشلردر. — (عمران بن طلحة القرشی التیمی) که عشرهٔ مبشره‌دن حضرت طلحه (رضه) ك اوغلی اولوب، عهد جناب نبویده دنیایه کلمش؛ وجمل وقعه‌سندن صکره بصره‌یه عزیمتله، جناب حیدردن پدرینك املاکنی ایستیوب آلمش ایدی. اولاد واحفادی وار ایسه‌ده، منقرض اولوب، ذریتی قالمامشدر.

عمران { یمن ولایتك صنعا سنجاغنده ومرکز ولایتك شمالنده برقصبه اولوب، مرکزی اولان عمران قصبه‌سی صنعادن ۱۰ ساعتلق مسافه‌ده وبراوه‌نك وسطنده واقعدر. عمران قضاسی جنوباً صنعا، غرباً حجه قضالریله، شمالاً وشرقاً دخی اراضیٔ غیر مضبوطه ایله محاطدر. اراضیسی طاغلق اولوب، جبال‌سرا اوزرنده بولنمغله، میاه جاریه‌سی قسماً بحر احمره وقسماً داخلی چوله طوغری آقار. هوایی معتدلدر. محصولانی آز مقدارده بندای ایله آرپه، دوره، بقله وسائر حبوباتله اوزوم، بادم، زردالی وسائر میوه‌لردن عبارتدر. قهوه‌سی پك آزدر. قیونلری ایری اولوب، آنجق اتلری لذتلیدر.

عمران الاسرائیلی { (حکیم اوحدالدین — بن صدقه) مشاهیر اطبا وحکمای عربدن اولوب، ٥٦١ تاریخنده دمشقده طوغمش؛ وبدری دخی مشاهیر اطبادن بولنمش ایدی. اجرای طبابتده فوق‌العاده مهارتی اولمغله، ملوك واکابر عندنده قدر واعتباری پك

زیاده اولوب، لزومی تقدیرنده جلب اولنوردیسه‌ده، هیچ بربنك خدمتنه دخول واختصاص ایتمیوب، ملك عادل ابوبکر بن ایوب وملك ناصر داود بن الملك المعظم کندیسنه کلیتلی تخصیصات تکلیف ایتدکلری حالده، ینه خدمتلرینه دخولی قبول ایتمه‌مش؛ ودمشقده بیمارستان کبیرده اجرای طبابتله مشغول اولوب، محیر عقول بعض مداواته موفق اولمش ایدی. حمص ملکنه مداوات ایتمك اوزره جلب ایدلمش اولدیغی حالده، ۶۳۷ تاریخنده شهرمذکوردہ وفات ایتمشدر.

عمر بك { اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، خیالی بکك اوغلیدر. زعامتله کوشهٔ قناعته چکلمش ایکن، آرناؤد احمد پاشانك مسند صدارته کچمسی اوزرینه، منسوبیتی جهتیله، معیتنه آلنه‌رق، برچوق حالللرده آتش غضبنی اطفایه وحرکات شدت کارانه‌سنی تعدیله چالیشمش؛ وبعده بعض دفتردارلقلرده بولنمشدر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

هب سیل سرشکن یولکه ایلسون ایثار
ای دوست بنم دیدهٔ غم دیده ده نم وار

عمر بن ثابت الثمانینی { (ابوالقاسم) مشاهیر هیر ادبادن اولوب ابن جنینك «لمع» و «مکودی» سنی شرح ایتمشدر. کرخده ابوالقاسم بن برهانله معارضه‌لری اولوردی.

عمر بن حفص { (بن برتق) مشاهیر اطبای اسلامدن اولوب، قیروانه سیاحتله برمدت ابوجعفر بن الجزارك یانندہ قالمش؛ واورادن اندلسه کچه‌رك، ملك ناصرك وبعده نجم بن طرفه‌نك خدمت طبابتنده بولنمش؛ و «زاد المسافر» کتابنی اندلسه ادخال ونشر ایتمشدر.

عمر بن الخطاب { [«عمر» ماده‌لرینك برنجیسنه مراجعت.]

عمر بن شبه { (ابو زید — بن رابطه النمیری) مشاهیر مورخین وقراءدن اولوب، بصره‌لیدر. وبصره‌نك مکمل تاریخنی یازمشدر. ۱۷۳ تاریخنده طوغوب، ۲۶۲ سنه‌سنده (سرمن رأی) ده وفات ایتمشدر.

عمر بن عبدالعزیز { (امیر المؤمنین ابو حفص — بن مروان بن الحکم الاموی) خلفای امویه‌نك سکزنجیسی وآب روبی اولوب، والده‌سی ام عاصم بنت عاصم بن عمر بن الخطاب (رضه) اولمغله، والده طرفندن جناب فاروق اعظمك حفید زاده‌سیدر. مصر والیلکنده بولنمش اولان پدری عبدالعزیز بن مروان دخی سائر بنی امیه وآل مروانك خلافته اولهرق عدل وانصاف ودیانتله متصف برذات ایدی. عمر بن عبدالعزیز ۶۰ سال هجریسنده یعنی معاویه‌نك وفاتی سنه‌سی مدینهٔ منوره‌ده دنیایه کلوب، پدریله برابر مصره کیتمش؛ وبعده تحصیل علوم وتفقه ایچون پدری طرفندن مدینه‌یه کوندریلهرك، انس بن مالك وعبدالله بن جعفر بن ابی طالب وسعید بن المسیب وسائر معاصرینیله صحبت و تلمذیلرندن استماع احادیث شریفه ایتمشدر. پدرینك وفاتنده عمی عبدالملك بن مروان، تخت حکومتده ایکن، کندیسنی دمشق شامه جلبله، قیزی فاطمه‌یی تزویج ایدهرك، کندیسنی داماد ایتمش؛ وبونك زمانندہ وافر نعمت وثروته نائل اولوب، طبیعتنده مرکوز اولان سماحت ومروتنی اجرا ایتمکله باشلامشیدی. ۹۹ تاریخنده عم زاده‌سی سلیمان بن عبدالملکك وفاتی اوزرینه مقام خلافته کچمجه، خلفای راشدین (رضهم) مسلکنه سلوکله، اجرای عدل وداد ایدهرك، بحق عمر ثانی دیملکه کسب استحقاق ایتمشدر. بنی امیه تا معاویه زمانندن خطبه‌ده حضرت علی (رضه) افندمزه لعنت اوقومغی عادت ایتمش اولدقلری حالده، صاحب ترجمه مقام خلافته کچمجه، اك اول بوعادتی رفع ایله، عالم اسلامی بویله برشیندن قورتارمش؛ واهل بیت نبی حقنده حرمت وتعظیمده قصور ایتمه‌مشدر. بومعاملات دیانتکارانه‌سی بنی امیه‌یی دلکیر ایدوب، ایکی سنه ایله بش بحق آی خلافتدن صکره، ۱۰۱ تاریخنده دیر سمعانده برکوله‌سی یدیله تسمیم ایتمشلردر. ارتحالنده سنی ۴۱ ایدی. بیاض چهره‌لی، اینجه ونازك یوزلی، نحیف بدنلی، چقور کوزلی، کوزل صقاللی، ملیح وسویملی برذات ایدی. آثاره وبینیجیلکه زیاده مراقی اولوب، کنجلکنده آتش بری آلتنه تکمه اورمش اولمغله، یارهسنك اثری قالمش؛ وبوسببله (اشج بنی امیه) لقبیله تلقیب اولنمشدی. صحابه‌دن انس بن مالك (رضه) دیمشدرکه: امامت ایتمه‌ده فخر کائنات (صلعم) افندمزه عمر بن عبدالعزیزدن زیاده بکزه‌ین کیمسه کورمدم. صحفه قصبه‌سی بنا وملاطیه‌یی رومللردن

یوز بیك اسیر مقابلنده مبایه، ایتمشدر. مناقبی بك چوق اولوب، ابن الجوزی مشار لیهك مناقبنی جمع ایدهرك، بیوك برجلد یازمشدر.

عمر بن عبدالعزیز { [«ابوالحفص شطرنجی» ماده‌سنه مراجعت.]

عمر بن یونس { (بن احمدالحرانی) اندلس مشاهیر اطباسندن اولوب، برادری احمد بن یونس ایله برابر شرقه رحلتله، بغداده داخل اولمش؛ واورادہ ثابت بن سنان بن ثابت بن قرهدن جالینوسك کتب طبیه‌سنی اوقویوب، کوز امراضی عملیاتنده ابن وصیفدن استفاده ایتمش؛ و ۳۰۱ تاریخنده اندلسه رجعتله، مستنصر باللهك حسن قبول والتفاتنه مظهر اولهرق، خدمت طبابتنه کیرمش؛ وزهراده اسکان اولنمشلردی. کوز خسته‌لقلرینی ایی ایتمده مهارتلری بك چوق اولوب، کندیسی چوق یاشامامش ایسهده، برادری احمد خیلی وقت معمر اولهرق، اکتساب شهرت ایتمشدر.

عمر پاشا { (فرنك —) متأخرین مشیران دولت عثمانیه‌دن اولوب، اصل آوستریانك خرواتستان اهالیسندن اولدیغی حالده، دولت عثمانیه‌نك خدمت عسکریه‌سنه کیرمش؛ واهتدا ایتمش ایدی. قابلیت واستعداد طبیعیسی واقتدار عسکریسی اقتضاسنجه قطع مراتب ایدهرك، مشیریت رتبه‌سنی احراز ایتمش؛ ودور سلطان عبدالعزیز خانیده خیلی وقت سردار بولنوب، ظهور ایدن مسائلك جله‌سنده ابراز آثار اقتدار ایتمش؛ وعساکر عثمانیه‌نك تنسیق وتنظیمنده بك چوق خدمتی کورلمشدر. ۱۲۸۰ تاریخلرنده وفات ایتمشدر.

عمر پاشا { (ویریونلی —) آرناودلقدہ برات سنجاق وقضاسنده کائن ویریون قریه‌سندن اولوب، عسکرلکله مصرہ کیتمش؛ واورادہ قطع مراتب ایدهرك، محمد علی پاشانك مصر والیلکنده دخی میرمیرانلق رتبه‌سیله معیتنده بولنمش؛ وبعده پاشای مشارالیه ایله بوزیشه‌رق، یانیه‌یه عزیمتله، تپه‌دلنلی علی پاشانك خدمتنه کیرمش؛ وعلی پاشا فرمانلی اولدیغنده، بوئی دخی ترکله، علی پاشانك اوزرینه کوندریلن خورشیدپاشا ایله برلشمش؛ وعلی پاشادن صکره ۱۲۳۷ تاریخنده رتبهٔ وزارتله یانیه والیسی اولوب، درت سنه بومأموریتده قالمشدر. اوغللری حسین وقهرمان پاشالر براتده وسائر اولادہ متصرفلق ایتمشلردر. شمدیکی برات بکلری صاحب ترجمه‌نك احفاد ومتعلقاتندندر.

عمر حسام الدین افندی { [«حسام الدین افندی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عمر خلوصی افندی { [«صمانی زاده» ماده‌سنه مراجعت.]

عمر خیّام { (شیخ — بن محمد) مشاهیر شعرای ایراندن وعلما وحکمادن اولوب، حکمت وهیئت وسائر فنونده یدطولی صاحبی ایدی. استراباد مضافاتندن دهستانه تابع فیروز ناحیه‌سنك (دهك) قریه‌سنده دنیایه کلوب، حکیم سناینك استادی اولان شیخ الاسلام ناصرالدین محمد منصوردن وسائر مصری مشاهیرندن تحصیل ایتمش؛ وکنجلکنده اکثریا بلخده، بعده نیشاپورده اسرار عمر ایتمشدر. مدرسهٔ نظامیه صاحبی وزیر شهیر نظام الملك وملاحده اسماعیلیه‌نك باشی اولان حسن صباح یانه کیدهرك، مطولیلری سؤال اولندقده، حسن صباح خدمته کیرمك آرزوسنی بیان ایتمکله، همدان والبلکنه تعین اولنمش؛ وعمر خیام بقیهٔ عمرینی نیشاپورده کچیرمك اوزره معیشتنه مدار اولهحق جزئی برمعاش طلبیله قناعت ایتمشدی. عمرنده تأهل ایتمیوب، ایامنی مطالعه ایله واشتغالات ذهنیه ایله کچیرمشدر. ملوك واکابر زمانی عندنده قدر واعتباری زیاده اولوب، علی الخصوص سلطان سنجر سلجوقی کندیسنی تختی یانندہ برکرسی مخصوصه اوتورتهرق، صحبت ایدردی. مناهیدن بك ده مجتنب اولدیغی حالده، کندیسندن بعض احوال فوق العاده منقولدر. اشعاری رباعیاتدن عبارت اولوب، بونلرك اکثری حقایق علمیه‌یه وحکمت واخلاقه متعلقدر. بونلرك بعضلرنده افکار متعصبینه قارشی برطاقم تنقیدات وتعریضات مستهزیانه مندرج اولوب، صحبتنده دخی بومسلك وطریقی التزام ایتمیکندن، بعض آوروپالیلر کندیسنه شرقك وولتری دیمشلردر. رباعیاتی انکلیزجه‌یه وسائر آوروپا لسانلرینه ترجمه ونشر اولنمشدر. عصرمز ادباسندن معلم فیضی بعض منتخباتی ترکجه ترجمه‌سیله برابر شهرمزده نشر ایتمشدر. ۵۱۵ ده وبررواینده ۵۱۷ ده نیشاپورده وفات ایتمشدر. شوربای اونکدر:

کر کوهر طاعت نسفتم هرگز
ور کردکنه زدرخ نرفتم هرگز
نومید نیم زبارگاه کرمت
زیراکه یکیرا دو نکفتم هرگز

عمر دده { وعمر سکینی . شیخ بیرام ولی مریدانندن اولوب، شیخ مشار- الیهك وفاتنده آق شمس الدین خلفی. اولمش ایسه ده، قطبیت صاحب ترجمه یه انتقال ایتمشدر. بروسه لی اولوب، ۹۲۶ تاریخنده وفات ایتمش ، وکوینکده دفن اولنمشدر.

عمر سهلان ساوجی { [«قاضی میر» ماده- سنه سراجعت .]

عمر شیخ { (معزالدین —) تیمورلنکك اوچنجی اوغلی اولوب، جها- نکیر مشارالیه آل مظفری اصفهان قریبنده قتل واستیصال ایتدکده، فارس حکومتنی صاحب ترجمه یه ویرمشیدی . برسنه صکره یعنی ۷۹۹ تاریخنده پدریله کوریشمك اوزره، دیاربکر طرفنه کیتمکده ایکن ، اثنای راهده کردستانده قتل اولنمش ؛ ونعشی ماوراءالنهره نقل ایله ، (کش) قصبه سنده قبهٔ خضراده دفن اولنمشدر. بش اولادی اولوب، بونلردن بایقرانك تورونی سلطان حسین سلطنته نائل اولمشدر.

عمر شیخ { (میرزا — بن سلطان ابی سعید بن میرزا محمد بن جلال الدین امیرانشاه بن تیمور) تیمورلنکك احفادندن اولوب ، هندستان دولت تیموریه سنی تأسیس ایدن بابرك پدریدر. ۸۶۰ تاریخنده سمرقنده طوغوب، پدرینك سلطنتی زمانننده فرغانه واندجان و لیلکنه نصب اولنمش؛ و ۸۷۳ ده واقع اولان پدرینك وفاتندن صکره دخی بوحکومتده قالوب، ۲۶ سنه بالاستقلال اجرای حاکمیتدن صکره ۸۹۹ ده ۳۹ یاشنده وفات ایتمشدر.

عمرو { صحابه دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب، اك معروفلری بروجه آتیدر: (عمرو بن ابی اثاثه) که حبشه هجرت ایدنلردن اولوب ، والده سی طرفندن عمرو بن العاصك برادریدر. — (ابوامیه عمرو بن امیة الکنانی الضمری) که قدمادن اولوب، حبشه هجرت ایتمشیدی. بدرواحد غزالرندن صکره حبشدن مدینه یه کلوب، بئر معونه غزاسنده حاضر بولنمشدر. برروایتده بدر واحد غزالرنده مشرکین میانندن بولنمش؛ وبعده اسلامه کلمشدر . جانب نبویدن سفارتله اطرافه اعزام بیوریلوب ، نجاشی بی دین اسلامه دعوت، وام حبیبه بنت ابی سفیانی نبی ذی شان ایچون طلب ایتمکه کوندریلن دخی بوذاتدر . — (عمرو بن الاهتم التمیمی) که طقوزنجی سال هجریده قومی طرفندن مبعوثاً نزد حضرت نبویه ی کلهرك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ وبعده (نجاح) ادعای نبوت ایتدیکنده کندیسنه تبعیت ایدنلردن بولنمش ایسه ده، ینه اسلامه رجوع ایتمشدر. شعرادن اولوب، شو بیتلر جملهٔ اشعارندندر :

ذرینی فان البخل یا ام هاشم
لصالح اخلاق الرجال سروق
لعمرك ماضاقت بلاد بأهلها
ولکن اخلاق الرجال تضیق

— (عمرو بن الجموح الانصاری السلمی) که انصارك اك صکره ایمانه کلنی اولوب، زیاده طویال اولدیغندن ، بدر غزاسنه کیتمسنه اولادی مانع اولمش ایسه ده ، احد محاربه سنه کیتمسنه مانع اوله- میوب، اذن رسول الله (صلعم) ایله کیتمش؛ وشهید اولوب، انیشته سی وجابرك پدری اولان عبدالله ایله برمزاره دفن اولنمشدر. — (عمرو بن الحارث بن ابی ضرار الخزاعی المصطلقی) که ازواج مطهره دن جویره بنت الحارث برادری وفخر کائنات (صلعم) افندمزك قاینی اولوب، ترکهٔ جناب نبوی حقنده روایتی واردر.— (ابوسعید عمرو بن حریث القرشی المخزومی) که خالد بن ولید (رضه) ایله ابوجهلك افرباسندن اولوب، رحلت جناب نبویده اون ایکی یاشنده ایدی . بعده کوفه ده ساکن اولمش؛ وکایتلی ثروت وسامانه نائل اولمشیدی . قادسیه محاربه سنده بولنوب ، مجروح اولمشیدی . ۸۵ تاریخنده وفات ایتمشدر. — (ابو- الضحاك عمرو بن حزم الانصاری الخزرجی النجاری) که خندق غزاسنده واوندن صکره کی غزاوده حاضر بولنوب ، ۱۷ یاشنده ایکن ، جانب نبویدن اهل نجرانه والی اعزام بیورلمش؛ و ۵۴ تاریخنده وفات ایتمشدر. یزیدی ولی عهدایتمك ایستدیکنده معاویه یه قارشی شدتلی لسان قوللانمش ایدی . — (عمرو بن الحمق الخزاعی) که حدیبیه وقعه سندن صکره نزد حضرت نبویه یه هجرتله ، برچوق احادیث شریفه ضبط، وبعده مصره واورادن کوفه یه انتقال ایتمش

ایدی . یوم‌الدار دینان شهادت عثمان (رضه) وقعه‌سنده حاضر بولنوب، خلیفهٔ مشارالیهك خانه‌سنه داخل اولان درت کشینك بری بولنمش ؛ وبعده جناب مرتضایه انتسابله ، جمل وصفین ونهروان محاربه‌لرنده معیتلرنده بولنمش ؛ ومؤخراً حجر بن عدی‌یه یاردیم ایدوب ، اصحابندن اولمش ؛ وصکره زیادك قورقوسندن موصل جهتنه قاچوب، برمغاره‌یی مسکن اتخاذ ایتمش ایدی . برمدت صکره معاویه موصل حاملندن عمرو بن الحمق طلب ایتمکله، مغاره‌سنده آرادقلرنده بربیلانك صوقمسیله وفات ایتمش اولدیغی کوروب، باشنی قطع وشامه ارسال ایتمشلردر. اسلامده اك اول کامسی آلنان بوذاتدر. موصلك خارجنده قبری زیارتکاه اولوب ، سیف‌الدوله‌نك برادری سعید بن حمدان طرفندن تربه‌سی انشا اولنمش؛ وبو تربه‌نك انشاسندن طولایی سنیلرله شیعیلر بینده منازعه ظهور ایتمشدی . — (عمرو بن سعید بن العاص بن امیة‌القرشی‌الاموی) که خالد بن ولید حضرتلرینك همشیره زاده‌سی اولوب ، برادری خالدله برابر حبشه وبعده مدینه‌یه هجرت ایتمش؛ وخلافت جناب صدیقده اجنادین محاربه‌سنده شهید اولمشدر . — (ابوالاعور عمرو بن سفیان السلمی) که صحبتی مختلف فیه اولوب، بعده معاویه‌نك خواص اصحابندن اولمش؛ وصفین محاربه‌سنده عسکری ترتیب وتعبیه ایدن کندیسی بولنمشدر. — (عمرو بن شاس‌الاسدی) که شمرادن اولوب، حجاج بن یوسف‌ك معیتنده بولنمش اولان عراقك بدریدر . برسببدن طولایی حضرت علی (رضه) دن شکایت ایتمش اولغله، مسجد نبوی‌یه دخولنده فخر کائنات (صلعم) افندمز: «یاعمرو والله لقد آذیتنی» بیورمش؛ وعمرو انکار ایدنجه : «بلی من آذی علیاً فقد آذانی» بیورمش ایدی . — (عمرو بن العاص) [«عمرو بن العاص» ماده‌سنه مراجعت .] — (ابو نجیح عمرو بن عبسة‌السلمی) که جاهلیتده بتلرك عبادتی علیهنده بولنمغله ، مکه‌ده عبادت اصنامی منع ایدر برنبی ظهوربنی خبر آلوب ، مکهٔ مکرمه‌یه کیده‌رك ، فخر کائنات (صلعم) افندمزی کیجه کوره‌بیلمش؛ ویانلرنده قالمق ایستمش ایسه‌ده، دین اسلامك اظهارنده کلمسی امر بیورملغله ، مملکتنه عودت، وبعده مدینهٔ منوره‌یه هجرت ایدوب ، مؤخراً شامده ساکن اولمش؛ وروایت احادیث شریفه ایتمشدر. — (ابو ثور عمرو بن معدی کرب الزبیدی المذحجی) که سعدالعشیره قومنه منسوب اولدیغی حالده ، مراد قبیله‌سنه نازل اولمش ، وبونلرك مبعوثلری میانده نزد جناب نبوی‌یه کلوب ، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ وارتحال حضرت رسالتپناهیده اسود عنسی ایله ارتداد ایدوب ، جانب صدیق اکبردن اعزام بیورلمش اولان خالد بن سعید بن العاص ایله محاربه ایتمش ایسه‌ده ، مشارالیهه جانب خلیفه‌دن امداد کلدیکنی آکلاینجه ، اسلامه رجوعله، مهاجر بن ابی امیه‌یه تسلیم اولنمش ؛ ومربوطاً حضور خلیفه‌یه کوتوریله‌رك، توبه ایتمکله، مملکتنه اعاده بیورلمش؛ وبعده مدینه‌یه کلوب، جانب صدیقدن شام فتوحنه اعزام بیورله‌رق، یرموك غزاسنده حاضر بولنمش؛ وعهد جناب فاروقیده، سعدابن ابی وقاصك معیتنده اولق اوزره ، عراقه اعزام بیورله‌رق ، قادسیه محاربه‌سنده شهید اولمش، وبر روایتده صوسزلقدن وفات ایتمشدر . بعضلری‌ده ۲۱ تاریخنده نهاوند محاربه‌سنی کوردکدن صکره (روده) قریه‌سنده وفات ایتدیکنی بیان ایتمشلردر. طبیعت شعریه‌سی دخی اولوب، شو قطعه جمله‌ه اشعارندندر :

امن ریحانة الداعی السمیع
یؤرقنی واصحابی هجوع
اذا لم تستطع شیئاً فدعه
وجاوزه الی ما تستطیع

عمرو { بواسمله یمنده‌کی تبابه‌دن بر ، حیره ملوکندن اوچ ، حرهم ملوکندن ایکی وکنده ملوکندن بر حکمدار کلمشدر.

عمرو بن العاص { (ابو عبدالله بن وائل بن هاشم بن سعید بن سهم بن عمرو بن هصیص بن کعب بن لؤی القرشی السهمی) صحابه‌دن اولوب، قبل‌الاسلام کفار قریش طرفندن حبشه‌ده‌کی مهاجرین اسلامی تسلیم ایتمسی تکلیف ایچون، نجاشینك یانته کوندرلمش؛ ونجاشی بوتکلیفی رد ایتدکدن بشقه ، فخر کائنات (صلعم) افندمزك نبوتنی تصدیق ایله، کندیسنك بوتکلیفی تعییب ایتدیکندن ، عمرو بن العاص حبشه‌ده ایکن اسلامه کلوب ، اورادن مدینهٔ منوره‌یه هجرت ایتمش ؛ وبر روایتده سکزنجی سال هجریده وفتح مکه‌دن آلتی آی مقدم اسلامه کلمشدر. خالد بن

ولید و عثمان بن طلحة العبدری ایله برلکده مدینهٔ منوره یه کیدهرك ، کچمش حرکاتی عفو بیورلمق رجاسیله اهتدا ایتمشدر. متعاقباً جانب نبویدن برسریه ایله پدرینك دایلری اولان بلی بن عمرو بن لحاف قبیله سنه قارشی اعزام بیورلهرق ، ذات السلاسل موقعنه وارنجه ، استمداد ایتمکله ، ابوعبیده بن الجراحك تحت قیادتنده وحضرت ابوبکر و عمر (رضی الله عنهما) دخی داخل اولمق اوزره قدمای مهاجریندن مرکب برسریه امداده اعزام بیورلمشدی . بعده صاحب ترجمه عمانه عامل اولوب ، ارتحال جناب نبوی یه دك اوراده قالمش ؛ وجناب صدیقك زمانندہ شام فتوحنه مأمور اولوب ، خلافت جناب فاروقیده فلسطین والیلکنه نصب ، وبعده خطهٔ مصریه نك فتحنه مأمور بیورلمش ایدی . مصری فتح ایتمکله ، اورانك والیلکنه تعیین اولندقدن صکره ، عزل اولنمغله ، فلسطینه چکیلوب ، آره صره مدینه یه کیدر ، وحضرت عثمانه اولان دلکیرلکنی اظهار ایدوب ، طعن ایدردی . حضرت عثمانك شهادتندن صکره ، شامده معاویه نك یانته کیدوب ، بونك حضرت علی (رضی الله عنه) ه قارشی اولان کین وغرضی تشدید ومخاصمتنه معاونت ایتمش ؛ وصفین محاربه سنده برلکده بولوب ، بعده معاویه طرفندن حکم نصب اولنهرق ، حضرت حیدرك حکمی اولان موسی الاشعری یی اغفال ایتمشدر. جانب مرتضویدن مصر والیسی بولنان محمد بن ابی بکر (رضها) یی اخراجله مصری تحت اداره سنه آلمغه معاویه طرفندن مأمور اولوب ، آخر عمرینه دك بووالیلکده قالمش ؛ و ٤٣ نجی سال هجریده وفات ایتمشدر. اوغلی عبدالله خلفی اولمش ایسه ده ، متعاقباً معاویه اونی عزل ایدوب ، کندی برادری عتبه بن ابی سفیانی نصب ایتمشدی . عمرو بن العاص قیصه بویلی ، جسور ، دهاندن عداولنه جق درجه ده ذکی واونسبتده حیله کار ، فصیح اللسان وشاعر ایدی .

عمرو بن العبد { [« طرفه » ماده سنه مراجعت .]

عمرو بن عثمان { [« سیبویه » ماده سنه مراجعت .]

عمرو بن عمرو الکندی { مؤلفیندن اولوب ،

« فضائل مصر » عنوانیله برائر معتبری واردر.

عمرو بن کلثوم { « معلقات سبعه » صاحبلری اولان شعرای سبعهٔ عربك یدنجیسیدر.

عمرو بن لیث صفار { دولت صفاریه نك ایکنجی حکمداری

اولوب ، مؤسس دولت اولان برادری یعقوب بن لیثك وفاتی اوزرینه ، ۲۶۵ تاریخنده تخت موروثنه جلوسله ، ۲۳ سنه حکومت سوره رك ، خراسان ، غزنین ، سیستان ، کرمان ، مازندران ، فارس وعراق عجمه یعنی بتون ایران ایله افغانستانه حاکم اولدیغی وبغداددہ خطبه ده خلیفه دن صکره کندی نامنی اوقوتدیرمغه باشلامش ایکن ، قناعت ایتمیوب ، خوزستان ایله عراق عربی دخی ضبط ایتمك اوزره ، عسکر سوق ایتمش اولدیغندن ، خلیفه معتضد ماوراء النهر والیسی بولنان امیر اسماعیل سامانی یه فرمان ارسالیله ، امداده دعوت ایتمش ؛ اسماعیل سامانی اون ایکی بیك سواری ایله کلوب ، صاحب ترجمه نك سکسان بیك سواریسی وار ایکن ، حربه باشلایه جقلری زمان عمروك آنی اورکوب ، کندیسنی اسماعیل سامانینك اردوسی ایچنه کوتورمکله ، بلاحرب اسیر دوشمش ، وعسکری طاغلمشدر . عمرو بن لیث بغداده کوتوریله رك ، ایکی سنه محبوس قالدقدن صکره ، ۲۸۹ تاریخنده معتضد خلیفه نك وفاتی کونی اعدام اولنمش ؛ وبرروایتده اوچ کون یمکسز اونوریلوب ، آجلدقدن وفات ایتمشدر . برکوزی کور ، غدار وخونخوار بر آدم ایدی . شیرازده جامع عتیق دینمکله معروف بیوك جامع شریف بونك بنا کردهسی ایدی . تورونی طاهر سیستانده برآز مدت حکومت سورمش ایسه ده ، اجدادینك دولتنی احیایه موفق اولهمیوب ، صفاریلرك ملکی سامانیلرك الینه کچمشدر.

عمروی { اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب ، اسمی (عمرو) در. آرقداشی زید ایله برابر مولانا عبدالکریمك کوله لری اولوب ، ایکیسی ده شاعر اولمش ایدی. اشعاری ساده لکن اولدقجه سلیس ومعنیداردر. شو بیت اونکدر :

سودم یوزمی پایکه یاغ ارمکده
رفعتله باشم طوبی یه ایردی قدمکده

عمره { صحابیاتدن بر قاچ خاتونك اسمی اولوب ، از آن جمله (عمره بنت معاویة-

الکندیه) تك جانب نبویدن تزوج بیورلدیغی، وآنجق نزد نبویلرینه کتیریلنجه یه قدر رحلت جناب رسالتپناهی وقوع بولدیغی مرویدر.

عمره بنت النعمان { صحابه‌دن نعمان بن بشیرك قیزی اولوب،

وقعهٔ دلسوز کربلایه ذی مدخل اولان بنی امیه طرفدارانندن انتقام آلمغی وظیفه ایدنمش اولان مشهور مختار بن ابی عبیدة الثقفینك زوجه‌سی ایدی. مصعب بن الزبیر مختاری قتل ایتدکدن صکره، زوجه‌لرینی اله کچیروب، بونلردن ام ثابت بن سمره یه مختار حقنده‌کی فکرینی صوردقده، مطلوبنه کوره جواب ویرمش ایسه‌ده، صاحب ترجمه مختارك لهنده اداره‌ٔ لسان ایتمکله، مصعب برادری عبدالله بن زبیره بوقادینك مختارك نبوتنه قائل اولدیغنی یازه‌رق، قتلی امرینی بالاستحصال، وحشیانه بر صورتده اعدام ایتدیرمشدر.

عمعق { (مولانا —) مشاهیر شعرای ایراندن اولوب، بخارالیدر. ترکستان خانی مرشد خانك منظوری وملك‌الشعراسی ایدی. بتون ماوراءالنهر شعراسی کندیسنی استاد ورئیس طانیوب یالکز خانك باش خاتوننك مداحی اولان رشیدی عمعقه رقابت ایدردی. ایکی بحر اوزره اوقونه‌بیله‌جك صورتده بر «یوسف وزلیخا» منظومه‌سی یازمشدر، که اك مقبول آثار ادبیه‌دندر. یوز یاشلرینه قدر یاشایوب، ۵۴۰ تاریخندن صکره وفات ایتمشدر. مرثیه‌سویله‌ده دخی مهارتی اولوب، سلطان سنجر سلجوقینك زیاده سودیکی قیزی ماه ملك خاتون وفات ایتدکده، پادشاه مشارالیه مرثیه سویلتمك اوزره، عمعق دعوت ایتمش ایسه‌ده، اووقت بك اختیار وکوزلری کورمز اولدیغندن، بیان اعتذارله برابر، برمرثیه یازوب، اوغلی حمیدی ایله کوندرمشدی. شو ایکی بیت اوقصیده‌سندندر:

هنکام آن‌که کل دمد از صحن بوستان
رفت آن کل شکفته ودرخاك شد نهان
هنکام آن‌که شاخ شجر ثم کشد زابر
بی آب ماند نرکس آن تازه بوستان

عمواس { فلسطینده رمله‌دن ۸ میلك مسافه‌ده وقدس طریقنده برناحیه اولوب، عهد جناب فاروقیده ۱۸ نجی سال هجریده وقوع بولان طاعون ابتدا بوناحیه‌ده ظهور ایتمکله، طاعون عمواس دینمکله مشهوردر. بوطاعوندن فتوح شامله مشغول اولان عساکر مسلمینندن یکرمی بش بیك کشی تلف اولوب، ابو عبیدة الجراح (رضه) ایله یزید بن ابی سفیان، معاذ بن جبل، فضل بن العباس وسائر صحابه‌دن برچوق ذوات دخی بومرضه طوتیلوب وفات ایتمشلردر.

عموجه زاده { [«حسین پاشا» ماده‌سنه مراجعت.]

عَمّوریه { (Amorium) آناطولیده ازمنهٔ قدیمه‌ده (غالاتیه) دینلن آنقره جهتنده خیمانه اووه‌سنك غربنده وسقاریه کنارنده برشهراولوب، رومالیلردن صکره خیلی اهمیت آلمش، واوجهتلرك مرکز تجارتی اولمش ایدی. بو مناسبتله شرقیون عموریه‌یی رومللرك مرکز وپایتختی ظن‌ایدوب، مثلا شاهنامه‌ده فلیب واسکندرك دخی پایتختلری عموریه نامیله یاد اولنور. بعده خراب اولوب، نام ونشانی قالمامشدر. خلفای عباسیه‌دن معتصم ۲۲۳ تاریخ هجریسنده بوشهری فتح ایتمشدی.

عمیدالملك الکندری { (ابو نصر محمد بن منصور)

سلاطین سلجوقیه‌دن طغرل بکك وزیری اولوب، ادبیات وکتابتده‌کی اقتداری وسخاوت وکرم وسائر فضائلی سببیله پادشاه مشارالیهك توجهی قزانمش؛ بیوك بردولت وثروته نائل اولمشیدی. دولت سلجوقیه‌ده اك اول وزیر اولان بوذاتدر. دائره‌سی مرجع علماوشعرا اولوب، شعرا ومعاصرینی مدحنده برچوق قصیده‌لرسویلمشلردر. شافعیلرك ورافضی واشعریلرك بك عایهنده اولوب، آلب ارسلانك زمانینده رافضیلره منبرلرده لعنت اوقونمق ایچون، پادشاه مشارالیهك فرمانی استحصال ایتمش؛ وبونك ایچون خراسانداکی بر چوق ائمه وعلما ترك وطن ایده‌رك، حجازه وسائر جهاته هجرت ایتمشلر ایدی. طغرل بکك وفاتندن صکره تختنه کچن مشارالیه آلب ارسلان کندیسنی وزارتده ابقا ایتمش ایسه‌ده، بعده خوارزمشاهك قیزینی طلب ایتمك ایچون خوارزمه کوندردیکی حالده، صاحب ترجمه‌نك قیزی کندی نفسیچون طلب ایتدیکی شیوع بولمش؛ واثنای عودتنده بوشایعه‌یی خبر آلمغله، مدار عفو وتکذیب اولق اوزره، صقالنی تراش وخایه‌لرینی قطع ایتمش؛ وبر روایتده آلب ارسلان طرفندن بوجزایه دوچار وبعده عزل اولنه‌رق،

برینه مشهور نظام‌الملك تعیین اولنمش؛ وبونك امریله صاحب ترجمه حبس، و٤٥٦ تاریخنده اعدام اولنمشدر. قتلنده فرق یاشلرنده ایدی.

عمیر { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب، الك معروفلری بروجه آتیدر: (عمیر بن سعد الانصاری الاوسی) که زهاد وفضلای صحابه‌دن اولوب، بدرغزاسنده حاضر بولنمش؛ وخلافت جناب فاروقیده شام فتوحاتنه اعزام بیوریلهرق، فلسطینده ساکن اولمش؛ وبرچوق احادیث شریفه روایت ایتمشدر؛ جانب فاروقیدن حمص حاملکنه نصب بیورلمشیدی. صدق واستقامتی سببیله خلیفهٔ مشارالیه نزدنده اعتباری زیاده ایدی. — (عمیر بن ابی وقاص القرشی الزهری) عشرهٔ مبشره‌دن سعد بن ابی وقاص حضرتلرینك برادری اولوب، بدرغزاسنه یتمك ایستدیکنده، اون آلتی یاشنده اولمغله، جانب نبویدن استصغار بیورلمش ایسه‌ده، آغلامغه باشلا‌دیغندن، نهایت مساعده بیوریلوب، بو محاربه‌ده شهید اولمشدر. — (ابوامیه عمیر بن وهب‌القرشی الجمحی) که اشراف وشجعان قریشدن اولوب، صفوان بن امیه‌نك عم زاده‌سیدر. بدرده مشرکین میانده بولنوب، حضرت نبی ذیشانه ومسلمینه اولان شدت بغض وخصومتنی اظهار ایله، کفاری تشویق وتهییج ایدردی. بو محاربه‌ده اوغلی وهب اسیر دوشمکله، مکه‌یه کیتدکدن صکره، اوغلنی فدیه ایله آلمق بهانه‌سیله مدینه‌یه کیدوب، رسول الله (صلی الله تعالی علیه وسلم) افندمزی شهید ایتمکی عم زاده‌سی مرقوم صفوانه وعدایتمش؛ وبیلنمش وسم سورلمش برقلیچ آلوب، مدینه‌یه ورودایتمکله. حضرت عمر (رضه) طرفندن طانیلوب، جانب نبویه خبر ویرلمکله، حضورینه چاغرلدقده، مقصدینی انکارله، اوغلنی قورتارمغه کلدیکنی سویلمش ایسه‌ده، جانب نبویدن صفوانله شوبله برمقاوله‌ده بولندیکی بیوریلنجه، درحال اسلامه کلوب، شهادت کتیرمش؛ وقریشی دین حقه دعوت ایچون، مکه‌یه عودته رخصت ایستیوب، فی‌الواقع برقاچ کشینك اهتداسنه واسطه اولمشدر.

عمیق { حلب ولایتنك مرکز قضاسنده بر اووه اولوب، حاوی اولدیغی قریه‌لر برناحیه صورتنده اداره اولنور.

عنان { عباسیلر زمانینده یتیشن شاعره‌لردن اولوب، ناطق اسمنده برینك جاریه‌سی ایدی. ابوالنواسله برچوق مشاعره وملاطفه‌لری واردر. هارون الرشید کندیسنه طالب اولوب، افندیسی بوزبیك دینارین آشاغی‌یه رضی اولامش؛ وبعده خلیفهٔ مشارالیه کندیسنی ورثه‌سندن چوق دها اوجوز صه‌تین آلمش ایدی. شو بیت جمله اشعارندندر:

کتمت هواهم فی الصدر منی
ولکن الدموع علی نمت

عنایت { ایران شعراسندن ابکی کشینك مخلصیدر:

برنجیسی (عنایة الله) من اصل دیلمی اولوب، بخارادە نشو ونما بولمشدر. شو بیت اونکدر:

خواهم که نالهٔ برسانم بکوش یار
ازضعف چون کنم که بجانی نمیرسد

— ایکنجیسی (میرزا —) من اصل اصفهانلی اولوب، هندستانده نشوونما بولمشدر. شو بیت اونکدر:

عقیدەهای مشکل ازطول امل پیدا شود
کی کره درکار افتد رشتهٔ کوتا مرا

عنایة‌الله { اونجی قرن هجری شعرا وعلما‌سندن اولوب، قدر چلبینك اوغلی وصاحب تذکره قنالی زاده‌نك دایسی ایدی. طریق قضایه سالك اولوب، جزایرده قاضیلق ایتدکدن صکره، اثنای عودتنده فرنك قورصانلرینك الینه اسیر دوشمش؛ وقورتلدقدن صکره، ینه اوطرفه میل ایدوب، تلمسان قاضیسی اولمشیدی. شوقطعه هنکام اسارتنده سویلدیکی اشعارندندر:

یله ویردی خرمن صبر وقرارم حاصلی
بینه کرداب غمه آتدی فلك قلك تنی
ای عنایت قول ایکن برکافره عشق ایله‌دل
کافره قول ایتدی دوران بودل لایعقلی

عنبسة الفیل { (بن معدان المهری) قدمای نحویوندن وعلم نحوك واضعلرندن اولوب، ابوالاسود الدؤلینك تلامذه‌سندندر. برنجی قرن هجریده بصره‌ده یاشایوب، جریرله معاصر ایدی. وشاعر موسی‌الیهك صاحب ترجمه حقنده بعض ابیاتی واردر.

عنتر { جاهلیت دورینك عرب قهرمان وشعراسندن اولوب، معشوقه‌سی او‌لان عم‌زاده‌سی آبله‌یی تزوج ایده‌بیلمك ایچون برچوق

خارق العاده ایشلر کیریشه رك، ودفعاتله حیاتی تهلکه یه قویه رق، مرامنه نائل اولدیغی وقت هجرت نبویه دن یدی سنه مقدم بر دشمنی طرفندن قتل اولنمشدر. بشنجی قرن هجری ادباسندن مؤیدین الصایغ بونك حکایه سنی مفصل صورتده یازوب، کوزل بر اثر ادبی وجوده کتیرمشدر، که اخیراً برقاچ جلد اوزره بیروتده طبع ونشر اولنمشدر.

عنتره بن شداد { شعرای جاهلیتدن اولوب، مشهور معلقات سبعه دن برینك صاحبیدر.

عنتری { (ابو المؤید محمد بن المجلی الجزی) مشاهیر اطبا وادبای اسلامدن اولوب، کرك فنون طبیه وحکمتده وکرك علوم ادبیه ده ید طولی صاحبی ایدی. ادیب وشاعر وفیلسوف بر ذات ایدی. عمادالدین زنکی زمانینده جزیره ده یاشامشدر. اوغلی مؤیدالدینه خطاباً حکمت واخلاق وطب وحفظ صحته دائر نصیحت آمیز برچوق اقوال واشعار حکیمانه سی واردر. دیوان اشعارندن بشقه بروجه آتی تألیفاتك صاحبیدر: «نور لمجتنی من روض الندباء»، «تذکار الفضلاء الحکماء ونزهة الحیاة الدنیا»، «کتاب الاقراباذین»، «رسالة الشمری الیمانیة الی الشمری الشامیة»، «رسالة حرکة العالم»، «رسالة الفرق مابین الدهر والزمان والکفر والایمان»، «رسالة العشق الالهی والطبیعی». شو ایکی بیت جمله اشعارندندر:

من لزم الصمت اکتسی هیبة
تغنی عن الناس مساویه
لسان من یعقل فی قلبه
وقلب من یجهل فی فیه

عَنْدَل { حضرموت ساحلنده بیوك بر قصبه اولوب، چیقان صدفدن کتیرله مشهور اولدیغی یاقوت حوی بیان ایدیور.

عندلیبی { اونبجی قرن هجری عثمانلی شعرا سندن ایکی کشینك مخلصی اولوب، بری استانبوللی ودیکری قسطمونیلیدر. شو بیت برنجیسنکدر:

نه صفا صفه سی وار کوشهٔ میخانه کبی
نه مصاحب بولنور باده وپیمانه کبی

عنزه { الیوم موجود وجزیره ایله عراق وشام جهتلرینه مسلط اولان عرب عشایرینك ایکجمیتلی واك قوتلیلرندن اولوب، بالکز شمر عشیرتندن دوندرلر. بونلر باشلیجه جزیره ده موصل ایله زور آره لرنده وبریة الشامك شمال جهتنده جولان ایدوب، اکثریا شمر عشیرتیله مخامانده بولنورلر. وطن اصلیلری اولان نجدده وحجازك خیبر جهتنده دخی بولنورلر. اصلاری قبل الاسلام یمامه ده ساکن بولنمش اولان ربیعه قبیله سی اولدیغی مظنون اولوب، کندیلری دخی بو ادعاده بولنیورلر. بالکز نجددکی عنزه قبیله سی وهابیلر مسئله سنده ۳۷۰۰ عسکر جیقاروب ایکلرندن ۱۲۰۰ی سواری ایدی. جزیره وبریة الشامده کیلر تخمیناً ۳۵۰۰۰۰ نفوس رادهلرنده اولوب، یازین شام، حلب وسائر شهر وقصبه لره تقرب ایتدکاری حالده، قیشین چولك ایچنه چکیلیرلر؛ بعضاً عراق جهتنه دخی کچرلر. سائر عشایر کبی آت، دوه، قیون وسائر حیوانات سوریلریله یاشایوب، بینبجیلکده مهارتلری مشهوردر. اسمر چهره لی، چقور کوزلی، آز صقالی واوزون صاچلی آدملر اولوب، صاچلرینی اورمك عادتلریدر. قاریلری خیلی بیاض وکوزلدر.

عنصری { (ابو القاسم حسن بن احمد) قدمای شعرای ایراندن اولوب، بلخلیدر. سلطان محمود سبکتکینه انتساب ومحبت وتوجهنی تحصیل ایدوب، ملك الشعراسی اولمشیدی. پادشاه مشارالیهه تقدیم اولنه جق اشعار واثار ادبیه ابتدا صاحب ترجمنك نظرندن کچوب، بونك معرفتیله تقدیم اولندیغندن، کندیسی مرجع شعرا وادبا اولوب، برقاچ یوز شاعر معیتنده بولنوردی. فراوان ثروت وسامانه وجاه واقتداره مالك اولمشیدی. اکثر اشعاری سلطان مشارالیهك وخاندانك مدحنه دائر اولوب، «وامق وعذراء» عنوانلی بر منظومه دخی یازمش ایسه ده، نسخه سی یایدر. ٤٣١ تاریخنده غزنینده وفات ایتمشدر. شو بر ایکی بیت جمله اشعارندندر:

چهار وقتش پیشهٔ چهار کار بود
کسی ندید وبیننددش از چهار جدا
بوقت قوت رحم وبوقت ذلت عفو
بوقت تنکی بخشش بوقت عهد وفا

عنقا { (حسین —) اونبجی قرن هجری شعرا سندن اولوب، من اصل شیرازلی اولدیغی حالده، دیار رومه هجرتله استانبولده توطن ایتمشدی. تذکره صاحبی قتالی زاده کندیسیله وبدریله

صحبت ومودتی بیان ایدیور. فارسی وترکی اشعاری واردر. شو بیت اونکدر:

رقیب زاغ نیلر کلشن کویکده ای غنچه
خصوصا اول برك عنقا اوله مرغ خوش الحانی

عنوان (محمد رضا) ایران شهراسندن اولوب، تبریزلیدر. شو بیت اونکدر:

بیاکه بیتو ز سرمایهٔ حیات مرا
بدیده مانده نکاهی وبرزبان سخنی

عنه بغداد ولایت وسنجاغنده وبغدادك ۲۵۰ کیلومتره شمال غربیسنده اوله. رق فراتك ساحل یمین یعنی جنوبیسنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۳۰۰۰ اهالیسی، اون جامع شریفی، بر کوچك حاوراسی، فراتك ایچنده واقع بر کوچك آطه‌نك اوزرنده قدیم وخراب بر قامه‌سی، باغچه‌لری ویز معمولاتی واردر. بو قصبه فرات بوینجه ٦ کیلومترهلك مسافه‌ده ممتد بر تك سوقاقدن عبارت اولوب، خانه‌لری بربرلرندن آیری وبر ویا ایکی قاتلی وسردابلی اولدقلری حالده، آرقه لرنده برطرفدن ساحل نهره ودیکر طرفدن چوله قدر ممتد باغچه‌لری واردر. اهالیسندن یالکز یکرمیسی یهودی اولوب، قصوری کاملاً مسلم وعربدر. قصبه‌نك برآز آشاغیسنده وفراتك اوبر یانه‌سنده رومالیلرجه (آناتو) اسمیله معروف مدینهٔ قدیمه‌نك خرابه‌لری کورینیور، که بو اسمك ده (عنه) اسم عربیسندن غلط اولدیغی آکلاشیلیور.

— عنه قضاسی بغداد ولایت وسنجاغنك منتهای غرب شمالیسنده وفراتك ایکی جهتنده وقع اولوب، شمالاً وشمال شرق جهتندن موصل ولایتیله، شرق جنوبی جهتندن دیلم قضاسیله، جنوب غربی جهتندن چول ایله، غرباً دخی زور مستقل متصرفلقیله محاطدر. مساحهٔ سطحیه‌سی تقریبا ۱۵۰۰۰ مربع کیلومتره اولوب، اراضیٔ مزروعه‌سی ۷۵۰ فدان یعنی ۲۰۶۷۷ یکی دونمدر. فراتك قریبنده واقع اولوب، طولایله اروا اولمان یرلرندن بشقه، نهردن اوزاق ویاغمور صوینه محتاج اراضیٔ مزروعه‌سی دخی واردر. اونوز یکی دونم قدر خرمالغی دخی اولوب، اوج یك خرما آغاجی بولنیور. محصولاتی بغدای، آرپه، سیسام، پاموق ایله زردالی، اریك، نار، انجیر وآز مقداردہ پورتقال ایله سائر میوه وسبزه‌لردن عبارتدر. اهالیسی ۱۵۰۰۰ نفوس راد.لرنده اولوب، مرکزده‌کی ۲۰ یهودیدن ماعدا سی کاملاً مسلم وعربدر. اهالیسی باشلیجه زراعتله مشغول اولوب، بغدادك یتمش سکزی دخی عنه لیدر. حیوانات اهلیه‌سنك سنوی تولداتی تقریبا ٤٥٠٠ صیغیر، ۷۰۰ مانده، ۲۵۰۰ آت، ٦۵۰۰ مرکب، ۲۰۰۰ دوه، ۹۰۰۰۰ قیون و ۱۰۰ کچیدن عبارتدر. بو قضا جزیره خطه‌سی داخلنده اولوب، معموریته استعدادی زیاده‌در.

عوادر بنده جند بلده‌سنك شرق جهتنده بر قصبه اولوب، فقهادن عبدالله بن زید الویق بوقصبه‌ده یکی بر مذهب اظهار ایله، تارك صلاة حقنده بك شدتلی ومتعصبانه معامله‌ده بولنور؛ واهالیی دخی کندینه تابع ایده‌رك، اجرای تعصب ایدر ایدی. نهایت معزفاطمی عسکر کوندروب، کندیسنی استیصال ایتمشدر.

عواصم حلب ایله آنطاکیه آره‌سنده وآنطاکیه‌نك جوارلرنده‌کی یرلرك اسمی اولوب، مرکزی آنطاکیه قصبه‌سیدر. بعضلری آطه وسیس طرلرینی دخی عواصم دسمانسه ادخال ایدرلر. عربلر زماننده رومللرك حدودینه قریب ومستحکم یرلر اولمغله، وجه تسمیه‌سی بودر.

عوام (بن خویلد الزهری) عشرهٔ مبشره. دن زبیر (رضه)نك پدری وام المسلمین حضرت خدیجة الکبری (رضها)نك برادری اولوب، شرکده وفات ایتمشدر. — (عوام بن حبیل السامی) صحابه‌دن اولوب، یمنلیدر. روایته کوره بر بتخانه‌ده خدمت اصنامله مشغول ایکن، هاتفدن ایشیتدیکی بر اخطار وتنبیه اوزرینه، فخر کائنات (صلی الله تعالی علیه وسلم) افندمزك خدمتنه واصل اولق اوزره یعقوب، همدان ودینه النحاق ایله، مدینهٔ منوره یه کلمش؛ وشرف اسلامله مشرف اولدقدن صکره، جانب نبویدن سر اصنامه مأمور اولمش ایدی.

عورتا نابلس قریبنده بر کوچك قصبه اولوب، عزیز (عم)نك قبری وروایته کوره یتمش نبینك قبورینی حاوی اولدیغی «معجم البلدان»ده مسطوردر.

عورتحصاری سلانیك ولایت وسنجاغنده وسلانیکدن شمالنده بر قضا اولوب، شرقاً انفظه قضاسیله وسیروز سنجاغیله،

شمالاً تیور حصار وطویران، غرباً یکیجه واردار، جنوباً دخی نفس سلانیك قضالریله محاط ومحدوددر. مرکزی سلانیکدن ۸ ساعت شمالنده واقع (قلقش) قصبه‌سیدر. شرقدن غربه وسعتی ۱۹ وشمالدن جنوبه ۱۲ ساعتلك مسافه‌دن عبارتدر. ملحقی اولان قره طاغ وکوکلی ناحیه‌لریله برابر ۱۴۱ قریه‌یی حاوی اولوب، ۴۱۸۶۰ اهالیسی واردر. بو مقدارك ۳۰۳۰۰ی اسلام، ۲۶۷۴۰ اورتودوقس وقتولیك مذهبلرینه منقسم بلغار، ۱۹۲۰سی روم، ۲۹۰۰ی ده اسلام وخرستیان اولهرق چنگانه‌در. (بو رقملر کوکلی ناحیه‌سی دخی شمدی کورتحصارینه ملحق اولدیغی زمانه کوره اولوب، شمدی ایسه ناحیهٔ مذکوره آیریجه بر قضا اتخاذ اولندیغندن، بو مقداردن خیلی تنزیل اولنمق اقتضا ایدرسه‌ده، بر یکی استاتستیقه دسترس اولهمدیغندن) اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق اولوب، شمال جهتنده غربدن شرقه ممتد اولان قو ریشه بالقانی قضالك جهت جنوبیه‌سنه قدر بر طاقم شعبه‌لر اوزادیر. بو شعبه‌لرك آره‌لرنده بر طاقم نهرلر ودره‌لر آقوب، اك بیوکی (غالیك) نهریدر، که قضانك اکثر میاه جاریه‌سنی جمع ایله، جنوبه طوغری آقه‌رق، سلانیك کورفزینه دوکیلور. آرجون واکشی صو چایلری دخی قضانك قسم غربیسنده آماتووه کولنه دوکیلورلر. واردار ایرماغی دخی قضانك حدود غربیه‌سنی تشکیل ایدر. بو وجهله اراضیسی طاغلق اولمغله برابر، منبت یرلری دخی چوق اولوب، بغدای، آرپه، چاودار، یولاف، مصر، سیسام وسائر حبوباته، یاموق، آفیون، توتون وسائر ژه‌یه متعلق خیلی محصولات آلنیر. باغلری دخی چوق اولوب، سنوی اوتوز بیك قیه قدر شراب یاپیلیر. آریلریله ایپك بوجکاری اولوب، بال وایپك قوزه‌سی جیقار. حیوانات اهلیه‌سی صیغیر، قیون، کچی، بیکیر، دره وسائره‌دن عبارت اولوب، خیلی مقدار یاغی وقیل ودری وسائره جیقار. اهالیٔ قضا طوقومه وکلیم، یلکن بزی، آلاجه، کوملکلك، پیشکیر کبی بعض منسوجاتله معمولات سائرهٔ عادیه یاپارلر. محصولات ارضیه‌دن وحیوانات محصولندن سنوی ایکی بیك لیرالق اخراجات اولیور.

عوزیا { یهود ملوکندن اونجیسی اولوب، قبل المیلاد ۸۰۸ تاریخندن ۸۵۶ تاریخنه‌دك ۴۸ سنه حکومت سورمش؛ وآخر عمرنده جذامه اصنامدن اولمش ایدی.

عوف { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب، اك معروفلری (ابوعباد عوف بن اثاثه بن عباد بن المطلب بن عندمناف بن قصی)در، که والده‌سی حضرت ابا بکر صدیق (رضه)ك تیزه‌سی ریطه بنت صخرك قیزی سلمی ایدی. حضرت عایشه (رضها) حقنده‌کی افتراده ذی‌مدخل اولوب، حضرت صدیق اکبر اوندن اولی کندیسنه حسب‌القرابه نفقه ویرمکده ایکن، بو وقعه اوزرینه، نفقه‌سنی کسمش؛ و« ولا یأتل اولوا الفضل منکم والسعة ان یأتوا اولی القربی والمساکین والمهاجرین فی سبیل الله » آیت کریمه‌سی نازل اولنجه، کافی السابق نفقه‌سنی ویرمکه دوام ایتمشلردی. صاحب ترجمه بدر غزاسنده وبعده معیت حضرت مرتضویده صفین محاربه‌سنده بولنمشدر.

عون { صحابه‌دن ایکی ذاتك اسمی اولوب، بری جعفر طیار بن ابوطالب (رضه)ك ودیکری عم جناب نبوی حضرت عباس (رضه)ك اوغلیدر. برنجیسی تسعة غزاسنده شهید اولمشدر.

عون الدین بن هبیره { [« ابن هبیره » مادهسنه مراجعت بیوریله.]

عوتی { متأخرین شعراء عثمانیه‌دن ایکی کشینك مخلصیدر:

بری بروسه‌ده ایوب اندی زاویه‌سی شیخی اولوب، ۱۱۵۰ تاریخنده وفات ایتمشدر. شیخانه اشعاری واردر. شو مقطع بر نعت شریفندندر:

یتر عزت بو عوتی درد مندہ
حبیب حضرتك جاك رهیدر

— دیکری ینه بروسه‌لی اولوب، (یاغجی زاده) دینمکله معروفدر. ۱۲۴۲ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

مقصد اصول عشق ایسه قانون سینه‌ده
مضراب آهی اور رك خانه پر برر

عویف { (بن الاضبط الدیلی) صحابه‌دن اولوب، غزاء حدیبیه سنه‌سی اسلامه کلمش؛ وحضرت رسول الله (صلی الله تعالی علیه وسلم) افندمز عمرة القضایه عزیمتلرنده کندیسنی مدینه‌ده استخلاف بیورمشلردی.

عویم { (بن ساعدة الانصاری الاوسی) خیار صحابه‌دن اولوب، عقبه بیعتلرنده

وبدر، احد، خندق غزالرنده وسائر غزواتده حاضر بولنمش؛ وخلافت جناب فاروقیده ٦٥ یاشنده ارتحال ایتمشدر. حضرت عمر (رضه) ك بو ذاتك قبری او- زرنده طوروب رق یوزنده کی انسانلرك هیچ بری بو قبرك صاحبندن ایی اولمق ادعاسنده بولنمامار؛ زیرا رسول الله (صلی الله تعالی علیه سلم) افندمز هیچ بر سنجاق دیکمدی، که عویم اونك سایه سی آلتنده بولنمسون، بیورمش اولدقلری صاحب ترجمه نك قبری عبیده طرفندن مرمر یدر. — (بو تیم عویم) دخی صحابه دن وبنی سعد بن هزیلدندر.

عهدی { اونجی قرن هجری شعراسندن اوچ ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی ادرنه لی اولوب، سلطان بایزید خان ثانی زماننده دیوان کتابندن وخطاطیندن ایدی. شو بیت اونکدر:

قنده واردم سایهٔ سرو بلندم وار ایکن
کیمه قول اولدم سنك کبی افندم وار ایکن

ایکنجیسی (علی —) ینه ادرنه لی اولوب، یلدیرم شیخی اوغلی دیمکله معروف ایدی. طریق علمه سالك ایدی. اشعاری عادیدر. شو بیت اونکدر:

دود آهم بنی کوینه ایلتمز اولدی
جنته قویماز ایمش کشی بی قاره عملی

— اوچنجیسی (احمد —) بغدادلی اولوب، شعرای مجیدیندندر. خیلی وقت درسعادته بولنمشدر. زمانندك شعراسی تراجم احوالنی جامع بر تذکرة الشعراسی واردر. شو بیت اونکدر:

عهدی دیار رومه کاوب ایده لی نظر
کورمز اولدی کوزمه ملك عجم بنم

عهدی { فرس شعراسندن دخی درت کتینك مخلصیدر:

برنجیسی من اصل تورانلی اولوب، کوپ آباده نشات ایتمش؛ وسلطان ابراهیم میرزایه انتساب ایتمش ایدی. ائمهٔ اثنا عشر حقنده نعوت وقصایدی واردر. شو بیت اونکدر.

نباشد قطرهٔ خون بر کنار چشم کریانم
که چون دیدنت از کوشهٔ دل کرد سر بیرون

— ایکنجیسی قزوینلی اولوب، فن طبه دخی انتسابی اولمغله، حکیم مهدی دیمکله معروف ایدی. شاه عباسك اطباسندن ایدی. شو بیت اونکدر:

یارمن سخن از حال زار من مکنید
باین بهانه تکلم بیار من مکنید

— اوچنجیسی سارولی اولوب، شاه طهماسب ماضی زمانننده یاشامشدر. شو بیت اونکدر:

رفته رفته از کفم آن زلف شبکون میرود
دوستان رحمی که کار از دست بیرون میرود

— دردنجیسی (ملا مهدی ناکوی) ایرانلی اولوب، بعده کابله عزیمتله احمد خان کیلانی یه انتساب ایتمشدی. نستعلیق خطنی کوزل یازاردی. ٩٦٥ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

زبان از سوز دل شد همچو آتش دردهان من
مکن ای مدعی کاری که افتی بر زبان من

عیاش { (ابو عبد الرحمن یاخود ابو عبد الله — بن ابی ربیعه عمرو بن المغیرة المخزومی) صحابه دن اولوب، ابو جهلك عم زاده سی و والده سی طرفندن برادریدر. اسکیدن اسلامه کلوب، حبشه هجرت ایتمش؛ واورادہ عبد الله اسمنده بر اوغلی دنیایه کلمش ایدی. بعده مکه یه عودت ایدوب، حضرت عمر بن الخطاب (رضه) ایله برلکده مدینه یه هجرت ایتمشدر. والده سی طرفندن برادرلری اولان ابو جهل ایله حارث مدینهٔ منوره یه کیدوب، کندیسنی والده سی ایستدیکنی بیانله، اغفال ایده رك، مکه یه آلمش، واورادہ باغلایوب، حبس ایتمشلر ایدی. بعده جانب نبویدن تخلیص بیوربلهرق، یرموك غزاسنده شهید اولمش؛ وبر روایتده مکه ده وفات ایتمشدر. اوغللری عبدالله وحارث کندیسندن روایت ایتمشلردر. — (عیاش بن ابی ثور) دخی صحابه دن اولوب، جانب فاروقیدن بحرین والیلکنه تعیین اولنمشدی.

عیاض { (قاضی ابو الفضل بن موسی الحصبی السبتی) مشاهیر علمادن اولوب، فقه وحدیث وتاریخ وادبیاتده عصرینك فریدی ایدی. ٤٧٦ تاریخنده مغربك سبته قصبه سنده طوغمش؛ ومملکتنده وقرطبه ده تحصیل علوم وفنون ایدوب، حفظ وجمع احادیث شریفه ده زیاده اهتمام ایتمشدی. خیلی وقت سبته ده وبعده غرناطه ده قاضیلق ایدوب، قاضی عنوانیله شهرت بولمشدر. علم حدیثده صحیح مسلمه «کتاب الاکمال» عنوانیله مکمل بر شرح یازدیغی کبی، غریب الحدیث حقنده «مشارق الانوار» عنوانیله پك معتبر بر کتاب یازمشدر. «التنبیهات» عنوانیله مشهور بر اثری دخی واردر. ٥٤٤ تاریخنده مراکشده وفات ایتمشدر. طبعیت

شعریه‌سی دخی اولوب، کوزل اشعاری واردر. شو ایکی بیت او جمله‌دندر:

انظر الی الزرع وخاماته
تحکی وقدماست امام الریاح
کتیبة حضراء مهزومة
شقائق النعمان فیها جراح

عیاض بن غنم { (بن زهیر بن ابی شداد بن ربیعه بن هلال القرشی الفهری) صحابه‌دن وغزاة مسلمینـدن اولوب، ابو عبیده بن الجراح (رضه) ك اقرباسندن وبر روایتده اوکی اوغلی ایدی. حدیبیه غزاسندن اولجه اسلامه طوب، غزاء مذکورده حاضر بولنمش؛ و بعده مشارالیه ابو عبیده بن الجراح معیتنده فتوح شامده بولنوب، جزیره‌نك فتحنه مأمور اولمش؛ وخطة مذکوره‌نك بعض برلرینی حرباً وبعضلرینی صلحاً فتح ایتمشدر. ابو عبیده (رضه) وفاتنده یرینه صاحب ترجمه‌یی ترك وتعیین ایدوب، حضرت عمر (رضه) دخی تصدیق ایتمکله، آخر عمرینه‌دك شام وجزیره‌ده والیلك وقوماندانلق ایدوب، یکرمنجی سال هجریده ۶۰ یاشنده اولدیغی حالده، اورادہ ارتحال ایتمشدر. صالح وفاضل وکرم وسخاوت صاحبی اولوب، اثنای سفرده دائما زادینی آرقداشلریله مقاسمه ایتمك عادتی اولدیغندن (زاد الراکب) لقبیله شهرت بولمشدر. — صحابه میانندن (عیاض بن زهیر) اسمیله بری‌دخی مذکور، اولوب، بعضلری عیاض بن غنمك عمی اولدیغنی وبدر واحد غزالرنده بولنوب، مدینه‌ده وفات ایتدیکنی بیان، وبعضلری عیاض بن غنمك عمی اولوب، جدینه نسبتله عیاض بن زهیر دینلدیکنی التزام ایتمشلردر. — عیاض اسمیله صحابه‌دن دیکر بر قاچ ذات دها واردر.

عیانی { اونجی قرن هجری عثمانلی شعرا‌سندن اوچ کشینك مخلصیدر:

برنجیسی (سلیمان —) مناسترلی اولوب، طریق علمه سالك ایدی. کنج یاشنده وفات ایتمشدر. شو مقطع اونکدر:

ای عیانی دل پژمرده‌می احیا ایتدی
نوله کر یاره دیسه‌م وار ایسه عیسی سنسك

— ایکنجیسی (مظفر —) حلب مفتیسنك اوغلی اولوب، طریق علمه سالك ایدی. شو مقطع اونکدر:

کچمدن دلدن خیال ناوك مژکان دخی
بشقه بر سودایه صالدی زلف مشك افشان دخی

— اوچنجیسی بروسه‌لی اولوب، شو بیت اونکدر:

دلمی قالدی ای پری آشفته حالك اولمیه
یا غم زلفکله بردم پایمالك اولمیه

— فرس شمراسندن دخی بر عیانی اولوب، ینه شمرادن ملا رفیعینك اوغلیدر. شو بیت اونکدر:

فصاد چوزدنیشترم درتب هجران
آتش‌زرکم سرزد ودرنیشتر آویخت

عیسی { (بن مریم) انبیای مرسلیندن اولوب، هجرت نبویه‌دن سنهٔ ثمسیه حسابیله ۶۲۲ بیل اول فلسطینك بیت‌لحم قصبه‌سنده دنیایه کلمشدر. والده‌سی حضرت مریم (علم) سلیمان بن داود (علم) نسلندن پاکیزه وصالحه بر قیز اولوب، ینه نسل مذکوردن یوسف نجاره نشانلی اولدیغی حالده، هنوز ارکك کورمه‌دن، بحکمة الله تعالی وجبرائیلك نفخیله حامل قالمش؛ ویهودیلر بونی خبر آلنجه، حضرت مریمك سوزینه اینانمیوب، علیهنه قالقیشه‌رق، علایم بکارتنی کوردکلری حالده، ینه کندیلرینه قناعت کلمه مشدی. نشانلیسی یوسف ابتدا مشارالیهایی ترك ایتمك ایسته‌مش ایسه‌ده، بعده، حقیقت حاله واقف اولمغله، بالعکس کندیسنی حمایه وتصاحبه باشلامش؛ وحضرت عیسی (علم) بر خرما آغاجنك آلتنده، والجیله کوره بر آخورك یملکنده، تولد ایتمشدر. تولدنده یکیدن یهودیلر طرفندن حضرت مریم حقنده تضییقاته باشلانمغله، حضرت مشارالیها طفل شیرخوار اولان اوغلنه اشارت ایدوب، حضرت عیسی بالذات جواب ویرمك، ایلك معجزه‌سنی بویولده ایفا ایتمشدر. انجیلده مذکور اولدیغنه کوره، اووقت یهود دولتنده حکمفرما اولان هرودہ بعض منجملر او سنه کتب سماویهٔ بنی اسرائیلده مذکور مسیحك تولد ایده‌جکنی خبر ویرمش اولدقلرندن، ملك مذکور او سنه طوغان جوجقلری آرایوب هلاك ایتمکله، یوسف نجار حضرت مریم وحضرت عیسی (علم)ی آله‌رق، مصره عزیمت ایتمش؛ وجناب مسیح اون یاشنه کلنجیه قدر مصرده اقامت ایدرك، بعده ینه برلکده فلسطینه عودتله، ناصره قصبه‌سنده اقامت ایتمشلردی. اون اوچ یاشنده ایکن نبوته نائل اولدیغی مروی ایسه‌ده، ۳۰ یاشنده اعلان نبوته دعوته باشلایوب، حضرت یحیی بن زکریا (علم)له کوریشمش؛ وحواریون نامیله معروف اون ایکی تلامذه ویا اصحاب ایدینوب، بونلرله بر-

اسکنده فلسطینده شهردن شهره کزمرك، خلق طریق حقه دعوت، وبرچوق معجزه‌لر ارائه ایتمشدی. خسته‌لری وبرص علتنه مبتلا اولانلری ابی ایتمك اك صیق اجرا ایتدیکی معجزه‌لردن اولوب، احیای اموات ایتدیکی دخی منقولدر. اوج سنه بوحال ایله اجرای نبوت ایتدکدن صکره، یهودیلر روما دولتی طرفندن قدسده والی بولنان (پونس پیلات)ی حضرت عیسانك روما دولتی علیهنده بولندیغنه وفلسطینده یکی بر حکومت تأسیسنه چالیشدیغنه قانديروب، کندیلرینك دینلری علیهنده بولندیغندن دخی شکایت ایتمکله، اصحاب عیسی (علیه السلام)دن الده ایتمش اولدقلری یهودانك دلالتیله حضرت مسیحی توقیف ایتدکلرنده، والی مومی‌الیه محاکمه‌سنی یهودیلرك رؤساء روحانیه‌لرینه ومجلس مذهبیلرینه حواله ایتمکله بونلر، حق نبویلرنده انوار اشکنجه‌لرله اعدام حکمنی ویرمشلردر. بزجه بونلر حکمی اجرایه موفق اولهمیوب، نظرلرنده حضرت عیسی کبی تمثل ایدن مرقوم یهودا ویاکندی ایچلرندن برینی صلب ایتدکاری حالده، حق جل وعلا حضرتلری جناب مسیحی سمایه رفع ایتمشدر؛ واو وقتدن بری سماده بولنمقده اولوب، قیامتده یره نزول ایده‌رك، دجالی امحا ایده‌جکدر. رفعنده ۳۳ یاشنده ایدی. خرستیانلرك اعتقادینه کوره ایسه حضرت عیسی ویریلن حکم موجبنجه صلب ودفن اولنه‌رق، بعده دیریلوب، سمایه عروج ایتمش. یهودیلر حضرت مریم وعیسی (علیه السلام) حقلرنده افتراده بولندقلری کبی، خرستیانلر دخی الوهیتنه وحاشا ابن الله اولدیغنه معتقد اولوب، متأخرین ملاحده‌نك بعضلری‌ده نبی مشارالیهك بسیتون وجودینی ودنیایه کلدیکنی انکارله، هند براهمه‌سنك یه تثلیث قاعده‌سنه مستند اولاز (ویشنو قریشنا) معبودموهومنك اسمنی حوارینك (یسوس قریستوس). تحویل ایله، بوحکایه‌یی ایجاد ایتدکارینی ادعا ایدیورلر.

حضرت عیسانك رفعندن صکره حواریون وبونلره تابع پاولوس کبی بعض ذوات دنیانك هر طرفه طاغیلوب، مختلف صورتده ضبط ایتدکلری انجیلی نشر ایله، خلق دین عیسایه دعوت ایدرلردی. آنجق حضرت عیسی یکی شریعت وضع ایتیوب، انجیل دخی احکامی حاوی اولمدیغندن، ونبی مشارالیه‌نو آنجق یهودیلری احکام توراته مغایر حرکتلرندن وبعض معاملات تعصب‌کارانه‌دن منع ایله قناعت ایتدیکندن، دین عیسی اوزمانلرده پك ساده ووحدانیت قاعده‌سی اوزرینه مؤسس ایدی. بر چوق سنه‌لر صکره ازنیقده وسائر طرفلرده انعقاد ایدن مجالس روحانیه شمدیکی خرستیانلق دینینك اصول واحکامنی وضع ایتمشلردر. بناءً علیه، خرستیانلق حضرت عیسی (علیه السلام)ه منسوب ایسه‌ده، نبی مشارالیه‌نو دینك واضعی دکلدر.

عیسی ملوك فاطمیه‌نك اون اوچنجیسیدر. [«فایز بنصرالله» ماده‌سنه مراجعت.]

عیسی مشاهیر اطبای عربدن اولوب، خلفای عباسیه‌دن قاهر باللهك طبیبی ومنظور ومعتمدی ایدی. ۲۷۱ ده طوغوب، ۳۵۸ ده بغداده وفات ایتمشدر.

عیسی اون‌نجی قرن هجری عباسیلرندن اولوب، علوم حکمیه‌یه وفن طبه دخی وقوفی اولمغله، حکیم عیسی افندی عنوانیله معروف اولوب، ادرنه‌ده واستانبولده بیمارستان طبیبی بولنمشدر.

عیسی ایران شعراسندن ایکی کشینك اسمیدر:

برنجیسی (عیسی مسیح) شیراز خرده فروشلرندن اولوب، امی برآدم ایدی. شو بیت اونکدر:

در روز کار حق نمك کم نمیشود
چینی هنوز یاد زفغفور میکند

— ایکنجیسی (امیر —) یزدلی اولوب، برآره‌لق هندستانه سیاحت ایتمشیدی. شو بیت اونکدر:

ما چون جرس بناله وفریاد زنده ایم
هرکز سر بریدهٔ من بی فغان نبود

عیسی بن اسحق [«ابو علی بن زرعه» ماده‌سنه مراجعت.]

عیسی بن البطریق مشاهیر اطبای عربدن اولوب، مصرده اجرای طبابت ایدردی. نصرانی المذهب اولوب، سالف الترجمه سعد بن البطریقك برادریدر.

عیسی بن حکم مشاهیر اطبادن اولوب، دمشقلیدر. مسیح دینکله دخی معروفدر. هارون الرشیدك زمانینده بر حیات اولوب، مداواة ایچون دفعاتله بغداده کیتمشدی. طبده‌کی معلوماتی وطبابتده‌کی مهارتی حقنده برچوق

نوادر منقولدر. «الكناش الكبير» عنوانيله بيوك ومعتبر بر تأليفى و«كتاب منافع الحيوان» عنوانيله بر اثرى واردر.

عيسى بى سنجر { [«حاجرى» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

عيسى بن شهلا { مشاهير اطباى عربدن اولوب، نصرانى المذهب ايدى. مشهور جورجس بن جبريلك تلميذى اولوب، بونك طرفندن كندى اختيارلغنده خليفه ابو جعفر منصورك طبابتنده براغلمش ايكن، حرص وطمع ايدوب، راهبلردن كليسا تزييناتنه وارنجيه قدر آلمغه باشلادينغندن، خليفهٔ مشاراليه كنديسنى طرد وتبعيد ايتمشدى.

عيسى بن عبد العزيز { [«جزولى» ماده‌سنه مراجعت.]

عيسى بن على { دولت عباسيه‌نك اوائلنده يتيشن مشاهير اطباى سريانيه‌دن اولوب، علم حكمتده دخى يد طولاسى وار ايدى. خليفه معتمد على الله‌يه خدمت طبابتنده بولنمشدر. «كتاب المنافع التى تستفاد من اعضاء الحيوان» و«كتاب السموم» عنوانلريله ايكى تأليفى واردر.

عيسى بن عمر { ([ابو سليمان ويا ابو عمرو — النقفى) مشاهير ادبا وقراءدن اولوب، علم نحوك واضعلرندندر. ابو الاسود الدؤلى صاحب ترجمه‌دن اول اوعلمده كتاب يازمش ايسه‌ده، بونك كتابى يالكز فاعل ومفعول بابلرينى حاوى اولوب، حالبوكه صاحب ترجمه بو على ابواب وفصوله تقسيمله ترتيب ايتمشدر. قرائتى عبد الله بن اسحق وعبدالله بن كثير وابن مخيص وحسن بصريدن اخذ ايدوب، بوعلمده كنديسنه مخصوص برطريق آچمشدر. خليل بن احمد واصمعى وسائر مشاهير كنديسندن روايت ايتمشدر. مشهور سيبويه نحوده شاكردانندندر. الفاظ غريبه استعمال ايتمك مراقى اولوب، حتى بركون ضيق صدردن سوقاغه دوشوب، اطرافنه برجوق خلق طوپلانمغله، عقلى باشنه كلوب، بونلرى كورنجه: «مالكم تكاكأتم على تكاكؤكم على ذى جنة افرنقعوا عنى» ديديكى مشهوردر. كنديسنه امانت براغلمش اولان بعض اثوابدن طولايى عراق اميرى يوسف بن هبيره طرفندن بصره‌دن آياغنده برانفه ايله جاب اولنه‌رق، قيرباجله ضرب ايدلديكنده، جان آجيسيله دخى تعبيرات غريبه‌يى اونوتميه‌رق: «ايها الامير والله انما كانت اثباباً فى اسيغاط قبضها عشاروك» ديمش. مذكور علته بو ضربك سببيله اوغرامش اولديغى كنديسندن مرويدر. بصره عاملى كنديسنى عراق اميرينه كوندرمك اوزره، دميرجى كتيرتوب، آياغنه برانفه اوردير مقده ايكن، تسلى خاطر ايچون «امير سزى اوغلارينك تربيه سيچون ايستيور» ديمجه، عيسى بن عمر: «فما بالى اقيداذن» ديمش؛ وبوسوز بصره‌ده ضرب مثل قالمش ايدى. صاحب ترجمه‌نك خالد بن وليد (رضى الله عنه)ك كوله‌سى اولوب، بنى ثقيف عندنده ساكن اولديغيچون ثقفى ديدلديكى مرويدر. نحوده «الاكمال» و«الجامع» عنوانلريله ايكى تأليفى اولوب، شاكردى اولان سيبويهك بوعلمده يازديغى كتاب مشهورك عيسى بن عمرك تأليف كرده‌سى اولان اشبو جامعك تفصيل واكمال اولنمش اولديغى مرويدر. ١٤٩ تاريخنده ابو جعفر منصورك عهد خلافتنده وفات ايتمشدر.

عيسى بن ماسه { اوائل خلافت عباسيه‌ده يتيشن اطباى سريانيه‌دن اولوب، لسان عربيده بروجه آتى كتب طبيه‌يى يازمشدر: «كتاب قوى الاغذية»، «كتاب من لايحضره الطبيب»، «مسائل فى النسل والذرية»، «كتاب الرويا يخبر فيه بالسبب الذى امتنع به من معالجة الحوامل»، «كتاب فى طلوع الكواكب التى ذكرها ابقراط»، «كتاب فى الفصد والحجامة»، «رسالة فى استعمال الحمام».

عيسى بن مريم { [«عيسى» ماده‌لرينك برنجيسنه مراجعت.]

عيسى بن محمد { [«ضياء الدين هكارى» ماده‌سنه مراجعت].

عيسى بن الملك العادل { [«معظم(ملك —)» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

عيسى بن موسى { خلفاى عباسيه‌نك برنجيسى اولان ابو العباس سفاحك تورونى اولوب، خليفهٔ مشار اليه طرفندن برادرى ابوجعفر منصوردن صكره ايكنجى ولى عهد اتخاذ اولنمش ايسه‌ده، منصور برادرينك

بوبایده‌کی وصیتی اجرا ایتیوب، کندی اوغلی مهدی‌یی ولی‌عهد اتخاذ ایتمشدر. منصورك وفاتنده کوفه‌ده اعلان حکومت و تحصن ایدوب، عم‌زاده‌سی مهدی ایله محاربه ایتدکده مغلوب اولمشدر. عمی منصورك زمانینده قیام ایتمش اولان محمد بن عبدالله بن حسن بن علی بن ابی طالب (رضهم) ایله محاربه‌یه مأمور اولمش؛ وبعده بغدادك انشا ومرکز خلافت اتخاذنده، کوفه عاملکنه نصب اولنمش ایدی.

عیسی پاشا { اونبجی قرن هجری امرا وعلما. سندن اولوب، وزیر ابراهیم پاشانك اوغلیدر. تحصیل علوم ومعارف ایدوب، استانبولده و ادرنه‌ده بعض مدارسده مدرسلك ایتدکدن صکره، باب عالیده توقیعی دیوان همایون اولمش؛ وبعده شام امیر الامرالیی اولوب، اورادە وفات ایتمشدر.

عیسی چلبی { یلدیرم سلطان بایزید خانك اولادندن اولوب، تیمور وا. قعه‌سنی تعقیب ایدن فترت زمانینده بروسه ایله حوا. لیسنه مستولی اولمشیدی. چلبی سلطان محمد خان حضرتلری ممالك عثمانیه‌یی جمع ایله یکیدن احیای دولته کیریشدیکنده، صاحب ترجمه قارشی طوروب، ایتدیکی محاربه‌ده اسکیشهرده مقتول اولمشدر.

عیسی الرقی { مشاهیر اطبادن اولوب، تفلیسی لقبیله دخی مشهوردر. سیف الدوله بن حمدانك خدمت طبابتنده بولنمش؛ ولسان سریانیدن عربیه برخیلی کتب طبیه وسائره ترجمه ایتمشدر.

عیشی { اونبجی قرن هجری عثمانلی شعرا. سندن اولوب، بغدادلیدر. شویت اونکدر:

عید اولدی اوپمك استرین اول مهلقا الن
اوپمش دکل اکرچه کدا پادشا الن

— قزوینلی بر عیشی دخی وار ایدی، که تسنی سببیله درسعادتدن هجرت ایدوب، دیوان همایونه کاتب اولمشیدی.

— ایرانلی دیکر بر عیشی دخی اولوب، ابتدا مخلصی محنتی ایکن، هندستانه سیاحتله اکبر شاهك بر چوق لطف و احسانلرینه مظهر اولهرق مخلصی عیشی‌یه تحویل اولنمشدی. شویت اونکدر:

زمین عدم شود ار درکتابت فضلش
بخشك ساختن صفحه خاك بر دارد

— هندستان اکابرندن لکهنولی طالب علیخانك دخی مخلصیدر. ۱۲۴۰ده وفات ایتمشدر. شورباعی اونکدر:

عیشی بشیکت این همه بیتابی چیست
بکریستی آنچنان که دشمن بکریست
کویندکه بعد مرك امید وصلست
چندی با مید مرك هم باید زیست

— «هفت اختر» عنوانیله برمنظومه یازمش اولان دیکر بر عیشی دخی ۱۰۸۶ تاریخنده وفات ایتمشدر.

عیص { حضرت اسحاقك حضرت یعقوبله توأم طوغمش اوغلی اولوب، کتب بنی اسرائیلده اسماء وادوم اسملریله مذکوردر.

عین اکبر { مشایخ خلوتیه‌دن وشیخ مصرینك مریدانندن اولوب، بروسه‌لیدر. شمائل شریفی ترجمه نظم ایتمشدر. ۱۱۳۴ده وفات ایتمشدر.

عین البقر { عکا قریندە بر موقع اولوب، حضرت آدم (عم) بری حرث ایتدیکی اینکی اورادە بولدیغی متواتر اولمغله، اسلام وخرستیان ویهودیلرجه زیارتکاه اولدیغی وقریندە حضرت علی (رضه) ك مقامی بولندیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

عین التمر { کوفه‌نك غرب جهتنده وانبار قریندە قدیم بر قصبه اولوب، خلافت جناب صدیقیده ۱۲ نجی سال هجریده خالد بن ولید (رضه) یدیله فتح اولنمشدر. خرماسنك کثرتی ونفاستی ایله مشهور ایدی. الیوم خرابدر.

عین التین { فلسطینده طبریه کولی کنارنده بر موقع اولوب کتب بنی اسرائیلده مذکور اولان کفر نا حوم قصبه‌سی ویرانه‌لرینی حاویدر.

عین الجالوت { فلسطینده ناصره قریندە بر کوچك قصبه اولوب، فرنکلرك الینه دوشمش ایکن، ۶۷۹ تاریخنده صلاح الدین ایوبی طرفندن استخلاص اولندیغی یاقوت حموی بیان ایدیور.

عین القضاة { (ابو الفضائل عبد الله) مشاهیر محققین وشعرادن اولوب، همدانلیدر. حجة الاسلام غزالی ایله صحبت ایتمش؛ ۵۲۳ تاریخنده رحمت حقه پیوسته اولمشدر. بعض

تألیفات ورسائل وسائر آثاری واردر. شو رباعی جمله اشعارندندر:

تا بادل من عشق تو آمیخته شد
صد فتنه وآشوب بر انگیخته شد
از خنجر آبدار آتش بارت
تا چشم زدم خون دلم ریخته شد

عین بصل { [«ابراهیم حرانی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عینتاب { حلب ولایت وسنجاغنده وحلبك ۱۳۲ کیلومتره شمال غربیسنده اولهرق، ۳۷°۸′ عرض شمالی ایله ۳۵°۲′ طول شرقیده واقع قضا مرکزی برشهر اولوب، ۴۳۱۵۰ اهالیسی، ۳۶ جامع شریفی، ۵۷ مسجدی، ۲۱ مدرسه‌سی، بر کتبخانه‌سی، بر رشدیه وبر ابتدائیه ایله ۲۰ ابتدائیه مکتبی، ۷، تکیه‌سی آمریقا پروتستان میسیونرلرینك بر جسیم مکتبی، بر حاورمه‌سی، ۱۳ حمامی، ۳۱ خانی، ۳۱ فرونی، ۲۲۹۹ دکان ومغازه‌سی، ٤ بدستانی، ۲۲۱۵ بز والاجه وعبا دستکاهی، ٤٥ بویاخانه و٦ یاغخانه‌سی، ۱۰ معصره‌سی، ۱ بخار و۱۱ عادی دکرمنی، ۸ مسکرات فابریقه‌سی وه صابونخانه‌سی واردر. حلب، ورفه، مرعش واسکندرونه خیلی ایشلك تجارتی واردر. ابنیه‌سی کوزل وسوقاقلری اولدقجه کیکیش وتمیز اولوب، اطرافی زیتونلق وباغ وباغچه‌لرله محاط کوزل بر تپه‌لك اوزرنده واقع اولمغله، کرك خارجاً وکرك داخلاً منظره‌سی پك کوزلدر. شهردن اوج ساعتلق مسافه‌ده جریان ایدن ساجور نهرندن بر جدول شهره آقیدیلهرق خانه وحمامله صو ویریر. قضانك فضلهٔ محصولات ارضیه‌سیله میوه‌لری وشهرده اعمال اولنان سختیان، آلاجه، عبا، داماسقو تقلیدی دوشمه‌لك، بز، قنابه، صندالیه، صابون وسائره اطرافه‌کی قضالره ومصر واناطولیه وآوروپایه اخراج اولنور. شهرده باشلیجه ترکجه تکلم اولنوب، عربی دخی بیلنیر. بو شهر یکی ولوب، فتوح اسلامده ذکر اولنمیور. یاقوت حموی (عین تاب) اسمیله حلب ایله آنطاکیه آره‌سنده برقلعهٔ حصینه اولدیغنی واسکیدن (دلوك) اسمیله معروف بولندیغنی اهمیتسز برصورتده بیان ایدیور.

— عینتاب قضاسی حلب سنجاغنك منتهای شمالنده واقع ولوب، جنوب شرقی جهتندن منبج، جنوباً الباب وکلیس قضالریله، غرباً آطنه ولایتیله، شمالاً مرعش، شرقاً دخی اورفه سنجاقلریله محاط ومحدوددر. قضا ۸ ناحیه و۳٤٦ قریه‌یی حاوی اولوب، ۸٦۹۸۸ اهالیسی واردرکه بو مقدارك ٦٥۰۸٥ی مسلم، ۲۱۰٤٦ سی جماعات مختلفه‌یه منقسم خرستیان و۸۰۷ سی اسرائیلیدر. اراضیسی آز عارضه‌لی وکوزل تپه‌لری حاوی اولوب، طوپراغی پك منبتدر. غرب وشمال جهتلرنده آطنه ولایتی ومرعش سنجاغی حدودنده‌کی طاغلرك بعض اتکاری قضا داخلنده ممتد اولور. بونلردن بر قاچ نهر نیمان ایدوب، بونلرك باشلیجه‌لری فراته دو. کیلن آنف الذکر (ساجور)، حلبك ایچندن کچن (قویق) وآنطاکیه قربنده‌کی آق دکیز کولنه دوکیلن عفرین نهرلریدر. محصولات ارضیه‌سی ذخایر متنوعه‌ایله، توتون، پاموق، اوزوم، زیتون وسائر میوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر. قورو اوزومدن خیلی اخراجات اولور. پاموق ایپلکندن پاپیلان منسوجاتله زیتون یاغی وراق اخراجاتی‌ده اهمیتلیدر. درون قضاده باشلیجه اهل صلیب زمانلردن قالمه برقلمه خرابه‌لری وزیارتکاه بعض مراقد مبارکه بولنمقده‌در. قضا اهالیسی لسان عربی ایله متکلم اولوب، یالکز مرکز قضاده ترکجه تکلم اولنور.

عین زربی { آطنه ولایتنك قوزان سنجاغنده اسمیله معروف قصبه‌نك اسم اصلیسی عربیسی اولوب، مذکور (آنازاروه) وآوروپا تواریخنجه مضبوط اولان (آنازاربه) اسملرینك بوندن غلط اولدیغی آکلاشیلور. چونکه بو قصبه میلاددن اولجه آوغستوس طرفندن تأسیس اولندقده (قیصریه) تسمیه اولنوب، بعده هارون الرشید زمانینده ۱۹۰ تاریخ هجریسنده ابوسلیمان الترکی یدیله ضبط اولنه‌رق، آکلاشلدیغنه کوره اووقت (عین زربی) تسمیه اولنمش؛ وبعده رومللرك الینه کچوب، خراب اولمش؛ ومؤخراً سیف الدوله بن حمدان یکیدن ضبط ایدوب، اعمارینه اوچ ملیون درهم صرف ایتمش؛ واهالی صلیب زمانلرنده ایادیٔ مسلیندن جیقوب، ابن لیون حکومتنك مرکزی اولمشدی. نهایت خراب اولوب، شمدیکی حالده ویرانه‌لرله محاط بیوجك برقریه حالنده در. برچوق مشاهیر اسلامك مسقط رأسی بولنمشدر. [«آنازاربه» ماده‌سنه دخی مراجعت بیوریله.]

عین شمس } مصر قدیمك شمسك عبادتنه مخصوص جسیم عبادتخانه‌سیله مشهور بر شهر قدیمك اسم عربیسی اولوب، اسکی مصریون عندنده (اون) ویونانیلرعندنده (هلیوپولیس) اسمیله معروف ایدی. بو شهرك خرابه‌لری الیوم قاهره‌نك ۱۱ کیلومتره شمال شرقیسنده ومطریه قریه‌سی قربنده موجود اولوب، برقاچ مسله وسائر آثاری جامعدر. فرعون موسانك محلی اولدیغی مظنوندر. [«هلیوپولیس» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عینی } (بدرالدین محمود بن احمد بن موسی) مشاهیر علمادن وفقهاء حنفیه‌دن اولوب، مصرده قاضیلق ایتمش؛ وجامع ازهر قربنده بر مدرسه وکتبخانه یاپدیروب، تدریس وتألیفله مشغول بولنمشدر. وفاتی ۷۶۲ ده واقع اولمشدر. بخاری‌نك شریفله دیکر بعض متون مشهوره‌یی شرح ایتدکدن بشقه، «طبقات الحنفیة» عنوانیله فقهاء حنفیه‌نك تراجم احوالنی جامع برکتابی، وبر «طبقات الشعرا»سی واردر. ابن عساکرك مشهور تاریخ دمشقنی دخی اختصار ایتمش؛ ومکمل برتاریخ کتابی دخی یازمشدر.

عینی } (حسن افندی) متأخرین علما وشعراء عثمانیه‌دن اولوب، عینتابلیدر. باب عالیده عربی وفارسی خواجه‌سی ایدی. ۱۲۵٤ تاریخنده وفات ایتمشدر. بر دیوان اشعاری و«نظم جواهر» عنوانیله بر لغت منظومه‌سی واردر. شو ایکی بیت اونکدر:

پیچ وتاب خط وکیسو ایله یاندم بو کیجه
عالم خوابده اوشدی باشمه مار ایله مور
دل هوا و هوسه اویدی جهانه کلدی
ایتدی عینی وطنمدن بنی بو دار ایله دور

عینی } (عبد القیوم) ایران شعراسندن اولوب، فراهالیدر. هندستانه سیاحتله، بنکاله حاکمی قاسم خانك عندنده قدری برتر اولمشیدی. شو رباعی اونکدر:

دل دشمن جان بود هلاکش کردم
وز خنجر آه چاك چاکش کردم
از خون جکر شستم وپاکش کردم
در مشهد آرزو بخاکش کردم

عیینه } (ابو مالك بن حصن الفزاری) صحابه‌دن ومؤلفهٔ قلوبدن اولوب، فتح مکه‌دن صکره اسلامه کلمش؛ وحنین وطائف غزالرنده حاضر بولنمشدر. ارتحال حضرت نبویدن صکره دعوای نبوت ایدن طلیحة الاسدی‌یه تابع اولوب، عسکر مسلمینه قارشی محاربه ایتدکده اسیر طوتیله‌رق، حضور جناب صدیق اکبره کتیریلنجه، یکیدن اهتدا ایتمش؛ وحضرت عثمان (رضه)نك زمان خلافتنه دك برحیات بولنمشدر.

(حرف العینك صوکی)

غ

(باب الغين — فصل الالف الخ .)

غابروه { (Gabrova) بلغارستانك طرنوه سنجاغنده وطرنووه‌نك ۳۷ كيلو. مترە جنوب غربيسنده اولەرق مشهور شبقه بوغازى قربنده وطونەيه تابع (يانتره) نهرى اوزرنده برقصبه اولوب، ۶۰۰۰ اهاليسى، برقاچ كليساسى، شياق تزكاهلرى وبچاقچيلق وقوندره‌جيلغه متعلق معمولاتى واردر. بلغار لسانيله تدريساته مخصوص اولەرق اك اول كشاد اولنان مكتب ۱۸۳۵ تاريخ ميلاديسنده بوقصبه‌ده آچلمشدر.

غابون { (Gabon) آفريقاى غربيده فرانسه مستعمراتندن بر اولوب، كينه كورفزنده ۱° عرض شماليدن ۱° ۵۰′ عرض جنوبى به قدر ساحل بويجه ممتد اولور . فرانسزلر ابتدا بونى ضبط ايتدكدن صكره، مرور زمانله دائرهٔ نفوذلرينى شمال وجنوب وشرقه طوغرى توسيع ايله، شرقاً قونغو نهر عظيمنك مجراسنه دك اولان اراضىٔ غير مضبوطه‌يى اسماً اولسون تحت تابعيتلرينه آلدقلرندن، بومهجره « فرانسز قونغوسى » نامنى ويرمشلردر. بناءً عليه، بز دخى بوبابده ويره‌جكمز تفصيلاتى « قونغو (فرانسز قونغوسى) » ماده‌سنه تعليق ايدرز.

غابه { اورمان ديمك اولان بو اسم مدينهٔ منوره‌نك شمالنده وبر منزللك مسافه‌ده واقع برمحله علم اولمشدر، كه اوراده اهل مدينه‌نك املاكى اولوب، حضرت زبير (رضى الله عنه) كه ده ملكى وار ايدى. بومحله تشريف نبوى واقع اولوب، رسول الله (صلعم) افندمزه مخصوص منبر دخى يابلمشدى .

غاپ { (Gap) فرانسه‌نك جنوب شرقى ايالا. تندن « بوقارى آلپ » ايالتنك مركزى برقصبه اولوب، پارسك ۷۳۴ كيلومتره جنوب شرقيسنده واقعدر. ۶۱۱۰ اهاليسى، بربيوك جدولى، مربى ومربيه‌لر يتيشدرمكه مخصوص مكتبلريله سائر مكاتبى، ۱۵۰۰۰ جلدى حاوى كتبخانه‌سى، زراعت جمعيتى ومياه معدنيه‌سى واردر.

غات { طرابلس غرب ولايتنك فزان سنجاغنده مركز لوا اولان مرزوقك ۳۹۵ كيلومتره غرب جنوبيسنده وغدامسك ۵۸۲ كيلومتره جنوبنده اولەرق ′۳۷ °۲۴ عرض شمالى و ′۳۰ °۵۷ طول شرقيده واقع قضا مركزى بر قصبه اولوب، ۸۰۰۰ اهاليسى، برقاچ جامع شريفى، سور وقلعه‌سى، بيوك تجارتى وسنه‌ده بركره قوريلور بيوك بازارى واردر. قصبه بر تپه‌نك شمال غربى اتكنده واقع اولوب، برقسمى سورك ايچنده وبرقسمى‌ده خارجده متفرق محلات صورتنده‌در . غات جوارلريله برابر برواح صورتنده اولوب، هرطرفى چول ايله محاطدر. بر واحده صو بول اولوب، بعض يرلرده بر ايكى قولاج قازيلنجه صو چيقار. خرما آغاجلرى چوق اولوب، ديكر بعض اشجارى وجزئى مزروعاتى واردر. ملحقاتندن غاتك ۱۰ كيلومتره جنوبنده واقع (بركه) قصبه‌سى صوبنك واشجار ونباتاتنك كثرتيله جالب نظر ويك فرح‌فزا بر يردر . غات سودانك وبتون آمريقاى وسطينك جسيم ومهم بر محزن تجارتى اولوب، سودان وتمبكتو ايله طرابلس غرب آره‌سنده ايشلين كاروانلرك ممرى اوزرنده بولنمغله، آفريقاى وسطيدن طرابلس اسكله‌سنه ايندريلن مواد تجاريه ابتدا غاته جمع وبو اسكله‌دن آفريقاى وسطيه كيدن آوروپا امتعه‌سى غاتدن هرطرفه تقسيم وارسال اولنور. اهاليسى اكثريت اوزره بربر وقسماً عرب اولوب، تجارتله مشغولدرلر. لسان محلى بربرجه اولوب،

عربی دخی تکلم اولنور. اوتهدن بری مستقلاً اداره اولنمقده ایکن، حکم سورن عائله افرادی بینلرنده اکسیك اولیان تفرقه ونفاق اوزرینه، دفعاتله طرابلس غرب والیلکی واسطه‌سیله خلافت اسلامیه‌یه دخالت اولنمش؛ ونهایت ۱۲۹۲ تاریخنده مصطفی عاصم پاشانك والیلکی زمانینده برمقدار عسکر ورقاج طوپ کوندریلدیرك، اهالینك آرزوسی وجهله، قصبه ملحقات وجوارلریله برابر اداره عثمانیه دائره‌سنه ادخال، ونزان سنجاغنه ملحق برقضا اتخاذ اولنمشدر. صحرای کبیرده تجارت وسیاست نقطهٔ نظرندن اولان اهمیتنه کوره آربجه برسنجاق اتخاذ اولنمقه شایاندر. قضانك دائره‌سی واحه منحصر قالیوب، جولك ایچنده خیلی اوزاقده بولنان بر طاقم واحلری وتوارق بربر لرینك جولانکاهلرینی دخی جامع اولمغله، برروجه آتی سکز ناحیه‌یه منقسمدر: سین، سمنو، هون، زله، قطرون، الوادی الغربی، الوادی الشرقی، الصفرة، الشرقیه.

غات (Ghâtes) هندستانده دکن خطه‌سنك ایکی طرفنده ممتد ایکی سلسلهٔ جبالدر. [«کات» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

غاتشید (Gateshead) انکلترەنك دورهام ایالتنده ودورهامك ۲۱ کیلومتره شمالنده و(تینه) نهرینك ساحل یمینده اولەرق (نو-قاستل) شهرینك قارشیسنده برقصبه اولوب، ۴۷۸۱۰ اهالیسی وجام فابریقه‌لریله دمیرخانه‌لری واردر. نوقاستلك بر محله‌سی حکمنده اولوب، برکوپری ایله بینلرنده اختلاط اولنور.

غاچقو (Gatzko) هرسکده تربینك ۵۵ کیلومتره شمال شرقیسنده وقره طاغ حدودی قریبنده اولەرق نارنته نهرینه تابع (فراشانیچه) چایی وادیسنده مستحکم برقصبه‌در.

غاچینه (Gatchina) روسیه‌نك پترسبورغ ایالتنده وپترسبورغك ۴۵ کیلومتره جنوبنده برقصبه اولوب، ۸۰۰۰ اهالیسی، ایمپراطوره مخصوص سرایی، باغچه‌لرنك مکتبیله کورله مخصوص مکتبی وسوقاغه آتلش چوجقلره مخصوص یتیمخانه‌سی واردر.

غار مغاره دیمك اولان بو اسم علم مقامنده اولەرق ایکی مغاره‌یه اطلاق اولنور؛ بری فخر کائنات (صلعم) افندمزك قبل النبوه چکیلوب عبادت وخلوت بیوردقلری مغاره‌در، که مکهٔ مکرمه جوارنده جبل حراده واقع ایدی. — دیکری مکهٔ مکرمه‌دن مدینهٔ منوره‌یه هجرت نبویلرنده حضرت ابابکر صدیق (رضه) ایله برلکده تعقیبات قریشدن صاقلاندقلری مغاره‌در، که بنه مکه قربنده جبل ثوردە ایدی. بو مناسبتله جناب صدیق اکبره صاحب الغار ویار غار دیرلر.

غارامانت (Caramantes) اسکی رومالیلر بو اسمی قزانده ساکن بولنمش بربر اقوامندن بر قومه ویرلردی. برنلرك مرکزلری (غارامه) اسمیله برقصبه اولوب، بوقصبه‌یه نسبتله کندیلرینی بواسمله تسمیه ایدرلردی. مذکور قصبه الیوم (جرمه) اسمیله وادیٔ غربی ناحیه‌سنده برقریه صورتنده موجود اولوب، رومالیلردن قاله بعض آثاری واردر.

غارامه (یاخود جرمه (Garama) قدیماً افریقانك قزان مملکتنده بولنمش برقصبه اولوب، بربرلرك اك معمور برلرندن ایدی. ساحل ایله سودان آرەسنده اجرا اولنان تجارتك مرکزی ایدی. رومالیلرك اوجهتده وقوف ومعاملاتلری بوقصبه‌یه قدر واردیردی. الیوم جرمه اسمیله وادیٔ غربی ناحیه‌سنده برقریه حالنده‌در.

غارتوق (یاخود غارتوغ ویاغارتوب (Gar-tok, Gartog, Cartope) چینه تابع تبت مملکتنك قسم غربیسنده (غاری خورسوم) ایالتنده هیمالایه جبالنك برواديسنده و۴۵۹۰ مترەلك ارتفاعده اولەرق ″۴ ′۴۴ °۳۱ عرض شمالی ایله ″۱۸ ′۳ °۷۸ طول شرقیده برشهرودها طوغریسی بریازار محلی اولوب، هرسنه غستوس وایلولده قو-ریلان یازارموسمنده چینلدن، ترکستاندن، افغانستاندن، ایراندن وهندن بیوك کاروانلر کلەرك، محدود اولان کارکیر ابنیه‌نك اطرافنده خیمه‌لرینی قورمغله، چادیردن جسیم بر شهر تشکل ایدرلر. ارتفاعی سببیله فیشین قابل سکنی اولیوب، اولانجه اهالیٔ دائمه‌سی دخی آلچق برلره اینرلر.

غارد (Gard) فرانسه‌نك قسم جنوبیسنده رونه ایرماغنه تابع برنهر اولوب،

(سونه) طاغلرندن نیعان ایدن (غاردون دانه‌وز) ایله (غاردون داله) چایلرینك براشمه‌سندن بالتشکل، شرق جنوبی‌یه طوغری ٦ کیلومتره‌لك جریاندن صکره (بوکر) ایله (آرامون) قصبه‌لری آره‌سنده مذکور ایرماغه دوکیلور. (نیم)شهرینك ۸ کیلومتره شمالنده بو نهرك اوزرنده رومالیلردن قاله بیوك بر کوپری واردر.

غارد { (ایالتی (Dép. du Gard) فرانسه‌نك ایالات جنوبیه‌سندن اولوب، جنوباً آق دکیزله، جنوب شرق جهتندن «رونه آغزی»، شرقاً (ووقلوزه)، شمالاً (آردش)، شمال غربی جهتندن (لوزره)، غرباً (آوبرون)، غرب جنوبی جهتندن دخی (هرولت) ایالتلریله محاط ومحدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۹۹۷ مربع کیلومتره اولوب، ٤٢٣٨٠٤ اهالیسی واردر. مرکزی (نیم)شهریدر. شمال غربی حدودنده (سونه) طاغلری بولنوب، اتکاری ایالتك ایچنده ممتد اولور. مذکور طاغلردن اوج نهر نیعان ایدوب، غرب‌شمالیدن شرق جنوبی‌یه طوغری ایالتی شق‌واروا ایدرلر. بونلردن الك جنوبده بولنان (ویدوروله) طوغریدن طوغری‌یه آق دکیزه، واورته‌دن آقوب ایالته نامنی ویرن (غارد) ایله (سزه) نهرلری (رونه) ایرماغنه دوکیلور. مذکور ایرماق ایالتك حدود شرقیه‌سنی ووکا تابع (آردش) نهری‌ده شمال شرق حدودینی آیریور. اراضیسی قسماً منبت وقسماً شوره‌زار حالنده اولوب، هواسی صیجاقجه ایسه‌ده، پك سریع التحول وروز کارلری پك شدتلیدر. ذخایری آز ایسه‌ده، باغلریله زیتون، طوت وسائر میوه‌دار آغاجلری جوق اولوب، شرابی وقونیاغی مقبولدر. صیغیرلری کوچك اولوب، قیونلری چوقدر. ایپك بوجکلری یتیشدیریلوب، خیلی ایپك قوزه‌سی چیقار. معادنه متعلق کمور، قورشون، چنقو، منغانز، آنتیمون، مرمر، آچی، آشی بویه‌سی، چمتو وسائره بولنور. معمولات صناعیه‌سی: ایپك وپاموق منسوجاتله مسکرات، صابون وسائره‌دن عبارتدر. ایالت ٤ قضایه منقسم اولوب، ٤٠ ناحیه و٣٤٨ دائره‌یی حاویدر.

غاردافوی { (یاخود غوآردافوی (Gardafui, Guardafui) آفریقا قطعه‌سنك منتهای شرقنده وعدن کورفزینك مدخلنده اولهرق بربره خطه‌سنك اوجنده بربرون اولوب، عربلرجه (رأس عسیر) اسمیله معروفدر. بو برونه آفریقانك الك شرق نقطه‌سی نظریله باقیله کلمش ایسه‌ده، بونك ۱۰۰ کیلومتره جنوبنده واقع واورو. پالیلرجه (اورفویی) عربلرجه (حرد حفون) اسمیله معروف دیکر بر برون بوندن بر دقیقه ایله بر قاچ ثانیه دها شرقیدر. غاردافویی برونی "١٦ °٤٧ ١٥ عرض شمالی ایله "٢٣ °٥٩ ٤٨ طول شرقیده واقعدر. غاردافویی اسمی دخی عربیدن مأخوذ اولوب، جغرافیون عرب آنارنده (جرد حفون) اسمنه تصادف اولنور ایسه‌ده، جرد حفون برجه مذکور بونك جنوبنده واقع دیکر بر بروندر.

غاردلکن { (Gardelgen) پروسیه‌نك صاقسه ایالتنده (ماغدبورغ) سنجاغنه تابع وماغدبورغك ٥٠ کیلومتره شمال غربی‌سنده واقع قضاسرکزی بر قصبه اولوب، ٦٣٩٠ اهالیسی وچوخه ایله بوك منسوجات فابریقه‌لری واردر.

غارده { (Garda) ایتالیانك وندیك ایالتنده وندیکك شمال غربیسنده اولهرق آلپ جبالنك جنوبنده بر کول اولوب، بویی ٣٨ واکی ١٦ کیلومتره‌در. بالینی چوق اولوب، کنارنده واقع همنامی اولان قریه‌نك اهالیسی بالیقچیلقله مشغولدر. کولك ایچنده ایشلر بر خیلی سفائن واردر.

غارسن دو تاسی { (Garcin de Tassi) فرانسه‌ده مشاهیر مستشرقینندن اولوب، ١٧٩٤ تاریخنده طوغمش، و١٨٧٨ ده وفات ایتمشدر. عربی وفارسی وهند لسانلرینه آشنا اولوب، دین اسلامك شرائط وفرائضنه دائر مکمل بر کتابله هند ادبیاتنه وایران شعراسنك آثار تصوفیه‌سنه متعلق بر تألیف یازمش، وهند لسانندن بعض کتابلر ترجمه ایلمشدر.

غارسیلازو { (یاخود غارسیاس لازو (Garcilazo, Garcias Lazo) اسپانیانك الك مشهور شاعرلرندن اولوب، ١٥٠٠ تاریخنده تولده‌ده طوغمش؛ و١٥٣٦ ده (موی) محاربه‌سنده مقتول اولمشدر. شارل کینتك خدمتنده بولنمشدر. بر چوق قصائد وغزلیات وسائر اشعاری

اولوب، لسانی ساده وسلیس و مضمونلری حزن انگیزدر. بوسبیه مبنی اسپانیانك پترارق لقبنه مظهر اولمشدر.

غارسیلازو دلاوغا (Garcilazo de la Vega) اسپانیا

مشاهیر مورخینندن اولوب، پدری آمریقای جنوبیده قوزقو والیسی بولنمشدی، ووالده‌سی پرونك قبل الکشف حکمدارلری بولنمش اولان (اینقه) خاندانته منسوب ایدی. اینقه‌لرك، وپرونك مکمل صورتده تاریخلرینی یازمشدر. آثاری اکثر آوروپا لسانلرینه ترجمه اولنمشدر. کندیسی ۱۵۳۰ تاریخنده قوزقوده طوغوب، ۱۵۶۸ ده وفات ایتمشدر.

غارونه (Garonne) فرانسه‌نك جنوب غربیسنده بر نهر اولوب، پیرنه سلسلهٔ جبالنك اسپانیایه تابع (آرتیغ) بوغازنده تبعانله، ۴۸ کیلومترلك جریاندن صکره، فرانسه‌یه دخول ایدوب، یوقاری غارونه، تارنه‌مغارونه، لوت مع غارونه وژیرونده ایالتلرینی شق، وصولدن ژرسی، صاغدن دخی آریژه، تارن ولوت چایلرینی اخذ ایدرك، ۶۷۵ کیلومترلك جریاندن صکره (بك دامیز) موقعنده (دوودونیه) نهریله برلشه‌رك، ژیرونده ایرماغنی تشکیل ایدر. غارونه (پیرنه) سلسلهٔ جبالی قسم شرقیسنك و(سونه) ایله (ماسیف سنترال) جبالنك اکثر میاهنی جامع واسع بر نهر اولوب، بر چوق شهر وقصبه‌لرك ایچندن کچرکه بونلرك‌ده اك بیوك ومعروفلری یوقاریده (تولوزه) وآشاغیده (بوردو) شهرلریدر. بحر محیط اطلاسینك مدوجزری بو نهرك منصبندن ۱۳۰ کیلومتره یوقاری‌یه قدر تأثیر ایدر. تولوزه شهرندن ۲ کیلومتره آشاغیده بو نهره منتهی اولان جنوب جدولی بو نهرك مجراسیله آق دکیز آره‌سنده بر طریق اختلاط پیدا ایدوب، بحر محیط آطلاسی ایله بحر سفید آره‌سنده بر سیر سفاین یولی تشکیل ایدیور.

غارونه (یوقاری — ایالتی Dép de la Haute Garonne) فرانسه‌نك جنوب غربی ایالتندن اولوب، جنوباً اسپانیا حدودیله، جنوب شرق جهتندن آریژه، شرقاً تارن، شمالاً تارن مع غارونه، غرب شمالی جهتندن ژرسی، غرباً دخی یوقاری پیرنه ایالتلریله محاط ومحدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۷۱۷ مربع کیلومتره اولوب، ۷۳۰ ۴۷۷ اهالیسی واردر. مرکزی (تولوزه) شهریدر. قسم جنوبیسی پیرنه طاغلرینك انکلرندن عبارت اولوب، کرك او دهنده وکرك جهت شمالیه‌سنده چوق اور. مانلری واردر. اراضیسی طافاق ایسه‌ده، وادیلری اراضیٔ منبته‌یی وکوزل چایرلری حاویدر. محصولاتی حبوبات متنوعه ایله کتان، کلیتلی کستانه وسائر میوه‌لردن عبارتدر. بیکیر، صیغیر، قیون، استر وبك مقبول طاوق وساژه‌دن عبارت حیوانات اهلیه‌سی وافردر. قورشون، آنتیمون، چنقو، بیسموت، مرمر وانواع مختلفه‌دن طاش ابنیه‌سی ومیاه معدنیه‌سی واردر. شرابلری بك مقبولدر. معمولات صناعیه‌سی مسکرات، جام، پاموق منسوجات، تل وساژه‌دن عبارتدر. تجارتی خیلی ایشلکدر. ایالت ۴ قضایه منقسم اولوب، ۳۹ ناحیه و۵۲۵ دائره‌یی حاویدر.

غارونه [«تارن مع غارونه» و«لوت مع غارونه» ماده‌لرینه مراجعت.]

غاروویلاس (Garrovillas) اسپانیانك قاسرس ایالتنده وقاسرسك ۱۹ کیلومتره شمال غربیسنده اولهرق (ناج) ایرماغنك ساحل یمنی قربنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۵۶۰۰ اهالیسی وعبافابریقه‌لریله دباغخانه‌لری ودمیر خانه‌لری واردر.

غاریبالدی (G. Garibaldi — جوزیه) ایتالیا دولتنك توحید وتشکیلنه اك زیاده غیرت وخدمت ایدن اوچ ذاتك بری اولوب، سردارلقده کی مهارت فوق العاده سیله مشهوردر. ۱۸۰۷ تاریخنده (نیسه) شهرنده طوغوب، ابتدا کمیجیلکله سلوکه، برقاچ سنه آق دکیزده وقره دکیزده سیاحت ایتمش؛ و۱۸۳۲ ده (ماجینی) نك «کنج ایتالیا» نامیله تشکیل ایتدیکی جمعیته داخل اولوب، متعاقباً توقیفنه تشبث اولنمغله، تونسه قاچوب، اورا حکومتنك خدمتنه کیرمش؛ و۱۸۳۶ ده آمریقای جنوبیه کچوب، اورادهٔ وقوع بولان بر محاربه‌ده اسیر دوشمش ایسه‌ده، فرار ایدوب، یکیدن سلاحه صارلمش؛ وایکنجی دفعه اسیر دوشه‌رك بر مدت صکره سیبلی نخلیه اولنه‌رق،

فرانسه ایله انکلترەنك مداخله‌سنه‌دك محاربه ایتمش ایدی. بعده اوروپای مالکتنه کچوب، اورانك حکومتنی غصب ایتمش ولان (روزاس)ه قارشی قیام ایدن اهالیه معاونتله (مونتویدئو)ده جنرالق عنوانی احراز ایتمش؛ و ۱۸۴۸ ده وطننه دعوت اولنه‌رق، تیرولده آوستریایه قارشی بر فرقه تشکیل ایله، میلان شهرینی دولت مشار الیهادن بعد الاستخلاص، رومادە تشکل ایدن حکومتی مدافعه‌یه کیدوب، اورایه فرانسز عسکری کیردکدن صکره، ارباب قیامه قارشی اولان حرکاتك غلبه‌سنی کوره‌رك، یکیدن ترك وطنله، آمریقایه کچوب، برمدت نیویورقده صنعتله بعد الاشتغال، قالیفورنیه‌یه واوردن چینه کیده‌رك، نهایت (پرو)یه کیدوب، اورانك عموم عسکرینه سردار تعیین اولنمش؛ و ۱۸۵۹ ده، ینه ایتالیانك توحید واستقلالنه خدمت ایتمك ملیه، وطننه عودتله، بیامونته قرالنك خدمتنه کیروب، آلپ آوجیلری نامیله تشکیل ایتدیکی فرقه ایله آوستریایه قارشی حرکات عسکریه‌یه باشلایه‌رق، (ویلافرانقه) معاهده‌سنده ترك سلاحه مجبور اولمشدی. او صره‌ده ساووآ ایالتیله نیسه شهرینك فرانسه‌یه ترکی مایهنده پروتستو ایدوب، بو سبیدن خدمت عسکریه‌دن دخی استعفا ایتمشدر. ۱۸۶۰ ده سیجلیه حکومت موقته‌سنك ریاستنه انتخاب اولنمش؛ واوردن ایتالیایه کچه‌رك، بتون جنوبی ایتالیای بلاحرب ضبطله، ناپولی یه داخل اولمش؛ وسیجلیتنك ایتالیا قرالفنه الحاق حقنده بتون اهالینك رأیلرینی طوپلایه‌رق، بو جهتجه ایتالیانك توحیدینی تأمین ایتمش اولمق فکریله، امور سیاسیه‌دن موقتاً کف یدله، (تاپرا)یه چکلمش ایدی. ایرتسی سنه روما ایله وندیکك تخلیصی مقصدیله متشکل جمیتك ابرامی اوزرینه، ینه ایشه قاریشوب، ایکی بیك کشی ایله سیجلیه‌یه عزیمت ایتدیکی حالده، قانانیه دخولنه ممانعت اولنه‌رق، قالابریایه عودت ایتمش؛ و(رجو)یه دخولنه دخی (چالدینی) طرفندن ممانعت اولنه‌رق، وقوع بولان محاربه‌ده آیاغندن مجروح اولمغله، تسلیمه مجبور اولوب، جریحه‌دن خیلی وقت خسته یاتمش، وآیاغنك کسلمسنه دخی قرار ویرلمش ایکن، بر طبیبك مهارتی سایه‌سنده قورتلمشدی. ناپولی قرالنك عفو عمومیسنی قبول ایتیوب، یکیدن قابررایه چکلمش ایدی. ۱۸۶۴ ده ناپولی شهری طرفندن ایتالیا مجلسنه انتخاب اولنوب، عموم ایتالیا فرانق ماسونلری طرفندن دخی رئیس طانینمش ایدی. ۱۸۶۶ ده ویقتور امانوئلك وندیکی ضبطنه معاونت ایتدکدن صکره، رومایه قارشی عسکر سوق ایتمش ایسه‌ده، پاپانك عسکرینه فرانسز عسکری یاردیم ایتدیکندن، موفق اولهمیوب، مجلسدن دخی بالاستعفا، یکیدن قابررابی مسکن اتخاذ ایتمشدی. ۱۸۷۰ ده فرانسه‌نك مغلوبیتی اوزرینه غامبتانك تشکیل ایتدیکی مدافعهٔ ملیه هیئتنه برقاچ بیك کوکللی ایله امداده کیدوب، شرق اردوسنده خدمت ایتمش؛ وورسایلده اجتماع ایدن فرانسز مجلس عمومیسنه انتخاب اولنه‌رق، کسوهٔ مخصوصه‌سی اولان قیرمزی کوملکیله حاضر بولنمش؛ وآنجق جزایر مسلملرینك حقوقنه اشتراکنی تکلیف ومدافعه ایدوب، بو فکرینك ترویجنه کیدلدیکنی کورنجه، استعفا ایده‌رك، قابررایه عودت ایتمشدی. ۱۸۷۴ ده روما شهری اهالیسی طرفندن انتخاب اولنه‌رق، خدمات واقعه‌سنه مکافاةً یوز بیك فرانقلق تخصیصاته دخی نائل اولمشدی. تاریخ مذکوردن اعتباراً یالکز ایتالیانك توحید واستقلالی نمایشلرینه قاریشه‌رق، منزویانه بر عمر سوروب، ۱۸۸۲ تاریخنده وفات ایتمشدر. غاریبالدی محبت وحمیت وطنیه ایله وبو اغوردەکی جسارت وفداکارلغیله مشهور اولوب، قتولیك مذهبنه وطائفهٔ رهبانه قارشی اولان کین وخصومتی‌ده محبت وطنیه‌سی درجه‌سنده ایدی. یالکز ایتالیانلرك دکل سائر اقوام وامملك دخی ترقیسنه یاردیم وخدمت ایتمکه هر بار مهیا ایدی. ابتدا زوجه‌سی واوغلی ۱۸۴۹ ده واقع وفاتندن صکره اوغلی مینوتی ایله قیزی ترزینه افکار وتشبثاتنه پك چوق معاونت ایتمشلردر. قومه قلیه‌سی دخی اولوب، تاریخه مستند برقاچ حکایه‌ایله سرکذشتك بعض وقایعنی قله آلمشدر.

اواخر عمرنده قزیله برابر اوکوز آرابه‌سنه راکباً ایتالیانك هر طرفنه بر وداع سیاحتی ایدوب، هر اوغرادیغی یرده اهالی اوکوزلری چیقاره‌رق، اوزون مسافه‌لرده کمال تعظیمله آرابه‌سنی چکرلردی.

غاریق (Garrick) انکلترەنك مشهور آقتورلرندن اولوب، ۱۷۱۶ تا

ریخنده (هرفورد) ده طوغمش؛ و ۱۷۷۹ ده وفات ایتمشدر. اجدادی عن اصل فرانسز اولوب، پروتستان مذهبی قبول ایتدکلرندن طولایی انکلتره یه هجرته مجبور اولمشلردی. صنعتنده کی مهارت فوق العاده سیله بیوك بر شهرت قزانوب، کندی باشنه بر تیاترو آچمش؛ واوج بچق ملیون فرانقلق بر ثروت قزاندقدن صکره، صنعتی ترك ایدوب، چکمش ایدی. تیاتروبه متعلق بر قاچ معتبر اثری دخی واردر.

غازان خان (بن آرغون خان بن هلاکو خان بن تولی بن چنکیز خان) ایرانده حکومت سورن ملوك ایلخانیه نك یدنجیسی اولوب، بدرینك زمان حکومتنده، اون اوچ یاشنده اولدیغی حالده، خراسان والیسی اولمش؛ واوراده علما وفضلای اسلامه اختلاط ایدوب، ادبیات وعلوم اسلامیه یی اوکرنمکله، اطمئنان قلبله دین اسلامی قبول ایدوب، ۶۹۴ تاریخنده کندیسی اسلامی اظهار ایله، محمود خان اسمنی اختیار ایتدیکی کبی، امرا وتوابعنی دخی دین اسلامه ادخال ایله، اجدادینك تختنده جالس اولان بدرینك عم زاده سی بایدو خانه قارشی عسکر سوق ایده رك، تحچوان قربنده بونك مغلوب ومقتول اولمسی اوزرینه، کندیسی تخت سلطنته کچوب، طقوز سنه اجرای حکومت ایتدکدن صکره، ۷۰۳ تاریخنده ۳۳ یاشنده اولدیغی حالده، قزوین جوارنده وفات ایتمش؛ ونعشی تبریزه نقل اولنه رق، استحضار ایتمش اولدیغی (شنب غازان) کنبدی ایچنده دفن اولنمشدر. عدل وحقانیت وفضائل ایله متصف بر ذات اولوب، سادات وشرفا وعلمایه حرمتی زیاده ایدی. بوندن صکره ملوك ایلخانیه اسلامده ثبات ایدوب، برادری سلطان محمد خدابنده خانی اولمش؛ وبعده بونك اوغلی سلطان ابو سعید حکم سوروب، بونکله سلالهٔ ایلخانیه ختام بولمشدر.

غازه (Gaza) آفریقای جنوبینك قسم شرقیسنده بر بر اولوب، پورتکیز مستعمراتندن اولان موسامبیقدن معدود ایسه ده، حقیقتده مستقل بر حکومت اولوب، (زامبز) ایرماغی مجراسندن انکلتره نك تحت حمایه سنده بولنان (زولولاند) مملکتنه قدر ممتد اولور. بو مملکت واسعه بعض یرلرده بحر محیط هندی ساحلنه قدر اینیورسه ده، بعض یرلرده دخی ساحل پورتکیزلیلرك النده اولوب، انجلیسی غازه حکومتنه تابعدر. غرباً آفریقانك انجلرینه طوغری خیلی ممتد اولوب، بنه انکلیزلرك اسماً تحت حمایه سنده بولنان (ماتبله) حکومتیله محدوددر. قسم شمالیسی طاغلق واورمانلق اولوب، اورالردن بر قاچ نهر نباتاته مملکتی شق ایدر. قسم جنوبیسی ایسه چول حالنده اولوب، آنجق حیوانانه یارار بعض اوتلری وبر طاقم اشجاری حاویدر. اهالیسی زولو وبازوتولره مشابه یعنی آفریقای جنوبی زنجیلرندن اولوب، اقوام وقبائل مختلفه یه منقسمدرلر. اکثری چوبانلقله یاشایوب، کلیتلی صغیر وقیون سوریلری واردر. زراعتله اشتغال ایدنلری دخی اولوب، ذخایر، لحنه، موس، پورتقال، لیمون وسائره یتیشدیررلر. پورتقال ولیمون آغاجلرینك بو مملکته عربلر طرفندن نقل وادخال اولندیغی مظنون اولوب، وقتیله مسلمانلرك تحت حکم ونفوذنده بولنمش اولدیغنه دلالت ایدر بعض علامانه تصادف اولنور. مرکزی ۲۰° ۲۵′ عرض جنوبی ایله ۳۰° ۱۰′ طول شرقیده واقع (چانچان) قصبه سیدر.

غازی (معلوم اولدیغی اوزره فتح وغزایه موفق اولان سلاطین واسرای اسلامه مخصوص اولان بوعنوان موصل ملوك اتابکیه سندن سیف الدین بن عماد الدین زنکی وسیف الدین بن قطب الدین مودود بن عماد الدین زنکی ایله بنی ایوبدن ملك ظاهر ابوالفتح غیاث الدین بن صلاح الدین یوسفه علم اولمشدر. [«سیف الدین غازی» و«ظاهر (ملك —)» ماده لرینه مراجعت بیوریله].

غازی آباد (هندستانك شمال غربی ایالاتندن لاتندز (میرات) ایالتنده ومیراتك ۴۰ کیلومتره جنوب غربیسنده اولهرق لاهوردن اله آباده کیدن دمیریول خطنك دهلی خطیله براشدیکی محلده بر قصبه اولوب، ۷۲۶۵ اهالیسی واردر.

غازیپور (هندستانك شمال غربی ایالاتندن بنارس ایالتنده وبنارسدن ۷۴ کیلومتره شمال شرقیسنده کنك ایرماغنك صول کناره واقع سنجاق مرکزی برشهر اولوب، ۸۸۵۵۰ اهالیسی، کوزل بر سرایی ودیکر ابنیهٔ مصنعه سی واردر. — سنجاغنك مساحهٔ سطحیه سی ۵۶۱۰

مربع کیلومتره اولوب، ۵۷۰ ۳٤۵ اهالیسی واردر، که بهر مربع کیلومتره باشنه ۲٤۰ نفوس دوشر.

غازی حسن پاشا { [« جزایرلی حسن پاشا » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

غازی کرای خان { قریم خانلرندن ایکی ذاتك اسمیدر:

برنجیسی دولت کرای خانك اوغلی اولوب، بیوك برادری محمد کرایك خانلغی زمانده معیتنده ایران سفرینه کیدهرك، خان مشارالیه بلا اذن عودت ایتدیکنده، کندیسی معیتیله ثبات ایدهرك، شرق سرعسکری عثمان پاشانك معیتنده قالمش؛ واثنای حربده ایرانیلرك الینه اسیر دوشوب، یدی سنه محبوس قالدقدن صکره، بر طریقله فرار ایدهرك، دردولته وصولی دیکر برادری اسلام کرای خانك وفاتی هنکامنه تصادف ایتمکله، ۹۹٦ تاریخنده قریم خانلغنه تعیین اولنهرق، برادری فتح کرایی قالغایاق ودیکر برادری عادل کرایك اوغلی بخت کرایی نورالدینك منصبنه نصب ایتمش ایدی. بعده سلطان محمد خان ثالث حضرتلرینك اکری سفرنده تاتار عسکرینك باشنده بولنان قالغای فتح کرایك حسن خدمتی کورلمکله، صدر اعظم سنان پاشانك سوقیله قریم خانلغنه تعیین اولنوب، صاحب ترجمه انفصال ایتمکله، سینوبه عزیمت ایتمش ایسهده، متعاقباً سنان پاشا عزل اولنهرق، سلفی ابراهیم پاشا مسند صدارته عودت ایدنجه، غازی کرای یکیدن خانلق مقامنه اعاده اولنهرق، جانب قریمه عودت ایتمش؛ وبو صرهده قالغایاق ونورالدینك منصبلرینی صیق صیق تبدیل وخاندانی افرادندن بعضلرینی اعدام واهالیدن برطاقم یکی تکلیفات طرح ایدهرك، عمومك خشنودسزلغنی موجب اولمش ایسهده، محاربات واقعهده بیوك خدمتلر ایتمکله موفق اولدیغندن، سلستره سنجاغی آربهلق نامیله کندیسنه توجیه، وجب خرجلغی نامیله اوتوز بیك آلتون تخصیص اولنمش ایدی. اموال غنایمله (غازیکرمان) اسمیله متین بر قلعه یاپدیرمشدی. ۱۰۱٦ تاریخنده ۵۵ یاشنده ایکن طاعوندن وفات ایدوب، باغچه سرایده یدریك تربهسنده مدفوندر. دفعهٔ اولاده سکز سنه ایله اون آی ودفعهٔ ثانیهده اون بر سنه اوچ آی‌که جماً یکرمی سنه ایله برآی خانلق ایتمشدر. عالم وادیب وشاعر بر ذات اولوب، السنهٔ ثلثهده اشعار ومنشآتی واردر. علم هیئته وموسیقیه دخی انتسابی اولوب، برخیلی بسته‌لری موجوددر. جسارت وبسالتی دخی درجهٔ نهایه‌ده اولوب، آنجق خونخوارلغی وحفظ جاه ایچون سفك دمادن احتراز ایتمدیکی دخی غیر منکردر. شو مطلع جلهٔ اشعارندندر:

رایتـه میل ایدرز قامت دلجو یرینه
طوغه دل باغلامشز کاکل خوش بو یرینه

— ایکنجیسی الحاج سلیم کرای خانك اوغلی اولوب، برادری دولت کرای خانك ایلك خانلغنده نورالدینك منصبنه وچرکس نظامنه تعیین اولنمش ایکن، توغای قبیله‌سنی کندینه تابع ایدهرك، خان مشارالیهه قارشی عصیان ایدوب، مغلوب اولدقده دامن عفوه صاریلهرق، روم ایلنده اقامتنه مساعده اولنمش؛ وادرنه‌یه وصولنده، بر قاچ کون قپوآره سنده محبوس قالدقدن صکره، ردوسه نفی ایدلمش ایدی. بعده عفو اولنهرق، ۱۱۱٦ تاریخنده دولت کرای خانك یرینه قریم خانی اولمش؛ و۱۱۱۸ تاریخنده درسعادته جلب اولنان باش آغاسنك بعض افاداتی اوزرینه عزل اولنهرق، روم ایلنده قرین آباده اقامت ایتمکده ایکن، ۱۱۲۰ تاریخنده ۳٦ یاشنده طاعوندن وفات ایدوب، یانبولی جامعی خطیره‌سنده مدفوندر. کرم وسخاوتله مشهور ایدی.

غازیه خاتون { ملوك ایوبیه‌دن ملك کاملك قیزی وحماده حکومت سورن ملك مظفر محمودك زوجه‌سی اولوب، زوجنك وفاتنده وارثی اولان اوغلی ملك منصور صبی بولنمغله، بر مدت صاحبهٔ ترجمه نائبهٔ سلطنت بولنمش؛ و ٦۵٦ تاریخنده وفات ایتمشدر.

غاسپزیه { (Gaspésie) آمریقای شمالیده انکلتره‌یه تابع دومینیون قطعه‌سنك کبك خطه‌سنده و(سنت لوران) بحراسنك جنوبنده اولهرق یکی برونسویق خطه‌سنه متصل بیوجك بر شبه جزیره اولوب، شمالاً مذکور سنت لوران ایرماغنك منصبنده تشکیل ایتدیکی خلیجله، شرقاً (سنت لوران) کورفزیله، جنوباً « صیجاقلر قوبی » دینلن بر خلیجله، جنوب غربی جهتندن دخی یکی برونسویقله محاطدر. بویی ۲۸۰ واك کنیش یرنده

اکی ۱٤٥ کیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۵۰۰۰ مربع کیلومتره‌دن زیاده‌در. باشلیجه‌سواحلی مسکون اولوب، اکثر اهالیسی بالیقجی وکمیجیدر. آنجق ایچ طرفلری دخی کوندن کونه اسکان اولنمقده وبالطبع کورمه‌مش اورمانلری آچیلوب تارله‌یه چویرلمکده‌در. بوکسك طاغلری اولوب، الکبوکسکنك ۱۲۱۱ متره ارتفاعی واردر. بو طاغلرك شمالی مائله‌لری پك دیك وصوئوق اولوب، جنوبی اتکلری زراعته دها الویرشلی دره وبایرلری حاویدر. ۱۸۵۱ تاریخنده اهالیسی ۲۱۷٤۸ کشیدن عبارت اولوب، ۱۸۷۱ده ۳٤٦۵۲ مقدارینه بالغ اولمشدی. او وقتدن بری تضاعف ایتمش اولسه کرکدر.

غاسپه { (Gaspé) مادهٔ آتیده بیان‌اولنان غاسپزیه شبه جزیره‌سنك اوجنده قرمنك ایچنه درین کیرمش بر قوی وبونك مدخلنده بر بروندر.

غاسقوناده { (Gasconade) آمریقای شمالیه‌نك ممالك مجتمعه‌سنده میسوری جمهوریتنده (میسیسیپی) ایرماغنه تابع (میسوری) نهر عظیمنه دوکیلور بر چای اولوب، جمهوریت مذکوره‌نك جهت جنوبیه‌سنده نبعاله، شماله وبعده شمال شرقیه طوغری آقه‌رق، ۳۰۰ کیلومتره‌لك جریاندن و (اوزاره) ابله دیکر بر قاچ چایك صولرینی طوپلادقدن صکره، (جفرسون‌سیتی) قصبه‌سنك ۵۵ کیلومتره آشاغیسنده یعنی شرقنده و(سنت لوئی) شهرینك ۱۱۰ کیلومتره غربنده مذکور میسوری نهرینه دوکیلور. بتون مجراسنك اطرافی اورمانلرله مستور کوزل تپه‌لردن عبارت اولمغله، بونهر واسطه‌سیله کایتلی کراسته صالاری ایندیریلیر. واپورلر منصبندن ۹۵ کیلومتره بوقاریه قدر ایشلر.

غاسقونیه { (Gascogne) فرانسه‌نك تقسیمات سابقه‌سنده جنوب غربی خطه‌لرندن بر خطه اولوب، غرباً بحر محیط آطلاسینك غاسقونیه کورفزیله، جنوباً پیرنه سلسلهٔ جبالیله یعنی اسپانیا حدودیله و(باآرن) خطه‌سیله، شرقاً فوآ ولانکدوق، شمالاً دخی (کویانه) خطه‌لریله محدوددر. حدود شرقیه وشمالیه‌سی غارونه مجراسندن عبارت اولیوب، شرق جهتنده مجرای مذکورك اونه‌سنده وجهت شمالیه‌ده بریسنده بولنوردی. تقسیمات جدیده‌ده یوقاری پیرنه، ژرسی، لانده ایاتلریله آشاغی پیرنه، غارونه، لوت مع‌غارونه وتارن مع غارونه ایاتلرینك بر قسمی بو خطه‌نك اراضیسندن تشکیل اولنمشدر. مرکزی (اوش) شهری ایدی. الیوم (باسق) ووقتیله واسقون دینلن قوم عن اصل اسپانیاده ساکن ایکن، آلتنجی قرن میلادی اواسطنده غوتلر طرفندن صیقیشد. یریلوب، پیرنه سلسلهٔ جبالی تجاوزله، فرانسه‌نك بو جهتنه یرلشمش اولدقلرندن، بونلرك اسمنه نسبتله بو خطه واسقونیه وقرب مخرج مناسبتیله غاسقونیه تسمیه اولنمشدر. بونلر بورغونیه وآوستراسیا قرالری طرفندن مغلوب اولمغله، غاسقونیه (آکیتانه) دوقه‌لغنه الحاق اولنمش، وبعده آریجه بر دوقه‌لق صورتنه کیروب جهاز صورتیله برآره‌لق فرانسه قرالغنه و۱۱۵۲ تاریخ میلادیسنده انکلتره‌یه تابع اولمش؛ و۱٤۵۳ تاریخنده‌دك انکلیزلرك النده قالوب، تاریخ مذکورده قطعیاً فرانسه‌یه الحاق، وشمالنده بولنان کویانه ابله برلشدیریلمکله، ایکیسی بر ایالت اتخاذ اولنمش ایدی. غاسقونیه‌نك مساحهٔ سطحیه‌سی تخمیناً ۲۶۵۲۰ مربع کیلومتره اولوب، ۱۳ دائره‌یه یعنی قضا ویا سنجاغه منقسم ایدی. جنوب وشرق جهتلری طاغلق اولوب، پیرنه سلسلهٔ جبالنك اتکلری وشعبه‌لری ممتد اولور. غرب وشمال طرفلرینه کیدلدکجه، اراضی کسب انحطاط ایدوب، غرب شمالی قسمی (لانده) دینلن وفرانسه‌نك تهامه‌سی حکمنده اولان آلچق وقوماق بر یردن عبارتدر. غارونه نهری حدود شرقیه‌سنده جریان ایدوب، خطه‌نك قسم شرقیسنك میاه جاریه‌سی بو نهره منصب اولیورسه‌ده، اصل غاسقونیه‌نك ایرماغی (آدور) اولوب، قسم اعظمنك صولرینی جمع ایدر. (لزه) نهرینك‌ده منابعی غاسقونیه داخلنده اولوب، سواحلنده طوغریدن طوغری یه دکیزه دوکیلور بعض کوچك چایلری‌ده واردر. کرك پیرنه‌ده وکرك لانده‌ده بر خیلی کوللری وار ایسه‌ده، پك کوچك اولوب، یالکز ساحل قربنده قازو، بیسقاراس، اوریان، زولیان وسوستون کوللری خیلی بیوکدر. اراضیسی پك منبت اولوب، علی الخصوص (آدور) وادیسی اسکیدن بری جدوللرله اعمار اولنمغله، فرانسه‌نك

اك محصولدار يريدر. باشليجه محصولاتى ذخاير متنوعه ايله حيواناته ويريان نباتات اولوب، طاغلرنده اودون وكراسته يه يارار جام، ميشه وسائر آغاجلر بولنديغى كبى، آلچق برلرده دخى مرانقوزلقده مستعمل نواق وچشير آغاجلرى وسواحلده قطران چامى ويلاموط ميشه سى بولنور. باغلرى دخى چوق اولوب، كليتلى شراب وقونياق چيقار. حيوانات اهليه سى وعلى الخصوص صيغير، قيون وآتلرى چوق وجنسلرى ايى اولوب، متعددحارالرنده سوارى عسكر يچون ويارايش ايچون آتلر يتيشديريلير. معادنى آز اولوب، آنجق پيرنه طاغلرنده مشهور مرمرلرى وكوزل طاشلريله آلچى وسائره بولنور. معدن صولرى پك چوقدر. صنايع محليه پك ايلرى اولميوب، فاسقونيه ليلر چاليشقان آدملر ايسه ده، اكثرى مملكتلرنده طورميوب، يارسده وفرانسه نك سائر بيوك شهرلريله جزايرده چاليشيرلر، ويا آمريقا وسائر بلاد بعيده يه هجرت ايدرلر. يالكز (بانيره دوبيغوره) شهرينك مرمردن معمولاتى مشهوردر. ادبى فرانسز لسانى كوندن كونه تعمم ايتمكده ايسه ده، اهالى مختلف غلط لسانلرله متكلمدرلر. فاسقونيه ليلر جسور، شن، مهماننواز وسماحتلى آدملر ايسه ده، يلانجيلق وتفاخرلرده شهرتلرى واردر. اهاليسنك بر قسمى اولان باسقلر، كه پيرنه جهتنده ساكن اولوب، كيتدكجه مقدارلرى آزالمقده در، آريالرك هجرتندن اول آوروپا قطعه سنده ساكن بولنمش اقوام منقرضه نك بقية السيوفيدر.

غاسقونيه كورفزى { (Golfe de Gascogne) بحر محيط آطلاسينك فرانسه نك سواحل غربيه سيله اسپانيانك سواحل شماليه سى آرمسنده اولان قسمنه ويريلن اسمدر. دكيز دينله جك درجه ده واسع اولان بو كورفز برمثلث شكلنده اولوب، زاويه سنك برجهتنده بولنان غاسقونيه خطه سنك اسمنه اضافتله ياد اولنور. بو مثلثك اسپانيا سواحلندن عبارت اولان بر ضلعى همان مستقيم وفرانسه سواحلنى تشكيل ايدن ضلع ديكرى منحنى ومقعر صورتنده در.

غاسندى { (Gassendi) فرانسه مشاهير حكماسندن اولوب، ۱۵۹۲ تاريخنده (شانترسيه) ده طوغمش؛ و ۱۶۶۵ ده پارسده وفات ايتمشدر. پك كوچك ياشندن ابراز لياقت ايدوب، ۱۶ ياشنده ايكن پارسده منطق و ۲۱ ياشنده حكمت وعقائد معلمى اولمش ايدى. فلسفه، علوم رياضيه، هيئت، حكمت طبيعيه، تاريخ وسائر علومدن بهره سى اولوب، اك زياده فلسفه ايله اشتغال ايتمشدر. اك اول آرسطونك اصول فلسفه سنه اعتراض ايدنلردن اولوب، اپيقورك فلسفه سنى ترجيح ايدردى. بو بابده بر قاچ كتاب يازمش، وكندينه مخصوص بر اصول فلسفه وضع ايتمشدر. معاصرلرى اولان غاليله، كبلر، پاسقال وسائر حكما ايله مكاتباتى و (دقارت) ه قارشى اعتراضلرى واردر. هيئته دائر بر قاچ تأليفى وبو فنده بعض مهم كشفياتى واردر. كليات آثارى ۶ جلدده طبع اولنمشدر.

غافق { اندلسده فحص البلوط اعمالندن مستحكم بر قصبه اولوب، غافقى لقبيله ملقب بعض علماء اسلامك مسقط رأسى بولنمشدر.

غافقى { (ابو جعفر احمد بن محمد بن السيد) اندلس مشاهير اطبا وحكماسندن اولوب، ادوية مفرده ده يعنى علم نباتات طبيه ده زمانلرنك فريدى ايدى. علم مذكوره «كتاب الادوية المفردة» عنوانيله بر تأليف معتبرى واردر، كه بونده اولا ديسقوريدس ايله جالينوسك ذكر ايتدكلرى ادويه و بعده متأخرينك يعنى اطباى اسلامك علاوه ايلدكلرى ادويه صره سيله بيان او. لنمقله، بو كتاب عموم اطبا ايچون مرجع برينه كچمشيدى.

غافل { (ملك خسرو) ايران شهراسندن اولوب، سيستانليدر. شو رباعى اونكدر:

غافل نشوى ازين دومعنى غافل
سرمايهٔ مرد زين دو كردد حاصل
زين راهنمايان يكى شو قائل
يا عقل درست يا جنون كامل

— هندستانك اكره شهرندن دخى بو مخلصله متخلص بر شاعر اولوب، غافل اكبر آبادى دينكله معروفدر.

غافلا { (محمد تقى طالقانى) ايران شهراسندن اولوب، شاه عباس ثانى زمانلرنده ياشامشدر. شو بيت اونكدر:

زشوق نامه نویسم زرشك پاره كنم
دلی كه نیست تسلی دروچه چاره كنم

غال (Gails) ازمنهٔ قدیمه‌ده فرانسه ایله آوروپانك اوكا قریب محللرنده ساكن بولنمش بیوك بر قومك اسمی اولوب، بونلره (كلت) یاخود (جلت) دخی دیرلردی، وبرظنه كوره كلتلر بونلرك بر شعبه‌سی ایدی. [«كلت» و «غالیا» ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

غال سنت — (St. Gall) خرستیانلرك عزیزلرندن ایكی كشی اولوب، بری ایرلانده‌لی اولدیغی حالده، ۸۰۵ تاریخنده استادی اولان سنت قولومبانك معیتنده فرانسه‌یه چكه‌رك، بعده اسویچره‌یه چكلمش؛ وقونستانسه كولی قربنده كندی اسمیله تسمیه اولنان بر مناستر تأسیس ایدوب، ٦٤٦ ده اوراده وفات ایتمشدر. تشرین اولك ١٦ سنده یورطیسی اجرا اولنور.

— دیكری ٤٨٩ ده طوغوب، ٥٥٤ ده وفات ایتمشدر. قلرمونت پسقیوسی ایدی. علم وزهدیله شهرت بولوب، آوستراسیا قرالی برنجی بتری طرفندن سرایته جلب اولنمشدی. تموزك برنده یورطیسی اجرا اولنور.

غال (Fr. Jos. Gall) مشاهیر طبیعیوندن اولوب، مبحث التجسف دینلن علمك موجدیدر. ۱۷۵۸ تاریخنده باده بیوك دوقه‌لغنك (تیفنبرون) قصبه‌سنده طوغمش؛ و ۱۸۲۸ ده پارس قربنده (مونترور) ده وفات ایتمشدر. ۱۷۸۰ تاریخنده ویانه‌ده طبابت شهادتنامه‌سنی آلوب، اجرای طبابته اشتغال ایتمكله برابر، موجدی اولدیغی فن ایله اوغراشمغه، و ۱۷۹۵ ده بو فنده عمومی درسلر ویرمكه باشلامشیدی. افكار وكشفیات فنیه‌سی آوستریاده حكم سورن تعصبله قابل توفیق اولمیوب، اعتراضاته اوغرادیغندن، ۱۸۰۷ ده ویانه‌یی تركله، پارسه كیدوب، مأمولی مافوقنده حسن قبوله مظهر اولدیغندن، ۱۸۱۹ ده فرانسه تبعه‌لكنی وفرانسز جنسیتی قبول ایتمشدی. پارسده دخی مبحث التجسف حقنده عمومی درسلر ویرمكه وتجارب وتحریات فنیه اجرا ایتمكله اشتغال ایدوب، عمومیت اوزره اعصابك وعلی الخصوص دماغك وظائف واحوال تشریحیه‌سنه دائر برقاچ كتاب یازمشدر. میدانه قویدیغی فنك له وعلیهنده برچوق شیلر یازیلوب، او وقتلرده بر میدان مباحثات آچلمشیدی. بوكونكی كونده بوفنك صحت وحقیقتی نا قابل انكار اولوب، او وقتدن بری خاله تابع اولمش وتحقیقات فنیه‌یی دها ایلری سورمش علما یتیشمشدر.

غال (Galles) ویلی — ویلی جنوبی —. [«والس» ماده‌لرینه مراجعت.]

غالا (Gallas) آفریقای شرقیده بیوك بر قوم اولوب، اصل حبشك جنوبنده بولنیورسه‌ده، اورادن آفریقانك ایچلرینه طوغری یایلوب، سودانده وحتی سودان غربیده دخی غالا افرادینه تصادف اولنور. اصل غالالرك بری حبشك جنوبنده اولوب، شمالاً حبشله وشرقاً صومالی برلریله محدوددر. جنوباً زنكبار حدودینه ونیانزه كولنه، غرباً دخی نیلك منابعنه قدر ممتد اولور. غالالر ممالكی ١٣° عرض شمالیدن ٤° عرض جنوبیه و ٣١° دن ٤١° طول شرقیه قدر ممتد اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً وتخمیناً ٧١٦٠٠٠ مربع كیلومتره واهالیسی ٧ ویا ٨ ملیوندر. بو واسع برلرك احوالی مجهول ایسه‌ده، میاه جاریه‌سی نیل ابیضه طوغری آقدیغنه باقیلیرسه، خیلی مرتفع وبناءً علیه هوایی معتدل اولمه‌جنی آكلاشیلیر.

غالالر سیاه اولمدقلری حالده، زیاده اسمر اولوب، سیمالرنده باقیر رنكنه مائل بر قیرمزیلق بولنیور. آنجق بو رنكلریله برابر بونلر زنجی اولمیوب، سیما وبدنجه قافقاس جنسنه مشابهدرلر. سیمالری دوزكوز، آلنلری یوكسك و واسع، كوزلری ابری، برونلری دوز وانجه، طودقلری انجه، دیشلری منتظم وكوچك، بویلری اوزون وقد وقامتلری موزوندر. الحاصل غالالر آفریقانك اكزوزل جنسی اولوب، ارككلری یتیشكده وفارغی وقالقان استعمالنده كی مهارتلریله وشجاعت وجسارتلریله مشهوردرلر. صاچلری قیویرق ایسه‌ده، اوزون اولوب، اوموزلری اوزرینه دوشر، وحرب زمانده اوفق اوفق اوركولر صورتنده اوررلر. لسانلری آهنكلی ولطیف اولوب، اكثر افرادی طلاقت وفصاحته مالكدرلر. غالا اسمی كندی لسانلرنده مهاجر وفاتح دیمك اولوب، كندیلرینه

بو اسمی دخی ویریورلرسه‌ده ، کندیلرینجه اصل اسملری (اورما) در. بونلرك قسم اعظمی چوبانلقله وحیواناتله مشغول اولوب، بر مقدارلری‌ده زراعتله اشتغال ایدرلر. یالکز حبش داخلنده کیلرك بعضیسی خرستیان اولوب ، قصوری کاملاً مسلمدر؛ وحتی آفریقانك ایچ طرفلرینه و سودان غربی و جنوبیه طوغری یاپیلانلری اورالره نشر اسلام ایتمشلردر. کندیلری برچوق قبائله منقسم اولوب، هر قبیله‌نك بر مجلس منتخبی و بو مجلس طرفندن تعیین اولنمش بر شیخی واردر. بوشیخلر بهر سنه تبدیل وتجدید اولنورلر. مجلس اعضاسی ایسه اون آلتی سنه‌ده بر دکیشیرلر. قبائل بینلرنده دائمی صورتده حرب وجدالده بولنوب ، بربرلرندن و سودان زنجیلرندن کوله وجاریه‌لر آلوب صاتارلر.

غالاپاغو (Galapagos) بحر محیط معتدله خط استوانك آلتنده وآمریقای جنوبیه‌کی (اقوادور) جمهوریتی ساحلنك ١٠٠٠ کیلومتره قریبنده جمهوریت مذکوره‌یه تابع بر طاقم آطه‌لر اولوب، ٩١° ٤٠′ ایله ٩٤° ٢٠′ طول غربی آره‌سنده بولنیورلر. بونلرك بشی بیوجك اولوب، خط استوا ایله ١° عرض جنوبی آره‌سنده واقعدرلر. کوچکلرندن اوچی ١ درجه‌سنك جنوبنده وایکیسی خط استوانك شمالنده‌در. دیکرلری پك کوچك وبعضلری عادتا بیوك قیالردن عبارتدر. بو آطه‌لر بربرلرندن سیرکجه اولوب، ٥٠٠ ٦٧ کیلومتره‌لك بر مسافه‌ده طاغنیق ایسه‌لرده، جمله‌سنك مجموعاً مساحهٔ سطحیه‌لری بروجه آتی یالکز ٧٤٠٠ مربع کیلومتره‌در:

آلبمارله	آطه‌سی	٤٢٧٥	مربع کیلومتره
ایندفاتیغابل	»	١٠٢٠	»
ناربوروغ	»	٦٥٠	»
جامس سانتیاغو	»	٥٧٠	»
چاتام	»	٤٣٠	»
قلوریانه	»	١٣٥	»
دیکر جزایر صغیره		٣٢٠	»
جمعاً		٧٤٠٠	»

بو آطه‌لرك اراضیسی کاملاً برکانی اولوب، یوکسك طاغلرینك تپه‌لرنده برکان آغزلری کورینیور. برکان آغزلرینك مجموعی ٢٠٠٠ عددینه قریب اولوب ، آلبمارله‌ده اولان اك یوکسکلك ١٥٣٠ متره ارتفاعی واردر. طوپراقلری غیرمنبت ونباتلری پك آز اولوب ، جمله‌سنك قابل زراعت اراضیسی آنجق آلتی یدی یوز مربع کیلومتره‌یه بالغ اولور. حیوانلری دخی آز اولوب ، اصل یرلی اولەرق برقاچ جنس قوشیله برمتره بوینده برجنس کرتنکه‌لری وآلتی یدی یوز کیلویه قدر ثقلی اولان جسیم قاپلومباغه‌لری واردر. اسملری دخی اسپانیول لسانینده « قاپلومباغه آطه‌لری » معناسنی افاده ایدر. طاغلرنده کمیجیلر طرفندن براغیلوب وحشی حالنه کچمش اینك، بیکیر، اشك، طوموز، کچی، کوپك وکدی کبی حیوانات دخی بولنور. قوشلری اورایه مخصوص اولوب، هیچ بر یرك کیلرینه بکزه‌من. بو آطه‌لرجنوبدن کلن صوتوق برآقندینك آلتنده بولنمغله، هوالری عرضنك اقتضاسی نسبتنده دکلدر. یاغمورلری پك سیرك وآزدر. بو آطه‌لر خالی اولوب ، اقوادور جمهوریتی ١٨٣٢ تاریخنده بولری تحت تابعیتنه آلدیغنده ، اسکان واعمار تشبثنده بولنەرق، اوچ درت یوز مهاجر نقل ایتمش ایسه‌ده، بونلر درعقب طاغلمش؛ و بعده بوجزایری منفا اتخاذ ایده‌رك، مجرملرله اسکان تشبثنده بولنمش ایسه‌ده، بو تشبث دخی مثمر اولەمامشدر.

غالاراته (Gallarate) ایتالیانك میلان ایالتنده ومیلانك ٤١ کیلومتره شمال غربیسنده ودمیر یول خطنك تشعبی نقطه‌سنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٥٠٤٠ اهالیسی وپاموق وکتان منسوجاتی واردر.

غالاشیلس (Galashils) اسقوچیه‌نك جنوب جهتنده و(سلکیرق)ك ٧ کیلومتره شمالنده اولەرق (غالاواتر) نهرینك ایکی کنارنده واقع وبر طرفی (سلکیرق) دیکری‌ده (روقسبورغ) قونتلغنه تابع بر قصبه اولوب، ١٠٣١٠ اهالیسی وبوك فابریقه‌لری واردر.

غالان (Ant. Galland) فرانسه مشاهیر مستشرقینندن اولوب، ١٦٤٦ تاریخنده (رولو) ده طوغمش؛ و١٧١٥ ده وفات ایتمشدر. سفیر معیتیله استانبوله کلوب، برمدت قالمش؛ وبعده شرقه ایکی سیاحت دها ایدوب، لسان عربی ویونانیده‌کی معلوماتنی توسیع ایتمش؛ وفرانسه قرالنك آنتیقه‌جیسی نامیله برچوق آثار عتیقه

طوپلامش ایدی. فرانسه‌یه عودتنده آقادمیا اعضالغنه وبعده فرانسه مکتبنده لسان عربی معلملکنه تعیین اولنمشدی. «الف لیلة ولیلة» کتاب مشهوریتی بعض حکایاتك واشعارك طبیله وکوزل بر افاده ایله فرانسزجه‌یه ترجمه ایتدیکی کبی، لقمان حکیمك امثالنی «کلیله ودمنه» کتابنی وبرامثال وحکایات مجموعه‌سنی دخی ترجمه ایدوب، بو ترجمه‌لری وعلی الخصوص بیك بر کیجه‌نك کی موجب شهرتی اولمشدر.

غالب { مشاهیر اطبای اسلامدن اولوب، خلفای عباسیه‌دن متوکل وموفق ومعتضدك خدمت طبابتنده بولنمش وبك چوق انعام واحسانلرینه نائل اولمش ایدی. معتضدك زمانده وفات ایدوب، اوغلی ابو عثمان سعید یرینه کچمش ایدی.

غالب { هندستانك متأخرین شعراسندن درت کشینك مخلصیدر.

غالبا { (Galba) روما امپراطورلرندن او. لوب، (تیبر)ك زمانده ٣٠ تاریخ میلادیسنده قونسلوس اولدقدن صکره، جرمانیه عسکرینه قوماندان اولمش؛ وقلودك زمانده افریقیه ونرونك زمانده اسپانیا والیلکنه نصب اولنمشدی. نرون بونك اقتدار وفضائلندن وهمنك اولوب، وجودینی قالدیرمق تشبثاتنده ایکن، کندیسی دها اول طاورانوب، ٦٨ تاریخ میلادیسنده رفع لوای عصیانله، اسپانیاده امپراطورلغنی اعلان ایتمش؛ ومتعاقباً بتون روما ممالکنجه امپراطورلغی تصدیق اولنمش ایسه‌ده، مجازاتده کوستردیکی شدت ایله بخل وخسی کندیسنی توجه عمومیدن دوشورمکله، کندیسنی ولیعهد طانیتمقه موفق اولهمیان (اوتون) بو حالدن بالاستفاده، کندیسنی وآخرت اولادی بولنان پیزونی قتل ایده‌رك، کندی امپراطورلغنی اعلان ایتمشدر. غالبا یالکز سکز آی امپراطورلق ایتمشدر.

— دیکر بر غالبا دخی رومالیلرجه نطق پردازلقله مشهور اولوب، (لوزیتانیا) یعنی پورتکیز والیسی ایکن، قبل المیلاد ١٦١ تاریخنده مغلوب اولدیغی حالده، عقد مصالحه بهانه‌سیله غالبلری بریره جلبله، یوصیدن قتل ایتدیکندن، بو معامله‌ء خاینا‌نه‌سندن طولایی مجازات کورمك اوزره، رومایه جلب اولندقده، فصاحت وطلاقت لسانیله کندینی قورتارمشدی.

غالب بك { صدر اسبق ادهم پاشا مرحومك ایکنجی اوغلی اولوب، السنه وادبیات شرقیه ایله فرانسز لسانی وفنون جدیده‌یی بعد التحصیل، باب عالی قلمرینه دوام ایده‌رك، شورای دولت معاونلکنه وبعده تنظیمات دائره‌سی اعضالغنه تعیین بیورلمش؛ وبرقاچ سنه بوماموریتده قالدقدن صکره، کرید والی مشاورلکنه نصب او. لنه‌رق، ذاتاً نحیف المزاج اولمغله، خسته عودت ایدوب، ١٣١٣ تاریخنده کنج یاشنده ارتحال ایتمشدر. ادیب ومنشی وتاریخ وعلم آثار عتیقه‌یه واقف اولوب، مسکوکات سلجوقیه وعثمانیه‌یه دار قیمتدار براثری واردر. بك نازك وخیر خواه برذات ایدی.

غالب بن عبد القدوس {«ابوالهندی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

غالب پاشا { (محمد سعید ــ) دور سلطان محمود خان ثانیده مسند صدارت عظمایه کچن وزرادن اولوب، صدارت مکتوبی قلمی باش خلیفه‌سی بولنمش اولان سید احمد افندینك اوغلیدر. ١١٧٧ ده درسعادتده دنیایه کلوب، قلم مذکوره داخل اولمش؛ و ١٢٠٢ ده اردوی همایون معیتنده بولنه‌رق، خواجکانان رتبه‌سنی احراز ایتمش؛ و ٢١٠ ده قلم مذکور سر خلیفه‌لکنه نصب اولنمش ایدی. ٢١٢ ده آمدی دیوان همایون اولوب، ٢١٦ ده سفارتله فرانسه‌یه عزیمت ایتمش؛ وعودتنده بیوك تذکرجی و ٢٢١ ده رئیس الکتاب اولوب، ٢٢٢ ده اردوی همایونله طونه‌یه کیدوب، عقد متارکه‌یه مأمور اولمش؛ واوراده ایکن مأموریتی نشانجیلغه تحویل اولنه‌رق، عودتنده ینه رئیس الکتاب اولوب، خدمت سفریه ایله مشغول اولمش؛ و ٢٢٦ ده صدراعظم کتخدای اولوب، ٢٩ ده ثالثاً رئیس الکتاب اولدقدن صکره، ینه اوسنه عزل وکوتاهیه‌یه نفی ومتعاقباً عفو اولنه‌رق، رتبهٔ وزارتله بولی وویرانشهر وبعده صره‌سیله سیواس، نیکده ویکیشهر، آنقره وکنغری، بولی وقسطمونی سنجاقلرینه نصب اولنمش؛ ونهایت

خداوندکار و قوجه ایلی والیلکیله برابر بحر سیاه بوغازی محافظنی مأموریتیله درسعادته جلب اولنمش؛ و وصولنی متعاقب ۱۲۳۹ ده مهر صدارت عهده‌سنه تودیع اولنمشدر. طقوزآی بو مقام عالیده قالدقدن صکره، بعض مرتبه امتزاجسزلغندن طولایی عزل، و وزارتی رفع اولنه‌رق، کلیبولی‌یه وبعده مغنیسایه نفی اولنمش؛ و بعده برائتی ظاهر اولمغله، وزارتی اعاده اولنه‌رق، ارضروم ایالتنه ومتعاقباً شرق سرعسکرلکنه نصب اولنه‌رق، اوچ سنه قدر بو مأموریتده قالدقدن صکره، روسیه سفری آچلدقده، مصالحه طرفنی التزام ایتدیکندن، عزل وبکیدن وزارتی رفع اولنه‌رق، بالیکسری‌یه نفی اولنمش؛ و ۱۲٤٤ تاریخنده، ٦۹ یاشنده اولدیغی حالده، اوراده وفات ایتمشدر. منشی و شاعر وحسن خطه مالك اولمغله برابر، او وقته کوره امور اجنبیه‌یه آشنا سخی و کریم بر ذات ایدی.

غالب پاشا (عبدالحلیم —) متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اولوب، آناطولی ترکلرینك قبا لسان وشیوه‌سنی تقلیداً لطائف وهزلیات قبیلندن بر طاقم اشعار نظم ایتدیکندن، (ترك غالب) دیمکله متعارفدر. استانبوللی اولوب، مالیه مکتوبی قلمندن نشأته، بعض وزرا وکبرانك کتابتلرنده بولندقدن صکره، آنقره دفتردارلغنه وبعده باطوم وصکره طرنوی قائممقاملغنه نصب اولنه‌رق، ۱۲٦۹ تاریخنده میرمیرانلق رتبه‌سنه نائل اولمشیدی. لطائف وهزلیاتی کتابمزه ناقابل نقل اولدیغی کبی، منظورمز اولان بر غزلی‌ده او وقتك موده‌سی اوزره «اولور عالم بویا» کبی طاتسز ومناسبتسز بر تعبیرك هر بیتده تکررندن عبارت اولمغله، اشعارندن برشی ذکر ایده‌مدك.

غالب دده (شیخ محمد اسعد —) متأخرین شعراء عثمانیه‌نك سرافرازانندن وطریقت مولویه مشایخندن اولوب، غلطه مولویخانه‌سی پوست‌نشینی ایدی. کتبه‌دن مصطفی رشید افندینك اوغلی اولوب، ۱۱۷۱ تاریخنده درسعادتده طوغمش؛ وبر مدت دیوان همایون قلمنه دوامدن صکره، طریقت مذکوره‌یه انتسابله، قونیه‌یه عزیمت ایده‌رك، اوراده واستانبولده یکی‌قپو مولویخانه‌سنده چله‌سنی اکمال ایتمش؛ ومرور زمانله مشیخت مذکوره‌یه نائل اولمش‌ایدی. ۱۲۱۳ تاریخنده ارتحال ایتمشدر. اشعاری متین اولوب، مرتب دیوانی ودیکر بعض آثاری واردر. شومقطع جمله اشعارندندر:

کیم قادر علاج ایلکه حکم قدردر
تاریخی ایمش غالب‌زارك اثرعشق

غالریوس (Galère, Galèrius) روما ایمپراطورلرندن اولوب، داچیا یعنی رومانیه‌ده دنیایه کلمشدر. ابتدای حالنده چوبان ایکن، بعده عسکر یازیلوب، جسارت وشجاعتی سایه‌سنده قوماندان اولمش؛ وایمپراطور دیوقلتیان طرفندن اخرت اولادلغنه ودامادلغه قبول‌اولنه‌رق، ۲۹۲ تاریخ میلادیسنده قونستانس‌قلور ایله برابر قیصرلغه تعیین اولنمش؛ و ۲۹٦ده ایران شاهی نرسی‌یه قارشی عسکر سوقنه مأمور اولوب، ابتدا مغلوب اولمش ایسه‌ده، بعده غلبه چاله‌رق، ایران شاهنی طلب مصالحه‌یه مجبور ایتمشدی. ۳۰۰ تاریخنده مرقوم قونستانس ایله بالاتفاق دیوقلتیان ایله ماقسیمیانی ایمپراطورلقدن فراغت ایتمکه تهدیدانه اجبار ایده‌رك، دولتی الده ایتمش؛ ورفیق قونستانس متعاقباً وفات ایتمکله، غالریوس بونك اوغلی قسطنطینی صورتا تشریك ایتمش ایسه‌ده، بوکا یالکز قیصر عنوانی ویروب، کندیسی آوغستوس عنوانیله ایمپراطورلغنی اعلان ایتمشدی. ماقسانس اسمنده بری ایتالیاده اعلان سلطنت ایتمکله، غالریوس بوکا قارشی سوق عسکر ایتدیکنده مغلوب اولوب، داچیانك (ساردیقه) قصبه‌سنه چکلمش؛ واوراده ۳۱۱ تاریخنده بر یاره‌دن وفات ایتمشدر. خرستیانلره قارشی بك شدتلی بغض وخصومتی اولوب، دیوقلتیانی خرستیانلرك تعقیباتی حقنده امر ویرمکه اجبار ایتدیکی کبی، کندی زمانننده دخی بونلره قارشی شدت کوسترمشدر.

غالغو (Galego) اسپانیانك هوئسقه وسارا‌غوسه ایالتلرنده بر نهردر، که پیرنه طاغلرینك (سالنت) بوغازنده نبعاته، جنوبه طوغری جریان ایده‌رك، سالنت ودیکر بعض قصبه‌لرك ایچندن کچدکدن وبر طاقم منبت یرلر اروا ابتدکدن صکره، بر آره‌لق غربه وبعده یه جنوبه دونه‌رك، ساراغوسه اووه‌سنی بعد الاروا بوشهرك اوکنده صول کنارندن

(ابره) ایرماغنه دوکیلور. مجراسی ۱۷۵ کیلومتره طولنده در.

غالغوس (ریو — یاخود ریو دلرس — Rio Gallego, Rio de los Gallegos) آمریقای جنوبیده یاتاغونیه خطه‌سنك منتهای جنوبنده بر ایرماق اولوب، ۵۱° ۵۲′ عرض جنوبیده جدول صورتنده برطاقم چایلردن بالتشکل، شرقه طوغری جریانله، همنای اولان درین برخلیج تشکیل ایده‌رك، بحر محیط آطلاسی‌یه دوکیلور. بزم صوك بهار موسمنه تصادف ایدن ایلك بهارده ویازك ابتدالرنده صوبی بك چوق اولوب، یازك حیوانله وحتی بایا دخی کچیله‌جك درجه‌ده آزالیر. قیشین منجمد اولوب، بوزلرك اوزرینه کچیلیر.

غاللا (Galélas) بحر محیط کبیر جزایرندن (جلولو) جزیره‌سنك شمالنده ساکن بر قوم اولوب، کیمیجیلکده ماهر وجسور آدملر اولمغله، کیلرله دکیزده کزوب، آطه‌لره چیقه‌رق، کیك وطومروز وسواحلده بالیق آرلارلر، واتلری قورودوب، بونجارتله یاشارلر. اوزون بوبلی، ایری وکوزل آدملردر.

غالنه (Galena) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك ایلینوا جمهوریتنده واسپرینغفیلدك ۳۰ کیلومتره شمال غربیسنده اولهرق همنامی اولان نهرك کنارنده وبونك میسیسیپی ایر ماغنه دوکلدیکی محلدن ۱۰ کیلومتره بوقاریده واقع بر قصبه اولوب، ۷۰۲۰ اهالیسی، جوارلرنده سیملی قورشون وباقرمعدنلری، ماکینه وساژه فابریقه‌لری، متعدد دمیر بوللری وایشلك تجارتی واردر. سیملی قورشوندن سنوی آلتی یدی ملیون فرانق قیمتنده معدن چیقار.

غالوانی (Galvani) مشاهیر طبیعیوندن اولوب، کندی اسمنه نسبتله غالوانیسمه تسمیه اولنان الکتریق اصولنك موجد وکاشفیدر. ۱۷۳۷ تاریخنده ایتالیانك بولونیه شهرنده طوغمش، و۱۷۹۸ده وفات ایتمشدر. ۱۷۶۲ده بولونیه دار الفنوننده تشریح معلمی اولوب، بعده بعض اسباب سیاسیه‌دن طولایی عزل اولنه‌رق، بقیهٔ عمرینی حکمت طبیعیه والکتریق وغالوانیسمه‌یه دائر تدقیقات وتألیفاتله امرار ایتمشدر. بولونیه جمعیت علمیه‌سی صاحب ترجمه‌نك آثارینی جمع ونشر ایتمشدر.

غالوای (Galway) ایرلاندمنك (فوناخت) ایالتنده ودوبلینك ۱۸۳ کیلومتره غربنده وهمنای اولان کورفزك ایچنده اولهرق (قوریب) کولی آیافنك منصبنده واقع قونتلق مرکزی برقصبه اولوب، ۱۵۶۰۰ اهالیسی، اسپانیا اصولنده طار وبیس‌سوقاقلری، یالکز بریکی محله‌سی، صاغلام وایشلك ایمانی وصید ماهی‌یه مخصوص سفاینی واردر. خیلی اسکی برقصبه‌در. — غالوای قونتلفنك مساحهٔ سطحیه‌سی ۶۳۳۸ مربع کیلومترو اولوب، ۲۴۸۴۶۰ اهالیسی واردر.

غالوس (قورنلیوس — C. Gallus) اسکی روما شعرا وسردارلرندن اولوب، میلاد عیسی (ع) دن ۹۶ سنه اول (قوروم یولی) قصبه‌سنده طوغمش؛ واسکندریه محاربه‌سنده اوقتاوه بیوك خدمتلر ایتمکله، بونك طرفندن مصر والیلکنه تعیین اولنمش ایدی. سوء استعمالاتده بولندیغندن، عزل وجزای نقدی ونفی ایله علیهنه حکم اولنه‌رق، قبل المیلاد ۲۶ سنه اول اتلاف نفس ایتمشدر. بعض قصائد واشعاری واردر. ویرجیل ایله حقوق اولوب، ویرجیلك کنندیسنه خطاباً برقصیده‌سی واردر.

غالوس (ویبیوس ترونیاتوس — V. T. Gallus) روما سردارلرندن اولوب، میسیا یعنی صربستان جهتی قوماندانی ایکن، ایمپراطور دیجیوسی غوتلره قارشی اولان سفرنده قتل ایتدیره‌رك، ۲۵۱ تاریخ میلادیسنده کندی ایمپراطورلغنی اعلان ایتمش؛ وابتدا مقتول ایمپراطورك اوغلنی حکومته تشریك ایتلش ایسه‌ده، متعاقباً بونی‌ده قتل ابتدیره‌رك، یرینه کندی اوغلی وولوسیانی کچیرمش؛ وغوتلرله اتفاق ایدوب، خرستیانلری زجر وتعقیب ایتمشدر. حکومتی غصب ایدن امیلیانه قارشی سوق عسکر ایتمك اوزره ایکن، ۲۵۳ تاریخنده (اومبریا) ده کندی عسکری طرفندن قتل اولنمشدر.

غالوس (ملاویوس قسطنطینوس — F. C. Gallus) روما ایمپراطورلرندن قسطنطینك اوغلی وبولیانوسك برادری اولوب، ۳۵۱ تاریخنده ایکنجی قونستانس طرفندن قیصر عنوانیله شرق حکومتنه نصب اولنمش؛ وایرانلرله ابتدیکی محاربه‌لرده غالب اولمش ایسه‌ده، قوتی

سؤ استعمال ایدرك، سوریه وآنطاکیه اعیانندن برچوق آدملری بلاسبب اعدام ایتدیکندن، ایمپراطور طرفندن جلبله، بالمحاکمه، ۳۰٤ده اعدام اولنمشدر.

غالوستون (Galveston) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك جهت جنوبیه‌سندن (تکزاس) حکومتنده ومکسیقه کورفزی ایچنده همنامی اولان قویق مدخلنده واقع اوزون وطار بر آطه‌نك شرق شمالی کوشه‌سنده اولهرق ۲۳° ۱۸′ ۱۱″ عرض شمالی ایله ۹۷° ۸′ ۲۲″ طول غربیده واقع قونتاق مرکزی برقصبه اولوب، ۱۳۸۲۰ اهالیسی، بر کوپری ایله قره‌یه مربوط دمیر یول خطی، صاغلام وآنجق صیغیجه لیمانی ویك ایشلك تجارتی واردر. سوقافلری بیوك آغاجلرله کوللکلی اولدیغی کبی، خانه‌لری ده باغچه‌لرله محاط اولوب، هواسی صاغلامدر.

— غالوستون آطه‌سی ۵۰ کیلومتره اوزون وآلچق اولوب، اوصره‌دکی آطه‌لرك جمله‌سی کبی، طالغه‌لرك سوروب بریکدیردکاری قوملردن متشکلدر.

— غالوستون قوبی (ترنیتی) نهرینك منصبنده واقع بیوك بر قوی اولوب، ایچنده دیکر بر طاقم قویلر دخی تشکل ایتمکله، کیلرك بارینمه‌سنه پك الویرشلی ایسه‌ده، مدخلی صیغدر.

غاله (Pointe de Galle) سرندیب جزیره‌سنك جنوب غربی کوشه‌سنده وقولومبونك ۱۱۰ کیلومتره جنوبنده ۶° ۱′ ۲۵″ عرض شمالی ایله ۷۷° ۵۲′ ۲۳″ طول شرقیده بر شهر واسکله اولوب، ۴۷۹۵۵ اهالیسی وهندستان وآوسترالیا وچین وجاپونله ایشلك تجارتی واردر. لیمانی طار وقیالر وصیغلرله مملو اولوب، سفاینك دخولی کوچ اولدیغی حالده، اهمیت موقعیه‌سی حسبیله سفائن تجاریه‌نك مراکزندن معدوددر. پورتکیزلیلرك اورالرده حکم سوردکاری زمانلرده تأسیسی مظنوندر. اورمانلق بر یرده واقع اولوب، آوروپالیلر سورك ایچنده ویرلیلر اطرافنده باغچه‌لرله محاط کوشکلرده ساکندرلر. تجارتی مسقطدن کلش مربلرله پارسیلرك یعنی زردشتیلرك النده‌در. هواسی پك صاغلام اولوب، آنجق یاغمورلری زیاده‌در.

غالیا (Gaule, Gallia) یاخود غول اسکی یونانیلرورومالیلرك فرانسه‌یه ویردکاری اسم اولوب، آنجق غالیا مسماسی بلجیقه‌یی ورین ایرماغی مجراسنه قدراولان یرلری دخی جامع اولمغله، شرقاً وشرق شمالی جهتندن آلپ سلسله‌ جبالیله ورین مجراسیله محدود عد اولندیغندن، شمدیکی فرانسه‌دن دها کنیش ایدی. رومالیلرك الینه کچدکدن صکره، حدودی تقسیمات ملکیه وسیاسیه‌یه کوره دکیشه‌رك، برآره‌لق ایتالیانك قسم شمالیسنه دخی غالیا اسمی ویرلمش، وتفریق ایچون بوکا (غالیا چیزالپینه) یعنی آلپ سلسله‌ جبالنك بریسنده‌کی غالیا وفرانسه‌یه (غالیا ترانسالپینه) یعنی آلپك اوته‌سنده‌کی غالیا دینیلیردی. هر حالده بو اسم اورانك اهالی‌ قدیمه‌سی اولان (غال) ونام دیکرله (کلت) قومنه نسبت بیان ایدوب، هر نقدر ممالك واسعهٔ مذکوره‌نك شمال شرقی جهتنده بلجیکی جرمان جنسیتنه منسوب بعض اقوام صغیره، وجنوب جهتنده اسپانیانك (ایبر) لریله همجنس بعض اهالی ایله سواحل بحر سفیده مارسلیه کبی بعض قصبه‌لر تأسیس ایتمش اولان یونان مهاجرلری دخی بولنیوردیسه‌ده، اها. اینك قسم اعظمی غال اقوامندن ایدی.

غاللر یعنی کلتلر آسیادن اك اول آوروپایه کچن اقوام آریانیه‌دن اولوب، کندیلرندن صکره کلن قافله‌لر یعنی ایلیریانلر وغوتلر واسلاولر طرفندن تعقیب اولنه‌رق، آوروپانك غرب طرفنه قدر کیتمشلردی. اورالرده نیم‌وحشی برحالده یاشایوب، میلاد عیسادن ۵۸۷ سنه اوله کلنجه‌یه قدر تاریخجه اسملری مجهول ایکن، تاریخ مذکوردن اعتباراً شمال شرقیدن تجاوزانه باشلایان جرمان اقوامی طرفندن صیقیشدیریله‌رق، آلپ طاغلرینی تجاوزله، ایتالیانك شمال طرفلرینه صوقلمغه وبعضلری یونانه وکوچك آسیایه قدر یاییلوب، الیوم آنقره ولایتی تشکیل ایدن برلرده کلیتله برلشه‌رك، کندی اسملرینه نسبتله (غالاتیا) تسمیه اولنان واسع بر یر ایدنمشلردی. غاللر او صره‌لرده جسارتلریله شهرت بولوب، رومالیلری دفعاتله چاریشمشلردی. رومالیلر قوت بولدقدن صکره برچوق زمان سورن محاربات کثیره نتیجه‌سنده قبل المیلاد ۱۶۳ تاریخنده غالیا چیزالپینه‌یی یعنی ایتالیانك شمالی غاللرك النده ضبط ایتدکاری کبی، ۱۲۱ تاریخنده دخی غالیاترانسالپینه‌نك یعنی اصل فرانسه‌نك جنوب شرقی قسمنی فتح ایدوب، ایالت معناسیله (پروانسه) تسمیه ایتمشلردی، که الیوم بواسمله

یاد اولنور. نهایت قبل المیلاد ۵۸ تاریخنده ۵۰ تاریخنه‌دك ۸ سنه ظرفنده مشهور یولیوس قیصر غالیانك هر طرفنی ضبط، وروما ممالکنه الحاق ایتمشدی. بشنجی قرن میلادی اواخرینه‌دك غالیا رومالیلرك النده قالوب، بعده جرمانیه‌دن تجاوز ایدن فرانقلرك الینه کچمکله، غالیا اسمی متروك قالوب، بو قومك اسمنه نسبتله فرانسه تسمیه اولنمشدر.

غالر کندیلرینه مخصوص برلسانله متکلم اولوب، بو لسانك سائر السنهٔ آریانیه ایله مناسبت ومشابهتی درکاردر. فرانسه‌ده برتانیه خطه‌سنك بعض طرفلرنده وانکلترەنك (غال) یاخود (والس) خطه‌سیله اسقوچیا وایرلانده طاغلرندەکی اهالی اسکی غالردن قاله اولوب، اسکی لسانلرینی محافظه ایتمکده‌درلر. اسکی غالرك لسانی بونلرك لسانندن وتوارمخده بالمناسبه مذکور بعض کلهلردن استدلال اولنوب، بوقسه یازی وکتابلری اولمدیغندن، لسان مذکوردن اثرقالمامشدر. هرنه قدر شمدیکی فرانسزلر اسکی غالرله لاتینلر وفرانقلرك امتزاج واختلاطندن تولد وتحصل ایتمشلر. سه‌ده، شمدیکی لسانلرینك قسم اعظمی لاتینجه‌دن غلط اولوب، غال لسانندن قاله کلهلری آزدر. غالر جنکاور برقوم اولوب، دائمی صورتده غارغیلر وقاقانلرله وباقیردن قبا قلیجلرله مسلح کزر، وتیمار اصولنده اداره اولنوب، زراع طاقمی اصحاب تیمار اولان جنکاورلرك اسیر وملکاری حکمنده بولنور ایدی. (درویید) تعبیر اولنان برمذهب مخصوصلری اولوب، علائم طبیعتیه ابنایر، وبر طاقم قبا بتلره انسان ذبح ایدرلردی. راهبلرینك قوت ونفوذی دخی زیاده اولوب، بونلر سحاراق، اوفوروکیلك وطبیبلك دخی ایدرلردی. نیم وحشی برحالده یاشایوب، معبدلری وحکومت محللری اورمانلردن عبارت ایدی؛ وحیوانلره برو یوستکی قویوب اکرسز واوزنکیسز بیترلردی. [«فرانسه» مادهسنه دخی مراجعت بیوریله.]

غالیانوس { (Gallien, Gallianus) روما ایمپراطورلرندن اولوب، والریانوسك اوغلیدر. ۲۳۲ تاریخ میلادیسنده طوغوب پدری طرفندن حکومته تشریك اولنمشدی. ۲۶۰ تاریخنده پدری ایرن شاهی شاپور ایله ایتدیکی محاربه‌ده اسیر دوشدیکی حالده، صاحب ترجمه کندیسنی قورتارمغه اصلا تشبث ایتیوب، مستقلاً کندی ایمپراطورلغنی اعلان ایتمش؛ وذوق وسفاهته طالمش ایدی. اقوام وحشیه غالیایه وبونان ایله ممالك شرقیه‌یه تجاوز ایتدکاری کبی، والی وقوماندانلرندن دخی اوتوزکشی آیری آیری اعلان استقلال ایتمشلردی. بونلردن بر ایکیسنی مغلوب ایدوب، برینی‌ده میلانده محاصره ایتمکده ایکن، ۲۶۸ تاریخنده کندی ضابطانندن بری طرفندن قتل اولنمشدر.

غالیپولی { (Gallipoli) ایتالیانك اوترانته خطه‌سنده (چه) ایالتنده وچهنك ۳۷ کیلومتره جنوب غربیسنده اولهرق تارنته کور. فزی ساحلنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۷۵۸۰ اهالیسی، کلیتلی زیتون یاغی اخراجاتی وصید ماهیسی واردر. قصبه برآطهنك اوزرنده اولوب، ۱۲ کمرلی برکوبری ایله قره‌یه مربوطدر. اسکی برقصبه اولوب، زمان قدیمده یونان مهاجرلری طرفندن بنا اولنمشدر.

— [«کالیپولی» مادهسنه مراجعت بیوریله.]

غالیچ { (Galitch) روسیه‌نك قوسترومه ایالتنده وقوسترومه‌نك ۱۲۹ کیلومتره شمال شرقیسنده اولهرق همنامی اولان کولك شرق جنوبی ساحلنده واقع قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۵۶۲۰ اهالیسی واردر. — غالیچ کولی ۵۷ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب، وولغه‌یه تابع اولان (قوسترومه) نهرینه دوکیلور برآیاغی واردر. بوکولك بالیغی پك چوقدر.

غالیچه { اسپانیولرجه غالیچیا وعربلرجه جلیقه (Galice, Galicia) اسپانیانك شمال غربی کوشه‌سنده واقع بیوك برخطه‌سی اولوب، غرباً وشمالاً بحر محیط آطلاسی ایله، شرقاً آستوریا خطه‌سیله وملفالیون قراللغیله، جنوباً دخی پورتکیز حدودیله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۹۳۷۷ مربع کیلومتره واهالیسی ۱۸۵۰۰۰۰ کشیدر. شمدیکی تقسیمات ملکیه‌ده غالیچه آیریجه بر دائره تشکیل ایتیوب، وقتیله غالیچه ایالتی تشکیل ایدن مملکت شمدیکی حالده: قورونیه، پونتودره، لوغو واوروسنه اسملریله درت ایالته منقسمدر. غالیچه‌نك سواحلی چوق اولمغله برابر، پك کیرلتیلی چیقنتیلی اولوب، بوحوالی درین وطولاشقلی قویلری وصاغلام لیمانلری واردر. اراضیسی طاغلق ایسه‌ده،

طاغلرینك اکثری قابل سکنی اولهمیه جق درجه‌لرده مرتفع اولیوب، بالکز لئون حدودنده‌کی طاغلری سنه‌نك اکثر آیلرنده قارلری محافظه ایده‌جك درجه‌ده یوکسکدر. بوطرفك‌ده اورمانلری چوق اولوب، میشه پلاموطلری وکستانه‌لریله برچوق طوموز سوریلری بسلنیر. میاه جاریه‌سی چوق اولوب، (مینیو) ایرماغی شمال جهتنده نبعانله، جنوبه طوغری آقه‌رق، خطه‌نك اکثر میاهنی جمع ایتدکدن صکره، لئوندن کان (سیت) نهریله برلشوب، غالیچه ایله پورتکیز آره‌سنده بر بیوك خلیج تشکیل ایده‌رك، بحر محیطه دوکیلور. سواحل قریبنده، نبعان ایدن برچوق کوچك نهرلر دخی طوغریدن طوغریه بحر مذکوره منصب اولور. طاغلری آره‌سنده کوزل وادیلری وار ایسه‌ده، بونلرك کلیتلی وسعتی زراعته الویره‌جك درجه‌ده اولمدیغندن، محصولات زرعیه‌سی درجهٔ کفایه‌ده دکلدر. مینیو ایرماغنك وادیسی کنیش ایسه‌ده، زراعتدن زیاده مرعایه الویریشلیدر. مع هذا غالیچه اسپانیانك هربرندن زیاده مسکون اولوب، اك زیاده سواحله قریب اولان یرلری وکوچك نهرلرینك وادیلری معموردر. طاغلق اولان ایچ طرفلرینك اهالیسی ایسه مملکتلرنده بسلنمیوب، اسپانیا وپورتکیزك بیوك شهرلرینه وحتی برازیلیایه قدر اختیار غربت ایدرلر.

غالیچه‌لیلر اسکیدن بری آریجه برحالده یاشایوب، اسپانیاده حکم سورن اقوام مختلفه ایله چوق اختلاط ایتمه‌مش، وحتی عربلرك زماننده دخی برجه‌یه قدر استقلالرینی محافظه ایتمشلردر. اخلاق وعادات قدیمه‌لرینی محافظه خصوصنده دخی متعصب اولوب، تمدنه‌یك آرزو ونهماك کوستر میورلر. کندیلری جسور، مستقیم ومهمان نواز آدملر اولوب، آنجق بو وجهله عالمدن آیری یاشامه‌لری سائقه‌سیله قرون وسطانك دره‌بکلك اصولی اوراده یقین وقتلره کلنجه‌یه قدر مرعی قالوب، کویلیلر ایشلدکاری اراضینك صاحبلری دکلیدی. غالیچه‌لیلرکده، بو حالده یاشایان سائر اقوامك اولدیغی کبی، قیصه‌قانجلق، آرزوی انتقام وافکار جدیده‌یه مخالفت کبی بعض قصورلری واردر. لسانلری قباجه اولوب، اسپانیولجه‌دن زیاده پورتکیزجه‌یه مشابهدر؛ وقطالان لسانی کبی آریجه برلاتین لسانی عد اولنه‌بیلیر. آنجق کندی لسانلرنده ادبیاتلری اولیوب، اسپانیانك لسان ادبیسنده یعنی قاستیلان لسانندن اوقویوب یازارلر.

غالیچیا {(Galicie) آوستریا ومجارستان دولتنه تابع بیوك بر خطه اولوب قاریات سلسلهٔ جبالنك خارجنده یعنی شمال شرقیسنده برهلال صورتنده ممتد اولور. جنوب غربی جهتندن مجارستانله، جنوب شرقی طرفندن بنه آوستریانك بوقوویه‌نه خطه‌سیله، شرقاً روسیه‌نك پودولیه خطه‌سیله، شرق شمالی جهتندن بنه روسیه‌نك وولهینیه خطه‌سیله، شمالاً اهستانله، غرباً دخی آوستریایه تابع سیلزیا خطه‌سیله محدود اولوب، تقریباً ۴۸° ایله ´۴۰ °۵۰ عرض شمالی و´۴۰ °۱۶ ایله ۲۴° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. شرقدن غربه یوبی قوش اوچنی حسابیله ۵۴۰ کیلومتره اولوب، اکی قسم غربیسنده ۶۰ ایله ۷۵ کیلومتره آره‌لرنده ایسه‌ده، شرقه طوغری کیدلدکجه کنیشلیوب ۲۰۰ کیلومتره‌یه قدر چیقار. مساحهٔ سطحیه‌سی ۷۸ ۴۷۷ مربع کیلومتره واهالیسی ۶۰۸۸۵۱۰ کشیدر. مجارستاندن صکره دولتك اك بیوك خطه‌سی اولوب، اك زیاده مسکونلرندندر.

غالیچیا خطه‌سی آوستریا ومجارستانی شرقاً وشمال شرقی جهتندن طبیعی برسور صورتده احاطه ایدن قارپاط سلسله‌سنك خارجنده اولوب، موقع جغرافی وطبیعت اراضیجه سلسلهٔ مذکوره‌دن چین‌حدودنده‌کی آلتون طاغه قدر ممتد اولان واسع اووه‌لردن عد اولنه‌بیله‌جکندن، آوستریا ومجارستان دولتنه مربوطیتی صرف سیاسی وغیر طبیعیدر. جنوب غربی جهتنده سلسلهٔ مذکورهنك اتکاری ممتد اولوب، سائر طرفلرنده آنجق حس اولنه‌بیله‌جك بعض ارتفاعلر وآلچق تپه‌لر بولنیور. مع هذا وسطی ارتفاعی ۲۵۰ کیلومتره‌دن آشاغی اولیوب، شمال وجنوب شرقی جهتلرنده‌کی یرلرك آلچقلغنه کوره غالیچیا اراضیسی برتقسیم میاه خطی تشکیل ایتمکله، مرکزی اولان لمبرغ شهرندن یوقاری اولان یرلرنده میاه جاریه‌سی (ویستوله) ایرماغی واسطه‌سیله بالطبع دکزینه واورادن آشاغی اولان یرلرك صولری‌ده دنیستر وپروت واسطه‌سیله قره دکزه اینر. ویستوله‌یه منصب

اولان انهارك باشلیجه‌لری: سوله، اسقاوه، رابه، دونایك، قوبه ویسلوقه وهیسنك بیوكی اولان سان نهرلریدر. دنیستر ایرماغی ایسه غالیچیانك قسم شرقیسنی اورته‌سندن شق ایدوب، صاغ وصولندن برچوق چایلر آلیور، که بونلرك باشلیجه‌لری صولدن یعنی شمالدن: زلوته‌لیپا، استریپا، سرت وپودورچه؛ صاغدن دخی: استری، اسویقه، لومنیقه، وسائره. در. سرته طابع اولان (چرموس) نهری ده یوقو. وینه ایله غالیچیا آره‌سنده خط حدودی تشکیل ایدیور.

طوپراغی پك منبت ومحصولدار اولوب، عموم اراضیسنك یوزده ٤٦ سی مزروع ٢٤ ی اورمان، ٢٤ ی مرعی وچایر ویالکز یوزده ٦ سی اراضی خالیه‌در. اوه‌لرنده وعلی‌الخصوص شمال شرقی جهتنده ذخایر حاصل اولوب، باشلیجه جنسلری: چاودار، آرپه، یولاف، مصر وسائره‌در. قارپات اتکارنده‌ده اك زیاده کتن وتوتون حاصل اولور. برکتلی سنه‌لرده ذخایر آرتوب، وسائط نقلیه نقصانندن اسپیرتو اخراجنده استعمال اولنور؛ وبرکتسز سنه‌لرده احتیاجات محلیه‌یه یتیشمز. زراعتك ترقیسیچون چالیشیر جمعیتلر وارایسه‌ده، برطاقم سرایجه‌جیلردخی اراضی‌یی چفتجیلرك النه‌دن چیقارمغه چالیشوب، موفق اولیورلر. ویستوله ودنیستر نهرلری غالیچیا اورمانلرندن وایچینی وهوجه بکه کراسته صالاری ایندیررلر. حیوانات اهلیه‌سی وعلی‌الخصوص صیغیرلری چوق اولوب، اهالیسی روسیه وورومانیه‌دن دخی طانه‌لر جلبله بسلدکدن صکره آوروپایه اخراج ایدرلر. معادنجه برنجی درجه‌ده قیاطوزی اولوب، آوستریا ومجارستان دولتنده چیقان طوزك نصفندن زیاده‌سی بو خطه‌ده چیقار. طاش یاغی، دمیر، چنقو، قورشون، کوکورد وقارپات اتکارنده آلتون نوزی دخی چیقار. صنایع محلیه پك کری اولوب، معهذا کلیتله حاصل اولان کتن وکتونردن بعض منسوجاتله سخقیان، مسکرات بجاردن شکر وسائره احمال اولنور. تجارتی باشلیجه محصولات زرعیه وحیوانات ایله سائر حاصلات محلیه‌نك اخراجندن عبارتدر. هوجه پك وياشدن بالطبع دکیزی سواحلنه قدر اخیراً تمدید اولنان دمیر یول خطنك غالیچیانك اورته‌سندن کچمسی بو مملکتك اهمیت تجاریه‌سنی آرتیرمشدر.

هوالسی اعتدالسز اولوب، یازن زیاده صیجاق وقیشین پك صوغوق اولور. یاز ایله قیش هوالری آره‌سنده ٦٠ درجه فرق اولوب، قیشین اوچ آی متمادیاً صفر منجمد حالنده بولنور. یاغمورلری پك چوقدر.

اهالیسی نصفیت اوزره اهلی ورونتندن مرکب اولوب، لهلیلر باشلیجه شمال غربی ورونتلر جنوب غربی قسمنده ساکندرلر. روتن دینلن قوم روسلرك بر جنسی اولوب، کوچك روسیه‌نك اهالیسیدر. «قیزمزی روس» دیمکله دخی معروفدرلر. بونلردن بشقه یاریم ملیوندن زیاده یهودی و ١٥٠٠٠ قدر آلمان واردر. اسلاو جنسیتنه منسوب اولان لهلیلر ورونتلر آز چوق بربرلرینه مشابه اولوب، هله آشاغی صنفلری اکثریت اوزره معارفدن بیخبر، تنبل وعشرته مبتلا آدملردر. کرك بونلر وکرك یهودیلر اوست وباشلرینك پسلکیله مشهور اولوب، مسکنلری ویاشایشلری دخی حفظ صحت قواعدینه بسبتون مخالف اولدیغندن، واورتودوکس مذهبنده اولانلر اکثر یاملرینی پرهیزله کچیردکلرندن، جله‌سی ضعیف وقانسز آدملردر. معهذا غالیچیانك عموم اهالیسی سنه‌دن سنه‌یه چوغالقده اولوب، هله یهودیلر پك زیاده تکثر ایتمکده واکثر شهر وقصبه‌لرده امور تجاریه وصرافیه‌یی ید انحصارلرینه آلمشدرلر. اهالینك جهالتندن وعشرتدن اولان ابتلاسندن بالاستفاده اراضیلرینی الارندن آلمق طمعنه دوشمش سرایجه‌جیلر دخی چوقدر. اکثر اراضی اهلی زادکانك چفتلکلری اولوب، بونلر سائر اهالیدن فرقلی اولهرق، آلافرانغه بر عمر سورورلر، واهالی بیننده معارف ومدنیتی نشره چالیشیرلر. اهلیلرك لسانلری وادبیات ملیه‌لری دها مساعد ومکمل اولدیغندن، بوجهتدن روتنلردن برآز دها ایلریدرلر. لهلیلر قتولیك ورونتلر اورتودوقسدرلر.

آوستریا ومجارستانك سائر خطه‌لری کبی غالیچیانك دخی مختاریت اداره‌سی اولوب، کندینه مخصوص (دیت)ی یعنی مجلس مبعوثانی ومأمورین ملکیه‌نك وظائفنه نظارت ایدر برمجلس اداره‌سی واردر. مجلس مبعوثانی ١٥٠ اعضادن مرکبدر. ویانه‌نك عمومی مجلس مبعوثانه دخی غالیچیادن ٣٨ مبعوث کوندریلیر. مرکز اداره‌سی (لمبرغ) شهری اولوب، مملکت ٧٤

قضایه منقسمدر. غالیچیانك ۸۵ شهر وقصبه‌سی ۲۳٤ بازاری و ٦۲۷۱ قریه‌سی واردر. یوز بیکدن زیاده اهالیسی اولان لبرغدن صکره اك بیوك شهر وقصبه‌لری قراقوویه، برودی، تارتوف، تارنوپول، قوتومیا، استانیسلاووف، سامبور، دروهوبیچ، پرزمیسل‌در. غالیچیا بربریله هیچ بر اشتراك ومناسبتی اولمیان ایکی مملکتدن مرکب اولوب، غرب شمالی قسمی لهستانك وشرق جنوبی قسمی کوچك روسیه‌نك برپارچه‌سیدر. بو ایکنجی قسم دفعاتله کوچك روسیه برنسلرندن لهستان قرالرینه وبونلردن ینه کوچك روسیه برنسلرینه کچه‌رك، برآز لق مجارستان قرالی طرفندن دخی ضبط اولنمشدی. لهستان قرالغنك مقاسمه‌سنده آوستریانك حصه‌سنه دوشوب، ۱۸٤۸ تاریخنده اولجه مستقل وبیطرف بر جمهوریت حالنه قونمش اولان قراقوویه دوقه‌لغی دخی غالیچیایه الحاق اولنمشدر. ایمپراطور ایکنجی ژوزف بو مملکته بر نظام مخصوص ویروب، لمبرغ دارالفنونی دخی تأسیس، ومملکتك تمدن وترقیسنه خدمت ایتمشدر.

غالیچین { (Galitzin) روسیه کبراسندن اولوب، ۱٦۳۳ تاریخنده طوغمش و ۱٦۸۰ ده ایمپراطور فدور آلکسیووبچك باش وکیلی اولمش؛ وبو ایمپراطوری زادکانلق عنوانلرینی لغو ایتمکه تشویق ایلمش ایدی. بعده نائبهٔ حکومت صوفیه‌نك محبتنه مظهر اولوب، بونك زمانده بیوك بر نفوذ واقتدار قزانمش؛ ولهیلرله صلح ایدوب، قریم خانلرینك تجاوزاتنه دخی برسد چکمش ایدی. ۱٦۸۹ ده نائبهٔ حکومتله برلکده وارث حکومتك قتلنه قصد ایتمکله اتهام اولنه‌رق، نفی اولنمش؛ و ۱۷۱۳ ده موسقوه‌نك بر مناسترنده وفات ایتمشدر. بونك نسلندن روسیه‌ده بر چوق رجال کلمشدر.

غالیله { وایتالیانجه غالیلئو غالیلی (Galilée, Galileo Galilei) اعاظم متجمیندن اولوب، هیئت جدیده‌نك موجدلرندندر. ۱٥٦٤ تاریخنده (پیزه) شهرنده طوغوب، زادکاندن فقیر بر عائله‌یه منسوب ایدی. پدری طرفندن فن طب تحصیله سوق اولنمش ایسه‌ده، علوم ریاضیه‌یه اولان میل طبیعیسنه تابع اولهرق، فن طبی ترکله، علوم مذکوره‌نك تحصیلنه قویله‌رق، او درجه‌ده ایلرلمش، که ۲۲ یاشنده ایکن، مدیچیس خاندانك حمایه‌سیله پیزه دارالفنونی علوم ریاضیه معلملکنه نصب اولنمش ایدی. علوم طبیعیه‌دکی افکاری پیزه‌ده حکم‌سورن تعصبله توافق ایتمیوب، تعریضات وتهدیداته دوچار اولدیغندن، ۱٥۹۲ تاریخنده معلملکدن استعفا ایله، (پادووه) شهرینه کیدوب، حسن قبوله مظهر واورانك دارالفنونسنده معلم اولمشدی. کشفیات فنیه‌سنك اکثرینی بو شهرده ایتمشدر. یکرمی سنه اوراده معلملك ایتدکدن صکره، طوسقانه قرالی ایکنجی فوزمه‌نك دعوتیله فلورانسه‌یه کیدوب، مشارالیهك پك چوق التفات وانعاملرینه نائل اولدقدن صکره، قوپرنیکك مذهبنه توفیقا شمسك ثابت اولدیغنه وکره ارضك حرکتنه دائر برکتاب نشر ایتمکله، روما انکیزیسیونی طرفندن جلب اولنه‌رق، بوفکره ایانمقدن واز کچدیکنه دائر رسماً کلیساده کندیسنه یمین ایتدیرلمش؛ ومع هذا مؤبداً حبسله محکوم اولوب، ۷۰ یاشنده اولدیغی حالده، زندانه قونمش؛ وبر روایتده یالکز محفوظیت تحتنده یاشادیلوب، فیمابعد برشی یازمامغه اجبار ایدلمش ایدی. ۷٤ یاشنده ایکن کوزلرینه عما طاری اولوب، درت سنه صکره ۱٦٤۲ تاریخنده وفات ایتمشدر. کلیساده کره ارضك دوندیکنه اینانمدیغنه یمین ایدرکن بواشجه «مع هذا اودونیور E pur si muove» دیدیکی مشهوردر. غالیله‌نك حکمت طبیعیه‌ده بر چوق کشفیاتی اولوب، علی الخصوص ثقلت قانونیله رقاصك، برنوع میزان الحراره‌نك وکندی نامیله معروف بر دوربینك موجدیدر. بودوربین واسطه‌سیله مشتریدك پیکرینی کشف ایدوب، هیئت جدیده‌یه بر یکی جیغیر آچان دها بر چوق کشفیاته موفق اولمشدر. آثارینك بعضیسی لاتین وبعضیسی ایتالیان لسانیله اولوب، ۲۰ جلد اوزره نشر اولنمشدر.

غالیله { یاخود جلیله (Galilée) کتب مبراسنه‌ده ملسطینك قسم شمالیسنه یعنی طبریه جهتنه ویرلن اسمدر.

غالینوس { (Galien, Galenus) [« جالینوس » ماده‌سنه مراجعت.]

غاما { واسقوده — [« واسقوده غاما » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

غامبتا (لئون — L. Gambetta) فرانسه‌نك اك بيوك رجالندن اولوب، حميت ووطن‌پرورلكيله ونطق وخطبه‌لرينك تأثير وقوتيله مشهوردر. ۱۸۳۸ تاريخنده (قاهور) شهرنده طوغوب، تجارتله كچينير بر عائله‌يه منسوب ايدى. اكمال تحصيلدن صكره پارسده دعوى وكالتى ايدوب، بر قاج سياسى دعوايى فوق العاده بر فصاحت وطلاقته مدافعه ايده‌رك، بيوك برشهرت قزانمشدى. ۱۸۶۹ تاريخنده مخالفين فرقه‌سى طرفندن وكالةً تنظيمات مجلسى اعضالغنه نصب اولنه‌رق، اواده دخى نطقلرينك متانت وتأثير فوق العاده‌سيله انظار دقتى جلب ايتمشدى. ۱۸۷۰ سنه‌سى ايلولك دردنده فرانسه مغلوب واوچنجى ناپولیون اسير اولدقده، حكومت موقته اعضالغنه انتخاب اولنه‌رق، اخليه نظارتنى درعهده ايتدكدن صكره، (تور) ده تشكيل اولنان قوه مدافعه‌يى تنظيم ايچون، تشرين‌اولك ۸ نده تحت محاصره‌ده بولنان پارس شهرندن بالونله چيقوب، اواده خارق العاده برفعاليتله اهاليك عروق حميتى تهييج ايده‌رك، ودرت آى متماديًا خواب و راحتنى تركله، داخليه وحربيه ومالیه نظارتلرينى يد اقتدارينه آله‌رق، بر استقراض عقدينه وكليتلى كوكلى عسكرى جمع وسوقنه موفق اولمش؛ وصوك درجه‌يه قدر مقاومت ومدافعه فكرينى التزام ايتمشدى. برمجلس عموميك انتخابنه قرار ويرلدكده، ايمپراطورلق طرفدارلرينك بو انتخابدن مستثنى طوتلمسى فكرنده بولنمش ايسه‌ده، پارسده بولنان رفقاسندن توكيى اولنان موسيو (ژول سيمون) ك بو مجلسك عموى اولمسى حقنده‌كى فكرى غلبه چالمله، غامبتا النده بولنان نظارتلرى ترك ايده‌رك، اجتماع ايدن مجلسده فرانسه‌نك طقوز ايالتى طرفندن مبعوث انتخاب اولنمشدى. ۱۸۷۱ سنه‌سى ماردينك ۱۸ نده بر طاقم شورش ظهور ايدنجه، فرانسه‌يى تركله، اسپانيانك (سنت سباستيان) قصبه‌سنه چكلمش؛ ومذكور واقعه باصلدقدن صكره فرانسه‌يه عودت ايلش ايدى. ۱۸۷۶ ده مجلس مبعوثان اعضالغنه انتخاب اولنه‌رق، حكومته بك چوق اصلاحات ونظامات قبول بتديرمكه موفق اولمش؛ وهيئت رهبانيه‌نك نفوذ وامتيازاتنه قارشى بك شدتلى نطقلر ايراد ايتمشدى. ايكى سنه مجلس مذكورك رياستنده بولنمشدر. بر قاج دفعه كنديسنه تكليف اولنان قابنتو تشكيلنى رد ايتمش ايكن، ۱۸۸۱ سنه‌سى اواخرنده قبوله مجبور اولوب، باش وكيل اولمش ايسه‌ده، ۸۲ سنه‌سى اوائلنده مجلس مبعوثانه قبول ايتديره‌مديكى برتكليفدن طولايى استعفا ايتمش؛ وسنهٔ مذكوره كانون اولنك ۳۱ نجى كونى، قضاءً آلمش اولديغى بر يارەدن متأثراً، ٤٤ ياشنده وفات ايتمشدر. جنازه‌سى حكومتك مصاريفيله وفوق العاده بر رسم وآلايله قالديرلمشدر. نطقلرى اون بيوك جلد اوزره جمع ونشر اولنمشدر.

غامبيه (Gambie) آفريقاى غربيده بر نهردر، كه (فوته جالو) مملكت اسلاميه‌سنده تقريباً ۱۰° ۲۳′ عرض شمالى ايله ۱۳° ۳۸′ طول غربيده اوچ درت يك متره ارتفاعى اولان وتپه‌لرى بعض موسملرده قارله مستور بولنان بر طاغدن نبعانله، ابتدا شمال غربيه وبعده غربه طوغرى آقه‌رق، تقريباً ۱۷۰۰ كيلومترەلك جريانندن صكره، برقاج قوله منقسم اولديغى حالده، بحر محيط آطلاسيه دوكيلور. مجراسنك قسم اعلاسى همان مجهول اولوب، قسم اسفلنده انكليزلر اوتەدن برى برطاقم تجارتكاهلر اتخاذ ايتمكله، نهرك آشاغى مجراسنجه ممتد طار واوزون بر انكليز مهجرى تشكل ايدبور. ايكى جهتنده‌كى برلر يسه اسماً فرانسه‌يه تابع وسنغال نهريله بو نهرك اسملرينك تركيبدن متشكل بر اسم مركبله (سنغامبيه) تسميه اولنان فرانسز مهجرى حدوديه داخلدر. غامبيه نهريك بوقاريلرده بر قولى وسطه‌سيله سنغال ايرماغيله اختلاط ايتديكى مظنوندر. — انكليزلرك بو نهرك مجراسى اوزرنده تأسيس ايتدكلرى تجارتكاهلرله انكليز بيرغى آلتنده بولنان برلرك مساحة سطحيه‌سى ۵۵ مربع كيلومترەدن عبارت اولوب، ۱۹۰۰ ۱٤ اهاليسى واردر، كه بونلرك ايچنده‌ده ياكز ۵٦ آوروپالى بولنيور. بو تجارتكاهلرك اك اهميتليسى نهرك منصبنده بولنان (بانورست) قصبه‌سى اولوب، اواده عموم آفريقاى غربى انكليز مستملكاتى واليسنك تحت امرنده بولنان بر انكليز مأمورى اقامت وبر مجلس منتخب معاونتيله

اداره‌ٔ ممالک ایدر . محصولاتی : برنج ، بغدای ، چیوید ، آمریقان فستیغی وسائره‌دن عبارت اولوب ، مذکور فستیق ایله بال مومی ودریدن خیلی اخراجاتی اولور . اهالی کندیلرینجون بز وباصمه کبی بعض منسوجات یاپارلر ، وقیوجیلقده‌ده مهارتلری واردر . هواسی پك آغیر وهله آوروپالیلر ایچون مهلکدر .

غامبیه { آطه‌لری (Iles Gambier) بحر محیط کبیرك پولینسیا قسمنده وهمان مدار جدی آلتنده فرانسه‌یه تابع بر طاقم کوچك آطه‌لراولوب ، (مانغاروه) اسم اصلیسیله دخی معروفدرلر . ′۱ °۲۳ ایله ′۱٤ °۲۳ عرض جنوبی آره‌سنده و °۱۳۷ طول غربیده واقع اولوب ، بشی بیوجك وقصوری کوچك برچوق آطه‌لردن عبارت اولوب ، اراضیسی مرجانیه‌دن قبالقلره محاطدر . مساحهٔ سطحیه‌لری ۲٦ مربع کیلومتره اولوب ، یالکز ۹۰۰ اهالیسی واردر . اکثك آغاجی وهندستان جوزی آغاجی کبی بعض اشجاری ومرجانی واردر . اهالینك مدار معیشتلری باشلیجه مذکورایکی جنس آغاجك میوه‌لریله بالیقدن عبارتدر . آوروپالیلرك دخولندن اول فاره‌لری پك چوق اولوب ، اوروپالیلر بونلرك حقندن کلمك ایچون کدی بی ادخال ایتمشلردر . کرك کدیلر وکرك ینه آوروپالیلرك ادخال ایتدکاری کچیلر وسائر حیوانات هلیه زیاده چوغالوب ، نیم وحشی حالنه کچمشلردر . اهالی قیرمزی‌یه مائل اسمر رنکلی ، باصیق برونلی ، دوز وباشه پاپیشیق صاچلی جرکین آدملر اولوب ، سیما ولسانجه یکی زلاندهلك (ماؤری) لریله واخلاق وعاداتجه تاهیتی وسائر اوجوارلرده‌کی آطه‌لر اهالیسیله مناسبت ومشابهتلری واردر . کشفلرنده اهالیسی انسان ائی بمکله مألوف اولوب ، بعده بوعادت مکروهه‌دن واز کچمشلردر . بو آطه‌لر ۱۷۹۷ تاریخنده قپودان (ویلسون) طرفندن کشف اولمغله‌رق ، انکلتره بحریونندن آمیرال (غامبیه) نك اسمیله تسمیه اولنمشلردر .

غامد { یمن ولایتنك عسیر سنجاغنده وسنجاغك منتهای شمال شرقیسنده بر قضا اولوب ، جنوباً بنی شهر ، غرباً قنفده قضالریله ، شمالاً خطهٔ حجازیه ایله ، شرقاً دخی اراضیٔ غیر مضبوطه ایله محاطدر . سرا سلسله‌ٔ جبالنك مائله شرقیه‌سنده واقع اولوب ، اراضیسی خیلی مرتفع اولمغله ، هواسی معتدل ومیاه‌جاریه‌سی چوق اولوب ، انهاری چوله طوغری آقار . محصولاتی عسیر قطعه‌سنك سائر طرفلرنده کیلره مشابه اولوب ، تفصیل احوالنه‌ده دسترس اولنه‌مدی .

غاند { (Gand) بلجیقه‌ده شرقی فلاندره ایالتنك مرکزی بر شهر اولوب ، بروکسلك ٤۹ کیلومتره شمال غربیسنده واقع ایرمغیله لیس نهربنك ودیکر بر قاچ نهرك محل اجتماعنده واقعدر . بیوك وکوزل بر شهر اولوب ، ۱۵۳۷٤۰ اهالیسی ، استحکاماتی ، دار الفنونی ، مکتب اعدادیسی ، صنایع نفیسه آقادمیاسی ، بیوك کتبخانه‌سی ، موزه‌سی ، جمعیات علمیه‌سی ، بیوك وبك کوزل بر حوضی ، اطرافنده واسع باغچه‌لری ، متعدد مصنع کیباساسیله بك کوزل وبیوك ابنیهٔ عمومیه وخصوصیه‌سی ، بز ، ایپلك ، باصمه وسائره فابریقه‌لری وایشلك تجارتی واردر . بك اسکی بر شهر اولوب ، بر چوق وقوعات تاریخیه‌یه میدان اولمش ، وبرخیلی مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر . ایچندن آقان انهار شهری ۳٦ آطه‌یه تقسیم ایدوب ، آره‌لرنده ۳۰۰ کوپری ایله اختلاط اولنیور .

غاندو { (Gando) سودان غربیده برممالکت اولوب ، °۷ عرض شمالیدن °۱٤ ویا °۱۵ عرض شمالی‌یه و °۳ طول غربیدن °۵ طول شرقی‌یه قدر ممتد اولور . نیجر ایرماغی بو ممالکتك ایچنده شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه طوغری جریان ایدرك ، بیك کیلومتره‌لك مسافه قطع ایدر ، غاندونك قسم جنوبیسنده (قواری) نهریله براشیر . ممالکتك مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۱۳٦٤۰ مربع کیلومتره واهالیسی تقریباً ۵۸۰۰۰۰۰ نفوسدن عبارتدر . مرکزی همنامی اولان غاندو شهریدر . هواسی ، عرضی مقتضاسنجه ، صیجاق ایسه‌ده ، یاغمورلری چوق اولمغله ، اراضیسی اشجار ونباتاتله مستور اولوب ، بوحال حرارتك تأثیرینی تهوین ایدر . محصولاتی چوق اولوب ، احتیاجات محلیه‌یه لازم اولان صنایع دخی خیلی ایلری ومنتشردر . اهالیسی زنجی اولوب ، کافه‌سی دین اسلامه متدیندرلر . قوم حاکم اولوب

آفریقانك شمال شرقی جهتلرندن کلش اولان فولا (ویا فلاح) لر قویو اسمر رنکنده وعرق قافقاسی سیماسنده اولوب، بونلر یقین وقتلرده اورایه کلهرك، اهالیٔ اصلیه اولان زنجیلره دین اسلامی قبول ایتدیرمش؛ وبیوجك دولتلر تشکیل ایتمشلردر. بو دولتلرك اك بیوکلرندن بری (سوقوتو) دولتی ایدی، که بونك حاکملرندن عثمان ذا القدیه وفاتندن اول ممالکنی ورثه‌سی بینده تقسیم ایتدیکی صره‌ده غاندو بی‌ده برادری عبد الله یه براقمشدی. او وقت غاندو شمدیکینك بر قاچ مثلی نسبتنده بیوك اولوب، غرب جهتنده‌کی غورمه وجنوب جهتنده‌کی یوروبا ونوپه دخی داخل، وجنوبا حدودی (داهومی) و (تنین) کبی کینه کورفزی سواحلنده بولنان ممالکه متصل ایدی. اورالری سیر وتعریف ایدن سیاح (بارث) ك زماننده حکومت سورمکده اولان مذکور عبد الله‌ك تورونی خلیل علم وتقوی ایله مشغول اولوب، اصول سیاسته بك واقف اولدیغندن، مذکور مملکتلرك رئیسلری روابط تابعیتی بك کوشتمش اولدقلری کبی؛ کندیسی دخی سوقوتو حاکمنه جزیه‌کذار اولمش؛ وبو وجهله تدریجا اسکی حالنه دونمك یولنی طوتمش ایدی.

— غاندو شهری آغاً بیان اولنان مملکتك مرکزی اولوب، (کبی) خطه‌سنده ونیجر ایرماغنه تابع (غولبین سوقوتو) نهرینه دوکیلن بر چایك او زرنده واقع بر شهردر. اطرافی چارلر و اشجارله مستور تپه‌لرله محاط اولوب، کوزل برمنظره‌سی وار. در. موس آغاجلری بك چوقدر. اطرافنده‌کی باغچه‌لرده کلینلی وغایتله کوزل صوفان حاصل اولور. ایکنده بك مقبول بر جنس بز ایله زنه اسمیله معروف قادینلره مخصوص بك اینجه برنوع زار اعمال اولنور.

غاندی { (Gandi) سودان وسطینك سوقوتو مملکتنده وسوقوتو شهرینك ۵۲ کیلومتره غرب جنوبیسنده ونیجر ایرماغنه تابع (غولبین باقوره) نهری اوزرنده سورله وایکی خندقله محاط برقصبه‌در. بوقصبه یکی اولوب، قریبنده اسکیسنك خرابه‌لری کورینور. اطرافی اشجار ومزروعاتله ویاموق تارله‌لریله محاطدر.

غاندیا { (Gandia) اسپانیانك والنسه (بلنسیه) ایالتنده و والنسه‌نك ۶۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده اولهرق ساحلدن ۳ کیلومتره مسافه‌ده و (سریس) نهری اوزرنده فضا مرکزی برقصبه اولوب، ۶۰۰۰ اهالیسی، سوری، ۵ قپوسی، برقاچ مصنع کلیسایی، اطرافنده منبت بر اووه‌سی وایشلك تجارتی واردر. پرنج اکلدیکی ایچون هوایی آغیرجه‌در. عربلر زمانندهٔ کلینلی شکر قامشی حاصل اولوردی.

غانژ { (Gange) هندستانده‌کی کنك ایرماغنه آوروپالیلرك ویردکاری اسمیدر. [«کنك» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

غانسه { (Ganéça) هند برهمنلرینك آلهٔ کاذبه‌سندن اولوب، ذکاوت، حکمت وافور سریسی وعلوم ریاضیه‌نك موجد وحامیسی زعم اولنور. فیل قفالی، بیوك قارنلی، قیصه بجاقلی وبرفارمیه بیغمش صورتنده تصویر، وبر ایشه تشبثلرنده، سنه باشنده، صلح تقررنده وسائر خصوصاتده کندیسندن استمداد ایدرلر.

غانوس { یاخود غنوز (Ganos) ادرنه ولایتنك کلیبولی سنجاغنه تابع مرتفع قضاسنده ومرمره دکزی ساحلنده اولهرق کلیبولینك ۶۵ کیلومتره شرق شمالیسنده ناحیه مرکزی برکوچك قصبه اولوب، ناحیه‌سی قصبه ایله ۳ قریه‌دن عبارتدر. بك اسکی بر قصبه‌نك اسکله قسمی اولوب، اصل قصبه غرب جهتنده واقع بر قیانك اوزرنده ایدی. خرابه‌لری الیوم موجوددر.

غانیمد { (Ganymède) اساطیر یونانیه‌ده (تروآ) حکمدارلرندن (تروس) ك اوغلی اولوب، حسن وجمالده بیهمتا اولمغله، کویا ژوپیتره منسوب قره قوش طرفندن قالدیریلوب، سمایه نقل اولنمش؛ و (هبه) نك یرینه آلهه‌نك ساقیسی اولمش ایدی. کویا بعده بر برج سمایه تحویل او. لنهرق، دلو برجنه اسمی ویرلمشدر.

غانیه { (Gagnier) فرانسه مشاهیرمستشرقیندن اولوب، ۱۶۷۰ تاریخنده پارسده طوغمش، و ۱۷۴۰ ده وفات ایتمشدر. السنهٔ شرقیه‌یی تحصیلدن صکره راهب اولوب، بر مناستره داخل اولمش ایسه‌ده، بعده مناستری ترکله، انکلتره‌یه کچوب، پروتستان اولمش، وتأهل ایتمش ایدی. اوقسفورد دار الفنونده السنهٔ شرقیه معلمی

اولوب، سیر نبی (صلی الله علیه وسلم) ی وابو الفدانك جغرافیاسنی عربیدن ویوسف بن غوریونك تاریخنی عبرانیجه‌دن لاتینجه‌یه ترجمه ایتمشدر.

غایاق { (Gaillac) فرانسه‌نك (تارن) ایالتنده و (آلبی) نك ۲۳ کیلومتره غربنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۸۱۲٤ اهالیسی، داخلی مکتبی وبعض فابریقه‌لری واردر.

غائته { (Gaete) ایتالیانك ملفا نابولی قراللغنده (ترة دی لابوره) ایالتنده وناپولینك ۷۰ کیلومتره غرب شمالیسنده اولهرق ساحل بحرده بر قصبه اولوب، ۱۵۰۰۰ اهالیسی، استحکاماتی، واسع وصاغلام لیمانی، مصنع برکایه‌سی، بر قاچ قلعه‌سی، وبر چوق آثار عتیقه‌سی واردر. بك قدیم بر قصبه اولوب، بر چوق وقایع تاریخیه‌نك محل جریانی بولنمش؛ وقرون وسطاده پاپایه تابع آیریجه دوقه‌لر طرفندن اداره اولنمشدر.

غایسین { (Gaïcin) روسیه‌نك بودولیه ایالتنده وقامنیجه‌نك ۲۱۸ کیلومتره شرقنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۰۰۰۰ اهالیسی واردر.

غاینسبوروغ { (Gainsborough) انکلتره‌نك (لینقولن) ایالتنده ومرکز ایالتنك ۲۰ کیلومتره شمال غربیسنده اولهرق (ترنت) نهری اوزرنده بر قصبه اولوب، ۸۰۰۰ اهالیسی واردر.

غایة المنی { اندلسك اك مشهور ادیبه‌لرندن اولوب، معتصم بن صمادحك جاریه‌سی ایدی.

غبار { (میرزا ابو تراب بن النفات خان اصفهانی) هندستان شعراسندن اولوب، حالمکیر شاه زمانده کجرات وقایع نویسلکنه مأمور اولمشیدی. جعفر اسمنده بر شاعرك هجوینه جوابا سویلدیکی شو رباعی جمله‌سنی اشعارندندر:

کویند که هجو کرد مارا جعفر
شیرین ولطیف همچو شهد وشکر
صد شکرکه آنچه عیب مابود غبار
امروز برای دیکری کشته هنر

غباری { قدمای شعراء عثمانیه‌دن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (عبدالرحمن) قره‌مانده‌کی آفسرای قصبه‌سندن اولوب، ابتدا طریق علمه سلوك ایتمشیکن، بعده طریقت نقشبندیه‌یه انتسابله، درویشلکله دو. شوب، ترك دنیا حقنده بر چوق اشعار سویلمش؛ و ۹٤٤ تاریخنده جانب حجازه عزیمتله، بر خیلی وقت مجاور اولدقدن صکره، عودتنده سلطان بایزید خانك شهزاده‌لرندن برینه معلم تعیین اولنمش؛ و وقعهٔ بایزید خانیده یکی حصار قلعه‌سنده حبس اولنمش ایسه‌ده، مؤخراً عفو بیورلهرق، مکهٔ مکرمه‌ده اقامت ایتمك اوزره، وظیفه‌یه نائل اولمش؛ وقافله قاضیلغنه دخی نصب بیورلمش ایدی. بو مأموریتی استحصال ایچون تقدیم ایتدیکی عرضحالك باشنه:

بیلدم آنی کیم ایمش محمله قاضی اولسون

مصراعی تحریر بیورلمغله، صاحب ترجمه دخی بالبداهه شو مصراعی سویلیوب، تقدیم ایتمشدی:

شویله خدمت ایده‌یم قافله راضی اولسون

اشعاری سلیس واستادانه‌در.

— ایکنجیسی (عبدالرحمن) مشاهیر خطاطیندن اولوب، ۹۷٤ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو قطعه جمله‌ٔ اشعارندندر:

ای غباری بو جهان ایچره بنم
کیسه اشعارمه توز قوندره‌مز
مکر اول کاتب مستعجل کیم
خط وشعرم قوریه‌جه طوره‌مز

غباری { (سید قاسم —) مشاهیر خطاطیندن اولوب، دیاربکرلیدر. بر پرنج دانه‌سی اوزرینه غباربن خطه اخلاص شریف یازار ایدی. سلطان احمد جامع شریفنك جلی خطلری بو ذاتکدر.

غباری { (قاسم) ایران شعراسندن اولوب، ابتدا بقاللقله مشغول ایدی. شو رباعی اونکدر:

هرکس که بعشق آشنا میکردد
با محنت ودرد مبتلا میکردد
در دائرهٔ عشق هر آنکوره یافت
پرکار صفت کرد بلا میکردد

— غباریٔ اردستانی اسمیله دیکر بر شاعر دخی واردر.

غدامس { (Ghadamès) طرابلس غرب ولایتنك جبل غربی سنجاغنده

و ولایتك منتهای غربنده اولهرق طرابلسك ۴۹۰ کیلومتره غرب جنوبیسنده و ۴۸′ ۷° ۳۰ عرض شمالی ایله ۵۳′ ۶° طول شرقیده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۷۰۰۰ اهالیسی وسودانله وطرابلس غربله پك ایشلك تجارتی واردر. هر طرفدن جول ایله محاط اکی وبوی بر بچق کیلومتره رادهلرنده منبت بر واحهك اورتهسنده واقع اولوب، اطرافنده خرمالقلری ومیوه وسبزه باغچهلری واردر. سوقاقلری کرله مسدور اولوب، آیدینلق آلهجق باجهلری دخی سیرك اولمغله، قراکلتجه وسربندر. بوسوقاقلرك اوستنده آچیق اولهرق فوقانی برایکنجی طاقم سوقاقلر بولنمغله، باشلیجه قادینلره مخصوص اولدن بو ایکنجی سوقاقلردن تراچهلردن اولهر کیریلیر. قصبهنك اورتهسنده ۳۰ درجهٔ حرارنده بول برصو نیسان ایدوب، ازمنهٔ قدیمدن قالمه بیوك برحوضه طولار؛ وصو یوللری واسطهسیله قصبهیه طاغلدقدن صکره، فضلهسی باغچهلرك سقی وارواسنده قوللانیلیر. چولك اورتهسنده غدامسك من القدیم معموریتنی امامه ایدن بو صودر. قیولری دخی واردر. جوارلرنده بر مقدار آریه، بغدای وداری حاصل اولور. قصبهنك بولندیغی واحی ۶ کیلومتره لك محیط دائرهسی اولان بر سور احاطه ایدوب، بو سور قصبهیی محافظه ایده بیله جك حالده دکل ایسهده، بولندیغی حاه خرابیتده دخی باغچهلری روز کارك سوروکلدیکی چولك متحرك قوملرندن محافظهیه یارایور. اهالیسی بربر وعربدن مرکب اولوب، آزاد اولمش کوله وخلاقلردن متشکل سیاه وملونلری ده چوقدر. غدامسلیلرك هپسی جلهسی سودان تجارتیله مشغول اولوب، چاکولی اطرافنه وتمکتویه کاروانلرله کیدوب کلکلرندن، هپسی عربی وبربر وسودان لسانلرینه آشنادرلر، وقصبهده بو لسانلرك جلهسی تکلم اولنور. کندیلری مالکی المذهب اولوب، خوارج عبادیهدن قالمه بعض اعتقادلری دخی واردر. غدامس طرابلس غرب حدودندن جزایرك جنوبنه طوغری چولده منتشر اولان توارقلرکده مرکز ومرعی اولمغله، پك ایشلك بازاری واردر، واهالیسنك اکثری ارباب ثروتدن وتجارتده پك ماهر اولوب، طرابلس غرب اسکلهسیله سودان وتمبکتو آرالرنده منتظم صورنده کاروانلر ایشلدیرلر؛ وتونس، جزایر، مصر وسائر بلاده دخی کیدوب، اجرای تجارت ایدرلر. الحاصل غدامس ایله غات سودان تجارتنك باشلیجه مرکزلری اولوب، آفریقای شمالینك اك مهم نقطهلرندندر.

غدامس پك اسکی اولوب، نه وقت وکیملر طرفندن بنا اولندیغی معلوم دکلدر. آفریقای شمالیدن بحث ایدن تاریخلرك اك اسکیلرنده غدامس نامی موجوددر. رومالیلر بو قصبهیی ضبط ایدوب، تاریخلرنده (کیداموس) اسمیله یاد ایدرلر. بونلر قصبهیی خیلی اعمار وتزیین دخی ایتمشلردی. حتی مذکور حوض دخی رومالیلرك جلهٔ آثارندندر. ابو الفدا وابن حلدون وسائر مورخین وجغرافیون اسلام دخی غدامسك اهمیت تجاریهسندن بحث، وسودان غربی وصحرای کبیر حجاجنك اك مهم منازلندن اولدیغنی ذکر ایدیورلر.

غرابو (Grabow) پروسهنك پوسنانیه ایالتنده (استتین) سنجاغنده واستتینك ۲ کیلومتره شمال شرقیسنده و (اودر) ك صول کنارنده بر قصبه اولوب، ۱۲۴۰ اهالیسی وبحریه وانشاآت بحریه مکتبی واردر.

— مکانبورغ اشوارین بیوك دوقهلغنده اسوارینغ ایالتنده و ۴۰ کیلومتره جنوبنده اولهرق (الده) نهری اوزرنده دخی بواسمله برقصبه اولوب، ۴۲۰۰ اهالیسی واردر.

غراتیانوس (Gratien, Gratianus) روما غرب امپراطورلرندن اولوب، ۳۵۹ تاریخ میلادیسنده (سیرمیوم) قصبهسنده طوغمش؛ و۳۶۷ده پدری برنجی والنتیانوس طرفندن برادری ایکنجی والنتیانوسله برابر حکومته تشریك اولنهرق، ۳۶۵ مستقلاً امپراطور اولمشدر. آلمانلرله غوطلرك هجوملرینه مقاومت ایتمش؛ و۳۷۹ده قسطنطینیه امپراطورلغی منحل قالمغله، سردارلرندن تئودوسیوسی اورایه نصب واقعاد ایلمشدی. کندیسی خرستیان اولوب، رومالیلرك دین قدیمنه خصومتی اولمغله، تبعهسنك خصومتنه مظهر اولوب، ۳۸۳ تاریخنده مافسیم برتانیهده اعلان حکومت ایدنجه، اخذ وتوقیف اولنهرق، لیون قرینده قتل اولنمشدر.

غراچ (Gratz) آوسترپا ومجارستان دولتنه تابع (استیریه) خطه‌سنك مركزی برشهر اولوب، ویانه‌نك ۱۸۰ كیلومتره جنوب غربیسنده و(مور) نهری اوزرنده واقع و ۱۱۸ ۵۴۰ اهالیی جامعدر. كوزل بر شهر اولوب، قلعه‌سی، دار الفنونی، ۱۰۰۰۰۰ جلدی حاوی كتبخانه‌سی، تاریخ طبیعی موزه‌سی، رصدخانه‌سی وسائر مؤسسات علمیه وخیریه‌سیله برچوق معابدی وسائر ابنیهٔ مصنعه‌سی، ایپك و یاموق منسوجات ایله طبق، چوخه وسائره فابریقه‌لری وپك ایشلك تجارتی واردر.

غرادیسقه (Gradisca) بوسنه‌ده صاوه نهرینك ساحل یمینده واسكی غرادیسقه‌نك قارشیسنده برقصبه اولوب، ۱۷۰۰ اهالیسی واردر.

— اسكی غرادیسقه آوسترپا و مجارستانك اسقلاووئیه ایالتنده ویوزفه‌نك ۴۰ كیلومتره غربنده اولهرق، صاوه‌نك ساحل یسارنده واقع اولوب، ۵۰۰ اهالیسی واردر.

غرازالما (Grazalema) اسپانیاده آندالوسیا خطه‌سنك قادیس ایالتنده وقادیسك ۹ كیلومتره شرق شمالیسنده قضا مركزی برقصبه اولوب، ۸۰۵۰ اهالیسی وچوخه فابریقه‌لری واردر.

غراسه (Grasse) فرانسه‌نك «بحری آلپ» ایالتنده وساحل بحردن ۱۵ كیلومتره‌لك مسافه‌ده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ۱۳۰۸۷ اهالیسی، داخلی مكتبی، طار سوقاقلری، كوزل تفرجگاهلری وزیتون یاغی، صابون، عطریات وسائره اخراجاتی واردر.

غراسیوزه (Graciosa) بحر محیط آطلاسیده واقع وپورتكیز دولتنه تابع اولان (آسور) جزایرندن بری اولوب، (ترسایره) جزیره‌سنك ۴۵ كیلومتره شمال شرقیسنده بولنیور. جزایر مذكوره‌نك اك كوچكی اولوب. شمال غربیدن جنوب شرقیه بویی ۱۳ واك كنیش برنده اكی ۸ كیلومتره‌در. جزایر مذكوره‌نك اك منبتی واك لطیفی اولوب، اسمی دخی لطافتنه دلالت ایدیور. اورمانلری آزدر. اهالیسی ۱۲۰۰۰ كشی اولوب، ۳ كوچك قصبه ایله ایكی قریه‌ده ساكندرلر. بو اوچ قصبه‌نك باشلیجه‌سی اولان (سانته قروز) ″۱۳ ′۰ °۳۹ عرض شمالی ایله ″۴ ′۲۱ °۳۰ طول غربیده واقعدر. اهالیسی چالیشقان اولوب، بز وشیاق كبی بعض شیلر دخی اعمال ایدرلر.

غراكوس (Gacchus) اسكی روما مشاهیر رؤساسندن اولوب، تیبریوسك كوچك برادریدر. قبل المیلاد ۱۲۶ تا. ریخنده رومادن تبعید مقصدیله سناتو طرفندن سار. دنیه اداره‌سنه مأمور اولوب، ۱۲۳ تاریخنده رومایه عودتنده اهالی طرفندن (تریبون) تعیر ایتدكلری ریاسته انتخاب، وایرتسی سنه دخی ابقا اولنه‌رق، بو ایكی سنه‌لك ریاسی زمانده زراعه بر طاقم نظامات وضع، و رومایی تزیین ایتمش؛ وفقرای اهالیی چیندیرمك ایچون بر طاقم مهاجرلر ترتیب ایدوب، برقافله‌یی دخی بالذات قرتاجه سوق ایلمش ایدی. بعده سناتو اعضاسنك حیل ودسایسیله ریاستدن تبعید اولندقده بونلره قارشی بر طرف پیدا ایدوب، قونسلوس بولنان اوپیموس ایله محاربه‌یه طوتیشمش؛ وكندیسنك طرفی سلاحسز بولنمغله، مغلوب اولوب، دیانه معبدینه وبعده براورمانه قاچمش؛ واورادە اوپیموسك امریله قتل اولنمش؛ وبرروایتده كندیسی كندینی بركوله‌یه قتل ایتدیرمشدر. وفاتی قبل المیلاد ۱۲۱ تاریخنده واقع اولمشدر.

غرامپیان (Grampians) اسقوچیاده بر سلسله جبالدر، كه مملكت مذكوره‌یی جنوب غربیدن شمال شرقیه شق ایدوب، بحر محیط آطلاسی ساحلنده (قانتیر) شبه جزیره‌سندن باشلایه‌رق، بحر شمالی ساحلنده (كیزد) برونته منتهی اولور. بویی ۴۰۰ كیلومتره اولوب، اك یوكسك زروه‌سی ۱۳۶۴ متره ارتفاعنده‌در. بو سلسله اسقوچیایی ایكیه تقسیم ایدوب، شمالده كینه (هیفلاند) یعنی یوكسك یر، وجنوبده‌كی قسمنه‌ده (لوولاند) یعنی آلچق یر نامی ویرلیر.

غرامون (Grammont) بلجیقه‌نك شرق فلاندره ایالتنده و(دندر) نهری اوزرنده اولهرق (اوله‌نارد) ك ۳۱ كیلومتره جنوب شرقیسنده واقع مستحكم برقصبه اولوب، ۱۰۰۰۰ اهالیسی وبز، دانتله، خالی، توتون وسائره فابریقه‌لری واردر.

غراموس (Gramos) آرناؤدلقده بر طاغدر، که مناستر ولایتنك کوریجه سنجاغنده قولونیه ایله کسریه قضالری آره‌سنده شمالدن جنوبه ممتد اولوب، شمالاً (موراوه) اسمیله کوریجه قصبه‌سنك اوستنده قدر اوزانیر؛ وجنوباً یانیه ولایتنه داخل اولوب، قونیچه قصبه‌سنك اوستنده (پاپینغو) طاغیله ودها یوقاریده (پندوس) سلسله‌سیله براشور. اك یوکسك ذروه‌سی ۲۵۷۴ متره ارتفاعنده‌در.

غرامی (محمد) اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، قره‌فریه‌لیدر. قاضیلقده کزر، و رمل ایله کشف خفایا ادعاسنده بولنوردی. اشعاری ساده‌در. شو بیت اونکدر:

قاپوی دیوار ایدوب ارباب عشقه نازدن
کندونی بر کوشه ایلر کوستر آچازدن

غران (Gran) مجارستانده بر نهردر، که (کومور) ایالتنده نبعانله ۲۶۰ کیلومترەلك جریاندن صکره، همنامی اولان قصبه‌نك قارشیسنده طونه‌یه دوکیلور.

غران (Gran) مجارستانده بوده‌نك ۴۵ کیلومتره شمال غربیسنده همنامی اولان نهرك طونه‌یه منصب اولدیغی محلده واقع همنامی اولان ایالتك مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۳۰۰۰ اهالیسی، مصنع برکلیسامی، راهبلر طرفندن اداره اولنور مکتبی، جوخه وسائره فابریقه‌لری و میاه معدنیه‌سی واردر. ۱۵۴۰ تاریخ میلادیسنده یعنی ۹۵۰ تاریخ هجریسنده وقانونی سلطان سلیمان خان زمانده عثمانلیلر طرفندن ضبط اولنه‌رق، ۱۶۸۳ تاریخنه دك ۱۴۳ سنه اداره عثمانیه‌ده بولنمشدر. ۱۸۱۸ده قصبه‌نك برقسمی یانغیندن خراب اولمشدی. (اوسترغون) اسمیله دخی معروف اولوب، تواریخ عثمانیه‌ده بو اسمله یاد اولنور. — ایالتی پشته ایالتنك شمال غربیسنده واقع اولوب، بوبی ۴۹ واکی ۳۶ کیلومتره واهالیسی تقریباً ۰۰ ۱۰۰ کشیدر.

غرانادە (Granada) آمریقای وسطینك نیقاراغوآ حکومتنده همنامی اولان برکانك جوارنده ونیقاراغوآ کولنك ساحل غربیسنده بر قصبه اولوب، ۱۰۰۰۰ اهالیسی وجوید، قیرمز، بافر، شکر وسائره اخراجاتی واردر. ۱۵۲۳ تاریخنده تأسیس اولنمشدر.

غرانت (Grant) آوسترالیانك جنوب شرق جهتنده و (یاس) بوغازی ساحلنده بر اولوب، ۱۳۸°۱۵′دن ۱۴۴°۲′ طول شرقیه قدر ممتد اولور.

غرانتهام (Grantham) انکلترەنك لنقولن قونتلفنده ولقولنك ۳۵ کیلومتره جنوبنده اولەرق (ترنت) نهریله منتهی اولان بر جدولك اوزرنده برقصبه اولوب، ۹۰۰۰ اهالیسی ومشهور (نیوتون) ك منشئی بولنمش اولان بر مکتبی واردر. آری وقوشی مسابقه‌لری مشهوردر.

غراند باسن (Grand Bassin) یعنی «بیوك حوضه» آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك قسم غربیسنده واسع بر اولوب. (اونا.) نك حکومتی قسم غربیسیله (نواده) جمهوریتی شاملدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۸۰۰۰۰۰ مربع کیلومتره‌دن زیاده حذای بحردن ار. تفاعی حد وسطی اوزره ۱۵۰۰۰ متره اولوب، شرقاً (واهساچ) وغرباً (سیر انواده) جبالیله مسدود اولمغله، هیچ بر طرفه جریانی یوقدر، ومیاه جاریه‌سی بعض کولاره دوکیلور، ویا چولده قورور. آسیانك چوللرینه مشابه اولوب، اراضیسی شوره‌زار وکوللری طوزلیدر. شمال شرق کوشه‌سنده «بیوك طوزلی کول» اسمیله واسع بر کولی واردر. بحر محیط اطلاسی ساحلندن بحر محیط معتدل ساحلنه‌دك ممتد اولان بیوك دمیر یول خطی بو یرك قسم شمالیسنی شق ایده‌رك، بوندە ۹۰۰ کیلومترەلك مسافه قطع ایدر.

غراند راپید (Grand Rapids) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك حکومات شمالیه‌سندن (میشیغان) حکومتنده ومیشیغان شبه جزیره‌سنده (غراند ریور) اوزرنده وبو نهرك میشیغان کولنده اولان منصبندن ۴۰ کیلومتره بوقاریده بر قصبه اولوب، ۱۶۵۱۰ اهالیسی واردر. اسکه‌دن بو قصبه‌یه قدر ممتد اولان دمیر یول خطی اورادن یدی شعبه‌یه منقسم اولمغله، بیوك بر تجارت مرکزیدر. مذکور شلال

له‌نك صوبی بر چوق ماكینه‌لر چوبروب، كراسته وسرمه فابریقه‌لریله دمیرخانه‌لری چوقدر.

غراند ریور { (Grand River) یعنی «بیوك نهر». بو اسمله آمریقای شمالیده درت نهر واردر:

برنجیسی انكلتره‌یه تابع دومینیون قطعه‌سنك قناده خطه‌سنده واقع اونتاریو یالتنده (هورون) ایله (اونتاریو) كولاری آره‌سنده نیاغله، جنوبه وبعده شرق جنوبیه طوغری جریان ایده‌رك، بر قاچ قصبه‌نك ایچندن بعد المرور، (اریه) كولنه دوكیلور. مجراسی ۲۰۰ كیلومتره‌دن زیاده اولوب، نصف اسفلی سیر سفائنه صالحدر. منصبنده كوزل برلیمان تشكیل ایدیور. منصبندن برآز یوقاری بو نهردن صنعی بر جدول آریله‌رق، ۳٤ كیلومتره طولنده اولدیغی حالده، اونتاریو كولنه منتهی اولیور؛ وایكی كول آره‌سنده بر سیر سفائن طریقی تشكیل ایدیور.

— ایكنجیسی ممالك مجتمعه‌نك حكومات مركزیه‌سندن (یووه) حكومتنده ایكی منبعدن نیاغله بعد الاجتماع جنوب شرقیه طوغری آقار، و(میسوری) جمهوریتنه كیروب، ۲۷۵ كیلومتره‌لك جریاندن صكره (بروتسویق) قصبه‌سنده (میسوری) نهر عظیمنه دوكیلور. تابعلری متعدد وصوبی چوقدر.

— اوچنجیسی ممالك مجتمعه‌نك قسم شمالیسنده میشیغان حكومتنده وكولارك آره‌سنده تشكل ایدن میشیغان شبه جزیره‌سنده واسعه‌سنده (اریه) كولی قربنده نیاغله، غربه طوغری جریان ایده‌رك، منبت واورمانلق برلر آره‌سنده ۲۰۰ كیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدكدن صكره، میشیغان كولنه دوكیلور. منصبنده واسع برلیمان تشكیل ایدوب، اوراده (غراند هاون) اسمیله ایشلك بر اسكله واردر، وو پورلر اورادن (غراند رابید) قصبه‌سنه قدر چیقار، اورادمكی شلاله سفائنك دها یوقاریه چیقمسنه مانع ایسه‌ده، نهردن ومتعدد اولان تا بعلرندن اورایه كلیتلی كراسته ایندیریلیر.

— دردنجیسی ممالك مجتمعه‌نك جماهیر غربیه‌سندن (قولورادو) جمهوریتنده «قیالی طاغلر» سلسله جبالندن نیاغله، غربه وبعده غرب جنوبیه طوغری آقه‌رق، وصاغ وصولدن خیلی بیوك بر قاچ نهرك صولرینی اخذ ایله، ٤۰۰ كیلومتره‌دن زیاده مسافه قطع ایتدكدن صكره، (قولورادو) ابرماغنه دوكیلور. مجراسنك بر قسمی آمریقاده امثالی چوق اولان و (قانون) اسمیله یاد اولنان ایكی طرفی دیوارگبی دیك ودرین برصندیق صورتنده‌در.

غراند ریویر { (Grande Rivière) یعنی «بیوك نهر». قناده‌لیلرك (اوتاوه) نهرینه ویردكاری اسمدر. [«اوتاوه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

غراند قومبه { (Grand-Combe) فرانسه‌نك (غارده) ایالتنده و (آله) نك ۱٦ كیلومتره شمال شرقیسنده ناحیه مركزی بر قصبه اولوب، ۱۱۰۰۰ اهالیسی وبیوك كمور معدنی واردر.

غراندلاق { (Grand Lac) یعنی «بیوك كول». بو اسمله آمریقای شمالیسنك (دومینیون) قطعه‌سنده بر قاچ كول وار ایسه‌ده، چوغنك یالكز اسمی بیوك اولوب، اك مهملری (یكی برونسویق) خطه‌سنده واقع اولا‌نیدر، كه سیر سفائنه صالح برآیاغی اولوب، ایچنه ینه سیر سفائنه صالح بر قاچ نهر دوكیلور؛ وكذا رنده اهمیتلی كمور معدنلری وبخنده كلیتلی بالیق بولنیور.

غرانده { [«ریوغرانده» ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

غران ساسو { (Gran-Sasso) ایتالیانك ملها ناپولی قرالغنده و(آقوبیلا) نك ۱۷ كیلومتره شمال شرقیسنده آپنین سلسله‌ء جبالنك اك یوكسك ذروه‌سی اولان بر طاغ اولوب، ۲۹۸۰ متره ارتفاعی واردر.

غرانویل { (Granville) فرانسه‌نك (مانشه) ایالتنده‌ء (آورانش) نك ۲٦ كیلومتره شمال غربیسنده ناحیه مركزی برقصبه واسكله اولوب، ۱۲۵۲۷ اهالیسی، صاغلام وآنجق مدخلی مخاطره‌لی لیمانی، كوزل بخمی، استحكاماتی، بحریه مكتبی، ترسانه‌سی، طوز دپولری، استریدیه صیدی وایشلك تجارتی واردر.

غرانیق { (Granique) بینا سنجاغنده واقع اولوب، سرمه دكیزینه دوكیلن چاك چاینك اسم قدیمیدر. مجراسنك قربنده (كیزیق)

شهر قدیمی بولنمقله، اهمیتی اولوب، بیوك اسکندر ایران عسکریله برنجی محاربه‌سنی یونهرك کنارنده ایده‌رك، غلبه‌یی قزاندیغی کبی، روما سردارلرندن (لوسولوس) دخی اوراده مهردادی مغلوب ایتمشدی.

غراوسند { (Gravesend) انکلتره‌نك (کنت) ایالتنده ولوندره‌نك ۳۵ کیلومتره جنوب شرقیسنده بر قصبه واسکله اولوب، ۲۱ ۵۰۰ اهالیسی، ایشلك لیمانی، ترسانه‌سی، دکیز حاملری وبیوك تجارتی واردر.

غراولینه { (Gravelines) فرانسه‌نك (نورد) ایالتنده و (دونکرق) ك ۱۸ کیلومتره غرب جنوبیسنده ناحیه مرکزی بر قصبه واسکله اولوب، ۷ ۵۰۰ اهالیسی، قومله طولمش لیمانی، ترسانه‌سی، عسکری خسته‌خانه‌سی وصید ماهیه مخصوص سفائی واردر.

غراوینه { (Gravina) ایتالیانك ملفا ناپولی قرالغنده (باری) ایالتنده و(باری) نك ۵۵ کیلومتره جنوب شرقیسنده برقصبه اولوب، ۱۰ ۰۰۰ اهالیسی واردر. وقتیله دوقه‌لق صورتنده اداره اولنوردی.

غراهامستوون { (Graham's Town) امید برونده (بایورتورست) ك ۳۵ کیلومتره شمال غربیسنده شرق قضالری رئیسنك مرکزی برقصبه اولوب، ۱۰۰۰۰ اهالیسی واردر.

غرای { (Gray) فرانسه‌نك «یوقاری ساؤنه» ایالتنده و(وزول) ك ۵۶ کیلومتره شمال غربیسنده قضا مرکزی بر قصبه واسکله اولوب، ۷ ۴۰۰ اهالیسی، ایشلك لیمانی، دمیر یولی، کوزل برکوپریسی، اسکی نلمه‌سی، قشله‌لری، بیوك بر دکرمنی، سفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری وداخلی مکتبی واردر.

غرایچ { (Greiz) آلمانیاده (رایس غرایچ) برنسلکنك مرکزی برقصبه اولوب، لایپسیغك ۹۰ کیلومتره جنوب غربیسنده و(السترپلانق) نهری اوزرنده واقعدر. ۷۰۰۰ اهالیسی، پرنسه مخصوص سرایی، کوزل بر اورمانی ومنسوجات فابریقه‌لری واردر.

غرایفسوالد { (Graifswald) پروسیه‌نك پومرانیه خطه‌سنده و(ریق) نهری اوزرنده اولهرق بالطبع دکیزی ساحلندن ۱۶ کیلومتره ایچریده و (استرلزوند) ك ۲۸ کیلومتره جنوب شرقیسنده سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۸۰۰۰ اهالیسی، مشهور دارالفنونی، بیوك کتبخانه‌سی، نباتات باغچه‌سی، سفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری، بك ایشلك تجارتی واسپیرتو وحبوبات یاغی کبی محصولات صناعیه‌سی واردر.

غرب { آفریقا قطعه‌سی سواحل شمالیه‌سنك غرب جهتنده‌کی بربر ممالکنه ویریلن اسم اولوب، مغرب اسمیله مترادفدر. [«مغرب» ماده‌سنه مراجعت بیوریله]

غرب { (الغرب) مغرب اقصانك یعنی فاس ومراکش دولتلرینك منقسم بولندیغی ایالاتك بری اولوب، سبته بوغازندن بدأ ایله، بحر محیط آطلاسی سواحلی بوینجه (سبو) وادیسنه دك ممتد اولور. اراضیسی مرتفعجه اولوب، درین جبالندن اینن برچوق چایلرله اروا اولنور. ایکی دائره‌یه منقسم اولوب، قسم شمالیسنك اهالیسی اکثریت اوزره بربر وایچلرندن چوغی مائی کوزلی وصاری صاچلیدر؛ قسم جنوبیسنك کیلر ایسه عرب اولوب، اسمر سیمالی واکثریت اوزره خیمه‌نشیندر. طوپراغی منبت اولوب، ذخایره متعلق محصولاتی چوقدر. قیونلریله سائر حیواناتی دخی چوق اولوب، خیلی یوك اخراج اولنور. منطار آغاجلری‌ده واردر. مساحهٔ سطحیه‌سیله مقدار اهالیسنه دائر بر قیده دسترس اولهمدق.

غربی { [«جبل غربی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

غربی { (الوادی الغربی) طراباس غرب ولایتنك فزان سنجاغنده برناحیه‌در، که مرکز لوا اولان مرزوقك ۱۰۴ کیلومتره شمال غربیسندن باشلایهرق غرب جنوبیه طوغری ولایتك حدودی خارجنه قدر ممتد اولور بر وادی اولوب، یوقاری طرفلرنده ۱۱ قریه‌سی واردر، که هربری خرمالقله محاطدر. اك بیوکلری ومرکزلری تکربت قریه‌سیدر. (جرمه) قریه‌سی دخی وقتیله

فزانك مركزی بولنمش و روماليلرجه (غارامه) اسميله معروف اولان برقصبه‌نك بقيه‌سی حكمنده اولوب، اطرافنده برطاقم ويرانه‌لر وروماليلردن قاله بر هيكل موجوددر. روماليلرك آفريقاده آياق باصدقلری يرلرك اك جنوبيسی بوراسی اولديغی ظن اولنيور. اووقتلرده بوقصبه شمديكی غات وغدامس كبی سودان تجارتنك برمهم موقفی ايدی. وادیٔ غربی اهاليسی توارق وعرب وسودانيلردن مركبدر.

غريه { خطهٔ مصربه‌نك منقسم اولديغی مديريتلرك برى اولوب، نيلك سق واروا ايتديكی داليه‌نك يمنی قوهٔ انباتيه‌سيله مشهور عالم اولان شمالی واسع اووه‌نك ومصرك سواحل شماليه‌سنك قسم وسطی واعظمندن عبارت اولديغی حالده، نيلك اك باشلی ايكی قولی يمنی رشيد قوليله دمياط قولی آره‌لرنده بولنيور. شمالاً آق دكيزله، شرقاً دقهليه، جنوباً منوفيه، غرباً دخی بحريه مديريتلريله محدوددر. مساحهٔ سطحيه‌سی ٥٦٣٩ مربع كيلومتره واهاليسی برمليون نفوسه قريبدر. مركزی طنطا شهريدر. اراضيسی نيلك برچوق جدوللريله اروا اولنه‌رق، كاملاً مزروع ومتصل برتارله حكمنده‌در. محصولاتی: پاموق، پرنج، شكر قامشی، سيسام، يونجه، بغدای، مصر بغدايی، آرپه، بقله، مرجك، نخود، كتان، كنوير، صوغان، توتون وسبزه ومیوه‌لرك انواعندن عبارتدر. صيغير، مانده، آت، دوه، مركب، استر، قيون وكچی كبی حيوانات اهليه‌سی دخی چوق اولوب، همان جمله‌سنك جنسی پك ايیدر. اسكندريه‌دن ودمياطدن قاهره‌يه كيدن دمير يول خطلری بو مديريتی شق ايتدكلری كبی، برچوق شعبه‌لری دخی مديريتك هرطرفی آره‌لرنده اختلاطی تسهيل ايدر؛ ونيلك قوللری وجدوللری‌ده بو بابده برقات دها سهولت ايراث ايدر. مديريتك سواحلنده اهميتلی براسكله‌اولميوب، مخرجلری دمياط ورشيد واسكندريه در. بومديريتك ٣٦ شهر وقصبه‌سی وبيك بشيوزه قريب قريه ومزرعه‌سی اولوب، ١١ مركز يعنی قضايه منقسمدر.

غرجستان { جغرافيون اسلام آثارنده بو اسم افغانستانده هرات ايله كابل آره‌سنده طاغلق برناحيهٔ واسعه‌يه ويريلير. بو مملكت متانت وصعوبت محليه‌سی حسبيله اسكيدن مستثنی بر صورتده و(شار) تعبير ايتدكلری كندی رؤسالری معرفتيله اداره اولنوردی.

غرچيا { (Grèce, Græcia) لاتينلرك يونانه ويردكلری اسم اولوب، اليوم دخی آوروپاليلر خطهٔ مذكوره‌يه بو اسمی ويونانيلره (غرك) اسمنی ويررلر. [« يونان » ماده‌سنه مراجعت.]

غردوس { سيرا ده — Sierra de Gre-) dos) اسپانيا‌ده دوڑو ايله تاج ايرماقلرينك حوضه‌لرينی برربندن آيرير بر سلسلهٔ جبال اولوب، غربدن شرقه ممتد اولور، بويی ٩٠ كيلومتره‌در.

غرزان { بتليس ولايتنك سمرد سنجاغنده وسنجاغك منتهای شمال غربيسنده بر قضا اولوب، شرقاً شروان، شرق جنوبی جيتندن نفس سمرد، جنوباً رضوان قضالريله، غرباً ديار بكر ولايتيله، شمالاً دخی كنج وبتليس سنجاقلريله محاطدر. قضا ١٣٨ قريه‌دن مركب اولوب، يرلی وسيار بر قاچ كرد عشيرتی دخی واردر. اهالیٔ مسكونه‌سی ١٣٠٠٠ نفوسدن عبارت اولوب، ثلثانی كرد ومسلم وقصوری ارمنی، سريانی ويزيديدن مركبدر. كرد عشيرتلری خاق بوتعداده داخل دكلدر. بوعشيرتلرك باشليجه‌لری: بيخنار، عليكان، رشكوتان، يوران، ملكشيان عشيرتلريدر. مركز قضا (يدو) قريه‌سيدر. باشور وخطو اسملريله ايكی نهر قضايی شمالدن جنوبه شق ايدر، وبر خيلی چای ودره دخی بونلره دو. كيلور. اراضيسی عارضه‌ليجه ايسه‌ده، دوز ومثبت اووه وواديلری دخی چوقدر. هواسی صيجاقجه اولوب، قيشين بعضا قار ياغارسه‌ده، دوام ايتز؛ وبناءً عليه كرد عشيرتلرينك چوغی بو قضاده قيشی كچيروب، يازين سوريلرينی موش يايله‌لرينه سوق ايدرلر. محصولاتی حبوبات وذخاير متنوعه ايله اوزوم ومیوه وسبزه‌لرك انواعندن وتوتون وساڑه‌دن عبارت اولوب، خيلی مقدار بال، بياغی وتقنيك دخی چيقار. معمولات صناعيه‌سی كليم، كچه، خالی، عبا وحوايج محليه‌يه‌كوره ساڑ مصنوعاتدن عبارتدر. درون قضاده ١٤ جامع ومسجد وبر خيلی قلاع ومدن قديمه ويرانه‌لری بولنوب، زيارت قريه‌سنده

ویس القرانی حضرتلرینك مقامی بیوك زیارتگاهدر، ویاننده معمور بر خانقاده واردر. مرکز قضایه ایکی ساعتلق مسافه‌ده (ارزن) اسمیله اسکی بر شهرك خرابه‌لری مشهود اولوب، قضانك اسمی دخی بوندن غلط اولدیغی مظنوندر. (کولاماسیان) قریه‌سنده کوکوردلی بر قایلیجه و (دوق) قریه‌سنده شکل وموقعی مخوف بر مغاره بولنوب، درونده صویی غایه‌ده صوغوق بر حوض واردر. قضا داخلنده ملفان وصلحه اسملریله ایکی بیوك وبر قاچ کوچك محله‌ده سنوی اوتوز بیك لیراق طوز چیقار. اورمانلری چوقجه اولوب، ایچلرنده بعض حیوانات وحشیه بولنیور.

غرغوآر { سنت — (St. Grégoire) بواسمله خرستیانلرك پك عزیزلری واردر:

برنجیسی (ثاوماتورغوس) یعنی «صاحب کرامات» لقبیله معروف اولوب، (نئوقیصریه) یعنی نیکساره طوغمش؛ ودین عیسوی‌یی بعدالقبول ۲۴۰ تاریخ میلادیسنده وطننده پسقپوس اولمش؛ وتحت اداره‌سنده بولنان مملکت اهالیسنك همان جمله‌سنه خرستیانلغی قبول ایتدیرمش ایدی. ایمپراطور دقیوسك زمانده تعقیب اولنه‌رق، اعدامه سوق اولنورکن کرامتله قورتلمش؛ و ۲۶۴ ویا ۲۷۰ ده وفات ایتمشدر. تشرین ثانینك ۱۷ سنده بورطیسی اجرا اولنور. بعض آثار قلمیه‌سی جمع ونشر اولنمشدر. سنت باسیل یونك بر چوق کراماتی نقل ایدیور.

— ایکنجیسی Illuminateur یعنی «ملهم» لقبیله ملقب اولوب، ۲۵۷ تاریخ میلادیسنده طوغمش، و ۳۳۱ ده وفات ایتمشدر. اشکانیان خاندانه منسوب بر پرنسك اوغلی اولدیغی حالده، خرستیانلغی قبول ایله، ارمنیلری دین عیسوی‌یه دعوت، وحتی حاکملری اولان تیرادی دخی بو دینه ادخال ایتمش؛ واو جهتك ایلك پسقپوسی و پطریق اولمشدر. ۳۱۹ تاریخنده مرقوم تیرادك معیتنده رومایه کیدوب، ایمپراطور قسطنطینك حسن قبولنه مظهر اولمشدی. ارمنی لسانده بعض ادعیه ومقالاتی اولوب، ارمنیلر طرفندن آیین صره‌سنده قرائت اولنور.

— اوچنجیسی (تئولوجیان) یعنی «عقائدی» لقبیله ملقب اولوب، ۳۲۸ تاریخ میلادیسنده آنا-طولینك قپادوقیا خطهٔ قدیمه‌سنده (نازیانزه) شهر قدیمنده طوغمش؛ و قسطنطینك قیساریه شهرنده واسکندریه‌ده تحصیل ایتدکدن صکره، همشهریسی اولان سنت باسیل ایله برابر آتنه‌یه کیدوب، اکمال تحصیل ایتمش؛ و وطننده بعض خدمات روحانیه‌ده بولندقدن صکره، قسطنطینیه‌یه کیدوب، نصرمذهبله اوغراشمش؛ وازنیق مجلس روحانیسنك مقرراتنی تأکید وترویجه چالیشمش ایدی. ایمپراطور تئودوسیوس طرفندن قسطنطینیه باش پسقپوسلغنه نصب اولنه‌رق، بر مجلس روحانی‌یه دخی بو نصبی تصدیق ایتدیرمك ایستمش ایسه‌ده، مصر پسقپوسلری تصدیق ایتمدکارندن، کندیسی منصبنی ترکله، وطننه چکیلوب، بقیهٔ عمرینی ریاضتله کچیرمش؛ و وعظ ونصیحته دائر بر چوق مقالات فصیحه براقمشدر. وفاتی ۳۸۹ تاریخنده اولوب، مایسك ۹ نده یور-طیسی اجرا اولنور.

— دردنجیسی سنت باسیلك برادری اولوب، ۳۳۰ تاریخلرنده سیواسده طوغمش، و قپادوقیا خطه‌سنك (نیسا) شهرنده پسقپوس اولمش ایدی. آریانوس مذهبنه تابع خرستیانلرطرفندن پسقپوسلغنی ترکه مجبور اولوب، ایمپراطور والنسك وفاتندن صکره اعاده اولنمش؛ و ۳۷۹ ده آنطاکیه و ۳۸۱ ده قسطنطینیه مجالس روحانیلرنده بولنوب، ۳۹۶ تاریخلرنده وفات ایتمشدر. بورطیسی ماردك ۹ نده اجرا اولنور. عقاید وپند ونصیحته دائر بر خیلی تألیفات ومقالاتی واردر.

— بشنجیسی (فلورنتیوس غرغوریوس) ۵۳۰ تاریخنده فرانسه‌نك (اوورنیه) خطه‌سنده طوغمش، و ۵۹۳ ده وفات ایتمشدر. ۵۷۳ ده (تور) پسقپوسی اولوب، تعقیب اوانان خرستیانلری مدافعه‌ده بیوك بر غیرت کوسترمشدر. فرانقلر بینده خرستیانلغك صورت انتشاری تاریخنی اون جلد اوزره یازوب، فرانسه تاریخنجه بك مهم بر اثر براقمشدر. تشرین ثانینك ۱۷ سنده بورطیسی اجرا اولنور.

غرغوآر { (Grégoire) بو اسمله ۱۶ پاپا کلمشدر:

برنجیسی اعزه‌دن معدود وبیوك عنوانیله ممتاز اولوب، ۵۴۰ تاریخ میلادیسنده رومادە طوغمش، و ۶۰۴ ده وفات ایتمشدر. کندیسی بیوك بر فامایله

منسوب ثروت وسامان واقتدار صاحبی اولوب، رو- ماده (پرتور) اولمش ایکن، طریق رهبانه دخول ایله، ٥٩٠ تاریخنده پاپا انتخاب اولنمش؛ واو وقت ایتالیاده حکم سورن لومباردلره خرستیانلغی قبول ایتدیردیکی کبی، آریانوسك مذهبنه تابع اولان غوتلری قتولیکلکه ارجاع، وبیوك برتانیه‌یه دخی خرستیانلغی نشر ایتمشدر. برجوق آیینلر ونظاملر وضع، ومناسترلر تأسیس ایدوب، راهبلره پك صعبی ریاضت تعیین ایتمش؛ ومذهبه متعلق بعض آثار برقمشدر. سوق تعصبله مشرکلردن قاله برجوق کتابلری احراق وبعض آثار مصنعه‌یی امحا ایلدیکی مروىدر. ماردك ١٢ سنده وایلولك ٣ نده یورطیسنی اجرا ایدرلر.

— ایکنجیسی یئه اعزه‌دن معدود وینه رو- مالی اولوب، ٧١٥ تاریخنده پاپا انتخاب اولنه‌رق، بت شکنلره قارشی بر مجاس روحانی عقد، وآلمانیه‌ده خرستیانلغی نشر ایتمك ایچون سنت بونیفاسی اعزام ایتمشدی. ٧٣١ ده وفات ایدوب، شباطك ٢ سنده یورطیسی اجرا اولنور.

— اوچنجیسی سریانی الاصل اولوب، ایکنجی غرغوآرك وفاتنده ٧٣١ ده پاپا انتخاب اولنمش؛ ولومباردلره وبت شکنلره قارشی طورمغله اصرار اوقات ایدوب، ٧٤١ ده وفات ایتمشدر. محب فقرا لقبنه مظهر اولمشدی.

— دردنجیسی روما بطریقلرندن یعنی رؤسا- سندن برینك اوغلی اولوب، ٨٢٧ ده انتخاب اولنمش، و٨٤٤ ده وفات ایتمشدر. فرانسه قرالی (لویی دبونر) ایله اوغللری میانندهکی اختلافی رفع ایله مصالحه ایتدیرمك ایچون، فرانسه‌یه کیتمش ایسه‌ده، موفق اولهمیوب، اوغللرینه حق ویرمك مودت ایتمشدی.

— بشنجیسی (برونون) امپراطور اوچنجی اوتونك یکنی اولوب، ٩٩٦ ده انتخاب اولنمش؛ وفرقهٔ مخالفین طرفندن انتخاب اولنه‌رق، اون آلتنجی ژان نامنی آلمش اولان (فیلاغات)ی امپراطورك عسکریله رومادن طرد ایتمش؛ وبرنجی درجه اقرباسندن (برته)یی تزوج ایتمش اولان فرانسه قرالی (روبرت)ی بو زوجه‌سنی تطلیق ایله یدی سنه‌لك ریاضته اجبار ایلمشدی. ٩٩٩ تاریخنده وفات ایتمشدر.

— آلتنجیسی (ژن غراتیان) رومالی اولوب، ١٠٤٤ ده انتخاب اولنمش؛ وعین وقتنده فرقهٔ مخا- لفین طرفندن دیکر اوچ قاردینال دخی انتخاب او- لنه‌رق، پاپالق اموری پك قاریشمش اولدیغی حالده، کندیسی رقیبلرینه غلبه چاله‌رق، اعادهٔ اسایش وانتظامه مقتدر اولمش ایسه‌ده، امپراطور اوچنجی هنری ایله بعض قردینالرك انتریقه‌لرندن عاجز قا- لوب، ١٠٤٦ ده استعفا ایتمشدر.

— فرقهٔ مخالفین طرفندن انتخاب اولنمش دیکر برآلتنجی غرغوآر دخی واردر. [« لیون » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

— یدنجیسی الك مشهورلری اولوب، اعزه‌دن معدوددر. اصل اسمی (هیلدبراند) اولوب، ١٠١٣ ده پاپا انتخاب اولنمش؛ وراهبلرك اولنمه‌سی حقنده شدتلی برنظام وضعیله کندی اقتدارینی امور ملکیه وسیا- سیه‌یه دخی تعمیم وحکمدارلرك وظائفنه مداخله ایتمکه قالقیشمش؛ واووقته قدر حکمدارلر پسقوپوسلره واسع املاك تخصیص ایتدکلری جهتله، بونلری کندیلری عزل ونصب ایتدکلری حالده، صاحب ترجه، پسقوپوسلرك عزل ونصبی حقوقنی کندینه حصر ایتمك ایستدیکندن، آلمانیا امپراطورلرندن دردنجی هنری ایله برچوق وقت اوغراشمش؛ ونهایت حکمدار ١٠٧٧ ده بوحقدن واز کچمکله برابر کمال تذلل ایله پاپانك آیاغنه کیدوب، استعفای قصور ایتمش، وکلیسا- دن مطرودینی حکمنی فسخ ایتدیرمش ایسه‌ده، ١٠٨٠ ده (کیبرت) اسمنده برینی اوچنجی (قلمان) اسمیله پاپا طانیوب، صاحب ترجه‌یه قارشی رومایه عسکر سوق ایتمکله، غرغوآر فلابره‌ده حکم سورن نورماندیه‌لی (روبرت کیسقارد) دن استمداد ایدوب، بونك عسکری کندیسنی پاپالغه اعاده ایده‌بلمش ایسه‌ده، رومالی قان ایچنده براقدقلرندن، عودتلرنده کندیلریله برابر کیتمکه مجبور اولوب، ١٠٨٥ ده سالزئده وفات ایتمشدر. بعض آثار قلمیه‌سی واردر. مایسك ٢٥ نده یورطیسنی اجرا ایدرلر.

— سکزنجیسی (آلبرت دوسپیناکیو) ١١٨٨ ده انتخاب اولنوب، یالکز ایکی آی پاپالق ایتمشدر.

— طقوزنجیسی اوچنجی اینوسانك یکنی او- لوب، ١٢٢٧ ده انتخاب اولنمش؛ واهل اسلامه

قارشی بریکی اهل صلیب سفری آچوب، ایکنجی فردریق ابتدا بو سفره کیتمك ایستمدیکی ایچون، وثانیاً مسلمانلرله عقد مصالحه ایتدیکیچون، ایکی دفعه کلیسادن طرد ایتمش؛ وبونك طرفدن دفعاتله رومایی ترکله فراره مجبور ایدلمش؛ و ۱۲۴۱ تاریخنده یوز یاشنده وفات ایتمشدر.

— اونجیسی (تیبوت ویسقونتی) ۱۲۷۱ تاریخنده انتخاب اولنمش؛ و ۱۲۷۴ ده لیونده برمجلس تشکیل ایدوب، بو مجلسده آوروپا حکمدارلرینك وبعض آسیا خرستیان جماعتلك وکیللری دخی حاضر بولندیغی حالده، قتولیك ایله روم مذهبلرینك توحیدی، فلسطینه امداد ارسالی، و رهبانه نظامات وضعی مسئله لری موقع تذکره قونیله رق، بو اوچ مسئله دن یالکز اوچنجیسی اجرا اولنه بیلشدر. ۱۲۸۶ ده وفات ایتمشدر.

— اون برنجیسی (پیرروژه دوبوفور) آلتنجی قلمانك یکنی اولوب، ۱۳۳۲ تاریخنده لیوژ قرینده طوغمش، و ۱۳۷۰ ده انتخاب اولنه رق، ابتدا آوینیونده پاپالق ایتمش؛ وبعده رومالیلرك ایرامی اوزرینه، پاپالق کرسیسنی رومایه اعاده ایدهرك، ۱۳۷۸ ده وفات ایتمشدر.

— اون ایکنجیسی (آنجلو قورارپو) وندیك زادکانندن برعائله یه منسوب اولوب، شهر مذکورك پسقپوسی ایکن، ۱۴۰۶ تاریخنده پاپا انتخاب اولنمش؛ واو صره ده پاپالق ایکی یه آیرلهرق، بری رومادە وديكری آوينيونده اقامت ايتديكی حالده، صاحب ترجمه، رقبی اولان اون اوچنجی بنوآدخی راضی اولديغی حالده، ايكيسی بردن استعفا ايدوب، برنك پاپا انتخاب اولنمسی تكليف ايتمش ايسه ده، بعده هر ايكيسی استعفاده تردد ايتمكارندن، قاردينالرك (پيزه) ده برمجلس عمومی عقد ايدهرك، ايكيسنی عزل ايله، يشنجی آلكساندری انتخاب ايتمشلردر. صاحب ترجمه ۱۴۱۷ تاريخنده ۹۱ ياشنده وفات ايتمشدر.

— اون اوچنجيسی (بونوئن قوميانی) ۱۵۷۲ ده انتخاب اولنه رق، اسپانيا ايله بالاتفاق عثمانليلره قارشی برقوه عسكريه ترتيب ايتمكه چاليشمش ايسه ده، مقتدر اولهمامش؛ وپروتستانلره قارشی اوچنجی هنری يه آچه وعسكرله امداد ايتمشدر. بو پاپانك اك زياده بادئ شهرتی سنهٔ روميه يی تصحيح ايله اليوم سنهٔ افرنجيه نامیله معروف تقويم صحيحی قبول ايلمسيدر. ۱۵۸۵ تاريخنده ۸۳ ياشنده وفات ايتمشدر. علم حقوقه آشنا اولوب، وقتيله وطنی اولان (بولونيه) ده حق وق معلمی بولنمشدی. صنايعه دخی مهاق اولوب، روما شهرينی بعض ابنيهٔ مصنعه ايله تزيين ايتمشدی.

— اون دردنجيسی (نيقوله اسفوندراتو) ۱۵۹۰ ده انتخاب اولنه رق، يالكز اون آی پاپالق ايتمشدر. فرانسه قرالی دردنجی هنری يی وفرانسه پروتستانلرينی كليسادن طردله، پروتستانلره قارشی اولان هيئت اتفاقيه يه امداد كوندرمشيدی.

— اون بشنجيسی (آلكساندرو لودوويزی) بولونيه لی اولوب، اوراده پسقپوس ايكن، ۱۶۲۱ ده ۶۷ ياشنده پاپا انتخاب اولنمش؛ وروماده پروپاغانده يمنی نشر مذهب مكتبنی تأسيس ايله، انكيزيسيونك مرتبی اولان (اينياس دولوبوله) نك عزيز لكنه قرار ويرمش، وآلمانيه ايمپراطورينه پروتستانلره قارشی امداد ايتمشدر. ۱۶۳۱ تاريخنده وفات ايتمشدر.

— اون آلتنجيسی (ماورو قاپلاری) ۱۸۳۱ تاريخنده انتخاب اولنه رق، كنديسی عالم برآدم اولمغله، پاپالغی ساده لشديرمكه چاليشمش ايسه ده، روماده بر اختلال ظهور ايدوب، باصديرمق ايچون، آوسترياديان استمداد ايتمش، وفرانسزلرك آنقونه يی اشغال ايتملرينه سبب اولمشدر. ميسيونلری تصاحب ايدوب، آمريقا وسائر بلاد بعيده ده برچوق پسقپوسلقلر تشكيل ايتمشدی. ۱۸۴۶ ده وفات ايتمشدر.

غرغوآر (l'Abbé Grégoire) — آبه — فرانسه مشاهير سياسيون ومؤلفيندن اولوب، ۱۷۵۰ ده لونويل قريندە طوغمش، و ۱۸۳۱ ده وفات ايتمشدر. كنديسی طائفهٔ رهبانه منسوب اولديغی حالده، ۱۷۸۹ ده پارسده اجتماع ايدن مجلس عمومی يه ليون هيئت رهبانيه سی طرفندن وكيل انتخاب اولنه رق، رؤساء روحانيه نك تحديد اقتداريله پروتستانلرك ويهوديلرك توسيع حقوقنه وبوكا مماثل افكار حريت پرورانه يه دائر نطقلر ايراد ايدوب، او تاريخدن اعتباراً افكار جديده نك اك غيرتلی مدافعه كارلرندن بولنمش؛ وبر چوق مجالس

منتخبه‌ده ونهایت سناتو اعضاسنده بولندرق، انجمن کبیر معارف اعضاسنده دخی انتخاب اولنمشیدی. مجالسده کی نطقلریله وتألیفات عدیده‌سیله رؤساء روحانیه‌نك وافکار عتیقه اصحابنك خصوصنی قزانوب، وفاتنده پارس باش پسقپوسی جنازه‌سنك آیین مذهبی ایله قالدیرلمسنی منع ایتمش ایسه‌ده، همفکر وهمسلکلری اولان اهالیدن یکرمی بیك کشی تابوتنی کمال تعظیمله اوموزلرینه آلوب، آلایله مدفنه نقل ایتمشلردر. آثاری متعدد جلدلر تشکیل ایدوب، پك متین ومقبولدر.

غرغوداس { نیکفور — (N. Grégoras) روم مشاهیر مورخینندن اولوب، ۱۲۹۵ تاریخ میلادیسنده قره دکیز ارکلیسنده طوغمش، و ۱۳۶۵ ده وفات ایتمشدر. قسطنطینیه‌ده عمومی درسلر وبروب، حلقهٔ تدریسنه پر چوق طلبه طوپلانمش؛ وایمپراطور آندرونیقك توجهی قزانمش ایدی. پر چوق آثار براقوب، اك مشهور وقیمتداری قسطنطینیه تاریخیدر، که ۳۸ کتاب ویا فصلدن مرکب اولوب، دفعاتله طبع، وآلمانیا لسانلرینه ترجمه اولنمشدر.

غرناده { وعربلر هندنده غرناطه (Grena-da, de) اسپانیانك ممالك جنوبیه‌سندن آندالوسیا خطه‌سنده ومادریدك دمیر یول خطیله ۶۹۶ کیلومتره جنوبنده اولهرق (نواده) طاغنك اتکنده و(وادی الکبیر) ایرماغنه تابع (شنیل) نهرینك شمالنده وبونهره دوکیلن دارو (وعربلرجه حداره) چایك ایکی کنارنده واقع ایالت مرکزی بر شهر اولوب، ۱۱۰ ۷۶ اهالیسی، دار الفنونی، رسم موزه‌سی، متعدد کتبخانه‌لری، بیوك برکایساسیله بوکا مربوط ۵۶ متره یوکسکلکنده برجاك قلعه‌سی وعربلردن قالمه برطاقم آثار عتیقه‌سی وعلی الخصوص صناعت معماریه‌سیله مشهور عالم اولان وعربلرك ترقیاتنه بر نمونه حکمنده بولنان (الحمرا) اسمیله واسع بر سرایی واردر. شهر اوچ تپه‌نك اتکلرنده واقع اولوب، بو اوچ تپه خانه‌لرله مزین اولدقلری حالده یارلمش بر ناره بکزدکلرندن، شهر اسپانیول لسانینده نار دیمك اولان بو اسمله تسمیه اولنمشدر. اصل غرناده شهرك قسم غربیسی اولوب، جنوب جهتنده کی محله‌سی (آنتقو. ژوئلا) وشمال شرق قسمی دخی (البایسین) اسمیله تفریق اولنور. دارو نهریله آیرلمش اولان بو صوك قسمی البیضا عرب مهاجرلریله اسکان ایدلمش اولدیغندن، اسمی (البیضاثین) دن غلطدر. اطرافنده دها بر طاقم متفرق محله‌لری وباغ وباغچه‌لر آره‌سنده کوشکلری واردر. سوقاقلری پك طار وطولاشیقلی اولوب، یالکز یکی تنظیم اولنمش بعض کنیش جاده‌لری وشهرك ایچنده برقاچ واسع میدانی واردر. بو میدانلرك اك بیوکی (پلازه دل تریومفو) در، که شهرك شمالنده واسع بر مستطیلدر. خانه‌لرینك اکثری الیوم عرب طرزنده اولوب، واسع اوطه‌لرینك داخلدن فرح‌فزا باغچه‌لره پنجره‌لری واردر. سوقاقلری کوزل قالدیرملرله دوشمش اولوب، بعضلرینك سرسر دو. شه‌لی بایا قالدیرملری‌ده واردر. وادی‌یه قریب اولان آشاغی قسمنك سوقاقلری دها کنیش وخانه‌لری طرز جدید اوزره‌در.

الحمرا دارو (حداره) مجراسیله البایسین (البیضا. ثین) محله‌سی آره‌سنده کی تپه‌یی ضبط ایدوب، برجلر وقله‌لرله مجهز بر سورله محاطدر. بو سورك ایچنده مسلمانلردن قاله اولان کوشکلری، باغچه‌لری، ساله. لری، حوللری، فسقیه وشادروانلری، چشمه‌لری، رنکارنك سرسرلردن یاپلش کمر وقبه‌لری وهر نوع تزییناتی برر برر تعریف ایچون مستقلاً بیوك برجلد کتاب یازمق اقتضا ایدر. اورته‌سنده (القصبه) اسمیله بر ایچ قلعه واردر. الحمراده‌کی آثار عربك بر طاقمی‌ده خراب حالنده اولوب، بعض برلری بسبتون خالیدر. مشهور شارل کینت الحمرا ایچنده یکی بر سرای یاپدیرمغه باشلامش ایسه‌ده، ناتمام براقشدر. شهرك شرق طرفنده (لوس مولینوس) یعنی دکرمنلر اسمیله معروف بر بایرده عرب حکمدارلرینك صیفیه. سی بولنمش اولان (انرالیف) اسمیله دیکر بر سرای بولنوب، نهایت درجه‌ده کوزل باغچه‌لر، فسقیه‌لر، چاغلایانلر وحوضلرله محاط ومزیندر.

جنوب جهتنده بولنوب اکثریا تپه‌لری قارله مستور اولان نواده طاغلرینه شرق وشمال جهتنده کی چیلاق طاغلرك مائی رنکی وبوطاغلرده‌کی قیالر وشهرك آلتنده غریه طوغری کوزکوره بیلدیکی قدر ممتد اولان (وغا) اووه‌سنك زمردین رنکی وبواووه‌نك اورته‌سندن کچن شنیل نهریله تابعلری اولان متعدد

چايلرك مجرالرى وآره‌لرنده عربلرك آچمش اولدقلرى قنالر فوق العاده كوزل بر منظره ابراز ايدوب، هله شهرك اوستندهكى تپه‌لردن باقلدقده دنيا ده امثالى نابود اولديغى كوريلور. يازين اسپانيانك هر طرفى حرارتدن يانمش حالنه كچديكى وقت، غرناده جوارلرى صولرينك كثرتى سايه‌سنده يشه زمرد كبيدر. عربلر بو لطافتى تقدير ايدوب، شمراسنك غرناطه حقنده پك چوق شوق‌انكيز وحسرت آميز قصيده‌لرى واردر.

روايته كوره، اك اول فنيكه مهاجرلرى اليوم (قورس برمياس) يعنى «قيرمزى تپه‌لر» نامیله معروف تپه‌ده (قرناطه) اسميله برقصبه تأسيس‌ايدوب، بعده (ايبر) قومى بونك جوارنده (ايليبريس) اسميله ديكر برقصبه ياپمشلردى، كه بعده روماليلرك مهجرى اولمشدى. واندالر وغوتلر زمانىده بوقصبه‌لرك ايكيسى‌ده خراب‌اولوب، اندلس اهل اسلامك الينه كچدكدن صكره، ملوك اميه زمانىده عربلر شمديكى شهرى مجدداً تأسيس، وقرناطه اسمنى غرناطه ويا افرناطه صورتنده احيا ايتمشلردر. مرابطين وموحدين دولتلرى زمانىده غرناطه بيوك برمعموريت پيدا ايدوب، اهاليسى ٤٢٠٠٠٠ نفوسه بالغ اولمشدى. بنى احمر زمانىده برقات دها كسب معموريت ايدوب، خرستيانلرك الينه كچن ديكر اسپانيا شهرلرندن قاچان بر چوق اهالئ اسلاميه دخى بورايه جمع اولمشيدى. بو شهر اسپانيانك اك صكره‌يه قدر مسلمانلرك النده قالوب، نهايت فرديناندو ايله ايزابلا مناقشات داخليه‌يى سررشته اتخاذ ايدرك، ١٤٩٢ تاريخنده يعنى آمريقانك كشفى سنه‌سى بو شهرى دخى ضبط ايتمشلردر. اووقتدن برى غرناده لوندن كونه تدنيده بولنمشدر. عربلر غرناطه‌نك مركزى بولنديغى خطه وايالته (البيره) نامنى ويرمشلردى؛ آنجق بعض جغرافيون عربك غرناطه‌نك (البيره) دن ٤ فرسخلق مسافه‌ده بولنديغنى بيان ايتدكلرينه باقيلرسه، (البيره) نك (ايليبريس) دن محرف اولديغى وقصبه‌دن خطه‌يه تعميم ايدلديكى آكلاشيلير.

— غرناده ايالتى اسپانيانك ايالات جنوبيه‌سندن اولوب، آندالوسيا خطه‌سنك منقسم اولديغى سكز ايالتك بريدر. جنوباً آق دكزله، شرقاً المريه، شمال شرقى جهتندن مرسيه والبسيطه، شمالاً جيان، شمال غربى جهتندن قوردووه (قرطبه)، غرباً دخى مالقه ايالتلريله محاط ومحدوددر. مساحهٔ سطحيه‌سى ١٢٧٨٨ مربع كيلومتره واهاليسى ٤٧٧٧٢٠ كشيدر. ١٣ قضايه منقسم اولوب، ٢٠٩ ناحيه‌يى حاويدر. بو ايالت آندالوسيا خطه‌سنك وبتون اسپانيانك بلكه‌ده كافهٔ آوروپانك اك كوزل يرى اولوب، اسپانيانك اك مرتفع طاغى اولان (سيرا نواده) بونده‌در، كه ذروه‌سنك ٣٥٥٤ متره ارتفاعى واردر. ديكر مرتفع وصرب طاغلرى دخى واردر، كه عرب اهل اسلامى حكومتلرينى فوت ايتدكدن صكره دخى بوطاغلرده خيلى وقت ثبات واسپانيولره مقاومت ايتمشلردر. بوطاغلردن برچوق نهرلر اينوب، اووه‌لرينى اروا ايده‌رك، بو ايالتك مشهور طراوتنى ادامه وقوهٔ انباتيه‌سنى تزبيد ايدرلر. مياه جاريه‌سنك همان جمله‌سى بحر محيط آطلاسى‌يه تابع اولان (وادى الكبير) ه دوكيلوب، بونلرك اك بيوك واك كوزلى (شنيل) نهريدر. شرق وجنوب جهتلرنده بعض كوچك نهرلرى دخى آق دكيزه دوكيلور. محصولاتى پك چوق اولوب، فن زراعته اهميت ويرلديكى حالده، طوبراق وهواسنك مساعده‌سى وصولرينك كثرتى سايه‌سنده آوروپا محصولاتنك اكثريله برابر شكر قامشى كبى ممالك حاريه‌يه مخصوص بعض محصولات يتيشير. ذخاير متنوعه‌دن بشقه پاموق، كتان، زيتون، طوت، اوزوم ومیوه وسبزه‌لرك انواعى حاصل اولور. معادنى پك چوق ايسه‌ده، شمديكى حالده پك آزى اخراج اولنمقده‌در. مياه معدنيه‌سى وانواع امراضه نافع (الحما) يعنى الحمام اسميله معروف ايليجه وقابليجه‌لرى پك چوقدر. عربلرك زمانىده معادنى كليتله اخراج اولنديغى كبى، ابنيك وكتن منسوجاتيله شكر وزيتون ياغى وسائر معمولات ومحصولاتى پك چوق بولنمش ايكن، شمديكى حالده صنايعى پك كرى، ويولرك فقدانيله سواحلنك صرپلغندن طولابى تجارتى پك طورغوندر. معارفى دخى پك دوندر. اهاليسنده عرب جنسيتنك آثارى مشهود اولوب، ذكاوتده، جسارتده، تمادح وتفخرده، مهمانوازلقده وسائر خصوصاتده عربلره

بکزرلر. سویلدکاری لسانده دخی عربیدن مأخوذ پك چوق کلمات واردر. بو ایالتك محال مسکونه‌سیله مواقعندن اکثری الیوم عربی اسملرله مسمادر.

غرناده { (یاخود غرناده Grenada, Granada) آمریقاده انکلتره دولتنه تابع اولان کوچك (آنتیل) جزایرندن بری اولوب، ۱۱°۵۸′ ایله ′۱۲°۳۰ عرض شمالی و ′۶۳°۴۰ ایله ′۶۳°۵۶ طول غربی آره‌سنده واقعدر. بویی ۳۸ وعرض وسطیسی ۱۵ کیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ۳۴۴ وکندیسنه ملحق اولان (غرنادین) تعبیر اولنان کوچك آطه‌لرله برابر ۴۵۰ کیلومتره اولوب، تقریباً ۵۰۰۰۰ اهالیسی واردر. اراضیسی طاغلق اولوب، اك یوکسك ذروه‌سی ۱۰۴۶ متره ارتفاعنده‌در. اراضیسی پك منبت ومحصولدار اولوب، حبوبات متنوعه ایله قاقائو، قهوه وشکر حاصل اولور، وخیلی روم دخی یاپیلیر. سواحلی پك کیرینتیلی چیقنتیلی اولوب، ساحل غربیسنده کوزل برلیمانی وار(جورجتوون) اسمیله بر اسکله‌سی واردر. اهالیسنك قسم کلیسی رنجی ونلز اولوب، آورپالیلری پك آزدر. حرارتی زیاده اولمیوب، یاغمورلری دخی صدق ایسه‌ده، هواسی آغیرجه‌در. اجراحات وادخالات سنویه‌سی اوچر بچق ملیون فرانق راده‌لرنده‌در. بو آطه قریستوف قولومب طرفندن ۱۴۹۸ده کشف اولنه‌رق، ۱۶۵۰ده بر طاقم فرانسزلر دخول ایله، برلی اهالیسی اولان (فرانسب)لری اتلاف ایتمشلردی. ۱۶۷۴ده فرانسه‌یه تابع اولوب، ۱۷۸۳ده انکلیزلر طرفندن ضبط اولنمشدر.

غرناده { یکی — (Nouvelle-Grenade) آمریقای جنوبینك شمال غربی کوشه‌سنده واقع (قولومبیا) جمهوریتنك ساحیدر. [« قولومبیا » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

غرنادینه { (Grenadines) آنتیل جزایرندن آلتی الیان غرناده آطه‌سنك شمالنده بر صره جزایر صغیره اولوب، مذکور آطه‌یه ملحق وانکلتره‌یه تابعدرلر. مجموعنك مساحهٔ سطحیه‌لری ۶۰۰ مربع کیلومتره اولوب، تقریباً ۱۰۰۰۰ اهالی ایله مسکوندرلر.

غرناطه { (یاخود اغرناطه) عربلرك اندلسده یعنی اسپانیاده‌کی غرناده شهرینه ویردکاری اسمدر. [« غرناده » ماده‌سنه مراجعت.]

غرنله { (Grenelle) فرانسه‌نك سینه ایالتنده وسینه نهرینك صول کناریده بر قصبه اولوب، ۱۸۶۰ تاریخنده پارسه الحاق اولنمشدر. اثنای الحاقده ۱۵۰۰۰ اهالیسی وبعض فابریقه‌لریله دیرخانه‌لری وار ایدی. پارسه صو ویرر ۴۷۰ متره درین وصویی حذای زمیندن ۳۳ متره یوقاریده چیقاریر برآرتزیان قویوسی واردر.

غرنوبله { (Grenoble) فرانسه‌ده (ایزره) ایالتنك مرکزی بر شهر اولوب، پارسك ۵۵۸ کیلومتره جنوب شرقیسنده واقعدر. ایله (دراق) نهرلرینك نقطهٔ تلاقیسنده واقعدر. مواقع حربیه‌دن قول اردو مرکزی بر شهر اولوب، ۴۲۶۴۵ اهالیسی، بیوك استحکاماتی، آقادمیاسی، حقوق، طب وطوبجیاق مکتبلری، مکتب اعدادیسی، فنون وادبیات درسخانه‌سی، متعدد جمعیات علمیه‌سی، کتبخانه‌سی، موزه‌سی، کوزل ریختملری، غوت طرز معماریسنده بیوك برکلیسالری، برکوزل چشمه‌یی حاوی واسع برمیدانی و۱۲۰۰۰ عمله قوللانیر جسیم غانت فابریقه‌لری واردر. بو شهر رومالیلر طرفندن تأسیس و (دقوله) تسمیه اولنوب، ایمپراطور غراتیانوس طرفندن توسیع وتزیین اولنمغله، بونك اسمنه نسبتله (غراتیانوپولیس) تسمیه اولنمشدر. شمدیکی اسمی بوندن غلطدر. قرون وسطاده (دوفینه) نك مرکزی بولنمشدر.

غرنیطوف { مغرب اقصاده بحر محیط آطلاسی ساحلنده وسلانك آلت طرفنده بر قصبه اولدیغی یاقوت حوی بیان، وبوندن آشاغی معموره اولدیغی علاوه ایدیور.

غروتیوس { (Grotius) فلمنکك اك بیوك علما وحکماسندن اولوب، ۱۵۸۳ تاریخنده (موندن) قصبه‌سنده طوغمش؛ وصغر سنندن خارق العاده بر استعداد وذکاوت کوسترمکله، سکز یاشنده ایکن لاتین لسانده شعر سویلمشدر. اون بش یاشنده ایکن، سفیر معیتنده فرانسه‌یه کیدوب، دردنجی هنرینك نظر دقتنی جلب ایتمشدی. فلمنکه عودتنده بر مدت آووقاتلقله مشغول اولوب، فوق العاده قبول عامه‌یه مظهر اولان لاتینجه بعض اشعار ایله کندیسنی اك بیوك علما

صره‌سنه کیرن تدقیقات علمیه‌یه متعلق اهمیتلی بعض آثار نشر ایتمشدی. ۱۶۰۱ تاریخنده فلنك وقعه‌سی نویسلکنه نصب اولنه‌رق، مکمل بر تاریخ یازمش؛ وبعض مهم مأموریتلرده دخی بولنه‌رق، ۱۶۰۷ ده مجلس عمومی اعضاسنه انتخاب اولنمشدی. بعده تشکل ایدن بعض فرقه‌لره قاریشمغله، ۱۶۱۹ ده مؤبداً حبس ایله واملاکنك مصادره‌سیله محکوم اولوب، ایکی سنه محبوس قالدقدن صکره، زوجه‌سی طرفندن برکتاب صندیغنه وضعله قاچیریلوب، فرانسه‌یه کچه‌رك، اون اوچنجی لویی طرفندن حسن قبول، وکندیسنه معاش تخصیص اولنمشدی. ۱۶۳۱ ده وطننه عودنه چالیشمش ایسه‌ده، مساعده اولنمیغندن، اسوج قرالیچه‌سی (قریستینه) نك ده‌وتنه اجابت ایدوب، بونك طرفندن فرانسه‌یه سفیر کوندرلمش؛ واون سنه بو منصبده قالدقدن صکره، (ریشلیو) و (مازارن) ایله بوزشدیغندن، استعفا ایدوب، کمی ایله اسوجه کیتمکده ایکن، بر فرطونه‌یه طوتیله‌رق، خسته‌لنغله، دانچیغه چیقوب، روستوغه نقل اولندقده، ۱۶۴۶ تاریخنده وفات ایتمشدر. تاریخه، یونان ولاتین ادبیاتنه، تراجم احواله، عقایده وسائر علومه دائر مطالعات وتحقیقات مکمله‌یی حاوی بر چوق آثاری اولوب، جمله‌سی بك مهم ومعتبردر. وولتر وروسو وسائر حکما غروتیو. سك مطالعاتنه اهمیت ویرمشلردر.

غرودك { (Grodek) آوستریا ومجارستان دولتلرینك غالیجیا خطه‌سنده، لمبرغ سنجاغنده ولمبرغك ۱۶ کیلومتره غرب جنوبیسنده اولهرق همنامی اولان کول ایله (لوبینغ) کولی آره‌سنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۸۹۱۰ اهالیسی وکتان تجارتی واردر. لمبرغه سبزه، ترە یاغی وبالیق بو قصبه‌دن کیدر.

غرودنچ { (Grodenz) پروسیه‌نك «غربی پروسیه» ایالتنده (ماربنوردر) سنجاغنده ومرکز اولانك ۵۰ کیلومتره جنوب غربیسنده اولهرق (ویستوله) نهریندك صاغ کنارنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۶۶۱۵ اهالیسی، چوخه وآرابه فابریقه‌لری وخارجده برقلعه‌سی واردر.

غرودنو { (Grodno) روسیه‌نك اهستان جهتنده پترسبورغك ۹۷۲ و (ویلنا) نك ۱۲۰ کیلومتره غرب جنوبیسنده اولهرق (نیمن) نهریندك صاغ کنارنده ایالت مرکزی بر شهر اولوب، ۳۱۰۰۰ اهالیسی، وار. شووه‌دن پترسبورغه کیدن دمیر یولك اوزرنده موقعی، بعض فابریقه‌لری وایشلك تجارتی واردر. شهر اوفق وآلچق خانه‌لری حاوی اولوب، منظره‌سی پك عادیدر. بر محله‌سی مسلم تاتارلرله مسکوندر.

— غرودنو ایالتی شمالاً ویلنا وسووالکی، شرقاً مینسك، جنوباً ولنیه ایالتلریله، غرباً دخی اهستانله محاط اولوب، ۵۳° ۳۰′ ایله ۵۴° ۱۰′ عرض شمالی و ۲۰° ۱۰′ ایله ۲۳° ۳۵′ طول شرقی آره‌سنده ممتد اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۳۸۷۵۹ مربع کیلومتره اولوب، ۱۰۰۸۵۲۰ اهالیسی واردر. اراضیسی دوز وطوپراغی قوملی وچاقبق اولوب، قوة انباتیه‌جه روسیه‌ده اوچنجی درجه‌ده‌در. جنوب جهتنده بطاقلقلری چوقدر. اورمان ومرتالری‌ده زیاده‌در. هواسی رطوبتلی واکثریا بلوطلیدر. اورمانلرینك چوغی چاملق اولوب، میشه، دیش بوداق، اخلامور وسائر آغاجلری‌ده واردر. بواور مانلرده کیبك، طوموز، قورد و بیزون دیللن بیانی اوکوز بولوب، بو حیوانك امثالی بشقه یرده یوقدر. لمفیچون، صیدی قطعیاً ممنوع ایسه‌ده، قورتلر مقدارینی کوندن کونه آرالتقده‌در. طوپراغنك فنالغیله برابر، زراعته اهمیت ویرلوب، خیلی مقدار حبوبات ایله کتان، کنوپر وپتاتس حاصل اولور. چایرلری‌ده چوق اولوب، حیوانات اهلیه‌سی وعلی الخصوص بیاغیلری اینجه قیونلری چوقدر. ایالتك ۸۰۰۰ مقدارنده اولان تاتار اهالیسی اسلامیه‌سی باشلیجه صوغان یتیشدیرمکله مشغولدر. صنایع خیلی ایلری اولوب، چوخه وسائر یوك قماشلرله سختیان، اسپیرتو، طوغله، کرمیت، اپ، بانیر اوانی، کبرج وسائره باشلیجه محصولات صناعیه‌سندندر. اهالیسی روس، لیتوآن، اهلی، آلمان، تاتار وسائره‌دن مرکبدر. ایالتك ۲۰ شهر وقصبه‌سی، ۸۲ بیوك و ۴۰۰۰ کوچك قریه‌سی واردر. ایالت ۹ قضایه منقسمدر. معارف پك کری اولوب، ۲۷۰ نفوسه آنجق بر مکتب شاکردی دوشر.

غروده { آرناؤدلقده اشقودره‌یه ملحق مالیسیا یعنی طاغلی ناحیه‌لرندن

بر ناحیه اولوب، قلنق ناحیه‌سیله یودغوریجه آره‌سنده وقوعه طاغ حدودی اوزرنده واقعدر. (قاقا‌ریقه) طاغنك جنوبی مائله‌سنده وبوطاغك ذروه‌سیله (چیونه) نهرینك مجراسی آره‌سنده واقع اولوب، اهالیسی اسلام وقتولیکدن مرکب اولهرق جنکاور آدملردر.

غروری ایران شهراسندن اولوب، کاشانلیدر. شو بیت اونکدر:

بکذار که پنهان بود این راز بکر سوز
انکار که کفتیم ودل چند شکستیم

غروشی (Grouchy) فرانسه مشیرانندن بر عائله‌یه منسوب اولدیغی حالده، ۱۷۶۶ ده پارسده طوغمش، و ۱۸۴۷ ده وفات ایتمشدر. ۱۷۸۹ ده خاصه اردوسنده ملازم ثانی اولدیغی حالده، افکار جدیده‌یه تابع اولوب، واقع اولان محاربه‌لرده اظهار شجاعت ایتمکله، قطع مراتب ایده‌رك، ۱۷۹۳ ده میرلوا اولمش ایکن، زادکانك عدم استخدامنه قرار ویرلدکده، رتبه‌سی رفع اولنمش ایسه‌ده، نفرلکله یکیدن عسکره کیروب، مؤخراً رتبه‌سنی استردادە موفق اولمش؛ و ۱۷۹۸ ده بر مفرزه عسکریه ایله ایتالیایه سوق اولنه‌رق، سار. دنیه قرالنی استعفایه مجبور، وپیامونته‌یی فرانسه‌یه الحاق ایتمشدی. بوناپارتك معیتنده همان کافهٔ محاربا. تنده بولنوب، اثبات لیاقت ایتمش؛ ویالکز (نووی) محاربه‌سنده ۱۴ یاره آلمش ایدی. یوزکونلك وقوعاتنده آنفولم دوقه‌سنه قارشی حرب ایدوب، بونی اسیر ایتمکله، بوناپارت طرفندن عهده‌سنه مشیریت رتبه‌سی توجیه اولنمشدی. بعده بلجیقه‌ده بولنوب، ۳۰۰۰۰ کشی ایله (بلوخر) ی تعقیب ایتمکده ایکن، (واترلو) محاربهٔ مشهوره‌سی وقوع بولوب، بوناپارت کندیسنك محتاج ومنتظر بولندیغی، وکندیسی طوپك سسنی ایشیتدیکی حالده، امر آلمدیغیجون امداده کیتمیوب، ایمپراطورك محوینه سبب اولمشدر. بوناپارتدن صکره تأسس ایدن حکومت کندیسنك مشیریتی تصدیق ایتمیوب، آنجق ۱۸۳۱ ده مشیریتی تصدیق اولنمش، واعیان مجلسنه انتخاب ایدلمش ایدی. وانرلوده کی حرکتی حقلی کوسترمك اوزره بعض رسائل ایله دیکر بعض آثاری واردر. ایکی اوغلی اولوب، فرانسز عسکرنده فریقلك رتبه‌سنه نائل اولمشلردر.

غرونبرغ (Grunberg) پروسیه‌نك سیلزیه ایالتنده ولاینیجك ۹۰ کیلومتره شمال غربیسنده مستحکم بر قصبه اولوب، ۱۲۵۰۰ اهالیسی، دیلمز و صاغرلره مخصوص مکتبی وچوخه، باصمه، حصیر شاپقه، توتون وسائره فابریقه‌لریله اطرافنده باغ وباغچه‌لری واردر.

غرونینکه (Groningue) فلمنکده آمستردامك ۱۵۰ کیلومتره شمال شرقیسنده (هونسه) نهری اوزرنده وبو نهرك منصبندن ۲۰ کیلومتره یوقاریده همنامی اولان ایالتك مرکزی برشهر اولوب، ۴۳۲۳۵ اهالیسی، متعدد جدولاری، بیوك کیلرکده دخولنه مساعد لیمانی، بری پك مصنع اولمق اوزره، ۱۸ کوپریسی، کذلك بری جسیم ومصنع اولمق اوزره، ۱۲ کلیسا. سی، خندقلرله محاط استحکاماتی، دار الفنونی، تاریخ طبیعی موزه‌سی، تشریح کیمیا وحکمت طبیعیه عملیات خانه‌لری، فن معماری و هیکلتراشی آقادمیاسی، دیلمز وصاغرلره مخصوص مکتبیله بحریه و لاتین لسانی مکتبلری، نباتات باغچه‌سی، بیوك کتبخانه‌سی، متعدد جمعیات علمیه وخیریه‌سی، تجار کیلری انشاسنه مخصوص دستکاهلری، بز ویوکلی قماش فابریقه‌لری، پك ایشلك تجارتی وسنه‌ده اوچ بازاری واردر. قرون وسطاده بیوك ومشهور بر شهر اولوب، بر خیلی مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر.

— غرونینکه ایالتی فلمنکك منتهای شمال غربیسنده واقع اولوب، جنوباً درنته، غرباً فریزه ایالتلریله، شمالاً بحر شمالی ایله، شرقاً دخی آلمانیه‌نك هانوره مملکتیله محاط ومحدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۲۹۸ مربع کیلومتره اولوب، ۲۰۲۵۹۰ اهالیسی واردر. اراضیسی پك آلچق اولوب، دکیز صولرینك تجاوزینه قارشی متین سدلر یاپمشلردر. باشلیجه نهری (هونسه) اولوب، مرکز ایالتده (اوده آ) نهریله برلشه‌رك، بیوك سفاینك دخولینه مساعد اولان (ریددیپ) ایرماغنی تشکیل ایدیور. سیر سفائنه صالح صنعی جدولاری پك چوقدر. سواحلنك منتهای شرقنده (امس) ایرماغنك منصبنده بولنان (دولار) ومنتهای غربنده (لاوا.

ورزه) کورفزلری بولنیور. دوکیان قوملردن دکیز کیندکجه چکلمکده و سواحل اوزامقده اولوب، ایلریده قریه بیتشه جکلری آکلاشیلان بعض جزایر دخی میدانه چیقمقده‌در. شرق جنوبی قسمی بطاقاق اولوب، آنجق صولری خندقلر واسطه‌سیله (آ آ) نهرینه اسناله اولنمقده‌در. اراضیسی زراعته پك الویرشلی دکل ایسه‌ده، ترقیات فنیه سایه‌سنده ذخایر متنوعه ایله کتان، پتاتس، یاغ اخراجنه یارایان حبوبات وسائره‌دن خیلی محصولات آلنیر. مرعا وچایرلری چوق اولوب، اهالینك باشلیجه مشغولیتی حیوان بتیشدیرمك ایشیدر. پنیر ویاغی مشهوردر. اورمانلری پك آز اولوب، بطاقلقلرده چورومش تنباناتدن عبارت اولان (تورب) دینلن بر جنس طوپراق محروقات احتیاجنی دفع ایدر.

بو ایالت اقتدار بشرك ترقیات فنیه سایه‌سنده واقدام وغیرت قوتیله نره‌لره قدر واصل اولهبیلدیکنه بر مثال وتمونه‌در. بو بر ایکی اوچ عصر اول ناقابل سکنی وخالی بر یر اولوب، بطاقلقلردن ایچنه کیریله‌مز، وطورغون صولرده طوران قورباغه‌لرك سسندن بشقه بر شی ایشیدیلهمز، و بر طاقم یبانی صو قوشلرندن بشقه بر شی کوریلهمزدی. نه بر چفتجی بو استعدادسز طوپراغه بر قازمه اورمق، ونه ده بر چوبان بوشوره‌زار یرلره سوریسنی صوقق تشبثنده بولنوردی. بوکون ایسه بهر مربع کیلومتره‌سنه ۱۱۰ اهالی دوشوب کوبدن کونه دخی چوغالقده‌در. علی العموم کوبلیلرك واسع، هوادار وکوزل تقسیم اولنمش خانه‌لری، مسکنلرینك اطرافنده کوزل چایر و باغچه‌لری، بو چایرلرده اوتلار دلبر دیمکله شایان اینکاریله کوزل آتلری، قیولرینك اوکنده اك یکی اصولده واك مکمل آلات زرعیه‌لری واردر. غرونینکه‌نك اك کوچك کویلرنده بیله عمومی لتخانه‌لر، تاریخ طبیعی وآثار عتیقه موزه‌لری ونباتات باغچه‌لری کوریلیور؛ بوترقیاتك اسبابندن بری ده کندیلرینه مخصوص اولان اراضی نظامنامه‌سیدر. شویله که: اراضی اصحابی محدود ومعین بر اجاره آلوب هیچ بر ایشه قاریشه‌مازلر، وبو اجاره‌یی آرتیرمق ویا مستأجری تبدیل ایتمك حقنی حائز دکلردر. مستأجرلر اراضیی بی ایشمله حقنی ورثه‌لرینه ترك ویا بشقه لرینه فروخت ایده‌بیلیرلر. یالکز بو حقك انتقال وفرافنده اراضی اصحابی ایکی سنه‌لك اجاره مقدارنده بر رسم آلیرلر.

غروییره (Gruyères) اسویچره‌نك فریبورغ ناحیه‌سنده وفریبورغ کولنك ۲۰ کیلومتره جنوبنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۱۰۰ اهالیسی، اسکی غرویره قونتلرینه مخصوص بولنمش بر قلعه وسرایی وهرطرفه اخراج اولنان مشهور پنیری واردر.

غرونلاند (Groenland, Grönland) یاخود غرونلاند آسیقا قطعه‌سنك منتهای شمال شرقیسنده واقع بر یردر، که اساسی قطب شمالی بوزلری آلتنده مستور اولدیغی حالده، آسیقا ایله آوروپا آره‌سنده بیوك بر شبه جزیره صورتنده جنوبه طوغری ممتد اولور.

موقعی، حدود ومساحه‌سی. — غرونلاندك حدود شمالیهٔ مجهوله‌سی بحر مجمد شمالی ایله محدود اولدیغی حالده، بحر محیط آطلاسی ایچنه طوغری ممتد اولوب، شرق وجنوب وغرب جنوبی سواحلی بحر محیط مذکوره محدوددر. حدود شرقیه‌سی ایسه‌ینه بحر محیط آطلاسیه مربوط داویس بوغازی، بافن قوبی، اسمیت بوغازی، قانه قوبی، کندی بوغازی، هال قوبی ونهایت روبزون بوغازی تحدید ایدیور. بو جهتدن ۸۲°۳۰′ عرض شمالیه قدر کیدیله‌بیلوب، سواحل غربیه‌سی کاملاً وسواحل شمالیه‌سنك برقسمی کشف وتعیین اولنمشدر. شرق طرفنده ایسه بوزلر سیر سفائنه دها زیاده مانع اولوب، ۷۷° عرض شمالیده واقع (بیسمارق) برونتدن یوقاریه چیقیله‌مامشدر. سواحل شمالیه‌نك منکشف اولان صوك نقطه‌سندن اشبو بیسمارق برونته قدر اولان اراضیٔ مجهوله خط مستقیم اوزره تقریباً ۹۰۰ کیلومتره طولنده‌در. ۷° عرض شمالیه قدر کنیشلکی بر وتقریباً ۱۰۰۰ کیلومتره اکنده اولوب، اورادن آشاغیه کیتدکجه طارلاشه‌رق، تام ۶۰° عرض شمالیده (قراول) برونته منتهی اولور. منتهای شمالیسی ۸۲° عرض شمالیده فرض اولندیغی حالده، شمالدن جنوبه بویی تقریباً ۲۴۲۰ کیلومتره‌در. بو حساب اوزره مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۱۶۹۷۵۰ مربع کیلومتره اولوب، یازین بوز-

لردن قورتلان ودانیمارقه‌یه تابع اولان قابل سکنی یرلری تقریبا ۸۸۱۰۰ مربع کیلومتره وسعتنده‌در. بونك اهالیسی ۹۵۳۰ کشیدن عبارت اولوب، بوز- لرده یاشایان ۵۰۰ قدر اسکیمو دخی علاوه اولونورسه، مجموع اهالیسی آنجق ۱۰۰۰۰ کشی‌یه بالغ اولور. غروئنلاندك اکثر سواحلی مکشوف اولمغله، آطه اولسی ویاخود هنوز کشف اولنمامش منجمد بوغازلره بربرلرندن آیرلمش بر قاچ آطه‌دن مرکب بولنمسی محتملدر.

احوال طبیعیه‌سی، سواحل وجزایری. — سواحل شرقیه‌سی دکیزك ایچنه چیقمش قیالق وصرپ برونلره قره‌لرك ایچنه کیرمش پك طولاشیقلی کور- فزلردن وسواحلك اوکنه سرپلمش بر چوق قیالردن عبارت اولوب، بو قیالق وصرپ ساحللر پك یوکسك اولمغله، بو جهتدن سفائنك تقربی پك زور وپك محا- طره‌لی اولدیغندن، آوروپا سفاینی یالکز سواحل غربیه‌سنه یناشه‌بیلمش، ویالکز بو سواحلك قسم جنوبیسنده دانیمارقه‌لیلر بر طاقم کوچك مستعمرلر تأسیس ایده‌بیلمشلردر. آنجق بو سواحلدن دخی ایچری‌یه طوغری سیاحت ایدیله‌میوب، سرمدی بوزلر وقارلر غروئنلاندك ایچ طرفنك کشفنه مانع اولدیغندن، هنوز احوال اراضیسی مجهولدر. شمالدن جنوبه برسلسله جبال ممتد اولوب، ایکی مأثله تشکیل ایتدیکی تخمین اولنمش ایسه‌ده، بو تخمین‌ده فرضیات حکمنده قالمشدر. مع‌هذا بعض مرتفع یرلری بولندیغی وبونلردن سواحله قریب اولانلردن اسوبجره‌نك بوز دره‌لرینه مشابه بعض دره‌لر اینوب، بعضا بو دره‌لردن دکیزه جسیم بوز کتله‌لری دوشدیکی کو- رلمشدر. سواحلك بعض یرلرنده‌ده بوزلرك آلتندن دکیزه صوزلر دوکیلوب، بونلرك انهار اولسی محتملدر. سواحل وکنده بر چوق آطه‌لری بولنوب، اك بیوکلری ساحل غربیسنده دیسقو (۷۷۸۶ مربع کیلومتره)، وساحل شرقیسنده لیورپول (۲۷۷۵ م ك)، قلاورینغ (۱۳۷۱ م ك)، قوهن (۶۳۹ م ك)، شانون (۱۰۹۰ م ك) وقولدوی (۴۷۴ م ك) آطه‌لریدر.

اقلیم وهواسی. — غروئنلاندك درجهٔ عرضی هواسنك نه حالده اولدیغنی آکلامغه کافیدر. اك صیجاق یری اولان قسم جنوبیسنده اك صیجاق موسمی اولان اغستوس آیننده حرارت ۲۴ درجه‌یه قدر چیقارسه‌ده، ۱ درجه‌دن آشاغی اینمدیکی دخی اولور. ایلول وتشرین اولده هوا کیتدکجه صوئویوب، تشرین ثانیده قیش باشلار؛ وبوموسمده متمادیا صفر- دن آشاغی قالوب، تحت الصفر ۲۰ درکه‌یه قدر اینر- نیسانده صفردن یوقاری ۱۵ درجه‌یه قدر چیقارسه‌ده، تحولاتی چوق اولوب، بنه صفردن آشاغی‌یه اینر. قارلر حزیرانده اریمکه باشلایوب، تموزده بسبتون قالقار. مملکتك دها شمالی یرلرنده یازلر دها قیصه وقیشلر دها شدتلی اولوب، دانیمارقه لیلرك تأسیس ایتدکلری اسکه‌لرك اك شمالیسی اولان ۷۳° عرض شمالیده بولنان (اوپرناولیق)ده صوئوق زور طبانیله‌بیله‌جك برحالده‌در. دها اونده اسمیت وکندی بوغازلرنده قار وبوزلر سرمدی اولوب، برودت تحت الصفر ۴۰ و ۵۰ درکه‌ده بولنور؛ وآرتق اورالرده انسان وحیوان یاشامسی محال حکمنه کچوب، یالکز اسرار طبیعتی کشف ایله انسانیته خدمت ایتمك آرزوسنده بولنان غیرتلی سیاحلر جانلرینی تهلکه‌یه قویه‌رق وعادتا اولومله پنجه‌لشه‌رك، او دهشتلی یرلره قدر صوقیلورلر. برودته یکپاره بوزلر، پك شدتلی بورانلر وفرطونه‌لر، وبدن انسانه ایکنه‌لر باتار کبی برحال حس ایتدیرن پك کثیف سیسلر منضم اولورسه، غروئنلاند وجوارلری هواسنك درجهٔ دهشتی آکلاشیله‌بیلیر. سنه‌نك بر قسمی دائمی کیجه حالنده اولوب، دائمی بر قرانلق حکم سورر؛ وبوموسمده یالکز فجر شمالی آره صره له‌پاش اولوب، کفنه بورلمش کبی کورینن او قارلی وخالی یرلری دهشت انکیز بر ضیای احمرله تنویر ایدر.

نباتات وحیواناتی. — غروئنلاندك طوپراغی قاردن قورتلمجه یعنی تموزده انواع نباتات وچیچکلر ظهور ایدرسه‌ده، اوموسمده اکثریا حکم سورن قوراقلق ومتعاقبا هودت ایدن صوئوق بونلرك بیومسنه مساعده ایتز. مع‌هذا آوروپا مهاجرلری بعض سبزه‌لره برمقدار یر المسی وآریه یتیشدیررلر. حیوانات محلیه بیاض طاوشان، قرمزی تیلکی، رن دینلن صیغین جنسی، پك ابری ویرتیجی اولان بیاض آیی، قیزاق چکمه‌ده قوللانیلان کوپك، و(آنافروش)

دینان کدی‌یه مشابه بر بیرتیجی حیواندن عبارتدر. آوروپالیلر برمقدار صغیر وقیون دخی ادخال ایتمشلر. در. قوشلری وعلی الخصوص قره قوش، آق بابا، شاهین، قارغه کبی ییرتیجی جنسلری چوقدر. دکیز لرنده بالیقلرك انواعی وبالینه ودکیز آیسی کبی جسیم حیوانات بحریه‌سی چوقدر. بعض محللرنده کمور معدنی ومرمر وسائره بولنوب، کمور اخراج ومحروقاندە استعمال اولنور.

اهالیسی. — غروئنلاندك دانیمارقه‌لیلر طرفندن اسکان واعمار اولنان یری ساحل غربیسنده اولوب، منتهای جنوبندەکی (قراول) برونندن °۷۳ عرض شمالی‌یه قدر ۱۳ درجهٔ جغرافیه‌ده ممتد اولور. ایکی سنجاغه منقسم اولوب، جنوب جهتندەکی ۵، وشمال طرفندەکی ۷ قضایه منقسمدر. برنجیسنك مرکزی (غودتاب)، وایکنجیسنك کی (دیسقو) آطه‌سنك ساحل جنوبیسنده واقع (غودهاون) اسکله‌لریدر. هرقضانك مرکزی دخی برکوچك اسکله‌نك اطرافنده برقاچ خانه‌دن عبارتدر. اك مسکون یری اك جنوبدەکی (یولیانس هاب) قضاسی اولوب، شماله طوغری چیقلدقجه اهالی سیرکلشوب، معموریت آزالیر. اون بیکه قریب اولان مجموع اهالیسندن یالکز ۲۳۶ سی خالص دانیمارقه‌لی اولوب، قصوری برلی ویا یرلی ایله دانیمارقه‌لیلردن متولد ملزدر. اهالیٔ اصلیه آمریقانك اقطار قطبیه‌سنده منتشر اولان اسکیمو جنسیتنه منسوب اولوب، بونلر دانیمارقه‌لیلرك اعمار ایتدکاری برلرك خارجنده دخی بولنمغله، شمالاً ۸۲ درجه‌یه قدر آثارینه تصادف اولنمش؛ وسواحل شرقیه‌ده دخی ۷۳ درجه جوارلرنده کورلمشلردر. بونلر سائر همجنسلری کبی پك ساکن ومطیع اولوب، آنجق تنبل وایلریسنی دوشونمز آدملردر. اوست وباشلری پك پسدر؛ ودائما بالینه ودکیز آیسی اتی ویاغنی یمکدن بدنلری دخی پك فنا قوقار. آوجیلق وبالیقجیلقله مشغول اولوب، بوصنعتده ودریدن برنوع خفیف قایق یاپوب کورك چکمکده بیوك مهارتلری واردر. ایجریده‌کینك توبی ایچری‌یه ودیشاریده‌کینك دیشاری‌یه چویرلمش ایکی قات دریدن اثواب کیرلر. بعض ادوات واسلحه اهالندەکی مهارتلری دخی استعداد طبیعیلرینه دلالت ایدر. دانیمارقه‌لیلرله برابر ساکن اولانلرینه پروتستان دینی قبول ایتدیریلوب، دیکرلری سائر اسکیمولر کبی جن وپریلره طاپارلر.

تجارتی. — غروئنلاندك تجارتی بوندن مقدم صرف دانیمارقه دولتی طرفندن اجرا اولنوب، ۱۲ کمی بوکا تخصیص اولنمشدی؛ وبونلر غروئنلاند اهالیسیچون ذخیره وسائر مالزمه‌یی کوتوروب، عودتلرنده تیلکی پوستی، دکیز آیسی دریسی، بالیق یاغی، طون یاغی، بالینه کیکی وسائر محصولات محلیه‌یی وپورسلین اعمالنده مستعمل قریولیت دینلن برجنس طوپراغی دانیمارقه‌یه نقل ایدرلردی. مؤخراً تجار سفائنه دخی مساعده اولنوب، هر طرفدن بعض سفائن کیدوب کلەرك، اجرای تجارت ایدرلر.

احوال تاریخیه‌سی. — غروئنلاندك کشفی آمریقانك کشفندن چوق دها اسکی اولوب، بو یر تا اونجی قرن میلادی اواخرندن (ایسلانده) لیلرك معلومی ایدی. ابتدا فرطونه‌یه اوغرامش اسلانده‌لی برکیمجی غروئلانده دوشوب، عودتنده همشهریلرینه خبر ویرمکله او تاریخدن اعتباراً ایسلانده‌لیلر وبعده نوروجلیلر درت یوز سنه قدر غروئلانده کیدوب کلمکده ایدیلر. بعده هرنصلسه اونوتدیلوب، برخیلی وقت اسمی بیله ایشیدلمز اولدقدن صکره، نهایت اون آلتنجی قرن میلادیده دانیمار بحریونی طرفندن یکیدن کشف اولنوب، اون سکزنجی قرن میلادی اواسطنده دولت مشارالیها طرفندن سواحل غربیه‌سنده بعض کوچك اسکله‌لر انشاسیله اعمار واسکانه تشبث اولنمش؛ وآنجق اقلیم وهوا واراضیسنك استعدادی اولمدیغندن، بو اسکله‌لر آنجق بوقاریده صایلان بش اون قلم مواد تجاریه‌یك اخراجنه مخصوص قالوب، برکونه ترقیات کوریله‌مه‌مشدر. او وقتلردن بری کرك دانیمارقه وکرك اسوج نوروج وآلمانیا وانکلتره طرفندن دفعاتله کیلر وفنی هیئتلر وسیاحلر کوندریلەرك، غروئلاند سواحلنده تحریات فنیه اجرا اولنمشدر.

غری } (محمد مؤمن) ایران شمراسندن او. لوب، فیروزآبادلی اولدیغی حالده، شیرازده نشو ونما بولمشدر. آلتیوز بیتی حاوی مرتب دیوانی واردر. شو بیت اونکدر:

مرا نخواهد اما زرشك این که مباد
کند اسیر مرا دیکری رها نکند

غریان { طرابلس غرب ولایت وسنجاغنده وطرابلسك جنوب غربیسنده برقضا اولوب، همنامی اولان مرتفعجه برطاغ قضایی غربدن شرقه شق ایتمکله، ایکی طرفندهکی مائلهلری خیلی منبت ومحصولدار اولدیغی کبی، بوطاغدن اینن برقاچ چای دخی جفاره اووهسنی اروا ایدر. مرکزی وادی الرمانهنك یوقاریلرنده و بش آلتیوز مترہ ارتفاعنده اولهرق طرابلسك ۸۵ کیلومترہ جنوبنده واقع قصر غریاندر. بو قضا ولایتك اك منبت ومحصولدار یری اولوب، بغدای، آرپه، صفران، زیتون وسائره حاصل اولور. پاموق همان آچاج جسامتنده اولوب، برقاچ سنه طیاندیغی مجرب اولدیغی کبی، بوکا مماثل انواع محصولات ویرمکه دخی اراضی واقلیمك استعدادی وار ایسهده، اهالی زراعتهٔ آلیشمامشلردر. قضا خیلی مسکون ایسهده، اهالینك وحتی قضایی ترکیب ایدن قرانك بیله مقدارینه دائر برمعلومات دسترس اولهمدق.

غریب { (شاه ـ میرزا) ایران شعراسندن اولوب، سلطان حسین بایقرانك احفادندندر. شو بیت اونکدر:

بی غبارست که ازدامن صحرا برخاست
که زمین هم بجاشای توازجا برخاست

— هندستان شعراسندن دخی ایکی کشینك مخلصی اولوب، بری شیخ ناصرالدین دهلوی ودیکری سید کریم‌الله بلکرامیدر. برنجیسنك فارسی مرتب دیوانی واردر.

غریبی { اونبنجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، واردار یکیجه سندندر. طریق علمیه سلوك ایدوب، بعده طریقت مولویه به انتسابله، سیاحته چیقهرق، بر مدت دور بلاد ایتدکدن صکره، ۹۰٤ تاریخنده استانبوله دخولنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

دیدم که درد هجر دلك چارهسی نهدر
دیدی طبیب وصلت آکا چاره سینهدر

غریبی { ایران شعراسندن اولوب، سیاحت طریقیله هندستانه کیدهرك همایون شاهك ملازملری سلکنه کیرمشیدی. شو بیت اونکدر:

دل زچاك سینه میخواهدکه بیند روی دوست
مرهم ای مشفق منه بر سینهٔ افکارما

غریبی { (چلبی السید ابوبکر — افندی) قونیه چلبیلرندن اولوب، پدری الحاج چلبی عارف افندیدن صکره ۱۱۵۹ تاریخندن آستانهٔ حضرت مولویده مقام ارشاده کچمش، و ۱۱۹۹ ده ارتحال ایتمشدر. شو مطلع اونکدر:

تار زلفك دل آوارهیه زنجیر ایتدم
احسن وجهله دیوانهیه تدبیر ایتدم

غریت غریمسبی { (Great Grimsby) انکلترهنك (لینقولن) قونتلغنده ولینقولنك ٤۸ کیلومترہ شمال شرقیسنده و (هومبر) نهرینك منصبنده بر قصبه اولوب، ۲۰۲۰۰ اهالیسی، دمیر یولی، سفائن انشاسنه مخصوص دستکاهلری، خلاط فابریقهلری، کراسته، معدن کموری وبالیق اخراجاتی، صاغلام لیمانی ویك ایشلك تجارت بحریهسی واردر.

غریزون { ناحیهسی (Canton des Grisons) اسویچره جماهیر متفقهسنی ترکیب ایدن نواحینك بری اولوب، اسویچرهنك منتهای شرق جنوبیسنده واقعدر. هرطرفدن طاغ صیرتلرندن عبارت حدود طبیعیه ایله محاط اولوب، شمالاً سنت غال و غلاریس، غرباً اوری وتسین ناحیهلریله، جنوباً ایتالیانك لومباردیا، شرقا دخی آوستریانك تیرول خطهلریله محدوددر. ۱۹′ ۴٦° ایله ٥′ ۴۷° عرض شمالی و ۱۹′ ٦° ایله ۸′ ۸° طول شرق آرهلرنده ممتد اولوب، شرقدن غربه بویی قوش اوچشی حسابیله تقریبا ۱٤۰ کیلومترہدر. مساحهٔ سطحیهسی ۷۱۸۵ مربع کیلومترہ اولوب، اسویچرهنك اك بیوك ناحیهسی اولمغله، برسدسندن زیادهدر. آنجق اهالیسی او نسبتده اولیوب، بتون اسویچره اهالیسنك ۲۹ ده بری نسبتندهدر. بوناحیه ۹۳۵۱۰ اهالی ایله مسکون اولوب، بهر مربع کیلومترہ باشنه آنجق ۱۳ کشی دوشر. اهالیسی مذکورهدن ٤۰۰۰۰ی قتولیك و ۵۳۵۱۰ی پروتستاندر. اهالینك نصفنه قریب مقداری یعنی (رین) حوضهسنده وشمال جهتنده ساکن اولانلری آلمان، آدریاتیق دکیزی مائلهسنده ساکن اولانلر بر سبعی ایتالیان لسانلریله وقصوری رومانش دینلن لاتینجهدن بوزوق برلسانله متکلمدرلر. اراضیسی طاغلق ویك مرتفع وصرپ اولوب، آلپ سلسلهٔ جبالنك (سنت غوتارد) ذروهسندن آیریلان

ایکی شعبه یعنی (آلپ ده غلاریس) و(آلپ رتیق) شعبه‌لری غرب جنوبیدن شرق شمالیه طوغری اوزانه‌رق، غربزون ناحیه‌سنی شق ایدرلر؛ وایکنجیسی شمالی وجنوبی اوله‌رق ایکی قوله آیریله‌رق، جنوبی قولی قسما ایتالیا حدودینی تفریق ایدر. بو طاغلرك اك یوکسك ذروه‌لرینك ارتفاعی ۳۶۸۰ و ۳۰۰۰ ایله ۳۵۰۰ متره آره‌لرنده‌در. بوز دره‌لری دخی چوقدر. طاغلرك آره‌لرنده اووه بولنمیوب، آقان انهارك وادیلری‌ده طار واوزوندر. ذکر اولنان ایکی سلسلهٔ جبالك آره‌سنده رین ایرماغنك یو. قاری منابعنی تشکیل ایدن بر چوق چایلر آقدیغی کبی، ایکیجی سلسله‌نك ایکی قولی آره‌سنده‌ده طونه نابعلرندن (ابن) نهری آقار؛ ومنتهای غرب جنوبی کوشه‌سنك میاه جاریه‌سی (پو) ایرماغی واسطه‌سیله آدریاتیق دکیزینه دوکیلور. بو وجهله بو ناحیه شمال دکیزی وقره دکیز وآق دکیز مائله‌رینك نقطهٔ اجتماعنده بولنوب، آوروپانك اك یوکسك تقسیم میاه خطلریی حاویدر. هواسی بالطبع صوغوق وسرت ایسه‌ده، اسویچره‌نك سائر طاغلق جهتلرینه نسبةً معتدلجه‌در. ارضیسنك آنجق یکرمیده بری قابل زراعت اولوب، محصولاتی احتیاجات محلیه‌نك نصفنه بیله کفایت ایتمز. رین وادیسنك آشاغی طرفلرنده اوزوم دخی یتیشیر. اراضیسنك برخمسی اورمانلرله مستور اولوب، بعض طرفلرنده کیتدکجه آزالمقده‌در. حیوانات اهلیه‌سی ۸۶۰۰۰ صیغیر، ۷۵۰۰۰ قیوز، ۵۰۰۰۰ کچی، ۲۰۰۰۰ طومور وایکی اوچ بیك بیکیردن عبارتدر. طاغلرنده آیی، کیك، قرمجه، طاوشان وسائر آو حیواناتی دخی بولنور. قره قوشلری پك بیوك اولوب، دیکر بیرتیجی قوشلری‌ده چوقدر. انهارنده چوق بالیق بولنور. هر نوع معادن موجود ایسه‌ده، هیچ بری اهمیتله ایشلنه‌جك قدر بول دکلدر. صنایعی پك ایلری اولمیوب، یالکز بعض بوك وایبك منسوجاتله صمانداغ اورمه شیلر واجزای کیمیویه ایله توتون وقونیاق فابریقه‌لری واردر. باشلیجه سرمایهٔ تجارتی پنیر، یاغ، دری، دمیر، اودون، کمور، قوری یمش وساره‌در. اراضیسنك حالی دمیر یوللرتمدیدینه مساعد اولمیوب، زوریخدن کلن خط ناحیه‌نك مرکزی اولان (قوآره) یه قدر تمدید اولنه‌بیلمشدر. حکومتی جمهوریت مفرطه اولوب، ۶۵ اعضادن مرکب بر مبعوثان و ۳ اعضادن مرکب دائمی بر اجراآت مجلسی واردر. ۱۸ یاشنی طولدیرمش کافهٔ افراد اهالی انتخاب ایتمك و ۲۱ یاشنی بچکین او- لانلر انتخاب اولنمق حقنی حائزدر. بو ناحیه ۱۴ قضایه منقسم اولوب، ۳۹ دائرهٔ تنخابیه و ۲۳۲ قریه‌یی حاویدر. مرکزی اولان (قوآره) دن بشقه قصبه‌سی اولمیوب قضا مرکزلری بیوجك قریه‌لردن عبارتدر.

غریقا { (Griquas) آفریقای جنوبیده فلمنك مهاجرلرندن عبارت اولان (بویر) لرك (هوتنتوت) جنسیتنه منسوب یرلی سیاه قاریلرله ازدواجلرندن متولد بر قوم اولوب، بونلر امید برونینك انکلیزلر طرفندن ضبط اولنمسی اوزرینه، شمله طوغری چکیلوب، قرن حاضر میلادی اوائلنده، خیلی کثرتلی اولدقلری حالده، امید برونینك ایکی اوچ یوز کیلومتره شمالنده واقع (روکولده) طاغلرنده تمکن ایتمشلردی. بعده اورسنی دخی ترکله، (اورانژ) ایرماغنی تجاوز ایده‌رك، برطاقملری (غریقا لاندوست) یعنی غربی غریقالر مملکتی دینلن بری مکان اتخاذ ایتمش؛ ودیکرلری (اورانژ) مملکتنه کیرمشلر. سه‌ده، بویرلرده دخی کندیلرینی راحت براقمدقلرندن، شرقه طوغری الریلیوب، زولولر مملکتی ایچنده (غریقالاند است) یعنی شرقی غریقالر مملکتی دینلن برده توطن ایتمشلردر. سیماجه آوروپالیدن زیاده هوتنتوتلره مشابه اولوب، ساکن وچالیشقان آدملردر.

غریقالاند { (Griqualand) آفریقای جنوبیده انکلیزلرك امید برونی مستعمره‌سنك اورانژ) حکومتك غرب وشرقنده ایکی براولوب، برینه (غریقالاندوست) یعنی «غربی غریقالر مملکتی» ودیکرینه (غریقالاند است) یعنی «شرقی غریقالر مملکتی» نامی ویریلیور. ایکیسی‌ده آنفاً بیان اولنان غریقالره مسکون اولوب، بونلر امید برونی ضبط ایدن انکلیزلردن اورایه قاچمش ایکن، ۱۸۷۹ تاریخنده انکلیزلر بو ایکی یری دخی ضبط، وامید برونی مستعمره‌سنه الحاق ایتمشلردر. غربیسنك مساحهٔ سطحیه‌سی ۴۵۳۰۰ مربع کیلومتره واهالیسی ۴۵۲۷۵ کشی؛ وشرقیسنك مساحهٔ سطحیه‌سی

۷۵۳۳ مربع کیلومتره واهالیسی ۳۱۰۰۰ کشیدر. فریبسنده کلیتلی المالس معدنلری بولنور.

غریما (Grimma) صاقسه قرالفنلك ایسیغ ایالتنده ولیپسیغك ۲۶ کیلو. متره جنوب شرقیسنده و (البه) ایرماغنه تابع (مولده) نهری اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۷۲۷۵ اهالیسی، دمیر یولی، اسکی برسرایی وچوخه وفانله فابریقه‌لری واردر.

غریمسل (Grimsel) اسویچره‌ده (برنه) ایله (واله) ناحیه‌لری آره‌سنده وآلپ جبالنده بر بوغاز وگچید اولوب، ۲۸۷۸ متره ارتفاعنده واقعدر. قارارده قالان بوگیلرك امدادینه یتیشمك وظیفه‌سیله موظف راهبلره مخصوص بر مناستری وجوارلرنده بلورلری واردر.

غرین بی (Green-Bay) یعنی «یشیل قوی» آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك (ویسقونسن) حکومتنده ومیشیغان کولنك شرق جهتنده شمال شرقیدن جنوب غربیه طوغری ممتد طار واوزون بر قوی اولوب، بویی ۱۸۰ واکی ۱۵ ایله ۳۰ کیلومتره آره‌سنده‌در. کولدن اوزون برشبه جزیره ایله وبر صره آطه‌لرله آیریلوب، قسم اعظمی ویسقونسن وآغزی میشیغان حکومتی داخلنده‌در. درینلکی ۱۵۰ متره‌یه قدر بالغ اولور. ایچنه بر قاچ نهر دوکیلور.

— مذکور کورفزك منتهای جنوبنده یئه بو اسمله مسمی قضا مرکزی بر قصبه واسکله بو. لنوب، ۱۰۰۰۰ اهالیسی وکراسته اخراجاتی واردر. لیمانی صاغلام ایسه‌ده مدخلی صیغدر. اهالیسنك نصفی قاده‌دن گچمش فرانسز مهاجرلری اولوب، قصبه‌ده فرانسزجه وانکلیزجه تکلم اولنور.

غرین ریور (Green-River) یعنی «یشیل ایرماق» آمریقای شمالیدك ممالك مجتمعه‌سنده بو اسمله ایکی نهر بولنوب، بری (کنتوکی) حکومتنده جریانله، میسیسیپی ایرماغنه تابع (اوهیو) نهرینه دوکیلور. مجراسی ۴۰۰ کیلومتره طولنده اولوب، قوراقلق موسمنده آشاغیکی ۱۰۰ ویاغمورلر موسمنده بندلر واسطه‌سیله ۲۷۵ کیلومتره‌لکی سیر سفائنه صالحدر.

— دیکری ممالك مذکوره‌نك غرب جهتنده (تولورادو) ایرماغنی ترکیب ایدن ایکی نهرك بری اولوب، قیالی طاغلر سلسله‌سنك (فرمونت) طاغنده نبعانله جنوبه طوغری جریان ایده‌رك، (ویومینغ) و(اوتاه) اراضیسنی شق ایله، بحر محیط اطلاسیدن بحر محیط معتدله ممتد اولان بیوك دمیر یول خطی آلتندن گچه‌کدن و ۸۰۰ کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدکدن صکره، (قولورادو) حکومتی ایچنده (غراند ریور) ایله برلشه‌رك، قولورادو ایرماغنی تشکیل ایدر. حوضه‌سی ۱۷۵۰۰۰ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب، چول حالنده بر بردر، وصوبنك اطرافه هیچ فائده‌سی اولماز.

غرینوك (Greenock) اسقوچیانك (رنفرو) قونتلغنده وغلاسقووك ۳۶ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق (قلیده) خلیجنك صول کنارنده بر شهر واسکله اولوب، ۵۷۸۲۰ اهالیسی، بیوك وصاغلام لیمانی، فناری، جسیم واپورلر اعمالنه مخصوص دستگاه وحوضلری، دمیر خانه‌لری، متنوع ماکینه‌لرله سفائنه مخصوص یلکن بزی وخلاط، بوك قاشلر، شکر، کاغد، حصیر شایقه، سائر فوزلغه متعلق مواد مختلفه وسائره فابریقه‌لری، بك ایشلك تجارت بحریه‌سی و واپور ماکینه‌سنی اکمال وتطبیق ایدن وبو شهرده نشأت ایتمش اولان (جاس وات) ك هیکلی واردر.

غرینویچ (Greenwich) قطب جنوبیده «یکی شتلاند» جزایرندن بری اولوب، (لیوینغستون) ایله «قرال جورج» آطه‌لری آره‌سنده ′۳۰ °۶۲ عرض جنوبی ایله ′۲۰ °۵۷ طول غربیده واقعدر. کوزل برلیمانی واردر.

غرینویچ (Greenwich) انکلتره‌نك (کنت) قونتلغنده ولوندره کوپریسنك ۵ کیلومتره شرق جنوبیسنده و (تامیسه) نهرینك صاغ کناره‌سنده ″۳۸ ′۲۸ °۵۱ عرض شمالی ایله ″۱۴ ′۲۰ °۲ طول غربیده بر شهر اولوب، ۴۰۴۱۰ اهالیسی، بیوك بحریهٔ عسکریه مکتبی، انکلتره‌نك مشاهیر بحریونیله اسفار بحریه‌سنه متعلق رسملرله آثار نفیسه‌یه مخصوص موزه‌سی، بیوك رصدخانه‌سی و بوکا مربوط مکمل کتبخانه‌سیله بك چوق آلات وادوات رصدیه‌سی واردر. انکلیزلر

طول جغرافینك مبدئی غرینویچ رصدخانه‌سنك کنبدندن اعتبار ایدیورلر .

غرینویچ (Greenwich) آمرقای شمالیده مملك مجتمعه‌نك (قونکتیقوت) حکومتنده (فیرفلد) قونتلغنده وهارتفوردك ۱۲۵ کیلومتره جنوب غربیسنده اولهرق ساحل بحرده و (نیویورق) حکومتنك حدودی اتصالنده واقع بر قصبه اولوب، ۷۶۵۰ اهالیسی ونیویورق اها . لیسنك تفرجگاهی حکمنده بولنان کوزل باغچه‌لری واردر .

غریوس (Greaves) انکلتره‌نك مشاهیر مستشرقیندن اولوب، ۱۶۰۲ تاریخنده (قولمور) ده طوغمش، و ۱۶۵۲ ده وفات ایتمشدر . ابتدا الوندره‌نك (غرشام) وبعده (اوقسفورد) مکتبنده هندسه و هیئت علمرینی تدریس ایدوب، ۱۶۳۷ ده مصره عزیمتله، ال یازیسیله محرر بر چوق کتب وآثار عتیقه جمع ایده‌رك، عودتنده اوقسفورد دار الفنونی هیئت معلمکنه نصب، و ۱۶۴۸ ده قرال طرفدارلغندن طولایی عزل اولنمش ایدی . آثار عتیقهٔ مصریه‌یه ولاتین وفارسی لسانلرینه دائر بر قاچ کتاب یازمش؛ وعلوم ریاضیه وهیئت و جغرافیایه متعلق السنهٔ شرقیه‌دن بر قاچ کتاب ترجمه ایتمشدر .

غزّال رئیس المعتزله اولان مشهور واصل بن عطانك لقبیدر . [« واصل بن عطا » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

غزاله مشاهیر نسادن اولوب، شیب خارجینك زوجه‌سیدر . حجاج بن یوسف زوجنی قتل ایتدکدن صکره، صاحبهٔ ترجمه قیام ایدوب، بر سنه حجاجه قارشی طورمشدر .

غزالی (حجة الاسلام زین الدین ابو حامد محمد بن محمد بن محمد بن احمد الطوسی) اعاظم علمای اسلامدن واکابر فقهاء شافعیه‌دن اولوب، ۴۵۰ تاریخنده خراسانده طوس شهری جوارنده (غزاله) قریه‌سنده طوغمشدر . ابتدا طوسده احمد الراذکانیدن وبعده نیسابوره‌ده امام الحرمین ابو المعالی الجوینیدن تحصیل علوم ایده‌رك، استادینك حیاتنده کسب شهرت و تألیفه مباشرت ایتمکله، مشارالیه طرفندن تحسین وتشویق اولنمش؛ واستادینك وفاتنده نیسابوری ترکله، (سرمن رأی) یه عزیمت ایده‌رك، وزیر نظام الملك ایله کوریشمش؛ ومشارالیهك اکرام وتعظیمنه مظهر اولوب، حضورنده مشاهیر علما ایله ایتدیکی مباحثات علیه‌ده جله‌سنه تفوقله، درجهٔ علم وکمالنی اثبات ایتدیکندن، ۴۸۴ تاریخنده بغداده‌ده مدرسهٔ نظامیه‌نك بر مدرسلکنه نصب اولنه‌رق، درت سنه تدریس علوم ایله، کسب اشتهار ایتدکدن صکره، ۴۸۸ ده کافهٔ مشاغلنی ترکله، بر مدت کوشهٔ زهد وتقوایه چکلمش؛ وبعده جانب حجازه عزیمتله، ایکی حج شریف ایدوب، عودتنده بر زمان دمشق شامده جامع امیه‌نك غرب جهتنده‌کی مدرسه‌ده تدریسله بعد الاشتغال، بیت مقدسه عزیمتله، عبادتله وزیارت مشاهدله وقت کچیرمش؛ واوراdan اسکندریه‌یه کیدوب، بر مدت قالدقدن صکره، سلطان یوسف بن ناشفیك دعوتی اوزرینه، مغربه کیتمك اوزره کمی‌یه بینمش ایسه‌ده، اثنای راهده سلطان مشارالیهك وفاتی خبری آلمغله، یاری یولدن دونوب، وطنته عودت ایتمش ایدی . طوسده بر مدت تدریس و تألیفله اشتغال ایدوب، بعده نیسابوره‌ده مدرسهٔ نظامیه مدرسلکنی قبول ایتمسنه ابرام اولنمغله، اورایه عزیمته مجبور اولمش؛ ونهایت یونی‌ده ترك وطنه عودتله، منسوب بولندیغی طریق صوفیونه مخصوص بر خانقاه یاننده بر مدرسه اتخاذ ایدوب، بقیهٔ عمرینی عبادت و ارشاد وتدریسله کچیرمش؛ و ۵۰۵ تاریخنده ۵۵ یاشنده ارتحال ایتمشدر . تألیفاتی چوق اولوب، الك مشهورلری بروجه آتیدر : « احیاء علوم الدین » ، فقهده « البسیط » ، « الوسیط » ، « الوجیز » ، « الخلاصة » ، « المستصفی » ، جدلده « المحك » ، « المنخول » ، « تهافت الفلاسفة » ، « محك النظر » ، « معیار العلم » ، « المقاصد » ، « المضنون به علی غیر اهله » ، « المقصد الاسنی فی شرح اسماء الحسنی » ، « مشکاة الانوار » ، « المنقذ من الضلال » ، « حقیقة القولین » وسائره . کندیسی صوفیون مسلکنده بولنمغله، فلاسفه‌نك افکارینی رد و شرح ایتدیکی مذکور « تهافت الفلاسفه » کتابنی یازمش؛ ومعاصری بولنان مشهور ابن رشد اندلسی بوکا جواباً

« تهافت تهافت الفلاسفة للغزالی » عنوانیله بر کتاب تألیف ایدهرك، اقصای شرقده ظهور ایدن بر اثره اقصای غربدن جواب ویرمشدی . امام غزالینك عربی وفارسی بعض اشعاری‌ده منقول اولوب، شو قطعه او جمله‌دندر :

هبنی صبوت کما ترون بزعمکم
وحظیت منه بلثم خد ازهر
انی اعتزلت فلا تلوموا انه
اضحی یقا بلنی بوجه اشعری

وفاتنده شاعرك بری شو بیتی سویلمشدر :

نصیب حجة اسلام ازین سرای سپنج
حیات پنجه وپنج وسمات پانصد وپنج

غزالی (ابو الفتوح مجدالدین احمد بن محمد بن محمد بن احمد) مشاهیر علما وفقهاء شافعیه‌دن اولوب ، آنف الترجمه امام غزالینك برادریدر. قوهٔ ناطقه‌سی وحسن منظره‌سی اولمغله، وعظی پك مؤثر اولوب، اك زیاده وعظیله شهرت بولمشدر. برادری امام مشارالیه بغداد نظامیه‌سندن چکیلوب، اختیار انزوا ایتدیکنده، صاحب ترجمه نیابةً مدرسهٔ مذکوره‌ده تدریسله اشتغال ایتمشدی. برادرینك « احیاء علوم الدین » کتاب مشهورینی « لباب الاحیاء » عنوانیله بر جلد اوزره اختصار ایتمشدی . « الذخیره فی علم البصیرة » عنوانیله بر تألیفی دخی واردر. بونك دخی طریق صوفیونه انتسابی وعزلت وانقطاعه میلی وار ایدی. بر خیلی مدت دخی سیاحت ودور بلاد ایدهرك، ۵۲۰ تاریخنده (قزوین) ده وفات ایتمشدر.

غزالی ایران شعراسندن ایکی کشینك مخلصیدر :

برنجیسی (مولانا —) مشهدلی اولوب، ۹۳۰ تاریخنده طوغمش؛ وهندستانه سیاحته ، جانپور حاکمی خان زمان علی قلی خانك خدمتنه کیدهرك، بونك نامنه « نقش بدیع » عنوانیله بر منظومه یازوب، هر بیتیجون بر آلتون جائزه آلمش ایدی. حاکم مشارالیه اکبر شاهله ایتدیکی محاربه‌ده قتل اولندقده ، مولانا غزالی شاه مشارالیهك الینه کچوب، تقدیر والتفاتنه نائل وحتی ملك الشعرا عنوانته دخی مظهر اولمش، وبو عنوانه استحقاقنی اثبات ایتمشدر. اکبر شاهك معیتنده کجرات فتحنه کیدوب، ۹۸۰ تاریخنده اورادہ وفات ایتمش، واحمد آبادده دفن اولنمشدر. مرتب دیوانی و « رشحات الحیات »، « کتاب الاسرار » و « مرآت الکائنات » عنوانلریله اوچ منظومه‌سی که جمعاً قرق اللی بیك بیته بالغ اشعاری واردر. شو رباعی اونکدر :

در کعبه اکر دل سوی غیر است ترا
طاعت زنار وکعبه دیر است ترا
ور درد بحق است وساکن بتکده‌ئی
خوش باش که عاقبت بخیر است ترا

— ایکنجیسی هراتلی اولوب، حیدر کلیچه‌نك شاکردیدر . بو دخی هندستانه سیاحت ایدوب، مخلص اشتراکی سبیله آنف الترجمه مولانا غزالی‌یه صاتاشمق ایستمش ایدی. شوخ مشرب برآدم ایدی. شو بیت اونکدر :

اودر اندیشه‌که چون خون غزالی ریزد
من در اندیشه‌که اندیشهٔ دیکر نکند

غزالی [« جانبرد غزالی » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

غزالی زاده (مولانا عبدالله افندی) علمای عثمانیه‌دن اولوب ، حجة الاسلام امام غزالینك نسلندندر. محشیٔ تفسیر بیضاوی عبدالله افندیدن و بعده طاشکبری زاده مصلح الدین افندیدن اخذ علوم ایدوب ، بعض مدا. رسده مدرسلك وبعض قضالرده قاضیلق ایدهرك، حقانیت و استقامتیله شهرت بولدیغندن، مصر اوقاف مفتشلکنه نصب اولنوب ، اورانك اوقافی حال تذبذبدن قورتارمش؛ وعودتنده ابا ایوب وغلطه قاضیلغنه نصب اولنمش؛ وصدراعظم رستم پاشانك دلالتیله خیلی احسان والتفاته نائل اولمش ایدی . وزیر مشارالیهك وفاتنده تقاعد اولوب ، ۹۷۷ ده وفات ایتمشدر. اسماء حسنایه بر شرح یازمشدر .

غزنویلر مرکز حکومتلری غزنه شهری بولنمش اولان آل سبکتکینه ویریلن اسمدر. [« سبکتکین » ماده‌سنه مراجعت .]

غزنه یاخود غزنین . افغانستانده کابلك ۱۳۵ کیلومتره جنوب غربیسنده و (غوآکوه) ك بر وادیسنده اوله‌رق (آب ایستاده)

کولنه دوکیان برنهرك وادیسنده و ′۳۴ °۳۳ عرض شمالی ایله ′۵۸ °۶۵ طول شرقیده واقع ایالت مر. کزی بر قصبه اولوب، تقریباً ۱۰۰۰۰ اهالیسی واردر. موقعی حذای بحردن ۲۳۵۰ متره مرتفع اولوب، قیشلری پك شدتلیدر. موقعی پك متین اولدیغی کبی، استحکاماتی دخی صاغلامدر. مع هذا انکلیزلر ۱۸۴۲ و ۱۸۸۰ تاریخلرنده ضبطنه مقتدر اولوب، بعض استحکاماتنی هدم ایتمشلردر. بو قصبه یدی سکز یوز سنه‌لك اولوب، آل سبکتکینك پایتختی بولنمش اولان اسکی غزنه‌نك ایسه شمدیکی قصبه‌نك ۵ کیلومتره شمال شرقیسنده خرابه‌لری مشهود و سلطان محمود سبکتکینك تربه‌سی دخی اوراده موجوددر. یاقوت حموی شهرك اصل اسمی (غزنین) اولوب، بین العوام غزنه دینلدیکنی وبعضاً معرب اولهرق (جزنه) صورتنده استعمال اولندیغنی بیان ایدهرك، بیوك بر شهر اولدیغنی ومشاهیر علمادن حسابسز ذواتك مسقط رأسی بولندیغنی‌ده علاوه ایدیور. سلطان محمود سبکتکین زمانینده غزنه‌ده بیك جامع ومدرسه بولندیغی مرویدر.

غزنین { افغانستانده‌کی غزنه قصبه‌سنك اسم اصلیسیدر. [مادهٔ آتیه‌یه مر.]

غزوان { طائفك اوستنده وغرب جهتنده بر طاغ اولوب، بلدهٔ مذکوره بونك اتکنده واقعدر. — هرانده دخی بو اسمله بر محله وار ایدی.

غزه { فلسطین خطه‌سنده و قدس شریف سنجاغنده قدسك تقریباً ۹۰ کیلومتره جنوب غربیسنده وعریشك ینه ۹۰ کیلومتره شرق شمالیسنده اولهرق ′۱۵ °۲۹ ′۳۱ عرض شمالی ایله ″۵ ′۷ °۳۲ طول شرقیده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، یالکز ایکی اوج یوزی خرستیان اولق اوزره، ۱۶۰۰۰ اهالیسی واردر. قصبه قومدن ایکی تپه‌نك آره‌سنده واقع اولوب، دکیزدن درت بش کیلومتره‌لك مسافه‌دهدر. بربرلرندن آیری ومتفرق اولان محله‌لری بر تپه‌نك اطرافنده اولوب، تپه‌نك اوستنده پك قدیم و کلیسادن مبدل بر جامع شریف بولنیور، که سکز کوشه‌لی مصنع مناره‌سی اوزاقدن کورینور. کرك بوتپه‌ده وکرك جوارنده‌کی دیکر تپه‌لرده و علی الخصوص « تل العجیل » دینانی ایچنده بر چوق آثار عتیقه بولنوب، مصنع برمشتری هیکلی دخی چیقمشدر. غزه پك قدیم اولوب، حضرت ابراهیمك زمانندن اول موجود بولنمش اولدیغی توراتده مذکوردر. بیوك اسکندر غزه‌نك محاصره‌سیله درت آی اوغراشوب، مجروح دخی اولدقدن صکره، کوچ حال ایله فتح ایده بیلمشدی. بطالسه ایله سلفکیلر آره‌سنده وقوع بولان محاربادده دفعاتله خراب اولوب، ینه اعمار اولنمشدی. فتوح شام صره‌سنده ایادیٔ مسلمینه کچوب، بر چوق مشاهیرك وحتی امام شافعی (رضه) بو قصبه‌ده تولد ایتمشدر. جد حضرت نبوی هاشم بن عبد مناف غزه‌ده وفات ایتمش اولدیغی مرقدی اوراده بولندیغی مرویدر. اهل صلیب زمانینده بر چوق محاربانه میدان اولوب، دفعاتله ضبط واسترداد، واستحکاماتی هدم اولنمغله، الیوم استحکاماتدن خالیدر. — قضاسی ۷۱ قریه‌دن مرکبدر.

— افریقیه‌ده قیروانك اوج کونلك مسافه‌ده بو اسمله بر قصبه دها بولندیغنی ابو عبید البکری « معجم » نده بیان ایدیور.

غزی { (ابو اسحق ابراهیم بن عثمان) مشاهیر شعرا و فضلادن اولوب، غزه‌ده طوغمش، و ۵۲۴ تاریخنده مرودن بلخه کیدرکن، طقسان یاشنی متجاوز اولدیغی حالده، اثنای راهده وفات ایدوب، بلخه نقل ایله، اوراده دفن اولنمشدر. شو بر ایکی بیت جمله‌سه اشعارندندر:

ان یکرهوا نظم القریض فعذرهم
باد کحاشیة الرداء المعلوم
هم محرمون عن المناقب والعلی
و الشعر طیب لا یحل لمحرم

غزیله { یاخود غزیه. صحابیاندن اولوب، (ام الشریك) کنیه‌سیله وکندینی فخر کائنات (صلعم) افندمزه هبه ایدوب ازواج مطهره‌لری زمره‌سنه داخل اولمغی آرزو ایتمش اولمسیله مشهوره‌در. کندیسندن بعض احادیث شریفه منقولدر.

غسان { ازد قبیله‌لرندن بر عرب قبیله‌سی اولوب، اصلی یمندن اولدیغی حالده، کثرت میاهیله معروف (غسان) اسمنده بر محله‌ده وطن

ایتمکله، بو اسمله تسمیه اولنمشدی. بو قبیله‌دن جا. هلیتده شام جهتنده حکم سورن غسانیلر خاندانی یتیشدیکی کبی، دور اسلامده دخی غسانی نسبتیله معروف بعض مشاهیر ظهور ایتمشدر.

غسانی { (القاضی الرشید ابو الحسین احمد بن القاضی الرشید ابی الحسن علی بن الزبیر) مشاهیر علما و شعرادن اولوب، مرتب دیوان اشعاری و مشاهیر فضلانك تراجمی جامع «کتاب الجناب و ریاض الاذهان» عنوانیله بر تألیفی واردر. علوم ادبیه وشرعیه وریاضیه‌ده یدطولی صاحبی اولوب، ملوك فاطمیه‌نك اخیری وشاورك وزارتی زمانینده مصرده مسند وجاهه نائل اولمش؛ وسفارتله یمنه اعزام اولنه‌رق، اوراده بعض اعیانی مدح ایتمکله، شاور بونی خبر آلدیغندن، وبر روا. یتده اسد الدین شیرکوهه میلنی بیلدیکندن، ماملکنی بعد المصادره، مصره عودتنده ٥٦٣ تاریخنده کندیسنی ظلماً قتل واعدام ایتمشدر. بك اسمر ایدی. شو ایکی بیت جمله اشعارندندر:

اذاما بنت بالخردار یوما
ولم یر تحل عنها قلیس بذی حزم
وهبه بها صبا الم یدر انه
سیزعجه منها الحمام علی رغم

— بونك برادری (القاضی مهذب الدین ابو محمد الحسن الغساتی) عالمده صاحب ترجمه‌دن دون ایدیسه‌ده، شعرده اوندن اقدم اولوب، شو ایکی بیت جمله اشعارندندر.

وتری المجرة و النجوم کأنما
تسقی الریاض بجدول ملآن
ولولم تکن نهرا لما عامت بها
ابدا نجوم الحوت والسرطان

غسانی { (ابو علی الحسین بن محمد بن احمد الجیانی الاندلسی) مشاهیر محدثین و ادبادن اولوب، اندلسك جیان خطه‌سنده ٤٢٧ تاریخنده طوغمش؛ وقرطبه‌ده تدریس وافاده ایله مشغول اولوب، علم حدیثده «تقیید المهمل» عنوانیله بر اثر معتبر یازمشدر. علم انسابده معلوماتی وحسن خطی دخی وارایدی. ٤٩٨ تاریخنده وفات ایتمشدر.

غسانیلر { روم قیصرلرینه تابع اولەرق دمشق شامده حکم سورمش عرب طوائف ملوکندن اولوب، عن اصل یمندن کلمه وازد قبائلندن غسان قبیله‌سنه منسوب ایدیلر. بونلرك برنجیلری جفنه بن عمر بن عامر اولوب، جمله‌سی یکرمی یدی کشیدرلر. اسلامدن درتیوز سنه اول ظهور ایدوب، حضرت عمر (رضه)ك زمان خلافتنده دك حکم سورمشلردر. اسمای بروجه آتیدر: جفنه، عمرو، ثعلبه، حارث، جبله، حارث، منذر، نعمان، جبله، ایهم، منذر، جفنه، نعمان، نعمان، جبله، نعمان، حارث، نعمان، منذر، عمرو، حجر، حارث، جبله، حارث، نعمان، ایهم، منذر، جبله. اکثری دین عیسایه تابع اولوب، اخیرلری اولان جبله خلافت جناب فاروقیده اسلامه کلمش؛ وبرچوق توابعیله حجه کیدوب، اثنای طوافده اوکنه کچن برآدمه طوقات آتمکله، عدالت جناب فاروقی‌به دوچار اولوب، حقنده مجازات ترتیب اولنجه، وبوکا قارشی حدت ایتدیکنده، اسلامده حقوقده اشخاص بینده فرق وتفاوت اولمیه‌رق، حضور محکمه‌ده جله‌نك مساوی بولندیغنی آکلاینجه، قیصرك یانه قاچوب، تنصر ایتمش ایدی. اواثناده ایسه شام خطه‌سی کاملاً فتح اولندیغندن، بونکله غسانیلر سلاله‌سی منقرض اولمشدر.

غسانیه { اندلسك اك مشهور ادبیه‌لرندن اولوب، بجایه مملکتندن اولمغله، (الغسانیة البجایة) دینمکله معروفدر. شو قطعه جمله اشعارندندر:

عهدتم و العیش فی ظل وصلهم
انیق وروض الوصل اخضر فینان
لیالی سعد لایخاف علی الهوی
عتاب ولایخشی علی الوصل هجران

غضایری { یاخود غضایری، مشاهیر شعرای ایراندن اولوب، (ری) شهرنده نشأت ایتمش؛ وسلطان امین الدولەنك خدمتنده بولنوب، بك چوق انعام واحسانلرینه مظهر اولمشیدی. شو بر ایکی بیت مشار الیهك مدحنده سویلدیکی بر قصیده‌سندندر:

صواب کردکه پیدا نکرد هردوجهان
یکانه ایزد دادار بی نظیر وهمال
وکرنه هردو جهانرا کف تو بخشیدی
امید بنده نماندی بایزد متعال

غضنفر { ایران شعراسندن اولوب، قم شهرینه تابع (کلجار) قریه‌سندن اولدیغی حالده، کاشانده اقامت ایدردی. اواخر عمرنده کوز.

لرینه عماطاری اولدیغی حالده، ینه تدریسله مشغول اولوردی. شو بیت اونکدر:

دلم پرآتش وچشمم پرآب شد هردو
دوخانه وقف توکردم خراب شد هردو

غفاری (قاضی محمد ـــ) ایران مشاهیر شعراسندن اولوب، نظم ونثرده وهزلیاتده مهارتی وار ایدی. برمدت (ری) مملکتنده قاضی اولوب، ۹۳۲ تاریخنده وفات ایتمشدر. شویت اونکدر:

چومن دیوانهٔ هرکز قدم دردشت غم ننهاد
درآن وادی که من سری نهم مجنون قدم ننهاد

غفیره (بنت ریاح الحبشیه) صحابیاتدن اولوب، مؤذن حضرت نبوی بلال حبشی (رضه) ك همشیره سیدر. خالد اسمنده بر برادرلری دخی وار ایدی.

غلاتیه (Galatée) اساطیر یونانیه ده بواسمله بر پری ذکر اولنیور، که (نریوس) ایله (دوریس) ك قیزی اولوب، کویا کندیسنه (پولیفم) اسمنده برجن و (آکیس) اسمنده کوزل بر دلیقانلی عاشق اولمغله، بونی ترجیح ایتدیکندن، مذکور جن بوعاشقی جسیم برقیا ایله اتلاف ایتمش.

ـــ کلتلر یعنی اسکی غالللر حکمدارلرندن برینك دخی بو اسمده برقیزی اولوب، کویا قهرمان موهوم (هرکول)ه تمشق ایتمکله، بوندن (غلاتس) اسمنده بر اوغلی اولمش.

غلاتیا (Galatie) آناطولیده آنقره ایله یوزغاد وکنغری سنجاقلرندن عبارت خطهنك اسم قدیمی اولوب، فرانسه اهالیٔ قدیمه سی اولان (غال) لردن بر طائفهنك میلاددن ۲۷۸ سنه اول اورایه هجرت وتوطن ایتملری مناسبتیله بو اسمله تسمیه اولنمشدی. شمالاً (بیتینیا) و (پافلاغونیا)، غرباً (فریجیا)، شرقاً (پونتوس)، جنوباً دخی (لیقاؤنیا) و (قپادوقیا) خطهلریله محدود ایدی. مذکور غالللر بر طاقم یونانیلرله برلکده اولهرق، سوریه حکمداری آنتیوخسه قارشی بیتنیا حکمداری برنجی نیقومیدك امدادینه کلش اولمغله، بونك طرفندن کندیلرینه مذکور خطهده بر مقدار یر ویرلمش؛ وکندیلری اطرافه تجاوزله، خطهٔ مذکورهنك بتونی ضبط ایتمشلردی. بعده سوریه حکمداری بیوك آنتیوخسك اتفاقنه کیرمکله، رومالیلرله ایتدکاری محاربه ده قبل المیلاد ۱۹۰ تاریخنده مذکور آنتیوخس مغلوب اولوب، میلاددن ۲۵ سنه اول آوغستوس غلاتیایی قطعیاً روما دولتنه الحاق ایتمشدی. غلاتیا اهالیسی اوچ قومه منقسم اولوب، شرق جهتنده کیلره (ترقم)، جنوب غربی طرفنده کیلره (تولیستوبوی)، شمال غربی جهتنده کیلره ده (توقتوساج) نامی ویریلیردی. مرکز لری او وقت (آنکوره) دینلن آنقره ویا انکوری شهری ایدی. رومانك صوك امپراطورلری زمانلرنده غلاتیا ایکی دائره به تقسیم اولنوب، برنجیسنك مرکزی آنقره و ایکنجیسنك کی (پسینونته) شهری ایدی. غالاتلر مستقل بولندقجه، منقسم بولندقلری اوچ قومدن بهرینك درت رئیس منتخبی وار ایدی، وسپاهی اصولنده اداره اولنوب، جوارلرندهکی حکمدارلرك اجرت مقابلنده عسکرلك خدمتلرنده بولنورلردی. میلادك دردنجی قرننه دك لسان واخلاقلرینی محافظه ایتمشلردی.

غلاچ (Glatz) پروسیه نك (سیلزیا) خطه و ایالتنده (برسلاؤ) سنجاغنده و (برسلاؤ) ك ۷۷ کیلومتره جنوب غربیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۳۰۰۰ اهالیسی، بوك وابیك منسوجاتله بز، باصمه، صابون فابریقهلری ودباغخانهلری واردر. ملفا برقونتلغك مرکزی اولوب، تقریباً یوز بیك اهالیسی اولان بو قونتلق برسلاؤ سنجاغنك ایکی قضاسنی تشکیل ایتمشدر.

غلاریس (Glaris) اسویچره ده (برنه) نك ۲۱۵ کیلومتره شرقنده و (لینت) نهری اوزرنده همنامی اولان ناحیه یعنی جمهورینك مرکزی برقصبه اولوب، ۵۲۰۰ اهالیسی، کنیش وکوزل سوقاقلری، قتولیك و پروتستانلره مخصوص ایکی قسمه آیرلمش مصنع کلیسای، بك اسکی برخسته خانه سی، چوخه، باصمه وابیك منسوجات فابریقهلری ومقبول بر جنس پنیر اخراجاتی واردر. ۱۸۶۱ ده قصبهنك قسم کلیسی محترق اولمشدی.

غلاریس (Canton de Glaris) ناحیه سی اسویچره جماهیر متفقه سی ترکیب ایدن ۲۲ ناحیهنك بری. اولوب، مملکت مذکورهنك قسم وسطیسنده ۴۷°۱۳′ ایله ۴۶°۵۱′ عرض

شمالی و ۶°۳۰′ ایله ۶°۵۷′ طول شرق آره‌لرنده ممتداولوشرقا سنت‌غال، جنوباً غربزون، جنوب غربی جهتندن اوری، غربا دخی اشویج ناحیه‌لریله محاط ومحدوددر. شمالدن جنوبه اولان طول اعظمی ٤٥ کیلومتره، مساحهٔ سطحیه‌سی ٦٩١ مربع کیلومتره واهالیسی ۳٦۱۸۰ کشیدن عبارتدر. اهالیسی کاملاً آلمان واکثری پروتستان اولوب، یالکز ۵۸۰۰ ی قتولیکدر. (غلاریس آلپی) نامیله غربدن شرقه ممتد اولان وبو ناحیه‌یی غربزون ناحیه‌سندن آیران سلسلهٔ جبال بو ناحیه‌نك ایچنده اتك وشعبه‌لرینی تمدید ایتمکله، اراضیسی طاغلق وعارضه‌لی اولوب، یالکز (لینت) وادیسنك آشاغی طرفی بطاقلی بر اوفق اووه تشکیل ایدیور. طاغلرینك اك یوکسکی ۳٦۲۳ متره ارتفاعنده‌در. میاه جاریه‌سی مذکور (لینت) نهرینه طوپلانوب، (زوریخ) کولنه واوراداون (رین) ایرماغنه دوکیلور. ناحیه‌نك اورته‌لرینه قدر کیرن بوز دره‌لرینك تأثیریله هواسی پك صوئوق ایسه‌ده، قیشلری پك اوزون اولمیوب، بهاره اسن لدوس روزکاری قارلری اریدیر، وحبوبات ومیوه‌لری وقتیله یتیشدیرر. محصولاتی احتیاجات محلیه‌یه غیر کافی اولوب، اوزوم ومیوه‌لری زیاده‌جه‌در. مرعالری چوق اولوب، ۹۰۰۰ صیغیر، ۱۱۰۰۰ قیون، ٦۰۰۰ کچی، ٤۰۰۰ طوموز و ۳۰۰ بیکیرلری واردر. اورمانلری چوق ایدیسه‌ده، صیقیجه وقوع بولان یانغینلردن خراب اولمشدر. معادنی چوق ایسه‌ده، اخراجاتی مشکل اولوب، یالکز مرمر وآرتوآز دینلن یازی طاشی اوجاقلری ایشلنیور. میاه معدنیه‌سی وایلیجه‌لری چوقدر. اهالینك آوجیلقه‌کی مهارتندن طولایی حیوانات وحشیه‌سی پك آزالمشدر. طاغلرده رجنس چای ایله سائر نباتات طبیه وعطریات اخراجنه یارارچیچکلر چوقدر. صنایع خیلی ایلری اولوب، پاموق ایپلیکله بز، باصمه، کاغد، اجزاء کیمیویه وسائره فابریقه‌لری واردر. بر جنس اوتله یشیل رنکنی آلان (شاپرنکیر) اسمله مقبول بر جنس پنیر اعمال وکیلیتله اخراج اولنور. تجارتی ایشلکدر. مرکزه قدر بر دمیر یولی اولوب، سائر طرفلرنده محلك صریلغی مکمل یوللر انشاسنه مانع اولمشدر. اصول اداره‌سی حکومت مفرطه‌دن عبارت اولوب، اهالی بالاجتماع مجلس عمومیی انتخاب، وبو مجلس ایکی مجلس دائمی ایله بش سنه ایچون بر رئیس نصب ایدر.

غلاسقو (Glascow) اسقوچیانك اك بیوك شهرلرندن برشهر واسکله اولوب، ادیمبورغك ۷٦ کیلومتره غرب جنوبیسنده (قلیده) نهری اوزرنده ومنصبندن ٤۰ کیلومتره یوقاریده اولهرق ۵۵°۵۲′ عرض شمالی ایله ٦°۳٦′٤″ طول غربیده واقعدر. نهر مذکورك ایکی طرفنده واقع اولمغله، نصفی (لانارق) ونصف دیکری (رنفرو) ایالتنه ملحقدر. اك مصنع ومزین ابنیه ومؤسساتی نهرك صول کنارنده‌کی قسمنده ایسه‌ده، صاغ کنارنده‌کی قسمی دها بیوك اولوب، فابریقه‌لرله تجاوت محلری بوطرفده‌در. جسیم برشهراولوب، ۵۸۰۰۰۰ اهالیسی، نهرك ایکی جهتنده ۵ کیلومتره‌لك مسافه‌ده کوزل ریختملری وآره‌لرنده متعدد کوپریلری، قتولیکلره مخصوص جسیم برکلیساسی، بیك شاکردی اولان بیوك واسکی دار الفنونی، ایکی واسع کتبخانه‌سی، موزه‌سی، متعدد فنون نمونه‌خانه وعملیات‌خانه‌لری، شاکردانی ایکی بیکی متجاوز اولوب مدار معیشتلری اوله‌حق برر ایشله اشتغاللرینه وقت براغیلان جسیم برمستعمین مکتبی، اطرافنده وحتی شهرك اراضیسنده بیله دمیر وکمور معدنلری، پك چوق دمیرخانه‌لری، پاموق ایپلیك، بز، باصمه، فابیله وسائر بوك وپاموقله یوك قاریشیق منسوجات، انواع ماکینه‌لر، دمیر یول ماکینه وو غونلریله سائر مالزمه‌سی، اسپیرتو وسائره فابریقه‌لریله سفائن اعمالنه مخصوص دستکاه وحوضلری واردر. بوندن یکرمی بش سنه اول غلاسقووك فابریقه‌لری ۱۲۱ وبونلرده چالیشان عمله ۱۱٤۸٦٤ مقدارینه بالغ اولوردی. او وقتدن بری دها خیلی تکثر وتزاید ایتمش اوله‌جغنده شبهه یوقدر. ایکی عصر اول (قلیده) نهرینك یتاغی پك سطحی اولوب، سیرسفائنه صالح اولمدقدن بشقه، دکیزك مدی حالنده صولری اطرافه یایلوب، هوایی زهرلین بر طاقم متعفن بطاقلقلر تشکیل ایتدیکی حالده، اووقتدن بری یایلان سدلر وریختملرله یتاغنك مکرراً طرائمه‌سی اوزرینه، بوکونکی کونده اك جسیم وایور وکیلر غلاسقووك ریختملرینه یناشیر، وشهرك محصولات صناعیه‌سیله طولوب، آوروپانك هرطرفنه وهنده، آوسترالیایه والحاصل دنیانك هرطرفنه کیدرلر.

غلاسقوو اهالی وقومپانیه‌لرینك مالی اولەرق بوندن یکرمی سنه اول موجود سفائن ۱۰۸۸ یلکن کیسی و۳۲۰ واپوردن عبارت ایدی. غلاسقوو بك اسکی برشهر ایسه‌ده، قرن سابق میلادی اواسطنده آنجق ۱۸۰۰۰ اهالیسی وار ایدی. قرن حاضرده بیومکه باشلایوب، کوندن کونه بیومکده‌در.

غلاص { (Galatz) رومانیانك بغدان خطه‌سنده یاشاك ۱۸۵ کیلومتره جنوبنده وبکرشك دمیر یول خطیله ۲۶۹ کیلومتره شرق شمالیسنده اولەرق طونه‌نك ساحل یسارنده وسرت نهرینك بو ایرماغه دوکلدیکی محلده تجارتکاه بر شهر واسکله اولوب، تقریباً ۸۰۰۰۰ اهالیسی، دمیر وباقیر دوکخانه‌لری، موم وصابون فابریقه‌لری، داخلی مکتب اعدادیسیله تجارت مکتبی، طونه‌ده صاغلام وبیوك سفائنك دخولنه مساعد لیمانی وبك ایشلك تجارتی واردر.

غلافقه { یمن ساحلنده برقصبه اولوب، زبیدك اسکله‌سی اولدیغنی یاقوب حموی بیان ایدیور.

غلام { (Galam) سودان غربیده سنغال ایله (فاله) نهرلرینك ملتقاسنده و(سنت لویی) اسکله‌سنك ۷۰۰ کیلومتره شرقنده بر اولوب، مرکزی (باقل) قصبه‌سیدر. او جهتك مرکز تجارتی اولوب، فیل دیشی، ضمغ، آلتون توزی وآمریقان فستیغی اخراجاتی واردر. فرانسه مستعمراتندن معدوددر.

غلام حسین خان { (نواب سید — طبا طبائی) هندستان امرا وساداة وشعراسندن اولوب، ۱۱۹۴ تاریخنده «سیر المتأخرین» عنوانیله برکتاب یازمشدر، که مصطفی اسمنده برفرانسز مهتدی و(بلفور) اسمنده بر انکلیز طرفندن انکلیزجه‌یه ترجمه اولنمشدر. «بشائر الامامه» عنوانیله بر منظومه‌سی دخی واردر.

— دیکر بر غلام حسین خان دخی ۱۱۹۵ تاریخلرنده «ریاض السلاطین» عنوانیله، فارسی لسانده بنکاله تاریخنی یازمشدر.

غلام علی { هندستان مؤرخینندن اولوب، «شاه عالم نامه» عنوانیله شاه عالمك احوالنی یازمش؛ و۱۲۲۱ده وفات ایتمشدر.

— [«آزاد» ماده‌سنده مراجعت بیوریله.]

غلام علی خان { هندستان شعراسندن اولوب، سیر نبی (صلم) واحوال ائمه حقنده شاه عالمکیرك نامنه «لمعة الطاهرین» عنوانیله بر منظومه یازمشدر.

غلام محمد { هندستانك جنوب جهتلرنده حکم سورن مشهور تیپو سلطانك اوغلی اولوب، بر مدت مقاومتدن صکره انکلیزلرك الیته اسیر دوشمش؛ و۱۲۸۸ده کلکته‌ده ۷۸ یاشنده وفات ایتمشدر.

غلامی { اونتجی قرن هجری عثمانلی شعرا سندن اولوب، طریق قضایه سالك ایدی. شو بیت اونکدر:

آشنالق بومی ای کعبهٔ بیکانه نواز
ایل اوپه صافی الك یزدر ودیوار اتکك

غلامی { (مولانا سعید) ایران شعراسندن اولوب، شو بیت اونکدر:

غلام خویشتم خوانده ماه رخساری
سیاه بختئ من کرد عاقبت کاری

غلطه { پایتخت دولت عثمانیه اولان استانبول شهرینك بر بیوك محله‌سی اولوب، نفس استانبولك قارشیسنده وشمال جهتنده واقع اولمغله، آره‌لرنده کاغدخانه خلیجی بولنیور. نفس استانبوله ایکی کوپری ایله مربوطدر. غلطه برتپه‌نك جنوب غربی اتکنده وتپه‌نك آلتنده‌کی دوز محلده اولوب، شمال جهتنده بك اوغلی محله‌سی بولنور. اکثر خانه‌لری کارکیر ومجدد اولمغله، دکیزدن منظره‌سی بك کوزل ایسه‌ده، سوقاقلرینك اکثری الیوم طار وطولاشیقلی اولمغله، داخلاً اوقدر کوزل دکلدر. غلطه تجارت محلی اولوب، علی الخصوص آوروپا تجارتی باشلیجه بومحله‌ده اجرا اولنور. غلطه ایمپراطور یوستینیانوس طرفندن قسطنطینیه‌یه ربط والحاق اولنه‌رق، ۱۲۱۶ تاریخ میلادیسنده جنویزلردن بر فرقهٔ مهاجرین غلطه‌یی اشغال ایله، آریجه بر قصبه صورتنه قویوب، قسطنطینیه‌یه قارشی رقابته چالیشیرلردی. سلطان محمد خان ثانی حضرتلری استانبولدن اول غلطه‌یی فتح ایتمکله، جنویزلرك حکمی منقضی اولمش ایسه‌ده، ینه غلطه فرنك محله‌سی قالوب، اجنبیلر اوراده اسکان وتجارت ایده‌کلمشلردر. الیوم متصرفلق مرکزی ومکتب سلطانینك بولندیغی محلك غلطه سرایی دینلدیکنه باقیلیرسه، او وقتلرده

غلطه اسمنك يوقاريلره قدر شمولى اولوب ، شمدى بك اوغلى دينلن محله‌نك‌ده اشاغى طرفى غلطه دينلير. دى. اون اوچنجى قرن ميلاديده جنوبزلر طرفندن بنا اولنمش يوكسك بر قله‌سى واردر، كه اليوم يانغين قله‌سيدر. ابنيهٔ سائره‌سنك اك جسيمى اخيراً انشا اولنان عثمانلى بانقه‌سى دائره‌سيدر. آشاغيسنده وقتيله عربلر طرفندن بنا ممادهده ياديرلمش و اليوم عرب جامعى دينمكله معروف بر جامع شريف واردر. سائر جوامعنك اك بيوكى يكى جامعدر. متعدد كليسا لرى دخى واردر. غلطه اسمى لسان روميده سوت كارخانه‌سى ديمك اولوب، اول اسرده استانبوله سوت ويرمك اوزره اينك وقيون بسلر برقاج قلبه‌دن عبارت بركوى حالنده بولنمش اولمسى محتملدر.

غلنان { (Glénans) فرانسه‌نك ساحل غربى‌سى قارشيسنده و ٢١ كيلومتره آچيقده ٩ كوچك آطه اولوب، حربجه موقعلرينك اهميتنه مبنى ، اك بيوكلرى اوزرنده فرانسه دولتى بعض استحكامات انشا ايتمشدر .

غلوچستر { (Gloucester) انكلتره‌نك غرب جهتنده ولوندره‌نك ١٦٥ غرب شمالىسنده اولەرق (سورت) نهرينك صول كنارنده قونتلق مركزى برقصبه اولوب، ١٨٣٥٠ اهالىسى، نهرده ٤٠٠ طونيلاتەلغه قدر سفائنى آلير ليمانى، سير سفائنه صالح بر جدولى ، جوارنده چوخه و دمير يول واغونى فابريقه‌لرى وذخيره اخراجاتى واردر.

غلوس { (Volo) يونانده تسالينك باشليجه اسكله‌سى بر قصبه اولوب، همنامى اولان كورفزك منتهاى شمالنده بر قويك ايچنده و يكيشهرك ٥٠ كيلومتره شرق جنوبيسنده واقع و ٤٠٠٠ اهالى‌يى جامعدر. ليمانى صاغلام اولمغله، تجارتكاه بر اسكله اولوب، يونانه الحاقندن صكره غلوسدن بدأ ايله برى يكيشهره و ديكرى ترحاله وقلاباقيه قدر ايكى دمير يول خطى تمديد اولنمشدر. هواسى يازين زياده‌جه صيجاقدر. بك اسكى برقصبه اولوب ، اسم قديمى (ياغاسه) وبر احتماله كوره (يولقوس) ايدى .

— غلوس كورفزى ٣٩°٥′ ايله ٣٩°٢٥′ عرض شمالى و ٢٠°٢٦′ ايله ٢٠°٥٣′ طول شرقى آره‌لرنده ممتد اولوب، شرق طرفنده آطه‌لر دكزندن طاغلق بر اوزون شبه جزيره ايله آيرلمشدر، كه عقرب قوبروغى شكلنده غربه طوغرى دونوب، برطرفدن (فتيوتيده) خطه‌سى ساحليله وبرطرفدن دخى اغريبوز جزيره‌سنك ساحل شماليسيله (تريكرى) اسميله ايكى قوللى بر بوغاز تشكيل ايده‌رك ، غلوس كورفزينى قيارە. بو بوغازدن كيرلدكدن صكره صاغ قولده ينه (تريكرى) اسميله برآطه وكورفزك سواحلنده برچوق كوچك قويلر بولنيور.

غلوقستاد { (Glückstadt) پروسيه‌نك اشلسويغ هولستاين خطه‌سنده واشلسويغ سنجاغنك (ايچهوئ) قضاسنده اولەرق (البه) ايرماغنك صاغ كنارنده بر قصبه و اسكله او. لوب، ٥٠٣٠ اهالىسى، دمير يولى، صيد ماهيسى و سفائن اعمالنه مخصوص دستكاهلرى واردر. هامبورغك اسكله‌سى حكمنده اولوب، وقتيله اهميت تجاريه‌سى زياده ايديسه‌ده، بعده اهمال اولنمشدر.

غلوقنر { (Glockner) آوسترياى محارستان دولتنك تيرول خطه‌سنده آلپ طاغلرينك (هوه‌تاورن) سلسله‌سنده برطاغ اولوب، ٣٧٩٩ متره ارتفاعى اولمغله ، بيوك غلوقنر معناسيله (غروس غلوقنر) دخى دينلير. جنوبى اتكلرندن آقان مياه جاريه‌سى (دراوه) ، وشمالى اتكلرندن آقانلرى (ساچه) چايى واسطه‌سيله (اين) نهرينه، كه هر ايكى جهتدن طونه‌يه دوكيلور، صرپ وغريب الشكل بر طاغ اولوب، جنوبى مائله‌سنده ١٠ كيلومتره بويى اولان (ياسترچه) بوز دره‌سى بولنيور.

غلومن { (Glommen) نوروجده بر ايرماندر، كه اسقانديناو شبه جزيره‌سنك اك بيوك نهرى اولوب ، (تروندهيم) ايالتنده (اورسوند) كولندن خروجله، ابتدا جنوب غربيه، و (فولا) نهريله برلشدكدن صكره، جنوب شرقيه جريان ايده‌رك ، (قريستيانيا) شهرى قريبنده اسكى بتاغنى تركله، بردن بره غربه دونوب، اك بيوك تابعى اولان و (ميوستى) كولنك اياغى بولنان (وورمن) نهرينى آله‌رق، قريستيانيا خليجندن بر طاقم آچيق تپه‌لرله آيرلمش اولديغى حالده، ساحل ايله متوازياً جريان ، وبو جريانىده ٢١ متره ارتفاعى اولان (سارپس فوس) شلاله‌سنى تشكيل ايتدكدن صكره،

ایکی قوله آیریلەرق ، (اسقا کراق) دکیزینه دو. کیلور. مجراسنك طولی ٥٦٧ کیلومتره وحوضه‌سنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٠٠ ٤٠ مربع کیلومتره‌در. مذکور شلاله‌ده ثانیه‌ده ٨٠٠ مکعب متره صو دوکوب، اوستنده بر دمیریول کوپریسی دخی بولنمقله، منظره‌سی شایان تماشادر.

غلیقون { (Glycon) یونان قدیم مشاهیر هیکلتراشانندن اولوب، هرکولك مشهور بر هیکلنك صانعیدر. آوغستوسك زمانده ایتالیایه سیاحت ایتدیکی مظنوندر.

غمدان { یمنده صنعا قرینده تبابعه‌دن قاله جسیم وپك مصنع برسرای اولوب، مرمر ستون ودوشمه‌لریله، مرمردن آرسلان شکلنده هیکللریله وکیجه یانان مشعله‌لردن اوزاقدن شمشك چاقرکی کورینمسیله مشهور ایدی. حضرت عثمان (رضی‌الله عنه) زماننده تخریب اولنوب، انقاضنده «بونی تخریب ایدن قتل اولنور» مآلنده برکتابه بولندیغی مرویدر.

غمی { اعاظم علمای اسلامدن مشهور فناریك شعرده قوللاندیغی مخلصدر. علامهٔ مشارالیهك ترجمهٔ حالی «فناری» ماده‌سنده کله. جکندن، شوراجقده یالکز اشعار ترکیه وفارسیه. سندن برر بیت ایرادیله اکتفا ایده‌جکز:

ای غمی ناله وزار ایله اولورسه‌ك یریدر
سکا کیم دیدی که هر برکوزله یار اولهسك

—

تاکه کفتی سربنه بر خاك پایم ای غمی
آیخنان شادم که هرکز پای تنهم بر زمین

— ینه اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن دیکر بر غمی دخی بولنوب، قونیه‌لی واسمی محموددر. شامده زعامتله مشغول ایدی. شو ترجیع اونکدر:

مدد اللهی سورسه‌ك مدد ای یار دیدم
وعدهٔ وصله خلاف ایله زنهار دیدم

غمیصاء { مکهٔ مکرمه قرینده برمحل اولوب، بنی حذیمه‌نك مسکنی ایدی. فتح مکه سنه‌سی خالد بن ولید (رضه) بو محلده غزا صره‌سنده برآز شدت کوسترديکندن، فخر کائنات (صلی‌الله‌علیه‌وسلم) افندمز «اللهم انی ابرأ الیه مما صنع خالد» بیورمش؛ وحضرت علی (رضه) افندمزی اعزام بیوره‌رق، بنی حذیمه‌نك کوکلرینی آلدیرمشلردی.

غمیصاء { یاخود رمیصاء. صحابیاتدن انس بن مالك (رضه) كه والده‌سی اولان (ام سلیم بنت ملحان) كه اسمیدر. مالكك وفاتندن صکره ابو طلحه‌یه واروب، وفاتنه‌دك بونك نکاحنده بولنمشدر. — بناءً علیه، عمرو بن حزم طرفندن اوچ طلاقله تطلیق اولنوب‌ده بشقه‌سنه نکاح اولندقدن صکره، قبل لدخول مفارقت وقوع بوله‌رق، زوج اولنه رجوع ایچون، جناب نبویدن استیذان ایتدکده «لاحتی یذوق الآخر من عسیلتك وتذوق من عسیلته» حدیث شریفنك وارد اولدیغی (غمیصاء الانصاریه) بشقه‌در.

غناج { ماوراء النهرده شاش ناحیه‌سنده بر قصبه‌جق اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

غنایی { اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (علی) استانبوللی اولوب، وزیر ثانی پیاله پاشانك کاتبی بولنمش؛ و بعده زعامته وخیلی ثروته نائل اولمش ایدی. شو بیت اونکدر:

ای لاله خدکل ایله نیجه تشبیه ایدهم سنی
سن پادشاه عالم او درویش کلشنی

— ایکنجیسی (محمد) ایراندن کلمش اولان (اولاما) پاشا زاده‌لردن اسکندر بکك اوغلی اولوب، بودخی زعامت اصحابندن ایدی. شو بیت اونکدر:

دکلدر خطکه اطراف لب جانانه کلشدر
جناب خضردر کیم چشمهٔ حیوانه کلشدر

غندجان { فارسده صوبی قیت بر بوغازده بر قصبه اولوب، دشت بارین ناحیه‌سنك مرکزی ایدی. سجاده وبرده ودوشمه‌لك کبی منسوجاتی مشهور اولوب، هر طرفه سوق واخراج اولنوردی. بر چوق مشاهیر علما وادبانك دخی مسقط رأسی بولنوب، تألیفات صاحبی اولان ابو محمد حسن الاعرابی الاسود بو جمله‌دندر.

غنزن { ولجه غنزنه (Gnezen, Gnezna) پروسیه‌نك (پوزن) ایالتنده (برومبرغ) سنجاغنه ملحق وبرومبرغدن ٧٢ کیلومتره جنوب غربیسنده واوچ کولك آره‌سنده واقع بر قصبه اولوب، ١١٢٠٠ اهالیسی، بیوك برکلیساسی وچوخه ویز فابریقه‌لری واردر. وقتیله بیوك لهستان قرالغنك مرکزی ایدی.

غنی (مولانا عبد الغنی) مشاهیر علما وشعراء عثمانیه‌دن اولوب، بولی سنجاغنده کی کرده قصبه‌سندندر. طریق علمه سلوك ایله جیوی زاده‌یه دانشمند اولمشیدی. بعده بعض مدرسلکلرده بولنوب، مدرسهٔ سلیمانیه‌دن شام وبعده قاهره قاضیلغنه نصب اولنمش؛ واو صره‌ده ایفای حج وزیارت روضهٔ مطهره ایده‌رك، عودتنده ایکی دفعه استانبول قاضیسی اولمشیدی. حاشیهٔ تجریده بر حاشیه‌سی وبعض اشعار و نثآتی واردر. اشعار ترکیه وفارسیه‌سندن بر بیت ایرادیله اکتفا اولندی:

طالعمدر باکه کون کوسترمین دود ایچره آه
آسمانی بر بلادر عاشقه دود سیاه

—

حباب آسا نرفت از سر هوای جام جم بیرون
از آن از بزم می هرگز نخواهم زد قدم بیرون

غنی (فرس شعراسندن ایکی کشینك مخلصیدر:

برنجیسی (میر عبدالغنی) ایرانك قم شهری مضافاتندن (نفرش) ساداتندن وقرن سابق شعراسندن اولوب، کجلکده وفات ایتمشدر. شوربای اونکدر:

عمری بره وفا نشستیم عبث
دل جز تو بدیکری نه بستیم عبث
درپیش تو قدر هرسکی پیش از ماست
ما این همه استخوان شکستیم عبث

— ایکنجیسی (میرزا محمد طاهر) کشمیرلی اولوب، مرتب دیوانی واردر. شیخ محسن فانینك شاگردانندن اولوب، هنوز کنج ایکن کسب شهرت ایتمکله، دهلی حکمداری عالمگیر طرفندن طلب اولنمش ایسه‌ده، کیده‌میوب، ۱۰۷۹ ده کشمیرده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

قاصد چه احتیاج که طومار روزکار
چون باز شد رسد بدرازئ کوی او

غنیمت (محمد اکرم) هندستان شعراسندن اولوب، عالمگیر شاه زمانده پاشا. مش، وبر دیوان ایله «نیرنك عشق» عنوانیله بر منظومه براقمشدر.

غوا (Goa) هندستانك ساحل غربیسنده پورتکیز مستملکاتنك مرکزی بر قصبه اولوب، بمبایك ۳۳۰ کیلومتره جنوبنده (منداوی) ایله (مرمغون) نهرلرینك منصبلری آره‌سنده تشکل ایدن برآطه اوزرنده و ′۳۰ °۱۵ عرض شمالی ایله ′۳۰ °۷۱ طول شرقیده واقع وتقریباً ۱۵۰۰۰ اهالیی جامعدر. صاغلام لیمانی وکوزل ریخملری وار ایسه‌ده، هواسی پك آغر اولدیغندن، اسکی اهمیتدن دوشمشدر. اصل هندلیلرك اسکی شهری خراب اولدیغی کبی، پورتکیزلیلرك هندستانه ایلك دخوللرنده یعنی ۱۵۱۰ تاریخنده تأسیس ایتدکلری شهر دخی خراب اولوب، ویرانه‌لری شمدیکی شهردن ۸ کیلومتره‌لك مسافه‌ده واقعدر. شمدیکی غوا ۱۷۶۵ تاریخنده تأسیس اولنمشدر. متعدد کلیسالری واردر. — غوا محافظه‌سی پورتکیز دولتنك هندستانده کی مستملکاتنك اك بیوکی اولوب، ۳۲۷۰ مربع کیلومتره مساحهٔ سطحیه‌سی و ۳۹۲۶۰۴ اهالیسی واردر. ساحل بوینجه بویی ۱۵۰ و ایچری یه طوغری (کات) سلسلهٔ جبالنك صیرتنه قدر اولان وسطی اکی ۵۰ کیلومتره‌در. یالکز غرباً دکزله وسائر طرفلردن بمبای اداره‌سنه ملحق انکلیز مستملکاتیله محدوددر. سواحلی بطاقلق اولوب، او جهتده هواسی پك وخیم ایسه‌ده، ایچ طرفلری مرتفع اولوب، اورمانلری و میاه جاریه‌سی واردر. باشلیجه محصولاتی پرنج ویاموقدر. اهالیسی پورتکیزلیلرله هندلیلر اختلاطندن متولد ملز بر خلقدن ویا قتولیك مذهبنی قبول ایتمش برالمردن عبارت اولوب، چاليشقان وساکن آدملردر.

— بو اسمله (سلب) جزیره‌سنده فلمنکه تابع بر حکومت اسلامیه‌نك مرکزی اولان بر قصبه وبیرمانك (آراقان) ایالتنده بر اسکله بولنیور.

غوآپوره (Guaporé) ونام دیکرله ایتنز (Itenez) برازیلیا ایله بولیویا حدودنده آقار بر نهر اولوب، برازیلیا ممالك مجتمعه‌سنك (مانوغروسو) جمهوریتنده ′۴۰ °۱۴ عرض جنوبی ایله ′۵۱ °۶۱ طول غربیده نبعه‌لر، جنوبه طوغری جریان ایده‌رك، بو استقامتده ۱۰۰ کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدکدن صکره، غربه وبعده غرب شمالیه طوغری آقه‌رق، مذکور حکومت دا. خلنده جمعاً ۲۷۵ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، ماتوغروسوایله بولیویا حدودینی تشکیل ایدیز (ربوورده) ایله برلشه‌رك، ۱۱۰۰ کیلومتره‌لك مسافه‌ده دها مملکتین مذکورتین حدودینی تفریق ایدر؛ و °۱۱ ′۵۷ عرض جنوبی ایله ′۳۰ °۶۷ طول غربیده

(آمازون) ایرماغنه تابع (مادیره) نهرینك ایکی قولندن بری اولان (ماموره) چاینه دوکیلور. هر وقت صویی آز ایسه ده، یاغمور و قاریمی موسملرنده صویی یك زیاده چوغالوب، اکثریا اطرافی باصار. بو موسملرده ثانیه ده ۷۰۰۰ مکعب متره صودوکر. حوضه سی ۵۰۰۰۰۰ مربع کیلومتره وسعتنده در.

غواتمالە (Guatémala) آمریقای وسطیده ترکیب ایدن بش جمهوریتك اك مهمیدر.

موقع وحدود ومساحه سی. — غواتمالە مذکور بش جمهوریتك اك شمالیسی اولوب، بحر محیط آطلاسی یه ملحق آنتیل دکیزنده کی هوندوراس کورفزندن بحر محیط معتدله قدر ممتد اولور. بو ایکنجی دکیزده کی سواحلی دها زیاده اولوب، مذکور کورفزده کی سواحلنك چوغنی انکلتره یه تابع هوندوراس مملکتی ضبط ایتمشدر. مع هذا سواحلده یالکز بعض تجارتکاه اسکله لری اولوب، اصل مسکون یرلری ایچ طرفده کی مرتفع یرلریدر. شمالاً وغرباً مکسیقا ممالکیله، جنوب غربی جهتندن بحر محیط معتدل ایله، جنوب شرقی طرفندن سالوادور وهوندوراس جمهوریتلریله، شرقاً دخی هوندوراس کورفزو مهجریله محاط ومحدوداولوب، کرك مکسیقه وکرك مهجر مذکور طرفندن حدودینك اکثری موهوم وغیر معین خطوط مستقیمه دن عبارتدر. شرقدن غربه یعنی هوندوراس کورفزنده واقع (تینتو) نهری منصبندن مکسیقه حدودینه قدر طول اعظمی قوش اوچشی حسابیله ۴۲۰ و ایکی دکیز آره سنده کی اك طار مسافه سی ۲۷۵ کیلو. متره اولوب، ۱۴۵۲۰۰۰ اهالیسی واردر، که بهر مربع کیلومتره باشنه ۱۲ کشی دوشر. بحر محیط معتدل ساحلنده وسالوادور خط حدودنده اولان اك جنوبی نقطه سی ۱۳°۳۸′ واك شمالی نقطه سی دخی مکسیقه حدودنده ۱۷°۵۰′ عرض شمالیده واقع اولوب، ۹۰°۳۷′ ایله ۹۴°۴۲′ طول غربی آره لرنده ممتد اولور.

حال طبیعیسی، جبال وانهار وسواحلی. — بحر محیط معتدله ده کی سواحلی دوز وقوملق اولوب، بونك ایلریسنده بعض اورمانلر، اورمانلرك آرقه سنده تدریجاً کسب ارتفاع ایدر تپه لر وتپه لرك آرقه سنده دخی مرتفع برطاقم ذروه لر وینار طاغلر کوریلور. بوطاغلر شرق جهتنده آنجق ۵۰۰ متره ارتفاعنده ایکن، مملکتك وسطلرنده ۱۵۰۰ وحدود غربیه سنده ۲۵۰۰ متره به قدر ارتفاع کسب ایدرلر. ساحلده کی اووه نك وسعتی دخی اوستنده کی طاغك ارتفاعیله متناسبدر. نهرلرك اینیدیکی قوملر ساحلك اوکنده بر طاقم سدلر تشکیل ایله، دکیزدن منحول بعض کوللر حاصل ایدر. مذکور سلسله جبالك شمالنده غواتمالە اراضیسی مرتفع اولەرق دوام ایدوب، بنار طاغلری ایسه بولندقلری سلسله جبالدن چوق دها یوقاریه قالقەرق، اك یوکسکلری اولان (توئنو) نك ۴۲۵۰، آقا تنانفونك ۴۱۵۰، آغوآنك ۴۱۲۰، تایامولقونك ۳۵۴۰، سانته ماریانك ۳۵۰۰، سرو قوشمادونك ۳۱۰۹ متره ارتفاعی واردر. بوبرکانلرك چوغی اسکی ووقتیله سونمش ایسه ده، ۲۰ قدر یکیلری دخی واردر، که وقت وقت آلولر پوسکوردورلر. بونلر دن بعضلرینك یوقاریلری قارله وآشاغیلری اور مانلرله مستور اولوب، شایان تماشا منظرەلر ابراز ایدرلر. اشبو برکانلر صره سندن باشلایەرق شمالە طوغری برطاقم طاغ قول وشعبەلری ممتد اولور، واراضی یك جزئی بر میلانله تدریجاً کسب انحطاط ایده رك، مرتفع بر یر تشکیل ایدیور. بنده (سیرا مادره) و (سیره شاما) اسملریله ایکی سلسله جبال اوزانوب، بونلرك شمالنده اراضی بردن بره تبدیل شکل ایله، بر طاقم تپه لر وکوللری حاوی واسع بر اووه صورتی آلیر، که بو صورت مکسیقه یه تابع اولان (یوقاتان) شبه جزیره عظیمه سنده دخی دوام ایدوب، سواحله قدر ممتد اولور.

غواتمالەنك میاه جاریه سی چوق اولوب، بحر محیط معتدله دوکیلنلری، مسافه نك آزلغی ویاغمورلرك ندرتی حسبیله، قیصه وصولری آز ایسه ده، جریانلری شدتلی وسیل کبیدر. بحر محیط آطلاسی مائله سنده بولنانلری ایسه اوزون، تابعلری چوق وحوضه لرینك یاغمورلری چوق اولغله، بونلر بیوك ایرماقلر حالنده در. هوندوراس کورفزینه دوکیلن (موتاغوآ) نهرینك مجراسی ۵۵۰ کیلومتره اوزونلغنده ایسه ده، تابعلری آز اولدیغندن، یالکز آشاغیکی ۲۰۰ کیلومتره لکی کوچك کیلرك سیرینه صالحدر. بنه مذکور کورفزه دوکیلن (پولوشیق) نهرینك

ایسه مجراسی یالکز ۲۵۰ کیلومتره اوزونلغنده ایسه ده، (ایزابال) کولی ایچندن کچمکه، دها بیوك کیلرك سیرینه مساعددر. غوآتمالهنك اك بیوك ایرماغی (اوزوماچینته) اولوب، بونك مجراسنك یالکز یوقاری قسمی غوآتماله داخلنده بولنیور، و بو ایرماغی تشکیل ایدن (لاقاندونس)، (ریودلاپا. سیون) و (سان پدرو) نهرلری حکومتك قسم اعظمی اولان بتون شمال وغرب جهتنك صولرینی جمع ایله، خالی وتنها اراضیء واسعه ایچنده جریان ایدرلر؛ ومکسیقه حکومات متفقهسی حدودی قربنده برلشهرك، مکسیقه کورفزینك (قامپشه) قوینه دو. کیلور. بحر محیط معتدله دوکیلن انهارینك هیچ بری سیر سفائنه صالح اولیوب. بونلرك باشلیجه لری: غوآملات، میشاتوبه، (سان پترو مارتیر) قربنده ۶۰ متره ارتفاعنده کوزل بر شلاله تشکیل ایدن (آماتیتلان)، سان سالوادوردن غوآتماله یه کیدن طریق اوزرنده ۱۱ کمرلی کوزل برکوپریسی اولان (ریودلوس اسقلاووس) وسائره در.

کوللری دخی چوق اولوب، اك بیوکلری: هوندوراس کورفزی قربنده اولان آنف البیان (ایزابال) کولیله سلسلهء جبالك اوزرنده واقع (آتیتلار) وشمال جهتنده بولنان (ایتزا) کوللریدر.

غوآتماله نك بحر محیط معتدلهسی سواحلی دوز وقوملق اولوب، اورایه دوکیلن انهار منصبلری اوکنده قومدن سدلر وبوسدلرله سواحل آرهسنده برطاقم بطاقلقلر تشکیل ایتدکلرندن، بو جهتدن هیچ برصاغلام لیمانی یوقدر. بوجهتده (سان ژوزه ده غوآتماله) و (شامپرقو) اسملریله ایکی اسکله بولنوب، ایکی قیصه دمیر یولك باشلریدر. هوندوراس کورفزنده کی ساحلی ایسه پك آز اولوب، اورادہ (آماتیق) قوبی نامیله درین برقوی وبونك ایچنده بر قاچ لیمان وار ایسه ده، صولری صیغ اولوب، بیوك سفائنك دخولنه مساعد دکلدر. بو جهتده باشلیجه اسکله سی (تونتاس) قصبهسی اولوب، آنجق ایچ طرفلره دمیر یول ایله مربوط دکلدر.

اقلیم وهواسی. — غوآتماله نك هواسی مختلف ومنتوع اولوب، اراضیسنك ارتفاعنه ومیلانته تابعدر. هواجه اك ایی جهتی شرقدن غربه ممتد اولان سلسلهء جبالك صرتلری وسلسله نك ایکی صره سی آرهسنده کی مرتفع یرلریدر. اورالرده هوا معتدل وحتی غرب جهتنده (آلتوس) تعبیر اولنان مرتفع یرلرده صوق اولوب، درجهٔ عرضنك خلافنه اولهرق قیشین قار دخی یاغار، ویازین میزان الحراره ۳۲ درجه یی تجاوز ایتمز. بحر محیط متعدل مائله سنده آشاغی یه اینلدکجه وعلی الخصوص ممالکتك تهامه سی دیمك اولان منحط اووه ده وساحلده ایسه یاغمورلر پك سیرك وهوا قورو وصیجاق اولوب، علل ساریه سی چوقدر. سلسلهء جبالك شمال جهتنده اولوب بحر محیط آطلا. سی یه تابع اولان یرلرك وادیلریله باصیق یرلرنده ایسه هوا صیجاق ورطوبتلی اولوب، آوروپا مهاجرلری حقنده مهلك خسته لقلری مولددر. نهایت متموج وواسع بر اووه دن عبارت اولان قسم شمالیسنك هواسی یوقاتان شبه جزیره سنك کی صیجاق ویابس اولوب، کسب عمرانه پك ده مستعد دکلدر. اورمانلرك قطع واتلافی ممالکتك هواجه اك ایی یرلرینك دخی هواسنی کوندن کونه بوزمقده اولوب، مرکزی اولان غوآتماله شهرنده بیله فصول اربعه اسکی کبی حکملرینی اجرا ایتمکه وسواحلده کی خسته لقلر اورادہ دخی ظهور ایتمکه باشلامش اولدیغندن، ساحل ایله شهر آرهسنده (اوقالیپتوس) آغاجلری غرس ایله، اورمانلر حصولنه چالیشلمقده در.

محصولات ومعادنی. — طوپراغی عمومیت اوزره منبت اولوب، مصر، بغدای، پك ایی پرنج، سبزهلرك انواعی وممالك حارهیه مخصوص مختلف میوهلر حاصل اولور؛ آنجق طرق ومعابرك فقدانی زراعتك ترقیسنه مانع اولمقده در. باشلیجه اخراجاتی: قهوه، قرمز، قاقائو، توتون، شکر، وانیله، پاموق، چیوید و سائره در. بعض ایپکخانه لری ده واردر. معادنی: دمیر، کوکورد، باقیر وقورشوندن عبارت اولوب، (موتاغوآ) وادیسنده آلتونی حاوی قوملر و (ایزابال) جهتنده آز مقداردہ آلتون معدنی بولنیور. صرصر اوجاقلری ده چوقدر.

اهالیسی، جنسیت ولسان ومذهبلری. — هر نه قدر غوآتماله ده قوم حاکم اسپانیولر ولسان رسمی اسپانیولجه ایسه ده، اهالینك ثلثاندن زیاده سی اسکی یرلی آمریقالیلردن اولوب، آزتك، قولتك ومایه جنسیتلرینه منسوبدرلر. بونلر بو اوچ شعبه یه منقسم ۲۶ لسانله متکلم واقوام وقبائل مختلفه یه متفرقدرلر.

آمریقانك كشفی متعاقب اسپانیوللرك دخولنده بونلر مملكتك مرتفع محللرنده اوچ درت دولت تشكیل ایدهرك، اولدقچه مدنیته مالك ایدیلر؛ وبعض شهرلری اوچ درت یوز بیك اهالیی جامع بولندیغنه باقیلیرسه، خیلی كثرتلی وجمعیتلی اولوب، مقدارلری برقاچ ملیونه بالغ اولوردی. اسپانیوللر، آمریقانك سائر طرفلرنده دخی یاپدقلری كبی، بو بیچارهلرك بر طاقمی قتل عام ایدوب،، شهرلرینی دخی هدم وتخریب ایتمكله، قالانلری ده اورمانلره چكیلهرك، ومدنیتلرینی غائب ایدهرك، نیم وحشی بر حاله یاشامغه مجبور اولمشلردر. بر طرفدن اصحاب اراضیدن برطرفدن نجار ومعمارجه جیلردن واسپانیول جنسیتنه منسوب اهالی طرفندن حقارت كوریورلر. بو سبیه مبنی بیچارهلر دائما محزون و مكدر طوروب یوزلری گولمز، واسپانیوللره بر وجهله ایصینه میورلر. آیری كویلرده ساكن اولوب، مع هذا بونلرك كویلری اورمانلر ایچنده وكوزل یرلرده بولنمغله، اسپانیوللرك ساكن بولندقلری توزلی طومانلی كوی وقصبهلردن ایدیر. وقتیله آفریقادن اسارتله كتیریلوب، الیوم اسماً حر بولنان زنجیلر دخی بو حاله بولنوب، بو اوچ جنس اهالی آره سنده وفاق ومحبت یرینه خصومت ومنافرت حكمفرما اولدیغندن، غوآتمالهده جدی ترقیات ممكن اولهمیور؛ واكثریته بولنان مغدورینك بر كون غلبه چالمسیله صلح محلینك خلل پذیر اولمسندن قورقلیور. اسپانیوللرله یرلیلر وزنجیلر اختلاط وامتزاجندن اهالی بیننده مختلف ملز صنفلر دخی تحصل ایتمشدر. عمومیت اوزره غوآتمالهنك اهالیسی كیتدكجه جوغالمقده اولوب، كثرت نفوسجه بو جهو- ریت (سالوادور) حكومتندن صكره اولهرق آمریقای وسطینك ایكنجیسیدر. دین رسمی قتولیكلك ایسهده، یرلیلرك اكثری الیوم اسكی دینلرینی محافظه ایتمكدهدرلر.

تقسیمات ملكیهسی. — غوآتمالهنك مركزی همنامی اولان شهر اولوب، مملكت ۲۲ ایالته منقسمدر. بوایالاتك ایكیسی كوردیكمز استاتستیقدن (كه ۱۸۷۶ استاتستیقدر) صكره تشكیل اولنمغله، بونلرك نفوسلری دیكرلری عددینه داخلدر. ایالاتك نفوسلری ومركزلری بروجه آتیدر:

ایالت	نفوس	مركزی	نفوس
غوآتمالهٔ	۱۰۰۰۰۰	غوآتمالهٔ	۷۰۰۰۰
زاقاتپكز	۴۸۰۰۰	آنتیغوآ غوآتمالهٔ	۱۵۰۰۰
آماتیتلان	۳۸۰۰۰	آماتیتلان	۱۴۰۰۰
اسكوئینتلا	۳۰۰۰۰	اسكوئینتلا	۱۰۰۰۰
شیالتنانغو	۶۰۰۰۰	شیالتنانغو	۶۳۰۰
سولولا	۸۰۰۰۰	سولولا	۱۵۰۰۰
توتونیقاپام	۱۱۴۵۰۰	توتونیقاپام	۲۵۰۰۰
كیشه	۷۵۵۰۰	سانتا قروزدل كیشه	۶۳۰۰
كزالتنانغو	۹۴۵۰۰	كزالتنانغو	۲۲۰۰۰
سوشیتپكز	۶۹۰۰۰	مازاتنانغو	۱۱۵۰۰
هوئه هوئه تنانغو	۹۰۰۰۰	هوئه هوئه تنانغو	۱۶۰۰۰
سان مارقوس	۱۰۰۰۰۰	سان مارقوس	۱۲۶۰۰
پتن	۱۴۰۰۰	فلورس	۲۲۰۰
وراپاز	۱۰۰۰۰۰	سالامه	۸۰۰۰
ایزابال	۳۴۰۰	ایزابال	۷۵۰
شبكیوله	۷۰۰۰۰	شبكیوله	۱۲۰۰۰
زاقاپه	۲۸۰۰۰	زاقاپه	۴۰۰۰
ژالاپه	۸۶۰۰	ژالاپه	۴۰۰۰
زولتیاپه	۳۸۰۰۰	زولتیاپه	۷۰۰۰
سانته روزه	۳۸۵۰۰	قوآیینیكیلان	۵۰۰۰
رتالهولو		رتالهولو	
آلته وراپاز		قوبان	

آنجق بو استاتستیق اسكیمجه اولمغله، او وقتدن بری اهالیده یوزده اونوز قدر تزاید واردر.

اصول اداره سی، قوهٔ مالیه وعسكریه سی. — غوآتمالهٔ حكومتی آلتی سنه مدتله طوغریدن طوغریه اهالی طرفندن انتخاب اولنور بر رئیس ایله درت سنه مدتله انتخاب اولنور ۶۹ اعضادن مركب مجلس مبعوثان واعضاسنك نصفی مجلس مبعوثاندن انتخاب نصف دیگری ده رئیس حكومت طرفندن تعیین اولنور ۱۳ اعضادن مركب بر شورای دولتی واردر. انتخاب طوغریدن طوغریه اولوب، ۲۱ یاشنی بچكین اهالینك جمله سی انتخاب حقنی حائزدرلر. وارداتی، مصارفدن آز فضله اولمق اوزره، تقریباً ۲۳ ملیون فرانغه یعنی برملیون عثمانلیراسنه بالغ اولور. عساكر نظامیه سی ۳۰۰۰ وعساكر ملیه سی ۱۰۰۰۰۰ كشی رادهلرنده اولوب، سنوی دولته ۵۰ یزودن زیاده وبرگی ویرنلرله بیوك مأموریتلرده بولنانلردن ماعدا كافهٔ اهالی ۱۸ یاشندن ۲۵ یاشنهدك عسكرلك ایتمك مجبوریتنده در.

معارف وصنایع وتجارتی. — غوآتمالهده معارف كوندن كونه ترقی ایتمكده اولوب، ۱۸۷۱

تاریخنده ۲۰۸ ذکور مکاتبیله ۶۱۳۰ شاگردان و ٤٥ اناث مکتبیله ۱۹٤٤ طالبات وار ایکن، ۱۸۷۸ ده عموم مکاتبك عددی ۷۰۲ و طلبه‌سی ۳۰۳۱۵ مقدارینه بالغ اولمشدی. او وقتدن بری دخی بو نسبتده تزاید حاصل اولمش اولهجغی شبهه‌سزدر. تجارتی دخی خیلی ایشلك اولوب، اخراجاتی ادخالاتندن زیاده اولمغله، ثروت محلیه کیتدکجه آرتمقده‌در. ادخالاتی ۷۸٤۰۰۰۰۰ و اخراجاتی ۱٤٤۰۲۰۰۰ دولار رادهلرنده‌در. اخراجاتنك باشلیجه قسمی قهوه اولوب، سنوی ۱۲ ملیون دولار قیمتنده قهوه چیقار. ایکنجی درجه‌ده‌کی اخراجاتی قرمز، جیوید، دری، یوکدن معمول قبامنسوجات، کراسته و سائره‌دن عبارتدر. صنایع محلیه باشلیجه یوکدن منسوجات اعمالندن عبارت اولوب، یوکسك محللرنده‌کی قیون سوریلرینك یوکندن یرلیر آمریقای وسطینك هر طرفنده مستعمل بعض قبا شیلر نسج ایدرلر. یوللرك فقدانی تجارتك زیاده توسعنه واراضینك صربلغی یوللر انشاسنه مانع اولیورسه‌ده، بحر محیط معتدله‌دکی سان ژوزه‌ده غواتمالا اسکله‌سندن غواتمالا شهرینه قدر تمدید ایدلمش اولان دمیر یول خطی اوراددن آنتیل دکیزی ساحلنه طوغری اوزادلمقده اولوب، (متاغوا) نهرینك سیر سفائنه صالح نقطه‌سنه قدر ایصال، وبو وجهله ایکی دکیز آره‌سنده مواردات تسهیل اولنمشدر. شامپریقو اسکله‌سندن ایچری یه طوغری دخی برخط تمدید اولنقده‌در. تجارتك قسم اعظمی بحر محیط معتدله‌دکی اسکله‌لردن اجرا اولنوب، برنجی درجه‌ده انکلتره وایکنجی درجه‌ده ممالك مجتمعه ایله اخذوعطا ایدرلر.

احوال تاریخیه‌سی. — اون اوچنجی قرن میلادیدن بری غواتمالا جهتلرینی ضبط ایتمش اولان کیشه، قاشیکل وزوتوژیل دولتلری بینلرنده منازعه ومحاربه ایله مشغول ایکن، ۱۵۲٤ تاریخنده اسپانیولر مملکته داخل اولوب، بونلرك باشلری بولنان (پدرو ده آلوارادو) کیشه‌لرك حکمداری بولنان (تقوشه اومام) ی معیتنده‌کی برقاچ یوز بیك عسکریله مغلوب وکندیسنی کندی یدیله قتل ایده‌رك، (ساماله) نهری کنارجه قائدن قیرمزی آقه‌جق درجه‌ده آدم اولدیرمش؛ وقاشیکل دولتی طوپراغنه صلحاً کیروب، (آغوآ) برکانك آلتنده غواتمالا شهرینی تأسیس؛ وبعده بونلردن ترتیب ایتدیکی عسکرله برابر قاشیکلره قارشی یورویوب، آنیتلان کولی جهتلرینی ضبط ایتمش ایدی. غواتمالانك شمال جهتلرنده بولنان اقوام دخی بربرینی متعاقب مغلوب اولوب، یالکز (وراپاز) جهتنده کیلر استقلالرینی محافظه ایده بیلمشلر، وحالا ایتمکده‌درلر. اسپانیولر بیچاره یرلیلر حقنده پك غدار ومرحمتسز طاورانوب، مال وملکلرینی ضبط ایتدکدن صکر، کمال ظلم وتعصبلرندن کندیلرینی جبراً واپتیز ایتمکله برابر، تحت اسارته آلوب، حیوان کبی بدنلرینك بر طرفنی قیزغین دمیرله داغلایه‌رق، تمغا اورورلردی. بیچاره آدملر کمال مأیوسیتلرندن، ذریتلری منقرض اولسون دیه، قاریلرینه تقرب ایتمهمك درجه‌سنه قدر وارمشلر ایدی.

اسپانیانك تحت تابعیتنده بولندقجه، غواتمالا مکسیقه‌نك شیاپاس وسوقونوسقو حکومتلرینی و (شیریکی) قوینه‌دك بتون آمریقای وسطی‌یی دخی شامل اولهرق، رسماً یکی اسپانیا خدیویتنه تابع ایدیسه‌ده، طوغریدن طوغری یه مادریددن نصب اولنان والیلك وقوماندانلق وظائفی جامع اولان برآمرك تحت اداره‌سنده بولنمغله، قراللق نامیله یاد اولنوردی.

اوج عصر بو حال محکومیتده قالدقدن صکره، ۱۸۲۱ تاریخنده غواتمالالیلر مکسیقه‌لیلرك اثرینه تبعتیله، اعلان استقلال ایدوب، بر مدت مکسیقه ایمپراطورلغنه تابع اولدقدن صکره، ۱۸۲۳ ده بستون مستقل اولوب آمریقای وسطینك سائر طرفلریله برلکده برهیئت متفقهٔ حکومت تشکیل ایتمش؛ ومدتی تأهله مساعده اولنه‌رق، بعض قوانین وضع اولنمغله، او وقتدك مملکتی اداره ایدن زادکان ورؤساء روحانیه بو حالدن ممنون اولیوب، برطاقم اختلالر ترتیب ایتمش؛ ویرلیلر دخی بو هرج ومرجدن بالاستفاده، اخذ انتقامه قالقیشمغله، ۱۸۳۸ ده بونلر (رافائل قاررا) اسمنده بر رئیسلرینك قوماندهسیله غواتمالایی ضبط ایتمش؛ واجنبیلری یعنی اسپانیولاری اخراج ایتمشلرسه‌ده، قتل ویغماکبی بر حرکتده بولنمیوب، مرقوم قاررا ذکاوت طبیعیه‌سیله

زادکان ورهبان طاقلرینك طرفنی طوتهرق، بونلر طرفندن رئیس طانینمشدی. ۱۸٤۰ تاریخنده قارا غوآتماله شهری ایچنده آمریقای وسطی رئیس جنرال موراذانی مغلوب ایدوب، رسماً رئیس دیکتاتور اولمشدی. ۱۸٦۳ ده قارا سالوا. دوره هجوم ایدوب، ابتدا مغلوب اولمش ایسهده، بعده نیقاراغوآ وقوستهریقا ایله بالاتفاق مملکت مذکورهیی ضبط ایتمشدی. ۱۸۷۱ ده یکیدن برشورش ظهور ایدوب، قاررانك خانی (سرنا) ایله جزویتلر طرد، وسربستی مذهبیه اعلان اولنمشدر. ۱۸۷۹ ده قانون اساسیلرینی تعدیل ایدوب، زادکان ورؤساء روحانیهنك نفوذلرینی بسبتون کسر ایله، شمدیکی قانون اساسیی تأسیس ایتمشلردر.

غوآتماله (Guatémala) آمریقای وسطیده آنف البیان همنامی اولان حکومتك مرکزی برشهر اولوب، سلسلهٔ جبالك اوستنده وبحر محیط آطلاسی ایله بحر محیط معتدل مائلهلرینك محل اجتماعنده یعنی تقسیم میاه خطنده اولهرق، ۱۵۰۰ مترهلك ارتفاعده وبحر محیط معتدل سا. حلندن ۸۰ کیلومتره بعدنده هوندوراس کورفزندن ایسه بونك اوج مثلی مسافهده ″۳۰ ′۳۷ °۱٤ عرض شمالی ایله ′۵۱ °۹۲ طول غربیده واقعدر. اهالیسی ۷۰۰۰۰ رادهلرنده اولوب، اسپانیول وملز وصرف برلیدن مرکبدر. شهر تمامیله اسپانیول اصولنده اولوب، هر سوقاقده بر ویا برقاچ کلیسای وهر سوقاق باشنده بر مادونهسی یعنی حضرت مریمله عیسایی مصور بتی واردر. صولری پك چوق اولوب، همان هر خانهنك ماء جاریسی واردر، و فضلهسی سوقاقلرده آقار. اولرك خصوصی باغچهلری وار ایسهده، شهرك باغچه وتفرجگاهلری و میدانلری اولیوب، اطراف وجوارلری دخی نباتاتدن خالی ویانمش حکمندهدر. مع هذا استقلالندن بری اعمار و تزیننه صرف همت اولنهرق، الیوم دار الفنونی، بیوك برکتبخانهسی، موزهسی، فنون طبیعیه وسائره نمونه خانهلری، وقتیله جزویتلرك اداره سنده بولنمش بیوك بر مکتبیله بوکا ملحق کتبخانهسی، وقتیله یکرمی بش بیك اسیر استخدام ایتمش اولان بیوك برخسته خانهسی، صنایع مکتبی، دار المعلمینی، بانقهسی، بیوك برتیاتروسی، طباق وچینی ایله بعض منسوجات فابریقهلری واردر. اطرافنده اسکی برلیلرك مسکنلری اولان صمانلدن قلبهلری وملزله مخصوص کویلری بولنیور. هواسی معتدل اولوب، قیشین نهایت صفردن یوقاری ۵ درجهیه قدر اینر، و یازین ۳۰ درجهدن یوقاری چیقماز. یاغمور موسمی نیساندن تشرین اوله قدر دوام ایدوب، اك زیاده تموزده یاغار. بو شهر اوچ دفعه تأسیس اولنوب، ۱۵۲٤ تاریخنده مملکتك فاتحی اولان پدرو دالوارادو شهری آغوآرکاسك شمالی اتکدهسنده وشمدیکینك ٦ کیلومتره شمال غربیسنده اولهرق شمدی (چوداد ویبا) دینلن محلده تأسیس ایتمش ایکن، ۱۵٤۱ ده برکاندن چیقان صو شهری تخریب ایتمکله، اونك ۵ کیلومتره شمال شرقیسنده وشمدیکی (آنتیغوآ غوآتماله) یعنی اسکی غوآتماله محلنده تأسیس اولنمش؛ و ۱۷۷۳ ده بوده زلزلهدن خراب اولمغله، ۳۰ کیلومتره شرق شمالیسنده شمدیکی شهر بنا، و (غوآتماله نوئوه) یعنی یکی غوآتماله تسمیه اولنمشدر.

غوآتماله آنتیغوآ (یاخود آنتیغوآ غوآتماله) یعنی «اسکی غوآتماله» آمریقای وسطینك غوآتماله حکومتنده و غوآتماله نك ۳۰ کیلومتره غرب جنوبیسنده و (پنساتیود) نهری اوزرنده اولهرق ۱۵۱٦ مترهلك ارتفاعده ایالت مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۵۰۰۰ اهالیسی، چوق میاه جاریهسی، همان دائما زمردین باغچه وچمنلری، پك کوزل منظرهسی ولطیف وصاغلام هواسی واردر. مادهٔ آتفهده بیان اولندیغی اوزره، ۱۷۷۳ ده زلزلهدن خراب اولوب، ۹۰۰ کشی اقاضی آلتنده قالمش ایدی.

غوآتوزو (Guatusos) ونام دیکرله برانزو (Pranzos) آمریقای وسطیده قوستهریقه حکومتنك شمال جهتنده و نیقاراغوآ کولنك سواحل جنوبیه سیله (ریوفریو) نهری وادیسنده ساکن آمریقا اقوام اصلیه سندن برقوم اولوب، الیوم استقلالارینی ولسان واخلاقلرینی محافظه ایتمکده درلر.

غوآجابه (Guajaba) قوبه جزیرهسنك شمال شرق ساحلی قارشیسنده

واقع بر صره جزایرك اك شرقیسی اولوب، بویی ۱۵ واکی ۵ ایله ۷ کیلومتره آره‌سنده‌در.

غوآجیر (یاخود غوآجیره شبه جزیره‌سی Penensule de Guajire, Gua-) jira) آمریقای جنوبینك ساحل شمالیسنده قولومبیا ایله ونزوئلا آره‌سنده بیوجك بر شبه جزیره اولوب، جنوب غربیدن شمال شرقیه طوغری ممتد اولور. اوجنده واقع (غالیناس) برونی ۱۲° ۳۴′ عرض شمالی ایله ۷۴° طول غربیده واقع اولوب، آمریقای جنوبینك اك شمالی نقطه‌سیدر. بو شبه جزیره (ماراقایبو) ونام دیکرله ونزوئلا کورفزینی قپایوب، ساحل شرقیسنده (قالاپوزو) قوبی دخی تشکل ایدیور. بویی تقریباً ۲۲۰ کیلومتره اولوب، ۶۰ کیلومتره اکنده بر برزخله قره‌یه مربوطدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۴ ایله ۱۵ بیك مربع کیلومتره آره‌سنده‌در. اورته‌سنده (ماقوییره) اسمیله بر طاغ بولنوب، بر طاقم آلچق تپه‌لر واسطه‌سیله (آند) سلسله‌سنك (اوقانیه) شعبه‌سنه مربوطدر. سائر طرفلری آلچق وقوملق اولوب، برطاقم بطاقلقلری ودیکنلی چالیلر اورمانلرینی حاویدر؛ ویاغمورلر موسمنده بعض جهتلرینی صو باصار. ونزوئلا حکومتی بو شبه جزیرنك نصف شرقیسنی کندی حدودی داخلنده عد ایدوب، قولومبیا حکومتی ده بتونی ایدنمك ایستیورسه‌ده، حقیقتده بو شبه جزیره (غوآجیر) تسمیه اولنان وبر حال بدویتده یاشایان بر قوم قدیم ایله مسکون ومستقلدر. غوآجیرلر اوتوز قرق بیك کشی رادەلرنده اولوب، حرکه وسوریلریله وبالیقجیلق، اودونجیلق وکمورجیلکله شبه جزیره‌ده جولان ایدرلر، وقولومبیانك (ربوشیشا) قصبه‌سنه بالیق، قاپلومباغه، باصدیرمه، طوز، کمور، اودون، حیوانات، دری وسائره کوتوروب، محتاج اولدقلری امتعه وارزاقله مبادله ایدرلر. کندیلری اوزون بویلی، تندرست، جست وچالاك، کوزل اندام و چهره‌لی آدملر اولوب، لسان وعادات و قیافت قدیمه‌لرینی محافظه ایتمکده‌درلر. شبه جزیرنك اکثر سواحلی قیالق وقیالرله محاط اولوب، سفائن حقنده مخاطره‌لیدر. شمال غربی ساحلنده (باهیا هونده) و (پورتته) اسملریله ایکی صاغلام لیمان وار ایسه‌ده، جوارلرنده ثروت ومعموریته نائل یرلر بولندیغندن، بو لیمانلر شمدیلك یالکز قاچاقچی کمیلرینه ملجأ اولمغه یارایور.

غوآدارامه (Guadarrama) عربی (وادی الرمل) دن غلطدر. اسپانیانك یکی قستیله خطه‌سنده تاج ایرماغنه تابع بر نهر او. لوب، مادرید ایالتنده همنامی اولان سلسلهٔ جبالدن نبعانله، جنوبه طوغری جریان ایده‌رك، تولده ایالتنه دخول ایدر؛ وبعده غرب جنوبیه دونه‌رك، ۱۲۵ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، تولده شهرینك آلت طرفنده صاغ کنارندن (تاج) ایرماغنه دوکیلور.

غوآدارامه (سلسلهٔ جبالی Sierra de Guadarrama) اسپانیانك وسطلرنده برسلسلهٔ جبالدر، که اسکی ویکی قستیله خطه‌لری آره‌سنده غرب جنوبیدن شرق شمالیه طوغری ممتد اولور؛ وغرباً (سیراغردوس) سلسله‌سندن (البرکه) نهرینه کچید ویرن بر بوغازله آیرلمشدر. (دورو) ایله (تاج) حوضه‌لری آره‌سنده‌کی جبالك اك یوکسکی مذکور غردوس وایکنجیسی اشبو غوآدارامه سلسله‌سیدر. سلسله‌نك اتکاری هر ایکی طرفدن دیکجه اولوب، آنجق شمال جهتنده‌کی اسکی قستیله‌نك اراضیسی دها یوکسك اولمله، اوطرفده‌کی اتکاری دها قیصه‌در. اساسی غرانیت طاشندن عبارت اولوب، اك یوکسك محلی اولان (پنیالاره) ذروه‌سنك ۲۴۰۵ متره ارتفاعی واردر. ۲۰۰۰ متره‌دن یوکسك دها بر چوق ذروه‌لری و ۱۵۰۰ متره‌دن یوکسك بوغاز وکچیدلری واردر. صیرتی وهله ذروه‌لری سنه‌ده بر قاچ آی قار ایله مستور بولنور. مادریددن ایالات شمالیه وغربیه‌یه کیدن دمیر یول خطی بو سلسله‌نك آلتندن تونل ایله کچر. خیلی اورمانلری واردر. شمال وجنوب اتکارندن برچوق چایلر اینوب، برنجیلری (دورو) وایکنجیلری (تاج) ایرماغنه دوکیلور. ۴۱° عرض شمالی خط موهومی بو سلسله‌نك اورته‌سندن کچر. اوزرنده خیلی آو حیواناتی بولنور.

غوآدالاجاره (Guadaljaara, Gua-dalaxara) عربی (وادی الحجاره) دن غلطدر. اسپانیانك یکی قستیله خطه‌سنده ومادریدك ۵۶ کیلومتره شمال شرقیسنده وتاج ایر-

ماغنه تابع (جارامه) نهرینه دوکیلن (هنارس) چاینك صول کنارنده واقع ایالت مرکزی بر قصبه اولوب، ۸۶۰۰ اهالیسی، عسکری هندسه‌خانه‌سی، کتبخانه‌سی، موزه‌سی، برقاچ کلیساسی، بر ایکی اسکی سرایی، رومالیلردن قاله بر صو یولی، صوف وفاله فابریقه‌لری، قونقوردیا اسمیله برتفرجگاهی واطرافنده باغلریله زیتونلقلری واردر. اسم قدیمی (آریاق) اولوب، عربلر فتح ایتدکلرنده (وادی الحجاره) تسمیه ایتمشلردر.

— غوآدالاجاره ایالتی یکی قاستیله خطه‌سنك شمال شرقی کوشه‌سندن عبارت اولوب، غرباً مادرید، جنوباً قوئنکه، شرقاً تروئل وسراغوسه، شمالاً سوریا، شمال غربی جهتندنده سغوویا ایالتلریله محاطدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۲۶۱۱ مربع کیلومتره اولوب، ۲۰۱۲۸۸ اهالیسی واردر. شمال وشرق جهتلری طاغلق اولوب، اورته وجنوب وغرب جهتلری یوکسك اووه‌لردن عبارتدر. مذکور طاغلر (غوآدارامه) سلسله‌سنه مربوط اولوب، بوطاغلردن اینن جارامه، هنارس وتاجونه نهرلری ایالتك شمال غربی قسمنی شق ایله، تاج ایرماغنه دوکلك اوزره، مادرید ایالتنه کیررلر. مذکور ایرماق، دخی ایالتك حدود شرقیه‌سنده‌کی طاغلردن نبعانه، (غالو) نهرینی دخی اخذ ایله، ایالتك قسم جنوبیسنده بر بیوك قوس تشکیل ایدر. اراضیسنك ارتفاعی حسبیله قیشین، علی الخصوص طاغلق یرلرنده، هوا پك صوغوق، وجنوبه ناظر اولمسندن طولایی، یازین پك صیجاقدر. اراضیسی وعلی الخصوص (آلقاریه) اووه‌سندن معدود اولان قسم جنوبیسی خیلی منبت اولوب، کلیتلی ذخیره حاصل اولور. باغلریله زیتونلری آردر. مرعالری چوق اولوب، خیلی سوریلری واردر. اهالیسی چالیشقان وقناعتکار آدملر اولوب، باشلیجه چفتجیلك وجوبانلقله کچینیرلر، وزیتون کسیمی موسمنده آندالوسیایه کیدوب، یاغ فابریقه‌لرنده ایشلرلر. دمیر معدنلری چوق اولوب، اهالینك برقسمی ده بو معدنلرده ایشلرلر. کومش وباقیر وکور معدنلری ده واردر. ایکی قابلیجه‌سی مشهوردر. صنایع کری اولوب، یالکز بعض یوك مذوجاتله کتان وکنویر بزی وبر ایکی جام وکاغد فابریقه‌سی واردر. ایالت ۹ قضایه منقسم اولوب، ۳۹۹ ناحیه ودائرهٔ بلدیه‌سی واردر.

غوآدالاجاره { Guadalajara , Gua- / (dalaxara) مکسیقه ممالك

مجتمعه‌سنده (جالیسقو) حکومتنك مرکزی بر شهر اولوب، مکسیقونك ۴۶۰ کیلومتره غرب شمالیسنده، (ریو غراندەده سانتیاغو) مجراسی قربنده، ۱۵۶۷ مترەلك ارتفاعده و ۲۱° ۹′ عرض شمالی ایله ۱۰۵° ۲۲′ ۵″ طول غربیده واقعدر. مکسیقه‌نك اك معتنا شهرلرندن اولوب، ۹۵۰۰۰ اهالیسی، کنیش یوللری، بر بیوك ومزین ودیکر بر قاچ کلیساسیله مناسترلری، دار الفنونی، رسم آقادمیاسی، خسته‌خانه‌سی، فقیرخانه‌سی، یتیم‌خانه‌سی، بیوك برتیاتروسی، مکسیقه‌نك سائر طرفلرنده ممنوع اولان بوغا کورشنه مخصوص جانبازخانه‌سی، بیوك ضربخانه‌سی، سراجلفه متعلق معمولاتیله چینی، کاغد، شکرلمه وسائره فابریقه‌لری واردر. جوارلرنده ساکن اولان اصل یرلیلر تخته اوزرینه اویه‌لرك انواعنی یاپوب، شهرده صاتارلر. هواسی معتدل اولوب، میزان الحراره نهایت ۲۹° درجه‌یه قدر چیقار، وتحت الصفر ۵° درکه‌یه قدر اینر. قیشین زیاده قیرانی یاغار. هوانك تورافلغی نباناتك بحق نشو ونما بولمسنه مانع اولور.

غوآدالاویار { (Guadalaviar) عربی / (الوادی الابیض) دن

غلطدر. اسپانیانك شرق جهتنده بر ایرماقدر، که آراغون خطه‌سنك (تروئل) ایالتنده و (تاج) ایرماغنك منابعی قربنده نبعانه، ابتدا شرقه طوغری جریان ایده‌رك، (تروئل) قصبه‌سنه واصل اولنجه، (آلفامبره) نهریله براشوب، بونك مجراسنه تابع اولور؛ وجنوبه طوغری دونوب، والنسیا (یعنی بلنسیه) خطه‌ایالتنه دخول ایله، دها آشاغیده شرق جنوبیه طوغری دونه‌رك، والنسیا شهری یانده آق دکیزه دوکیلور. مجراسی تقریباً ۳۰۰ کیلومتره طولنده اولوب، بوقاری طرفلری پك درین وبرطاقم طار بوغازلردن عبارت اولدیغی حالده، والنسیا او. وه‌سنه دوشنجه، بونك اراضیسنی سقی واحیا ایدر. حوضه‌سی ۸۰۰۰ مربع کیلومتره وسعتنده‌در. مجراسنك اورته طرفلرنده (ریو بلانقو) وآشاغی طرفلرنده (تو ریا) اسملریله دخی معروفدر.

غوآدالفئو (Guadalfeo) عربی (وادی الافعی) دن غلطدر. اسپانیاده آندالوسیا خطه‌سنك غرناده ایالتنده بر نهردر، که (سیرا نواده) دینلن قارلی طاغلردن تبعاله آق دکیزه دوکیلور. مجراسی قیصه ایسه‌ده، صویی چوقدر.

غوآدالقازار (Guadalcazar) عربی (وادی القصر) دن غلط اولوب، اسپانیانك بر محلنه تقلیداً اسپانیولار طرفندن وضع اولنمشدر. مکسیقه حکومات متفقه‌سندن (سان لویی پوتوزی) جمهوریتنده واقع (سان لویی پوتوزی) نك ٦٥ کیلومتره شمال شرقیسنده اولەرق ١٦٤٠ متره‌لك رتفاعده بر قصبه اولوب، ٩٠٠٠ اهالیسی، وقتیله پك زنکین بولنان کومش معدنلریله جیوه معدنی واردر.

غوآدالقنار (Guadalcanar) بحر محیط کبیرده واقع (سالومون) جزایرندن بری اولوب، (مالایته) جزیره‌سنك ٦٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده واقعدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٦٥٠٠ مربع کیلومتره اولوب، ٢٦٠٠ متره‌یه قدر مرتفع طاغلری والآن آتش‌افشان بر برکانی واردر.

غوآدالقنال (Guadalcanal) اسپانیاده آندالوسیا خطه‌سنك سویله (یعنی اشبیلیه) ایالتنده و ایالتك منتهای شمالنده اولەرق (سیرا مورنا) سلسله‌جبالنك یوکسك بروادیسنده (قزاله) قضاسنه تابع وقزاله‌نك ٢٠ کیلومتره شمالنده واقع بر قصبه اولوب، ٧٤٠٥ اهالیسی، مشهور شرابیله زیتون یاغی، دمیر یولی ووقتیله پك زنکین اولوب شمدی متروك بولنان سیملی قورشون معدنی واردر.

غوآدالکیویر (Guadalquivir) عربی (الوادی الکبیر) دن غلطدر. اسپانیانك اك بیوك ایرماقلرندن اولوب، مملکت مذکوره‌نك قسم جنوبیسنی یعنی آندالوسیا خطه‌سنی شرق شمالیدن غرب جنوبی‌یه طوغری شق ایله، بحر محیط آطلاسینك (قادیس) کورفزینه دوکیلور. جائن (یاخود جیان) ایله مورسیا ایالتلری حدودنده و (اوبده) نك ٢٤ کیلومتره شرق جنوبیسنده (سیرا دل‌پوزو) طاغنك شمالی اتکلرندن تبعاله، ابتدا شمال شرقی‌یه ودرعقب دونوب جنوب غربی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، (اوبده) قریه‌سولدن کندیندن چوق دها بیوك ودها اوزون اولان (غوآدیانه مینور) نهرینی اخذ ایدر؛ وبونهری وعلی الخصوص دها آشاغیده (غوآدالیمار) نهرینی آلدقدن صکره، صولرینك براقلغی غائب ایده‌رك، آز چوق جنوبه میلانله غربه طوغری جریان ایدر؛ و (غوآدالبولون) نهرینی دخی بعد الاخذ، وقتیله اندلس حکومت اسلامیه‌سنك کرسی حکومتی بولنمش اولان قرطبه (ویا قوردووه) شهرینه واصل اولور. منابعی حذای بحردن ٤٨١ متره یوکسك اولوب، قرطبه‌ده یتاغی آنجق ١٠٤ متره ارتفاعنده‌در. اورالره قدر مجراسی شمالاً (سیرا مورنه) سلسلهٔ جبالیله وجنوباً مختلف طاغلرله محاط واسع بر وادینك ایچنده اولوب، کندیسنك سقی واحیا ایتدیکی یرلرده قورو ویانمش اووەلر وکاه کاه زیتون آغاجلریله مستور تپه‌لردن عبارت اولمغله، مذکور طاغلردن کلن واکثری خیلی اوزون اولان تابعلری عادی وقتلرده پك آز صو کتیروب، بعضاً بسیتون قوروروب. بناءً علیه غوآدالکیویر (شنیل) ایله برلشمزدن اول ثانیه‌ده آنجق ٢٨ مکعب متره صو دوکر. قرطبه‌دن آشاغی غرناطه‌دن کچن وشمرای عرب بینده لطافتیله مشهور اولان (شنیل) نهرینی آلوب، بونهر قورالقلی موسمنده دخی ثانیه‌ده ١٢ مکعب متره صو علاوه ایتدیکی کبی، صاغ وصولدن دیکر برقاچ نهرك دخی صولرینی جمع ایله، تدریجاً جنوبه طوغری دونوب، سویله (عربلرك مشهور اشبیلیه‌سی) شهرینه کیرر. بوشهرك اوستنده یتاغی ١٥٠ ایله ٢٠٠ متره آره‌سنده برکنیشلکده‌در. سویله‌نك آلتنده دکیزك مد وجزری حس اولنمقه باشلار؛ وایکیوز طونیلاتودن آشاغی استیعاب ایدن کیلر بوشهره قدر سیر ایدیور. سویله‌دن آشاغی نهر جنوب غربی‌یه طوغری آقوب، منصبندن ٦٠ کیلومتره یوقاریده اوچ قوله آیریله‌رق، (مایور) و(مینور) یعنی «بیوك» و«کوچك» اسملریله ایکی آطه واطرافده برطاقم بطاقلغلر تشکیل ایتدکدن صکره، ینه برلشوب، قادیسك شمالنده (سان‌لوقار) قصبه‌سی یانده بحر محیط آطلاسی‌یه دوکیلور. منصبنده قوم سدلری ودها یوقاریده بطاقلغلر وساز-لغلر بولنوب، سیر سفائنجه بو نهر عظیمدن بحق استفاده اولنمسنه مانع اولمقده‌در. بو بطاقلغلرده

اسپانیولرك وحشیانه كورشلرده قوللاندقلری برطاقم وحشی بوغالر بتیشیر.

غوآدالوپه (Guadalope) اسپانیاده آرا. غون خطه‌سنك (تروئل) خطه. سنده برنهردر، كه شرقه بعده شرق شمالیه ونهایت شماله طوغری آقه‌رق، ۱۵۰ كیلومتره‌لك جریاندن وبولنده‌كی اووه‌لری اروا ایتدكدن صكره، (ابره) ایرماغنه دوكیلور.

غوآدالوپه (سیراده — Siera de Guadalupe) اسپانیانك استرمادوره خطه‌سنده برسلسلهٔ جبالدر، كه شرقدن غربه ممتد اولوب، برطرفدن تولده وبرطرفدن دخی پورتكیز طاغلریله كسب التصاق ایدر. شمالنده‌كی (تاج) ایرماغیله جنوبنده واقع غوآدیانه ایرماغی حوضه‌لری آره‌سنده حائل اولوب، شمالی اتكلرندن آقان صولری تاجه، وجنوبی اتكلرندن آقانلری غوآدیانه‌یه دو. كیلور. الك یوكسك ذروه‌سی ۱۵۵۸ متره ارتفاعنده‌در.

غوآدالوپه (Guadalupe) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك (تكزاس) حكومتنده برنهردر، كه غرب شمالیدن شرق جنوبیه طوغری آقه‌رق، تقریباً ۵۰۰ كیلومتره‌لك جریاندن صكره مكسیقه كورفزنده (سنت آنطونیو) نهرینك خلیجنه دوكیلور.

غوآدالوپه (Guadalupe) مكسیقه‌ده قالیفورنیه شبه جزیره‌سنك ساحل غربیسی قارشیسنده و ۲۶۰ كیلومتره آچیقده اولەرق ۲۹° عرض شمالیده طاغاق برآطه اولوب، شمالدن جنوبه بویی ۲۸ كیلومتره‌در.

غوآدالهورسه (Guadalhorce) اسپانیانك آندالوسیا خطه‌سنده برگوچك ایرماقدر، كه غرناده ایالتنده (سیراده الحما) سلسله‌سنك (آلازورس) بوغازنده و ۲۱۳۵ متره‌لك ارتفاعده نبعاله، مالقه ایالتنه داخل اولوب، ابتدا غربه وبعده جنوبه طوغری شایان تماشا برطاقم طاغلر وبوغازلر آره‌سندن جریانله مالغه‌نك جنوب غربیسنده بحر سفیده دوكیلور. مجراسی ۱۲۵ كیلو. متره طولنده‌در. سق اراضیه بحق یارامق ایچون مصرفلی جدوللره محتاج اولوب، شمدیكی حالده طغیانلرندن منبعث خسارلری فائده‌سندن زیاده‌در.

اسمی (وادی الحرث) اسم عربیسندن غلط اولدیغنه باقیلیرسه، حكومت اسلامیه زمانده صویندن زرا. عنجه دها زیاده استفاده ایدلمكده بولنمش اولدیغی آكلاشیلیر.

غوآدالیمار (Guadalimar) عربی (الوادی الاحمر) یاخود (وادی الحمار) دن غلطدر. اسپانیانك آندالوسیا خطه‌سنده بر نهردر، كه (البسیطه) ایالتنده (سیرا القازار) سلسلهٔ جبالندن نبعاله، بو سلسله‌یی (سیرا سغوره) سلسله‌سندن تفریق ایده‌رك، (جائن) ایالتنه بالدخول، جنوب غربیه طوغری آقار؛ وغوآدارمنا، غوآدالن وغوآریزاس چایلرینی اخذ ایده‌رك (جیلكینتو) قربنده صاغدن غوآدالكیویره دوكیلور. مجراسی ۱۵۰ كیلومتره طولنده‌در. كرك كندیسی وكرك نابعلری (سیرامورنه) سلسلهٔ جبالنك بعض بوغاز لرندن كچرلر.

غوآدلوپه (Guadeloupe) آمریقاده‌كی كوچك آنتیل جزایرینك الك بیوكی اولوب، ۱۵° ۵۷′ ایله ۱۶° ۳۱′ عرض شمالی و ۶۳° ۳۲′ ایله ۶۴° ۹′ طول غربی آره. لرنده ممتد اولور. نفس غوآردلوپه ایله (غراندتر) یعنی «ارض كبیر» اسملریله ایكی جزیره‌دن مركب اولوب، آره‌لری (ریویر ساله) یعنی «طوزلی چای» اسمیله درت بش كیلومتره اوزون، یوز یوز اللی متره كنیش ودرت بش متره درین طبیعی برقنال ایله آیرلمشدر. اصل غوآدلوپه شمالدن جنوبه ممتد غیر منتظم برمستطیل صورتنده اولوب، طاغلق ومرتفع برآطه‌در. قسم شمالیسنده شرقه طوغری ممتد بر چیقنتیسی واردر، كه ایكیزی حكمنده اولان (غراندتر) ك منتهای غربیله تماس ایده‌جك كبی اولوب، آره‌لرنده مذكور قنال تشكل ایدر. بریكی جزیره ایسه غربدن شرقه ممتد اولوب، منتهای شرقنده (پوآنت ده شاتو) اسمیله سیوری بر برون تشكیل ایدر؛ وشماله طوغری همان كندیسی قدر بر شبه جزیره اوزادیر. بو دخی عارضه‌لی ایسه‌ده، اوتكینه نسبةً دوز اولوب، ارتفاعلری یوز متره‌یه قدر تپه‌لردن عبارتدر. حالبوكه اصل غوآدلوپه‌نك الك مرتفع طاغی ۱۴۸۴ متره‌یه بالغ اولیور. اصل غوآدلوپه‌نك شمالدن جنوبه بویی ۴۶ وشرقدن غربه

اکی ۲۳ و (غراندتر) ك شمالدن جنوبه اولان طول اعظمی ۳٤ کیلومتره اولوب، ایکیسنك مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۶۰۲ مربع کیلومتر‌در. بو جزیره‌یه ملحق (ماریه‌غالانته) اسمیله بیوجك و (ایل‌ده‌سنت)، (دزبراده) و (پتیت‌تر) اسملریله بر قاچ کوچك آطه دخی بولنیور. بونلرله واوزاقده بولنوب فرانسه‌یه تابعیتلری جهتیله ادارهٔ بونلره ملحق اولان (سنت مارتن) ایله برابر مساحهٔ سطحیه‌لری ۱۸٦۸ مربع کیلومتره بالغ اولور. مرکزلری نفس غوآدلوپه‌نك جنوب غربی ساحلنده واقع (باس‌تر) قصبه‌سیدر. نفس غوآدلوپه آطه‌سنك طاغلری واراضیسی برکانی اولوب، شرقه طوغری اولان اتکلری دها واسع ومیلانلری دها آز اولوب، سواحل شرقیه وشمالیه‌سنه اینن انهاری خیلی اوزون وبیوك وسواحل غربیه سنه اینلری قیصه‌در. معدن صولری ومیاه‌حاره‌سی‌ده چوقدر. غراندترك ایسه انهاری پك قیصه وآز صولی اولوب، آنجق قیو صولری پك یقین اولوب، آچیجه ایسه‌ده، حیواناتك وحین حاجتده انسانلرك دخی شربنه صالحدر. ساحللری اراضیٔ مرجانیه‌دن عبارت قیالرله مسدود اولوب، اکثر طرفلری سفائنك یناشمسنه مساعد دکلدر. هوالسی صیجاق ورطوبتی زیاده اولوب، مع هذا اکثر طرفلرنده صاغلامدر. یالکز بعض طرفلرنده صیتمه‌لر وباغرصاق خسته‌لقلری حکم سورر. باشلیجه محصولاتی: شکر قامشیله پك مقبول قهوه، قاقائو، مانیوق، وانیله، آناناس، یاموق وسائره‌دن عبارتدر. سنوی اللی ملیون کیلو قدر شکر وخیلی روم وسائره چیقار. قهوه‌سی مارتنیق قهوه‌سی نامیله صاتیلیور. شکر وروم وسائره اعمالنه مخصوص انهارك صوبیله وبخارله ایشلر فابریقه‌لری واردر. حیوانات اهلیه‌سی ٦۰۰۰۰ رأس راده‌لرنده‌در. تجارتی خیلی ایشلك اولوب، اخراجاتی ادخالاتندن چوق زیاده‌در. فرانسه‌دن کوندریلن بر والی بر مجلس اداره معاونتیله ادارهٔ مملکت ایدوب، اهالیدن منتخب ۳٦ اعضادن مرکب بر مجلس وبو مجلس طرفندن تعیین اولنور ۷ اعضادن مرکب دائمی بر قومیسیونی واردر. پارس سناتو سنه‌ده بر کشی انتخاب وارسال ایتمك حقنی حائزدر. آطه وملحقاتی ۳ قضاء، ۱۱ ناحیه و۳۳ دائرهٔ بلدیه‌یه منقسم اولوب، هر دائره‌نك منتخب مجلس بلدیسی واردر. ملحقاتیله برابر اهالیسی ۱۸۳۲۵۳ کشی اولوب، فرانسز مهاجرلریله زنجیلر وسائره‌دن مرکبدر. آطه‌نك اهالیٔ اصلیه‌سی اولان (قراثب) لر ایسه وقتیله اسپانیولار طرفندن امحا اولنمشلردر. غوآدلوپه ۱٤۹۳ تاریخنده قریستوف قولومب طرفندن کشف اولنوب، تقریباً ۱۵۰ سنه صکره فرانسزلر طرفندن اسکان واعمارینه تشبث اولنمش؛ وبر قاچ دفعه انکلیزلرك ضبطنه کچمشدر.

غوآدوآس (Guaduas) امریقای جنوبیده قولومبیا حکومتنك (قوندیناماركه) ایالتنده و (بوغوته) نك ۸۵ کیلومتره شمال غربیسنده اولهرق همنای اولان چایك منابعی قربنده بر قصبه اولوب، ۸۵۳۰ اهالیسی، پك صاغلام ولطیف هوالسی، قابلیجه‌لری، کمور ونفط معدنلری، شکر قامشیله قهوه محصولاتی وصنعی چایرلریله تفرجکاهلری واردر.

غوآدیانه (Guadiana) عربی (وادی آنه) دن غلط اولوب، اصل اسمی (آنه) در. اسپانیا وپورتکیزك اك بیوك ایرماقلرندن اولوب، اسپانیای وسطینك (لامانشه) خطه‌سنده ۱٤ منبعدن نبعانله، (چوداد رآله) ایالتنده ابتدا غربه وبعده شمال غربیه طوغری آقه‌رق، استرومادوره خطه‌سنك (بادایوز) ایالتنه کیردکدن صکره غرب جنوبیه وبعده غربه طوغری جریانله، بادایوز شهری کنارندن بعد المرور، پورتکیز حدودینه واصل اولور؛ وجنوبه طوغری دوه‌رك، ۵۱ کیلومترهلك مسافه‌ده دولتین آره‌سنده خط حدودی تشکیل ایتدکدن صکره، پورتکیز طوپراغنه کیرر؛ واوراده دخی ۱۲۵ کیلومترهلك مسافه بعد القطع، یکیدن حدوده وصول ایله، منصبنه قدر ٤۳ کیلومترهلك مسافه‌ده دخی خط حدودی تشکیل ایدر؛ وسان آنطونیو ایله (آیامونته) قصبه‌لری آره سنده بحر محیط آطلاسیه دوکیلور. مجراسی ٦۵۰ واك اوزون تابعی اولان زافاره‌نك منبعندن ۸۰۰ کیلومتره اولوب، تابعلری دخی چوق ایسه‌ده، حوضه‌سی اسپانیانك اك قورو وباغموری آرپرلرندن اولدیغنه بناءً، صویی آز اولوب، مجراسنك یالکز

آشاغیکی ٦٥ کیلومتره‌لکی کوچك وه ٤٠ کیلومتره. لکی بیوجك کیلر ایچون سیر سفائنه صالحدر.

غوآدیس (Guadix) اسپانیاده آندالوسیا خطه‌سنك غرناده ایالتنده وغرناطه دهنك ٦١ کیلومتره شرق شمالیسنده اولهرق (سیرانواده) سلسله‌سنك شمالی مائله‌سنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۱۱۸۰۰ اهالیسی، مشهور شرابی، اطرافنده کولدن قورودلمش بك منبت اراضیسی والقصبه اسمیله عربلردن قالمه برقلعه‌سی واردر.

غوآرانی (Guaranis) آمریقای جنوبینك اقوام اصلیه‌سنك اك بیوکلرندن اولوب، الیوم افرادی، قبائل مختلفه‌یه منقسم اولهرق، مختلف اسملرله برازیلیانك هرطرفنده وبولیویا ایله آرجنتینك بعض طرفلرنده وپاراغوآیده بولنورلر. بونلرك بعضلری الیوم اسکی لسان وعادتلرینی محافظه ایتمکده و بعضلری پورتکیز ویا اسپانیول لسان وعاداتیله متکلم ومتخلق اولمقده‌در. بعضلری ده پورتکیز یا اسپانیول ویا زنجی جنسیتلریله اختلاط وامتزاج ایدوب، بو اختلاطدن متولد آریجه جنسیتلر تشکیل ایتمکده‌درلر. خالص اسکی حاللرنده قالانلری اسمر وصاری یه مائل بکزلی ومغول چهره‌سنه مشابه چهره‌لی اولوب، ساکن وچالیشقان آدملردر. ملزلری ایسه کوزل سیما وانداملی وبك فعال وغیرتلی کورینورلر. غوآرانی لسانی برازیلیاده وجوارلرنده آوروپا مهاجرلریله اصل یرلیلر آره‌سنده واسطهٔ تعاطی افکار اولوب، اورالرجه لسان عمومی حکمنه کچمشدر.

غوآراؤنو (Guaraunos) آمریقای جنوبیده ونزوئلا حکومتنك قسم شرقیسنده و(اورنوق) ایرماغنك منصبنده تشکیل ایتدیکی واسع دالیه‌ده ساکن آمریقا اقوام اصلیه‌سندن برقوم اولوب، اورایه مخصوص وهندستان جوزینه مشابه برآغاجك میوه‌لریله وآوجیلق وبالیقچیلقله یاشارلر؛ ونهرك طغیانندن قازیقلر اوزرنده ویا مذکور آغاجك طاللرنده یراقلر وقلبه‌لر یاپوب، یاشیرلر. آغاج کوتوکلرندن قایق یاپمقده دخی ماهردرلر.

غوآردافوی [«غاردافوی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

غوآرده (Guarda) بورتکیزك یوقاری بیره ایالتنده ولیسبونه‌نك ۳۳٦ کیلومتره شمال شرقیسنده اولهرق ۱۰۳۹ متره ارتفاعنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٥۲۸٥ اهالیسی، چوخه دستکاهلری وتیشین بك صوئوق یازین ده زیاده صیجاق هواسی واردر.

غوآستاله (Guastalla) ایتالیانك (رجیو) ایالتنده ورجیونك ۲۷ کیلومتره شمالنده اولهرق (پو) ایرماغنك ساحل یمینده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۸۲۱۰ اهالیسی، دباغخانه‌لری وابریشیم وبز فابریقه‌لری واردر. وقتیله مستقل بردوقه‌لك مرکزی ایدی.

غوآلغوآی (Gualeguay) امریقای جنوبیده آرجنتین حکومتنك (انتریوس) ایالتنده وقونسپسیون دل اوروغوآیك ۱۲۵ کیلومتره جنوب غربیسنده اولهرق همنامی اولان نهرك ساحل یمینده سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، ۷۲۳۵ اهالیسی و(پورتو ویزو) اسکله‌سنه قدر ٤۰ کیلومتره طولنده دمیر یولی واردر.

غوآلغوآیشو (Gualeguaychu) آرجنتین حکومتنك (انتریوس) ایالتنده وقونسپسیون دل اوروغوآیك ۷۰ کیلومتره جنوب غربیسنده سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۱۵۲۰ اهالیسی، اطرافنده کلیتلی قیون وصیغیرلری وباصدیرمه ودری اخراجاتی واردر.

غوآم (Guam, Guaham, Guajam) یاخود غوآهام ویا غوآجام بحر محیط کبیرده واقع (ماریانه) جزایر مجتمعه‌سنك اك بیوکی واك جنوبیسی اولوب، جنوب غربیدن شمال شرقیه طوغری بویی ٤٥ واکی ٥ ایله ۱٦ کیلومتره آره‌سنده‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً ٥۱٤ مربع کیلومتره‌در. اراضیسی شمال جهتنده خیلی منبتدر. سواحلی قیالرله محاطدر. بو جزایرك تابع بولندقلری اسپانیا دولتی طرفندن منصوب متصرفك اقامت ایتدیکی (اغانا) قصبه‌سی آطه‌نك شمال شرقی ساحلنده ۱۳°۲٤′۳۷″ عرض شمالی ایله ۱٤۲°۱٦′۳۰″ طول شرقیده واقع و ٤۰٥۰ اهالیی جامعدر. کرك بونك وکرك جنوب شرق ساحلنده بولنان (اوماله) قصبه‌سنك لیمانلری بك صاغلامدر. محصو-

لاتی: برنج، شکر، قاقاو، چیوید وسائرهدن عبارتدر. جزیرهنك اهالیسی ۷۰۰۰ کشی رادهلرندهدر.

غوآمو (Guamo) امریقای جنوبیده قولومبیا حکومتنك (تولیما) ایالتنده و (نیوه) نك ۱۰۰ کیلومتره شمالنده اولهرق (ماغدالنه) نك ساحل یسارنده بر قصبه اولوب، ۹۱۹۰ اهالیسی واطرافنده کوزل مرعالری واردر.

غوآناجای (Guanajay) آنتیل جزایر کبیرهسندن اسپانیایه تابع (قوبه) جزیرهسنك غرب جهتنده و(هاوانه) نك ۳٤ کیلومتره غرب جنوبیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٤۰۰۰ اهالیسی وکلیتلی قهوه محصولاتی واردر.

غوآناجوآتو (Guanajuato) مکسیقه حکومات متفقهسندن بریاو. اولوب، ممالك مذکورهنك وسطلرنده ومرتفع جهتنده واقع اولدیغی حالده، جنوباً میشوآقان، غرباً جالیسقو، شمال غربی جهتندن زاقاتقاس. شمالاً سالوبی پوتوزی، شرقاً دخی قوئرتارو جهوریتلریله محاط ومحدوددر. °۲۰ ایله °۲۲ عرض شمالی و °۱۰۲ ایله °۱۰۳ ٤۰′ طول غربی آرهلرنده ممتد اولوب، غیرمنتظم برمربع شکلی ابراز ایدر. شمالدن جنوبه بویی ۲۰۰ وشرقدن غربه اکی ۱۸۰ کیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیهسی ۲۸ ٤٦۲ مربع کیلومتره و اهالیسی ۱۰۰۷۱۱٦ کشیدر. مرکزی همنامی اولان شهردر. (سیراغوآناجوآتو) اسمیله برسلسلهٔ جبال بو حکومتی جنوب شرقیدن شمال غربیه طوغری شق ایدوب، اك مرتفع ذروهسی ۳۰۷۵ متره ارتفاعنه قدر چیقار. منتهای شمال شرقیسنده (سیراغورده) اسمیله دیکر برسلسله چکر. مملکتك دوز یرلری دخی حذای بحردن آشاغی یوقاری ۲۰۰۰ متره یوکسکدر. جنوب جهتنده (واله ده سانتیاغو) دینلن منبت بر اووهنك اطرافنده غریب الشکل یدی برکان برداثره تشکیل ایدوب، بونلردن ایکیسنك آغزلری صو ایله طولودر. باشلیجه نهری قسم جنوبیسنی شق ایدن (لرما) نهریدر، که اوچ چایك صولرینی آلوب، بحر محیط معتدله طوغری کیدر. سائر انهاری پك کوچکدر. اراضیسی منبت اولوب، علی الخصوص قهوه انباتیهلری مشهور بر قاچ واسع اووهسی واردر. باشلیجه محصولاتی: مصر، بغدای، بقله، نخود، شکر قامشی، بوبر، آمریقان فستیقی، قاریوز وسائرهدر. اوزوم یتهجك قدر اولوب، زیتون آغاجلری دخی بکی ادخال اولنمشدر. الما، انجیر، طاتلی لیمون وسائر میولر دخی حاصل اولور. صنایع محلیه چوخه وعبا ایله معمولات سراجیه وچینیه متعلق شیلر اعمالندن عبارتدر. معادنی پك چوق اولوب، اك مبذولی کومشدر. آلتون، باقیر وقورشون دخی بولنور. سنوی تقریباً ۳۰ ملیون فرانق قیمتنده معادن چیقاریلیر. بر قاچ برنده میاه معدنیهٔ جاریهسی واردر. اهالیسنك یالکز بر ربعی صرف اسپانیول و قصورینك قسم اعظمی مازیغی اسپانیول ایله برلیدن متولد ومتباقیسی صرف برلیدر. برلیلر باشلیجه (اوتومی) قومنه منسوب اولوب، کندی لسانلریله متکلمدرلر. بو حکومت درت قضایه منقسم اولوب، ۱۳ قصبهسی و ۲۵ بیوك قریهسی واردر. سائراهالی چفتلك حکمنده کوچك کویلرده یاشارلر.

غوآناجوآتو (Guanajuato) مکسیقه ممالك مجتمعهسنده ومکسیقو. نك ۲٦۰ کیلومتره شمال غربیسنده طاغلر آرهسنده وهمنامی اولان چایك اوزرنده اولهرق °۲۱ عرض شمالی ایله ′۱۵ °۱۰۳ طول غربیده و ۲۰۳۱ متره ارتفاعنده واقع همنامی اولان آنف البیان حکومتنك مرکزی برشهر اولوب، ٦۳۰۰۰ اهالیسی، خارجدن شایان تصویر منظرهسی، طار ودیك سوقاقلری، درت بش قاتلی خانهاری، دار الفنونی، ضربخانهسی ومعادنك ایشلنمسنه مخصوص فابریقهلری واردر.

غوآنش (Guanches) قناریه آطهلرینك یعنی جزایر خالداتك اهالیٔ قدیمهسی اولوب، بونلر اون بشنجی قرن میلادیدهوطنلرینی استیلا ایدن اسپانیوللرله ایتکلری محاربهلرده محو وتلف اولمشلر، ظن اولنیورسهده، اختلاطدن بعید اولانطاغلرده چوبانلقله یاشایان اهالینك غوآنشلرك احفادی اولدقلرنده شبهه یوقدر. بوندن ماعدا جزایر مذکورهنك شمدیکی اهالیسی اسپانیول لسانیله متکلم ایسهلرده، خالص اسپانیول اولمدقلری سیما وبدنلرندن آکلاشیلوب، قوم حاکم ایله قوم محکومك اختلاطندن

متولد ملز بر قوم اولدقلری نمایاندر . غوآنشلرك بربر اقوامندن بولنمش اولدقلری ، وعلی الخصوص مغرب اقصاده درن جبالی اوزرنده یاشایان (ایمازغ) بربرلریله قرابتلری بولندیغی بر چوق آثار ایله مستبانندر . وقتیله اولولرینی تحنیط ایدوب، اسکی مصریلرکبی مومیا حالنه قومق عادتلری ایدی . هر حالده اسپانیوللر هر یرده اجرا ایتکلری معا ملات ظالمانه لریله یونلرك جوغنی امحا ایدوب، قالانلره دخی قتولیك مذهبیله برابر اسپانیول لسانی قبول ایتدیردکلرندن، اسکی غوآنشلر قومیت وجنسیت اعتبا ریله بوکون منقرض حد اولنوب، اختلاطدن اوزاق اولهرق طاغلرده چوبانلقله یاشایان احفاداری دخی غلط بر اسپانیولجه ایله متکلمدرلر.

غوآنه { (Guanas) آمریقای جنوبیده براز یلیا ممالك مجتمعه سنك (ماتوغرو-سو) حکومتنده و (پاراغوآی) نهرینك کنارلریله شاقو صحراسندن بعض جهتلرنده متمکن آمریقا اقوام اصلیه سندن بر قومدر. یونلرك بر طاقمی نیم متمدن بر حالده اولوب ، اراضی بی ایشلمکده عملهلك ایدرلر. قیز چوچقلرینی ط وغار طوغماز اولدیرمك عادات جاهلانه لری جمله سندندر.

غوآیاکیل { (Guayaquil) آمریقای جنوبیده (اقوآدور) حکومتنده و (کیتو) نك ۲۶۵ کیلومتره جنوب غربیسنده اولهرق (داؤل) ایله (باباهویو) نهرلرینك براشمسندن حاصل اولان غوآیاکیل نهری اوزرنده ویو نهرك منصبندن ۱۶۰ کیلومتره یوقاریده ″۲۴ ′۱۲ °۲ عرض جنوبی ایله ″۳۴ ′۱۱ °۸۲ طول غربیده واقع ایالت مرکزی برشهر واسکله اولوب، ۴۵۰۰۰ اهالیسی، کوزل ریختملری، ایشلك لیمانی، خارجدن شایان تماشا منظره سی، زمرد کبی چایرلر واورمانلرله محاط جوارلری وایشلك تجارتی واردر . خانه لری اخشاب وسوقاقلری طار وغیرمنتظم اولوب، یالکز ریختمه یقین بر ایکی کنیش ومنتظم سوقاغی واردر. مع هذا غوآیاکیل کیتودن صکره اقوآدورك ایکنجی شهریدر .

غوآیاکیل { کورفزی (Golfe de Guayaquil) آمریقای جنوبیده بیوك اوقیانوسك قسم جنوبیسنده واقعدر . °۲ ایله ″۴ عرض جنوبی ارهلرنده ممتد اولوب، ساحل جنوبیسی (پرو) حکومتنه عائددر. بوکورفزك ایکی اوجندهکی برونلر امریقای جنوبینك اك غربی نقطهلریدر. آغزی ۲۲۵ کیلومتره وسعتنده اولوب، بحری یه کیدلدکجه طارلاشه رق، (پونیاس) آطه سنك ارقه سنده (غوایاکیل) نهری خلیجنه کیریلیر.

غوآیره { یاخود غران سالتو ده غوآیره (Guayra, Gran Salto de) (Guayra) امریقای جنوبیده (پارانا) ایرمافنك (پاراغوآی) حکومتنك شمال شرقی کوشه سنده تشکیل ایتدیکی بیوك بر شلاله اولوب، ″۳۸ ′۴ ″۲۴ عرض جنوبیده واقعدر. نهر مذکور بو موقعده، ۲۱ قوله منقسم اولدیغی حالده، برنعل شکلنی تشکیل ایده جك صورتده ۱۷ مترهلك ارتفاعدن دوشوب، آشاغی به دوشدیکنده ۶۰ متره کنیش برتك شلاله تشکیل ایدر. نهرك فیضانده مذکور قوللر برلشیر.

غوآیره { یاخود لا غوآیره (Guaira, la) (Guayra) آمریقای جنوبیده ونزوئلا ممالك مجتمعه سنك (غوزمان بلانقو) حکومتنده و (قاراقاس) ك ۱۰ کیلومتره شمال غربیسنده آنتیل دکیزنده بر قصبه واسکله اولوب، ۷۸۴۰ اهالیسی، آجیق لیمانی ، بك صرب موقعی و زیاده صیجاق هوالی واردر.

غوآیقورو { (Guaycurus) آمریقای جنوبیده بیوك شاقو صحراسنك (پاراغوآی) ایرماغیله تابعی (پیلقومایو) نهری اره سنده واقع وپاراغوآی حکومتنه تابع قسمنده ساکن آمریقا اقوام اصلیه سندن بر قومدر.

غوآیماس { یاخود سان جوزه ده غوآیماس (Guaymas, San José de) (Guaymas) مکسیقه ممالك مجتمعه سنك (سونوره) حکومتنده و (اورس) ك ۱۶۵ کیلومتره جنوب غربیسنده اولهرق قالیفورنیه کورفزنده وهمنامی اولان نهرك منصبنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۶۰۰۰ اهالیسی، صاغلام وایشلك لیمانی و (قولورادو) ایرماغی مجراسنده واقع (فوریوما) یه قدر دمیر یولی واردر. اطرافی طاشلق و نباتاتدن خالی اولوب، هدنی آکدیریور .

غواصی ((عزالدین) مشاهیر شعرای ایراندن اولوب، یزدلیدر. شاه طهماسب صفوی زمانینده یاشاییوب، ۹۶۰ تاریخنده وفات ایتمشدر. مناقب ائمه حقنده یوز بیك بیت سویلش اولدیغی مرویدر. «روضة الشهدا» اسمیله بر منظومه‌سی واردر. کلیله ودمنه حکایهٔ مشهوره‌سنی وطبه متعلق اولان «ذخیرهٔ خوارزمشاهی» یی سلك نظمه‌چکمش ودیکر برطاقم منظومه‌لردخی براقمشدر. شو بیت جمله‌ٔ اشعارندندر:

کرنه مردم به سرکوی تو ام اشك برد
عاشقیما کنم آنجاکه فلك رشك برد

غوبر (Gôber) سودان وسطیده حوضه مملکتنك شمال جهتنده بر اولوب، مرکزی مرادی قصبه‌سیدر.

غوبن (Guben) پروسیه‌نك براندبورغ ایالتنده (فرانقفورت سور اودر) سنجاغنده ومرکز لوانك ۵۰ کیلومتره جنوبنده (اودر) ایرماغنه تابع (نایسه) نهری اوزرنده وایکی دمیریول خطنك نقطهٔ تقاطعنده واقع برقصبه اولوب، ۲۳۷۰۰ اهالیسی، مشهور چوخه وایپلیك فابریقه‌لری وبافیر دوکمجخانه‌لری واردر.

غوبی (Gobi, Chamo) ونام دیکرله شامو مغولستانده بیوك بر چول اولوب، ترکستان شرقیده خوتن ویارقند جوارلرندن باشلا. یه‌رق مانچوریه طاغلرینه قدر ممتد اولور. بووجهله تقریبا ۷۵° دن ۱۱۵° طول شرقی یه قدر ۴۰ درجهٔ جغرافیه‌ده غرب جنوبیدن شرق شمالی یه اوزانان بو واسع چول اورته طرفلرنده برآز منقطع اولوب، ایکی یه منقسم بولنور، که قسم غربیسنه (تاغله ماغان) وشرقیسنه (غالبین غوبی) دخی دیرلر. عرضی دخی ۴۰۰ کیلومتره‌دن آشاغی دکلدر. بوآسیا صحرای کبیرینك زمینی قیرمزی یه مائل چاقل طاشندن ودها بیوجك طاشلردن وبعض یرلرده صاری قوم ویا قرمزیمتراق بالچیقدن عبارت اولوب، صودن محروم ونباتاتدن خالیدر. بك سیرك یرلرنده بعض طورغون وطوزلی صواری یاخود آجی صو قیواری واردر. بعض طرفلرنده چالیمی بعض نباتلر وبرجنس یابن ایله دوه‌لرك یدکاری بر نوع طوزلی دیکن چیقار. یازین حرارتی تحمل اولنه‌میه‌جق درجه‌ده اولدیغی کبی، قیشین‌ده قطبلره مخصوص بر برودت حکم سوروب، بعضاً قار پارچه‌لرینی حاوی شدتلی روزکارلر اسر. مع‌هذا بو دهشتلی چولك ایچنده دخی جولان ایدر بعض مغول کوچه‌لری بولنور، وکاروان یوللری واردر. چینلیلر کاروان یوللرنده منزللرترتیب‌ایدوب، چولك شدائدینی ممکن مرتبه‌ده تهوینه چالیشمشلردر. بو چولك موقعی مرتفع اولوب، اك آلچق یرلرینك حذای بحردن یدی سکز واکثر طرفلرینك تقریباً بیك بشیوز متره ارتفاعلری واردر. بو چولك زمینده وکنارلرنده کورینن بعض علاماتدن استدلال ایدلدیکنه کوره، وقتیله آسیا قطعه‌سنك اورته‌سنده داخلی وواسع بر دکیز بولنمش اولدیغنه علم الارض علمایی متفقدرلر.

غوبیل (Gaubil) فرانسه‌مشاهیرمستشرقینندن وجزویت پاپاسلرندن اولوب، ۱۶۸۹ تاریخنده (غایاق) ده طوغمش؛ و۱۷۲۳ ده چینه کوندریله‌رك، چین ومانچو لسانلرینی مکمل صورتده اوکرنه‌رك، چین حکمدارینك باش ترجمانی اولمش ایدی. ۱۷۵۹ ده پکینده وفات ایتمشدر. چینه متعلق بر خیلی کتابلر تحریر وترجمه ایتمش؛ وچنکیز خان ایله سلاله‌سنك دخی تاریخنی یازمشدر.

غوبیو (Gubio) ایتالیانك اومبریا خطه‌سنده (پروزه) ایالت وقضاسنده وپروزه‌نك ۳۹ کیلومتره شمال شرقیسنده بر قصبه اولوب، ۵۳۵۰ اهالیسی، مشهور قابلیجه‌لری وجوارلرنده شایان تماشا موقعلری واردر.

غوت ((Goths) جرمان اقوامندن برقوم ویاخود اسکی جرمانلردن عبارت بر طائفه اولوب، ابتدا (ویستوله) مجراسنده یعنی لهستانده وپروسیه‌نك شرق طرفلرنده ساکن ایکن، بعده اسقاندیناویا یعنی اسوج ونوروج طرفلرینه قدر یایلوب، او جهتلرده‌کی فینو آلرله سائر تاتار اقوامنی بوسکورده‌رك، یرلرینی ضبط ایتمشلردی. میلاده‌یسی (علیه‌السلام) دن اوچ عصر اول اورالره منحصر ایکن، بعده جنوبه طوغری اینه‌رك، (تیسه) نهرینه قدر یایلش؛ و(اوستروغوت) یعنی «شرق غوتلری»، (ویزیغوت) یعنی «غرب غوتلری»، (جپید) وسائره اولهرق بر قاچ طائفه منقسم اولمشلردی. اوچنجی قرن میلادیده دفعاتله طونه‌یی وقره دکیزی کچه‌رك، قسطنطینیه

ایمپراطورلرینی جزیه اعطاسنه مجبور، وجوارلرینی وآناطولی‌یی دخی یغما ایتمشلردی. دردنجی قرن میلادیده حکمدارلری (هرماناریق)ك زماننده قوتلری درجهٔ قصوایه واروب، قره دکیزدن بالطیق دکیزینه و(دون) نهرندن (تیسه) نهرینه قدر اولان یرلر کاملاً تحت حکملرنده ایدی. او صره‌ده اقوام تاتاریه‌دن (هون) لر چیقوب، بونلرك قوتنی ازاله ایتمکله، بر طاقملری یعنی اوستروغوتلر ناچار هونلره تابع اولمش؛ ویزیغوتلر ایسه طونه‌یی تجاوزله، میسیا (یعنی صربیه وبلغارستان) طرفلرنده اقامته مساعده آلمش؛ وبعده ایمپراطورلرك ضعفنی کور. دکه تراکیه وماکدونیه جهتلرینه تجاوزه باشلامش؛ ونهایت رئیسلری بولنان برنجی آلاریق سرداراق عنوانیله ایلیریا محافظاتنی استحصال ایدوب، اورادن ایتالیایه مسلط اولهرق، بشنجی قرن میلادی‌اوائلنده دفعاتله رومایی یغما ایتمش؛ و بونك برادری وخلفی (آتولف) غالیانك جنوبیله اسپانیاده ویزیغوتلر دولتنی تأسیس ایتمشدر. اوستروغوتلر ایسه هونلرك حکمداری (آتیلا) نك وفاتنده، پانونیه وتراکیه جهتلرنده اقامته مساعده آلمش؛ و بعده ایتالیایه کچوب، اورادہ اوستروغوتلر دولتنی تشکیل ایتمشلردر. [«اوستروغوت» و «ویزیغوت» ماده‌لرینه مراجعت.] غوتلر او زمانلرده خروج ایدن اقوام وحشیه‌نك الك معقول ومستعدلری اولوب، قسطنطینك زمانندہ خرستیانلغی وبعده آریوسك مذهبنی قبول ایتمشلردی.

غوتارد { سنت — (St. Gotard) خرستیانلرك عزیزلرندن اولوب، باویره‌ده طوغمش؛ و ۱۰۲۱ دن ۱۰۳۸ تاریخنه‌دك هیلدسهایم یسقپوسی اولوب، برچوق مناسترلر تأسیس ایتمشدر. مایسك ٤ نده یورطیسی اجرا اولنور. — [«سنت غوتارد» ماده‌سنه‌ده مراجعت بیوریله.]

غوتلاند { (Gotland) بالطیق دکیزنده اسوجك (قالمار) ایالتی قارشیسنده وساحلدن ۸۰ کیلومتره وسعتنده برقتال ایله آریلمش بر جزیره اولوب، جنوبدن شماله ۵۶° ۵۵′ ایله ۵۸° عرض شمالی آره‌لرنده ممتد اولوب. بویی ۱۲۰ والك کنیش یرنده اکی ۵۰ کیلومتره‌در. شمالی او. جنده (فارو) ودهـا ایلریده (غوتسقه ساندون) اسملریله ایکی کوچك آطه بولنیور. مذکور ایکی کوچك آطه ایله برابر برسنجاق اتخاذ اولنوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۳۱۱۶ مربع کیلومتره واهالیسی ۵۵٬۰۰۰ کشیدر. مرکزی ساحل غربیسنده واقع (ویسبی) قصبه‌سیدر. طوپراغی کلسی اولوب، ۶۰ مترەیه قدر مرتفع تپه‌لری، بر طاقم کوللری وبر قاچ نهری واردر. تپه‌لرینك برنده بر چوق غریب مغاره‌لر بولنیور. وقتیله اورمانلرله مستور ایکن، زیاده اتلاف اولندیغندن، شمدی اودون قطعنك منعنه لزوم کورلمشدر. محصولاتی حبوبات متنوعه ایله سبزه‌دن عبارتدر. حیوانات اهلیه‌سی زیاده‌جه‌در. همان دائما قیرده یاشایان نیم وحشی بر جنس آتلری‌ده واردر. باشلیجه اخراجاتی: باصدیرمه، قوری بالیق، طون یاغی، سبزه، قطران وساژه‌در. وقتیله تجارتی پك زیاده ایکن، شمدی دوشمشدر. طوپراغنده بعض آثار عتیقه بولنیور.

غوتنبورغ { [«کوتبورغ» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

غوته { (Gotha) آلمانیای وسطیده (صاقسه قوبورغ غوته) دوقه‌لغنك مرکزی واك مهم شهری اولوب، قوبورغدن ۷۲ کیلومتره شمال‌غربیسنده و (وسر) ایرماغی حوضه‌سنده (لینه) چایی اوزرنده وبر قاچ دمیر یول خطنك نقطهٔ تقاطعنده اولهرق ۵° ۵۶′ طول شرقیده واقعدر. علوم ومعارفیله مشهور بر شهر اولوب، ۲۹۱۳۴ اهالیسی، مکمل رصدخانه‌سی، بیوك بر جمعیت جغرافیه‌سی، الك مکمل خریطه وآطلاسلرك ومشهور غوته سالنامهٔ عمومیسنك طبع اولندیغی واسع ومکمل مطبعه‌سی، بیوك وقیمتدار آثاری حاوی کتبخانه‌سی، نباتات باغچه‌سی، متعدد مکتبلریله مؤسسات خیریه‌سی، اطرافنده کوزل کوشکلریله باغچه‌لری، اولولرك احراقنه وکوللرینك دفننه مخصوص مزارستانی، دمیرخانه‌لری، ابیك قماشلرله پانیسقه، بویه‌لی کاغد، چینی، بویا، شکر، آلات هندسیه وموسیقیه ومرانغوزلغه متعلق مشهور معمولات فابریقه‌لری واردر.

غوتیا { (Gothie) اسوجك قسم جنوبیسنك اسم قدیمیدر. [«کوتالاند» ماده‌سنه مراجعت.] — غوتیا جدولی (Canal de Go-

thie) اسوجده استوقهولمدن کوتبورغه کیدن واورادہ بولنان بیوك کوللری بربرینه ربط ایدن جدولك اسمیدر. بو جدول ۱۸۳۲ ده اکمال او. لنمشدر. — قوتیا دکیزی (Mer Gothique) اسمی دخی بعضاً بالطبع دکیزینه ویریلیر.

غوتیه (تئوفیل — (Théophile Gautier) فرانسه اعاظم ادباسندن اولوب، ۱۸۰۸ ده (تاربه) ده طوغمش، و ۱۸۷۲ ده وفات ایتمشدر. ابتدا رساملق اوکرنمکه باشلایوب، بعده بو صنعتی ترکله، ادبیاته قوییلهرق، (رومانتیسم) تعبیر اولنان اصول جدیدهنك اك خواهشلی طرفدارلری زمرهسنه داخل اولمش؛ و ۱۸۳۰ تاریخندن نشریاته باشلایوب، برطاقم اثارله بر چوق تیاترو وحکایه کتابلری میدانه قویهرق، کسب شهرت ایتمشدی. غزتهلرده وموقوت مجموعهلرده دخی تیاترو کتابلرینك تنقیدینه وسائر مباحث ادبیهیه دائر بر چوق مقالات نشر ایتمشدی، که محاکاتنك اصابتیله مشهور اولوب، آیریجه دخی جمع ونشر اولنمشدر. آثاری حسن تصویر وانتظام عبارهجه مشهور وپك مقبولدر.

غوث اعظم (مشاهیر اولیاء اللهدن عبد. القادر کیلانی حضرتلرینه وسائر بعض ذواته ویریلن عنواندر.

غوث عالم (محمد کوالیری) هندستانك اعاظم مشایخندن ومظنهٔ کرامدن بر ذات اولوب، شیخ فرید الدین عطارك نسلندن اولدیغی مرویدر. ۹۷۰ تاریخنده وفات ایدوب، (غازیپور) ده ظهور آباد نام محلده مدفوندر. هندلیلرك بو ذات حقنده اعتقاد بلیغلری اولوب، تربهسی زیارتکاهدر. «الجواهر الخمسه» و «کلزار ابرار» عنوانلریله ایکی تألیفی اولوب، ایکنجیسی هندستان مشاهیر صوفیهنك تراجم احوالنی جامعدر.

غودارد (سنت — (St. Godard) قتولیکلرك عزیزلرندن اولوب، آلتنجی قرن میلادیده (روئن) بسقوپوسی بولنمش؛ واوجمقده خرستیانلغی نشر ایدوب، ۵۱۱ ده انعقاد ایدن (اورلیان) مجلس روحانیسنده بولنمش؛ و ۵۳۰ ده وفات ایتمشدر. حزیرانك ۸ نده یورطیسی اجرا اولنور.

غوداوری (یاخود کوداوری (Godavery) هندستان وسطیده بیوك بر ایرماقدر، که هندك سواحل غربیهسنه متوازیا ممتد اولان (کات) سلسلهٔ جبالندن ۱۹° ۵۸′ عرض شمالی ایله ۷۱° ۱۰′ طول شرقیده نبعان ایدوب، شرقه طوغری جریانله، نظام حکومت اسلامیهسی اراضیسنه داخل اولهرق، مملکت مذکورهنك قسم شمالیسی شق ایله، صولدن (پورنه) وصاغدن (مانجیره) نهرلرینی وسائر برچوق چایلر اخذ ایدهرك، نظامك حدود شرقیهسنه واصل اولنجه، منبعندن ۱۰۶۵ کیلومتره آشاغیده ومنصبندن ۳۲۰ کیلومتره یوقاریده نظامك حدود شمالیهسنی آیرهرق وبرچوق انهارك صولرینی طوپلایهرق کلن (پرانهیتا) نهر عظیمی دخی اخذ ایله، جنوب شرقیه طوغری دونر، وینه شمالدن کلن دیکر بر قاچ بیوك نهر اخذیله، نظامك شرق شمالی حدودینی آیردقدن صکره، دکن ممالك مرتفعهسنی ترکله، طاغ بربوغازدن شدتله آشاغی اینوب، ساحل بوینجه ممتد اولان اووهیه دوشنجه، یتاغی زیاده توسع ایدر، وایکی قوله آیریلهرق، بیوکی شرقه طوغری جریانله، فرانسهنك (یاناؤن) مهجرینی اروا ایدر، ودیکری جنوبه طوغری آقهرق، (مارابولام) قصبهسی یاننده بنکاله کورفزینه دوکیلور. مجراسی پك طولاشیقلی اولوب، قطع ایتدیکی مسافه یالکز ۷۵۰ کیلومترهلك یرایکن، ۱۴۳۷ مترهیه بالغ اولور. حوضهسی ۲۹۰۰۰۰ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب، پاموق وسائر محصولاتیله کمور معدنلری چوقدر. انکلیز حکومتی بونهر عظیمی سیر سفائنه صالح اولهحق حاله کتیرمکه پك چوق جهد ایتمش ایسهده، اوج یرنده شلالهلری بولندیغندن، کشادی ممکن اولهمامشدر. صولری سقی اراضیده قوللانیلوب، بوندن اول خالی وبطال اولان برچوق اراضی جدوللر واسطهسیله اعمار اولنمشدر.

غودبرت (Godebert) لومبارد دلرك حکمدارلرندن اولوب، ۶۶۱ تاریخ میلادیسنده پدری (آریبرت) ه خلف اولمش؛ وبرادری (برتاریت) ی حکومته تشریك ایدهرك، (پاویه) یی مرکز اتخاذ ایتمش ایدی. بعده بینلرنده منازعه ظهور ایدوب، غودبرت (بنوان) دوقهسی

(غربی‌وآلد) ی امداده دعوت ایتمش ایسه‌ده، مرقوم بونلرك تفرقه‌سندن بالاستفاده، ۶۶۲ ده کندی حکمدارلغنی اعلان ایتمش ایدی.

غودونوف (بوریس — Boris Godounof) (روسیه چارلرندن اولوب، من اصل تاتار اولدیغی حالده، ۱۵۹۸ دن ۵ ۱۶ تاریخنه‌دك حکومت سورمشدر. همشیره‌سی (ایرنه) چار (فدور ایوانوویچ) ه وارمغله، بو قرابته بناء کندیسی کسب نفوذ ایتمش ایدی.

غوده (ونام دیگرله ترغووو (Gouda, Ter-Gouw) فلمنکك جنوبی هولانده ایالتنده وروتردامك ۱۸ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق (دن) ایله (موزه) آره‌سنده کی جدولك و (غووه) ایله (ایسل) نهرلری اوزرنده بر قصبه اولوب، ۱۷۰۰۰ اهالیسی، بك چوق صولری، اطرافنده کوزل باغچه وچایرلری، متعدد مکتبلریله مؤسسات خیریه‌سی، مصنع کلیسالری، مشهور پنیری وطوغله ولوله فابریقه‌لری واردر.

غور (جزیرة العرب (غورالنامه) تهامه‌نك شاغی طرفلرینه وصحرای کبیرده وسائر جهتلرده دخی بعض منحط یرلره اطلاق اولنور. — (غور اردن) دخی شام ایله قدس آره‌سنده اردن یمنی شریعه نهرینك وادیسندن عبارت یره اطلاق اولنوردی، که وخامت هواسیله وشکرقامشی محصولاتیله مشهور ایدی.

غور (افغانستانده هرات ایله غزنه آره‌سنده طاغلق وصعب ومتین بر یر اولوب، مرکزی (فیروزکوی) قلعه‌سی ایدی. آلتی البیان فوریان سلاله‌سنك منشئیدر.

غوراره (یاخود غراره (Gourara) صحرای کبیرك شمال جهتنده و جزایرك جنوبنده بیوك بر واح اولوب، ۲۸° ۰۰′ ایله ۲۹° ۵۰′ عرض شمالی و ۱° ۱۵′ ایله ۱° ۴۵′ طول غربی آره‌لرنده ممتد اولور. همنامی اولان کوللك اطرافنده وشمال وشرق جهتنده اولوب، ۹۰ قدر قریه‌سی ومرکزلری اولان (تیمومین) اسمنده بر قصبه‌سی واردر. اهالیسی زناته قبیله‌سنه منسوب بربرلره عربلردن مرکب اولوب، جمله‌سی دین اسلامله متدیندرلر. محصولاتی برنجی درجه‌ده خرما وایکنجی درجه‌ده آرپه، بغدای، داری، نخود، فصولیه، سبزه‌لرك انواعی، اوزوم، انجیر، بادم، نار وسائر میوه‌لرله پاموق، قنه، آناسون وسائره‌دن عبارتدر. بربرلر کچی ومرکب وعربلر قیون، دوه وآت یتیشدیررلر. کویلرك اکثری برجلری حاوی سورلرله محاطدر. ابن خلدون بو یرك معموریتندن بحث ایدر. مقدما اهالیسی مراکش حاکمنه تابع ایدیلرسه‌ده، بعده تابعیت روابطی کوشیوب، شمدیکی حالده مستقل بولنیورلر. جزایرك فرانسز حکومتی کندی طرفنه چکمکه چالیشیور. — غوراره کولنك شمالدن جنوبه بویی ۱۲۰ واك کنیش یرنده اکی ۴۰ کیلو مترە اولوب، صویی طوزلیدر.

غورانی ((امام ابو القاسم عبدالرحمن بن محمد المروزی) مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن اولوب، «اسرار الفقه» و «الابانة فی الفقه الشافعی» عنوانلریله ایکی اثر براقمش؛ و ۴۶۱ ده وفات ایتمشدر.

غورچاقوف (آلکساندر — (A. Gortschakoff) روسیه‌نك مشهور دیپلوماتلرندن اولوب، ۱۷۹۸ ده طوغمش؛ واستوتغارد و ویانه‌ده ایلچیلك ایتدکدن صکره، ۱۸۵۷ دن ۱۸۶۷ یه قدر اون سنه خارجیه ناظری و ۱۸۶۱ دن ۱۸۸۱ تاریخنه‌دك باش وکیل بولنه‌رق، براین قونفرانسنده دخی روسیه طرفندن مرخصلك ایتمش؛ ونهایت شیخوختندن طولایی کوشهٔ استراحته چکیلوب، ۱۸۸۳ ده وفات ایتمشدر.

— (میشل غورچاقوف) آنف الترجمه‌نك عم زاده‌سی اولوب، روسیه‌نك مشهور جنرالرندندر. ۱۸۶۱ ده فوت اولمشدر.

غوردیان ((Gordien) روما امپراطورلرندن اوچ کشینك اسمیدر:

برنجیسی «قدیم» و «آفریقالی» لقبیله ملقب اولوب، ۱۵۷ تاریخ میلادیسنده رومادە طوغمش؛ وآفریقاده قوماندان اولوب، ۸۰ یاشنده اولدیغی حالده، ۲۳۷ تاریخنده عسکر طرفندن، آرزوسی خلافنه اوله‌رق، امپراطورلغه انتخاب اولنوب، اوغلیله مشترکاً آلتی هفته حکم سوردکدن صکره، اوغلنك (قابلیان) طرفندن قتل اولندیغی ایشیدنجه، کندی بوغازینی صیقه‌رق اتلاف نفس ایتمشدر.

— ایکنجیسی برنجیسنك اوغلی اولوب، آنفاً بیان اولندیغی اوزره، آلتی هفته بدربله مشترکاً حکم سوردکدن صکره، قارتاجده قابلیسانله ایتدیکی محاربه‌ده مقتول اولمشدر.

— اوچنجیسی برنجیسنك قیزینك اوغلی اولوب، ۲۳۸ تاریخنده ۱۳ یاشنده ایکن، تخته اقعاد اولنمش؛ و ۲٤٤ ده ایران شاهی شاپورله ایتدیکی محاربه‌ده مقتول اولمشدر.

غوردیانه (Gordyène) یاخود کردیه کردستانك شمال جهتنه یعنی وان وبتلیس ودرسم جهتلرینه یونان قدیم جغرافیونی طرفندن ویریلن اسمدر.

غوردیوس (Gordius) کرمیان جهتندن عبارت اولان فریجیا خطهٔ قدیمه‌سنك حکمداری اولوب، کندیسی من اصل کویلی بر چفتجی اولدیغی حالده، کاهن اك اول مشترینك معبدینه کیره‌جك آدمك منحل بولنان حکمدارلغنه انتخابنی خبر ویرمش اولدیغندن، تصادفاً صاحب ترجمه معبد مذکوره کیرمکله، خطهٔ مذکوره‌نك مرکزی اولان (غوردیوم) شهرنده تخته اقعاد اولنمش. اوغلی (میداس) بو خبری آلمجه سورمکده اولدیغی آرابه‌یی معبد مذکوره وقف ایتمش؛ وبو آرابه معبدك ستونته اوسته‌لقلی بردوکومله باغلانوب، بو دوکومی چوزه بیلنك بتون آسیا حکمداری اولهجغنی یینه کاهن خبر ویرمشیدی. بیوك اسکندر غوردیومدن کچرکن بودوکومی حلدن عاجز قالوب، قلیجیله اوره‌رق کسمشیدی.

غوردیوم (Gordium) آناطولیده‌کی کرمیاندن عبارت اولان فریجیا خطهٔ قدیمه‌سنك اك بیوك معموره‌لرندن بر شهر قدیم اولوب، غالاتیه حدودنده وسقاریه نهری کنارنده واقع ایدی. مشترینك عبادتنه مخصوص معبدنده‌کی حلی مشکل دوکومیله مشهور ایدی. [مادهٔ آنفه‌یه مراجعت بیوریله].

غورس مورخین عرب اسقلیبوس ایله بقراط آره‌سنده‌کی مدتده ظهور ایدن اطبای یونان یینلرده بواسمده برینی دخی ذکر ایدوب، اك اول تجربه‌یه تطبیق حرکت ایدن بو ذات اولدیغنی بیان ایدیورلر.

غوره آرناؤدلقده مناستر ولایتنك کورچه سنجاغنده وکورچه قصبه‌سنك شمال غربیسنده بر یر اولوب، اهالیسی همان کافهٔ مسلم وجسارتلریله مشهور، والماسی کوزلدر.

غوره (Gorée) آفریقای غربیده سنغامبیا ساحلی قارشیسنده ویشیل برونك ۳ کیلومتره جنوبنده اولهرق ۱٤°٤۰′ عرض شمالی ایله ۱۹°٤۰′ طول غربیده واقع وفرانسه دولتنه تابع بر کوچك آطه اولوب، قسم اعظمی همنامی اولان قصبه اشغال ایدیور. اهالیسی ۳۰۰۰ رادهلرنده اولوب، سنت میشل اسمیله بر قلعه‌سی وضمغ، فیل دیشی وآلتون توزی تجارتی واردر. برلیلر هندنده اسمی (پیر) اولوب، ۱٦۱۹ ده آطه‌یی کشف وضبط ایدن فلمنکلیلر بو اسمله تسمیه ایتمشلردر.

غوری (Gori) قافقاسیه‌نك تفلیس ایالتنده وتفلیسك ۹۳ کیلومتره شمال غربیسنده وکور نهری کنارنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۵۱۸۰ اهالیسی واردر. قصبه وقضانك اهالیسی کرجی واوست قومارینه منسوب اولوب، جوق حیوانات واوزوم ایله میوهلر یتیشدیررلر.

غوریان غوریلر دولتی خراسان وافغانستان وهندستان طرفلرنده حکومت سورمش بردولت اسلامیه اولوب، ٥٤٥ تاریخندن ٦۰۷ تاریخنه‌دك ٦۲ سنه دوام ایدوب، سلطنتلرینی اوج اقباله ایصال ایدن دردنجیلری اولان شهاب الدین غوریدر. اك اول دولته نائل اولان علاء الدین حسن بن حسین بن سامدر. مرقوم سام غور مملکتی حاکمی بولنمش اولان (سوری) نك تورونی اولوب، جدی سلطان محمود غزنوی طرفندن مغلوب ومقتول اولدقده، پدری هندستانه قاچمش؛ وکندیسی اوراده دنیایه کلوب، تجارتله مشغول ایکن، کیسی قیریلوب، مغروق اولمغله، اوغلی حسین ساحل سلامته چیقه‌رق، خرسز ظنیله بر خیلی مدت محبوس قالدقدن صکره، غزنویلردن سلطان ابراهیم جانه‌رق، اقرباسندن بر خاتون تزوج ایتمش، وحاجبلری زمره‌سنه داخل اولمش ایدی. بعده سلطان مسعود غزنوی طرفندن غور حکومتنه نصب او.

لنه‌رق، وفاتنده اوغلی علاءالدین حسن خلفی اولمش؛ وبونك زمانده غزنویلر دولتنك قونیه خال کلکله، مومی‌الیه خروج ایدوب، غزنه‌یی وخراسانك بعض طرفلرینی ضبط ایله، ۵۴۵ ده نامنه خطبه اوقوده‌رق، دولت غوریانی تأسیس، وهراتی پایتخت اتخاذ ایتمشدی. اوغلی وخلفی سیف‌الدین بلخی دخی ممالکنه ضم ایتمشدی. بونك خلفی وعم زاده‌سی غیاث‌الدین محمد پایتختی غزنه‌یه نقل ایدوب، خراسانك مرو ونیشابور جهتلرینی دخی ضبط ایتمشدی. بونك برادری وخلفی شهاب‌الدین ابو المظفر خوارز مشا- هانله مصالحه ایدوب، خراسانی مقاسمه ایتدکدن صکره، غزای هنده عزم ایدوب، هندستانك قسم شمالیسنی فتح ایله، غوریان دولتی حدودینی پك زیاده توسیعه موفق اولمشدی. غوریلرك اسملریله تاریخ جلوسلری بروجه آتیدر :

علاء الدین حسن بن حسین بن سام	۵۴۵
سیف الدین محمد بن علاءالدین	۵۵۱
غیاث‌الدین محمد بن سام بن‌حسین بن‌سام	۵۵۸
شهاب‌الدین ابو المظفر بن سام	۵۹۸
محمود بن غیاث‌الدین	۶۰۲
الی	۶۰۹

غوریسنکار { (Gaorisankar) هندستان ایله تبیت آره‌سنده اولان (هیمالایا) سلسلهٔ جبالنك اك مرتفع ذروه‌سی وبتون کره ارضك اك یوکسك نقطه‌سی اولوب، ۸۸۸۹ متره ارتفاعی واردر. تپه‌سنه جیقلمسی محال اولان بو جبل عالی هندستانك شمالنده واقع (نپال) مملکت مستقله‌سیله تبیت حدودنده واقع اولوب، ذروه‌سی ۲۷°۵۰′۱۲″ عرض شمالی ایله ۸۶°۳۸′ طول شرقیده واقعدر. بوطاغك ارتفاعی ۱۸۵۵ تاریخنده انکلیز میرالای (اورست) طرفندن تقدیر وتعیین اولنمشدر. کره ارضده غوریسنکار طاغندن صکره ارتفاعده ایکنجی قره‌قوروم طاغنك (دپسنك) ذروه‌سی اولوب، ۸۷۱۹ متره ارتفاعی واردر. ینه (هیمالایه) سلسله‌سنك (کینتشلیند جینغا) ذروه‌سی خیلی وقت ارضك اك یوکسك ذروه‌سی عد اولنمش ایسه‌ده، ارتفاعی ۸۵۸۲ متره‌دن عبارتدر. آمریقای جنو- بیده‌کی (آند) سلسله‌سنك اك یوکسك ذروه‌لرندن اولان (آنوراغوآ) تك‌ده ۶۸۳۴ متره ارتفاعی واردر.

غوزو { یاخود غوجو (Gozzo) آق‌دکیزده مالطه آطه‌سنه ملحق ومالطه‌نك شمال غربیسنده واقع بر کوچك آطه اولوب، شمال شرقیدن جنوب غربیه بویی ۱۴ واکی ۷ کیلو- متره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ۹۵ مربع کیلومتره او- لوب، ملحق اولان (قومینو) آطه‌جغیله برابر ۱۷۴۰۰ اهالیسی واردر. منتهای جنوبنده (رأس القلعه) اسمیله بر برون تشکیل ایدیور. اهالیسی مالطزلرکی غلط برلسان عربی ایله متکلمدرلر. باغچه‌لریله چنلری چوق اولوب، بر مقدار بغدای ایله میوه‌لرك انواعی حاصل اولور. اسم قدیمی (غاولوس) اولوب، فنیکه- لیلر زمانندن قاله بر قله‌سی‌ده واردر.

غوژون { (Goujon) فرانسه‌نك اك مشهور هیکلتراش ومعمارلرندن اولوب، ۱۵۱۰ ده طوغمش، و۱۵۷۲ ده وفات ایتمشدر. قرون وسطی اصولی ابطال ایله اسکی یونان وروما اصولنی احیا ایده‌رك، بو صنعتلرك بر طرز جدیده- ترقیسنه سبب اولمشدر. پروتستان مذهبنه تابع اولوب، سنت بارتلمی قتل عام مشهورنده، ایش با- شنده ایکن، اتلاف اولندیغی مرویدر.

غوسپورت { (Gosport) انکلتره‌نك (هانتس) قونتلفنده‌وپنجسترك ۳۲ کیلومتره جنوب شرقیسنده ولوندره‌نك ۱۰۶ کیلومتره جنوب غربیسنده اولهرق پورچوت خلیجنك مدخلنده بر قصبه اولوب، ۷۴۲۰ اهالیسی وبرچوق فابریقه‌لری واردر. پورچوتك بر محله‌سی حکمنده‌در.

غوستوار { (Gustivar) آرناؤدلقده قوصوه ولایتنك پرزرین سنجاغنه تابع قالقاندلن قضاسنده وقالقاندلنك ۴۸ کیلومتره جنوب غربیسنده ودره‌نك ۵۵ کیلومتره شمال شرقیسنده شار طاغنك شرقی اتکنده و (واردار) نهری اوزرنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ۳۵۰۰ اهالیسی واردر.

غوسلار { (Goslar) پروسیه‌نك (هانوور) ایالتنده (هیلدنهایم) سنجاغنك (لیبنبورغ) قضاسنده ولیبنبورغك ۱۲ کیلومتره جنوبنده بر قصبه اولوب، ۹۸۳۰ اهالیسی، اسکیدن

قاله بعض قلاع وابنیه‌سی وکار قدیم طرز ومنظره‌سی واردر.

غوسینه { (Goussinié) آرناؤدلقده قره طاغ حدودی قریبنده قوصوه ولایتنك ایبك سنجاغنده ایپکاك ۳۰ کیلومتره غرب جنوبیسنده، یاقووه‌نك ٤٨ کیلومتره غرب شمالیسنده واشقودره‌نك ٦٥ کیلومتره شرق شمالیسنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٤۰۰۰ اهالیسی، ایکی جامع شریفی، ٥۰ قدر دکاندن عبارت چار. شیسی وسنه‌ده برکره تشرین اولده قوریلور بیوك پنایری واردر. جنوب وغرب جهتنده‌کی بوکسك طاغلردن اینن برچوق دره‌لر غوسینه‌نك قریبنده برلشه‌رك، لیم نهرینی تشکیل ایدرلر. خانه‌لری سیرك واخشاب اولوب، باغچه‌لرله محاط اولدیغندن، قصبه پك بیوك کورینور. اهالیسندن یالکز للی خانه‌سی خاتی خرستیان وقصوری کاملاً آرناؤد جنسیتنه منسوب مسلمدر.

— غوسینه قضاسی قوصوه ولایتنك منتهای غرب شمالیسنده واقع اولوب، غرب جنوبی جهتندن اشقودره ولایتیله، جنوب شرقی طرفندن مناستر ولایتنه ملحق پرزرین سنجاغنك یاقووه قضاسیله، شرقاً نفس ایبك سنجاغیله، شمالاً برانه قضاسیله، شمال غربی جهتندن دخی قره طاغ حدودیله محدوددر. بو قضا همان هر طرفدن بر تقسیم میاه خطی تشکیل ایدن بوکسك طاغلرله آیرلمش اولوب، بو طاغلردن اینن صولر (لیم) نهرینی تشکیل ایدرلر، که ابتدا شرق شمالی‌یه وبعده شمال غربی‌یه طوغری آقه‌رق، (درینه) نهری واسطه‌سیله طونه‌یه دوکلمك اوزره، قره طاغه واوراددن بوسنه‌یه کیرر. مذکور طاغلرك اتکاری کوزل مرعالرله مستور اولوب، نهرك مجراسی بوینجه ممتد اولان طار واوزون اووه‌ده ودره وبایرلرده قابل زراعت اراضیسی ده چوقدر. بناءً علیه قضانك ذخایره متعلق محصولاتی احتیاجات محلیه‌یه مع زیادة کافی اولدیغی کبی، خیلی حیواناتی دخی واردر، ویاقوه طاغلیلری دخی اکثریا سوریلرینی بو قضانك مرعالرنده بسلرلر. برخیلی مقدار پتاتس دخی زرع اولنور. صیغیر، قیون، دری، یوك، یاغ وپنیر اخراجاتی واردر. اورمانلری ده چوق اولوب، کراستەلك کوزل آغاجلری وار ایسه‌ده، یول فقدانندن استفاده اولنه میور. قضانك غوسینه‌دن بشقه پلاوه اسمیله بر قصبه‌سی واردر، که لیم نهری اوکنده آچیلوب، کنیشجه برکول تشکیل ایدر. بوکولده خیلی بالیق چیقار. قضاء مذکور قصبه ایله ۹ قریه‌دن مرکب اولوب، ۱۰۰۰۰ قدر اهالیسی واردر، که جمله‌سی مسلم وآرناؤد وجسارت وشجاعتله مشهوردرلر. قضا داخلنده ۹ جامع شریف، ۲۲۱ دکان ومغازه و ۸ مکتب واردر. بوقضانك برلین قونفرمسی طرفندن قره طاغه ترکنه قرار ویرلمش ایسه‌ده، اهالیسنك ممانعت ومقاومتی اوزرینه، تسلیمی ممکن اولهمیوب، بوکا بدل اولکونك ترکنه قرار ویرلمش؛ واورانك‌ده ضبطنه قره طاغلیلر مقتدر اولهمیوب، متوفی مشیر درویش پاشا سلاحه صارلمش اولان اهالیسی حرباً وجبراً قره طاغه تسلیم ایتمشدر.

غوشفینج { خوارزمده یعنی شمدیکی خیوه خانلغنده جرجانیه‌دن ۲۰ فرسخلق مسافه‌ده معمور وکوزل بر قصبه اولدیغی، و ٦۱٦ تاریخنده کندیسی بوحالده کوروب تاتارلرك دخولندن صکره نه حال کسب ایتدیکنی بیله‌مدیکنی یاقوت حموی «معجم» نده بیان ایدیور.

غوشو { (Gauchos) آمریقای جنوبیده برازیلیا ایله اوروغوای وآرجنتین حکومتلرینك واسع اووه‌لرنده ساکن وپورتکیز ویا اسپانیول مهاجرلریله یرلی قاریلر ازدواجندن متولد آدملره ویریلن اسمدر. بونلر او واسع ویوکسك اوتلی اووه‌لرده نیم وحشی برحالده صیغیر وآت یتیشدیرمکله مشغول اولوب، پك توانا وابری آدملردر.

غوطة دمشق { شامده دمشق شهرینك شرقنده ممتد اولان واسع واکثر طرفلردن طاغلرله محاط نهایت درجه‌ده منبت وکوزل ومیاه جاریهٔ کثیره ایله اسقا اولنان اووه‌یه ویریلن اسمدر. بو اووه الیوم باغ وباغچه‌لردن عبارت اولدیغی کبی، دمشقك مرکز حلافت وبعده کرسی علم ومدنیت بولندیغی واهالیسنك بر قاچ یوز بیکه بالغ اولدیغی زمانلرده غوطهٔ دمشق پر یوزنده جنتدن بر نمونه حکمنده ایدی. عربلر بیننده پر یوزنده‌کی جنتلرك درت اولدیغی مشهور اولوب، بونلرك برنجیسی اشبو غوطة دمشق، ایکنجیسی بخارا ایله سمرقند آره‌سنده وزرافشان وادیسندن عبارت اولان صغد، اوچنجیسی بصره قریبنده‌کی ابله (!) ودردنجیسی

فارسه‌کی شعب بوان ایدی. غوطهٔ دمشقك وقتیله معمور وبیوك قریه‌لری چوق اولوب، اورالردن بك چوق علما وسائر مشاهیر اسلام یتیشمشدر.

غوغ { وماغوغ ودها طوغریسی جوج وما- جوج (Cog, Magog) [« یأجوج » و « مأجوج » ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

غوغول { (Gogol) روسیه‌نك اك مشهور محررلرندن اولوب، روسلرك بعض مساوئ اخلاق وعاداتنی اصلاح نیتیله تصویر ایدر بر طاقم حکایه وتیاتروکتابلری یازه‌رق اکتساب شهرت ایتمش؛ واصول اداره‌نك‌ده بعض سؤ استعما- لاتنی میدانه قویدیغندن، بر مدت وطننی ترکله، رومایه چکلمکه مجبور اولمش؛ و وطننه عودتندن صکره ۱۸۴۷ ده برنوع قره سودایه مبتلا اولوب، هنوز نشر اولنمامش آثارینی یاقمش؛ و ۱۸۵۲ ده ظن اولندیغنه کوره، اتلاف نفس ایده‌رك، وفات ایتمشدر. ۱۸۰۸ده طوغمشیدی. تألیفاتنك اکثری آوروپا لسانلرینه ترجمه اولنمشدر. روس ادبیاتنك مجددلرندندر.

غولبورن { (Goulburn) آوسترالیانك ویقتوریه حکومتنده بر نهردر، که (دیویدینغ رانجه) سلسلهٔ جبالندن نبعاله، ابتدا شرق شمالیه وبعده غرب شمالیه طوغری آقه‌رق، ۴۲۰ کیلومتره‌لك بك طولاشیقلی برجریاندن صکره، (مورای) ایرماغنه دوکیلور. مجراسی ۱۷۰۰۰ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب، منبت وکوزل ایشلنمش یرلردن عبارتدر. — بنه آوسترالیانك یکی جنوبی والس حکومتنده دخی بو اسمله بر نهر واردر.

غولبورن { (Goulburn) آوسترالیانك یکی جنوبی والس حکومتنده، (سیدنی) دن ۲۰۵ کیلومتره جنوب غربیسنده وسید نیدن ملبورنه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده و ۶۴۵ متره ارتفاعنده اولهرق کوزل ومنبت بر وادیده واقع ایالت مرکزی برقصبه اولوب، ۴۴۵۵ اهالیسی، کوزل منظره‌سی وایشلك تجارتی واردر. سبب تأسیسی اولان آلتون معدنلری متروکدر.

غولته { (Goulette) تونسك اسکله‌سی اولان حلق الوادی قصبه‌سنه فرنکلر طر- فندن ویریان اسمدر. [« حلق الوادی » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

غولدبرغ { (Goldberg) روسیه‌نك سیلزیا خطه‌سنده (لینیچ) سنجاغنده ولینیچدن ۱۷ کیلومتره جنوب غربیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۶۴۷۰ اهالیسی وبیوك منسوجات وابیلك فابریقه‌لریله بویاخانه‌لری واردر.

غولدسمایت { (Goldsmith) انکلتره‌نك اك مشهور ادباسندن اولوب، ۱۷۲۸ تاریخنده ایرلانده‌ده طوغمش، و ۱۷۷۴ده وفات ایتمشدر. ابوینی طرفندن رهبانلغه سوق او- لنمش ایسه‌ده، بو مسلکی ترکله، ادبیورغه کیدوب، فن طبك تحصیلنه قویلمش؛ وبعده داینلرك تضییقندن بو شهری ترکله، برچوق وقت مجرد قلارنته چالهرق قزانه بیلدیکی آقچه ایله فلمنك، فرانسه، آلمانیه واسویچره‌ده سیاحت ایدوب، ۱۷۵۸ ده انکلتره‌یه عودتله، نشر آثاره باشلایه‌رق، بیوك برشهرت وخیلی ثروت قزانمش ایسه‌ده، مسرفانه کندن خبرکوره‌میوب نهایت برحزن و مراقه مبتلا اولوب، کیج یاشنده وفات ایتمشدر. آثاری برچوق حکایه کتابلریله انکلتره وروما وبونان تاریخلرینه دائر تألیفات مقبو- له‌دن عبارتدر.

غولدقوست { (Gold-Coast) یعنی « آلتون ساحل ». [« آلتون ساحل » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

غولغوته { یاخود جلجته (Golgotha) قدس شریفنك غرب جهتنده وقتیله مجرملرك اعدامنه مخصوص بولنمش بر تپه اولوب، حضرت عیسی (عم) نك دفنی اوراده خاچه کرلمش اولدیغی خرستیانلرك جمله‌ٔ معتقداتندندر.

غولف استریم { (Gulf-Stream) بحر محیط آطلاسینك بیوك برآقندیسیدر، که مکسیقه کورفزندن خروجله آمریقای شمالینك سواحل شرقیه‌سی بوینجه شمال شرقیه طوغری چیقه‌رق، (ترنو) جزیره‌سی حذا- سنه واصل اولنجه، شرقه یعنی آوروپایه طوغری دونر، وایکی قوله آیریلوب، بری انکلتره ونوروج سواحلیله ایسلانده جزیره‌سی آره‌سنده قطب شمالیه طوغری چیقار؛ ودیکری فاسقونیه کورفزینه

کیروب، فرانسه واسپانیا وپورتکیز سواحلی طولا- شه‌رق، جنوبه طوغری دونر. بوآقندینك مبدئی خط استوایه قریب اولمغله، صوبی صیجاق وزیاده طوزلی وقویو مائی رنکنده‌در. مکسیقه کورفزندن یعنی فلوریده بوغازندن خروجنده اکی اللی ایله سکسان کیلومتره آره‌سنده، درینلکی ۶۷۰ متره وسرعتی ساعتده ۶ کیلومتره اولوب، حرارتی ۳۰ درجه‌در. بحره یلپازه کبی قوللره یاپیلدیرق، حرارت وسرعتی کیتدکجه آزالیر، وغرائبدن اولدیرق بو قوللردن بعضلری دیکرلرندن دها صیجاق ودها سریع الجریاندر. بوآقندینك سببی خط استوایه قریب اولان دکیزلرصولرینك حرارت شمسدن ایصینوب توسع ایتدکجه قطبلرك صوغوق ومنجمد صولرینه طوغری یاپلمق استعداد طبیعیسندن ایلری کلوب، اوروپای غربینك اصل معموریت وتمدنه مستعد اولدیغی بر هوایه مالك اولمسنی موجب اولان بوآقندیدر؛ زیرا بونك صیجاق صولری آوروپای غربینك سواحلنه اوردیغی، وبونکله برابر کیدن صیجاق وبخارلی هوا بو مملکتلره چوکدکجه، عرضك اقتضاسی اولان برودتی قیروب، نباتات ومحصولاتله تازه جان ویرر. انکلتره وفلمنك وآلمانیه ممالکنك او عرضده بولنان روسیه وسیبریه وآمریقای شمالی ممالکندن هواجه اولان فرق کلیسی وانکلتره‌نك سیسلریله دائما زمهریر آباد چاپارلری بوآقندینك تأثیرندندر. بوآقندی بی اون آلتنجی قرن میلادیده جیلبرت کشف ایدوب، قرن حاضرده دخی (موری) بو بابده تحقیقات فنیه اجرا ایتمشدر.

غوله (Goole) انکلتره‌نك یورق قونتلغنده ویورکك ۳۲ کیلومتره شرق جنوبیسنده (اوس) ایله (دون) نهرلرینك ملتقاسنده بر قصبه اولوب، ۷۶۸۰ اهالیسی، نهرده کوچك کیمیلرك دخولنه مساعد لیمانی وایشلك تجارتی واردر.

غولیات (Goliath) اجنبیلرك جالوته ویرمکلری اسمدر. [«جالوت» ماده‌سنه مراجعت بیوریله].

غولیوس (Golius) فلمنکك مشاهیر مستشرقینندن اولوب، ۱۵۹۶ ده (لایدن) ده طوغمش، و۱۶۶۷ ده وفات ایتمشدر. ۱۶۲۲ ده سفارتله مراکشه کیدوب، عودتنده عربی معلمکنه نصب اولنمش؛ ۱۲۲۰ دن ۲۹ تاریخنه‌دك شام وجزیرة العرب وممالك عثمانیه‌ده سیاحت ایتمشدر. عربیدن لاتینجه‌یه مفصل بر لغت کتابی یازمش؛ وعربشاهك تیمورلنك تاریخی وسائر بعض آثار عربیه‌یی لاتینجه‌یه ترجمه ایتمشدر.

غومرا (Gomera) اسپانیایه تابع قناریه آطه‌لرندن یعنی جزایر خالداتدن بری اولوب، تنریف جزیره‌سنك جنوب غربی ساحلی قارشیسنده واقع وساحل مذکوردن ۲۷ کیلومتره کنیش بر بوغازله آیرلمشدر. بر قطع ناقص شکلنده اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۳۷۸ مربع کیلومتره واهالیسی ۱۲۰۰۰ کشیدر. اراضیسی برکانی وعارضه‌لی اولوب، اك یوکسك ذروه‌سی ۱۳۴۰ متره ارتفاعنده‌در. سواحلی دیك وصرب اولوب، بعض یرلرنده بر قاچ یوز متره یوکسك قیالردن عبارتدر. میاه جاریه‌سی چوق اولوب، طافلری طافلانه ودوز یرلری خرما آغاجلریله مستوردر. طوپراغی زراعته پك مساعد ایسه‌ده، اهالیسی تنبل وجاهلدر. حیواناتی زیاده‌در. بر مقدار پتاته اخراج اولنور. ونتیله یتیشدیریلن قامش شکری، ایپك قوزه‌سی وقرمز شمدی متروکدر. مرکزی ساحل شرقیسنده واقع و ۱۰۰۰ اهالیلی جامع (سان سباستیان ده‌غومرا) اولوب، صاغلام لیمانی واردر. آطه‌نك دیکر بعض صاغلام قویلری‌ده واردر.

غونا (Gona, Gona-koua) یاخود غوناقوآ آفریقای جنوبیده انکلتره‌نك مستعمرلرنده ملز برقوم اولوب، قافر ایله هوتنتوت جنسیتلرینك اختلاطندن متولد اولدقلری مظنوندر.

غونایيو (Les Gonaïves) آمریقانك آنتیل جزائر کبیره‌سندن (هایتی) جزیره‌سنك مستقل اولان قسم غربیسنده وساحل غربیده‌کی همنامی اولان قویك ایچنده برقصبه واسکله اولوب، ۶۰۰۰ اهالیسی وکوزل لیمانی واردر.

غونتران (Gontran) فرانسه قرالرندن برنجی (قلوتر) ك ایکنجی اوغلی اولوب، ۵۶۱ تاریخ میلادیسنده حصه‌سنه بورغونیه واورلیان حکومتی دوشمشیدی. برادرلری بیننده ظهور ایدن اختلافاتی تسویه ایله، لومباردلری مغلوب ایدوب، تجاوزلرینه برسد چکمش ایدی. برادرلرینك

وفاتنده یکنلرینك حقوقنی مدافعه، وکندی ملکنی ایکنجی شیلدبرته ترك ایتمشدی. ۵۹۳ ده وفات ایدوب، اعزه‌دن عداولنمغله، مارتك ۲۸ نده یورطیسی اجرا اولنور.

غوندار (Gondar) حبشك وسطلرنده بنه غوندار ویا امهاره دینان خطه‌نك مرکزی بر قصبه اولوب، ′۱۲°۳۴ عرض شمالی ایله ′۳۵°۱۰ طول شرقیده واقعدر. وقتیله بیوك بر شهر اولوب، ۵۰۰۰۰ اهالیسی وار ایکن، شمدی ۱۰۰۰۰ اهالیسی، متعدد کلیسالری ونجاشی یه مخصوص بولنمش خراب بر سرایی واردر.

غوندبود (Gondebaude) بورغونیه قرالرندن اولوب، پدری غوندبوك وفاتنده ۴۶۳ ده یالکز جنوب جهتی حصه‌سنه دوشمش ایسه‌ده، بعده الکسانی رین مجراسندن آق دکز ساحلیله آب سلسله‌سندن بوقاری لوآره یه قدر توسیع ایتمشدی. برادرلرندن برینك دامادی اولان (قلوویس) صاحب ترجمه‌ی مغلوب ایدوب، ذاهب بولندیغی (آریوس)ك مذهبی ترکله قتولیك اولمق شرطیله مصالحه ایتمشدی. غوندبود بر قانون مخصوص وضع، و۵۱۶ ده وفات ایتمشدر.

غوندریق (Gonderic) واندالرك حکمدار. لرندن اولوب، میلادك ۴۰۶ تاریخلرندن ۴۲۷ تاریخنه‌دك حکم سورمشدر.

غوندمار (Gondemar) بورغونیه قرالرندن ایکی کشینك اسمیدر:

برنجیسی قوندیوقك اوغلی وغوندبودك برادری اولوب، ۴۶۳ ده پدرینك وفاتنده فرانسه‌ده‌کی ویانه جهتی حصه‌سنه دوشمش ایدی.

— ایکنجیسی مذکور غوندبودك ایکنجی اوغلی اولوب، ۵۲۴ ده بیوك برادری سجیسموندی خلف اولمش؛ واوسنه فرانکلری مغلوب ایده‌رك، حکمدار. لری اولان قلودومیری قتل ایتمش؛ وتئودوریقه بر قاچ قصبه ترك ایله، ایتالیا ایله مصالحه ایده‌رك، بر مدت مملکتی محافظه ایده‌بیلمش ایسه‌ده، ۵۲۴ ده قلوویس طرفندن مغلوب اولوب، الکسانی فرانسه‌یه الحاق اولنمش؛ وکندینی ۵۴۱ ده وفات ایتمشدر.

غوندیکر (Gondicaire) بورغونلرك ایلك حکمداری اولوب، ۴۰۶ تاریخ میلادیسنده غالیا یعنی اسکی فرانسه‌یه دخول ایله رین مجراسندن آلپ سلسله‌سنه قدر اولان قسم شرقیسنی ضبط ایده‌رك، ابتدا رومالیلره اظهار مطاوعت ایتمش؛ وصکره بر آره‌لق عصیان ایتمش ایسه‌ده، مغلوب اولدقدن صکره، یکیدن عرض اطاعت ایدوب، بونلرك معیتنده (آتیلا) به قارشی حرب ایتمش؛ و۴۳۶ ده رین وادیسنده هونلرله ابتدیکی محاربه‌ده قتل اولنوب، اوغلی غوندیوق خلفی اولمش ایدی.

غوندیوق (Gondioc) بورغونلرك ایکنجی حکمداری اولوب، آنف الترجمه قوندیکرك اوغلیدر. ۴۳۶ ده پدرینه خلف اولوب، ممالکنی توسیع ایله ۴۶۳ تاریخنه‌دك حکم سورمش؛ ووفاتنده ممالکنی درت اوغلنه تقسیم ایتمش ایدی.

غووان (Govan) اسقوچیه‌نك (لانارق) قونتلغنده وغلاسقووك ۵ کیلومتره غربنده (کلوین) ایله (قلیده) نهرلرینك ملتقاسنده بر قصبه اولوب، ۱۹۱۸۰ اهالیسی، سفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری، اون دکرمنلری، کاغد، پاموق منسوجات، باصمه وابیك قماشلر فابریقه‌لری وبیوك بر ایسکله‌خانه‌سی واردر. اسقوچیه‌نك الکاسکی قصبه‌سیدر.

غویاز (Goyaz, یاخود ویلابوآ ده‌غویاز (Villa-Boa-de Goyaz) برازیلیا ممالك مجتمعه‌سنده همنامی اولان جمهوریتك مرکزی بر قصبه اولوب، ریو ده‌یانیرونك ۱۰۵۰ کیلومتره شمال غربیسنده اولەرق ′۲۰°۱۶ عرض جنوبی ایله ″۳۰′۴۵°۵۲ طول غربیده واقع و۸۰۰۰ اهالیلی جامعدر. آرافوآنی ایرماغنه تابع (ورملو) نهری قصبه‌نك ایچندن کچوب، یازین آنجق قصبه‌یه کفایت ایده‌جك قدر صو آقیتدیغی حالده، قیشین قصبه‌نك اطرافنی صو باصار سوقاقلری کنیش ایسه‌ده، غیر منتظم وقالدیرمسزدر. کوندوزین هوا پك صیجاق وکیجه پك سرین اولدیغندن، خسته‌لقلری چوقدر.

غویاز (Goyaz) برازیلیا ممالك مجتمعه‌سنی ترکیب ایدن یکرمی حکومتك بری اولوب، فرانسه‌نك بر بچغی وسعتنده اولەرق، شرقاً پارانان، تاباتینغه ومانغا بیراس سلاسل جبالیله غرباً ریوفرانده وریوآروغاینه مجرالری آره‌سنده غیر منتظم ومستطیل شکلنده اولەرق جنوبدن شماله

اوزانه‌رق، ومنتهای شمالنده سیوریلنه‌رك، تو. قانتین ایرماغنك بك اوزون اولان خلیجی منتهاسنه واصل اولور. ′۱۰٫۶ ایله ′۲۰٫۲۰ عرض جنوبی و°۴۸ ایله °۵۴ طول غربی آره‌لرنده ممتداولوب، بویی ۱۴ واکی ۴ درجهٔ جغرافیه‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ۷۴۷۳۱۱ مربع کیلومتره اولوب، اهالیسی ایسه آنجق ۲۱۱۷۲۱ کشیدر، که بهر درت مربع کیلومتره بر کشیدن آز زیاده دوشیور. شمال غربی جهتندن غراؤپارا، شمال شرق طرفندن پارانهاؤ وبیاؤهی، شرقاً باهیا ومیناس جرائس، جنوب شرق طرفندن ینه میناس جرائس، جنوب غربی جهتندن وغرباً دخی ماتوغروسو حکومتلریله محاط ومحدوددر. حدود شرقیه‌سنده بروجه مذکور پربرینی متعاقب برقاچ سلسلهٔ جبال اوزانوب، براز زیلیانك اولدقجه معموریت ومدنیته استعداد کوسترن قسم غربیسنی بو قابلیتدن دها حوق وقت ایچون محروم کورینن قسم غربیسندن آیرر بر خط فاصل حکمنده‌در. بو سلسله‌لردن بشقه جمهوریتك قسم جنوبیسنده (بیرنه) اسمیله ارتفاعلری ۳۰۰۰ مترویه قریب اولان برصره طاغلر بولنوب، برازیلیانك شمالی مائله‌سنی جنوبی مائله‌سندن آیریور. بوطاغلرك جنوبی اتکلرندن اینن بر چوق نهرلر (پارانه) ایرماغنه دوکلك اوزره جنوبه طوغری آقدیغی حالده، ینه مذکور طاغلرك شمالی اتکلرندن اینن صولر شماله طوغری جریانله آمازون ایرماغنك منصبی قربنده دوکیلن (نوقانتین) ایرماغنی واوکاتابع اولان آراغوآی نهر عظیمی تشکیل ایدیور. توقانتین ایرماغی بووجهله غویاز حکومتنده تبعان وتشکل ایدوب، مملکتك اورته‌سندن جنوبدن شماله طوغری آقار، ونهایت جمهوریتك شمال شرق حدودینی تشکیل ایدر. آرا. غوآی ایسه حکومتك حدود شرقیه‌سنی تشکیل ایده‌رك، ینه شماله طوغری آقار، ومملکتك اورته. لرنده شرقه طوغری بر قوله آیره‌رق، بعده بو ایکی قول برلشمکله، (باباماك) اسمیله پورتکیز دولتی وسعتنده بر جزیره تشکیل ایدرلر. نهایت غویازك منتهای شمالنده توفانتین ایرماغنه دوکیلور. اراضیسی قسم شرقیسنده عمومیت اوزره طاشلق وچاقیللق ایسه‌ده، قسم غربیسی اوزون اوتلرله مستور اولوب، حیوانات بتیشدیرمکه بك الویریشلیدر. طاغلرنده اورمانلری وکراسته ومسانفوزلغه وبویاجیلغه الویریشلی آغاجلرك انواعیله نباتات طبیه‌سی دخی چوق ایسه‌ده، هنوز اخراج اولنه‌میور. اهالیسی ذ تابك آزمقداردر. اولمغله برابر بك‌ده چالیشقان اولمدقلرندن زراعت بك کری اولوب، یالکز احتیاجات محلیه‌یه کوره حبوبات وسائره زرع اولنور. انواع معادنی وعلی الخصوص آلتون، المماس وبلوری چوق ایسه‌ده، هیچ بری اخراج اولنمیور. بورتکیز مهاجرلری وقتیله آلتون وقیمتلی طاشلر تحری ایدوب، بونلری بولمقده ویا چیقارمقده قوللاندقلری بیچاره یرلیلری اتلاف ویا اسیر ایده‌رك، اللرنده‌کی معدنلری قاپمغله انواع مظالم مدهشه اجرا ایتدکدن صکره، شمدی او واسع ارا. ضینك صاحبسز قالدیغی کوره‌رك، واعمارینه مقتدر اولهمیه‌رق، عجز وحیرله باقه قالمقده‌درلر. باشلیجه اخراجاتی شکر قامشی، آناناس، یاوق، توتون، بقم حیوانات وسائره‌در.

غویانه { یاخود کویانه (Guyane) آمریقای جنوبینك شمال شرق جهتنده بیوك بر یر اولوب، بش دولت بینده منقسمدر.

موقعی، حدود ومساحه‌سی. — غویانه بحر محیط آطلاسی ساحلنده (اورنوق) منصبندن آمازون منصبنه‌دك ممتد اولوب، قره‌دن بو ایکی عظیم ایرماغك وآمازونه تابع (ریونغرو) نهرکیبرینك مجرالریله آیرلمشدر. ریونغرو ایله اورنوقك بعض تابعلرینك منابعی بربرلرینه بك قریب اولدیغندن، بو وجهله غویانه همان هر طرفدن صو ایله محاط بر عظیم جزیره حکمنده‌در. بحر محیط آطلاسیده مذکور منصبلرك آره‌سنده‌کی ساحلی ۱۸۰۰ کیلومتره‌دن زیاده اولوب، اورنوق منصبنك جنوبی ساحلنده واقع اك شمالی نقطه‌سی اولان (موقوموقو) برونی ′۴۵ °۸ عرض شمالیده وریونغرونك آمازونه دوکلدیکی محلده واقع اك جنوبی نقطه‌سی ′۳۰ °۳ عرض جنوبیده کائن اولمغله، غویانه خط استوانك آلتنده بولنیور. اك شرقی نقطه‌سی آمازونك منصبنك شمالنده ′۱۷ °۵۲ طول غربیده واقع (رازو دونورت) یعنی برونی واك غربی بری (اورنوق) ایله (غوآویاری) نهرلرینك ′۴۰ °۷۰ طول غربیده واقع ملتقاسیدر. شرق جنوبیدن غرب شمالیه طوغری ممتد بیضی الشکل بر مملکت واسعه اولوب، بویی ۲۰ واکی حد وسطی

اوزره ۱۰ درجهٔ جغرافیه‌در، که فرانسه‌نك درت مثلی دیمکدر. شرق شمالی جهتندن بحر محیط آطلاسی ایله، شمالاً و غرباً و نزوئلا ایله، جنوباً دخی برازیلیا ایله محاطدر.

حال طبیعیسی، جبال وانهاری. — غربدن شرقه یك طولاشیقلی بر صورنده ممتد اولان بر صره طاغلر غویانه‌نك اورته‌سنده برتقسیم میاه خطی تشکیل ایدوب، بو طاغلرك جنوبی اتکلرندن تبعاتله جنوبه طوغری آقان نهرلر آمازون ایرماغنه دوکیلور. شمالی اتکلرندن آقان صولرایسه مملکتك نصف غربیسنده (اورنوق) ایرماغنه منصب اولور، ونصف شرقیسنده ایسه طوغریدن طوغری یه بحر محیطه دوکیلور نسبةً کوچك بر قاچ ایرماق تشکیل ایدر.

تقسیمات سیاسیه‌سی. — غویانه‌نك تقسیمات طبیعیه‌سی تقسیمات سیاسیه‌سنه اساس اولوب، آمازون حوضه‌سی داخلنده وخط استوانك ایکی طرفنده بولنان نصف جنوبیسی برازیلیایه تابعدر، و برازیلیا ممالك مجتمعه‌سندن آمازوناس ایله غراؤیارا حکومتلری بیننده منقسمدر. مائلهٔ شمالیه‌ده قالان نصف دیکرینك ایسه (اورنوق) حوضه‌سنه داخل اولان نصف غربیسی یعنی بتوننك بر ربعی (ونزوئلا) حکومتنه تابع اولوب، درت بش ایالت تشکیل ایدیور. بحر محیط آطلاسی ساحلی بوبجه اوزانان وصولری طوغریدن طوغری یه بحر مذکوره دوکیلن ربع دیکری ایسه انکلتره، فلمنك وفرانسه دولتلری بیننده منقسم اولوب، اوچ مجر تشکیل ایدیور. برازیلیایه و ونزوئلایه تابع اولان غویانه‌نك اوچ ربعندن برازیلیا و ونزوئلا مادەلرنده بحث اولنوب، بورادە یالکز بروجه مذکور الآن آوروپا دولتلری بیننده منقسم اولان ربع باقیسندن بحث ایده‌جکز.

غویانه { مجرلری (Guyane Coloniale) آتفا بیان اولندیغی اوزره، آوروپا دول ثلثه‌سی بیننده منقسم اولان غویانه مجرلرینك حدود جنوبیه‌سی تقسیم میاه خطیله آیرلمش اولوب، آنجق شرق وغرب حدودی هنوز منازع فیهدر. اورته‌ده بولنان فلمنك غویانه‌سی حدود اختلافندن بری ایسه‌ده، شرق جهتنده بولنان فرانسز وغرب طرفنده واقع انکلیز غویانه‌لرینك مختلف فیه یرلری خیلی بیوکدر. فرانسزلر حدودی آمازون منصبنك اوست طرفنه دوکیلن (آراغوآری) مجراسنه قدر سورمك ایستدکلری حالده، برازیلیا ممالك مجتمعه‌سی اوراده‌ن چوق یوقاری اولان (اویاپوق) نهرینی خط حدود عد ایدیور. منازع فیه اولان بو یر ایسه فرانسز غویانه‌سنك منازعه‌سز اولان قسمی قدر بیوکدر. انکلیزلر دخی کندی مجرلرینی اورنوق منصبنه قدر توسیع ادعا ایتمکده بولندقلری حالده، ونزوئلا حکومتی (اسکیبو) نهری مجراسنی خط حدود اعتبار ایتمك ایستیور.

غویانه مجرلرینك اراضیسی ساحله متوازیاً اوج منطقه تشکیل ایدوب، برنجیسی ساحل بوبجه ممتد اولان دوز و آچلق اووه‌در، که نهرلرك دوکدکلری قوملردن کیتدکجه دکیزك ایچنه اوزانوب، توسع ایتمکده‌در. ایکنجیسی بو اووه‌نك منتهاسنده بولنان تپه‌لر وجزئیجه مرتفع یرلر منطقه‌سیدر، که بو تپه‌لر اشجار و نباتاتله مستور اولوب، آنجق چایلر کنارلرینك طوپراغی سوروکلمکله، بعض طرفلری کیتدکجه صربلاشمقده‌در. بو تپه‌لرك اوسننده یعنی جنوبنده مجرلرك حدودینی تشکیل ایدن طاغلر منطقه‌سیدر، که بوطاغلر دخی برتقسیم میاه خطی تشکیل ایتمکده حالده، ارتفاعلری ۳۵۰ مترەدن زیاده اولیوب، تپه‌لری غرانیتدن عبارت واتکلری بالطه کورمه‌مش واسع اورمانلرله مستوردر. بو اورمانلر صرتك او بر طرفنده دخی برازیلیانك هنوز مجهول اراضی واسعه‌سنده الی ماشاء الله ممتد اولورلر. اووه منطقه‌سنك اکی اللی ایله یوز کیلومتره آره‌سنده اولوب، طوپراغی ماتیتراق بالچیقدن عبارتدر. مجرلرك اك معمور ومسکون جهتی اوراسیدر. هوالری صیجاق وآغر اولوب، میزان الحراره نادراً ۲۰ درجه‌دن آشاغی اینر، وچوق دفعه ۳۵ درجه‌دن یوقاری چیقار. ایکی یاغمور وایکی قورافلق موسمی اولوب، یاغمور موسملرینك بری مایس ابتداسندن تموزك نهایتنه‌دك سورر، ودیکری کانونلرله شباطده اولور. قورافلق دخی ایلك وصوك بهارلرده حکم سورر. سواحله قریب یرلرده وانهارك منصبلرنده صیتمه‌لر چوق وصاری صیتمه علت مدهشه‌سی کثیر الوقوعدر. دها مرتفع یرلرده هوا دها صاغلام ایسه‌ده، زراعت ایشلری اهالیی آچلق یرلرده اسکانه جلب ایدوب، مرتفع یرلری همان خالیدر. هله آوروپالیلر اوهوالرله

امتزاج ایده‌مدکارندن، آنجق اوتوز قرق نفوسده برآوروپالی بولنور، واکثر عمله زنجی و چینلیدن عبارتدر. نباتاتی وعلی الخصوص اشجاری پك چوق وپك متنوع اولوب، کراسته‌یه، مرانغوزلغه وطاو. شانلغه یارار مخلف الالوان آبنوس وآقاژوکی بزجه اسملری دخی مجهول پك چوق اشجارله بویاجیلقده ومیوه ویا یاپراق وقبوقلرندن بعض یاغلر وعطریات اخراج اولنور ویا ضمغلری آلنیر و صنایع وطبده استعمال اولنور حسابسز آغاجلری واردر. اکمك یرینه مستعمل بیوك بر میوه ایله سوده مشابه بر مایع ویرر ایکی جنس آغاجی‌ده واردر، که انسان ایچون زحمتسز وحاضر ایکی مدار معیشت اوله بیلیر. اشجار مخلفه‌سندن پك چوق اخراجات اولیور. حیواناتی دخی چوق اولوب، ژاغار دینلن آمریقا قاپلانیله تایر دینلن طوموزه مشابه بر حیوان، میمونلرك انواعی، حشرات و بیلانلرك انواعی، قره و دکیز قاپلومبیاغه‌لری، پاپاغانلرك انواعی، سینك قوشلری وسائر حشرات مضره بولنور. بو حشراتدن برجنسی یمورطه‌سنی انسانك طیرناغی آلتنه ودیکر بر جنسی برون دلیکارنده براقوب، بو یمور. طه‌دن چیقان قوردلر انسانی اتلاف ایدنجه‌یه قدر اتلرینی یرلر.

اون آلتنجی قرن میلادی اوائلنده اسپانیوللر دفعاتله غویانه‌یی ضبط واعمار ایتمکه کیدوب، ۱۵۸۱ تاریخنده فلمنکلیلر دخی سواحلك بعض طرفلرینه یناشمشلر؛ ودرعقب اسپانیوللرله یرلیلر طرفندن طرد واخراج اولنمشلرسه‌ده، ۱۵۹۶ ده یکیدن کیدوب، «یکی زلانده» تسمیه ایتدکاری بر مستعمره تأسیس ایتمشلردی. اون یدنجی قرن اوائلنده فرانسزلر دخی ساحلده غویانه قصبه‌سنی بنا ایدوب، بعده الارندن چیقان قناده‌یه بدل غویانه‌ده بیوك برمستعمره تأسیسنه چالیشمشلرسه‌ده، نقل ایتدکاری اون بش بیك کشیدن اون اوچ بیکی تلف اولمغله، مقصدلرینه نائل اوله‌مامشلردی. بو صوك ایکی قرن ظرفنده اسپانیوللر، هورتکیزلیلر، فلمنکلیلر، فرانسزلر، انکلیزلر، یرلیلر وزنجی کوله‌لر آره‌سنده لاینقطع محاربه ومنازعه‌لر وقوع بولوب، فرانسه‌نك انقلابات داخلیه‌سی صره‌سنده انکلتره بتون سواحلی ضبط ایتمش ایسه‌ده، ۱۸۱۷ تاریخنده عقد اولنان بر معاهده ایله شمدیکی تقسیم تقرر ایتمشدر.

عموم غویانه مستعمرلری حقنده بوقدر معلومات عمومیه ویردکدن صکره، اوچ مستعمردن بهرینك دخی زیرده تعریفنه کیریشه‌جکز.

غویانه { انکلیز — سی (Guyane Anglaise, British Guiana) آنفاً

بیان اولنان اوچ آوروپا مستعمرینك اك غربیسی اولوب، وقتیله (دمراره) اسمیله معروف ایدی.

موقعی، حدود ومساحه‌سی. — بو مستعمره حقنده انکلیز مدعیاتیله ونزوئلا وبرازیلیا مدعیاتی آره‌سنده بیوك بر فرق اولوب، انکلتره دولتی (اورنوق) ایرماغنك منصبنی حدود عد ایتدیکی حالده، ونزوئلا حکومتی (اسکیبو) و بوکا تابع (روپونونی) نهرلری مجراسنه قدر اولان یرلری یعنی مملکتك همان نصفی مقدارینی تملك ادعاسنده‌در. کذلك برازیلیا ممالك مجتمعه‌سی تقسیم میاه خطنه قدر قناعت ایتیوب، مذکور (اسکیبو) نهرینك صوك تابعی (سیپاروتی) مجراسنه‌دك اولان قسم جنوبیسنی بنمه‌مك ایستیور. انکلیزلرك اعتبار رسمیسنه کوره، بو مستعمرك مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۲۱ ۲۴۳ و ونزوئلا ایله برازیلیانك مدعالرنجه یالکز ۱۸۵۷ ۰ مربع کیلومتره‌دن عبارتدر. برنجی تقدیرده انکلیز غویانه‌سی اوچ مستعمرك اك بیوکی وایکنجی تقدیرده اك کوچکیدر. هرحالده شمالاً بحر محیط آطلاسی ایله، غرباً ونزوئلا، جنوباً برازیلیا، شرقاً دخی فلمنك غویانه‌سیله محدوددر.

حال طبیعیسی، انهاری. — طبیعت اراضیسیله اووه وتیه‌وطاغلرندن ماده آنفه‌ده بحث اولندیغندن، بوراده یالکز انهارینی ذکر ایده‌جکز. خیلی بیوك بر قاچ ایرماق انکلیز غویانه‌سنك منازع فیه اولیان قسمنده اوزون ودرین خلیجلر تشکیل ایده‌رك بحر محیطه دوکیلور. بونلرك اك بیوکی (اسکیبو) ایرماغیدر، که حدود جنوبیه‌ده‌کی ارتفاعلردن نبعانله، شماله طوغری آقه‌رق، صولدن حدود شرقیه‌ده‌کی طاغلردن ومنازع فیه یرلردن کلن بش آلتی بیوك وبر چوق کوچك نهرلرك صولرینی جمع ایله آغزی ۳۰ کیلومتره کنیش وآنجق اورمانلرله مستور بر طاقم آطه‌لرله

مسدود بر خلیجدن دکیزه دوکیلور. بونك کنیشلکی ۱۲۰ کیلومتره یوقاریه قدر دوام ایدر. ایکنجیسی (دمراره) ایرماغیدر، که خلیجی ۲ کیلومتره کنیشلکنده ایسه ده، خیلی بیوك کیلر مجراسنك آغزندن ۱۵۰ کیلومتره یوقاریه قدر چیقار. اوچنجیسی (بریسه) نهریدر، که آغزی ۵ کیلومتره وسعتنده اولوب، بیوك کیلر ۷۵ وکوچکلری ۲۰۰ کیلومتره یوقاریه قدر چیقار. دردنجیسی حدود شرقیه سنی آیران (قورنتین) ایرماغیدر، که بیوکلکده ایکنجی اولوب، آغزی ۱۵ کیلومتره وسعتنده در، وبیوك کیلر ۵۰ کیلومتره یوقاریه قدر چیقار. انهار مذکوره نك آشاغیلری متعدد جدوللر وریختملرله اعمار اولنه رق، فائده لری تعمیم وتکثیر اولنمشدر. بو نهرلر پك کوزل طرق تجارت ووسائط نقلیه تشکیل ایدوب، مملکتك طوپراغنك قوهٔ انباتیه سیله منابع طبیعیهٔ ثروتنه منضم اولنجه، بو یرك استقبالنی تأمینه کافیدر. ونزولاحدودینك منتهاسنده (روراما) طاغی بولنیور، که ۲۲۵۰ متره ارتفاعنده اولوب، انکارندن اینن صولر بر طرفدن اسکیبو، برطرفدن اورنوق وبر طرفدن ده آمازون ایرماقلرینه کیدر.

زراعتی، صنایع وتجارتی. — اك برنجی محصولاتی شکر قامشی، قهوه، پاموق، برنج اولوب، کرك بونلرك استحضاری وشکر، روم وسائره اخراجیون وکرك اورمانلرنده قطع ونقل اولنان قیمتلی آغاجلرك ایشلدلمسیچون سواحلده وانهارك کنارلرنده انکلیزلر بر چوق فابریقه لر تأسیس ایله، اوراسنی ده بر ایکنجی انکلتره صورتنه قویمشلردر. اوزون اوتلری حاوی واسع اووه لرنده خیلی مقدار صیغیر وآت یتیشدیریلیر. طاتلی پتاته، مصر، موس وسائر بعض حبوبات دخی احتیاجات محلیه یه کوره زرع اولنور. سنوی اخراجاتی ۶۳ وادخالاتی ۵۴ ملیون فرانق راده لرنده اولوب، تجارتی برنجی درجه ده انکلتره وایکنجی درجه ده ممالك مجتمعه ایله اولور.

اهالیسی، جنسیت ولسان ومذهبلری. — انکلتره بو مهجری ضبط ایتدیکنده یعنی ۱۸۱۲ تاریخنده اهالیٔ محلیه بر قاچ بیك آوروپا مهاجری طرفندن حیوان کبی چالیشدیریلان ۱۰۰۰۰۰ زنجی اسرا سندن عبارت ایدی. انکلیزلر ۱۸۳۸ تاریخنده اسارتی لغو ایتمشلردر. شمدیکی حالده اهالیسی ۲۸۴۸۷۷ کشی اولوب، آنجق اوندہ بری آوروپالی وبونلرك ده چوغی پورتکیزلی وقصوری یرلی، زنجی، ملز، چینلی، هندلی وسائره در.

اصول اداره سی، تقسیماتی. — بو مهجر: اسکیبو، دمراره وبریسه اسملریله اوچ قونتاق یعنی سنجاغه منقسم اولوب، مرکزی (جورجتوون) شهریدر، که ۵۰۰۰۰ قدر اهالیی جامعدر. بوندن بشقه یالکز بر قصبه سی واردر، که بریسه سنجاغنك مرکزی اولان (نیو آمستردام) قصبه سی اولوب، یدی سکز بیك اهالیسی واردر. انکلتره طرفندن نصب اولنمش بر والی بشی اهالیدن منتخب ودردی والی طرفندن منصوب طقوز اعضادن مرکب بر مجلس اداره نك استشاره سیله اداره ٔ مملکت ایدوب، بنه اهالیدن منتخب برمالیه وبودجه قومیسیونی ده واردر. اکثر نظاماتی فلنکلیردن قاله اولوب، بعض جهتلری تعدیل اولنمشدر. واردات ومصارفی اون ملیون فرانق راده لرنده اولوب، باشلیجه وارداتی ادخالاتدن آلنان کمرکدن عبارتدر. مکتبلری جوق اولوب، دارالمعلمینی، یتیم خانه سی، فقیرخانه سی، مسکین خانه سی، تیمارخانه سی، خسته خانه سی وایجریده بر حبسخانهٔ عمومیسی واردر. عساکر موظفه سی زنجیلردن مرکب اوچیوز نفردن عبارت اولوب، عساکر ملیه سی ده واردر.

غویانه {فلنك — سی (Guyane Hollandaise) غویانه مهجرلرینك اورته ده بولنانی اولوب، سورینام (Surinam) اسمیله دخی معروفدر.

موقعی، حدود ومساحه سی. — فلنك دولتنك غویانه ده کی مهجری غرباً (قورنتین) مجراسندن شرقاً (مارونی) مجراسنه وشمالاً ساحل بحردن جنوباً تقسیم میاه خطنه دك ممتد اولوب، شرقاً فرانسز، غرباً انکلیز غویانه لریله، شمالاً بحر محیط آطلاسی ایله، جنوباً دخی برازیلیا ممالك مجتمعه سیله محدوددر. برازیلیا جهتندن حدودی بك ده معین اولیوب، فرضیدر. ۶° ایله ۱°۳۰′ عرض شمالی و۵°۵۰′ ایله ۵۹°۵۰′ طول غربی آره لرنده ممتد اولوب، شمالدن جنوبه بویی تقریباً ۵۰۰ وشرقدن غربه وسطی اکی ۳۵ کیلومتره در. مساحهٔ سطحیه سی

۱۰۰ ۱۲۹ مربع کیلومتره اولوب، ۷۱۰۰۰ اهالیسی واردر.

حال طبیعیسی، جبال وانهاری. — فلمنك غویا. نهسی احوال اراضیجه انکلیز غویانه سنه مشابه اولوب، آنجق ساحل بوینجه ممتد اولان اووه بوراده دها آچلق اولغله، دکیزك مدی حالنده انهار صولرینك کری یه تیمسندن اکثر یرلری صو آلتنده وبطاقلق حالنده بولنور؛ وبیقلمش آغاجلرله مملو اولوب، ملیونلرله صو قوشلری چامورلرده ینکچ وقورباغه طوپلار؛ وهواده بلوط کبی سیوری سینکار اوچشور. بو آچلق اووه نك آرقه سنده کی تپه لر ایسه انکلیز غویانه سنك کیلردن مرتفعجه وکوزلدر. مملکتك ایکی طرفنده حدودینی تمدیدایدن (فورنتین) و(مارونی) ایرماقلرندن بشقه مهجرك اورته لرنده دخی برقاچ ایرماق بولنوب، جمله سنك اك بیوکی بو مملکته اسمنی دخی ویرن (سورینام) ایرماغیدر. نهرلرینك جمله سی جنوبدن شماله اینوب، آنجق حدوددهکیلردن ماعداسی اووه یه دوشدکدن صکره، غربه طوغری دونرلر. بوانهارك جمله سی کنیش وصولری چوق اولوب، آشاغی طرفلری ایکی اوچ کیلومتره وسعتنده در؛ وشلاله لرك مانع اولدقلری یرلرده مختلف جسامتده کیلر خیلی بوقاری یه قدر چیقار. بوکبی عملیاتده آلیشیق وبك ماهر اولان فلمنکلیلر بو مجرالرك آره سنده جدوللر دخی آچوب، طرق بحریه یی تکثیر ایتمشلرسه ده، آچلق اووه نك بطاقلقلرینی قورومنه موفق اوله مامشلردر. سورینام مجراسی اوزرنده بولنان مرکزی (پارامارییو) نك اوکنده یوزلرجه سفائن استیعابنه کافی لیمان وکوزل ریختمار واردر. مملکتك یاغمورلری پك چوق اولغله، نهرلرینك صویی هیچ بر وقت آزالماز.

محصولات وزراعتی. — فلمنك غویانه سنك معمور یرلری انهارك وبولر بیندهکی جدوللرك کنارلرندن عبارت اولوب، باشلیجه محصولاتی شکر قامشی، قاقائو، قهوه وپاموقدر. مقدما بو بردن سنوی سکز اون ملیون کیلویه قریب شکر چیقمقده ایکن، بعده وقوع بولان محاربات داخلیه وزنجی کوله لرك حریتلرینی استرداد ایچون بر عصر سورن اختلالار ونهایت بو صوك زمانلرده بعض انهارینك صولرنده کوزل آلتون ریزه لری کشف اولنمغله، اکثر عمله نك زراعتی ترك ایدوب، آلتون اخراجنه طمع ایتملری زراعتك کلی تدنیسنی موجب اولمش؛ وهله قهوه محصولی احتیاجات محلیه نسبتنده یتیشمکه باشلامیوب، پاموق دخی جزئیات مقدارنده قالمشدر. زنجی وچینلی عمله استخدامیچون بیوك سرمایه لرك فقدانی وآوروپا مهاجرلرینك مملکتك صیجاق وآغرهواسیله امتزاج ایده مه مسی، بو مهجرك اعمار وترقیسنه مانع اولمقده در. وسائط تجارت واختلاط طرق مائیه دن عبارت اولوب، نهرلرده وجدوللرده کمی ومائونه وصندالله موارده اولنیور.

اهالیسی. — وسعت اراضیسنه کوره پك جزئی اولان اهالیسنك قسم کلیسی زنجی اولوب، آوروپا مهاجرلری آنجق بیك کشی راده لرنده در. اسکی یرلیلر دخی بو مقداردن آشاغیدر. زنجیلر زنکبار طرفلرندن منقول اولوب، چالیشقان وعقل سلیم صاحبلریدر. ۱۸۳٦ ده حریتلرینی استرداد ایدوب، ایشلدکاری یرلرك واوتورقلری خانه لرك صاحبلری اولمشلردر. آوروپالیلرك اراضیسنی دخی اجرتله ایشلرلر. آغاجلر آلتنده کوزل اخشاب خانه لری ومزروعاتله محاط کوبلری واردر. بر طاقلری ده نیم مستقل بر حالده وکندی رئیسلرینك تحت اداره سنده اورمانلرك کنارلرنده یاشایوب، باشلیجه کراسته قطعیله کچینیرلر. بونلره «اورمان زنجیلری» معناسیله (یوش نکر) نامی ویریلیور. آوروپالیلر باشلیجه فلمنك لسانیله وزنجیلر انکلیز، پورتکیز، فلمنك وزنجی لسانلرندن مرکب غلط بر لسانله متکلمدرلر.

اصول اداره سی. — بو مهجر فلمنك دولتی طرفندن تعیین اولنان بر والی وبرمکتوبجی وبرحاکم ایله اهالیدن ٦ سنه مدتله انتخاب اولنان ۹ اعضادن مرکب بر مجلس اداره معرفتیله اداره اولنور. مجلس اداره ایله والی آره سنده اختلاف ظهورنده والی، لاهایده کی مستعمرات نظارتنه جواب ویرمك ومسئولیتی اوزرینه آلمق شرطیله، حرکت ایدر. برقاچ قضایه منقسم اولوب، مرکزی ۲٤۰۰۰ اهالی یی جامع اولان (پارامارییو) اسکله سیدر.

غویانه فرانسزی (Guyane Fran-çaise) غویانه مهجرلرینك اك شرقیسیدر.

موقعی، حدود ومساحه سی. — هرنه قدر

فرانسه‌نك مدهیاتی آرافو آری مجراسنه قدر اولوب، مملکتك برمثلی دخی کندی تابعی عد ایتمك ایستور. سه‌ده، رسماً ومتفقاً طانیمش اولان فرانسز مهجری (اویوبوق) نهری مجراسنه‌دك اولوب، بو نهر شرق جنوبی جهتندن برازیلیا حدودینی آیریور. جنوبا دخی تقسیم میاه خطیله برازیلیادن وغرباً (مارونی) مجراسیله فلمنك غویانه‌سندن آیرلمشدر. شمال شرق طرفی دخی بحر محیط آطلاسی ایله محاطدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۷۸ ۹۰۰ مربع کیلومتره واهالیسی ۲۹ ۷۶۹ کشیدر.

حال طبیعیسی، انهاری . — بو مهجرك دخی اراضیسی دیکر ایکیسنك کبنه مشابه اولوب، هنوز مجهول حالنده اولان قسم جنوبیسی طاغلق واورمانلق، قسم وسطیسی اوزون اوتلرله مستور و بعض اور. مانلری حاوی مرجانلق، ساحل جهتی دخی بطاقلقدر. فرانسز حکومتی بو بطاقلقلری قوروتمغه و خندقلر و جدولر آچمغه دخی همت ایتمکدن، آوروپا مهاجرلریچون واسع برمزارستان اولمغله شهرت بولان غویانه‌نك اصل بو جهتیدر، که بطاقلقلرك عفونتی هوایی تسمیم ایدوب، ناقابل اسکان بر حاله قویبور. فضله اولهرق، فرانسز غویانه‌سنك سواحلی دخی بك صیغ اولوب، آمازون نهر عظیمنك متصل دوکدیکی قوملر قعر بحری طولدیرمش اولمغله، بش مترهلك عمق بولمق ایچون اون بش کیلومتره آچلق اقتضا ایدر. سواحلك اوکنده بر طاقم قیالق وقوملق آطه. جقلر دخی بولنیور. حدودینی تحدید ایدن مذکور ایکی ایرماغك آرهسنده بر قاچ ایرماغی و بونلره دوکیلور چایلری اولوب، بو ایرماقلرك باشلیجه‌لری شرقدن باشلایهرق: آپارافوآ، سینامارى و مانا نهرلریدر. بو ایرماقلرك یالکز آشاغیکی ۸۰ ویا ۱۰۰ کیلومترهلك یرلری سیر سفائنه صالحدر. جنوب جهتنده‌کی تقسیم میاه خطنك اك یوکسك محللری ۴۰۰ متره ارتفاعنده‌در.

اقلیم و هواسی. — اك صیجاق هواسی تموز وافستوس ایله ایلول وتشرین اولهرق اولوب، میزان الحراره ۳۵ درجه‌یی کچر؛ اك سرین موسمی دخی کانونلرله شباط ومارتده اولوب، بو موسمده چوق یاغمور یاغار، ومع هذا میزان الحراره ۲۲ درجه‌دن آشاغی اینمز.

زراعتی، محصولات ومنابع ثروتی. — فرانسز غویانه‌سنك (آپوروآغ) وادیسنده بولنان بر مقدار آلتون معدنی اهالی وعملهیی زراعتدن آیرهرق، آلتون تحریسنه دوشورمش اولمغله، هوانك آغرلغنه واهالینك آزلغنه منضم اولهرق، بو مهجرك فقر وتدنیسنی موجب اولمشدر. بالطه کورمه‌مش اور. مانلرنده کراسته وبویاجیلغه ومرانفوزلق وطاوشانلغه یارار بك چوق اشجار وار ایسه‌ده، ینه چالیشه‌جق قوللرك فقدانندن بك آز استفاده اولنیور. یالکز نیم مستقل برحالده اورمانلرده یاشایان زنجیلر مارونی نهریله کراسته ایندیروب، بونلر دخی فلمنك غویانه‌سی اسکله‌لرینه کوتورورلر. زراعتی بك جزئی اولوب، باشلیجه محصولاتی: شکر قامشی، قهوه، قاقاؤ، بهارات متنوعه و جزئی پاموق ویرنجدن عبارتدر. اوزون اوتلرله مستور واسع اوهلرنده نیم وحشی حالنده صاله حیوانات بولنوب، خیلی مقدار دری وسائر محصولات حیوانیه اخراج اولنور. آلتون معدنلرندن بعض سنه‌لر درت بش ملیون فرانق قیمتنده معدن چیقار.

اهالیسی. — اهالیسنك قسم اعظمی زنجی وملز اولوب، اسکی یرلیلر بقیه‌سی دخی ۲۵۰۰ نفوسه قریبدر. آوروپالی مهاجرلرك مقداری آنجق ۱۱۵۰ کشیه بالغ اولور. قصوری عملهلك ایتمك اوزره سوق وادخال اولنمش هندلی، چینلی وسائره‌در.

اصول اداره‌سی. — مرکزی ۸۰۰۰ اهالیی جامع (فاینه) اسکله‌سی اولوب، ۱۴ ناحیه‌یه منقسمدر. پارسدن کوندریلن بر والی بر مجلس اداره و ۱۶ مبعوثدن مرکب بر مجلس منتخب معاونتیله اداره مملکت ایدر. بر محکمهٔ استینافیده واردر. بو مهجر فرانسه مجلس مبعوثانه بر مبعوث کوندرمك حقنی حائزدر. راهب وراهبه‌لر طرفندن اداره اولنور ذکور واناثه مخصوص ایکی داخلی مکتبیله بر مکتب صنایعی وایکی مکتب ابتدائیسی، اوچ خسته‌خانه‌سی وبر مسکینخانه‌سی واردر.

غیاث (ایران شعراسندن درت کشینك مخلصیدر:

برنجیسی یزدلی اولوب، نقاشلقله مشغول ایدی. شو رباعی اونکدر:

بیچاره کسی که شهر یزدش وطن است
بیچاره تر آن که نقش بندیش فن است
زین هردو بتر کسی که زاهل سخن است
تاچار کسی که هرسه دارد چومن است

— ایکنجیسی (غیاث الدین محمد کجمی) شاه طهماسبك دفترداری امیریکك برادری ایدی. شو بیت اونکدر:

خمو شیم شب هجران زبیو فائی نیست
که نالهرا بلبم قوت رسائی نیست

— اوچنجیسی (مولانا غیاث الدین) امیر برهان ابرقوهینك برادری بدی. شو بیت اونکدر:

دد سرم باز آتشی از عشق آن دلبر گرفت
باز عشق گرمئ دیرینه ام از سر گرفت

— دردنجیسی (مولانا —) مشهدلی اولوب، بویاجیلقله مشغول بدی. شو رباعی اونکدر:

خوبان که زجام حسن مستند همه
هر عهد که بستند شکستند همه
با عاشق خویش آشنایی نکنند
بیگانه وبیگانه پرستند همه

غیاث الدین (سلطان —) خوارزمشاهان سلاله سنك سکزنجی حکمدارلرندن اولوب، پدری سلطان قطب الدین محمد زمانینده کرمان والیسی ایدی. پدری چنکیزك اوکندن فرار ایدوب، وفات ایتدکدن صکره، صاحب ترجمه کرمانه عودت ایتمك ایستمش ایسه ده، دخول ایده میوب، فارس حکمدارینی تجربه قویلشیدی. برادری جلال الدین هندن عودت ایتدکده، غیاث الدین ابتدا عرض اطاعت ایتمش ایسه ده، بعده طغیان ایله، کرمانه کیده رك، برق حاجب طرفندن استقبال اولنمش؛ ونهایت اورده مسموماً وفات ایدوب، ملکی برادری جلال الدینك اینه کچمش ایدی.

غیاث الدین کرمانه ملوکندن ایکی حکمدارك سمیدر:

برنجیسی ملوك مذکوره نك دردنجیسی اولوب، رکن الدینك اوغلی ودولت مذکوره نك مؤسسی اولان شمس الدین محمدك تورونیدر. ۷۰۶ تاریخنده، برادری ملك فخر الدینك وفاتی اوزرینه، الجایتو خان فرمانیله غور و خراساز امیری اولمشیدی. ۷۲۱ تاریخنده ایفای حج شریف ایچون، حجازه واروب، عودتنده سلطانیه یه اوغرایه رق، سلطان ابو سعید خان و امیر چوبان طرفندن رعایت کورمشدی. بعده امیر چوبان سلطان ابو سعید خاندن فرار ایتدیکنده، صاحب ترجمه یه انجا ایتدیکی حالده، خیانت ایدوب، کندیسنی اوغلی هلو خانله برابر قتل ایده رك، نعشلرینی سلطان ابو سعیده کوندرمشدی. اوتوز ایکی سنه حکومت سوروب، ۷۲۹ تاریخنده وفات ایتمشدر. اوغللری شمس الدین وحافظ ومعز الدین ابو الحسین صره ایله حکومت سورمشلردر.

— ایکنجیسی (غیاث الدین پیر علی) ملوك کرتك سکزنجی واخیری اولوب معز الدین ابو الحسن محمد بن غیاث الدینك اوغلیدر. ۷۷۱ تاریخنده پدرینه خلف اولوب، ۱۲ سنه حکومت سوردکدن صکره، تیمورلنك خروج ایتمکله، هراتده تحصن ایدوب، بر خیلی وقت مقاومت ایتمش ایسه ده، نهایت بو جهانکیرك الینه کچوب، اقربا و تعلقاتیله برابر اسیراً ماوراء النهره کوندرلمش؛ و اورادە اعدام اولنه رق، بونکله کرت دولتی منقرض اولمشدر.

غیاث الدین (محمد — بن جلال الدین) اون اوچنجی قرن هجری هندستان مشاهیر علما و شعراسندن اولوب، ۱۲۴۲ تاریخنده « غیاث اللغه » عنوانیله فارسی بر لغت کتابی یازمشدر. « مفتاح الکنوز » ، « شرح سکندرنامه » و « نسخهٔ باغ و بهار » عنوانلریله اوچ منظومه سی وبر چوق قصائد و سائر اشعاری واردر. هندك مصطفی آباد قصبه سنده یاشامشدر.

غیاث الدین (میر — بن میر صدر الدین) ایران مشاهیر شعرا و حکما سندن وشیراز سادا تندن اولوب، فلسفه وعلوم مختلفه یه متعلق بعض آثاری وخیلی اشعاری واردر. شو قطعه اونکدر:

کرفتم که خود مرك لذت ندارد
نه کسرا خلاصی دهد جاودانی
اکر قلبتان نیست از قلبتانان
وکر قلبتا نست از قلبتانی

غیاث الدین بلبان (دهلی حکمدارلرندن اولوب، عن اصل سلطان التمشك رجالندن ایکن، بعده دامادی اولمشیدی. مشار الیهك وفاتیله اوغلی ناصر الدین محمودك جلوسنده بونك وزیری اولمش؛ و ٦٦٤ تاریخنده بونك وفاتی اوزرینه، تختی ضبط ایده رك، ۲۰ سنه حکومت سوردکدن صکره، ٦٨٥ ده

۸۰ یاشلرنده وفات ایدوب، تورونی معزالدین کیقباد بن بغرا خان خلفی اولمشدی.

غیاث الدین بن حمید الدین [«خواندمیر» ماده سنه مراجعت بیوریله.]

غیاث الدین بهمنی هندستانك جنوبنده کی دکن قطعه سنده حکم سورن بهمنیان دولتی ملوکندن اولوب، سلطان محمود شاه اولك بیوك اوغلیدر. ۷۹۹ تاریخنده، پدرینك وفاتی اوزرینه، یدی یاشنده ایکن، تخته کچوب، ایکی آی صکره، ترك کوله لرندن وزیر اتخاذ ایتمش اولدیغی (لاچین) طرفندن اسقاط، وکوزلری چیقاریله رق بر قلعه یه حبس، وعمی شمس الدین اقعاد اولنمشدی.

غیاث الدین پوربی هندستانده بنکاله ملوکندن اولوب، ۷۷۰ تاریخنده پدری سکندر پوربی یه خلف اولمش؛ و یدی سنه حکومت سوردکدن صکره، وفات ایدوب، اوغلی سلطان السلاطین پرینه کچمشدی.

غیاث الدین تغلق هندستانده دهلی شهرنده حکومت سورن تغلق شاهان سلاله سندن ایکی حکمدارك اسمیدر:

برنجیسی سلاله مذکوره نك برنجی حکمداری اولوب، پدری تغلق سلطان غیاث الدین بلبانك کوله سی ایکن، صاحب ترجمه ۷۲۱ تاریخنده خسرو شاهی قتل ایله، حکومتی ضبط ایتمش؛ واوچ بچق سنه حکومت سوردکدن صکره، ۷۲۵ ده مقتولاً وفات ایدوب، اوغلی محمد شاه تغلق خانی اولمشدر. شاعر شهیر خسرو دهلوی صاحب ترجمه نك معاصری اولوب، احسانلرینه نائل اولمش؛ و «تغلق نامه» عنوانیله منظوم تاریخنی یازمشدر.

— ایکنجیسی ملوك مذکوره نك بشنجیسی اولان فتح خانك اوغلی وفیروز شاهك تورونیدر. ۷۹۰ تاریخنده جدینك وفاتی اوزرینه، دهلی تختنه کچوب، سفاهته طاله رق، امور دولتی اهمال ایتدیکندن، آلتی آی صکره کندیسنی اسقاط، وعم زاده سی ابو بکر تغلق شاه بن ظفرخانی اقعاد ایتمشلردی.

غیاث الدین جهانکیر [«جهانکیر» ماده سنه مراجعت بیوریله.]

غیاث الدین چلبی سلطان بایزید خان ثانی دوری علماسندن اولوب، مشهور آق شمس الدینك برادر زاده سیدر. خواجه زاده وخیالی کبی مصری مشاهیر علماسندن تحصیل ایدوب، درسعادت وروسه وادرنه ده بعض مدارسده مدرسلك ایتدکدن صکره، آماسیه ده تدریس وافتا ایله مشغول ایکن، ۹۲۷ تاریخنده وفات ایتمشدر. طریق صوفیونه دخی انتسابی وار ایدی. علوم متداوله ده بر قاچ رساله یازمشدر. (پاشا چلبی) دیمکله دخی معروفدر.

غیاث الدین خلجی هندستانك کجرات خطه سنده حکومت سورن خلجی سلاله سی ملوکندن اولوب، ۸۷۲ تاریخنده پدری سلطان محمود خلجی یه خلف اولمش؛ و ۹۰۶ تاریخنده ایکی اوغلنك منازعاتی آره سنده وفات ایدوب، ظنه کوره تسمیم اولنمشدی.

غیاث الدین غوری غوریان سلاله سندن بابا اوغل ایکی حکمدارك اسمیدر:

برنجیسی (محمد) ملوك مذکوره نك اوچنجیسی اولوب، بهاء الدین سامك اوغلی و مؤسس دولت علاء الدین حسینك یکنیدر. ۵۵۲ تاریخنده برادری سیف الدین محمده خلف اولوب، هرات تختنه جلوس، و برادری شهاب الدین ابو المظفری غزنه والیلکنه نصب ایتمشدی. بو ذات برادری نامنه خراسانی وهندك بعض طرفلرینی ضبط ایتمشدی. غیاث الدین ۵۷۴ سنه حکومت سوردکدن صکره ۵۹۹ ده وفات ایدوب، برادری مشارالیه شهاب الدین خلفی اولمشدر.

— ایکنجیسی (محمود) برنجینك اوغلی و سلاله نك صوك حکمداری اولوب، ۶۰۲ تاریخنده عمی شهاب الدین ابو المظفره خلف اولمش؛ وکندیسی عاجز و غیر مقتدر برآدم اولمغله، هراتله اکتفا ایدوب، غزنه یی تاج الدین ایلدکزه ویرمش؛ و سائر امراسی دخی بر بر طرفنده اعلان استقلال ایتمکله، ۶۰۷ تاریخنده قتل اولنه رق، بونکله غوریان دولتی منقرض اولمشدر.

غیاث الدین کیخسرو { رومده یعنی قونیه وآناطو. لیده حکومت سورن ملوك سلجوقیه‌دن اوچ ذاتك اسمیدر:

برنجیسی سلاله مذکوره‌نك آلتنجی حکمداری اولوب، عز الدین قلیج آرسلانك اوغلی و ولی عهدی اولمله، ۵۷۸ تاریخنده، پدرینك وفاتی اوزرینه، تخته جلوس ایتمش ایسه‌ده، بر بچق سنه صکره بیوك برادری رکن الدین سلیمان شاه قیام ایده‌رك، صاحب ترجمه مقاومت ایده‌میوب، قسطنطنیه‌یه قاچمش؛ و۲۳ سنه صکره۶۰۳ تاریخنده، برادرینك وقوع وفاتی اوزرینه، ملك موروثی استردادایدوب، بو دفعه دخی آلتی سنه حکم سوردکدن صکره، ۶۰۹ تاریخنده لاذقیه‌ده اهل صلیبه قارشی حرب ایدرکن شهید اولمشدر.

— ایکنجیسی روم سلاجقه‌سنك اون برنجیسی اولوب، برنجی غیاث الدین کیخسروك تورونیدر. ۶۳۶ تاریخنده پدری علاء الدین کیقباده خلف اولوب، او صره‌ده مغوللر خروج ایتمش اولمغله، کندیسی بتمش بیك عسکرله قرق بیك مغول طرفندن مغلوب اولمش؛ وسکز سنه اسماً حکمدارلق ایدوب، ۶۱۴ تاریخنده وفات ایتمشدر.

— اوچنجیسی ملوك مذکوره‌نك اون او. چنجیسی اولوب، ایکنجینك تورونیدر. ۶۶۴ تاریخنده، پدری رکن الدین سلیمانك قتلی اوزرینه، ابقا خان فرمانیله مسند حکومته کچیرلوب، اون سنه اسماً حکمدارلق ایتدکدن صکره، ۶۸۲ ده کیخاتو خان فرمانیله قتل اولنمشدر.

غیاث الدین محمد { [« غیاث الدین غوری » و « محمد سلجوقی » ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

غیاث الدین محمود { [« غیاث الدین غوری » ماده‌سنه مراجعت.]

غیاث الدین مسعود { قونیه وآناطو. لیده حکم سورن سلاجقهٔ رومك اون دردنجی حکمداری اولوب، عز الدین کیکاوسك اوغلی و غیاث الدین کیخسرو ثانینك تورونیدر. پدری قرمه قاچمش اولمغله، اوراده وفات ایتدیکنده، صاحب ترجمه سینوب طریقیله آذربیجانه کچوب، ابقا خانه التجا ایتمش؛ وبر مدت صکره ۶۸۲ ده آرغون خانك فرمانیله عم. زاده‌سی غیاث الدین کیخسرو ثالثك یرینه روم حکو. متنه نصب اولنه‌رق، ۱۴ سنه اسماً حکومت سور. دکدن صکره، ۶۹۷ ده وفات ایتمشدر.

غیاث حلوایی { مشاهیر شعرای ایراندن اولدیغی حالده، اصفهانه کیده‌رك، بر وقت اوراده یاشامش؛ و اواخر عمرنده کوزلرینه عماطاری اولمش ایدی. شو بیت اونکدر:

خوشم بشورش محشرکه کس نخواهد دید
که کرد من ز کدام آستانه بر خیزد

غیاثی { ایران شعراسندن اولوب، استرا. بادلیدر. اکثر عمرینی سیاحتله کچیرمشدر. شو بیت اونکدر:

شر مسارم زرفیق شب هجران تاکی
او کریبان مرا دوزد ومن پاره کنم

غیرت { فرس متأخرین شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (میرزا جعفر) اصفهان ساداتندن اولوب، شو بیت اونکدر:

افسوس‌که تا بوی کلی بود بکلشن
صیاد نیاوبخت بکلشن قفس ما

— ایکنجیسی (خواجه عبد اللطیف خان بن خواجه ابو الفتح خان) شیخ افضل ثابت اله آبادینك شاکردی اولوب، شو رباعی اونکدر:

هر جا یاری وآشنایی ست ترا
دریابکه خضر رهنمایی ست ترا
ضایع نبود بخلق احسان کردن
هر دست کرفتهٔ عصایی ست ترا

هندستان کبرا و ادباسندن « جهانکیرنامه » عنوانیله بر اثرك صاحبی اولان بر غیرت خان دخی واردر. بونك عینی اولمق احتمالی واردر.

غیرتی { (محمد عاقل) کشمیر شعراسندن اولوب، دهلی حکمدارلرندن شاه محمدك زمانده یاشامشدر. شو بیت اونکدر:

بی مژدهٔ وصال نخیزد شهید عشق
صد بارکر فرشتهٔ رحمت ندا کند

غیلان { (بن سلمة الثقفی) صحابه‌دن ورؤساء بنی ثقیفدن اولوب، طائفك فتحندن

صکره اسلامه کلمش؛ وجاهلیتده اون زوجه‌سی اولمغله، ایجلرندن دردینی انتخاب ایدوب، آلتیسنی تطلیق ایتمکه جانب حضرت نبویدن مأمور بیورلمشیدی. کسری ایله ملاقاة ایتدیکی وحکمدار مشارالیه ایله بعض ماجرالری مرویدر. اواخر خلافت جناب فاروقیده وفات ایتمشدر. — بو اسمله صحابه‌دن دیکر ایکی ذات دخی اولوب، بری رسول الله (صلی الله علیه وسلم) افندمزك آزادلیلرندن ایدی.

غیلان (ابو الحرث ذوالرمه — بن عقبه) مشاهیر شعراء عربدن اولوب، فرزدقك معاصری ایدی. (میه بنت مقاتل بن طلبه المنقری) یه عاشق اولمغله، اکثر اشعاری بو محبوبه‌سی حقنده‌در. شو ایکی بیت جمله‌سی اشعارندندر:

اذا هبت الارواح من نحو جانب
به اهل می هاج قلبی هبوبها
هوی تذرف العینان منه وانحا
هوی کل نفسی این حل حبیبها

غیور (نواب اشجع الدوله غیور جنك بهادر) هندستان کبرا وشعراسندن اولوب، ۱۱۴۵ ده طوغمشیدی. نسلی حضرت اویس القرانی یه منتهی اولدیغی مرویدر. شو رباعی جمله‌سی اشعارندندر:

سحر چو برق بت سرخ پوش رفت وکذشت
بیك کرشمهٔ او عقل وهوش رفت وکذشت
طریق عشق زیروانه می توان آموخت
که سوخت جان عزیز وخموش رفت وکذشت

غیوری (وبردی جان بیك بن علی قلی بیك) قرس شعراسندن اولوب، عن اصل اتراکدن اولدیغی حالده، کابلده طوغمش؛ وهندستانه عزیمتله اکبر شاهه انتساب ایدوب، معیتنده بر محاربه‌ده مقتول اولمشدر. شو بیت اونکدر:

شر می بارد زابر تیغش
اینست نشان قاتل من

(حرف الغینك صوکی)

ف

(باب الفاء ـ فصل الالف الخ.)

فابريانو { (Fabriano) ايتاليانك (ماجراته) ايالتنده وماجراته‌نك ٤٠ كيلومتره غربنده اولەرق جاتو نهرى اوزرنده بر قصبه او. لوب، ١٦٠٠٠ اهاليسى واردر.

فابريچيوس { (Fabricius) روما سردار. لرندن اولوب، صدق واستقا. متيله مشهوردر. ميلاد عيسى (عم) دن ٢٨٢ سنه اول قونسلوس اولوب، سامنيتلرله سائر بعض اقوامى مغلوب ايتمش؛ وايكى سنه صكره آرناؤدلق حكمدارى مشهور پيروس ايله عقد مصالحه‌يه مأمور اولوب، بونك هداياسنى قبول ايتمه‌مش؛ وپيروس بونك فضائل اخلاقنه اوقدر اعتماد ايتمش، كه رومالىلردن طوتمش اولدبغى اسرايى ايستديكى فديه‌لر ويرلمديكى تقديرده، اعاده اولنمق شرطيله، كندىسنه بلا تأمينات تسليم ايتمش ايدى. حقيقةً پيروسك تكليف ايتديكى فديه‌لرى رومالىلر استكثار ايتمكله، صاحب ترجمه سوزنده طوروب، اسرايى پيروسه اعاده ايتمشدى. قبل‌الميلاد ٢٧٨ تاريخنده ثانياً قونسلوس اولوب، يىنه پيروس ايله مكالمه‌يه مأمور اولمش؛ وپيروس بونك خاطريچون رومالى اسرايى بلا فديه كندىسنه اعاده ايتمشدى. ميلاددن ٢٧٥ سنه اول وفات ايدوب، جنازه‌سى قالديرىلەجق قدر آچه‌سى ظهور ايتمديكندن، حكومت جنازه‌سنى قالديرمغه وقزينه بر مقدار جهاز وبرمكه مجبور اولمش ايدى.

فابيان { (سنت — St. Fabien) قاتوليكلرك عزيزلرندن اولوب، ميلادك ٢٣٦ تاريخندن ٢٥٠ تاريخنه‌دك پاپالق ايتمش؛ وامپراطور (دچيوس)ك تعقيباتى صره‌سنده قتل اولنمشدر. كانون ثانينك ٣٠ نده يورطيسى اجرا اولنور.

فابيوس { (Fabius) روما مشاهير رجالندن بر قاچ ذاتك اسمى اولوب، اك مشهورلرى (فابيوس ماقسيموس) در، كه قبل‌الميلاد ٢٢٣ ايله ٢٠٩ تاريخلرى آره‌سنده بش دفعه قونسلوس اولوب، مشهور آنيبال ايله اوغراشمش؛ وحربك آفريقايه نقلنى تكليف ايدن اسكيپيونك بو فكرى علىهنده بولنوب، بونك اجراسندن اولجه اولەرق، ٢٠٥ تاريخنده وفات ايتمشدر.

فابيول { (سنت — St. Fabiole) قتوليكلرك عزيزلرندن اولوب، رومانك بيوك برعائله‌سنه منسوب اولديغى حالده، ماملكنى فقرايه تصدق، وبر خسته‌خانه تأسيسيله اراضئ مقدسه‌يى زيارت، و٤٠٠ تاريخ ميلاديسنده وفات ايتمشدر. كانون اولك ٢٧ سنده يورطيسنى اجرا ايدرلر.

فاتح { فتوحاته موفق اولان سلاطين واسراى اسلامه اطلاق اولنان بو اسم اك زياده سلاطين عظام عثمانيه‌دن استانبولى يعنى قسطنطينيه بلدهٔ شهيره‌سنى فتحه موفق اولان سلطان محمد خان ثانى حضرتلرينه تخصيص اولنه‌رق، بلدهٔ مذكوره‌ده بنا كرده‌سى اولان بيوك جامع شريف وبوكا ملحق محله دخى فاتح نامیله معروفدر. [محمد خان ثانى، ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

فاتح افندى { متأخرين شعراء عثمانيه‌دن اولوب، من اصل شروانلى اولديغى حالده، درسعادته ورودله، برمدت مدرسه نشين اولدقدن صكره، ديوان همايون قلمنه كيره‌رك خواجكانلق رتبه‌سنه نائل اولمش؛ وبعده جانب مصره كيدوب، ١٢٥٠ تاريخلرنده اورادە وفات ايتمشدر. شو مقطع اونكدر :

مطلع اولدم كه فاتح دفتر آ فافده
لفظ بى‌معنى كبى قالمش سماى مرحمت

فاتسه { طربزون ولایتنك جانبك سنجاغنده وصامسونك ۱۱۰ کیلومتره شرقنده

طربزوندن ۲۰۰ کیلومتره غربنده اولهرق قره دکز ساحلنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۳۰۰۰ قدر اهالیسی، ایکی جامع شریفی، بر مدرسه‌سی بر رشدیه وایکی ابتدائی ایله روملره مخصوص دخی بر ذکور وبر اناث مکتبی، بر حمامی و۶ چشمه‌سی واردر. هواسی آغیرجه ایسه‌ده، اطرافنده کوزل باغچه‌لری واردر. اسکی بر قصبه اولوب، اسم قدیمی (فانیسانه) در. جوارلرنده بعض ویرانه‌لر بولنیور.

— فاتسه قضاسی جانبك سنجاغنك منتهای شرقنده واقع اولوب، شرقاً اونیه، غرباً طربزون سنجاغنه تابع اردو قضالریله، جنوباً سیواس ولایتیله، شمالاً ده قره دکزله محاط ومحدوددر. شمالدن جنوبه بویی تقریباً ۴۰ وشرقدن غربه اکی ۳۰ کیلومتره اولوب، ۸۴ قریه‌یی و۳۰۳۵۰ اهالیی جامعدر. اهالیسنك یالکز ۱۶۵۲ سی روم و۸۰۲ سی ارمنی اولوب، قصوری کاملاً مسلمدر. اراضیسی قسم جنوبیسنده طاغلق اولوب، ساحله طوغری ممتد مائله‌لر ووادی واووه‌لر تشکیل ایدیور. بر قاچ نهر حدود جنوبیه‌سنده‌کی طاغلردن اینوب، شمالهٔ طوغری آقار. بونلرك اك بیوکی حدود شرقیه‌سی قربنده جریان ومرکز قضا قربنده دکزه انصباب ایدن (بولامان) چایدر. طوپراغی اولدجه منبت اولوب، بغدای، آرپه، چاودار، مصر، فصولیه، کنوپر، کتن وسائره ایله میوه وسبزه‌لرك انواعی وعلی‌الخصوص جوز وفندق حاصل اولور. برمقدار بال ومبال مومی ایله اودون وبمورطه وسائره اخراج اولنور. صیجاق بر معدن صوبی اولوب، بعض امراضه نافعدر.

فاتك { (امیر ابو شجاع — المجنون) مصر امراسندن ومشاهیر شجعاندن اولوب، رومی‌الاصلی برکوله ایکن، صفر سننده فلسطینده تربیه اولنمش ومصر حاکمی اخشید طرفندن رمله‌ده افندیسندن جبراً اخذ واعتاق اولنه‌رق، مشهور کافور اسودله برابر مشارالیهك خدمتنده بولنمش ایدی. اخشیدك وفاتیله اوغللرینك زمان حکومتلرنده کافور مدبر امور اولمغله، صاحب ترجمه، اسکی آر. قداشنك تحت حکمنده بولنمامق ایچون، اخشیدك کندیسنه مالکانه وبرمش اولدیغی فیومه چکلمش ایسه‌ده، اورانك هواسیله امتزاج ایده‌میوب، خسته لانمجه، تداوی ایچون مصره عودته مجبور اولمش؛ و۳۵۰ تاریخنده وفات ایتمشدر. وفرت شجاعتندن طولایی مجنون لقبیله تلقب اولنمش، وسخاوت وکرمده دخی شهرت شایعه صاحبی بولنمشدر.

خسته‌لغی اثناسنده کافور اسودك مسافری بولنان شاعر شهیر ابوالطیب متنبی ایله کوریشوب، کندیسنه بر چوق احسانلر ایتمش؛ ومتنبی بونك حقنده برچوق مدحیه‌لر ووفاتنده مرثیه‌لر سویلمشدر.

فاتوهیوه { (Fatou-Hiva) بحر محیط کبیرك بولینسیا قسمنده واقع (مارکیزه) جزایر مجتمعه‌سنك اك جنوبیسی اولوب، ۱۴۱° ۱′ ۵″ و ۱۰° ۲۵′ ۵۰″ عرض جنوبی ایله طول غربیده واقعدر. ذروه‌سی ۱۱۲۰ متره ارتفاعنده اولان برطاغی واردر. ۱۸۷۵ ده ۱۲۰۰ اهالیسی وار ایکن، او وقتدن بری نفوسی چوق تدنی ایتمشدر.

فاتیقو { ونام دیکرله قوکی (Fatiko,Koki) خدیویت مصریه‌نك مقدما آفریقانك خط استوانك آلتنده‌کی قسمنده ضبط ایتمش اولدیغی برلردن اولوب، (آلبرت نیانزه) کولی ساحل شمالیسنك ۷۰ کیلومتره شمال شرقیسنده ۳°۲′ عرض شمالی ایله ۳۰°۱۷′ طول شرقیده واقعدر. اراضیسی حد وسطی اوزره حذای بحردن ۱۲۰۰ متره یوکسك اولوب، طاغلری، اورمانلری وبك چوق میاه جاریه‌سی اولمغله، هواسی نسبةً سرین ومنظره‌سی بك کوزلدر. اهالیسی ناموسلی وچالیشقان آدملر اولوب، ارککلری اوموزلرینه برر حیوان دریسی آنارلر، وقادینلری همان چیلاق کزوب، صاچلرینی کوزل اشکاله دوزلتیرلر.

فاتیو { (Fatio) مشاهیر مهندسین ومنجمیندن اولوب، ۱۶۶۴ ده اسویچره‌نك (اوود) ناحیه‌سنده (نیون) قصبه‌سی قربنده (دوبلر) قریه‌سنده طوغمش، و۱۷۵۳ ده وفات ایتمشدر. من اصل ایتالیان برعائله‌یه منسوب اولوب، کنجلکندن لوندره‌ده اختیار اقامته، ۲۴ یاشنده ایکن، اورا جمعیت علمیه‌سی اعضالغنه نصب اولنمشدی. شمسك کره ارضدن بعدی وزخلك حلقه‌لری حقنده بعض

تحقیقات فنیه ده بولنمش؛ ودوربین ورصده متعلق بعض کشفیات مهمه یه موفق اولمشیدی.

فاچان { یاخود فوچان (Fa-Tchan, Fou-Tchan) چینك قسم جنوبیسنده (قوآنغ قونغ) ایالتنده وقانتونك ۱۵ کیلومتره جنوب غربیسنده اولهرق (سن‌کانغ) نهرینك منصبنه قریب آبرلدیغی قوللرك بری اوزرنده واقع بیوك بر شهر اولوب، ۴۰۰۰۰۰ اهالیسی، پك ایشلك تجارتی وبیجاق وچانکیرلکه متعلق معمولاتی واردر. نهرك ایکی کنارنده ۲ کیلومتره‌لك محلده ممتد اولوب، نهر واسطه‌سیله قانتونله وبعض جدوللردن‌ده دکیزله اختلاطی واردر.

فاخته { صحابیاندن درت خاتون اولوب، بری حضرت علی‌المرتضی (رضه)نك لابوبن همشیره‌سی اولان ام هانیدر. [«ام هانی» ماده‌سنه مراجعت.] ایکنجیسی فخر کائنات (صلعم) افندمزك تیزه‌لری اولان (فاخته بنت عمرو الزهریه)، اوچنجیسی خالد بن ولید (رضه)نك همشیره‌سی ودردنجیسی (فاخته بنت الاسود القرشیة الاسدیه)در.

فاخر { (ملا —) ایران شعراسندن اولوب، بهمانلیدر. شو بیت اونکدر:

باغ از سراب غیر بر افروختی چرا
ما را بآتش دکری سوختی چرا

فاخری { (ابو المفاخر) ایران شعراسندن اولوب، سلطان غیاث الدین محمد بن ملکشاه سلجوقی زمانده یاشامشدر. شو برایکی بیت جمله اشعارندندر:

بال مرصع بسوخت مرغ ملیح بدن
اشك زلیخا بر یخت یوسف کل پیرهین
زهره چو خاتون صبح خنده ربادر نقاب
ماه چو طاوس سبز جلوه کنان درچمن

فادیف { (Fadéief) بحر منجمد شمالیده یکی سیبریه جزایر مجتمعه‌سنی ترکیب ایدن اوچ بیوك آطه‌نك بری اولوب، یکی سیبریه جزیره‌سنك غربنده واقع واوندن ۱۶ کیلومتره کنیشلکده بر بوغازله آیرلمشدر. بویی ۱۵۰ کیلومتره‌دن زیاده واکی ۵۰ ایله ۶۰ کیلومتره آره‌سنده‌در. همان مدور الشکل اولوب، شمال غربی یه طوغری اوزانیر بر شبه جزیره‌سی واردر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۴۲۹۲ مربع کیلومتره‌در. عمراندن عاری وخالیدر. ۱۸۰۹ ده کشف اولنه‌رق، کاشفی اسمیله تسمیه اولنمشدر.

فاراب { ترکستانده سیحون نهرینك و(شاش) خطه‌سنك اوتمسنده یعنی شمالنده وبلاساغون قریبنده بر ناحیه اولوب، طول وعرضی برکونلك یولدن آزاولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور. حکیم شهیر آتی الترجمه ابو نصر فارابی ایله ملم لفتده «صحاح» کتاب مشهورینك صاحبی (اسماعیل بن حماد الجوهری) نك وطنیدر. اصل ایچندن کچن نهرك اسمی اولدیغی مظنوندر. بعضلری‌ده قصبه عد ایتمشلردر. بعده (اطرار) تسمیه اولنمشدی.

فارابی { (ابو نصر محمد بن طرخان بن اوزلغ) اعاظم حکماء اسلامدن اولوب، ترك جنسیتنه منسوب اولدیغی حالده، آنف البیان فاراب خطه‌سنده طوغمش؛ واورادہ علوم ابتدائیه‌یی تحصیل ایله ایرانك بعض طرفلرینه کیده‌رك فارسی لسانی ودیکر بر قاچ لسان اوکرنمش؛ ونهایت بغداده‌داخل اولوب، لسان عربی‌یی اورادہ تعلم ایتمش؛ وبعده علوم حکمیه‌نك تحصیلنه قوبیله‌رق، (ابو بشر متی بن یونس) دن علم منطقی اوکرندکدن صکره، حرانه عزیمتله، حکیم (یوحنا بن حیلان) دن دخی بر مدت فن مذکوره درس آلمش؛ وبعده بغداده عودتله، علوم حکمیه وریاضیه وسائرنك تحصیلنه وآرسطونك کتبنی تتبعه باشلایه‌رق، کیجه وکوندوز توغل ایله، علوم مذکوره‌ده وموسیقیده دخی زمانك فریدی اولمش؛ واو وقته قدر بین الاسلام حکمت وفلسفه‌ده کیمسه‌نك واره‌مدیغی درجاته واصل اولوب، تدریس وتألیفه مباشرت ایتمش ایدی. فن‌طبك دخی نظریاتنی اوکرنوب، آنجق تطبیقاتیله اجرای طبابته میل ایتمه‌مشیدی. بعده مصره کیدوب، بر مدت اورادہ اقامتدن صکره، شامه عودتله، سیف الدوله بن حمدانك مجلسنده شام علماسیله مباحثه‌یه کیریشه‌رك، جمله‌سنی مغلوب ایتمش؛ وبونلرك هیسی فضل وکمال ووسعت معلوماتنی آکلاینجه، مباحثه‌یی ترکله، همان حقه قلم آلوب، سویلدکارینی یازه‌رق استفاده‌یه باشلامشلردی. مشارالیه سیف الدوله فارابی حقنده پك چوق اکرام وتعظیم ایدوب، کلیتلی احسانلر وتخصیصات ایتمك ایستمش ایسه‌ده، کندیسی پك ساده برصورتده یاشایوب، دارات واسرافی سومدیکندن، آنجق کونده

درت درهمله قناعت ایدەرك، بشقه بر شی قبول ایتمەمش؛ وبقیهٔ عمرینی بو حال ایله دمشقده کچیروب، ٣٣٩ تاریخنده، سکسان یاشنی متجاوز اولدیغی حالده وفات ایتمش؛ وجنازه نمازی مشارالیه سیف الدوله طرفندن قلنه رق، باب الصغیر خارجنده دفن اولنمشدر. اختلاطدن مجتنب اولوب، اکثریا صوکنارنده ویا آغاجلر آلتنده تنها اوتوره رق، تألیفاتنی یازارمش. دفترلرینه یازمیوب، اوراق پریشان اوزرینه یازمق عادتی اولدیغندن، تألیفاتنده بعض نقصان یرلره تصادف اولنور. یتمش لسان بیلدیکی منقول ایسه ده، بوندە مبالغه اولوب، هر حالده اووقت ممالك اسلامده سویلنیلن لسانلرك اکثرینه آشنا ایمش. موسیقیده قانون دینلن آلتی ویا دیکر بر آلت اختراع ایتمش اولدیغی دخی مرویدر. تألیفاتنده حکم کندینك غفلت ایتدیکی برجوق موادی علاوه و تصحیح ایتمش؛ وابن سینا دخی باشلیجه فارابینك آثارندن استفاده ایتمشدر. آورپاجه آلفارابوس (Alfarabus) اسمیله معروفدر. تألیفاتی بروجه آتیدر: «کتاب فی احصاء العلوم والتعریف»، «کتاب اغراض فلسفة افلاطون وارسطوطالیس»، «السیاسة المدنیة»، «السیرة الفاضلة»، «شرح کتاب المجسطی لبطلیوس»، «شرح کتاب البرهان لارسطوطالیس»، «شرح کتاب الخطابة لارسطوطالیس»، «شرح المقالة الثانیة من کتاب الجدول لارسطوطالیس»، «شرح کتاب المغالطة لارسطوطالیس»، «شرح کتاب القیاس لارسطوطالیس»، «شرح کتاب باریمینیاس لارسطوطالیس»، «شرح کتاب المقولات لارسطوطالیس»، «کتاب المختصر الکبیر فی المنطق»، «کتاب المختصر الصغیر فی المنطق»، «کتاب لمختصر الاوسط فی القیاس»، «کتاب التوطئة فی المنطق»، «شرح کتاب ایساغوجی لفرفوریوس»، «املاء فی معانی ایساغوجی»، «کتاب القیاس الصغیر»، «احصاء القضایا والقیاسات التی تستعمل فی العموم فی جمیع الصنایع القیاسیة»، «کتاب شروط القیاس»، «کتاب البرهان»، «کتاب الجدل»، «کتاب المواضع المنتزعة من المقالة الثامنة فی الجدل»، «کتاب المواضع المغلطة»، «کتاب اکتساب المقدمات»، «کلام فی المقدمات المختلطة من وجودی وضروری»، «کلام فی الخلاء»، «صدر کتاب الخطابة»، «شرح کتاب السماع الطبیعی لارسطوطالیس»، «شرح کتاب السماء والعالم لارسطوطالیس»، «شرح کتاب الآثار العلویة لارسطوطالیس»، «شرح مقالة الاسکندر الافرودیسی فی النفس»، «شرح صدر کتاب الاخلاق لارسطوطالیس»، «کتاب فی النوامیس»، «کتاب احصاء العلوم وترتیبها»، «کتاب الفلسفتین افلاطون وارسطوطالیس»، «کتاب المدنیة الفاضله والمدنیة الجاهلة والمدنیة الفاسقة والمدنیة المبدلة والمدنیة لضالة»، «کتاب مبادی آراء المدنیة الفاضلة»، «کتاب الالفاظ والحروف»، «کتاب الموسیقی الکبیر»، «کتاب فی احصاء الایقاع»، «کلام فی النقلة مضافاً الی الایقاع»، «کلام فی الموسیقی»، «مختصر فصول فلسفیة منتزعة من کتب الفلاسفة»، «کتاب المبادی الانسانیة»، «کتاب الرد علی جالینوس فیما تأوله من کلام ارسطوطالیس علی غیر معناه»، «کتاب الرد علی بن الراوندی فی ادب الجدل»، «کتاب الرد علی یحیی النحوی فیما ردبه علی ارسطوطالیس»، «کتاب الرد علی الرازی فی العلم الالهی»، «کتاب الواحد والوحدة»، «کلام فی الحیز والمقدار»، «کتاب فی العقل صغیر»، «کتاب فی العقل کبیر»، «کلام فی معنی اسم الفلسفة»، «کتاب الموجودات المتغیرة الوجود بالکلام الطبیعی»، «کتاب شرائط البرهان»، «کلام فی شرح المغالق من مصادرة المقالة الاولی والخامسة من اوقلیدس»، «کلام فی اتفاق آراء ابقراط وافلاطون»، «رسالة فی التنبیه علی اسباب السعادة»، «کلام فی الجزء ومالایتجزأ»، «کلام فی اسم الفلسفة وسبب ظهورها واسماء المبرزین فیها وعلی من قرأنهم»، «کلام فی الجن»، «کلام فی الجوهر»، «کتاب الفحص المدنی»، «کتاب السیاسات المدنیة» که «مبادی الموجودات» عنوانیله ده معروفدر، «کلام فی الملة والفقه مدنی»، «کلام جمع من اقاویل النبی صلی الله علیه وسلم یشیر فیه الی صناعة المنطق»، «کتاب فی الخطابة» که ٢٠ جلددن مرکب بیوك بر اثردر، «رسالة فی قود الجیوش»، «کلام فی المعایش والحروب»، «کتاب فی التأثیرات العلویة»، «مقالة فی الجهة التی یصح علیها القول باحکام النجوم»، «کتاب فی الفصول

المنتزعة للاجتماعات »، « كتاب فى الحيل والنواميس »، « كلام فى الرؤياء »، « كتاب فى صناعة الكتابة »، « شرح كتاب البرهان لارسطوطاليس »، « كلام فى العلم الالهى »، « شرح المواضع المستغلقة من كتاب قاطيغورياس لارسطوطاليس »، « كلام فى اعضاء الحيوان »، « كتاب مختصر جميع الكتب المنطقية »، « كتاب المدخل الى المنطق »، « كتاب التوسط بين ارسطوطاليس و جالينوس »، « كتاب غرض المقولات »، « كلام فى الشعر والقوافى »، « شرح كتاب العبارة لارسطوطاليس »، « تعاليق على كتاب القياس »، « كتاب فى القوة المتناهية وغير المتناهية »، « تعليق فى النجوم »، « كتاب فى الاشياء التى يحتاج ان تعلم قبل الفلسفة »، « فصول مماجمه من كلام القدماء »، « كتاب فى اغراض ارسطوطاليس فى كل واحد من كتبه »، « كتاب المقايس »، « مختصر كتاب الهدى »، « كتاب فى اللغات »، « كتاب فى الاجتماعات المدنية »، « كلام فى ان حركة الفلك دائمة »، « كلام فيما يصلح ان يذم المؤدب »، « كلام فى المعاليق والجون وغير ذلك »، « كلام فى لوازم الفلسفة »، « مقالة فى وجوب صناعة الكيمياء والرد على مبطليها »، « مقالة فى اغراض ارسطوطاليس فى كل مقالة من كتابه الموسوم بالحروف وهو تحقيق غرضه فى كتاب مابعد الطبيعة »، « كتاب فى الدعاوى المنسوبة الى ارسطوطاليس فى الفلسفة مجردة عن بياناتها و حججها »، « تعليق فى الحكمة »، « كلام فى معنى ذات وجوهر و طبيعة »، « كتاب جوامع السياسة مختصر »، « كتاب باريمينياس لارسطوطاليس »، « كتاب المدخل الى الهندسة الوهمية مختصراً »، « كتاب عيون المسائل على رأى ارسطوطاليس »، « جوابات لمسائل سئل عنها »، « كتاب اصناف الاشياء البسيطة التى تنقسم اليها القضايا فى جميع الصنايع القياسية »، « جوامع كتاب النواميس لفلاطون »، « كلام فيما قال ارسطوطاليس فى الخار »، « تعليقات انالوطيقا الاولى لارسطوطاليس »، « كتاب شرائط اليقين »، « رسالة فى ماهية النفس »، « كتاب السماع الطبيعى ».

فارادى { (Faraday) انكلترەلك حكمت طبيعيه مشاهير علماسندن اولوب، علم مذكوردە برچوق تدقيقات وتجارب فنيه اجراسنه وعلى الخصوص الكتريق ايله حرارته متعلق بعض كشفياته موفق اولمشدر. ١٧٩٤ ده طوغوب، ١٨٦٧ تاريخنده وفات ايتمشدر. لوندره دارالفنونده حكمت طبيعيه وكيميا معلمى ايدى.

فاراسمان { (ياخود فرزمان (Pharásmane) بو اسمله ايبريا خطهٔ قديمه سنده يعنى شرواندە ميلادك ايلك يدى قرنى ظرفنده يدى حكمدار كلوب، اك زياده ذكره شايان اولانى ٣٥ تاريخ ميلاديسندن ٥٤ تاريخنەدك حكم سورن برنجيسيدر، كه جزيره حاكمى مشهور مهردادك برادرى اولوب، رومالىلرله بالاتفاق اشكانيلردن او. چنجى اردوانه و يمده برادرى مرقوم مهردادە قارشى حرب ايتمشدر.

فاران { ((Pharan) سينا شبه جزيره سنده طورسينا طاغنك ١٢ كيلومتره شمالنده وقلعة النخلك ١٣٠ كيلومتره جنوب غربيسنده اولە. رق وادى فيرانده اسكى بر قصبه خرابه سى اولوب، مناستر وكليسا كبى بعض ابنيه نك ستونلرينى حاويدر. خرستيانلق زمانندن قالمه اولان بو آثارك دها قديم بر شهر ويرانه لرندن آلنمه انقاضله يابلش اولديغى استدلال اولنيور. حقيقةً فاران تورانده مذكور اولوب، حضرت ابراهيم (عم عليه السلام) ك زوجه سى هاجرك فارانه چكلمش وحضرت موسى (عم عليه السلام) ك اورادن ارض مقدسك استكشافنه آدملر كوندرمش اولديغى بيان اولنيور. ياقوت حموى وسائر جغرافيون اسلامك تورانده بو اسمك مكهٔ مكرمه يه ويرلديكنى بيان ايلمرى ايسه سهوه مبنى اولسه كركدر.

فارس { ((فارسى پارس) ابرانك اك معمور خطه و ايالتلرندن اولوب، جنوب جهتنده واقعدر. ابرانك بحر فارسده يعنى بصره كورفزنده كى سواحلنك قسم وسطيسى وتقريباً بر ثلثى بو خطه نك اولوب، جنوب غربى جهتندن بحر مذكورله، غرباً خوزستان يعنى اهواز، شمالاً عراق عجمى، شرقاً وشرق جنوبى جهتندن ده كرمان خطه لريله محدوددر. اصل جغرافيا اصطلاحنده فارس خطه سى بحر فارس ساحلى بوينجه هرمز بوغازينه قدر ممتد اولوب، مكران ساحلنه واصل اولور، وكرمان خطه سى ايچريده قالوب، ساحلى بوق ايسه ده، ادارة فارسك سواحل شرقيه سى

کرمان ایالتنه الحاق اولنمشدر. بو سببه مبنیدر که اکثر اسلام آثار تاریخیه وجغرافیه‌سنده شوستر وبهبهان کبی خوزستان ایالتنده ولاکبی کرمان ایالتنده بولنان قصبه‌لر فارس معموره‌لرندن عد و اعتبار اولنمشدر. فارس شمالدن جنوبه ممتد غیر منتظم بر مربع شکلنده اولوب، ۳۰′ ۲۷° ایله ۴۵′ ۳۱° عرض شمالی و ۴۰′ ۴۷° ایله ۵۰′ ۵۲° طول شرق آره‌لرنده ممتد اولور. قطری تقریباً ۴۵۰ کیلومتره و مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۳۷۶۶۰ مربع کیلومتره‌در. تا قافقاس سلسلهٔ جبالندن متسلسلاً آذربیجان، لورستان وخوزستان خطه‌لرینی شق ایدن جبال فارس خطه‌سنی دخی شمال غربیدن جنوب شرقیه شق ایده‌رك، و (کوه دنا) و (کوشنکان کوه) اسملریله وسائر اسملرله بر قاچ قوله آیریله‌رق، خطه‌نك وسطلرینه ۱۰۰۰ و ۱۵۰۰ و ۲۰۰۰ مترلك ارتفاعلر قزاندیربور. بو مرتفع یرلر (سردسیر) نامیله معروف اولوب، هوالسی معتدلدر، واورمانلرله مستور طاغلردن، منبت و محصولدار اووه و وادیلردن وزمردین بایرلردن عبارتدر. یالکز منتهای شمال شرقی قسمی کرمان و عراق عجمی اراضیسنه مشابه اولوب، قوملق وطوزلی اووه‌لر حائزدر. (کرمسیر) دینان ساحل طرفی ایسه آلچق اولوب، هوالسی صیجاق وقسماً وخیمدر. مذکور طاغلرك جنوب غربی اتکارندن اینن صولری طوغریدن طوغریه بحر فارسه دو. کیلور. بونلرك اك بیوکی (برسناف) نهریدر، که خطه‌نك وسطی وبتون جنوب شرق قسمی صولرینی طوپلایه‌رق، بیدهان قریه‌سنده دکیزه منصب اولور. دکیزه دوکیلن انهارینك ایکنجیسی (سفیدرود) در، که خطه‌نك غرب جهتنده آقوب، مجراسی او قدر اوزون دکل ایسه‌ده، تابعلری چوق وصویی بول اولوب، بندربوشیر قوینك غرب جهتنده درت قوله منقسم اولدیغی حالده، بحره منصب اولور. جبال مذکوره‌نك شمال شرقی اتکارندن اینن صولر ایسه بعض کوللره دوکیلور ویا چوللرك ایچنده قوروبوب منقطع اولور. بونلرك اك بیوکی عرب جغرافیونك کافك ضمیله (کر) تسمیه ایتدکاری بندمیر نهریدر، که کوه‌دنادن کلوب، فارسك یوکسك برلرنده خیلی طولاشدقدن وشیرازك قربنده مشهور رکناباد چایی‌ده آلدقدن صکره آنی الذکر نهریز کولنه دوکیلور. یاقوت حموی معجمنده فارسك انهارینی بروجه آتی تعداد ایدیور: طاب، سیرین، شاذکان، درخید، خوبکان، سکان، جرسق، اخسین، کر (کافك ضمیله)، قرواب، بیرده. کوللری‌ده چوق اولوب، اك بیوکی شیرازك شرق جهتنده واقع (بختکان) ونام دیکرله نهریز ویا دریای نمك کولیدر، که (نرکس) اسمیله بیوجك برآطه ایله بیوك بر شبه جزیره‌یی حاوی اولوب، بونلرکولی چوق طار. لاشدیرلر. بندمیر نهری بوکوله دوکیلور. ایکنجیسی (دریای شور) دینان کولدر. «معجم البلدان» ده بختکاندن صکره دشتاوزن، توز، جودان وجنکان اسملریله درت کول دها ذکر اولنور. ساحلده درت اسکله‌سی اولوب، اك ایشلکی (بندر بوشیر) در.

محصولات ومنابع ثروتجه فارس ایرانك اك ابی ایالاتندن اولوب، هر نه قدر بوکونکی کونده اسکی معموریتنك بر عشرینه بیله نائل اولمیه‌رق، زراعت پك کریده ایسه‌ده، بنه اداره محلیه‌یه بعد الکفایه خیلی مقدار اخراجات اولهجق محصولاتی واردر. باشلیجه محصولاتی: ذخایر متنوعه ایله برنج، پاموق، پك کوزل ولذیذ میوه‌لرك انواعی، خرما، نهایت درجه‌ده نفیس شراب اعمالنه یارار اوزوم، زیتون، مشهور تنباکی وسائره‌در. کللری پك چوق وپك کوزل اولوب، کل صویی وکل یاغی اخراجیچون کلیتله بتیشدیریلیر. ایپك بوجکاری بسلنوب، خیلی مقدار ایپك چیقاریلیر؛ وقیرمز دخی چیقار. زمان معموریتندن قاله بعض صنایع الیوم اهالینك برقسمی اشغال ایدوب، بعض نفیس معمولات چیقار. تجارتی خیلی ایشلك اولوب، بندر بوشیر وشیرازده هندستان وسائر بلاد بعیده ایله ممالك ایران آره‌سنده برچوق مواردات تجاریه اولور.

ایرانده برکونه استاتستیق اجرا اولنمدیغندن فارسك مقدار اهالیسی حقنده تخمینی وتقریبی برشی سویلمك دخی ممکن دکلدر؛ لکن هر حالده بر ملیونی تجاوز ایتمز ظن اولنور. فارس اهالیسی ایکیه منقسم اولوب، شهر وقصبه وقریه‌لرده ساکن اولان اهالی خالص ایرانی وفارسینك اك فصیح ولطیفیله

متکاملدرلر. خطه‌نك مرتفع قسمنك غرب جهتنده یعنی شیراز وکازرون ایله خوزستان حدودی آره‌سنده سوریلریله مشغول اولهرق عشایر حالنده یاشایانلر ایسه کرد اجناسندن اولوب، فارسیه شبیه غلط بر لسانله تکلم ایدرلر. بونلر (کوهلکو) و(مامنی) اسملریله ایکی طائفه‌یه منقسم اولوب، برنجیلری ۱۴۰۰۰ وایکنجیلری ۴۰۰۰ خیمه قدر نخمین اولنور. فارسك کرك مسکون وکرك خیمه نشین اهالیسی بینلرنده، ایرانك سائر طرفلری خلافنده اولهرق صاری صاچلی ومائی کوزلی افراده بك چوق تصادف اولنور. بو کونکی کونده ایرانك وبتون آسیای وسطینك لسان ادبی ورسمیسی اولان فارسی، اسمندن دخی آکلاشلدیغی اوزره، اصل فارس خطه‌سنك لسانیدر. بتون ایرانه وایرانیلره اطلاق اولنان فرس والسنهٔ اجنبیه‌ده پرس ویرسیا اسملریده فارسدن مأخوذ اولوب، وقتیله بو خطه‌نك بتون ایرانه سیاسة وادباً غلبه چالمسندن ایلری کلمشدر.

فارس خطه‌سی تاریخ نقطهٔ نظرندن بك اهمیتلی اولوب، هر نه قدر هرات وبلخ جهتلری اقوام آریه‌نك بشیکی حکمنده ایسه‌ده، اصل ایران دولت قدیمه‌سنك محل ظهور ومرکزی فارس ایدی. بو خطه (مدیا) حکمدارلرینك تحت تابعیتنده ایکن، حاکمی بولنان مشهور کیخسرو مدیا دولتنی ودها نیجه دول وحکوماتی امحا ایله بتون ایرانی وآق دکیزه قدر اولان ممالك واسعه‌یی تحت حکمنه آلوب، کیانیان دولت عظیمه‌سنی تشکیل ایده‌رك، فارس خطه‌سنی بتون بو ممالکه حاکم ایتمشدی. اسکندردن صکره ظهور ایدن طوائف ملوك زماننده فارس بر مدت مرکزیتی غائب ایتمش ایسه‌ده، بعده ساسانیان دولتنی تأسیس ایدن آردشیر بابکان دخی فارسده ظهور ایتمش؛ وفارسك مرکزی اولان اصطخر شهر قدیمی یکیدن ایرانك مرکزی اولمشیدی. ظهور اسلامدن صکره حضرت عمر (رضی الله عنه)ك زمان خلافتنده فارسك فتحنه باشلانیلهرق، حضرت عثمان (رضی الله عنه)ك زماننده فتوحاته دوام اولنمش؛ وباشلیجه فاتحلری عثمان بن ابی العاص ایله موسی الاشعری اولمشدر. اصطخر شهر شهیری فتوحات اسلامیه صره‌سنده بعض تخریباته اوغرایهرق، ایکنجی در. جه‌ده قالمغله، اوائل دور اسلامده شیراز شهری تأسیس اولنهرق، اونك یرینی طوتمشدر. آل بویه دولتلك ظهورنده شیراز مرکز اتخاذ اولنهرق، بو دولت دورنده وعلی الخصوص عضد الدوله زمانده فارس اسکی شهرت ومعموریتنی استرداد ایتمشدی. اتا بکان وآل مظفر زمانلرنده فارس کوچك وفقط مستقل بر دولت حالنده بولنوب، تیمورلنکك فتوحاتندن صکره وملوك صفویه زمانلرنده بر ایالت حالنه ارجاع اولنمش؛ وزند دولت مونته‌سنی تشکیل ایدن کریم خان شیرازی پاینخت اتخاذ ایتمش ایسه‌ده، معتاتباً آغا محمدك یعنی قجار سلاله‌سنك الینه کچوب، بونلر طرفندن ایرانك تا اوبر اوجنده بولنان طهران شهری پاینخت اتخاذ اولنمغله، فارس او وقتدن ایرانك ایالات بعیده‌سندن معمل برایالت حکمنده بولنمقده‌در.

تقسیمات جدیده‌سی معلوم اولهمیوب، جغرافیون عرب فارسك بروجه آتی بش کوره‌یه منقسم اولدیغنی بیان ایدیورلر: اصطخر، آردشیر خره، دارابجرد (دارابکرد)، سابور (شاپور)، قبادخره. مرکزی شیراز اولوب، دیکر باشلیجه شهر وقصبه‌لری: کازرون، شاپور، ارجان، بندر بوشیر، کنکان، مودشت، فیروزآباد، جارون، فسا، ابرقوه وسائره‌در. یاقوت حموی فارس قلاعنك بش یکدن زیاده اولوب، بعضلرینك بك متین اولدیغنی بیان ایدیور.

فارس الشدیاق ((احمد —) عرب مشاهیر محررینندن اولوب، زمانمزده عرب ادبیاتنك تجددینه وبین العرب معارف وافکار جدیده‌نك نشرینه بك چوق خدمتلر ایتمشدر. جبل لبنانده دنیایه کلوب، تحصیل علم ایله ادبیات عربیه‌ده ید طولی قزاندقدن وفرانسز وانکلیز لسانلرینی‌ده اوکرندکدن صکره، مالطه‌یه کیده‌رك، بر خیلی وقت اورا مکتبنده لسان عربی معلملکی ایتدکدن صکره، لوندره‌یه وبعده آمریقا ممالك مجتمعه‌سنه کیده‌رك، عمرینك قسم اعظمنی اورالرده معلملکله کچیرمش؛ وبعده استانبوله کلوب، «الجوائب» عنوانیله عربی برغزته تأسیس ایتمش؛ ومطبعهٔ عامره‌ده طبع اولنان بعض کتب عربیه‌نك تصحیحنه مأمور اولمش ایدی. مذکور «الجوائب» غزته‌سی صرف احمد فارس افندینك اثر قلمی اولوب، فوق العاده بر فصاحتله ومتانت افکارله یازلدیغندن، بتون ممالك عربیه وعلی الخصوص مصر وشام ومغرب وهند جهتلرنده

بیوك بر شهرت قزانمش؛ وبر چوق وقت نشری دوام ایدوب، هر طرفه انتشار ایتمکله، بیوك خدمتلر ایتمشدر. بو غزتهنك حاوی اولدیغی مقالات ادبیه وفنیه وقصائد وسائر اشعاردن ماعدا احمد فارس افندی بر خیلی تألیفات نافعهیه دخی موفق اولمشدر. باشلیجه تألیفاتی بروجه آتیدر: «سر اللیال فی القلب والابدال»، «الجاسوس علی القاموس»، «الساق علی الساق فیما هو الفاریاق»، «غنیة الطالب ومنیة الراغب فی الصرف والنحو وحروف المعانی»، «البا کورة الشهیة فی نحو اللغة الانکلیزیة»، «السندالراوی فی الصرف الفرانساوی»، «التنقیح فی علم البدیع»، «الروض الناضر فی ابیات ونوادر»، «کشف المحجا عن فنون اوروبا»، «اللفیف فی کلی فن ظریف». بونلردن بشقه یکرمی ایکی بیك بیتی حاوی دیوان اشعاری واردر. «الجوائب» غزتهسنك مدیری بولنان اوغلی سلیم فارس افندی صاحب ترجمهنك مذکور غزته ایله نشر اولنان بعض اشعار وآثارینی دخی «کنز الرغائب فی منتخبات الجوائب» عنوانیله یدی جلد اوزره جمع ونشر ایتمشدر. احمد فارس افندی ۱۳۰۳ تاریخنده، ۸۰ یاشنی چکمکین اولدیغی حالده، استانبولده وفات ایدوب، وصیتی اوزره جنازهسی بیرونه نقل، واوراده دفن اولنمشدر. کندیسی او درجهده علم وفضلیه برابر پك متواضع، ساکن وخلوق بر ذات ایدی.

فارساله { یاخود فرساله (Farsala, Pharsala) [«چتالجه» مادهسنه مراجعت بیوریله].

فارسی { [«سلمان فارسی»، «ابو علی فارسی» و«عبد الغفار الفارسی» مادهلرینه مراجعت بیوریله].

فارسی { ((ضیاالدین —) مشاهیر شعرا وفقهادن اولوب، ماوراء النهرك خجند قصبه سنده نشأت ایتمشدر. سلطان محمد ایلدکز زمانندهیاشایاب، بر مدت بخارادهقاضیلق ایتمشدی. فقهده بر تألیفی وخیلی اشعاری واردر. سلمان فارسی (رضه) سلالهسندن اولوب، بومناسبتله فارسی تخلص ایتمشدر. اجدادی دخی ریاستده بولنمشلردی. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

شب تا بروز کار من وروز تا بشب
نالیدنست از غم تو یا کریستن
کفتی زدرد من تکریستی ورحمتی
فرقست ازفشاندن خون تا کریستن

فارعه { صحابیاتدن بر قاچ خاتونك اسمی او. لوب، اك معروفهلری شاعر شهیر جاهلی امیه بن ابی الصلتك همشیرهسیدر، که عقل وادب وجمالیله مشهوره اولوب، طائف قبحندهاسلامه کلمشدر.

فارغ { ایران شعراسندن اولوب، سبزواریدر. شو بیت اونکدر.

بصد منزل فتاده دور از خاك درت فارغ
زدور افتادکان یکبار یادی کن چه افتادست

فارغی { ایران شعراسندن بروجه آتی بش کشینك مخلصیدر:

برنجیسی (شیخ ابو الوجد بن شیخ وجیه الدین) هرات مشایخندن اولوب، برادر زادهسی زین الدین خوافی ایله برلکده هندستانه عزیمتله همایون شاهك اکرام واحسانته نائل اولمش؛ و۹۴۰ تاریخنده آکرهده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

بنیاد زمن کن چو کشی شیفتکانرا
تا کشتهٔ تیغ تو نه بینم دکر انرا

— ایکنجیسی شیراز ساداتندن اولوب، نیر فتح الله شیرازینك یکنیدر. هندستانه سیاحتله، بیرامخانك اکرامنه مظهر اولمش؛ وخان مشارالیه آنی الترجمه فارغی به حرمهٔ بوکا مخلصی (فائقی) به تحویلنی تکلیف ایتمکله، صاحب ترجمه هندستانده بولندیغجه بو تکلیفه توفیق حرکت ایتمش ایسهده، ایرانه عودتنده بنه اسکی مخلصنی آلمش؛ وبعده ثانیاً هندستانه سیاحت ایدوب، اکبر شاهه انتساب ایتمش؛ ووفاتنه قدر اورادهقالمشدر. شو بیت اونکدر:

بشرطی فارغی در خدمت آن بت کمر بسته
که تاروز قیامت از میان زنار نکشاید

— اوچنجیسی مرعشلی اولوب، شو بیت اونکدر:

آنان که باخیال رخ یار خوکنند
مستغنی اند از آنکه ذکر جستجوکنند

— دردنجیسی استرابادلی اولوب، شو بیت اونکدر:

خواهمش از دل بیاد دیکر ان بیرون کنم
دیکری با او نمی آید بیادم چون کنم

— بشنجیسی امیر سعد الملکك اوغلی اولوب، شو بیت اونکدر:

در وفای وعده چون کوشد چومیداند که من
میشوم راضی که بازم وعدهٔ دیگر دهد

فارقی { (خطیب ابو یحیی عبدالرحیم بن محمد بن نباتة الحذاق) [« ابن نباته » ماده‌سنه مراجعت .] — [« سعد الدین فارقی » ماده‌سنه‌ده مراجعت بیوریله .]

فارناس { (Pharnace) قره دکیزسواحلنده حکم سورن اشکانیان طوائف ملوکندن ایکی کشینك اسمیدر :

برنجیسی پونت یعنی طاربزون جهتی ملوکندن اولوب، بشنجی مهردادك اوغلی و بیوك مهردادك جدیدر. قبل‌المیلاد ۱۸٤ تاریخندن ۱۵۷ تاریخنه‌دك حکم سورمشدر. سینوبی یافلاغونیا خطه‌سنی (یعنی قسطمونی ولایتی) ضبط ایتمکله، برغامه حکمداری (اومن)ك وسائر قومشولرك خصومتنی جلب ایدوب، رومالیلرك توسطیله مو یرلری ترکه مجبور اولمشدی .

— ایکنجیسی بیوك مهردادك اوغلی اولوب، رومالیلره یاراشق ایجون، پدرینه خیانت ایدوب، محوینی موجب اولدقدن صکره، پوسفور حاکمی اولمش؛ و قیصر ایله پومپیوس بینندهکی اختلافاتك ظهورینه دکین رومالیلره صادق قالوب، وفاتنه مذ. کوره‌ده پدرینك ملکنی استرداده قالقیشه‌رق، پونت و قپادوقیه خطه‌لرینی ضبط، و روما سردار. لرندن (دومیتیوس قالونیوس) ی مغلوب ایتمش ایسه‌ده، قیصر اسکندریه‌دن عودتنده اوج کونده کندیسنی مغلوب ایتمکله ، فارناس سینوبده تسلیم اولنه‌رق، پوسفوره عودتله اجبار اولنمش؛ وبر سنه صکره تبعه‌سی طرفندن قتل اولنمشدر .

فارنوورت { (Farnworth) انکلتره‌نك لانقاستر قونتلفنده بولتونك ٤ کیلومتره جنوب شرقیسنده ومانچستردن بولتونه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده بر قصبه اولوب، ۱۳۵۵۰ اهالیسی وپاموق منسوجات اعمالنه مخصوص بیوك فابریقه‌لری واردر.

فارنهام { (Farnham) انکلتره‌نك (سوری) ایالتنده وکیلفوردك ۱٤ کیلومتره غربنده اولەرق (وی) نهری اوزرنده بر قصبه اولوب، ۱۰۲۰۰ اهالیسی، اسکی برقلعه‌سی وجوار. لرنده مشهور شرابجی اوتی محصولاتی واردر .

فارو { (Faro) پورتکیزك منتهای جنوبنده واقع (آلغارو) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، ایسبونه‌نك ۲۷۳ کیلومتره جنوب شرقیسنده اولەرق بحر محیط آطلاسی ساحلنده واقعدر. ۸۱۰۰ اهالیسی، قلعه‌سی، صیغ لیمانی وخیلی ایشلك تجارتی واردر.

فارو { برونی (Cap del Faro) سیچلیه جزیره‌سنك شرق شمالی کوشه‌سنده و مسینه شهری اوکنده بر برون اولوب، اوزرنده بر قلعه وبر قریه واردر. اسکیدن بر فناری ودکیز الهی زعم اولنان (نپتون) ك عبادتنه مخصوص بر معبدی وار ایدی . برونه بو اسمی ویرن واخیراً یکیدن تأسیس اولنان فناری ۳۸° ۱۵′ ۵۰″ عرض شمالی ایله ۱۳° ۲۱′ ۲۵″ طول شرقیده واقعدر .

فارو { (Farö) بالطیق دکیزنده غوتلاند جزیره‌سنك شمالنده واقع برکوچك آطه اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۳۵ مربع کیلومتره واهالیسی ۱۱۳۰ کشیدر . لطافت منظریله مشهور اولوب، کوزل برلیمانی وصید ماهیسیله دکیزقوشلری آوی واردر.

فاروس { (Faros) زمان قدیمده ایکی کوچك جزیره‌نك اسمی اولوب، بریسی اسکندریه شهرینك اوکنده ایدی، واوزرنده مشهور اسکندریه فناری رکز اولنه‌رق، ریختمله قره‌یه ربط اولنمشدی. — دیکری آدریاتیك دکیزنده واقع اولوب، الیوم (لسینه) اسمیله معروفدر. [« اسکندریه » و « لسینه » ماده‌لرینه مراجعت.]

فاروق { خلیفهٔ ثانی جناب نبوی حضرت عمر بن الخطاب (رضه) افندمزك لقب شریفی اولوب، حق باطلدن تفریقده وعدل وحقانیتده‌کی قوهٔ فوق العاده‌لرندن طولایی جانب رسالتپناهیدن بولقب مفخرت بخشا ایله تلقیب بیورلمشدر.

فارهام { (Fareham) انکلتره‌نك هامپشیر قونتلفنده ویورچوتك ۹ کیلومتره شمال غربیسنده اولەرق شهر مذکور ریختمنك منتهای شمال غربیسنده بر قصبه اولوب، ۷۰۰۰ اهالیسی، سفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری، معدن کموری تجارتی ودکیز حماملری واردر.

فاریاب (یاخود فیریاب) خراسانده بلخك قریبنده وجیحون مجراسنك غربنده جوزجان اعمالندن بر قصبه اولوب، مشاهیر علمادن بر چوق ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر. طالقاندن ۳ وبلخدن ۲ مرحله‌لك مسافه‌ده ایدی. شمدی خراب اولمه کرکدر.

فاریابی (ظهیرالدین —) مشاهیر شعرای ایراندن اولوب، آنف البیان فاریاب قصبه‌سنده نشأت ایتمشدر. رشیدسمرقندینك شاگردی ومجید بیلقانی، کمال الدین نخجوانی، شرف الدین شفروه، محمد بن علی کرواج اصفهانی وجوهری زرکرك معاصری ایدی. وطنندن نیشاپوره کیدوب، بر مدت سلاجقه‌دن طغانشاهك خدمتنده بولنمش؛ واوراده‌ن آذربیجانه کیدرك قزیل آرسلان اتابك ایلدیکزه انتساب ایتمش؛ وبعده درکاه کبرایه ملازمتدن واز کچوب، کوشهٔ انزوایه چکلمش؛ و۵۹۸ تاریخنده تبریزده وفات ایتمشدر. بعض تذکره نویسلر شاعر (ظهیر الدین فاریابی) ایله حکیم (ابو نصر فارابی) یینده تفریقه مقتدر اولهمامشلردر. مرتب دیوانی واردر. شو بر ایکی بیت جمله‌ده اشعارندندر:

تراست لعل شکر بار و درمیان کوهر
میان لعل چراکردهٔ نهان کوهر
بخنده چون لب یاقوت رنك بکشایی
زشرم زرد شود همچو زعفران کوهر
رخم چوزر شد واز جزع دیده هرساعت
فشانم از غم آن لعل در فشان کوهر

فازانو (Fasano) ایتالیانك باری ایالت وقضاسنده وبارینك ۴۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده اولهرق ساحلدن بر آز ایچریده بر قصبه اولوب، ۱۲۲۰۰ اهالیسی واردر. اسکی برقصبه اولوب، اطرافنده بعض آثار عتیقه بولنیور.

فاس (Fez) مغرب اقصاده مراکش دولت سلامیه‌سنك ایکنجی پایتختی ومراکشدن صکره اك بیوك شهری اولوب، مراکشدن ۳۷۵ کیلومتره شمال شرقیسنده، طنجه‌دن ۱۹۵ کیلومتره جنوب شرقیسنده وبحر محیط آطلاسیده‌کی وباط اسکله‌سندن ۱۶۰ کیلومتره شرقنده اولهرق ۳۴° ۳′ ۱۴° ۷ طول غربی وبده ۳۳° ۲۰′ ۶ عرض شمالی ایله واقعدر. اهالیسنك مقدارینی سیاحینك بعضلری ۱۵۰۰۰۰ دن زیاده کوستردکاری حالده بعضلری ۲۰۰۰۰۰ دن زیاده اولدیغنی ادعا ایتمشلرسه‌ده، ۱۰۰۰۰۰ راده‌لرنده اهالی‌یی جامع اولدیغی ملحوظدر. شهر کوزل بر اووه‌ده وصویی بول بر نهرك ایکی طرفنده واقع اولوب، ایکی جهتی دخی کوزل ایشلمش و اشجارله مستور ایکی تپه‌یه طیانمشدر. شهرك زمینی حذای بحردن ۴۰۰ متره مرتفع اولوب، مذکور تپه‌لرك شهرك جنوبندن اعتباراً ۵۵۰ متره ارتفاعلری واردر. جغرافیون عربك تعریفنه کوره، نهرك بر جهتنده‌کی قسمنه (عدوة الاندلسیین) واو بر جهتنده‌کینه (عدوة القرویین) دینلوب، هر برینك اهالیسی سیما واخلاقجه دیکرلرندن فرقلیدرلر. نهرك صویی شهرك ایچنده بر چوق جدوللره آریلوب، ابوعبید البکرینك روایتنه کوره وقتیله اوچیوزی متجاوز دکرمن چوبررمش. بو کون دخی شهرك بر چوق چشمه‌لری وجوامع شریفه‌نك فسقیه‌لری واردر. ایکی صره سور ایله محاط اولوب، ایکی طرفندکی طاغلرك تپه‌لرنده برر قلعه بولنیور. شهرك کوزل ومصنع برقیوسی و(جامع القرویین) اسمیله بیوك، قدیم ویك مصنع بر جامع شریفیله دیکر متعدد جوامعی، جامع مذکورك اطرافنده متعدد مدرسه‌لری ویك چوق قیمتدار کتبی وبر طاقم آلات رصدیه‌یی وارض وسما کره‌لرینی حاوی واسع بر کتبخانه‌سی واردر. وقتیله فاس عالم اسلامك اك پارلاق مراکز علومندن اولوب، شمدیکی حالده دخی مدرسه‌لریله مدرسلری وطلبه‌سی چوق ایسه‌ده، اوقوتان علملرینك محدوددر. «روض القرطاس» ك روایتنه کوره، موحدین زمانننده فاسك ۸۹۲۳۶ خانه‌سی، ۱۹۰۴۱ بکار اوطه‌سی، ۹۰۸۲ دکانی، ۴۶۷ خانی، ۷۸۰ جامع ومسجدی، ۹۳ حمامی ویالکز سورك ایچنده ۴۷۲ دکرمنی وار ایدی. موقعی، هواسی، اطرافنك قوه انباتیه‌سیله باغ وباغچه‌لرینك ومیاه جاریه‌سنك کثرتی، اهمیت تجاریه‌سی و اهالیسنك بعض صنایعه الفتی فاسك عمران وترقیسنی و دنیانك اك کوزل شهرلری صره‌سنه کچمك استعدادینی تأمینه کافی اولدیغی حالده، حیفا که ایچنه کیریلمجه، منظره خارجیه‌سنك لطافتنی دخی اونوتدیرمجق بر حال خرابیت وتسیب کوریلور. سوقاقلری طار، طولا-

شیقلی، قراکلق وبك پیس، ابنیه‌سی زینت وصناعت معماریه‌دن عاری، جامعلرینك اکثر منارەلری یقیق، چینلری دوشوکدر. چارشیسی خیلی بیوك ایسه‌ده، ینه بو حالده‌در. شهرك ایچنده ایکیدن بعض منسوجاتله یوکدن احرام وکلیم وهر برده بو شهرك اسمیله تسمیه اولنان قیرمزی فس، مواد دباغیه ومعمولات سراجیه، طوغله، صیرلی چینی وسائره اعمال اولنور. شمدیکی حالده شهر اسکی ویکی فاس اسملریله ایکی قسمه منقسم اولوب، آره‌لرنده بعض متفرق محله‌لر و امیره مخصوص بر سرای واردر. یهودی محله‌سی‌ده آیری اولوب، بو ملته منسوب اهالیسی ۳۰۰۰ و بر روایتده ۱۰۰۰۰ کشیدر. ضربخانه‌سی‌ده اولوب، سکه ضرب اولنور.

فاس شهری ادریسیلر دولتنك مؤسسی اولان ادریس بن ادریس طرفندن ۱۹۲ و ۱۹۳ تاریخلرنده بنا اولنوب، برنجی سنه‌ده بنا اولنان قسمنده اندلسدن ایکنجی سنه تأسیس اولنانده ایسه قیروانداکان مهاجرلر اسکان اولنمغله، بر وجه مذکور برنجیسی (عدوة الاندلسیین) وایکنجیسی (عدوة القرویین) تسمیه اولنمشدی. ادریسیلر حکم سوردکجه، فاس پایتختلری اولوب، بعده نوبت حکومت مرابطینه کلنجه، بونلر، بربر قبائلنه دها یقین اولق ایچون، دها جنوبده (مراکش) شهرینی بنا ایتمکله، بونلرك وموحدینك زمانلرنده مرکزیتدن چیقمش ایسه‌ده، ینه علوم ومعارف وصنایع وتجارت مرکزیتی محافظه ایدوب، بك معمور ایدی. بعده بنی مرین ینه فاسی پایتخت اتخاذ ایدوب، بونلرك بشنجیسی اولان ابو یوسف ادریسك بناکرده‌سی اولان شهرك آلت طرفنده یعنی غربنده آیریجه بر شهر دینله‌جك قدر بیوك بر محله علاوه ایدوب، فاسی برقات دها توسیع ایتمشدی. الیوم یکی فاس دینلن قسم بوندن عبارتدر.

فاس { وادی (فاس مغرب) اقصاده آنف البیان فاس شهری اورته‌سندن کچن بر نهر اولوب، شهر مذکورك ایکی طرفنده کی کوزل طاغلرده ۶۰ منبعدن نبعانله، شهرك اوستنده وایچنده بونلر یرلشه‌رك، شهره بول صوویردکدن وبرچوق دکرمنلر چویردکدن صکره، اووه‌یه چیقوب، فاسك باغچه وبوستانلریله مزروعاتنی بعدالاروا، ایکی میل آشاغیده (سبو) ایرماغنه دوکیلور.

فاس { دولتی. آفریقا قطه‌سنك شمال غربی کوشه‌سنده واقع مغرب اقصی دولت اسلامیه‌سنه، پایتختلری اولق مناسبتیله، مراکش وفاس دولتی نامی دخی ویریلیر. علی الخصوص دیار مزده بین العوام فاس دولتی دینمکله دها مشهوردر. [« مغرب اقصی » ماده‌سنه مراجعت بیوریله].

فاسته آلاند { (Fasta-Alande) بالطبع دکیزنده (بوتنیه) کورفزی مدخلنده واقع وفینلاندیه تابع (آلاند) جزایرینك اك بیوکی اولوب، بویی ۴۰ واکی ۳۵ کیلومتره‌در. سواحلی پك کیرینتیلی جیقنتیلی اولوب، بر چوق قوی ولیمانلری واردر. اهالیسی ۱۰۰۰۰ کشیه بالغ اولوب، باشلیجه قصبه‌سی (ماریهامن) در.

فاشر { سودان شرقیده دارفور مملکتنك مرکزی بر قصبه اولوب، خرطومك ۷۳۰ کیلومتره غرب جنوبیسنده ″۲۷ ′۳۶ °۱۳ عرض شمالی ایله ″۵۲ ′۳ °۱۳ طول شرقیده واقع و ۱۳۰۰۰ اهالیی جامعدر. جسیم بر کوی حالنده اولوب، قرن سابقده دارفور حاکمی عبد الرحمن الرشید طرفندن تأسیس، وبعده خدیویت مصریه جانبندن ضبط اولنه‌رق، الیوم متمدینك تحت حکمنده بولنیور.

فاشوده { سودان شرقیده نیلك باشلیجه قولی اولان بحر ابیضك تشکیل ایتدیکی برآطه‌ده و″۱۰ ′۵۵ °۹ عرض شمالی ایله ″۵۵ ′۵۸ °۲۹ طول شرقیده واقع بر قصبه‌اولوب، مقدما خدیویت مصریه طرفندن ضبط واعمار اولنمشدی.

فاضل { ایران شعراسندن ایکی کشینك مخلصیدر.

برنجیسی (ملا —) کاشانلی اولوب، شو بیت اونکدر:

برند خلق ز قطع حیات راه بسویش
دمیست عمر که طی میکنند تا سر کویش

— ایکنجیسی (میرزا محمد — بن ملا محمد باقر فائض) مازندرانلی اولوب، علی قلیخان معینلنده هندستانه کیتمش، ودهلیده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

بکوش آید فغان العطش باز از لب زخم
مکر این تشنه تیغی آبداری در نظر دارد

فاضل احمد پاشا [«کوپریلی زاده» ملـ ده سنه مراجعت.]

فاضل بك مشاهیر شعراء عثمانیه‌دن او. لوب، فلسطینك صفد قصبه‌ـ سنده طوغمشدر. عصیان ایتمش اولان جدی‌طاهر عمر ۱۱۸۰ تاریخنده اخذ وقتل اولندقده، صاحب ترجمه قپودان دریا غازی حسن پاشانك شفاعتیله قورتاریله‌رق، درسعادته سوقله، اندرون همایونه قبول بیورلمش؛ ودور سلطان عبد الحمید خان‌اولده اندروندن خروجله، دور سلطان سلیم خان ثالثده خواجه‌کانلق رتبه‌سیله ردوس تولیتنه وبعده حلب دفتردارلغنه ومعادن همایون امانتنه وبوکا مماثل بعض مأموریتلره تعیین‌اولنمش؛ وبعده حقنده وقوع بولان بعض شکایتلر اوزرینه، ۱۲۱۴ ده ردوسه نفی اولنه‌رق، اوراده بر علته مبتلا اولمغله، درسعادته عودتله مساعده بیورلیوب، یدی سنه اسیر فراش قالدقدن صکره، ۱۲۲۵ تاریخنده وفات ایتمش؛ وجوار ابا ایوبده قزیل مسجد قبرستانلنده دفن اولنمشدر. لطیف وسلیس اشعاری اولوب، مرتب دیوانی و«خوبانامه» و«ازنانامه» عنوانلریله‌ایکی مشهور منظومه‌سی واردر. شو مقطع جلهٔ اشعا. رندندر:

عجب تولدی ینه بو فاضل پر محنت وزاده
بو ایام سرور افزاده بویله نه یمان اغلر

فاضل پاشا [«کوپریلی زاده» و«مصطفی فاضل پاشا» مادهلرینه مراجعت.]

فاضلة الزمان سالفة الترجمه (عائشة الباعونیه) نك لقبیدر [اسمنه مراجعت].

فاطمه (الزهراء) کریمهٔ جناب نبوی او. لوب، بر روایتده بنات جناب رسالتپناهینك سناً اك کوچکی وبر روایتده اوچنجیلری اولدیغی، جناب ام کلثومدن بیوك ایدی. هرحالده عقل وذکا وحسن وجمال وزهد وتقوی واخلاق حسنه‌سیله همشیره‌لرندن زیاده محبت جناب پیغمبری‌یه مظهر اولمشدی. والده‌لری خدیجة الکبری (رضها) اولوب، هجرت نبویه‌دن ۱۳ سنه اول مکهٔ مکرمه‌ده دنیایه کلمش؛ هجرتك ایکنجی سنه‌سی، ۱۵ یاشلرنده اولدقلری حالده، او وقت ۲۱ یاشلرنده بولنان جناب مرتضایه وارمشلردر. دیکر بنات جناب نبوینك اولادی اولیوب، اولانلر دخی کوچك یاشنده ارتحال ایتدکلرندن، نسل پاك حضرت رسالتپناهی اولاد واحفاد جناب فاطمه‌یه منحصردر. مشارالیهانك نور دیدهٔ پیغمبری اولان امام حسن وحسین ایله طفل ایکن ارتحال ایدن محسن اسمنده بر ارکك وام کلثوم وزینب اسملریله ایکی قیزکه جمعاً بش اولادی دنیایه کلمشدر. فخر کائنات (صلعم) افندمزك حضرت فاطمه حقنده‌کی شفقت ومحبتی فوق العاده اولوب، کندیسیله زوج محترملرینی وامامین حضرتلرینی مبارك عبالریله صاره‌رق، اهل بیت وآل عبا تسمیه واتخاذ بیورمشلردر. حق عالیلرنده بر چوق احادیث شریفهٔ صحیحه مروی اولوب، حضرت مریم (عم) دن صکره دنیایه کلوب کچمش قادینلرك جله‌سندن ارجح ومقدم اولدقلری احادیث شریفه ایله مثبتدر. لونی فوق العاده بیاض وبارلاق اولوب، بو مناسبتله (زهرا) تلقیب بیورلمشدر. حسن وجمالری وعقل وذکا ودرایتلریله دیانت وتقواری وایتام ومساکینه اولان مرحمت ورأفتی حقنده بك چوق نوادر منقولدر. الحاصل هر جهتجه پدرلری سید الثقلینه مشابه وزوج محترملرینه اویغون ولایق ایدی. حق عالیلرنده برقاچ آیت کریمه نازل‌اولدیغی بین المفسرین متفق علیهدر. رسالتپناه افندمزه محبت ومربوطیتی بك زیاده اولوب، ارتحال جناب نبویدن صکره کولدکاری کورلمش؛ وآنجق آلتی آی دها یاشایوب، هجرت نبویه‌نك ۱۱ نجی سنه‌سی رمضان شریفنك اوچنجی کونی ارتحال ایتمشدر. ابن اثیر ارتحاللرنده ۲۹ یاشلرنده اولدقلرینی بیان ایدیورسه‌ده، ازدواجلری هجرتك ایکنجی سنه‌سی اجرا اولنه‌رق ازدواجلرنده ۱۵ یاشلرنده اولدقلرینی دخی مورخ مشارالیه بیان ایتدیکندن، بو حالده یکرمی درت یاشلرنده ارتحال ایتمش اولمری اقتضا ایدر. حضرت امام حسینك کریمه‌سی فاطمه‌دن تفریق ایجون (فاطمة الکبری) وسید الثقلین افندمزه نسبتله (بنت ابیها) کنیه‌سیله دخی یاد اولنورلر.

فاطمه (فاطمة الزهرا (رضها) دن ماعدا) صحابیاتدن بو اسمله بر قاچ خاتون اولوب، اك معروفه‌لری بروجه آتیدر: (فاطمه بنت اسد بن هاشم بن عبد مناف القرشیة الهاشمیه) که حضرت علی (رضه) افندمزله برادرلری طالب، عقیل وجعفر حضراتنك والده‌لری اولوب، مکهٔ

مکرمه‌ده اسلامه کلش، ومعیت حضرت نبویده مدینهٔ منوره‌یه هجرت ایدوب، مدینه‌ده ارتحال ایتمشدر. — (فاطمه بنت حمزه بن عبدالمطلب القرشیة الهاشمیة) که عم جناب نبوی حضرت حمزه (رضه) ك کریمه‌سی اولوب، (ام الفاضل) کنیه‌سیله معروفه‌در. — (فاطمه بنت الخطاب بن نفیل القرشیة العدویة) که امیر المؤمنین حضرت عمر بن الخطاب (رضه) ك همشیره‌سی وعشره مبشره‌دن سعید بن زیدك زوجه‌سی اولوب، زوجیله برابر برادرندن اول اسلامه کلش؛ وترجمهٔ حالارنده مصرح اولدیغی اوزره، حضرت مشارالیهك اسلامنه سبب اولمشدر. — (فاطمه بنت شیبه ویاخود عتبه بن ربیعه) که عقیل بن ابی طالبك زوجه‌سی ایدی. — (فاطمه بنت الضحاك الکلابیه) که ازواج مطهره جناب نبویدندر. — (فاطمة ویافاخته بنت ابی طالب) [«ام هانی» ماده‌سنه مراجعت.] — (فاطمه بنت عتبه بن ربیعة القرشیة العبشمیة) که هندك همشیره‌سی ومعاویه بن ابی سفیانك تیزه‌سی اولوب، فتح مکه کونی اسلامه کلمشدر. — (فاطمه بنت قیس القرشیة الفهریه) که ضحاك بن قیسك همشیره‌سی اولوب، حضرت عمر فاروق (رضه) ك شهادتنده اصحاب شوری بونك خانه‌سنده اجتماع ومذاکره ایتمشلردی. — (فاطمه بنت المجلل القرشیة العامریة) که ك اول اسلامه کلنلردن اولوب، حبشه هجرت ایتمش؛ واوراده زوجی حاطب بن الحارث وفات ایتدکدن صکره، ایکی اوغلیله مدینه‌یه دونمش ایدی. — (فاطمه بنت الولید المخزومیه) که خالد بن ولید (رضه) ك همشیره‌سی اولوب، عم زاده‌سی حارث بن هشامه وارمشیدی. فتح مکه کونی اسلامه کلمشدر.

فاطمه بنت عباس (ام زینب) وفرت علم وعبادت وصلاح حالیله مشهوره بر قادین اولوب، (رباط البغدادیه) دینلن زاویه‌ده بوست نشین وعظ وارشاد اولمغله، هر دائم، طائفهٔ نسایه وعظ وتدریس وارشاد ده بولندقدن بشقه، بعضاً رجال جوامعنده دخی منبره چیقوب، وعظ وخطبه ایراد ایدر، وعلما ایله مباحثه یه کیریشیر ایدی. ۷۱٤ تاریخنده مصرده وفات ایتمشدر.

فاطمه بنت عبد الملك ملوك امویه‌دن عبد الملك بن مروانك قیزی وعمر بن عبد العزیز حضرتلرینك زوجه‌سی اولوب، صلاح حال وانصاف وقناعتده زوجنه اویغون وتابع ایدی.

فاطمة النبویه امام حسین (رضه) ك کریمه لرندن اولوب، عم زاده‌لری حسن بن امام حسن (رضه) ه تزویج بیورلمشیدی. حسن وجمال وتربیه‌ده وزهد وتقواده جده‌سی فاطمة الزهرا (رضها) یه بکزدیکی مرویدر. مصرده مدفون اولوب، تربه‌سی زیارتکاهدر.

فاطمیون (فاطمیلر) مغربده وبعده مصرده وشام وحجازده حکومت سورمش بر دولت اسلامیه اولوب، ۲۹۷ تاریخندن ٥٦۷ تاریخنه دك ۲۷۰ سنه دوام ایتمشدر. بودولتك مؤسسی عبید الله المهدی اسمنی آلان سعید اولوب، مرقوم شامك سلمیه قصبه‌سنده دنیایه کلمش؛ ومحمد بن اسماعیل بن جعفر الصادقك نسلندن اولدیغنی ادعا ایله خروج ایتمکده بولندیغندن، خلیفهٔ عباسی مکتفی بالله طرفندن دردسته آدم کوندریلنجه، مغرب جهتنه قاچوب، سجلماسه‌ده تقرر ایتمش؛ واورانك والیسی بولنان یسع بن مدرار معتضد خلیفه‌نك فرمانیله کندیسنی واوغلی محمد نزاری اخذ وحبس ایتمشیدی. بعده عبدالله شیعی اسمنده بری ظهوره، یسعی قتل، وسعدی اوغلیله حبسدن قورتاروب، ۲۹۷ تاریخنده سلطنت وخلافتی اعلان ایتمشیدی. بو صوره‌ده عبیدالله المهدی اسمنی وامیر المؤمنین عنوانی آله‌رق، سلاله طاهره‌یه انتساب ادعاسنده بولندیغندن، فاطمی نسبتی اختیار، وکندیسی افریقیه‌ده قیروان قربنده (مهدیه) شهرینی تأسیس ایدوب، پایتخت اتخاذ ایتمشدی. اوغلی محمد نزار قوتلی بر دونما پیدا ایدوب، وندیك واسکندریه‌یی اورمش؛ وآفریقاده برچوق یرلرضبط ایدوب، ملکنی بر قات‌دها توسیع ایتمشدی. فقط اواخر دورنده (بایزید مخلد) اسمنده بر خارجی ظهور ایدوب، قیروانی ضبط، وکندیسنی مهدیه‌ده محاصره ایتمشدی. بونك اوغلی وخلفی منصور بالله اسماعیل برمدت خارجی مرقومله اوغراشدقدن صکره غالب کلوب، ملك موروثی تأمین ایتمشدی. دردنجیلری اولان معزلدین الله جوهر قائد اسمنده بر سردارینی شرقه طوغری کوندره‌رك، مصری اخشیدیلردن ضبط، وقاهره شهرینی وازهریه جامعنی

تأسیس، و قصرلر وسائر ابنیه بنا ایتدکدن صکره، معز اقربا و تعلقاتیله مصره کلهرك، قاهره یی پایتخت اتخاذ ایتمکله، دولت فاطمیه ایچون بردور جدید آچمشدر. بعده شام وحجاز ویمن جهتلرینی ضبط ایله، شرق وغربده حکم سورمکه باشلامش؛ وبرآز اق دیاربکر ووصل وکوفه جهتلرینی ده قبضهٔ تصرفلرینه آلمشلر ایدی. آلتنجیلری ولاد حاکم بأمرالله دورندن صکره قوت وشوکتلری انحطاطه باشلایوب، شام وجزیره جهتلرندهکی یرلرك بعضیسی بغداد خلفاسنك یدینه کچمش؛ ومصرده ترککولهلرندن مرکب عسکر برچوق وقت زنجیلرله غاوغادن صکره غلبه چالوب، نهب وغارته قویلغمله، نیلك سد وجدوللری معطل قالدیغندن، قحط وغلا وبونك نتیجهسندن اولهرق وبا ظهورایدهرك، اهالی پریشان ومملکت خراب اولوب، دولته ضعف کلی طاری اولمش؛ وکیدهرك حکمدارلر قوت وقوذلرینی غائب ایدوب، ترك عسکری رؤسامی وزارت نامیله حکم ایتمکه باشلامشلردی. نهایت شام و فلسطین جهتلری بسبتون الرندن چیقوب، اهل صلیب سفرلری ده آچلغمله، فرنکلر دعوتاله مصره دخول ایدهرك، مدافعهدن عاجز قالنمغله، نهایت شام صاحبی نور الدین شهیددن استمداد اولنمش؛ وبونك طرفندن امراسندن اسد الدین شیرکوه ایله یکنی صلاح الدین ایوبی کوندریلهرك، ابتدا اسد الدین وبونك وفاتنده صلاح الدین مصرده وزیر اولمش ایدی. نهایت ٥٦٧ تاریخنده فاطمیونك اون دردنجیسی اولان عاضد لدین الله بلاولد وفات ایتمکله، فاطمیون دولتی پایانه ایروب، مشارالیه صلاح الدین ایوبی تخت سلطنته جلوس ایدهرك، دولت ایوبیه یی تأسیس ایتمشدر.

یوقاریده دینلدیکی کبی، بو دولتك مؤسسی اولان عبیدالله مهدی امام جعفر صادقك نسلندن اولمق ادعاسنده بولنمله، فاطمیون یالکز حکومت وسلطنته قناعت ایتیوب، خلافت دعواسنه قالقیشمش؛ ومذهب شیعیه تابع اولوب، ایکی بچق قرندن زیاده مدتده بغداد خلفاء عباسیه سنه رغماً بر خلافت ثانیهٔ شیعیه وجوده کتیرمشلردی. بونلرك آلتنجیسی اولان حاکم بامرالله حاشا حضرت علی (رضه) ك الوهیته اعتقادله بر مذهب باطل میدانه قویهرق، بعده کندیسی ده الوهیت دعواسنه قالقیشمش ایدی. مذهب سقیمی الیوم درزیلر بینندهٔ مرعیدر. فاطمیونك سیادت وشرافتلرینك اصلی اولدیغی شونکله متبتدر، که معزلدین الله مصره دخولنده، شرفادن ابن طباطبا شجرهٔ نسبنی صورنجه، قلیجی قینندن درت پارمق چیقاره رق، بنم نسبم بودر، دیمش اولدیغی مشهوردر.

فاطمیون سلالهسی ١٤ حکمدارдан عبارت اولوب، اسملریله تاریخ جلوسلری بروجه آتیدر:

عبید الله المهدی	٢٩٧
قائم بامر الله محمد نزار بن المهدی	٣٢٢
منصور بالله اسمعیل بن نزار	٣٣٤
معزلدین الله معد بن اسمعیل	٣٤١
عزیز بالله بن معز	٣٦٤
حاکم بامر الله منصور بن عزیز	٣٨٥
ظاهر لاعزاز دین الله بن الحاکم	٤١١
مستنصر بالله معد بن الظاهر	٤٣٧
مستعلی بالله احمد بن المستنصر	٤٨٧
آمر باحکام الله منصور بن المستعلی	٤٩٥
حافظ لدین الله عبد المجید بن محمد بن المستنصر	٥٢٤
ظافر بالله اسمعیل بن الحافظ	٥٤٤
فایز بنصر الله عیسی بن الظافر	٥٤٩
عاضدلدین الله عبدالله بن یوسف بن الحافظ	٥٥٥
الی	٥٦٧

فاقاتاتیوه { (Facatativa) آمریقای جنوبیده قولومبیا جمهوریتنك قوندینامارقه ایالتنده و (بوغوده) نك ٣٠ کیلومتره شمال غربیسنده اولهرق ٢٦٣٠ مترهلك ارتفاعده واقع بر قصبه اولوب، ٦٢٨٠ اهالیسی واطرافنده منبت اراضیسیله کوزل چایرلری واردر، که بونلرك ایچندن همنامی اولان نهر جریان ایدر.

فاقوس { مصر خطهسنك منتهای شرقنده وشام حدودی قربنده بر قصبه اولدیغی جغرافیون اسلام آثارنده مسطوردر.

فال { فارسك منتهای جنوب شرقیسنده وساحل بحر ایله هرمز بوغازی قربنده بر قصبه اولدیغی «معجم البلدان» ده مذکوردر.

فالابه { یاخود فلبه (Falaba) آفریقای غربیده فرانسه مستملکاتندن سنغامبیانك قسم جنوبیسنده و (فریتون) ك ٣٥٠ کیلومتره شمال شرقیسنده اولهرق تقریباً ٩° ٤٩′

عرض شمالیده وهمنامی اولان نهرك اوزرنده برقصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی واردر.

فالاریس (Phalaris) سیچیلیانك ساحل جنوبیسنده بولنمش اولان (آغدیجنته) شهرنده حکم سورمش اولوب، عن اصل کریدك (آتیپالیه) قصبه‌سندن اولدیغی حالده، تشبثات حریصانه‌سی اوزرینه، وطنندن طرد اولنمغله، شهر مذکوره کیدهرك، میلاددن ٥٦٦ سنه اول بر طاقم دسایسله حکومتی ضبط ایتمش؛ و ١٦ ور روایتده ٣٠ سنه حکم سوردکدن صکره، وفات ایلمشدر. مصری مشاهیر مهندسیندن (پریل) صاحب ترجمه‌یه، مغدورینی ایچنه قویوب تدریجاً یاقق اوزره، تونجدن بوغا شکنده برماکینه یاپمش؛ و فالاریس بونك ایلك تجربه‌سنی موجدینی ایچنه آتمغله اجرا ایتمش ایدی.

فالچی (Faltchi, Falti-ceni) یاخود فالتیچنی رومانیه‌نك بغداندہ واقع (سوچاوه) ایالتنده ویاشمك ١٠٥ کیلومتره غرب شمالیسنده وآوستریانك بوقوینه خطه‌سی حدودنده بر قصبه اولوب، ١٥٠٠٠ اهالیسی وتموز آینده قوریلور بیوك پنایری واردر. بیوك پترو بوقصبه‌ده عساکر عثمانیه طرفندن صاریلوب، اسیر طوتلمسنه رمق قالمشیدی.

فالره (Phalère) یاخود فالرو یونانك آتیقه خطه‌سنك ساحل جنوبیسنده و (اکینه) کورفزنده اولهرق پیره‌لیمانك شرق طرفنده وآتینه‌نك جنوبنده بر لیمان اولوب، اسکیدن بری آتینه‌نك ایکی اسکله‌سندن بری بولنمش ایسه‌ده، بعده پیره غلبه چالمشدر. میلاددن ٤٥٨ سنه اول (کیمون) بو اسکله‌یی سورله محفوظ برطریقله آتینه‌یه ربط ایتمشدی. شمدیکی حالده ساحلنده ایکی قریه‌سی اولوب، غرب جهتنده‌کی (یکی فاره) پیره‌دن آتینه‌یه کیدن دمیریول خطنك موقفلرندندر. شرق جهتنده‌کی (اسکی فاره) قریه‌سی‌ده آریجه بر دمیر یول خطیله آتینه‌یه مربوط اولوب، ایکیسی‌ده یازین آتینه اهالیسیچون دکیز بانیه‌سی محللریدر.

فالریه (Faleries) ایتالیاده اتروریه خطهٔ قدیمه‌سنك مشهور بربلده‌سی اولوب، الیوم (سانته ماریه دی فالاری) اسمنده برکوچك قصبه‌در.

فالزه (Falaise) فرانسه‌نك قالوادو ایالتنده و (فان)ك ٣٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٨٤٢٨ اهالیسی، اسکی قلعه‌سی، استحکاماتی، کوزل برقله‌سی، داخلی مکتبی وپاموق منسوجات فابریقه‌لریله دباغخانه‌لری واردر.

فالستر (Falster) دانیمارقه جزایرینك اك جنوبیلرندن اولوب، غرباً (لالاند) جزیره‌سندن جدول کبی بك طار بر بوغازله وشمالاً (سلاند) ایله (موئن) جزیره‌لرندن دیکر بر بوغازله آیرلمشدر. شرقاً وجنوباً دنی بالطیق دکیزیله محاطدر. رمثلث شکلنده اولوب، جنوبی کوشه‌سی طار واوزون بر خرطوم صورتنی آلیر. شمالدن جنوبه بویی ٤٤ وشمال طرفنده اك کنیش یری ٣٥ کیلومتره اولوب، ٢٥٠٠٠ اهالیسی واردر. اراضیسی دوز وآچق اولوب، اورمانلرله مستوردر، وطویراغی منبتدر. سواحل شمالیه‌سی آچق اولوب، جنوب شرقی سواحلی بوکسك وصربدر. منظره‌سی غایت لطیف اولوب، بحق دانیمارقه‌نك باغچه‌سی تسمیه اولنمشدر. غرب جهتنده‌کی بوغازینك اك طار محلنده آطه‌نك مرکزی اولان (نیکیوبینغ) قصبه‌سی بولنوب. اورادن (لالاند) آطه‌سنه برکوپری ایله دمیر یولی کچیرلمشدر. مذکور قصبه‌نك ١٢٠٠ اهالیسی وقراله مخصوص کوزل بر سرایی واردر.

فالقلاند (Iles Falkland, Malouines) ونام دیکرله مالوینه جزایری بحر محیط آطلاسیك قسم جنوبیسنده وماجلان بوغازینك ٥٠٠ کیلومتره شرقنده ٥١° ایله ٥٥° ٤٥′ عرض جنوبی و ٥٩° ٤٠′ ایله ٦٤° ٦′ طول غربی آره‌لرنده واقع ایکی بیوك وبوزی متجاوز کوچك آطه اولوب، بیوکاری شرق وغربی فالقلاند اسملریله یاد اولنور. اك بیوکاری شرق فالقلاند اولوب، شمال شرقیسندن جنوب غربیه بویی ٣٠٠ کیلومتره ووسطی اکی ١٠٠ کیلومتره‌دن زیاده‌در. غربی فالقلاند شرقیسندن (فالقلاند سوند) بوغازیله آیرلمش اولدیغی حالده نه او استقامتده بویی ٢٠٠ ووسطی اکی ٦٠ کیلومتره‌در. ساحللری بوکسك

وقیالق وبك کیرتیلی چیقنتیلی اولوب، او جهتده بك شدتلی اولان فرطونه‌لره قارشی سفائنك بارینمسنه الویریشلی بك چوق قوی ولیمانلری واردر. شمال جهتلری طاغلق اولوب، ۷۰۰ متره ارتفاعلرینه قدر چیقار طاغلری واردر. جنوب جهتلری ایسه آلچق ودوز اولوب، حیوانات رعینه بك الویریشلی چایرلری وخدایی نابت ماغدانوس وکرویزله اسقوربوت هلتنه قارشی علاج یرینی طوتار نباتاتی واردر. آنجق حبوبات زرعنه الویریشلی یرلری یوقدر. اهالیٔ اصلیه‌لری اولیوب، انکلتره دولتی طرفندن ضبط اولندقدن صکره آوروپا مهاجرلریله اسکان اولنمش، واهالیلری ۱۵۰۰ نفوس رادەلرنده قالمشدر. یرلی حیوان یالکز تیلکی‌یه مشابه برجنس قورت اولوب، وقتیله کمیجیلرك براقمش اولدقلری حیوانات بك چوق تکثیر ایتمشدر. یکرمی سنه اولکی استاتستیقده بو آطه‌لرده ۴۵۰۰۰ صیغیر، ۶۵۰۰۰ قیون و ۱۵۰۰ آت وار ایدی. قاپلومباغه‌لری وبالیقلری‌ده چوقدر. حیوانات، دری، یوك وسائره‌دن عبارت اخراجات سنویه‌لری بر بچق ملیون فرانقه قریبدر. مرکزلری (استاتلی پورت) اسکه‌سی اولوب، اورایه سنه‌ده اوتوز قرق کمی اوغرار. هوالری عرضلرینه کوره صوغوق اولیوب، قیشین اکثریا سیسلرله مستور اولق سایه‌سنده برودتلری معتدلجه‌در. یاغمورلری چوق ایسه‌ده، اکثر صاغناق صورتنده یاغوب آقدیغندن، یازین قوراقلق حکم سورر. شمال وجنوب روزکارلری بك سرتدر.

فالکیرق { (Falkirk) اسقوچیه‌نك (استرلینغ) قونتلغنده وادیمیور. غك ۳۹ کیلومتره غرب شمالیسنده ومنبت بر واسع اووه‌نك کنارنده بر قصبه اولوب، ۱۱۱۷۰ اهالیسی، معادن مکتبی وجوارنده دولت طرفندن اخراج اولنور بك زنکین باقیر معدنلری واردر.

فاله { خوزستانده (ایذج) قریه‌سنده بر قصبه اولوب، بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

فاماتینه { (Famatina) آمریقای جنوبیده آرجنتین حکومتنده (ریو) ایالتنك غربنده و (سان جوان) ایالتنك شرقنده اولەرق، ۳۰′ ۲۷° عرض جنوبیدن ۳۰′ ۳۱° عرض جنوبی‌یه قدر اوزانیر بر سلسلهٔ جبال اولوب، جهو- ریت مذکوره‌نك (آند) طاغلرندن صکره اك یوکسك سلسله‌سی اولمغله، اك مرتفع ذروه‌لری سرمدی قارلرله مستوردر. یونلرك اك یوکسکی ۴۹۰۰ وایکنجیسی ۴۵۰۰ متره ارتفاعنده‌در.

مستعمره‌سنده سنغال ایرماغنه تابع بر نهر اولوب، (فوتەجالون) خطه‌سنك جنوب جهتنده ′۴۸ °۱۰ عرض شمالی ایله °۱۴ طول غربیده یوکسك برطاقم طاغلردن نبعانله، شمال غربی‌یه طوغری آقەرق، ۵۰۰ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، باقل قصبه‌سنك اوست طرفنده مذکور ایرماغه دوکیلور. مجراسنك آشاغیکی ۲۰۰ کیلومتره‌لکی سنه‌ده ایکی آی کوچك کمیلرك سیرینه صالح ایسه‌ده، قیالق‌سدلریله شلاله‌لری سائرموسملرده ودها یوقاریلرده سیر سفائنه مانعدر. صولرنده آلتون توزلری بولنور. کنارندن بیوك کاروانلر یولی کچر. مجراسی اطرافنده‌کی یرلرك هواسی بك وخیمدر.

فالوپ { (فالوپیو (Fallope, Fallopio) ایتالیانك اك مشهور جراحیندن وعلم تشریح مشاهیر علماسندن اولوب، ۱۵۲۳ تا- ریخلرنده (مودنه) ده طوغمش؛ و ۱۵۶۲ ده وفات ایتمشدر. پیزه وپاووه‌ده تشریح وفن جراحی علمینی تدریس ایدوب، تشریحه متعلق بر قاچ کشفیاتی او- لمغله، تشریحده بعض عضولرك الیوم کندیسنك اسمیله یاد اولنور. بو فنلرده بر قاچ اثری واردر.

فالون { (یاخود فالهون (Falun, Falhun) اسوجده استوتهولمك ۲۰۰ کیلو- متره شمال غربیسنده (استوره قوپاربرغ) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، ۶۰۰۰ اهالیسی، معادن مکتبی وجوارنده دولت طرفندن اخراج اولنور بك زنکین باقیر معدنلری واردر.

فالموت { (Falmouth) انکلتره‌نك (فور- نوال) قونتلغنده وبودمینك ۴۵ کیلومتره جنوب غربیسنده بر قصبه واسکله اولوب، ۵۲۹۰ اهالیسی، واسع لیمانی، کوزل ریختملری وایشلك تجارتی واردر.

فالمه { (Falémé) ونام‌دیکرله تنه (Tenné) آفریقای غربیده فرانسه‌نك سنغامبیا

فاماغوسته (Famagouste) قبرس جزیره‌سنده‌کی ماغوسه قصبه‌سنك اسم اصلیسیدر. [«ماغوسه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

فاماغوریه (Famagoria) روسیه‌ده قوبان ایالتنك طمروق قضاسنده وطومروغك ۵۵ کیلومتره غرب جنوبیسنده اولهرق (طامان) شبه جزیره‌سی اوزرنده وقره دکیز ساحلنده بر قصبه اولوب، ۳۵۰۰ اهالیسی وکوچك لیمانی واردر.

فامیه [«افامیه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

فان (Fans) آفریقای غربیده خط استوا نك آلتنده وغابون مملکتنك طاغلرنده ساکن اقوام زنجیه‌دن بر قوم اولوب، ۶۰۰۰۰ نفوس قدر تخمین اولنمشلردر.

فانتی (Fantis) آفریقای غربیده کینه کورفزینك (آلتون ساحل) مملکتنده بر قوم زنجی اولوب، نسلاً و لساناً آشانتی قومنه قریب اولدقلری حالده، بونلرك خصم جانلری اولوب، علیهلرنده انکلیزلره یاردیم ایدرلر. مرکزلری ساحلدن ۱۸ متره ایچریده بولنان (آره) قصبه‌سیدر. ساحلده‌کی (المینا) قصبه‌سی ودیکر بعض یرلر انکلیزلرك النده ایسه‌ده، ایچ طرفلرده کیلر همان مستقل ونیم وحشی برحالده یاشیورلر. یرلری پك منبت ایسه‌ده، هواسی غایتله وخیمدر.

فانو (Fano) ایتالیانك وسطلرنده (پزارو مع اوربینو) ایالتنك پزارو قضاسنده وپزارونك ۱۲ کیلومتره جنوب شرقیسنده اولهرق آدریاتیق دکیزی ساحلنده و (موتاورو) نهری منصبنك قریبنده بر قصبه واسکله اولوب، ۶۴۴۰ اهالیسی، دمیر یولی، میدانده کوزل بر هیکل ایله مزین برچشمه‌سی واستادانه رسملرله مزین برکلیسای واردر.

فانو (Fano) یونانه تابع قورفه جزیره‌سنك شمال غربیسنده برکوچك آطه اولوب، ۵۰۰ اهالیسی واردر.

فانو (Fanö) دانیمارقه‌نك (یوتلاند) خطه‌سنك غربی ساحلی قارشیسنده اولهرق شمال دکیزنده برکوچك آطه اولوب، طول اعظمی ۱۷ کیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ۵۶ مربع کیلومتره واهالیسی ۳۴۰۰ کشیدر. سواحلنده بالیق صید، وسفائن اعمال اولنور. ایکی ناحیه‌یه منقسم و (ریبه) قضاسنه ملحقدر.

فانی اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی قلیه‌لی اولوب، عیسی چلبی دیمکله معروف ایدی. تذکره صاحبی لطیفه‌نك خواجه‌سی اولمغله، مدحنده اطرا ایتمشدر. شو برایکی بیت اشعارندندر:

دور لعلکده سنك میخواره برین بر حباب
باش آچیق یالین آیاق آواره بر بن بر حباب
پاك تن صافی درونز ایلرز آیینه وار
پاك چشم ایله نظر دیداره بر بن بر حباب

— ایکنجیسی (عبد الکریم) قضاندن اولوب، زبرك زاده‌دن ملازم اولمش؛ و عربستانده قاضی ایکن اورالرده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

میل ایتدی رخندن دل کیسوی پریشانه
روم ایلی ترك ایتدی دوشدی عربستانه

فانی فرس شعراسندن دخی بروجه آتی ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (خواجه احمد دهدار) عن اصل شیرازلی اولوب، امیر فتح الله شیرازیدن علوم معقوله ومنقوله‌یی بعد التحصیل هندستانك دکن جهتنه عزیمتله، علی عادل شاهك حسن قبول وتوجهنه مظهر اولمش؛ وخواجه‌سی اولان امیر فتح اللهی دخی توصیه ومدح ایده‌رك، علی عادل شاهی کندیسنی دکنه جلبه مجبور ایتمش؛ واوراده دخی کندیسندن تحصیل علومه دوام ایتمش ایدی. علی عادل شاهك وفاتنده امیر فتح الله اکبر شاهك یانته کیتمش؛ و صاحب ترجمه ایسه احمد نکره کیده‌رك، برهان نظام شاهك ناظر اموری اولمش؛ واوراده شیخ حسن نجفیدن تصوفی اوکرنمش ایدی. بعده (برار) والیسی اولوب، نهایت امور سیاسیه‌دن کف یدله (سورت) مملکتنده کوشهٔ عزلت وانزوایه چکلمش؛ و ۱۰۱۶ تاریخنده ۶۹ یاشنده وفات ایتمشدر. «کلشن راز» ی شرح و «نفحات الانس» و «رشحات» ی تحشیه ایتمش؛ و «خطبة البیان» ده بر شرح یازمشدر. مرتب

دیوان اشعاری و «هفت‌دلبر» عنوانیله برمنظومه‌سی واردر. شو رباعی اونکدر:

یك جرعه‌که از حریف مستت بر سد
بس چاشنیٔ دم الستت بر سد
این جام نهاده اند بر طاق بلند
پابر سر خویش نه‌که دستت بر سد

— ایکنجیسی (محمد محسن) کشمیرلی اولوب، ملا یعقوب‌صرفی شاگردانندن ایدی. اکثر علومدن بهره‌سی اولوب، شهزاده دارا شکوهه انتسابله، ثروت وجاهه نائل اولهرق، شاهجهان طرفندن اله آباد صدارتنه نصب اولنمش؛ واورادہ بعض مشایخدن استفاضهٔ انوار باطنیه ایتمش ایدی. نهایت بر سببله منصب مذکوردن عزل اولنمغله، کشمیره عودت ایدوب، گوشهٔ انزوایی اختیار ایتمش؛ و ۱۰۸۱ ده مرحوم اولمشدر. شو بیت اونکدر:

از دیده رفته اند وبدل جا گرفته اند
خوبان باعتقاد خود از ما بریده اند

فانینغ ((Faning) بحر محیط کبیرك پولینسیا قسمنده بر طاقم آچلق آطه‌لر اولوب، وسطلری ۴۸′ ۳° عرض شمالی ایله ۵۳′ ۱۹۸° طول شرقیده واقعدر. بو آطه‌لر ۱۷۹۸ تاریخنده آمریقا بحریونندن فانینغ طرفندن کشف اولنوب، ۱۸۶۱ ده انکلیزلر بر تجارتخانه تأسیس ایتمشلردر. اهالیسی آنجق بر ایکی یوز کشیدن عبارتدر.

فاو بصره ولایت و سنجاق وقضاسنده وبصره‌نك ۷۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده اولهرق شط العربك باشلیجه قولنك منصبی صاغ کنارنده ناحیه مرکزی بر قصبه واسکله اولوب، بر حکومت قوناغیله کمرك، قرانتینه، وابور آجنته‌لرکی بر قاچ دائره‌دن واطرافده قلعه‌لردن مرکب بر عرب قریه‌سندن عبارتدر. مع هذا شط العربك مدخلنه حاکم اولمغله، اهمیت عسکریه وتجاریه‌سی پك بیوکدر. بو صوك سنه‌لرده بعض استحکامات انشاسنه تشبث اولنمشدر. هوالسی پك صیجاق وآغردر. جغرافیون عرب آثارنده اسمنه تصادف اولنمیفندن، بناسی یکی اولمق اقتضا ایدر. — فاو ناحیه‌سی ۲۲ قریه‌دن مرکب اولوب، ۵۰۰۰ اهالیسی واردر، که جمله‌سی مسلم اولوب، مأمورینندن ماعداسی شیعیدر. باشلیجه محصولاتی خرما وقنه ایله کلدن عبارت اولوب، خیلی کل صویی اخراج اولنور.

فاور ((Jules Favre) ژول فرانسه‌مشاهیر سیاسیونندن اولوب، ۱۸۰۹ تاریخنده لیونده طوغمشدر. علم حقوق تحصیل ایله، لیونده وبعده پاریسده دعوی وکالتلرنده بولنه‌رق، فصاحت وطلاقتیله شهرت بولمش ایدی. ۱۸۴۸ تاریخنده مجلس منتخب وبعده تنظیمات مجلسی اعضاسی زمره‌سنه داخل اولوب، اوچنجی ناپولیون حکومتنك اجراآتنه قارشی طورمغه چالیشمش؛ و ۱۸۷۱ ده مدافعهٔ ملیه هیئتنه داخل اولوب، مهده‌سنه خارجیه نظارتی احاله اولنمش ایدی. ۱۸۷۱ ده آلتی ایالت طرفندن مبعوث انتخاب اولنوب، موسیو تیرك ریاستی زمانده دخی بر قاچ آی خارجیه ناظری بولنمش؛ ونهایت عائله‌جه بعض احزانه اوغرایوب، ۱۸۸۰ ده وفات ایتمشدر. علوم و فنوندن دخی بهره‌سی اولوب، ۱۸۶۷ ده آقادمیا اعضالغنه انتخاب اولنمشدی.

فاورسمایت ((Fauresmith) آفریقای جنوبیده اورانج جمهوریتنك الك معتنا قصه‌لرندن اولوب، اورانج نهری ساحل یمینندن ۵۲ کیلومتره‌لك مسافه‌ده واقعدر. جوارلرنده الماس اخراج اولنور.

فاورسهام ((Faversham) انکلتره‌نك (کنت قونتلغنده و (فانتوربری) نك ۱۳ کیلومتره شمال غربیسنده بر قصبه اولوب، ۷۵۰۰ اهالیسی، باروتخانه‌سی و استریدیه صیدی واردر. اسکی بر قصبه‌یدر.

فاؤست ((Faust) آوروپاده منتشر بر مصاله کوره مشهور بر منجم وکیماگر وسحار اولوب، اون بشنجی قرن میلادیده آلمانیانك ممالك جنوبیه‌سندن برنده طوغمش؛ وعلوم و فنونك کافه‌سنی بعد التحصیل، نجوم وکیما وسحر کبیلرینه اختصاص ایتمش؛ وافرباسندن بریك میراثنه قونوب، بیوك برثروتی اسراف ایتدکدن صکره، کویا یکرمی درت سنه شیطان کندیسنك هر آرزوسنه خدمت ایتمك شرطیله، بومدتك ختامنده جسم وجانی شیطانه تسلیم ایتمك اوزره، ابلیسله بر مقاوله ایتمش اولدیغی مشهوردر. بو مصال بتون آوروپا لسانلرنده یازیلوب، مشهور شاعر (گوته) آلمانجه و (مارلوو) انکلیزجه اوله‌رق تیاترو هیئتنه قومشلردر.

فاؤسته { (Fausta) روم ایمپراطورلرندن قسطنطینك زوجه‌سی و ماقسیمیان هرکولك قیزی اولوب، قسطنطینك دیکر برزوجه‌دن متولد اوغلی (قریسپوس)ه تعشق ایتمکله، بونك طرفندن تکلیف زناکارانه‌سی قبول اولنمدیغندن، قریسپوسك کندیسنك ناموسنه تعرض ایتمك ایستد. یکنی بیانله، قسطنطینی قاندیرمرق، معشوقی قتل ایتدیرمشدی. بعده قسطنطین حقیقت حالی واوغلی حقنده‌کی اتهامك افترا اولدیغنی آکلایه‌رق، میلادك ۳۲۷ تاریخنده فاؤسته‌یی حمامده اتلاف ایتدیرمشدر. بو وقعه سودابه ایله سیاوش حکایه‌سنی آندیریور.

فاؤستینه { (Faustine) روما ایمپراطورلرندن آنا قیز ایکی قادین اولوب، برنجیسی (آنطونین) ك و ایکنجیسی (مارق اورل) ك زوجه‌سی ایدی. ایکیسی دخی سفاهتده شهرت بولوب، آلوده دامن اولدقلری حالده، حیاتلرنده حرمت و اعتبار کوردکلری کبی، وفاتلرنده دخی حقلرنده او وقت مرعی اولان بر آیین مخصوصله حرمت اولنمشدی.

فاؤن { یاخود فون (Fauns) اسکی رومالیلرك اعتقادنده قیرلرده کزدکلری زعم اولنان برطاقم جنلر اولوب، بوینوزلی و کچی آیاقلی تصویر اولنورلردی. بونلر کویا زراعت ایتلرینه قاریشوب، (ساتیر)لر قدر مضر و مدهش زعم اولنمازلردی. رئیسلرینه فاؤنوس دیرلردی.

فاؤنوس { (Faunus) اسکی رومالیلر اعتقادنده قیرلر و زراعت و چوبانلق الهی زعم اولنوب، یونانیلرك (پان) دیدکلری اله موهومه معادل ایدی. کویا زوجه‌سی (فاؤنه) ومعبتی اولان (فاؤن) لرله برابر قیرلرده کزردی. عن اصل انسان اولوب (پیقوس) ك اوغلی اولدیغی، ومیلاددن ۱۳۰۰ سنه‌اول لاتیومده حکومت سوروب، ایتالیا اهالیسنه زراعتی وآلهۀ کاذبه‌نك عبادتنی اوکرتمش، و وفاتنده کندیسی چوق سومش اولان تبعه‌سی طرفندن آلهه صره‌سنه قونمش ایدوکی ظن اولنور.

فاوینیانه { (Favignana) ایتالیاده سچیلمش‌نك ساحل غربیسی قریبنده و (ترابان) جزیره‌سنك جنوب غربیسنده کائن (اغاده) جزایر مجتمه‌سنك اك بیوکی اولوب، ۳۷°۵۵′۳۲″ عرض شمالیده واقعدر. بویی ۱۰ و محیط دائره‌سی ۳۰ کیلومتره اولوب، اراضیسی آلچقدر، ویالکز منهای غربنده ۳۸۰ متره ارتفاعنده برتپه و اوزرنده بورجونلر زماننده بولنتیه منهلرینه مخصوص زندان اتخاذ اولنان (سانته قاترینه) قلعه‌سی واردر. ساحل شمالیسنده ۴۵۴۰ اهالیلی حاری (سان جاقومو) قصبه‌سی بولنوب، مطحی تراسیله برابر آطه‌نك نفوسی ۵۴۲۰ کشیدن عبارتدر. سواحلنده برچوق قیالر و مغاره‌لر بولنوب، ایچلرنده انسانلرك حال ابتدائیسندن قاله بر طاقم طاش سلاحلر و کمیکلر بولنمشدر. سواحلنده صید ماهیسی چوقدر. اسکی رومالیلر بو جزیره قریبنده قرتاج دونمه‌سنی مغلوب ایدوب، بیوك بر مظفریت قزانمشلردی.

فایا { حلب ایله منبج آره‌سنده بیوك بر قریه اولوب، باغ و باغچه‌لری چوق قرای کثیره ایله محاط اولدیغی وبعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولندیغی یاقوت حموی بیان ایدیور.

فایال { (Fayal) پورتکیز دولتنه تابع آسور جزایر مجتمه‌سنك وسطی زمره‌سنك اك غربی آطه‌سی اولوب، (بیقو) جزیره‌سنك غربنده واقعدر، و بوندن ۶ کیلومتره وسعتنده بر بوغازله آیرلمشدر. طول اعظمی ۱۴ کیلومتره و مساحۀ سطحیه‌سی ۱۸۰ مربع کیلومتره اولوب، اراضیسی عارضه‌لی، مرتفع وبرکانیدر. اك یوکسك طاغی اولان (قالدیره) ۱۰۲۱ متره ارتفاعنده اولوب، تپه‌سی صو ایله طولمش بر سونوك برکان آغزیدر. باشلیجه محصولاتی، ذخیرایله پورتقال اولوب، وقتیله پك چوق بولنان باغلری بوزلمشدر. صوبی پك قیت اولوب، یاغمور صولرینی صهریجلره طوپلارلر. ساحله قریب بعض قیولری‌ده واردر. اورمانلری یوقدر. صنایع محلیه سپت و زنبیل کبی شیلرله صماندن معمول شیلردن عبارتدر، حیواناتی چوق اولوب، ۷۰۰۰ صیغیر، ۲۴۰۰۰ قیون، ۱۷۰۰ کچی و ۴۵۰۰ طوموز موجود در. ساحل شرقیسنده و اك ایی لیمانده اوله‌رق ۳۸°۳۱′۴۵″ عرض شمالی ایله ۳۰°۵۸′۴۸″ طول غربیده واقع (هورته) قصبه‌سنك ۷۹۰۰ اهالیسی واردر. ایکنجیسی اولان فلامنفوسك ۲۸۰۰ اهالیسی اولوب، سائر اهالیسی

چفتلکرده متفرق خانه‌لرده ساکن اولمغله، قرا تشکیل ایتمیه‌رك نواحی‌یه منقسم‌درلر.

فایتویل (Fayetteville) آمریقاده ممالك متحده (ویلمینغتون) ك ۱۰ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق (قاپ فیر) نهری اوزرنده (فومبرلاند) قونتلغنك مرکزی بر قصبه اولوب، ۴۶۶۰ اهالیسی واردر. کیلرنهرده قصبه‌یه قدر چیقمغله، اسکله حائزدر. اطرافی چاملق اورمانلرله مستور اولوب، کابتلی کراسته و قطران اخراج اولنور.

فایرفیلد (Fairfield) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك (قونکتیقوت) حکومتنده و (نیوهاون) ك ۳۲ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (لونغ ایسلاند) بوغازی اوزرنده قونتلق مرکزی بر قصبه اولوب، ۵۶۰۰ اهالیسی، فناری، کوزل لیمانی، سفائن اعمالنه مخصوص دستکاه هلری و بك کوزل هواسی واردر.

فائز (میرزا علاءالدین محمد) ایران متأخرین شعراسندن و ملوك صفویه نسلندن اولوب، شو بیت اونکدر:

عشقت چنان کداخت تم را که آب کرد
کردی که ماند سرمهٔ چشم حباب کرد

فائز افندی (عبدالرحیم) عثمانلی شعرا و علماسندن اولوب، ۱۱۰۶ تاریخنده طریق تدریسه دخول ایله، دور مدارس ایده‌رك، تدریجاً غلطه و بعده مصر مولویتنه نائل اولوب، ۱۱۳۸ ده وفات ایتمشدر. شو بر ایکی بیت بر غزلندندر:

فریادمز اول پاره‌ده اغیاره‌ده قالمز
آه دل بلبل کاه‌ده خاره‌ده قالمز
اوراق کتاب املم ایتدی پریشان
جمعیت دل چرخ ستمکاره‌ده قالماز.

فائز بنصرالله (عیسی) معمره حکومت سورن ملوك فاطمیه‌نك اون اوچنجیسی اولوب، ۵۴۹ تاریخنده پدری ظافربالله اسماعیلك قتلنده، ۵ یاشنده اولدیغی حالده، وزیر عباس طرفندن تخته کچیریله‌رك، آلتی یحق سنه اسماً حکمدارلق ایتدکدن صکره، ۵۵۵ تاریخنده ۱۱ یاشنده وفات ایتمشدر. زماننده شام جهتنده بیوك زلزله‌لر اولوب، اکثر شهر و قصبه‌لر خراب وبرچوق اهالی هلاك اولمشدی. عم زاده‌سی عاضدلدین‌الله عبدالله بن یوسف خلفی اولوب، بونکله فاطمیون سلاله‌سی منقرض اولمشدر.

فائض (فرس متأخرین شعراسندن درت ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (ملامحمدبافر) مازندرانلی اولوب، میرزا صاحبك طارز و افاده‌سنه تابع ایدی. مسقط رأسی اولان (بارفروش) قصبه‌سندن چیقمامش، و ۱۱۱۸ تاریخنده وفات ایتمشدر. شیخ علی حزین بونك اشعارینی مدح ایدیور. شو بیت جمله اشعارندندر:

ماه من لطف کن ازخانه برون آی دمی
که بجان آمدم از منت دربانی چند

— ایکنجیسی (مولاناعلی) خوانسارلی اولوب، شو بیت اونکدر:

کار دلم زغم بتپیدن رسیده است
این نیم قطره خون بچکیدن رسیده است

— اوچنجیسی نهاوندلی اولوب، شو بیت اونکدر:

بروز حسرا قدر کریهٔ یاران شود پیدا
چن چون کل کند خاصیت یاران شود پیدا

— دردنجیسی کرمانلی اولوب، اکبر شاهك نامنه دولتشاهك تذکره‌سنی نظمه چکمش؛ وشعرایی زمان ظهورلرینه کوره یدی طبقه‌یه تقسیم ایده‌رك، منظومه‌سنی یدی باب اوزره ترتیب ایتمشدر.

فایفو (Fai-Fo) هند چینیده (آنام) ك (توشنشین) خطه‌سنده (هوئه) نامنده ۱۰۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده بر قصبه اولوب، ۵۰۰۰ قدر اهالیسی وار در. وقتیله بك تجارتکاه ایکن، شمدی تدنیده‌در.

فائق (مولوی غلام محمد بن مولوی غلام حسین) هندستانك متأخرین شعراسندن اولوب، نسبی شیخ کبیرالدین ترمذی‌یه منتهی اولور. جد اعلاسی تیمورلنکك معتمده هنده کیدوب، فتوحاته موفق اولمغله، (آکره) قربنده بر منصبه نصب اولنه‌رق، نسبی اوراده بطناً بعد بطن حکومت سورمش؛ وصاحب ترجمه‌نك پدری دهلی حکومتنك تزلزلنده لکهنو قربنده (ایتهی) قصبه‌سنده توطن ایتمشدی. فائق بعض نوابلرك منشیلك کتابتنده بولنمش؛ و اکثر علومه آشنا اولوب، ادبیات فارسیه‌نك تدریسنده هندستانجه دستورالعمل اولان بر

چوق کتب تدریسیه ترتیب ایتمشدر. «مخزن الفوائد» و «انشاء فائق» عنوانلریله ایکی تألیفی و «بهار معنی»، «شکار معنی»، «روضة الشهداء» عنوانلریله اوچ منظومه‌سی ومرتب دیوانی واردر. ۱۲٤۱ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بر ایکی بیت اونکدر:

لاف محبت کرکی پیدا کن اعضایی ذکر
چشمی ذکر کوشی ذکر دستی ذکر پای ذکر
لیلی قدی شیرین لبی مریم رخی عیسی‌دمی
دل‌برد و اکنون بهرجان دارد تقاضایی ذکر
لب درفغان تن درتپش جان درقلق دل درخلش
داریم بیرون ودرون اینذا بر اینکی ذکر

فائق افندی { متأخرین شعراء عثمانیه‌دن درت کشینك اسمو مخلصیدر: برنجیسی (عمر —) شق ثالث دفترداری ایکن ۱۲٤٥ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو مطلع اونکدر:

کوی وصله خط جانان پروبالمدر بنم
دالدن داله قونان مرغ خیالمدر بنم

— ایکنجیسی (سلیمان —) صدارت مکتوبجیلغنده و بعض محاسبه‌جیلکلرله جزیره نظارتنده بولنوب، ۱٥٥۳ ده وفات ایتمشدر. نقله شایان اشعارینه دسترس اولنه‌مدی.

— اوچنجیسی (محمد —) شیخ مصطفی صفی‌الدین افندینك اوغلی اولوب، ۱۲۳۹ ده طوغمش، وتحصیل ایله مشغول ایکن، ۱۲٦۱ ده وفات ایتمشدر. بر المهیسندن اولان شو ایکی بیت اونکدر:

کلستان وحدتك بلبلاری
بوستان معرفت سنبلاری
جمله‌سی باغ حقیقت کلاری
خلوتیلر واقف عرفان اولور
هربری ملك دله سلطان اولور

— دردنجیسی (عبدالکریم —) بغدادلی اولوب، ایرانه عزیمتله، برخیلی وقت اورادہ مذهبلك ایده‌رك، اشعار فارسیه سویله‌ده کسب ممارسه ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

کرباری بکذرد بسرم درکه نمات
آید دوباره برتن بیجان من حیات

فائنزا { (Faenza) ایتالیانك (امیلیا) خطه‌سنده (راونه) ایالتنده و راونه‌نك ۳۷ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق آدریاتیق دکزینه دوکیلن (لامونه) نهری اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱٤۲۸۰ و ملحق محله‌لریله برابر ۳٤۰۰۰ اهالیسی، سوری، منتظم سوقاقلری، قصبه‌نك اسمندن مأخوذ (فایانسه) اسمیله وقتیله مشهور بولنمش چینی فابریقه‌سی و اطرافنده میاه معدنیه‌سی وکوکورد معدنی واردر.

فتاحی { (ملا یحیی) ایران شعراسندن اولوب، نیشاپورلیدر. شاهرخ زمانده یاشاموب، ۸۵۲ ده وفات ایتمش؛ و مرتب بر دیوانله «شبستان خیال» عنوانیله بر اثر براقمشدر.

فتح { (فتح علیخان) ایران شعراسندن اولوب، من اصل داغستانلی اولدیغی حالده، شاه سلیمان صفوی زمانده ایرانده تفیض ایدوب، مسند صدارته نائل اولمشدر؛ و ۱۱۳٤ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

از اشك شمع ولاله ز داغ جگر غمی است
بیچاره ماکه آه نداریم در جگر

فتحا { ایران شعراسندن اولوب، اصفهانلیدر. شو بیت اونکدر:

مطلب تمیز ظالم ومظلوم کردن است
زنجیر عدل بهر تماشانه بسته اند

فتح الدین { مشاهیر اطبای اسلامدن اولوب، ملوك ایوبیه‌دن ملك کامل وملك صالحك خدمت طبابتنده بولنمشدر. بدری (جمال الدین بن ابی الحوافر) واوغلی شهاب الدین دخی مشاهیر اطبادن بولنمشلردر.

فتح الله شیرازی { (امیر —) مشاهیر علمادن اولوب، شاه کردانندن هندستانه انتقال ایتمش اولان خواجه احمد فاینك توصیه‌سی اوزرینه، علی عادلشاه طرفندن دعوت اولنه‌رق، شیرازدن دکنه عزیمتله، حسن قبوله مظهر اولمش؛ وشاه مشارالیهك وفاتنده دهلی‌یه کیده‌رك، اکبر شاهه انتساب ایتمش ایدی. بعده کشمیره چکیلوب، ۹۹۷ ده وفات ایتمشدر.

فتح الله شیروانی { سلطان مرادخان ثانی دوری علماسندن اولوب، علوم عقلیه وشرعیه‌یی سید شریف جرجانیدن وعلوم ریاضیه وهیئتی سمرقنده قاضی‌زاده‌دن تحصیل ایله، دیار رومه انتقال ایدوب، قسطمونیده اقامت ایده‌رك تدریسله مشغول اولمش؛ وسلطان محمد ثانینك اوائل سلطنتنده اورادہ وفات ایتمشدر. مواقف وچغمینی وسائر کتب علمیه‌یه شرح وحاشیه‌لری واردر.

فتح الله عماد شاه { هندستانده دکنك (برار) خطه‌سنده حکومت سورن عماد شاهان سلاله‌سنك مؤسسی اولوب، عن اصل ایکنجی محمود شاه بهمنینك خدمتنده بولنمغله، خطهٔ مذکوره‌یه والی تعیین اولنمش؛ و ۱٤۸٤ تاریخ میلادیسنده کسب استقلال ایدوب، ۱۵۱٤ ده وفات ایتمشدر.

فتح الله مستوفی { (فخر الدین) سکزنجی قرن هجری مشاهیر ادبا و شعراسندن اولوب، سالف الترجمه حمدالله مستوفینك برادربدر. خواجه رشید الدین وفضل الله واوغلی غیاث الدینك خدمتلرنده بولنمشدر.

فتح بن خاقان { (بن احمد بن غرطوج) خلفاء عباسیه‌دن متوکلك وزیری اولوب، عالم و ادیب و شاعر وجود وکرم وسخاوتله مشهور بر ذاتدر. قوناغی دائما سنجمع ادبا و شعرا اولوب، اکثریا فصحاء عربی وبصره وکوفه علماسنی دخی جمع ودعوت ایدردی. علومه پك چوق محبت و مراق اولوب، علی بن یحیی المنجم معرفتیله جمع وترتیب اولنمش پك واسع بر کتبخانه‌سی وار ایدی. متوکلك بو ذات حقنده حرمت ومحبتی پك زیاده اولوب، کندیسنی یانندن آیرماز ایمش. فتحك ده مطالعهٔ کتبه او قدر مراق وار ایمش، که خلیفه برحاجت ضمننده مجلسدن قالقینجه، بر قاچ دقیقه‌یی بوش یکیرمه‌مك ایچون، جیبنده طاشیدیغی برکتابی همان آچوب اوقومغه باشلارایمش. ۲٤۷ تاریخنده متوکل ایله برلکده قتل اولنمشدر. شو برایکی بیت جمله‌ه اشعارندندر:

وانی واياها لكالخمر والفتی
متی يستطع منها الزيادة يزده
اذا زددت منها ازددت وجداً بقربها
فكيف احتراسی من هوی يتجدده

فتح بن خاقان { (ابو نصر محمد بن عبیدالله القیسی الاشبیلی) اندلس مشاهیرادباسندن اولوب، اندلس مشاهیر شعراسندن بعض ذواتك تراجم واشعارینی حاوی «قلائدالعقیان» عنوانیله مسجع ومصنع عبارەلی برکتابیله «مطمع الانفس و مسرح التأنس فی ملح اهل الاندلس» عنوانیله کبری وسطی وصغری اولەرق اوچ نسخه اوزره براثری واردر. پك چوق سفر وسیاحت ایدوب، ۵۳۵ وبر روایتده ۵۲۹ تاریخنده مراکشده یاتدیغی خانده مقتول اولنمشدر. ابو الحسن علی بن یوسف بن تاشفینك امریله قتل اولندیغی مظنوندر. اثرلرینك برنجیسی ۱۲۷۷ تاریخنده تونسده طبع ونشر اولنمشدر.

فتحپور { هندستانده بو اسمله اوچ قصبه واردر:

بری اله آباد ایالتنده و اله آبادك ۱۱۵ کیلومتره شمال غربیسنده و کنك ایله جمنه نهرلری آره‌سنده اولەرق دمیر یول خطی اوزرنده واقع اولوب، ۱۹۸۸۰ اهالیسی و ایشلك تجارتی واردر. سنجاق مرکزی اولوب، سنجاغنك ٦٦۳۸۷۷ اهالیسی و ذخیره، یاموق، چیوید، آفیون، شکر قامشی و سائره‌یه متعلق پك چوق محصولاتی واردر.

— ایکنجیسی لکهنو ایالتنك برینکه سنجاغنده و مرکز لواسنك ۲۲ کیلومتره شمالنده واقع اولوب، ۷٤۹۵ اهالیسی واردر.

— اوچنجیسی آگره ایالت رسنجاغنده وآگره‌نك ۳۷ کیلومتره غرب جنوبیسنده واقع اولوب، ٦۸۸۰ اهالیسی واردر.

فتح پوری محل { هندستان ملوکندن شاهجهانك زوجه‌سی اولوب، دهلیده (فتح پوری مسجد) اسمیله جسیم ومصنع بر جامع شریفك بانیه‌سیدر.

فتح حیدر { دکن ملوکندن مشهور تیپو صاحبك بیوك اوغلیدر.

فتح شاه پوربی { هندستانده بنکاله ملوکندن اولوب، ۸۸۷ تاریخنده جلوس ایتمش، و ۸۹٦ ده قتل اولنمشدر.

فتح علی حسینی { هندستان ادباسندن اولوب، هندشعراسندن ۱۰۸ ذاتك اسامیسنی و بعض اشعارینی حاوی «تذکرة الشعراء هند» عنوانیله برکتاب تألیف ایتمشدر.

فتح علیشاه { الیوم ایرانده حکومت سورن قاجار سلاله‌سنك ایکنجی حکمداری اولوب، دولت مذکوره‌نك مؤسسی اولان آغا محمدك برادر زاده‌سیدر. عمنك زمان

سلطنتده فارس والیسی اولوب، ۱۲۱۲ تاریخنده، آغا محمد خانك وفاتی اوزرینه، ایران تختنه جلوس ایتمش؛ ورقیبلریله مخالفین طائفه‌سنی دفع و اسکات ایتدکدن صکره، کرجستان اوزرینه عسکر سوق ایدوب، آنجق روسیه دولتی کرجیلره معاونت ایتدیکندن، اورانك ضبطنه مقتدر اولهمامشدی. بعده روسیه‌یه قارشی بوناپارت‌ایله وصکره انکلتره ایله اتفاق ایتمش ایسه‌ده، نهایت روسیه ایله ایتدیکی محاربه‌ده مغلوب اولوب، اربوان جهتلرینی غائب ایتمشدی. افغانستانله دخی محاربه ایدوب، هراتی ضبط ایتمش ایسه‌ده، ایکی اوغلی بینندہ ظهور ایدن اختلاف محافظه‌سنه مانع اولمشدی. ۳۸ سنه حکومت سوروب، ۱۲۵۰ تاریخنده وفات ایتمکله، تورونی محمد شاه بن عباس میرزا خانی اولمشدر، که شاه سابق ناصر الدین شاهك پدریدر.

فتح کرای { قریم خانلرندن ایکی ذاتك اسمیدر:

برنجیسی دولتکرای خانك اوغلی اولوب، برادری غازیکرای خانك قالغایی ایکن، قریم عسکریله سلطان محمد خان ثالثك معیتنده اکری سفرینه کیدەرك، بو سفرده‌کی حسن خدمتیله پادشاهك نظر توجهنی وصدراعظم سنان پاشانك محبتنی قزانمغله، سفردن عودتنده ۱۰۰۵ تاریخنده قریم خانلغنه نصب بیوریلەرق، او طرفه عزیمت ایتمش؛ و سلفی عودت ایتمکده ایکن، سنان پاشا عزل اولنەرق، سلفی ابراهیم پاشا مسندصدارتهکلمکله، بونك غازیکرای ایله حقوق سابقه‌سی اولدیغندن، اقتضاسنی عرض ایدەرك، اهالینك آرزوسنه کوره، ایکیسندن برینی قرارلاشدیرمق اوزره، چرکس متفرقه باشی خندان آغا مأمور اولمش ایسه‌ده، بو دخی غازیکرایك طرفداری بولندیغندن، اونی التزام ایدوب، بر طاقم تفرقه‌لره سببیت وبردکدن صکره، نهایت غازیکرای ابقا اولنەرق، صاحب ترجمه درسعادته منهیٔ عزیمت ایکن، بعض مفسدلرك اغفالیله بیوك برادریله وداهلاشمغه کیتدیکنده، پوصیدن اوریلوب، اتلاف اولنمش؛ وطقوز اولادی دخی ذبح اولنمشدر. کریم وجسور بر ذات اولوب، وفاتنده ۳۹ یاشنده ایدی. خانلغی مدتی یالکز اوج آیدر.

— ایکنجیسی حاجی سلیم کرای زاده دولت کرایك اوغلارندن اولوب، عمی قیلان کرایك اوچنجی دفعه‌کی خانلغنده نور الدینك مأموریتنده اولدیغی حالده، ایران سفری آچلمغله، نادر شاهه قارشی سوق اولنان اردوی همایونه ملحق اولمق اوزره، تاتار عسکریله کنجه‌یه عزیمت ایتمش؛ و سفردن صکره درسعادته عودت ایدوب، ایتدیکی خدمته مکافاةً ویزه سنجاغی آریه‌لی ویریلەرك، قریمه عاده اولنمش؛ واورایه وصولی قالغای بولنان عادلکرایك وفاتنه تصادف ایتمکله، یرینه نصب ایدلمش‌ایدی. ۱۱٤۹ تاریخنده قیلان کرای خانك یرینه قریم خانی اولوب، اوصره‌ده روسلر قریمه دخول‌ایله قره‌صو قصبه‌سنی یاقدقلرندن، ۱۱۵۰ تاریخنده عزل، و ویزه‌ده (جاقالی) قریه‌سنده اقامته مأمور اولمش؛ و ۱۱۵۹ ده اورادہ وفات ایتمشدر. خانلغنك مدتی بر سنه اولوب، وفاتنده اللی یاشنی متجاوز ایدی.

فتحی { (عثمان بك زاده علی — افندی) متأخرین علما وادباء عثمانیه‌دن اولوب، روسچه‌لیدر. مملکتنده و بعده درسعادته تحصیل علم ایدوب، درسعادته تدریسله مشغول اولمش؛ وبرمدت مکتب معارف عدلیه‌ده معلم اولوب، ۱۲۶۳ ده بو مأموریتی ترکله، فاتح جامع شریفنده تفسیر شریف تدریسنه حصراوقات ایتمشدی. «الخیر الحسن فی شرح المستشار المؤتمن» و «حلیهٔ سلطان» وحدیثه دائر «سرمایهٔ نجات» عنوانلریله اوج تألیفی و «علم طبقات الارض» عنوانیله مطبوع برر‌ساله‌سی واردر.

فتنه { مشاهیر مغنیاتدن اولوب، جعفر برمکینك جاریه‌سی ایدی. حسن و جمال وعقل و ذکاسی دخی سسنه معادل اولمغله، هارون الرشید طرفندن دفعاتله طلب اولنمش‌ایسه‌ده، جعفر بر عذر بیانیله امتناع ایتمش؛ ونهایت برمکیلرك زوالنده خلیفهٔ مشارالیه طرفندن آلنمش ایدی. برکون امرایتدیکی بر شرقی‌یی سویلکدن امتناع ایله اسکی افندیسنی یاد ایتدیکندن، رشید طرفندن الندەکی سازله باشنه اوریلوب اتلاف اولندیغی سویدر.

فتوت { (ابوتراب) فرس شعراسندن اولوب، شو بیت اونکدر:

من بر همین مشرب بتخانهٔ یکرنکیم
از رك سنك صنم سازید زنار مرا

فتوی (شیخ الاسلام میرزا نوری) فرس شعراسندن اولوب، شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

اول از روزنهٔ خانه برون آرسری
آن قدر تاب ندارم که تودر بازکنی

فتوی (Fatva) هندستانك بهارخطه‌سنده (پطنه) ایالت وسنجاغنده و پطنه‌نك ۱۶ کیلومتره جنوب شرقیسنده اولهرق کنك ایرماغنك ساحل جنوبیسنده بر قصبه اولوب، ۱۱۲۹۵ اهالیسی، ایپلك تجارتی، پازاری وپاموق منسوجات دستکاهلری واردر.

فتیان الشاغوری (شهاب بن علی بن فتیان الاسدی) مشاهیر ادبا وشعرادن اولوب، ۵۳۰ تاریخلرنده بانیاسده طوغمش؛ و ۶۱۵ تاریخنده دمشقده وفات ایتمشدر. سلطان صلاح‌الدین ایوبینك اقرباسندن دمشق صاحبی امیر نورالدین مودودبن المبارکه منسوب اولوب، اولادینك مربیسی ایدی. مرتب دیوان اشعاری و مفرداتدن عبارت برکوچك دیوانی واردر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

الورد یوجنتیك زاه زاهر
والسحر یقلتیك وافی وافر
والعاشق فی‌هواك ساه ساهر
یرجو ویخاف فهوشاك شاکر

فتیوتیده (یاخود فتیوتیس Phthiotide, Phthiotis) تسالیه‌نك جنوبنده برکوچك خطه اولوب، تروآ محاربه‌سی زمانندهٔ مستقل بر دولت صغیره تشکیل ایدبوردی. مرکزی (فتیه) مدینهٔ قدیمه‌سی ایدی.

فتیوتیده مع فوکیده (Phthiotide, et Phocide) یونان ایالتلرندن اولوب، شمالاً تسالیه یعنی یکیشهر و ترحاله، غرباً آقارنانیا مع انولیا ایالتلریله، جنوباً قورنت کورفزیله وبیوتیا مع آتیقه ایالتیله، شرقاً دخی آغریبوز جزیره‌سنی قره‌دن آیران آتالانتی و زیتون کورفزلری و (اوری) و تریکری بوغازلریله و نهایت غلوس کورفزیله محاط و محدوددر. فتیوتیس، پارناسیس، لوقریس و دوریس اسملریله ۴ قضا و ۲۹ ناحیه‌یه منقسم اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۶۰۸۴ مربع کیلومتره و اهالیسی ۱۳۶۴۷۰ کشیدر. اراضیسی طاغلق اولوب، حدود شمالیه‌سنده (اوتریس) طاغی غربدن شرقه اوزانه‌رق ۱۲۲۵ مترویه قدر ارتفاع کسب ایدر. بوطاغك جنوبنده زیتون کور. فزینه دوکیلن (هلاده) نهری وادیسندن عبارت طار بر اووه بولنوب، بو وادینك جنوبنده شمالدن جنوبه بر طاقم طاغلر اوزانور، که باشلیجه‌لری: قاتاووتره (۱۰۶۴ متره)، واردوسیا (۲۳۵۲ م)، خیونه (۲۵۱۲ م) و حدود جنوبیه‌سنده مشهور پارناس و نام جدیدیله لیقوره (۲۴۵۰ م) طاغلریدر. پارناس طاغنك شمالنده توپولیاس کولنه دوکیلن (سفیسه) و نام جدیدیله (ماورونزو) نهری وادیسی دخی طار بر اووه تشکیل ایدر. بو ایکی نهردن بشقه قورنته کورفزینه دوکلك اوزره قسم جنوبیسنده (مورنوس) نهری جریان ایدر. مرکزی (زیتون) ونام دیکرله (لامیا) قصبه‌سی اولوب، ایکنجی درجه‌ده قصبه‌لری آتالانتی، سالونه وغالاقسیدی‌در. مزروعات ومحصولاتی احتیاجات محلیه درجه‌سندن دوندر.

فجره (جزیرة العرب) عمان خطه‌سنده وعمانك ۲۵ کیلومتره شمال غربیسنده ساحل بحرده بر قصبه‌در.

فج زیدان (افریقیه‌ده طبنه شهری قربنده بر قصبه اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مذکوردر.

فخر الاسلام (ابو بکر محمد بن احمد المستظهری) مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن اولوب، اجدادی عن اصل ماوراء النهرك (شاش) خطه‌سندن اولدیغی حالده، ۴۲۹ تاریخنده میافارقینده طوغمش؛ وابتدا اوراده بعده بغداددده ابو اسحق شیرازیدن وابو نصر بن الصباغ وسائر مشاهیر عصرندن تفقه ابتدکدن صکره، ابو اسحق شیرازی‌ایله برلکده نیشاپوره کیدیرك، امام‌الحرمینك حضورنده مباحثه‌یه کیریشمکله اثبات اهلیت ایتمش؛ وینه بغداده عودت ایدوب، استادی ابو اسحق مشار الیهك وفاتنده فقهاء شافعیه‌نك رئیسی اولمش؛ و ۵۰۴ تاریخنده مدرسهٔ نظامیه‌ده تدریسه مأمور اولوب، وفاتنه‌دك دوام ایتمش؛ و ۵۰۷ تاریخنده بغداددده وفات ایدوب، باب شیراز مقبره‌سنده اسنا. دینك یانده دفن اولنمشدر. فقهده برچوق تألیفاتی اولوب، اك مشهوری «حلیة العلما» عنوانلی کتا.

بیدر، که خلیفه مستظهر باللهك نامنه یازدیقندن، مستظهری عنوانیله دخی معروفدر.

فخر الاسلام بزدوی (ابوالحسن علی بن محمد) مشاهیر فقهاء حنفیه دن اولوب، «اصول الفقه» و «اصول الدین» عنوانلریله ایکی کتابی، «المبسوط» عنوانیله اون جلد اوزره برکتاب معتبری ودیکر بعض آثاری واردر. ٤٨٢ ده وفات ایتمشدر.

فخر الدوله (ابو الحسن علی بن رکن الدوله حسن بن بویه) آل بویه سلاله سنك یدنجی حکمداری اولوب، ٣٤١ تاریخنده طوغمش؛ ویدرینك زمانده همدان حاکمی اولمش؛ وبرادرلری عضدالدوله ومؤید الدوله یه اظهار مخالفت ایدوب، طبرستان حاکیله برلکده ایتدکلری محاربه ده مغلوب اولمغله، نیشابوره قاچمش ایدی. ٣٧٣ تاریخنده فخر الدوله نك وفاتی اوزرینه، تخته کچوب، ١٤ سنه حکومت سوردکدن صکره، ٣٨٧ ده اصفهانده وفات ایتمشدر. مرحمتسز برحکمدار ایدی. اوغلی مجد الدوله خلفی اولمشدر.

فخر الدوله (عمید الدین) ایران شعرا وعلماسندن اولوب، من اصل کیلانلی اولدیغی حالده، هندستانه عزیمتله، اورادہ عزت وجاهه نائل اولمشیدی. هزله دائر اولان شو بر ایکی بیت اونکدر:

خواجه بفزود ولیکن زورم
کشت مشغول ولیکن بشکم
میز بان بود ولیکن برباط
نانم آورده و لیکن بدرم

فخر الدین (کرت ملوکنك اوچنجیسی اولوب، دولت مذکوره نك مؤسسی اولان ملك شمس الدین محمدك تورونیدر. پدری رکن الدینك زمانده یدی سنه محبوس قالوب، بعده امیر نوروزك شفاعتیله چیقاریلهرق، غازان خانك یانه کیتمش؛ و ٥٩٥ تاریخنده ینه امیر نوروزك سعییله پدری یرینه نصب اولنهرق، هراته مقام امارته کچمشیدی. بعده امیر نوروز غازان خاندن متوهم اولوب، یونك یانه النجا ایتدیکنده، وفاسزلق ایدوب، اخذینه مأمور اولان امیرقتلغه تسلیم ایتمش؛ بعده غازان خانه عصیان ایدوب، برادری الجایتو خانله محاربه ایتمشدی. بر قاچ یه چکمش اولان پدری زمانده اون وبعده ایکی سنه حکومت سوروب، ٦٠٦ تاریخنده وفات ایتمشدر.

فخر الدین (درزی رؤساسندن اولوب، سلطان مراد خان رابع زمانده رفع لوای عصیان ایتمکله، برمدت اوغراشدقدن صکره، اخذ ودرسعادته سوق اولنهرق، ١٠٤١ ده اعدام اولنمشدر.

فخر الدین (فرس شعراسندن بروجه آتی درت ذاتك اسمیدر:

برنجیسی (مولانا —) مشهور حسین واعظك اوغلیدر. کندیسی دخی پدری کبی وعظ ونصیحت خصوصنده بك ماهر ایدی. ٩٣٩ تاریخنده وفات ایتمشدر. «محمود و ایاز» عنوانیله بر منظومه سی وخیلی اشعاری واردر. شو بیت اونکدر:

بالب لعل و خط قالیه کون آمده ئی
عجب آراسته از خانه برون آمده ئی

— ایکنجیسی (مولانا —) هراتلی اولوب، سلطان سنجرك ندماسندن ایدی. شو رباعی اونکدر:

درچشم من اشك چیست سیل غم او
در تن دل وجان کیند خیل غم او
دوش آمده بود شادئ در دل من
کفتم چه کسی کفت طفیل غم او

— اوچنجیسی (— اسعد) استرابادلی اولوب، شو بیت اونکدر:

مرا مادر دعا کرده است کویی
که از تو دور بادا آنچه جویی

— دردنجیسی (مولانا —) هندستانده ملك الشعرا عنوانی قزانمش؛ و ١١٩٩ ده وفات ایدوب، دهلیده قطب الدین بختیار کاکینك درکاهی جوارنده دفن اولنمشدر. «نظام العقائد»، «رساله مرجیه» و «فخر الحسن» عنوانلی کتابلرك مؤلفیدر. اشعارینه دسترس اولنه مدی.

فخر الدین (ابوالمنصور عیسی بن مودود) امرای اتراکدن وادباوشعرادن اولوب، ٥٨٤ تاریخنده برادرلری طرفندن قتل اولنمشدر. عربی العباره بلیغ رسائلی وبرخیلی اشعاری واردر. شو ایکی بیت جمله اشعارندندر:

القبض لدیك فی الهوی والبسط
یا من املی عذاره المختط
قالوا رشاد قلت مه لا تخطوا
من این لساکن الفیافی قرط

فخرالدین آذری [«آذری» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

فخرالدین افندی متأخرین شعراء عثمانیه دن ایکی ذات اسمیدر:

برنجیسی بروسه‌لی اولوب، اشرف زاده شرف افندینك اوغلیدر. ۱۱۲۷ تاریخنده دنیایه کلمش؛ و ۱۱٤٦ ده لابس خرقهٔ مشیخت اولوب، ایوب افندی و بعده امیر سلطان زاویه‌سی شیخی اولمش؛ و ۱۱۷٦ ده وفات ایتمشدر. برنعت شریفدن اولان شو مقطع اونکدر:

صدهزاران تصلیه روح شریفکه سنك
فخریهٔ بیچاره‌دن ای مفخر پیرو جوان

— ایکنجیسی روم ایلنده‌کی شارکویندن اولوب، اورا مشایخ خلوتیه‌سندن شیخ ذاتی افندیدن اخذ اجازتله، درسعادتده کله‌رك، ۱۲۱٤ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

زهد و تقوانك حقی بیلکده یوقدر مدخلی
مسجد عرفانه کل فخری مسلمانلق بو در

فخرالدین بناکتی مشاهیر شعرا و مورخین اولوب، ملوك ایلخانیه‌نك اخیری اولان سلطان ابو سعیدك زمانینده پادشاهه مشارالیه ایله اجدادی اولان آل جنکیزك مفصل و مکمل تاریخنی یازمرق، هند و سائر ممالك و امم احوالندن دخی بحث ایتمشدر. اشعاری مقبول اولوب، شو مطلع اونکدر:

باز این عتاب جانان با ماجز است کویی
پیمان و عهد ایشان باد و هواست کویی

فخرالدین بن تیمیه [«ابن تیمیه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

فخرالدین پوربی هندستانده بنکاله خطهٔ واسعه‌سنك ایلك حکمدار مسلمی اولوب، او وقتده‌دك بو خطه دهلی دولتنه تابع ایکن، وصاحب ترجمه بنکاله والیسنك معینده بولندیغی حالده، ۷۳۹ تاریخنده حکومتی ضبط ایله، اعلان استقلال ایدوب، ایکی بچق سنه حکومت سوردکدن صکره وفات ایتمش؛ واولاد و احفادی بر مدت حکومت سورمشلردر.

فخرالدین جهارکس (ابو المنصور بن عبدالله الناصری) صلاح الدین ایوبی اسماعیلدن اولوب، ثروت وسامانیله وکرم وسخاوتیله مشهوردر. قاهره‌ده (القیسا-ریة الکبری) اسمیله بیوك وبك متین بر چارشی وایچنده مصنع بر جامع یاپدیرمشیدی. ٦٠٨ ده دمشقده وفات ایتمشدر.

فخرالدین خالدی علما وشعرادن اولوب، «شرح الفرائض» عنوانیله بر تألیفی واردر. اشعارنده (بهشتی) تخلص ایدردی. معین الدین جوینینك استادیدر.

فخرالدین رازی (ابو عبدالله محمد بن عمر التیمی البکری) اعاظم علما وحکماء اسلامدن اولوب، قرشی النسبدر. پدری ضیاء الدین عمر دخی کندیسی کبی فصیح وبلیغ وخطبه ایراد ایدن اولوب، وعظ العاده ماهر اولمغله، صاحب ترجمه (ابن الخطیب) و (ابن خطیب الری) دیمکله دخی معروفدر. فقه، کلام، تفسیر، ادبیات، حکمت، طب، علوم ریاضیه و سائر علوم عقلیه و نقلیه‌نك جمله‌سنده یدطولی صاحبی اولوب، بحق علامه دیمکله سزاواردر، و(شیخ الاسلام) عنوان مفخرت بخشاسنه نائل اولمشدر. ٥٤٤ تاریخنده (ری) شهرنده طوغوب، ابتدا شهر مذکورده پدرندن تحصیل علوم ایتمش؛ وبدرینك وفاتندن صکره کمال سمانیتك یانینه عزیمتله، بر مدت بونك حلقهٔ تدریسنده دوام ایتمش؛ وبعده وطننه عودتله، (مجد جیلی) دن قرائت علوم ایدوب، بونك تدریس ایچون مرافقه دعوتنده معیتنده کیدهرك، خیلی وقت مشارالیهدن علم کلام وحکمت درسلری آلمغه دوام ایتمش؛ واکمال تحصیلدن صکره خوارزمه عزیمت ایدوب، اورا علماسیله علوم مذهبیه‌یه متعلق ایتدیکی مباحثه‌دن طولایی مملکتدن اخراج اولنه‌رق، ماوراء النهره کیتمش؛ و اورادن دخی بوله بر مباحثه‌دن طولایی مفارقته مجبور اولوب، (ری)ه عودت ایتمش؛ واورادهٔ فوق العاده زنکین بر طبیب حاذق بولنمغله، وارثلری اولان ایکی قیزینی فخرالدینك ایکی اوغلنه ویروب، متعاقباً کندیسی وفات ایدنجه، ثروت وسامانی فخر رازینك عائله‌سنه انتقال ایدهرك، بوندن شهاب الدین غوریه بر بیوك مبلغ اقراض ایتمش؛ وبعده مبلغ مذکورك استیفاسیچون غزنه‌یه کیدوب، مشارالیهك اکرام واحسانلرینه نائل اولهرق، ثروت وجاهی برقات دها

آرتمش؛ واورادن خراسانه عودت ایدوب، سلطان محمد خوارزمشاهه انتسابله، فوق‌العاده جاه ومنزلت واکرام وحرمته نائل اولمشدی. ریده وهرات وخوارزمده وسائر بولندیغی مملکتلرده تدریس وافاضه ایله مشغول اولوب، مجلس درسی مقصود طلبه وعلما اولمغله، بك اوزاق یرلردن تشنکان علم ومعرفت کلوب، استفاده ایدرلردی. خانه‌سندن مدرسه‌یه کیدرکن هر وقت رکابی اطرافنده اوچیوزی متجاوز طلبه یورووردی. وعظ وخطبه‌سی دخی بك مؤثر اولوب، منبروکرسیده عربی وفارسی سویلردی. طبیعت شعریه‌سی دخی اولوب، بو ایکی لسانده اشعار سلیسه وحکیمانه‌سی واردر. مطالعهٔ کتبه بر درجه‌ده مراقی وار ایمش، که یمك یرکن مطالعه‌سز کچیردیکی زمانلره بك چوق آجیدیغنی هر وقت سویلرمش. ٦٠٦ تاریخنده هراتده وفات ایدوب، اورادهٔ مدفوندر. علوم وفنون متنوعه‌ده یروجه آثی تألیفات جدیه ومعتبره‌سی واردر: «مفاتیح الغیب» که تفسیر کبیر دینمکله مشهور ١٣ جلددن مرکب بر تفسیر شریفدر، «تفسیر سورة البقرة علی الوجه العقلی لا النقلی»، «شرح وجیز الغزالی» ٣ جلد، «کتاب الطریقة العلائیة فی الخلاف» ٤ جلد، «کتاب لوامع البینات فی شرح اسماء الله والصفات»، «کتاب المحصول فی علم اصول الفقه»، «کتاب فی ابطال القیاس»، «شرح کتاب المفصل للزمخشری فی النحو» ناتمام، «شرح سقط الزند» ناتمام، «شرح نهج البلاغة» ناتمام، «کتاب فضائل الصحابة»، «کتاب مناقب الشافعی»، «کتاب نهایة العقول فی درایة الاصول» ٢ جلد، «کتاب المحصل»، «کتاب المطالب العالیة» ٣ جلد ناتمام، «کتاب الاربعین فی اصول الدین»، «کتاب المعالم»، «کتاب تأسیس التقدیس» که ملك عادل ابو بکر بن ایوبك نامنه یازوب مقابلنده مشارالیه طرفندن کندیسنه بیك آلتون کوندرلمشیدی، «کتاب القضا والقدر»، «رسالة الحدوث»، «کتاب تعجیز الفلاسفة» فارسی، «کتاب البراهین البهائیة» فارسی، «کتاب اللطائف الغیاثیة»، «کتاب شفاء العی والخلاف»، «کتاب الخلق والبعث»، «کتاب الخمسین فی اصول الدین»، «کتاب عمدة النظار وزینة الافکار»، «کتاب الاخلاق»، «الرسالة الصاحبیة»، «الرسالة المجدیة»، «کتاب عصمة الانبیاء»، «الملخص»، «کتاب المباحث المشرقیة»، «کتاب الانارات فی شرح الاشارات»، «شرح کتاب عیون الحکمة»، «الرسالة الکمالیة فی الحقایق الالهیة» فارسی، «رسالة الجوهر الفرد»، «کتاب الرعایة»، «کتاب فی الرمل»، «کتاب مصادرات اقلیدس»، «کتاب فی الهندسة»، «کتاب نفثة المصدور»، «کتاب فی ذم الدنیا»، «کتاب الاختیارات العلائیة»، «کتاب فی الاختیارات السماویة»، «کتاب احکام الاحکام»، «کتاب الموسوم فی السر المکتوم»، «کتاب الریاض المونقة»، «رسالة فی النفس»، «رسالة فی النبوات»، «کتاب الملل والنحل»، «کتاب دنکاوشا»، «کتاب مباحث الوجود»، «کتاب نهایة الایجاز فی درایة الاعجاز»، «کتاب مباحث الجدل»، «کتاب مباحث الحدود»، «کتاب الآیات البینات»، «رسالة فی التنبیه علی بعض الاسرار المودعة فی بعض سور القرآن العظیم»، «کتاب الجامع الکبیر» که «کتاب الطب الکبیر» دینمکله دخی معروف اولوب نا. تمامدر، «کتاب فی النبض»، «شرح کلیات القانون» ناتمام، «کتاب التشریح من الرأس الی الخلق» ناتمام، «کتاب الاشربة»، «مسائل فی الطب»، «کتاب الزبدة»، «کتاب الفراسة». اشعار عربیه وفارسیه‌سندن برر نمونه ایراد اولنور:

ارواحنا لیس تدری این مذهبها
وفی التراب توادی هذه الجثث
کون یری و فساد جاء یتبعه
الله اعلم ما فی خلقه عبث

—

هرکز دل من زعلم محروم نشد
کم ماند ز اسرار که مفهوم نشد
هفتاد ودوسال عمر حاصل کردم
معلومم شدکه هیچ معلوم نشد

فخر الدین رومی { سلطان بایزید خان اول دوری علما

و مشایخندن اولوب، مدرنیده زهد وتقوی ایله مشغول ایدی. اجرته مقابل امامت ایدن امامارك آرقه‌سنده نماز قیلماز ایمش. دعوات مأثوره حقنده مباحث دقیقه‌یی حاوی بر کتابی اولوب، کثرت معلومانه دالدر.

فخر الدین عجمی { دولت علیهٔ عثمانیه‌ده مشیخت اسلامیه

مسندینه کچن علمانك ایکنجیسی اولوب، عن اصل دیار ایراندن اولدیغی حالده، اوراده سید شریف جرجانیدن و سائر مشاهیر عصرندن بعد التحصیل، دیار رومه کله‌رك، بروسه‌ده ملافناری زاده محمد شاه افندینك معین درسی وبعده بعض مدارسده مدرس اولمش؛ و ۸۳٤ تاریخنده شیخ الاسلام بولنان شمس الدین فناریnك وفاتی اوزرینه، سلطان مراد خان ثانی جانبندن ادرنه‌ده مسند فتوایه نصب وبومی اوتوز آلتی وظیفه تخصیص بیورلمش ایدی. بعده وظیفه‌سنه ضم بیورلمق ایستنلدکده، بو قدری کفافنه کافی اولوب، فضله‌سی حرام اولدیغنی بیانله، قبول ایتمه‌مشیدی. سلطان مراد خان ثانی وابو الفتح سلطان محمد خان ثانی زمانلرنده ۳۱ سنه امور فتوایی اداره ایدوب، ۸٦۵ ده وفات ایتمشدر. ادرنه‌ده مدفوندر. صلابت دینیه‌سی واحکام شرعیه‌یی محافظه واجراده‌کی تعصبی پك زیاده اولوب، فضل حروفینك اصحابندن الحادلرینه قناعت حاصل ایتدیکی بر قاچ کشی‌یی تعقیبله اخذ وقتل ونمشلرینی احراقده کوستردیکی غیرت، وحتی آتشه کندیسی اوفلیوب، اوفلرکن کمراه اولان صقالنك طوتشدیغی مشهوردر.

فخر الدین عراقی { (شیخ — ابراهیم بن شهریار) ایران مشاهیر شعراسندن

هیر شعرا وصوفیوندن اولوب، همدانلیدر. عارفانه وعاشقانه اشعاری و «لمعات» عنوانلی بر کتابیله تصوفه متعلق دیکر بر قاچ اثری واردر. طریقه سلوکدن صکره بر جوانك جمالنه نظر ایتدیکندن، شیخی طرفندن هندستانه عزیمت وغربتله ریاضت ایتمکه مأمور اولوب، جانب هنده عازم اولمش؛ وملتانده شیخ بهاء الدین زکریانك خدمتنه واصل اولوب، بونك ارشادیله درجات عالیهٔ باطنیه‌یه نائل اولمش ایدی. یکرمی بش سنه قدر شیخ مشارالیهك خدمتنده قالدقدن وشیخك قیزینی تزوج ایدوب، کبیر الدین تسمیه ایتدیکی بر اوغلی دخی دنیایه کلدکدن صکره، وطننه عودتله مأذون اولوب، عراقه واو. رادن حجازه وبعده مصر وشامه کیدهرك، ٦۸۸ وبر روایتده ۷۰۹ تاریخنده دمشقده وفات ایتمش؛ وشیخ محی الدین عربینك تربه‌سی یانندہ دفن اولنمشدر. اواخر حیاتنده هندن یاننه کلمش اولان کبیر الدین دخی یانندہ مدفوندر. شو بر ایکی بیت جمله اشعار عارفانه‌سندندر:

بعالم هر کجا رنج وبلاییست
بهم بر دند وعشقش نام کردند
چوخود کردند سرخویشتن فاش
عراقی‌را چرا بدنام کردند

فخر الدین مستوفی { (خواجه اوحد) مشاهیر شعراء

ایراندن اولوب، سبزواریدر. بیوك بر خاندانه منسوب ایدی. علوم وفنون متنوعه‌ده یدطولاسی وحسن خطده مهارتی وار ایدی. ملوك وکبرادن بر چوق هدایا آلوب، احبابه تقسیم ایدر وفقیرانه ولاابالیانه یاشارایدی. تأهل ایتیوب، ۸٦۸ تاریخنده ٦۱ یاشنده وفات ایتمشدر. مرتب دیوانی واردر. وفاتنده ترکه‌سی کلیتلی کتابدن عبارت بولنمشدر. شو بر ایکی بیت جمله اشعارندندر:

سیمین طراز کشت چو خرکاه خسروان
پرده سرای چرخ که بد عنبرین طناب
هر کوکبی نمونهٔ صفریست فی المثل
حیران شده محاسب عقل اندرین حساب

فخر الدین مسعود { (امیر — بن بهمن) ایران شعراسندن

اولوب، بر مدت کرمانده حکومت سورمشدر. شو رباعی اونکدر:

از بهر هلال عین خورشید سیاه
بر بام بر آمد وهمی کرد نگاه
هرکس بشکفت گفت سبحان الله
خورشید برآمدست ومیجوید ماه

فخر الملك { (ابو غالب محمد بن علی) آل بویه دولتنك اکمشهور وزراسندن

اولوب، بهاء الدوله ابو نصر بن عضد الدوله‌یه وبونك وفاتندن صکره سلطان الدوله ابو شجاع فناخسرو وزارت ایتمشدر. عن اصل واسطی اولوب، پدری صراف بولنمشیدی. ۳۵٤ تاریخنده طوغمشدر. نفوذ واقتداری پك زیاده اولوب، کندیسی جاشنی علم وادبدن لذتیاب اولمغله، دائره‌سی مجمع علما وشعرا ایدی؛ وکرم وسخاوتی پك زیاده اولوب، کرك مدحنده قصائد سوبلین شعرایه وکرك تألیفات نافعه ایله علوم ومعارفك ترقیسنه خدمت ایدن ارباب علم وعرفانه پك چوق احسانلر ایدردی. شعرادن ابن

نباته ومهیار بن مرزویه مداحلری جمله‌سندندر. (ابو بکر بن الحسن الحاسب الکرخی) دخی جبر و مقابله‌یه دائر اولان «الفخری» وحسابه متعلق «الکافی» کتابلرینی صاحب ترجمه نامنه یازوب مکافاته نائل اولمشیدی. اك نهایت مشارالیه سلطان الدوله ابو شجاع فخر الملك صیت وشهرت واقتدار ومکنتی چکه‌میوب، ٤٠٧ تاریخنده اهواز قریبنده بر طاغده اعدام ایتدیرمش؛ ونعشی دفن ایتدیر. میوب، کوپکار یدکدن صکره، ایرتسی سنه کیکارینك جمیله بر مزارلغه نقل ودفننه مساعده اولنمشدی. محاسنی حقنده منقول اولان نوادر صره‌سنده مر. ویدر، که اختیار برآدم حقنده قتلی موجب اولهجق بر تهمت خبر ویرمکله، فخر الملك بونك ورقه‌سنی اوتودقدن صکره ظهرینه: «السعایة قبیحة، وان کانت صحیحة؛ فان کنت اجریتها مجری النصح، فخسرانك فیها اکثر من الربح؛ ومعاذالله ان نقبل من مهتوك فی مستور؛ ولولاانك فی خفارة من شیبك، لقابلناك بما یشبه مقالك، ونردع به امثالك. فاکتم هذا العیب، واتق من یعلم الغیب والسلام.» عباره‌سنی یازه‌رق صاحبنه اعاده ایتمشدی.

فخر النسابیکم { هندستانده نواب شجاعت خانك زوجه‌سی اولوب، دهلیده (کشمیری بازار) ده (فخر المساجد) اسمیله بیوك ومصنع بر جامع شریفك بانیه‌سیدر.

فخری { عثمانلی شهزادسندن اولوب، یدری یاوز سلطان سلیم خانك شهزاده. لکلرنده طربزونده معیتنده بولنمش اولمغله، صاحب ترجمه‌نك قانونی سلطان سلیمان خان ایله سوت برادر. لکی وار ایدی. صحن مدرسی‌اولدقدن صکره ٩٤٥ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

جمالك مصحفن اطفال اشك چشمم ای دلبر
اوقورلر مکتب عشقکده دائم صوکچی ازبر

فخری { فرس شهزادسندن بروجه زیر آلتی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی کاشانلی اولوب، درویش مشربلی بر آدم ایدی. شو رباعی اونکدر:

ای جلهٔ یکسان عالم راکس
یك جو لطف تمام عالم رایس
من یکسم وکسی ندارم جزتو
از لطف بفریاد من یکس رس

— ایکنجیسی (فخرالله) جرجانلی‌اولوب، ملوك سلجوقیه‌دن طغرل بکك مداحلرندن بولنمش؛ و وبس ورامین حکایهٔ مشهوره‌سنی سلك نظمه چکمشدر. شو بر ایکی بیت منظومهٔ مذکوره‌دندر:

بلرزم چون فرو کریم زهجران
چو کنجشکی که ترکردد زباران
کدازان شد تنم از بیم و امید
چو برف نوبهار از تاب خورشید

— اوچنجیسی سبزواری اولوب، مشهور حسین واعظك اوغلیدر. کندیسی دخی بدری کبی وعظه مشغول اولوب، آخر عمرینه‌دك هرات جامعنده کمال فصاحت وطلاقت لسانله اجرای وعظ ونصیحت ایدر ایدی. علم وفضلی وزهد وتقواسی مشهوردر. شو بیت جلهٔ اشعارندندر:

در هر نکاهی دیده ام صد بار ازو آزارها
ذکر نکاهش میکنم با آن که دیدم بارها

— دردنجیسی (مولا فخر الدین) اصفهانلی اولوب، شو بر ایکی بیت بر غزل مستزادندندر:

رفتم بطبیب وکفتمش بیمارم — درمانم چیست
وز اول شب تا بسحر بیدارم — برمن نکریست
تبضم چو طبیب دیدکفت از سر لطف — کریان کریان
جز عشق نداری مرضی پندارم — کو یار توکیست

— بشنجیسی هندستانك بنارس شهرندن او. لوب، جهانکیر شاهك زمانده یاشامشدر. شو بیت اونکدر:

باتو هر خسته دلی راکه چو من کار افتاد
میتوان کفت که کارش بخدا افتادست

— آلتنجیسی (مولانا — بن محمد امیری) هراتلی اولوب، ایفای حجدن صکره شاه طهماسب حسینی زمانده سند جهتنه عزیمتله، اورانك حاکمی بولنان عیسی ترکخانك حسن قبولنه مظهر اولمش؛ و اونجی قرن هجری اواخرنده وفات ایتمشدر. «جواهر العجائب» عنوانیله بر تذکرة الشعرای و «تذکرة النسا» و «تحفة الحبیب» عنوانلریله ایکی اثری واردر. اشعارینه دسترس اولنه‌مدی.

فخریه { (ام یوسف — بنت عثمان البصریه) زهد وتقواسیله شهرت بولمش بر خاتون اولوب، قرق سنه قدسده عبادتله مشغول اولمش؛ و ٧٠٣ تاریخنده مکهٔ مکرمه‌ده وفات

ایدوب، اونه‌دن بری منوی ضمیری اولدیغی اوزره، ام المؤمنین حضرت خدیجة الکبری (رضها) یاننده دفن اولنمشدر.

فدائی (اسماعیل —) اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، حرم همایونده مستخدم ایدی. بر چوق تاریخلری وسائر اشعاری واردر. شو بیت اونکدر:

کوزم قان اولدی دستمدن اویار سیمین کیتدی
کوکل صبر ایله کل چونکم اولان اولدی کیدن کیتدی

فدائی فرس شعراسندن بروجه آتی اوچ ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (شیخ زاده — بن شمس الدین محمد) عن اصل لاهیجانلی اولوب، شیرازده طوغمش؛ واورادہ کسب کمالات ایتدکدن صکره، شاه اسماعیل صفویه انتساب ایدوب، بونك طرفندن سفارتله محمد شیبانی یانه کوندرلمش؛ وبو مأموریتی حسن ایفایه موفق اولمغله، عودتنده حقنده شاهك توجهی مزداد اولمش؛ ونهایت ترك مناصب ایده‌رك، شیرازده کوشهٔ عبادته چکلمش ایدی. کوزل رباعیلری وسائر اشعاری واردر. شو رباعی اونکدر:

از دار بقا فتاده در دار عذاب
آدم بهر کندم وما بهر شراب
مرغان بهشتیم عجب نیست اکر
اواز پی دانه رفت وما از پی آب

— ایکنجیسی (حاجی محمد) کرمانلی اولوب، «آتشکده» صاحبی آذرك معاصری ایدی وکندیسیله کورشمشیدی. شو بیت اونکدر:

یکسان بود اکر رسدم سر بر آفتاب
تاتابدم ز پی کلهی بر سر آفتاب

— اوچنجیسی (محمود بیك) طهرانلی اولوب، تکلو عشیرتنه منسوب ایدی. شو بر ایکی بیت اونکدر:

این جهانی که درو نیست کسیرا بنیاد
کهنه دیریست که بسیار چو ما دارد یاد
این جهانی ست که جمشیدوفریدون دیده‌است
این جهانی ست که داده ست سلیمان برباد

فدر (Feder) آلمانیه حکماسندن اولوب، ۱۷۴۰ ده طوغمش، و ۱۸۲۱ ده وفات ایتمشدر. ارادهٔ بشریه حقنده ایکی تألیفی واردر.

فَدَك حجازده مدینهٔ منوره‌دن ایکی کونلك مسافه‌ده واقع بر قریه اولوب، وقت سعادتده اهالیسی یهودی ایدی. یدنجی سال هجریده خیبر قلعه‌سی فتح اولنجه، فدك اهالیسی نزد جناب نبویه آدم کوندروب، اراضیلرینك نصفی ترك ایتمك شرطیله صلحاً عرض اطاعت ایتمکله، مطلوبلری قبول بیورولوب، اراضیٔ مذکوره سید الانام افندمزك ملك خاصی اولمغله، حاصلاتنی فقرا وابناء سبیله تصدق ایدرلردی. ارتحاللرینه قریب حضرت فاطمه (رضها) یه هبه ایتمکله، بعده حضرت مشارالیها نزد جناب صدیقیه عزیمت ایده‌رك، فدکی طلب بیورمش، وحضرت علی (رضه) ایله رسول‌الله (صلعم) افندمزك آزادلیلرندن (ام ایمن) اراضیٔ مذکوره‌نك جانب نبویدن مشارالیهایه هبه بیورلدیغنه شهادت ایتمشلرسه‌ده، شهادتده ایکی قادین برارکك برینی طوتدیغندن، شهادت کافی کورلیوب، فدك بیت المال قالمشیدی. حضرت عمر (رضه) مقام خلافته کچنجه، فدکی ورثهٔ جناب نبویه اعاده بیورمش ایسه‌ده، حضرت عباس ایله جناب مرتضی (رضهما) یننده اختلاف ظهور ایتدیکندن، کیمسه تصرف ایده‌میوب، ینه بیت المال قالمشیدی. معاویه حکومته نائل اولنجه، قریهٔ مذکوره‌یی مروان بن حکمه هبه ایتمش؛ وبونك وفاتنده اوغللری عبد الملك ایله عبدالعزیزه قالوب، بونلرك وفاتلرنده صکره عمر بن عبدالعزیز حضرتلری عبدالملك حصه‌سنی دخی ورثه‌سندن صاتین آلوب، احفاد جناب فاطمه‌یه رد وهبه ایتمش ایسه‌ده، خافی استرداد ایتمش؛ ومأمون خلیفه دخی آل رسول الله اعاده ایتمش ایسه‌ده، متوکل علی‌الله استرداد ایدوب، حاصلاتنی صدقه‌یه حصر ایتمشدی. میاه جاریه‌سی وخرمالغی چوق معمور ومنبت برقریه ایدی. خلافت جناب فاروقیده یهودیلر جزیرة العربدن اخراج او. لندقلری صره‌ده فدك اهالیسی دخی چیقوب، عهده‌لرنده بولنان نصف اراضی دخی بیت المال طرفندن مبایعه اولنمشدی.

فدور (Fedor) روسیه ایمپراطورلرندن اوچ کشینك اسمیدر:

برنجیسی (روریك) سلاله‌سنك صوك حکمداری اولوب، ۱۵۵۷ تاریخنده طوغمش؛ و ۱۵۸۴ ده

پدری دردنجی ایوانه خلف اولوب، ۱۰۹۸ ده وفات ایتمشدر.

— ایکنجیسی آغاً ذکر اولنان غودونوفك اوغلی اولوب، ۱۶۵۵ ده پدرینه خلف اولمش ایسه‌ده، متعاقباً فوت اولمشدر.

— اوچنجیسی آلکسینك اوغلی ومیخائل روما نوفك تورونی اولوب، ۱۶۷۶ ده پدرینه خلف اولمش؛ وموسقوه‌یی توسیع وتزیین ایدوب، زادکانك زادکانلق براتلرینی یاقمش ایدی. ۱۶۸۲ ده وفات ایدوب، کوچك برادرلری بشنجی ایوان ایله بیوك پترو مشترکاً خلفلری اولمشلردر.

فدوی { (میرزا محمدحسین) ایران شعراسندن اولوب، خراسانلیدر. شو بیت اونکدر:

موج اشکم رو اکر بر چرخ دولابی کند
نسر طائر را شکار مردم آبی کند

فرّاء { (ابو زکریا یحیی بن زیاد الاسلمی الدیلمی) ائمهٔ نحاة ولغویوندن اولوب، کوفیونك رؤساسندن ایدی. نحوی ابو الحسن کسائیدن اخذ ایتمشدی. بغداده ورود ایدوب، مأمون خلیفه‌نك احسان والتفاتنه نائل اولمش؛ واوغللرینك مربیلکنه نصب اولنمش ایدی. روایته کوره خلیفهٔ مشارالیه کندیسنه نحوده برکتاب یازمسنی امر ایده‌رك، اکمال ایتدکجه سرایدن چیقمغه براقامش، وخدمتنه مخصوص آدملر تعیین ایدوب، هر نوع اسباب استراحتی استکمال ایتدیرمش، واملا ایده‌جکنی یازدیرمق ایچون متعدد کاتبلر جلب ایتمش ایدی. بو وجهله یازدیره‌رق ایکی سنه‌ده «الحدود» کتابنی اکمال ایتمش؛ وچیقدقدن صکره «المعانی» کتابنی املا وتدریسه باشلامشیدی. کرك نحو ولغتده وکرك تفسیر وحدیث وادبیات واشعار عربیه معلومات واسعه‌سی اولمغله، حلقهٔ تدریسنه یوزلرجه طلبه جمع اولنوردی. بغداددده باشایوب، سنه‌ده برکره کوفه‌یه عزیمتله، عائله‌سی یانده قرق کون قاله‌رق، برسنه‌ده قزاندیغی افراد عائله‌سنه واقرباسنه تقسیم ایتدکدن صکره، بغداده عودت ایدردی. نهایت ۲۰۷ تاریخنده، ۶۳ یاشنده اولدیغی حالده، طریق مکه‌ده وفات ایتمشدر. مذکور ایکی کتابدن بشقه مشکل قرآن حقنده بری مفصل ودیکری مختصر ایکی کتابیله «البهاء»، «کتاب اللغات»، «کتاب المصادر فی القرآن»، «کتاب الجمع والتثنیة فی القرآن»، «کتاب الوقف والابتداء»، «کتاب المفاخر»، «کتاب آلة الکتاب»، «کتاب النوادر»، «کتاب الواو» وسائر آثاری واردر.

فرّاء { (ابو محمد حسین بن مسعود البغوری) مشاهیر ادبا وعلمادن اولوب، فقه وحدیث وتفسیر وعلوم ادبیه‌ده عصرینك فریدی ایدی. قاضی حسیندن وسائر علماء عصرندن اخذ علوم ایدوب، عمرینی تدریس وتألیفله کچیرمش؛ و ۵۱۰ وبر روایته ۵۱۶ تاریخنده خراسانك مرورود شهرنده وفات ایتمشدر. مسقط رأسی خراسانده مرو ایله هرات آره‌سنده واقع (بغ) ویا (بغشور) قصبه‌سیدر. تألیفاتی چوق اولوب، اك مشهورلری بروجه آتیدر: فقهده «کتاب التهذیب»، حدیثده «کتاب شرح السنة»، تفسیرده «کتاب معالم التنزیل»، «کتاب المصابیح»، «کتاب الجمع بین الصحیحین».

فرابرز { کیانیاندن کیکاوسك اوغلی وسیاوشك برادری اولوب، ایران ایله توران بینده سیاوشك قتلندن طولایی وقوع بولان محاربانده ابراز شجاعت ایدن قهرمانلر میانده شاهنامه‌ده مذکوردر.

فرابوقای { (خواجه منصور) ایران شعرا سندن اولوب، طوسلیدر. شاهرخ سلطان زمانده یاشایوب، شهزاده علاء الدوله‌نك خدمتنده بولنوردی. شاهرخك وفاتندن صکره تعین ایدن (خدابداد) نام ظالم طرفندن حبس واموالی مصادره اولنمش؛ وکندیسنك بر بیت تقدیم ایتمسی اوزرینه، عذر خواه اولهرق، سیبلی تخلیه ایتمش ایسه‌ده، صاحب ترجمه محبسك شدائدی تأثیریله او کیجه ۸۵۴ تاریخنده وفات ایتمشدر. بمدالوفات خدا بداد صاحب تذکره دولتشاهك برادری امیر رضی الدینه خواجه منصورك حالنی صورنجه، صاحب ترجمه‌نك شو بیتنی اوقومغله جواب ویرمشیدی:

منصور زغم بمرد و وارست
از جور تو وجفای مردم

فرات (Euphrate) آسیانك اك بیوك انهارندن اولوب، قطعهٔ مذکوره‌ده‌کی ممالك عثمانیه‌نك اك بیوك ایرماغیدر. ارضروم ولایتی داخلنده تبعان ایدن ایکی نهرك اجتماعندن متشکل اولوب، بونلرك بری واك بیوکی مراد چایی ودیکری قره صودر. مراد چایی بایزید سنجاغنده روسیه و ایران حدودنده‌کی طاغلردن تبعان ایدن برقاج چایدن تشکل ایله، غربه وبعده غرب جنوبیه طوغری آقه‌رق، وان ولایتنك موش سنجاغنه داخل اولور، ومذکور سنجاقله کنج سنجاغنی شرقدن غربه شق ایده‌رك، معمورة العزیز ولایتنه کیرر، و خرپوتك اوست طرفندن چکه‌رك، کبا معدننك اوست طرفنده قره صو ایله برلشیر. مجراسنده صاغ وصولدن برچوق چایلر اخذ ایدر. قره صو دخی ارضرومك اوستنده‌کی طاغلردن تبعانله، شهر مذکورك شمالندن چکه‌رك، غرب جنوبیه طوغری آقه‌رق، ارزنجان سنجاغی دخی شق، وارزنجانك جنوبندن مرور ایدر؛ ومعمورة العزیز ولایتنه داخل اولنجه، جنوبه طوغری دونه‌رك، صاغدن (چالته) نهرینی آلدقدن صکره مذکور مراد چاییله برلشیر. بو ایکی نهر بعدالاجتماع فرات نامنی آلوب، معمورة العزیز ایله دیاربکر ولایتلری آره‌سنده‌کاه غربه وکاه شرقه تمایل ایله جنوبه طوغری آقه‌رق، حلب ولایتنه داخل اولور، ورعش ایله اورفه سنجاقلری آره‌سنده غرب جنوبیه طوغری بعد الجریان حلب سنجاغی داخلنده جنوبه طوغری آقفه باشلایه‌رق، ۳۶° عرض شمالیه واصل اولنجه شرقه وبعده شرق جنوبیه طوغری دونر، وزور سنجاغی دخی شق ایله جزیره‌دن کلن خابور نهرینی وسائر بعض چایلری اخذ ایتدکدن صکره، بغداد ولایتنه دخول ایله، کربلا وحله سنجاقلرینی شق، وبوآره‌ده دجله ایرماغیله برچوق جدوللر واسطه‌سیله اختلاط ایدر، ونهایت بصره ولایتنه داخل اولنجه، شرقه طوغری دونوب، نهایت (قرنه) ده دجله ایله بالاجتماع (شط العرب) ایرماغنی تشکیل ایدر، که بوده جنوب شرقیه طوغری جریانله، بصره اوکندن بعد المرور، برقاج قولدن بصره کورفزینه دوکیلور. فراتك مناسبی بیوك بر تقسیم میاه خطی تشکیل ایدوب، بنه او طاغلرك اوبر مائله‌سندن آقان صولر بحر حزره وقره دکیزه طوغری آقار. مراد چاینك منبعندن قرنه‌یه یعنی دجله ایله برلشه‌رك شط العربی تشکیل ابتدیکی محله قدر مجراسنك طولی ۲۷۰۰ وبصره کورفزنده‌کی منصبنه‌دك ۲۸۶۰ کیلومتره‌در. هیتده حد وسطی اوزره ثانیه‌ده ۲۰۶۵ مکعب متره صو دوکر؛ حالبوکه فراتدن قیصه وبوکا تابع عد اولنان دجله‌نك بغداددده ثانیه‌ده حد وسطی اوزره دوکدیکی صو ۴۶۰۶ مکعب متره بالغ اولور. فراتك فیضان موسمی واردر، وفیضانی نیلك کی قدر دکل ایسه‌ده، بنه فیضانسنده صویی عادی وقتلرده‌کی حذادن ٤ متره یوقاریه قالقار. فیضانی منابعی جهتلرنده‌کی طاغلرده قارلرك ارتمسی موسمنه متصادف اولوب، مارت آینده باشلار ومایسك اواخرینه قدر بوکسلمکده دوام ایدوب، شهر مذکور اواخرندن ایلول اوا‌خرینه‌دك تدریجاً اینر. قاسمدن صکره یاغمورلرك کثرتنه کوره بر ایکنجی فیضان دخی اولورسه‌ده، برنجیسی درجه‌سنده دکلدر. مراد چاینك منابعی ۲۷۵۰ وقره صویك کیلر ۲۲۰۰ مترەلك ارتفاعلرده بولنوب، ۱۰۶۲ کیلومترەلك جریاندن صکره بیره جکده مجراسنك ارتفاعی ۱۹۱ در، که بهر کیلومتره‌ده ۲ متره ایله ٤ سانتیمتره انحطاط ایتمش اولور. بیره جکدن منصبنه قدر ایسه ۱۸۰۰ کیلومترەلك مسافه‌ده یالکز ۱۹۱ متره که بهر کیلومتره‌ده اون سانتیمتره‌دن آز زیاده انحطاط ایدر. فرات ودجله‌نك فیضانلرنده صولر اطرافده‌کی اووەلری باصمامق ایچون اسکی بابلیلر برچوق سدلر وبو صولرله سقی اراضی ایتمك اوزره، برچوق جدوللر وخندقلر انشا وکشاد ایتمشلردی، که بونلر خلفاء عباسیه زماننده برقات دها تکثیر وتعمیر اولنمشلرسه‌ده، بعده اهمال اولنوب، جمله‌سی خراب اولمشدر. فراتك سیرسفائنه صالح برحاله وضعنه چالیشلمش ایسه‌ده، کشادی مصارف کلیه‌یه متوقف اولدیغندن، دوام اولنه‌مامشدر. فرات اسمنك عربیده طاتلی صو معناسنه کلدیکی «معجم البلدان»ده مذکور اولوب، زند لسانندہ واسع وعبرانیده چیچك ویا انتشار معناسنه کلدیکی دخی سوی اولمغله، اصلی مجهولدر. صوینك جیان یاتمق خاصه‌سی معلومدر.

فراته (Fratta) ایتالیاده نابولی ایالتنك (قازوریه) قضاسنده وقازوریه‌نك

۷ کیلومتره شمالنده اولهرق ناپولیدن قایوه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده برقصبه اولوب، ۱۰۵۰۰ اهالیسی وایپ معمولاتی واردر. ایتالیاده بو اسمله دیکر بر قاچ کوچك قصبه وقریه دخی بولندیغندن تفریق ایچون، بوکا (فراته ماجوره) یعنی «بیوك فراته» دخی دیرلر.

فرادیاوولو (Fra-Diavolo) ایتالیانك فلابریا خطه‌سنده ظهور ایتمش جسور بر آدم اولوب، ابتدا خیدودلقله شهرت بولمش؛ وبعده فرانسزلرك ایتالیادن اخراجی مقصدینه خدمت ایدوب، میرالای عنوانی آلمش؛ وخیلی عسکر تدارکیله، ۱۷۹۹ ده ناپولیی ضبط ایتمشدی. بوناپارت طرفندن (ژوزف بوناپارت) ناپولی قرالیغنه نصب اولندقدن صکره دخی دفعاتله ایتالیانلری بوکا قارشی آیاقلاندیروب، نهایت (سان سورینو) ده ثباتلی بر مقاومتدن صکره دردست اولنهرق، ۱۸۰۶ ده ناپولیده اعدام اولنمشدر. اصل اسمی (میکل روجا) اولوب، «شیطان قرداش» دیمك اولان بو لقبله تلقیب اولنمشدر.

فراره (Ferrare) ایتالیانك امیلیه خطه‌سنده و رومانك ۳۵۰ کیلومتره شمالنده اولهرق (پودی وولانو) نهری اوزرنده همنامی اولان ایالتك مرکزی بر شهر اولوب، ۳۱۱۷۰ اهالیسی، دارالفنونی، مصنع کلیسالری وبعض آثار عتیقه‌سی واردر. وقتیله (پو) ایرماغی شهرك یاننده کچمکله، بوشهر چوق دها بیوك ودها معمور ایکن، بعده نهر یتاغنی دکیشدیردیکندن، تدنی ایتمشدر. مقدما بر دوقه‌لق صورتنده اداره اولنوردی. بر چوق مشاهیرك وازآن جمله شاعر (آریوستو) نك وطنیدر. — فراره ایالتنك مساحة سطحیه‌سی ۲۶۱۶ مربع کیلومتره اولوب، ۲۱۵۳۷۰ اهالیسی واردر. اوچ قضایه منقسمدر.

فراری (Ferrari) ایتالیا مشاهیرندن بر قاچ آدمك اسمی اولوب، اك معروفلری مشهور (رافائل) ك آرقداشلرندن بولنمش اولان رسام (فودنچیو فراری) در، که ۱۴۸۴ ده میلانده طوغوب، ۱۵۵۰ ده وفات ایتمشدر.

فرازر (Fraser) آمریقای شمالیده انکلتره به تابع (دومینیون:) قطعه‌سنك اك بیوك نهری اولوب، قیالی طاغلرده (یلووهید) کولندن خروجله، غربه بعده غرب شمالیه ونهایت جنوبه طوغری جریان، و (قانون) تعبیر اولنان صندیق کبی طار ودرین خندقلردن مرورله، بعض شلالهلر تشکیل، وصاغ وصولدن برخیلی چایلر اخذ ایله، ۱۳۰۰ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، (وانقوور) جزیره‌سی قارشیسنده بر قاچ قولدن بحرمحیط معتدله منصب اولور. مجراسی قیشین طونار. منصبی قوم سدلریله مسدوددر. صولرنده بالیق چوقدر، والتون ریزه‌لری‌ده بولنور.

فرازربورغ (FraserBurgh) اسقوچیه‌نك آبردین قونتلغنده وآبردینك ۴۵ کیلومتره شمالنده اولهرق بحر شمالی ساحلنده بر قصبه اولوب، ۴۲۷۰ اهالیسی، سفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری، صید ماهیسی وجوارنده دمیر معدنیله میاه معدنیه‌سی وکرج فرونلری واردر.

فراسقاتی (Frascati) ایتالیانك روما ایالتنده ورومانك ۲۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده کوزل بر موقعده واقع بر قصبه اولوب، ۶۷۷۰ اهالیسی، کوزل کوشکلری وجوارنده (توسقولوم) شهر قدیمنك خرابه‌لری واردر.

فراسی (عبدالرحمن بن محمد) شعرادن اولوب، هجو و هزیله شهرت بولمشدر. تونسك جوارنده کائن بنی فراس قریه‌سندن ایدی. ۴۰۸ تاریخنده سوسه شهرنده سرخوش ایکن بر طامدن دوشه‌رك، ۳۰ یاشلرنده وفات ایتمشدر. تونس قاضیسی حقنده سویلمش اولدیغی شو هجویه جمله اشعارندندر:

یقول فراسی الزمان ومازا
ل حیا لقی قوله یعدل
متی یملك الارض دجالها
فقد صار قاضینا احول

فراشر (Frascher) آرنا. یاخود فراشار ژدالقده یانیه ولایتنك ارکری سنجاغنه تابع برمدی قضاسنده وبرمدینك ۳۰ کیلومتره قدر شرق شمالیسنده اولهرق طاغلرله محاط مرتفع بر محلده واقع ناحیه مرکزی بر بیوك قریه ویاکوچك قصبه اولوب، محرر فقیرك مسقط رأسیدر. خانه‌لری ومحله‌لری طاغنیق اولمغله محیط

دائره‌سی یدی سکز کیلومتره اولدیغی حالده، ۱۵۰۰ قدر اهالیسی، ۳ جامع شریفی، برکلیسای، بر مکتب ابتدائیسی و روجه واولاخجه ایچون آیری ایکی مکتبی، یکرمی قدر دکاندن عبارت چارشیسی، هفته‌ده برکره صالی کونلری قوریلور خیلی ایشلك بازاری، بر خانی، ۳ دکرمنی وبری بکتاشی دیکری سعدی طریقته مخصوص ایکی تکیه‌سی واردر. اهالیسنك قسم اعظمی اسلام اولوب، قصوری آرناؤد خرستیان و اولاخ ایله چنکانه‌دن مرکبدر. یازین هواسی سرین و صاغلام ایسه‌ده، قیشلری شدتلی اولوب، چوق دفعه آیلرجه یوللری قاردن مسدود ومنقطع اولور. فراشر بکلری من اصل برات جوا. رنده تیموریجه قضاسندن ایکن حسب الایجاب اورادن قالدیریلوب (استانیانه) قریه‌سی مالکانه ویریله‌رك اورادہ اقامه ایتدیرلمش وهمشهریلك مناسبتیله کوپریلی محمد پاشانك صدارتنده آرناؤدلغه عودته مأذون اولمه‌رق استانیانه‌یه بدل او وقت خرستیان کوبی بولنان فراشر قریه‌سیله موزاکه‌ده بعض قرا ویرلمش اولان (ایازبك) اسمنده برینك نسلندن اولوب، شمدیکی حالده قرق اللی خانه اولمشدر. بونلر اوتدن بری خدمات دولتده بولنه‌رق، ایچلرندن وزارت وبکلر بکیلکی و میرمیرانلق رتبه‌لرینه نائل اولمش ذوات یتیشمشدر. تیه دلنلی علی پاشانك زمانندك فراشر بکلری قونالرنده مخصوص خواجه‌لر طوتوب، اولادلرینه مکمل صورتده عربی وفارسی اوقودور. لردی. بعده عساکر معاونه سرکرده‌لکی ودربند آغالغی کبی خدماتده بولنه‌رق، ثروت ومعموریتلرینی محافظه ایتمشلرسه‌ده، اخیراً بوکبی خدماتك لغوی اوزرینه، هیچ محصولاتی اولیان ومصارفی چوق اولان بو یرده طوره‌میوب، اکثری ترك دیارله کوریجه، مناستر، یانیه، سلانیك وسائر شهر وقصبه‌لره هجرته مجبور اولمش؛ وبناءً علیه فراشر تدنی‌یه یوزطوتمشدر.

— فراشر ناحیه‌سی (طاغلی) دن غلط اولهرق (دانغلی) دینلن ۲۸ قریه‌یی حاوی مرتفع وطاغلق بر یر اولوب، اراضیسی پك آز منبتدر. اهالیسنك قسم کلیسی مسلم اولوب، جسارت و شجاعت و وفرت ذکاوتله متصفدرلر. اکثری فربنده ودولت خدما. نده بولنورلر.

فراض { عربلر بو نامی فراتك شرق جهتنده شام ایله عراق و جزیره بینندہ حدود یرینی طوتان محله ویررلردی.

فراغه { (Fraga) اسپانیانك آراغون خطه. سنده (هوئسقه) ایالتنده‌وهوئسقه‌نك ۱۰۷ کیلومتره جنوب شرقیسنده اولهرق (سینقه) نهرینك ساحل یسارنده بر قصبه اولوب، ۶۸۰۰ اهالیسی واردر. وقتیله بك مستحکم ایدی. ۱۱۳۴ تاریخ میلادیسنده عربلر بو قصبه‌ده آراغون قرالی برنجی آلفونسی مغلوب ایتمشلردر. کلیسای جامعدن مبدل اولوب، بك یوکسك اولان مناره‌سی‌ده چاك قله‌سی اتخاذ اولنمشدر.

فراغی { (میر) ایران شعرا وعلماسندن اولوب، سالف الترجمه فتح الله شیرازینك برادریدر. اکبر شاهك بعض فتوحاتنه تاریخلر سویلمشدر. ۹۷۰ تاریخلرنده برحیات ایدی.

فراقی { اونجی قرن هجری شعراسندن او. لوب، کوتاهیه‌لیدر. برشیخك اوغلی اولوب، ابتدا طریق تدریسه سلوك ایتمش ایکن، بعده پدرینه خلف اولوب، کوشهٔ زهد و ارشاده چکلمش؛ وجامعلرده وعظ ونصیحتله مشغول اولمشیدی. ۹۸۰ تاریخنده وفات ایتمشدر. اسکی تذکره نویسلری ممنون ایده‌میه‌جك درجه‌ده ساده وسلیس اشعاری واردر. شو بیت او جمله‌دندر:

کلشننده عالمك ایرمز بو سره هیچ کس
زاغلر آزاده بلبللر کرفتار قفس

فراقی { ایران شعراسندن اولوب، سمرقند. لیدر. اکثر علومدن بهره‌سی اولمغله، ملوك معاصرینی عندنده معزز ایدی. ۹۱۳ تاریخنده خراسانده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

منم درین چمن از بلبلان زاریکی
ولی بزاریٔ من نیست از هزاریکی

فراقی دده { عثمانلی شعراسندن اولوب، استانبوللیدر. یکیچری طائفه. سنه منسوب ایکن، بعده طریق مولویه انتساب ایتمشدی. ۱۱۵۰ تاریخنده وفات ایتمشدر.

فرامرز { خرافات ایرانیه‌ده رستم زالك اوغلی اولمق اوزره مذکور وآردشیر بهمن طرفندن قتل اولندیغی مرویدر.

فرامرز } رومده حکومت سورن ملوك سلجوقیه‌نك اخیری اولان علاء الدین کیقباد‌ك پدری و ملوك مذکوره‌نك اون دردنجیسی اولان غیاث الدین مسعود‌ك برادری اولوب، کندیسی سلطنت سورمه‌مشدر.

فرامریه } (Frameries) بلجیقه‌نك (هاینو) ایالتنده و (مونس) لك ۷ کیلو-متره جنوب غربیسنده بر قصبه اولوب، ۱۰۰۰۰ اهالیسی وکمور معدنی واردر.

فرانچه } فرانسوا رایبولینی (F. R. Francia) ایتالیانك اك مشهور رساملرندن اولوب، ۱٤٦۰ تاریخنده طوغمش؛ و ۱۵۳۳ ده وفات ایتمشدر. بعض کوزل آثاری موجوددر.

فرانچه } دوقتور غاسپار رودریکز (Dr. G. R. Francia) آمریقای جنوبیده‌کی (پاراغوآی) حکومتنك مؤسسی اولوب، پدری فرانسزوالدمسی ملزایدی. ۱۷۵۸ ده (آسومپسیون) ده طوغوب، ابتدا عقائد تحصیلنه قویلش ایسه‌ده، بعده آووقاتلانه سلوك ایتمش؛ و ۱۸۱۰ ده اسپانیولرك اورالردن اخراجنده غیرت ایتمکله، پاراغوآی اهالیسی طرفندن قونسلوس نامیله ریاسته انتخاب اولنه‌رق، امور اداره‌یی تمامیله الینه آلمش؛ وهر کس حقنده شبهه وامنیتسزلك کوستروب، برطاقم مظالمه وکیفی معاملاته باشلامش ایسه‌ده، مملکته‌دخی خیلی خدمت ایدوب، صنایع وتجارتك ترقیسنه سبب اولمشدر.

فرانچه } سلسله‌سی (Sierra de Francia) اسپانیانك (سالامانقه) ایالتنده بر صره طاغلر اولوب، اك یوکسك ذروه‌سی ۱۷۳٤ متره ارتفاعنده‌در.

فرانزا } یاخود فرانجیس (Phranza, Phrantzès) بیزانس مورخلرندن اولوب، قسطنطینیه شهرینك ۱۲۵۹ تاریخنده‌دن ۱٤۷۷ تاریخنه‌دك جریان ایدن احوالنی جامع برتاریخ یازمشدر. بعض مناصبده بولنوب، بعده اسارته دوچار اولمه‌رق، نهایت قورفه‌ده برمناسترده چکیله‌رك، ۱٤۸۰ ده اورادە وفات ایتمشدر.

فرانسوآ } (François) بو اسمله فرانسه‌ده ایکی قرال کلمشدر:

برنجیسی آنفولم قونتی اورلیانلی شارلك اوغلی اولوب، ۱٤۹٤ ده طوغمش؛ واون ایکنجی لویینك قیزی (نلوده) یی تزوج ایتمکله، ۱۵۱۵ ده قائن پدرینه خلف اولوب، فرانسه‌تختنه جیقمش؛ ووالده‌سندن میراث عد ایتدیکی (میلانز) خطه‌سنی ضبط ایتمك اوزره، عسکر سوق ایدرك، بو تشبثنده موفق اولدقدن صکره، پاپا ایله عقد معاهده ایتدیکی کبی، ۱۵۱۹ ده دخی شارل کینت ایله (نوبون) معاهده‌سنی عقد ایدرك، آوروپانك صلحنی تأمین ایدرکبی اولمش ایسه‌ده، بر سنه صکره شارل کینت اسپانیا قرالغنه آلمانیه ایمپراطورلغنی دخی علاوه ایدرك، ایمپراطورلقده‌ایسه فرانسوآنك دخی کوزی اولدیغندن، شارل کینته اعلان حرب ایتمش ایسه‌ده، بربرینی متعاقب بر قاچ مغلوبیته دوچار اولوب، ۱۵۲۵ ده (پاویه) ده کندیسی دخی اسیر طوتیلدرق مادریده کوتورلمش؛ وبورغونیه‌یی ترك ایتمك شرطیله سبیلی تخلیه اولنمشدی. آنجق بورغونیه‌لیلر اسپانیه‌یه تسلیم اولنمق ایستمدکارندن، یکیدن محاربه آچیلوب، فرانسوآ تکرار دفعاتله مغلوب اولمش؛ ونابولی اوکنده عسکرینك قسم کلیسنی غائب ایدوب، ۱۵۲۹ ده (قامبره) ده بورغونیه‌یی فرانسه‌یه براقان بر ایکنجی معاهده عقد ایتمشدی. ۱۵۳۵ ده یکیدن ایتالیایی استیلا وساووآیی ضبط ایتمش ایسه‌ده، پروونسه‌یه تجاوز اولندیغندن، ۱۵۳۸ ده نیسه‌ده مصالحه عقدینه مجبور اولمش ایدی. شارل کینت فرانسوآنك اوغللرندن برینك میلان دوقه‌لغنه تعیینی تصدیق ایتمکی وعد ایتمش ایکن، بعده وعدینی اجرا ایتمدیکندن، ۱۵٤۲ ده بر دردنجی محاربه‌یه کیریشیلوب، ۱۵٤٤ تاریخنده میلان دوقه‌لغنه فرانسوآنك ایکنجی اوغلی اورلیان دوقه‌سی نصب اولنمق شرطیله، قطعیاً عقد مصالحه اولنمشدی. شارل کینته قارشی اولان محاربانده قانونی سلطان سلیمان خانك امدادینه مراجعت ایتمکله، قپودان دریا مشهور خیر الدین پاشا ۱۵٤۳ ده عثمانلی دونمماسیله تراونه عزیمت ایدوب، فرانسوآیی بیوك مخاطره‌لردن قورتارمشدی. فرانسوآ محب معارف اولوب، علما وارباب هنری حمایه، وبرچوق مکاتب وسائر مؤسسات علمیه ومیری مطبعه‌یی تأسیس، وایتالیادن ماهر معمارلر و رساملر

جلبیله، بعض ابنیهٔ مصنعه بنا ایتمش؛ وآنجق آجدیغی محاربه‌لرله واسراف‌ایله خزینه‌یی رخنه‌دار، وسفاهتله نامنی لکه‌دار ایتمشدر. وفاتی ۱۵۴۷ ده واقع اولمشدر.

— ایکنجیسی ایکنجی هنری‌ایله قارینه مدیجیسك بیوك اوغلی اولوب، ۱۵۴۴ ده طوغمش؛ و۱۵۵۸ ده اسقوچیه قرالیچه‌سی (ماریه استوآرت) ی تزوج ایدوب، ۱۵۵۹ ده قرال اولمش؛ ویالکز بر سنه حکومت سوروب، بلا ولد وفات ایتمشدر. ضعیف وکوشك برآدم اولمغله، زوجه‌سنك طایلری کیزه دوقه‌سی فرانسوآ ایله لورنه دوقه‌سی شارل اداره‌ٔ اموری الرینه آلوب، ایتدکاری سؤ استعمالاتله مذهب فاوغالرینه سببیت ویرمشلردر.

فرانسوآ { آلمانیه امپراطورلرندن دخی بو اسمله ایکی کشی کلمشدر:

برنجیسی لورنه دوقه‌سی لیوپولدك بیوك اوغلی اولوب، ۱۷۰۸ ده طوغمش؛ و۱۷۲۹ده پدرینك یرینه لورنه دوقه‌سی اولوب، ۱۷۳۵ ده مدیجیس سلاله‌سنك انقراضیله محل قالان طوسقانه دوقه‌لغنه انتقال، وبر سنه صکره آلمانیه امپراطوری آلتنجی شارلك قیزی (ماریه ترزه) یی تزوج ایتمش ایدی. ۱۷۴۰ تاریخنده، قائن پدرینك وفاتی اوزرینه، یرینه کچمکه چالیشمش ایسه‌ده، باویره پرنسی فرانسه‌نك معاونتیله غلبه چالوب، یدنجی شارل اسمیله امپراطور اولمش؛ وآنجق ۱۷۴۵ ده امپراطورلغه نائل اولمش ایدی. یکرمی سنه صلح وسلمله حکومت سوروب، ۱۷۶۵ ده وفات ایتمشدر. ۱۶ اولاد براقوب، بونلردن ژوزف ولیوپولد بربرینی متعاقب آوسترياده حکومت سورمش؛ وماریه آنطوآنته فرانسه قرالی اون آلتنجی لویی‌یه وارمشدر.

— ایکنجیسی ایکنجی لیوپولدك اوغلی وبرنجی فرانسوآنك تورونی اولوب، ۱۷۶۸ ده طوغمش، و ۱۷۹۲ ده پدرینه خلف اولوب، آلمانیه امپراطوری ومجارستان وبهمستان قرالی عنوانی آلمش ایدی. خاله‌سی ماریه آنطوآنته‌نك زوجیله برابر دوچار اولدیغی دلاکتدن طولایی فرانسه‌یه قارشی محاربه‌یه مجبور اولوب، آنجق دفعاتله مغلوب اولمغله، ۱۷۹۷ ده فلمنك ولومباردیه‌یی ترك ایتمك اوزره، (قامپوفورمیو) معاهده‌سنی امضایه مجبور اولمش ایکن، بعده ینه حربه کیریشوب، (مارنغو) ده مغلوب اولمش، و ۱۸۰۱ ده امضاسنه مجبور اولدیغی (لونویل) معاهده‌سیله (رین) مجراسنك صول طرفنده‌کی ممالکنی فرانسه‌یه ترك ایتمشدی. ۱۸۰۵ ده بر اوچنجی محاربه‌یه کیریشوب، الشینکن، اولم واوسترلیچ محاربه‌لرنده مغلوب اولمغله، ممالکنی بردرجه دها طارلاشدیران (پرسبورغ) معاهده‌سنی امضا ایتمشدر. ۱۸۰۶ تاریخنده بوناپارتك رین حکومات متفقه‌سنی تشکیل ایتمی اوزرینه، آلمانیه امپراطورلغندن صرف نظر ایتمکه مجبور اولوب، برنجی فرانسوآ نامی تحتنده آوستریا امپراطورلغیله قناعت ایتمشدی. ۱۸۰۹ ده بردردنجی محاربه‌یه کیریشوب، (اکوهل) و(واغرام) ده مغلوب اولمغله، (شونبرون) معاهده‌سیله صلحه یاتمش؛ وقیزی (ماریه لوییزه) یی بوناپارته تزویج ایتمشدی. مع‌هذا ۱۸۱۳ ده بوناپارته یعنی دامادینه قارشی عقد اولنان اتفاق دولی‌یه داخل اولوب، بونك اسقاطنه جله‌دن زیاده غیرت ایتمش؛ و ۱۸۱۴ مقرراتیله غائب ایتمش اولدیغی ممالکك چوغنی استرداد ایدوب، تاریخ وفاتی اولان ۱۸۳۵ سنه‌سنه‌دك صلح واسایشله حکم سورمشدر.

فرانسوآ { سیجلیتین قرالارندن اولوب، برنجی فردیناندك اوغلیدر. ۱۷۷۷ ده طوغوب، پدرینك حیاتنده ایکی دفعه وکیل نصب اولنمشیدی. بو وکالتلرینك برنجیسی ۱۸۱۲ ده لورد (بنیتنك) ك سیجلیه‌یه انکلیز اصول اداره‌سنی قبول ایتدیرمسی، وایکنجیسی ۱۸۲۰ ده ناپولی وپالرموده اختلال ظهور ایتمی اوزرینه واقع اولمشیدی. ۱۸۲۵ ده پدرینه خلف اولوب، بش سنه سسسز جه حکومت سوردکدن صکره، ۱۸۳۰ده وفات ایتمشدر. اوغلی ایکنجی فردیناند خلفی اولوب، قیزی (ماریه قریستینه) دخی ۱۸۳۳ دن ۱۸۴۰ تاریخنه‌دك اسپانیه‌ده نائبهٔ حکومت بولنمشدر.

فرانسوآ { سنت — (St. François) بواسمله قتولیکلرك بروجه‌زیر برقاچ عزیز لری واردر:

برنجیسی (آسیزلی d'Assise) دینمکله معروف اولوب، ۱۱۸۲ تاریخنده ایتالیاده اومبریا خطه‌سنك آسیزه قصبه‌سنده طوغمش، و ۱۲۲۶ ده وفات ایتمشدر. پدری زنکین بر تاجر اولوب، کندیسی

دخی تجارته سلوك ایتمك اوزره، تحصیل ایتدکدن صکره، ترك دنیا ایدرك، ریاضت و وعظ و نصیحته باشلامش؛ ودنیاده بر شیئه مالك اولمامق ونشر مذهب ایچون سعی وسیاحت ایتمك وظیفه‌سیله موظف اولمق اوزره، بر رهبان طریقی تأسیس ایتمشدر، که کندی اسمنه نسبتله (فرانسیسکن) تسمیه اولنورلر. کندیسی‌ده شام و مصر طرفلرنده بر خیلی وقت سیاحت ایتمشدی. تشرین ثانینك دردنده یورطیسی اجرا اولنور. بعض تألیفاتی واردر.

— ایکنجیسی (پاوله‌لی de Paule) دینمکله معروف اولوب، ۱٤۱٦ تاریخنده ایتالیاده (قالابره) نك پاوله قصبه‌سنده طوغمش، و ۱۵۰۷ ده وفات ایتمشدر. کنج ایکن آنف الترجه سنت فرانسوآیه تابع اولوب، بونك اسمیله تسمیه اولنمش؛ وبعده مملکتنده انزوایه چکیلوب، برمناستر تأسیس وبرطریق مخصوصه سوق ایتدیکی برطاقم تابعلر پیدا ایتمش‌ایدی. خسته‌لری ابی ایتدیکنه اعتقاد اولنوب، خسته بولنان اون برنجی لویی کندیسنی فرانسه‌یه جلب ایتمش ایسه‌ده، بونك وفاتنده آیین مذهبیسنی اجرا ایتمکدن بشقه بر ایشه یارامامش؛ وفیما بعد فرانسه‌ده قالوب، سکزنجی شارل ایله اون ایکنجی لویی طرفندن تصاحب وحمایه اولنمش؛ وبر چوق مناسترلر تأسیس ایتمشدی. نیسانك ۲ سنده یورطیسی اجرا اولنور.

— اوچنجیسی (اکزاویه) لی (de Xavier) دینمکله معروف اولوب، ۱۵۰٦ تاریخنده اسپانیه‌ده (پامپلونه) خطه‌سنك (اکزاویه) قصبه‌سنده طوغمش، و ۱۵۵۲ ده وفات ایتمشدر. تحصیل ایچون پارسه کیدوب، جزویت طریقنك مؤسسی اولان (ایناس دو لویوله) ایله مناسبت پیدا ایتمش؛ وطریق مذکوره داخل اولوب، نشر مذهب ایچون هند چینی وجاپونه کیدوب، چینه کچه‌جکی صره‌ده وفات ایتمشدر. کانون اولك اوچنده یورطیسنی اجرا ایدرلر. بعض محرراتی واردر.

— دردنجیسی (ساله‌لی de Salles) دینمکله معروف اولوب، ۱۵٦۷ ده ساووآده (آنسی) قربنده طوغمش، و ۱٦۲۲ ده وفات ایتمشدر. ابتدا آووقاتلغه سلوك ایدوب، طریق رهبانه دخول ایله، اجرای وعظ‌ده‌کی طلاقتیله شهرت بولدقدن صکره، (جنو) پسقیوسی اولمش؛ وبر رهبان طریقی تأسیس ایتمشدی. مأموریت مخصوصه ایله دفعاتله فرانسه‌یه کوندریلدکی، اورا قرالرینك توجهنی قزانمشدی. کانون ثانینك ۱۳ نده یورطیسی اجرا اولنور. مذهب ونصیحته دائر متعدد جلدلر تشکیل ایدر تألیفاتی واردر.

فرانسوآ دو نوفشاتو {Fr. de Neuf-château} فرانسه

مشاهیر محررینندن وسیاسیوندن اولوب، قونت عنوانی حائز ایدی. ۱۷۵۰ تاریخنده (سافه) ده طوغوب، ۱۸۲۸ ده وفات ایتمشدر. مسقط رأسی قربنده‌کی (نوفشاتو) ده تحصیل ایدوب، ۱۲ یاشنده ایکن کوزل اشعار نظمنه مقتدر اولمغله، وولترك مظهر تقدیری اولمشیدی. بر طاقم مأموریتلرده بولندقدن صکره، تنظیمات مجلس منتخبی اعضالغنه وبعده کتابتنه وریاستنه نصب اولنمش‌ایدی. ۱۷۹۷ تاریخنده داخلیه ناظری اولوب، بعده مارنونك برینه هیئت اداره‌یه داخل اولمش؛ و ۱۷۹۸ ده بو هیئتدن جیقه‌رق، ینه داخلیه ناظری اولمش؛ وعلوم و صنایع وتجارتك ترقیسنه بیوك خدمتلر ایدوب، الك اول صنایع وتجارت وزراعت مشهرلرینی ایجاد ایدن کندیسی اولمشدر. ایمپراطورلق زمانده اعیان مجلسی اعضاسندن بولنوب، یالکز امور زراعتله مشغول اولمشدی. ۱۸۱٦ ده آقادمیا اعضالغنه قبول اولنمشدی. بر خیلی اشعاری وادبیات، اخلاق وزراعته متعلق بعض آثاری واردر. ۱۷۹۳ ده موقع تماشایه قونان بر تیاترو کتابندن طولابی حبس اولنمشدی.

فرانسوآزه {سنته — (Ste Françoise) قتولیکارك عزیزه‌لرندن او.

لوب، ۱۳۸٤ ده روماده طوغمش، و ۱٤٤۰ ده وفات ایتمشدر. زوجه و والده وظائفی حسن ایفا ایله شهرت بولوب، بعده بر قیز مناستری تأسیس ایله، رئیسه‌سی اولمش ایدی. ماردك ۹ نده یورطیسنی اجرا ایدرلر.

فرانسوآ ژوزف {جزایر مجتمعه‌سی (Archipel François)

Joseph) بحر منجمد شمالیده ۸۰° ایله ۸۳° عرض شمالی و ٤۸° ایله ٦۲° طول شرقی آره‌لرنده ممتد

بر طاقم آطه‌لر اولوب، ۱۸۷۳ تاریخنده آوستریانك اقطار قطبیه‌ده تحریاته مأمور بحریونی طرفندن کشف، و ایمپراطورلری نامیله تسمیه اولنمشدر. آنجق فلنکیلر بر عصر اول بو آطه‌لری کشف ایتمش اولمق ادعاسنده بولنوب، حقیقةً او وقتلرده یازلمش بر کتاب فلنك تپودانلرندن (قورنلیس رول) ك او طول وعرضده بر طاقم آطه‌لر کورمش اولدیغندن بحث ایدیور. هر حالده آوستریالیلر سنهٔ مذکوره‌ده و ایرتسی سنه جزایر مذکوره حقنده تحقیقات فنیه اجرا ایتمشلردر. بو آطه‌لرك ایکیسی خیلی بیوك اولوب، غرب جهتنده‌کی (زیچی) وشرق طرفنده‌کی (ویلچك) تسمیه اولنور. آره‌لرنده (آوستریا سوند) اسمیله بر بوغاز جنوبدن شماله طوغری ممتد اولوب، صاغ و صولنده بر چوق طار و طولاشیقلی کورفزلر وخلیجلر تشکیل ایدیور. بونلرك شمالنده (اوسقار) و (پترمان) اسملریله تسمیه اولنان دیکر ایکی بیوك آطه اولوب، مذکور بوغازك ایچنده دخی حسابسز کوچك آطه‌لر بولنیور. بو جزایرك اراضیسی یوکسك وطاغلق اولوب، حد وسطی اوزره ارتفاعلری ۶۰۰ ایله ۹۰۰ متره آره‌سنده واك یوکسك محللری ۱۰۸۰ متره ارتفاعنده بولنیور. ساحللری‌ده یوکسك وقیالق اولوب، نوروجك سواحلی کبی بر چوق قیالق کیرتی وچیقنتیلری واردر. میزان الحراره حد وسطی اوزره تحت الصفر ۱۶ درکه اولوب، بالطبع سنه‌نك اکثر آیلرنده قارله مستور اولمله، یالکز بر ایکی آی آچق یرلری قاردن خالی قالیر، واو وقت یوصون وچالی نوعندن اوفق تفك نباتاتله بر طاقم چیچکلر ظهور ایدر. بوز دره‌لری‌ده چوق اولوب، بعضلری خیلی اوزون و واسعدر. سیاحلر بیاض آیی وطاوشان وتیلکی ایزلرینی کور مشلردر. سواحلنده دکیز بوغاسی وسائر بالیقلرله بر چوق صو قوشلری بولنور.

فرانسه (France) آوروپای غربیده بیوك بر بر و قوتلی بر دولت اولوب، قدیماً اهالیسی بولنمش اولان کلت اقوامندن (غال) ویا (غولوآ) قومنه نسبتله (غالیا) تسمیه اولنورکن، بعده مملکتی ضبط ایتمش اولان جرمان اقوامندن (فرانق) قومنه نسبتله (فرانسه) تسمیه اولنمشدر.

موقعی، حدود ومساحه‌سی. — فرانسه غرباً بحر محیط آطلاسی ایله وغرب شمالی جهتندن بحر مذکوره ملحق (مانشه) دکیزیله و (پادوقاله) بوغازیله وآز بر محله بحر شمالی ایله محدود اولوب، حدود جنوبیه. سنك نصفی دخی آق دکیزله ونصف دیکری یعنی قسم غربیسی اسپانیا حدودیله یعنی پیرنه سلسله‌سیله جبالیله، شرقاً ایتالیا، اسویچره وآلمانیا ایله، شمال شرقی جهتندن دخی لوکسنبورغ وبلجیقه ایله محدوددر. بو وجهله فرانسه اوچ درت دکیز آره‌سنده بولنوب، اکثر جهتلرندن صو ایله محاطدر. ۲۰′ ۴۲° ایله ۲۷″ ۵′ ۵۱° عرض شمالی و ۵۶″ ۷′ ۷° طول غربی ایله ۱۰″ ۱۱′ ۵° طول شرق آره‌لرنده ممتد اولوب، غیر منتظم بر مسدس الاضلاع شکلی ابراز ایتدیکی حالده، شمالدن جنوبه طول اعظمی ۹۷۵، شرقدن غربه عرض اعظمی ۸۸۸ وغرب شمالیدن شرق جنوبی به اولان اك اوزون مسافه‌سی ۱۰۸۲ کیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۲۸۸۷۶ مربع کیلومتره واهالیسی ۳۸۲۱۸۹۰۳ کشیدر، که هر مربع کیلومتره باشنه ۷۲ کشی دوشر. بو وجهله فرانسه مسافه‌جه آوروپا قطعه‌سنك ۱۹ ده بردن آزجه و نفوسجه قطعهٔ مذکوره‌نك سکزده بری اولوب، مسافه‌جه آوروپا دولتلرك بشنجیسی ونفوسجه دردنجیسیدر.

محیط دائره‌سی، کوچك کیرتی و چیقنتیلر حساب اولنمقسزین، ۵۲۹۰ کیلومتره اولوب، بوندن ۳۱۲۰ کیلومتره لکی سواحلدن و ۲۱۷۰ کیلومتره لکی حدود بریه‌دن عبارتدر. سواحلنك ۱۱۲۰ کیلومتره لکی شمال دکیزیله (پادوقاله) بوغازنده ومانشه دکیزنده، ۱۳۸۵ کیلومتره لکی بحر محیط آطلاسیده، ۶۱۵ کیلومتره لکی ده آق دکیزه‌در.

شکل طبیعیسی، طاغلری. — فرانسه‌نك اراضیسی نه اوروپای جنوبی ممالکی قدر طاغلق ونه‌ده آو. روپای شمالی قدر اووه‌اق اولوب، متوسط حالده‌در. حدود جنوبیه وشرقیه‌سی ونصف جنوبیسنك وسطی قسمی طاغلق وسائر طرفلری دوز وآز عارضه‌لیدر. اك یوکسك طاغلری حدوددہ اولوب، جنوبده اسپانیا حدودینی پیرنه سلسله‌سی وشرقده ایتالیا حدودینی آلپ سلسله‌سی آیریور، که بو ایکی سلسله آوروپا قطعه‌سنك اك یوکسك طاغلریدر. آلپ سلسله‌سنك اوست طرفنده اسویچره حدودنده

(ژوره) ودها بوقاریده آلمانیه حدودنده (ووسژ) وبونی متعاقب (آردنه) طاغلری ممتد اولوب، بواوچ صره طاغلردن ژوره‌نك اك یوکسك محلی ۱۷۲۴ ووسژك اك یوکسکی ۱۴۲۶، آردنه‌نك کی‌ده آنجق ۷۰۰ متره ارتفاعنده‌در. آلپ وپیرنه طاغلری حقنده مادهٔ مخصوصه‌لرنده تفصیلات وبرلمش اولدیغندن، بوراده تکرارینه حاجت یوقدر. ووسژ وآردنه طاغلرینه بورغونیه طاغلری کسب اتصال ایدر. اصل فرانسز طاغلری (جبال مرکزیه Macif Central) دینلن طاغلردر، که فرانسه‌نك نصف جنوبیسنده آلپ ایله پیرنه سلسله‌لری آره‌لرنده اولدقلری حالده، هر ایکی طرفدن بیوك بر وادی ایله سلسلتین مذکورتیندن آیرلمشدر، وبناءً علیه بو سلسله‌لره مربوط اولیوب، جبال منفرده‌دن عد اولنورلر. بو طاغلر برسلسله صورتنده اوزانیوب، مرکزلری واك یوکسك نقطه‌لری ۱۸۵۸ متره ارتفاعی اولان (پوی دو سانسی) اولدیغی حالده، اورادن هر طرفه شعاعلر صورتنده شعبه‌لر آیریلیور. بو شعبه‌لرده: قانتال، اوبراق، لوزره، سونه، مارژریده، والی، ویواره، فورز، بوژوله، شاروله، موروان، لیورادوآ، دوم، دوره، مارشه، لیموزن وسائره طاغلریدر. بونلرك ارتفاعلری بیك متره‌دن آز اولوب، تپه‌لر حالنده‌در.

بوقاریده صایبلان طاغلردن اراضی غرب وشماله طوغری تدریجاً کسب انحطاط ایدوب، واسع اووه‌لر واوفق تفك تپه‌لری حاوی آز عارضه‌لی برلر تشکل ایدیور. یالکز منتهای شمال غربیده برتانیه ونورماندیه خطه‌لرنده بر طاقم آلچق طاغلر بولنیور. شرق وجنوب جهتلرندن ایسه جبال مرکزیه یردن یره انحطاط ایدوب، رونه وادیسنه وآق‌دکیز ساحلی بوینجه ممتد اولان طار اووه‌یه وجنوب جدولی وادیسنه اینلیر.

انهاری. — فرانسه‌نك میاه جاریه‌سی پك چوق وهیچ بر طرفی صوسز براقمیه‌جق صورتده منقسم اولوب، قسم اعظمی بحر محیط اطلاسی، ایکنجی درجه‌ده شمال دکیزی واوچنجی درجه‌ده آق دکیز مائله‌سنه تابعدر. درت بیوك ایرماق فرانسه‌یی شق ایدوب، درت واسع حوضه تشکیل ایدیور. بونلردن ایکیسی بحر محیط اطلاسی، بری شمال دکیزی ودیکری آق دکیز مائله‌سنده‌در. بو درت حوضه‌نك اك بیوکی وفرانسه‌نك وسطنده بولنانی (لوآره) ایرماغنك حوضه‌سیدر، که بو ایرماق باشلیجه جبال مرکزیه‌نك شمالی اتکارندن وقسماً نورماندیه ارتفاعلرندن کلن بر چوق چایلردن بالتشکل، غرب شمالیه طوغری جریانله، بحر محیط آطلاسی‌یه دوکیلور. بو ایرماغك مجراسی ۱۰۰۸ کیلومتره طولنده اولوب، فیضانده ثانیه‌ده ۸۰۰۰ وقوراقلقده ۱۰۰ مکعب متره صو دوکر. ایکی موسم آره‌سنده اولان بو فرق کلی سیر سفائنك دائمی صورتده اجراسنه مانع وصولرك طغیانی موجب اولور. حوضه‌سی ۱۱۰۰۰۰ مربع کیلومتره وسعتنده‌در. باشلیجه تابعلری جنوبدن: آلیه، شر، اینه‌دره، قروزه، ویانه؛ شمالدن دخی لوآر، سارته، ماینه نهرلریدر. بونك شمال شرقیسنده (سینه) ایرماغنك حوضه‌سی بولنیور. بو ایرماق بورغونیه تپه‌لرندن اینن برچوق نهرلردن بالتشکل، شمال غربیه طوغری جریانله، پارسك ایچندن بعدالمرور مانشه دکیزینه دوکیلور. مجراسی ۷۷۶ کیلومتره اولوب، فیضانده ثانیه‌ده ۲۵۰۰ وقوراقلقده ۷۰ مکعب‌متره صو دوکر. باشلیجه تابعلری جنوبدن: آرمانسون، یونه، اوره؛ شمالدن دخی: اوبه، مارنه، اوآزه نهرلریدر. اوچنجی حوضه (رونه) حوضه‌سی اولوب، بو ایرماق اسویچره‌نك جنوکولندن کلوب، شمالدن یعنی ووسژ طاغلرندن کلن (ساؤن) ایله برلشه‌رك، جنوبه طوغری جریانله، آلپ طاغلرندن وجبال مرکزیه‌دن اینن برچوق چایلرآله‌رق، آق دکیزه دوکیلور. مجراسی ۸۱۲ کیلومتره طولنده اولوب، ۵۳۱ کیلومتره‌لکی فرانسه طوپراغنده‌در. قوراقلقده‌ثانیه‌ده ۵۵۰ وفیضانده ۲۲۰۰ مکعب‌متره صودوکر. حوضه‌سی ۹۸۹۷۰ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب، ۹۰۰۰ کیلومتره‌لکدن زیاده‌سی فرانسه‌یه تابعدر. اك بیوك تابعی شمالدن کلن (ساؤنه) نهری اولوب، شرقدن: ابزره، دورمه، ایکو، اووزه، سارغبه نهرلرینی، غربدن دخی مجرالری قیصه وصولری چوق سیل حالنده بعض انهار آلیر. دردنجی حوضه ژبرونده حوضه‌سی اولوب، بو ایرماق (غارونه) ایله (دوردونیه) ایرماقلرینك اجتماعندن تشکل ایدیور. غارونه‌نك تابعلرندن برطاقمی پیرنه سلسله‌سنك شمالی اتکارندن وبرطاقمی جبال مرکزیه‌دن کلیر، و دوردونیه دخی صرف بو جبالدن اینن انهاردن تشکل ایدر.

مجراسی ۶۵۰ کیلومتره اولوب، قوراقلقده ثانیه‌ده ۴۰ وفیضاننده ۱۲۰۰۰ مکعب متره صو دوکر. حوضه‌سی ۹۰۰۰۰ مربع کیلومتره وسعتنده‌در.

بو درت بیوك حوضه‌دن بشقه فرانسه‌نك ایکی کوچك حوضه‌سی دخی واردر، که ایکیسی‌ده بحر محیط آطلاسی‌یه تابع اولوب، بری پیرنه سلسله‌ جبالیله ژیرونده حوضه‌سی آره‌سنده فرانسه‌نك منتهای جنوب غربی کوشه‌سنی تشکیل ایدن (آدور)؛ ودیکری ژیرونده ایله لوآره حوضه‌لری آره‌سنده بر مثلث تشکیل ایدن (شارنته) ایرماقلرینك حوضه‌لریدر. آدورك مجراسی ۳۳۰ کیلومتره وحوضه‌سی ۱۷۰۰۰ مربع کیلومتره اولوب، قوراقلق زماننده ثانیه‌ده ۶۰ وفیضاننده ۱۵۰ مکعب متره صودوکر. باشلیجه تابعلری: میدوزه، لمی‌دو فرانس، غارونو، بیدوزه وسائره‌در. شارنته‌نك مجراسی ۳۶۱ کیلو. مترّه وحوضه‌سی تقریباً ۱۰۰۰۰ مربع کیلومتره اولوب، قوراقلق موسمنده ثانیه‌ده ۳۰ وفیضاننده ۹۵ مکعب متره صو دوکر. باشلیجه تابعلری: تاردوآره، سوینه، بوتونه وسائره‌در.

ذکر اولنان درت بیوك وایکی کوچك حوضه خارجنده فرانسه‌نك طوغریدن طوغریه دکیزه ویا فرانسه‌نك خارجنده آقان (رین) ایرماغنه دو. کیلور برچوق قیصه چای وایرماقلری واردر. اولا، آق دکیز سواحلنك (رونه) منصبنك صاغ وصولنده بولنان جهتلری مذکور حوضه‌لرك هیچ برینه تابع اولمیوب، بالطبع قیصه اولان انهاری طوغریدن طوغریه بحر مذکوره دوکیلور. بو انهارك باشلیجه‌لری رونه منصبنك غربنده اسپانیه حدودندن باشلایه‌رق: تش، ت، آغلی، اوربیو، ژونه، هروله، ویدوره، ویسترہ؛ منصب مذکورك شرقنده‌ده: آرقه، غاپو، آرژان، وار وسائره‌در. ثانیاً، فرانسه‌نك منتهای غرب شمالیسنده بولنان برتانیه ونورماندیه شبه جزیره‌لرینك صولری طوغریدن طوغریه بحر محیط آطلاسی‌یه ومانشه دکیزینه دوکیلوب، بحر محیطه دوکیلنلرینك اك بیوکی (ویلنه) ایرماغیدر، که مجراسی ۲۳۰ کیلومتره اولوب، باشلیجه تابعلری: آرز، نانته، نیریان، مو، ایله، سیشه، سمنون، شره، دون وسائره‌در. بونك غربنده بلاوه، اله، اوده ودیکر بعض قیصه ایرماقلر بولنیور. برتانیه‌نك مانشه دکیزینه دوکیلن انهاری غربدن باشلایه‌رق: کر، ژوردی، تربو، آرکنون، رانسه وسلونه؛ نورماندیه‌نك‌ده: سیه، سوله، اووه، ویره، اوره، اودون، دیوه، توکه، ریسله وسائره‌در. ثالثاً فرانسه‌نك منتهای شمالنده بلجیقه حدودیله ساحل بحر آره‌سنده بولنان مثلث الشکل بر پرك میاه جاریه‌سی طوغریدن طوغری‌یه مانشه وشمال دکیزلرینه دوکیلوب، بونك اك بیوك نهری (سومه) وایکنجی درجه‌ده بتونه، اوتیه، قانشه و (آآ) نهرلریدر. رابعاً، فرانسه‌نك منتهای شمال شرقیسنده واقع اولوب، (رین) ایرماغنك حوضه‌سی داخلنده بولنان برلریدر. هر نه قدر فرانسه ۱۸۷۰ محاربه‌سنده او جهتده‌کی برلرینك چوغنی غائب ایتمش ایسه‌ده، ینه بوحوضه داخلنده خیلی اراضیسی اولوب، مذکور ایرماغه تابع (موزله) و (موزه) نهرلرینك منبعلری وبجرالرینك قسم اعلالری فرانسه داخلنده‌در. بو نهرلرك برنجیسی (ووسزه) و (مورته مع موزله) ایله لترینی‌شق ایله، صاغدن والونیه، مورته، مورتانیه، سانون وصولدن مادون، رویت، اورنه و (وویفوت) چایلرینی آلدقدن و ۳۱۲ کیلومتره‌لك جریاندن صکره الیوم آلمانیه‌یه تابع (لورنه) خطه‌سنه کیرر. (موزه) نهری ایسه (لانغره) طاغلرندن نبعاله، شماله وشمال غربی‌یه طوغری آقه‌رق، وصاغدن (شیر) ایله (سینوآ) صولدن دخی بار، وونسه ودیکر برایکی چای اخذ ایله ۴۵۰ کیلومتره‌لك جریاندن صکره بلجیقه‌یه داخل اولور. بلجیقه‌طوبراغنده ینه فرانسه‌دن کیدن (سامبره) نهرینی دخی آلیر. رین ایرماغیله منصبی مشترك اولوب، اوکا تابع عد اولنان وبجراسنك قسم اعظمی بلجیقه‌ده بولنان (اسقو) نهرینك دخی منابعی وبجراسنك ۱۱۰ کیلومتره‌لکی فرانسه داخلنده‌در.

فرانسه انهارینك بیوك فیضانلری اولوب، اعماردن زیاده تخریبه میل طبیعیلری وار ایکن، وقتیله بونلرك طاشمه‌سندن اووه‌لر بطاقلق وسازلق حالنی آلوب، بو مملکتك اکثر طرفلرینك هواسی ناقابل اسکان بر حالده بولنمش ایکن، فرانسز حکومتی کلیتلی مصرفلر اختیاریله بتافلرینی فیضانلرینه کوره تعمیق وسدلرله تحدید ایده‌رك، مضرتلرینك اوکنی آلدقدن صکره، صولرینی سق اراضیده استعمال

ایله برابر، اکثرینی سیر سفائنه صالح حاله قویمش، وآره‌لرینه جدوللر آچدیره‌رق، حق مذکور حوضه‌لرك بیوك وکوچکاری آره‌سنده اختلاط حاصل ایتمش؛ وبرطرفدن بحر شمالی یه دوکیلن رین ایرمافیله آق دکیزه دوکیلن (رونه) ایرماغی برطرفدن موزله وموزه ایله سینه، سینه ولوآره ایله رونه ونهایت بحر محیط آطلاسی یه دوکیلن غارونه ایرماغیله آق دکیزه دوکیلن (اوده) نهری آره‌لرنده سیر سفائنه صالح مکمل جدوللر آچلمغله، فرانسه‌نك اطرافنده کی دکیزلر آره‌سنده قره‌لرك اورته‌سندن سیر سفائن طارق وجوده کتیرلمشدر.

فرانسه‌نك کوزه چارپه‌جق بیوك کوللری اولیوب، بولنانلرینك ده اکثری قورودیله‌رق، اراضیٔ مزروعه یه تحویل اولنمشدر. یالکز جنوب غربی جهتنده غاسقونیه‌نك لانده دیللن قوملق اراضیسنده ساحله قریب قارقان، لاقاو، قازو، بیسقاروسه، اوریلان، سنت ژولیان وسوستون اسملریله برصره کوللر وفرانسه‌نك وسطلرنده (سولونیه) و (برنه) خطه‌لرنده وشرق جهتنده ژوره اتکاریله سائونه مجراسی آره‌سنده بربرلرینه قریب برچوق کوچك کوللر بولنیور. ساوو آخطه‌سنده دخی طاغلر آره‌سنده (آنسی) و (بونژه) اسملریله ایکی کول واردر. جنوب جهتنده آق دکیز سواحلی قربنده دخی سالسه، شیران، غرویسان، قاپستانغ وسائر اسملرله ودکیز وانهار صولریله آز چوق اختلاط ایدن بعض کوللر بولنیور.

سواحل وجزایری. — فرانسه‌نك درت دکیزده کی سواحلنك مقدارلرینی یوقاریده بیان ایتدی ایدك. بو سواحل خیلی کیرنتیلی چیقنتیلی اولوب، برچوق کورفزلری، قویلری، لیمانلری، شبه جزیره‌لری، برونلری وساحل قارشیسنده کوچك آطه‌لری واردر. بحر شمالیده کی ساحلی آچق ودوز ودکیز آز دریندر. بعده (پادوقاله) بوغازنده ساحل قیالق ودکیز دریندر. اورادن سینه خلیجنه یعنی هاوره اسکله‌سنه‌دك ساحل یوکسك وسد صورتنده اولمغله، طالغه‌لر دیبنی اویدجه، طوپراقلر بیقیله‌رق، ساحل کیتدکجه کریه چکلمکده ودکیز قزانمقده‌در. بورایه قدر ساحل دوز اولوب، سینه منصبی درین برخلیج تشکیل ایتدیکی کبی، قارشیسنده نورماندیه‌نك (قوتانتن) شبه جزیره‌سی شماله طوغری اوزانديغندن، آره‌لرنده (سینه) کورفزی نامیله واسعجه برکورفز تحصل ایدیور. بونك غربنده مذکور شبه جزیره ایله برتانیه شبه جزیره‌سی آره‌سنده (سنت مانو) کورفزی نامیله بر ایکنجی کورفز بولنیور، که ایچنده (جرسی) و (کرنسی) اسملریله انکلتره‌یه تابع بیوجك ایکی آطه واردر. نورماندیه سواحلی مختلف اولوب، بعض طرفلری آچق وقوملق وبعض جهتلری یوکسك وقیالقدر. برتانیه‌نك ایسه کرك مانشه دکزنده وکرك بحر محیط آطلاسیده کی سواحلی قیالق ویك کیرنتیلی چیقنتیلی اولوب، قارشیسنده بنه قیالق برچوق آطه‌لر بولنیور؛ ودکیزك بورادہ آقنتیسی وطالغه‌لریله مد وجزری پك شدتلی اولمغله، بو سواحل سفاین ایچون صعب التقریدر. خطهٔ مذکوره‌نك ساحل غربیسنده (درست) و (دوآرنه) کورفزلری نامیله بربرینه قریب درین ایکی کورفز آچیلیور. لوآره ایله ژیرونده منصبلری آره‌سنده ساحل آچق وقوملق وچامورلق اولوب، بورغنوف واکیتون قویلری وساحلك قارشیسنده قیالق بعض آطه‌لر بولنیور، که الك بیوکاری: بل ایل، نوآرموتیه، یو، ره واولرون آطه‌لریدر. ژیرونده ایله آدور مجرالری آره‌سنده کی ساحل ایسه دوز وآچق وقوملق اولوب، دکیزدن طار قوم سدلریله آیرلمش بر طاقم طوزلی کوللری ویالکز (آرکاژون) کورفزی نامیله برکوچك کورفزی واردر. آدور مجراسندن آشاغی غاسقونیه کورفزینك بیسقایه قوبی باشلایوب، اورادہ پیرنه سلسله‌ء جبالنك دیك وصرب اتکاری لب دریایه قدر ایندیکندن، ساحل یوکسك وقیالق ودکیز درینلر.

فرانسه‌نك آق دکیزده کی سواحلنه کلنجه، بوساحل ایکی قوس شکلنده اولوب، پیرنه‌دن یعنی اسپانیه حدودندن رونه آغزینه قدر اولان نصف غربیسی قوس مقعر صورتنده اولمغله، لیون کورفزینی تشکیل ایدیور. بو کورفزك جنوب غربی قسمی قیالق وقسم شرقیسی قوملق وآچق اولوب، بونك ده برطاقم کول وبطاقلقلری واردر، وهر طرف سیر سفائن حقنده مخاطره‌لیدر. رونه‌نك منصبنده تشکیل ایتدیکی دالیه دخی چامورلق وبطاقلق اولوب، بونك شرق جهتنده ساحلك قوس محدب

شکلنده اولان نصف دیکری بولنیور، که آلپ سلسلهٔ جبالی انکلرینك لب دریایه قدر امتدادندن تحصل ایدوب، قیسالق ویوکسکجه وخیلی کیرنتیلی جیقنتیلی اولمغله، بر چوق قوی ولیمانلری واردر. فرانسه‌نك بو دکیزده برنجی اسکله‌سی اولان (مارسلیه) ایله دونمامسنك مرکزی بولنان (تولون) بو ساحلده‌در. بوساحلك قارشیسنده بر چوق کوچك آطه‌لر بولنیور.

فرانسه‌نك ذکر اولنان جزایر صغیره‌سندن بشقه آق دکیزده بیوك بر جزیره‌سی‌ده واردر، که اوده ساردنیه آطه‌سیله ایتالیا سواحلی آره‌سنده بولنان وکرك موقع جغرافیه‌جه کرك لسانجه فرانسه‌دن زیاده ایتالیایه عائد اولمسی لازم کلن قورسیقه آطه‌سیدر. [« قورسیقه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

اقلیم وهواسی. — فرانسه‌نك هواسی مختلف اولوب، بو اختلاف یالکز عرضك درجات مختلفه سندن منبعث اولمیه‌رق، اطرافنده‌کی دکیزلرك، آقنتیلرك، روزکارلرك واراضی ارتفاعنك دخی هوایه تأثیری واردر. فرانسه‌نك وسطلرنده کسب ارتفاع ایدن جبال مرکزیه ایله آلپ سلسلهٔ جبالی شمال وشمال شرقی جهتلرندن اسن صوغوق روزکارلره حائل اولمغله، جبال مذکوره ایله محفوظ بولنان آق دکیزمائله‌سی بالطبع فرانسه‌نك سائر جهتلرندن صیجاق وجبال مذکوره‌نك اوستنده بولنان بوکسك برلره بولنرك شمال شرقی جهتلری صوغوقدر. بوندن ماعدا فرانسه‌نك غرب وغرب شمالی سواحلی (غولف استریم) اسمیله معروف اولان ومکسیقه کورفزندن کلن صیجاق آقنتی یاللادیغندن، وآقنتی ایله برابر خط استوا دکرلرندن کلن صیجاق بخارلی هوا قره‌لرك اوزرینه یایلدیغندن، غربدن شرقه طوغری دخی هواجه بیوك بر فرق واردر. بحر محیط آطلاسی ومانشه دکیزی سواحلندن تباعد ایتدکجه، هوانك برودتی آرتوب، روسیه وسیبریه‌دن کلن صوغوق روزکارلرك تأثیری آلتنده بولنان فرانسه‌نك شرق شمالی قسمی زیاده صوغوقدر. یازین حرارت جنوب شرقیدن شمال غربیه طوغری کیتدکجه تدنیده اولوب، آلپ صیجاق برینه نیسه جهتی واك سرین برینه بادوقاله وبرتانیه‌نك منتهای غربیسیدر. قیشین ایسه بالعکس برودت غربدن شرقه وغرب جنوبیدن شرقه شمالیه طوغری ترقیده اولوب، او موسمده آلپ صیجاق برینه برتانیه‌نك منتهای غربیسی وبعده آق دکیز سواحلیدر، وبو ایکی نقطه‌دن شرق وشماله طوغری کیتدکجه صوغوق آرتار. بو وجهله قیشین فرانسه‌نك آلپ صوغوق برینه شرق شمالی یعنی آلمانیا حدودندن باشلایه‌رق اوورنیه خطه‌سنه یعنی جبال مرکزیه صرتلرینه قدر اوزانان جهتیدر، که بوجهتده قیشلر پك اوزون اولوب، زیاده قار یاغار. عمومیت اوزره فرانسه‌ده میزان الحراره‌نك وسطی درجه‌سی ۱۱° وآبریجه قیشین ۵° ویازین ۲۰° در.

اراضیسی، محصولات ونباتات وحیواناتی، منابع ثروتی. — فرانسه‌نك هواسیله اراضیسنك ارتفاعی مختلف اولدیغی کبی، نباتات ومحصولاتی دخی متنوع اولوب، آق دکیز سواحلیله بوسواحله قریب محللرده زیتون وبورتقال وحتی خرما آغاجی دخی یتیشه‌رك، بو جهت آوروپای جنوبی و بلکه آفریقای شمالیه مشابه اولدیغی حالده، منتهای شمالی و طاغلرینك بوقاریلری اسوج ونوروج نباتاتی حاصل ایده‌رك، آوروپای شمالیدن معدوددر. فرانسه‌نك اك اهمیتلی محصولاتی ذخایر ایله اوزومدر. ذخایرك اك کاملی وبرکتلی بتیشدیکی جهت فرانسه‌نك منتهای شمالیدر. اوزوم ایسه بالعکس فرانسه‌نك شمال وشمال غربی قسمنده حاصل اولیوب، لوآره ایرماغی منصبندن پارسك اوستندن کچمك اوزره بلجیقه حدودینه قدر برخط مستقیم چکیلیرسه، بو خط فرانسه باغلرینك حدودینی کوسترر. اك چوق اوزوم وشراب حاصل ایدن جهت ژیرونده حوضه‌سی اولوب، بو ایرماغك وبونی ترکیب ایدن غارونه ودوردونیه نهرلرینك وتابعلرینك وادیلری وبوردونك شمالنده (سوره) مجراسنه‌دك اولان اووه‌لر وتپه‌لر باغلرله مستوردر. آق دکیز مائله‌سنك دخی باغلری چوق اولوب، اورادن رونه وبعده ساؤنه وادیسی تعقیبله، شامپانیه وبورغونیه خطه‌لرینك باغلریله کسب ارتباط ایدر. بورغونیه باغلری سینه ایرماغی وتابعلری وادیلرینی تعقیب ایده‌رك، پارسك اوست طرفنه قدر واصل اولور. لوآره ایرماغیله تابعلرینك وادیلری دخی باغلرله مستوردر. الحاصل فرانسه‌نك ذکر اولنان شمال غربی قسمندن بشقه هرطرفنك محفوظ وادیلرنده وجنوبه ناظر بایرلرنده باغلر بولنوب، آجق بوندن

یکرمی یکرمی بش سنه اول ظهور والیوم بعض جهتلرنده دوام ایدن فیلوقسرا فرانسه‌نك باغلرینی تخریب ایتمش؛ وهر نه قدر آمریقا جیوقلریله تجدید واصلاح اولنمش ایسه‌ده، بر قسمی‌ده تارله‌یه تحویل اولنه‌رق، شراب محصولاتی الان اسکی درجه‌سنه ارجاع اولنه‌مامشدر. حبوباتی برنجی درجه‌ده بغدای و ایکنجی درجه چاودار، آرپه، بولاف، مصر وسائره‌دن عبارتدر. باغ، شکر، بویا، اسپرتو وسائره استحصالنه یارایان وصنایعده قوللانیلان پنجار، قولزه، صفران، کوك بویا، کتن، کنوبر کبی محصولاتی وپاتاته وتوتون کبی حاصلاتی دخی چوقدر. میوه وسبزه‌لرك دخی انواعی حاصل اولوب، فنك زراعته تطبیق سایه‌سنده بونلرك جنسلری تکثیر و اصلاح اولنمشدر. فرانسزلرك حبوباندن صکره اك زیاده اهمیت وردکاری شیء طبعی و صنعی چایرلر وحیوانات بسلیکه یارایان نباتات اولوب، بونلرله کلیتلی حیوانلر یتشدیررلر. هرنه‌قدر فرانسه‌ده زراعتك عددی کیتدکجه آزالمقده اولوب، اکثر اهالی صنایعه میل ایتمکده ایسه‌ده، زراعت فنه تطبیقاً ومکمل آلات وماکینه‌لرله اجرا اولندیغندن، محصولات ارضیه کیتدکجه چوغالمقده‌در. اکثر اراضی ایشلینلرك مالی اولوب، برآدمك تحت تصرفنده اراضیء واسعه یوقدر. کرا والتزامله ویا مشترکاً ایشلنن اراضی دخی اوفق پارچه‌لردن عبارتدر.

فرانسه‌نك حاوی اولدیغی ۵۳۶۴۰۸ مربع کیلومتره‌لك اراضیدن ۹۶۰۰۰ ی شهر وقصبه وابنیه عرصه‌لریله انهار یتاغندن واراضیء خالیه‌دن ۲۵۰۰۰۰ ی اراضیء مزروعه‌دن، ۲۰۰۰۰ ی باغ، ۹۰۰۰۰ ی اورمان، ۸۰۰۰۰ ی دخی مرعی و چایردر. سنوی تقریباً ۱۰۰ ملیون هکتولیتره بغدای، ۳۲ ملیون چاودار، ۱۸ ملیون آرپه، ۸۰ ملیون یولاف، ۱۰ ملیون مصر، ۱۲۵ ملیون پتاته، ۱۴۴ ملیون قنطار پنجار، ۲۰۰۰۰۰ قنطار توتون، ۳۰ ملیون هکتولیتره شراب حاصل اولور. زیتونلقلری یوز یوز اللی بیك یکی دونمدر. باغدن خالی اولان شمال غربی جهتنده کلیتلی المالی آغاجلری بولنوب، میوه‌لرندن (سیدره) دیدکلری برنوع شراب حاصل اولور. شمال وشمال شرقی جهتلرنده وبیوك شهرلرده خیلی مقدار آرپه صویی دخی اعمال اولنور.

اورمانلری باشلیجه آلپ وپیرنه سلاسل جبالنده وزوره ایله ووسژ وآردنه طاغلرنده اولوب، ژیروندده ایرماغنك جنوبنده (لانده) دینلن قوملق اووه‌لر دخی قسماً دکیز چامی دینلن آغاجلری حاوی اورمانلقدر. اورلیان ویارس قربنده فونتنبلو اورمانلری‌ده خیلی واسعدر. آغاجلری: میشه، قره آغاج، دیش بوداق، کوله‌کن، قان، آچه آغاج، قواق، سکوده، چامك انواعی وسائره‌دن عبارتدر. یوللری مکمل اولمغله، اورمانلرندن بحق استفاده اولنوب، کراسته واودون قطع اولنور.

حیوانات اهلیه‌سی: ۷۰۰۰۰۰۰ آت، ۳۰۰۰۰۰۰ مرکب واستر، ۲۲۰۰۰۰۰۰ صیغیر، ۱۲۰۰۰۰۰۰ قیون، ۶۵۰۰۰۰۰ کچی، ۱۵۰۰۰۰۰ طوموز، ۶۷۰۰۰۰۰ آطه طاوشانی، ۱۳۰۰۰۰۰۰ طیور بیتیه وسائره‌دن عبارت اولوب، ۱۶۲۵۰۰۰ آری قوغانی‌ده واردر. ابیك بوجکاری‌ده چوق اولوب، سنوی ۹½ ملیون کیلو ابیك قوزه‌سی آلنیر.

معادنجه فرانسه هر بردن‌کری اولوب، اك زیاده بولنان دمیر وکمور معدنلری دخی ممالکنده صرف اولنان مقدارك نصفنه بیله بالغ اولهمیور. کمور معدنلری باشلیجه شمالده بلجیقه حدودنده، آلپ انکلرنده ایتالیا حدودنده وجبال مرکزیه‌نك بعض جهتلرنده بولنور. آلتون، کومش، پلاتین وجیوه معدنلری قله آلنیه‌جق درجه‌ده آزدر. رومالیلر زمانلرنده خیلی زنکین اولوب چیقارلمقده بولنمش اولان بافیر معدنی همان توکنمشدر؛ وچنقو، قالای، قورشون، نیکل، آنتیمون ومنغانز دخی آز مقداردده بولنور.

اهالیسی، جنسیت ولسان ومذهبلری. — فرانسه الکاسی آوروپانك اك بیوك واك متمدن امتدن فرانسزدیلن برامتله مسکوندر. فرانسزلر لاتینجه‌دن متشعب برلسان مخصوصله متکلم اولدقلری حالده، کندیلری لاتین جنسیتنه منسوب اولمیوب، طمارلرندن بك آز لاتین یعنی رومالی قانی بولنیور. فرانسه‌نك اك اسکی اهالیسی حقنده بر کونه معلومات تاریخیه

اولیوب، قبل التاریخ اولان بك اسکی زمانلرده بربر اقوامندن اولمسی واسپانیه وبورتکیزك اهالیٔ قدیمه‌سی اولان (ایبر) لرله مناسبتی ملحوظ اولان بر قومله مسکون بولنمشدر، که بونلرك حجر غیر مجلی دورندن یعنی انسانك قبا صورتده یونتلمش طاشدن معمول اسلحه وآلات قوللاندیغی وحشیلك زمانندن قاله بعض کیکلری بولنمشدر. بیرنه جهتنده بولنان باسق قومنك بو اهالیٔ قدیمه‌نك بقیهٔ السیوفی اولمسی محتملدر. بعده آسیای وسطیدن کروه کروه آوروپایه هجرت ایدن اقوام آریانیه‌دن (کلت) یاخود (جلت) دینلن بر سیوك قوم فرانسه‌یه واوکا جوار برلره دخول ایله، اهالیٔ اصلیه‌یی کوشه وکنارلره وطاغلره پوسکور. ده‌رك، ویاکندیلریله امتزاج ایده‌رك، برلرینی طوتمشلر ایدی. مؤخراً بنه اقوام آریانیه‌دن (غال) یا (غولوآ) اسمیله دیکر برقوم فرانسه‌یی استیلا ایده‌رك، کلتلرله قاریشمش؛ ودها طوغریسی غاللرله کلتلر بر اولوب، رومالیلر زمانننده کندیلرینه غال و غولوآ اسمی ویرلمش، ویاخود حاکم اولان صنفی بو اسمله تفریق اولنمشدر. قیصر قبل المیلاد فرانسه‌یی ضبطله، روما دولتنه الحاق ایندکدن صکره حکومتك لسان رسمیسی اولان لاتینجه سرور زمانله وتدریجاً تعمم ایدوب، یواش یواش کلت لسانی یالکز برتانیه کبی بعض کوشه وبوجاقلرده محافظه اولنه‌رق، سائر اهالی طرفندن اونودلمش؛ وآنجق لاتینجه‌دخی بوبانجیلرك آغزینه دوشنجه، غلط سویلمکه باشلایه‌رق، بوندن شمال جهتنده فرانسزجه وجنوب جهتنده (پروونسال) دینلن وفرانسزجه‌دن زیاده اسپانیولجه و ایتالیانجه‌یه مشابه اولان دیکر بر لسان تولد ایتمشدر. فرانسزلر لسانی کندیلرینه قرابت جنسیه‌لری اولمیان بر قومدن آلدقلری کبی، اسملرینی دخی پیانجی بر قومدن استعاره ایتمشلردر. فرانسز اسمی (فرانق) اسمندن مأخوذدر، حالبوکه فرانقلرك فرانسز اولیوب اقوام جرمانیه‌دن اولدقلری، وآلمانیه‌دن خروجله فرانسه‌ده وجوارلرنده حکومت سوردکلری معلومدر. هر حالده فرانق قومنك حکمدارلری بو یقین زمانلره کلنجه‌یه قدر فرانسه‌ده حکومت سوروب، فرانسز لشمش اولدقلرندن، بو اسم دولت وحکومتدن قوم واهالی‌یه دخی تعمیم اولنمشدر.

فرانسزلر اك اسکی اهالی ایله کلت وغال وقسماً یونانلی، رومالی، فنیکه‌لی، عبرانی، عرب، نورماند یعنی اسقاندیناو وجرمان اقوامنه منسوب افرادك اختلاط و امتزاجندن متولد ایسه‌لرده، قانلرنده جولان ایدن قانك یوزده طقسانی صرف کلت ویاغال قانی اولدیغنده شبهه یوقدر. مع هذا اقوام مذکوره ایله اولان اختلاطلری درجاتنك واقلیم و هوانك تأثیراتیله کرك رنك و سیماجه وکرك اخلاقجه بینلرنده فرق اولوب، بو فرق هر خطه وایالتده آز چوق مشهود ایسه‌ده، اك زیاده شمال ایله جنوب فرانسزلری آره‌سنده بلیدر. شمالی فرانسه اهالیسنده آلمان واسقاندیناو قانی زیاده اولوب، صاری ویا قوله صاچلی و مائی یاخود بیاض کوزلی افراد دها زیاده تصادف اولنور؛ وبونلرك اخلاق واطوارنده دها زیاده متانت و طورغونلق کوریلور. جنوب فرانسزلری ایسه اکثریت اوزره اسمرچهره‌لی وسیاه صاچ وکوزلی اولوب، سریع التأثر وجابق جوش وخروشه کلمکه میالدر؛ وشمال فرانسزلری قدر چابقلقان ومداوم دکللردر.

قرون وسطاده فرانسزلر دخی سائر اقوام وامم کبی هویت جنسیه‌لرینك فرقنده اولیوب، دین ومذهبدن بشقه بر شیئه اهمیت ویرمز، وکندیلرینی خرستیان وقتولیك عد ایدوب، سائر آوروپا اقوامی کبی، لاتینجه‌یی لسان رسمی اتخاذله یالان یاکلیش یازار، وسویلدکاری غلط لسانلرینی اصلاح وتحریره تنزل ایتزلردی. بعده کندی لسانلرنده دخی بعض شیلر یازمق مجبوریتنده بولنوب، ایستمدکاری وفرقنده اولدقلری حالده، کندیلرینه مخصوص بر ادبیات ظهور ایتمش؛ وادبیات میدانده شمال لسانی غلبه‌چالوب، جنوب فرانسزلری وسائر بعض طرفلرده کندیلرینه مخصوص لهجه وشیوه‌لری اولان فرانسزلر دخی شمال فرانسزجه‌سنی لسان ادبی اتخاذ ایده‌رك، اهالینك صنوف عالیه‌سی و بیوك شهرلرك سکانی تکلمده دخی بونی قوللانمغه وکندی لسانلرینی ترك وفراموش ایتمکه چالیشیورلر. بوندن بشقه فرانسه‌نك بعض کوشه وکنارلرنده بسبتون بشقه لسانلر دخی سویلنیور. اولا، فرانسه‌نك منتهای جنوب غربیسنده بیرنه انکارنده فرانسه‌نك اك اسکی اهالیسنك بقیهٔ السیوفی اولان (باسق) لر بولنیور، که ۱۲۰۰۰۰ کشی قدر اولوب، اسپانیه حدودینك اوته‌سنده

بولنان یاریم ملیون نفوسله برابر کندیلرینه مخصوص بر لسان سویلیکده، وآنجق بر طرفدن کوندن کونه فرانسزلشوب لسان اصلیلرینی اونوتمقده وبرطرفدن ده آمریقا وسائر طرفلره هجرت ایدوب، طاغلمقده درلر. ثانیاً، فرانسه نك منتهای شمال غربیسنده برتانیه نك تشکیل ایتدیکی شبه جزیره ده بر بچق ملیونه قریب اهالی (برتون) نامیله اسکی کلت لسانی محافظه و تکلم ایتمکده اولوب، آنجق بونلر دخی انکلتره واسقوچیه وایرلانده ده کی خالقر کی کوندن کونه لسان اصلیلرینی ترکله، فرانسزلاشمقده درلر. ثالثاً، فرانسه نك حدود شمالیه سنده ۱٦٥ ۰۰۰ اهالی آلمانجه نك بر نوعی دیمك اولان (فلاماند) یعنی فلمنك لسانیله متکلمدرلر. رابعاً، ایتالیا حدودنده ونیسه قربنده اهالینك قسم اعظمی ایتالیان لسانیله متکلم اولدقلری کبی، قورسیقه جزیره سنك ۲٦۰ ۰۰۰ نفوسدن عبارت اهالیسی ده بو لسانله متکلمدرلر. بوکا مقابل فرانسه نك خارجنده اولهرق بلجیقه واسویجره اهالیسنك بر قسمیله اخیراً آلمانیه یه الحاق اولنان (لورن) ك اکثر اهالیسی و (آلساس) اهالیسنك بر قسمی فرانسز لسانیله تکلم ایدرلر. فرانسز لسانی سهل وسلیس وادبیاتی مکمل اولوب، هر علم وفنده هر نوع افاداته مساعد اولدیغندن، عالم سیاسیده لسان عمومی اتخاذ اولنمش؛ واکثر اقوام وامملك واسطهٔ ترق وتمدنی بولنمشدر.

فرانسه ده دین عمومی قتولیك مذهبی اولوب، یالکز ٦۰۰ ۰۰۰ قدر پروتستان و ٥۰ ۰۰۰ قدر اسرائیلی واردر. اسرائیلیلر آلمانیه واسپانیه وبور تکیزدن فرانسه یه کچمشلردر.

تقسیمات جغرافیه وملکیه سی. — فرانسه اسکیدن بر طاقم خطه لره منقسم اولوب، بونلرك بعضلری بك واسع وبعضلری بك کوچك اولدقلری حالده، چوغی نیم مستقل صورتده دوقه لق وقونتاق صو. رتنده اداره اولنورلردی. بو خطه لر شمالدن باشلا. یه رق بروجه آتی ایدی: فلاندره، آرتوآس، پیقاردیه، فرانسه آطه سی، نورماندیه، برتانیه، منه، آنژو، تورنه، اورلیانه، بوسه، بورغونیه، شامپانیه، لوورنه، فرانشه قونته، نیورنه، بری، پوآتو، اونی، سنتونیه، آنغوموآ، لیموزن، مارشه، بور. بونیه، ماقونه، اوورنیه، لیونه، ساووآ، دوفینه، ونسون، نیسه قونتاتی، پرووانسه، لانغدوق، کویانه، غاسقونیه، بیارن، فوآ قونتاتی، روسیبون. بونلردن بعضلری یعنی بیوکلری زیر وبالا ویا شرق وغربی کبی اسملرله اداره جه ایکی ویا زیاده قسمه منقسم ایدی.

بو خطه لرك اسامیسی اونودلیوب، الیوم مستعمل ایسه ده، اداره جه بو تقسیمانه رعایت اولنمیوب، فرانسه قورسیقه ایله برابر ۷۸ ایالته وهر ایالت بر قاچ قضایه، قضالر ناحیه لره، ناحیه لر دخی دوائره منقسمدر. بو وجهله قضالر ۳٦۲، ناحیه لر ۲۸٦٥، دوائر دخی ۳٥ ۹۸۹ عددینه بالغ اولور. ایالاتك چوغی انجلرندن جریان ایدن نهرلرك ویا طاغلرك اسامیسیله مسمادر. ایالاتك اسامیسیله مساحهٔ سطحیه. لری ومقدار نفوسلریله مرکزلری شمالدن باشلایه رق بروجه آتیدر:

ایالت	مساحهٔ سطحیه	نفوس	مرکز
نور (شمال)	٥ ٦٨١	۱ ٦٧۰ ۱۸٤	لیله
پادوقاله	٦ ٦۰٥	۸٥۳ ٥۲٦	آراس
سومه	٦ ٦٦۱	٥٤۸ ۹۸۲	آمیان
آشاغی سینه	٦ ٥۳٥	۸۳۳ ۲۸٦	روئن
اوآزه	٥ ۸٥٥	٤۰۳ ۱٤٦	بووه
اسنه	۷ ۳٥۲	٥٥٥ ۹۲٥	لاؤن
آردنه	٥ ۲۳۳	۳۳۲ ۷٥۹	مزیه
مورته مع موزله	٥ ۲۳۲	٤۳۱ ٦۹۳	نانسی
موزه	٦ ۲۲۸	۲۹۱ ۹۷۱	بارلدوق
مارنه	۸ ۱۸۰	٤۲۹ ٤۹٤	شالون سورمارنه
سینه مع مارنه	٥ ۷۳٦	۳٥٥ ۱۳٦	ملون
سینه	٤۷٦	۲ ۹٦۱ ۰۸۹	پاریس
سینه مع اوآزه	٥ ٦۰٤	٦۱۸ ۰۸۹	ورسای
اوره	٥ ۹٥۸	۳٥۸ ۸۲۹	اورو
اوره مع لوآزه	٥ ۸۷٤	۲۸۳ ۷۱۹	شارتره
اورنه	٦ ۰۹۷	۳٦۷ ۲٤۸	آلنسون
قاوالدو	٥ ٥۲۱	٤۳۷ ۲٦۷	قان
مانشه	٥ ۹۲۸	٥۲۰ ۸٦٥	سنت لو
قوت دونور (ساحل شمالی)	٦ ۸۸٦	٦۲۸ ۲٥٦	سنت بریو
فینیستر	٦ ۷۲۱	۷۰۷ ۸۲۰	کیبر
نوربیهان	٦ ۷۹۸	٥۳٥ ۲٥٦	وانه
ایله مع ویلنه	٦ ۷۲٦	٦۲۱ ۳۸٤	رنه
مایینه	٥ ۱۷۱	۳٤۰ ۰٦۳	لاوال
سارته	٦ ۲۰۷	٤۳٦ ۱۱۱	لمان
لوآر مع شر	٦ ۳٥۱	۲۷۹ ۲۱٤	بلوآ
لوآره	٦ ۷۷۱	۳۷٤ ۸۷٥	اورلیان
یونه	۷ ٤۲۸	۳٥٥ ۳٦٤	اوقزره
اوبه	٦ ۰۰۱	۲٥۷ ۳۷٤	تروبه
یوقاری مارنه	٦ ۲۲۰	۲٤۷ ۷۸۱	شومونت
ووسژه	٥ ۸٦٤	٤۱۳ ۷۰۷	اپینه
یوقاری ساؤنه	٥ ۳٤۰	۲۹۰ ۹٥٤	وزول

ایالت	مساحهٔ سطحیه	نفوس	مرکز
دوب	۵ ۲۲۸	۳۱۰ ۹۶۳	بزانسون
ژوره	۴ ۹۹۴	۲۸۱ ۶۸۰	اون‌لسونیه
قوت‌دور	۸ ۷۶۱	۳۸۱ ۵۷۴	ویژون
ساژنه مع لوآره	۸ ۵۵۲	۶۲۵ ۸۸۵	ماقون
نیوره	۶ ۸۱۷	۳۴۷ ۶۴۵	تورس
شر	۷ ۱۹۹	۳۵۵ ۳۴۹	بورژه
آلپه	۷ ۳۰۸	۴۲۴ ۵۸۲	مولن
ایندره	۶ ۷۹۵	۲۹۶ ۱۴۷	شاتورو
ایندره مع‌لوآره	۶ ۱۱۴	۳۴۰ ۹۲۱	تور
ویانه	۶ ۹۷۰	۳۴۲ ۷۸۵	پوآتیه
منه مع‌لوآره	۷ ۱۲۱	۵۲۷ ۶۸۰	آنژر
آشانغی لوآره	۶ ۸۷۵	۶۴۳ ۸۸۴	نانته
وانده	۶ ۷۰۴	۴۳۴ ۸۰۸	لاروش سوریون
سوره	۶ ۰۰۰	۳۵۳ ۷۶۶	نیورت
آشانغی شارنته	۶ ۸۲۶	۴۶۲ ۸۰۳	لاروشل
شارنته	۵ ۹۴۲	۳۶۶ ۴۰۸	آنغولم
یوقاری ویانه	۵ ۵۱۷	۳۶۳ ۱۸۲	لیوژه
قروزه	۵ ۵۶۸	۲۸۴ ۹۴۲	کره
پوی‌ده‌دومه	۷ ۹۵۱	۵۷۰ ۹۶۴	قلرمونت
لوآره	۴ ۷۶۰	۶۰۳ ۳۸۴	سنت اتیان
رونه	۲ ۷۹۰	۷۷۱ ۹۱۲	لیون
ان	۵ ۷۹۹	۳۶۴ ۴۵۸	بورغ آن‌برس
ایزره	۸ ۲۸۹	۵۸۱ ۶۸۰	غرنوبله
یوقاری ساووآ	۴ ۶۶۸	۲۷۵ ۰۱۸	آنسی
ساووآ	۵ ۸۱۰	۲۶۷ ۴۲۸	شامبری
یوقاری آلپ	۵ ۵۹۰	۱۲۲ ۹۲۴	غاپ
درومه	۶ ۵۲۲	۳۱۴ ۶۱۵	والنسه
آردشه	۵ ۵۶۷	۳۷۵ ۴۷۲	پریواس
یوقاری لوآره	۴ ۹۶۲	۳۲۰ ۰۶۲	لپوی
لوزره	۵ ۱۷۰	۱۴۱ ۲۶۴	منده
آویرون	۸ ۷۴۳	۴۱۵ ۸۲۶	رودز
قانتال	۵ ۷۴۰	۲۴۱ ۷۴۲	اوریلاق
قورزه	۸ ۷۹۹	۲۷۸ ۵۰۱	توله
لوت	۵ ۲۱۲	۲۷۱ ۵۱۴	قاهور
دوردونیه	۹ ۱۸۳	۴۹۲ ۲۰۵	پریگو
ژیرونده	۹ ۷۴۰	۷۷۵ ۸۴۵	بوردو
لوت مع غارونه	۵ ۳۵۴	۳۰۷ ۴۳۷	آژن
تارن مع غارونه	۳ ۷۲۰	۲۱۴ ۰۴۶	مونتوبان
ژرس	۶ ۲۸۰	۲۷۴ ۳۹۱	اوش
لانده	۹ ۳۲۱	۳۰۲ ۲۶۰	مونت دو مارسان
آشانغی پیرنه	۷ ۶۲۳	۴۳۲ ۹۹۹	پو
یوقاری پیرنه	۴ ۵۲۹	۲۳۴ ۸۲۵	تارپه
یوقاری غارونه	۶ ۲۹۰	۴۸۱ ۱۶۹	تولوزه
آریاژه	۴ ۸۹۴	۲۳۷ ۶۱۹	فوآ
شرقی پیرنه	۴ ۱۲۲	۲۱۱ ۱۸۷	پرپینیان
اوده	۶ ۳۱۳	۳۳۲ ۰۸۰	قارقاسونه
تارن	۵ ۷۴۲	۳۵۸ ۷۵۷	آلبی
هرولت	۶ ۱۹۸	۴۳۹ ۰۴۴	مونپلیه
غارد	۵ ۸۳۶	۴۱۷ ۰۹۹	نمه
ووقلوزه	۳ ۵۴۸	۲۴۱ ۷۸۷	آوینیون
رونه آغزی	۵ ۱۰۵	۶۰۴ ۸۵۷	مارسلیه
واد	۶ ۰۲۶	۲۸۳ ۶۸۹	دراکنیان

ایالت	مساحهٔ سطحیه	نفوس	مرکز
آشاغی آلپ	۶ ۹۵۴	۱۲۹ ۴۹۴	دینیه
بحری آلپ	۳ ۷۴۹	۲۳۸ ۰۵۷	نیسه
قورسیقه	۸ ۷۹۹	۲۷۸ ۵۰۱	آیاچو
بل‌فور مستقل } قضاسی	۶۱۰	۷۹ ۷۵۸	بلفور

شهر وقصبه‌لری — فرانسه باشلیجه صنایع محلی اولمغله، شهر وقصبه‌لری جوق اولوب، کیندیلکه بونلر بیومکده وچوغالمقده واهالیٔ قرا شهر وقصبه‌لره طوپلانمقده‌در. مرکز حکومتی اولان پارس شهری دنیانك بیوك شهرلرندن بری وکرهٔ ارضك کوزل شهری اولوب، بحق مدنیت ومعارفك مرکزی عد اولنمقده‌در. فرانسه‌نك ۳۰۰۰۰ دن زیاده نفوسلری اولان شهر وقصبه‌لریله مقدار نفوسلری بروجه زیردر:

پارس	۲ ۳۴۴ ۵۵۰	بزانسون	۵۶ ۵۱۱
لیون	۴۰۱ ۹۳۰	غرنوبله	۵۲ ۴۸۴
مارسلیه	۳۷۶ ۱۳۴	ورسای	۴۹ ۸۵۲
بوردو	۲۴۰ ۵۸۲	سنت دنیس	۴۸ ۰۰۹
لیله	۱۸۸ ۲۷۲	سنت کنتن	۴۷ ۳۵۳
تولوزه	۱۴۷ ۶۱۷	تویه	۴۶ ۹۷۲
سنت اتیان	۱۱۷ ۸۷۵	قلرمون فران	۴۶ ۷۱۸
هاوره	۱۱۲ ۰۷۴	بولونیه	۴۵ ۹۱۶
روئن	۱۰۷ ۱۶۳	قان	۴۳ ۸۰۹
روبه	۱۰۰ ۲۹۹	بوردژه	۴۲ ۸۲۹
ریمس	۹۷ ۹۰۳	بزیه	۴۲ ۷۸۵
آمیان	۸۰ ۲۸۸	آوینیون	۴۱ ۰۰۷
نانسی	۷۹ ۰۳۸	لوریان	۴۰ ۰۵۵
نیسه	۷۷ ۴۷۸	دونکرق	۳۸ ۰۲۵
آنژر	۷۳ ۰۴۴	سته	۳۷ ۰۵۸
برست	۷۰ ۷۷۸	شربورغ	۳۷ ۰۱۳
تولون	۷۰ ۱۲۲	پوآتیه	۳۶ ۸۷۸
نیم	۶۹ ۸۹۸	لوالوآپره	۳۵ ۶۴۹
لیوژه	۶۸ ۴۷۷	آنغولم	۳۴ ۶۴۷
رنه	۶۶ ۱۳۹	پرپینیان	۳۴ ۱۸۳
دیژون	۶۰ ۸۵۵	روشفور	۳۱ ۲۵۶
اورلیان	۶۰ ۸۲۶	لاوال	۳۰ ۶۲۷
تور	۵۹ ۵۸۵	پو	۳۰ ۶۲۶
قاله	۵۸ ۹۶۹	روآنه	۳۰ ۴۰۲
تورقوالغ	۵۸ ۰۰۸	بولونیه	۳۰ ۰۸۴
لمان	۵۷ ۵۹۴	دوآی	۳۰ ۰۳۰
مونپلیه	۵۶ ۷۶۵		

معارف وصنایع وتجارتی، طرق ومعابر واسباب مدنیتی. — فرانسه معارفك انتشار وتعمیمی خصوصنده آلمانیه وسائر بعض ممالك متمدنه‌دن کری اولوب، اوقوبوب یازمقدن محروم افرادی ممالك مذکوره‌دن زیاده ایسه‌ده، مکاتب وسائر مؤسسات

علیه‌سی مکمل اولوب، معارفك تعمیمنه غیرت اولنمقده‌در. بشیوز اهالیسی اولان هر قریه‌ده ویا نفوسی بو مقداره بالغ اولان برقاچ قریه‌دن مرکب هر دائره‌ده بری ذکور و دیکری اناثه مخصوص ایکی مکتب ابتدائی بولنیور. هر قضاده کذلك بری ذکوره ودیکری اناثه مخصوص ایکی رشدیه وهر ایالتده بر اعدادیه مکتبی، بر دارالمعلمین وبرده دار المعلمات واردر. هر بش آلتی ایالت معارفجه بر دائره اعتبار اولنوب، هردائره‌نك بر دار الفنونی واردر. فرانسه ۱۶ دائره‌یه منقسم اولوب، مرکزده کیلردن بشقه ۱۶ دار الفنونی واردر. ۱۸۷۹ استاتستیقنده فرانسه‌ده ۸۱ مکاتب اعدادیهٔ رسمیه و ۲۵۲ مکاتب رشدیه بولنوب، بونلردن بشقه ۸۰۳ مکاتب اعدادیه و رشدیهٔ خصوصیه وار ایدی، که بونلرك ۳۰۹ ی رهبانك زیر اداره‌سنده و ٤۹٤ ی اهالینك النده ایدی. پارسده ادبیات، فنون، حقوق، طب وعقائد شعبه‌لرندن مرکب بر بیوك دار الفنون، مکاتب اعدادیه ورشدیه‌یه معلم یتیشدیرمك اوزره بر بیوك دار المعلمین، (پولیتکنیك) اسمیله فنون مختلفه تدریسنه مخصوص بیوك برمکتب، علوم طبیه مکتب عمایسی، فرانسه مکتبی نامیله بر مکتب عالی، السنهٔ شرقیه تدریسنه مخصوص بر مکتب، صنایع مکتب مرکزیسی، صنایع نفیسه مکتبی، فن معماری مکتبی، علوم سیاسیه مکتبی، معادن مکتبی وبونلرکبی علوم وفنون وصنایع مختلفه‌یه مخصوص آیری آیری مکتبلر بولندیغی کبی، ایالاتك بیوجك شهرلرنده وعلی الخصوص دارالفنون مرکزلرنده دخی فنون وعلوم وصنایع مختلفه‌یه مخصوص مکتبلر وکرك پارسده، کرك طشره‌لرده مستعمینه یعنی عمومه آچیق درسخانه‌لر، عمایانخانه‌لر، نمونه خانه‌لر والحاصل تشنکان معارفك آرزو ایده‌جکاری هرنوع وسائط وسهولتلر مهیادر. پارسده شعبه‌لره منقسم بر بیوك آقادمیا یعنی انجمن معارف وآیرجه طب انجمنی بولندیغی کبی، بعض ایالات مرکزلرنده ایکنجی درجه‌ده آقادمیالر واردر. پارسده بیوك بر موزه و امثالسز بر نباتات باغچه‌سی بولنیور. پارسك بیوك بر کتبخانه‌سی واردر، که ملیونلرله جلدلری حاوی اولوب، یالکز السنهٔ شرقیه واسلامیه‌ده‌کی کتابلری برقاچ بوز بیك جلده بالغ اولور. حکومت مطبعه‌سی غایتله واسع ومکمل اولوب، کافهٔ السنهٔ عالمك حروفاتی ایجنده موجوددر. مکاتب عسکریه‌دن ماعدا بتون مکتبلر وموزه وکتبخانه کبی مؤسسات معارف نظارتنك تحت اداره‌سنده اولوب، بو نظارتك بر مجلسی وبرقاچ مفتشی واردر. کرك پارسده وکرك ایالاتده برچوق جمعیات علمیه و فنیه بولنوب، اکثرینك تدقیقات وکشفیات علمیه‌یی نشره مخصوص رسائل موقوته‌لری واردر.

فرانسه‌ده صنایع پك ایلری اولوب، کوندن کونه دخی ترقیده‌در. معمولاتك حسن وظرافتی خصوصنده فرانسه بتون عالمك مافوقنده اولوب، فرانسه معمولاتی هر برده مقبولدر. ایپك منسوجات برنجی درجه‌ده اولوب، لیون شهری فابریقه‌لرینك بوجنس معمولاتندن فرانسه‌یه کلیتلی آچقه کیرر. یوك، پاموق وکتن منسوجاتده دخی فرانسه انکلتره وممالك مجتمعه‌یه ادعای رقابت ایده‌جك حالده اولوب، هله ظرافتجه فرانسه منسوجاتی دائما فائقدر. کومش، تونج وسائر معادندن معمول آلات وادوات مختلفه‌سی دخی مقبولدر. دمیر وچلیکدن معمول مواددن وعلی الخصوص ماکینه، دمیر یول لوقوموتیفیله رایلری، وابور ماکینه‌لری وسائر بوکا مماثل معمولاتده فرانسزلر انکلیزلردن کری قالمامغه چالیشمقده اولوب، داخل مملکتده استعمال اولنانلرینی کندیلری یاپدقلری کبی، خارجه دخی چیقاریرلر. محصولات ارضیه‌دن مشروبات وماکولات متنوعه استحصالی ایتمك صنعتنده فرانسزلر پك ایلری اولوب، فرانسه‌نك بو جنس معمولاتی وهله شرابلریله سائر مسکراتی مشهوردر. کلیتلی شراب، قونیاق، شامپانیه، شکر، اسپرتو، شکرله، رجل و ساژه اخراج اولنور. بخاردن بشقه ماکینه جویرمکده صو وهوا دخی قوللانیلوب، چایلرك وحتی مد وجزرك دخی صولرندن استفاده اولنور. بوندن یکرمی ایکی سنه اولکی استاتستیقده عموم ماکینه‌لری فرق بیکی متجاوز ایدی. بهر سنه تقریباً ایکی بیك مقدارنده تزاید ایتدیکنه باقیلیرسه، شمدی سکسان بش بیك واده. لرنده اولسه رکدر. ماکینه‌لر سایه‌سنده زراعت چوق قوته محتاج اولمدیغندن، اکثر اهالی صنایعه سلوك ایتمکده‌در. ماکینه‌لرله استحصال اولنان معمولات ومنسوجاتدن بشقه مجوهرات ودانتله کبی

ال ایله یاپیلیر بك قیمتدار مصنوعاتی‌ده چوقدر. صنایعك برنجی مرکزی پارس، ایکنجیسی لیون و اوچنجیسی لیله شهری اولوب، آنجق فابریقه‌دن خالی همان هیچ بر قصبه یوقدر.

محصولات ارضیه‌سنك کثرت وتنوعی و فابریقه‌لرینك چوقلغی فرانسه تجارتنك اساسی اولوب، سواحل ولیمانلرینك و سیر سفائنه صالح انهارایله جدوللرینك ودمیر یوللرینك کثرتی دخی تجارتی تسهیل ایدر. فرانسز سفائنك کثرتی ودنیانك هر طرفنه ایشلر واپور شرکتلری برطرفدن فرانسه معمولاتی دنیانك هر طرفنه سوق، وبر طرفدن‌ده فرانسه اهالیسیله فابریقه‌لرینك محتاج اولدقلری محصولات وموادی مملکتلرینه جلب ایتمکده‌در. فرانسه‌یه ادخال اولنان مواد ایکی نوع اولوب، بر نوعی مملکتده چیقمیان قهوه، چای، بهارات کبی شیلر، وبر طاقمی‌ده، فابریقه‌لرده بعد الاعمال چوغی بکیدن اخراج اولنمق اوزره، کیرن بیاغی، ابیك، یاموق، دری و سائره‌در. بو سبیه مبنیدر، که فرانسه‌ده ادخالات اخراجاتدن زیاده اولوب، سنوی ادخالات بش بچق ملیار فرانغه قریب اولدیغی حالده، اخراجاتی بش ملیار فرانقدن دوندر. تجارتی برنجی درجه‌ده انکلتره ایله وبعده صرەسیله بلجیقه، آلمانیه، ممالك متحده، اسوچره، ایتالیا، روسیه، ممالك عثمانیه، اسپانیه، آمریقای جنوبی وسائره ایله اجرا اولنور.

فرانسه‌نك وسائط اختلاطیه‌سی بك چوق اولوب، کویدن کویه بیله مکمل جاده وآرابه یوللری واردر. دمیر یوللری تقریباً ۴۰۰۰۰ کیلومتره طولنده اولوب، فرانسه‌نك بو یوللره مخصوص خریطه‌سی بر بالیق آغی شکلنی کوستریر، که الك صبق جهتی شمال طرفی وعلی الخصوص پارس جوارلریدر. بو دمیر یوللرك برآزی دولتك وقصوری برلی شرکتلرك النده بولنیور. یوقاریده دخی دیدیکمز کبی، انهارك اکثری سیر سفائنه صالح اولدیغی حالده قونمش، وبینلرنده برچوق جدوللر آچیلمش، مختلف حوضه‌لر ومائله‌لر وحتی بتون فرانسه‌نك اورته‌سندن دکیزلر بیننده بیوك طرق مائیه حاصل اولمشدر. سیرسفائنه صالح نهرلرینك مجموع طولی ۸۴۰۰ وجدوللرك کی ۵۰۵۰ که مجموعی ۱۳۴۵۰ کیلومتره بالغ اولیور.

بوندن بدی سنه اولکی استاتستیقه کوره، فرانسه‌نك تجارته مخصوص بلکن کیلری ۱۴۱۲۸ و واپورلری ۱۰۶۶ که مجموعی ۱۵۱۹۴ عددنده اولوب، ۹۳۲۷۴۵ طونیلاته استیعابنده و ۸۳۰۹۸ بیکیر قوتنده‌در. مذکور استاتستیقه نظراً واپورلری سنه‌دن سنه‌یه آرتمقده ایسه‌ده، یلکن سفائنی آزالمقده‌در. فرانسه‌نك اوروپا دکیزلرنده وآمریقا، آوسترالیا وآفریقای غربی و جنوبی‌یه والحاصل دنیانك هر طرفنه ایشلر جسیم واپورلری و بیوك قومپانیه‌لری واردر. بو جهتجه ایکنجی درجه‌ده بولنور، یعنی انکلتره‌دن صکره برنجیدر.

جزایرله برابر فرانسه‌نك ۷۴۰۶ پوسته مرکزی واردر. دولتك تحت اداره‌سنده ۶۴۱۹، دمیر یوللر شرکتلرینك وسائر شرکتلرك النده دخی ۳۱۷۹ تلغرافخانه بولنوب، بجوعنك یولی ۹۶۶۳۲ وتللرینك طولی ۳۰۵۶۱ کیلومتره‌در.

فرانسه‌ده اساس اداره بلدیه اصولی اولوب، قصبه‌لر وبیوك قریه‌لر برر وکوچك قریه‌لر ایکی اوچ ویا دردی بر داثره تشکیل ایدر. بهر داثره اهالیسی داثره‌نك وسعتنه وکثرت نفوسه کوره ۱۲ ایله ۸۰ آره‌سنده برمقداردە اعضا وبر رئیس انتخاب‌ایدوب، رئیس والئ ایالت طرفندن بعد التصدیق، بنه منتخب بر ویا ایکی معاونده معاونتیله مجاناً داثره‌سنك ایشلرینی کورور. بر قاچ داثره بر ناحیه تشکیل ایدوب، ناحیه‌لر اداره‌دن زیاده عدلیه مرکزلریدر؛ وبهر ناحیه‌ده بر محکمهٔ صلحیه واردر. قضالر برر قائمقام ایله اداره اولنوب، بونلرك معینده بهر ناحیه‌دن برر کشی انتخابیله متشکل برر مجلس اداره بولنور، که سنه‌ده ایکی دفعه اجتماع ایدوب، باشلیجه وبرکیلرك طرح وتحصیلی ایشلریله اشتغال ایدر. ایالتلر برر والینك تحت اداره‌سنده اولوب، بهر ناحیه باشنه ۶ سنه مدتله انتخاب اولنمش اعضادن مرکب برر مجلس منتخبلری‌ده واردر، که بو مجلس سنه‌ده ایکی دفعه اجتماع ایدوب، ایالتك کافهٔ امورینی مذاکره و واردات وصارف محلیه حسابلرینی تدقیق ایدر. والی دخی بو مجلسده بولنمق وملاحظاتنی بیان ایتمك حقنی حائز ایسه‌ده، رأی ویرمك صلاحیتی یوقدر. نواحیده‌کی صلح محکمه‌لری ۱۰۰ فرانغه قدر حقوق

دعوالرینی کورمك وطرفینی صلحه قادیرمغه چالیشمغله موظفدر. ایالت مرکزلری دخی قضا اعتباریله بهر قضاده بر محکمهٔ ابتدائیه بولنیور، که بر رئیس ایله اقلی ایکی اعضاء موظفه ومقداری غیر محدود اعضاء فخریه‌دن مرکبدر. هر بر قاچ ایالت بر داثرهٔ عدلیه اعتبار اولنوب، بو داثره‌نك مرکزنده بر محکمهٔ تمییز واردر، که بو وجهله بتون فرانسه ۲٦ داثرهٔ عدلیه‌یه منقسم وبو قدر محکمهٔ تمییزی حاویدر.

فرانسه‌نك جزایرله برابر واردات و مصارف سنویه‌سی ½ ۱۵۸ ملیون فرانسز لیراسی راد.لرنده اولوب، بوندن ماعدا کندی رسوم و وارداتلریله اداره اولنان بعض دوائرکده واردات ومصارفی ½ ۲۲ ملیون لیرایه قریبدر.

فرانسه‌ده یکرمی یاشنی اکمال ایدن افراد سن عسکریه داخل اولوب، ۳ سنه نظامیه، ۷ سنه ردیف، ٦ مستحفظ و ۹ سنه مستحفظ احتیاطی، که جماً ۲۵ سنه عسکرلکله موظفدرلر. نظامیه مدتی اوقویوب یازمق بیلنلر ایچون بر، وبیلمیلنلر ایچون ایکی سنه‌یه دخی تنزیل اولنوب، بونلر قرعه ایله تفریق اولنور، وخانه‌لرنده بولنملرینی ایجاب ایده‌جك عذر مقبوللری اولانلره دخی تعلیملرینی اوکرندکدن صکره اذن ویریلیر. ردیف ومستحفظ سنلرنده بولنانلر دخی معین مدتلرده تعلیمه دعوت اولنورلر.

فرانسه جزایرله برابر ۱۸ داثرهٔ عسکریه وعموم فرانسه اردوسی‌ده ۱۸ قول اردویه منقسم اولوب، هر داثره‌نك عسکری او داثره‌نك قول اردوسنه منسوبدر، یعنی خدمت عسکریه‌سنی کندی مملکتنده اجرا ایدر. هر قول اردو ایکی فرقه پیاده، بر لوا سواری، بر لوا طوپجی، بر طابور استحکام، بر بلوك نقلیه وبر آلای ژاندارمه‌دن مرکبدر. مستثنی او. له‌رق بعض قول اردولرك فضله‌لری‌ده واردر. کمرك واورمان قولجیلری دخی قول اردولره مربوطدر. صلح زمانننده فرانسه‌نك جزایر وتونسله برابر قوهٔ عسکریه‌سی مع امرا وضابطان ۵۳۹۰۲۷ افراد ایله ۱۲۹۵۷٦ آت واستردن مرکب اولوب، افرادندن ۳۰۳٤۱ ی ارکان و امرا وضابطاندر. ژاندارمه‌سی دخی ٦۵ ضابط ایله ۲۲۰۹٦ افراددن وکمرك واورمان قولجیلری ۳۰۰۰۰ کشیدن عبارتدر. حرب زمانننده مجموع قوهٔ بریه‌سنك ۳۰٤۰۰۰۰ مقدارینه ابلاغی مرتبدر.

دونمامسی ۳۰ برنجی وایکنجی درجه جسامنده زرهلی، ٤۹ قروآزور، ٤۱ آویزو، ٤۹ زرهلی وزرهسز طوب چکر، ۱٦۹ توربیوز و ٤۱ نقلیه‌دن مرکبدر، آنجق بو استاتستیق آلتی یدی سنه‌لك اولوب، او وقتدن بری فرانسه‌نك سفائن حربیه‌سنی تزییدایتمش اولمجغنده شبهه یوقدر. عساکر بحریه‌سی ۳۷۹۳۳ طائفه، ۱۹۲۷ امرا وضابطان، ٤۷۹۸ چرخچی وسائره ضابطان و افرادی ومع ضابطان ٤۳۰۷۸ سلاح انداز که جماً ۷۳٦ ۷۸ کشیدن مرکبدر.

مستملکاتی. — فرانسه‌نك آوروپادن بشقه کره ارضنك دیکر قطعات اربعه‌سنده دخی برچوق برلری اولوب، بو کونکی کونده انکلتره‌دن صکره اك زیاده مستملکاته مالك وبوجهتجه اك قوتلی فرانسه دولتیدر. فینك ایله اسپانیه وپورتکیزك مستملکات دورلری کچمکده وآلمانیه‌نك دوری هنوز یکی باشلامقده اولدیغندن، انکلتره‌دن صکره بحار بعیده‌ده اك قوتلی فرانسه‌در. فرانسه‌یه تابع اولان برلرك بر طاقمی بسبتون فرانسز اداره‌سنده، وبر طاقمی‌ده حمایه‌سی تحتنده بولنمق نامیله اسماً نیم مستقلدر. بو مستملکات وحمیاتك اسملریله مساحهٔ سطحیه‌لری بروجه آتیدر:

مملکت	مساحهٔ سطحیه‌سی	اهالیسی
(آفریقاده)		
جزایر	٦٦۷ ۱۰۰	۳ ۸۱۷ ۳۰۳
سنغامبیا	۳۸۰۰٦	۱٤٦ ۵۱۸
سودان فرانسوی	۱۳۱ ٦۰۰	۲۸۳ ٦٦۰
کینه کورفزی مستملکاتی	٦۰۰۰۰	۷۰۰۰۰۰
فرانسز قونغوسی (غومبون)	۷۲۰۰۰۰	۵۰۰۰۰۰
قومور آطه‌لری	۲۰٦۷	٤۸۰۰۰
رؤنیون آطه‌سی	۱۹۷۹	۱۷۰۰۰۰
عبوق اسکله‌سی	٦۰۰۰	۲۲۰۰۰
مداغسقار وملحقاتی (حمایه)	۵۹۲۰۰۰	٤۰۰۰۰۰۰
جماً آفریقاده	۲ ۲۱۸ ۷۵۲	۱٤ ۱۸۷ ٤۸۱
(آسیاده)		
هندستانده	۵۰۸	۲۷۵۰۰۰
قوشینشینده	٦۰۰۰۰	۱۸۰۰۰۰۰
قامبوج	۱۰۰۰۰۰	۱۵۰۰۰۰۰
آنام	۲٦۵۰۰۰	۵۰۰۰۰۰۰
تونکین	۱۰۵۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰۰
جماً آسیاده	۵۳۰ ۵۰۸	۱۸ ۵۷۵ ۰۰۰

(آمریقاده)

سنت پیرومیکاون	۱۲۰	۶۳۰۰
غوآدلوپه وملحقاتی	۱۸۶۸	۱۸۳۰۰۰
مارتینیق	۹۸۸	۱۷۵۰۰۰
غویانه	۷۸۹۰۰	۲۹۷۶۷
جمعاً آمریقاده	۸۱۸۷۶	۳۹۴۰۶۷

(اوقیانیاده)

یکی قالدونیه وملحقاتی	۲۱۰۰۰	۵۶۰۰۰
تاهیتی وجزایر سائره	۴۰۰۰	۳۰۰۰۰
جمعاً اوقیانیاده	۲۵۰۰۰	۸۶۰۰۰
جمعاً یکون	۲۸۵۶۱۳۶	۳۳۲۴۲۵۴۸

بومستماکاندن هر بری حقنده کندی ماده‌سنده تفصیلات ویرلدیکندن، بوراده تطویله حاجت یوقدر.

احوال تاریخیه‌سی. — فرانسه زمان قدیمده (غالیا) اسمیله معروف اولوب، غال ویا کلت تسمیه اولنان بیوك بر قوم ایله مسکون ایدی. آنجق غالیا رین مجراسندن وآلپ طاغلرندن پیرنه سلسله‌ٔ جبالنه‌دك ممتد اولدیغندن، اسکی غالیا شمدیکی فرانسه. دن دها جوق واسع اولوب، بلجیقه‌یی، فلنکك یاریسی، آلمانیه‌نك برآزینی واسویجره‌یی دخی شامل ایدی. غالار اقوام آریه‌دن اولوب، اسکی جرمانلر وایلیریانلرله مناسبتلری وار ایدی، وبونلردخی اونلر کبی تاریخك ضبط و تعیین ایده‌مدیکی بر زمانده آسیادن آوروپایه کچه‌رك، وآوروپای غربیده بولنمش اولان اهالیٔ اصلیه‌یی پیرنه طاغلرینك اوته‌سنه پوسکورده‌رك، شمدی فرانسه دینلن یرده توطن ایتمشلر ایدی. اهالیٔ اصلیهٔ مذکوره‌نك (ایبر) دینلن وبربر اقوامندن اولدیغی مظنون اولان برقوم قدیمه منسوب بولندقلری، وپیرنه جهتنده الیوم باقی اولان (باسق) لرك بونلرك بقیهٔ السیوف اولدقلری مظنوندر. غالار قبائل کثیره‌یه منقسم اولوب، اك معروفلری بلج قبیله‌سی ایدی. غالار غالیا حدودی داخلنده قالیوب، کندیلری یغما کر بر قوم اولدقلرندن، پیرنه‌یی کچه‌رك، غالیجه وپورتکیزه کچمش اولدقلری (غالیجه) و (پورتوغالیا) اسملرندن آکلا. شیلیور. بر طاقلری‌ده مانشه دکیزینی کچه‌رك بیوك برتانیه (یعنی انکلتره واسقوچیه وایرلانده) یه یایلمشلردی. میلاد عیسادن اوچ درت یوز سنه اول غالاردن ایکی فرقه رین ایرمافنی وآلپ جبالنی تجاوزله برطاقلری طونه وادیسنی بالتعقیب مجارستان وبلغارستانه قدر ایلریلمش؛ وبرطاقلری ایتالیانك قسم شمالیسنی ضبط واتروسقلری مغلوب ایده‌رك، رومالیلرك مغلوبلره صاحب چیقمق ایستملری اوزرینه روما شهرینی دخی تخریب ایتمشلردی. بونلرك اورا. لرده یرلشملرندن طولایی رومالیلر ایتالیانك شمالنه (غالیا چیزالپینه) یعنی آلپك بری طرفنده‌کی غالیا نامنی ویررلردی. مؤخراً غالاردن برکروه بحراً یونانه کچوب، کندیلرینه قائیلان بر طاقم یونان سر. سریلریله برابر کوچك آسیایه تجاوزله، آنقره‌وکنغری جهتلرینی ضبط، واورادہ ثوطن ایتمشلردی؛ ومملکت مذکوره بونلرك اسمنه نسبتله (غالاتیا) تسمیه او. لنمشدی. غالار مدنیتدن محروم، جسور وجنکاور بر قوم اولوب، قورو دیواردن ابنیه وصمانله اورنیلی داثروی قلبه‌لر یاپار، وبر طاقلری اورمانلرده با. رینیردی. طبیعت وجوسما علائم واحوالنی تجسم ایتدیره‌رك، پایدقلری قبا بر طاقم بتلره عبادت، وبونلره بعضاً انسان دخی ذبح ایدرلردی. راهبلری (درویید) دینلوب، سحر وطبابت ادعاسنده دخی بولنوردی، وبونلرك حلق اوزرینه حکم ونفوذلری زیاده ایدی. غالار بر دولت تشکیل ایتمیوب، قبائله منقسم ایدیلر؛ ورؤسالرندن بعضلری وقت وقت قوت پیدا ایدوب، داثرهٔ نفوذینی توسیع ایدرلردیسه‌ده، بقا بوله‌جق حکومت ودولت تأسیسنه مقتدر اوله. مازلردی. فرانسه‌نك سواحل جنوبیه‌سنده قارتاج وبونان مهاجرلری بر طاقم قصبه‌لر وتجارتکاهلر تأسیس ایتمشلردی. قرتاجلیلرك مغلوبیت واضمحلا. لندن صکره بونلرك مهجرلری دخی یونانیلرك الینه کچمش، وبونلر اورالرده خیلی جوغالمشلردی. مر. کزلری (ماسالیا) دیدکلری مارسلیه شهری ایدی.

نهایت میلاد عیسی (عم) دن ۱۰۴ سنه مقدم رومالیلر اسپانیه طریقنی تأمین ایچون سواحل مذکوره‌ده یونان مهاجرلرینك امدادیله غالیانك ضبطنه کیریشوب، ۳۳ سنه اوغراشدقدن صکره (بروونانسه) یعنی ایالت تسمیه ایتدکلری قسم جنوبیسنی الده ایتمشلردی. آنجق بر طرفدن غالاردك ایکیده برده عصیانلری وبر طرفدن جرمانلرله سائر اقوامك تجاوزلری میلاددن ۵۰ سنه مقدم روما سردارلرندن

پروانسه والیسی بولنان مشهور (بولیوس قیصر) ی بتون غالیانك فتحنه کیریشمکه مجبور ایتمش؛ و ۵۲ تاریخنه‌دك بش سنه ظرفنده بو فتوحات اکمال اولنه‌رق، بو مملکت روما دولت عظیمه‌سی ممالکنه منضم اولمش ایدی.

غالار رومالیلرك ضبطنه کچر کچمز، استقلالرینی وحتی جنسیتلرینی بیله اونودوب، تامیله رومالیلره تابع اولمش؛ وبونلرك اخلاق وعاداتی آلهرق، بك آز زمانده عادتاً کندیلریله قاینا شمشلردی. خرستیانلق تا ایکنجی قرن میلادیده غالیایه دخول ایدوب، دردنجی قرن میلادیده (تور) پسقپوسی بولنان سنت مارتن طرفندن مملکتك هر طرفنه نشر اولنمشدی. خرستیانلقدن صکره لاتین لسانی هم حکومت هم مذهب لسانی اولمغله، غالار رومالیلرك ضبطنه کچدکدن صکره درت بش قرن ظرفنده لسان ملیلرینی بسبتون اونودوب، یالکز برتانیه جهتنده کی اهالی محافظه ایده بلمش؛ و دیکرلری لاتینلاشه‌رق، غلط بر لاتینجه ایله تکلمه باشلامشلردی.

روما دولتنك انقسامنده غالیا بالطبع غرب ایمپراطورلغی حصه‌سنه دوشوب، متعاقباً آوروپایه شمال شرقیدن کروه کروه اقوام وحشیه هجومه باشلایوب، روما دولتنك اداره‌سی دخی بوزلمش اولمغله، بو مملکت سوآو، آلن، واندال وغوت کبی یغماکر اقوامدن چیکنمش؛ و بشنجی قرن میلادی اواثلنده جنوب و جنوب غربی قسمی ویزیغوتلرك، شرق جنوبی قسمی بورغونلرك، رین نهرینك قسم اعلاسی آلمانلرك، شمال طرفی فرانقلرك، شمال غربی قسمی اسکی کاتلرك بقیه‌سی اولان برتونلرك الینه کچمش؛ و یالکز اورته طرفنك بر مقداری رومالیلرك تحت اداره‌سنده قالمشیدی. اقوام جرمانیه‌دن اولوب، غالیانك قسم شمالیسنی الده ایتمش اولان فرانقلر اقوام مذکوره‌نك اك جسور وماهرلری اولمغله، کاه رومالی والیلره امداد وکاه کندیلرینه قارشی حرب ایده‌رك، دائره‌ٔ قوتلرینی توسیع، وکیده‌رك بتون غالیایی وبعض وقتلرده آلمانیه‌نك ده برقسمنی ضبط ایتمشلردی.

فرانقلر حکومتنك تأسسنه‌ن صکره غالیا اسمی اونودیلوب، بونلره نسبتله مملکت فرانسه تسمیه اولنمش؛ وفرانقلر مرور زمانله جرمانلقدن چیقوب، فرانسزلاشمشلردر. فرانق حکمدارلرینك برنجیسی (مرووه) عد اولنوب، ایلك سلاله‌یه بوکا نسبتله مروونجیان نامی ویریلیورسه‌ده، اصل فرانسه‌یی تحت اداره‌سنه آلهرق دولتی تأسیس ایدن بونك تورونی برنجی قلوویس اولوب، ابتدا خرستیانلغی قبول ایدنده بودر.

آنجق قلوویسك وفاتنده اوغللری ۵۱۱ تاریخنده دولتی بینلرنده تقسیم ایتمکله، پاریس، مج، سوآسون واورلیان حکومتلری وجوده کلوب، ۵۵۸ ده برنجی قلوتر بتون فرانقلر دولتنی بر اداره‌یه آلهرق توحید ایتمش ایسه‌ده، ۵۶۱ دن ۶۱۳ تاریخنه‌دك بینلرنده تفرقه‌لر وداخلی محاربه‌لر ظهور ایدوب، نهایت فرانسه: آوستراسیا، نوستریا، بورغونیه وآکیتانه اسملریله درت دولته منقسم اولمشدی. بونلرك اك قوتلیسی آوستراسیا وایکنجی درجه‌ده نوستریاده ایدی. آوستراسیاده مروونجیانلرك حکمی زائل اولوب، سپاهیلرك تحت تحکمنده اولهرق برنوع جمهوریت تأسیس ایتمش؛ و (هربستال) فاملیاسنه منسوب دوقه‌لر ریاست ایتمکله باشلامشلردی. ۶۸۷ تاریخنده آوستراسیا نوستریایه غلبه چالوب، ایکیسی برلشمش؛ وآوستراسیا دوقه‌سی «سرای امینی» عنوانیله نوستریا قرالنك مدبر اموری اولمش ایدی. متعاقباً بورغونیه دخی بونلره عرض اطاعت ایتمش؛ وآکیتانه اندلسدن کچن غزاة اسلام طرفندن استیلا اولنمغله، سرای امینی بولنان شارل مارتل طرفندن تخلیص ودولت مذکوره‌یه الحاق اولنمغله، ۷۳۲ تاریخنده یکیدن بتون فرانسه اداره‌ٔ واحده آلتنه آلنمش ایدی. ۷۵۲ تاریخنده سرای امینی بولنان (پپین برف) مروونجیان سلاله‌سنه منسوب اوچنجی شیلدریق اسقاطله، بو سلاله‌یه ختام ویرمرك، وکندیسی تخت ضبط ایده‌رك، قارلوونجیان سلاله‌سنك برنجی حکمداری اولمشدر. بونك اوغلی مشهور شارلمان اسپانیه‌نك ایله ایتالیا وآلمانیه‌نك برقسمنی واسوبچره وباویره‌یی ضبط ایده‌رك، ۸۰۰ تاریخلرنده ایکنجی غرب ایمپراطورلغی تسمیه ایتدیکی بر بیوك دولت تأسیس ایتمشدی. بو دولت آنجق

یاریم عصر قدر سوروب، بعده ورثه بینده فرانسه ایتالیا وآلمانیه قرالقلرینه منقسم اولمش؛ وایمپرا- طورلق عنوانی ایتالیا وآلمانیه‌ده حکم سورن شعبه‌لره و بعده آلمانیه پرنسلرینه انتقال ایتمشدر. بو انقسامدن صکره فرانسه‌ده حکم سورن قارلو- ونجیان حکمدارلرینك قوت ونفوذی تدریجه یوز طونوب، دره بکاری حکم وقوت قزانمش؛ وبونلردن (قاپت) فامیلیه‌سنه منسوب (اودون) اسمنده بری ۸۸۷ تاریخنده تختی ضبط ایدوب، ۸۹۳ و۸۹۶ده ایکی دفعه قارلوونجیان سلاله‌سی تخته اعاده اولنمش ایسه‌ده، ۸۹۷ ده قطعیاً سقوط ایدوب، هوغ قاپت تختنده تقرر له، قاپتیان سلاله‌سی مستقل قالمشدر. بو یکی سلاله‌یه منسوب حکمدارلرك برنجیلری مصر اداره وتدابیر حکیمانه ایله فرانسه‌نك داخلی قوتنی وخارجی حکم ونفوذینی تزیید ایتمشلرسه‌ده، بعده نسللری برجوق شعبه وقولره منقسم اولوب، جمله- سنك حکومته مداخله‌لرندن بالاستفاده دره بکلرینك یکیدن حکم ونفوذلری تزاید ایده‌رك، فرانسه‌نك بعض طرفلری وعلی الخصوص جنوبده‌کی آکیتانه وغاسقونیه وسائر خطه‌لرهان مستقل برحاله کیرمش؛ وغرب جهتلری انکلیزلر طرفندن استیلا اولنمشدی. ۱۴۲۹ تاریخنده (ژانه‌دارق) اسمیله شهرت شعار پر قیز ظهور ایدوب، خارق‌العاده بعض ادعالرله فرانسزلرك عروق حمیتنی تحریك ایده‌رك، فرانسه‌یی ورطهٔ هلاکدن وبولندیغی حال تذبذن قور- تارمش؛ ومتعاقباً اون برنجی لویی دره بکلرینك دائرهٔ نفوذلرینی برقات دها تحدیدله، دولتك قوتنی تزیید ایتمش ایسه‌ده، اخلافنك وعلی الخصوص برنجی فرانسوانك عمومی پولتیقه‌یه قاریشمسیله خارجی محاربه‌لرده افنای قوت ایتمسی وپروتستانلرله قاتولیکلر آره‌سنده ظهور ایدن محاربات داخلیه فرانسه‌یی بیوك برضعف وفتوره دوشورمش؛ وبونك نتیجه‌سی اولهرق، قاپتیان سلاله‌سنك حکم سورمکده اولان (والوآ) شعبه‌سی ۱۵۸۹ ده اوچنجی هنری ایله منقرض اولوب، نوبت حکومت ینه بو سلاله‌نك (بوربون) شعبه‌سنه کچمشدر. بونلرك زمانلرنده وعلی الخصوص اون دردنجی لویی زمانلرنده فرانسه- نك قوتی وآوروپاجه حکم ونفوذی زیاده آرتمش؛ واون بشنجی لویی زمانلرنده تدبیرسزلك سائقه‌سیله مستملکاتجه بعض ضایعات کورلمش ایسه‌ده، ادبیات وعلومك ترقیاتی سایه‌سنده فرانسه آوروپاجه مرکز معارف حکمنه کچوب، فرانسز لسانی لسان عمومی اولمشدر. و ۱۷۹۵ده «اداره» نامیله بر هیئت حکومت تشکیل اولنمشدی. بو صره‌ده جنرالق رتبه‌سنی احرازله اقتدار عسکریسنی کوسترمش اولان ناپولیون بوناپارت ۱۷۹۹ ده قونسلوس نامیله اداره امورك الینه آلوب، ۱۸۰۴ ده ایمپراطورلغنی اعلان ایتمش؛ وفرانسه‌ده تأمین اسایشه موفق اولمش ایسه‌ده، بونکله قناعت ایتیوب، جهانکیرانه فتوحاته کیریشمکله، هم بتون آوروپانك راحتنی قالدیرمغه همده فرانسزلری بیهوده یره تلف ایتدیرمکه باشلادیغندن، نهایت انکلتره، پروسیه، آوستریا وروسیه کندیسنك علیهنده اتفاق ایدوب، ۱۸۱۴ ده ناپولیونی اسقاطله، بوربون خاندانته منسوب اون سکزنجی لویی فرانسه‌نك قرالق تختنه اقعاد ایتمشلردر. ناپولیون ایرتسی‌سنه فرانسه‌یه عودتله، حکومتی استرداد ایتمش ایسه‌ده، دول مشارالیها طرفندن واترلوده مغلوب اولوب، (سانته هلنه) آطه‌سنه نفی اولنمشدر. اون سکزنجی لویی مشروطیتی قبول ایتمش ایسه‌ده، خلفی اونجی شارل بو اصولك پك علیهنده بولندیغندن، ۱۸۳۰ ده بوربون خاندانتك اورلیان شعبه‌سنه منسوب لویی فلیپ اقعاد اولنمش؛ و ۱۸۴۸ ده جمهوریت تشکیل اولنمغله، بیوك ناپولیونك یکنی لویی ناپولیون رئیس انتخاب اولنوب، ۱۸۵۱ ده آنسزین ایمپرا- طورلغنی اعلانله، اوچنجی ناپولیون نامنی آلمشدر. ۱۸۷۹ ده بلاسبب پروسیه‌یه اعلان حرب ایدوب، کندیسی ومعیتی اولان مارشال بازن کلیتلی اردو- لرله تسلیم اولنه‌رق، فرانسه‌یی بر بیوك ورطه‌یه آتمشدر. کندیسی پروسیه عسکرینك النده اسیر ایکن، فرانسزلر اعلان جمهوریت ایدوب، الیوم بو حکومت دوام ایتمکده‌در.

فرانسه‌ده حکومت سورن حکمداران ورؤسا اسامیسیله ابتدای حکومتلری بروجه آتیدر:

۱. مروونجیان سلاله‌سی

برنجی شیلدربق ٤٥٨
برنجی قلوویس ٤٨١
قلودومیر (اورلیانده) ٥١١
برنجی تیری (مجده) ٥١١
برنجی تئودبرت (مجده) ٥٣٤
تئودبالد (مجده) ٥٤٨
برنجی شیلدرت (پارسده) ٥١١
برنجی قلوتر (سوآسونده) ٥١١
» » بتون فرانسه‌ده ٥٥٨
برنجی سیمبرت (اوستراسیاده) ٥٦١
ایکنجی شیلدبرت ٥٧٥
ایکنجی تئودبرت (اوستراسیاده) ٥٩٦
برنجی قاریبرت (پارسده) ٥٦١
غونتران (ورلیان وبورغونیه‌ده) ٥٦١
ایکنجی تیری (ابتدا اورلیان وبورغونیه‌ده) ٥٩٦
برنجی شیلپربق (ابتدا سوآسونده) ٥٦٧
ایکنجی قلوتر (ابتدا سوآسونده) ٥٨٤
ایکنجی قاریبرت (آکیتانده) ٦٢٨
برنجی داغوبرت ٦٢٨
ایکنجی سیمبرت (اوستراسیاده) ٦٣٨
ایکنجی قلوویس (نوستریا وبورغونیه‌ده) ٦٣٨
اوچنجی قلوتر (نوستریا وبورغونیه‌ده) ٦٥٦
ایکنجی شیلدربق (اوستراسیاده و بعده بتون فرانسه‌ده) ٦٧٠
ایکنجی داغوبرت (اوستراسیاده) ٦٧٤
اوچنجی تیری (ابتدا نوستریاده وبعده بتون فرانسه‌ده) ٦٧٩
اوچنجی قلوویس ٦٩١
اوچنجی شیلدربق ٦٩٥
اوچنجی داغوبرت ٧١١
دردنجی قلوتر ٧١٧
ایکنجی شیلپربق ٧١٥
دردنجی تیری ٧٢٠
فاترت ٧٣٧ الی ٧٤٢
اوچنجی شیلدربق ٧٤٢ » ٧٥٢

۲. قارلوونجیان سلاله‌سی

پین دوبستال (آوستراسیا دوقه‌سی) ٦٨٧
تئودوآلد » ٧١٤
شارل مارتل (آوستراسیا دوقه‌سی) ٧١٥
قارلومان » ٧٤١
پین برف (قارلومانله برابر بعده پالکز) ٧٤١
» (بتون فرانسه‌ده) ٧٥٢
قارلومان (شارلمانله برابر) ٧٦٨
شارلمان (پالکز) ٧٧١
برنجی لوبی (دبونر) ٨١٤
ایکنجی شارل (شوو) ٨٤٠
ایکنجی لوبی (بغ) ٨٧٧
اوچنجی لوبی وقارلومان ٨٧٩
قارلومان (پالکز) ٨٨٢
شیشمان شارل (ایمپراطور) ٨٨٤
اودون (قاپتیان سلاله‌سندن) ٨٨٧
اوچنجی شارل (ساده) ٨٩٨
برنجی روبرت (قاپتیان سلاله‌سندن) ٩٢٢
راؤل (قاپتیان اقربا‌سندن) ٩٢٣
دردنجی لوبی (دوترمر) ٩٣٦
لوتر ٩٥٤
بشنجی لوبی (فنیان) ٩٨٦

۳. قاپتیان سلاله‌سی

هوغ قاپت ٩٨٧
ایکنجی روبرت ٩٩٦
برنجی هنری ١٠٣١
برنجی فیلیپ ١٠٦٠
آلتنجی لوبی (شیشمان) ١١٠٨
یدنجی لوبی (کنج) ١١٣٧
ایکنجی فیلیپ (شانلی) ١١٨٠
سکزنجی لوبی (آرسلان) ١٢٢٣
طقوزنجی لوبی (سنت لوبی) ١٢٢٦

برنجی نسل یعنی فیلیپ نسلی

اوچنجی فیلیپ (جری) ١٢٧٠

برنجی شعبه

دردنجی فیلیپ (کوزل) ١٢٨٥
اوتنجی لوبی (هوتن) ١٣١٤
برنجی ژان (پوستوم) ١٣١٦
بشنجی فیلیپ (طویل) ١٣١٦
دردنجی شارل (کوزل) ١٣٢٢

ایکنجی شعبه یعنی والوآ شعبه‌سی

آلتنجی فیلیپ (والوآلی) ۱۳۲۸
ایکنجی ژان (ایی) ۱۳۵۰
بشنجی شارل (حکیم) ۱۳٤

والوآ شعبه‌سنك برنجی قولی

آلتنجی شارل (سوکیلی) ۱۳۸۰
یدنجی شارل (مظفر) ۱٤۲۲
اون برنجی لویی ۱٤٦۱
سکزنجی شارل ۱٤۸۳

والوآ شعبه‌سنك ایکنجی اورلیان قولی

اون ایکنجی لویی ۱٤۹۸
برنجی فرانسوآ ۱۵۱۵
ایکنجی هنری ۱۵٤۷
ایکنجی فرانسوآ ۱۵۵۹
طقوزنجی شارل ۱۵٦۰
اوچنجی هنری ۱۵۷٤

ایکنجی نسل یعنی روبرت ویا بوربون نسلی

دردنجی هنری ۱۵۸۹
اون اوچنجی لویی (عادل) ۱٦۱۰

بوربون نسلنك برنجی شعبه‌سی

اون دردنجی لویی (بیوك) ۱٦٤۳
اون بشنجی لویی (سوکیلی) ۱۷۱۵
اون آلتنجی لویی ۱۷۷٤
اون یدنجی لویی (اسماً) ۱۷۹۳
اداره جمهوریه ۱۷۹۲
اداره ناملیه حکومت ۱۷۹۵
قونسلوس ناملیه برنجی بوناپارت ۱۷۹۹

٤ . برنجی ایمپراطورلق

بوناپارت برنجی ناپولیون ۱۸۰٤
ایکنجی ناپولیون (اسماً) ۱۸۱۵

بوربون نسلنك اعاده‌سی

اون سکزنجی لویی ۱۸۱٤

ایمپراطورلغك اعاده‌سی

برنجی ناپولیون (ثانیاً) ۱۸۱۵

بوربون نسلنك تکرار اعاده‌سی

اوتنجی شارل ۱۸۲٤

بوربون نسلنك ایکنجی اورلیان شعبه‌سی

لویی فیلیپ ۱۸۳۰
لویی ناپولیون بوناپارتك تحت ریاستنده جمهوریت ۱۸٤۸

٥ . ایکنجی ایمپراطورلق

اوچنجی ناپولیون بوناپارت ۱۸۵۲

٦ . اداره اخیره

رئیس موسیو تیر ۱۸۷۱
» مارشال ماق ماهون ۱۸۷۳
» موسیو ژول غروی ۱۸۷۹
» موسیو سعدی قارنو ۱۸۸۸
» موسیو قازیمیر پریه ۱۸۹۵
» رئیس حاضر موسیو فلیکس فور ۱۸۹۵

فرانسه آطه‌سی (Ile de France) فرانسه‌نك اسکی تقسیماتندن بیوك بر خطه اولوب، شمالاً پیقاردیه، غرباً نورماندیه، جنوباً اورلیانه ونیورنه، شرقاً دخی شامپانیه خطه‌لریله محاطدر. همان هر طرفدن انهارله محاط اولدیغندن، بو اسمله تسمیه اولنمشدر. مرکزی پارس شهری ایدی. شمدیکی تقسیماتده سینه ایالتیله سینه مع اوآزه، سینه مع مارنه، اوآزه واسنه ایالتلرینك اك بیوك قسملرینی و (لوآزه) ایله (نیوره) ایالتلرینك بر کوچك پارچه‌سنی حاویدر. بو خطه اسکیدن بری طوغریدن طوغریيه فرانسه قرالغنه تابع اولوب، یالکز قارلوونجیان سلاله‌سنك اواخر حکومتنده قسم اعظمی فرانسه دوقه‌لرینك تحت اداره‌سنده بولنمش؛ وبونلرك قرالغنه کچمسیله یکیدن فرانسه قرالارینك بلا واسطه تصرفنه کیرمشدی.

فرانسه آطه‌سی (Ile de France) [«موریس» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

فرانشویل (Francheville) فرانسه‌نك اك مشهور هیکلتراشلرندن اولوب، ۱۵٤۸ ده (فامیری) ده طوغمش، و۱٦۱۵ تاریخنده وفات ایتمشدر. ایتالیاده تحصیل صنعتله، برخیلی وقت اورادە قالوب، فلورانسه آقادمیاسنك اعضاسندن اولمش؛ وبعده دردنجی هنری طرفندن فرانسه‌یه دعوت اولنه‌رق، بونك واون اوچنجی

لوینك زمانده بر طاقم مشهور هیكلر وجوده كتیرمشدر.

فرانشه قونته { (Franche-Comté) فرانسه‌نك اسكی تقسیمی. تنده شرق جهتنده بر بیوك خطه اولوب، شمالاً لورنه، غرباً شامپانیه وبورغونیه، جنوباً برسه خطه‌لریله، شرقاً دخی اسویچره ایله محاط ایدی. مركزی بزانسون شهری ایدی. قسم شرقیسنده (ژوره) سلسله‌سی ممتد اولور. ساؤنه، دوب، ان نهرلریله تابعلری بو خطه داخلنده جریان ایدرلر. هواسی طاغلرده صوغوق وآلچق یرلرنده اولدیغه صیجاقدر. اراضیسی منبت اولوب، باغلری چوق وشرابی مشهوردر. سائر مسكراتی وپنیری دخی مقبولدر. صنایعی خیلی ایلری اولوب، ساعت فابریقه لری واردر. اهالیسی ذكی، چالیشقان، اداره‌لی ومهماننواز اولوب، ایچلرنده خیلی مشاهیر یتیشمشدر. شمدیكی تقسیماتده ژوره، دوب وبوقاری ساؤنه اسملریله اوچ ایالته منقسمدر. وقتیله كاه فرانسه‌یه وكاه آلمانیه وآوستریایه تابع اولوب، اونجی قرن میلادیده آبریجه بر قونتلق صورتنده اداره اولنمغه باشلامش؛ واون دردنجی لویی طرفندن فرانسز قرالغنه الحاق اولنمشدر.

فرانق { (Francs) جرمانیه اقوامندن اسكی بر قومدر، كه آلمانیه‌نك غرب شمالی جهتنده وسر، رین وماین ایرماقلرینك مجرالری آره‌سنده ساكن اولوب، هیچ بر حكومت ودولته تابع اولمقسزین كندی باشلرنده یاشادقلرندن، حر ومستقل دیمك اولان بو اسمله تسمیه اولنمشلردی. بونلرك بر طاقمی غالیانك یعنی اسكی فرانسه‌نك شمال‌غربی جهتنده وبعضلری‌ده رین ایرماغنك ساحل یمینده وقولونیه شهری اطرافنده یرلشمشلردی. میلادك ۲٤۰ تاریخنده فرانق اقوامی برنوع حكومات متفقه هیئتی تشكیل ایدیورلردی. بعده رومالیلرك تحت اداره‌سنده بولنان غالیانك سائر طرفلرینه تجاوزه باشلایوب، رومالیلره قارشی برچوق محاربه‌لر ایتمش؛ وتجاوزلرنده اصرار ایدوب، مرور زمانله كسب نفوذ وقوت ایده‌رك، روما ایمپراطورلرینك انقاد واسقاطنه دخی قاریشمغه باشلامشلردی. بشنجی قرن میلادی اوائلنده شمالدن اقوام وحشیه كروه كروه تجاوزه باشلادقلرنده، فرانقلر خیلی وقت رومالیلره صادق قالوب، اقوام مذكوره‌یه مقاومت ایتمشلرسه‌ده، نهایت روما دولتنك سقوطنه مانع اولمیه‌جقلرینی آكلاینجه، كندیلری دخی بر حصه قویارمغه شتاب ایدوب، غالیانك شمالندن باشلایه‌رق، وتدریجاً آشاغی‌یه اینه‌رك، نهایت حكمدارلری (قلوویس) ك زمانده مملكت مذكورەنك قسم اعظمنه مالك اولمغله، برقاچ دولت تشكیل، ومتعاقباً خرستیانلغی دخی قبول ایتمشلردر. او وقتدن غالیا مملكتنه بونلرك اسمنه نسبتله (فرانسه) نامی ویرلمكه باشلامشدر. فرانقلر مرور زمانله جرمانلقدن جیقوب فرانسزلاشمشلردر. فرانسه‌ده او وقتدن بری حكم سورن قرالار فرانقلرك نسلندن اولوب، برقاچ سلاله منقسمدر. [« فرانسه » ماده‌سنك احوال تاریخیه‌سی بحثنه مراجعت.] فرانقلر اندلس حكومت اسلامیه‌سیله همحدود بولندقلرندن، واهل صلیب محاربانده دخی اك زیاده فرانسزلر كورینكارندن، (فرانق) اسمی (فرنك) و (افرنج) صورتنده السنهٔ شرقیه‌ده آوروپالی معناسیله مستعمل اولوب، انكلیز، آلمان، ایتالیان وسائر اوروپا امته مشتركا اطلاق اولنیور؛ وبتون آوروپایه یاخود غرب وشمال قسمنه (فرنكستان) نامی ویریلیور. فرانقلر اساساً سپاهیلك صورتنده اداره اولنور یغماكر وجنكاور بر قوم اولوب، رؤسالری دره‌بكلكی ایدرلردی.

فرانق { (Franck) فلنكلی برعائله‌در، كه اعضاسندن بش مشهور رسام كلوب، اون آلتنجی قرن میلادیده (آنور) ویارسده یاشامشلردر. بعض اثرلری موزه‌لرده موجوددر.

فرانق { (Franck) مشاهیر اطبادن اولوب، ۱۷٤۵ تاریخنده بادەنك (روتالین) قصبه‌سنده طوغمش، و ۱۸۲۰ ده وفات ایتمشدر. كوتینكه وپاویه دار الفنونلرنده فن طب تدریسیله مشغول اولوب، بعده عسكری خسته خانه‌لرینی تنظیم ایچون، ویانه‌یه جلب اولنمش؛ وبیوك ناپولیون كندیسنی فرانسه‌یه جلبه چالیشمش ایسه‌ده، تكلیفاتنی رد ایتمش ایدی. فن طب وحفظ صحته دائر وعلی‌الخصوص معلومات طبیه‌نك تعمیمی حقنده آلمان لسانده متعدد جلدلردن مركب مشهور تألیفاتی واردر.

فرانقفورت (Francfort) بو اسمله آلمانیاده ایکی بیوك شهر واردر:

برنجیسی (ماین) نهری اوزرنده اولمغله، (F.-sur-le-Main) وآلمانجه (F.-am-Main) دینلوب، غربی پروسیه‌نك (هسه‌ناسو) ایالتنده، (ویسبادن) سنجاغنده و ویسبادنك ۳۲ کیلومتره شرقنده اولمغله. مذکور نهرك رین ایرماغنه دوکلدیکی محلدن ۳۵ کیلومتره یوقاریده واقع کنارنده، ″۴۳ ′۶ °۵۰ عرض شمالی ایله ′۲۱ °۶ طول شرقیده و بر قاچ دمیر یول خطنك نقطهٔ تقاطعنده واقعدر. غایتله کوزل بر محلده مؤسس مهم وتجارتکاه بر شهر اولوب، ۱۸۰۰۰۰ اهالیسی، اطرافنده مفرح تفرجکاهلرله باغچه و کوشکلری، نهرك اوزرنده ۱۴ کمرلی و ۳۳۰ قدم طولنده کارکیر برکوپریسی، پك ایشلك چارشیسی، متعدد بانقه‌لری، بازار وبنابرلری، کلتلی ذخایر تجارتی، اطرافنده پك چوق فابریقه‌لری، مکمل موزه‌سی، بیوك کتبخانه‌لری، نباتات وحیوانات باغچه‌لری، پك واسع مطبعه‌لری وکلتلی کتابلر نشر ایدن صحافخانه‌لری، شیلر وکوته ایله فن طباعتك موجدلری اولان کوتنبرغ، فوست و شفرك وبو شهرده ظهور ایتمش سائر مشاهیرك تونجدن هیکلری، مصنع کلیسالری وبونلرك اك بیوکنده اسکی آلمانیه ایمپراطورلرینك تتویجی آیننه مخصوص منبری وجوا. رنده هنکام تتویجده ایمپراطورلرك کیمك صیدینه مخصوص بولنمش واسع بر اورمانی واردر. وقتیله مستقلاً اداره اولنور بر شهراولوب، آلمانیه حکومات متفقه‌سی مجلس عمومیسنك دخی محل اجتماعی ایدی. پروسیه‌یه الحاقنده استحکاماتی هدم اولنمشدر. اك اول نشر اولنان یومی غزته بو شهرده چیقوب، ۱۶۲۵ تاریخندن یعنی ۲۷۲ سنه‌دن بری الیوم دوام ایتمکده‌در. اسکی بر شهر اولوب، فرانقلر زمانینده قاعدهٔ حکومت بولنمش؛ وبر چوق وقایع تاریخیه‌نك محل جریانی اولمشدر.

— ایکنجیسی (اودر) ایرماغی اوزرنده واقع اولمغله، (F.-sur-Oder) وآلمانجه (F.-an-der Oder) دینلوب، وسطی پروسیه‌نك (براندبورغ) ایالتنده و برلینك ۸۱ کیلومتره شرق جنوبیسنده اولهرق بر قاچ دمیر یول خطنك محل تقاطعنده ″۵ ′۲۲ °۵۲ عرض شمالی ایله ′۱۳ °۱۲ طول شرقیده واقعدر. سنجاق مرکزی اولوب، ۷۲۴۵۵ اهالیسی، کوزل سوقاقلریله ابنیه و تفرجکاهلری، اسکیدن موجود دارالفنونی (برسلاو) ه نقل اولنمش ایسه‌ده، دیکر مکمل مکتبلری، علوم وفنون جمعیتلری، نباتات باغچه‌سی، کوزل برکتبخانه‌سی، ایشلك تجارتی، بازار وبنابرلری ومتعدد فابریقه‌لری واردر. نهر شهره قدر سیر سفائنه صالح اولمغله، بو نهرك اوزرنده برلینك اسکله‌سی حکمنده اولوب، کندیکه اهمیتی واهالیسی چوغالمقدهدر. اسکی استحکاماتی هدم اولنه‌رق، تفرجکاهلره تحویل اولنمشدر.

فرانقفورت (Frankfort) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه حکومات مرکزیه سندن کنتوکی حکومتنك مرکزی بر قصبه اولوب، کنتوکی نهری اوزرنده وینك (اوهیو) نهرینه منصب اولدیغی محلدن ۹۶ کیلومتره یوقاریده، ′۱۴ °۳۸ عرض شمالی ایله °۸۷ طول غربیده واقع و ۵۴۰۰ اهالیلی بر جامعدر. غایتله کوزل بر موقعده مؤسس اولوب، قصبه‌نك اوکنده نهرك ۱۰۰ متره وسعتی اولمغله، سفائن اورایه قدر چیقار. نهرك اوزرنده برکوپریسی واردر.

فرانقلن (B. Franklin) بنیامن — آمریقای شمالی ممالك مجتمعه‌سنك حکیم شهیری اولوب، انکلیز جنسیتنه منسوبدر. ۱۷۰۶ تاریخ میلادیسنده ممالك مذکوره‌نك (مساچوست) حکومتنده بوستون شهرنده طوغمشدر. فقیر بر صابونجینك اوغلی اولوب، دستکاهجیلکله بر مطبعه‌یه کیرمش؛ ونظام اداره سایه‌سنده آز وقتده اولدقجه سرمایه‌یه مالك اولوب، ۱۷۲۹ ده فیلادلفیاده کندی باشنه بر مطبعه آچه‌رق، ناموسکارانه بر ثروت ایدنمشیدی. او وقتدن منافع عمومیه‌یه خدمت ایتمك هوسنه دوشوب، برکتبخانه ایله بر جمعیت ادبیه تأسیس، ومعارفی عوام ناس بینده تعمیم مقصدیله بر طاقم غزته‌لر ورسائل موقوته ایله سالنامه‌لر نشر ایتمش؛ وحکومتك کندیسنه اظهار افتخار ایتمسیله، ۱۷۳۶ ده پانسیلوانیه مجلس منتخبینك کاتبی اولوب، بعده اعضالغه کچمش؛ وعساکر ملیه‌نك تشکیلی ومکاتب وخسته‌خانه‌لر تأسیسی کبی امور نافعه

وخیریه‌نك قبولنه چالیشمشدر. بو مساعیسیله برابر فنونله دخی توغل ایدوب، الکتریقه متعلق برچوق کشفیاته موفق اولمش؛ و ازآن جمله الکتریق ایله یلدیرمك بر اساس اوزرینه مؤسس اولدیغی کشف ایدوب، پارانونری (یعنی دافع صاعقه‌یی) و فرانقلن صوبه‌سی دینلن بر اصول تسخینی ایجاد ایتمشدی. ۱۷۵۳ ده پوسته مدیر عمومیسی اولوب، ۱۷۵۷ ده وطننك منافعنی مدافعه ایچون مبعوثاً لوندره‌یه اعزام اولنه‌رق، برخیلی امتیازات استحصالنه موفق اولمش ایسه‌ده، ۱۷۷۵ ده ممالك مجتمعه‌ده انکلیز حکومتنه قارشی قیام ظهور ایدنجه، وطننه عودته مسارعت ایتمش؛ و وصولنده انعقاد ایدن قونغره‌یه پانسیلوانیه طرفندن وکیل نصب اولنه‌رق، اسباب مدافعه‌نك استحضارنده واشینغتونه یاردیم ایده‌رك، ممالك مجتمعه‌نك تأمین استقلالنه خدمت ایتمشدر. ۱۷۷۸ ده اسعداد ایچون فرانسه‌یه اعزام اولنه‌رق، حسن قبول کورمش، وهر تکلیفنی قبول ایتدیرمکه موفق اولمشدی. ۱۷۸۸ ده امور سیاسیه‌دن چکیلوب، ایکی سنه صکره ۸۴ یاشنده وفات ایتمشدر. وفاتنده آمریقا مجلس عمومیسی برآی وفرانسه مجلسی اوچ کون ماتم طوتمشدر. فرانقلن حکمت طبیعیه وسائر فنونده ید طولی صاحبی اولمغله برابر امور سیاسیه‌ده ماهر، وفرت محبت وطنیه وحیتله متصف واخلاق وفن ثروتده استاد اعظم اولوب، افعالی دخی اقوالنه موافق اولدیغندن، حرکاتی عموم ایچون بر نمونهٔ امتثال ایدی. علم اخلاقده کندینه مخصوص براصولی وار ایدی. برکوچك جفتلکنی فنه تطبیقا ایشله‌رك، اهالیه علمی وعملی خواجه‌لق ایدردی. الحاصل ممالك مجتمعه تمدن وترقیسنه باشلیجه فرانقلن سبب اولمشدر. آثاری اوچ جلد اوزره جمع ونشر واکثر السنه‌یه ترجمه اولنمشدر. اسمی ممالك مذکوره‌ده برچوق معموره وایالتلره ویرلمشدر.

فرانقلن { سیرجون — (Sir J. Franclin) انکلتره مشاهیر بحریونندن اولوب، ۱۸۴۵ ده قطب شمالینك آمریقا جهتندن سفائن ایچون برطریق آچمق مقصدیله کمی ایله او جهته عزیمت ایتمش؛ وبعده کندیسندن خبر آلنه‌مدیغندن، زوجه‌سنك مساعی اوزرینه، متعدد بحریون تحریسنه کوندریلوب، بونلر قطبده بر طاقم کشفیاته موفق اولمش؛ وهودسون قوینده قپودان فرانقلنك کیسی انقاضنه دسترس اولنه‌رق، ۱۸۴۷ تاریخندن بوزلرده تلف اولدیغی آکلاشلمشدر. لوندره جغرافیا جمعیتی عائله‌سنه بیوك بر مکافاة ویرمشدر.

فرانقور { (Francœur) فرانسه مشاهیر ریاضیوننندن اولوب، ۱۷۷۳ ده پارسده طوغمش، و ۱۸۴۹ ده وفات ایتمشدر. علوم ریاضیه وهیئته دائر وفنونك بین العوام تعمیمی تسهیل ایده‌جك بر طاقم تألیف معتبری واردر. بعض فنون قاموسلرینك جمع وتحریرینه دخی اشتراك ایتمش؛ وعمرینی تدریس وتألیفله کچیرمشدر.

فرانقولی { (Francoli) اسپانیه‌نك قتالونیه خطه‌سنده طرافونه اسکله‌سی قریبنده آق دکیزه دوکیلور بر قیصه ایرماق اولوب، مذکور قصبه‌یه قریب محلده صولری جدولرله تغذیه‌یه‌رق، واسع بر اووه‌یی احیا ایدبور.

فرانقونیه { وآلمانجه فرانکن (Franconie, Franken) آلمانیای وسطیده باویره قرالغنك قسم شمالیسنی تشکیل ایدن بر خطه اولوب، آشاغی، یوقاری و وسطی فرانقونیه اسملریله اوچ ایالته منقسمدر. شمالاً تورینکه وصاقسه، شرقاً چهستان، جنوباً نفس باویره، غرباً دخی وورتمبرغ ایله محاط ومحدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۲۹۷۴ مربع کیلومتره اولوب، ۱۸۸۹۷۹۷ اهالیسی واردر. شرق جهتی طاغلق اولوب، فیختلکبیرکه ایله فرانکنوالد طاغلری ممتد اولور. تمامیله رین ایرماغی حوضه‌سنده بولنوب، باشلیجه نهری (ماین) ایله بوکا تابع (رنیتز) و (ساله) چایلریدر. اسکی فرانقونیه دوقه‌لغنك قسم شرقیسندن عبارتدر. [زیاده تفصیلات ایچون «باویره» ماده‌سنه مراجعت.]

فرانقونیه { دوقه‌لغی (Duché de Franconie) اسکی آلمانیه امپراطورلغنك مرکب اولدیغی اون دائره‌نك بری اولوب، ابتدا فرانقلرك تحت ضبطنده اولمغله، فرانسز تورینکه‌سی وشرقی فرانسه تسمیه اولنمش؛ واونجی قرن میلادیده دوقه‌لق صورتنده برادارهٔ تحویل اولنه‌رق، فرانقونیه تسمیه اولنمشدی. چهستان، باویره، سوآبه، یوقاری وآشاغی رین، یوقاری صاقسه و تورینکه

دائره‌لریله محاط ابدی. آلمانیه دوائرینك اك کوچکی ایسه‌ده، اك معمور ومهمی اولوب، برطاقم مستقل شهر وقصبه‌لری ویستپوسلق دائره‌لرینی دخی حاوی ابدی. مرکزی (نورمبرغ) شهری‌ابدی. فرانقونیه دوقه‌لرندن بر قاچی آلمانیه ایمپراطوری اولمشیدی. اون اوچنجی قرن میلادی اواخرنده فرانقونیه بر چوق کوچك دره‌بکلکلرینه منقسم اولوب، بونلرك هر بری کسب استقلال ایتمکله، دوقه‌لغك یالکز اسمی قالمش؛ وبعده تورینکه ایله برلشدیریلوب، ۱۵۱۲ده ایمپراطورلغه الحاق اولنمش؛ و۱۸۱٤ده بیوك ناپولیونك سقوطنده قسم شرقیسی باویره‌یه الحاق، وقسم غربیسی حکومات مجاوره بینده مقاسمه اولنمشدر.

فرانقه‌ویلا { (Francavilla) بو اسمله ایتالیاده برچاج قصبه اولوب، اك بیوکلری بروجه آتیدر:

(فرانقه‌ویلا فونتانه) که اوترانته ایالتنك بریندیسی قضاسنده وبریندیسینك ۳۲ کیلومتره غربنده واقع اولوب، ۱۷۰۰۰ اهالیسی، دباغخانه‌لری وبز، یوکلی اقمشه وچوراب فابریقه‌لری واردر.

—(فرانقه‌ویلا دی سیچلیه) که سیچلیه جزیره‌سنده مسینه ایالتنك (قاسترو رآله) قضاسنده وقاسترو رآله‌نك ۳۶ کیلومتره جنوب غربیسنده و (القنطره) نهری اوزرنده واقع اولوب، ٤۲۰۰ اهالیسی وابیك وباموق ایپلیکخانه‌لری واردر.

فرانکر { (Franeker) فلنکك (فریزه) ایالتنده (لیواردن) قضاسنده ولیواردننك ۱۶ کیلومتره غربنده و بر جدولك اوزرنده واقع بر قصبه اولوب، ٤۷۰۰ اهالیسی، ایپلیکخانه‌لری وصابون وطوغله فابریقه‌لری واردر. بو قصبه‌ده ۱۵۸۵ ده تأسیس اولنمش بردارالفنون وار ایکن، ۱۸۱۱ده بیوك ناپولیون طرفندن لغو اولنمشدر.

فرانکنبرغ { (Frankenberg) صاقسه قرالغنك (اسوبجقاؤ) ایالتنده (شمینج) قضاسنده وشمینجك ۱۳ کیلومتره شمال شرقیسنده بر قصبه اولوب، ٤۶۰ ۱۰ اهالیسی، مصنع برکلیسای، ایپلیکخانه‌لری وباصمه ایله ایپکلی قماش فابریقه‌لری واردر.

فرانکنتهال { (Frankenthal) باویره‌نك رین پالاتینانی ایالتنده ورین ایرماغی ساحل یسارندن ۳ کیلومتره مسافه‌ده اسپیره قضاسنده واسپیره‌نك ۲۸ کیلومتره شمال غربیسنده برقصبه اولوب، ۷۸٤۰ اهالیسی وجاك وتل وسائره فابریقه‌لری واردر.

فرانکنشتاین { (Frankenstein) بروسیه‌نك سیلزیه خطه‌سنده برسلاؤ سنجاغنده وبرسلاؤك ۶۰ کیلومتره جنوب غربیسنده اولهرق برچاج دمیر یول خطنك نقطهٔ تقاطعنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۷٤۸۵ اهالیسی، لنکیت معدنی، ماکینه فابریقه‌سی، بغدای وکتان وتونون تجارتی، اسکی برقلعه خرابه‌سی وجوارنده ایکنجی فردریق طرفندن جهستان‌حدودنده یاپلمش مشهور (سیلبرغ) قلعه‌سی واردر.

فرانکنهاوزن { (Frankenhausen) آلمانیه‌ده (اشوارجبورغ رودولستاد) برنسلکنك (اونتر هرشتافت) ایالتنده و رودولستادك ۷۶ کیلومتره شمال غربیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۵۵۰۰ اهالیسی، لنکیت معدنی، میاه معدنیه‌سی، قاپلیجه‌لری وآلات موسیقیه فابریقه‌لری، براسکی قلعه خرابه‌لری وبیوك برمفاره‌سی واردر.

فراؤرت { (Phraorte) اسکی یونان مورخلری آثارنده واونلردن مأخوذ اولهرق آوروپا تواریخنده (مدیا) مملکت قدیمه حکمدارانی صره‌سنده مذکور اولوب، (دیوکس)ك اوغلی‌اولدیغی، وبرچوق برلر ضبط ابتدکدن صکره، آتوریلر طرفندن مغلوب اولوب، (کی‌آخسار)ك کندیسنه خلف اولدیغی بیان اولنیور. ایرانیلرك کندی تاریخلرنده بو حکمدارك اسمی بولنمه یعنی بوبابده ایکی تاریخی تطبیقه موفق اولهمدق. توراتده (آرفاحشاد) اسمیله یاد اولنان حکمدارك عینی اولدیغی دخی ظن اولنمشدر.

فراؤشتاد { (Fraustadt) شرقی بروسیه‌نك پوزن سنجاغنده وپوزنك ۹۰ کیلومتره جنوب غربیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٦۲۹۵ اهالیسی، پوك وکتان منسوجات دستکاهلری وجوارنده‌کی تپه‌لرده یل دکرمنلری

واردر. ۱۷۰۶ تاریخنده اسوجلیلر بو قصبه‌ده روسلرله لهلیلری مغلوب ایتمشلردر. لهلیلر عندنده اسمی (وشووه) در.

فراوی { (ابو عبدالله کمال الدین محمد بن الفضل الصاعدی) مشاهیر فقها و محدثیندن اولوب، ٤٤١ تاریخنده نیشابوردە طوغمش؛ واوراده تحصیل علم ایتدکدن صکره، بغداده عزیمتله، ابو اسحق شیرازی و ابو بکر بیهقی وابو القاسم قشیری وامام الحرمین کبی ائمه‌دن استماع ایدوب، حجازه دخی سیاحت وایکی حج ایتمش؛ وبغداد ونیشابوردە وعظ وتدریس وافاده ایله اشتغال ایدوب، ٥٣٠ تاریخنده وفات ایتمشدر. روایتنده امین ومعتمد اولوب، حقنده «الفراوی الفراوی» یعنی فراوی بیك راوی دکر دیرلردی. اجدادی خوارزمك (فراو) قصبه‌جغندن اولمغله، بو نسبتله شهرت بولمشدر.

فراهان { [«فرهان» ماده‌سنه مراجعت بیوریله]

فرایبرغ { (Freiberg) آلمانیه‌ده صاقسه قرالغنك درسده ایالتنده ودر. سدەنك ۳۵ کیلومتره غرب جنوبیسنده وبر قاچ دمیر یول خطنك نقطهٔ تقاطعنده واقع قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۲۵۳۵۰ اهالیسی، صیرمه‌لی اقمشه، چوخه، دانتله، بوك ابیلیك فابریقه‌لری، دباغخانه‌لری، بویاخانه‌لری، جوارنده کومش معدنلری، مکمل بر معدنیات مکتبی وکوچك لکن مهم بر علم الارض موزه‌سی واردر. قصبه‌نك وجوارلرینك اهالیسی معدنجیلکده‌کی مهارتلریله مشهور اولوب، معادن اخراجیون دنیانك هر طرفنه کیدرلر. علم الارضه دائر اك اولکی کشفیات دخی فرایبرغده وقوع بولمشدر.

— بو اسمله آوسترپا و مجارستان دولتنك (موراویه) خطه‌سنده (تاینچاین) سنجاغنده وناینچاینك ۱۵ کیلومتره شرق شمالیسنده دخی قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٤٩٥٠ اهالیسی، بیوك برچوخه فابریقه‌سیله بیوکسك قله‌لی مصنع برکلیسامی واردر.

فرایبورغ { (Freiburg) آلمانیه‌ده بو اسمله بر قاچ قصبه اولوب، شایان تذکار اولانی سیلزیاده برسلاؤ سنجاغنك (اشوایدنیچ) قضاسنده واشوایدنیچك ۱۳ کیلومتره غربنده واقع اولانیدر، که ۷۸۵۰ اهالیسی ومنسوجاتله اجزاء کیمیویه فابریقه‌لری ودباغخانه‌لری واردر.

فرایسینکن { (Freising, Freisingen) باخود فرایسینغ باویره‌نك بر. قاری باویره ایالتنده ومونیخك ۳۵ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق طونه‌یه تابع (ایسار) نهری اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۸۲۵۵ اهالیسی واردر.

فرایوالده { (Freinwalde) بروسیه‌ده براندبورغ ایالتنك بوچدام سنجاغنده و برلینك ۵۳ کیلومتره شمال شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٦٠١٠ اهالیسی، لنکیت معدنی، قابلیجه‌لری وقرائه مخصوص بر سرابی واردر.

فَرَبَر { ماوراء النهرده جیحون ایله بخارا آره‌سنده وجیحون قربنده اسکی بر قصبه اولوب، بعض مشاهیر علمائك مسقط رأسی بولنمشدر.

فَرَبَری { (ابو عبدالله محمد بن یوسف) مشاهیر محدثیندن اولوب، «جامع صحیح» ی بخاری حضرتلرینك کندیسندن روایت ایدنلرك اخیریدر. ۳۲۰ تاریخنده وفات ایتمشدر. آنف البیان (فربر) قصبه‌سندن ایدی.

فرتو { (Fertö) مجارستانك غرب جهتنده (لیته) ایله (باقونی) طاغلری آره‌سنده و (سوبرون) ایله (موسون) ایالتلری بینندە برکول اولوب، شمالدن جنوبه بویی ۳۲ کیلومتره واکی ۸ ایله ۱۲ کیلومتره آره‌سنده‌در. حذاسی طونه مجراسندن ۱۵ متره آلچق اولوب، بو مجرادن بعض تپه‌لرله آیرلمش ایسه‌ده، شرق جهتنده‌کی چایراق اوومنك خندقلرندن نهر مذکورك طغیانندە صولر بوکوله طولار؛ وبو سببدن بعضاً توسع ایدوب، بعض دفعه تبخراتله بسبتون قورومق درجه‌سنه کلیر.

فرتہ ماسه { (Ferté-Macé) فرانسه‌نك (اورنه) ایالتنده (دومفرون) قضاسنده ودومفرونك ۲۲ کیلومتره شرقنده ناحیه

مرکزی بر قصبه اولوب، ۶۰۵۰ اهالیسی، معتنا منسوجات فابریقه‌لری وصنایع اوطه‌سی واردر.— غرنه اسمی دیکر اسمله اضافتله فرانسه‌ده‌دیکر بر قاچ کوچك قصبه وقریه‌به‌ده علم اولمشدر.

فرتیت { دار — (Dar-Fertit) سودان شرقیده بربیوك خطه اولوب، ۶° ۴۰′ ایله ۸° ۱۰′ عرض شمالی و ۲۳° ۳۰′ ایله ۲۴° ۵۰′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. شمال شرقی قسمنك صولری نیلك تابعلرندن بحر الغزاله، جنوب غربی جهتنك میاه جاریه‌سی قونغو ایرماغنه، منتهای غربینك صولری‌ده چادکولنه‌دوکیلن (شاری) ایرماغنه دوکیلور. بو وجهله میاه جاریه‌سی آفریقانك هر طرفنه آقمقله، بوکسك بر موقعده بولندیغی آکلاشیلیور. شمالاً (دارفور) وجنوباً (نیام نیام) مملکتلرله محدوددر. اهالیسی بسبتون زنجی اولیوب، سیاه اولدقلری حالده، سیمالری دوزکون وقافقاس عرقنه منسوبدر. قبائل مختلفه‌یه منقسم اولوب، جمله‌سی مسلمدرلر. نیام نیاملرله دائمی صورتده محاصمانده بولنورلر. اسکیدن بری بر طاقم اسیرجیلر بوخطه‌ده یرلشوب، بعده نوبه‌لیلر فیل دیشی تجارتنی آچمشلردی. ۱۲۹۱ تاریخنده خدیویت مصریه طرفندن عسکر سوق اولنه‌رق، دارفرتیت تحت انضباطه آلنمش ایکن، متمهدینك ظهورندن عسکره، بو اداره منتظمه‌دن چیقوب، شمدی سائر سودان شرقی ایله برابر بونك خلفلری بدنده بولنیور.

فَرَج { (ملك ناصر ابوالسعادت) مصروشامده حکومت سورن ملوك جراکسه‌نك ایکنجیسی اولوب، ملك ظاهر سیف الدین برقوقك اوغلیدر. ۸۰۱ تاریخنده، پدرینك وفاتی اوزرینه، اون یاشنده ایکن، تخته چکوب، ایکی سنه صکره حلب وشام جهتلری تیمورلنك طرفندن ضبط اولنمش؛ ومصر عسکری دهشته دوچار اولوب، قاچمغه، بعده جراکسه بینندہ نفاق دوشه‌رك، نهایت ۸۰۸ ده صاحب ترجمه فرار و اختفا ایتدیکندن، برادری عبدالعزیز تخت مصره اقعاد اولنمش ایسه‌ده، اوچ آی صکره فرج ظهور ایدوب، تختی استرداد ایده‌رك، برادرینی قتل ایتدیرمش؛ ودها آلتی بچق یيل حکومت سوردکدن صکره، مظالم واقعه سندن طولایی خلق غلو ایدوب، ۸۱۵ تاریخنده امراسندن شیخ نوروز ایله دمشق قربنده ایتدیکی محاربه‌ده قتل، ونعشی مزبله‌ده ترك اولنمشدی.

فَرَج { اندلسده وادی الحجاره دخی دینلن والیوم اسپانیولجه بو اسم عربیدن غلط اولهرق (غوآدالاجاره) دینلن شهرك نام دیکر عربیسیدر. [« غوآدالاجاره » ماده‌سنه مراجعت.]

فرج { فارسك منتهای شرقنده بر قصبه اولدیغی جغرافیه‌جون عرب آثارنده مسطوردر.

فَرَج الله { عن اصل ایران شعراسندن او. لوب، تبریزلی ایدی. اوراحاکمی شهزاده قاسم میرزانك کتابجیسی ایکن، بعده تجارت طریقیله استانبوله کلمش؛ و۱۲۶۸ ده وفات ایدوب، بوشع جوارنده دفن اولنمشدر. ترکجه وفرانسزجه‌یه دخی آشنا ایدی. شو مطلع اونکدر:

رخ جانانی کورمك دائما فکر وخیالمدر
سمندرنك یناری آتشده اولمق حسب حالمدر

فرجان { (تثنیه صیغه‌سیله) اوائل دور اسلامده خراسان ایله سیستانه مشترکاً ویریلن اسمدر.

فرجله { (Frégelles) ایتالیانك اسکی لاتیوم خطه‌سنده (وولسق) قومنه مخصوص بر شهر قدیم اولوب، قبل المیلاد ۴۹۵ تاریخنده رومالیلر طرفندن ضبط اولنمش؛ وبعده اهالیسی قیام ایتدیکندن، بنه قبل المیلاد ۳۲۹ و ۳۱۴ تا. ریخلرنده یکیدن ضبط، وروما مهاجرلریله اسکان، وقبل المیلاد ۱۲۵ ده تکرر ایدن عصیان اوزرینه (اوپیموس) طرفندن کاملاً تخریب ایدلمش ایدی. الیوم (چیرانو) اسمیله کوچك برقصبه‌در.

فرجنال { (Frejenal) اسپانیه‌نك استرا مادوره خطه‌سنده (بادابوز) ایالتنده وبادابوزك ۱۰۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۶۰۰۰ اهالیسی واسکی بر قلعه‌سی واردر.

فرح { فرس شعراسندن اوچ ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (فرح‌الله شوستری) ایرانده‌کی شوستر سمتلرندن اولوب، هندستانه رحلتله دکنك حیدرآباد

شهرنده اورا حکمدارینك التفات واحسانلرینه نائل اولمشیدی. شو بیت اونکدر:

مغان که دانهٔ انگور آب میسازند
ستاره میشکنند آفتاب میسازند

— ایکنجیسی (فرح الله برخی) بودخی عن اصل ایرانلی اولوب، هندستانه سیاحت ایتمشیدی. بعضلری (فرج الله) یازمشلر، وبعضلری آنف الترجمه فرح الله شوستریك عینی اولدیغنی ادعا ایتمشلردر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

ای صبر بارك الله رحمت بیاریٔ تو
مارا بدست هجران بگذاشتی ورفتی

— اوچنجیسی هندستانده لاهور مضافاتندن (امن آباد) قصبه سندندر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

سحر دیدم زبار غنچه شاخ نازکی خم شد
بیاد آمد سلام یار ومن از خویشتن رفتم
رسد چون وارث میت بمأتم خانه شور افتد
قیامت رفت بروادی چو مجنون مرد ومن رفتم

فرح آباد } ایرانك مازندران ایالتنده وبحر خزر ساحلنده اولهرق (بر. فروش) ك ۳۰ کیلومتره شمال شرقیسنده و (نجان) نهری منصبنده بر قصبه واسکله اولوب، شاه عباس ماضی زمانده ۱۶۰۰۰ اهالیسی وار ایکن، شمدیکی حالده یالکز بیك قدر نفوسی واردر. شاه مشارالیهك بر بیوك سرایینك خرابه‌لری موجوددر.

فرح آباد } هندستانك آکره ایالتنده وآکره‌نك ۱۴۵ کیلومتره شرقنده اولهرق کنك ایرماغنك ساحل یمینده بر شهر اولوب، ۷۰۰۰۰ اهالیسی، نوابلره مخصوص بیوك برسرایی، ضربخانه‌سی، ایپك وپاموق منسوجات دستکاهلری وکشمیرله ایشلك تجارتی واردر.

فرحنکر } هندستانك دهلی ایالتنده ودهلینك ۵۰ کیلومتره جنوب غربیسنده کوچك بر حکومت اسلامیهٔ ممتازه‌نك مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۰۷۳۰ اهالیسی واردر.

فرخار } ترکستان شرقیده خطا وکاشغرجهتنده بر ولایت اولدیغی و بوندن بشقه ترکستانده ایکی فرخار دها بولندیغی بعض کتب فارسیه‌ده کورلمشدر.

فرخاری } قدمای شعرای فرسدن اولوب، ترکی الاصلدر. امیر کیکاوسك خدمتنده بولنمش؛ و «وامق وعذرا» حکایهٔ مشهوره‌سنی سلك نظمه چکمشدر.

فرخ افندی } متأخرین علما وشعراء عثما. نیه‌دن اولوب، قربمی الاصلدر. ۱۲۵۶ تاریخنده وفات ایتمشدر. ارباب ثروتدن اولوب، بعض میراثی دخی واردر. بعده مالکی قضازده اولمشیدی. ترجمه بر تفسیر شریفی واردر؛ ومثنویسنك بدنجی جلدینی دخی نجیفینك کینه ذیلاً ونظماً ترجمه ایتمشدر. دیکر خیلی اشعاری دخی اولدیغی مروی ایسه‌ده، کندیسی احیا ایتمش ابدی.

فرخ زاد } فرس ملوك قدیمه‌سندن اولوب، ساسانیان سلاله‌سنك یکرمی سکزنجی حکمداری وخسرو پرویزك اوغلیدر. شیرویه‌دن صکره ظهور ایدن تشویشاتی متعاقب ایران کبراسی سلالهٔ قدیمه‌یه منسوب بر حکمدار جسنجوسنه قویلغله، روم دیارنده خسرو پرویزك بر اوغلی بولندیغنی خبر آلهرق، صاحب ترجمه‌یی جلب، وتخته اقعاد ایتمش اولدقلری مرویدر. فرخ‌زاد یالکز بر آی حکومت سوروب، بندکانندن بری طرفندن مسموماً وفات ایتمشدر. بونك خلفی ساسانیانك اخیری اولان یزدکرددر.

فرخ‌زاد } غزنویلرك یعنی آل سبکتکین ملوکنك سکزنجیسی اولوب، ملوك مذکوره‌نك اوچنجیسی اولان مسعودك اوغلی ومؤسس دولت سلطان محمودك تورونیدر. ۴۴۴ تاریخنده عمی عبدالرشیدك و بونك قاتلی طغرلك قتلندن صکره غزنه‌ده تخته قعودله، ۶ سنه کمال عدالت ومرحمتله حکومت سوردکدن صکره، ۴۵۰ تاریخنده وفات ایتمشدر.

فرخ‌سیر } (محمد) دهلیده حکومت سورن ملوك تیموریه‌دن اولوب، عظیم الشان بن بهادرشاه اول بن عالمکیر شاهك اوغلیدر. ۱۰۹۸ تاریخنده دنیایه کلمشدر. بدری برادری جهاندار شاهله ابتدایکی محاربه‌ده قتل ایدلمش اولمغله، جهاندارك جلوسنده صاحب ترجمه بنکاله‌یه قاچمش؛ و بعده سید حسین علی خانك سعییله اله آبادده

عسکر ترتیب ایدوب، جهاندار، قارشی ایتدیکی محاربه‌ده غالب کلهرك، ۱۱۲٤ تاریخنده دهلی تختنه قعود ایتمش؛ و برادری عبدالله خانی قطب الملك عنوانیله وزیر ومرقوم سید حسینی امیر الامرا ایتمشیدی. آلتی سنه ایله اوج بچق آی حکومت سوردکدن صکره، ۱۱۳۱ تاریخنده مومی‌الیه قطب الملك ایله دیکر بر برادری اوزرینه خروجله کندیسنی اسقاط وحبس وبعده قتل ایتمشلردر. معهود انکلیز قومپانیه‌سی الك اول بونك زمانینده بعض امتیازاته نائل اولمشیدی.

فرخ فال { دهلی ملوك تیموریه‌سندن همایون شاهك اولادندن اولوب، ۹٦۲ تاریخنده کابلده طوغمشدر.

فرخنده { (میر — علی خان) نظام عنوانیله هندستانك دکن جهتنده حکومت سورن ملوکدن اولوب، ۱۲۵۷ تاریخنده بدری اسکندر جاهه خلف اولهرق حیدرآباد تختنه قعود ایتمشدر.

فرخی { (ابو الحسن علی بن قلوغ) اعاظم شعرای ایراندن و سلطان محمود غزنویك خدمتنده بولنان شعرای سبعه‌دن اولوب، بر روایته ترمذلی وبر روایته سیستان دیارندندر. ایکنجی روایته کوره سیستان حاکمی امیر خلفك بنده زاده‌سی اولوب، امیر مشارالیهك استیصالندن صکره برمدت بردهقانك خدمتنده بولنمش؛ وبعده بلخ حاکمی امیر نصر بن ناصرك یانه کیدوب، بونك مدحنده بعض قصیده‌لر نظم ایتمکله، التفات واحسانلرینه نائل، واورادن غزنه‌یه عزیمتله سلطان محمودك سبکتکینك خواص شعراسی وعنصریك شاکردانی زمره‌سنه داخل اولمش؛ وپادشاه مشارالیهك جوار تزندن مال فراوان قزانمش ایدی. سمرقنده کیدر ایکن قطاع طریق طرفندن صویلنمله، اموال مسروقه‌سنك پادشاه مشارالیه طرفندن تضمین اولندیغی مرویدر. دیوان اشعاری ماوراء النهرده بیوك شهرت قزانمشیدی. صنایع شعره متعلق «ترجمان البلاغه» عنوانیله بر اثر معتبری دخی واردر. شو بر ایکی بیت جمله‌ده اشعارندندر:

تا پرند نیلکون بر روی پوشد مرغزار
پرنیان هفت رنك اندر سر آرد کوهسار

خاکرا چون نافی آهو مشك زاید بیقیاس
بیدرا چون پرطوطی برك روید بیشمار

فرخی { اونجی قرن هجری عثمانلی شعرا. سندن دخی ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی صاروخان سنجاغندن آق حصار قصبه. سندن اولوب، اوراده کتابت و تولیتله قناعت ایتمشدی. شو بر ایکی بیت اونکدر:

پادشاهم خاتم لعل در افشانك می وار
عالمه حکم ایتمکه مهر سلیمانك می وار
خوان حسنکده نه‌دندر کوستررسك لعلکی
ای افندم بن قولکه یوقسه احسانك می وار

— ایکنجیسی قسطمونیلی اولوب، عزلت کزین برآدم ایدی. بین‌الخلق شهرت وشیوع بولمش بعض مقطعات ومطالعی واردر. شو بیت اونکدر:

عالمك چون کذران اوزره درر عیش وغمی
بی مسرور و ملول ایتمیه ذوق و المی

فرد { (ابو الحسن بن شاه نعمة الله) فرس متأخرین شعراسندن اولوب، ۱۲٦۵ تاریخنده وفات ایتمشدر. مرتب دیوان اشعاری واردر.

فردریجیا { (Fredericia) دانیمارقه‌نك بوتلاند خطه‌سنده وکوچك (بلت) بوغازینك مدخلنده اولهرق (ربیه) قصبه‌سنك ٦۰ کیلومتره شمال شرقیسنده بر قصبه اولوب، ٦۰۰۰ اهالیسی واسنحکامانی واردر.

فردریق { (Frederic) بو اسمله آلمانیه‌ده اوچ ایمپراطور کلمشدر:

برنجیسی (باربروس) یعنی قرمزی صقالی لقبیله ملقب اولوب، سوآبه دوقه‌سی یکچشم فردریقك اوغلیدر. ۱۱۲۱ تاریخ میلادیسنده طوغوب، ۱۱۵۲ ده عمی اوچنجی قونرادك وفاتی اوزرینه ایمپراطورلق تختنه چکمش؛ والمستان ایله دانیمارقه وآرله حکومتلرینی تحت اطاعتنه آلدقدن صکره، ایتالیاده بر طاقم دوقه‌لقلری ضبط و استردادله اوفراشه‌رق، بونلرك حامیسی اولان پاپا اوچنجی آلکساندر ایله بوزشمش؛ وبونك طرفندن آفروس ابدیلوب، عفوینی استحصال ایچون آیاقلرینه قپانمغه مجبور بنده بولنمش؛ و بعده ۱۱۸۹ ده یوز بیك عسکرله اهل صلیبه قاتلوب، عسکری کاملا تلف

وکندیسی سلفکه نهرنده غرق اولمشدی. اوغلی آلتنجی هنری خانی اولمشدر.

— ایکنجیسی آلتنجی هنرینك اوغلی و برنجی فردریقك نورونبرغ اولوب، ۱۱۹۷ ده پدرینه خلف اولمش ایسه ده، ایمپراطورلق ادعاسنده بولنان برونسویق پرنسی اوتون وسوآبه پرنسی فیلیپ ایله اوغراشوب، نهایت ۱۲۱۸ تاریخنده، براهل صلیب سفری ایتمك شرطیله، پاپا اوچنجی اینوسانك معاونتنه مظهر اولمغله، مرقومانه غلبه چاله رق، ایمپراطورلقده تقرر ایتمش؛ وآنجق سوزنده طورمدیغندن، پاپا طرفندن غرغوآر طرفندن آفروس اولدقدن صکره، ۱۲۲۸ ده اهل صلیب ایله شرقه عزیمت ایدوب، بلاحرب قدسی ملك کاملدن آله رق، قدس قرالی عنوانی آلمش، وآنجق بعض حرکات مخالفه ده بولنمغله، پاپا طرفندن یکیدن آفروس اولوب، عودتنده ایتالیانك برقاچ جهتی عصیانده بولمغله، بو فسادلری باصدبررکن، چوق شدت کوستروب، طائفهٔ رهبان حقنده دخی بو معامله یی دریغ ایتمه مش، وکلیسالری یغما ایتدیرمش ایدی. بونك اوزرینه پاپا دردنجی اینوسان طرفندن اسقاطی اعلان اولنه رق، نورینکه پرنسی (هنری راسپون) ایمپراطورلغه نصب اولنمش؛ وفردریق ۱۲۵۰ ده کدر ومأیوسیت وتعبندن تلف اولمشدر. ظالم وسفیه ایدیسه ده، پك ذکی وعالم وبرقاچ لسانه آشنا اولمغله، ممالك اسلامیه دن کتیرمش اولدیغی برطاقم کتب عربیه یی وازآن جمله آرسطو وبطلیوسك آثار مترجمه سنی لاتینجه یه ترجمه ایتدیرمش؛ وشرقده کوردیکی آثار مدنیت وعمرانی تقلیده چالیشه رق، آوروپا مدنیتنك اویانمه سنه خدمت ایتمشدر. برنجی فردریق نامیله سجلیتینك ده قرالی ایدی.

— اوچنجیسی «صلپرور» لقبیله ملقب اولوب، آوستریا دوقه سی ارنستك اوغلیدر. ۱۴۱۵ ده طوغوب، ابتدا بشنجی فردریق نامیله آوستریا دوقه سی اولدقدن صکره، ۱۴۴۰ ده، ایکنجی آلبرتك وفاتی اوزرینه، آلمانیه ایمپراطورلغنه انتخاب اولنه رق، کوشك برآدم اولمغله، مجار قرالی (ماتیاس قورون) ك عثمانلیلره قارشی طلب ایتدیکی امدادی ایده مدیکندن، مومی الیه عثمانلیلرله مصالحه ابتدکدن صکره، ویانه یی ضبط ایدوب، ۱۴۹۰ تاریخنه دك بش سنه محافظه ایتدیکی کبی، (شارل ثمرر) دخی کندیسندن رین ممالکی اوزرینه اولان حقوق حکمرانیی آلمش ایدی. مع هذا اوغلی ماقسمیلیانه بورغونیه وارثه سی ماریه یی تزویج ایتمکله آوستریا خاندانینك استقبالنی تأمین ایتمشدی. ۱۴۹۳ ده وفات ایتمشدر.

— بنه آوستریا دوقه لرندن «کوزل» لقبیله ملقب فردریق دخی ۱۳۱۴ تاریخنده، بدنجی هنرینك وفاتی اوزرینه، آلمانیه ایمپراطورلغنه بعض طرفلردن انتخاب اولنمش ایسه ده، باویره پرنسی لویی اکثریت قزاندیغندن، بیلرنده محاربه آچیلوب، ۱۳۲۲ ده فردریق مغلوب اولمغله ترك حکومت ایلمشدر.

فردریق { پروسیه قرللرندن دخی بو اسمله ایکی کشی کلمشدر:

برنجیسی ۱۶۵۷ تاریخنده طوغوب، ۱۶۸۸ ده اوچنجی فردریق نامیله پدری فردریق ویلهلم برینه براندبورغ پرنسی اولمش؛ وعثمانلیلره قارشی واقع اولان امدادینه مکافاةً، ۱۷۰۲ ده ایمپراطور لئوپولد طرفندن پروسیه دوقه لغی قرللغنه تحویل ایله، کندیسی ایلك قرالی طانینمش ایدی. کریم وسخی ونرق پرور برآدم اولمغله، ارباب علم و هنری جمع وحمایه ایده رك، (هاله) دارالفنونی ورسم آقادمیاسیله برلین آقادمیاسنی بالتأسیس بوکا حکیم شهیر لیبنیجی رئیس نصب ایتمش؛ وصنایعی پك ایلری کوتورمش ایدی. ۱۷۱۳ ده وفات ایتمشدر.

— ایکنجیسی «بیوك» لقبیله ملقب اولوب، برنجی فردریق ویلهلمك اوچنجی اوغلیدر. ۱۷۱۲ ده طوغوب، ۱۷۴۰ ده پروسیه قرالی اولمش؛ واوسنه ایمپراطور آلتنجی شارلك وفاتیله قیزی ماریه ترزه نك آلمانیه تختنه کچمسندن بالاستفاده، سیلزیه خطه سنی استیلا، وبرآره لق فوت ایتمش ایسه ده، ۱۷۴۵ ده استرداد ایتمش؛ وبعده اون سنه سورن صلح واسایش اثناسنده پروسیه ده علوم ومعارف وتجارت وصنایعی ایلریلتمش؛ و فرانسه دن وولتر؛ دیدرو، دالمبرت وسائر حکماء عصرینی سرایته جلب ایله، حقلرنده پك چوق حرمت والتفات کوسترمش؛ وکندیسی دخی

علوم وادبیانه انتسابله فرانسزلساننده منظوم ومنثور برچوق تألیفاتی موفق اولمش ایدی. پروسیه یی هرجهتجه اودرجه ده ترقی ایتدیرمشدی، که دول مجاوره یی اندیشه یه دوشورمشیدی. آوستریا دولتی فرانسه، روسیه، صاقسه واسوج دولتلریله بالاتفاق فردریقه اعلان حرب ایتمکله، ۱۷۵۶ ده بدی سنه لك محاربه دیتمکله مشهور جداله باشلاندیغی، خارق العاده مساعیسیله برابر برآره لق مغلوب اولمغله، ممالکنك قسم اعظمی غائب ایتمش ایسه ده، متعاقباً ۱۷۵۷ ده آوستریا وفرانسه عساکر متفقه سنی مغلوب ایتمکله، غائب ایتدیکی یرلری استرداد، وسیلزیه یی دخی کندیسنه ترك ایدن هوبرتسبورغ معاهده سنی امضا ایتمشدی. بواوزون محاربه رن صکره یکیدن اصلاحات وترقیات داخلیه ایله اوغراشمغه باشلایوب، ممالکنه بیوك برثروت ورفاه قزاندیرمش؛ وامور مذهبیه ده مثلی نامسبوق بربیطرفلق کوسترمشدر. ۱۷۷۲ ده آوستریا وروسیه ایله بالاتفاق لهستانك مقاسمه سنه حصه دار اولمش؛ و۱۷۷۸ ده ایمپراطور ایکنجی ژوزفك باویره یی ضبط ایتمسنه مانع اولهرق، ۱۷۷۹ معاهده سنی امضاسنه مجبور ایتمشیدی. ۱۷۸۶ تاریخنه دك ٤٦ سنه حکومت سوردکدن صکره ۱۷۸۶ ده وفات ایتمشدر. فن حربده بك ماهر، علوم وفنوندن بهره دار، اداره امور دولته واصلاحات وترقیاته مقتدر وبحق بیوك برحکمدار اولوب، برکوچك قرالق حالنده بولدیغی ممالکتی بر بیوك دولت حالنه قویمش؛ وبرمدت حکومتنده بتون آوروپا امور عمومیه سنده حکم ونفوذنی اجرایه مقتدر کورنمشدر. تألیفات ومخابرات وسائر آثار قلمیه سی جمع و۳۰ جلد اوزره نشر اولنمشدر. بیوك ناپولیونك اولدیغی کبی، بونك دخی برچوق نوادر وغرائبی واقوال حکیمانه سی واردر.

فردریق (دانیمارقه ده دخی بواسمله آلتی حکمدار کلمشدر):

برنجیسی برنجی قرستیانك اوغلی اولوب، ۱٤۷۱ تاریخنده طوغمش؛ و۱۵۲۳ ده اسقاط اولنان یکنی ایکنجی قرستیانك یرینه دانیمارقه ونوروج قرالی اولوب، اسوج قرالی کوستاو واسه ایله بالاتفاق وزادکانك کوکلرینی آلهرق، حکومتنی تأمین، والکاسنه پروتستانلغی ادخال ایتمشیدی. مرقوم ایکنجی قریستیانی وعدینه قارشی محبوس طوتنمشدر. اون سنه حکومت سوردکدن صکره ۱۵۳۳ ده وفات ایتمشدر.

— ایکنجیسی اوچنجی قریستیانك اوغلی اولوب، ۱۵۳٤ ده طوغمش؛ و۱۵۵۹ ده پدری یرینه دانیمارقه ونوروج قرالی اولوب، هولشتاین دوقه لریله مقاسمه ایتدیکی (دیتمارسه) یی ضبط واسوج قرالنه قارشی بلا سبب طول مدت محاربه ایتمشدر. علوم ومعارفی ترقی ایتدیروب، منجم شهیر (تیوبراهه) به، مشهور اونینبورغ رصدخانه سنی تأسیس ایچون، (هون) آطه سنی ترك واعطا ایتمشدی. ۲۹ سنه حکومت سوردکدن صکره، ۱۵۸۸ ده وفات ایتمشدر.

— اوچنجیسی دردنجی قریستیانك اوغلی اولوب، ۱۶۰۹ ده طوغمش؛ و۱٦٤۸ ده پدری یرینه دانیمارقه ونوروج قرالی اولمش؛ و۱٦۵۸ ده اسوج قرالی شارل کوستاو طرفندن قوپنهاغده محاصره اولنهرق، آنجق اهالیٔ شهرك جسارتی سایه سنده قورتلمشدی. بعده طائفهٔ رهبانه وزادکانك غیری اولان اهالی یه طیانهرق، بیوك برثروت ونفوذ کسبله، اووقته قدر انتخابله مشروط اولان وراثتی کندی نسلنه حصر ایتمش؛ و۲۲ سنه لك حکومتدن صکره، ۱٦۷۰ ده وفات ایتمشدر.

— دردنجیسی بشنجی قریستیانك اوغلی اولوب، ۱٦۷۱ ده طوغمش؛ و۱٦۹۹ ده پدرینه خلف اولوب، اسوج قرالی اون ایکنجی شارله قارشی روسیه ایمپراطوری برنجی پترو ایله اتفاق ایتمش ایسه ده، ۱۷۰۰ ده تراوندهال معاهده سنی امضایه مجبور اولمش؛ واون ایکنجی شارلك (پولتاوه) ده کی مغلوبیتندن صکره فرصت بولوب، اسوجك بعض یرلرینی ضبط ایتمش؛ و۱۷۲۰ ده مرقوم شارلك وقوع وفاتی اوزرینه، دانیمارقه یه نافع برمصالحهٔ قطعیه امضا ایلمش ایدی. برچوق مکاتب وسائر مؤسسات علمیه وخیریه وبعض معجرلر تأسیس ایتمشدر. اونوز برسنه لك حکومتدن صکره ۱۷۳۰ تاریخنده وفات ایتمشدر.

— بشنجیسی آلتنجی قریستیانك اوغلی اولوب، ۱۷۲۳ ده طوغمش؛ و۱۷٤٦ ده پدرینه خلف

اولوب، یکرمی سنه کمال اسایشله حکم سورمش؛ ومعارف وصنایع وتجارتك ترقیسنه چالیشوب، آمریقانك آنتیل جزایرنده وهند سواحلنده بعض مستملکات قزانمش؛ وکوپایلرك اصحاب اراضی اولان زادکانك تحت اسارتندن اخراج وتخلیصی امر مهمنه باشلایوب، بونك اکمالی اوغلی ووارثی اولان بدنجی فریستیانه براقمشدی.

— آلتنجیسی بدنجی فریستیانك اوغلی اولوب، ۱۷٦۸ ده طوغمش؛ و۱۷۸٤ ده عته کتیرمش اولان پدرینه وکیل اولوب، ۱۸۰۸ ده اصالة دانیمارقه ونوروج قرالی اولمش؛ ونوروجی ضبط ایتمك ایستین اسوجلیلرله محاربه ایدوب، کندیلرینی بومقصددن واز کچیرمش ایدی. فرانسه ایله متفق اولدیغندن، ۱۸۱٤ ده اوروپا دول متفقه‌سی فرانسه‌یی مغلوب ایتدکارنده نوروجی دانیمارقه‌دن آیروب، اسوجه‌ویرمش؛ وبوکا مقابل دانیمارقه‌یه اسوجك الندہ بولنمش اولان پومرانیه‌یی ورکن آطه‌سنی ولابنبورغی الحاق ایتمشلردر. فردریق اوتارینجدن اعتباراً معارف وصنایع وتجارت وزراعتك ترقیسنه واصلاحات داخلیه‌یه حصر همت ایدوب، ایالانده مجالس منتخبه‌یی قبول وکشاد ایتمش؛ و۱۸۳۹ ده وفات ایدوب، عم زاده‌سی سکزنجی فریستیان خلفی اولمشدر.

فردریق { اسوج قرالرندن اولوب، ۱٦۷٦ تاریخنده طوغمش؛ وابتدا (هه‌قاسل) پرنسی اولوب، ۱۷۱۳ ده اسوج قرالی اون ایکنجی شارلك همشیره‌سی ولیة العهدی (اولریکه) یی تزوج ایتمش؛ و۱۷۱۹ ده زوجه‌سی اسوج قرالیچه‌سی اولدقدن صکره، حکومتی کندی اختیاریله زوجنه ترك ایتمکله، ۱۷۲۰ ده صاحب ترجمه اسوج تختنه چکوب، اشلسویغ دوقه‌لغنی ترك ایده‌رك دانیمارقه ایله، ولیوونیه، استونیه، اینغریه وقارلیه‌یه براقه‌رق روسیه ایله مصالحه ایتمش؛ وسلفی زمانندهکی محاربات آچمش اولدیغی رخنه‌لری تعمیرله اوغراشوب، علوم وصنایع وتجارت وزراعتك ترقیسنه چالیشمش؛ واستوقهولم آقادمیاسنی تأسیس ایلمشدر. اونوز برسنه حکومت سوروب، ۱۷۵۱ ده وفات ایتمشدر.

فردریق { سچلیه ونابولیده دخی بو اسمله آراغون خاندانندن منسوب اوچ قرال حکم سورمشدر:

برنجیسی برادری ژاقك آراغون قراللغنه کچمسی اوزرینه اونك طرفندن ۱۲۹۱ ده سچلیه‌ده والی ووکیل براغیلوب، متعاقباً مرقوم ژاق سچلیه‌یی نابولی قرالی آنژولی ایکنجی شارله ترك ایتدیکنده، صاحب ترجمه پاپانك دخی اوبابده‌کی امرینه عدم اطاعته، مقاومت ایتمش؛ وسچلیه اهالیسی ۱۲۹٦ ده قراللغنی اعلان ایتمشلردی. خیلی وقت نابولی وآراغون ایله فرانسه‌نك عساکر متفقه‌سنه قارشی مایاندقدن صکره، سچلیه قرالی دیئلیوب‌ده (ترینا قریه) قرالی دیئلك شرطیله حکومتی تصدیق اولنمش؛ وترینا قریه جزیره‌نك اسم قدیمی اولمغله، بوعنواندن برشی غائب ایتمه‌مشدی. قرق اوچ سنه حکومت سوردکدن صکره ۱۳۳۷ ده وفات ایتمشدر.

— ایکنجیسی «ساده» لقبیله ملقب اولوب، برنجینك نوروننده. ۱۳۵۵ ده بیوك برادری لوبی‌یه خلف اولوب، ۱۳۷۷ تاریخنه‌دك حکومت سورمش؛ و۱۳۵٦ ده مسینه ویالرمو نابولی قرالیچه‌سی ژانه طرفندن ضبط اولنه‌رق، طقوزسنه صکره مومی‌الیه‌یه جزیه ویرمك شرطیله، بوایکی شهری استرداد ایتمشدی.

— اوچنجیسی ۱٤۹٦ تاریخنده یکی ایکنجی فردیناند خلف اوله‌رق، سچلیه ونابولی قرالی اولمش ایسه‌ده، درعقب فرانسه قرالی اون ایکنجی لوبی ایله کندیسنی اغفال ایدن آراغون وقاستیله قرالی فردیناند طرفندن ملکی ضبط اولنمش؛ وکندیسی فرانسه‌یه چکیلوب، قرال طرفندن (منه) قونتلغی ویربله‌رك، بعض تخصیصات دخی باغلانمشدی.

فردریق { سنت (St. Frédéric) فتولیکلرك عزیزلرندن اولوب، ۸۲۰ دن ۸۳۸ تاریخنه‌دك (اوترخت) پسقوپوسی بولنمش؛ وباویره قرالیچه‌سی (بودیت) ك حرکات سفاهت کارانه‌سنی تنقید ایتدیکچون، بونك امریله قتل اولنمشدی. نموزك ۱۸ نده بورطیسنی اجرا ایدرلر.

فردریق { یاخود فردریق سیتی (Frederick, Frederick - City) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك حکومات شرقیه‌سندن (ماریلاند) جمهوریتنده وآنابولیسك ۹۵ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق کوزل بر اووه‌ده واقع بر

برقصبه اولوب ، ۱۰۹۰۰ اهالیسی وکلیتلی ذخایر تجارتی واردر.

فردریقتون (Fredericton) آمریقای شمالیده انکلتره به تابع دو. مینیون مملکت واسعه سنده یکی برونسویق خطه وایالتنك مرکزی برقصبه اولوب، اوتاوه نك ۱۰۰۰ کیلومتره شرقنده وهالیفاقسك ۴۰۰ کیلومتره شمال غربیسنده واقع و ۶۰۰۰ هالی بی جامعدر. سوقاقلری دوز ومنتظم برقصبه اولوب ، خانه لری اخشاب ویالکز دارالفنون ایله حکومت قوناغی کارکبردر.

فردریقسبرغ (Frederiksberg) دا. نیمارقه نك (سلاند) جزیره. سنده وقوینهاغك قارشیسنده برقصبه اولوب ، ۱۶۲۸۵ اهالیسی واردر . پایتختك برمحله سی حکمنده در.

فردریقسبورغ (Frederiksbsrg) دانیمارقه نك سلاند جزیره سنده و (السنور) ك ۲۲ کیلومتره جنوب غربیسنده برقصبه اولوب، ۱۶۸۸۰ اهالیسی وقراله مخصوص بیوك ومصنع برسرایی واردر.

فردریقسبورغ (Frederiksborg) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه نك وبرجینیا حکومتنده وریچموندك ۹۰ کیلومتره شمالنده برقصبه اولوب، ۴۰۴۰ اهالیسی وذخایر وتونون تجارتی واردر. وقتیله پك زنکین بولنمش اولان آلتون معدنلری شمدی متروکدر. ممالك مذکوره نك استقلالی صره سنده بعض بیوك محاربه لره میدان اولمغله شهرت بولمشدر.

فردریقسشتاد (Frederiksstad) نوروجك قسم جنوبیسنده فریستیانیا ایالتنك (اسمالتنه) قضاسنده وفریستیانیانك ۲۲ کیلومتره غرب شمالیسنده اولهرق (غلومن) نهرینك منصبنده برقصبه واسکله اولوب ، ۹۷۰۰ اهالیسی، ترسانه سی ، صید ماهیسی وپك ایشلك کراسته وساثره تجارتی واردر.

فردریقسهالد (Frederikshald) نور. وجك قسم جنوبیسنده فریستیانیا ایالتنده وفریستیانیانك ۹۵ کیلومتره جنوب شرقیسنده (اسمالتنه) قضاسنك مرکزی برقصبه واسکله اولوب، ۹۹۰۵ اهالیسی، وکراسته اخراجاتی، تجارت بحریه سی ، اسکی برقلعه سی وایکی مسلخه سی (یعنی دیکیلی طاشی) واردر.

فردریق کویوم (Frédéric Guillaume) وآلمانجه :

فردریق ویلهلم (F. Vilhelm) بواسمله پروسیه ده بش حکمدار کلمشدر:

برنجیسی برنجی فردریقك اوغلی اولوب، ۱۶۸۸ تاریخنده طوغمش ، و۱۷۱۳ده پدرینه خلف اولوب، پدری نه قدر کریم وترق پرور ایدیسه ، کندیسی اوقدر خسیس ودشمن ترقی ایدی . یالکز عسکرلکه اهمیت ویروب، عمرینی قیشله لرده کچیرمش؛ ودنیانك هرطرفندن ایری نفرلر طوپلایوب، بونلرك تعلیمیله اوغراشمشدر . ۱۷۱۵ده دانیمارقه قرالی دردنجی فردریقله بالاتفاق ، اسوجه اعلان حرب ایتمکله، نتیجه سنده پومرانیانك برقسمی ضبط ایتمشدی. ۲۷ سنه حکومت سوردکدن صکره، ۱۷۴۰ده وفات ایدوب، اوغلی مشهور بیوك فردریقه طولو برخزینه وقوتلی برعسکر براقمشدر.

— ایکنجیسی بیوك فردریقك یکی اولوب ، ۱۷۴۴ده طوغمش؛ و۱۷۸۶ده مشارالیه خلف اولوب، ذوق وسفاهته طالمغله، بتون وکلا وکبراسنی دلکیر ایتمش ، وپروسیه نك سلفی زمانده قزانمش اولدیغی قوت ونفوذدن هیچ براستفاده ایتمه مشدر . ۱۷۸۷ ده دولت عثمانیه ایله روسیه آره سنده وقوع بولان محاربه ده فریب برمسلك اتخاذ ایتدیکی کبی، ۱۷۹۱ ده فرانسه یه قارشی ایتدیکی حربدن دخی مستفید اولهمیوب، عسکری برنسویق دوقه . سنك قوماندهسیله شاه پانیایه داخل اولمش ، ویارسه کیرمسنه برمانع قالمامش ایکن، بلاسبب عسکربنی کری آلمشیدی . امستانك ایکنجی مقاسمه سنده روسیه ایله اویوشمش؛ و۱۷۹۵ ده فرانسه ایله اتفاق ایتمشدی . اون برسنه حکومتدن صکره ۱۷۹۷ ده وفات ایتمشدر.

— اوچنجیسی ایکنجینك اوغلی اولوب، ۱۷۷۰

تاریخنده طوغمش، و۱۷۹۷ ده پدرینه خلف اولوب، عاقل ومدبر برآدم اولمغله ، ۱۸۰۶ تاریخنده دك فرانسه ایشلرینه مداخله ایتمکدن ، بیطرف قالمش ایسه ده ، اوندن صکره روسیه طرفندن اتفاق عمومی به ادخال اولنه رق، فرانسه به اعلان خصومت ایتمکله، بیوك ناپولیون (بنا) مظفریتی اوزرینه برلینی ضبط ایتمش ؛ وفردریق ویلهلم آنجق ۱۸۰۶ ده پایتخته عودت ایده بیلمشدی . محاربه نك تخریباتی تعمیر واصلاحله اوغراشمقده ایکن، ۱۸۱۲ و۱۸۱۴ محاربه لری ممالکنك قسم اعظمنی یکیدن تخریب ایتمش؛ ونهایت (واترلو) محاربه سندن صکره صلح عمومی تقرر ایتمکله، صاحب ترجمه بقیهٔ عمرینی تلافیٔ مافاته واصلاحات داخلیه به صرف ایده رك، آوروپاجه صلح واسایشك محافظه سنه دخی چوق یاردیمی اولمشدر. قرق اوچ سنه حکومت سوردکدن صکره ۱۸۴۰ ده وفات ایتمشدر.

— دردنجیسی اوچنجینك اوغلی اولوب، ۱۷۹۵ تاریخنده طوغمش ، و۱۸۴۰ ده پدرینه خلف اولوب، زمانده پروسیه ده برطاقم تمایلات وبرلینده قاریشقلق ظهور ایتمکله، اصول مشروطیتی قبوله مجبور اولمش ؛ وآنجق کندیسی بك متردد وموسوس کوریندوب، دفعاتله وبردیکی حقوقی استرداده چالیشمش؛ و۱۸۵۷ ده شمورینه خلل کلمکله ، اداره امورى برادری برنس ویلهلم ترك ، و ۱۸۶۱ ده وفات ایتمشدر.

— بشنجیسی برنجی ویلهلمك اوغلی وشمدیکی ایمپراطورك پدری اولوب ، ۱۸۳۱ ده طوغمش ؛ وپروسیه ایله فرانسه محاربه سنده اوچنجی قول اردونك قوماندانی بولنمش؛ وبو محاربه ده مشیریت رتبه سنی احراز ایتمش ایدی . ۱۸۸۸ ده پدرینك وفاتی اوزرینه پروسیه قرالی وآلمانیه ایمپراطوری اولوب، آنجق بوغازندن خسته بولنمغله، برقاج آی سورن مدت حکومتنی تبدیل هوا ایچون کیتمش اولدیغی ایتالیاده کچیرمك، بنه اوسنه وفات ایتمشدر. افکار وحسیات صلح پرورانه وانسانیت کارانه ایله متصف برذات ایدی. ۱۸۵۸ ده انکلتره قرالیچه سی ویکتور یانك بیوك قیزی برنسس ویکتوریا ایله عقد ازدواج ایتمشیدی .

فردریق هنری { وفلمنکچه فردریق هندریق (Frédéric-Henry, Frédérik-Hendrik) بحر محیط کبیرده یکی کینه جزیره کبیره سنك جنوب غربی ساحلی قارشیسنده سیچلیه به مشابه وهمان سیچلیه قدر بیوك برآطه اولوب ، جنوب غربی کوشه سی ۸°۲۲′ عرض جنوبی ایله ۱۳۵°۲۰′ طول شرقیده واقعدر. یکی کینه دن طار واوزنجه بربوغازله آیرلمشدر.

فردوسی { (حکیم ابو القاسم حسن بن اسحق بن شرفشاه طوسی) ایران شعراسنك رئیس وسالاری اولوب، دنیانك اك بیوك شعراسندن معدوددر . خراسانده طوس شهری جوارنده (رزان) قریه سنده ۳۲۰ تاریخلرنده دنیایه کلمشدر. روایته کوره پدری طوسك خارجنده بر باغچه نك اعمالیله مشغول ازلدیغندن، فردوسی تلقیب اولنمش ؛ وصاحب ترجمه دخی پدرینك لقبی مخلص اتخاذ ایتمشدر. فردوسی اکمال تحصیلدن صکره وطننده مطالعهٔ کتبله اشتغال ایدوب، علی الخصوص ایران قدیم تاریخی نظر دقتی جلب ایتمکله ، « باستان » عنوانیله ایران قدیمك تواریخ وحکایات واساطیرینی حاوی بولنان کتابی ازبر ایدرجه سنه اوقودقدن صکره، هنوز مجوس دینینده بولنان بعض دهقانلرك اباعن جد نقل ایتدکاری حکایاتی دخی استماعله تلذذ، واکثریا کوینك یانندن جریان ایدن برصویك کنارنده مطالعه ایله بعض اشعار سولمکله توغل ایدر ایمش. بوصو یازین قورودیغندن، فردوسینك تاکوچکلکی زمانندن بوکا برسد انشاسیله صوینك اطرافنده کی اراضی نی احیاده استعمالی قورونتیسی ذهنی اوخشایوب طورر ایمش. بووجهله فردوسی برکوبده مجهول برحاله یاشایوب طورمقده ایکن، تصادفاً طوس والیسندن برحقسزلق کورمکله، تظلم ایچون غزنه به کیدوب، پادشاه عصر اولان مشهور سلطان محمود سبکتکینه عرضحال تقدیمی وسیله سنك جست وجوسنده ایکن ، برکون تصادفا پادشاه مشار الیهك ملك الشعراسی بولنان عنصری ایله شاکردانندن عسجدی وفرخینك مجلسنه اوغرامش؛ وبواوچ شاعر فردوسی نی کویلی قیافتنده کورنجه ، استقبال ایدوب، بوراسی مجلس شعرا ومیدان مشا-

عرصه‌در، شعره مقتدر اولمیانلر کیرمز، بوللی افاده ایله دفع ایتمك ایستمشلرسه‌ده ، فردوسی شعردن جزئیجه بحث‌ایدیلدیغی بیان ایدنجه، شاعرلر مشکل قافیه‌لی بر مصراع سویلیوب صاحب ترجمه‌دن دردنجی مصراعی طلب ایتمشلر، که او مصراعلر فردوسینك کی ایله برابر شونلردر :

عنصری : چون عارض توکل نبود در کلشن
عسجدی : مانند رخت ماه نباشد روشن
فرخی : مژکانت همی کذرد از جوشن
فردوسی : مانند سنان کیو در جنك پشن

اوج شاعر فردوسینك بر بداهه سویلدیکی بو مصراعدن شاعرلکده‌کی اقتدار وقوتنی آکلایه‌رق، کندیسنی مجلسلرینه ادخال، وحقنده حرمت واکرام ابتدکدن ماعدا، سلطان محمود سبکتکین اوغلدن بری عنصری‌یی اسکی ملوك ایران احوال تاریخیه‌سنی سلك نظمه چکمکه ویا بونی پایه‌جق برشاعر طلبنه تشویق واجبار ایتمکده اولدیغندن، شاعر مشارالیه فردوسینك بومصراعدن ایران تاریخ قدیمنه وقوفی حس ایده‌رك ، بو بابده استیضاحات لازمه‌دن صکره، بو ذاتك پادشاهك آرزوسنی یرینه کتیرمکه مقتدر اوله بیله‌جکنی آکلایه‌رق، همان سلطان محموده کیفیتی عرض‌ایله، فردوسی‌یی حضورینه چیقارمش؛ وپادشاه صاحب ترجمه‌دن وطنی اولان طوس شهری حقنده معلومات ایستیوب ، مأمولدن زیاده ایران قدیم تاریخندن خبیر اولدیغنی آکلادیغی کبی، تکلیف واقعی اوزرینه ، سویلدیکی اشعاری‌ده استحسان ایتمکله ، شاهنامه‌نك نظمی فردوسی‌یه امر وحواله، وکندیسنه سرایده اوطه ومعینات تخصیص ایتمشدی . فردوسی درت سنه قدر غزنینده سرای حکمداریده شاهنامه‌نك نظمیله مشغول اولدقدن صکره، بنه بونظمله اشتغال ایتمك اوزره، رخصت آله‌رق، وطنه عودت ایتمش ؛ واوتوز سنه‌ده آلتمش بیکدن زیاده بیتی حاوی اولان « شاهنامه » یی اکمال ایدوب، غزنه‌یه کونوره‌رك، سلطان محموده تقدیم ایتمشدی. پادشاه مشارالیه مقدما شاهنامه‌یی بك زیاده بکندیکندن، بهر بیت ایچون برآلتون وبرمکی وعد ایتمش ایکن، فردوسینك غیبوبتده بدخواهلری رافضیدر دیه سلطان محمودك نزدنده سعایت ایتملریله، پادشاه مشار الیه سنیلکده بك صاب ومتعصب و شیعیلره دشمن اولدیغندن، وبر روایتده متقربیندن حسن میمندی ویا ایاز بو قدر مبلغك بر فسانه‌کو شاعره اعطاسیله خزینه‌نك متضرر اولمسی جائز اوله‌میه‌جغنی عرض ایتدیکندن، بهر بیت ایچون بردرهم کومش وبرمش؛ وفردوسی بوجائزه‌یی استصغار ایتمکله، ویردکلرنده حاضر بولندیغندن، بر ثلثی کونورن آدمه، برثلثی حمامجی‌یه و بر ثلثی‌ده شربتجی‌یه ویره‌رك، سلطان محمود حقنده بك مؤثر وسرت بر هجویه یازدقدن صکره، اختفا، وبعده خفیا هراته واوردن طبرستان جهتلرینه فرار ایتمش؛ وسلطان مشارالیه عایده دها بر طاقم اشعار یازمق عزمنده بولنمش ایسه‌ده، یانلرینه النجا ایتدیکی بعض کبرا حدتی تسکین ایله، بو نیتدن واز کچیرمشلردی . بر روایتده فردوسی سلطان محمودك قلروی داخلنده بربرده‌امین اوله‌مامغله، بغداده قدر کلوب ، خلیفهٔ عباسی‌یه النجا ایتمش ؛ وآنجق شاهنامه مجوس ملوکنك مدحلریله مملو اولدیغندن، خلیفه‌نك بوندن ممنون اوله‌مامسی طبیعی اولمغله، خلیفهٔ مشارالیه نامنه یوسف وزلیخا قصه‌سنی نظم ایتمشدر. برخیلی وقت صکره نامی اونودلمغله، وطننه عودت ایدوب، مخفیت حالنده باشامقده ایکن، برکون سلطان محمود غزنوی کندیسنك حاله مناسب برییتی ایشیدنجه، حقنده ایتمش اولدیغی معاملهٔ غدریه‌دن پشیمان اولوب، حالی صورمش؛ ووطننده اولدیغنی اوکرنجه، وعد ایتمش اولدیغی آلتونلری کوندرمش ایسه‌ده، بو مکافاتی کونورن مأمور طوسك برقپوسندن کیرکن، فردوسینك جنازه‌سی او برقپودن چیقیوردی. زاهده وصالحه بر همشیره ویا کریمه‌سندن بشقه وارثی اولمامغله، آلتونلری بوکا تکلیف ابتدکلرنده، قبول ایتمه‌رك، فردوسینك کنجلکندن بری کویندهکی دره‌یه بر بند یاپمق منوی ضمیری اولدیغی، وبوآنچه اله او بندی بیارلرسه، روحنك خشنود اولهجغنی بیان ابتدیکندن، مذکور بندی انشا، وآرتان آنچه اله اهل سبیل ایچون بر رباط بنا ایتمشلردی. فردوسی ۴۱۱ وبر روایتده ۴۱۶ تاریخنده طقسان یاشلرنده وفات ایدوب، طوسك خارجنده مدفوندر.

فردوسینك «شاهنامه» سی تقلیدی ناقابل براثر قیمتدار اولوب، صاحبنك یونانیلرك اومیروسی، رو- مالیلرك (ورجیل) ی، ایتالیانلرك (دانت) ی وانكلیز- لرك (میلتون) ی كبی امثالی كلمز دهات شعرادن اولدیغنه بر دلیل علنیدر. او جسیم كتابك الفاظ وتعبیرات عربیه‌دن خالی صرف فارسی اولسی آریجه بر هنر ومعرفتدر. هله سلاسق بر راده‌در، كه هرخانغی بیتنك نثره تحویلی مراد اولنسه، حضرت استادك قوللاندیغی الفاظدن بشقه الفاظ بولنی ممكن اولهمیوب، كندیسنك عادتا سوز سویلركی برسلا- ست طبیعیه ایله بیت سویلمش اولدیغی آكلاشیلور؛ وهیچ بر بیتنده وزن وقافیه الجاسیله غریب ویا غیر طبیعی بركله قوللاندیغی كورلمز. شاهنامه‌نك كشتاسب دورندن و زردشتك ظهورندن بحث ایدن برقسمی فردوسیدن اول شاعر دقیقی طرفندن یازلمش اولدیغی فردوسی كندیسی بیان، ودقیقینك نظمنی عیناً قبول ونقل ایدیور. كتاب مذكورك صوكنده یزدكرد زمانده عربلرك ایران اوزرینه، غلبه‌سندن بحث ایدن قسمنك ده اسدی طوسی طرفندن نظم اولندیغی مروی ایسه‌ده، مثبت دكلدر. بعض شهنامه‌لرده فضله برطاقم بحثلر دخی بولنوب، بونلر «ملحقات شهنامه» عنوانیله مطبوع شاهنامه‌لرك صوكنه علاوه اولنیورسه‌ده، فردوسینك اولمه‌كركدر. شاهنامه هندستان و ایرانده وآوروپاده دفعاتله طبع وتمثیل اولنه‌رق، انكلیزجه و فرانسزجه‌یه دخی ترجمه او- لنمشدر. فتح بن علی البنداری الاصبهانی ملوك ایوبیه‌دن عیسی بن عادلك نامنه نثراً عربیه ترجمه ایتمشدر. نمونه اولق اوزره، شهنامه‌نك ابتداسنده‌كی برایكی بیتی ایرادله اكتفا ایده‌جكز.

بنام خداوند جان و خرد
كزین برتر اندیشه برنكذرد

خداوند نام وخداوند جای
خداوند روزی‌ده رهنمای

شهنامه‌سیله یوسف وزلیخا منظومه‌سندن بشقه فردوسینك بعض اشعاری منقولدر. دیوان نظمنه رغبت ایتمش اولدیغی آكلاشیلیور. طوس علماسندن ابوالقاسم كركانی فردوسی حقنده، ملوك عجمی مدح ایتمش اولسندن طولابی، سؤظنده بولنمغله، وفاتندن صكره رؤیاسنده فردوسی‌یی جنتك برمقامعالیسنده كوره‌رك، سیبنی صوردقده، توحیده سویلش اولدیغی بر بیته مكافاةً او مقامه نائل اولدیغنی بیان ایتمش اولدیغی مروبدر، كه او بیت شودر:

جهانرا بلندی وپستی تویی
ندانم چه‌ئی هرچه هستی تویی

فردوسی { اونجی قرن هجری عثمانلی شعرا- سندن ایكی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (اوزون فردوسی) و (فردوسی طویل) دینمكله شهیراولوب، بروسه‌لیدر. تواریخ ومحاضراتده بدطولاسی اولوب، سلطان بایزید خان ثانی نامنه «شاهنامه» عنوانیله ۳۸۰ جزء اوزرینه بیوك بر منظومه نظم ایده‌رك، پادشاه مشارالیهه تقدیم ایتدیكنده، اك كزیده‌لرینك انتخابیله ۸۰ جزئه تنزیلی امر ایتمش اولدقلرندن، شاعر بوندن كوجنوب، فردوسی طوسی به تقلیداً بر هجوبه سویلدكدن صكره، خراسان طرفنه قاچمش؛ واورادە وفات ایتمشدر. اشعارینه دسترس اولنه‌مدی.

— ایكنجیسی موره‌ده‌كی (مزستره) قصبه‌سندن اولوب، طریق قضایه سالك ایدی. شو بیت اونكدر:

باشی تیده‌یم ویرمز ایسه‌م یولكه آنی
بویخده لیمه بر كوتورم بارگرانی

فردی { ایران شعراسندن اولوب، مشهدلیدر. شاه عباس ماضی زمانده نشأت ایتمشدر. شو بیت اونكدر:

ماودل هریك مرادی از خدا میخواستیم
اوترا میخواست وما درد ترا میخواستیم

فردیناند { (Ferdinand) بو اسمله آلمانیه‌ده اوچ ایمپراطور كلمشدر:

برنجیسی آوسترپا باش دوقه‌سی كوزل فیلیپك اوغلی ومشهور شارل كینتك كوچك برادری اولوب، ۱۵۰۳ تاریخنده اسپانیانك (الفعه) قصبه‌سنده طوغمش؛ و۱۵۱۹ده، بیوك پدرینك وفاتی اوزرینه، جهستان ومجارستان قرالی دخی اولمش؛ و۱۵۳۱ده روما قرالفنه‌ده انتخاب اولنه‌رق، ۱۵۵۶ده، شارل كینتك فراغی اوزرینه، آلمانیا ایمپراطوری اولمش ایدی. پاپا دردنجی پول، كندیسنك رأینه مراجعت اولنمدیغندن، ایمپراطورلغی تصدیق ایتمه‌مش ایسه‌ده، فردیناند بوتصدیق لزومسز كوروب، او وقتدن بری

ایمپراطورلرك انتخابنده پاپانك رأیی استحصال اولنمامغه باشلامشدر. صلح واسایشله حکومت سوروب، صوك سنه‌لرینی قتولیکلرله پروتستانلرك بینی اصلاحه صرف ایتمش؛ و۱۵٦٤ده وفات ایتمشدر.

— ایکنجیسی برنجینك حفید زاده‌سی اولوب، ۱۵۷۸ده طوغمش؛ و۱٦۱۷ده چهستان وبرسنه صکره مجارستان قرالی اولوب، ۱٦۱۹ده آلمانیه ایمپراطورلغنه انتخاب اولنمشدر. پروتستانلرك پك علیهنده بولنوب، حامیلری بولنان (پالاتینات) برنسی بشنجی فردریقله وبعده دانیمارقه قرالی دردنجی فریستیانله خیلی وقت محاربه ایتمش؛ وبونك زمانده چهستانده اوتوزسنه‌لك محاربه‌یه سبیت ویرن برعصیان ظهور ایده‌رك، کندیسنی اوغراشدیرمشیدی. ۱٦۳۷ده وفات ایتمشدر.

— اوچنجیسی ایکنجینك اوغلی اولوب، ۱٦۰۸ تاریخنده طوغمش؛ و۱٦۲۵ده چهستان و۱٦۲۷ده مجارستان قرالی اولوب، ۱٦۳۷ده پدرینه وراثةً آلمانیه ایمپراطوری اولمش؛ وبودخی پدرینك باشلامش اولدیغی اوتوز سنه‌لك محاربه‌یه دوامله، فرانسه واسوجه قارشی اعلان حرب ایده‌رك، نهایت مغلوب اولمغله، آلمانیه‌ده حریت مذهبی قبوله، وپوسرانیه‌یی اسوجه، آلساس ایله بعض پسقپو سلقلری‌ده فرانسه‌یه ترکه مجبور اولوب، ۱٦۵۷ده وفات ایتمشدر.

فردیناند (بو اسمله اسپانیه‌ده یدی قرال گلمشدر:

برنجیسی (ناواره) قرالی اوچنجی (سانکه) نك اوغلی اولوب، ۱۰۳٤ تاریخنده پدرینك حیاتنده قستیله قرالی طانیمش؛ و۱۰۳۷ده لئون قرالغنی دخی ضبطله، تولده وسویله وسراغوسه قرالرینی تحت اطاعتنه آلمش؛ وناواره قرالی بولنان برادرینی قتل ایله، ملکنی ضبط ایتمش؛ وحال تدنیده بولنان اندلس حربلرندن برچوق برلر آلمش ابدی. ظالم وغدار برحکمدار ایدی. ملکنی اوچ اوغلی بینته بعدالتقسیم، ۱۰٦۵ده وفات ایتمشدر.

— ایکنجیسی لئون قرالی اولوب، ۱۱۵۷ده پدری سکزنجی آلفونسه خلف اولمش؛ وبرادری اوچنجی سانکه‌نك وفاتندن صکره، صبی بولنان اوغلی طقوزنجی آلفونسك وصیسی صفتیله قستیله‌ده دخی حکم سوروب، عربلردن برخیلی برلردخی ضبطله، اولکاسنی توسیع ایتمش؛ وبراهلی صلیب عسکری حاضرلامقده ایکن، ۱۱۸۸ده وفات ایلمشدر.

— اوچنجیسی سنت یعنی عزیز دیمکله معروف اولوب ایکنجی فردیناندك نورونی ولئون قرالی طقوزنجی آلفونسك اوغلیدر. ۱۲۰۰ تاریخنده طوغوب، ۱۲۱۷ده قستیله قرالی اولمش؛ و۱۲۳۰ تاریخنده لئون قرالغنی التحاق ایدوب، مسلمانلره قارشی برچوق محاربه‌لر ایده‌رك قرطبه، اشبیلیه، قادیس وسائر ممالکی ضبط ایتمشدی. ۱۲۵۲ده وفات ایتمشدر. پاپا اوننجی قلمان طرفندن اعزه صره‌سنه کچیریلوب، مایسك ۳۰ نده یورطیسنی اجرا ایدرلر.

— دردنجیسی «مؤخر» لقبیله ملقب اولوب، ۱۲۸۵ده سویله‌ده طوغمش؛ و۱۳۱۵ده پدری دردنجی سانکه‌یه وراثةً قستیله ولئون قرالی اولوب، ابتدا لئون وقستیله قرالقلرینی غصب ایتمك ایستین بعض اعضای خاندانیله وآراغون وپورتکیز قرالریله اوغراشمش ایسه‌ده، بعده والده‌سی (ماریه ده‌مولینه) نك تدبیریله بوغوائلی برطرف ایدوب، بوآره‌لق اولکاسنك برقسمنی ضبط واسترداد ایتمش اولان اندلس اهل اسلامی یدندن دخی مذکور برلری اخذ وجبل طارق ضبط ایتمشدی. ۱۳۱۲ ده وفات ایتمشدر. ظالم وبدسیرت ایدی.

— بشنجیسی «فتولیك» لقبیله ملقب اولوب، قستیله، آراغون، غرناطه وسجلیه قرالی ایدی. ۱۴۵۲ده طوغوب، آراغون وسجلیه قرالی ایکنجی جوانك اوغلیدر. اون یدی یاشنده ایکن قستیله وارثه‌سی (ایزابلا) یی تزوج ایتمکله، ۱۴۷۴ تاریخندن اعتباراً بوممالکنده زوجه‌سی نامنه حکومت سورمکه باشلابوب، ۱۴۷۹ده بدرینك ملکنه دخی وارث اولمش؛ وهمان بتون خرستیان اسپانیه‌یی تحت حکمنه آلدقدن صکره، مسلمانلرك النده قالمش اولان غرناطه جهتی دخی ضبطله، انکیزیسیون محکمهٔ ملعنت کارانه‌سنی تأسیس ایده‌رك، مسلمان ویهودیلری اسپانیه‌دن اخراج، وبرطاقلرینی محکمهٔ مذکوره‌نك مدهش اشکنجه‌لرینه تسلیم ایده‌رك، تاریخده امثالی کورلمه‌مش، مظالمه میدان ویرمشدی. قریستوف

قولومبی قبول و آمریقانك کشفنه مأمور ایتدکدن صکره، کندیسنه برعالم قزاندیران بویجاره‌یی مکافاة برینه مجازاته اوغراتمشدی . ناپولی قرالیچه‌سی فرانسزلردن ضبط ایتمشدی. زوجه‌سی ایزابلا وفاتنده قسطیله قرالیچه‌سی مجنونه ژانه‌یه براقمش ایسه‌ده، بونك اوغلی دون قارلوس (که بعده شارل کینت اسمیله شهرت بولمشدر) بیوینجه‌یه قدر وصایتی زوجی صاحب ترجمه‌یه حواله ایتمشدی . مرقومه ژانه‌نك زوجی آرشیدوق فیلیپ برآزه‌اق بووصایتی آلمق ایستمش ایسه‌ده، ۱۵۰۶ده مرقوم وفات ایتمکله، فردیناند رقیبسز قالوب، ۱۵۱۲ده ناواره‌یی دخی ضبطله، پورتکیزدن بشقه بتون ایبریا شبه‌جزیره‌سنی یعنی شمدیکی اسپانیایی تحت حکمنه آلمشدی . پك حیله‌کار، عهدشکن وغدار برحکمدار ایدی . ۱۵۱۶ده وفات ایتمشدر.

— آلتنجیسی بشنجی فیلیپك اوغلی اولوب، ۱۷۱۳ده طوغمش؛ و۱۷۴۶ ده اسپانیه تختنه جیقوب، انسانیتلی وصلحپرور برآدم اولمغله، مدت حکومتنده معارفك ترقیسنه چالیشوب، برچوق مکتبلر، برقاچ دارالفنون وسنت‌فردیناند آقادمیاسنی تأسیس، وبرطاقم جدوللر کشاد ایتمش؛ وصنایع وتجارتی ایلریلدوب، دونغاسنی دخی توسیع واصلاح ایلمش ایدی . ۱۷۵۹ ده بلا ولد وفات ایدوب، برادری اوچنجی شارل خلفی اولمشدی .

— یدنجیسی دردنجی شارلك بیوك اوغلی اولوب، ۱۷۸۴ده طوغمش؛ ۱۸۰۸ده، پدرینك فراغی اوزرینه، اسپانیه قرالی اولمش ایسه‌ده، برآی صکره پدری حکومتی بونك الندن بالاسترداد، بیوك ناپولیونه تسلیم ایتمسیله، ناپولیون اسپانیه قرالغنه برادری ژوزفی نصب ایتمشدی . فردیناند ۱۸۱۳ تاریخنه‌دك (والنسی) ده موقوف قالوب، سنهٔ مذکوره‌ده ناپولیون طرفندن اسپانیه قرالغنه اعاده اولنمغله، مملکتنه وصولندن صکره، ۱۸۱۴ده نقض عهد ایدوب، ۱۸۱۲ سنه‌سی اعلان اولنان مشروطیتی لغو ایتمش؛ وبونك اوزرینه اسپانیه‌ده ظهور ایدن عصیان عسکری یی فرانسه قرالی اون سکزنجی لویینك امدادیله باصدیرمش ؛ وآمریقاده اعلان استقلال ایتمش اولان ممالك واسمه‌سنی استردادە چالیشمش ایسه‌ده، مقتدر اولهمامش ایدی. اولاد ذکوری اولمدیغندن، اناثك تختنه کچمسنی منع ایدن بنـد قانونی یی لغو ایدەرك ، قیزی (ایزابلا) یی ولیة العهد و زوجه‌سی ناپولی برنسی قریستینه‌یی نائبة الحکومت براقوب، ۱۸۳۳ده وفات ایتمشدر.

فردیناند { پورتکیزده دخی بو اسمله بر حکمدار کلوب، غدار پدرونك اوغلیدر. ۱۳۴۰ده طوغوب، ۱۳۶۷ ده پدرینه خلف اولمش؛ وقسطیله قرالری ایکنجی هنری وبرنجی جوان ایله برمدت اوغراشدقدن صکره، ۱۳۸۳ده وفات ایتمشدر.

— پورتکیز برنسلرندن دخی برنجی جوانك اوغلی برفردیناند اولوب، ۱۴۰۲ ده طوغمش؛ و۱۵ یاشنده ایکن، مسلمانلره قارشی حرب ایتمك غیرت تعصب کارانه‌سیله آفریقایه کچوب، طنجه‌یی محاصره ایتمش ایسه‌ده، اسیر دوشوب، فاسده تحت اسارنده وفات ایتمشدر . پورتکیز شعراسی بونك سرکذشتی برطاقم کتب ادبیه‌یه سرمایه اتخاذ ایتمشلردر.

فردیناند { ناپولی وسیجلیه‌ده دخی بو اسمله درت قرال کلمشدر:

برنجیسی آراغون خاندانندن منسوب شانلی آلفونسك ولدنامشروعی اولوب، ۱۴۲۴ده طوغمش؛ و۱۴۵۸ ده پدرینه وراثة ناپولی قرالی اولمش ؛ وبرمدت رقیبی اولان قالابرملی (ژان) ایله اوغراشدقدن صکره ، ظلم واعتسافله حکومت سورمکه باشلایوب، تبعه‌سی برقاچ دفعه عصیان ایتمش ایسه‌ده، جبراً اطاعته اجبار ایتمش ؛ و۱۴۹۴ ده وفات ایلمشدر.

— ایکنجیسی برنجینك تورونی وایکنجی آلفونسك اوغلی اولوب، ۱۴۹۵ده پدرینك فراغی اوزرینه، ناپولی قرالی اولمش ؛ واهالی پدرندن وددەسندن ممنون اولمدقلری کبی، بوندن دخی متنفر اولوب ، فرانسه قرالی سکزنجی شارل عسکر سوق ایدنجه جله‌سی اوطرفه دونەرك ، کندیسنی ترك ایتمشلر ایسه‌ده ، بعده نادم اولوب ، چکمش اولدیغی (اسکیا) آطه‌سندن جلبله ، تختی کندیسنه رد ایتمشلردی. ۱۴۹۶ده ۲۶ یاشنده وفات ایتمشدر.

— اوچنجیسی اسپانیا قرالرندن قتولیك لقبیله ملقب بشنجی فردیناندك عینی اولوب، ۱۴۷۹ ده

سیجلیه و ۱۵۰۴ ده ناپولی قرالی اولمش؛ و ۱۵۱۶ تاریخنه‌دك اوراده حکم سورمشدر.

— دردنجیسی دون قارلوسك اوغلی اولوب، بونك ۱۷۵۹ ده اوچنجی شارل نامیله اسپانیه قرالنلغنه دعوتنده، ۸ یاشنده اولدیغی حالده، ناپولی قرالی اولمش؛ و جمهوریت زماننده فرانسه‌نك علیهنده بولنمغله، ۱۷۹۸ ده، ناپولی‌یی غائب ایدوب، یالکز سیجلیه‌یه مالك قالمش؛ و بر سنه صکره قاردینال روفونك سعییله ناپولی‌یی استرداد ایتمش ایسه‌ده، عهدنده طورمدیغندن، ۱۸۰۶ ده ناپولیون طرفندن اخراج اولنه‌رق، بونك برادری ژوزف وبعده مورات ناپولی قرالی اولمشیدی. ۱۸۱۵ ده تکرار ناپولی‌یه دخی حاکم اولوب، ۱۸۱۲ ده اهالی‌یه ویرمش اولدیغی مشروطیت حقوقی استرداد ایتمکله، ۱۸۲۰ تاریخنده علیهنده بیوك بر اختلال ظهور ایدوب، آنجق آوستریانك امدادیله بونی باصدیرمغه موفق اوله بیلمش؛ و ۱۸۲۵ ده وفات ایتمشدر. سیجلیتین قراللغی اعتباریله برنجی فردیناند عد اولنور.

— بشنجیسی سیجلیتین قراللغی اعتباریله ایکنجی فردیناند عد اولنوب، ۱۸۱۰ ده طوغمش؛ و ۱۸۳۰ ده پدری برنجی فرانسوآیه خلف اولوب، ابتدا بعض امیدلر ویرمش ایسه‌ده، بعده تبعه‌سنه عنف وشدتله معامله ایده‌رك، عمومك بغضی قزانمش؛ و ۱۸۴۸ ده مشروطیت اعطاسنه مجبور اولمش ایسه‌ده، ایرتسی سنه کری آلوب، اهالی‌یی عصیانه مجبور ایتمش؛ وعصیانی باصدیررکن او قدر شدت کوسترمش، که دول اجنبیه مداخله‌یه مجبور اولمشلر ایدی. ۱۸۵۹ ده وفات ایتمشدر. اون اوغلی اولوب، بونلرك بیوکی ایکنجی فرانسوآ خلفی اولمش ایسه‌ده، برسنه صکره اسقاط اولنوب، ایتالیا اتحادی اعلان اولنمشدر.

فردیناند (آوستریانك سابق ایمپراطوری اولوب، ۱۷۹۳ ده ویانه‌ده طوغمش؛ و ۱۸۳۱ ده ساردنیه قرالی ویقتور اما. نوئلك قیزی (آنه قارولینه) ایله ازدواج ایدوب، ۱۸۳۵ ده پدری برنجی فرانسوآیه خلف اولمشدر. ابتدا بدرینك مسلکنه دوامله، اداره امورى عجمه‌سی آرشیدوق لویی ویرنس مترنیخك الینه براقه‌رق، صنایعك ترقیسنه ودمیر یولارك تعمیدینه حصر همت ایتمش؛ و ۱۸۴۸ ده ظهور ایدن اختلال اوزرینه مترنیخدن آیرلدیرق، مشروطیت اصولنك اتخاذینه راضی اولمش ایسه‌ده، ارباب اختلاله اویوشه‌میه‌جغنی آکلایه‌رق، و بربرینی متعاقب ویانه‌ده ظهور ایدن قاریشیقلقلردن اورکه‌رك، تاریخ مذکوره تختی یکنی فرانسوآ یوسفه ترکله، فراغنه مجبور اولمش؛ و ۱۸۷۵ ده براغه‌ده وفات ایتمشدر.

فرزدقلی (ایران شعراسندن اولوب، شاه طهماسب صفوی نامنه ایران تاریخنه دائر «مصطفی نامه» عنوانیله شاهنامهٔ فردوسی وزننده ۱۰۴۰۰۰ بیتی حاوی بر بیوك منظومه‌سی وعربی وفارسی وهندی لسانلرنده یازلمش کتابلرك اسامیسنی حاوی برکتابی واردر. مقامات حریری‌یی دخی فارسی‌یه ترجمه ایتمشدر.

فرزدق (ابوفراس همام بن غالب بن صعصعة التمیمی) اعاظم شعراء عربدن وتابعیندن اولوب، حضرت علی (رضه) افندمزه وسائر اصحاب کرامه یتشمشدر. جریر ایله معاصر اولوب، بینلرنده برجوق مشاعره وملاطفه‌لری واردر. کوفه‌ده یاشامش، و ۱۱۰ تاریخنده وفات ایتمشدر. دیوان اشعاری مشهوردر. اهل بیت نبوی حقنده برجوق مدایحی واردر. عبدالملك بن مروان زماننده برسنه بونك اوغلی هشام حجه کیدوب، امام زین العابدین علی بن حسین بن علی (رضهم) دخی او سنه حجده بولنمغله، هشام حجر اسودی اوبمکه قصد ابتدیکی حالده، ازدحامدن یناشه‌میوب، برطرفده بکلمکده ایکن، حضرت امام یناشمق ایستینجه، بتون حاضرون کمال حرمت وتعظیمله آچلدیغی کورن عونه‌سی هشامه بو ذاتك کیم اولدیغنی صوردقلرنده، هشام تجاهل یوزندن بیلم دینجه، اوراده بولنان فرزدق بداهة بر قصیده بلیغه سویلمشدر، که ابلك بیتلری بروجه آتیدر:

هذا الذی تعرف البطحاء وطأته
و البیت یعرفه و الحل و الحرم
هذا ابن خیر عباد الله کلهم
هذا التقی النقی الطاهر العلم
اذا رأته قریش قال قائلها
الی مکارم هذا ینتهی الکرم الخ

بوقصیده‌سندن طولایی هشام طرفندن حبس اولنه‌رق، خیلی وقت محبوس قالمش؛ ومحبسده ایکن

حضرت امام کندیسنه اون ایکی بیك درهم کو. ندروب، فرزدق، بن آنچه ایجون مدح ایتمدم، دیه‌رك، قبول ایتمك ایستمه‌مش ایسه‌ده، حضرت امام «بز وبردیکنی کری آلماز برخاندانه منسوبز» دیه‌رك، قبوله مجبور ایتمشلردی.

فرژوس (Fréjus) فرانسه‌نك (وار) ایالتنده و (دراکینیان) ك ۳۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده همنامی اولان کورفزك قربنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ۳۴۰۰ اهالیسی ورومالیلردن قالمه بر چوق آثار عتیقه‌سی واردر.

فرس (پارس) دن معرب اولوب، عربلر عندنده ایران وایرانیلره وعلی الخصوص ایران قدیمه اطلاق اولنور.

فرساله (Pharsala) تسالیه‌ده‌کی چتالجه قصبه‌سنك اسم اصلی واجنبیسیدر. [«چتالجه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

فرسان بحر احمرك قسم جنوبیسنده (جزان) اسکله‌سی قارشیسنده وجزیرة العرب ساحلندن ۴۹ کیلومتره‌لك مسافه‌ده ایکی بیوجك واون ایکی قدرکوچك آطه‌لره برطاقم قیالر اولوب، ۱۶°۳۰′ ایله ۱۷° عرض شمالی آره‌سنده ممتد اولورلر. ساحل جهتنده بولنان وفرسان الکبیر دینلن آك بیوکلری ۴۰ کیلومتره قدر اوزون اولوب، کوزل صومنبعلری، خرمالقلری، جنوب شرق کوشه‌سنده کوزل برلیمانی وایکی قریه‌سی واردر. فرسان الصغیر یاخود محرك دینلن ایکنجیسی برنجینك شمالنده اولوب، بویی ۳۰ کیلومتره قدردر. ایکیسنك‌ده اهالیسی مرجان صیدیله مشغولدرلر. عن اصل فرسان تغلب قبائلندن برقبیله‌نك اسمی اولوب، مذکور آطه‌لرك بوقبیله افرادیله مسکون بولنمش اولدقلرینه مبنی بواسمله تسمیه اولنمشدر. بعض کتب عربده مذکوردر.

فرسنل (Fresnel) مشاهیر حکمت شناسلدن اولوب، ۱۷۸۸ ده طوغمش، و۱۸۲۷ ده وفات ایتمشدر. ضیا وسائر حکمت طبیعیه بحثلری حقنده کشفیات مهمه‌یه موفق اولمشدر.

فرسنه‌آن ووآوره (Fresne-en-Voivre) فرانسه‌نك (موزه) ایالتنده و (وردون) ك ۲۱ کیلومتره جنوب شرقیسنده ناحیه مرکزی برقصبه اولوب، ۱۰۰۰۰ اهالیسی واردر.

فرسنه سوراسقو (Fresns-sur-Escaut) فرانسه‌نك شمال ایالتنده و (قونده) نك ۱ کیلومتره جنوب غربیسنده برقصبه اولوب، ۶۰۰۰ اهالیسی وکور معدنیله جام فابریقه‌لری واردر.

فرسی (ابوعمرو عبدالملك بن عمیر القبطی) کبار تابعیندن اولوب، کوفه‌ده ساکن ایدی. حضرت علی (رضه) افندمزی کورمك شرفنه نائل اولمش، وجابر بن عبدالله‌دن روایت ایتمشدر. ۱۳۶ تاریخلرنده، یوزیاشنی متجاوز اولدیغی حالده، وفات ایتمشدر.

فرسی (حسین علی شاه) هندستان شعراسندن اولوب، کلکته‌ده حکومت سورن سلاله‌ٔ قطب شاهی تاریخنه دائر «نسبت نامهٔ شهریاری» عنوانیله ۱۸۰۰۰ بیتدن مرکب برمنظومه یازمشدر.

فرشاپور (یاخود برشادور) غزنه‌ایله لهاور آره‌سنده ولهاوره ملحق برقصبه وناحیه اولدیغی جغرافیون اسلام آثارنده مذکوردر.

فرشته (محمد قاسم) هندستان مشاهیر مورخینندن اولوب، عن اصل استرابادلی اولدیغی حالده، پدریله برابر هندستانك دکن جهتنه هجرتله، احمد نکر شهرنده مرتضی نظام شاه اولك خدمتنه کیروب، بعض مناصبه کچمش؛ وبونك نامنه «تاریخ فرشته» دیمکله معروف مکمل برهند تاریخی یازمشدر. شاه مشارالیهك وفاتندن صکره ۹۹۶ ده ابراهیم عادل شاه ثانینك وزیری دلاور خانك دعوتیله بیجاپوره عزیمتله، یونك نامنه دخی «کلشن ابراهیم» و «نورس نامه» عنوانلریله ایکی کتاب یازمشدر. تاریخی وکلشن نامه‌سی هندستانده طبع ونشر، وانکلیزجه‌یه دخی ترجمه اولنمشدر.

فرشوط صعید مصرده حرجه‌نك ۴۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده ونیلك ساحل یساری قربنده برقصبه اولوب، خدیویه عائد بربیوك شکر فابریقه‌سی واردر.

فرصت (محمد بیك) ایران شعراسندن وشاه عباس ماضی اسراسندن اولوب، شویت اونکدر :

صبح شد صبح که تا کام تمنا بخشند
می بما خنده بکل کریه بمینا بخشند

فرعون (Pharaon) مصر ملوك قدیمه سنك عمومنه ویریلن عنوان اولوب. قرآن کریمده علی‌الخصوص حضرت موسی (عم) ی تعقیب ودعوای الوهیت ایدنی مرادیور. زیرا بور . [« مصر » مادهسنك احوال تاریخیه‌سی بحثنه مراجعت بیوریله .]

فرعون کولی (شط فرعون) عرب جغرافیونی آثارنده بواسم تونسك قسم جنوبیسنده واقع وقابس کورفزینك قربندن جزایرحدودینه‌قدر ممتداولان والیوم شط‌الجرید دینلن واسع کوله اطلاق اولنور . شرقدن غربه یوبی ۲۰۳ واکی ٤٨ کیلومتره اولوب . درینلکی آزدر. وبعضاً بسبتون قورومق درجه‌سنه کلیر . بعض طرفلری بر نطرون قاپوغیله مستور اولوب. یونك ارستنه قومقونغله. فرق اولنه‌میوب. چوق دفعه انسان وحیوانلر وحتی کاروانلر دخی باتارلر. بوکولك مساحهٔ سطحیه‌سی ۰۰۰۰۰ یکی دونم اولوب . قعری حذای بحردن آچق اولغله . قابس کورفزیله کولك آره‌سنده‌کی ۱۷ کیلومتره‌لك دوز وآچق یرلك حفروکتادیله دکیزه تحویلی اوته‌دن بری فرانسزلرجه متصوردر . ذاتاً وقتیله کورفز بولنمش اولدیغی بعض علائمدن استدلال اولنور .

فرغانه ترکستانده بیوك برخطه اولوب. مندما خوقند خانلغی اسمیله مستقل برحکومت اسلامیه تشکیل ایتمکده ایکن. بوکون روسیه دولتنك آسیا قطعه‌سنده‌کی ممالکندن معدود اولوب. آیریجه برایالت صورتنده اداره اولنور . فرغانه ایالتی شمال شرقی جهتندن سمیرچینسك. شمال غربی طرفندن سیردریا یاخود نفس ترکستان ایالتلریله. غرب جنوبی جهتندن بخارا خانلغیله . جنوباً پامیر اراضیٔ مستقله‌سیله . جنوب شرقی جهتندن دخی چینه تابع ترکستان شرقی ایله یعنی اسکی کاشغر خانلغیله محاط ومحدوددر . مساحهٔ سطحیه‌سی ۷۳۱۱۳ مربع کیلومتره اولوب. تقریباً ۸۰۰۰۰۰ اهالیسی واردر. که هر مربع کیلومتره یدشر نه همان ۱۱ کشی دوشیور. حالبوکه جغرافیون عرب آثارنده فرغانه‌نك پك معمور و قراسی همان متصل اولدیغی وحتی بعض قریه‌لرینك برمرحله سوردکلری مذکور اولدیغنه باقیلیرسه، اووقتدن بری اورالرینك نه‌در. جه‌لرده تدنی ایتمش اولدیغی آکلاشیلیور .

فرغانه‌نك اراضیسی مرتفع اولوب. شمال وجنوب جهتنده (الاطاغ) سلسلهٔ عظیمه‌سنه مربوط ایکی صره طاغلر ممتد اولور. که شمالده‌کینه (چوتقال) وجنوب جهتنده‌کینه (آلا طاغ) دیرلر . ایکنجیسنك ذروه‌لری ۵۰۰۰ مترەدن یوکسکدر . بوایکی صره طاغلرك آره‌سنده سیحون وادیسی بولنوب. اورا- لرده (نارین) تسمیه اولنان بوایرماق فرغانه‌یی شرقدن غربه شق ایله. صاغ وصولدن برچوق چایلر آلەرق، خیلی بیودکدن صکره، فرغانه‌دن بالخروج طاشکند اووه‌لرینه دوشر . فرغانه داخلنده‌کی تابعلرینك باشلیجه‌لری صاغدن : اوزون احمد وقزان صوء وصولدن : تار، قره کوچه ویاصی چایلرندن متشکل قره دریا. آق بوره. اسکیجان. نسفایران، شاه مردان. سوخ واسفاره نهرلریدر . بونلردن اکثرینك صولری یالکز قیشین سیحونه واصل اولوب. یازین اهالی طرفندن جدولارله سقی اراضیده قوللانیلەرق. بوصولر سایه‌سنده مملکتك قوملق اراضیسی تارله وباغ وباغچه‌یه تحویل اولنمشدر. علی- الخصوص سیحون ایله قره‌دریا آره‌سنده واقع اولوب، (ایکی صو آره‌سی) تسمیه اولنان یر فاصله‌سز بر باغچه صورتنده‌در . اسفاره ایله سوخ نهرلرینك آره‌سی بر ایکنجی قسم اراضی تشکیل ایدیور. که برنجیسی قدرکوزل دکل ایسه‌ده. هواسی دها معتدل اولغله. زراعه وحیوانات یتشدیرمکه دها الویر- یشلیدر . اراضیٔ معموره‌سنك بر اوچنجی قسمی‌ده واردر. که شمال وشرق وجنوب جهتنده‌کی طاغلرك اتکلرندن عبارت اولوب. مرعالر واورمانلرله مستور- در . بربرلرندن تومان وطائفی غیر منبت برلرله آیرلمش اولان بواوچ قسم اراضیده اوچ جنس اهالی ساکن بولنیور . اوزبکلر برنجی قسمده. تاجیکلر ایکنجیسنده . قره قیرغیزلر دخی اوچنجیسنده بولنیورلر . قره قالپاق. لولی، توروق قبائلی وسائر بعض کوچه‌لر دخی سیحونك کنارلرنده وسائربعض طرفلرده خیمه‌لرینی قورارلر .

قرغانه‌نك هواسی متنوع اولوب ، طاغلری قیشین قارله وایلك بهاره ویازین یاغمورلرك کثرتی سایه‌سنده اوزون اوتلره مستور اولوب ، بورا - لرینك هواسی دائما آزچوق صوئوق وبوره‌لری پك شدتلیدر. دوز وآلچق یرلرنده‌وعلی‌الخصوص‌سیحون وادیسنده یازین حرارت پك زیاده اولوب. میزان - الحراره ٤٠ درجه‌یه‌قدر چیقدیغی کبی. قیشین‌دخی‌پك صوئوق روزکارلر اسمکله، میزان‌الحراره تحت‌الصفر ۱۵ وبعضاً ۲۰ و ۲۵ درکه‌یه‌قدر اینر. خوقنده بوحالیله‌برابر هوا پك‌ده یابسدر . طوس قصبه‌سنده یازین اسن روزکار اینجه برقوم قالدیروب. چوق دفعه کونلرجه کونش کورینمز اولور . یالکز طاغ اتکلرنده وروزکارلر تأثیرندن محفوظ وادی وبایر لرده بولنان جهتلرنده کرك یازین وکرك قیشین هوا معتدلجه‌اولوب، مملکتك اك کوزل ومصور یرلری‌ده اورالریدر .

سیحون وادیسی برطاقم اوزون اوتلروسازلرله مستور اولوب، سائرجهتلرینك اووه‌لرنده واراضیٔ معتدله‌سنده قواق، سکوده، چنار، قره‌آغاج وسائر اشجار ایله الما ، آرمود، شفتالی، قایصی، فستیق، بادم، انجیر، نار وسائرمیوه‌آغاجلری پك‌کثرتلیدر. اون‌آلتی جنس لذیذ اوزوم ایله پك جسیم وطاتلی قاؤنلر دخی حاصل اولور . بغدای ، آرپه وسائر حبوبات‌عادیه‌دن بشقه پرنج، پاموق، قبایونجه وسائره دخی کثرتله یتیشیر . طاتلی ومغدی دانه‌لر ویرن برجنس سوپورکه اوتی دخی پك چوق اولوب. ایچنه بر سواری صاقلانه‌جق قدر اوزار . شمال جهتنده‌کی طاغلرده اوزون چام اورمانلری واردر. چایرلری‌ده چوقدر .

حیواناتی چوق وجنسلری کوزل اولوب. قیون وکچی وایشکاری ایری و سوتلری کوزل رایحه‌لی ولذتلیدر . قره بیکر دینلن برجنس یوکسك‌بیکیر- لری اووه‌یه، واوفق جثه‌لی اولان قیرغیز بیکیرلری طاغه الویریشلیدر . قیونلری ایری قویروقلی یعنی بزم قره‌مان دیدیکمز جنسه منسوبدر . طوورك وحیوانات وحشیه‌نك انواعی چوق اولوب. صو قوشلری‌ده چوقدر. طاغلرده کیکلرك انواعی بولنور. فرغانه طاغلرنده دمیر، قورشون، کومش، کوکورد، کومور، بلور وسائر معدنلر بولنیور. اندجان قضا- سنده پك ایی نفت قوللری وصیجاق معدن صولری واردر .

رومسلر اسکی مرکلان قصبه‌سندن ۱۵ کیلو - مترەلك مسافه‌ده یکی‌مرکلان اسمیله برقصبه تأسیس ایدوب، مرکز ایالت اتخاذ، وفرغانه‌یی بروجه آتی ۷ قضا ویا سنجاغه تقسیم‌ایتمشلردر: خوقند، مرکلان، وادل، اوش، اندجان، نمنکان، طوس . وسعتجه برنجی قضای اندجان واهمیتجه مرکلان قضاسیدر. فرغانه‌نك باشلیجه شهروقصبه‌لریله خانه ودکان وجامع ومدرسه ومکتبلرینك عددی بروجه آتیدر :

معموره	خانه	دکان	جامع ومسجد	مدرسه‌ومکتب
خوقند	۱۰۰۰۰	۲۰۰۰	۳۰۰	۱٤۰
مرکلان	٦۰۰۰	۱۰۰۰	۳۰۰	۹۰
اندجان	٤۰۰۰	۱۰۰۰	۲۰۰	٦٦
نمنکان	٤۰۰۰	۱۰۰۰	۲۰۰	۱۰۰
اوزکند	۱۰۰۰	۱۰۰	۱۰	۲٤
باشقمبی	۱۰۰۰	۱۰۰	۵۰	۱۳

فرغانه‌نك اهالیسی اوزبك، سارت، تاجیك. قیرغیز قره قالپاق وچنکانه‌دن مرکب اولوب ، روس، افغانلی، هندلی، کاشغری کبی بعض یابانجیلری‌ده واردر. اکثریت سارتلرده اولوب. بونلراوزبکلرله تاجیکلرك امتزاج وازدواجندن متولددرلر . حتی خیمه‌نشینلکدن چیقوب، یرلشن‌اوزبك‌وقیرغیزلره‌ده بعضا بونام ویریلیر . تاجیکلرله قاریشمه‌لرندن مغولی سیمالری بردرجه‌یه قدر دوزلمشدر . تاجیکلر ایرانی- الاصل اولوب، برطاقملری مملکتك من‌القدیم اعما - لیسیدرکه بونلرك ایچنده مائی‌کوزلی وصاری‌صاچلی افراد بولنوب . هله کستانه صاچلیلری اکثردر . تاجیکلرك برطاقمی اوزبکلرك ایراندن آلدقلری اسرا اولادندن و برطاقملری‌ده مختلف زمانلرده مملکته‌کلوب یرلشمش ایران مهاجرلری اخفادندن عبارتدر. اوزبکلرك برطاقمی‌الآن خیمه‌نشین‌اولوب، برطاقملری‌ده یرلشمشلر وزراعتله اشتغاله باشلامشلر- سه‌ده، ینه اسکی‌عادتلرینی اونوده‌میوب، خانه‌لرینی انبار اتخاذیله باشچه‌لرنده وتارله‌لرنده قوردقلری‌خیمه- لرده اوتورورلر. قیرغیزلر نیم وحشی وهمان مستقل برحاله طاغلرده بولنوب ، چوبانلقله وحیوانات یتشدیرمکله مشغولدرلر . ویالکز قیشین آشاغی یرله اینمکه مجبوراولورلر. بونلر پك جسور وماهر

سواریدرلر. قره‌قالپاقلرساکن ومطیع آدملراولوب. سیردریا واديسنده خیمه‌لرینی قورارلر. چنکنه‌لرك برطاقی بزده‌کیلرکی چرکه ایله کزوب (لولی) تعبیر اولنورلر. وبرطاقلری قصبه وقریه‌لرده اسکان ودین اسلامی قبول ایدوب. (مزنك) دینلیرلر. بواجناس مختلفه‌دن الك چالیشقانلری واك زیاده زراعت وتجارتله اشتغال ایدنلری سارتلر وتاجیکلر ایسه‌ده. بونلر ناموس خصوصنده پك مبالاتلی اولیوب. اخلاقلری پك بوزوقدر. واك مبتذل خدمتلرده تنزل ایدرلر. اوزبکلر بالعکس اسکی حاکمیت طورینی محافظه ایدوب. ناموس وحیثیتلرینی زیاده کوزدیرلر. عمومیت اوزره اهالی مسلم وسنی اولوب، یالکز جزئی مقدارده اولان روسلر خرستیانلر، وبرهمدار یهودی دخی واردر. لسان محلی برنجی درجه‌ده چغتای ترکجه‌سی وایکنجی درجه‌ده فارسی اولوب. تاجیکلر فارسی قونیشورلر.

فرغانه اوائل دور اسلامده پك معموراولوب. علوم ومعارف دخی درجهٔ قصوایه واصل اولمش. وانچندن پك چوق مشاهیر علما وادبا یتیشمش ایدی. بعده چنکیز وتیمورك خروجلرنده خراب اولوب. مؤخراً اوزبکلر اورالره دخول ایله، بیوك بردولت تشکیل ایتمشلردی. که بونك انقاضندن نهایت بخارا وخیوه ایله خوقند خانلری قالمشیدی. خوقند خانلغی ابتدا کاشغر وپمیر حدودندن اورال کولنه قدر ممتد اولوب. بتون سیحون حوضه‌سنی شامل ایکن. روسلر ۱۸۶۴ ده بتون غرب شمالی قسمنی ضبط ایتمکله. یالکز فرغانه خطه‌سی خانك النده قالمش: وبونی‌ده ۱۸۷۶ ده روسیه دولتی ضبط ایتمشدر. فرغانه اسمی اسکی اولوب. بطلمیوسك جغرافیاسنده دخی بواسمله یاد اولنور: وبواسم قرون وسطاده جغرافیون اسلام طرفندن دخی محافظه اولنوب. بعده اوزبکلر زمانده اونودلدقدن صکره. اخیراً روسلر طرفندن احیا اولنه‌رق. سابق خوقند خانلغی فرغانه ایالتی تسمیه اولنمشدر.

فرغانی (احمد بن کثیر) مشاهیرمنجمین وریاضیون اسلامدن اولوب. متوکل خلیفه‌نك زمانده بغدادده بولنمشدر. اولجه مصرده (مقیاس جدید) ی انشا ایتمش: وموسی بن شاکرك اوغللری احمد ومحمدك سعایتیله حکیم کندی متوکلك غضبنه اوغرادیغنده. حکیم مشار الیهك باشلامش اولدیغی جعفری جدولنك اکمالی صاحب ترجمه‌یه احاله اولنمش ایسه‌ده. عامی عملده‌کی موفقیتندن زیاده اولدیغندن. یاکیلوب جدولك آغزینی آچق یاپدیرمش اولدیغی مرویدر. هیئته متعلق معتبر بر اثری واردر. که ۱۶۶۹ تاریخ ملادیسنده (غولیوس) معرفیله لاتینجه‌یه ترجمه. وبرطاقم حواشی علاوه‌سیله آمستردامده طبع ونشر اولنمشدر. آوروپاجه آلفراغان وآلفراغانیوس (Alfraganus, Alfraganius) اسمیله معروفدر. مأمون خلیفه زماننده ۲۳۰ تاریخلرنده سنجار اووه‌سنده جعرافیای ریاضی و هیئت حقنده اجرا اولنان تحقیقات وتجارب فنیه هیئتنه دخی داخل بولنمش اولدیغی مرویدر.

فرفوریوس (حکمای تدیمه‌دن (پورفیر) ه عربلر طرفندن ویریلن اسمدن بوذات شام ساحلنده‌کی صور قصبه‌سندن اولوب. سریانی‌الاصل واسم اصلیسی (ملك) ایسه‌ده. لسان یونانیده تحصیل ایدوب. تألیفاتنی‌ده یونانیده یازمشدر. ترجمهٔ عربیه‌سی مشهور ومتداول اولان « ایساغوجی » بونك جملهٔ تألیفاتندن اولوب. آرسطونك منطقنه مدخل اولق اوزره یازمش اولدیغندن. لسان یونانیده مدخل دیمك اولان بو اسمله تسمیه ایتمشدر. وطننه نسبتله (صوری) لقبیله معروف اولوب. سهواً (ثوری) یازارلر. مفصل برتاریخ حکماسی دخی اولوب. لسان عربیه ترجمه ایدلمش ایدی. [« پورفیر » ماده‌سنه‌ده مراجعت.]

فرقی (ابوتراب بك) ایران شعراسندن وکبرادن اولوب. عن اصل اخیدانلی اولدیغی حالده. کاشانده نشأت ایتمکله. کاشانی نسبتیله معروفدر. ۱۰۲۶ تاریخنده وفات ایتمشدر. مرتب دیوانی واردر. شوبیت اونکدر:

سیاه بختی ازین بیشتر نمی باشد
که مجلس نگران روشن از چراغ منست

فرقرات (Phérécrate) یونان قدیم مشاهیر شعراسندن اولوب. قبل المیلاد ۴۲۰ تاریخلرنده یاشامشدر. هزلیاته مائل اولوب ۱۷ مضحکه یازمش ایسه‌ده. یالکز بعض فقره‌لری بولنه بیلمشدر.

فرقی ایران شعرا واطباسندن اولوب. هراتلیدر. شوبیت اونکدر:

کل امید مرا طاقت شکفتن نیست
همین که غنچه شد ازشاخ فرو ریزد

فرکوزون (Ferguson) اسکوچیه‌لك الکمشهور هیئت شناس ومهندس. سلرندن اولوب. ۱۷۱۰ده طوغمش. و ۱۷۷۶ده وفات ایتمشدر. برچفتلکده قیونلری کودرکن کندی کندینه مطالعه‌ایله تحصیل ایتدکدن صکره. لوندره‌یه کیده‌رك حکمت طبیعیه‌یه‌دائر عمومی درسلرویرمکه وبرطاقم زیجلر نشر ایتمکه باشلامش: وبعده برطاقم کتب مقبولهٔ قنیه یازوب. بیوك برشهرت قزانمشدی.

فرکیذ (Phéreeyde) یونان حکمای قدیمه‌سندن اولوب. مشهور فیثاغورسك خواجه‌سیدر. قبل المیلاد ۶۰۰ تاریخلرنده شیره آطه‌سنده طوغوب. سیسامده برمدرسه آچمشیدی. هیئت وحکمت طبیعیه‌دن بعض معلوماتی اولوب. خسوف وکسوفدن قبل الوقوع خبرویرردی. بقای روحه معتقد ایدی. چوق معمر اولمشدر.

— برمورخ فرکید دخی اولوب. قبل المیلاد ۴۸۰ تاریخلرنده لریوس آطه‌سنده یاشامشدر. یازدیغی تاریخدن یالکز بعض فقره‌لر باقیدر.

فرما مصرك ساحل شمالیسنده تنیس قربنده بولنمش اسکی برقصبه اولوب. بطالقلقلره محاط اولدیغندن. هواسی پك آغر وآنجق خرماسیله میوه‌لری کوزل بولنمش اولدیغی جغرافیون غرب آثارنده مذکوردر. اهل صلیب وقعه‌لرینه‌دك معمور اولوب. بعده خراب اولمشدر.

فرما (Fermat) مشاهیر ریاضیوندن اولوب. ۱۶۰۱ تاریخنده فرانسه‌نك مونتویان قصبه‌سی قربنده طوغمش. و ۱۶۶۵ده وفات ایتمشدر. تولوز مجلسی اعضاسندن اولوب. اکلنجه طریقیله فنونله اشتغال ایدردی. دقارت. پاسقال، تورنجلی وسائرمشاهیرعصریله دائما مخابرات فنیه‌سی واردر. علم جبری الکاول هندسه‌یه تطبیق ایدنلردندر. علوم ریاضیه‌ده برخیلی کشفیاتی واردر. لسان یونانیٔ قدیمه دخی وقوف تامی اولمغله. اسکی یونان ریاضیوننك آثارنده کی نقصان عباره‌لری اکمال چالیشمشدر.

فرمو (Fermo) ایتالیانك (آسقولی پیچنو) ایالتنده ومرکز ایالتك ۴۰ کیلومتره شمال شرقیسنده وآدریاتیق ساحلندن ۷ کیلومتره ایچریده واقع برقصبه اولوب. ۷۰۰۰ وجواریله برابر ۱۵۸۶۰ اهالیسی واردر.

فرموسله (Fermoselle) اسپانیانك لئون خطه‌سنده زامووه ایالتنك (برمیلوده سایاغو) قضاسنده و برمیلونك ۲۲ کیلومتره غرب جنوبیسنده اولهرق پورتکیز حدودی قربنده برقصبه اولوب. ۴۴۰۰ اهالیسی واسکی برقلعه‌سی واردر.

فرموی (Fermoy) ایرلانده‌نك مونستر ایالتنده (غورق) قونتلغنده وغورقك ۳۲ کیلومتره شمال شرقیسنده اولهرق (بلاقواتر) نهری کنارنده برقصبه‌اولوب، ۷۳۹۰ اهالیسی، دکیز حاملری وبیره وکاغد فابریقه‌لری واردر.

فرناباز (Farnabaz) یونان قدیم مورخلرینك روایتنه کوره. ایران دولتی طرفندن آناطولیده فریجیا یعنی کوتاهیه‌جهتی والیسی اولوب. قبل المیلاد ۴۱۱ تاریخندن ۴۰۷ تاریخنه‌دك اسپارته ایله آتنه آره‌سنده کی محاربه‌لره قاریشه‌رق. ابتدا اسپارته‌لیلره وبعده آتنه‌لیلره امداد ایتمشیدی.

فرناندز (Fernandez) پورتکیز و اسپانیا یهودیلرندن اوچ کشینك اسمی اولوب. اوچیده آفریقا وآمریقا جهتلرنده بعض کشفیاته بولنمشلردر.

فرناندوپو (Fernando-Po) آفریقای غربیسنك کینه کورفزی ایچنده (بیافره) قربنده وساحلدن ۳۰ کیلومتره‌لك مسافه‌ده اسپانیا دولتنه تابع برجزیره اولوب. ۳°۱۲′ ایله ۳°۴۷′ عرض شمالی و ۶°۳۶′ ایله ۶°۳۷′ طول شرقی آره‌سنده ممتد اولور. شمال شرقیدن جنوب غربیه اولان طول اعظمی ۶۰ کیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ۲۰۷۱ مربع کیلومتره اولوب. مذکور کورفزده کی آطه‌لرك الکبیوکیدر. مرکزی ساحل شمالیسنده واقع (قلارنسه) ونام دیکرله (سانته ایزابل) قریه‌سیدر. اراضیسی طاغلق اولوب،

جهت شمالیه‌سنده بولنان اك مرتفع ذروه‌سی ۳۳۶۵ متره یوکسك بربرکادر . سواحلی قیالدر . دوز یرلری قیرمزیمتراق برطوپراقدن عبارت اولوب. اهالینك باشلیجه مدارمعیشتی اولان اوزون‌برجنس پتاته حاصل ایدر. طاغلرینك آشاغی‌طرفلری کراسته و سائره‌یه الویریشلی آغاجلری حاوی اورمانلرله مستوردر. اهالیسی باقیروزیتون‌زنکلرینه مائل اسمر چهره‌لی ودوز صاچلی‌اولوب، قارشیلرنده‌سواحلده بولنان (فان) جنسنه مشابه واوچ لسانله‌متکلمدرلر. یوزلر ۱۴۰۰۰ قدر تخمین اولنیورلر . هواسی پك آغیر اولدیغندن . آورو پالیلر یرلشه‌مه‌مشلردر . یاغمور موسمی حزیراندن ایلوله قدر دوام ایدوب، بوموسمك عتیبنده کثرت رطوبتدن صیتمه‌لرظهور ایدر. کانونلرله شباطده قره‌دن کلن‌صیجاق وقوری روزکار هوایی برآزاصلاح ایدر . مارتدن حزیرانه قدر جنوب غربیدن سرنجه روزکارلراسر. بوآطه ۱۴۸۶ تاریخنده پورتکیزلیلر طرفندن کشف اولنمشدر .

فرناندوده‌نورونه (Fernando de Noronha) برازیلیانك بحر محیط آطلاسیده ۳°۵۰′ عرض جنوبی ایله ۳۲°۴۳′۵۳ طول غربیده و (سنت رومه) برونتك ۳۵۰ کیلومتره شرق شمالیسنده واقع بر جزیره‌سی اولوب. بیضی‌الشکل اولدیغی حالده. بویی ۱۰ وعرض وسطیسی ۲ کیلومتره‌در . سواحلی قیالق وپك کیرتیلی چیقینتیلیدر . جنوبنده دیکر برصره آطه‌لر دخی بولنوب . جمله‌سنك مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۵ مربع کیلومتردر . هواسی صیجاق ایسنده. پك صاغلام واراضیسی پك منبت اولوب. سنده اوچ درت دفعه محصول ویرر . محصولاتی مصر، مانیوق . شکر قامشی وسائره‌دن عبارتدر . ۲۰۰۰ اهالی‌یی‌حاوی برقریه‌سی. قلعه‌سی‌وحبسخانهٔ عمومیسی واردر .

فرنتینو (Ferentino) ایتالیانك روما ایالتنده ورومانك ۶۵ کیلومتره جنوب شرقیسنده اولارق رومادن ناپولی‌یه کیدن دمیریول خطی اوزرنده برقصبه اولوب، ۸۳۶۰ اهالیسی و. قدیم (فرنتینوم) قصبه‌سنك خرابه‌لری اولق اوزره. جسیم طاشلردن یاپلمش بعض‌دیوار-لری واردر . زمان قدیمده لاتین قومنك مبعوثانی بومحلده عند مجلس ایدرلردی .

فرنده (Frendah) جزایرك‌وهران‌ایالتنده وتهرتك ۴۰ کیلومتره جنوب غربیسنده ۱۰۵۸ متره‌ارتفاعنده برقصبه اولوب، فوق‌العاده کوزل وصاغلام‌هواسی. عربی‌وفرانسزجه تحصیلنه مخصوص مکتبی وجوارلرنده رومالیلردن قاله ودها اسکی خرابه‌لری واردر .

فرنك (وعربی افرغ. افرنجی) السنهٔ شرقیه‌ده آوروپا خلقنه ویریلن اسم اولوب. سالف‌البیان (فرانق) اسمندن مأ-خوذدر . عربلرك فتوحاتی وآوروپا ایله مناسباته کیریشدکلری زمانلرده فرانقلر اوروپانك اك قوتلی دولتی اولوب. فرانسه‌دن بشقه آلمانیا وایتالیانك بر قسمی‌ده بونلرك حکمی آلتنده بولنمقله. وذاتاً اووقتلرده قومیت وجنسیته پك اهمیت ویرلمکله، مسلمانلرآوروپالیلرك جنسیتجه اولان مغایرتلرینك فرقنه وارمیه‌رق، عمومنه بواسمی ویرمشلردر . برنظرله باقیلیرسه. فرنك آوروپالیلرك قتولیك و پروتستان اولانلرینه اطلاق اولنوب. روسلرله‌روم. بلغار، صرب وسائر اورتودوقس اقوامه فرنك دینلمز .

فرنك محمد پاشا و فرنك عمر پاشا . [«محمدپاشا (فرنك-)»] و « عمر پاشا (فرنك -) » ماده‌لرینه مراجعت.]

فرنکیس توران حکمداری افراسیابك قیزی‌اولوب، ایران‌ملوکندن کیکاوسك اوغلی سیاوش پدرینه کوجنوب. تورانه کچه‌رك . افراسیابه التجا ایتدیکنده. افراسیاب کندیسنه بوفرنکیسی تزوجله داماد ایتمشدی. بعده افراسیابك برادری کرسیوز سیاوشه قیعتانوب، بر افترا ایله کندیسنی قتل ایتدیردیکنده. فرنکیس پك چوق کدر ایتمش؛ وسیاوشدن کبه قالمش‌اولد-یغندن. مدت حملی منقضی اولنجه. برارکك چوجق طوغورمش ایدی . که بوچوجق مشهور کیخسرو اولوب. قتلنه مأمور پیران طرفندن برطاغده برا-غلمش. وبرچوبان طرفندن بولنوب . بیودلمش ایدی . کیخسرو ایرانیلر طرفندن بولنوب تخته

کچدیکنده فرنکیسك صاغ اولوب اولدیغی وعاقبت حالی معلوم دکلدر .

فرو { یاخود هیرو (Ferro,Hierro) و فرانسزجه (izle deFer) یعنی دمیر آطه . اسپانیایه تابع قناریه آطه‌لرینك یعنی جزایر خالداتك اك غربی‌سی اولوب ، برمثلث شکلنده اولدیغی حالده . جنوبی کوشه‌سی ″۳۳ ′۳۷ °۲۷ عرض شمالیده واقعدر . شمالدن جنوبه بویی ۲۹ کیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ۲۷۸ مربع کیلومتره‌در . اراضیسی طاغلق اولوب . اك یوکسك ذروه‌سنك ۱۴۱۵ متره ارتفاعی واردر . سواحلی دیك و صارب اولوب ، لیمان اطلاقنه شایان‌قویلری یوقدر . ساحل شمالیسنده (پوئرتو) یعنی لیمان دینلن اسکله‌سی آچیق برقویدن عبارتدر . اراضیسی برکانی اولوب . حبوبات متنوعه‌ایله اوزوم‌وسائر محصولاتی‌واردر . اورمان وچایرلری‌ده چوقدر . یالکز اوچ کوچك چایی واردر . حیوانات اهلیه‌سی قیون ، کچی و صیغیردن عبارت اولوب ، آریلری‌ده چوقدر . وقتیله اوچ قصبه‌سی وار ایدیسه‌ده ، شمدی یالکز مرکزی‌اولان (والورده) قصبه‌سی‌اولوب ، ۵۰۰۰ اهالیسی واردر .

فروان { غزنه قربنده برکوچك قصبه ایدی .

فرودنتال { (Freudenthal) آوسترپا و مجارستان دولتلرینك سیلزیا خطه‌سنده (تروپاؤ) ایالتنه تابع ومرکز ایالتك ۳۵ کیلومتره غرب شمالیسنده واقع قضا مرکزی برقصبه اولوب ، ۶۴۴۰ اهالیسی ، اپلیکخانه‌سی واجزاء کیمیویه فابریقه‌سی واردر .

فرودنستاد { (Freudenstadt) آلمانیانك وورتمبرغ قرالغنده « قره اورمان » ایالتنك (روتلینکن) قضاسنده‌وروتلینکنك ۶۰ کیلومتره غربنده برقصبه اولوب ، ۵۳۲۵ اهالیسی ، چوخه وچیوی فابریقه‌لری وجوارنده دولته عائد بیوك دمیرخانه‌سی واردر . پك منتظم وکوزل برقصبه‌جتدر .

فروزینونه { (Frosinone) ایتالیانك روما ایالتنده و رومانك ۹۷ کیلومتره جنوب شرقیسنده اولهرق رومادن ناپولی‌یه کیدن دمیریول خطی اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب ، ۷۷۱۵ اهالیسی واردر .

فروغ { هندستان شعراسندن اولوب ، کشمیرلیدر . شاهجهان زمانینده بعض مناصبده بولنوب ، شاه‌عالمکیرزمانینده ۱۰۷۰ تاریخنده وفات ایتمشدر . شوبیت اونکدر :

کر دلت آرزو کند آن کهر یکانه‌را
رقص کنان باآب ده همچو حباب خانرا

فروغی { اونجی قرن هجری عثمانلی‌شعرا - سندن ایکی کیشینك مخلصیدر :

برنجیسی (احمد) بروسه‌لی اولوب ، طریق علمه سالك ایدی .

تیرینه سینه‌می طوتارمی سپر
یوکی اولسه دمیردن اکر

— ایکنجیسی (هبةالله) ابتدا شام مفتیسی ایکن ، بعده بغداده‌عزیمتله . مولانا عطاءالله‌افندیدن ملازم اولوب ، طریق قضایه سالك اولمشیدی . معماده مهارتی وار ایدی . شوبیت اونکدر :

نهال قد دلجویك سنك شاخ کل تردر
دهانك تازه غنچه رخلرك کلبرك غبردر

فروغی { ایران شعراسندن دخی ایکی کشینك مخلصیدر :

برنجیسی قزوینلی اولوب . برروایتده اوراده شاه عباس ماضی زمانینده عطارلله مشغول ایدی . وبرروایتده هندستانه سیاحتله . اوراده جواهر - جیلك ایدردی . شوقطعه اونکدر :

کدام روز دل بیقرار من نکریست
که کوه ودشت برأحوال زارمن نکریست
نشان یکسیم بس همین که چو مردم
بغیر شمع کسی بر مزار من نکریست

— ایکنجیسی استرابادلی اولوب . خراسانده اکمال تحصیل ایتدکدن صکره . شاه‌طهماسب صفوینك خدمتنه کیرمشیدی . شوایکی بیت جملهٔ اشعارندندر .

زهی قامت سرو کلزار عالم
کلستان حسن از جمال تو درم
بچشمم نهادی قدم خیر مقدم
بچشم نهادی قدم خیر مقدم

— اوچنجیسی کشمیرلی اولوب ، ۱۰۷۷ تاریخنده وفات ایتمشدر .

فرول { (Ferrol) اسپانیانك غالیچه خطه‌سنده قورونیه ایالتنده و قورونیه‌نك ۱۸ کیلومتره شمال شرقیسنده اولهرق

عمانی اولان خلیجك ساحل شمالیسنده برقصبه اولوب، ۱۸۰۰۰ اهالیسی واردر .

فرومنتیوس (Frumentius, Fremence) خرستیانلرك عزیزلرندن اولوب. اوچنجی عصر میلادی اواخرنده ساحل شامده صور شهرنده طوغمش؛ واقربالسندن مروبیوس طرفندن تجارتله حبشه سوق اولنارق، نجاشینك توجهنی قزانمش؛ واوراجه خرستیانلغی نشره باشلایوب. ۳۳۱ ده مصره سیاحتا، اسکندریه یه طریق طرفندن حبش پسقوپسلغنه تعیین اولنمرق، آشومده اقامت. و ۳۶۰ ده وفات ایتمشدر. تشرین اولك ۲۷ سنده یورطیسنی اجرا ایدرلر .

فرومه (Frome) انکلتره‌نك (سو - مرست) قونتلغنده و (بت) لك ۱۸ کیلومتره جنوبنده برقصبه اولوب. ۸۹۶۰ اهالیسی. بیوك مکتبی، مشهور بیره فابریقه‌سی و اپك منسوجاتله معدن دوکخانه‌لری واردر .

فرونتون (Frontin) ایکنجی قرن میلادی لاتین خطباسندن اولوب. ایمپراطور مارق اورلك معلمی ایدی. وبونك طرفندن ۱۶۱ تاریخنده قونسولوسلغه ترفیع اولنمشدی. بعض خطبه‌لریله آثار ادبیه‌سی و مارق اورل ایله مخابراتی موجوددر .

فرونه (Faeroes) جزایر بحرسفیدده نیمارپه جزیره‌سنك جنوب جزیره‌سنك جنوب شرقیسنده. باطنوسك شمالنده وسیسامات غرب جنوبیسنده برطاقم کوچك آطه‌لر اولوب، بری بیوجك. ایکیسی کوچك ودرت بشی ده قیالدن عبارتدر .

فرونیه (Féronie) اسکی رومالیلرك معبوده‌لرندن اولوب. زراعتك وتارله‌لر بیننده‌کی حدودك الهه‌سی زعم اولنوردی. عن اصل اتروسکلرك معبوده‌سی اولوب. بونرك مملکتنده (فرونیه فتوم) اسمیله مشهور برمعبدی وار ایدی . راهبلری قیزغین قورلرك اوزرینه یالین آیاق یاصارلردی .

فروارد (Froward) آمریقای جنوبینك اك جنوبی نقطه‌سی اولق اوزره، پتاغونیه‌نك منتهای جنوبنده وماجلان بوغازینك اورته‌سنده قیالق بر برون اولوب، ′۵۲ °۵۳ ″۴۳ عرض جنوبی و ″۵ ′۳۶ °۷۳ طول غربیده واقعدر .

فروه صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب، اك معروفلری بروجه آتیدر :

(فروه بن عامرالجذامی) که رومالر طرفندن معان حاکمی اولوب، حضور جناب نبویه بربیاض استر تقدیمیله. اسلامله تشرفی عرض ایتمش؛ وبونك خبری رومالره واصل اولنجه. کندیسنی اخذ وحبس وبعده صلب ایتشاردی . بوحالده رؤیت شرفنه نائل اوله مامشدر. — (فروه بن عمرو الانصاری البیاضی) که عقبه بدر واوندن صکره‌کی غزواته حاضر بولنمش؛ وجانب نبویدن عبدالله بن مخرمة العامری ایله مواخاتی اجرا بیوریلمرق. مدینهٔ منوره‌نك خرما محصولاتنك عشریی طوپلامغه مأمور، وتخمینده پك مصیب ایدی . حضرت عثمانك شهادتنه مدخلی اولدیغی روایت ضعیفه ایله مروبدر . — (فروه بن مسیك المرادی) که یمنلی اولوب. اونجی سال هجریده نزد جناب نبویه وروده. شرف اسلامله مشرف اولمش؛ ووطنندن عزیمتنده شو بیتلری سویلمش ایدی :

لما رأیت ملوك کنده اعرضوا
کالرجل خان الرجل عرق نسائها
یمت راحلتی اوام محمدا
ارجو فواضلها وحسن ثنائها

— (فروه بن النعمان الانصاری الخزرجی) که مالك بن النجار اولادندن اولوب. احد واوندن صکره‌کی غزواته حاضر بولنمش؛ ویمامه وقعه‌سنده شهید اولمشدر .

فروئه (Féroé) و اسکاندیناوجه (فراویر Fär Oer) بحر محیط آطلاسینك قسم شمالیسنده ایسلانده ایله شتلاند آطه‌لری آره‌سنده دانیمارقه دولتنه تابع برطاقم آطه‌لردر. ′۲۴ °۶۱ ایله ′۲۴ °۶۲ عرض شمالی و °۷ ′۵۵ ایله ′۲۵ °۱۰ طول غربی آره‌لرنده ممتد اولان بو جزایر مجتمعه ۲۲ آطه‌دن عبارت اولوب. ۱۷ سی مسکوندر. مساحهٔ سطحیه‌لری تقریباً ۱۳۳۰ مربع کیلومتره اولوب. یکرمی سنه اولکی استاتستیقه کوره ۱۱۰۰۰ نفوسلری واردر . اك بیوکلری اولان (استرومو) نك بویی ۵۰ کیلومتره‌در . اراضیلری عارضه‌لی اولوب . بعض تپه‌لری ۶۰۰ و ۸۵۰

متره ارتفاعلرینه‌قدر چیقار . اورمانلری اولیوب، همان‌دائمی صورتده یشیل چایرلر ومرعالرله‌مستوردرلر. درجهٔ عرضلری پك یوقاری اولدیغی حالده، (غولف استریم) آقندیسنك صیجاق بخارلری آلتنده بولنه قلرندن. یاز ایله قیش آره‌سنده هواجه اولان‌فرق پك آز اولوب : قیشین میزان‌الحراره حد وسطی اوزره ۵° ۷ ویازین ۹° ۵ کوسترر . بووجهله قیشلری اولدقجه صیجاق ویازلری سریندر . هوا دائمی صورتده رطوبتلی وسیسلی اولوب ، پك آز کونش کورور . بناءً علیه بغدای یتیشه‌میوب، یالکز آرپه ویولاف حاصل اولور . لکن اهالی زراعتدن زیاده چوبانلغه میل ایدوب. خیلی مقدار خرکله وقیون یتشدیررلر . قیونلرینك یاغیسی پك یموشاقدر . بو آطه‌لر طبیعت اراضیجه وهواجه اسقوچیه‌یه و هبریده ایله اورقاده آطه‌لرینه مشابه اولدقلری‌حالده، جنسیت اهالیجه اسقاندیناوملکتلرینه تابع واهالیسی نوروج لسانیله‌متکلم‌اولوب. لسان رسمی‌دانیمارقه لسانیدر. اهالیٔ مذکوره ایری بویلی وجسور آدملر اولوب. مهماننوازلغله مشهوردرلر.

فروئیلا { (Froïla) اسپانیانك آستوریه ولئون جهتنده حکومت

سورمش ایکی قرالك اسمیدر :

برنجیسی ۷۵۷ دن ۷۶۸ تاریخنه‌دك مذکور ایکی مملکتده حکومت سوروب. (اوویدو) شهرینی تأسیس واندلس اهل اسلامنه مقاومت ایتمش؛ و قتل‌ایتمش، اولدیغی برادرینك اخذ انتقامیچون‌دیکر بر برادری طرفندن اتلاف اولنمشدر .

— ایکنجیسی یالکز لئون قرالی اولوب . ۹۲۳ تاریخنده برادری‌اوردونیویه خلف اولمش؛ ومساویسنه بناءً درعقب اسقاط اولنه‌رق. ایرتسی سنه برصدن تلف اولنمشدر .

فره { افغانستانك سیستان‌خطه‌سنده هراتك ۲۱۵ کیلومتره جنوبنده وقندهارك ۴۲۵ کیلومتره غرب‌شمالیسنده (فره‌رود) اوزرنده ′۲۴ °۳۲ عرض‌شمالی ایله ′۴۷ °۵۹ طول‌شرقیده واقع مستحکم برقصبه اولوب، ۱۰۰۰۰ اهالیسی واردر . پك‌اسکی برقصبه‌اولوب، اسکندرزمانندن موجود ایدی . بعده خراب اولوب، سلطان‌محمود سبکتکین طرفندن تجدید واعمار اولنمشدر .

فره { (Fré) اسکی مصریلر معبودلرندن اولوب . شمسدن کنایه ایدی . باشنده قیرمزی ویایشیل برتسی طوتار بردلیقانلی صورتنده تصویر ایدرلردی .

فرهاد { « فرهادوشیرین » عنوانیله‌مشهور اسکی برمجم حکایه‌سنك قهرمانی اولوب . کویاخسروپرویزك‌معشوقه‌سی‌اولان‌شیرینك عاشق دیکری اولغله ، رقیبی‌طرفندن برطاغك‌آرقه‌سنده حبس وبند اولنمش ؛ ومعشوقه‌سنه واصل اولمق ایچون طاغی یارمش . بناء علیه اسمی عشق وعلاقه‌سی اغورنده خارق عاده جهدلر ایدنلرحقنده ضرب اولنور مثل حکمنه کچمشدر .

فرهاد { اشکانیاندن درت حکمدارك اسمیدر .

برنجیسی قبل‌المیلاد ۱۸۲ تاریخندن ۱۶۴ تاریخنه‌دك حکم سورمش ؛ ومازندران جهتی ضبط ایتمش ایدی .

— ایکنجیسی قبل‌المیلاد ۱۳۹ تاریخندن ۱۲۷ تاریخنه دك حکم سورمش ؛ ویدنجی‌انطیوخس ایله حرب ایدوب ، مغلوب اولمله ، بابل وایوان‌کسری وهمدانی غائب ایدوب . خراسان جهتنه چکلمش ایسه‌ده، بعده تورانیلرك امدادیله عودت ایدوب، آنطیوخسك عسکرینی محو وپریشان وکندیسنی قتل ایتمش ، وآنجق متفقلرینه‌قارشی معاملهٔ شکرکذاریده بولنمدیغندن ، بونلرطرفندن‌مغلوب‌اولوب . محاربه‌ده قتل اولنمشدر .

— اوچنجیسی قبل‌المیلاد ۷۰ دن ۶۱ تاریخنه‌دك حکم سوروب . ابتدا رومالیلرله اتفاق وبعده‌بونلره قارشی حرب ایتمش؛ واوغللری مهرداد ایله ارمداد طرفندن قتل اولنمشدر .

— دردنجیسی میلاددن ۳۷ سنه اول‌تخته قعود ایدوب . رومالیلرله ایتدیکی محاربه ده موفق اولمش ایسه‌ده، تبعه‌سنك‌عصیانی باصدیرمقدن عاجزقالوب، تورانیلره التجا ایتمش ؛ وبونلرك امدادیله عودت ایدوب . تختی ضبط ایتمش اولان تیردادی قتل ایتمش ؛ وبعده رومالیلره اوجه آلتش‌اولدیغی امرا وسنجاق وسائردنی اعاده ایدرك ، عقد مصالحه ایتمش؛ و۹ تاریخ‌میلادیسندهزوجه میله‌اوغلی‌نرهادك طرفندن تسمیم اولنمشدر .

فرهاد پاشا } سلطان محمد خان ثالث دورنده ایکی دفعه مسند صدارت عظمایه کچمش وزرادن اولوب. آرناؤد جنسیتنه منسوبدر. حرم همایوندن نشأت ایدوب. قپوجی باشیلق ایله طشره یه چیقدقدن صکره. سلطان مراد خان ثالث دورنده میرآخور اول وبعده یکیچری آغاسی اولمشیدی. مؤخراً روم ایلی والیسی اولوب. وزارت رابعه ایله زمرهٔ وزرایه داخل اولمش: و۹۸٦ ده آچیلان ایران سفرینه سردار اکرم تعیین کیدوب. شانلی مظفریته نائل اولمغله. عقد مصالحه ایدرك. وشاهك برادرزاده سی میرزا حیدری رهن طریقیله برابرنده آلدرق. عودت ایتمشدی. ۹۹۹ تاریخنده سنان پاشانك ایکنجی عزلنده. وزیر ثانی بولنمغله. مهر صدارت عهدهٔ لیاقتنه تسلیم اولنمش: وسکز آی امور دولتی اداره ایتدکدن صکره. عزل ومأموریت سابقه سنه اعاده اولنمشدی. ۱۰۰۳ تاریخنده سلطان محمد خان ثالث حضرتلرینك جلوسلرنده ثانیاً صدراعظم اولوب. متعاقباً افلاق سفری آچلمغله. طونه اوزرنده کوپری قوروب. محاربه یه باشلامقده ایکن. بلاموجب عزل اولندقده. خلقنی بکلمیوب. استانبول قربنده کی چفتلکنه کلهرك. اختفا ایتمش: وبرآزمدت صکره میدانه چیقاریلدرق. یدی قله یه حبس. ومتعاقباً اعدام اولنه رق. ابا ایوب انصاری (رضه) جوارنده دفن اولنمشدر. برنجی دفعه سنده ۸ وایکنجیسنده ٦ که جمعاً اون درت آی صدارت ایتمشدر. جسور ومقتدر برذات اولوب. همله ایران سفرنده کی خدمتی پك بیوکدر. همجنسی بولنان سنان پاشانك رقابتی باعث ادبار وفلاکتی اولمشدر.

فرهاد پاشا } یاوز سلطان سلیم خان وقانونی سلطان سلیمان خان دورلرلری وزراسندن اولوب. خروانی الاصلدر. سلطان سلیم خان مشار الیهك ایران سفری هنکامنده آناطولیده کی قزیل باشلرك تربیه سنه مأمور اولمش: ودورقانونیده شامده اعلان عصیان ایدن جانبرد غزالینك تنکیله مأمور اولوب. ۹۲۷ تاریخنده عاصیٔ مرقومی قتل ایله. شام جهتی یکیدن فتح ایتمش: وپادشاهك مجارستان سفرینه عزیمتنده مهمات یوکلی اوچ بیك دوه ایله یتیشوب. اردوی همایونه التحاق ایلمش ایدی. بعده ذوالقدریه خاندانك اخیری اولان شهسوار بکی استیصال ایله. اوجهتده اسایشی تأمین ایتمش ایسه ده. زیاده شدت کوستردیکندن. اولنان شکایت اوزرینه. قالدیریلوب. تخصیصات وافیه ایله سمندره والیلکنه تعیین اولندیغی حالده. بنه اعتماد فاتدن واز کچمدیکندن. مصاهرت شهریاری شرفنه نائل اولدیغی حالده. ۹۳۱ تاریخنده عبرةً للسائرین اعدام اولنمشدر.

فرهاد پاشا } بودخی دور سلطان سلیمان خانی وزراسندن ومشاهیر خطاطینندن اولوب. پدری مجار مهتدیلرندن ایدی. پادشاه مشار الیهك توجهنه نائل اولمله. بونك ایچون فوق العاده اولارق بشنجی وزارت ایجاد اولنمشدر: وشهزاده سلطان محمد بن سلیمانك کریمه سی هلری سلطانی تزوج شرفنه نائل اولمش ایدی. ثلث ونسخ خطلرینی قره حصاریدن تمشق ایتمشدی. بر خیلی مصاحف شریفه یازوب. هدیه لرینی جنازه مصرفی اولمق اوزره حفظ ایتمشدی. ۹۸۲ده وفات ایدوب. ابا ایوب انصاری (رضه) جوارنده مدفوندر.

فرهاد پاشا زاده } (میرمصطفی) آنف. الترجمه فرهاد پاشانك اوغلی اولوب. برادری میر احمدله برابر ایکیسی ده خطاطلندهکی مهارتلریله شهرت بولمشلردر. حسن خطی پدرلرندن تمشق ایتمشلردی. ابا ایوب انصاری (رضه) وسلطان سلیم خان اول تربه لرنده میر مصطفانك خطیله ایکی مصحف شریف واردر. ۱۰۲۰ده وفات ایدوب. فاتح جامع شریفی حوالیسنده مدفوندر.

فرهادك } (Pirantace) اشکانیان ملوکندن اولوب. دردنجی فرهادك اوغلیدر. والده سیله بالاتفاق پدرینی تسمیم ایدرك. ۹ نجی سال میلادیده تخته جلوس ایتمش: وبش سنه حکومت سوردکدن صکره. تبعه سی عصیان ایدوب. کندیسنی قتل ایتمشلردر.

فرهان } (یاخود فراهان) ایرانده همدان. قربنده طوزلی برکول اولوب. بویی واکی درت فرسخدر. یازین صویی تخرایتمکله. دیبنده طوز قالوب. اهالی طرفندن جمع واطرافه نقل اولنور.

فرهان } (یاخود فراهان) ایرانده همدان. ایله قم آره سنده برقصبه اولوب،

اوراده کثرتله نسج ودنیانك هرطرفنه اخراج اولنان خالیلریله مشهوردر .

فرهانی (جعفر) ایران شعراسندن اولوب. آنف البیان فرهان قصبه‌سی جوا- رنده زراعتله مشغول اولدیغی حالده، نضلا وشعرا ایله دخی کوریشور، وشیخ سعدینك اشعارینی چوق تتبع ایدردی . نظامینك «مخزن اسرار» ینه نظیره سویلمشدر . شوبرایکی بیت اومنظومه‌سندندر :

بزکری دشت یکی تازه باغ
لاله درخشنده درو چون چراغ
سرو رکل وبید بهم برشده
نار وبه و سیب بهم درشده

فره‌جك ادرنه ولایتنك دده آغاج سنجاق وقضاسنده ودده آغاجك ۳۰ کیلو مترہ شرق شمالیسنده مریچ نهرینك ساحل یمینی قربنده ودمیریول خطی اوزرنده واقع ناحیه مرکزی برقصبه اولوب. ۴۰۰۰ اهالیسی، ۲ جامع شریفیله برمسجدی، ۴ زاویه‌سی، سواری قشله‌سی، بر کلیسا‌سی وبعض قلعه خرابه‌لری واردر . روجه اسمی (ویره Vira) در. — ناحیه‌سی قصبه ایله ۹ قریه‌دن مرکبدر .

فره‌رود افغانستانده برنهردر، که‌هراتك شرق جهتنده و ۳۴° عرض شمالیده (سیاه کوه) دن نبعانله، غور خطه‌سنك صرب طاغلری آره‌سنده جنوب غربیه طوغری جریان ایدرك. فره‌قصبه‌سنك یاننده کچدکدن صکره، اووه‌یه دوشر، ودها آشاغیده (لاش) قصبه‌سنك دخی یاننده بعدالرور، سیستانك (هامون) و (نیزار) دینلن واسع کول ویابطه‌لغنه دوکیلور . مجراسی ۳۵۰ کیلومترہ اوزوندر . قورالمق موسمنده همان بسبتون قوریوب. ایلك بهارده ایسه صویی پك چوقدر. وجدوللر واسطه‌سیله سقی اراضیده قوللانیلیر .

فریا (Freya) اسکی اسقاندینا و اسا- طیرنده حسن وعشق الهه‌سی زعم اولنوب، قردن کنایه ایدی . جمعه کونی بوکا مخصوص عد اولنوب. بوسببه مبنی لسانلرنده (فریتاغ) تسمیه اولنور .

فریاب بلخ قربنده‌کی فاریاب قصبه‌سنك اسم مخففیدر . [« فاریاب » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

فریاد (سیدالتت حسین) هندستان شعرا ومشایخندن اولوب. عظیم آبادشهرنده طوغمش، وکلکته‌ده سجاده‌نشین ارشاد بولنمشدر. « دبستان اخلاق » عنوانیله بر منظومه‌سی وسائر آثار شعاری واردر . ۱۱۹۶ تاریخلرنده برحیات ایدی . شوبرایکی بیت مذکور منظومه‌سندندر :

سخن چیست ا. کان دل کوهری
زکنجینهٔ صنعتش جوهری
سخن بی سمن جوهری هست فرد
که یارد زمانیتش شرح کرد الخ

فریابه افریقیه‌ده اسفاقس قربنده بیوك برقریه اولوب. بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر .

فریب ایران شعراسندن اولوب. کرما- نلیدر . شاه عباس ماضی زمانده یاشامشدر . شوربامی اونکدر :

زمان زمان دلم از آه آتشین سوزد
کسی که از توشود دور اینچنین سوزد
چنان ز سوزدلم اشك حسرتم کرم است
که کربلیده کشم دست وآستین سوزد

فریبورغ (Fribourg) اسویچره‌ده (آآر) نهرینه تابع (سارینه) چایی اوزرنده همنامی اولان ناحیه یعنی حکومتك مرکزی برقصبه اولوب. ۱۰۹۰۵ اهالیسی، برنه‌دن لوزانه‌یه کیدن دمیریول خطنده موقعی. کراسته وپینیر وحیوانات تجارتی. پك اوزون ویوکسك ایکی آصمه کوپریسی، برچوق ماکینه‌لر چویرن برصو بندی، ۳۰۰۰۰ جلدی حاوی کتبخانه‌سی . موزه‌سی ، طب وآثار عتیقه وفنون طبیعیه جمعیتلری. مکتب اعدادیسی. وحقوق مکتبی واردر.

فریبورغ (Canton de Fribourg) اسویچره حکومات متفقه‌سنی تشکیل ایدن نواحینك غرب جهتنده کیلردن اولوب ، جنوباً وغرباً (وود) ناحیه‌سیله و (نوشاتل) کولیله، شمالاً وشرقاً دخی برنه ناحیه‌سیله محاط ومحدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۶۶۹ مربع کیلو مترہ اولوب، ۱۱۹۵۲۹ اهالیسی واردر، که هر مربع کیلومترہ یه ۷۲ کفی دوشیور . وسعت اراضی وکثرت نفوسجه اسویچره نواحیسنك سکزنجیسیدر . مرکزی فریبورغ قصبه‌سیدر . غرب شمالی قسمی دوز اولوب. نوشاتل ومورات کوللرینه قدر ممتد اولور اووه‌لری واردر. شرق جنوبی قسمنده ایسه آلپ جبالنك قوللری

واتکلری ممتد اولوب. ناحیه داخلنده‌کی ذروه‌لرینك اك یوکسکی ۲۳۸۶ متره ارتفاعی اولان (وانیل نوآر) طاغیدر. ۲۰۰۵ متره ارتفاعی اولان (مولزون) طاغنك اوستندن پك کوزل برمنظره کورینمکله، سیاحلر اوسته چیقمغه رغبت ایدرلر. بوطاغلرك آره‌لرنده درین وادیلر وکوزل مرعالر بولنیور. قسم اعظمی (رین) حوضه‌سی داخلنده بولنوب، بوایرماغه تابع (آآر) نهرینه دوکیلن (مارینه) نهری (برنه) ناحیه‌سندن کلیرك، فریبورغ ناحیه‌سنی جنوبدن شماله شق، وصاغ وصولدن برقاچ چای اخذ ایدر، که بونلرك اك بیوکلری (ژونیه) و (سینژینه) در. مورات کولی شق ایدن (برویه) نهری دخی بوکولدن چیقوب (نوشاتل) کولنه دوکیلنجه‌یه قدر بوناحیه‌نك اچنده آقار. ناحیه‌نك یالکز منتهای جنوبنده برمقداریرك صولری (جنو) کولنه دوکیلوب، اوراسی (رونه) ایرماغی حوضه‌سنه تابعدر. نوشاتل کولی جهتنده (وود) ایله فریبورغ ناحیه‌لرینك اراضیسی پك قاریشوب بربرینه کیرر. و (برنه) ناحیه‌سنك دخی اوراده برآز یری واردر. کرك نوشاتل وکرك (مورات) کولنك برر طرفی بوناحیه‌نك اراضیسنه ملاصقدر. غروبر جهتنده ۱۰۵۶ متره ارتفاعنده دخی «قره‌کول» اسمیله برکوچك کولی واردر. هواسی قسم شمالیسنده معتدل وجنوب جهتنده صوئوق اولوب، هرایکی طرفده‌ده صاغلامدر. معادنی اولیوب. یالکز ابنه طاشی وآلچی اوجاقلری وبعض میاه معدنیه‌سی واردر. ذخایری احتیاجات محلیه‌یه کفایت ایده‌جك مقداردە اولوب. میوه‌لرك انواعیله توتون. پنجار ویاغ اخراجنه یرایان حبوبات دخی حاصل اولور. ایکی کولك آره‌سنده باغلری وار. مرعالری پك کوزل اولوب. جنسی اعلا ۵۰۰۰۰ صیغیر بسلنیر. اینکارینك سودندن مشهور (غروبر) پنیری یاپیلوب. کلیتله اخراج اولنور. بو پنیردن بشقه صنایع محلیه صمانلدن اورمه شیلره کیراسو وسائره اعمالندن واخراجاتی کراسته ایله حیوانات، دری. پنیر وسائره‌دن عبارتدر. نوشاتل کولنده واپورلر ایشلدیکی کبی. ایکی دمیر یول خطی دخی ناحیه‌یی شق ایدرك. تجارتی تسهیل ایدر. اهالیسنك قسم اعظمی قتولك ویالکز مورات کولی اطرافنده کیلر پروتستانتدر. ثلثانی فرانسز وثلثی آلمان لسانیله متکلم اولوب. بولسانلرك ایکیسی‌ده رسمیدر. حکومتی اصول مفرطه اولوب، اوچ سنه مدتله انتخاب اولنور یدی اعضادن مرکب برمجلس دائمی دخی ادارهٔ مملکت ایدر. ناحیه: برویه. غلانه، غروبره. کول، سارینه. سینژینه و (ووییسه) اسملریله یدی قضایه منقسمدر.

فریبورغ ایم بریسغاؤ (Fribourg-im-Breisgau) آلمانیا نیاده باده بیوك دوقه‌لغنده قارلسروهه‌نك ۱۲۰ کیلومتره جنوب غربیسنده و (باله) نك ۵۰ کیلومتره شمال شرقیسنده وقره اورمانك آلتنده واقع ایالت مرکزی برشهر اولوب. ۳۰۶۰۰ اهالیسی. اجزاء کیمیویه وکاغد غاریفه‌لری. ایپك و پاموق ایپلکخانه‌لری، دارالفنونی، ۲۵۰۰۰۰ جلدی حاوی کتبخانه‌سی، مصنع برکلیساسی رایشلك تجارتی واردر. — ایالتك مساحهٔ سطحیه‌سی ۴۷۰ مربع کیلومتره واهالیسی ۴۹۵ ۴۴۱ کشیدر.

فریبی (میرزا حبیب‌الله بن میرزا رجب‌علی) ایران مأخرین شعراسندن اولوب، آبا واجدادی طهرانلی اولدیغی حالده، کندیسی اصفهانده نشأت ایتمشدر. شوبیت اونکدر.

شنیدی روز وشب فریاد مارا
زبیداد وندادی داد مارا

فریپورت (Freeport) آمریقای شمالیده ممالك متحده‌نك (ایلینویس) حکومتنده اسپرینغفیلدك ۲۷۰ کیلومتر شمالنده و شیقاغونك ۱۷۰ کیلومتره غرب شمالیسنده (استفنسون) تونتلفنك مرکزی برقصبه اولوب، ۹۰۶۰ اهالیسی واردر.

فریتاغ (Freytag) آلمان مشاهیر مستشرقیندن اولوب. ۱۷۸۸ تاریخنده لونبورغده طوغمش، و (بون) شهرنده طول مدت السنهٔ شرقیه معلملکی ایتمشدر. عربیدن لاتینجه‌یه ۴ جلد اوزره مکمل برلغت کتابی یازمش، وضروب امثال عربیه‌یی دخی شرح وترجمه ایتمشدر. چوق معمر اولوب. یقین وقلمرەدك برحیات ایدی. — بواسمده آلمانیاده دیکر برقاچ عالم دخی بولنمشدر.

فریتوون (Freetown) آفریقای غربیده شمالی گینه‌نك (سیرالئونه)

نام انکلیز مهجرنده وسیرائونه نهرینك منصبی قربنده. ۳۲′ ۸° عرض شمالی ایله ۲۲′ ۱٤° طول غربیده مذکور مهجرك مرکزی برقصبه اولوب: ۱۰۰۰۰ اهالیسی. کلیساسی. تیاتروسی. قیشلهسی وزنجی چوجلرینك تربیهسنه مخصوص مکتبی واردر.

فریجیا { یاخود فریگیا (Phrygie) کوچك آسیایه یعنی آناطولی قطعهسنك تقسیمات قدیمهسنده بربیوك خطهدر. که حدودی زمانه کوره دکیشوب. وقتیله غرباً آطه لردکیزینه. شمالاً مرمره وقره دکیز سواحلنه. شرقاً دخی (آلیس) یعنی قزیل ایرماق مجراسنه دك ممتد بولنمش ایکن. بعده کرمیان دینلن کوتاهیه وقره حصار صاحب سنجاقلرندن عبارت قالمشدی. بوحالده شمالاً بیتنیا. غربا میسیا ولیدیا. جنوباً پیسیدیا. شرقاً دخی غالاتیا خطهلریله محدود ایدی. اهالئ قدیمهسی فریغ یاخود فریغ ویا فروغ تسمیه اولنوب. بلاسج اقوامندن معدود ایدیلر. وکندیلری اورانك قدیمی اهالیسی اولمق اعتقادنده ایدیلرسهده. روم ایلندن یعنی (تراکیا) خطهٔ قدیمهسندن اورایه کچمش اولدقلری مظنون. ولسان وعادات وسائرهجه خطهٔ مذکوره ایله ماکدونیه وایلریانك اهالئ قدیمهسیله مناسبت ومشابهتلری اولدیغی مثبتدر. فریجیانك مستقل برحکومت ودولت تشکیل ایتدیکی بیلنمیوب. ابتدا برچوق حکومات صغیرهیه منقسم بولندقدن صکره. لیدیا حکمدارلرینك الینه کچمش: وبعده کیخسرو طرفندن ضبط اولنهرق. ایران دولتنه. وصکره اسکندره تابع اولمش: وبو جهانکیردن صکره برمدت سلفکیلره برغامه حکمدارلرینك تحت اداره سنده بولندقدن صکره رومالیلرك ید ضبطنه کچمشدی. روما دولتنك انقسامنده بالطبع شرق ایمپراطورلغنه دوشمش: ونهایت روم سلجوقیلری طرفندن قسم اعظمی فتح. وممالك اسلامیهیه الحاق اولنمرق. بودولتك انقراضنده اوراده کرمیان خاندانی تفرد ایدوب. متعاقباً ضمیمهٔ ممالك عثمانیه اولدیغی حالده. برخیلی وقت عثمانیلر بینده کرمیان اسمیله تسمیه اولنمشدر. اهالئ قدیمهسنك کندیلرینه مخصوص مذهبلری اولوب. عبادتلری رقصلر و شرقیلرله اجرا اولنوردی. آلبهٔ کاذبه لرندن بعضیسی اسکی یونانیلرورومالیلرطرفندن دخی قبول اولنمشدی. زمان قدیمده فریجیالیلر جهانتابه مشهور ایدیلرسهده. صنایعده وموسیقیدهکی مهارت واستعدادلری ده غیر منکردر.

فرید احول { (فریدالدین) ایران مشاهیر شعراسندن اولوب. عن اصل خراسانده کی اسفراینلی اولدیغی حالده. سلجوقیه زمانینده اصفهانده نشأت ایتمش: وامام هروی و خواجه نظام الدین ابوبکرك معاصری بولنمشدر. چرخ وکواکب حقنده برمفصل قصیدهٔ مشهوره سی و ۵۰۰۰ بیتی حاوی دیوانی واردر. قصیدهٔ مذکورهنك مطلعی شودر:

نماز شام کز امواج این دریای دولابی
فروشد زورق زرین برآمد طشت سیمابی
زاوج موج این دریا برآمد صد هزار انجم
چو برروی محیط کل شناور حیل مرغابی

فریدافندی { (محمد بهاءالدین) متأخرین شعراء عثمانیه دن ومولیدن اولوب. شیخ الاسلام عاشر افندینك اوغلیدر. ۱۲۵۳ تاریخنده وفات ایتمشدر. شومطلع اونکدر:

کوه غربتده اولان دلده شطارت اولماز
نشئهٔ عشقسز انسانده لطافت اولماز

فریدالدین شکرکنج { هندستان مشاهیر شعراسندن و مظنه دن اولوب. خواجه قطب الدین بختیارکاکینك مریدی وفرخ شاه کابلی نسلندن جلال الدین سلیمانك اوغلیدر. ۵۶۹ تاریخنده دهلیده دنیایه کلوب. ٦٦٤ ده ۹۵ یاشنده ملتانده ارتحال ایتمشدر. تربهسی الیوم زیارتکاه اولوب. بهرسنه محرمك بشنده پك چوق زوار جمع اولنور. هندستانجه مشهوراولان شیخ نظام اولیا صاحب ترجمهٔ جملهٔ مریدانندندر. شوربای جملهٔ اشعار عارفانهسندندر:

شب نیست که خون من نمیناك نریخت
روزی نه که آبروی من پاك نریخت
یك شربت آب خوش نخوردم همه عمر
کان نیز زره دیده بر خاك نریخت

فریدالدین عطار { [« عطار » مادهسنه مراجعت بیوریله.]

فرید برغ { (Friedberg) بواسطه آلمانیه ممالکنده برقاچ قصبه اولوب. الکبیوکلری پروسیهنك براندبورغ ایالتنده فرانقفورت سنجاغنده وفرانقفورتك ٦٦ کیلومتره شمال شرقیسنده

وبرلیندن دانسیغه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده واقع اولوب، ۵۱۷۰ اهالیسی وچوخه فابریقه‌لری واردر .

فرید بك (ابراهیم) متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اولوب ، ۱۲۵۸ تاریخنده صرهٔ همایون امانتی خدمتیله جانب حجازه عزیمتله. شامه وصولنده وفات اتمشدر . شو مطلع اونکدر :

ماهتاب رویکه دقتله چشم قان اولور
شام وصلك صرسمرکه کوشهٔ همان اولور

فرید پاشا (عبدالحمید) وزرای دولت عثمانیه‌دن اولوب . ۱۲۳۰ تاریخنده درسعادتده دنیایه کلمش؛ ودیوان همایون ومکتوبیٔ صدارت اوطه‌لرنده وبعده آمدیٔ دیوان همایون؛ عیتنده بولنه‌رق، ۱۲۵۷ ده مابین همایون اوچنجی وبعده ایکنجی کتابتنه و ۱۲٦٤ ده رتبهٔ اولی صنف اولی ایله مابین همایون باش کتابتنه نصب بیورلمش؛ و ٦۹ ده سعید پاشانك مصر والیلکی فرمانی حاملاً جانب مصره اعزام بیورلمه‌رق. مشار الیه ایله برابر عودت ایتمش ایدی . ۱۲۷۱ ده رتبهٔ بالا ایله سرعسکر مستشارلغنه. و ۷۷ ده ضبطیهٔ مصارفات عسکریه نظارتنه نصب بیورلمه‌رق. ۷۹ ده مجلس والای احکام عدلیه اعضالغنه نقل اولنمش؛ و ۸۰ ده اوقاف همایون نظارتنه. ۸۳ ده تکرار مجلس والا اعضالغنه و ۸٤ ده ثانیاً اوقاف همایون نظارتنه تعیین بیورلمش ایدی . ۱۲۸۵ ده شورای دولتك ابتدای تشکیلنده اعضالغنه نصب اولنه‌رق . اون بش کون مرورنده صدارت عظمی مستشارلغنه و ۸۷ ده . بومستشارلغك لغوی اوزرینه ، مجدداً کنادایدیلن محکمهٔ نظامیه ریاستنه و درت ماه صکره عدلیه اجرا جمعیتی ریاستنه وبش ماه صکره مجلس مخصوص وکلا اعضالغنی انعمامیله والده سلطان کتخدالغنه نصب بیورلمش؛ واشبو کتخدالق خدمتی وفاتنه‌دك عهده‌سنده اولدیغی حالده. ۱۲۸۸ سنه‌سنده عهده‌سنه وزارت توجیهیله علاوةً خزینهٔ خاصه نظارتی احاله بیورلمش؛ وسنهٔ مذکوره‌ده محمود ندیم پاشادن صکره اوچ آی قدر بحریه‌ناظری و بعده مابین همایون مشیری اولمش ؛ و ۱۲۹۲ اوائنده وفات ایدوب. سلطان محمود تربه‌سی خطیره‌سنده دفن اولنمشدر. عفیف ومقتدر وکاتب برذات اولوب ، خدمت دولتده کیردیکی کوندن اعتباراً مدت عمرنده برکون معزول قالمامشدر .

فریدپور هندستاده بنکاله خطه‌سنك دکه ایالتنده وکنك مجراسنك برقاچ کیلومتره جنوب غربیسنده سنجاق مرکزی برقصبه اولوب ، ۸۵۹۵ اهالیسی واردر . — سنجاغنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٦۱۲۵ مربع کیلومتره واهالیسی ۱۵۱۵۸۲۰ کشیدر. که بهرمربع کیلومتره باشنه ۲٤۷ کشی دوشر . اراضیسی آچق و بطاقلق اولوب. کلیتلی پرنج حاصل ایدر . هواسی پك آغیردر .

فریدك (Friedeck) آوستریا ومجارستان دولتنك سیلریا خطه‌سنده (تشن) سنجاغنده وتشنك ۲۷ کیلومتره غرب جنوبیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۵۱۷۰ اهالیسی ویوك ایپلیك و منسوجات فابریقه‌لری واردر .

فرید کاتب ایران مشاهیر شعراسندن اولوب. مشهور انوریدك شاکردی ایدی . سلطان سنجر سلجوقینك خدمت کتابتنده بولنوب. بونك طرفندن ۵۳۵ تاریخنده مأموریت مخصوصه ایله قره خطا جانبنه اعزام اولنمشدی . شو برایکی بیت جملهٔ اشعارندندر :

گفتم بدان نگار که خورشید انوری
گفتا زوی نکوترم ار یك بنکری
گفتم مه چهار دهی در سپهر حسن
گفتا مه مرست زهر نوع مشتری

فریدلاند (Friedland) بواسطه آلمان مملکتنده برقچ قصبه بولنوب، الك بیوکاری : آوستریا ومجارستان دولتنك چهرستان خطه‌سنده (یوغ بوچلاوْ) سنجاغنده وسنجاق مرکزینك ٦۳ کیلومتره شمالنده واقع اولانیدر. که قضا مرکزی اولوب. ٤٤۸۰ اهالیسی واسپارماچت ویوك منسوجات فابریقه‌لریله جوارنده اسکی برقلعه‌سی واردر . — آلمانیه‌ده (مکلنبورغ استرالیچ) بیوك دوقه‌لغنك (استارغارد) سنجاغنده و ۲٦ کیلومتره شمال شرقیسنده واقع فریدلاندك دخی ۵۰۸۵ اهالیسی وچوخه فابریقه‌سیله تونج دوکخانه‌لری واردر .

فریدون ایرانك خرافاتله ممزوج تاریخ قدیمنه کوره ، پیشدادیان سلاله

سنك بشنجی حکمداری اولوب. جمشیدك حفیدیدر. ضحاك تازینك ایرانی استیلا ایله جمشیدی قتلنده طاغلره قاچیریلوب ، چوبانلر میانده بیومش؛ و دمیرجی کاوهنك خروجیله ضحاك مضمحل اولمسی اوزرینه. ایران تخته اجلاس اولنمشیدی . فریدون ایراندن بشقه ترك وعرب بلادینی دخی ضبطایتمش؛ واوچ اوغلی اولمله . اختیارلغنده ممالکنی اوچه تقسیم ایدرك. شرقیعنی ترکستان جهتلرینی (تور)ه. غرب یعنی بلاد عرب طرفلرینی (سلم) ه. اورته جهتی اولان ایرانی دخی کوچك اوغلی (ایرج) ه ویرمشیدی . تور ایله سلم ایرجك ترجیحیله مرکز سلطنتده قالمسنه حسد ایدوب، بینلرنده بالاتفاق. ایرجی قتل ایدرك ، پدرلرینك بددعاسنه دوچار اولمشلردی . بعده ایرجك تورونی (منوچهر) فریدون طرفندن ولیعهد اتخاذ اولندرق. بیوك پدرینك انتقامنی آلق اوزره، سلم وتوری قتل ایتمشدی. بوحکایهیه کوره (ایرج) امم آریانیهنك، تور امم تورانیهنك وسلم امم سامیهنك جداعلاسیدر. فریدون ایله بواوچ اوغلنك حکایهسی حضرت نوح ایله اوغللری سام ویافث وحام قصهسنی دخی آکد. یریور . زند آوستاده وشهنامهده فریدونك ۵۰۰ سنه حکمسوردیکی مرویدر . فریدون عدل وحقا. نیتك برتمثال مجسمی اولمق اوزره یاد اولنوب ، اسمی بوخصوصده ضرب مثل حکمنه کچمشدر .

متأخرین علمانك تحقیقاتنه کوره. فریدون هند برهمنیلرینك کتب مقدسهٔ قدیمهلرنده (تریتون) اسمیله یاد ایتدکاری ملکث عینی اولوب. بوملکث یریوزینه مساط ارلش اولان (آزی ضحاقه) اسمنده براژدرهایه غلبه چالدرق . کندیسنی محو ایتمش اولدیغی مرویدر . زردشت هندستاندن ایرانه کچدیکنده. ثنائیتی قبول ایتمکله. آلههٔ کثیرهنك وجودینه احتمال ویرمدیکندن . هندلیلرك (دیوا) دیدکاری آلههیه جن معناسنی ویرمش اولدیغی کبی. (تریتون) و (آزی ضحاقه) کبی ملك واژدرهالری ده حکمدا. ران صورتنده کوسترمکله. بواسملر فریدون وضحاك تازی صورتلرینی آلمشلردر . بناءً علیه فریدون ایله ضحاك حکایهسنه حقیقی وتاریخی بروقعه نظریله باقلمیوب، اساطیردن عد اولنمسی اقتضا ایدر.

فریدون بك (احمد) مشاهیر منشیان دولت عثمنیهدن اولوب، دور سلطان سلیمان خان قانونیده چیوی‌زاده عبدالله چلبینك سوقیله صدر اعظم صقوللی محمد پاشایه انتساب ایدرك. دیوان کتابی زمرهسنه الحاق اولنمشیدی . وزیر مشار الیهك مجارستان سفرنده سکتوارمحاصرهسنده ابراز شجاعت وجسارت ایتمکله . زعامته ودرکاه عالی متفرقهسنه نائل اولمشیدی . ۹۸۱ تاریخنده نشانجیلق منصبنه ، ۹۸۴ ده سمندره وبعده کوستندیل سنجاغنه نصب بیورلمشیدی . ۹۸۹ ده ثانیاً نشانجی اولوب ، بودفعه قدری بالاتر اولمشدی . ۹۹۱ ده ارتحال ایدوب. ابا ایوب انصاری جوارنده تربهٔ مخصوصه سنده مدفوندر. عالم وادیب وشاعر برذات‌اولوب، دائرهسی مجمع ارباب علم وهنر ایدی . « منشآت السلاطین » عنوانیله پك مهم وقیمتدار برمجموعهٔ منشآتی واردرکه « منشآت فریدون بك » دیمکله مشهور اولوب. ۱۲۶۵ تاریخنده ایکی بیوك جلد اوزره نشر اولنمشدر . حسن خطده دخی مهارتی اولوب، خطوط مختلفهیی کوزل یازاردی . سلطان مراد خان ثالث تخت موروثنه جلوس ایتمك اوزره مدانیه‌دن درسعادته حرکتلرنده صاحب ترجمهنك زورقنه راکب اولمشلردی. اشعارندن پادشاه مشار الیهك جلوسنه سویلدیکی اشبوتاریخك ایرادیله اکتفا ایدرز :

« عطابخش » اولدی احسانه تاریخ
جلوس سلطانه « تبشیر اسلام »

فریده عثمانلی شاعرهلرندن اولوب. قسطمونی اولدیغی حالده. بعده درسعادته کلمشیدی . عصر سابق اواسطنده یاشامشدر . شو مطلع اونکدر :

فکر ایدوب بخت سیاهم قچی یاندم بوکیجه
جور دلدار ایله جانمدن اوصاندم بوکیجه

فریر (Freyr) اسکی اسقاندیناویلرك باشلیجه معبودلری اولان آلههٔ ثلثهٔ باطلهلرندن بری اولوب، جوهوایه ویاغمور وروزکار وسائریه حاکم زعم اولنوردی. وبرباقیشده شمسدن کنایه ایدی. محصولات وتولداتك وارکلك حالتنك دخی مربیسی عد اولنرق. همشیره‌سی زعم اولنان فریا ایسه دیشیلك مربیه‌سی عد اولنوردی .

فریزون ((Frisons) جرمان اقوامندن (البه) ایرماقلرینك منصبلری آرهسنده شمال دکیزی سواحلی بوینجه ساکن ایدیلر . بووجهله فریزونلر صاقسونلر وفرانقلرله محدود اولوب . میلادك ایلك قرنلرنده فرانقلرله صاقسونلر آرهسنده وقوع بولان اوزون محاربهلرده فریزونلر صاقسونلرك طرفنی التزام ایتمش ؛ وبعده فرانقلردن خرستیانلغی قبول ایدوب . مذهب قدیملرینی محافظهیه چالیشان حکمدارلری طرفندن تعقیب اولنمغله . نهایت بونلری مملکتدن قاچیروب ، فرانقلره تسلیم اولنمشلردی . قرون وسطاده صاقسونلر و فلاماندلر مملکتلرینك اکثر طرفلرینه یرلشوب . خالص فریزونلر یالکز فلمنکك منتهای شمال شرقیسیله آلمانیهنك منتهای شمال غربیسنده قالمشلردر . بونلر طول مدت دیکر آلمان اقوامنه قارشی طوروب ، کندی بینلرنده برنوع جمهوریت تشکیل ایتمشلردی . فریزونلر آلمان ایله اسقاندیناو لسانلری آرهسنده برلسان مخصوصله متکلم . اوزون بویلی وصاریشین آدملردر . فلمنکلیلرك چوغی دخی فریزون نسلندندر .

فریزه (Frise) و آلمانجه فریزلاند (Friseland) فلمنك دولتنك منقسم بولندیغی اون بر ایالتك بری اولوب . شمال دکزیله (زویدرزه) کورفزی آرهسنده کنیش بر شبه جزیره تشکیل ایتدیکی حالده ، شمالاً ، غرباً وغرب جنوبی جهتندن دکزله . شرقاً (غرونینکه) و (درنته) . جنوب شرقی جهتدن دخی اووریسل ایالتلریله محاطدر . ′٤٨ °٥٢ ایله ′٢٠ °٥٣ عرض شمالی وتقریباً °٣ ایله °٤ طول شرقی آرهلرنده ممتد اولوب ، همان دائروی الشکل اولدیغی حالده . قطری ٦٠ ایله ٧٠ کیلومتره بیننده در . مساحهٔ سطحیهسی ٣٣٢٠ مربع کیلومتره اولوب . ٥٥٨ ٣٣٥ اهالیسی واردر . مرکزی (لووارددن) اولوب . اوچ قضایه منقسمدر . بش آلتی قصبهسی و ٤٣ ناحیهسی اولوب . اکثر اهالیسی کویلرده و چفتلکلرده ساکندر . اراضیسی دوز وآچق اولوب ، حذای بحردن جزئی فرق اولدیغندن ، هرطرفنده یاپلمش اولان سد وبندلر وآچلمش اولان خندقلر وجد ـ وللرله برابر ، صولرك طاشمهسیله ، اراضی ونفوسجه کافی خسارلرك وقوعی چوقدر . میاه جاریهسی ده چوق اولوب ، شمال جهتنده (لووور) ایله (اه) . و طرانده (بورن) جنوب طرفلرنده دخی (قویندر) ایله (لینده) نهرلری آقار . غرب جنوبی جهتنده وسائر طرفلرنده کولاری چوق اولوب . الکیوکاری : فلینسه . اسلوته . تیوکه واسنیکن کولاریدر . نهرلرله کولارك آرهسنده هر جهتدن جدولار آچلمش اولغله ، قره‌لرك آرهلرنده متصل سفاین طولاشیر وزمردین مرعی وچایرلرنده حسابسز قیونلراوتلار . بوایالت دخی ، فلمنکك سائر طرفلری کبی ، طبیعتك هیچ برنعمتنه مظهراولدیغی حالده . اهالیسنك سعی وغیرتیله دنیانك اکوزل یرلری صرهسنه کچمشدر . هواسی رطوبتلی ایسهده . صاغلام اولوب ، یازین حرارت رطوبتی قورودهجق وبرچوق محصولاتك یتیشمهسنه مساعد اولهجق درجهدهدر . جنوب جهتنده بغدای وسائرحبوباتله ، پنجار ، کتن ، کنوپر وسبزه‌لرك انواعی حاصل اولور . شمال جهتنك ایسه قسم اعظمی مرعالق اولوب ، کایتلی صیغیر . قیون وآرابه آتلری یتیشدیریلیر . آریلری ده چوق اولوب ، خیلی مقدار بال چیقار . شرق جهتنده بعض اورمانلر وارایسهده . الکزیاده محروقاتده قوللانیلان شئ کولارك دیبندن چیقاریلوب قورودیلان وچورومش نباتاتدن عبارت اولان (تورب) دینلن برسیاه چامورودر . سواحلنده چوق بالیق صید اولنور . و (زویدرزه) کورفزی کنارلرنده کهربا بولنور . صنایعی خیلی ایلری اولوب . ایالتك اسمیله مسمی اینجه بزلری مشهوردر . یلکن بزی ویوك منسوجات دخی اعمال اولنور . طوز تصفیه‌خانه‌لریله بیره واسپرتو فابریقه‌لری وسفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری ده چوقدر . پینیر وساده یاغ دخی کایتله یاپیلوب . بوایکی ماده حیوانات ، دری ویاغی ایله برابر ایالتك باشلیجه اخراجاتنی تشکیل ایدر . ساحل ایله قارشیسنده کی آطهلر آرهسنده بولنان دکیز صیغ اوغله ، فریزه اهالیسی بوندن وبورایه دوکیلن قوملردن بالاستفاده ، جسیم سدلر انشاسیله دکیزی اراضیٔ مزروعهیه تحویل ایتمکده خارق العاده جهدلرایدهرك ، وعادتا موانع طبیعتله پنجه‌لشهرك ، بهرسنه برقاچ بیك دونم یر قزانمقده‌درلر . فریزدنك اهالیسی خالص فریزون

اولوب، لسانلرینی واسکی عادات واخلاقلرینی محافظه ایتمکده‌در. ایچلرنده برقاچ بیوك شاعر وادیب وحکیم یتیشوب، لسانلرینی ترقیی ایتمش اولدقلرندن. اولدقجه ادبیاتلری دخی واردر.

فریسینه (Freycinet) فرانسه مشاهیر بحریونندن اولوب. ۱۷۷۹ ده (مونتلیار) ده طوغمش، و ۱۸۴۲ ده وفات ایتمشدر. ۱۸۰۰ دن ۱۸۰۴ تاریخنه‌دك قپودان (بودن) ك معیتنده کرهٔ ارضك اقطار جنوبیه‌سنده سیر وسیاحت ایتمش؛ و ۱۸۱۷ دن ۱۸۲۰ تاریخنه‌دك (اورانیه) واپوریله وفرقتین قپودانلغی عنوانیله دور عالم ایده‌رك، تاریخ طبیعی وهیئت ونصف کرهٔ جنوبینك مقناطیس احوالنه متعلق برچوق تحقیقات فنیه اجرا ایتمش؛ وعودتنده آقادمیا اعضالغنه نصب اولنمش‌ایدی. سیاحتنامه‌سی دولتجه طبع ونشر اولنه‌رق، ۹ بیوك جلد تشکیل ایلمشدر. — اوسترالیانك ساحل غربیسنده برقوی ایله ینه آوسترالیانك شمال غربی ساحلی قارشیسنده برقاچ کوچك آطه بونك اسمیله تسمیه اولنمشلردر.

فِرَیش (اندلسده خص البلوط قربنده وقرطبه‌نك غربنده برقصبه اولوب. اطرافنده برچوق قراسی واعلا بیاض مرمرلریله قندق وسائر اغاجلری ودمیر معدنلری اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مسطوردر.

فُرَیعه (صحابیاندن برقاچ خاتونك اسمی اولوب. بونلرك بری حسان بن ثابت حضرتلرینك والده‌سیدر.

فریمانتله (Freemantle) آوسترالیانك غربی مهاجرنده (برت)ك ۱۴ کیلومتره جنوب‌غربیسنده و (اسوان‌ریور) نهرینك منصبنده اولهرق ″۱۸ ′۳ ″۳۲ عرض جنوبی ایله ″۱۲ ′۲۶ ″۱۱۳ طول شرقیده واقع برقصبه‌اولوب. ۴۰۰۰ اهالیسی و ۳۰۰ متره اوزونلغنده برکوپریسی. دمیر یولی وپیانی تجارتی واردر.

فرینه (Phryné) یونان قدیمه حسن وآنیله وشوخ مشربلکیله مشهوره برقادین. اولوب. قبل المیلاد دردنجی قرنده یشامشدر. مشهور هیکلتراش (براقستیل)ك معشوقه‌سی اولوب. بوتك حسن وعشق الهه‌سی زعم اولنان (زهره) نامنه یاپدیغی هیکلره نمونه اتخاذ اولنمشدی. ثروتی بردرجه‌ده ایمش، که اسکندرك تخریب ایتدیکی (تیبه) شهرینی کندی مصرفیله تعمیر ایتمك ایستمشدی. دینمزلکله اتهام اولنه‌رق، خطیب (هیپرید) طرفندن قورتارلمشدی.

فرینخوس (Phrynichus) یونان قدیم شعراسندن ایکی کشی اولوب، بری میلاد عیسادن بشیوز سنه اول یاشایوب، فاجعه‌لر یازمش؛ ودیکری آرسطوفانك معاصری اولوب، بعض مضمکه‌لر براقمشدر. ایکیسنك ده آثاری نابود اولوب. یالکز بعض فقره‌لری بولنمشدر.

فریو (Cabo Frio) یعنی «صوئوق برون». بری برازیلیاده (فوره‌موزه) قوینك شرقی ساحلنده ″۴۲ ′۰ ۲۰ عرض جنوبی ایله ″۳۰ ′۱۷ ۴۴ طول غربیده ودیکری آفریقای جنوبینك ساحل غربیسنده وپورتکیز مستملکاتنك حدود جنوبیه‌سنده اولهرق ۱۸ ۲۰′ عرض جنوبیده اولمق اوزره ایکی برونك اسمیدر.

فریو (Rio Frio) یعنی «صوئوق چای» آمریقای وسطینك قوسته‌ریقه حکومتنده نیتار اغوراکولنه دوکیلور برنهر اولوب. مجراسی هنوز مجهول وغیر مکشوفدر.

فریول (Friaul) وندیك خطه‌سی آوسترياك النده ایکن ودها اول قسم شرقیسندن عبارت برایالت اولوب. مرکزی تریسته شهری ایدی.

فزادی [«اسماءبن خارجه» و«عبدالرحمن بن ابراهیم» ماده‌لرینه مراجعت.]

فَزّان آفریقای شمالیده بیوك برخطه اولوب. طرابلس غرب ولایتنه ملحق برسنجاق تشکیل ایتمکله. آنریقا قطعه‌سنده طوغرییه طوغری یه تحت تابعیت عثمانیه ده بولنان ممالکدندر. عمان هر طرفدن چول ایله محاط وچولارله بربرلرندن آیرلمش برطاقم وادی وواحلردن عبارت بولندیغندن. حدودی تمامیله معین اولیوب، تقریباً ″۲۸ عرض شمالیدن ″۲۳ عرض شمالیه یعنی مدار سرطانك اوته‌سنه و ۸° طول شرقیدن و ۱۶° طول شرقیه قدر ممتد اولور. بووجهله شمالدن جنوبه اکی ۵ وترقدن غربه بوی ۸ درجهٔ

جغرافیه‌در . شمالاً نفس طرابلس غرب وجبل غربی سنجاقلریله وسائر طرفلردن چول ایله محدود ومحاط اولوب، غرب‌وغرب جنوبی‌جهتلرنده‌توارق بربرلری وجنوب وشرق جنوبی طرفلرنده زنجیلره قریب ملز قبائل جولان ایدر . مرکزی اولان مرزوق قصبه‌سی ″۱٦ ′۵۵ °۲۵ عرض شمالی ایله ″٦ ′۵۰ °۱۱ طول شرقیده اولەرق طرابلس‌غربك ۷۷۰ کیلومتره جنوبنده، غدامسك ٦۵۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده وآوجله‌نك ۱۰۵۰ کیلو متره جنوب‌غربیسنده واقعدر . الك مهم وتجارتکاه‌معمو- ره‌سی ایسه منتهای غرب جنوبیسنده واقع غات قصبه‌سیدر . فزانك شمال طرفنده (الحمادةالحمراء) اسمیله غربدن‌شرقه طاشلق وقورو بر طاغ ممتد اولوب، بونك اوستی ۲۲۰ کیلو متره رادەلرنده بروسعتەدر بونك شرقنده (الحمادةالسوداء) اسمیله دیکر برصره طاغلر ممتد اولوب، فزانك شمال شرقی‌طرفنده دخی (هاروج) اسمیله‌شمالدن جنوبه برطاغ اوزانیر، که بونك قسم شمالیسی‌برکانی وسیاه‌اولوب، (الهاروج‌الاسود)، وقسم‌جنوبیسی کلسی وبیاض اولوب، (الهاروج الابیض)دینلیر. بونك جنوبنده مختلف استقامتلرده واکثری‌غربدن شرقه اولەرق برطاقم قورو وادیلر ممتد اولوب، صحرای کبیره‌مشابه اولان‌بووادیلرك بعضنده‌آزچوق رطوبت اثرلری بولنمغله، برطاقلری مسکون وبر طاقلری‌خیمه نشین‌عرب وبربرقبائلنه جولانکاهدر. فزانك باشلیجه مسکون یرلری اوچ طاقم واحلردن عبارتدر. بونلرك برنجیسی‌واك اهمیتلیسی‌وسطنده‌کی طاقم اولوب، شمدیکی‌مرکزیله قدیماً مرکز بولنمش اولان‌جرمه وسائر قصبەلربونده بولنیور. (الوادی الغربی) و (الوادی الشرقی) اسمیله معروف ایکی اوزون وادی الك قابل سکنی یرلریدر . ایکنجی طاقم شمال شرقی جهتنده واقع (جفره) بقعه‌سی اولوب، سکنه وزله قصبەلرینی حاویدر . اوچنجی طاقم منتهای جنوبیده‌واقعدر . بونلردن بشقه‌منتهای جنوب غربیسنده غات واحی بولنیور، که آفریقای وسطی‌تجارتی‌نقطهٔ نظرندن‌جمله‌نك الك مهمی‌وسودان کروانلرینك الك معتنا برموقفی اولوب، بوندن ۲۳ سنه مقدم محرر فقیر ولایت غرتەسی محررلکیله طرابلس غربیه بولندیغم اثناده‌فزانه الحاقله، ضمیمهٔ ممالك عثمانیه اولمشدر. فزان عمومیت اوزره‌مرتفع بریر اولوب، شمالده‌کی مذکور طاغلرله جنوب طرفنده‌کی حماده‌لرك آرەسنده ممتد اولان متموج وآز عارضەلی یرلرك حذای بحردن اعتباراً ارتفاعی ۲۰۰ ایله ۷۵۰ متره آرەلرندەدر . فزانك‌وادیلری ذاتاً پك‌نادر اولان یاغمورلرلرده‌برآز صوکوروب، سائر وقتلرده‌قورودر . آقارصولری‌پك آزاولوب، جزئیات قبیلندن اولان مزروعات قیو صولریله‌سقی اولنور. شرق‌طرفلرنده برچوق‌کوللر وارایسەده، بونلرك جمله‌سی کوچك بطاقلقلردن عبارت اولوب، صولری املاح مختلفەیی حاوی وپك آجیدر .

هواسی یازین پك صیجاق ویابس اولوب، مرزوقده میزان‌الحراره کولکه‌ده ٤۵ درجه‌یه‌قدر چیقار . قیشین شمالدن خیلی‌صوئوق روزکارلر اسر. یاغمورلری‌پك سیرك‌وجزئیدر . مع‌هذا بعض‌وادیلر- ده رطوبت اثرلری کوریلوب، برقاچ قدم‌قازیلنجه صو چیقار. وبوقیولرك صوییله اهالی وادیلرده‌کی اراضیلرینی صولایەرق، بعض محصولات آلیرلر. سطح‌ارض قیرمزیمتراق اینجه‌برقوملە مستوراولوب، یازین روزکار اسنجه. بوقوم‌هوایه قاریشوب، کوك یوزینی‌قیرمزی کوسترر. فزانك‌محصولات ارضیه‌سی آرپه. برقاچ نوع داری وجزئی مقدار بغدایدن عبارت اولوب، آنجق اصل اهالینك مدار تعیش وتجارتلری خرمادر، که کلیتله‌حاصل اولوب، جذی دخی اعلادر . حیوانات‌اهلیه‌سی‌قیون، کچی، صیغیر، دوه. بارکیر ومرکبدن عبارتدر. قیونلری قالین قویروقلی وسیاهمتراق تویلیدر . صیغیرپالکز (وادی الشاطی)دەبولنوب، هورکوجلیدر . دوه‌لری‌پالکز یوك ایچون قوللانیلوب . سوریلر تشکیل ایده‌جك مقداردەدکلدر . حیوانات وحشیه‌سی : دوه‌قوشی، جیلان، یبان صیغیری ، صیرتلان، چقال، تیلکی وسائرەدن عبارتدر .

فزانك اهالیسی عرب ، بربر وزنجیدن مرکب اولوب، مملکتك اهالئ اصلیه‌سی اولان بربرلر اسکیدن‌بری زنجیلرله اختلاط وامتزاج ایتمش‌اولد- قلری کبی ، بعدالاسلام عربلرله قاریشدقدن‌صکره دخی سودانلدن کلیتله جاریەلر کتیروب ، بونلری

استفراش ایتدکلرندن، طمارلرنده‌کی زنجی قانی کیتدکجه چوغالمقده بولنمشدر. اهالئ مملکت ایکی طاقم اولوب، برطاقمی وادیلرده‌کی قصبه وقریه‌لرده ساکندر. وبرطاقمی‌ده خیمه نشین اولهرق سوریلریله وادیلر آره‌لرنده‌کی اراضئ خالیه‌ده جولان ایدر. ساکن اولان اهالینك پك آزی خالص عرب یاربرویازنجی اولوب اکثری بواوچ جنسك اختلاطندن متولد ملزحالنده بولنورلر. خیمه‌نشین اولانلرك ایسه اکثری خالص عرب وبعضلری وعلی‌الخصوص جنوب غربی جهتنده کیلر خالص بربر یعنی توارق طائفه‌سندندر. لسان عمومی وادبی عربی اولوب. جمله اهالی عربی بیلیرسه‌ده، ساکن اولانلرك اکثری سودانك برنوح وحوصه وتیبو لسانلرینه وبربرجه‌یه دخی آشنادرلر. فزانك مقدار اهالیسی حقنده رسمی وصاغلام بر معلومات اولمیوب، ۷۰۰۰۰ ایله ۲۰۰۰۰۰ مقدارلری آره‌سنده مختلف تخمینلر درمیان اولنمشدر. مرزوق، غات، سکنه، زله، زویله، سبحه، سمنو، قطرون وسائره اسملریله سکز اون قصبه‌سی ویوز قدر قریه‌سی واردر. اصل قصبه دینله‌بیله‌جك ایلك اوچی اولوب، دیکرلری بیوجك قریه‌لردن عبارتدر. اکثر خانه‌لری طوپراق کیرپیچدن معمول قلبه‌حالنده‌در. لوا مرکزی مرزوق اولوب. مرکز ایله سکنه، شاطی وغات اسملریله ٤ قضاسی و: سین، سمنو، هون، زله، قطرون وادی غربی، وادی شرقی، حفرة السراقیه اسملریله ۸ ناحیه‌سی واردر.

فزان اسکیدن بری معلوم اولوب، میلادعیسادن ٤٥٠ سنه اول تاریخ مشهورینی یازمش اولان (هرودوت) فزانك مرکز قدیمی اولان غارامه (یعنی جرمه) قصبه‌سندن وبوکانسبتله (غارامانت) تسمیه ایتدیکی فزانلیلردن بحث ایدر: و (پلین) «غارامه شهر شهیری» تعبیریله یاد ایدر. رومالیلر فزانی ضبط ایدوب، مذکور جرمه‌ده وطرابلس غربدن بوشهره قدر کیدن طریق اوزرنده الیوم باقی برطاقم آثار براقمشلردر. رومالیلر ضعفه دوچار اولدقدن صکره، بعدیتی سببیله، فزان بالطبع متروك قالوب، یرلی بربرروٴسانك تحت اداره‌سنده بولنمش: وه ٤ سال هجریسنده (عقبه بن نافع) حضرتلری یدیله فتح اولنه‌رق، ممالك اسلامیه‌یه الحاق اولنمش ایدی. اوندن صکره فزان کاه آق دکز سواحلی بوینجه ممتد اولان ممالك غربیه‌نك وعلی‌الخصوص طرابلسك احوال سیاسیه‌سنه تابع اولمش، وکاه اورالرینك وقوعاتندن برکنار قاله‌رق، سودان اقوامیله مناسبات سیاسیه‌ده بولنمشدر. بعده مغرب شرفاسندن برینك اوغلی سیدالمستنصر بن محمد فزانی ضبطله، سلاله‌سی (اولاد محمد) نامیله خیلی وقت حکومت سوردکدن صکره، ۱۲۲۵ تاریخلرنده مغرب اوجاقلرندن طرابلس غربده حکومت سورن قرمان اوغلی احمد پاشا ایله محاربه‌یه طوتشمش ایسه‌ده مغلوبیتله نتیجه‌لنمش، فزان بالکلیه قرمان اوغلی احمد پاشا یه ترك ایلمشدر. بوکره‌ده قرمان اوغلی احمد پاشا طرابلس غربده حکومت سورن قرمان اوغلی احمد پاشا (المکنی) اولاد محمدك اخیرینی قتل ایله فزانی ضبط ایدرك، یکرمی سنه اجرای حکومت، وسودانه دفعاتله سفر ایددرك، برچوق اسرا اخذایتدکدن صکره، ۱۲٤٥ تاریخنده عرب قبائلندن اولان سلیمان قبیله‌سنك شیخی برچوق قانلی محاربه‌دن صکره، مملکتی ضبطله، اون سنه تحت اداره سنده طوتمش؛ وبوکره‌لفده طرابلس غرب طوغریدن طوغریه دولت علیه‌نك تحت اداره‌سنه آلنمغله، ۱۲۵۷ تاریخنده بکر بکك قوماندهسیله سوق اولنان عسکر طرفندن فزان ضبط، وطرابلس غرب ایالتنه الحاق اولنه‌رق، برسنجاق اتخاذ اولنمشدر.

فزونی { ایران شعراسندن اوچ کشینك مخلصیدر:

برنجیسی (میرمحمد) استرابادلی اولوب، اکثر علومدن بهره‌مند وشطرنجده بیوك مهارتی وار ایدی. عاقبت مالیخولیایه دوچار اولوب، اصفهانده وفات ایتمشدر. شوربای اونکدر:

ازضعف برخ تونکاهم نمیرسد
وزدل بلب نیم توآهم نمیرسد
آن تشنه‌لب کیاه ضعیفم که صد بهار
برمن کذشت ونم بکیا هم نمیرسد

— ایکنجیسی (میرهاشم بن جلال نقاش) ینه استرابادلی اولوب، شو بیت اونکدر:

پروانه صفت دشمن بال وپر خویشم
پیوسته طپان برسر خاکستر خویشم

— اوچنجیسی سمنانلی اولوب، شو رباعی اونکدر:

ای دل منال چرخ بکام کسی نشد
فیروزهٔ سپهر بنام کسی نشد
کرد سرت شوم بفزونی ستم مکن
اظهار عشق کرد غلام کسی نشد

فَسا { (وفارسی بساوبساسیر) ایرانده فارس خطه‌سنك دارابجرد ناحیه‌سنده وشیرا- زك ۱۳٦ کیلو متره جنوب شرقیسنده اولان پرستاف ونام دیکرله ستارکان ایرماغنه تابع برنهرك اوزرنده واقع کوزل بر قصبه اولوب، ۱۸۰۰۰ اهالیسی، سور وقلعه‌سی، اطرافنده مزروعات واشجارله مستور کوزل اراضیسی، پك صاغلام هواسی وصیرمه‌لی ایپك وپاموق وکتن منسوجات دستکاهلری واردر. وقتیله چوق دها بیوك ومعمور اولوب. فسوی وبساسیری نسبتیله معروف برچوق علما ومشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر. اصطخری فسانك باغ وباغچه‌لرینی وبازارلرینی مدح ایدیور.

فساطو { طرابلس غرب ولایتنك جبل غربی سنجاغنده وطرابلسك غرب جنوبی جهتنده برقضا اولوب، جبل نفوسه‌نك (جناون) وادیسندن عبارتدر. مرکزی ۲۰۰۰ قدر اهالیی حاوی اولان (جادو) قصبه‌سیدر. قضانك اکثر اهالیسی بربر وآز مقداری عربدر. قضا داخلنده رومالیلردن قاله بعض آثار عتیقه موجوددر.

فُسطاط { مصرده قاهره‌نك ایکی بچق کیلو متره جنوب غربیسنده ونیلك ساحل یمینده واقع (مصرالعتیقه) قصبه‌سنك اسکی اسمیدر. بوکونکی کونده قاهره‌نك بر بیوك محله واسکله‌سی حکمنده اولان بوقصبه قاهره‌دن اسکی اولوب، مصرك فتحنده وحضرت عمر بن الخطاب (رضه) زمانده فاتح مصر عمروبن العاص جانبندن بنا اولنمشدر. فاتح مشارالیه اوموقعده چادیرینی قورمش اولدیغندن، چادیر دیمك اولان (فسطاط) اسمی بعدالفتح اوراده بنا اولنان وقاهره‌نك فتحنه‌دك خطهٔ مصریه‌نك مرکزی اولان شهره علم اولمشدی. مشارالیه موقع مذکوردہ برجامع شریف بنا ایتمش اولدیغی کبی، بعده عباسیلر زمانده احمد بن طولون دخی بیوك برجامع شریف بنا ایتمشدی، که الیوم موجود اولوب. قاهره‌یی تزیین ایدن اك کوزل آثاردندر. ۳۵۸ تاریخنه‌دك فسطاط مستقل بر معموره اولوب. تاریخ مذکوره جوهر قاعد طرفندن قاهره‌نك تأسیسی اوزرینه، فسطاطك اهمیتی آزالمش؛ وقاهره نك کوندن کونه توسع ایتمسی اوزرینه فسطاط بوشهر عظیمك بر محله‌سی حکمنه کچمکله، اسم قدیمی دخی اونودیلوب، بروجه مذکور (مصرالعتیقه) یعنی «اسکی مصر» نامنی آلمشدر.

فَسِنجان { فارسده برقصبه اولوب، بعض مشاهیر عاماننك مسقط رأسی بولنمشدر.

فسونی { اونجی قرن هجری عثمانلی شعرا- سندن اولوب، صاروخانلیدر. طریق علمه سالك ایدی. شو برایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

دلا بولنمه آقوب هر یکایه آب کبی
بوزینه ،ورمه صقین کسه‌نك شراب کبی
چناق چناق صوکبی ایچسه قانکی هرکس
جهان فانیه کوز دیکمه کل حباب کبی

فسونی { ایران شعراسندن اولوب، تبریز- لیدر. شوبیت اونکدر:

میرم ازحسرت ذوق دل آزمرغ اسیر
کزپی ریختن خون قفسش بکشایند

فسوی { (حسن) مشاهیراطبای اسلامدن اولوب، فارسك فسا قصبه‌سندن نشأت ایتمش؛ وآل بویه‌دن بهاءالدوله بن عضدالدوله- نك خدمت طبابتنده بولنمشدر.

فَشن { مصروسطاده بنی سویف مدیریتنده وبنی سویفك ۳۷ کیلومتره جنوبنده اولدرق نیلك ساحل غربیسنده ودمیر یول خطی اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، جنوب جهتنده فراعنه زمانندہ پك معمور بولنمش اولان (خب) شهر قدیمنك خرابه‌لری بولنیور. «معجم البلدان» ده بهنسی اعمالندن برقریه اولمق اوزره مذکوردر.

فصیحی { ایران شعراسندن اوچ ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی جرجانلی اولوب، امیر کیکاوس بن اسکندر قابوسك همبزمی ایدی. شو بیت قابوس خاندانی حقنده سویلدیکی اشعار جملهٔ سندندر:

چه فرخ وجودی که ازهمتش
بمیرد بپای ولی نعمتش

— ایکنجیسی تبریزلی اولوب، اکثر اوقاتده فقرا ودرویشانله همبزم ایمش. شوبیت اونکدر:

بقدر طاقت خود هردلی غمی دارد
دل من است که اندوه عالمی دارد

— اوچنجیسی هراتلی اولوب ، مرتضی قولی خان شاملونك خدمتنده بولنمش : وشکسته خطنی کوزل یازمشدر . شویت اونکدر :

هزار بارقسم خورده امکه نام ترا
بلب نیاورم اما قسم بنام توبود

فصیحی { (علی بن ابی زید) مشاهیر ادبا ونحویوندن اولوب. استرابادلیدر. خیلی یاشلی اولدیغی حالده، عبدالقاهر جرجانیدن نحوی تعلم ایتمش ؛ وبعده بغداده انتقال ایله ، مشهور نظامیه مدرسه‌سنده طول مدت ادبیات درسنی ویروب، ابونزار نحوی وحیص بیص کبی شاگردان یتیشدیرمشدر . اکثر اوقاتده ثعلبك « الفصیح » کتابنی تدریس ایتدیکیچون فصیحی تلقیب اولنمشدی . بعده شیعیلکله اتهام ایله ، مدرسهٔ مذکوره‌دن عزل اولنه‌رق، خانه‌سنه چکلمش ایسه‌ده، طلبه‌سی خلفنك درسنه دوام ایتمیوب. بونك خانه‌سنه اجتماع ایتمکه باشلامشلردی. ٥١٦ تاریخنده بغدادده وفات ایتمشدر .

فضاء المعدن { (یاخود فضاض) مغرب اقصاده فاسك ایکی مرحله جنوبنده بربقعه اولوب، مرکزی (قلعة الهدی) در. بربر وقوعاتنده اهمیتله ذکر اولنور .

فضاله { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب، الك معروفلری (فضاله بن عبیدالانصاری الاوسی) در، که بعده شامده ساکن اولوب. معاویه صفین محاربه‌سنه عزیمتنده کندیسنی شام قاضیلغنه نصب ایده‌رك: «مقصدم سنکله نارجهنمدن تستر ایتمکدر» دیمشیدی . بعده بحراً روم غزاسنه مأمور اولمش ؛ ووفاتنده معاویه بالذات تابوتی آلتنه کیره‌رك، اوغلی عبدالله « اوغلم بکا یاردیم ایت زیرا بوندن صکره بونك کبیسنی قالدیره‌میه‌جغز » دیمشدی . ٥٣ تاریخنده وفات ایتمشدر . کندیسندن بعض احادیث شریفه مرویدر .

فضل { ابوعبدالله ـ بن العباس بن عبدالمطلب بن هاشم القرشی الهاشمی) صحابهٔ کرامدن اولوب ، فخرالانبیا (صلعم) افندمزك عمزاده‌لریدر . حضرت عباس (رضه) ك اکبر اولادی اولمغله ، بونك اسمیله تکنی ایدردی . والده‌سی ازواج مطهرهٔ جناب نبویدن میمونه بنت الحارثك همشیره‌سی (لبابه بنت الحارث الهلالیه) ایدی . فتح مکه‌ده وحنین غزاسیله حج وداعده معیت حضرت رسالتپناهیده بولنمش؛ وحنین انهزامنده نزد جناب نبویده ثبات ایدنلردن بولنمشدر . فخرکائنات (صلعم) افندمزك جنازه‌لری غسلنده حاضر بولنوب، حضرت علی (رضه) غسل ایدرکن صاحب ترجمه صو دوکمشدر. ١٣ نجی سال هجریده مرج الصفر ویا اجنادین وقعه‌سنده وبر روایتده ١٥ تاریخنده یرموك غزاسنده شهید اولمش ، ویا ١٠ سالنده سواس طاعونده ارتحال ایتمشدر . حسن وجمالیله ممتاز ایدی . اولاد ذکوری قالمیوب، ام کلثوم اسمنده برقیزی قالمشدر، که امام حسن (رضه) طرفندن تزوج بیوریلوب، بعد المفارقه ابو موسی الاشعریه وارمش ایدی . برادری عبدالله بن عباس (رضهما) کندیسندن روایت احادیث شریفه ایتمشدر .

فضل { خلفاء عباسیه‌دن (مطیع لامرالله) و (مسترشد بالله) ك اسمیدر. [«مطیع لامرالله» و « مسترشد بالله » ماده‌لرینه مراجعت.]

فضل { خلیفهٔ عباسی متوکل علی اللهك جاریه‌لرندن شاعره وادیبه ووفرت حسن وجمال ایله حسن خطه مالکه برقیز اولوب ، عصرینك شعرا وبلغاسیله مشاعره‌لری وبداهةً محیر عقول جوابلری واردر . علی بن الجهم وابودلف عجلی کندیسیله مشاعره ایدنلر جمله‌سندندر . خلفا حقنده برچوق مدحیه‌لری دخی واردر . تشیعه میلی اولوب، شیعیلرك ایشلرینی تمشیه ایچون خلفا وکبرا عندنده‌کی نفوذینی استعمال ایدردی . اکابر وشعراء عصرندن سعید بن حمیده علاقه‌سی اولوب، حقنده برچوق اشعاری وکندیسیله مشاعره‌لری واردر . ٢٦٠ تاریخنده وفات ایتمشدر . علی بن الجهمك تنك قافیه‌لی اولان :

لاذ بها یستظل فیها
فلم یجد عندها ملاذا

بیتنه جواباً متوکلك اشارتیله بداهة شوقطعه‌یی سویلمشدی :

ولم یزل ضارما الیها
تظل اجفانه رذاذاً
فعاتبوه فزاد عشقاً
فات وجداً فکان ماذا

ذهنی افندی « مشاهیر النسا » سنده متوکلك

جاریه‌سی اولان فضلی‌سعید بن حمیدك معشوقه‌سندن بشقه عد ایده‌رك، ایکی ترجمه صورتنده یازمش ایسه‌ده، « فوات‌الوفیات »ده‌ایکیسی براولمق‌اوزره مذکوردر .

فضل‌الله { (مولانا) مشاهیر اطبای اسلامدن اولوب، تیمورلنك طبیب متخصصی ایدی .

فضل‌الله بلغرادی { مشاهیر خطاطیندن اولوب، ثلث ونسخ خطلرینی شکرالله خلیفه‌دن تمشق ایتمش ؛ وخطی استادینك کندن‌فرق اولنمیه‌جق درجه‌یه واردیر. مشیدی. ٩٧٠ تاریخنده‌یازدیغی بر«خسرووشیرین» منظومه‌سنی کورمش‌اولدیغنی‌حبیب افندی مرحوم تذکرهٔ خطاطینده بیان ایدیور .

فضل‌الله سمرقندی { مشاهیر علماوشعرادن‌اولوب،ابوحنیفهٔ ثانی دینلن فقیه ابواللیث احفادندر . سیدشریفدن تلمذ واخذ اجازت ایدوب ، سمرقنده تدریسله مشغول ایدی . صاحب تذکره دولتشاه صاحب ترجمه‌دن درس‌آلمش اولدیغنی بیان ایدیور . سمرقنده جدینك تربه‌سی داخلنده مدفوندر. شویت جملهٔ اشعارندندر :

قد چون سرو توجانست مرا بلکه روان
سویم ای سروروان شوکه فدا سازم جان

فضل برمکی { [« فضل‌بن‌یحیی »ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

فضل بن جریر { مشاهیراطبای‌اسلامدن اولوب ، تکریتلیدر . امیرنصیرالدوله بن‌مروانك خدمت طبابتنده‌بولنمش، وآرقداشلرندن یوحنا بن عبدالمسیحك نامنه «مقالة فی‌اسماء الامراض واشتقاقاتها » عنوانیله برکتاب یازمشدر .

فضل بن الربیع { (ابوالعباس ـ)خلافت عباسیه مشاهیر رجالندن اولوب، جداعلاسی ابوفروه کیسان حضرت عثمان بن‌عفان (رضه)ك آزادلیسی ایدی . پدری ربیع ابوجعفر منصورك رجالندن اولوب، صاحب ترجمه دخی هارون الرشید زمانننده وقع واعتبار اصحابندن اولدیغی حالده، مسند وزارتده بولنمق بر مکیلر کندیسنه رعایت ایتمکارندن، بینلرنده رقابت ومنافرت وار ایدی . هارون‌الرشید برمکیلرحقنده اخبرار حاصل ایدنجه، فضل بن‌الربیع بواخبراری تشدید وتهییجه‌چالیشارق، برامکه‌نك ادبارینه‌خدمت ایتمش؛ وبونلرك اخیری اولان جعفر برمکی یرینه هارون‌الرشیده وزیر اولوب ، خلیفهٔ مشار الیهك وفاتنه‌دك مسند وزرائده قالوب، بونك ارتحالنده امینك مقام خلافته جلوسنه یاردیم ایتدکدن‌صکره ، خراسانده بولنان مأمورلدن متوهم اولوب ، بونی ولایت عهددن اخراجله ، امینك اوغلی موسایی ولی عهد اتخاذ ایتمسنه دلالت ایتمشدی . مأمون بو خبری ایشیدنجه ، فضل بن سهلك تشویقیله طاهر ذوالیمینی عسکرله‌بغداده‌کوندرمکله، طاهرمشارالیهه غالب وامین مقتول اولدقده، فضل بن‌الربیع اختفا ایتمش، وابراهیم بن‌مهدینك خلافته کچمسنده میدانه چیقوب، بوکا وزیر اولمش ایسه‌ده، بونك مغلوباً فرارواختفاسی‌اوزرینه، کندیسی‌دخی اختفایه‌درك، طاهرذوالیمینینك توسط وشفاعتیله مأمونك عفوینه مظهراولمش؛ وبوخلیفه‌نك زمانننده منکوب‌قالوب، ٢٠٨ تاریخنده وفات ایتمشدر . شاعر شهیر ابو نواسك صاحب ترجمه حقنده برچوق مدحیه‌لری واردر .

فضل بن سهل {(ابوالعباس ـ السرخسی) خلفاء عباسیه رجالندن اولوب، عن‌اصل سرخس مجوسیلرندن ایکن ، بر روایته کندیسی ١٩٠ تاریخنده خراسانده‌مأمونك تکلیفیله اسلامه کلمش ؛ وبرروایته پدری سهل خلیفه مهدینك زمانننده مسلمان اولمش ایدی. هر حالده کندیسی جعفر برمکینك دلالتیله هارون‌الرشیدك حضورینه چیقارلرق ، مأمونك خدمتنه تخصیص اولنمش ؛ ومشار الیه پدرینك وفاتنده خراسانده بولنوب، برادری امین طرفندن ولایت عهددن چیقارلدیغنی خبر آلنجه ، صاحب ترجمه کندیسنی امینه قارشی عسکر سوقنه تشویق‌ایتمش؛ وعلم‌نجومه‌دخی انتسابی‌وبوبابده ادعاسی‌بولندیغندن، موفقیتندن خبر ویرمشیدی . مأمون مقام خلافته کچنجه، کندیسنه وزارت وسرداراق ایشلرینی احاله ایتدیکندن، (ذوالریاستین)لقبیله تلقیب اولنمشدی . شیعی‌المذهب ایدی . کریم وسخی برذات اولوب ، برمکیلرك طرفنه سلوك ایتمکله، مأمون کندیسندن،

متوهم اولوب ، ٢٠٢ تاريخنده طايسى غالب واسطه‌سيله سرخس حمامنده قتل ايتديرمشدر. پدرى دخى اوسنه وكنديسندن صكره وفات ايتمشدر . برادرى حسن بن سهل دخى مأمون خليفه‌نك رجالندن ايدى .

فضل بن عبدالصمد الرقاشى { مشاهير شعراى

عربدن اولوب ، هارون الرشيدك مداحلرندن ايسه ده، اصل برامكيه انتسابى وار ايدى . حتى برمكيلر غضبه اوغرادقلرنده، مصلوب كورديكى جعفرك قارشيسنده طوروب، برمرثيهٔ بليغه سويلمشدى .

بونك اوزرينه حضرت رشيده كوتوريلدرك، برمكيلردن نه كورديكى سؤال اولندقده، بهرسنه بيك آلتون آلديغى جوابنى ويرمكله، كنديسنه جانب خليفه‌دن سنه‌ده ايكى بيك آلتون تخصيص اولنمشدى. عن اصل (رى) اعجامندن اولوب ، ربيله قبيله‌سنه منسوب رقاشك آزادليسى ايدى. فحشياته ترغيب يوللى برقصيدهٔ مشهوره‌سى واردر، كه برخسته لغنده وصيتنامه صورتنده ترك ايتمشدى . ابونواسله مهاجاتلرى واردر .

فضل بن محمد العصبانى { مشاهير ادبا ونحويوندن

اولوب، ابوعلى الفارسينك «ايضاح» نى تحشيه ايتمش؛ ونمونده مشهور برمقدمه يازمشدر . مشاهيردن خطيب تبريزى يحيى بن زكريا ايله ابوالقاسم حريرى نحوى صاحب ترجمه‌دن اخذ وتعلم ايتمشلردر. ٤٤٤ تاريخنده وفات ايتمشدر .

فضل بن مروان { (ابوالعباس — بن ماسرخس) خلافت عباسيه رجالندن اولوب، مأمونك اواخر عهدنده مسند وزارته نصب اولنمش؛ و٢١٨ تاريخنده خليفهٔ مشاراليه برادرى معتصم ايله برابر روم سفرنده ايكن اوراده‌وقوع وفاتيله، صاحب ترجمه معتصمك نامنه بغداده بيعت اخذ ايتمش؛ ومعتصم بغداده دخول ايدنجه، كنديسنى وزارتده ابقا ايدوب، رتق وفتق اموري يدينه تسليم ايلمش ايدى. اوچ سنه بومنوال اوزره كچدكدن صكره، معتصم كنديسندن متغير اولوب، كنديسنى حبس واموالنى مصادره ايتمش؛ وبش آى محبسده قالدقدن صكره، اطلاق اولنه‌رق، اونده اختيار عزلت ايلمش؛ وبعده بعض خلفانك خدمتنده بولنوب، ٢٥٠ تاريخنده وفات ايتمشدر . نصرانى الاصل اولوب، اهتدا ايتمشيدى. برمجموعهٔ منشآتى و «كتاب المشاهدات والاخبار» عنوانيله برتأليفى واردر .

فضل بن يحيى { (ابوالعباس — بن خالد البرمكى) خلافت عباسيه زماننده بربرينى متعاقب وزارت ايدن برامكه‌دن اولوب، جعفر بن يحيانك برادريدر . جعفر انشا وكتابتده صاحب ترجمه‌دن ايلرى ايديسه‌ده، فضل سخاوكرمده جعفردن وبتون برامكه‌دن اقدم ايدى. هارون الرشيدك سوت برادرى اولوب، خليفهٔ مشار اليهك والده‌سى حيزران كنديسنه امزيك ويرمش، وخليفه يحيانك والده‌سى زبيده‌دن امش ايدى . برادرى جعفر برمكيدن اول وزارته تعيين اولنوب، برمدت صكره خراسان واليلكنه نقل ايله، يرينه برادرى مشاراليه وزير اولمشدى . خراسانده اجراى عدل وداد ايده‌رك، كرم وسخاوتى كوسترمش؛ وباخده جدلرى برمكك خدمت ايتمش اولديغى (نوبهار) آتشكده سنى قسماً هدم ايده‌رك، يرينه برجامع شريف بنا ايتديرمش ايدى . ١٩٣ تاريخنده هارون الرشيد برامكه‌دن متغير اولوب، جعفرى قتل ايتديردكدن صكره، صاحب ترجمه ايله پدرلرى يحيايى برلكده آله‌رق (رقه) يه كوتورمش؛ واوراده حبس ايتديروب، مصادره اولنان مالارينك برقسمنى صاقلامشلر بهانه‌سيله محبسده طياق آتديره‌رق، سبب موتلرى اولمشدر . فضل ١٤٧ تاريخنده طوغمش اولمغله، وفاتنده ٥٦ ياشنده ايدى. حقنده شعراى عصرينك پك چوق مدحيه‌لرى واردر . كرم وسخاوتى حقنده منقول اولان نوادرك ايسه حد وحسابى يوقدر .

فضل حروفى { (فضل نعمتى) خراسانلى اولوب، يدنجى قرن هجريده ظهور ايتمشدر . حروفاته برطاقم معنالر ويره‌رك، ورمز واشارت كبى قوللانه‌رق «جاودان» عنوانيله اكلاشلماز بركتاب يازمشدر . كنديسى تكفير

اولنه‌رق، اعدام اولنمش ایسه‌ده، کتابنك نسخه‌لری قالوب، حروفیون عندنده محفوظدر .

فضل المدنیه { مشاهیر مغنیاتدن ادیه وشاعره برقیز اولوب، سالف الترجمه علم المدنیه ایله برلکده هارون الرشیدك سرایننده تربیه اولنمش: وبرمدت مدینهٔ منوره‌ده اقامتله. اکتساب شهرت ایتدکدن صکره، اندلسه نقل اولنمشلردی .

فضلی { اسکی عثمانلی شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی (ابوالفضل) مشهور ادریس بتلیسینك اوغلی اولوب، صغر سنندن‌بری اظهار لیاقت وکمالات ایده‌رك، سلاطین ووزرا وکبرانك صحبتیله مشرف اولمشدی . عربی وفارسی وترکی ادبیاتده یدطولاسی ونوادر ومحاضراتدن پك چوق محفوظاتی اولمغله، صحبتی مطلوب ومرغوب بر مرد ظریف ایدی . طریق علمه سالك اولوب، بعض قضالرده بولندقدن صکره، طوپخانه‌ده کی خانه‌سنه چکیلوب، بانچه‌سی اتصالنده برمسجد ومکتب انشا ایتمش: وسلطان بایزید خان ثانی حضرتلرینه بعض قصائد تقدیمیله عطیه واحسانلرینه نائل اولمش ایدی . خیلی وقت معمر اولوب، ٩٨٢ تاریخنده، پیرفانی ایکن، ایکنجی حج شریف نیتیله جانب حجازه عزیمت ایده‌رك، اثنای طریقده ارتحال ایتمشدر . السنهٔ ثلثه‌ده برخیلی اشعار رائقه‌سی، حافظ شیرازی دیوانه نظیره‌سی وسائر بعض آثار ادبیه‌سی واردر شوشعر اونکدر :

آسمانی لباسله اول ماه
کون کبی اولدی عالمه مشهور
چاك ایدوب جیب وصلی دست سحر
بنی اول مهدن ایلدی مهجور

شوبیت دخی اشعار فارسیه‌سندندر :

بربرك کل زنرکس تر آب میزنی
وز لاب کلاب برشکر ناب میزنی

— ایکنجیسی استانبوللی اولوب، قره‌فضلی دیمکله مشهوردر . ذاتینك شاکردی اولوب، قانونی سلطان سلیمان خان شهزاده‌لرندن سلطان محمدك حیاتنده سویلمش اولدیغی برقصیده استادی معرفتیله امثالندن اول تقدیم اولنه‌رق، مظهر تقدیر اولمغله، کندیسی شهزادهٔ مشارالیهك معیتنه آلنه‌رق، مغنیاسنجاغنه نصبنده کاتب دیوانی اولمشیدی . مشار الیهك ارتحالنده شهزاده سلطان مصطفایه وبونلرك‌ده ارتحالنده سلطان سلیمه کاتب دیوان اولمشدی . ٩٧٠ تاریخنده وفات ایتمشدر . اشعاری سلیس ومتین اولوب. «عمای عایون» عنوانیله برمنظومه‌سی ودیکر برقاچ مثنویسیله کلستان سعدی طرزنده «نخلستان» عنوانلی برکتابی و« کل وبلبل » عنوانیله‌ده مشهور برمنظومه‌سی واردر . شوبیت اونکدر :

ایلینك مجنونی شیرینك دلا فریادی وار
کار عشقی باکه صور هر صنعتك استادی وار

فضلی { ایران شعراسندن اولوب، شوبیت اونکدر :

قوت کفتار هرکاهی که دارم یارنیست
یاررا هرکاه یابم قوت کفتار نیست

« شاه وماه » عنوانیله برمنظومه یازمش و ١٥٥١ تاریخنده وفات ایتمش برفضلی دخی واردر . بونك عینی میدر. بیلنه‌مدی .

فضلی { (فضل الله حافظ) مشاهیر خطاطین وشعرادن اولوب، توقادلی ودرویش احمد توقادینك برادریدر . والده سلطان جامعنك ابتدای بناسنده امامتی وسلطان احمد جامع شریفنك خطاتی بوذاته مفوض ایدی . مجارستان سفرینه دخی کیتمشیدی شوبیت اونکدر :

امین مجو ومکو باکسی که هست امین
درین زمانه مکر جبرائیل امین باشد

فضلی پاشا { دورسلطان ابراهیم خانیده ١٠٥٧ دن ١٠٥٨ تاریخنه‌دك برسنه قپودان دریا بولنمش وزرادن اولوب، برسنه اول مصاهرت پادشاهی شرفنه نائل اولمشیدی . اواثناده کریدك فتحیله وونديكليرله اوغراشلديغندن، قپودان پاشالق مسندنده بحریه‌دن یتیشمه برذاتك بولنمسنه لزوم کورنمکله، تاریخ مذکوره عزل اولنه‌رق، وزیر ثانی اولمشیدی . بعده وندیکلیرك دالماچیه جهتنده‌کی تجاوزلرینی حضور پادشاهیده وصدراعظم صوفی محمد پاشانك یوزینه قارشی سویلمکه جسارت ایتدیکندن، صدراعظمك انهاسیله آزاق محافظلغنه نصب اولنه‌رق، کرهاً اوطرفه اعزام اولنمش: وبعده طمشوار والیلکنه نصب اولنه‌رق، اوراده‌ن سلستره محافظلغنه نقل اولنمش ایدی. ١٠٦٧ تاریخنده افلاق وویووده‌سی بسارابه‌نك وقوع عصیانی اوزرینه، کندیسنك تعقیب واخذینه مأمور اولدیغی

حاله، اون‌بش کون بیهوده تدارکاتله اضاعهٔ وقت ایده‌رك، مرقومك ترانسیلوانیه یه فرارینه میدان ویردیکندن، وبونی دشمندن آلدینی یکرمی بیك دوقات‌مقابلنده یاپدینی شیوع بولوب، تاتار عسکریله کلمش اولان قالغای دخی بویله بر آدمك معیتنده حربه کیده‌میه‌جکنی اشعارایلدیکندن، صاحب ترجمه ادرنه‌یه جلبله، اعدام اولنمشدر .

فضلیه { موصلك شرق جهتنده ونینوی جهتنده باغشیقایه ملحق قصبه کبی بربیوك قریه اولوب ، پازار وچارشیسی وباغ وبوستانی اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدییور .

فضولی { (محمدبن سلیمان) اعاظم شعرادن اولوب. حلله‌ده دنیایه کلمش ، وبغدادده نشأت ایتمش اولدیغندن، بغدادی نسبتیله مشهوردر . ترکی وفارسی اشعاری اولوب. اشعار ترکیه‌ده ایکنجی علی شیرنوایی دینمکه شایسته‌در . کندینه مخصوص متین برطرز افاده‌سی واردر . قانونی سلطان سلیمان خانك فتح عراقینه عزیمتلرنده فضولی صدراعظم ابراهیم‌پاشایه واونك واسطه‌سیله درگاه پادشاهیه بعض اشعار تقدیمیله، مظهرالتفات شهریاری اولوب، وقفدن توظیفی حقنده برات‌عالی دخی صادر اولمشدی، که اجرای احکامیچون بعده درسعادته ورودنده اوقاف مأمورینك واقع اولان معامله‌سی حقنده برمقالهٔ بلیغه‌سی مشهوردر. بلیغ برخمسه‌سی واردر، که بوندن « لیلی ومجنون » منظومه‌سی اك زیاده شهرت بولمشدر . مرتب دیوانی وحسین واعظك « روضة‌الشهدا » سنك ترجمه‌سی اولق اوزره « حدیقة‌السعدا » عنوانیله مشهور وپك‌مؤثر برتألیفی واردر . اهل بیت جناب نبویه اولان وفرت محبتی هراثرنده نمایاندر . ٩٧٠ تاریخنده ارتحال‌ایدوب، تربه‌سی حلله‌ده زیارتگاهدر. مذکور « لیلی ومجنون » منظومه‌سیله ترکی دیوانی ودیکر بعض آثاری « کلیات فضولی » عنوانیله جمع وطبع ونشر اولنمشدر . ترکی وفارسی اشعارندن برایکیشر بیت ایراد اولنور :

هرکورن عیب ایتدی آب دیدهٔ کریانمی
ایلدم تحقیق کورمش کمسه یوق جانانمی
قنغی بتدر بیلزم ایمانمی غارت ایدن
صندهٔ ایمان یوق‌کمسن آلدکدیم ایمانمی

—

تا در دلت اندیشهٔ بیداد نیاید
هرگز زمن دل شده‌ات یاد نیاید

فضه { حضرت فاطمة‌الزهرا (رضها)نك جاریه‌سی‌اولوب. «هل‌اتی‌علی‌الانسان حین من‌الدهر» سورهٔ شریفه‌سنك سبب نزولی اولان مشهور اطعام مسکین ویتیم واسیر فقره‌سی کندیسندن‌مرویدر .

فضیل بن عیاض { (ابوعلی - التمیمی الطالقانی الفندینی) کبار اولیاءاللهدن واعاظم صوفیوندن اولوب ، ابیورد مضافاتندن (فندین) قریه‌سنده طوغمش ؛ وابیوردده نشأت وتحصیل ایدوب، بعده کوفه‌یه انتقال ایلمش؛ وزهد وتقوی وارشاد وموعظه ایله اشتغال ایدوب ، بعده مکهٔ مکرمه‌یه عزیمتله، بقیهٔ عمرینی مجاورتده کچیرمش ؛ و ١٨٧ تاریخنده وفات ایتمشدر . هارون‌الرشیدله ماجرالری وبرچوق کلمات عارفانه‌سیله موعظه‌لری منقولدر . بشرحافی وسری سقطی حضرتلری جملهٔ مریدانندندر .

فطرت { (میر معزالدین محمد موسوی) سادات موسویه‌دن وایران‌شعرا- سندن‌اولوب، ١٠٥٠ تاریخنده‌ایراندن‌هنده‌رحلتله، عالمکیرشاهك دیوان خدمتنه کیردرك، قدری برتر اولمشیدی . «کلستان فطرت » عنوانیله برتذکرة الشعراسی ومرتب‌دیوانی واردر . ١١٠٠ تاریخنده وفات ایتمشدر .

فطنت { (زبیده — خانم) عثمانلی شاعره - لرینك اك مشهوره سی اولوب ، ١١٦١ تاریخنده شیخ‌الاسلام اولان « نهجة‌اللغات » صاحبی محمد اسعد افندینك قیزی وینه شیخ الاسلام بولنمش اولان محمد شریف افندینك همشیره‌سیدر . طریق‌عامیه‌منسوب درویش افندی اسمنده برینه وارمشیدی . صدر اعظم مشهور راغب پاشا ایله برچوق مشاعره وملاطفه‌لری اولوب، ظرافت طبعی وارتجالاً شعر سویلمکه اقتداری‌حقنده منقول‌اولان برچوق نوادردن منفهم اولور . سلطان محمود خان اول دورینه‌یتیشوب، پادشاه‌مشارالیه نامنه‌بهاریه‌سی اولدیغی کبی، سلطان عبدالحمید خان دورینه دخی یتیشوب، حمیدیه عمارتنه تاریخی واردر . ١١٩٤ ده ارتحال ایتمشدر . مرتب دیوانی واردر . شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر :

بيلمدك ذوق وصالك چكميشيمه فرقتك
اولميشيمه خسته قدرين بيلماز آدم صحتك
طبع نا اهله موافقدر سپهرك كردشي
عقربه واسته‌در سير ايله چرخي ساعتك

فطين { متأخرين شعراء عثمانيه‌دن اولوب، ۱۱۳۵ تاريخنده‌ن ۱۲۷۰ تاريخلرينه دك ظهور ايدن شعرانك واحيانا شعر سويلمش بعض ذواتك تراجم احوالني وبرر شعرلرني حاوى « خاتمة‌الاشعار » عنوانيله سالم تذكره‌سنه ذيلاً برتذكرة الشعرا يازمشدر . كه « تذكرهٔ فطين » دينمكله‌معروفدر . ۱۲۷۱ تاريخنده استحكام آلايلرى ليطوغرافياسنده طبع ونشر اولنمشدر . شوقطعه صاحب ترجمه‌نك كندى اثرينك طبعنه سويلديكى تاريخدر :

ويرر مطالعه‌سى طبع شاعرانه صفا
عجب مى بواثر نوكزرسه الدن اله
حروف جوهرايله شكر ايدوب ديدم تاريخ
فطين تذكره‌سى پك كوزل باصلدى هله

فغانى { اونجى قرن هجرى عثمانلى شعراسندن ايكى ذاتك مخلصيدر :

برنجيسى كتاب قسمندن اولوب، سلطان بايزيد خان ثانى شهزاده لرندن سلطان عبدالاهك خدمت كتابتنده بولنمش؛ وشهزادهٔ مشار اليهك ارتحالنى متعاقب، خصماسنك سعايتيله اعدام اولنمشدر . شاهنامهٔ فردوسى‌وزننده بر« اسكندرنامه »سى وار ايسه‌ده، شهرت بولامشدر . اشعارى عاديدر . شو بيت اوجمله‌دندر :

ياشم مردملرين چشمم طوتاردى بونجه عزتله
يولكده سائل اولمشدر يوزر شمدى غرابتله

— ايكنجيسى (رمضان افندى) طرابزونلى اولوب، درسعادته ورودله، اسكندر چلبى‌يه‌انتساب ايتمش؛ ورقيبلرى صدر اعظم ابراهيم پاشايه دخى چاتماسون قورقوسيله، مشار اليهك نزدنده افترايه جرأتله، صاحب ترجمه سويلمشدر ديه، هجو آميز بربيت اويديروب، عرض ايتدكارندن، كنج ياشنده لذت حياتدن محروم اولمشدر . شو بيت جملهٔ اشعارندندر :

بوخارستان عالمده آچيلمازسه كل مقصود
نه‌غم اى بلبل جان اشته كلزار عدم موجود

فغانى { [« بابافغانى » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

فغفور { چين حكمدارلرينه ويريلن اسم اولوب، خاقاندن فرق شودر، كه خاقان اكثريا مغولستان جهتنده كيلره ويامغول ومانچو جنسيتنه منسوب اولانلرينه وفغفور ايسه اصل چينده كيلره وچينلى اولانلرينه اطلاق اولنور .

فغفور { (مير —) ايران شعراسندن ولاهيجان ساداتندن اولوب، ايرانده ايكن رسمى تخلص ايتديكى حالده، بعده هند- ستانه رحلتله، سلطان پرويز بن سلطان سليمه انتساب ايدرك، فغفور تخلص ايتمش؛ و۱۰۲۸ده متوفى اولمشدر . بعض تذاكرده يزدلى وطبيب اولديغى مذكوردر . شو بيت اونكدر :

كمان رفتن جان مرا يقين كه تورفتى
نعوذ بالله اكر جان رود چنين كه تورفتى

فقير { هندستان شعراسندن ايكى ذاتك مخلصى اولوب، برى (مير شمس‌الدين) دهليده نشأت ايتمش؛ واوران ۱۱۷۹ده لكهنويه رحلت ايتمشدى . مرتب ديوانى و« تصوير محبت » عنوانيله برمنظومه‌سى واردر . مفتون دخى تخلص ايدردى .— ديكرى (ميرنوازش على) بلكراملى اولوب، ۱۱٦۷ده وفات ايتمشدر .

فقيرى { اونجى‌قرن‌هجرى‌عثمانلى شعراسندن اولوب، قالفاندلنليدر . بحررجزده طوائف بشرى يوللى برمنظومه‌سى وخيلى اشعارى واردر . شو بيت اونكدر :

نمازه نيجه ال دكسون كركسه برسن اول صوفى
برالده ساعد ساقى برالده ساغر باده

فقيرى { ايران شعراسندن اولوب، تبريز- ليدر . بعض تذاكرده حقيرى ديه مذكوردر ، وياخود اوبشقه‌در . شو بيت اونكدر :

چو تير از دل كشم باتير جانان جان برون آيد
چوشخصى كزپى تعظيم بامهمان برون آيد

فكارى { ايران شعراسندن ايكى ذاتك مخلصيدر :

برنجيسى (قاضى احمد) سبزوارلى اولوب، بر مدت قزوينده ياشامشدر . شو بيت اونكدر :

شبها فكارى بيش ازين دردد سرمدم مده
كيرم شنيد آن ستمكدك تأثير كو فرياد را

— ايكنجيسى سمرقندلى اولوب، عبدالله خان اوزبكك مداحلرندندر . شو بيت اونكدر :

سايه بزمين از قد دلدار افتاد
يا سرو سهى بدر قدم يار افتاد

فكرى } اونجى قرن هجرى عثمانلى شعرا- سندن ايكى ذاتك مخلصيدر :

برنجيسى (ماشى‌زاده درويش) طريق قضايه سالك ايدى . « ابكار افكار » و« بهرام وزهره» عنوانلريله ايكى منظومه‌سى وار در . شو بيت اونكدر :

كف پاى سك پاره شو دكلو كوزلرم سوردم
قبارمش كوزكوزاولمش اول كف پاكره‌دن كوردم

ايكنجيسى بروسه‌لى‌اولوب، ارباب صنعتدن‌ايكن بعده كسب معارف وسياحته ميل ايتمشدى. شو بيت اونكدر :

پاره‌در صانماك كوربدن عارض دادارده
برالفدر كويا ظاهر اولور رخسارده

فكرى } ايران شعراسندن يدى ذاتك مخلصيدر :

برنجيسى (محمد رضابيك) اصفهانلى اولوب، علم سياقده وقوفى وار ايدى . شو بيت اونكدر :

تو همزانوى غير ومن زغيرت
بخون ديده تازانو نشسته

ـــ ايكنجيسى رى‌مضافاتندن دماوندلى‌اولوب، شو بيت اونكدر :

غم خودرا كه باآن نرگس مستانه ميكويم
رود درخواب وپندارد كه من افسانه ميكويم

ـــ اوچنجيسى استرابادلى اولوب، شو بيت جملهٔ اشعارندندر :

عيد ست وهركسى بهمى شاد وخرم است
برخلق عيد وبرمن غمديده ماتم است

ـــ دردنجيسى (ملايحيى) طالقانلى اولوب، شو بيت اونكدر :

شد زو حشت مشر بيهاى دل ديوانه ام
صورت هر آشنايى معنئ بيكانه ام

ـــ بشنجيسى (ميرعلى) قدسئ كربلائينك برادريدر. شو بيت اونكدر :

بلبلى‌دى درقفس مى‌مرد ومى ناليد زار
كاى دريغ ايام عمرم درگرفتارى گذشت

ـــ التنجيسى (نورتحشى)رى شهرندن اولوب، ابتدا ميرى تخلص ايدردى . هندستانك دكن‌جهتنه سياحت ايدوب ، شاه طاهردن برچوق التفاتلر گوردكدن‌صكره وطننه عودت ايتمشدى . شو بيت اونكدر :

رخت كل كل شد ازى ترك كشت باغ وبستان كن
بكير آيينه دردست وتماشاى گلستان كن

ـــ يدنجيسى (جامه‌باف) لقبيله ملقب اولوب، هراتلى اولديغى حالده، هندستانه رحلتله، تاريخ سو- يلمه‌دكى مهارتيله اكبر شاهه انتساب ايدوب، بر طاقم رباعيات دخى سويلمش: و ٩٧٣ تاريخنده وفات ايتمشدر . اشعارينه دسترس اولنه‌مدى .

فكه } آطنه ولايتنك قوزان سنجاغنده وآطنه‌نك تقريباً ١٠٠ كيلومتره‌شمال شرقيسنده ١١٩٠ متره مرتفع برموقعده واقع قضا مركزى برقريه اولوب، ٨٠٠ اهاليسى، بر جامعى، قديم بركليساسى، برقشله‌سيله برعسكرى خسته‌خانه‌سى، اسكى برقلعه‌سى، ٢٠ دكانى‌وبرحمامى واردر .ـــ فكه ونام ديكرله بيلان كوى قضاسى شمال شرقى جهتندن خاچين، جنوب‌شرقى طرفندن قارص، غرب جنوبى جهتندن‌سيس قضالريله، شمال غربى طرفندن دخى قونيه ولايتيله محدود اولوب، روم ناحيه‌سيله برابر ٧٦ قريه‌يى‌حاويدر . اهاليسى ٢٠٤٣٤ كشيدن عبارت اولوب، يالكز بشده‌برى ارمنى وارمنى پروتستانى وقصورى مسلم وتركدر . سيحان ايرماغى تابعلرندن (كوك صو) قضايى شق ايدوب، ايچنده برقاچ چاى دخى آليرر. اراضيسى طاغلق وآزمنبت اولوب، محصولاتى آنجق‌احتياجات محليه‌يه كوره‌در. ١٤٠٤٠ يكى‌دونم وسعتنده‌اورما- نلرى اولوب، اشجار مختلفه بولنيورسه‌ده، وسائط نقليه‌نك فقداننندن استفاده اولنه‌ميور . متروك بر قورشون معدنيله هنوز ايشلنمه‌مش سائر بعض معدنلرى ونافع برقاپليجه‌سى دخى واردر. قيونلرى چوقجه اولوب، برمقدار پيناغى اخراج اولنور . قضانك اسكى مركزى‌اولان بيلان‌كوينده برجامع ، بر مكتب وبر مدرسه بولنيور . درون قضاده برچوق خراب‌قلعه‌لر وسائر ويرانه‌لربولنوب، وقتيله اوراسنك دخى دها معمور بولنمش اولديغنه دلالت ايديور .

فلّاح } مصر سفلاده زراعتله‌مشغول اولان اهالى‌يه ويريلن اسم اولوب ، بونلر عربلرله اسكى قبطيلرك اختلاط وامتزاجندن متولد ساكن وچاليشقان آدملر اولغله، عشيرت حالنده ياشايان عربانك هرجهتجه عكسلريدر .

فلّاحيه } ايرانك خوزستان خطه‌سنده وعمره‌نك ١٢ كيلو متره شمال شرقيسنده اولەرق بحر فارس ساحلندن سكز طقوز

گیلو متره ایچریده برقصبه اولوب، عرب اهالی ایله مسکوندر .

فلاطه { (Fellathas) [« فوله » مادهسنه مراجعت .]

فلاماند { (Flamands) فلاندره خطهسنك اهالیسی اولان وجرمان اقوامندن بوتانبرقومدر. [« فلاندره » مادهسنه مراجعت.]

فلامینیوس { (Flaminins) روما سرداراندن اولوب، میلادن ۱۹۷ سنه اول قونسولسلق تعبیر اولنان ریاسته نصب اولنمش؛ وماکدونیه حکمداری فیلیب ایله یونانك (آخائیا)اتفاقنه قارشی عسکر سوق ایدهرك، قزاندیغی مظفریت اوزرینه، مذکور اتفاقی اخلال ایدهرك. فیلیپك یونانده کی حکم ونفوذینی کسمش؛ ورومایه عودتنده اوچ کون دوام ایدن برشنلکله استقبال اولنمش ایدی . قبل المیلاد ۱۹٤ تاریخنده آنیبالك التجاا ایتمش اولدیغی بیتنیا حکمداری پروسیاسك نزدینه اعزام اولنهرق، بوحکمداری آنیبالی تسلیم ایتمکه قاندیرمش ایسهده، آنیبال کندینی تسمیم ایدهرك تسلیم اولمامشدی .

فلامینیوس نپوس { (Flaminins Nepos) بودخی روما سرداراندن اولوب، میلاددن ۲۲۳ سنه اول قونسولوس اولمش، وغالاری مغلوب ایتمش ایدی . ۲۱۷ ده ثانیاً قونسولوس اولوب. سناتونك امرینه مخالف اولهرق، آرقداشنی بکامکسزین آنیبال ایله محاربهیه کیریشدیکندن. مغلوب ومقتول اولمشدر . رومادن (آریمینوم)ه کیدن بیوك برجادهبونك انشا کرده سی اولوب. (فلامینیاویا) تسمیه اولنوردی .

فلامینیا { (Flaminie) روما امپراطورلغی زمانده ایتالیانك منقسم بولندیغی یدی ایالتك بری اولوب. مودنهدن آدریاتیق دکیزینهقدر ممتد اولوردی. ومرکزی راونهشهری ایدی .

فلاندره { (Flandre) اوروپانك غرب شمالی جهتنده(اسقو)ایرماغنك منصبیله پادوقاله بوغازی آرهسنده بربیوك خطه اولوب. شمدیکی حالده قسم اعظم وسطیسی بلجیقهیه، شمال شرقی قسمی فلمنکه، جنوب غربی قسمی دخی فرانسهیه تابعدر . اهالیسی عندنده اسمی (ولامینغ) اولوب، لسانمزده هولاندهیه ویریلن (فلمنك)اسمی بوندن مأخوذدر . بوخطه هرنقدر بووجهله اوچ دولتبیننده منقسم ایسهده، طبیعت اراضی واهالیجه بردر . بلجیقهیه تابع فلاندره شرقی وغربی اسملریله ایکی ایالته منقسم اولوب، فرانسهیه تابع قسمی (نور) یعنی « شمال » ایالتی تشکیل ایدیور، وفلمنکه تابع اولان پارچهسیده (زلانده) ایالتنك بر قسمندن عبارتدر . قرون وسطاده برقونتلق صورتنده اداره اولنوب ، اهالیسی آوروپانك هر طرفیله وحتی قسطنطینیه ومصر وسائر اقطار شرقیه ایله تجارت ایدهرك، بیوك برثروته ونفوذ وقوته مالك ایدیلر. (فلاماند) دینلن فلاندره اهالیسی جرمان اقوامندن اولوب، قرون وسطاده فرانقلرله وصاقسونلرلهدخی قاریشمشلردی . لسانلری فریزون وفلمنك لسانلری کبی آلمانجهنك برنوعی اولوب، آریجهادبیاتی واردر. بلجیقه وفلمنکدهکی فلاماندلر کندی لسانلرینی محافظه ایتمکده اولوب، فرانسهده کیلرایسه کوندن کونه بونی ترکله فرانسزلاشمقدهوعددلری آزالمقدهدر. وقتیله شمال ایالتندن بشقه جواردهکی ایکی اوچ ایالتدهدخی فلاماند لسانی سویلنمکده ایکن، شمدیکی حالدهایالت مذکورهنك یالکز برقسمی یعنی ۱٦۵۰۰۰ اهالیسی بولسانله متکلمدرلر. فلاماندلر عمومیت اوزرهاوزون بویلی، مائی کوزلی وصاری و یاخود قمرال صاچلی آدملردر .

فلاندره { شرقی ــ (Fl. Orientale) بلجیقه دولتنك بر ایالتی اولوب. غرباً غربی فلاندره، جنوباً هاینو ، شرقاً آنورس وبرابانت ایالتلریله، شمالاً دخی فلمنکك (زلانده) ایالتیله محدوددر . مساحهٔ سطحیهسی ۳۰۰۰مربع کیلو متره اولوب، ۱۹۵۸۷۵۲اهالیسی واردر،که بهر مربع کیلو متره باشنه ۳۱۹ کشی دوشیور . ادارهٔ ملکیهجه ٦ قضا و٤۷ ناحیهیه وادارهٔ عدلیهجه ۳ دائره و ۳۲ محکمهٔ صلحیه دوائرینه منقسمدر . مرکزی (غاند) شهریدر . (اسقو) ایرماغی جنوبدن ایالته کیروب، مرکزه واصل اولنجه، (لیس) چایی دخیاخذ ایله، شرقه طوغری دونهرك، ایالتی شق ایتدکدن صکره، شماله طوغری دونوب، برخیلی مسافهده ایالتك حدود

شرقیه‌سنی تشکیل ایدر . سائر میاه جاریه‌سی بونهره دوکیلور . سیر سفائنه صالح جدولاری پك چوقدر. اراضیسی غرب وشمال جهتلرنده دوز وآچیق وجنوب شرق طرفلرنده قوملق وغیر منبت برطاقم تپه‌لری حاوی اولوب، اهالیسنك فنه تطبیقاً سعی وغیرتی کرك بونیه‌لری وکرك دوزیرلرینك بطاقلغلرینی کاملاً اراضیٔ مزروعه‌یه چویرمشدر. تارله‌لری مربع الشکل اولدرق اشجارله محاط وخانه‌لری آغاجلرله مستور اولدیغندن، اوزاقدن غیر مسکون براورمان کبی کورینور. پك نفیس برجنس کتن حاصل اولوب ، کویلیلرك قادین وچوجق قسملری باشلیجه بونك احضاریله مشغول اولورلر . صنایع محلیه پك ایلری اولوب، بزو یوك وپاموق منسوجات، دانتله، پاموق ایپلیك، بیره، مسکرات، شکر، طوز، صابون، ایپ فابریقه‌لری ودباغخانه‌لری چوقدر . باشلیجه شهر وقصبه‌لری : غاند، سنت نیقولاس، ترموندە، آلوست، لوکرن، اکلو، رنه وسائره‌در .

فلاندره { غربی — (Fl. Occidentale) بلجیقه دولتنك برایالتی اولوب شمال غربی جهتندن شمال دکیزیله ، غرباً فرانسه ایله، جنوباً ینه فرانسه ایله وهاینو ایالتیله شرقاً دخی شرقی فلاندره ایالتیله وفلمنکك زلانده خطه‌سیله محدوددر . مساحهٔ سطحیه‌سی ۳۲۳۵ مربع کیلو متره اولوب، ۷٤٦ ۹۲۳ اهالیسی واردر، که بهر مربع کیلو متره باشنه ۲۳۹ کشی دوشر. ایالت ادارهٔ ملکیه‌جه ۸ قضا و ۵۱ ناحیه‌یه وادارهٔ عدلیه‌جه ٤ دائره‌یه و۳۰ محکمهٔ صلحیه دائره‌سنه منقسم اولوب، مرکزی (بروژه) شهریدر . اراضیسی دوز وآچیق اولوب، یالکز شرق جنوبی جهتنده بعض تپه‌لر بولنیور . سواحلی دکیزك تجاوزینه معروض ایکن، کلیتلی مصرفلرله یاپدقلری جسیم سدلر بوتجاوزك اوکنی آلمغله برابر دکیزك خیلی یرلرینی دخی قره‌یه چویرمشلردر . اسقو ایرماغی برآز یرده حدود شرقیه‌سنی تشکیل ایتدیکی کبی، بوکا تابع (لیس) نهری دخی قسم شرقیسنی وفرانسه‌دن کلن (ایسل) نهری‌ده قسم غربیسنی شق ایدر . سیر سفائنه صالح جدولاریله‌دمیر یوللری چوقدر . برمدت اول چالیلرله مستور اولان اراضیسنك چوغی آچیلوب ، زرع اولنمش، وبرطاقمی‌ده کوزل مرعالره تحویل اولنمشدر. هواسی پك اعتدالسز اولوب، یازین اویله وقتی بك صیجاق اولدیغی حالده، صباح واقشام زیاده جه‌سرین اولور .

فلانیج { (Felanitx) اسپانیه‌نك بالئار آطه‌لرندن (مایورقه) جزیره‌سنك (ماناقور) قضاسنده و(پالمه‌نك) ۵۰ کیلو متره شرق جنوبیسنده برقصبه اولوب. ۱۰۵۶۰ اهالیسی، طار سوقاقلری واطرافنده پك چوق انجیر آغاجلری ویل دکرمنلری واردر .

فلاویان { سنت — (St. Flavien) خرستیانلرك عزیزلرندن اولوب ، ۳۸۱ تاریخ میلادیسنده آنطاکیه پطریقلکنه نصب اولنمش؛ وایمپراطور ایله ایمپراطوریچه‌نك هیکللرینی هدم ایدن اهالیی تئود و سیوسك حضورنده مدافعه وتخلیص ایتدکدن صکره، ٤۰٤ تاریخنده وفات ایتمشدر .

— دیکر برسنت فلاویان دخی ٤٤۷ ده قسطنطینیه پطریقی اولوب، ٤٤۹ ده افسده تلف اولمشدر . شباطك ۱۵ نده یورطیسنی اجرا ایدرلر .

فلبه { (Philippopoli وبلغارجه Plovdiv) شرق روم ایلینك مرکزی برشهر اولوب ، صوفیه نك ۱٤۰ کیلو متره شرق جنوبیسنده واستانبولك ۳۷۳ کیلو متره غرب شمالیسنده، مربع نهرینك ایکی کنارنده، غایتله منبت براووه‌نك اورته‌سنده اولدرق اوچ تپه‌نك اوزرنده استانبولدن اوروپایه کیدن دمیر یول خط کبیری اوزرنده و ۴۲°۳′ عرض شمالی ایله ۲۲°۳۳′ طول شرقیده واقعدر. اهالیسی ٤٤۰ ۳۳ کشی اولوب، نصفی بلغار ونصف دیکری ترك، روم، ارمنی ویهودیدر . دمیر یول موقفندن کوپریه قدر کنیش برجاده‌سی وبونك اوزرنده کوندن کونه چوغالمقدن اولان کوزل برطاقم ابنیهٔ جدیده‌سی، تپه‌نك اوزرنده اسکی برحصاری، اوراده‌بربیوك جامع شریفیله متعدد جوامع ومساجد وکلیسالری، بلغار مکتب اعدادیسی، مسلمانلره وروملره مخصوص مکاتبی، عمومی بانچه‌سی، ۳۰۰۰ جلدی حاوی کتبخانه‌سی، کوچك برموزه‌سی، دده آغاج وبورغازاسکله‌لرینه وآوروپایه دمیر یوللری، خیلی ایشلك تجارتی وعلی الخصوص ذخیره وکل صوبی وباغی اخراجاتی ، شیاق وعبا ایله دیکر منسوجات

وسائره فابريقه‌لرى واردر . پك اسكى برشهر اولوب، تابلاسجلر زمانندن قاله‌اولديغى اطرافنده بولنان جسيم طاشلردن معمول خرجنر بعض ديوار بقيه‌لرندن آكلاشيليور . بعده ماكدونيه حكمدارى فيليب طرفندن اعمار وتجديد اولنارق، بونك اسمنه نسبتله ياد اولنمشدر . ادارهٔ عثمانيه‌زماننده سنجاق مركزى اولوب، برلين معاهده‌سيله تشكيل اولنان شرقى روم ايلى ايالت ممتازه‌سنه مركز اتخاذ اولنمش‌در.

فلبه‌جك (Philippes) سلانيك ولايتنك درامه سنجاغنده و قوالەنك ۱۳ كيلو متره غربنده اولارق بطاقلق بر كولك كنارنده اسكى بر شهر خرابه‌لرى اولوب، برطاقم ديركلرله تياترو وسائر ابنيهٔ عتيقه آثارى مشهوددر. ميلاد عيسادن بيك سنه اول تأسيس اولنوب، بعده ماكدونيه حكمدارى فيليب طرفندن اعمار اولنغله، بواسمله تسميه اولنمش ؛ وبعض وقايع تاريخيه‌يه ميدان اولمشدر . ايمپراطور آوغستوس زمانننده زياده توسيع وتزيين اولنارق، معموريتى اونجى قرن ميلاديه قدر دوام ايتمشدر. حضرت عيسانك تابعينندن پاولوس اوروپا قطعه‌سنده اك اول بوشهرده خرستيانلغى نشره باشلايوب، حبس وضرب اولنمشدى .

فلتره (Feltre) ايتالياده وندیك خطه‌سنك (بلونه) ايالتنده وبلونه‌نك ۲۶ كيلومتره جنوب غربيسنده قضا مركزى برقصبه اولوب، ۶۵۷۰ اهالیسى وبعض كوزل ابنيه‌سى واردر . پك اسكى برقصبه‌در .

فلج يمامه‌ده خرماسى چوق برقصبه‌اولوب. فلج‌الافلاج دخى دينليردى .

فلر (Flers) فرانسه‌ده (اورنه) ايالتنك (دومفرون) قضاسنده ودومفرونك ۲۱ كيلومتره شمال‌شرقيسنده ناحيه مركزى برقصبه اولوب. ۸۵۳۰ اهالیسى وبز وپيكه وسائره فابريقه‌لرى واردر .

فلس جاهليتده طى قبيله‌سنك عبادت‌ايتدكلرى مشهور برصنم اولوب، طئو-زنجى سال هجريده حضرت على بن ابى طالب (رضه) جانب نبويدن يوز اللى كشى ايله اعزام بيوريلەرق، صنم مذكورى هدم، وحادث بن ابى شمرالغسانينك بوصنمه قوشاتمش اولديغى ايكى مشهور قليجى‌اغتنام بيورمش ايدى . بوايكى قليجدن برينى رسول‌الله (صلعم) افندمز مبارك ميانلرينه قوشاندقدن صكره حضرت على (رضه) افندمزه‌اعطا بيورمشلردى.

فِلَسطين (Palestine) قديماً غزه ايله يافه آره‌سنده وفنيقه يعنى ارض كنعانك جنوبنده وارض مقدسك غربنده ساحل بويجه اوزانان كوچك برخطه‌يه مخصوص اولان بو اسم بعده شام قطعه‌سنك بتون قسم جنوبيسنه تعميم اولنه‌رق، فنيقه‌نك نصف جنوبيسى وبتون ارض مقدسى وبحرلوط حوضه‌سنى احاطه ايتمشدى . روماليلرك فتوحاتندن صكره وعربلر زمانننده يعنى كتب اسلاميه ده فلسطين اسمى بوايكنجى صورتله قوللانلمشدر . بووجهله فلسطين شمالاً عكا حذاسندن وطبريه كولندن باشلايەرق، قلعهٔ عريشه ويرموكه قدر ٣١° ايله ٢٠′ ٣٣° عرض شمالى آره‌لرنده ممتد اولەرق، شرقاً برية الشام، غرباً بحر سفيد، شمالاً شام، جنوباً دخى جزيرة العربدن معدوداولان عمالقه اراضيسيله محدود ايدى . بوحدود داخلنده مساحهٔ سطحيه‌سى اوتوز بيك مربع كيلو متره‌دن زياده‌در . شمديكى تقسيماتده قدس مستقل‌متصرفلغيله بيروت ولايتنك نابلس وعكا سنجاقلرينى وسوريه ولايتندن حوران سنجاغنك قسم جنوبيسنى حاويدر. فلسطين دخى شامدن‌معدود ايدى . فلسطينك يالكز ساحل بونجه ممتد اولان قسم غربيسى دوز اولوب، ايچ طرفلرى طاغلفدر . سواحلدن شرقه طوغرى اراضى تدريجاً كسب ارتفاع ايدوب، خطه‌نك حدود شماليه‌سندن منتهاى جنوبنه‌دك ممتد اولان برصرت تشكل ايديور، كه قدس شهرى دخى بونك اوستنده واقعدر . شرق طرفنده بوصرتك اتكلرى دخى ديك اولوب، بحرلوط دينلن كول ايله بوكا منتهى اولان اردن ونام ديكرله شريعه وادىسنه اينر . بووادى ايله مذكور كولك حذاسى حذاى بحردن ٤١٩ متره آچقدر . كرهٔ ارضده امثالى پك آز اولان بو درين‌وادينك شرق طرفنده اراضى‌بردن بره يوكسلوب. برطاقم‌تپه‌لر حاصل اولور، كه بونلرك اوته‌سى چولدر . اصل فلسطينك معمور برلرى

وادیٔ مذکورك غرب طرفنده اولان صرت اولوب، بونك شرقی وغربی اتکاردن برچوق انهار نبعان وجریان ایدرك، اراضیسنی سقی واحیا ایدرلر. صرت وتپه‌لرینك‌ده اکثری اورمانلرله وزیتون آغاجلری وباغلرله مستوردر. فلسطینك الی یوکسك طاغلری ۱۲۵۰ متره‌یی تجاوز ایتیوب، اکثری بش آلتیوز متره ارتفاعلرنده‌در. هواسی مرتفع یرلرنده معتدلجه ایسه‌ده سواحلده و(غور) تعبیر اولنان بحرلوط حوضه‌سنده زیاده‌جه صیجاقدر. میزان الحراره‌نك عمومیت اوزره درجهٔ وسطیه‌سی ۲۰ اولوب، یازین ۳۰ وقیشین ۱۰ در. بحرلوط اطرافنده میزان الحراره ۲۵ درجه‌دن آشاغی اینمز. وقیشین ٥٤ درجه‌یه قدر چیقدیغی اولمشدر. پورتقال، لیمون زیتون، نار وقاؤن الی زیاده حاصل اولان میوه‌لردن اولوب، خرما اوله‌میور. بحرلوطك شرق طرفنده اولان طاغلر غرب جهتنده‌کی طاغلردن زیاده صوئوق اولوب، اورالرده چوق یاغمور، وقیشین بعض دفعه قار دخی یاغار. کیجه ایله کوندوز آره‌سنده دخی هواجه چوق فرق واردر. یاغمور قیشین یاغوب، مایسدن ایلول نهایتنه‌قدر یاغماز. هرنه‌قدر اسکیدن اورمانلری زیاده اولغله، شمدیکندن زیاده یاغمور یاغدیغی آکلاشیلیور، وشمدی چول اولان برچوق یرلرنده معموره‌لر خرابه‌لری بولنیور ایسه‌ده، جابجا موجود اولان صهرنجلر وصو بندلری خرابه‌لری ازمنهٔ قدیمه‌ده دخی قوراقلقدن زحمت چکلدیکنه دلالت ایدیور. باشلیجه محصولاتی: بغدای، آرپه، داری، پرنج، توتون، پاموق وسائره اولوب، خیلی باغلری دخی واردر. الما، آرمود، کراز، شفتالی، قیصی، نار، بادم، جویز، انجیر، زیتون، پورتقال، لیمون وسائر میوه‌لری‌ده چوقدر. یافه‌نك پورتقالی مشهور اولوب، هر طرفه کلیتله اخراج اولنور. حیوانات وحشیه‌سی: آیی، صیرتلان، طوموز، چقال، کیك، قره‌جه، طاغ کچیسی. جیلان وکلیتلی طاوشان ایله سائره‌دن عبارت اولوب، وقتیله موجود بولنمش اولان آرسلاندن اثر قالمامشدر. حیوانات اهلیه‌دن قیون وکچیلری چوق اولوب، صیغیرلری کوچك ایسه‌ده قوتلیدر. آتلرینك ایلری جزیرة العربدن کلیرسه‌ده، یرلی مرکبلری ایری ویك مقبولدر. یالکز اردن وادیسنك یوقاریلرنده کوزل برجنس دوه بولنوب. سائر جهتلرنده کیلر مشقته متحمل ایسه‌ده، جرکیندر. طیوری چوق ومتنوعدر. نهرلریله کوللرنده کی حیوانات آسیادن زیاده آفریقانك کیلره مشابه اولوب، نهرزرقاده وسائر بعض انهارنده کوچك برجنس تمساح دخی بولنور.

فلسطینك ازمنهٔ قدیمه‌ده وعلی الخصوص حضرت داود وسلیمان (عم) زمانلرنده اهالیسی اوچ ملیون راده‌لرنده بولنمش ایکن. شمدیکی حالده ٦٥٠٠٠٠ قدر تخمین اولنمنده‌در. بواهالینك قسم اعظمی قصبه وقریه‌لرده ساکن وزراعت وصنعت وتجارتله مشغول وبرقسمی اردن وادیسنك شرق جهتنده وبلقاطر. فلرنده خیمه‌نشین وحیوانات یتیشدیرمکله متوغلدرلر. ساکن اولانلری مملکتك اهالیٔ قدیمه‌سی اولان عبرانیلر، سریانیلر، کلدانیلر وفنیکه‌لیلر احفادیله جزیرة العربدن کلمش عربلرك امتزاج واختلاطندن متولد اولوب، قرون وسطاده روم، ترك وفرنك افرادی دخی اینجلرینه قاریشمشلردر. خیمه‌نشین اولانلری ایسه خالص عرب بدویلرندن عبارت اولوب، بینلرنده مخاصمتده بولنور قبائله منقسمدرلر. بونلر نسل ونسبلرینی صافی اولهرق محافظه ولسان عربینك فصاحتنی وقایه ایتمش اولدقلرندن، غالط برعربجه ایله متکلم اولان اهالیٔ متمکنه‌یه نظر تحقیرله باقارلر. متمکن اهالینك ۱۰۰۰ ی خرستیان ۲۵۰۰۰ ی موسوی و۱۵۰۰۰ ی درزی اولوب، قصوری کاملاً مسلمدر. موسویلرك برطاقمی اسپانیه و پورتکیزدن برطاقمی ده آلمانیه ولهستاندن کله اولوب. خرستیانلرك برطاقمی اسکی سریانیلردن وبرطاقمی اهل صلیب احفادندر. جمله‌سی لسان عربی ایله متکلمدر.

فلسطینك قسم اعظمی قدیماً بنی اسرائیل مملکتی اولوب، بنی اسرائیل ایسه اووقتلرده یاری بدوی برحالده یشادیغندن. یالکز فنیکه‌لیلرك النده بولنمش اولان سواحلنك قسم شمالیسنده اینلك برتجارت اجرا اولنوردی. آنجق حضرت سلیمان زمانننده فنیکه دخی بنی اسرائیل دولتنه تابع اولغله، بونلر واسطه‌سیله بحراً ممالك بعیده ایله مناسبات تجاریه‌یه کیریشمشلرك. اوصره‌ده فلسطینك نامی طویلمش

ایدی . بعده آثوریلر دفعاتله قدسی تخریب وبنی اسرائیلی اسارت تحتنده بابله سوق ایتدکلرندن، فلسطین چوق تدنی ایدوب، ماکدونیه ایلرلدرومالیلرك تسلطی زمانلرنده بوتدنی دها زیاده آرتمش: وخرستیانلقدن صکره فلسطینك هرطرفی برزیارتکاه حکمنه کچه‌رك، تجارت وصنایعجه برکونه ترقی ایتمه‌مشدی. حضرت عمر بن الخطاب (رضه) زمانندہ عموم شام قطعه‌سیله برابر فلسطین دخی ضبط اولنه‌رق، اسلامك بش آلتی قرننده سائر ممالك اسلامیه‌ده اولدیغی کبی، فلسطینده دخی معارف وصنایع وتجارت خیلی ترقی ایتمش ایکن. اوروپا خرستیانلری پیننده تعصبك اویاندیغی اهل صلیب مهاجماتی برخیلی وقت فلسطینی لاینقطع برحرب میدانی حالنه قویمش. ونهایت صلاح الدین ایوبی طرفندن استخلاص اولنارق، اسایش تقرر ایدر ایتمز. مصرده بربرینی تعاقب ایدن ممالیك اتراك وچراکسه منازعه‌لری ونهایت تیمورلنکك خروجی یکیدن تخریباتی موجب اولمش: ویاوز سلطان سلیم خان مصروشام قطعه‌لرینی فتح وممالك عثمانیه‌یه ضم ایتدیکی زمان فلسطینی بویله برحال تدنیده بولمش ایدی . سواحلنده صاغلام برنیانی اولدیغی کبی. طرق ومعابری دخی پك کری اولوب، اخیراً حیفادن قدسه قدر انشااولنان دمیر یول دخی همان یالکز زوارك نقلنه یارایور. قراسی ۷۵۰ رادەلرنده اولوب. باشلیجه شهر وقصبه‌لری بروجه آتیدر : قدس. حبرون. رمله، غزه، یافه، حیفا، عکا. صفد. ناصره، جنین، نابلس، سلط وسائره .

فلسینکه { (Flessingue) و فلمنکمه ولیسینکن (Vlissingen) فلمنکك زلاند ایالتنده (والخرن) جزیره‌سنك جنوبی ساحلنده واسقو ایرماغنك برقولی اوزرنده مستحکم برقصبه اولوب، ۹۳۳۰ اهالیسی . سوری . حین حاجتده صوایله طولدیریلیرخندغی. جسیم استحکاماتی، صاغلام وواسع لیمانی، ۸۰ حرب کمیسی استیعاب ایدرلیمان عسکریسی. کوزل رختملری، دمیریولری. ممالك بعیده ایله ایشلك تجارتی . سفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری. جمعیت فنیه‌سی ورصدخانه‌سی واردر .

فلشه { لا — (La Flèche) فرانسه‌نك (سارته) ایالتنده و (مان) ك ۳۹ کیلو متره جنوب غربیسنده اولەرق (لوآره) ایرماغنه تابع (لوآر) چایی اوزرنده واوچ دمیریول خطنك نقطهٔ اجتماعنده برقصبه اولوب، ٦۹۵۰ اهالیسی. ضابطان چوجقلرینه مخصوص (برتیانه) اسمیله مشهور برمکتبی وبوکا مربوط ۲۰۰۰۰ جلدی حاوی کتبخانه‌سی، کاغد فابریقه‌سی ودباغخانه‌لری واردر .

فلك { (شیخ فرید علی) هندستان شعرا. سندن اولوب، لکنهو مضافاتندندر. شوہیت برنعت شریفندندر :

حقاتوی محبوب حق بر مرسلان برده سبق
ای پدشوای مرسلان مشتاق دیدار توام

فلکازه { (Felegyhaza) مجارستانك (یازیکیه مع قومانیه) ایالتنده وپشته‌نك ۱۳۳ کیلومتره شرق جنوبیسنده اولەرق شهر مذکوردن سکدینه کیدن دمیریول خطی اوزرنده برقصبه اولوب، ۲۱۳۱۵ اهالیسی ومشهور حیوانات پازاری واردر .

فلك الدین { (حسن) لرکوچکده حکومت سورن اتابکانك سکزنجیسی اولوب، ٦۷۷ تاریخندن اعتاراً برادری عزالدین حسین ایله مشترکاً وبرادرینك وفاتندن صکره برآز مدت یالکز حکم سورمشدر .

فلکی { (محمد مؤمن) مشاهیر شعرای ایراندن اولوب، شیروانك شماخی قصبه‌سنده نشأت ایتمش: وخاقانی ایله برابر ابوالعلای کنجوینك شاکردانندن بولنمشدر . شیروان صاحبی منوچهرك مداحلرندن بولنمش: و۵۷۷ تاریخنده وفات ایتمشدر . علم هیئتدن بهره‌سی وار ایدی . مرتب دیوانی واردر . شوبر ایکی بیت جمله‌ٔ اشعارندندر :

خیل خزان بناکهان برسپه بهار زد
خسرو مهرکان علم بر سر کوهسار زد
زاغ سیاه طیلسان خطبهٔ خسرو جهان
خواند بنامش آن زمان شاخ زرعیارزد

فلمنك { یاخود هولانده ویاندرلانده (Pays Bas, Hollande, Neder lande) آوروپانك غرب شمالی جهتنده مستقل بردولت تشکیل ایدر برمملکت اولوب، فرانسزجه ودیپلومات لسا

نده ندرلاندەنك ترجمەسى اولمق اوزره (پى با) يعنى « ارض منحطه » تسميه اولنور . لسانمزده مستعمل اولان فلمنك اسمى ايسه سالف الذكر (فلاماند) اسمندن مأخوذدر .

موقعى، حدود ومساحه سى . — فلمنك ′٥٤ °٥٠ ايله ′٣٣ °٥٣ عرض شمالى و ′٤ °١ ايله ′٥٢ °٤ طول شرقى آره لرنده ممتد اولوب ، جنوباً بلجيقه ايله، شرقاً آلمانيه ايله ، شمالاً وغرباً دخى شمال دكيزيله محاط ومحدود اولديغى حالده، بوجهتدن انكلتره ساحلندن كمى ايله بركونلك مسافه ده واقعدر . براً حدودى طبيعى دكل ايسه ده، متين استحكاماتله ومنتهاى شمالنده حركات عسكريه يه غير مساعد بر بطاقلقله محفوظدر . شمالدن جنوبه بوبى ٣١٠ وشرقدن غربه عرض اعظمى ١٨٤ كيلو متره اولوب، مساحهٔ سطحيه سى ٣٣٠٠٠ مربع كيلومتره و اهاليسى ٥٦٥ ٥٦٤ نفوسدن عبا رتدركه مربع كيلومتره باشنه ١٣٨ كشى دوشيور .

حال طبيعيسى، جبال وانهارى . — فلمنك كرهٔ ارضك اوزرنده مستثنى برحالده اولوب، هيچ بريره بكزمز . اراضيسى پك آچق وبعض يرلرى حذاى بحردن آشاغى اولوب، نهرلريله كوللرى وكورفز وخليجلرى پك چوقدر . برطرفدن دكيز صولرى قره لره يايلوب، الك منحط يرلرينى دكيزه چويرمكه، ونهرلرك صولرى يايلوب، اووه لرى كوللره وبطا قلقلره تحويل ايتمكه، برطرفدن دخى انهارك دوكديكى قوملر وچاموللر صيغ دكزلرينى طولديروب، قره يه چويرمكه ميالدر . دنيانك سائر طرفلرنده خلقت بشردن اول وقوعى آكلاشيلان بوتبدلات عظيمه يه قارشى فلمنكليلر محيرعقول صورتده جسيم ومهارت فنيه ايله مصنع سدلر وبندلر انشا ايده رك، دكيزك تجاوزينه وانهارك طغيانه مقاومت ايتمكده، وكوللرى يل ايله دونر طولابلرله وماكينه لرله قورو ده رق اراضئ مزروعه يه تحويل ايلمكده درلر . طبيعتك ناقابل اسكان برحالده براقديغى بويربوسايه ده دنيانك الك معمور واك ثروتلى يرى حكمنه كچوب، بهر مربع كيلو متره سى تقريباً ١٤٠ كشى بسلمكده وبومقدار كيتدكجه آرتمقده در .

فلمنكك اراضيسى حد وسطى اوزره حذاى بحردن ٤٥ كيلومتره يوكسك اولوب، طاغ دينيله بيله جك هيچ بر ارتفاعى اولميوب حالده، جنوب وجنوب شرقى جهتلرنده ٢٠٠ متره قدر مرتفع بعض تپه لرى واردر .

فلمنكك مياه جاريه سى پك چوق اولوب، اوچ بيوك ايرماغك مجرالرينك آشاغى قسملريله منصبلرى بومملكتده بولنيور . بواوچ ايرماق فلمنك طوپرا عنده متعدد قوللره آيرلديغى كبى، بينلرنده متعدد جدوللروكرك بوايرماقلره كرك طوغريدن طوغرى يه دكيزه دوكيلور برچوق انهاريله بونلر وكوللريله كورفزلرى ودكيز آره لرنده دخى طبيعى وصنعى حسابسز قنالار بولنه رق، بتون فلمنك طوپراغى صالمه صو ايله اروا اولنقده بولنان برسبزه باغچه سنه بكزر . مذكور اوچ بيوك ايرماق : اسقو، موزه ورين ايرماقلريدر . اسقو ايرماغى بلجيقه دن فلمنكه داخل اولديغنده نهردن زياده خليج دينله بيله جك صورتده واسع ايكى قوله انقسام ايدوب، جنوب جهتنده كينه غربى وشمال طرفنده كينه شرقى اسقو نامى ويريليير . وآره لرنده (زلانده) اسميله اوچ آطه دن مركب بركنيش يربولنيور . موزه ايرماغى ينه بلجيقه دن كلوب، فلمنكك ليبورغ خطه سنه دخول ايله، ابتدا بلجيقه وبعده آلمانيا حدودى قربنده شماله طوغرى جريان، وصاغدن آلمانيادن كلن كول، كلن، روئر، اشوال ونير چايلرينى وصولدن برقاچ كوچك چاى اخذ ايتدكدن صكره ، غربه طوغرى دونه رك ، (رين) ايرماغنك برقولى اولان (وال) نهريله برلشير، و ١٠ كيلومتره آشاغيده ايكى قوله آيريلوب، جنوبى قولى (بينربوش) اسميله برچوق كوچك آطه لرى حاوى بربطاقلق بعدالتشكيل، (دونزه) نهرينى دخى اخذايله، (هولاندسه ديپ) اسميله كنيش برخليج صورتى آله رق، ينه ايكى قوله آيريلير، كه جنوبيسى (قرامر) وشماليسى (هارينغوليت) تسميه اولنه رق، آره لرنده (اوورفلاله) اسميله بيوك برجزيره وبونك جنوبى قوليله اسقونك شمالى قولى آره سنده دخى (شوون) و (تولن) اسملريله ايكى بيوك وبركوچك آطه تحصل ايديور . موزه نك شمالى قولى ايسه اوچه آيريلوب ، برى جنوبه دونه رك (كيل) اسميله مذكور (هولاندشه ديپ) خليجنه ، ايكنجيسى

اسکی موزه اسمیله غربه طوغری کیدهرك شمال دکیزینه، اوچنجیسی ایسه (رین)ك (لق) دینلن دیکر برقولیله و(ایسل) چایلهبرلشهرك، روتردام شهری ایچندن بعدالمرور، یکی موزه ویا (شور) اسمیله ایکنجی قولك اوست طرفنده ینه بحر مذکوره دوکیلور. موزهنك فلمنك داخلنده مجراسی ۲۳۹ کیلو متره طولندهدر. رین ایرماغی فلمنکه داخل اولور اولماز ایکی قوله آیریلوب، الك بیوکی اولان جنوبی قولی (وال) اسمیله بروجهمذکور موزه ایله برلشیر؛ ودیکر قولی یکیدن ایکیه آیریلوب، صنعی اولدیغی آکلاشیلان (ایسل) قولی شماله طوغری جریانوصاغدن (اودهایسل)، برکل، غروتیك چایلرینی اخذ ایله (زویدرزه) کورفزینه دوکیلور. دیکری (رین) اسمنی محافظه ایله. غربه طوغری آقهرق. ینه ایکیه انقسامله، الك بیوکی اولان (لق) قولی بروجه مذکور موزهنك برقولیله برلشیر؛ ودیکری یکی واسکی رینایسملریله ایکیه آیریلوب، برنجیسیزویدرزه کورفزینهودیکری شمال دکیزینه منصباولور. بواوچ بیوك ایرماقدن بشقهفلمنکك شمال جهتندهداخل مملکتده وباحدود شرقیهسنده نبعان ایدر برط قم انهار دخی بولنوب باشلیجهلری: ایسلك شمالنده اولهرق زویدرزه کورفزینه دوکیلن(وخت) ایله (دولات) کورفزینه دوکیلن (درنجه آ آ) و(موسل آ آ)وایسلایلهرین آرهسنده رویدرزه کورفزینه دوکیلن (ام) نهرلریدر. بوانهارآرهسندهپکچوق جدوللرآچلمشدر.

هرنهقدراکثری قورودلمش ایسهده، ینهفلمنکده وعلیالخصوص قسم شمالیسیله جنوب شرقیطرفنده برچوق کوللربولنوب، مجموعنك مساحهٔ سطحیهسی ٤٢٩ مربع کیلو متره در. که بونك ۱۳۵ کیلومتره لکی فریزهده و ۱۲۶ کیلو متره لکی ده شمالی هولاندهدهدر. هانووره حدودندهکی بطاقلقلردخی ۱٤۰۰ مربع کیلومتره وسعتندهدر.

سواحل وجزایری. — فلمنکك سواحلی اوچ نوع اولوب، شمالدهکی فریزه وقرونیکه ساحلی بر برقوس مقعر صورتنده، ساحل غربینك قسم جنوبیسی اولان زلانده ساحلیدهاوچ بیوك ایرماغك آغزلرندهکی خلیجلردنوبوخلیجلرله بینلرندهکی جدوللرك تشکیل ایتدکاری جزایردن عبارتدر. هرنه قدر انهارك کثرتی جهتیله فلمنك سواحلنك بو انهارك دوکدکاری قوملردن متشکل ودکیزك ایچنه ممتد واسع بردالیهدن عبارت اولسی یك نظرده خاطره کلیرسهده، حقیقتحال بونکعکسی اولوب، فلمنکك اراضیسی آلچق وشمال دکیزینك اوجتهده فرطونهلریله مد وجزرینك شدتی زیاده اولدیغندن، دکیز صولری انهارك آغزلرندن مجرالرینك خیلی یوقاریلرینه قدر چیقوب، یتاقلرینی خلیجلره تحویل وساحلدن قرهلرك ایچنه یایلوب، برچوق یرلرینی غرق ایتمش؛ وبووجهله اونآلتنجی قرن میلادیدن بری اوچیوز سنه ظرفنده فلمنك ۵۸۱۳ مربع کیلو متره اراضی غائب ایدوب، آنجق اهالینك سعی وغیرتی وفنك معاونتیله انشا اولنان سدلر وبندلر سایهسنده بو مدت ظرفنده برطرفندهده ۳۰۳۵ مربع کیلومترهلك بردکیزدن قورتاریلوب، قرهیه تحویل اولندیغندن، یالکز ۲۷۷۸ مربع کیلو متره‌لك یرغائب اولمشدر. فلمنکك شمالنده واقع (دولارت) و(لاورزهئه) کورفزلری آلتی قرن اول حاصل اولمش؛ وشمال غربی جهتنده قرهلرك ایچنه صوقلمش اولان (زودرزهئه)بیوك کورفزی وقتیله دکیزدن بر دیل ایله آیرلمش بیوك برکول حالنده ایکن، ۱۱۷۰ تاریخنده‌وقوعبولان شدتلیبرفرطونه بودیلی قالدیروب، اورایسنی کورفزه تحویل ایتمشدر. کرك ساحل شمالینك وکرك بوکورفز آغزینك قارشیسنده بردیزی تشکیل ایدن آطهلر دخی‌وقتیله قرهیه‌مربوط ایمشلر. بوآطهلر جنوب غربیدن واك بیوکارندن باشلایهرق‌بروجه‌آتیدر: تکزل، ولیلاند، ترشلینغ، آملاند، شیرمونیقوغ، بوشیلات، روتوم. بوجزایرك اهالیسیزراعتله، کلیتلی حیواناتیتشدیر. مکله وبالیقجیلقله مشغولدرلر. بیوك ایرماقلرك آغزلرندهکی آطهلرکده باشلیجه لری بروجه آتی اون عددر: بوزنبورغ، ایسلوندە، وورنه، بابیرلاند، اوورفلاکه، شوون، تولن، نورومبولاند، سودبولاند، والشرن.

اقلیم وهواسی. — فلمنکك ساحلی مکسیقه کورفزندن کان (غولفاستریم) آقندیسنكتأثیری آلتنده بولنوب، صولریده پك زیاده اولغله،

هواسی معتدل ولکن پك سیسلی ورطوبتلیدر . (لاهای)ده میزان الحراره‌نك درجهٔ وسطیه‌سی : بهاره ° ١١، یازین ° ١٩، صوك بهاره ° ١٢. قیشین‌ده ° ٣ راده‌لرنده‌در. قسم شرقیسی دها صوئوق ایسه‌ده، رطوبتی آز اولدیغندن، هواسی دها صاغلامدر . یاغمورلری‌پك چوقدر. قیشین قاروبوزلر چوق‌دوام ایتمز . هواسی عمومیت اوزره پك‌سریع التحول‌اولوب، کونشك اوکنه براوفق بلوط‌کچمکله درحال تأثیرلی برصوئوق حس اولنور. بوره وفرطونه‌لری‌ده چوقدر. اکثریا غرب روزکاری‌اسر.

اراضیسی، محصولات ونباتات وحیواناتی .— فلمنکك اکثر اراضیسی قورودلمش کوللر وبطاقلغلردن ونهرلرك ایندیردکاری قوم وچاموراردن عبارت اولوب ، کول وبطاقلغلرك دیبلری ایسه ازمنهٔ قدیمه‌دن بری بریکوب چوروموش نباتاتدن متحصل قابل احتراق سیاه برطوپراقدن عبارتدر . بوطوپراغی وقتیله فلمنکلیلر قوراقلق موسملرنده یاقوب، کوللرك اوزرینه یاغمور یاغدقدن صکره مصر بغدایی اکرلردی . آنجق یواصولی چوقدن ترك ایدوب. بونلرك آره‌لرینه خندقلر آچه‌رق. واراضی‌یی کوبره‌لیه‌رك، محصولات‌متنوعه اکیورلر. بغدای حاصل ایدن یرلری آز اولوب، اکثر طرفلرنده بغدای بسبتون مجهول‌اولغله، اهالی باشلیجه چاودار وپتاته ایله بسلنیر . کتن، کنویر، قولزه، توتون وصنایعده مستعمل سائرمحصولاتی دهازیاده‌در . بعض یرلرنده ساز یتشدیریلوب، مملکتده استعمال وخارجه‌ده اخراج اولنان برجنس حصیر اعمال اولنور . طبیعی وصنعی‌چایرلریله مرعالری‌ده چوقدر . ٦٨١ ٢٩٠ ٣ یکی‌دونمدن عبارت‌اولان فلمنك‌اراضیٔ‌عمومیه‌سندن ١٣٧ ٧٦٠ دونمی‌اراضیٔ مزروعه ، ٧٤٩ ١٣٧ ١ دونمی چایر ومرعی، ١٧٦ ٥٢ دونمی باغچه و فندقلق. ٨٢٤ ٢٢٥ دونمی اورمان، ٧٤٩ ٠١٤ ١ دونمی‌اراضیٔ خالیه ایله عرصه، یول ، سد وبند وسائره، ٥٨٢ ١٣٢ دونمی‌ده نهر یتاغی وکول دیبی کبی صو ایله مستوردر . باغچوانلق فلمنکده پك ایلری اولوب ، سنبل وسائر چیچکلرك انواعیله کراز والما وسائر میوه‌دار اشجارك اجناسی یتشدیریله‌رك، کرك میوه وچیچکاری وکرك فدانلری لوندره پازارلرنده پك مقبولدر . بومملکت اسکیدن‌بری اورمانلرله مستور بولنمش ایکن، بعده اورمانلری بسبتون محواولمش؛ وحالبوکه طاشك دخی فندانی اولدیغندن، کرك سد وبندلرك وکرك ابنیه‌نك انشاسیچون‌کراسته‌یه‌احتیاج کورلدیکندن، قرن حاضر میلادی اوائلندن بری اورمان یتیشدیرمکه پك زیاده غیرت اولنمقده‌در . موجود اورمانلرك آغاجلری: میشه، چام، کورکن، قواق. اخلامور وسائره‌دن عبارتدر .

یوقاریکی رقملردن آکلاشلدیغی اوزره، چایرلرله مرعالر فلمنك اراضیسنك برثلثنی تشکیل ایدوب، بونلرده کوزل برجنسه منسوب وسودی چوق اینکارله قیون، آت وسائر حیوانلر یتشدیریلیر . اون ایکی سنه اول‌کی استاتستیقه کوره . فلمنکده ١٠٠ ٥١٠ ١ صیغیر . ١٠٠ ٧٧٤ قیون ، ٩٠٠ ١٥٨ کچی ١٠٠ ٢٧٠ آت و ٠٠٠ ٤٤٢ طوموز موجوددر. اینك وقیون سوتلرندن کلیتلی یاغ وپینیر یاپیلوب. انکلتره‌یه وسائرطرفلره اخراج اولنور . حیوانات وحشیه‌سی اولیوب، آنجق آطه طاوشانلری پك چوقدر . آری قوغانلری چوق اولوب، خیلی بال چیقار .

معارف‌وصنایع‌وتجارتی. طرق‌ووسائط‌اختلاطی.— فلمنکده معارف خیلی ایلری اولوب . بو مملکت علوم وفنون مختلفه‌ده مشهور علما وموجدلریتیشدیرمه‌ده آوروپانك هیچ بریرندن کری قالمامشدر . لیده، اوترخت، غرونینکه وآمستردامده بررکه‌جمعاً درت‌دارالفنون‌بولنوب، درونلرنده ٢٠٠٠ دن زیاده طلبه واردر . مکاتب‌ابتدائیه‌نك عددی‌درت‌یشیوزه قریب اولوب ، بونلره ٠٠٠ ٣٥٠ قدر ارکك و ٠٠٠ ٢٩٠ قدرقیز چوجق‌دوام ایدیور. اهالینك اوقیوب یازمق بیلمینلری بوندن اون سنه اول یوزده سکز راده‌لرنده ارلوب، شمدی‌یه قدر دها چوق آزالمش اوله‌جغنده شبهه یوقدر . مکاتب اعدادیه ایله صنایع مکتبلری‌ده ١٢٠ عددنده اولوب ٢٢٨ ٩٠ شاکردانی واردر . صنایع‌نفیسه مکتبلری‌ده چوق‌اولوب، پك‌چوق رسام‌یتیشمشدر. لیده ده علوم والسنهٔ شرقیه واسلامیه دخی مکمل صورتده تدریس‌اولنوب ، پك‌چوق قیمتدار آثاری

حاوی برکتبخانه وبعض کتب مهمهٔ عربیه وسائره نشراتمش برمطبعه واردر. یالکزمکاتب ابتدائیه‌نك اداره سیچون سنوی یکرمی آلتی ملیون کسورفرانق صرف اولنور .

فلمنکده صنایع ایکنجی درجه‌ده اولوب، اك زیاده زراعته اهمیت ویریلیور. مع هذا محصولات ارضیه دن موادمختلفه چیقارمق صنعتلری خیلی‌ایلری اولوب، یاغ، اسپرتو، شکر وسائره فابریقه لری چوقدر . وقتیله هولانده‌نك بزلری، فرنزه‌نك چوخه لری واوترختك قطیفه لری مشهور اولوب، آوروپانك هر طرفنه چیقارلمقده ایکن، بعده‌انکلتره معمولاتنك رقابتنه قارشی طوره میه رق، باتمش؛ ومع‌هذا بوصوك سنه لرده بوصنایع یکیدن‌اویانوب، بزوسائرپاموق‌منسوجاتله چوخه، کاغد، ایپك‌اقمشه، چینی، صابون، بویا، چوقلاته، زراعت ماکنه‌لری وسائره‌فابریقه‌لری وباقیروتونج‌دوکمخانه‌لری‌واردر. آمستردامده‌کی الماس‌ومجوهرات‌فابریقه‌لری‌مشهوردر. (مائسترخت) ده ۲۰۰۰ عمله قوللانیر بر آینه وبلورفابریقه سی واردر. سفائن‌اعمالی دخی فلمنکده اك زیاده ایلری‌کیتمش‌صنایعدن اولوب، هرطرفنده کمیلر انشا اولنور . معدن کموری یالکز لیورغده بولنوب درجهٔ کافیه‌ده اولدیغی کبی، سائرمعادنی دخی‌یوق‌حکمنده اولدیغندن، بونلرك فقدانی‌فلمنکده فابریقه لرك تکثرینه مساعد دکلدر . بالیقجیلق دخی فلمنکلیلرك‌تعیشنه مداراولان صنعتلرك اك مهملرندن اولوب، اهالینك بربیوك قسمی بوصنعتله کچینمکده وتازه‌وطوزلی‌وله رق‌کلیتلی بالیق اخراج‌اولنمقده‌در.

تجارتی پك ایشلك اولوب، اخراجاتی حیوانات وحیوانات محصولاتیله حاصلات ارضیه ومعمولات صناعیه‌دن وادخالاتی مملکتده حاصل‌اولیان‌مأکولات ایله بعض معمولات صناعیه دن عبارتدر. اخراجات سنویه‌سی ۲۰۸۷ وادخالاتی ۲۳۱۵ ملیون‌فرانغه بالغ‌اولور. تجارتی باشلیجه آلمانیه ، انکلتره، بلجیقه، فرانسه وسائراوروپا دولیله وسائرقطعات ارضده‌کی ممالك‌بعیده ایله اجرا اولنور. سفائن‌تجاریه سی ۵۰۰ یلکن کمیسیله ۱۱۸ واپوردن عبارت اولوب، جمله‌سی ۶۶۱ ۷۲۳ مکعب متره استیعابنده در .

فلمنکك اصل‌وسائط‌اختلاطی سیرسفائنه صالح اولان‌انهاریله جدوللری‌اولوب، بونلرمملکتك ایچنده آغ کبی انتشار وتقاطع ایتدیکندن قره‌لرك اك ایچ طرفلرنده بولنان شهروقصبه لری دخی اسکله حالنده اولوب، جسیم‌کمیلر یناشیر؛ وکویلیلربیله کوبره‌لریی وسائرمحتاج اولدقلری‌شیلری کمی‌ایله نقل، ومحصولاتینی کمی ایله اخراج ایدرلر . بوطرق میاهیه پك‌چوق‌اولوب، کوندن‌کونه دخی‌تکثیراولنمقده‌در. بویوللرك کثرتندن طولایی فلمنکلیلر دمیر یوللرینی چوغالتمغه اوقدر احتیاج کورمه‌مشلرسه‌ده، ینه بر چوق خطلرانشا اولنوب، آلتی سنه اول‌کی استاتیقه کوره، اوتاریخده ۲۶۱۹ کیلومتره طولنده دمیر یول‌خطلری وارایدی. جدوللرك اکثری، اراضی‌یی صولرك طغیانندن محافظه ایچون اطرافدن سدلرله مسدود اولوب، بوسدلرك اوزرلرنده سرت طوغله دوشه‌لی شوسه‌لر یاپلمشدر .

اهالیسی، جنسیت ولسان ومذهبلری . — فلمنکلیلر اقوام جرمانیه‌دن فریزون وفرانق وصاسونلردن متولد اولوب، شمدیکی حالده هولاند، فریزون وفلاماند قوملرندن مرکبدر. فریزونلریالکز شمال جهتنده وباشلیجه فریزه ایالتنده و فلاماندلر جنوبده بلجیقه حدودنده اولوب، اکثریت هولاند جنسیتنده‌در، وبوجنسیتك لسانی‌لسان رسمی‌وعمومی حکمنی آلمشدر . فلمنکجه آشاغی آلمانیه السنه‌سندن اولوب، وقتیله آلمانیه نك بتون شمال غربی‌جهتنده سویلنیلن آلمانجه‌یه قریبت و مشابهتی زیاده‌در . بو لسانك ادبیاتی‌پك ایلریدر. فلمنکجه‌آفریقای‌جنوبیده دخی امید برونی واورانژ، حکومتی اهالیسی‌اولان بویرلریعنی ۲۵۰۰۰۰ کشی، جاوه‌وسائراوجهتده‌کی فلمنك مستعمراتنده ۴۰۰۰۰۰ کشی‌وآمریقای‌جنوبیده کویانه‌ده‌کی مهاجرلرله بعض یرلیلر طرفندن سویلنمکده‌در. ذاتاً فلمنکجه‌یه قریب‌اولان فریزون وفلاماند لسانلری کوندن کونه قالقمقده اولوب ، فلمنکجه تعمم ایتمکده‌در .

فلمنك اهالیسنك ۱۵۰۰۰۰ قدری قتولیك، ۸۰۰۰۰ دن زیاده‌سی‌موسوی، ۲۲۰۰۰ی‌مذاهب مختلفه‌یه منسوب و قصوری یعنی ثلثانه قریب مقداری‌پروتستانتدر. فلمنکلیلرقرارلرنده ثابت ومتین آدملراولوب، حرکتلرنده‌پك جدیدرلر. اسکی اخلاق

وعادتلرینی وحتی کویلیلر اسکی قیافتلرینی محافظه ده برنوع تعصب کوستریورلر .

تقسیمات ملکیه سی . — فلمنك ١١ ایالته منقسم اولوب، ایالتلر قضاله وقضالر ناحیه لره منقسمدر . ایالاتك اسامیسیله مساحهٔ سطحیه لری ومقدار نفوسلری بروجه آتیدر :

ایالت	مساحهٔ سطحیه	نفوس
شمالی برابانت	٥١٢٨	٥١٤٠٧٥
درنته	٢٦٦٨	١٣٢٤٩٥
فریزه	٣٢٢٠	٣٣٥٨٣٤
غرونینکه	٢٢٩٨	٢٧٥٣٥٦
کلدره	٥٠٨١	٥١٥٩٣٨
شمالی هولانده	٢٧٧٠	٨٤٤٤٨٨
جنوبی هولانده	٣٠٢٢	٩٦٦٩٩٩
لیمبورغ	٢٢٠٤	٢٥٧١٤٤
اووریسل	٣٣٤٥	٢٩٧٤٥٣
اوترخت	١٣٨٤	٢٢٤٠٠١
زلاند	٢٧٨٥	٢٠٠٧٩٢
جمعاً	٣٢٠٠	٤٥٦٤٥٦٥

شهر وقصبه لری . — فلمنکك الك بیوك شهری ومرکز حقیقیسی (آمستردام) شهری ایسه ده، قرال اکثریا (لاهای) ده اقامت ایدوب، هردرلو ادارهٔ حکومت دخی اوراده اولور . یکرمی بیکدن زیاده اهالیسی اولان شهر وقصبه لری بروجه آتیدر :

آمستردام	٤١٧٥٢٩	مائستریخت	٣٢٢٢٥
روتردام	٢٩١٣٦	لئووارده	٣٠٥٩٠
لاهای	١٦٠٥٣١	دلفت	٢٩٠٢٢
اوترخت	٨٦١١٦	بوآلدوق	٢٧٥٩٠
غرودینکه	٥٦٤١٣	ازوولله	٢٦٧٢٦
هارلم	٥١٦٢٦	نیووراَمستل	٢٥٢٦٠
آرنهم	٥٠١٩٤	شیدام	٢٥٢٦٠
لیدن، رغ	٤٣٥١٠	دونتر	٢٣٠٦٧
تیلبو	٣٤٤٩٢	هلدر	٢٢٧٢٧
دوردرخت	٣٢٩٣٤	یردا	٢٢٥٣٦
تیمکه	٣٢٦١٨		

اصول اداره سی، قوهٔ مالیه وعسکریه سی . — فلمنك مشروطیتله اداره اولنور برقراللی اولوب، ایکی مجلس منتخبی واردر . برنجیسی طوغریدن طوغریه اهالی طرفندن انتخاب اولنمش یوزمبعوثدن مرکب اولوب، انتخاب ایتمك حقی ٢٣ یاشنی طولدرمش وانتخاب اولنمق صلاحیتی ٣٠ یاشنی اکمال ایتمش اهالیه مخصوصدر . معبوثات درت سنه مدتله انتخاب اولنور . ایکنجی مجلس ٣٠ اعضادن مرکب اولوب، بونلرطقوز سنه مدتله ایالاته کی مجالس منتخبه طرفندن انتخاب اولنور؛ وبهراوچ سنه ده برثلثی تبدیل ایدیلیر . بهرایالته اهالی طرفندن منتخب برمجلس بولنوب، بو مجلس اعضاسی ایچلرندن دائمی برقومیسیون انتخاب ایدرلر که بوقومیسیون قرال طرفندن نصب اولنمش برقومیسرك تحت ریاستنده اولهرق امورایالتی اداره ایدر . ناحیه لرده دخی کذلك برمجلس وقومیسیون اولوب بورغمسترینلن برمدیرك معیتنده ناحیه لرك ایشلرینی کورورلر . قضالرایسه صرف عدلیه دائره لری اولوب، مجلس وقومیسیون وقومیسیرلری یوقدر، ویالکز بهر قضا مرکزنده برمحکمهٔ ابتدائیه، ناحیه لرده محاکم صلحیه، ایالت مرکزلرنده برمحکمهٔ استیناف وپایتختنده برمحکمهٔ تمیز بولنور .

واردات ومصارفی تقریباً ١٣٠ ملیون فلورین یعنی تقریباً ١٣ ملیون عثمانلیرا سندن عبارتدر . عسکری نظامیه وکوکللی وعساکر ملیه دن عبارت اولوب، خدمت نظامیه سی بش سنه ایسه ده، برسنه فعلاً خدمت ایتدکدن صکره، سنه ده برکره آلتی هفته تعلیم ایچون طوپلانمق شرطیله، افراده اذن ویریلیر . عساکر ملیه یکرمی یاشندن اللی یاشنه قدر اولوب سلاح طاشیمغه مقتدراولان افرادن عبارتدر . کوکللیلرینك ایچنده وعلی الخصوص مستعمراتده بولنانلرده برچوق اجنبیلر دخی واردر . صلح زماننده عساکر بریه سی ٦٥٠٠٠ راده رلرنده اولوب، حرب زمانننده ١٨٥٠٠٠ عسکر چیقاره بیلیر . دونمانی ٢٣ زرهلی ایله ٢٦ قرآوزور، ٣١ طوپ چکر، ٣٦ طورپیوز، ١٥ مکتب یعنی بحریه مکتبی شاکردانلك تجاربنه مخصوص وسائره که من حیث المجموع ١٤٨ پاره سفائدن عبارت اولوب، بوندن بشقه مستعمراتك محافظه سنه مخصوص طوپلرله مجهز برخیلی واپوری ویلکن کمیسی ده واردر . عساکر بحریه سی : ٣ فریق و ٤ میرلوا ایله ١٠١٢ امرا وضابطان ومأمورین، ٦٠٤٢ طائفه و ٢٩٢٦ سلاح اندازدن عبارت اولوب، هند جزایرنده دخی اورا اهالیسندن ١٠٦٦ طائفه سی واردر .

مستعمراتی . — فلمنك کوچك بردولت اولدیغی حالده، مستعمراتی خیلی واسع اولوب، آسیایه مربوط اولان بحرمحیط کبیر جزایرنده وآمریقاده برچوق مستملکاتی واردر . فلمنکلیلرقرون وسطاده تجارت بحریه ایله مشغول اولوب، هند وآمریقا وآفریقا محصولاتنی اورالرده ممالك واسعه یه مالك اولان

اسپانیه وپورتکیزدن آلقده ایکن، اون آلتنجی قرن میلادی اواخرنده اسپانیه یه قارشی محارب بولنمغله، اوصره ده پورتکزه دخی حکمی کچن اسپانیه قرالنك فلمنك سفائنی کندی قلمروی اسکله لرینه یاشمقدن منع ایتمسی اوررینه، فلمنك بحریونی هنده وسائر ممالك بعیده یه کیدهرك، طوغریدن طوغری یه اویرلرله تجارت ایتمکه مجبوراولمش. واون یدنجی قرن میلادی اوائلنده « هند شرقی شرکتی » نامیله بربحریه تجار شرکتی تشکل ایدوب، جاوه وسوماتره واوجهتده کی جزایرکبیره ده برچوق یرلر ضبط ایتدکدن صکره، « هند غربی شرکتی » نامیله برایکنجی شرکت دخی تشکل ایدوب، آفریقای غربیده وآمریقاده بعض برلرالده ایتمش ایدی. بوموناسبتله فلمنك بحریونی بحاربعیده یه سیاحت ایده رك، ابتدا (فلمنك جدید) تسمیه اولنان آوسترالیاقطعه سنی وتاسمانیه ویکی زلانده کبی برچوق بیوك ومهم جزایر کشف ایتمشلردر. آنجق بویرلری کندی مهاجرلریله اسکانه مقتدر اولهمیوب، یالکز آفریقانك منتهای جنوبنده واقع امید برونی مهجرینی عادتا فلمنکلشدرمکه موفق اولمشلردی، کهاورالرده یرلشن فلمنکلیلرالیوم (بویر) اسمیله معروفدرلر. فقط متعاقباً انکلیزلر دکیزده بیوك برقوته مالك اولوب، بحاربعیده نك هرطرفنده مستعمرات ایدنمکه قویلمغله، فلمنکلیلرك اکثرمستعمراتی سببلی سببسز الارندن آلوب، امید برونندن دخی علاقه لرینی قطع ایتمشلردر.

شمدیکی حالده فلمنك مستعمراتی «هند شرقی» و « هند غربی » مستعمراتی نامیله ایکیه منقسم اولوب، مساحهٔ سطحیه لریله مقدارنفوسلری بروجه آتیدر :

(هند شرقی مستعمراتی)

مستعمرات	مربع کیلومتره	نفوس
جاوه مع مادوره	١٣١ ٧٣٣	٢٢ ٨١٩ ١٧٤
سوماتره مع ریو	٤٤٩ ٧٤٨	٣ ٦٦٦ ٨٠٠
بانقه	١٢٦٨١	٧٧ ٨٠٠
بیلیتون	٤٨٠٧	٣٨ ٢٠٠
بورنئو	٥٢٨ ٩٠٠	١ ١٦٤ ٠٠٠
سلب	١٢٠ ٩١٧	١ ١٥٤ ٠٠٠
منادو	٦٧ ٤٦٢	٥٢٨ ٩٤٤
ترناته	٤٥٢ ٩٩٦	٤٧٩ ٠٠٠
آمبوآند	٤٨٥٧٠	٣١٤ ٠٠٠
تیمور	٤٤ ٤٠٦	٧٦٠ ٠٠٠
بالی مع لومبوق	١٠ ٨٣١	٨٠٠ ٠٠٠
جمعاً هند شرقی	١٨٧٣ ٠٦١	٣٣ ٨٠١ ٩١٨

(هند غربی مستعمراتی)

سورینام (کویانه)	١٢٩ ١٠٠	٧٠ ٩٥١
کوراساثو وملحقاتی	١١٣٠	٤٥ ٧٩٩
جمعاً هند غربی	١٣٠ ٢٣٠	١١٦ ٧٥٠
جمعاً فلمنك مستعمراتی	٢٠٠٣ ٢٩١	٣٢ ٩١٨ ٦٦٨

بوجدولدن آکلاشلدیغی اوزره فلمنکك علی الخصوص هند شرقی مستعمراتی کندیسنك همان اون مثلی نسبتنده ایسه ده بهرینك محلنده دخی بیان اولندیغی اوزره، بونلرك اکثرینه فلمنکك حکمی برتجارت انحصارندن عبارت اولوب، همان عمومیتله مسلم اولان اهالی ادارهٔ داخلیه جه مستقل مسلم حاکملرك تحت اداره لرنده بولنیور، وبعض یرلرده فلمنکك حکم ونفوذی صرف اعتباری برشیدر.

احوال تاریخیه سی. — رومالیلرك زمانننده فلمنك اقوام جرمانیه دن باشلیجه (باتاو) قومیله مسکون اولوب، رومالیلرجه (باتاویه) اسمیله معروف اولمشیدی. باتاولر رومالیلره قارشی خیلی مقاومت ایتمشلردی. بعده شمال جهتنده فریزونلر دخی ظهورایتمشدی. بشنجی قرن میلادیده فرانقلر باتاولری ودها صکره فریزونلری مغلوب ایدوب، ٨٤٣ تاریخ میلادیسنده بوایکی قومك یرلری یکی تشکل ایدن آلمانیه ایمپراطورلغنه الحاق اولنمش؛ واون برنجی قرن میلادیده «اراضیٔ منحطه» نامنی آلان بویرلرده وجنوبی اراضیٔ منحطه دینلن بلجیقه ده برچوق دوقه لر وقونتلر ظهور ایدوب، بونلرك ملکاری آره لرنده ایمپراطورلغه مربوط بعض مستقل شهرلردخی بولنیوردی. ١٣٨٣ تاریخنده بورغونیه دوقه سی جهاز صورتیله بونلردن فلاندره قونتلغنه مالك اولمغله، کندیسی و خلفلری حرباً ویا جهاز ومبایعه صورتیله بربرینی متعاقب اراضیٔ منحطه نك دیکر حکوماتنی الده ایتمش؛ و١٤٧٧ ده بورغونیه دوقه لرندن (جری شارل) ك قیزی ماریه آوستریالی ماقسیمیلیانه وارمغله، مملکت مذکوره جهاز طریقیله آوستریایه کچوب، ارثاً شارل کینته قالمش؛ وبوحکمدار والده سندن ارثاً کندوسنه انتقال ایدن اسپانیه یه قرال اولنجه، ١٥٤٨ ده فلمنکك هرطرفنی برحکومته جمع ایله، اسپانیه یه الحاق ایتمشدی. اوصره ده پروستانلق ظهور ایدوب، فلمنکلیلرطبعاً چالیشقان آدملراولدقلری حالده، خلقی مناسترلره جمع

ایله تبدلکه سوق ایدن قتولیکلکدن بیزار بولندقلرندن، بوملکتده یومذهب جدید هر یردن زیاده انتشار وترقی ایتمکه باشلایجه، شارل کنیت مذهب جدیدی قبول ایدنلری شدیداً تعقیب ایدوب، خلقی ایکنجی فیلیب یچاره فلمنکلیلره انکیزیسیون محکمهٔ ملعنت کارانه‌سنی مسلط ایتمش؛ وبونك مقرراتنك اجراسنی تأمین ایچون اسپانیول عسکری واجنبی مأمورلر کوندروب، اهالیی ایجه ازمکه قویلمش ایدی. فلمنکلیلر بوحاله طیانه میوب، اون آلتنجی قرن میلادی اواسطنده عصیانه مجبور اولمش؛ و ۳۷ سنه پیاپی حرب ایتدکدن صکره، مملکتك شمال جهتلری استقلاله نائل اولوب، (اورانژ) خاندانه منسوب پرنس کوییوم ناسوسك تحت ریاسنده برجمهوریت تشکیل ایتمشلردی. بوذات جسارت ومهارتی سایه‌سنده پروتستانلرله قتولیکلری وفلاماندلرله والونلری جمع وتوحید ایده‌رك، ۱۵۷٦ ده غاند شهرینی مرکز اتخاذله برحکومات متفقه هیئتی تشکیل ایتمشدی. درعقب جنوب جهتلرینك دره بکاری کوییوم ناسونك نفوذینی چکه‌مه‌مکله، آره‌لرینه تفرقه دوشنجه، اسپانیه طرفندن والی بولنان آدم بوندن بالاستفاده، حکومات متفقهٔ مذکوره‌نك روابطنی قطع ایتمکله، والونلر اسپانیه‌نك اطاعتنه رجوع ایتمشلرسه‌ده، شمال جهتلری ثبات ایدوب، «حکومات متفقهٔ سبع» نامیله بریکی جمهوریت تشکیل ایتمشلردی، که بوحکومتلردن هولاندهکرك سیاسةً وکرك تجارت ثروت نقطهٔ نظرینجه جمله‌دن ایلری بولنمغله، بونك اسمی بتون فلمنکه دخی اطلاق وتعمیم اولنمشدر. بویکی حکومتی بربرینی متعاقب بتون آوروپا دول بحریه‌سی ونهایت ۱٦٤۸ ده اسپانیه دخی تصدیق ایتمشدی. بوجمهوریت مذهب اختلافاتنه اصلا رعایت ایتمه یکندن، مذهبلرندن طولایی مملکتلرندن تعقیب اولنان علما وهنروران هر طرفدن اورایه التجا ایتمکله، صنایع وتجارت وکمیجیلك پك چوق ترقی ایدوب، اون یدنجی قرن میلادیده فلمنك تجارت وصنایع وثروت وقوهٔ بحریه‌جه آوروپانك برنجی دولتی حکمنه کچشمدی. لکن درعقب بعض دولتلرك وعلی الخصوص انکلترهنك رقابتی جلب ایتمکله، اون سکزنجی قرن میلادیده انکلیز تجارتی وقوهٔ بحریه‌سی فلمنکك کینی محو ایتمکه باشلامش؛ وقرن مذکوراواخرنده ظهور ایدن فرانسز اختلالی بوملکتی بسبتون باتیرمشدر. ۱۷۹۵ ده فلمنك فرانسز عسکری طرفندن استیلا اولنمش؛ ودرعقب فرانسز جمهوریتی اصولنده بر (باتاو جمهوریتی) اعلان اولنمش ایسه‌ده، ۱۸۰۰ ده ینه حکومات متفقه اصولی اعاده، و ۱۸۰۵ ده بتکرار بواصول لغو ایله حکومات متفقه ایالاته تحویل اولنمش؛ وبوتبدلات آره‌سنده فلمنکك بتون مستملکاتی انکلتره‌نك ید ضبطنه کچمش؛ وحتی فلمنکك لیمان واسکله‌لری دخی انکلیز دوتماسی طرفندن آبلوقه ایدلمش ایدی. بومشکلاته قارشی فلمنکلیلر ۱۸۰٦ ده ناپولیونك آرزوسنه تبعیتله، برادری لویینك قرالغنی قبوله مجبور اولمشلردی. مرقوم لویی برادرینك الندهبراویونجق اولمقدن اوصانوب، ۱۸۱۰ ده استعفا ایتمش؛ وفرانسز عسکری یکیدن فلمنکی اشغال ایتمکله، بوملکت فرانسه‌یه الحاق اولنه‌رق، طقوزیالته تقسیم اولنمشدی. درت سنه بوحال دوام ایتدکدن صکره ۱۸۱٤ ده ناپولیون اسقاط اولنجه، ویانه‌ده انعقاد ایدن قونغره فلمنك وبلجیقه‌نك «اراضیٔ منحطه» نامیله واورانژ خاندانك تحت حکومتنده برقرالق صورتنه وضعنه وپروسیه‌یه ترکی تجویز اولنمیان لوکسنبورغ دوقه‌لغنك دخی بوقراله احاله‌سنه قرار ویرمشدر. فلمنکك مستعمراتی دخی کندیسنه اعاده اولنمش ایسه‌ده، امید برونیله سرندیب وکویانه‌نك نصفی انکلتره‌یه قالمشدر. آنجق فلمنك ایله بلجیقه منافعی متحداولدیغندن، بواتحاد دوام ایده‌میوب، ۱۸۳۰ ده بلجقه لیلر رفع لوای استقلال ایله، آیریجه برحکومت تشکیل ایتمش؛ ولوندره قونفرانسی بلجیقه قرالغنی تصدیق ایدوب، طقوزسنه صکره فلمنك قرالی کوییوم دخی تصدیقه مجبور اولمشدر. بواحوال ایله برابر فلمنك ثروت ومعموریت وتجارتی محافظه ایده بیلمشدر.

فلمنکده حکومت سورن اشخاصك اسملریله رأس حکومته کچمه‌لری تاریخلری بروجه آتیدر:

(هولانده حاکمی وفلمنك قرالی)

اورانژ خاندانه منسوب برنجی کوییوم	۱۵۵۹
موریس	۱۵۸٤
هنری فردریق	۱٦۲۵
ایکنجی کوییوم	۱٦٤۷

(جمهوریت)

رئیس جمهور ژان دوویت	۱٦۵۰

(قرالغك اعادەسى)
اوچنجى كويوم ١٦٧٢ -
(ثانياً جمهوريت)
رئيس هيئسيوس ١٧٠٢
(يكيدن قراللق)
دردنجى كويوم (ابتدا فريزه حاكمى) ١٧٤٧
بشنجى كويوم ١٧٥١
(باتاويا جمهوريتى) ١٧٩٥ الى ١٨٠٦
رئيس شيمل پنينق ١٨٠٥ « ١٨٠٦
(هولانده قراللغى)
لويى بوناپارت ١٨٠٦
فرانسه‌يه الحاق ١٨١٠ الى ١٨١٤
(فلمنك قراللغى)
برنجى كويوم ١٨١٤
ايكنجى كويوم ١٨٤٠
اوچنجى كويوم ١٨٤٩
اليوم قرالچه بولنان ويلهلمينه ١٨٩٠

فلمنك جديد { ياخود يكى هولانده (Nouvelle Hollande) }
[« آوسترالیا » مادەسنه مراجعت بيوريله.]

فلنبرغ { (Fellenberg) اصول تربيه ايله توغل ايدن مشاهيردن اولوب، ١٧٧١ ده اسويچره‌نك (برنه) شهرنده طوغمش، و ١٧٤٤ ده وفات ايتمشدر. ١٧٩٩ ده برنه قربنده برزراعت مكتبيله فقرايه مخصوص برصنايع مكتبى، زادكانه مخصوص برمكتب وبردار المعلمين آچه‌رق، صنوف اهالى اولادينك تحصيل وتربيه‌سيله اوغراشمش؛ وبو درت مكتبله على العموم اهالينك تمدنى تأمين ايتمك اعتقادنده بولنوب، زراعت وصنايع مكتبلرينك عملياتى محصولاتنك اثمانيله بو مكتبلرى اداره ايدردى. كندى صاغلغنده بومكتبلر پك ايلرى كيدوب، آوروپانك هرطرفندن شاكردان مهاجه ايتمش ايسه‌ده، وفاتندن سكره اداره ومحافظه اولنه‌مامشدر.

فلنسبورغ { (Flensburg) پروسيه نك اشلويغ هولستاين ايالتنده واشلويغك ٣٢ كيلومتره شمالنده وبالطيق دكزينك همنماى اولان كورفزنده قضا مركزى برشهراولوب، ٢٦ ٤٧٥ اهاليسى و شكر، كاغد، ياغ، آينه، توتون وسائره فابريقه‌لرى، ايشلك تجارتى، مكتب اعداديسى، بحريه‌مكتبى، كتبخانه‌سى، خسته‌خانه‌سى وسائر مؤسسات علميه وخيريه‌سى واردر. كوزل برشهر اولوب، كوندن كونه توسع ايتمكده‌در.

فلوپ { (Feloups) آفريقانك ساحل غربيسنده ١٢°٣٠' ايله ١٣°٣٠' }

عرض شمالى آره‌لرنده ساكن اقوام زنجيه‌دن برقوم اولوب، نيم وحشى برحالده ياشارلر، وهمان چبلاق كزرلر. سيمالرى پك سياه وچركيندر. اولادلرينى صاتمق جملهٔ عادات وحشيانه‌لرندندر.

فلّوجه { بغداد ولايت وسنجاغنده وبغدادك ٥٨ كيلومتره غربنده اولەرق فراتك ساحل يسارنده ودجله‌دن فراته ممتد اولان ستلاريه جدولنك منتهاسنده واقع مستحكم برقصبه اولوب، بغدادك فراتده اسكله‌سى حكمنده‌در. مذكور جدول (سد نمرود) دينل قديم بر ديوارك بو نجه ممتد اولور. ياقوت حموى صغرى وكبرى ياخود عليا وسفلى اولەرق ايكى فلوجه اولديغنى بيان ايديور.

فلوران { (FlorenceFlourens) فرانسه مشاهير ارباب فنندن اولوب، تشريح ومنافع الاعضا فنلرنده برخيلى كشفياتى وبو علملرده برچوق تأليفاتى واردر. ١٧٩٤ ده طوغوب، ١٨٦٧ ده وفات ايتمشدر.

فلورانسه { وايتاليانجه فيرنچه (Florence, Firence) ايتالياده طوسقانه خطه‌سنك وهمنماى اولان ايالتك مركزى برشهر اولوب، بوندن مقدم ايتاليانك پايتختى ايدى. رومانك ٢٣٥ كيلومتره شمال غربيسنده و (آرنو) نهرينك ايكى كنارنده اولەرق ″٢٢ ′٤٦ °٤٣ عرض شمالى ايله ″١٥ ′٥٥ °٨ طول شرقيده واقعدر. بيوك برشهراولوب، ٢٥٣ ٠٩١ اهاليسى. متعدد ومختلف مكاتبى، صنايع نفيسه آقادميسى، قطيفه، ايپك قماشلر، مرمر واچى معمولاتى، مجوهرات، موسيقى آلاتى، عطريات، حصيرشابقه، پورسلين، يوك قماشلر وسائره فابريقه‌لرى. بش عمومى وينه عمومه آچيق برچوق خصوصى كتبخانه‌لرى، برقاچ موزه‌سى، الك قيمتلى رسملر وهيكللرله مزين متعدد سرايى، برچوق مصنع كليسالرى. بيوك ابنيه‌سى، نهرك اوزرنده درت كوپريسى وايكى طرفنده كوزل ريختملرى، واسع ميدانلرى، مفرح تفرجكاهلرى. كوزل دوشنمش وتميز سوقاقلرى، ميدانلرده مصنع هيكللرى وپك ايشلك تجارتى واردر. خارجاً منظره‌سى پك كوزل اولوب، داخلاً ابنيه‌سنك جسامت وصناعتيله برابر يوزه كولر برحال وصورتى وار ايسه‌ده. معارف وصنايع نفيسه‌نك مركزى وبتون شهرعادتا برموزه‌حالنده بولنمغله. دنيانك هرطرفندن زوار وسياحين سيرينه كيدرلر. اطرافنده كى اووه‌لر وقيرلر دخى پك كوزل؛ اولوب برچوق

کوشکلری وباغچه‌لری واردر. آنجق هواسی آغیرجه ویازین پك صیجاقدر . پك قدیم بر شهر اولوب ، اتروسقلر طرفندن بنا اولنمش ؛ وسیلانك زماننده شهرت بولمشدر . طوسقانه‌نك مرکزی اولوب ، وقوعات تاریخیه‌جه بوخطه‌یه تابع اولمش؛ وبرچوق مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر. مدنیت حاضره‌نك اك اول ظهور ایتدیکی محللرك بری‌ده فلورانسه‌در. ایتالیانك اتحادندن صکره ۱۸٦۵ ده پایتخت اتخاذ اولنه‌رق، ۱۸۷۰ تاریخندن رومانك فتحنه‌دك قرالك مقری بولنمشدر . — فلورانسه ایالتی ٤ قضایی حاوی‌اولوب، ۵۸٦۱ مربع کیلو متره وسعتنده و ۸٦٦ ۸۲۵ اهالی جامعدر . [« طوسقانه » ماده‌سنه‌ده مراجعت بیوریله .]

فلورس { (Flores) پورتکیزه تابع (آسور) جزایرینك اك غربیسی اولوب، اك شمالی نقطه‌سی ″۲۵ ′۳۱ °۳۹ عرض شمالی ایله ″۲۹ ′۳۳ °۳۳ طول غربیده واقعدر . شمالدن جنوبه بویی ۱۷ واك کنیش اکی ۱۲ کیلو متره ومساحهٔ سطحیه‌سی ۱٦۰ مربع کیلو مترەدر . اراضیسی طاغلق وسواحلی دیك اولوب، جنوب جهتنده ۹٤۲ متره ارتفاعنده بر طاغی واردر. صولری واورمانلری چوق اولوب، کمیلر بوایکی ماده‌نك اخذیچون یاشیرلر . اهالیسی ۹۰۰۰ کشی اولوب، کیجیلکله وبعض یوك قاشلر نسجیله مشغولدرلر. قیون، صیغیر، طوموز وسائر حیوانلری چوقدر .

فلورس { یاخود انده و یا مانجرای (Flores, Endé, Mangerai) آسیاجزایرندن(سونده)جزایر مجتمعه‌سنك بری‌اولوب، سومباوه‌نك شرقنده وتیمورك شمال‌غربیسنده اولەرق °۸ ایله °۹ عرض جنوبی و °۲۲ °۱۱۷ ایله °۱۲۰ ′۳٦ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور . شرقدن غربه بویی ۳۷۵ وعرض اعظمی ۵۵ کیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۳۰۰۰ مربع کیلومتره واهالیسی ۲۵۰۰۰ کشیدر . اطرافنده‌کی کوچك آطه‌لرله برابر فلمنکك تیمور مستعمره‌سنك برایالتی تشکیل ایدیور . اراضیسی طاغلق وبرکانی اولوب، طاغلری ۳۰۰۰ متره‌یه قدر یوکسلیر . اورمانلری پك آز اولوب، باقیر معدنلری واردر . باشلیجه محصولاتی پرنج ومصر اولوب، صندال آغاجلری ویبانی حالنده طارچینی واردر. کوکورد وکهرچله دخی بولنور . ساحل شمالیسنده فلمنکلی مأمورك مقری اولان برقریه‌سی وساحل جنوبیسنده (انده) اسمیله کنیش برایمانی واردر . سونده جزایرینك اهالیسی مالایی جنسنه منسوب ایکن، بوآطه‌نك یالکز سواحلی بوجنس ایله مسکون اولوب ، ایچ طرفلرنده پاپوه جنسیتنه منسوب سیاه آدملر بولنیور. اسکی صاحبلری اولان پورتکیزلیلرك یرلی قاریلرله اختلاطندن متولد ملزبرجنس اهالی دخی واردر .

— بواسمله آمریقای جنوبینك مختلف مملکتلرنده دخی بعض قصبه‌لر وآطه‌لر وسائره بولنیور .

فلورنتیا { (Florentia) فلورانسه‌نك اسم قدیمیدر .

فلوروس { (Florus) روما مورخلرندن اوغستوسك زمانندەدك بر روما تاریخی یازمشدر. سنکاركنسلندن‌اولوب، اسپانیاده طوغمه‌یی وایکنجی قرن‌میلادیده یاشادیغی مظنوندر .

فلوره { (Flore) اسکی رومالیلر اساطیرنده چیچکلرالهه‌سی‌زعم‌اولنه‌رق، باشی واللری چیچکلر ایچنده بر قیز صورتنده تصویر اولنور؛ وکیجه وقتی برطرز سفاهتکارانه‌ده آیینی اجرا ایدیلیردی . زفیر یعنی باد صباك قیزی زعم اولنوردی . عن‌اصل سابینلرك معبوده‌سی اولوب، تاتیوس طرفندن روما اساطیرینه ادخال اولنمشدی .

فلوریان { (Florian) فرانسه مشاهیرادبادن‌اولوب·والده‌سی اسپانیه‌لی وحکیم شهیر وولتر پدرینك عمی ایدی . ۱۷۵۵ده غارد ایالتنك سووه قصبه‌سی قربنده فلوریان قونغنده طوغوب ، ابتدا (پانتیوره) دوقه‌سنك خدمتنه کیرمش، وبعده بر مدت سواری ضابطی بولنمشیدی . ۱۷۸۸ ده آقادمیا اعضالغنه قبول اولنمش؛ و ۱۸۹۳ ده حبس اولنه‌رق ، بر سنه صکره ۳۸ یاشنده وفات ایتمشدر . برقاچ تیاترو وحکایه کتابلری یازوب، مشهور (دون کیشوت) حکایه‌سنی اسپانیولجه‌دن ترجمه و (غالاته) حکایه‌سنی ترجمه الله برابر اکمال ایتمشدر . کلیات آثاری

١٣ جلد اوزره نشر اولنمشدر . وولتر ايلك اثر لرينى تقدير وكندينى تشويق ايتمشدى. محرر فقير (غالاته) سنى ١٢٩٠ تاريخلرنده ترجمه ونشر ايتمشيدم . چوبانلرك احوالنه دائر كوزل بر حكايه‌در . بوطرزده (استله) اسميله بر حكايه‌سى‌ده واردر .

فلوريان { (Florian) روما ايمپراطورلرندن (تاسيت) ك برادرى اولوب، ٢٧٦ تاريخنده برادرينه خلف اولمق ادعاسنه قالقيشه‌رق؛ سناتويه كندينى تصديق ايتديرمش ايسه‌ده، شرقده‌كى عسكر (پروبوس) ى انتخاب ايتمش اولدقلرندن، مرقومه قارشى عسكر سوق ايدوب، طرسوسده مغلوب اولنجه، كندوسى عسكرى طرفندن قتل اولنمشدر . يالكز ايكى آى حكومت سورمشدر .

فلوريده { (Floride) آمريقاى شماليده ممالك مجتمعه‌نك جنوب شرقيسنده مكسيقه كورفزيله بحر محيط آطلاسى آره‌سنده وقوبه جزيره‌سى قارشيسنده شمالدن جنوب شرقيه طوغرى ممتد بيوك برشبه جزيره اولوب، غرب جهتنده طار برساحل ايله برابر حكومات متفقه‌دن برينى تشكيل ايديور . ٢٥° ايله ٣١° عرض شمالى و ٢٠′ ٨٢° ايله ٩٠° طول غربى آره‌لرنده اولوب، ساحل مذكور ايله برابر شمال جهتنده شرقدن غربه مسافه‌سى ٥٨٥ وشمالدن جنوبه بويى ٥٤٠ وشمال غربيدن جنوب شرقيه يعنى شبه جزيره‌نك منتهاسنه‌دك اولان طول اعظمى‌ده تقريباً ١٠٠٠ كيلومتره‌در. مساحهٔ سطحيه‌سى ١٥١ ٩٨٠ مربع كيلومتره اولوب، ٣٩١ ٤٢٢ اهاليس واردر . شمالاً جورجيا وآلابامه جمهوريتلريله جنوباً وغرب جنوبى جهتندن مكسيقه كورفزيله وفلوريده بوغازيله شرقاً دخى بحر محيط آطلاسى ايله محاط ومحدوددر. اراضيسى پك آچلق وبطاقلق اولوب . يالكز شرق شمالى جهتنده حذاى بحردن آنجق ٥٠ متره يوكسك بعض تپه‌لر بولنيور . طوپراغى يكى تشكل ايتمش اراضئ مرجانيه‌دن اولوب، جنوب جهتنده بربرلرينه قريب برچوق كوچك آطه‌لرى وصيغلرى واردر، كه بونلرك برآز دها كسب ارتفاع ايتمسيله قره‌يه ربط اولنه‌جقلرى وسائر طرفلرينك دخى تدريجاً بووجهله تشكل ايتمش اولمه‌جغى آكلاشيليور . اراضينك برقسمى بطاقلق، بر قسمى چايرلق، برقسمى اورمانلق وبر قسمى‌ده زراعته صالحدر . اورمانلرى مساحهٔ سطحيه‌سنك نصفنى اشغال ايدوب، قسم شماليسنده چام آغاجلرينى وقسم جنوبيسنده اقاليم حاره‌يه مخصوص اشجار مختلفه‌يى حاويدر . وقت وقت صولرك باصدقلرى يرلرى خندقلرله قورودقلرندن تقديرده شكر قامشى وپرنج زرعنه پك الويريشليدر . كوللرى پك چوق اولوب، بعضلرى خيلى واسعدر . اك بيوكلرى شبه جزيره‌نك قسم جنوبيسنده واقع (اوكى چوبى) كوليدر . شبه جزيره‌نك شرق طرفنده‌كى ساحلده درت نهر شمالدن كلوب مكسيقه كورفزينه دوكيلور. بونلر شرقدن باشلايه‌رق: سودانى، قلينت، پى، قونيقوه‌نهرلريدر. شبه جزيره‌ده دخى كوللرله بطاقلقلر آره‌لرنده جريان ايده‌رك سواحلك هرطرفنه دوكيلور برچوق انهار بولنوب. اك بيوكلرى (سنت جون) نهريدر. كه شماله وبعده شمال شرقيه طوغرى آقه‌رق، واسع بر خليجدن بحر محيط آطلاسيه منصب اولور . اراضينك ميلى اولديغندن، بوانهارك جريانى پك بطى اولوب، مجرالرينك برچوق يرلرنده توسع ايده‌رك، كوللر وبطاقلقلر تشكيل ايدرلر . برچوق يرلرده صولر بردن بره يرك ايچنه باتوب ، ديكر يرلرده دخى بيوك برقوتله يردن صولر فيشقيرر . بوكردا- بلردن بعضلرى يوزلرجه متره درينلكنده‌در . بونلرك اك غربى (غرآت سينك) دينليدر، كه ٥٠٠ متره‌لك سوندەلرله ديبى بولنميوب ، چيقان صولر برگول تشكيل ايدر، وماء منجمد درجه‌سنده قالوب، ايصماز. سواحلى ٢٠٠٠ كيلومتره‌يه قريب اولوب . بواوزون ساحلده آنجق بحر محيطه‌كى (فرناندينه) اسكله‌سيله (كى‌وست) ليمان عسكريسى ومنتهاى شرقنده همنامى اولان خليجك ايچنده واقع (پنساقوله) ليمانى بولنيور . هواسى متعدل وصاغلام اولوب ، عرضنك اقتضاسى قدر صيجاق دكلدر . حد وسطيسى ٢٢° ٥٠′ اولوب، ياز ايله قيش آره‌سنده ١٠ ونهايت ١١ درجه‌دن زياده فرق كورلز . صولرك طوكديغى پك نادردر . آمريقانك سائر طرفلرندن فلوريده‌يه تبديل هوا

ایچون کیدیلیر . چام، میشه، سروی وکراسته‌یه یارایان سائر اشجاردن ماعدا خرما ، پورتقال ، زیتون، انجیر آغاجلری دخی حاصل اولور . برنجی درجه‌ده محصولی مصر وایکنجی درجه‌ده شکر قامشی پرنج، توتون وپاموق اولوب، آنجق اراضیسنك هنوز برخمسی ایشلنه‌بیلمکده‌در . صنایع محلیه هنوز لاشئ حکمنده اولوب، تجارتی‌ده همحدود اولان ایکی جمهوریته اخراج اولنان کراسته‌دن عبارتدر . الك بیوك قصبه‌سی ۳۳۵۰ اهالیلی جامع اولان (بنساقوله) اسکله‌سی اولوب، ایکنجی درجه‌ده مرکز اداره‌سی اولان ویالکز ۲۰۰۰ اهالیسی بولنان (تالاهاسی) وبوندن کوچك‌اولان (کی وست سیتی)، جاقسونویل، سنت اوکوستن ، فرناندینه، کینکی ومونتیسلو قصبه‌لریدر . بحر محیط آطلاسی‌یه آچیلان سنت جون خلیجی اوزرنده واقع جاقسونویل اسکله‌سندن مرکزه قدر تقریباً ۳۰۰ کیلومتره‌لك بر دمیر یول خطی واردر . اهالیسنك قسم اعظمی آوروپا مهاجرلرندن‌اولوب، ۱۰۰۰۰۰ قدری زنجی و ۵۰۰ قدری‌ده اصل یرلیدر .

فلوریده‌اسپانیولرلرطرفندن کشف‌اولنوب، آنجق ضبط واسکانه رغبت اولنمامشدی. ۱۵۲۸ده اسپانیولك بری شارل کینتدن بویری احسان آلوب، ضبطنه چالیشمش ایسه‌ده، یرلیلری‌اولان (سمینول) قومینك مقاومتنه قارشی‌دخوله مقتدر اولهمامش؛ وبعده کاه فرانسزلر وکاه اسپانیوللر و انکلیزلر یناشه‌رق ، وبربرلرینی بوغازلایه‌رق، برچوق وقت کرك بینلرنده وکرك سمینوللرله‌قان دوکدن‌صکره، ۱۸۱۹ تاریخنده اسپانیوللردن ممالك مجتمعه‌یه کچه‌رك، ۱۸٤۵ ده جماهیر متفقه هیئتنه ادخال ، و ۱۸٦۸ ده اصول اداره‌سی تنظیم اولنمشدر . ۱۸٤٦ ده سمینوللر مملکتدن اخراج ومیسیسیپینك اوته طرفنه نقل اولنه‌رق، یالکز منتهای جنوبنده ۵۰۰ کشی آوله مشغول قالمشلردر . آنجق بونلرك یرینی طوته‌جق واو بطاقلقلرده یاشایه بیله‌جك اهالی هنوز بولنه‌مامشدر .

فلورینه { (Florina) آرناؤدلقده مناستر ولایت وسنجاغنده ومناسترك ۳۰ کیلومتره جنوبنده و(نرچقه) طاغنك شرقی اتکنده اوله‌رق وارداره تابع قره صویه دوکیلن برچایك اوزرنده واقع‌قضا مرکزی برقصبه اولوب، اکثری مسلم اولق اوزره، ۱۰۰۰۰ اهالیسی، ۷ جامع‌شریفی، ۲ تکیه‌سی، ۱ مدرسه‌سی ، ۱ مکتب رشدیسی، ۱ مکتب ابتدائیسی، ۵ اسلام، ۲ روم و ۱ بلغار صبیان مکتبی، ۲ کلیسای، ۳۰۰ دکانی ۱۹ خانی و ۱ حمامی واردر. هواسی یازین پك کوزل اولوب، قیشین برآزرطوبتلیدر. — فلورینه قضای شمالاً نفس مناستر وپرلپه قضالریله، شرقاً پرلپه قضاسنك مورنیووه ناحیه‌سیله، جنوباً قیالر، غرباً دخی کسریه قضالریله محاط ومحدود اولوب، رودینك ونوسقه ناحیه‌لریله برابر ۷۸ قریه‌یی حاوی اولدیغی حالده ، ٤۳۳۹۷ اهالی ایله مسکوندر . مقدار مذکوردن ۱۲۸۵۹ ی آرناؤد جنسیتنه منسوب مسلم وقصوری ینه آرناؤد واولاخ وروم وبلغار جنسیتلرینه منسوب خرستیاندر . اراضیسی عارضه‌لی اولوب، طوپراغی خیلی منبتدر . محصولاتی : بغدای آرپه، چاودار، مصر، فصولیه، داری، نخودوسائره ایله سبزه ومیوه‌لرك انواعندن عبارت اولوب ، قاؤنلری مشهوردر . قضا داخلنده درت کوچك کول موجوددر .

فلوشینغ { (Flushing) ممالك مجتمعه‌نك نیویورق حکومتنده ونیویورقك ۱۳ کیلومتره شرقنده بر قصبه اولوب ، ٦۲۲۵ اهالیسی واردر . نیویورقك بر محله‌سی حکمنده اولوب ، شهر مذکورك سودیله سبزه ومیوه‌لری بوقصبه‌دن نقل اولنور . هله کرازی چوق وپك مقبولدر .

فلی { (Fly) یکی کینه جزیرهٔ کبیره‌سنك قسم جنوبیسنده برایرماقدر، که جزیره‌نك ایچ طرفلرنده‌کی طاغلردن نبعانله، جنوبه وبعده جنوب غربی‌یه طوغری آقه‌رق، بربیوك‌داليه تشکیلیله (پاپوآ) کورفزینه دوکیلور . آوروپا سیاحینندن بری ۱۸۷۷ تاریخنده برکوچك واپورله بونهرك منصبندن ۸۰۰ کیلومتره ایچری‌یه قدر سیاحت ایده‌رك، ۵° ۳۰′ عرض جنوبی‌یه‌قدر چیقمشدر. اورادن یوقاریسی الآن مجهولدر . کنیش ودرین بر نهر اولوب ، فیضانده باصدیغی منبت اراضی ایچنده جریان ایدر . وادیسنك نباتات ومعادنی پك

قیمتلی واهالیسی چوق اولوب ، آنجق هواسنك وخامتی آوروپالیلرك یرلشمسنه مساعد دکلدر .

فلیاس } قسطمونی ولایتنده بیوجك بر ایرماق اولوب، صوغانلی صو ایله بولی چایندن تشکل ایدر . بوایکی نهردن برنجیسی آنقره ولاتی وکنغری سنجاغی حدودنده واقع آلاطاغ وایشیق طاغندن نبعان ایدن برچوق چایلردن وعلی الخصوص چرکش قصبه‌سی ایچندن مرور ایدن اولو صودن بالترکب ، شرقه بعده شماله ونهایت غربه طوغری دونه‌رك ، زعفرانبولیدن کلن چایی‌ده اخذ ایله، بولی سنجاغنك حمیدیه قضاسنه کیروب، دورك قربنده بولیدن طوغری شمال شرقی‌یه آقه‌رق کلن مذکور بولی چاییله براشیر . بورادن فلیاس نامنی آله‌رق ، شماله طوغری جریانیله ، همنامی اولان اسکله یانندہ قره‌دکیزه دوکیلور. اصل فلیاس اسمیله معروف یعنی دورکده‌کی اجتماعندن آشاغی اولان قسمی ٦٠ کیلومتره قدر اولوب، صوغانلی صویك باشلیجه قولی اولان اولو صو منبعندن اعتباراً مجراسی تقریباً ۳٤۰ وبولی‌چایی‌منبعندن اعتباراً ۱٦۰ کیلومتره‌در. صویی چوقجه اولوب ، مجراسنك اطرافی اورمانلرله مستور اولدیغندن ، کراسته سالللرینك ایندیرلمسنه یارایور، ومجراسی اوزرنده بعض حرازلر بولنوب ، بویوزدن خیلی‌استفاده اولنور. — فلیاس اسکله‌سی کوچك برقصبه ایسه‌ده، کراسته اخراجی جهتنجه اهمیتی زیاده‌در.

فلیتوود } (Fleetwood) انکلتره‌نك (لانقاستر) قونتلغنده وپرستونك ۳۰ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (ویره) خلیجنك ساحل شمالیسنده بر قصبه واسکله اولوب ، ٤٤۳۰ اهالیسی ودمیر یولی واردر .

فلیقودی } (Felicudi) ایتالیانك جنوب جهتنده واقع (لیپاری) آطه‌لرندن بری اولوب، سونمش بر برکاندن عبارتدر . مساحهٔ سحیه‌سی ۱۵ مربع کیلومتره اولوب ، ۸۰۰ اهالیسی واردر .

فلیکس } (Félix) بواسمله بروجه آتی بش پاپا کلمشدر :

برنجیسی میلادك ۲٦۹ تاریخندن اعتباراً بش سنه پاپالق ایدوب، زمانندہ ایمپراطور اورلیان خرستیانلری تعقیب ایتمکله، کندیلرینه غیرت وتسلی ویرمش؛ ونهایت کندیسی دخی حبس اولنه‌رق، محبسده وفات ایتمکله، خرستیانلرجه اعزه صره‌سنه کچیرلمشدر . مایسك ۳۰ نده یورطیسی اجرا اولنور .

— ایکنجیسی روما کلیساسنك باش دیاقوسی اولوب، ۳۵۵ تاریخ میلادیسنده پاپا (لیبر) كمنفیلکی زمانندہ ایمپراطور قونستانس طرفندن پاپا تعیین اولنمش ایسه‌ده، اوچ سنه صکره لیبر نفیدن عودت ایتمکله، کندیسی رومادن اخراج اولنمش ایدی .

— اوچنجیسی ٤۸۳ تاریخنده پاپا اولوب ، ایمپراطور (زنون) ك شرق وغرب کلیسالرینك توحیدی حقنده‌کی امرنی رد ایتمش، وقسطنطینیه پسقپوسی (آقاس) ایله رفضله اتهام اولنان دیکر بعض رؤساء روحانیه‌یی مجازاته اوغراتمش؛ و٤۸۷ ده، آفریقا کلیساسی حقنده‌کی اختلافاتی بر طرف ایتمك‌اوزره، رومادہ برمجلس روحانی عقد ایده‌رك، ٤۹۲ ده وفات ایتمشدر .

— دردنجیسی تئودوریقك التماسیله ۵۲٦ ده انتخاب اولنوب ، ۵۳۰ تاریخنه‌دك عاقلانه پاپالق ایتمشدر .

— بشنجیسی عن‌اصل سکزنجی آمده اسمیله سادووآدوقه‌سی اولوب، بر خیلی وقت مملکت مذکوره‌یی اداره ایتدکدن صکره، ۱٤٤۰ ده (باله) مجلس روحانیسی طرفندن دیکر بر پاپایه قارشی پاپا انتخاب اولنمشدی .

فلیندرس } (Flinders) انکلتره بحریونندن اولوب ، ۱۷۹۸ده قپودان (باس) ایله برابر آوسترالیایه سیاحت ایده‌رك ، قطعهٔ مذکوره ایله (وان دیمن) آره‌سنده (باس) بوغازینی کشف ایتمش ؛ وآوسترالیا ساحل جنوبیسنك ۱۳۰° ایله ۱۳٦° طول شرقی آره‌سنده واقع قسمی بونك اسمیله تسمیه اولنمشدر .

فَالصِلح } عراق عربده واسط ایله جبل آره‌سنده بر نهر اولدیغی « معجم البلدان » ده مسطور اولوب ، دجله ایله فرات آره‌سنده‌کی جداولدن اولهجمی آکلاشیلیور. خریطه‌لرده اورادہ اویله برنهر کورلمدیکندن ، طولوب صویی کسلمش اولسی ملحوظدر . ایکی کنارنده برچوق قرا بولنوب ، مأمون خلیفه‌نك وزیری حسن بن

سهلك قوناغى بونهرده بولنمش ، ومأمونك اوراده بوران دختله كردكه كيرمش اولديغى ده ياقوت حموى علاوه ايديور .

فمرن (Femern) آلمانيانك بالطيق دكيزنده وهولستاين ساحلى قارشيسنده اشلسويغه تابع برآطه اولوب ، بويى ۲۲ واكى ۱۲ كيلو مترەدر . مركزى بورغ قصبەسيدر . آطەنك اهاليسى ۸۰۰۰۰ كشى اولوب ، اكثرى كيجيلكله مشغولدر .

فموند (Faemund) نوروجك (هامار) ايالتنده واسوج حدودى قربنده ٦۷۰ مترە ارتفاعنده بر كول اولوب ، بويى ۵۸ كيلومترە ومساحهٔ سطحيەسى ۲۰۲ مربع كيلو مترەدر . (فموندالف) اسميله منتهاى جنوبندن آياغى حكمنده اولان بر نهر چيقوب ، ديكر ايكى كولك آياقلرينى ده اخذ ايله ، جنوب شرقيه طوغرى آقەرق ، اسوجه داخل ؛ و ۳۵۰ كيلو مترەلك جريانندن صكره ، (قلار الف) اسميله (ونر) كولنه منصب اولور .

فنا (ميرزا عبدالله) هندستان مشاهير شعراسندن اولوب ، عالمكيرك زماننده ياشامشدر . شوبيت اونكدر :

درتمنای جفای خویش کشتن صیدرا
اختراع مهربانیهای صیاد من است

فنار (Fanar, Phanari) تسالياده ترحاله سنجاغنك قارديجه قضاسنده وقارديجەنك ۹ كيلو مترە غربُ شمالىسنده اولەرق آغرافه طاغنك اتكنده وصوبى كوستمه دوكلن بطاقلق براووەنك كنارندەوغلوسدن ترحالەيه كيدن دميريول خطى اوزرنده واقع كوچك برقصبه اولوب ، ۱۷۰۵ اهاليسى واردر . پك اسكى برقصبه اولوب ، اسم قديمى (ايثومه) در ، وبواسمله اوميروسك (ايلياده) منظومەسنده مذكوردر . تساليەدەكى يكيشهرەده ، آناطوليدەكى يكيشهردن فرق ايچون ، بوقصبەنك اسمنه برطرز سقيمده اضافتله (يكيشهر فنار) دينلمك عادت اولمشدر .

فنار (Fanar, Phanari) استانبولده كاغد خانه خليجنك غرب جنوبى ساحلنده بر بيوك محله اولوب ، روم پطريقخانەسنك اوراده بولنمسى مناسبتيله ، وقتيله شهرك روم كبار لرينك مسكنى ايدى . اوتەدن برى باب عالى ترجمانلغى ومملكتين وويوودەلغى كبى مأموريتلر ده قوللانلمش وكنديلرينه مخصوص برطرز وروشه تميز ايتمش اولان اسكى روم كبراسى ده بومناسبتله (فناريوت) يعنى فنارلى دينمكله شهرت بولمشلردر . بوصوك زمانلرده جماعت مذكورەنك اكثر كبراسى بك اوغلنه وآطەلره وشهرك ديكر طرفلرينه نقل خانه ايتمكله ، فنار تدنى ايتمش ؛ وآرتق فناريوتلر قالمامشدر .

فنار باغچەسى (Phanaraki) پايتخت دولت عثمانيەده قاضى كوينك جنوبنده ومودە برونتك قارشيسنده اولەرق قلامش قوينك جنوبى ساحلنده منظرەسى پك دلكشا بر مسيره اولوب ، قرەيه طار بر برزخله مربوط كوچك بر شبه جزيره صورتنده اولديغى حالده ، جسيم آغاجلرله مستوردر . سفائن ايچون برفنار واردر . حيدر پاشادن بدأ ايدن دمير يول خطنك بر قيصه شعبەسى بوتفرجكاهه منتهى اولوب ، جمعه وبازار كونلرى برقاچ قطار ايشلر .

فناری (شمس الدين محمد بن حمزه) اعاظم علماء عثمانيەدن اولوب ، دولت عثمانيەده اك اول شيخ الاسلام اولان ذاتدر . ۷۵۱ تاريخنده فنار تسميه اولنان برقريەده دنيايه كلوب ، مولانا علاءالدين اسود وشيخ جمال الدين آقسرايى ايله سائر علماى عصرندن اخذ علوم ايتدكدن صكره ، اكمال تحصيل ايچون جانب مصره عزيمتله ، شيخ كمال الديندن مولانا احمدى وحاجى پاشا ايله برلكده تلمذ ايتمش ؛ وعلوم شرعيه ايله هيأت وريا ضيات وسائر علوم عقليه ونقليەده يدطولى قزاندقدن صكره ، جانب رومه عودتله ، يلدرم سلطان بايزيد خان وچلبى سلطان محمد خان زمانلرنده بروسەده تدريسله مشغول اولوب ، برچوق طلبه يتيشديرمش ؛ وصيت وشهرتى آفاق كير اولوب ، سلاطين وكبرا عندنده حرمت واعتباره نائل اولمش ؛ وهرطرفدن خواهشكران علم وعرفان حلقهٔ تدريسنه شتاب ايتمكه باشلامشلردى . ۸۲۲ تاريخنده اداى حج ايچون جانب حجازه عزيمت ايدوب ، عودتنده مصردن كچركن ، ملك مؤيد طرفندن قاهره ده آليقونه رق ، برمدت اوراده تدريسله مشغول اولمش ؛ وبعده چلبى سلطان محمد خان جانبندن

وقوع بولان التماس اوزرینه ، بوطرفه عودتله ، ۸۲۸ ده سلطان مراد خان ثانی جانبندن بروسه‌ده قاضی ومفتیٔ انام اولمش؛ وآلتی سنه امور شرعیه‌یی کمال عدل وحقانیتله اداره ایده‌رك ، مهام امور دولتده دخی کندیسیله استشاره، ورأیندن استفاده اولنمش ایدی. برآره‌لق کوزلرینه عمی طاری اولمش ایکن، بعده شفایاب اولمسیله، مقام شکرانه ۸۳۳ تاریخنده شام طریقیله ثانیاً جانب حجازه عزیمتله، ادای حجدن صکره عودت ایدوب، ۸۳٤ ده ارتحال ایتمشدر . بروسه‌ده برجامع شریفله برمدرسه بنا ایدوب، جامع مذکورك خطیره‌سنده مدفوندر . وفاتنده پك چوق اموال ونقود واون بیك جلدی متجاوز کتب نفیسه ترك ایتمشدی. فقهده «حصول البدایع فی اصول الشرایع» عنوانیله بیوك براثری ، سورهٔ فاتحه‌یه تفسیری، یوزعلمه متعلق مسائلدن باحث «انموزج العلوم» عنوانلی بررساله‌سی ومتون مشهوره‌یه شرح وحاشیه‌لری وتعلیقاتی وارایسه‌ده ، تدریس وقضا وافتا امورینه اشتغالی بولندردن چوغنك تبییضنه مساعده ایتمه‌مکله، اکثری مسوده حالنده قالمشدر . زهد وتقواسی وتصوفدن دخی بهره‌سی وارایدی . بعض اشعار عربیه‌سی ومنظوم آثاری ده واردر .

فناری { (علاءالدین علی بن یوسف بن شمس الدین) مشاهیر علماء عثمانیه‌دن اولوب، آنف الترجمه علامهٔ فنارینك تورونیدر . بوراده تحصیل ایتدکدن صکره، هراته واورادن بخارا وسمرقنده قدر کیده‌رك، اورالرك مشاهیر علماسندن اخذ واستفاده ایتمش؛ وسلطان محمد خان ثانینك اوائل سلطنتلرنده عودت ایدوب، ملا کورانی بنك دلالتیله التفات وانعام حضرت پادشاهیه نائل اولدرق، بروسه‌ده مدرس وبعده قاضی ونهایت آناطولی قاضیعسکری اولمش؛ وسلطان بایزید خانك جلوسندن صکره روم ایلی قاضیعسکرلکنه ترفیع اولنمشدی . بعده اختیار تقاعد ایده‌رك، بروسه‌نك اوستنده طاغده انتخاب ایتدیکی برکوشهٔ انزوایه چکلمش ایدی؛ وسنه‌نك اوچ موسمنده وبعضاً قار یاغنجه‌یه قدر اوراده تدریسله اشتغال ایدردی. علوم شرعیه وادبیه وریاضیه‌ده وهیئت وسائر فنونده وتصوفده ید طولی صاحبی اولوب، آنجق تألیفاتله چوق اشتغال ایتمه‌مش؛ ویالکز نحوده ابن حاجبك « کافیه » سنی شرح ایتمش، وعلم حسابده برکتاب یازمشدر . ۹۰۳ تاریخنده وفات ایتمشدر .

فناری زاده { [«محی الدین افندی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

فنایی { مشهور علی شیر نوایینك اشعار فارسیه‌سنده قوللاندیغی مخلصدر .

فنایی { ایران شعراسندن بش کشینك مخلصیدر :

برنجیسی (شیخ احمد) آذربیجانده‌کی خلخال قصبه‌سندن وشیخ ابویزید خلخالی احفادندن اولوب، میر غیاث الدین منصور دشتکیٔ شیرازیدن تلمذ ایتمش ؛ واداى حجدن صکره ، قزوینده تدریسله مشغول بولنمشدر .

افتاده بپازلف سمن سای تواز چیست
دیوانه منم سلسله دریای تواز چیست

— ایکنجیسی (آقاشاه بیکی) شاه طهماسب ماضی رجالندن ایدی . شویت اونکدر :

خوش آن کز وعده‌ات خوش حال درمحنت سرای خود
نشینم منتظر ساعت بساعت سوی در بینم

— اوچنجیسی کشمیرلی اولوب ، شویت اونکدر :

درراه انتظار فنایی کریست خون
چندان که یار آمد واز خون اوکذشت

— دردنجیسی (محمد یحیی) نیشابورلی اولوب ، ۸۵۳ تاریخنده وفات ایتمشدر . « شبستان خیال » عنوانیله برمنظومه‌سی واردر . بعض اشعارنده‌ده (خماری) و (اسراری) تخلص ایتمشدر . شویت اونکدر :

اوتیغ زند بردل آتش زده ومن
درکریه که شمشیر وی ازآب نیفتد

— بشنجیسی (ملا علی اصغر) مشهدلی اولوب ، اکبر شاه زماننده هندستانه سیاحت ایتمشدی . شویت اونکدر :

بیزان نظر حسن ترا باماه سنجیدم
میان این وآن فرق اززمین تاآسمان دیدم

— التنجیسی (کمال الدین حسین) یزدلی اولوب، سلطان حسین میرزا زماننده یاشامشدر . شویت اونکدر :

دستم نمیرسدکه درآرم بکردنت
دست من شکستهٔ مسکین بدامنست

— یدنجیسی (بابافنایی) دینمکله معروف اولوب، سهواً (بابا فغانی) ماده‌سنده ذکر اولنمشدر . [اورایه مراجعت .]

فنتون (Fenton) انکلتره‌نك (استا- فورد) قونتلغنده برقصبه اولوب، ۱۰۳۰۰ اهالیسی وچینی وپورسلن فابریقه‌لری واردر. — بواسمله ممالك مختلفه‌نك میشیقان جمهو- ریتنده دخی بر قصبه اولوب ، سنوی تقریباً اون بیك فرانق قیمتنده یاغی اخراجاتیله مشهوردر .

فندق زاده (ابراهیم افندی) عثمانلی مشاهیرخطاطینندن اولوب، ۱۱۶۵ تاریخنده وفات ایتمشدر .

فندقلی استانبولك بوغاز ایچنده وروم ایلی ساحلنده بر محله‌سی اولوب ، طوپخانه ایله قبا طاش آره‌سنده واقعدر .

فنریفه (Fénérife) مداغشقار جزیرهٔ کبیره‌سنك ساحل شرقیسنده و (فولپوآنته) نك ٤٠ کیلو متره شمالنده برقصبه واسکله‌اولوب ، جوارلرینك برنج محصولاتی پك چوق وپك ایی اولدیغندن ، هرنه قدر لیمانی صاغلام دکل ایسه‌ده ، اسکله‌سی ایشلکدر .

فنس (Fens) انکلتره‌ده قامبریج ، هونتینغتوون ولینقولن قونتلقلرینك برر قسمندن عبارت واسع بربطاقلق اولوب ، مسا- حهٔ سطحیه‌سی ۳۰۰۰ مربع کیلو متره‌در . بویر فلمنك اراضیسنه مشابه آلچق بریر اولوب ، برچوق جدوللرله قورودلمش ؛ وآره‌لرنده سیرسفائن یوللری آچلمشدر .

فِنْسَجان فارس خطه‌سنده برقصبه‌اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

فنکه قونیه ولایتنك تکه سنجاغنده المالی قضاسنه ملحق بر ناحیه‌نك مرکزی برکوچك قصبه واسکله اولوب ، المالینك ٦٥ کیلو متره جنوب شرقیسنده واقع وقصبهٔ مذ- کوره‌یه برشوسه ایله مربوطدر . اسمنه باقیلیرسه، اسکی فنیکه‌لیلردن قالمه‌قدیم برقصبه‌اولمق اقتضا ایدر. — ناحیه‌سی ۱۱ قریه‌یی حاویدر .

فنلون (Fénelon) فرانسه‌نك اعاظم ادباسندن اولوب، زادکاندن بیوك بر خاندانه منسوب اولدیغی حالده، کرسی قربنده خاندانه منسوب قوناقده ۱۶۵۱ تاریخنده طوغمش؛ وتا صباوتندن طریق رهبانه سلوك ایله، ۱۵ یاشنده ایکن کرسیٔ وعظه چیقمش ایدی . پارس باش پسقپوسی طرفندن برقیز مناسترینه معلم تعیین اولنه‌رق، بومناسبتله اك مشهور آثارندن اولان « تربیهٔ بنات» کتابنی یازمش؛ ومشهور (بوسوئه) نك توصیه‌سی اوزرینه اون دردنجی لویی طرفندن اوغلی بورغونیه دوقه‌سنك مربیلکنه تعیین اولنه‌رق، بوپرنسه علوم وادبیاتی اوکرتمکله برابر، فوق‌العاده برتربیه‌وحسن اخلاق درسی ونمونه‌سنی ویرمش؛ وبونك تربیه- سیچون صورت مخصوصه‌ده برقاچ کتاب وعلی‌الخصوص مشهور « سرگذشت تلماق » ی یازمش ؛ وبونی کیزلی طوتوب نشر ایتمه‌مکه قرار ویرمش ایکن ، خدمتجیسی مسوداتی چاله‌رق، خبرسز نشرایتمکله ، قرال بوکتابی اوقویخجه، بعض احوال مخصوصه‌سنك تنقید اولندیغنه ذاهب اولهرق ، فنلونی توجهندن دوشورمش؛ وبونك اوزرینه صاحب ترجمه پرنسه ویردیکی تربیه‌یه مکافاةً استحصال ایتمش اولدیغی (قامبره) پسقبوسلغنه چکیله‌رك، بقیهٔ عمرینی دائرهٔ روحانیه‌سی خلفنك رفاه وسعادتنه خدمت، وهروجهله معاونتلرینه شتاب ایتمك یولنه صرف ایتمش؛ و ۱۷۱۵ تاریخنده ٦٤ یاشنده وفات ایتمشدر . ذکر اولنان ایکی کتابدن بشقه اخلاق وادبیاته دائر بر خیلی تألیفات حکیمانه‌سی اولوب، متعدد جلدلر اوزره نشر اولنمشدر . « سرگذشت تلماق » ی مرحوم یوسف کامل پاشا طرفندن تکلفلی صورتده واحمد وفیق پاشا مرحوم طرفندن دخی ساده برطرزافاده ایله ترجمه اولندیغی کبی، عربیه وآوروپا لسانلرینك کافه‌سنه‌ده ترجمه اولنمشدر . فنلونك طرز انشا وافا- ده‌سی پك مقبول ومستحسندر .

فنی شعرادن اولوب، خوتین محافظی بولنمش اولان احمد عزت پاشانك اوغلیدر . پدرینك وفاتندن صکره سرای همایونه آلنه‌رق، بالآخره خزینهٔ همایون کتبه‌سی سلکنه کچمش ، ونهایت سلطان مصطفی خان رابعك سرکاتبی اولمش ایدی. ۱۲۲۳ تاریخنده پادشاه مشارالیه وقعه‌سنده اجل قضایه اوغرامشدر . شو مقطع اونکدر :

نکاه التفات ایله کرم قیل یا رحمان ایتمه
سکا افتاده‌در بونجه زمان فنیٔ افتاده

فنیکس (Ph'nix) اسکی مصریلر عندنده بر طیر موهوم اولوب، قره‌قوش بیوکلکنده تصویر ایدرلر، وحقنده برطاقم غریب اعتقاداتده بولنورلردی. آثار قدیمهٔ مصریه‌ده دائما رسم وهیکلنه تصادف اولنور .

فنیکس جزایری (Achipel Ph'nix) بحر محیط کبیرك پولینسیا قسمنده ۵° عرض جنوبی ایله ۱° عرض شمالی و ۱۷۳° ایله ۱۷۹° طول غربی آره‌لرنده بر جزایر مجتمعه هیئتی اولوب، سکزاون جزیره‌دن مرکبدر . مساحهٔ سطحیه‌لری ۴۲ مربع کیلومتره اولوب، یالکز اك بیوکلری اولان (اندربوری) آطه‌سنده ۵۹ اهالی واردر . هوالری پك رطوبتلی اولوب، هرموسمده کلیتلی یاغمور یاغار . نباتات وحیواناتی پك آزدر . ایچلرنده بولنان بعض ابنیه آثاری وقتیله اولدقجه حضریته نائل برقومله مسکون بولنمش اولدقلرینه دلالت ایدیور .

فنیکه (Ph'nicie, Phœnicia) ازمنهٔ قدیمه‌ده شام ساحلنده بیوك بر خطه اولوب. شمدیکی بیروت ولایتنك قسم اعظمیله جبل‌لبنان متصرفلغی اراضیسندن عبارت ایدی. شمالاً طرطوسك برآز اوست طرفندن یعنی شمدیکی لاذقیه سنجاغی حدود جنوبیه‌سندن باشلایه‌رق ، حیفایه وبلکه قیساریه‌یه یعنی عکا سنجاغنك حدود جنوبیه‌سنه قدر یعنی ۳۰′ ۳۲° ایله ۳۵° عرض شمالی آره‌لرنده ممتد اولوردی . غربدن شرقه اکی ایسه پك آز اولوب، صوردن یوقاری اولان قسم شمالیسی جبل‌لبنانك صرتنه قدر اوزانیردی ؛ وقسم جنوبیسی ایسه همان ساحلدن عبارت ایدی. اك بیوك شهرلری تیر (یعنی صور) وصیدون (یعنی صیدا) اولوب، ایکنجی درجه‌ده بیروت، عکا، طرابلس، طرطوس، جبیل وسائره ایدی . فنیکه‌لیلر امم سامیه‌دن برامت اولوب. کیجبلکده وتجارتده فوق‌العاده مهارتلری وار ایدی . ساحللری چوق اولغله، متعدد لیمانلریاپه‌رق، وجبل‌لبنانك اورمانلرنده کمی انشاسنه الویریشلی اشجار زیاده اولغله، کلیتلی سفاین اعمال ایده‌رك. بحر سفیدك هرطرفنه ایشلدکدن بشقه ، بحر محیط آطلاسی‌یه دخی چیقه‌رق ، تا انکلتره واسقاندیناویه‌یه قدر کیدر، وآفریقانك سواحل غربیه‌سنی تعقیب ایده‌رك، بیوك بر تجارت ایدرلردی حتی امید برونی طولاشه‌رق بحر احمردن عودت ایتدکاری ده مرویدر. آق دکیزك هرطرفنده وعلی‌الخصوص آطه‌لرده وافریقیه ومغرب‌ایله اسپانیه سواحلنده بیوك مهجرلر وتجارتخانه‌لر تأسیس ایده‌رك طول مدت بتون بحر سفیدی تحت حکملرنده طوتمشلردر. بومهجرلرینك اك بیوکی اولان قارتاج، که افریقیه یعنی تونس جهتنده ایدی، اصل فنیکه‌لیلردن دها قوتلی اولوب، حتی بونلرك قوتی زائل اولدقدن صکره‌دخی قرتاجلیلر بر خیلی وقت دها بقا بولمش؛ ورومالیلره برچوق وقت قارشی طوروب، نهایت بونلر طرفندن امحا اولنمشلردر .

فنیکه‌لیلر اویانیق‌واولدقجه مدنی‌اولوب، مصرله وبراً بابلیلر وایرانیلر وسائر امم شرقیه ایله اختلاط ومناسباتده بولندقلرندن، تجارت ایچون کمیلریله کیتدکاری یرلره مدنیت کوتورورلردی . هله اسکی یونانیلرك تمدن وترقیاتی صرف فنیکه‌لیلر سایه‌سنده حصول بولمشدر . فنیکه‌لیلر یونانه یناشدقلرنده یونانیلیلرخط وقرائت وکتابت صنعتندن محروم نیم وحشی برقوم اولدقلری حالده، فنیکه‌لیلر بونلره کندی حروفلرینی ویره‌رك، لسانلرینی یازمغه وتجارت وکمیجیلکه آلیشدیرمش وسبب تمدنلری اولمشلردر. فنیکه‌لیلرك حرفلری حروف عبرانیه ایله براساسدن آیرلمش صاغدن صوله یازیلیرحروف مقطعه‌دن عبارت ایدی . یونانیلر دخی بونلری عیناً آلوب، برخیلی وقت‌اویله قوللاندقدن صکره، صولدن صاغه یازمغه باشلامشلردر. صنایعده دخی فنیکه‌لیلر پك ایلری اولوب ، هله ارغوانی قماشلر نسج وتلوینیله جام اعمالی کندیلرینه منحصر ایدی . جامك اعمالنی بونلر ایجاد ایتمش ؛ وبرچوق وقت صورت اعمالنی سر طوتمشلردی . بعل اسمنده شمسدن کنایه برالهه وبرطاقم الههٔ سائرهٔ موهومه‌یه عبادت ایدوب، هرشهروقصبه‌نك‌ده کندینه مخصوص معبودی وارایدی . بعلك هیکلی اوکنده انساندن قربان ایتمك واوفق چوجقلری یاقمق عادت وحشیانه‌سی‌ده دینلرینك مقتضیاتی جمله‌سندن ایدی .

فنیکه‌لیلر هیچ بروقت بردولت تشکیل ایده‌میوب،

هرشهر و قصبه‌نك كندينه مخصوص حكومت ويا حكمداري وار ايدى . بو حكومتلرك الك قوتليلرى صور ايله صيدا اولوب ، نفوذ واقتداردە كاه برى وكاه ديكرى غلبه چالاردى . يونانيلرك وبسبتون آيرى بردولت تشكيل ايتمش اولان قارتاجليلرك بحر سفيددە قوت ونفوذ وتجار تلرى آرتدقجه ، فنيكه‌ليلرك كى تدنى وتنزله يوزطوتوب ، اسكندرك خروجندن صكره ناملرى ايشيدلز اولمشدر . وقتيله فنيكه‌يى دفعاتله مصرليلر وبعده آثوريلر ضبط ايتمشلرسه‌ده ، بواستيلالر موقت اولوب ، فنيكه‌ليلر صنعت وتجارتلرى سايه‌سنده پك چابق تلافئ مافات ايتمشلردى . كيخسرو بتون سوريه وآناطولى ومصرى ضبط ايتديكى صره‌ده فنيكه‌يى دخى ايران دولتنه الحاق ايتمش ايسه‌ده ، فنيكه‌ليلر ايرانيلرك تحت اطاعتنده ايكن دخى بر درجه‌يه قدر مختاريت اداره‌يه نائل اولوب ، تجارت بحريه‌لرينى محافظه ايتمشلردى . صور شهرى بيوك اسكندره پك عنيدانه مقاومت ايتديكندن ، بو خونريز محاربه‌ده فنيكه خيلى خراب اولمش : واسكندردن صكره سلفكيلرله بطالسه آره‌سنده لاينقطع وقوع بولان محاربه‌لر صره‌سنده فنيكه‌ليلر بسبتون محو ومضمحل اولق يولنى طوتوب ، هله روماليلرك النيه كچدكدن صكره بسبتون ناملرى قالمشدر . فتوحات اسلاميه صره‌سنده فنيكه نامنه اصلا تصادف اولنميوب ، اوراسى سواحل شام اسميله ياد اولنمقده‌در . اووقت اهاليسنك دخى شام خطه‌سنك سائر اهاليسندن فرقى اولمديغى ، يعنى لسانلرينى وموجوديت جنسيه‌لرينى دخى غائب ايتمش اولدقلرى آكلاشيلور . ابتدا سريانيلشوب بعده عربلشمش اولمرى وشمديكى مارونيلرله سائر اوجهت اهاليسنك فنيكه‌ليلرك نسلندن بولنمرى ملحوظدر . داتاً فنيكه لسانيله سريانى وعربى يعنى السنهٔ سامیه آره‌سنده‌كى فرق پك جزئى ومشابهت پك زياده اولديغندن ، بونلردن برينك ديكرينك لسانى قبول ايتمسى پك قولاى وحس اولنماز صورتده حاصل اولور .

فو (ياخود فوئه (Fo, Foé) چين شارعلرندن اولوب ، چينليلرك ظن واعتقادينه كوره ، ميلادعيسى (عم) دن بيك سنه قدر اول هندستانده بنارس ويا كشمير جهتنده ظهور ايله ، بر اهاى دينى تنسيق واصلاحه باشلايوب ، كذب وسرقت وشرب خمرى وقتل نفوسى منع وطهارتى امر ايتمش ايدى . بونك وضع ايتديكى مذهب ميلاددن تقريباً ٢٠٠ سنه اول چينه ادخال اولنه‌رق ، نشر اولنمغه باشلامش ، وراهبلرى (بونز) تسميه اولنمشدر . بوشخصك (بودا) نك كنديسى اولمق احتمالى واردر .

فوآ (Foix) فرانسه‌ده (آريژه) ايالتنك مركزى بر قصبه اولوب ، آريژه نهرى اوزرنده وپارسك ٧٢٢ كيلومتره جنوبنده واقع اولديغى حالده ، ٦٣٦٢ اهاليسى ، داخلى مكتب اعداديسى ، دارالمعلمينى ، كتبخانه‌سى ، زراعت وصنايع جمعيتى ودمير وباقير آوانى فابريقه‌لرى واردر . اسكى برقصبه اولوب ، وقتيله بر قونتلغك مركزى ايدى .

فوآد پاشا (كچه‌جى‌زاده محمد ــ) صدارت عظمى مسندينه كچمش وزراء دولت عثمانيه‌دن اولوب ، شاعر شهير كچه‌جى زاده عزت ملاناك اوغليدر . ١٢٣٠ تاريخنده درسعادتده دنيايه كلوب ، پدرينك حياتنده طريق علميه سلوك ايله ، علوم عربيه وادبيات فارسيه‌يى تحصيلدن صكره ، مكتب طبيهٔ شاهانه‌يه دخول ايله ، علوم حكميه وطبيه ايله برابر فرانسز لسانى دخى اوكرنه‌رك ، جراح چيقمش ؛ ويوزباشيلك رتبه‌سيله مأموراً طرابلس غربه كيتمش ايدى . ١٢٥٣ تاريخنده درسعادته عودتنده ، باب عالى ترجمه قلمنك ايشلرى تكثر ايتديكنه بناءً ، لسان آشنا بعض مستعدان آراندينى صره‌ده ، مشار اليه دخى تبديل طريقله خواجكانلق رتبه‌سيله قلم مذكوره آلنمش ؛ وكرك ادبيات شرقيه‌ده كرك فرانسز لسانندەكى اقتدار ومهارتى حسبيله آز مدت ظرفنده قلم مذكورده مترجم اول اولمش ، و١٢٥٦ تاريخنده شكيب افندى معيتنده لوندره سفارت سنيه‌سى سر كتابتنه تعيين اولنه‌رق ، اورادن سفارتله اسپانيه وپورتكيز دولتلرى نزدينه عزيمت ايدوب ، ١٢٦١ ده درسعادته عودتله ، رتبهٔ ثانيه ايله ديوان همايون ترجمانلغنه مأموريت مهمه‌سنه نصب اولنمش ؛ و١٢٦٣ ده رتبهٔ اولى صنف اوليله آمدىٔ ديوان همايون اولوب ، ١٢٦٥ ده مأموريت مخصوصه ايله افلاق وبغدانه

عزیمت ایده‌رك ، تسویهٔ مصلحته موفق اولمسی اوزرینه، بیوك ایلچیلکله پترسبورغه أعزام بیورلمش؛ و١٢٦٦ ده درسعادته جلبله ، رتبهٔ بالا ایله صدارت عظمی مستشارلغنه تعیین اولنمش؛ و١٢٦٨ده مأموریت مخصوصه ایله جانب مصره عزیمت ایده‌رك، عودتنده خارجیه ناظری اولمش؛ وایرتسی سنه، روسیه مسئله‌سی مبدأنده روسیه سفیری منجیقوفك واقع معامله‌سی اوزرینه- استعفا ایدوب، اوصره‌ده یانیه ویکیشهرجهتلرنده ظهورایدن یونان اشقیاسنك تنکیلی مأموریتیله اوطرفه عزیمت ایتمش؛وعودتنده ١٢٧١ده مجدداً تشکیل اولنان مجلس عالیٔ تنظیمات اعضالغنه نصب اولنه‌رق، بعض یکی‌قوانین ونظامات واصلاحاتك تنظیم وقبولنه یاردیمی اولمغله - سنهٔ مذکوره ده رتبهٔ وزارتله ثانیاً خارجیه نظارتنه ومجلس عالیٔ مذکور ریاستنه تعیین اولنمش؛ ومتعاقباً ریاست مذکوره‌دن و١٢٧٣ده‌خارجیه نظارتندن انفکاکی وقوع بولمغله - مجالس‌عالیه‌یه مأمور اولمش ایدی . ١٢٧٤ ده ثانیاً مجلس تنظیمات ریاستنه ومتعاقباً ثالثاً خارجیه نظارتنه تعیین بیوریله‌رق ، نظارت مشار الیها عهده‌سنده اولدیغی حالده. پارس معاهده‌سی مکالماتنه مأمور اولمش ایدی. ١٢٧٦ده شامده ظهور ایدن وقعهٔ مؤلمه اوزرینه ، ینه خارجیه نظارتی عهده‌سنده اولدیغی حالده - مرخصیت فوق‌العاده ومأذونیت کامله ایله وصفت عسکریه علاوه‌سیله اوطرفه عزیمت ایدوب . اعادهٔ اسایشه موفق اولمشدی . جلوس سلطان عبدالعزیز خانیدن‌صکره ١٢٧٨ ده مجلس احکام عدلیه ریاستنه ومتعاقباً رابعاً خارجیه نظارتنه تعیین‌اولنمش؛ وینه اوسنه مهر صدارت عهدهٔ استحقاقنه تفویض بیورلمش ایدی . اون درت آیه قریب مدت امور دواتی اداره ایتدکدن صکره - ١٢٧٩ ده عزل- وثانیاً مجلس احکام‌عدلیه ریاستنه نصب اولنه‌رق-ینه اوسنه سرعسکرلك مسندینه‌نصبله برابر-یاورا کرم عنوانی احراز ایتمش؛ ومتعاقباً - سرعسکرلك ویاور اکرملك عهده‌سنده اولمق اوزره ثانیاً صدراعظم اولوب، بودفعه دخی اوچ سنه‌یی متجاوز زمان امور دولتی اداره ایله- خیلی اصلاحاته موفق اولدقدن‌صکره، ١٢٨٣ده انفصال‌ایده‌رك، ساحلخانه- سنده آرام‌ایتمکده‌ایکن، جنتمکان خاقان‌مغفورسلطان عبدالعزیز خان حضرتلرینك پارس سرکیسنی سیر وتماشامقصدیله آوروپایه وقوع بولان سیاحت همایونلرنده معیتلرنده بولنوب ، بوآرالق صحتی مختل اولمغله، لاجل‌التدوای اوراده‌قالوب، تبدیل‌هوا ایچون (نیسه) شهرنده‌اقامت‌ایتمکده‌ایکن، ١٢٨٥ده اوراده وفات ایتمکله، نعشی درسعادته نقل اولنه‌رق، کدیك‌پاشاده اسکی قونانغی قارشیسنده بنا کرده‌سی‌اولان کوچك برجامع شریفك‌یانده تربهٔ مخصوصه‌سنه‌دفن‌اولنمشدر. ادبیات شرقیه وغربیه‌یه واقف، ترکجه شعروانشایه مقتدر ، نکته‌شناس وحاضرجواب بر ذات‌اولوب، فرانسزجه‌یی دخی پك کوزل سویلرایدی . وفاتنده ٥٥ یاشنده اولدیغی حالده ، مشاغل ذهنیه‌سندن طولایی ، نابهنکام ضعف پیریه دوچار اولمشدی. رشید وعالی پاشالرله برابر عثمانلی دیپلوماتلرینك اك بیوکلریدر . جودت پاشا مرحومله مشترکاً ایلك دفعه اولهرق « قواعد عثمانیه » عنوانیله لسانمزك بر صرف کتابی ترتیب ونشر ایتمشدر ، که شمدیه قدر بونك دها ایسی نشر اولنمدی دینسه جائزدر.

فوتونه (Fotouna) بحر محیط معتدلك قسم جنوبیسنده والیس جزایر مجتمعه‌سنك جنوبنده اولهرق ١٤° ١٠′ عرض جنوبیده برطاقم آطه‌لر اولوب ، اراضیلری برکانی وطاغلق‌وکوچك قوی ولیمانلری‌جوقدر. بوآطه‌لرك اهالیسی لسانجه و سیاجه یکی زلانده‌نك مأثوری جنسیتنه منسوبدر .

فوتونه (Fotouna, Fotuma) بحرمحیط معتدلك‌قسم‌جنوبیسنده‌واقع‌هبریده جزایرندن برآطه اولوب ، (ارومانغو) آطه‌سنك جنوب غربیسنده ١٩° ٣١′ ٢٠″ عرض جنوبی ایله ١٦٧° ٥١′ ٤″ طول شرقیده واقعدر . قربنده‌کی (آلوفی) آطه‌سیله‌برابر مساحهٔ‌سطحیه‌سی ٥٥ مربع کیلومتره اولوب ، ٢٥٠٠ اهالیسی واردر . بونلر پولینسیا جنسیتنه منسوبدرلر . بو جزیره مشهور قپودان‌قوك‌طرفندن کشف‌اولنمشدر.

فوته‌تورو (Fouta-Toro) آفریقای غربیده سنغال ایرماغنك‌صول یعنی جنوبی ساحلنده واسعجه بر یر اولوب- ساحل قربنده (والو) حدودندن (بوندو) مملکتنه‌قدر ممتد اولور . بویی ٣٥٠ کیلومتره قدر اولوب ،

تقریباً ۳۰۰۰۰۰ اهالی ایله مسکوندر . قوم حاکم (فولا) لر اولوب ، بونلردن عبدالقادر اسمنده برذات یقین زمانلرده اهالئ اصلیه‌سی اولان زنجیلری دین اسلامه ادخال ایله ، برحکومت اسلامیه تشکیل ایتمشدر . رؤسادن منتخب برامام واسطه‌سیله اداره اولنور . اهالی فولالرله یرلی زنجیلردن متولد و ملز اولوب ، آورو پالیلرجه « ایکی رنکلی » معناسیله (توقولور) اسمیله معروفدرلر . نهر کنارلرنده وسائر طرفلرده برقاچ تجارتکاه قصبه‌لری واردر . قرق سنه اوللره کلنجه‌یه قدر فرانسه نك سنغامبیا مهجری والیسی ، فوته تورودہ اجرای تجارته مأذون اولمق ایچون ، امامنه جزیه اعطاسنه مجبور ایکن ، بعده بونی قالدیروب ، شمدیکی حالده فرانسه دولتی مملکتنه ادعای حاکمیت ایتمکده ایسه ده ، حقیقتده هیچ برحکمی یوقدر .

فوته‌جالون (Fouta-Djalon) آفریقای غربیده فرانسه‌یه تابع « جنوب انهاری » ساحلنك ایچ طرفنده مرتفع وواسع بریر اولوب ، نیجر ، سنغال ، غامبی کبی آفریقای غربینك اك بیوك انهاری اورادن نبعان ایدر . قسم شمالیسنده غرباً پورتکیز دولتنك النده و « پورتکیز کینه‌سی » دینلن ساحل ایله محدوددر . ° ۱۰ ایله ′ ۳۰ ° ۱۲ عرض شمالی آره‌لرنده ممتد اولور . قوم حاکم فولالر اولوب ، اهالی بونلرله یرلی زنجیلردن مرکب اولدقلری حالده ، آفریقای غربینك اك مستعد اهالیسیدر . جمله‌سی دین اسلامله متدین اولوب ، (الامام) عنوانیله بر رئیسلری واردر ، که مملکتك جهت جنوبیه‌سنده واقع (تمبو) قصبه‌سنده اقامت ایدر . لابه‌وفوقومبه قصبه‌لری ایکنجی درجه‌ده‌در . اراضیسی پك منبت ومحصولدار اولوب ، کلیتلی پاموق حاصل اولور ، وجسیم پورتقال آغاجلری واردر . دمیر وآلتون معدنلری چوق اولوب ، اهالی سیللرك سوروکلدیکی آلتون ریزه‌لرینی طو پلارلر . یوکدن بعض قبا منسوجاتله پاموقدن بز واحتیاجلرینه کوره مختلف آلات و اوانی اعمالنه مقتدر اولوب ، تمکتو و سودان وسطی یه قدر دخی کیره‌رك ، تجارت ایدرلر . بوندن برنجی عصر اول فولالر بو مملکته دین اسلامی ادخال ونشر ایده‌رك ، ۱۲۰۰ تاریخلرنده سیدی ابراهیم اسمنده برذات شمدیکی حکومتی تأسیس ایتمشدر .

فوتیوس (Photius) بیزانس مشاهیر محررینندن اولوب ، سفارتله ایرانه عزیمت وعودتلرنده صکره ، ایمپراطور میخائیل باش کاتبی ایکن ، ۸۵۷ تاریخ میلادیسنده ، طریق رهبانه منسوب اولمدینی حالده ، یکدن قسطنطینیه روم پطریقلکنه نصب اولنمش ؛ وبعض تشبثات فوق العاده‌سندن طولایی پاپا برنجی نیقولا طرفندن عقد اولنان برمجلس روحانینك قراریله لعنتلمه اولمش ؛ وبوکا قارشی کندیسی دخی برمجلس روحانی عقدیله پاپانك تلعینه قرار ویردیرمش ؛ و او وقتدن بری قتولیکلرله اورتودوقسلرك آره سی آچلمشدر . ایمپراطور ماکدونیه لی واسیل فوتیوسك سلفنی پطریقلکه اعاده ایتمش ایسه‌ده ، بونك وفاتنده فوتیوس ثانیاً پطریق نصب اولنه‌رق ، اسکی حرکاتی تکرار ایتمه‌مك شرطیله پاپا طرفندن دخی تصدیق اولنمش ایسه‌ده ، سوزنده طورمدیغیچون ، یکیدن تلعین اولنوب ، نهایت فیلسوف لیون طرفندن عزل وآناطولیه نفی اولنه‌رق ۸۹۱ تاریخنده بر مناسترده وفات ایتمشدر . علم و مطالعه سی زیاده اولوب ، مذهبه متعلق اولان تألیفات عدیده‌سندن بشقه ، یونان قدیم مؤلفلرینك آثارندن بر طاقم فقره‌لری حاوی (میریوبیبلون) اسمیله برمجموعه‌سی واردر ، که آثار مذکوره‌نك متنلری نابود اولدیغندن ، موجود اولان بوفقره‌لر مراقللیلری عندنده پك قیمتداردر .

فوجتین آیدین ولایتنك ازمیر سنجاغنده وازمیر کورفزی مدخلنك ساحل شمالیسنده برقضا اولوب ، فوچه ایله یکیجه فوچه‌یی (و یا نوچهٔ عتیق ایله نوچهٔ جدیدی) حاوی اولدیغیچون ، بواسمله تسمیه اولنمشدر . قضا اراضیسی برشبه جزیره حالنده اولوب ، شرقاً منمن قضاسیله وسائر جهات ثلثه دن دکیزله یعنی شمالاً چاندارلی کورفزیله ، غرباً آطه‌لردکیزیله ، جنوباً دخی ازمیر کورفزیله محاطدر . اراضیسی عارضه‌لیدر . کدیز چاینك برقولی قضانك جنوب شرقی قسمنی شق ایده‌رك ، ازمیر کورفزینه دوکیلور . یکیجه فوچه

ناحیه‌سیله برابر ۱۵ قریه و ۲ قصبه یی حاوی اولوب، ۲۰ ۵۱۴ اهالیسی واردر .

فوجه (Foggia) ایتالیانك قاپیتانا تهٔ خطه‌سنده و ناپولینك ۱۹۷ کیلومتره شرق شمالیسنده همنامی اولان ایالتك مرکزی بر شهر اولوب، ۳۴ ۱۸۰ اهالیسی، کتبخانه‌سی، مکتب اعدادیسی وذخیره وحیوانات تجارتی واردر .

فوجی (ملامقیم) ایران شعراسندن اولوب، نیشابورلیدر . هندستانه رحلتله، شاهجهانك مظهرالتفاتی اولمش، وبرمدت بنکاله ده شاه مشارالیهك اوغلی شاه شجاعك معیتنده بولنمشدر. برخیلی وقت هندستانده قالدقدن صکره ، ۱۰۶۰ تاریخلرنده وطننه عودتله، اوراده وفات ایتمشدر. مرتب دیوانی واردر . شو بیت اونکدر :

جهانی مختصر خواهم که در وی
نشینم جای من وجای تو باشد

فوچه (Fotcha) هرسکده موستارك ۷۵ کیلومتره شرقنده و درینه نهری اوزرنده بر قصبه اولوب، ۱۲۰۰۰ اهالیسی و ۱۲ جامع شریفی واردر .

فوچه (یاخود اسکی فوچه. فوچهٔ عتیق) آیدین ولایتنك ازمیر سنجاغنده وازمیرك ۵۰ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق ازمیر کورفزی مدخلنك ساحل شمالیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ۶۰۰۰ قدر اهالیسی، کوزل لیمانی وخیلی تجارتی واردر . اسکی برقصبه اولوب ، اسم قدیمی (فوقایه Phokaïa) در. قضا داخلنده وشمال جهتنده ناحیه مرکزی اولان یکیجه فوچه بولنمله، قضاسنه (فوجتین) دیرلر .

فوچه (یکیجه ، فوچهٔ جدید) آیدین ولایتنك ازمیر سنجاغنه ملحق فوجتین قضاسنده واسکی فوچه‌نك شمالنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب. ۵۱۰۰ اهالیسی واردر. — ناحیه‌سی قصبه ایله ۵ قریه‌دن مرکبدر .

فوچئو (Fou-Tcheou) چینك شرق جنوبی جهتنده (سیهو) ایرماغنك صول کنارنده ومنصبندن ۳۲ کیلومتره یوقاریده ، ۲۶° ۵′ عرض شمالی ایله ۱۱۷° ۱′ طول شرقیده (فوکان) ایالتنك مرکزی بیوك بر شهر اولوب ، ۶۰۰ ۰۰۰ و بر روایتده بر ملیون اهالیسی، چین علومنه مخصوص مکاتبی، خیلی صنایعی ، ایپك وپاموق منسوجاتیله کاغدخانه‌لری ، ایشلك تجارتی ، کلیتلی چای اخراجاتی ، پك اوزون بر کوپریسی واطرافنده جدولرله سقی اولنور پك منبت اراضیسی واردر . اهالیسنك برقسمی نهرك اوزرنده کمیلرده ساکندر. بوشهرده بعض آوروپا تجاری دخی بولنیور. چینك شرق جهتنده دخی بو اسمله بر شهر واردر .

فورانی (ابوالقسم عبدالرحمن بن محمد المروزی) مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن اولوب ، علوم شرعیه‌ده عصرینك فریدی ایدی . فنهی ابوبکر الفضال الشاشیدن اخذ ایدوب ، کندیسندن دخی پك چوق ذوات اخذ و استفاده ایتمشلردر. «کتاب الابانة» عنوانیله مشهور برکتابله سائر بعض آثار جدیه‌سی واردر . ۴۶۱ تاریخنده ۷۳ یاشلرنده مروده وفات ایتمشدر .

فورباخ (Forbach) آلساس لورنده (مج) ك ۶۲ کیلومتره شرق شمالیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ۴۷۳۵ اهالیسی وجوارلرنده کلیتلی کمور معدنلری واردر. ۱۸۷۰ محاربه‌سنده فرانسزلرك ایلك مغلوبیتی بوراده وقوع بولمشدر .

فورباس (Phorbas) اساطیر یونانیه‌ده بو اسمله ایکی شخص موهوم واردر : بری آرغوس حکمدارینك اوغلی اولوب، کویا ردوس جزیره‌سنه مسلط اولان بر اژدرهایی قتل ایتمش؛ وبو اژدرها ایله برابر سایه نقل اولنه‌رق بر برج تشکیل ایتمش. — دیکری پك زورلی وغدار برآدم اولوب، « دلف » معبدی طریقنده طوره‌رق، کلن کچنلری کندیسیله کولشمکه مجبور ایدر، ومغلوب ایتدکدن صکره، اشکنجه‌لرك انواعیله تلف ایلرمش. نهایت « آپولون » بر پهلوان قیافتنه کیروب ، بو غداری اتلاف ایتمش .

فورت « Forth » اسقوچیه ده بر ایر - ماقدر ، که « استرلینغ » ایالتنده بعانله ، « لینلیتغوو » ایله «فیفه» ایالتلری آره‌سنده جریان ایدرك ، همنامی اولان خلیجه منصب اولور. مجراسی ۲۳۰ کیلومتره طولنده‌در . (قلیده) نهریله برقتال واسطه‌سیله اختلاط ایدیور .

فورت (Fürth) باویره نك وسطی فرانقونیه ایالتنده و (آنسپاخ)ك ٣٨ كیلومتره شمال شرقیسنده قضا مركزی برشهر اولوب ، ٢٧ ٣٦٠ اهالیسی ، آینه ، یوك وایپك منسوجات ایله قیومجیلغه متعلق مواد وآلات ریاضیه فابریقه‌لری وپك ایشلك تجارتی واردر . اهالیسنك قسم اعظمی موسوی اولوب ، تجارت و صنایع بونلرك النده در ، و متعدد مكتبلریله خاوره‌لری واردر . — بنه باویره‌نك یوقاری پالاتینات ایالتنده دخی بو اسمله بر قصبه اولوب ، ٣٣٥٠ اهالیسی واردر .

فورتاونتوره (Fortaventure) اسپانیایه تابع قناریه آطه‌لرینك یعنی جزایر خالداتك شرق‌جهتنده بولنانلرندن بری اولوب ، (لانزاروته) آطه‌سنك جنوب‌غربیسنده واقعدر . شمالدن جنوبه بویی ١٠٠ واك كنیش یرنده اكی ٢٤ كیلومتره‌اولوب. یانندهكی(لوبوس) آطه‌سیله برلكده مساحهٔ سطحیه‌سی ١٧٢٠ مربع كیلومتره واهالیسی ١١ ٠٠٠ كشیدر . اراضیسی طاغلق و برکانی اولوب ، اك یوكسك یری ٨٥٥ متره ارتفاعنده‌در . یاغموری پك آز اولدیغندن، یالكز برمقداری ایشلنوب، اكثر اراضیسی خالیدر. باشلیجه قصبه‌سی (پوئرتو ده قابراس) در .

فورتواینه (Fort-wayne) آمریقای شمالیده ممالك متحده‌نك (ایندیانه) حكومتنده و (ایندیانا پولیس) ك ١٨٠ كیلومتره شمال شرقیسنده و (اریه) كولنه دوكیلن (موی) نهرینی تشكیل ایدن ایكی چایك نقطهٔ تلاقیسنده (آلن) قونتلغنك مركزی بر قصبه اولوب ، ١٧ ٧٢٠ اهالیسی، متعدد دمیریوللری وجدول واسطه‌سیله (اوهیو) و (میسیسیپی) انهاریله اختلاطی واردر .

فورتونه (Fortuna) اسپانیه ده (مورسیه) ایالتنك (سیزه) قضاسنده وسیزه‌نك ٢٥ كیلومتره جنوب‌شرقیسنده بر قصبه اولوب ، ٥٥٠٠ اهالیسی و قربنده ایلیجه‌لری واردر .

فورتونه (Iles-Fortunées) [«خالدات» و«قناریه»ماده‌لرینه مراجعت.]

فورده فرانسه (Fort-de-France) یعنی «فرانسه‌قلعه‌سی» فرانسه یه تابع آنتیل جزایرندن (مارتینیق) جزیره‌سنك ساحل غربیسنده مركزحكومت‌اولان برقصبه اولوب ، ١٣ ٣٠٠ اهالیسی ، صاغلام لیمانی ، دونماجه اهمیتی و شكر فابریقه‌لریله خیلی اخراجاتی واردر . ایمپراطوریچه (ژوزفینه) نك محل‌ولادتی اولوب، برمیدانندهٔ هیكلی مركوزدر.

فورز (Forez) فرانسه نك اسكی بر خطه‌سی اولوب ، شمدیكی لوآره ایالتیله یوقاری لوآره و (پوی‌دودوم) ایالتلرینك برر قسمندن عبارت ایدی . مركزی (اور) شهری ایدی . برخیلی وقت قونتلق صورتنده اداره اولنمشدی .— بو خطه داخلنده بولنان بر صره طاغلرله قورودلمش كولدن عبارت براووه‌یه ولوآره ایرماغنك ١٢٦ كیلومتره طولنده دخی فورز طاغلری ، اووه‌سی وقنالی نامی ویریلیر .

فورست (Forst) پروسیه‌ده براندبورغ ایالتنك فرانقفورت سنجاغنه تابع (سوراوا) قضاسنده و مركز قضانك ٣٨ كیلومتره غرب شمالیسنده اولهرق (اودر) ایرماغنه تابع (تایسه) چایی اوزرنده بر قصبه اولوب ، ١٤ ١٣٠ اهالیسی ، بیوك بر حیوانات‌بازاری‌وچوخه ایله یوك ایپلیك‌فابریقه‌لری واردر .

فورست (W. Forst — والتر) اسوئیچره‌یه استقلالی قزاندیرانلرك بری اولوب ، مشهور كویوم تلك قاین پدریدر . (اوری) ناحیه‌سنك (آلتورف) قصبه‌سی قربنده طوغوب، ١٣١٧ تاریخنده وفات ایتمشدر .

فورستر (ژان‌راینولد — J. R. Forster) مشاهیر سیاحین وطبیعیوندن اولوب ، ١٧٢٩ ده پروسیه‌نك (دیرشاؤ) قصبه‌سنده طوغمش ؛ و برمدت روسیه خدمتنده بولندقدن‌صكره ، انكلتره یه كچوب، لسان‌تدریسیله اشتغاله باشلامش ؛ و ١٧٧٢ تاریخنده مشهور قپودان قوقك معیتنده تاریخ طبیعیه متعلق تحقیقات

مأموريتيله دور عالمه كيدوب ، ايده جكى تحقيقاته دائر بركونه‌نشرياتده بولنمامغه سوز ويرمش ايكن، سياحتنامه‌سنى نشر ايتديكندن ، انكلتره يى تركه مجبور اولەرق ، پروسيه‌يه عودتله ، هالەده تاريخ طبيعى معلمى اولمش ؛ و ١٧٩٨ ده اوراده وفات ايتمشدر . مذكور سياحتنده‌كى مشهودات وتحقيقات فنيه‌سنه و تاريخ طبيعى يه متعلق آلمان و انكليز لسانلرنده برقاچ معتبر تأليفى واردر .

— بونك اوغلى (ژان ژورژ آدام فورستر) دخى قپودان قوك‌سياحتنده پدريله برابر بولنوب، مذكور سياحتك تفصيلاتى انكليزجه وآلمانجه‌نشر ايتمش ؛ وكرهٔ ارضك احوال طبيعيه ومعنويه‌سنه دائر ٦ جلد اوزره بركتاب‌يازمشدر. ١٧٩٤ده بارسده وفات ايتمشدر .

فورستر { ژورژ — (G. Forster) انكلتره مشاهير سياحينندن‌اولوب، السنهٔ شرقيه‌يى مكمل صورتده‌اوكرندكدن صكره، بنكاله ايله ايران آره‌سنده طول مدت سياحت ايلمش ؛ و ١٧٩٢ ده اله‌آباددە وفات ايتمشدر . اساطير هنديه‌يه دائر معتبر بر تأليفى واردر .

فورستنبرغ { (Fürstenberg) آلمانيه‌نك سوآبه خطه‌سنده وقتيله بر قونتلق وبعده پرنسلك اولوب، مركزى همنامى اولان برقريه اولديغى حالده ، دائره سى تقريباً ١٠٠ ٠٠٠ اهالى يى جامع ايدى . پرنسلرينك خاندانى اليوم موجود در .

فورستنوالده { (Fürstenwalde) پروسيه ده براندبورغ ايالتنك فرانكفورت سنجاغنه تابع (لبوس)قضاسنده ولبوسك ٣٢ كيلومتره غرب جنوبيسنده اولەرق برلينلدن فرانكفورته كيدن دمير يول خطى‌اوزرنده بر قصبه اولوب ، ٩٦٨٠ اهالىسى ، چوخه فابريقه‌لرى وجوارلرنده كمور معدنلرى واردر .

فورشامبولت { (Fourchambault) فرانسه‌نك (نيوره) ايالتنده و« نورس » ك ٧ كيلومتره شمال‌غربيسنده و (لوآره) نك ساحل يمينده بر قصبه اولوب ، ٥٨٨٥ اهالىسى ، مياه معدنيه‌سى وجسيم‌دمير خانه ودوكمخانه‌لرى واردر. بوفابريقه‌لرده ٥٠٠٠ قدر عمله استخدام اولنەرق ، سنوى‌قرق‌مليون كيلودن زياده دمير معمولاتى چيقار .

فورفار { (Forfar) اسقوچيه‌ده اديمبور - غك٩٣ كيلومتره شمال‌شرقيسنده وبرچوق دمير يول خطنك نقطهٔ تقاطعنده همنامى اولان ايالتك مركزى برقصبه‌اولوب، ١١ ٠٣٠ اهاليسى ، بز فابريقه‌لرى وابنيه طاشلرى‌واردر . قصبه قورودلمش اوچكولك اورته سنده بولنوب، وقتيله بونلردن بر ينك كنارنده يالكز بر كوشك وار ايدى . كه ١٥٠٧ تاريخنده اوچنجى ملنوم ايلك دفعه اولەرق پارلمنتوى بوكوشكده جمع اتمشدر.— فورفار ايالتى‌اسقوچيه‌نك شرق‌جهتنده وشمال‌دكيزى ساحلنده اولوب، مساحهٔ سطحيه‌سى ٢٣٠٦ مربع كيلومتره و اهاليسى ٢٥٧ ٥٧٠ كشيدر . شمال وغرب جهتلرى طاغلق و ساحل طرفى دوز اولوب ، بر خيلى انهارى واردر . آچلق طرفلرنده بغداى حاصل اولور . ايالتك هر طرفنده وكويلرده دخى بزك انواعى نسج و اعمال اولنور .

فورقروآ { (Fourcroy) فرانسه‌نك اك مشهور كيميا كرلرندن اولوب، ١٧٥٥ده پارسده‌طوغمش، و١٨٠٩ده وفات ايتمشدر . فن كيميايه متعلق برخيلى كشفياتى وبرچوق تأليفاتى اولدقدن ماعدا، بيوك ناپوليون زمانىنده برآره‌لق معارف مدير عموميسى بولنوب، برچوق مكتبلر كشاد ، نشر معارف ايچون بعض نظامات نافعه وضع وطب وحقوق مكتبلرينى اصلاح ايتمشدى . « فلسفهٔ كيميويه » عنوانلى‌اثرى مشهور اولوب، آوروپانك همان هرلسانىنه ترجمه اولنمشدر.

فورلى { (Forli) ايتاليانك (اميليا) خطه‌سنده‌وورومانك ٢٧٠ كيلومتره شمال شرقيسنده همنامى‌اولان ايالتك مركزى برشهر اولوب. ٣٨ ٤٨٠ اهاليسى واردر . — فورلى ايالتنك مساحهٔ سطحيه سى ١٨٦٢ مربع كيلومتره اولوب، ٢٣٤ ٠٠٠ اهاليسى واردر . ٣ قضايه منقسم اولوب، ٤٠ ناحيه‌يى شاملدر .

فورمنتره { (Formentera) اسپانيه‌نك (بالئار) جزايرندن (پيتيوزه) آطه‌لرينك اك كوچكى اولوب، ٣٨°٤٠′ عرض

شمالی ایله ′٤٨ °٠ طول غربیده واقعدر . مساحهٔ سطحیه‌سی ٩٦ مربع کیلومتره اولوب ، ٢٠٠٠ قدر اهالیسی وخیلی مقدار بغدای محصولاتی واردر.

فورموز { (Formoze) پاپالردن اولوب، ٨٩١ دن ٨٩٦ تاریخنه دك پاپالق ایتمش ؛ وقسطنطینیه پطریقی فوتیوسی تلعین ایدوب، اسبولته دوقه‌سی (لامبرت) ی آلمانیه ایمپراطورلغنه نصب، وبعده جرمانیه‌قرالی (آرنول)ی بونك یرینه تعیین ایتمش ایدی . آلتنجی (اتیان) بونك میتنی مزاردن اخراجله، بعدالمحاکمه باشنی جلاده کسدیره‌رك، بدنی (تیبر) نهرینه آتمشدر.

فورموزه { (Formose) وچینجه (تای وان Thai-Wan) جینك شرق جنوبی ساحلی تشکیل ایدن بیوك بر جزیره اولوب ، °٢٢ ایله ′٢٠ °٢٥ عرض شمالی و ′٤٧ °١١٧ ایله ′٤٢ °١١٩ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور . شمال شرقیدن جنوب غربی یه طوغری بویی ٤٠٠ کیلومتره ووسطی اکی ١٠٠ ایله ١٢٠ کیلومتره آره‌سنده‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ٣٨٨٠٣ مربع کیلومتره در . اهالیسی اوچ ملیوندن زیاده جه تخمین اولنیور . برسلسلهٔ جبال آطه‌نك بو ینجه‌اوزانوب، ذروه‌لرنده برچوق برکانلری دخی واردر . بو سلسله‌نك اك یوکسك ذروه‌سی ٣٦٠٠ متره ارتفاعی اولان (سیلویا) طاغیدر . بوطاغلرك هرایکی طرفندن برطاقم انهار نبعان ایدوب، آطه‌نك سواحل شرقیه وغربیه‌سنه اینرلر. مسافه‌نك آزلغی جهتیله بونلردن هیچ بری انهار عظیمه‌دن معدود دکلدر . ساحل بو ینجه ایکی طرفدن آز چوق کنیش اووه‌لر ممتد اولوب ، بعده تدریجاً جبالك اتکلرینه چیقیلیر . اك مسکون یرلری اووه‌لری وآلچق یرلری اولوب، طاغلری اورمانلرله مستور و نیم وحشی بر جنس اهالی ایله مسکوندر . سواحل شرقیه سی هنوز تمامیله معلوم اولیوب، سواحل غربیه‌سنده برخیلی لیمانلری وار ایسه‌ده، سیل‌حالنده اینوب پك چوق قوم وچامور ایندیرن انهاری بونلری کیتدکجه طولدیرمقده، وبوسایه‌ده ساحل کیتدکجه اوزانه‌رق دکیزدن یر قزانمقده‌در .

هواسی خیلی صیجاق اولوب، میزان الحراره‌سی وسطی درجه‌سی ٢٠ در. تشرین اولدن مایسه قدر شمال شرقی ومایسدن تشرین اوله قدر جنوب غربی روزکاری اسر . جاپونیه سواحلندن کلن (قوروسیوو) آقندیسی هواسنی دائما رطوبتلی طوتمغله، علی‌الخصوص قسم شمالیسنده پك چوق یاغمور یاغار. قسم شمالیسنده قیشین، وقسم جنوبیسنده یازین یاغمور یاغار . اراضیسی پك منبت اولوب، کلیتلی پرنج، مصر، داری وسائر حبوباتله برجنس طاتلی پتاته حاصل اولور. قسم جنوبیسنده شکر قامشی وجهت شمالیه‌سنده کافور وهرطرفنده چای، بوبر، طارچین، توتون ، صبر و سائره یتیشیر . طاغلره چیقلدیغجه نباتاتك انواعی وقوتی آرتوب، ممالك حاره ومعتدله‌یه مخصوص پك چوق اشجار بولنور. کوکورد وکمور معدنلریله طاش یاغی بولنیور . قیون وکچی وآت کبی حیوانلری وحتی چینده کلیتلی بولنان طوموزلر دخی پك آز اولوب، اهالی یوك وبینك حیوانی اولەرق اوکوزلری قوللانیرلر . حیوانات وحشیه‌دن میمونلرله کیکاری کیتدکجه چوغالمقده اولوب، سوری‌ایله کزرلر. جزیره‌نك ایچ طرفلرنده وطاغلرده ساکن اهالیسی وحشی برحالده یاشایوب، قبائل مختلفه یه منقسمدرلر . بونلرك ملایی عرقنه منسوب بولندقلری مظنوندر. سواحلده کیلر ایسه چینلیدر . چینلیلرله یرلیلر آره‌سنده (هاقه) دینیلیر ملز بر قوم بولنیور ، که چینلیلرك یرلی قادینلرله ازدواجندن متولددرلر. یرلیلر سواحله هیئتله ومسلح اولەرق اینوب ، چینلیلرله تجارت ایدرلرسه‌ده ، بونلره قارشی کین وخصومتلری پك بیوك اولوب، چینلیلر جزیره‌نك ایچ طرفلرینه صوقلمغه هیچ بر وقت جسارت ایده‌مزلر. محصولاتنك کثرتی مناسبتیله فورموزه جزیره‌سنده بیوك برتجارت اجرا اولنوب، خیلی اخراجات وقوع بولور. آوروپا تجاری یالکز غرب جنوبی ساحلنده‌کی (تای وان) ایله (تاقو) وشمال شرقی ساحلنده‌کی (که‌لونغ)ایله (تان‌شوی) اسکله‌لرینه یناشوب، اجرای تجارت ایدرلر .

بو جزیره چینك (فوکیان) ایالتنه ملحق برمتصرفلق صورتنده اداره اولنەرق ، مرکز اداره‌سی (تای وان) شهریدر. جزیره ٦ قضایه منقسمدر . مرکز پنك ١٢٠٠٠٠ و بر روایتده

٧٠٠٠ اهالیسی اولوب، اوندن صکره باشلیجه معموره‌لری: تام سوی، کهاونغ، قاکی، جانغ‌هوآ، توك شام، مان‌کیا، بانقه‌وسائره‌در. طرق‌ومعابری پك کوتیدر.

بوجزیره‌نك چینلیلر ویرلیلر عندنده اسمی (تای‌وان) اولوب‌پورتکیزلیلر طرفندن (شکلی کوزل) معناسیله‌فورموزه تسمیه اولنمشدر. بوجزیره‌یه چینلیلر ١٤٣٠ تاریخ میلادیسنده کیدوب، اون آلتنجی قرن میلادیده پورتکیز بحریونی جزیره‌یی سیروزیارت‌ایتمشلر؛ واون‌یدنجی قرن‌میلادی‌اوائلنده جاپونیه‌لیلرله‌فلمنکلیلرسواحلنده بعض مهجرلرتأسیس ایلمشلردی. ١٦٦١ تاریخنده (قوقسینغه)اسمنده چینلی برقورصان فورموزه‌یی کاملاً ضبطاله ٢٢ سنه تحت حکمنده طوتدقدن صکره، ١٦٨٣ ده چین دولتی فلمنکلیلرك دخی امدادیله جزیره‌یی تحت‌اداره‌سنه آلمشدر.

فورمونت (Fourmont) فرانسه مشاهیرمستشرقیندن‌اولوب، ١٦٨٣ ده (هربلی)ده طوغمش، و ١٧٤٥ ده پارسده وفات ایتمشدر. عمان بتون آوروپا وآسیا لسانلرینه آشنا اولوب، ١٧١٥ ده فرانسه مکتبنده عربی‌معلمی‌اولمش. وآقادمیااعضالغنه‌ده نصب اولنمش ایدی. چین لسانی دخی تحصیل ایدوب، یکرمی سنه‌لك سعینك ثمره‌سی‌اولق‌اوزره، بولسانك صرف کتابنی نشر ایتمش؛ وبرلغت‌کتابنك ترتیبنه ده‌تشبث ایتمش ایسه‌ده، اکمالنه موفق اولهمامشدر.

— برادری (میشل‌فورمونت) دخی مستشرقیندن اولوب فرانسز مکتبنده سریانی وحبش لسانلرینی تدریس‌ایتمش؛ واون‌بشنجی لویی طرفندن شرقه اعزام اولنه‌رق، بعض خطوط قدیمه جمعنه موفق اولمشدر. ١٦٩٠ ده‌طوغوب، ١٧٤٦ ده وفات ایتمشدر.

فورمیا (Formia) ایتالیانك (ترادی - لابوره) ایالتنده (غائته)قضاسنده وغائته‌نك ٧ کیلو متره شمال شرقیسنده اولهرق غائته کورفزینك‌ساحل شمالیسنده برقصبه اولوب، ٩١٥٠ اهالیسی وکوزل منظره‌سی واردر.

فورمیغاس (Formigas) برازیلیا ممالك مجتمعه‌سنك(میناس‌جرائس) جمهوریتنده و(اوروپرتو) نك ٣٧٠ کیلو متره‌شمال غربیسنده برقصبه‌اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی، دری، حیوانات وکهرچله اخراجاتی وجوارلرنده کلیتلی کهرچله ایله نسلی منقطع حیوانات قدیمه انقاضنی حاوی غریب مغاره‌لری واردر.

فورمیه (Fourmies) فرانسه‌نك (نور) یعنی«شمال» ایالتنده (آوسنه) قضاسنك «ترلون» ناحیه‌سنده‌وترلونك ٩ کیلومتره جنوب غربیسنده برقصبه‌اولوب، ٨١٥٠ اهالیسی، دمیرمعدنی، دمیرخانه‌لری، اسکیدن‌بری موجودجام فابریقه‌سی، یوك وپاموق و ایپك ایپلیکخانه‌لری ومرمرپچتی خانه‌لری واردر.

فورن (Furens) فرانسه‌نك (لوآره) ایالتنده (لوآره) ایرماغنه تابع برنهر اولوب، مجراسنك بویی آنجق قرق‌اللی کیلو متره ایسه‌ده، جسیم بندلرله صویی بریکدیریلوب، مجراسی اوزرنده اولان (سنت‌اتیان)شهری اینجنده وجوارنده‌پك‌چوق‌ماکینه‌لرچویرمسیله مشهوردر.

فورنس (Fornes) انکلتره‌نك شمال‌غربی جهتنده و (لانقاستر) ایالتی داخلنده برکوچك خطه اولوب، صنایعنك‌ترقیاتیله وفابریقه‌لرینك کثرتیله مشهوردر.

فورنو (Furneaux, ونام دیکرله فلیندر Flinders) آوسترالیانك منتهای جنوب‌شرقیسیله‌تاسمانیاآره‌سنده‌کی (باس)بوغازینك جنوب شرقی جهتنده برصره آطه‌لر اولوب، (فلیندر)و(قاب‌بارن) اسملریله ایکی‌بیوك، (قلارکه) اسمیله‌براورتانجه‌وبرچوق کوچك آطه‌دن‌مرکبدر. بیوکلری طاغلق وآچق یرلری قوملق اولوب،اك یوکسك تپه‌لری ٧٦٠ متره‌یه قدر چیقار.اورمانلری آزدر. اك بیوکلری اولان (فلیندر) ك بویی ٧٥ واکی ١٦ کیلومتره‌در.

فورنه (Furnes)بلجیقه‌نك غربی فلاندره ایالتنده و(بروژه) نك ٤٣ کیلو متره جنوب غربیسنده اولهرق ساحل ایله فرانسه حدودی قربنده وبرچوق جدوللرك اورته‌سنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٤٩٣٠ اهالیسی، دباغخانه‌لری، کتن منسوجات فابریقه‌سی‌وحیواناتله ساده یاغ وحبوبات تجارتی واردر.

فوروم (Forum) رومالیلرك شهرینك وسطنده بولنمش واسع برمیدان اولوب، ازمنهٔ قدیمه‌ده نطق ایرادینه مخصوص برکرسی ایله وبرچوق هیکللر، مسله‌لر، ستونلر وسائره ایله مزین ومصنع معابد وسائر ابنیه ایله محاط ایدی. قرون وسطاده صیغیر بازاری اتخاذ اولنمشدی. بیوك ناپولیون رومانی استیلا ایتدیکنده، بو میدانی تطهیر ایدوب، برچوق آثار عتیقه میدانه چیقارمش؛ واووقتدن بری تحریاتده دوام اولنمشدر.

فوروم (Forum) بواسم «میدان» و «بازار» معناسیله دیکر اسامی‌یه مضاف اولهرق اسکی رومالیلرعندنده بروجه آتی برچوق معموره‌لرك اسامیسنی تشکیل ایدیور: فوروم آپی اومبریاده، الیوم (سان دونتز) ـــ فوروم آکینی، غالیا چیزالپینه‌ده، الیوم (فراره) ـــ فوروم بوبیلی، غالیاچیزالپینه‌ده، الیوم (فورلیمپوپولی) ـــ فوروم دیوغونتوروم، غالیاده، الیوم (قرما) ـــ فوروم سغوسیا ووروم، غالیانك لیونزه خطه‌سنده، الیوم (فور) ـــ فوروم سمپرونی، اومبریاده، الیوم (فوسومبرونه) ـــ فوروم غالوروم، غالیاچیزالپینه‌ده مودنه قربنده، الیوم (سان دونینو) یاخود (قاستل فرانقو) ـــ فوروم قلودیی، آلپ سلسلهٔ جبالنده غالیا جهتنده، الیوم (مونتیه آن تارانتز) ـــ فوروم قورنلیی، غالیا چیزالپینه‌ده، الیوم (ایموله) ـــ فوروم لیوپی، غالیاچیزالپینه‌ده، الیوم (فورلی) ـــ فوروم نرونیس، غالیانك ناربونزه خطه‌سنده، الیوم (لودوه) ـــ فوروم نووم، غالیاچیزالپینه‌ده، الیوم (فورنو) ـــ فوروم وولفانی، قامپانیه‌ده، الیوم (سولفاتاره) ـــ فوروم‌یولی، وندیکده، الیوم (چیویداله‌دی‌فریولی) وغالیانك ناربونزه خطه‌سنده، الیوم (فرژو).

فورونئوس (Phoroneus) یونان قدیمك (آرغوس) شهرنده میلاد عیسادن ۱۹۰۰ سنه‌اول حکم‌سورمش برحکمدار اولوب، اسمنه نظراً مصردن اورایه هجرت ایتمش، وفراعنه‌دن بولنمش اولملیدر.

فوره (Fure) فرانسه‌نك (ایزره) ایالتنده وایزره ایرماغنه تابع برنهر اولوب، مجراسنك طولی آنجق ۴۰ کیلومتره اولدیغی حالده، بندلر یاردیمیله پك چوق ماکینه‌لرك تحریکنه یارار.

فوره‌نوآر (Forêt-Noire, Schwarzwald) وآلمانجه اشوارچوالد یعنی «قره اورمان»، آلمانیه‌نك غرب جهتنده اورمانلرله مستور بر سلسلهٔ جبال اولوب، وورتمبرغ قرالغیله باده بیوك دوقه‌لغنده (رین) مجراسنه متوازیاً جنوبدن شماله اوزانیر. بویی ۲۶۰ واکی ۵۰ کیلومتره اولوب، سنه‌ده سکز آی قار یاغمغله، هواسی صوئوق وسرتدر. طونه ایرماغیله (رین) ایرماغنك برقاچ تابعی بو سلسله‌دن نبعان ایدیور. دمیر، باقیر، کومش وقورشون معدنلری واردر.

ـــ وورتمبرغ قرالغنك برایالتی دخی بواسمله مسمی اولوب، بویی ۱۰۰ واکی ۹۵ کیلومتره واهالیسی ۴۵۵۰۰۰ کشیدر. مرکزی (روتلینکن) شهریدر.

فوری (مولانا احمد بن عبدالله) اونجی قرن هجری شعراسندن اولوب، آرناؤد جنسیتنه منسوبدر. چوجقایکن، خرستیان اولدیغی حالده، غزات الینه اسیر دوشوب، الدن اله صاتیله‌رق، استعداد طبیعیسیله تحصیل علم ایتمش؛ وعالم معناده محی‌الدین عربی حضرتلری طرفندن کندیسنه تلقین دین اولنه‌رق، اهتدا ایلمش‌ایدی. بعده طریق علمی‌یه‌سلوکله، بعض مدرسه‌لرده مدرس اولمش؛ ومعیت سلطان سلیمانیده نخجوان سفرینه دخی کیتمش ایدی. نهایت شام مفتیسی اولوب، ۹۷۸ ده اورادہ وفات ایتمشدر. شعر و انشاسی وعلوم متداوله‌یه وقوفی اولوب، «دررغرر» ه حاشیه‌سی وسائر کتب تدریسیه‌یه تعلیقاتی والسنهٔ ثلثهٔ اسلامیه‌ده کوزل اشعاری واردر. قانونی سلطان سلیمان خانك دیوانی جمع و ترتیب ایدن دخی بو ذاتدر. مرتب دیوانی واردر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

دنیادن مرده‌لری صانمه عبور ایلدیلر
یاتدیلر آرقه‌لری اوزره حضور ایلدیلر

فوریه (Furies) اسکی یونان و روما اساطیرنده کنهکارلری تعذیبه‌موکل زعم اولنور بر طاقم پریلر ایدی. بواسمك «پری» اسم فارسیسیله لفظاً و معناً مناسبتی درکاردر.

فوزارو (Fusaro) ایتالیاده ناپولینك بر کوچك کولدر ۱۹ کیلومتره غرب جنوبیسنده .

فوژادوسنت‌فوند (Faujas de Saint-fond) علم الارضك مؤسسلرندن اولوب، ۱۷۵۰ تاریخنده فرانسه‌نك مونتلیمار قصبه‌سنده طوغمش، و ۱۸۱۹ ده وفات ایتمشدر. برکانلره ومعادن وسائره‌یه متعلق بر خیلی کشفیاتی واردر .

فوژره (Fougères) فرانسه‌نك (ایله مع ویلنه) ایالتنده و (رنه) نك ۴۸ کیلومتره شمال شرقیسنده قضامرکزی برقصبه‌اولوب، ۱۰۰۰۰ اهالیسی، داخلی مکتب اعدادیسی، غریب تفرجگاهلری، پراسکی قلعه خرابه‌لری، یلکن بزی وشاپقه وفانیله فابریقه‌لری ودباغخانه‌لریله بویا خانه‌لری واردر .

فوژرول‌لکلیز (Fougerolles-L'église) فرانسه‌نك یوقاری ساؤنه ایالتنده و (لوره) نك ۲۶ کیلومتره شمال غربیسنده برقصبه اولوب، ۵۰۰۰ اهالیسی وکیراسو اخراجاتی واردر .

فوسانو (Fossano) ایتالیانك پیامونته خطه سنده و (قونی) نك ۱۹ کیلومتره شمال شرقیسنده اولهرق استوده قربنده برقصبه اولوب، ۱۶۰۰۰ اهالیسی، استحکاماتی وترسانه‌سی واردر .

فوست (Fust) فن طباعتك ایجاد وقبولنه خدمت ایدن اوچ ذاتك بری اولوب، کوتمبرغ وشوفر ایله برلکده بوایشه چالیشمشدر . کندیسی زنکین بر قیومجی اولوب، ۱۴۵۰ تاریخنده اصل طباعتك موجدی اولان کوتمبرغ ایله عقد شرکتله، ابتدا آغاجدن لوحه‌لر وبعده متحرك حرفلر حك‌ایده‌رك، محصول‌سعیلرینی میدانه وضع، یعنی برانجیل طبع ایتمشلردی. بعده اصل‌موجد اولان کوتمبرغدن آیریله‌رق، شوفرایله عقد شرکت، وبونی داماد ایتمش‌ایدی. بوایکنجی شرکت‌دخی زبور ودیکر بعض کتب نشر ایتمشدر. فوست ۱۴۶۶ ده پارسه کیدوب، ظن اولندیغنه کوره، اوراده وبادن وفات ایتمشدر .

فوسومبرونه (Fossombrone) ایتالیانك وسطلرنده و (اورین) ك ۱۳ کیلومتره جنوب شرقیسنده برقصبه اولوب، ۸۵۰۰ اهالیسی وایپك تجارتی واردر . اسکی برقصبه اولوب، میلاددن ۲۰۷ سنه اول قرتاجلی (آسدروبعل) بوراده مغلوب اولمشدی. اسم‌قدیمی « فوروم سمپرونی » در .

فوسیله (Monts Faucilles) (فرانسه‌ده (ووسژ) سلسله‌سنه مربوط بر طاغ اولوب، قوس‌شکلنده شرقدن‌غربه‌اوزانه‌رق، موزه و موسل حوضه‌لرینی ساؤنه حوضه‌سندن آیریور .

فوسینیی (Faucigny) ملغا ساردنیه قرالغنك برایالتی اولوب، شمدیکی حالده پاریسی فرانسه‌نك یوقاری ساووآ ایالتنه ویاریسی ایتالیانك جنوه ایالتنه ملحقدر . بویی ۶۰ واکی ۳۱ کیلومتره‌اولوب، ۱۰۰۰۰۰ اهالیسی وار ایدی. طاغلق برير اولوب، مرکزی (بونویله) ایدی . وقتیله بر بارونلق صورتنده اداره اولنوب، ۱۲۳۳ ده جهازطریقیله(ساووآ) قونتلغنه الحاق اولنمش؛ و ۱۸۱۵ ده اسویچره‌نك بیطرفلغی امتیازینه اشتراك ایتمشدی . ۱۸۶۰ ده اسویچره‌نك اعتراضاتیله برابر، قسم‌اعظمی فرانسه‌یه الحاق اولنمشدر .

فوسی‌یامه (Foussi-Yama) جاپونك اك یوکسك طاغی اولوب، نیپون جزیره‌سنك وسطلرنده واقعدر. سونمش بر برکان‌اولوب، ذروه‌سی ۳۷۵۰ متره ارتفاعنده‌در. اتکاری غایتله کوزل اولوب، ارتفاعه کوره‌مختلف نباتات طبقه‌لرینی حاویدر .

فوش (Fauche) فرانسه مشاهیرمستشرقیندن‌اولوب، ۱۷۹۷ده‌طوغمش، و ۱۸۹۶ ده وفات ایتمشدر . سانسکری لسانینه آشنا اولوب، برنجی اولهرق « رامایانه » منظومهٔ مشهوره‌سنی ۹ جلدده و « مهابراته » منظومه‌سنك قسم اعظمنی ۷ جلدده ترجمه ونشر ایتمشدر .

فوشان (Fou-Chan) چینك جنوب جهتنده واقع (قوآنغ تونغ) ایالتنده وقانتونك ۳۵ کیلومتره جنوب غربیسنده

بيوك برشهراولوب، تقريباً ۴۰۰ ۰۰۰ اهاليسى، ايپك وباموق منسوجاتى، چينى معمولاتى وپك ايشلمك تجارتى واردر .

فوشنج (وفارسى بوشنك) هراتدن ۱۰ فرسخلق مسافه ده اشجاروفواكهى جوق بر وادى درونده بركوچك قصبه اولوب، بعض مشاهير علمانك مسقط رأسى بولنمشدر. هرات شهرينه ميوه وسبزه وسائره اورادن كلير مش .

فوغاراش (Fogarach) مجارستانك ترانسيلوانيه (يعنى اردل) خطه سنده و (قرونستاد) كه ۴۹ كيلومتره شمال غربيسنده اولەرق (آلوته) نهرى اوزرنده بر قصبه اولوب، ۵۰۰۰ اهاليسى، كوزل بركوپرىسى واسكى برقلعه سى واردر .

فوغو (Fogo) آفريقانك ساحل غربيسى قارشيسنده پورتكيزه تابع « يشيل برون » جزايرندن برى اولوب، سانتياغو آطه سنك غرب جهتنده واقعدر. محيط دائره سى ۶۰ كيلومتره ومساحهٔ سطحيه سى ۴۴۲ مربع كيلومتره اولوب، ۱۱ ۰۰۰ اهاليسى واردر . اك ابى لىمانى اولان (نوساسنوره دالوز) ′۵۳ °۱۴ عرض شمالى ايله ″۵۷ ′۵۸ °۲۶ طول غربيده واقعدر . ۲۷۰۰ متره ارتفاعنده بر بركانى واردر، كه اللى سنه اول آتشلر پوسكورور دى . هواسى غايتله صاغلام اولوب، هله سل رئه علتنه مبتلا اولانلره چوق ابى كلير. آنجق قوراقلقلرى صيقجه در . طوپراغى پك منبت اولوب ، توتون ومصر ايله آورو پانك بتون ميوه وسبزه لرى حاصل اولور . كوكورد، نشادور وسائر املاح ايله سونكر طاشى وسوزكى طاشى وسائره بولنور .

فوقاس (Phocas) قسطنطينيه روم ايمپراطورلرندن اولوب، ۶۰۲ تاريخ ميلاديسنده طونه نك شمالنده مقيم عسكر طرفندن ايمپراطورلغى اعلان اولنمش ايدى . بعض قوانين ونظامات ترجمه ايتديرمشدى .

فوقس (Fox) انكلتره نك اك بيوك خطيبلرندن و رجالندن اولوب ، ۱۷۴۸ ده لوندره ده طوغمش، و۱۸۰۶ ده وفات ايتمشدر. سربستى طرفنى التزام ايدوب، برقاچ دفعه خارجيه ناظرى اولمش ؛ و (پيت) كه مسلكنه قارشى بارلمنتوده شدتلى مخالفتلر ده بولنمشدى . على الخصوص فرانسه جمهوريتى وآمريقانك استقلالى حقنده مخالف بر مسلك طوتوب ، شدتله التزام ومدافعه ايتمشدى .

فوقشانى (Fokchani) رومانيه نك افلاق قسمنده وبكرشك ۱۳۰ كيلو- متره شمال شرقيسنده اولەرق (ميلفوو) نهرينك ساحل يمينده بر قصبه اولوب، ۲۰ ۰۰۰ اهاليسى واردر .

فوقوق (Phou-Quôc) سيام كورفزينك جنوب شرقى قسمنده واقع وفرانسه مستعمراتندن قوشنشين حكومتنه تابع بر جزيره اولوب، مثلث الشكل اولديغى حالده، بويى ۵۰ واكى ۲۶ كيلومتره در . مساحهٔ سطحيه سى ۸۰۰ مربع كيلومتره اولوب، يالكز ۲۰۰۰ اهاليسى واردر .

فوقوئوقه (Foukouoka) جاپونيه نك (كيوسو) جزيره سنده ، توكيونك ۸۹۰ كيلومتره غرب جنوبيسنده و ناغا- ساكينك ۱۰۰ كيلومتره شمال شرقيسنده وبرخليجك ايچنده واقع بر شهر اولوب، تقريباً ۳۵ ۰۰۰ اهاليسى واردر .

فوقوئى (Foukoui) جاپونيه ده نيپون جزيره سنك (ايشنيقاوه) ايالتنده و(آسووه) نهرى اوزرنده برشهر اولوب، ۳۹ ۷۸۵ اهاليسى واردر .

فوكان (Fou-kian) چينك ساحل شرقيسنده بر ايالت اولوب، شمالاً (جه كان) غرباً (كان سى) ، جنوباً دخى (قوآنغ تونغ) ايالتلريله محاط و محدود در . شمال شرقيدن جنوب غربى يه بويى ۴۰۰ واكى ۲۰۰ كيلومتره قدر اولوب، مساحهٔ سطحيه سى، فورموزه جزيره سى داخل اولمديغى حالده ، ۱۱۸ ۰۰۰ مربع كيلومتره و اهاليسى ۲۲ ۸۰۰ ۰۰۰ كشيدر . مركزى (فوچئو) شهريدر . اوچ مليون اهالى يى جالمه

اولان (فورموزه) جزيره‌سيله برابر ١٠ سنجاغه منقسمدر. بو ايالتك اراضيسى عموميت‌اوزره طاغلق اولوب ، ايالتك حدود غربيه و شماليه سنده نبعانله شرق جنوبيه طوغرى جريان ايدر برچوق انهارى واردر. بونلرك اك بيوكى مركزى قربنده منصب اولان (سى‌هو) ونام‌ديكرله (مين‌كان) نهريدر. (هيامن) جزيره‌سنده واقع (آموى) اسكله‌سى بو ايالته ملحق اولوب، بونكله مركز حكومته اوروپا تجارينك تقربنه‌چين دولتى طرفندن مساعده‌اولنمشدر. هواسى زياده‌جه صيجاق ايسه‌ده ، صاغلامدر . اراضيسى حد ذاتنده پك منبت دكل ايسه‌ده، پك كوزل ايشلنوب ، حتى اك صرب طاغلرك اتكلرى دخى سدلرله تارلايه تحويل اولنمشدر . هله جدوللر وسدلر واسطه‌سيله صولامه اصولى اوقدر ايلرى كوتورلمشدر، كه اك يوكسكده بولنان اراضى دخى اروادن محروم براغلمامشدر. باشليجه محصولاتى : پرنج ، بغداى ، شكر قامشى، چاى، توتون، پاموق وميوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارت اولوب ، هله پورتقاللرى پك چوقدر. سائرحيوانات اهليه‌سى آز ايسه‌ده ، طوموزلريله طيور بيتيه‌سى پك چوقدر. اهالى كثرتله ايپك بوجكى يتيشديرر ، و بالقجيلق دخى اك باشلى مدار معيشتلريدر. اورمانلرى چوق اولوب، محروقات وكراسته احتياجاتنه تقابل‌ايدر. طاغلرنده كومش وآلتون معدنلرى وار ايسه‌ده، اخراجلرى ممنوع اولوب ، يالكز دمير ، قلاى ، جيوه وبعض ذى قيمت طاشلرچيقاريلر. صنايع‌خيلى ايلرى‌اولوب، ايپك و پاموقدن غايتله كوزل‌وظريف قماشلر، دمير وچليكدن انواع آلات وادوات،كاغد، جام ، سفائن وسائره اعمال اولنور . چينليلر بو معمولاتى كنديلرى جاپونيه يه ، آنامه ، سيامه، جاوه‌يه ، سوماترەيه، فيليپينه جزايرينه وسائرجهاته كوتوروب، مقابلنده محتاج‌اولدقلرى موادى كتيررلر. تجارتلرى پك ايشلكدر . اهاليسى پك چاليشقان وجسور آدملر اولوب، تجارتله وايشجيلكله دنيانك هرطرفنه كيدرلرسه‌ده، بريرده يرلشميوب، سرمايه ايندكدن‌صكره ، مملكتلرينه عودتله، اورادەتأهل ايدرلر. ٦٠٠٠٠٠ اهالى بى‌جامع‌اولان‌مركزندن بشقه بر قاچ جسيم شهرى اولوب ، چان چئونك ١٠٠٠٠٠٠ ، آمويك ٣٠٠٠٠٠ ، لين قوتك ٢٥٠٠٠٠ ، يون پينك ٢٠٠٠٠٠ ، آنهايك ٦٠٠٠٠ اهاليسى واردر .

فوكيده (Phocide) يونان‌قديمك برخطه‌سى اولوب، شرقاً بيوتيا ، شمال شرق جهتندن لوقريده ، غرباً اتوليا خطه‌لريله ، جنوباً دخى‌قورنته كورفزيله محاط ايدى. مركزى واك محكم شهرى (الاتيا) ايدى . داخلنده بولنان ويونان قديمك اك مشهور معبدينى حاوى اولان (دلفى) قصبه‌سى ايسه مستقل بر حكومت حالنده بولنيوردى. اراضيسى طاغلق وآز منبت اولوب ، اهاليسى فقيراولدقلرى‌حالده جسارتله مشهور ايديلر. ايكى دفعه دلفى معبدينى يغما ايدوب، سائر يونانيلرك خصومتنى جلب ايتمش ؛ وبرنجيسنده مقاومت ايده‌مييلمشلرديسه‌ده، ايكنجيسنده ماكدونيه حكمدارى ايكنجى فيليب اوزرلرينه يورويديكندن ، مغلوب اولوب، آمفيقتريون مجلسنه دخولدن منع‌اولنمشلردى. اليوم دوريده ولوقريده خطه‌لريله برلشديريله‌رك ، فتيوتيده مع فوكيده اسميله برايالت اتخاذ اولنمشدر. [« فتيوتيده مع فوكيده » ماده‌سنه مراجعت .]

فوكيون (Phocion) يونان قديمده آتنه حكومتنك اك مشهور سردار وخطيبلرندن اولوب، ميلاد عيسادن ٤٠٠ سنه‌اول طوغمش؛ وافلاطون واكسنوقراتدن فلسفه‌يى تحصيل ايدوب، بعده عسكرلكه سلوك ايتمشيدى . بعض محاربانده‌ابرازاهليت‌ايلمشدى. ماكدونيه‌حكمدارى فيليپك آتنه‌ليلرك تحت اتفاق و يا حمايه‌سنده بولنان بعض يرلره تجاوزنده خطيب شهير (دموستن) آتنه‌ليلرى تهييج ايتديكى حالده، فوكيون اعتدالى و عاقلانه حركتى توصيه‌دن كرى طورمديغندن ، خلقك سؤ ظنه مظهر اولمش‌ايسه‌ده ، ايجابنده ينه عسكرك قوماندەسى كنديسنه احاله اولنوردى . فيليپك وفاتندن‌صكره، صلح‌ومسالمتى تكليف‌ايچون، اسكندرك نزدينه‌كوندريله‌رك ، مشاراليهك توجهنى قزانمش؛ وحتى اسكندر كنديسنى كندى خدمتنه آلمق ايستمش ايسه‌ده ، فوكيون بوبابده‌كى تكليفاتى عالى جنابانه رد ايتمشدى. اسكندرك وفاتندن‌صكره آتنه‌ليلرك ماكدونيه‌ليلره قارشى حرب‌ايتملرى فكريه

مانع اولمق ایستمش ایسه‌ده، سوزی دیکلنمیوب، ۸۰ یاشنی متجاوز اولدیغی حالده ، یـنه قومانده کندیسنه احاله اولنمش ؛ وآتیقه ساحلنده ماکدونیه‌لیلری مغلوب ایتمش ایسه‌ده ، پیرهنك ضبطنه مانع اولهمدیغندن ، عوامك سؤ ظننه دوچاراولوب ، آتینه‌نك ضبطندن صکره، غالب اولان (پولیسپرخون)ك تکلیفیله آتینه‌لیلر طرفندن اعدامنه حکم اولنه‌رق ، قبل‌المیلاد ۳۱۷ تاریخنده کندیسنه زهرایچیرلمشدر.

فوکیه (Phocée) آسیای صغیر ساحلنده وازمیر کورفزی مدخلنده برشهر قدیم اولوب، الیوم (فوچه) تسمیه اولنان قصبه‌در. بوشهر برآتینه‌لینك ریاستیله کلمش فوکیده مهاجرلری طرفندن تأسیس اولنمغله، بو اسمله تسمیه، ویونیه حکومات متفقه‌سی هیئتنـه ادخال اولنمش ایدی . ناوستاتم ولامبتره اسملریله ایکی لیمانی وار ایدی . بو شهرك اهالئ قدیمه‌سی تجارت بحریه‌ده پك قوتلی اولوب، غالیا و اسپانیه سواحلنده برچوق مهجرلر تأسیس ایتمشلردی . ماسالیه یعنی مارسلیه شـهری دخی بونلرك تأسـیس کرده سی ایدی . کیخسروك سردارلرندن بری بو شـهری محاصره ایتدیکنده، اکثر اهالیسی مهجرلرندن قورسیقه جزیره سـنده واقع (آلالیه) شهرینه هجرت ایتمشلردی .

فول (Phul) آثور حکمدارلرندن اولوب ، (ساردانا بعل) ك اوغلیدر . پدرینك سقوطنده یالکز تینوی‌یی محافظه ایدوب ، بعده صور وصیدا ایله دمشق ضبط ایتمش؛ و بنی اسرائیله دخی مسلط اولوب، بونلرك حاکمی بولنان مناهم بیك تالانته قارشی صلحه موفق اولمشدی. قبل‌المیلاد ۷۵۹ دن ۷۴۲ تاریخنه دك ۱۷ سـنه حکم سورمشدر .

فول (Foul, Foula) اسقوچیه‌نك شمالنده واقع شتلاندجزایرندن برکوچك آطه اولوب، بویی ۳۲۲۰ و اکی ۲۴۰۰ متره‌در . طـاغلق و سـاحلی پك صرب اولوب ، اطرافنده دکیز دائما متموج بولنور . سـواحلنده پك چوق طیور بولنوب، بونلرك یمورطه‌ویاوریلرینی طو پلایان آوجیلر کندیلرینی قیالردن ایپله صارقیدیرلر. آطه‌نك ۲۶۰ اهالیسی واردر .

فولا (Foulahs, Foulatas, Poul) یاخود فوله، فولاته، پول، سودان غربی ووسطیده چادکولندن بحر محیط آطلاسی ساحلنه‌دك منتشر ونیل مجراسنه‌دك بعض شعبه‌لری بولنور بیوك بر قوم اولوب ، بویرلرك اکثرینده و هله سـنغال و نیجر ایرماقلری حوضـه‌لرنده فولالر قوم حاکم حالنده بولنمقده ، وحکومت بونلرك النده بولنوب ، اصل یرلی اهالی اولان زنجیلر بونلره تبعیت ایتمکده‌در. فولالر زنجی اولیوب، قافقاس عرقنه منسوبدرلر . هر نه قدر رنکلری آز چوق اسمر و باقیر رنکنه چالار ایسه‌ده، سیمالری دوزکون، صاچلری یموشاق واوزون، طوداقلری اینجه ، برونلری دوز، آلنلری کنیش وقدوقامتلری موزوندر . کندیلری جسور وجنکاور آدملردر . جمله سی دین اسـلامله متدین اولوب، صلابت دینیه‌لری‌ده کمالده اولمغله ، زنجیلر بیننده دین اسلامی نشر ایتمکی وظیفه اتخاذ ایده‌رك، بو صـوك زمانلرده بحر محیط آطلاسی سـواحلنه وقونغو وادیسنه‌دك نشر اسلام ایتمشلردر . قرن سابقده سودان غربیده برقاچ بیوك دولت تأسیس ایدوب، بونلرك‌اك بیوکی (سوقوتو) حکومتی ایدی. بو دولت ورثه بیننده انقسام ایتمش ایسـه ده ، کرك بونك پارچه‌لری وکرك سائر کوچك فولا دولتلری الیوم بولنمقده‌در . فولالر بربرلری مافوقنـده عد اولنور صـنوفه منقسمدرلر. بعضلری خالص الجنس اولوب، بعضلری ایسه فولالرك زنجیه‌لرله ازدواجندن متولد ملزدرلر، وبونلرك صـور ودرجات مختلفه‌سی واردر. چونکه فولالر، کندی جنسیتلرینه اصالت ویردکلریچون ، قیزلرینی زنجیلره ویرمزلرسه‌ده ، کندیلری زنجیه جاریه‌لر استفراش ایدرلر .

فولالر عن اصل کوجبه بر قوم اولوب، ابتدا مغرب اقصانك جنوب جهتلرنده ساکن بولنمش ایکن، خیلی اسکی بر زمانلرده جنوبه وبعده شرقه طوغری یاییلمرق، سودانك هر طرفنی قاپلامش، واستعداد طبیعیـلری حسبیله، زنجیلره تفوق ایتمش اولدقلری آکلاشیلیور. آنجق حکومته نائل اولوب سودان جنـوبی یه وبحر محیط آطلاسی یه طوغری فتوحاته کیریشـمه لری یکی اولوب ، قرن سـابق اواثلنـده (عثمان دان فودیه) اسـمنده بری مشرك زنجیلر بیننده نشراسلام مقصدیله خروج ایده‌رك ، مرکزی

(سوقوتو) شهری اولق اوزره، بر بیوك دولت تأسیس ایتدکدن صکره، اولادی بیننده تقسیم ایتمکله، قوتی کسر ایتمش ایسه ده، مرکزده خلفی اولان اوغلی (محمد بلو) دخی خیلی قوتلی ایدی. بعده سنغال وادیسنده عبدالکریم ودها بریده شیخ عمر اسمنده ایکی کشی ظهور ایدوب، بونلر دخی خیلی فتوحات ایتمشلرسه ده، سطوتلری حیاتلریله محدود قالمشدر. هرحالده فولالر زنجیلره نسبةً مدنی واداره یه مقتدر اولوب، صلابت تامه ایله تعقیب ایتدکلری نشر اسلامله برابر سودانك مهما امکن دائرهٔ مدنیت ومعموریته کیرمسنه خدمت ایتمکده، وکیتدکجه دائرهٔ نفوذلرینی جنوبه یعنی قونغو وکینه یه طوغری توسیع ایلمکده درلر.

فولتون { (Fulton) فن میخانیکی مشاهیر علماسندن واعاظم اصحاب اختراعدن اولوب، ۱۷۶۵ تاریخنده ممالك مجتمعه ده پانسیلوانیه نك (لیتله برتین) قصبه سنده طوغمش، و ۱۸۱۵ ده وفات ایتمشدر. برچوق ماکینه لر ایجاد ایتدکدن صکره فرانسه ده مارکی دو (ژوفروی) ك ایجاد ایتمش اولدیغی واپوری اکمال ایله، عملیاتی اجرا ایده رك، بو بیوك ایجادی قوه دن فعله چیقارمشدر. مملکتنده انهارده ایشلمك اوزره، واپورلر اعمالنه مأمور اولوب، بر بیوك ثروت قزانمش؛ ومنسوب اولدیغی فنه دائر برقاچ اثر براقمشدر.

فولدوار { (Foldoar) مجارستانك تولنه ایالتنده و سیمولنو رینانك ۳۵ کیلومتره شمال شرقیسنده اولهرق طونه اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۱۲۰۰۰ اهالیسی، طوز دپوزیتوسی وواپور اسکله سی واردر.

فولده { (Fulda) غربی پروسیه ده (هسه ناسو) ایالتنك قاسل سنجاغنده و قاسلدن ۸۷ کیلومتره جنوبنده اولهرق همنامی اولان نهرك اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۰۷۵۰ اهالیسی وپاموق منسوجاتله موم، آلات موسیقیه، ساخته چیچك وسائره فابریقه لری واردر.

فولده { (Fulda) غربی پروسیه نك (هسه) خطه سنده برچایدر، که (رونکبیرکه) طاغندن نبعانله، شمالدن جنوبه آقه رق، ۱۹۵ کیلومتره لك جریاندن صکره (ورا) چایله برلشه رك، (وسر) ایرماغنی تشکیل ایدر. آشاغی طرفی سیرسفائنه صالحدر.

فولغاندروس { (Pholegandros) یونانك کیقلاده جزایرندن کوچك برآطه اولوب، تابع اولدیغی (میلو) جزیره سنك ۲۷ کیلومتره شرقنده واقعدر. مساحهٔ سطحیه سی ۳۲ مربع کیلومتره اولوب، یالکز برقریه سی و ۱۰۵۰ اهالیسی واردر.

فولقستونه { (Folkstone) انکلتره نك (کنت) ایالتنده و (دوره) نك ۱۰ کیلومتره غرب جنوبنده برقصبه واسکله اولوب، ۱۲۷۰۰ اهالیسی، ایشلك تجارت بحریه سی ودکیز بانیه لری واردر.

فولویوس فلاقوس { (Fulvius Flaccus) روما رؤساسندن اولوب، میلاددن ۱۲۵ سنه اول قونسولسلغه کچدیکنده، غراقلرك تشبثاتنه یاردیم ایتمش؛ وزراعت قوانینی اجرا ایدوب، ایتالیاده ساکن اقوامك جمله سنی حقوق مدنیه دن مستفید ایتمك ایستمش ایدی. قبل المیلاد ۱۲۱ تاریخنده قونسلوس اوبیوس طرفندن قراقوس ایله برابر محاکمه یه دعوت اولندقده، استنطاقه جواب اعطاسندن استنکاف ایله، (آونتین) طاغنه چکلمش ایسه ده، تعقیب اولنه رق، اوغلیله برابر قتل اولنمشدی.

فولویوس نوبیلیور { (Fulvius Nobilior) روما مشاهیرندن اولوب، میلاددن ۱۹۶ سنه اول اسپانیه والیسی اولدیغی حالده، اوقته دك ضبطی محال ظن اولنان تولده یی فتح ایتمش؛ و ۱۸۹ ده قونسلوس اولوب، یونانه سفر ایده رك، اتولیه لیلری تحت اطاعته آلمش، وآمبراکیا وکفالونیه یی ضبط ایتمش ایدی.

فولویه { (Fuloie) اسکی روما مشاهیرندن قلودیوسك زوجه سی اولوب، بونك قتلندن صکره مارق آنطوآنه وارمش؛ و بونك دسایسنه ومظالمنه اشتراك ایتمشدی. زوجی قیصرك قاتللریله محاربه ایتمکده ایکن، فولویه رومادە بالاستقلال اجرای حکم ایتمش؛ وقیزی قلودیه یی تطلیق ایدن اوقتاودن انتقام آلمق ایچون، قاینیله بالاشتراك، بیوك بر فتنه اویاندیرمش؛ و نهایت

رومایی ترکه مجبور اولدقده ، پروزه ده قپانوب ، بر اوزون مدت طیاندقدن صکره ، قبل المیلاد ٤١ تاریخنده آجلقدن تسلیمه مجبور اولمشیدی . بعده قوجه‌سیله کوریشمك اوزره، آتنه یه کیتمش ؛ و بونك قلیوپاتره‌یه اولان عشق وعلاقه‌سندن حاصل اولان قیصقانجلق سبب موتی اولمشدر .

فوله { فلسطینده بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

فولهام { (Fulham) انکلتره‌نك (میدلسکس) ایالتنده و لوندره‌نك ٩ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (تامیزه) نهرینك ساحل یسارنده بیوك بر قریه اولوب، ١٧٠٠٠ اهالیسی، کوزل بر سرایی وبعض صیفیه‌لری واردر .

فولهورن { (Faulhorn) اسویچره‌ده برنه نك ٥٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده و(غرندیوال) وادیسیله (برینز) کولی آره‌سنده برطاغ اولوب، ٢٧٥٣ متره ارتفاعی واردر. تپه‌سندن ٣٠ متره آشاغیده برمسافرخانه واردر ، که اوروپانك موقعاً اك یوکسك بناسیدر .

فولینیو { (Foligno) ایتالیانك پروزه ایالتنده و پروزه‌نك ٤٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده برقصبه‌اولوب، ٨٤٧٠ اهالیسی، دباغخانه‌لری وموم فابریقه‌سی واردر .

فومای { (Fumay) فرانسه‌ده آردونه ایالتك (روقروآ) قضاسنده ومرکز قضانك ١٧ کیلومتره شمال شرقیسنده ناحیه مرکزی برقصبه‌اولوب، ٤٦٩٠ اهالیسی، آردوآز اوجاقلری و دوکمخانه‌لری واردر .

فونتنبلو { (Fontainebleau) فرانسه نك سینه مع‌مارنه ایالتنده (ملون)ك ١٦ کیلومتره جنوب شرقیسنده و پارسدن لیونه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده اوله‌رق پارسدن ٥٩ کیلومتره‌لك مسافه‌ده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١١ ٩٣٩ اهالیسی، غایتله مصنع ومزین بر بیوك سرایی و اطرافنده واسع وشایان تماشا بر اورمانی، طوپجی‌واستحکام عملیاتنه مخصوص عسکری مکتبی، داخلی مکتب اعدادیسی، کتبخانه‌سی، پیاده و سواری قشله‌لری، چینی وپورسلن فابریقه سی و جوارلرنده حاصل اولور پك مقبول اوزومی واردر .

فونتنل { (Fontenelle) فرانسه نك اك بیوك علما ومحررینندن اولوب، ١٦٥٧ ده (روئن) ده طوغمش، و١٧٥٧ ده تام بوز یاشنده پارسده وفات ایتمشدر . والده سی شاعر شهیر (قورنی) ك قیزی ایدی . هنوز ١٤ یاشنده ایکن بعض کوزل اشعار نشر ایتمکله شهرت قزانوب ، آقادمیانك بر مکافاتی قزانمش ایدی . بعده بر طاقم تیاترو و حکایه کتابلری و « مکالمهٔ موتی » عنوانیله معنالی برکتاب یازمش ؛ و دها صکره فنونك بین العوام تعممنه خدمت ایده‌جك کتابلر تحریرینه حصرهمت ایدوب، برچوق تألیفات براقمشدر. « مسکون عالملرك کثرتی » عنوانلی کتابی بو قبیلدن اولان آثارینك اك مشهوریدر. آقادمیا اعضالغنه دخی انتخاب اولنمش؛ وآقادمیانك تاریخنی یازمشدر . کلیات آثاری جمع‌اولنه‌رق، متعددجلدلر تشکیل ایتمشدر .

فونتنلوك { (Fontaine l'Evèque) بلجیقه ده (هاینو) ایالتنك (شارلروآ) قضاسنده و ١٠ کیلومتره غربنده برقصبه اولوب، ٥٠٣٠ اهالیسی وطاش‌اوجاقلریله چیوی وآلات ریاضیه فابریقه‌سی واردر .

فونتنی لقونت { (Fontenay-le-Conte) فرانسه نك (واندە) ایالتنده و (بوربون واندە) نك ٥٦ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق واندە نهری اوزرنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ٨٤٥٣ اهالیسی، داخلی مکتبی، مشهور برچشمه‌سی‌وشاپقه ایله بز وایپ فابریقه‌لری واردر .

فوندولاق { (Fond-du-Lac) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه نك (ویسقونسن) حکومتنده (وینباغو) کولی کناریندەومادیسونك ١٠٠ کیلومتره شمال‌شرقیسنده سنجاق‌مرکزی برقصبه‌اولوب، ١٨٠٠٠ اهالیسی، ماکینه، صابون و سائره فابریقه‌لری وکوللردن ومیسیسیپی ایرماغنه اولان جدولدن ایشلك تجارتی واردر .

فوندی { (Fondi) ایتالیانك (تره‌دی‌لابو - ره) ایالتنده (غائته) قضاسنده و٢٢ کیلومتره‌شمال غربیسنده اوله‌رق ساحل‌بحردن

ه کیلومتره ایچریده بر قصبه اولوب ، ۶۷۴۰ اهالیسی ومشهور شرابی واردر .

فوندی { کورفزی (Baie de Fundy) آمریقای شمالینك ساحل شرقیسنده وبحر محیط آطلاسیده بر بیوك کورفز اولوب ، انکلتره‌یه تابع دومینیونه مربوط یکی بر ونسویق ایله یکی اسقوچیه خطه‌لری آره‌سنده جنوب غربیدن شمال شرقیه طوغری ممتد اولور. ° ۴۴ ایله ′ ۳۰ ° ۴۵ عرض شمالی آره‌لرنده اوزانوب، بویی ۲۰۰ کیلومتره واکی ۴۰ ایله ۶۰ کیلومتره آره‌سنده‌در.

فونزه { (Funsa) ونام دیکرله بوغوته (Bogota) آمریقای جنوبیده قولومبیه حکومتنك (قوندینامارقه) ایالتنده (ماغدالنه) ایرماغه تابع برنهر اولوب. مجراسی ۲۵۰ کیلومتره‌در. (تکندامه) شلاله‌سی نامیله مشهور برشلاله‌سی واردر. که ۱۴۶ مترەلك ارتفاعدن دوشمسیله حاصل اولور. — نهرمذکورك اوزرنده و ۲۵۷۸ مترەلك ارتفاعده بو اسمله برقصبه دخی واردر. که شمدیکی حالده یالکز ۲۸۵۰ اهالیسی وار ایسه‌ده . وقتیله یوز بیکه قریب نفوسله مسکون ایدی .

فونسقه { (Fonseca) آمریقای وسطینك ساحل غربیسنده وبحر محیط معتدله برکورفز اولوب. جنوباً نیقاراغوا شرق شمالی جهتدن هوندوراس ، شمال غربی طرفندن دخی سالوادور حکومتلری اراضیسیله محاط اولدیغی حالده، غرب جنوبی یه طوغری آچیلمدر . ° ۱۳ عرض شمالی ایله ° ۹۰ طول غربی خطلری بوکورفزده تقاطع ایدر . بویی ۷۰ واکی ۳۰ ومحیط دائره‌سی ۱۶۰ کیلومتره‌در. ذاتاً کورفزك بتونی واسع برلیمان دیمك اولدقدن بشقه . کرك سواحلنده وکرك ایچنده کی متعدد آطه‌لرده صاغلام وکوزل متعدد لیمانلری واردر. مدخلنك ایکی طرفنده برر واپچنده کی آطه‌لرك برنده دخی بر برکان بولنیور .

فونشال { (Funchal) پورتکیزه تابع (مادره) جزیره‌سنك ساحل جنوبیسنده جزیرهٔ مذکوره ایله جزایرملحقه‌سنك مرکزی برقصبه‌واسکله‌اولوب، ۲۰۶۰۵ اهالیسی، صاغلام و ورم علتنه مبتلا اولانلره نافع هوایی و پك ایشلك تجارت بحریه‌سی واردر .

فونغ تین { (Foung-Tien) چینك مانچوریا قطعه‌سنده بیوك ، منتظم وسور و برجلرله محاط بر شهر اولوب ، مانچولر عندنده (موقدم) و یرلیلر عندنده (شن یاتغ) اسملریله دخی معروفدر .

فونغ هوآنغ چینغ { (Foung-Houang-Tching) (لاؤتونغ) ایالتنده و (قوره) حدودی قربنده سورله محاط بر قصبه اولوب، ۲۰۰۰۰ اهالیسی واردر .

فونفکیرخن { (Fünfkirchen) یعنی « بش کلیسا » مجارستانده (بارانیه) ایالتنك مرکزی بر شهر اولوب، بوده‌نك ۱۷۵ کیلومتره جنوب غربیسنده‌واقعدر. ۲۰۰۰۰ اهالیسی، آقادمیاسی ، مکتب اعدادیسی ، کوزل شرابی . جوارنده کمور معدنی و ایشلك تجارتی واردر. ۱۵۴۳ تاریخنده دولت عثمانیه‌نك یدضبطنه کچوب، ۱۴۳ سنه تحت ادارهٔ عثمانیه‌ده بولنمشدر .

فونکه { اندلسده بر قصبه اولوب، بعض مشاهیر علماء اسلامك وطنی بولنمش اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

فونیا { (Phonia) یونانك موره شبه جزیره سنده واقع آرغولیده مع قورنتیا ایالتنده و ایالتك منتهای غربنده برکول اولوب . بویی ۹ واکی ۸ کیلومتره‌در. طاغلرله محاط اولوب، شمالدن برچای کلدرك ایچنه دوکیلور. ساحل شمالیسی قربنده بو اسمله بیوك برقریه دخی واردر .

فوینغ { (Fou-Ning) چینك شرق جنوبی ساحلنده واقع (فوکان) ایالتنده و (فوچئو) نك ۱۳۰ کیلومتره شمال شرقیسنده سنجاق مرکزی بر بیوك شهر واسکله‌در. — ینه چینك (پچیلی) ایالتنده و پکینك ۲۶۵ کیلومتره شرقنده دخی بو اسمله بر شهر واردر .

فُوّه { مصرده نیلك ساحلنده ورشیدك ۲۵ کیلومتره جنوب شرقیسنده اولهرق ساحل بحردن بش آلتی فرسخلق مسافه‌ده برکوچك

قصبه اولوب، بز و سختیان وفس کبی معمولاتی واردر .

فوهر (Foeher) شمال دکیزنده اشلسوینك ساحل غربیسی قارشیسنده بر آطه اولوب ، بویی ۱۲ و اکی ۸ کیلومتره اولدینی حالده ، ٦٦٠٠ اهالی ایله مسکوندر . مرکزی (ویق) قصبه‌سیدر .

فوهی (Fohi) چینك اسکی بر حکمدار وشارعی اولوب ، میلاد عیسادن ۲۹۵۰ ویا ۳۳۰۰ سنه اول ظهور ایتمش اولدینی و برالهك عبادتیله ازدواجی وآوجیلق و بالفجیلق و موسیقی ویازی کبی شیلری ایجاد ایتمش ایدوکی منقولدر .

فوئغو (Fuego) آمریقای وسطینك غوآتماله حکومتنده وغوآتماله شهرینك ٤٠ کیلومتره جنوب غربیسنده و صو پوسکورتن (آغوآ) برکانك غربنده برینارطاغ اولوب، ٤٢٥٠ متره ارتفاعی واردر . ذروه‌سی ″٢٥ ′٢٧ °١٤ عرض شمالی ایله ″٤٥ ′١٣ °٩٣ طول غربیده واقعدر .

فوئنته (Fuente) اسپانیه‌ده بو اسمله برقاچ قصبه بولنوب، باشلیجه‌لری: بادلیوز ایالتنده زافره قضاسنده و ١٢ کیلومتره شمال غربیسنده واقع و ٦١٠٠ اهالیی جامع اولان (فوئنته دل مائستره) ایله ینه مذکور ایالتده واقع و ٤٥٠٠ اهالیی جامع اولان قضا مرکزی (فوئنته ده قانتوس) در .

فهرج فارس ایله اصفهان آره‌سنده واقع وفارسدن معدود اولهرق اسطخر اعمالندن برقصبه اولدینی جغرافیون اسلام آثارنده مذکوردر .

فهلفهره مکران خطه‌سنده مشهور بر قصبه ایدی .

فهمی (محمد) شعراء عثمانیه‌دن اولوب ، صاحب تذکره قنالی زاده حسن چلبینك کوچك برادریدر. طریق تدریسه سلوك ایدوب ، برچوق مدرسه‌لرده مدرس بولنمش ؛ و ١٠٠٤ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

شکست ایتدی لب لعلك صفای جام جمشیدی
رخك یاننده صورت بولدی مرآت اسکندر

فهمی ایران شعراسندن اوچ کشینك مخلصیدر :

برنجیسی (مولانا صدرالدین محمد) کرمانلی اولوب، ملوك صفویه‌دن شاه‌محمدك رجالندن ایدی. تبریزك عثمانلی اردوسی طرفندن محاصره‌سی اثناسنده و ٩٩٣ تاریخنده شهر مذکور قلعه‌سنده وفات ایتمشدر. « صورت ومعنی » عنوانیله بر منظومه‌سی وخیلی غزلیات و قصائدی واردر . شو رباعی اونکدر :

این مغبچه کوشد آتش افروز کنشت
آتش زده در خرمن صد حور سرشت
حوران همه هیزم کش آتشکده اش
رضوان همه شاخ طوبی آرد ز بهشت

— ایکنجیسی (ری) مضافاتندن اولوب ، شو بیتی اونکدر :

که بر احوال زار من نکریست
که بر احوال زار من نکریست

— اوچنجیسی کاشانلی اولوب، مرتب دیوانی و بر خیلی هجویه‌لری وارایسه‌ده، علمدن بهره‌سی آز اولدیغندن ، اشعاری عیبدن خالی دکلدر. شو بیت اونکدر :

سوی خودم چه‌خوانی از من چو عاردداری
بگذار تا بمیرم با من چه کار داری

فهمی افندی [« حسن فهمی افندی » ماده‌سنه مراجعت .]

فهیم افندی (خواجه سلیمان —) متأخرین شعرادن اولوب، ١٢٠٣ تاریخنده استانبولده طوغمش؛ ودیوان همایونده وبعده روم ایلنده قائممقاملق کبی بعض مأموریتلرده استخدام اولنه‌رق، بالآخره خانه‌سنده لسان فارسی تدریسیله مشغول ایکن، ١٢٦٢ ده وفات ایتمشدر . دولتشاهك مشهور تذکرة الشعرا سنی طی واختصار طریقیله ترکجه‌یه ترجمه ایده‌رك ، « سفینة الشعرا » تسمیه ایتمشدر .

فیا (Feia) آمریقای جنوبیده برازیلیا ممالك مجتمعه‌سنك (ریویانیرو) حکومتنده قامپوسك ٢٠ کیلومتره جنوبنده وبحر محیط آطلاسی ساحلی قربنده کنیش وصیغ برکول اولوب، دکیزدن آیرلمش اولدینی آکلاشیلیور . مساحة سطحیه‌سی ٥٠٠ مربع کیلومتره اولوب، برنهرك

صو ینی آلیر و جوارنده کی سائر کولارله اختلاط ایدر . بالینی پك چوقدر .

فیاض (ملا عبدالرزاق) ایران شعراسندن اولوب ، لاهیجانلیدر، و اکثریا قمده اقامت ایتمشدر. اکثرعلوم وفنونه واقف اولوب، ملوك صفویه دن شاه عباس ثانی نامنه «کوهرمراد» عنوانیله مشهور بر تألیفی واون ایکی بیك بیتی حاوی دیوان اشعاری واردر . ۱۰۷۲ تاریخلرنده وفات ایتمشدر. شو رباعی اونکدر :

وقتست که ترك پیر و استاد دهیم
آموختها را همه از یاد دهیم
باجام می دو ساله در میکدها
ناموس هزار ساله برباد دهیم

فیپا (Fipa) آفریقای وسطیده (تانغانیقه) کولنك ساحل شرقیسنده بر خطه اولوب، ۷° ایله ′۵۸ ۷° عرض جنوبی آره سنده ممتد اولور، وشرقدن غربه اکی ۱۰۰ کیلومتره قدردر. کولك ایچنده کی آطه لرك برقاچی ده بوخطه یه تابعدر . شرق جهتی دوز وغرب طرفی طاغلق و اورمانلقدر. پرنج وپاموق اکمکسزین یتیشیر . فیل وسائر آو حیواناتی چوقدر. حیوانات اهلیه دن الك زیاده بولنانی کچیدر. اهالیسی ساکن ومونس آدملردر . زنکبار عربلری (قلنیه) قریه سنده بر تجارتکاه تأسیس ایدوب. اورادن زنکبارہ کاروانلر ایشلدیرلر .

فیثاغورس (یاخود فو ثاغوراس — (Pythagore, Πυθαγόρας) یونان قدیم اعاظم حکماسندن اولوب، میلادعیسادن ۶۰۸ و برروایته ۵۷۲ سنه اول سیسام آطه سنده دنیایه کلمشدر. وطننده (فرکید) دن تحصیل ایتد - کدن صکره ، مصره سیاحته ، اورا حکماسنك اسرارینه وآسیا امم مختلفه سنك مذاهب فلسفه سنه کسب وقوف ایتمش؛ وقبل المیلاد ۵۴۰ یاخود ۵۳۲ تاریخنده ایتالیایه کچوب، (قروتونه) شهرنده ایتالیا مدرسه سی (École italique) اسمیله شهرت بولان برمدرسهٔ مخصوصه کشادیله، هرطرفدن تهاجم ایدن طلبه یه فلسفه سنی تدریسه باشلامشیدی . فیثا - غوراس علم وعملی جمع ایده رك ، کندینه مخصوص اعتقادات واسلوب تعیشی وار ایدی؛ و طلبه سنی درسدن اول ریاضته سوق ایدوب، کندی اسلوبنده یاشامغه وحتی اوزون مدتله سکوته آلیشدیررردی. تلامذه سی مریدانی حکمنده اولوب ، کندیسنه اعتقادلری بر درجه ده ایدی ، که «استادسویلدی» سوزی هردلیل وحجتدن قوتلی عد اولنوردی . ارضك کرویتنه، روحك بقاسنه ، آخرتجه مکافاة ومجازاته و بونکله برابر تناسخه ، و روحك اعمال صالحه و ریاضتله درجه درجه ترقی ایده رك سعادت ابدیه یه نائل، وسیئات وفسق و فجورله درکه درکه تدنی ایده رك عذاب جهنمه دوچار اولدیغنه اینانیر- دی. هندلیلردن مأخوذ اولان تناسخ اعتقادندن طولایی اونلرکی حیوان اتی یمکدن اجتناب ایدر، وتلامذه سنه ده ات یمکی منع ایلرایدی. اعداد وارقامه خارق العاده برحکم وقوت ویره رك ، عالمده مبدأ و اساس وحدانیت اولدیغنی قبول ایدردی. تألیفا - تندن هیچ بری موجود اولمدیغندن، افکارحکیمانه سیله اصول فلسفه سی تمامیله معلوم اولهمیوب ، ذکر اولنان جهتلری مسموعات و مرویات قبیلندندر . قبل المیلاد ۵۰۹ و بر روایته ۴۷۲ تاریخنده یوز یاشلرنده اولدیغی حالده (متاپونته) شهرنده کندیسیله تلامذه سی علیهنده ظهور ایدن برفتنه اثناسنده قتل اولندیغی مرویدر. علمای عرب فیثاغورسك بروجه آتی برقاچ تألیفاتی تعداد ایدیورلرسه ده ، بو تألیفاتك زمانلرنده موجود و عربیه مترجم می یوقسه یالکزاسملری می منقول اولدیغی کسدیریله مدی: «کتاب الارثماطیق » ، « کتاب الالواح » ، « کتاب فی النوم والیقظه » ، « کتاب فی کیفیة النفس والجسد» ، « رسالة الی متمرد سقلیه » ، « الرسالة الذهبیة » ، « رسالة الی سقایس فی استخراج المعانی » ، « رسالة فی السیاسة العقلیة » ، « رسالة الی میمدوسیوس » .

فیجی (یاخود ویتی (Fidji, Viti) بحر محیط کبیرك پولینسیا قسمنده انکلتره دولتنه تابع بر طاقم جزایر اولوب ، یکی زلاندەنك ۱۷۷۵ کیلومتره شمال شرقیسنده اولەرق، ′۴۲ °۱۵ ایله ′۴۸ °۱۹ عرض جنوبی و ′۸ °۱۷۷ ایله ′۲۹ °۱۷۸ طول شرقی آره لرنده ممتد اولدقلری حالده ، تشکیل ایتدکلری دائره نك قطری ۵۵۰ ایله ۶۶۰ کیلومتره آره سنده در . مجموعنك مساحهٔ سطحیه سی ۲۰۸۰۶ مربع کیلومتره اولوب ، ۱۱۹۳۷۰ اهالی ایله مسکوندرلر. نفوس مذکوره دن

یالکز ۱۳۷۰ ی آورو بالی و قصوری یرلیدر . جزایر مذکوره‌نك ایکیسی یعنی (ویتی لوو) ایله (وانوآلوو) بیوك وقصوری کوچك اولەرق ، مجموعی ۲۲۵ آطه‌دن عبارتدر ، که ایچلرندن ۸۰ ی مسکون‌وقصوری خالیدر . کوچکلرینك‌اك بیوکلری : قاداوو ، تاویونی ، قورو ، نایرای ، غاؤ ، اووالاؤ ، یادوآ ، یاساوه ، وانوآبالوو ، لاکبه و سائره در . بیوکلرندن برنجیسنك بویی ۱٤٥ و اکی ۹۰ ، وایکنجیسنك بویی ۱٦۰ و اکی ٤۰ کیلومتره‌در . یونلرك ۱۲۰۰ مترەیه قدر مرتفع طاغلری وخیلی نهرلری اولوب ، بعضلری سیر سفائنه صالحدر . کویلرینك اکثری انهارك کنارلرنده اولوب ، ساز و قامش و صمانلدن یاپلمش و یاپراقلرله اورتلمش قلبه‌لردن مرکبدر . ساحللری یوکسك وصرب‌وقیالر وصیغلرله محاط اولدیغندن ، بو جزایر آره سنده سیر سفائن پك مخاطره‌لیدر .

فیجی جزایرینك بولندقلری درجهٔ عرضك ایجاب ایتدیردیکی حرارت ملتم روزکارلریله وهر موسمده اکسیك اولیان یاغمورلرك کثرتیله تعدیل اولنەرق ، هوالری معتدلجه وپك صاغلام وهرنوع نباتاتك یتیشمه‌سنه مساعددر . شمال‌غربی‌جهتنده‌کی آطه‌لرده بولنان واسع اورمانلرده کراسته یه یارار اشجارك انواعی بولندیغی کبی ، هندستان جوزی ، موس ، اکمك آغاجی ، پورتقال ، لیمون ، تمر هندی وسائر اشجارمثمره ایله قهوه ، شکرقامشی ، توتون ، مصر ، طاتلی پتاته ، پاموق و سائره حاصل اولور . نباتات طبیه‌لریله عطریاتلری‌دخی چوقدر . حیوانات اهلیه‌ووحشیه‌لری پك آزاولوب ، قیونلره یارایه‌جق اینجه اوتلری یوغیسه‌ده ، کچی وصیغیرلره الویریشلی مرعالری اولدیغندن ، بو ایکی جنس حیوانك ادخالی ممکندر . سواحل و انهارنده بالیقلری چوقدر . معدنلری پك آز اولوب ، یالکز آنتیمون و نیکل وباقیر معدنلری بولنمش ایسه‌ده ، اخراجلری مصارفنه تقابل ایده‌میه‌جك درجه‌ده‌در . اکثر طاغلری برکانی اولوب ، میاه معدنیه‌لری چوقدر .

فیجی جزایرینك اهالیسی ملانسیانك اهالئ اصلیه‌سی اولان پاپو و یا ماؤری ایله بولینسیالیلر و یا مالاییلردن و علی‌الخصوص (تونغا) جزایری اهالیسندن مرکب اولوب ، بو ایکی جنس هم آیری آیری‌وهمده قاریشیق‌وملزجالنده بولنیور . رنکلری قوروم رنکنه مشابه یعنی صاری یه مائل سیاه ، صاچلری اوزون وقیویرجق ، صقالری کمراه ، برونلری یاصی وباصیق ، آغزلری بیوك ، طوداقلری قالین ، یناق کیکلری چیقندیلی وبدنلری خیلی ایری و توانادر . ذکاوتلری پك کری اولمیوب ، خیلی صنعتلی آلات وادوات وآوانی اعمال ایدرلر ؛ وآوروپا میسیونرلرینك کندیلرینه اوکرتدکلری لاتین حروفیله لسانلرینی اوقویوب یازمغه آلیشمشلردر . کشفلرنده انسان اتی یدکلری محقق اولوب ، الیوم بو عادت مستکرهه‌دن بسبتون واز کچمه‌مشلردر . و اللرینه فرصت کچدکجه ، همجنسلرینك اتندن ضیافت ایتمکه شتاب ایدرلر . کندیلری جسور اولمدقلری حالده ، غدارومرحمتسزدرلر . فیجیلیلر اساساً مستقل صورتده اداره اولنوب ، هرقریه‌نك ارثی بر رئیسی وهر بر قاچ قریه‌دن مرکب ناحیه‌نك ینه ارثی بر مدیری وهر جزیره‌نك فعلاً مستقل بر حاکمی واردر . آنجق بو حکمدارلرك جمله سی اسماً (ویتی لوو) جزیره‌سنك حکمدارینی طانیرلر . کوی رئیسلرینك کوی اختیارلرندن مرکب مجلس‌مشورتلری اولدیغی کبی ، برناحیه‌ده‌کی قرا رؤساسی دخی ناحیه‌مدیرینك ، وناحیه مدیرلری جزیره حاکمنك تحت ریاستنده اجتماعله عقدمجلس ایدرك ، مملکتك امور وخصوصاتی تذکر ایدرلر . آوسترالیاده کی انکلیزلردن بعض آدملر فیجی جزایرینه یناشەرق ، برطاقم اراضی وحتی بعض جزایرك بتون اراضیسنی مبایعه ایله ، سائر آطه‌لردن عمله کتیردرك ، بو یرلری ایشلتمکه باشلامش ، و بوخصوصی تصرفلره مرور زمانله سیاسی رنکی ویرمکه‌رك ، ۱۸۷٤ تاریخ میلادیسنده جزایر مذکوره‌نك جمله‌سنه انکلیز سنجاغی چکلمش ؛ وکمرك دائره‌لری تأسیسیله اهالیدن ویرکی آلنمه باشلامشدر . جزایرك وارداتی سنه‌دن‌سنه یه آرتەرق ، بر نجق ملیون فرانغی کچمشدر . آنجق اهالی اسکی رؤساسنی محافظه ایدوب ، حقیقتده ینه مستقل بر صورتده اداره اولنمقده ، و هله بیوك جزایرك ایچ طرفلری الیوم برحال مجهولیتده یاشامقده درلر . اونبر پروتستان و برقتولیك میسیونری اهالی بینده خرستیانلغی نشر ایتمکه چالیشیورلر .

فیجی جزایری ابتدا ۱۶۴۳ ده فلمنکلی قپودان تاسمان طرفندن کشف اولنه‌رق، ۱۷۷۴ ده انکلیز قپودان قوق و بعده دها بشقه‌لری طرفندن زیارت، واحوالاری تحقیق و تدقیق اولنمشدر.

فیچبورغ (Fitchburg) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه نك مساچوست حکومتنده (وورچستر) ایالتنده و بوستونك ۷۰ کیلومتره شمال غربیسنده برقصبه‌اولوب، ۱۲۲۳۰ اهالیسی و یوك و پاموق ایپلیك ایله کاغد، پیانو، ماکینه وسائره فابریقه‌لری واردر.

فیچروی (Fitzroy) آوسترالیانك ویقتوریا مهجرنده (ملبورن) شهری اتصالنده برقصبه‌اولوب، ۱۷۰۰۰ اهالیسی، متعدد فابریقه‌لری و واسع بر دوحه سی واردر. شهر مذکورك برمحله‌سی حکمنده‌در.

فیچروی (Fitzroy) بواسمله آوسترالیاده ایکی نهر واردر: بری غربی آوسترالیاده اولوب، قطعهٔ مذکوره‌نك غرب شمالی ساحلنده واقع (کینغ‌سوند) خلیجنه‌دوکیلور. سیاحیندن بری بونهری منصبندن ۴۰۰ کیلومتره یوقاری‌یه قدر تعقیب ایده‌رك، ۱۷° ۴۲′ عرض جنوبی ایله ۱۲۳° ۵۰′ طول شرقی نقطه‌سنه واصل اولدقدن صکره، بونهری ترکیب ایدن ایکی قولدن شرق جهتنده کینی دها ۱۶۰ کیلومتره یوقاری یه قدر تعقیب ایدوب، بونك حوضه‌سنی ویقتوریا حوضه‌سندن آیبران تقسیم میاه خطنه واصل اولمشدر. — دیکری آوسترالیانك شمال شرقی جهتنده کی (قوینسلاند) مهجرنده اولوب، جنوبدن کان (داوسون) ایله شمالدن کان (ماکنزیه) چایلرندن بالترکب، (روکهامپتون) قصبه‌سندن بعدالمرور، ۲۳° ۳۵′ عرض جنوبیده (کپل) قوینه دوکیلور.

فید جزیرة العرب شمر خطه‌سنده ومکهٔ مکرمه ایله عراق آره‌سنده‌کی طریق حجاجك وسطنده اولهرق خیلك ۸۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده ونجد حدودی قربنده اولهرق جبل سلمه‌نك اتکنده برقصبه اولوب، بر وادینك ایچنده بولنمله، قیولرینك صویله اروا اولنان باغچه‌لرنده خرما، قایسی، شفتالی آغاجلریله قاؤن، قیاق، مصر و سائره حاصل اولور. اهالیسنك باشلیجه مدار معیشتی حجاجه صاتمق اوزره ادخار ایتدکلری ذخایر وسائره‌دن عبارتدر. حجاج فضله اشیالرینی فید اهالیسنه امانت ایدوب، عودتلرنده آلیرلر.

فیدنه (Fidènes) ایتالیاده سابین قوم قدیمنه مخصوص بر شهر قدیم اولوب، میلاددن ۴۲۵ سنه اول رومالیلر طرفندن ضبط واسکان اولنمش؛ ومیلادك ۲۶ نجی سالنده تیاتروسی یقیلوب، انقاضی آلتنده ۲۰۰۰۰ کشی قالمش ایدی. الیوم (قاستل جوبیلئو) قربنده بعض ویرانه‌لری موجوددر.

فیدون (Phidon) قبل المیلاد ۸۶۰ تاریخلرنده یونانك آرغوس شهرنده حکمدار اولوب، ترازویی وکومش مسکوکاتی ایجاد ایتمش اولدیغی مرویدر.

فیدیاس (Phidias) یونان قدیمك اك بیوك هیکلتراشی اولوب، قبل المیلاد ۴۹۸ تاریخلرنده آتیقه ده طوغمش، و ۴۳۱ ده وفات ایتمشدر. عقل وحکمت الهه‌سی وآتنه شهرینك حامیه سی زعم اولنان (آتنه) ونام دیکرله مینروه‌نك اوچ هیکلنی و دها بر طاقم هیکللر اعمال ایتدکدن صکره، آتنه‌نك تزیناتنه نظارت ایتمکه مأمور اولوب، مشهور پریقلسك معاونتیله شهر مذکوری غایت مصنع هیکللرله طولدرمش؛ وعلی الخصوص آتنه‌نك فیل دیشیله آلتوندن بر مشهور هیکلی یاپمش؛ وبعده الیده‌یه کیدرك، مشهور اولیمپ اویونلری محلنده مشترینك جسیم بر هیکلنی یاپمغله مشغول ایکن، آتنه‌نك هیکلنی یاپمق ایچون کندیسنه تسلیم اولنان آلتونی سوء استعمال ایتمش اولمغله اتهام اولنه‌رق، بوبابده برائتی اثبات ایتمش ایسه‌ده، بو الههٔ کاذبه‌نك سبرنده کندینك وپریقلسك رسملرینی یاپمش اولمسی بر حرمتسزلك عد اولنه‌رق، توقیف اولنمش؛ ومحاکمه‌سنه شروع اولنمازدن اول محبسده وفات ایتمشدر.

فیر اندلسده برقصبه اولدیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

فیراندو (Firando) جاپونیه‌نك اکسیمو جزیره‌سنك ساحل جنوبیسی

قربنده برکوچك آطه و قصبه اولوب، ۱٦۰۹ تاریخنده فلمنکلیلر طرفندن ضبط، و ۱٦٤۰ ده جاپونیه‌لیلر طرفندن استرداد اولنمشدر.

فیرموس (Firmus) روماسردارلرندن اولوب، شامك سلفکیه قصبه‌سنده طوغمش؛ و ۲۷۳ تاریخ میلادیسنده مصرده ایمپراطورلغنی اعلان ایدرك، زنوبیه‌نك انتقامنی آلمغه چالیشیرکن، آورلیان طرفندن اخذ وکرفت وصلب اولنمشدر.

فیرموس (Firmus) مغرب اقصی بربرلری سردارلرندن اولوب، ۳۷۰ تاریخنده ایکنجی والنتینیانه قارشی عصیان ایتمش؛ وبرقاچ محاربه قزاندقدن صکره، مغلوب اولوب، اتلاف نفسه مجبور اولمشدر.

فیرنچه (Firenze) فلورانسه شهرینك ایتالیانجه اسمیدر.

فیروز ایرانده حکومت‌سورن اشکانیان ملوکنك اونجیسی اولوب، هرمزك اوغلیدر. میلادك ٤۰ نجی سنه‌سی رومادن منفی اولان (لابیانوس) ایله بالاتفاق، قراتی تجاوزله، آنطوآنك سرداری دجیدیوسی کایاً مغلوب وقتل نفسه مجبور ایتمش؛ وایکی سنه صکره (ونتیدیوس) طرفندن مغلوب ومحاربه‌ده مقتول اولمشدر. رومالیلر عندنده (پاقوروس) اسمیله معروفدر.

— تواریخ اجنبیه‌ده اشکانیاندن دیکر برفیروز دخی مذکوراولوب، ۹۰ تاریخ میلادیسنده جلوس، وروما سردارلرندن (ترایان) ه قارشی (داچیا) حکمداریله اتفاق ایتمش اولدیغی، وعلوم و صنایعی حمایه ایدوب، پایتختی اولان طیسفون شهرینی تزیین ایلمش ایدوکی مرویدر.

فیروز پاخودپیروز — (Pérosès) ایرانده حکومت سورن ساسانیانك اون بدنجی حکمداری اولوب، ایکنجی یزدکردك اوغلیدر. کوچك برادری هرمزدن صکره ٤۵۷ تاریخ میلادیسنده تخته قعودله، ۳۱ سنه حکومت سوردکدن صکره، ٤۸۸ تاریخنده بر محاربه‌ده مقتول اولمشدر. زماننده یدی سنه قحط وغلا ووبا حکم سورمشدی.

فیروز (ابوعبدالله — الدیلمی) صحابه‌دن اولوب، عن اصل ایرانلی اولدیغی حالده، یمنده ساکن اولمله، حمیری نسبتیله معروفدر. حبش نجاشیسنك همشیره‌زاده‌سی اولدیغی ده مرویدر. نزد جناب نبوی یه کلارك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ و ارتحال رسالتپناهیدن اولجه، زادویه وقیس بن المکشوحه بالاتفاق، یمنده ادعای نبوت ایدن اسود عنسی‌یی قتل ایتمشدر. حضرت عثمان (رضه) ك زمان خلافتنده وفات ایتمشدر.

فیروز (ملا — بن کاوس) مشاهیر شعراء فرسدن وبمبای زردشتیلرندن اولوب، برمدت ایرانده سیروسیاحت ایتدکدن صکره، هندستانه عودتله، انکلیز مأمورینی عندنده قدر واعتباری زیاده بولنمش؛ و قرال جورجك نامنه «جارجنامه» عنوانیله شاهنامهٔ فردوسی بحرنده قرق بیك بیتی حاوی بر منظومه یازمشدر. ۱۲٤۹ تاریخنده وفات ایتمشدر.

فیروزآباد ایرانك فارس خطه‌سنده و شیرازك ۱۰۰ کیلومتره جنوبنده و پرستاف نهری اوزرنده اسکی بر شهر اولوب، شمدیکی حالده یالکز ۲۰۰ نفوسی حاوی برقریه حالنده ایسه‌ده، وقتیله بیوك ومعمور اولوب، مشاهیر علمادن برچوق ذواتك وازآن جمله «قاموس» صاحبی مجدالدین ابوطاهر محمد بن یعقوب فیروزآبادینك وطنی بولنمشدر. برچوق آثار عتیقه‌سی وحتی بر بیوك آتشکده ویرانه‌سی واردر. اسم قدیمی (خوز) ویا (کور) اولوب، آل بویهدن عضدالدوله طرفندن فیروز آباد تسمیه اولنمشدر.

فیروزآباد هندستانك (اکره) ایالت وسنجاغنده واکره‌نك ٤۰ کیلومتره شرقنده اوله‌رق (جمنه) نهرینك ساحل یسارنده ودهلیدن اله‌آباده کیدن دمیر یول خطی اوزرنده بر قصبه اولوب، ۱٤ ۲۵۵ اهالیسی واردر.

فیروزآبادی (مجدالدین ابوطاهر محمد بن یعقوب بن محمد) مشاهیر علمای لغتدن اولوب، مشهور ومتداول اولان «قاموس» ك مؤلفیدر. نسبی ابو اسحق شیرازی‌یه وبر روایتده جناب ابوبکر صدیق (رضه) ه منتهی

اولور. ۷۲۹ تاریخنده دنیایه کلوب، مملکتنده تحصیل علم ایتدکدن صکره، دور بلاد ایدرك، مشاهیر علمای عصرندن فقه وحدیث وتفسیر وسائر علومی استکمال ایتمش؛ و بو طرفه دخی کلدرك، یلدیرم سلطان بایزید خان حضرتلرینك و تیمورك التفات و احسانلرینه نائل اولمش ایدی. بعده یمن جهتنه کیدرك، زبید ده قاضی ایکن، ۸۱٦ تاریخنده ۸۷ یاشنده وفات ایدوب، شیخ اسماعیل جبرتینك تربه‌سنه دفن اولنمشدر. وسعت قریحه‌سی وکثرت مستحضراتی اولوب، علوم مختلفه‌ده قرق متجاوز تألیفاتی واردر. لغتده « القاموس المحیط » تسمیه‌ایتدیکی کتابك اصلی « اللامع المعلم العجاب الجامع بین المحکم والعباب » عنوانیله ٦۰ جلداوزره اولوب، بعده ایکی جلده اختصار ایتمش اولدیغی وحتی زبید کتبخانه‌سنده مفصلنك برنسخه‌سی بولندیغی مرویدر. بوندن بشقه بر تفسیر شریفیله بخاریٔ شریفه ومشارقه شرحلری وسائر تألیفاتی واردر. قاموسی سلطان محمود خان ثانی دوری علماسندن عاصم افندی طرفندن ترکجه یه ترجمه، و بعض ذوات طرفندن عربی اولهرق شرح اولنمشدر. شرحلرینك اکملی اولان « تاج العروس من جواهر القاموس » اخیراً غازی احمد مختار پاشا حضرتلرینك همت و مصارفیله قاهره‌ده اون بیوك جلد اوزره نشر اولنمشدر.

فیروز پور { هندستانك لاهور ایالتنده ولاهورك ۷۸ کیلومتره جنوب شرقیسنده قضا مرکزی برقصبه‌اولوب، ۲۰۵۹۵ اهالیسی، متین وشایان تماشا قلعه‌سی واهمیت تجاریه‌سی واردر. جوارنده کی (فیروز شاه) قریه سنده ۱۸٤۵ تاریخنده سیخلرله انکلیزلر بینده بیوك بر محاربه وقوع بولمشدر. — قضای سرهندك بر قسمندن عبارت اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۷۰۹٤ مربع کیلومتره واهالیسی ۵٤۹ ۲۵۵ کشیدر.

— دهلی ایالتنك (کورکاو) قضاسنده وکورکاوك ۹۸ کیلومتره جنوبنده دخی بو اسمله بر قصبه اولوب، ۸۰۰۰ اهالیسی وجوارنده دمیر معدنی وارزدر.

فیروز خسرو شاه { (الملك الرحیم ابو نصر) آل بویهك اون آلتنجی و صوك حکمداری اولوب، ٤٤۰ تاریخنده پدری عماد الدین اللهك وفاتی اوزرینه، بغداددده امیرالامرا اولمش؛ و ٤٤۷ ده سلطان طغرل سلجوقی بغداده دخولنده، استقبالنه چیقمش ایکن، اخذ واصفهان قربنده طبرك قلعه‌سنه حبس اولنه‌رق، اورادە وفات ایتمشدر. برادرلری ملك ابو منصور و ابو علی فارسده سلجوقیلرك تحت اطاعتنده اولهرق برآز مدت دها حکم سورمشلردر.

— [« جلال الدوله » ماده‌سنه دخی مراجعت.]

فیروز سابور { انبار قصبه سیله ملحقاتنه ایرانیلرجه ویریلن اسم اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مذکوردر.

فیروز شاه { هنده حکومت سورن غوریلردن اولوب، شمس الدین التمش اوغلیدر. ٦۳۳ تاریخنده پدرینه خلف اولوب، لهو ولعب وسفاهته دوشکون اولغله، امور دولت والده سنك النده قالمش؛ و بو ایسه اورتاقلردن انتقام آلمق هوسنه دوشوب، اوکی اوغللرندن برینی قتل ایتمکله، رجال دولت بالاتفاق، کندیسنی اسقاط، وهمشیره‌سی رضیه سلطانی اقعاد ایتمشلردی.

فیروز شاه { دهلی حکمدارانندن اولوب، سلیم شاهك اوغلیدر. ۹٦۱ تاریخنده، ۱۲ یاشنده اولدیغی حالده، پدرینه خلف اولوب، اوچ آی حکومت سوردکدن صکره، دایسی مبارك خان صاحب ترجمه‌یی قتل ایله، تختی ضبط ایتمشدی.

فیروز شاه { دهلی حکمدار اخیری بهادر شاه ثانینك اولادندن اولوب، ۱۸۵۷ تاریخ میلادیسنده انکلیز حکومتنه قارشی ظهور ایدن قیامده ذی مدخل بولنمش؛ و بعده انکلیز حکومتی طرفندن تخصیصاته نائل اولمش ایدی.

فیروز شاه { هندستانده بیوك بر جدولدر، که کنك ایرماغنه تابع جمنه نهر کبیرینك صاغ کناردن ۳۰° ۲۰′ عرض شمالی ایله ۷۵° ۱۸′ طول شرقیده آیریلوب، سرهند خطه‌سی داخلنده غرب جنوبیه طوغری ۲٤۰ کیلومتره‌لك مسافه‌ده حصاره قدر واصل اولور، وبوندن اوتهسنده قوملرده غائب اولور.

مجراسنك اورته‌سنده بو جدولدن شرق جنوبی یه طوغری ۱٤۰ کیلومتره اوزون برشعبه آیریلوب، دهلی قربنده ینه جمنه نهرینه واصل اولور. کچدیکی یرلری اروا واحیا ایدن بوبیوك جدول آنی‌الترجمه فیروز شاه تغلقك انشا کرده سی اولوب ، آنجق مرور زمانله مجراسی قومله طولمش اولدیغندن ، انکلیزلر تطهیر ایتمشلردر .

فیروز شاه بهمنی { هندستانك دکن خطه‌سنده حکومت

سورن بهمنی سلاله‌سی ملوکندن اولوب ، سلطان داود شاهك اوغلیدر . ۸۰۰ تاریخنده سلطان شمس‌الدینی اسقاطله تخته قعود ایدوب ، برادری احمد خانی خان خانان عنوانیله امیرالامرا ایتمش ؛ وبهمنی دولتنك فروشکوهنه اوج بالایه ایصال ایده‌رك ، ۲۵ سنه حکومت سوردکدن صکره ، مشارالیه برادرینی خلف براقه‌رق ، ۸۲۵ ده وفات ایتمشدر .

فیروز شاه پوربی { (ملك عادل) بنکاله‌ده حکم سورن

پوربی ملوکندن اولوب، عن اصل حبشی کوله‌لردن ایکن، ۸۹٦ تاریخنده حکومته نائل اولمش؛ والیوم لکهنو دینلن غور شهرینی اعمار وتزیین ایتمشدر. یالکز اوچ سنه حکومت‌سوروب، ۸۹۹ ده وفات ایتمشدر .

فیروز شاه تغلق { دهلیده حکم سورن تغلق سلاله‌سندن بر

حکمدار اولوب، سلطان غیاث‌الدین تغلقك برادری سپهسالار رجبك اوغلیدر . عم زاده‌سی سلطان محمد تغلقك وفاتی اوزرینه، ۷۵۲ تاریخنده دهلی تختنه کچوب، کمال عدالت ودرایتله ادارهٔ مملکتله ، برچوق جدوللر وقلعه‌لروسائراسباب عمران‌وجوده کتیرمش؛ و ۷۸٦ تاریخنده اوغلی ناصرالدین‌محمده تختی ترکله، اختیار فراغت ایتمش ایسه‌ده، مومی‌الیه سفاهته دوشکون‌اولدیغندن ، متعاقباً ادارهٔ اموری ینه کندی الینه آلغه مجبور اولمش ؛ و ۷۹۰ تاریخنده ۸۰ یاشنده وفات ایتمشدر . ایکی تورونی بربرینی متعاقب تخته قعود ایتمشلرسه‌ده ، ایکیسی‌ده اسقاط اولنه‌رق ، ینه اوسنه حکومتی مومی‌الیه ناصرالدین محمد ضبط ایتمشدی. فیروز شاهك اقتدار ادبیسی دخی اولوب ،« فتوحات فیروزشاهی » عنوانیله بر تألیفی واردر .

فیروز شاه خلجی { (جلال‌الدین — بن قائم خان) دهلی

حکمدارلرندن اولوب، ٦۸۸ تاریخنده ، سلطان معزالدین کیقبادك قتلی اوزرینه، تخته قعودله ، ۸ سنه حکومت سوردکدن صکره ، یکنی و دامادی بولنان الهآباد والیسی علاءالدین اعلان عصیانله تحتی ضبط ، وکندیسنی بر قلعه‌یه حبس ایتمشدی. فیروز شاه خلجیان سلاله‌سنك مؤسسی‌اولوب، ایکنجیسی مرقوم علاءالدین ، اوچنجیسی شهاب الدین عمر ، دردنجی و اخیری مبارك خاندر . بو سلاله ترك جنسیتنه منسوب ایدی . بونلردن صکره نوبت حکومت تغلق شاهان سلاله‌سنه کچمشدی .

فیروز قباد { دربند قربنده اسکی‌برقصبه اولوب، ساسانیاندن نوشروانك پدری قبادك بنا کرده‌سی ایدی .

فیروز کوه { هرات ایله غزنه آره‌سنده غورشستان جبالنده متین ومستحکم برقلعه وطبرستانده دنباوند قربنده دیکر بر استحکام ایدی .

فیریاب { خراسانده بربلده اولوب، بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمش اولدیغی « معجم‌البلدان » ده مسطوردر .

فیژاق { (Figeac) فرانسه‌نك (لوت) ایالتنده و قاهورك ۵۰ کیلومتره

شمال شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ۷۳۳۳ اهالیسی، مکتب‌اعدادیسی، زراعت جمعیتی و بز دستکاهلری واردر .

فیشابور { موصل‌ملحقاتندن‌جزیرهٔ ابن‌عمر یعنی (جزره) قربنده برکوچك

قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

فیشت { یاخود فیخت (Fichte) آلمانیه مشاهیر حکماسندن اولوب ،

۱۷٦۲ ده رامنوده‌طوغمش،و۱۸۱٤ ده برلینده وفات ایتمشدر. قانت ایله کسب مناسبت ایتمشدی . ابتدا (ینا) دارالفنوننده فلسفه معلمی اولوب، بعده دینسزلکله اتهام اولنه‌رق ، شهر مذکوری ترکله ، برلینه چکیله‌رك، اورا دارالفنوننده معلم اولمشیدی.

فرانسزلرك آلمانیه‌یی استیلالرنده ، خلقك عروق حمیتی تهییج ایده‌جك بلیغ نطقلر ایراد ایده‌رك ، وطننه خدمت اتمشدی . قانتك اصول فلسفه‌سنی اکمال ایچون ، کندینه مخصوص بر اصول اتخاذ ایدوب ، تدریجاً پانتئیسم دینلن اصول تصوفه صاپمشیدی . کلیات آثاری سکز اون جلد اوزره جمع ونشر اولنمشدر .

فیش ریور { (Fish-River) یعنی «بالیق چایی» بو اسمله اوچ نهر واردر :

برنجیسی آفریقای جنوبیده ′۱۲ °۲۳ عرض جنوبیده واقع (کیقوآب) طاغندن نبعانله، ابتدا جنوب غربی یه وبعده غربه طوغری آقه‌رق ، ′۴۰ °۲۶ عرض جنوبیده بحر محیط آتلاسینك (آنغره پکنه) قوینه دوکیلور .

— ایکنجیسی امید برونی مهجرنده اولوب، بر خیلی وقت مهجر مذکورك کافرستان جهتندن حدودینی تشکیل ایتمشدر. (اشتووبرکه) سلسله‌سنك شرقی شعبه‌سی اولان (ایزربرغ) طاغندن نبعانله، ۳۵۰ کیلومتره‌لك جریاندن صکره ، ′۳۰ °۳۳ عرض جنوبی ایله ″۵۰ ′۳۹ °۲۴ طول شرقیده بحر محیط هندی‌یه دوکیلور . تابعلری چوقدر .

— اوچنجیسی آفریقای جنوبینك غربی جهتنده (ناماقا) مملکتنده اولوب ، یرلیلر طرفندن (آؤب) تسمیه اولنور . ′۴۲ °۲۲ عرض جنوبی ایله ′۵۶ °۱۴ طول شرقیده (آواس) طاغندن نبعانله، جنوبه طوغری ۶۵۳ کیلومتره‌لك جریاندن صکره (اورانژ) ایرماغنه دوکیلور .

فیشه { مصرك غربیه نواحیسندن بر کوچك قصبه اولدیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر .

فیض { بصره‌ده شط العربك قولارندن بر نهردر . — بصره‌نك بونهره قریب اولان بر محله‌سنه‌ده بو اسم ویریلیردی .

فیض { (الفیض) جزایرك قسطنطینه ایالتنده وبسکره‌نك ۸۰ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق صحرای کبیرده قوروموش کولدن مبدل بر اولوب، یاغمورلر زمانلرده وادی العربدن اینن سیللر طرفندن باصیلیر . طوپراغی پك منبت اولوب، ارواسی تقدیرنده چوق محصولات ویردیکندن، واهالیسی سبق ایدن قیاملری اوزرینه فرانسز حکومتی طرفندن اورادن نفی ایدلش اولدیغندن، فرانسز حکومتی اوراسنی اعمار ایچون بر شرکت عقدینه چالیشمقده‌در .

فیض { (ملا محسن) ایران مشاهیر شعرا وعلماسندن اولوب ، کاشانلیدر . تفسیر وحدیث وتصوف وسائر علوم عقلیه ونقلیه‌ده ید طولی صاحبی اولغله، حکمتله تصوفی وعقلیاتله نقلیاتی مزج ایده‌رك ، بر خیلی تألیفات میدانه قویمشدر . «آصفی» و «صافی» عنوانلریله ایکی تفسیرشریفیله حدیثه متعلق «مفاتیح» و «وافی» عنوانلریله ایکی اثری واخلاقه دائر «الحجة البیضاء» عنوانیله بر کتابی وسائر آثاری واردر . ملوك صفویه‌دن شاه عباس ثانی زمانینده یاشایوب، بونك اعزاز والتفاتنه مظهر اولمشیدی . شو بیت جملهٔ اشعارندندر :

ازان ز صحبت یاران کشیده دامانم
که صحبت دکری میکشد کریبانم

— هندستان شعراسندن فارسی واردو لسانلرنده اشعار سویلمش بر قاچ کشینك دخی مخلصیدر . بونلردن بری ۱۲۶۳ تاریخنده «روضة الفیض» عنوانیله بر منظومه یازمشدر .

فیض آباد { هندستانك اود خطه‌سنده ولکهنونك ۱۴۲ کیلومتره شرقنده اوله‌رق کنك ایرماغنه تابع (کوکره) نهری اوزرنده ایالت مرکزی بر شهر اولوب ، ۳۷ ۸۰۵ اهالیسی، بر قاچ سرایی، بیوك بازاری وجوارنده (اودیه) شهر قدیمنك خرابه‌لری واردر . — ایالتنك مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۹ ۸۶۸ مربع کیلومتره واهالیسی ۳ ۳۷۹ ۹۹۲ کشیدر .

فیض آباد { آسیای وسطیده الیوم افغانستانه ملحق اولان بدخشان خطه‌سنك مرکزی برقصبه اولوب، بیوك بازاری ، قلعه‌سی و ۵۰۰ قدر خانه‌سی واردر . قرن سابق اوائلنده قوندوز خانی طرفندن تخریب اولنمشدیسه‌ده ، یکیدن اعمار اولنمشدر . ′۲ °۳۷ عرض شمالی ایله ′۱۶ °۶۸ طول شرقیده واقعدر .

فیض آباد { چینه تابع ترکستان شرقیده کاشغره تابع وکاشغرك ٨٥ کیلومتره شرقنده و ″٢٥ ′٢٠ °٣٩ عرض شمالی ایله ″٥٥ ′٢٥ °٧٤ طول شرقیده واقع بر قصبه اولوب، ٣٠٠٠ قدر اهالیسی واردر.

فیض الله افندی { (جامع الریاستین شهید السید —) سلطان سلیمان خان ثانی واحمد خان ثانی دورلرنده ایکی دفعه مسند مشیخت اسلامیه‌یه کچمش علماء عثمانیه‌دن اولوب، ارضروملی ومشهور شمس‌الدین تبریزی حضرتلرینك نسلندندر. مملکتنده تحصیل علم ایتدکدن صکره، درسعادته کله‌رك، ١٠٧٤ تاریخلرنده خواجه وانی افندی‌یه داماد اولمشیدی. ١٠٧٨ ده ایفای حج شریف ایچون جانب حجازه عزیمتله، عودتنده. موکب همایون یکیشهرده بولنمغله، اورایه اوغرایه‌رق، قائن پدری طرفندن حضور حضرت پادشاهی‌یه چیقارلمش، و ١٠٨٠ ده شهزاده سلطان مصطفی خان ثانینك خواجه سی و ١٠٨١ ده مدرس اولمش؛ و ١٠٨٩ ده شهزاده سلطان احمدك تعلیمنه مأمور اولوب، ١٠٩٧ ده روم‌ایلی قاضیعسکری و برسنه صکره نقیب‌الاشراف اولدقدن صکره، ١٠٩٩ ده سلطان سلیمان خان ثانینك جلوسنی متعاقب مسند مشیخت اسلامیه‌یه نصب اولنه‌رق، ١٨ کون صکره، زورباله مناسبتی اولمق تهمتیله عزل، و ارضرومه نفی اولنمشدی. سلطان مصطفی خان ثانینك جلوسنی متعاقب، معلملك حقنده بناءً، درسعادته جلبله، ١١٠٦ تاریخنده ادرنه‌ده، ثانیاً شیخ‌الاسلام اولوب، سکز بچق سنه‌یه قریب مدت امور فتوایی اداره ایتدکدن صکره، اولاد واقرباسنی آز مدت ظرفنده پك بیوك رتبه ومنصبلره ایصال ایده‌رك، مستحقینك حقنی ابطال ایتمش؛ وحتی بیوك اوغلنه، کندیسندن صکره قائم مقامی اولمق اوزره، مثلی نامسبوق بر صورتله مشیخت اسلامیه پایه‌سنی ویردیرمش اولمغله، طائفهٔ علمایی وعمومی دلکیر ایتمش اولدیغندن، ١١١٥ تاریخنده ظهور ایدن فتنه‌ده ارباب فساد کندیسیله اولادینك کندیلرینه تسلیم اولنملرینه اصرار ایتدکلرندن، ناچار آرزولرینه موافقت اولنه‌رق، درت اوغلیله برابر، صفت علمیه‌لری بعدالرفع، یداشقیایه تسلیم اولنمغله، ادرنه‌ده شهید اولمشدر. عالم برذات اولوب، فتاویسی، «نصیحة‌الملوك» عنوانیله برکتابی، تفسیر بیضاوی‌یه حاشیه‌لری، شرح عقایده تعلیقاتلری وسائر تألیفاتی واردر. خیرات ومبراتی دخی چوق اولوب، ارضرومده برجامع ومدرسه ودارالقراء، شامده بر دارالحدیث، مدینهٔ منوره‌ده برمدرسه، استانبولده دخی بر مدرسه وکتبخانه و مکتب یاپدیرمشدر. حسن خطیله دخی مشهوردر.

فیض‌الله افندی { (ابوسعید زاده —) دور سلطان احمدخان ثانیده ایکی دفعه مسند مشیخت اسلامیه‌یه کچمش علمادن اولوب، شیخ‌الاسلام ابو سعید افندینك اوغلیدر. ١٠٤٠ تاریخنده دنیایه کلوب، اون‌بش یاشنده ایکن مهرماه سلطان مدرسه سی مدرسی اولمش، ویکرمی‌بش یاشنده استانبول پایه‌سنی احراز ایله، متعاقباً روم‌ایلی پایه‌سیله غلطه و ١٠٦٥ ده استانبول قاضیلغنه نصب اولنمش؛ وینه او سنه عزل اولنه‌رق، اون اوچ سنه معزول قالدقدن صکره، ١٠٧٧ ده آناطولی و ١٠٩٧ ده روم‌ایلی قاضیعسکری و ١١٠١ تاریخنده شیخ‌الاسلام اولمشدر. بر سنه ایله طقوز آی وسکز کون مسند فتواده قالدقدن صکره، تهورطبعی حسبیله، حضور همایونده صدراعظم آرابه‌جی علی پاشایی تکذیب ایله ناسزا بعض سوزلر سویلدیکندن، ١١٠٣ ده عزل اولنه‌رق، بوزجه آطه‌یه نفینه فرمان پادشاهی صادر اولمشیکن، خلقی چتالجه‌لی علی‌افندینك شفاعتیله فندقلیده کی یالیسنده اقامتنه مساعده بیورلمش؛ وسنهٔ مذکوره‌ده، علی افندینك وفاتی اوزرینه، ثانیاً شیخ‌الاسلام اولوب، ایکی سنه ایله ایکی بچق آیه قریب مدت امور فتوایی اداره ایتدکدن صکره، بودفعه دخی صدر اعظم سورمه‌لی علی پاشا ایله کچینه‌مدیکندن، ١١٠٥ ده عزل وساقزه نفی اولنمش؛ وساقز حادثه‌سنده قایقله چشمه‌یه کچمش؛ و منفاسی مصره تحویل اولنمش ایدی. بر مدت صکره عفو و اطلاق اولنه‌رق، فندقلیده اقامت ایتمکده ایکن، ١١١٠ سنه‌سنده وفات ایتمشدر. اکثر علوم وفنونه وحتی علم هیئت ونجومه دخی آشنا وشعر و انشایه مقتدر ایدی.

فیض‌الله افندی { (داماد زاده —) [« داماد زاده » ماده‌سنه مراجعت.]

فیض‌الله انجو { (میر —) سکزنجی قرن هجری مشاهیر علما وشعراسندن اولوب، هندستانك دکن خطه‌سنده قرن مذکور اواخرنده حکومت سورن سلطان محمود بهمنی دولتنده قاضی ایدی .

فیض پور { هندستانك بمبای اداره‌سنه تابع (دکن) ایالتنده کندش قضاسنه تابع و ′ ١١ °٢١ عرض شمالیده واقع برقصبه‌اولوب، ٨٣٦٥ اهالیسی واردر .

فیضی { اونجی قرن هجری عثمانلی شعرا - سندن اوچ ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی (حسین —) صاحب تذکره قنالی زاده حسن چلبینك کوچك برادری اولوب ، طریق قضایه سالك ایدی. شو بیت اونکدر :

اسرار لبك جانده نجبه دل ایده پنهان
شمشیر نفاقیله عدو چالمه‌ده حیران

— ایکنجیسی ارباب زعامتدن اولوب ، ویانه‌نك محاصره‌سی سفرنده کندی کوله‌لری النده شهید اولمشدر. شو بیت اونکدر :

قبرم اوستنده سمندن اینوب اول مه دیدی
ظلم ایله اولمشدی نور ایندی اومسکین‌اوستنه

— اوچنجیسی (عبدالله —) طورسون زاده بقاینك اوغلی اولوب ، طریق تدریسه سالك ایدی . شو بیت اونکدر :

کچنجه رهکذرندن او شاه خوبانم
دریچهٔ لبه کلدی سیرایچون جانم

فیضی { هندستان مشاهیر شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی (شیخ فیضی) بر روایتده دکنلی و بر روایتده آکره‌لی اولوب، مشهور اکبرشاهك منظوری بولنمش. وملك‌الشعرا عنوانه نائل اولمش ایدی . پدری شیخ‌مبارك وبرادری شیخ ابوالفضل دخی‌مشاهیردن‌ایدی . ٩٥٤ تاریخنده دنیایه‌کلمش؛ و ضیق صدره مبتلا اولوب ، ١٠٠٤ تاریخنده آکره‌ده وفات ایتمشدر . سانسکری لسانه آشنا اولوب ، مسلمانلردن الك اول هندولرك فلسفه وادبیاتنه واقف اولان بو ذاتدر. تاریخ و ادبیات وسائر علومده وفلسفه وطبده دخی یدطولی‌صاحبی ایدی . لسان فارسیده برچوق‌اشعار ومنظومه‌لری، بعض تألیفات منثوره‌سی و سانسکری لسانندن ترجمه‌لری واردر . « سوامع‌الالهام » عنوانیله بر تفسیر شریفی ، « موارد‌الکلام » عنوانیله بر تألیفی، (مهابراته) دن مترجم « نال دامان » عنوانلی بر منظومه‌سی، ینه‌سانسکری‌لسانندن‌مترجم «بیجا کنیتا» و « لیلاواتی » عنوانلریله ایکی رساله‌سی و خمسهٔ نظامی یه تقلیداً : « مرکز ادوار » . « سلیمان و بلقیس » ، « هفت کشور » ، « اکبرنامه » ومذکور « نال دامان » عنوانلریله بش مثنویسی، برمجموعهٔ منشاآتی، مرتب دیوانی و سائر آثاری واردر . کلیات آثاری ١٠١ کتابه بالغ اولدیغی مرویدر . اواخر عمرنده (فیاض) دخی تخلص ایدردی . سانسکری لسانه وقوفی و فلسفه وطبله توغلی بین‌الحهلا بطلان عقیده ایله اشتهار بنه سبب اولمشدی . شو بیت جملهٔ اشعارندندر :

تو ای کبوتر بام حرم چه میدانی
چکیدن دل مرغان رشته بر پارا

— ایکنجیسی (شیخ اله داد سهرندی) ینه اکبر شاه دوری شعرا و علماسندن اولوب ، علم لغتده « مدارالافاضل » عنوانیله برتألیفی واردر . شو بیت اونکدر :

کشم خط بر رخ زرد از سرشك لاله‌کون خود
باین رنك آشکارا میکنم درد درون خود

— اوچنجیسی ترتبلی اولوب ، اکبر شاه زمانده هندستانه رحلتله، هندك هرطرفنی کزمش، و شاه مشارالیهك التفاتنه مظهر اولمش، وشیخ فیضیٔ فیاض‌ایله کوریشمش ایدی. حسن‌خطی‌دخی وار ایدی . شو بیت اونکدر :

شرح جفای دوست نه بهر شکایت است
مقصود ذکر دوست دکر ها حکایت‌است

فیغالیه { (Phigalie) یونانك آرقادیه خطه‌سنده قدیمی بر شهر خرابه‌سی اولوب . شمسدن کنایه اولان آپولونك عبادتنه مخصوص برمعبدینك خرابه‌لری موجود ایسه‌ده ، اك کوزل آثاری لوندره موزه‌سنه نقل اولنمشدر.

فیق { (یاخود افیق) شامده دمشق ایله طبریه آره‌سنده وطبریه کولنك ساحل شرقیسندن ٢٣ کیلومتره‌لك مسافه‌ده برقصبه‌اولوب، کایسادن مبدل و پك قدیم ستونلری حاوی بر جامع شریفی واردر .

— جوارنده بولنوب ، اردن یعنی شریعه وادیسنه کیرمك ایچون کچیلن بوغازه‌ده (عقبة فیق) دیرلر .

فیکیرا (Figueira) پورتکیز مشاهیر بحریونندن اولوب، ١٥١٠ تاریخنده دولت مشارالیها نامنه سوماتره جزیره‌سنی ضبط ایتمشدی .

فیکیراس (Figuiéras,Figueras) اسپانیانك بارسلونه ایالتنده وجیرونه‌نك ٣٧ کیلومتره شمال‌شرقیسنده برقصبه اولوب، ٨٤٠٠ اهالیسی، مستحکم قلعه‌سی ، قیشله‌لری ، باروتخانه‌سی وسائر مؤسسات عسکریه‌سی واردر .

فیل خوارزم خطه‌سنك مرکزی برشهر اولوب ، بعده (منصوره) و نهایت « کرکنج » تسمیه اولنمشدی .

فیلات آرناؤدلغك چاملق خطه‌سنده ویانیه ولایت وسنجاغنده اولهرق یانیه‌نك ٤٥ کیلومتره غربنده وقورفه‌جزیره‌سی قارشیسنده اسکله‌سی بولنان صیاده‌نك ١٥ کیلومتره شرق شمالیسنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، همان جمله‌سی مسلم اولوب اوزره ، ٥٠٠٠ اهالیسی ورشدیه مکتبی واردر . — فیلات قضاسی جنوباً پروزه ، شمالاً ارکری سنجاقلریله ، شرقاً نفس یانیه قضاسیله، غرباً دخی ساحل بحرله محاط و محدود اولوب ، فیلات قصبه‌سیله ٦٨ قریه‌دن مرکب و ١٧٩ ٢٤ اهالی ایله مسکوندر . اراضیسی عارضه‌لی ایسه‌ده، زیتون وبادم آغاجلریله و سائر اشجارله مستور کوزل تپه‌لری ومنبت وادیلری واردر . هواسی پك ملایم اولوب، قیشلامق ایچون یوکسك یرلردن اورالره خیلی قیون اینر . آنجق امر زراعت پك مهمل اولوب، طوپراق وهوانك استعدادی نسبتنده استفاده اولنه‌میور . حتی زیتون آغاجلرینك چوغی یبانی حالنده اولوب، آشیلرینه همت ایدن یوقدر. اهالئ قضا اکثریت اوزره مسلم وجمله‌سی آرناؤد اولوب، وفرت ذکاوت وشجاعتله مشهورایسه‌لرده، زراعت و حیوانات ایشلرینه آرزو و مهارتلری یوقدر .

فیلادلف (Philadelphe) یعنی « محب الاخ » . [« آتال » و « بطلمیوس » ماده‌لرینك ایکنجی فقره‌لرینه مراجعت .]

فیلادلفیا (Philadelphie) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك پانسیلوانیه حکومتنده ، واشینغتونك ٢٠٠ کیلومتره شمال شرقیسنده ، نیویورقك ١٣٠ کیلومتره جنوب غربیسنده ، شویلکیل ایله دلاوار نهرلرینك ملتقا سندن ٨ و بو نهرك بحرمحیط آطلاسیده‌کی منصبندن ١٦٠ کیلومتره یوقاریده اولهرق ″٥٣ ′٥٦ °٣٩ عرض شمالی ایله ″١٧ ′٢٩ °٧٧ طول غربیده بر بیوك شهر اولوب ، ١١٠٠٠٠٠ اهالیسی ، دارالفنونی، فنون طبیعیه‌یه وصنایع نفیسه‌یه مخصوص آیری آیری آقادمیالری، واسع کتبخانهٔ عمومیسی ودیکر متعدد دارالکتبی، متعدد موزه‌لری، بیوك دوائر رسمیه ابنیه‌سی، مصنع کلیسا و تیاترولری ، پك چوق مؤسسات علمیه وخیریه‌سی ، معادن ، منسوجات، ماکینه، شکر، موم وسائره فابریقه‌لری وبك ایشلك تجارتی واردر. فیلادلفیا ذکر اولنان ایکی نهرك آره‌سنده وقسماً شویلکیلك اوبریاقه‌سنده یایغین بر صورتده دلاوار نهری بو نیجه ٣٥ کیلو مترەلك محلده ممتد اولور ، وشرقدن غربه اکی ١٨ کیلومتره‌دن آشاغی دکلدر . ایکی نهرآره‌سنده اون بش یکرمی مترە وسعتنده ١٠ سوقاق اوزانوب، اوبر استقامتده ٢٥ سوقاق اوزانه‌رق ، شهره بر سطرنج شکلنی ویریور . شهرك اورته‌سندن بری عرضاً وبری طولاً ایکی واسع جاده اوزانوب ، شهری ٤ بیوك محله یه تقسیم ایدیور . خانه‌لری عمومیت اوزره ایکی قاتلی اولوب، بعضلرینك کوزل دمیر پارمقلقلرله محاط کوچك باغچه لری واردر . یالکز ابنیهٔ رسمیه وعمومیه بیوك ویوکسك اولوب، عادی اولردن فرق اولنورلر. فیلادلفیا کثرت نفوس واهمیت تجاریه وسائره‌جه، نیویورق و شیقاغودن صکره اولهرق ، ممالك مجتمعه‌نك اوچنجی شهری اولدیغی حالده ، ایچنده برسکوت وسکونت حکمفرما اولوب ، نیویورقده‌کی ازدحام کورلمیور ؛ و هر عائلهنك کندینه مخصوص خانه‌سی اولوب، اجناس مختلفه‌دن برچوق اهالی ایله مسکون هوتللری وکراخانه‌لری یوقدر .

فیلادلفیا اون یدنجی قرن میلادی اواخرنده (پن) طرفندن صلحاً و نقداً یرلیلر دن مبایعه اولنان اراضیده تأسیس اولنوب، ١٧٠٠ تاریخنده عادتاً قصبه حالنه کچمش؛ وممالك مجتمعه انکلتره‌نك تحت اداره‌سنده بولندقجه ، او جهتك الك بیوك معموره‌سی و مهجرك مرکزی بولنمشیدی . الك اول ممالك مجتمعه‌نك استقلالی بو شهرده اعلان اولنمش، و برنجی دفعه مجلس عمومی اوراده اجتماع

ایتمش ایدی . اون سکزنجی عصرك نهایتنه‌دك بتون ممالك مجتمعه و پانسیلوانیه حکومتنك مرکزی بولنوب، ۱۸۰۰ده ممالك مجتمعه مرکزیتی واشینغتونه وپانسیلوانیه مرکزیتی‌ده هاریسبورغه نقل اولنمغله، مرکزیتدن محروم بولنان واو وقت آنجق ۲۱۷٦۷ اهالیسی بولنان فیلادلفیا برآز مدت تدنی ایتمش ایسه‌ده ، بعده کوندن کونه اهالیسی و تجارت و صنایعی آرتوب ، موقعی دخی مساعد اولمغله ، شمدیکی درجه‌یی بولمش، وکیتدکجه توسع ایتمکده‌در. هواسی قیشین پك صوئوق و یازین پك صیجاق اولوب، مع‌هذا صاغلامدر .

فیلادلفیا (Philadelphie) آناطولیده آیدین ولایتنده کائن آلا شهر قصبه‌سنك اسم قدیمیدر. [« آلا شهر » ماده‌سنه مراجعت .]

فیلادلفیا (Filadelfia) ایتالیانك قلابره اولتریوره ایالتنده ونیقاسترونك ۱۹ کیلومتره جنوبنده بر قصبه اولوب، ۳۲۰۰ اهالیسی واردر .

فیلاق (Phillack) انکلتره‌نك (قورنوال) ایالتنده وبودمینك ۷۵ کیلومتره جنوب غربیسنده اولەرق بحر محیط آطلاسی ساحلنده‌کی (سنت ایو) قویی ایچنده بر قصبه واسکله اولوب، ٤۲۲۵ اهالیسی وجوارنده باقیر معدنی واردر .

فیلان شرواندە باب‌الابواب قربنده بر قصبه وناحیه اولدیغی، واهالیسنك دین عیسوی‌ایله متدین مستقل برقوم‌تشکیل‌ایدوب، رئیسلرینه « فیلانشاه » دینلدیکی « معجم‌البلدان»ده مذکوردر .

فیلتروس (Philètère , Philaetèrus) برغمه حکومت قدیمه‌سنك مؤسسی اولوب ، کندیسی پافلاغونیه‌لی بر طواشی اولدیغی حالده ، لیسیماق طرفندن برغمه والیلکنه نصب اولنمغله ، قبل المیلاد ۲۸۳ تاریخنده اورانك حکومتی ید استقلالنه آلەرق ، یکرمی سنه حکومت سورمش؛ وآنجق کندیسی حکمدار نامنی آلیوب، یکنی وخلفی (اومن) بو عنوانی آلمشدر .

فیلدینغ (Fielding) انکلتره مشاهیر حکایه نویسانندن اولوب ، ۱۷۰۷ده (شارپهام‌پارق)ده طوغمش، و ۱۷٥٤ده وفات ایتمشدر . بر چوق حکایه وتیاترو کتابلری براقمشدر .

فیلقوس فیلیپوس اسم یونانیسنك معربی اولان (فیلفوس) دن غلط اولوب، شاهنامه‌ده وسائر کتب شرقیه‌ده اسکندر ذوالقرنینك پدرینه ویریلن اسمدر [« فیلیپ » ماده‌سنه مراجعت .]

فیلمون (Philémon) یونان قدیم مضحکه نویس شعراسندن اولوب ، میلاددن ۳۲۰ سنه اول کیلیکیانك (سولس) قصبه‌سنده طوغمش ؛ و ۹۷ یاشنده ایکن، چوق کولەدن قاتلوب وفات ایتمشدر. سکسان‌قدر مضحکه یازمش ایسه‌ده، یالکز بعض فقره‌لری بولنه‌بیلمشدر.

فی لوآن تو (Fei-Louan-Tou) چینك شرق جنوبی ساحلنده و (فوکان) ایالتنك قسم شمالیسنده اولەرق، چین دکیزنده بر قویدر ، که بویی ۱۲۰ واکی ٤۰ کیلومتره قدر اولوب ، هر روزکاردن مصون، درین وطبیعی مستحکم طاغلق برونلر وآطه‌لرله محفوظ بولنمغله، دنیانك اك برنجی لیمان عسکریسی اولوب ، جسیم دونمالرك محافظه‌سنه یارایه‌بیلمك استعدادینی حائزدر .

فیلوپیمون (Philopœmon) یونان‌قدیمك اك مشهور سردارلرندن اولوب، میلاد عیسادن ۲۵۲ سنه اول آرقادیانك (مغالو پولیس) قصبه‌سنده طوغمش ؛ وآخائیا اتفاق عسکرنده خدمت ایدوب، بو اتفاقه قارشی بولنان اتولیه‌لیلره وبعده اسپارته‌لیلره مسینه‌لیلره قارشی بر چوق محاربه‌لر ایده‌رك ، اسپارته حکمداری (ماخانیداس) ی کندی الیله قتل ، وخلفی (نابیس) ی اتفاقه کیرمکه اجبار ایتمش ایدی . بعده مسینه‌لیلرك آرقادیایه تجاوزلرینه قارشی عسکر سوق ایدوب، دشمنك کثرتندن طولایی، مغلوب اولەرق اسیر دوشمکله، مسینه‌لیلرك قائدی (دینوقرات) طرفندن قبل المیلاد ۱۸۳ تاریخنده تسمیم اولنمشدر . یونان قدیمك اك صوك یتیشدیردیکی آدم عد اولنوب، بونك وفاتیله یونان قدیمك دور مدنیتی منقرض اولمشدر .

فیلوتاس (Philotas) پدری (پارمنیون) ایله برابر اسکندرك منظوری اولوب، رقیلری حسدلرندن کندیسی حکمدار

مشارالیهه سوء قصد نیتنده بولنمغله اتهام ایتلریله ، تحت استنطاقه آلندقده ، دشمنلرینك دیدکارینی تصدیق ایتمکله، ناحق یره اعدامنه حکم اولنه‌رق، رجم اولنمشدر .

فیلودم (Philodème) یونان قدیم حکماسندن اولوب، اپیقورك مذهبنه تابع ایدی . میلاد عیسادن اول کی قرنده سوریه‌ده طوغوب ، رومایه انتقال ایله ، تدریس وتألیفله اوغراشمشدر . منطق واخلاق وسائره‌یه دائر یازوب ، آثارینك پالکز بعض فقره‌لری بولنمشدر .

فیلورینه [« فلورینه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

فیلوستررات (Philostrate) یونان قدیم منطقیون و مورخلرندن اولوب، برروایته لمنی آطه‌سنده وبر روایته آتنه‌ده طوغمش؛ واوچنجی قرن میلادیده روماده تدریسله مشغول بولنمشدر . منطقه وتراجم احوال وسائره‌یه دائر بر قاچ اثری واردر .

فیلوقتیت (Philoctête) اساطیر یونانیه‌ده تسالیه اقوامندن برینك حکمدارینك اوغلی اولوب، قهرمان مشهور (هرکول) ك رفیق ایدی . کویا هرکول وفاتنده بر مشهور اژدرهانك قانیله تسمیم ایدلش اولان اوقلرینی بوکا تسلیم ایدوب، بر یره کومه‌سنی وکیمسه‌یه کوسترمه‌سنی تنبیه ایتمشدی . بعده یونانیلر تروآ محاربه‌سنه کیتدکارنده ، بو اوقلری اله کچیرمدکچه، غالب اولهمیه‌جقلرینی کاهن بیان ایتمکله ، فیلوقتیتی صیقیشدیردقلرنده ، بو دخی ناچار قالوب ، اوقلری صاقلامش اولدینی یره آیاغیله اوره‌رق کوسترمش ؛ واوقلری بالاستصحاب تروآیه عزیمت ایتمش ایسه‌ده، بونلرك بری آیاغنك اوزرینه دوشمکله، بر یاره آچلمش؛ وبو یاره او درجه ده تعفن ایتمش، که آرقداشلری رایحهٔ کریهه‌سنه طیانه‌میه‌رق ، کندیسنی لمنی جزیره‌سنه چیقارمغه مجبور اولمشلر . اون سنه صکره یونانیلر ، تروآ محاربه‌سنه ختام ویره‌بیلمك ایچون، هرکولك اوقلرینه احتیاج کوروب ، اولیس ایله نئوپتولموسی لمنی‌یه اعزام ایده‌رك ، فیلوقتیتی آرامغه مجبور اولمش؛ و (ماخاؤن) ایله (پودالیر) کندیسنك یارەسنی ایی ایده‌رك ، برلکده تروآیه کوتورمشلر . تروآدن عودتنده کویا قلابره‌یه‌کچوب، (پتیلیه) ایله (توریوم) شهرلرینی تأسیس ایتمش.

فیلوقسن (Philoxène) یونان قدیم شعراسندن‌اولوب ، قبل‌المیلاد دردنجی قرنده سیچلیه‌نك سیراقوسه شهرنده یاشامشدر . اورانك حکمدار ظالمی مشهور نیسك (دیونیسیوسك) سویلدیکی اشعارك ماهیتی حقنده فکرینی آچیقدن بیان ایتدیکندن طولایی ، حبس اولنمش؛ وبرمدت‌صکره ، ظالم مرقومك دیکر بر منظومه‌سی‌حقنده بیان فکرایتمك اوزره، سبیلی‌تخلیه اولنه‌رق، مذکور منظومه‌یی کورنجه: « بنی محبسه کوتورسونلر» دیمش، ودنیسك بونکته‌دن خوشلانوب، کندیسنی عفو ایتمش اولدینی مشهوردر .

فیلوقسن (یاخود قسنیاس (Philoxène, Xénaias) یعقوبیون مذهبنه تابع سریانی مؤلفلرندن اولوب . اهوازده دنیایه کلمش ؛ و ٤۸۵ تاریخ میلادیسنده سوریه‌نك (یراپولیس) شهری‌پسقوپوسی اولوب، خالکیدونه مجلس روحانیسی مقرراتنك علیهنده بولندیغندن ، ۵۱۸ تاریخنده ایمپراطور یوستینیانوس طرفندن کنغری‌یه نفی، و ۵۲۲ ده اوراده اتلاف‌اولنمشدر. اناجیل اربعه‌یی لسان سریانی یه ترجمه ایتمشدر . یعقوبیون عندنده شهدا واعزه‌دن معدوددر .

فیلولاؤس (Philolaüs) یونان قدیمك فیثاغوراسك‌مذهب‌فلسفیسنه منسوب حکماسندن اولوب، حکیم مشارالیهك فکر ومسلکنه دائر اك زیاده تفصیلات ویرن تلامذه‌سندندر . طبیعت ، عالم وروح حقنده برر تألیفی واردر ، که افلاطون طرفندن پك زیاده تقدیر اولنوردی . آثار موجوده سی ناتمامدر . کرهٔ ارضك غربدن شرقه طوغری برنوع حرکتنی اك اول حس ایدن بو ذات اولدینی مروی اولوب ، کندیسنه اصول جدیدهٔ هیئتك کاشف اولی نظریله باقانلر دخی واردر . قبل‌المیلاد ۵۰۰ تاریخلرنده (قروتونه) ویا (تارنته) ده طوغوب ، ٤۲۰ تاریخلرنده وفات ایتمشدر .

فیلومیتور (Philométor) یعنی « محب الام » آلتنجی بطلمیوس

ایله اوچنجی آتالك لقبیدر . [« بطلمیوس » و « آتال » ماده‌لرینه مراجعت .]

فیلون (Philon) بواسمله مشاهیردن درت کشی واردر :

برنجیسی بیزانتیونلی اولوب ، معمارلقده وفن جر اثقاله کی مهارتیله مشهوردر . میلاد عیسادن ایکی قرن اول یاشایوب ، ردوس و اسکندریه‌یه سیاحت ایتمش ؛ وفن معماریه و جر اثقاله دائر برقاچ کتاب یازمش ایسه‌ده ، یالکز بعض فقره‌لری بولنه‌بیلمشدر .

— ایکنجیسی لاریسه (یعنی یکیشهر) لی دیمکله معروف حکمادن اولوب ، قبل‌المیلاد ۱۱۰ تاریخندن ۸۸ تاریخنه دك آتنه‌ده « یکی آقادمیا » مدرسه‌سنی اداره ایتمش ؛ ومهردادك یونانی استیلا سنده ، رومایه نقل‌مکان ایدوب ، مشهور چیچرون جملهٔ تلامذه‌سندن بولنمشدر .

— اوچنجیسی عبرانی اولوب ، افلاطونك مذهب فلسفیسنه تابع حکمادن ایدی . میلاد دن ۳۰ سنه‌اول اسکندریه‌ده طوغوب ، کهنه‌طریقنه سالك اولدیغی حالده ، حکمای یونانك آثارینی تتبع ایله (افلاطون عبرانی) لقبیله شهرت بولمشیدی . عقائد موسویه‌یه وفلسفه وتاریخه متعلق یونانیٔ قدیم لسانده بر قاچ تألیفی واردر . ٤۰ تاریخ میلادیسنده قدس اهالیسی طرفندن مبعوثاً رومایه کوندرلش ؛ وبو سفرینك تفصیلاتی یازمشدر . تاریخ وفاتی معلوم دکلدر .

— دردنجیسی (بیبلوس) یعنی جبله مدینهٔ قدیمه‌سندن اولوب ، ادبیات وتاریخه دائر بعض آثاری واردر . (سانخونیاتون) طرفندن یازلمش فنیکیلرك تاریخی دخی ترجمه ایتمشدیسه‌ده ، بونك یالکز بعض پارچه‌لری بولنه‌بیلمشدر .

فیله (Philæ) صعید مصر منتهای جنوبنده ونوبیه حدودنده اولهرق نیلك ایلك شلاله‌لری قربنده ونیلك ایچنده بر جزیره اولوب ، اسوانك ٤ کیلومتره جنوبنده واقعدر . بر چوق خرابه‌لری وآثار عتیقه‌سی اولوب ، علی الخصوص (ایریس) و (اوزیریس) ایله (تیفون) لك عبادتنه مخصوص معبدلرك ویرانه‌لری موجوددر . [« اسوان » ماده‌سنه‌ده مراجعت .]

فیلی ایرانك لورستان خطه‌سنده بیوك بر قوم اولوب ، (پیش کوه) و (پشت کوه) اسملریله ایکی شعبه‌یه منقسمدر .

فیلیاتره (Philiatra) یونانك مووه شبه جزیره‌سنده (مسینیه) ایالتنك (تریفیلیا) قضاسنده و (کیپاریسیه) نك ۱۳ کیلومتره جنوب غربیسنده اولهرق ساحل بحردن بر کیلومتره ایچریده بر قصبه اولوب ، ٤۱۸۵ اهالیسی وقصبه‌یی احاطه وستر ایدن زیتون ولیمون آغاجلریله پك چوق قوری اوزوم یتشدیرر باغلری واردر .

فیلیپ (Philippe) اسکی ماکدونیه حکمدارلرندن بش کشینك اسمیدر :

— برنجیسی قبل المیلاد ٦۰۹ تاریخندن ۵۷٦ تاریخنه‌دك حکم سورمشدر .

— ایکنجیسی الك مشهورلری اولوب ، بیوك اسکندرك پدریدر . اوچنجی آمینتاسك اوچنجی اوغلی اولوب ، میلاد عیسادن ۳۸۳ سنه اول طوغمش ؛ و ، ماکدونیه‌ده ظهور ایتمش اولان فتنه وفسادی باصدیرمق ایچون ، مملکت مذکوره‌یه جلب ایدلش اولان (پلوپیداس) طرفندن رهن طریقیله یونانك تبه شهرینه کوندریلدرك ، (اپامینونداس) لك خانه‌سنده تربیه اولنمشدی . برادری اوچنجی پردیقاسك وفاتنده ۳٦۰ تاریخنده فیلیپ تبه‌دن فرارله ، ماکدونیه‌یه داخل اولوب ، ابتدا یکنی آمینتاسك وصیسی وبعده حکمدار مستقل صفتیله حکم سورمکه باشلامش ؛ ومنتظم ومعلم بر اردو یتشدیروب ، اولا داخل مملکتده اسایش وامنیتی تقریر ، وثانیاً ایلیریا ، پئونیا ، تراکی وسائر جهتلرده بر خیلی یرلر ضبط ایله ، مرکز حکومتی (پلا) شهرینه نقل ایتمش ایدی . قبل المیلاد ۳۵٦ تاریخنده (اپیر) یعنی طوسقه‌لق حکمدارینك قیزی (اولمپیاس) ی تزوج ایله ، بو صهریتله قوتی بر قات دها تزیید ایتدکدن صکره ، یونانی مطمح نظر ایددرك ، حکومات یونانیه‌نك الك قوتلیسی اولان آتنه حکومتی ضعیفلاتمق ایچون ، بو حکومتك تحت اتفاق ویا حمایه‌سنده بولنان اوتهده بریده واقع بعض یرلری

بربرینی متعاقب ضبط ایتمکه باشلامش؛ وتسالیالیلری تحت حمایه‌سنه آله‌رق، ترموپیل بوغازندن کچمکه چالیشمش ایسه‌ده، بوکا مقتدر اولهمامش؛ و(اوبیا) جزیره‌سنی ضبط ایتمك اوزره اولان تشبثنه دخی موفق اولهمامش ایسه‌ده، (اولینته) یی ضبط ایتمش؛ وکویا جد اعلاسنك یوناندن ماکدونیه‌یه هجرت ایتمش اولدیغنی ادعا ایله، بو تأویله استناداً یونانیلره مخصوص اولان (اولیمپ) اویونلرینه وبوکا مشابه آیینلره داخل اولمش؛ ویونانك ضبطنه حاضرلانمغله برابر، ایپر وتراکیه قارشی دخی عسکر سوق ایتمشدی. بعده بر اختلال داخلی‌یی باصدیرمق، وعندلرنده اماکن مقدسه‌دن عد اولنان یرلری تحقیر ایدنلری تربیه ایتمك بهانه‌سیله یونانه عسکرسوق ایده‌رك، ۳۳۸ تاریخنده بیوتیاوآتیقه‌یی ضبط ایتمش؛ وخرونیه محاربه‌سنده آتنه‌لیلرله تبه‌لیلری مغلوب ایده‌رك، یونانك استقلالنی صارصیتمش ایدی. آنجق بو غالبیتدن استفاده خصوصنده استعجال ایتیوب، ایرانه قارشی تصارلادینی بیوك بر سفره حاضرلانمق اوزره، ماکدونیه‌یه عودت ایتمش ایسه‌ده، بو تدارکاتده ایکن، تطلیق ایتمش اولدیغی اسکندرك والده‌سی مرقومه (اولمپیاس) طرفندن قوتمش اولدیغی مطنون بولنان وظاهراً بر حکم قانونیدن دلکیر اولان ماکدونیه رؤساسندن (پاوسانیاس) طرفندن ۳۳۶ تاریخنده قتل اولنمشدر. ۲۴ سنه حکومت سورمش؛ واوغلی اسکندر ذو القرنین خلق اولمشدر. دیپلوماتلق دینلن علم سیاسیده ازمنهٔ قدیمه‌ده صاحب ترجمه‌دن ماهرکیمسه بولنمامشدر. جسارت ودرایتنه دائما حیله وخدعه‌یی دخی مزج ایردی. خطیب شهیر (دموستن) فیلیپك آتنه‌لیلره قارشی اولان نیات وتشبثاتی درمیان ایده‌رك، همشهریلرینی بوحکمداره قارشی تشویق وتشجیعده بولنمشدر.

— اوچنجیسی (آریداؤس) لقبیله ملقبدر. [« اریداؤس » ماده‌سنه مراجعت.]

— دردنجیسی قساندرك اوغلی اولوب، قبل المیلاد ۲۹۸ تاریخنده پدرینه خلف اولمشدر.

— بشنجیسی دمتریوسك اوغلی اولوب، میلاددن ۲۲۱ سنه اول، ۱۵ یاشنده ایکن، عمی (آنتیغون دوسون) ه خلف اولهرق، ماکدونیه تختنه اوتورمش؛ و یوناندهٔ تشکل ایتمش اولان ایکی هیئت متفقه‌دن آخائیا اتفاقیله برلشه‌رك، اتولیا هیئت متفقه‌سنی دفعاتله مغلوب ایتمش؛ و قوت وغالبیتدن بالاستفاده، بتون یونانی ید ضبطنه آلمش ایدی. وصیسی بولنان یونانلی (آراتوس) کندیسنی یونانه مسلط اولمقدن واز کچیرمکه چالیشمش ایسه‌ده، مقتدر اولهمیوب، حتی بو طرفدارلغندن طولایی کندیسنی تسمیم ایتدیرمش اولدیغی ده مرویدر. رومالیلرك دخی علیهنده بولنه‌رق، آنیبال‌ایله اتفاق ایتمش ایسه‌ده، بر ایکی دفعه مغلوب اولدقدن صکره، سناتونك آرزوسی خارجنه چیقمامغه، و رومالیلرك متفقلری بولنان یونانیلرله ردوس وبرغامه حکومتلرینه طوقنامغه مجبور اولمش؛ ونهایت رومالیلرك کثرت مدعیاتندن بیزار اولوب، آنیبالك وسوریه حاکمی آنطیوخسك تکلیفاتی اوزرینه، یکیدن حربه حاضرلانمقده ایکن، قبل المیلاد ۱۷۸ تاریخنده وفات ایتمشدر. ولد مشروعی اساسسز بر شبهه اوزرینه اتلاف ایتمش اولدیغندن، ولدنامشروعی (پرسیوس) خلفی اولمشدر. اسکندردن صکره کی فیلیپلراعتباریله بوکا اوچنجی فیلیپ دخی دیرلر.

فیلیپ (Philippe) سوریه‌ده حکومت سورن طوائف ملوکدن اولوب، یدنجی آنطیوخس غریپوسك اوغلیدر. میلاددن ۹۵ سنه اول برادری آلتنجی سلفقوسه خلف اولوب، حق وراثت ادعاسنده بولنان اونجی‌واون برنجی و اون ایکنجی آنطیوخسلره قارشی محاربه ایله مشغول اولمش؛ وبر دفعه اسقاط اولندقدن صکره، تختی استرداد ایتمش ایسه‌ده، تبعه‌سی محاربات داخلیه‌دن بیزار اولوب، ۸۰ تاریخنده کندیسنی قطعیاً اسقاط وطردله، اشکانیان شعباتی ملوکندن (تیغران) ی جلب ایتمشلردی. ۵۷ تاریخنده وفات ایتمشدر.

فیلیپ (Philippe) رومالیلرك تحت‌اطاعتنده اولهرق قدسده حکومت سورن ملوکدن اولوب، بیوك هرودك اوغلیدر. پدری عندنده افکار مخالفه ایله اتهام اولنه‌رق،

عندالمحاکمه تبرئهٔ ذمت ایتمش ؛ وپدرینك وفاتنده ، خاندانینك حقوقی مدافعه ایچون ، رومایه کیدوب، میلاد عیسانك برنجی سنه‌سی پدرینك یرینه نصب اولنمشدی . عاقلانه و عادلانه حکومت سوره‌رك ، (بیت سعید) قصبه‌سنی توسیع وتزیین‌ایله آغستوسك قیزی نامنه (یولیا) تسمیه ایتدیکی کبی، (بانیاس) قصبه‌سنی‌دخی بیوده‌رك (قیصریه) ویا (قیسازیه) تسمیه ایتمشدی . ۳۳ تاریخ میلادیسنه‌دك حکم سوروب، وفاتنده قدس جهتی دخی سوریه (یعنی شام) ایالتنه الحاق اولنمشدی .

فیلیپ { عرب — (Philippe l'Arabe) روما ایمپراطورلرندن اولوب ، الیوم اسکی شام دینلن (بصری) قصبه سنده دنیایه کلمشدر . پدری عربان مشایخندن ایدی . روما عسکرینه کیروب، جسارت واقتداریله الك بیوك رتبه‌یه واصل‌اولمش؛ وایرانیلره قارشی‌اولان محاربانده مظفراولدقدن‌صکره، عسکرینی‌قاندیره‌رق، میلادك ۲٤٤ تاریخنده کندینی ایمپراطور اعلان ایتدیرمشیدی . جزیره‌یی ترك ایده‌رك ایرانیلرله مصالحه ایتدکدن ، و طونه‌یی تجاوز ایتمش اولان بعض اقوام وحشیه‌یه قارشی یوریوب، بونلری ده دفع ایتدکدن‌صکره، ۲٤۷ تاریخنده رومایه‌داخل اولوب، بوشهرك تأسیسنك بیکنجی‌سنه‌سی‌مناسبتیله فوق‌العاده برطاقم شنلکلر ترتیب ایتمش؛ و حکیمانه بعض قوانین ونظامات وضع ایلمش ایسه ده ، سردارلرینك هر بری بر طرفده اعلان استقلال ایدوب ، بونلره قارشی کوندردیکی (دقیوس) دخی اونلره امتثال ایتمکله، ۲٤۹ تاریخنده فیلیپ (وروئه) ده مغلوب اولوب ، محاربه‌ده قتل اولنمشدر . خرستیان اولوب، دینی کیزلی‌طوتدینی مظنوندر .

فیلیپ { (Philippe) فرانسه قرالرندن بو اسمله بروجه آتی آلتی قرال کلمشدر :

برنجیسی برنجی هنرینك اوغلی اولوب ، ۱۰۵۳ تاریخنده طوغمش، و ۱۰۶۰ تاریخنده، طایپسی فلاندره قونتی بودوآنك وصایتیله تخت موروثنه کچوب، یدی‌سنه صکره وصیسنك وفاتنده ورثه‌سی بیننده ظهور ایدن منازعاته قاریشمق ایستمش ایسه ده ، مغلوب اولمش ؛ وفرانسه‌نك بعض طرفلرنده حکم سورن قونت و دوقه‌لرله بر خیلی وقت اوغراشمش؛ ونهایت قاریسنی تطلیق ایله آنژو قونتنك قاریسنی قاچیروب تزوج ایتدیکندن ، بابا طرفندن آفروسه دوچار اولوب ، تبعه‌سی عندنده نفوذ واعتباریني غائب ایتدیکندن، اوغلی شیشمان لویی‌یی حکومته تشریك ایتمکه مجبور اولمش؛ و ۱۱۰۸ ده وفات ایتمشدر .

— ایکنجیسی ، آغستوس آینده طوغمش اولمغله ، (فیلیپ اوکوست) تسمیه اولنه‌رق ، یدنجی لویینك اوغلیدر . ۱۱۸۰ تاریخنده، ۱۵ یاشنده ایکن ، پدرینه خلف اولوب ، یهودیلری تعقیب ایده‌رك ، کلیتلی ثروته مالك اولدقدن صکره ، فرانسه‌نك بعض بیوك دره بکاریله و علی‌الخصوص فلاندره قونتیله و بورغونیه دوقه‌سیله‌اوغراشمش؛ وانکلتره قرالی ایکنجی هنری ایله محاربه‌ایدوب ، اوغللرینی علیهنه قالدیرمش ؛ وبونك‌وفاتنده اوغلی (ریشار کوردولیون) ایله بالاتفاق ، قدسی صلاح‌الدین ایوبیدن استرداد مقصدیله، بر اوچنجی اهل صلیب محاربه‌سنی آچمش ایسه‌ده ، سیچلیه یه واصل اولنجه ، آره‌لرنده تفرقه ظهور ایدوب ، فیلیپ عکانك ضبطنده بولندقدن صکره ، فرانسه‌یه عودتله ، انکلتره قرالنك برادری اراضیسز ژان ایله برلشه‌رك ، انکلیز حکومتنه بر چوق غوائل چیقارمش ؛ و شارلك وفاتیله مرقوم ژان انکلتره قرالی اولدقدن صکره ، بونك دخی علیهنده بر طاقم دسایس چویروب ، انکلتره‌نك فرانسه طوپراغنده‌کی ممالکنی ضبط ایتمش؛ و برآره‌لق کندی اوغلی سکزنجی لویی‌یی انکلتره قراللغنه کچیرمش ایسه‌ده ، نهایت‌طوتدیره‌میوب، انکلتره‌دن صرف‌نظرله، فرانسه‌نك بعض قونتلق ودوقه‌لقلرینی ضبط والتحاق ایده‌رك، فرانسه‌نك توحیدینه‌خدمت ایتدکدن صکره ، ۱۲۲۳ تاریخنده وفات ایتمشدر. علوم وصنایعك ترقیاتنه خیلی‌خدمت ایدوب، پارس شهرینی دخی تزیین ایتمشدی .

— اوچنجیسی « جری » لقبیله ملقب اولوب، طقوزنجی لویینك اوغلیدر . ۱۲٤۵ تاریخنده طرغوب، سکزنجی اهل صلیب سفرنده پدرینك

معیتنده بولنه‌رق ، ۱۲۷۰ ده افریقیه ساحلنده پدرینك وفاتی اوزرینه، فرانسه قرالی اولوب ، تونس حاکمیله عقد مصالحه‌دن صکره ، فرانسه‌یه عودتله، فرانسه حکومات صغیره‌سندن بر خیلیسنی مبایعه ووراثت طریقیله وسائر صورله التحاق ایده‌رك ، فرانسه اتحادینه خدمت ایلمش؛ ومشهور «سیچلیه ایکندیلری» دینلن جنایت عمومیه‌نك مرتب ومشوقی اولان آراغون قرالی اوچنجی پدرویه قارشی اعلان حرب ایدوب، قاتالونیه‌نك بر قسمنی ضبط ایلمش؛ واو صره‌ده ۱۲۸۵ ده وفات ایتمشدر .

— دردنجیسی «کوزل» لقبیله ملقب اولوب، اوچنجی فیلیپك اوغلیدر . ۱۲۸۵ تاریخنده، ۱۷ یاشنده ایکن، پدرینه خلف اولوب، آراغون قرالنه قارشی اولان محاربه‌یه دوام ، و ۱۲۹۱ ده عقد مصالحه ایتدکدن صکره، فلاندره قونتنه معاونت ایدن انکلتره قرالی برنجی ادوآرده اعلان حرب ایده‌رك، قزاندینی غالبیت اوزرینه، فلاندره قونتلغنی فرانسه‌یه الحاق، وانکلتره قرالنی اوغلی ایکنجی ادوآره فرانسه قرالنك قیزی ایزابلایی آلمغه اجبار ایتمشدی . اوندن صکره آوروپا دولتلرینك امور سیاسیه‌سه دخی مداخله ایتمك ایستین پاپا سکزنجی بونیفاس ایله اوغراشمغه باشلایوب، پاپانك آفروسلرینه قارشی فرانسه‌ده بر مجلس عمومی انتخابیله پاپانك حقسزلغنه وارباب جنایتدن اولدیغنه وهر حالده فرانسه‌نك امور داخلیهٔ سیاسیه‌سنه قاریشمغه حقی اولدیغنه قرار ویردیرمش؛ وآنجق پاپا ینه آفروسدن واز کچمدیکندن، عاقبت رومایه بر طاقم آدملر ارسالیله پاپایی طوتدیروب، الك شدتلی عقوباتله معذب ایتمشدی . بعده مرقوم بونیفاسك یرینه کچن اون برنجی (بنوآ) نك وفاتنده آوینیونده بر فرانسز پاپا انتخاب ایتدیروب، بوکا (تامپلیه) دینلن طریق رهبانی لغو ایتدیرمکله، بو طریقه منسوب مناسترلرك ایدنمش اولدقلری کلیتلی ثروتلری مصادره ایتدیکی کبی، یهودیلری دخی تعقیب ایده‌رك، برچوق آچه‌لرینی آلمش؛ وبر طاقم فاحش ویرکیلر طرح ومسکوکاته قیمت حقیقیه‌لرندن پك زیاده فیئات وضع ایتمش ایدی . بو دخی فرانسه‌یه برچوق دره بکلکلر ضم ایده‌رك، شورای دولت ودیوان محاسبات کشادی کبی بعض اصلاحات دخی اجرا ایتمشدر .

— بشنجیسی «اوزون» لقبیله ملقب اولوب، دردنجی فیلیپك ایکنجی اوغلیدر . بیوك برادری اونجی لویینك ۱۳۱۶ تاریخنده وفات ایتمسیله، کبه قالان قاریسندن طوغان چوجغك یاشاماسی ، وقیز اولادینك تخته کچمسنك جواز وعدم جوازی حقنده برچوق منازعات جریانندن صکره ، صاحب ترجمه قرال اولوب ، ۱۳۲۰ ده فلاماندلرله صلح ایتمش؛ وبعض اصلاحات داخلیه‌ده دخی بولنمش ایسه‌ده، کندیسی متعصب و افکار باطله اصحابندن اولدیغندن ، یهودیلره واعتقادلرنده بهانه بولنان آدملره قارشی تعقیبات و زجریات اجراسنده انکیزیسیون محاکم ملعنت . کارانه سنه سر بستئ تام ویرمش؛ و ۱۳۲۲ ده بلا ولد وفات ایتمکله، برادری دردنجی شارل خلفی اولمشدر .

— آلتنجیسی (والوآ) لقبیله ملقب اولوب، فرانسه خاندان قرالیسنك والوآ قولنه منسوب ایدی. اوچنجی فیلیپك تورونی اولوب، ۱۲۹۳ ده طوغمش؛ ودردنجی شارلك وفاتنده حامل بولنان زوجه‌سنك وضع حملنه‌دك ، نائب حکومت نصب اولنوب ، طوغان چوجق قیز اولمغله ، ۱۳۲۸ ده کندی قراللغنی اعلان ایتمشدی . انکلتره قرالی اوچنجی ادوآرد والده‌سی ایزابله‌دن دردنجی فیلیپك تورونی اولدیغندن ، وراثت ادعاسیله میدانه چیقوب ، آلمانیه ایمپراطوریله وفلاماندلرله بالاتفاق، فرانسه‌یه تجاوز ایتمش؛ وبو وجهله یوز سنه‌لك محاربه دینمکله مشهور اولان وقوعات بربرینی تعاقبه باشلایوب، صاحب ترجمه‌نك زمانده انکلیزلر فرانسه طوپراغنده برچوق تخریبات اجرا ایتدکاری کبی ، کندیسی دخی ویرکیلری آرتیرمغه مجبور اولمش؛ ووبا عاتی دخی ظهور ایدوب، اهالی یی برقات دها دوچار مصائب ایتمشدی . یکرمی‌ایکی سنه حکم سوردکدن صکره ، ۱۳۵۰ ده وفات ایتمشدر .

فیلیپ { سوآبه لی (Philippe de Souabe) آلمانیا ایمپراطورلرندن اولوب ، فردریق باربروسك ایکنجی اوغلیدر .

۱۱۷۸ تاریخنده طوغوب پدرینك وفاتنده سوآبه ایله طوسقانه‌یه وارث اولمش ؛ وبرادری آلتنجی هنرینك وفاتنده ۱۲۰٦ ده آلمانیه ایمپراطورلغنه کچمش ایدی . رقیبلرندن زوهرنیکنلی (برتولد)ك حقوقنی اشترا، وبرونسویقلی اوتونی مغلوب ایده‌رك، ایکی سنه حکومت سوردکدن صکره ، ۱۲۰۸ ده قتل اولنمغله، مرقوم اوتون خلفی اولمشدر .

فیلیپ (Philippe) اسپانیه حکمدارلرندن بو اسمله بش کشی کلمشدر :

برنجیسی «کوزل» لقبیله ملقب اولوب ، اسپانیه‌ده حکومت سورن آوستریا سلاله‌سنك مؤسسیدر . آلمانیه ایمپراطوری ماقسیمیلیان ایله بورغونیه‌لی ماریه‌نك اوغلی اولوب ، ابتدا آوستریا آرشیدوقه‌سی عنواتی حائز ایکن ، ۱٤۸۲ ده والده‌سندن وراثةً فلمنك قرالی اولمش؛ و۱٤۹٦ ده فردیناند ایله ایزابلانك قیزی مجنونه ژانه‌یی تزوج ایتمکله، اسپانیه تختنه وراثت حقی قزانمش ایدی . ۱۵۰٤ تاریخنده ، ایزابلانك وفاتی اوزرینه ، فردیناندك موانع ودسایسیله برابر، قاستیله قرالنی اعلان اولنه‌رق ، اهالینك توجهنی قزانمق ایچون ، انکیزیسیونك مظالمنه بر حد قویمش ایسه‌ده، اسپانیول مأمورینی عزل ایله ، یرلرینه فلمنکلی نصب ایتدیکندن ، وسفاهته پك دوشکون اولمیله ، قیصقانجلغندن عقلنه خلل کلمش اولان زوجه‌سی ژانه‌یی مجنونه‌در دیه قپاتمق ایستدیکندن، آرزوایتدیکی توجه عمومیی قزانه‌مامش. و ۱۵۰٦ تاریخنده ، ۲۸ یاشنده اولدیغی حالده ، سفاهتدن هلاك اولمشدر . شارل کینت وفردیناند اسملریله ایکی اوغلی اولوب، ایکیسی‌ده اسپانیه قرالی وآلمانیه ایمپراطوری اولمشلردر .

— ایکنجیسی شارل کینتك اوغلی وبرنجی فیلیپك تورونی اولوب، ۱۵۲۷ تاریخنده طوغمش؛ و ۱۵٤۰ ده میلان دوقه‌سی اولوب ، پدرینك وقوع عزلی اوزرینه ، ۱۵۵٤ ده ناپولی وسیچیله، ۱۵۵۵ ده فلمنك و ۱۵۵٦ ده اسپانیه قرالی اولمش ؛ و ۱۵۵٤ ده خصمی بولنان انکلتره قرالیچه‌سی ماریه‌یی تزوج ایتمش ایسه‌ده، انکلتره‌جه برکونه حکم ونفوذ قزانه‌مامش ایدی . قتولیکلکده تعصبی زیاده اولغله ، پروتستانلغك پك علیهنده بولنوب، فلمنك وانکلتره وفرانسه‌ده پروتستانلرك تعقیبنه یاردیم ایتدیکی کبی ، اسپانیاده دخی انکیزیسیون محاکم ابلیسانه‌سنه زیاده قوت ویروب، قالمش اولان اهل اسلامی دخی قاچیرمش ایدی . فرانسه تختنه کندی قیزی ایزابلایی اوتورتمق مقصدیله، فرانسه‌ده برطاقم داخلی فسادلر چیقارتمش ایسه‌ده، نهایت موفق اوله‌میوب ، مصالحه ایتمکه مجبور اولمش ، وایکنجی هنرینك قیزی ایزابتی تزوج ایلمش ایدی . انکلتره‌یه قارشی تجهیز ایتمش اولدیغی جسیم دونمامسی‌ده برشدتلی فرطونه‌یه طوتیلوب محو اولمش ایدی . بونك زمانده اسپانیه‌نك آمریقاده وجزایر بحر محیطه‌ده‌کی مستعمراتی پك کلیتلی واردات ویرمکه باشلامش ایسه‌ده، ایکنجی فیلیپ بو وارداتك جمله‌سنی بتون عالمه حاکم اولمق خلیای خامی اغورینه صرف ایده‌رك، وفاتنده خزینه‌یی بوم بوش براقمش ایدی . پورتکیزده حکمدارلق ایدن قاردینال هنرینك وفاتنده ، پورتکیزلیلرك و فرانسه‌نك ممانعتیله برابر ، پورتکیزی دخی تحت حکمنه آلمشیدی . آنجق فلمنکه انکیزیسیون محاکمنی ادخال ایتمك ایستدیکندن، اوراده بر بیوك اختلال ظهور ایدوب ، فلمنکك بسبتون تحت حکمندن چیقمسنی موجب اولمشدر. ۱۵۹۸ تاریخنده وفات ایتمشدر. هرنه‌قدر قتولیکلر، تعصبنه‌مبنی، کندیسنی مدح ایدیورلرسه‌ده ، ظالم و غدار و امنیتسز بر حکمدار اولدیغی متفق علیه اولوب ، حتی کندی اولادندن دون قارلوسی‌ده کندیسی قتل ایتدیرمش اولدیغی مظنوندر .

— اوچنجیسی ایکنجی فیلیپك اوغلی اولوب، ۱۵۹۸ دن ۱٦۲۱ تاریخنده دك ۲۳ سنه حکم سورمشدر. کوشك وخسته‌مزاج برحکمدار اولمغله، امور اداره‌یی وزیری بولنان (لرمه) دوقه‌سنك الینه براقمشدی . ۱٦۰٤ ده انکلتره ایله مصالحه، وفلمنکله ۱۲ سنه‌لك متارکه عقد ایتمش؛ و فرانسه قرالی اون اوچنجی لویی‌یه قیزینی ویره‌رك، فرانسه ایله دخی مصالحه ایتمش ایدی. تنصره مجبور اولمش اولان عربلرك دخی قیامندن متوهم اولدیغندن ، ۱٦۰۹ ده پونلرك جمله‌سنی اسپانیه دن اخراج

ایتمکله ، مملکتی ارباب حرفت وصنعتدن تهی براقمش؛ ومسکوکاتجه ظهور ایدن تشویشات دخی بسبتون فقر وضرورت عمومیه یی انتاج ایتمشدی . بونك زمانـنده آوروپاده اوتوز سنه‌لك محاربه دیمکله مشهور وقوعات ظهور ایدوب ، اوچنجی فیلیپ آوسترپا طرفنی التزام ایتمکله ، بو محاربات دخی اسپانیه‌نك خرابیتی آرتیرمشدر .

ـــ دردنجیسی اوچنجی فیلیپك اوغلی اولوب، ۱٦۲۱ ده ، ۱٦ یاشنده ایکن ، پدرینه خلف اولمش؛ وبوده سلفی کبی کوشك واقتدارسزاولمغله، امور اداره‌یی باش وکیلی بولنان (اولیوارس) قونتنك الینه براقشیدی . فلمنکله تکرار محاربه یه کریشوب، ابتدا قزانمش ایسه ده ، بعده مغلوب اولوب، مملکت مذکوره‌نك استقلالنی طانیمغه ، وفلاندره‌نك بعض یرلریله آلسانسی فرانسه یه ترك ایتمکه مجبور اولمش؛ وپورتکیز استرداد استقلال ایتدیکی کبی ، قتالونیه دخی فرانسه‌یه التحاق ایتمش؛ وناپولینك دخی فرانسه‌نك الندن چیقمسنه بر رمق قالمش ایدی . نهایت قیزی ماریه ترزه یی اون دردنجی لویی‌یه تزویج ایده‌رك ، فرانسه‌ایله اتفاقنی تأکید ایتمش؛ و ٤٥ سنه بووجهله حکومت‌سوردکدن صکره، ۱٦٦٥ ده وفات ایتمشدر .

ـــ بشنجیسی اسپانیه ده حکومت سورن بوربون سلاله سنك مؤسسی اولوب ، ۱٦۸۳ ده طوغمشدر . فرانسه حکمدار زاده‌لرندن لوینك اوغلی و اون دردنجی لوینك تورونی اولوب ، ابتدا آنژو دوقه‌سی عنوانی حائز بولنمش؛ و ۱۷۰۰ تاریخنده دردنجی فیلیپك اوغلی ایکنجی شارلك وصیتیله اسپانیه تختنه دعوت اولنه‌رق ، بلا مخالفت تخت مذکوره قعود ایتمش؛ وتبعه‌سنه کندینی سودیرمش ایسه ده ، آوسترپالی آرشیدوق آلبرتك ادعای وراثته قالقیشمسیله ، اون دردنجی لوینك قوت ونفوذندن توهم ایدن اکثر اوروپا دولتك بونك طرفنی التزام ایتملری « اسپانیه‌وراثتی محاربانی » نامیله معروف محاربه‌لره سبیت ویرمش؛ وبو محاربه‌لرده فرانسه‌ایله اسپانیه‌عسکری آوسترپاوانکلتره وپروسیه و فلمنك عسکرینه قارشی طورمغه مجبور اولمغله، ابتدا بونلرك غلبه چالمسی اوزرینه، بشنجی فیلیپ اسپانیه‌یی ترکه مجبور اولمش ایسه ده ، بعده فرانسزلرله اسپانیولارك بربرینی تعاقب ایدن غالبیتلری اوزرینه ، فیلیپ ینه اسپانیه تختنه عودت ایتمش ؛ ونهایت فرانسه تختنه وراثت حقنی غائب ایتمك ، جبرالتار ومینورقه‌یی انکلتره‌یه ، سیچلیه یی ساووآ دوقه‌سنه، ناپولی، میلان، سارتنیه‌وفلمنکی آوسترپایه ترك ایتمك شرطلریله ، بشنجی فیلیپك اسپانیه قرالنی تصدیق اولنمشدی . بشنجی فیلیپ کوشك بر آدم اولمغله ، حکم ونفوذی ابتدا پرنسس (اورسین) ه و بعده ایکنجی قاریسی الیزابته فارنزه‌یه وباش‌وکیلی (آلبیرونی) یه ترك ایده‌رك، مرقوم ایسه اسپانیه‌یی بتون آوروپایه حاکم ایتمك خیالیله ، برطاقم تشبثات جسیمه‌یه تصدی ایدوب، فرانسه و انکلتره وآوسترپایه بردن اعلان حرب ایتمش ایسه ده ، درعقب فیلیپ بونك وخامتی آکلایه‌رق، باش وکیلنی عزل ایله ، ایشدن چکیله‌رك ، ۱۷۲٤ ده تختی اوغلی لویی‌یه ترکله، اعتزال ایتمش؛ وآنجق یدی آی صکره بواوغلی وفات ایتمکله، بتکرار اداره‌یی الینه آلوب، بو دفعه فرانسه ایله بوزیشه‌رق، آوسترپا ایله عقد اتفاق ایتمش ؛ و بو سایه‌ده طوسقانه و پارمه و بلزانسه دوقه‌لقلرینی اوغلنه قزاندیروب، بعده فرانسه ایله براشه‌رك ، ۱۷۳۸ ده و یانه معاهده سیله سیچلیتین قرالنغی اوغلی دون‌قارلوسه ویردیرمش؛ وبعده انکلتره ایله وآوسترپا ایله‌محاربه‌یه کریشوب، اوصره‌ده ۱۷٤٦ تاریخنده وفات ایتمشدر . اوغلی آلتنجی فردیناند خانی اولمشدر . بشنجی فلیپ اسپانیایی طوتمش اولدینی طریق تدنیدن قورتارمغه چالیشوب ، ادارهٔ ملکیه‌جه وعدلیه‌جه بر چوق اصلاحات اجرا ایتمش، وفنون ومعارف ، صنایع وتجارتك ترقیاتنه سعی ایدوب ، مادریده بیوك کتبخانه‌یی وادبیات وتاریخ وصنایع نفیسه آقادمیلرینی تأسیس ایلمشدر.

فیلیپ (Philippe) بیوك اسکندرك طبیبی اولوب حکمدار مشارالیه کیدنوس نهرنده یقانمقدن خسته اولدیغنده ، بونك طرفندن تداوی اولنمشدی . حقنده اسکندرك بر درجه‌ده اعتمادی وار ایدی ، که کندیسنك ایران شاهیله مخابره ومناسبتی اولدیغی خبر ویردکلری

حالده ، ینه اونك حاضرلامش اولدیغی بر شربتی بلا تدقیق وامتحان چویروب ایچمشدی .

فیلیپ { سلانیکلی — (Philippe de Thessalonique) یونان قدیم شهرلرندن اولوب، نروا وترایان زمانلرنده یاشامش اولدیغی مظنوندر. بعض تاریخلری و (آنتولوجیا) یعنی « مجموعة الازهار » عنوانیله جمع ایتمش اولدیغی مجموعهٔ اشعاریله مشهوردر .

فیلیپ { سنت — (St. Philippe) حضرت عیسی (عم) ك اصحابی اولان ۱۲ حواریونك بری اولوب، (بیت سعید) ده طوغمش؛ واك اول نبی مشارالیهه انتساب ایدنلردن اولوب ، حضرت مسیحك رفعندن صکره ، آناطولینك فریجیا خطه‌سنه کیدرك ، اجرای وعظ ونصیحتله مشغول اولمش ؛ ومیلادك ۸۰ تاریخلرنده ، پك یاشلی اولدیغی حالده ، اورادہ وفات ایتمشدر . مایسك برنجی کونی یورطیسی اجرا اولنور .

— دیکر بر سنت فیلیپ دخی حضرت عیسی (عم) ك رفعندن صکره حواریون طرفندن نشر مذهب واجرای وعظ ونصیحت ایچون انتخاب اولنان یدی شاکردك بری اولوب، ساماریه جهتنده اجرای وعظ ونصیحت ایتمش ؛ و ۷۰ تاریخنده فلسطینك قیساریه شهرنده وفات ایتمشدر . یورطیسی حزیرانك ٦ سنده اجرا اولنور .

فیلیپسبورغ { (Philipsbourg) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك (نیویرسی) جمهوریتنده (وارن) قونتلغنده وآلبانینك ۲٤٥ کیلومتره جنوب غربیسنده اولەرق، (دلاواره) نهری اوزرنده واقع بر قصبه اولوب، ۷۸۱۰ اهالیسی، معدن دوکمخانه‌لری وجوارنده دمیر معدنلری واردر .

فیلیپوپولی { (Philippopoli) [«فلبه» ماده‌سنه مراجعت .]

فیلیپوپولیس { (Philippopolis) فلسطینده (ماورای اردنده ودمشقك ۷۵ کیلومتره جنوب غربیسنده اولەرق حوران طاغنك اتکنده اسکی بر شهر خرابه‌سی اولوب، صهرنجلر ، ستونلر ، سرایلر وسائر ابنیهٔ مصنعه وپرانه‌لرینی حاویدر . ماکدونیه‌لیلر ویا رومالیلر زمانده تأسیس اولنەرق ، وقتیله لك معمور بولنمشدر .

فیلیپویل { (Philippeville) جزایرك قسنطینه ایالتنده وقسنطینه‌نك ٦۷ کیلومتره شمال شرقیسنده وهمنای اولان کورفزك ایچنده قضا مرکزی بر قصبه واسکله اولوب، ۱۷٦۹۳ اهالیسی، اطرافنده کوزل باغ وباغچه‌لری، دباغخانه‌لری، حبوبات مختلفه‌دن اسپیرتو چیقارمغه مخصوص تقطیرخانه‌لری ، تیاتروسی ، موزه‌سی ، جوارلرنده دمیر معدنلری ، اوزاقدن کتیرلمش ماء جاریسی وصنعی لیمانیله ریختمی واردر. بو قصبه قرق اللی سنه اول فرانسزلر طرفندن اسکی بر شهرك خرابه‌لری اوزرنده بنا اولنەرق، اهالیسنك قسم اعظمی آوروپالیدر .

فیلیپه { (Philippes) یاخود :

فیلیپی { (Philippi) ماکدونیه‌نك منتهای شرقنده وتراکی حدودنده بر شهر قدیم اولوب ، وقتیله تراکیدن معدود و (داتوس) و (قرنیدس) اسملریله معروف ایکن، بیوك اسکندرك پدری ایکنجی فیلیپ بونی ضبط وتحکیمله ، کندی اسمیله تسمیه ایتمشدی . خیلی وقت بیوك ومشهور بر شهر اولوب، خرستیانلغك اك اول داخل اولدیغی یرلردندر. روما سردارلرندن آنطوآن ایله اوقتاو بو شهرده بروتوس ایله قاسیوسی بیوك بر مغلوبیته دوچار ایتمکله ، روما جمهوریتی للابد رفع ایتمشلردر . اون برنجی قرن میلادیه قدر قائم اولوب، بعده خراب اولمشدر. خرابه‌لری (فلبه‌جك) نامیله قوالهنك ۱۳ کیلومتره غربنده موجود اولوب ، بر چوق ستونلر ایله قلعه وابنیهٔ عظیمه ویرانه‌لرینی حاویدر .

فیلیپیق { (Philippique) قسطنطینیه روم ایمپراطورلرندن اولوب ، ارمنی الاصلدر. کندیسنه منجمك بری حکمدار اولەجغنی سویلمش اولمغله ، کندیسی دخی بونی اشاعه ایتدیکندن . اوچنجی تیبر طرفندن کفالونیه آطه سنه و بعده ایکنجی یوستنیانوس طرفندن خرسونه نفی اولنمش؛ واوراده برطاقم ارباب عصیان طرفندن ایمپراطورلغنی اعلان اولنەرق، ۷۱۱ تاریخنده بلا

حرب قسطنطنیه یه داخل اولمش ؛ وآنجق ظالم و بد کردار برآدم اولدیغندن ، ایکی سنه صکره اسقاط اولنه‌رق، کوزلرینه میل چکلمش؛ و نفیه کوندریله‌رك، سفالتدن هلاك اولمشدر .

فیلیپینه (Philippines) آسیا قطعه سنه ملحق اوله‌رق بحر محیط کبیرده بولنان ملایی جزایرندن برجزایر مجتمعه هیئتیدر، که ملایی جزایرینك منتهای شمال شرقیسنده و (بورنئو) جزیرهٔ کبیره‌سنك شرق شمالیسنده واقع اولوب ، شرقاً و شمالاً بحر محیط معتدل ایله ، غرباً چین دکیزیله، جنوباً دخی جولووسلب دکیزلریله محاطدر. ٤° ایله ′٣٠ °٢١ عرض شمالی و ′٣٠ °١١٤ ایله ′١٥ °١٢٤ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب ، ایکیسی پك بیوك ، اون قدری ایکنجی درجه‌ده وقصوری کوچك اولمق اوزره ، بیك قدر آطه‌دن مرکبدر. پك کوچك وایصسز اولانلریله قیالردن عبارت اولانلری داخل حساب دکلدر . فیلیپینه جزایری اوچ عصردن بری اسپانیه‌نك تحت اداره‌سنده اولوب ، دولت مذکوره‌نك اك کوزل مستملکاتندن ایسه ده ، اسپانیه‌نك حکم ونفوذی جزایر مذکوره‌نك هر طرفنده جاری اولمیوب ، شمدیکی حالده ده اهالی اسپانیه حکومته قارشی قیامده بولنیورلر .

تقسیماتی. — فیلیپینه آطه لرندن ایکیسی پك بیوك ، اونی ایکنجی درجه‌ده و قصوری درجات مختلفه‌ده کوچکدرلر. بیوکلرینك برنجیسی واك مهمی شمال جهتنده بولنان (لوسون) جزیره سیدر ، که جزایر مذکوره نك مرکزی اولان (مانیله) شهری ده اوندهدر. ایکنجیسی منتهای جنوب شرقیده واقع (میندناؤ) جزیره‌سیدر. مذکور اون ایکی جزیره‌نك اسامیسیله مساحهٔ سطحیه‌لری بروجه آتیدر :

جزیره	مربع کیلومتره
لوسون	۱۰۵ ۹۱۹
میندناؤ	۹٦ ۳۱۰
سامار	۱۳ ۳۸٦
تفروس	۱۲ ۰۹۸
پانای	۱۲ ۰۰٤
پالوآن	۱۱ ۸۵۵
مندورو	۱۰ ۱۹۲
لیته	۷ ۰۳۷
سیبو	٤ ٦۹۷
بوهول	۳ ۸۷٦
ماسباته	۳ ۱۳۸
قاتاندوانس	۱ ۷۵۱

بتون فیلیپینه جزایرینك مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۹٦ ۱۸۲ مربع کیلومتره اولوب، تقریباً وتخمیناً ۷۰۰۰۰۰۰ اهالی ایله مسکوندرلر. جزایر مذکوره ادارهً بروجه آتی ۵ قسمه منقسمدرلر :

	مربع کیلومتره
لوسون ومیندورو ایله جزایر ملحقه‌سی	۱۲٤ ۲۲٦
ویسایا جزایری	۵٦ ۱۲٦
پالاوان وجزایر ملحقه‌سی	۱٤ ۱۲۳
میندناؤ وجزایر ملحقه‌سی	۹۹ ۲۵۱
جواو جزایری	۲ ۲۵٦

حال طبیعیلری. سواحل وجبال وانهاری .— فیلیپینه آطه‌لری هرطرفدن درین دکیزلرله محاط اولوب، ساحللرینه قریب محللرده بش وآلتی بیك متره یه قدر درینلکده تصادف اولنور . یالکز جنوب وجنوب غربی جهتلرندن آطه‌لرله مملو اوچ صره صیغلر واردر . که بونلر جزایر مذکوره‌نك وقتیله بورنئو و سلب آطه‌لرینه مربوط بولنمش اولدقلرینه دلالت ایدیور. اراضیلری طاغلق اولوب، بر سلسلهٔ جبال شمالدن جنوبه طوغری امتداد وشعبات متعدده‌یه انقسام ایده‌رك، آطه‌لرده ظهور، وآطه‌لر آره‌سنده حذای بحرك آلتنده دوام ایدر. بوجبالك اساسی برکانی اولوب، ذروه‌لرینك جمله‌سی برر بنار طاغدر ؛ بعضلری آز و یا چوق زماندن بری سونمشدر، و بعضلری الیوم آتش افشاندر . اك طاغلق اولان لوسون آطه‌سنك تپه‌لری ۲۵۰۰ متره‌یه قدر یوکسك اولوب ، بتون جزایرك اك یوکسك طاغی اولان و (میندناؤ) جزیره‌سنك منتهای جنوبنده بولنان (آپو) برکانك ایسه ۳۱٤۳ متره ارتفاعی واردر . فیلیپینه جزایرینك اووه‌لری طاغلرك آره‌سنده و نهرلرك منصبلرینه قریب ایندیردکلری قوملردن متشکل یرلردن عبارت اولوب، سائر طرفلری عارضه‌لیدر. بنارطاغلرینك آثارندن اولمق اوزره ، برچوق مغاره‌لری، درین چقورلری، املاح مختلفه‌یی حاوی کوللری واردر. حرکت ارض دخی پك صیق وشدتله وقوع بولیور. سواحلی پك کیرنتیلی چیقنتیلی اولوب، علی الخصوص

بیوك آطه‌لرك قوی وكورفزلری وجزایر آره‌لرنده بوغازلری پك چوق ایسه ده ، سواحل اراضیٔ مرجانیه‌دن عبارت اولوب، سطح بحرك اوستنده وآلتنده قیالرله محاط اولدقلرندن ، وبرطاقم سرعتلی وشدتلی آقنتیلر وحتی مدوجزر دخی اوقدر بوغازلر وكورفزلرك آره‌لرنده طولاشدقجه، برطاقم آنافورلر دخی تولید ایله، غریب استقامتلر وصورتلر آله‌رق، بعض یرلرده ساعتده ۱۵ میل قطع ایتدكلرندن ، بو جزایر آره‌سنده سیر سفائن پك مشكل و هله یلكن كیلریچون پك مخاطره‌لیدر .

آطه‌لرده بیوك انهارآرائمق اقتضا ایتمزایسه‌ده لوسون ایله میندناؤ جزیره‌لرینك خیلی بیوك ایر - ماقلری واردر. الك بیوكلری لوسونك وسطلرنده تبعاتله شماله طوغری آقه‌رق ۳۵۰ كیلومتره‌لك جریاندن صكره ساحل شمالیسنه دوكیلن (قاغایان) نهریدر، كه بوكا اسپانیوللر (تاجو) و(ریوغرانده) دخی دیرلر . ایكنجیسی ینه جزیرهٔ مذكوره‌نك وسطلرندن تبعاتله جنوبه طوغری آقه‌رق (مانیله) كورفزینه دوكیلن (پامپانغان) نهریدر . جزیرهٔ مذكوره‌نك ساحل غربیسنده (لینغاین) كورفزینه دوكیلن (آتیو) نهری آلتون ریزه‌لرینی حاوی اولمغله مشهوردر. واسع بر طاتلی صوكولنك آیاغی اولوب، مانیله شهری ایچندن كچه‌رك مانیله كورفزینه دوكیلن (باسیغ) ایرماغنك مجراسی ۲۰ كیلومتره ایسه‌ده ، صوبی چوقدر . میندناؤ جزیره‌سنك الك بیوك نهری ساحل شمالیسنه دوكیلن (آغوسان) ونام دیكرله (بوتوآن) نهریدر، كه مجراسنك آشاغی یوز كیلومتره‌لكی سیر سفائنه صالحدر. (ریوغرانده ده میندناؤ) دینلن دیكر بر نهر دخی جزیره‌نك وسطلرنده بر بیوك كولدن خروجله دیكر بر قاچ كولك آیاقلرینی دخی جمع ایده‌رك ، جزیره‌نك جنوب غربی جهتنده كی (ایلانو) كورفزینه دوكیلور . بو ایكی جزیره‌نك دها برقاچر نهری وكوچكلرینك ده بعض قیصه انهاری واردر. كوللری ده چوق اولوب، الك بیوكلری لوسون جزیره‌سنده مانیله شهری قر - بنده كی (بی) كولیله میندناؤ آطه‌سنده كی (لاناؤ) و (بوآیان) وسائره‌در .

اقلیم وهوالری. — بوآطه‌لرك هوالری معتدل اولوب، میزان الحراره اكثریا ۳۳ ایله ۱۹ آره - لرنده بولنور . فصول اربعه سی اولیوب ، یالكز یاغمور و قوراقلق موسملری واردر . شورای غریبدركه جزایرمذكوره‌نك جمله‌سی شمالدن جنوبه اوزانمش طاغلرله ایكی مائله‌یه منقسم اولدقلری حالده، یاغمور موسملری هر بر مائله ایچون آیریدر. الك كوچك آطه‌نك بیله غرب جنوبی مائله‌سنده یاغمور موسمی حكم سوررکن، دیكر مائله‌سی قوراق بولنور. غرب جنوبی مائله سنده یاغمور موسمی حزیران ابتداسندن تشرین ثانیه قدر دوام ایدر. الك سرین موسمی كانونلرده واك صبجاغی مارت و نیسان ایله مایسده‌در . تساوئ لیل و نهاری وعلی الخصوص صوك بهاره‌كینی تعقیب ایدن بر ایكی آیده پك شدتلی ودهشتلی فرطونه‌لر وبوره‌لر اولوب، سفاینجه بر چوق خسارات اولدقدن بشقه، قره‌ده‌دخی پك چوق تخریباتی موجب اولور . جزایرك هوالسی عمومیت اوزره صاغلام ایسه‌ده ، نوبتلی صیتمه‌لرله دیزانتری وفقر الدم خسته‌لقلری زیاده‌جه‌در . سل الرئیه، سراجه وبرص علتلری‌ده صیقجه‌در .

نباتات وحیوانات ومنابع ثروتی . — نباتات واشجارجه فیلیپینه جزایری بر طرفدن سوماتره وجاوه وسائر ملایی جزایرینه وبر طرفدن‌ده اوقیانیا وآوستراليايه مشابه اولوب ، جنوبدن شماله وساحلدن یوكسك طاغلره طوغری برآز فرق واختلافله بو آطه‌لرده اشجار ونباتاتك انواعی حاصل اولور. هنوز آچلمامش برلری بالطه كورمه‌مش پك واسع اورمانلرله مستوراولوب، اشجارك پك چوق نوع وجنسلری بولنور، وبعضلری خارق العاده صورتده یوكسك اولور . بو اشجارك ایچنده كراسته‌یه ، سفائن اعمالنه، مرانغوزلغه ، طاوشانلغه ، بویاجیلغه وسائر صنایعه پك الویریشلیلری واردر . اوتلری وچایرلری دخی چوقدر . الحاصل كرك طوپراق وكرك اقلیم وهوا پك صیق وبیوك اشجار ونباتات یتیشدیرمكه مساعددر . مزروعاته كلنجه ، الك برنجی محصولات برنج اولوب، ۹۰ قدر نوعی وپك مقبوللری زرع اولنه‌رق ، اهالینك باشلیجه مدار معیشتی برنجدر . شكر قامشی دخی كثرتله حاصل اولور . توتون محصولاتی دخی چوق اولوب ،

فیلیپینه توترنی هوان توتونندن کری قالماز ، وهر نه قدر برآز دها سرت ایسه‌ده ، رایحه‌سی پك کوزل اولمغله ، مقبول اولوب ، قیلمشی اوروپایه وفرنك چیغاره‌لری آمریقایه کثرتله اخراج اولنور. قهوه وپاموق دخی کثرتله حاصل اولوب، کیتدکجه دخی تکثیراولنمقده‌در. هرنه‌قدر اهالی تنبل‌اولمغله، احتیاجلری درجه‌سندن زیاده اکمکه سعی ایتمیور، وپك کار قدیم آلات زرعیه قوللانیورلرسه‌ده ، اسپانیول حکومتی زراعتی تسهیل وتعمیم ایده‌جك هر نوع مساعدات وفداکارلقلری ارائه ایتدیکندن، اهالی اویاندقچه ، طبیعتك هر صورتله نعمت واحسانلرینه نائل اولان بو جزایرده محصولات وثروت ومعموریتك ترقی ایده‌جکنده شبهه یوقدر. میوه‌لری دخی پك چوق وپك لذیذ اولوب، خرما، موس وهندستان جوزی وسائر اقالیم حاره میوه‌لریله پورتقال ولیمون وسائر اقالیم معتدله میوه‌لرینك انواعی حاصل اولور. کنویر وساز قیلندن کرك حصیر وایپ وخلاط اعمالنه وکرك کتن کبی منسوجات نسجنه یارار نباتات انواعی دخی چوق اولوب، بونلر کرك صافی وکرك ایپکله قاریشیق اولدرق قوللانلدق اوزره، آوروپا فابریقه‌لرندن طلب اولنمغله ، کیتدکجه اخراجلری چوغالمقده‌در. الحاصل فیلیپینه جزایرینك اخراجاتندن چوغی خدایی نابت اولوب ، زرع ایله حاصل اولانلری دخی جزئی امك ومصرفله یتشدیر یلور. آنجق شمدی‌یه قدر موقع استفاده‌یه موضوع یرلری سواحله وبیوك انهاره قریب یرلری اولوب، ایچ طرفلری هنوز تمامیله مضبوط اولمامغله برابر ، وسائط نقلیه‌لری دخی اولمدیغندن، اورالردن هنوز هیچ بر استفاده اولنه‌مامقده‌در . حتی کوچك آطه‌لرك بیله ایچلری بو حالده‌در .

حیواناتجه جاوه وبورنئو وسائر ملائی جزایرندن فرقی شودر ، که فیلیپینه آطه‌لرنده فیل، کرکدان، آبی، قپلان ، اورانغ اوتانغ وسائر جسیم ووحشی حیوانلردن اثر کورلمیوب، حیوانات مضره بیلان ایله تمساحدن عبارتدر. میمونلرك انواعی ومینداناؤ جزیره‌سنده (جیبون) دینلن بشری‌الشکل بیوك نسناس دخی بولنور. مسك کدیلری وحشرات بین حیوانات انواعیله یراصه‌لر وکرپیلری چوقدر . مانده یبانی حالنده بولنوب، علی‌الخصوص لوسون ومینداناؤ جزیره‌لرینك واسع‌اورمانلری بوحیواندن سوریلرله مملودر. اوفق برجنس کیکله پك کوزل برنوع غزال دخی بولنور . طیوری پك چوق وانواعی نهایت‌درجه‌ده کوزل‌اولوب، علی‌الخصوص طاوق وخروسلری امثالسزدر . سواحلده وکول ونهرلرنده بالیقلرك انواع کثیره‌سی پك کثرت اوزره بولنوب، علی‌الخصوص طاتلی صولرده بیلان بالیقلرینك انواعی‌موجوددر. حتی بونلردن برجنسی چایرلره چیقوب اوت یر وآغاجلره دخی صاریلیر. کرك قره وکرك دکیز قاپلوباغه‌لری چوق‌اولوب ، برجنسنك باغه‌سی پك مقبولدر. استریدیه و صدف انواعی چوق اولوب ، جولو دکیزنده چوق اینجی صید ایدرلر ، و پنجره جامی مقامنده مستعمل برنوع صدف دخی بولنور. یبانی حالنده آریلری پك‌چوق اولوب، اورمانلرده کلیتلی بال وبال‌مومی بولنه‌رق، طوپلانیلیر. اورومجك وقرق‌آیاق‌کبی حشراتلری‌ده چوقدر .

حیوانات اهلیه‌سنك برنجیسی مانده اولوب ، کرك صپان سورمکده وکرك آرابه چکمکده وحتی بینك حیوانی اولەرق قوللانیلیر. بیکیر جنسی‌اسپانیه‌دن ادخال اولنه‌رق ، جنسی کوچك ایسه‌ده ، قوتلی وآتشلیدر . صیغیرلری دخی خارجدن کلمه ایسه‌ده ، خیلی چوغالوب، حتی یبان حالنده اور . مانلرده کزرسوریلری‌ده واردر. قیونلری آوروپادن کلمه اولوب، آز واهمیتسزدر. طوموزلری وکوپك وکدیلری چوقدر . طاوق و اوردکلری ده چوق اولوب، خروسلری‌دوودیرمك عادتی اسپانیوللردن اورا اهالیسنه‌ده کچمشدر .

معادنجه بوآطه‌لرده هنوز کشفیات مهمه وفنیه اجرا اولنمامش ایسه‌ده ، آلتون معدنی هرطرفلرنده‌موجوداولدیغی انهارك صولرنده‌بولنان‌ریزه‌لردن وبعض قیالرده کوریلن طمارلردن آکلاشیلیور . مع هذا چیقاریلانی‌لاشی حکمنده‌در . دمیر، باقیر، کوکورد ، جیوه ، کمور وسائر معادن دخی پك جزئی صورتده واصول قدیمه‌ده چیقارلمقده‌در . ذی قیمت احجارك انواعیله مرمر، یشم ، ابنه

طاشنك انواعی، آچلی، کیرج طاشی وسائر ابنیه‌یه یارایه‌جق مواد دخی کثرت اوزره بولنور .

اهالیسی، جنسیت ولسان‌ومذهبلری. — فیلیپینه جزایرینك اهالیسی باشلیجه اوچ جنسیتدن مرکبدر. الك اسکی اهالیسی (نغریتو) دینلن ملانسیازنجیلری جنسیتنه منسوب اولوب، بعده پولینسیانك بیاض واولدقجه دوزکون سیمالی اهالیسندن بورنئونك (دایاق)لریله مناسبتی‌اولان برقوم کلارك، سواحلی ودوز یرلری ضبط ایتمکله، نغریتولر آطه‌لرك ایچ طرفلرینه وطاغلره چکلمش؛ وبعده بتون بحرمحیط جزایرینی استیلا ایدن ملایولر کاوب، پولینسیالیلری دخی ایچریلره طوغری پوسکورده‌رك، سواحلی وآطه‌لرك دوز یرلرینی ضبط ایتمشلردر . نغریتولر بتون‌فیلیپینه جزایرنده اون‌ایله یکرمی بیك آره‌لرنده تخمین‌اولنوب، بونلرك ده کیتدکجه عددلری آزالمقده‌در . پولینسیالیلر دخی جمعاً اوچ درت یوز بیك نفوسدن زیاده اولمیوب، بونلرك‌ده عددی کیتدکجه تنزل ایتمکده‌در . بوایکی جنس اهالی هنوزوحشی برحاله‌یاشایوب، حضریت‌ومدنیته استعدادکوستر‌مه‌مکده‌درلر . یالکز ملایولر قاریشه‌رق اسلام ویاقتولیك مذهبنی قبول‌ایدنلر تبدیل طریق معیشت ایدرلر . قالان اهالئ اصلیه یعنی تخمیناً سکز بچق ملیونی ملایی جنسیتنه منسوب اولوب، بونلر پك ماهر کیمجی وتجارت وزراعتله مشغول چالیشقان وذکی آدملر اولدیغندن، بتون بحر محیط کبیر جزایرنده اولدقلری کبی، بوآطه‌لرده دخی تفرد ایتمشلردر . بونلر بیننده دین اسلام دخول ایله بر سرعت فوق‌العاده‌ایله انتشارایتمکده اولدینی زمانده اسپانیوللر آطه‌لره‌یناشوب، استیلا ایتدکلری یرلرده همان انکیزیسیون‌محاکمی تأسیس ایله، اهالیی‌جبراً وانواع مظالم وتضییقاتله قتولیك ایتمکه باشلامشلر ؛ وهرنه‌قدرمسلم اولان‌ملایلره حکملرینی کچیره‌میوب، بونلرك اکثری الی یومنا هذا مستقل برحاله‌یاشا‌مقده ایسه‌لرده، هنوزحال جاهلیتده بولنان ملایلرك جوغنی صورتا اولسون قتولیك ایتدکلرندن، بو آطه‌لرده دین اسلام سائر اوجوارلرده‌کی جزایرده ایتدیکی ترقی‌یی ایده‌میوب، همان یالکز (بالوآن) جزیرهٔ طوبله‌سیله‌جولو جزایرینه ومیندانائو جزیرهٔ کبیره‌سنك جنوب وغرب جهتلرینه منحصر قالمش؛ واسپانیوللرك استاتستیقلرینه‌کوره، اهالئ مسلمه‌نك مقداری یاریم ملیونی تجاوز ایده‌مه‌مشدر . فیلیپینه جزایرنده‌یرلشمکسزین وبکاراوله‌رق تجارتله‌مشغول اولان‌چینلیلر ۵۰۰۰۰ واسپانیوللرله سائراوروپالیلر دخی آنجق ۱۵۰۰۰ نفوس راده‌لرنده‌در .

درجهٔ مدنیتلری، صنایع‌وتجارتلری. — فیلیپینه آطه‌لرینك اهالیسی اقصای شرقده‌کی اقوامك اك متمدنلری‌واك راحت یاشایانلری اولوب، اسپانیوللر بیوك سرمایه‌لر وضعیله واسع چفتلکلر تأسیس وبیکارجه عمله‌استخدامله برسرمایه‌دارك استفاده‌سی یولنه کیتمیوب، اهالیی کندی ایشلرنده سربست براقش اولدقلرندن، هرعائله‌نك خانه‌سی اطرافنده کوزل آغاجلر وچیچکلری حاوی باغچه‌سی وپرنج، پتاته، توتون وسائره تارله‌لری اولوب، کندی معیشتنی چیقاردقدن صکره فضله‌سنی صاتار؛ وبو فضله‌لرك مجموعی الدن اله کچه‌رك فیلیپینه جزایرینك اخراجاتی تشکیل ایدر . خانه‌لری ایکی مترەیوکسك دیرکلر اوزرینه مبنی اولوب، داخللری اویمه‌لی تخته‌لرله وکوزل مفروشاتله مزین ونهایت درجه‌ده تمیز وهوادار‌در . اسکی دینلرنده ثابت اولان ملایلر هندجه‌دن‌مأخوذ حروفله لسانلرینی‌یازیورلر‌سه‌ده، بوحروفك قرائت وکتابتی زور اولدیغندن، قتولیك اولانلری لاتین حروفنی قبول ایتمشلر ، واکثری اسپانیول لسانی دخی اوکرنمشلردر . مسلمانلر ایسه لسانلرینی خط عربی ایله تحریر ایدرلر .

صنایع محلیه احتیاجات اهالی‌یه کوره اولوب، یوقاریده‌ذکراولنان بعض الیاف نباتیه‌دن معمول برطاقم منسوجاتله حصیرشاپقه وچیغاره‌دن بشقه بوآطه‌لردن برکونه مصنوعات چیقمیوب ، اخراجاتی محصولات ارضیه ومواد طبیعیه‌دن عبارتدر . اهالینك تنبللکه وعلی‌الخصوص قتولیك اولانلرینك مذهب رسم وآیینلریله اویونه‌وچالغی‌یه میللری زیاده اولدیغندن، احتیاجات محلیه‌یه کوره اولان صنایعك ده چوغی چینلیلرك النده‌در، مع هذا سراجلق ، قیومجیلق ، آغاج وفیل دیشی اوزرینه اویماجیلق کبی صنعتلر خیلی ایلریلمشدر. اسپانیوللر بقین‌وقتلره کلنجه‌یه‌دك ،

بوآطه‌لرك تجارتی كندیلرینه حصر ایدوب ، مانیله شهرندن بشقه هیچ بر اسكله‌نك ممالك اجنبیه ایله تجارت اجراسنه مساعده‌سی اولمدیغندن ، وبر طاقم انحصارلر وآغر رسملر موضوع اولدیغندن، جزایر مذكوره‌نك ثروت طبیعیه‌سندن هیچ بر استفاده اولنمازدی؛ لكن اخیراً تجارت سربست براغیلوب، انحصارلر ورسملر قالدیرلمش، وكمرك تعرفه‌لری پك چوق تنزیل ایدلمش اولمغله ، تجارت كوندن كونه ترقی ایتمكه باشلامشدر . آنجق ایچ طرفلرنده دمیر یولار یوق جكمنده اولدیغی كبی ، شوسه‌لر دخی مفقود اولدیغندن، منتظم صورتده ایشلمكه باشلایان متعدد واپورلردن دخی بحق استفاده اولنه‌میور . مع هذا سنوی اخراجاتی تقریباً ۱۲۵ و ادخالاتی ۱۰۳ ملیون فرانغ بالغ اولیور . مانیله‌ده برچوق مؤسسات علمیه بولنوب، سائر طرفلرده كی مكاتب ابتدائیه معلم ومعلمه‌لرینك دخی اسپانیولجه اوقویوب یازمق بیلملری شرطدر .

اصول اداره‌سی، قوهٔ مالیه وعسكریه‌سی.— فیلیپینه جزایری اوچ ایالت اعتبار اولنه‌رق، مركز عمومیلری اولان مانیله شهرنده بر والیٔ عمومی بولنیور. ایالتك برنجیسی لوسون جزیره‌سیله ملحقاتدن، ایكنجیسی میندانائو ایله ملحقاتدن، اوچنجیسی بو ایكی بیوك جزیره آره‌سنده كی ویسان جزایرندن عبارتدر . میقرونیسیانك اوزاق جهتلرنده بولنان ماریانه، قارولینه و پالاؤس آطه‌لری دخی ادارهً فیلیپینه جزایرینه ملحق عد اولنیورلرسه ده ، بو آطه‌لرك چوغی یالكزاسماً اسپانیه‌یه تابعدر. مذكور اوچ ایالتك بهری متعدد قضالره منقسم اولوب ، بونلرك بعضلری ادارهٔ ملكیه وبعضلری ادارهٔ عسكریه آلتنده‌در. قضالر نواحیه منقسم اولوب ، ناحیه مدیرلرینی اهالی انتخاب ایدرلر ، وبو مدیرلر ضبط وربط وتحصیلاتله ومحاكم صلحیه ریاستیله مكلفدرلر. واردات ومصارف سنویه ۵۵ ملیون فرانق راده‌لرنده اولوب، مصارفك ایچنده اسپانیه‌نك چین وجاپونیه‌ده كی سفارت و شهبندرلكلری مصارفی دخی بولنیور . عسكری اسپانیه دن كوندریلن ۱۵۰۰ طوپچی افرادیله ضابطانی اسپانیول و نفراتی یرلی ۳۷۸۰ پیاده و ۳۵۰۰ ژاندارمه دن عبارتدر . ۲۲۰۰ كمرك مأمورین و خدمه‌سی ده واردر . بحریه‌سی ۲ فرقاطین ایله ۶ آویزو و ۱۶ طوپ چكردن عبارت اولوب ، ایچلرنده ۲۰۰۰ افراد بحریه بولنور .

احوال تاریخیه‌سی. — فیلیپینه جزایری ۱۵۲۱ تاریخنده مشهور قپودان ماجلان طرفندن كشف اولنوب ، اون آلتنجی قرن میلادی اواسطنده ایكنجی فیلیپ قرالنی زماننده اسپانیه بیراغی ركز اولنمش، وقرالك اسمنه نسبتله فیلیپینه تسمیه او - لنمشلردر. لوسون جزیره‌سنده تأسس ایتمش اولان حكومات اسلامیه اسپانیه دوننماسنه مقاومت ایده‌میوب، اطاعته مجبور اولمشلرسه‌ده، جنوب جهتنده‌كی مسلم ملاییلر دها جمعیتلی وقوتلی اولوب، رام اولمامش؛ وفرصت بولدقجه ، قیام ایدوب ، اسپانیه دولتنی اوغراشدیرمشلردر. فلمنكلیلرله انكلیزلردخی دفعاتله تعرض ایتمشلرسه‌ده، یرلشه‌مه‌مشلردر. حال واستقبال ایچون بوجزایرده اسپانیول حكومتنك رقیب وخصمی مسلمانلرك قوتی اولوب، بونلر هرنه‌قدر آزمقداردە ایسه‌لرده ، جسور وكمیجیلكده پك ماهر اولوب ، سائر اهالی كندیلرینه مقاومت اقتدارنده دكلدر . وهر وقت اطاعته حاضردرلر .

فینتیاس (Phintias) سیچلیه جزیره‌سنده (هیمره) نهری اوزرنده ومنصبی قربنده اسكی برقصبه اولوب، الیوم (آلیقاته) اسمیله معروفدر .

فینلانده (Finlande) روسیه‌نك منتهای غربیسنده واسع برخطه اولوب، آوستریاده مجارستانك نائل اولدیغی مختاریته قریب برمختاریت اداره‌یه نائلدر .

حدود ومساحه‌سی . — شمالاً نوروجه عائد (لاپونیه) خطه‌سیله، شرقاً آرخانكل واولونج ایالتلریله، جنوب شرقی جهتندن (لادوغه) كولیله وپترسبورغ ایالتیله، جنوباً فینلانده كورفزیله، غرباً دخی (بوتنیا) كورفزیله واسوجله محاط ومحدوددر. تقریباً ۶۰° ایله ۷۰° عرض شمالی و ۱۹° ایله ۳۱° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، شمالدن جنوبه بویی ۱۱۰۰ كیلو مترەدن زیاده واك كنیش یرنده اكی ۵۸۰ كیلو مترە اولەرق، مساحهٔ سطحیه‌سی ۳۷۳۶۱۲

مربع کیلو متره واهالیسی ٤٠٤ ۲۳۳۸ کشیدر، که بهر مربع کیلو متره باشنه یالکز ۷ کشی دوشیور. مرکزی (هلسینغفور) در .

شکل طبیعیسی، جبال وانهاری. — فینلانده آز ارتفاعلی بریر اولوب، شمال وغرب وجنوبه‌طوغری خفیف صورتده میلی اولغله، بحر منجمد شمالیه، بوتنیه کورفزینه، فینلانده کورفزینه واونغا کولنه آقار صولری یعنی درت مائله‌سی واردر . بومائله‌لر آره‌سنده تقسیم میاه خطلرینی تشکیل ایدن صیرتلر کوزله‌فرق‌اولنه‌میه‌جق‌صورتده برطاقم آلچق‌تپه‌لردن عبارت اولوب، حذای بحردن ارتفاعلری ۲۰۰ متره‌یی تجاوز ایتمز . یالکز شمالده نوروج حدودنده بحر منجمد شمالی مائله‌سنی آیران (سوؤله‌سلکه) تپه‌لرینك ارتفاعی ۷۱۵ متره‌یه قدر بالغ اولور . اراضیسنك اساسی غرانیت‌اولوب، بربریله‌اکثریا ارتباط واختلاطلری اولان پك چوق کوللر وبطا- قلغلری واردر .

میاه‌جاریه‌سی‌دخی چوق‌اولوب، بروجه‌مذکور اوچ جهتنده‌کی دکیز وکورفز وکوللره منصب‌اولان انهارینك‌چوغی کوللرك‌ایچندن کچر، یاخود کوللردن چیقار ویاکوللره منتهی اولور . بوانهارك بحر منجمد شمالیه دوکیلنلر دن باشلیجه‌لری نوروج حدودینی آیران (تانا الف) ایله (اناره) کولندن چیقان (پاسویغ) نهریدر . بوتنیه کورفزینه دوکیلنلرینك اك بیوکلری : اسوچ حدودینی آیران (تورنه الف) ایله اوکا پك یقین محله منصب اولان (کمی یوکی) ایرماغیدر ، که (اوناس یوکی) و (کیتینن) نهرلرینی دخی آله‌رق، فینلانده‌نك اصل لاپونیه‌دن معدود قسم شمالیسنك اکثر میاهنی جمع ایدر . اورادن جنوبه طوغری صره ایله : سیمویوکی، ایپویوکی، اولیا، سوقویوکی، پیهایوکی ودهااوفق برقاچ نهر و ۱۷۰ کولك‌صولرینی جمع ایدن (قومو) نهری مذکور بوتنیه کورفزینه دوکیلور . بونلردن (اولیا) نهری همنامی اولان کولك آیاغیدر، ومذکور کوله دیکر برقاچ کولك صولری دوکیلور . فینلانده کورفزینه دوکیلن انهارك اك بیوکی (کیمنه) در، که برچوق کوللرك صولرینی طوپلایه‌رق ۳۰۰ کیلومتره‌لك پك طولا- شیقلی برمجراسی‌واردر. لادوغه کولنه‌ده(ووؤقسن) نهری دوکیلور ، که فینلانده کوللرینك اك بیوکی اولان (سایما) نك آیاغی اولوب، مذکور کولدن آیرلدیغنده (آیماتره) اسمیله کورلدیسی‌چوق‌کوزل برشلاله تشکیل ایدر .

فینلانده قدر کوللری چوق‌دنیاده هیچ برير اولیوب ، سنت میشل ایالتنك مساحهٔ سطحیه‌سنك نصفندن‌زیاده‌سی کوللرله مستوردر. حدوندهبولنان اونغا کولندن‌صکره اك بیوك کولی (سایما) اولوب، بوکول جوارنده‌کی کوچك‌کوللرله واونلرله‌اختلاط ایتدیکی نهرلر وجدوللرله برابر ۱۷٦۰ مربع‌کیلو- متره‌لك مساحه اورتیور. مذکور کولدن صکره : پیهلاوسی،لاؤوسی،اوریوسی، پیهاسلقه،پیلسیاروی، قولاوسی، انووسی، پایانه‌کوللریله‌مملکتك‌وسطلرنده ذکری سبق‌ایدن (اولیا) دها یوقاریده (کیتقه) و (سیمو یاروی) و اك شمالده (اناره) کولی بولنیور .

فینلانده‌نك‌سواحلی، اسوجك‌کیلرکبی، کیرینتیلی چیقنتیلی اولوب، برچوق‌قوی وخلیجلریله‌برونلری وساحللك قارشیسنده برطاقم قیالقلری وآطه‌لری واردر. بوآطه‌لرك اك مهملری: بوتنیه کورفزینك وسطلرنده بولنان (قوارکن) جزایریله مذکور کورفزك مدخلنده واقع (آلاند) جزایریدر .

اقلیم وهواسی . — فینلانده‌نك هـواسی پك سرت اولوب ، دائرهٔ انجماد داخلنده بولنان قسم شمالیسندن بشقه ، قسم جنوبیسنده دخی قیش‌تشرین اول اواسطندن مایسه قدر یدی آی سورر ؛ وبو موسمده برودت پك‌شدتلی اولدیغی کبی، یازین‌دخی هوا بالعکس پك صیجاق و زیاده یابسدر. مع‌هذا هواسی صاغلام اولوب ، یالکز بعض بطاقلقلرك جوارلری یازین‌صیتمه‌لیدر. اورمانلرك قطعی‌برودتی تعدیل ایتمش ایسه‌ده ، هوایی دها سریع التحول برحاله قویوب، شمال شرقی روزکارلرینك تأثیرینه سپر اولمه‌جق برحائل قالمامشدر .

نباتات وحیواناتی، محصولات‌ومنابع‌ثروتی.— فینلانده‌نك اراضیسی اساساً غرانیت قیالرندن عبارت اولوب، سطحی‌اکثرطرفلرنده قوم وطاشلرله‌وبعض برلرده باطیقله مستور اولغله، یالکز ۸۱۵٤ مربع

کیلومتره لك محلی زراعته الویریشلی و ۲۹ ۰۸٦ مربع کیلومتره‌لکی‌ده چایرلمقدر. اراضینك بو عدم استعدادینه واقلیم وهوانك عدم‌مساعده‌سنه‌اهالیسنك زراعتده اصول قدیمه‌دن آیرلمامق تعصبی دخی‌منضم اولدیغی حالده، ینه مملکتك باشلیجه منبع ثروتی واهالیسنك مدار معیشتی زراعتدر. بغدای پك آز یتیشیورسه‌ده، آرپه، چاودار ویولاف زیاده‌حاصل اولور. بزلیه، تورپ، کتن، کنویر وتوتون دخی جملهٔ محصولاتندندر. نباتاتی پك کوشك اولوب، میشه آغاجی یالکز جنوب غربی جهتنده بولنور. کرازوالما آغاجلری‌ده جنوب‌جهتنده میوه ویروب، دها شمالده یالکز چیچك ویررلر. دها شمالده آنجق چام آغاجلری بولنوب، بونلردخی پك بیوك اولماز. نهایت شمال‌جهتنده سیبریه‌نك توندره‌لری کورینوب، یازین تك توك بعض قبا اوتلر و موقت چیچکارله یامری یوصری چالیلره تصادف اولنور؛ و قیشین اورته‌لق قارله مستور اولوب، حیاتدن اثر کورینمز. هوانك رطوبتی واکثریا سیسلی اولمسی اورمانلرله چایرلره دائما طراوت ویرمکله هر نه قدر اوتلری قبا ایسه‌ده، خیلی حیوانات اهلیه یتیشدیریلوب، آتلری، کوجك اولدقلری حالده، قوتلی وجفا کشدر. صیغیرلری جنوب جهتلرنده کلیتلی اولوب، شمال طرفلرنده ایسه اقطار شمالیه‌نك دوه‌سی حکمنده اولان (رن) دینلن صیغین کثرتله بولنیور. آو حیوانلری دخی اورمانلرنده چوق‌اولوب، دریلری کورك اعمالنه یارایان حیوانات مختلفه‌سی‌ده چوقدر. کرك سواحلی وکرك کول ونهرلری بالیغك انواعیله مملو اولوب، بالیقجیلق فینلانده‌لیلرك اك باشلی مدار تعیشلرندندر.

معادنی چوق ایسه‌ده، هوانك سرتلکی‌ویوللرك فقدانی اخراجلرینه مانع اولوب، یالکز دمیر معدنی کلیتله وایکنجی درجه‌ده باقیر، قلای، قورشون، چنقو وبرمقدار آلتون چیقارلمقده‌در. (ایوالو) نهرینك صولرنده دخی آلتون ریزه‌لری بولنور.

صنایع وتجارتی.— صنایع هنوز کری‌اولوب، بتون‌فینلاندنك فابریقه‌لری ۵۰۰ عددینی وبونلرده چالیشان‌عمله‌نك مقداری ۱۵۰۰۰ی تجاوز ایتمیور. باشلیجه مصنوعاتی: اپیلیك، یوك وپاموق‌منسوجات، شکر، موم، صابون، کاغد، توتون واویونجق اولوب، بونلر دخی داخل مملکتده صرف‌اولنه‌رق، معمولاتجه اخراجاتی یوقدر. باشلیجه اخراجاتی: کراسته، اودون، قطران، بالیق، سوت، یاغ، پنیر، خام دمیر، آت، صیغیر وسائره دن عبارتدر. اخراجاتی ۱۰۵ وادخالاتی ۱۵۰ ملیون فرانغه‌بالغ اولور. تجارتی برنجی درجه‌ده‌روسیه ایله‌وایکنجی درجه‌ده انکلتره وآلمانیه وسائر یرلرله‌در. پترسبورغدن کلن دمیریول خطی فینلانده‌نك جنوب وغرب جهتلرنده اوزانه‌رق، واسکله‌لره برقاج قول اوزاته‌رق، °٦۵ عرض شمالیده و (اولیا) نهری منصبنده کائن (اولیابورغ) اسکله‌سنه قدر واصل اولیورسه‌ده، هنوز فینلانده ایله اسوج دمیریوللری کسب ارتباط ایتمه‌مشدر. اك زیاده تجارتی تسهیل ایدن واپورلر اولوب، کرك اسکله‌لری بیننده وکرك کولارده ونهر وجدوللرده منتظم صورتده واپورلر ایشلر. شوسه‌لری هنوز آز ایسه‌ده، پك منتظم وصاغلامدر. سفائن تجاریه‌سی ۱٦۱ ۲۳۵طونیلاته استیعابنده ۱۷۹۹ یلکن کمیسیله ٤۵٤ ۱۷طونیلاته استیعابنده ۳۳٦ واپوردن عبارتدر.

تقسیماتی، شهروقصبه‌لری.— فینلانده‌اسوجلیلرك النده ایکن، پترسبورغ شهرینك بولندیغی موقع ایله جوارلرینی دخی شامل اولدیغی حالده، بروجه آتی ٦ ایالته منقسم‌ایدی: ۱، لاپمارق‌که شمالده‌کی‌لاپون اراضیسندن عبارت‌ایدی؛ ۲، شرقی بوتنیه‌که بوتنیه کورفزی سواحلنك قسم شمالیسندن عبارت اولوب، اسوجده‌کی غربی بوتنیه‌نك قارشیسنده ایدی؛ ۳، نفس فینلانده‌که بوتنیه ایله فینلانده کورفزلری آره‌سنده‌کی کوشه‌دن‌عبارت‌ایدی؛ ٤، تاواستهوسی‌که اورته طرفی ایدی؛ ۵، اینغریه‌که جنوب شرقی قسمنی وپترسبورغ اراضیسنی حاوی ایدی؛ ٦، قارلیه‌که قسم شرقیسندن عبارت ایدی. بواسامی الیوم مستعمل ایسه‌ده، فینلانده روسیه دولتنك الینه کچدکدن‌صکره وسعتلری‌ومقدارنفوسلری‌بروجه آتی اولان ۸ ایالته تقسیم اولنمشدر:

ایالت	مربع کیلومتره	اهالی
ویبورغ	۴۳ ۰۵٦	۳٤۰ ٦۸۰
قوئوپیو	٤۲ ۷۳۱	۲۸٤ ۸٤۷
سنت میکل	۲۲ ۸٤۱	۱۷۷ ۸۵۳

نیلاند	۱۱ ۸۷۲	۲۳۷ ۰۲۱
تاواستهوس	۲۱ ۵۸۵	۲۵۴ ۱۳۴
آبوبیورنبورغ	۲۴ ۱۷۱	۳۹۱ ۴۳۶
واسه	۴۱ ۷۱۲	۴۱۱ ۰۸۹
اولایابورغ	۱۶۵ ۶۴۴	۲۴۱ ۳۴۱

ایالات قضاله منقسم اولوب، قضالری ۵۱ عدد-ندهدر . قضالر دخی ناحیه‌لره منقسم اولوب، ناحیه‌لر اهالیدن منتخب مجلسلرله وجانب حکومتدن منصوب برر مدیرله اداره اولنور .

مرکزی اولان هلسینغفورسك ۵۳۵ ۶۵، آبو شهرینك ۶۷۱ ۳۱ ، تامرفورسك ۴۸۵ ۲۰ ، ویبورغك ۳۴۸ ۲۰ ، اولیابورغك ۵۹۲ ۱۰ اهالیسی واردر .

اهالیسی، جنسیت‌ولسان‌ومذهبلری. — فینلاندەنك اهالیسی روسلرله اسقاندیناولرك اورتەسنده اولوب، بو ایکی جنسیتك کاه برینه وکاه دیکرینه تابع اولەکلدکاری حالده، بونلرك هیچ بریله مناسبت وقرابت جنسیه‌لری اولیوب، عرق تورانی‌یەمنسوب فینوآ جنسیتنه منسوبدرلر ؛ وبرنجی درجه‌ده‌لاپونلر وساموییدلرله، ایکنجی‌درجه‌دخی مجارلروتاتارلروسائر اقوام تورانیه ایله مناسبتلری واردر. فینلاندەلیلرك وعلی‌الخصوص بو مملکتك جنوب غربی جهتنده واقع اولان نفس فینلاندە ده ساکن اولان وسائر فینوآلرك جملەسندن زیاده نسللرینی محافظه ایتمش اولان (تاواست) لرك سیمالرنده وبدنلرینك‌شکلنده مغول عرقنه مخصوص علائم موجود اولوب ، یناق کیکلری چیقنتیلی، باشلری یووارلاق وکوچك ، آغزلری بیوك ، صقالاری سیرك ، بویلری قیصه وکیکلری قالین‌اولدیغی کبی ، خلقاً دخی بتون‌اقوام تورانیه افرادی کبی آغر وکولوزچهره‌لی، تلاشسز، هرایشی قدره حواله ایدر ومع هذا چالیشقان ونا-موسلی آدملردر . یالکز کوزلریله‌صاچلرینك‌رنکی، سائر اقوامله اختلاطلرندنی، یوقسه اقلیم وهوانك اقتضاسندنمی، هرنه‌دن‌ایسه، عرق تورانینك‌خلافنه اولەرق ، اکثریت اوزره کستانه وصاری و بعضاً بسبتون آچیق اولور. فینلاندەلیلر ۵ قسمه منقسم اولوب، الك خالصلری‌اولان مذکور (تاواست)لرك شمالنده بوتنیه کورفزی ساحللرنده (قواق) و یا (قیان) لر، الك شمالده (لاپون) لر، شرق‌جهتنده قارلیانلر ، جنوب شرقی جهتنده ده (اینغر) لر بولنیور. بو بش قومك سویلدکاری لسانلر بینده بر درجه‌یه قدر فرق وارایسه‌ده، جملەسی برلسانك شعبه‌لری اولوب ، بربرلریله پك ایی آکلاشیلیرلر . سیماجه مغول عرقنه الك آز بکزینلری قارلیانلر اولوب، بونلرك برون وآغز وکوزلری دوزکون اولدیغی کبی، بویلری‌دخی اوزون وقامتلری‌اولدقجه لوندانه‌در .

فینلاندەلیلر اسکیدن اسوجلیلرك تحکم سیاسی وادبیاری آلتنده بولنوب، اسوج لسانینه تعلیم و تعلم ایدرلردیسه ده ، بر عصردن بری کندی لسانلرینی ایلریلتمك قیدینه دوشوب ، برطاقم‌اسکی شعرلرینی جمع ، وبر خیلی غزتەلر و ادبی رسائل موقوته نشر ایتمش ؛ و مکتبلرده تدریسی کندی لسانلرینه چویرمشلردر . لسانلری آهنکلی و شعره مساعد اولوب ، کندیلرینك دخی شاعرلکه استعدادلری واردر . فینلاندەده نشر اولنان ۵۵ غزته ورسائل موقوته‌دن ۲۵ ی اسوج و ۳۰ ی فینلاندە لسانده چیقیور .

فینلاندەلیلر سائر فینوآلرله برابر یقین وقتلره کلنجه یه قدر مشرك اولوب ، اون ایکنجی قرن میلادیده اسوج قرالارندن (اریق) بونلری جبراً خرستیان ایتمش ایسه‌ده ، پك طاغنیق برحاله یاشا-دقلرندن، خرستیانلق عقائدی کندیلرینه اوکره‌دیله مبوب، بونلر بو دین جدیددن اوکرنه‌بیلدکاری آز شیلری اسکی اعتقادلریله برلشدیره‌رك ، الیوم اعتقادات قدیمه‌لرندن بسبتون واز کچه‌مه‌مشلردر . بعده اسوجلیلرله برابر پروتستان اولمشلردر . رسماً پروتستانلقدن بشقه مذهب طانیمورلرسه‌ده ، ۳۷ ۱۴۰ کشی روسلرك اورتودوقس مذهبنه تابعدر . ۵۶۶ قتولیك و ۵۰۰ یهودی دخی واردر .

فینلاندەنك یالکز جنوب غربی کوشه‌سی زیاده‌جه مسکون اولوب ، اوراده مربع کیلومتره باشنه ۱۶ کشی دوشرسه‌ده ، شمال جهتنده آنجق مربع کیلومتره باشنه ۱ ودیکر طرفلرده ۷ و ۸ کشی دوشیور . معهذا فینلاندە اوعرضده بولنان یرلرك ، الك صوئوغی‌اولدیغی‌حالده، الك زیاده مسکو-نیدر . بو مملکت یوز سنه‌دن بری غوائل‌ووقوعات

سیاسیه‌دن سالم اولەرق راحت یاشامسی و زراعت و تجارت ومعارف و مدنیتك ترقیاتی سایه‌سنده ، نفوسی محیر عقول بر صورتله تکثر ایتمکده‌در . ۱۸۲۰ تاریخ میلادیسندن بری یتمش بش سنه ظرفنده اهالینك مقداری ایکی‌قات‌اولمشدر؛ حالبوکه خارجدن فینلانده یه کلنلر یوق حکمنده اولدیغی حالده ، فینلانده‌دن پترسبورغه و روسیه‌نك سائر طرفلرینه وآمریقایه دخی برخیلی نفوس هجرت ایتمشلردر .

اصول‌اداره‌سی ، قوهٔ مالیه وعسکریه‌سی. — فینلانده ۱۸۰۹ تاریخندن بری روسیه ممالکندن معدود اولوب ، آنجق مختاریت اداره‌یه نائلدر . بیوك دوقه‌لق عنوانی حائز اولوب، روسیه‌ایمپراطوری فینلانده‌نك ده بیوك دوقه‌سی عد اولنیور، و هلسینغفورسده والیٔ عمومی وباش‌قوماندان‌صفتیله بر وکیل بولندیریور. ۱۸ اعضادن مرکب برسنا - توسی و یا شورای دولتی اولوب، والی وقوماندان بولنان ذات بومجلسه ریاست ایدر. فینلانده مشروطیتله اداره اولنوب، درت شعبه‌یه منقسم برمجلس مبعوثانی‌واردر، که نظامات وقوانینه و بودجه‌وسائر خصوصات‌مهمه‌یه‌قراروبرر. مذکورشعبه‌لرزادکانه، رهبانه، شهر وقصبه‌لر اهالیسنه وکویلیلره مخصوص اولوب بعضا برلکده مذاکره ایدرلرسه‌ده ، قرارلرینی آیری آیری ویررلر . آیریجه هیئت مدیرانی اولوب، بونلر مذکور وکیل‌واسطه‌سیله طوغریدن طوغریه روسیه ایمپراطورینه تابع اولدقلرندن ، پترسبورغ قانبتوسی فینلانده‌نك امور داخلیه‌سنه قاریشماز . واردات‌ومصارف‌سنویه‌سی $\frac{1}{2}$ ۵۵ ملیون فرانق رادەلرنده اولوب، حصه‌سنه اصابت ایدن عسکر ودونمایی دخی اداره ایتدیکندن، پترسبورغ خزینهٔ مالیه‌سنه برشئ کوندرمز . عساکر بریه وبحریه‌سیله دونمالری دخی آیری اولدیغی حالده، روسیه دولتنك قوهٔ بریه وبحریه‌سی ترتیباتنه داخلدر .

احوال تاریخیه‌سی. — معادنك ایجادندن اول یعنی انسانلر طاشدن اسلحه وآلات قوللاندقلری زمانلرده، کرهٔ ارضك شمالی جهتنك برودتی‌دوری اولمغله، فینلانده واوعرضده بولنان یرلر بوزلرك آلتنده‌بولندیغندن، بعده بوزلر چکیلوب، قابل‌سکنی برحاله کلدیکنده، الك اول اسکان‌ایدن اهالی‌شمدیکی فینوآلردن عبارت‌می یوقسه بشقه برقوم‌می بولنمش اولدیغی کسدیریله‌مزسه‌ده، آریا اقوامنك آسیای وسطیدن‌آوروپایه هجرتندن‌اول بوقطعه‌نك سائر طرفلرنده‌دخی اقوام‌تورانیه بولنمش‌اولدیغی‌مظنون‌اولدیغنه‌نظراً، فینلانده جهتنده‌دخی اسکیدن‌فینوآلر ویا اقوام تورانیه‌دن دیکر برقوم بولنمش اولمسی‌ملحوظدر . هرحالده اسکان تعبیری بوراده پك مناسب اولیوب، آسیانك اقطار شمالیه‌سنده بولنان اقوام وحشیه‌نك اسکیدن‌بری، بوزلر مساعده ایتدکجه ، آو آولایه‌رق‌وبالیقجیلق ایدەرك،بوتنیه‌کورفزینه‌دك ایلریلمش؛ واورادن‌دفعاتله اسوج‌وپروسیه‌سواحلنه دخی کچەرك، کاه‌آوجیلق وبالیقجیلق وکاه‌یغما کرلك ایتمش‌اولدقلری آکلاشیلیور . بوحال پك‌چوق‌زمان دوام ایدوب ، آنجق فینوآلر مرور زمانله تجاوز قوتی غائب ایده‌رك، فینلانده‌نك ساحل وکوللرنده بالق واورمانلرنده آو آولامغله‌قناعت‌ایتدکلری‌حالده، روسیه‌ده‌کی اسلاولرله اسقاندیناو شبه جزیره‌سنده‌کی توتونلر بونلری راحت براقمیه‌رق ، کاه بونلر وکاه اونلر فینلانده‌یه‌تجاوزایتمکه‌باشلامشلردی. اون‌ایکنجی قرن میلادیده فینلانده‌لیلر هنوز وحشیلك حالندن قورتله‌میوب، آو وبالیقله کوجبه‌حالنده یاشارلردی. قرن مذکورده اسوج قرالی (اریق) بونلری جبراً خرستیان ایتمکی تصارلیوب ، اوتاریخدن اعتباراً اسوجلیلر ابتدا (آبو) قصبه‌سنی وبعده فینلانده‌نك اوتەسنده بریسنده بعض قلعه‌لر تأسیس ایده‌رك، بومملکتی تحت ضبطه آلمشلر؛ و فینلانده‌لیلر اسوجلیلره باقه‌رق، اونلرك طرزنده خانه‌لر وکویلر تأسیس ایله، یرلشوب، زراعتله مشغول اولمغه، وهرخصوصده اسوجلیلره تابع‌اولمغه باشلامشلردی. اسوجلیلرله روسلر آره‌سنده آره‌سی کسلمین محاربات اثناسنده، فینلانده آره‌ده بولنوب، نهایت شرق وجنوب شرقی جهتی روسلرك‌الینه کچمشیدی. بیوك پترو‌فینلانده‌نك‌روسیه‌یه تابع اولان اینغریه‌خطه‌سنده پترسبورغی تأسیسله پایتخت اتخاذ ایتدکدن‌صکره ، روسلر فینلانده‌یی الده ایتمك احتیاجنی حس‌ایدوب ، نهایت ۱۷۰۹ ده اسوجلیلرله ایتدکلری محاربه‌ده

قراندقلری غالبیت اوزرینه، بوملکتی التحاق ایتمشلردر. آنجق فینلاندهاسوجلیلرك النده ایکن، قرال خاندانی افرادندن بعضلرینك نامنه بیوك دوقه‌لق صورتنه افراغ اولنه‌رق، اوصورتله اداره اولنمقده بولنمش اولدیغندن، روسیه ایمپراطوری دخی صورت اداره‌سنه خلل کتیرمیوب، یالکز کندینی بیوك دوقه طانیتمش؛ وفینلاندهلیلرك صداقتندن ممنون اولغله، اولدن تحت حکمنده بولنان شرق وشرق جنوبی جهتلرینی دخی فینلاندە بیوك دوقه‌لغنه ترك ایلمشدر.

فینلاندە { کورفزی (Golfe de Finlande) باطیق دکیزینك شرق طرفنده بیوك بر کورفز اولوب، شمالاً فینلاندە وجنوباً استونیه ایله الیوم پترسبورغ ایالتی تشکیل ایدن اینغریه‌خطه‌لری آره‌سنده شرقه طوغری پترسبورغه قدر اوزانیر. غربدن شرقه بویی ۴۰۰ کیلو متره اولوب، اکی ۶۰ ایله ۱۲۰ کیلو متره آره‌سندەدر. آغزی‌دها طار اولوب، ایچ طرفی توسع ایدر. صاغ وصولنده بر چوق قویلر ولیمانلر وار ایسه‌ده، اك مهملری روسیه‌نك ترسانه‌سنی حاوی اولان قرونستاد لیمانیله استونیه‌نك حدود شرقیه‌سنده واقع (ناروه) لیمانیدر. کورفزك ایچنده بر چوق کوچك آطه‌لر بولنوب، اك مهمی پترسبورغك اوکنده واقع وپك متین استحکاماتله تحکیم اولنمش اولان (قرونستاد) جزیره‌سیدر. بوکورفزه بر چوق نهرلر دوکیلوب اك بیوکلری: لادوغه کولنك آیاغی اولان وپترسبورغك ایچندن کچن (نوا) نهر واسعیله ساحل جنوبیسنده برر کورفزه دوکیلن (لوغه) و (ناروه) نهرلریدر. پترسبورغدن بشقه کورفزك سواحلنده ویا قربنده برقاچ شهر وقصبه بولنوب، باشلیجه‌لری: فینلاندە ساحلنده (هلسینغفورس) ایله (ویبورغ) و استونیه‌ساحلنده (ناروه) ایله (رول) شهرلریدر. فینلاندە کورفزی قیشین طونوب، مایسك ابتدالرینه‌دك بوزلر دوام ایدر.

فینمارق { (Finmark) نوروجك اك شمالی ایالتی اولوب، غرباً (نوردلاند) ایالتیله، جنوباً فینلاندە ایله، شرقاً روسیه‌نك آرخانکل ایالتیله و (وارانکر) کورفزیله، شمالاً دخی بحر منجمد شمالی ایله محاط ومحدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۴۷٬۱۱ مربع کیلومتره اولوب، ۲۹٬۳۳۶ اهالیسی واردر. مرکزی (قوالو) آطه‌سنده واقع (هامرفست) قصبه‌سیدر، که کرهٔ ارضك اك شمالی معموره‌سیدر. بو ایالت ۶۸°۳۰′ ایله ۷۱° عرض شمالی آره‌لرنده ممتد اولوب، هواسی عرضنك اقتضا ایتدیکی قدر صوئوق دکلدر. مایسك اواخرندن حزیرانك اواسطنه دك بوایالتده کونش باتمیوب، یدی هفته‌لق بر کون اولدیغی کبی، کانون اولده دخی بوقدر مدت کونش کورنمیوب، اوزون بر کیجه اولور. طاغلق بر یر اولوب، ساحلنك کیرنتی وچیقنتیلری وساحلك قارشیسنده بر چوق آطه‌لری واردر. جنوب جهتنك آچلق یرلرنده بر مقدار آرپه ایله پتاته وبرنوع فرنك اوزومی حاصل اولور، وقبون، صیغیر وآت دخی بولنور. شمال جهتنده یالکز رن حیوانی بولنوب، کوپکلر دخی قیزاغه قوشیلیر. اصل بو یرك محصولی بالیق اولوب، اهالیسی باشلیجه بالیقجیلقله کچندیکی کبی، یاز موسمنده سائر طرفلردن دخی صید کیلری کلوب، بهر سنه بش آلتی ملیون فرانق قیمتنده مورینه بالینی طوتیلور. اهالیسی لاپون، نوروجلی وفینلاندەدن کله قوان قوملرندن مرکب اولوب، جمله‌سی پروتستان مذهبنه تابعدر.

فینوآ { (Finnois) آسیانك شمال غربی جهتیله آوروپانك شمال شرقی طرفنده منتشر بولنان آلتون طاغ عرقنه منسوب یعنی امم تورانیه‌دن معدود برطاقم اقوامك اسم عمومیسیدر. هرنه قدر مجارلر و اسکی بلغارلر دخی فینوآ اقوامندن معدودایسه‌ده، بوکونکی کونده فینوآ اسمی یالکز وجه مذکور اوزره اقطار شمالیه قربنده بولنان اقوامه اطلاق اولنور. بونلر آوروپاده نوروجك شمال غربی سواحلندن باشلایه‌رق، روسیه‌ده فینلاندە واستونیه ولیوونیه وقورلاندە خطه‌لرنده یعنی بالطیق دکیزینك سواحل شرقیه‌سنده وروسیه‌نك منتهای شمالیله شمال شرقی جهتنده یعنی (پچوره) و (قامه) حوضه‌لرنده واورال سلسلهٔ جبالنك نصف شمالیسنك ایکی مائله‌سیله سیبریه‌ده (اوبی) حوضه‌سنك نصف شمالیسنده و تونغوسقه ملتقاسندن آشاغی اوله‌رق (ینیسی) ایرماغنك ایکی طرفنده تا (قاتانغه) مجراسنه قدر منتشر اولوب، ساکن بولندقلری یرلر ۱۲° دن ۱۱۲° طول

شرقیه قدر ۱۰۰ درجهٔ جغرافیه لك محلده ممتد اولور، وعرضلری دخی آوروپاده ۱۰ و آسیاده ۲۰ درجه‌دن آشاغی دکلدر. بو اقوامك مجموع افرادی درت ونهایت درت‌بچق ملیونه بالغ‌اولوب، قسم اعظمی واك مدنیری فینلانده ایله روسیه نك بالطبع ایالاتنده ساکن‌اولانلریدر. روسیه‌نك شمالنده وسیبریه‌ده بولنانلری ایسه سنه‌نك اکثر آیلرنده قارلر و بوزلرله مستور توندره لر ده ساکن و یا اورالرده بالیق وآو آرقه سنده طولاشیر و رن سوریلریله قونوب کوچر نیم وحشی قبائلدن‌عبارتدر، که بونلر پك سیرك و نفوسلری آزدر. فینوآ اسمنك جمع ایتدیکی اقوام: لاپون، فینلانده‌لی، استونیان، لیوونیان، ساموید، ووتیاق، پرمیاق، چرمیس، چوواش، موردون، ووغول، اوستیاق وسائره‌دن عبارتدر.

اشبو فینوآ اقوامنك مغول عرقنه منسوب اولوب اقوام تورانیه‌دن بولندقلرینه کرك شکل وسیمالری وکرك سویلدکلری لسانلر شاهددر. اقوام مذکوره‌نك سویلدکلری لسانلر بیننده پك چوق مشابهت ومناسبت بولنوب: بر لسانك شعباتندن عبارت بولندقلری محققدر. مجارجه ایله اولان مشابهتلری دها آز ایسه‌ده، مجارجه‌نك‌ده بواصلدن منشعب بولندیغنده شبهه یوقدر. بلغارلره کلنجه، بونلر دخی بو نسلدن متولد ایسه‌لرده، چوقدن اسلاولاشوب، لسان‌اصلیلرینی ترك ایتمش‌اولدقلرندن، شمدیکی حالده، فینوآ اقوامندن معدود دکللردر. فینوآلرك لسانجه ترکلر و تاتارلرله اولان مشابهتلری ایکنجی، ومغوللر ومانچولرله اولان مناسبتلری ده اوچنجی درجه‌ده‌در. فینوآ اقوامندن یالکز فینلاندەلرله روسیه‌نك بالطبع ایالاتنده ساکن اولان استوآنلر ولیولر مدنیته و لسانلری ادبیاته نائل اولوب، سائرلری هنوز نیم وحشی بر حالده بولنیورلر.

فینوآلر وقتیله دها جنوبی یرلرده بولنوب، منشألری آلتون طاغ اتکلری‌اولدیغی کبی، ایکنجی وطنلری‌ده اورال سلسلهٔ جبالنك اتکلری اولدیغی حالده، اورادن‌روسیه‌نك‌وسطلرینه وشمالنه‌طوغری پایلمش، وبرطاقلری (هون) و(آوار) وسائر اسملرله مختلف زمانلرده سیل بلاکبی غربه طوغری آقین ایده‌رك، برقاچ‌نوبتده آوروپایی دیترتمشلردر. بعده شرق طرفندن ترك وتاتارلر وجنوب وغرب جهتندن اسلاولر وتوتونلر طرفندن‌تضییق اولنه‌رق، اقطارشمالیه‌نك بوزلرنده‌ملجأ آرامغه‌مجبوراولمشلردر.

فینیستره (Finistère) فرانسه نك منتهای غربنده و برتانیه شبه جزیره‌سنك اوجنده برایالت اولوب، شرقاً «ساحل شمالی» ومور بیهان‌ایالتلریله، شمالاً مانشه دکیزیله، غرباً وجنوباً دخی بحر محیط آطلاسی ایله‌محاطدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۶۹۳۴ مربع کیلو مترہ اولوب، ۷۰۷۸۰۰ اهالیسی واردر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، (آره) طاغی‌و «قره‌طاغ» اسملریله ایکی طاغ شرق شمالیدن غرب جنوبیه طوغری ممتد اولورسه‌ده، برنجیسنك ارتفاعی ۳۹۰ وایکنجیسنك کی ۳۲۵ مترہ‌یی تجاوز ایتمز. انهاری قیصه اولوب، باشلیجه‌لری: لاتیه، آون، اودت، اولنه، الورن وپنزه نهرلریدر. سواحلی پك کیرنتیلی چیقنتیلی اولوب، برچوق قوی وکورفز ولیمانلریله برون وشبه‌جزیره‌لری واردر. ساحل غربیسنده (برست) و(دوآرتنز) کورفزلری آره‌لرنده اوزون برشبه جزیره ایله آیرلمش اولدقلری حالده قره‌نك اچنه خیلی کیریور. ساحل مذکور قارشیسنده کائن (اوئسان) جزیره‌سیله برقاچ کوچك آطه دخی بوایالته ملحقدر. هواسی معتدل‌ورطیبدر. طوپراغی منبت اولوب، حبوبات متنوعه ایله سبزه ومیوه‌لرك انواعی‌وتوتون وسائره حاصل اولور. برقاچ‌اورمانی وپك کوزل مرعالری اولوب، ایکی جنس آت ایله قیون وطوموز وسائر حیوانات یتیشدیریلیر. سیملی قورشون، کمور معدنی وبیلکی طاشیله ایکی جنس مرمری واردر. صنایعی خیلی ایلری اولوب، بز، کاغد، ایپ، توتون وسائره فابریقه‌لری چوقدر. اك بیوك شهری (برست) اسکله‌سی ایسه‌ده، مرکزی (کیمپر) قصبه‌سی اولوب، ایالت ۵ قضایه منقسم و ۴۳ ناحیه ایله ۲۸۷ دائرهٔ بلدیه‌یی حاویدر.

فینیستره (Cap Phinistère) برونی اسپانیه‌نك منتهای شمال‌غربیسنده وغالیچه خطه‌سنده بربرون‌اولوب، ″۴۵′۵۲° ۴۲ عرض شمالی ایله ″۴۳′۳۵° ۱۱ طول غربیده

واقعدر . بوبرونده بیوك برفناررکز اولنمشدر .
— انکلترەنك منتهای غرب جنوبیسنده و (قورنوآی) شبه جزیرەسنك اوجنده دخی بربرون اولوب، انکلیزجه (لاندسی‌اند) دینلیر .

فئودوسیه { (Féodosia) روسیەده قریم شبه جزیرەسنك جنوب شرق کوشەسنده واقع (کفه) قصبەسنك اسمیدر . [«کفه» مادەسنه مراجعت .]

فَیّوم { مصر وسطاده ونیلك جهت غربیسنده برمدیریت اولوب ، شرقاً وجنوباً بنی‌سویف مدیریتیله، غرباً چول ایله و (بحیرۀ قارون) دینلن واسع کول ایله، شمالا دخی جیزه مدیریتیله محاط ومحدوددر . شرق جهتندن مبدأ حدودی نیلك ساحل یسارندن بش الی کیلو مترەلك مسافەده ومرکزی اولان مدینة‌الفیوم قاهرەنك ۱۱۰ کیلو مترە جنوب غربیسنده واقعدر . ′ ۵ °۲۹ ایله ′ ۲۸ °۲۹ عرض شمالی آرەسنده ممتد اولوب، مساحۀ سطحیەسی ۱۲۷۴ مربع کیلو متره یعنی ۹۰۸ ۲۳۵ فدان واهالیسی ۷۰۹ ۲۲۸ کشیدر . اراضیسی همان هرطرفدن مرتفعجه تپەلرو چوللرله محاط بروادیدن عبارت اولوب، شرق طرفندن (لاهون) بوغازندن کیریلیر . بحر یوسف نامیله نیلدن آیریلان پك اسکی برجدول جنوبدن کلەرك، بومدیریته دخول ایله، غربه طوغری دونەرك، مرکزی اولان مدینة‌الفیومك ایچندن کچدکدن صکره، برچوق جدوللره آیریلەرق فیوم اراضیسنی سقی واروا ایدر . وقتیله اراضیسنك هرطرفی صوآلتنده ومعمور ایکن ، شمدیکی حالده غرب جهتندەکی کنارلری قوملرك آلتنده قالوب ، قابلیت زرعیەسنی غائب ایتمشدر . طوپراغی پك منبت اولوب، پرنج، آرپه، چاودار، کتن، دوره، چیوید وآز مقداردە پاموق وشکر قامشی حاصل اولور . خرماوزیتونلری دخی چوق اولوب، بعض باغلری ده واردر . کللری چوق ومشهور اولوب، خیلی مقدار کل صوبی ویاغی چیقاریلیر . اخیراً صنعی چایرلر تیشدیریلوب، بونلرده پیاغیسی پك ایجه ویموشاق برجنس قیون رعی اولنور . آنلری کوچك وعادیدر . ودوەلری خارجدن کلیر . بومدیریتك صنایعی پك ایلری اولوب، کتن وپاموق محصولاتیله قیونلردن آلنان پیاغی تمامیله محلنده صرف اولنەرق، پك مقبول کتن بزلری وپك ظریف شالارله عادی بزلر وقبا یوك منسوجات اعمال اولنور . کل صوبی اخراجی دخی صنایع محلیەنك اك مهملرندندر . وادیٔ نیلی تعقیب ایدن دمیریول خط کبیرندن بر شعبه آیریلوب، مدینة‌الفیومه منتهی اولمغله، مدیریتك تجارتی تسهیل ایدر . بوخطه قدیمدن بری معمور اولوب، ازمنۀ قدیمەده جسیم شهر وقصبەلری وسائر آثار عمرانی اولمغله، هرجهتنده آثار عتیقه واسکی ابنیه ویرانەلری بولنور . مذکور بحر یوسف واسطه‌سیله نیلك فضلۀ میاهنی جمع وادخارله، حین حاجتده استعمال ایتمك اوزره ، آثار قدیمەده (موریس) اسمیله یاداولنان واسع حوض دخی بومدیریتده وقدیماً (قرودیلوپولیس) یعنی « مدینة‌التمساخ » دینلن مدینة‌الفیوم قربنده ایدی . ابتدا بوحوض مذکور برکة قارونك عینی ظن اولنمش ایسەده، بعض محققلر بونك ممکن اولەمیه. جغنی درکله ، تحریات اجرا ایدەرك ، حوض قدیمك موقعنی وآثارینی بولمشلردر . (فیوم) اسمی لسان قبطیدەدکیز وکول دیمك اولمغله، بحیرۀ قارونەوبالتعمیم بوخطەیه دخی اطلاق اولنمشدر. حرف تعریفله برابر (الفیوم)ك (الف‌یوم)دن غلط اولدینی وبو اسمك حضرت یوسف (عم) زمانندن قاله اولدینی وهمدر. زیرا اوزمانلرده مصرده عربجه سویلنمزدی ، ونی مشارالیهك لسانی‌ده عربی دکل ایدی . [مرکزیچون «مدینة‌الفیوم» مادەسنه مراجعت بیوریله.]

فیومه { واسلاوجه ریقه (Fioume, Rieka) آوستریا ومجارستان دولتنده مجارستانه تابع وآدریاتیق دکیزینك (قارنرو) کورفزی منتهاسنده اولەرق (آغرام)ك ۱۸۵ کیلومترەغرب جنوبیسنده و(فیوماره) نهری منصبنده برقصبه وسربست اسکله اولوب، ۱۷۸۸۵ اهالیسی، مصنع کلیسالری، کوزل ریختملری، صنایع وتجارت اوطه‌سی، بانقه‌سی، مکمل برمکتب اعدادیسیله بحریه وتجارت وعسکری مکتبی، کاغد، توتون ، یلکن بزی ، بیره وسائرەفابریقەلریله دباغخانەلری، معتدد دکرمنلری، تورپیلوفابریقه‌سی. سیغورطه شرکتی وسائرمؤسسات نافعه‌سیله پك ایشلك تجارتی واردر . میاه جاریه‌سی وکوزل چشمەلریله مرمردن حوضلری پك چوقدر.

اسکی برقصبه اولوب، اسم قدیمی (ترساتیقه)در . قصبه اسکی ویکی اوله‌رق ایکی قسمه منقسم اولوب، کذلك اسکی ویکی اوله‌رق ایکی لیمانی واردر. قصبه‌ده برنجی درجه‌ده ایتالیان وایکنجی درجه خروات لسانی قوللانیلیر . یالکز قصبه واسکله مجارستانه عائد اولوب، ینه فیومه‌اسمیله مسمی ایالتی ایسه خرواتستانه ملحقدر .

— فیومه ایالتی شرق جنوبی جهتندن نفس خرواتستانله، شمالاً آوستریانك قارنیوله خطه‌سیله غرباً ایستریا ایله، غرب جنوبی جهتندن دخی قارنرو کورفزیله محاط اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۶۰۰ مربع کیلومتره واهالیسی ۸۷۶۹۰ کشیدر .

فیونیه { (Fionie) دانیمارقه جزایرینك جسامتجه ایکنجیسی اولوب، جزایر مذکوره‌نك الکبیوکی اولان (سلاند) ایله دانیمارقه‌نك قره‌سی اولان (یوتلاند) وآلمانیه‌یه تابع (اشلسویغ) خطه‌لری آره‌سنده واقعدر . شرقاً سلاندن (بیوك بلت)، غرباً یوتلاند واشلسویغدن (کوچك بلت) بوغازلریله آیرلمش اولدیغی حالده، شمالا (قاتغات) وجنوباً بالطبع دکیزلریله وهمان هر طرفدن برطاقم کوچك آطه‌لرله محاطدر . ۸° طول شرقی خطی اورته‌سندن، و ۵۵° عرض شمالی خطی‌ده ساحل جنوبسی قربندن کچر. غیر منتظم صورتده بیضی الشکل اولوب، شمال غربیدن جنوب شرقیه‌اولان بویی ۷۰ کیلومتره‌در . شمال وغرب جهتلری دوز و جبلاق ایسه‌ده ، جنوب شرقی قسمی عارضه‌لی واورمانلرله مستور اولوب، شایان تصویر موقعلری حاویدر. طوپراغی پك منبت و نهایت درجه‌ده کوزل ایشلنمش اولمغله، بحق دانیمارقه‌نك بانچه‌سی تسمیه‌اولنمشدر. سواحلنده برچوق قویلری اولوب، الك بیوکی شمال شرقی ساحلنده کی (اودنسه) کورفزیدر. آطه ایکی ایالته منقسم اولوب، شمالنده کینك مرکزی مذکور کورفزك ایچ طرفنده بر نهرك اوزرنده‌واقع (اودنسه) ، وجنوبده کینك مرکزی‌ده ساحل جنوبیسنده واقع (اسوندبورغ) قصبه‌لریدر. دیکر باشلیجه معموره‌لری : ساحل شرقیسنده واقع (نیبورغ) ، ساحل جنوبیسنده کائن (فابورغ) ساحل غربیسنده کی (آسنس) ، شمال غربی کوشه‌سنده بولنان (میدلفارت) و (استروب) ایله ساحل شمالیسنده واقع (بوکنسه) قصبه لریدر . اودنسه‌دن تشعب‌ایدن دمیریول خطلری بواسکله‌لره منتهی اولوب، جمله‌سی بربرلریله اختلاطده بولند - یریورلر. الك بیوك نهری جزیره‌نك جنوب جهتنده نبعانله مرکزندن بعدالمرور همنامی اولان کورفزه دوکیلن (اودنسه آ آ) نهریدر . آطه‌نك مساحهٔ سطحیه‌سی ۳۴۰۶ مربع کیلومتره‌اولوب، ۲۵۰۰۰۰ اهالیسی واردر . هواسی رطوبتلیدر . باشلیجه محصولاتی : جبوبات متنوعه ایله کتان ، کنوپر ، شرتجی اوتی، کیمیون وسائره‌دن عبارتدر . اهالی خیلی آتلر یتیشدیریرلر. آریلری‌ده چوق اولوب ، بال چیقار . کیرچ وابنیه طاشلریله آچلی و سائره بولنور. بالینی چوقدر . صنایعی جزئیات قبیلندن اولوب، تجارتی‌ده آزدر. جنوبنده‌واقع (لانکلاند) جزیرهٔ طویله‌سیله سائر کوچك آطه‌لر دخی ادارة بوکا ملحقدر .

ق

(باب القاف — فصل الالف الخ .)

قاب { نوبه‌ده دنقله‌نك غرب جهتنده وسا - حل نیلدن قرق اللی کیلومتره لك مسافه‌ده چول اورته‌سنده برصره واحلردر ، که شمالدن جنوبه ۱۷۰ کیلومتره‌لك مسافه‌ده ممتد اولور. موقعلری نیلك حذاسندن آلچق اولغله ، جدوللر واسطه‌سیله اروا اولندقلرندن ، معمور ومسکوندرلر. وقتیله عمرانلری واهالیسی دهازیاده ایدی . — بونلرك غربنده و ۲۴۰ کیلومتره‌لك مسافه‌ده (قاب الکبیر) اسمیله دیکر برصره واحلر دخی واردر. ایکی طاقمی‌ده (کبابیش) دینلن نوبه قبیله‌سیله مسکوندر .

قاب { صعید مصرده نیلك ساحل یسارنده و (اسنه) نك ۲۹ کیلومتره جنوب شرقیسنده بر قریه اولوب . قبطیلرجه (نخب) ویونانیلرجه (التیه) اسمیله معروف مدینهٔ قدیمه‌نك خرابه‌لری اوزرنده واقع اولغله ، بر خیلی آثار عتیقه‌سی وبعض اسکی مزارلری حاوی مغاره‌لری واردر .

قابرال { (Cabral) پورتکیز مشاهیر بحر - یوندن اولوب، ۱۵۰۰ تاریخنده قرال امانوئل طرفندن هند شرقی کشفیاتنه مأمور اولغله، نامساعد هوالردن سوق اولنه‌رق، برازیلیا ساحلنه دوشمش؛ وبو مملکتی کشف ایتدکدن صکره، هند چینی‌یه کیدوب، (قوشین) و(قتانور) حکمدار - لریله عقد اتفاق ایده‌رك، ۱۵۰۱ ده اموال کثیره ایله پورتکیزه عودت ایتمش ایدی .

قابره { (Cabrera) اسپانیه نك بالئار جزائرندن اولوب ، مایورقه‌نك جنوبنده واقعدر . بویی ۱۳ واکی ٤ کیلومتره اولوب، اهالیسی آزدر. براستحکامله محفوظ صاغلام

برلیمانی واردر. وقتیله کچیلری چوق بولنمش اولد - یغندن، بوحیوانه دلالت ایدن بواسمله تسمیه اولنمشدر.

قابره { (Cabra) اسپانیه‌نك قرطبه ایالتنده و قرطبه نك ۷۵ کیلومتره جنوب شرقیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۱۱۰۰۰ اهالیسی وجامعدن مبدل مصنع برکلیسای واردر. صولری غرناطه نك مشهور شنیل نهرینه دوکیلور کوزل بر وادیده واقع اولوب، اطرافنده باغلری چوق وشرابی مشهوردر .

قابزه { (Cabeza) اسپانیاده بادایوزایالتنك (قاستوئره) قضاسنده و ۳۷ کیلو- متره شرقنده اولهرق بادایوزدن چودادرآله کیدن دمیر یول خطی اوزرنده بر قصبه اولوب، ۶۰۰۰ اهالیسی واردر .

قابس { (Gabès) تونسك جنوب شرقی جهتنده تونس شهرینك ۳۰۰ کیلومتره جنوبنده وقابس کورفزینك ایچنده اولهرق (وادی قابس) اوزرنده ومنصبندن برآز یوقا - ریده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ۲۰۰۰۰ اهالیسی، باغ وباغچه‌لری، طوت، زیتون، پورتقال، لیمون وموز اشجاریله شکر قامشی و ایشلك تجارتی واردر. مذکور نهرك صولی کوزل و صوئوق اولوب. باغچه‌لرینی اروا ایدر . بك اسکی بر قصبه اولوب، اسم قدیمی (تاقاپه) در . دور اسلامدن صکره دخی بك معمور اولوب، سورى و حین حاجتده صو ایله طولار خندغی وبیوك بر فناری وار ایدی .

قابس برزخی { (Isthme de Gabès) قابس کورفزیله تونسك جنوبنده بولنان و سطحلری حذای بحردن آلچق اولان شط فجیج وشط جرید آره‌سنده قوملق بر مسافه اولوب، ٤٥ متره قدر ارتفاعی واردر . بو

برزخك كشادی تقدیرنده مذكور كولارك دكیزه
محویلیله تا جزایرك اچ طرفلرینه قدر سفاینله سیر
ایتمك ممكن اولهجقدر .

قابس كورفزی (Golfe de Cabès) تونسك جنوب شرقی ساحلنده آچیقجه بر كورفز اولوب، ایچنده بولنان قصبهنك اسمیله مسمی و (كوچك سرت) دیمكله دخی معروفدر. شمال جهتندهقرقنه وجنوب جهتنده جربه آطهلری بولنیور .

قابل (Caïn) حضرت آدم ایله حضرت حوانك اولادندن اولوب، حضرت حوا هربطنده بری اركك ودیكری قیز اولق اوزره، ایكی ایكیز طوغورمغله، بر بطندن طوغان قیزی دیكر بطندن متولد اركك ویردكاری حالده ، قابل ایله برلكده طوغان قیز پك كوزل اولدیغندن . قابل بونك دیكر بطندن متولد برادری هابله ویرلسنه قیصقاندیغندن، وبر روایتده هابل چوبان اولوب ، الك ایی قیونلری قربان ایتدیكی حالده ، قابل چفتجی اولوب، محصولاتنك آنچق فضلهسنی رضای الهیه حصر ایتمكله، هابلك تقدمهلرینك دها مقبوله چدیكنه حسد ایتدیكندن ، هابلی قتل ایتمش؛ ویر یوزنده برنجی دفعه اولهرق وقوع بولان بوجنایتدن طولایی پدرینك بد دعاسنه ولعنةاللهه اوغرایوب، یریوزنده سرسری كزمكله محكوم اولمش؛ ونسلی عبادت اوثانه صاپمشدر .

قابل هندستان شعراسندن و عبدالقادر بیدل شاگردانندن اولوب ، ابتدا (صنعت) تخلص ایدردی . ۱۱۴۰ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونكدر :

من از ساقی نه می نه شیشه ونی جام میخواهم
كزك وری ز چشم مست او بادم میخوادم

قابله یمنده صنعانك شرق جهتنده برناحیه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

قابلی اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن وارباب تصوفدن اولوب، استانبولده ملا كورانی محلهسندندر. شو بیت اونكدر :

دون كیجه خال رخك شوقینه كرم اولوب چراغ
یاقدی ای مهپاره ایشقلر كبی باشنه داغ

قابنده (Cabenda, Cabinda) آفریقانك ساحل غربیسنده قونغو ایرماغی منصبنك ۶۵ كیلومتره شمالنده و ۵° ۴۰′ عرض جنوبیده برقصبه و اسكله اولوب، سكز اون بیك اهالیسی وبونلر بیننده خیلی كمیجیلیله صنعتكاری واردر .

قابوت (Cabot, Cabotto) وندیك مشاهیر بحریوندن اولوب، یدنجی هنری زمانننده بریستولده یرلشمش؛ وبوحكمداری آمریقانك شمال غربی جهتندن هندك اقطارشرقیهسنه كیتمك ممكن اولهجغنه قاندیردرق، ۱۴۹۷ تاریخنده برقاچ كمی ایله او طرفه سیاحت ایتمش؛ وبوزلرك ممانعتیله مأمول ایتدیكی طریق بولهمامش ایسهده ، (ترنو) آطهسنی و قناده و لابرادوری كشف ایتمشدر . — اوغلی سباستیان غابوت دخی مشاهیر بحریوندن اولوب. برازیلیا ولاپلاتهجهتلرنده برخیلی كشفیاتله موفق اولمش ؛ وبو دخی قطب شمالینك غرب جهتنه كوندریلن بر هیئت سیاحینه داخل بولنمشدر .

قابوس (امیر شمس المعالی ابوالحسن بن ابی طاهروشمكیرالجیلی) جرجان وری وطبرستان جهتلرنده حكومتسورن وشمكیر ملوكندن اولوب، نسبی كیخسرو زماننده كیلان حاكمی بولنمش اولان ارغشه منتهی اولدیغی مرویدر. جامع سیف وقلم اولوب، كرك سطوت وشكیمهده كرك كرم واحساننده وكرك ادبیات عربیه وفارسیهده وحسن خطده زمانینك فریدی ایدی. ۳۸۸ تاریخنده پدرینه خلف اولوب، ۱۵ سنه حكومتسوردكدن صكره ، مجوزاتهده كوستردیكی شدتدن طولایی امراسی اتفاق ایدهرك ، اوغلی منوچهری موقع حكومته كتیرمك ایستملریله ، مومیالیه منوچهر كندیسنی استعفا ایتمكه قاندیرمش ؛ وبووجهله امیرقابوس بر قلعهده اختیار عزلت ایدهرك ، ۴۰۳ تاریخنده اورادهوفات ایتمش، وجرجانده دفن اولنمشدر . اوغلی منوچهر رماننده مملكت سلطان محمود سبكتكینك الینه كچمش ایسهده، ینه والیلكی كندیسنده وبعده نسلنده قالمشدر . امیر قابوس عالم و ادیب بر ذات اولوب، عربی و فارسی اشعاری وبر خیلی تألیفاتی واردر . «كمال البلاغه» عنوانلی رساله جملهٔ تألیفاتندندر. مشهور صاحب بن عبادك صاحب ترجمهنك خطنی كوردكجه : « هذاخط قابوس ام جناح طاوس»

دیمك عادتی اولدیغی مشهوردر . شو بر ایکی بیت اشعار عربیه‌سندندر :

قل للذی بصروف الدهر عیرنا
هل حارب‌الدهر الا من له‌خطر
اما تری‌البحر یعلو فوقه جیف
و تستقر باقصی قعره الدرر

شو رباعی‌ده اشعار فارسیه‌سی جمله‌سندندر :

شش چیز در آن زاف تو دارد مسکن
پیچ وکره و تاب و خم و بند و شکن
شش چیز دکر در دل من کرده وطن
عشق و غم و محنت و الم و رنج وحزن

قاپ { (Cap) [« امیدبرونی » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قاپادوکیه { یاخود قپادوقیه (Cappadoce, Cappadocia) آسیای صغیر یعنی آناطولی قطعه‌سنك تقسیمات قدیمه‌سنده بربیوك خطه اولوب، سیواس ولایتیله مرعش، قیصریه، نیکده، قیرشهر ویوزغادسنجاقلرندن عبارت ایدی. بووجهله نفس اناطولینك قسم غربیسنك جهت وسطیه‌سندن عبارت اولوب ، جنوباً سوریه وکیلکیا ، غرب جنوبی جهتندن لیقاؤنیه، غرباً فریجیا ، غرب شمالی طرفندن غالاتیه، شمالاً پونت خطه‌لریله، شرقاً دخی فرات وادیسیله محاط ایدی . مرکزی قدیماً (مازاقه) دینلن قیصریه شهری ایدی . اسکندردن اول پونت خطه‌سی یعنی طرابزون ولایتی دخی قاپادوکیه‌دن معدود اولوب، شمالاً قره‌دکیزه‌قدر ممتداولوردی. ذاتاً اراضیسی قزیل ایرماق ویشیل ایرماق حوضه‌لرندن عبارت اولغله، تامیله قره‌دکیز مائله‌سنده ایدی . اقوام آریانیه‌دن اولدقلری ماحوط اولان اهالئ قدیمه‌سی بدناً وعقلاً قبا وآغر وبرطاقم اعتقادات باطلایه تابع متعصب آدملر اولغله مشهور ایدیلر . مذهبلری صابئین مذهبنه شبیه اولوب ، اجرام سماویه‌یه عبادت ایتمکله‌برابر، آتشه‌دخی‌مقدس نظریله باقوب . ایچنده دائمی صورتده آتش یانار (قومانه) اسمیله مشهور برمعبدلری وار ایدی . بوندن آکلاشلدیغنه کوره مذهبجه دخی ایرانیلرله مناسبتلری وار ایدی . سوری وخرکله‌لری چوق وآتلری مشهور ایدی . ابتدا مستقل ویانیم مستقل یرلی حاکملرك تحت اداره‌سنده بولنوب. کیخسرو طرفندن ایران دولتنه الحاق، وبعده بیوك اسکندر طرفندن ضبط اولنمش ایدی . قبل‌المیلاد ۳۱۲ تاریخنده قاپادوکیه‌لیلر استرداد ایدوب، اوچ یوز سنه قدرمستقلاً اداره اولنمش؛ وبوآره‌ده (آریارات) اسمیله اون و(آریوبارزان) اسمیله‌ده اوچ حکمدار حکم سورمشلردر . سکزنجی آریاراتك پونت حکمداری مهرداد طرفندن مغلوب اولمسیله، قپادوکیه مهردادك ضبطنه کچوب، بونك رومالیلر طرفندن مغلوب اولسی قپادوکیه‌نك دخی رومادولتنه الحاقی انتاج ایتمش ایسه‌ده ، بوخطه‌ینه مختاریت اداره‌سنی محافظه ایتمش؛ ونهایت تیبرك زمانینده و ۱۷ نجی سال‌میلادیده (آرخلاؤس) ك وفاتی‌اوزرینه بسبتون بررومایه ایالتنه قلب اولنمشدی . روما دولتك انقسامنده بالطبع شرق ایمپراطورلغنه دوشوب ، ۱۰۱۷ تاریخ میلادیسنده سلجوقیلرك ید ضبطنه کچمکله، مجرت ایدن ترك وتاتار عشایری اهالئ اصلیه ایله برلشه‌رك، وبونلردخی دین‌اسلامی قبول ایده‌رك، جمله‌سی ترکلشمش؛ ولسان قدیملرینی اونودوب ، ترکجه لسانله تکلمه باشلامشلردر . اهالئ حاضره‌نك عرق قافقاسیه منسوب سیمالری اهالئ قدیمه‌نك ترکلرله اختلاط ایده‌رك ترکلشمش احفادندن بولند. قلرینه دلالت ایتدیکی کبی ، مسلمانلرله خرستیانلرك دخی برجنسه منسوب بولندقلری سیما ولسان‌وسائر احوالارندن آکلاشلدیغی حالده. خرستیانلری مجرد مذهبلری سائقه‌سیله ارمنی جماعتنه التحاق اتمشلردر. سلجوقیلرك انقراضندن‌صوکرا‌لرده‌دخی برطاقم حکومات صغیره تشکل ایدوب، نهایت ۸۰۰ تاریخلرنده یلدیرم سلطان بایزید خان‌دورنده ممالك عثمانیه‌یه ضم والحاق اولنمشدر . عرب جغرافیونی (قپاذق) صورتنده ضبط ایتمشلردر .

قاپاؤنیق { (Kapaonik) صربیه‌نك اسکی حدودنده ومواوه نهرینی ترکیب ایدن صرب مواوه‌سیله بلغار مواوه‌سی وادیلری آره‌سنده قورو وچپلاق برطاغ اولوب ، دزوه‌سنك ۱۸۹۲ متره ارتفاعی واطرافه واسع وکوزل منظره‌سی واردر .

قاپ برتون { (Cap-Breton) آمریقای شمالینك انکلتره‌یه تابع دو. مینیون قطعه‌سنك یکی اسقوچیه خطه‌سنه ملحق وسنت لوران کورفزی داخلنده واقع بیوك برآطه

اولوب ، یکی اسقوچیه ساحلندن طار بربوغازله آیرلمشدر . شمالدن جنوبه بویی ۱۶۰ واك کنیش یرنده اکی ۱۳۵ کیلو متره اولوب، منتهای جنوب شرقیسنده واقع اولان وآطه‌یه بواسمی قزاندیران (برتون) برونی ″۱۴ ′۵۷ °۴۵ عرض شمالی ایله ″۱۲ ′۷ °۶۲ طول غربیده‌واقعدر . جنوب جهتنده ایکی طار بوغازدن دکیز آطه‌نك ایچنه کیروب، بربری آرقه‌سنده ایکی واسع ودرین قوی تشکیل ایدر، وبونك شمال طرفندن دخی برمدخلی واردر . بو وجهله آطه ایکی‌یه منقسم اولوب، اك کوچکی اولان قسم شرقیسنك اراضیسی آلچق وهواسی دهامعتدل اولدیغی کبی، واسع کمور معدنلرینی دخی حاوی اولغله، اك معمور یریدر، ومرکزی اولان (سیدنی) قصبه‌جنی‌ده اوراده‌در . قسم غربیسی دها مرتفع وصوئوق اولوب، ایچ طرفلری هنوز مجهولدر . اطرافنده‌کی کوچك آطه‌لرله‌برابر مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۱۲۰۰ مربع کیلو متره اولوب، اهالیسی هنوز ۱۰۰۰۰۰ کشی‌یه بالغ اولمامشدر . کموردن بشقه دمیروآلتون معدنلریله آلچی، یازی طاشی، مرمر وسائره اوجاقلری، سفائن کراسته‌سنه‌یارار آغاجلری حاوی واسع اورمانلری، ملحه‌لری وپك چوق بالنی واردر . هواسی سرت ، بلوطلی وسریع التحول ایسه‌ده، قره‌نك کندن اهوندر . آنجق‌طوپراغی پك سرت وغیر منبت اولغله ، اهالیسنك معیشتنه کافی ذخائرحاصل ایده‌مز . اهالیسنك‌قسم اعظمی‌اسقوچیه‌لی وغائلیق‌جنسیتنه‌منسوب‌اولوب، قصوری‌ایرلانده‌لی، انکلیز وفرانسزدر .

قاپت (Capet) فرانسه حکمدارلرندن اوچنجی سلاله‌نك مؤسسی وبرنجی حکمداری اولان (هوغ) اك مخلصی اولوب، بوکا نسبتله سلالهٔ مذکوره‌یه (قاپتیان) اسمی ویرلمشدر. [«هوغ‌قاپت» ماده‌سنه مراجعت .]

کاپتوون (Cape-Town) [«امیدبرونی» شهری ماده‌سنه مراجعت .]

قاپتیان (Capétiens) فرانسه‌ده حکومت سورن حکمدارلرك اوچنجی‌سلاله‌سی اولوب، برنجیلری‌اولان هوغ‌قابته‌نسبتله‌بواسمله تسمیه‌اولنمشلردر . بونلر (قارلوونجیان) سلاله‌سندن صکره حکومت سوروب، اوچ شعبه‌یه منقسمدرلر: برنجی شعبه‌سی اصل قاپتیان سلاله‌سیدر، که هوغ قاپتدن آلتنجی فیلیپه قدر ۹۸۷دن ۱۳۲۸ تاریخنه دك ۳۴۱ سنه‌حکومت‌سورن ۱۵ قرالدن عبارتدر. بواون‌بش قرال : هوغ قاپت، روبرت، سنت‌لویی، برنجی‌هنری، برنجی‌فیلیپ، شیشمان‌لویی، یدنجی‌لویی، فیلیپ اوکوست، سکزنجی لویی، سنت‌لویی، جری فیلیپ، کوزل فیلیپ، لویی‌هوتن، برنجی‌ژان، اوزون فیلیپ وکوزل شارلدر . ایکنجی شعبه‌سی (والوآ) واوچنجیسی (بوربون) شعبه‌لریدر . [«والوآ» و « بوربون » ایله « فرانسه » ماده‌لرینه مراجعت بیوریله .]

قاپرایه (Capraja) ایتالیانك جنوه ایالتنه ملحق برکوچك آطه‌سیدر، که قور- سیقه‌نك منتهای شمالیسنده‌کی برونك ۲۸ کیلو متره شرقنده وطوسقانه ساحلنك ۵۰ کیلومتره آچیقنده واقع‌اولوب، محیط دائره‌سی ۲۲ کیلومتره واهالیسی ۸۰۰ کشیدن عبارتدر . اراضیسی برکانی وصرب اولوب، یالکز شرق جهتنده‌برآز دوز یری‌وهمنای اولان براسکله‌سیله لیمان وقلعه‌سی واردر. طوپراغی آز منبت اولوب ، اهالیسی کیجیلك وبالیقجیلقله یاشار .

قاپرونچه (Kapronoza) آوستریاوجار- ستان دولتنك خرواتستان مع اسلاوونیه ایالتنده وپشته‌دن فیومه‌یه کیدن‌دمیریول خطی اوزرنده اولەرق همنامی اولان چایك کنارنده واقع برقصبه اولوب، ۶۰۳۰ اهالیسی واردر .

قاپری (یاخود قاپره (Capri, Caprée) ایتالیانك ناپولی کورفزینك منتهای جنوبنده واقع بر جزیره‌سی اولوب ، مرکزی ″۳۵ ′۳۱ °۴۰ عرض شمالی ایله ″۲۰ ′۵۴ °۱۱ طول شرقیده واقعدر . محیط دائره‌سی ۱۵ کیلو متره اولوب ، باشلیجه کمیجی وبالیقجی اولەرق ۲۴۰۰ اهالیسی واردر . ناپولی ایالتنك قاستلاماره قضاسنه ملحقدر . ایسکیا آطه‌سیله برابر ناپولی کورفزینی جنوبدن قپار . سواحلی قیالقدر . اك یوکسك نقطه‌سی ۵۸۵ متره ارتفاعنده‌در . محصولات زرعیه‌سی اهالیسنه کفایت ایتمزسه‌ده ، طوت، فرنك‌انجیری، پورتقال، لیمون، زیتون‌وسائر میوه‌دار آغاجلرپله باغلری چوقدر. بیلدیرجینی پك

جوق اولوب، آغله طوتارلر. هوای قیشین پك ملایم و لطیفدر. قاپری وآنا قاپری اسملریله ایکی کوچك قصبه‌سی واردر. آوغستوس و تیبر زمانلرندن قالمه جسیم سرایلر خرابه‌لریله سائر آثار عتیقه‌سی وبرغریب مغاره‌سی دخی واردر.

قاپقوست (Cape-Coast) آفریقای غربینك کینه کورفزنده واقع آلتون ساحل دینلن انکلیز مهجرینك سابق مرکزی برقصبه اولوب، فانتی جنسیتنه منسوب ۱۶۰۰۰ قدر زنجی اهالیسی، آوروپالیلره مخصوص باغچه‌لرله محاط بعض کوزل خانه‌لری وبر قلعه‌سی واردر. هوای سی پك وخیم اولدیغندن، انکلیزلر اخیراً مرکزیتی (آکره) یه نقل ایتمشلردر.

قاپل (Qu'appelle) آمریقای شمالیده دومینیونك قناده مملکتنه تابع (آسینیبویه) ایالتنده برنهردر، که ایالت مذکوره‌نك قسم شرقیسنده برچوق چایلرك اجتماعندن تحصل ایله، شرقه طوغری جریان ایده‌رك، مانیتوبه ایالتنه کیردکدن صکره، (آسینیبوآنه) نهرینه بوده (وینیپك) کولنه‌واوردن خروجنده ناسون ایرماغنی بالتشکیل، هودسون کورفزینه دوکیلور. مجراسی ۴۳۵ کیلومتره اوزون اولوب، وادیسی چایرلرله محاطدر.

قاپو (Capoue, Capua) یاخود قاپوآ ایتالیاده (تره‌دی لابور) ایالتنك قازرته قضاسنده و قازرته‌نك ۱۱ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق رومادن ناپولیه کیدن دمیریول خطی اوزرنده مشهور برقصبه اولوب، ۱۱۲۰۰ اهالیسی، استحکاماتی، ایچندن کچن (وولتورنه) نهری اوزرنده کوزل برکوپریسی، مصنع کلیسالریله سائر کوزل ابنیه‌سی، ایکی کوزل میدانی، بر قاچ چشمه‌سی وصنایع و تجارتی واردر. اطرافنده کی اراضی پك منبت و محصولدارلردر. — قدیماً بیوك ومشهور اولان (قاپوآ) شهری شمدیکی قصبه‌نك ۴ کیلومتره جنوب شرقیسنده بولنمش اولغله، اورادن بعض خرابه‌لری موجوددر. اکثر انقاضی یکی قصبه‌نك تأسیسنه قوللانلمشدر.

قاپوآس (Kapouas) بورنئو جزیره‌سنده بربیوك ایرماقدر، که جزیره‌نك وسطلرنده بولنان یوکسك طاغلردن نبعانله، غربه طوغری آقه‌رق وبرچوق چایلرك صولرینی طوپلایه‌رق، خط مستقیم حسابیله تقریباً ۶۰۰ کیلومتره لك مسافه قطع ایتدکدن صکره، برقاچ آغزدن دکیزه منصب اولور.

قاپودیستریه (Capo d'Istria) آوستریا ومجارستان دولتلك ایستریه ایالتنده و تریسته‌نك ۱۸ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق تریسته کورفزی داخلنده واقع و قره‌یه برکوپری ایله مربوط برآطه‌نك اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۷۵۴۰ اهالیسی، مصنع برکلیسا‌سی، کوزل تیاتروسی، مکتب اعدادیسی، دیکر برقاچ مکتبیله سائر مؤسسات خیریه‌سی، قربنده مملحه‌سی وزیتون‌یاغیله شراب، بالیق‌وسائره تجارتی واردر.

قاپودیستریه قونتی (Iean conte de Capo d'Istria) سیاسیوندن اولوب، عن اصل قاپودیستریه لی بر عائله‌یه منسوب اولدیغی حالده، ۱۷۷۶ تاریخنده قورفه آطه‌سنده طوغمش؛ وکنج ایکن روسیه‌نك خدمتنه کیروب، ایمپراطور آلکساندر طرفندن جزایر سبعه‌نك اداره سنی تنظیمه مأمور اولمش ایدی. ۱۸۰۲ دن ۱۸۰۷ تاریخنه‌دك بو ایشده بولنوب، ۱۸۱۵ ده پارس معاهده‌سنی امضا ایتمك اوزره، روسیه طرفندن مرخص تعیین اولنمش؛ و ۱۸۱۶ دن ۱۸۲۲ تاریخنه‌دك روسیه‌نك خارجیه ناظری بولنمشدر. یونان اختلالنده یونانلیلری زیاده التزام ایتمکله، بونلر ۱۸۲۷ ده بر حکومت موقته تأسیسنه مقتدر اولنجه، ریاست حکومتی کندیسنه تکلیف ایتمشلر؛ وصاحب ترجمه درت‌سنه بوحکومتله اوغراشدقدن صکره، روسیه طرفدارلغیله اتهام اولنه‌رق، حسب‌الایجاب حبس ایتدیرمش اولدیغی پترو ماورو میخالیسنك برادریله اوغلی طرفندن ۱۸۳۱ ده قتل اولنمشدر.

قاپ‌ور (Cap-vert) [«یشیل برون» مادده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قاپوش (Kapos) مجارستانك (سوموکی) ولایتنده ایالتلرندن جنوب‌غربیدن شمال شرقیه طوغری جریان ایدر برچای اولوب،

۱۵۰ کیلومتره‌لك جریانله، (قاپوشوار) قصبه‌سی ایچندن کچدکدن‌صکره، طونه‌نك صاغ قول‌تابعلرندن (ساروپچ) نهرینه دوکیلور .

قاپوشوار { (Kaposvar) مجارستانك جنوب غربی‌جهتنده وپشته‌نك ۱۶۰ کیلو متره جنوب غربیسنده اولەرق قاپوش چایی اوزرنده (سوموکی) ایالتنك مرکزی برقصبه اولوب، ۹۵۷۰ اهالیسی واطرافنده‌کوزل باغلری واردر .

قاپ‌هایتین { (Cap-Haïtien) آنتیل جزایرندن (هایتی) جزیرهٔ کبیره‌سنك ساحل شمالیسنده کنیش ومنبت براووه‌نك مدخلنده برقصبه‌واسکله اولوب، ۱۲۰۰۰ اهالیسی وبعض بیوك ابنیه‌سیله‌کوزل لیمانی‌واردر . فرانسزلر طرفندن تأسیس اولنەرق، ابتدا (قاپ فرانسز) تسمیه اولنمش؛ وبعدده عین ایدن رنجیلرك الینه کچوب، (قاپ‌هنری) اسمنی آلمش ایدی .

قاپیتانات { (Capitanate) ایتالیانك ایالات جنوبیه‌سندن اولوب، ملفاناپولی قراللغنده وآدریاتیق دکیزی ساحلنده واقع‌اولدیغی حالده، شمالاً بحر مذکورله، شرقاً باری وبازیلیقاته، جنوباً پرنچپاتو اولتریوره، غرباً دخی مولیزه‌وبنونت ایالتلریله محاط ومحدوددر . مساحهٔ سطحیه‌سی ۷۶۵۲ مربع کیلو متره‌اولوب، ۳۲۲۷۵۸ اهالی ایله مسکوندر . اراضیسی‌دوز وآزعارضه‌لی‌اولوب، یالکز (غارغانو) اسمیله ۱۶۵۰ متره‌ارتفاعی اولان برطاغی واردر . آپنین سلسله‌سی اتکارندن اینن برقاچ نهر ایالتی شق ایله آدریاتیق دکیزینه‌دوکیلور. بونلردن (فورتوره) ایله (اوفانتو) حدودینی‌تحدید، وقاندلارو، سرواپو وقاراپلو ایچندن جریان ایدر. سواحلی دوز وآچق اولوب، بعض بطاقلقلری ومملحه‌لری‌واردر . ساحللك‌قربنده‌آطه‌لری‌اولیوب، اون آلتی اون سکز کیلو متره آچیقلرنده بولنان (پیانوزه) و(تریستی) آطه‌لری بوایالته ملحقدر . اووه‌لری قوملق اولوب، مرعی کبی قوللانیلیر، وایالات متجاوره‌دن کلیتلی قیون سوریلری‌اورالره سوق ورعی اولنور. طاغلرینك طوپراغی کاسی ایسه‌ده منبت اولوب، اشجار مختلفه‌یی حاوی‌اورمانلری واردر . باشلیجه محصولاتی حبوبات، میوه، اوزوم، توتون، میان‌اوتی وسائره اولوب، شرابلری مشهوردر . هیچ بربیوك لیمانی وایشلك اسکله‌سی اولیوب، باشلیجه ذخیره، پیاغی وپینیردن عبارت اولان تجارتی فوجه‌ده اجرا اولنور . ایالت اوچ قضایه منقسم‌اولوب، ۵۳ ناحیه‌یی حاویدر. مرکزی (فوجه) قصبه‌سیدر .

قاپیتول { (Capitole)اسکی روما شهرینك اورته‌سنده‌واقع برتپه‌نك‌اوزرنده برقلعه وایچنده ابوالآلهه زعم ایتدکلری مشترینك عبادتنه مخصوص بیوك برمعبد ایله برچوق خزائن وسائره‌وار ایدی . — دیکر بعض‌بیوك‌شهرلرکده بوکا مشابه محل وقلعه‌لرینه بواسم ویرلمشدر .

قاپیلا { (Kapila)هندحکماسندن(سانکیا) تعبیر اولنان ومادیون مذهبندن عبارت اولان برمذهب فلسفینك موجدیدر . بو مذهبنی‌مبین۷۲ بیتی حاوی برمنظومه‌سی موجوددر. ترجمهٔ حالنه‌دائر صاغلام برشئ بیلنمیوب، برشخص موهوم اولمسی‌ده ملحوظ‌در . طنوزنجی ویا اون برنجی قرن میلادیده یاشامش اولدیغی‌ده مظنوندر.

قاتارو { اسلاوجه‌قوتور(Cattaro, Kotor) دالماچیه‌نك‌قسم‌جنوبیسنده‌راغوزه‌نك ۷۰ کیلو متره جنوب شرقیسنده وقره طاغك ساحل طبیعیسنده‌متشکل کورفزك ایچنده‌قضامرکزی برقصبه واسکله اولوب، جسیم ومحکم استحکاماتی واردر . اهالیسی خروات ایسه‌ده، لسان تجارتی ایتالیانجه‌در .

قاتارو کورفزی { (Bouches de Cattaro) آدریاتیق‌دکیزینك‌ساحل شرقیسنده ودالماچیه‌نك منتهای‌جنوبنده اولەرق قره طاغك اوکنده قره‌لرك ایچنه زیاده کیرمش طولا- شیقلی برکوچك کورفز اولوب، مدخلی راغوزه‌نك ۴۵ کیلومتره جنوب‌شرقیسنده ومرکزی ۴۲°۲۷′ عرض شمالیده واقدر . ایچدن ایچه وبربرندن طار بوغازلرله کچیلیر درت حوضدن مرکب اولوب، مدخلندن منتهاسنه‌کی قاتارو قصبه‌سنه‌دك طولی ۳۱ کیلومتره‌در . مدخلنده‌اولان‌برنجی بوغازی ۲۸۰۰، ایکنجیسی ۸۰۰ متره کنیشلکنده واوچنجیسی‌دها طاردر . بوبوغازلرمتین استحکاملرله تحکیم‌اولنمشدر. بوغازلرك وکورفزك سواحلی واطرافی اورمانلرله

مستور اولوب، شایان تصویر برمنظره ابرازایدر .

قاتالونیه { یاخود قطالونیه (Catalogne) اسپانیه‌نك شرق شمالی کوشه‌سنده بیوك برخطه اولوب ، متلث الشکل اولدیغی حالده، شمالاً پیرنه‌سلسلهٔ جبالنك قسم شرقیسیله فرانسه‌دن آیرلمشدر؛ شرقاً وشرق‌جنوبی جهتندن ۴۰۰ کیلو مترهلك مسافه‌ده بحرسفیدیله محاطدر، غرباً آراغون خطه‌سیله محدود اولوب، بوجهتدن حدودینك قسم اعظمی (البه) ایرماغنه تابع (سکره) نهرینه‌دوکیلن (نوکرا ریباغورازان) چاییله آیرلمشدر؛ جنوباً دخی والنسه خطه‌سیله محدوددر . مساحهٔ سطحیه‌سی ۳۲۳۳۰ مربع کیلومتره اولوب، ۱۷۵۰۰۰۰ اهالیسی واردر. بارسلونه، تاراغونه، لریده‌وجیرونه اسملریله درت ایالته منقسم اولوب ، برنجیسنك ۷۶۳۰۰۰ اهالیسی واردر ؛ ومقدار عمومیسنك متباقیسی اولان برملیونه قریب اهالیسی دیکر اوچ ولایته همان متساویاً منقسمدر . قسم غربیسنی تشکیل ایدن لریده ایالتی جمله‌سندن واسع ایسه‌ده، بارسلونه جمله‌سندن زیاده معمور ومسکوندر . اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق وعارضه‌لی اولوب، یالکز درت کنیش اووه‌سی واردر . حدود شمالیه‌سنی تشکیل ایدن پیرنه سلسله‌سنك بوجهتده‌کی قسمی مرتفع وصعب اولوب، ارتفاعی ۲۰۰۰ ایله ۳۴۰۰ متره آره‌سنده‌در، وبوغاز وکچیدلری سیرك وپك صعب‌المرور در . وسطلرنده‌کی (مونتسرات) طاغی مشهور ایسه‌ده، ارتفاعی ۱۲۳۱ متره‌دن عبارتدر. بوخطه ′۳۰ °۴۰ ایله ′۳۰ °۴۲ عرض شمالی آره‌سنده ممتد اولوب، ایتالیانك وسطلریله هم اقلیم اولدیغی حالده مجرد اراضیسنك ارتفاعندن‌طولایی هواسی عرضنك اقتضاسندن چوق دها صوئوقدر. یالکز سواحلیله آلچق وادیلرنده بحرسفید هواسی حکم سوروب، اورالرده زیتون، پورتقال ، لیمون آغاجلری مثمر اولور ، وخرما آغاجی دخی یتیشوب آنجق میوه ویرمز . پونچ دخی حاصل اولور . اقالیم معتدله‌نك کافهٔ اشجار ومحصولاتی یتیشوب، منطار میشه‌لری‌ده چوقدر . طوپراغی خیلی منبت اولوب، سقی واروا اصولی‌دخی مکمل‌واهالیسی‌پك چالیشقان اولدیغندن، حبوبات متنوعه ایله میوه‌لرك اعلالری وسبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. حیوانات اهلیه‌سی وعلی‌الخصوص قیونلری دخی چوقدر . یالکز اورمانلرك سوء استعماله اوغرایوب تلف اولمسی واکثر جبالنك جبلاق قالمسی بومملکت ایچون برآفتدر . هرنه‌قدر (ابره) ایرماغی قاتالونیه‌نك یالکز جنوبی کوشه‌سنی شق‌ایدرسه‌ده، بوخطه‌نك نصفندن‌زیاده‌سی بوایرماغك حوضه‌سی داخلنده بولنوب، اکثرمیاه‌جاریه‌سی سکره ، نوکره ، بالارزه وریباغورزانه نهرلری واسطه‌سیله بوایرماغه دوکیلور؛ وبوانهارك جمله‌سی پیرنه سلسله‌سندن‌ایتمکله، صولری‌بول‌اولوب، مجرالری اطرافنده‌کی اراضی‌یی سقی واحیا ایدرلر. طوغریدن طوغری‌یه بحر سفیده دوکیلن انهاری‌ده شمالدن باشلایه‌رق: موغه، فلوویه، تر، دورو، ریوتوردره، بزوسی، لوبرغات ، غایه، فرانقولی وسنیه نهرلری اولوب، بونلر دخی سقی اراضی‌یه یارایورلر .

قاتالان دینمکله معروف اولان قاتالونیه‌اهالیسی جسور، فعال وچالیشقان آدملراولوب، وقتیله، معاش مقابلنده عسکرلك ایتمك اوزره ، دنیانك هرطرفنه کیدرلردی . شمدی دخی تجارت وصنعتله مادریده واسپانیه‌نك سائر طرفلریله آمریقایه وسائر طرفلره غربت ومهجرت ایدنلری چوقدر. اکثریت‌اوزره اورته بویلی، اسمرچه‌چهره‌لی، قره‌ویاکستانه صاچ وکوزلی آدملردر. طورووافاده‌لری سرتجه‌اولوب، آنجق تربیه ایله تعدیل اولنور. سویلدکلری (قاتالان) لسانی اسپانیه‌نك لسان عمومی وادبیسی اولان (قاستیلان) لساندن چوق فرقلی‌اولوب. لاتینجه‌دن متولد السنه‌دن‌اولمق اوزره ، آیریجه وباشلی باشنه برلسان عد اولنه‌بیلیر. حتی اسپانیولجه‌دن زیاده فرانسه‌نك جنوب جهتنده سویلنیلن (پروونسال) لسانته مشابهدر. قاتالونیه‌دن بشقه (والنسه) خطه‌سنده، بالثار جزایرنده وفرانسه‌نك شرقی پیرنه ایالتنك بعض طرفلرنده تکلم اولنان ووقتیله آراغون خطه‌سنده‌دخی سویلنمکده بولنمش اولان بو لسان الیوم اوچ ملیون نفوس طرفندن تکلم اولنمقده اولوب، هرنه قدر کیندکجه دائره‌سی طارلاشمقده ورسمیتی حائز اولان قاستیلان لسانی تعمم ایتمکده ایسه‌ده ، قاتالان لسانی دخی ادبیات مخصوصه‌یه مالك اولوب ، هله بوصوك

زمانلرده قاتالانلر کندی لسانلرینی محافظه وادبیات ملیه‌لرینی ارقا ایتمك، وعادتا دیکر اسپانیولاره بیاتجی نظریله باقوب، کندی جنسیت و لسانلرینی آیرمق آرزو وتشبثاتی پك ایلری کوتورمشلردر . حتی صرف ادبی صورتنده باشلایان بو تشبثات تدریجاً بر سیاسی رنك آلهرق ، بونلر دخی پورتکیز کبی آیریجه بر هیئت تشکیلی هوسنه دوشمشلردر . لسانلرنده اشعار و کتب‌ادبیه‌لری و غزته ورسائل موقوته‌لری‌اولوب، بونلری کیتدکجه‌چوغالتمقده‌درلر. ذاتاً قاتالانلر اسکیدن‌بری‌استقلال ومختاریت اداره‌یه آلیشمش اولدقلرندن ، تابعیت ومحکومیت کندیلرینه آغر وطبیعتلرینه ناملایم کلیور .

قاتالونیه رومالیلر زمانننده (تاراقونزه.) یه ملحق اولوب، بشنجی قرن‌میلادی‌اوائلنده جرمانیه اقوام وحشیه سی طرفندن بابل اولغله ، سکزنجی قرن میلادی اوائلنه‌دك ، اسپانیه‌نك سائر طرفلریله برابر ویسیغوتلرك تحت حکمنده قالمش؛ و ۷۱۲ تاریخ میلادیسنده اهل‌اسلام طرفندن فتح‌اولنه‌رق، اندلسه الحاق اولنمشدی. ۷۸۰ تاریخلرنده بارسلونه شهرینه قدر اولان قسم شمالیسی شارلمان طرفندن ضبط اولنه‌رق ، فرانق دولتنك بر ایالتی حکمنه قونمش ایسه‌ده ، اصل ادارهٔ مملکت بر طاقم دره بکلرینك الینه کچوب ، بونلرك اك قوتلیسی بارسلونه قونتلری اولمش ایدی . مرور زمانله کسب‌استقلال ایدن بو قونتلردن بشنجی (رایموند) آراغون قراللغنك وارثه‌سنی تزوج ایتمکله ، ۱۱۳۷ ده آراغون قرالی اولمش؛ واو تاریخدن اعتباراً قاتالونیه آراغون قراللغنه ملحق اولوب ، ۱۴۷۴ ده آراغون قرالی فردیناند قاستیله قرالیچه سی ایزابله ایله عقد ازدواج‌ایتدکدن‌صکره ، غرناطه‌حکومت اسلامیه‌سنه‌ده ختام ویرمکله، بتون‌اسپانیه برقراللق صورتنه کیردیکنده ، قاتالونیه برایالت‌حالنده‌قالمش ایسه‌ده ، برخیلی امتیازات وبرنوع مختاریت اداره محافظه ایتمشدی . نهایت بوربون خاندانی اسپانیه تختنه کچنجه، قاتالانلر عصیان ایتمکله ، مغلوبیتلرنده امتیازات قدیمه‌لرینی غائب ایدوب، اسپانیه‌نك سائر طرفلری کبی اداره اولنمق اوزره، بروجه‌مذکور ٤ ایالته تقسیم اولنمشدر .

قاتامارقه (Catamarca) آمریقای‌جنوبیده آرجنتین جمهوریتنك غرب شمالی جهتنده‌کی ایالاتندن اولوب ، غرباً وغرب‌شمالی طرفندن شیلی‌حدودینی آیران‌قوردیلره سلسلهٔ جباليله ، شمالاً سالته ، شرقاً توقومان وسانتیاغو ، جنوباً دخی قوردوبه و ریئویه ایالتلریله محدوددر . مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۰۹ ۲۴۷ مربع کیلومتره اولوب، اهالیسی ۱۱۰ ۰۰۰ نفوسدن عبارتدر. مرکزی قاتامارقه ویا (سان فرناندو ده قاتامارقه) قصبه‌سی اولوب ، ۹ سنجاق ویا قضایه منقسمدر. اراضیسی طاغلق ومرتفع اولوب، غرب جهتنده (آند) و شرق طرفنده (آقونکیا) سلسله‌لرینك اتك و قوللری ممتد اولور . یالکز منتهای شمال شرقیسنده (سالادو) نهرینه‌دوکیلور برچایی اولوب، سائر میاه جاریه‌سی سقی اراضیده صرف واستهلاك اولنور کوچك چایلردن‌عبارتدر. جهت‌وسطیه وجنوبیه‌سنده واسع‌طوزلی‌جوللری‌ده واردر. معادنی پك چوق ایسه ده ، الآن یالکز بر باقیر معدنی ایشلنمکده اولوب، بوندن پك‌چوق استفاده اولنیور . باغلری چوق اولوب ، کوزل شرابلراعمال، وکلیتلی قوری انجیر اخراج‌اولنور. تجارتی اك زیاده شیلی وبولیویه ایله‌اولوب،اخراجاتی قیون، صیغیر، یوك‌حیواناتی،انجیر،شراب‌وسائره‌دن عبارتدر. اهالیسی اسپانیولارله یرلیلردن متولد ملز اولوب ، اسپانیول لسانیله متکلمدرلر . کیشوآ لسان اصلیسی آرتق ایشیدلز اولمشدر . مرکزی (بوئنوس آیرس) شهرینه بر دمیر یول خطیله مربوطدر .

قاتانجارو (Catanzaro) ایتالیانك‌جهت جنوبیه‌سنده ایکنجی (قالابره اولتریوره) ایالتنك‌مرکزی برقصبه‌اولوب، ناپولینك ۳۷۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده و (اسکیلاچه) کورفزندن ۹ کیلومتره ایچریده بر تپه‌نك اوزرنده واقعدر. ۱۶ ۷۰۰ اهالیسی، فنون آقادمیاسی ، داخلی‌مکتب اعدادیسی، رهبانه‌مخصوص‌مدرسه‌سی، ایپك قماشلرله قطیفه وچوخه فابریقه‌لری ، شراب وزیتون یاغی تجارتی و بر اسکی سرایی واردر .

قاتانیه (Catane, Catania) یاخودقطانیه ایتالیاده سیچلیه‌جزیره‌سنك ساحل

مرقیسنده ومسینه‌نك ٨٤ کیلومتره جنوب غربیسنده شاوله‌رق مشهور (اتنا) برکاننك اتکنده ایالت مرکزی برشهر اولوب، ٦٨٧ ١٠٩ اهالیسی، دارالفنونی، صنایع نفیسه مکتبی، موزه‌سی، بیوك کتبخانه‌سی، باموق وکتن وایپك منسوجات فابریقه‌لری، کهربا معمولاتی، مرمر، کراسته، زیتون یاغی، بال‌مومی، دری، پیاغی، ذخیره، شراب و سائره تجارتی واردر. لیمانی کوچکدر. موقعی بر سطح مائلدن عبارت اولوب، ساحلدن اتنه تپه سنه طوغری بر ساعت سورر کنیش وطوغری برجاده‌سی واردر. پك اسکی برشهر اولوب، میلاد عیسی (عم) دن ٧٠٠ سنه اول یونان مهاجرلری طرفندن تأسیس اولنمشدر. برآزه‌لق قرتاجلیلرك ضبطنه کچمشیدی. سیچلیه جزیره‌سیله برابر بنی‌اغلب طرفندن فتح اولنه‌رق، عصرلرجه ممالك اسلامیه‌دن معدود بولنمشدر. عربلر عندنده قطانیه ویا قطالیه اسمیله معروفدر. اتنا مناسبتیله دفعاتله حرکت ارضدن خراب اولمشدر.

قاتاوبه { (Catawba) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك شمالی و جنوبی قارولینه جمهوریتلرنده بر نهردر، که (آلفانی) سلسلهٔ جبالنك اك یوکسکی اولان (بلاق دومه) طاغندن نبعانله، شرقه وبعده جنوبه‌طوغری ٤٠٠ کیلومترەلك جریاندن صکره، (سالوده) نهریله برلشه‌رك، (سانتی) ایرماغنی تشکیل ایدر. — اسکیدن اورالرده بو اسمله برقوم بولنوب، بعده محو اولمشدر.

قاتاؤنیه { (Cataonie) آسیای صغیر یعنی آناطولی قطعه‌سنك تقسیمات قدیمه سنده برکوچك خطه اولوب، کیلیکیا ایله قاپادوکیه آره‌سنده واقع واکثریا قاپادوکیه‌یه ملحق ایدی. قوزان ومرعش جهتلرندن عبارت اولوب، مرکزی (قومانه) یعنی البستان قصبه‌سی ایدی.

قاترینبورغ { [« یقاترینبورغ » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قاترینه { (Catherine) بو اسمله روسیه‌ده ایکی ایمپراطوریچه کلمشدر:

برنجیسی فقیر بر عائله‌یه منسوب اولوب، ١٦٨٢ ده لیونیه‌ده طوغمش؛ واسوجلی برنفره وارمش اولدیغی حالده، ١٧٠٢ ده مارینبورغك ضبطنده روس عسکری الینه اسیردوشوب، حسن وجمالیله پرنس منجیقوفك وبعده ایمپراطور بیوك پترونك نظردقت ومحبتنی جلب ایتمش؛ و١٧١١ ده دولت عثمانیه‌یه قارشی محاربه‌یه کیریشن بیوك پترونك رفاقتنده بولنوب، روسیه اردوسی بروت‌وادیسنده محصور برحالده قالمش ایکن، قاترینه کافهٔ مجوهراتنی فدا ایده‌رك، کندیسنی بولندیغی مخاطره‌دن قورتارمشیدی. بیوك پترودن صورت غیر مشروعه‌ده برقاچ اولادی اولدقدن صکره، رسماً تزوج اولنه‌رق، ١٧٢٤ ده ایمپراطوریچه‌لغی اعلان اولنمش؛ وبرسنه صکره بیوك پترونك وقوع وفاتی اوزرینه، روسیه تختنه قعود ایدوب، زوجنك باشلامش اولدیغی اصلاحات و ترقیاته دوام ایتمش ایسه‌ده، سفاهته طالوب، دوستی اولان منجیقوفه بیوك بر نفوذ واقتدار قزاندیرمش ایدی. یالکز ایکی سنه حکم سوروب، ١٧٢٧ تاریخنده وفات ایتمشدر.

— ایکنجیسی (آنهالت زربست) پرنسنك قیزی اولوب، ١٧٢٩ ده (استتین) ده طوغمش؛ و ١٧٤٥ ده، آرزوسی خلافنه اولەرق، خاله‌سی بولنان روسیه ایمپراطوریچه‌سی الیزابتك ولیعهد اتخاذ ایتمش اولدیغی (هولستاین‌غوتورپ) دوقوسنه وارمش ایدی. مومی الیه اوچنجی پترو نامیله روسیه ایمپراطوری اولدقدن صکره، قاترینه‌یی تطلیق وحبس ایله تهدید ایتدیکندن، روسلرك توجه ومحبتنی قزانمش اولان صاحبهٔ ترجمه ١٧٦٢ ده مومی الیهی اسقاط ایله، کندیسی موسقوه‌ده کمال طنطنه‌ایله تخته‌قعود، ودوستی بولنمش‌اولان (استانیسلاس پوناتووسکی)یی لهستان تختنه اقعاد ایتمش ایدی. متعاقباً قریمی وآزاق قلاعیله اسماعیلی ضبط ایتمش؛ و١٧٧٢ ده پروسیه وآوستریا ایله لهستانك مقاسمه‌سنی قرارلاشدیروب، پولوچق وموهیلف ایالتلرینی اخذ ایلمش؛ و١٧٧٤ ده قاینارجه معاهده‌سنی عقدایله، جنوبه طوغری توسیع حدود ایده‌رك، قره دکیزه حاکم اولمش ایدی. داخلاً برطاقم اصلاحات اساسیه اجراسیله زراعت وصنایع وعلوم وفنونك ترقیاتنه بیوك خدمتلر ایتمش؛ وولتر ودالمبرکی مشاهیر حکما ایله مخابراتده بولنه‌رق، (دیدرو)یی سراینه جلب ایلمش ایدی.

۱۷۹۳ و ۹۵ ده لهستانده یکیدن مقاسمه ده بولنوب، بودولتك قالان یرلرینی دخی ضبط ایتمش ؛ ودیکر برطاقم فتوحاته حاضرلانمقده ایکن، ۱۷۹۶ ده فجأة وفات ایتمشدر. عاله وادیبه برقادین اولوب، وولتره والمانیه حکماسندن (غریم) ه اولان مکتوبلری جمع ونشر اولندیغی کبی، برطقم تذاکری وبرایکی تیاترو رساله سیله سائر بعض آثاری دخی واردر .

قاترینه (سنته — (Ste.Catherine) بواسمله خرستیانلرك ایکی عزیزه لری واردر :

برنجیسی دردنجی قرن میلادی اوائلنده اسکندریه ده یاشایوب، عاله برقیز اولمغله، کندیسنی قبول ایتمش اولدیغی دین عیسادن چویرمك ایچون پدری طرفندن مأمور اولان حکمادن برقاچ ذاتی ادله ایله اقناع ایدهرك، بودینه ادخال ایتمش، ونهایت قتل ایدلمش اولدیغی مرویدر . تشرین ثانینك ۲۵ نده یورطیسی اجرا اولنور .

— ایکنجیسی ایتالیانك سینه شهرندن اولوب، ۱۳۴۷ ده طوغمش ؛ و ۲۰ یاشنده ایکن راهبه اولوب، برطاقم کرامات وکشفیات والهامات ادعاسنده بولنه رق، تصوفه دائر بعض کتابلر دخی یازمش ؛ و ۱۳۸۰ ده وفات ایتمشدر . نیسانك ۳۰ نده یورطیسی اجرا اولنور .

فاترینه مدیچیسلی — (Catherine de Médicis) فرانسه قرالیچه لرندن اولوب، اوربن دوقه سی ایکنجی لوران دومدیچیسك قیزی وفرانسه قرالی ایکنجی هنرینك زوجه سی ایدی . زوجی وبیوك اوغلی وفات ایتدکدن صکره، ایکنجی اوغلی طغوزنجی شارلك صباوتی حسبیله وصیه ونائبهٔ حکومت اولمش ؛ وحیل ودسایسه میلانی اولمغله، قتولیك وپروتستان تبعه سنك آره سنه نفاق صوقوب، ۱۵۷۲ ده مشهور سنت بارتلمی قتل عامنه سبببیت ویرمش ؛ وبعده اوغلیله بوزیشوب، اوچنجی هنری زمانننده دخی هیچ برنفوذ واهمیتی اولمامشدی. آنجق صنایعه مراقی اولوب، ایتالیادن جلب ایتدیکی معمارلر ورسامارمعرفتیله برچوق ابنیهٔ مصنعه وازآن جمله (تویری) سرایینی بنا ایتمش ایدی . ۱۵۸۹ ده وفات ایتمشدر .

قاترینه (Catherine) بواسمله انکلتره ده دخی اوچ قرالیچه کلمشدر :

برنجیسی فرانسه قرالی آلتنجی شارلك قیزی وانکلتره قرالی بشنجی هنرینك زوجه سی ایدی . ۱۴۰۱ ده طوغوب، ۱۴۳۸ ده وفات ایتمشدر.

— ایکنجیسی آراغون قرالی فردیناند ایله قستیله قرالیچه سی ایزابله نك قیزی اولوب، ۱۵۰۱ ده انکلتره قرالی یدنجی هنرینك اوغلی آرتوره، وبونك وفاتی اوزرینه، ۱۵۰۹ ده برادری سکزنجی هنری یه وارمش ؛ و ۱۸ سنه برلکده پاشادقدن صکره، تطلیق اولنه رق، (کیمبولتون) قلعه سنه حبس اولنمش ؛ و ۱۵۳۶ ده اوراده وفات ایتمشدر . پاپا تطلیقنه مساعده ایتمدیکیچون، صاحبهٔ ترجمه نك تطلیق انکلتره ده پروتستانلغك قبولنه سبب اولمشدر .

— اوچنجیسی پورتکیز قرالی دردنجی ژانك قیزی اولوب، انکلتره قرالله رندن ایکنجی شارله وارمش ؛ وبونك وفاتندن صکره پورتکیزه عودت ایدوب، ۱۷۰۴ ده برادری دون پدرونك خسته لغنده نائبهٔ حکومت اولمش ایدی .

قاترمر اتیان مارق — (Étien Marc Quatremère) فرانسه مشاهیر شرقیونندن اولوب، ۱۷۸۲ ده طوغمش، و ۱۸۵۷ ده وفات ایتمشدر . فرانسه مکتبنده عبرانی و سریانی لسانلری معلمی اولوب، استادی مشهور سیلوستر دوساسینك وفاتنده السنهٔ شرقیه مکتبنده دخی فارسی معلمی اولمشدی . اسان قبطی ایله مصرك احوال جغرافیه و تاریخیه سنه دائر برچوق تحریات وکشفیات استادانه سی والسنهٔ شرقیه ده بعض لغتلریله سائر آثاری واردر . رشیدالدینك مغول تاریخنی فارسیدن ومقریزینك مصر تاریخی و ابن خلدونك مقدمه سنی عربیدن فرانسزجه یه ترجمه ایتمشدر . نبطیلر حقنده دخی برطاقم تحقیقات وتتبعاتی واردر.

قاتغات (Kattegat) شرقاً اسوج ایله غربا دانیمارقه نك قره قسمی اولان یوتلاند آره سنده بردکیز اولوب، شمالاً اسقاکران بوغازندن شمال دکیزیله وجنوباً دانیمارقه آطه لرینك تشکیل ایتدکلری سوند ، بیوك بلت وکوچك بلت بوغازلرندن بالطیق دکیزیله اختلاط ایدر . ایچنده دانیمارقه یه عائد (لسو) ، آنهولت و (سامسو) اسملریله اوچ آطه واردر . شمالدن جنوبه بویی ۲۴۰ واك کنیش یرنده اکی ۱۴۰ کیلومتره اولوب،

درینلکی ۶۰ متره‌یی تجاوز ایتمز. دانیمارقه جهتنده‌کی سواحلی دوز و آلچق واسوج طرفنده کیلر یوکسك قیالق وپك کیرینتیلی چیقنتیلی اولوب، اورادن برچوق نهرلر دوکیلور.

قاتله { (Katla) ایسلاندەنك الك جنوبی برکانی اولوب، هکله برکانندن ۶۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده واقعدر. فورانلری صیق اولوب، اکثریا کول وصو پوسکورور.

قاتورشه { (Catoreche) مکسیقەنك (سان لویی پوتوزی) ایالتنده و ۲۳۰ کیلومتره شمالنده برقصبه اولوب، پك زنکین اولان کموش معدنیله مشهوردر. بو معدن وقتیله سنوی یکرمی ملیون فرانق قیمتنده کوچه ویرمشدر.

قاتوقامبرزی { (Cateau Cambrésis) فرانسه ده نور ایالتنك (قامبره) قضاسنده وقامبره‌نك ۲۵ کیلومتره شرق جنوبیسنده اولەرق پارسدن بروکسله کیدن دمیر یول خطی اوزرنده ناحیه مرکزی برقصبه اولوب، ۹۵۰۰ اهالیسی، داخلی مکتبی، کتبخانه‌سی، باقر دوکمخانه‌سی وسائر فابریقه‌لری واردر.

قاتولیقه { (Cattolica) سیلچیەنك جرجنتی ایالتنده وجرجنتینك ۲۷ کیلو متره شمال غربیسنده اولەرق (پلاتانی) نهری اوزرنده وساحلدن ۸ کیلومتره ایچریده برقصبه اولوب، ۶۳۸۰ اهالیسی وکوکرد معدنی واردر.

قاتون { (Caton) بواسمله اسکی رومامشاهیرندن ایکی ذات کلشدر:

برنجیسی «قدیم» لقبیله تفریق اولنەرق، مکارم اخلاقیله ومتانت طبع ورأیيله مشهوردر. میلاد عیسی (عم) دن ۲۳۴ سنه اول دنیایه کلوب، ایکنجی قارتاج محاربه‌سنده (قابیوس ماقسیموس) ك معیتنده بولنمش؛ وبعده سارد نیه‌یه والی تعیین اولنەرق، بوجزیره‌نك هنوز رومالیلره تابع اولمیان اطرافنی دخی ضبط ایتمش؛ وقبل المیلاد ۱۹۵ تاریخنده اسپانیه ومتعاقباً یونان قونسلوسی نصب اولنەرق، مأمور بتنده موفق اولمغله، رومایه عودتنده پارلاق بر استقباله نائل اولمش ایدی. سکزسنه صکره (سانسور) تعبیر اولنان مسنده نصب اولنەرق، التزام عدل وحقانیتده ضرب مثل حکمنه کچن برغیرت فوق العاده کوسترمش؛ وبونك اوزرینه رومالیلر کندیسنك هیکلنی یاپدیروب، آلتنه «اخلاق عمومیه‌یی اصلاح ایدن قاتون» مآلنی یازدیرمشلردی. قارتاجیلرك رومایه غلبه‌سندن پك زیاده قورقدیغندن، اواخر عمرنده ایراد ایتدیکی نطقلرك صوکنده «قارتاجی محو ایتملی» عبارەسنی تکرار ایتمکی عادت ایدنمشیدی. کافهٔ علوم فنونه واقف اولوب، آنجق بعض فنون یونانیەنك رومایه ادخالی مضر عدایدرمش. عمرینی تحصیل ایله کچیروب، حتی ۸۰ یاشنده ایکن لسان یونانی‌یی اوکرندیکی مرویرر. قبل المیلاد ۱۴۹ تاریخنده ۸۵ یاشنده وفات ایتمشدر. آثارندن یالکز بررساله ایله بعض فقره‌لر باقیدر.

— ایکنجیسی برنجینك حفیدزاده‌سی اولوب، «اوتیقه‌لی» لقبیله ملقبدر. قبل المیلاد ۹۳ تاریخنده طوغوب، هنوز چوجق ایکن بیوك برجسارت آثارینی ابرازله، غصب حقوق حکمرانی تشبثاتنده بولنانلره قارشی وطننك استقلالنی مدافعه‌یه چالیشمش، ویولیوس قیصره قارشی پومپیوس ایله برلشمه‌رك، دراجده قیصرك عسکرینه برقاچ دفعه غلبه چالمش؛ وچتالجه مغلوبیتیله پومپیوسك هلاکنی خبر آلنجه، بونك عسکرینك بقیة السیوفنی جمع ایله، آفریقایه کچه‌رك، اورادەقیصره قارشی مقاومت ایدن (متلوس اسکیپیون) ایله برلشمش؛ ومتعاقباً بونك دخی مغلوبیتی کورنجه، تحت اسارتده یاشامقدن ایسه اولومی احتیارله، اوتیقه قصبه‌سنه قپانەرق، اورادەافلاطونك بقای روح حقنده‌کی تألیفنی تکرار علی التکرار اوقودقدن صکره، اتلاف نفس ایتمشدر.

— بواسمله رومالی ایکی شاعر دخی اولوب، بری (والریوس قاتون) سیلا زماننده ودیکری (دیونیسیوس قاتون) اوجنجی قرن میلادیده یاشامشدر. برر اثرلری موجوددر.

قاتون { (یاخود خاتون ویاقادین (Katoun) چینك غرب شمالی جهتنده ترکستان شرقی ایله جونغاریه آره‌سنده واقع (تیان‌شان) سلسلهٔ جبالنك قسم شرقیسی اولوب، ۸۲° ایله ۸۴° طول شرقی آره‌سنده ممتد اولور. ارتفاعی ۵۰۰۰ متره رادەلرنده اولوب، کچیله‌جك بوغازی اولدیغی

بیلنیور. دزوه‌لری سرمدی قارلرله مستوراولوب، بوزدره‌لری واتکلرنده برطاقم کوللری واردر .

قاتون { یاخود خاتون یعنی قادین (Katoun) سیبریه‌ده (اوبی) ایرماغنی تشکیل ایدن ایکی نهرك بری اولوب، چین حدودنده (بیالوخه) نك جنوبنده آلتون طاغدن نبعانله، ابتدا غربه طوغری آقه‌رق، (آرغوت) چایی آلدقدن صکره، شمال غربی یه طوغری دونر . مجراسی ۶۷۰ کیلو مترہ طولنده اولوب، برچوق تابعلری واردر، که اك بیوکاری حوضه‌سنك شرق جنوبی جهتندن کلن (چویه) چاییدر .

قاتونغه { (Katounga) سودان وسطینك (غاندو) مملکتنده نیجرایرماغنك ساحل یمینی قربنده برقصبه اولوب، ۱۵۰۰۰ اهالیسی واردر .

قاتووپچ { (Kattowitz) پروسیه‌ده سیلزیه ایالتنك (اوپلن) سنجاغنده واوپلنك ۹۵ کیلو مترہ جنوب شرقیسنده اولەرق برقاچ دمیریول خطنك نقطهٔ تقاطعنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۱۲۶۲۵ اهالیسی، چنقووآنترا - سیت معدنلری، دمیرخانه‌لری وواغون وسائردمیریول لوازمی فابریقه‌لری واردر .

قاتی کورکان { روسیه‌یه تابع ترکستان ایالتنك زرافشان سنجاغنده وسمرقندك ۱۶۰ کیلو مترہ غرب جنوبیسنده اولەرق زرافشان نهرینك ساحل یسارنده قضا مرکزی مستحکم برقصبه اولوب، ۴۴۲۵ اهالیسی واردر .

قاتیلینا { (Catilina) روما مشاهیرندن شریر بر آدم اولوب، سیلانك مظالمنه آلت ومعین اولمش؛ وبعده قونسلوس اولق هوسنه دوشوب، موفق اولەمدیغندن، کندیسنه ترجیح اولنان رقیبلرینی قتل ایتمکه قالقیشمش؛ ومشهور جیچرون بونیات وتشبثاتی حضور محکمه‌ده علناً اثبات ایتمکله، رومادن اتروریه‌یه قاچەرق، باشنه طوپلادیغی طرفکیرانیله وطنی علیهنه سلاحه صارلمش ایسه‌ده، مغلوب اولوب، قبل المیلاد ۶۲ سنه‌سنده قتل اولنمشدر .

قاجار { ایرانك شمال جهتنده استراباد ایله ری وطبرستان نواحیسنده بولنور برترکمن اولوسی یعنی بیوك عشیرتی اولوب، الیوم ایرانده حکم سورن سلالهٔ شاهان بوعشیرته منسوب اولغله، بواسمله یاد اولنمقده‌در . عشیرت مذکوره رؤساسندن محمد حسن نادر شاهدن صکره ایرانده ظهور ایدن قارغاشقلرصره‌سنده خیلی نفوذ واقتدار قزانوب، حکومتی الده ایتمکه چالیشانلرك بری اولمش ایدی . بونك اوغلی آغا محمد زند خاندانیله برچوق وقت اوغراشمش، ونهایت غالب کلمکله، تدریجاً بتون ایرانی اله کتیردرك، عشیرتنه وطرفدارلرینه قریب اولق ملاحظه‌سیله، اووقت کوچك برقصبه حالنده بولنان طهرانی پایتخت اتخاذ ایتمش؛ وفتنه وشورشه ختام ویردرك، یکی بر دولت تأسیس ایتمشدر . قاجار دولتی ۱۲۱۰ تاریخنده تأسس ایدوب، یوز بش سنه‌دن بری دوام ایتمکده‌در . بوسلاله زمانده ایران یالکز روسیه ایله برقاچ دفعه حرب ایدوب، قافقاس جهتنده بعض یرلر غائب ایتمش؛ وخراسانك برقسمی اولان هرات جهتنك التحاقنه چوق غیرت اولنه‌رق، برآره‌لق ضبط اولنمش ایسه‌ده، اجنبیلرك مداخله‌سیله ترك اولنمشدر . آوروپا اصول اداره‌سنه تقلیداً بعض تشکیلات واصلاحات دخی اجرا اولنه‌رق، برمقدار منتظم عسکر ترتیب اولنمش؛ وآوروپا دولیله مناسبات سیاسیه یه کیریشلمشدر . قاجار سلاله‌سنه منسوب ایران شاهلرینك اسملریله تاریخ جلوسلری بروجه آتیدر :

آقا محمد خان	۱۲۱۰
یکنی فتح علی شاه	۱۲۱۲
محمد شاه بن عباس میرزا بن فتح علی	۱۲۴۸
ناصرالدین شاه بن محمد	۱۲۶۴
مظفرالدین شاه بن ناصرالدین	۱۳۱۴

— قاجار عشیرتی پك بیوك ویدی قوله منقسم براولوس اولوب، چنکیز خانك خروجنده وطن اصلیسنی ترکله، غربه طوغری ایلریلەرك، شام وآناطولی یه قدر یایلمشلردی . بعده شاه اسماعیل صفوینك تأسسنه خدمت و معاونت ایتدکارندن، شاه مشارالیهك بونلرك برطاقمنی بلادقافقاسه کنجه جهتنده، برطاقمنی مرو طرفنده و برطاقمنی ده استراباد جوارلرنده یرلشدیره‌رك، اورالردن تجاوزی ملحوظ اولان دشمنلره قارشی کندیلرینی سپر اتخاذ ایتمشدی . بونلردن کنجه ومرو جهتلر .

نده کیلر اهالیٔ محلیه ایله اختلاط ایده‌رك قاریشمشلر سه‌ده ، الك کلیتلی اوله‌رق استراباد جهننده بولنانلری هیئت اصلیه‌لرنده قالوب، آقا محمد خان‌دخی بونلرده ظهور ایتمشدر .

قاجامارقه (Caxamarca, Cajamarca) پرونك شمال جهتنده (آند) سلسلهٔ جبالنك شرقی اتکنده ۲۸۶۰ متره ارتفاعنده و ″۳۸ ′۸ °۷ عرض‌جنوبی ایله ″۳۷ ′۵۵ °۸۰ طول غربیده ایالت مرکزی بر شهر اولوب ، ۲۴۰۰۰ اهالیسی ، بحر محیط معتدلده و ۱۸۲ کیلومتره‌لك مسافه‌ده بولنان اسکله‌سی (پاقاسایو) یه قدر دمیر یولی ، یوك و پاموق منسوجاتله حصیر شاپقه‌دن عبارت معمولاتی، جوارنده مشهور قاپلیجه‌لریله غریب برمغاره‌سی واسکی اینقه‌لردن قاله بعض آثاری واردر. اینقه‌لرك حکمدار اخیری اولان (آتاهوآلپه) بوشهرده اسپانیولالرطرفندن وحشیانه قتل اولنوب، سراینك خرابه‌لری و حتی اوزرنده اعدام اولندیغی بیوك بر طاش دخی موجود در . منتظم وسوقاقلری کنیش اولوب، هواسی صوئوق و صاغلام اولغله ، اهالیسندن یوز یاشلرینه قدر یاشایانلری چوقدر . اهالیسی شولو قوم اصلیسنه منسوب و بونلرله اسپانیولالرك ازدواجندن متولد ملزلردر . — ایالتی یوز بیکی متجاوز اهالیی جامع اولوب، آلتون وکومش معدنلری وپاموق محصولاتی واردر .

قاجیاس (یاخود قاشیاس (Caxias, Cachias) برازیلیا ممالك مجتمعه‌سنك (مارانا‌ؤ) حکومتنده و (ایتاپیتورو) نهرینك ساحل یمینده اولدرق بونهرك منصبندن ۳۶۰ کیلومتره یوقاریده برقصبه اولوب، ۱۵۰۰۰ اهالیسی و(ترزینه) یه قدر دمیر یولی واردر . جوارلرینك اهالیسی پاموق زرعیاله و حیوانات یتیشدیرمکله مشغولدرلر .

قاچینز (Katchinzes) سیبریه‌نك جهت جنوبیه سنده (ینیسی) ایالتنك (مینوچینسك) سنجاغنده و (پنیدی) ایرماغنك یوقاری قسمنك صاغ طرفنده بولنور برتاتاراولوسی اولوب، تقریباً ۷۰۰۰ نفوسدن عبارتدر . هرنه قدر صورتا خرستیانلغی قبول ایتمشلرسه‌ده ، اسکی اعتقادلرندن‌ده واز کچه‌میوب ، غریب اعتقادلری واردر .

قادا موستو (Cada-Mosto) وندیك مشاهیر بحریونندن اولوب ، پورتکیز قرالنك خدمتنه دخول ایله ، ۱۴۵۵ و ۱۴۵۶ تاریخلرنده آفریقانك سواحل غربیه‌سنه سیاحت ایده‌رك ، سنغال وغامبیه وادیلرینی تعقیب وتحقیق، و یشیل برون آطه‌لرندن برقاچنی کشف ایتمش؛ وعودتنده سیاحتنامه‌سنی یازمشدر .

قادر فرس‌شعراسندن بروجه آتی ایکی ذاتك محلصیدر:

برنجیسی (وزیر خان بن محمد طاهرخان) عن اصل مشهدلی اولوب ، جد اعلاسی چنکیز خانك کاتب دیوانی بولنمش؛ وکندیسی دهلی ملوك تیموریه‌سندن عالمکیر و بهادر شاهك خدمتنده بولنوب، فرخ سیرك زمانته دخی یتیشمش؛ و اختیارلغنده اکبرآبادده کی باغنه چکیلوب، ۱۱۳۵ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر :

دل را چه دهی بیهوده قادر بنکویان
زین چشم سیاهان نبود چشم وفائی

— ایکنجیسی (میرزا عبدالقادر) تون‌قصبه‌سندن اولوب ، مثنوی نظمنده مهارتی وار ایدی. « محاربهٔ قندهار وایران » عنوانیله بر منظومه‌سی واردر. شو بیت برمثنویسنك مبدأندر :

ستایش سزاوار آن سرورست
که فرد شت ودستور این دفترست

قادر بالله (احمد بن اسحق بن المقتدر بالله جعفر) خلفاء عباسیه‌نك یکرمی بشنجیسی اولوب، ۳۳۶ تاریخنده‌طاوغمش؛ وپدری خلافته نائل اوله‌مدیغی حالده، کندیسی ۳۸۱ تاریخنده عم زاده‌سی طایع بالله عبدالکریمك اسقاطی اوزرینه، بغدادده تخت خلافته جلوسله، ۴۴ سنه و ۸ آی اجرای خلافتدن‌صکره، ۴۲۲ تاریخنده‌وفات ایدوب، بغدادده مدفوندر . سلطان محمود غزنویك بتون مدت سلطنتنده مقام خلافتده بوذات بولنمشدر ؛ اوغلی قائم بامرالله عبدالله خلفی اولوب، اونك دخی مدت خلافتی چوق‌سورمشدر .

قادری (عبدالقادر) اونجی قرن هجری علما وشعراسندن اولوب، صاحب

تذکره قالی زاده‌نك جد مادریسی اولمغله، عربی وفارسی ادبیاتنده‌کی معلوماتنك وصفنده اطرا ایتمشدر. بعض قاضیلقلرده بولنوب، ۹۴۰ده وفات ایتمشدر. شویت اونکدر :

نیمه بر صبر ایده‌یم تیر بلا زخمنه ن
برج ایسه دخی یقلمالی اولو بدر بدنم

قادری { سالف الترجمه (شیخ عبدالقادر بداؤنی) نك شعرده قوللاندیغی مخلصدر . شویت اونکدر :

بصد امید قاصد میفرستم سوی آن بدخو
معاذالله از آن ساعت کزو نومید برگردد

— هندستانك (پانی‌پیت) قصبه‌سندن دیکر برشاعرك دخی مخلصی اولوب، شوربای‌اونکدر :

جهان چیست ماتم سرایی درد
نشسته دوسه ماتمی رو برو
جکر پارهٔ چند بر خوان او
جکر خوردهٔ چند مهمان او

قادس { (Cadix, Cadiz) اسپانیه‌نك قسم جنوبیسندن عبارت اولان (آندالوسیه) خطه‌سنده وبحر محیط آطلاسینك قادس کورفزی داخلنده اوله‌رق قره‌دن طار بر بوغازله آیرلمش (لئون) جزیره‌سنك ساحل شمالیسنده ایالت مرکزی برشهر اولوب، ۷۱ ۹۱۵ اهالیسی، سربست لیمانی، کنیش ومنتظم ریختمی، ترسانه‌سی، بحریه‌یه مخصوص رصدخانه‌سی، رسم آقادمیاسی، فن جراحی مکتبیله سائر مکاتبی، عسکری خسته‌خانه‌سی. بیوك بردارالعجزه‌سی، مصنع کلیسالری، تیاتروسی، بوغا کورشنه مخصوص جانباز خانه‌سی، ایشلك تجارتی وجسیم استحکاماتی واردر . جزیره‌نك برونی اوزرنده مؤسس اولمغله، همان هر طرفدن دکیزله محاط اولوب، منظره‌سی پك کوزل وسوقاقلری کنیش وتمیزدر . فابریقه‌لری‌ده چوق‌اولوب، یوك وابیك وکتن وپاموقدن منسوجات مختلفه ایله طاوشانلغه وقیومجیلغه متعلق مواد متنوعه وغازت وسائره اعمال اولنور . صوبی اولیوب، صهریج صولرندن وقارشیسنده بولنان (سانته‌ماریه) اسکله‌سندن فوچیلرله نقل اولنان صودن ایچیلیر. جغرافیون عربك تعریفنه کوره، اندلس حکومت اسلامیه‌سی زمانندهتحت البحر برصویولی اولوب، قره‌دن کلن کوزل برصوشهرك هرطرفنه آقارمش . اووقتلرده کافهٔ اهالیسی مسلم اولمغله مسلمانلرك اندلسدن اخراجندە. بوشهرخالی قالوب، بعده قسطیله مهاجرلریله اسکان اولنمشدر. پك اسکی برشهر اولوب، میلاد عیسی (عم) دن ۱۱۰۰ سنه‌اول فنیکه‌لیلرطرفندن تأسیس اولندیغی مرویدر . هوایی پك صاغلام ولطیف اولوب، یازین ۲۲ درجه‌دن زیاده صیجاق اولمدیغی کبی، قیشین ده ۶ درجه‌دن آشاغی ایمز . عربلر زمانندە برچوق مشاهیر اسلامك وطنی اولوب، ادیب وسیاح شهیر ابن بشکوال دخی بورالی ایدی .

— قادس ایالتی اسپانیه‌نك الك جنوبی یری اولوب، سبته بوغازی اوزرنده واقع اولمغله، شرقاً مالقه، شمالاً سویله (یعنی اشبیلیه) ایالتلریله، غرباً بحر محیط اطلاسی ایله، جنوباً سبته بوغازیله، جنوب شرقی طرفندن دخی آق دکیزله محاطدر . قارشیسنده آفریقا ساحلنده واقع سبته قصبه‌سی وجوارلریله برابر مساحهٔ سطحیه‌سی ۷۲۷۶ مربع کیلو مترە اولوب، ۴۲۹۸۷۲ اهالیسی واردر . اراضیسی طاغلق اولوب ، علی‌الخصوص شرق شمالی جهتنده یوکسك طاغلری واردر . میاه جاریه‌سی دخی چوق اولوب، غوآدالکبیر (الوادی الکبیر) ایرماغنك قسم اسفلی غرب شمالی حدودینی و(غوآدیارو)نهری حدود شرقیه‌سنك برقسمنی تشکیل ایتدیکی کبی، (غوآدانه) ایله (باربانه) ایرماقلری‌ده ایالت داخلنده نبعان ایله. برچوق جایلرك صولرینی جمع ایده‌رك بحر محیطه دوکیلورلر. بونلرك ایکنجیسی (لاغونه‌دلاجانده) اسمیله بیوجك برکول دخی تشکیل ایدر . طوپراغی منبت ایسه‌ده، عارضه‌لی اولمسی‌سبتی اراضی‌یه‌مساعد اولمدیغندن، محصولات زرعیه‌سی چوق دکلدر. سبزه ومیوه‌لری چوق و پك لذیذ اولوب ، زیتون آغاجلری پك زیاده‌در . قیون وصیغیر وسائر حیوانات اهلیه‌سی چوق اولوب، خیلی مقدار بال وبال مومی‌ده‌چیقار. معادنی چوق ایسه‌ده ، اخراج اولنانلری پك آزدر. اورمانلری بیهوده اتلاف اولنمشدر . صنایعی پك ایلری اولمیوب ، قبا منسوجاتله سختیان و سائره اعمالندن عبارتدر. هوایی ملایم وصاغلام اولوب، آنجق بطاقلری بولنان بعض طرفلری صیتمه‌دن سالم دکلدر. ایالت ۱۲ قضایه منقسمدر .

قادسیه { عراق عربده کوفه‌نك ۱۵ فرسخ جنوب غربیسنده مستحکم اسکی

برقصبه اولوب، اليوم خرابدر. بو قصبه عمر بن الخطاب (رضه) زمانندە ١٦ نجى سال هجريده سعد ابن وقاص (رضه) ك تحت قيادتنده يونان عساكر مسلمينك ايران عسكرينه قارشى قزاندقلرى غالبيت قطعيه ايله مشهوردر. موقع مذكورده درت كون محاربه اولوب، برنجيسنه (يوم ارماث)، ايكنجيسنه (يوم اغواث)، اوچنجيسنه (يوم عماس)، درد نجيسنه‌ده (يوم قادسيه) دينور. بودردنجى محاربه‌ده عساكر ايرانيه‌نك قائدى رستم قتل، وعسكرى پريشان اولمغله، آرتق ايرانيلر مقاومت ايده‌ميوب، اوكون ايرانه فتح اولنمش نظريله باقلمشدر. قادسيه چوق وقت معمور قالميوب، تا دردنجى قرن هجريده خراب بولنديغى مسعودينك تعريفندن آكلاشيليور. مع‌هذا بعض مشاهير علما ومحدثينك مسقط رأسى بولنمشدر.

— دجلەنك ساحل يسارنده سامرانك ١٠ كيلومتره جنوب شرقيسنده وبغدادك ١٤٠ كيلومتره شمال غربيسنده دخى بواسمله بركوچك قصبه بولنمش، وبودخى وقتيله خراب اولمشدر. بعض مورخين بونى فتح عظيم مذكورك محلى ظن ايدرك ياكلمشلردر.

قادموس ((Cadmus) يونانيلرك اساطيرله ممزوج تاريخ قديمه كوره، فنيقه حكمدارى (آجنور) ك اوغلى اولوب، كويا ابوالآلهه زعم اولنان مشترى طرفندن قاچيريلان همشيره‌سى آوروپايى بولق ايچون، پدرى طرفندن آق دكيزه چيقاريلوب. بولغه موفق اولەمينجه، يونان ساحلنه تقربله، بثوتيه‌ده توطن ايدەرك، ميلاد عيسى (عم) دن ١٥٨٠ سنه اول (قادميه) قصبه‌سنى تأسيس ايتمش. كه بوقصبه بعده توسيع اولنمغله (تبه) تسميه اولنمشدر. فنيقه‌دن يونانه خطى نقل ويونانيلره اوقويوب يازمق صنعتى تعليم ايتمشدر. روش حالدن آكلاشلديغنه كوره او تاريخلرده فنيقه‌ليلر آق دكيزك هر طرفنه وتا اسپانيه و فرانسه سواحلنه قدر كيدوب، مهجرلر وتجارتكاهلر تأسيس ايتدكلرى صره‌ده، بر فرقه‌لرى‌ده يونانه يناشه‌رق، اوراده بر و بلكه بر قاچ مهجر تأسيس ايتمش؛ وآنجق بورانك اهاليسى چكيلوب پرى بوش براقه‌جقلرينه بو يكى اهالى ايله قاريشه‌رق، مدنيتده كنديلرندن چوق ايلرى بولنان فنيقه‌ليلردن خطى ودها برچوق شيلر اوكرنمشلردر. قادموس اشبو فنيقه مهاجرلرينك رئيسى اوله‌بيليردى. يونان لسانندە، سائر السنهٔ آريانيه‌نك خلافنده اوله‌رق، السنهٔ ساميه‌دن مأخوذ وعربيه مشابه برچوق كلمه‌لر بولنمسى يونانيلرك او وقتلرده فنيقه‌ليلرله اولان بو اختلاطلرينه شاهد در. هله حروف يونانيه‌نك خط فنيكيدن مأخوذ اولديغى كرك اسملرندن وكرك شكللرندن آشكار اولوب، ذاتاً ابتداى امرده يونانيلر دخى صاغدن صوله يازارلردى.

قادموس (ميلتلى — (Cadmus de Milet) يونان قديم مورخلرندن اولوب، ميلاددن آلتى قرن اول يونانيلرك آناطولى ساحلنده كى مهجرلرندن (ميلت) شهر قديمنده ياشامش؛ وشهر مذكور ايله اوجهتده كى يونان مهجرلرينك تاريخنى يازمشدر. بو تاريخ يالكز بعض فقره‌لرى بولنه‌بيلمشدر. الك اول نثراً تاريخ يازان بو ذاتدر.

قادميه ((Cadmée) يونان قديمك بثوتيه خطه‌سنده كائن (تبه) شهر شهيرينك الك اسكى اسمى اولوب، بانيسى اولان فنيقه‌لى قادموسك اسمنه نسبتله وضع اولنمشدر. قادميه قلعه درونده بولنوب، بعده اطرافنده واروشلر تشكيلله، شهر توسيع و (تبه) تسميه اولندقده، قادميه قلعه درونده‌كى قسمدن عبارت قالمشيدى.

قادن ((Kaaden) آوسترياو مجارستان دولتنك چهستان خطه‌سنده (ساز) ايالتنده وسازك ٢٠ كيلو متره غرب شماليسنده اولدرق (البه) ايرماغنه تابع (اكر) نهرى اوزرنده قضا مركزى برقصبه اولوب، ٦٣٣٠ اهاليسى وكمور معدنى واردر.

قادوسى ((Cadussi) ونام ديكرله كيل (Gelae) بحر خزرك جنوب غربى ساحلنده وشمديكى گيلان خطه‌سنده برقوم اولديغى اسكى يونان كتابلرنده محرر اولوب، ايكنجى اسملرينك (گيلان) اسم حاضريله مناسبتى عياندر. ذاتاً اورانك اهاليسى كندى باشنه برقوم اولوب، شمدى دخى لسان مخصوصلرى واردر.

قادوم (Cadom) روسیه‌نك وسطلرنده تامبوف‌ایالتنك (تمنیقوف) قضاسنده وتمنیقوفك ٤٧ کیلومتره غربنده بر قصبه اولوب، ۷۱۰۵ اهالیسی واردر. تاتارلر طرفندن بنا اولنمشدر. روسلر ۱۲۰۹ تاریخ میلادیسنده بو قصبه‌ده اسکی بلغارلری مغلوب ایتمشلردر.

قادینجق آنا طریقت بکتاشیه‌متسبینینك اعتقاد وروایتنه کوره، حاجی بکتاش ولی حضرتلرینك کراماتی کورمکله، حضرت مشار الیهك خدمتنه حصر وجود ایتمش صالحه برقادین اولوب، مشار الیهك برونندن آقان قانی ایچمکله حامل قالمش؛ وقیر شهرینه تابع حاجی بکتاشده کی جلیلر بوندن تسلسل ایتمش. صاحبهٔ ترجمه‌نك ولی مشار الیهك نکاحلی زوجه‌سی اولمسی احتمالی عقله دها ملایمدر.

قار (آلفونس ــ (Alph. Karr) فرانسه‌مشاهیر ادبا وحکایه تویسانندن اولوب. ۱۸۰۸ تاریخنده پارسده‌طوغمشدر. برپیانو جینك‌اوغلیدر. بوربون مکتبنده پارلاق‌برصورتده تحصیل ایتدکدن صکره، برقاچ سنه‌پارس جوارنده والده‌سیله مجهول برحالده یاشامش؛ برآره‌لق‌مذکور مکتبده‌معلملك ایتمش؛ وبعده‌فیغارو غزته‌سنه‌یازی یازمغه‌باشلایوب، تدریجاً بوغزته‌نك باش‌محرری اولمشیدی. غزته‌جیلق ایتمکله برابر رومانتیسم اصولنده‌برقاچ حکایه‌کتابی نشر ایده‌رك، آثاری فوق‌العاده مقبوله کچمکله، کسب‌شهرت‌ایتمش؛ وفیغارو وسائر غزته‌لرده (کپ) عنوانیله تنقیداتی حاوی واکلنجه‌لی برطاقم تفرقه‌لر نشرایده‌رك، بونکله شهرتی تضاعف ایتمشدی. برخیلی وقت پارسی ترکله، (نیسه) یه چکمش؛ واورادہ مراقی اولان باغچوانلغه ساوکله، فدان وچیچك یتیشدیره‌رك، تجارته قویلمش ایدی. مع هذا حکایه کتابلری تحریرندن هیچ بروقت واز کچمیوب، بوقبیلدن پك چوق کتابلری واردر.

قارابوبو (Carabobo) آمریقای‌جنوبیده ونزوئلا ممالك مجتمعه‌سنك ترکیب ایدن حکومات متفقه‌نك برى اولوب، شمالاً آنتیل جزایریله، شرقاً (قاراقاس)، جنوباً (وارنیاس)، غرباً دخی (بارکیسیمتو) و (قورو) جمهوریتلریله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۱ ۵۲۸ مربع کیلو مترەاولوب، ۱۹۸۰۲۱ اهالیسی واردر. مرکزی (والنسیه) قصبه‌سیدر. ــ اصل بواسم مذکور والنسیه قصبه‌سنك ۱۳ کیلو مترە جنوب غربیسنده واقع برتپه وقریه‌نك اسمیدر. که اورالرینه استقلالی قزاندیران (بولیوار) ۱۸۲۱ تاریخنده بوموقعده اسپانیه جنرالرینی بیوك برمغلوبیته دوچارایتمشدر.

قاراچف (Karatchef) روسیه نك وسطلرنده واقع (اورل) ایالتنده واوراك ۷۰ کیلومتره غربنده قضامرکزی برقصبه اولوب، ۱۱۳۲۰ اهالیسی وکنویر ویاغ اخراجاتی واردر.

قاراره (Carrare) ایتالیانك طوسقانه خطه‌سنده (ماسه) ایالت وقضاسنده وماسه‌نك ٥ کیلومتره شمال‌غربیسنده اولەرق ساحلدن آز مسافه ایچریده برقصبه اولوب، ۱۰۸۵۰ اهالیسی، اطرافنده غایتله نفیس وبتون عالمده مشهور مرمری، هیکلتراشلغه مخصوص مکتبی ومصنع کلیسالریله سائر ابنیه‌سی واردر. شرق طرفنده ۷۰۰ متره یوکسك و ۸ کیلومتره اوزون برطاغ بولنوب، تکمیل مرمردن عبارتدر. بوطاغده ۷۰ مرمر اوجاغی ایشلنمکده اولوب، بونلرك ۷ سندن هیکل اعمالنه یارار انفس مرمر چیقار. قاراره‌نك مرمرلری آمریقایه وهندستانه قدر کیدوب، سنوی آشاغی یوقاری درت ملیون فرانقلق مرمر اخراج اولنور. بو قصبه بر چوق هیکلتراشلر یتیشدیرمشدر.

قاراقاس (Caracas) آمریقای‌جنوبیده (ونزوئلا) ممالك مجتمعه‌سنك مرکز عمومیسی برشهر اولوب، ساحله قدر ممتد بر بایرده واسکله سی اولان (غوآیره) دن ۲۰ کیلومتره یوقاریده‌اولەرق ″٥٠ ′٣٠ °١٠ عرض‌شمالی ایله ′٢٥ °٦٩ طول‌غربیده واقعدر. ۱۷۲٤۲۹ اهالیسی، کنیش ودوز سوقاقلری، دارالفنونی وقهوه وقاقاؤ اخراجاتی واردر. مشهور بولیوارك وطنیدر. ــ قاراقاس جمهوریتی آنتیل دکیزی ساحلنده ممتد اولوب، شمالاً مذکور دکیزله، شرقاً بارسلونه، جنوباً غوآریقو، غرباً دخی قارابوبو جمهوریتلریله محاط اولدیغی حالده، مساحهٔ سطحیه‌سی ۸۷۰۰۰ مربع کیلو متره واهالیسی ۳٦٥۰۰۰ کشیدر.

قاراقالا (Caracalla) روما ایمپراطورلرندن اولوب، (سپتیم‌سور)ك اوغلیدر. ۱۸۸ تاریخ میلادیسنده‌لیونده‌طوغوب، ۲۱۱ ده برادری (جتا) ایله‌برابر تخته‌قعود ایتمش ایسه‌ده، متعاقبا برادرینی والده‌سنك قوجاغنده اتلاف، وبتون طرفدارلرینی اعدام ایتمش؛ وجزئی برسبیله اسکندریه شهرینی یغما ایتدیروب، پك چوق مظالم اجرا ایتدکدن صکره، ۲۱۷ تاریخنده (ماقرن) یدیله قتل اولنمشدر. بیوك اسکندری تقلیده چالیشوب، کولنج حرکاتده بولنمش؛ وجرمانیه وایرانه قارشی ایتدیکی محاربه‌لرده مغلوب اولدیغی حالده، جرمانیه وایران فاتحی عنوان کاذبیله افتخار ایدرمش.

قاراقه (Caraca) اسپانیه‌نك جنوبنده قادیس کورفزینك ساحل شرقیسی قربنده برکوچك آطه اولوب، ۶۰۰۰ اهالیسی، ترسانه‌سی ویلکن بزی فابریقه‌سی واردر.

قاراواجو (Caravaggio) ایتالیانك لومباردیه خطه‌سنده (برغامه) ایالتنك تروبلیو قضاسنده وتروبلیونك ۵ کیلومتره جنوب شرقیسنده بر قصبه اولوب، ۵۸۸۰ اهالیسی واردر. بو لقبله ملقب بر قاچ مشهور شاعرك مسقط رأسیدر.

قاراواسارە (Karavassara) [«کروانسرای» ماده‌سنه مراجعت.]

قاراواقه (Caravaca) اسپانیه‌نك (مورسیه) ایالتنده ومور-سیه‌نك ۸۵ کیلو متره غربنده اولەرق سفوره ایرماغنه تابع همنامی اولان نهرك اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۷۰۰۰ اهالیسی وکاغد، صابون، زیتون یاغی، اسپرتو وبوك منسوجات فابریقه‌لریله دباغخانه ویویا خانه‌لری واردر.

قارائب (یاخود قریب (Caraibes, Caribes) آمریقانك اثنای کشفنده آنتیل جزایریله آمریقای جنوبینك سواحل شمالیه‌سنده بولنمش بربیوك قوم اولوب، انسان اتی یمك عادت مکروهه‌لریله مشهوردرلر. بعده اوراله هجرت ایدن اسپانیولار وسائر آوروپالیلر طرفندن اتلاف اولنه‌رق، شمدیکی حالده مذکور آطه‌لرده افرادلری قالمامش کبیدر. آمریقای جنوبینك سواحل شمالیه سنده و (اورنوق) ایرماغی وادیلرنده ایسه بو قومه منسوب بعض قبائلك بقیة‌السیوفی بولنوب، مختلف اسملرله یاد اولنورلر. قرائبلر اوزون بویلی، باقیر رنکنه چالار اسمرجه چهره‌لی، خفیف صورتده غاغا برونلی، متناسب-الاعضا، توانا وجسور آدملر ایدی. بعده زنجیلرله اختلاطلرندن ملز برقوم دخی ظهور ایتمشدی. انکیلزلر آنتیل جزایریله دکزینه دخی بعضا قرائب آطه‌لری وقرائب دکیزی دیرلر.

قارپات (Carpathes) آوروپای شرقیده بر بیوك سلسلهٔ جبالدر، که مجارستان ایله ترانسیلوانیه اطرافنده بیوك بر نصف دائره تشکیل ایدوب، شمال غربی ایله شمال وشرق ایله جنوب شرق طرفلرندن مجارستان قراللغنك حدودینی تشکیل ایده‌رك، بونی موراویه، سیلزیه، غالیچیا، بوقووین، بغدان وافلاقدن آیریور؛ ودمیر قپو اوکنده طونه ساحلنه منتهی اولور. ویانه‌نك شمال شرق جهتنده اولان مبدأندن منتهاسنه‌دك بویی ۱۴۵۰ کیلو متره اولوب، ۴۴°۳۰′ ایله ۴۹°۳۰′ عرض شمالی و ۱۴°۴۰′ ایله ۲۴° طول شرق آره‌لرنده ممتد اولور، و ۲۲۰۰۰۰ مربع کیلو متره‌لك یر طوتار. تشکیل ایتدیکی نصف دائره‌نك ایچ طرفنه طوغری آقان صولرینك جمله‌سیله جنوب وشرق جهتلرینك مائلهٔ خارجیه‌سندن آقان صولری کاملاً طونه‌یه دوکیلور. شرق شمالی جهتندن آقانلری (دنیستر) ایرماغی واسطه‌سیله ینه قره دکیزه، وشمال جهتنك مائلهٔ خارجیه‌سندن آقانلری ایسه (ویستوله) و (اودر) ایرماقلری واسطه‌سیله بالطیق دکیزینه دوکیلور. قارپات سلسلهٔ جبالی ایکی قسمدن عبارتدر: برنجیسی منتهای شمال غربیسنده واقع (تاتره) طاغلریدر،

يوكسك ، صرب وتيه‌لرى قارله مستور اولوب ، اك يوكسك ذروه‌سى ٢٦٥٩ متره ارتفاعنده‌در. ايكنجيسى شرق جنوبى جهتنده ترانسيلوانيه خطه‌سنى احاطه ايدن اصل (قارپات) طاغلريدر، كه بغدان حدودنده ٢٧٢٠ و افلاق حدودنده ٢٦٥٠ متره‌يه قدر ارتفاعلرى واردر. قارپات سلسله‌سنك ايكى اوجنده بولنان بو ايكى يوكسك طاغلرك آره‌سنده مجارستان ايله سيلزيه بينده قوس شكلنده برصره طاغلر ممتد اولوب ، بو ايكى طاقم طاغلرى بر برينه ربط ايدر . بو رابطه بر قوس شكلنده اولوب ، ٢٠٠ كيلو متره‌لك محلده ممتد اولور، وارتفاعى نهايت ٧٥٠ متره‌يى تجاوز ايتميوب ، همان هرطرفى اورمانلرله مستوردر. مذكور ايكى طاقم يوكسك طاغلر ايچرى يه يعنى مجارستانه طوغرى برچوق قوللر واتكار اوزاده‌رق، ترانسيلوانيه‌يى ومجارستانك شمال غربى قسمنى طاغلق يرلر حالنه قوييورلر؛ و بونلرك صوك اتكاريله مذكور قوس آره‌سنده طونه مجراسنه قدر ممتد اولان وبرچوق انهارك يتاقلرينى حاوى بولنان مجارستان صحراى واسعى بولنيور. قارپات سلسله‌سنك ايكى اوجنده بولنان مذكور يوكسك طاغلر غرانيت وپورفير كبى تشكلات قديمه احجارندن وآره‌لرنده‌كى قوس ايسه اراضئ كلسيه‌دن عبارتدر.

قارپاتوس (Carpathos) [« كرپه » ماده‌سنه مراجعت.]

قارپاس (Carpassia) قبريسك ساحل شماليسنده صور و بعده قبريس حكمدارى پيكماليون طرفندن تأسيس اولنمش قديم بر قصبه اولوب ، شمديكى حالده بر قريه حالنده‌در.

قارپاسوس (Karpasos) قبريس جزيره‌سنك شمال شرق كوشه‌سنده اوزون وطار شبه جزيره‌نك اسمى اولوب، وقتيله (اوليمپ) تسميه اولنان برطاغدن عبارتدر. بويى ٧٥ كيلو متره اولوب ، اك يوكسك محلى ٦٣٤ متره ارتفاعنده‌در.

قارپنتاريه (Carpentarie) آوسترالياده قطعه‌سنك اك بيوك كورفزى اولوب ، قطعهٔ مذكوره‌نك شمالنده (يورق) شبه جزيره‌سيله (آرنهم) خطه‌سى آره‌سنده بولنيور. شمالدن جنوبه بويى ٧٨٠ وشرقدن غربه اكى ٦٧٠ كيلو متره‌در. ساحل غربيسى قربنده (غروت) اسميله بر بيوك وبرقاچ كوچك آطه بولنديغى كبى، دها ايچريده (سيرادواردپلو جزايرى) اسميله برطاقم جزايرمجتمعه واك ايچريده (ولسلى) اسميله بربيوك وبر ايكى كوچك آطه بولنيور . ساحل غربيسى قوملق و سواحل شرقيه‌سى پك منبتدر. بوكورفزه شرق وجنوب شرق جهتندن بر چوق انهار دوكيلوب ، اك بيوكلرى: فلندرس، وون ديمن، ميچل وسائره‌در. سواحل شرقيه و جنوبيه‌سى (قوينسلاند) حكومتنه تابع وسواحل غربيه‌سى جنوبى آوسترالياده‌دن معدود اولان اراضئ شماليه‌دندر . قسم شرقيسى دها معمور اولوب، انهارك منصب ومجرالرنده بعض مهجرلر تأسيس اولنمشدر.

قارپنترا (Carpentras) فرانسه‌نك (ووقلوزه) ايالتنده و (آوينيون) ك ٢٤ كيلو متره شرق شماليسنده قضا مركزى برقصبه‌اولوب، ١٠٥٢٤ اهاليسى، برقاچ فابريقه‌سى ، ايشلك تجارتى ، اسكى بر صو بندى، اطرافنده منبت اراضيسى وكوزل صيفيه‌لربله تفرجگاهلرى و بعض آثار عتيقه وابنيهٔ مصنعه‌سى واردر .

قارپنشى (Karpenesi) يونانك (اتوليامع آقارنانيا) ايالتنده وكروانسرايك تقريباً ٥٠ كيلومتره شرقنده اوله‌رق(آسپروپوتامو) ايرماغنه تابع همنامى اولان چايك اوزرنده واقع قضا مركزى برقصبه اولوب ، مشهور (مارقو بوچارى) نك قتل اولندبغى محلدر.

قارپو (Carpeaux) فرانسه مشاهير هيكلتراشانندن اولوب، ١٨٢٧ ده طوغمش، و ١٨٧٥ ده وفات ايتمشدر. برچوق آثار براقمشدر.

قارپوز چایی { آناطولیده قونیه ولایتنك آنطالیه سنجاغنده بر نهردر، که کوك طاغندن نبعانله جنوبه طوغری جریان ایدرك، علائیه‌نك غرب طرفنده آنطالیه کورفزینه دوکیلور.

قارپوزلی { آیدین ولایت وسنجاغنك چینه قضاسنده وچینه نك تقریباً ۲۰ کیلومتره غربنده وچینه نهرینه دوکیلور بر چایك اوزرنده ناحیه مرکزی برکوچك قصبه‌در. — ناحیه‌سی قضانك قسم غربیسندن عبارت اولوب، ۲۲ قریه‌دن مرکب و ۵۴۸۵ اهالیی جامعدر.

قارپوقرات { (Carpocrate) خرستیانلقده برمذهب مخصوص صاحبی اولوب، ایکنجی قرن میلادیده اسکندریه‌ده ظهور ایتمشدر. حضرت عیسایه اسناد ایتدکلری الوهیتی انکارایله، لذایذ جسمانیه‌نك روحه وآخرته تعلق ایتدیکنی التزام ایدر، وسحره‌ده اینانیر ایدی.

قارپی { (Carpi) ایتالیاده امیلیه خطه‌سنك (مودنه) ایالت وقضاسنده و مودنه‌نك ۱۳ کیلومتره شمالنده برقصبه اولوب، ۵۱۱۰ اهالیسی واردر.

قارتاج { (Carthage) ، اسکی یونانیلر عندنده قارخدون (Carchédon) وعربلرجه (قرطاجنه) فنیقیلرك ازمنهٔ قدیمه‌ده آق دکیز سواحلنده تأسیس ایتدکلری معمورلرك اك بیوکی اولوب، ابتدا بر شهردن عبارت ایکن، بعده توسیع دائرهٔ نفوذ وحکومت ایده‌رك، بیوك برخطه وقوتلی بردولت اولمش ایدی.

قارتاج شهری آفریقانك ساحل شمالیسنده الیوم تونس واو وقت قارتاج کورفزی دینان کورفزك ایچنده وتونسك اسکله‌سی اولان (حلق الوادی) قصبه‌سنك شمالنده اولهرق سبخة الروان ایله تونس کولی آره‌سنده واقع‌ایدی. شهر اوچ قسمدن عبارت اولوب، بری قلعه درونده اولمله بورسه (وياخود برج) وبری (مغاره) تسمیه ولنوردی. اوچنجیسی اسکله‌سندن عبارت اولوب، اصل تجارت محلی اوراسی ایدی. بری سفائن تجاریه ودیکری سفائن حربیه یه مخصوص اولمق اوزره، ایکی لیمانی وار ایدی. ایکنجیسی (قوطون) اسمیله معروف ایدی. بو شهر میلاد عیسادن ۸۶۰ ویا ۸۸۰ سنه اول (صور) رؤساسندن (دیدون) طرفندن تأسیس، وفنیقه مهاجرلریله اسکان اولنه‌رق، یونانلرك تجارت بحریه‌ده‌کی مهارت وقوتلری سایه‌سنده آز زمان ظرفنده دنیانك اك بیوك شهرلری صره‌سنه‌کچمش؛ ومرمردن جسیم ومصنع ابنیه وسائر آثارله تزیین اولنمش؛ وایچنده علوم ومعارف وصنایع وتجارت پك چوق ترقی ایتمش ایدی. رومالیلرله قارتاجلیلر آره‌سنده وقوع بولان محاربات عظیمه نتیجه‌سنده وقبل المیلاد ۱۴۶ تاریخنده قارتاج شهری روما سردارلرندن (اسکیپیون) طرفندن یغما واحراق اولنه‌رق، بعده قیصر طرفندن اسکی شهرك قربنده یکیدن بواسمله برشهر تأسیس اولنوب، اشبو یکی قارتاج دخی آز وقت ظرفنده آفریقانك اك بیوك شهری حکمنه کچمش ایسه‌ده، بعده واندالارك الینه کچنجه خرابه یوز طوتمشدی. نهایت عبد الملك بن مروانك زمان حکومتنده افریقیه والیسی بولنان حسان بن النعمان الازدی شهری ضبط ایتدکدن صکره، اهالیسی عصیان ایتدکلری جهتله، ۷۰ نجی سال هجریده قارتاجی بسبتون تخریب ایتمش؛ واووقتدن بری بوشهر بردها اعمار اولنه‌میوب، اقاضی تونس شهرینك واوندن اول مسلمانلر طرفندن افریقیه‌ده تأسیس اولنان شهر وقصبه‌لرك ابنیه‌سنده استعمال اولنمشدر. جغرافیون عرب قارتاج شهرقدیمنك صویی تاقیروان جهتلرندن کتیریله‌رك، طاغلر آره‌لرنده یوکسك قنطره‌لرله کچیرلمش اولدیغنی وبو عظیم صو یولنك اکثر طرفلری باقی اولوب انظار ناظرینه حیرت ویردیکنی بیان ایدیورلر. قارتاجك خرابه‌لری تونسك ۱۶ کیلومتره شمال غربیسنده موجود در.

قارتاج { جمهوریتی (Rép Carthagitnois) فنیقیلرك زمان قدیمده تأسیس ایتدکلری معمورلرك اك بیوکی اولوب، قارتاجلیلر کیدیرك آق دکیز سواحلنده کندیلرینه مخصوص معمورلر تأسیس، ودائرهٔ حکومت وتجارتلرینی توسیع ایده‌رك، اصل فنیقیلیلره غلبه چالمش؛ وعلی الخصوص فنیقیلیلر استقلالاریی غائب ایدوب، قوتدن دوشدکدن صکره، قارتاجلیلر تجارت

بحریه‌ده اونلرك یرینی طوتمشلردی. مرکزلری مادهٔ آتفه‌ده بیان اولنان (قارتاج) شهری اولوب، اورادن شرقاً طرابلس غربك سواحلی بو یجه برقه قربنه وغرباً دخی سبته بوغازینك خارجنه‌دك توسیع حدودله، بحر محیط آطلاسیده جزایر خالدات یعنی قاناریه آطه‌لریله آق دکیزده بالئار جزایرینی و سیجلیه و ساردنیه و قورسیقه جزیره‌لرینك برر قسمیله اسپانیه‌نك سواحل جنوبیه‌سنی ضبط ایتمشلر ایدی . بو وجهله بحراً او وقتلك اك قوتلی دولتی حکمنه کچمش اولان قارتاج جمهوریتی سیجلیه‌ده روما دولتیله مناسباته کیریشوب، رومالیلر بوقوتلی رقیبلرك آوروپایه تجاوزینه نظر بیقیدی ایله باقه‌مدقلرندن ، قبل المیلاد ۲٦٤ تاریخندن اعتباراً قارتاج ایله روما جمهوریتلری آره‌سنده مخاصماته بدأ اولنه‌رق، بینلرنده فنیکه‌دن مشتق اولهرق (پون) دخی دینلن قارتاجلیلره نسبتله (پونیق) دینمکله مشهور اوچ بیوك محاربه وقوع بولمشدر. بو محاربانك برنجیسی تاریخ مذکوردن ۲٤۲ تاریخنه‌دك ۲۲ سنه سوروب، بونك نتیجه‌سنده قارتاجلیلر سیجلیه‌دن کف ید ایتمکه مجبور اولمش؛ ینه قبل المیلاد ۲۱۹ دن ۲۰۲ تاریخنه‌دك ۱۷ سنه دوام ایدن ایکنجی پونیق محاربه‌سی ، قارتاج سرداری آنیبالك مظفر یتلریله وایتالیایه تجاوزیله برابر، قارتاجلیلره اسپانیاده کی ممالکی فوت ایتدیرمش؛ ونهایت ۱٤۹ دن ۱٤٦ یه قدر ۳ سنه سورن اوچنجی پونیق محاربه‌سی آفریقا طوپراغنده وقوع بولوب، قارتاج جمهوریتنك محوینی انتاج ایتمشدر .

قارتاجلیلر قوم حاکم اولوب، حکم سوردکاری یرلرك اصل اهالیسی بربر وسائره‌دن عبارت اولمغله ، مغلوب اولدقدن صکره بر دها نامللری ایشیدلیوب، رومالیلرك حکومتی زمانلرنده بوقومك قالان افرادی قوم حاکم ایله ویرلی بربرلرله خلط اولنه‌رق ، عربلر اورالری فتحلرنده قارتاجلیلردن اثر بولنامشلردر. لسان ودین ومذهبجه فنیکه‌لیلردن فرقلری اولمیوب ، بونلر دخی بعله ومولوخ ، استارته، ملقارت (ملك الارض) اسملریله سیاراتدن کنایه بر طاقم آلههٔ کاذبه‌یه عبادت ، ومصائب زمانده بونلرك صنملری اوکنده چوجقلرینی ذبح واحراق ایدرلردی . کیمیاکده وتجارتده کی مهارت وملکه‌لری وسعی وغیرتلری سایه‌سنده بیوك ثروتلره وخیلی مدنیته نائل اولمشلردی . علوم وفنون وصنایعده دخی خیلی ترقی ایتمش اولدقلری آکلاشیلیور سه‌ده ، موجود اثرلری برطاقم مدالیه‌لر وآثار معماریه‌ده محکوك بعض پازیلردن عبارتدر. بونلر دخی فنیکه خطنی استعمال ایدرلردی. حکومتلری اشراف واغنیانك نفوذی آلتنده بولنور بر نوع جمهوریت اولوب، ایکی رئیس ایله اوجیوزی متجاوز اعضادن مرکب برهیئت اعیان طرفندن اداره اولنور ، ویالکز رئیسلرله مجلس آره‌سنده اتفاق حاصل اولهمدیغی تقدیرده ومهم ایشلرده عوام اهالینك دخی رأینه مراجعت ایدیلیردی . قوم حاکم افرادینك قلتی حسبیله عسکرلری معاشله یازلمش اجناس مختلفه‌دن مرکب ایدی. ایچلرنده خیلی بیوك آدملر یتیشوب، کیمیاکده (هانون) وسردارلقده آمیلقار بارقه، آسدروبعل وآنیبعل کسب اشتهار ایتمشدر .

قارتاجنه { وعربلرجه قرطاجنه (Carthagène) اسپانیه‌نك مورسیه ایالتنده ومورسیه‌نك ٦۵ کیلومتره جنوب شرقیسنده اولهرق آق دکیز ساحلنده قضا مرکزی بر شهر واسکله اولوب ، ۵٤۳۱۵ اهالیسی ، واسع استحکامات جسیمه ایله محفوظ عسکری لیمانی ، نباتات باغچه‌سی ، ترسانه وطوپخانه‌سی وبعض معادنك اذابه‌سنه مخصوص فابریقه‌لری واردر. صنایع وتجارتی کریدر. قارتاج جنرالارندن آسدروبعل طرفندن بنا اولنوب، رومالیلرجه (قارتاغو نووه) یعنی « یکی قارتاج » تسمیه اولنوردی .

قارتاجنه { (Cartagena) آمریقای جنوبینك قولومبیه جمهوریتنده (بولیوار) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، بوغوتەنك ۱۱۰۰ کیلومتره شمالنده وقره‌یه بر کوپری ایله مربوط برآطه‌نك اوزرنده واقعدر. وقتیله خیلی بیوك ایکن، هواسنك وخامتندن ناشی اهمیتدن دوشوب شمدیکی حالده ۸٦۰۰

اهالیسی، صاغلام لیمانی، جسیم استحکاماتی وخراب معابدیله سائر ابنیهٔ جسیمه‌سی واردر .

قارتاجو (Cartaxo) پورتکیزك (سانتارم) ایالتنده‌وسانتارمك ۱۲ کیلومتره جنوب غربیسنده برقصبه اولوب، ۵۱۸۰ اهالیسی ومشهور شرابی واردر .

قارتاغو (Cartago) آمریقای وسطی جماهیر متفقه‌سندن (قوستاریقه) جمهوریتنده و (سان جوزه) نك ۲۲ کیلومتره جنوب شرقیسنده ایالت مرکزی برقصبه اولوب، ۱۰۰۰۰ اهالیسی واردر . آمریقایه کوره اسکی بر قصبه اولوب، وقتیله قوستاریقه‌نك مرکزی اولمغله، ۳۰۰۰۰ اهالیسی وار ایدی .

قارتایه (Cartaya) اسپانیه‌نك آندالوسیه خطه‌سنده هوئلوه ایالت وقضاسنده وهوئلوه‌نك ۲۰ کیلومتره شمال غربیسنده برقصبه واسکله اولوب، ۵۰۰۰ اهالیسی وکوچك لیمانی واردر .

قارتره (Carteret) انکلتره مشاهیر بحریونندن اولوب، ۱۷۶۶ تاریخنده ۱۷۶۹ تاریخنده‌دك قپودان والیس معیتنده کرهٔ ارضك قسم جنوبیسنده اجرای سیاحته، برخیلی آطه‌لر کشف ایتمشدر .

قارتلیه (Cartellier) فرانسه مشاهیر هیکلتراشانندن اولوب، ۱۷۵۷ تاریخنده بارسده طوغمش، و ۱۸۳۱ ده وفات ایتمشدر . صنایع نفیسه آقادمیاسی اعضاسندن وفن معماری مکتبی معلملرندن ایدی. بر خیلی آثاری واردر .

قارتنه (Cartena) مغربده جزایرقربنده واقع (تنس) قصبه‌سنك اسم قدیمی اولوب، آغوستوس زمانندہ روما مهاجرلریله اسکان اولنمشدی .

قارتوریغت (Carwright) انکلتره مشاهیر میخانیکیوننندن اولوب، ۱۷۴۳ ده طوغمش، و ۱۸۲۴ ده وفات ایتمشدر . بری طوقومغه ودیکری یوك اکریمکه مخصوص اولهرق ایکی ماکنه ایجاد ایتمکله، پارلمنتو طرفندن کندیسنه اون بیك انکلیز لیراسی مکافاة ویرلمشدر. بعض اشعاریله سائر آثار ادبیه‌سی‌ده واردر .

قارتیا (Carteia) اسپانیه‌نك ساحل جنوبیسنده قارتاجلیلرك تأسیس ایتدکلری اسکی قصبه‌لردن اولوب، بر روایته. جزیرةالخضراء وبراحتمالده جبل طارق قصبه‌سنك یرنده ایدی .

قارتیه (Cartier) فرانسه مشاهیر بحریونندن اولوب، ۱۴۹۴ ده سنت‌مالوده طوغمش، و ۱۵۵۴ده وفات ایتمشدر. اون التنجی قرن میلادی اواسطنده آمریقانك اقطار شمالیه‌سنه اوج سیاحت ایدوب ، برچوق کشفیات جغرافیه‌یه موفق اولمشدر .

قاردوق (Carduques, Carduchi) اسکی یونان مورخلرینك (کرد) قومنه ویردکلری اسمدر. اسکندردن اول اوجهتلری کزمش اولان اکسنوفون وان، بتلیس، موش ودرسم طرفلرینی بوقومله مسکون کوردیکنی بیان ایدیور .

قاردون (Cardonne) فرانسه مشاهیر مستشرقیندن اولوب، ۱۷۲۰ تاریخنده بارسده طوغمش، و ۱۷۸۳ ده وفات ایتمشدر. یکرمی سنه شرقده طوروب، عودتنده ترکی وفارسی معلمی وبعده قرالك السنهٔ شرقیه ترجمانی اولمشیدی. آفریقا ایله اسپانیه‌نك عربلر زمانندہکی تاریخی وادبیات شرقیه‌یه دائر بعض مطالعات نشر ایتمشدر .

قاردیچه (Karditza) تسالیه ده ترحاله نك ۲۵ کیلومتره جنوب شرقیسنده وکوستمه تابع قالبخی چایی اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب ، ۴۵۰۵ اهالیسی واردر .

قاردیف (Cardiff) انکلتره‌ده (والس) خطه‌سنك (غلامورغان) ایالتنده و(تاف) نهرینك منصبندن آز یوقاریده اولهرق صول کنارنده ولوندره‌نك ۲۴۱ کیلومتره غربنده برشهر اولوب، ۱۳۰۰۰۰ اهالیسی ، مشهور وواسع کمور معدنلری ، اسکله‌سیله دمیر یول ایله وبر جدول ایله اختلاطی

وپك ایشلك تجارتی واردر. مذكور كوراخراجاتی سنوی بر قاچ ملیون طونیلاتهیه بالغ اولوب، كیتدكجه دخی آرتمقده وشهرك اهمیت تجاریه‌سی جوغالمقده‌در.

قاردیه (Cardie) كلیبولی شبه جزیره‌سنك ساحل خارجیسنده ساروز كورفزنده وبولایر قریه‌سنده و بقله برونك یاننده اسكی بر قصبه اولوب، شمدیكی حالده كوچك برقریه حالنده‌در. آتنه‌لیلر طرفندن ضبط وتوسیع واعمار اولندقدن صكره، ماكدونیه حكمداری فیلیپك ید ضبطنه كچمش؛ واسكندردن صكره‌كی هرج ومرج اثناسنده خراب اولمشدر.

قارست یاخود قارسو (Karst, Carso) آوستریا ومجارستان دولتلرنك قارنیوله ایله ایستریه خطه‌لری آره‌سنده بر طاغدر، كه شمال غربیدن جنوب شرقیه طوغری ممتد اولهرق، تریسته و فومه‌نك اوستندن كچدكدن صكره، ساحل بحر بونجه اوزانوب، دالماچیه طاغلرینه اولاشیر. شمال غربی جهتندن آلپ سلاسلندن (تریغلاو) سلسله‌سنه مربوطدر. وقتیله اورمانلرله مستور ایكن، شمدی اكثر جهتلری چپلاق وطاشلقدر.

قارشدیران ادرنه ولایتنده قرق كلیسا سنجاغنك لوله برغوس قضاسنده ولوله برغوسك ۲۰ كیلو مترہ شرق جنوبیسنده ناحیه مركزی بر قصبه اولوب، ناحیه‌سی ۹ قریه‌دن مركبدر.

قارشی بخارا خانلغنك بخارادن صكره اك بیوك و معمور شهری اولوب، كتب اسلامیه‌ده (نسف) و (نخشب) اسملریله معروفدر. بخارانك ۱۵۰ كیلومتره جنوب شرقیسنده وجیحونه واصل اولهدن جولده نابدید اولان قارشی نهرینی تشكیل ایدن ایكی چایك محل اجتماعی قریبنده واقعدر. بیوجك وكوزل بر شهر اولوب، ۲۵۰۰۰ اهالیسی، قالدیرمله دوشمش تمیز سوقاقلری، نهرك ایكی كنارنده باغچه وتفرجكاهلری، اطرافنده سوری، قلعه‌سی، ایشلك تجارتی، قما، بیچاق، قلیچ وسائر اسلحه ایله ظریف ابریشملر وكومش قاقه آوانئ نحاسیه وسائره معمولاتی، جوارلرنده كلیتلی توتون و سائر محصولات یتیشدیرر اراضئ منبته‌سی، اوزبك خانلرندن بری طرفندن تأسیس اولنمش كوزل برسرایی واون كیلو مترہ غربنده تیمورلنكك اك سودیكی اقامتكاهلرندن بولنمش اولان (زنجی سرای) ك خرابه‌لری واردر. بخارا خانلغنك ایكنجی پایتختی حكمنده اولوب، خان بعضا بوشهرده اقامت ایدر.

قارص روسیه‌یه تابع بلاد قافقاسده آلكساندروپولك ۷۰ كیلومتره غرب جنوبیسنده وارضرومك ۲۰۰ كیلومتره شرق شمالیسنده اولهرق آرپه چاینه تابع قارص صوبی اوزرنده و ۱۹۰۵ مترہ ارتفاعی اولان قیالق وصرب بر بوغازده واقع ایالت مركزی مستحكم بر قصبه اولوب، ۳۶۷۰ اهالیسی، موقعنك اهمیت عسكریه‌سی، جسیم استحكاماتی ومحلنك صربلغی وقیشلرینك شدت وامتدادیله برابر خیلی ایشلك تجارتی واردر. پك اسكی بر قصبه اولوب، بطلیوسك كتابنده (خورسه) اسمیله یاد اولنور. جغرافیون عرب آثارنده (قرص) املاسیله محررد. اك اول سلجوقیلر طرفندن ممالك اسلامیه‌یه الحاق اولنهرق، بعده مغولارك وصكره ایرانیلرك الینه كچوب، چالدیران مظفریتنده ضمیمهٔ ممالك عثمانیه اولمش؛ وقرن حاضر میلادی ظرفنده وقوع بولان روسیه محاربه‌لرنده عثمانیلرك قارصده‌كی مقاومتلری شهرت بولمشدر. مسئلهٔ اخیره‌ده روسلرك ضبطنه كچمشدر.

— قارص ایالتی غرب شمالی طرفندن قوتایس، شمالاً تفلیس، شرقاً اربوان ایالتلریله، جنوباً وجنوب غربی جهتندن دخی حدود عثمانیه ایله محدود اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۸۵۸۶ مربع كیلو مترہ واهالیسی ۱۴۵۴۱۰ كشیدر. اهالئ اسلامیه‌سنك كلیتله ممالك عثمانیه‌یه هجرت ایتلریله برابر شمدیكی اهالیسنك یوزده ۶۲ سی مسلم اولوب، ترك، تركمان، قره قالپاق، كرد وسائره‌دن عبارتدر. یوزده ۳۸ ی‌ده خرستیان اولوب، ارمنی، روس، روم وسائره‌دن مركبدر. روسیه‌یه التحاقندن بری ۶۰۸۷۰ اهالئ اسلامیه

مملکتی ترکه ممالك عثمانیه یه هجرت ایتدکاری حالده ، یرلرینه یالکز ۲۷۱۰۰ خرستیان کلمشدر . بو وجهله مملکتك اهالیسی کیتدکجه آزالمقده‌در . ایالت : قارص ، اردهان ، اولتی وطاشتیناق اسملریله ٤ قضایه منقسمدر .

قارغوان { خلاط ایله قارص آره‌سنده برقصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

قارغه‌لق { چینه تابع ترکستان شرقینك یارقند قضاسنده و یارقندك ٦٠ کیلو متره جنوبنده اوله‌رق ١٤٧٠ متره‌لك ارتفاعده وبر چایك اوزرنده بر قصبه اولوب ، ١٠٠٠٠ اهالیسی ، خیلی ایشلك تجارتی ، اهمیت عسکریه‌سی واوراجه خام دیمکله معروف اقمشه والبسه معمولاتی واردر.

قارقاجنته { (Carcagente) اسپانیه‌ده والنسه (یعنی بلنسیه) ایالتنك السیره قضاسنده والسیره‌نك ٣ کیلومتره جنوبنده وبلنسیه‌نك ٤٠ کیلو متره جنوب غربیسنده بر قصبه اولوب، ٨٥٠٠ اهالیسی، عربلردن قاله چینیلرله مزین ابنیه‌سی ، چوخه و ایپك قماش دستکاهلری واطرافنده جدوللرله اروا اولنور منبت اراضیسی واردر .

قارقاسونه { (Carcassonne) فرانسه‌نك ایالات جنوبیه‌سندن (اوده) ایالتنك مرکزی برشهر اولوب، تولوزه‌نك ٩١ کیلو متره جنوب شرقیسنده و (اوده) نهری اوزرنده واقعدر. بك اسکی برشهر اولوب، اسکی ویکی اوله‌رق ایکی قسمدن مرکب اولدیغی حالده، ٢٣٦٠٠ اهالیسی، اسکیدن بری اعمال اولنمقده اولان چوخه دستکاهلری، کتبخانه‌سی، موزه‌سی، شراب و قونیاق ومیوه اخراجاتی وجوارلرنده مرمر اوجاقلری واردر. اندلس فاتحی موسی بن نصیر بوشهری ضبط ایدوب. ٧٢٤ تاریخ میلادیسندن ٧٥٢ تاریخنه‌دك ٢٨ سنه ممالك اسلامیه‌دن معدود بولنمش؛ وبعده قصیر پپین طرفندن استرداد اولنمشدر. عربلرجه (قرقشونه) اسمیله معروفدر.

قارلسباد { (Carlsbad) چهستان خطه‌سنده و پراغه‌نك ١١٢ کیلو متره غرب شمالیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ٧٢٧٥ اهالیسی واردر . کوکوردلی وبك نافع قاپلجه‌لریله مشهور اولوب، دنیانك هر طرفندن خسته‌لر مراجعت ایدر.

قارلسبورغ { (Carlsburg) و مجارجه (قارولی‌فهروار) مجارستانك ترانسیلوانیه یعنی اردل خطه‌سنده (اونتر ویسنبورغ) ایالتنك مرکزی برقصبه اولوب ، (تیسه) یه تابع (ماروس) نهری اوزرنده واقع و ٧٩٥٥ اهالی‌یی جامعدر . باروتخانه وکاغدخانه‌سی واردر.

قارلستاد { (Carlstad) اسوجك‌وسطلرنده واستوقهولمك ٣٠٠ کیلو متره غربنده اوله‌رق (ورنن) کولی کنارنده و (قلارالف) نهرینك منصبنده ایالت مرکزی برقصبه اولوب ، ٥٤٣٣ اهالیسی، رصدخانه‌سی، تاریخ طبیعی نمونه خانه‌سی ونهرك اوزرنده بك مصنع برکارکیر کوپریسی واردر . — ایالتی ١٦٨٨٦ مربع کیلو متره وسعتنده اولوب ، ٢٦٦٤٠٠ اهالیسی واردر . اراضیسی طاغلق اولوب، اورمانلری ودمیر معدنلری چوقدر.

قارلستاد { (Carlstadt) یاخود قارلووچ (Carlovec) آوستریا ومجارستان دولتنك خرواتستان ایالتنده و آغرامك ٥٠ کیلو متره جنوب غربیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ٥١٧٥ اهالیسی ، استحکاماتی وایشلك تجارتی واردر.

قارلسروهه { (Carlsruhe) آلمانیای جنوبیده باده بیوك دوقه‌لغنك مرکزی برشهر اولوب، ″٥٠ ′٥٠ °٤٩ عرض شمالی ایله ″٢١ ′٤ °٦ طول شرقیده واقعدر. منتظم وکوزل برشهر اولوب، ٧٣٤٧٠ اهالیسی ، دارالفنونی ، صنایع نفیسه مکتبی ، وسطنده پرنسه مخصوص ساده ولکن بك کوزل بر سرایی ، کوزل باغچه‌لری ، جوارنده واسع اورمانی، غایتله کوزل منظره‌سی، نباتات باغچه‌سی، موزه‌سی، تاریخ طبیعی نمونه‌خانه‌سی، یوز بیکدن

زیاده جلدی حاوی کتبخانه‌سی ، تیاتروسی، دمیر وسائر معادن دوکمخانه‌لری، توتون، منسوجات، اجزاء کیمویه وسائره فابریقه‌لری وپك ایشلك تجارتی واردر . یکی بر شهر اولوب ، ۱۷۱۵ تاریخنده پك دلنشین بر صورتده بنا اولنمشدر . سوقاقلری واسع ودوز اولوب، جمله‌سی پرنسك سرایی اطرافنده‌کی میدانه منتهی اولیور.

قارلسقرونه (Carlscrona) اسوجك قسم جنوبیسنده (غوته لاند) خطه‌سنده واستوقهولمك ۳۰۵ کیلو متره جنوب غربیسنده ایالت مرکزی برقصبه واسکله اولوب، ۱۶۸۸۰ اهالیسی، واسع وپك صاغلام عسکری لیمانی ، ترسانه‌سی ، سفاین اعمالیجون مکمل حوض ودستکاهلری ، ایشلك تجارتی ومصنع ابنیهٔ عمومیه وخصوصیه‌سی واردر. قصبه بش کوچك آطه ایله بر طاقم قیالرك اوزرینه مؤسس اولوب، بونلرکرك بینلرنده وکرك قره‌یه کوپریلرله مربوطدر . اسوجده کارکیر ابنیه‌لی اولمغله مستثنی بر حالده اولوب ، منظره‌سی پك کوزلدر. — قارلسقرونه ایالتی ۳۰۱۴ مربع کیلو متره وسعتنده اولوب، ۱۳۰۹۲۱ اهالیسی واردر . اراضیسی دوز وآلچق اولوب ، ۱۱۹ کوچك کولی واردر. اکثر اراضیسی مرعالق اولوب، آتلر یتیشدیریلیر. اورمانلری‌ده چوقدر.

قارلق طاغ روم ایلنده ادرنه ایالتنده کوملجنه‌سنجاغنده وکوملجنه‌نك شمال غربیسنده برطاغ اولوب ، شرقدن غربه تقریباً ۲۵ کیلومترەلك محلده ممتد اولور. دسپوط طاغی سلسله‌سنك مابعدی حکمنده ایسه‌ده ، غرباً وشمالاً قره چای ایله تابعلرینك مجرالریله وشرقاً وجنوباً قره‌جه صو مجراسیله سائر طاغلردن آیرلمش منفرد صورتنده کورینور . اك یوکسك ذروه‌سی ۱۹۰۰ متره ارتفاعنده‌در .

قارلق طاغ مغولستانك قسم غربیسنده (تیان شان) سلسلهٔ جبالنك منتهای شرقیسندن عبارت برطاغ اولوب، (قوشتی دابان) بوغازینك اوتەسنده غرب شمالیدن شرق جنوبی یه طوغری ′۳۰ °۹۱ ایله °۹۳ طول شرقی آره‌سنده ممتد اولور . اسمندن دخی آکلاشلدیغی اوزره ، ذروه‌لری سرمدی قارلرله مستوردر. منتهای شرق جنوبیسنده (اومیرواتدور) ذروه‌سی چوله ناظر اولوب ، اوتەسنده یوز کیلومترەلك محلده دخی بوطاغك مابعدی حکمنده برطاقم تپه‌لر بولنیور . مذکور (قوشتی دابان) بوغازندن ۲۰ کیلومتره قدر ایلریده (بلو) اسمیله بر دیکر بوغاز بولنیور .

قارلو (Carlo) [« شارل » ماده‌لرینه مراجعت .]

قارلو (Karlö) بوتنیه کورفزنده و فینلاندە ساحلی قارشیسنده اولەرق اولیابورغك لیمانی قارشیسنده بر آطه اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۶۴ مربع کیلومتره‌در. ینه بواسمله بر قریه‌سیله دیکر برقاچ کویلری واردر .

قارلوته (Carlotta) اسپانیاده قوردوبه (یعنی قرطبه) نك ۲۵ کیلومتره جنوب غربیسنده و (سیرامورنه) سلسلهٔ جبالنده اجنبی مهاجرلرله مسکون برقصبه اولوب، اکثری فرانسز وساووآکی اولمق اوزره، ۴۰۰۰ اهالیسی واردر .

قارلوس (دوز—(Don Carlos) اسپانیه‌ده بو اسمله خاندان حکمداری یه منسوب درت کشی کلوب ، دردی دخی حکومت دعواسنده بولنەرق ، بر چوق وقوعاته سببیت ویردکاری حالده، هیچ بری حکومته نائل اولەمامشدر :

برنجیسی آراغون پرنسی ژان ایله ناواره قرالیچه‌سی بلانشه‌نك اوغلی اولوب ، ۱۴۲۰ تاریخنده طوغمش؛ و ۱۴۴۱ تاریخنده ، والده‌سنك وفاتی اوزرینه ، تخته جیقمسی اقتضا ایدرکن ، پدری حقنی غصب ایتدیکندن، سلاحه صارلمش ایسه‌ده. مغلوب اولوب، حقوقندن واز کچمکله، حبسدن قورتله‌بیلمش؛ وآنجق ۱۴۵۵ ده یکیدن قیام ایتمکله، تکرار مغلوب اولدیغنده ، طاییسی بولنان ناپولی قرالی آلفونسه التجا ایتمش؛ ومتعاقباً بونك وقوع وفاتیله حامیسز قالوب، ایکنجی زوجه‌سی (ژانه) طرفندن تشویق اولنان پدری طرفندن ۱۴۶۰ ده خائنانه توقیف اولنمش ایسه‌ده ، بو توقیف

اهالینك قیامنی دعوت ایتدیکندن ، پدری کندیسنی ولی عهد طانیمغه ، وقاریسنك کندی اوغلنه آلتی ایستدیکی قسطیله وارثه‌سی (ایزابله) ایله ازدواجنه رضا ویرمکه مجبور اولمش ایسه‌ده ، زوجه‌سی هم تختی هم قیزی کندی اوغلنه تأمین ایچون ، ۱٤٦۱ ده صاحب ترجمه‌یی تسمیم ایتمشدر. دون قارلوس مقتدر و عالم بر آدم اولوب ، آرسطونك اخلاق کتابنی ترجمه وناواره حکمدارلرینك تاریخنی تحریر ایتمشدر.

— ایکنجیسی اسپانیه قرالی ایکنجی فیلیپ ایله پورتکیزلی ماریه‌نك اوغلی اولوب ، ۱٥٤٤ ده طوغمش ؛ وفرانسه قرالی ایکنجی هنرینك قیزی (الیزابته) یی تزوج ایده‌جك ایکن ، ایکنجی قاریسندن طول قالان پدری مومی‌الیهایی کندیسی تزوج ایتمش ؛ وبعده ایمپراطور ماقسیمیلیانك قیزینی تزوج ایتمسی تقرر ایتدیکی حالده ، پدری بوکاده مانع اولمش ؛ و ۱٥٦٤ ده یکنلری رودولف ایله ارنستی اسپانیه‌یه جلب ایدوب ، اوغلی صاحب ترجمه‌نك عدم اهلیتی ادعاسیله ، بونلری وارث ایتمك ایستدیکندن ، دون قارلوس بوندن دلکیر اولوب ، پدرینه قارشی عصیان ایتمش اولان فلمنکلیلرله مخابره‌یه کیریشمش ایسه‌ده ، پدری خبر آلوب ، کندیسنی بالتوقیف ، انکیزیسیونك پنجهٔ مجازاتنه تسلیم ایتمش ؛ و ۱٥٦۸ ده اشکنجه آلتنده ویا مسموماً وفات ایتمشدر. ادبا وشعرادن برقاچ ذات بونك ترجمهٔ حالنی فاجعه صورتنده یازمشلردر .

— اوچنجیسی اسپانیه ده حکومت سورن بوربون خاندانندن منسوب اولوب ، دردنجی شارلك اوغلی ویدنجی فردیناندك برادریدر. ۱۷۸۸ ده طوغوب، ۱۸٥٥ ده وفات ایتمشدر. ۱۸۰۸ ده بیوك ناپولیون اسپانیه یی ضبط ایتدیکنده ، پدر وبرادریله برابرحقوق حکومتدن کف ید ایتمکه اجبار اولنمش ؛ و ۱۸۱٤ ده ، ناپولیونك سقوطی اوزرینه ، مادریده کیروب ، تجدداته مخالف بولنان فرقه‌نك رئیسی اولمش ایدی. برادری فردیناندك بربرینی متعاقب تزوج ایتدیکی اوچ قاریدن اولادی اولمدیغندن، وراثت کندیسنه عائد ایکن ، اونك دردنجی قاریسندن ایکی قیزی اولمغله، بونلرك بیوکی اولان (ایزابله) یی قانون وراثتك خلافنه اوله‌رق ۱۸۳۰ ده ولیة العهد اتخاذ ایتدیکندن ، دون قاراوس پروتستو ایده‌رك، اسپانیه‌دن چیقمش؛ و۱۸۳٤ ده ، برادرینك وفاتی اوزرینه ، اسپانیه قرالی عنوانی آلوب، سلاح بدست اوله‌رق، اسپانیه‌یه کیرمش؛ وبرچوق وقت محاربه‌دن‌صکره ۱۸۳۹ ده مغلوب اولوب ، فرانسه‌یه قاچمش ؛ واورادہ بر مدت (بورژه) قلعه‌سنده موقوف قالدقدن صکره ، ۱۸٥٥ ده تریسته‌ده وفات ایتمشدر . اوغلی قونت (مونتولن) دخی حکومت ادعاسنده بولنمشدر.

— دردنجیسی بونك تورونی اولوب، ایزابله‌نك سقوطندن صکره ۱۸۷۲ و ۱۸۷۳ ده قرال آمده یه وجمهوریته قارشی طرفدارلریله خیلی محاربه‌لر ایده‌رك ، سنه‌لرجه اسپانیه‌نك اسایشنی اخلال ایتمش؛ ونهایت موفق اولهمیه‌جغنی آکلایوب ، کوشهٔ سکوته چکلمشدر.

قارلومان (Carloman) فرانق حکمدارلری سلاله‌سندن درت کشینك اسمیدر :

برنجیسی شارل مارتلك اوغلی وقصیر پپینك برادری اولوب ، ۷٤۱ تاریخنده حصه‌سنه آوستراسیا ، سوآبه وتورینکه دوشمکله، بویرلری مستقلاً اداره ایتمش ایسه ده ، قرال عنوانی آلمامش ؛ ومتمادیاً آلمانلره ، باویره‌لیلره ، صاقسونلره وآکیتانه‌لیلره قارشی حرب ایدوب، جلهسنه غالب کلمش ایسه‌ده ، فتور کتیرمکله ، ۷٤۷ تاریخنده ملکنی برادرینه ترك ایده‌رك ، (مونت قوسن) مناسترینه چکلمش؛ و ۷٥٦ ده وفات ایتمشدر .

— ایکنجیسی قصیر (پپین) ك اوغلی ومشهور شارلمانك برادری اولوب ، ۷٥۱ ده طوغمش ؛ و ۷٦۸ ده آوستراسیا ایله بورغونیه‌یه واکیتانه‌نك برقسمنه قرال اولوب ، ۷۷۱ ده وفات ایتمش ؛ وملکی برادرینه قالمش ایدی.

— اوچنجیسی (لویی‌بغ) ك اوغلی واوچنجی لوینك برادری اولوب ، ۸۷۹ ده آکیتانه ایله بورغونیه‌نك برقسمنه قرال اولمش؛ و ۸۸۲ ده،

طوموز آونده قضاءً آلديغی جريحه‌دن متأثراً وفات ايتمشدر.

— دردنجيسی (لويی جرمانيق) ك اوغلی اولوب، ٨٧٦ ده پدرينك ملك موروثی برادرلری لويی وشارل ايله مقاسمه ايده‌رك ، باويره وبر آره‌لق ايتاليا قرالی اولمش؛ و ٨٨٠ ده وفات ايدوب ، يدی سنه صكره آلمانيه ايمپراطورلغنه انتخاب اولنان (آرنول) اسمنده برولد نامشروع براقمشدر .

قارلوو { (Carlow) ايرلانده‌نك (لينستر) ايالتنده و (دوبلين) ك ٩٠ كيلو مترە جنوب غربيسنده اوله‌رق (بارو) نهری اوزرنده سنجاق مركزی برقصبه اولوب، ٧٢٦٥ اهاليسی وخراب بر قلعه‌سيله تيمارخانه‌سی وبرآز تجارتی واردر .

قارلووه { (Karlovo) شرقی روم ايلينك فلبه سنجاغنده و فلبه‌نك ٥٢ كيلو مترە شمالنده وماريجه‌يه تابع (سوشيچه) چايی اوزرنده اوله‌رق زمرد آسا بروادی ايچنده برقصبه اولوب ، ٩٠٠٠ قدر اهاليسی، ٧ جامع شريفی، ٢ كليساسی، بلغارلره مخصوص مكتب رشديسی، شياق فابريقه ودستكاهلری وجوارنده درت كوكوردلی قاپلجه‌سی واردر.

قارلوويچ { (Carlovitz) آوستريا ومجارستان دولتنك (اسلاووونيه) ايالتنده و (پتروارادين) ك ١٥ كيلو مترە جنوب شرقيسنده اوله‌رق طونه‌نك ساحل يمينده برقصبه اولوب ، ٤٤٢٠ اهاليسی ، واپور اسكله‌سی ومشهور باغلری واردر. آوستريادەكی اورتودوقس صربليلرك پطريق بو قصبه‌ده اقامت ايدر . ١٦٩٩ تاريخ ميلاديسنده مجارستانك آوستريايه تركنی تصديق ايدن معاهده بوراده امضا اولنمشدر .

قارلوونجيان { (Carlovingiens) فرانق حكمدارلرينك ايكنجی سلاله‌سی اولوب، مروونجيان سلاله‌سندن صكره سكزنجی وطقوزنجی واونجی قرن ميلاديده فرانسه‌ده وآلمانيه وايتاليه‌ده حكم سورمشلردر. بوسلاله‌نك رئيسی (شارل مارتل) اولوب، بونك اسمنه نسبتله (چونكه قارلو ايله شارل بردر) تسميه اولنمشلردر . مرقوم ارتاً مروونجيان سلاله‌سنه منسوب فرانق حكمدارلرينك (مردوپاله) عنوانيله مدير اموری اولوب، سلاله‌ء مذكوره‌نك ضعف وتسيبه دوچار اولمسی اوزرينه، امور حكومتی بسبتون يد استقلالنه آلمش ؛ وفرانسه‌نك جنوب جهتنده فتوحات ايتمكده اولان غزاة اسلامه بر سد مقاومت چكمكه مقتدر اولديغندن ، نفوذ واقتداری زياده اولمغله ، حكومتی بسبتون ضبط ايده‌رك ، مروونجيان سلاله‌سنه ختام ويرمشدر . بو سلاله‌دن ممالك مذكوره‌ده حكم سورنلرك اسامیسيله تاريخ قعودلری بروجه آتی‌در :

فرانسه قراللغنده

شارل مارتل	٧١٥	اوچنجی لويی وقارلومان	٨٧٩
قصير پپين	٧٥٢	شيشمان شارل	٨٨٤
شارلمان	٧٦٨	ساده شارل	٨٩٣
لويی ديونر	٨١٤	دكيز آغيريلی لويی	٩٣٦
طاسلاق شارل	٨٤٠	لوتر	٩٥٤
لويی بغ	٨٧٧	خيلاز بشنجی لويی	٩٨٦
		الی	٩٨٧

آلمانيه ايمپراطورلغنده

شارلمان	٨٠٠	كوی دوسپولت	٨٨٩
لويی ديونر	٨١٤	لامبرت	٨٩٤
لوتر	٨١٧	قارينتيه‌لی آرنول	٨٩٦
ايكنجی لويی	٨٤٩	لويی بن بوزون	٩٠١
طاسلاق شارل	٨٧٦	برنجر	٩٠٦
شيشمان شارل	٨٨٠	الی	٩٢٤

آلمانيه قراللغنده

شارلمان	٨٠٠	شيشمان شارل	٨٨٢
لويی ديونر	٨٤١	قارينتيه‌لی آرنول	٨٨٧
ايكنجی لويی	٨٤٠	چوچق لويی	٨٩٩
كنج لويی	٨٧٦	الی	٩١١

ايتاليا قراللغنده

شارلمان	٧٧٤	كوی	٨٨١
پپين	٧٨١	برنجر	٨٨٨
برنارد	٨١٢	لامبرت	٨٩٤
لويی ديونر	٨١٨	لويی بن بوزون	٩٠٠
لوتر	٨٢٠	ثانياً برنجر	٩٠٥
ايكنجی لويی	٨٥٥	پرووانسه‌لی هوغ	٩٢٦
طاسلاق شارل	٨٧٥	لوتر	٩٤٥
شيشمان شارل	٨٧٩	ايكنجی برنجروآدالبرت	٩٥٠
		الی	٩٦١

بوجدولدن آ کلاشلدیغی اوزره، قارلوونجیان سلاله‌سی حکمدارلرندن بعضلری عین زمانده ویا مختلف وقتلرده مذکور مملکتلرك برقاچنده ویا جمله‌سنده حکم سورمشلردر. جمله‌سنك اك بیوکی اولان شارلمان فرانسه وآلمانیه وایتالیه قرالی اولوب، آلمانیه ایمپراطورلغی عنوانی دخی کندیسی ایجاد واخذ ایتمکله، بتون آوروپای وسطینك حکمداری اولمشیدی. فرانسه‌ده بوسلاله‌دن صکره حکومت (قاپتیان) سلاله‌سنه کچمشدر. آلمانیه ایمپراطورلغی بونلردن صکره صاقسه وفرانقونیه خاندانلرینه کچمش. واك صکره انقراض بولان ایتالیه قرالغی ایمپراطوربیوك اوتون طرفندن آلمانیه ایمپراطورلغنه الحاق اولنمشدر.

قارلیسله (Carlisle) انکلتره‌نك قسم شمالیسنده ولوندره‌نك ٤٨٤ کیلومتره شمال غربیسنده و (ادن) نهری اوزرنده واقع (کومبرلاند) ایالتنك مرکزی بر شهر اولوب، ۳۱۰۵۰ اهالیسی، پاموق، کتن، یوك وایپك منسوجات فابریقه‌لری، اسکی قلعه‌سی و مصنع کلیساسی واردر. پك اسکی بر شهر اولوب، رومالیلر زمانندن اول موجود ایدی.

قارلیسله (Carlisle) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك (پانسیلوانیه) جمهوریتنده و (هاریسبورغ) نك ۲۹ کیلومتره غرب جنوبیسنده (لومبرلاند) سنجاغنك مرکزی برقصبه اولوب، ٦٦٥٠ اهالیسی و (دیکینسون مکتبی) دینمکله مشهور اسکی برمکتبی واردر.

قارلیه (Carélie) روسیه‌ده فینلاندیه‌نك جنوب شرقی قسمنه ویریان اسم اولوب، قارلیان دینلن اهالیسی فینلاندیه‌لیلردن آز فرقلیدر. بونلر وقتیله آرخانکله وشمالی آق دکیزه قدر منتشر اولوب، پترسبورغك مؤسس اولدیغی محل ایله جوارلری دخی بونلره مسکون ایدی. قرون سالفه‌ده برچوق افرادلری روسیه‌نك سائر طرفلرینه هجرت ایدوب، مرور زمانله روسلاشمشلردر. فینلاندیه‌ده‌کی قارلیالر ۸۳۰۰۰۰ مقدارنده اولوب، خطهٔ ممتازهٔ مذکوره خارجنده کیلره برابر برملیونه بالغ اولورلر. [« فینلاندیه » ماده‌سنه دخی مراجعت.]

قارمانیوله (Carmagnole) ایتالیانك پیامونته خطه‌سنده وتو رینونك ۲٦ کیلومتره جنوب شرقیسنده برقصبه اولوب، ۱۲۰۰۰ اهالیسی وکتن وکنویردن منسوجات دستکاهلری واردر. اون بشنجی قرن میلادیده میلان دوقه‌سی وونديك جمهوریتی خدمت عسکریه‌لرنده شهرت قزانان (فرانچسقو قارامانیوله) نك وطنیدر.

قارمن (Carmen) مکسیقه‌ده (یوقاتان) نك جنوب غربی ساحلی قارشیسنده برآطه اولوب، ینه بواسمله برکوچك قصبه‌ی و ۳۰۰۰ اهالیسی واردر. — قالیفورنیه کورفزنده دخی بو اسمله بر آطه بولنوب، اورتسنده برکول واردر.

قارمو (Carmaux) فرانسه‌نك (تارن) ایالتنده (آلبی) قضاسنك (مونسیه) ناحیه‌سنده و مونسیه‌نك ۷ کیلومتره جنوب شرقیسنده بیوك برقریه اولوب، ۵۰۰۰ اهالیسی وپك واسع کمور معدنلری واردر.

قارن (Karên, Karyan) یاخود قاریان هند چینینك قسم غربیسنده یعنی سیام و برمان و آراقان مملکتلرنده و تاتناسریم وآسامه قدر اولان ممالکك طاغلق برلرنده مستقل ونیم وحشی صورتده یاشار برقوم اولوب، افرادی بر ملیونی متجاوز اولدیغی تخمین اولنور ایسه‌ده، یالکز انکلتره‌یه تابع اولان برلرده کیلر یاریم ملیونی متجاوز اولدقلرینه باقیلیرسه، دها زیاده اوللری محتملدر.

قارنرو (Quarnero) آدریاتیق دکیزینك قسم شمالیسنده برکورفز اولوب، ایستریه شبه جزیره‌سیله دالماچیه ساحلی آره‌سنده واقعدر. جنوبدن شماله بویی ۸٦ ومدخلنده اکی ۷٦ کیلومتره اولوب، منتهای شمالنده (فیومه) لیمانی بولنیور. ایچنده برقاچ آطه بولنوب، بونلردن (خرسو) ایله (ولیا) خیلی بیوکدر، وآره‌لرنده برطاقم بوغازلر تشکل ایدر، که بونلرك اك مهمی مذکور ایکی جزیره ایله دیکر بعض حزائر صغیره آره‌سنده اولان (قارنرولو) بوغازی اولوب، ۱۸۰ متره عمق

واردر. فيومه ليمانه كيدوب كلن سفائن بوبوغازدن كچرلر. سواحليله جزاير ينك اهاليسى پك ماهر كميجى وباليقجيدرلر.

قارنو (لازار نيقوله ماركريت — L. N. M. Carnot) فرانسه مشاهير رجالندن اولوب، ١٧٥٣ تاريخنده (قوت دور) ايالتنك (نولى) قصبه‌سنده طوغمش، و ١٨٢٣ ده وفات ايتمشدر. فرانسه اختلال كبيرنده استحكام آلايى يوز باشيلردن اولدينى حالده، افكار جديده‌يه تابع اولوب، ١٧٩١ ده تنظيم قوانين مجلسى منتخبى و ١٧٩٢ ده مقاولهٔ عموميه مجلسى اعضالغنه انتخاب اولنمش؛ وعسكرى قوميسيونى اعضاسندن بولنوب، برچوق تنسيقات و ترتيبات عسكريه‌يه خدمت ومعاونتى اولمشدى. ١٧٩٣ ده «سلامت عموميه» قوميسيونى اعضالغنه نصب اولنه‌رق، ينه صرف اصلاحات عسكريه ايله اوغراشمش؛ و ١٧٩٥ ده مديران حكومت هيئتنه داخل اولوب، (باراس) ه مخالف رأيده بولنمغله، متهمين دفترينه قيد اولنه‌رق، آلمانيه‌يه قاچه‌بيلمش ايدى. ناپوليون قونسلوس عنوانيله ايلك دفعه رئيس حكومت اولدقده، پارسه دعوت اولنه‌رق، حربيه نظارتنه تعيين اولنمشدى. ١٨٠٢ ده مبعوث اولوب، قيد حيات شرطيله قونسلوس نصبنه و بعده ايمپراطورلغك تأسسنه قارشى رأى ويرمش؛ وروسيه سفرينه دك امور حكومتدن اوزاق طوردقدن صكره، او اثناده ينه خدمت عسكريه‌يه دخول ايله (آنور) شهرى محافظه‌سنه مأمور اولوب، امر قطعى آلمدقجه بوموقعى ترك وتسليم ايتمه‌مشدى. يوز كونلك حكومت اثناسنده داخليه ناظرى اولوب، ناپوليونك ايكنجى فراغتنده حكومت موقته هيئتنه داخل اولمش، وبوربون خاندانلرينك عودتنده فرانسه‌دن نفى اولنه‌رق، وارسوويه‌يه وبعده ماغدبورغه چكلمش؛ واورادە بقيهٔ عمرينى مطالعه وتحريرله كچيرمشدر. علوم رياضيه وعسكريه‌يه وجر اثقال واخلاق وسياسياته دائر برچاق تأليفى واردر.

قارنو (لازار هيپوليتا — L. H. Carnot) فرانسه مشاهير سياسيونندن اولوب، آنف الترجمه‌نك اوغلىدر. ١٨٠١ ده طوغوب، پدرى معيتنده لهستان وآلمانيا منفالرنده بولنه‌رق، پك چوق استفاده ايتمش؛ وبدرينك وفاتندن صكره پارسه عودتله، ابتدا آووقاتلغه سلوك ايتمش ايسه‌ده، بعده فلسفه وعلوم سياسيه‌يه ميل ايتمكله، غزته‌لره ورسائل موقوته‌يه يازديغى مقالات مهمه ايله كسب شهرت ايده‌رك، ١٨٣٩ و ٤٢ و ٤٦ تاريخلرنده مبعوث انتخاب اولنوب، صول جناحه انتساب ايتمشدى. بعده معارف ناظرى اولوب، تحصيلك مجبورى ومجاناً اولمسيله مكاتب ابتدائيه‌ده زراعت درسلرى ويرلمسى ومعلمرك تأمين استقبالى وعمومى درسلر كشادى كبى برچوق اصلاحات ترقى پرورانه‌يه موفق اولمش؛ وبوندن طولايى عزل اولنه‌رق، ينه مجلس مبعوثانده جمهوريت طرفنى التزام ايتمش؛ واوچنجى ناپوليونك ايمپراطورلغى زمانىده برقاچ دفعه مبعوث انتخاب اولنمش ايسه‌ده، طلب اولنان يولده يمين ايتمديكيچون، مجلس مبعوثانده بولنه‌مامش؛ وناپوليونك سقوطندن صكره سناتو اعضالغنه انتخاب اولنه‌رق، ينه صول طرفى التزامده ثبات ايتمشدر.

قارنو (سعدى — Sadi Carnot) فرانسه رئيس جمهور اسبقى اولوب، آنف الترجمه‌نك اوغلىدر. ١٨٣٧ تاريخنده (ليموژه) ده طوغوب، (پوليتكنيك) ديننان فنون مكتبنده وبعده مهندسخانه‌ده تحصيل ايله، مهندس چيقوب، امور نافعه نظارتنده طرق ومعابر مجلسنده ايكنجى كاتب، صكره (آنس) ده مهندس اولمش ايدى. ١٨٧١ ده (آشاغى سينه) واليلكنه وايالت مذكوره ايله (اوره) و(قالوادو) ايالتلرنده مدافعهٔ مليه اسبابنك تهيئه‌سى قوميسرلكنه نصب اولنه‌رق، ابراز غيرت ورويت ايتمش؛ وبنه اوسنه (قوت دور) ايالتى طرفندن مبعوث انتخاب اولنه‌رق، جمهوريتك تأسسنه خدمت ايده‌جك هر نوع تدابير وتشبثاته ياردم ايتمش ايدى. ١٨٨٧ تاريخنده موسيو غرويينك عزلى اوزرينه رئيس جمهور انتخاب اولنه‌رق، فرانسه‌نك هر وجهله ترقياتنه بيوك خدمتلر ايتمش؛ وعمومك محبتى قزانمش ايكن، ١٨٩٤ تاريخنده برسرسرى

ایتالیان طرفندن قتل اولنمشدر . ترجه وتألیف اولهرق برقاچ اثری واردر .

قارنیاد (Carneade) یونان قدیم حکماسندن اولوب ، کندینه مخصوص برفلسفه‌سی وار ایدی. میلاددن ۲۱۵ سنه اول برقه‌نك قیروان قدیم شهرنده طوغوب، آتنه‌ده اوچنجی آقادمیا نامیله برمدرسه آچمشیدی. قبل المیلاد ۱۵۵ تاریخنده آتنه‌لیلر طرفندن برهیئتله برابر مبعوثاً رومایه کوندرلمشدی .

قارووه (Carora) ونزوئلا ممالك مجتمعه سنك (بارکیزیمتو) جمهوریتنده وبارکیزیمتونك ۹۲ کیلو متره غرب جنوبیسنده اولهرق (توقویو) ایرماغنه تابع (موررہ) نهری اوزرنده بر قصبه اولوب ، ۶۰۰۰ اهالیسی وضمغ ایله دری تجارتی واردر .

قاروژ (Carouge, Caroggio) ایسویچره‌نك جنو ناحیه‌سنده وجنوك برکیلومتره جنوبنده اولهرق (آروه) نهری اوزرنده برقصبه اولوب، ۵۸۷۰ اهالیسی واردر. جنوك برمحله‌سی حکمنده‌در.

قاروس (Carus) روما ایمپراطورلرندن اولوب ، ۲۸۱ تاریخ میلادیسنده (پروبوس) ك وفاتی اوزرینه ، عسکر طرفندن ایمپراطورلغه انتخاب اولنمش؛ وایلیریاده سارماتلری مغلوب ایتمش ؛ وجزیره خطه‌سیله سلفکیه ومدایني ضبط ایتمش؛ وبوصوك محاربه‌ده وفات ایدوب ، قیصر عنوانی ویرمش اولدیغی اوغللری (قارین) و (نومریان) خلفلری اولمشدر .

قارولی (Karoly) مجارستانك شرق جهتنده (ساتمار) سنجاغنده و(ساتمارنمی) نك ۳۶ کیلو متره غرب جنوبسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۱۲۵۲۵ اهالیسی وکوزل باغلری واردر.

قارولی‌فهروار (Karoly-Fehervrr) [« قارلسبورغ » مادەسنه مراجعت .]

قارولینه (Iles Carolines) آطه‌لری بحر محیط کبیرك میقرونسیا قسمنده بر چوق جزایر صغیره هیئت مجموعه‌سی اولوب ، اسپانیه مستعمراتندن معدوددر . جزایر مذکوره ۱۳۵° ایله ۱۶۱° طول شرقی آره‌لرنده ۲۶ درجهٔ جغرافیه‌ده و ۵° ایله ۱۰° عرض شمالی آره‌سنده ممتد اولور. اك غربی جزیره‌سی اولان (نغولی) ونام دیکرله (ماتلوتاس) جزیره‌سی (فیلیپینه) جزایرینك ۱۳۰۰ کیلومتره شرقنده‌در. یونلرك غرب جهتنده واقع (پالاواس) وشمال طرفنده بولنان (ماریانه) جزایر مجتمعه‌لرینی دخی بعضاً قارولینه جزایرندن عد ایدرلر . اصل قارولینه آطه‌لری بشیوزی متجاوز اولوب ، اك بیوکلری اولان(پوناپی) جزیره‌سی دائره‌وی‌الشکل اولدیغی حالده قطری ۲۰ کیلومتره‌یی تجاوز ایتمز. دیکر برقاچی‌ده بوکا قریب اولوب، قصوری بسبتون کوچك واکثری خالیدر. یالکز مذکور پوناپی ایله (والان) و (هوغولو) آطه‌لرینك اراضیسی یوکسکجه اولوب ، ساحللری آچلق وحذای بحره قریب قیالرله محاط اراضیٔ مرجانیه‌دن عبارتدر. برقاچ طاقه منقسم اولوب ، بهر طاقمنك برریئسی‌واردر؛ واسپانیه‌یه تابع اولدقلری حالده ، یالکز غربی ووسطی طاقملری اون حکومت قدر تشکیل ایدوب ، یونلرکندیلرینی مستقل طانیرلر. هواجه جزایر مذکوره‌نك جمله‌سی پك لطیف اولوب، اقلیمك حرارتی دائمی صورتده اسن ملتمل وموسم روزکارلریله تعدیل اولنور . آنجق یازین یاغمورلری چوق اولوب ، بعضا کونلرجه متمادیاً یاغمور یاغار؛ وسائر موسملرده دخی یاغمورسز نادراً بر هفته کچر . بو جزایرك جمله‌سی وهله اراضیلری یوکسکجه اولانلری اشجار ونباتات کوناکون ایله مستور اولوب، ساحللرن تپه‌لرینه‌دك منتظم بر باغچه صورتنی ابراز ایدرلر ؛ وآغاجلری حقیقةً یالکز برعددی برباغچه‌یه زینت ورونق ویره‌بیله‌جك شکل وصورتده‌در. اهالینك معیشتی موس واکمك آغاجی وقوقه کبی خدایی نابت اشجارك میوه‌لرندن عبارتدر.

قارولینه جزایرینك مجموعاً مساحهٔ سطحیه‌لری ۱۴۵۰ مربع کیلو متره اولوب، ۳۶۰۰۰ اهالی ایله مسکوندرلر. بواهالی پولینسیا جنسیتنه منسوب اولوب ، رنکلری زیاده‌جه اسمر دینه‌جك

صورتده ، سیمالری منتظم، کوزلری ایری وسیاه، برونلری دوز ، آغزلری اوفق، دیشلری بیاض، قدوقامتلری موزون ، صاج وصقالری دوز وچوقدر. الحاصل متناسب‌الاعضا ، لطیف ، ذکی ومونس آدملر اولوب ، آوروپا لسانلرینی چابق اوکرنیرلر . اقلیم وهوانك اقتضاسنجه کندیلری همان جبلاق کزوب ، ارکککلری اویلش آغاج کوتوکندن عبارت قایقلریله دکیزلرده کزمك وحرب وبالیقجیلق وقادینلری حصیر وبعض الیافدن بر طاقم منسوجات یاپمق کبی ایشلرله مشغول اولورلر.

قارولینه { (Caroline) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك قسم شرقیسنك آلغانی سلسلهٔ جبالیله بحر محیط آطلاسی ساحلی آره‌سنده بیوك برخطه اولوب، بروجه آتی شمالی وجنوبی قارولینه اسملریله ایکی جمهوریته منقسمدر:

قارولینه { شمالی—(C. du Nord, North) (Carolina) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌یی ترکیب ایدن جمهوریتلرك بری اولوب ، شمالاً ویرجینیه ، غرباً تنسه ، جنوباً جنوبی قارولینه جمهوریتلریله، شرقاً دخی بحر محیط آطلاسی ایله محدود اولدیغی حالده ، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۳۵ ۳۲۰ مربع کیلومتره واهالیسی ۱ ٦۱۷ ۹٤۷ کشیدر. قسم غربیسی طاغلق ومرتفع اولوب ، آلغانی سلسلهٔ جبالنك ذروه واتك وتولرلری اوزانیر ، واك یوکسك محللری ۱۹۷٤ مترویه بالغ اولور. بومنطقه‌نك شرق جهتنده تپه‌لر ومعتدل ارتفاعلر منطقه‌سی بولنور، که خطه‌نك اك منبت واك ایی اروا اولنور اراضیسنی حاویدر . بونك شرقنده چام‌اورمانلرینی حاوی اووه منطقه‌سی وبونك شرقنده بطاقلقلری وکورفز وخلیجلری حاوی اولان ساحل منطقه‌سی بولنیور . سواحلی قوملق وانهارك دوکدکلری قوملردن برطاقم قوم سهملریله انکیندن آیرلمش اولوب ، سفاینك تقربنه الویریشلی دکلدر . بوحال وساحل ایله چاملق منطقه‌لرینك زراعته عدم استعدادی بو جمهوریتك ترقیاتنه مانع اولمشدر. مع‌هذا طاغلرنده آلتون، باقیر، دمیروسائر معدنلری چوق اولوب، قالیفورنیه نك کشفندن اول دنیانك اك زنکین آلتون معدنلری بونلر ایدی. انهارینك همان جمله‌سی غرب شمالیدن شرق جنوبی یه طوغری آقه‌رق انکیندن طار قوم سدلریله آیرلمش‌اولان مذکور کوللره دوکیلور. بونلرك باشلیجه‌لری : چروان، روآنوکه، پامپلیقو، نوزه قابو فیرریور وقاناوبه نهرلریدر . بونلردن صوك ایکی نهرك مجرالرینك یالکز قسم اعلاسی شمالی قارولینه داخلنده‌در. هواسی قیشین معتدل اولوب ، آز قار یاغار؛ صوك بهارلری پك کوزلدر ؛ یالکز یازین صیجاق زیاده‌جه‌در. تحولات هواثیه‌سی پك صیقدر . مع هذا هواسی پك صاغلام اولوب ، یالکز سواحله قریب بعض یرلری صیتمه‌لیدر . محصولات ارضیه‌سی حبوبات متنوعه ایله توتون، کنویر، پاموق، پرنج، چیویت وسائره‌دن عبارتدر. حیوانات اهلیه‌سی چوق اولوب ، پیاغیسی مرینوسك کندن اینجه ودها صیق برجنس قویون یتیشدیریلیر. طاغلرنده کیك ، پیان اوکوزی ، آیی، قورت وسائر حیوانات وحشیه واردر . چینفراقلی پیلانلری‌ده چوقدر . انهارك منصبلرنده وکوللرده آمریقا تماسحی بولنور. روآنوکه نهرنده پك لذیذ بر جنس بالیق کلیتله صید اولنور . صنایعی پك ایلری اولیوب، یالکز دمیرخانه‌لری چوقجه در . تجارتی خیلی ایلری اولوب، دمیر یوللری وسیر سفائنه صالح انهاریله جدوللری متعددر. باشلیجه اسکله‌لری : ادنتون، قامدن، واشینغتون، نیوبرنه ، ویلمنغتون وپلیموتدر . اخراجاتی : حیوانات، قطران، کراسته، مصر، پاموق ، توتون ، پرنج ، بال مومی وسائره‌دن عبارتدر . اکثر اهالیسی ایرلانده‌لی وانکلیز، مجموعنك برنلثی زنجی، ۱۲۵۰ قدری اصل یرلی و ۳۵۰۰ قدری سائر آوروپا اقوامنه منسوبدر. مرکزی اولان (بالیغ) کوچك برقصبه‌اولوب، اك بیوك معموره‌سی (ویلمنغتون) در. برمجلس مبعوثانیله برهیئت اعیانی اولوب، بونلر برلکده بالانعقاد برسنه مدتله برریئس ویا والی ومجلس اداره‌نك اعضالرینی انتخاب ایدرلر .

قارولینه { جنوبی — (C. du Sud, South C.) آمریقای شمالیده کی ممالك مجتمعه دولت عظیمه‌سنی ترکیب

ایدن جمهوریتلرك بری اولوب ، مثلث‌الشکل اولدیغی حالده، رأس زاویه‌سی آلغانی سلسله‌سنك قسم جنوبیسنده واساسی بحر محیط آطلاسی ساحلنده در. شمالاً شمالی قارولینه، غرب جنوبی جهتندن جورجیا جمهوریتلریله ، شرق جنوبی جهتندن دخی بحر محیط مذکورله محاطدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۷۹۱۷۰ مربع کیلومتره اولوب، ۱۱۵۱۱۵۰ اهالیسی واردر. تقریباً ۳۲° ایله ۳۵° عرض شمالی آره‌لرنده ممتد اولوب، همان اورته‌سنده بولنان مرکزی (قولومبیه) ۳۸°۱۵′ طول غربیده واقعدر. آلغانی جبالنه یالکز بر کوشه‌سی تماس ایتمکله، چوق طاغلری اولمیوب، قسم غربیسی منبت تپه‌لردن ، قسم وسطیسی چاملق اورمانلردن وساحل طرفی بطاقلق اووه‌لردن عبارتدر. سواحلی قارشیسنده بر چوق آطه‌لر بولنیور، که پك مقبول بر جنس باموق حاصل ایتمکله مشهور درلر. پرنج محصولاتی پك چوق اولوب، ممالك مجتمعه‌دن چیقان پرنجك نصفندن زیاده‌سی بوجمهوریتده حاصل اولور. اهالیسنك نصفنه قریب مقداری زنجی اولوب ، آوروپا مهاجرلرینك برقسمی فرانسزدر . انهارینك جمله‌سی غرب شمالیدن شرق جنوبیه طوغری آقوب، بر قاچی شمالی قارولینه‌دن کلیر. بونلرك باشلیجه‌لری : غریت بدی ، بلاق ریور ، ساتتی ، ادیستو وسادانه نهرلریدر . اك بیوك شهری واك ایشلك اسکله‌سی (چارلستون) در. هواسی قیشین معتدل وایلك وصوك بهارلرده پك کوزل ایسه‌ده . یازین زیاده صیجاقدر ، وتحولاتی پك صیقدر . یاغمور موسمی حزیراندن ایلوله قدر دوام ایدوب، ایلوله خسته‌لقلری زیاده‌در . ساحله قریب طرفلری صیتمه‌لی اولوب ، صاری صیتمه دخی بعضاً ظهور ایدر . دمیر معدنلری چوق وجنسی پك ایی اولدیغی کبی ، باقیر ، قورشون وسائر معدنلریله احجارك انواعی بولنور. اورمانلری چوق‌اولوب، باشلیجه چام آغاجلرینی حاویدر . کیك ، قورت ، آیی ، تیلکی وسائر حیوانات وحشیه‌سیله یبانی حالنده هندی وکوکرجینلری چوقدر . آمریقایه مخصوص تماسح وییلانلرك انواعیله مضر حشراتی ده زیاده در . انهاری بالیقله طولودر . یوکسك محللرنده بغدایله توتون وکنویر، اورته طرفلرنده مصر ایله سائر بعض حبوبات وآلچق طرفلرنده پرنج وپاموق زرع اولنور . چیویت وشکر قامشی دخی بعض محللرنده حاصل اولور. قویونلری پك چوقدر. معمولات صناعیه‌سی دمیر وچلیکه متعلق شیلرله یوکدن قبا منسوجات ، ایپ وخلاط، کاغد، باروت وسائره‌در . اخراجاتی باشلیجه پرنج، پاموق وتوتوندر. مملکتك کشفنده اقوام اصلیه‌دن ۲۸ قوم ایله مسکون اولوب ، بونلرك چوغی آلغانی سلسله‌سنك اوته‌سنه کچمك طاغلیش ویا محو اولمش، ویالکز (قاناوایه) قومی مملکتده قالمشدر. بر مجلس مبعوثانیله برهیئت اعیانی اولوب، ایکیسی بالاجتماع بر سنه مدتله بر رئیس انتخاب ایدرلر ، که برمجلس اداره ایله بالاستشاره ادارهٔ مملکت ایدر .

قارون { کثرت مال وثروتیله وخسیتله مشهور برشخص اولوب، حضرت موسی (عم)ك معاصری وبرروایتده خصمی ایدی. ابتدای حالنده پك فقیر اولوب ، نبی مشارالیهك دلالتیله کیمیایه آشنا اولهرق ، کلیتلی ثروته نائل اولدیغی حالده ، اعطاسی حضرت موسی (عم) طرفندن تکلیف اولنان عشری ویرمك ایستمدیکندن ، مشارالیهك بددعاسیله کندیسی و اموال و ثروتی یرك ایچنه باتمش . توراتده (قوره) اسمیله مذکوردر .

قارون { (Carron) اسقوچیه‌نك (استر - لینغ) ایالتنده و (فالکیرق) ك ۳ کیلومتره شمال شرقیسنده بر قریه اولوب ، ۳۰۰۰ عمله قوللانان بیوك بر دمیرخانه‌سیله مشهوردر .

قارون اپیناى { (Carvin Épinay) فرانسه‌نك شمالنده پادوقاله ایالتنك بتونه قضاسنده و بتونه‌نك ۳۰ کیلومتره شرق جنوبیسنده ناحیه مرکزی برقصبه اولوب ، ۷۰۲۵ اهالیسی ، کور معدنی ، دمیر دوکمخانه‌سی ، شکر ، اسپرتو ، کتن ایپلك وتول فابریقه‌لری واردر .

قارونی { (Caroni) آمریقای جنوبینك ونزوئله جمهوریتنده بریوك نهر

اولوب ، (اورتوق) ایرماغنك اك بیوك تابعلرندندر. (پاقارائیما) سلسلهٔ جبالندن نبعانله ، جنوبدن شماله طوغری آقه‌رق ، تقریباً ۶۰۰ کیلو مترهلك جریاندن صکره ، (چوداد بولیوار) قصبه‌سندن ۱۳۰ کیلو مترہ آشاغیده مذکور ایرماغه دوکیلور . جریانی پك سرعتلی اولوب ، یتاغنده بر چوق آطهلر وقیالر بولنیور . اوج شلاله‌سی وبش یرده پك اینیشلی وسرعتلی آقنتیلری اولمغله ، سیر سفائنه صالح دکلدر . تابعلرینك اك بیوکی (پاغوآ) نهریدر.

قاره (Karree) آفریقانك منتهای جنوبنده امید برونی مهجرنده برسلسلهٔ جبالدر، که شرقدن غربه ۳۰۰ کیلو مترهلك محلده ممتد اولوب، ذروه‌لری ۱۶۸۰ و ۱۹۷۰ مترهیه قدر چیقیورسه‌ده ، بولندیغی موقع مرتفع اولدیغندن ، اوقدر یوکسك کورنمیور . شمالی اتکارندن آقان صولر وادیلرده قوریوب ، اورانژ ایرماغنه واصل اولماز. — مهجر مذکورك غرب جهتنده دخی بو اسمله بر طاغ بولنوب ، شمال غربیدن جنوب شرقیه طوغری ۸۰ کیلومترهلك محلده اوزانیر.

قاری (ابو محمد جعفر بن احمد السراج البغدادی) مشاهیر ادبا وشعرادن اولوب ، حدیث وسائر علومده دخی ید طولی صاحبی ایدی. ۴۱۷ تاریخنده بغدادده طوغوب، ۵۰۰ ده وفات ایتمشدر . « مصارع العشاق » عنوانیله برکتابی وسائر تألیفات غریبه‌سی وخیلی اشعاری واردر. شو برایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

بان الخلیط فأدمعی وجداً علیهم تستهل
وحدابهم حادی الفراق فاستقلو عن المنازل
قل للذین ترحلوا عن ناظری والقلب حلوا
ما ضرهم لو انهلوا من ماء وصلهم وعلوا

قاری [« علی قاری » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قاریانده (Caryande) آناطولیده منتشا سنجاغندن عبارت بولنمش اولان (قاریه) خطهٔ قدیمه‌سی ساحلنده قدیمی بر قصبه اولوب، الیوم خرابدر .

قاریزال (Carrizal) آمریقای جنوبیده شیلی جمهوریتنك قسم شمالیسنده واقع آتاقامه خطه‌سنده و (قوپیاپو) نك ۱۱۰ کیلومتره جنوب غربیسنده (تریوینه) ایالتنك مرکزی برقصبه واسکله اولوب، ۷۰۰۰ اهالیسی وجوارنده پك زنکین باقیر معدنی واردر .

قاریق (Carriche) ایرلانده‌ده مونستر ایالتنك (تیپراری) سنجاغنده و (تلومل) ك ۲۰ کیلومتره شرقنده اوله‌رق (باروو) ایرماغنه تابع (سوییر) نهری اوزرنده برقصبه‌اولوب، ۸۴۵۰ اهالیسی، یوك منسوجاتی، دباغخانه‌لری وحبوباتله ساده یاغ تجارتی واردر. — بو اسمله ینه ایرلانده‌ده دیکر برکوچك قصبه و برناحیه واسقوچیه‌ده‌ده برناحیه بولندیغندن ، برنجیسی نهرینه اضافتله تفریق اولنور .

قاریقال (Carical, Karical) هندستانك قسم جنوبیسنك ساحل شرقیسنده یعنی (قورومانديل) خطه‌سنده فرانسه‌یه تابع برقصبه وکوچك مهجراولوب، (پوندیشری) نك ۱۱۴ کیلومتره جنوبنده ودکنك اك بیوك انهارندن (کاوری) نك قوللرندن برینك منصبنده ′۵۵ °۱۰ عرض شمالی ایله ″۴۶ ′۳۲ °۷۷ طول شرقیده واقعدر. قصبه وقتیله خیلی بیوك وسورله محاط ایکن ، شمدی اهمیتسز وسوری خرابدر . مهجر ۱۳۵ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب ، ۹۲۴۴۵ اهالیسی واردر . ۵ قضایه منقسم اولوب، ۱۰۰ قریه‌یی حاویدر . یرلیلر پاموق وایپکدن بعض منسوجات اعمال ایدرلر. اخراجات وادخالات سنویه‌سی برلکده ۷ ملیون فرانق رادەلرندەدر .

قاریماته (Karimata) آسیایه ملحق جزایر بحر محیطدن بورنئو جزیرهٔ کبیره‌سنك غرب جنوبی ساحلی قارشیسنده وچین دکیزیله جاوه دکیزی آره‌سنده کی بوغازده برطاقم کوچك آطهلر اولوب، مجموعنك مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۴۹ مربع کیلومتره واهالیسی آنجق ۵۰۰ کشیدر . اك بیوکلری اولان (قاریماته) جزیره‌سی ′۳۶ °۱ عرض جنوبی ایله ′۴۰ °۱۰۶ طول شرقیده واقعدر. آطهلر ۱۰۰ قدر اولوب، شایان تماشا منظره‌لریله وهوالرینك پك لطیف وصاغلام اولمسیله مشهوردرلر. دمیر ، قلای

وآنتیمون معدنلری، کوزل قوقولی مختلف آغاجلری وبال مومیله مرجان وصدف کبی اخراجاتلری واردر. — بولندقلری بوغازه دخی (قاریماته بوغازی) نامی ویریلیر.

قاریمون { (Karimon) سوماترہ جزیرہ‌سی کبیرہ‌سنك ساحل شرقیسنده وماللاقه بوغازینك مدخل جنوبیسنده بیوك وکوچك قاریمون اسملریله ایکی آطه اولوب، برلکده مساحهٔ سطحیه‌لری ۱۲۱ مربع کیلو مترہ‌در.

قاریمون جاوه { (Karimon-Djava) جاوه جزیرہ‌سی کبیرہ‌سنك ساحل شمالیسنده واقع (جاپاره) قصبه‌سنك ۵۰ کیلو متره قدر آچیقلرنده اوچ بیوجك وبرقاچ کوچك آطه اولوب، برلکده مساحهٔ سطحیه‌لری ۵۵ مربع کیلو مترہ‌در. وقتیله قورسانلر ملجئی ایدیلر.

قارینتیه { (Carinthie) آوستریا ومجارستان دولتنك غرب جنوبی جهتنده برخطه وایالت اولوب، غرباً تیرول، شمالاً سالسبورغ، شمال شرق جهتندن وشرقاً استیریه، جنوباً قارنیوله خطه‌لریله، جنوب غربی جهتندن‌ده ایتالیا حدودیله محدوددر. مستطیل - الشکل بر یر اولوب، شرقدن غربه بویی ۱۷۰ واکی ۵۰ ایله ۶۰ کیلو متره آره سنده در. ′۲۰ °۱۰ ایله ′۴۰ °۱۲ طول شرقی و ′۲۵ °۴۶ ایله °۴۷ عرض شمالی آره‌لرنده ممتد اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۰۳۳۳ مربع کیلو متره واهالیسی ۳۶۱۰۰۸ کشیدر. آلپ جبالنك (قارنیق) تعبیر اولنان سلسله‌سی شمال غربی طرفندن بوخطه‌یه داخل اولوب، شرقه طوغری اوزانه‌رق، ایالتك ایچنده برچوق قوللر وشعبه‌لر اوزاتمغله، خطه‌نك اراضیسی طاغلقدر. طونه‌نك اك بیوك تابعلرندن اولان (دراوه) نهری قارینتیه‌یی غربدن شرقه بوینه یاروب، صولدن مذکور سلسله‌دن اینن برچوق چایلر وصاغدن (غایل) نهرینی آلیر. برچوق کوللری‌ده اولوب، باشلیجه‌لری: مولستد، اوسباخ و (وورت) کوللریدر. هوایی صاغلام ایسه‌ده، صوئوق وسریع‌التحولدر. اراضیسنك قوهٔ انباتیه‌سی آز اولوب، آنجق یدیده بری قابل زراعت واقسام سائره‌سی اراضیٔ خالیه ایله اورمان ومرعادن عبارتدر. واسعجه وادیلرنده بغدای، داری، مصر وطاغلرده آرپه وچاودار حاصل اولوب، بعض جهتلرنده اوزوم وسائر میوه‌لر دخی حاصل اولورسه‌ده، بو محصولاتك جمله‌سی احتیاجات محلیه‌یه غیر کافیدر. پر مقدار کتان وکنویر دخی حاصل اولور. حیوانات اهلیه‌سی چوق اولوب، قیونلرینك یاغیسی مقبولدر. اهالیسی آری وایپك بوجکی دخی یتیشدیروب، خیلی مقدار بال وقوزه آلیرلر. اورمانلری چوق وصیق اولوب، ایچلرنده آبی وقره‌جه ایله سائر حیوانات وحشیه بولنور. معادنی چوق اولوب، کلیتلی دمیر، کومش، سمبلی قورشون وپك مقبول خالص قورشون ایله باقیر، بیسموت وسائر معدنلر اخراج اولنور. مرمر اوجاقلری‌ده چوقدر. صنایع محایسه دمیرجیلکله اسلحه، تنکه‌دن معمول شیلر ومواد دباغیه‌دن عبارت اولوب، تجارتی دخی باشلیجه محصولات ارضیه ایله معادن وحیواناته متعلقدر. اهالیسنك بشده اوچی آلمان وقصوری اسلاو اولوب، بونلر استیریه اسلاولرینك لسانیله متکلمدرلر. ایچلرنده یالکز ۲۰۰۰۰ پروتستان بولنوب، قصوری کاملاً قتولیکدر. ایالت ۸ قضایه و ۲۸۱ ناحیه‌یه منقسم اولوب، مرکزی (قلاکنفورت) قصبه‌سیدر. ایالت داخلنده ۱۱ قصبه و ۲۵ پازارلی وچارشیلی بیوك قریه ایله ۲۷۸۳ کوی بولنیور. ویانه‌دن تریسته‌یه کیدن دمیر یول خطی قارینتیه‌یی عرضا ودیکر برخط طولاً شق ایدوب، بعض شعبه‌لری دخی واردر. بو خطه ازمنهٔ قدیمه‌ده (قارینت) دینلن براسلاو قومیله مسکون اولوب، بعده آلمانلر داخل اولمشلردر. اونجی قرن میلادیده برآره‌لق مستقل بر دوقه‌لق صورتنده اداره اولندقدن صکره، آوستریایه تابع اولمشدر.

قارینوس { (Carin, Carinus) روما ایمپراطورلرندن اولوب، ۲۸۳ تاریخ میلادیسنده کوچك برادری (نومریان) ایله مشترکاً پدری (قاروس) ه

خلف اولمش ؛ وحصه‌سنه ایتالیا ، ایلیریا ، غالیا ، اسپانیه وآفریقا دوشمش ایدی . سفیه بر آدم اولوب ، آنجق جسور اولمغله ، حکومت دعواسنه قالقیشان پولیانوسی ورونه‌ده کلیاً مغلوب ایتدیکی کبی ، دیکر مدعیٔ حکومت دیوقلتیانه دخی غالب کلش ایسه‌ده ، بعده بونك طرفندن مسیاده مغلوب ، و ۲۸۵ ده مقتول اولمشدر.

قارینی { (Carini) سیجلیه‌نك پالرمو ایالتنده وپالرمونك ۱۷ کیلومتره شمال غربیسنده برقصبه اولوب ، ۷۰۰۰ اهالیسی وقلعه‌سی واردر.

قارینیان { (Carignan) ایتالیاده پیامونته خطه‌سنك (تورینو) ایالتنده وتورینونك ۲۰ کیلومتره جنوبنده اولهرق (پو) ایرماغنك ساحل جنوبیسنده بر قصبه اولوب ، ۷۲۵۰ اهالیسی، اسکی سوری وکوزل برمیدانی واردر. ابرشمی‌ولیمون قبوغندن رجلی مشهوردر. الیوم ایتالیاده حکم سورن ساووآ خاندان حکمدار ریسنك اجدادی ابتدا بو قصبه‌نك پرنسلری بولنمشلردر .

قاریه { (Carie) آسیای صغیرك تقسیمات قدیمه‌سنده شبه جزیره‌نك غرب جنوبی کوشه‌سنده واقع بر خطه اولوب ، الیوم منتشا سنجاغنی تشکیل ایدن یردن عبارت اولدیغی حالده ، غرباً وجنوباً دکیزله ، شرقاً (پسیدیه) و (کیلیکیه)، شمالاً دخی (لیدیه) خطه‌لریله محدود ایدی . باشلیجه معموره‌لری : هالیقارناسه (بودروم) ، میلت ، قنیده ، قاونه ، آلابانده وآلینده ایدی . اسکیدن یونانیلر قاریه اهالیسنه باربار یعنی یونانیلنك غیری واجنبی نظریله باقارلردی . فنیکه‌لیلر قاریه سواحلنده بر طاقم مهاجرلر تأسیس ایتمشلردی ، که بهری بر بیوك قوهٔ بحریه یه مالك اولمشدی . بعده یونانك یونیان ودوریان جنسلرندن بعض مهاجرلر قاریه‌یه کلوب ، سواحلنده یرلشمشلردی . کیخسرو بو مملکتی ضبطله ایران دولتنه الحاقنده مشهور (ماوسول) ایله ملکه (آرتمیسه) کبی بعض یرلی حکمدارلری تحت اطاعتنه آلمغله قناعت ایتمشدی.

بعده اسکندر طرفندن ضبط اولنه‌رق ، ملوك طوائف کش مکشلرندن صکره رومالیلرك ، بر آره‌لق عربلرك ، دها صکره سلجوقیلرك الینه کچمش؛ ودولت سلجوقیه‌نك انقراضنده منتشا بکلرینك تحت اداره‌سنده قالوب ، متعاقباً ممالك عثمانیه‌یه الحاق اولندقدن صکره دخی منتشا اسمنی محافظه ایتمشدر . قاریه اسمی ایسه قرون اولادن بری اونودلمشدر . [« منتشا » ماده‌سنه ده مراجعت بیوریله.]

قازال ماجوره { (Casal Maggiore) ایتالیاده پیامونته خطه‌سنك (قرمونه) ایالتنده وقرمونه‌نك ۳۹ کیلومتره شرق جنوبیسنده اولهرق (پو) ایرماغنك ساحل شمالیسنده بر قصبه اولوب ، ۴۲۶۵ اهالیسی ، صاقسی ، جام ، اجزاء کیمیویه وسائره فابریقه‌لریله دباغخانه‌لری واطرافنده‌کی باغلردن یاپیلان کلیتلی شراب اخراجاتی واردر .

قازال مونتفراتو { (Casal Montfer-rato) ایتالیه‌ده پیامونته خطه‌سنك (آلکساندریه) ایالتنده وآلکساندریه‌نك ۳۳ کیلومتره شمال غربیسنده اولهرق (پو) ایرماغنك ساحل یسارنده قضا مرکزی برقصبه اولوب ، ۱۷۱۰۰ اهالیسی، واسع سوقاق ومیدانلری ، مصنع برکلیساسی ، برجوق مشهور رسملری حاوی بر سرایی، یوکسك برساعت قله‌سی ، عمومی باغچه‌سی ، تیاتروسی، ایکی خسته‌خانه‌سی، یتیمخانه‌سی، مکتبی، کتبخانه‌سی وسائر مؤسسات علمیه وخیریه‌سیله برقاچ فابریقه‌سی وایشلك تجارتی واردر .

قازامانسه { (Cazamance) آفریقای غربیده فرانسه‌نك سنغامبیا مهجرنده ″۲ ′۳۵ °۱۲ عرض شمالی ایله ″۱۰ ′۸ °۱۹ طول غربیده بحر محیط آطلاسی‌یه منصب اولور برایرماق اولوب ، منصبندن یوقاری سیر سفائنه صالح اولان ۳۰۰ کیلومتره‌لك مجراسی کشف اولنمش ، واوست طرفی مجهول قالمش ایسه‌ده ، فوته‌جالون طاغلرندن نبعان ایتدیکی مظنوندر . مجراسی اوزرنده پورتکیزلیلرله فرانسزلرك بر ایکیشر تجارتخانه‌لری واردر .

قازرته (Caserte) ایتالیانك جنوب جهتنده ناپولینك ۲۴ کیلومتره شمال شرقیسنده (ترادی لابور) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب ، ۱۵۰۰۰ اهالیسی ، ایپك منسوجات دستکاهلری، زراعت وصنایع مکتبلری و بیوك بر سرایله بوکا مربوط واسع باغچه‌سی واردر .

قاز طاغی آناطولینك غرب شمالی کوشه‌سنده ادرمید کور - فزینك شمالنده منفرد بر طاغ اولوب ، اتکاری اورمانلرله مستوردر . غرب شمالی اتکنده مشهور تروآ شهر قدیمنك خرابه‌لری بولنوب ، جبل مذکورك اسم قدیمی (ایدا) در .

قازورله (Cazorla) اسپانیه‌ده جائنك ۵۵ کیلومتره شمال شرقیسنده همنامی برطاغك اتکاریله محاط برقصبه اولوب ، ۷۰۰۰ اهالیسی واردر .

قازیر (Kazyr) سیبریه‌نك (ینیسیسك) ایالتنده بر نهر در ، که چین حدودنده نبعاتله ، تاتارله مسکون یرلر ایچنده ۲۱۵ کیلومتره جریاندن صکره ، دیکر انهارله برلشه‌رك ، (ینیسی) ایرماغنه تابع (تویه) نهرنی تشکیل ایدر .

قازیری (Casiri) مشاهیرمستشرقیندن اولوب ، ۱۷۱۰ ده طرابلس شامده طوغمش، و ۱۷۹۱ ده مادرید ده وفات ایتمشدر . مارونیت پاپاسلرندن اولدیغی حالده ، اسپانیایه انتقال ایله ، مادرید کتبخانه‌سنه مأمور و آقادمیا اعضالغنه قبول اولنمش ؛ و بعده اسکوریال کتبخانهٔ مشهوری حافظ کتبی اولوب ، بوکتبخانه‌ده‌کی کتب عربیه‌نك تفصیلاتلی وشرحلی بردفتری لاتین لسانیله ترتیبله ۱۷۷۰ ده ایکی بیوك جلد اوزره مادریدده نشر ایتمشدر .

قازیلینوم (Casilinum) ایتالیه‌نك قامپانیه خطه‌سنده وقاپوه‌نك قارشیسنده بولنمش بر اسکی شهر اولوب ، قبل المیلاد ۲۱۶ تاریخنده قارتاج سرداری مشهور آنیبال بو شهرك جوارنده فابیوس طرفندن بر بوغازده صیقیشدیرلمغله ، بر سوری اوکوزلرك باشلرینه برر بز صاروب طوتیشدیره‌رق، ایلری‌یه سوروب ، رومالیلری دوچار دهشت و انهزام، وشهری ضبط ایتمشدی .

قازیم (Kazym) سیبریه‌نك غرب جهتنده (توبولسق) ایالتنك (برزوف) قضا سنده برنهردر، که (تورم‌نور) کولندن چیقوب غربه طوغری آقه‌رق ، اوزون اوتلرله مستور بطاقلی اووه‌لرك ایچنده ۳۰۰ کیلومتره‌لك جریاندن صکره ، برزوفر قصبه‌سنك اوست طرفنده (اوبی) ایرماغنه دوکیلور . مجراسی اطرافنده آو وبالیقله ورن سوریلریله یاشار (اوستیاق) قبیله‌لری قونوب کوچر .

قازیمیر (Casimir) بواسمله لهستانده بش قرال کلمشدر :

برنجیسی « صلحپرور » لقبیله ملقب اولوب ، ۱۰۳۷ تاریخنده پدری ایکنجی (مزیسلاس) ه خلف اولمش؛ وبش سنه والده‌سنك وصایتی تحتنده قرال بولندقدن صکره فرانسه‌یه کیدرك ، قلونی مناسترنده راهب اولمش ایدی. آنجق لهلیلر بر چوق فتنه ونفاقلره دوچار اولدقلرندن ، کندیسنی دعوتله ، پاپادن راهبلکی ترك ایتمسنه وتزوجنه مساعده استحصال ایتمشلردی. بونك اوزرینه لهستانه عودتله ، روسیه بیوك دوقه‌سی (باروسلاو) ك قیزینی تزوج ایتمش ؛ وسیلزیه‌یی ضبطله ، پروسیه وپومرانیه‌یی دائرهٔ اطاعته آلمش ؛ وحکیمانه ادارهٔ ملك ایدوب، ۱۰۵۸ ده وفات ایتمشدر.

— ایکنجیسی « عادل » لقبیله ملقب اولوب، اوچنجی بولسلاسك اوغلیدر . ۱۱۱۷ ده طوغوب، ۱۱۷۷ ده برادری میسیسلاسه خلف اولمش؛ و ۱۷ سنه مملکتی حسن اداره، وجله‌یی ممنون ایتدکدن صکره ، ۱۱۹۴ ده وفات ایتمشدر .

— اوچنجیسی « بیوك » لقبیله ملقب اولوب ، ۱۳۰۹ ده طوغمش ، و ۱۳۳۳ ده پدری ولادیسلاس لوکتیکه خلف اولوب، جهستان‌قرالنی مغلوب ایتمش ، وروسیه‌نك ده بر قسمنی ضبط ایلمش ایدی . بر طاقم نظامات وقوانین وضع

ومكتبلر، دارالفنونلر، خسته خانه‌لر وسائر مؤسسات تأسيس ايتمش ؛ و (استر) اسمنده بر يهودى معشوقه‌سنك رجاسى اوزرينه يهودى تبعه‌سنه برچوق امتيازات ويرمش ايدى . ١٣٧٠ ده وفات ايدوب، يونكله (پياست) سلاله‌سى ختام بولمشدر .

— دردنجيسى بشنجى ولاديسلاسك اوغلى اولوب، ليتوآنيه بيوك دوقه‌سى ايكن، ١٤٤٥ ده لهستان قراللغنه دعوت اولنمش؛ وتوتونيق شواليه‌لرينك پروسيه‌ده ايدنمش اولدقلرى يرلرى ضبط ايتدكدن صكره ، مجارلر وتاتارلره قارشى بعض غالبيتلر قزانمش ايدى ، مملكتنده لاتين لسانينك استعمالنى مجبورى حالنه قومشيدى . ١٤٩٢ ده وفات ايتمشدر .

— بشنجيسى اوچنجى سجيسموندك اوغلى ويدنجى ولاديسلاسك برادرى اولوب، جزويت طريق رهبانيه سلوكله ، قاردينال اولمش ايكن ، ١٦٤٨ ده برادرينك وفاتى اوزرينه، قراللغه انتخاب اولنه‌رق ، برادرينك طول زوجه‌سنى تزوج ايچون پاپادن مساعده استحصال ايتمشدى . اسوج قرالى شارل كوستاو طرفندن وارسوويه‌ده مغلوب اولمش ايسه‌ده ، بعده غالب كلوب ، كنديسنى مملكتندن چيقارمش ؛ وجنرالارندن (سوبيسكى) تاتارلرى مغلوب ايتمشدى. ١٦٧٧ده، زوجه‌سنك وقوع وفاتى اوزرينه، دنيادن بيزار اولوب، فراغ ايده‌رك، فرانسه‌ده بر مناستره چكلمش؛ و ١٦٧٢ ده وفات ايتمشدر .

قاسالى { (Kassàli) آفريقاى وسطيسنك (اوروا) مملكتنده وتانغانيقه كولنك غرب جهتنده بركول اولوب، ٨° ايله ٩° عرض جنوبى و ١٠′ ٢٣° ايله ٢٥′ ٢٤° طول شرقى آره‌لرنده ممتد اولور. قونغو ايرماغنه تابع (قامورونده) نهرينك يايلسندن متشكلدر.

قاسان { (ياخود كاسان) تركستانك فرغانه خطه‌سنده وخوقندك ٨٥ كيلومتره شمال شرقيسنده اولەرق سيحونه دوكيلن همنامى بر چايك اوزرنده بر قصبه اولوب ، ١٠٠٠٠ اهاليسى ، مصنع بر جامع شريفى ، پك ايشلك چارشيسى ، اوستنده برقلعه‌سى، اطرافنده منبت وكوزل اراضيسى وجوارنده (صدپير) اسميله بعض مشاهيرك مراقدينى حاوى بر مزارستانى واردر . پك اسكى بر قصبه اولوب، بر چوق مشاهير علمائك منشئى بولنمشدر . ياقوت حموى كندى زمانينده تركلرك غلبه‌سيله خراب اولديغنى بيان ايتديكنه باقيلرسه ، بعده يكيدن اعمار اولنديغى آكلاشيلور. شمديكى اهاليسى ايرانك جهت شماليه‌سندن منتقل تاجيك جنسيتنه منسوب اولوب، لسان فارسى ايله متكلمدرلر .

قاساندر { (Cassandre, Cassander) اسكندردن صكره ظهور ايدن طوائف ملوكدن اولوب ، آنتيپاترك اوغليدر . قبل الميلاد ٣٥٤ ده طوغوب، ٣١٩ ده پدرينك وفاتى اوزرينه، ماكدونيه‌يى ضبطله، اسكندرك والده‌سى اولمپيايى وزوجه‌سى روشن بنت دارا ايله اوغلى آلكساندرى قتل ايتدكدن صكره، جهانكير مشارالهيك همشيره‌سى (تسالونيكه) يى تزوجله، قبل الميلاد ٣١١ ده حكمدارلغنى اعلان ايتمش ؛ وآنتيغونه قارشى بطليوس وليسيماخوس ايله بالاتفاق، اوچى برلكده ٣٠١ تاريخنده ايپسوس مظفريتنه نائل اولمغله ، يونك نتيجه‌سى اولەرق، يونانك قسم اعظمنى دخى ماكدونيه‌يه الحاق ايتمشدى . ميلاددن ٢٩٨ سنه اول وفات ايتمشدر .

قاساندره { (Cassandre, Alexandra) ياخود آلكساندره اساطير يونانيه‌يه كوره ، تروآ حكمدارى پريامك قيزى اولوب ، كويا شمسدن كنايه اولان (آپولون) كنديسنه تعشق ايتمكله، وصاله مقابل هرايستديكنى ويرمكجكنى وعد ايتمش؛ وقاساندره استقبالدن خبر ويرمك قوتنى ايستيوب، استحصال ايتدكدن صكره، ينه وصالدن امتناع ايتمكله، آپولون بونك ويرمجكى خبرلره كيسه‌نك اينانمامسنى تقديرايتمش؛ وبووجهله يونانيلرك تروآيه ادخال ايتمك ايستدكلرى تخته‌دن آتك قبولنه مانع اولمق ايستديكى حالده ، كيسه سوزينى دينكله‌مش ؛ وشهر فتح وضبط اولندقده (پالاس) ك معبدينه التجا ايتمش ايسه‌ده، اوراده

(آیاقس) طرفندن تجاوزه دوچار اولوب ، یونانیلرك اسارتنه و (آغاممنون) ك حصه سنه دوشمش ؛ وبونك طرفندن یونانه نقل اولنه رق ، مرقومله برابر زوجه سی طرفندن قتل ایتدیرلمش.

قاساندریه { (Cassandria)[«پوتیده» و « کسندیره » ماده لرینه مراجعت بیوریله .]

قاسپه { (Caspe) اسپانیه ده آراغون خطه سنك ساراغوسه ایالتنده وساراغوسه نك ۱۰۶ کیلومتره جنوب شرقیسنده و (غوآدلوپه) نهرینك صول کنارنده و (ابره) ابرماغنه اولان منصبی قربنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۹۴۰۰ اهالیسی واطرافنده چوق باغلریله زیتونلقلری واردر .

قاسپیان { (Mer Caspienne) اجنبیلر طرفندن بحر خزره ویریلن اسمدر. [« خزر » ماده سنه مراجعت بیوریله .]

قاستالیه { (Castalie) یونان قدیمك (فوکیده) خطه سنده وپار ناسوس طاغنك اتکنده برچشمه اولوب، اساطیرده (موسه) دینلن شعر وادبیات وصنایع نفیسه پریلرینه منسوب عد ، وصویندن ایچنلرك شاعر اولدقلرینه اعتقاد اولنوردی.

قاسترو { (Castro) ایتالیانك (اوترانته) ایالتنده و (غالیپولی) نك ۴۲ کیلو متره جنوب شرقیسنده اوله رق آدریاتیق دکیزی ساحلنده بر قصبه اولوب ، ۷۸۵۰ اهالیسی واردر.

قاسترو { (Castro) آمریقای جنوبیده براز یلیا ممالك مجتمه سنك (ساؤپاولو) جمهوریتنده و (ساؤپاولو) نك ۳۲۰ کیلو متره غرب جنوبیسنده بر قصبه اولوب ، ۷۰۰۰ اهالیسی واردر.

قاسترو { (Castro) ساقز ومدللی جزیره سنك مرکزلری اولان مدللی وساقز قصبه لرینه وآطه لرده قلعه درونده اولان دیکر بعض قصبه لره یرایلر طرفندن « قلعه » دیمك اولان بواسم ویرلمکده در.

قاستروجوانی { (Castrogiovanni) سیجلیه ده قالتا نیزته ایالتنك (پیاچه آرمرینه) قضاسنده ومرکز قضانك ۲۸ کیلو متره شمالنده برقصبه اولوب ، ۱۴۵۱۰ اهالیسی ، برقاچ کلیساسی ، اطرافنده منبت اووه لری ، کوکوردلی قابلیجه لری وبهر سنه قوریلوب برقاچ کون سورر بیوك پنایری واردر. آطه نك اورته لرنده یوکسك بر موقعده بولنمغله ، قیشلری زیاده جه سرتدر . (انا) شهر قدیمنك موقعنده مؤسس اولوب، شهر مذکوره اکینلرك الهه سی زعم اولنان (سرس) عبادتنه مخصوص مشهور برمعبد وار ایدی ، که بعض آثار باقیه سی قصبه نك بیوك کلیساسنده مشهوددر.

قاسترو ویرینه { (Castro Vireyna) آمریقای جنوبیده پروجمهوریتنك (هوآنقاولیقه) ایالتنده وهوآنقو ولیقه نك ۱۱۰ کیلومتره جنوب غربیسنده و(آند) سلسلهٔ جبالی اوزرنده سنجاق مرکزی برقصبه اولوب ، ۷۰۰۰ اهالیسی و وقتیله پك زنکین ایکن شمدی قسماً متروك کومش معدنلری واردر .

قاسترووییلاری { (Castrovillari) ایتالیانك قالابره چیتریوره ایالتنده وقوزانچه نك ۷۴ کیلومتره شمالنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ۹۴۰۰ اهالیسی ، مقبول شرابی ، میوه لری وکثرتلی طوت آغاجلری واردر .

قاستره { (Castra) لاتینجه اردوکاه دیمك اولان بو اسم زمان قدیمده بعض معموره لره علم اولمشیدی . ازآن جمله : (قاستره آلاته) اسقوچیه نك مرکزی اولان ادیمبورغك اسم قدیمیدر . — (قاستره کچیلیه) اسپانیه ده کی (قاسرس) قصبه سیدر . — (قاستره قورنلیه) افریقیه یعنی تونسك ساحل شمالیسنده ایدی . — (قاستره راپیده) جزایرده کی (قلیعه) قصبه سنك اسم قدیمیدر .

قاستره { (Castres) فرانسه نك (تارن) ایالتنده و(آلبی)نك ۴۲ کیلومتره جنوبنده اوله رق (تارن) نهرینه تابع (آغوت) چایی اوزرنده واقع قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۱۶۴۶۰ اهالیسی، طوپچی مکتبی، داخلی مکتب

اعدادیسی، ۱۰۰۰۰ جلدی حاوی کتبخانه‌سی، زراعت وصنایع اوطه‌لری، علوم وفنون جمعیتی، منسوجات مختلفه وکاغد فابریقه‌لریله بویاخانه‌لری، نهرك اوزرنده ایکی کوزل کوپریسی و مفرح بر تفرجکاهی واردر. اسکی بر قصبه اولوب، اسم قدیمی (قاستروم) در.

قاستری (Kastri) یونانك موره شبه جزیره‌سنده واقع (آرقادیا) ایالتنك (کینوریه) قضاسنده و(آیوس پتروس)ك ٤ کیلومتره شمالنده بر قصبه اولوب، ٤٤٦٥ اهالیسی واردر.

قاستریوت (Castriot) مشهور آرناؤد اسکندر بکك و منسوب اولدیغی عائله لقبیدر. [« اسکندر بك » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قاستلاماره (Castellamaré) ایتالیانك ناپولی ایالتنده وناپولینك ٢٤ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق ناپولی کورفزینك منتهای شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۸۳۰۵ اهالیسی، قابلیجه‌لری، ایپك وپاموق منسوجات معمولاتی، سفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری و خیلی ایشلك تجارت بحریه‌سی واردر. (استابیه) شهر قدیمنك خرابه‌لری محلنده مؤسس اولوب، شهر مذکور (پومپی) و (هرکولانوم) ایله برلکده (وزوو) برکانك سیلابی آلتنده قاله‌رق، خراب اولمشدی. حکیم شهیر پلین قدیم (یعنی بلیناس حکیم) بوشهرك جوارنده برکانك احوالنی تحقیقله اوغراشیرکن تلف اولمشدر. سیجلیه‌ده‌کی قاستلاماره‌دن تفریق ایچون بوکا (قاستلاماره دی ستابیه) دیرلر.

— سیجلیه‌ده (ترابانی) ایالتنك (آلقامو) قضاسنده وآلقامونك ۷ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق همنامی اولان کورفزك ایچنده دخی بو اسمله بر قصبه اولوب، ۱۱۲۸۰ اهالیسی، شراب ومیوه تجارتی وقربنده (سجسته) مدینهٔ قدیمه‌سنك حزابه‌لری واردر. برنجیسندن تفریق ایچون بوکا (قاستلاماره‌دل‌غولفو) دیرلر.

— ینه ایتالیاده (آبروچه‌اولتریوره) ایالتنده (پنه) قضاسنده و پنه‌نك ۲۰ کیلو متره شرق شمالیسنده اوله‌رق (سالینو) نهرینك صاغ کناری قربنده وآدریاتیق دکزنده‌کی منصبندن ٥ کیلومتره یوقاریده دخی بو اسمله ٥۳٦۰ اهالیلی جامع بر قصبه بولنوب، تفریق ایچون (قاستلاماره آد یاتیقو) دینلیر.

قاستلانته (Castellaneta) ایتالیاده (اوترانته) ایالتنك (تارنته) قضاسنده وتارنته‌نك ۳٦ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق تارنته کورفزینه دوکیلن (لاتو) نهری اوزرنده بر قصبه اولوب، ۷۰۸۰ اهالیسی وپاموق محصولاتی واردر.

قاستل ترمینی (Castel Termini) سیجلیه‌ده جرجنتی ایالتنك (بیوونه) قضاسنده و بیوونه‌نك ۲۷ کیلومتره جنوب شرقیسنده برقصبه اولوب، ۸۱۸۵ اهالیسی واردر.

قاستلتون (Castleton) انکلتره‌نك (لانقاستر) ایالتنده و(روچداله) نك ۱½ کیلومتره جنوب‌شرقیسنده ۳۱۳٤٤ اهالیلی جامع برقصبه اولوب، روچداله نك برمحله‌سی حکمنده‌در. منسوجات فابریقه‌لری چوقدر.

قاستل سارازن (Castel-Sarrasin) فرانسه‌نك (تارن مع غارونه) ایالتنده و (مونتوبان) ك ۲۱ کیلومتره غربنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٦۰۱٤ اهالیسی وبعض فابریقه‌لری واردر. اسمی « عرب قلعه‌سی » معناسنی افاده ایدیورسه‌ده، (قاستروم سروچیوم) اسم قدیمندن غلط اولدیغی مظنوندر.

قاستلمن (Castlemaine) آوسترالیانك (ویقتوریه) مهجرنده (ملبورن)ك ۱۲٤ کیلومتره شمال غربیسنده (تالبوت) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، ۷۵۰۰ اهالیسی، دمیریول موقفی، جوارلرنده آلتون معدنلری، دمیرخانه‌لری وماکنه فابریقه‌لری واردر.

قاستلنوداری (Castelnaudary) فرانسه‌نك (اوده) ایالتنده وقارقاسونه‌نك ۳۰ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق جنوب جدولی اوزرنده واقع قضامرکزی

بر قصبه اولوب ، ۹۳۳۰ اهالیسی ، مذکور جدولده لیمانی ، چینی وصاقسی ایله قبا چوقه وسائره فابریقه‌لری واردر .

قاستلو برانقو (Castello Branco) یعنی « آق حصار » پورتکیزك (بیرا) ایالتنده ولیسبونه‌نك ۲۲۹ کیلومتره شمال شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۵۵۸۰ اهالیسی، اسکی سور وقلعه‌سی ، ایپلیك معمولاتی وشراب وقونیاق تجارتی واردر.

قاستلو ترانو (Castelvetrano) سچلیاده (ترابانی) ایالتنك (مازاره دل‌والو) قضاسنده و ۲۱ کیلو متره شرقنده برقصبه اولوب، ۹۵۰۰ اهالیسی ، ایپك وکتان و باموق منسوجاتی ، مشهور شرابی وزیتون یاغی محصولاتی واردر.

قاستلورizo (Castellorizo) [«میس» ماده‌سنه مراجعت .]

قاستلون دلا پلانه (Castellon de la Plana) اسپانیانك والنسه خطه‌سنده ووالنسه‌نك ۹۶ کیلومتره شمال شرقیسنده اولەرق آق دکیز ساحلندن ٦ کیلومتره ایچریده همنامی اولان ایالتك مرکزی بر قصبه اولوب ، ۲۰۰۰۰ اهالیسی ، کتان وکنوبردن بعض منسوجاتله ایپ وخلاط فابریقه‌لری، جوارلرنده عربلردن قالمه مصنع جدوللرله اروا اولنور منبت اووه‌لری وپك ایشلك حبوبات تجارتی واردر. عربلر مذکور اووه‌لرك ارواسنده آوروپاجه کشفندن ۸۰۰ سنه‌اول سیفون اصولنی استعمال ایتمش اولدقلرندن بو اصوللك عربلرجه اسکیدن معلوم بولنمش اولدیغنی آکلاشیلیور.

— قاستلون‌دلا پلانه ایالتی والنسه (یعنی بلنسیه) خطه‌سنك منقسم بولندیغی اوچ ایالتك اك شمالیسی واسپانیه‌یی ترکیب ایدن ٤۹ ایالتك برى اولوب، شمالاً قاتالونیه خطه‌سنك (تاراغونه) وآراغون خطه‌سنك (تروئل) ایالتلریله، غرباً ینه مذکور تروئل ایالتیله، جنوباً والنسه‌ایالتیله، شرقاً وشرق جنوبی جهتندن دخی آق‌دکیزله محاط ومحدوددر. ساحلی پك دوز اولوب ، آنجق صنعی لیمانلری واردر. شمالدن جنوبه بویی ۱۲۰ کیلومتره‌واکی بونك نصفی‌قدر اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٦۳۳٦ مربع کیلومتره واهالیسی ۲۲۲ ۲۹٦ کشیدر. اراضیسی وعلی الخصوص غرب وشمال غربی جهتلری پك‌طاغلق وقیالق اولوب، یالکز مرکزی اطرافنده واسع ومنبت براووه‌سیله سائر طرفلرده بعض طار اووه‌لری ومنبت وادیلری واردر . اورمانلری اتلاف ایدلمش اولمغله ، یالکز بعض چاملقلری قالوب،اکثر طرفلری چپلاقدر. طاغلری سنه‌نك اکثر آیلرنده قارله مستور اولدیغندن ، میاه جاریه‌سی چوق اولوب، اك بیوك نهری (تروئل) ایالتندن کلن ومرکز ایالتك اطرافنده‌کی واسع اووه‌یی اروا ایدن (میجارس) نهریدر ، که صولدن (ریوده ویلاهرموزه) ایله (مونلئو) چایلرینی دخی آلیر. بونك جنوبنده جریان ایدوب مجراسی اطرافنی اروا ایدن (پالانسیا) ایرماغنك ایسه منصبی (والنسه) ایالتی داخلنده‌در . قسم شمالیسنك صولرینی طوپلایان (برغانتس) نهری دخی شمال غربیه طوغری آقه‌رق ، (ابره) ایرماغنه تابع (غوآدالون) نهرینه دوکلك اوزره، آراغون خطه‌سنه کیرر. بوایالته‌کی بتون انهارك صولری عربلردن قالمه مکمل بندلر وسدلر واسطه‌سیله اداره اولنه‌رق ، سقی اراضیده استعمال اولنور . اهالیسنك باشلیجه مشغولیتی زراعت اولوب ، آنجق طاغلق اولان غرب وغرب شمالی جهتلرنده اراضی وهوا غیر مساعد اولمغله ، یالکز جنوب جهتیله ساحل طرفلرنده حبوبات متنوعه ایله آق دکیز سواحلنه مخصوص میوه‌لرك انواعی حاصل اولور . خرما آغاجی دخی یتیشوب ، آنجق میوه ویرمز . یوللرك فقدانی زراعتك ترقیسنه مانع اولوب ، یالکز ساحل بوینجه تمدید اولنان دمیر یول خطی بعض تسهیلاتی موجب اولمقده‌در . کومش ، باقیر ، دمیر، قورشون ، قوبالت ، کمور وسائر معادنی چوق ایسه‌ده ، اخراج اولنانلری پك آزدر . بعض دمیر وباقیر دوکمخانه‌لری واردر . مختلف معدن‌صولری وایلیجه‌لری‌ده چوق ایسه‌ده ، طرق وسائر تسهیلاتك فقدانندن طولایی بحق استفاده اولنه‌میور. صنایع محلیه بعض منسوجات ایله کاغد،

جینی وکرمیت کبی شیلردن عبارتدر . تجارتی محصولات ارضیه نك اخراجیله معمولات صناعیه وسائره ادخالندن عبارب اولوب، اولدقجه کریدر. اهالئ ایالت قاتالان لسانیله متکلم اولوب ، اخلاق و اطوار وقیافتجه قریتلرینه کوره ، والنسه‌ایلره ، آراغونلره وقاتالانلره مشابهدرلر . ایالت ۱۰ قضایه منقسمدر.

قاستور { (Castor) یونان‌قدیم اساطیرنده برقهرمان اولوب ، کویا (لده) اسمنده حسنی بر قادینك زوجی (تیندار) دن متولد اوغلی ومرقومه‌نك (ژوپیتر) دن متولد (پولوقس) ك برادری ایدی. کویا (پولوقس)ك پدرینه اولان رجاسی اوزرینه اونك نائل اولدیغی حیات سرمدی ایکی برادر آره‌سنده تقسیم اولنمش ؛ ونهایت ایکیسی‌ده بر نجمه تحویل اولنه‌رق ، جوزا برجنی تشکیل ایتمشلردر . پهلوانلرله کمیجیلرك حامیلری زعم اولنورلردی.

قاستور ایرماغی { (Rivière aux-Castors) آمریقای شمالیده انکلتره یه تابع (دومینیون) قطعهٔ واسعه‌سنده (هودسون) کورفزینه منصب اولان (چورچیل) ایرماغنك قسم اعلاسنه ویریلن اسمدر .

قاستوردکیزی { (Mer des Castors) بهرنك‌دکیزینك قیچاتقه شبه جزیره‌سنك سواحل شرقیه‌سی اوکنده بولنان قسمنه ویریلن اسمدر.

قاستورکورفزی { (Baie des Castors) آمریقای‌شمالینك منتهای شمال غربیسنده واقع (آلیاسقه) شبه جزیره سنك جنوب شرقیسنده واقع بر قوی اولوب ، آغزی ۳۵ کیلو متره وسعتنده‌در.

قاستوریه { (Castoria) [« کسریه » ماده‌سنه مراجعت .]

قاستیله { (Castille) وعربلرجه (قشتاله) اسپانیه‌نك بتون قسم وسطیسیله قسم شمالیسنك بر پارچه‌سندن عبارت بیوك بر خطه اولوب ، اورته‌سنده غرب جنوبیدن شرق شمالیه اوزانان غوآدارامه (یعنی وادی‌الرمل) سلسلهٔ جباليله ایکیه آیرلدیغندن ، قسم شمالیسنه اسکی وقسم جنوبیسنه یکی قاستیله نامی ویریلیور.

اسکی قاستیله جنوب‌شرق‌جهتندن یکی قاستیله ، شرقاً آراغون ، شرق شمالی طرفندن ناواره وبیسقایه خطه‌لریله ، شمالاً غاسقونیه کورفزیله ، شمال غربی طرفندن آستوریه ، غرباً دخی لئون واسترمادوره خطه‌لریله محاط ومحدوددر . جهت جنوبیه‌سنده اولان مذکور سلسله‌نك اکثریا قارله مستور بولنان تپه‌لری ۲۴۰۰ مترەیه قدر چیقوب ، خطه‌نك شرق و شمال جهتلرنده بوندن آز آلچق طاغلر بولنمغله ، خطه اراضیسی قسم اعظمی مرتفع برحوضه‌دن عبارت اولوب ، هر طرفدن اینن انهارکثیره بالاجتماع، غربه طوغری آقان (دورو) ایرماغنی تشکیل ایدرلر . بو وجهله اسکی قاستیله باشلیجه دورو حوضه‌سنك یوقاری جهتندن عبارت اولوب ، یالکز شمال شرق کوشه‌سی (ابره) ایرماغی حوضه‌سنك اك یوقاری قسمنی ومنتهای شمالیسی اوجهتده‌کی طاغلرك بحر محیط اطلاسی یه (یعنی فاسقونیه کورفزینه) اینن مائله‌یی حاویدر . اسکی قاستیله‌نك مرکزی (بورغوس) شهری ایدی.

یکی قاستیله دخی شمالاً و شمال غربی جهتندن اسکی قاستیله ایله ، غرباً استرمادوره ، جنوباً مانشه و بونك اتحاقندن صکره آندالوسیه (یعنی قرطبه وجاین) ، شرق جنوبی طرفندن مورسیه ، شرقاً والنسه، شرق شمالی جهتندن‌ده آراغون خطه‌لریله محاط ایدی . بودخی همان هرطرفدن طاغلرله محاط مرتفع بر یر اولوب ، قسم شمالیسی تاج ، قسم جنوبیسی غوآدیانه، شرق جنوبی قسمی‌ده جوقار ایرماقلری حوضه‌لرینك یوقاری طرفلرندن عبارت ایدی . اسپانیه‌نك شمدیکی پایتختی اولان مادرید شهری دخی بوخطه داخلنده ایسه‌ده ، اسکی مرکزی تولده (یعنی طلیطله) شهری ایدی .

بوایکی خطه‌برلکده ۱۳۰۰۰۰ مربع‌کیلو متره وسعتنده‌اولوب، اسپانیه‌نك‌ربعندن‌زیاده‌در. شمدیکی حالده اهالیسی اوچ ملیوندن زیاده‌در. قاستیله‌نك اراضیسی یوکسك وچرکین منظره‌لی اولوب، یازین هواسی صیجاق وپك یاپس وقیشین

پك سرتدر . مع هذا موسمنده یاغمور یاغدیغی تقدیرده اووه‌لری پك منبت اولوب، کلیتلی ذخیره حاصل اولور . عمومیت اوزره اسپانیه اهالیسی مربع کیلومتره باشنه ۳۳ کشی نسبتنده ایکن ، قاستیله‌ده مربع کیلو متره باشنه آنجق ۲۳ کشی دوشیور . بونکله برابر قاستیله ، اسپانیه‌نك وسطنده بولنمق واسکیدن بری پایتختلری اوراده بولنمش اولمق حسبیله ، اسپانیه‌نك سائر طرفلرینه غلبه چالوب، لسانی بتون اسپانیه‌جه لسان ادبی ورسمی اتخاذ اولنمش ، وآمریقه‌نك پك واسع اقطارنده دخی نشراولنمشدر. اسکی قاستیله بربچق ملیوندن آزجه نفوسی حاوی اولدیغی حالده یدی، ویکی قاستیله بربچق ملیوندن زیاده‌جه نفوسی حاوی اولدیغی حالده بش ایالته منقسم اولوب ، ایالات مذکوره بروجه آتیدر :

اسکی قاستیله: اویلا، بورغوس، لوغرونیو، پالنجیه، سانتاندر، سغوویه، سوریه
یکی قاستیله: چودادرآل، قوئنقه، غوادالاجاره، مادرید، تولده

روما دولتنك انقراضندن صکره قاستیله اسپانیه‌نك سائرطرفلریله برابر آلمان ویسیغوت وسوآو کبی جرمانیه‌دن چیقمش وغوت اسم عمومیسیله شهرت بولمش اقوام وحشیه‌نك ضبطنه کچوب ، ۷۱۱ تاریخ میلادیسنده غزاة اسلام طرفندن فتح اولنمغله، بر چوق وقت بنی امیه وسائر اندلس حکومات اسلامیه‌سی النده قالدقدن صکره ، اسکی قاستیله‌نك بعض طرفلرنده « حاکم » عنوانیله ممتاز وآز چوق مستقل بر طاقم بکلر ظهور ایتمش ؛ و بونلرك حکم ونفوذلری کیتدکجه آرتهرق ، ۹۲۳ تاریخ میلادیسنده ایچلرندن برینه قاستیله قونتی عنوانی ویریلوب ، بو عنوان ۱۰۲۸ ده قراللغه تحویل اولنمشدی . قاستیله قراللغی کاه لئونله برلشه‌رك وکاه آیریله‌رق، وکیتدکجه توسیع دائره ایدوب ، یکی قاستیله ایله دخی برلشه‌رك ، نهایت آراغون ایله دخی برلشدکدن صکره، قوت بولوب ، غرناطه وحوالیسیله قناعت ایتمش اولان حکومت اسلامیه‌یه ۱۴۹۲ ده ختام ویرمکله ، بتون اسپانیه‌یی احاطه ایتمش ؛ واووقتدن قاستیلان اسمی اسپانیول لفظیله مترادف حکمنه کچمشدر .

بتون اسپانیه‌نك توحیدندن اول قاستیله‌ده قرال عنوانیله حکومت سورنلرك اسامیسیله مبدأ حکومتلری بروجه آتیدر :

(ناواره خاندانی)		اونجی آلفونس	۱۲۵۲
برنجی فردیناند	۱۰۳۴	دردنجی سانکه	۱۲۸۴
ایکنجی سانکه	۱۰۶۵	دردنجی فردیناند	۱۲۹۵
لئونلی آلتنجی آلفونس	۱۰۷۲	اون برنجی آلفونس	۱۳۱۲
اوراقه وآراغونلی یدنجی الفونس	۱۱۰۹	پدرو	۱۳۵۰
(بورغونیه خاندانی)		(ترانستاماره خاندانی)	
سکزنجی آلفونس	۱۱۲۶	ایکنجی هنری	۱۳۶۹
اوچنجی سانکه وایکنجی فردیناند	۱۱۵۷	برنجی ژان	۱۳۷۹
طقوزنجی آلفونس	۱۱۵۸	اوچنجی هنری	۱۳۹۰
برنجی هنری	۱۲۱۴	ایکنجی ژان	۱۴۰۶
اوچنجی فردیناند	۱۲۱۷	دردنجی هنری	۱۴۵۳
		برنجی ایزابلا وزوجی فردیناند قتولیك	۱۴۷۴
		اسپانیه‌نك توحیدی	۱۵۱۶

قاستیلیونه (Castiglione) ایتالیاده لومباردیه خطه‌سنك (برشیه) ایالتنده وبرشیه نك ۲۲ کیلومتره جنوب شرقیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۵۰۰۰ اهالیسی واردر. بیوك ناپولیون بوقصبه‌ده آوستریا عسکرینی مغلوب ایتمشدی. — بو اسمله ایتالیاده دیکر بر چوق کوچك قصبه‌لر دخی بولنوب، بولندقلری خطه‌نك اسمنه اضافتله تفریق اولنورلر.

قاسده (Kaseda) جاپونیه‌ده (کوسو) جزیره‌سنك (ساچون) ایالتنده ساحل غربی قربنده و ′۲۵ °۳۱ عرض شمالیده برشهر اولوب، ۳۱۵۹۵ اهالیسی واردر .

قاسرس (Caceres) اسپانیه‌نك استرمادوره خطه‌سنده ۲۷۱ کیلومتره غرب جنوبیسنده ایالت مرکزی برقصبه‌اولوب، ۱۲۰۰۰ اهالیدی، عربلردن‌قاله بعض بیوك ابنیه‌سی وبرجسیم هیکلی حاوی برواسع میدانی واردر . قصبه‌نك اسکی قسمی وقلعه‌سی برتپه‌نك اوزرنده اولوب، یکیسی تپه‌نك‌اتکنده نصف دائره شکلنده‌در .

— قاسرس ایالتی استرمادوره خطه‌سنك نصف شمالیسندن عبارت اولوب ، شمالاً سالامانقه، شمال شرقی طرفندن آویله ، شرقا

تولده ، جنوباً بادایوز ایالتلریله ، غربا دخی پورتکیز حدودیله محدوددر . مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۹ ۸۶۳ مربع کیلومتره اولوب، ۷۹۳ ۳۳۹ اهالیسی واردر. ایالت ۱۳ قضایه منقسم اولوب، ۲۲۴ ناحیه‌یی حاویدر. شمال جهتنده غردوس وغاته، جنوب جهتنده دخی غوآدالوپه وسان‌پدرو سلاسل جبالی ممتد اولوب ، بونلرك اتکلری وشعبه‌لری ایالتك اورته‌سنه طوغری ممتد اولمغله ، اراضیسی طاغلقدر . ایالتك اورته‌سندن شرقدن غربه (تاج) ایرماغی آقوب، مذکور سلسله‌لردن اینن چایلری دخی طوپلار . نهر مذکور ایالتی ایکیه بولوب، نصف شمالیسی دها مرتفع ودها طاغلق ایسه‌ده، اکثرطرفلری اورمانلرله مستور، ومیاه جاریه‌سی وباغلریله میوه‌دار آغاچلری دها چوقدر ؛ نصف جنوبیسی ایسه دها باصیق اولدیغی حالده ، اکثر طرفلری چپلاق وحزین منظره‌لی اولوب ، آنجق اراضیٔ مزروعه‌سی وحبوبات محصولاتی دها زیاده‌در . شمالده‌کی طاغلرك ذروه‌لری همان سرمدی قارلرله مستور اولوب، اك یوکسکی ۲۶۵۰ متره ارتفاعنده‌در . جنوبده کیلردن اك مرتفعی ایسه ۱۵۵۹ متره یوکسکدر . شمالدن اینن انهارك اك بیوکلری آویلا ایالتندن کلن (تیتار) ایله سالامانقه ایالتندن کلن (آلاغون) نهرلریدر . بونلرك ایکنجیسی (القنطره) دینمکله مشهور کوپرینك اوست طرفنده تاج ایرماغنه دوکیلور. جنوبدن اینلرك اك بیوکلری‌ده (آلمونته) و (سالور) در . هواسی ارتفاعه تابع ایسه‌ده ، یازین عمومیت اوزره پك صیجاق وقیشین اولدقجه ملایمدر . حتی بعض محفوظ دره ووادیلرنده پورتقال ولیمون واکثر بایرلرنده زیتون آغاجلری کوزل میوه‌لر ویرر . آنجق هوا پك سریع التحول اولوب، کوندوز ایله کیجه آره‌سنده‌کی فرق دخی زیاده اولدیغندن ، اکثر طرفلرنده نوبتلی صیتمه‌لر اکسیك اولماز . طوپراغی پك منبت ایسه‌ده ، اراضی اغنیانك مالی اولوب، کویلیلر کونده‌لکجی اولدقلرندن ، وهر ایکی طرف اصلاح اراضی یه چالیشمیوب، آز زحمتله استفاده‌یه چالیشدقلرندن، زراعت پك مهملدر ؛ واکثر اراضی مرعی کبی قوللانیلوب، قیون، صیغیر وخرکله‌لریله طوموز سوریلری پك چوقدر. معادن واحجارك اکثری موجود ایسه‌ده ، اخراج اولنانلری پك آزدر . میاه معدنیه‌سی وایلیجه‌لری‌ده چوق اولوب ، اك مشهورلری (بانیوس) و (بروزاس) در. صنایع محلیه پك کری اولوب ، یوکدن بعض قبا منسوجاتله معمولات دباغیه وصابون وچناق چوملك کبی شیلر اعمالندن عبارتدر . تجارت ومعارف دخی پك کریدر . اهالیسندن پورتکیز حدودنده قچاقچیلق ایدنلر پك چوقدر . اهالیسی پك فقیر اولدقلری حالده ، عمومیت اوزره مهمانپرور، جسور وناموسلی آدملردر .

قاسرس نوئوا (Caceres Nueva) فیلیپینه جزایرینك اك بیوکی اولان لوسون جزیره‌سنك جنوب جهتنده ومانیله‌نك ۲۸۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (ناغه) نهری اوزرنده و بونك (سان میکل) قوینده‌کی منصبندن ۱۵ کیلومتره‌یوقاریده واقع ایالت مرکزی منتظم بر قصبه اولوب ، ۱۲۰۰۰ اهالیسی واردر .

قاسقاد رانجه (Cascade Range) یعنی «شلاله‌لر سلسله‌سی» آمریقای شمالینك ساحل غربیسی بوینجه شمالدن جنوبه ممتد برسلسلهٔ جبال اولوب ، ساحلدن آشاغی یوقاری ۲۰۰ کیلومتره ایچریده اوزانیور. ممالك مجتمعه داخلنده ۴۱° ایله ۴۲° عرض شمالی آره‌لرنده و (شاسته) طاغنك شمالنده (سیرانواده) یعنی « قارلی طاغلر » سلسله‌سندن (قلامات) وادیسیله آیریلوب ، شماله طوغری اوزانیر ؛ واورغون جمهوریتی ایچنده ۴۵°۴۵′ عرض شمالیده (قولومبیا) ونام دیکرله (اورغون) ایرماغنه کچیدویره‌جك صورتده اکیلوب ، بر بوغاز تشکیل ایتدکدن صکره ، ینه یوکسلوب ، (واشینغتون) جمهوریتی شق ایله ، ۴۹° عرض شمالیده انکلتره‌یه تابع (دومینیون) حدودینه واصل اولور. دومینیون داخلنده سلسلهٔ مذکوره غربه برآز میلایله شماله طوغری اوزانه‌رق ۶۰° عرض شمالیه قدر واصل اولور . اك یوکسك ذروه‌لری ممالك مجتمعه‌ده اولوب ، بونلرك اك یوکسکی ۴۳۹۲ متره ارتفاعی اولان (تاشومه)

ذروه‌سیدر. دومینیونده‌کی تپه‌لری ایسه ۲۲۰۰ متره‌یی تجاوز ایتمز. هر ایکی مائله‌سندن برجوق نهرلر اینوب ، غرب طرفندن اینلر طوغریدن بحر محیط معتدله و شرق طرفندن اینلر بحر مذکوره منصب مذکور (قولومبیا) ایله (فراسر) ایرماقلرینه وبعض کوللره دوکیلور .

قاسقاسکیه { (Kaskaskia) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك ایلینویس جمهوریتنده بر نهردر ، که (اسپر ینغفلید) ك تقریباً ۷۰ کیلومتره شرق شمالیسنده نبمانله ، جنوب غربیه طوغری آقه‌رق ، (میسیسیپی) ایرماغنه تقرب ، و ۲۰ کیلومتره قدر نهر مذکورله متوازیاً جریان ایده‌رك ، ۴۰۰ کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدکدن صکره ، همنامی اولان قصبه‌نك یاننده صولدن نهر مذکوره منصب اولور . مجراسنك بتونی سیر سفائنه صالح اولوب ، اطرافی منبت و محصولدار وکمور معدنلرینی حاوی معمور یرلردن عبارتدر. مجراسی اوزرنده برجوق قصبه‌لر بولنیور . صاغ وصولدن برجوق چایلر آلیر .

قاسل { (Cassel) آلمانیه نك غرب جهتنده وبرلینك ۳۷۸ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (وسر) ایرماغنه تابع (فولده) نهری اوزرنده وشایان تصویر تپه‌لرله محاط کوزل بروادی ایچنده (هسه) ایالتنك مرکزی بر شهر اولوب ، ۴۶۱ ۷۲ اهالیسی، مکتب اعدادیسی ، صنایع مکتبی ، دارالمعلمینی ، ۱۰۰۰۰۰ ی متجاوز جلدی حاوی کتبخانه‌سی ، موزه‌سی، رصدخانه‌سی، تاریخ طبیعی نمونه‌خانه‌سی، تیمارخانه‌سی، متعدد جمعیات علمیه‌سی ، برقاج مصنع سرابی وسائر ابنیهٔ عالیه‌سی، نهرك اوزرنده کوزل برکارکیر کوپریسی، متعدد میدانلری وهیکللری ، واسع ومنتظم سوقاقلری، خارجده کوزل کوشك وباغچه‌لری وسائر آثار عمرانی واردر. شهر اوچ قسمدن مرکب اولوب، برینه اسکی، برینه یوقاری یکی ودیکرینه آشاغی یکی قاسل نامی ویرلیور . شهرك ٤ کیلومتره غربنده (ویلهلمسهوهه)سرای مشهوری بولنیور .

قاسل { (Cassel) فرانسه‌نك (نور)یعنی شمال ایالتنده (هاز بروق) قضاسنده وهازبروقك ۱٤ کیلومتره شمالنده‌ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب ، ٤۲٦۰ اهالیسی ، صابون، دانتله ، چوراب و سائره فابریقه‌لری وحیوانات تجارتی واردر.

قاسم { فخر کائنات (صلی‌الله علیه وسلم) افندمزك اولاد ذکورینك برنجیسی اولوب، حضرت خدیجه (رضها) دن طوغمش ؛ وکوچك یاشده اوائل نزول وحیده مکهٔ مکرمه‌ده ارتحال ایتمشدر. ارتحالنده‌کی سنی حقنده اختلاف اولوب ، بعضلری یدی کونلك وبعضلری بر ایکی ویا زیاده یاشنده‌وفات ایتدیکنی روایت‌ایتمشلردر. رسول‌الله (صلی‌الله علیه وسلم) افندمز بونك اسمیله (ابوالقاسم) تکنی بیورمشلردر.

— صحابه‌دن دخی بواسمله برقاچ ذات‌مذکوردر.

قاسم { ایران شعراسندن بروجه آتی برقاچ ذاتك اسم ومخلصیدر :

برنجیسی قاسم جانبذی، که اعاظم ساداتدن عالم وفاضل برذات اولوب، شاه اسماعیل صفوی زمانننده یاشامش؛ وشاه مشارالیهدن چوق التفات وانعام کورمش ایدی . « شاهنامه » ، « شاهرخ نامه » ، « لیلی ومجنون » ، « خسرو وشیرین » ، « کوی وچوکان » عنوانلریله مظنومه‌لری وسائر مثنویاتی واردر. شو بیت « لیلی ومجنون » منظومه‌سندندر :

شد ساعد سیم نازنینش
چون نال قلم درآستینش

— ایکنجیسی (میر ابو القاسم فندرسکی) استر آباد مضافاتندن (فندرسك) قریه‌سندن اولوب ، علوم حکمیه‌ده عصرینك فریدی ایدی. ایران وهندستانده سیاحت ایدوب، سلاطین وامرا طرفندن اکرام وتعظیم کورمش؛ ومع‌هذا درویشانه یاشایشدن واز کچمه‌مش ایدی . علوم حکمیه‌یه دائر برقاچ رساله‌سی وازآن جمله « رسالهٔ صناعیه» عنوانیله بر اثری وبعض اشعاری واردر. شو برقاچ بیت اونکدر :

چرخ با این اختران نغز وخوش زیبا ستی
صوفی در زیر دارد هرچه در بالا ستی
صورت زیرین اکر با تردبان معرفت
جانب بالا رود با اصل خود یکتاستی
این سخنرا در نیابد هیچ فهم ظاهری
کر ابونصر ستی وکر بوعلی سینا ستی

— اوچنجیسی (میر ابوالقاسم) فارسده کی بیضاء شهرندن ایدی. شو بیت اونکدر :

روشن دل از محبت شاه ولایتم
در نجف شود زصفا سنك تربتم

— دردنجسی (میر محمد) ری قصبه‌سندن اولوب ، اکبر شاه زماننده هندستانه رحلتله، شاه مشارالیهك نوازشنه نائل اولدقدن صکره ، وطننه عودت ایتمشدی . شو بیت اونکدر :

هیچ جا خاطر شوریده‌ام آرام ندید
همه آفاق مکر بهر دل من قفس است

— بشنجیسی کاشانلی اولوب، اهلیٔ شیرازی ایله مناسبتی وار ایدی . شو بیت اونکدر :

آن راکه ردکنیم شود رد کائنات
مردود بارکاه دل ما کسی مباد

— آلتنجیسی (سید قاسم علی) هندستانده سید غوث کوالیاری اولادندن اولوب ، انکلیز حکومتی طرفندن فرخ آبادده مأمور بولنیوردی. شو برایکی بیت اونکدر :

دل می طپد ازخبر ندارد
عشقم اثری مکر ندارد
آن کیست درین زمان که قاسم
سر دارد و درد سر ندارد

— یدنجیسی (سراج‌الدین) خوشکو شعرادن اولوب، شو بیت اونکدر :

آمدی میخواستم عرض تمنایی کنم
شوق چندان شدهجوم آورکه کویائی نماند

قاسم آباد { ایرانك خراسان ایالتنده ومشهدك شمال غربیسنده (هریرود) ه تابع (کشف رود) ك نبعان ایتدیکی بطاقاق قربنده و (طوس) شهر شهیرینك خرابه‌لری یاننده بر قصبه اولوب، ایرانك مقبول دوه‌لرینی یتیشدیرر برکرد عشیرتیله مسکوندر .

— بنه ایرانك مازندران ایالتنده وبرفروشك ۲۵۵ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق بحر خزر ساحلنده دخی بواسمله برقصبه واسکله واردر .

قاسم آرسلان { ایران شعرا سندن مشهدلی اولوب، هند ستانه سیاحتله اکبر شاهك اکرامنه مظهر اولمش، و ۹۹۵ ده وفات ایتمشدر . مرتب دیوانی وار ایمش . اشعارینه دسترس اوله‌مدق .

قاسم آمدی { اون برنجی قرن هجری علما سندن و مشاهیر خطاطینندن اولوب ، وطنی اولان دیاربکردن درسعادته ورودله ، طریق علمیه طی مراتب ایدوب، استانبول پایه‌سنه نائل اولمش، و۱۲۰۴ ده وفات ایتمشدر . بربرنجی دانه‌سی اوزرینه خط غبارین ایله اخلاص شریف یازدیغندن، (غباری) لقبیله مشهوردر . سیادت دعواسنده ایدیسه‌ده، نسبی مجهولدر .

قاسم اکبر آبادی { هندستان شعرا - سندن اولوب ، آکره‌ده نشأت ایتمش ؛ وافغانستان حاکمی دوست محمد خانك اوغلی اکبر خان نامنه « طفر- نامهٔ اکبر خانی » عنوانیله فارسی بر منظومه یازمشدر ، که بونده انکلیزلرك کابل سفرندن‌دخی بحث ایدیور . بو منظومه‌یی ۱۲۶۰ ده اکمال ایتمشدر . اشعارینه دسترس اولنه‌مدی .

قاسم انوار { (سید صفی‌الدین) مشاهیر شعرادن واعاظم‌صوفیوندن اولوب ، تبریزده نشأت ایتمش ؛ وشیخ صدرالدین اردبیلی‌یه انتسابله ، طریق تصوفه داخل اولدقدن صکره ، کیلان و قزوین جهتلرینه عزیمتله ، عبادت وریاضت وارشادله اشتغال ایتمش؛ وبعده خراسان و هراته واروب ، اورادہ اکابرك کندیسنك صحبتنه زیاده میل ورغبت ایتلری یرلی علما ومشایخك حدتی موجب اولوب ، شهر مذکورده حکم سورمکده اولان شاهرخ‌سلطانی کندیسندن وهمه صوقغله ، هراتی ترك ایتمسی طولایسیله کندیسنه تکلیف اولنمش ایسه‌ده ، دیار مسلمیندن تبعیدی موجب اوله‌جق برحرکتده بولنمدم دیه‌رك، حرکتدن امتناع ایتمش؛ وشاهرخ جبر استعمالنه راضی اولمدیغندن ، نهایت شهزاده بایسنغر صاحب ترجمه‌نك یاننه کیده‌رك ، شیخ

کندیسنك هراتدن اخراجی مسئله‌سنه نقل کلام ایدنجه ، بایسنغر : سز نیچون کندی سوزکزله عمل ایتیورسکز دیه‌رك سیدك شو بیتی اوقومش :

قاسم سخن کوتاه کن بر خیز وعزم راه کن
سکر بر طوطی فکن مردار پیش کرکسان

قاسم بونی ایشیدنجه ، بر شئ سویلیکسزین ، همان حاضرلنوب ، هراتدن چیقمش ؛ وبر مدت بلخ وسمرقندده اکلندکدن صکره ، بتکرارهراته کلوب، برخیلی وقت اقامت ایتمش؛ وبعده وطننه عودت ایتمك اوزره، یوله چیقوب ، اثنای‌راهده جام قربنده (خرجرد) قریه‌سنده برباغه‌اوغرامغله، آب وهوا وموقعنی زیاده بکندیکندن ، صاحب باغله اویوشوب ، برمدت اوراده قالمغه قرار ویرمش ؛ ومریدانی کندیسنه او باغی صاتین آلوب ، بر مسکن دخی بنا ایتدیرملریله ، بقیهٔ عمرینی اوراده کچیروب ، ۷۳۵ تاریخنده اوراده وفات ایتمش ؛ وباغك ایچنده دفن اولنوب ، بعده علیشیر نوایی مرقدی اوزرینه مکمل برتربه بنا ایتلشدر . « انیس العاشقین » عنوانیله مختصر برمنظومه‌سی وخیلی اشعار عارفانه‌سی واردر . شو مطلع اوجله‌دندر :

رندیم وعاشقیم‌جانسوز وجامه چاك
با دولت غم تو زفکر جهان چه‌باك

قاسم بازار { هندستانك بنکاله خطه‌سنده راجچاهی ایالتنك مرشد آباد سنجاغنده ومرشد آبادك اتصالنده برقصبه ودها طوغریسی شهر مذکورك برمحله‌سی اولوب، ۳۳۶۰ اهالیسی واردر ، وایپك منسوجاتیله مشهوردر .

قاسم برید { هندستانك دکن خطه‌سنده برید شاهان دولتنك مؤسسی اولوب ، عن اصل برترك ویاکرجی کوله ایکن ، دکن حاکمی محمود شاه ثانینك وزیری اولمش ؛ ورتق وفتق اموری الینه آلوب ، نهایت ۸۹۸ تاریخنده اعلان استقلال ایتلش ایدی . اون‌ایکی سنه حکومت سوروب ، ۹۱۰ ده وفات ایتمشدر. اوغلی امیر برید احمد آبادی دخی محمود شاهدن اخذ ایله ، مرکز اتخاذ ایتمش ؛ وبونك اوغلی برید شاه عنوانی آلمشدر . قاسم بریدك نسلندن کندیسیله برابر یدی کشی حکم سورمشدر .

قاسم برید ثانی { آنفاً بیان اولنان برید شاهان دولتنك بشنجی

حکمداری اولوب ، ۹۷۷ تاریخنده احمد آباد بیدار تختنده برادری ابراهیم برید شاهه خلف اولمش ؛ واوچ سنه حکومت سوردکدن صکره، وفات ایدوب ، اوغلی علی برید شاه ثانی خلفی اولمشدر .

قاسم بك { قره‌مان اوغلارینك اخیری اولوب، دیارقره‌مانك فتحندن

صکره ابوالفتح سلطان محمد خان‌ثانی زمانده عصیان ایتمکله ، صدر اعظم اسحق پاشا عسکر سوق ایدوب ، کندیسنی مغلوب ومملکتی یکیدن ضبط ایتدیکی حالده ، وندیك دونمامسنه التجا ایتمش ؛ وسلطان بایزید خان زمانده یکیدن‌عصیان ایدوب، سلطان جمه دخی معاونت ایتمش؛ ونهایت ۸۸۸ تاریخنده وفات ایدوب ، بونکله قره‌مان اوغلاری سلاله‌سی منقرض اولمشدر .

قاسم بن‌الحسین { (ابوشجاع بن‌الطوابق) مشاهیر شعرادن

اولوب ، بغدادلی اولدیغی حالده ، موصل ودیار بکر طرفلرینه سیاحتله ، ملوك و امرایی مدح ایلمش ؛ و ۵۷۶ تاریخنده وفات ایتمشدر . شو برایکی بیت اونکدر :

قدمت تهز قوامها یوم النقا
فتساقطت خجلاً غصون البان
وبکت خجاذبها البکاء بمقلتی
فتشل الانسان فی انسان
واحبکم واحب حیی فیکم
واجل قدرکم علی انسانی

قاسم بن سلام { (ابو عبید) مشاهیر علما و ادبادن اولوب ،

فقه وحدیث وتفسیر وادبیاتنده عصرینك فریدی ایدی. پدری هراتده رومی‌الجنس برکوله اولوب، صاحب ترجمه اوراده‌طوغمش؛ وافندیسنك اوغلیله برلکده اوراده تحصیل ایدوب ، بعده عراقه

ورودله ، ابو زيد انصارى ، ابو عبيده معمر بن المثنى ، اصمعى ، ابن الاعرابى ، كسائى وفراء كبى مشاهيردن تحصيل ادب ايتمش ؛ وبعده تدريس وتأليفه باشلايوب ، يازديغى كتابلره مقابل عبدالله بن طاهر طرفندن بيوك جائزه‌لره ومقتن معاشه نائل اولمشيدى. ٢١٩ تاريخنده ايفاى حج ايچون حجازه كيدوب، كورديكى برروؤيا اوزرينه اوراده قالمش ؛ و ٢٢٢ ويا ٢٢٣ ده مكهٔ مكرمه‌ده وبر روايتده مدينهٔ منوره‌ده وفات ايتمشدر. يكرميدن زياده تأليفات مهمه ومعتبره‌سى اولوب ، باشليجه‌لرى : « الغريب المصنف » ، « الامثال » ، « معانى الشعر »، « المقصور والممدود »، « المذكر والمؤنث »، « كتاب النسب »، « كتاب الاحداث »، « ادب القاضى » ، « عدد آى القرآن والايمان والنذور والحيض »، « كتاب الاموال » وسائره‌در. طرسوسده اون آلتى سنه قاضيلق ايتمش اولديغى دخى مرويدر .

قاسم بن محمد (بن ابى بكر الصديق رضهم) كبار تابعيندن ومدينهٔ منوره‌ده ظهور ايدن فقهاء سبعه‌دن اولوب، صحابهٔ كرامدن برچوق ذواته يتيشه‌رك، كنديلرندن روايت ايتمش ؛ وكنديسندن دخى كبار تابعيندن برچوق ذوات روايت ايتمشلردر . تقوى وورعده دخى زمانلرنك فريدى ايدى . والده‌سى يزدجردك قيزى اولمغله، امام زين العابدين (رضه) حضرتلريله تيزه زاده ايديلر. ١٠١ و يا ١٠٢ تاريخنده مكه ايله مدينه آره‌سنده واقع (قديد) قريه‌سنده وفات ايتمشدر. وفاتنده يتمش ياشلرنده ايدى .

قاسم بن محمد (علم الدين ابو محمد بن العدل بهاء الدين البرزالى الاشبيلى) مشاهير علمادن وائمه‌دن اولوب ، ٦٦٥ تاريخنده اندلسك اشبيليه شهرنده طوغمش؛ واوراده تحصيل علوم ايدوب ، استماع حديث ايچون ، دور بلاد ايده‌رك ، شام وحلب وحجازه قدر كلمش ؛ وبعض مدارسده تدريس وافاده ايله وتأليف وتصنيف ايله امرار اوقات ايدوب، ٧٣٦ تاريخنده ٧٤ ياشنده وفات ايتمشدر. حديثه دائر اولان تأليفاتندن بشقه، ابن شامه‌نك تاريخنه ذيل اولمق اوزره ، بش جلد اوزره برتاريخ يازمشدر. كندى خطيله برچوق كتابلر يازمش ، وبرچوق مجلدات دخى طوپلامش اولمغله ، وفاتنده وقف ايتمشدر .

قاسم پاشا (كوزلجه —) قانونى سلطان سليمان خان دورى وزراسندن اولوب ، ٩٢٩ تاريخنده مصر واليسى اولمش ايسه‌ده، عقيبنده احمد پاشانك تعيينى لازم كلمكله، صاحب ترجمه درسعادته عودت ايتمش ؛ واحمد پاشانك وقوع بولان خيانتى اوزرينه ، سنهٔ مزبوره‌ده ثانياً والئ مصر اولوب ، بودفعه يدى آى واليلك ايتمش ايسه‌ده ، احوال مصر پك قاريشيق اولديغندن ، صدر اعظم ابراهيم پاشانك بالذات عزيمتى اقتضا ايدوب، قاسم پاشا قالديرلمش؛ ودرسعادته عودتندن صكره وزير ثانى اولوب ، سلطان سليمان خانك مجارستان سفرينه عزيمتلرنده قائممقام اولمش ؛ و بعده موره واليسى اولوب ، ناپوليده وندىكليرلهٔ خيلى وقت اوغراشمشدر . ترسانه‌نك اوستطرفنده‌كى قاسم پاشا محلهٔ كبيره‌سى بونك اسميله تسميه اولنمشدر .

— ينه قانونى سلطان سليمان خان دورى وزراسندن ديكر بر قاسم پاشا دخى واردر ، كه پادشاه مشارالهيك مغنيسا متصرفلغنده معيتلرنده دفتردار اولوب ، جلوس همايونلرينى متعاقب وزارت پايه‌سيله قدرى برتر اولمش ؛ وبرچوق خدماتدن صكره ، آرزوسى اوزرينه ، مستوفى معاش ايله تقاعد اولنمش ايدى .

قاسم ديوانه او ايكنجى قرن هجرى ايران شعراسندن اولوب، ديوانى وار ايمش.

قاسم شيرازى ايران شعراسندن اولوب ، تيمورلنكك فتوحاتنى مبين « تيمورنامه » عنوانيله برمنظومه‌سى واردر .

قاسم شيرازى ايران مشاهير خطاطين وشعراسندن اولوب ، رسالمقده دخى مهارتى وارايدى. قوهٔ حافظه‌سى پك زياده اولوب، بر اوقويشده اوتوز بيتى حفظ

ایتدیکی مرویدر. ۹٤۷ ده وفات ایتمشدر. شاه شجاع نسلندن اولدیغنی ادعا ایدرمش.

قاسم علی { ایران شعراسندن اولوب، طوسلیدر. شوبیت اونکدر:

چو توبی نبوده هرگز بوفا ومهربانی
بتوهیچ کس نماند تو بهیچ کس نمانی

قاسم غباری { [« غباری » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قاسم قادری { (شیخ—) هندستانك مشاهیر مشایخندن اولوب، تربه‌سی (چونار) ده زیارتگاه انام واتصالنده‌کی خانقاه پك معموردر. قاسم سلیمانی دخی دینمکله معروفدر. اوغلی بالاپیر دخی مظنه‌دن اولوب، قنوجده مدفونمدر .

قاسم کاهی { (مولانا ابوالقاسم نجم‌الدین کابلی) ایران مشاهیر شعراسندن ومولانا عبد الرحمن جامینك شاگردانندن اولوب، پدری امیر تیمورك اردوسی معیتنده بولنمش؛ وکندیسی کابلده طوغمشدر . همایون شاهك برادری میرزا کامرانك معیتنده حجه کیدوب، هراته عودتله، میرزای مشارالیهك وفاتندن صکره، ۹٦٤ تاریخنده هندستانه رحلتله، اکبر شاه زمانننده برمدت بنارسده وبعده آگره‌ده اقامت ایده‌رك، ۹۸۸ تاریخنده، ۱۱۰ یاشنده اولدیغی حالده، اوراده وفات ایتمشدر . شو برایکی بیت جملهٔ اشعارندندر :

بزن بر سینهٔ من خنجری چند
زرحمت بر دلم بکشادری چند
وفا ناید دلا از تنك چشمان
مسلمانی مجو از کافری چند

قاسموف { (Kasimof) روسیه‌نك وسطلرنده واقع (ریازان) ایالتنده وریازانك ۱۱۵ کیلومتره شرق شمالیسنده اولهرق (وولغا) یه تابع (اوقه) نهرینك صول کنارنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۱٤۱۰۰ اهالیسی، دباغخانه‌لری، ایپ، کچی قیلندن چول وقویون دریسندن کورك معمولاتی واردر. اون‌دردنجی قرن میلادیده (غورودج) اسمیله تأسیس اولنوب ، ۱٤۵۲ ده تاتار رؤساسندن قاسم‌خانه ترك اولنمغله، بونك طرفندن تشکیل اولنان خانلغه مرکز اتخاذ اولنمشدی . او وقتدن قاله بعض جوامع شریفه وسائر مؤسسات اسلامیه خرابه‌لری واردر. اهالیسی تاتاری الاصل اولوب، برمحله‌سی الیوم اهالئ اسلامیه ایله مسکوندر . قضاسنك ۱۲٦۰۰۰ اهالیسی اولوب، ۵۰۰۰ دن زیاده‌سی مسلمدر .

قاسمی { ایران شعراسندن بروجه‌آتی بر قاچ ذاتك مخلصیدر :

— برنجیسی قاسمئ جنابذی که « قاسم » ماده‌سنده ذکر اولندی .

— ایکنجیسی صاحب تونی، که عن‌اصل هراتلی ایکن، (تون) قصبه‌سنه انتقال، واوراده وفات ایتمشدر . طقوزنجی قرن هجریده یاشامشدر . درویش مشربلی بر شاعر ماهر ایدی. (تون) فارسیده کلخان دیمك اولدیغندن ، شو بیتی قصبهٔ مذکوره‌یه هجرتی حقنده سویلمشدر :

از همت بلند نباشد که قاسمی
شهر هری گزارد وقانع بتون شود

— اوچنجیسی (مولانا مجد الدین) خراسانده‌کی خواف قصبه‌سندن اولوب، ابتدا هراتده اقامت، بعده سیستانه عزیمتله ، فرده‌ده وفات ایتمشدر . شیخ سعدیٔ شیرازینك گلستانی طرزنده « روضة الخلد » عنوانیله برکتاب یازمشدر . شو رباعی اونکدر :

پیوسته بیاد لعل شیرین فرهاد
میکرد زتلخکامیٔ خود فریاد
جان داد نیافت کان دل از شیرین
شیرین میگفت وجان شیرین میداد

— دردنجیسی عن اصل اردستانلی اولوب ، اصفهانده وفات ایتمشدر. شوبیت اونکدر :

خوش آن غضب که همان لحظه بیکناهیٔ من
شود عیان ودرآبی بعذر خواهیٔ من

— بشنجیسی (شیخ ابوالقاسم بن ابی حامد) کازرونلی اولوب، ملامیرزاجانك شاگردانندندر. شوبیت اونکدر.

زاجزای وجودم هریکی درد دگر دارد
طبیب درد مند ازمن کدامین‌درد بردارد

قاسه { وآلمانجه قاشاو (Kassa, Kaschau) مجارستانك شمال جهتنده وپشته‌نك تقریباً ۲۰۰ کیلومتره شمال شرقیسنده (آباؤی تورنه) ایالتنك مرکزی برشهراولوب، ۲٦۱۰۰

اهالیسی ، آقادمیاسی ، قتولیك پاپاسلرینه مخصوص مدرسه‌سی، حقوق مکتبی وسائر مکاتب عالیه‌سی، کتبخانه‌سی ، تجارت اوطه‌سی ، تیاتروسی ، متعدد مصنع کلیسالری ، ایچ یاغی ، کاغد ، باروت ، چوخه وسائره فابریقه‌لری ولهستانله ایشلك تجارتی واردر.

قاسیتریده (Cassitrides) « قلای آطه‌لری » دیمك اولان بو اسم یونان قدیم جغرافیونی طرفندن آوروپانك غرب شمالی طرفلرنده برطاقم جزایره ویرلشدر، که بوآطه‌لره ابتدا فنیکه‌لیلر ، بعده قارتاجلیلر ونهایت رومالیلر یناشوب ، قلای اخراج ایتمشلردر . انکلتره‌نك جنوب غربی کوشه‌سی قارشیسنده (سورلینکه) آطه‌لری اولدقلری مظنون ایسه‌ده ، بونلرده شمدیکی حالده مذکور معدندن اثر یوقدر.

قاسیکاره (Cassiquiaré) آمریقای جنوبیه‌سنده برنهر ودها طوغریسی طبیعی برجدول اولوب ، (اورنوق) ایرماغندن منبعندن تقریباً ۳۰۰ کیلومتره آشاغیده برقول صورتنده آریله‌رق (آمازون) ایرماغنه تابع (ریونغرو) نهر عظیمنه دوکیلور . بو ایکی جسیم ایرماق آره‌سنده کوزل برطریق اختلاط آچوب ، درینلکی دخی حد وسطی اوزره ۱۰ متره قدر ایسه‌ده ، هر موسمده سیر سفائنه صالح دکلدر .

قاسینو (Cassino, San Germano) ونام دیکرله سان جرمانو ایتالیانك جنوب جهتنده تره‌دی‌لابور ایالتنك سوره ایالتنده‌وسوره‌نك ٤٢ کیلومتره جنوب شرقیسنده برقصبه اولوب ، ٥٤٧٠ اهالیسی واوستنده کی طاغده سنت‌بنوآ طرفندن آپولونك عبادتنه مخصوص برمعبد خرابه‌لری یرینه یاپلمش مشهور برمناستری واردر .

قاسینی (Cassini) مشاهیر هیئت شناسلردن اولوب ۱٦۲٥ ده نیسه جوارنده طوغمش ؛ وبولونیه دارالفنونده هیئت معلمی اولوب، بولونیه سناتوسی وپاپاطرفندن بعض فنی و سیاسی مأموریتلره تعیین اولندقدن صکره، فرانسه‌یه جلب اولنه‌رق، پارسده یرلشمش ؛ ومشتری وزحلك بر چوق پیکارینی کشف ایله، مشتری ومریخ‌وزهره‌نك کندی محورلری اوزرینه اولان حرکتلرینی تعیین ایتمش ؛ و برطاقم ازیاج ایله هیئته متعلق بعض آثار معتبره براقمشدر . ۱۷۱۲ ده ۸۷ یاشنده وفات ایتمشدر. — اوغلی وتورونی دخی علم هیئته انتسابله فرانسه رصد خانه‌سنك اکمالنه ومملکت مذکوره‌نك طول وعرضلرینی تعیینله خریطه‌سنك اتمامنه دخی خدمت ایتمشلردر .

قاسیوس (Cassius) اسکی روما مشاهیرندن اوچ ذاتك اسمیدر:

برنجیسی (قاسیوس ویسلینوس) اوچ دفعه قونسلوس اولوب، بعض غالبیتلره نائل اولدقدن صکره ، کندیسی زادکاندن اولدیغی حالده ، اراضیٔ مضبوطه‌نك عوام اهالی ایله متساویاً تقسیمنی تکلیف ایتدیکیچون ، سناتو طرفندن اتهام اولنه‌رق ، میلاددن ٤۸٦ سنه اول (تارپلیان) قیاسندن اوچوریله‌رق ، اتلاف اولنمشدر .

— ایکنجیسی (قاسیوس اوتکینوس) سردار لردن اولوب ، قراسوس ایرانیلره مغلوب اولدقده ، کندیسی سوریه‌یی محافظه ایده‌بیلمش ایدی . بعده پومپیوس ایله قیصر آره‌سنده ظهور ایدن محاربهٔ داخلیه‌ده برنجینك طرفنی التزام ایدوب ، قیصرك الینه اسیر دوشدیکی حالده ، عفو اولنمش ایکن ، صکره بروتوسك همشیره‌سنی تزوجله ، بونکله ودیکر بعض آدملرله بالاتفاق ، قیصری قتل ایتمش ؛ و بعده افریقه‌یه کچمش ایسه‌ده ، اوراده طیانه‌میوب ، آسیایه مرورله، اوراده کیتلی عسکر تدارك ایده‌رك ، ماکدونیه‌ده بروتوس ایله برلشمش ؛ وقبل المیلاد ٤۲ تاریخنده فلیه‌جك اووه‌سنده آنتوآن ایله اوقتاوك عسکریله محاربه ایدوب ، مغلوب اولنجه، کندینی اتلاف ایتشدر . کندیسنه روما مشاهیرینك اخیری نظریله باقیلیور .

— اوچنجیسی (آویدیوس قاسیوس) ینه سردارلردن اولوب ، مارق اورل طرفندن سوریه‌ده‌کی اردونك قیادتنه تعیین اولنمغله، ۱٦۳

تاریخ میلادیسنده ایران عسکرینه غالب کلنجه، کسب غرور ایدوب، ۱۷۵ ده اردوسنه کندینی ایمپراطور طانیتمش ایسه‌ده، اوچ آی صکره وفات ایتمشدر.

قاسیوپه { (Cassiopée) اساطیر یونانیه‌یه کوره کویا حبش حکمداری (کفیا) نك زوجه‌سی اولوب، (تیریده) تعبیر اولنان دکیز پریلرینه قارشی حسن وجمالده ادعای رقابته قالقیشدیغندن، دکیز الهی زعم اولنان (نپتون) غضبه کلوب، دکیزدن بر طاقم جانورلر اخراجله مرقومه‌نك ملکنی تخریب، وکندیسنی قیزی (آندرومده) بی دخی بو جانورلره آتمغه مجبور ایتمش؛ وبعده کندیسی کویا بر برج سمایه تحویل اولنمش، که برجیدر.

قاسیون { (Casius Mons) دمشق شامك اوستنده یعنی غربنده ممتد اولان برطاغ اولوب، مقامات ومقابر صلحاسی ومغاره وسائر غرائبی چوق اولمغله، اسکیدن بری نظر قدسیته باقلمقده‌در.

قاش { قونیه ولایتنك تکه سنجاغنده وآنطالیه‌نك ۶۲ کیلومتره غرب جنوبیسنده اولهرق اورمانله مستور تپه‌لرله محاط براووه‌ده ودمیر صویك کنارنده کائن قضا مرکزی برکوچك قصبه اولوب، ۲۰۰۰ اهالیسی، ۱۰ جامع ومسجدی و ٤ مکتب ابتدائیسی واردر. — قاش قضاسی ولایت وسنجاغك منتهای غرب جنوبیسنده مثلث الشکل بریر اولوب، شرق شمالی جهتندن یه اوسنجاغك المالی قضاسیله، غرباً آیدین ولایتنك منتشا سنجاغیله، جنوباً دخی آق دکیزله محاطدر. قضا ٦٥ قریه‌یی حاوی اولوب، ٤٢٢٨ ی ترکجه لسانیله متکلم روم (؟) وقصوری کاملاً مسلم اولمق اوزره، ۳۹۰۰۰ اهالیسی واردر. اراضیسی ۷٤۸ ٦٥۰ دونمدن عبارت اولوب، نصفی مزروع ونصف دیکری غیر مزروعدر. قضانك شمال وشرق طرفلری طاغلق اولوب، اکثر طرفلری اورمانلرله مستوردر. اورته طرفی ایسه واسع بر اووه تشکیل ایدوب، ایچندن دمیر صو نهریله دیکر برقاچ چای آقار. هواسی معتدل وصاغلم وطوپراغی منبت اولوب، بغدای، آرپه، چاودار، مصر، نخود وسائر حبوباتله میوه‌لرك انواعی حاصل اولور. اهالئ اسلامیه‌سی زراعتله وخرستیانلری تجارت وصنعتله اشتغال ایدر. اخراجاتی (قالیماکی) اسکله‌سندن و (میره) لیماندن چیقوب، اورالره ایکی هفته‌ده‌بر برانکلیز واپوری دخی یناشیر. اهالیسی بیننده (صاری کچیلی)، (حسامللی) و (طاغلی) عشیرتلری دخی بولنوب، بونلر الآن خیمه نشین وحیوانات یتیشدیرمکله مشغولدرلر.

قاش { (Cach) چینك شمال جهتنده واقع قولجه ایالتنده بالقاش کولنه‌دوکیلن (ایلی) ایرماغنه تابع برنهر اولوب، تیان شان سلسله‌سنه مربوط خاتون طاغندن نبعاله، غربه طوغری منبت وکوزل مرعالری حاوی بروادی ایچنده آقه‌رق، ۲۵۵ کیلو مترهلك جریاندن صکره، قولجه‌نك ٤٨ کیلومتره جنوب شرقیسنده مذکور ایرماغه دوکیلور.

قاش { افغانستانده سیستانك شرق جهتنده وقندهارك ۲۷۵ کیلومتره غربنده اولهرق هلمند ایرماغنه تابع (قاشرود) نهرینك صول کنارنده قضا مرکزی بر قصبه‌در.

قاشان { ایرانده کی کاشان شهرینك اسم معربیدر. [«کاشان» ماده‌سنه مراجعت.]

قاشاو { (Kaschau) [«قاسه» ماده‌سنه مراجعت.]

قاشرود { افغانستانده برنهردر، که کوه سیاهك جنوبی مائله‌سندن نبعاله، جنوبه و بعده جنوب غربیه طوغری آقه‌رق، قاش قصبه‌سنه واصل اولدقدن صکره غربه طوغری دونر، وهلمند ایرماغنه دوکلدکدن صکره، اونکله برابر سیستانك (نیزار) بطاقلغنده نابدید اولور. مجراسی تقریباً ۵۰۰ کیلومتره اوزونلغنده‌در.

قاشل { (Cashel) ایرلانده‌ده مونستر ایالتنك (تیپراری) سنجاغنده وقلونملك ۲۱ کیلومتره شمال غربیسنده بر قصبه اولوب، ۸۲۵۰ اهالیسی ووقتیله مونستر دولتنك مرکزی بولنمش اولمغله، بعض ابنیه وآثارعتیقه‌سی واردر.

قاشوط (Kaso) جزایر بحر سفیدك منتهای جنوبنده و (کرپه) جزیره‌سیله کریدك (سیدرو) برونی آره‌سنده بر آطه اولوب، ردوس سنجاغنه ملحق برقضا تشکیل ایدیور . کریدك مذکور برونك ۵۰ کیلومتره شرقنده و ۳۵°۱۵′ عرض شمالی ایله ۲۵° طول شرقیده واقع اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً ۱۰۰ مربع کیلومتره واهالیسی ۸۵۰۰ کشیدر. یونلردن یالکز ۱۰۰ ی مسلم وقصوری روم اولوب ، باشلیجه کمیجیلکله مشغولدرلر . سواحلی قیالرله محاط اولوب ، لیمانلك آغزی دخی طار ومخاطره‌لیدر . بوآطه ازمنهٔ قدیمه‌ده یالکز بالیله مشهور ایدی . بعده قورصانلر ملجئ اولمشیدی . قرون وسطاده هونلردن و سائر اقوام وحشیه‌نك هجومندن ترك وطن ایدن بر طاقم آرناؤدلر بو جزیره‌یه هجرت ایده‌رك ، ایتدکلری تجارت بحریه ایله آطه‌یی خیلی اعمار ایتمشلرایسه‌ده ، یونان اختلالی صره‌سنده یونلر طاغیلوب ، بعده روم اهالی ایله اسکان اولنمشدر .

قاشوئیره (Cachoeira) آمریقای جنوبیده برازیلیا ممالك مجتمعه‌سنك (باهیا) جمهوریتنده وباهیه‌نك ۱۰۰ کیلومتره شمال غربیسنده وهمنامی برنهرك اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ۱۵۰۰۰ اهالیسی وپك مقبول توتونیله جوارلرنده حاصل اولان قهوه ، پاموق ومیوه تجارتی واردر .

— بنه برازیلیانك (ریوغرانده دوسول) جمهوریتنده و(یاقوشی) نهرینك سیر سفائنه صالح اولان قسمنك منتهاسنده دخی بو اسمله بر قصبه اولوب ، ۴۰۰۰ اهالیسی وایشلك تجارتی واردر .

قاشیره (Kachira) روسیه‌نك (توله) ایالتنده توله‌نك ۸۰ کیلومتره شمال شرقیسنده و (اوقه) نهری اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ۵۰۰۰ اهالیسی ، دباغخانه‌لری وبال مومی اخراجاتی واردر .

قاشین (Kachin) روسیه‌نك (تور) ایالتنده و (تور) ك ۱۳۵ کیلو متره شرق شمالیسنده (وولغه) ایرماغنه تابع بر چایك اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۵۷۵۰ اهالیسی واردر.

قاضی (ابو طالب محمود بن علی التمیمی الاصفهانی) مشاهیر فقهادن اولوب، اك زیاده علم اخلاقده شهرت بولمش ؛ وبو علمده «التعلیقة» عنوانیله مشهور برکتاب تألیف ایتمشدر. اصفهانده خیلی وقت خطیب اولوب ، ۵۸۵ تاریخنده وفات ایتمشدر .

قاضی ایران شعراسندن درت کشینك مخلصیدر :

برنجیسی (قاضی راضی بن قاضی مسعود) که اکثر علومده یدطولی صاحبی اولوب، هندستانه رحلتله ، اکبر شاهك احسانته نائل اولەرق ، وطننه عودت ایتمشدی . شو بیت اونکدر :

برمن‌شب هجران تو رحمت‌که چون شمع
میسوزم وجان میدهم وچاره ندارم

— ایکنجیسی (عبدالله رازی) فضلادن اولوب ، (ری) قاضیلغنده امرار عمر ایتمشدر. شو بیت اونکدر :

دوروز شدکه وفا میکند نمیدانم
که تاچه مصلحت آن شوخ بیوفا دیده

— اوچنجیسی قزونیلی اولوب ، مملکتنده قاضی ایدی . شو بیت اونکدر :

حسن‌تو ز خط رتبهٔ اعجاز کرفته
انجام تو کیفیت آغاز کرفته

— دردنجیسی (محمد معصوم) شوستر قاضیسی ایدی. شوبیت اونکدر :

کیرم‌که در لباس توان کرد عاشقی
دیوانکی چه کونه توان درلباس کرد

قاضی احمد مشاهیر خطاطیندن اولوب، مولوی درویش علیدن اجازت آلمش؛ ویکرمی قدر مصاحف شریفه ایله بخاریٔ شریف، مصابیح ومشارق کبی بیوك کتابلر وبرجوق دلائل خیرات یازمش ؛ و ۱۱۴۱ ده وفات ایتمشدر .

قاضی اعز [« ابن قلاقس » ماده‌سنه مراجعت.]

قاضی القضاة (ذوالفنون شهاب الدین احمد بن الخلیل بن سعادة الخوبی) مشاهیر علما وفقهادن اولوب ، اکثر علومدن بهره‌سی وطبیعت شعریه‌سی وار ایدی .

پدری شامده قاضی القضاة اولوب ، کندیسی ٦٢٦ تاریخنده دمشقده طوغمش ؛ واورادہ تحصیل علوم ایتدکدن صکره، مصره عزیمتله، بض قاضیلقلرده بولنمش؛ وبعده وطننه دعوت اولنه رق، قاضی القضاة اولمش؛ وبك چوق خلق کندیسندن مستفید اولدقلری کبی ، کندیسی دخی آخر عمرینه دك تحصیل علمدن فارغ اولمیوب ، یکرمی علمی حاوی بیوك برکتاب تألیف، وبرچوق کتب مشهوره یی شرح ویا نظمه تحویل ایلمشدر. ٦٩٣ تاریخنده دمشقده وفات ایتمشدر. شو برایکی بیت جملهٔ اشعارندندر :

اما سواك فبابه لا اطرق
حسبی کریم جوده متدفق
ما ان یخاف بطل بابك واقف
ظمأ وبحر ندالك طام مغدق

قاضی أیاس { (ابو وائله ایاس بن معاویه بن قره بن ایاس بن هلال المزنی) عقل وذکاده وفصاحت وسرعت انتقالده اسمی ضرب مثل حکمنه کچمش برذات اولوب ، جد اعلاسی ایاس بن هلال صحابه دن ایدی. فقه وحدیثده دخی اعلم زمان اولوب، عمر بن عبدالعزیزك زمان خلافتنده بصره قاضیسی اولمشدی . وفرت فراست وسرعت انتقالی حقنده خوارق عاده قبیلدن برچوق امثال ونوادر منقولدر .

قاضیٔ باقلانی { [« ابو بکر باقلانی » ماده سنه مراجعت .]

قاضیٔ بغداد { (قوام الدین یوسف) مشاهیر علمادن اولوب ، عن اصل شیرازلی اولدیغی حالده ، فتحدن اول طول مدت بغداد قاضیسی بولنمش؛ وابن اردبیل فتنه سنده ماردینه و برمدت صکره درسعادته رحلت ایده رك ، سلطان بایزید خان طرفندن بعض مدارسه نصب اولنمش؛ وسلطان سلیم خانك اوائل سلطنتنده ارتحال ایتمشدر . « تجرید » ایله « نهج البلاغه » یی شرح، ومقدمات تفسیری حاوی برکتاب تألیف ایتمشدر . بعض حواشی دخی یازمش ایسه ده ، وفاتنده اولادی کوچك یاشده بولندقلرندن حفظ اولنه مامشدر ،

قاضی حسین { (ابوعلی بن محمد المروروذی) مشاهیر فقهاء شافعیه دن اولوب ، امام الحرمین وغزالی کبی کبار علمانك تألیفاتنده کمال شهرتندن القاضی دیه ذکر اولنور. طول مدت تدریس وافاده ایله مشغول اولمش ؛ وفقهده « التعلیقة » عنوانیله برکتاب وسائر بعض آثار براقمشدر. ٤٦٢ تاریخنده مرورود ده وفات ایتمشدر.

قاضی رشیدالدین { (ابو حفص عمر بن مظفر الفهری) مشاهیر شعرا وکتابدن اولوب ، مصر و شامده خدمات دیوانیه ده بولنمش؛ وملوك واکابر زمانی حقنده بر چوق مدحیه لر سویلمشدر . ٦٣٨ تاریخنده ٧٥ یاشنده وفات ایتمشدر . شو قطعه جملهٔ اشعارندندر :

لاصنام الزمان عبدت دهراً
وقد اسلمت واتسع المضیق
فما منهم بغوث اقول هذا
ولکن کل من فیهم یعوق

قاضی زاده { (احمد شمس الدین افندی) دور سلطان مراد خان ثالث. مشیخت اسلامیه مسندینه واصل اولان علمادن اولوب ، ٩١٨ تاریخنده دنیایه کلمش ؛ وعلی الاصول تحصیل علم ایله دور مدارس ایده رك، چوی زاده و ابوالسعود افندی کبی مشاهیر عصرندن استماع علوم ایتدکدن صکره ، ٩٦٣ حلب قاضیسی اولمش؛ وبرمدت متقاعد اولدقدن صکره مفتش و ٩٧١ ده استانبول قاضیسی، ٩٧٤ ده روم ایلی قاضیعسکری اولمش؛ وصدر اعظم محمد پاشا ایله بینلرنده برودت حاصل اولمغله ، ادرنه یه هجرته مجبور اولوب ، اورا دارالحدیثنده تدریسله مشغول ایکن ، اوغلنك وقوع وفاتی اوزرینه ، درسعادته عودت ایدوب، اوصره ده جلوس ایدن سلطان مراد ثالثك التفاتنه مظهر اوله رق، سلیمانیه دارالحدیثنه نقل بیورلمش؛ و٩٨٣ ده ثانیاً صدر روم ایلی اولوب، ٩٨٥ ده مقام فتوایه ارقا اولنمش ؛ وایکی بچق سنه امور فتوایی بعدالاداره ، ٩٨٨ ده ارتحال ایتمشدر . عالم و عادل بر ذات اولوب ، « هدایه » یه شرحی

و سائر کتب علمیه یه حاشیه‌لری وتعلیقاتی و بعض مبراتی‌ده واردر. قاضیعسکرلك روم ایلی و آناطولی بکلربکلرینه تقدمنه وسائر بعض مراسمده حرمتلرینه سبب اولمشدر .

قاضی زاده { (محمد طاهر افندی) دور سلطان محمود خان ثانیده

مسند فتوایه واصل اولان علمادن اولوب، قضاتدن توقادلی عمر افندینك اوغلیدر . ١١٦٤ تاریخنده دنیایه کلوب، تحصیل علم ایتدکدن صکره، طریق قضایه سلوکله ، آناطولی وروم ایلنده بر چوق قضالرده بولندقدن صکره ، ١٢٣٣ ده استانبول قاضیسی ، ١٢٤٠ ده آناطولی قاضیعسکری اولوب ، ١٢٤١ ده مسند فتوایه ارقا اولنمش ؛ وطائفهٔ باغیه‌نك الغاسنه فتوی ویروب ، مظهر التفات واحسان اولمش ایدی. ایکی بچق سنه‌امور فتوایی اداره ایتدکدن صکره ، ضعف پیریسنه مبنی، مستوفی معاشله تقاعد اولنمش، و١٢٥٤ده وفات ایتمشدر . طرق اثنا عشره دائر « نوریه » عنوانیله بررساله‌سی وبر قادریه تکیه‌سیله دیکر بعض اوقافی واردر .

قاضی زاده { (قاسم افندی) ابوالفتح سلطان محمد خان ثانی ورینك

مشاهیر علماسندن اولوب ، پادشاه مشارالیهك التفاتنه مظهر اولمش ، وحضورلرنده علمای معا - صرینیله دفعاتله مباحثه ایتمشدر. پدری قسطمونیده قاضی وکندیسی استانبوله جلب اولنمازدن اول تیره ده مدرس ایدی . درسعادته ورودنده مدارس ثمانین برینه مدرس وبعده بروسه‌ده قاضی اولمش ایدی . سلطان بایزید خانك جلوسنده ثانیاً بروسه قضاسنه نصب اولنوب، قبول ایتمه‌مش ایسه‌ده ، جبراً کوندریله‌رك ، ٨٨٩ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر. علوم ریاضیه‌یه دخی وقوفی وار ایدی . کنجلکنده سمرقنده سیاحتله ، اولغ بکك مدرسهٔ مشهوره‌سنده تحصیل علوم وفنون ایتمش اولدیغی مظنون اولوب ، اوراجه (قاضی زادهٔ رومی) دینمکله شهرت بولمشیدی .

قاضی زاده { (ظهیر الدین اردبیلی) مشاهیر علمادن اولوب ،

بلاد عجمده تحصیل علوم ایتدکدن صکره ، تبریزده تدریسله مشغول ایکن ، یاوز سلطان سلیم خان حضرتلری شهر مذکوری فتح ایتدیکنده ، کندیسنی معیتلرنده آله‌رق ، درسعادته کتیرمش، ووظیفه تخصیص ایتمشلرایدی. بعده مصره کیدوب، اوراده عصیان وادعای سلطنت ایدن خائن احمد پاشایه تابع اولدیغندن ، ٩٣٠ تاریخنده اونکله قتل اولنمشدر. شعر وانشاده مهارتی وحسن خطی دخی وار ایدی . ابن خلکانك مشهور « وفیات الاعیان» نی فارسیه ترجمه ایتمشدر .

قاضی شریح { (ابوامیه — بن الحرث الکندی) کبار تابعیندن

اولوب ، جاهلیت زمانه یتیشمش ؛ وعهد خلافت جناب فاروقیده کوفه قاضیسی اولوب ، طول مدت کمال عدالتله قاضیلق ایتمش ؛ وحضرت علی (رضه) زمان خلافتلرنده بونك حضورنده برذمی ایله مرافعه اولنمش ایدی . فقهده‌کی وثوق ومعلوماتیله برابر شعری ومزاح و لطایفی دخی وار ایدی . حقنده بر چوق نوادر منقولدر . ٨٧ تاریخنده ١٢٠ یاشلرنده وفات ایتمشدر .

قاضی عیاض { (ابوالفضل — بن موسی الیحصبی) مشاهیر محدثین

وادبادن اولوب، ٤٧٦ تاریخنده سبته قصبه‌سنده طوغمش ؛ واندلسه کچه‌رك ، قرطبه‌ده وسائر مراکز علومده تحصیل علم واستماع احادیث شریفه ایتمش ؛ وطول مدت سبته‌ده وبر آره‌لق‌ده غرناطه‌ده قاضیلق ایدوب، نهایت مراکشه رحلتله، ٥٤٤ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر . مسلك کتابنه « کتاب الاکمال » عنوانیله بر شرح یازدیغی کبی ، ینه حدیثده « انوار المشارق » عنوانیله برکتاب یازمش ؛ وحدیث ام زرعی شرح ایله، « التنبیهات » عنوانیله غریب حدیث حقنده برکتاب تألیف ایتمش، وسائر کتب مفیده دخی براقشدر. برچوق اشعاری دخی اولوب، شو ایکی بیت او جمله‌دندر :

انظر الی الزرع وخاماته
تحکی وقد ماست امام الریاح
کتیبة حضراء مهزومة
شقایق النعمان فیها جراح

قاضی کوپی { استانبولك قارشیسنده واستانبول بوغازینك

مرمره‌ده‌کی مدخلك جنوبی کوشه‌سنده بر بلده اولوب، اسکداره تابع وپایتختدن معدود در. شمال شرقی جهتنده حیدر پاشا وغرب جنوبی طرفنده مهردار ومودہ محله‌لری بولنوب، آرقه‌سنده چاملیجه تپه‌لرینك اتکلرنده ومرمره ساحلنه‌دك اوزانان دوز یرلرده قزیل طوپراق، آجی بادم، ارن کوپی وسائره باغلریله کوشکلری بولنیور. قاضی کوینك دائرهٔ بلدیه‌سنه تابع اولان بو ملحقاتیله برابر اهالیسی ۵۰۰۰۰ دن زیاده اولوب، علی الخصوص موده ایله مذکور ملحقاتنك اعتدال ولطافت هواسیله منظره‌لرینك دلکشالغی سایه‌سنده کوندن کونده مقدار اهالی ومعموریتی آرتمقده‌در. استانبول ایله قاضی کوپی وحیدرپاشا ومودہ وسائر اسکله‌لری آره‌سنده هر ساعت واپورلر ایشلدیکی کبی آناطولی دمیر یولنك دخی مبدئی حیدر پاشاده اولمغله، بو یول اسکله ایله ملحقاتی آره‌سنده هر ساعت اختلاطه واسطه اولیور. — قاضی کوپی پك اسکی اولوب، میلاد عیسادن ٦٧٦ سنه اول یونانك (مغاره) خطه سندن بر طاقم مهاجرلر اورایه هجرت، و (بیزانسه) نك تأسیسندن ۱۷ سنه اول وضع اساس ایدرك، (قارخدون) اسمیله بر قصبه تشکیل ایتمشلردی. که بونك اهالیسی کندی کندیلرینه اداره اولنوب، استانبول بوغازینك جنوب شرق ساحلنده بولنان یرلری دخی تصرف ایتمشلردی. بعده ایران شاهی اسفندیارك یدضبطنه کچوب، اسکندرك خروج و وفاتندن صکره (بیتنیا) دولتنه تابع اولمش؛ وبر آره‌لق مهردادك ضبطنه کچدکدن صکره، نیقومدیا (یعنی ازمید) معاهده‌سیله رومالیلره ترك اولنمشدی. میلادك ٤٥١ تاریخنده بوقصبه‌ده بربیوك مجلس روحانی عقد اولنه‌رق، (اوتیخی) مذهبنك بطلانه قرار ویرمشدی. خرستیانلقدن اول قارخیدونده شمسدن کنایه اولان (آپولون) ك عبادتنه مخصوص بیوك برمعبد بولندیغی کبی، حیدرپاشا چایرنده دخی عشق الهه‌سی زعم اولنان زهره آیینه مخصوص برمعبد وار ایدی. بونلرك وسائر ابنیهٔ عتیقه‌نك انقاضی بیزانس امپراطورلری زمانننده قسطنطینیه معبد وسرایلرینك بناسنه قوللانلمق اوزره قالدیرلمشدی. استانبولك فتحنده قارخیدون قصبه‌سی خراب اولوب، بعده هرنه سببه مبنی ایسه، قاضی کوپی اسمیله بعض کبرا صیفیه‌لرینی حاوی کوچك برکوی صورتنه کیروب، یقین وقته کانجه‌یه قدر او حالده قالمش ایکن، بوصوك وقتلرده بردن بره توسع وفوق العاده کسب عمران ایتمکه باشلامش؛ وهله موده جهتی الك زیاده اجنبیلرك رغبتنی قزانمشدر.

قاضی کوپی { بواسمله بلغارستانده وادرنه ولایتنده درت بش کوچك قصبه ویا بیوك قریه واردر.

قاضی کوپی { آیدین ولایتنك دکزلی سنجاغنده ودکزلی ایله سرای کوپی آره‌سنده اولهرق مندرس نهرینك جنوبی ساحلنده بر قصبه اولوب، جمله‌سی مسلم اولمق اوزره، ٤۰۰۰ اهالیسی و آلاجه دستکاهلری واردر.

قاضیمیر { [« حسین قاضیمیر » ماده‌سنه مراجعت.]

قاضیٔ هروی { (ابو عاصم محمد بن احمد العبادی) مشاهیر علما وفقهای شافعیه‌دن اولوب، ۳۷۵ تاریخنده هراتده طوغمش؛ واورادہ وبعده نیسابوردہ مشاهیر علمای عصرندن تحصیل علم ایتدکدن صکره، بر چوق وقت سیاحتله اکمال تحصیل ایتمش؛ وبرچوق طلبه یتشدیردکدن صکره، ٤٥٨ ده وفات ایتمشدر. «ادب القضاة»، «الهادی»، «المبسوط»، «طبقات الفقهاء» کتب معتبره‌سی جملهٔ تألیفاتندندر.

قاطول { سامرا قربنده دجله‌دن آیریلیر بر جدول اولوب، بر طاقم اراضیٔ واسعه سق ایتمك اوزره، هارون الرشید طرفندن حفر ایدلمش؛ وباشنده (ابوالجند) اسمیله بر قصر یاپلمش ایدی. — بونك اوست طرفنده وقادسیه قربنده دخی نوشیروانك یاپدیرمش اولدیغی (القاطول الکسروی) اسمیله دیکر بر جدول اولوب، نهروانه منتهی اولوردی.

قاعون { اندلسده دانیه قربنده یوکسك بر طاغ اولوب، ایکی کونلك مسافه‌دن کوزکدیکنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

قاغایان { (Cagayan) فیلیپینه جزایرینك اك بیوكی اولان (لوسون)

جزیره‌سنك قسم شمالیسنده برایرماقدر، که جزیرهٔ مذکوره نك اك بیوك نهری اولوب، جنوبدن شماله جریان ایدر. مجراسی اطرافنده بولنان ایالته دخی بو اسم ویریلیر. — جزایر مذکوره دن میندانائوْ جزیرهٔ کبیره‌سنك اسپانیه‌یه تابع قسمنده برقصبه وینه جزایر مذکوره‌نك جنوب جهتنده برقاچ کوچك آطه دخی بواسمله یاد اولنور.

قاغو { (Kago) جاپونیه‌نك کوسو جزیرهٔ کبیره‌سنده (ساچومه) ایالتنده وقاغوسیمه‌نك ٤۲ کیلومتره جنوب غربیسنده اولهرق ساحل جنوبینك برقوینده واقع بر شهر اولوب، ۲٤۰۰۰ اهالیسی واردر.

قاغوسیمه { (Kagosima) جاپونیه نك (کوسو) جزیرهٔ کبیره‌سنده توکیونك ۱۰۰ کیلومتره جنوب غربیسنده و (ناغاساکی) نك ۱۵۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده اولهرق همنامی اولان کورفزك ایچنده ۳۱° ۳۵′ عرض شمالیده واقع ایالت مرکزی بر شهر اولوب، ٥٤۳۱۵ اهالیسی وچینی، اسلحه وباموق ایپلك فابریقه‌لری واردر. وقتیله دها بیوك اولوب، ۱۸٦۳ ده انکلیز دونمماسی طرفندن طوپه طوتیلهرق، احراق اولنمشدی. — ایالتك ۱۲۹۰۲۸۱ اهالیسی واردر.

قاغوسیمه کورفزی { Baie de (Kagosima) جاپونیه ده (کوسو) جزیره‌سنك ساحل جنوبیسنده قره‌لرك ایچنه درین کیرمش برکورفز اولوب، جنوبدن شماله طوغری یعنی آغزندن منتهاسنه‌دك بویی ۸۰ وشرقدن غربه اکی ۱۰ ایله ۱۸ کیلومتره آره‌سنده‌در. کورفزك اورته‌سنده وقاغوسیمه شهرینك قارشیسنده (ساقوره) جزیره‌سی بولنیور، که قطری سکز اون کیلومتره اولمق اوزره، دائروی الشکل اولوب، اورته‌سنده (میتا که) اسمیله سونمش بربرکانی واردر، که اتکلری پورتقال آغاجلریله مستوردر. بو آطه‌نك ایچ طرفنده کورفز دها محفوظدر. کورفزك سواحلی اشجار ونباتاتله مستور کوزل تپه‌لردن عبارت اولوب، صولری سواحلده بیله پك درینلر.

قاف { (جبل قاف، قاف طاغی) یوکسك واوزون بر طاغ اولدیغی معلوم اولوب آنجق، محلنك تعیینده اختلافات کثیره وقوع بولمغله، افسانه پرستان بوبابده برچوق مصالار ایجاد ایتمشلردر. اسمندن وتعریفندن آکلاشلدیغنه کوره، برصورت مبهمه وموهومه‌ده ذکر اولنان بوطاغ (قافقاس) سلسلهٔ جبالندن بشقه بر شی دکلدر. قافقاس سلسلهٔ جبالنك بر اوجی بحرخزرك ساسل جنوبیسنی تعقیب ایده‌رك، (البرز) جبل مشهوری دخی بوکا مربوط اولدیغندن، اك اول (کوه‌قاف) ایران اساطیرنده مذکور اولوب، سیمرغ طیر موهومنك مکانی زعم اولنوردی. آسیای غربیده قافقاس سلسلهٔ جبالنك اهمیتی معلوم اولمغله، بوطاغ حقنده ایرانیلرك اساطیری سائر اوجهت امنه دخی سرایت ایدوب نیجه غریب اعتقادلر تولید ایتمشدر.

قافر { وقافریه (Cafres, Cafrerie) [«کافر» و «کافرستان» ماده‌لرینه مراجعت.]

قاف زاده { اون برنجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن وقضاتدن اولوب، برتذکرة الشعراسی واردر. ۱۰۲۱ تاریخنده وفات ایتمشدر.

قافقاس { (Caucase) آسیا ایله آوروپا آره‌سنده برجدار یرینی‌طوتمق اوزره، قره دکیزدن بحر خزره ممتد بیوك بر سلسلهٔ جبال اولوب، قره دکیزده کرچ بوغازی قربنده آناپه‌نك اوستندن باشلایه‌رق، غرب شمالیدن شرق جنوبی‌یه طوغری اوزانمغله، بحرخزر ساحلنده باکویه قدر ممتد اولور. بویی تقریباً ۱۲۰۰ کیلومتره اولوب، اورته جهتنده یعنی (داریال) بوغازی جوارنده وسطی صورتده اکی ۹۰ کیلومتره ایسه‌ده، بونك صاغ وسول جهتنده وسعتی آرتوب، مثلا (البرز) طاغنك بولندیغی محلده اکی ۲۰۰ کیلومتره‌دن آشاغی دکلدر. یرلیلر یعنی تاتارلر، کرجیلر وسائر اهالیٔ محلیه

بوسلسله‌یه (یالبوز) نامی ویرلر . ترکجه‌ده (قاف طاغی) دخی دیرلر . قافقاس سلسلهٔ جبالی بر تك صره صورتنده اوزانمیوب، اکثر یرلرنده متوازیاً اوزانیر بر قاچ شعبه‌یه انقسام ایدر . بوشعبه‌لر بر چوق یرلرده برلشوب ، برصره دوکوملر تشکیل ایتدکدن صکره ، ینه آریله‌رق ، بر طاقم قپالی حوضلر تشکیل ایدرلر ، که بونلرك ده جبالك اتکلرندن آقوب طوپلانان صولرك جریانله یول ویره‌جك برر مخرجلری واردر . بو حال قافقاس سلسلهٔ جبالنه مخصوصدر. الکیوکسك محلی (قوبان) ایله (ترك) منابعی آره‌سنده و ′۲۱ °۴۳ عرض شمالی ایله ′۶ °۴۰ طول شرقیده واقع (البرز) جبل مشهوری اولوب ، ۵۶۶۵ متره ارتفاعی واردر. سونمش بربرکاندن عبارت اولان بوطاغك تپه‌سی آت نعلی شکلنده اولوب ، اسکی برکانك آغزینی آکدیریور. ایکنجی درجه‌ده‌کی ذروه‌سی وسطنده ومذکور داریال بوغازینك غرب جهتنده واقع (قازبك) طاغی اولوب ، ۵۰۶۵ متره ارتفاعی واردر . کرك بو ایکی جسیم طاغك صرب و دهشت انکیز یانلری وکرك آره‌لرنده اوزانان صرتك دستره‌نك دیشلرینه مشابه ذروه‌لری سرمدی قارلرله مستور اولوب، سلسله‌نك سائر طرفلرنده‌کی تپه‌لر وصرتلر دخی ابدی انسان آیاغنك باصمدیغی یرلر ایسه‌ده ، بونلرك غریب شکللرینی ودهشت نما عظمتلرینی سیر ایده‌بیلمك ایچون پك مرتفع محلاره، وآلپ سلسلهٔ جبالنده ۱۰۰۰ متره‌لك ارتفاعلره قدر اینن بوز دره‌لرینی کورمك ایچون قافقاس جبالنده ۲۰۰۰ و ۲۵۰۰ متره‌دن یوقاری ارتفاعلره قدر چیقمق ایجاب ایتدیکندن، قافقاس جبالنك غرابت وعظمتی بردن بره کوزه چارپمیور.

قافقاس سلسله‌سی طولاً اوچ قسمه منقسمدر : برنجی قسمی آناپه‌دن قوبان منابعنه‌دك قره دکیز ساحلی بوینجه ممتد اولان قسم غربیسیدر، که ۴۳۰ کیلومتره اوزون اولوب، صرتی قره‌دکیز ساحلندن ۱۰ ونهایت ۴۰ کیلومتره اوزاق اولدیغی حالده ، جنوب غربی اتکاری دکیزه قدراوزانه‌رق، آبازه مملکتنی تشکیل ایدر؛ وشمال شرقی اتکاری قوبان وادیسنه وآزاق دکیزیله روسیه‌یه طوغری ممتد اولان واسع اووه‌لره اینر . بوقسم شرق جنوبیه طوغری اوزاندقجه ، ارتفاعی آرتوب ، ساحل بحردن ۴۰ کیلومتره ایچریده اولان (اوشتك) تپه‌سنك ۴۵۷۵ متره ارتفاعی واردر . بونك قارشیسنده سلسله‌نك شمالده بر ایکنجی صرتی متوازیاً اوزانمغه باشلایوب ، (قره یایله) نامیله البرز جبلنه واصل اولور . بو ایکنجی صرتك بر چوق بوغازلری اولوب ، اصل قافقاس صرتندن اینن صوله کچید ویریور . اصل قافقاس سلسله‌سنك دخی بو قسمده بعض بوغاز وکچیدلری وار ایسه‌ده ، بونلرك هیچ بری آرابه وطوب کچمسنه مساعد دکلدر .

ایکنجی قسمی قوبان منبعندن (باربالو) طاغنه قدر اوزانان قسم وسطی اولوب ، بویی ۳۰۰ کیلومتره‌در ، والبرز وقازبك طاغلرینی یعنی سلسله‌نك الکیوکسك یرلرینی حاویدر. بو قسمده سلسله‌نك اصل صرتندن بشقه متوازیاً اوزانیر اوچ صرتی دخی اولوب ، بو صرتلری بربرینه ربط ایدر بعض شعبه‌لری واردر . غرائبدن اوله‌رق البرز وقازبك کبی الک مرتفع ذروه‌لری ده بو ایکنجی صرتلرده بولنیور . مذکور ایکی طاغدن بشقه اواوخول ، طونغوز ، اوردم ، قحطان طاغی ، دیك طاغ ، آغشتن کبی برچوق مرتفع ذروه‌لری واردر. بوقسمك‌ده برقاچ کچیدی اولوب، الک صاغلامی (داریال) بوغازیدر ، که الک یوکسك یری ۲۴۲۷ متره ارتفاعنده اولوب ، روسلر طرفندن سوق الجیش طریقی اتخاذ اولنمشدر . قافقاسك اشبو قسم وسطیسندن برقاچ قول آیریلوب، جنوبه طوغری اوزانیر . بونلرك چوغی (کور) ایرماغنه تابع انهارك وادیلری اره‌سنده اوزانه‌رق، مذکور ایرماغك وادیسنه منتهی اولور . یالکز (قازبك) طاغندن آیریلوب، غرب جنوبیه طوغری ممتد اولان برقول ماوراء قافقاس طاغلرینه یعنی کوچك قافقاس سلسله‌سنه اولاشوب ، قره دکیز مائله‌سنی بحر خزر مائله‌سندن آیریور . بوطاغك الک یوکسك ذروه‌سی ۱۹۲۶ متره ارتفاعنده‌در.

اوچنجی قسم (باربالو) طاغندن بحر خزر ساحلنه‌دك اوزانان قسم شرقیسی اولوب . ۴۳۰

كيلو متره بويى واردر . مذكور طاغدن صارى طاغه قدر جنوبه پك آز ميل ايله شرقه طوغرى اوزانه‌رق ، مبدئنده (آندى) اسميله شرق شمالى يه طوغرى (لزكى) مملكتى ايچندن بر قول اوزاتديغى كبى ، منتهاسنده دخى مذكور صارى طاغدن (در بند) ه يعنى باب الابوابه منتهى اولمق اوزره ، شرقه طوغرى داغستانك ايچندن برايكنجى قول اوزاتيور . بو ايكى قول ايله بونلرك صالدقلرى شعبه و اتكلر داغستانه طاغلق وپك عارضه‌لى بر بر حالنى كسب ايتديريور . ٣٦٦٢ متره ارتفاعى اولان مذكور صارى طاغدن قافقاس سلسله‌سى جنوبه و بعده جنوب شرقى يه طوغرى دونه‌رك ، وكيتدكجه ارتفاعى آزالەرق ، باكو شبه جزيره‌سنده بر صره تپه‌لر صورتنده ساحل بحره واصل اولور .

قافقاس سلسلهٔ جبالنك صرت وذروه‌لرى سرمدى قارلرله مستور واتكلرى صرب و بعض يرلرده اورمانلرله مزيندر . هر نه قدر شمالى مائله‌سنك قول وشعبه‌لرى دها چوق واتكلرينك ميلانى دها آز ايسه‌ده ، اوجهتدن حذاى بحردن پك آز فرقلرى اولان آلچق اووه‌لره اينديكندن ، سلسلهٔ جبال جسيم بر ديوار كبى كورينور . جنوبى مائله‌سى ايسه دها ديك وقول وشعبه‌لرى دها آز ايسه ده ، ارتفاعلرى ٢٠٠٠ متره‌دن آشاغى اوليان واديلره و يوكسك يرلره اينديكندن ، قافقاس سلسله‌سنك درجهٔ ارتفاعى اوقدر كوزه چارپماز .

اراضيسى صرت وتپه‌لرده غرانيت ودها آشاغيده پورفيرك انواعيله سائر احجار واتربه‌دن واك آلچق اتكلرنده اراضئ مترسبه‌دن عبارت اولوب ، كومش ، قورشون ، دمير ، باقير وسائر معدنلرى و باكو جهتنده نفط قويولرى چوقدر .

شمالى مائله‌سنده (البرز) وجنوبى مائله‌سنده (قازبك) طاغلرى برر تقسيم مياه خطى تشكيل ايده‌رك ، شمالاً البرز طاغنك غرب جهتنده قافقاس سلسله‌سندن اينن صولرك جمله‌سى بالتجمع (قوبان) ايرماغنى تشكيل ايدرلر ، كه آزاق دكيزينه دوكيلور . البرزك شرق جهتنده (آندى) شعبه‌سنك منتهاسنده‌دك قافقاسك شمالى اتكلرندن اينن مياه جاريه بالاجتماع بحر خزره دوكيلن (ترك) ايرماغنى تشكيل ايدرلر . قسم شرقيسنك شمال شرق اتكلرندن اينن صولر دخى ينه بحر خزره منصب (صولاق) ايرماغنى تشكيل ايدرلر ، وبرطاقلرى طوغريدن طوغرى يه بحر مذكوره دوكيلور . جنوبى مائله‌سنك ايسه قسم اعظمنك يعنى (قازبك) طاغنك شرقنده‌كى طرفنك بتون مياه جاريه‌سى بحر خزره منصب (كور) ايرماغنه ومذكور طاغك غرب جهتنده‌كى طرفنك صولرى بحر سياهه منصب (ريون) ايرماغنه و يا طوغريدن طوغرى يه بحر مذكوره دوكيلور .

قافقاس { كوچك ياخود آشاغى — Petit Caucase, Caucase) Inférieur) روسيه‌نك ماوراء قافقاس مملكتنده وقافقاس سلسله‌سنك جنوبنده اولەرق عثمانلى وايران حدودى قربنده بولنان طاغلره و يرلن اسم اولوب ، بوطاغلر ، برسلسله وياصرت تشكيل ايتمكسزين ، بر طرفدن (سورام) طاغى واسطه‌سيله قافقاس سلسله‌سنه وبرطرفدن دخى ارضروم طاغلرينه وآنا طولينك (طاوروس) جبالنه مربوطدر . بو طاغلر باشليجه كور ايله آراس واديلرى آره‌سنده اولوب ، اك يوكسكلرى اولان (الاكوز) ك ٤٠٠٠ متره ارتفاعى واردر . احوال اراضى ومعادن و اورمان وسائر احوالجه بونلرك دخى اصل قافقاس سلسله‌سندن فرقلرى يوق كبيدر .

قافقاسيه { ياخود بلادقافقاس — (Caucasie, Pays du Caucase) آسيا ايله آوروپا آره‌سنده وقره دكيزله بحر خزر بينده روسيه دولتنه تابع بيوك بر ير اولوب ، ١٠ ايالت ايله بر مستقل سنجاقدن عبارت اولديغى حالده ، بركونه امتيازاتى حائز اولمقسزين برادارهٔ واحده آلتنده وآيريجه اولەرق ، بروالئ عمومينك تحت اداره‌سنده بولنور . قافقاسيه مادون قافقاس (Cicaucasie) وماوراء قافقاس (Transcaucasie) اسملريله ايكى يه منقسم اولوب ، بوايكى قسمك آره‌سنده

قافقاس سلسلهٔ جبالی ممتد اولغله، برنجی قسمی آوروپا وایکنجیسی آسیا قطعه‌سندن معدوددر.

حدود ومساحه‌سی. — قافقاسیه شمالاً (یا) وصاری‌قامش نهر وبطاقلقلریله روسیه‌نك (دون) واژدرخان ایالتلرندن آیرلمش اولدیغی حالده، شرقاً بحر خزرله، جنوباً ایران وممالك عثمانیه ایله، غرباً دخی قره دکیز وآزاق دکیزیله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٧٢ ٥٥٤ مربع کیلومتره اولوب، ۷ ۳۰۰ ۰۰۰ اهالیسی واردر.

شکل طبیعیسی، جبال وانهاری. — قافقاسیه غیر منتظم بر معین شکلنده اولوب، شمال غربیدن جنوب شرقی یه اولان طول اعظمی قوش اوچشی حسابیله ۱۲۰۰ واك طار محلنده یعنی ٤۲° عرض شمالیده پوتی ایله دربند آره‌سنده اکی ۵۳۵ کیلومتره‌در. قافقاس سلسلهٔ جبالی بو مملکتك اورته‌سندن چوب، مملکتی هرجهته بربرینه اصلا بکزه‌مز ومخالف ایکی قسمه آیریور. سلسلهٔ مذکوره‌نك شمالنده دوز وآچق وطوزلی بطاقلقلری حاوی برطاقم اووه‌لر ممتد اولدیغی حالده، جنوبنده بوسلسله‌نك قارشیسنده بوندن آچق لکن ینه خیلی مرتفع دیکر برطاقم طاغلر یوکسلوب، ایکیسی آره‌سنده ۲۰۰۰ متره ارتفاعلری اولان برطاقم وادیلر بولنور. سلسله‌نك شمالنده‌کی یرلر روسیه‌نك ودشت قپچاقك مرعالق اووه‌لرندن معدود اولدیغی حالده، ماوراء قافقاس پك عارضه‌لی ومرتفع بریر اولوب، بربرلرینه کرفت ضرب ویوکسك طاغلری حاویدر. بومملکتك طاغلری آنفاً «قافقاس» و «کوچك قافقاس» ماده‌لرنده بیان اولندیغندن. تکرارینه حاجت یوقدر. انهارینه کلنجه، طاغلرك ارتفاعی وسرمدی قارلرله مستوربتی بالطبع میاه جاریه‌نك کثرتنی منتج اولوب، کرك قافقاس سلسله‌سندن وکرك دیکر طاغلردن برچوق انهار آقوب، مملکتك ایکی طرفنده‌کی دکیزلره دوکیلور. قافقاسیه انهارینك اك بیوکی (کور) ایرماغیدر، که قافقاس سلسله‌سنك جنوبی اتکارله کوچك قافقاسدن اینن برچوق انهاردن بالتشکل، بوایکی طاقم طاغلرك آره‌سنی آیران مرتفع وپك کنیش بروادینك ایچنده شرق جنوبی یه طوغری جریانله، قره‌باغ اووه‌سنه دوشه‌کدن صکره، ارضروم جوارندن کلن وبربیوك مسافه‌ده ایران حدودینی آیروب صاغ وصولدن برچوق چایلر آلان (آراس) نهریله برلشه‌رك، قزیل آغاج قوینك اوست طرفنده بحر خزره دوکیلور. بووجهله ماوراء قافقاسك قسم اعظمی کور ایرماغی حوضه‌سندن عبارت اولوب، بحر خزر مائله‌سنده واقعدر. یالکز (قوتایس) ایالتیله قره دکیز مستقل سنجاغی قره دکیز مائله‌سنده بولنوب، مذکور ایالتده چوروك صو و (ریون) ایرماقلری وکرك ایالت مذکوره‌ده کرك سنجاقده برچوق کوچك نهرلر دخی بحر مذکوره منصب اولور. ماورای قافقاس قسمی ایسه ایکی مائله آره‌سنده همان متساویاً منقسم اولوب، نصف شرقیسینك صولری بحر خزره ونصف غربیسنك کیلر آزاق دکزینه دوکیلور. برنجی مائله‌نك اك بیوك نهری (ترك) ایرماغیدر، که قافقاس سلسله‌سندن وبونك برقولی اولان (آندی) طاغندن اینن پك چوق چایلردن بالتشکل، شرق وشرق شمالی یه طوغری جریانله (قیزلر) قصبه‌سی یانندن برچوق قوللره آیریلدرق بحر خزره دوکیلور. بوندن بشقه داغستانده بحر مذکوره دوکیلور برچوق نهرلر بولنوب، اك بیوکلری شمال جهتنده‌کی (صولاق) ایرماغیدر. قسم غربیسنك میاه کثیره‌سی ایسه بالتجمع (قوبان) ایرماغنی تشکیل ایدیور. بوندن بشقه مملکتك شمال جهتنده اووه‌ده‌کی اوفق تفك تپه‌لردن نبعان ایدن برطاقم چایلر بعض کوللر وبطاقلقلر تشکیل ایده‌رك، آزاق دکزینه دوکیلور. بونلرك اك بیوکی (یا) ایله (مانیچ) نهرلری اولوب، بو ایکنجیسی قافقاسیه‌نك حدود شمالیه‌سی بوینجه بحر خزره طوغری اوزانان (صاری قامش) بطاقلقلریله برلشیر، و بوکاده برچوق چایلر دوکیلور. جهت شمالیه‌ده‌کی مذکور بطاقلقلردن بشقه، قافقاسیه‌نك بیوك وکوچك بر قاچ کولی اولوب، اك بیوکی اریوان ایالتنده‌کی (کوکچه) ونام دیکرله (سوانغه) کولیدر، که ۱۳۹۳ مربع کیلومتره مساحهٔ سطحیه‌سی واردر. ایکنجی درجه‌ده باکو ایالتنده وقره باغده واقع

(محمود چالاسی) نام جفته کوللرله قارص ایالتنده واقع (چالدیر) وتفلیس ایالتنده کائن (خوزاپان) و (توپوراوان) کوللریله دیکر بر قاچ کوچك کولدر .

طبیعت اراضیسی ، نباتات و حیواناتی ، محصولات ومنابع ثروتی . — نباتات ومحصولاتجه قافقاس سلسلهسنك شمالندهکی یرلرك بوسلسلهنك جنوبندهکی ماوراء قافقاسدن چوق فرق اولوب، برنجیسی غیرمنبت وآنجق مرعا کبی قوللانیلان طوزلی اووهلردن عبارتدر . ماوراء قافقاس ایسه نباتات ومحصولاتجه دنیانك اك زنکین یرلرندن معدود اولوب ، حتی میوهدار آغاجلرله حبوباتدن اکثرینك اورالردن آوروپایه نقل اولندیغی بعض دلائل ایله مظنوندر . بوجهتجه اراضئ مذکوره ارتفاعه واقلیم وهوانك مساعدهسنه کوره بش طبقهیه منقسمدر . برنجی طبقهسی بیك مترهدن آچیق اولان یرلردر، که باموق، پرنج ، طوت و بویایه یارار نباتات یتیشیر ، و باغلری چوق اولوب، پك ایی محصول ویرر . بیك ایله بیك بشیوز مترہ آرهلرنده بر ارتفاعده بولنان ایکنجی طبقهنك هواسی معتدل اولوب، بویرلرده باغچهلر واشجار مثمرهنك انواعیله بغدای ، داری ویاغ اخراجنه یارایان حبوبات متنوعه حاصل اولور ، ومیوهلری پك لذیذدر . بیك بشیوزایله ایکی بیك مترہ آرهسنده بر ارتفاعده بولنان یرلرك هواسی سرین اولوب ، بو طبقهده اورمانلر چوقدر ، وآرپه، چاودار، یولاف ایله بهارده اکیلن بغدای حاصل اولور . اورمانلرنده آوروپا قطعهسنده یتیشن اشجارك جملهسی بولنور. ایکی بیك مترهدن یوکسك یرلرده چام آغاجلریله اکری بوکری بعض جوجه آغاجلر بولنوب ، بونلر ٢٧٠٠ مترهلك ارتفاعلره قدر چیقار . اوندن یوقاری یالکز اوتلر ومرعالر بولنوب ، نهایت ٤٠٠٠ مترهلك ارتفاعی متجاوز اولان طاغلر سرمدی قارلرله مستوردر . اراضیسنك اکثری صرب وقیالق وپك یوکسك اولدیغی کبی، بعض جهتلرنده وعلی الخصوص شرق طرفلرنده دخی اکثریا قوراقلق حکم سوردیکندن ، زراعته الویریشلی یرلری نسبةً آزدر، وزراعت هنوز اصول قدیمه اوزره ونقصان آلاتله اجرا اولنمقدهدر .

حیوانات اهلیهسی قیون ، کچی ، صیغیر ، خرکله وسائرهدن عبارت اولوب، شمالی اووهلرنده دها زیادهدر. طاغلرده آوروپا قطعهسنك حیوانات وحشیهسی بولنور . قافقاس سلسلهسنده وسائر طاغلرده کومش ، قورشون ، دمیر، باقیر وسائر معدنلر بولنیورسهده، هنوزپك آزی چیقارلمقدهدر. باکو جهتنده اسکیدن بری معروف نفط قویولری بولنوب ، بونلرك بری طوتیشدیریلوب دائمی صورتده یانمغله، وقتیله زردشتیلر طرفندن آتشکده اتخاذ اولنمشدی . اورالرده کلیتلی غاز دخی چیقار.

اقلیم وهواسی . — قافقاسیهنك هواسنده اصلا اعتدال اولمیوب، یازلری پك صیجاق وقیشلری زیاده صوئوق اولدیغی کبی ، کوندوز ایله کیجه آرهسنده دخی بیوك برفرق واردر. غرب جهتنك یاغمورلری پك چوق اولدیغی حالده ، شرق وجنوب جهتلرنده اکثریا قوراقلق حکم سورر . مع هذا ارتفاعك درجاتی ودره و باریلرك وضعیتی هوایی تعدیل ایتمکه یارار. اکثر طرفلرنده قیشلری اوزون وپك شدتلی اولوب ، صولر طونار .

تقسیماتی ، شهر وقصبهلری . — قافقاسیه ، دردی سلسلهٔ جبالك شمالنده وقصوری ماوراء قافقاسده اولمق اوزره، اون ایالت وبرمستقل سنجاغه منقسم اولوب، بونلرك اسامیسیله مساحهٔ سطحیه ومقدار نفوسلری ومرکزلری بروجه آتیدر :

(قافقاسك شمالنده)

ایالت	مربع کیلومتره	نفوس	مرکزی
قوبان	٩٤ ٣٧٦	١ ٢٤١ ٣٦٣	یقاترینودار
استاوروپول	٦٠ ٥٩٦	٦٥٧ ٥٥٤	استاوروپول
ترك	٦٩ ٤٦٧	٦٩٢ ٤٩٤	ولادوسلاو
داغستان	٢٩ ٧٦٢	٥٩٢ ٥٣٣	دمیرخانشورا

(ماورای قافقاسده)

باکو	٣٩ ٣٠٦	٧٣٥ ٣٦٠	باکو
یلیساوتوپول	٤٤ ١٣٦	٧٢٩ ٨٧٦	یلیساوتوپول
اریوان	٢٧ ٨٣٠	٦٦٧ ٤٦٤	اریوان
تفلیس	٤٤ ٦٠٧	٨٥٩ ٧٦٢	تفلیس
قارص	١٨ ٦٤٧	١٦٢ ٦٦٥	قارص
قوتایس	٣٦ ٣٧٨	٩٢٢ ٥٦٤	قوتایس
قره‌دکیز سنجاغی	٧ ٣٤٧	٢٢ ٣٩٩	نووروسیسك

مرکز عمومیسی تفلیس شهریدر. یکرمی بیکدن

زیاده نفوسی اولان شهر وقصبه‌لری‌ده بروجه آتیدر :

تفلیس	۷۹۵۵۱	شوشه	۲٦۸۰٦
باکو	٤۵٦۷۹	یلیسك	۲۵۹۱۵
یقاترینودار	۳۹٦۱۰	نوخه	۲۵۷۵۷
استاوروپول	۳٦٦۵۱	آلکساندروپول	۲۲٦۷۰
ولادیقافقاس	۳۳۹۸۱	یلیساوتوپول	۲۰۲۹٤
شماخی	۲۸۵٤۵	قوتایپس	۲۰۲۲۷
مایقوب	۲۷۹۲۵		

صنایع وتجارتی ، وسائط اختلاطی .— صنایع محلیه خالی وسجاده وسائر بعض منسوجاتله بعض اسلحه وسائره اعمالندن عبارت اولوب ، بعض نفیس معمولات چیقارسه‌ده ، بونلر ال ایشی اولوب ، جزئیات قبیلندندر . اخراجاتی باشلیجه نفط وغاز ایله کراسته‌دن عبارتدر . آنجق آسیا ایله آوروپا آره‌سنده برطریق تجارت اولمغله ، ترانسیت تجارتی خیلی ایشلکدر . قره دکیزده پوتی وباطوم اسکله‌لرندن بدأ ایله بحر خزرده باکو اسکله‌سنه منتهی اولان دمیریول خطی بو تجارتی تسهیل ایدر . روسیه‌نك ایچندن کلن بر خط دخی قافقاس سلسله‌سنك شمالی اتکنده بولنان (ولا - دیقافقاس) شهرینه واصل اولوب ، قره دکیز ساحلنده‌کی (نووروسیسکی) اسکله‌سنه بر قول دخی اوزادیر .

اهالیسی ، جنسیت ولسان ومذهبلری .— قافقاسیه‌نك اهالیسی بك مختلف الجنس اولوب ، بو مملکتده ۷۰ دن زیاده لسان سویلندیکی مرویدر . آسیا ایله آوروپا آره‌سنده بر ممر اولمغله ، تاریخك ضبط ایده‌مدیکی بك اسکی زمانلرده آسیادن آوروپایه هجرت ایدن اقوام مختلفه‌دن اوراده قالمش بر مقدارلری احفادندن اولدقلری مظنوندر . حتی بعض لسانلرك یالکز برایکی کویده سویلندکاری کورلمشدر . بو کبی استثنالردن صرف نظر اولندیغی حالده ، الیوم قافقاسیه‌ده ساکن اهالی بروجه آتی اوچ زمره‌یه تقسیم اولنه‌بیلیرلر : اولا اصل قافقاس زمره‌سی ، ثانیا اقوام تورانیه‌دن اولان ترك وتاتار ومغوللر ، ثالثاً اقوام آریه‌دن اولان روسلرله ارمنیلر وایرانیلر وسائره .

اصل قافقاس زمره‌سی بر چوق اقوام واجناسدن مرکب اولوب ، بونلرك باشلیجه‌لری بروجه آتیدر : اولا چرکسلر ، که قوبان ایالتنده وترك ایالتنك قسم غربیسنده یعنی قافقاس سلسله‌سی قسم غربیسنك شمالی اتکلرنده ساکن اولوب ، سلسلهٔ مذکوره‌نك قره دکیزه اینن غرب جنوبی اتکلرنده ساکن آبازه‌لر وداغستانك یوقاری جهتنده ساکن چیچنلرله برابر بر قوم عد اولنه - بیلیرلر . بونلر طول مدت روسیه‌یه مقاومت ایتدکدن صکره ، قرن حاضر میلادی اواسطنده مغلوب اولدقلرنده ، بر ملیونه قریب نفوسلری ممالك عثمانیه‌یه هجرت ایتمکله ، شمدیکی حالده مملکتلرنده موجود بولنانلری یاریم ملیوندن زیاده‌جه‌در . ثانیاً داغستانك اهالئ اصلیه‌سی اولوب شمدیکی حالده یوقاری جهتنده ساکن بولنان لزکیلر ، که ٦۵۰۰۰۰ کشی راده‌لرنده‌در . ثالثاً سلسلهٔ جبالك جنوبنده کور وریون حوضه‌لرنده ساکن اولان کرجیلرله جنسیت ولسانجه بونلره قریب اولان منکرلی وایمرت وسائر اقوام که بر ملیونه قریب نفوسدن عبارتدرلر . رابعاً ترك ایرماغنك منابعنده ساکن و۲۷۰۰۰ نفوسدن عبارت اولان (اوست) لرله یالکز ٦۰۰۰ نفوسه بالغ اولان (سوآنت) قومی . باطوم جهتنده ساکن بولنان لازلر دخی جنسیتجه قافقاس اقوامندن ایسه‌لرده ، لسان مخصوصلرینی اونودوب ، الیوم لسان ترکی ایله متکلمدرلر .

اقوام تورانیه‌دن بولنان ترك وتاتارلرله ترکلشمش مغوللر قافقاسیه‌ده کثرتلی اولوب ، بو مملکتك بتون شمال شرقی قسمیله داغستانك آشاغی جهتی وعلی العموم بحر خزر سواحلی وبتون قسم جنوبیسی ترك اهالی ایله مسکوندر . بونلرك مجموعی بریچق ملیوندن زیاده‌در .

اقوام آریه‌دن ارمنیلر قافقاسیه‌نك جنوب جهتنده وعلی الخصوص اریوان وتفلیس ایالتلرنده ترکلر وکرجیلرله قاریشیق اوله‌رق بولنوب ، مقدارلری ۷۲۰۰۰۰ کشی یه بالغ اولور . روسلر ایسه باشلیجه قافقاسیه‌نك شمال غربی جهتنده وبحر خزرك بعض سواحلیله تجارتکاه شهر وقصبه‌لرده بولنوب ، بر بچق ملیوندن زیاده‌یه بالغ اولمشلردر . بونلردن ماعدا آز مقداردہ

روم ، آلمان ، یهودی ، چنکانه وسائره دخی واردر .

اقوام مذکوره‌دن چرکسلر ، آبازه‌لر ، چچنلر ، لزکیلر ، کرجیلرك برقسمی ، لازلر وبتون ترکلرله تاتارلر دین اسلامله متدین اولوب ، یالکز کرجیلرك برقسمیله ارمنیلر وروسلر خرستیاندر . بو وجهله قافقاسیه اهالئ عمومیه‌سنك ثلثانی مسلم وآنجق برثلثی خرستیان وسائره‌در . اهالینك مقداری کیتدکجه آرتمقده ایسه‌ده ، بو تزایدك زیاده مملکته هجرت ایدن روسلر وارمنیلرده اولوب ، اهالئ اسلامیه‌دن خارجه هجرت ایدنلرك یرینی بونلر طوتمقده‌در .

احوال تاریخیه‌سی . — قافقاس اسکیدن بری معروف اولوب ، کرك عبرانیلر کتابلرنده وکرك اساطیر یونانیه وایرانیه‌ده مذکوردر . آنجق بو مملکتك احوالی مجهول قالوب ، ایکنجی قرن میلادی اوائلنده قافقاسیانك شرق جهتنده اولان (آلبانیا) یعنی داغستان روما دولتی طانیدیغی کبی ، غرب جهتنده اولان ایبریایی دخی (ترایان) تحت اطاعته آلمشد یسه‌ده ، بو مملکتلرك حکمدارلرینی احما ایتمه‌مشدی . بعده رومالیلرله ایرانك اشکانیان دولتی آره‌سنده قافقاسیه حقنده برچوق وقت رقابت منازعه‌لری حکم سوروب ، ایرانده نوبت حکومت ساسانیانه کلنجه ، بونلر رومالیلرك قافقاسیه‌ده حکم ونفوذلرینی احما ایله ، باب الابوابی فوق العاده صورتده تحکیم ایده‌رك ، کرجیلرك وسائر قافقاسیه اقوامنك رؤسا وحکمدارلرینی تحت اطاعتلرینه آلمشلردی . او وقتدن بلاد مذکوره‌ده زردشت آیینی دخی ادخال اولنه‌رق ، شروانك نفط قیولرندن آتشکده‌لر اتخاذ اولنمشدی . ظهور اسلامدن صکره عربلر باب الابوابی ضبط ایله ، بحر خزرك شمال وغرب جهتلرنده بولنان خزرلرله وسائر ترك اقوامیله محاربه‌یه کیریشمشلر دیسه‌ده ، قافقاسك صرب محللرنده ساکن بولنان کرجیلر وچرکسلر وسائر طاغلیلرله اوغراشمیوب ، علی الخصوص دولت حالنده بولنان کرجستانی طانیمش ، وکندی آمریتلرینی بونلره طانیتمشلردی . چنکیز وتیمورك خروجلرنده قافقاسیه‌نك طاغلق ومرتفع محللرنده بولنان اقوام ینه استقلاللرینی محافظه ایده‌بیلمشلر . سه‌ده ، آلچق یرلرنده ترك وتاتار اهالی چوغالوب ، علی الخصوص شمال جهتنده قیپچاق دولتنك تشکلی قافقاسیه اهالیسنی بسبتون اقوام تورانیه اورتهسنده براقمشدی . بر طرفدن بونلر وبر طرفدن دخی آق قیونلی وقره قویونلی امراسی قافقاسیه‌یی وهله کرجستانی هدف غزا وغنیمت عد ایدوب ، بونلردن صکره ملوك صفویه دخی چوق وقت اوغراشمش ؛ ونهایت بونلر شروانده تأسس ایتمش اولان دولت اسلامیه یی استیصال ایدوب ، قافقاس سلسلهٔ جبالك جنوبنده‌کی یرلرك چوغنی الده ایتمشلردی . یالکز کرجستان ، دفعاتله پایمال اولمغله برابر ، بر درجه‌یه قدر استقلالنی محافظه ایده بیلمشدی . چالدیران مظفریتی واوننی متعاقب ایرانیلره قارشی عثمانیلرك واقع اولان محاربانی بلاد قافقاسك عثمانیلرله ایرانیلر بینده انقسامنی وبو ایکی دولتدن کاه برینك وکاه دیکرینك نفوذ وقوتنك اورالرده تزایدینی منتج اولمش ؛ ودشت قیپچاق دولت تاتاریه‌سنك وارثی اولان قریم خانانی قافقاس سلسله‌سنك شمالنده‌کی یرلره وعلی الخصوص قباردە وچرکستانه حاکم اولوب ، بحر خزر جهتنده‌کی یرلری‌ده قزان واژدرخان خانلقلرینه تابع اولمشدی . روسیه دولتی کسب قوت وتوسیع ممالك ایتمکه باشلاینجه ، اون سکزنجی قرن میلادیده ابتدا بر بر وجودلرینی قالدیردیغی مذکور خانلقلرله برابر قافقاسیه‌نك شمالنده‌کی یرلری التحاق ایتدکدن صکره ، ایرانه قارشی کرجیلری حمایه ومدافعه ایتمکی وسیله اتخاذ ایده‌رك ، علی الخصوص ملوك صفویه‌نك انقراضیله ایرانك بر حال تذبذبده بولندیغی زماندن بالاستفاده ، بحر خزر ساحلنجه کور منصبنه وقره باغه قدر ایتمکه فرصت بولمش ؛ وکرجستان قرالارینك اخیری بلا خلف وفاتنده مملکتی روسیه‌یه ترك ایتمکله ، اوراسنی دخی التحاق ایتمش ؛ وبعده چرکسلرله طول مدت اوغراشدقدن صکره ، عصر حاضر میلادینك اواسطنده چرکستانی دخی ضبطله ، قافقاس سلسله سنك ایکی طرفنه مالك اولدقدن صکره ، دولت عثمانیه ایله ایتدیکی محاربه‌لرك نتیجه‌لرنده ده

جنوبه طوغری برقات دها توسیع حدود ایدرك ، شمدیکی قافقاسیه بلادینی وجوده کتیرمشدر .

قاقامو (Caccamo) سیجیلیه ده پالرمو ایالتنك (ترمینی) قضاسنده و ترمینینك ۹ کیلومتره جنوب غربیسنده بر قصبه اولوب، ۷۲۳۵ اهالیسی واردر .

قاکو (Kaagö) بحر منجمد شمالیده نوروجك (ترمو) ایالت شمالیه سنه تابع و °۷۰ عرض شمالیده واقع بر آطه اولوب، شرقدن غربه بویی ۱۸ واکی ۱۲ کیلومتره در . (آرنو) و (لوکن) آطه لرندن (قاغ سوند) بوغازیله آیرلمشدر .

قالابار (Calabar) آفریقای غربیده کینه کورفزی کوشه سنك شمالی ساحلنده (قامرون) جبل مشهوریله (نیجر) ایرماغنك منصبی آرهسنده بر مقدار ساحلك وبو ساحله منصب اولان برایرماغك اسمیدر. بوایرماق شمال شرق طرفندن کلوب، کنارلری زیاده مسکون اولدیغی معلوم ایسهده ، مجراسنك قسم اعظمی هنوز کشف اولنمامشدر. ساحل مذکورك هواسی پك آغیر واراضیسی باصیق اولوب ، هنوز وحشی حالنده یاشار زنجی اهالی ایله مسکوندر. آوروپا بحریونی وقتیله اسیر تجارتی ایچون بو ساحله یاشوب ، شمدیکی حالده دخی یالکزاورالره مخصوص برنوع یاغ اخراجاتیله سفائنی جلب ایدر . مایسدن تشرین اوله قدر یاغمورلر موسمی سوروب، علی الخصوص تموز وآغستوسده زیاده صیجاق اولور ؛ تشرین اولدن نیسانه قدر ایسه قوراقلق حکم سوروب بو موسمده هوا نسبةً سریندر . بو ساحلك غرب جهتنده دیکر بر نهرك منصبی بولنوب ، بر چوق وقت قالابار نهرینك برقولی ظن اولنمغله، اصل قالابار نهرینه اسکی وبوکا یکی قالابار نامی ویرلمش ایسهده ، نهایت یکی قالابارك نیجر ایرماغنك برقولی اولدیغی کشف وتحقیق اولنمشدر . قالابار ساحلنك اسکی قالابار مجراسنه دك اولان قسم شرقیسی آلمانیه نك قامرون محمیه سندن وقسم غربیسی انکلتره مستعمراتندن عد واعتبار اولنمقددر .

قالاباقه (Kalabaka) یاخود قلاباقه — تسالیه نك ترحاله سنجاغنده ترحاله نك ۲۰ کیلومتره شمال غربیسنده اولهرق کوستم مجراسنك صرب وقیالق بوغازنده قضا مرکزی بیوك برقریه اولوب، ۱۰۲۰ اهالیسی واردر. قریه نك اوستندهکی مرتفع وصرب قیالرك اوزرنده برطاقم مرمیونلرله کوچ چیقیله بیلیر بر طاقم ماسترلر واردر، که (متئور) مناسترلری دیمکله معروفدرلر .

قالابره (Calabre, Calabria) یاخود قالابریا — ایتالیانك منتهای جنوبنده مسینه بوغازینه دك ممتد اولان برشبه جزیره- دن عبارت بیوك برخطه اولوب، شرقاً (تارنته) کورفزیله ویونان دکیزیله ، جنوباً آق دکیزله ، غرباً مسینه بوغازیله و (تیرنیان) دکیزیله، شمالاً دخی باسیلیقاته خطه سیله محاط ومحدود در . ′۵۰ °۳۷ ایله ′۵ °۴۰ عرض شمالی آرهسنده ممتد اولوب، °۱۴ طول شرقی درجه سی اورته- سندن کچر. شمالدن جنوبه بویی ۲۵۰ واکی ۲۰ ایله ۹۰ کیلومتره آرهلرنده اولوب، مساحهٔ سطحیه سی ۱۷۲۵۷ مربع کیلومتره و اهالیسی ۱۳۰۹۵۵۴ کشیدر ، که بهر مربع کیلومتره باشنه ۸۶ کشی دوشیور . شرق شمالی جهتنده کی تارنته کورفزندن بشقه یونان دکیزنده (اسکیلاچه) اسمیله بر وتیرنیان دکیزنده (جویا) و (سانته اوفمیا) اسملریله ایکی قوبی واردر. آپنین سلسلهٔ جبالنك غربی قولی قالابره یه داخل اولوب، ابتدا ساحل غربی بوینجه اوزانیرسهده، بعده شرقه طوغری انعطافله ، مملکتك وسطنده جنوبه طوغری ممتد اولوب، مسینه بوغازینه قدرواصل اولور . بوطاغك بر چوق قوللری واتکاری ایکی طرفدن سواحله قدر ممتد اولوب ، آرهلرنده بر چوق وادیلر واووهلر دخی واردر . طاغلردن اکثرینك یوقاریلری کستانه آغاجی وسائر اشجار اورمانلریله وآشاغیلری باغلر و زیتونلقلرله مستور در . طاغلرك قیالق وصرب یرلری دخی چوقدر. بو طاغلرك ایکی جهتندن بر چوق نهرلر آقوب ، اك بیوکلری تارنته کورفزینه دوکیلن (قراتی) ایله یونان دکیزینه منصب اولان (نتو) نهرلریدر.

طاغلرك يوقاری طرفلری تشرين ثانيدن نيسان ابتداسنه‌دك قارله مستور اولوب، مرتفع محلاربنك قيشلری صوغوق وسرتدر . يازين ايسه طاغلرده ويايله‌لرده هوا سرين وپك صاغلام ايسه‌ده، اووه‌لرده وباصيق يرلرده صيجاق زياده اولوب ، طوپراقلر چاتلار، وصيمه‌لر حكم سورمكه باشلايوب، اهالينك اكثری يايله‌لره چكيلير. صوك بهارده بر ايكی ياغمور ياغاريانماز، اورته‌لق يشيللك وچيچكلرله اورتنوب ، بر ايكنجی بهار اولمغله ، اهالی يايله‌لردن اينر ؛ وقيشين الچق يرلرده هوا پك ملايم اولور. هوانك بوحالی هرنوع محصولاتك يتيشمه‌سنه مساعد اولوب، حبوبات متنوعه‌ايله پك مقبول شرابلر وصهرنجلرده محافظه اولنه‌جق درجه‌ده كليتلی وابی زيتون ياغلری حاصل اولور . پاموق يتيشديكی كبی خيلی مقدار قوزه دخی چيقاريلوب، پاموق وايكدن بعض منسوجات طوقنور. يازلق مرعالريله قيشله‌لری پك ابی اولديغندن ، قيون وصيغير سوريلری پك چوق اولديغی كبی ، خركله‌لری‌ده چوق اولوب ، مخصوص بسلدكلری آيغيرلر واسطه‌سيله جنسلرينی كيتدكجه اصلاح ايتمكده، وكوزل استرلر دخی يتيشديرمكده‌درلر. طاغلرده يبانی مانده‌لر وسائر آو حيوانلری چوق اولديغی كبی ، سواحلنك باليغی‌ده بولدر. آلتون، كومش، باقير، دمير، قورشون، مرمر، آلچی ، بلور، قياطوزی، كوكورد وسائر معدنلری چوق ايسه‌ده، پك آزی اخراج اولنمقده‌در . خطه‌نك هيچ برصاغلام ليمانی وبيوك اسكله‌سی يوغيسه‌ده، محصولات ارضيه‌دن وخصوصيله زيتون ياغندن خيلی اخراجاتی واردر . قالابره‌ليلر اورته بويلی ، متناسب الاعضا وذكی آدملر اولوب ، آنجق كنديلرنده آرزوی انتقام زياده اولديغندن ، اكثريا منفرد صورتده ياشار ومسلح گزرلر؛ وبناءً عليه شركتلر وصنايع وتجارت هيئتلری تشكيلنه وزراعتك ترقيسنه خدمت ايده‌ميوب ، اكثر اراضينك اغنيانك تحت تصرفنده بولنمسيله سائر اهالينك ايشجيلك وچفتجيلك ايتمكه مجبور اولمادن دخی زراعتك ترقياتنه ومملكتك تزايد معموريتنه مانع اولمقده‌در . اهاليسندن يوز اللی بيكدن زياده مقداری آرناؤد جنسيتنه واورتودوقس مذهبنه تابع اولوب ، بونلر اسكندر بكك مغلو - بيت ووفاتندن صكره اورايه كچمش ؛ و بعض طرفلرنده مستقل قريه وناحيه‌لر دخی تشكيل ايده‌رك، لسان واخلاق مليه‌لرينی محافظه ايتمشلردر.

قالابره اسكی زمانده سائر جنوبی ايتاليا ايله برابر يونان مهاجرلريله اسكان اولنوب ، بعده رومالیلر طرفندن ضبط اولنمش، وظهوراسلامدن صكره عربلرك الينه كچوب ، (قلوريه) اسميله خيلی وقت ممالك اسلاميه‌دن بولندقدن صكره ، نورمانلر طرفندن ضبط اولنه‌رق ، ناپولی قرالغنه الحاق اولنمش ايدی . شمديكی حالده (قالابره اولتريوره) وبرنجی وايكنجی (قالابره چيتريوره) اسملريله ۳ ايالته منقسم اولوب، برنجيسی قسم جنوبيسندن، ايكنجيسی قسم شماليسندن واوچنجيسی ده‌قسم وسطيسندن عبارتدر. برنجيسنك مساحهٔ سطحيه‌سی ۳۹۴۲ مربع كيلومترو واهاليسی تقريباً ۳۸۰۰۰۰ كشی اولوب، مركزی (رجو) شهريدر، و۳قضايه منقسم اولوب ، ۱۰۸ ناحيه‌يی حاويدر . — ايكنجيسنك مساحهٔ سطحيه‌سی ۷۳۵۸ مربع كيلو مترە واهاليسی تقريباً ۴۷۵۰۰۰ كشی‌اولوب، مركزی (قوزنچه) در ، و ٤ قضايه منقسم اولوب، ۱۵۱ ناحيه‌سی واردر . — اوچنجيسنك مساحهٔ سطحيه‌سی ۵۹۷۵ مربع كيلو مترەواهاليسی تقريباً ۴۲۰۰۰۰ كشی اولوب ، مركزی (قاتانجارو) قصبه‌سيدر ، و ٤ قضايه منقسم اولوب ، ۱۵۲ ناحيه‌يی حاويدر . بو اوچ ايالت مركزلرينك اسملريله دخی تسميه اولنور .

قالابوزو (Calabozo) آمريقای جنوبيده ونزوئلانك (غوآريقو) ايالتنده و (قاراقاس) ك ۱۹۰ كيلومتره جنوب غربيسنده اولەرق (اورنوق) ايرماغنه تابع (غوآريقو) نهرينك صول كناريده ″۸ ′۵۶ °۸ عرض شمالی ايله ″۴۰ ′۱۰ °۷۰ طول غربيده واقع برقصبه اولوب، ۵۶۲۰ اهاليسی و ، اورنوق مجراسيله ساحل آره‌سنده وحيوانات يتيشديرمكه پك الوريشلی واسع بر اووه‌نك اورته‌سنده بولنمسی حسيله، اهميت تجاريه‌سی واردر .

قالاتابلوته (Calatabellota) « قلعة البلوط » اسم عربيسندن

غلطدر. سیجلیه‌نك جرجتنی ایالتنده و (شیاقه) نك ۱۵ کیلومتره شمال شرقیسنده اولەرق همنامی اولان نهرك کنارنده بر قصبه اولوب، ۵۱۰۰ اهالیسی واردر. اون برنجی قرن میلادیده نورمانلر قرالی روجر بوراده عساکر مسلمینه غلبه چالمشدی. اسکی برقصبه اولوب، اسم قدیمی (تریوقاله) در.

قالاتاجیرونه (Calatagirone) «قلعة جیرونه» اسم عربیسندن غلطدر. سیجلیه‌نك قاتانیه ولقاتانیه‌نك ۶۰ کیلومتره جنوب غربیسنده بر قصبه اولوب، ۲۶۰۰۰ اهالیسی وایشلك تجارتی واردر. عربلر طرفندن تحکیم واعمار اولنەرق، بعده جنویزلرك ضبطنه کچمشدی.

قالاتافیمی (Calatafimi) عربی «قلعة فیمی» دن غلطدر. سیجلیه‌نك ترابانی ایالتنده و ترابانینك ۳۵ کیلومتره جنوب شرقیسنده اولەرق (سجسته) شهر قدیمنك خرابه‌لری جوارنده برقصبه‌اولوب، ۱۰۰۰۰ اهالیسی واردر. ۱۸۶۰ تاریخ میلادیسنده غاریبالدی بوموقعده ناپولی قرالنك عسکرینی مغلوب وپریشان ایتمشدر.

قالاتانیزته (Calatanisetta) عربی «قلعة نیزته» دن غلطدر. سیجلیه جزیره‌سنده پالرمونك ۱۰۶ کیلومتره جنوب شرقیسنده اولەرق (سالسو) نهری اوزرنده همنامی اولان ایالتك مرکزی برشهر اولوب، ۲۶۵۰۰ اهالیسی وجوارنده کوکورد معدنلری واردر.

قالاتایود (Calalayud) «قلعة ایوب» اسم عربیسندن غلطدر. اسپانیه‌نك آراغون خطه‌سنده (ساراغوسه) ایالتنده وساراغوسه‌نك ۹۷ کیلومتره جنوب غربیسنده اولەرق (ابره) ایرماغنه تابع (جالون) نهری اوزرنده واقع برقصبه اولوب، ۱۲۰۰۰ اهالیسی، عربلردن قالمه استحکاماتی، جامع شریفدن مبدل مصنع برکلیسای، جوارنده غریب برطاقم مغاره‌لری واطرافنده بك منبت اووه‌سی واردر. بوقصبه اسکی بیلیلیس (وعربلرجه لبله) خرابه‌لری قربنده غزاة مسلمیندن (ایوب) طرفندن بنا اولنمشدر.

قالاتراوه (Calatrava) اسپانیه‌ده یکی قاستیله خطه سنك جوداد ریال ایالت وقضاسنده اسکی بر مستحکم قصبه اولوب، الیوم خرابدر، واسمی اطرافنده‌کی کوزل مرعاره قالمشدر. اسپانیه قرالی بوقلعه‌یی مسلمانلردن آلدقدن صکره، محافظه‌سنی برطاقم شوالیه‌لره حواله ایتمشیدی، که بونلر (قالاتراوه شوالیه‌لری) اسمیله برطریق مخصوص تأسیس ایتمشلردی.

قالاچ (Kalatch) روسیه‌نك وسطلرنده (ووروئزا) ایالتنك (بوهوچار) قضاسنده وبوهوچارك ۷۰ کیلومتره شمال شرقیسنده اولەرق (دون) ایرماغنه تابع (پودغورنایه) نهری اوزرنده برقصبه اولوب، ۱۳۰۰۰ اهالیسی وباشلیجه حیوانات تجارتی اجرا اولنان بیوك بر پنایری واردر.

قالار (Kalar) سیبریه‌نك (یاقوتسق) ایالتنه ملحق (اولکمینسك) قضاسنده (لنا) ایرماغنه تابع (ویتیم) نهرینه دوکیلور بر چای اولوب، طار وطولاشیقلی اولان مجراسی ۵۰۰ کیلو متره اوزوندر.

قالاس (Calas) تولوزه تجارندن بر آدم اولوب، کندیسی پروتستان اولدیغی حالده، قتولیك مذهبنی قبول ایتمش اولان اوغلنك اونك اوکنده مصلوب بولنمسی اوزرینه، قتولیك متعصبینی طرفندن اوغلنك قاتلی اولمغله اتهام، واشکنجه‌لرله اعدام اولندقدن صکره، زوجه‌سی دخی توقیف اولنمغله، حکیم شهیر وولتر بوعائله‌نك آووقاتلغنی التزام ایده‌رك، سنه‌لرجه بو مظلومینی ظلم واقعه قارشی مدافعه‌یه حصر اوقات ایتمش؛ وبوایشه اودرجه‌ده اهمیت ویرمش ایدی، که اوصره‌ده پارسه‌کی احباسندن برینه کوندردیکی مکتوبده «بودهشتلی جنایتدن صکره پارسه کولوب اکلنلر وارمیدر؟» دیه یازمشیدی.

قالافات (Calafat) رومانیه‌نك افلاقده واقع قرایووه ایالتنده وقرا-یووه‌نك ۸۰ کیلومتره جنوب غربیسنده اولەرق طونه اوزرنده وودینك قارشیسنده ر قصبه اولوب، ۳۰۰۰ اهالیسی ولیمانی واردر، ۱۸۵۱ تاریخ میلادیسنده عثمانلیلر بو موقعده روسلره قارشی بیوك برمظفریته نائل اولمشلردر.

قالاماته (Calamata) یونانده موره شبه جزیره‌سنك (مسینیا) ایالتنده و (قورون) کورفزینه دوکیلن (ندون) نهری اوزرنده و منصبندن برآز یوقاریده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ۴۰۰۰ اهالیسی ، کوزل باغچه‌لری . زیتون یاغی وانجیر اخراجاتی وکوزل ریختمی وار ایسه‌ده ، لیمانی یوقدر . اسکی (قالامه) شهری بوقصبه‌نك قربنده واقع (قالامی) قریه‌سی محلنده ایدی .

قالامازو (Kalamazoo) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك میشیغان جمهوریتنده همنامی اولان بیوك کوله دوکیلور برنهر اولوب ، جمهوریت مذکوره‌نك جنوبنده نبعاله ، غرب شمالی یه طوغری آقار . مجراسی ۳۲۰ کیلو متره اوزون ومنصبی ۱۰۰ متره کنیش اولوب ، سیر سفائنه صالحدر . مجراسی اوزرنده برقاچ شهر وقصبه اولوب ، بردمیریول خطی دخی مجراسی بوینجه اوزانیر .

قالامازو (Kalamazoo) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك میشیغان جمهوریتنده (لانغسینغ) ك ۹۶ کیلو متره جنوب غربیسنده اولدرق همنامی اولان نهرك صول کنارنده برقصبه اولوب ، ۱۳۵۵۰ اهالیسی ، بیوك حبوبات تجارتی ، انواع منسوجات فابریقه‌لری ، داخلی مکتبی وتیمارخانه‌سی واردر . اطرافی پك محصولدار اولغله ، کیتدکجه بیومکده‌در .

قالاماکی (Kalamaki) نفس یونان ایله موره شبه جزیره‌سی آره‌سنده‌کی قورنت برزخنك ساحل شرقیسنده برقریه اولوب ، برزخ مذکورك حفرندن اول اسکله‌سی ایدی . جدولك کشادندن صکره اهمیتی آرتمش ایسه‌ده ، جنوب جهتنده (استمیا) یعنی « برزخ » اسمیله یکی برقصبه تأسیس اولندیغندن ، بو قصبهٔ جدیده بیودکجه قالاماکی‌یی دخی احاطه ایده‌جکدر .

قالامو (Calamo) یونانك جزایرسبعه‌سندن آیه‌ماوره جزیره‌سنك جنوب شرقیسنده وآقارنانیه ساحلی قربنده برکوچك آطه اولوب ، بویی ۱۲ واکی ۳ کیلو مترەدر . اراضیسی طاغلق ایسه‌ده . باغلر وزیتون آغاجلریله مستور اولوب ، ایی بر لیمانی واردر . جنوبنده‌کی (قاستو) آطه‌سیله برابر کفالونیه‌یه تابعدر .

قالامه (Kalama) آرناؤدلغك جنوب جهتنده برنهردر . که (نمرچقه) طاغنك منتهای جنوبیسنك غربی اتکندن نبعاله ، جنوب غربی یه جریان ایده‌رك ، صولدن تحت‌الارض یانیه کولنك آیاغی اولدیغی ظن اولنان وچیشته ، دها آشاغیده صاغدن لونغوویچه ، وتکرار صولدن دوقسوره چایلرینی آلدقدن صکره ، غربه طوغری دونر ، وفیلات ایله آیدونات آره‌سنده بالمرور ، قورفه جزیره‌سنك قسم جنوبیسی قارشیسنده آدریاتیق دکیزینه منصب اولور . اسم قدیمی یونان جغرافیونی آثارنده (ثیامیس) صورتنده محرر اولوب ، آرناودلغك او جهتنه ویریلن (چام) اسمیله مناسبتی ظاهردر . برلین قونغره‌سی یونهرك مجراسنی یونان حدودندن اولمق اوزره تعیین ایتمش ایسه‌ده ، حدود طبیعیه وعسکریه‌دن اولدیغی کبی ، جنسیت اهالی اساسنه دخی مستند اولمیوب ، هر ایکی طرفی آرناودلرله مسکون اولدیغندن ، بوقرارك حقسزلغی بعده آکلادیریله‌رق ، اجراسندن صرف‌نظر اولنمشدر . مجراسنك طولی تقریباً ۱۳۰ کیلو مترەدر .

قالامیانه (Calamianes) جزایری اسپانیه‌یه تابع فیلیپینه جزایرندن (میندورو) جزیره‌سنك جنوب غربیسنده و (پالاوان) جزیره‌سنك منتهای شمالیسی قارشیسنده بر طاقم آطه‌لر اولوب ، قالامیان ، بوسوآغان ولیناقاپان اسملریله اوچ بیوك وبرقاچ کوچك آطه‌دن مرکبدر . ۱۲° عرض شمالی و ۱۲° طول شرقی خطلری اورته‌لرندن کچر . اك بیوکلری (بوسوآغان) جزیره‌سیدر . بونك جنوبنده‌واقع قالامیان جزیره‌سنك بویی ۶۰ واکی ۳۰ کیلو مترەدر . جمله‌سی پالاوان جزیره‌سنك برپارچه‌سیله برقضا اعتبار اولنه‌رق ، اوچ لسانله متکلم ۱۷۰۰۰ اهالی‌یی حاویدرلر .

قالامیته (Calamita) قریده اسکی بر قصبه اولوب ، موقعنده الیوم (آله) اسمیله بر قریه واردر . [« آله » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قالانتان (Calantan) یاخود کلنتن مالاقه شبه جزیره‌سنك ساحل شرقیسنده همنامی اولان نهرك منصبنده و ′ ۱۵ °۶ عرض شمالیده سیام دولتنه تابع برکوچك حکومت اسلامیه‌نك مرکزی بر قصبه اولوب ، حکومت مذکوره قصبه‌نك ایکی جهتنده ۵۰ کیلو مترەلك مسافه‌یه وداخلاً جبالك صرتنه قدر ممتد اولدیغی حالده ، ۵۰۰۰۰ اهالیی جامعدر . طوپراغی منبت اولوب ، قهوه ، پرنج ، بوبر وسائر محصولاتی واردر . کایتلی قالای وبرمقدار آلتون دخی چیقار .

قالانوس (Calanus) یاخود کلنوس هندك حکمای کلبیونندن اولوب ، بیوك اسکندرك هند سفرنده بوجهانکیره انتسابله ، معیتنده ایرانك فسا شهرینه وصولنده ، بر طاقم امراضه دوچار اولمغله ، ۸۳ یاشنده اولدیغی حالده ، اودوندن بر استیفك اوزرینه چیقه‌رق ، اسکندرك عسکری قارشیسنده کندینی احراق ایتمشدی . اسکندره بر سویلیه‌جکك وارمیدر؟ دیه سؤال اولندقده « اوج آی صکره بابلده کندیسیله کوریشه‌جکم » دیدیکی وتام اوج آی صکره اسکندرك بابلده وفات ایتدیکی مرویدر .

قالاوریته (Calavryta) یونانده مووه شبه جزیره‌سنك (الیده مع آخائیا) ایالتنده وپاتراسك ۳۷ کیلو مترە جنوب شرقیسنده اولەرق مرتفع بر محلده واقع قضا مرکزی بر کوچك قصبه اولوب ، ۱۲۰۶ تاریخندن اعتباراً اوچیوز سنه قدر بر فرانسز عائله‌سنك تحت حکمنده اولەرق بارونلق صورتنده اداره اولنمشدر .

قالاوریه (Ca'aurie) مووه شبه جزیره‌سنك ساحل شرقیسی قارشیسنده واقع (پوروس) جزیره‌سنك اسم قدیمیدر .

قالاهاری (Kalahari) آفریقای جنوبیده واسع بربراولوب ، °۲۱ ایله °۲۸ عرض جنوبی آره‌سنده (اورانژ) ایرماغی مجراسندن (نغامی) کولنه‌دك ممتد اولور . بو وجهله جنوبدن شماله بویی ۹۰۰ کیلو مترە اولوب ، شرقاً وغرباً تقسیم میاه خطلری تشکیل ایدن برطاقم تپه‌لرله آیرلمشدر ؛ چونکه قالاهاری هیچ برطرفدن میلانی ومیاه جاریه‌سیچون جریانی اولمامغله سیچلوب ، جنوبی برصحرای کبیر حکمنده‌در . حدودی تمامیله معین اولمدیغندن مساحهٔ سطحیه‌سنی بعضلری ۵۰۰ ۶۸۷ ویا ۹۲۸ ۷۱۵ وبعضلری ۰۰۰ ۱ ۲۸۵ مربع کیلو مترە اعتبار ایتمشلردر . هرنه‌قدر شمالدن جنوبه برآز میلی اولوب ، اورانژ مجراسنه منتهی اولور (هیفاب) اسمیله بیوك بروادیسی وارایسه‌ده ، کرك بووادینك کندیسی وکرك بوکا منتهی اولان اوپ ، نوسوب ، مواوپو وقورامان وادیلری هیچ بروقت صولرینی مذکور ایرماغه قدر ایندیرمیوب ، یاغمور سیللرندن حاصل اولان صولری دخی یولده قورویه‌رق ، بر طاقم طوزلی کوللر وبطاقلقلر تشکیل ایدرلرکه بولرده آز مدتده قورویوب ، طوزلری میدانده قالیر . یالکز شمال جهتنده مذکور نغامی ایله نتروه ، ماقاریقاری ودیکر بر قاچ کول صورت دائمه‌ده صولرینی محافظه ایدوب ، ناته وزوغه نهرلریله اومارامیه وادیٔ کبیری بونلره منصب ومنتهی اولورلر . سیاحیندن بعض ارباب فنك تحقیقنه کوره ، قالاهاری مقدما میاه جاریه‌نی وکوللری واورمانلری چوق معمور بر ایکن ، بعده بعض تبدلات ارضیه‌نك ظهوری واورمانلرك اتلافی اوزرینه ، صولر ونباتات چکیلوب ، صحرای کبیر حالنده بر چول صورتنده قالمشدر . بو تبدل یقین وقتلرده وقوع بولوب ، قورومش اولان کول ونهرلرك یتاقلرنده حیوانات مائیه کمیکاری طوریورمش .

مع هذا قالاهاری بسبتون صحرای کبیره مقیس اولیوب ، چالیلر وبعض آغاجلرله وحیواناته الویریشلی اوتلرله مستور یرلری واردر ؛ وهله کانون ثانیدن مایسه قدر سورن یاغمور موسمنده

اکثر برلری زمرد کبی اولور. چوق صویه محتاج اولمیان بعض غزال انواعی سوریلرله طولاشدقلری کبی، صانساره مشابه حیواناتی ده چوقدر. اهالیسی (بوشمان) و (باقالاهاری) اسملریله ایکی جنسیته منسوب اولوب، باشلیجه آوله و بعض کوکلر ویبانی میوه‌لرله بسلنیرلر؛ وخالص کوجبه حالنده یاشایوب، حیوانات اهلیه‌لری بیله یوقدر. حالبوکه یرك حیوانات بسلمکه استعداد وقابلیتی واردر. بعض طرفلرنده باقیر، کمور وحتی آلتون معدنلری بولنیور.

قالاهوره (Calahorra) اسپانیه‌ده اسکی قاستیله‌نك اوغرونیو ایالتنده ولوغرونیونك ٢٠١ کیلو مترہ جنوب شرقیسنده برقصبه اولوب، ٦ ٥٠٠ اهالیسی وپك اسکی برکلیساسی واردر. عربلر (قلهره) دیرلردی.

قالائو (Callao) آمریقای جنوبیده (پرو) جمهوریتنده و (لیما)نك ١٤ کیلو مترہ غربنده بحر محیط معتدل ساحلنده برقویك ایچنده واقع ایالت مرکزی برقصبه واسکله اولوب، ٢٠ ٠٠٠ اهالیسی واردر. پرونك اك ایشلك اسکله‌سی اولوب، صاغلام لیمانی، کوزل ریختمی، بیوك تجارتی وبعض استحکاماتی واردر. هر طرفدن لیما ایالتیله محاط برکوچك ایالتك مرکزیدر.

قالبه (Calbe) پروسیه‌ده صاقسه ایالتنك (ماغدبورغ) سنجاغنده وماغدبورغك ٢٧ کیلو مترہ جنوب شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٨ ٦٢٠ اهالیسی وکاغد، شکر ویوك وکتان فاشلر فابریقه‌لری واردر. اطرافنده طوز وکمور معدنلری وبنجار محصولاتی چوقدر. بو اسمله دیکر برکوچك قصبه دخی بولندیغندن، تفریق ایچون بوکا اوزرنده بولندیغی ساله نهرندن طولایی (قالبه آندرساله) ودیکرینه (قالبه-آندرمیلده) دخی دیرلر.

قالپه (Calpé) اسپانیه‌نك سبته بوغازنده بولنمش اسکی برقصبه‌سی ایدی.

قالتاجیرونه (Callagirone) عربی (قلعة جیرونه) دن غلطدر. سیجلیه‌نك قاتانیه ایالتنده وقاتانیه‌نك ٦٣ کیلو مترہ جنوب غربیسنده برکوپری ایله مربوط ایکی تپه‌نك اوزرنده قضا مرکزی برشهر اولوب، ٢٢ ٦٤٠ اهالیسی، کوزل ابنیه‌سی، ایپك فابریقه‌لری واطرافنده منبت اراضیسی واردر.

قالتانیزته (Callanisetta) عربی (قلعة نیزته) دن غلطدر. سیجلیه‌ده پالرمونك ٩٦ کیلومترہ جنوب شرقیسنده اوله‌رق (سالسو) نهری اوزرنده ایالت مرکزی بر شهر اولوب، ٢١ ٤٦٥ اهالیسی، اطرافنده باغ وباغچه‌لری ومعدن صولری واردر.

— قالتانیزته ایالتی سیجلیه جزیره‌سنك قسم وسطیسندن عبارت اولوب، شمالاً پالرمو، شرقاً قاتانیه، جنوب شرقی جهتندن سیراقوسه ایالتلریله، جنوباً دکیزله، غرباً دخی جیرجنتی ایالتیله محدود اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٣ ٧٦٨ مربع کیلو مترہ واهالیسی ٢٦٣ ٠٠٠ کشیدر. اراضیسی شمال جهتنده طاغلق، وسطلرنده عارضه‌لی وجنوب جهتنده دوز وپك منبت اولوب، ذخیره وزیتون محصولاتی چوقدر. باشلیجه نهری (سالسو) در. ایالت ٣ قضایه منقسمدر.

قالخاس (Calchas) یونان قدیمك مشهور تروآ سفری مصاللرنده مذکور بر شخصدر. که آلهٔ کاذبه‌لرینه قربان کسمکله مأمور اولوب، کویا غائبدن خبر ویررمش. حتی تروآ محاربه‌سنك اون سنه سوره‌جکنی، و (آغاممنون) قیزی (ایفیجنیه) یی قربان کتایه اولان دیانه‌یه قربان ایتمدکجه، یونان دونمه‌سنك (آولیده) لیمانندن چیقه‌میه‌جغنی خبر ویرمش ایمش. بوصنعتده (موپسوس) ك کندیسنه تقدم ایتدیکنی کورنجه، قولوفون آطه‌سنده قهرندن هلاك اولمش.

قالدرون دلابارقه (Calderon de la-Barca) اسپانیه‌نك اك مشهور فاجعه نویس شعراسندن اولوب، ١٦٠٠ ده مادریده طوغمش، و ١٦٨١ ده وفات ایتمشدر. بر وقت عسکرلك ایتمش؛ واللی یاشندن صکره طریق رهبانه کیروب، اوندن صکره آنجق مذهبه متعلق اشعار سویلمشدر.

قالدونیه (Calédonie) اسقوچیه‌نك اسم قدیمیدر. [« اسقوچیه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قالدونیه { یکی — (Novello C., New Caledonia) آمریقای شمالیده انکلتره‌یه تابع دومینیون قطعه‌سنك منتهای غربنده بحر محیط معتدل سواحلیله قبالی طاغلر سلسله‌سی آره‌سنده واقع (انکلیز قولومبیه‌سی) خطهٔ واسعه‌سنك اسکی اسمی اولوب، ۱۸۵۸ تاریخندن بری استعمالدن ساقط اولمشدر. [« قولومبیه » ماده‌سنه مراجعت.]

قالدونیه { یکی — (Nouvelle Calédonie) بحر محیط کبیر جزایرندن اولوب، اطرافنده‌کی (لوآیوته) جزایری وسائر کوچك آطه‌لرله برابر فرانسه‌یه تابعدر. آوسترالیا ایله یکی زلانده ویکی کینه آره‌لرنده واقع اولوب، طار واوزون برقطع ناقص شکلنده شمال غربیدن جنوب شرقیه طوغری ″۳۰ ′۳ °۲۰ ایله ′۲۴ °۲۲ عرض جنوبی و ′۴۰ °۱۶۱ ایله ′۴۳ °۱۶۴ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. بویی قوش اوچشی حسابیله ۴۰۰ و وسطی اکی ۵۵ کیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً ۱۸۰۰۰ وملحقاتیله برابر ۲۱۰۰۰ مربع کیلومتره‌در. اراضیسی طاغلق اولوب، بوینجه برسلسلهٔ جبال اوزانیر، که اك مرتفع یری اولان وجنوب جهتنده بولنان (هومبولد) طاغنك ۱۶۳۴ متره ارتفاعی واردر. برخیلی انهاری وار ایسه‌ده، مجرالری بالطبع قیصه اولوب، اك اوزونی اولان وشمال جهتنده آقان (ویاهوت) ایرماغنك مجراسی ۲۰۰ کیلومتره طولنده‌در. سواحلنك آچیقلرنده تشکلات مرجانیه‌دن برصره قیالر بولنوب، بونلرله ساحل آره‌سنده دکیز دائما ساکن بولنمغله، صاغلام برسیر سفائن طریقی تشکیل ایدیور. کرك غرب وکرك شرق سواحلنده برقاچ قصبه واسکله‌سی اولوب، مرکزی اولان (نومیا) قصبه‌سی‌ده ساحل غربینك قسم جنوبیسنده واقعدر. هواسی معتدل وطوپراغی پك منبت اولوب، اقالیم حاره محصولاتیله برابر آوروپانك هر نوع سبزه‌سی یتیشه‌بیلیر. حیوانات مختلفه بسلمکه دخی استعدادی اولوب، اون سنه مقدم حیوانات موجوده‌سی ۱۳۴۰۰۰ رأسه بالغ اولور، وخیلی باصدیرمه چیقاردی. آلتون، آنتیمون، قروم وعلی‌الخصوص نیکل ایله سائر معدنلری پك چوقدر. آنجق فرانسزلر بو جزیره‌یی باشلیجه منفا اتخاذ ایده‌رك، مجرملره اسکان اینکده اولدقلرندن، منابع ثروتندن بحق استفاده اولنه میور. آوروپالی اهالیسی ۱۸۰۰۰ اولوب، نصفی مجرملردن مرکبدر. یرلی اهالیسی اولان (قاق) لرایسه کوندن کونه آزالهرق، انقراض بولمقده‌درلر. فرانسزلرك دخولنده بونلر ۷۰۰۰۰ نفوسدن زیاده ایکن، شمدی ۲۰۰۰۰ دن آزدر. بونلر اولدقجه ذکی ایسه‌لرده، پك وحشی، حیله‌کار، کیندار وسرکش آدملر اولوب، اولدیردکلری خصملرینك اتی دخی یدکلری محققدر. مرکزی اولان (نومیا) نك ۴۶۰۰ اهالیسی وپك صاغلام لیمانی واردر. بوجزیره ۱۷۷۴ تاریخنده مشهور قپودان (قوق) طرفندن کشف اولنوب، ۱۸۵۳ ده فرانسه طرفندن استیلا، و۱۸۶۴ ده اطرافنده‌کی آطه‌لر دخی الحاق اولنمشدر.

قالدونیه جدولی { Canal Calédonien, Caledonian Canal) اسقوچیه‌ده بیوك برجدولدر، که مملکت مذکوره‌نك شرق شمالیسنده واقع (موری) کورفزندن ایرلانده‌نك قارشیسنده‌کی (اورن) کورفزینه قدر ۱۰۰ کیلومتره‌لك محلده ممتد اولوب، شمال دکیزیله بحر محیط آطلاسی آره‌سنده اسقوچیه‌نك اورته‌سندن برطریق بحری تشکیل ایدیور. نس، اویج ولوچی کوللری ایچندن کچوب، بوینك نصفندن زیاده‌سی مذکور کوللردن عبارتدر. ۳۲ طوپی حامل فرقتیلر کچمسنه مساعد اولان بو جدول ۱۸۰۵ ده باشلانوب، ۱۸۴۷ تاریخنده اکمال اولنمشدر.

قالغان { (Kalgân) چینك شرق شمالی جهتنده واقع (پچیلی) ایالتنده وپکینك ۱۷۵ کیلومتره شمال غربیسنده اولهرق (یانغ هو) ایرماغنه تابع (چینغ هو) نهری اوزرنده ومغولستان حدودیله مشهور برسدك قربنده برشهر اولوب، ۷۰۰۰۰ وبر روایتده ۲۰۰۰۰۰ اهالیسی واردر. اهالیسنك جله‌سی جنسیتجه چینلی ایسه‌ده، برخیلی مقداری مسلمدر. شهر قیالق طاغلرله محاط اولوب، یالکز جنوب

جهتندن برمدخلی واردر، که اوده آچیلوب قپانیر برقپو حالنه قونمشدر. بعض پروتستان میسیونرلریله روس تجاری بولنیور. سدك یاننده متعدد قشلهلری واماکن عسکریهسی واردر. روسیه ایله پك ایشلك چای تجارتی واردر. اطرافنده پك زنکین کمور معدنلری بولنوب، اهالی طرفندن اخراج ومحروقات یرینه استعمال اولنمقدهدر.

قالغویف (Kalgou-ief) یاخود قولغویف ــ بحر منجمد شمالیده (قاین) شبه جزیرهسنك ۱۲۰ کیلومتره شمال شرقیسنده و ۶۵° ۳۰′ ۴۶° عرض شمالی ایله طول شرقیده روسیهنك آرخانکل ایالتنه ملحق برجزیره اولوب، شمالدن جنوبه اولان طول اعظمی ۸۶ ومحیط دائرهسی ۲۰۵ کیلومترهدر. اراضیسی قیالق تپهلردن وآلچق وصولاق اووهلردن عبارت اولوب، یازین دخی طوپراغنك یالکز ایکی قدم عمقندهکی سطحی اریمکله، نباتاتی آز واشجاری چالی واوت حالنده قالوب، هیچ بری ثمره ویرمز. اهالیٔ دائمهسی اولیوب، یازین آوجیلر وبالیقجیلر طولاشهرق، پوستلری کورك اعمالنه یارار حیوانات مختلفه ایله طیور وبالیق صید ایدرلر.

قالق (Kalk) پروسیه نك (رین) ایالتنده (تولونیه) سنجاغنده و (دایچ)ك ۲ کیلومتره شرقنده برقصبه اولوب، ۹۶۶۰ اهالیسی، دمیرخانهلری، دوکمخانهلری، اجزاءکیمویه وماکینه انواعی فابریقهلری و ۱۷۰۰ عمله استخدام اولنور جسیم بر دمیریول ادواتی فابریقهسی واردر.

قالقاندلن (Télovo) آرناؤدلقده قوصوه ولایتنك پرزرین سنجاغنده وپرزرینك ۳۳ کیلومتره شرق جنوبیسنده وشار طاغنك شرق اتکنده اولهرق واردار تابع بر چایك ایکی کنارنده ووادار مجراسی قربنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۱۵۰۰۰ اهالیسی، غایتله صاغلام ولطیف هواسی، کوزل صولری وامثالسز الما وسائر نفیس میوهلری واردر. اهالیسنك قسم کلیسی مسلم اولوب، ترکجه وآرناؤدجه تکلم ایدرلر. آز مقدارده اولان خرستیانلرینك دخی قتولیك بولنانلری آرناؤددر، واورتودوکس اولانلری کلیسا ومکتب قوتیله اسلاوجه تکلمه آلیشمشلردر. آرناؤدلر واسلاولر بیننده (تتووه) اسمیله معروفدر.

ــ قالقاندلن قضاسی غرباً لومه، شمال غربی جهتندن نفس پرزرین، شمال شرقی جهتندن وشرقاً نفس اسکوب قضالریله، جنوباً دخی مناستر ولایتنك قرچوه قضاسیله محاط ومحدوددر. جنوب جهتنده بولنان غستوار ناحیهسیله برابر ۱۶۱ قریهدن مرکب اولوب، تخمیناً ۴۰۰۰۰ اهالیسی واردر، که اکثریت اوزره مسلم وآرناؤد اولوب، جسارت وشجاعتلریله مشهوردرلر. اراضیسی شار سلسلهسیله (سولوپك) طاغی آرهسنده جنوب غربیدن شمال شرقیه طوغری ممتد اولان واردار وادیسندن ومذکور طاغلرك اتکلرندن عبارت اولوب، یوکسك طرفلری میشه وسائر آغاجلری حاری اورمانلرله، طاغ اتکلری میوهدار آغاجلر وباغلرله مستوردر. مجرای نهرك ایکی طرفنده ممتد اولان اووه دخی کلیتلی ذخائر حاصل ایدر.

قالقوته [«کلکوته» ماده سنه مراجعت بیوریله.]

قالمار (Calmar) اسوجك جنوب جهتنده همنامی اولان بوغازك غربی ساحلنده و (اولاند) جزیرهسنك قارشیسنده اولهرق استوقهولمك ۳۰۰ کیلومتره جنوب غربیسنده ایالت مرکزی برقصبه اولوب، ۹۴۲۰ اهالیسی، کوزل لیمانی وایشلك تجارتی واردر. قصبهنك باشلیجه قسمی برآطه اوزرنده وسائر محللری لیمانك اطرافنده ساحلده مؤسسدر.

ــ قالمار ایالتی کوتالاند خطهسنك افسامندن اولوب، بالطیق دکیزی ساحلی بوینجه ۱۵° ۳۰′ ایله ۱۷° ۱۰′ عرض شمالی آرهسنده ممتداولور؛ وشمالاً اوستروغوتیه، غرباً یونکوپینغ وترونوبرغ، جنوباً دخی قارلسقرونه ایالتلریله محدوددر. ملحقاتندن اولان (اولاند) جزیرهٔ طویلهسیله برابر مساحهٔ سطحیهسی ۱۱ ۵۱۳ مربع کیلومتره اولوب، ۲۳۸ ۴۰۰ اهالیسی واردر. شمال غربی جهتنده برقاچ تپه بولنوب، سائر طرفلری دوز

وآلچق وكوللرى چوقدر. اهاليسى باشليجه زراعتله ومحلى تجارتيله اشتغال ايدرلر .

قالمبرغ (Callemberg) مشاهير مستشرقينـدن و پروتستان مذهبى رؤساسندن اولوب، ۱۶۹۴ ده (صاقسه‌غوته)ده طوغمش و ۱۷۶۰ ده وفات ايتمشدر . هاله دارالفنونـنده معلم ايدى. ممالك شرقيه‌يه كوندريله‌جك ميسيونرلر ايچون برمكتب وپروتستانلغى قبول ايدنلره لازم اولان كتبك طبعيچون عربى وعبرانى حروفى حاوى برمطبعه تأسيس ايتمشدى. « لسان عربينك قواعد ابتدائيه‌سى » ، « دين اسلامك مشاهير مؤلفينى » و « كتب عربيه‌نك اسامى وتعريفى » عنوانلريله لاتين لسانـنده اوچ تأليفى وسائر بعض آثارى واردر .

قالموق (Kalmouks) مغول جنسيتنك شعبه‌لرندن بر قوم اولوب ، مغولستانك غرب شمالى وغرب وجنوبى جهتلرندن ونفس چين وتيبت حدودندن روسيه‌نك وولغه و (دون) ايرماقلرى مجرالرينه‌دك اولان اراضئ واسعه‌ده طاغنيق برحالده ياشايورلر . خوشوت، طورغوت ، چونقار ودربت اسملريله درت طاقمه منقسم اولوب، بينلرنده لسانجه وسائر احوالجه بردرجه‌يه قدر فرق وارايسه‌ده، هربرطاقمى آيرى بولنيوب، اكثر يرلرده مختلف طاقملردن اواوسلر بولنيور . بولندقلرى محل اعتباريله دخى قالموقلر بروجه آتى اوچ باوكه منقسمدرلر : برنجى بلوك آوروپا قطعه‌سنده روسيه‌نك اژدرخان ايالتيله دون قزاقلرى اضيسى واستاروپول ايالتلرينك برر قسمنده يعنى وولغه‌ايله‌دون مجرالرى آره‌سنده وقسماً بومجرالرك اوتەلرنده بولنوب، خوشوت، طورغوت و دربت طاقملرينه منسوبدرلر. بونلر ۱۶۰ ۰۰۰ مقدارنده درلر. ايكنجى بلوك چينك شمال غربى حدودى داخلنده بولنان چونغاريه خطهٔ واسعه سنده وتركستان شرقيه‌دكى (تيان شان) سلسلهٔ جباليله مغولستانك غرب شمالى جهتنده واقع اويسانور ، قيرغيز نور، آيريق نور، قره اوسونور ودورغه‌نور كوللرى آره‌لرنده وقولجه جوارلريله روسيه حدودى داخلنده اولەرق تومسق وسميپالاتينسك ايالتلرنده بولنيورلر . بونلردن روسيه حدودى داخلنده بولنانلرى ۴۴ ۸۰۰ مقدارنده اولوب ، چين حدودى داخلنده اولانلرى ده ۶۷ ۰۰۰ قدر تخمين اولنيور. بونلر دخى باشليجه طورغوت وچونغار ودربت طاقملرينه منسوب اولوب ، تلغوت وياتلنكيت دينلن برشعبه‌لرى دخى كندى لسانى اونودوب ، تركلشمشدر . (توره) تسميه اولنان ديكر بر قبيله ايسه عن اصل ترك ايكن، قالموق لسانى قبول ايدوب ، بونلرك ايچنه قاريشمشدر. اوچنجى بلوك ، ينه مذكور اوچ طاقمه منسوب اولوسلردن مركب اولديغى حالده ، تركستان شرقى ايله تيبت ونفس چين آره‌سنده واقع (قوقونور) و (چايدام) اراضئ واسعه‌سنده ونفس مغولستانك غرب جنوبى كوشه‌سنده واقع (آلاشان) چولنده بولنوب ، تيبتك جنوب شرق جهتنده و (لهاسه) ايله (ناپچو) شهرلرى آره‌سنده دخى منفرد بركوچك فرقه‌لرى بولنيور. بواوچنجى بلوكك افرادى ۱۰۰ ۰۰۰ نفوسدن آز تخمين اولنمقده ايسه‌ده ، بوتخمينك مقدار حقيقينك پك مادونـنده اولديغى مظنـوندر . الحاصل بتـون قالموقلرك مقدارى بش آلتى يوز بيك تخمين اولنوب، آنجق برمليونى متجاوز اولسه‌لركركدر.

قالموقلر سيماجه خالص مغول اولوب، يوزلرى ياصى، قفالرى يووارلاق، بكزلرى صارى‌واسمر، يناق كميكلرى چيقيق ، برونلرى ياصى، آغزلرى اوفق ، طوداقلرى اينجه، كوزلرى طارو اوجلرى يوقارى يه مائل اولەرق اوست قپاقلرى شيشكينجه صقل و بيقلرى سيرك ودوز ، بويلرى اورته واندامليرى قالينجه وقبادر. مع هذا قاريلرى پك‌ده حسن واطافتدن عارى دكلدر. جلەسى كوجبه حالنده ياشايوب، استوانى الشكل چركەلرده اقامت ايدرلر. بينلرنده قرابت ومناسبتلرى اولانلر چركەلرينى بر آره‌ده قوروب بر « اويمق » وبرلكده قاچوب كوچن بر قاچ اويماق بر «اولوس» تشكيل ايدرلر . تعيشلرى صرف حيواناتدن اولوب ، قويون، صيغير ، آت و دوه سوريلرى واردر . قيصراق سودندن ياپدقلرى «قوميس»ى چوق قوللاندقلرى كبى ، سوتدن برنوع اسپيرتو دخى چيقاروب ، ايچرلر ، واو سودك تورتيسيندن بر

نوع پنیر یاپارلر . حیوانلرینك تویلرندن قاریلری البسه وچرکه‌لریچون بر نوع کچه و بعض منسوجات یاپارلر . قالموقلر ساکن ومطیع آدملر ایسه‌ده ، پك تنبل وحیله‌کار آدملر اولوب، تمیزلکده اصلا مراقلری یوقدر . اویماقلرك واولوسلرك رئیسلری اولوب ، چین دولتی اولوس رئیسلرینی طانیر ، و ویرکیی اونلردن آلیرسه‌ده ، روسیه دولتی یالکز اویماق رئیسلرینی کوی مختاری صورتنده براقوب، اولوس رئیسلرینی قالدیرمش، واویماقلری طوغریدن طوغریيه حکومت محلیيی طانیمغه اجبار ایتمشدر . قالموقلر دخی مغوللر کبی بودا مذهبنك لامه شعبه‌سنه تابع اولوب ، صنوف متعدده‌دن مرکب رهبان طائفه‌لری ومتعدد چرکه‌لردن متشکل مناسترلری واردر . راهبلرینك نفوذلری چوق اولوب ، طبابت وسحاراق ادعا سنده دخی بولنیورلر . لسانلری مغولجه‌یه مشابه ویقین اولوب ، کندیلرینه مخصوص ادبیاتلری ومغولجه واویغورجه کبی سریانیجه‌دن مأخوذ خطلری واردر . آنجق کندی لسانلرنده وکندی خطلریله یالکز « پانور » ویا « بهادر » دیدکلری قهرمانلرینك فتوحات وسرکذشتلرینی حاکی بر طاقم شرقیلر ومنظومه‌لر یازوب، کتب دینیه‌لرینی راهبلری تیبت لسانندە وتیبت خطیله یازوب اوقورلر . راهبلر بت وصنملرینی یاپمق ایچون برآز رسم وهیکلتراشلق دخی اوکرنیرلر .

قالموقلر اون آلتنجی قرن میلادیده دیکر بعض مغول اقوامی طرفندن مغولستاندن اخراج اولنه‌رق، غرب شمالیيه طوغری هجرت ایده‌رك، برطاقملری روسیه‌نك اورته‌لرینه دك کلمش؛ وبعده بونلرك برمقداری چونغاریه طرفنه عودت ایتمش ایدیلر . الحاصل ، او وقتدن سائر مغوللردن آیریلوب، رئیسلرندن (بهادر قوفانیشی) چونغاریه دولتنی تأسیس ایتمشدی، که یوز سنه قدر دوام ایدوب، برآزه‌لق اخلافی ترکستان شرقیی وحتی ماوراء النهری وسمرقند وبخارایی دخی ضبط ایتمش؛ وقالموقلری زراعت وصنایعه آلیشدیرمش ایدیلر. بعده بو دولتك انقراضی اوزرینه، قالموقلر بردرجه‌یه قدر استقلال اوزره یاشایه‌بیلمك ایچون، ینه بدویت حالنه رجوع ایتمشلردر. روسلر وپرو - تستان میسیونرلری کندیلرینه خرستیانلغی قبول ایتدیرمکه چوق جهد ایتمشلرسه‌ده ، موفق اوله - مامشلردر .

قالو (Calw) آلمانیه‌ده (وورتمبرغ) ك «قره اورمان» ایالتنده (توبینکن)ك ۳۲ کیلومتره شمال غربیسنده چاملق اورمانلرله مستور برکوزل بوغازده واقع بر قصبه اولوب، ۵۶۰۰ اهالیسی، اسکی قونتلرینه مخصوص بولنمش بر شهرك خرابه‌لری وچوخه ایله یوك منسوجات فابریقه‌لری واردر .

قالوادو (Calvados) فرانسه‌نك شمال غربی جهتنده ومانشه دکیزی ساحلنده اوله‌رق اسکی نورمانديه خطه‌سنده بر ایالتی اولوب، شمالاً بحر مذکورله، شرقاً اوره، جنوباً اورنه ، غرباً دخی مانشه ایالتلری‌ایله محدوددر . مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۶۹۲ مربع کیلو- متره و اهالیسی ۴۳۷ ۲۶۷ کشیدر . مرکزی (قان) شهریدر. اراضیسی دوز وآلچق اولوب، یالکز جنوب جهتنده بعض تپه‌لری واردر . میاه جاریه‌سی چوق اولوب ، باشلیجه انهاری : توقه، دریوه، درومه، اوره، اودون وسائره‌در. ساحلی دوز اولوب ، سینه کورفزینك ایچنی تشکیل ایدر. اراضیسی منبت اولوب، حبوبات ، کتان، کنویر وسائر محصولاته بر نوع شراب اعمالنه یارار المالری پك کلیتله حاصل اولور. شرق وغرب وشمال جهتلرنده بعض اورمانلری واردر. مرعالری چوق وایی اولوب ، قویون ، صیغیر وآتلری چوق وجنسلری پك ایيدر. ساده یاغی پك مقبول اولوب ، بال اخراجاتی دخی واردر. کمور معدنلریله ، مرمر ، قالدیرم طاشی وسائره اوجاقلری ومیاه معدنیه‌سی چوقدر . صنایعی خیلی ایلری اولوب ، بز ویوك منسوجاتله چوراب کبی شیلر وبیجاق فابریقه‌لری چوقدر . ممالك اجنبیه ایله تجارتی پك ایشلکدر . پارسده ایشلین دیوارجیلرله طاشجیلرك چوغی بوایالتندندر. ایالت ۶ قضایه منقسم اولوب ، ۳۸ ناحیه ایله ۷۶۵ دائره‌یی حاویدر. اصل بواسم ایالتك ساحلی بوینجه ممتد اولان برصره قیالرك اولوب، آلتنجی

قرن میلادی اواخرنده بوقیالره چارپوب قیریلان اسپانیانك (قالوادوس) سفینهٔ حربیه‌سنك اسمیله تسمیه اولنمشدر .

قالوغه (Kalouga) روسیه‌نك وسطلرنده موسقووه‌نك ۱۶۰ کیلومتره جنوب غربیسنده و (اوقه) نك ساحل یسارنده ایالت مرکزی برشهر اولوب، ۲۹ ۸۱۵ اهالیسی، داخلی مکتب اعدادیسی ، مکتب صنایعی وسائر متعدد مکاتیله دارالعجزه سی ، طوپخانه‌سی ، باروتخانه‌سی ، دباغخانه‌لری ، کورك فابریقه‌لری وایشلك تجارتی واردر.

— قالوغه ایالتی شمالاً موسقووه، شرقاً توله، جنوباً اورل ، غرباً دخی اسمولنسك ایالتلریله محاط اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی ۳۰ ۹۲۹ مربع کیلومتره واهالیسی ۱ ۲۰۹ ۲۲۵ کشیدر. اهالیسنك قسم کلیسی روس و اورتودوقس اولوب، یالکز ۱۲۸۵ قارایان. ۳۸۷ قتولیك، ۵۰۷ یهودی و ۶۳ مسلم بولنیور . اراضیسی دوز وآز منبت اولوب، مع هذا نصفندن‌زیاده‌سی مزروع ایسه‌ده ، حاصل اولان بغدای احتیاج محلیه کفایت ایتمز. آرپه، چاودار، یولاف ومصر ایله کتن وکنویر دخی اکیلوب ، بوصوك ایکی محصولك یانی محلنده صرف والیافی کویلی قادینلر طرفندن بز اعمالنه استعمال اولنور . اورمانلری اراضینك بربعنی اشغال ایدوب، کراسته واودون وکمور اخراج اولنمقدن بشقه ، تختهدن برطاقم آوانی وادوات دخی یاپیلیر. حیوانات اهلیه‌سی آز اولوب ، یالکز بر قاچ حارامی اولمغله ، کوزل قوشی حیوانلری یتیشدیریلیر. کمور، دمیر و سائر معدنلری چوق ایسه‌ده ، هنوز پك آزی چیقارلمقده‌در . صنایع محلیه خیلی ایلری اولوب، متعدد دمیرخانه‌لر وچوخه وسائر منسوجات فابریقه‌لری واردر . وولغه ایرماغنه تابع (اوقه) نهری ایالتی شق ایدوب ، (اوغره) نهری دخی ایالتك جنوب جهتندن کله‌رك ، بونهره منصب اولور . بردمیر بول خطی ایالتی شق ایدوب ، مرکزی ایچندن کچر. تجارتی پك ایشلك وبنایرلری چوقدر . ایالت ۱۱ قضایه منقسم اولوب، ۱۵ قصبه ، ۵۷۱ قریه و ۳۶۰۱ چفتلك وسائره‌یی حاویدر.

قالوفر (Kalofer) شرقی روم ایلینك فلبه سنجاغنده وفلبه‌نك ۵۰ کیلومتره شمال شرقیسنده اولهرق طونجه نهری اوزرنده برقصبه اولوب، ۸۰۰۰ اهالیسی، هراوده کثرتله آثار صویی، خانه‌لرك اطرافنده باغچه‌لری ومشهور غیطان ومندرلك دستکاهلری واردر . ادارهٔ عثمانیه زماننده پك معمور اولوب ، ۱۵۰۰۰ اهالیسی وار ایکن ، محاربهٔ زائله زماننده خراب اولمشدر .

قالوقسه (Kalocsa) مجارستانك پشته ایالتنده وپشته‌نك ۱۱۰ کیلومتره جنوبنده اولهرق طونه‌نك صول کنارنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۱۵۷۹۰ اهالیسی واردر .

قالون (Calvin, Calvain) پروتستانلغك ایکنجی رئیس ومؤسسی اولوب، کندی اسمنه نسبتله (قالونیسم) دنیلن مذهب مخصوصك واضعیدر. ۱۵۰۹ تاریخنده فرانسه‌ده پیقاردیه خطه‌سنك (نوآیون) قصبه سنده طوغمش؛ و ۱۵۶۴ ده وفات ایتمشدر . طریق رهبانه کیرمك اوزره تحصیل ایتمش‌ایسه‌ده، بعده بو طریقی ترکله ، علم حقوقه انتساب ایده‌رك ، اورلیانده وبعده بورژه‌ده بوفنی تحصیل ایتمشدی. پروتستانلغك موجدی اولان (لوتر) ك بعض طرفدارلریله کسب‌مناسبت ایده‌رك، اساساً بومذهبی قبول ایتمش؛ و ۱۵۳۲ تاریخندن اعتباراً پارسده بوبابده‌کی افکارینی نشر ایتمکه باشلامش ایدی . بوندن طولایی حبس ایله تهدید اولنه‌رق ، ابتدا (آنغولم) ه وبعده (نراق) ده پروتستانلرك حامیسی اولان (ناواره‌لی مارکیرته) نك یانه قاچمش ؛ ونهایت فرانسه‌یی ترکه مجبور اولوب ، اسویچره‌نك (باله) شهرینه چکلمش ایدی . بو شهرده ۱۵۳۵ تاریخنده « اساس دین عیسوی » عنوانیله لاتینجه برکتاب نشر ایدوب، فرانسزجه‌یه دخی ترجمه ایتمش ؛ وبو کتاب فرانسز پروتستانلرینك عقائد اساسیه‌سی حکمنه کچمشدر. ۱۵۳۶ تاریخنده پرتستانلغك حکم سورمکده اولدیغی (جنو) شهرنده عقائد معلمی نصب اولنوب ، آنجق مذهب جدیده زیاده شدت

وتعصب کوسترديکندن ، ایکی سنه صکره شهر مذکوردن نفی اولنمغله ، استراسبورغه کیدوب ، مذهب جدیدك نشرینه قویلمش ؛ و ۱۵۴۱ ده یکیدن جنوه جلب اولنه رق ، فیما بعد شهر مذکورده بیوك برنفوذ واقتدار قزانمش ایدی . امور مذهبیه حقنده کی رأی وقرارلرینی مجلس عمومیه قبول واجرا ایتدیرر ، ومذهبله برابر اخلاق دخی اصلاح وتنسیق ایتمك ادعاسنده بولنوردی . شدت وتعصبی بر درجه یه قدر سورمش ، که تثلیث مسئله سنه اعتراض ایتدیکیچون ایتالیالی (جنتیلی) یی و (سروت) اسمنده برینی حیاً احراق ایتدیره رك ، بریکی انکیزیسیون ایجاد ایتمشدی . پروتستانلقده (لوتر) دن دها ایلری کیدوب ، رؤساء روحانیه نك لزومی بسبتون انکار ، وجسمانی شیلره عبادت وحرمتی بسبتون رد ومنع ایله ، عزیزلری وبعض آیینلری والوهیتك تجلیسنی طانیمازدی . قدرخصوصنده جبریه یه تقربله ارادهٔ جزئیه یه اینانمازدی . مذهب حقنده لاتینجه وفرانسزجه برچوق تألیفاتی واردر .

قاله { (Le Calle) جزایرك قسطینه ایالتنده قسطینه نك ۱۸۰ کیلومتره شرق شمالیسنده وتونس حدودی قربنده قوملق بردیل ایله قردیه مربوط قیالق بر برون اوزرنده واقع ناحیه مرکزی برقصبه واسکله اولوب ، ۴۵۰۰ اهالیسی واردر ، که بونلرك ۱۵۰۰ قدری مسلم وقصوری آوروپالی وعلی الخصوص ایتالیان اولوب ، مرجان صیدیله مشغولدرلر . اطرافی پك منبت اولوب ، منطار میشه سی وسائر اشجاریله بعض معادنی ده وار ایسه ده ، اهالیسی مرجان اخراجیله مشغول اولدقلرندن ، بومنابع ثروتندن استفاده اولنه میور . اطرافنده بوانان کوللردن طولابی هواسی ده آغیرجه در . اسکی برمعموره اولوب ، آنجق اسکیسی شمدیکندن برقاچ میلك مسافه ده ایدی . ادریسی (مرسی الجون) وبکری (مرسی الحرز) اسمیله یاد ایده رك ، قورصانلر ملجئی اولدیغنی بیان ایدیورلر . لیمانی صیغ ومدخلی مخاطره لیدر .

قاله { (Calais) فرانسه نك شمال غربیسنده (پادوقاله) ایالتنك (بولونیه) قضاسنده وبولونیه نك ۴۰ کیلومتره شمال شرقیسنده وفرانسه ایله انکلتره آره سنده کی (پادوقاله) بوغازی اوزره ناحیه مرکزی مستحکم بر قصبه واسکله اولوب ، ۱۲۸۴۳ ، وسورك خارجنده بولنان (سنت پیرله قاله) ایله برابر ۳۳۰۰۰ دن زیاده اهالیسی ، کوزل ابنیه سی ، ایشلك تجارتی ، مورنه صیدیچون آمریقایه وسائر اقطار بعیده یه کیدر سفائنی وبعض صنایعی واردر . فرانسه نك انکلتره یه اك یقین اسکه سی اولوب ، انکلتره نك (دووره) اسکه سندن ۳۰ کیلو متره عرضنده بربوغازله آیرلمشدر ، که واپورلر بو مسافه یی ایکی ساعتده قطع ایدر .

قالی { (ابوعلی اسماعیل بن القاسم) مشاهیر ادبادن وائمهٔ لغتدن اولوب ، ۲۸۸ تاریخنده دیار بکرك (منازجرد) قصبه سنده طوغمش ؛ و ۳۰۳ تاریخنده بغداده متهیئ عزیمت اولوب ، ایکی سنه موصلده اقامتله ، ابو یعلیدن استماع احادیث شریفه ایتدکدن صکره ، ۳۰۵ ده بغداده مواصلت ایده رك ، ابوبکر بن دریدالازدی ، ابوبکر بن الانباری ، نفطویه ودرستویه کبی اعاظم علمادن تحصیل علم وادب ایده رك ، تحوده بصریون مذهبنه تابع اولمشدی . ۳۲۸ تاریخنه دك بغدادده اقامتله ، افاده واستفاده ایتدکدن صکره ، سیاحته جیقه رق ، ۳۳۰ تاریخنده اندلسده قرطبه شهرینه واصل اولمش ؛ واوراده توطنله بقیهٔ عمرینی تدریس وتألیفله کچیره رك ، ۳۵۶ تاریخنده قرطبه ده وفات ایتمشدر . لغتده « البارع » عنوانیله وحروف هجا ترتیبیله ۱۰۰۰۰ صحیفه دن مرکب بیوك برکتابی و « الامالی » ، « کتاب المقصور والممدود » ، « کتاب فی الابل ونتاجها » ، « کتاب فی حلی الانسان والخیل وشیاتها » ، « کتاب فعلت وافعلت » ، « کتاب مقاتل الفرسان » ، « شرح القصائد المعلقات » وسائر آثاری واردر . جد اعلاسی سلمان عبدالملك بن مروانك آزادلیسی ایدی . کندیسی (قالیقلا) شهری تجاریله برلکده بغداده واصل اولدیغندن ، شهر مذکوره نسبتله (قالی) تلقیب اولنمشدر .

قالیاری { (Cagliari) ایتالیایه تابع ساردنیه جزیره سنك ساحل جنوبیسنده همنامی اولان قویك ایچنده ایالت مرکزی برشهر

اولوب ، ٢٩٠٥ اهاليسى ، صاغلام وواسع ليمانى ، كوزل ريختمى ، استحكاماتى ، كتبخانه‌سى ، دارالفنونى ، موزه‌سى ، بيوك تياتروسى ، برسرايى وسائر ابنيهٔ مصنعه‌سى ، كوزل منظره‌سى ، صاغلام هواسى ، اطرافنده بعض آثار عتيقه وخرابه‌لرى واردر . جزيرهٔ مذكوره‌نك اك بيوك معموره‌سيدر . پك اسكى اولوب ، (پولاس) اسميله قارتاجليلر طرفندن تأسيس اولنمشدى .

— قالیارى ايالتى ساردنيه‌نك قسم جنوبيسندن عبارت اولوب ، مساحهٔ سطحيه‌سى ١٣٥٣٠ مربع كيلومتره واهاليسى ٣٩٢٢٠٨ كشيدر . شمال غربى وجنوب شرق طرفلرى طاغلق اولوب ، آردلرنده (قامپيدانو) اسميله واسع براووه (مانو) نهريله اروا اولنور . اهاليسى زراعتله ، حيوانات يتيشديرمكله وباليقجيلق وآوجيلقله اشتغال ايدرلر . دمير وسيملى قورشون ايله مرمرى چوقدر . ايالت ٤ قضايه منقسمدر .

قاليپ (Calippe) يونان قديم مشاهير منجمينندن اولوب ، (كيزيق) ده ظهور ايتمش ؛ وآتنه‌يه انتقال ايله ، قبل الميلاد ٣٣١ تاريخنده ٧٦ سنه‌لك شمس وقمرك حركاتى مبين برزيج ترتيب ايلمشدر ، كه بو مدت « قاليپ دورى » ديمكله شهرت بولمشدر . بعده اسكندره انتسابله ، بونك معيتنده آسيايه سفر ايده‌رك ، كلدانيلرك صرف شمسى اولان زيجلرى يرينه كندى زيجنى قبول ايتديرمشدى .

قاليپسو (Calypso) اساطير قديمهٔ يونانيه‌ده كويا (اوقيانوس) ويا (آطلاس) ايله (تتس) ك قيزى دكيز پريسى اولوب ، (اوجيجيا) جزيره‌سنده اقامت ايدردى . تروآ محاربه‌سى قهرمانلرندن (اوليس) فرطونه‌دن بو آطه‌يه آتيلغله ، بو پرينك محبتى جلب ايدوب ، يدى سنه يانده توقيف اولنمش ؛ ونهايت مشتريnك امريله قاليپسو يى ترك ايدوب ، زوجه‌سى (پنلوپه) نك يانه عودت ايتمشدى .

قاليپوليس (Callipolis) [« كليبولى » و « غاليپولى » ماده‌لرينه مراجعت بيوريله .]

قاليداسا (Kalidasa — ياخود كليدسه) هندك مشاهير شعراسندن اولوب ، ظن اولنديغنه كوره ، ميلادك برنجى ويا ايكنجى قرننده ياشامش ؛ وبرطاقم منظومه‌لر وسائر اشعار يازمشدر . آثارى فرانسزجه‌يه وسائر آوروپا لسانلرينه ترجمه وسانسكرى لسانندهكى اصللرى دخى طبع ونشر اولنمشدر .

قاليروئه (Callirhoë) « كوزل جريان » ديمك اولان بواسم يونان قديم اساطيرنده بعض پريلره ويرليديكى كبى ، ماكدونيه‌ليلرك فتوحاتنده (ادسه) تسميه اولنان اورفه ونام ديكرله (رها) قصبه‌سنه دخى ، مياه جاريه‌سنك لطافتندن طولايى ، بواسم ويرلمشيدى .

قاليستن (Callisthène) يونان قديم حكماسندن اولوب ، آرسطونك يكننك اوغلى وشاكردى ايدى . قبل الميلاد ٣٦٥ تاريخلرنده (اوليته) ده طوغوب ، اسكندرك معيتنده آسيا سفرنده بولنمش ؛ وبابلدن آرسطويه ايكى بيك سنه‌لك زيجلر وسائر هيئته متعلق معلومات كوندرمش ايدى . اخلاقجه متانت وتعصبى اولوب ، اسكندرك بعض جوشقونجه حركاتنى وعلى الخصوص الوهيت دعواسنى تقبيح ايتديكندن ، بر دميرقفسه حبس ، وبعده بلجمله اعدام اولنديغى مرويدر . بوسفردن اول بريونان تاريخى وديكر بعض آثار يازمش ايسه‌ده ، محواولمش ؛ وسفراثناسنده يازديغى اسكندر تاريخندن يالكز بعض فقره‌لر بولنمشدر .

قاليستو (Calisto) يونان قديم اساطيرنده كويا (آرقاديا) حكمدارى (ليقائون) ك قيزى اولوب ، قمردن كنايه اولان (ديانه) نك معيتنده كى پريلر زمره‌سنه داخل اولديغى حالده ، مشترى ديانه‌نك صورتنه كيروب ، كنديسنى باشدن چيقارمغله ، بوندن (آرقاس) اسمنده بر اوغلى اولمش . ديانه بونى آكلاينجه ، كنديسنى معيتندن قووميش ؛ ومشترينك زوجه‌سى (يونون) كنديسنى آيى‌يه تحويل ايله ، اوغليله برابر شماله رضع ايتمش اولمغله ، دب اكبر ودب اصغر جلهٔ كوكبه‌لرينى تشكيل ايتمشلر .

قاليش (Kalisch, Kalise) روسيه‌يه تابع لهستانده پروسيه حدودى

قربنده ووارسوویه‌نك ۲۵۴ کیلومتره غرب جنوبیسنده اوله‌رق (اودر) ایرماغنه تابع (پروسنه) نهرینك برجزیره‌سنده ایالت مرکزی برقصبه اولوب ، ۱۸۸۰۰ اهالیسی ، متعدد مؤسسات علمیه‌سی، دباغخانه‌لری ، چوخه وسائره فابریقه‌لری ، ایشلك بازار وپنسایرلری وکوزل سوقاقلری واردر .

— قالیش ایالتی اخیراً وارسوویه ایالتندن آیریله‌رق، لهستانك منتهای غربندن عبارتدر . شمال شرق جهتندن وارسوویه ، جنوب شرق طرفندن پیوترقوف ایالتلریله، غرباً وغرب شمالی طرفندن دخی پروسیه حدودیله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۱۳۷۳ مربع کیلو متره اولوب ، ۸۲۳۶۴۰ اهالیسی واردر . ایالت ۵ قضایه منقسمدر .

قالیغولا { (Caligula) رومانك اوچنجی ایمپراطوری اولوب، جرمانیقوس ایله آغریپینه‌نك اوغلی و ایمپراطور (تیبر) ك یکنی اوغلیدر. بو ایمپراطور طرفندن اولادلغه قبول اولنه‌رق، ۳۷ نجی سال میلادیده، ۲۵ یاشنده ایکن ، کندیسنه خلف اولمش ایدی .

قالیفورنیه { (Californie) آمریقای شمالینك ساحل غربیسنده °۲۳ ایله °۴۲ عرض شمالی آره‌سنده ممتد اوزون وطار بر یر اولوب، قسم شمالیسی یوقاری ویایکی قالیفورنیا ویا ساده‌جه قالیفورنیه وقسم جنوبیسی آشاغی ویا اسکی قالیفورنیه اسمیله معروف ، ورنجیسی ممالك مجتمعه‌یه ، ایکنجیسی‌ده مکسیقه‌یه تابعدر. وقتیله ایکیسی برلکده اسپانیه مستعمراتندن ایدی .

قالیفورنیه { یوقاری ویایکی — (Haute C., Nouvelle C.) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌یی تشکیل ایدن جمهوریتلرك بری اولوب، قالیفورنیه خطهٔ عظیمه‌سنك قسم شمالیسندن عبارتدر . ممالك مذکوره‌نك منتهای غربنده واقع اولوب ، شمالاً اورغون ، شرقاً نواده وآریزونه جمهوریتلریله ، جنوباً مکسیقه ممالك محتمعه‌سیله، غرباً دخی بحر محیط معتدل ایله محدوددر . ساحل بوینجه شمال غربیدن جنوب شرقیه بویی ۱۲۰۰ وساحلدن ایچریه طوغری وسطی صورتده اکی ۳۷۰ کیلومتره اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی ۴۱۰۱۴۰ مربع کیلومتره واهالیسی تقریباً ۱۰۰۰۰۰۰ کشیدر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق وعارضه‌لی ایسه‌ده، واسع اووه‌لری دخی وار در . ایکی بیوك سلسلهٔ جبال مملکتی طولاً شق‌ایدوب ، ایکیسی دخی قالیفورینه نك اوست طرفنده بولنان(قاسقاد رانجه)سلسله‌سنه مربوطدرلر. بوایکی سلسله‌نك برنجیسی واك بیوکی (سیرا نواده) یعنی « قارلی طاغلر » در ، که قالیفورینه‌نك حدود شمالیه‌سنده ۴۴۰۳ متره ارتفاعی اولان (شاسته) طاغندن بدأ ایله، (ساقرامنتو) نهرینه کچید ویردکدن صکره ، جنوب شرقیه طوغری اوزانوب ، نهایت ۳۵۵ عرض شمالیده غربه طوغری برقوس تشکیل ایده‌رك، (پینوس) طاغنده دیکر سلسله ایله برلشیر . اك یوکسك ذروه‌سی جنوب جهتنده واقع (ویتنی) طاغی اولوب، ۴۵۱۱ متره ارتفاعی واردر. بوسلسله‌نك برطاقم شعبه وقوللری اولوب ، اك مهملری شمالده‌کی مذکور شاسته طاغندن آیریله‌رق ساحل بوینجه سان‌فرانسیسقو کورفزی قربنه‌قدر ممتد اولانیدر، که اك یوکسك محلی (سنتاجون) طاغیدر . ایکنجی سلسله سان‌فرانسیسقو شهرینك مؤسس بولندیغی برونذن باشلایه‌رق ساحل بوینجه مکسیقه حدودینه قدر ممتد اولان (قوست رانجه) یعنی « ساحل سلسله‌سی » در ، که اك مرتفع تپه‌لرینه‌دك چام‌اور مانلریله مستور در . نواده سلسله‌سیله اشبو ساحل طاغلری آره‌سنده واسع بر وادی آچیلوب ، بونك نصف شمالیسنده (ساقرامنتو) نهری شمالدن جنوبه ، وقسم جنوبیسنده (سنت جوآکن)

نهری جنوبدن شماله طوغری آقه‌رق ، ایکیسی‌ده سان‌فرانسیسقو خلیجنه دوکیلور. کرك نواده‌سلسله سنك غربی اتکلرندن و کرك ساحل سلسله‌لرینك شرقی مائله‌لرندن‌اینن چایلرك جمله‌سی بوایکی ایرماغه دوکیلوب ، بوداخلی وادینك میاه جاریه‌سی بول ونباتات محصولاتی چوقدر . ساحل سلسله‌لرینك غربی مائله‌سندن آقان قیصه نهرلرایسه طوغریدن طوغری یه دکیزه دوکیلور . نواده سلسله‌سنك شرق مائله‌سنده یاغمورلر سیرك وموجود اولان انهارك صولری آزاولوب، برطاقم کوللر وبطاقلقلر تشکیل ایده‌رك ، یولده قورور . بناءً علیه ، جمهوریتك شرق جهتی اوقدر منبت وقابل عمران اولیوب ، علی‌الخصوص شرق جنوبی جهتنده (موهاوه) اسمیله واسع برچول بولنور .

قالیفورنیه‌نك هواسی لطیف وپك صاغلام ایسه‌ده ، یازین زیاده‌جه صیجاق اولور . تشرین ثانیدن‌مایس ابتداسنه‌دك یاغمور موسمی اولوب ، بوموسمده اورته‌لق چایر وچیچکارله اورتیلیر . هله مارت‌ونیسانی پك کوزلدر . آنجق مرکزی‌اولان سان فرانسیسقو وجوارلرنده یازین پك شدتلی بر روز کار اسوب اینجه قوملری هوایه قالدیرمغله ، اورادهیاز همان مفقود اولوب ، الکوزل‌موسمی صوك بهاریله‌قیشیدر؛ چونکه بوموسملرده روزکار اسمز .

اراضیسی پك منبت ومحصولدار اولوب ، اوته‌دن‌بری اورا اهالیسنك بتون دقتلرینی کثرتلی اولان آلتون معدنیله معادن سائره‌سی جلب ایتدیکندن ، یالکز بر مقدار پتاته اکمکله اکتفاایده کلمش ایکن ، نهایت اراضیسنك فوق‌العاده اولان قوت انبانیه‌سنی وزراعتك هر معدندن استفاده‌لی بر منبع ثروت اولدیغنی آکلایه‌رق، اوتوز قرق‌سنه‌دن‌بری قالیفورنیه‌لیلر اقالیم معتدله وحاره محصولاتندن پك چوق شیلر اکمکه باشلامش ، وجمله‌سنك فوق‌العاده محصول ویردکارینی کورمشلردر . شمدیکی‌حالده محصولاتی : پك مقبول برجنس بغدایله حبوبات سائره ، پاموق ، چیوید ، پورتقال ، موز ، آناناس وسائر میوه‌لرك انواعیله اوزومك اعلا‌سندن عبارتدر . شرابی نیویورقده وسائر شهرلرده پك مقبول اولغله ، باغلری کیتدکجه چوغالمقده ، وطوت آغاجلری دخی یتشدیریلوب، ایپك چیقارلمقدهدر . هله‌میوه‌لرك کثرت ولذتی خصوصنده قالیفورنیه بتون آمریقانك برنجی یری عداولنمقه شایاندر . حیوانات یتشدیرمك خصوصنده بو صوك زمانلرده چوق اهمیت ویرلمکده، واخراج اولنان پیاغی شهرت بولوب، هرسنه مقداری تضاعف درجه‌سنده آرتمقده‌در .

معادنجه قالیفورنیه دنیانك اك زنکین یری اولوب ، قیمالرك ایچنده‌کی آلتون طمارلرندن بشقه (پلاسر) تعبیر ایتدکلری بعض یرلرده آلتون مرور زمانله صولردن نقل اولنه‌رق ، سطح ارضده طوریوردی . بوآلتونك جمی مصرفسز وزحمتسز اولدیغندن ، بوندن اللی سنه اول قالیفورنیه وحشی یرلیلرك جولانکاهی اولوب ، هرنوع آثار عمراندن عاری بریرایکن ، بوثروتنك کشفی اوزرینه ، هرطرفدن آدملر قوشیشوب ، صرف بومعدنك جمعنه صرف مساعی اولنمش ، واحتیاجات ضروریه‌لری اوزاقدن کتیریلوب پك بهالی آلنوب صاتلمقده ایکن ، هیچ کیمسه بشقه ایشله اوغراشمغی دوشونمه‌مش ؛ و ١٨٥٣ تاریخنده چیقاریلان آلتون ٣٢٥ ملیون فرانق قیمتنه واصل اولمش ایدی . آنجق میدانده اولان بوآلتونلر بیتوب، طاش طمارلرنده کیلرك اخراجنه نوبت کلنجه ، بوکاتشبث ایچون بیوك‌سرمایه‌لره لزوم اولدیغندن، معدنجیلردن اکثری زراعت وتجارت وحیوانات یتیشدیرمك کبی ایشلره صاپمغله، ایشته اوتاریخدن اعتباراً قالیفورنیه‌نك اعمارینه ، ویول ، کوپری دکرمن کبی اك ابتدائی احتیاجلردن باشلایه‌رق ، هرشیئك مجدداً انشا وایجادینه باشلانمش ؛ و اوتوز قرق سنه ظرفنده اك معمور واك مدنی ممالك حالنه کلمشدر . آلتوندن بشقه کومش ، جیوه ، قورشون ، باقیر وسائر معادنله کهرجله ، طوز ، مرمر ، آلچی وسائره کثرتله بولنمقه‌در .

قالیفورنیه‌نك آلچق یرلرندن هنوز آچلمامش اولانلرنده برطاقم چالیلرله قیصه برنوع آت کستانه‌سی ومیوه‌سندن یرلیلرك برنوع ایچکی چیقار

دقلری بر چالی ایله تماسی انسانك بدنه جیانلر چیقاران وبرپاراغنك آغزه قونمسی انسانی زهرلین بر نوع سملی آغاج بولنیور. یوکسك طاغلرده ایسه کراسته‌یه الویرمیشلی جسیم میشه وچام آغاجلریله سائر اشجار و ١٢٠ متره‌یه قدر اوزانیر برنوع آغاج بولنور. حیوانات محلیه‌یه کلنجه: بونلر پك آز اولوب، طاوشان وآطه طاوشانی انواعیله ککلیك، سولون وسائر طیور کبی آو حیوانلرندن وجنغراقلی ییلان وزهرلی اوروجك کبی بعض حشراتدن عبارتدر. وقتیله کثرتله بولنان بوز وکول رنکلی آیلرله کومشی تیلکیلر، یبانی بوغالر وقراجه انواعی نواده سلسله‌سنك اورمانلرینه چکلمشلردر.

صنایع کوندن کونه ایلریلمکده اولوب، الك برنجی درجه‌ده یوك منسوجات فابریقه‌لریدر. ایپك و پاموق منسوجاته‌ده یکی باشلانمشدر. سان-فرانسیسقوده پك متین ماکینه‌لر اعمال اولنور. معمولات دباغیه دخی کیتدکجه آرتمقده‌در. قالیفورنیه بحر محیط معتدلك الك بیوك واك صاغلام لیمانی اولان سان‌فرانسیسقویه مالك اولوب، چین وجاپون وآوسترالیه ایله مقنن مواردات اولدیغی کبی، بحر محیط آطلاسی سواحلندن ومالك مجتمعه‌نك هرطرفندن کلن برقاچ دمیریول خطنك دخی نقطهٔ مقصودی اولمغله، بیوك برتجارت اجرا اولنمقده، وکیتدکجه ایلریلمکده‌در. معادن و محصولات ارضیه‌یه متعلق سنوی اخراجاتی یاریم ملیار فرانکی تجاوز ایتمکده‌در.

اهالیسنك قسم کلیسی آوروپالی وعلی الخصوص انکلیز اولوب، چینلیلر دخی کلیتلی ایسه‌لرده، بونلر یالکز عمله‌لك ایدوب، بر مقدار سرمایه ایدندکدن صکره، مملکتلرینه عودت ایدرلر، وقالیفورنیه‌ده یرلشمزلر. اصل یرلی اولان آمریقالیلر ایسه، قطعهٔ مذکوره اهالیٔ اصلیه‌سنك الك آشاغی درکده بولنانلرندن اولوب، استعداد وقابلیتجه پك کری اولدقلری حالده، بیچاره‌لر طاغلره وچوللره طوغری پوسکوردیلوب، کیتدکجه مقدارلری آزالمقده‌در. الك بیوك شهری مذکور سان‌فرانسیسقو اولوب، ایکنجی مرکز اداره‌سی اولان ساقرامنتو وبعده ماریسویل واستوقتون شهرلریدر.

قالیفورنیه { اسکی ویاآشاغی — (Vieille C., Basse C.) قالیفورنیه

خطهٔ عظیمه‌سنك اوزون و طار برشبه جزیره‌دن عبارت اولان قسم جنوبیسندن عبارت اولوب، مکسیقه‌نك منتهای شمال غربیسنه مربوطدر. مکسیقه‌نك ممالك مجتمعه‌سنی تشکیل ایدن جمهوریتلرك بری اولوب، الك آز معمور ومسکونیدر. شمال غربیدن جنوب شرقیه طوغری ٣٢° ٣٢′ ایله ٢٢° ٢٥′ عرض شمالی آره‌لرنده ممتد اولوب، بویی ١٢٧٥ کیلومتره واکی ١٥٠ ایله ٧٠ کیلو-متره آره‌لرنده‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ١٤٣ ٦٩٢ مربع کیلومتره اولوب، یالکز ٣١ ١٦٧ اهالیسی واردر، که بونلرك چوغی اصل یرلی اقوام افرادیله اسپانیولرك ازدواجندن متولد ملز آدملردر. غرباً وجنوباً بحر محیط معتدل ایله، شرقاً قالیفور-نیه کوزفزیله وآز محلده (قولورادو) بحراسیله، شمالاً دخی ممالك مجتمعه‌نك قالیفورنیه جمهوریتیله محاط اولوب، شرق طرفندن قارشیسنده سونوره و سینالوآ جمهوریتلری بولنیور.

یوقاری قالیفورنیه‌ده‌کی ساحل سلسله‌سنه مربوط برصره طاغلر آشاغی قالیفورنیه‌نك یعنی شبه‌جزیره-نك بوینجه ممتد اولوب، صاغ وصوله دخی بعض قوللر وشعبه‌لر صالیورلر. بونلرك الك یوکسك محلی شمال جهتنده واقع اولوب ٣٠٨٦ متره ارتفاعی اولان (سالاماهوس) طاغی اولوب، ایکنجیسی-ده جنوب طرفنده واقع اولان و ١٥٠٠ متره یوکسك بولنان (دومه) طاغیدر. سائر طرفلری بوندن آشاغیدر. ساحل شرقیده طاغ اتکلری لب دریایه قدر واصل اولوب، غرب ساحلنده وایچ طرفلرینك بعض جهتلرنده ایسه قوملق وطاشلق بعض دوز یرلر ممتد اولور. یاغمورلری پك سیرك اولمغله، میاه جاریه‌سی‌ده نادر اولوب، اکثر طرفلری چول حالنده‌در. جزئی صو نبعان ایدن یرلرینك‌ده چوغی طاشلق وقیالق اولوب، قوهٔ انباتیه‌یه مالك اولان طوپراقلی محلارنده ایسه میاه جاریه‌نك فقدانی واردر. اراضیٔ منبته ایله صویك جمع اولدیغی جزئی یرلر اسکیدن بری میسیونرلر طرفندن مرکز اتخاذ اولنه‌رق، اورالری کسب عمرانه باشلامشدر. بناءً علیه،

آشاغی قالیفورنیه‌ده ذکره شایان هیچ بر نهر یوقدر. سواحلنك ایکی طرفی خیلی کیرینتیلی چیقنتیلی اولوب، قوی وکورفز و برونلری چوق ایسه‌ده، قوبلرینك چوغی صیغ بطاقلردن عبارتدر. سواحلی قارشیلرنده برطاقم آطه‌لری اولوب، کورفزده کیلرینك باشلیجه‌لری شمالدن باشلایه‌رق: آنجل دلاغوآرده، قارمن، سانته قاتلینه، سانته‌قروز، سان‌جوزف، اسپیریتوسانتو، سرالبو؛ بحر محیطده دخی سانته‌مارغریته وچدروس آطه‌لریدر.

آشاغی قالیفورنیه صوسز وقورو بربر اولمغله، نباتاتی سیرك اولوب، اکثر طرفلرنده مکسیقه جهتلرینه مخصوص اولان و منظره‌سی دهشت انکیز اولان (قاقتوس) تعبیر اولنان پاپراقسز آغاجلرك انواعی حاصل و بعضلری پك یوکسك اولور. جنوب جهتنك برآز صوبی اولان طرفلرنده قوقه، موز، زیتون وسائر اقالیم حاره آغاجلری و ساحل شرقیسنده ترپنتین آغاجلری بولنور؛ واروا اولنه‌بیلن یرلرنده شکر قامشی، قهوه، پاموق، قاقائو، آناناس، مصر وحتی اوزوم دخی یتیشدیریله‌بیلیر. بوشبه جزیره‌نك کندینه مخصوص بعض حیوانلری اولوب، برنجیسی اسپانیولرك بیانی قویون تسمیه ایتدکلری بوینوزلی بر حیواندر. آمریقا طوموزی دینلن حیوان دخی سوریلرله کزر. بر نوع آیی ایله آمریقا قپلانی دخی بولنور. قوشلرك انواعی وعلی‌الخصوص سینك قوشلری چوقدر. چنغراقلی بیلان، عقرب، قرق‌آیاق، حسیم اوروجك کبی حشراتی ده کثرتلیدر. معادنی چوق اولوب، درتیوز قدر آلتون، کومش، باقیر، قورشون وجیوه معدنلری وار ایسه‌ده، پك آزی چیقارلمش ویا چیقارلمقده‌در. قارمن جزیره‌سنده برقاچ قدم‌عمقنده طوزله طولو برکول بولنوب، بوندن اخراج اولنان طوز بتون مکسیقه‌یی اداره ایدیور. سواحل جنوبیه‌سنده کلیتلی مرجان وسونکر دخی چیقاریلیر. مملکت بش قضایه منقسم اولوب، مرکزی اولان وساحل شرقینك قسم جنوبیسنده بولنان (لایاز) ك ۶۰۰۰ اهالیسی واردر. قصبه دینله‌بیله‌جك دیکر معمور ه‌لری (اورتو) و (تودوس سانتوس) در.

قالیفورنیه کورفزی (Golf de Cal.) و نام دیکرله قورتس دکیزی ویاقیزل دکیز (Mar de Cortès, Mar Vermejo) بحر محیط معتدلك آمریقای شمالی ساحلنده قالیفورنیه شبه جزیره‌ٔ طویله‌سیله مکسیقه‌نك سیناالوآ وسونورا جمهوریتلری آره‌سنده تشکیل ایلدیکی اوزون وطار بربیوك کورفز اولوب، مدار جدیدن یعنی ۲۲°۳۰′ عرض شمالیدن قولورادو منصبنه یعنی ۳۱°۳۷′ عرض شمالی یه قدر جنوب شرقیدن شمال غربیه ممتد اولور. بویی ۸ درجهٔ جغرافیه‌دن زیاده اولوب، اکی ۱۲۰ ایله ۲۲۰ کیلو متره آره‌سنده‌در. اك کنیش یری مدخلنده‌در. قیشین اکثریا شمال ویازین جنوب روزکارلری اسر. سواحل غربیه‌سی دها درین اولوب، او جهتده سیر سفائن دها قولایدر، وقوی ولیمانلری چوقدر. ساحل شرقیسنك اك ایی لیمانی (غوآیوناس) اسکله‌سیدر، که بر دمیر یول خطنك منتهاسیدر. قسم جنوبیسنده (لایاز) قوینده وجوارنده‌کی آطه‌لرده کلیتلی صدف واینجی ایله مرجان وسونکر صید اولنور. مادهٔ آتفه‌ده تعداد اولنان آطه‌لردن بشقه (سونوره) ساحلی قربنده دخی (تیبوروس) اسمیله برآطه‌سی واردر، که جمله‌نك اك بیوکیدر.

قالیقرات (Callicrate) یونان قدیمده آتنه‌نك اك مشهور معمارلرندن‌اولوب، قبل‌المیلاد ۴۳۰ تاریخلرنده پریقلسك امریله (ایقتینوس) ایله برابر مشهور (پارتنون) بناسنی تأسیس و مشهور هیکلتراش فیدیاس یونی تزیین ایتمش ایدی.

قالیقلا ارمنیه خطهٔ قدیمه‌سنده اسکی بر شهر اولوب، خلافت عباسیه زمانلرنده خطهٔ مذکوره‌نك مرکزی ایدی. جسیم وبعض آثار غریبه‌یی حاوی برکلیسای وار ایدی. الیوم خرابدر. بو شهرده پك کوزل خالیلر اعمال اولندیغندن، بومعمولات شهرك اسمنه نسبتله (قالی) دینلوب، الیوم اسانمزده مستعمل اولان قالیجه وخالی اسملری بوندن مأخوذدر.

قالیقوت { یاخود کلیکوت (Calicut) هندستانك ساحل غربیسنده

مدراس اداره‌سنده ومدراسك ٥٢٠ کیلو متره جنوب غربیسنده ″١٠ ′١٥ °١٠ عرض شمالی ایله ″٥١ ′٢٥ °٧٥ طول شرقیده ملابار ایالتنك مرکزی بر شهر اولوب ، ٧١٠ ٦٥ اهالیسی ولیمانسز آچیق اسکله‌سی واردر . اون بشنجی قرن میلادی اواخرنده پورتکیزلیلرك ضبطنه کچوب ، بعده بونلر طرفندن احراق ، ومؤخراً تیپو صاحب طرفندن فتح اولنمش، ونهایت ١٧٩٢ ده انکلیزلره تسلیم اولنمشدر .

قالیکست { (Calixte) بو اسمله اوچ پاپا کلمشدر :

برنجیسی ٢١٩ تاریخنده انتخاب اولنوب ، ٢٢٣ ده قتل اولنه‌رق، اعزه صره‌سنه کچیرلمشدر. بعض پرهیزلرك واضعی اولدیغی مظنوندر. تمرین اولك ١٤ نده یورطیسنی اجرا ایدرلر .

— ایکنجیسی بورغونیه قونتی بیوك کوییومك اوغلی اولوب، ویانه پسقپوسی ایکن، ١١١٩ ده قلوینده انتخاب اولنه‌رق، ١١٢٠ ده رومایه دخول ایله ، رقیبی اولان سکزنجی غرغواری طوتوب ، بر مناسره حبس ، وبعض مسائل روحانیه حل ، وبرمجلس عمومی عقد ایتدکدن صکره، ١١٢٤ ده وفات ایتمشدر .

— اوچنجیسی جنایتلریله مشهور اولان بورجیا فامیلیاسنه منسوب اولوب ، اسم اصلیسی آلفونس بورجیادر . ١٣٧٧ ده اسپانیه‌نك (جانیوه) قصبه‌سنده طوغوب ، ١٤٥٥ ده پاپا انتخاب اولنمش ، واوروپایی عثمانلیلره قارشی بر اهل صلیب محاربه‌سنه قاندیرمغه چالشمش ایسه‌ده، مقتدر اوله‌میوب ، ١٤٥٨ ده وفات ایتمشدر .

قالیماخوس { یاخود قالیماق (Callimaque, Callimachus) یونان قدیم مشهور معمارلرندن اولوب ، میلادعیسا (علیه السلام)دن بش ویا آلتی قرن اول قورنته‌ده یاشامش ، وقورنته اصول معماریسنی وضع ایتمشدر .

— بواسمله یونان قدیم شعرا وادباسندن بری دخی اولوب ، میلادعیسا (علیه السلام) دن ٣٠٠ سنه اول یونان مهجرلرندن برقه ده کائن قیروان قدیم شهرنده طوغمش ، آتنه قربنده (الوسیس) مدرسه‌سنده ادبیات تدریسیله مشغول ایکن ، بطلیوس فیلادلفوس طرفندن اسکندریه‌یه جلب اولنه‌رق ، (موسیون) تعبیر اولنان مدرسه‌ده ادبیات یونانیه درسی ویرمش ؛ وردوسلی آپولونیوس جملهٔ تلامذه‌سندن بولنمشدر . تاریخ وصرف وادبیاته داثر بعض کتابلرله برخیلی اشعار براقمش ایسه‌ده، آثارینك یالکز بعض پارچه‌لری بولنه‌بیلمشدر.

قالینوس { (Callinus) یونان قدیمك اك اسکی شعراسندن اولوب ، میلاددن سکز قرن اول افس (یعنی ایاثلوغ) شهر قدیمنده یاشامشدر. آثارینك یالکز بعض فقره‌لری موجوددر .

قالینیقوم { (Callinicum) رقه شهرینك اسماء قدیمه‌سندن اولوب ، بوکا (نیکفوروم) دخی دیرلردی .

قالینیقوس { (Callinicus) یدنجی قرن میلادی روم معمارلرندن اولوب، مصرك (الیوپولیس) یعنی عین‌الشمس شهر قدیمنده طوغمش؛ وروایته کوره منجنیقله دشمنك اوزرینه آتش آتمق اصولنی ایجاد ایده‌رك ، ایمپراطور قسطنطین پوغوناته صاتمش ؛ وبودخی ٦٧٣ تاریخنده بونکله کیزیق اوکنده اسلام دونمانسنی یاقمش ایدی. بو آتشك صورت احداث ورمی سر قالوب بیلنه‌مه‌مشدر.

قالیوپه { (Calliope) اساطیر یونانیه‌ده (موسه) تعبیر اولنان شعر وادبیات وموسیقی وصنایع نفیسه پریلرندن اولوب، قهرمانلغه متعلق اشعارایله فصاحت وبلاغتك حامیه‌سی عد اولنور؛ وباشی برآلتون تاجله مکلل برالنده بربوری وبرالنده یازلمش برقصیده طوتار مردانه طورلی بر قیز صورتنده تصویر ایدیلیردی . ابو الالهه زعم اولنان مشتری ایله قوهٔ حافظه‌دن کنایه اولان (منموسینی) نام پرینك قیزی زعم اولنوردی .

قام { (Cam) پورتکیز مشاهیر بحریونندن اولوب ١٤٨٤ ده بشنجی آلفونس طرفندن آفریقا سواحل غربیه‌سنده کشفیاته مأمور

اولمغله ، قونغو ایرماغنی کشف ایتمش ؛ و ۲۲° عرض جنوبی‌یه قدر گیتمش ایدی .

قاماچینزی { (Kamatchinzi) سیبریه‌نك جنوب جهتنده و (ینیسی) ایرماغی منابعنده ساکن برکوچك قومدر ، که عن اصل (ساموید) اجناسندن اولدیغی حالده ، ترکجه لسانیله متکلمدر .

قامارغه { (La Camargue) فرانسه‌نك ساحل جنوبیسنده (رونه) ایرماغنك دالیه‌سنده ونهرمذکورك اك باشلی ایکی قولی آره‌سنده برآطه اولوب ، اراضیسنك آنجق برخمسی مزروع وقصوری بطاقلقدن عبارتدر . هواسی پك آغیردر . اوزرنده خیلی حیوانات بسلنیر .

قامارینه { (Camarine) سیجلیه‌نك غرب جنوبی ساحلنده اسکی برقصبه اولوب ، الیوم (توره‌دی قامارینه) اسمیله برقریه حالنده‌در .

قامبره { (Cambrai) فرانسه‌نك (نور) یعنی « شمال » ایالتنده ولیه‌نك ۷۲ کیلو متره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (اسقو) ایرماغی کنارنده و (سنت کینتن) جدولی باشنده قضا مرکزی برقصبه اولوب ، ۲۲ ۹۰۰ اهالیسی ، داخلی مکتبی ، کتبخانه‌سی ، قلعه‌سی ، مشهور بزلریله پاتیسقه ، ایپك قماش ، شکر وسائره فابریقه‌لری واردر .

قامبریا { (Cambria) انکلتره‌ده‌کی (والس) مملکتنك اسکی رومالیلر عندنده‌کی اسم قدیمیدر .

قامبریج { (Cambridje) انکلتره‌ده لوندره‌نك ۹۲ کیلومتره شمالنده قونتلق یعنی ایالت مرکزی برشهر اولوب ، ۳۰ ۱۸۰ اهالیسی ، مشهور دارالفنونی ، ۱۷ مکتبی ، ۱٤۰ ۰۰۰ جلدی حاوی کتبخانه‌سی ، موزه‌سی ، نباتات باغچه‌سی ورصدخانه‌سی واردر .

— قامبریج قونتلغی انکلتره‌نك ساحل شرقیسنده اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۱۱۹ مربع کیلو متره واهالیسی تقریباً ۲۰۰ ۰۰۰ کشیدر . (اوزه) نهری اورته‌سندن کچوب ، جنوب جهتنده‌کی یرلری آز عارضه‌لی وشمالده کیلر آچلق وبطاقلقدر . اراضیسنك بر ثلثی مزروع ، بر ثلثی مرعی وبرثلثی‌ده اراضیٔ خالیه‌دندر . ساده یاغی مشهوردر .

قامبوج { (Cambodje) هند چینیده فرانسه‌نك تحت حمایه‌سنده بولنور برمملکت اولوب ، شمال غربی جهتندن وشمالاً سیام دولت مستقله‌سی حدودیله ، شرقاً ینه فرانسه‌نك حمایه‌سی آلتنده بولنان (آنام) ایله ، جنوب شرقی طرفندن قوشنشین ایله ، جنوب غربی جهتندن دخی سیام کورفزیله محاط اولدیغی حالده ، ′۱۰°۳۰ ایله ′۱۳°۳۰ عرض شمالی و ′۱۰۱°۳۰ ایله ۱۰٤° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور . جنوب غربیدن شمال شرقیه اولان طول اعظمی ۵۰۰ وعرض وسطیسی ۲۲۵ کیلو متره‌در . مساحهٔ سطحیه‌سی تخمیناً ۱۰۰ ۰۰۰ مربع کیلو متره اولوب ، ۷۵٤ ۸۱٤ اهالیسی واردر . شمال غربی وغرب حدودیله هنوز غیر معین ونیم مجهول اولان جهت شرقیه‌سنده اورمانلرله مستور بر قاچ صره طاغلری وایچ طرفلرینك دخی اوتکسنده بریسنده بعض منفرد تپه وارتفاعلری اولوب ، سائر طرفلری ومملکتك قسم اعظمی دوز وآچلق اووه‌لردن عبارتدر . شمال غربی جهتنده سیام حدودینه قدر ممتد (تونله‌ساپ) اسمیله واسع برکولی اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی ۲ ٤۰۰ مربع کیلو متره‌در . مذکور طاغلردن بوکوله ودکیزه دوکلك اوزره بعض چایلر آقیورسه‌ده ، اصل مملکت (مقونغ) نهر عظیمی حوضه‌سنده بولنوب ، بونهر تا چین حدودنده کله‌رك ، بر بیوك مسافه‌ده سیام ایله تونکین وآنام حدودینی آیردقدن ، وبرخیلی یرده سیامك (لائوس) اراضیسی ایچنده آقدقدن ، وبواراضیٔ واسعه‌نك بر چوق انهارینی طوپلادقدن صکره ، غایتله کنیش وسرعتلی وشدتلی اوله‌رق ، بر طاقم شلاله‌لر واینیشلی آقنتیلرله قامبوجه داخل اولور ؛ وابتدا جنوبه ، بعده غربه ونهایت غرب جنوبی یه طوغری جریانله ، (پنوم پنه) شهرینه واصل اولنجه ، بر طرفدن شماله طوغری مذکور (تونله ساپ) کولنه برقول کوندریر ، وبرطرفدزده

كندیسی ایکی قوله آیریلوب، قسم اعظمی شرقده وقسم اصغری غربده اولهرق، ایکیسی متواز یاً جنوبه طوغری آقهرق، قوشنشینه داخل اولور؛ واوراده جنوب شرقیه طوغری جریانله، برچوق قوللره آیرلهرق، بر بیوك دالیه بالتشکیل، چین دکزینه دوکیلور. بونهر عظیم تشرین اولدن مایسه قدر سورن قوراقلق زماننده یتاغی ایچنده محصور اولوب، یالکز مد وجزرك تأثیریله بعض تبدلاته اوغرار. بوجهلهدن اولهرق، مذکور کوله کیان قولی مد حالنده نهردن کوله، وجزر حالنده کولدن نهره آقهرق، بر جدول یرینی طوتار. حزیراندن ایلوله قدر دوام ایدن فیضان موسمنده ایسه نهرك صولری اوقدر چوغالیر. که یتاغك ایکی طرفنده بولنان جزئی ارتفاعلری آشهرق، آچلق اووهلری باصار؛ وهرطرف بردکیز حالنه کچوب، یوقاریده ذکر اولنان منفرد تپهلر وارتفاعلر آز چوق کنیش آطهلرکبی قالیر. بووجهله برآی اول کویلینك آرابه یوروتدیکی یرلرده برآی صکره قایقجی قایق وصال یوزدیرر. قوراقلق زماننده دخی بواووهلرك اك آچلق یرلرنده صولر قالوب، بر طاقم کوللر وبطاقلق وسازلقلر تشکیل ایله، هوایی اخلال ایدرلر.

قامبوجده یوقاریده دینلدیکی کبی بر قوراقلق وبریاغمور موسمی اولوب، هواسی دائما صیجاق ورطوبتلی اولمغله، پك آغیر واجنبیلر حقنده مهلك اولوب، صیتهلری وفقرالدمی چوقدر. قوهٔ انباتیه ومحصولاتجه اراضیسنی بش طبقهیه تقسیم ایتمشلردر: برنجیسی واك محصولداری مذکور ایرماغك ایکی کنارنده وقوللری آرهسنده بولنان مرتفعجه یرلردر، که کلیتلی پاموق، چیوید، توتون، طرت آغاجی وسائره حاصل ایدر. معموره‌لرله مسکنلرك اکثری بو طبقه‌ده وکیلرله برطریق موارده تشکیل ایدن انهارك کنارلرنده بولنیور. ایکنجی طبقه برنجیسنك آرقهسنده بولنان وهمان دائما صو آلتنده بولنان آچلق یرلردر، که طورغون صولری حاوی اولوب، مجرای نهرك صاغ طرفنده بو طبقه زیاده‌جه توسعله، (تونله ساپ) کولی کنارلرینه قدر واصل اولور. بو طبقه‌ده باشلیجه سیسام اکیلیر وشفتالی آغاجیله نیلوفر کثرتلی اولور. اوچنجی طبقه ایکنجینك دها ایلریسنده بولنان و یالکز فیضان میاه موسمنده صو ایله اورتیلوب، طورغون صولری اولیان یرلردر، که باشلیجه پرنج ایله قاوون قاریوز وسائره حاصل ایدر. دردنجیسی فیضان صولرینك نادراً باصدقلری مرتفع یرلر اولوب، بونده یاغ چیقارمغه یارار ثمرهلر ویرن اشجار مختلفه حاصل اولور. بو طبقهنك اورمانلرنده یانغینلر بك صیق وقوع بولیور. بشنجی طبقه دها یوکسك طاغلردر، که (کوته) دینلن ضمغ ایله وانیله وسائره بولنور. بووجهله مملکتك محصولاتی پك متنوع وپك چوق ایسه‌ده، اهالیسی اراضینك وسعتیله متناسب مقداردە اولمدقدن بشقه، کندیلری جاهل وتنبل آدملر اولدقلرندن، آنجق احتیاج ضروریلرینه کوره اکوب بیچرلر؛ ویالکز بر مقدار پاموق وچیوید ایله ایپك قوزهسی اخراج ایدرلر. اورمانلرنده بولنان اشجار پك مختلف وقیمتلی اولوب، بعضلرندن ضمغلرك انواعی وقاوچوق وسائره چیقار، بعضلری بویاجیلقده قوللانیلیر، وبعضلری‌ده کراستهیه الویریشلیدر. طاغلرنده خدایی نابت قیمتلی نباتات دخی چوقدر. آنجق قوللرك وطرق ومعابر وسائر وسائطك فقداندن بونلرك‌ده همان هیچ برندن استفاده اولنهمیور. مرکزی اولان (پنوم پنه) شهریله اسکلهسی اولان (قامپوت) ده باشلیجه چینلی تجارك سعی وتوسطیله رچینه، باغه، فیل دیشی، کرکدان بوینوزی، یبانی مانده بوینوز ودریسی، قورو بالیق، یبانی‌مانده وفیل باصدیرمهسی وسائره تجارتی اجرا اولنیورسه‌ده، بونلر نسبة جزئی شیلردر. مذکور بیوك کولده کلیتلی بالیق چیقوب، قورودیلور. بو بالیقدن سنوی سکز اون ملیون فرانقلق اخراجات اولیور. دمیر معدنی پك چوق وجنسی پك ایی ایسه‌ده، یالکز کولك غرب جهتنده بولنان بر قبیله اصول قدیمه ایله جزئی مقدار چیقار یرلر. آلتون وسیملی قورشون ایله باقیر معدنلری دخی واردر. اورمانلرنده فیل، کرکدان، قپلان، یبانی بوغا، یبانی مانده وکوچك

آو حیوانلری چوقدر . نهرلرده تمساح وصو قوشلرینك انواعی بولنور . بیلان وسائر حشرات دخی وار ایسه‌ده ، اك زیاده انسانی راحتسز ایدن سیوری سینکلریدر . سولوك دخی صولرده وقره‌ده بیله کثرتله بولنور . حیوانات اهلیه‌دن قوشومده وصپان چکمه‌ده اك زیاده قوللانیلان مانده‌در . آتلری آز وپك کوچکدر . فیل یالکز اغنیا طرفندن بینك وقوشوم حیوانی کبی قوللانیلیر .

قامبوج اهالیسی (حمیر) اسمنده برقوم اولوب ، سائر هندچینی اهالیسی کبی تیبت ومغول جنسیتلرینه منسوب وبودا دینیله متدیندرلر . یوزبیك قدر چینلی و برقاچ بیك ملایی دخی بولنیور . مذکور (حمیر) قومندن قامبوجك خارجنده یعنی سیام وقوشنشینده وآنامده دخی برخیلی مقدار اهالی بولنیور . قامبوج بر حکمدارك تحت حکمنده اولوب ، بونك طرفندن منصوب بش وکلا ایله اداره اولنور ، وهربری بونلرك برینه منسوب عد اولنمق اوزره ، بش خطه‌یه منقسم عد اولنور ایسه‌ده ، بوتقسیم اعتباری اولوب ، اصل اداره‌جه مملکت ٥٦ ایالته منقسمدر . قامبوج دولتی وقتیله چوق دها بیوك اولوب ، قرن حاضر میلادی اوائلنده شمال جهتندن اك اهمیتلی ایکی ایالتی سیام ، وجنوب جهتنده برخیلی برلری قوشنشین طرفندن ضبط اولنمغله ، قامبوج حکمداری ، قالان برلرینی محافظه ایچون ، ١٨٦٤ فرانسه‌نك حمایه‌سی تحته کیرمشدر .

قامبورن { (Camborne) انکلتره‌نك (قورنوال) ایالتنده و (بودمین) ك ٦٤ کیلومتره جنوب غربیسنده برقصبه اولوب ، ٧٧٦٠ اهالیسی وباقیر ، قورشون وقلای معدنلری واردر .

قامبیس { (Cambyse) بو اسمله یونان قدیم مورخلری ایران قدیمك کیانیان سلاله‌سنده ایکی حکمدار کوستریورلر :

برنجیسی جهانکیر شهیر کیروس (کیخسرو ؟) ك پدری اولوب ، کندیسی فارس حکمداری اولدیغی حالده ، مدیا دولتنه تابع ایدی ، ومدیا حکمداری (آستیاغ) ك قیزی (ماندانه) یی تزوج ایتمش ؛ وبو ازدواجدن تولد ایدن (کیروس) حقنده آستیاغ کندیسی حقنده مضر برروؤیا کورمش اولمغله ، بو چوجنی اتلاف ایتدیرمك اوزره ، وزیرینه ویرمش ایکن ، بووزیر چوجنی برچوبانه ویروب ، کیروس طاغده بیودکدن صکره ، ابتدا پدرینك میرانشه وارث اولوب ، بعده مدیایی واووقت معلوم اولان اکثر برلری ضبط ایتمشدی . یونانیلرك بو روایتی ایرانك معلوم اولان تاریخنه تطبیق ایتمکه قالقیشدیغمزده ، بوحکایه‌نك اك زیاده سیاوش وافراسیاب وکیخسرو حکایه‌سنه بکزدیکنی کوریورز . افراسیاب ایله آستیاغك براولدیغنی وایرانیلرك توران اسمیله مدیا دولتنی مراد ایتدکارینی فرض ایتسه‌ك ، قامبیس دخی سیاوش ویاخود حکم سورمین سیاوشك ذکر اولنمامسیله ، کیکاوس اولمسی اقتضا ایدر . واقعا (کاوس) ایله (قامبیس) ویاخود (قامویس) اسملری بینشده مشابهت وار ایسه‌ده ، (آستیاغ) ایله (افراسیاب) اسملری پك‌ده بر برینه بکزمیور . مدیانك ایسه قدیما ترکلرك حکمی آلتنده بولندیغی ، وآثار قدیمه‌ده یان یانه یازیلی بولنان اوچ لساندن بری آثوری ، بری ایرانیٔ قدیم واوچنجیسی تورانی یعنی ترکی اولدیغی آثار عتیقه علماسنجه دخی مظنوندر . برطرفدن‌ده (آستیاغ) اسمی (آزی داهاقه) یعنی (ضحاك تازی) اسمنه پك مشابهدر ؛ کیروس حقنده کی حکایه‌ده فریدونك حکایه‌سنه بکزمز دکلدر ؛ بوحالده قامبیس جمشید اولمق اقتضا ایدر . لکن جمشید وفریدون وضحاك حکایه‌سنك هند اساطیرندن مأخوذ خرافاتدن عبارت اولدیغنی « فریدون » و « ضحاك » ماده‌لرنده بیان ایتدیکمزدن ، بو احتماله پك‌ده اهمیت ویرمك ایستمیورز .

ــ ایکنجی قامبیس ایسه (کیروس) ك اوغلی وخلفی کبی کوستریلوب ، قبل المیلاد ٥٣٠ دن ٥٢٢ تاریخنه‌دك حکم سوردیکی ، ومصری فتح ایتدکدن صکره ، نوبه وحبش چوللرنده مغلوب وعسکری قیتلغه دوچار اولمغله ، مصره عودتنده ، حدتندن بر طاقم معابد وسائره اتحا واتلاف ایتدیکی ، و ایرانده تختنی دوزمه بر آدم ضبط

ایتمکله، اوکا قارشی متهیٔ عزیمت اولدیغی حالده، حیوانه بیترکن آیاغنده حاصل اولان بر یاره‌دن متأثراً وفات ایتدیکی روایت اولنیور. ایران تواریخنده مصری ضبط ایدن کیخسروك پدری (کاوس) اولدیغی، وکیخسروك اوغلی اولیوب، پدرینك عم زاده‌سی (لهراسب) ی کندیسنه خلف ایتدیکی ذکر اولنیور. بناءً علیه تطبیقی مشکلدر.

قامبینغ (Cambing) آسیانك بحر محیط کبیرده‌کی (سوندە) جزایرندن (تیمور) جزیره‌سنه مربوط و بونکله برابر پورتکیز دولتنه تابع بر جزیره اولوب، جزیرهٔ مذکوره‌نك منتهای شرقنده وتیمورك شمالنده اولەرق ۸°۱۸′ عرض جنوبیده واقعدر. طول اعظمی ۲۰ کیلومتره‌دن زیاده دکلدر.

قامپانه (Campana) اسپانیه‌ده سویله ایالتك (قارمونه) قضاسنده وقارمونه‌نك ۱۹ کیلومتره شمال شرقیسنده برقصبه اولوب، ۶۶۰۰ اهالیسی واردر.

قامپانیه (Campanie) ایتالیانك اسکی تقسیماتنده غرب جنوبی جهتنده بیوك برخطه اولوب، شمالاً لاتیوم، شمال شرقی طرفندن وقتیله (سامنیوم) وبعده (آبروچه) و (مولیزه) دینان خطه‌لرله، جنوب شرقی طرفندن وقتیله (لوقانیا) و بعده (باسیلیقاته) خطه‌سیله، جنوب غربی جهتندن دخی (تیرنیان) دکیزیله محاط ایدی. اووه‌لق، کوزل ایشلنمش و باغ و باغچه‌لری چوق اولمغله، «اووه» دیمك اولان بواسمله تسمیه اولنمش؛ وایتالیانك باغچه‌سی نامنی آلمش ایدی. باشلیجه معموره‌لری قاپووه، ناپولی، پومپی وسائره ایدی. بوخطه قدیماً پلاسج اقوامندن (اوپیق) اسمنده بر قومله مسکون اولوب، بعده ینه پلاسجلردن اتروسقلر قامپانیه‌یی ضبطله اون ایکی جمهوریت تشکیل ایتمشلردی. مؤخراً سامنیتلر ونهایت لاتینلر ضبط ایتمشلردی. روما اغنیاسی قامپانیه‌یی کوشکلر وباغچه‌لرله طولدیرمشلردی. الیوم: ترادی لاوورو، ناپولی، بنوات، پرنچیپاتو اولتریوره و پرنچیپاتو چیتریوره اسملریله ۵ ایالته منقسمدر.

قامپانیه (Campanha) برازیلیا ممالك مجتمعه سنك میناس جرائس جمهوریتنده و (اوروپرتو) نك ۲۳۰ کیلو متره جنوب غربیسنده و (ریووردە) نهری اوزرنده سنجاق مرکزی برقصبه اولوب، ۶۶۰۰ اهالیسی وجوارنده بیقاربونات دوسودی حاوی مشهور معدن صولری واردر.

قامپانیه‌دی روما (Campagne de Rome) ایتالیانك غرب طرفنده روما شهرینك اطرافنده بر اولوب، اسکی لاتیوم خطه‌سیله اتروریه‌نك بر پارچه‌سندن عبارتدر. باشلیجه تیبر مجراسنك جنوبنده وآپنین سلسلهٔ جبالیله دکیز آره‌سنده واقعدر. اسکی رومالیلر زمانده پك معمور ومزین اولان بو یر شمدیکی حالده نهرك تشکیل ایتدیکی بطاقلقلرك تولید ایتدکلری صیتمه‌لر ووخامت هوا سببیله خالی وخراب اولوب، یالکز بر طاقم مانده چوبانلرینك جولانکاهیدر.

قامپبل (Campbell) بحر محیط کبیرده یکی زلانده‌نك ۶۳۹ کیلو متره جنوبنده ۵۲°۳۶′ عرض جنوبی ایله ۱۶۶°۵۳′۲۰″ طول شرقیده خالی برجزیره اولوب، ۱۸۷۴ ده زهره‌نك شمسك اوکندن کچدیکنی تماشا ایچون بونده بررصدخانه تأسیس اولنمشدی.

قامپبلتوون (Campbeltown) اسقوچیه‌نك آرجیل قونتلغنده وقانتیر شبه جزیره‌سنك ساحل جنوبیسنده برقصبه واسکله اولوب، ۶۹۰۶ اهالیسی ومنسوجات ومسکرات فابریقه‌لریله صید ماهیسی واردر.

قامپش (Campêche) مکسیقه‌نك (یوقاتان) خطهٔ جنوبیه‌سنده ومریده‌نك ۱۶۰ کیلو متره جنوب غربیسنده همنامی اولان ایالتك مرکزی بر قصبه واسکله اولوب، ۱۵۰۰۰ اهالیسی وکوچك لکن صاغلام لیمانی واردر.

قامپن (Kampen) فلمنکك یوقاری ایسل ایالتنده وایسل نهرینك منصبی قربنده مستحکم بر قصبه اولوب، ۱۶۸۰۰ اهالیسی، ۲۵۶ متره اوزونلغنده برکوپریسی،

معمارانه مخصوص مکتبی وخیلی فابریقه‌لری واردر .

قامپوباسو { (Campobasso) ایتالیانك مانی ناپولی قراللغنده رومانك ۱۸۲ کیلو متره شرق جنوبیسنده وناپولینك ۸٤ کیلو متره شمال شرقیسنده (مولیزه) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۲۸۸۰ اهالیسی واسلحه وبیچاق فابریقه‌لری واردر .

قامپوت { (Campôt) هند چینیده قامبوج دولتنده و (پنوم پنه) نك ۱۵۰ کیلو متره جنوب شرقیسنده اوله‌رق همنامی اولان نهرك کنارنده برقصبه وایشلك اسکله اولوب، باشلیجه چینلیلرله مسکوندر .

قامپوس { (Campos) برازیلیا ممالك مجتمعه‌سنك ریو یانیرو جهو - ریتنده (پارانه دوسود) نهرینك ساحل یمینده وبو نهرك بحر محیط آطلاسی یه دوکلدیکی محلدن تقریباً ۶۰ کیلو متره یوقاریده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۹۵۲۰ اهالیسی واطرافنده شکرقامشی، پاموق، قهوه، پرنج وسائره‌دن کلیتلی محصولات ویرر منبت براووه‌سی واردر . شکری مشهوردر .

— اسپانیه‌نك بالیار جزایرندن مایورقه جزیره‌سنده و بالمه‌نك ۳۵ کیلو متره جنوب شرقیسنده دخی بواسمله بر قصبه اولوب، ٤۰۰۰ اهالیسی وجوارنده قاپلیجه‌لری واردر .

قامپولونغو { (Campu-Lungu) رومانیه نك افلاق خطه‌سنده وبکرشك ۵۰ کیلو متره شمال غربیسنده اوله‌رق قارپات جبالنك اتکنده (موچل) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، ۸۹۰۹ اهالیسی وجوارنده رومالیلردن قاله آثار عتیقه‌سی واردر. پك اسکی برقصبه اولوب، وقتیله افلاقك مرکزی ایدی .

قامته {(Cameta) برازیلیا ممالك مجتمعه‌سنك (پارا) جمهوریتنده و (پارا) نك ۱۵۰ کیلومتره جنوب غربیسنده او محلده ۸ کیلومتره وسعتی اولان (توقانتین) نهرینك صاغ ساحلنده قضامرکزی برقصبه اولوب، ۲۰۰۰۰ اهالیسی وقاقائو وقاؤچوق وسائره‌یه متعلق ایشلك تجارتی واردر . نهر مذکورده بیوك کمیلر بو قصبه‌یه وکوچکلری ۲۰۰ کیلومتره دها یوقاریه قدر چیقار .

قامجیق صویی { باغارستانده وارنه نك ۱۸ کیلومتره جنوبنده قره دکیزه دوکیلور برنهر اولوب، بالقان سلسلهٔ جبالنك ایکی مائله‌سندن اینن ایکی چایدن مرکبدر. شمالی مائله‌دن اینینه عقللی قامجیق وجنوبی مائله‌دن یعنی شرقی رودم ایلیدن کلنه دلی قامجیق دیرلر . بونهر امینه طاغنی اصل بالقان سلسله‌سندن آیریور. مجراسی یالکز قرق کیلومتره طولنده ایسه‌ده ، صویی چوق اولوب، برخیلی چامور دخی ایندیرر.

قامچاتقه { (Kamtchatka) سیبریه‌نك منتهای شرقنده ساحل ایالتنه ملحق بیوك برشبه جزیره اولوب، بهرنك دکیزیله اوخوچق دکزی آره‌سنده برعدسه شکلنده اوله‌رق شمالدن جنوبه اوزانیر . تقریباً ۵۰° ایله ۶۰° عرض شمالی و ۱۵۰° ایله ۱۶۰° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور . منتهای اولان (لوپاتقه) برونی قارشیسنده‌کی بر صره آطه‌لر جاپونیه‌نکدر . مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۷۰۴۸۳ مربع کیلومتره اولوب، فرانسه‌نك نصفندن بیوك اولدیغی حالده، آنجق ۱۰۰۰۰ اهالیسی واردر ، که بوده هواسنك شدت برودتندن واراضیسنك عدم استعدادندن ایلری کلیر . بر صره طاغلر قره‌دن کلوب، شبه جزیره‌نك اورته‌لرنده ایکی شعبه‌یه انقسامله، هر بری برساحل قربنده اوزانه‌رق، شرقیسی لوپاتقه برونه‌واصل اولور . بو طاغلر برکانی الاصل اولوب ، الآن آره صره پارلار اون ایکی ووقتیله سونمش یکرمی بر برکانلری واردر . بونلردن الکیوکسکی اولان (قلوچوسك) ك ٤۸۰٤ متره ارتفاعی واردر . بوطاغلرك ایکی طرفندن برچوق نهرلر اینوب، الك بیوکلری ایکی شعبه‌نك آره‌سنده نبعاله شمالله وبعده شرقه طوغری آقه‌رق بهرنك دکیزینه دوکیلن (قامچاتقه) ایرماغیدر،که مجراسی ۵۰۰ کیلومتره طولنده‌در. اوخوچق دکیزینه دوکیلنلر - ینك‌ده الك بیوکی (بولچایه) اولوب ، ۲۰۰ کیلومتره‌لك مجراسی واردر . سواحل غربیه‌سی

دوز اولوب، سواحل شرقیه‌سنده، بنارطاغلرندن اینن لاولر برچوق چیقنتیلر تشکیل ایتمکله، برطاقم قویلر وکورفزلر وجوده کلمشدر، که بونلرك اك معتناسی (آواچه) قوینی اولوب، سان فرانسیسقو وریو یانیرو قویلرینه ادعای رقابت ایده بیله‌جك حالده‌در .

اراضیسی طاغلرده قیالق وآچیق یرلرده‌قوملق وباتلاقلق اولوب ، اك زیاده زراعته الویریشلی مذکور قامچاتقه وادیسیدر . وفتسز سیس وقرا - غیلری چوق اولدیغندن ، بغدای یتیشه‌میوب ، باشلیجه محصولاتی چاودار ایله کنویردر. طاغلری اورمانلرله مستور اولوب ، یوکسك آغاچلری وبونلرك آلتنده برچوق مترەیه قدر اوزانیر وسنه‌ده اوچ دفعه کسیله بیلیر اوتلری واردر . سواحل قربنده آنجق چالی قبیلندن اکری بوکری بعض آغاچلری بولنیور. جنوب جهتی صولاق اولوب، شمالی سیبریه‌نك توندره‌لرینی آکدیرر . باقیر ، دمیر، کوکورد معدنلری ومیاه معدنیه‌سی چوقدر. زلزله‌لری صیقجه‌در . ماموت دیشلن جسیم فیل ایله سائر حیوانات منقرضه مستحاثه‌لری کثرتله بولنور . هواسی عرضنك اقتضاسندن زیاده صوئوق اولوب ، سواحل شرقیه‌سنده یازین وسطی اوله‌رق میزان الحراره + ۱۰° وقیشین — ۲۰° کوسترر. سواحل غربیه‌سنده ایسه قیشین اوچ آی جیوه منجمد بولنور. قار ایسه بالعکس سواحل شرقیه‌ده زیاده اولوب ، چوق دفعه خانه‌لرك طاملرندن یوقاری چیقار . یالکز ایکی سلسلهٔ جبالك آردسنده‌کی وادیده هوا نسبةً ملایمجه‌در . اهالی اصل یرلی اولان (قامچادال) ایله چوچی اقوامندن (قوریاق) وتونغوز اقوامندن (لاموت) قوملرندن وبرمقدار یاقوت، تاتار وروسدن مرکب اولوب ، یرلیلرك اکثری یالیقجیاق وآوجیلقله یاشارلر . کویلر اوچر دردر خانه‌دن عبارت اولوب، بعضلری‌ده خیمه‌نشیندر . صورتا خرستیانلغی قبول ایتمشلرسه‌ده، اسکی عادت واعتقادلرینی‌ده ترك ایتمه‌مشلردر. مرکزی مذکور (آواچه) قوینده واقع (پتروپاولوسکی) اسکله‌سی اولوب ، بعض استحکاماتی واردر . روسلر اون یدنجی قرن میلادی اواخرنده بو شبه جزیره‌یه داخل اولمشلردر .

قامچادال { (Kamtchadales) آنف البیان قامچاتقه شبه جزیره‌نك اهالیسندن بر قوم اولوب ، شبه جزیرەنك وسطی وغربی جهتنده ساکندرلر . بونلری بعضلری مغول وبعضلری اسکیمو جنسندن عد ایتمشلرسه‌ده، ایکیسندن‌ده فرقلیدرلر . هر حالده تاتار چهره‌لی وقیصه بویلی اولوب ، آنجق پك چرکین دکللردر ، وقاریلری بیننده کوزللری ده واردر. مذهب آیینلرینی قوجه قاریلری اجرا ایدر. ناموس خصوصنده مبالاتلری یوقدر. قیشین پرده قازلمش ویازین قازیقلر اوزرینه طوردیرلمش قلبه‌لرده اوتورورلر . کندیلری اوچ درت بیك نفوسدن عبارتدرلر . لسانلری هیچ بر لسانه بکزمیوب ، همان بر قاچ یوز کلمه‌دن عبارتدر . روسلرك ورودندن اول معادندن خبرلری یوغیدی.

قامرون { (Cameroun) آفریقانك ساحل غربیسنده کینه کور - فزی زاویه‌سنده (بیافره) قوینده وفرناندوپو جزیره‌سنك قارشیسنده بیوك ومرتفع بر طاغ اولوب، اتکاری ایکی طرفدن برر خلیجله آیرلمش کنیشجه بر شبه جزیره‌یی طولدیره‌رق ، ساحل بحره قدر اوزانیر؛ وتپه‌سی دکیزدن پك عظمتلی کوریلور . سونمش بربرکان اولوب ، حتی تپه - سنده آغزی هنوز تمامیله سونمه‌مش اولدیغی مرویدر . اك یوکسك تپه‌سی ٤١٩٤ متره ارتفاعنده اولوب ، یوقاری طرفلرینه قار دخی یاغارسه‌ده ، چوق طورماز. ۱۷۷٤ متره ارتفاعنده برایکنجی تپه‌سی دخی واردر . — مذکور شبه جزیره‌نك شرق جنوبی جهتنده‌کی خلیجه‌ده قامرون نامی ویریلوب ، بوکا شمالدن ، شمال شرقیدن وشرقدن کلن بر قاچ نهر دوکیلور . کیلر بو خلیجك ایچنده ٤٨ متره یوقاریه قدر چیقه‌بیلیرلر .

— آلمانیه دولتی بو صوك سنه‌لرده بیافره قوینده (قادابار) منصبندن فرانسه‌نك قونغو مهجری حدودینه اولان ساحلی وجبل مذکوری، داخلاً آداماوه‌یه و سائر اقطار مجهوله‌یه قدر

ممتد اولمق اوزره، مهجر اتخاذ ایده‌رك، قامرون تسمیه ، وهمنامی اولان خلیجك اوزرینه تأسیس ایتدیکی تجارتگاهی کوندردیکی قومیسره مقام ومرکز اتخاذ ایتمشدر. بو مهجرك مساحهٔ سطحیه‌سی ۳۰۰ ۰۰۰ مربع کیلومتره و اهالیسی ۵۰۰ ۰۰۰ کشی اعتبار اولنور .

قامرینو { (Camerino) ایتالیای وسطینك مارشه خطه‌سنده (ماجراته) ایالتنده وماجراته‌نك ۳۷ کیلومتره جنوب غربیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ۷۰۰۰ اهالیسی ، دارالفنونی ، مشترینك عبادتخانه‌سندن مبدل اسکی بر کلیسای وچوخه وایکی قاشلر فابریقه‌لری واردر . اسکی برشهر اولوب، قدیماً (قامرینوم) اسمیله (اومبریه) خطه‌سنه منسوب ایدی .

قامش کورفزی { قریم شبه جزیره‌سی ساحلنده وسیواستپول لك قربنده وجنوبنده بر قوی اولوب ، مشهور سیواستپول محاربه‌سنده فرانسز عسکری بوراده اقامت ایتمکله، مرسای عسکری وبرقصبه تأسیس ایتمشلردی .

قامنیچ { (Kamentz) روسیه‌نك جنوب غربی جهتنده پترسبورغ‌نك ۱۵۶۰ وکیفك ۴۴۰ کیلومتره جنوب غربیسنده ودنیستره تابع (اسموتریش) نهری اوزرنده (پوله‌وایه) ایالتنك مرکزی بر شهر اولوب ، ۲۲ ۶۱۰ اهالیسی، نهرك اوبر طرفنده بولنان اسکی محله‌یه بر صو یولیله ارتباطی وقلعه ایله بیننده عثمانلیلر طرفندن تأسیس اولنمش مصنع بر کپریسی واردر .

قامنیستیکیا { (Kamenistiquia) آمریقای شمالیده دومینیون مملکت واسعه‌سنك اونتاریو خطه‌سنده (سوپریور) کولنه دوکیلور بر نهر اولوب ، مجراسی ۵۰۰ کیلومتره دن اوزوندر . اورمانلرله مستور بر بطاقلقده نبعان ایدوب ، جنوبه طوغری جریان، وبر قاچ کولك ایچندن مرور ایدر .

قاموئن { (Camoëns) پورتکیزك اك بیوك شعرا سندن اولوب، ۱۷۱۵ ده طوغمش ؛ و ۱۵۷۹ ده وفات ایتمشدر . پورتکیزلیلرك فتوحاتی وواسقودی غامه‌نك کشفیاتنی حاکی اولهرق (اوس لوسیادوس) یعنی« پورتکیزلیلر » عنوانیله مشهور برمنظومه‌سی واردر .

قامه { (Camma) آنقره جهتندن عبارت اولان غالاتیا خطهٔ قدیمه سنده حسن وآنیله مشهوره بر قادین اولوب ، روما کبراسندن (سیناتوس) ه وارمش ایدی. غالاتیا پرنسی (سینوریقس) بو قادینه تعشق ایتمکله ، کندیسی تزوج ایتمك ایچون ، قوجه‌سنی قتل ایتدیرمش ؛ وقامه بونك تکلیفنی صورتا قبول ایدوب، دیانه معبدنده رسم تزوج اجرا اولنورکن، حاضرلامش اولدیغی زهرلی برمشروبدن کندیسی ایچوب ، مرقومه‌ده ایچرمکله ، ایکیسی درحال جانسز دوشمشلردی. بووقعه دفعاتله فاجعه صورتنده سلك نظمه چکلمشدر .

قامه { (Kama) روسیه‌ده وولغا ایرماغنه تابع بربیوك نهر اولوب، (ویاتقه) ایالتنك شرق طرفنده نبعاله ، شمالهٔ بعده شرقه وصکره جنوبه طوغری آقه‌رق. وصاغ وصولدن برقاچ چای آله‌رق. (پرم) شهری اوکنه کلنجه، اورال سلسلهٔ جبالندن کلن (چوسووایه) نهریله برلشه‌رك غربه وغرب جنوبیه طوغری دونر، وخیلی مسافه‌ده و یاتقه ایله پرم و بعده ویاتقه ایله اوفه ایالتلری حدودینی آیردقدن صکره ، قزان ایالتنه کیرر؛ وقزان شهرینك آلت طرفنده وولغا ایرماغنه دوکیلور . مجراسی ۱ ۲۸۰ کیلو متره اوزون وحوضه‌سی ۵۲۴ ۷۵۷ مربع کیلو مترەدر .

قامهل { سنده منصوره‌نك ۸ و بر روایتده برمرحله اوته‌سنده بر قصبه اولوب ، اهالئ مسلمه‌سیجون بر مسجد جامعی اولدیغی بعض جغرافیون عرب آثارنده مذکوردر .

قاميره { (Camire, Ca-mirus) ياخود قاميروس) ردوس جزيره‌سنك ساحل غربيسنده بر قصبه ايدى .

قامين { (Kammin) پروسيه‌ده بومرانيه خطه‌سنك (استتين) سنجاغنده واستتينك ٦١ كيلومتره شمالنده قضا مركزى بر قصبه اولوب ، ٥٨٥٥ اهاليسى وايچندن آقان نهر واسطه‌سيله استتين شهريله وبالطبع ساحليله سير سفائن مواردات واردر .

قان { (Caen) فرانسه‌نك شمال غربى جهتنده وبارسك ٢٣٩ كيلومتره غرب شماليسنده اوله‌رق (اورنه) ايرماغى اوزرنده وبونك مانشه دكيزنده‌كى منصبندن ١٨ كيلومتره يوقاريده و(اودون) نهرينك ملتقاسنده (فالوادو) ايالتنك مركزى كوزل برشهر اولوب، ٤٣٨٠٩ اهاليسى ، قلعه‌سى ، ليمانى ، آفاديميسى ، ادبيات وفنون وحقوق مكاتب عاليه‌سى ، داخلى مكتب اعداديسى ، دارالمعلمينى ، هندسهٔ مائيه مكتبى ، صاغر وديلسزلره مخصوص مكتبى ، موسيقى تعليمخانه‌سى، ٥٠٠٠٠ جلدى حاوى كتبخانه‌سى، رسم موزه‌سى ، تاريخ طبيعى نمونه‌خانه‌سى ، نباتات باغچه‌سى، متعدد جمعيات علميه وفنيه‌سى، بورسه‌سى، تجارت اوطه‌سى ، بانقه شعبه‌سى ، تول ، دانتله ، باصمه ، كاغد ، صابون و سائره فابريقه‌لريله دمير وباقير دوكمخانه‌لرى ، سفائن اعمالنه مخصوص دستكاهلرى وايشلك تجارتى واردر. نهر مذكوره ٢٠٠ طونيلاتهلغه قدر كميلر شهرك اوكنه قدر چيقار . پك تميز وكوزل ابنيه‌لى بر شهردر .

قان { (Kan) سيبريه‌ده (ينيسيق) ايالتنك (قانسق) قضاسنده (ينيسى) ايرماغنه تابع بر نهر اولوب ، (ساپان) طاغلرنده بر قاچ كولدن نيمانله، شماله وبعده شمال غربيه طوغرى آقه‌رق ، ٥٣٠ كيلومتره‌لك جريياندن صكره ، صاغ كنارندن مذكور ايرماغه دوكيلور . هر نه قدر سرعتلى جريانلرى چوق ايسه‌ده، سير سفائنه صالحدر . مجراسنك قسم اعلاسى اورمانلق وقسم اسفلى دوز ومنبتدر . حوضه‌سى ترك وسامويد اقواميله مسكوندر . منابعنده آلتون معدنلرى بولنيور .

قانادە { (Canada) آمريقاى شماليسنك انكليزه تابع دومينيون ممالك مجتمعه‌سنك الك معمور ومتمدن اولان شرق جنوبى قسمنك اسمى اولوب ، ممالك واسعهٔ مذكوره‌يه دخى (دومينيون اوف قانادە) يعنى « قانادە ممالكى » نامى ويرلمش ؛ و اختصاراً دومينيون دينمكله شهرت بولمشدر. قانادە ممالك مذكوره‌نك (اونتاريو) و (كبك) حكومتلرندن عبارت اولوب، بونلره يوقارى وآشاغى قانادە نامى دخى ويرلمشدر . قانادە سنت لوران ايرماغيله بونك بربرينى متعاقب شق ايتديكى جسيم كوللرك شمالى حوضه‌سندن وهودسون كورفزينك منتهاى جنوبيسى مائله‌سندن عبارت اولوب، جنوباً ممالك مجتمعه حدوديله ، غرباً دردست اسكان واعمار اولان غرب شمالى اقطار واسعه‌سيله ، شمالاً هودسون كورفزيله ولابرادور خطه‌سيله ، شرقاً دخى بحر محيط آطلاسى ايله محاط ومحدوددر . الك شمالى نقطه‌سى °٥٢ والك جنوبيسى °٤٢ عرض شماليده اولوب ، طولاً ′١٥ °٥٩ ايله °٩٣ طول غربى آره‌لرنده ممتد اولور. اكى ١٥١ ايله ٥٥٠ كيلومتره آره‌لرنده وبويى ٢٣٥٠ كيلومتره اولوب ، مساحهٔ سطحيه‌سى ٤١٦٤٠٠ مربع كيلومتره‌واهاليسى ٣٦١٥٧٥ كشيدر. قسم اعظمى هنوز باطه كورمه‌مش اورمانلرله مستوراولوب، مثمر آغاجلريله حبوبات وسائر محصولاتى دخى چوقدر. اراضيسى آز عارضه‌لى وطالغه‌لى اولوب، طاغ دينله‌جك ارتفاعلرى يوقدر. انهارى چوق اولوب ، بعضلرينك صولرى زياده‌در . بونلرك بعضيسى كوللره وبر طاقمى سنت لوران ايرماغنه دوكيلور . حدود جنوبيه سنده اولان بيوك كوللردن يعنى سوپريور، هورون، اريه واونتاريو كوللرندن بشقه داخل مملكتده بر چوق كوللر بولنوب، بونلرك اكثرى انهارك مجرالرنده تصادف ايتدكلرى چقور يرلره يايلمسندن متشكلدر . بونلرك الك بيوكلرى اونتاريو حكومتنده‌كى « اوزمانلر كولى » ايله نيپغون وكبك حكومتنده‌كى ميستاسينى وآوانسيبى كوللريدر. هواسى عمومیت اوزره سرت اولوب، آشاغى قانادە ده صفردن

آشاغی ۲٤ درکه‌یه قدر اینر، ویازین ۳۵ درجه‌یه قدر چیقار . یوقاری قاناده‌نك هواسی دها معتدل اولوب ، صفردن آشاغی ویوقاری اوله‌رق ۲۸ درکه ودرجه‌یی کچمز. ایلك وصوك بهاراولیوب، طوغریدن طوغری‌یه قیشدن یازه ویازدن قیشه کچیلیر. آشاغی قاناده‌ده یدی آی متمادیا اورتهلق قارله مستور اولور؛ یوقاری قاناده ده ایسه قار برقاج هفته‌دن زیاده یرده قالماز. مع هذا قیشین دخی قاناده‌نك هر طرفنده اکثریا کوك یوزی براق وهوا آچیق اولور . قاناده‌ده آوروپانك هر نوع محصول ومیوه‌سی وحیوانانی یتیشدیر. لشدر . کیتدکجه آزالمقده اولان حیوانات وحشیه‌سی باشلیجه پوستلری کورك اعمالنه یارایان تیلکی ، طاوشان ، قاستور وسائره انواعندن وطیور مختلفه‌دن عبارتدر. معادنی وعلی‌الخصوص دمیر وباقیری ومرمر وسائر احجار واتربهٔ لازمه‌نك انواعی دخی چوقدر . عمومیت اوزره اهالیسنك برثلثنه قریب مقداری وآشاغی قاناده اهالیسنك قسم کلیسی، فرانسز وقتولیك اولوب ، اورایه مخصوص بر نوع فرانسزجه ایله متکلم ، وقصوری باشلیجه انکلیز واسقوچیه‌لی وایرلاندهلیدر . اصل یرلیلر آنجق یکرمی بیك کشی قدر اولوب، اورمانلرده یاشارلر . معارف وصنایع کوندن کونه ترقی ایتمکده‌در. قاناده اون آلتنجی قرن میلادی اواسطنده وبرنجی فرانسوآ زمانننده کشف وفرانسه نامنه ضبط اولنه‌رق، فرانسزلر طرفندن اعمار واسکان وکبك شهری تأسیس اولنمشدی. انکلیزلر برچوق محاربادن صکره ۱۷٦۰ ده مملکتی ضبط ایدوب ، او وقت تحت اداره‌لرنده بولنان آمریقای شمالینك سائرطرفلریله برلشدیرمش ؛ وبعده منتهای شمال وغربه قدر توسیع ایتمشلردر . ممالك مجتمعه‌نك استقلال محاربتنده قاناده‌لیلر دخی انکلیزلرك تحت‌حکمندن چیقمق‌ایچون جهد ایتمشلرسه‌ده، موفق اوله‌میوب، آنجق ادارهٔ مختاریه، ودها طوغریسی ، سیاسهٔ انکلتره‌یه مربوط اولدقلری حالده ، ادارهٔ داخلیه جه عادتا استقلاله نائل اولمشلردر . [« دومینیو » و « اونتاریو » ایله « کبك » ماده‌لرینه‌ده مراجعت بیوریله .]

قاناریس (Kanaris) یونان جدید مشاهیر بحریونندن اولوب ، ۱۷۹۲ تاریخنده ساقز جوارنده (ایصاره) آطه‌سنده طوغمش؛ و ۱۸۷۷ ده وفات‌ایتمشدر. بر کوچك یلکن کمیسی قپودانی اولوب، یونان دولتنك تأسسندن صکره کمی وبعده فیلو قپودانی اولوب، برقاج دفعه بحریه ناظری ووفاتنه قریب باش وکیل دخی اولمشیدی .

قاناریه آطه‌لری (Iles Canaries) آفریقانك ساحل غربیسی قارشیسنده اسپانیه دولتنه تابع بر طاقم جزایر مجتمعه اولوب، ′۳۰°۲۷ ایله ′۳۰°۲۹ عرض شمالی و ′۳۷°۱۵ ایله ′۳۰°۲۰ طول غربی آره‌لرنده ۵۵٦ کیلومتره‌لك محلده ممتد اولورلر. الك قریبی آفریقا ساحلندن ۹۰ واك بعیدی ۳۰۰ کیلومتره اوزاقدر . اسکی رومالیلر عندنده (فورتوناته) وعربلرجه (جزایرخالدات) اسمیله معروف اولوب ، مبدأ طول ارض اعتبار اولنورلردی . یدی بیوك ومسکون وآلتی کوچك وخالی آطه‌دن عبارب اولوب ، بیوکلری شرقدن باشلایه‌رق : لانزاروته ، فورتاوانتوره ، غران قاناریه، تنریفه، غومرا، پالمه‌وهیرو (یاخود دمیر آطه‌سی) در . کوچکلری‌ده : آلفرانزه ، غراسیوزه ، مونتانه قلاره، غربی قیا ، شرق قیا و لوبوس آطه‌لریدر . مجموعنك مساحهٔ سطحیه‌سی ۷۲۷۳ مربع کیلومتره اولوب ، ٦۲۵ ۲۹۱ اهالیسی واردر . اداره‌جه برایالت اتخاذ اولنوب، مرکزی تنریفه آطه‌سنده (سانته قروزده سانتیاغو) واك بیوك معموره‌سی پالمه جزیره‌سنده‌کی دیکر (سانته قروز) شهریدر .

قاناریه آطه‌لرینك اراضیسی برکانی اولوب ، طاغلق وصعبدر ، واکثرینك تپه‌لری الیوم مشتعل اولوب ، کاه کاه آتش افشان اولورلر .

بوذروه‌لرك اك يوكسكى اولان (تنريفه) بركانك ٣٧١٥ متره ارتفاعى اولوب ، بلوطرله مستور اولمديغى وقت ١٦٥ كيلومتره‌لك مسافه‌دن كورىلور. ساحللرى ديك وتقريبى مشكل وقويلرى صيغ اولوب، اك ايى ليمانى (غران قاناريه) جزيره‌سنده‌كى (پالماس) ليمانيدر. عرضلرى اقتضاسنجه هوالرى صيجاقجه اولوب، آنجق اراضينك ارتفاعى وصورت وضعيتى حرارتنى تعديل ايتمكله ، بو جزايرده آوروپاى جنوبينك كافهٔ اشجار ومحصولاتى واقاليم حاره‌نك خرما وموز كبى بعض اشجار وثمارينى حاويدر. طوپراغى پك منبت ومحصولدار ايسه‌ده، مياه جاريه‌لرى و ياغمورلرى سيرك اولديغندن ، آنجق اروامى ممكن اولان يرلرده كليتلى محصولات ويررلر. ايلك بهارلرى پك كوزل اولوب ، يازك اوائلنده دخى هوا سرينجه ايسه‌ده، يازك اواخريله صوك بهارده حرارتلرى زياده در . تشرين اولدن شمال روزكارلرى اسمكه وياغمورلر ياغمغه باشلار . آطه‌لرك باشليجه محصولات واخراجاتى : شراب، زيتون ياغى ، بغداى ، آرپه ، توتون ، رچينه ، ممالك معتدله وحاره ميوه‌لرى وكليتلى قرميز وباليقدن عبارتدر. هرنوع حيوانات اهليه‌لرى وارايسه‌ده، اك چوق بولنانى كچى جنسى اولوب ، قاناريه كچيسى جيلان كبى خفيف‌الحركه وسوت واتى لذيذ وقيلى يوشاق اولغله ، اهاليسنك تعيش وتلبسنه چوق خدمت ايدر. اشك جنسى پك چوق‌اولوب، حتى‌طاغلرده صاحبسز ويبانى حالنده كزر سوريلرى واردر . دوه دخى بولنيور . قوشلرى پك چوق ومتنوع اولوب، جزايرك اسميله قاناريه‌سميه اولنان معروف صارى وكوزل قوش دخى بوآطه‌لردن‌چيقمشدر. اون بشنجى قرن ميلاديده اسپانيوللر بوآطه‌لرى استيلا ايتدكلرى وقت ، اوسترلرنده بولدقلرى غوآنش قومى ، كه بربر اقوامندندر ، وبونلر ميانده خيلى كليتلى بولنان عربلر اسپانيوللرك مظالم معتاده وتعصبنه تحمل ايده‌ميوب، آزمدته جزايرى تركله، طاغلش، وقالان جزئى مقدارلرى يكى كان اهالى‌ايله قاريشمشلردر. وقتيله شكرقامشى دخى يتيشديروب ، آفريقادن آلدقلرى زنجى اسراسنى استخدام ايتمكله ، اسپانيول اهالينك طمارلرينه زنجى قانى دخى قاريشمشدر . اهالئ جديده بينده بر طاقم نورماندلر دخى بولنوب ، بونلر جنسيتلرينى دها خالص اوله‌رق محافظه ايتمشلردر. قاناريه جزايرى اهاليسى چاليشقان آدملر اولوب ، اكثرى آمريقايه وسائر محال بعيده‌يه قدر تغرب ايده‌رك چاليشيرلر .

قاناڑاوه (Kanazava) جاپونيه‌ده‌نيپون جزيرهٔ كبيره‌سنك وسطلرنده (قاغا) ايالتنده و (توكيو) نك ٣٠٠ كيلومتره غرب‌شمالىسنده وساحلدن ٨ كيلومتره‌لك مسافه‌ده واقع برشهر اولوب، ١٠٧ ٦٢٠ اهاليسى وتونج اوانى ايله كوزل پورسلين وايپك قماشلر وسائره فابريقه‌لرى واردر ، كه بونلرك اكثرى بخاره‌له جويريلير .

قاناق (Kanaks, Kanaques) بحر محيط كبير جزايرينك اهالئ اصليه‌سندن پولينسيا جنسيتنه منسوب اولانلرينك اسم عموميسى اولوب ، آوروپاليلر طرفندن جزاير مذكوره اهالئ اصليه‌سنك جمله‌سنه دخى اطلاق وتعميم اولنمشدر .

قانامينه (Canamina) آفريقاى غربيده داهومى مملكتنده بر قصبه اولوب ، بش اون بيك اهاليسى واردر. الآن مشرك بولنان مملكتك زنجى اهاليسنك بهر سنه انساندن كليتلى قربانلر كسملرى عادت وحشيانه‌سى بو قصبه‌ده اجرا اولنور .

قاناوها (Kanawha) آمريقاى شماليده ممالك مجتمعه‌نك شرق جهتنده ميسيسيپى ايرماغنه تابع اوهيو نهر عظيمنه دوكيلور بر نهر اولوب ، آلغانى سلسلهٔ جبالنك غربى مائله‌سندن اينن وبرى شماله ديكرى جنوبه طوغرى آقه‌رق غربى ويرجينيا داخلنده برلشن ايكى چايدن يعنى (نيوريور) ايله(غرينبرير) نهرلرندن بالتشكل، غرب شمالىيه طوغرى جريانله، حكومت مذكوره‌نك غربى‌حدودنده اوهيو نهرينه‌دوكيلور. اك اوزونى اولان (نيوريور) ك منبعندن اعتباراً مجراسى ٦٥٠ كيلومتره اوزونلغنده اولوب ، آشاغى ١٦٠ كيلومتره‌لكى سير سفائنه صالحدر. دها يوقاريلرى ايسه طار وغريب بوغازلردن

سرعتلی اینیشلردن وشلاله‌لردن عبارت اولوب ، مجراسنك غرابتیله مشهوردر . حوضه‌سی ۲۰۰۰۰ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب ، ۸۲۸۰۰۰ اهالی ایله مسکوندر . — ینه غربی ویرجینیا ده اوهیویه تابع « کوچك قاناوها » اسمنده مجراسی ۲۸۰ کیلومتره اوزون بر نهر دخی بولنمغله ، تفریق ایچون برنجیسنه « بیوك قاناوها » دخی دیرلر.

قانت (Kant) آلمانیه‌نك اك بیوك حکماسندن اولوب، ۱۷۲۴ تاریخنده کونیکسبرغده طوغمش، و ۱۸۰۴ ده ینه شهرمذکورده وفات ایتمشدر. بر سراجك اوغلی اولوب، شهر مذکورده تحصیل ایله، ۱۵ سنه دارالفنونده مذاکره جیلك ایتدکدن صکره ، ۱۷۷۰ ده منطق و فلسفه معلمی ، ۱۷۸۶ ده مذکور دارالفنونده درس ناظری اولمش ، ۱۸۸۷ ده برلین آقادمیاسی اعضالغنه قبول اولنمش ایدی . فلسفه‌ده برمذهب مخصوص ایجاد ایدوب، اوته‌دن بری حکمانك قبول ایتدکاری موادی ایکی یه تقسیم ایتمشدر ، که بونلرك بری تجربه ایله تحقق ایدن ، وایکنجیسی مجرد انسانك ذهن وفکریله تصور ایتدیکی موادر . ایکنجی طائفه صرف موهوم وخیالی نظریله باقوب اهمیت ویرمه‌مش ؛ وآنجق فلسفه‌ده اولان بو مذهبنی اخلاقه دخی تعمیم ایتمیوب ، علم اخلاقده معنویات وتصوراته دخی اهمیت ویرمشدر . فلسفه‌یه وعلوم وفنون مختلفه‌یه دائر بر چوق کتابلر یازمشدر . بعض آثاری پاپا طرفندن منع اولنمشدی .

قانتابر (Cantabres) اسپانیانك شمال جهتنده ابره ایرماغنك منابعنده ساکن بولنمش بر قوم قدیم اولوب ، مملکت مذکوره‌ده رومالیلره اك زیاده مقاومت ایدنلر بونلر اولمش ؛ وآنجق میلاددن ۲۵ سنه اول (آغریپا) طرفندن مغلوب اولمشلردر. (باسق) قومنك اجدادندن عبارت اولدقلری مظنوندر .

قانتاقوزن (Cantacuzène) قسطنطینیه حکمدارلری خاندانلرندن بری اولوب، بوخاندان (یانی قانتاقوزن) ۱۳۴۷ دن ۱۳۵۵ تاریخنه، واوغلی (ماتیوقانتاقوزن) تاریخ مذکوردن ۱۳۵۶ تاریخنه دك روم ایمپراطوری اولمش ؛ وخاندان مذکور یقین وقتلره کلنجیه یه قدر باقی اولوب ، افرادندن برقاچی جانب باب عالیدن افلاق وبغدان بکلکنه نصب اولنمشدی .

قانتال (Cantal) فرانسه‌نك جنوب جهتنده‌کی طاغلردن بر کوچك سلسله اولوب ، مرکزی اولان اصل قانتال طاغنك محیط دائره‌سی ۱۳۰ کیلومتره و ارتفاعی ۱۸۵۸ متره در .

قانتال (اپالتی (Dép. du Cantal) فرانسه ایالاتندن اولوب ، شمالاً پوی دودوم ، شرقاً لوزره ویوقاری لوآره ، جنوباً آویرون ، غرباً دخی قورزره واوت ایالتلریله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۷۷۵ مربع کیلومتره و اهالیسی ۲۴۱۷۴۲ کشیدن عبارتدر . مرکزی (اوریلاق) شهریدر . اراضیسی طاغلق اولوب ، برچوق انهاری واردر. بغدای محصولاتی آز اولوب، باشلیجه آرپه، چاودار، یولاف، پتاته ، کتن ، کنویر ، کستانه و سائره حاصل اولور. مرعالری چوق اولوب، اوورنیه پنیری دینمکله مشهور بر پنیر چیقار . صنایع وتجارتی محدوددر . اهالیسی مملکتده کچینه‌یوب، اختیار غربته مجبور اولورلر . ایالت ۴ قضایه منقسم اولوب، ۲۳ ناحیه و ۲۶۴ دائرهٔ بلدیه‌یی حاویدر.

قانتربوری (یاخود قانتوربری (Can-terbury, Cantorbéry) انکلتره‌نك کنت قونتلغنده ولوندره‌نك ۸۹ کیلومتره شرقنده اوله‌رق (استور) نهرینك ایکی کنارنده واقع برشهر اولوب، ۲۱۰۰۰ اهالیسی، بعض فابریقه‌لری وخیلی ایشلك تجارتی واردر .

قانتمیر (Cantemir) بغدان بکلرندن اولوب ، ۱۶۳۰ ده مملکت مذکوره‌ده طوغمش ؛ وسلطان محمد خان رابعك لهستانه قارشی اولان سفرنده ۱۶۷۴ تاریخ میلادیسنده دنیستر ایله پروت آره‌سنده حدود عثمانیه یی محافظه‌ده ابراز غیرت ایتمشدی. اوصره‌ده بغدان بکی بولنان دیمتری قانتاقوزن صاحب ترجمه یی سرعسکر سلیمان پاشا نزدنده خیانتله اتهام

ایتمش ایسه‌ده، کندیسی تبریهٔ ذمت ایتدیکندن ، خصمی پرینه بغدان بکلکنه نصب اولنمش ؛ ووفتنه دك یعنی ۱۶۸۵ دن ۱۶۹۳ تاریخنه‌دك بومنصبده قالمش ایدی .

— اوغلی دیمتری قانتمیر ۱۶۷۳ ده طوغوب، ۱۷۲۳ ده وفات ایتمشدر . پدرینك خدمات مسبوقه‌سنه مکافاةً اونك پرینه بغدان بکلکنه نصب اولنمش ایسه‌ده ، بیوك پترونك دولت عثمانیه‌یه اعلان حربنده ۱۷۱۰ تاریخنده اوطرفه دونوب، روسیه‌یه قاچمش ؛ واوراده کندیسنه پرنسلك عنوانی وبرچوق اراضی ویرلمش ایدی. السنهٔ شرقیه وغربیه‌دن اون برلسانه آشنا عالم بر آدم اولمغله ، لاتین لسانندہ دولت عثمانیه‌نك تاریخنی ، آلمان لسانندہ دین اسلامك اصولنی ، داچیا یعنی رومانیه‌نك اسکی ویکی تاریخنی وسائر بعض آثار یازمشدر ، که اکثری انکلیز وفرانسز لسانلرینه دخی ترجمه اولنوب ، پك معتبردر. — بونك اوغلی‌ده روس لسانندہ بعض آثار براقمشدر.

قانتون { (Canton) واصل چینجه قوآنغ چئوفو (Kouang-Tcheou-Fou) چینك جنوب جهتنده (چوکانغ) نهرینك (چوکانغ) قولی ساحل شمالیسنده ونهر مذکورك قانتون قوینده اولان منصبندن ۶۰ کیلومتره بوقاریده ″۹ ′۸ °۲۳ عرض شمالی ایله ″۳۰ ′۵۶ °۱۱۰ طول شرقیده (قوآنغ تونغ) ایالتنك مرکزی بربیوك شهراولوب، برملیوندن زیاده اهالیسی واردر . سفائن شهرك اوکنه قدر چیقوب، اهالیسنك برقسمی‌ده نهرده کیلر ودوبه‌لر ایچنده ساکندر. هرنه‌قدر اسکیدن بری اجنبیلره آچیق براسکله ایسه‌ده، تمامیله چین‌طرز واصولنده برشهردر . شهر اوچ قسمدن مرکب اولوب، برقسمی سور ایچنده‌در، که دوائر حکومتله کبار واغنیاخانه‌لری اوراده در . بر قسمی اسکی شهر واوچنجیسی یکی شهردر . یوز قدر خانه‌یی حاوی بر فرنك محله سی وشهرك خارجنده صیفیه وکوشکلری دخی واردر . سوقاقلرینك اکثری ایکی متره طارلغنده اولوب، بونلرك بعض محللرنده کیجه‌لری قپانیر قپولری واردر. سوقاقلرك اوستنده طامدن طامه اوزانمش تخته کوپریلر بولنوب ، بونلرك بعضلری اوزرینه قره‌قول قله‌لری بولنیور؛ وبوقله‌لرده کیجه نوبت بکلینلر تنبلك وبوری چاله‌رق، بربرلریله مخابره ایدرلر . تجارتی پك ایشلك اولوب ، چارشیسی چین ارباب هنرینك محصول سی واقدامله‌ری اولان ظریف وپك قیمتدار آثار مختلفه ایله وتحف متنوعه ایله مالامالدر. اخراجاتی باشلیجه ایپك وچایدن عبارت اولق اوزره سنوی ۱۵۰ وادخالاتی ۱۰۰ ملیون فرانق رادەلرندەدر . بو رقملر صرف آوروپا ایله اولان تجارتنه عائد اولوب، تجارت داخلیه‌سی واوجوارلرده‌کی یرلره اولان مبادلاتی بوحسابه داخل دکلدر . قانتون وجوارلرنده ، اصل چینلی اولق اوزره ، بر خیلی اهالئ اسلامیه دخی بولنوب ، بونلر وقت سعادتده اورایه کیتمش صحابه‌دن برذاتك دعوتیله تااووقتدن اسلامه کلمش اولق اعتقادندەدرلر . مشارالیهك تربه‌سی دخی قانتونده موجود اولوب، اورا مسلمانلری بیننده بر زیارتگاه عظیمدر . قانتونك هوای معتدل اولوب ، یازین میزان الحراره ۲۸ درجه‌یی کچمز وقیشین نادراً قار یاغار .

قانتون { (Canton) انکلتره ده والس خطه سنك (غلامورغان) قونتلفنده وقاردیفك ۲ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (تاف) منصبی قربنده برقصبه اولوب، ۷۰۶۰ اهالیسی واردر .

— آمریقای شمالی ممالك مجتمعه‌سنده دخی بواسمله برقاچ قصبه بولنوب، اك بیوکی (اوهیو) جمهوریتنده بولنانیدر ، که (استارق) قونتلغنك مرکزی اولوب، ۸۶۵۰ اهالیسی وجوارلرنده حبوبات محصولاتی پك چوق منبت بر اووه‌سی وکمور معدنی واردر .

قانتون قوپی { (Baie de C.) چینك ساحل جنوبیسنده (په‌کانغ) ایرماغی دالیه‌سنك شرق طرفنده طار واوزون بر قوی اولوب ، منتهای شمالیسنده نهر مذکورك قانتون شهری یانندن کچن (چوکانغ) قولی دوکیلور . قوپك جنوبدن شماله یویی ۶۷ ووسطی اکی ۲۷ کیلومتره‌در . ′۱۵ °۲۲ ایله

۲۴°۴۵′ عرض شمالی آره‌لرنده ممتد اولور. مدخلنده بر قاچ آطه بولنوب، بونلردن شرق جهتنده بولنان بری اوزرنده مشهور (هونغ‌قونغ) شهری وغرب جهتنده کیلرك برنده (ماقاؤ) اسکله‌سی بولنیور. قویك صولری صیغه‌در.

قانتیر (Cantyre) اسقوچیه‌نك ساحل غربیسنده (آرجیل) قونتلغنك منتهای جنوبنده اوزون وطاغلق بر شبه جزیره اولوب، قره‌یه ۱۶۰۰ متره‌کنیشلکنده بربرزحله مربوطدر. اهالیسی بویلرینك اوزونلغیله مشهوردرلر.

قانتیلانه (Cantillana) اسپانیه‌نك آندالوسیه خطه‌سنده سویله یعنی (اشبیلیه) ایالتنك (لورادلریو) قضاسنده و ۲۵ کیلومتره غرب جنوبیسنده اوله‌رق غوآدالکویر یعنی (الوادی الکبیر) اوزرنده برقصبه اولوب، ۵۰۰۰ اهالیسی واردر.

قان‌چئو (Kan-Tseou) چینك غرب جهتنده (قان صو) ایالتنده و (لان چئو) نك ۴۰۰ کیلومتره شمال غربیسنده ومشهور سدك خرابه‌لری قربنده اوله‌رق (چقور غوبی) چولنده نابدید اولان (سان تاهو) ایرماغنی تشکیل ایدن (نی شوپی) و (ساشوپی) نهرلرینك محل تلاقیسنده واقع سورله محاط برشهر اولوب، ۱۵۰۰۰۰ اهالیسی وبعض جسیم معبدلریله واسع حوضلری وقواق وقره آغاج وسائر اشجاری حاوی باغچه‌لری واردر.

— بو اسمله ینه چینك (کانغ سی) ایالتنده و (نان‌چانغ) نك ۳۱۰ کیلومتره غرب جنوبیسنده ۲۵°۵۲′۴۸″ عرض شمالی‌ایله ۱۱۲°۲۶′۳۶″ طول شرقیده وبر نهرك اوزرنده دخی سنجاق مرکزی برشهر اولوب، خیلی تجارتی واردر.

قاندالاقشا (Kandalaksha) بحر منجمد شمالیده‌کی آق دکیزده (قوله) شبه جزیره‌سیله آرخانگل ایالتنك (کم) قضاسی آره‌سنده برقوی اولوب، غرب شمالیه طوغری ۲۰۰ کیلومتره‌لك مسافه‌ده قره‌لرك ایچنه کیرر، ومدخلنده وسعتی ۸۵ کیلومتره‌در. منتهاسی ۶۷°۷′۴۳″ عرض شمالی‌ایله ۳۰°۶′۲″ طول شرقیده واقعدر. ساحل جنوبیسنده برچوق قویلر واردر، و برطاقم کنیش کولارك آیاقلری اولان برقاچ نهر دوکیلور.

قانداول (Candaule) آیدین جهتندن عبارت اولان لیدیه خطهٔ قدیمه‌سنك هرکول سلاله‌سندن زعم اولنان ماوکنك اخیری اولوب، قبل‌المیلاد ۷۳۵ تاریخندن ۷۰۸ تاریخنه‌دك حکم سورمشدر. زوجه‌سنك حسن وآننه حیران اولوب، وزیری بولنان جیجی یاخود کیکیه زوجه‌سنی چپلاق کوسترمك اوزره، کندیسنی اوطه‌سنده صاقلاتمش اولمغله، زوجه‌سی بونی حس ایده‌رك، ناموسنی یرینه کتیرمك اوزره، مرقوم جیجیی زوجنی اتلافله کندیسنی تزوج ایتمکه اجبار، وتخته اقعاد ایتمشدی.

قانداوو (Kandavou) بحر محیط کبیرده‌کی (نسیجی) جزایرینك بری اولوب، (ویتی لوو) آطه‌سنك جنوبنده واقعدر. طار بر برزخله مربوط ایکی قسمدن مرکب اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۳۵ مربع کیلومتره واهالیسی ۱۰۰۰۰ کشیدر.

قاندول (De Candolle) مشاهیر نباتیون‌دن اولوب، ۱۷۷۸ ده جنووه‌ده طوغمش، و ۱۸۴۱ ده وفات ایتمشدر. خیلی وقت فرانسه‌ده قالوب، زراعت ونباتات فنلرنده بیوك خدمتلر ایتدکدن صکره، مملکتنه عودت ایدوب. کشفیات وتحقیقات فنیه‌سنی متضمن برچوق کتابلر نشر ایتمشدر.

قانساس (Kansas) آمریقای شمالی ممالك مجتمعه‌سنك وسطلرنده میسیسیپی ایرماغنه تابع (میسوری) نهر عظیمنه دوکیلور بیوك برنهر اولوب، قولورادو جهو-ریتنده قیالی طاغلرك اتکاری آلتنده بولنان مرتفع اووه‌لرده برقاچ منبعدن نبعانله، غربه طوغری آقه‌رق، همنامی اولان جمهوریته داخل اولور؛ وبونی غربدن شرقه بوینه شق ایده‌رك، شرق شمالی حدودنده میسوریه دوکیلور. برچوق تابعلری اولوب، بونلرك اك بیوکی برقاچ نهرك اجتماعندن تشکل ایدن وشمال غربیدن کلن (رپوبلیقان ریور) در. مجراسی ۱۰۰۰ کیلو

مترەدن اوزون اولوب ، حوضەسی ۱۴۰ ۰۰۰ مربع کیلومتره وسعتنده و ۵۷۷ ۰۰۰ نفوسله مسکوندر. تابعلرینك چوغی یازین قورودیغندن، یالکز ایلك بهار فیضانلرنده آشاغی قسمنده سیر سفائن ممکندر .

قانساس (Kansas) آمریقای شمالی ممالك مجتمعەسنی ترکیب ایدن جماهیرك وسطنده بولنانلرندن بری اولوب، ایچندن جریان ایدن آنف البیان نهرك اسمیله مسمادر . شرقدن غربه ممتد بر مستطیل شکلنده اولوب ، یالکز شرق شمالی کوشەسی میسوری مجراسیله و سائر طرفلری خطوط مستقیمهٔ مفروضه ایله محدود در . شمالاً تراسقه ، غرباً قولورادو جمهوریتلریله ، جنوباً اراضیٔ مشترکه وایندیان اراضیسیله ، غرباً دخی میسوری جمهوریتیله محاطدر . ۳۷° ایله ۴۰° عرض شمالی و ۹۴° ایله ۱۰۲ طول غربی آرەلرنده ممتد اولور . مساحهٔ سطحیەسی ۲۱۲ ۵۸۰ مربع کیلومتره اولوب ، ۱ ۴۲۷ ۰۹۶ اهالیسی واردر. مرکزی قانساس نهری اوزرنده واقع (توپقه) قصبەسیدر . اراضیسی جزئی صورتده غربدن شرقه میلانله دوز بر اووەدن عبارت اولوب ، یالکز یوزده بش بچنی اورمانله وقصوری اوزون اوتلرله وآچیلان یرلرده بغدای، مصر ویا سوپورکه اوتی ایله مستور اولمغله، هر طرفی پایانسز بریشیلك دکیزی صورتی ابراز ایدر . یالکز شرق طرفی وباشلیجه انهارك کنارلری قصبه وکویلرله وآغاج باغچەلری وتارلەلرله اعمار واسکان اولنوب ، غرب جهتی بسبتون خالیدر ؛ ویالکز او پایانسز چایرلرك اوزون اوزون اوتلرینه آتش دوشدیکی وقت یانغیندن قاچان کلیتلی بیان صیغیری سوریلری بسبتون بوش اولدقلرینی کوسترر. مع هذا ایکی دمیر یول خطی او تنها یرلرك ایچندن کچەرك ، جمهوریتك ارا ضیسنی بویدن بویه شق ایدیور. میاه جاریەسی چوق اولوب ، شمال جهتنده کیلر مذکور (قانساس) نهرینه وجنوب طرفنده کیلر طوغریدن طوغریيه میسیسیپی ایرماغنه تابع (آرقانساس) نهرینه دوکیلور . هوای یازین و صوك بهارده زیاده صیجاق وقیشین وایلك بهارده زیاده صوئوق اولوب ، شرق طرفندن بازین یاغمور قیشین قار چوق یاغارسەده، غربه طوغری کیدلدکجه هوانك یبوستی آرتار . بو مملکت یقین وقتلره کلنجەیه قدر بسبتون خالی ومجهول اولوب ، ۱۸۶۰ده جمهوریت صورتنده اداره اولنمغه باشلامش ؛ و او وقتدن بری کوندن کونه اهالی وممموریتی تزایده اولوب، کیتدکجه غربه طوغری ایلریلکده بولنمشدر. مرکزی اولان (توپقه)نك ۲۵ ۰۰۰ دن زیاده اهالیسی اولوب ، ۵۰۰۰ دن زیاده تفوسی اولان قصبەلری ۱۰ عددینی متجاوزدر . بر دارالفنونی، برزراعت مکتبی، صاغرودیلسزلره وکورلره مخصوص آیری آیری مکتبلری ودیکر ۶۶۲۰ مکتبی واردر .

قانساس سیتی (Kansas-City) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعەنك میسوری جمهوریتنده (جاقسون) قونتلغنده و (جفرسون سیتی)نك ۲۲۰ کیلومتره غرب شمالیسنده اولەرق (میسوری) نهرینك صاغ کنارنده و (قانساس) نهرینك میسوریيه دوکلدیکی محلك آلت طرفنده ۱۳ دمیر یول خطنك نقطهٔ اجتماعنده برشهر اولوب، ۱۳۲ ۷۱۶ اهالیسی ، پك ایشلك تجارتی وکلیتلی طوموز وصیغیر باصدیرمەسی اخراجاتی واردر . بو شهر یکرمی سنه ظرفنده بو حاله کلوب ، کوندن کونه دخی ترقی ایتمکدەدر .

قان صو (Kan-Sou) چینك غرب جهتنده واسع برایالت اولوب، ایکی قسمدن مرکبدر . قسم شرقیسی نفس چینه مربوط اولوب ، شرقاً (شن-سی) ، جنوباً (سه چوئن) ایالتلریله. غرباً مغولستان غربی ونام دیکر (قوقونور) خطهٔ واسعەسیله ؛ شمالاً دخی مغولستانله محدود اولدیغی حالده ، شمال غربی جهتنده مغولستانك ایکی قسمی آرەسنده ۱۳۰ کیلومتره اکنده بربرزخله ایالتك قسم غربیسنه تلاقی ایدر . قسم غربیسی شمال شرقی جهتندن مغولستانله. شمال غربی طرفندن روسیه حدودیله یعنی ترکستانله ، غرباً افغانستانله ، جنوباً دخی کشمیر ، تیبت ومذکور (قوقونور) خطەسیله

محدود اولوب ، ترکستان شرق ، ایلی وچونغار ریه‌یی دخی حاویدر . ایالتك قسم شرقیسی ۹۲۳ ۲۷۶ وقسم غربیسی تقریباً ۴۰۰ ۰۰۰ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب، یالکز برملیون قدری قسم غربیسنده اولمق اوزره، ۹ ۲۸۵ ۳۷۵ اهالیسی واردر . بوندن یکرمی بش سنه اول بو ایالتده کثرت اوزره بولنان اهالئ اسلامیه‌نك واقع اولان قیامدن اول اهالی شمدیکی مقدارك ایکی مثلندن زیاده ایکن ، او قیام آردسنده وقوع بولان تلفاتدن وقیامی باصار ایکن چینلیلرك ایتدکاری قتل عاملردن بو درجه‌یه ایمشدر . ایالت ۸ سنجاغه منقسمدر . مرکزی اولان وشرق قسمنده بولنان (لان چئو) شهرینك یاریم ملیون اهالیسی واردر . طبیعت اراضیجه بو ایالتك ایکی قسمی بسبتون بربرینه مخالف اولوب، قسم شرقیسی طاغلق وعارضه‌لیدر؛ وانهاری چوق اولوب ، چینك (هو آنغ هو) نهر عظیمنه دوکیلورلر . بو قسمك وادی وبایرلری اشجار ونباتات ومزروعاتله مستور اولوب ، اهالیسی چوقدر. قسم غربیسی ایسه مغولستان چوللرندن معدود اولوب، یالکز غرب‌وغرب شمالی حدودی جهتلرنده یوکسك طاغلری واردر . وبوطاغلردن اینن آز صولر دخی چولده قورورلر . شمال غربی طرفنده (تیان شان) سلسلهٔ مشهوره‌سی. غرب جنوبی جهتنده هیمالایا سلسله‌سنه مربوط (قره قوروم) طاغلری وجنوب طرفنده ده آلتون طاغ سلسله‌سی اوزانیر . انهارینك اك بیوکی (تاریم) در ، که ترکستان شرقیی اروا ایدن چایلرك اجتماعندن بالتشکل ، شرق وشرق جنوبیه طوغری آقه‌رق، چولك ایچنده (لوب نور) کولنه دوکیلور . قسم شرقینك هوای معتدل ونباتات وحیواناتی چوق اولوب ، مسك آهوسی وسولونك انواعی بولنور. دمیر، آلتون، کومش وباقیر معدنلری هر طرفنده موجوددر . اهالیسی تانغوت، تاتار، مغول، قالموق وچینلیدن مرکب اولوب، برقسم عظیمی دین اسلامله متدین وقصوری بوداولامه مذهبلرینه تابعدر . آسیای وسطی وروسیه حدودینه قربتی مناسبتیله ایالتك اهمیت تجاریه‌سی زیاده‌در .

قانصو { (ملك ظاهر) مصرده حکومت سورن غلامان چراکسه‌نك اون طقوزنجیسی اولوب ، ملك ناصر ابو السعادات محمد بن قایتبایك طایسی اولمغله، مومی‌الیهدن صکره، ۹۰۴ تاریخنده ، همشیره‌سنك اقدامیله، حکومته کچمش ایسه‌ده ، چرکسستاندن یکی کلوب، لسان واحوال مملکته واقف اولمدیغندن ، چوق وقت موقع اقتداردە قالەمیوب، ۹۰۵ اواخرینه قدر حکومت ایده‌بیلمشدر .

قانصوه غوری { (ملك اشرف) مصرده حکومت سورن غلامان چراکسه‌نك یکرمی ایکنجیسی اولوب ، ۹۰۶ تاریخنده ، طغانبایدن صکره موقع اقتداره کلمش ؛ واون آلتی سنه‌یه قریب مدت ادارهٔ امور ایدوب ، قاهره ده بر جامع شریف ، جده شهرینه بر سور ومکهٔ مکرمه‌ده بر چوق آثار خیریه انشاسنه موفق اولمشدی. یاوزسلطان سلیم خانك شاه اسماعیل صفوی یه قارشی اولان سفرنده شاه مشارالیهه اظهارمیلان ایتمکله، پادشاه مشار الیه چالدیران غزاسندن عودتلرنده، ۹۲۲ تاریخنده، شامده عسکرله قارشیسنه چیقمغه جسارت ایدەرك ، مرج دابق نام محلده عسکری مغلوب وپریشان وکندیسی مقتول اولمش ؛ ودرحال ملك اشرف طومانبای خلف اولمش ایسه‌ده ، صولت سلطان سلیم خانی یه قارشی طوره‌میوب ، بونکله ممالیك چراکسه دولتی منقرض اولمش ؛ ومصر وشام وحجاز دولت عثمانیه‌نك ید ضبطنه کچمشدر .

قانع { فرس شعراسندن ایکی کشینك مخلصیدر :

— برنجیسی (آقامسیب) کاشانلی اولوب ، اصفهانده یاشامشدر . شو بیت اونکدر :

بد کهر را جامهٔ زر اعتباری میشود
خس چوشد روشن زآتش لاله‌زاری میشود

— ایکنجیسی (میر فدا حسین) هندستانده لکهنو شهرندن اولوب ، شهزاده بابر بهادرك خواجه‌سی ایدی . ۱۲۹۳ ده کلکته‌ده وفات

ایتمشدر . مرتب دیوان اشعاری ومنثور ومنظوم خیلی آثاری اولوب، شو رباعی جملهٔ اشعارندندر:

در بحر سخن طبع روانی دارم
دلسوز نوا حزین فغانی دارم
المنة لله که در کاشن نظم
چون بلبل خوش لهجه زبانی دارم

قانعی (میر سیدعلی) ایران شعراسندن اولوب، کاشانلی اولدیغی حالده ، اصفهانده اسرار عمر ایتمشدر. شورباعی اونکدر :

دوریست که کر جاهل وبیباك افتی
به زانکه خرد مند بادراك افتی
کر همچو کمان کجی زدست ند هند
وررامت روی چوتیر برخاك افتی

قانغارو (Kangaroo) آوسترالیانك ساحل جنوبیسی قارشیسنده جنوبی آوسترالیا حکومتنه ملحق برآطه اولوب ، (سنت وینسن) کورفزی مدخلنده واقع اولدیغی حالده، شرقاً (حرویس) برونندن (باقستر) کچیدیله وشمالاً (یورق) شبه جزیره سندن (اینوستیغاتور) بوغازیله آیرلمشدر . شرقدن غربه بوبی ۱٤۰ واك کنیش یرنده اکی ۵۵ کیلومترهدر . اراضیسی قوملق وقورو اولوب ، یاغمورلری سیرك ومیاه جاریه‌سی مفقود اولدیغندن، همان خالی قالوب ، یالکز برقاچ یوز اهالیسی واردر. وقتیله (قانغورو) دینلن حیوانله مملو اولوب، بونك اسمیله تسمیه اولنمش ایکن ، شمدی بوحیواندن دخی اثر قالمامشدر. یالکز سواحلنده بالنه وآبی بالیغی صید اولنور .

قانف (Kanef) روسیه‌نك کیف ایالتنده وکینك ۱۰۵ کیلومتره جنوب شرقیسنده (دنیپر) نهرینك صاغ کنارنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۸۳۲۵ اهالیسی واردر.

قانقاله (Cancale) فرانسه‌نك شمال غربی ساحلنده (ایله مع ولنه) ایالتنك سنت مالو قضاسنده و ۱٤ کیلومتره شرق شمالیسنده ناحیه مرکزی برقصبه اولوب ، ٦٦۵۰ اهالیسی ، دکیز حملری ، کمی انشاسنه مخصوص دستکاهلری ومشهور استریدیه‌سی واردر .

قانلیجه استانبولده بوغازایچنك آناطولی ساحلنده یالیلردن عبارت برقریه اولوب ، آناطولی حصاریله چبوقلی آره‌سنده وبویاجی کویك قارشیسنده واقع واسکدار متصرفلقنه تابع طقوزنجی دائرهٔ بلدیه‌یه داخلدر.

قانم (Kanem) آفریقای وسطیده سودان شرقینك بیوك بر مملکتی اولوب، چاد کولنك شمال وشمال‌شرق سواحلندن باشلایه‌رق، اوجهته طوغری ممتد اولور . جنوباً مذکور کول ایله بورنو وباکرمی مملکتلرندن وشرقاً بوکوله منتهی اولان (بحرالغزال) وادیسیله (ودای) دن آیرلمشدر . شمالا (تیبو) قبائلی یرلریله محدود اولوب . فزان طریقیله طرابلس غربندن بورنویه کیدن کاروان یولی قانمك حدود غربیه‌سی داخلندن کچر . تقریباً ۱٤° ایله ۱٦° عرض شمالی و ۱۲° ایله ۱٤° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب. آز عارضه‌لی لکن خرمالق ومخروع برچوق وادیلری حاوی بربردر . اودیهٔ مذکوره‌نك اك بیوکی حدود شرقیه‌سنده‌کی مذکور (بحرالغزال) در. شمدیکی حالده مرکزی کولك ساحل شرقیسندن ٦۰ کیلومترهلك مسافه‌ده واقع (ماءو) قصبه‌سی اولوب، وقتیله کولك شمال غربی کوشه‌سنده واقع (ینیه) قصبه‌سی ایدی .

قانم قرون وسطاده خیلی اهمیتلی اولوب ، دردنجی قرن هجریده دین اسلام بومملکته ادخال، واهالیسی طرفندن قبول اولنجه ، قانم حاکملری بتون سودانه وصحرای کبیر قبائلنه شریعت محمدیه‌یی قبول ایتدیرمکی وظیفه ایدینه‌رك ، بوقوتله دائرهٔ نفوذ وحکومتلرینی تافزان ومصر ونوبه حدودینه‌دك توسیع ایتمشلردی ؛ و بورنو دخی تحت حکملرنده بولنان ممالك جمله‌سندن ایدی . آنجق یدنجی قرن هجریده قانم دولتی تفرقه وتشتته دوشوب ، قوتنی غائب ایتمکله، اوصره‌ده هرطرف آیرلدیغی کبی، بورنو دخی کسب استقلال ایتمش؛ وکیده‌رك قانم مملکتنی دخی تحت اطاعتنه آلمش ایدی. قانمك مرعالری چوق اولوب، بورنو ووادی اهالیسیله طرابلس غربك شرق جهتندن اورالره هجرت ایتمش عربلر سوریلرینی سوق ایدرلر. قانمك مساحهٔ سطحیه‌سی ۷۰ ۰۰۰ ایله ۸۰ ۰۰۰ مربع کیلو

متره آره‌لرنده بر وسعتده اولوب ، یالکز کوله قریب اولان یرلری اهالئ دائمه ایله مسکون ومزروعدر. سائر طرفلری قوبون ودوه وخرکله سوریلریله کزر عشایر جولانکاهیدر. اهالئ ساکنه‌سی ۱۰۰ ۰۰۰ راده‌لرنده تخمین اولنور. بونلرك عن‌اصل شمال جهتندن واغلب احتمالله کوره (تیبو) و (بورنو) قبائلندن اورالره هجرت ایتمش اولدقلری مظنون اولوب ، رنکلری سیاه ایسه‌ده ، سیماجه کندیلری زنجی عرقنه منسوب دکلدرلر . مع هذا زنجیه‌لر تزوج واستفراش ایتمك طریقیله طمارلرینه زنجی قانی دخی قاریشمش اولدیغی آکلاشیلیور . عشایرینك ایسه بر طاقمی عرب وبرطاقمی بربر وسائره اولوب، اك غلبه‌لکلیلری (اولاد سلیمان) قبیله‌سیدر .

قانو { سباستیان دل — (S. del Cano) اسپانیه مشاهیر بحریوندن اولوب، ماجلان معیتنده کشفیاتده بولنمش؛ و ۱۵۲۱ ده ویقتوریا کیسیله مستقلاً بحر محیط کبیره سیاحت ایدرك ، آمبوآن ، سولور وتیمور آطه‌لرینی کشف، وامید برونی دور ایدرك، ۱۵۲۲ ده، برنجی اولهرق ، دور عالمه موفق اولمق شرفیله وطننه عودت ایتمشدی. ۱۵۲۶ ده، هندشرقیه برایکنجی سیاحت اجرا ایتمکده ایکن ، وفات ایتمشدر .

قانو { آلونزو — (A. Cano) اسپانیه‌نك اك مشهور رسام ومعمار وهیکلترا - شلرندن اولوب، ۱۶۰۱ ده غرناطه‌ده طوغمش، و ۱۶۶۷ ده وفات ایتمشدر . اسپانیه‌ده برچوق آثار ماهرانه‌سی واردر. بحق « اسپانیه‌نك میکل آنجلوسی » تسمیه اولنمشدر .

قانو { (Kano) سودان وسطیده (سوقوتو) حکومتنك (حوصه) خطه‌سنده و چاد کولنه منتهی بر وادی اوزرنده تجارتکاه وبیوك برشهر اولوب، اوتوز قرق بیك اهالیسی اوتوز کیلو متره طولنده برسوری وخیلی صنایعی واردر . سودانك اکثر قصبه‌لری کبی صمان قلبه‌لرندن مرکب واسع برکوی حالنده اولیوب . کرك سوری وکرك خانه‌لری کارکیردر، وتمبکتودن صکره آفریقای وسطینك اك معمور واك تجارتکاه شهری اولوب ، هر طرفله مناسبات تجاریه‌سی واردر . تجارتنك قسم اعظمی عربلرك النده‌در . شهر مذکور ۱۱°۵۹′ عرض شمالی ایله ۶ ۲۱′۵۰″ طول شرقیده واقعدر. — بوشهره ملحق اولان جوارلری پك منبت اولوب ، بغدای محصولاتی ومرعالری پك چوقدر . سودانك اك معمور یری اولوب ، مرکزندن بشقه سورله محاط ۲۷ قصبه‌سی و ۳۰۰ ۰۰۰ حر اهالیسیله اوقدرده اسراسی واردر . منسوجات اعمالنده وبونلری بویامه‌ده اهالیسنك بیوك مهارتی واردر. قانو حاکمی، سوقوتو حکمدارینه تابع اولدیغی حالده ، ۲۰ ۰۰۰ پیاده و ۷ ۰۰۰ سواری عسکری چیقارمغه مقتدردر .

قانوبه { (Canope) اسکی مصریلر عندنده صو الهی زعم اولنوب ، انسان ویا حیوان باشلی برکوپ صورتنده تصویر اولنوردی .

قانوپه { یاخود قانوپوس — (Canope, Canopus) مصر سفلاده اسکندریه ایله بوتو آره‌سنده وبوکا نسبتله (قانوپیق) دینلن نیلك بر قولی اوزرنده قدیم بر شهر اولوب، (سرابیس) و (قانوبه) نك عبادتنه مخصوص جسیم معبدلری وار ایدی . خرابه‌لری بحیره مدیریتنده ابو قیر قصبه‌سی اطرافنده مشهوددر .

قانوت { یاخود قنوت— (Canut, Knut) دانیمارقه حکمدارلرندن بو اسمله آلتی کشی کلمشدر :

برنجیسی اختیار غورمك اوغلی اولوب ، ۸۶۳ دن ۸۷۳ تاریخ میلادیسنه‌دك پدریله مشترکاً حکم سوردیکی ، وپدرندن اول وفات ایتدیکی مظنوندر .

— ایکنجیسی « بیوك » عنوانی خائز اولوب، ۱۰۱۴ تاریخنده دانیمارقه تختنه اوتورمش ؛ وپدری (سوئون) ك ضبط ایتمش اولدیغی انکلتره قرالغنی دخی سلاح بدست اولهرق طاب ایتمکله . اورا حکمداری بولنسان (ادموند) له بر مدت محاربه ایتدکدن صکره ، انکلتره قسم جنوبیسنی مومی‌الیهه ترکله، قسم شمالیسیله قناعت ایتمکه راضی اولمش ؛ وآنجق متعاقباً مرقوم

ادموند وفات ایتمکله ، صاحب ترجمه بتون انکلتره‌یی وبعده اسقوچیه‌یی واسوجدن نوروجی دخی ضبط ایتمش؛ و ١٠٣٦ ده وفات ایلشدر. انکلتره قرالی صفتیله (برنجی قانوت) عد اولنور.

— اوچنجیسی ایکنجینك اوغلی اولوب ، « جری قانوت » معناسیله (هاردی قانوت) واختصاراً (هارد قنوت) دیمکله مشهوردر . پدرینك وفاتنده ارثاً یالکز دانیمارقه حکمداری اولوب، انکلتره قراللغی برادری (هارولد) ه قالمش ایسه‌ده ، انکلیز ایکی قرداش بینده فساد دوشمه مك ایچون ، انکلتره نك یالکز تامیسه نهرینك شمالنده کی قسمنی مرقوم هارولده ونهر مذکورك جنوبنده کی قسمنی صاحب ترجمه یه ویرمشلر ؛ وآنجق هارولد راضی اولیوب ، انکلتره‌نك بتونی ضبط ایتدیکندن، قانوت محاربه‌یه طوتیشمش ؛ واوصره‌ده هارولد وفات ایتمکله ، قانوت بتون انکلتره‌یی ضبط ایتمش؛ وبش سنه ظلم واعتسافله حکومت سوردکدن صکره، ١٠٤١ ده فجأةً وفات ایتمشدر . انکلتره قراللغی اعتباریله ایکنجی قانوت دنیلوب ، انکلتره‌ده حکم سورن دانیمارقه قراللرینك اخیریدر .

— دردنجیسی ایکنجی سوئنونك اوغلی اولوب، دانیمارقه‌لیلر عندنده اعزه‌دن معدوددر . ١٠٨٠ تاریخنده برادری هارولده خلف اولوب ، مملکتنده اسایشی اعاده وفورصالرلی دفع ومنع ایله پروسیه‌لیلرك تجاوزاتنه قارشی طورمش ، وقورلاندیی ضبط ایتمش ایدی . ١٠٨٦ ده وفات ایتمشدر .

— بشنجیسی دردنجی قانوتك برادری اریقك اوغلی اولوب ، ١١٤٧ تاریخنده پدرینه خلف اولمش ، واقربالرینی ادعای وراثت ایدن (سوئنون) ایله خیلی وقت اوغراشدقدن صکره ١١٥٦ ده صلح ایدوب ، بو مناسبتله ویردیکی ضیافتده مرقوم طرفندن قتل اولنمشدر .

— آلتنجیسی برنجی والدمارك اوغلی اولوب، ١١٨٢ ده پدرینه خلف اولمش؛ وبشنجی قانوتك اوغلی هارولدك آیاقلاندیرمش اولدیغی اسقانیه - لیلری تحت اطاعته آلمش ؛ ومکلنبورغ ایله لوونبی و هولستاینی ضبط ایتمشدر . ١٢٠٢ تاریخنده وفات ایتمشدر . دوری دانیمارقه ایچون بر قوت وترقی دوری اولوب ، او وقتدن بری دانیمارقه قراللرینه « واندالار قرالی » عنوانی دخی ویرلمکده‌در.

قانوت (Canut) اسوج قرالی اولوب، طقوزنجی اریقك اوغلی اولمغله، (اریقسون) دیمکله دخی معروفدر . ١١٦٨ تاریخنده اسورکر نسلندن (شارل) دن صکره، اسوج تختنی ضبط ایتمش؛ وبر وقت بعض مدعیلرله اوغراشدقدن صکره ، اسایشله اداره مملکت ایدرك ، زراعتك ترقیسنه خدمت ایتمشدر. بقیهٔ عمرینی راهب قیافتنده عبادت وریاضتله کچیرمش؛ وشارلك اوغلی دارن حکومت اتخاذ ایتمش ایدی. ١١٩٩ ده وفات ایتمشدر.

قانوری (Ranoûri) سودان وسطیده بورنو مملکتنده ساکن برقوم اولوب، کندیلری شمالدن اورایه هجرت ایتمش اولمق اعتقادنده‌درلر ؛ وقانم وتیبو اهالیسیله لسانجه مناسبتلری واردر . اك اول اسلامه کلن اقوام زنجیه‌دن اولمغله ، سودانجه اوتهدن بری اهمیتلی بر موقع اتخاذ ایتمشلردر . ذکاوت واستعدادجه پك ایلری دکللرسه‌ده ، اطاعت وانقیادلری زیاده اولمسی سایه‌سنده بورنو حکومتی اسکیدن بری استقلالنی وقوت ونفوذینی محافظه ایتمکده‌در .

قانوزه (Canosa) ایتالیانك باری ایالتنده وبارینك ٦٨ کیلو مترہ غربنده بر قصبه اولوب، ١٥٠٠٠ اهالیسی و جوارنده آثار عتیقه‌سی واردر .

قانه (Cannes) فرانسه‌نك بحری آلپ ایالتنده وغراسه‌نك ١٧ کیلو مترہ جنوب شرقیسنده اولهرق (نایوله) کورفزنده ناحیه مرکزی برقصبه‌واسکله اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی ، کوزل منظره‌سی، لطیف هواسی وشراب ، زیتون یاغی ، چیچك صویی وصابون اخراجاتی واردر .

قانه (Cannes, Cannæ) ایتالیانك آبولیه خطهٔ قدیمه‌سنده قاپیتاناته ایالتنده وبارلته‌نك ۱۱ کیلومتره جنوب غربیسنده اسکی برقصبه اولوب، قارتاجلی آنیبال میلاددن ۲۱۶ سنه اول اوراده (وارون) ك تحت قیادتنده اولان روما عسکرینی کلیاً مغلوب وپریشان ایتمش؛ وپاولوس امیلیوس دخی ۵۰۰۰۰ عسکرله بو محاربه‌ده تلف اولمش ایدی .

قانیاپوسقاو (Caniapuscaw) آمریقای شمالیده دومینیون قطعهٔ واسعه‌سنك (لابرادور) خطه‌سنده وبوشبه جزیره‌نك وسطلرنده برکول اولوب، منتهای شمالیسی ۵۵° عرض شمالیه تقرب ایدر. بویی ۱۲۰ کیلومتره قدر واکی ۱۲ ایله ۶۰ کیلومتره آره‌لرنده‌در . اورمانلرله مستور تپه‌لرله محاطدر . — ینه بو اسمله ویا (قوهسان) اسمیله برنهر بوکولك شمالی کوشه‌سندن چیقه‌رق، شماله طوغری بوزلی اووه‌لرك ایچنده آلتی یدی یوز کیلومترلك مسافه قطع ایتدکدن صکره ، (هودسون) بوغازینه آچیلان (اونغاوه) کورفزینه دوکیلور.

قانیبال (Cannibales) آمریقای وسطی جهتلرنده ساکن بولنمش اولان (قارائب) قوم اصلیسنك اسم عامیانه‌سی اولوب، (مرد مخوار) معناسیله استعمال اولنور . [« قارائب » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قانیجه یاخود قانیشه ویا قانیشه — (Kanisza, Kanischa) مجارستانك زاله ایالتنده و (زاله اکرسك) ك ۵۰ کیلومتره جنوبنده وپشته‌دن ویانه‌یه کیدن دمیر یول خطنك آغرام شعبه‌سنك آیرلدیغی محلده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۱۸۴۰۰ اهالیسی وطوغله فابریقه‌لریله حیوانات تجارتی واردر . بو اسمله دیکر ایکی قصبه دخی بولندیغندن، تفریق ایچون، بوکا (ناکی قانیجه) وآلمانجه (غروس قانیشه) دیرلر . سلطان ابراهیم خان زماننده ۱۰۸۲ تاریخنده فتح ، وممالك عثمانیه‌یه الحاق اولنمش ایدی .

— (اوقانیجه) وآلمانجه (آلت قانیشه) یاخود (مجار قانیشه) دخی مجارستانك (باش بودروغ) ایالتنده و (زنته) نك ۱۶ کیلو متره شمالنده اولهرق طونه‌یه تابع (تیسه) نهرینك صاغ کنارنده بر قصبه اولوب، ۱۳۰۷۰ اهالیسی واردر .

— (توروك قانیجه) دخی مجارستانك (تورونتال) ایالتنده و (ناکی کیکینده) نك ۳۸ کیلومتره شمال غربیسنده وتیسه نهرینك صول کنارنده اولهرق (اوقانیجه) نك قارشیسنده بر قصبه اولوب، ۳۳۳۵ اهالیسی واردر .

قانیسه [« قانیجه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قانیش اندلسده سرقسطه اعمالندن بر حصن اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

قانیشه [« قانیجه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قانیغو (Canigou) فرانسه‌نك جنوبنده « شرقی پیرنه » ایالتنده پیرنه سلسلهٔ جبالنه مربوط بر طاغ اولوب، پراده‌نك ۱۰ کیلومتره شرقنده واقعدر . ذروه‌سنك ۲۷۸۵ متره ارتفاعی واردر .

قانیقاتی (Canicati) سیجلیه‌نك جرجنتی ایالت وقضاسنده وجرجنتینك ۳۸ کیلومتره شمال شرقیسنده اولهرق (نارو) نهرینك قیالرله محاط طار وادیسنده بر قصبه اولوب، ۲۰۹۱۰ اهالیسی وکوکرد معدنی واردر .

قانین (Kanin) بحر منجمد شمالیده روسیه‌نك آرخانکل ایالتنده شماله طوغری ممتد بر شبه جزیره اولوب، غرب طرفنده شمالی آق دکیزك مدخلی وجهت شرقیه‌سنده (چسقایه) کورفزی بولنیور. منتهای شمال غربیسنده بولنان (قانین) برونی ۶۸°۳۹′ ۱۲″ عرض شمالی ایله ۴۱°۱۱′۵۴ طول شرقیده واقعدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۰۴۳۰ مربع کیلومتره اولوب، اهالیسی سامویید جنسیتنه منسوب اولهرق ۲۰۰۰ کشیدن آشاغیدر . اراضیسی آلچق وبطاقلق اولوب، برچوق کوللری وبعض قوملق تپه‌لری واردر . بعض نقط قویولری وباقیر

معدنلری بولنور . برزخنده وقتیله سیر سفائنه صالح طبیعی بر جدول وار ایدیسه‌ده ، شمدی بطاقلق حالنه کچمشدر .

قانینغ (Canning) انکلتره مشاهیر سیاسیوندن اولوب، ۱۷۷۰ ده لوندره‌ده طوغمش، و ۱۸۲۷ ده وفات ایتمشدر. ۱۶ یاشنده ایکن (میقروقوسم) یعنی « کوچك جهان » عنوانیله ادبی برغزته نشرینه باشلایوب، ۱۷۹۳ ده عوام قاره‌سنه مبعوث انتخاب اولنمش؛ وفصاحت وبلاغتیله جلب انظار دقت ایتمش ایدی. قابنتو رئیسی (پیت) ك طرفنی التزام ایتمکله ، ۱۷۹۶ ده مستشار و ۱۸۰۷ ده خارجیه ناظری اولمش ؛ وقوپنهاغی طوپه طوتمق امر ناحقنی ویرمش ایدی . ۱۸۰۹ ده رفقاسندن بریله ایتدیکی دوولو اوزرینه، استعفایه مجبور اولمش؛ و ۱۸۲۲ ده ثانیاً خارجیه ناظری و ۱۸۲۷ ده باش وکیل اولوب ، بودفعه حریتپروران طرفنه تمایل ایله، ایرلانده قتولیکلرینه بعض امتیازات ویرمش ؛ وانکلتره‌یی «اتفاق مقدس» دن آیرمش ؛ ویونانك استقلالنه باشلیجه سبب اولمشدر . طبیعت شعریه‌می دخی اولوب ، « یونانك محکومیتی » عنوانیله برمنظومه‌سی واردر .

قانینه (Kanina) آرناؤدلقده یانیه ولایتنه ملحق برات سنجاغنك آولونیه‌قضاسنده وآولونیه‌نك ۵ کیلومتره‌جنوبنده دکیزه ناظر بربایرده واقع بیوك برقریه اولوب ، ۴۵۰۰ اهالیسی وکوزل هواسی واردر. آولونیه بکلرینك وطن اصلیسیدر .

قاو صعیدمصرده نیلك ساحل‌شرقیسنده واخمیمك آلت‌طرفنده برقریه‌اولوب، قربنده قاو اسمیله دیکر برقریه بولندیغی، وبونك اوکنده نیلك ایکی‌یه آیریلوب دها آشاغیده برلشدیکنی یاقوت حموی بیان ایدیور . شمدیکی خریطه‌لرده و (ویوین دوسنت مارتن) ك جغرافیا لغتنده سیوطك ۵۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده ونیلك صاغ کنارنده (قاو الکبیر) اسمیله برقریه مذکور اولوب ، (آنتئوپولیس) شهر قدیمنك خرابه‌لری یاننده بولندیغی ، وآنجق ۱۸۲۳ تاریخ میلادیسنده خرابه‌لرله برابر نیل طرفندن آلنوب کوتورلدیکی، ویالکز شمال جهتنده قیایه اویلش بر طاقم مزارلر قالدیغی بیان اولنیور . یاقوتك ذکر ایتدیکی (قاو) ده بواولسه کرکدر.

قاوالیری (Cavalieri) مشاهیر ریاضیونندن اولوب، ۱۵۹۸ ده میلانده طوغمش، و ۱۶۴۷ ده وفات ایتمشدر . غالیله‌نك احبابندن اولوب، اونك توصیه‌سیله بولونیه‌ده علوم ریاضیه معلملکنه نصب اولنمشدی. علوم ریاضیه‌ده بر چوق کشفیاتی وبعض تألیفاتی واردر .

قاوایون (Cavaillon) فرانسه‌نك (ووقلوزه) ایالتنده و (آوینیون) ك ۲۵ کیلومتره جنوب شرقیسنده اولەرق (دورانسه) نهری اوزرنده ناحیه‌مرکزی برقصبه اولوب، ۸۰۰۰ اهالیسی، اسکی برطاق ظفرخرابه‌سی وپك چوق میوه محصولاتی واردر.

قاورد (بن جغری بك بن میکائل بن سلجوق) کرمانده حکومت سورن ملوك سلجوقیه‌نك برنجیسی و بودولتك مؤسسی اولوب ، ایران ملوك سلجوقیه‌سنك برنجیسی اولان عمی طغرل بك طرفندن ۴۳۳ تاریخنده کرمان وطبس حاکمی اولمش؛ و ۴۵۵ ده فارسی دخی ضبط والتحاق ایتمش ایدی . سلاجقهٔ ایرانك ایکنجیسی اولان برادری آلپ آرسلان وفات‌ایدوب، اوغلی ملکشاه تخته جلوس‌ایتدیکنده، صاحب ترجمه وراثته دعوای استحقاق ایده‌رك ، حقنی طلب ایچون عسکر سوق ایتمکله ، ۴۶۵ ده مغلوب واسیر اولوب، ملکشاهك محبسنده مسموماً وفات ایتمشدر . سلاله‌سندن کندیسیله برابر ۱۱ کشی کرمانده حکومت سورمشلردر .

قاوقه (Cauca) اسپانیه‌نك (تاراقونزه) خطه‌سنده اسکی برقصبه ایدی.

قاوقه (Cauca) آمریقانی جنوبیده قولومبیا جمهوریتنده بر بیوك نهردر ، که (آند) سلسلهٔ جبالنده (اقوآدور) حدودنده نبعاله ، شماله طوغری آقه‌رق، ۸۰۰ کیلومتره‌لك جریاندن صکره (مومپوقس) ایرماغنه دوکیلور .

قاونوس (Caunus) منتشا سنجاغندن عبارت بولنمش اولان (قاریه) خطهٔ قدیمه‌سنده اسکی برقصبه اولوب، شمدیکی (کویجکز) دن عبارت اولدیغی مظنوندر.

قاونیاق (Cavaignac) فرانسه‌نك اك مشهور جنرالرندن اولوب، ۱۸۰۲ ده پارسده طوغمش، و ۱۸۵۷ ده وفات ایتمشدر. جزایرلی امیر عبدالقادره قارشی خیلی ثبات کوسترمش؛ واوراده میرلوا اولوب، خیلی وقت جزایر والیسی دخی بولنمشدی. ۱۸۴۸ ده فرانسه‌یه چوق خدمتلر ایدوب، حکومت موقته رئیسی اولمش و ریاسته دخی نامزد اولانلردن بولنمشدی. ۱۸۵۲ ده اوچنجی ناپولیون ایمپرا- طورلغنی اعلان ایتدیکنده، استعفا ایدوب، (سارته) ایالتنده قوناغنه چکیلدرك، اختیار عزلت ایتمشدی.

قاوور (Cavour) ایتالیانك پیامونته خطه‌سنده تورینو ایالتنك (پیتیرول) قضاسنده و ۱۲ کیلومتره جنوبنده برقصبه اولوب، ۵۷۰۰ اهالیسی ودباغخانه‌لریله ایپك وبز فابریقه‌لری واردر.

قاوور (Cavour) ایتالیانك مشاهیر سیاسیونندن اولوب، ۱۸۱۰ تاریخنده (تورینو) ده طوغمش، و ۱۸۶۱ ده وفات ایتمشدر. ابتدا عسکر اولوب، بعده غزته جیلغه سلوکله، ۱۸۴۷ تاریخنده (ریزورجیمنتو) اسمیله برغزته چیقارمغه باشلامش‌ایدی. ۱۸۴۹ده مبعوث انتخاب اولنوب، متعاقباً تجارت ناظری اولمش، وبعده علاوة مالیه نظارتنی دخی درعهده ایدوب، ۱۸۵۲ ده باش وکالته ترفیع اولنمشدی. وفاتنه دك بو مقامده قالوب، داخلاً ثابت برمسلك اتخاذ ایتمکله برابر، خارجاً ابراز جرأت ایدرك، فرانسه ایله بالاتفاق، آوستریایه اعلان حرب ایتمش؛ وایتالیا اتحادینه خدمت ایدوب، کوچك ساردنیه قرالغنی دول معظمه‌دن معدود بر ایتالیا دولتنه تحویل ایتمشدر. ماچینی وغاریبالدی ایله برابر ایتالیا اتحادینی حصوله کتیرن رجال ثلثه‌نك بریدر.

قاوه (Cava) ایتالیاده سالرنه ایالتنده وسالرنه‌نك ۷ کیلومتره شمال غربیسنده وشهرمذکوردن ناپولیه کیدن‌دمیریول خطی اوزرنده اولهرق (فنستره) طاغنك کوزل بر وادیسنده بر قصبه اولوب، ۵۷۲۵ اهالیسی وجوخه، ایپك، بز وتوتون فابریقه‌لری واردر.

قاویته (Cavite) فیلیپینه جزایرندن لوسون آطه‌سنده ومانیله‌نك ۱۳ کیلومتره جنوب غربیسنده ایالت مرکزی برقصبه واسکله اولوب، ۱۵۰۰۰ اهالیسی وعسکری لیمانی واردر، فرطونه‌لی هوالرده مانیله‌نك اوکنده بارینه‌میان سفائن تجاریه دخی بولیمانه التجا ایدرلر.

قاهایان (Kahayan) بورنئو جزیرهٔ کبیره‌سنك جنوب جهتنده بر ایرماقدر، که (دوسون) طاغندن نبعانله، جنوب غربیه طوغری، ابتدا طاغلر آره‌سنده وبعده‌واسع اووه‌لرده آقه‌رق، ۴۰۰ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، همنامی اولان قصبه‌نك ۲۰ کیلومتره آشاغیسنده جاوه دکزینه دوکیلور.

قاهر بالله (بن المعتضد بن الموفق بن المتوکل بن المعتصم بن هارون الرشید) خلفاء عباسیه‌نك اون طقوزنجیسی اولوب، ۳۲۰ تاریخنده، مسند خلافته اقعاد اولنه‌رق، یالکز ۱۷ آی حکومت سوردکدن صکره، اختیار عزلت ایدوب، ۳۳۸ ده وفات ایتمشدر.

قاهره (یاخود المصرالقاهره (Le Caire) خطهٔ مصریه‌نك مرکزی اولان بیوك ومشهور برشهر اولوب، مجرای نیلك ۱۸۰۰ متره شرقنده و نهر مذکورك محل تشعبندن ۲۵ کیلومتره یوقاریده اولهرق، اسکندریه ودمیاط و رشیددن یعنی ساحل بحردن ۲۰۰ کیلومتره یوقاریده ″۱۷ ′۲ °۳۰ عرض شمالی ایله ″۵۸ ′۵۳ °۲۸ طول شرقیده واقعدر. اهالیسی ۵۷۶ ۴۰۰ مقدارنده اولوب. بتون آفریقا قطعه‌سنك اك بیوك وممالك عثمانیه‌نك استانبولدن صکره ایکنجی شهریدر. شهر شرقاً (جبل‌مقطم)ك اتکنده بولنوب جنوباً وشرقاً سورله وبرجلرله

محاطدر ، ومنتهای شرق جنوبیسنده بر قلعه‌سی واونك اوستنده کی تپه‌ده دخی محمد علی پاشا مرحومك یاپدیرمش اولدینی بر استحکامی واردر . آنجق سائر طرفلردن سور یپلمش اولدینی کبی ، موجود اولدینی طرفلرده دخی شهرك توسعیله سورك خارجنده دخی خانه‌لر ومحله‌لر یاپلمشدر . جنوب جهتنده فسطاط ویا مصرالعتیقه دینلن اسکی مصر، غرب جهتنده بولاق وشمال طرفنده عباسیه بولنوب، مقدماً اصل شهر ایله بواوچ قسم آره‌سنده خالی یرلر وار ایدیسه‌ده ، بوبوشلقلر کوندن کونه خانه‌لرله طولوب ، آره‌لرنده اتصال حاصل اولمقده‌در . بتون شهر جنوب غربیدن شمال شرقیه ممتد برمستطیل شکلنده اولوب ، بویی ٤ واکی ٢ کیلومتره‌در . نیلدن آیرلمش بر شعبه (خلیج مصر) اسمیله جنوبدن شماله شهری طولاً قطع وایکی مساوی قسمه تفریق ایدیور . قسم شرقیسی باشلیجه ابنیه وآثار قدیمه‌یی وقسم غربیسی ابنیهٔ جدیده‌یی حاویدر . قسم شرقیده شمال شرقی کوشه‌سنده‌کی حسینیه قپوسندن جنوبده‌کی باب سعادته‌دك برجاده وبوکا متوازیاً خلیج مذکور کنارنجه ممتد بر ایکنجی جاده بولنیور . قسم غربیده ایسه غربدن شرقه ممتد یکی وواسع برطاقم جاده‌لر آچیلوب ، بونلرك باشلیجه‌لری السکة الجدیدة ، شارع الموسکی وشارع محمد علی کبی جاده‌لردر، که قسم شرقیی دخی عرضاً شق ایدرلر. یکی جاده‌لرك جمله‌سی آز چوق دوز وکنیش وایکی طرفدن آغاجلرله مظلل ایسه‌ده، اسکیلری طار وطولاشیقلی وقسماً قالدیرمسز اولوب، یازین توز وقیشین چامور چوق اولور. شهرك اوزبکیه، برکة الفیل، رمیله وقره میدان اسملریله درت واسع میدانی اولوب ، بونلرك اك کوزلی واك مزین تفرجگاه اتخاذ اولنانی اوزبکیه‌در، که فرنك محله‌سی واك مزین ابنیهٔ جدیده بونك اطرافنده اولوب، ایچنده محمد علی وابراهیم پاشالرك تونجدن هیکللری دخی رکز اولنمشدر .

قاهره‌نك موجود اولان سورده ٧١ قپوسی، اوچ درت یوز جوامع و مساجدی ، ٣٠ قدر کلیساسی ، ١٠ حاوره‌سی ، ١٣٠٠ خانی، ٧٠ حمامی، جوامع شریفه اتصالارنده متعدد کتبخانه‌سی، بولاقده مصر آثار عتیقه‌سنی حاوی کوزل بر موزه‌سی ، انجمن دانشی ، مصر جغرافیاسنك ترقیاتنه مخصوص جمعیت علمیه‌سی، بیوك برتیاتروسی، بولاقده وقتیله قیمتدار کتب طبعنه موفق اولمش حکومته عائد بیوك بر مطبعه‌سی وسائر مؤسساتی واردر . جوامع شریفه‌سنك اك اسکیسی اولان وفسطاطده بولنان عمرو بن‌العاص جامعی خرابه یوز طوتمش اولدینی کبی، قدمده بونك ایکنجیسی اولان جامع ابن طولون دخی خرابدر . معمور اولان جوامع شریفه‌سنك اك بیوکی قاهره ایله برابر تأسیس اولنان (جامع ازهر) در، که اتصالنده بولنان مدرسه‌لریله مشهور اولوب، بونده افادهٔ علوم اسلامیه ایدن مدرسلرك حلقهٔ تدریسنده دائمی صورتده بیکلرجه طلبه بولنیور . بوندن صکره (جامع قلاوون) ، قلعه درونده کائن (جامع الناصری) ومحمد علی جامعی ، قلعه قربنده واقع سلطان حسن جامعی ، جامع المؤید ، جامع الغوری وسائره ذکره شایاندر . جامع الحاکم خراب اولمش، وجامع الزاهر انبار اتخاذ اولنمشدر. جنوب شرق کوشه‌سنده واقع قلعه‌سی سلطان صلاح الدین ایوبی طرفندن بنا اولنوب ، ایچنده سلطان مشار الیهه نسبتله (بئر یوسف) اسمیله مسمی غریب برقویو بولنیور.

قاهره‌نك نیلده ایکی اسکله‌سی اولوب، شمال جهتنده‌کی بولاق اسکله‌سنه اسکندریه و سائر سواحل ایله مصر سفلادن وجنوبده‌کی مصرالعتیقه اسکله‌سنه‌ده صعید مصردن کلن سفائن یناشیر. بولاقك قارشیسنده مجرای نیلده (جزیرة بولاق) ومصرالعتیقه‌نك قارشیسنده (جزیرة الروضه) بولنوب، بونده نیلك مقیاسی بولنیور . قاهره‌نك خارشی وپازارلری بیوك وتجارتی پك ایشلکدر . اطرافنده باغچه‌لری وتفرجگاهلری چوق اولوب ، بونلرده پورتقال، لیمون، موز، خرما ، زیتون ، نار وسائر میوه آغاجلریله اشجار سائره‌نك انواعی یاز قیش یاپراقلرینی محافظه ایدرلر. شهرك برساعت آلتنده نیلك صاغ کنارنده واقع (شبره) مسیره‌سی دخی ذکره شایان اولوب ، شهره کولکه‌لی کوزل بریول ایله مربوطدر .

ابنیهٔ جدیده‌سیله و یکی آچیلان جاده‌لره برابر قاهره عمومیت اوزره شرق وعرب طرز واصولی محافظه ایتمکده‌در . اکثر خانه‌لرك باغچه‌لری دخی اولدیغی حالده ، ایچلری قسوتدن خالی دکلدر . بولاق وفسطاطله برابر ۱۲ قسمه منقسم اولوب ، هربرقسم متعدد (حاره) یعنی محله‌لری حاویدر ، که بونلرك وقتیله کیجه قپانیر قپولری‌ده وار ایدی . محله وسوقاقلر آره‌لرنده الیوم برچوق خرابه‌لره تصادف اولنور . داخلنده وجوارلرنده صحابه‌دن وسائر اعاظم اسلامدن برچوق ذواتك تربه ومقاملری بولنوب ، زیارتکاهلری پك چوقدر .

قاهره صرف اسلام شهری اولوب ، حضرت عمر بن الخطاب (رضه) ك زمان خلافتنده عمرو بن العاص فتح مصره مأمور اولدیغنده ، اوحالده بولنمش اولان (بابلیون) قلعه‌سنی محاصره ایتمکله ، قارشیسنده چادیرلرینی واردوکاهنی قورمش ؛ ومحاصره اثناسنده اسمنه نسبتله یاد اولنان جامع شریفی بنا ایتدیره‌رك ، یکی برشهر اساسنی وضع ایتمش ؛ و بونی اردوکاه و یا خیمه‌کاه معناسیله (فسطاط) تسمیه ایتمشدی . فسطاط خلفاء راشدین وبنی امیه وبنی عباس زمانلرنده خطهٔ مصریه‌نك مرکز ومقر حکومتی قالوب ، بنی طولون واخشیدیلرك زمان امارتلرنده خیلی توسیع واعمار دخی اولنمشدی . ۳۵۸ تاریخ هجریسنده مغربده ظهور ایدن فاطمیوندن معزلدین‌الله جانبندن مصرك فتحنه سوق اولنان اردونك قائدی بولنان جوهر خطهٔ مصریه‌یی ضبط ایدنجه ، فسطاطك شمالنده جامع ازهرینك وحکمدار مشارالیه ایچون ایکی سرای ایله سائر ابنیه‌نك انشاسنه مباشرت ایده‌رك ، قوهٔ قاهره‌سنی ایماءً ، قاهره تسمیه ایتدیکی شهر جدیدك اساسنی وضع ایتمش ؛ و ۳۶۲ تاریخنده ابنیهٔ لازمه اکمال اولنمغله ، معزلدین‌الله قاهره‌یه انتقال ایله ، فاطمیون بو شهری پایتخت اتخاذ ایلمشلردر . برخیلی وقت قاهره آیری وفسطاط آیری برر شهر عد اولنمشلرسه‌ده ، ایکیسی‌ده برسور ایچنه آلنه‌رق ، قاهره‌نك توسیله آره‌لرنده‌کی مسافه دخی کیتدکجه آزالمغله ، کیده‌رك فسطاط قاهره‌نك برقسمی حکمنه کچمشدر . قاهره‌نك الك اول اعمار اولنان جهتی بین القصرین دینلن محلی اولوب ، اصل (مدینه) اسمی اوراسنه ویریلمیردی . فاطمیوندن نوبت حکومت ایوبیلره کلنجه ، صلاح‌الدین ایوبی شهرك طوغله‌دن اولان سورینی هدم ایله ، طاشدن دها متین صورتده یکیدن بنا ، وقلعه‌یی ودروننده‌کی جامع ناصری‌یی دخی تأسیس ، وینجه ابنیه وسائره ایله شهری توسیع وتزیین ایتمش ؛ وکرك بونك خلفاری کرك اوندن صکره حکومت سورن ممالیك اتراك وچراکسه دخی جوامع ومدارس وسائره علاوه‌سیله قاهره‌نك بیومسنه خدمت ایتمشلردر . یاوز سلطان سلیم خان زمانندہ خطهٔ مصریه ممالك عثمانیه‌یه ضم والحاق اولنجه ، قاهره مرکزیتنی غائب ایدوب ، بالطبع تدنی‌یه یوز طوتمش ؛ وشهر ایله نیل کناری آره‌سنده‌کی یرلر بطاقلق حالنه کچوب ، پك صیق ظهور ایدن وبا وسائر علل ساریه اهالیسنی خیلی تناقصه اوغراتمش ایکن ، خطهٔ مصریه‌نك محیی ومجددی اولان محمد علی پاشا مرحوم کرك هواسنی تصفیه وکرك معموریتنی تزیید ایده‌جك برچوق عملیات وانشاآت وتأسیساته تشبثله ، اخلافی وعلی الخصوص خدیو اسبق اسماعیل پاشا مرحوم بویولده دوام ایده‌رك ، قاهره‌یی شمدیکی حاله کتیرمشلردر . ترقیات برطرفدن دخی دوام ایتمکده اولوب ، یکرمی بش سنه‌دن‌بری اهالیسی تضاعف ایتمشدر ، وکیتدکجه دخی تزایدایتمکده‌در . لسانمزده ، شام ودیار بکر ایچون دخی اولدیغی کبی ، خطه‌نك اسمی شهره ویریلوب ، قاهره‌یه بین‌العوام (مصر) نامی ویرلمکده‌در . فرنکلرایسه (قاهره) دن غلط اولەرق (قایرو) و (کر) دیورلر .

قاهلن کبیر که (Kahlengebirge) آوستریاده‌برطاغدر ، که آلپ سلاسل جبالنك (نوریق) شعبه‌سندن آیریلەرق ، ویانه‌نك جنوب غربیسنده طونه‌یه طوغری ۱۰۰ کیلومترەلك محلده ممتد اولور . ویانه‌نك اورمانی وقاهلنسبرغ ایله یوسفبرغ تپه‌لری دخی بوطاغه مربوطدر .

قاهور (Cahors) فرانسه‌ده پارسك ۵۶۰ کیلومتره جنوبنده و (لوت) نهری اوزرنده (لوت) ایالتنك مرکزی برقصبه اولوب، ۱۳۸۴۶ اهالیسی، داخلی مکتب اعدادیسی، ایکی کتبخانه‌سی، پك اسکی برکلیسای، رومالیلردن قاله خرابه‌لری وچوخه، شراب وقونیاق اخراجاتی وادر.

قاهولو (Cahulu) رومانیه‌نك بغدان مملکتنده و (پروت) نهری ساحل یسارینك قربنده اوله‌رق طونه ساحلی قربنده همنای اولان بطاقلق برکول تشکیل ایدن برچایك اوزرنده واقع بر قصبه اولوب، ۶۸۷۵ اهالیسی واردر.

قایاتامبو (Cajatambo) یاخود قاجاتامبو آمریقای جنوبیده پرو جمهوریتنك (آنقاخس) ایالتنده و (هوآراس) ك ۱۴۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (آند) سلسلهٔ جبالنك پك مرتفع اولان غربی بروادیسنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۶۰۰۰ اهالیسی، قرن سابقده چوق محصول ویرمش برآلتون معدنی وکمور معدنلری واردر.

قایامبه (Cayamba) آمریقای جنوبینك اقوآدور جمهوریتنده وکیتونك ۹۵ کیلومتره شرق شمالیسنده وخط استوا قربنده برکانی الاصل مرتفع برطاغ اولوب، (سیمبورازو) دن صکره (آند) سلسلهٔ جبالنك اك مرتفع تپه‌سیدر، و ۵۸۶۴ متره ارتفاعی واردر. (قایامبه اورقو) دخی دیرلر. — بو اسمله برازیلیاده (آمازون) ایرماغنه تابع بر چای دخی اولوب، مجراسی ۲۴۵ کیلو متره اوزونلغنده‌در.

قایتبای [«اشرف (ملك —)» ماده‌سنك سکزنجی فقره‌سنه مراجعت بیوریله.]

قای‌چئو (Kaï-Tcheou) چینده مانچوریه‌نك (لیائوتونغ) ایالتنده و (موقدن) ك ۱۸۵ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (لیائوتونغ) کورفزینك ساحل شرقیسنده برشهر واسکله اولوب، کوزل منظره‌سی، تمیز صوقاقلری وخیلی ایشلك تجارتی واردر.

قایستر (Caystre, Caystros) یاخود قایستروس آیدینده‌کی کوچك مندرسك اسم قدیمی اولوب، ازمنهٔ قدیمه‌ده کنارلرنده بولنان بیبانی قوغولرك کثرتیله مشهور ایدی.

قایسرسبرغ (Kaïsersberg) آلساس لورنده قوماركه ۱۵ کیلو متره شمال غربیسنده و (وایس) نهری اوزرنده برقصبه اولوب، ۸۳۸۳ اهالیسی وایپلیك و بز فابریقه‌لریله مقبول شرابی واردر.

قایسرسلاؤترن (Kaïserslautern) باویره‌نك رین ایالتنده و (اسپیره) نك ۴۹ کیلو متره شمال غربیسنده اوله‌رق (لاؤترن) نهری اوزرنده بر شهر اولوب، ۲۲۳۰۰ اهالیسی، سوری، مکتب اعدادیسی، دارالمعلینی وچوراب، بیره وسائره فابریقه‌لری واردر.

قایف (Caïphe) یهود کاهنلرندن اولوب، حضرت عیسی (عم)ی اعدامله محکوم ایتمش؛ وحواریونی توقیف ایتدیروب، بولدرمدن شمعون (پطروس) ویوحنایی ضرب ایتدیرمشدی. بعده روما طرفندن شام والیسی بولنان (ویتلیوس) جانبندن عزل اولنمغله، ۳۵ تاریخ میلادیسنده اتلاف نفس ایتمشدر.

قای‌فونغ (Kaï-Foung) چینك وسطلرنده پکینك ۶۷۵ کیلو متره جنوب غربیسنده و (هوآنغ هو) نهری ساحل یمینه ۱۵ کیلو متره‌لك مسافه‌ده پك تجارتکاه بر شهر اولوب، ۱۰۰۰۰۰ دن زیاده اهالیسی واردر. چین داخلنده باشلیجه بوشهرده یهودیلر بولنوب، قیومجیلق وصرافلق وسائره ایله اشتغال ایدرلر. نهر مذکورك صولری چوق دفعه سد وبندلری بیقه‌رق شهرك مزروعاتنی وبعضا ابنیه‌سنی دخی تخریب ایدر.

قایق (Caïque) برغمه قربندن کچه‌رك چاندارلی قوینه دوکیلن باقر چاینك اسم قدیمیدر.

قایق آطه‌لری (Caïques) آنتیل جزایرندن (جامایقه) جزیرهٔ

کبیره‌سنك شمال جهتنده واقع (لوقایه) جزایر مجتمعه‌سنده برطاقم کوچك آطه‌لر اولوب، ۲۰° ایله ۲۱° عرض شمالی و ۷۳° ایله ۷۴° ۴۷′ طول غربی آره‌لرنده واقعدر. همان جمله سی زنجی اولق اوزره، ۱۲۰۰ اهالی ایله مسکوندرلر. الك بیوکلری اولان (بیوك قایق) ك بویی ۵۳ واکی ٦ کیلو مترەدر.

قائلی { ایران شعراسندن اولوب، ترشیز لیدر. برتذکرة‌الشعراسی واردر. ۹۵۵ تاریخنده وفات ایتمشدر.

قایماز { (ابو منصور مجاهدالدین — بن عبدالله الزینی) ملوك اتابکیه وزراسندن اولوب، عن اصل سجستانلی اولدیغی حالده، اربل صاحبی ملك معظم مظفرالدینك پدری ابو سعید علی بن بکتکینك ازادلیسی ایدی. ۵۵۹ تاریخنده ملك مشار الیه طرفندن اولادینك اتا بکلکنه نصب اولنه‌رق، درایت ورویتنه بناءً رتق وفتق امور ید اقتدارینه تفویض اولنمش؛ واجرای عدالت وحقانیتله شهرت بولوب، اربلده برمدرسه وبر خانقاه دخی بنا ایله، کلیتلی اوقاف ترك وتخصیص ایتمشدی. ۵۷۱ ده موصله کیدوب، اورانك صاحبی اتابك سیف‌الدین غازی بن مودود کندیسنی وزارتنده استخدام، وبتون امور اداره‌یی ید کفایتنه احاله ایتمشدی. اورادە دخی شهرك خارجنده بیوك بر جامع شریف ومدرسه وخانقاه ایله یتیملر ایچون برمکتب ودجله اوزرنده برکوپری انشا ایتدیرمش؛ ومبرات مذکوره‌یه اوقاف کافیه تخصیص ایلمش ایدی. معاصرلری بولنان ملوك واکابرله مخابراتی اولوب، (مجدالدین ابوالسعادات مبارك بن‌الاثیرالجزری) صاحب ترجمه‌نك کتابتنده استخدام اولنمشدی. ادبیات واشعاره مراق وتقدیره اقتداری اولوب، زمانی شعراسی کندیسنی برچوق قصیده‌لرله مدح، وبعض علما بونك نامنه کتب مشهوره تألیف ایتمش؛ وجائزه واحسانلرینه نائل اولمشلردی. سیف‌الدین غازی وفات ایدوب، برادری عزالدین مسعود جلوس ایتدیکنده، خصماسی حقنده سعایت ایتمکله، ۵۸۹ ده توقیف اولنمش ایسه‌ده، عندالتحقیق تبرئهٔ ذمت ایدوب، آخر عمرینه‌دك وزارتده ابقا اولنمش؛ و ۵۹۵ ده موصل قلعه‌سنده وفات ایتمشدر.

قایمان { آطه‌لری — (Caïmans) آمتیل دکیزنده (قوبه) جزیرهٔ کبیره‌سنك جنوبنده اوچ آطه اولوب، (بیوك قایمان) دینلن بیوکلری آچیقده ۱۹° ۲۲′ عرض شمالی ایله ۸۳° ۴۰′ طول غربیده و(کوچك‌قایمان) ایله (قایمان براق) آطه‌لری بربرینه قریب اولەرق بیوکنك ۱۲۰ کیلومتره شرق‌شمالیسنده واقعدرلر. اوچنك مجموعاً مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۸۴ مربع کیلو متره واهالیسی ۲۴۰۰ کشیدر. هوالری صاغلام اولوب، اهالیسی چوق یاشار. — بواسمله آمریقای وسطینك هوندوراس جمهوریتی ساحل شرقیسنك آچیقلرنده دخی برقاچ آطه واردر.

قائم بامرالله { (ابو جعفر عبدالله بن القادر بالله احمد) خلفاء عباسیه‌نك یکرمی آلتنجیسی اولوب، ۴۲۲ تاریخنده، ۲۳ یاشنده‌ایکن، پدرینه‌خلف اولمش؛ و ۴۴ سنه ایله ۸ آی حکومت سوردکدن‌صکره، ۴۶۷ تاریخنده بغداددە وفات ایتمشدر. بونك زمانندەملوك فاطمیه‌دن مستنصربالله بغدادی‌وبتون عراق‌عربی ضبط ایدرك، شهر مذکورده کندی نامنه خطبه اوقوتمغله، صاحب ترجمه فرار ایتمش؛ وبرسنه صکره ملوك سلجوقیه‌دن طغرل بکك امدادیله بغدادی استردادایتمش ایسه‌ده. سلجوقیلرە منتدار قالوب، طغرل بکك وبعده آلپ آرسلانك ونهایت ملکشاهك رأییله حرکت ایتمك مجبوریتنده بولنمش ایدی. وفتنده ملکشاه وزیری مشهور نظام الملکی کوندروب، تورونی مقتدی بالله عبداللهی اقعاد ایتمشدی.

قائم بامرالله { (ابوالقاسم محمد نزار بن عبدالله المهدی) مغربده ظهور ایدن فاطمیونك ایکنجیسی اولوب، پدری مهدینك زمانندە ولایت عهدله کندیسنه بیعت اولنمش؛ و پدری طرفندن عسکرله ایکی دفعه مصرك ضبطنه اعزام اولنه‌رق، برنجی دفعه‌سنده

۳۰۱ تاریخنده خلیفهٔ عباسی مقتدرك مصرده کی والیسی قاچیروب ، خطهٔ مصریه یی تمامیله تحت ضبطنه آلمش ایسه ده ، مونس الخادم قوماندهسیله بغدادن کوندریلن عساکر وفیره ایله محاربه یه کیریشدکده ، عسکرنده وبا وغلا ظهور ایتمکله ، افریقیه یه رجعته مجبور اولمش ایدی . ۳۲۲ تاریخنده پدرینه خلف اولوب ، ایرتسی سنه دونمنا ایله آق دکیزه چیقه رق ، جنووه وساردنیه یی غارت ایتمش ؛ وبعده جانب مصره عسکر کوندروب ، اسکندریه یی فتح ایلمش ایدی . اواخر عهدنده (ابویزید مخلد) نام خارجی خروج ایدوب ، قیروانی واکثر ممالکنی استیلا ایتمکله ، صاحب ترجمه مهدیه ده محصور قالوب ، تحت محاصره ده ایکن ، ۳۳۵ تاریخنده وفات ایتمشدر . مدت حکومتی اون ایکی بچق سنه در . اوغلی منصور بالله اسماعیل خلفی اولمشدر .

قائمکنج { (Kaïmgandj) هندستانك شمال جهتنده اکره ایالتنك فرح آباد سنجاغنده وفرح آبادك ۳۰ کیلومتره شمال غربیسنده وکنك ایرماغنه تابع (کنك نادی) نهری اوزرنده اولهرق (دوآب) اسمیله معروف پك منبت بروادیده واقع برقصبه اولوب ، ۱۰ ۳۲۵ اهالیسی وپتاته محصولاتی واردر .

قایمنی { (Kaïméni) یونانك کیقلاده جزایرندن (سانتورین) جزیره سنك غرب جهتنده تشکیل ایتدیکی کورفزك ایچنده بواسمله اوچ کوچك آطه بولنوب ، برینه (مغالی قایمنی) یعنی « بیوك یانمش » ، برینه (میقرا قایمنی) یعنی « کوچك یانمش » وبرینه ده (نیا قایمنی) یعنی « یکی یانمش » اسملری ویریلیور . بونلر تبدلات برکانیه ایله ازمنهٔ تاریخیه ده ظهور وتشکل ایتمش اولدقلرندن ، علم الارض نقطهٔ نظرنجه اهمیتلری زیاده در .

قاین { ایرانده خراسانك جنوب جهتنده کوهستان (ومستعربی قهستان) خطهسنده (برجند) ك ۷۶ کیلو متره شمالنده و ۹۰۰ مترهلك ارتفاعده برقصبه اولوب ، وقتیله قهستانك مرکزی ایکن ، شمدی برجند مرکز اولوب ، قاینك شامل اولدیغی ۸۰۰۰ خانه دن یالکز ۱۵۰۰ ی مسکوندر ؛ ووقتیله جوارلرنده کلیتلی ایپك وصفران چیقمقده ایکن ، برقاچ سنه متمادیاً دوام ایدن قوراقلقدن طوت آغاجلری قورومش ، وصفران زرعی دخی ترك اولنمشدر . قاین پك اسکی اولوب ، قبل الاسلام دها معمور ایدی .

قاینارجه { بلغارستانده سلستره نك ۷۰ کیلومتره جنوبنده برکوچك قصبه اولوب ، سلطان عبدالحمید خان اول ایله ایکنجی قاترینه زمانلرنده ۱۷۷۴ تاریخ میلادیسنده دولت عثمانیه ایله روسیه آره سنده عقد اولنان معاهدهنك محل امضاسی اولمغله مشهوردر .

قاینسق { (Kaïnsk) سیبریه نك (تومسق) ایالتنده وتومسقك ۴۳۰ کیلومتره غربنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ۵۶۷۰ اهالیسی واهمیتلی کورك تجارتی واردر .

قاینه { (Cayenne) آمریقای جنوبیده فرانسه غویانهسنك مرکزی بر قصبه اولوب ، همنامی اولان ایرماغك منصبنده یه همنامی اولان کوچك بر آطه نك اوزرنده واقعدر . صیفجه لیمانی ، قلعه سی ، ۸۰۰۰ اهالیسی ، داخلی مکتبی ، نباتات باغچه سی وتجارت انبارلری واردر . هواسی پك صیجاق ایسه ده ، اطرافنده کی بطاقلقلرك آچلمسیله تصحیح اولنمشدر .

قایور { (Cayor) آفریقای غربیده سنغال نهرینك منصبندن یشیل برونه قدر وساحلدن شمال جهتنده ۱۰۰ وجنوب جهتنده ۳۰ کیلومتره ایچریه قدر ممتد برخطه اولوب ، ساحل بوینجه طولی ۱۶۰ کیلومتره قدردر . اهالیسی ۲۰۰۰۰۰ کشی راده لرنده اولوب ، یولوف جنسیتنه منسوب وشمال جهتنده جله سی مسلم ، جنوب قسمنده ایسه برطاقمی الآن مشرکدر . اسماً فرانسه مستعمراتندن معدود ایسه ده ، حقیقتده برحکومت مستقلهٔ اسلامیه الندهٔ اولوب ، یالکز سواحلده بعض نقطه لر فرانسزلرك ضبطنده

بولنیور . محصولاتی داری ، مصر ، پاموق ، چیوید ، آمریقان فستینی وسائره‌در .

قائوقو { (kaoko) آفریقای جنوبینك ساحل غربیسنده (کونتنه) منصبندن (والفیش) قوینه قدر یعنی ۱۸°۳۰′ ایله ۲۲°۳۰′ عرض جنوبی آره‌لرنده ولب‌دریادن ساحل ایله متوازیاً اوزانان طاغلر سلسله‌سنه دك ممتد اولور بر خطه اولوب ، میاه جاریه‌سی چوق اولمغله ، اراضیسی سقی اولنور ، ویالکز دکیز کنارلری قوماق وغیر منبتدر . وقتیله ۸۰۰۰۰ قدر اهالیسی وار ایکن ، اخیراً اکثری ایچ طرفلره چکیلوب طاغلمشلردر .

قُبا { ماوراء النهرده فرغانه‌یه ملحق برقصبه اولوب، مشاهیر صوفیوندن ابواسحاق ابراهیم القبائی وسائر مشاهیر علمانك مسقط رأس بولنمشدر . سلطان محمود سبکتکین زمانینده بو قصبه وملحقاتنده (بیغو بن طغان) حکم سوروب، عدل وحقانیتله شهرت بولمشدر . مغول‌فتنه‌سنده خراب اولمشدر .

قُبا { مکهٔ مکرمه ایله مدینهٔ منوره آره‌سنده مدینه‌دن ایکی میل بعدنده بیوك بر قریه اولوب. هجرت اثناسنده بعض صحابه‌طرفندن بنا اولنمش مشهور بر مسجدی وار ایدی ، که ایچنده فخرالرسل (صلی‌الله علیه وسلم) افندمز نماز قیلمشلردی ، وفضائلی حقنده بعض احادیث شریفه منقولدر.

قِباب { «قبه‌لر» معناسیله سمرقند ونیسا - بوره برر بیوك محله اولوب ، مشاهیر علمادن بعض ذوات بونلره نسبتله تلقب ایتمشلردر . — قباب الحین دخی بغداد قربنده وخراسان طریقنده برقریه ایدی .

قُباد { ملوك ایراندن ساسانیان سلاله‌سنك اون طقوزنجی حکمداری اولوب ، برنجی فیروزك اوغلی ویلاشك برادری وخلفیدر . ٤٩١ تاریخ میلادیسنده تخته چیقوب ، (مزدك) نیشاپوری طرفندن اغفال اولنمغله ، بونك اشتراك اموال وازدواجی مروج مذهب زندقه‌سنی قبول وترویج ایتدیکیچون، ٤٩٨ ده اسقاط وحبس اولنمش ایسه‌ده ، درت سنه صکره همشیره‌سنك سعییله یکیدن اقعاد اولنمش ، وروم ایمپرا طوری آناستاس ایله جزیره جهتنده ایتدیکی محاربه‌ده غالب کلمش ایسه‌ده ، بعده (بلیزار) طرفندن مغلوب اولمش ایدی. ۳۶ سنه حکومت سوروب، ۵۳۱ ده وفات ایتمش؛ واوغلی مشهورنوشیروان عادل خلفی اولمشدر. قبادك قلروی بولنمش اولان ممالکده بر چوق ابنیه وسائر آثاری واردر . روم تواریخنده (قبادس Cabadès) اسمیله مذکوردر .

قباد خرّه { فارسده بر ناحیه اولوب ، ساسانیاندن قباده منسوب ایدی .

قبادیان { بخارا خانلغنك حصار ایالتنده وحصارك ۱۲۵ کیلومتره جنوب غربیسنده اولهرق جیحونه تابع (کافرنکان) نهری اوزرنده وبونك منصبندن ٦٠ کیلومتره یوقاریده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، تاجیك واوزبك اهالی ایله مسکوندر. جوارلرنده چوق ایپك قوزه‌سی چیقار .

قُباذق { آناطولیده‌کی (قاپادوقیه) خطهٔ قدیمه‌سنك بعض عرب کتب جغرافیه‌سنده کوریلن اسمیدر .

قبارطای { (Kabarda) قافقاس سلسلهٔ جبالنك وسطی قسمی شمالنده و (ترك) ایالتنك غرب جنوبی قسمنده اولهرق سلسلهٔ مذکوره صرتیله (ترك) مجراسی آره - سنده برخطه اولوب، البرز جبلنك شرق طرفنده بولنیور . بو خطه ۹۸۲۲ مربع کیلو متره وسعتنده اولوب، بیوك وکوچك قبارطای اسمیله ایکی قسمه منقسمدر. برنجی قسمی قافقاس سلسلهٔ جبالنك اتکلرنده واقع اولوب ، طاغلق اولان اراضیسنك وادی وبایرلری ، ترك ایرماغنه منصب اولق اوزره ، اورادن آقان حسابسز چایلرله اروا اولنور ، واراضیسی دنیانك اك منبت یرلرندندر . کوچك قبارطای ایسه ترك ایرماغنك ابتدا شمال غربیه وبعده شرقه طوغری اولان جریانده تشکیل ایتدیکی زاویه داخلنده

اولوب، غربدن شرقه ممتد ایکی صره تپه‌لری واردر، و اراضیسی تورو ویالکز مرعالفه الویریشلیدر. قبارطای اهالیسی چرکس اولوب، لسان وسیما و اخلاقجه چرکسلردن فرقلری یوغیسه‌ده، کندیلری اقوام تورانیه‌دن خزرلرك احفادی اولق ورؤسالری قریشی‌الاصل بولنمق ادعاسنده‌درلر. قبارطایك اهالیسی ۴۷۰۰۰ کشیدن عبارت اولوب، ۳۲۳۰۰ ی چرکس، ۱۰۰۰۰ ی تاتار و ۴۷۰۰ ی روس، آلمان، یهودی وسائره‌در. برخیلی وقت قریم خانلرینك تحت حکمنده بولندقدن‌صکره، روسیه‌نك ضبطنه کچمشلردر. هرنه قدر قبارطای چرکسلری جسارتده سائر همجنسلرندن کری قالیورلرسه‌ده، موقعلری مدافعه‌یه اوقدر الویریشلی اولمدیغندن، سائرلرندن اول مملکتلری روسیه‌یه الحاق اولنمش؛ واوصره‌ده اکثری ممالك عثمانیه‌یه هجرت ایدوب، طاغلمشلردر. قبارطای چرکسلرینك زراعته میل والفتلری اولیوب، چوبانلق اخلاق استقلال پرستانه‌لرینه دها موافق کلدیکندن، یرلری پك منبت اولانلر دخی اغنام وخرکله‌لر ایله کزرلر. نشانلیلرینی قاپمق عادتی الآن اجرا ایدرلر. قبیله‌لرینك خارجنده، یاقه‌یی اله ویرمه‌مك شرطیله، حیوان خرسزلغی عندلرنده معیوب دکلدر.

قباره { (Kabara) سودان غربیده نیجرك ساحل شمالیسنده وتمبکتوتك ۱۰ کیلو متره جنوبنده برقصبه اولوب، تمبکتونك نهر مذکورده اسکله‌سیدر.

قباغان { (Cabagan) اسپانیه‌یه تابع فیلیپینه جزایرندن (لوسون) جزیره‌سنك شمال شرق ساحلنده برقصبه اولوب، ۱۱۰۰۰ اهالیسی واردر.

قَبّان { آذربیجانده تبریز قربنده وتبریز ایله بیلقان آره‌سنده برقصبه اولدیغی یاقوت حموی بیان ایدیور.

قبانی { (رکن‌الدین) مشاهیر شعراء ایراندن اولوب، عن اصل ماوراءالنهردەکی (قبا) شهرندن اولدیغی حالده، اصفهانه سیاحتله پدرالدین جاجرمی ایله مشاعره‌ده بولنمشدر. کندیسی اثیرالدین اومانینك شاکردی و پور بهاء جامینك استادیدر. شو بر ایکی بیت خواجه عزالدین طاهره خطاباً سویلش اولدیغی بر قصیده‌سندندر:

چه شد امسال آخر ای مخدوم
که من رنج دیدهٔ مظلوم
بعد ده سال حق بدین دولت
کشتم ازهر مراد دل محروم

قَبحاطه { اندلسده جیان اعمالندن برقصبه وقلعه اولدیغی «معجم‌البلدان»ده مسطوردر.

قبذاق { اندلسده قرطبه نواحیسنده بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

قبر ابراهیم { فلسطینده کی حبرون ونام دیکرله خلیل‌الرحمن قصبه‌سنه ویریلن اسامیدندر. [« حبرون » مادەسنه مراجعت بیوریله.]

قبره { اندلسده قرطبه اعمالنه متصل منبت ومحصولدار بریر اولوب، بر خیلی نواحی ومعموره‌لری حاوی اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مذکوردر.

قِبریس { وعربجه قبرس (Chypre, Κύπρος) بحرسفیدك اك بیوك آطه‌لرندن اولوب، بحر مذکورك منتهای شرقنده وآناطولی ایله شام‌ساحلی قارشیسنده واقع اولدیغی حالده، آناطولی‌یه ملحق عد اولنور. ساحل شمالیسی آناطولینك ایچ ایل ساحلندن ۷۵ واك شرق نقطه‌سی شام ساحلندن ۹۳ کیلو متره‌لك مسافه‌ده واقعدر. غرب‌جنوبیدن شرق‌شمالیه طوغری غیر منتظم برمستطیل صورتنده ممتد اولوب، منتهای شرق‌شمالیسی اوزون‌وطار برشبه جزیره صورتنده اسکندرون کورفزینه طوغری اوزانیر؛ بو شبه جزیره‌نك اوجنده اولان (آی آندریا) برونی ″۴۲ ′۴۹ °۳۵ عرض شمالی ایله ″۲۰ ′۱۵ °۳۲ طول شرقیده، اك غربی نقطه‌سی اولان اپیفانیو برونی ′۶ °۳۵ عرض شمالی ایله ′۵۳ °۲۹ طول شرقیده، اك جنوبی نقطه‌سی اولان (غاواته) برونی‌ده ″۱۸ ′۲۰ °۳۴ عرض شمالی ایله ′۴۲ °۳۰ طول شرقیده واقعدر. مذکور اپیفانیو برونندن

آی آندریا برونده قدر اولان طول اعظمی قوش اوچشی حسابیله ۲۲۰ کیلومتره ووسطلرنده اکی ۶۰ ایله ۸۰ کیلو متره آره‌سنده‌در . مساحهٔ سطحیه‌سی ۹۶۱۰ مربع کیلومتره اولوب ، ۲۹۱ ۲۰۹ اهالیسی واردر .

قبریس جزیره‌سنده ایکی طاقم طاغلر واردر . بری واك بیوکی جنوب غربی جهتنده اولوب، آطه‌نك اورته‌لرینه وشرق طرفنه قدر اتکلری وشعبه‌لری اوزانیر. بوکا (اولیمپ) نامی ویریلوب، اك یوکسك ذروه‌سی (ثروآدوس) اسمیله ۱۸۸۵ وبر تخمینده ۲۰۰۸ متره ارتفاعنده‌در . دیکری جزیره‌نك ساحل شمالیسی بوبنجه (آی آندریا) برونده قدر ممتد اولوب ، بونك ارتفاعی ۷۰۷ متره‌یی تجاوز ایتمیور . بو ایکی صره طاغلرك آره‌سنده جزیره‌نك اورته‌سنده شرقدن غربه کنیش براووه ممتد اولور، که وقتیله بتونی برتك تارله کبی سراسر مزروع اولوب ، دنیانك ذخیره‌سنی حاصل ایتمکده بولنمش ایکن ، شمدی قیشین چامور ویازین توز دریاسی کسیلوب ، قسم اعظمی دیکن وچالیدن بشقه برشی حاصل ایتز . اولیمبوس طاغلرینك جنوبی اتکاری آلتنده‌سواحل جنوبیه‌یه طوغری ممتد اولان اووه‌لر دخی همان بو حالده‌در . اك بیوك نهری اولیمبوس طاغنك شمالی اتکارندن اینه‌رك ، مرکزی اولان لفقوشه شهری ایچندن مرور ، ومذکور اووه‌یی شق ایتدکدن صکره ، ساحل شرقیده ماغوسه‌نك اوست طرفنده دکیزه منصب اولور . جبال مذکوره‌نك شمال غربی وجنوبی اتکارندن دخی برچوق نهرلر آقار . بوانهارك هیچ بری سیر سفائه صالح اولیوب، اکثرینك صولری تبخردن آشاغی ایندکجه آزالیر .

قبریسك هواسی عمومیت اوزره صیجاق اولوب ، علی الخصوص اولیمبوس طاغلرینك جنوبنده‌کی یرلر ، لدوسه وشام ومصردن کلن صیجاق روزکارلره معروض اولدیغندن ، دها صیجاقدر . جبال مذکوره‌نك شمال مائله‌سی ایسه پویرازه معروض اولدیغندن، هواسی سریندر . بوجهتك اورمانلری دخی زیاده‌جه‌در . هرنه‌قدر تشرین ثانیدن شباطه قدر قبریسجه یاغمور موسمی حکم سوریورسه‌ده ، قوراقلق چوق دفعه آطه‌یه مسلط اولوب، چکرکه دخی اکا رفاقت ایدر .

قبریسك هرنوع محصولاته استعدادی اولوب ، آنجق اهالیسنك وسعت اراضی یه نسبةً آزلغی واورمانلرینك اتلافی اسکی منبتلکنه خلل کتیرمشدر. مع‌هذا طوپراغنك استعدادی ومصر وشام وآناطولی آره‌سنده‌کی موقع ووضعیتی جهتیله جزئی برهمتله ینه اسکی حالنه ارجاعی ممکندر . حبوبات متنوعه‌دن بشقه قبریسده پاموق، زیتون، خروب ، اوزوم ، کوك بویا ومیوه وسبزه‌لرك انواعی یتیشیر. میوه‌لرینك لذتی وچیچکلرینك رنك وقوقوسی پك کوزلدر . اوزومدن یاپیلان شرابلر اسکیدن بری دنیانك هرطرفنده شهرت بولمشدر. باقر معدنی چوق اولوب ، جزیره‌نك اسمی دخی بو معدنه دلالت ایدر . آلتون ، دمیر ، توتیا معدنلری وطاغلرنده ذی‌قیمت احجار دخی وقتیله کثرتله چیقاردی . شمدی هپسی متروکدر . اسکیدن قویونلری چوق اولوب ، کلیتلی یاغی چیقمقده ایکن، شمدیکی حالده حیوانات اهلیه‌سی آز اولوب ، یالکز استرلری ایری وقوتلیدر . بعض طاغلرنده یبانی طوموز ایله قره‌جه سیرك اوله‌رق بولنیور .

اهالیسنك ثلثانی خرستیان وبر ثلثی اسلام اولوب ، خرستیانلری اکثریت اوزره روم ومسلمانلری ترکدر. بناءً علیه جزیره‌ده ایکی اسان سویلنوب ، روملرك‌ده چوغی ترکجه ومسلمانلرك بعضیسی روجه بیلیرلر . معموریتی زمانلرنده یعنی ازمنهٔ قدیمه‌ده قبریسك ایکی ملیوندن زیاده اهالیسی اولدیغی محقق اولوب ، اهل صلیب محاربانی اثناسنده دخی نفوسی ۶۰۰ ۰۰۰ دن آشاغی دکلدی . بعده ۱۰۸ ۰۰۰ مقدارینه‌دك تنزل ایتمش ایسه‌ده ، بو صوك زمانلرده ینه تزایده باشلایوب ، بونك همان ایکی مثلنه بالغ اولمشدر .

قبریسك اك بیوك قصبه‌سی ومرکزی وسطلرنده بولنان لفقوشه (ویا نیقوسیه) قصبه‌سی اولوب ، سواحلنده برقاچ قصبه واسکله‌سی وار ایسه‌ده، هیچ برینك صاغلام وواسع لیمانی یوقدره شمدیکی حالده اسکله‌سی جنوب شرقی ساحلنده‌واقع

طوزله (ویا لارناقه) قصبه سیدر. بونك جوارنده اسکی فنیکه‌لیلرك بنا کرده‌سی اولان (کیتیم) مدینهٔ قدیمه‌سنك خرابه‌لری بولنیور. ساحل شرقیسنده ماغوسه (یاخود فاماغوسه) قصبه‌سی بولنوب، جنویز ووندیکلیلرله لوزینیانلر زمانلرنده جسیم استحکاماتی وطولمش برکوچك لیمانی واردر. بونك شمالنده ونهرك منصبنده رومالیلر زماننده معمور بولنمش (قوستانچی) قصبه‌سنك خرابه‌لری طوریور. ساحل جنوبیسنده بولنان (لیماسون) اسکله‌سی‌ده اولدقجه ایشلکدر. بونك جوارنده قدیماً پك معمور وعشق‌الهه‌سنك عبادتنه مخصوص معبدیله واکنجه‌لی پنایرلریله مشهور بولنمش اولان (آماتونته) قصبه‌سنك خرابه‌لری موجوددر. ساحل غربینك منتهای جنوبنده دخی (باف) قصبه‌جغی بولنیور، که قدیما (پافوس) اسمیله بودخی زهره‌نك عبادات ومراسم عشق آلودیله مشهورایدی. ساحل شمالیسنده بولنمش (کرینیا) شهر قدیمی دخی شمدیکی حالده ۳۰ قدر خانه‌یی واطرافنده برچوق خرابه‌لری حاوی برقریه حالنده‌در.

قبریس جزیره‌سی اسکیدن اقوام آریه‌دن مجهول برقومله مسکون اولوب، فنیکه‌لیلر دخی بعض سواحلنده برطاقم قصبه‌لر ومهجرلر اویاندیرمشلردی. مصر فراعنه‌سندن (آماسیس) میلاددن ۵۵۰ سنه اول جزیره‌یی ضبط ایتدیکنده ۹ حکومته منقسم بولمشیدی. بعده کیخسروك خروجیله قبریس ایرانه الحاق اولنه‌رق، اوصره‌ده ودها اول برچوق یونانیلر دخی جزیره‌یه هجرتله، بعض‌طرفلرینه یرلشمشلردی. اسکندرك خروجندن صکره قبریسه یونان مهاجرتلری چوغالوب، مصر بطالسه‌سی یدنده ایکن، بسبتون یونانلاشمش ایدی. بعده میلاددن ۵۸ سنه اول رومالیلرك ضبطنه کچوب، روما دولتنك انقسامنده شرق ایمپراطورلغنه دوشمش؛ واکثریا خاندان ایمپراطوریه منسوب محافظلر اداره‌سنده بولنمش ایدی. بونلردن برنجی (قومنوس) اعلان استقلال ایتمکله، نسلی اهل صلیب زمانینه قدر قبریسده مستقلاً حکم سورمشلردر. اهل صلیب دورنده انکلتره قرالی (ریشار) ۱۱۹۱ تاریخ میلادیسنده قبریسی ضبط ایدوب، قدسدن اخراج ایدلمش اولان فرانسز (لوزینیان) ی قبریس قراللغنه نصب ایتمش؛ وبونك سلاله‌سندن (ژاق) ۱۴۷۳ده بلاولد وفات ایتمکله، زوجه‌سی وندیکلی اولدیغندن، وندیکلیلر بو مناسبتدن بالاستفاده، جزیره‌یی تحت اداره‌لرینه آلمشلر ایدی. ۹۷۸ تاریخ هجریسنده وسلطان سلیم خان ثانی دورنده ماغوسه‌نك ۱۱ آیلق محاصره ومقاومتندن صکره قبریس تمامیله فتح، وممالك عثمانیه‌یه ضم والحاق اولنمشدر. اووقتدن محافظلق ومستقل متصرفلق صورتنده اداره اولنوب، محمد علی پاشا زماننده برآره‌لق اداره‌سی مصره ترك اولنمش ایسه‌ده، بعده شام وآطنه ایله برابر استرداد اولنه‌رق، ولایت اصولی اتخاذنده جزایر بحرسفید ولایتنه ملحق برمتصرفلق اتخاذ اولنمش؛ وبرلین معاهده‌سندن صکره ۱۲۹۵ تاریخنده انکلتره ایله عقد اولنان معاهده‌ده اداره‌سی موقتاً دولت مشار الیهایه ترك اولنمش ایسه‌ده، قاضیسی واوقاف مفتشی ینه درسعادتدن نصب اولنوب، ادارهٔ داخلیه‌سی مصارف بعدالتنزیل قالان فضلهٔ واردات دخی دولت عثمانیه‌یه عائددر.

قبریسلی محمدپاشا { دورسلطان عبدالمجید وعبدالعزیز خانیده

اوچ دفعه مسند صدارت عظمایه کچمش وزرای دولت علیه‌دن اولوب، ۱۲۲۸ تاریخنده قبریسده دنیایه کلمش؛ وسن رشده وصولنده درسعادته کلوب، خزینه کتخداسی بولنان عمی محمد امین افندینك دلالتیله اندرون همایونه آلنه‌رق، خزینه اوطه‌سنه چراغ بیورلمش ایدی. ۱۲۴۴ تاریخنده عساکر منتظمه‌نك یکی تشکیلنده خاصه آلاینده یکدن یوزباشی تعین اولنوب، ۱۲۴۸ده لاجل التحصیل آوروپایه کوندریله‌رك، اوندره سفارتنه تعین ایدلمش اولان نامق پاشا مرحومك معیتنده پارسه عزیمت ایتمش؛ وایکی سنه پارسده وبرآز مدت لوندره‌ده قالدقدن صکره، درسعادته کله‌رك، قول آغاسی ومتعاقباً بیکباشی اولدقدن صکره، اکمال تحصیل واورادہ بولنان عثمانلی شاکردانك نظارت ایتمك اوزره، یکیدن پارسه اعزام اولنوب،

جلوس سلطان عبدالمجید خانیده درسعادته عودت ایدرك ، میرالایلغله طوپخانه‌یه مأمور اولمش ؛ وبرمدت صکره میرالوالغله طوپخانه مجلسی وبعده دارشورای عسکری مجلسنه نصب، و برآره‌لق عساکر ردیفه جمعی ایچون سینوب وآنقره وقسطمونی جهتلرینه اعزام اولنمشدی. ۱۲۵۹ تاریخنده لسان آشنا وامور اداره‌یه واقف اولمسی حسبیله ملکیه سلکنه نقابه‌لزوم کوریلەرك، رتبه‌سی میرالامرالغه تحویل ایله، عکا محافظلغنه، بعده قدس شریف متصرفلغنه نصب ، و ۱۲۶۲ ده رتبه‌سی میر میرانلغه ترفیع اولنمشدی. ۱۲۶۳ ده بلغراد محافظی، و ٦٤ ده ترحاله متصرفی اولمش ایسه‌ده، بو ایکنجی مأموریتنه منهی عزیمت ایکن ، رتبهٔ سامیهٔ وزارتله لوندره سفارتنه نصب اولنه‌رق ، اوراده ایکن ، تبدل ایدن فلمنك قرالنی تبریکه دخی مأمور اولمشیدی . ۱۲۶۷ ده مأذوناً درسعادته کلوب، ظهور ایدن حادثه‌یی باصدیرمق اوزره ، حلب والیلکنه نصب اولنمش ؛ وبعده کرید والیلکنه نصب اولنمق اوزره ، درسعادته دعوت اولندقده ، بو منصب جدیددن استعفا ایدوب ، عربستان اردوی همایونی مشیرلکنه نصبله مسلك قدیمنه ارجاع اولنمش؛ و ٦٩ ده ادرنه والیلکنه تحویل مأموریت ایدوب، ۱۲۷۰ ده قپودان دریا اولمش؛ وینه اوسنه مسند صدارت عظمایه یکمشدر . آلتی آی بو مقامده قالدقدن صکره ، عزل اولنه‌رق، ۱۲۷۱ ده مجلس عالیٔ تنظیمات ریاستنه نصب اولنمش؛ وروسیه محاربه‌سی عقیبنده صدر اعظم بولنان عالی پاشانك مرخص صفتیله پارس قونغره‌سنه عزیمتنده قائممقاملق ایتمش؛ وبعدالمصالحه روسیه ایمپراطور جدیدینی تبریك ایچون پترسبورغه اعزام اولنه‌رق ، ۱۲۷۳ ده مجالس عالیه‌یه و ۷٤ ده ثانیاً مجلس تنظیمات ریاستنه ، و ۱۲۷۵ ده ثانیاً مقام قپودانی‌یه تعیین اولنمش ؛ وینه او سنه عزل ایله مجالس عالیه‌یه مأموراولمش، وبرمدت دخی معزول قالمش ایدی. ۱۲۷٦ ده ثانیاً صدراعظم اولوب، ایکی آی ایله سکز کون صکره عزل ، وینه سنهٔ مذکوره‌ده ثالثاً مسند صدارت عظمی عهده‌سنه تفویض اولنمش؛ وروم ایلی جهتنه تفتیشه جیقوب، بوقطعه‌نك اکثر جهتلرینی دور ایله سلانیکدن بحراً عودت ایتمش؛ و۱۲۷۷ ده وقوع بولان جلوس عبدالعزیز خانیده مسند صدارتده ابقا بیوریلەرق، ۱۲۷۸ ده عزل، وادرنه والیلکنه نصب اولنوب، اوچ سنه اوراده قالدقدن صکره ، درسعادته عودتله، مستوفی معاشله برمدت قوناغنده استراحت ایتمش ؛ و ۱۲۸۲ ده مجلس خاص وکلایه وبعده مجلس عالیٔ خزائن ریاستنه ، و ۸۳ ده مجلس والای احکام عدلیه ریاستنه نصب بیورلمش ؛ و ۱۲۸ ده وفات ایدوب ، سلطان محمود خان تربه‌سی جوارنده دفن اولنمشدر. — شوکت پاشا اسمیله خیرالملف بر اوغلی وارایدی ، که فریقلك رتبه‌سنه نائل اولوب، اشقودره والیسی ایکن ، نهرده مغروقاً وفات ایتمشدر .

قِبط } یاخود قفط (Coptes) لسان عربیده اسم جمع اولوب ، مفردینه قبطی وقفطی دینیر . مصرك اهالیٔ قدیمه‌سنه وبونلرك بقیه‌سی اولەرق مصرده الیوم خرستیان دیننده قالمش اولان بر صنف اهالی یه ویریلن اسم اولوب ، بو اسمك خطهٔ مصریه‌یه یونانیلر ورومالیلر طرفندن ویریلن (اکوپت) یاخود (اغوپت) اسمیله مشابهت ومناسبتی میداندەدر . اسکی مصریلرك کندی کندیلرینه ویردکلری اسم مجهولز ایسه‌ده ، یونانیلرله رومالیلر مذکور اسمی کندیلرندن ایشیتمش اولەجقلری کبی، عربلر دخی اشبو (قبط) ویا (قفط) اسمنی اونلردن اخذ ایتمش اولەقلرنده شبهه اولمدیغندن ، اسکی مصریلرك کندی تومارینه ویردکلری اسمك بلکه جزئی برتلفظ فرقیله بوندن عبارت اولەمغی آکلاشیلیور . قبط قومی یعنی اسکی مصریلر امم سامیه‌دن اولوب، لسانلرینك عربی وسریانی وسائر السنهٔ سامیه ایله مشابهت ومقارنتی آشکاردر . بناءً علیه، عمومیت اوزره امم سامیه حقنده پیدا ایتدیکمز فکر مخصوصمزی بوراده دخی تکرار ایله. قبطیلرك دخی پك اسکی بر زمانده جزیرة العربدن نیل وادیسنه کچمش اولەجقلرینی التزام ایدرز. لسان قبطی سائر السنهٔ سامیه‌نك بربرلرینه اولدقلری قدر بو لسانلره قریب اولمیوب ،

آردلرنده‌کی فرقك زیاده‌جه اولسی ایسه یاقبطیلرك سائر امم سامیه‌دن آیرلدقلری وتعبیر آخرله جزیرة‌العربدن هجرت ایتدکلری زمانك پك‌اسکی اولمسندن، ویاخود بونلرك وادیٔ نیلده بولدقلری اهالیٔ قدیمه ایله اختلاط ایده‌رك اونلرك لساننده دخی استعاره ایتمش اولمرندن ایلری کلمه کرکدر . سامیونك ورودندن اول مصرده بولنمش اولان قوم قدیمك اقوام بربریه‌دن اولسی دخی محتملدر. قبطیلرك تا یخك ضبط ایده‌مدیکی پك‌اسکی برزمانده بردن ربا قافله‌قافله اوله‌رق واقع اولان هجرت ابتدائیه‌لرندن صکره بوهجرت ایکی دفعه دها تکرر ایتمشدر.که بونلرك برنجیسی مصر قدیم تاریخنده (هیکسوس) اسمیله یاد اولنان ومصرده حکومتی ضبط ایدن عرب فاتحلرینك دخولی، وایکنجیسی ظهوراسلامی متعاقب مصرك عربلر طرفندن فتح واستیلاسیله آز مدت ظرفنده همان بسبتون عربلشمسیدر . معلوم اولان بوایکی هجرت واستیلا تاریخك ضبط ایده‌مدیکی پك اسکی برهجرت قدیمه‌نك وقوعنه دخی مثال وشاهد عد اولنه‌رق ، قبطیلرك جزیرة‌العربدن وادیٔ نیله کچمش اوله‌جقلرینه حکم ایتمه‌مزی انتاج ایدیور .

هرحالده ، مصرك ممالك اسلامیه دائره‌سنه دخولی صره‌سنده واونی متعاقب ادوارده جزیرة‌العربدن مصره‌هجرت ایدن خلق اوقدر چوغالمش، که اسکی مصریلر بونلرك ایچنده محو اولوب، ذاتاً بونلر دخی دین اسلامی قبول ایتمکله ، بینلرنده حائل قالمدیغندن ، آز مدت ظرفنده همان بتون اهالیٔ مصر عربلشوب ، یالکز خرستیان دیننده ثبات‌ایدنلر لسان قدیملرینی محافظه ایتمکله، قبط اسمی بونلره منحصر قالمشدر . آنجق مرور زمانله بونلر دخی، اقلیتلری جهتیله، لسانلرینی اونودوب، بو کونکی کونده جمله‌سی عربجه تکلم ایتمکده ، ویالکز معابده رؤساء روحانیه‌لری لسان قبطیی استعمال ایتمکده‌درلر . بو لسانك آثار عتیقه‌ده کورینن اسکی مصریلر لساننده چوق فرق اولدیغی محققدر . مصرده الیوم موجود قبطیلرك مقداری یاریم میلیوندن آز اولوب ، بونلرك‌ده سائر مصریلردن فرقلری آنجق مذهب مغایرتیدر. مملکتمزده چنکانه‌لره قبطی اسمی ویرلسی ایسه

آنجق بونلرك وطن اصلیلری اولان هنددن بو طرفلره هجرتلرنده مصردن کچمه‌لریله مصرلی ظن اولنملرندن ایلری کلوب، آوروپانك جنوب وغرب جهتلرنده دخی بو معنایه دلالت ایدر اسملره یاد اولنمقده‌درلر .

قِبط { [« قفط » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قَبق { عرب جغرافیونلرنك قافقاس سلسلهٔ جبالنه ویردکلری اسمدر. هرنه‌قدر (قاف) اسمی عن اصل بو سلسله‌یه مخصوص اولوب ، (قافقاس) اسمی دخی بوندن مأخوذ ایسه‌ده ، کوه قاف حقنده پك چوق خرافات تداول ایتدیکندن، ارباب فن بواسمدن تباعدله ، یونانیدن تحریفاً (قبق) اسمنی استعماله مجبور اولمشلردر .

قَبلاء قاآن { ملوك جنکیزیه‌نك بشنجیسی وچینده حکومت سورن سلالهٔ جنکیزیه‌نك برنجیسی اولوب ، تولی خانك اوغلی وجنکیز خانك تورونیدر. برادری منکوقا آنك فرمانیله مغولستان وخطاوختن حاکمی‌اولوب، ٦٥٨ تاریخ هجریسنده برادرینك وقوع وفاتی خبر آنجه ، تخت سلطنته جلوس ، وکلیتلی بر عسکرله چینك اوزرینه هجوم ایدوب، بر سنه ظرفنده چینك قسم شمالیسنی ضبط ایله پکینده تخت نشین اولمش؛ وبعده تدریجاً جنوبه طوغری توسیع فتوحاته، یکرمی سنه ظرفنده بتون چین وقوره‌یی وهند چینی یی تحت اطاعتنه آلمش ؛ وممالکنی مالاقه بوغازندن آناطولیه قدر توسیع ایده‌رك، هندستان وجزیرة‌العربدن بشقه همان بتون آسیا قطعه‌سنی ضبط ایتمش ایدی . آسیای غربیده یعنی ایران جهتنده حکم سورن برادری هلاکو خان دخی بونك حکمی آلتنده اولوب ، فرمانیله حرکت‌ایدردی. اوتوز بش سنه حکومت سوردکدن صکره، ٦٩٣ تاریخنده وفات ایتمشدر. بوندن صکره هلاکو خان نسلی آسیای غربیده کسب استقلال ایدوب ، ایلخانیان دولتنی تشکیل ایتدکلری کبی، قبلاء قاآن نسلی دخی یالکز چین ومغولستانده حکم سورمشدر . ملوك ایلخانیه مدنیت‌اسلامیه‌یه محکوم اولوب، عاقبت دین اسلامی دخی قبول ایتدکلری کبی ، قبلاء قاآن واولاد

واحفادی دخی چینلیلرك مدنیتنه تابع اولوب، هرایکی طرف مغولاق خشونتندن قورتلمشلردی. علی الخصوص قبلاء قاآن چین ممالك واسعه سیله ممالك اسلامیه‌نك اکثرینه حکم فرما اولق مناسبتیله، ممالك اسلامیه‌دن برچوق علما وارباب فن‌ده آلوب چینه کوتورمکله، چینده علوم وفنونك انتشار وترقیسنه خدمت ایتمشدر.

قَبَله { بحرخزرك ساحل شمالیسنده وشروان ایله داغستان آره‌سنده بولنان دربند قربنده برمدینهٔ قدیمه اولوب، نوشروانك پدری قبادك بنا کرده‌سی اولدیغی مظنوندر.

قَبَلیّه { مدینهٔ منوره ایله ینبع آره‌سنده کی سراة سلسلهٔ جبالنك مدینه جهتنده کی مائله‌سنه ویریلن اسمدر.

قبولی { اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی سیروزلی اولوب، طریق عله سالك ایدی. شو بیت اونکدر:

وارمی برعاشق درونده غمکله داغی یوق
دوستم ارباب عشقك ایچلرنده صاغی یوق

ــ ایکنجیسی کوتاهیه‌لی اولوب، بو دخی طریق عله سالك ایدی. شو بیت اونکدر:

یوقدر کناه اوغمزه‌سی خونیده بنده‌ر
شاهم صوچ اولدورنده دکلدر اولنده‌در

قبولی { ایران شعراسندن اولوب، فقیر برآدم ایدی. بر اقشام بعض احباسنه «بن یارین اوله‌جکم، تجهیز وتکفین ایچون آقچه‌م یوقدر، صباح کلك، دیوان اشعارمی آلوب، امیرعلیشیر نوایی‌یه کوتورك، بنی سادات مزارستانه دفن ایتدیرمسی حقنده‌کی رجامی تبلیغ ایدك» دیمش؛ وحقیقة ایرتسی کون کندیسنی اولو بولوب، دیوانی، وصیتی اوزره، مشار الیه علیشیر نوایی‌یه کوتوردکارنده، آچیلوب، شو مقطعنه تصادف اولنمش:

اکر قبول توکردم قبولی ام ورنه
بهر دیکون چومن ناقبول نتوان یافت

قبیحه { خلفاء عباسیه‌دن متوکلك رومیه برجاریهٔ ام الولدی اولوب، اوغلی معتزك والده‌سیدر. کمال حسنندن طولایی، تسمیه بالنقیض اوله‌رق، خلیفهٔ مشارالیه جانبندن قبیحه تسمیه اولنمشدی. اوغلی خلیفه آقچه‌یه لزوم کورملکله، صاحبهٔ ترجمه‌دن استقراض ایتمك ایستمش، ومومی الیهانك کلیتلی اموال ونقودی اولدیغی حالده، امساك ایلمشدر. کندیسی برمدت مکه‌ده اقامت، وبعده سامرایه عودت ایده‌رك، ۲٦٤ تاریخنده اورادہ وفات ایتمشدر.

قبیر { وقبیره ــ (Cabires, Cabira) [«کبیر» و «کبیره» ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

قپچاق { ترك اقوامندن برقوم اولوب، عن اصل اورال سلسلهٔ جباليله وولغا مجراسی آره‌لرنده ساکن بولنمش اولدیغندن، اورالرینه یعنی روسیه‌نك شرق جنوبی جهتلرینه (دشت قپچاق) نامی ویرلمشدی. بوقوم تبدلات وتحولات سیاسیه‌ده سائر اقوامله قاریشمش، وهرطرفه طاغلمش اولمغله، الیوم سیبریه‌نك غرب جنوبی جهتلرنده قیرقیزلر میانده وخیوه وبخارا وخوقند خانلقلرنده بعض قبائلی بولنمقده‌در.

قپچاق { (دشت ــ) مادهٔ آتیده بیان اولندیغی اوزره عن اصل روسیه‌نك جنوب شرقیسنده اورال سلسلهٔ جباليله وولغا مجراسی آره‌سنده اولان یرله ویریلن اسم اولوب، چنکیز خان اورالرینی ضبط ایتدیکنده، اداره‌سنی اکبر اولادی اولان جوجی خانه ویرمشیدی. مومی الیه وبعده اولاد واحفادی شمال وغربه طوغری توسیع حدودله روسیه‌نك برخیلی یرلرینی ضبط ایده‌رك، (دشت قپچاق) دولتنی تشکیل ایتشلردی، که قبلاء قاآندن صکره کسب استقلال ایتمشدی. بودولت اون بشنجی قرن میلادی اواسطنده جوجی خانك احفادی بینده مقاسمه اولنوب، بش خانلق وجوده کلمشیدی:

برنجیسی نفس قپچاق خانلغی، که اورال‌ایله وولغا آره‌سنده اولوب، مرکزی وولغا اوزرنده کی (سرای) شهری ایدی؛ ایکنجیسی قزان خانلغی، که بونك شمالنده اولوب، مرکزی قزان

شهری ایدی ؛ اوچنجیسی اژدرهان خانلغی ، که وولغا ایله دون ایرماقلری وقافقاس سلسلهٔ جبالی آره‌سنده ممتد اولوردی ؛ دردنجیسی نوغای خانلغی ، که دون ایله دنیستر مجرالری آره‌سنده وقره دکیزله آزاق دکیزی سواحلنده ایدی ؛ بشنجیسی قریم خانلغی ، که قریم شبه جزیره‌سندن عبارت ایدی . جوجی خانك احفادی وعسکر وتوابعلری وقتیله دین اسلامی قبول ایتمش اولدقلرندن ، بوخانلقلر حکومات اسلامیه‌دن معدود ایدی . آنجق بویش خانلق بیننده رقابت ونفاق ومخاصمات اکسیك اولمدیغندن ، روسیه پرنسلری بوتفرقه‌دن بالاستفاده ، کندیلرینی ایکیده برده تاتارلرك پایمال خیولی اولمقدن قورتاردقدن صکره ، بو خانلرك بعضلریله برلشه‌رك ، دیکرلرینی محو ایتمکه چالیشمش ؛ وبو وجهله برر برر جمله‌سنك وجودلرینی قالدیره‌رق ، مملکتلرینی روسیه دولتنه الحاق ایتمشلردر . اولا روسیه چاری اوچنجی ایوان نوغای خانیله برلشه‌رك ، مجرد نوغایلرك امدادیله ١٤٨١ تاریخ میلادیسنده قپچاق خانلغنی الحا ایتمشدر . اوندن اول ١٤٧٤ قریم خانی روسیه‌یه جزیه‌کذار اولمش ایسه‌ده ، متعاقباً دولت عثمانیه‌نك تحت حمایه وتابعیتنه کیرمکله بو جزیه‌دن قورتلمشدی . قزان خانلغی ١٥٥٢ تاریخنده واژدرهان خانلغی دخی ایکی سنه صکره روسیه‌یه الحاق اولنمشدر . نوغای خانلغی اون سکزنجی قرن میلادیده وقریم خانلغی دخی اونی متعاقب ١٧٨٤ ده روسیه ممالکنه ضم اولنه‌رق ، بو وجهله دشت قپچاق دولت چنکیزیه‌سی واوندن متفرع اولان روسیه اسلام خانلقلری منقرض اولمشلردر . آنجق بو خانلرك حکم سورمش اولدقلری یرلرك الیوم اهالیسنك قسم کلیسی مسلم وترکدر .

قپلان کرای { قریم خانلرندن ایکی ذاتك اسمیدر :

برنجیسی الحاج سلیم کرای خانك اوغلی اولوب ، پدری ردوسده منفی ایکن ، ١٠٩١ تاریخنده جزیرهٔ مذکوره‌ده دنیایه‌کلمش ؛ وپدرینك دردنجی دفعه خانلغنده نورالدینلك وغازی کرای خانك زماننده قلغایلق منصبنه نائل اولمشیدی . ١١١٨ ده قریم خانلغنه نصب اولنه‌رق ، بر سنه ایله اون آی خانلق ایتدکدن صکره ، قبار طای چراکه‌سنه مغلوب اولمسی اوزرینه ، ١١٢٠ تاریخنده عزل ایله ، ردوسه نفی اولنمش ؛ و ١١٢٥ ده دولت کرای خاندن صکره ثانیاً قریم خانی اولوب ، خوتین قلعه‌سی انشاسنه مأمور ، وبعده نمچه سفرینه دعوت اولنمش ایکن ، بلغراد وصولی اردوی همایونك مشتایه عودتنه تصادف ایتمسیله ، بوکیکمسی موجب عزلی اولمش ؛ وبو وجهله بو دفعه دخی اوچ سنه سکز آی خانلق ایتدکدن صکره ، ١١٢٨ ده کلیبولیده اقامته مأمور ، وبعده چفتلکنده ومؤخراً بروسه‌ده اسکانه مأذون اولمشیدی . ١١٤٣ ده ظهور ایدن فتنه اوزرینه رأیندن استفاده اولنمق اوزره ، دارالسعاده آغاسی بشیر آغانك دلالتیله ، درسعادته جلب اولنه‌رق ، تشکیل اشقیا خصوصنده خدمتی کورمکله ، سنهٔ مذکوره‌ده ثالثاً مسند خانیه اعاده اولنه‌رق ، بودفعه دخی آلتی سنه خانلق ایتدکدن صکره ، روسلرك قریمه تجاوزیله مملکتی احراق وتخریب ایتملری اوزرینه ، کندیسی علت تقریسه مبتلا اولدیغندن ، رکوب ونزوله مقتدر برینك مسند خانیده بولنمسنه لزوم کوریلدرك ، ١١٤٩ ده عزل ایله ، ساقز جزیره‌سنده اقامته مأمور اولمش ؛ وبر آره‌لق منفاسی کلیبولیه تحویل اولنوب ، تکرار ساقزه اعاده اولنمش ؛ و١١٥١ ده عفو اولنمش ایسه‌ده ، فرمانك وصولندن اول اورادہ وفات ایدوب ، وصیتی اوزره چشمه‌ده دفن اولنمشدر .

— ایکنجیسی برنجینك تورونی وسلیم کرای خان ثانینك اوغلی اولوب ، آرسلان کرای وقریم کرای خانلرك دفعهٔ ثانیه‌لرنده نورالدینلك مسندنده بولنمش ؛ و ١١٨٣ ده قریم خانلغنه نصب اولنمش ؛ وروسیه سفری هنکامی اولمغله ، عساکر تاتارله بوجاغه یعنی بسارابیه‌یه کیدرك ، مقاومته جهد وغیرت ایتمش ایسه‌ده ، دشمنك کثرتنه مبنی انهزامه دوچار اولوب ، بندر وکلی قلعه‌لری روسیه‌لینك الینه کچمش ؛ واوجانبدن مدافعه ممکن اولمه‌میه‌جغنی درك ایله ، اوزی جانبنه الغار ایله ، قریمه وصولنده روسلرك معیتنده بولنان قالموق طائفه‌سنی

تفریق وقوبان طرفنه اسرار ایتمکه چالیشمقده ایکن ، روایته کوره مصارف سفریه اولهرق او صره‌ده اعطاسی ممکن اولهمیه‌جق مبالغ کلیه طلبنده بولندیغندن طولایی ، ۱۱۸٤ ده عزل ودرسعادته جلب اولنهرق ، چفتلکنده اقامته مأذون اولمش ؛ وبر سنه صکره ، ۳۲ یاشنده ایکن ، اورادہ طاعوندن وفات ایتمشدر. خانانی مدتی اون بر آیدر .

قپلان مصطفی پاشا { سلطان محمدخان رابع دوری رجالندن اولوب ، مجارستان محاربه‌سنده کوستردیکی غیرت وشجاعت اوزرینه، صدراعظم کوپریلی احمد فاضل پاشانك همشیره‌سی کندیسنه تزویج اولنمش ؛ ودرسعادته عودتنده ۱۰۷٦ تاریخنده قپودان دریا اولوب ، دونمای همایونله کرید صولرینه عزیمتله، طول مدت وندیك وسائر آوروپا دولی دونمالریله حرب ایده‌رك ، بر قاچ کمی و بر چوق اسرا طوتمش ؛ وحانیه وقندیه وسائر قلاعك فتحنه کلی یاردیمی اولمشدی . اویله مهم برزمانده آلتی سنه‌یی متجاوز مدت مسند قپودانیده قالوب ، بعده اردوی همایونله لهستان سفرینه کیدەرك ، قریم خانیله برابر لمبرغك فتحنه موفق اولمش ؛ وختام سفرده دیار بکر والیلکنه نصب اولنمشدی . ۱۰۸۳ ده روسیه محاربه سنده بولنوب ، کلیتلی دشمن عسکرینه قارشی تصادف ایتمکله ، برقاچ یرندن مجروح اولمش ؛ و ۱۰۹۰ تاریخنده ثانیاً قپودان دریا اولوب، برسنه صکره دونمایله کزمکده ایکن، ازمیرده وفات ایتمشدر.

قپو طاغی { مرمره دکیزینك ساحل جنوبیسنده آناطولی‌یه طار بر برزخله مربوط برشبه جزیره اولوب، مرمره جزیره‌سنك جنوب شرقی جهتنده اردك ایله باندیرمه کورفزلری آره‌سنده ممتد اولور. جنوب غربی ساحلنده اردك قصبه‌سی وبرزخنك بر آز جنوبنده (کیزیق) شهر قدیم مشهورینك خرابه‌لری اوزرنده (ایدینجك) قریه‌سی بولنیور. زمان قدیمده مذکور برزخ آچیق یعنی بوغاز اولوب ، (کیزیق) تسمیه اولنان بوشبه جزیره آطه حالنده ایدی . بعده بوغازده برکوپری یاپیلوب، کوپرینك اطرافنه تدریجاً قوملر بریکمکله، آطه قره‌یه کسب ارتباط ایتمشدر . اسمندن دخی آکلاشلدیغی اوزره، بوشبه جزیره طاغلق اولوب، اتکاری طاغلرله مستوردر ، واردکده کلیتلی شراب وراق یاپیلیر .

قتاده { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب، اك معروفی (ابو عمرو قتاده بن النعمان الانصاری الاوسی الظفری) در ، که والده‌سی طرفندن ابو سعید الخدرینك برادری اولوب ، عقبه وبدر واحد غزالرنده وسائر غزواتده حاضر بولنمش ؛ واحد محاربه‌سنده بر کوزی مجروح اولوب ، یناغی اوزرینه دوشمش ایکن ، جانب نبویدن ید مبارکلریله یرینه وضع بیوریلەرق ، دیکرندن فرق اولنمیه‌جق صورتده التیام پذیر اولمشیدی . فضلاء صحابه‌دن اولوب، فتح مکه کونی بنی ظفر رایتنی حامل ایدی . ۲۳ تاریخنده ٦٥ یاشنده مدینهٔ منوره‌ده ارتحال ایدوب، جنازه نمازینی فاروق اعظم (رضه) قیلشدر . برخیلی احادیث شریفه‌نك راویسیدر . مشاهیر محدثین ونسابیندن عاصم بن عمروبن قتاده بوذاتك تورونیدر .

قتادة الاکمه { (ابوالخطاب — بن دعامة الدوسی) کبار تابعیندن اولوب ، علم انسابده وحدیث واشعار واخبار عربده عصرینك فریدی ایدی . هجرت نبویه‌نك ٦٠ نجی سالنده طوغوب، بصره‌ده یاشامش ؛ و ۱۱۷ تاریخنده واسطده وفات ایتمشدر .

قتاغان { اوزبك قومنك بر شعبه‌سی اولوب ، قندوز وبلخ جهتلرنده وبخارا خانلغنك بعض طرفلرنده سا کندرلر . سیمالری تامیله مغول عرقنه موافق اولوب ، لسان ترکی ایله متکلم وسنی المذهبدرلر . زراعت وتجارتله اشتغال ایدرلر . مقدارلری ۲۲۰۰۰۰ کشی قدر تخمین اولنیور .

قتاغوم { (Katâgoum) سودان وسطیده سوقوتو ادارهٔ زنجیه‌سنه تابع برکوچك حکومتك مرکزی مستحکم بر قصبه اولوب . (قانو) نك ۲۱٦ کیلومتره شرق شمالیسنده وبورنو حدودی قربنده واقع و ۸۰۰۰ اهالیی جامعدر .

قتالی { (محمود پهلوان) مشاهیر شعراء ایراندن اولوب، خوارزمده کی (اورکنج) قصبه سندن ایدی. اوائل حالنده پهلوانلقله وقوهٔ بازوسیله مفتخر اولوب، بعده طریق تصوفه سلوکله، ریاضته قویولهرق، ضعف بدن استحصالی قیدینه دوشمشیدی. «کنز الحقایق» عنوانیله بر مثنویسی واردر. شو رباعی جملهٔ اشعارندندر.

کر مرد رهی بره باید داشت
خودرانکه از هزارچه باید داشت
درخانهٔ دوستان چو محرم کشتی
دست ودل ودیده رانکه باید داشت

قترین { (Katérini) سلانیك ولایت وسنجاغنده وسلانیك کورفزینك ساحل غربیسی قربنده اولهرق سلانیکدن ٥٠ کیلومتره جنوب غربیسنده اولیمبوس طاغنك اتکنده وساحلدن ٥ کیلومتره ایچریده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٣٠٠٠ اهالیسی، ٢ جامع شریفی، ٢ کلیسای، بر اسلام وایکی روم مکتب ابتدائیسی، ٢٥٦ دکان ومغازه‌سی، قشله‌سی وعسکری خسته‌خانه‌سی واردر. — قترین قضاسی سلانیك ولایتنك منتهای غرب جنوبیسنده اولوب، شرقاً سلانیك کورفزیله، شمالاً نفس سلانیك وقره‌فریه قضالریله، غرباً مناستر ولایتنك سرفیجه سنجاغیله، جنوباً دخی حدود یونانیه ایله محدود اولدیغی حالده، کلندر ولنجوز ناحیه‌لریله برابر ٧٢ قریه‌یی جامعدر. قسم اعظمی اولیمبوس طاغنك اتکاری ضبط ایتمکله، اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق اولوب، یالکز ساحله قریب یرلری اووه‌در. کوستم نهری حدود جنوبیه‌سنی تحدید ایدوب، اولیمبوسدن اینن بر چوق کوچك چایلر دخی طوغریدن طوغریه دکیزه دوکیلور. قسم جنوبیسنده طاغ اتکاری ساحله قدر اورمانلرله مستوردر. محصولاتی حبوبات متنوعه ایله میوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر. باغلری چوق اولوب، خیلی شراب اخراج اولنور. طوت آغاجلری‌ده تکثیر اولنوب، ایپك قوزه‌سی چیقاریلیر. اغنام وسائر حیواناتی‌ده زیاده‌جه‌در. اهالیسی ٤٠٠٠٠ رادەلرنده اولوب، قسم اعظمی روم وقصوری مسلمدر. قضانك واردات سنویه‌سی ٢٥٠٠٠ لیرایی متجاوزدر.

قتسیاس { (Ctésias) یونان قدیم اطبا - سندن واسقلیبیوس فامیلیاسندن اولوب، آناطولی ساحلنده‌کی (قنیده) شهر قدیمنده دنیایه کلمش؛ وقبل المیلاد ٤١٦ تاریخلرنده ایرانه کیدەرك. اون یدی سنه آردشیر بهمن درازدستك خدمت طبابتنده بولنمش؛ وعودتنده ایران وهندك تاریخنی یازمش ایدی. بو تاریخنك یالکز بعض قسملری موجوددر.

قتسیبیوس { (Ctésibius) یونان قدیمك جراثقال مشاهیر علماسندن اولوب، قبل المیلاد ١٣٠ تاریخلرنده اسکندریه‌ده یاشامش؛ والیوم مستعمل اولان طلومبه اصولیله دیکر بعض ماکینه‌لر ایجاد ایتمش ایدی. (هرون)ك استادی وبنکده پدریدر.

قتسیفون { (یاخود اکتسیفون (Ctésiphon) [«طیسیفون» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قتلغ خان { [«براق حاجب» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قتلغ نکار خانم { چنکیز خان سلاله‌سندن محمود خانك همشیره‌سی ومغولستان حکمداری یونس خانك قیزی اولوب، سلالهٔ تیموریه‌دن عمر شیخ میرزانك زوجه‌سی ودهلیده حکومت سورن بابر شاهك والده سیدر. ٩١١ تاریخنده کابلده وفات ایتمشدر.

قتلمش { (یاخود قطلمش بن اسرائیل بن سلجوق) ملوك سلجوقیه‌نك جدیدر. عم زاده‌سی طغرل بك طرفندن جزیره والیلکنه نصب اولنوب، بعده عصیان ایتمکله، اوزرینه سوق اولنان عسکر طرفندن مغلوب اولوب، جزیرة العربه قاچمش، وطغرل بکك وفاتنده ظهور ایدوب، آلب آرسلانه قارشی ادعای وراثت ایتمکله. ایتدیکی محاربه‌ده مغلوب ومقتول اولمشدی. اوغلی سلیمان بن قتلمش ابتدا ملکشاهك فرمانیله روم حکومتنه نصب اولنه‌رق، بعده کسب استقلال ایتمکله، سلاجقهٔ رومك برنجیسی اولمشدر.

قتلی { مشاهیر شعراء ایراندن اولوب، بخارالیدر. اوزبك خانلرندن عبد

العزیز خانه انتسابی اولوب ، بك چوق انعام واحسانلرینه نائل اولمشدی . شو بیت اونکدر .

شب خیال زلف او هوش از من ببدل ربود
درس چون مشکل فتد بی فهم را خواب آورد

قُتَیْبه { اندلسده سرقسطه حدودنده بر قصبه اولوب ، ۵۰۰ تاریخ هجریسنده اوراده علی بن یوسف بن تاشفین ایله فرنکلر بینده شدتلی بر محاربه وقوع بولمش ؛ واندلسدهکی محدثینك امامی اولان (قاضی ابو علی حسین بن محمد بن فیره) بومحاربهده شهید اولمشدر .

قُتَیْبه بن مسلم { (الامیر — الباهلی) مشاهیر غزاة اسلامدن اولوب ، عبدالملك بن مروان زمانده عراقین حاکمی حجاج بن یوسف طرفندن ابتدا (ری) امارتنه نصب اولنمش ؛ ویزید بن المهلبدن صکره ۸۶ تاریخنده خراسان دخی عهدهسنه احاله اولنمش ایدی . کندیسی جسور وغیور بر ذات اولمغله . خوارزم وماوراء النهر جانبلرینه عسکر سوق ایدرك ، آز زمان ظرفنده خوارزم وبخارا وسمرقندی ووالید بن عبدالملکك اواخر سلطنتنده ۹۵ تاریخنده فرغانهیی دخی فتح ومالك اسلامیهیه ضم ایتمشدی . والید وفات ایدوب . برادری سلیمان جلوس ایدنجه . صاحب ترجمهنك مشارالیه ایله آره سی بوزوق اولدیغندن ، قورقوسندن اعلان عصیان ایتمش ایسهده . بو حرکتنده کیمسه کندیسنه تابع اولیوب ، علی الخصوص اولجه تمیم ریاستندن عزل ایتمش اولدیغی (ابوالمطرف وکیع بن حسان الغدانی) عسکری خفیاً قتیبهنك علیهنه تشویق ایتمکله ، ۹۶ نجی سال هجریده قتیبهیی خاندانینه منسوب اون برکشی ایله برابر فرغانهده قتل ایتشلردر . ۹۰ تاریخنده تولد ایتمشدی . پدری مسلم یزید بن معاویهنك متعینان رجالندن ایدی .

قتیل { (میرزا محمد حسن) هندستان شعراسندن اولوب ، عن اصل برهمنی المذهب اولدیغی حالده ، دهلیده نشأت ایتمش ؛ وبعده اهتدا ایدوب ، لکنهویه هجرتله ، نواب غازی الدین حیدره انتساب ایتمش ؛ و ۱۲۳۲ ده اوراده وفات ایتمشدر . فارسی واردو لسانده بر چوق اشعاری و «شجرة الامانی» و«چهارشربت» عنوانلریله ایکی منظومه سیله «نهرالفصاحه» عنوانیله بر قواعد فارسیه سی ومرتب دیوانی واردر .

قتیله { (بنت قیس بن معدی کرب الکندیه) اشعث بن قیسك همشیره سی اولوب ، فخر کائنات (صلی الله علیه وسلم) افندمز اونجی سال هجریده کندیسنی تنکح بیورمشلرسهده ، او آره لق ارتحال جناب نبوی وقوع بولمغله ، دخوله وحتی رؤیت رسالتپناهیه نائل اولهمامشدی . بعده برادریله برابر ارتداد ایدوب ، یکیدن اسلامه کلدیکنده ، عکرمه بن ابی جهله وارمش ، وحضرت ابابکر صدیق (رضی الله عنه) ایکیسنه دخی جزا ایتمك ایستمشلر ایسهده ، حضرت عمر (رضی الله عنه) دخول وقوع بولدیغندن ، امهات المؤمنیندن اولیوب ، آخره وارمهسنده بأس اولدیغنی بیان بیورمشلردی . — بنی عامر بن لؤیدن (قتیله بنت سعد) دخی حضرت ابوبکر صدیق (رضی الله عنه) ك ازواجندن اولوب ، عبدالله واسمانك والدهسیدر . — (قتیله بنت النضر بن الحارث القرشیة العبدریه) وقت سعادت شاعرهلرندن اولوب ، پدری نضر بن الحارث بدر غزاسنده مشرکین میانده بولنمغله ، اسیر دوشوب قتل اولندقده ، قتیله شو بیتله باشلایان مرثیهیی سویلیهرك ، تأثر جناب نبویی موجب اولمشیدی :

یاراکبا ان الاثیل مظنة
من صح خامسة وانت موفق

قثم { (بن العباس بن عبدالمطلب بن هاشم القرشی الهاشمی) فخر کائنات (صلی الله علیه وسلم) افندمزك عم زاده سی اولوب ، حضرت علی بن ابی طالب (رضی الله عنه) ك زمان خلافتنده مکه وبر روایتده مدینه والیسی بولنمش ؛ ومعاویه زمانده سعید بن عثمان بن عفان معیتنده سمرقنده کیدوب ، اوراده شهید اولمشدر . جناب رسالتپناهیه مشابهتی اولدیغی مرویدر .

چانیق { آرناؤدلقده قوصوه ولایتنك اسکوب سنجاق و قضاسنده واسکوبك ۳۵ کیلومتره شمال غربیسنده مدافعهیه

پك الويريشلى وطبيعى مستحكم بر بوغاز اولوب ، شار طاغيله قره طاغك آره‌سنده تشكل ايديور ؛ وايچندن واردارك صوك تابعلرندن (لپناچ) چايى آقيور ، وسلانيكدن مترووپچه‌يه كيدن دميريول خطى كچيور . — بوغازك شمالى مدخلنده ومذكور لپناچ ايله (نرودیقه) چايلرينك ملتقاسنده بو اسمله بر قريه دخى بولنوب ، مذكور دمير يول خطنك برموقفى وقربنده اسكى بر قلعه خرابه‌لرى واردر . قريهٔ مذكوره‌ده بوغازك ارتفاعى ٥٢٥ متره اولوب ، جنوبه طوغرى كسب انحطاط ايده‌رك ، اسكوب اووه‌سنه ووادار وادیسنه اينلير .

قحطان { بابل جهتندن جزيرة العربه هجرتله خطهٔ يمانيه‌ده حكومت تأسيس ايدنلرك برنجيسى اولديغى مروى اولوب ، احفاد نوحدن اولديغى مظنوندر . كنديسندن صكره يعرب بعده عبد الشمس وبوندن صكره حمير حكم سوروب ، بوندن صكره كيلرينه بوكا نسبتله حميريلر نامى ويرلمشدر .

قحفازى { (نجم الدين ابو الحسن على بن داود) مشاهير ادبادن وفقهاء شافعيه‌دن اولوب ، دمشق شامده افاده وتدريسله مشغول ايدى . ٦٦٨ده طوغوب ، ٧٤٤ده وفات ايتمشدر . (قلوب) اسمنده بر جاريه حقنده سويلديكى شو قطعه جملهٔ اشعارندندر :

عاتبتنى فى حبكم عاذل
يزعم نصحى وهوفيه كذوب
وقال ماقلبك اذكره لى
فقلت فى قلبى المعنى قلوب

قدامه { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمى اولوب ، اك معروفى (ابو عمرو قدامه بن مظعون القرشى الجمحى) در ، كه عثمان بن مظعونك برادرى وام المؤمنين حفصه ايله عبد الله بن عمر بن الخطاب (رضهم) ك دايسى ايدى . اك اول اسلامه كلنلردن اولوب ، برادرلرى عثمان وعبد الله ايله برابر حبشه هجرت ايتمش ؛ وبدر واحد غزالريله سائر غزواته حاضر بولنمشدر . عهد خلافت فاروقيده بحرين واليسى اولمشيدى . ٣٦ سال هجريسنده ٦٨ ياشنده وفات ايتمشدر .

قدرت { هندستان شعراسندن ايكى ذاتك مخلصيدر :

برنجيسى (شاه قدرة الله دهلوى) ١١٩١ تاريخنده مرشد آباددە طوغمش ؛ ودهليده امرار ايام ايدوب ، ١٢٠٥ ده يه مرشد آباددە وفات ايتمشدر . يكرمى بيك بيتى حاوى مرتب ديوان اشعارى و « نتائج الافكار » عنوانيله برمنظومه‌سى واردر .

— ايكنجيسى (شيخ قدرة الله) بهوپال حاكمنك منشيسى اولوب ، ١٢٨٠ تاريخلرينه دك بر حيات ايدى . بروجه آتى منظوم ومنثور تأليفاتى واردر : (منظوم) « ديوان قدرت » ، « اكوان قدرت » ، « كلزار قدرت » ، « ازهار قدرت » ، « مجراى قدرت » ، « تماشاى قدرت » ، « كيمياى قدرت » ، (منثور) « عجايبات قدرت » ، « مجربات قدرت » ، « رقعات قدرت » ، « حكايات قدرت » .

قدرخان { سلطان محمود سبكتكين زمانندە خوتن حاكمى اولوب ، فن موسيقيه آشنا اولديغى وشعرايه بك چوق احسانلر ايتديكى مرويدر .

قدرى { سلطان سليمان خان دورنده شيخ الاسلام بولنان حميدى عبد القادر چلبينك شعرده قوللانديغى مخلصدر . [« عبد القادر چلبى » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

قدرى { ايران شعراسندن اولوب ، شيرازليدر . تجاردن اولمغله ، تجارتله دكن جانبنه كيدرك ، عودتنده كمينك باتمسيله غرق اولمشدر . شويله اونكدر :

چوشمع سوخت سراپاى من زشعلهٔ شوق
هنوز سوز دلم را نتيجه پيدا نيست

قدرى پاشا { (جنانى زاده) پادشاه دوران سلطان عبد الحميد خان ثانى افندمز حضرتلرينك دور سلطنتلرنده باش وكالت مسند جليلنه كچمش وزراى دولت عثمانيه‌دن اولوب ، ١٢٤٩ تاريخنده عيننابده دنيايه كلمشدر . پدرى قبريس متصرفى اسحاق

پاشا عینتاب تقیب الاشراق امین افندینك اوغلی و قاموس مترجمی وقعه نویس عاصم افندی مرحومك برادری ایدی. جد اعلاری شیخ سمر قندی ایدی. صاحب ترجمه ۱۲۶۶ ده عینتابده نفوس مقیدلکنه و بعده دیکر بعض مأموریتلره نصب اولنه‌رق، قپوجی باشیلق رتبه‌سنی احراز ایتمش؛ و۱۲۷۴ تاریخنده درسعادته کلهرك، باب عالی ترجمه اوطه‌سی خلفالغنه وبعده مجلس عالیء تنظیمات مترجملکنه تعیین اولنمش؛ وصدر اعظم قبرلسلی محمد پاشانك روم ایلی تفتیشه عزیمتده معیتنده بولنوب، عودتنده ۱۲۷۷ ده رتبهٔ ثانیه ایله کرید ولایتی قپوکتخدالغنه نصب اولنمشدی. ۱۲۸۰ ده مجلس تجارت بحریه ریاستنه، ۱۲۸۱ ده اولی ثانیی رتبه‌سیله پوسته نظارتنه، بر مدت صکره مجلس خزائن باش کتابتنه، ۸۲ ده مجلس احکام عدلیه قوانین و نظامات دائره‌سی باش کتابتنه، ۸۴ ده رتبهٔ اولی صنف اولی ایله مجلس ادارهٔ بحریه ریاستنه، ۸۵ ده شورای دولت اعضالغنه تعیین، وینه او سنه مأموریت فوق العاده ایله بغداده وحدود ایرانیه اعزام اولنمش ایدی. ۱۲۷۶ ده شورای دولت اعضالغی بنه عهده‌سنده اولمق اوزره، آلتنجی دائرهٔ بلدیه ریاستنه تعیین اولنوب، بعد العزل ایکی سنه مأموریتسز قالدقدن صکره، ۸۸ ده نافعه وایکنجی وبعده برنجی مستشارلغنه، ۸۹ ده ثانیاً آلتنجی دائرهٔ بلدیه ریاستنه وینه او سنه رتبهٔ بالا الله ثانیاً نافعه مستشارلغنه نصب اولنمش؛ و۱۲۹۰ ده شهر امینی، ۹۱ ده نافعه ناظری، ۹۲ تاریخنده بحریه مستشاری، ۹۳ ده ثانیا شهر امینی وبعده شورای دولت رئیسی اولمش؛ وعهده‌سنه رتبهٔ وزارت توجیه بیورلمش ایدی. بنه او سنه سیواس ومتعاقباً بغداد والیسی اولوب، ۹۵ ده بغدادده جلبه داخلیه نظارت جلیله‌سنه وینه او سنه تجارت وزراعت ومعادن نظارتنه تعیین اولندقدن صکره، ۱۲۹۶ ده باش وکالت مسند جلیلنه کچوب، بر مدت بو مقام عالیده قالدقدن صکره، ادرنه والیلکنه نصب بیورلمرق، ۱۳۰۰ تاریخنده اوراده ارتحال ایتمش، وسزایی درکاهی جوارنده دفن اولنمشدر. عربی وفارسیی وعلوم وادبیات اسلامیه‌یی وطننده تحصیل ایدوب، درسعادته ورودندی صکره فرانسز وانکلیز لسانلرینی وفنون جدیده‌یی دخی اوکرنمش، عالم، ادیب، ترق پرور ومستقیم بر ذات ایدی.

قدری پاشا { (محمد —) عصر سلطان سلیم خان ثالثده قپودان دریا مسندینه کچن وزرادن اولوب، صوفیه‌لیدر. عجمجه‌سی دونمای همایونده قپودان بولندیغی جهتله کندیسی درسعادته ورودنده سفن همایونده نفر یازیله‌رق، اللی درت سنه‌ده دونماده ایفای خدمتله قطع مراتب ایدوب، قپودانه رتبه‌سنی احراز ایتمشدی. ۱۲۱۸ تاریخنده قپودان دریا اولوب، بر سنه بو مقامده قالدقدن صکره، عزل وبروسه‌یه نفی اولنمش؛ وبر بچق سنه صکره، وزارتی اعاده ایله کرید والیلکنه نصب اولنمش؛ وبش سنه قدر بو والیلکده قالدقدن صکره، اختیارلغنه بناءً عفوینی وبروسه‌ده اقامتی استرحام ایتمکله، مستوفی معاشله تقاعد اولنه‌رق، اون بش سنه مدت شهر مذکورده کوشه کزین عزلت اولدقدن صکره، ۱۲۳۴ ده، طقسان یاشنی متجاوز اولدیغی حالده اوراده وفات ایتمشدر.

قدس { (Jerusalem) فلسطین خطه‌سنك وهمنامی اولان مستقل متصرفلغك مرکزی مشهور بر شهر اولوب، عربیده (میملك فتحی ودالك کسریله) مقدس ویاخود (البیت المقدس) وقدیماً (ایلیا) اسمیله معروفدر. عبرانیجه اسمی (یروسالم) یاخود (اورشلم) در. آق دکیزساحلنده اسکله‌سی اولان یافه‌نك ۶۲ کیلومتره شرقنده وبحر لوط ساحلنك ۳۸ کیلومتره غربنده طاغلق و مرتفع بر محلده و″۳۰ ′۴۶ °۳۵ عرض شمالی ایله ″۵۲ ′۵۲ °۳۲ طول شرقیده واقعدر. جنوبدن شماله مائل بر بایرده اولوب، منتهای شمالیسنده بر اووه بولنیور. شهر غیر منتظم بر مستطیل شکلنده اولوب، بر ساعتده دور اولنور ۱۳ متره ارتفاعنده و۱ متره ثخننده بر سورله محاطدر؛ وایکیسی مسدود اولمق اوزره، یدی قپوسی واوچ بیوك جادهسی واردر. باشلیجه درت محله‌یه منقسم اولوب، شمال شرقی جهتنده

اسلام محله‌سی و بونده حکومت قوناغیله مشهور مسجد اقصی و صخرهٔ مقدسه بولنیور . شمال غربی کوشه‌سنده خرستیان محله‌سی اولوب، بونده (قامه) تعبیر اولنان وزعم نصارایه کوره حضرت عیسی (علیه‌السلام)ك مرقدینی حاوی اولان بیوك کلیسا ایله جماعات مختلفه‌یه مخصوص متعدد معبد و مناسترلر واردر. سورك خارجنده دخی روسلره و سائر جماعاته مخصوص ابنیه و دوائر بولنوب ، آبریجه بر محله تشکل ایتمشدر . جنوب غربی کوشه‌سنده ارمنی و جنوب شرق طرفنده یهودی محله‌سی بولنیور. اهالیسی ٤٣٠٠٠ راده‌لرنده اولوب، نصفنه قریب مقداری اسلام وعرب، بر ثلثه قریب مقداری یهودی و قصوری برلی و اجنبی مختلف ملتلره منسوب خرستیانلردن عبارتدر . کرك داخل شهرده وکرك جوارلرنده زیارتکاهلری وانبیاء بنی اسرائیلك احوالی و وقایعنك یادکارلرینی حاوی مقاماتی پك چوقدر . قدس کرك اسلامده وکرك موسویلر وعیسویلر عندنده مقدس بر شهر عد اولندیغندن، دنیانك هر طرفندن زوار تهاجم ایدوب، اهالیسی باشلیجه زوارك اخذ واعطاسیله وبونلرك مملکتنده براقدقلری آقچه ایله کچینیرلر . قدسك نه‌وقت وکیملر طرفندن بنا اولندیغی معلوم اولمیوب ، آنجق اسکیدن بری بنی اسرائیلك مرکزی اولان (سالم) یاخود (سلم) شهرینك عینی اولدیغی مظنوندر. بعده کنعانیون اورالرینی ضبط ایدوب، ثمدیکی شهرك اوستنده واقع (صهیون) تپه‌سنده (یبوس) اسمیله بر قصبه تأسیس ایتمشلردی. حضرت داؤد (علیه‌السلام) میلاد عیسی (علیه‌السلام) دن ١٠٤٩ سنه اول ملك وسلطنته نائل اولدیغنده ، کنعانیلری یبوسدن اخراجله، شهری ضبط وبرسورله احاطه ایتمشدی. خلفی حضرت سلیمان (علیه‌السلام) اصل بیت مقدس دینلن معبد مشهوری وکندینه مخصوص برسرای بنا ایدرك، شهری برقات‌دها توسیع و تزیین ایتمشدی. او وقتدن بوشهره « مقدس » معناسیله عبرانیجه (قدیشه) نامی ویریلوب ، هرودوتك ذکر ایتدیکی (قدتیس) اسمی دخی بونك غلطیدر . آثوریلر فلسطینی ضبط ایتدکلرنده بیت مقدسی تخریب ایتمشلرسه‌ده، لیخسرو اورالرینی تحت اطاعتنه آلنجه معبد مذکوری تعمیر وتجدید ایتمشدی . بیوك اسکندر دخی بنی اسرائیله بر طاقم امتیازات ویرمشیدیسه‌ده، بونك وفاتندن صکره ، قدس مصر ایله شام طوائف ملوکی آره‌سنده بولنوب ، میدان حرب وجدال اولمغله ، خراب اولمش ؛ و بعده (هرود) طرفندن بیت مقدس یکیدن مطنطن صورتده بنا وشهر تعمیر اولنمش ایسه‌ده، ٧٠ تاریخ میلادیسنده (تیتوس) بسبتون هدم وتخریب ایتمشدی. بو تخریبله قدسك موسویلره عائد معموریتی ختام بولوب، بعده قسطنطینیه روم ایمپراطورلری خرستیانلق نقطهٔ نظرندن معابدینی اعمار وشهری (ایلیا) تسمیه ایتمشلردی . قدس ١٦ نجی سال هجریده غزاة اسلام طرفندن درت دفعه محاصره اولنوب ، حضرت عمر بن الخطاب (رضی‌الله‌عنه) افندمزه تسلیم اولنمش؛ ومعبد قدیمی برینه خلیفهٔ مشار الیه جانبندن مسجد اقصانك محلی ومحرابی تعیین بیوریلرق ، بعده عبد الملك بن مروان طرفندن مسجد مذکور بنا اولنمشدر. اهل صلیب کروه متعصبینی قدسی ضبط ایتدکلرنده ، شهری تخریب وغارت ایدوب ، مسجد اقصانی کلیسایه تحویل ایتمشلرسه‌ده ، بعده صلاح الدین ایوبی قدسی تخلیص، ومسجد مذکوری معبد مسلمینه ارجاع ایلمشدر . قدیما قدس جوق بیوك اولوب، اوغرادیغی آفاتدن کیتدکجه تدنی ایتمکده ایکن، بوصوك زمانلرده یکیدن اهالیسی چوغالمرق، کسب اهمیت ایتمکه باشلامشدر . ثمدیکی سوری اهل صلیبك یاپمش اولدقلری سورك تمللری اوزرینه مؤسس اولوب، قانونی سلطان سلیمان خان جانبندن بنا اولنمشدر . هواسی یازین صیجاق قیشین اولدقجه صوغوق اولوب، اطرافنده کی تپه‌لرده پورتقال، لیمون، خرما، موز، اوزوم، زیتون وسائر میوه‌لرك انواعی حاصل اولور .

قدس { متصرفلغی . شام مملکتنك قسم جنوبیسنده فلسطین خطهٔ قدیمه.

سنك قسم اعظمندن عبارت مستقل بر متصرفلق اولوب، مرکزی اولان قدس شریفك اسمیله مسمادر. غرباً آق دکیز سواحلندن اردن (یعنی شریعه) وادیسنه و بحر احمره‌دك ممتد اولوب، شمالاً وشرقاً بیروت ولایتیله وجنوباً صحرای تیه

ایله ویا خدیویت مصربه حدودیله محدوددر. نفس قدس ایله یافه، غزه وخلیل الرحمن اسملربله درت قضادن مرکب اولوب، ٤٢٨ قریه‌یی حاویدر. مملکتك احوال سائره‌سندن « فلسطین » ماده‌سنده بحث اولندیغندن، تکرارینه حاجت اولمیوب، مادهٔ مذکوره‌یه مراجعت بیورمق اقتضا ایدر.

قُدس { نجد ایله حجازآره‌سنده مزینه قبیله‌سنه مخصوص ایکی بوکسك طاغ اولوب، برینه (قدس الابیض) ودیکرینه (قدس الاسود) دینلیر. مرعالری چوق اولوب، قبیلهٔ مذکوره‌نك قیون وخرکله‌لری واردر.

قَدَس { حمص قربنده بر قصبه اولوب، شرحبل بن حسنه طرفندن فتح اولندیغی کتب فتوحده مذکوردر. قربنده بر کولی اولوب، بحیرهٔ قدس دینمکله معروفدر.

قدسی { (عرب زاده محمد چلبی) اونجی قرن هجری علما وشعراسندن اولوب، بر چوق مدرسلکلرده بولندقدن وبر آره‌لق منکوب ومنفی بولندقدن صکره، مصر مولویتنه تعیین اولنوب، کیدر ایکن کمی باتمغله، مغروقاً وفات ایتمشدر. شو ایکی بیت اونکدر:

هنوز دانی آنا رحمنده ایکن
نه قانلر یوتدروبدر بکا دوران
طوغلدن دائم اغلامقدر ایشی
دنی کولدرمدی بر لحظه بر آن

قدسی { ایران شعراسندن اوچ ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (حاجی محمد خان) طوسلی اولوب، وطنندن دلکیر اولمغله، هندستانه رحلت ایده‌رك، شاهجهانك احسان و لطفاتنه وملك الشعرا عنوانیله نائل اولمش؛ و ۱۰۵۵ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر. « ظفر نامه » عنوانیله حکمدار مشار الیهك فتوحاتنی حاکی بر مثنویسی ومرتب دیوانی واردر. شو بیت اونکدر:

اینجا غم محبت آنجا سزای عصیان
آسایش دوکیتی بر ما حرام کردند

— ایکنجیسی (میر حسین کربلائی)، پدری کربلالی اولدیغی حالده، سبزواره طوغمش؛ وهراته رحلتله، اورا حاکمی محمد خانك مظهر احسانی اولمش ایدی. شو بیت اونکدر:

سیاه روزم وحال مرا کسی داند
که در فراق تو یکشب بحال من باشد

— اوچنجیسی هراتلی اولوب، شو بیت اونکدر:

ای که منع میکنی از دیدن آن کلعذار
حالت دلرا نمیدانی مرا معذور دار

قدوری { (ابو الحسین احمد بن محمد) اعاظم فقهاء حنفیه‌دن اولوب، زمانینده فقهاء حنفیه‌نك رئیسی ایدی. فقهاء شافعیه رؤساسندن ابو حامد اسفرائنی ایله معارضه‌لری اولمشدر. تاریخ بغداد صاحبی ابوبکر الخطیب صاحب ترجمه‌دن استماع وروایت احادیث شریفه ایتمشدر. ۳٦۲ تاریخنده بغدادده طوغوب، ٤٢٨ ده ینه اوراده وفات ایتمشدر. فقهده کندی اسمنه اضافتله مشهور اولان « المختصر » عنوانیله بر کتاب معتبری وسائر بعض تألیفاتی واردر.

قدیمی { ایران شعراسندن اولوب، رسا - ملقده‌کی مهارتیله دخی مشهور ایدی. کیلانلیدر. شو بیت اونکدر:

دیده ام رویی وعاشق شده جانی عجبی
رخ نموده ست مرا باز بلایی عجبی

قرا { (Kra) مالاقه شبه جزیره‌سنی هند چینی برینه ربط ایدر بر برزخ اولوب، ۱۰° ایله ۱۱° عرض شمالی آره‌سنده واقعدر، واکی ۷۰ کیلومتره‌در. انکلترەنك هند مستملکاتی بو برزخه قدر ممتد اولوب، برزخك ساحل غربیسی انکلتره‌یه وساحل شرقیسی سیام دولتنه تابعدر. ایکیسی آره‌سنده‌کی حدود قربنده وسیام طوپراغنده بو اسمله بر قصبه دخی واردر. ساحل غربیسی آچلی وبطانلی اولوب، قارشیسنده (مارکی) جزایر مجتمعه‌سی بولنیور. بو جهتده بر قاچ قوی ولیمانی واردر. ساحل شرقیسی قربنده شمالدن جنوبه بر صره طاغلر ممتد اولور. برزخك اهالیسی ۲۰۰۰۰ کشی قدر اولوب، سیاملی وملایی وچینلندن مرکبدر. بو برزخك کشادی دفعاتله تصور اولنمشدر.

قراتر { (Crater) بیوك اسکندرك سر - دارلندن اولوب، پرواسز لسان قوللانمسیله برابر، جهانکیر مشار الیهك وفاتنه‌دك

توجهی غائب ایتمه‌مش؛ ومشار الیهك وفاتندن صکره ماکدونیه واپیر قوماندانی اولوب ، قبل المیلاد ۳۲۲ تاریخنده واقع (قرانون) محاربه‌سنده قائد پدری بولنان آنتیپاتره یاردیم ایده‌رك ، یردیقاسی باتیرمغه سبب اولمش ؛ و ۳۲۱ ده (اومن) ه قارشی ابتدیکی محاربه‌ده مقتول اولمشدر .

قراتس (Cratès) یونان قدیمك حکمای کلبیونندن اولوب ، مشهور دیوجانسك شاکردی و حکیم (زنون) ك معلمی ایدی. تیبه‌لی اولوب، قبل المیلاد ۳۲٤ تاریخلرنده نشأت ایتمشدر. استادینك مسلکنی تعقیب ایچون، بتون مایملکنی صاتوب، اهالیسی همشهریلرینه تقسیم ایتمشدی . پك چرکین وقلندر مشربلی اولدیغی حالده ، (هیپارخیه) اسمنده آتنه‌لی کوزل وزنکین بر قادین کندیسنه علاقه ایدوب وارمش ایدی .

قراتیپ (Cratippe) یونان قدیم حکمای مشائیونندن اولوب، مدللیدر. ابتدا وطننده تدریس فلسفه ایدوب ، بعده آتنه‌یه کیده‌رك ، اورادہ چیچرونك اوغلیله بروتوس دخی حلقهٔ تدریسنده بولنمشدی. پومپیوس فارسالہ (یعنی چتالجه) مغلوبیتی متعاقب بو فیلسوفی زیارت ایدوب، تسلیاتنه مظهر اولمش ایدی . تعبیر رؤیا حقنده برکتابی واردر.

قراتینوس (Cratinus) یونان قدیمك مضحکه‌نویس شعراسندن اولوب ، میلاددن ٥٢٥ سنه اول آتنه‌ده طوغمش؛ و ۹٥ یاشنده وفات ایتمشدر . یازدیغی طوقناقلی مضحکه‌لرندن یالکز بعض فقره‌لری موجوددر.

قراری (مولا نورالدین محمد) ایران شعراسندن اولوب ، کیلانلیدر. طبیب بولنان برادری مسیح‌الدین ابوالفتح کیلانی ایله برلکده هندستانه رحلت ایدوب ، اکبرشاهك حسن قبولنه مظهر اولمشلردی . بر مدت دخی کیلان حاکمی احمد خانك خدمتنده بولنوب ، اورانك انقلابندن صکره قزوینه انتقال ایتمشدی. شو بیت اونکدر :

من از جفاش نترسم ولی ازآن ترسم
که عمر من بجفا کردنش وفا نکند

قراسنویارسق (Crasnoïarsk) سیبریه‌نك غرب جهتنده (توبولسق)ك ۲۱۰۰ کیلو مترہ‌شرقنده و (قراسنایارقه) نهرینك (ینیسی) ایرماغنه دوکلدیکی محلده (ینیسی) ایالتنك مرکزی برقصبه اولوب، ۱٦۸۰۰ اهالیسی و اطرافنده کور ودمیر وسائر معدنلری واردر.

قراسوس (Crassus) رومالیلرك اك مشهور خطبا وقانون شناسلرندن اولوب، قبل المیلاد ۱۰۰ تاریخنده طوغمش؛ و ٦۹ ده قونسلوس اولمش ایدی.

قراغویواچ (Cragouïevotz) صربیه‌ده بلغرادك ۱۰۰ کیلومترہ جنوب شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ۳٦۸٥ اهالیسی و طوپخانه‌سی واردر . میلوش طرفندن مرکز اتخاذ اولنه‌رق، ۱۸٤۲ تاریخنه‌دك صربیه پرنسلرینك مقری بولنمشدر.

قرافه مصرده قاهره‌نك خارجنده وجنوبنده برمحل اولوب، شهرمذکورك اك بیوك مقبره‌سیدر . امام شافعی (رضه) ایله ابن طولون و سائر اعاظم و مشاهیرك تربه‌لرینی حاویدر . وقتیله معافر قومندن بو اسمله مسمی بر قبیله اورایه یعنی فسطاطك خارجنه نازل اولمغله، قبیلهٔ مذکورەنك اسمنی محافظه ایتمشدر . — اسکندریه‌نك خارجنده دخی بو اسمله برمحل واردر.

قراقاتوآ (Crakatoa) سوماترہ ایله جاوه جزیره‌لری آره‌سنده‌کی سوندہ بوغازنده برآطه اولوب ، شمدیکی حالده شرقدن غربه بویی ٥ ½ واکی ۲ کیلومترہ‌در. ۱۸۸۳ تاریخنده وقوع بولان دهشتلی پاتلامسندن اول بویی ۸ واکی ٥ کیلومترہ ایدی. اراضیسی برکانی اولمغله، تاریخ مذکورده بردن پاتلایوب ، جزیره‌نك نصفی هوایه اوچمش و یا صویك ایچنه باتمش؛ وهوایه قالقان توزدن ایکی کون اورته‌لق کیجه کسیلوب، دکیز دخی بردن بره سواحلك اوزرینه هجومله، مذکور ایکی بیوك جزیره‌نك ایکی ساحلنده بولنان ایکی قصبه‌یی و آغاجلری

آلوب کونور مشدر. بو پاتلامه‌نك صدامی کره‌ٔ ارضك تمامیله او بر طارفنده یعنی آفریقاده بیله حس اولنمش؛ جاپونیه و جزیرة العربه قدر زلزله وقوع بولمش؛ وقالقان توزلردن کونلرجه کونشك غروبنده بر قرمزیلق کورینوب، مملکتمزده دخی مشاهده اولنمش؛ وتا آوروپانك شمال جهتلرنده قارلرك اوزرینه توز یاغمشدر. تاریخ بوکبی علائم ارضیه‌نك بوندن شدتلیسی ضبط ایتمه‌مشدر.

قراقوویه (Cracovi) آوستریا و مجار رسـتان دولتـنك خالیجیا خطه‌سنده ویانه‌نك ۴۵۰ کیلومتره شمال شرقیسنده ولمبرغـك ۳۵۰ کیلومتره غربنده اولهرق ویستوله‌نك صول یعنی شمالی کنارنده قضا مرکزی بر شهر اولوب، ۷۶۰۲۵ اهـالیسی، کوزل تفرجکاهلریله صیفیه‌لری، نهرك اوزرنده برکو پریسی، اسکی اهـتان قرللرندن وسائر مشاهیردن برقاچ کشینك مزارلرینی حاوی بیوك برکلیساسیله دیکر ۴۰ کلیسـاسی، دارالفنونی و بوکا مربوط بیوك بر کتبخانه‌سیله رصدخانه‌سی ونباتات باغچه‌سی، صنـایع وتجارت و صنایع نفیسـه مکتبلری، داخلی مکتب اعدادیسی، علوم وصنـایع وزراعت و تجارت جمعیتـلری، فائضسز آچه اقراض ایدر بر امنیت صندیغی، دباغخانه‌لری، چوخه وسـائره فابریقه‌لری، سـنه‌ده ایکی پنایری وخیلی ایشـلك تجارتی واردر. بوشهر خیلی وقت لهستان قرالفنك پایتختی بولنمش؛ و لهسـتانك مقاسمه‌سنده تشـکیل اولنـان بیطرف بر جمهوریتك مرکزی اتخـاذ اولنه‌رق، ۱۸۱۵ دن ۱۸۴۷ تاریخنه‌دك بووجهله مستقل قالدقدن صکره، آوسـتریا ومجارستان دولتنه ترك اولنمغله، خالیجیا ایالتنه الحاق اولنمشدر. هیئت جدیده‌نك موجدی اولان مشهور (قوپرنیق) دخی بو شهرده مدفوندر.

قرانون (Cranon) تسالیه‌ده فارسـاله (یعنی جتالجه)نك شرق جهتنده اسکی بر قصبه اولوب، آتنه‌لیلر اوراده آنتیپاتر ایله قراتر طرفندن مغلوب اولمشلردی.

قرانیه (Crania) آرناؤدلغك منتهای شمال غربیسنده و اشقودره کولنك غرب جنوبیسنده اخیراً قره طـاغه ترك اولنمش بر ناحیه اولوب، بار واولکون ایله برابر مساحهٔ سطحیه‌سی ۳۷۶ مربع کیلومتره واهالیسی، همان جملهٔ آرناؤد و اکثریت اوزره اسـلام اولمق اوزره، ۱۶۰۰۰ کشیدر. اصل قرانیه‌لیلر چالیشقان آدملر اولوب، ایچلرنده بك ماهر باغچوانلر یتیشیر.

قرانیه (Crania) تسالیه‌ده ترحاله سنجا غنك قالاباقه قضاسنده وآسپرو بوتهونك صـول تابلرندن بری اوزرنده کوچك بر قصبه اولوب، ۲۴۴۵ اهـالیسی واردر. قصبه وجوارلری کاملاً اولاخ اهالی ایله مسکوندر.

قرایووه (Craïova) رومانیه‌نك افلاق خطه‌سـنده و بکرشك ۲۰۰ کیلومتره غربنـده اولهرق طـونه‌یه تابع (پول) نهری اوزرنده (دولیه) ایالتنك مرکزی بر شهر اولوب، ۲۲۸۰۰ اهـالیسی، مکتب اعدادیسی، متعدد کلیسـا و مناسـترلری وجوارنده فیا طوزی معـدنی واردر. وقتیـله کوچك افلاقك مرکزی ایدی.

قربی (امیر شاه) اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسـندن اولوب، ازنیقایدر. شو بیت اونکدر:

یازه‌لی خطی وفا نقشنی کرد چهره
مهر ایدر اولدی او مهپاره جفاسن چکنه

قربی ایران شعرا سـندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (مولانا فتاح) شیرازلی اولوب، اکبر شاهك اواخر سلطنتنده کنج یاشنده هندستانه هجرت ایتمش؛ وجهـانکیرك زمانـنده اوراجه بعض مأموریتـلرده بولنمش، و زیارت حرمین شریفین ایتمش ایدی. ۱۰۴۵ تاریخنده ۷۰ یاشلرنده وفات ایتمشدر. شو رباعی اونکدر:

پر آبله شـد پای تمنـای دلم
چون خانهٔ زنبور شد اعضای دلم
آغشـتهٔ درد شـد سراپای دلم
ایواه دلم وای دلم وای دلم

— ایکنجیسی دماوندلی اولوب، مطالعهٔ اشعار وصحبت یاران ایله عمرینی کچیرمش، ساکن برآدم ایمش. شو بیت اونکدر:

میفرستم بر اوقاصد ومیکوید رشك
سبی سـار خدایا که بمنزل نرسـد

قرتال { شهر امانتنك اسكدار متصرفلغنده و اسكدارك ۱۹ كيلومتره جنوب شرقيسنده اولهرق مرمره دكيزى ساحلنده و ازميد دمير يول خطى اوزرنده واقع قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٤٨٣٥ اهاليسى وچوق باغلريله سبزه باغچه‌لرى واردر . استانبولدن هر كون واپور كيدوب كلير. اوستنده ويارم ساعت شمالنده جيادت هواسيله مشهور (ياقه‌جق) قريه‌سى بولنوب، برخيلى كوشكلرى حاويدر . اسمى ترجه كبى كورينيورسه‌ده، (قارتالمى) اسم روميسندن اختصاراً مأخوذدر. — قرتال قضاسى قوجه ايلى شبه جزيره‌سنك غرب جنوبى قسمندن عبارت اولوب، شرقاً ككبوزه ، شمالاً شيله قضاسيله غرباً قاضى كويى دائره‌ٔ بلديه‌سيله ، جنوباً دخى مرمره دكيزيله محدوددر . قضا ٢٤ قريه‌دن مركبدر . پايتختك صيفيه‌لرندن معدود اولان ارن كوبى و بوستانجى ومالتپه دخى بو قضايه ملحقدر.

قرچوه { (Kroutchévo) مناستر ولايت وسنجاغنده ومناسترك ۷۰ كيلومتره قدر شمال غربيسنده و (وارداره) تابع (ترسقه) نهرى مجراسنك يوقاريسنده طاغلرله محاط بر اووه‌نك كنارنده قضا مركزى بر قصبه اولوب ، ۳۸۹۹ اهاليسى، برى ابو الفتح سلطان محمد خان ثانينك بنا كردەسى اولمق اوزره، ٥ جامع شريفى، ٥ تكيه‌سى، ۱ مدرسه‌سى، رشديه مكتبى وبرنجى مكتب ابتدائيسى، بر بلغار كليساسى ، درت بلغار مكتب ابتدائيسى، ۱۷۰ دكانى، ۷ خانى، ۱ حمامى، ۱۸ فرونى وبر ممالك ساعتى واردر.

— قرچوه قضاسى مناستر سنجاغنك منتهاى شمال غربيسنده واقع اولوب ، جنوباً مناستر قضاسيله، غرباً اوخرى قضاسى ودبره سنجاغيله، شمالاً و شمال شرقى طرفندن قوصوه ولايتيله، شرق جنوبى جهتندن دخى پرلپه قضاسيله محدوددر. ۱۱۳ قريه‌دن مركب اولوب، ۳٤ ۲۲۲ اهاليسى واردر، كه بونلرك نصفندن زياده‌جه مقدارى بلغار، ياقلكز ٦٤ ى اولاخ و قصورى يعنى ۱۳ ٥٨٦ سى اسلام وآرناؤددر . واردات سنويه‌سى ۲۳ ۰۰۰ ليرايه قريب و مصارفات محليه‌سى ۲۰۰۰ ليرا قدردر . ياقلكز مركزى اطرافنده و اورادن كچن نهر وادىسنده برآز اووه‌لر بولنوب، سائر جهتلرى مرتفع طاغلردن عبارتدر. مذكور اووه‌لرده وقابل زراعت وادى وبايرلرنده بغداى، آرپه، مصر، چاودار، كنوير، فاصوليه وسائر حبوباتله الما، آرمود، جوز، كراز، اوزوم و سائر ميوه وسبزه‌لرك انواعى حاصل اولور. قارپوزى‌ده چوق ويك لذيذدر . طاغلرنده خيلى اورمانلرى اولوب، كراسته واودونه يارار آغاجلرى واردر . درون قضاده ٢٤ جامع شريف، ٦٤ كليسا و ۲۰۸ دكرمن موجوددر. اهالى پاموقدن بز، فانله چوراب ، شياق، فانله و سائره اعمال ايدرلر . مرهالرى چوق اولمغله ، اهالى خيلى قويون وسائر حيوانات اهليه بسليوب، چيقاردقلرى ساده ياغ پك نفيس ومقبولدر. مركز قضا مركز ولايته بر شوسه ايله مربوطدر.

قردو { (Crédo) فرانسه ايله اسويچره آره‌سنده‌كى (ژوره) سلسله‌ٔ جبالنه مربوط بر طاغ اولوب، ۱٦۲٤ متره ارتفاعى واسويچره كوللريله سائر اطرافه كوزل منظره‌سى واردر . ليوندن غرنوبله‌يه كيدن دمير يول خطى بو طاغك آلتنده ۳۹۰۰ متره اوزون بر تونلدن كچر.

قرست { (Crest) فرانسه‌نك (دروم) ايالتنده و (دبه) نك ۳۹ كيلو. متره غربنده اولهرق دروم نهرى اوزرنده ناحيه مركزى بر قصبه اولوب، ٤۰۰ ٥ اهاليسى و دباغخانه‌لريله بوك و پاموق و ابريشم منسوجاتى واردر.

قرسماس { (Christmas) بحر محيط كبيرده ۱° ٤٥′ عرض شمالى ايله ۱٦۰° ٥′ طول شرقيده واقع بر جزيره او. لوب، محيط دائره‌سى ۹۰ كيلومتره‌در . ۱۷۷۷ تاريخنده مشهور قپودان قوك طرفندن مولدعيسى (عليه السلام) كونى كشف اولنمغله، بو معنايى افاده ايدن بو اسمله تسميه اولنمشدر.

قرستوف { سنت — (St. Christophe) خرستيانلرك عزيزلرندن اولوب، سوريه ويا فلسطينده نشأت ايتمش ؛ و دچيوس زمانىنده ميلادك ۲۵۰ تاريخلرنده

آناطولیده قتل اولنمشدر . ترجمهٔ حالی مجهول اولمغله، حقنده برچوق خرافات شیوع بولمشدر. تموزك ۲۰ نده یورطیمنی اجرا ایدرلر.

قرستوف { (Christophe) قسطنطینیه روم امپراطورلرندن اولوب،

برنجی رومانك اوغلیدر . ۹۱۹ تاریخنده پدری طرفندن برادرلری استفان و سکزنجی قسطنطین ایله برابر حکومته تشریك اولنمش؛ و ۹۳۱ ده وفات ایتمشدر .

قرستوف { (Christophe) دانیمارقه قرالرندن بروجه آتی اوچ

کشینك اسمیدر : برنجیسی ایکنجی والدمارك اوغلیدر . ۱۲۵۲ ده برادری (آبل)ه خلف اولوب، یدی سنه دولتك پسقپوسلریله اوغراشدقدن صکره، ۱۲۵۹ ده وفات ایتمشدر.

— ایکنجیسی یدنجی اریقك اوغلی اولوب، ۱۳۲۰ ده برادری سکزنجی اریقه خلف اولمش؛ وخیانت ومظالمیله تبعه‌سنی دلکیر ایدوب، ۱۳۲۶ ده اسقاط اولنمش؛ ومؤخراً مملکتنك بر قسمنی ضبط ایتمش ایسه‌ده ، نفرت عمومیه‌یه مظهر اولوب، کلیسادن دخی طرد و اخراج اولنه‌رق ، ۱۳۳۴ ده وفات ایتمشدر. اوغلی دردنجی والدمار ۱۳۴۰ ده تخته قعود ایتمشدر.

— اوچنجیسی باویره قرالی ژاك اوغلی وطقوزنجی اریقك یکنی اولوب ، ۱۴۴۰ ده دانیمارقه ، ۱۴۴۱ ده اسوج و ۱۴۴۲ ده نوروج قرالغنه انتخاب اولنه‌رق ، بو اوچ مملکتی توحیدله ، بعض نظامات وضع ایتمش؛ و ۱۴۴۸ ده وفات ایتمشدر.

قرستوف قولومب { [« قولومب» ماده سنه مراجعت بیوریله.]

قرستیان { (Christian) دانیمارقه قرالرندن بو اسمله سکز کشی کلمشدر:

برنجیسی ۱۴۴۸ تاریخنده پدری باویره‌لی قرستوفه خلف اولهرق دانیمارقه قرالی اولدقدن صکره، ۱۴۴۹ ده نوروج و ۱۴۵۰ ده اسوج قرالغنه دخی انتخاب اولنمش ایسه‌ده ، اسوجده فعلاً حکمی اولیوب ، ۱۴۶۳ ده (شارل قانوتسون) طرفندن اسوج قرالغندن بسبتون اسقاط اولنه‌رق، دانیمارقه‌یه چکلمش ؛ ووالده‌سندن ارثاً شلسویغ ایله هولستانیه دخی مالك اولمش ایدی.

— ایکنجیسی « ظالم » لقبیله ملقب اولوب، ۱۵۱۳ ده پدری (ژان)ه خلف اولدقدن صکره، ۱۵۲۰ ده اسوج قرالغنه دخی انتخاب اولنمش ایسه‌ده ، ظلم و سفاهتیله اسوجلیلرك نفرتنی قزانوب، ۱۵۲۳ ده (کوستاو واسه)نك تشویقیله اسقاط اولنمش ؛ و او سنه دانیمارقه قرالغنی دخی غائب ایتمش؛ و ۱۵۳۲ ده استرداد حکومته چالیشمش ایسه‌ده ، مقتدر اولهمیوب، ۱۵۵۹ ده محبسده وفات ایتمشدر.

— اوچنجیسی برنجی فردریقك اوغلی وخلفی اولوب ، ۱۵۳۹ دن ۱۵۵۹ تاریخنه‌دك حکم سورمش؛ ومملکتنه پروتستانلغی ادخال‌ایله، قتولیك پسقپوسلرینی حبس‌ایتمش؛ وعلوم وفنون و صنایعك ترقیسنه چوق خدمت ایلمشدر.

— دردنجیسی ۱۵۸۸ ده پدری ایکنجی فردریقه خلف اولوب، اسوجلیلره قارشی بر وقت محاربه ایتمش ؛ وپروتستان پرنسلری اتفاقك رئیسی طانینمش ایدی! . هرنه‌قدر اینديکی محاربه‌لرك چوغنده مغلوب اولمش ایسه‌ده، ماهر بر قوماندان شهرتنی قزانمش؛ وتجارت و صنایع و معموریتك ترقیسنه خدمت ایدوب، فرستیانیا ، قرستیانستاد وقرستیانسانه کبی برچوق یکی شهر وقصبه‌لری دخی تأسیس ایتمش؛ و۱۶۴۸ ده وفات ایلمشدر.

— بشنجیسی دردنجینك تورونی اولوب ، ۱۶۷۰ ده پدری اوچنجی فردریقه خلف اولمش؛ و ۱۶۷۳ ده اون دردنجی لوئی‌یه قارشی فلنکلیلرله عقد اتفاق ایتمش؛ و اسوجلیلره قارشی حرب‌ایدوب، پومرانیه‌یی آلمش ایسه‌ده، ۱۶۷۹ مصالحه‌سنده کری ویرمکه مجبور اولمشدی . دانیمارقه دولتنده الیوم مستعمل برطاقم نظامات وضع‌ایتمش؛ و۱۶۹۹ ده وفات ایتمشدر.

— آلتنجیسی ۱۷۳۰ ده پدری دردنجی فردریقه خلف اولوب، صلح‌واسایشی محافظه‌وحریق زده اولان قوپنهاغ شهرینی یکیدن‌اعمار ایتمش؛ و ۱۷۴۶ ده متوفی اولمشدر .

— بدنجیسی ۱۷۶۶ تاریخنده پدری بشنجی فردریقه خلف اولوب، انکلتره قرالی اوچنجی جورجك همشیره‌سی (قارولینه ماتیلده) یی تزوج ایتمش؛ و طبیبی (استروئنس)ی باش وکیل ایدوب، بسبتون امور حکومتی بونك الینه براقمش؛ بعده بونی عزل وقتل ایدوب، امور حکومتی والده‌سی برونسویقلی (ژولیه ماریه)نك الینه تسلیم ایتمشدی. ۱۸۰۷ ده انکلیزلر قوپنهاغی طوپه طوتمغله، کندیسی قاچوب، هولستاینك (رندسبورغ) قصبه‌سنه اختفا، وبر سنه صکره اورادہ وفات ایتمشدر. ذاتاً اواخر عمرنده عته کتیرمشیدی.

— سکزنجیسی ولی عهد فردریقك اوغلی اولوب، ۱۸۱۴ تاریخنده نوروج والیسی اولدیغی حالده، بو مملکتی دانیمارقه‌دن فك ایله اسوجه ربط ایتمك ایستین دول متفقه‌یه قارشی مقاومت ایتمش ایسه‌ده، برناردوتك قوه‌ٔ زائده‌سنه قارشی موفق اولهمیوب، چکمکه مجبور اولمش؛ و ۱۸۹۳ تاریخنده، عم‌زاده‌سی آلتنجی فردریقك وفاتی اوزرینه، دانیمارقه تختنه چکوب، بر چوق اصلاحات وتنظیمات اجرا ایله، علوم وصنایعك ترقیسنه خدمت ایتمشدر. بونك اواخر حکومتنده دانیمارقه‌نك اشلسویغ ایله هولستاینده‌کی حقوق مسئله‌سی درمیان اولنه‌رق، اوزون بر محاربه انتاج ایتمشدر. ۱۸۴۸ ده وفات ایلمشدر.

قرستیانساند (Christiansand) نوروجك اسقانیه خطه‌سنده (هلفا) نهری اوزرنده وبونهرك بالطیق دکزنده‌کی منصبی قریبنده همنامی اولان ایالتك مرکزی بر قصبه واسکله اولوب، ۱۰۶۷۰ اهالیسی، استحکاماتی، بر قاچ فابریقه‌سی وبك ایشلك تجارتی واردر.

قرستیانستاد (Christianstad) آمریقا. ده‌کی آنتیل جزایرندن دانیمارقه‌نك ضبطنده بولنان (سنت قروآ) جزیره. سنك ساحل شمالیسنده او جهتده‌کی دانیمارقه مستملکاتنك مرکزی برقصبه واسکله اولوب، ۵۰۰۰ اهالیسی وصاغلام لیمانی واردر.

قرستیانیا (Christiania) نوروجك پایتختی اولوب، مملکت مذکورنك منتهای جنوب‌شرقیسنده، استوقهولمك ۵۰۰ کیلومتره غربنده وبك اوزون بر خلیجك منتهاسنده اولهرق ۴۴′ ۵۴° ۵۹ عرض شمالی ایله ۱۵″ ۱۳′ ۸° طول شرقیده واقعدر. بیوك وکوزل بر شهر اولوب، ۱۴۸۳۲۰ اهالیسی، دوز وکنیش سوقاقلری، ایکی سرایی، دارالفنونی، کتبخانه‌سی، شمال آنتیقه‌لرینه مخصوص موزه‌سی، نباتات باغچه‌سی، مکتب عسکریسی، باغه‌سی و سائر مؤسسانی، جاده‌لرده و تفرجکاهلرده بك چوق اشجاری واردر. شهرك مرکزی وساحله قریب اولان باشلیجه برلری کارکیر وکوزل اولوب، کوشه وکنارلرنده‌کی محله‌لری الیوم اخشاب وسوقاقلری طار و قالدیرمسزدر. فابریقه‌لری بك آز وتجارتی‌ده ایکنجی درجه‌ده‌در.

قرستینه (Ste. Christine) سنته — خرستیانلرك عزیزه‌لرندن اولوب، طوسقانه‌ده بر شهرك متصرفنك قیزی اولدیغی حالده، خرستیانلغی قبول ایتمش اولدیغیچون، دیوقلیتان زمانینده قتل اولنمشدر. تموزك ۲۴ نده بورطیسنی اجرا ایدرلر.

قرستینه (Christine) فرانسه قرالی دردنجی هنری ایله مدیچیسلی ماریه‌نك قیزی اولوب، ۱۶۰۶ ده طوغمش، و ۱۶۶۳ ده وفات ایتمشدر. ۱۶۱۹ ده ساووآ دوقه‌سی ویقتور آمده‌یه وروب، ۱۶۳۷ ده طول قالمش؛ واوغلی ایکنجی شارل امانوئلك صباوتی زمانینده نائبهٔ حکومت اولوب، کمال متانت وتدبیرله ادارهٔ امور ایتمش؛ وادهای حق نیابت ایدن قابنی برنس توماسی بو دعوادن ال چکمکه مجبور ایلمشدی.

قرستینه (Christine) اسوج قرالیچه‌سی اولوب، ۱۶۲۶ تاریخنده

طوغمش ؛ و۱۶۳۲ ده (لوچن) محاربه‌سنده قتل اولنان پدری کوستاو آدولفك یرینه قرالیچه اولوب ، ۱۶۴۴ ده وصایتدن قورتلمش ؛ وبش سنه مدیر وعاقل بر باش وکیللك معاونتیله پك عاقلانه حکومت سورمش ایسه‌ده ، بعده بونی عزل ایله ایشلری بر طاقم اخلاقسز آدملرك الینه براقدیغندن ، سوء اداره آثاری هر طرفدن روئما اولمغله ، ۱۶۵۴ ده فراغت ایتمکه مجبور اولوب ، حکومتی عم زاده‌سی شارل کوستاوه ترك ایتمش ؛ وقتولیك مذهبنی دخی قبول ایله ، سیر وسیاحته چیقمش ؛ وبر مدت فرانسه‌ده امرار ایام ایدوب ، اوراده دوستی بولنان سایسی (مونالدشی) نك قتلی تهمتیله لکه‌دار اولمش ؛ وبعده رومایه کیدوب ، ۱۶۸۹ ده اوراده وفات ایتمشدر. اکثرعلوم وفنونه واقفه اولوب، حکومتی زماننده سرایی مجمع علما وهنروران ایتمش، وبومیانده دقارتی دخی جلب ایلمش ایدی.

قرسپی (Crespi) بو اسمله اون یدنجی واون سکزنجی قرن میلادیده جمله‌سی بر عائله‌یه منسوب اولمق اوزره ، میلانده وبولونیه‌ده برقاچ مشهور رسام ظهور ایتمشدر.

قرسوس (Crésus) ایدیه خطهٔ قدیمه‌سنك صوك حکمداری اولوب، کثرت مال وثروتیله مشهوردر . پامفیلیا و میسیا وفریجیایی دخی ضبط ایدوب، (آلیس) ایرماغنه یمنی قیزیل ایرماغه قدر توسیع حدود ایتمشدی . پایتختی اولان (ساردس) شهر قدیمی مجمع حکما وهنروران اولمشیدی. بومیانده آتنه واضع قانونی (سولون) ساردسه دعوتلنده قرسوس کندیسنه خزینه‌لرینی واموالنی کوسترمکه ، « بندن بختیار دنیاده کیمسه کوردك می » دیه صورمغنده ، سولون «بن کیمسه‌نك صوکنی کورمه‌دن بختیار لعنه حکم ایده‌م » دیمش. چوق‌کچمه‌دن ایرانده جهانکیر شهیر کیخسرو ظهور ایتمکله ، قرسوس بوکاقارشی آشوریلرك امدادینه کیده‌رك، (تیمبریه) محاربه‌سنده مغلوب اولوب ، متعاقباً ساردس شهرنده محاصره‌اولنمش ؛ ونهایت‌شهر ضبط اولنمغله، کندیسی دخی قبل المیلاد ۵۴۸ تاریخنده اسیر دوشمشیدی. کیخسرو قرسوسك احراقنی امر ایتمکله، اودونلر حاضرلنوب، کندیسی اوستنه اوتوردیله‌رق، اودونه آتش ویرلدکده ، قرسوس بلا اختیار « سولون! سولون! سولون! » دیه باغردیغندن، کیخسرو مراق ایدوب، نه‌سویلدیکنی صورمش؛ وسولونك کندیسنه سویلمش اولدیغی سوزی خبر آلنجه ، اعدامندن واز کچوب ، عمرینی باغشلامشدی .

قرشوه (Krouchévo) مناستر ولایت وسنجاق وقضاسنده ومناسترك تقریباً ۴۰ کیلومتره شمالنده اولهرق مناستر اووه‌سنك منتهای شمال غربیسنده‌کی طاغك اوزرنده ناحیه مرکزی برقصبه اولوب، ۹۷۲۴ اهالیدی ، کلیسای ، ۷ مکتبی، ۲۳۵ دکانی، ۷ خانی، ۳۵ فرونی ، برساعت قله‌سی ویازین پك لطیف آب وهوای واردر. قصبه یکی اولوب، سکسان سنه اول کوچك برقریه حالنده ایدی . اکثر اهالیسی اولاخدر . — قرشوه ناحیه‌سی مرکزی اولان قصبه ایله ۹ قریه‌دن مرکب اولوب، ۱۱۲۸۳ اهالیسی واردر، که بونلردن ۵۳۰۵ ی اولاخ ، ۵۸۳۸ ی بلغار ویالکز ۱۴۰ ی اسلامدر. اراضیسی طاغلق ومرتفع اولوب، محصولاتی احتیاجات محلیه‌یه کفایت ایتمز، واکثر اهالیسی مصر ورومانیا وسائر طرفلرده تجارتله اشتغال ایدرلر . قادینلر اینجه ویومشاق یوك چوراب اورر، وونجه وفانله کبی بعض شیلر نسج ایدرلر. داخل ناحیه‌ده ۱ جامع ، ۶ کلیسا، ۱۰ مکتب و۱۹ دکمن موجوددر. اورمانلریله مرعالری وقیونلری چوقجه‌در .

قرطاجنه افریقیه‌ده‌کی مشهور قارتاج شهر قدیمنك واسپانیه‌ده‌کی قارتاجنه‌نك عربلر عندنده مستعمل اسم مشترکیدر. [« قارتاج » و« قارتاجنه » ماده‌لرینه مراجعت بیوریله .]

قُرطُبَه اسپانیه‌نك آندالوسیا خطه‌سنده واقع (قوردوبه) شهرینه عربلر طرفندن ویریلن اسمدر . [« قوردوبه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قَرطَمَه { اندلسده ربه اعمالندن بر قصبه اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور .

قرقشونه { فرانسه نك (قارقاسونه) شهرينه عربلرك ويردكلرى اسمدر . موسى بن نصيرك قيادتيله اندلسى فتح ايدن غزاة مسلمينك اورايه قدر ايلرىلمش اولدقلرى معلومدر .

قرق كليسا { ادرنه ولايتنده وادرنه‌نك ٥٣ كيلو مترە شرقنده اولەرق استرانجه سلسلهٔ جبالنه مربوط برطاقم تپەلرك غربى اتكلرنده واقع اولا مركزى بر قصبه اولوب، ١٦٠٠٠ اهاليسى، برى سلطان بايزيد خانك وبرى خضر بكك بنا كردەسى اولق اوزره ٨ جامع شريفى، ٢ تكيەسى، مكتب اعداديسى، ٥ اسلام ومتعدد روم وبلغار ويهودى مكاتب ابتدائيەسى، شياق وفانيله وچول كبى يوك منسوجات دستكاهلرى وشراب وقونياق عمل خانەلرى واردر .

— قرق كليسا قضاسى لوانك منتهاى شمال غربيسنده اولوب، شمالاً وغرباً لوانك حدوديله، جنوباً بابای عتيق واوله برغوس، شرقاً دخى ويزه وطرنوى قضالريله محاط ومحدوددر. اسكوب، قواقلى، اسكى پولوس، قويوه، بيكار حصار، قوچجغاز اسملريله ٦ ناحيه ايله ٥٧ قريەدن مركبدر. اراضيسى عارضەلى اولوب، استرانجه سلسلهٔ جبالى اتكلريله بوطاغلردن وقوجه‌بالقاندن اينوب، تكه دره‌سنه وارمكنه نهرينه دوكيلن چايلرك دره‌لرندن عبارتدر . اراضيسى منبت ومحصولدار اولوب، ذخاير متنوعه ايله اوزومى چوقدر .

قرق كليسا { سنجاغى . ادرنه ولايتى تركيب ايدن آلتى سنجاغك برى واك شرق شماليسى اولوب، مركزينك اسمايله مسمادر. شرقاً چتالجه سنجاغيله وقره‌دكيزله، شمالاً شرق روم ايلى حدوديله، غرباً ادرنه، جنوباً دخى تكفور طاغى سنجاقلريله محاط ومحدوددر . ٧ قضا و ٢٢ ناحيەيه منقسم و ٢٤١ قريەيى حاوى اولوب، ١٣٨٦٧٨ اهاليسى واردر. اهالى همان متساوياً اسلام وروم وبلغاردن مركب اولوب، برمقدار يهودى وچنكانه وسائره دخى واردر . قوجه بالقانك نسبةً آلچق اولان قسم شرقيسنى وامينه طاغى حدود شماليه‌سنى تشكيل ايتديكى كبى، استرانجه سلسلهٔ جبالى‌ده لوا داخلنده شمال غربيدن جنوب شرقيه طوغرى ممتد اولوب، سنجاغك اراضيسنى ايكى مائليه تقسيم ايديور . برى قره‌دكيز مائله‌سيدر، كه مذكور طاغلرك ساحل بحره قدر ممتد اولان اتكاريله قولارينى وطوغريدن طوغرىيه بحر مذكوره دوكيلن انهارك واديلرينى حاوى اولوب، طونوى، اختەپولى، ويزه ومديه قضالرندن مركبدر . ايكنجيسى آطه‌لر دكيزى مائله‌سيدر، كه استرانجه وبالقانك غربى وجنوبى اتكارينى حاوى اولوب، ارکنه وبوكا تابع تپه دره‌سى مجرالرينه‌دك جنوب غربيه طوغرى مائل اراضيدن عبارتدر، وبتون مياه جاريه‌سى نهر مذكور واسطه‌سيله (مريج) ايرماغنه دوكيلور . بومائله نفس قرق كليسا ايله اوله برغوس وبابای عتيق قضالرندن مركبدر .

بووجهله اوانك اراضيسى مختلف اولوب، يوكسك طاغلرى وزراعته الويريشلى بايرودره‌لريله اووەلرى دخى واردر . مياه جاريه‌سى پك چوق ايسەده، اكثرى كوچك ويالكز قيشين آقار دره‌لردن عبارتدر . اك بيوكلرى حدود جنوبيه‌سنى تشكيل ايدن (ارکنه) نهريله قسم غربيسنده شمالدن جنوبه اينوب ارکنه‌يه دوكيلن تپه دره‌سيدر. استرانجه طاغلرينك اكثر طرفلرى اورمانلرله مستور ايسەده، كراستەيه الويريشلى بيوك آغاجلرى اولميوب، باشليجه اودون وكوره يارار كوچك آغاجلرى حاويدر . مرعالرى چوق اولوب. اهاليسى خيلى حيوانات بسلرلر. اراضيسى باغه پك الويريشلى اولوب، كليتلى اوزوم حاصل اولور، وشراب اعمال واخراج اولنور. محصولاتى بغداى، آرپه، جاودار، يولاف، مصر، دارى، مرجمك، فصوليه، بقله، سپوركه تخمى، كتان، كنوير، توتون وسائره ايله ميوه وسبزەلرك انواعندن عبارتدر . طوت آغاجلرى‌ده چوق اولوب، خيلى مقدار ايپك قوزەسى چيقاريلير . حيواناتنك كثرتى جهتيله خيلى مقدار پيانغى،

ساده یاغ ومختلف پینیرلر دخی اخراج اولنور. لوانك مختلف محللرنده باقر. قورشون، کومش، دمیر وسائر معدنلر بولنمدیغی مظنون ایسه‌ده، الیوم هیچ بری چیقارلمامقده‌در. آلچی ولوله‌جی جاموری وسائره اوجاقلری دخی واردر. داخل لواده ٣١٣ ٥٧٦ قیون، ٩٤٧ ١٧٥ کچی، ٧٣١ ٨١ صیغیر، ٦٠ ١٧ طوموز، ٨٧١٠ بیکیر، ٢٠٣٠ استر و ٣٠٠ مرکب موجوددر. لوا درونده ٨٣ جامع ومسجد، ٢٣ مدرسه وتکیه وزاویه، ١٢٨ کلیسا ومناستر، ٣ حاوره، ١١٦ اسلام و ٨٥ مال سائره مکتبی، ٤ خسته خانه، ٦ تختهٔ یچتیمی، ٣١٩٧ دکان ومغازه، ١٦٧ خان، ٣١٣ دکرمن، ٩ فابریقه، ١٠٧ فرون، ٨ حمام و ١٠٥ چشمه وسبیل بولنیور. لوانك واردات سنویه‌سی ١٣٠٠٠٠ لیرایی متجاوزدر.

قَرقَمّه { (Kerkenah) تونسك ساحل شرقیسنده سفاقسك قارشیسنده ایکی جزیره اولوب، ٣٤°٣٥′ ایله ٣٤°٥٠′ عرض شمالی آره‌سنده ممتد اولورلر. بونلرله ساحل آره‌سنده‌کی بوغاز پك صیغدر. ایکی جزیره‌نك غرب جهتنده بولنانی، که (الغربی) اسمیله معروفدر، سفاقسك ٢٥ واك بیوکی اولان (الشرقی) ٤٠ کیلو مترہ شرقنده واقعدر. بیوکنك بویی ٢٥ کیلو مترہ واکی ٧ ایله ٨ کیلو مترہ آره‌سنده‌در. اورته‌سنده (سبخة الملح) و (سبخة الرمله) اسملریله صیغ وصویی طوزلی برکول واردر. جزیره‌نك اوستنده ٩ کوی بولنور. رومالیلردن قالمه بر چوق خرابه‌لر وصهریجلر وایکی جزیره‌یی بربرینه ربط ایدن کارکیر برکوپرینك آیاقلری موجوددر. کوچکنك بویی ١٦ واك کنیش یرنده اکی ٦ کیلو مترہ اولوب، بونك‌ده اورته‌سنده بر طوزلی کولی و (ملیته) اسمیله یالکز بر قریه‌سی واردر. بوایکی جزیره‌نك خرما آغاجلری چوق ایسه‌ده، میوه‌لری کوچك وعادیدر. زیتون آغاجلری وباغلری‌ده واردر. چوق قوملق اولمیان یرلری مزروع اولوب، آرپه، بغدای، مرجمك وسائره حاصل اولور. میاه جاریه‌لری اولمیوب، قیو صویله اداره اولنورلر. حلقا اوتی دخی چوق حاصل اولوب، اهالیسی بوندن حصیر وسپت کبی شیلر باپارلر. ایکی آطه‌نك اهالیسی ٣٠٠٠ ایله ١٠٠٠٠ آره‌لرنده تخمین اولنوب، جمله‌سی عرب ومسلمدرلر. زراعت ورعی اغنامله وکیمیجیلك، بالیقجیلق، کمی اعمالی، سونکر اخراجی کبی ایشلرله کچینیرلر.

قُرقوب { واسط ایله بصره واهواز آره‌سنده اسکی برقصبه اولوب، کسکر اعمالندن معدود ایدی.

قَرقونُس { قبریس جزیره‌سنده برقصبه اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده محرردر.

قَرقیسیا { جزیره‌ده دیرك ٣٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده فراتك ساحل یسارنده وخابورك ملتقاسنده اسکی برقصبه اولوب، الیوم خرابدر، وخرابه‌لری اوزرنده (بوسرای) اسمیله برقریه بولنیور. قدیم برقصبه اولوب، قبل الاسلام (کیرکسیون) اسمیله معروف ایدی. جزیره‌نك فاتحی عیاض بن غنم ١٩ نجی سال هجریده حبیب بن مسلمة الفهری یی قیرقیسیایه اعزام ایددرك، شهری صلحاً ضبط ایتمشدی. اوائل دور اسلامده معمور اولوب، بعده خراب اولمشدر.

قِرقِیَه { انداسده لباله نواحیسندن بر قصبه اولدیغی «معجم البلدان»ده مسطوردر.

قُرْلون { صقلیه (یعنی سیچلیه) جزیره‌سی ساحلنده برقصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

قرمان { [«قره‌مان» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قرمس { (Krems) آوستریا ومجارستان دولتلرنك آشاغی آوستریا خطه‌سنده ووپایه‌نك ٧٥ کیلومتره غرب شمالیسنده اولهرق طونه‌نك ساحل یسارنده وهمنامی اولان چایك بونهره دوکلدیکی محلده واقع برقصبه‌اولوب، ١١٠٤٠ اهالیسی وایپك قماشلرله قطیفه ودوکمه فابریقه‌لری واردر.

قرمسير (Kremsier) آوسترياوجار ستانك (موراويه) خطه‌سنك (هرادیش) سنجاغنده و ٢٤ كيلومتره شمال غربيسنده اولەرق طونه‌يه تابع (مارشه) نهرى اوزرنده قضا مركزى برقصبه اولوب، ١١٨١٥ اهالیسى وپسقوپوسك صيفيه‌سنده عمومه آچيق كتبخانه‌سى واردر.

قرمطى (ابوعلى حسن بن احمد) قرامطه اسميله دردنجى قرن هجريده ظهورله بر خيلى وقت اورتەلغى قاريشديران طائفه‌نك رئيسى اولوب، احساء جهتنده دنيايه كلمش؛ واورادن حوزستانه كيدوب، بعده كوفه جوارلرينه كلەرك، فوق العاده برزهد وتقوى اظهاريله، هركسى يانه جلب ايتدن صكره، اكثر مناهىء شرعيه‌يى اباحه ايدەرك، برمذهب جديد تلقينه، وخلقى بنى عباسدن تبريدله، آل رسول الله (صلى الله عليه وسلم) دن برينه بيعته دعوت ايتمكه باشلامشدى. كيدەرك تكثير توابعله، عراق عربده عصيان ايدەرك، بصره وكوفه‌يى ضبط ايتمش؛ وبعده مصر عسكرينه غلبه چالوب، دمشقى آلمش؛ وحجازه كيدوب، حجاج مسلمينى منع وقتل ايتدكدن صكره، حجر اسودى دخى كعبهٔ شريفه‌دن چيقاروب، برابرنده بصره‌يه نقل ايتمش ايدى. بونك خلفلرى دخى (قرامطه) اسميله برخيلى وقت بصره وبحرين ايله عراق جهتلرنده حكم سوروب، خلفاى عباسيه‌يى اوغراشديردقدن صكره، ٣٧٢ تاريخنده محو ومضمحل اولمشلردر.

قرمنيچ (Krementz) روسيه‌نك (وولهنيه) ايالتنده و (ژيتومير) ك ٢٠٥ كيلومتره غربنده برقصبه اولوب، ٥٩٠٠ اهالیسى وقلعه‌سى واردر.

قرمنچوغ (Krementchoug) روسيه‌نك پولتاوه ايالتنده و ١٢٠ كيلومتره جنوب غربيسنده اولەرق (دنيپر) نهرينك ساحل يسارنده قضا مركزى برقصبه اولوب، ٤٦٦٠٠ اهالیسى، نهر مذكوره ليمانى وپك ايشلك تجارتى واردر.

قرمنيچ (Kremnitz) مجارستانك (بارس) ايالتنده و (شمنيچ) ك ٣٦ كيلومتره شمالنده برقصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسى، اسكى برقلعه‌سى، ضربخانه‌سى ومعادن اداره‌سى واردر.

قرمونه (Carmona) اسپانيه‌نك سويله (يعنى اشبيليه) ايالتنده وسويله‌نك ٣٨ كيلومتره شرق شمالیسنده اولەرق نظارتى كوزل برتپه‌نك اوزرنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ١٥٠٠٠ اهالیسى، مشهور باغلرى وتپه‌سنده عربلردن قالمه خراب برقلعه‌سى واردر. حكومت اسلاميه زمانده دها بيوك ومعمور اولوب، مشاهير علمادن برچوق ذواتك مسقط رأسى واندلس طوائف ملوكى زمانده خيلى وقت برحكومت مستقلهٔ اسلاميه‌نك مركزى بولنمشدر. بعض كتب عربيه‌ده (قرمونيه) صورتنده مضبوطدر.

قرمونه (Crémone) ايتاليانك لومبارديه خطه‌سنده ميلانك ٦٥ كيلومتره جنوب شرقيسنده اولەرق (پو) ايرماغى اوزرنده ايالت مركزى برشهراولوب، ٣٠٩٢٠ اهالیسى، سورى، كوزل ميدانلرى، كنيش سوقاقلرى، بيوك سرايلرى، كوزل ابنيه‌سى، ١٢١ متره ارتفاعنده برقله‌سى، متعدد ومصنع كليسالرى، داخلى وخارجى مكتب اعداديسى، اركك وقيزلره مخصوص آيرى آيرى يتيمخانه‌لرى، خسته‌خانه‌لرى، قشله‌لرى وچوخه ايله سائر منسوجات وشكرله فابريقه‌لرى واردر. كمانلرى دخى مشهوردر.

قرمه (Crema) ايتاليانك لومبارديه خطه‌سنك قرمونه ايالتنده وقرمونه‌نك ٤٣ كيلو متره شمال غربيسنده (آدا) يه تابع (سريو) نهرى اوزرنده قضا مركزى برقصبه اولوب، ٨٧٥٥ اهالیسى وابيك منسوجاتله دانتله، شاپقه وسائره فابريقه‌لرى واردر.

قرميسين ايرانده‌كى كرمانشاه شهرينك اسم معربيدر. [«كرمانشاه» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

قرميسينى (ابوالحسن على بن هارون بن نصر) مشاهير نحويوندن اولوب، على بن سليمان الاخفشدن اخذ ايتمشدر. ٢٩٠ تاريخنده طوغوب، ٣٧١ ده وفات ايتمشدر.

قرنق { صعید مصرده (قنا) مدیریتنده و قنانك ٥٥ کیلو متره جنوب شرقیسنده اولهرق نیلك ساحل یمینندن ٥٠٠ مترهلك مسافهده بر قریه اولوب ، اطرافنده (تیبه) شهر قدیمنك خرابهلری و ایچلرنده بر جوق آثار عتیقه بولنمسیله مشهوردر .

قرنیده { ماکدونیهده کی قیلیپه (یعنی قلبهجك) شهر قدیمنك اك اسکی اسمیدر .

قَرنین { سیستانده برکوچك قصبه اولوب، ملوك صفاریهنك منشئیدر .

قروآتیا { (Croatie) [« خرواتستان » مادهسنه مراجعت بیوریله .]

قرواش { (امیر ابوالمنیع معتمدالدوله — بن مقلدالعقیلی) موصل حاکمی اولوب، مصرده کی فاطمیوندن حاکمك نامنه خطبه اوقودقدن صکره ، عباسیلر طرفنه دونوب ، قادرك نامنه اوقودیغندن، مصر صاحبی عسکر سوقیله، موصلی ضبط، وخانهسنی غارت ایدوب، ایکیوز بیك آلتونی اخذ ایتمش؛ وبونك اوزرینه صاحب ترجمه دبیس بن صدقهدن استمداد ایدوب، ایکیسی برلشکده مصر عسکرینی مغلوب ورجعته مجبور ایتمشلردی. ایکی همشیره بردن تزوج ایتمش اولدیغندن، شریعته مغایر اولان بوحرکتندن نفرت عمومیهیی قزانمش؛ ونهایت برادر زادهسی زعیم الدوله برکه خروج ایدوب ، کندیسنی اخذ وحبس ایتمش؛ وچوق کچمهدن دیکر برادر زادهسی ابوالمعالی قریش بن بدران چیقوب ، ملکی ضبط ، وعمی صاحب ترجمهیی محبسدن چیقاروب اعدام ایتمش ؛ وبر روایتده ٤٤٤ تاریخنده محبسده وفات ایتمشدر . مدت حکومتی ٥٠ سنهدر . جسور وشاعر بر ذات اولوب، شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر :

لله در النائبات فانها
صدأ اللئام وصیقل الاحرار
ما کنت الا زبرة فطبقنی
سیفاً فاطلق صرفهن غراری

قروتوشین { (Krotoschin) پروسیهنك (پوزن) ایالت وسنجاغنده وپوزنك ٨٦ کیلومتره جنوب شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ٨٢٩٠ اهالیسی ، چوخه وبز فابریقهلری وتوتون ایله بیاغی وکورك تجارتی واردر .

قروچناخ { (Kreutznach) پروسیهنك رین ایالتنده (مانیسه) نك ٣٠ کیلومتره جنوب غربیسنده و(ناخه) نهری اوزرنده بر قصبه اولوب ، ١٣٨٠٠ اهالیسی وتوتون ، صابون ، شکر فابریقهلریله دباغخانهلری واردر . جوارنده واسع طوزمعدنی ومعدن صولری بولنیور.

قروزت { (Crozet) بحر محیط هندینك قسم جنوبیسنده ′٣٠ °٤٦ عرض جنوبی ایله °٦٠ طول شرقیده واقع درت کوچك آطه اولوب ، آوسترالیایه کیدوب کلن سفائن طریق اوزرنده بولنمغله، اکثریا اوجوارلرده قضازده اولان کیلردن قورتلانلر بو آطهلره التجا ایدرلر؛ وانکلیز واپورلری بو بیچارهلری آلوب قورتارمق ایچون ، بو آطهلره اوغرارلر .

قروزوت { (Creuzot) فرانسه ده (ساؤنه مع لوآره) ایالتنك (اوتون) قضاسنده واوتونك ٣٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب ، ١٥١٠٠ اهالیسی ، واسع کمور معدنی وجسیم دمیرخانهلریله دوکمخانهلری واردر .

قروزه { (Creuse) فرانسهنك وسطلرنده ولوآره حوضهسنك قسم جنوبیسنده برنهردر ، که (میلهواش) بایلهسندن نبعانله ، شمال غربیه طوغری جریان وهمنامی اولان ایالتله (ایندره) ایالتی شق ایدرك ، ٣٣٥ کیلومتره لك جریاندن صکره، صاغ کنارندن (ویانه) نهرینه دوکیلور .

قروزه { (Dép. de Creuse) — ایالتی فرانسهنك ایالات وسطیهسندن اولوب، ایچندن جریان ایدن نهرك اسمیله مسمادر. شرقاً آلیه وپوی دودروم، جنوباً قورزه، غرباً ویانه، شمالاً دخی ایندره وشر ایالتلریله محدود اولوب، مساحهٔ سطحیهسی ٥٦٠٥ مربع کیلومتره واهالیسی ٢٨٤٩٤٢ کشیدر. اراضیسی عارضهلی اولوب ، علی الخصوص جنوب وشرق شمالی طرفلری پك طاغلقدر . مع هذا ٩٥٠ مترهیی

متجاوز طاغلری یوقدر . قسم غربی ووسطیسنده وادیلریله اووه‌لری دهاکنیش واراضیسی دها منبتدر . قروزه نهری ایالتی اورته‌سندن شرق ایتدیکی کبی ، (شر) نهری دخی قسم شرقیسنده جریان ایدوب، حدود شرقیه‌سنك برقسمنی تحدید ایدیور . غرب جنوبی جهتنده (قوریون) وبونك شمالنده (غارتمپه) نهرلری آقیور. شمال جهتنده‌ده قروزه‌یه تابع کوچك قروزه نهری شرقدن غربه جریان ایدر . بونلرك توابعی‌ده اولوب ، میاه جاریه‌سی چوقدر . اراضیسنك قوهٔ انباتیه‌سی یك آز اولوب، بغدای محصولاتی جزئی وباشلیجه حاصلاتی : چاودار ، مصر ، پتاته وسبزه ومیوه ایله سائره‌دن عبارتدر. باغلری یوقدر. مرعالری چوق اولوب ، قویون وکچی ایله طوموزلری کثرتلیدر . آریلری‌ده چوق اولوب ، خیلی بال چیقار. سولوکاری چوق بعض کوللری واردر . معمولات صناعیه‌سی دمیره متعلق شیلرله خالی ، کاغد ومواد دباغیه‌دن عبارتدر. اهالیسنك برقسمی دولکرلك ودیوارجیلق صنعتلریله دیار آخرده یاشارلر. ایالت ٤ قضایه منقسم اولوب، ٢٥ ناحیه و ٢٦٣ دائرهٔ بلدیه‌یی حاویدر .

قروشواچ (Krouchevatz) نام دیگرله (آلاجه حصار) صربیه‌ده بلغرادك ١٥٠ کیلو متره جنوبنده ونیشك ٥٤ کیلو متره غرب شمالیسنده وصرب موراوه‌سنك ساحل یمینی یعنی جنوبیسی قربنده سنجاق مرکزی برقصبه اولوب ، ٣١٦٠ اهالیسی، مصنع براسکی کلیساسی واسکی صرب قراللری سرایندك ویرانه‌سی واردر . ١٣٨٩ تاریخ میلادیسنه‌دك صربیه قراللرینك مقری بولنمش؛ وصربلیلرك عصیانی صره‌سنده خراب اولمشدر . ــ سنجاغنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٦٧٧ مربع کیلومتره واهالیسی ٧٨٠٦٨ کشیدر .

قروقودیلوپولیس (Crocodilopolis) یعنی «مدینة التمساح». مصرده (مدینة الفیوم)ه و(اتریب) قصبه‌سنه بطالسه زمانده ویریلن اسم یونانیدر .

قرولت یا خود قرفلد (Crevell, Crefeld) پروسیه‌نك رین ایالتنده (دوسلدورف) قضاسنده ودوسلدورفك ٢١ کیلومتره غربنده اولهرق کوزل ومنبت براووه‌ده ورینك ساحل یسارندن ٦ کیلومتره‌لك مسافه‌ده قضامرکزی برشهراولوب، ١٠٥٣٧١ اهالیسی، کنیش ودوز سوقاقلری، آغاجلر وهیکللرله مزین میدانلری، بیوك برمکتب اعدادیسی ، صنایع مکتبی ومکاتب سائره‌سی ، خسته خانه‌سی، فقرا وایتامه مخصوص مؤسسات خیریه‌سی، ایپك فاشلرله قطیفه وباصمه فابریقه‌لری، بویاخانه‌لری، اجزاء کیمویه، توتون، قیوجیلغه دائر شیلر فابریقه‌لری ، دمیرخانه ودوکمخانه‌لری ، سبزه وفدان وچیچك یتیشدیرر واسع باغچه‌لری وپك ایشلك تجارتی واردر .

قروماؤ (Krumau) آوستریا ومجارستان دولتنده چهستانك (بودوایس) سنجاغنده و ٢٢ کیلومتره جنوب غربیسنده اولهرق (البه) ایرماغنه تابع (مولداوا) نهری اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٧٦٦٠ اهالیسی ، کتن اپلیکنخانه‌لری وچوخه وکاغد فابریقه‌لری واردر .

قرومول (O. Cromwell) انکلتره مشاهیر سیاسیوندن اولوب، ١٥٩٩ تاریخنده (هونتینغتون) قونتلغنده دنیایه کلمشدر . کنج ایکن (پوریتان) مذهبنی قبول ایدوب، ابتدا اورادن افکار اعتراضیه وتجددکارانه سلوك ایتمشدی. بوفکر ومسلکندن طولایی تعقیب اولنهرق ، آمریقایه متهیٔ عزیمت ایکن، قرالك امریله حرکتدن منع ایدلمش؛ و ١٦٤٠ تاریخنده قامبریج دارالفنونی طرفندن « اوزون پارلمنتو » دینلن مجلسه مبعوث انتخاب اولنمش؛ واوراده پاپا وقرال طرفدارلرینه قارشی قوللاندیغی شدت لسانله جالب انظار دقت اولمش ایدی . مجلس مذکور ایله قرال بینندکی مناسبات داخلی حربی انتاج ایتدیکنده، قرومول کندی مصارفیله برآلای ترتیب ایدوب، ابراز جسارت ومهارت ایتمش ایسه‌ده ، بعض حرکات اعتساف کارانه‌ده دخی بولنمش ایدی. متعاقباً سواری میرلوا وکیلی تعیین اولنهرق ، ١٦٤٤ ده (مارستون مور) و ١٦٤٥ ده (ناسبی) مظفریتلرینی قزانمش ؛

وجهله قرالاق طرفدارلرینك مغلو بیتی وبیچاره برنجی شارلك محوینی موجب اولمشدی . اووقت امور حکومتی کندیسی الینه آلمق تصارلیوب ، عسکری کندینه جلب، وپارلمنتوبی ممانعت ومخالفت ایده‌بیله‌جك آدملردن تطهیر ایده‌رك ، قالان طرفدارلرینك اعانه سیله ۱٦۵۳ سنه سی « حامی » عنوانیله رئیس حکومت نصب اولنه‌رق ، بر طور مستبدانه‌ده حکم سورمکه باشلامش ؛ واقتداردن تهی اولمدیغندن ، نظامات وقوانینی بحق اجرا ایله، محاکمه ارباب معلومات واستقامتدن آدملر تعیین ایتمش ؛ وتجارتی ایلریلتمش ؛ واسقوچیه ایله ایرلانده‌یی بسبتون انکلتره‌نك حکمی آلتنه آلمش ؛ واسپانیه‌دن جامایقه‌یی ضبطله ، فلمنکك قوهٔ بحریه‌سنه غلبه چالمش ؛ والحاصل انکلتره‌نك داخلاً وخارجاً ترقی واستفاده‌سنه خدمت ایتمشدر . همان کافهٔ دول کندیسنك حکومتنی تصدیقله، اتفاقنه مائل اولمشلردی. بش سنه بووجهله حکم سوردکدن صکره ۱٦۵۸ ده وفات ایتمشدر . — اوغلی ریشار قرومول ینه « حامی » عنوانیله خلفی اولمش ایسه‌ده ، کوشك برآدم اولدیغندن، برقاچ آی مرورنده، برکورلتی ظهوری وایکنجی شارلك تقربی خبری اوزرینه، ۱٦۵۹ ده استعفا ایدوب ، بقیهٔ عمرینی عزلت وانزواده کچیرمش ؛ و ۱۷۱۲ ده وفات ایتمشدر.

قرونستاد (Cronstadt) روسیه‌نك پترسبورغ ایالتنده وپترسبورغدن رغك ۳۰ کیلو متره غربنده اولهرق فینلاند کورفزینك منتهاسنده واقع برآطه اوزرنده مستحکم بر شهر اولوب ، ۲۷٦ ٤۸ اهالیسی، جسیم ومتین استحکاماتی، بری سفائن تجاریه‌یه ، بری دونمایه وبری‌ده انشاآت بحریه‌یه مخصوص اولمق اوزره . اوج واسع وصاغلام لیمانی واردر. پترسبورغك مدخلنده بولنمغله، اهمیت عسکریه‌سی پك زیاده اولوب، روسیه دولتنك ترسانه‌سی دخی بو شهرده‌در. ۱۷۱۰ ده بیوك پترو طرفدن تأسیس اولنه‌رق . کیتدکجه توسیع وتحکیم اولنمقده‌در .

قرونستاد (Kronstadt, ومجارجه براسو (Brasso) آوستریا ومجارستان دولتنك ترانسیلوانیه یعنی اردل خطه‌سنده و هرمانستادك ۱۱۵ کیلو متره شرقنده اولهرق آلوتیه تابع (بورزن) نهری اوزرنده ایالت مرکزی برشهر اولوب. ۲۹ ۵۸۵ اهالیسی ، برقاچ مکتبی ، دباغخانه‌لری وافلاقله ایشلك تجارتی واردر . — ایالتنك مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۷۹۷ مربع کیلو متره واهالیسی ۸۳ ۹۳۰ کشی اولوب، رومان، مجار وآلماندن مرکبدر .

قرونغ قاؤ (Kroung-Kao) سیامده (بانقوق) ك ٦۵ کیلو متره شمالنده و (منام) ایرماغنك صول کنارنده اولهرق ۱٤°۲۰′ عرض شمالی ایله ۹۸°۱۳′ طول شرقیده برشهر اولوب، ۵۰ ۰۰۰ اهالیسی واردر. لاؤس خطهٔ واسعه‌سنك مرکز تجارتیدر. اهالیسنك بر بیوك قسمی نهر مذکورده واورایه منصب اولمق اوزره شهرك اورته‌سندن کچن (سوهی) نهرنده کمیلر ودوبه‌لرده اقامت ایدرلر .

قرونوبرغ (Kronoberg) اسوجك قسم جنوبیسنده بر ایالت اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۹۹۹۷ مربع کیلومتره واهالیسی ۱٦۹ ۷۳۵ کشیدر . اراضیسی منبت ومرعالری چوق ایسه‌ده ، کوللری پك زیاده اولوب، بربیوك قسمنی اشغال ایدیورلر. مرکزی (وقزیو) قصبه‌سی اولوب ، قربنده ایالته بو نامی قزاندیران (قرونوبرغ) سرایی خرابه‌لری بولنیور.

قرویدون (Croydon) انکلتره‌نك (سوری) قونتلغنده (کیلدفورد) ك ۳۵ کیلومتره شرق شمالیسنده ولوندره کوپریسنك ۱٦ کیلومتره جنوبنده بر شهر اولوب ، ۱۰۲ ٦۹۷ اهالیسی ، ذخایر ، شربتجی اوتی وحیوانات تجارتی، اسکی برکلیساسیله پسقوپوسلره مخصوص سرایی، اسکی برخسته‌خانه‌سی وبعض فابریقه‌لری واردر . یقین وقتلره کلنجه‌یه قدر کوچك برقصبه ایکن، دمیر یول ایله‌لوندره‌دن اوچ چاریك ساعتده وارلدیغی جهتله ، انکلتره پایختی تجارندن بر چوق آدملر اورادە صیفیه‌لر ایدنمکله ، کوندن کونه بیومکده‌در .

قرویه (Kroïa) آرناؤدلقده‌کی آقچه حصار قصبه‌سنك اسم اصلیٔ محلیسی اولوب ، آرناؤد لسانده « چشمه » دیمکدر . [« آقچه حصار » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قره (Kara) روسیه‌نك منتهای شمال شرقیسنده بر نهردر ، که اورال سلسلهٔ جبالنك قسم شمالیسنده سلسلهٔ مذکوره‌نك شرق مائلهسنده برکولدن خروجله ، شمال غربیه طوغری آقه‌رق ، سلسله‌نك بربوغازندن مروره‌له ، مائلهٔ غربیه‌سنه کچر؛ وآوروپا ایله آسیا قطعه‌لری آره‌سنده خط حدود یرینی طوتان ۲٦٦ کیلو - مترهلك مجرادن صکره ، بحر منجمد شمالینك (قره دکیزی) دینلن قسمنك (قره) قوینه دوکیلور . باشلیجه تابعی اولان (سیلووه) نهری ملتقاسندن آشاغی مجراسی سیرسفائنه صالحدر. اسمنك « سیاه » معناسیله ترکجه اولسی ملحوظدر .

قره (Mer de Kara) بحرمنجمد دکیزی شمالینك بر قسمی اولوب ، غرباً وشمال غربی جهتندن (نووایا زملیا) و (وایغاچ) آطه‌لریله، جنوباً آوروپا روسیه‌سنك منتهای شمال شرقیسی ساحلیله ، شرقاً سیبریه‌نك (بالمال) شبه جزیره‌سیله محاط وشمال شرق طرفندن آچیقدر . مذکور ایکی جزیره‌نك آره‌سنده (قره بوغازی) اسمیله بر بوغازدن بودکیزه کیریلیر . وایغاچ آطه‌سیله ساحل آره‌سنده دها طار بر بوغاز دخی واردر . شمالدن جنوبه بویی ۷۷۵ واکی ٤٤۰ کیلومتره‌در . منتهای شرق جنوبیسی کیتدکجه طارلاشه‌رق ، آوروپا ایله آسیا آره‌سنده ینه (قره) اسمیله اوزون برقوی تشکیل ایدیور . قره دکیزی یالکز حزیراندن ایلوله قدر اوچ آی بوزلردن خالی قالوب ، او موسمده بالیقجی کمیلری دخول ایده‌بیلیر .

قره آرسلان صویی قونیه‌نك حمید سنجاغنده بر نهردر، که سلطان طاغندن اینن بر قاچ چایك اجتماعندن بالتشکل، اکردیر کولنه دوکیلور .

قره آغاج قونیه ولایتنك حمید سنجاغنده واسپارطه‌نك ۹۰ کیلو - مترہ غرب شمالیسنده قضا مرکزی برقصبه‌اولوب، ۵۰۰۰ قدر اهالیسی ، بر قاچ جامع ومسجد ومدرسه‌سی، رشدیه مکتبی وکتبخانه‌سی واردر . طحین حلواسی مشهوردر .

— قره آغاج قضاسی جنوباً اکردیر قضاسیله، غرباً اکردیر کولیله ، شمالاً یلواچ قضاسیله ، شرقاً دخی قونیه سنجاغیله محدود اولدیغی حالده، غرب جهتنده بولنان آفشار ناحیه‌سیله برابر ٤٦ قریه‌یی حاوی و ، جمله‌سی مسلم اولمق اوزره ، ۱۹ ٦۸۳ اهالی ایله مسکوندر . اراضیسی منبت اولوب ، حبوبات متنوعه ایله آفیون، خشخاش، اوزوم ومیوه و سبزه‌لرك انواعی حاصل اولور . آفشار ناحیه‌سنده اوله‌طاشی معدنی دخی بولنیور. حیوانات اهلیه‌سی آز اولوب ، ۹۲۰۰ قیون ، ۱۳۷۰۰ کچی ، ۳۸٤۲ صیغیر و سائره‌دن عبارتدر . مرکز قضاده وبعض قراده ایپلیك وکتندن بز وآلاجه نسج اولنور .

قره آغاج (غربی —) آیدین ولایتنك دکیزلی سنجاغنده وسنجاغك منتهای شرق جنوبیسنده برقضا اولوب، شمالاً نفس دکیزلی ، غرباً طواس قضالریله ، جنوباً منتشا سنجاغیله، شرقاً دخی قونیه ولایتیله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۸۸۰ مربع کیلومتره اولوب ، بونك نصفی طاغلق اراضیٔ خالیه ، بربعی اراضیٔ مزروعه ، بربعنه قریب مقداری اورمان و۵۰ مربع کیلومتره‌لکی‌ده چایردر. اهالیسی ۳٦ ٤۵۲ کشی اولوب، یالکز ۳۹۰ ی ترکجه لسانله متکلم روم (؟) وقصوری کاملاً مسلمدر. ایرله‌ناحیه‌سیله برابر ۸٦ قریه‌دن مرکب اولوب ، مرکزی ۱۲۰۰ اهالیلی جامع آجی بادم قریه‌سیدر. شمال غربی جهتنده خوناس طاغی وشمال شرقی طرفنده قونیه ولایتی حدودنده قره آغاج طاغی بولنوب، بو طاغدن آیریلان ایکی قول جنوب غربیه طوغری اوزانه‌رق ، آره‌لرنده ۲۰ کیلومتره قدر وسعتنده براووه تحصل ایدیور، که قضانك اك منبت یری اوراسی اولوب ، کویلرینك اکثری اوراده‌در. باشلیجه محصولاتی ذخایر متنوعه ایله اوزوم، زیتون وسائرمیوه‌لردن وتوتوندن عبارتدر. حیوانات اهلیه‌سی وعلی‌الخصوص کچیلری چوق اولوب ، سنوی حیوانات اهلیه‌سنك تولداتی

۱۳۰ ۰۰۰ رأس راده‌لرنده‌در. مرکز قضاده برروشدیه وبرابتدائیه مکتبی واردر. یوللری هنوز پك کریدر .

قره آرسلان { (عماد الدین بن داود بن سقمان بن ارتق) بنی ارتقدن اولوب ، آمد شهرینك صاحبی ایکن ، صلاح‌الدین ایوبی کندیسنه علیه چاله‌رق ، شهر مذکوری ضبط ایتمشدی .

قره آصماق { سلانیك ولایت وسنجاغنده برنهردر ، که یکیجه کولنك ایچندن مرورله ، منصبندن ۱۰ کیلومتره یوقاریده واردار ایرماغنه دوکیلور. مجراسی ۸۰ کیلو متره طولنده در. اسم قدیمی (لیدیاس) در. وقتیله کولك اورته‌سنه دك تطهیر اولنه‌رق ، سیر سفائنه صالح ایدی .

قره آمد { الیوم بولندیغی خطه‌نك اسمیله دیار بکر دینلن آمد شهرینه ، ابنیه‌سنك سیاه طاشدن معمول اولمسیله خارجدن ابراز ایتدیکی رنکدن طولایی، ویریلن اسمدر . [« آمد » و « دیار بکر » ماده‌لرینه مراجعت بیوریله .]

قره ابراهیم پاشا { [« ابراهیم پاشا (قره —) » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قره احمد پاشا { [« احمد پاشا (قره —) » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قرة العین { خلفاء عباسیه‌دن قائم بامرالله جاریه‌سی ومقتدی بالله‌ك والده‌سی اولوب ، چوق وقت معمر اولمش؛ وزوجیله اوغلی مشارالیهمادن بشقه تورونی مستظهر واونك اوغلی مسترشدك دخی عهد خلافتلرینه یتیشمش ؛ وبغدادده وحرمینده برچوق خیرات ومبرات براقمشدر . اصل اسمی (ارجوان) در .

قره باغ { قافقاسیه‌ده کور ایله آراس مجرالری واریوان ایالتی آره‌سنده برخطه اولوب، ۱۸۱۳ تاریخ میلادیسنده ایراندن روسیه‌یه کچمش ؛ ویلیساوتوپول قضاسنه ملحق (شوشه) قضاسنی تشکیل ایتمشدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۸۰۰۰ مربع کیلومتره اولوب، ۰۰۰ ۲۵۰ اهالیسی واردر . اهالیسنك نصفی آذربایجان ترکلرندن اولوب، نصف دیکری ایرانی ، ارمنی وروسدن مرکبدر . بو خطه‌نك اسم فارسیسی (اران) در. اراضیسی طاغلق اولوب ، عمومیت اوزره طاغلری شمال غربیدن جنوب شرقیه طوغری اوزانیر . سرمدی قارلرله مستور اوچ یوکسك طاغی اولوب، بونلردن قامش طاغنك ۳۷٤۰ و قپوجق طاغنك ۳۷۱۵ متره ارتفاعی واردر . باير ووادیلری سیاه وبك منبت بر طوپراقدن عبارت اولدقلرندن ، مملکتك اسمی بوندن ایلری کلیور . یوکسك یرلرینك نباتاتی آوروپا طاغلرینك کینه مشابهدر . صرب یرلرده کچی کبی طیرمانیر بر جنس آتلری واردر . حشرات مضره‌سی چوقدر .

قره‌باغلی سلیمان پاشا { سلطان عثمان‌خان ثالث و مصطفی خان‌ثالث دورلرنده اوچ‌دفعه قپودان‌پاشا اولمشدر. سلطان عثمان خان مشارالیهك جلوسلری سنه‌سی ۱۱٦۸ ده امرای بحریه‌دن ایکن، رتبهٔ میرمیرانی ایله قپودان دریا اولمش ؛ وآق دکیزده دشمن سفائنندن بعض غنائمه موفق اولمغله، ۱۱٦۹ ده رتبهٔ وزارتله تلطیف اولنمشدی . ۱۱۷۰ ده انفصال ایدوب، ۱۱۷۱ ده کل احمد پاشا زاده علی پاشانك اوستنه ثانیاً قپودان دریا اولمش ؛ ۱۱۷۳ ده عزل اولوب ، ۱۱۷٦ ده سنك مصطفی پاشانك اوستنه ثالثاً مسند قپودانیه نصب اولنمش؛ و ۱۱۷۷ ده عزل اولنه‌رق ، مملکتی اولان قره باغه عزیمتله ، اورادە وفات ایتمشدر .

قره باغی { (مولانا محی‌الدین محمد) قانونی سلطان سلیمان خان دوری مشاهیر علماسندن اولوب ، قره‌باغ خطه‌سندن اولمغله، ایرانده تحصیل علوم ایتدکدن صکره ، درسعادته ورودله، بعض مدارسه ونهایت ازنیق مدرسه‌سی مدرسلکنه تعیین اولنه‌رق ، ۹٤۲ تاریخنده اورادە وفات ایتمشدر ، علوم عقلیه ونقلیه‌یه واقف اولوب ، محاضراته دائر « جالب السرور » عنوانیله برکتابی ، کشافه وتفسیر بیضاوی‌یه وتلویح وهدایه‌یه تعلیقاتی، شرح الوقایه‌یه

حواشیسی وجلال الدین دوانینك « اثبات الواجب» کتابنه شرحی واردر .

قره برون { آناطولینك ساحل غربیسنده ازمیر کورفزینك مدخلنده

وساقز جزیره‌سنك قارشیسنده جنوب شرقیدن شمال غربیه طوغری ممتد اوزون برشبه جزیره‌یه وبونك اوجنده‌کی برونه ویریلن اسمدر . شبه جزیره نفس ازمیر قضاسنه تابع برناحیه اتخاذ اولنوب ، ۲۲ قریه‌دن مرکبدر . — سلانیك کورفزنده سلانیك قویی مدخلنك ساحل شرقیسنده ووواردار منصبنك قارشیسنده دخی بواسمله بربرون واردر .

قره بل { آناطولیده سیواس ولایتنك شرق جهتنده بر طاغدر ، که

سیواس شهرینك شرق جنوبیسندن باشلایه‌رق شمال شرقیه وارضروم ولایتی حدودینه طوغری ممتد اولور . بو طاغ قزیل ایرماق حوضه‌سنی فرات حوضه‌سندن آیروب ، شرق جنوبی اتکلرندن آقان صولر فراته دوکیلیور ؛ وغرب شمالی اتکلرندن اینن صولر ایسه قزیل ایرماغی تشکیل ایدیور . اك یوکسك ذروه‌سی حذای بحردن ۱۷۶۴ متره ارتفاعنده ایسه‌ده ، اطرافنده‌کی یوکسك اووه‌لردن آنجق ۲۵۰ ونهایت ۳۰۰ متره مرتفعدر .

قره بوران { ترکستان شرقیده تاریم نهرینك دوکلدیکی برکول

اولوب ، نهر مذکور بوکولدن چیقه‌رق ، بونك شرق طرفنده بولنان (وب نور) کولنه دوکیلور . بو ایکی کول بربرینه قریب اولمغله ، (لوب نور) ماده‌سنده دها زیاده تفصیلات ویریله‌جکدر .

قره بوره { روسیه‌یه تابع ترکستانده (تیان شان) سلسلهٔ عظیمه‌سنك

(الاطاغ) شعبه‌سنه مربوط (اورتاق طاغی) نك منتهای غربی قسمی اولوب ، سرمدی قارلرله مستور ذروه‌لری واردر . یئه قره بوره اسمیله بربوغازی واردر ، که ۳۳۵۵ متره ارتفاعی اولوب ، اولدقجه امین بر چیددر .

قره بوغاز { بحرخزرك ساحل شرقیسنده روسیه‌نك ماورای خزر

ایالتنده وترکمنلر مملکتنده یعنی اسکی خوارزم دیارنده بیوك وصیغ برکورفز اولوب ، اتکیندن برقوم سدیله آیرلمشدر ؛ وبوسدك اورته طرفلرنده اصل قره بوغاز دینلن بر طار کچید واردر . شمالدن جنوبه بویی ۱۶۰ وجنوب جهتنده اولان عرض اعظمی ۱۴۰ کیلومتره اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۶۰۰۰ مربع کیلومتره‌در . وسطی درینلکی ۴ ایله ۱۲ متره آره‌سنده‌در . اطرافنده ساکن بولنان ترکمنلر قره بوغاز اسمنی یالکز بوغازینه حصر ایدوب ، کورفزه (قول دریا) و (آجی قوسار) دیرلر . مذکور بوغاز موسمه کوره ۲۰۰ ایله ۸۰۰ متره آره‌سنده برکنیشلکده اولوب ، ″۱۳ ′۴ °۴۱ عرض شمالیده واقعدر . مدخلنده درینلکی آنجق بر متره اولمغله ، یالکز آلتی دوز واپورلر کورفزه کیره‌بیلیر . بوبوغازدن کورفزك ایچنه طوغری دائمی صورتده برآقنتی جریان ایدوب ، بونك سرعت عادیه‌سی ساعتده بش آلتی کیلومتره اولدینی حالده ، غرب روزکاری اسدیکی وقت آزالیرسه‌ده ، هیچ بروقت ۳ کیلو متره‌دن آشاغی دوشمز . شمدیه قدر هیچ بر آنافور کشف اولنمدیغندن ، ووقتیله ظن اولندیغی کبی ، اورته طرفلرنده بحر فارسه چیقه‌جق تحت الارض بریول بولنمق فکری دخی باطل اولدیغندن ، دائمی صورتده بحر خزردن بوکورفزه کیرن صولرك تبخرله زائل اولدینی آکلاشلمشدر . حقیقةً تبخرات پك چوق اولوب ، کورفز دائمی صورتده سیس وبخارله مستور بولنور ؛ وطوزیله سائر املاحی کیتدکجه چوغالمقده اولوب ، دیبنده ترسب ایتمکده ، وایچنده هیچ بر بالیق و سائر حیوان یاشایه‌مامقده‌در . حتی انکیندن کیرن بالیقلرك دخی درت بش کون ظرفنده کوزلری کور اولدینی مجربدر . سواحلنده‌ده هیچ بر نبات بیتمیور . بوتبخراتك دوامیله برکون بوغازی قپایوب کورفزك مرور زمانله بر طوز چولنه دونه‌جکی محتملدر . شرق جهتنده ایکی کوچك آطه بولنیور .

قره بیکار { قونیه ولایت وسنجاغنده وقونیه‌نك ۹۴ کیلومتره

شرقنده وقره‌جه طاغك جنوبی اتکنده اولهرق واسع براووه‌نك کنارنده قضا مرکزی برقصبه اولوب ، ۴۰۰۰ قدر اهالیسی ، سلطان سلیم خانك بناکرده‌سی اولان ایکی مناره‌لی بر جامع

شریفی، رشدیه مکتبی، ٣٤ دکانی، برشادروانی، ٢ چشمه‌سی واردر. — قره بیکار قضاسی غرباً نفس قونیه، جنوباً قره‌مان، شرق جنوبی طرفندن ارکلی، شمالاً اسبکسان قضالریله، شمال شرقی طرفندن دخی نیکده سنجاغیله محاط اولوب، ٣٤ قریه و ٢٥ ٩٢٧ اهالیی جامعدر. اهالیسنك جمله‌سی مسلمدر. اراضیسی دوز اولوب، مذکور قره‌جه طاغندن بشقه جبالی یوقدر. میاه جاریه‌سی پك آزدر. محصولات ارضیه‌سی بغدای، آرپه، چاودار، بورچق وسائر حبوباتله جهری وکیمیون وسائره‌دن عبارتدر. قیونلری زیاده‌جه اولوب، ملغا خوطمش ناحیه‌سنده هررأسی ایکی اوچ بیك غروش ایدر کوزل دوه‌لر یتشیر. قضا داخلنده اعلا خالی وسجاده وکلیم اعمال اولنور. درون قضاده ٣٢ جامع ومسجد موجوددر. مرکز قضانك شمال شرقیسنده سونمش بر اسکی برکانك آغزی بولنمش اولدیغی آکلاشیلان تقریباً ٢٠٠ متره عمقی وطولاً وعرضاً یاریم ساعتلق وسعتی اولان برمحله بولنوب، کلیتلی طوز اخراج اولنور. بومحله برتپه‌نك اوزرنده بولنوب، برطاقم کوللرله محاطدر.

قره‌تکین { آسیای وسطیده بخارا خانلغنك شرق شمالی جهتنده

وزر افشان جبالنك جنوبنده اولەرق قزیل صو وادیسنده برخطه اولوب، شرقاً روسیه‌نك اخیراً التحاق ایتدیکی (ترانسالای) اراضیسیله، شمالاً سمرقند ایالتنك زرافشان خطه‌سیله، غرباً کلاب، جنوباً دخی دروازه خطه‌لریله محاطدر. ′٤٥ °٣٨ ایله ′٤٠ °٣٩ عرض شمالی و ′٣٠ °٦٧ ایله ′٢٠ °٦٩ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، طول اعظمی ٢٥٠ وعرض وسطیسی ٨٠ کیلو متره ومساحهٔ سطحیه‌سی ٢١ ٥٣٥ مربع کیلو متره‌در. وسطی ارتفاعی ٢٠٠٠ متره اولوب، اراضیسی پك یوکسك وشایان تماشا مواقع ومناظری حاویدر. آشاغی جهتنده (سرخ آب) دینان مذکور قزیل صو مملکتی اورته‌سندن شق ایدوب، ایکی طرفندن برچوق چایلر آلیر، بولنرك چوغی جریانلرنده برطاقم کوزل شلالەلر تشکیل ایدر. اهالیسی خیلی کثرتلی اولوب، ١٠٠ ٠٠٠ زاده‌لرنده تخمین اولنمقده‌در. بولنردن یالکز ١٥ ٠٠٠ قدری قیرغیز وخیمه نشین اولوب، سائرلری فارسی لسانیله متکلم (کلیچه) تعبیر اولنان قومی تشکیل ایدیورلر. که بولردین اسلامله متدین اولدقلری حالده، اسکی زردشت دینندن دخی برچوق عادات محافظه ایتمشلردر. بولنر ذکی وچالیشقان آدملر اولوب، مملکتلرنده یوکدن بعض مقبول منسوجات نسجیله ودمیرجیلك ونهرلرك قوملرندن آلتون چیقارمق کبی ایشلرله مشغول اولدقلری کبی، ایشجیلك وتجارتله بخارایه، فرغانه‌یه وتا کاشغره قدر کیدرلر. قره‌تکینك قیشلری اوزون وسرت اولوب، تشرین اول ابتداسندن مایسك اواسطنه‌دك ممتد اولور، وبرقاچ متره قاریاغوب، مملکتك اطرافنده‌کی طاغلرك بوغازلری ویوللری قپانیر. مع هذا اراضیسی پك منبت اولوب، زراعته زیاده اهمیت ویرلدیکندن، حاصل اولان بغدای وسائر ذخایر مملکتی اداره ایتدکدن صکره اطرافنده‌کی ممالکه‌ده اخراج اولنور. میوه‌دار آغاجلری واورمانلری‌ده چوقدر. مرعالری پك کوزل اولوب، کچی، قیون، صیغیر، خرکله وسائر حیوانات اهلیه‌لری‌ده چوقدر. طاغلرده آیی، تیلکی وسائر حیوانات وحشیه چوق اولوب، اهالی دریلرندن تجارت ایدرلر. یبانی جوزلری چوق اولوب، تنویر اتده قوللانمق اوزره، کلیتلی جوز یاغی چیقاریرلر. مرکزی (کرم) قصبه‌سی اولوب، بخارا خانته تابع وشاه عنوانی حائز یرلی وارثی برامیرك تحت اداره‌سنده‌در.

قره‌جه احمد { سلطان اورخان غازی دوری مشایخندن برذات

اولوب، دیار عجمده امرادن برینك اوغلی اولدیغی حالده، جذبه‌یه مظهر اولمغله، ترك دار ودیار ایده‌رك، روم جانبنه کلمش؛ واقحصار قربنده اختیار مسکن ایتمش. قبری اوراده زیاتکاهدر.

قره‌جه احمد { اون برنجی قرن هجری علماسندن اولوب، حمید

ایلنده دنیایه کلمش؛ ودرسعادته کله‌رك، دور مدارسله طشره‌لرده فتوی وقضا مأموریتلریله

طولاشدقدن صكره ، قدس قاضيسى اولوب، ١٠٢٤ تاريخنده اوراده وفات ايتمشدر .

اسكداردهكى (قره‌جه احمد) قبرستانك بوايكى ذاتدن برينه‌مى يوقسه بواسمده ديكر برذاته‌مى منسوب اولديغى تحقيق اولنه‌مدى.

قره‌جه طاغ { دياربكرك غرب جهتنده فرات ايله دجله مجرالرى

آره‌سنده كى طاغ بر زخده شمالدن جنوبه طوغرى ممتد برطاغ اولوب ، اورفه ايله ماردين آره‌سنده وخابوره تابع (چرچوب) نهرينى تشكيل ايدن ايكى چايك آره‌سنده جزيره اووه‌سنه منتهى اولور . بركانى الاصل برطاغ اولوب ، سياه بازالتدن عبارتدر. قيالرى واوچورومارى چوق اولوب، يانارندن آقان صولر برطاقم طار بوغازلر تشكيل ايديور،كه قره آمد (يعنى دياربكر) شهرى دخى بونلردن برينك اتكنده مبنيدر .

قره‌جه طاغ { شرق روم ايلنده فلبه‌نك شمال شرق جهتنده بر

طاغدر ، كه قوجه بالقانله متوازياً غربدن شرقه ممتد اولوب، سلسلهٔ عظيمهٔ مذكوره‌دن طونجه‌نك منابعنى حاوى اولان قالوفر اووه‌سيله آيرلمشدر. غرباً مريجه تابع كوك صو وادىسيله اورته طاغدن آيرلمش اولوب ، غربدن شرقه بوبى ١١٥ كيلومتره‌در . شرق جهتنده كى اتك وقوللرى اسكى زاغره‌نك اوستنه قدر واصل اولور . اك يوكسك ذروه‌سى ١١٠٠ متره ارتفاعنده‌اولوب، سائر طرفلرينك ارتفاعى يدى سكز يوز متره‌يى تجاوز ايتز . اتكارى هرطرفدن سطح مائل تشكيل ايدر . قزانلغك مشهور كل باغچه‌لرى دخى بو طاغك اتكارنده‌در .

قره‌جه طاغ {(Karatch-Taou)تركستانده چينك ايچندن كلن (تيان شان) سلسلهٔ عظيمه‌سنك منتهاى غربيسنى تشكيل ايدر برطاغ اولوب، طاشكندك جنوبنه‌دك شرق شماليدن غرب جنوبيه طوغرى اوزانير، وبعده سمرقنده طوغرى‌دونر. اكثر طرفلرينك ارتفاعى ٤٠٠٠ متره راده‌لرنده ايسه‌ده . اك يوكسك ذروه‌لرى ٦٠٠٠ متره‌يه قدر چيقار . اورته طرفلرنده (صاكسار) اسميله برقول آيريلوب ، شمال غربيه طوغرى اوزانير؛ وينه بواسمله مسمى براووه‌نك حدود شماليه‌سنى تشكيل ايدر . سيحون حوضه‌سنى جيحونه تابع زر افشان حوضه سندن آيريور . بر قاچ بوغاز وچيدى اولوب ، اك مشهورى طاشكند ايله سمرقند آره‌سنده‌كى (يلان اوتى) ونام ديكرله (تيمورلنك قپوسى) دينلن بوغازدر .

قره‌جه فوچه { آيدين ولايتنك ازمير سنجاغنده واقع (فوجتين) قضاسنك مركزى برقصبه واسكله‌در . [«فوچه» ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

قره‌جه ويران { قسطمونى ولايتنده كنغرى سنجاغنك

چركش قضاسنده وچركشك ٣٥ كيلومتره‌شرقنده ناحيه مركزى بيوك بر قريه اولوب، ناحيه‌سى ٤٤ قريه‌يى ونافع برمعدن صوينى حاويدر .

قره‌چارنويان { چنكيز خانك وزيرى وداماديايدى .

قره‌چاى { روسيه‌يه تابع قافقاسيه‌نك باكو ايالتنده برنهردر، كه بابا طاغندن نبعانله، شرق شماليه طوغرى آقه‌رق، ١٠٠ كيلومتره لك جريياندن صكره بحر خزره منصب اولور .

قره‌چلبى‌زاده { [« عبدالعزيز افندى » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

قره‌چولان { كردستانده موصل ولايتنك سليمانيه سنجاغنده وسليمانيه نيه‌نك ٢٥ كيلومتره شمال شرقيسنده اولەرق حدود ايرانيه قريبنده اسكى بر قصبه اولوب ، مقدما اوجهت كردلرينك مركزلرى ايكن ، قرن سابقده سليمانيه‌نك تأسسى‌اوزرينه، ترك‌اولنه‌رق، خراب اولمشدر .

قره حصار { آناطوليده وتركجه تكلم اولنان سائر يرلرده بر

چوق معموره‌لرك اسمى اولوب شايان ذكر اولانلرى آتياً بيان اولنور :

قره حصار { (دوه‌لو —) [«دوه‌لو» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

قره‌حصار شرقى { (وبين العوام شابين قره حصار) سيواس

ولايتنده وسيواسك تقريباً ۱۶۰ كيلومتره شمال شرقيسنده وقره دكيزده اسكله‌سى اولان كيره‌سونك ۸۲ كيلو متره جنوب شرقيسنده اوله‌رق كلكيت حوضه‌سنك يوقارى جهتنده ۱۵۰۰ متره‌دن زياده ارتفاعى اولان يوكسك بر يرده ′۱۲ °۴۰ عرض شمالى ايله ′۶ °۳۶ طول شرقيده واقع لوا مركزى بر قصبه اولوب ، ۱۱۷۰۰ اهاليسى، اوستنده سياه طاشدن معمول اسكى بر قلعه‌سى وبونك درونده يوكسك برقيانك اوزرنده اليوم سلاحخانه اتخاذ اولنان اسكى بر سرايى و قيانك ايچنه اويلش ۴۰ باصمقله اينلير غريب بر قيوسى، ۱۵ جامع شريفى، ۵ مسجدى ، ۳ مدرسه‌سى، ۴ كليساسى، بر رشديه و ۱۵ اسلام و ۴ خرستيان ابتدائى‌مكتبى، ۴ حمامى، ۸ خانى، ۷۵۳ دكانى ، ايپلك چتارى وخاولى وچارشف دستكاهلرى ، بر اون فابريقه‌سى ، هفته‌ده بر قوريلور بازارى و اولدقجه تجارتى واردر . كيره‌سون اسكله‌سندن كلن بر شوسه قصبه‌نك ايچندن كچه‌رك سيواس شهرينه واورادن ملاطيه‌يه طوغرى اوزانير . مذكور قلعه طرزونده حكومت سورن بيزانس دولتى شعبه‌سى زمانده يابلشدر . قصبه‌نك دها اسكى اولوب ، روما سردارلرندن پومپيوسك مهرداده قارشى قازاندينى مظفريتك يادينه (نيقوپوليس) يعنى « مدينة الظفر » ناميله تأسيس ايتمش اولديغى قصبه نك عينى اولديغى مظنون ايسه‌ده، بوظن اثبات اولنه‌مامشدر . قصبه‌نك ابتدا قلعه درونده بولنوب ، بعده آشاغيه ايندير لمش اولديغى‌ده مرويدر . قصبه بر سطح مائلده بولنمغله خانه‌لرك باصلمش طوپراقدن اولان طاملرى اوست طرفدن يره برابردر . يالكز شمال شرق جهتنده يكى ياپيلان خرستيان محله سنده قابل سكنى خانه‌لر بولنيور . جوامع شريفه‌سندن برى مملكتك فاتحى بولنان ابوالفتح سلطان محمد خان ثانى حضرتلرينك بنا كرده‌سيدر . طرزون روم ايمپراطورلرندن قره‌حصار اوزون حسنك ضبطنه كچمش ؛ و ۸۶۰ تاريخ هجريسنده فتح اولنه‌رق، ضميمهٔ ممالك‌عثمانيه اولمشدر. (شابين قره‌حصار) دينلمسى جوارلرنده شاب معدننك كثرتله بولنمسنه مبنيدر .

— قره حصار شرق قضاسى همنامى اولان لوانك مركز قضاسى اولوب ، شرقاً آلوجره ، جنوباً صو شهرى ، غرباً قويلحصار قضالريله ، شمالاً دخى طرزون ولايتيله محدوددر . مركزدن اداره اولنور ۶ ناحيه ايله برابر ۱۱۰ قريه‌يى و۲۵۹۴ اهالى‌يى جامعدر. اهاليسندن ۸۴۰۰ كشى مذاهب ثلثه‌يه منقسم ارمنى وروم اولوب، قصورى كاملاً مسلمدر. اراضيسى عارضه‌لى واورته حالده منبت اولوب ، محصولاتى ذخاير متنوعه ايله توتون ومیوه و سبزه‌لرك انواعندن عبارتدر . يالكز بركتلى سنه‌لرده ذخايرندن اخراجات وقوع بولوب ، بعض سنه‌لرده احتياجات محليه‌يه دخى كفايت ايتمز . بر مقدار ابريشم قوزه‌سى‌ده چيقار . حيوانات اهليه‌سى قيون، كچى، صيغير وبوك حيوانلرندن عبارتدر . قضا داخلنده ايشلمكده اولان ايكى سيملى قورشون، ايكى كمور ودرت شاب معدنى بولنوب ، خيلى حاصلات ويرمكده‌در . آلتى كوچك كول دخى بولنوب، جمله‌سنده باليق بولنيور. اورمانلرى ده چوق اولوب، اشجار متنوعه‌سى واردر .

قره حصار شرقى { سنجاغى . سيواس ولايتنى تركيب ايدن

درت سنجاغك برى اولوب، ولايتك شمال شرق كوشه‌سندن عبارتدر. جنوباً سيواس، غرباً توقاد سنجاقلريله ، شمالاً طرزون ، شرقاً دخى ينه طرزون وارضروم ولايتلريله محدوددر . حدود شماليه‌سى (كومبل) وحدود جنوبيه‌سى (كوسه طاغى) صيرتلريله آيريلوب ، بتون سنجاغك اراضيسى يوكسك و واسع بر وادى تشكيل ايديور، كه بو وادينك ايچنده يشيل ايرماغك باشليجه قولى اولان (كلكيت) نهرى ارضروم ولايتندن كله‌رك ، سنجاغى شرقدن غربه شق ، وصاغ وصولدن مذكور طاغلرك داخلى اتكلرندن اينن برچوق چايلر اخذ ، وراست كلديكى دوز وباصيق يرلرى اروا ايده‌رك، توقاد سنجاغنه كچر. بوسنجاق ′۴۹ °۳۹ ايله ′۴۰ °۴۰ عرض شمالى و ′۵۶ °۳۴ ايله ′۳۶ °۳۶ طول شرقى آره‌لرنده ممتد

اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٩ ٨٠٠ مربع کیلومتره واهالیسی تقریباً وتخمیناً ١٥٠ ٠٠٠ کشیدر، که بونلرك ٣٠ ٠٠٠ قدری مذاهب ثلثه‌یه منقسم ارمنی، ٢٠ ٠٠٠ قدری ترکجه لسانله متکلم روم (؟) وقصوری مسلمدر. اهالیٔ مسلمه‌سنك ثلثاننـدن زیاده‌سی سنی وبر ثلثه قریب مقداری قزیل باشدر. سنجاق: قره حصار، آلوحره، صوشهری، قویلحصار وحمیدیه اسملریله ٥ قضایه منقسم اولوب، ٣٦ ناحیه و ٥٤٦ قریه‌یی حاویدر. اراضیسی عارضه‌لی واورته حاله منبت اولوب، برنجی درجه‌ده محصولی بغدای وبونك بر ربعی درجه‌سنده اولهرق آرپه وبعده داری نخود، مرجمك، چاودار، فاصولیه، یولاف، بقله، مصر، اوزوم، الما، آرمود، بامیه وسائر میوه و سبزه‌لرك انواعیله توتون، چریش، آنیسون و سائره‌دن عبارتدر. خیلی قورو اوزوم، شراب وپکمز ایله بال، بال مومی وتفتیك دخی چیقار. اورمانلری چوق اولوب، بحق باقلمدقلری وهر وقت چوبانلر طرفندن احراق اولنـدقلری حالده، بنه‌طاغلرك اکثری اورمانلرله مستوردر؛ وهر نوع کراستهیه الویریشلی پك یوکسك چام، میشه وسائر آغاجلری واردر. مرعالری وحیوانات اهلیه‌سی چوق اولوب، سنوی حیوانات تولداتی: برملیونی متجاوز قویون وکچی، ٣٤ ٠٠٠ صیغیر، ١٧ ٠٠٠ بیکر و ٨٠٠٠ مرکبدن عبارتدر. حیوانات وحشیه‌سی آیی، طومـوز، قورت، تیلکی، کیك، قره‌جه، طاغ کچیسی، یبانی کدی وسائره‌در. معادنجه قره حصار شرق سنجاغی پك زنکین اولوب، آنجق چیقاریلانلری پك جزئیدر. اك باشلیجه‌لری مرکز لوانك اطرافنده بولنان پك واسع شاب معدنلریله دردست اعمال اولان ایکی ومتروك بولنـان دیکر ایکی سیملی قورشـون وباقیر، لنکیت، قیا طوزی وسائر معدنلر بولنیـور. آنجق معـادن جـوارلرنده‌کی اورمانلرك آز مدت ظرفنده استهلاکیله بعـده محروقاتك فقدانی ویوللرك عدم انتظامی معادنك اخراجندن استفاده ایتدیرمیه‌جك حالده‌در. لوا مرکزینی اسکله‌سی اولان کیره‌سونه ومرکزولایته ربط ایده‌جك صـورتده بر شوسـه یاپیـلوب، سنجاغی شمالدن جنوبه شق ایتدیکی کبی، دیکر بعض شوسه‌لر دخی یاپلقده ایسه‌ده، اراضیسنك پك طاغلق وعارضه‌لی اولمسی بویوللرك تکثیرینه وحسن حالده محافظه‌سنه مانع اولمقده اولوب، وسـائط نقلیه‌جه اولان مشکلاتك اوکی آلنه‌ما‌مقده‌در. سنجاغك محصولات ارضیه، کراسته، معـادن، حیـوانات اهلیه ووحشـیه دریلری، یاغ، پینیر، اچ یاغی، یباغی، تفتیك، بال، بال مومی، حیوانات، چتاری، کلیم و سـائره اولهرق سـنوی تقریبـاً ٨٠ ٠٠٠ لیرا قیمتنـده اخراجاتی وآنجق ٢٢ ٠٠٠ لیرا قیمتنده ادخالاتی واردر. وارداتی ٩٠ ٠٠٠ لیرا رادەلرنده‌در. مرتفع محالرینك قیشلری پك شدتلی اولدیغی کبی، یازین دخی هواسی زیاده صیجاقدر. موقعلری چوق دهـا آلچق اولوب‌ده وضعیتلری دهـا موافق اولان بعض وادیلرنده ایسه کرك یازین وکرك قیشین هوا دها معتدل اولوب، اورالرده میوه‌لرك انواعی حاصل اولور.

قره حصار صاحب { (وبین العـوام آفیـون قره حصاری) خداوندکار ولایتنده بروسـه‌نك ٢٢٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده وازمیرك ٣١٠ کیلومتره شرقنده ′٤٤ °٣٨ عرض شمالی ایله ′٥ °٢٨ طول شرقیده حذای بحردن ١١٠٠ کیلومتره ارتفاعی اولان بر اووه‌ده وبو اووه‌دن ٤٠٠ متره‌یوکسك اولان اسـتوانی بر سـیاه قیانك آلتنده واقع لوا مرکزی برقصبه اولوب، ٤٣٦ ١٧ اهالیسی، مذکور قیانك اوزرنده خراب بر قلعه‌سی وبونك ایچنـده قیانك ایچنه اویولمش ایکی بیوك صهرنجیله دیکر بعض آثاری، ١٠ جامعی، ٢ مسجدی، ٣ مدرسه‌سی، ٢ کتبخانه‌سی، ٢ کلیسا‌سی، اعدادیه ورشدیه وذکور واناثه مخصوص ابتدائیه‌مکتبلریله برقاچ صبیان وآیریجه خرسـتیان مکتبلری، ٧ خانی، ١٠٨١ دکانی وازمیرله خیلی تجارتی‌واردر. قصبه‌نك ایچنـدن کچن (آقار چای) ك جریانی سرعتلی وصویی پك صاف ولذیذدر. اهالیسـنك ٤٦١٢ سی ارمنی، ٢١٨ ی روم‌وقصوری مسلم اولوب، جمله‌سی لسان عثمانی ایله متکلمدرلر. خانه‌لری کرپیجدن و اوسـتلری باصلمش طوپراقله

مستور اولوب ، منظره‌سی حزن انگیز وهواسی یازین پك صیجاق و قیشین زیاده صوؤقدر . اطرافنده‌کی اووه‌لر پك منبت ایسه‌ده ، اشجاری اولیوب ، کورینن طاغلر دخی چپلاق اولمغله ، یازین اورته‌لق پك چابق صارارير ، وقیشین اکثریا قار وبوزله مستور بولنور . حیدر پاشادن قونیه‌یه کیدن دمیر یول خطی قره‌حصاردن کچدیکی کبی ، ازمیرخطنك دخی آلاشهر ودینار شعبه‌لری قریباً بوقصبه‌ده برلشه‌جکلرندن ، قره‌حصار صاحبك کیتدکجه کسب اهمیت وعمران ایده‌جکنده شبهه یوقدر . قصبه داخلنده قیوجیلغه متعلق قفسکاری بعض معمولاتله تل قاقه‌لی باستون وسائره اعمال اولنور . جوارلرنده کلیتلی آفیون حاصل اولمسی قصبه‌نك سائر قره‌حصارلردن تفریق ایچون آفیون قره‌حصاری تسمیه‌سنه سبب اولمشدر . قره حصار پك اسکی برقصبه‌اولوب ، یونانیلره قارشی تروآ لیلرك امدادینه کلمش اولان بر طاقم ماکدونیه‌لیلر طرفندن سوناده (Synada) اسمیله تأسیس ایدلمش اولدیغی مظنوندر . زمان قدیمده جوارلرنده چیقان نفیس مرمریله مشهور اولوب ، آیاصوفیه ستونلرندن برقاچی‌ده اورانك مرمرندن معمولدر . اون ایکنجی قرن میلادیده روم سلجوقیلرینك ضبطنه کچوب ، بونلر طرفندن (قره‌حصار) تسمیه اولنمش ؛ ودولت سلجوقیه‌نك انقراضنده کرمیان امراسنه قالمش ایسه‌ده ، چوق کچمه‌دن کرمیان دیارندن بالتفریق ، دولت عثمانیه یه الحاق اولنمشدی .

— قره‌حصار صاحب قضاسی همنامی اولان سنجاغك مرکز قضاسی اولوب ، شرقاً عزیزیه وبولوادین قضالریله ، جنوباً قونیه ولایتیله ، غرب جنوبی طرفندن صندقلی قضاسیله ، شمالاً وشمال غربی جهتندن‌ده کوتاهیه سنجاغیله محدوددر . قضا ۱۳۸ قریه‌یی حاوی اولوب ، ٤۳٦ ۷۷ اهالی‌ایله مسکوندر ، که بونلرك‌ده یالکز مرکزده بولنان برمقدار ارمنی ورومدن ماعدای کاملاً مسلم وترکدر . اراضیسی عارضه‌لی وخیلی یوکسك اولوب ، طوپراغی منبت واورمان ومرعالری‌ده چوقدر . باشلیجه میاه جاریه‌سی مرکزدن کچن آقار چای ایله اوکا تابع برقاچ دره‌دن عبارت اولوب ، بعض قراسنك قیوصویندن بشقه صولری یوقدر . محصولاتی حبوبات متنوعه ایله آفیون ، کتن ، مازی ، جهری وسائره‌دن عبارت اولوب ، حیوانات اهلیه‌سی‌ده چوق اولمغله ، خیلی مقدار یاغی ، تفتیك ، دری وسائر محصولات حیوانیه دخی چیقار . مرکزدن اوچ بچق ساعتلق مسافه‌ده اکثری صو اسمیله برمعدن صویی وقازلی کول نامیله برایلیجه بولنیور . مرکزدن بش ساعتلق مسافه‌ده (ایسجه قره حصار) نامیله برشهر قدیم خرابه‌سی واردر . طاغلرده آیی ، قورت ، طوموز ، تیلکی ، کیك ، قره‌جه ، طاوشان ، ککلیك ، طوی ، اوردك وسائر حیوانات وطیور کثرتله بولنیور .

قره‌حصار صاحب {سنجاغی . خداوندکار ولایتنی ترکیب ایدن

بش سنجاغك برى واك جنوب شرقیسی اولوب ، شمالاً وشمال غربی جهتندن کوتاهیه سنجاغیله غرباً آیدین ، جنوباً وجنوب شرق طرفندن قونیه ، شرق شمالی جهتندن‌ده آنقره ولایتلریله محاطدر . ′ ٤۰ °۳۷ ایله ′ ۲۰ °۳۸ عرض شمالی آره‌لرنده ممتد اولوب . °۲۸ طول شرقی خطی همان اورته‌سندن کچر . مساحهٔ سطحیه‌سی ۱٦ ۷۰۰ مربع کیلو متره اولوب ، ۲۵٦ ۹٦۱ اهالیسی واردر ، که بونلردن ۵ ۰٤۰ ی ارمنی و ۲۱ ی روم اولوب ، قصوری کاملاً مسلم وترکدر . سنجاق : قره‌حصار ، بولوادین ، عزیزیه وصندقلی اسملریله ٤ قضایه منقسم اولوب ، ۵ ناحیه‌و ٤۳۷ قریه‌یی حاویدر . اراضیسی طاغلق ومرتفع اولوب ، سنجاغك شرق جهتنده امیر طاغی ، جنوب طرفنده سلطان طاغی ، غرب طرفنده دخی آلتی بارمق ایله میمون طاغی بولنیور . آناطولینك غرب جهتنك اك مرتفع یری اولدیغی ، صولرینك هر طرفه آقمسندن وقره دکیز وآطه‌لر دکیزی مائله‌لریله قونیه جهتنده‌کی حوضهٔ داخلیه‌ده اراضیسی بولنمسیله آکلاشیلیور . حقیقةً آناطولینك اك بیوك صولرندن اولان سقاریه و بیوك مندرس ایرماقلرینك منابعی بو سنجاقده اولوب ، لوانك شرق شمالی قسمی سقاریه ، وغرب جنوبی جهتی مندرس حوضه‌سی داخلنده بولنیور ؛ وقسم وسطی وجنوبیسنك صولری قونیه ولایتی

حدودنده و داخلنده‌کی کولاره منتهی اولور . ذکر اولنان طاغلرك آره‌سنده وانهار مذکوره وادیلرنده مرتفع ولکن پك منبت بر طاقم واسع اووه‌لر بولنوب ، بونلرده ذخایر متنوعه وعلی‌الخصوص جنسی پك مقبول کلیتلی بغدای ایله آفیون ، اوزوم ، پاموق . بقله ، نخود ، فاصولیه ، کتن ، سیسام ، کنویر ، زیتون ، انجیر ، کستانه ، جوز ، پلاموط وسائر میوه‌لر وقره توتون دینلن برنوع عادی توتون وسائره حاصل اولور . بغدای محصولات سنویه‌سی ۳ ملیون، آرپه ۷۸۰ ۰۰۰ ، چاودار ۱٦۰ ۰۰۰ ، مصر ۹۵ ۰۰۰ ، داری ۹۰ ۰۰۰ یکی کیله رادەلرندەدر . آفیون محصولات سنویه‌سی ۳۵۰ ۰۰۰ ، تازه اوزوم ۱ ملیون ، قورو اوزوم ٦۰ ۰۰۰ ، سائر میوه‌لر ۲ ملیون ، پلاموط ۵ ملیون ، کستانه وجوز یارمشر ملیون قیه‌یه بالغ اولور. بوندن بشقه خیلی مقدار پیاغی وتفتیك ایله ایپك، بال، بال مومی وسائره دخی چیقوب ، بونلرك همان جمله‌سی ازمیر اسکله‌سنه اینه‌دیریلیر . داخل لواده مجموعی ۳۷۵۱ مربع کیلومتره وسعتنده ۱٤ اورمان بولنوب ، جام ومیشه ایله سائر اشجاری حاوی اولغله ، محلنده استعمال اولنمق اوزره، خیلی کراسته واودوندقطع وکور اعمال اولنور. معادنه دائر هنوز کشفیات وتحریات اجرا اولنمامش ایسه‌ده ، یوقاریده ذکر اولنان مرمر اوجاقلری ، که مرکز لوانك ۳۰ کیلومتره شمال شرقیسنده واقعدر، وسائط نقلیه‌نك اکمالنده دنیاده امثالی بولنمیان انفس و اعلا سماق مرمر اخراجیله بر بیوك منبع ثروت یرینه کچه‌بیلیر . صنایع محلیه خالی وکلیم نسجیله مرکز لواده پاپیلان کار قدیم اسلحه وتلکاری شیلردن عبارت اولوب ، خالی اعمالی علی‌الخصوص بو لوا دینده کیتدکجه ترقی ایتمکده، و سنجاغك پیاغیسنك نفاستی‌ده بو صنعتك ترقیسنه یاردیم ایتمکده‌در . هواسی عمومیت اوزره صاغلام ایسه‌ده ، اکثر طرفلرنده یازین پك صیجاق وقیشین همان هریرده زیاده صوؤقدر. یالکز مندرسك توسعله بطاقلق تشکیل ایتدیکی بعض یرلرده هوا صیتمه‌لیدر . بو بطاقلقلرك تطهیری هوایی اصلاح ایتمکله برابر ، بوسنجاغه برخیلی اراضئ مزروعه دخی قزاندیره‌جقدر. داخل لواده جمعاً ۲۷٦ مدارس ومکاتب مختلفه بولنوب ، ۳٦۹۰ طلبه وشاکردان دوام ایدیور .

قره حصاری { (مولانا شمس الدین احمد) اعاظم حطاطیندن

اولوب، صوفی یحیادن واسدالله کرمانیدن تمشق ایتمش ؛ وثاثده ومثنا تعبیر اولنان خط جلیده بی‌مانند بولنمشدر. سلطان بایزید خان ثانی دورینه یتیشمش اولدیغی مروی اولوب، ۹٦۳ تاریخنده وفات‌ایتمشدر. سلیمانیه جامع شریفنك طاق کبیرنده وپیاله پاشا جامع شریفیله معمار سنانك مرقد وسبیلنده خطلری واردر . سودلیجه‌ده جعفرآباد تکیه‌سی اوکنده واقع کندی مرقدی طاشنده‌کی خط دخی کندیسنکدر . آیاصوفیه کتبخانه‌سنده یازیسیله نفیس بر انعام شریف موجوددر . کوله‌سی و شاکردی اولان حسین چلبیدن بشقه کندیسنی تقلید ایده‌بیلن یوقدر . شاعرك بری دیمشدر که :

یازینك قره حصاریدر آغاردان یوزینی
[« خطا » ماده‌سنه مرا - جعت بیوریله .]

قره خطای

قره خلیل { (چندرلی —) [«خیرالدین پاشا » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قره داود { (بن کمال) قانونی سلطان سلیمان خان دوری علماسندن

اولوب، ۹٤۸ ده وفات ایتمشدر . معاملاته دائر کندیسنك اسمیله شهرت بولمش بر کتابی واردر.

قره دریا { آسیای وسطیده روسیه‌یه تابع ترکستانده سیحون ایرماغنه دوکیلور بر نهر اولوب ، ممکان قصبه‌سی قربنده مذکور ایرماغه دوکیلور . سیحون اورادن یوقاری محلنجه (نارین) اسمیله یاداولندیغی حالده، بو نهرله برلشدکدن صکره (سیردریا) اسمنی آلیر. قره دریا فرغانه وآلای ایله صویق طاغ جبالنك نقطهٔ تلاقیسنده نبعان ایدن (قره قولجه)و(تار) چایلرندن بالتشکل، تقریباً ۲ کیلومتره وسعتی اولدیغی حالده ، فرغانه وادیسنده غربه طوغری آقوب ، صویی برچوق جدوللر له

اطرافه اساله اولنه‌رق ، یولی اوزرنده بولنان بر چوق اراضی‌نی سقی واروا ایدر .

قره دکیز { (Mer Noire) آوروپانك منتهای شرق جنوبیسیله آسیانك غرب شمالیسی آره‌سنده داخلی بر دکیز اولوب . استانبول بوغازیله مرمره دکیزی وقلعهٔ سلطانیه بوغازی طریقیله آق دکیزله اختلاط ایدر . ′٥٦ °٤٠ ایله ′٣٦ °٤٦ عرض شمالی و ′١ °٢٥ ایله ′٢٨ °٣٩ طول شرق آره‌لرنده ممتد اولوب ، شرقدن غربه بویی ١١٨٧ وغرب جهتنده شمالدن جنوبه اولان عرض اعظمی ٦١٣ کیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ٨٤٣ ٣٨٢ مربع کیلومتره‌در . منتهای شرق شمالیسنده وقریم شبه جزیره‌سنك اوته‌سنده واقع اولوب کرچ بوغازیله آیرلمش اولان آزاق دکیزی دخی بو حسابه داخلدر . اصل قره دکیز ، اوچکه‌سی غرب جنوبیده ، اوجی شرقده وآغزی شمالده اولمق اوزره ، براقارپین شکلی ابراز ایدر . سواحلی ٤٩١٤ کیلومتره طولنده اولوب ، استانبول بوغازندن کرچ بوغازینه‌دك اولان جنوب وشرق سواحلی یعنی ٢٠٤٨ کیلومتره‌لکی آسیا وینه مذکور ایکی بوغازك آره‌سنده غرب وشمال سواحلی یعنی ٢٨٦٦ کیلومتره‌لکی آوروپاقطعه‌سنه عائددر . سواحل جنوبیه‌سیله ساحل غربیسنك قسم جنوبیسی دولت عثمانیه‌نك ، ساحل غربینك قسم شمالیسی بلغارستان ورومانیه‌نك ، ساحل شمالی وشرقیسی دخی روسیه‌نك النده‌در . روسیه‌دولتی شمدیکی حالده سواحل مذکوره‌نك یوزده اللی بش حصه‌سنه مالکدر . آزاق دکیزینی آیران وساحل غربیسنده « اولو دکیز » اسمیله برکورفز تشکیل ایدن قریم شبه جزیره‌سی مستثنی اولدیغی حالده ، قره دکیزك کیرنتی وچیقنتیلری چوق اولیوب ، یالکز ساحل شمالینك قسم غربیسنده‌کی هوجه بك کورفزی ذکره شایاندر . آسیا قطعه‌سنه عائد سواحل لب دریایه قدر اینن جبال اتکارندن عبارت اولوب ، یالکز چوروك صو ایله یشیل ایرماق ، قزیل ایرماق وسقاریه ایرماقلری جبال مذکوره‌نك آره‌سندن یول بوله‌رق ، قره دکیزه دوکیلور . آوروپا قطعه‌سنه عائد سواحلك ایسه ایکی اوجی برطرفدن استرانجه وبرطرفدن قریمك یایله طاغلر . ینك اتکارندن عبارت اولوب ، قسم وسطیسی دوز وواسع اووه‌لرك لب دریایه قدر اوزاندیغی کوستریر . بوقسمده طونه ، دنیستر ودنیپر کبی اوچ جسیم ایرماق کنیش آغزلر ودالیه‌لر تشکیل ایده‌رك ، دکیزه دوشر .

قره دکیزك اکثر طرفلرنده تا ساحلك یاننده یوز متره‌دن زیاده درینلکی اولوب ، انکینه طوغری آچلدقجه ، درینلك زیاده‌لشمکله ، بعض یرلرده ساحلدن ٦٠ کیلومتره‌لك مسافه‌لرده ١٢٠٠ و ١٢٠ کیلومتره‌لك مسافه‌ده ١٨٠٠ متره‌دن زیاده عمق واردر . یالکز آزاق دکیزی وقریم شبه جزیره‌سنك اوچیله برغوس کورفزی آره‌سنه برخط چکلدیکی حالده بوخطك شمالنده قالان شمال غربی کوشه‌سی بیوك انهارك دوکدکلری قوم وچامورلرله طوله‌رق صیغجه‌در . قره دکیزك برخاصه‌سی‌ده آطه‌سزلغی اولوب ، طونه منصبنك قارشیسنده بولنان (یيلان آطه‌سی) له اوچاقوفك ١٤ کیلومتره غرب جنوبیسنده بولنان (برزان) وآناطولینك قوجه ایلی ساحلی قربنده‌کی (کفکن) آطه‌لرندن بشقه هیچ بر جزیره‌سی یوقدر ، وبواوچ آطه دخی قاله‌آلنمیه‌جق درجه‌ده کوچك واهمیتسزدر . قره دکیز تقریباً ایکی بچق ملیون مربع کیلومتره وسعتنده اراضینك صولرینی جمع ایدوب علی‌الخصوص آوروپاساحللرندن دوکیلن طونه ، دنیستر ، بوغ ، دنیپر ودون ایرماقلری ایلك بهارده قیشدن بریکمش قار وبوزلرك اریمسندن پك کلیتلی صولر دوکمکله ، دکیزك تبخراتی بوکا تقابل ایده‌مدیکندن ، فضله‌سی استانبول بوغازندن مرمره واسطه‌سیله آق‌دکیزه دوکیله‌رك ، دائمی صورتده برآقنتی یاپیور . انهارك دوکدکلری طاتلی صولرك کثرتندن طولایی قره دکیزك صویی آق دکیزك کندن چوق دها طاتلی ودها خفیفدر . مع هذا آقنتی دائما قره دکیزدن آق دکیزه وقوع بولسه ، مرور زمانله قره دکیزك صویی بسبتون طاتلی اولمق اقتضا ایده‌جکندن ، آق دکیزدن قره دکیزه دخی آنافور ودریندن آقنتی وقوعی شبهه‌سزدر . ذاتاً

استانبول بوغازنده بوحال دخی حس ومشاهده اولنیور . بوندن ماعدا استانبول بوغازندن کچمك اوزره کلن آفنتینك بتونی بوغاز آلدیغندن ، برر قسمی روم ایلی وآناطولی ساحللری بوینجه کری دونر؛ وبووجهله قره‌دکیزك بتون سواحلی بوینجه دائمی صورتده بر دوران حاصل اولور . روزکارلری وبوره‌لری دخی پك سرت وشدتلی اولوب، هرلسانده اسکیدن بری « قره دکیز » معناسنی افاده ایدر اسملرله تسمیه اولنمی بوسببه مبنیدر؛ یوقسه صوبی، آز طوزلی اولدیغندن ، هردکیزك کندن آچیق رنکده‌در. اسکی یونانیلر بو دکیزه اصل (پونتوس) نامنی ویروب، بو حالنه بناءً « غریب نانواز » معناسیله (آقسنوس) صفتنی دخی علاوه ، و بعده حسن تعبیر وتفأل صورتیله بوصفتی « مهماننواز » معنا- سیله (اوقسنوس) ه تحویل ایتمشلردی. (ملاس) یعنی « قره » صفتیله دخی یاد ایدرلردی . عرب جغرافیونی (پونتوس) اسمنی نقطه‌لرك تقدیم و تأخیریله (نبطش) و (بنطش) صورتلرنده استعمال ایتمشلردر . جنوب وجنوب غربی روز- کارلری بحر مذکورك جنوب شرقی، واصل بوره دینلن شمال شرقی روزکاری دخی جنوب وجنوب غربی جهتنده شدتلرینی اجرا ایدرلر .

ازمنهٔ قدیمه‌ده آق دکیزك هرطرفنده مهجرلر وتجارتکاهلر آچوب، بحر محیط آطلاسی‌یه دخی جیقان فنیکه‌لیلر هرنصلسه قره‌دکیزه چوق یاشما- مشلردی. بودکیزده الك اول سیروسیاحت وتجارت ایدنلر یونانیلردر . تا اومیروسك زمانندہ کرك نفس یونانستان وکرك آناطولینك سواحل غربیه‌سیله جزایر بحر سفیدده تأسس ایتمش اولان یونان مهجرلرندن بر طاقم کمیجیلر داردانل وبوسفور بوغازلرندن مرورله، قره‌دکیزك سواحلنده برطاقم مهجرلر وتجارتکاهلر تأسیس ایتمکه باشلامش؛ وقره‌دکیزله آزاق دکیزی آره‌سنده‌کی (کرچ) بوغازینه دخی اهمیت ویره‌رك، ینه (بوسفور) نامیله تسمیه ایتدکلری بو بوغازده (تانایس) اسمیله بر شهر بنا ایتمشلردی. تا او وقتلردن قره دکیزك اوجهتی بغدای وسائر ذخایر اخراجاتیله وسواحل جنوبیه‌سی ایسه میوه وسائر محصولاتیله شهرت بولمشدی . ماکدونیه‌لی فیلیپك زمانندہ قره دکیزك بونانیلر واسطه‌سیله اجرا اولنان تجارتی اوج کاله واصل اولمشدی . بعده آسیادن آوروپایه مهاجرت و یا آقین ایدن اقوام مختلفه‌نك قره‌دکیزك سواحل شمالیه‌سنی تعقیب ایده‌رك کچمسی تجارت وامنیته مانع اولوب، نهایت آلتنجی قرن میلادیده قسطنطینیه روم ایمپراطورلری کرچ بوغازینی ضبطله ، اسکی تجارتی احیا ایتمکه چالیشمشلرسه‌ده ، اوصره‌ده اوجهتلرده کسب قوت ایدن ترك اقوامندن (خزر) لر روملره غلبه چالمشلردی. خلفای عباسیه زمانندہ آوروپانك اوجهتلریله آسیانك ممالك متمدنهٔ اسلامیه‌سی آره- سنده اجرا اولنان تجارت براً وبحر خزر واسطه- سیله اجرا اولندیغندن، قره‌دکیز طریق خیلی وقت اهمیتسز قالدقدن صکره ، وندیك وجنوه جمهو- ریتلری بحر مذکورك بوغاز وساحللرنده برچوق نقاط مهمهٔ تجاریه الده ایدوب ، اجرای تجارته باشلامشلردیسه ده ، چنکیز وتیمورلنکك خروجلرندن صکره روسیه‌نك جنوب وشرق جهتلرنده تشکل ایدن تاتار خانلقلری ونهایت بوغاز- لری وقره‌دکیزك سواحل جنوبیه وغربیه‌سنی ضبط ایدن دولت عثمانیه مذکور ایکی جمهوریتك قره دکیزده‌کی مناسبتلرینه ختام ویرمشلردر . چوق کچمه‌دن قره دکیزك سواحل شرقیه‌سی وکفه وآزاق دخی دولت عثمانیه‌یه کچوب ، سواحل شمالیه‌یه حکم ایدن قریم خانلرینك‌ده بو دولتك تحت تابعیتنه کیرمسیله ، قره‌دکیز دائراً مادار بر عثمانلی دکیزی اولمشدی. اون‌یدنجی قرن میلادی نهایتنده بیوك پترو آزاق دکیزك ساحلنه مالك اولمغله، روسیه دولتی قره دکیزه اشتراك ایدوب ، ایکنجی قاترینه زمانندہ قریم و بسارابیه‌یی دخی التحاق ایتمکله ، بتون سواحل شمالیه‌یه ونهایت ماورای قافقاسده‌کی فتوحات تدریجیه‌سیله بحر مذکور سواحلنك نصفندن زیاده‌جه‌سنه مالك اولمش ایسه ده ، قیولری حکمنده اولان بوغازلر دولت عثمانیه‌نك النده بولنمغله ، دولت مشارالیهانك بودکیزده‌کی حصه‌سی دها اهمیتلیدر . برلین معاهده‌سیله رومانیه دولتی دوبریجه ساحلنه

مالك اولمغله ، دولت عثمانیه وروسیه‌دن صکره بودولت صغیره دخی قره‌دکیزه حصه‌دار اولمشدر.

قره دکیز بتون آورو پا روسیه‌سیله بلاد قافقاسك وآناطولینك وبلغارستان ورومانیه‌نك مخرجی اولدقدن بشقه ، قریبتی جهتیله ایرانك ، پوتی و باطومدن باکویه اولان دمیر یول خطی مناسبتیله، آسیای وسطینك وطونه واسطه‌سیله مجارستان وآوستریا ایله بتون آوروپای وسطینك مخرجیدر. کرك طونه وکرك روسیه‌ده‌کی بیوك ایرماقلر تا یوقاریلره قدر سیر سفائنه صالح اولمغله، بوانهارك جمله‌سی برر تجارت اولوغی اولدیغی کبی، سواحلنده برقاچ بیوك اسکله‌سی‌ده واردر . بونلرك باشلیجه‌لری : روسیه‌ده هوجه بك ، سیواستوپول؛ بلاد قافقاسده پوتی، باطوم؛ آناطولیده طرابزون ، کیرسون، صامسون، سینوب؛ رومایلنده برغوس، وارنه ؛ دوبریجه‌ده کوستنجه وسائره‌در. قره‌دکیز سواحلنده ساکن بولنان اقوامدن اك زیاده کمجیلکله استعداد و مهارتی اولانلر جنوب شرقی سواحلنده ساکن لازلر اولوب، بونلر قره‌دکیزك نهنکلری دیملکله سزادر .

قره دولتکرای { دولت کرای اسمیله مسمی قریم خانلرینك اوچنجیسیدر. [« دولتکرای » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قره‌سی { اصلی (قره عیسی) اولان بو اسم آناطولینك غرب جهتنده برخطه‌یه علم اولمشدر. که بیغا. صاروخان، کرمیان وخداوندکار خطه‌لریله محاط اولوب ، مرمره دکیزنده قپو طاغی جوارنده وآطه‌لر دکیزنده مدللی قارشیسنده ادرمید کورفزنده برر مقدار ساحللری واردر . همان تامیله (میسیا) خطهٔ قدیمه‌سنه معادلدر . قره‌سی برقاچ سنه اول بیغا ایله برلشدیریلدرك آیریجه برولایت اتخاذ اولنمش ایسه‌ده ، بنه سنجاغه ارجاع وخداوندکار ولایتنه الحاق اولنه‌رق، الیوم بوحالده بولنیور .

قره‌سی سنجاغی خداوندکار ولایتی ترکیب ایدن بش سنجاغك برینی واك غربیسی اولوب ، شمالاً مرمره دکیزیله، شمال غربی جهتندن بیغا مستقل متصرفلغیله ، غرباً آطه‌لر دکیزیله ، جنوباً آیدین ولایتیله ، شرقاً دخی کوتاهیه وبروسه سنجاقلریله محدوددر. مرمره دکیزنده‌کی مرمره جزیره‌سیله امیرعلی، پاشا لیمانی وافسیا آطه‌لری دخی بوسنجاغه ملحقدر. ′ ۵ °۳۹ ایله ′ ۴۰ °۴۰ عرض شمالی و ′ ۱۵ °۲۴ ایله ′ ۲۵ °۲۶ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۵ ۲۰۰ مربع کیلو متره واهالیسی ۳۳۹ ۶۷۷ کشیدر . اراضیسی خیلی عارضه‌لی اولوب، مرمره ساحلنه قریب اولان یرلری دوز و اووه‌لق ایسه‌ده ، حدود غربیه‌سنده قازطاغی، حدود جنوبیه‌سنده مادارس وزنجیرلی ، حدود شرقیه‌سنده چتال طاغ واورته طرفلرنده بعض‌منفرد طاغلر بولنیور. میاه جاریه‌سی چوق اولوب ، اك بیوك نهری (صو صغیرلی) نهریدر.که سماو دره‌سی وقره دره اسمیلریله کوتاهیه سنجاغنك سما وقضاسنده ایکی محلدن نبعانله، صندیرغی قضاسنه بالدخول ، شرقدن غربه وبعده جنوبدن شمله جریان ایده‌رك. بیغادیج بعده بالیکسری ونهایت باندیرمه قضالرینه کیردکدن صکره ، بروسه سنجاغنك میخالیچ قضاسنه دخول ایله . نیلوفر نهریله بعدالاجتماع مرمره دکیزینه دوکیلور ؛ وفیضانی زمانلرده میخالیچ کولیله دخی قاریشیر. ایکنجیسی (مانیاس) چاییدر.که بالیکسری قضاسنك جنوبنده نبعانله، شمال شرقیه طوغری جریان، وباندیرمه قضاسنه دخول ایده‌رك ، همنامی اولان کوله دوکیلور. اوچنجیسی بونك غرب جهتنده وسنجاغك حدود غربیه‌سی قربنده ینه جنوبدن شماله جریان ایدن (قوجه چای) ونام دیکرله (کونان چایی) در.که ادرمید وکونان قضالرینی شق ایتدکدن صکره ، بیغا سنجاغنه دخول ایله ، اردك کورفزینه دوکیلور. بو وجهله سنجاغك قسم اعظمی مرمره مائله‌سنده بولنوب یالکز ادرمید کورفزینك اطرافنده اولان ادرمید قضاسنك قسم غربیسیله کمر وآیوالق قضالرنده جریان ایدن بر طاقم کوچك درلر آطه‌لر دکیزینك مذکور کورفزینه دوکیلور . مرمره ساحلی قربنده باندیرمه قضاسنده (مانیاس) اسمیله واسع برکول بولنیور. آطه‌لر دکیزنده‌کی ساملی مدللی آطه‌سی

قارشیسنده برکورفز تشکیل ایتدیکی کبی، مرمره دکیزنده دخی ایلریه کیتدکجه توسع ایدن قپو طاغی شبه جزیره‌سی شرق جهتنده بادیرمه وصول طرفنده اردك کورفزلرینی تشکیل ایدیور.

اراضیسی منبت ومحصولدار اولوب، باشلیجه محصولاتی بغدای، آرپه، چاودار، یولاف، مصر، داری، سیسام وسائر حبوباتله باموق، آفیون، کتن، کنوپر، توتون، بقله، نخود، فاصولیه، مرجمك و سائر سبزه‌لرك انواعی ایله اوزوم، زیتون، انجیر، کستانه، جوز وسائر میوه‌لرحاصل اولور؛ وخیلی شراب، زیتون یاغی، قورو اوزوم، راق، پلاموط، ایپك قوزه‌سی، بال، بال مومی وسائره اخراج اولنور. یالکزباندیرمه واردك جهتی اوزوم اخراجات سنویه‌سی ۱۵، وشراب اخراجاتی ۸ ملیون، راق اخراجاتی دخی ۴۰۰ ۰۰۰ کیلویی متجاوزدر. اورمانلری پك چوق اولوب، دولت طرفندن اداره اولنانیدی عددی ۳۳۳۷ مربع کیلومتره وسعتنده در. بونلرده میشه، چام، دیش بوداق وسائر آغاجلر بولنه‌رق، محلنده صرف اولنان کراسته ایله ترسانه‌ده قوللانیلان بعض آغاجلر واودون قطع اولنور. طرق وممابرك فقدانندن طولایی هنوز استعمال اولنه‌میان اورمانلری دخی پك چوق اولوب، بعضلری ایچلرینه کیریله‌میه‌جك درجه‌ده صیق واشجار مختلفه‌یی حاویدر. بونلرك تازه بوداقلری کچیلر ایچون قوللانلدیغی کبی، کویلیلر طرفندن اودون وکمور قطع واعمالنه وتخته‌دن انواع آلات وادوات یاپمغه قوللانیلیر؛ وپلاموط، میشه قبوغی، قطران و سائره دخی اخراج اولنور. یالکز بالیکسری قضاسنده بولنان وبری ۵۰۰۰ دیکری ۳۰۰۰ یکی دونم وسعتنده اولان ایکی اورمانلدن کلیتلی پلاموط چیقار. معادنجه بوسنجاق ممالك عثمانیه‌نك هر طرفندن زیاده زنکین اولوب، بر چوق یرلرنده سیملی قورشون، بوراقس، باقیر، کمور، قروم، مغنزیا وسائر معدن بولنمشدر؛ وبرطاقلری چیقارلمقده‌در. معدن صولری و امراض مختلفه‌یه نافع ایلیجه‌لری چوق اولوب، آنجق اکثری ابنیه‌دن خالی واستعماله غیر صالحدر. آیوه‌لق قضاسنده بر محکمه بولنوب، سنوی ایکی بچق ملیون کیلو قدر طوز ویرر. حیوانات اهلیه‌سندن الك چوق بولنانلری صیغیر وایکنجی درجه‌ده قویون، کچی وسائره‌دن عبارت اولوب، تولدات سنویه‌سی ۲۰۰ ۰۰۰ صیغیر، ۵۰۰ ۲۴۴ قویون، ۲۰۰ ۱۲۳ کچی، ۳۰۰ ۱۸۲ تفتیك کچیسی، ۳۵ ۰۰۰ بیکیر واستر و ۳۰۰۰ دوه‌دن عبارتدر. قویونلرك سودندن محلنده صرف اولنور بر جنس پنیر یاپیلوب، اینك سودندن چیقاریلان یاغ ایله مانده سودندن یاپیلان قیماق باشلیجه استانبوله نقل اولنور. یاغی وتفتیك دخی اوروپایه اخراج اولنور. اورمانلری وطاغلری یبانی حیوانلرله مملو اولوب، آیی، قورد، طوموز تیلکی، بر نوع کوچك پارس، وشق، چقال، صرتلان، یبانی کدی، پورسوق، صو سموری، کیك، یبانی کچی، قره‌جه، کلیتلی طاوشان، طیورك انواعی وعلی الخصوص سولون، ککلیك، بیلدیرجین، چوللق، یبانی قاز واوردك وهندی وسائره بولنور.

قره‌سی سنجاغی معارفجه ایلریده‌در، دنیله‌مزه‌ده، سائر یرلره نسبةً کرك اسکیدن موجود مدرسه‌لری وکرك مکاتب جدیده‌سی چوق اولوب، یالکز مرکز لوا اولان بالیکسری شهرنده ۱۵ مدرسه، برمکتب اعدادی، برمکتب رشدی، مدرسهٔ ادبیه عنوانیله برخصوصی مکتب، ۴ مکتب ابتدائی و ۲ کتبخانه موجوددر. بتون سنجاقده کی مکاتبك عددی ۳۶۶ یه وبونلره دوام ایدن شاکردان وطالبات تقریباً ۱۰ ۰۰۰ مقدارینه بالغ اولیور. صنایع محلیه اپیلیکدن بز، ایپکدن قماش، یوکدن عبا وسائره ایله خالی، کلیم نسجیله معمولات دباغیه، صابون وسائره اعمالندن وحرازودکرمن وزیتون یاغی وشراب فابریقه‌لریله محصولات ارضیه‌یی قوللانان صنایعدن عبارت اولوب، بونلرك چیقاردقلری شیلر دخی محصولات ارضیه ایله برلشه‌رك، بونلرك هنوز پك کری اولمسیله برابر، خیلی ایشلك بر تجارته میدان ویریورلر. تجارتی آطه‌لر دکیزنده ایوالق وچای آغزی ومرمره‌ده اردك وباندیرمه اسکله‌لرندن اجرا اولنوب، سنوی تقریباً برچق ملیون عثمانلی لیراسی قیمتنده اخراجات وبونك آنچق آلتیده بری نسبتنده

ادخالات وقوع بولیور . باندیرمه‌دن بدأ ایله بالیکسریدن کچه‌رك ادرمید کورفزینه منتهی اولان برتك شوسه مرکز لوایی ایکی جهتده‌کی اسکله‌لره ربط ایدر . یالکز مرمره ساحلی قربنده واقع مانیاس کولنك قیشین صولری طاشوب ، یازین چکلمکله ، بعض بطاقلقلر قالدیغی کبی ، ادرمید کورفزنده دخی بعض بطاقلقلر بولنوب ، بوایکی یرده بعضاً صیتمه‌لر حکم سوریور سه‌ده ، لوانك سائرهرطرفنده هوا پك صاغلام ومعتدل وصولری لطیف وخوشکوار در . اهالئ اوادن یالکز ۸۰۰۰۰ قدری روم ، ۸۵۰۰ ی ارمنی ، ۱۵۰۰ ی بلغار ، ۵۰۰ ی اسرائیلی وقصوری کاملاً مسلمدر . رومله باشلیجه باندیرمه واردك ایله آیوه‌لق وادرمیده بولنوب ، داخلده بولنانلری ترکجه لسانله متکلمدرلر . ارمنیلر یالکز قصبه‌لرده بولنوب ، بونلر دخی لسان ترکی ایله متکلمدرلر .

قره‌سی سنجاغی بروجه آتی ۹ قضایه منقسم اولوب ، ۱۳ ناحیه و ۹۴۳ قریه‌یی حاویدر :

قضا	نواحی	قرا
بالیکسری	بالیه ، ایورندی ، کیره‌سون ، کبسود ، فرط ، بلاط	۴۲۳
آیوه‌لق		۴۱
کمر ادرمید		۴۱
ادرمید	امرود آباد ، آونیه	۱۲۳
اردك	قپوطاغی ، پاشا لیمانی ، مرمره	۳۴
باندیرمه	ایدنجك ، مانیاس	۸۹
کونان		۷۳
بیغادیج		۵۱
صندیرغی		۶۸
		۹۴۳

قره شهر { چینه تابع ترکستان شرقیده (قورله) نك ۵۰ کیلومتره شمال شرقیسنده وباغراج کولنه دوکیلن (خیدو) نهری اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب ، مقدما خیلی معمور وبیوك ایکن ، شمدیکی حالده قالوق وسائره‌دن درمه چاتمه ۱۵۰۰ اهالیسی واردر .

قره صو { بو اسم روم‌ایلنده درت بیوك نهره ویریلیور :

برنجیسی واك بیوکی بلغارستانك کوستندیل قضاسنده وصربیه حدودی قربنده نبعانله جنوب ، وجنوب شرقی یه طوغری جریان ایده‌رك ، صاغ وصولدن برقاچ دره آلدقدن ، و (ریلو) طاغنك غربی اتکنی طولاشدقدن صکره ، سلانیك ولایتنه دخول ایله ، جمعه ، ملنیك وتیمور حصاری صولنده براقه‌رق ، جنوبه طوغری اینوب ، سیروز اووه‌سنه دوشنجه ، شرق جنوبی‌یه طوغری دونر ؛ وسیروزك آلت طرفنده (تخیانوس) اسمیله اوزون برکول ودها طوغریسی بطاقلق تشکیل ایدر ؛ ونهایت ینه طوپلانه‌رق (رندینه) کورفزینه دوکیلور . مجراسی تقریباً وتخمیناً ۲۵۰ کیلومتره طولنده اولوب ، صاغ وصولدن برچوق تابعلری واردر ، که باشلیجه‌لری صاغدن آلدیغی (استروجه) ایله مذکور تخیانوس کولنه دوکیلن ودرامه جهتنك صولرینی کوتورن (آنکیسته) نهرلریدر . اسم قدیمی (استریمون) اولوب ، شمدی دخی (استرومه) اسمیله‌ده یاد اولنور .

— ایکنجیسی سلانیك ولایتنده بلغارستان ایله شرقی‌روم‌ایلی حدودینی تشکیل‌ایدن دسپوط‌طاغی اتکلرندن نبعان ایدن برچوق چایلردن بالتشکل ، جنوبه طوغری جریانله ، (نوره قوب) قربندن بعدالمرور ، شرق جنوبی‌یه طوغری دونه‌رك ، مذکور دسپوط سلسله‌سیله بوز طاغی آره‌سندن کچر ؛ واسکجه ایله یکیجه‌یی صولده ، قوالەیی صاغده براقه‌رق ، توتون محصولاتیله مشهور اولان واسع بروادی‌یی اروا ایده‌رك ، طاشوز جزیره‌سی قارشیسنك برآز شرقنده آطه‌لردکیزینه دوکیلور . مجراسی ۲۳۰ کیلومتره طولنده‌اولوب ، ذکره شایان تابعی یوقدر . اسم قدیمی (نستوس) اولوب ، شمدی دخی بوندن غلط اوله‌رق (مستا) ده دیرلر .

— اوچنجیسی (کوچك قره صو) دینمکله معروف اولوب ، مناستر ولایتنده کریه قصبه‌سی قربنده برچوق دره‌لرك اجتماعندن بالتشکل ، جنوب شرقی‌یه طوغری آقار ؛ وکربنه نهریله

برلشدکدن صکره، شرقه وبعده شرق شمالیه طوغری دونه‌رك ، سرفیجه‌نك شمالندن مرور، وقره‌فریه-قربنه وصول ایتدکدن صکره ، شرقه طوغری دونوب، واردار منصبنك آلت طرفنده بر قاچ آغزدن دکیزه دوکیلور. مجراسی تقریباً ٢٠٠ کیلومتره طولنده اولوب. لسان محلیده اسمی (ایستریچه) در.

— دردنجیسی (واردار) ایرماغنه تابع اولوب، مناستر ولایت وسنجاغنك قرشووه ناحیه‌سی طاغلرندن اینن بر چوق دره‌لردن بالتشکل ، جنوب شرقیه طوغری جریانله. مناستر اووه - سنی شق واروا ایتدکدن صکره، فاورینه قضاسی جهتندن کلن برچوق صولری دخی اخذ ایله . شرقه وبعده شمال شرقیه طوغری دونه‌رك . ولایت مذکوره‌نك (موریخووه) ناحیه‌سنی شق ایدر؛ وبعده سلانیك ولایتنه کیروب. (تکوش) قضاسنی‌ده شق ایده‌رك، وارداره دوکیلور . مجراسنك طولی ٨٠ کیلومتره قدردر.

قره صو } آناطولیده دخی بواسمله بر قاچ نهر اولوب ، اك شایان ذکر اولانلری بر وجه آتیدر :

برنجیسی فراتی تشکیل ایدن باشلیجه ایکی قولك بری اولان قره صو ، که ارضروملك شمالنده واقع کوك طاغندن واوجوارده‌کی سائر طاغلردن اینن برچوق چایلردن بالتشکل، پك طولاشیقلی برطریقله غرب جنوبیه طوغری آقار، وارزنجانك جنوب جهتندن وکاخك شمالندن کچه‌رك، اکینه وارمه‌دن دیوریکیدن کلن چالطه نهرینی آلیر ؛ وبردن بره تبدیل استقامتله ، جنوبه طوغری دونر؛ ونهایت کبان‌معدنك اوست طرفنده‌شرقدن کلن مراد چاییله برلشه‌رك. فرات ایرماغنی تشکیل ایدر. مذکور مراد نهرینه شرق وقره‌صویه غربی فرات دخی دیرلر. مجراسنك طولی ٣٥٠ کیلومتره‌دن زیاده‌در .

— ایکنجیسی سیواسك عزیزیه قضاسنده خنزیر طاغندن نبعانله ، غربه طوغری جریان ایده‌رك، قیصریه‌سنجاغنه کیرر؛ وارجیاس‌طاغندن اینن برچوق چایلر دخی اخذ ایله ، قیصریه‌نك شمالندن . کچه‌رك . تقریباً ١٥٠ کیلو مترەلك جریاندن‌صکره قزیل ایرماغه دوکیلور .

قره‌صو } ایرانك آذربیجان خطه‌سنده دخی بواسمله برنهر واردر، که (سوالان) جبل منفردینك جنوبی اتکلرندن نبعانله ، جنوب شرقیه و بعده شرق شمالیه طوغری آقه‌رق ، اردبیلك اوکندن کچدکدن، وکیلان حدودی طاغلرندن‌کلن صولری دخی طوپلادقدن صکره ، غرب شمالیه و بعده غرب جنوبیه طوغری جریانله . مذکور سوالان طاغنك اطرافنه برنصف دائره‌چیزدکدن، وجنوب وشرق وشمال اتکلرندن اینن صولری‌طوپلادقدن صکره، شماله طوغری دونوب، برطاقم بوغازلرك ایچندن کچه‌رك ، مغان اووه‌سنه دوشر ، وروسیه حدودی قارشیسنده (آراس) نهرینه دوکیلور. مجراسی تقریباً ٣٥٠ کیلومتره طولنده‌در .

قره‌صو } قریمده برنهردر.که شبه‌جزیرهٔ مذکوره‌نك جنوبنده بولنان یایله طاغلرندن نبعان ایدن برچوق چایلردن بالتشکل ، شمال شرقیه طوغری جریانله ، آزاق دکیزینه دوکیلو. قریمك اك بیوك نهری اولوب قره‌صو بازاری دخی کنارنده واقعدر .

قره صو بازاری } قریم شبه جزیره‌سنك ایچ‌طرفنده روسیه‌نك تاوریده ایالتنه ملحق سیمفروپول قضاسنده و سیمفروپولك ٤٥ کیلو متره شرق شمالیسنده بر قصبه اولوب ، ١٥٠٠٠ اهالیسی ، ١٨ جامع شریفی، ٣ کلیساسی، حاملری، چارشیسی، آت وسائر حیوانات تجارتی ، معمولات سراجیه‌سی وعبا وکچه وسائره معمولاتی واردر. اسکی قریم خانلرینك اقامتکاهلرندن ایدی .

قره‌طاش } آطنه ولایتی ساحلنده و اسکندرون کورفزی‌مدخلنك غربنده بر برون اولوب، جیحان نهرینك منصبنه قریب آیرلدیغی ایکی قولك آره‌سنده واقعدر . وقتیله آطه اولوب، مذکور ایرماغك دوکنتیسندن قره‌یه‌کسب الاتصاق ایتمش اولدیغی مظنوندر . جوارلری مرکز ولایته مربوط بر ناحیه اعتبار اولنوب، ٧٢ قریه‌دن مرکبدر .

قره‌طاش } ازمیر شهرینك هان اتصالنده وغرب جنو بیسنده برقریه اولوب، شهر مذکورك تفرجکاهلرندن معدوددر.

قره‌طاغ } فرنکجه مونتنغرو واسلاوجه چرناغوره (Montenegro, Zernagora) بالقان شبه جزیره‌سنك قسم غربیسنده مستقل پرنسلك صورتنده اداره اولنور طاغلق بریر اولوب، ″۳۵ ′۵۳ °۴۱ ایله ′۲۶ °۴۳ عرض شمالی و ′۷ °۱۶ ایله ′۴۵ °۱۷ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. اخیراً آرناؤدلقدن فك ایله الحاق اولنان وبار ایله اولکون اسکله‌لرینی حاوی اولان عاریتی بر پارچه ساحلدن آدریاتیق دکیزیله اختلاط ایدوب، اصل قره‌طاغ ساحلی ایسه دالماچیه‌یه ملحق اوله‌رق آوستریانك یدنده بولنیور.

حدود ومساحه‌سی. — شمدیکی حالنده قره طاغ جنوباً آرناؤدلقله، شرقاً یکی بازارله، شمالاً هرسکله، غرباً دخی دالماچیه ایله ومذکور ساحلده آدریاتیق دکیزیله محاط ومحدود اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۸۴۷۵ مربع کیلومتره واهالیسی ۲۷۲ ۰۰۰ کشیدر. اهالیسی ایچنده یالکز مسئلهٔ اخیره‌ده ترك اولنان یرلرده ساکن ۱۰ ۰۰۰ قدر اسلام وایکی اوچ بیك قتولیك بولنوب، قصوری اسلاو واورتودوقسدر.

حال طبیعیسی، جبال وانهاری. — قره طاغ، اسمندن دخی آکلاشلدیغی اوزره، عمومیت اوزره طاغلق وصعب بریر اولوب، آنجق طبیعت اراضیجه ایکیه آیریله‌بیلیر. تانیکشیق جوارندن کله‌رك قره‌طاغی شق ایله اشقودره کولنه دوکیلن (زته) نهری بومملکتی مختلف ایکی قسمه آیریور. غرب جهتنده قالان قسمی، که نفس قره طاغدر، کلسی وقورو قیادن عبارت اولوب، قیالر یکی یابلش بربنانك طاشلری کبی بربری اوستنه آتلمش وچوغی یکی قیرلمش کبی دیك وکسکین کوشه‌لیدر. بو قیالق طاغلر ۱ ۷۰۰ متره ارتفاعلرینه قدر چیقارلر. بو جهتك اصلا میاه جاریه‌سی وحتی قایناق وچشمه‌لری یوقدر. ایچیلن صو تکمیل صهریجلردندر. یالکز یاغمور یاغدیغنده طاشلرك آره‌لرنده برر سیل آقار. اشجاری دخی اولیوب، یالکز قیالرك آره‌لرنده پك سیرك اوله‌رق اکری بوکری بعض چالیلر بیتیور. وادیٔ مذکورك شرق جهتنده‌کی قسمی ایسه (برده) اسمیله معروف اولوب، بودخی صرب وطاغلق ایسه ده، طاغلری اوقدر طاشلق اولیوب، طوپراغی، اورمانلری وچای ووادیلری دخی واردر. برده طاغلرینك اك بیوکی (موراچقه) اولوب، شمال غربیدن جنوب شرقی یه ممتد اولور. بونك منتهای جنوب شرقیسنده ۲ ۴۳۶ متره ارتفاعی اولان وتا اوزاقدن کورینن (لوم) طاغی بولنیور. قره طاغك شرق و شرق شمالی قسمی و باشلیجه ضمائم اخیره‌سی (صاوه) وطونه واسطه‌سیله قره‌دکیز، وسائر طرفلری اشقودره کولی وبویانه واسطه‌سیله آدریاتیق دکیزی مائله‌سنده بولنیور. اك بیوك نهری (موراچه) در، که برده‌نك ذکر اولنان (موراچقه) طاغنك غرب جنوبی اتکلرندن اینن برچوق چایلردن بالتشکل، جنوبه وبعده جنوب غربی یه طوغری جریان ایدر، وصاغدن (زته) نهریله برلشوب، بعده پودغوریچه‌نك شمالدن مروره، اووه ده صولدن آرناؤدلق حدودندن کلن (زم) چایی دخی آلدقدن صکره، اشقودره کولنه دوکیلور. بوکا تابع اولان (زته) نهرینه کلنجه، نیکشیقك شرق جنوبنده‌کی طاغلردن نبعانله، ابتدا شمال غربیه طوغری جریان ایده‌رك، (اسلانه) کولنه کیردکدن صکره، اورادن چیقه‌رق، جنوب وجنوب شرقی یه طوغری جریانله، اشپوزی‌یه واصل اولور، وپودغوریچه‌نك اوست طرفنده موراچه‌یه دوکیلور. طونه‌یه تابع اولان انهارك اك بیوکاری (درینه) نهرینك ایکی قولی اولان (پیوه) ایله (تاره) اولوب، بونلرك برنجیسی ینه موراچقه طاغلرندن وموراچه ایله زته منابعی قربنده نبعانله، شمال غربی یه بعده شمال شرقی یه ونهایت شماله طوغری آفه‌رق، قره‌طاغ حدودینك منتهای شمالنده‌کی زاویه‌دن طیشاری چیقار. تاره ایسه (واصاویچ) و (قولاشین) ناحیه‌لری دره‌لرندن بالتشکل طاشلیجه حذاسنده قره طاغ

حدودینه واصل اولور، وشمال غربیه طوغری خط حدودی تعقیب ایدهرك ، مذکور کوشهده وقره طاغ حدودی خارجنده پیوه ایله برلشهرك، درینه نهرینی تشکیل ایدر . (لیم) نهرینه کلنجه ، بونهر غوسینهنك اوکندن وپلاوه کولندن کچدکدن صکره ، قره طاغه کیروب. آز برمسافه قطعندن صکره ، ینه حدودی کچهرك ، یکیپازاره کیرر. اشقودره کولنك شمدیکی حالده نصفنه قریب مقداری قره طاغه عائد اولدقدن بشقه مذکور (اسلانه) کولی وموراچهنك فضلهٔ میاهندن تشکل ایدن (غورینه بلاتو) کوللری بولنیور .

محصولات وحیوانات ومنابع ثروتی. — قره طاغك محصولاتی پك آز واهالیسنك احتیاجاتنه غیر کافی اولوب ، باشلیجه زته وادیسیله برده‌نك بعض محلارنده واشقودره کولنه قریب یرلرده یتیشدیریلن مصردن عبارتدر . ینه زته وادیسنده بعض باغلر بولنوب ، بر مقدار شراب یاپیلیر ، و (بیلوباولیچ) ده برآز توتون حاصل اولور . برده ده‌کی اورمانلرده چام وآق‌کورکن آغاجلری بولنوب ، بونلرك قطع واخراجندن خیلی استفاده اولنه‌بیلیردیسه‌ده، طرق موجوده‌سی بوکا مساعد دکلدر . اهالی قیون وکچی یتیشدیرمکه غیرت ایدوب، یاغی وقیلارندن کویلیلر کندی اثوابلرینی تهیئه ایدرلر؛ وسوتلرندن پنیر یاپوب، خارجه‌ده چیقاریرلر. برمقدار باصدیرمه اخراجاتی‌ده‌واردر، ریقه نهرنده صاردلیه‌دن بیوجك بر جنس بالیق کلیتله چیقوب ، قوریدیله‌رق ، ایتالیا وتریسته ودالماچیه‌یه اخراج اولنور. سائر نهرلرله کوللرنده بالیغی چوقدر . معادنجه شمدیه قدر جدی تحریات اجرا اولنه‌میوب ، یالکز برده‌ده برکور معدنی بولندیغی آکلاشلمش ؛ واخیراً اولکون جوارنده خیلی زنکین برکور معدنی بولنمشدر . هر حالده قره طاغ محصولات ومنابع ثروتیله اهالیسنی بسلیه‌میوب ، ارککارینك اکثری طاشجیلق ، قالدیرمجیلق ، قیوجیلق ، رنجبرلك ویساقجیلق کبی ایشلرله استانبولده وآوستریانك بعض طرفلرنده وحتی اسکندریه ده وسان فرانسیسقوده بیله چالیشمغه؛ وقزاندقلری آقچه ایله چولوق چوجقلرینك مدار معیشتی اشقودره‌دن تدارك وجلب ایتمکه مجبوردرلر . قادینلری پك چالیشقان اولوب ، کندیلرینك وارککارینك ملبوساتنی کندیلری نسج ایتدکدن بشقه ، اولانجه زراعت ایشلری دخی بونلره محمولدر ؛ واون وطوز وسائر مالزمه‌لرینی اکثریا تا اشقودره‌دن آرقه‌لرنده طاشیرلر . حربه دخی ارککارله برابر کیدوب ، مجروح ومقتوللرینی قالدیررلر .

جنسیت ولسان ومذهبلری . — قره طاغلیلر جنوبی اسلاولردن صرب جنسیتنه منسوب‌اولوب، آنجق جثه وقامتجه وحتی بعض عادات واخلاقجه دخی اسلاولردن زیاده آرناؤدلره مشابهتلری واردر . بوده شوندن ایلری کلیور : کرك قره طاغلیلر وکرك بوشناقلر وهرسکلیلر ودالماتلر صرف اسلاو اولیوب، اسلاو ایله آرناؤد جنسیتلرینك اختلاط وامتزاجندن متولددرلر؛ زیرا یدنجی قرن میلادیده اسلاولر اوجهتلره کلوب یرلشدکلرنده، بروزه وسلانیك کورفزندن تریسته جوارلرینه قدر (ایلیریا) دنیلن قطعه‌نك بتونی آرناؤدلق وآرناؤد اهالی ایله مسکون ایدی. هرنه قدر اسلاولر کلیتلی اولوب ، مقاومت ایده‌مه‌مکله ، برطاقلری طاغلمش ، ویا شمدیکی آرناؤدلغه چکلمش‌اولملری ملحوظ ایسه‌ده، برخیلی مقدارینك دخی قالوب، یکی‌کلن اهالی ایله قاریشمش اولملری دخی طبیعیدر . هر حالده ، الیوم قره‌طاغلیلرك صربلیلرله بوشناقلردن جنسیتجه برفرقلری اولیوب، عین لسانله متکلمدرلر . موقعلری اقتضاسنجه کندیلری جسور وجنکاور آدملردر . جمله‌سی اورتودوقس مذهبنه تابعدرلر . یالکز اخیراً آرناؤدلق جهتندن الحاق اولنان یرلرده جنسیتجه آرناؤد ومذهبجه مسلم بر خیلی اهالی بولنوب، هله اولکونك اهالیسی کاملاً آرناؤد ومسلمدر . ادبیاتلری صربلیلرله مشترك اولوب ، سائر اورتودوقس اسلاولرکبی لسانلرینی (کیریل) حروفیله یازارلر .

اصول اداره‌سی، قوهٔ مالیه وعسکریه‌سی.— قره‌طاغ براین معاهده‌سندن بری کسب استقلال ایتمش بر پرنسلك صورتنده اداره اولنوب، پرنسلك ارثاً واکبر اولاده انتقالاً (پتروویچ

نیفوس) عائله‌سنك افراد ذكوریه منحصردر . پرنس بش كشیدن مركب برهیئت-وكلا تعیین ایدر . كندیسی دخی (سناتو) اسمیله برمجلس استشاره‌یه ریاست ایدر. ادارهٔ ملكیه وعدلیه‌سی پك ساده وقوانین ونظاماتی پك شدتلیدر. مملكت ۱۵ ناحیه‌یه منقسم اولوب ، هربرناحیه برقاچ قپودانلغه منقسم وهربرقپودانلق برقاچ چته‌یی حاویدر . بو اسملردن دخی آكلاشلدیغی كبی ، اداره‌سی وتقسیماتی دخی ادارهٔ عسكریه وسپاهیانه تقسیماتدن عبارت اولوب ، ناحیه مدیرلری هم قوماندان هم ملكیه مأموری همده حاكم وظائفنی ایفا ایدرلر. هرقره‌طاغلی اون بش یاشندن آلتمش یاشنه‌دك عسكر اولوب ، حرب زمانلرنده جمله‌سی ذاتاً باشلرنده بولنان قوماندانلر وقپودانلر قیادتیله سوق، وخارجده بولنانلرده همان جلب اولنورلر. بووجهله ۳٦ ۰۰۰ عسكر قدر چیقاره‌بیلیر . واردات سنویه‌سی ٦۰۰ ۰۰۰ فلورین یعنی تقریباً ٦۰ ۰۰۰ عثمانلی لیراسی اولوب، بونك برسدسی پرنسك تخصیصاتنی تشكیل ایدیور . قتارودن چتینه‌یه قدر طولاشه‌رق چیقار بر آرابه یولی اولوب، واردات مساعده ایتدكجه سائر قصبه‌لری آره‌سنه دخی آرابه ایشلر شوسه‌لر انشاسنه غیرت اولنمقده‌در . مكاتبك تكثیریله معارفك ترقیسنه دخی چوق همت اولنمقده‌در. چتینه‌ده برمطبعه بولنوب ، برغزته دخی نشر اولنیور . اخراجاتی سنوی ۵ ملیونه بالغ اولور .

تقسیمات ملكیه‌سی، معموره‌لری. — قره‌طاغك منقسم بولندیغی ۱۵ ناحیه‌نك اسامیسیله مساحهٔ سطحیه ونفوسلری بروجه آتیدر :

(نواحیٔ قدیمه)

		مربع كیلومترو	اهالی
نفس قره‌طاغ	قاتونسقه	۱۱۸۷	۴۸ ۰۰۰
	آرونیچه	۲۰۹	۱۵ ۰۰۰
	ریقه	۲۰۷	۱۸ ۵۰۰
	ایشانسقه	۱۳۲	۱۰ ۰۰۰
برده	بیلوپاولیچ	۵۷۰	۲۴ ۰۰۰
	پیپرسقه	۹۴۵	۲۷ ۵۰۰
	موراچقه	۹۱۵	۱۸ ۵۰۰
	واسوبویچقه	۵۳۲	۱۸ ۵۰۰
جمعاً نواحیٔ قدیمه		۴٦۹۷	۱۸۰ ۰۰۰

(نواحیٔ ملحقه)

هرسكدن	بانیانی وبودین	۵٦۸	۱۰ ۰۰۰
	نیكشیق ودوغه	۵۳۷	۱۰ ۰۰۰
	پیوه	۸۱۲	۱٦ ۰۰۰
	درربویاق وبیرا	٦۷۴	۱۲ ۰۰۰
	قولاشین وسارانجی	۴۳۲	٦ ۰۰۰
آرناؤدلقدن	پودغوریچه واشپوزی	۳۷۹	۲۲ ۰۰۰
	قرانیه‌بار واولكون	۳۷٦	۱٦ ۰۰۰
جمعاً نواحیٔ ملحقه		۳۷۷۸	۹۲ ۰۰۰
جمعاً قره‌طاغ		۸۴۷۵	۲۷۲ ۰۰۰

قره‌طاغك نفوسی تخمینی وتقریبی اولدیغندن، بوجدوالده ۲۷۲ ۰۰۰ كوسترلمش ایسه‌ده، اكثر استاتستیقلرده ۲۳٦ ۰۰۰ وحتی بعضلرنده ۲۰۰ ۰۰۰ دن زیاده ویرلمكده‌در .

مركزی اولان چتینه بر قریه اولوب ، قره‌طاغك الیوم حاوی اولدیغی برقاچ قصبه براین معاهده‌سندن صكره قزاندیغی یرلرده‌در. بیكدن زیاده نفوسلری اولان قصبه وقریه‌لری مقدار نفوسلریله برابر بروجه آتیدر :

پودغوریچه	۴۰۰۰	چتینه	۱۲۰۰
نیكشیق	۳۰۰۰	نیفوش	۱۲۰۰
اولكون	۲۰۰۰	اشپوزی	۱۰۰۰
بار	۱۵۰۰	دانیلووغراد	۱۰۰۰
قولاشین	۱۵۰۰		

احوال تاریخیه‌سی — قره‌طاغ اسكیدن ایلیریا وبعده یكی اپیردن معدود اولوب، آرناؤدلغك برجزئی حكمنده ایدی . یدنجی قرن میلادیده ایمپراطور هراقلیوسك زمانینده صربلیلر اوجهتلره جلب واسكان اولندقلری صره‌ده ، قره‌طاغ دخی بونلرك برطاقمی طرفندن وطن اتخاذ اولنمش ؛ وبونلر محلنده بولدقلری اهالیٔ قدیمه یعنی آرناؤدلرله اختلاط وامتزاج ایتمشلردر. قوصوه بوزغونلغنده اطرافه طاغیلان صربلیلرك‌ده برطاقمی قره طاغی مدافعه‌یه صالح بریر كوره‌رك ، اورایه چكلمش اولسه‌لر كركدر . او تاریخلرده یعنی اون دردنجی قرن میلادیده قره طاغ وندیك جمهوریتنك تحت تابعیتنده بولنوب، بعده اون بشنجی قرن میلادیده ممالك عثمانیه‌یه الحاق اولنمشدی . آنجق موقعنك صربلغی وحاصلات فقدانی حسبیله كرك وندیك جمهوریتی وكرك باب‌عالی قره طاغی رسماً وسیاسةً ممالكندن عد ایتمكله اكتفا ایدوب، ادارهٔ

داخلیه‌سنه پك‌ده قاریشمامشلردی . باب‌عالی جزئی ومقطوع برویرکیه مقابل قره طاغ مدیریتی یرلی رؤسایه احاله ایتمشدی. الحاصل اووقتلرده قره‌طاغ الیوم اشقودره ولایتنده میردیته قضاسنك بولندیغی حالده بولنیوردی . قره‌طاغ پرنسلرندن (یورکی جرنویویچ) ۱۵۱۶ تاریخنده استعفا ایدوب ، اداره‌یی مترەپولیده ترك ایتمکله ، او تاریخدن اعتباراً قره طاغ (ولادیقه) تعبیر اولنان مترەپولیدلر طرفندن اداره اولنه کلمش؛ و ۱۶۹۷ تاریخندن اعتباراً ولادیقه‌لق (نیقوج) فامیلیاسنه منحصر قالمش ایدی . بو ولادیقه‌لردن ۱۷۸۲دن ۱۸۳۰ تاریخنه‌دك حکم سورن برنجی پترو پك شدتلی بر طاقم نظامات وضع وشدیداً اجرا ایتمکله ، حیدودلغك وسائر جنایاتك اوکنی آله‌رق، قره‌طاغی ملجأ اشقیا اولمقدن قورتارمش؛ وبونك خلفی ایکنجی پترودن صکره ۱۸۵۱ ده ولادیقه اولان (دانیلو) مترەپولیدلك وظیفه وکسوه‌سنی دیکرینه ترکله ، کندیسی (کنز) یعنی پرنس عنوانی آلوب، کندینی آوروپایه دخی طانیتدیرمش؛ و ۱۸۶۰ ده قضاءً مقتول اولوب، یکنی اولان شمدیکی پرنس نیقوله خلفی اولمشدر. ۱۸۶۲ و ۶۳ ده دولت عثمانیه‌یه قارشی طول مدت محاربه ایدوب ، برشی قزانه‌مامش ؛ و ۱۸۷۶ ده هرسك عصیانه اشتراك ایدوب ، صربیه ایله برابر دولت متبوعه سنه اعلان حرب ایتمش ایسه‌ده ، ینه مغلوب اولمش ؛ وبعده ۱۸۷۷ ده روسیه‌نك اعلان حرب ایتمسندن بالاستفاده ، بتکرار میدان حربه آتلمش ایسه‌ده ، بو دفعه دخی کلیاً مغلوب ، وقره طاغ پایمال عساکر عثمانیه اولدیغی حالده ، برلین قونغره‌سی بوکوچك پرنسلکه هم مملکتنك نصفنه معادل یرلر ویرمش، هم‌ده بسبتون استقلال قزاندیرمشدر . الحاق اولنان یرلردن چوغنك اهالیسی قره طاغلیلرله همجنس وهممذهب اولمدقلرندن ، قره طاغلیلر بویرلری آلمغه مقتدر اولهمیوب ، نهایت غوسینه وپلاوه‌یه بدل آوروپا دولی اولکونك تسلیمی تنسیب ایتدکلری حالده، اونك‌ده استیلاسنه مقتدر اولهمیوب ، عاقبت بیچاره اهالیسی قوهٔ جبریه استعمالیله قره‌طاغه تسلیم اولنمشلردر. آنجق یکیدن آیرلمق ایچون دخی فرصت ووسیله‌یه منتظردرلر .

قره‌طاغ { قوصوه‌ده اسکوبك شمال شرق جهتنده برطاغدر، که چانیق بوغازنده شار طاغنك منتهای قارشیسندن باشلایه‌رق، کیلان ایله قومانووه آره‌سنده صربیه حدودینه طوغری ممتد اولور . اك یوکسك ذروه‌سی ۱۴۵۲ متره ارتفاعنده در . صربیه‌یه کیرن‌موراوه نهرینك منابعی بوطاغك اتکارنده‌در.

قره طاغ { قونیه ولایت وسنجاغنك قره‌مان قضاسنده و بوغا سلسلهٔ جبالنك شمالنده منفرد برطاغ اولوب ، شرقدن غربه ممتد اولور . ذروه‌سی ۲۴۰۰ متره ارتفاعنده‌در .

قره‌طاغ { ایرانك آذربیجان خطه‌سنده برطاغ اولوب ، روسیه حدودی قربنده وآراس نهرینك جنوبنده بونهرك مجراسیله متوازیاً قوس صورتنده شرقدن غربه ممتد وشرق جهتنده (سوالان) جبلنه مربوطدر. شمالی اتکارندن اینن چایلر آراس نهرینه، وجنوبی اتکارندن اینلرك شرق جهتنده کیلری بحر خزره منصب قره صویه، وغرب جهتنده کیلری تبریزدن مرورله ارمیه کولنه دوکیلن (آجی چای) ه منصب اولورلر .

— خراسانده مشهدك شرق شمالی جهتنده ممتد اولان (کلستان) سلسلهٔ جبالنك منتهی قسمنه دخی قره‌طاغ اسمی ویریلیر .

قره‌طاغ { روسیه‌نك النده بولنان ترکستانده چینك ایچندکان (تیان شان) سلسلهٔ عظیمه‌سی شعبه‌لرندن برطاغ اولوب، شمال غربی یه طوغری ممتد اولور . عمومیت اوزره ارتفاعی ۲۰۰۰ متره اولوب، بعض ذروه‌لری ۲۱۳۵ متره‌یه قدر چیقار . بو طاغك کمور ، دمیر، باقیر وسیملی قورشون معدنلرینك کثرتندن طولایی اهمیتی زیاده‌در .

قره طاغ { (یاخود قره اوتاغ) بخارا خانلغنك حصار ایالتنده و حصارك ۲۵ کیلو متره شمال غربسنده اولهرق (سرخان) نهری وادیسنك یوقاری جهتنده برقصبه‌در .

قره‌طوه (Karatova) قوصوه ولایتنك اسکوب سنجاغنده واسکوبدن ۷۰ کیلومتره شرق شمالیسنده اولهرق (واردار)ه تابع اکری دره‌یه دوکیلن بر چای اوزرنده و یوکسك طاغلر اتکنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۷۰۰۰ قدر اهالیسی، ۵ جامع شریف، برمدرسه‌سی، بر رشدیه وایکی ابتدائیه ایله خرستیانلره مخصوص دیکر برابتدائیه مکتبی، برکلیساسی، چالار ساعتی، بر حمامی، ۸۰ قدر دکانی و قصبه‌نك ایچندن کچن دره‌نك اوزرنده دباغخانه‌لریله بویا خانه‌لری، دکرمنلری، کوپریلری وباقیرجیلغه متعلق معمولاتی واردر.

— قره‌طوه قضاسی شمالاً اکری پلنقه. غرباً قومانووه، جنوباً اشتب وقوچانه قضالریله، شرقا دخی بلغارستان حدودیله و سلانیك ولایتنك سیروز سنجاغیله محاط ومحدود اولدیغی حالده، ۴۲ قریه‌یی حاویدر. اراضیسی طاغلق و پك عارضه‌لی اولوب، میاه جاریه‌سی چوقدر. اراضیٔ مزروعه‌سی‌ده ضررسز اولوب، حبوبات متنوعه ایله میوه و سبزه‌لرك انواعی وهله میوه‌لرك پك لذیذلری حاصل اولور. صنایع محلیه باشلیجه دباغلق ومویتابلق اولوب، قادینلر ال دستکاهلرنده شیاق دخی اعمال وتلوین ایدرك، اثوابلرنده قوللانیرلر. اورمان ومرعالری‌ده چوق اولوب، حیوانات اهلیه‌سی وعلی‌الخصوص قویون وکچی ایله صیغیرلری‌ده زیاده‌جه‌در. بوقضاده معادن چوق اولوب، کومش، قورشون، کوکورد، قروم وسائر معدنلر کشف اولنمش ایسه ده، هنوز هیچ بری چیقارلمامقده‌در. یالکز بر دکرمن طاشی اوجاغی ایشلدلمکده‌در.

قره عثمان آق قیونلی دولتنك مؤسسی اولان اوزون حسنك جدی اولوب، تیمورلنکك خروجنده دیار بکر والیسی ایدی؛ وکندیسنه عرض اطاعت ایدوب، روم سفرنده معیتنده کلمشیدی. بعده قره قیونلیدن اسکندر میرزا شاهرخدن قاچه‌رق، اوطرفه کلدیکنده، دیار بکر حدودنده کندیسیله محاربه‌یه طوتیشه‌رق، کندینی ارضروم خندغنه آته‌رق ویا قضاءً دوشه‌رك، ۸۳۸ ده تلف اولمشدر.

مقدما سیواس صاحبی قاضی برهان‌الدین ایله اوغلی ابوالعباس وشام وحلب صاحبی ملك عادل ایله ماردین حاکمی ملك ساحر عیسایی قتل ایتمش اولدیغندن، سر مقطوعی بونلرك حامیسی اولان مصر سلطانینه کوندریلدیکی، کونلرجه باب زویله‌ده آصیلی براغلمشیدی. خونخوارلغنه بناءً (قره یولق) یاخود (قره سلوك) لقبیله ملقب ایدی.

قره علی خداوندکار غازی دورنده فتوحات وخدمات کثیره‌یه موفق اولان غازی تیمورطاشك پدری اولوب، سلطان اورخان غازینك برنجی سنهٔ سلطنتنده هرکه وجوارلرینی فتح ایتمشدی.

قره عیسالو آطنه ولایت وسنجاغنده وآطنه‌نك شمال غربیسنده واقع بر قضا اولوب. مرکزی ۵۰۰ اهالی یی جامع (جیجه‌لی) قریه‌سیدر. شمالاً قونیه ولایتیله، شرقاً وجنوباً نفس آطنه مرکز قضاسیله، غرباً دخی طرسوس قضاسیله محاط و محدود در. قضا ۸۸ قریه‌دن مرکب اولوب، همان جمله‌سی مسلم اولمق اوزره، ۲۲۱۸۵ اهالیسی واردر. قسم شمالیسی طاغلق اولوب، قونیه ولایتی حدودنده بوغا سلسلهٔ جبالی ممتد اولور. اورادن جنوبه طوغری اراضیٔ قضا کیتدکجه آچیالوب، قسم جنوبیسی اووه‌لقدر. مذکور طاغلردن سیحان ایرماغنه منصب اولمق اوزره، چکیدصو وقورشون صویی شمالدن جنوب شرقی یه طوغری آقه‌رق، اراضیسنی سقی واروا ایدرلر. طوپراغی پك منبت اولوب، ذخایر متنوعه ایله برابر کلیتلی یاموق وسیسام ومیوه وسبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. داخل قضاده واقع قزیل طاغ یایله‌سی آطنه شهری اهالیسنك صیفیه‌لرندندر. اهالیٔ قضا بز وآلاجه وعبا کبی شیلر نسج ایدر. درون قضاده ۲۷ جامع، ۱۰ مسجد، ۴۰ مدرسه، ۱ کلیسا، ۳۰ صبیان مکتبی، ۱۲ خان، ۴۵ دکرمن، ۳۰ دکان، ۵ فرون وسائره موجوددر.

قره فریه (Veria) سلانیك ولایت وسنجاغنده وسلانیکدن ۶۰ کیلومتره غرب جنوبیسنده واقعجه قره صویه

تابع (انادره) نك اوزرنده اوله‌رق اورمانلرله مستور برطاغك شرق اتكنده وسلانيكه قدر ممتد اولان واسع براووه‌نك كنارنده واقع قضا مركزى بركوزل قصبه اولوب، ٨٥٨٨ اهاليسى، ١٩ جامع و٣ مسجدى، ٢ مدرسه‌سى، ياكز بشى معمور وقصورى خراب ومسدود اولق اوزره ، ٦٠ كليسا‌سى، ٤ تكيه‌سى ، برشديه ايله برى اناث وبشى ذكوره مخصوص ٦ مكتب ابتدائيسى، ٥ خرستيان مكتبى ، ايكى قشله‌سى ، بر عسكرى خسته‌خانه‌سى ، صو ايله دوندريلير ٤ اون فابريقه‌سى ، وقتيله كليتليجه ياپلمقده بولنمش اولان خاولى وپيشكير وحمام طاقمى وايپك منسوجات دستكاهلرى وباغ وباغچه‌لريله تفرجكاهلرى واردر .

— قره فريه قضاسى سلانيك ولايت وسنجاغنك غرب جنوبى جهتنده واقع اولوب . غرباً مناستر ولايتيله ، شمالاً و ودينه ، شمال شرق جهتندن يكيجه، شرق جنوبى طرفندن دخى قترين قضالريله محاط ومحدوددر . اغستوس ناحيه‌سيله برابر ٤٥ قريه‌دن مركب اولوب ، ٢٢ ٩٨٣ اهاليسى واردر . اهاليسنك برثلثى روم، بربى اسلام ، ٢٥٠٠ قدرى اولاخ ، ٢٠٠٠ قدرى بلغار و ١٥٠٠ قدرى‌ده چنگانه‌در . قضانك غرب وجنوب جهتلرى طاغلق اولوب، شمالاً واردار وادیسنه وشرقاً سلانيك كورفزى ساحلنه‌دك واسع اووه‌لر ممتد اولور. غرب جهتنده مناستر ولايتى خط حدودنده (آغستوس) طاغى بولنيور . اينجه قره صو نهرى سرفيجه جهتندن كله‌رك ، جنوب غربى كوشه‌سنده بر بوغازدن قضايه داخل اولور، قضانك جنوب وغربنده‌كى طاغلردن اينن برچوق چايلرى اخذ ايله، اووه‌لرينى اروا ايدر . طوپراغى پك منبت ومحصولدار اولوب، بغداى، چاودار، آرپه، يولاف، دارى، مصر، پورچق ، نخود، فاصوليه وسائر حبوباتله ياموق ، كتان ، توتون ، سيسام، اوزوم. ومیوه وسبزه‌لرك انواعى حاصل اولور . اوزومدن خيلى مقدار شراب دخى اعمال اولنوب، آغستوس شرابى مشهوردر . طوت آغاچلرى ده پتيشدير . پلوب ، چيقاريلان قوزه‌نك مقدارى كيتد كجه آز تمقده‌در . آريلرى‌ده چوقجه اولوب ، خيلى بال وبال مومى چيقار . اورمان ومرعالرى وحيوانات اهليه‌سى‌دخى چوق اولوب، قويونلرك يوكندن چوراب وولنجه وساره وكيلرك قيلندن چول وچوال كبى شيلر ياپيلير . داخل قضاده برشديه ايله جماعات مختلفه‌يه منسوب ٣١ ذكور و ٣ اناث ابتدائى مكتبى موجوددر. قضا داخلنده (نيشى) اسميله بركول بولنوب، ايچنده سازان، يابين وبيلان باليقلرى صيد اولنور .

قره قاش { چينه تابع تركستان شرقيده (تاريم) ايرماغنه تابع (ختن دريا) يه صولدن دوكيلور برنهر اولوب ، كشمير حدودى داخلنده (قره قروم) جبالندن نبعانله، شماله طوغرى جريان ايده‌رك ، چين حدودينى كچدكدن‌صكره ، غربه دونر،و برخيلى مسافه‌ده بواستقامتى محافظه ايتدكدن‌صكره برچيد بولوب، شماله طوغرى دونر ، وبعده شرقه طوغرى آقه‌رق ، ختن دريايه ٥٠ كيلومتريه قدر تقرب ايدنجه ، بونكله متوازياً شمال شرقيه طوغرى جريانله، ختنك حذاسندن برآز آشاغيده همنامى اولان قصبه‌نك اوكندن مرورله، ختندن ١٤٠ كيلومتره آشاغيده ختن دريايه دوكيلور. مجراسنك بويى ٥٧٥ كيلومتره قدردر .

قره قاش { چينه تابع تركستان شرقيده وختنك ٥٠ كيلومتره غرب جنوبيسنده وهمنامى اولان آنف‌البيان نهرك اوزرنده قضا مركزى برقصبه اولوب، ٧٠٠٠ قدر اهاليسى واردر. خانه‌لرى نهرك ايكى ساحلنده طاغنيق برحالده‌در .

قره‌قال { (Karakal) رومانيه‌نك افلاق مملكتنده وبكرشك ١٣٤ كيلومتره غرب جنوبيسنده اوله‌رق (آلوته) نهرينك صول كنارنده برقصبه اولوب، ١٢٠٠٠ اهاليسى واردر .

قره‌قالپاق { ترك اولوسلرندن بر بيوك اولوس اولوب، خوارزم واژدرهان جهتلرنده قيرغيزلرله تركمنلر آره‌سنده بولنيورلر. سيبريه‌نك توبولسق ايالتنده، زرافشان واديسنده، فرغانه خطه‌سنده وسائر جهتلرده

دخی (سارت) لر وسائر اقوامله قاریشیق یاشایورلر. عن اصل خیمه نشین ایسه‌لرده، شمدیکی حالده اکثری وعلی الخصوص طاغنیق بر حالده بولنانلری ساکن وزراعت ایشلریله مشغولدرلر. جیحون آشاغی مجراسی اطرافنده‌کی نمل چوللرده الك غلبه‌لکلی اولوب، ٥٢٠٠٠ نفوسه بالغ اولورلر. یالکز خیوه خانلغنده بولنانلر ١٢٥٠٠٠ قدر تخمین اولنوب، مجموعی ٢٠٠٠٠٠ ی متجاوز اولسه‌لر کرکدر. کندیلری ایری وزورلی آدملر اولوب، یوزلری یاصی، کوزلری بیوك، برونلری قیصه، چکه‌لری کنیش، اللری بیوکدر. مع هذا قاریلری اوجهتجه الك کوزللردن صایيلير.

قره قوروم { مغول دولت چنکیزیه سنك پایتختی بولنمش برشهر قدیم اولوب، الیوم خرابدر. چینلیلرجه (خولپن) یاخود (خورپن) اسمیله معروف اولان بوشهر اویغور حکمدارلرندن بوقوخان طرفندن سکزنجی قرن میلادیده تأسیس اولنمش؛ وچنکیز خان اردوسنك خیمه‌لرینی بوشهرك خارجنده قورمغله، مغوللرجه (قره قوروم) اسمیله شهرت بولوب، تورونی قبلاء قاآن طرفندن پایتخت اتخاذ اولنمشیدی. قره‌قوروم‌ك معموریت دوری اووقت آچیلوب، اصل مغوللره مخصوص قسم وسطیسنده بك چوق بتخانه‌لر وسرایلر، چینلیلره مخصوص قسمنده بر چوق بودا معبدلری واسلام محلاتنی جامع جهتنده دخی متعدد جوامع ومساجد وبك ایشلك برچارشی وبازار وارایدی. بوشهر مغوللرك شوکت وشانیله برابر نابدید اولوب، یقین وقته کانجه‌یه قدر محلی دخی معلوم دکلیدی. اخیراً بعض سیاحلر طرفندن ″٢٤ ′٣٢ °٤٧ عرض شمالی ایله °١٠١ طول شرقیده و(اوکی نور) کولیله (اورخون) نهری قربنده خرابه‌لری کشف اولنمشدر.

قره قوروم { (نام دیکرله موزطاغی) آسیای وسطیده تبتك حدود غربیه‌سندن بامیر خطه‌سنه‌دك کشمیرك شرق جهتنده جنوب شرقیدن شمال غربیه ممتد برطاغ اولوب، کره ارضك هیمالایه سلسله‌سنده‌کی (غاورسنکار) دن صکره ارتفاعجه ایکنجی طاغیدر. واك یوکسك ذروه‌سی اولان (داپسنك)ك ٨٥٩٦ متره ارتفاعی اولمغله، مذکور غاورسنکاردن یالکز ٢٢٠ متره آلچقدر. پك یوکسك بوغازلری واوزون بوز درەلری اولوب، اتکارنده ساکن اولان ترك اهالی بومناسبتله بوطاغه «بوز طاغی» معناسیله (موز طاغی) دخی دیرلر. هرنه‌قدر بو طاغك هرایکی طرفی دخی انکاتره‌نك هند الکاسندن معدود ایسه‌ده؛ هیمالایه سلسلهٔ عظیمه‌سنك اوست طرفی حکمنده اولان بوجبل عظیم هرجهتجه فرقلی ومتباین ایکی عالم آره‌سنده برخط فاصل اولوب، شمال شرقی اتکارندن اینن صولر تاریم ایرماغنی تشکیل ایده‌رك، مغولستان چولارنده‌کی کوللره منتهی اولدیغی حالده، جنوب غربی اتکارندن اینلری بحر عمانه دوکیلن (سند) ایرماغنی تشکیل ایدرلر. کذلك شمال شرقی اتکارنده‌کی اهالی ترك جنسیتنه منسوب اولدقلری حالده، جنوب غربی اتکارنده‌کیلر آریا عرقنه منسوب هندیلردن معدود کشمیریدرلر. بویی ٧٥٠ متره واکی وسطی صورتده ١٥٠ کیلو مترەدر. °٣٥ ′٣٣ عرض شمالی ایله °٧٧ ′٥٨ طول شرقیده ینه (قره قوروم) اسمیله بر بوغازی واردر، که ٦٣٩٥ متره ارتفاعی اولوب، هند ایله ترکستان شرقی آره‌سنده برکاروان یولی تشکیل ایدیور.

قره قوش { (ابوسعید بهاءالدین بن عبدالله الاسدی)صلاح الدین ایوبینك وبرروایتده عمی اسدالدین شیرکوهك کوله‌سی اولوب، صلاح الدین سلطنته نائل اولدقده، کندیسنی دائره مدیری ایتمش؛ وقاهره‌دن غیبوبتلری صره‌سنده دفعاتله وکیل براقمش؛ وحقنده اعتماد وامنیتی اولمغله، برچوق خدمات مهمه‌ده استخدام ایتمش ایدی. حتی عکایی فرنکلردن استخلاص ایتدیکنده، اداره ومحافظه‌سنی صاحب ترجمه یه احاله ایتمشدی. بعده فرنکلر عکایی استرداد ایتدکلرنده، قره قوش اللرینه اسیر دوشوب، اون بیك آلتون فدیه ایله کندینی قورتاره‌رق، ٥٨٨ ده صلاح الدینك یانه عودت ایتمش؛ وبرآره‌لق شام بقایاسنك تحصیلنه مامور

اولمش ایدی . عالی همت وغیور برآدم اولوب، قاهره نك سوری و قلعة الجبل دینلن قلعه ایله جیزه ده اهرام طریقندهکی کوپریلر ورباط وخان وسبیل کبی اعمارات و خیراتی چوقدر . آنجق روایته کوره کندیسی امی اولمغله، قوانین واحکام شرعیه یه واقف اولمیوب، عندی حکملر ویرر، ودیدیکنی اجرا ایتدیررمش. حق ونظامه مغایر خود سرانه حکملره الی یومنا هذا « حکم قره قوشی » دینمك اوزدن قالمشدر . حتی اسعد بن مماتی صاحب ترجمه‌نك بو قبیلدن اولان حکملرینی جمع ایله « الفاشوش فی احکام قره‌قوش » عنوانیله بر رساله یازمشدر . ٥٩٧ تاریخنده قاهره‌ده وفات ایتمشدر .

قره قوم { بو اسمله ترکستانده ایکی یر واردر :

برنجیسی واك بیوکی خوارزمده یعنی الیوم روسیه یه تابع (ماوراء خزر) ایالتنده وخیوه خانلغنده مثلث‌الشکل واسع بر یر اولوب، شمالاً اوست یورت چولیله وخیوه‌نك معمور قسمیله ، شمالی شرقی جهتندن جیحونك مجراسیله ، جنوب شرقی طرفندن (مرو) اراضیٔ معموره‌سیله ، جنوباً وجنوب غربی جهتندن تکه ترکمنلری طاغلریله محاطدر . بویی ١٠٠٠ واکی ٥٠٠ کیلومتره‌در. اسمندن دخی آك کلاشلدینی اوزره ، طوپراغی سیاه ومتحرك برقومدن عبارت اولوب، اکر صویی اوله ایدی ، دنیانك اك منبت یری اوله‌جق ایکن، یاغمورلرك ندرتندن وآقارصولرك فقدانندن، قوملر روزکارله تحریك اولنه‌رق ، متحرك برطاقم صرتلر وتپه‌لر تشکیل ایدیور . بك سیرك اولان قویولری دخی بك درین وصولری آجی اولمغله ، کاروانلر بو جولك ایچنه صوقلمغه جسارت ایده‌مزلر . بو قوملرك آره‌لرنده مختلف کنیشلکده برطاقم چقورلر بولنوب ، بعضلری طوزله وبعضلری طوزلی صولر وچامورلرله مملو ویا قامشلرله مستوردر . کرك قوملر ایچنده وکرك بو چقورلرده حیوانات بحریه آثاری بولنوب . وقتیله بحرخزرك اورالره قدر ممتدبولنمش اولدیغی آکلاشیلیور .

— ایکنجیسی آرال کولنك شمال شرقی ساحلندن وسیحون ایرماغنك مجراسندن (چالقر دکیز) کولنه قدر ممتد اولوب ، سیر دریا ایالتنك طورغای قضاسنه ملحقدر . بویی ٣٧٥ واکی ١٤٠ کیلومتره اولوب ، متحرك ومیدیه واستریدیه قبیلندن حیوانات بحریه قبوقلریله مملو برقومدن عبارتدر . جنوب شرقیدن شمالی غربیه طوغری برتموج صورتی کوستروب ، سکز اون متره یوکسکلکنده تپه صره‌لری وخندق کبی چقورلری واردر . صویی اصلا اولمیوب، یالکز بعض طرفلرنده کوجبه قیرغیزلرك حیواناتی بسلیه‌جك قدر اوت ویامری یومری بعض چاللر بیتر .

قره قیونلی { تیمورلنکك خروجی زمانلرنده ظهور ایدن ترکمن دولتلرندن بری اولوب ، مؤسسی قره یوسف ترکمانیدر . بونك اجدادی بغداددہ حکومت سورن ملوك ایلکانیه امراسندن اولوب ، پدری قره محمد قزینی ملوك مذکوره‌دن سلطان احمده تزویج ایتمکله . قره قیونلی ترکمن عشیرتنك رئیسی اولمشیدی . قره محمد عشیرتنك منتشر بولندیغی آذربیجان ووان جهتلرنده کسب قوت ونفوذ ایده‌رك، همان مستقل برحکومت تأسیس ایتمش؛ واوغلی قره یوسف، تیمورك خروجندن حاصل اولان هرج ومرجدن بالاستفاده ، بغدادی سلطان احمد ایلکانی النـدن ضبطله ، قره قیونلی دولتنی تأسیس ایتمش ؛ وآنجق متعاقباً بغداد خارجنده امیرانشاه بن تیمورله ایتدیکی محاربه‌ده مغلوب اولوب، مصره قاچمش ایدی . تیمورك وفاتندن صکره ٨٠٩ ده مصردن عودتله . تبریز خارجنده امیر انشاهی قتل واوغلی ابا بکری فراره مجبور ایده‌رك. تبریزه دخول ، وبعده اوزرینه کلن سلطان احمد ایلکانیی دخی قتل ، وشروان شاهی ابراهیمی اخذ ایده‌رك، آذربیجان وعراق عرب وفزوین وساوه جهتلرینه حاکم اولمشدی. کندیسندن صکره اوغلی امیر اسکندر، بعده دیکر اوغلی میرزا جهانشاه وبوندن صکره بونك اوغلی حسن علی حکم سورمش ؛ وبونك زمانـنده ملکی اوزون حسن طرفندن ضبط اولنه‌رق . آق قیونلی دولتنه کچمکله، قره قیونلی

دولتی منقرض اولمشدر . قره قیونلی حکمدارلری درت کشی اولوب، مدت حکومتلری ٦٣ سنه‌در. حکمدارلرك تاریخ جلوسلری بروجه آتیدر :

قره‌یوسف بن قره محمد	٨٠٩
امیر اسکندر بن قره یوسف	٨٢٣
میرزا جهانشاه بن قره یوسف	٨٣٩
حسن علی بن جهانشاه	٨٧٢ الی ٨٧٣

قره کلیسا { ارضروم ولایتنك بایزید سنجاغنده وبایزیدك ٩٠ کیلومتره غرب شمالیسنده اولەرق ارضرومدن بایزیده کیدن طریقك اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه‌در. — قضای شرقاً وجنوباً دیادین، غرباً وغرب شمالی طرفندن آلشکرد قضالریله ، شمالاً دخی روسیه حدودیله محدوددر . بلوك باشی ، منکسر وطاشلی چای اسملریله ٣ ناحیه‌یه منقسم اولوب، ٥٦ قریه‌یی حاویدر . اهالیسی ٧٤٢١ نفوسدن عبارت اولوب ، ٢٠٩٦ سی ارمنی ، ١٤٢ سی یهانجی وقصوری ترك وکرد اولەرق مسلمدر . اراضیسنك قوهٔ انباتیه‌سی متوسط حالده اولوب، اولدقجه اورمان ومرعالری دخی واردر . محصولاتی حبوبات وذخایر متنوعه ایله سبزه ومیوه‌لرك انواعندن عبارتدر . حیوانات اهلیه‌دن خیلی مقدار قیون ، کچی ، صیغیر وسائر حیوانلری واردر . درون قضاده ٣ جامع، ٧ کلیسا ومناستر، ٢ صبیان مکتبی، ٤٢ خان. ٨٣ دکان ، ١ فرون، ٣٠ دکرمن ، ٤ چشمه و ٤٠ کوپری واردر . معمولات محلیه کلیم ، کچه وچورابدن عبارتدر .

قره کوز { خیال نامیله عثمانلیلرده اوتەدن بری اویناداسی معتاد اولان معهود کولکه اویونندە کوستریلن الك باشلی ایکی شخصك بری اولوب، دیکرینه‌ده حاجی اوحد نامی ویریلیور. قره کوز امی وجاهل برشخصدن کنایه اولوب، اکثریا چنکانه صورتنده تصویر اولنور. حتی اسمی جهلده ضرب مثل حکمنه کچوب ، « اجهل من قره کوز » دیرلر .

قره کوز پاشا { سلطان بایزید خان ثانی دوری رجالندن ایکی ذات اولوب ، بری آناطولی بکلربکیسی ایکن ، اورالرده شاه اسماعیل صفویدنك طرفدارلغی غیرتیله وشاه قولی نامیله ظهور ایتمش وشیطان قولی نامیله شهرت بولمش اولان شقینك شهزاده قورقودك اشیاسنی غصب ایتمسی اوزرینه ، شقهٔ مرقومه قارشی عسکر سوق ایتدیکنده ، مغلوب والنده اسیر اولوب ، قازیغه کچیریلەرك اعدام اولنمشدی . — دیکری قرمان والیسی اولوب، آطنه جهتنده مصر عسکرینك ید ضبطنه کچمش اولان بعض قلاعك استخلاصنه مأمور اولمغله، بومأموریتده موفق اولدقدن صکره، عساکر مصریه‌یه قارشی دوام محاربه‌یه هرسك زاده احمد پاشا مأمور اولوب، کندیسی انك معیتنه ویرلمکله، قیصقاندیغندن ، بالالتزام فرار ایدەرك، مغلوبیته سبب اولدیغنده ، ٨٩٤ ده درسعادته جلب اوانەرق، اعدام اولنمشدر .

قره کول { بواسمله آسیای وسطیده بر قاچ کول بولنوب، باشلیجه‌لری بروجه آتیدر :

برنجیسی ترکستانك روسیه یه تابع سیردریا ایالتنك شمال جهتنده وآق قوم چولی اورتەسنده واقع اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی ١٦٢٧ مربع کیلومتره ایسه‌ده ، درینلکی آز اولوب ، بعض محللری برطاقم املاحله مستور بطاقلق حالنده‌در. جنوب شرقیدن کلن (تالاس) نهری بوکوله دوکیلورسه‌ده ، صویی دائما کوله واصل اولەماز.

— ایکنجیسی پامیر خطه‌سندن فك ایله روسیه دولتی طرفندن فرغانه ایالتنه الحاق و « آلاطاغنك اوتەسی » معناسیله (ترانسالای) تسمیه اولنان خطەنك شرق جهتنده اولوب ، تقریباً ٤٠٠٠ مترەلك ارتفاعده واورتەسی ٣٩° عرض شمالی ایله ٧٠° ٥′ طول شرقیده واقعدر . شمالدن جنوبه بویی ٢٥ واکی ٢٠ مربع کیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٣٠٠ کیلومتره‌در . وقتیله جوق دها کنیش اولوب ، جوارنده‌کی بر قاچ کوچك کول ایله متصل بولنمش اولدیغی آکلاشیلیور.

— اوچنجیسی بخارا خانلغنده وبخارانك جنوب غربی جهتنده اولەرق وجیحونك ساحل شمالیسندن ٣٠ کیلومترەلك مسافه‌ده واقعدر . مذکور ایرماقدن چول اله آیرلمش اولوب ، زرافشان

نهری بقیهٔ میاهنك چقور بر محلده بریکمسندن تشکل ایدیور .

— دردنجیسی چینه تابع ترکستان شرقینك حدود غربیه‌سی قربنده و (تاغارمه) طاغنك اتکنده اولوب ، ظن اولندیغنه کوره ، فضلهٔ میاهی (یکی حصار) چایی واسطه‌سیله کاشغر نهرینه دوکیلور . بوکا کوچك قره کول دخی دیرلر .

قره کول { بخارا خانلغنده وبخارانك ٦٠ کیلومتره غرب جنوبیسنده زرافشان نهرینك بواسمله بربطاقلق تشکیل ایده‌رك نابدید اولدیغی محلده واقع برقصبه اولوب ، ترن حاضر میلادی اوائنده ٢٠٠٠٠ اهالیسی وار ایدیسه‌ده ، چولك او جهتلرده کیتدکجه اراضیٔ معموره‌یه غلبه چالمسیله ، بوکونکی کونده بومقدارك برخمسنی دخی حاوی اولمسه کرکدر .

قره کول { ترکستانده روسیه‌نك (سمیرچنسك) ایالتنده (ورنی)نك ١٦٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده و (ایسیق کول)ك جنوب شرقی کوشه‌سندن ١٦ کیلو متره‌لك مسافه‌ده واقع قضا مرکزی برقصبه‌اولوب ، روسیه دولتی طرفندن قزاق مهاجرلرینك اسکانه تخصیص اولنمغله ، کیتدکجه اهالیسی وتجارتی چوغالمقده‌در .

قره‌لوم { [« لوم » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قره‌مان { قونیه ولایت و سنجاغنده وقونیه‌نك ٥٧ کیلومتره جنوب شرقیسنده (تاوروس) سلسلهٔ جبالنك اك شمالی اتکلری آلتنده وآق کوله دوکیلن کوك صو مجراسی قربنده قضا مرکزی برقصبه اولوب ، ٧٥٠٠ اهالیسی ، خراب بر قلعه‌سی ، قره‌مان اوغلندن قالمه غایتله مصنع برجامع شریفیله خراب اولدیغی حالده برچوق آثار مصنعه‌سی باقی اولان امیر موسی جامعی ودیکر برجامع شریفیله متعدد مدرسه‌لری ، اولدقجه ایشلك چارشیسی وپاموقدن بز وآلاجه ایله سائره دستکاهلریله دباغخانه‌لری واردر . موقعی حذای بحردن ١٢٦٠ متره یوکسك اولوب ، اطرافی غایتله منبت ومحصولدار واسع اووه‌لردن عبارت وخانه‌لری دخی باغچه‌لرله محاط اولمغله ، منظره‌سی پك کوزل ایسه‌ده ، اهالیسنك نظافت و طهارته مرافقلری و حسن طبیعتلری اولدیغندن ، بریکن مزبله وچرکابلردن بعض خسته‌لقلر تولد ایدوب ، یازین حرارت دخی زیاده اولمغله ، هواسی پك صاغلام دکلدر . قیشین ایسه اوج آیدن زیاده زمینی قارله مستور قالیر . تجارتی واخراجات وادخالاتی ، قریت مناسبتیله ، سلفکه ومرسین اسکله‌لریله اجرا اولنوب ، آنجق یوللرك حال حاضری تجارتنك ترقیسنه مانع اولمقده در . قره‌مان پك اسکی اولوب ، اسم قدیمی (لارنده) در . شمدی دخی لسان رسمیده لارنده اسمی‌ده محافظه ایتمکده ایسه‌ده ، دولت سلجوقیه‌نك انقراضنده اوراده تشکل وبرخیلی وقت دوام ایدن قره‌مان اوغللری طرفندن مرکز اتخاذ اولنمغله ، او وقتدن بری بو خاندانك اسمیله تسمیه اولنمقده‌در . مذکور امیر موسی جامع شریفی ستونلرندن بعضلری اسکی لارنده شهری بتخانه‌لردن قالمه‌در .

— قره‌مان قضاسی قونیه ولایتی مرکز سنجاغنك قسم جنوبیسنده واقع اولوب ، غرباً بوزقیر ، شمالاً نفس قونیه وقره بیکار ، شرقاً ارکلی قضالریله ، جنوباً دخی آطنه ولایتنك ایچ ایل سنجاغیله محاط ومحدوددر . قسم جنوبیسی ولایتك حدودنی آیران واوجهتنده (آلاطاغ) دینلن تاوروس یاخود بوغا سلسلهٔ جبالنك شمالی اتکلرندن عبارت اولهرق طاغلق وسائرطرفلری تا آناطولینك اورته‌لرینه قدر ممتد اولان واسع اووه‌لردن عبارتدر . یالکز مرکز قضانك شمالنده (قره‌طاغ) اسمیله منفرد بر طاغ دخی بولنور . آلاطاغ اتکلرندن اینن برقاچ چای برلشه‌رك ، کوك صو اسمیله بر نهر تشکیل ایدرلر ، که قضانی جنوب غربیدن شمال شرقیه طوغری شق ایدرك ، ارکلی قضاسنه کیرر ، وارکلی قصبه‌سی قربنده آق کوله دوکیلور . بوصولر قضانك برخیلی اراضیسنی سق ایدر . طوپراغی منبت اولوب ، بغدای ، آرپه ، چاودار ، مصر ، داری وسائر حبوبات متنوعه ایله کوك بویا ، جهری ، پاموق ، آفیون ، وسبزه ومیوه‌لرك انواعندن خیلی محصولات حاصل اولور . سیاه وقرمزی اوزومیله کشنش اوزومی

چوق اولوب ، بر خیلی مقداری قورودیله‌رق اخراج اولنور . حیوانات اهلیه‌سی وعلی‌الخصوص قیولری چوق اولوب، یوکلرندن کلیم وسجاده وسائره نسج ایدرلر. دباغلق وسراجلغه متعلق شیلر دخی باپیلیر، وبزر وسیسام یاغی چیقاریلیر . قضا آلاطاغ وغفرباد ناحیه‌لریله برابر ٨٤ قریه‌دن مرکب اولوب ، ٢٨٤٩٣ اهالیسی واردر ، که ٥٠٠ قدری ارمنی و ٥٠ قدری روم اولوب ، قصوری کاملاً مسلمدر . درون قضاده ٢١ جامع شریف، ١٠٥ مسجد، ٢١ مدرسه، ١ کتبخانه، ١٥ مکاتب اسلامیه، ٢ ارمنی و ١ روم مکتبی، ١ ارمنی و ١ روم کلیساسی ، ٨ حمام، ٤ خان، ٥٤٥ دکان‌ومغازه ، ٤٥ دکرمن ، ٥ دباغخانه، ١٠ یاغخانه و ٢ کرمید خانه موجوددر . قره طاغك اتکلرنده وسائر بعض طرفلرنده برطاقم آثار عتیقه بولنیور .

قره‌مان { روم سلجوقیلرینك انقراضنده بودولتك انقاضی‌اوزرنده‌تشکل ایدن دول صغیره‌نك آل عثماندن صکره الکبیوك وقوتلیسی اولوب ، دولت سلجوقیه‌نك مرکزی بولنمش اولان قونیه جهتنده ودولت منقرضه‌نك ناقلبکاهنده تأسسی باعث اهمیت اولمشیدی . بودولتك مؤسسی اولان (قره‌مان) ك پدری (نور صوفی) ارمنیدن دونمه بر شیخ اولوب ، آماسیه‌ده طریقتی اکتساب جاه ودولته وسیله اتخاذ ایدن مشایخدن بابا الیاسك مریدی اولمش ؛ وبونك قتلندن صکره طریقتی نشر وترویج ایتمکی وظیفه اتخاذ ایدرك ، قونیه‌یه ورودله مریدلرینی چوغالتمغه باشلامش‌ایدی . حتی ملوك سلجوقیه‌دن سلطنت سورمکده اولان علاءالدین ثانی دخی نور صوفی‌یه اعتقاد تامله معتقد اولوب، اوغلی قره‌مانه همشیره‌سنی تزویج ایله میرآخورلق خدمتنه نصب ایتمشدی . نور صوفی بو وجهله اوغلنك استقبالنی‌تأمین ایتدکدن‌صکره، سلفکه جوارلرینه چکیلوب ، روم ایمپراطورلرینك ضبطنده بولنان بواسکله‌یك محافظیله مناسبات دوستانه‌پیدا ایدرك. حیله ایله قلعه‌یی ضبط ایتمش ؛ وعلاءالدین بونك محافظلغنی اوغلی قره‌مانه توجیه، ومتعاقبا لارنده قصبه‌سنی واوجوارلری دخی علاوه ایلمش ایدی.

قره‌مان ارمناکی دخی ضبطله، لارنده‌یی مرکز حکومت اتخاذ، وکندی اسمیله‌تسمیه ایده‌رك، عادتا برحکومت قورمشیدی . علاءالدین غازان خانك عسکری الینه اسیر دوشدیکنده، قره‌مان، قریمده وفات ایتمش اولان سلاچقهٔ رومدن عزالدینك اوغلی‌اولدیغنی ادعا ایلدیکی (جمری) اسمنده‌مجهول الاحوال برشخصی قونیه تختنه اجلاس ایتمك بهانه‌سیله شهر مذکوری ضبط ایتمش ایسه‌ده ، مغول حکمداری طرفندن ، علاءلدینك اوغلی غیاث‌الدینی اجلاس ایتمك اوزره، شمس‌الدین‌جوینی عسکرله اعزام اولنه‌رق ، واقع اولان محاربه‌ده قره‌مان وملتزمی اولان جمری قتل اولنمش ، وقره‌مانك محمود اسمنده هنوز بشیکده بر اوغلندن بشقه کیمسه‌سی قالمامش ایدی . دولت سلجوقیه‌نك بسبترن انقراضنده قره‌مان اوغلی محمود سن بلوغه واصل اولمغله، بدرالدین‌عنوانیله ارمناکده تأسیس حکومت ایتمش ؛ ووفاتنده یخشی‌بك وسلیمان بك اسملریله ایکی اوغل براقمشدر. وارث ملك قره‌مان اولان یخشی بکك زمانی دخی سکونتله کچوب ، بونك اوغلی وخلفی اولان علاء الدین دولت عثمانیه‌نك کیتدکجه توسیع ممالك وتکثیر شان وشوکت ایتدیکنه نظر حسد ورقابتله باقه‌رق ، خداوندکار غازیه آناطولیده برطاقم مشکلات چیقارمغه وبعض ترکمان وتاتار عشیرتلرینی عصیانه تشویق ایتمکه باشلامش‌ایسه‌ده. پادشاه مشارالیهك بو مشکلاتك کافه‌سنه غلبه چالدیغنی کورنجه ، مدارایه مجبور اولوب، پادشاهك کریمه‌سی نفیسه سلطانی تزوجله مصاهرت شرفنه دخی نائل اولمش ایدی . آنجق بنه فرصت انتظارنده بولنوب، ٦٨٧ تاریخنده وزیر خیرالدین پاشانك وفاتیله برینه کچن اوغلی علی پاشانك کنجلك وتجربه‌سزلکندن و پادشاهك روم ایلنده مشغولیتدن استفاده ایتمکی فرصت اتخاذ ایله ، طورغود ، وارسق ، بایبورد وسائر عشایری آیاقلاندیره‌رق ، اعلان حرب ایتمشدی . سلطان مراد حضرتلری همان روم ایلی بکلربکیسی تیمور طاش پاشایی عساکر کافیه ایله مقابله‌یه مأمور

ایدوب. کندیلری دخی بالذات کوتاهیه عزیمت ایتمش ؛ واو صره‌ده مصر سلطانی برطاقم هدایا ایله سفرای مخصوصه اعزام ایده‌رك ، پادشاهك محبت واتفاقنی آرزو ایتمکله ، علاءالدین ایکی آتش آره‌سنده قالمقدن قورقوب ، همان ابراز ندامتله ، صلح طلبنه شتاب ایتمش ایسه‌ده ، صدر اعظم علی پاشا بو تکلیفنی رد ایله محاربه یه باشلامش ؛ علاءالدین ایلك محاربه‌ده مغلوب اولوب ، تیمور طاشك اوکندن فرار ایتمکله ، قونیه قلعه‌سنه قپانوب ، مصالحه‌نك استرحامیچون زوجه‌سی نفیسه سلطانی پدر بزرکوارلری نزدینه کوندرمش ؛ وپادشاه مجرد کریمه‌سنك خاطریچون مطلوبنی اصغا بیورمش ایدی . علاءالدین بو وجهله نائل اولدیغی مصالحه‌نك قیمتنی بیلمیه‌رك ، ییلدیرم سلطان بایزید خان زمانده یکیدن نقض عهدله حمید ایلنه تجاوز ایتدیکندن . اوزرینه سفر همایون وقوع بولوب ، قونیه ونیکده واقسرای جهتلری فتح واداره لری تیمور طاش پاشایه احاله اولنه‌رق ، قره‌مان اوغلی علاء الدین لارنده یه چکلمش ؛ وواقع اولان دخالت واسترحامی اوزرینه لارنده وطاش ایلی جهتی کندیسنه ترك اولنمشدی . چوق کچمه‌دن یکیدن نقض عهدله تیمور طاش پاشایی طوتوب حبس ایده‌رك قونیه یی ضبط ایتمش ؛ و پادشاهك غضبنی جلب ایتدیکنی آکلایانجه ، نادم اولوب ، پاشای مشارالیهی تخلیه ایده‌رك . انواع اکرامله وکندی ایلچیسنه ترفیقاً استعفای قصور ایچون نزد پادشاهی یه کوندرمش ایسه‌ده ، آرتق بو دفعه سوزینه اعتماد اولنمیوب ، اوغلی محمد بك ایله برابر اسیر طوتیله‌رق ، بروسه‌یه سوق اولنمش ؛ واوغلی حبس اولوب ، کندیسی تیمور طاش پاشایه تسلیم اولنمغله ، بونك طرفندن اخذ ثار مقامنده قتل اولنمشدر . بووجهله قره‌مان اوغلاری حکومتنه ختام ویریله‌رك ، قره‌مان ایلی ضمیمهٔ ممالك عثمانیه اولمش ایکن ، تیمورلنك بروسه‌یه مستولی اولدقده ، مرقوم محمد بکی محبوسدن اخراجله ، قونیه حکومتنه اعاده ایتمشدی . فترت زمانده شهزادهلر بینده وقوع بولان منازعاته مومی الیه محمد بکك دخی بعض مرتبه مداخله‌سی اولمشدی . امر سلطنت چلبی سلطان محمد خانده تقرر ایتدیکنده ، ٨١٤ تاریخنده قره‌مان اوغلیله محاربه وقوع بولوب ، مومی الیه محمد بك عثمانلی عسکری الینه اسیر دوشمش ؛ وبردها نقض عهد ایتمه‌مك شرطیله سبیلی تخلیه اولنمشدی . بعده برادری علی بك مصر سلطانینه التجا ایده‌رك ، اورادن آلدیغی عسکرله برادری اوزرینه کلمش ؛ واو صره‌ده محمد بك ذوالقدریه‌ده ناصرالدین طرفندن طوتیله‌رق ، مصره سوق اولنمغله ، اورادہ موقوف قالوب ، برادری علی بك مصر حکومتنك حمایه‌سیله قره‌مان ایلنده حکم سورمکه باشلامش ایدی . امیر ططر مصر تختنه کچنجه ، محمد بکی حبسدن چیقاروب ، قره‌مان حکومتنه اعاده ایتمشدی . سلطان مراد ثانی حضرتلری روم ایلنده مشغول ایکن ، محمد بك انطالیه‌یی محاصره ایدوب ، محافظی بولنان حمزه بکك قلعه‌دن آندیغی منجنیك مرمیاتنك اصابتیله تلف اولمشدر . اوغلی ابراهیم بك اسلافی کبی کاه اطاعت وانقیاد وکاه عصیان اوزره اولوب ، سلطان مراد خان ثانی حضرتلرینك همشیره‌سنی تزوجله ، مصاهرت پادشاهی شرفنه دخی نائل اولمشیدی . آنجق قونیه وآقشهر ونیکده جهتلری چوقدن ممالك عثمانیه عدادینه داخل اولوب ، قره‌مان اوغلارینك اسکیدن حمید ایلنه اولان تسلطلری آنطالیه جهتنه دونمش ؛ وفرصت بولدقجه اوطرفه تجاوزه باشلامشلردی . ابراهیم بکك همشیره‌سی مراد خانیدن آلتی اوغلی اولدیغی حالده ، برجاریه‌دن متولد اولان دیکر اوغلی اسحاق بکی ولی‌عهد اتخاذ ایتمش اولمغله ، ٨٥٩ تاریخنده واقع اولان وفاتنده مومی الیه اسحاق بك خانی اولنجه ، برادرلری دربار سلطان محمد خانیه التجا ایتدکلرندن ، بولنرك بیوکی اولان احمد بك عثمانلی عسکریله کیدوب ، واقع اولان محاربه‌ده اسحاق بك مغلوباً بغداده فرار ایتمکله ، احمد بك امیر قره‌مان اولمش ؛ وبرمدت صکره بودخی وادیء عصیانه سلوك ایله غضب پادشاهیه مظهر اولدیغندن ، ٨٧١ ده رفع اولنه‌رق ، قره‌مان ایلی قطعیاً ممالك عثمانیه یه الحاق ، ووالیلکی شهزاده مصطفایه احاله اولنمش ایدی .

بووجهله آل قره‌مان دولتی ٧٠٠ تاریخندن ٨٧١ تاریخنه‌دك ١٧١ سنه‌دوام ایدوب، بروجه آتی آلتی کشی حکم سورمشلردر :

١	قره‌مان بن نورصوفی	٧٠٠
٢	محمودبك بن قره‌مان	قرن ثامن داخلنده
٣	یخشی بك بن محمود	
٤	علاءالدین بن یخشی	
٥	محمد بك بن علاءالدین	٨٠٤
٦	ابراهیم بك بن محمد	٧١٩
٧	اسحاق بك بن ابراهیم	٨٥٩
٨	احمد بك بن ابراهیم	٨٦٠ الی ٨٧١

قره‌مان ایلی (Caramanie) آناطولینك قسم وسطیسنك جنوب جهتنه ویریلن اسم اولوب ، قونیه، نیکده وایچ ایل سنجاقلرندن عبارتدر. بوخطه دولت سلجوقیه‌نك انقراضندن کسب استقلال ایله اورالرده حکومت سورن قره‌مان اوغللری خاندانك اسمیله مسمادر . حکومت مذکوره‌نك ابتدای تشکلنده لارنده قصبه‌سی مرکزی اولوب، بعده قونیه‌یی مرکز اتخاذ ایتمشلر سه‌ده، بالآخره یه قونیه‌یی ترکه مجبور اولوب، لارنده‌یه چکلمشلردر. بناءعلیه شمدی دخی قره‌مان ایلنك مرکزی لارنده عد اولنوب، بوقصبه قره‌مان دخی تسمیه اولنمقده‌در .

قره محمد (بن تورهمش بن بیرام خواجه) قره قیونلی دولتنك مؤسسی اولان قره‌یوسفك پدری اولوب، ایلکنیاندن سلطان احمدك رجالندن ایدی. حکمدار مشارالیهه قیزینی تزویج ایتمکله، عندنده قدری برتر اولوب، قره‌قیونلی عشیرتنك ریاستی کندیسنه تفویض اولنمش؛ واوغلی بالآخره بوریاستی حکومته تحویل ایلمشدر .

قره محمد پاشا کوچك حسین پاشانك کتخداسی اولوب، عصر سلطان محمود خان ثانیده ١٢٢٥ ده قپودان دریا اولمش ؛ وبش آی بومقامده قالوب ، وفات ایتمشدر .

قره محمود پاشا [« اشقودره‌لی » ماده‌سنه مراجعت .]

قره مرسل سلطان عثمان غازی حضرتلری رجالندن (آقچه قوجه) نك رفقاسندن اولوب، ازمید کورفزنده بعض فتوحاته موفق اولمغله، برطاقم سفائن مهیا بولندیروب، او سواحلك محافظه‌سنه آماده بولنمق شرطیله ، اورالری کندیسنه مالکانه ویرلمش ؛ وحتی قوللاندیغی سفائن جنسنه قره‌مرسل اسمی علم اولمش ایدی .

قره مرسل ازمید کورفزینك ساحل جنوبیسنده و هرکه نك قارشیسنده قضا مرکزی برکوچك قصبه واسکله اولوب، ٣٠٠٠ قدر اهالیسی ، برمقدار تجارتی، چوخه وقازمیر وسائره اعمالنه مخصوص بیوك بر فابریقه‌سی وجوارلرنده کوزل میوه‌لری واردر. دورسلطان عثمان غازیده ٧٢٤ تاریخنده آقچه قوجه رفقاسندن قره‌مرسل معرفتیله فتح اولنه‌رق ، فاتح مشارالیهه مالکانه ویرلمش اولغله ، کندیسنك اسمیله تسمیه اولنمشدر . فتحدن اولکی اسمی معلوم اوله‌مدی . -- قره مرسل قضای ازمید مستقل متصرفلغنه ملحق وبوز برون شبه جزیره‌سنك شمالی مائله‌سندن عبارت اولوب ، یالووه ناحیه‌سیله برابر ٧٠ قریه‌دن مرکبدر. اولدقجه محصولاتی. کوزل مرعالری ومشهور میوه‌لری واردر.

قره مصطفی پاشا سلطان مراد خان رابع وابراهیم خان دورلرنده صدارت عظمی مسندینه نائل اولان وزرادن اولوب. آرناؤد جنسیتنه منسوبدر. کنج ایکن درسعادته کلمرك ، اوجاق آغالرندن قره حسن آغایه انتساب ایتمش؛ وبعدالتربیه بکتاشیان اوجاغنه چراغ اولمش ؛ وتیر اندازلقده‌کی مهارت فوق‌العاده‌سیله چورباجیلق رتبه‌سنی احراز ایدوب ، کیده‌رك قول کتخداسی وسکبان باشی اولمشیدی . روان سفرنده یکیچری آغاسی اولوب ، بو طائفه‌نك سرکشلرینی تربیه ایله ، اوجاغه فوق‌العاده برنظام وانتظام ویره‌رك ، مأمولك مافوقنده خدمت کورمکله ، درسعادته عودتنده ١٠٤٥ ده قپودان دریا اولوب ، بحریه اوجاغنده دخی مستحق تربیه اولانلری جزایه چارپدیره‌رق، فوق‌العاده شدت ابرازیله، امور ترسانه‌یی اصلاح ایتمش ایدی. بغداد سفرینه عزیمت همایون اولدقده، قائممقاملقله قدری برتر

اولوب، معیت همایونده کیتمش؛ واثنای محاربه‌ده طیار محمد پاشا شهید اولنجه، ١٠٤٨ ده مسند صدارت عظمی کندیسنه احاله بیورلمش ایدی. سفرك ختامیله عودت همایون وقوعنده صاحب ترجمه شاه ایرانله عقد معاهده ایچون بغدادده قالوب، ١٠٤٩ ده درسعادته عودت ایتمش؛ واوسنه سلطان ابراهیم خانك جلوسلری وقوع بولوب، مسند صدارت عظماده ابقا اولنمغله، طریق بغی شقاوتده بولنان وامور دولتی رخنه‌دار ایدن بعض کبرانك حقندن کلدکدن صکره، مسکوکاتك قدر واعتبارینی تصحیح، وامور مالیه‌یی اصلاح ایدوب، علی‌العموم تبعه‌یی تحریر ایله، ویرکی طرح ایده‌رك، بردرجه‌یه قدر قیل وقالی موجب اولمش ایسه‌ده، خزینهٔ دولتی حال تذبذبدن قورتاره‌رق، دولته بیوك براعتبار مالی قزاندرمش ایدی. بوکبی اصلاحاتنه مانع اولان برطاقم اشرانك حقندن کله‌رك، ایستدیکی کبی تصرف واداره‌یه مقتدر اولمشیکن، جنجی خواجه اسمیله ظهور ایدن برافسونجینك حیل ودسایسنه غلبه ایده‌میوب، بونك دام تذویرینه دوشه‌رك، بش سنه ایله اوج آیلق صدارتدن صکره، ١٠٥٣ ده قتل واعدام اولنمش؛ وجسدی یارمق قیوده بنا کرده‌سی اولان مدرسه‌جوارنده دفن اولنمشدر. تیر اندازلقده‌کی مهارتندن طولایی (کمانکش مصطفی پاشا) دیمکله دخی معروفدر.

— مرزیفونی مقتول مصطفی پاشانك دخی اجنبیلرجه شهرتی (قره‌مصطفی) در. [« مصطفی پاشا (مرزیفونی ـ) » ماده‌سنه مراجعت.

قره یوسف { قره قیونلی دولتنك مؤسسی اولوب، سالف الترجمه

قره محمد ترکمانك اوغلیدر. پدری سلطان احمد ایلکانی رجالندن اولوب، کندیسی اقبال دولتی او خاندانك قزانمش، وآناطولیده امارته نائل اولمش ایکن، تیمورلنکك آناطولی‌یه خروجنده، اورادن دونوب، سلطان احمد مشار الیهدن بغدادی ضبط ایتمش؛ وتیمور زاده امیرانشاه ایله بغداد خارجنده ایتدیکی محاربه‌ده مغلوب اولوب، مصره قاچمش ایدی. تیمورك اشعاری اوزرینه مصرده حبس اولنوب، جهانکیر مشار الیهك وفاتنده سبیلی تخلیه اولنمغله، تبریز قربنه کیده‌رك، ٧٠٩ تاریخنده امیرانشاه واوغلی ابوبکر ایله محاربه ایده‌رك، امیرانشاهی قتل وتبریزی ضبط ایتمش؛ و ٩١٣ ده اوسته کلن سلطان احمد ایلکانی ایله محاربه ایدوب، اونی دخی قتل ایتمکله، آذربیجان وعراق عربده مستقل قالمش؛ و ٩١٥ ده حاکم شروان شیخ ابراهیمی اخذ ثار مقصدیله قتل ایده‌رك، قزوین وسلطانیه جهتلرینی دخی التحاق ایتمش؛ و ٩٢٣ ده خراساندن اوسته کلن شاهرخ سلطنك مقابله‌سنه کیدرکن، اثنای راهده اوجان بیلاقنده اجل موعودیله وفات ایتمشدر.

قره یوصو { مغول لسانینده « قره‌صو » دیمك‌اولان بواسم (مقونغ) ایرماغنك یوقاری قسمنه ومغولستانك شمال غربی جهتنده‌واقع (قوبدو) چولنده ′٣٠ °٤٨ عرض شمالی‌ایله °٩٠ طول‌شرقیده و ١١٧١ متره‌لك ارتفاعده واقع برکوله ویریلیور. بوکولك بویی ٦٥ واکی ٢٧ کیلومتره اولوب، آیاغی حکمنده اولان (چون‌خاریخ) نهری (قیرغیزنور) کوله دوکلمکله، بوایکی کول اره‌سنده اختلاط حاصل اولور. منتهای شمالنده (آق‌بیش) اسمیله برآط، وساحل‌جنوبیسنده ینه (قره‌یوصو) اسمیله برقریه بولنیور.

قره یولق { [« قره عثمان » ماده سنه مراجعت بیوریله.]

قری { (Creil) قرانسه‌ده (اوآزه) ایالتنك (سنلیس) قضاسنده ومرکز قضانك ١١ کیلومتره شمالنده اوله‌رق اوآزه نهری اوزرنده ناحیه مرکزی برقصبه اولوب، ٥٧٥٧ اهالیسی، نفیس صاقسونیه فابریقه‌لری وجوارنده یاپی طاشی اوجاقلری واردر.

قُرَیبه { جزیرة العرب جنوبنده‌حضرموتك (وادی دوان) جهتنده برقصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی واردر. هنوزیالکز برسیاح طرفندن زیارت اولنوب، احوالی تمامیله معلوم دکلدر.

قریتان { وقریتین (تثنیه صیغه سیله) مکهٔ مکرمه ایله طائفدن کنایه اولوب، آیت کریمه‌ده دخی بومعنا ایله مستعملدر. — بصره طریق حجنده دخی بو اسمله بر محل وحص اعمالندن بر بیوك قریه وار ایدی .

قریتولاؤس { (Critolaus) یونان قدیم حکماء مشائیوننده اولوب، آتنه‌لیلر طرفندن قارتاد ودیوجانیوسله برابر مبعوثاً رومایه کوندرلمشیدی .

قریتون { (Criton) حکیم شهیر سقراطك شاگردانندن واحباسندن اولوب، اصحاب ثروتدن اولمغله، مبالغ کلیه فدا ایدرك ، استادینی گرفتار اولدیغی محبسدن واعدام جزاسندن قورتارمق یولنی بولمش ایسه‌ده، حکیم مشار الیه بویله غیر مشروع برطریقله قورتارلق تکلیفنی قبول ایتدیرمکه موفق اولهماش ؛ واعدای ساعتنه‌دك زندانده یاننده آیرلمامشیدی . آرقداشی افلاطون قریتونك اوصره‌ده سقراطه واقع اولان مکالمه‌سنی ضبط ایدوب، بونده حکیمك بقای روح حقنده اولان افکارینی دخی درج ایتمشدر . قریتون کندیسی دخی استادیله واقع اولان مکالمه‌لرینی ضبط وتحریر ایتمش ایسه‌ده ، نسخه‌سی بولنه‌مامشدر . میلاد عیسادن ۳۸۰ سنه اول وفات ایتمشدر.

قریتیاس { (Critias) سقراطك شاگردانندن اولدیغی حالده، آتنه‌لیلر طرفندن وطنندن نفی اولنمش؛ وقبل المیلاد ٤٠٤ سنه‌سنده آتنه‌نك اسپارته‌لیلر طرفندن ضبطنده بوشهرك اداره‌سنه مأمور اولان اوتوز کشینك بری اولوب، مدت حکومتنده پك چوق مظالم اجراء ومجرد ثروتلرینی ضبط ایچون برچوق آدملری اعدام ایتمش ؛ و (ترانسیبولوس) منفیلرك باشنه کچوب، بوظالملرك اوزرینه هجوم ایتدیکنده ، قریتیاس ایلك محاربه‌ده مقتول اولمشدر . کندیسی شاعر ونطوق اولوب ، آثارینك بعض فقره‌لری بولنمشدر .

قریسپوس { (Crispus) ایمپرا طور قسطنطینك اوغلی اولوب ، ۳۱۷ تاریخنده پدری طرفندن قیصرلق ماموریتنه نصب اولنمش؛ و (لیچینیوس) ه قارشی برمحاربهٔ بحریه قزانمش ایدی . اوکی والده‌سی (فاؤستة) کندیسنه تعشق ایتمکله، تکلیف جنایتکارانه‌سنی کندیسنه قبول ایتدیره‌مدیکندن ، حقنده افترا ایدوب، قسطنطین بوتذویره قاپیله‌رق، ۳۲٦ ده اوغلنی اعدام ایتمشدر .

قُرَیش { حجازده عرب مستعربه‌دن برقوم اولوب ، حضرت اسماعیل بن ابراهیم (علیهما السلام) نسلندن اولدیغی مرویدر. قریش قبیله‌سی برچوق بطون واقسامه منقسم اولوب ، کندی رؤسالری معرفتیله اداره اولنوردی . رؤسالرندن قصی بن کلاب کعبة اللهه نظارت وخدمت ایتمك وظیفه‌سنی درعهده ایدرك، بیت اللهك خدمتنه بل باغلامغله ، بوجهتجه قریش کافهٔ اقوام وقبائل عربدن زیاده شهرت واعتبار بولوب، فخرکائنات (صلی الله تعالی علیه وسلم) افندمزك قبیلهٔ قریشده ظهوری دخی قریشك نام وشهرتی برقات دها آرتیرمغه سبب اولمشدر . آنجق صنادید قریش حضرت رسول الله (صلی الله تعالی علیه وسلم) افندمز حضرتلرینه اودرجه‌ده بغض وکین کوسترمشلر، که قریشك نسل پاك نبوی یه اساس اولمسی شرفنی بیله منکسف ایتمك درجه‌سنه کلوب، ابتدای ظهور اسلامده مجرد کفار قریشك اسلامه قارشی اولان شدت کین وغضبندن بحث اولنوردی . نهایت فتح مکه ده قریشیلرك جوغی طوعاً وبرطاقمی کرهاً ویاتألیف قلوبله جمله‌سی دین اسلامه دخول ایتمشلردر . قریش قومی برچوق قبائل وشعباته منقسم اولوب، اولا اباطح، ظواهر، احلاف ومطیبون اسملریله درت طاقمه آیرلمشلردی . اباطح : بنی عبد مناف، بنی عبدالدار ، بنی عبدالعزی ، بنی زهره ، بنی مخزوم ، بنی تیم ، بن مره ، بنی جمح ، بنی سهم ، بنی عدل ، بنی عتیك ؛ ظواهر : بنی محارب، بنی الحرث بن فهر، بنی الادرم بن غالب، بنی هصیص؛ احلاف : بنی عبدالدار ، بنی سهم ، بنی جمح، بنی عدی، بنی مخزوم ؛ مطیبون دخی : بنی عبد مناف، بنی اسد ، بنی زهره، بنی تیم، بنی الحرث قبائلنه منقسم ایدیلر .

قریشنه [« کریشنه » مادهسنه مراجعت بیوریله.]

قریشیه جزیرهده جزیرة ابن عمر قربنده بیوك برقریه اولوب، المالرینك نفاستیله واهالیسنك عسکرلکده کی مهارت وجسارتیله مشهور اولدیغی یاقوت حموی بیان ایدیور .

قریق (Kriks) آمریقای شمالی اقوام اصلیهسندن بربیوك قوم اولوب، ممالك مجتمعهنك (جورجیا) ایله (آلاباما) جمهوریتلری آرهلرنده ساکندرلر . بونلر وقتیله پك کثرتلی اولوب ، ۱۸۳۵ دن ۱۸۳۹ تاریخنهدك درت سنه پیا پی ممالك مجتمعه عسکریله مردانه محاربه ایدهرك، قسم کلیلری تلف اولمشدر. الیوم موجود اولانلردن یوقاری جهتده ساکن اولانلری خیلی تمدن ایدوب، کندی لسانلرنده مکتبلر آچمشلر ؛ واووهده ساکن اولانلری ایسه حال بدویتده قالمشلردر .

قریم (Crimée) وروسجه (Krym) روسیهنك جنوبنده قره دکیزله آزاق دکیزی آرهسنده بیوك برشبه جزیره اولوب، ۳۰ کیلومتره اوزون و ۹ کیلومتره کنیش اولان (پرقوپ) برزخیله قرهیه مربوطدر، وقرهنك بربارچهسیله برابر روسیهنك (تاوریده) ایالتی تشکیل ایدیور .

شکل طبیعیسی، حدود ومساحهسی. — قریم شبه جزیرهسی غیر منتظم بر رباعی الاضلاع شکلنی ابراز ایدوب ، درت کوشهسندن بری قرهیه مربوط اولدیغی حالده، بری غربه طوغری اوزانهرق، (طرخانقوت) برونه منتهی اولور، بری جنوبه طوغری سواستوپولك ایلریسنه قدر واریر، دردنجیسی شرقه طوغری برشبه جزیره صورتنده اوزانهرق ، قافقاس سلسلهٔ جبالنك غربه طوغری اوزاندیغی برونه تقریبله (کرچ) بوغازینی تشکیل ایدر، وآزاق دکیزینی قره دکیزدن آیریر . ′۲۵ °۴۴ ایله ′۱۰ °۴۶ عرض شمالی و ′۱۰ °۳۰ ایله ′۲۰ °۳۴ طول شرق آرهلرنده ممتد اولوب، مساحهٔ سطحیهسی ۲۵ ۵۹۰ مربع کیلومتره واهالیسی ۳۶۸ ۷۹۷ کشیدر .

سواحلی، جبال وانهاری. — قریمك سواحلی دائراً مادار تقریباً ۱۰۰۰ کیلو متره طولنده اولوب، خیلی کیرنتیلی چیقنتیلی اولغله، برچوق برون وقویلری وآز چوق صاغلام لیمان واسکلهلری واردر . آزاق دکیزندهکی سواحلی آلچق وچیلاق اولوب ، کرچ شبه جزیرهسنك برزخندهکی (آرابات) قصبهسندن روسیه ساحلندهکی (کتیچسك) قصبهسنك اوکنهدك ساحلك آچیقلرنده برسهم یعنی طار برقوم سدی ممتد اولور ؛ وپرقوپ برزخنهدك اوزانان (سیواش) ویا « بحر منتن » نامیله معروف صیغ وپك کیرنتیلی چیقنتیلی برکوچك دکیزی آزاق دکیزندن آیرر . کرچ بوغازینك یکی قلعه اوکنده اکی ۱۵ کیلومتره ایسهده ، سفائنك مرورینه مساعد یری آنجق ۶ کیلومتره اکندهدر. بوغازك ایچنده ساحل غربه طوغری اوییلهرق (کرچ) کورفز ولیمانی تشکیل ایتدکدن صکره، (تاقله) برونندن غربه طوغری دونوب، کرچ شبه جزیرهسی برزخنك ساحل جنوبیسنده (کفه) کورفزینی تشکیل ایدیور. اورادن ساحل غرب جنوبیه طوغری اوزانهرق، یایله طاغی سلسلهسنك لب دریایه قدر اینن اتکلرندن عبارت اولغله ، اکثر یرلری طاشلق وبرونلری چوقدر . بو برونلرك باشلیجهلری : قره طاغ، میغانوم ، آیو طاغی وآیتودوربرونلری اولوب، صوداق، آلوشته ویالنته قویلرینی تشکیل ایدرلر . آیتودور برونندن صکره ساحل غربه طوغری اوزانوب، بسبتون دیك وصرب اولور. بعده شمال غربیه طوغری دونهرك، کوزللکیله مشهوراولان (بلاقلاوه) قوینی و (خرسونس) برونی ، واورادن بردن شرقه دونهرك، ۶ کیلومتره قرهلرك ایچنه کیرمش اولان سواستوپول لیمانی تشکیل ایدر. اورادن ساحل آچاالوب، شماله وبعده غرب شمالیه دونهرك، (اوپاتوریه) کورفزینی تشکیل ایله ، بوکورفزك زاویهسنده واقع همنامی اولان اسکلهدن بشقه معمورهسی ولیمانی اولمقسزین طرخانقوت برونه واصل اولور؛ واورادن شرق

شمالیه طوغری دونوب، پرقوپ برزخنه‌دك آق مسجد وصاری بلاط اسملریله ایکی کوچك اسکله‌دن بشقه معموره‌سی یوقدر. بووجهله قریم سواحلنك اك کوزل ومعمور جهتی کفه ایله سواستوپول آره‌سنده و یایله طاغلرینك آلتنده اولان قسم جنوبیسیدر.

قریم شبه جزیره‌سنك یالکز جنوب شرق ساحلی بوینجه برصره طاغلر ممتد اولوب، بوطاغلر (یایله طاغی) اسمیله معروف اولدیغی حالده، شرق وغربی اولهرق ایکی قسمه منقسمدر، و ایکیسنك آره‌سنده (چادر طاغی) اسمیله منفرد بر طاغ بولنیور، که اك یوکسکلری اولوب، ۱۵۶۰ متره ارتفاعی واردر. اساساً برصره‌دن عبارت اولان وکفه‌یه قدر اوزانوب، اورادن شرقاً کرچ شبه جزیره‌سنده‌کی برصره آلچق تپه‌لر وکرچ بوغازنده تحت البحر دوام ایدن صرت واسطه‌سیله قافقاس سلسله‌ٔ جبالنه کسب التصاق ایدن اشبو یایله طاغنك تپه‌لری قبوی ودوز واتکلری سطح مائل صورتنده اولوب، اشجار ونباتاتله مستوردر؛ وعلی الخصوص جبالك صرتلریله لب دریا آره‌سنده بش آلتی کیلو متره وسعتنده اولهرق اوزانان سطح مائل بحق قریمك وبتون روسیه ممالکنك باغچه‌سی دنیلمکه سزاواردر. داخلی مائله‌سنده ایچری‌یه طوغری بعض قوللر دخی اوزانه‌رق، آقان انهارك حوضه‌لرینی تفریق ایدرلر. شبه جزیره‌نك سائر طرفلری ایسه کاملاً دوز وآلچق اولوب، بشقه عارضه‌لری یوقدر.

انهاری چوق ایسه‌ده، هیچ بری سیر سفائنه وحتی صال یوزدیرمکه بیله صالح اولیوب، همان جمله‌سی فیضانلری موسملرینك خارجنده کچید وبررلر. انهار موجوده‌دن ۱۴ی قره دکیز و بشی سیواش دکیزینه دوکیلور. جمله‌سنك اك بیوکی سیواش دکیزینه دوکیلن (صالغیر) نهریدر، که چادر طاغنك برمغاره‌سندن چیقوب، شماله وبعده شرقه طوغری آقه‌رق بنه یایله طاغلرندن اینن جویونچو، زوویه، بوزلیجه وبیوك قره‌صو چایلرینی دخی آلیر. مجراسی ۱۵۰ کیلومتره اولوب، اکی آنجق ۱۲ متره ودرینلکی عادی وقتلرده ۲ قدمدر. قره دکیزه دوکیلنلری بنه یایله طاغلرینك شمال غربی اتکلرندن اینوب، شبه جزیره‌نك ساحل غربیسندن دکیزه دوکیلور. بونلرك باشلیجه‌لری شمالدن باشلایه‌رق: بولغاناق، آله، قاچه، بلبك وچرنایه‌در.

کوللری پك چوق اولوب، عددلری درتیوزه قریب ایسه‌ده، جمله‌سی کوچك وصولی طوزلیدر. باشلیجه اوچ طاقم اولوب، کرچ، پرقوپ واوپاتوریه جهتی کوللریدر. اك بیوکلری پرقوپ جهتنده کیلر اولوب، بونلردن (کانسقونه) کولی پك بیاض وشفیف برطوزویرر، و(استاروئه) کولندن دخی صلاموره‌ده مستعمل کوزل برطوز چیقار.

اقلیم و هواسی — عمومیت اوزره قریمك هواسی لطیف و صاغلام اولوب، یالکز زیاده آلچق اولان بعض یرلری صیتمه‌لیدر. وقتیله سیواش دکیزینك قوراقلق موسمنده چکدیکجه هوایی بوزدیغی ظن اولنمش، وبوندن طولایی بحرمتن تسمیه‌اولنمش ایسه‌ده، بحرمذکوردن یود وقلور تبخراتی قالقدیغی وبونك ایسه هوایی اصلاحه چوق یاردیمی اولدیغی بوکون تبین ایتمشدر. مرکزی اولان سیمفروپولده یازین میزان الحراره حد وسطی اوزره صفردن یوقاری ۸ درجه ایله ۵ دقیقه وقیشین تحت الصفر ۹ درکه، وساحلده اولان سواستوپولده یازین فوق الصفر ۹ درجه ٤ دقیقه وقیشین تحت الصفر ۲ درکه کوسترر.

احوال اراضیسی، محصولات وحیوانات ومنابع ثروتی — قریمك اراضیسی ایکی صنفدر. برنجی صنفی آلچق ودوز یرلری، وایکنجیسی طاغلق وعارضه‌لی جهتیدر. برنجی صنفنك طوپراغی مختلف رنکارده طوزلی باطچیقدن عبارت اولوب، زراعته غیر مساعد ایسه‌ده، معادنی ومرمر، آلچی و سائره اوجاقلریله طوزی چوقدر. بو صنف اراضی قریمك منقسم بولندیغی ۵ قضا ویا (سنجاق) دن پرقوپ واوپاتوریه قضالرینك بتونیله سیمفروپول وکفه قضالرینك برر قسمندن، وایکنجی صنف ایسه یالته قضاسیله کفه وسیمفروپول قضالرینك قسم متباقیسندن عبارتدر. برنجی صنف اراضینك شرق شمالیه یعنی سیواش دکیزینه طوغری آنجق حس اولنور

برخفیف میلانی واردر. ایکنجی صنف اراضینك قوهٔ انبانیه‌سی پك زیاده اولوب ، طاغلرك تپه‌لریله اتکاری باشلیجه کورکن ، میشه وچام آغاجلرینی حاوی صیق اورمانلرله مستوردر . قره آغاج ، دیش بوداق ، قاین ، آقچه آغاجلریله یبان حالنده میوه آغاجلرینك انواعی دخی بولنور. طاغ اتکارینك ساحله قریب اولان آلچق‌طرفلرنده طافلان ، انجیر ، نار ، فستق ، طوت ، چنار وقدرت حلواسی آغاجلری وباغچه‌لرده مانولیه ، سنبل ، زردالی ، شفتالی ، آرمود ، الما وسائر میوه‌دار اشجار یتیشیر . باغلری‌ده چوق اولوب، مملکته مخصوص ۵۰ نوع اوزومی واردر . نباتات صناعیه وطبیه‌دن توتون ، صفران ، کوك بویا، خشخاش وسائره حاصل اولور . دوز ارا - ضیده اهالی باشلیجه حیوانات یتیشدیرمکله مشغول اولوب ، کلیتلی صیغیر ومانده ایله قویون ، ایکی اورکوجلی دوه وسائره بسلرلر . صیغیرلری مملکتمزده دخی قریم دینلن ایری وسودی چوق جنسه منسوب اولوب ، قویونلری روس وقره‌مان جنسلریله برابر قرن حاضر میلادی ابتداسندن بری ادخال اولنان مرینوس جنسندن مرکبدر . آزاق دکیزی وکرچ شبه جزیره‌سی سواحلنده کلیتلی بالیق صید اولنوب ، قورودیله‌رق ویا طوز - لنه‌رق اخراج اولنور .

صنایع وتجارتی . — روسیه‌نك ضبطنه کچه‌لی قریم صنایع وتجارتجه چوق غائب ایدوب ، وقتیله کلیتله یاپلمقده بولنمش اولان سختیان ، مشین، قلیج وبیچاق ، قبا بز ، کچه ، صابون وسائر معمولات شمدی آز مقداردە یاپلمقده‌در . بوندن برقرن اوله کلنجه‌یه قدر سواحلنده‌کی اسکله‌لرك جمله‌سی برر ایشلك تجارتکاه ایکن ، شمدی تجارت چوق تدنی ایدوب ، الیوم اخراجاتی : طوز ، بغدای ، شراب ، بال ، بال موی ، دری ، سختیان ، یاغی ، کچی ودوه قیلی وسائره‌دن عبارتدر . بیوك لیمان عسکری اولان سواستوپولدن صکره باشلیجه لیمانلری : ساحل غربیده اوپاتوریه ونام دیکرله قوسلوف ، ساحل جنوبیده بالاقلاوه وکفه وآزاق دکیزی بوغازنده کرچ اسکله‌لریدر.

قریمك وبتون ایالتك مرکزی اولان (سیمفروپول) شهری قسم جنوبینك مرکزنده‌اولوب، سواحلده‌کی اسکله‌لرله کوزل شوسه‌لرله اختلاط ایدر . بردمیر یول خطی دخی‌روسیه‌نك ایچندن کله‌رك، وسیواش دکیزنده بر آطه ایله صیغ بوغازلرك اوستندن کوپریلرله شبه جزیره‌یه کیره‌رك ، سیمفروپولدن مرورله ، سواستوپوله منتهی اولور .

تقسیمات.لمکیه‌سی، شهر وقصبه‌لری. — تاوریده ایالتنك منقسم بولندیغی ۸ قضادن ۵ ی یعنی پر قوپ ، اوپاتوریه ، سیمفروپول ، یالته وکفه قضا - لری قریم شبه جزیره‌سنده اولوب ، بونلرك مرکزلری وهمناملری اولان قصبه‌لرله یوقاریده صایبلان اسکله‌لر باشلیجه معموره‌لریدر . آنجق تاریخچه روسیه‌نك اك اهمیتلی یری اولوب کرك قدیما یونانیلر زمانننده کرك قرون وسطاده تاتار خانلری زمانننده اهمیت مخصوصه‌یی حائز بولنمش برچوق اسکی قصبه‌لری‌ده واردر ، که شمدیکی حالده برکونه اهمیتی حائز اولمدقلری حالده ، احوال ماضیه‌لری جهتیله جلب نظر دقت ایدیورلر. شبه جزیره‌یه نامنی ویرن قریم ، خانلرك مقری بولنمش اولان باغچه سرای ، آق مسجد ، قره صو بازاری وسائره بوجله‌دندر .

اهالیسی ، جنسیت و لسان و مذهبلری . — قریمك اساسلی اهالیسی تاتار اولوب ، دیکر بش جنس اهالی دخی بولنیور ، که بونلرده : روس، ارمنی ، آلمان واسرائیلی جنسلریدر . تاتارلردن اووه‌لرده ساکن اولانلر صرف نوغای ترکلرندن اولوب، خالص تاتار سیماسنی محافظه ایتمشلرسه‌ده، طاغلق یرلرده ساکن اولانلر رومدن وسائر جنسیتلردن مهتدی افرادله قاریشه‌رق ، سیمالری خیلیدن خیلی‌یه دوزلمشدر. عمومیت اوزره تاتارلر پك چالیشقان وناموسلی آدملردر. روسلر کیتدکجه چوغالمقده‌در . آلمانلر زراعتله ، رومله ارمنیلر ویهودیلر صنعت وتجارتله مشغولدرلر. اسرائیلیلر یالکز توراته اینانوب ، تفسیرلرینه وسائر کتب مذهبیه‌یه اینانمیان (قرائب) مذهبنه تابعدرلر.

احوال تاریخیه‌سی. — قریم اك اول یونانیلر طرفندن (تاوریده) یاخود (خرسونس‌تاوریق) یعنی « بوغا شبه جزیره‌سی » نامیله طانیلوب ،

بواسم صیغیرلرینك کثرتندن طولایی ویرلمش اولسه کرکدر . میلاد عیسی (علیه‌السلام) دن آلتی قرن اول ازمیر سواحلیله قارشیسنده‌کی جزایر بحر سفیددن عبارت اولان (یونیه) یونانیلری کیجیلکله قریم سواحلنه یناشوب ، اووقت کرهٔ ارضك اقصای شمالی ظن اولنان اویرلری توطن وتجارته پك الویرپشلی کوردکلرندن، سواحل جنوبیه‌سنده برطاقم تجارتخانه‌لر تأسیس ایتمشلردی ، که بونلر مرور زمانله بیویه‌رك، عادتا قصبه‌لر حالنه کچمشیدی. بوقبیلدن اولهرق وجوده کلن قصبه‌لرك اك اسکیلری : کرچدن عبارت اولان پانتیقاپیه، کفه‌دن عبارت اولان تئودوسیه وسواستوپول قربنده بولنمش اولان خرسون قصبه‌لری ایدی . کرچ بوغازینه دخی طارانی وصیغلغی حسبیله، « صیغیرکچیدی» معناسیله، (بوسفور) نامی‌ویرلمشیدی . مذکور پانتیقاپیه قصبه‌سنك بوغازك اوزرنده اولان موقعی تجارتجه دها مهم اولوب ، بومعموره تدریجاً قریمك مرکزی حکمنه کچمش، واوراده «بوسفور دولتی» نامیله بر دولت تشکل ایتمش ایدی . قریمك اصل یرلی اهالیسی متقدمینك (اسکیت) تعبیر ایتدکلری وتاتار می یوقسه اسلاوی اولدقلری مختلف فیه اولان مبهم برقومدن عبارت ایدیلر . تاتار اولملری احتماله دها قریب اولان اسکیتلر یونان مهاجرلریله اختلاط ایتدکلرندن می، یوقسه اکثریت وقوتله غلبه ایتدکلرندن می ، هرنه‌دن ایسه ، اشبو بوسفور دولتی حکمدارلری آره‌سنده اسکیت جنسیتنه منسوب برقاچ حکمدار دخی حکم سورمشیدی . میلاد عیسادن اول کی قرنده مشهور مهرداد بوسفور دولتنی ضبط ایدوب، رومالیلره قارشی اولان بیوك محاربه‌ده مغلوب اولدیغنده ، اورایه چکلمش، وقبل‌المیلاد ٦٥ تاریخنده اوراده وفات ایتمش ایدی . برنجی قرن میلادیده (الان) وایکنجی واوچنجی قرنده (غوت) قوملری بوسفور دولتنی ضبط ایتمشلر ایسه‌ده، استقلالنی محافظه ایتمشلردی . میلادك ۳۰۰ تاریخلرنده غوتلرك حکومتی زمانده خرستیانلق قریم شبه‌جزیره‌سنه ادخال اولنمشدی. ۳۷۵ تاریخنده (هون) لر غوتلرك حکومتنه ختام ویرمشلرسه‌ده، غوتلرك برطاقمی قریمك طاغلق جهتنده قالمشلردی . هونلردن صکره بنه اقوام تاتاریه‌دن (اونغر) لر بشنجی و (خزر) لر یدنجی قرن میلادیده قریمی وقره دکیزك سواحل شمالیه‌سنی ضبط ایتمشلردی . خزرلر اورالرده طول مدت حکم سورمکله ، مملکته (خزریه) نامی ویرلمشیدی . چنکیز خانك خروجندن‌صکره، مغول دولتنك انقسامنده تشکل ایدن (دشت قپچق) دولتی قریمه وقره دکیزك سواحل شمالیه‌سنه دخی حکمفرما اولوب ، بودولتك دولت اسلامیه‌یه انقلابیله یدی خانلغه انقسامنده قریم ایله جوارلری بوخانلقلردن برینی تشکیل ایتمش ؛ وقوم حاکم اولان نوغای تاتارلری مملکتك سابق صاحبلری اولان خزر والان وغوت قوملری بقایاسیله قاریشه‌رق ، جمله‌سی قریم تاتارلری دیدیکمز برقوم حالنه کیرمشلردر . قریم خانلری مذکور یدی خانلغك اك قوتلیلرندن اولوب ، برچوق وقت روسلری جزیه‌لری تحتده‌طوتمش؛ واووقتلرده قوتلی بردولت حالنده بولنان لهلیلره دخی میدان اوقویه‌رق، دفعاتله کندیلرینی مغلوب ایتمش ؛ وبوجاق (یعنی بساربیه) وبغدان طرفلرینی دخی ضبطله ، شماله طوغری توسیع ممالك ایتمشلر ایدی . وندیکلیلر قسطنطینیه روم ایمپراطورلرینك معاونتیله قریم سواحلنه یناشه‌رق برطاقم تجارتخانه‌لر آچمش ؛ وبعده جنویزلر وندیکلیلری اخراجله ، قریم تاتارلرینك حمایه‌سیله تجارتلرینی ضبط ایده‌رك ، کفه اسکله‌سنی بیوك بر تجارتکاه ومستحکم بر استنادکاه حالنه قویمشلردی . خانلرك جنویزلره ایتدکاری مساعدات اهالینك خشنودسزلغنی جلب ایتمکله ، تاتارلر اوصره‌ده استانبولی فتح ایدن سلطان محمد خان ثانی حضرتلرینه مراجعت واستمداد ایتدکلرندن، ۸۸۰ تاریخنده دونمای همایون سوقیله ، کفه ومنکوب قلعه‌لری وکرچ بوغازی ضبط اولنه‌رق، جنویزلر قریمدن اخراج اولنمش؛ وقریم خانلری دولت عثمانیه‌نك تحت تابعیتنه کیرمك مجبوریتنده بولنمشلردی .

اوتاریخدن اعتباراً قریم وتوابعی ممالك ممتازهٔ عثمانیه‌دن معدود اولوب ، خانلق منحل اولدقجه ، خاندان خانی یه منسوب بری فرمان عالی ایله خان

نصب اولنور ؛ وقریم خانلری سفر وقوعنده عسکر تاتارله اردوی همایون معیتنه کیدر ایدی. آنجق خاندان خانیه منسوب افرادك چوغالمسیله، آره‌لرنده تفرقه وفساد اکسیك اولدیغندن، وهر طرفك درسعادتده حامیسی وخصمی بولندیغندن، کیتدکجه خانلرجه تبدلات صیقلاشوب ، بینلرنده نفاق ومخاصمات وقتل واعدام کبی حرکات وحشیانه دخی اکسیك اولدیغندن، قریملیلر اوقوت ونفوذ دورلرندن برکونه استفادهٔ مادیه واساسیه ایده - مه‌مش ؛ وخاندان خانینك موقع اقتداردہ بولنمیان افرادیله معزول خانلری اکثریا عمرلرینی منفالرده کچیرمشلردر. خانك معیتنده (قالغای) و(نورالدین) عنوانلریله ایکی بیوك منصب بولنه‌رق ، بونلره دخی خاندان خانیه منسوب ذوات تعیین ، وخانلر دکیشدکجه، بونلر دخی تبدیل اولنوردی. دولت عثمانیه‌یه عرض اطاعت اولندقده (منکلی کرای) قریم خانی اولوب ، بوذاتك نسبی بروجه آتی اون بطنده چنکیز خانه واصل اولور : منکلی کرای ، بن حاجی کرای، بن غیاث‌الدین سلطان ، بن تاش تیمورجاناسی، بن تولاتیمور، بن کنجك، بن دوکتمور، بن توقاتمر، بن جوجی، بن چنکیز. مذکور منکلی کرایدن اعتباراً دولت عثمانیه‌نك فرمانیه‌له نصب اولنان خانلر قرق اوچ کشی اولوب ؛ بونلرك اکثری بر قاچر دفعه مسند خانیه کچمش اولدقلرندن، تاریخ نصبلرینی بیان ایتمه‌رك، یالکز اسملرینی بروجه آتی تعداد ایدرز :

منکلی کرای	اسلام کرای	سلامت کرای ثانی
محمد کرای	عادل کرای	سلیم کرای ثانی
سعادت کرای	حاجی سلیم کرای	آرسلان کرای
صاحب کرای	مراد کرای	حلیم کرای
دولت کرای	حاجی کرای	قریم کرای
سیمین محمد کرای ثانی	اعور سعادت کرای ثانی	سلیم کرای ثالث
اسلام کرای	صفا کرای	مقصود کرای
غازی کرای	دولت کرای ثانی	دولت کرای رابع
فتح کرای	غازی کرای ثانی	قپلان کرای ثانی
سلامت کرای	قپلان کرای	صاحب کرای ثانی
جانب کرای	قره دولت کرای ثالث	شاهین کرای
محمد کرای ثالث	سعادت کرای ثانی	بهادر کرای
عنایت کرای	منکلی کرای ثانی	شهباز کرای
رزمی بهادر کرای	فتح کرای ثانی	بخت کرای
محمد کرای رابع		

روسیه دولتی قوت بولدقجه ، قره دکیزه مالك اولق اوزره ، قریم خانلغنی ضبط ایتمك احتیاجنی درك ایله، بوکا وار قوتنی صرف ایده‌رك، وسیله جستجوسنده ایکن ، بنه خاندان خانی افرادی بینندکی نفاق ومحاسده نتایجندن اولق اوزره ، یوقاریده صایبلان خانلرك قرقنجیسی اولان شاهین کرای روسیه‌یه التجا ایتمکله ، روسیه دولتی مداخله‌یه وسیله بولوب ، ١٧٧٤ ده کوچك قاینارجه معاهده‌سیله قریم خانلرینك استقلال وبیطرفلغنی باب‌عالی‌یه تصدیق ایتدیرمش؛ وطقوز سنه صکره ١١٩٨ تاریخ هجریسنده روسیه دولتی خانلرك حکومتنه بسبتون ختام ویروب، قریمی کندی ممالکنه الحاق ایتمشدر. بهادر کرای شاهین کرایك فرارنده و ایکی خانلغی آره‌سنده بر مدت حکومت سورمشیدی . شهباز کرای وبخت کرای بافرمان عالی خانلق مسندینه نصب اولنمشلر- سه‌ده، حرب زمانی اولمغله، اردوکاهده بولنوب، قریمه دخول ایده‌مه‌مشلردر . قریمك روسیه‌یه الحاقندن صکره، اهالیسی اولان تاتارلرك برقسم عظیمی ممالك عثمانیه‌یه وعلی‌الخصوص دوبریجه جهتنه هجرت ایتمشلردر .

قریم { (اسکی — ونام دیکرله صلقات) قریم شبه جزیره‌سنده وتاوریده ایالتنك کفه قضاسنده اولهرق کفه‌نك ٢٣ کیلو متره غربنده وقره دکیزه دوکیلن (چوروك صو) چایی اوزرنده بر قصبه اولوب، ٣٠٠٠ اهالیسی وصرف بیاض مرمر ایله قرمزی صماقیدن انشا اولنمش آلتیوز سنه‌لك پك مصنع بر جامع شریفی واردر. قریم خانلرینك اك اول مرکزی بوراسی اولدیغندن ، بونك اسمی شبه جزیره‌یه وبتون خانلغه دخی اطلاق اولنمشدر .

قریم کرای { قریم خانلرندن اولوب ، الحاج سلیم کرایك تورونی ودولت کرایك اوغلیدر . برادری آرسلان کرایك برنجی خانلغنده نورالدینلك منصبنده بولندقدن صکره ، استعفا ایدوب، برغوس جوارنده کی جفتلکنه چکلمش ایکن، ١١٧٢ تاریخنده مسند خانیه نصب اولنمش؛ و ١١٧٨ ده رکاب همایونه دعوت وسیله‌سیله ، درسعادته جلب وردوسه

نی اولمش ؛ و ۱۱۸۰ ده برادرینك اتمامیله نفیدن بالتخلیص ، چفتلکنده اقامتنه مساعده بیورلمش ؛ و ۱۱۸۲ ده درسعادته جلبله ، ثانیاً مسند خانی یه نصب اولنه‌رق ، روسیه سفری هنکامی اولمغله ، کندیسی بوجاق جهتنده‌کی تاتارلرله وقالغای بولنان برادر زاده‌سی مسعود کرای قریم تاتارلریله روس دیارینه الفار ایده‌رك ، فراوان غنایم واسرا اخذیله ، عودتندن صکره ، سنهٔ مذبوره‌ده وفات ایتمشدر . جسور ، حریص شهرت وشان ، ذوق واکتجه‌یه مجبور ودبدبه وطنطنه‌یه مائل اولوب ، (دلی خان) دینمکله شهرت بولمشیدی . باغچه‌سرایده (دلارا) اسمیله برجامعی ، قوشان قصبه‌سنده دیکر بر جامع شریفی ومتعدد چشمه‌لری ، باغچه‌سرای جوارنده خانلره مخصوص (اشله‌باغچه) اسمیله غایتله مزین سرای وباغچه‌سی وسائر آثاری واردر .

قریمی { (عبدالله افندی) مشاهیر خطاطین طیندن اولوب ، ۹۹۹ ده وفات ایتمشدر . خارج سور استانبولده وامیر بخاری جوارنده کوردیکی برروٴیا اوزرینه حیاتنده تهیئه ایتمش اولدیغی مزارینك طاشنده‌کی « قد طوی طوامیر الاعمال ونسخ اساطیر الامال بالاجال » عباره‌سی کندی خطیله محرر اولوب ، حتی تاریخنك ده (۹۹) رقمنی کندیسی یازوب ، برینی ده شاکردانمز یازسون دیمش اولدیغی مشهوردر .

قرین آباد { شرق روم ایلینك برغوس سنجاغنده وبرغوسك ٤٥ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق بالقان سلسله‌سنك برشعبه‌سی اوزرنده وطونجه‌یه دوکیلن (اینجه صو) قربنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب ، نصفندن زیاده‌سی مسلم وقصوری بلغار ، اسرائیلی وچنکانه اولق‌اوزره ، ۵۰۰۰ اهالیسی ، هر سنه ایلك بهارده قوریلور پنایری ، عبا دستکاهلری وقیون اخراجاتی واردر .

قریو { (Krio) آناطولینك ساحل غربیسنده استانکوی کورفزیله سومبکی کورفزی آره‌سنده دکیزك ایچنه طوغری زیاده اوزانیر بر بروندر .

قرئوزه { (Creüse) تروآ حکمداری پریامك قیزی و (انئوس) ك زوجه‌سی اولوب ، تروآنك غارتی اثناسنده زوجیله قاچارکن نابدید اولمش .

قَرْیه { « کوی » دیمك اولان بو اسم مکهٔ مکرمه‌یه دخی علم اولوب ، آیت کریمه‌ده بومعنی ایله وارد اولمشدر .

قُرَیه { بغدادده ایکی بیوك محلهٔنك اسمی اولوب ، بری حریم دار الخلافه‌ده ، ودیکری مدرسهٔ نظامیه چارشیسنده قارشیسنده ایدی . — مدینهٔ منوره جوارنده ویمامه‌ده دخی بر قریه‌نك اسمی ایدی .

قَزّاز { (ابو عبدالله بن جعفر التمیمی) مشاهیر علما وادبادن اولوب ، ملوك فاطمیه‌دن عزیز بن معزك زمانینده قیروانده یاشامش ؛ و ٤١٢ تاریخنده شهر مذکوره ۷۰ یاشلرنده وفات ایتمشدر . نحو ولغت وادبیاتده یدِ طولی صاحبی اولوب ، طبیعت شعریه‌سی دخی وار ایدی . « الجامع » عنوانیله لغتده بیوك بر کتابی ، نحوده « المفترق » عنوانیله مفصل برتألیفی ، « المعترض » عنوانیله برتصنیفی وسائر آثاری واردر . شو ایکی بیت جمله اشعارندندر :

اضمروا لی وداً ولا تظهروه
یهده منکم الی الضمیر
ما ابالی اذا بلغت رضاکم
فی هواکم لای حال اصیر

قزاسلاؤ { وآلمانجه چاسلاؤ (Czalau, Tchaslau) آوستریانك چهستان خطه‌سنده پراغه ایالتنده وپراغه‌نك ۷۲ کیلومتره شرق جنوبیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ٦۰۰۰ اهالیسی واردر .

قزان { (Kazan) روسیه‌ده پترسبورغك ۱۲۰۰ کیلومتره شرق‌جنوبیسنده وموسقودنك ۷۲۵ کیلومتره شرقنده اوله‌رق صولدن وولغایه دوکیلن (قزانسقه) چایی اوزرنده وولغا کنارندن ۵ کیلومتره‌لك مسافه‌ده ″۲٤ ′٤۷ °۵۵ عرض شمالی ایله ″٤ ′٤۷ °٤٦ طول شرقیده واقع ایالت مرکزی برشهر اولوب ، ۹۱۵ ۱۳۹ اهالیسی ، دارالفنونی ، ۹۱۰۰۰

جلدی حاوی کتبخانه‌سی، رصدخانه‌سی، تشریح وکیمیا عملخانه‌لری، تاریخ طبیعی نمونه‌خانه‌سی، ایکی ذکور وبر اناث مکتب اعدادیسیله اناثه مخصوص بر مکتب عالیسی، متعدد مدرسه‌لریله مکاتب ابتدائیهٔ اسلامیه‌سی، ٤٦ کلیساسی، ١٢ جامع شریفی، کتب ترکیه طبعنه مخصوص حروف عربیه‌یی حاوی بر مطبعه‌سی، شهرك مسلمانلری عندنده معزز بر اسکی قلعه‌سی، بر چوق دباغخانه‌لری، بویاخانه‌لری، ایچ یاغی وبال مومی واسیارماجت تصفیه خانه‌لری، صابون، بیره ومسکرات فابریقه‌لری، بعض منسوجات دستکاهلری واسلحه فابریقه‌لری، دمیر وباقیر دوکمخانه‌لری وبك ایشلك تجارتی واردر. بیوك فابریقه‌لری ١٠٠ عددنده اولوب، ایچلرنده ٣٧٠٠ عمله چالیشیر، وسنوی ٥٣ ملیون فرانقلق معمولات چیقار. تجارت وصنایعدن قزانده سنوی ٢٣٢ ملیون فرانق استفاده اولنور. یازین نهرلرك صوبی آزالمغله، تجارت سکته‌دار اولورسه ده، ایلك بهارده، هواسی پك لطیف اولمغله برابر، نهرلر دخی طاشوب، کیلر فابریقه‌لرك ودکانلرك اوکنده‌دمیر آتدقلرندن، اوموسمده پك چوق آلیش ویریش اولور.

قزان شهری اون دردنجی قرن میلادیده بایدوخان ویا اخلافندن بری طرفندن شمدیکی موقعنك ١٤ و برظنه کوره ٢٨ کیلومتره شمال شرقیسنده بنا اولنوب، قرن مذکور اواخرنده روسیه بیوك دوقه‌سی واسیل دیمتریویچ طرفندن تخریب اولنمش؛ وقرق سنه صکره دشت قپچاق خانی طرفندن وولغا مجراسی قربنده یعنی شمدیکی موقعنده تأسیس اولنوب، آوروپا ایله آسیا آره‌سنده بیوك برتجارت مرکزی اولمش ایدی. دشت قپچاق دولتنك انقسامنده قزان بو بیوك دولتك انقاضندن تشکل ایدن بش خانلقدن برینك مرکزی اولمش؛ وقزان تاتارلری برچوق وقت روسلرله اوغراشدقدن صکره، نهایت ١٥٥٢ تاریخ میلاد یسنده قزان شهری وخانلغی روسلرك ید ضبطنه کچمشدر. شهر بر چوق وقت دها صرف تاتار واسلام شهری حالنده قالوب، نهایت اون آلتنجی قرن میلادی اواخرنده ایمپراطورك برامر رسمیسیله مسلمانلر شهرك ایچندن اخراج، وجامعلری احراق اولنه‌رق، شمدیکی حالده اهالیٔ شهرك برثمنی راده‌لرنده اولان مسلمانلر (قبان) کولنك شمال غربی جهتنده آیریجه برمحله تشکیل ایتمشلردر. شهرك قسم اعظمی اخشاب خانه‌لی وصیقندیلی اولوب، یالکز کبار واغنیایه مخصوص اولان یوقاری قسمنده کارکیر خانه‌لر وکنیش وقالدیرملی سوقاقلر بولنیور.

— قزان ایالتی شمالاً ویاتقه، شرقاً اوفه، جنوباً ساماره وسیمبیرسك، غرباً دخی نیژنی نووغورود ایالتلریله محدود اولدیغی حالده، مساحهٔ سطحیه‌سی ٦٣ ٧١٦ مربع کیلومتره واهالیسی ٢ ١٦٢ ٣٣٩ کشیدر. اراضیسی غرب وشمال جهتلرنده آز عارضه‌لی وجنوب شرق طرفلرنده وانهارك مجرالری قربنده دوزوآلچقدر. (وولغا) ایرماغی ایالته غربدن کیروب، اورته‌سنده بولنان قزان شهرینه قدر شرقه طوغری آقدقدن صکره، جنوبه طوغری دونوب، بوایکنجی استقامتنك وسطلرنده شرقه کلن (قامه) نهرینی آلیر. حدود غربیه‌سنده (سوره) نهری جنوبه و (وتلوغه) شمالدن کله‌رك، وولغایه دوکیلورلر. بو وجهله ایالتك بتون میاه جاریه‌سی وولغا ایرماغنه واراضیسی بحر خزر مائله‌سنه تابعدر. کوللری چوق اولوب، ٤٠٠ عددینه قریب ایسه‌ده، جمله‌سی کوچکدر. اراضیسنك نصفندن زیاده‌سی اورمانلرله مستور اولوب، سفائن اعمالنه یارارکراسته قطع اولنور. اراضیسنك یوزده قرق مقدارنه اولوب، برنجی درجه‌ده آریه وچاودار وایکنجی درجه‌ده بغدای، داری، مصر، کتان، کنوپر، خشخاش، سبزه وسائره حاصل اولور. چایرلری یوزده یدی نسبتنده ایسه‌ده، حیوانات اهلیه‌سی چوق اولوب، بر ملیوندن زیاده قویون، ٣٦٠٠٠٠ صیغیر، ٤٢٧٠٠٠ خرکله، ١٩٢٠٠٠ طوموز و ٤٦٠٠٠ کچی بولنیور. طیوری وآریلری ده چوقدر. هواسی پك سرت اولوب، قیشلری اوزون وقار وبوزلری چوقدر. صنایع وتجارتی

بك ایلری اولوب، آغاجدن مواد مختلفه یاپدقلری کبی، قادینلری کتن ویوکدن انواع منسوجات اعمال ایدرلر. دباغخانه‌لری، صابون، یاغ، اسپرتو وسائره فابریقه‌لری‌ده چوقدر. اهالیسنك همان نصفی روس ونصف دیکری تاتار وچوواش، جرمیس، دودیاق وسائر اقوام تورانیه‌دن اولوب، بونلردن یاریم ملیونی متجاوز اولان تاتارلر مسلم وسنی، وسائرلری اساساً بتپرست ایسه‌ده، بونلر میانده روسلر خرستیانلغی دخی ادخال ونشر ایتمشلردر. ایالت ۱۲ قضایه منقسم اولوب، ۱۳ شهر وقصبه‌سی، ۱۷ بیوك قریه‌سی، ۳۳۱ کلیسالی کویی و ۳۳۵۲ کوچك کوی وچفتلکی حاویدر.

قزان { یاخود قزغان وبلغارجه قوتل (Kotel) شرقی روم ایلینك اسلیمیه سنجاغنده واسلیمیه‌نك ۲۵ کیلومتره شمال شرقیسنده ودلی قامجیفك منابعی قربنده اولهرق کوچك بالقان اتکنده ناحیه مرکزی برقصبه اولوب، ۵۰۰۰ اهالیسی وبعض منسوجاتی واردر.

قزانلق { شرق روم ایلینك اسکی زاغره سنجاغنده واسکی زاغره‌نك ۲۸ کیلو متره شمال غربیسنده وطونجه‌نك ساحل شمالیسی قربنده اولهرق شبکه بوغازینه قریب غایتله کوزل بروادیده واقع قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۲۰۰۰۰ قدر اهالیسی، ۱۶ جامعی، ٤ کلیسالی، بلغارلرك ذکور وانائه مخصوص آیری آیری مکتبلری، برقیز مناستری وقصبه‌نك قارشیسنده قره‌جه طاغك اتکلرنده پك واسع کل باغچه‌لریله سنوی تقریباً ۱۰۰۰ قیه کل یاغی اخراجاتی وار. بوحال وقوعات اخیره‌دن اول اولوب، بلغار عصیانی وروسیه محاربه‌سی اثناسنده قزانلق چوق خساره اوغرامش، ونفوس عمومیه‌سنك نصفندن زیاده‌سنی تشکیل ایدن اهالئ اسلامیه‌سنك چوغی هجرت ایتمشدر.

قزدار { (یاخود قصدار) مجستان ایله سند ومکران آره‌سنده یعنی بلوجستان جهتنده برقصبه اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مسطوردر.

قزرنوویچ { (Czernovicz) آوستریا و مجارستان دولتنده (بوقووینه) خطه‌سنك مرکزی برشهر اولوب، پروت نهرینك ساحل یمینده واقع و ۳۴۰۰۰ اهالیی جامعدر. آوستریاده اورتودوقس خرستیانلرینك پطریقخانه‌سی بوشهرده اولوب، برمکتب عالیسی وقیومجیلق وجواهرجیلغه متعلق معمولاتی واردر.

قزرنی جورج { [« قره‌یورکی » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قَزوین { ایرانك عراق عجمی ایالتنده وطهرانك ۱۵۰ کیلومتره غرب شمالیسنده (البرز) سلسلهٔ جبالی اتکنده وابهر رودهٔ دوکیان برچایك منبعنده وطهراندن تبریزه کیدن طریقك اوزرنده ″۲ ′۱۵ °۳۶ عرض شمالی ایله ″۱۸ ′۴۲ °۴۷ طول شرقیده بر شهر اولوب، ۴۵۰۰۰ اهالیسی، هارون الرشیدك بناکرده‌سی اولان مصنع برجامع شریفیله، خارجاً غایت کوزل چینیلرله قاپلانمش مکعب الشکل برجامع شریفی وسائر جوامع ومساجدی، خرابه یوز طوتمش اسکی بر سرایی واوکنده اشجارله مظلل برمیدانی، پك ایشلك تجارتی وبیوك بازار وچارشیلری، اطرافنده شهرك وقتیله چوق دها بیوك بولنمش اولدیغنه دلالت ایدر واسع مزارستانلری وایچلرنده بعض مشاهیر مراقدی، پك لذیذ اوزوم ویرر باغلریله فستق، قارپوز وسائر کوزل میوه‌لری واردر. بر طرفدن آذربیجان وشروان وممالك عثمانیه، بر طرفدن بحر خزر اسکله‌لری وبرطرفدن دخی فارس وهندستان وسائر جهاتدن کلن کروان طریقلرینك مجمع بر نقطه‌ده واقع اولمغله، اهمیت تجاریه‌سی اولوب، اهالیسی عمومیت اوزره زنکین وجسور آدملردر. آنجق موقعنك ارتفاعی حسبیله هواسی سرت وسریع التحول اولوب، صویی‌ده پك قیت اولمغله، اکثریا صهرنج صویی استعمال ایدرلر؛ وبناءً علیه (انبارآب) تعبیر ایتدکلری پك کنیش صهرنجلری واردر. ایرانیلر شاپور ذو الاکتافك ویا بهرام ملردن برینك بناکرده‌سی اولدیغنه ذاهب

ایسه‌لرده، بطلیموسك کتابنده (قسابینه) اسمیله مذکور اولدیغنه باقیلیرسه، چوق دها اسکی اولوب، اسکندردن اول موجود بولنمش اولدیغی آکلاشیلیر . اصل اسم فارسیسی (کزاوین) اولوب، قزوین بونك معربیدر . قزوینده ایپك منسوجات ، خالی وپاموقدن بز نسج واعمال اولنور .

قزوینی { (زکریا بن محمد بن محمود) مشاهیر علمادن اولوب. جغرافیا وهیئت و تاریخ طبیعیه متعلق غرائب احوالی حاوی « عجائب المخلوقات » عنوانیله عربی العباره مشهور برتألیفی واردر، که آلمانیاده طبع ونشر ، واکثر آوروپا السنه‌سنه ترجمه اولنمشدر . قزوینده دنیایه کلوب، کتاب مذکوری ۷٦٤ ده اکمال ایتمشدر.

قزوینی { (حکیم شاه محمد) مشاهیر علما واطبادن اولوب، وطن اصلیسی اولان قزوین علماسندن وبعده ملا جلال الدین دوانیدن تحصیل علوم عقلیه ونقلیه ایتدکدن صکره، مکهٔ مکرمه‌یه عزیمتله ، مجاورت ایتمکده ایکن، سلطان بایزید خان ثانی حضرتلری جانبندن درسعادته جلب بیوریله‌رق، وظیفه تعیین اولنمش؛ وسلطان سلیم خانك جلوسلرنده دها زیاده تقرب و التفات بولوب، معیتلرنده سفر ایتمش؛ وسلطان سلیمان خان زماننده وفات ایتلشدر . سورهٔ نحلدن آخر قرآنه‌دك برتفسیر شریفیله « کتاب ربط السور والایات » عنوانیله برکتابی، خواجه زاده‌نك « تهافت »نه حاشیه‌لری، دوانینك « شرح عقاید »نه حواشیسی، ایساغوجی‌یه، کافیه‌یه، طبده موجزه شرحلری واردر . دمیرینك « حیاة الحیوان » نی دخی فارسی‌یه ترجمه ایتمشدر .

قزیل { چینه تابع ترکستان شرقیده یکی حصار قضاسنده ویکی حصارك ٤٥ کیلومتره شرق جنوبیسنده، اوله‌رق، کاشغردن یارقندکیدن طریق اوزرنده بر قصبه اولوب، ٤٠٠٠ اهالیسی ویرلیلر طرفندن چیقاریلان دمیر معدنی واردر. طوپراغنك رنکندن طولایی بویله تسمیه اولنمشدر .

قزیل آرت { (یاخود قزیل یارت) آسیای وسطیده پامیر خطه‌سنك شرق جهتنده جنوب شرقیدن شمال غربیه ممتد بر سلسلهٔ جبال اولوب، الك یوکسك ذروه‌سی ٦٨٧٢ متره ارتفاعنده‌در . بونك آلت طرفی حکمنده اولان (چیچکلك) طاغنك ده ٤٧٨٠ متره ارتفاعی واردر . (کوه بلور) ك عینی اولمسی محتملدر .

قزیل آرسلان { آذربایجانده امارت و حکومت سورن اتابکلرنك اوچنجیسی اولوب، سلالهٔ مذکوره‌نك بانیسی اولان شمس الدین اتابك ایلدکزك ایکنجی اوغلیدر . ۸۵۱ تاریخنده، بیوك برادری جهان پهلوان اتابك محمدك وفاتی اوزرینه، مسند امارته کچوب، سلفلری رتق وفتق اموری بسبتون الارینه آلمش وسلجوقیلرك النده برحکم براقامش اولدقلری حالده، بونك زمانینده سلطان طغرل سلجوق امور حکومتی کندی الینه آلمغه قالقیشوب ، صاحب ترجمه‌یی موقع اقتدار دن دوشورمکه چالیشمغله، بینلرنده محاربه ظهور ایدوب، ابتدا سلطان طغرل غالب کلمش ایسه‌ده، بعده مغلوب اولمغله، قزیل آرسلان کندیسنی (کرم) قلعه‌سنه حبس ایدوب، یرینه تخت سلطنته جلوس ایتمش؛ و٦ سنه حکومت سوردکدن صکره ، ۵۸۷ ده یتاغنده مقتول بولنمشدر .

قزیل آطه‌لر { استانبول جوارنده ومرمره دکیزنده‌کی آطه‌لره وقتیله ویریلن اسمدر . [« آطه‌لر » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قزیل آغاج { بحرخزرك ساحل غربیسنده، روسیه نك باکو ایالتنده همنامی اولان قویك مدخلنده برکوچك قصبه واسکله اولوب، صید ماهیسنك کثرتیله مشهوردر .

قزیل اوزن { (ونام دیکرله سفید رود) ایرانك غرب شمالی جهتنده برایرماقدر، که آردلان خطه‌سنده نبعاله، ابتدا شماله طوغری آقه‌رق عراق عجمینك ایچندن مرورله، آذربایجانه دخول وصاغدن سنجان رود وصولدن قره کول چایلرینی اخذ ایتدکدن صکره، بردن بره جنوب شرقیه طوغری دونه‌رك، یینه عراق عجمی داخلنده البرز سلسلهٔ جبالنك جنوبی

اتکاریله زنجانك اوستندهکی طاغلر آره‌سنده بر وادینك ایچنده آقار؛ وبعده شرقدن کلن شاهرودی اخذ ایله، بردن بره شمال شرقیه طوغری دونوب، طاغلر آره‌سنده‌طار بربوغازدن ومنجیل ایله رودبار آره‌سنده واقع کارکیر برکوپرینك آلتندن مروره، کیلان خطه‌سنه کیرر؛ ورشتك شرق طرفنده کندی دوکدیکی قوملردن دکیزك ایچنه ۲۵ کیلومتره اوزانمش بربورودن بحر خزره منصب اولور . صویی زیاده ایسه‌ده، درینلکی آز اولدیغندن، سیر سفائنه صالح اولهجق حاله قونمسیجون شمدیه قدر اولان تشبثلر مثمر اولهمامشدر .

قزیل ایرماق { آناطولینك اك بیوك ایرماغی اولوب، فیضانی زماننده سوروکلدیکی جامورلردن آلدیغی قیرمزیه مائل صاریمتراق رنکندن طولایی بو اسمله تسمیه اولنمشدر . اسم قدیمی (هالیس) در . سیواس ولایتنك حدود شرقیه‌سی قریندهٔ قره‌بل ایله کوسه طاغ اتکارنده نبعاناله ، غرب جنوبیه طوغری نفس سیواس سنجاغنك وسطندن جریان ایدر؛ وسیواس شهری اوکندن مرور ایده‌رك ، صاغ وصولدن برچوق چایلر آلدقدنصکره ، آنقره ولایتنك قیصریه سنجاغنه داخل اولور ؛ واورادهٔ دخی صولدن قره صویی اخذ ایله ، قونیه ولایتی حدودینه واصل اولنجه، تبدیل استقامت ایده‌رك، ولایت مذکوره ایله آنقره ولایتنك قیر شهری سنجاغی آره‌سنده غرب شمالیه طوغری آقار ؛ وبو قسمنده دخی جهتیندن برقاچ چای بعدالاخذ، قونیه ولایتی حدودینی ترکله ، آنقره ولایتی داخلنده ونفس آنقره ایله قیر شهری سنجاقلری آره‌سنده جنوبدن شماله طوغری آقه‌رق . قسطمونی ولایتی حدودینه واصل اولور؛ واورادن شرق شمالیه طوغری دونوب . ولایت مذکوره ایله آنقره ولایتنك قیر شهری وبعده چوروم سنجاقلری آره‌سنده آقه‌رق ، ینه جهتیندن بر چوق چای وعلی الخصوص صاغدن تابعلرینك اك بیوکی اولان دلیجه ایرماغی اخذ ایدر . نهایت یکیدن سیواس ولایتنه دونوب ، آماسیه سنجاغنه دخول ایله ، شماله وبعده شمال غربیه طوغری دونه‌رك ، بو سنجاق داخلنده بر قوس یاپدقدن صکره، بتکرار قسطمونی ولایتی حدودینه واصل اولوب ، بو ولایتله سیواس وبعده سیواس ایله طربزون ولایتلری آره‌سنده‌شرق شمالیه‌طوغری آقار ؛ ونهایت طربزون ولایتنك جانیك سنجاغی ایچنه دخول ایله شماله طوغری دونه‌رك ، دکیزك ایچنه طوغری اوزانمش اولدیغی بر دالیه ایچندن قره دکیزه منصب اولور . بو وجهله آناطولینك شرق شمالی قسمنده بیوك برقوس تشکیل ایدوب، منبعیله منصبی آره‌سنده وترقوس ۲۵۰ کیلومتره قدر اولدیغی حالده ، ایرماغك مجراسی ، کوچك کیرنتی وچیقنتیلری محسوب اولمدیغی حالده ، ۸۵۰ کیلومتره طولنده‌در. چکدیکی یرلر اراضیٔ مرتفعه‌دن عبارت اولمغله، طربزون ولایتی حدودینه واصل اولنجه، پك سرعتلی اینیشلردن ایندیکندن، سیر سفائنجه استفاده اولنهمیور .

قزیل باش { بواسم عن‌اصل ایرانده دولت صفویه‌نك تأسسنه خدمت ایدن برصنف عسکره وبو عسکری تشکیل ایدن ترك وترکمان قبیله‌لرینه ویرلمشیدی . بو اسم دخی عساکر مذکوره‌نك باشلرینه قیرمزی صاریق کیملرندن ایلری کلوب، بورنك‌ده صفین محاربه‌سنده معیت جناب مرتضویه‌کی عسکره تقلیداً انتخاب اولنمشدی. شمدیکی ایران خاندان حکمرانیسنك منسوب اولدیغی قاچار قبیله‌سی دخی قزیل باش عدادینه داخل ایدی . چالدیران محاربه‌سنده واونی متعاقب ملوك صفویه ایله دولت عثمانیه آره‌سنده وقوع بولان محاربات اثناسنده قزیل باش اسمی شیعی معناسیله استعمال اولنه‌رق ، آناطولینك شرق شمالی جهتنده وعلی الخصوص ارضروم ، سیواس ، معمورة العزیز ولایتلرنده بولنان شیعی المذهب اهالیه دخی ویرلمشدر . بونلره اشتراك ازواج کبی زنادقه‌یه مخصوص بعض اعتقاد وآیینلر دخی اسناد اولنیورسه‌ده، صحتی شبهه‌لیدر . بونلرك عددی ۲۵۰۰۰۰۰ ایله ۴۰۰۰۰۰۰ آره‌لرنده تخمین اولنیور. افغانستانده دخی قزیل باش اسمیله بر صنف اهالی بولنوب ، بونلر دخی شیعی المذهبدر ؛ وعن اصل ترك وترکمن اولوب ، نادر شاه طرفندن اورالره

سوق و اسکان اولنمشدر . افغانستاندهکی قزیل باشلرك چوغی کابلده وهراتده اولوب ، جملهسی ۷۵۰۰۰ ی متجاوز دکللردر . اصل لسانلری ترکجه اولوب ، فارسی دخی قونیشورلر .

قزیلجه طوزله { آیواجق قصبهسنك اسکی اسمیدر . [«آیواجق» مادهسنه مراجعت بیوریله .]

قزیل دلی چای { ادرنه ولایتنده بر نهردر ، که ردوپ شعباتندن قوجه یایله طاغندن نبعاناله ، شمال شرقیه وبعده شرقه طوغری جریان ایدهرك ، دیمتوقهنك آلت طرفنده مریچ ایرماغنه دوکیلور .

قزیل صو { آسیای وسطیده (پامیر) مملکتنك اخیراً روسیهنك ضبطنه کچن (ماوراء آلای) خطهسنده (قزیل آرت) بوغازندن نبعان ایدر ایکی نهرك اسمیدر . بونلرك بری شرقه طوغری آقوب ، دها آشاغیده (کاشغردریا) اسمنی آلهرق ، (تاریم) ایرماغنه دوکیلور . دیکری غربه طوغری آقوب ، دها آشاغیده (سرخ آب) اسم فارسیسیله جیحونه منصب اولور .

قزیل طاغ { روسیهنك قارص ایالتنده وقارصدن ۴۰ کیلومتره شمالنده آرپه چاییله کور ایرماغی منابعی آرهسنده برکانی الاصل بر طاغ اولوب ، ۳۱۴۰ متره ارتفاعی واردر .

قزیل عورت { ماورای بحر خزر ده وقره قوم چولی قربنده اولهرق (آخال تکه) ترکمانلری مملکتنده بر قصبه اولوب ، ۳۵۰۰ اهالئ اسلامیهسی و ۳۰۰ روس محافظه عسکری واردر .

قزیل قوم { آسیای وسطیده روسیهیه تابع ترکستانده جیحون ایله سیحون مجرالری وقره طاغ اتکلریله آرال کولی آرهسنده ممتد بر چول اولوب ، شرقدن غربه بویی تقریباً ۶۰۰ واکی ۳۵۰ کیلو مترهدر . وقتیله دکیز دیی بولنمش اولدیغی بولنان حیوانات بحریه مستحاثهلرندن آکلاشیلیور . قیرمزی برقومله مستور اولوب ، پك سیرك بعض چاليلردن بشقه نباتاتی یوغیسهده ، اکثر یرلرنده ایکی اوچ متره قازیلنجه ایچیله بیلیر صو چیقار .

قسطا بن لوقا { خلفای عباسیه زمانندهیتیشن مشاهیر اطبادن اولوب ، بعلبکلی ورومی الاصل ایدی . لسان یونانی ایی بیلدیکی کبی ، سریانی وعربی لسانلرینی دخی فصیح صورتده یازمغله ، برچوق کتب طبیه وسائرهیی یونانیدن وسریانیدن ترجمه ، وبشقهلرینك ترجمهلرینی دخی تصحیح ایتمش ؛ وکندیلکندن دخی برچوق کتابلر تألیف ایلمشدر . طبدن بشقه هندسهده وسائر علوم ریاضیهده وفلسفه وهیئتده دخی ید طولی صاحبی ایدی . مقتدر باللهك زمانننده بغداد ده بولنوب ، بعده بعض رؤساء نصرانیهنك دعوتی اوزرینه ، ارمینیهیه عزیمتله ، اورادە وفات ایتمشدر . باشلیجه تألیفاتی بروجه آتیدر : «کتاب فی اوجاع النقرس» ، «کتاب فی الروائح وعللها» ، باهك اسباب واحوالی حقنده ابو محمد حسن بن مخلده خطاباً سؤال جواب صورتنده بر رساله ، «کتاب فی الاعداء» ، ابن مدبره خطاباً یازدیغی «کتاب جامع فی الدخول الی علم الطب» ، «کتاب فی النبیذ وشربه فی الولائم» ، «کتاب فی الاسطقسات» ، «کتاب فی السهر» ، «کتاب فی العطش» ، «کتاب فی القوة والضعف» ، «کتاب فی الاغذیة علی طریق القوانین الکلیة» ، «کتاب فی النبض ومعرفة الحمیات وضروب البحرانات» ، «کتاب فی علة الموت فجأة» ، «کتاب فی معرفة الخدر وانواعه وعلله واسبابه وعلاجه» ، «کتاب فی ایام البحران فی الامراض الحادة» ، «کتاب فی الاخلاط الاربعة وماتشترك فیه» ، «کتاب فی الکبد وخلقتها وما یعرض فیها من الامراض» ، «رسالة فی المروحة واسباب الریح» ، «کتاب فی مراتب قراءة الکتب الطبیة» ، «کتاب فی تدبیر الابدان فی سفر الحج» ، «کتاب فی دفع ضرر السموم» ، «کتاب فی المدخل الی علم الهندسة» ، «کتاب آداب الفلاسفة» ، «کتاب فی الفرق بین الحیوان الناطق وغیر الناطق» ، «کتاب فی تولد الشعر» ، «کتاب فی الفرق بین النفس والروح» ، «کتاب فی الحیوان الناطق» ، «کتاب فی الجزء الذی لایتجزأ» ، «کتاب فی حرکة الشریان» ، «کتاب فی النوم والرؤیاء» ، «کتاب

فى العضو الرئيس من البدن » ، « كتاب فى البلغم » ، « كتاب فى الدم » ، « كتاب فى المرة الصفراء » ، « كتاب فى المرة السوداء » ، « كتاب فى شكل الكرة والاسطوانة » ، « كتاب فى الهيئة وتركيب الافلاك » ، « كتاب فى حساب التلاقى على جهة الجبر والمقابلة » ، « كتاب فى ترجمة ديوفنطس فى الجبر والمقابلة » ، « كتاب فى العمل بالكرة الكبيرة النجومية » ، « كتاب فى عمل الآلة التى ترسم عليها الجوامع وتعمل منها النتائج » ، « كتاب فى المتعة » ، « كتاب فى المرايا المحرقة » ، « كتاب فى الاوزان والمكاييل » ، « كتاب السياسة » ، « كتاب العلة فى اسوداد الحبش وتغيره من الرش » ، « كتاب الفرسطون » ، « كتاب فى الاستدلال بالنظر الى اصناف البول » ، « كتاب المدخل الى المنطق » ، « كتاب شرح مذهب اليونانيين » ، « رسالة فى الخضاب » ، « كتاب فى شكوك كتاب اقليدس » ، « كتاب الفصد » ، « كتاب المدخل الى علم النجوم » ، « كتاب الحمام » ، تاريخه دائر « كتاب الفردوس » ، « رسالة فى استخراج مسائل عدديات من المقالة الثالثة من اقليدس » ، « تفسير ثلاث مقالات ونصف من كتاب ديوفنطس فى المسائل العددية » ، « كتاب فى عبارة كتب المنطق » ، « كتاب فى البحار » ، « مسائل فى الحدود على رأى الفلسفة » .

قَسطُرّه { اندلسده جيان اعمالندن بر قصبه اولديغى « معجم البلدان » ده مسطوردر .

قَسطَلانى { (احمد بن على) مصر مشاهير علماسندن اولوب، سير نبوى حقنده « المواهب اللدنيه » عنوانلى كتاب مشهور ايله « فتح الدانى » عنوانلى اثرك صاحبيدر. ٩٢٣ تاريخنده وفات ايتمشدر .

قَسطَلّه { اندلسده برقصبه اولوب، دراج قسطلى وسائر مشاهيرك مسقط رأسى بولنمشدر .

قسطلى { (ابو عمر احمد بن احمد) اندلس مشاهير ادبا وشعراسندن اولوب، جد اعلاسنه نسبتله (ابن دراج) دينمكله دخى معروفدر . آنف البيان قسطله قصبه سنده ٣٤٧ تاريخنده دنيايه كلمش، و ٤٢١ ده وفات ايتمشدر . شو بيت جملهٔ اشعارندندر :

ان كان واديك ممنوعا فموعدنا
وادى الكرى فلعلى فيه القاك

قسطمونى { آناطوليئك شمال غربى قسمنده، استانبولك ٤٠٠ كيلومتره شرقنده، قره دكيزده اسكله سى اولان اينه بولينك ٦٥ كيلومتره جنوبنده وقزيل ايرماغه تابع كوك ايرماغك ساحل يمينى قربنده اولەرق بونهره دوكيلن برچايك اوزرنده ″١٠ ′٢٣ °٤١ عرض شمالى ايله ″٢٢ ′٢٤ °٣٢ طول شرقيده و ٨٥٠ گيلو مترەلك ارتفاعنده واقع همنامى اولان ولايتك مركزى برشهراولوب، ٢٥٩٤ اهالیسى، ٦٣ جامع ومسجدى ، ٢ كليساسى، ١٧ مدرسه سى ، ٤ كتبخانه سى، ١٢ تكيه سى، متعدد تربه وزيارتگاهى، مكتب اعدادئ ملكيسى، رشدئ عسكريه سى ، اناث رشديه سى ، دارالمعلمين صبيانى ، ذكور واناث ايچون يكى اصول اوزره يدى مكتب ابتدائيسى ومتعدد مكاتب صبيانى، برمكتب صنايعى، روملره مخصوص ذكور واناث ايچون برر وارمنيلرك برمكتبى، ايكى خسته خانه سى، قشله ودبويلرى ، خراب بر قلعه سى ، ١٩١٩ دكان ومغازه سى، ٤٥ خانى، ١٥ حمامى ، ٢ عمارتى، بدستانى، ٢٨ فرونى ، ٣ صو دكرمنى، متعدد دباغخانه سى، ٤ كره ميدخانه سى ، برساعت قله سى وسائر مؤسساتى واردر. شهرك اوج طرفى طاغلرله محاط اولوب ، شمال جهتى آچيقدر . خانه لرينك اكثرى طاغ وتپه لرك اتكلرنده اولمغله، خارجاً منظره سى ضررسز ايسه ده، سوقاقلرى طار وطولاشيقلى واولرى اخشاب اولمغله، داخلاً برحسنى يوقدر . ايچندن كچن چايك بعض يرلرنده ريختملر يابمشدر ، واوستندن ١٢ كوپرى ايله كچيلير. چايك صوبندن بشقه برقاچ صولر دها اساله ايديلەرك، شادروانلر وچشمه لر يابمشدر . جوامع شريفه سنك اك بيوك ومصنعلرى: نصرالله قاضى، اتابك، طوپجى اوغلى ، سنان بك، يعقوب اغا (اسفنديار زاده لردن) اسماعيل بك جامعلريدر . شهر ٣٤ محلەيه منقسمدر . داخل وخارجنده بر چوق باغچه لر بولنوب، مشهور اولان عريانى

اریکیله مسکت المای وسبزه‌لرك انواعی یتیشد. یرلیر. هوای قیشین زیاده‌جه صوئوق ویازین صیجاق اولوب، اساساً صاغلام ایسه‌ده، بعض صیتمه‌لری‌ده واردر. اهالیسندن یالکز ۷۲۷ روم و۱۰٦ ارمنی اولوب، قصوری کاملاً مسلم وجمله‌سی لسان ترکی ایله متکلمدرلر. شهرده باتیر جیلق صنعتی خیلی ایلری اولوب، هرنه‌قدر اسکی قدر کثرتلی چیقمیور سه‌ده، طرز جدید اوزره کوزل آوانی یاپلقده‌در. دوشمه‌لك، یتاقلق، چارشافلق، پیشکیر. حمام طاقمی، یرلی بز، یلکن بزی کبی منسوجات دخی اوته‌دن بری یاپلقده اولوب. اخیراً قازمیر وفانیله کبی یوك منسوجات اعمالنه دخی باشلامشلردر. قیوجیلق ودمیرجیلکله متعلق شیلرله معمولات دباغیه دخی خیلی ایلریدر. باشلیجه تجارتی تشکیل ایدن اخراجاتی ایسه کندیر، اورغان، تفتیك وقوری عریانی اریکیدر. بوشهر اسکی قسطنطینیه ایمپراطورلرندن (قومننوس) لرك زماننده تأسیس اولنوب، قلعه‌سی‌اووقتدن قالمه‌در. اسمی دخی قاسترا قومننی (Castra Comneni) یعنی « قومننوس قلعه‌سی » تعبیرندن غلط اولدیغی مظنوندر. ابوالفتح سلطان محمد خان ثانی جانبندن اسفندیار اوغللرندن ضبطله ضمیمهٔ ممالك عثمانیه اولمشدر. ادارهٔ عثمانیه زمانننده معارفجه خیلی ایلری بولنوب، برچوق علما وشعرانك منشئی بولنمشدر.

— قسطمونی قضاسی همنامی اولان ولایت وسنجاغك مرکز قضاسی اولوب. شهرایله ٤ ناحیه‌یه منقسم و ۲۳۷ قریه‌دن مرکبدر. بویی تقریباً ۷۳ واکی ۳۵ کیلومتره واراضیسی ۲۷۷ ۴۷۰ دونم اولدیغی حالده، شرقاً طاشکوپری وطوسیه، جنوباً ینه طوسیه وآراج، غرباً ینه آراج وطاطای، شمالاً دخی اینه بولی وطاشکوپری قضالریله محدوددر. اهالیسی ۵۷ ۷٤٤ کشیدر. اراضیسی منبت اولوب، بغدایك انواعیله آربه، یولاف، مصر، بورچق، مرجمك، نخود، فاصولیه وسائر حبوبانله آفیون واریك، الما، آرمود، جوز، چیلك کبی میوه‌لرله سبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. اوزوم یتیشمیور. اورمانلری سکز بیوك ومتعدد کوچك پارچه‌دن عبارت اولوب، میشه، صاری وقره چام، کورکن، کوکنار، قواق وسائر اشجاری حاویدر. محلنده استعمال اولنمق اوزره، کراسته واودون کسیلیر. مرعالری چوق اولوب، حیوانات اهلیه‌سی: قیون، کچی، تفتیك کچیسی، صیغیر، آت، استر، مرکب وسائره‌دن عبارت اولوب، جمله‌سنك جنسلری کوچکدر. قیون وکچیلرینك سودی پك آز اولدیغندن، یالکز پیاغی وقیللرینچون بسلرلر. شهردن بشقه قضانك درت ناحیه‌سنده ۱٦۲ جامع ومسجد ۵۰۸۰ دکان ومغازه، ۷ حمام، ۱ مدرسه، ۱ کتبخانه، ۱۹٤ صبیان مکتبی، ۲۸۷ صودکرمنی و۲۸ کرمیدخانه موجوددر.

قسطمونی { ولایتی. آناطولینك قره دکیز ساحلنده‌کی ایکی ولایتك بری وغرب جهتنده بولنانی اولوب، شمالاً بحر مذکورله، شرقاً طرزون وسیواس، جنوباً آنقره وآز محلده خداوندکار ولایتلریله، غرباً دخی ازمید مستقل متصرفلغیله یعنی قوجه ایلی ایله محاط ومحدوددر. طرزون ولایتی سواحلی بر قوس مقعر تشکیل ایتدیکی حالده، قسطمونی ولایتنك سواحلی بر قوس محدب شکلنی ابراز ایدوب، منتهای شرقنده سینوبك بولندیغی بیوك بربرون اوزانیور، که بونك غربی کوشه‌سی اولان (اینجه برون) آناطولینك اك شمالی نقطه‌سیدر. شرقدن غربه بویی قوش اوچشی حسابیله ۳۵۰ ووسطی اکی ۱۵۰ کیلو مترہ اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً ۵۳ ٦۵۹ مربع کیلو مترہ واهالیسی ۹۸۰ ۰۲٤ کشیدر. که بو مقداردن ۱۵ ۹۷۲ ی روم و ۵۹۰٦ ی ارمنی اولوب، قصوری کاملاً مسلم وجمله‌سی لسان ترکی ایله متکلمدرلر.

اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق ومرتفع اولوب، غربدن باشلایه‌رق عباس طاغی، الا طاغ، ایشیق طاغی وایلغاز طاغی ولایتك بوینجه برسلسلهٔ جبال وبرتقسیم میاه‌خطی تشکیل ایدرلر. بونلردن الاطاغك ۲۵۰۰ وایلغازطاغنك ۲۲۰۰ مترہ ارتفاعی واردر. بو طاغلرك بعض قسملری محللرنجه بشقه اسملرله دخی یاد اولنور. بوسلسلهنك شمالنده بونلره آز چوق مربوط ایکنجی درجه‌ده

برطاقم طاغلر بولنیور، که باشلیجه‌لری ینه غربدن باشلایه‌رق بروجه آتیدر : کوپك طاغی ، قره طاغ، ارن طاغی، دره فندق طاغی، دوراند طاغی، آروند طاغی، کورن طاغی، کره‌طاغلری، صاری قواق طاغی، کراز طاغی، الك طاغی، الاکوز طاغی، قطران طاغی. سلسلهٔ مذکوره‌نك جنوبنده وولایتك جنوب شرق جهتنده دخی کوسه طاغی. الماطاغی وقباق طاغی بولنیور. بو طاغلر بربرلرینه طوغری وتا ساحله‌دك قوللر واتکار اوزاده‌رق ، آره‌لرنده آنجق آز چوق کنیش دره‌لر ووادیلر تشکیل ایدیور ؛ یوقسه بحق اووه دنیله‌جك قسطمونی ولایتنك همان هیچ بر یری یوقدر .

ولایتك میاه جاریه‌سی چوق اولوب، بر طاقمی جبال مذکوره‌دن نبعانله طوغریدن طوغری قره دکیزه وبرطاقمی ولایتك اطرافنی طولاشان قزیل ایرماق وسقاریه ایرماقلرینه دوکیلور . بو ایکی ایرماقدن قزیل ایرماق جنوبدن کلوب، ولایتك حدود جنوبیه‌سنك اورته‌سنه کلنجه، شرق شمالیه طوغری دونه‌رك، برخیلی مسافه‌ده ولایتك حدود جنوبیه‌سنی وبعده حدود شرقیه‌سنك بر قسمنی تحدید ایله ، طرابزون ولایتنه دخول ایدر . قزیل ایرماق ولایتك حدود جنوبیه‌سنده کی جریانده کنغری سنجاغیله طوسیه قضاسنك میاه جاریه‌سی اولان بر چوق کوچك چایلر وحدود شرقیه‌ده جریانده دورك چایی ایله کوك ایرماق اسملریله بیوجك ایکی نهر آلیر . بووجهله ولایتك بتون شرق جنوبی قسمی یعنی بتون کنغری سنجاغیله قسطمونی وسینوب سنجاقلرینك نصفلری قزیل ایرماق حوضه‌سی داخلنده بولنیور . سقاریه ایرماغی ایسه ولایتك یالکز حدود جنوبیه‌سنك منتهای غربی قسمنی تحدید، یعنی خداوندکار ولایتیله قسطمونی ولایتی آره‌سنده اولان حدودی تشکیل ایدوب، بولی سنجاغنك منتهای جنوب غربیسی میاه جاریه‌سنی آلیر . طوغریدن طوغریه قره دکیزه دوکیلن انهارینك الك بیوکی وصال یوزدیوب کراسته ایندیرمکه مساعد اولمسیله الك مهمی (فیلیاس) نهریدر، که غرب جنوبیدن کلن بولی چاییله شرقدن کلن صوغانلی صودن بالتشکل، شماله طوغری جریانله، همنامی اولان اسکله‌ده دکیزه دوکیلور. فیلیاس نهرینك حوضه‌سی ولایتك نصفنه قریب مقدارندن عبارت اولوب ، بولی سنجاغنك قسم اعظمیله قسطمونی سنجاغنك نصفنی ضبط ایدیور. بونك شرق طرفنده بارطین واونك شرقنده دورکانی چایلری دخی اولدقجه اهمیتلیدر. ساحله قریب طاغلردن نبعانله دکیزه دوکیلور بر چوق کوچك نهرلری دها واردر . بر خیلی کوللری وارایه‌ده، هپسی کوچکدر .

طوپراغی پك منبت اولوب ، اکثر طرفلرنده صو آلتنده دخی بولنمغله ، قسطمونی ولایتی آناطولینك الکزنکین ولایاتندن معدوددر. آنجق اراضیسی پك عارضه‌لی اولمسیله طرق ومعابری هنوز درجهٔ لزومنده پك کری اولدیغندن، یالکز دکیزه قریب اولان یرلرندن اخراجات اوله‌بیلیور.

محصولات ارضیه‌سی : بغدایك پك کوزل اجناس مختلفه‌سیله آرپه، چاودار، یولاف ، مصر، بورچق، مرجمك، نخود، فاصولیه وسائر حبوباتله کتان، کنویر، یاموق، پرنج، توتون، آفیون، جهری، الما، آرمود، اریك، جوز، کستانه‌وسائر میوه‌لرك انواعندن وسبزه‌دن عبارتدر . اورمانجه قسطمونی ولایتی آناطولینك وبلکه بتون ممالك عثمانیه‌نك الك زنکین یری اولوب، اکثر طاغلری کوزل اورمانلرله مستور ومیشه، چام، کوکنار ، قواق ، کورکن، قاین ، قره آغاج وسائر اشجار انواعنی حاویدر . بواورمانلردن ولایت داخلنده استعمال اولنان کراسته واودون قطع اولندقدن صکره، وسائط نقلیه‌سی مساعد اولان جهتلردن وعلی‌الخصوص فیلیاس نهرینك محراسی قریبنده بولنان یرلردن قره دکیز اسکله‌لرینه خیلی کراسته دخی ایندیریلیر . صو ایله چوریلیر بر چوق خزارلری دخی واردر . معادنی چوق اولمق اقتضا ایدرسه‌ده، اخراج اولنانلری پك آزاولوب، ؛ کمور، ۱ قروم ، ۱ باقر معدنلری امتیازی ویرلمش؛ ونیکل، منغانز، قروم، باقیر، دمیر، آرسنیق، آنتیمون وسیملی قورشون اوله‌رق ۱۳ محلده معادن تحریسیچون رخصت اعطا اولنمشدر.

کنغری سنجاغنك نفس کنغری

قضاسنده بر بیوك محلـه اولوب، خیلی مقدار طوز چیقار . مرعالری چوق وکورل وصولری بول ایسـه‌ده، حیوانات اهلیه‌سی کوچـك جثه‌لی وآز سوتلی اولوب، جنسلری اصلاحه محتاجدر. الکزیاده بولنانلرقیون، کچی، تفتیك کچیسی، صیغیر، آت، استر ومرکبدر. قیون وکچیلرینك سودی پك آز ومهان یاورولرینـه کفایت ایده‌جك مقـداردە اولوب، یالکـز پیاغی وقیلندن واینـك ومانده‌لرك سوت ویاغ وپنیرندن استفاده اولنور . ولایتك اکثر طرفلرنده پاموق وکتندن بز، دوشمه‌لك، یلکن بزی، آلاجه، مانوسه، اورغان وسائره نسج اولنه‌رق، اهالئ محلیه طرفلرندن استعمال، وبرآز مقـداری‌ده اخراج اولنور . زراعت، معادن، اورمان وحیوانات شعبه‌لرنجه قسطمونینك استعداد طبیعیسی فوق العاده اولدیغی حالده، اشبو ارکان اربعهٔ ثروتك هیچ برندن بحق استفاده اولنه‌میوب، بونلردن استفاده‌نك تأمینی ایچون یولار ولیمانلر انشاسیله زراعت مکتبلرینك تأسیس وتکثیری واهالینك شرکتلر تشکیلنه تشویق وترغیبی اقتضا ایدر . مملکته آقچه دخولنی جالب اولان اخراجاتـنك باشلیجه قسمی : کراسته، اورغان، تفتیك، پیاغی، منسـوجات مختلفه، ذخایر، قوری وتازه میوه‌لرك انواعی وسـائره‌دن عبارتدر . ولایتك واردات سـنویه‌سی ٤٠٠٠٠٠٠ عثمانلی لیراسی راده‌لرنده اولوب، مصـارف محلیه بونك بربعنه بالغ اولهماز .

قسطمونی ولایتی : قسطمونی، بولی، کنغری وسـینوب اسملریله ٤ سنجـاغه منقسم اولوب، آشاغیده‌کی جدولده کوسترلدیکی وجهله، ٢١ قضا و٢٧ ناحیه ایله ٣٧٠٤ قریه‌یی حاویدر . ولایت داخلنده ٣٠٥٩ جامع ومسجد، ١٦٨ تکیه وزاویه، ٣٨ کلیساومناستر، ١٣٧ مدرسه وکتبخانه، ٣٠٧٠ مکتب، ٧ عمارت، ٩ خسته خانه، ١٣٥٨١ دکان ومغـازه وقهوه، ٤٦٧ خان، ١٠٢ حمام، ٤٨٢٩ خزارودکرمن، ١٣٦ فابریقه، ٢٠٥٤٦ باغ، ٤٥٠٣٠ باغچه، ٢٤٥٤٠ اورمان، ٢٨٣٦ مرعی، ٤٨٠٣ چایر موجوددر .

باشلیجه اسکله‌لری : سینوب، کرزه، اینه‌بولی، قره‌آغاج، آماصره، بارطین، فیلیاس، زونغولداق، ارکلی، وآقچه حصـار اولوب، آنجق صـاغلام وکنیش لیمانلری اولمامغله، بو اسکله‌لرك همان جمله‌سی صنعی لیمانلره محتاجدر .

ولایتـك تقسیمات ملکیه‌سی ونواحینك حاوی اولدقلری قرانك مقداری بروجه آتیدر :

سنجاق	قضا	ناحیه	مقدار قرا
قسطمونی	قسطمونی	دوڤرکانی	٤٤
		کول	٥٩
		قوزیغه	٦١
		آق قیا	٧٣
	اینه بولی	اینه‌بولی	٤٣
		کوره	١٤١
		ابانه	٨٤
	زغفرانبولی	زغفرانبولی	١٠٦
		آقطاش	٣٥
		افلانی	٣٥
		اولوس	٦٧
	طاشکوپری	طاشکوپری	١٣٠
		کوجکه آغاج	٣٣
	طاطای	طاطای	٧٢
		ازطوای	٧٥
	جیده	جیده	٧٥
		خوش آلای	٨٨
	طوسیه		٣٩
	آراج	آراج	٧٢
		مرکوزه	٤٥
		اکدیر	٥٣
سینوب	بولی		١٩٠
	ارکلی		١٤٨
	بارطین	بارطین	١٣٢
		آماصری	٩٢
	کرده	کرده	٨٧
		چفامنکن	٨٦
	کوینك		٧٨
	دوزجه	دوزجه	١٣٥
		آقچه شهر	٣٢
	حمیدیه	حمیدیه	٦٥
		چهارشنبه	١٠٨
	مدرنی		١٤٢

سنجاق	قضا	ناحیه	مقدار قرا
کنغری	کنغری	کنغری	٧٧
		قوجحصار	٥٠
		شعبان اوزی	٤٦
		توخت	٣٥
	چرکش	چرکش	٣٦
		قره‌جه ویران	٥٦
		اووه‌جق	٦٩
		بایندر	٤٧
سینوب	سینوب	سینوب	٧٢
		کرزه	٧٢
	بوی آباد	بوی آباد	١٧٢
		طوراغان	٩٣
	عیانجق	عیانجق	٨٦
		چاکلی مع آق قیا	٤٥

[ولایتك احوال تاریخیه‌سیجون اسم قدیمی اولان « پافلاغونیا» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قسطمونی { سنجاغی. همنامی اولان آنف البیان ولایتك مرکز

سنجاغی اولوب، ولایت مذکوره‌یی ترکیب ایدن درت سنجاغك الك بیوکیدر . وسطده اولوب ، شرقاً سینوب، جنوباً کنغری، غرباً بولی سنجاقلریله، شمالاً دخی قره‌دکیزله محاطدر. یوقاریکی جدولدن آکلاشیلدیغی اوزره، ٧ قضا و ٢٠ ناحیه‌یه منقسم اولوب، ١٤١٠ قریه‌یی حاویدر. اراضیسی ٢١٦ ٨٠٩ ٤ دونمدن عبارت‌اولوب، ٣٦٣ ٦٩٧ اهالیسی واردر. واردات سنویه‌سی ١٤٠ ٠٠٠ ومصارف محلیه ٤٠ ٠٠٠ لیرا رادهٔ لرنده‌در . طبیعت اراضی ومحصولات وتقسیمات ملکیه‌سی حقنده مادهٔ آنفه‌ده‌کی تفصیلاته علاوه اولنه‌جق برشئ یوقدر .

قسطنطین { (Constantin) قسطنطینیه‌ده حکومت سورن روما شرق

ایمپراطورلرندن یعنی بیزانتیون ملوکندن بروجه آتی ١٢ کشینك اسمیدر :

برنجیسی « بیوك » عنوانیله معنون (فلاویوس والریوس آورلیوس قلاودیوس) در، که قونستانس قلور ایله هلنه‌نك اوغلی اولوب، میلادك ٢٧٤ تاریخنده دارداینه‌نك (نایسه) شهرنده یعنی الیوم صربیه‌ده بولنان نیش بلده‌سنده دنیایه کلمش ؛ ودیوقلتیان ایله عسکرك محبتی قزانوب ، ٣٠٦ تاریخنده، پدرینك وفاتی اوزرینه، بیوك برتانیه اردوسی طرفندن کندیسنه (آوغستوس) عنوانی ویرلمش ایدی . غالیا یعنی فرانسه جهتنده اعادهٔ اسایشه موفق اولدقدن صکره ، کندیسنی قتل ایتدیرمك ایستمش اولان قاین پدرینی تلف ایتدیرمش ؛ وبعده ایتالیا وآفریقایی ظلم الله ازمکده اولان ماقسیمیان اوغلی (قافسنس) ه قارشی عسکر سوق ایده‌رك ، کویا هواده نوردن برچلیپا رسمی واطرافنده آتشین خط ایله « بو علامتله غالب کله‌جکسك » عباره‌سنی کورمکله ، بیراغنه خاچ رسمنی ترسیم ایده‌رك ، مرقومه غالب کلمش؛ وظالم مومی‌الیه ٣١٢ تاریخنده (تیبر) نهرنده مغروقاً وفات ایتمش ایدی. بووجهله ایتالیا وآفریقایه مالك اولدقدن صکره، اعادهٔ اسایش واجرای عدالته حصر همت ایدوب، خرستیانلره قارشی اولان تعقیباته ختام ویرمش؛ و٣١٣ ده کندیسی خرستیان اولمغله برابر، بو دینی دولتجه رسماً قبول ایتمش؛ و٣١٥ ده شرق ایمپراطوری (لیسینیوس) ه اعلان حرب ایدوب ، پانونیا وتراکیه‌ده ایکی غالبیته نائل اولمغله ، پانونیا ، داچیا ، ایلیریا ویونان جهتلرینی ضبط ایتمشدی . ٣٢٣ده بورقیمنه قارشی ادرنه واسکدارغالبیتلرینه دخی نائل اولوب ، قالان ممالکنی ده آلمش ؛ وبو وجهله بتون ووما دولتنه مالك اولنجه، بعض قوانین ونظامات وضعنه باشلامش ؛ وخرستیانلغی توحید ایچون، ٣٢٥ ده ازنیقده بر بیوك مجلس روحانی عقد ایله، خرستیانلقده برمذهب مخصوص صاحبی اولان (آریوس) ی کلیسادن طرد وتلعین ایتدیرمش ، وتابعلرینی نفی ایتمش ایدی . بعده زوجه‌سی (فاؤسته) نك افتراسیله اوغلی (قریسپوس)ی بغیرحق اعدام ایتمش؛ وزوجه‌سنك افتراسنی آکلایجه، اونی‌دخی قتل‌ایتدیرمش ایدی . ٣٣٠ تاریخنده (بیزانس) قصبه‌سنی پایتخت اتخاذ ایده‌رك، بوقصبه‌یی توسیع وتزیین، وکندی اسمنه اضافتله قونستانتینوپولیس یعنی

قسطنطینیه تسمیه ایتمشدی. ٣٣٧ ده وفات ایدوب، ملکنی قسطنطین، قونستانس وقونستان اسملریله مسمی اوچ اوغلنه ویکنلری (دلماس) و (آنیبالیان) ه براقمشدر .

— ایکنجیسی « کنج » لقبیله ملقب اولوب ، برنجینك بیوك اوغلیدر . ٣١٦ تاریخنده (آرله) ده طوغوب ، پدرینك وفاتنده حصه‌سنه غالیا (یعنی فرانسه) و اسپانیا ایله بیوك برتانیه دوشمش ایسه‌ده، بونکله قناعت ایتیوب، برادری قونستانك حصه‌سنی دخی ضبط ایتمك اوزره ، ایتالیایه عسکرله دخولنده ٣٤٠ تاریخنده (آکیله) ده مغلوب ومقتول اولمشدر .

— اوچنجیسی (پوغونات) یعنی « صقالالی » لقبیله ملقب اولوب ، ٦٦٨ تاریخ میلادیسنده پدری ایکنجی قونستانك وفاتنده ، برادرلری تیبر وهراقلیوس ایله مشترکاً شرق ایمپراطوری اولمش؛ عربلره قارشی حرب ایتمش ؛ ٦٨٠ ده قسطنطینیه‌ده برمجلس روحانی عقد ایتدیرمش ؛ ونهایت ایکی برادرینی قتل ایدوب . نفرت عمومیه‌یی جلب ایتدکدن صکره ، ٦٨٥ ده وفات ایتمشدر .

— دردنجیسی (قوپرونیم) لقبیله ملقب اولوب ٧٤١ ده پدری (لئون ایزوریان) ه خلف اولمش؛ وبت شکنلر مذهبنه تابع اولوب، بتلره عبادت ایدن سائر خرستیانلری تعقیب ایتمش ؛ و ٧٥٥ ده بلغارلره قارشی ایتدیکی محاربه‌ده مقتول اولمشدر .

— بشنجیسی دردنجی لئون ایله (ایرنه) نك اوغلی اولوب، ٧٨٠ تاریخنده واقع پدرینك وفاتنده، ١٠ یاشنده اولدیغی حالده، والده‌سنك وصایتیله تختـه قعود ایتمش ؛ واون سنه صکره ادارهٔ اموری الینه آلمش ایسه‌ده ، درعقب والده‌سی حکومتی ضبطله، صاحب ترجمه‌نك کوزلرینه میل چکدیرمش؛ وبیچاره بونك تأثیریله ٧٩٧ ده وفات ایتمشدر .

— آلتنجیسی ماکدونیه‌لی واسیلك اوغلی اولوب، ٨٦٨ ده پدری طرفندن آوغستوس تعیین اولنمش؛ وپدرینك حیاتنده ٨٧٧ ده وفات ایتمشدر .

— یدنجیسی (پورفیروجنت) لقبیله ملقب اولوب، فیلسوف لئونك اوغلیدر. ٩٠١ ده طوغوب ، ١١ یاشنده ایکن، والده‌سی (زوئه) نك وصایتیله تخته چیقمش؛ ٩١٩ ده اسقاط اولنمش؛ و ٩٤٥ ده ثانیاً تخته چیقوب، ٩٥٩ ده، ظن اولندیغنه کوره، اوغلی رومان طرفندن مسموماً وفات ایتمشدر. عالم برآدم اولوب، ادارهٔ ملك حقنده برکتابله تاریخه دائر بعض آثار براقمشدر .

— سکزنجیسی برنجی رومانك اوغلی اولوب، ٩١٩ دن ٩٤٥ تاریخنه‌دك پدریله وایکی برادریله مشترکاً حکم سورمشدر .

— طقوزنجیسی ایکنجی رومانك اوغلی اولوب، ٩٧٦ ده یانی زیمیسکیسه برادری ایکنجی واسیل ایله مشترکاً خلف اولمش ؛ و ١٠٢٥ تاریخنه‌دك حکم برادرینك النده اولوب، تاریخ مذکورده برادری وفات ایتمکله، منفرداً حکم سورمکه باشلامش ایسه‌ده، حسن اداره‌یه موفق اولهمامش؛ و ١٠٢٨ ده وفات ایتمشدر .

— اونجیسی (مونوماق) یعنی « پهلوان » لقبیله ملقب اولوب، ١٠٤٢ ده اوچنجی رومانك طرل زوجه‌سی (زوئه) نك سعییله تخته چکمش؛ وسفاهته دوشکون اولغله، سلجوقیلر ممالکنك برچوق طرفلرینی ضبط ایتمش، وپچنکلر صربیه‌یه داخل اولمشدی . ١٠٥٤ ده وفات ایتمشدر .

— اون برنجیسی (دوقاس) دیمکله معروف اولوب، آندرونیق اسمنده برشخصك اوغلی اولدیغی حالده، (ایساق قومننوس) طرفندن اوغللغه قبول اولنمش؛ و ١٠٥٩ ده بوکا خلف اولوب، ١٠٦٧ ده ٦٠ یاشنده وفات ایتمشدر . بونك زمانده اسکیتلر ممالکنی غارت ایتمش؛ ونورماندلر قالابریه‌یی ضبط ایتمشلردی .

— اون ایکنجیسی (دراقوسس) لقبیله ملقب اولوب، قسطنطینیه روم ایمپراطورلرینك اخیریدر. ایکنجی مانوئل پالئولوغك اوغلی اولوب، ١٤٠٣ تاریخنده طوغمش ؛ ١٤٤٨ ده برادری یانی پالئولوغه خلف اولمش ؛ و ١٤٥٣ ده سلطان محمد خان ثانینك سوق ایلدیکی اردو

طرفندن استانبولده محاصره اولنه‌رق، محاربه‌ده مقتول اولمش؛ وبونکله روما دولتی ختام بولوب، قسطنطنیه شهری پایتخت دولت عثمانیه اولمشدر.

قسطنطین { بو اسمله دیکر بری دخی عادی برنفر ایکن، ٤٠٧ تاریخ میلادیسنده بیوك برتانیه اردوسی طرفندن ایمپراطورلغه انتخاب اولنمش؛ و(آرله)ده یرلشوب، غالبیتلریله برمدت مقامنی محافظه ایله، ایمپراطور (هونوریوس)ه دخی حکمنی طانیتدیرمش ایسه‌ده، ٤١١ تاریخنده هونوریوس کندیسنی (آرله) ده محاصره ایدوب، تسلیمه مجبور ایتمش؛ واله کچیرنجه قتل ایتش ایدی. بو اسمله مسمی ایمپراطورلر عدادینه داخل دکل ایسه‌ده، بعضلری کندیسنه اوچنجی قسطنطین نامنی ویرمشلردر.

قسطنطین { پاپالردن اولوب، ٧٠٨ ده انتخاب اولنمش، و٧١٥ ده وفات ایتمشدر. سریانی الاصلدر.

— پاپا اوچنجی اتیانك زمانده دخی بو اسمله بری پاپالق ادعاسنده اولوب، ٧٦٧ تاریخنده برنجی (پاولو) نك وفاتنده واتیقانی ضبط ایتمش؛ و٧٦٩ ده کوزلرینه میل چکدکدن صکره، طرد واخراج اولنه‌رق، برمناستره چکیلوب وفات ایتمشدر.

قسطنطینیه { (Constantinople)استانبول شهرشهیرینك اسم اصلیسیدر. [« استانبول » مادەسنه مراجعت بیوریله.]

قسطنطینیه { روم ایمپراطورلغی. [« بیزانتیون » مادەسنه مراجعت بیوریله.]

قَسطون { حلب جوارنده برقلعه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

قَسطیلیه { اندلسده بیره خطه‌سنده دمشق شامه بکزر انهار واشجاری چوق بربلده اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور. (قاستلو) اسمیله معروف کوچك قصبه‌لردن بری اولسه کرکدر. — ابن حوقل آفریقاده زاب کبیر جهتنده بلاد جریده بو اسمله برقصبه بولندیغنی دخی بیان ایدیورسه‌ده، بکرینك تعریفندن آکلاشلدیغنه کوره، اوراجه بو اسم ناحیه‌نك اولوب، قصبه‌سنه (توزر) دینلیر. [« توزر » مادەسنه مراجعت بیوریله.]

قُسّ الناطف { کوفه جوارنده فراتك ساحل شرقیسنده برمحل اولوب، قارشیسنده (مروحه) موضعی بولنیوردی. بومحلده خلافت جناب فاروقیده ١٣ سال هجریده عساکر مسلمین ایله ایران عسکری بینده برمحاربه وقوع بولوب، مسلمانلر ابوعبید بن مسعود الثقفینك تحت قیادتنده ایدی. مشار الیه ایرانیلرك تکلیفی اوزرینه نهری تجاوزله قس الناطفده حرب ایتمکی قبول ایدوب، معیتنك رأیی خلافنه اولەرق، تجاوز ایتمکله، کندیسی شهید اولدیغی کبی، معیتندن دخی ٤٠٠٠ کشی مفروقاً ومقتولاً شهید اولمشدی.

قُسطانه { اندلسده دانیه اعمالندن غریب برحصن وقصبه اولوب، بنی مجاهد العامری وزراسندن ابو الولید بن خمیس القسنطانینك مسقط رأسی بولنمشدر.

قُسطینه { یاخود قسطینیه (Constantine) جزایرده جزایر شهرینك ٤٣٩ کیلو مترە شرقنده واسکه‌سی اولان فیلیپویلك ٨٧ کیلو مترە جنوب غربیسنده ″٢١ ′٢٢ °٣٦ عرض شمالی ایله ″٣٦ ′١٦ °٤ طول شرقیده واقع ایالت مرکزی برشهر اولوب، ٤٥٠٠٠ اهالیسی، اون اوچ جامع شریفی، قوماندان دائره‌سی اتخاذ اولنان حکومت اسلامیه زمانندن قالمه پك مصنع بر سرایی، مکتب اعدادیسی، متعدد مدرسه‌لری، موزه‌سی، آثار عتیقه جمعیتی، تجارت اوطه‌سی، تیاتروسی، بانقه‌سی، خسته‌خانه‌سی وسائر مؤسساتی واردر. شهر مربع الشکل ویوکسك بر قیانك اوزرنده مؤسس اولوب، اوچ جهتی درین بردره ایله محاط ویالکز جنوب غربی طرفندن طاغه مربوطدر. مذکور دره‌نك جنوبی کوشه‌سنده درینلکی ٦٠ مترە ایسه‌ده، شهرك موقعی کیتدکجه کسب ارتفاع ایتمکله، (القصبه) تعبیر اولنان قلعه‌سنك بولندیغی شمالی کوشه‌سنده درینلکی ٢٠٠ مترەیه بالغ اولور. جنوبدن کلن (وادی الرمل) نهری بو دره‌نك ایچنده آقار. دره‌نك اوستنده ایکی کوپری بولنوب، (القنطره) دینکله معروف اولان

بری متین وکوزلدر. بوندن بشقه نهرك اوزرنده قیادن اویلش درت طبیعی کوپریسی دخی واردر. جامعلرندن برینك مناره‌سی سکز ضلعلی اولوب، ٢٥ متره یوکسکدر. شهرك خارجنده دخی صیفیه‌لری حاوی برقاچ محله واردر. رومالیلر قسنطینه‌یه خیلی اوزاقدن صو کتیرمشلردیسه‌ده، یاپمش اولدقلری صو بندلری خرابه حالنده بولنیور. اخیراً فرانسزلر مقدار کافی صو آقیتمشلردر. وادی‌الرمل صویی دخی آریقلرله یوکسلدیلدرك، پك بیوك بردکرمن جویرو. شهرك جوارنده کوکوردلی وچایکلی میاه معدنیه چیقوب، مکمل قابلیجه‌لری واردر. اهالی اسکیدن بری معمولات دباغیه و سراجیه ایله احرام و برنوس وکلیم کبی منسوجات یاپارلر. قسنطینه پك اسکی بر شهر اولوب، فنیکلیلر زمانننده (کرته) اسمیله معروف ایدی. بعده خراب اولوب، روما ایمپراطورلرندن قسطنطینه‌نك بانیسی اولان بیوك قسطنطین زمانننده یکیدن بنا وتعمیر اولنمغله، بونك اسمنه نسبتله (قونستانتینه) تسمیه اولنمش؛ وعربلرك الینه کچنجه، بو اسم قسنطینه صورتنده ضبط اولنمشدر. اسکله‌سی اولان فیلیپویله وجزایر وتونسه وبیسکره‌یه دمیر یول خطلریله مربوط اولوب، تجارتی خیلی ایشلکدر.

قسنطینه { ایالتی. جزایرك فرانسه‌نك { اداره‌سنه کچدکدن صکره تقسیم اولندیغی اوچ ایالتك برّی واك شرقیسی اولوب، دیکر ایکیسی نفس جزایر ووهران ایالتلریدر. قسنطینه ایالتی غرباً جزایر ایالتیله، جنوباً صحرای کبیرله، شرقاً تونس امارتیله، شمالاً دخی آق دکیزله محاطدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ١٩١ ٥٢٧ مربع کیلو متره واهالیسی ١ ٥٦١ ٤٨٨ کشی اولوب، بونلر میانننده‌کی فرانسزلرله سائر اجنبیلر آنجق ١٠٠ ٠٠٠ ویرلی یهودیلر ١٠ ٠٠٠ رادەلرنده اولمغله، بریجق ملیونه قریب اولان دیکر اهالیسی عرب وبربردن مرکب مسلمدرلر. ساحلی تقریباً ٣٧٤ کیلو متره طولنده اولوب، بجایه، فیلیپویل و بونه کورفزلری اسمیله اوچ کورفزی وباشلیجه بش اسکله‌سی واردر. اراضیسی عموم جزایرك کینه توفیقاً اوچ طبقه تشکیل ایدوب، ساحل، تل وصحرا طبقه‌لری شمالدن جنوبه بربرینی تعقیب ایدر. ساحلله قریب اولان یرلری آز چوق عارضه‌لی وانواع نباتات ومحصولاته مساعددر. ایکنجی طبقه‌یی تشکیل ایدن جبال جهتلری مرتفع وسرت هوالی اولوب، حلفه اوتلرینك کثرتله بیتدیکی یردر. صحرا جهتی ایسه خرما آغاجلرینی حاوی وبرمقدار آرپه وسائره حاصل ایدر واحلرله صوسز چوللردن عبارتدر. اك یوکسك جبالی (اورس) طاغلریدر، که آق دکیز مائله‌سنی صحرای کبیرٔ جهتنده‌کی کوللر مائله‌سندن آیریور. بوسلسله‌نك اك یوکسك ذروه‌سی اولان (شلیه) طاغی بتون جزایرك اك یوکسك نقطه‌سی اولوب، ٢٣٢٨ متره ارتفاعی واردر. بوسلسله ایله ساحل آره‌سنده بینلرنده بیوك انهارك وادیلریله آیرلمش برایکنجی صره طاغلر بولنوب، بونلردن (بابور) طاغنك ٢٠٠٠ ودیکرلرینك دخی ١٨٠٠ متره واوندن آشاغی ارتفاعلری واردر. میاه جاریه‌سی چوق اولوب، آق دکیزه دوکیلنلرندن اوچی بیوکدر، که بونلر دخی غربدن باشلایه‌رق وادی‌الساحل، الوادی‌الکبیر و وادی سیوس‌در. شرق جهتنك میاهندن چوغی‌ده تونسه کیروب، مجرده ایرماغنه دوکیلور. جنوبه طوغری آقان صولری یالکز یاغمور موسملرنده آقوب، بر طاقم کوللره دوکلدیکندن، بونلر میانننده بیوك ایرماق یوقدر. مذکور کوللرك اك بیوکلری بربرینه مربوط اولان (شط مروان) و (شط ملکیر) در، که دها کوچك برصره کوللر وبطاقلقلرله تونسك جنوبنده‌کی (شط‌الجرید) ایله اختلاط ایدوب، بونلرك دوقلری سطح بحردن آچلق اولمغله، قابس کورفزندن برجدول حفریله دکیزه تحویللری ممکندر. ایالتك غرب جهتنده (شط‌الهذن) اسمیله دیکر بربیوك کول واردر، که هر طرفدن طاغلرله محاط اولوب، بونلردن وعلی‌الخصوص شمال طرفنده‌کی جبال هدنه‌دن اینن برچوق انهارك صولرینی جمع ایدر. (اورس) سلسله‌سیله شمالده‌کی جبال آره‌سنده واقع تلال قسمنده دخی برچوق

انهار بولنوب، اك بيوكلرى : شط الطرف، شط الكليف ، شط مروری ، شط الصابون ، شط البيضاء وسائره‌در. بونه اسكله‌سی قربنده(فزاره) اسميله بيوجك بركول واردر . هوامسی جزايرك سائر طرفلرندن دها معتدل وطوپراغی دهامساعد اولمغله ، ٦٠٠ ايله ١٣٠٠ مترەلك ارتفاعلرى آره‌لرنده بولنان جهتلرنده بغدای وسائر ذخاير بك ايی يتيشير. اورمانلرى هرنه‌قدر وقتيله اتلاف اولنمش ايسه‌ده، فرانسز حكومتی يكيدن اورمانلر يتيشديرمكه جوق‌جهد ايدوب، بتون اورمانلرينك مساحهٔ سطحيه‌سی برمليون يكی دونمدن زياده‌در. مملكتك كرك محصولات ارضيه وكرك حيوانات وسائره‌جه ثروتنك تزايدی اهاليسنك تكثيريله وسعت واستعدادی نسبتنده اسكانه متوقفدر . بوايالتده دخی جزايرك بعض طرفلرنده اولدينی كبی ايكی درلو اداره اولوب، بعض يرلرى ادارهٔ ملكيه وبعضلرى ادارهٔ عسكريه تحتنده بولنيور . تماميله انضباط آلتنه آلنوب يرلی وآوروپالی اهالی ايله مسكون اولان يرلرى مأمورين ملكيه ايله اداره اولنه‌رق ، ٦ قضا ايله ٦٧ ناحيه‌يه منقسمدر. صرف اهالئ مسلمه ايله مسكون اولوب هنوز تماميله رام‌اولميان يرلرى ايسه ادارهٔ عسكريه تحتنده اولوب، ٤ قضا ايله ٢١ ناحيه‌يی حاويدر. بوايكنجی قسم كرك وسعت اراضيجه وكرك‌نفوسجه دها زياده‌در .

قسونغراد { (Csongrad) مجارستانده همنامی اولان ايالتده وسجدينك ٦٠ كيلومتره شمالنده اوله‌رق (تيسه) نهری اوزرنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٣٥٠ ١٧ اهاليسی واردر .

— قسونغراد ايالتنك مساحهٔ سطحيه‌سی ٣٤١٠ مربع كيلومتره واهاليسی ٥٨٥ ٢٠٧ كشی اولوب ، مركزی (سجدين) در . اراضيسی آلچق وبطاقلقلی اولوب ، هوامسی آغير لكن محصولاتی چوقدر .

قسيم الدوله { [« آق سنقر » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

قُشْبُره { اندلسده طليطله مضافاتندن بر قصبه اولديغی وبعض مشاهير علمانك منشئی بولنديغی « معجم البلدان » ده مسطوردر .

قَشْتاله { عربلرك اندلسده يعنی اسپانيادەكی قاستيله خطهٔ واسمه‌سنه‌ويردكلری اسمدر . [« قاستيله » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

قَشْتَلْيون { اندلسده شنتبريه اعمالندن بر حصن اولديغی جغرافيون عرب آثارنده محرردر .

قِشْمير { كشميرك معربيدر . [« كشمير » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

قَصّاب { (سعيد) ايران شعراسندن اولوب ، كاشانليدر . شو ايكی بيت جملهٔ اشعارندندر :

قطرهٔ تا ازمی شوق توباشد در ايا غ
كافريم ار آرزوی جام جم داريم ما
هست تا اشك ندامت ايمنيم ازسوختی
بيم زا تش نيست تادرديده نم داريم ما

قَصَبات { مغربده بلاد بربردن بر قصبه اولديغنی ياقوت حموی بيان ايديور .

قصبه { [« طورغودلی » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .] — خداوندكار ولايتنك قره حصارصاحب‌سنجاق وقضاسنده وقره حصارك ٢٥ كيلومتره جنوبنده دخی بر كوچك قصبه‌در . — قونيه ولايتنك قونيه سنجاغنه تابع قره‌مان قضاسنده وتكه سنجاغنك المالو قضاسنده دخی بواسمله ايكی كوچك قصبه ويا بيوك قريه واردر . — عرب ممالكنده بواسم شهرلرك حصار ايچنده اولان قسملرينه وايچ قلعه‌لرينه ويريلير .

قصر { بلاد عربده برچوق قصبه‌لره وعلی الخصوص چول ايچنده‌كی واحلرده بولنان قلاعه وآز چوق مستحكم معموره‌لره وبعض بلدان عتيقه خرابه‌لرينه ويريلن اسم اولوب ، بعضلرى قصر كلمه‌سنك بشقه بر اسمه اضافتيله وبعضلرى ساده (القصر) ديناملكله معروفدر . — اك معروفی مصرك بحريه واحنده وابو جرجه‌نك ٢٠٠ كيلومتره غربنده واقع و ٣٥٠٠ اهالی‌يی جامع اولانيدر ، كه روماليلر زمانندن قالمه بعض خرابه‌لرى واطرافنده پورتقال نار، موز وزيتون آغاجلرينی حاوی باغچه‌لريله باغلرى واردر .

قصر شیرین { ایرانك آردلان یاخود کردستان ایالتنده وکرمانشاهك ١٦٠ کیلومترو غربنده اولهرق حدود عثمانیه قربنده ودیاله نهرینه تابع حلوان نهری اوزرنده و حلوان خرابه‌لرینك غربنده برقصبه اولوب، اطرافنده ساسانیاندن قالمه برچوق خرابه‌لری وبعض ابنیهٔ مصنعه وهیکل وسائر آثاری واردر .

قصر عبد الکریم { سبته قربنده واندلسده کی جزیرة الخضراء قارشیسنده برقصبه اولوب، شمدیکی حالده (القصر الصغیر) دینلیر .

قصر العقبه { [« عقبه » ماده سنه مراجعت بیوریله .]

قصر الفلوس { مغربده (یعنی جزایرده) وهران قربنده برقصبه ایدی .

قصر قارون { مصرك فیوم مدیریتنده ومدینة الفیومك ٤٧ کیلومتره غربنده برکة قارونك ساحل غربیسندن ٢ کیلومتره‌لك مسافه‌ده برویرانه اولوب، اسکی مصریلردن ورومالیلردن قالمه ایکی معبدك خرابه‌لری واردر . اطرافی وقتیله باغ و باغچه‌لرله مستور اولوب ، الیوم عربلر کوکلرینی اخراج ایدرلر .

قصر قیروان { افریقیه‌ده قیروانك ٤ میل جنوبنده برشهر اولوب، بیوك جامع شریفی، دائروی الشکل ٧ قاتلی وچوق ستونلی برصومعه‌سی، بیوك چارشیسی وچوق حمامیله صهریجلری وار ایدی . جوارنده (رصافه) اسمیله برقصبه دخی وار ایدی. ایکیسی برلکده خراب اولوب، انقاضلریله (رقاده) شهری یاپلمشدی . قصر قیروان ١٨٤ تاریخنده ابراهیم بن اغلب طرفندن تأسیس اولنوب، بنی اغلب طرفندن کرسیٔ حکومت اتخاذ اولنمشدی .

قصر کبیر { (القصر الکبیر) مغرب اقصاده (المریش) اسکله‌سنك ٤٥ کیلومتره شرق جنوبیسنده وطنجه‌نك ١٠٠ کیلومتره جنوبنده اولهرق (وادی القوس) ك ساحل شمالیسنده بر شهر اولوب، ٢٥٠٠٠ اهالیسی، متعدد مصنع وظریف مناره‌لی جوامع شریفه‌سی، کوزل منظره‌سی و مشهور پورتقال وزیتونی واردر. اسکی برشهراولوب، رومالیلرجه (اوپیدوم نووم) اسمیله معروف ایدی . بوشهر ایله عریش اسکله‌سی آره‌سنده‌کی اووه‌ده ١٥٧٨ تاریخ میلادیسنده مغرب مسلمانلری پورتکیزلیلری کلیاً منهزم وپریشان‌ایدوب، قراللری(سباستیان)ی دخی قتل ایتمشلردر .

قصر کتکور { همدان ایله قرمیسین (یعنی کرمانشاه) آره‌سنده برقصبه ویا همدان ایله دینور بینندە برناحیه اولوب، برچوق مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر. عربیده (قصر اللصوص) دخی دینلیردی . قصر شیرین ایله براولدیغی دخی مروی ومظنوندر .

قصر الملح { کرمانده برقصبه اولدیغی جغرافیون اسلام آثارنده مذکوردر .

قصر نمرود { بغداد ولایت وسنجاغنده و بغدادك ٣٠ کیلومتره غربنده ٤٠ متره ارتفاعی اولان برتپه اولوب، اسکی کلدانیلردن قالمه خرابه‌لری حاویدر .

قصریانه { صقلیه (یعنی سیجلیه) آطه‌سنده برطاغك اتکنده واقع بیوك برشهر اولدیغی کتب عربیه‌ده مذکور اولوب، شمدی ایتالیانجه قاسترو جووانی دینلن قصبه اولدیغی اکلاشیلیور .

قصرین { (یعنی ایکی کوشك) قاهرهٔ مصرده ملوك فاطمیه طرفندن یاپلش ایکی بیوك ومصنع سرای اولوب، بری چارشینك صاغنده ودیکری صولنده بولنیوردی؛ وقاهره‌نك ایکی سرای آره‌سنده‌کی قسمنه (بین القصرین) نامی ویریلیردی .

قصی { قریشدن هاشمیلرله امویلرك برلشدکلری عبد مناف پدری اولوب، فخر کائنات (صلعم) افندمزك بشنجی بطنده جدلریدر .

قُصَیر { بحر احمرك ساحل غربیسنده صعید مصرك قنا مدیریتنده وقنانك ١٩٢ کیلومتره شرقنده برقصبه واسکله اولوب، ١٥٠٠ اهالیسی، ٤ جامع شریفی ، طار لکن دوز وطوفری سوقاقلری واورته جسامتده

سفائنك دخولنه مساعد طبیعی لیمانی واردر . سویش جدولنك کشادندن اول مصر اسکله‌لرندن اولوب، مصر ایله حجاز آره‌سنده ایشلك برتجارتك محل اجراسی ایدی . اووقت اهالیسی ۸۰۰۰ ی متجاوز ایدی. سورینك خارجنده وغرب شمالی جهتنده یاوز سلطان سلیم خانك بنا کرده‌سی اولان برقلعه‌سی‌واردر. — وقت سعادتده بواسمله ویا (قصیر موسی) اسمیله معروف بولنمش اولان قصبه‌نك خرابه‌لری شمدیکینك ٦ کیلو متره شمالنده‌در .

قصیم { جزیرة العربك وسطلرنده بر یر اولوب ، غرباً حجازله ، شمالاً شمر ایله ، شرقاً نجد ایله ؛ جنوباً دخی دهنا جوایله محاطدر . ایکیه منقسم اولوب، آلچق ودوز اولان جنوب قسمی نجد حکومتنه تابع مشایخی معرفتیله اداره اولنور . یوکسکجه اولان شمال قسمی ایسه شمر امارتنه تابعدر . برنجیسی مدینهٔ منوره قربنده‌کی (منیفه) و (دمار) تپه‌لرندن تویق جبالنه‌دك ۲۰۰ کیلو متره‌لك محلده ممتد اولوب، اکی ۱۰۰ کیلو متره رادهلرنده‌در. اسمی « منبت قوملق یر » دیمك اولمغله، مسماسی دخی بوکا ماصدق اولوب ، درت بش قصبه‌سی، اللی آلتمش بیوك قریه‌سی وپك چوق کوچك کویلری واردر . طوپراق بر ایکی متره حفر اولنمغله ، هریرنده صو چیقوب، قویولری چوقدر ، واراضیسی سقی اولنه‌رق . هرطرفی زرع اولنور، وخیلی ذخایر ایله اوزوم، زیتون، قیصی، نار، قائون، قارپوز وسائر میوه‌لر وبر مقدار پاموق وسائره حاصل اولور . خرما ایسه محصولاتنك اك بولی وجزیرة العربده یتیشن اجناسنك اك ایسیدر . قصبه‌لریله قریه‌لری بیننده یولار آغ کبی اولوب ، خیلی تجارت دخی اجرا اولنور. عمومیت اوزره اراضیسی دوز ایسه‌ده، اوتوز قرق متره ارتفاعنده بعض تپه لری دخی واردر، که اورایه مخصوص ویاپراقلری دوه‌لری بسلمکه میوه‌لری دخی دباغته یارار بعض کوچك آغاجلرله مستور اولوب . مملکته کوزل بر منظره پیدا ایتدیرر . مسکون اولان اهالیسی بعض سیاحلر طرفندن ۲۰۰۰۰۰ راده‌لرنده تخمین اولنوب. بونلردن بشقه بعض خیمه‌نشین عشیرتلری‌ده واردر .

یوکسك اولان قسم شمالیسی ایسه برنجیسندن ۵۰ متره قدر مرتفع لکن ینه دوز بریر اولوب، بونك دخی قویوصولری پك بول اولدقدن بشقه، یاغمور موسملرنده آقار بعض وادیلری و یاغمور صولرینی یازك اورته‌لرینه قدر محافظه ایدر بعض چقور یرلری واردر . بونك دخی اراضیسی منبت اولوب . ذخایر ومیوه‌لرك انواعی وکایتلی خرما یتیشدکدن بشقه، طوپراغی اکثر موسملرده زمرد کبی اوتلرله وتپه‌لری طلح، نبق، سدر کبی اشجارله مستور اولوب، قویون ودوه سورولری چوقدر . قرق قدر کویلری و ۳۰۰۰۰ قدر اهالیسی اولوب. خیلی واسع اولان اراضیسنك بوندن چوق زیاده اهالی بسلمکه استعدادی واردر . قصیم اهالیسی نجد وشمرده‌کیلر قدر تناسب اعضا و حسن اندامه مالك دکللرسه‌ده ، اونلردن دها چالیشقان ودها ساکن آدملردر . آنجق حسب‌القریبه حجازلیلرك حیله و منفعت پرستلك کبی خصایصی دخی کندیلرینه تأثیر ایتمشدر . وقتیله شام ایله خیلی تجارت ایتمکده وبوندن چوق مستفید اولمقده بولنمش ایکن . وهابیلك تعصبی بو اختلاط ومناسبتلرینه ختام ویرمشدر .

قصیملیلر خیلی وقت نجد وشمر جهتلرینه دخی حاکم اولوب. دائرهٔ حکم ونفوذلرینی یمن حدودینه‌دك توسیع ایتمش ایکن ، بعده بو یرلری غائب ایده‌رك ، کندی باشلرینه قالمش؛ ونهایت وهابیلر طرفندن رام ایدیله‌رك . نجد امامنه تابع اولغه مجبور اولمشلردی . مصرلی ابراهیم پاشا وهابیلره قارشی عسکر سوق ایتدیکنده. قصیملیلر عساکر عثمانیه ایله برلشه‌رك . وهابیلره قارشی یوریمشلرسه‌ده . بعده دها مستقل پاشایه‌لیك امیدیله، وهابیلره برلشه‌رك، نجده تابع اولمشلر؛ وآنجق وهابیلرك تحکمنه تحمل ایده‌مدکلرندن . بو یقین زمانلرده شمالده‌کیلر شمر شیخنه عرض اطاعت ایتمش ؛ و جنوبده‌کیلر دخی ینه نجده تابع اولمق شرطیله بر نوع ادارهٔ مختاره‌یه نائل اولوب، مشایخ محلیه‌دن مرکب بر هیئت متفقه

تشكيل ايتمشلردر. برادارهٔ منتظمه تحتنه آلنسه‌لر، كرك مملكتلرى وكرك كنديلرى خيلى تمدن وترقيه مستعددرلر.

قُضاعى { [« ابو عبدالله قضاعى » و « ابن الابار » ماده‌لرينه مراجعت بيوريله.]

قضيب البان { خلافت عباسيه زمانىنده يتيشن مشاهير مغنياتدن شاعره برقيز اولوب، تجاردن ابوالحسن اسمنده برينك جاريه‌سى ايدى، وهارون الرشيدك حضورنده تغنى ايتمش اولديغى مرويدر. شو قطعه بداههٔ سويلديكى اشعار جمله‌سندندر:

يا مقيماً لدى الزمان بقلبى
وبعيد بشخصه عن عيانى
انت روحى اذ كنت لست اراها
وهى ادنى الى من كل دانى

قطاليه { (ياخود قطانيه) عربلرك صقليه (يعنى سيجليه) جزيره‌سنده كى (قاتانيه) شهرينه ويردكلرى اسمدر. [« قاتانيه » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

قَطام { (بنت سخنه) كوفه اهاليسندن و خوارجدن برخاتون اولوب، حسن وجمال وذكاوتيله مشهوره ايدى. پدر وبرادرى نهروانده خوارج ميانندە مقتول اولمغله، حضرت على المرتضى (رضه) ه كين باغلايوب، كنديسنه طالب اولان عبدالرحمن ابن ملجمه، كابين اولمق اوزره، ايتديكى تكاليف ميانندە حضرت علينك قتلنى دخى شرط قومش ايدى.

قطب الدين ازنيقى { سلطان بايزيد خان اول دورى مشاهير مشايخ و علماسندن اولوب، علوم شرعيه وتصوفده يد طولا صاحبى ايدى. ازنيقده دنيايه كلوب، ٨٢١ تاريخنده اوراده وفات ايتمشدر. صلاته متعلق مسائل شرعيه يى حاوى بر كتابى واردر. تيمورلنك ايله كوريشوب، كنديسنه طوغرى وآجى بعض سوزلر سويلديكى مرويدر.

قطب الدين ايبك { دهليده حكومت سورن سلالهٔ غوريه دولتنك مؤسسى اولوب، كنديسى مشهور شهاب الدين غورينك كوله‌لرندن ترك الاصل برآدم ايكن، مشارٌاليهك هندستان سفرنده آجمير راجه‌سنه غلبه وملكنى ضبط ايتمسى اوزرينه، ٥٨٨ تاريخنده صاحب ترجمه ممالك مفتوحه‌يه والى تعيين اولنمش؛ وميرات ودهلى يى دخى ضبطله، الكاسنى بنكاله يه قدر توسيع ايتديكندن، شهاب الدين غورينك وفاتنده ٦٠٢ تاريخنده خلفى غياث الدين محمود طرفندن كنديسنه برتاج وتخت ايله برابر سلطان عنوانى ويرلمش؛ وقطب الدين اوسنه اعلان سلطنت ايدوب، ٥ سنه حكومت سوردكدن صكره، ٦٠٧ ده لاهورده آتندن دوشوب، وفات ايتمش؛ واوغللرى آرامشاه خلفى اولمشدر. دهلينك الك بيوك جوامعندن اولان (جامع مسجد) ى بتخانه‌دن معبد مسلمينه تحويل ايله (قوة الاسلام) تسميه ايدن بوذات اولوب، بعده شمس الدين آلتمش ايله علاء الدين خلجى توسيع وتزيين ايتمشلردر. دهليده حكومت سورن سلاله‌سى ذوات آتيه‌دن مركبدر:

١	قطب الدين ايبك	٦٠٢
٢	آرامشاه	٦٠٧
٣	شمس الدين آلتمش	٦٠٧
٤	ركن الدين فيروز بن آلتمش	٦٣٣
٥	سلطان رضيه بنت آلتمش	٦٣٤
٦	بهرام شاه بن آلتمش	٦٣٧
٧	علاء الدين مسعود بن فيروز	٦٣٩
٨	ناصر الدين محمود بن آلتمش	٦٤٤
٩	غياث الدين بلبان بندهٔ آلتمش	٦٦٤
١٠	كيقباد حفيد آلتمش	٦٨٥
١١	جلال الدين فيروز شاه خلجى	٦٨٨

(كه سلالهٔ خلجيه‌نك باشيدر.)

قطب الدين بختيار { (خواجه — كاكى) هندستانك كبار مشايخندن وشعرادن اولوب، عن اصل ايرانك اندجان جهتندن اولديغى حالده، ٦٣٣ تاريخنده دهليده وفات ايتمشدر. تربه‌سى زيارتگاه انامدر. شيخ فريد الدين شكر كنج جملهٔ تلامذه‌سندن ايدى. مرتب ديوانى واردر.

قطب الدين خوارزمشاه { (محمد بن نوشتكين) خوارزمشاهان سلاله‌سنك برنجيسى وبودولتك مؤسسى

اولوب، پدری ملکشاه سلجوق کوله‌لرندن ایکن، خوارزم والیلکنه نصب اولنمش، و ٤٩١ تاریخنده اونك وفاتی اوزرینه، صاحب ترجمه اونك یرینه سلطان سنجرك مشوریله والئ خوارزم اولمش ایدی. کندیسی حسن اخلاق ایله متصف اولمغله، نعمته قارشی شکر کذار لقده مبالغه ایدوب، دولت سلجوقیه‌نك اطاعتندن ذره‌جه آیرلمیفندن، سلطان سنجر مشار الیه طرفندن کندیسنه (خوارزمشاه) عنوانی و(قطب الدین) لقبی ویرلمشیدی. اوتوزسنه حکومت سوردکدن صکره، ینه سلطان سنجر زمانینده ٥٢١ تاریخنده وفات ایتمشدر. تورونی خوارزمشاه ایل آرسلان بسبتون استقلال قزانمشدر. [«خوارزمشاهیان» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قطب الدین شارعی { (عمر بن عوض بن قلیله) شعرادن اولوب، ٧٠٠ تاریخندن صکره جه وفات ایتمشدر. شو قطعه اشعارندندر:

ایا سائراً فی قفر عمر یقاسی فی السری حزناوسهلا
بلغت نقا المشیب وجزت عنه وما بعد النقا الا المصلی

قطب الدین شاهجهان { کرمانده حکومت سورن قره ختائیان سلاله‌سنك سکزنجی وصوك حکمداری اولوب، سلطان جلال الدین سیورغمشك اوغلیدر. ٧٠٣ تاریخنده عم زاده‌سی مظفر الدین محمد شاهه خلف اولوب، الجایتوخان فرمانیله ایکی سنه حکومت سوردکدن صکره، عزل واخراج اولنه‌رق. کرمان طوغریدن طوغریه مغولارك تحت اداره‌سنه آلنمشدی. کندیسی اموال کثیره صاحبی اولمغله، شیرازه چکیلوب، اوراده خیلی وقت دها یاشامش؛ وقیزینی امیر مبارز الدینه تزویج ایتمکله، شاه شجاع وشاه محمود وسلطان احمد بوندن متولد اولمشلردر.

قطب الدین عبدالکریم { (بن عبد النور) بخاریٔ شریف شارحلرندن اولوب، خطهٔ مصریه‌نك دخی تاریخنی یازمش؛ و٧٣٣ تاریخنده وفات ایتمشدر.

قطب الدین علامه { مشاهیر علمادن اولوب، شیخ سعدیٔ شیرازی ایله معاصر بولنمش؛ و ٧١٠ تاریخنده تبریزده وفات ایتمشدر. «تحفهٔ شاهی» عنوانیله براثری و «کلیات قانون» ایله «مفتاح العلوم» ه شرحلری واردر.

قطب الدین قسطلانی { (محمد بن احمد) مصر مشاهیر علماسندن و شعرادن اولوب، قاهره‌ده حدیث تدریسیله مشغول بولنمش؛ و٦٨٦ تاریخنده وفات ایتمشدر. شوقطعه جملهٔ اشعارندندر:

اذا کان انسی فی التزامی لخلوتی
و قلبی عن کل البریة خالی
فما خرنی من کان لی لدهر قالیا
وما سرنی من کان فیّ موالی

قطب الدین محمد { خوارزمشاهان سلاله‌سنه منسوب ایکی حکمدارك اسمی اولوب، برنجیسی «قطب الدین خوارزمشاه» ماده‌سنده ذکر اولنمشدر. ایکنجیسی ملوك مذکورمنك آلتنجیسی اولوب، سلطان تکشك اوغلیدر. ٥٩٦ تاریخنده، پدرینك وفاتی اوزرینه، تخت موروثنه جلوسله، خراسان، زابلستان، ماوراء النهر، عراق وفارس جهتلرینی تمامیله تحت اطاعته آلهرق، خوارزمشاهیان دولتنی چوق توسیع وقوتنی تزیید ایتمش ایسه‌ده، ٢١ سنه حکومت سوردکدن صکره، چنکیز خان خروج ایدوب، صاحب ترجمه مغول عسکرینه قارشی طوره‌مامغله، فرار ایده‌رك، بحر خزرده آبسکون آطه‌سنه چکلمش، واورادہ وفات ایتمشدر. اوج اوغلی دخی برر مدت حکومت سوره‌رك، ملك موروثلرینی مغولارك النده قورتارمغه چالیشمشلر. سه‌ده، مقتدر اولهمدقلرندن، بونکله خوارزمشاهان دولتنه ختام بولمش نظربله باقیله‌بیلیر.

قطب الدین محمد { (بن حمید تابنکو) کرمانده مغول لرك تحت اطاعتنده اولهرق حکومت سورن قره‌ختائیان سلاله‌سنك اوچنجی حکمداری اولوب، عم زاده‌سی رکن الدین مبارکدن صکره ٦٥٠ تاریخنده منکوقاآن فرمانیله موقع اقتداره کلمش؛ واجرای عدل وحقانیتله برچوق ابنیهٔ خیریه تأسیس ایده‌رك، ٥ سنه حکومت سوردکدن صکره ٦٥٥ده وفات ایتمشدر.

قطب الدين مودود { موصل وشام حكمدارندن حكومت

سورن تابكان ملوكندن اوچنجيسى اولوب، دولت مذكوره‌نك مؤسسى اولان عماد الدين زنكينك اوچنجى اوغليدر. برادرى سيف الدين غازينك وفاتى اوزرينه، ٥٤٤ تاريخنده شامده حكومت سورن بيوك برادرى نورالدين محمودك فرمانيله موصل وديار بكر وجزيره حاكمى اولوب، ٢١ سنه كمال عدالت وحقانيتله حكم سوردكدن صكره، ٥٦٥ ده ٤٠ ياشلرنده وفات ايتمشدر. برقاج اوغلى اولوب، بونلردن سيف الدين غازى كندينه وعزالدين مسعود بوكا موصل حكومتنده خلف اولمش ايدى.

قطب الدين يزدى { (مولانا) مشاهير خطاطيندن اولوب، بغداده ياشامشدر. ٩٩٤ تاريخنده ٥٢ مشهور خطاطينك تراجم احوالنى شامل بررساله يازمش؛ ودفتردار عالى افندى بورساله‌يى سلطان مراد خان رابع امريله تركجه‌يه ترجمه ايتمشدر.

قطب شاه { (سلطان قطب الدين بن محمد شاه) هندستانده كجرات خطه‌سى ملوكندن اولوب، ٨٥١ تاريخنده پدرينه خلف اولمش؛ و ٨ سنه اجراى حكومتدن صكره ٨٥٩ ده وفات ايتمشدر.

قطب عالم { هندستانده مظنه‌دن ايكى ذاتك لقبى اولوب، برى (سيد برهان الدين حفيد مخدوم جهانيان سيد جلال بخارى) ٨٥٧ تاريخنده وفات ايده‌رك، كجراتده احمد آباد قربنده مدفوندر. — ديكرى (شيخ نورالدين احمد) لاهورلى اولوب. ٨٤٨ ده (بهار) ده وفات ايتمشدر.

قطب عَبّادى { (امير قطب الدين ابو منصور مظفر بن ابى الحسن) مشاهير واعظيندن و ارباب فصاحت وبلاغتدن اولوب. مرو قراسندن (سنج عباد) قريه‌سنده ٤٩١ تاريخنده طوغمش؛ وتحصيل علوم ايله؛ اكتساب شهرت ايتدكدن صكره، بغداده كيده‌رك. اوچ سنه وعظ ايله اشتغال ايتمش؛ وعمومك حسن قبولنه مظهر اولوب، خليفهٔ زمان مقتفى لامرالله‌ك توجهى دخى قزانمش؛ و جانب خليفه‌دن ايلچيلكله خراسانه سلطان سنجر سلجوقينك نزدينه اعزام اولنوب، بعدالعوده مأموريت مخصوصه ايله خورستانه كوندرلديكى حالده، ٥٤٧ تاريخنده اوراده وفات ايدوب؛ تابوتى بغداده نقل ايله، جنيدك تربه‌سى جوارنده دفن اولنمشدى. امور دينيه‌ده مبالاتسزلغى مروى اولوب. حتى شرب خمرك اباحه‌سى حقنده بررساله‌سى وار ايمش.

قطبه { صحابه‌دن ايكى ذاتك اسميدر: (ابوالحوصله قطبه بن جزى ياخود بن قتادة السدوسى) كه نزد جناب نبوى‌يه كله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ و ١٢ نجى سال هجريده خالد بن وليد (رضه) ك معيتنده بولنوب، جانب مشار اليهدن بصره‌ده وكيل براغلمش. وعتبه بن غزوان نصب اولنجه‌يه قدر بصره واليلكنده قالمش ايدى. كنديسندن بعض احاديث شريفه منقولدر. — (ابو زيد قطبه بن عامر الانصارى الخزرجى) كه عقبهٔ اولى وثانيه‌ده وبدر، احد. خندق وسائر غزواته حاضر بولنوب. احد وقعه‌سنده طقوز ياره آلمش؛ وفتح مكه محاربه‌سنده بنى سلمه رايتنى حامل بولنمشدر.

قطبى { ايران شعراسندن اولوب، خرا - سانك جنابد قصبه‌سندن ايدى. شو بيت اونكدر:

اكر صد ره روم از كوى اونا ديده ديدارش
دكر ره باز ميكردم كه شايد بينم اين بارش

قطر { [« سيف الدين قطر » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

قَطَر { جزيرة العربك شرق شمالى ساحلنده وبحر فارسك جنوب غربيسنده بر شبه جزيره اولوب، بحرين ايله بحر البنات كورفزلرى آره‌سنده شماله طوغرى ممتد اولور. الحسا وبحرين خطه‌لرندن عبارت اولان وبصره ولايتنه ملحق بولنان نجد سنجاغنك اك جنوبى قسمى اولوب. لواء مذكورى تركيب ايدن اوچ قضانك بريدر، وجنوباً مسقط امامتيله همحدود در. مساحهٔ سطحيه‌سى ٤٣٥٠٠ مربع كيلو مترە اولوب، ١٠٠٠٠٠ اهالى ايله مسكوندر. قصبه

وقريه اولەرق ٣٥ معموره‌سی اولوب، اکثری ساحل بحرده‌در. مرکزی ساحل جوبیسنده واقع (البداع) قصبه‌سی اولوب ، (وکره) اسمنده براسکله‌سی دخی واردر. اراضیسی قوری وصوسز اولوب، آنجق طاشلرك آره‌لرنده بعض سیرك اوتلرله اکری بوکری برطاقم آغاجلر بیتر. قیولری پك درینـدر ، وصولری ایی دکلدر. کویلرك اطرافنده اولوب ، چوق زحمتله اروا اولنان باغچه‌لری پك آز محصولات ویرر. اصل اهالینك مدار معیشتی اینجی صیدی اولوب، سواحلی قایقلرله مستوردر . بوجهتله کندیلری اولدیجه ثروت صاحبی اولوب. چول بدویلرینك تجاوزندن امین اولمق ایچون، بتون قریه‌لرینی سورله احاطه وبعض اوفق قلعه‌لرله دخی تحکیم ایتمشلردر . وقتیله قطرك برنوع قرمزی قماش وائوابلری مشهور ایدی . بوشبه جزیره‌یه بعضاً بحرین نامی دخی ویریلیر. هواسی صیجاق و پك یابس اولوب. صاغلام دکلدر .

قطرالندی { مصر والیسی ابو الجیش خمارویه بن احمد بن طولون قیزی و خلیفهٔ عباسی معتضد باللهك زوجه‌سی اولوب، اسمی (اسماء) در . حسن وجمالده وعقل وذکا وادبده فریدةالعصر ایدی. کابین اولەرق پدری حضور خلیفه‌یه کلیتلی اموال واشیا تقدیم ایتمشدی . ٢٨٧ تاریخنده وفات ایتمشدر .

قطران { (بن منصور اجلی) ایران مشاهیر شعراسندن اولوب . تبریزلی اولدیغی بعض تذاکرده محرر ایسه‌ده ، عن اصل ترمذلی اولوب . تبریزده خیلی وقت اقامت ایتمش اولدیغی آکلاشیلیور . تبریزده ٤٣٨ تاریخنده ناصر خسرو له کوریشمش ؛ بر مدت‌ده بلخده بولنوب ، سلطان سنجر طرفندن بلخ حاکمی بولنان امیر قماج نامنه « قوسنامه » عنوانیله برمنظومه یازمشدر. رشیدالدین وطواط صاحب ترجمه‌نك اشعارینی زیاده تقدیر ایدرمش. کلیات اشعاری ٩٠٠٠ بیته بالغ اولیور . شو بر ایکی بیت برقصیده‌سندندر :

یافت زین دریا دکربار ابر کوهر بار بار
باغ وبوستان یافت دیکر زابر کوهر باربار
هرکجا کازار بود اندو جهان کلزار شد
مرغ شب کیران سرایان برکل کلزار زار
باد بفشاند همی برسنبل وعنبر عبیر
ابر بفروزد همی برلاله وکلنار نار

قُطْرُب { (ابوعلی محمد بن المستنیر) مشاهیر ادبادن اولوب ، نحو و لغت وتفسیرده یدطولی صاحبی ایدی . بصره‌لی اولوب، سیبویهدن وسائر علمای بصریوندن اخذ واستفاده ایتمشدی . لغتده الك اول مشائی وضع ایدن بوذاتدر. ابودلف عجلینك اولادینك مربیسی ایدی . تألیفاتی بروجه آتیدر: «کتاب معانی القرآن»، «کتاب الاشتقاق»، «کتاب القوافی»، «کتاب النوادر»، «کتاب الازمنة»، «کتاب الفرق» ، «کتاب الاصوات» ، «کتاب الصفات» ، نحوه دائر «کتاب العلل»، «کتاب الاضداد»، «کتاب خلق الفرس»، «کتاب خلق الانسان»، «کتاب غریب الحدیث»، «کتاب الهمزة»، «کتاب فعل وافعل». «کتاب الرد علی الملحدین فی تشابه القرآن» وسائره . ٢٠٦ تاریخنده وفات ایتمشدر . شو قطعهٔ مشهوره جملهٔ اشعارندن اولمق اوزره مذکوردر :

ان کنت لست معی فالذکر منك معی
یراك قلبی اذا ماغبت عن بصری
والعین تبصر من تهوی وتفقده
وباطن القلب لایخلو من النظر

قُطَربُل { بغداد ایله عکبرا بینندہ برقریه اولوب شرابنك نفاستیله مشهور وبغدادك نزهتکاهلرندن معدود اولمغله، شعراء عربك اشعار وغزلیاتنده ذکری چوق کچر . — دیار بکرده دخی آمد شهرینك قارشیسنده بواسمله مسمی وینه شرابیله مشهور برقریه وار ایدی .

قطرسانیه { اندلسده اشبیلیه اعمالندن برقصبه اولدیغی یاقوت حموی بیان ایدیور .

قطرسی { [« نفیس قطرسی » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قَطَری { (ابونعامه جمونه بن النجأة المازنی) خوارجدن اولوب، مصعب بن الزبیرك برادری عبدالله بن الزبیرك نامنه عراق

والیسی بولندیغی زمان خروجله، خلافت دعواسنده بولنمش؛ ویکرمی سنه قدر قتال ومقاومتده دوام ایدوب ، حجاج بن یوسف ثقفینك سوق ایتدیکی عسکرله دفعاتله محاربه ایتمش، ونهایت ۷۸ تاریخنده سفیان بن الابرالکلبی طرفندن مغلوب و مقتول اولمش؛ وبرروایتده آتندن دوشوب، آیاغی قیرلغله، مومی الیه طرفندن کله‌سی آلنه‌رق حجاجه کوتورلمشدی . عمان ایله بحرین آره‌سنده‌کی (قطر) شبه جزیره‌سندن اولوب، اورایه نسبتله قطری تلقیب اولندیغی مظنوندر .

قطز { (ملك مظفر سیف الدین المعز) مصرده حکومت سورن غلامان اتراکك اوچنجیسی اولوب، اصل اسمی محمود بن مودود اولدیغی وخوارزمشاهك همشیره زاده‌سی بولندیغی کندیسندن مرویدر . ملك معز ایبکك کوله‌سی اواوب، کندیسنك و بعده اوغلی ملك منصور علینك مدبر اموری ایدی . بونك زمانده مغوللر شام جهتنه هجوم ایتمکله، صبی بولنان مومی الیهك اویله برزمانه مناسب اولدیغنی آکلایه‌رق، ٦٥٧ تاریخنده امور حکومتی کندی یدینه اخذ ایله، شامه عسکر سوق ایدوب، عموم طرفندن کندیسنه بیعت اولنمش ؛ وعین جالوت نام محلده مغوللری کلیاً مغلوب وپریشان ایده‌رك ، مصره عودت ایتمشدی . امرادن (بیبرس) ی تاتارلرك تعقیبنه مأمور ایدوب ، بو خدمته مقابل حلب والیلکنی وعد ایتمش ایکن ، ولایت مذکوره‌یه دیکرینی نصب ایتمکله، کندیسنی دلکیر ایتدیکندن، مصره عودتی متعاقب، مومی الیه دیکر بعض امرا ایله بالاتفاق، ٦٥٨ ده صیدکاهده کندیسنی قتل، ومصر تختنی ضبط ایتمشدر .

قُطور { ایرانك آذربیجان ایالتنده و (خوی) ك ٤٠ کیلومتره غرب جنوبیسنده وخویدن کچه‌رك آراس نهرینه دوکیلن قطور چایی اوزرنده اولهرق حدود عثمانیه قریبنده برقصبه اولوب، مقدما ممالك عثمانیه‌دن ایکن، برلین معاهده‌سیله ایرانه ترك اولنمشدر. برلکده ترك اولنان جوارلریله برابر ٨٠٠٠ اهالیسی واردر .

قطور { خطهٔ مصریه‌نك غربیه جهتنده بر قصبه اولدیغی « معجم البلدان » ده مذکوردر .

قَطورا { حضرت ابراهیم (علیه السلام) ك هاجر وساره‌نك وفاتلرندن صکره تزوج ایتمش اولدیغی بر خاتون اولمق اوزره ، تواریخنده مذکور اولوب ، بعض اقوامك بونك اولادندن متولد اولدقلری دخی درمیان اولنیور.

قَطیعه { « مالکانه » دیمك اولان بو اسم بعض اسماء خاصه‌یه اضافتله بغداد شهرینك خلافت عباسیه زمانلرنده کی محله‌لرندن بر چوغنه علم اولمشدر .

قَطیف { جزیرة العرب‌ك شرق شمالی ساحلنده وبحر فارسده الحسا خطه‌سنده وبصره ولایتنك نجد سنجاغنده قضا مرکزی بر قصبه واسکله اولوب، مرکز لوا اولان هفوفك ١٥٠ کیلومتره شمال شرقیسنده بحرین جزیره‌سنك شمال غربیسنده کائن بر قویك ایچنده واقع و ٦٠٠٠ اهالی بی جامعدر . وقتیله قرامطه‌نك مرکزی بولنمش اولمغله ، او وقتلردن قالمه بر قلعه‌سی وسکز کیلومتره‌لك خراب بر صو یولی واردر . بولندیغی قویك ایکی اوجنده برر قلعه واوکنده (تاروت) و (سولق) اسملریله ایکی آطه بولنوب ، کوزل برلیمان ایسه‌ده، اهالی اولنوب طولمش اولدیغندن، یالکز کوچك کمیلرك دخولنه مساعددر . او جهتك سائر طرفلری خلافنه اولهرق هواسی پك رطیب اولوب ، اطرافنده‌کی باغچه‌لرده لیمون وپورتقال ایله سبزه‌لرك انواعی حاصل اولور ، وبر ملیون ایکیوز بیك خرما آغاجی واردر . اطرافنده بغدای دخی حاصل اولیورسه‌ده، اهالی عمومیت اوزره هندن کلن پرنجله بسلنیر . هواسی صیجاق وآغیردر.— قضاسی قصبه ایله ٣٢ قریه‌دن مرکب اولوب ، ٩٢٠٠٠ اهالیسی واردر . اهالیسی عمومیت اوزره شیعی المذهب اولوب ، صنایع وتجارته استعدادلری زیاده ایسه‌ده، سائر عربلرك خلافنه اولهرق مهماننوازلقلری یوقدر .

قعرته { یاخود کعرته — (Kaarta) سودان غربیده سنغال ایرماغنك ساحل

شمالیسیله صحرای کبیر آره‌سنده منبت بریراولوب، قسم شرقیسی (نجد) وسائر طرفلری مذکور سنغال ایرماقلرینك حوضه‌سنه داخلدر . مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٥٠٠ مربع کیلومتره اولوب، تقریباً ٣٠٠٠٠٠٠ اهالی ایله مسکوندر. اهالیسی زنجی اولوب، بامباره وسودینکه وسائر جنسیتلره منسوبدر . قرن سابق اواسطنده (فول) قومندن (سغو) حکمداری مشهور الحاج عمر بو مملکتی ضبطله، بتون اهالیی دین اسلامه ادخال ایتمشدر. شمدیکی حالده مملکتك مرکزی اولان (نیورو) قصبه‌سنده اقامت ایدن امام رسماً سغو حاکمنه تابع ایسه‌ده، حقیقتده مستقلدر . سنغالك اوبر ساحلنده حکمفرما اولان فرانسزلرك بو مملکته آیاق باصمه‌لری دخی ممنوعدر. اراضیسی پك منبت اولوب، داری، مصر ، پرنج ، آمریقا فستیغی، باموق، چیوید، توتون وسبزه‌لرك انواعی حاصل اولور .

قعطبه { یمن ولایتنك تعز سنجاغنده وتعزك ١١٠ کیلومتره شرق شمالیسنده وعدنك ١٨٠ کیلومتره شمالسنده اوله رق لحج امامتنك حدودی قریبنده طاغلق محلده واقع قضا مرکزی بر کوچك قصبه اولوب. آنجق ٦٠٠ قدر اهالیسی وصو ایله تدویر اولنور بر عسکری دکرمنی واردر . — قعطبه قضاسی یمن ولایتنك منتهای جنوب شرقیسنده اولوب ، جنوباً مذکور لحج امامتیله، شرقاً حضر موته ، شمال شرق جهتندن صنعا سنجاغنك رداع قضاسیله، شمال غربی طرفدن اب، غرباً دخی حجریه‌قضالریله محاط ومحدوددر . نادره، حشا ومریس اسملریله ٣ ناحیه و٥٢ قریه‌یی حاویدر. اراضیسی طاغلق ومرتفع اولوب، میاه جاریه‌سی برطرفدن تعزه طوغری بحر احمره ، برطرفدن عدن کورفزینه ور طرفدن دخی حضر موته طوغری آقار . هوایی معتدل وطوپراغی منبت اولوب ، کلیتلی دوره ایله آرپه ، بغدای وسائر حبوبات وآز مقداردە قهوه حاصل اولور. مرکز قضانك ایکی ساعت غربنده بعض امراضه نافع بر قاپلیجه موجوددر .

قعقاع { صحابه‌دن بر قاچ ذاتك اسمی اولوب ، الك معروفلری (قعقاع بن عمر التمیمی) در، که ارتحال حضرت نبویده حاضر بولنوب، قادسیه محاربه‌سنده ابراز شجاعت وجسارت ایتمش ؛ وجمل وقعه‌سنده معیت جناب مرتضویده بولنوب ، حضرت مشار الیهدن طلحه وزبیر (رضهما) یه اجرای نصایحله تکلیف صلحه مأمور اولمش؛ وسائر محاربانده دخی معیت حیدریده بولنوب ، کوفه‌ده ساکن اولمشیدی . حضرت ابا بکر صدیق (رضه) بو ذات حقنده « صوت القعقاع فی الجیش خیر من الف رجل » بیورمشدر .

قعنبی { [« عبدالله بن مسلمه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قعزمان { روسیه‌یه تابع قارص ایالتنده و قارصك ٥٠ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق آراس نهرینك صاغ کناریده بر کوچك قصبه‌در ،

قفّال { (ابوبکر عبدالله بن احمدالمروزی) مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن اولوب، کنجلکنده وطنی اولان مروده چلنکپرلکله مشغول ایکن، اوتوز یاشندن صکره تحصیل علمه قویيله‌رق. فقهده زمانلرنك فریدی اولمش؛ وتدریس وافاده‌سندن پك چوق آدملر استفاده ایدوب . طلبه‌سی میانده شیخ ابوعلی سنجی وقاضی حسین بن محمد وامام الحرمینك پدری شیخ ابو محمد جوینی کبی مشاهیر علما یتیشمشدر. ابوبکر محمد بن الحداد المصرینك « فروعنی » مکمل صورتده شرح ایتمشدر. ٤١٧ تاریخنده ٩٠ یاشلرنده سجستانده وفات ایدوب. مرقدی اوراده زیارتگاه ایدی.

قُفره { یاخود حفره (Koufra) صحرای کبیرك قسم شرقیسنده برقه ایله سودان آره‌سنده ٢٤° ایله ٢٦° عرض شمالی و ١٨°٤٠′ ایله ٢١°٤٠′ طول شرق آره‌لرنده برصره واحلر اولوب . جنوب شرقیدن شمال غربی یه طوغری ممتد اولورلر. بونلرك الك جنوبیسی طرابلس غربك ١٣٥٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده وبنغازینك ٩٠٠ کیلو متره جنوبنده واقعدر . بو واحلرك موقعلری اطرافلرنده کی

چولدن آچلق اولوب ، اك جنوبيسنك حذای بحردن ارتفاعی ٤٠٠ واك شماليسنك ٢٥٠ مترەدر. مجموعنك بويی ٣٦٠ كيلو مترە اولوب، مساحۀ سطحيه لری ١٧٨٢٤ مربع كيلو مترەدر. جملەسی ٥ واح اولوب، جنوبدن باشلايەرق : كبابو، ابوسيما ، جزيره، سيفنی، تايسربو اسملريله معروفدر . ١٠ چی يعنی برنجيسيله صوك ايكيسی بيوك وديكرلری كوچكدر . آرەلری جول ايله آيرلمشدر . هوالری صيجاق اولوب ، يازين ميزان الحراره ٤٦ درجەيه قدر چيقار . ياغمورلری پك سيرك اولوب، بعض سنەلر بسبتون قوراقلقله كچر. آقار صولری ووادیلری اولميوب، آنجق بعض طوزلی كوللری واردر، وايكی اوچ مترە قازيلنجه هريرده صو چيقار. خرما آغاجلری برمليون قدر اولوب، آنجق پك قيصه اولور. پورتقال ، ليمون ، زيتون ، انجير ، نار ، قيصی، شفتالی ، بادم آغاجلری وضمغ آغاجی دخی يتيشير . بعض باغلری‌ده واردر. آرپه، بغدای، دوره وسائر حبوباتله سبزەلرك انواعی وقائون ، قارپوز وسائره دخی حاصل اولور . دوەلری بسلمكه يارايان بر طاقم قبا اوتلر وچاليلر دخی بولنور. كبابو واحنده طريق سنوسيه منسوب مرابطلره مخصوص جسيم بر زاويه بولنوب ، ايچنده ٥٠٠ مرابط، برجامع شريف وبيوك بر مدرسه ومكتب بولنيور . آفريقاده نشر علوم اسلاميه خصوصنده سنوسيلرك خدمتی مسلم اولمغله، بو زاويەنك وجودی مذكور واحلرك اهميت ذاتيەسنی بر قات دها تزييد ايديور . اهالیسی بش آلتی بيك كشی رادەلرندەوجملەسی بنغازی عربلرندن عبارتدر. مقدما بوواحلر (تيبو) جنسيتنه منسوب زنجيلرله مسكون ايكن ، بوندن ايكی قرن اول بنغازی جهتندن برطاقم عربلر هجرتله واحلرك جملەسنی ضبط ايتمشلردر. هرنه قدر آوروپا خريطەلرنده قفره واحلری هيچ بردولتك مالی كوسترليورسەده، (ويوين دوسنت مارتن) بونلرك اهاليسی بنغازيلی ودولت عثمانيەيه تابع بولندقلرينی درميانله، ممالك عثمانيەدن عد اولنملری اقتضا ايتديكنی اعتراف ايديور . بنغازی ايله سودان طريقنك اورتەسنده بولنملری وطوپراقلرينك منبت ومحصولدار بولنمسی والحاصل صحرای كبيرك اورتەسنده واسع برمدنيت منزلی ابراز ايتلری جهتلريله ، اهميتلری پك زيادەدر.

قُفس { (ياخود قفص) كرمان ومكران ط غلرنده ساكن وحشی وقطاع طريقدن برقوم اولوب، ينەبوحالده بولنان(بلومی) قوميله قومشو اولدقلری جغرافيون عرب آثارنده مذكوردر . بلوص قومنك اليوم بلوجستانك باشليجه اهاليسی اولان (بلوج)لرله بر اولديغی اسملرك قربيتندن ومكانلرينك اشتراكندن اكلاشيلوب، (قفس) قومی دخی بلكه اونلرك بر شعبەسی ايدی .

قَفصه { افريقيەده (يعنی تونس امارتنده) وفيرواندن اوچ كونلك مسافەده بلاد (جريد) ده زاب كبيره ملحق كوزل بر قصبه اولديغی، وايچنده جريان ايدن نهرك صولريله اروا اولنان باغچەلرنده پك كوزل ميوەلر وايری دانەلی خرما حاصل اولوب، تا اندلسه قدر كوتو رلديكی جغرافيون عرب آثارنده مسطور اولوب، اليوم دخی قصبۀ مذكوره صفاقسك ٢٠٠ كيلومتره غرب جنوبيسنده و (شط الجريد) دينلن بيوك كولك ساحل شماليسنك ٥٠ كيلو مترە شمالنده موجوددر. اوست طرفنده ايكی نهر (وادی الملح) اسميله برلشوب، قصبەنك غربنده بركول تشكيل ايله. (توزر) قصبەسنك شمالنده (شط قفصه) دينلن كوله دوكيلور .

قِفط { صعيد مصرك (قنا) مديريتنده وقنانك ٢٠ كيلومتره جنوبنده و(قوص)ك ١٢ كيلومتره شمالنده اولەرق نيلك ساحل يمينی يعنی شرقيسی قربنده برقصبه اولوب، مصر قديم تاريخنده (قوپتوس) اسميله مذكوردر . بطالسه زمانندە وروماليلرك اوائل حكومتنده (برنيكه) طريقيله هند تجارتنك مركزی اولوب، پك معمور ايدی . بعده اهاليسی روما حكومتنه

قارشی عصیان ایتمکله، اوچنجی قرن میلادی اواخرنده (دیوقلتیان) زماننده رومالی عسکری طرفندن یغما وتخریب اولنمش ؛ وبعدالاسلام یکیدن اعمار اولنوب. برخیلی مدت (قصیر) اسکله‌سندن هند تجارتنك بر انباری حکمنده بولنمش ؛ وبعده بو اهمیت (قوس) شهرینه وازمنهٔ اخیره‌ده (قنا) یه انتقال ایتمکله ، فقط قصبه‌سی اهمیتدن دوشمشدر . مشاهیر مؤرخیندن وزیر جمال‌الدین بن‌القفطی ایله سائر مشاهیر اسلامك مسقط رأسی بولنمشدر . [« قبط » ماده‌سنه‌ده مراجعت بیوریله .]

قلاپروت { (M. H. Klaproth) مارتن هنری آلمانیا مشاهیر کیمیاگرانندن اولوب، ۱۷۴۳ ده (ورنیکروده) ده طوغمش، و۱۸۱۷ ده وفات ایتمشدر . برلینده کیمیا معلمی وآقادمیا اعضاسندن اولوب، بوفنده وعلی الخصوص علم معادنده پك چوق کشفیاته موفق اولمش ؛ وبرچوق کتابلر وفنی ورسائل موقوته‌ده برطاقم نافع مقالات فنیه یازمشدر .

— بونك اوغلی (ژول هنری قلاپروت) مشاهیر مستشرقیندن اولوب، ۱۷۸۳ ده برلینده طوغمش، و۱۸۳۵ ده پارسده وفات ایتمشدر . ۱۸۰۵ده روسیه طرفندن چینه کوندریلن هیئت سفارت معیتنه کیروب، عودتنده چین، مانچو، مغول و جاپون لسانلرنده برچوق کتب مهمه کتیرمش؛ و۱۸۰۸دن ۱۸۱۰ تاریخنه‌دك روسیه حکومتی طرفندن بلاد قفقاسده تحقیقات علمیه اجراسنه مأمور اولوب، ۱۸۱۲ ده (ویلنه) ده آسیا لسانلری تدریسنه مأمور اولمش ایسه‌ده، اوصره‌ده آچیلان محاربه‌یه مأموریتی اجرا ایتمسنه مانع اولمله، ۱۸۱۵ده پارسه کیده‌رك، اوراسنی وطن اتخاذ ایتمشدی. آسیانك السنه‌سنه واحوال تاریخیه‌سنه دائر برقاچ مهم اثری اولوب، قفقاسیه سیاحتنامه‌سی ده آلمانجه و بعده فرانسزجه نشر اولنمشدر .

قلاپهام { (Clapham) انکلتره‌نك (سوری) ایالتنده و (سنت پول)ك ٦ کیلومتره جنوب غربیسنده اولهرق (تامیسه) نهری ساحل یمنی قریه‌سی ۳۵۰ ۲۷ اهالیی جامع بر قصبه اولوب ، اوندره شهری اقسامندن ممدوددر .

قلاتاؤ { (Klattau) چهسنانك (پیلسن) ایالتنده و پیلسنك ٤٢ کیلومتره جنوبنده قضا مرکزی برقصبه اولوب. ۸۹۸۵ اهالیسی، مکتب اعدادیسی و قریبنده میاه معدنیه‌سی واردر .

قلادنو { (Kladno) چهستانده پراغه ایالتنك (اسمیشوو) قضاسنده واسمیشووك ۲۲ کیلومتره شمال غربیسنده برقصبه اولوب، ۱٤۰۸۵ اهالیسی ، اطرافنده واسع کمور و دمیر معدنلری ، جسیم دمیر خانه‌لری وجوارنده ایمپراطورك برسرایی واردر .

قلارانسه { (Clarence) یوناندہ موره شبه جزیره‌سنك ساحل غربیسنده و (الیده) ایالتنده پیرغوسك ٤۰ کیلومتره شمال غربیسنده برقصبه واسکله اولوب، شمدیکی حالده هراهمیتدن عاری ایسه‌ده، فتوحات عثمانیه‌دن اول خیلی مهم وتجارتکاه اولوب، برچوق وقت مستقل بردوقه‌لق صورتنده اداره اولنمشدی .

قلارانسه { (Clarence) آوسترالیانك (یکی جنوبی والس) ممجرنده برنهردر. که ممجر مذکورك حدود شمالیه‌سنده نبعاله، ابتدا جنوبه وبعده شرقه‌طوغری آقه‌رق، طولا شیقلی برخلیجدن بحر محیط کبیره دوکیلور . همنامی اولان قصبه‌یه قدر اولان مجراسنك قسم اسفلی ۸۰۰ متره کنیشلکنده‌اولوب، بوقسمنده بیوجك کمیلر واوندن ۵۰ کیلومتره یوقاری یه دخی دهما کوچکلری ایشلیه‌بیلیور . حوضه‌سی ۱۰۷۰۰ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب، منبت ومعادن ومرعالری چوق بریردر. — یکی زلانده‌ده دخی بو اسمله برنهر بولنوب ، مجراسی ۲۵۰ کیلومتره اوزوندر .

قلارکس فورق { (Clarke's Fork) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك شمال غربی جهتنده (قولومبیه) ایرماغنه تابع برنهردر ، که قیالی طاغلردن اینن ایکی چایدن بالتشکل، طار ودرین بروادی ایچنده

شمال غربیه طوغری جریانله (ایداهو) و (واشینغتون) جمهوریتلرینی شق ایدهرك، ایکی کولك ایچندن کچدکدن صکره، دومینیون حدودینك براز ایچریسنده صولدن مذکور قولومبیه ایرماغنه دوکیلور. مجراسی ۷۰۰ کیلومتره‌دن اوزوندر.

قلاروس (Claros) یونیه خطهٔ قدیمه‌سنده کریدهٔ مهاجرلری طرفندن تأسیس اولنمش شهر قدیم اولوب، شمسدن کنایه اولان (آپولون) ك عبادتنه مخصوص جسیم معبدیله وکهانتخانه‌سیله مشهور ایدی. خرابه‌لری ازمیر سنجاغنك سیوریحصار قضاسنده وساحلده واقع (زیله) قریه‌سی اطرافنده مشهوددر.

قلازومن (Clazomènes) یونیه خطهٔ قدیمه‌سی داخلنده برشهر قدیم اولوب، الیوم (اورله) نك بولندیغی موقعده واقع ایدی.

قلاقمانان (Clackmannan) اسقوچیه‌ده ادیمبورغك ٤٠ کیلومتره شمال غربیسنده قونتلق مرکزی بر قصبه اولوب، ۸۰۰۰ اهالیسی ودمیرخانه‌لری واردر.

قلاکنفورت (Klagenfurt) آوستریا ومجارستان دولتنده ویانه‌نك ۲۳۲ کیلومتره جنوب غربیسنده و (دراوه) یه تابع غلان نهری اوزرنده (فارینتیا) خطه وایالتنك مرکزی برقصبه اولوب، ۱۸۷۵۰ اهالیسی، داخلی مکتب اعدادیسی وبوکا مربوط کتبخانه‌سی، صاغر ودیلسزلره مخصوص مکتبی، موزه‌سی، تاریخ محلی جمعیتی وسائر مؤسسات علمیه‌سیله جوخه وایپك قماش وقوردله فابریقه‌لری، مصنع کلیسالری وکوزل ابنیه‌سی واردر.

قلامات (Klamath) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك اورغون وقالیفورنیه جمهوریتلرنده اوچ کول ایله بر نهر اولوب، (قاسقاد رانجه) سلسله‌سی اوزرنده بولنان مذکور کوللرك بری بطاقلق، بری بالا ودیکری زیر صفتلریله تفریق اولنور، وبرینك فضلهٔ میاهی دیکرینه دوکیلوب، نهایت آشاغیکی کولك منتهای جنوبندن قلامات نهری چیقه‌رق، جنوب غربیه طوغری جریانله، قالیفورینه جمهوریتلرینه کیرر؛ و «ساحل سلسله‌سی» دینلن جبالك بربوغازندن بعد المرور، غرب شمالیه طوغری دونه‌رك، ٤١° ٣٠′ عرض شمالیده بحر محیط معتدله دوکیلور. مجراسی ۵۰۰ کیلومتره‌دن اوزون وحوضه‌سی ۳٦ ۰۰۰ مربع کیلومتره ایسه‌ده، صویی آزدر.

قلامسی (Clamcey) فرانسه‌نك نیادره ایالتنده و (یور) ك ٦٨ کیلومتره شمال شرقیسنده اولهرق (یونه) نهری اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۵۰۹۲ اهالیسی، داخلی مکتبی وزراعت جمعیتی واردر.

قلاودیوس (Claude, Claudiuse) روما ایمپراطورلرندن ایکی کشینك اسمیدر:

برنجیسی روما ایمپراطورلرینك دردنجیسی اولوب، آلمانیه وانکلتره‌ده کی فتوحاتی سببیله (جرمانیقوس) و(بریتانیقوس) لقبلریله ملقبدر. تیبرك برادری (دروسوس) ك اوغلی اولوب، میلاد عیسادن ۱۰ سنه اول طوغمش؛ و ٤٠ تاریخ میلادیسنده، یکنی قالیفولاتك قتلی اوزرینه، عسکر طرفندن ایمپراطور انتخاب اولنوب، متعاقباً تراکیه خطه‌سی وانکلتره‌نك قسم جنوبیسی فتح اولنمش ایسه‌ده، کندیسی حکم ونفوذی زوجه‌سی (مسالینه) ایله برقاچ آزاد لیسنك الینه برانوب، بونلر انواع سفاهات وسوء استعمالاتی ارتکاب ایتمشلردی. نهایت ٤٨ تاریخنده زوجه‌سنی قتل ایتمش ایسه‌ده، تزوج ایتدیکی یکنی (آغریپینه) دها زیاده قوت ونفوذ قزانوب، قوجه‌سنك اوغلنی ورائتدن تحریمله، ایلك زوجندن اولان کندی اوغلی (نرون) ی ولی عهد طانیتمشدی. قلاودیوس میلادك ٥٤ تاریخنده، ظن اولندیغنه کوره، زوجه‌سی طرفندن مسموماً وفات ایتمشدر. غایتله کوشك واحتمجه ایدیسه‌ده، اقتدار ادبیسی اولوب، کنجلکنده اتروسقلرك وقارتاجلیلرك تاریخلرینی یازمشدی.

— ایکنجیسی، غوتلره قارشی اولان فتوحاتنه مبنی، (غوتیقوس) لقبیله ملقبدر. ۲۱۵ تاریخلرنده دالماچیه‌ده طوغوب، ۲٦۸ ده،

فالیانوسك وفاتی اوزرینه، عسکر طرفندن ایمپرا-طورلغه انتخاب اولنمشدی. عاصی (اورئوس)ی تنکیل وسلفنك طرح ایتمش اولدیغی بر طاقم ویرکیلری لغو، افرادك ضبط اولنمش املاکی اعاده، و ۲٦۹ ده صربیه‌نك نیسا (یعنی نیش) قصبه‌سنده غوتلری مغلوب ایتمشدی. ایکی سنه حکومت سوردکدن صکره، (پانونیه) نك (سیرمیوم) شهرنده وبادن وفات ایتمشدر. جسارت وعدالت ومرحمتدن طولایی بحق ایکنجی تراپان تسمیه اولنمشدی.

قلاؤس (Kalaous) روسیه‌نك قافقاسیه ایالاتندن استاوروپول ایالتنده برنهردر، که قافقاس سلسلهٔ جبالنك شمالنده بولنان ایکنجی درجه‌ده‌کی طاغلردن نبعاتله، شماله طوغری آقه‌رق، اووه‌یه دوشدکدن صکره، برقاچ قوله بالانقسام، بونلرك برقاچی، بحر خزره منتهی اولمق اوزره، شرقه طوغری جریان ایدر؛ وبرقاچی آزاق دکیزینه دوکلمك اوزره، (مانیچ) کولنه قاریشیر. یالکز ایلك بهاردہ قارلر اریدیکنده وصوك بهار یاغمورلری یاغدیغنده بوقولرك جلهسی آقوب، بحر سیاهله بحر خزر آره‌سنده برنوع اختلاط پیدا ایدرلر؛ وسائر موسملرده چوغی قوملرده قورور. مجراسی ۲۵٦ کیلومتره طولنده وحوضه‌سی ٤۲٤ ۱۰ مربع کیلو متره وسعتنده‌در.

قلاوستال (Clausthal) پروسیه ده (هانووره) ایالتنك (هیلدسهایم) سنجاغنده وهیلدسهایمك ٦۰ کیلو-متره جنوب شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۹۲۰۰ اهالیسی، معادن مکتبی ومکمل معادن نمونه خانه‌سی، اطرافنده دمیر. قورشون وکومش معدنلری وبیوك دوکمخانه‌لری واردر.

قلاوون (الملك المنصور ابو المعالی سیف‌الدین ــ الصالحی) مصر وشامده حکومت سورن ممالیك بحریه یعنی غلامان اتراکك یدنجیسی اولوب، عن اصل ملوك ایوبیه-نك یدنجیسی اولان ملك صالح نجم‌الدین ایوبك کوله‌لرندن ایدی. بیبك آلتونه صاتین آلنمش اولمغله، «الفی» لقبیله دخی ملقب ایدی. ملك ظاهر بیبرسك اوغلی ملك سعید ناصرالدین محمدك اسقاطیله یدی یاشنده بولنان برادری ملك عادل بدرالدین سلامشك اقعادنده اك زیاده اعمال نفوذ ایدنلردن اولوب، صبی مشار الیهك وصیسی ومدبر اموری اولمشیدی. اوج بچق آیدن صکره ٦۷۸ ده، احوالك اهمیت وحمامتنی وسلامشك صبوتی وسیله اتخاذ ایدمدرك، کندی سلطنتنی اعلان، وولایت وسائر مهم مأموریتلردن ملك ظاهرك کوله واعوانی قالدیروب، کندی توابعنی نصب ایتمش؛ و ٦۸۰ ده شام جهتنه تجاوز ایدن مغوللره قارشی عسکر سوق ایدمدرك، حمص جوارنده بیوك برمظفریته نائل اولوب، تاتارلری کلیاً منهزم ایلمش؛ و ٦۸٤ ده اهل صلیبله محاربه‌یه طوتیشوب، مرقب وطرابلسی فتح ایله، طرابلسك ساحل بحرده اولان استحکاماتنی هدم ایدمدرك، قصبه‌یی شمدی بولندیغی محله نقل ایتمش ایدی. جسور، مدبر، عادل ومحب معارف بر حکمدار اولوب، قاهره ده بین‌القصرینده جسیم بر مدرسه ومثلی کورلهمش بر بیمارستان یعنی خسته‌خانه وسائر مبانیٔ خیریه تأسیسنه موفق اولمشدر. ٦۸٦ ده نوبه جهتنه عسکر کوندروب، اوراجه‌ده توسیع دائرهٔ حکومت ایتمشدی. ٦۸۹ ده اهل صلیب الندن عکایی اخذ واسترداد نیتیله عزم سفر ایتدکده، قاهره‌نك خارجنده وفات ایدوب، مدرسه‌سی خطیره‌سنده دفن اولنمشدر. اولادینك صباوتنده توابعندن اوچ کشی دخی موقتاً حکم سورمشلرسه‌ده، اساساً سلطنت بونك نسلنده قالوب، ایکی اوغلیله سکز تورونی وبعده اونلرك اولادی ملوك چراکسه‌نك ظهورینه‌دك مصر وشامده حکم سورمشلردر.

قلایلی (قوز احمد پاشا) [«احمد پاشا (قلایلی قوز ــ)» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قلبر (Kléber) فرانسه‌نك اك مشهور جنرالندن اولوب، ۱۷۵۳ ده استراسبورغده طوغمش؛ وپدری دیوارجی اولمغله، فن معماری یی تحصیل ایتمش ایسه‌ده، بعده عسکرلکه میل ایدمدرك. برمدت آوستریانك

خدمت عسکریه‌سنده بولنمش ؛ و ۱۷۸۵ ده فرانسه‌یه عودتله، (بفور) ده ابنیه مفتشی اولمش، و ۱۷۹۲ ده برکوکالی طابورینه التحاق ایدوب، متعدد محاربه‌لرده کوستردیکی جسارت واقتداره بناءً، آز مدتده قطع مراتب ایده‌رك، میرلوالق رتبه‌سنی احراز ایتمش اولدیغی حالده، ۱۷۹۳ ده حکومتنه قارشی قیام ایتمش اولان یکرمی بیك واندهلیلره قارشی درت بیك عسکرله محاربه ایدوب، غالب کلمش، وبو قیامی باصدیرمش ایدی. آنجق بوغالبیتدن صکره اله کچن مغلوبین حقنده اجرا اولنان شدتلی مجازاتی تقدیر ایتمدیکیچون، نفیه کوندریلوب، متعاقباً اقتدارینه کوریلن احتیاج اوزرینه، جلب واعاده ایله، فریقلك رتبه‌سنه ترفیع اولنه‌رق، آلمانیه‌ده برچوق غالبیتلره نائل اولمش؛ ومع هذا اووقتکی حکومتك نظر توجهنی قزانه‌مامغله. ۱۷۹۷ ده بالاستعفا، کوشهٔ عزلته چکلمش ایدی. بوناپارت مصر سفرینه عزیمت ایتدیکنده، کندیسنی معیتنه آله‌رق، مصرده فرانسزلرك غالبیتنه باشلیجه سبب اولمش؛ و ۱۷۹۹ ده بوناپارت فرانسه‌یه عودت ایتدیکنده، کندیسنی مصرده وکیل و باش قوماندان براقمش ایدی. ۱۸۰۰ تاریخنده مصرده ظهور ایدن قیامی باصدیردقدن صکره، بر شخص طرفندن مقتولاً وفات ایتمشدر. استراسبورغده برهیکلی رکز اولنمشدر.

قلركنول { (Clerkenwell) انکلتره‌نك میدلسکس ایالتنه ملحق و (سنت پول) کلیساسنك ۱½ کیلومتره شمالنده واقع بر قصبه اولوب، ۳۸۰ ٦۵ اهالیسی وبر چوق ساعت فابریقه‌لری واردر. لوندره شهری اقسامندن معدوددر.

قلرمونت { (Clermont) فرانسه‌نك (اوآزه) ایالتنده وپارسك ٦۲ کیلومتره شمالنده اوله‌رق (برشه) نهرینك ساحل یمینده قضا مرکزی بر قصبه اولوب. ٦۱۰۰ اهالیسی، داخلی مکتبی وبز فابریقه‌لری واردر. وقتیله برقونتلفك مرکزی ایدی.

قلرمونت فراند { (Clermont-Ferrand) فرانسه ده پارسك ۳۸۲ کیلومترو جنوبنده (پوی دودوم) ایالتنك مرکزی بر شهر اولوب. ۴۱ ۸۰۰ اهالیسی، دارالفنونی، داخلی مکتب اعدادیسی، اعدادیهٔ طبیه‌سی، مکاتب ابتدائیه دارالمعلمینی، کتبخانه‌سی، متعدد جمعیات فنیه وادبیه‌سی، پاموق وکنویردن بعض منسوجات فابریقه‌لری. دباغخانه‌لری، پنیر وشکرلمه‌لری وبر قاچ کوزل میدانی واردر.

قلرمونت لودو { (Clermont-Lodeve) فرانسه‌ده (هرولت) ایالتنك (لودو) قضاسنده ومرکز قضاسنك ۱۴ کیلومتره جنوب شرقیسنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ٦۰۰۰ اهالیسی، چوخه وقونیاق فابریقه‌لری ودباغخانه‌لری واردر.

قلزم { بحر احمرك منتهای شمال غربیسنده وسویشك قربنده قدیماً بر قصبه واسکله اولوب، بو مناسبتله بحر احمره دخی جغرافیون عرب آثارنده (بحر قلزم) نامی ویریلیور. مذکور قصبه‌نك صوبی واودونی وباغچه ومزروعاتی والحاصل هیچ برنعمت طبیعیه‌سی اولمیوب. آنجق مصرك اسکله‌سی اولمله، تجارتی پك ایشلك واهالیسنك ثروت وسامانی پك زیاده اولدیغی، وحتی ایچه‌جك صوبی سویش قصبه‌سندن کتیردکلری جغرافیون عرب آثارنده مسطوردر. یاقوت حموی کندی زماننده یعنی یدنجی قرن هجری اوائلنده قلزمك خراب اولدیغنی، واونك اهمیتی سویش قصبه‌سنه انتقال ایتمش ایسه‌ده، بونك اهالیسی پك آز بولندیغنی بیان ایدیور. [بحر قلزم ایچون «بحر احمر» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قلسانه { اندلسده شذونه اعمالندن وشذونه‌دن ۲۱ فرسخلق مسافه ده و (بیطه) ایله (لکه) نهرلرینك تجمعنده بر ناحیه ایدی.

قلشانه { افریقیه ده ویا اوکا قریب بر یرده بر قصبه اولدیغی «معجم البلدان» ده مذکوردر.

قلعه { وقتیله فلایك (قلعی) دینلن الك ایی جنسنك چیقدیغی برمحل اولوب، جغرافیون عربك بعضلری شامده بر طاغ، بعضلری هنده برمعموره، بعضلری ده اندلسده

برقصبه اولديغى التزامله ، موقعى حقنده بينلرنده اختلاف وقوع بولمشدر .

قلعه { (ياخود قلعة بنى رشيد) جزايرك وهران ايالتنده ومسكرەنك ٢٨ كيلومتره شمال شرقيسنده (وادى القلعه) دينلن نهرك كنارنده وغريب الشكل برقيانك اوزرنده برقصبه اولوب ، ٣٥٦٠ اهاليسى وكليم ، احرام وحصير معمولاتى واردر . — وادى القلعهٔ يانمور موسمنده حدوسطى اوزره ثانيەده ٢٢ وقوراقلق موسمنده ١٢ مكعب متره صو دوكر .

قلعة ابى الحسن { ساحل شامده صيدا قريبنده بيوك برقلعه اولوب ، سلطان صلاح الدين ايوبى طرفندن اهل صليب الندن استخلاص اولنمشدى .

قلعة ابى طويل { افريقيه ده صنهاجه قبيلەسنك مركزى مستحكم برقصبه اولوب . قيروانك خرابندن صكره اكثر اهاليسنك اورايه انتقالیله خيلى معمور وتجارتكاه اولديغى ياقوت حموى بيان ايديور .

قلعة ايوب { اندلسك شمال جهتنده سرقسطەيه ملحق بيوك بر شهر اولوب ، مشاهير علماء اسلامدن برقاچ ذاتك مسقط رأسى بولنمشدر . اليوم اسپانيوللر بواسم عربيدن غلط اولەرق (قالاتيود) ديرلر .

قلعة بانياس { (ياخود قلعة السبيبه) فلسطينده نابلس سنجاغنده بانياسك ٣ كيلومتره شرق شماليسنده خراب بر قلعه اولوب . اوجهتك خرابەلرينك ائ كوزليدر . اوج جهتدن اوچورومللى وقصبەدن ٣٠٠ متره يوكسك بر قيانك اوزرنده مؤسس اولوب . ديوارلرى وبرج وقلەلرى پك متيندر . اهل صليب ابنيه سندن اولوب ، دفعاتله اخذ واسترداد اولنمغله ، بعض قپو وديوارلرنده بر طاقم خطوط عربيه سى دخى واردر . دمشق شام طريق اوزرنده بولنمغله ، وقتيله پك مهم عد اولنور . ديسەده . ايكيوز سنەيى متجاوز زماندن برى متروكدر .

قلعة بسر { افريقيه ده قسطينه جوارندەكى مجانه اووەسى اوستنده وبر كومش معدنى قريبنده واقع برقلعه اولوب ، عقبه بن نافع ويا موسى بن نصير طرفندن مأمور اولان بسر بن ارطاة طرفندن فتح اولنمشدى .

قلعة بنى عباس { جزايرك قسطينه ايالتنده ومجانه اووەسنك اوستنده ودمير قپو دنيلن بوغازك قريبنده بنى عباس قبيلهٔ بربريەسنك استناد كاهى اولان اسكى برقلعه اولوب . يوللرى پك صعب ، ديك ويوكسك برطاغك اوستنده واقعدر . بنى عباس قبيلەسى بو قلعه سايه سنده مذكور دمير قپو بوغازينه وجزاير ايله قسطينه بينندەكى طريق اختلاطه حاكم بولنمشلردر . بونلردن مخرانيلر فرانسزلره طول مدت مقاومت ايتمشلردر ؛ وحربده اوربلان رئيسلرى قلعەنك ايچندەكى عتيق جامع شريف حوليسنده مدفون اولوب ، مرقدلرى اورا قبتائلنجه زيارتكاهدر . مادهٔ آنفەده مذكور (قلعة بسر) ك بونك عينى اولمسى محتملدر .

قلعة الجص { فارسده ارجان جهتندەغايتله صعب ومتين برمحلدەاولوب ، اسكى ايرانيلردن قالمه برچوق آثارى اولديغى ياقوت حموى بيان ايديور .

قلعة جعبر { [« جعبر » ماده سنه مراجعت بيوريله .]

قلعة الحيشا { جزيرة العربده عسيرك شرق جهتنده و وادى دواسيرك يوقارى طرفنده مكهٔ مكرمەنك تخمينا ٤٠٠ كيلومتره جنوب شرقيسنده بر قصبه اولوب . خيلى معمور واهاليسى چوق اولديغى مرويدر .

قلعة حارم { حلب ولايت و سنجاغنده وانطاكيەنك سراى جهتنده مركز قضا اولان حارم قصبەسى قريبنده يوكسك واطرافه حاكم برتپەنك اوزرنده متين بر قلعه اولوب . اساساً عربلر طرفندن يابلمش ، واهل صليب طرفندن تعمير وتحكيم اولنمش ايدى . اليوم خرابدر .

قلعة الحصن { بواسمله شام ديارنده ايكى اسكى قلعه واردر : برى دمشقك ١٠٠ كيلومتره جنوب غربيسنده وطبريه كولى اوزرنده اوج طرفى اوچورومللى ويالكز

جنوبدن طار بر یول ایله طاغه مربوط برقیانك اوزرنده واقع اولوب. شمدی ویرانه حالنده اولدیغی حالده، وقتیله خیلی معمور اولدیغی آکلاشیلان برشهرك انقاضنی یعنی برچوق ستونلر، هیکلر، مزارلر وسائر آثار عتیقه یی حاویدر. ظن اولندیغنه کوره، قدیم مورخلردن عبرانی یوسفك تعریف ایتدیکی جمل (Gamala) شهر قدیمنك خرابه سیدر، که شهر مذکور موقعنك دوه بیوننه مشابهتندن طولایی بو اسم عبرانی ایله تسمیه اولنمشدی. — دیکری حمانك ٦٠ کیلومتره جنوب غربیسنده متین برقلعه نك اوزرنده واقع اولوب، الیوم قائمدر. اهل صلیب وقوعاتنده شام حاکمی بولنان ذات طرفندن محافظه سنه برطاقم کردلر مأمور اولمغله، (حصن الاکراد) اسمیله شهرت بولمشدر. بعده اهل صلیبك الینه کچوب، بونلرجه بیوك براهمیت آلمش؛ ونهایت صلاح الدین ایوبی طرفندن استخلاص اولنمشدر. ادارهٔ عثمانیه زمانده مرکز قضا اتخاذ اولنوب، بعده موقعنك صربلغی سببیله ترك اولنمش ایسه ده، قضا ینه بواسمله مسمی اولوب، بیروت ولایتنك طرابلس شام سنجاغنه ملحقدر.

قلعة حماد (یاخود قلعة بنی حماد) جزایرك قسطینه ایالتنده وجبل کانیه نك جنوبی اتکنده پك یوکسك وصرب وقیشین قارله مستور برموقعده واقع برقلعه وقصبه خرابه سیدر. بوقلعه وقصبه یی ٣٧٠ تاریخ هجریسنده حماد بن یوسف بن زیری الصنهاجی تأسیس، وتخریب ایتدیکی برقاچ قصبه نك اهالیسنی اورایه نقل ایده رك، صنهاجه قبیله سنك قسم غربیسنه مرکز اتخاذ ایتمشدی. برچوق وقت صنهاجه قبیله سندن بنی حمادك مرکزی قالوب، خیلی توسع وکسب عمران ایتمشدی. آلتنجی قرن هجری اواسطنده موحدینك ایکنجیسی اولان یوسف بن عبدالمؤمن طرفندن تخریب اولنمشدر. شمدیکی حالده بر مناره سی قائم اولوب، قلعه وشهرك خرابه لری طوریور. آنجق یاقوت حموی تاریخ مذکوردن صکره یازدیغی حالده، خرابندن بحث ایتیوب، یوك منسوجاتنك نفاستی ویوك ایپلیکلرینك ابریشم کبی صیرمه ایله ایشلنه جك قدر اتجه اولدیغنی بیان ایدیور.

قلعه جك { آنقره ولایت و سنجاغنده وآنقره نك تقریباً ٦٥ کیلومتره شرق شمالیسنده وقزیل ایرماق مجراسنك یاریم ساعت شمال غربیسنده واقع قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٤٦٧٧ اهالیسی، ٥ جامع شریفی، ١٢ مسجدی، ١ کلیسا سی، بر رشدیه وبر ابتدائیه ایله برقاچ صبیان وبر ارمنی مکتبی، ٤ مدرسه سی، ٢٠٠ دکانی، ٢ خانی، ٢ حمامی وبر کارکیر کوپریسی واردر. رومالیلردن قاله (مشران) اسمیله خراب برقلعه سی دخی اولوب، بو قلعه دن کچی چاینه دك تحت الارض اسکی برصویولی دخی بولنیور. قصبه ایله نهر کناری آره سنده نهرك صویله اروا اولنور کوزل باغچه لر وباغلر بولنوب، اوزوم، ویشنه، آرمود، آیوه، طوت وسائر میوه لرك اعلاسی حاصل اولور. قصبه درونده دوشمه لك وآلاجه نسج اولنور. هواسی معتدل وصاغلامدر.

— قلعه جك قضاسی آنقره سنجاغنك منتهای شرق شمالیسنده مثلث الشکل بر یردن عبارت، اولوب، غرباً چبق آباد وبالا قضالریله، جنوباً وشرقاً قیر شهری سنجاغیله، شمالاً دخی قسطمونی ولایتنك کنغری سنجاغیله محاط ومحدوددر. اراضیسی عارضه لیجه اولوب، قزیل ایرماق جنوب غربیدن شمال شرقی یه طوغری جریانله قضایی شق ایده رك، صاغ وصولدن برقاچ چای اخذ ایدر. قضا اینالو بالالو وقوکیرناحیه لریله برابر ١٤٩ قریه یی حاوی اولوب، ١٦٢ ٣٥ اهالی ایله مسکوندر. که مرکز قضاده بولنان ٤٧٩ ارمنیدن ماعداسی کاملاً مسلمدر. طوپراغی منبت اولوب، بغدای، آرپه وسائر حبوباتله، پامیوق، کوك بویا، جهری، آفیون وسائره حاصل اولور. مرعالری ده کوزل اولوب. قیون، صیغیر، کچی، تفتیك کچیسی وسائر حیواناتی واردر. سنوی اعشار بدلی تقریباً ٨٥٠٠ واغنام رسومی ٥٠٠٠ لیرایه بالغ اولور.

قلعة الربض { فلسطینده قدس شریفدن ٨٠ کیلومتره شمال شرقیسنده واردنه دوکیلن وادی عجلونك یوقاری طرفنده

برقلعه اولوب ، قیاده اویلش برخندقله محاطدر. دیوارلری پك قالین ومتین اولوب ، صلاح‌الدین ایوبی طرفندن یاپلدیغی براوحه‌سنده محرر ایسه‌ده، چوق دها اسکی اولوب، مشارالیه طرفندن تعمیر ایدلش اولمسی ملحوظدر. اوستندن‌اردن وادیسنه وبحر لوطه طوغری کوزل منظره‌سی واردر.

قلعة الروم { [« روم قلعه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قلعهٔ سلطانیه { و بین‌العوام چناق قلعه‌سی (Dardanelles) آق دکیز بوغازی مدخلنده آناطولی ساحلنده و کلیبولینك ۳۲ کیلو متره غرب جنوبیسنده ′۳۰°۲۴ عرض شمالی ایله ′۵۶°۴۰ طول شرقیده بیغا مستقل سنجاغنك مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۱۰۶۲ اهالیسی، ۸ جامع شریفی ، ۳ مسجدی، جماعات مختلفه‌یه مخصوص ٤ کلیساسی، ۳ حاوره‌سی، بر رشدیه وبرابتدائیه ایله متعدد صبیان و جماعات غیر مسلمه‌یه مخصوص متعدد ابتدائی مکتبلری، ٦ حمامی، ٤ خانی، ۳ مسافرخانه‌سی، ۵۲ دکان ومغازه‌سی، بر دباغخانه‌سی، ۲ یل و بر بخار دکرمنی ، ۲٦ فرونی . ۱۲ چناق چوملك فرونی ، ۱۳ چشمه‌سی ، اجنبیلره مخصوص بر قلوبی وجوارلرنده بوغازك مدخلنی محافظه ایدر جسیم استحکاماتیله متعدد قشله‌لری واردر. اهالیسی اسلام، روم، ارمنی ، اسرائیلی واجنبیدن مرکب اولوب، هر بر جماعتك محله‌سی آیریدر . دفعاتله حریقه اوغرایوب، بو صوك زمانلرده خیلی توسع دخی ایتمش اولدیغندن ، اکثر خانه‌لری مجدد وکارکیر اولوب ، سوقاقلری دخی دوز وکنیش ایسه‌ده ، قالدیرملی دکلدر . قصبه‌نك اطرافنده‌کی بطاقلقلر قورودلمغله، هواسی تصحیح اولنمشدر . هرکون واپورلر اوغرایوب، هر طرفله مواردات مکمل ایسه‌ده ، تجارتی جزئیات قبیلندندر . قلعهٔ سلطانیه استحکاماتی اك اول ابوالفتح سلطان محمد خان ثانی زمانده یاپیلوب، بعده کوپریلی محمد پاشا ۱۰۷۰ تاریخنده کلید بحر وسدالبحر استحکاملرینی یاپدیغی وقت قلعهٔ سلطانیه استحکامنی‌ده اونسبتده تحکیم وتقویه ایده‌رك ، موضعی اقتضاسنجه اوراسنی بحر سفید بوغازی استحکاماتنه مرکز اتخاذ ایتمش ؛ و او وقتدن اوراسی (قلعهٔ سلطانیه) نامیله تسمیه اولنوب، برچوق وقت قلعه‌ده اقامت ایدن محافظه عسکرندن بشقه اهالیدن یوفیکن، تدریجاً ضابطان عائله‌لرینه مخصوص خانه‌لر وکیده‌رك برطاقم دکانلر یاپیله‌رق، برقصبه هیئتنه کیرمشدر . اوروپالیلر بو قصبه‌یه بوغازه مخصوص اولان (داردانله) اسمنی ویرمشلردر .

— قلعهٔ سلطانیه قضاسی بیغا سنجاغنك مرکز قضاسی اولوب ، شمال غربی جهتندن بحر سفید بوغازیله ، جنوباً ازینه ، شرقاً بیغا ، شمالاً دخی لاپسکی قضالریله محاط ومحدود اولدیغی حالده ، ۳۹ قریه و ۱۹ ٤۹٤ اهالیی جامعدر. اهالیسنك ۹۰۵۹ ی مسلم ، ۵۵۰۱ ی روم، ۱۸۰۵ ی اسرائیلی ، ۹۵٦ سی ارمنی، ۲۱۷۳ ی اجنبی تبعه‌سی اولهرق فرنك وسائره‌در . اراضیسی آز عارضه‌لی اولوب ، طاغلری تپه‌لر حالنده‌در ، وهیچ بری ۵۰۰ متره ارتفاعنی تجاوز ایتمز . میاه جاریه‌سی باشلیجه اوج نهردن عبارت اولوب، اوچی‌ده قضانك حدودنده نبعان ایدر . اك بیوکی اولان صاری قوجه چایی قلعهٔ سلطانیه قصبه‌سنك یانندن بوغازه منصب اولور . بوکا بر چوق دره‌لر دوکیلور . ایکنجیسی (دکرمن دره) در، که برنجینك غرب‌طرفنده کفز برونی یانندن دوکیلور. اوچنجیسی اولان اورته کچی دره سنك ایسه مجراسنك یالکز یوقاری قسمی بوقضاده اولوب، بعده ازینه قضاسنه کیرر . تارله و باغ و باغچه اولهرق مزروع اراضیسی ۱۷۵ ۹۳ و مرعی، اورمان، چایر، زیتونلق و پلاموطلق اولهرق اراضیٔ غیر مزروعه‌سی ده ٤۷۳ ۹۳ دونمدن عبارت اولوب، باشلیجه محصولاتی بغدای، آرپه، یولاف، چاوندار، مصر، بورچق، داری، ملز و سائر حبوباتله پاموق، پلاموط، زیتون وسبزه و میوه‌لرك انواعندن عبارتدر . مرکز قضانك ۲۵ کیلومتره جنوب شرقیسنده برآلتون معدنی بولنوب، امتیازی برانکلیزقومپانیه‌سنه ویرلمشدر. بو معدن ازمنهٔ قدیمه ده دخی تروآلیلر طرفندن چیقارلمقده ایدی . حیواناتی ده چوقجه اولوب.

سنوی تولداتی تقریباً ٢٦٠٠٠ قویون وکچی ٤٣٠٠ صیغیر، ١٦٥٠ مرکب، ٥٠٠ آت وسائره دن عبارتدر. قضا داخلنده ٢٨ جامع و مسجد، ٣٤ مکتب، ٥ تکیه، ١ عمارت، ١ خسته خانه، ٧٧٨ دکان ومغازه، ٤٧ فرون، ٣ خان، ٣ حمام ٣٨ دکرمن و ٢ اون فابریقه‌سی موجوددر.

قلعة سمعان حلبك ٣٠ کیلومتره غرب شمالیسنده وعفرین وادیسی اوزرنده یوکسك ودرین دره‌لرله محاط برمحلده واقع خراب برقلعه وقصبه اولوب. خرستیانلرك عزیزلرندن بشنجی قرن میلادیده یاشامش اولان مشهور (شمعون عمودی) نك سنه‌لرجه اوستنده طورمش اولدیغی ستون ایله برکلیسا ومناسترك وبعض خانه‌لرك خرابه‌لری موجود در. یاننده دیرالسمعان اسمنده بر قریه دخی واردر. سمعان اسمنك شمعوندن محرف اولدیغی آکلاشیلیور.

قلعة السنان تونسك غرب جهتنده وجزایر حدودی قربنده موقعنك ارتفاعیله وصربلغیله مشهور براسکی قلعه‌در.

قلعة السیجار شامده سمانك ٩ کیلومتره شمال غربیسنده عاصی نهری مجراسنك اوستنده واقع بر تپه‌نك اوزرنده اسکی برشهر وقلعه‌نك خرابه‌سیدر. بوشهرسلفقوس نیقاطور طرفندن (لاریسا) اسمیله بنا اولنمش، وبعده دور اسلامده توسیع وتجدید اولنمشدی. خرابه‌لرك اکثری عربلرك ایشی اولوب. ایچلرنده ماکدونیه‌لیلرله رومالیلردن قالمه بعض آثاره دخی تصادف اولنور. خرابه‌لرك ایچنده کوچك برکوی دخی واردر.

قلعة شرغات جزیره‌ده موصلك ٩٠ کیلومتره جنوبنده ودجله‌نك ساحل غربیسنده بر خراب قلعه اولوب، موسیو لایارد طرفندن بو موقعده بر طاقم آثار عتیقه وبر هیکل بولنمش اولمغله، نینویدن اول آثوریلرك مرکزی بولنمش اولان (آثور) شهر قدیمنك محلی اولدیغی مظنوندر. بوکا ترجمه طوپراق قلعه دخی دیرلر.

قلعة شکیف ساحل شامده صورك ٣٠ کیلومتره شرق شمالیسنده مرتفع وشرفه طوغری ناظر مشهور بر قلعه اولوب، بر خیلی وقت اهل صلیب یدنده بولنمش؛ وصلاح الدین ایوبی طرفندن استخلاص اولندقدن صکره یکیدن اونلرك الینه کچمشیدی. فرنکلر بوکا «کوزل قلعه» معناسیله (بوفور) دیرلردی.

قلعة قرین عکانك ١٧ کیلومتره شمال شرقیسنده اهل صلیب زمانندن قاله بر قلعه خرابه‌سی اولوب، فرنکلر طرفندن (مونتفور) وآلمانجه (استارکنبرغ) تسمیه اولنوردی.

قلعة کبیره تونسك ساحل جهتنده سوسه‌نك ١٢ کیلومتره شمال غربیسنده وادی‌ایه کنارنده برقصبه اولوب، ٨٠٠٠ اهالیسی وپك مقبول برباغ ویرر کلیتلی زیتونی واردر. نهرك اوبر کنارنده ده قلعهٔ صغیره اسمیله برقلعه ومحله‌سی واردر.

قلعة مضیق حلب ولایت وسنجاغنك جسر شغور قضاسنده واقع افامیه شهر قدیمنك خرابه‌سنه ویریلن اسمدر. [«افامیه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قلعة النجم حلب ولایت وسنجاغنك منبج قضاسنده ومنبجدن ٤ فرسخلق محلده واقع اسکی برقلعه خرابه‌سیدر.

قلعة النخل سینا شبه جزیره‌سنده عقبه‌نك ١٥٠ کیلومتره غرب شمالیسنده وسویشك ١٢٠ کیلومتره شرق جنوبیسنده ومصردن مکه‌یه کیدن طریقك اوزرنده طاشلق برقیانك اوزرنده برقلعه اولوب، ایچنده برجامع، ایکی چشمه، برقاچ خرما آغاجی وحجاجك استراحتنه مخصوص بعض کولبه‌لکلری واردر.

قلعهٔ نور هندستانك شمال غربی جهتنده پنجابك (آمریچار) ایالتنده برقصبه اولوب، ٥٠٩٠ اهالیسی واردر. اکبر شاه بو قصبه‌ده ایکن همایون شاهك وفاتی خبر آلوب. اعلان سلطنت ایتمشدی.

قلفات (Kalafat) رومانیه‌ده افلاقك قرایووه ایالتنده وقرایووه‌نك ٨٠

کیلومتره جنوب غربیسنده وطونهنك ساحل یسارنده اولهرق ودینك قارشیسنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ۳۰۰۰ اهالیسی ومهم لیمانی واردر . وقتیله انشاآت بحریه‌سیله مشهور ایدی . عثمانلی عسکری بومحلده ۱۲٦۸ ده روسیه عسکرینه قارشی شانلی برغالبیته نائل اولمشلردر.

قلفات محمد پاشا [« محمد پاشا (قلفات ـ)» ماده سنه مراجعت بیوریله .]

قلم الاندلسیه مشاهیر مغنیاتدن ادیبه وشاعره برقیز اولوب ، عن اصل اسپانیول اولدیغی حالده، سبایا میانده جاریه اولوب ، شرقه نقل اولنمش ؛ وبغداددده تربیه کوروب، علوم ادبیهٔ عربیه‌یی بعدالتحصیل، حجازده دخی عزیمتله، مدینهٔ منوره‌ده فن موسیقی‌یی تحصیل ایتمش ؛ وصکره اندلسه اعاده اولنه‌رق، اورا ملوك امویه‌سندن عبد الرحمن ثالثه صاتلمش ایدی .

قلم الصالحیه بو دخی مشاهیر مغنیاتدن ادیبه برقیز اولوب، امرای عباسیه‌دن صالح بن عبد الوهابك جاریه‌سی ایکن ، بر بسته‌سنی ایشیدوب کندیسنه طالب اولان خلیفهٔ عباسی واثق بالله اون بیك آلتون مقابلنده صاتلمش ایدی .

قلمان (Clément) اسکندریه‌لی برحکیم یونانی اولوب، ایکنجی قرن میلادیده خرستیانلغی قبول ایتمش، وبومذهبی فلسفه‌یه تطبیقه چالیشوب ، بوافکارینی تدریسه مخصوص اولمق اوزره ، شهر مذکورده بر مدرسه آچمشدی . بعده یونی ترکه اجبار . واسکندریه دن طرد اولنه‌رق، برمدت قپادوقیه وقدس وآنطاکیه‌ده تدریس ووعظله مشغول اولمش؛ و۲۱۷ تاریخنده وفات ایتمشدر. بعض تألیفاتی موجود در .

قلمان (Clément) بواسمله اون درت پاپا کلمشدر :

برنجیسی میلادك ٦۷ ویا ۹۱ تاریخنده پاپا اولوب، ۱۰۰ تاریخنده وفات ایتمشدر . حوار ـ یوندن پطروسك شاگرداندن ایدی . دیندن طولایی اشکنجه تحتنده اولدیکی مروی اولوب، قتولیکار عندنده اعزه‌دن عد . وتشرین ثانینك ۲۳ نده یورطیسی اجرا اولنور . موعظه‌یه متعلق بعض آثاری واردر.

ـــ ایکنجیسی صاقسونیه‌لی اولوب ، ۱۰٤٦ تاریخ میلادیسنده قره هنری طرفندن عقد اولنان مجلس روحانی طرفندن پاپالغه انتخاب اولنمش ؛ و۱۰٤۷ ده وفات ایتمشدر .

ـــ اوچنجیسی ۱۱۸۷ ده انتخاب اولنوب، مسلمانلره قارشی بر اهل صلیب سفری آچمش ؛ و۱۱۹۱ ده وفات ایتمشدر .

ـــ دردنجیسی ۱۲٦۵ ده پروزه‌ده انتخاب اولنوب، ۱۲۷۱ده وتیربه‌ده وفات ایتمشدر . کندیسی فرانسز اولمغله، فرانسه ایله پاپالق مقامی بینندهکی اختلافاتی تسویه ایتمشدر .

ـــ بشنجیسی ۱۳۰۵ ده پروزه ده انتخاب اولنوب، پاپالق مقامنی آوینیونه نقل ایتمش؛ وبو دخی فرانسز اولوب، فرانسه قرالی کوزل فیلیپك یاردیمیله انتخاب اولندیغندن، بو قراله مساعد معامله ده بولنمش ؛ و ویانه‌ده عمومی بر مجلس روحانی عقد ایدوب، برچوق نظامات وقوانین وضع ایتمشدر . ۱۳۱٤ تاریخنده وفات ایتمشدر . سفاهت وطمعکارلقله اتهام اولنیور .

ـــ آلتنجیسی ینه فرانسز اولوب، ۱۳٤۲ده آوینیونده انتخاب اولنمش؛ و ۱۳۵۲ ده وفات ایتمشدر . رومایه نقل مقر ایتمسی تکلیف ورجا اولنمش ایسه‌ده، قبول ایتمه‌مش؛ وانکلتره قرالی اوچنجی ادوآردله وآلمانیه ایمپراطوری باویره‌لی لویی ایله چیوق اوغراشوب ، بونك یرینه لوکسنبورغلی شارلی انتخاب ایتدیرمشیدی . پك عالم وفوق العاده قوهٔ حافظه‌یه مالك ایدی .

ـــ یدنجیسی مدیچیس خاندانندن منسوب اولوب، اونجی لیونك عم زاده سی ایدی . ۱۵۲۳ ده پاپا انتخاب اولنوب، ۱۵۳٤ ده وفات ایتمشدر . ایمپراطور شارل کینته قارشی فرانسه قرالی برنجی فرانسوآ ایله وانکلتره قرالی وایتالیا پرنسلریله کندی ریاستی تحتنده بر هیئت اتفاقیه تشکیل ایتمش ایسه‌ده، باشه چیقه‌میوب، رومادہ بالمحاصره اسیر طوتیله‌رق، ۷ آی محبوس قالدقدن

صکره، تبدیل قیافتله قورتیله‌یلمش؛ ومودنه ایله رجوبی غائب ایتمشدی. مع‌هذا خاندانی فلورانسه حکومتنه اعاده خصوصنده شارل کینتدن معاونت کورمشدی. ۱۵۳٤ ده انکلتره قرالی سکزنجی هنری‌یی، زوجه‌سنی تطلیقدن طولایی، تحریم (یعنی آفوروز) ایتمکله، انکلتره‌ده پروتستا- نلغك اعلانته سبببت ویرمشدر.

— سکزنجیسی ۱۵۹۲ ده انتخاب اولنوب، ۱٦۰۵ ده وفات ایتمشدر. راهبلر بیننده علومك وپرهیز وتقوانك انتشارینه خدمت ایدوب، اکثریا عفو ایله معامله ایدردی.

— طقوزنجیسی ۱٦٦۷ ده انتخاب اولنوب، ۱٦٦۹ ده ۷۱ یاشنده وفات ایتمشدر.

— اونجیسی ۱٦۷۰ ده، ۸۰ یاشنده ایکن، پاپا انتخاب اولنوب، ۱٦۷٦ ده وفات ایتمشدر. کبر سننه مبنی قاردینال انتوآن پالوچی ادارهٔ امور ایدردی.

— اون برنجیسی آرناؤد جنسیتنه منسوب اولوب، اسکندر بکدن صکره ایتالیایه هجرت ایدن آرناؤد لردن مشهور (آلبانی) خاندانته منسوب ایدی. اصل اسمی (جوان فرانچسقو آلبانی) در. ۱۷۰۰ تاریخنده پاپا انتخاب اولنوب، ۱۷۲۱ ده وفات ایتمشدر. اسپانیه وراثتی مسئله‌سنده اون‌درد نجی لویی‌یه طرفدار اق ایتمش، وسیچیله قرالی ویقتور آمده ایله خیلی وقت اوغراشمشدر.

— اون ایکنجیسی ۱۷۳۰ ده انتخاب اولنوب، ۱۷٤۰ ده ۸۸ یاشنده وفات ایتمش؛ وویرکیلری تنزیل ایله محتاجه حرکتده بولنمشدر.

— اون‌اوچنجیسی وندیکلی اولوب، ۱۷۵۸ ده انتخاب اولنمش، و۱۷٦۹ ده وفات ایتمشدر. زماننده جزویتلر فرانسه، اسپانیا، پورتکیز و ناپولدن طرد و اخراج اولنمغله، کندیلرینی صحابته چالیشمش ایسه‌ده، مقتدر اولهمامش؛ وبارمه دوقه‌سیله اولان منازعاتی نتیجه‌سنده آوینیون قونتلغیله بنوانت دوقه‌لغی الندن چیقمش ایدی.

— اون دردنجیسی ۱۷٦۹ ده فرانسه‌نك سعییله پاپا انتخاب اولنوب، افکار صلح پرورانه صاحبی اولمغله، پارمه دوقه‌سیله اویشوب، سلفنك غائب ایتمش اولدیغی آوینیون وبنوانتی استرداد ایتمش؛ وآوروپا دولتلك اصراری اوزرینه جزویت طریقتنك رفع ولغوی حقنده بر قرارنامهٔ رسمی اصدار ایتمشدی. چوق کچمه‌دن ۱۷۷٤ ده، ظن اولندیغنه کوره، مسموماً وفات ایتمشدر.

قلمریه { اندلسده برقصبه اولوب، کندی زمانننده فرنکلرك النده بولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

قلمنوز { یاخود قلیوز (Kalymno) جزایر بحرسفید ولایتنك ساقز سنجاغنده واستانکوی ایله لریوز آره‌سنده اولهرق بودروم برونی قارشیسنده بر جزیره اولوب، آچیقده بولنان وبرناحیه صورتنده اداره اولنان آسترو پالیه جزیره‌سیله برابر برقضا تشکیل ایدیور. قلمنوز جزیره‌سی ساقزك ساحل جنوبیسندن ۷٦، استانکویدن ۵؛ آناطولی ساحلندن دخی ۱۰ میل بحری بعدنده اولوب، ٦۸٦ متره ارتفاعی اولان مرکزنده‌کی تپه‌سی ″٤۸ ′۰۸ °۳٦ عرض شمالی ایله ″۰۰ ′۳۹ °۲٤ طول شرقیده واقعدر. جنوب شرقیدن شمال غربیه اولان بویی ۲۵ واکی ۱۵ کیلو متره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۰۹ مربع کیلومتره‌در. سواحلی خیلی کیرینتیلی چیقنتیلی اولوب، الك ایی‌لیمانی جنوب شرق ساحلنده وهمنامی اولان قصبه‌سی اوکنده‌در. لطافتیله مشهور اولان لریوزدن طار وصیغ بر بوغازله آیرلمشدر. آسترو پالیه ناحیه‌سیله برابر اهالیسی ۹۰۰۰ کشی راده‌لرنده اولوب، همان جمله‌سی روم وباشلیجه سونکر صیدیله مشغولدرلر. فقرا طاقمی، مرتفع جبلك بلاسیله، زنکینلره مدیوندر وطائفیجلق کبی تهلکه‌لی ومشقتلی بر صنعته حصر عمر ایدوب، دینلریجون چالیشیورلر؛ بونلر ایسه مارسلیه وسائر آوروپا اسکله‌لریله سونکر تجارتی ایدوب، او بیچاره‌لرك صیرتندن خیلی استفاده ایدیورلر. اراضیسی وقتیله اورمانلرله مستور ایکن، شمدی چپلاقدر. یالکز آلچق یرلرنده بر مقدار زیتون

وانجير آغاجلريله باغلری واردر . آطه‌نك بالی اسكيدن برى مشهوردر . حيوانات اهليه‌دن كچيلرى وطوموزلرى چوقدر.

قلمون (القلمون) شام ساحلنده بيروت ولايتنك طرابلس شام سنجاق وقضاسنده وطرابلسك ۹ كيلومتره جنوب غربيسنده وبيروتدن طرابلسه كيدن طريق اوزرنده باغچه‌لرله محاط كوزل بر قريه اولوب ، (قالاموس) شهر قديمى محلنده واقعدر.

قلميه آناطولينك جنوبنده وطرسوسك غربنده واسع بر خطه اولديغى جغرافيون عرب آثارنده محرر اولوب ، (كيليكيه)دن غلط اولمسى محتملدر .

قلنسوه فلسطينده رمله قربنده بر قلعه اولوب ، مصرده طولونيلان عبدالعزيز بن مروان احفادندن برقاچ ذات اوراده قتل اولنمشلردى .

قلوبطره مصرده حكومت سورن بطالسه‌نك ملكه‌اخيره‌سى اولان (قليوپاتره) نك اسم معربيدر . [« قليوپاتره » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

قلوپستوق (Klopstock) آلمانيه‌نك اك مشهور شاعرلرندن اولوب ، ۱۷۲٤ تاريخنده صاقسه‌نك (كلديمبورغ) قصبه‌سنده طوغمش ، و ۱۸۰۳ ده وفات ايتمشدر . سير حضرت عيسى (عم) ى حاوى (مسياده) يعنى « مسيح نامه » عنوانيله بيوك بر منظومه‌سى وبرچوق غزليات وسائر اشعارى واردر .

قلوتر (Clotaire) فرانق حكمدارلرندن درت كشينك اسميدر :

برنجيسى قلوويسك اوغلى اولوب ، ٥١١ تاريخنده نوستريا قرالى اولدقدن صكره ، ايكى برادرينك بربرينى متعاقب وفاتلرى اوزرينه ، اونلرك دخى حصه‌لرينى آله‌رق ، ٥٥٨ ده بتون فرانسه‌نك حكمدارى اولمشدى . برادرى قلودوميرك اوغلرينى ائتلاف ايتدكدن صكره ، بو آره‌لق عصيان ايتمش اولان كندى اوغلنى دخى قتل ايتمش ؛ وفسق وسفاهته طالمش اندى . مع هذا جسور آدم اولوب ، پيرنه‌نك اوته‌سنده بعض محاربه‌لر قزانمشدى. ٥٦١ ده وفات ايتمشدر.

— ايكنجيسى شيلبريقك اوغلى اولوب، ٥٨٤ تاريخنده، ٤ آيلق ايكن، سوآسون حكومتنده پدرينه خلف اولمغله. آوستراسيا قرالى اولان عم زاده‌سى ايكنجى شيلدبرته قارشى والده‌سى فردغونده طرفندن مدافعه اولنمش؛ و ٦١٣ ده، ايكنجى (تيرى) نك وفاتى اوزرينه، آوستراسيايى دخى ضبطله ، بتون فرانسه‌يى الده ايتمش ؛ و صاقسونلره قارشى حرب ايده‌رك ، دوقه‌لرينى كندى اليله تپه‌لمش ايدى. بعده مملكتنى عدالتله اداره ايده‌رك، توسيع رفاه ومعموريتنه چاليشمش؛ و ٦٢٨ ده وفات ايتمشدر .

— اوچنجيسى ايكنجى قلوويسك بيوك اوغلى اولوب ، ٦٥٦ تاريخنده ، ٤ ياشنده اولديغى حالده، والده‌سى ماتيلده‌نك وصايتى و(ابروئن)ك اتا بكلكى آلتنده اسماً حكومت سورمكه باشلامش ؛ وبالآخره مرقوم (ابروئن) بسبتون حكومتى ضبط ايتمش ؛ وصاحب ترجمه ٦٧٠ تاريخنده وفات ايلمشدر .

— دردنجيسى ۷۱۷ ده اتا بك شارل مارتل طرفندن تخته اقعاد اولنه‌رق ، ايكى سنه صكره وفات ايتمشدر .

قلوتيلده سنته — (Ste Clotilde) قتوليكلرك عزيزه لرندن اولوب ، بورغونيه قرالى شيلبريقك قيزى وفرانق حكمدارلرندن قلوويسك زوجه‌سى ايدى. زوجنه خرستيانلغى قبول ايتديرمشيدى . بونك وفاتندن صكره اوچ اوغلى قلوتر ، قلودومير و شيلدبرت بيننده آتش حربك اوياندیغى كوروب، منع ايده‌مديكندن ، (تور) ده سنت مارتن مزارى يانه چكلمش؛ و ٥٤٥ ده اوراده وفات ايتمشدر . حزيرانك ۳ نده يورطيسنى اجرا ايدرلر .

قلوذيه ملاطيه قربنده برحصن اولوب ، هدم اولنمش ايكن ، ابوجعفر

منصورك زمانتده ۱۴۱ تاریخنده حسن بن قحطبه معرفتیله تجدید اولندیغنی یاقوت حموی بیان ایتدکدن صکره ، « مجسطی » صاحبی بطلیوسك اورایه منسوب اولدیغنی یازیور . واقعا بطلیوسه عربلر (قلودی) دیرلرسه ده ، بوکله اسم ذاتیسی اولان (قلودیوس) دن مأخوذ اولوب ، نسبت بیان ایدر لقب دکلدر . ذاتاً بطلیوس مصرده طوغمشدر . حصن مذکورك اصل اسمی ایسه (قلاودیوپولیس) اولوب . الیسانك موقعنده بولنمش اولدیغی مظنوندر .

قِلَّوْرِیَه { عربلرك ایتالیادهکی (قالابره) خطهسنه ویردکلری اسمدر .

[« قالابره » مادهسنه مراجعت بیوریله .]

قلوسترنایبورغ { (Klosterneuburg) آوستریانك آشاغی آوستریا خطهسنده و ویانهنك ۱۰ کیلو مترہ شمالنده وطونهنك صاغ کنارنده بر قصبه اولوب، ۷۳۶۵ اهالیسی، کتبخانهسی ، عسکری مکتب وموزهسی، مقبول شرابی، چمنوسی، تل وچیوی فابریقهسی، ایپلیکخانهسی وپك چوق آثاری حاوی مشهور برمناستری واردر .

قلولاند { (Cleveland) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعهنك (اوهیو) حکومتنده و (اریه) کولنك ساحل جنوبیسنده اولهرق (کویاهوغه) نهرینك منصبی اوزرنده بولنان بر تپهده واقع قونتلق مرکزی بیوك بر شهر اولوب ، ۲۶۵۰۰۰ اهالیسی . مذکور کولده کوزل لیمانی، ذخایر وسائریه متعلق ایشلك تجارتی، دمیر دوکمخانهلری، ماکینه فابریقهلری ، بیرهخانهلری وطاش یاغی تصفیه خانهلری واردر . یوز سنه اول تأسیس اولنوب ، اللی سنه اول آنجق ۶۰۰۰ اهالیسی وار ایدی !

قلونمل { (Clonmel) ایرلاندهنك جنوب جهتنده ودوبلینك ۱۶۷ کیلو مترہ جنوب غربیسنده اولهرق (سویر) نهرینك ایکی کنارنده (تیپراری) قونتلغنك مرکزی بر قصبه اولوب ، ۱۲۸۶۵ اهالیسی ، متعدد دکرمنلری ، اون ، حبوبات ، حیوانات ، یاغ وسائره اخراجاتی وبعض پاموق منسوجات فابریقهلری واردر .

قلونی { (Cluny) فرانسهده (ساؤنه ومع لوآره) ایالتنك (ماقون) قضاسنده وماقونك ۲۳ کیلو مترہ شمال غربیسنده ناحیه مرکزی برقصبه اولوب، ۵۰۰۰ اهالیسی، صنایع مکتبی ، کتبخانهسی ، کاغد فابریقهسی، دباغخانهلری ، دکرمنلری ویوك اپلیکخانهسی واردر . وقتیله مشهور بولنمش اولان مناستری مکتب صنایع وکتبخانه اتخاذ اولنمشدر .

قلوویس { (Clovis) فرانق حکمدارلرندن بواسمله اوچ کشی کلمشدر:

برنجیسی برنجی شیلدریقك اوغلی اولوب ، ۴۸۱ تاریخنده پدرینه خلف اولمش: و۴۸۶ ده روما دولتی طرفندن (سوآسون) والیسی بولنان سیاغریوسی مغلوب ایتمکله، بو ایالتی، و۴۹۳ ده پارسی دخی ضبطله ، بو شهری پایتخت اتخاذ ایدرك ، ملکنی توسیع ایتمش : و ۴۹۶ ده آلمانلره غالب کلدکدن صکره ، زوجهسی قلوتیلدهنك ابرامی اوزرینه ، ۳۰۰۰ کشی ایله برابر تعمید ایتمشدی . بعده فرانسهنك جنوبنه طوغری توسیع ممالك ایدوب ، ویسیغوتلر حکمداری (آلاریق)ی محاربهده کندی الیله قتل ایتمسی اوزرینه ، آکیتانهیی دخی ضبط ایتمش ؛ وبونك اوزرینه روما ایمپراطوری آناستاس طرفندن قونسولوس و پطریق عنوانلرینه نائل اولمشدی . اواخر عمرنده وسوسهسنی موجب اولان رؤیاسندن برقاچ کشیی قتل ایتمکله ، نامنی لکهدار ایتمشدی . ۵۱۱ تاریخنده وفات ایدوب ، ممالکنی تیری ، قلودومیر ، شیلدبرت وقلوتر نام درت اوغلی بینده تقسیم ایتمشدی .

— ایکنجیسی داغوبرتك ایکنجی اوغلی اولوب، پدرندن صکره ۶۳۸ دن ۶۵۶ تاریخنه دك نوستریاده اسماً حکومت سورمشدر .

— اوچنجیسی اوچنجی تیرینك اوغلی اولوب ، ۶۹۱ تاریخنده ۹ یاشنده ایکن . پدرینه خلف اولمش، ودرت سنه حکومت بونك نامنه اولدقدن صکره ، ۶۹۵ ده وفات ایتمشدر .

قلوه { (Clèves وآلمانجه Cleve) پروسیهنك رین ایالتنده (دوسلدورف) سنجاغنه تابع ودوسلدورفك ۸۷ کیلومترہ شمال

غربیسنده و رین ایرماغنك صول کنارندن ٦ کیلومترهلك مسافه ده وفلمك حدودی قریبنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ۹۲۵۰ اهالیسی ، پاموق وکتان منسوجات ، بویالی کاغد ، شاپقه ، چوراب ، توتون ، یاغ وسائره فابریقه لری ، دباغخانه لری و بویاخانه لری واردر . اسکی برقصبه اولوب ، پك چوق آثار عتیقه یی حاوی برسرایی وجوارنده امپراطوره مخصوص مکمل بر باغچه سیله برقاپلیجه سی واردر . وقتیله بر دوقه لق مرکزی ایدی . جوارلری پك فرح فزادر .

قلهات { ۱ - زیرة لعربك ساحل شرقیسنده عمان کورفزنده ومسقطك ۱۲٦ کیلومتره جنوب شرقیسنده شمدیکی سور قصبه سی جورنده اسکی برقصبه خرابه سی اولوب ، یاقوت حموی کندی زمانده عمانك ایشلك وآك معمور اسکله سی اولدیغنی ، وهند سفائنك اورایه یناشدیغنی ، وکثیر المقدار اولان اهالیسنك اباضیه خوارجندن اولدیغنی بو مذهبلریی کتم واخفا ایتدکلرینی ، ویکی برقصبه اولوب ، بشنجی قرن هجریدن صکره اعمار اولندیغنی بیان ایدیور .

قلهره { اندلسده تطیله اعمالندن بر قصبه اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مذکور اولوب ، اسکی قاستیله نك اوغرونیو ایالتنده و (تودله) نك شمال غربیسنده واقع (قالاهوره) قصبه سیدر .

قلیارق { یاخود قلیارخوس (Clearque) یونان قدیمده اسپارته قوماندانلرندن اولوب ، متفق صورتیله کوندرلدیکی حالده بیزانسه مدینهٔ قدیمه سنده انواع مظالم اجرا ایتدیکیچون . اعدامله محکوم اولمغله . ایرانه فرار ایدرك . اردشیر بهمنك آناطولی جهتنده والی بولنان برادری خسروی (؟) عصیانه قاندیرمش ؛ واون بیك یونانلی عسکرله بوکا یاردم ایدوب ، مرقوم خسروك قلمدن صکره . ایران عسکرینك قوماندانی طرفندن بالاغفال ، یاننه جلب ، وقیل المیلا ٤٠١ تاریخنده قتل اولنمش . ومعیتنده کی یونان عسکرینك قوماندانی مشهور حکیم ومورخ (اکسنوفون) ه قالمش ایدی . اکسنوفون بو وقوعاتی ضبط وتحریر ایتمشدر .

— دیکر بر قلیارق دخی قره دکیزده هراقلیا (یعنی ارکلی) متحجرنده حکمدار اولوب ، ۱۲ سنه انواع مظالم اجرا ایتدکدن صکره ، میلاددن ۳۵۲ سنه اول حکماء افلاطونیه دن (خیون) طرفندن قتل اولنمشدی .

قلیازمه { (Kliazma) روسیه ده برنهردر که موسقوه ایالتنده نیمانله ، شمال شرقیه و بعده شرقه طوغری آقه رق ، (ولادمیر) دن چکدکدن صکره ، (نیژنی نوو - غورود) ایالتنده (غوروباتوف) ك آلت طرفنده (وولغه) یه تابع (قامه) نهرینه دوکیلور . مجراسی ۵۷۰ کیلومتره طولنده در .

قلیانت { (Cleanthe) یونان قدیم حکماء رواقیوننندن اولوب ، قبل المیلاد ۳۰۰ تاریخلرنده (اثولیه) نك (آسوس) قصبه سنده طوغمش ؛ ورواقیون مذهبنك موجدی اولان حکیم (زنون) ك تلامذه سی زمره سنه داخل اولوب . ۲٦٤ تاریخنده تدریسده خلفی ولمش ایدی . کندیسی فقراء صابرینندن اولوب ، روایته کوره زنونك درسنه دوام ایدرکن ، معیشتی قزانمق ایچون ، کیمه لری صو طاشیرمش . چوق معمر اولوب ، نهایت کندی اختیاریله آج قلهرق تلف اولمشدر . آثارندن ابوالآلهه زعم اولنان مشتری یه خطاباً برمناجاتی باقیدر .

قلیتروه { (Clitèroe) انکلترهنك لانقاستر ایالتنده ولانقاسترك ٤٣ کیلومتره جنوب شرقیسنده بر قصبه اولوب ، ۸۲۰۰ اهالیسی ، بز فابریقه سی وکوکوردلی قاپلیجه سی واردر .

قلیتمنستره { (Clytemnestre) یونان قدیمده اسپارته حکمداری (تیندار) قیزی وآرغوس حکمداری (آغاممنون) ك زوجه سی اولوب ، بونك (تروآ) سفرنده بولندیغی مدتده (اکیست) اسمنده بریله مناسبات غیر مشروعه ده بولنمغله . بونکله بالاتفاق . زوجی عودتنده قتل ایتمش ؛ وبرمدت دوستیله مشترکاً آرغوسده حکومت سوردکدن صکره . ایکیسی ده آغاممنونك اوغلی (اورست) طرفندن قتل اولنمشدی . بووقعه یونان قدیم وآوروپا شعرای طرفندن عائله صورتنده سلك نظمه چکلمشدر .

قلیج آرسلان { رومده یعنی قونیه‌ده حکومت سورن سلا‌جقه‌دن اوچ ذاتك اسمیدر :

برنجیسی ملوك مذکوره‌نك اوچنجیسی اولوب ، سلیمان بن قتلمشك ایکنجی اوغلیدر ، برادری داودك وفاتنده ۵۰۰ تاریخنده تخت سلطنته کچمش ؛ و ۴۰ سنه‌یه قریب مدت کمال اسایشله حکومت سوردکدن صکره ، ۵۳۹ ده خلیفهٔ عباسی مقتفی باللهك دعوتیله ایران سلا‌جقه‌سندن سلطان مسعوده قارشی عسکر سوق ایتمکده ایکن ، میافارقین قربنده خابور نهرنده مغروقاً وفات ایتمشدر .

— ایکنجیسی (عزالدین —) ملوك مذکوره‌نك بشنجیسی اولوب ، برنجی قلیج آرسلانك تورونی ومسعود شاهك اوغلیدر . ۵۵۸ تاریخنده پدرینه خلف اولوب ، سیواس وقیصریه‌یی دائشمندیلر الندن ضبط ایتمش ؛ وروم ایمپراطوریله آلمانیه ایمپراطوری فردریق باربروسه قارشی خیلی وقت حرب ایدوب ، ۲۰ سنه کمال شکوهله حکومت سوردکدن صکره ، ۵۷۸ ده وفات ایتمشدر . اون اوغلی وار ایدی .

— اوچنجیسی (عزالدین —)ملوك مذکوره‌نك سکزنجیسی اولوب ، ایکنجی قلیج آرسلانك تورونی ورکن الدین سلیمان شاهك اوغلیدر . ۶۰۲ تاریخنده پدرینه خلف اولمش ایسه‌ده ، صغیرالسن اولدیغندن ، آلتی آی صکره اتفاق امرا ایله اسقاط اولنه‌رق ، عم زاده‌سی عزالدین کیکاوس اقعاد اولنمشدی .

قلیج علی پاشا { عثمانلی بحریونندك مشهورلرندن اولوب ، سلطان سلیمان خان‌ثانی ومراد خان ثالث دورلرنده ۱۶ سنه قپودان‌پاشا بولنمشدر . ابتدا اسمی (اولوج علی) اولوب ، بعض آوروپا مؤرخلری واز آن جمله هامر کندیسنك عن‌اصل قالابره‌لی ومهتدی اولدیغنی ، واسم اصلیسی (اوکیالی) اولوب ، اوندن غلط اولەرق ، (اولوج علی) دینلدیکنی التزام ایتمشلر‌سه‌ده ، کندیسنك ترك اوغلی ترك وآناطولیلی اولوب ، (مؤذن زاده) دیمکله دخی متعارف اولدیغی معلومدر . امراء بحریه‌دن اولمغله ، جزایر محافظلغنه نصب اولنه‌رق ، اورادە ایکن تونسی ضبط ایتمش اولان اسپانیوللری بو شهردن اخراج ، ومملکتی محافظه ایده‌میه‌جك درجه‌ده ضعف وکوشکلکه دوچار اولان بنی حفص ملوکنك اخیرینی دفع ایده‌رك ، تونسی تحت ادارهٔ عثمانیه‌یه آلمش ؛ و اسپانیوللردن آلدیغی بیرافللرله مالطه شوالیه‌لرینك دونماسندن ضبط ایتدیکی آلتی سفینه‌یی ، متفقلری اولان وندیکلیلره کوسترمك اوزره تحت محاصره‌ده بولنان ماغوسه اوکنه کوندرمش ایدی . او آرالقده یعنی ۹۷۷ تاریخ هجریسنده وندیکلیلرله پاپا ، اسپانیه ، مالطه وسائر دول نصرانیه بینده عثمانلیلره قارشی براتفاق عقد اولنه‌رق ، قپودان دریا علی پاشا عثمانلی دونماسیله آق دکیزه جیقه‌رق ، دول متفقهٔ مذکوره دونماسنه قارشی شدتلی محاربه‌یه کیریشدیکنده ، صاحب ترجمه دخی حاضر بولنوب ، قپودان پاشانك شهید ودونمای همایونك خیلی ضایعاته دوچار اولمسی اوزرینه ، قالان سفائن عثمانیه‌یی جمع ایله ، فوق‌العاده بر مهارت واقتدار کوسته‌رك ، برقاچ شمالی غالبیته نائل اولمش ؛ و بر قاچ دشمن کیمسیله برچوق اسرا آله‌رق ، درسعادته کلمش ایدی . بو خدمتنه مکافاةً قپودان دریا اولوب ، (اولوج) لقبی جانب سلطان سلیم خانیدن (قلیج)ه تحویل بیورلمشیدی . صدر اعظم بولنان صقوللی محمد پاشانك معاونتیله بر سنه ظرفنده دونمای همایونی اسکی حالندن بالاتر برصورتده اکمال ایدوب ، ۹۸۲ ده بر قوهٔ مکمله بحریه ایله وسرعسکر تعیین اولنان یمن فاتحی سنان پاشا ایله برلکده آق دکیزه جیقه‌رق ، تونسی استرداد ایتمش اولان اسپانیوللری اورادن مقهوراً طرد واخراجله ، تونس خطه‌سنی قطعیاً ممالك عثمانیه‌یه الحاق ایتمش ؛ ودول متفقه دونماسنی برقاچ مغلوبیته اوغراده‌رق ، بر دها عثمانلی دونماسنه قارشی جیقه‌میه‌جق حاله کتیرمش ؛ وبوموفقیات سایه‌سنده وندیك جمهوریتندن برچوق یرلر ضبط اولنه‌رق ، پك فائده‌لی معاهده‌لر عقد اولنمش ایدی . او سنه جلوس ایدن سلطان مراد خان

ثالث جانبندن دخی مقامنده ابقا بیوریلمرق ، ۹۹۵ تاریخنده فجأةً وفات ایتمشدر. کلیتلی اموال واملاك ونقود براقمشدی. طوپخانه‌ده وبشکطاشده نامیله مسمی ایکی جامع شریف ایله سائر خیراتی واردر .

قلیده { (Clyde) اسقوچیه‌ده برنهردر، که (غرادفورد) ك جنوبنده (الوانفود) قریسنده نبعانله ، شمالده وبعده غرب شمالیه طوغری آقه‌رق ، غلاسقووك ایچندن کچدکدن صکره، ساحل غربیده واقع وقره‌لرك ایچنه جوق کیرمش اولان قلیده خلیجنه دوکیلور. مجراسی ۱۲۸ کیلو متره طولنده‌در .

قلیس { قبل الاسلام یمنه مستولی اولان حبشیلرك امیری ابرهه طرفندن صنعا قریسنده یاپلمش غایتله مصنع ومزین بر معبدك اسمی اولوب . حبشلیلرك خرستیان بولندقلری معلوم اولمغله، بواسمك کلیسا دیمك اولان (اقلیسیا) اسم یونانیسندن مأخوذ اولدیغی نمایاندر . مرقوم ابرهه بو معبدی کعبهٔ معظمه‌نك یرینی طوتمق مقصدیله یاپدیرمش اولدیغی مشهور اولوب ، فیل وقعهٔ معروفه‌سی دخی بوندن تولد ایتمشدی .

قلیسوره { آرناؤدلقده یانیه ولایتنه تابع ارکری سنجاغنك پرمدی قضاسنده وپرمدینك ۱۸ کیلومتره شمال غربیسنده (ویوسه) نهری کنارنده وطار بربوغازده واقع بربیوك قریه اولوب، دشنیجه ناحیه‌سنك مرکزیدر. قریسنده (ترق) اسمیله هفته‌ده بر اجتماع ایدر بازاری واردر .

قلیفتون { (Clifton) انکلتره‌نك قلوجستر ایالتنده و بریستولك ۷ کیلو متره غربنده کوزل وبیوك بر قریه اولوب ، ۴۰۰ ۱۲ اهالیسی ، میاه معدنیه‌سی ، معتدل وصاغلام هواسی وپك فرح فزا یرلری واردر .

قلیو { (Clio) اساطیر یونانیه‌ده علوم وصنایع نفیسه مربیه‌لری زعم اولنان و (موسه) اسمیله معروف اولان طقوز پرینك بری اولوب ، فن تاریخك مربیه‌سی عد اولنور ؛ و باشنده تفنه دالمرندن برتاج ، صاغ النده بر بوری وصول النده بر طومار کاغد اولدیغی حالده تصویر ایدیلیردی .

قلیوب { مصر سفلانك قلیوبیه مدیریتنده وقاهره‌نك ۱۷ کیلو متره جنوبنده وقاهره‌دن اسکندریه‌یه کیدن دمیریول خطی اوزرنده اولمرق نیلك صاغ کنارندن ٤ کیلو متره‌لك مسافه‌ده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۰ کیلو متره جنوب شرقیسنده بولنمش اولان (هلیوپولیس) شهر قدیمی انقاضیله اعمار ایدلمش اولدیغندن ، اونك اسمندن غلط اولدیغی آکلاشیلان بو اسمله تسمیه اولنمشدر . وقتیله مدیریتك مرکزی بولنمغله ، مدیریت بونك اسمنه نسبتله تسمیه اولنمش ؛ و بعده (بنها) قصبه‌سی مرکز اتخاذ اولنمشدر .

قلئوبول { (Cléobule) یونان حکماء سبعه سندن اولوب، ردوس جزیره‌سنده (لندوس) قصبه‌سنك حکمرانی (اواغوراس) ك اوغلی ایدی . پدرینه خلف اولدقدن صکره، مصره سیاحت ایتمشیدی . قبل المیلاد ٥٦٠ تاریخلرنده ۷۰ یاشنده وفات ایتمشدر .

قلیوبیه { مصر سفلی مدیریتلرینك الك جنوبیسی والك کوچکی اولوب، جنوباً قاهره محافظلغیله ، غرباً منوفیه ، شمالاً وشمال شرق جهتندن شرقیه مدیریتلریله ، شرقاً دخی جبل شرق ایله محاط ومحدوددر. نیل مجراسی حدود جنوبیه وغربیه‌سنی تشکیل ایدوب. بحرمویس قولی دخی قسم شرقیسنده جریان ایدر ؛ وفم بحر مویس دینلن جدول حدود شمالیه‌سنی تشکیل ایدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٤۰۰ ۱۷۲ فدان اولوب، ٦۱۰ ۳۷۱ اهالیسی واردر . طبیعت اراضی ومحصولاتجه مصر سفلانك سائر طرفلرندن فرقی اولمدیغندن، « مصر » ماده‌سنه مراجعت اولنمق اقتضا ایدر . مرکزی منتهای شمالنده واقع و بالنك نفاستی حسبیله (بنها العسل) دیمکله مشهور اولان بنها قصبه‌سی اولوب، مدیریت : قلیوب، شبری ،طوخ اسملریله ۳ قضایه منقسمدر .

قلئوپاتره { (Cléopâtre) بیوك اسکندرك همشیره‌سی اولوب، میلاددن ۳۳۷ سنه اول ایپر یعنی طوسقه‌اق حکمداری آلکساندره وارمش ؛ وکنج ایکن بوندن طول

قالوب، اسکندرك وفاتندن صکره، بوکا خلف اولمق حقنی قزانمق طمعیله، سردارلرینك اکثری طرفندن طلب اولندیغی حالده، پردیقاسه وارمش؛ وبونك ده وفاتندن صکره، مصر حکمداری بطلیوس لاغوسه وارمق اوزره ایکن، قبل المیلاد ٣٠٨ تاریخنده آنتیغون طرفندن قتل ایتدیر - لمشدر.

قلئوپاتره { مصر بطالسه سندن بطلیوس فیلومیتورك قیزی اولوب، قبل المیلاد ١٤٩ تاریخنده آلکساندر بالایه و بعده سوریه حکمداری دمتریوس نیقاتوره وارمش ایدی. دمتریوس اشکانیانله ایتدیکی محاربه ده اسیر دوشوب، اشکانیان حکمدارینك قیزینی تزوج ایتمکله، صاحبهٔ ترجمه قاینی آنطیوخس سیدتسه وارمش ایکن؛ مؤخراً دمتریوسك عودتی اوزرینه، یکیدن بوکا وارمش ایسه ده، متعاقباً بونی قتل ایتدیردرك، کندی حکمدارلغنی اعلان ایتمشدی. بیوك اوغلی سلفقوس سن رشده واصل اولنجه، ادعای حکومته قالقیشدیغندن، بونی دخی قتل ایتدیرمش؛ وبوجنایتی اوزرینه تبعه سنك تهیجی کورنجه، ایکنجی اوغلی آنطیوخسی تخته اقعاد ایتمش ایسه ده، جوق کچمه دن بونی دخی اتلاف ایتمکه قرار ویرمش؛ وآنجق آنطیوخس خبر آلوب، والده سنك حاضرلامش اولدیغی زهری بولهرق، کندیسنه ایچیرمکله، قبل المیلاد ١٢٠ تاریخنده جزای سزاسنی بولهرق، وفات ایتمشدر.

قلئوپاتره { مصر ده حکومت سورن بطالسه نك اخیرمسی اولوب، حسن وآنیله شهرت بولمش برملکه در. بطلیوس آولتك قیزی اولوب. برادری (بطلیوس دنیس) ه وارمش، وابتدا اونکله مشترکاً قبل المیلاد ٥٢ تاریخندن اعتباراً حکم سورمکه باشلامش؛ متعاقبا بواشتراکدن چیقارلمش ایسه ده، کندیسنه تعشق ایدن مشهور قیصر طرفندن قبل المیلاد ٤٧ تاریخنده تخته اقعاد اولنمشدی. قیصرك وفاتندن صکره، بعض سؤللر ضمنده، آنطونیوس طرفندن طرسوسه جلب اولنه رق، فوق العاده زینت ودبدبه ایله اورایه کیتمش؛ وآنطونیوس بوکا تعشق ایتمکله. زوجه سی اولان اوکتاوك همشیره سی اوکتاویه یی بالتطلیق، قبل المیلاد ٣٣ تاریخنده کندیسنی تزوج، وروما ممالك شرقیه سندن بعض یرلر دخی کندیسنه ترك ایتمشدی. بو حرکت آنطونیوس ایله اوکتاوك آرهسنده آتش حربك اشتعالنی موجب اولوب، بینلرنده وقوع بولان (آکتیوم) محاربهٔ بحریه سنده قلئوپاتره دخی حاضر بولندیغی حالده، معیتنده کی مصر دونمالرینی آلهرق، قاچمغله، آنطونیوس مغلوب وقتل نفسه مجبور اولمش؛ وصاحبهٔ ترجمه اوکتاوی دخی دام عشقه شکار ایتمکه چالیشوب. موفق اولهمیجه، الینه اسیر دوشممك ایچون، بربیلانه تمه سنی ایصیرته رق، ٣٩ یاشنده اولدیغی حالده، اتلاف نفس ایتمشدر. بونکله بطالسه حکومتی ومصرك استقلالی ختام بولوب، خطهٔ مصریه رومالیلرك الینه کچمشدر. بوقادینك عقل وذکاوتی دخی حسنیله متناسب ایدی.

قلئومد { (Cléomède) یونان قدیم مشاهیر منجمیندن اولوب، میلاددن برقرن اول یاشامش اولدیغی مظنوندر. هیئته دائر یازدیغی برکتابده شمسی مرکز عالم اتخاذ ایتمسی شایان دقتدر.

قلئومن { (Cléomène) یونان قدیمك اسپارته خطه سنده بواسمله اوچ حکمدار کلمشدر: برنجیسی قبل المیلاد ٥١٩ تاریخندن ٤٩١ تاریخنه دك؛ ایکنجیسی ٢٧٠ دن ٢٠٩ تاریخنه قدر؛ اوچنجیسی ده ٢٣٦ دن ٢١٩ تاریخنه دك حکم سورمشلردر. اك مشهورلری اولان اوچنجی قلئومن (لیقورغوس) ك قوانین ونظاماتنی یکیدن موقع اجرایه وضعله. اخلاق عمومیه یی اسکی ساده لك حالنه ارجاع، ودارات وزینتی منع ایتمش؛ وآرغوسی ضبطله. مغالو پولیس شهرینی تخریب ایلمش ایسه ده، بونلرك رئیسلری (آراتوس) آنتیغوندن استمداد ایتمکله، قلئومن مغلوب اولوب، استمداد ایچون مصره کیتمش؛ وبطلمیوس اورجت طرفندن حسن قبول کورمش ایسه ده، خلقی بطلمیوس قینوپاطور کندیسی حبس ایتمکله، محبسده مأیوسیتندن اتلاف نفس ایتمشدر.

قُم | ایرانك عراق عجمی خطه‌سنده طهرانك ۱۲۰ کیلومتره جنوب غربیسنده وکاشانك ۹۰ کیلومتره شمال غربیسنده ۱۰۵۸ متره ارتفاعی اولان برمحلده واقع سنجاق مرکزی برشهر اولوب ، ۲۰۰۰۰ اهالیسی، صوبی صوئودر دستیلر عملخانه‌لری ، صوبی پك صوئوق وطاتلی قیولری وياقيوشكلنده صهرنجلری، پك لذیذ انجیر ، قارپوز . ناز ، فستیق وسائر میوه‌لری واردر . بوشهرده امام موسی کاظمك قیزی وامام علی رضانك همشیره‌سی سیده فاطمه (رضها) مدفونه اولمغله، مشهددن صکره ایرانده الك مقدس عد اولنان بر شهر اولوب ، تربهٔ مذکوره‌نك اطرافنده پك چوق کبار وصلحا مدفوندرلر. حتی فتح علی شاه وسائر ملوك ایرانك مدفنلری دخی اوراده‌در . وقتیله وحتی ملوك صفویه زمانلرنده دخی پك معمور ووسیع اولوب، بعده بسبتون خرابه یوز طوتمش؛ ونهایت مشارالیه فتح علیشاه طرفندن یکیدن اعمار اولنمشدر. مع‌هذا ویرانه‌لری مسکون خانه‌لردن چوق زیاده‌در . جغرافیون اسلامك بعضلری بو شهرك مبانیٔ اسلامیه‌دن اولوب . حجاج بن یوسف زماننده طلحه بن الاحوص الاشعری طرفندن بنا اولندیغی التزام ایدیورلرسه‌ده. آکلاشیلدیغنه کوره، شهر اسکی اولوب، اووقت بلکه اعمار اولنمشدر . اهالیسی اسکیدن بری شیعیلکله مشهوردر .

قَار | هنده برمملکت اولوب. عودینك نفاستیله مشهوراولدیغی کتب عربیه‌ده مذکوردر .

قَمَر | مشاهیر مغنیاتدن ادیبه وشاعره برقیز اولوب، عن اصل بغداد جاریه‌لردن اولدیغی حالده. اشبیلیه صاحبی ابراهیم بن حجاج اللخمی طرفندن بالاشترا. اندلسه نقل اولنمشدی. بغداد حقنده تحسری مبین اولان شو بر ایکی بیت زادهٔ طبعیدر :

اها علی بغدادها وعراقها
وظبائها والسمهر فی احداقها
نفسی الفداء لها فای محاسن
فی الدهر تشرق من سنا شراقها

قَمَر | (منشی حسن) هندستان مشاهیر شعراسندن اولوب، شوبیت اونکدر:

جرس آسا ز نالان بجرس یار سرکردن
لب پرکف کریبان پارهٔ دیوانه میکردد

قُمُر | مصرده برقصبه‌اولوب، بعض‌مشاهیرك مسقط رأسی اولدیغی یاقوت حموی بیان ایدیورسه‌ده، موقعنی ذکر ایتمیور . — بحر زنجك یعنی بحرمحیط هندینك اورته‌لرنده دخی بو اسمله بیوك برجزیره اولوب، متعدد قصبه‌لری وبری برینه مخالف برقاچ حاکمی بولندیغی وسواحلنده عنبر بولندیغی کبی، ایچنده (نانبل) دینان نبات دخی حاصل اولدیغی ، وبال مومی چیقدیغی دخی « معجم البلدان » ده مذکوردر. بحر مذکورده‌کی جزایرك اسامیسی آوروپالیلر طرفندن تغییر اولندیغندن ، بو جزیره‌نك شمدیکی اسامیه کوره خانفی جزیره اولدیغنی کسدیره‌مدك .

قَمَران | بحر احمرده یمن ساحلی قریبنده اولحیه‌نك ۳۰ کیلومتره قدر جنوب غربیسنده اولهرق (الرأس الابیض) دینان برونك قارشیسنده کوچك بر جزیره اولوب، حدیده سنجاغنك مرکز قضاسنه ملحق بر ناحیه صورتنده اداره اولنور؛ وباب المندبدن کلن حجاج ایچون قرانتینه تحفظخانه‌سی اتخاذ اولنمشدر . یوبی ۲۰ واکی ۸ کیلومتره اولوب ، اراضیسی آچق وقورودر. آنچق جنوب شرقی ساحلنده همنامی اولان قریه‌نك اوکنده پك صاغلام برلیمانی واردر.

قَمراوِ | حوراندہ بر قریه اولوب ، فقها ، ادبادن (موسی القمراوی) وحکمادن (نجم الدین القمراوی) نك مسقط رأسیدر .

قُمری | (ابومنصورحسن بن نوح) مشاهیر اطباء اسلامدن اولوب، حکیم‌شهیر ابوعلی ابن سینانك اواخر عمرنده درسندن استفاده ایتمش؛ وطبك علمی وعملی جهتنده فوق العاده مهارت وحذاقت حاصل ایتمش ایدی . « کتاب غنی ومنی» عنوانیله کافهٔ امراضك احوالنی واصول مداواتی مبین بیوك برتألیفی و « کتاب علل العلل » عنوانیله برائری واردر .

قُمری | [« سراج الدین قمری » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قموله { صعید مصرك یوقاریلرنده ونیلك ساحل غربیسنده خرما آغاجلری ویشیلکی چوق بر قصبه‌جق اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

قمونیه { افریقیه‌ده قیروانك بنا اولندیغی محلده وبر رویتده سوسه‌نك موقعنده بولنمش برشهر قدیم ایدی . قبل‌الاسلام خراب اولمشدی .

قمی { (قاسم بیك) ایران شعراسندن وافشار عشیرتی رؤساسندن اولوب ، شو بیت اونکدر :

نه بخانه رل قرار ونه بکوی یار کیرد
چه کنم مکر بمیرم که دلم قرار کیرد

قِنا { (یاخود اقنا Kene) صعید مصرده سیوطك ٢٦٣ و قاهره‌نك ٦٥٣ کیلومتره جنوب شرقیسنده ونیلك ساحل شرقیسنده اولهرق ″٣٦ ′٩ °٢٦ عرض شمالی ایله ″٢٩ ′٢٠ °٣٠ طول شرقیده واقع مدیریت مرکزی برقصبه اولوب : ١٥٠٠٠ اهالیسی ، متعدد جوامع شریفه‌سی ، نیلده اسکله‌سی وکرك نیلدن وکرك بحر احمرده‌ده اسکله‌سی اولان قصیردن ایشلك تجارتی ، نیل جهتندن کوزل منظره‌سی واطرافنده منبت وزمرد آسا یرلری واردر . وادی قنا دینلن وسویشه قدر ممتد اولان وادیده جیقان بر نوع طوپراقدن صوبی صوئوتمغه مخصوص دستیلر وسائر کوزل اوانی یاپیلوب ، مصرك هر طرفنه وسائر جهتلره دخی سوق واخراج اولنور . هر نه قدر بطالسه زمانندهکی (قفوپولیس) شهر قدیمنك محلنده واقع ایسه‌ده ، برکونه آثار عتیقه‌سی یوقدر . قارشیسنده نیلك ایچنده بر جزیره بولنیور : ونیلدن آیریلان بر قاچ جدول اراضیسنی سقی واحیا ایدیور .

— قنا مدیریتی صعید مصرك منقسم اولدیغی ٧ مدیریتك بری اولوب ، شمالاً جرجا مدیریتیله وجنوباً حدود محافظلغیله محدود اولدیغی حالده ، چوله وشرقاً دخی بحر احمر ساحلنه دك ممتد اولور . مساحهٔ سطحیه‌سی ٨٧٠٧٥ مربع کیلومتره واهالیسی ٧٠٥٠٨١ کشیدر . مدیریت : قرشوط ، دشنا ، قنا ، قومی ، اسنا اسملریله ٥ قضایه منقسمدر . قضا مرکزلری اولان مذکور قصبه‌لردن بشقه مدیریت داخلنده (نقاده) و (اقصر) قصبه‌لری دخی بولنوب . اقصرك قربنده (طیبه) شهر شهیر قدیمنك خرابه‌لری وبرچوق آثار عتیقه بولنیور .

قنا { فلسطینده ناصره ایله طبریه آره‌سنده‌کی طریق اوزرنده بر قریه اولوب ، حضرت عیسی (عم) ك ایلك معجزه‌سنی اجرا ایتدیکی محل اولدیغی مروی ایسه‌ده ، اصل محل مذکورك عکا ایله ناصره آره‌سنده (قناالجلیل) اسمیله معروف خراب برقریه اولمسی احتماله دها قریبدر .

قنارسبوروغ { (Knaresborough) انکلتره‌نك (یورق) ایالتنده ویورقك ٢٦ کیلومتره غرب شمالیسنده اولهرق (اوسه) یه تابع (نید) نهری اوزرنده واقع بر قصبه اولوب ، ٥٠٦٥ اهالیسی . اسکی برکلیسا‌سی ، خراب بر سرایی ، فابریقه‌لری وجوارلرنده شایان تماشا مواقعی واردر .

قناریه { آطه‌لری . [« قاناریه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قَناطِر { اندلسده روطه قربنده بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور . — بو اسم بعض اسماء خاصه‌یه اضافتله بلاد عربده دیکر برطاقم محلاتده علم اولمشدر .

قنالی زاده { (مولانا علی چلبی بن امرالله بن عبد القادر الحمیدی) مشاهیر علماء عثمانیه‌دن اولوب ، ٩١٦ تاریخنده اسپارته‌ده طوغمشدر . جدی سلطان محمد خان ثانی حضرتلرینك معلملرندن ایدی . صاحب ترجمه ، قرابتی مناسبتیله ، صدوردن قدری افندینك دائره‌سنده تربیه اولنه‌رق ، اکمال تحصیلدن صکره ، علی‌الاصول دور مدارسله ، خیلی مدت بروسه‌ده حمزه بك مدرسه‌سنده مدرسلك ایتمش ؛ وبعده شام ، مصر ، حلب ، بروسه ، ادرنه ونهایت استانبول قاضیسی و ٩٧٩ ده آناطولی قاضیعسکری اولمش ؛ واو سنه موکب سلطان سلیم خانی ایله ادرنه‌یه عزیمت ایدوب ، او اثناده مبتلا اولدیغی علت تقریبك شدت شتادن کسب اشتداد ایتمیله ، درسعادته عودتنده ، ینه اوسنه وفات ایتمشدر .

علوم شرعیه وادبیه‌ده والسنهٔ ثلثه‌ده ید طولاسی اولوب، بعض کتب علمیه‌یه حواشی وتعلیقاتی، « اخلاق علائیه » عنوانیله مشهور بر کتابی والسنهٔ ثلثه‌ده کوزل اشعاری واردر. « تذکرة الشعرا » صاحبی قتالی زاده حسن چلبینك پدریدر. السنهٔ ثلثه‌ده برر شعرینك ایرادیله اکتفا اولنور:

عربی

قالوا لهیب الهوی من این جاء الی
احشاك حتی رأینا القلب وهاجا
و مادروا انه من سحر مقلته
الق سبیلا الی قلبی ومنهاجا

فارسی

بشرحهای فراوان که تیغ هجران کرد
بحالتیست تن من که شرح نتوان کرد

ترکی

هر تیر غمزه کیم قشك آتدی کمان اولوب
قالدی دل شکسته‌ده خاطر نشان اولوب

قتالی زاده (حسن چلبی) آنف‌الترجمه دائی زاده علی چلبینك اوغلی اولوب، ۹۵۳ تاریخنده بروسه‌ده طوغمش؛ وطریق علمیه انتسابله. تحصیل علوم ایدوب، ابوالسعود افندی درسنه دخی دوام ایتمش؛ وعلی‌الاصول دور مدارس ایده‌رك، ۹۹۹ ده حلب، بعده مصر، ادرنه، بروسه قاضیلغنده وسائر قضالرده بولنوب، ۱۰۱۱ تاریخنده زغره قاضیسی ایکن، بعض امراضه دوچار اولمله، آرپالق صورتیله رشید قضاسنی طلب ایدوب. ۱۰۱۲ ده اورادہ وفات ایتمشدر. بعض کتب علمیه‌یه حواشی وتعلیقاتی و مشهور بر « تذکرة الشعرا » سی واردر. طبیعت شعریه‌سی دخی اولوب، شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

کرك سمك سیاه اولسون کرکسه نطلس ودیبا
غرض بر بالش راحت بولنمقدر سر آلتنده

قنبر (حضرت علی المرتضی (رضه) افندمزك کوله‌سی اولوب، حضرت مشار الیه اولان صداقت و محبتیله مشهوردر. زمان خلافتنده حاجیلری ایدی. حجاج بن یوسف زماننده شهید اولمشدر.

قنبر نیشاپوری ایرانك طقوزنجی قرن هجری شعراسندن اولوب، سلطان بابرك مدحنده بولنمشدر. عوام ناسدن اولدیغی حالده، اشعاری پك متیندر. شو مطلع اونکدر:

این کهرها بین که در دریای اخضر کرده اند
زین مشاعل آتش خود بین که چون پرکرده اند

قندابیل سنده (ندهه) خطه‌سنك مرکزی بر قصبه اولوب، منصوره‌دن ۸ وملتاندن ۱۰ مرحله‌لك مسافه‌ده بولندیغی جغرافیون عرب آثارنده مسطوردر.

قندهار افغانستانده کابلك ۳۰۰ کیلو مترہ جنوب غربیسنده و (هندمند) ایرماغنه تابع (ارکندآب)ك ساحل یسارندن بر ساعتلق مسافه‌ده $31^{\circ}37'$ عرض شمالی ایله $63^{\circ}8'$ طول شرقیده ومنبت برمحلده واقع ایالت مرکزی برشهر اولوب، ۵۰۰۰۰ اهالیسی، خیلی صنایعی، طوپراقدن بر سور وخندقی. شهر اورته‌سنده خاج واری تقاطع ایدن چارشی حالنده ایکی کنیش سوقاغی ومحل تقاطعده طملرنده (چارسوق) اسمیله مکمل برچارشیسی، وایران ایله‌هند آره‌سنده‌کی طریق کبیراورزنده‌واقع اولمله، بیوك اهمیت تجاریه وحربیه‌سی واردر. اسکی برشهر اولوب، میلاد عیسی (عم) دن ۳۳۰ سنه اول اسکندر ذوالقرنین طرفندن تأسیس، وآلکساندریه (یعنی اسکندریه) تسمیه اولنمشدی. دفعاتله تخریب ویکیدن اعمار اولوب، نهایت نادرشاهه قارشی مقاومت ایتمش اولمله، بونك طرفندن تخریب اولنه‌رق، قربنده (نادرآباد) اسمیله دیکر بر شهر تأسس ایتمش ایسه ده، متعاقباً افغان دولتنی تأسیس ایدن احمد شاه آبدالی نادر آبادی تخریبیله، یکیدن قندهاری احیا ایدوب، (احمد شاهی) تسمیه وپایتخت اتخاذ ایتمش، وآنجق ینه اسکی اسمی غلبه چالمشدر. بووجهله قندهار خیلی وقت افغانستانك پایتختی قالمش، وبعده مرکز کابله نقل اولنمشدر. قندهار اسمی (آلکساندریه) دن محرفدر. زبانزدی (ق) و (د) ك قتحیله اولوب، یاقوت حموی ایسه بو ایکی حرفك ضمیله قید ایتمشدر. انکلیزلر ۱۸۳۹ ده قندهاری ضبط ایدوب، ۱۸۴۲ یه قدر تحت حکملرنده طوتمش؛ و ۱۸۷۹ تاریخنده یکیدن استیلا ایتمشلردی.

قندی اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب ، بروسه‌لیدر .

تاریخ سوتلده مهارتی وار ایدی . ۹۶۲ ده وفات ایتمشدر . شو بیت اونکدر :

فنده قندم دلبرا جلاب لعلك قندینه
کیم بکا قندی دیو بهتان ایدرسك هر زمان

قندی (Kandi) هندستانده بنگاله مملکتنك راجهادی ایالتنده ومرشدآبادك جنوب غربیسنده برقصبه اولوب ، ۱۲۰۱۵ اهالیسی واردر .

قندی (Kandy) سرندیب جزیره‌سنده قولومبونك ۱۱۰ کیلومتره شمال شرقیسنده ′۲۱ °۷ عرض شمالی ایله ′۲۸ °۷۸ طول شرقیده برقصبه اولوب، ۱۷۴۰۵ اهالیسی واردر . طافلرله محاط برکولك کنارنده اولوب، پك کوزل منظره‌سی واردر . قولومبویه بر دمیریول خطیله مربوطدر .

قندیل طاغی روسیه‌یه تابع ترکستانده برطاغدر، که الا طاغدن آیریله‌رق (ایلی) ایله (چو) حوضه‌لری آره‌سنده شمال غربیه طوغری ممتد اولور . اك یوکسك ذروه‌سی اولان (سونوك تپه)نك ۳۰۰۰ متره ارتفاعی واردر . بوغازلری سهل المرورdر.

قندیللی استانبول بوغازینك آناطولی ساحلنده و اسکدارك ۸ کیلو متره شمال شرقیسنده بر قریه اولوب ، ساحلده بر خیلی یالیلری ، ایکی سلطان سرایی ، درهنك ایچنده یوقاریه طوغری خانه‌لری واوستنده انکلیز وسائر آوروپالیلرله مسکون بر یوکسك محله‌سی واردر . آقندیه معروض بر برونده بولنمغله ، هواسی سرت ویازین پك لطیفدر . آقندی برونك اوستنده کیلر ایچون بر فنار وار ایسه‌ده ، اسمی بوندن ایلری کلیوب، سلطان مراد خان رابعك بوحلده پك کوزل بر باغچه‌سی وار ایدی ، که کیجه‌لری قندیللرله طونادلدیغندن، قندیللی باغچه اسمیله شهرت بولمش ؛ وکویه دخی قندیللی نامی ویرلمشدر . جامعی سلطان محمود خان اول جانبندن یاپلمشدر .

قندیه (Candie) کرید جزیره‌سنك اك بیوك شهری واسکیدن مرکزی اولوب، شمدیکی حالده لوا مرکزیدر . جزیره‌نك ساحل شمالیسی وسطنده ومرکز ولایت اولان حانیه‌نك ۱۳۰ کیلومتره شرقنده اوله‌رق ′۲۱ °۳۵ عرض شمالی ایله ″۴۰ ′۴۷ °۲۲ طول شرقیده واقع و ، قسم اعظمی مسلم اولمق اوزره ، ۱۲۰۰۰ اهالیی جامعدر . شهر مثلث الشکل بر سورله محاط اولوب ، متعدد جوامع شریفه‌سی ، ایشلك چارشی وبازاری ، صاغلام ومحفوظ لکن ضیق وقوملو طوملش لیمانی ، زیتون یاغی وسائره اخراجاتی واردر . قندیه طقوزنجی قرن میلادیده کریدك (اقریطس) اسمیله عربلرك ضبطنده بولندیغی زمان (خندق) اسمیله مسلمانلر طرفندن جزیره‌نك مرکز قدیمی اولان (قنوسوس) قربنده تأسیس اولنمش ؛ وبعده کریده حاکم اولان وندیکلیلر (خندق) اسمنی (قندیه) یه تحویل ایدرك، مرکزیتی حسبیله، کرید جزیره‌سنه دخی بو اسمی ویرمشلردی . وندیکلیلر قندیه‌یی تحکیم ایدوب، طول مدت عثمانلی دونمانسنه مقاومت ایتمشلر ، و ۱۰۰۹ تاریخ هجریسنده سلطان محمد خان ثالث دورنده فتح اولندقدن صکره ، ینه وندیکلیلرك الینه کچوب ، نهایت سلطان محمد خان رابع زمانننده ۱۰۸۰ تاریخنده قطعیاً ممالك عثمانیه‌یه الحاق اولنمشدر .

قِنّسرین شامده حلبك ۲۵ کیلومتره جنوب غربیسنده وقویق نهری ساحل غربیسی قربنده بولنمش بر اسکی قصبه اولوب ، ۱۷ نجی سال هجریده ابو عبیده بن الجراح (رضه) معرفتیله فتح اولنمش ؛ ودردنجی قرن هجری اواسطنده سیف الدوله‌بن حمدان زماننده خراب اولوب ، بر دها اعمار اولنه‌مامشدر .

قنطرة خُرّزاد اصفهان قربنده (ایندج) ایله (رباط) آره‌سنده یاغمور موسمنده صویی پك چوق وسائر وقتلرده قورو اولان بر وادینك اوزرنده عجائب عالمدن معدود مشهور بر کوپری اولوب ، بویی ۱۰۰۰ وارتفاعی ۱۵۰ ذراع اولدیغی و دمیر وقالای وباقیردن معمول بولندیغی کتب عربیه‌ده مسطوردر. شمدی اثری اولمسه کرکدر .

قنطرة النعمان { کرمانشاه قربنده مشهور بر کوپری

اولوب ، ملوك عربدن نعمان بن منذر طرفندن تأسیس ایدلمش اولدیغی مرویدر .

قنطوراء { [« قطورا » مادهسنه مراجعت بیوریله]

قنغال { سیواس ولایت وسنجاغنده مرکز قضاسنه ملحق و۲۳ قریهدن مرکب برناحیهنك مرکزی بر بیوك قریه اولوب، بغداد جادهسی اوزرنده مرتفع برمحلده واقعدر .

قنفد { (بن عمیرالتیمی) صحابهدن اولوب، حضرت عمر بن الخطاب (رضه) جانبندن مکه والیلکنه نصب بیورلمشیدی .

قُنفُده { یمن ولایتنك عسیر سنجاغنده وبحر احمر ساحلنده جدهنك تقریباً ۳۵۰ کیلو متره جنوب شرقیسنده و حدیدهنك ۵۵۰ کیلومتره شمال غربیسنده عسیر خطهسنك اسکلهسی وقضا مرکزی بر قصبه اولوب ، اولدقجه تجارتی وار ایسهده ، هوایی پك آغیردر . قضاسی ۲ ناحیه و ۵۱ قبیلهیی حاویدر .

قَنّوج { هندستانده آکره ایالتنده وفرح آبادك ۵۰ کیلو متره جنوب شرقیسنده اولهرق (کالی نادی) نهری اوزرنده وبونك کنك ایرماغنه دوکلدیکی محلدن ۸ کیلو مترهلك مسافهده بر قصبه اولوب، ۱۷۰۹۵ اهالیسی ، اسکی برهمنی معبدلری انقاضیله یاپلش جسیم ومصنع بر جامع شریفی و برچوق تربهلریله زیارتگاهلری واردر . هندك اك قدیم شهری اولوب، وقتیله پك بیوك ایدی . سلطان محمود غزنوی طرفندن احما اولنان بر هندو دولتنك پایتختی ایدی. پادشاه مشار الیهك فتوحاتندن بری ممالك اسلامیه عدادینه داخل اولوب ، مرکزیتی غائب ایتمکله، تدنی ایتمشدر. اسکی شهرك خرابه‌لری شمدیکی قصبهنك اطرافنده بر بیوك مسافه ضبط ایدیور .

قنوسه { (Cnosse) کرید جزیرهسنك مرکز قدیمی بر شهر عتیق اولوب ، شمدیکی قندیهنك جوارنده واقع ایدی . کریدك مشهور کردابی بونك قربنده ایدی .

قنوقسویل { (Knoxville) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعهنك (تنسه) جمهوریتنده و (ناشویل) ك ۲۶۰ کیلو متره شرقنده سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب ، ۹۷۰۰ اهالیسی واردر . جمهوریت مذکورهنك اسکی مرکزیدر. — ممالك مذکورهنك سائر طرفلرنده دخی بو اسمله برقاچ کوچك قصبه واردر .

قنیده { یاخود قنیدوس (Cnide, Cnidus) آناطولینك ساحل غربیسنده (قاریه) مملکت قدیمهسنك (دوریده) خطهسنده یعنی استانکوی ایله سومبکی آطهلری آرهسنده دکیزك ایچنه اوزانان اوزون شبه جزیرهنك اوجنده برشهر قدیم‌اولوب، بعض حکمانك مسقط رأسی بولنمشدر. عشق الههسی زعم اولنان زهره‌یه منسوب عد اولنوب، بونك عبادتنه مخصوص جسیم بر معبدی وبونك نامنه مصنع برهیکلی وار ایدی .

قنیوسکوروده { (Knivskjorodde) نوروجك شمالنده واقع (ماکرو) جزیرهسنك ساحل شمالیسنده بربرون اولوب ، ″۱۵′۱۰° ۷۱ عرض شمالیده واقع اولمغله، آوروپا قطعهسنك اك شمالی نقطهسیدر .

قو { یاخود قوس (Ko, Kos) استانکوی جزیره سنك اسم اصلیسیدر . [« استانکوی » مادهسنه مراجعت بیوریله.]

قو آ { (Qua) آفریقای وسطیده (قونغو) ایرماغنك صول تابعلرندن (قاسایی) نهرعظیمنك منصبنه قریب اولان قسم‌اسفلنه ویریلن اسم اولوب، (استانلی پول) ك ۱۱۵ کیلومتره یوقاریسنده ′۱۱ °۳ عرض جنوبی ایله ′۵۲ °۱۳ طول شرقیده مذکور ایرماغه منصب اولور . اورادن ۱۲۰ کیلومتره یوقاریه قدر بواسمله یاد اولنور . منصبنده اکی ۴۱۰ متره ایسهده ، عمق زیادهدر . آنجق مجراسنك آلت طرفنده قیالروشلالهلری ویوقاریده قوم سدلری وبطاقلقلری اولدیغندن ، سیرسفائنه صالح دکلدر .

قو آتبریج (Coatbridge) اسقوچیه‌نك لانارق ایالتنده ولانارقشایر ۳۰ کیلومتره شمال غربیسنده وغلاسقووك ۱۶ کیلومتره شرقنده بر قصبه اولوب، ۱۵۸۰۰ اهالیسی ودمیر معدنیله دمیرخانه‌لری واردر.

قو آتی (Coati) آمریقای جنوبیده بولونیه‌نك (تیتقافه) کوانده برکوچك آطه اولوب، آمریقانك کشفندن اول اهالیٔ اصلیه عندنده کونشك همشیره‌سی وزوجه‌سی زعم اولنان قمره منسوب عد اولنور، وقمرك عبادتنه مخصوص معبدلری اولوب، پك‌اوزاقلردن زیارتنه کیدیلیردی. برخیلی آثار عتیقه‌سی واردر.

قو آچئو (Koua-Tséou) چینك (قانسو) ایالتنده (آنسیفان) سنجاغنده و آنسیفانك ۶۰۰ کیلومتره جنوب غربیسنده اولهرق (قره نور) کولهٔ دوکیان بر نهرك اوزرنده بر شهر اولوب، مقدما جسیم بر شهر ایکن، اخیراً تونغان اختلالی اوزرینه، چینلیلر طرفندن اکثر طرفلری احراق، وهمان بتون اهالیسی قتل ایدلمش اولغله، شمدیکی حالده خرابدر.

قو آره (Coire) اسویچره‌ده غریزون ناحیه‌سنك مرکزی بر قصبه اولوب، (زوریخ)ك ۹۴ کیلومتره جنوب شرقیسنده واقع و۸۰۰۰ اهالیلی جامعدر. مکتب اعدادیسی، بعض بیوك ابنیه‌سی و برطاقم آثار عتیقه‌سی واردر.

قو آنتامپو (Quantampho) آفریقانك ساحل غربیسنده یوقاری کینه‌نك آشاتی مملکتنده بربیوك قصبه اولوب، ۴۰۰۰۰ قدر اهالیسی وتمبکتو وسودان وسطی ایله خیلی ایشلك تجارتی واردر. سودان کاروانلرینك منتهی اولدقلری اسکله لرك اك ایشلکلرندندر. متعدد جوامع شریفه‌سی اولوب، یالکز بونلرله رؤسانك خانه‌لری کارکیر و سائر خانه‌لری صمان قلبه‌سی حالنده‌در.

قو آنتان (Kouantan) سوماتره جزیره سنك وسطلرنده وایچ طرفنده بر حکومت اسلامیه اولوب، مرکزی (لوبو جامبی) قصبه‌سیدر. اراضیسی منبت اولوب، قهوه وسائر محصولاتی چوق وتجارتی خیلی ایشلکدر. فلنکك حاکمیتی پك اعتباریدر.

قو آنزه (Quanza) آفریقای غربیده پورتکیزك مستملکاتندن عد اولنان آنغوله مملکتنده برایرماقدر، که ۱۳°۳۲′ عرض جنوبی ایله ۱۴°۴۸′ طول شرقیده و (موزامبیق) ایرماغی منابعنك قربنده اولهرق ۱۶۵۰ متره ارتفاعی اولان برمحلده (موسومبو) کولندن خروجله، ابتدا شمال شرقیه، بعده شماله ونهایت غربه طوغری آقه‌رق، ۹°۱۹′ عرض جنوبیده بحر محیط اطلاسیه دوکیلور. مجراسنك طولی ۹۰۰ کیلومتره‌دن زیاده‌در. مجراسنك یوقاری وآشاغی قسمی سیر سفائنه صالح اولهبیلیرسه‌ده، اورته جهتنده شلاله‌لری وسرعتلی آقینتیلری چوقدر.

قو آنغ تری (Qang - tri) هندچینینك (آنام) مملکتنده‌و(هوئه) نك ۵۰ کیلومتره شمال غربیسنده برقصبه اولوب، سورله محاطدر، واطرافی پك منبت ومسکون اولوب، کلیتلی پاموق وسائره حاصل ایدر.

قو آنغ تونغ (Kouang - Toung) چینك اك جنوبی ایالتی اولوب، جنوباً وجنوب شرق جهتندن چین دکیزیله، شرق شمالی طرفندن (فوکن)، شمالاً (کانغ سی) و (هونان)، شمال غربی جهتندن قوآنغسی ایالتلریله، غرباً دخی فرانسه‌یه تابع تونکین مملکتیله محاط ومحدوددر. سواحلی ۱۳۳۰ کیلو متره اوزونلغنده اولوب، قسم غربیسی طار ایسه‌ده، قسم شرقیسی ایچریه یعنی شماله طوغری خیلی توسع ایدر. سواحلی خیلی کیرینتیلی چیقینتیلی اولوب، بربرینی تعقیب ایدن کوچك قوی و برونلردن بشقه قسم غربیسنده (های‌نان) جزیرهٔ کبیره‌سی قارشیسنده اوزون برشبه جزیره اوزانیر؛ واورته طرفنده بیوجك برکورفز وخلیج قره‌لرك ایچنه خیلی درین کیروب، (سی‌کانغ) ایرماغیله دیکر برایکی نهرك منصبنه و مرکز ایالت اولان مشهور (قانتون) شهرینه

منتهی اولور . بونك مدخلنده (هونغ قونغ) جزیره‌سیله دیکر برقاچ آطه بولنیور. ایالته ملحق اولان مذکور (های نان) جزیره‌سیله ایالتك مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۰۰ ۲۵۹ مربع کیلومتره واهالیسی ۰۰۰ ۷۰۰ ۲۹ کشیدر، که بهر مربع کیلومتره باشنه ۱۲۳ کشی دوشمکله ، آوروپانك همان هریرندن زیاده مسکون اولدیغی آکلاشیلیور. بریوك دولت وسعتنده اولان بوجسیم ایالت ٦ دائره‌یه منقسم اولوب ، ۱۵ سنجاغی حاویدر . غرب شمالیسنده واقع (قوآنغ سی) ایالتیله برابر ایکی « قوآنغلر » نامیله بر نوع خدیویت تشکیل ایدوب، ایکیسنك والئ عمومیسی قانتونده اقامت ایدر . مرکزی اولان مذکور قانتونك بربچق میلیون اهالیسی اولدیغی کبی، سائرشهرلرندن (قاچان)ك ۰۰۰ ٤۰۰، (چوکینغ)ك ۰۰۰ ۲۰۰، (تونغ قونغ) ك ۰۰۰ ۱۲۰ اهالیسی واردر . اسکله‌لرندن شانتئو و (نام دیکر اسوآتوو) ، هیونغ چئو، هوی هو، باق هوی اسکله‌لری آوروپا تجارتنه آچیقدر . (هونغ قونغ) جزیره‌سنی انکلیزلر و (ماقائو) قصبه‌سنی پورتکیزلیلر اشغال ایتمشلردر .

اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق اولوب ، بربرلرینه کرفت بر چوق طاغلر وتپه‌لر سواحله قدر ممتد اولورلر ؛ وبونلرك آره‌لرنده وانهارك مجرالری اوزرنده برطاقم اووه‌لر ووادی وبایرلر دخی واردر. مع هذا طاغلرینك ارتفاعی ۱۵۰۰ مترهیی تجاوز ایتمز . میاه جاریه‌سی پك چوق اولوب، همان جمله‌سی سیر سفائنه صالح اولدیغی کبی، آره‌لرنده طبیعی وصنعی بر چوق جدوللر دخی بولنمقله ، ایالتك باشلیجه وسائط اختلاطی اشبو طرق مائیه‌سیدر . اوچ بیوك ایرماغی واردر . بونلرك اك بیوکی همنامی اولان ایالتدن یعنی غربدن کلن (سی کانغ) ، ایکنجیسی شرقدن کلن (تونغ کانغ) واوچنجیسی شمالدن اینن (په‌کانغ) ایرماغیدر . بونلرك اوچی‌ده قانتون جوارنده بینلرنده جدوللرله اختلاط وبر چوق قوللره انقسام ایدرك، قانتون کورفزینك شمال وغربنده نیلك دالیه‌سندن واسع بر دالیه تشکیل ایدرلر . بو اوچ ایرماقدن بشقه سواحله قریب طاغلردن ایه‌رك طوغریدن طوغریه دکیزه منصب اولور برچوق انهاری دخی واردر .

هواسی یازین پك صیجاق اولوب، میزان‌الحراره سانتیغراد حسابیله ۵۰ درجه‌یه قدر چیقدیغی اولور . قیشین ایسه خیلی صوئوق اولوب، بعضاً قیراغی یاغار، وکیجه‌لین صولرك طوندیغی اولور. مایسدن ایلوله قدر جنوب غربی ملتملری اسوب، کلیتلی یاغمور یاغار . تشرین اولدن نیسانه قدر ایسه شمال شرقی روزکاری اسوب، قوزاقلق‌حکم سورر . یاغمور موسملرینك اواخرنده صیمه ودیزانتری کبی خسته‌لقلر ظهور ایدر . طاغلرینك اکثری طاشلق وچپلاق ایسه‌ده، اووه‌لریله وادیلرینك طوپراغی پك منبت اولوب ، اقلیم وهواسنك دخی مساعده‌سیله محصولاتك انواعی حاصل اولور . بغدایدن سنه‌ده ایکی اوچ دفعه حاصلات آلنیورسه‌ده، ینه احتیاجات محلیه‌یه کفایت ایتمیور . پرنج دخی اك زیاده یتیشدیریلن محصولاتدندر . توتون ، کنویر ، چیوید، چای، شکر قامشی ، زنجفیل، اقالیم معتدله وحاره‌یه مخصوص میوه‌لرك انواعی وازان جمله اعلا پورتقال، لیمون، موز، هندستان جوزی وسائر میوه‌لرله سبزه‌لرك انواعی وصنایعده مستعمل یاغ وسائره ویرر بر چوق محصولاتله نباتات طبیه وسائره وآوروپاده صوبه ایله یتیشدیریلن چیچك واشجارك انواعی حاصل اولور . طوت آغاجلری‌ده چوق اولوب، کلیتلی ایپك چیقاریلیر . حیواناتی هند وهند چینینك کیلرله مشترك ایسه‌ده، فیل وکرکدان کبی حیوانات جسیمه یوقدر . قپلانلری وطیور وحشراتك انواعی چوقدر . حیوانات اهلیه‌دن اهالیسی باشلیجه طوموز ، صیغیر وطیور یتیه‌یه رغبت ایدوب ، صیغیرلری زراعتده ونقلیاتده قوللانه‌رق، سوتلرندن استفاده ایتمکی بیلمیورلر. آریلری‌ده چوق اولوب ، خیلی مقدار بال چیقاریرلر . سواحلنده ونهرلرنده بالیق چوق اولوب ، بالیقچیلق دخی مدار تعیشلرندندر . سواحلده جسیم قاپلومباغه‌لر صید ایدوب ، باغه‌لرندن بعض شیلر اعمال ایدرلر . کلیتلی استریدیه وبر مقدار اینجی ومرجان دخی صید ایدرلر .

مملحه‌لری چوقدر . طاغلرده باقیر، دمیر، جیوه، کومش، قلای وقورشون معدنلری بولنوب، اهالی طرفندن چیقاریلیور. ذی‌قیمت طاشلرله مرمر وکمور معدنی دخی بولنیور . صنایع محلیه کندی چیقاردقلری ایپکدن وپاموق ویوکدن اقمشه ومنسوجاتله یلکن بزلری وسائره نسجندن ، چینی وامثالی شیلرله کاغد، دمیردن انواع آلات وادوات، باغه وفیل دیشی وآبنوسدن اویمه‌لی شیلر اعمالندن، واخراجاتی محصولات ارضیه ایله اشبو معمولات صناعیه‌دن عبارتدر . اهالیسی عمومیت اوزره چینلی اولوب ، برقاچ قومه منقسمدر . طاغلرده هنوز مجهول لسان مخصوصلریله متکلم نیم وحشی وغیر مطیع بعض اقوام دخی بولنیور. قانتون شهریله بعض ملحقاتنده ینه چینلی‌اولەرق ، خیلی اهالیٔ اسلامیه دخی بولنوب ، بونلر تاوقت سمعادتده اورایه هجرت ایتمش صحابه‌دن بر ذات طرفندن دین اسلامه ادخال اولندقلری ادعاسنده بولنیورلر . حتی مشار الیه قانتونده مدفوندر . بو ایالتك اهالیسی پك چوق چالیشقان اولوب ، وطنلرنده زراعت وصنایعله مشغول اولدقدن بشقه ، جاوه وسائر جزایرله هند چینی طرفلرینه دخی کیدوب عمله‌لك ایدرلر . ایالتك تجارتی پك ایشلکدر .

بوایالته ملحق وایکی ملیون اهالی ایله مسکون اولان (های نان) جزیره‌سیجون اسمنه مراجعت اولنمق اقتضا ایدر .

قوآنغ چنغ چه { Kouang - Tcheng) { Tzé) چینك مانجو خطه‌سنده (وکیرین) ك ۱۱۶ کیلومتره غرب شمالیسنده اولەرق مغولستان حدودندن ۵۵ کیلومتره‌لك مسافه‌ده و (آمور) ایرماغنه تابع سونغاری نهرینه دوکیلن (ای تونغ هو) چایی اوزرنده برشهر اولوب ، ۷۰۰۰۰ اهالیسی واردر . مغول عشیرتلرینك مرجعی اولوب، جای وچیوید وسائره‌یه متعلق ایشلك تجارتی واردر .

قوآنغ سی { (Kouang - Si) { ایالات جنوبیه سندن اولوب ، جنوباً وشرقاً قوآنغ تونغ ، شمالاً هونان وقوئی چئو، غرباً یونّان ایالتلریله ، غرب جنوبی جهتندن دخی فرانسه‌یه تابع تونکین مملکتیله محدوددر . شرقدن غربه بویی ۷۰۰ کیلومتره اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۰۰۰۰۰ مربع کیلومتره‌واهالیسی ۲۰۰۰۰۰۰ کشیدر، که بهر مربع کیلومتره باشنه ۲۶ کشی دوشیور . مرکزی (قوئی لین) شهری اولوب، ایالت ۱۱ سنجاق‌ایله ۵ ادارهٔ مختاره‌یه‌منقسمدر. اراضیسی عمومیت اوزره وعلی الخصوص غرب وشمال جهتنده طاغلق اولوب، اکثر جبالی غرب جنوبیدن شرق شمالیه طوغری ممتد اولورلر . بوطاغلردن یالکز برینك یازین دخی ذروه‌لری قارله مستور اولوب، سائرلرینك ارتفاعی ۴۰۰ مترەیی تجاوز ایتمز . همنامی اولان بیوك برنهر ایالتی غربدن شرقه شق ایده‌رك ، قوآنغ تونغ ایالتنه دخول ایله قانتون شهری یاننده دکیزه منصب اولور. منصبندن ۶۵۰ کیلومتره یوقاری‌یه قدر سیر سفائنه وحتی کوچك واپورلرك دخی ایشلمسنه مساعد اولان بو ایرماق ایالتك ایچنده برچوق انهار یعنی بتون ایالتك میاه جاریه‌سنی طوپلایوب ، بونلرك اك بیوکلری صاغدن (یوقوآنغ) وصولدن (لویی) ایله (قوئی‌کانغ)در. اشبو نهر اخیر بر جدول واسطه‌سیله (یانغ‌چه) ایرماغنه تابع (کانغ کانغ) نهریله اختلاط ایدوب ، اشبو ایکی ایرماق آره‌سنده پك مهم برطریق مائی تشکیل ایدیور .

هواسی صیجاق ورطوبتلی اولوب ، سریع التحولدر. اراضیسی آزمنبت اولوب، دوز یرلری انهارك طار وادیلرندن عبارت‌اولمغله، علی‌الخصوص قسم غربیسنده قابل زراعت یرلری آزدر. برنجی محصولی پرنج اولوب، بونك فضله‌سی قوآنغ تونغ ایالتنه اخراج اولنور . ایکنجی درجه‌ده مصر وبعده بغدای ، بقله ، آمریقان فستیق وسائر حبوباتله چیوید، آنیسون، شکر قامشی ومیوه‌لرك انواعی دخی‌حاصل اولور. حدود غربیه‌سی‌قربنده خشخاش دخی اکیلوب، آفیون چیقار . طاغلری اورمانلرله مستور اولوب ، کراسته آغاجلری چوقدر . پك قیمتلی برطارچین آغاجیله ایلیکندن

برنوع اکمك پاپیلان برجنس آغاج دخی بولنور. حیواناتجه هند وهند چینی‌یه مشابه اولوب، اورمانلرنده فیل، کرکدان، میمونلرك انواعی، پاپاغان وسائر حیوانات کلیتله بولنور. حیوانات اهلیه‌سی میانده ماندەلر وکوچك جثه‌لی بیکیرلر چوقدر. طاغلرنده آلتون، کومش، باقیر، قورشون، قلای وسائر معدنلر وارایسه‌ده، پك آزی چیقارلمقده‌در. صنایع محلیه باشلیجه ایپك قماشلرله یاموقدن بزلر نسجدن عبارتدر. تجارتی پك کریدر. قصبه‌لرله دوز یرلرینك اهالیسی جینلی وطاغلق یرلرینك سکانی نیم‌وحشی اقوام مختلفه‌دن عبارتدر.

قوآنغ سی چئو (Kouang - Si - Tcheou) چینك (یوننان) ایالتنده و (یوننان) ك ۱۲۰ کیلومتره شرق‌جنوبیسنده ایالت مرکزی برشهردر.

قوآنغ سین (Kouang - Sin) چینك ایالات شرقیه‌سندن (کانغ سی) ایالتنده و (نانغ چانغ) ك ۲۲۰ کیلومتره شرقنده اولەرق (پویانغ) کولنه تابع (کین‌کانغ) نهری اوزرنده بیوك برشهر اولوب، سور ایله محاطدر.

قوآنغ نام (Kouang - Nam) هند چینینك آنام مملکتنده و (هوئه) نك ۱۱۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده اولەرق همنامی اولان نهرك اوزرنده ایالت مرکزی برقصبه اولوب، ۵۰۰۰ قدر اهالیسی واردر.

قوآنغ نان (Kouang - Nan) چینك (یوننان) ایالتنده ویونانك ۲۸۰ کیلومتره شرق جنوبیسنده (سی کانغ) ایرماغنه تابع (یوقوانغ) نهرینك منابعی قربنده بیوك وواسع برشهردر.

قوآنغو (Quango, Couango) آفریقای غربیسنده بیوك بر نهردر، که ۱۱°۳۰′ عرض جنوبی ایله ۱۶°۵۰′ طول شرقیده آفریقای جنوبینك تقسیم میاه نقاطندن بولنان و ۱۶۰۰ متره ارتفاعی اولان (موسامبه) طاغندن نبعانله، غربه آزمیلانله جنوبدن شمالە آته‌رق، وصولدن برقاچ نهرك صولرینی طوپلایه‌رق، ۱۲۰۰ کیلومترەلك مسافه قطع ایتدکدن صکره، ۱۲°۳۰′۳″ عرض جنوبی ایله ۱۵°۱۰′ طول شرقیده (قاسایی) نهریله وبراز دها آشاغیده (مفینی) ایله براشەرك (قوآ) نهرینی تشکیل ایدر، که بوده (قونغو) ایرماغنه دوکیلور. (قاسایی) نهرینه دوکلدیکی محلده اکی ۶۵۰ ودرینلکی ۳ مترەدر. مجراسنك یالکز آشاغیکی ۴۰۰ کیلومترەلك قسمی سیر سفائنه صالح اولوب، یوقاریلرینك جریانی پك سرعتلی وشلالەلری چوقدر.

قوآنغ ین (Kouang - Yen) تونکینده (هانوی) ك ۱۱۵ کیلومتره شرقنده وساحلدن ۱۰ کیلومتره قدر ایچریده ایالت مرکزی برشهراولوب، ۴۳۰۰۰ اهالیسی، شهره‌قدر سیرسفائنه صالح نهری، محکم برقلعه‌سی، اهمیت تجاریه‌سی، قربنده کمور معدنی وصافلام هواسی واردر.

قوآهوئیلا (Coahuila) آمریقای شمالیده مکسیقه ممالك مجتمعه‌سنی ترکیب ایدن جمهوریتلرك بری اولوب، جهت شمالیه‌ده اولدیغی حالده، شمالاً ممالك مجتمعه‌نك (تکزاس) جمهوریتیله، شرقاً نوئووولئون، جنوباً سان‌لویی پوتوزی وزاقاتقاس، غرباً دخی دورانغو وشیهوآهوآ جمهوریتلریله محدوددر. ۲۵° ایله ۲۹°۵۰′ عرض شمالی و ۱۰۲°۲۸′ ایله ۱۰۵°۵۷′ طول غربی آره‌لرنده ممتد اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۵۶۷۳۱ واهالیسی ۱۵۰۶۲۲ کشیدر. قسم اعظمی یوکسك بر پایله‌دن عبارت اولوب، ارتفاعی ۱۴۰۰ ایله ۱۳۰۰ متره آره‌لرنده‌در. یالکز قسم شرقیسی بو پایله‌نك مائله‌سنده واقع اولوب، اورادن جمهوریتك حدود شمالیه‌سنی آیران (ریو غرانده دل نورته) ایرماغنه دوکلمك اوزره، برقاچ چای اینر. نصفندن زیاده اولان قسم شرقیسی کوزل بایرلر و وادیلری حاوی اولوب، مکسیقه‌نك اك منبت یریدر. قسم غربیسی ایسه قورو وچول حالنده‌در. بناءً علیه مسکون

ومعمور اولان یری یالکز قسم شرقیسی اولوب، بو جهتده اوزون تللی کوزل بر جنس پاموق، اوروم وسائر محصولات کوزل یتیشیورسه‌ده. غرب شمالی جهتنده بولنان یرلی وحشیلر ایکیده برده هجوم‌له، اهالیٔ مسکونه‌یی راحت براقمقلرندن، بو امنیتسزلك اورانك بحق اسکان واعمارینه مانع اولمقده‌در. معادن موجوده‌نك اخراجی خصوصنه دخی الآن اهمیت ویرلمه‌مشدر. مرکزی یالکز ۲۲۸۰ اهالیسی اولان (سالیبو) قصبه‌سی اولوب، ٤ قصابه وهر بری برقاچ نحیه‌یه منقسمدر. ۲ قصبه‌سیله ۱٤ بیوك و ٥ کوچك قریه‌سی اولوب سائر اهالیسی یقه‌کرده ساکندر. اهالیسی ایچنده صرف سپانیولار وخالص یرلیلر پك آز اولوب. اکثری بو ایکی جنسیتك اختلاطندن متولد ملزلردر. لسان محلی وتحریری اسپانیولجه‌در.

قَوادیان { جیحون کنارنده وترمذك اوست طرفنده اولهرق ترمذ ایله خلم بینده برقصبه وایالت ایدی.

قُوار { صحراء کبیرده فزان ایله سودان آره‌سنده و (تبو) قبائی محتنده اولهرق توارق بربرلرینك جولان ایدکلرینك منتهای شرقنده و ۲۰° عرض شمالی خطندن برآز جنوبنده بیوك برواح اولوب. شمالدن جنوبه بویی ۸۰ کیلومتره واکی ۸ ایله ۱۰ کیلومتره آره‌سنده‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۷۵۰ مربع کیلومتره وحذای بحردن ارتفاعی شمال جهتنده ۳۵۰ وجنوب طرفنده ۳۰۰ مترددر. شرق طرفنده چولدن برصره قیالرله آیرلمشدر. طوپراق بر متره قدر قازیلنجه، هر یرنده صو چیقار، وبناءً علیه پك منبت اولوب، واسع بر خرما آغاجی اورمانی کبی کورینور. بعض اوفق تپه‌لری وقورو وادیلری وردر. صوی بول اولمغله، هرنوع ذخائر وسائر محصولات یتیشه‌بیلیرسه‌ده، توارقلردن امنیتلری اولمدیغندن، اهالی یالکز خرما ایله اکتفا ایدرلر. طوزلی کوللری اولوب، خیلی طوز دخی چیقار. بوواح فزان وغات کاروانلرینك طریق اوزرنده بولنمغله، اهالیسی تجارتله مشغولدرلر. مملکت حاکمینك مقری غرب جهتنده بولنان (درکی) قصبه‌سی اولوب، واحك دهاسی اون معموره‌سی واردر. بوندن (شیدرو) ده برستنوسی تکیه‌سی اولوب، شیخنك اهالی اوزرنده بیوك نفوذی واردر. واحك اهالیسی ٦۰۰۰ قدر اولوب، عرب وبربر وبه‌رنودن مرکبدر. هرقریه‌نك یانده برقلعه اولوب، تهلکه حالنده اهالی اورایه التجا ایدر.

قُواره { جزیرة العربده شمره تابع یوقاری قصیم خطه‌سنده وخیلك ۷۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده اولهرق حبل سلمانك منتهای غربنده برقصبه اولوب، ۲۰۰۰ اهالیسی واردر. میاه جاریه‌سی اولوب، اشجار مثمره وارضیٔ مزروعه ایله محاطدر.

قَوارِیر { یمنده زبیده ملحق بر حصن ایدی.

قَواس { (جویان بن مسعود الدنیسری - التوزی) مشاهیر شعرا واذکیا-دن اولوب، خطاط اولدیغی حالده، اك کوزل یازیلری، اصلارندن فرق اولنمیه‌جق صورتده، تقلید ایتمه دکی مهارتله شهرت بولمشدر. دمشق شمده یاشایوب، ٦۱۰ تاریخلرنده وفات ایتمشدر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

لاح الهلال ابن یومیه فذکرنی
شرب المدامة تجلی فی یدالساقی
کأن منتاه رکاس قد نقصت له
بلیل والخمر شفاف عن الباقی

قَوالَه { اسلانیك ولایتك درامه سنجاغنده اودرا نهرنك ۲٤ کیلومتره جنوب شرقیسنده وآطه‌لر دکیزینك ساحل شمالیسنده طاشوز جزیره‌سنك قارشیسنده واقع بر قویك ایچنده قضا مرکزی بر قصبه واسکله اولوب، ٥۳۵۷ اهالیسی، رشدیه مکتبی، محمد علی پاشا مرحوم طرفندن یاپلش «مهندسخانهٔ خیریه» اسمیله بر مکتبی، «مدرسهٔ خیریه» اسمیله منتظم بر مدرسه‌سی، بر جامع شریفی، بر کتبخانه وعمارتخانه‌سی، دیگر ٥ جامع شریفی، ۳ تکیه‌سی، ٤ مدرسه‌سی، ۸ مسلم و ٤ غیر مسلم مکتبی، ۳ کلیساسی، ۱ حاوره‌سی، قدیم بر

صو یولی ، متعدد توتون فابریقه‌لری ، کوچك لیمانی وخیلی ایشلك تجارتی واردر . مذکور مهندسخانهٔ خیریه‌ده مکاتب ابتدائیه ورشدیه درسلری تدریس اولوب ، ۱۰۷ شاگرد و ٦ معلم ومدرسهٔ خیریه‌ده دخی ۵۰۰ ی متجاوز طلبه و ٤ مدرس بولنیور . محمد علی پاشا مرحوم بو مؤسسات علمیه و خیریه‌نك داره‌سنه طاشوز جزیره‌سنك واردتی ترك و تخصیص ایتمشدر . مشارالیه عن اصل آرناؤد اولوب ، کوریجه جوارنده برکویدن ایسه‌ده ، قوله‌ده طوغمش ، ویا اوراده بیومش اولدیغندن بو قصبه‌یه وطنی نظریله باقمشدر . قوله جوارینك توتونی مشهور اولمله ، قصبه‌نك ایکنجی صنعتی توتون استحضاری اولوب ، سنده بش آلتی آی درت بش بیك عمله بو ایشله اشتغال ایدرلر . قصبه سورله محاط ایسه‌ده ، سورك خارجنده دخی خانه‌لر پایلوب ، توسع ایتمکده‌در . قواله سکی بر قصبه اولوب ، اسم قدیمی (نئاپولیس) یعنی « یکیشهر » ایدی . وقتیله (فیلیپه) شهرینك اسکله‌سی ایدی . بعده روم ایمپراطورلغی زمانده پوسته یدك آتلرینه مرکز اتخاذ اولدیغی مناسبتله ، بوزوق لاتینجه‌ده « آت » دیمك اولان (قواله) اسمیله تسمیه اولنمشدر .

— قواله قضاسی شرقاً صاری شعبان ، شمالاً درامه ، غرباً پراوشته قضالریله ، جنوباً دخی آطه‌لر دکیزیله محاط ومحدود اولوب ، شرق شمالی جهتی طاغلق وسائر طرفلری اووه‌در . قضا ۲۵ قریه‌یی حاوی اولوب ، ۱۵۰۹۷ اهالیسی واردر ، که بونلردن ۱۲۰۷۵ ی مسلم ، ۱۷۰۰ ی روم ، ۱۰۷۵ ی چنگانه ، ۲۱۲ سی یهودی و ۳۵ ی ارمنیدر . قابل زراعت اراضیسی تقریباً ۳۲۷۷ دونم اولوب ، باشلیجه محصولاتی : بغدای ، چاودار ، یولاف ، آرپه ، داری ، مصر ، سیسام ، توتون ، پاموق وسائره‌دن عبارتدر . باغلری آز اولوب ، محلنده صرف اولنان شراب دخی خارجدن کیرر . مرعی وچایرلری چوق اولوب ، قضا داخلنده ۳۵۰۰۰ قیون ، ۵۵۰۰۰ کچی ، ۹۰۰۰ صیغیر ، ۹۰۰۰ دوه ، آت واستر ومرکب بولنیور . سموی ۲۵۰۰۰ قیه پیاغی ، ۱۵۰۰۰ قیه کچی قیلی و ۱۰۰۰۰ قیه طوك یاغی آلنیر . صنایع محلیه باشلیجه توتونجیلکله پاموقدن بز اعمالدن عبارتدر .

قوام الدین (حاجی — حسن) فارسده حکومت سورن انجویاندن سلطان شیخ ابو اسحاقك وزیری اولوب ، کرم و سخاسیله و ارباب علم و هنره اولان حرمت واحسانیله مشهوردر . شاعر شهیر حافظ شیرازی دخی جهٔ لطف دیده‌لرندن اولوب ، دیوانده اسمنی دفعاتله ذکر ایتمشدر . آل مظفر دولتنك مؤسسی اولان امیر مبارز الدینك شیرازی ضبط ایلدیکی صره‌ده ۷۵٤ تاریخنده وفات ایتمشدر .

قوام الدین (خواجه — صاحب ایار) فارسده حکومت سورن آل مظفرك ایکنجیسی اولان شاه شجاعك وزیری اولوب . ۷٦٤ تاریخنده مشارالیهك امریله اعدام اولنمشدر .

قوام الدین (صاحب — حسن برالطراح) مشاهیر شعرا و ادبادن اولوب ، اکثر علوم و فنوندن دخی بهره‌سی وار ایدی . بیوك بر عائلهٔ منسوب اولوب ، برادری فخرالدین مطهرك تاتار عندنده قدر وپایه‌سی عالی ایدی . صاحب ترجمه مصر وشامه رحلت وبعده عراقه عودت ایتمشدی . شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر :

لقد جمعت فی وجهه لحبه
بدائع لم یجمعن فی الشمس والبدر
حباب وخمر فی عقیق و نرجس
و آس و ریحان و لیل علی فجر

قوام الدین یوسف [« قاضیٔ بغداد » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قوامی ایران شعراسندن بر قاچ ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی (میرقوام الدین) ساداتدن واجلهٔ علماء اصفهاندن اولوب ، شاه طهماسب صفوی زمانده مسند صدارته کچمش ، و ۹۵۰ تاریخلرنده وفات ایتمشدر . شو بیت اونکدر :

روز اکر باهمنشینان غم زدل بیرون کنم
شبکه غیراز غم ندارم همنشینی چون کنم

— ایکنجیسی (میر قوام الدین) شیرازلی اولوب، تقیٔ اوحدی ایله معاصر ایدی. شو بیت اونکدر :

بوقت کریه چو برهم زنیم مژکانرا
زآب چشم حجالت دهیم طوفانرا

— (قوامیٔ مطرزی) اسمنده بر شاعرك نظامیٔ کنجه‌نك برادری بولنمش اولدیغی و (مظفر قوامی) اسمیله دیکر برشاعر دخی بولندیغی بعض تذاکرده کوریلوب ، آنجق شعرلری کوریله‌مه‌مشدر .

قوانوز احمد پاشا { [« احمد پاشا (قوانوز —) » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قوای { (Kaouai) هاوای ونام دیکرله ساندویچ جزایرینك غرب جهتنده بولنانلرینك اك بیوکی اولوب، مثلثه قریب برشکلده اولدیغی حالده ، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۴۱۸ مربع کیلومتره واهالیسی ۵۶۳۵ کشیدر. قسم غربیسی مرتفع اولوب، طاغلرینك ضرب اتکلری لب دریایه قدر اینر . قسم شرقیسنده دخی ۲۱۰۰ متره ارتفاعی اولان (اوپالئاله) برکانی بولنوب ، آره‌لرنده آلچق بر یر بولنیور . سواحلی دوز اولوب، یالکز ساحل شمالیسنده (اوآیمئا) وساحل جنوبیسنده (هانالی) قویلری بولنیور . بویی ۴۳ واکی ۲۵ کیلومتره ایسه‌ده، اراضیسی برکانی الاصل اولوب، پك منبت اولمغله ، کلیتلی شکر قامشی واقالیم مختلفه‌ده یتیشن محصولات متنوعه حاصل اولور. مذکور برکاندن بشقه دها برقاچ ینار طاغی وارایسه‌ده ، هیچ بری شمدیکی حالده آتش افشان دکلدر. تماشایه شایان مواقعی، قیالری، مغاره‌لری ، کوزل دره‌لری، شلاله‌لری وسائر محاسن طبیعیه‌سی واردر.

قوایه { آرناؤدلقده اشقودره ولایتنك دراج سنجاغنده ودراجك ۱۷ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق ساحل بحردن ۸ کیلومتره‌لك مسافه‌ده ولب دریایه واشقومی بحراسنه قدر ممتد براووه‌نك کنارنده اوله‌رق طاغ اتکنده وهمنامی برچایك اوزرنده واقع قضا مرکزی برقصبه اولوب، برخمسی خرستیان اولمق اوزره، ۵۵۰۰ اهالیسی وبراوفق چارشی وبازاری واردر .

— قوایه‌قضاسی ۵۷ قریه‌دن مرکب اولوب، اشقودره ولایتنك منتهای جنوب غربیسنده بولنمقله، غرباً آدریاتیق دکیزیله، شمالاً دراج ، شمال شرق طرفندن تیران قضالریله، شرق جنوبی طرفندن مناستر ولایتنك ایلبصان سنجاغیله، جنوباً دخی یانیه ولایتنك برات سنجاغیله محدوددر . اهالیسی تقریباً ۳۰۰۰۰ کشیدن عبارت اولوب، قسم کلیسی مسلمدر . اراضیسی پك منبت ایسه‌ده، اهالیسی پك چالیشقان اولدیغی کبی، هواسی دخی آغرجه اولدیغندن ، بحق ایشلنیور . باشلیجه محصولاتی مصر ، پرنج ، بغدای وسائر حبوباتله زیتون وسائره‌دن عبارت اولوب، میشه وسائر آغاجلری حاوی اورمانلری واشجار مثمره‌سی دخی چوقدر .

قوبان { (Kouban) روسیه‌یه تابع قافقاسیه مملکتنده بر بیوك ایرماقدر، که قافقاس سلسلهٔ جبالنك شمالی مائله‌سندن و (البرز) طاغنك ۴۲۴۶ متره ارتفاعی اولان بر محلندن نبعانله ، اورمانلرله مستور طار بروادی ایچنده شماله بعده شمال غربیه ونهایت غربه طوغری جریان ایده‌رك ، (یقاترینودار) ی چکدکدن صکره ، ایکی قوله آیریلوب، بری (پروتوقه) اسمیله شماله طوغری دونه‌رك، (آچویف) قربنده آزاق دکیزینه ، ودیکری غربه طوغری اولان جریانده دوامله، دها آشاغیده بتکرار ایکی قوله آیریله‌رق ، بری (طمرق) قوبی قربنده ینه آزاق دکیزینه، ودیکری (قره قوبان) نامیله، یکی قلعه بوغازی خارجنده قره‌دکیزك (قزیل طاش) قوینه دوکیلور. مجراسی ۸۱۰ کیلومتره طولنده وحوضه‌سی ۵۵۶۵۷ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب ، بتونی همنامی اولان ایالت داخلنده‌در . یقاترینودارده حد وسطی اوزره ثانیه‌ده ۲۵۰ مکعب متره صو دوکر . فیضانی چوق اولوب ، طاشدیغنده مجراسنك آشاغیلرنده ۲۳۰۰۰ مربع کیلومتره‌لك محلی باصار .

بناءً علیه اورالری بطاقلق وسازلق اولوب ، قورودلمسی متصوردر . سیرسفائنه صالح اولهجق حاله وضعی خیلی مشکل اولدیغی حالده ، فوائد منتظرهسی آزدر . تابعلری چوق اولوب ، باشلیجهلری صولدن : تبرده ، بیوك وکوچك زلنجق ، اوروب ، لابه ، بیلایه ، پشچنه ، آفیپه ، آداغوم ، پشیخ وپسقوپ ؛ صاغدن دخی : جومرد کول ، ماره ، بورسوقلی ، سوپ ، خبل ، آبین وآداغومدر . ایرماغه ترکلر قوبان ، نوغایلر قومان ، چرکسلر دخی « قره صو » معناسیله (پسیخچه) نامنی ویریورلر . اسکی یونان جغرافیونی عندنده (واردانوس) اسمیله معروف ایدی .

قوبان { (Kouban) روسیهنك قافقاسیه مملکتنده وقافقاس سلسلهٔ جبالنك شمالنده برایالت اولوب ، ایچنده نهعان وجریان ایدن آنف البیان ایرماغك اسمیله مسمادر . شمالاً دون قازاقلری اراضیسیله ، شرق شمالی طرفندن استاروروپول ، شرقاً ترك ایالتلریله ، جنوباً وجنوب غربی جهتندن قافقاس سلسلهٔ جبالنك صرتیله آیرلمش اولان صخوم قلعه وقره دکیز مستقل سنجاقلریله ، غرباً دخی قره دکیز ، یکی قلعه بوغازی وآزوف دکیزیله محاط ومحدوددر . ′۴۳°۷ ایله ′۴۶°۴۰ عرض شمالی و ′۳۴°۱۰ ایله ′۴۰°۶ طول شرقی آره لرنده ممتد اولوب ، مساحهٔ سطحیهسی ۹۴ ۳۷۶ مربع کیلومتره واهالیسی ۱ ۲۴۱ ۳۶۳ کشیدر . همان اورتهسندن جریان ایدن قوبان نهری ایاتی بسبتون مخالف ایکی قسمه آیروب ، قسم جنوبیسی قافقاس سلسلهسی انحدارندن وسلسلهٔ مذکوره یه متوازیاً اوزانان قره یایلهدن عبارت اولمغله ، طاغلق واورمانلرله مستوردر ؛ وبو طاغلرك آره لرنده نهر مذکوره دوکیلن بر چوق چایلر آقار . بو قسمك اهالیسی مقدار عمومینك نصفندن زیاده اولوب ، چرکس جنسیتنه منسوبدرلر . ایالتك قسم شمالیسی ایسه دوز وآچلق اولوب ، آنجق بعض تپهلری وطوزلی کوللرله بطاقلقلری حاویدر . بوجهتده دخی قوبان ایرماغنه وطوغریدن طوغریه آزاق دکیزینه دوکیلور بر چوق انهار واردر . بو جهتده ۷۰۰۰ قدر نوغای اولوب اهالیسنك مقدار متباقیسی روسیه حکومتی طرفندن نقل واسکان ایدلمش قازاقلردن وبرمقدار روم ، ارمنی ، یهودی وآلمانلدن عبارتدر . ایالتك هر ایکی قسمی زراعته او قدر الویریشلی اولمیوب ، اهالی الك زیاده حیوانات یتیشدیرمکله مشغولدرلر . مع هذا حیواناتك فیأتی دخی پك دوندر . باشلیجه اخراجاتلری پیاغی ومحلنده دباغت ایتدکاری دریدن عبارتدر . مرکز ایالت (یقاترینودار) شهری اولوب ، ایالت ۷ قضایه منقسمدر .

قوبان { (Coban) آمریقای وسطینك غوآتماله جمهوریتنده وغوآتماله نك تقریباً ۲۰۰ کیلومتره شمالنده (اوراقروز) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب ، همان جملهسی اصل یرلیلردن اولمق اوزره ، ۱۴۰۰۰ اهالیسی واردر .

قوبچی { یاخود قوباچی — (Koubetchi. — Koubatchi) روسیه یه تابع داغستانده ودربندك ۴۹ کیلومتره شمالغربیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب ، ۴۰۰۰ اهالیسی ، برقاچ جامع شریفی وچوخه . شال واسلحه فابریقهلری واردر .

قوبرین { (Kobrin) روسیهنك غرودنو ایالتنده وغرودنونك ۱۹۶ کیلومتره جنوبنده قضا مرکزی برقصبه اولوب ، ۸۷۳۰ اهالیسی واردر . اون آلتنجی قرن میلادیه قدر مستقل برپرنسلكك مرکزی ایدی .

قوبلاکی { (Kobelaki) روسیه نك پولتاوه ایالتنده وپولتاوهنك ۶۶ کیلومتره جنوب غربیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ۱۳۱۵۰ اهالیسی ، بیوك برپنایری وبز ایله یوك منسوجات فابریقهلری واردر .

قوبلنچ { (Coblentz) پروسیهده وبرلینك ۶۲۰ کیلومتره غرب جنوبیسنده اولهرق رین ایرماغنك صول کنارنده وموزله نهرینك منصبنده رین ایالتنك مرکزی بر شهر اولوب ، ۲۹۰۲۹ اهالیسی ، کوزل موقع ومنظرهسی ، موزله نهری اوزرنده ۱۴ کمرلی متین کوبریسی . رین ایرماغی اوزرنده بری دمیر یوله مخصوص ودیکری دوبهلر اوزرینه مبنی ایکی

کوپریسی، جسیم استحکاماتی، مکتب اعدادیسی، تیاتروسی، کنیش ودوز سوقاقلری، مکمل بر صویولیله اساله اولنان خفیف وبول صویی وشراب اخراجاتی واردر. اسکی بر شهردر. میلاد عیسادن ۹ سنه اول (قونفلوئنجیا) اسمیله بنا اولنمشدی.

قوبنجان } فارسده بر قصبه اولدیغی «معجم البلدان»ده مسطوردر.

قوبوته } (Koubota) جاپونیه‌ده نیپون جزیره‌سنك شمال جهتنده (اوغو) ایالتنه ملحق وتوکیونك ٤٦٠ کیلومتره شمالنده واقع سنجاق مرکزی بر شهر اولوب، ۳۱ ۹۳۰ اهالیسی، اورته‌سنده باغچه‌لرله محاط بر سرایی واطرافنده چای محصولاتی واردر.

قوبورغ } (Cobourg) آلمانیانك تورنیکه خطه‌سنده (صاقسه قوبورغ غوته) دوقه‌لغنده نفس قوبورغ دوقه‌لغنك مرکزی برقصبه اولوب، غوتەنك ۱۰۳ کیلومتره جنوبنده واقع و ۱٤ ۳۹۰ اهالیی جامعدر. قصبه‌نك سوقاقلری طار اولوب، کوزل دکلسه‌ده بولندیغی وادینك لطافتی مشهوردر. بر چوق آثار عتیقه ومعمولات نفیسهٔ صناعیه‌یی حاوی بر سرایی، بر تیاتروسی ومتعدد کلیسالری واردر. [دوقه‌لق ایچون «صاقسه قوبورغ غوته» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قوبورغ } (Cobourg) آمریقای شمالیده انکلتره‌یه تابع دومینیون قطعهٔ واسعه‌سنك (اونتاریو) ایالتنده و (اوتاوه) نك ۳۵۵ کیلومتره جنوب غربسنده اوله‌رق (اونتاریو) کولنك ساحل شمالیسنده سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، ٤٤٤٠ اهالیسی دکرمنلری، حزارلری، دباغخانه‌لری ودار الفنونی واردر. ممالك مجتمعه‌یه قریبتی سببیله کوندن کونه ترق وتوسع ایتمکده‌در.

قوبه } (Cuba) آمریقای وسطیده کی آنتیل جزایرینك اك بیوکی واك معمور واك مسکونی اولوب، الیوم اسپانیانك تحت تابعیتنده ایسه‌ده، بوتابعیتك دها چوق دوام ایتمیه‌جکی آکلاشیلیور. شرق جنوبیدن غرب شمالیه طوغری ممتد اوزون وبوینه نسبةً طار برآطه اولوب، ″۳۰ ′٤۸ °۱۹ ایله ′۱۳ °۲۳ عرض شمالی و ′۳۲ °۷٦ ایله ′۱۹ °۸۷ طول غربی آره‌لرنده واقع اولمغله؛ بویی ۱۳۰۰ کیلومتره واکی ٤۰ ایله ۱٦۰ کیلومتره آره‌لرنده‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی، پینوس آطه‌سیله وسائر جزایر صغیرهٔ ملحقه سیله برابر، ۸۳۳ ۱۱۸ مربع کیلومتره و اهالیسی ٦۸٤ ۵۲۱ ۱ کشیدر. ممالك مجتمعه‌نك فلوریده شبه جزیره‌سندن ۲۳۰، مکسیقه‌نك یوقاتان خطه‌سندن ۲۰۰، انکلتره‌یه تابع باهامه جزایرندن وسطی اوله‌رق ۲٦۰، هایتی جزیره‌سندن ۹۰، جامایقه جزیره‌سندن ۱٤۵ کیلومتره وسعتنده دکیز قوللریله آیرلمشدر.

جزیره‌نك اك کنیش یری اولان منتهای شرق جنوبیسنده ساحل جنوبیسنه متوازیاً غربدن شرقه (سیراما ئستره) یاخود (سیرادل قوبره) یعنی «باقیر طاغلری» اسمیله بر طاغ ممتد اولوب، اك یوکسك ذروه‌سی اولان (توركیو) نك ۲۵٦۲ متره ارتفاعی واردر. سائر طرفلرینك ارتفاعی دخی ۱۵۰۰ ایله ۲۰۰۰ متره آره سنده‌در. جزیره‌نك سائر طرفلری دوز و ۱۰۰ متره‌دن زیاده ارتفاعی اولمیان تپه‌لری حاوی اولوب، اکثر جهتلری چایراق وسواحله قریب محلرنده بطاقلقدر. میاه جاریه‌سی چوق ایسه‌ده، بالطبع پك بیوك اولیوب، منتهای جنوبنده مذکور طاغلردن نبعانله ساحل غربیسنه دوکیلن وجله‌سنك اك بیوکی اولان (قاثوتو) ایرماغنك آنجق ۲۰۰ کیلو متره بویی واردر. دیکرلرینك باشلیجه‌لری: سازه، ساغوآ، هانیغو-آنیقو وسائره‌در. سواحلی خیلی کیرینتیلی چیقنتیلی اولوب، برچوق قویلری وبعض کوزل لیمانلری وار ایسه‌ده، بو جزیره‌نك ایکی بیوك عیبی واردر: بری سواحلك ایکی اوچ کیلو. متره‌لك آچیقلره قدر صیغ وصویك آلتنده ویا اوستنده بولنان بر چوق قیالرله مملو اوله‌رق سفائنك حرکت وتقربنه الویریشلی اولمامسی، ودیکری ساحله قریب یرلرك یاغمور موسملرنده صو آلتنده قالوب سائر موسملرده دخی آمد شده مانع اوله‌جق درجه ده بطاقلقلری حاوی

اولمسیدر . اك كوزل لیمانی قسم غربیسنك ساحل شمالیسنده واقع وجزیره‌نك مركزی اولان (هاوانه) شهرینك لیمانیدر . جزایر مجتمعه‌سندن یالكز قسم غربیسنك ۶۰ كیلومتره قدر جنوبنده بولنان (پینوس) جزیره‌سی بیوجك اولوب ، ۳۱۰۵ كیلو مترەلك مساحهٔ سطحیه‌سی واردر . دیكرلری پك كوچك اولوب ، باشلیجه‌لری : ساحل جنوبی قارشیسنده : سان فلیپه ، قایاماس ، جار . دینس ؛ ساحل شمالیسی قارشیسنده دخی : قایورومانه ، قراغوزو وسائره‌در .

دوز و آچق یرلرنده هوانی پك صیجاق اولوب ، میزان الحراره ۲۰ درجه‌دن آشاغی ایمز . حزیران وتموز و اغستوس آیلری یاغمور موسمی اولوب ، بو موسمده هوا پك صیجاق اولدیغی حالده ، هركون یاغمور دخی یاغار . تشرین اولدن شباطه قدر هوا قورو و صوؤ قجه‌در . اك كورل موسمی ایلك بهاردر . بر مدتدن بری زراعته پك زیاده اهمیت ویرلمكده ایسه ده ، اهالینك وسعت اراضیه نسبةً آزلغی جهتیله اكثر اراضیسی هنوز غیر مزروع حالنده اولوب ، بالطه كورمه مش واسع اورمانلرندن دخی استفاده اولنه‌میور . اك باشلی محصولاتی : مصر ، پرنج ، توتون ، شكر قامشی ، پاموق ، قهوه ، قاقائو ، چیوید و سائره‌در . توتونی پك مشهور اولوب . هاوانه‌نك صیغاره‌لری هریره كیدیور . مصر سنه‌ده ایكی دفعه اكیلوب بیجلیر . اورمانلرنده كراسته‌لك اشجار مختلفه دن بشقه آقاژو و آبنوس كبی ذی قیمت آغاجلر دخی بولنیور . حیوانات اهلیه‌سی و علی الخصوص طوموزلری پك چوقدر . آری قوغانلری‌ده چوق اولوب ، كلیتلی بال چیقار . طاغلرنده آلتون ، باقیر ، دمیر ، كمور وسائر معدنلر وار ایسه‌ده ، چیقاریلانلری پك آزدر . مرمر ویازی طاشی اوجاقلری ومیاه معدنیه‌سیله طوزلی بطاقلری‌ده چوقدر . صنایع محلیه باشلیجه شكر ، قهوه ، توتون وسائر محصولات ارضیه‌نك استحضارندن و فبریقه صیغاره‌سی ورووم اعمالیله بال مومنك تصفیه سندن عبارت اولوب اصل معمولات صناعیه فابریقه‌لری یوق حكمنده‌در . اخراجات سنویه‌سی ۱۴۱۵ ملیون فرانق راده‌لرنده اولوب ، ادخالاتی ده همان او مقداره بالغدر . تجارتنك قسم اعظمی (هاوانه) اسكله‌سنده اجرا اولنوب ، اوندن صكره‌كی اسكله‌لری ساحل شمالیده : ماتانزاس ، قارد ناس ، ساغوآ ، رمدیوس ؛ ساحل جنوبیسنده‌ده : سانتیاغوده قوبه ، ترینیداد ، سینفوئغوس اسكله‌لریدر . تجارتی برنجی درجه‌ده ممالك مجتمعه ایله وایكنجی درجه‌ده اسپانیه ایله اولور . طرق ومعابره بو صوك زمانلرده پك چوق اعتنا اولنوب ، علی الخصوص قسم غربیسنده دمیر یول خطلری پك چوغالدرق ، سواحل جنوبیه وشمالیه‌دكی اسكله‌لری داخلده‌كی قصبه‌لره وبربرلرینه ربط ایتمشلردر . اداره‌جه ایكی ایالته منقسم اولوب ، قسم غربیسندن عبارت اولان برنجی ایالتك وبتون آلته‌نك مركزی (هاوانه) ، وقسم شرقیسندن عبارت ایكنجی ایالتك مركزی ساحل جنوبیسنده واقع (سانتیاغوده قوبه) اسكله‌سیدر . وسعتجه ایكی ایالت آره‌سنده چوق فرق یوغیسه‌ده ، معموریتجه فرقلری اولوب ، سانتیاغو ایالتنك اهالیسی عموم اهالینك بربعندن آزدر . قصبه واسكله‌لریله دمیر یوللری دخی آزدر .

جزیره‌نك اهالیٔ اصلیهٔ قدیمه‌سی اولان (آراواقوس) لر ساكن ومطیع آدملر اولدقلری حالده ، اسپانیوللر طرفندن امحا اولنوب ، هیچ برفردلری قالمامشدر . آنجق اسپانیوللرك چوغی اورایه بكار كیتدكلرندن ، قادین وقیزلرینی تزوجه احتیاج كوروب ، بومناسبتله ، شمدیكی اهالینك طمارلرنده آراواقوس قانی دخی اكسیك دكلدر . آوروپالیلر صرف قاستیلان اولیوب ، اسپانیه‌نك هرطرفندن كیتمش اقوام مختلفه‌یه منسوب و پورتكیزلی ، باسق ، فرانسز وسائر جنسیتلردن مركب اولدقلری كبی ، آفریقادن كتیریلن یوز بیكلرجه زنجی اسراسی دخی قاریشه‌رق ، مختلف رنكلرده ملزلر وجوده كلدكدن بشقه ، آز چوق بیاض اولان اهالی دخی حقیقتده اجناس مختلفه اختلاطندن متولددرلر . زنجیلرك برقاچ یوز بیكی الآن اسارت تحتنده چالیشدیرلمقده‌در . جمله‌سی

اسپانیولجه‌نك بر نوع غلطیله متكلم و قتولیك دینیله متدین اولوب ، لسان رسمی وادبیلری اسپانیولجه‌در .

قوبه جزیره‌سی قریستوف قولومبك كندیسی طرفندن ۱۴۹۲ ده كشف اولنوب. ۱۵۰۱ ده ۳۰۰ كشیدن مركب براسپانیول هیئت مهاجرینی بوجزیره‌نك ساحل شمالیسنده ابتدا (قارناس) و بعده (سنت قریستوف ده هاوانه) تسمیه ایتدكلری شمدیكی هاوانه قصبه‌سنی تأسیس ایتمشلردی . بعده چوغالەرق ، جزیره‌نك سائر طرفلرینی الده ایتمكه ، واهالئ اصلیه‌سنی اتلاف ویا آطه‌دن اخراج ایتمكه باشلامشلردی. ۱۶۶۰ و ۱۷۶۲ ده انكلتره جزیره‌یی ضبط ایدوب ، ۱۷۶۳ ده اسپانیه‌یه اعاده ایتمش ؛ و ۱۸۰۵ ده یكیدن استیلا ایلمش ایدی. قوبه‌لیلر انكلتره‌نك النده بولندقلری مدتده اسپانیوللرك وضع ایتمش اولدقلری تجارت انحصارندن قورتیلوب ، اسكله‌لرینه هردولتك سفائنی یناشمغه باشلامغله ، سریست اجرای تجارت ایدوب . استحصال ثروت ایتدكلرندن ، اسپانیه یكیدن بو جزیره‌یه مالك اولدقده ویركی ورسومندن پك چوق مستفید اولمغه باشلامشدر . آنجق اسپانیه دولتی بو جزیره‌یی ادارهٔ عرفیه تحتنده بولندیروب ، جزیره‌ده واسع اراضی یه مالك اولان اسپانیول اغنیاسی دخی بیچاره اهالیی حیوان كبی قوللانمقده اولدقلرندن، قوبه‌لیلر ۱۸۶۹ ده عصیانه مجبور اولوب ، طقوز سنه عصیانده دوام ایتدكدن صكره ، بر طاقم مواعد كاذبه ایله ترك سلاح ایتمشلر ایسه‌ده ، چوق كچمه‌دن یئه سلاحه صاریلوب، الیوم اسپانیه عسكریله اورتمقده‌درلر.

قوبه‌استارایا { (Kouba-Staraïa) روسیه‌نك ماورای قافقاسه‌دكی ایالاتندن باكو ایالتنده وباكونك ۱۳۵ كیلومتره غرب شمالیسنده اولەرق قافقاس شعباتندن شاه طاغك اتكنده وقودیال چایی اوزرنده قضا مركزی بر قصبه اولوب ، نصفندن زیاده‌سی زرد دشتی اولق اوزره ، ۱۳۰۶۰ اهالیسی ، ایپك ویوك منسوجات دستكاهلری ودباغخانه‌لری واردر. — قضاسنك اهالیسی ۷۷۸ ۱۴۵ كشی اولوب، قسم اعظمی تاتار وایرانی ولزكی اولەرق مسلمدر .

قوپال { (Kopal) روسیه‌یه تابع ترکستانده سمیرچنسك ایالتنده ″۱۲ ′۸ °۴۵ عرض شمالی ایله ″۲۷ ′۴۳ °۲۰ طول شرقیده روسلر طرفندن تأسیس اولنمش قضا مركزی بر قصبه اولوب، ۵۰۰۰ ی قزاق و ۴۰۰ ی مسلم اولق اوزره ۵۴۰۰ اهالیسی واردر. — قضاسنك اهالیسی یوز بیكه قریب اولوب ، قیرغیز وقزاقدن مركبدر .

قوپانغ { (Coupang) آسیا جزایرندن (تیمور) جزیره‌سنك جنوب غربی كوشه‌سنده برقصبه واسكله اولوب، ۵۰۰۰ اهالیسی وصاغلام لیمانی واردر . فلنك مأمورینك مقریدر .

قوپایس { (Copaïs) یونانك اك بیوك كولی اولوب ، بیونیا خطه‌سنك قسم شمالیسنده واقعدر. اورته‌سی ′۳۰ °۳۸ عرض شمالیده واقع اولوب، شرقه طوغری اوزانان برکورفزی آغریبوز جزیره‌سنی آیران (آتالانتی) بوغازندن یالكز ۶ ، وساحل غربیسی قورنته كورفزندن ۲۴ كیلومتره‌لك مسافه‌ده‌در . محیط دائره‌سی ۹۰ كیلومتره اولوب، قوراقلق‌موسمنده مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۳۰ ویاغمورلر موسمنده ۲۳۰ مربع كیلومتره در . اك درین محلنك عمقی ۱۲ مترەدر . كنارلری بطاقلق وسازلق اولوب، سولوكاری چوقدر . خطهٔ مذكورەنك بتون قسم غربیسنك میاه جاریه‌سی بوكوله دوكیلور . فضلهٔ میاهی تحت الارض بر قاچ یولدن دكیزه دوكیلور. جوارلرینك اهالیسی آرناؤد بولندقلرندن محلنجه كوله آرناؤدجه « كول » دیمك اولان (توپیله) دن غلط اولەرق (توپولیاس) اسمی ویریلیور .

قوپر { (Cooper) انكلتره‌نك اك‌مشهور جراحلرندن وتشریح علماسندن اولوب، بوفلرده برچوق كشفیاته وبیوك عملیاته موفق اولەرق ، كلیتلی ثروت استحصال ایتمشدی. ۱۷۶۸ ده طوغوب ۱۸۴۱ ده وفات ایتمشدر . — آمریقاده دخی بو اسمله مشهور بر حكایه

نویس اولوب ، ۱۷۸۹ ده ممالك مجتمعه‌نك (پورلینغتون) شهرنده طوغمش ، و ۱۸۵۱ ده وفات ایتمشدر . ممالك مجتمعه‌نك بحریه خدمتنده بولنمش ؛ وبر خیلی وقت آوروپاده سیاحت ایتمشدر .

قوپرس قریق { (Cooper's Creek) آوسترالیاده بیوك بر نهردر، که (قویینس لاند) محجرنده ′۱۰ °۲۵ عرض جنوبیده برقاج چایك اجتماعندن بالتشکل، جنوبه وبعده غربه طوغری جریانله ، جنوبی آوسترالیه محجرینه دخول ایدر ؛ و (اینامینقه) قصبه‌سنده ایکی قوله تشعبله، بری جنوبه‌طوغری دونه‌رك ، (استرزلکی) اسمیله (غرعوری) کولنه، دیکری غرب‌شمالی‌یه وبعده غرب جنوبی‌یه طوغری آقه‌رق بارقو اسمیله، (ایره) نام بیوك کوله منصب اولور . اورانك اعمارینه خدمت ایده‌جك وسائطك باشلیجه‌لرندندر .

قوپرنیق { (Copernic) مشاهیر ریاضیون وهیئت شناسلاندن اولوب ، اصول جدیدهٔ هیئتك موجد وکاشفیدر. ۱۴۷۳ تاریخنده پروسیه‌نك (تورن) قصبه‌سنده طوغمش، و ۱۵۴۳ ده وفات ایتمشدر . مشاهیر هیئت شناسان عصرندن استفاده ایتمك اوزره ، ایتالیایه کیدوب ، بر مدت رومادہ علوم ریاضیه معلملکی ایتمش ؛ وبعده وطننه عودت ایدوب ، فراینبو- رغده بر رتبهٔ روحانیه‌یه نائل اولمش ایدی . هیئت حقنده کندینـدن اول درمیان اولنان اصول للرك جمله‌سنی نظر تدقیق و مطالعه دن کچیره‌رك، نهایت کرهٔ شمسك مرکز عالم اولمسی وکرهٔ ارضك هم کندی محوری اوزرنده هم ده کونشك اطرافنده دونمسی وسائر سیاراتك‌ده بو حرکتده بولنملری طریقی ترجیح واختیار ایتمش ؛ وهرنه قدر بو فکری متقدمیندن بعضیلرینك وعلی‌الخصوص (فیلولاؤس) ك اثارنده کورمش ایسه‌ده ، کندیسی دلائل مقنعه ایله اثباتنه موفق اولدیغیجون ، بو اصول جدیده‌یه بحق « قوپرنیق اصولی » دینلمشدر . او وقتك تعصبندن وکرینی نشره جسارت ایده‌میوب، بو بابده یازدیغی کتابی اواخر عمرینه دك سر صاقلامش ؛ ونهایت (تورمبرغ) ده باصلمغه ویرمکه جرأت ایدوب ، مطبوع نسخه‌سنی کوردیکی کون وفات ایتمشدر . وطننده ووارسوویه‌ده هیکلی رکز اولنمشدر .

قوپنهاغ { (Copenhague) دانیمارقه دولتنك پایتختی برشهر اولوب، (سلاند) جزیره‌سنك ساحل شرقیسیله قارشیسنده بولنان (آماکر) جزیرهٔ صغیره‌سنك شمالی کوشه‌سنده وقاتغات ایله بالطیق دکیزلری آره‌سنده‌کی (سوند) بوغازنده و اسوج ساحلی قارشیسنده اولەرق ″۵۳ ′۴۰ °۵۵ عرض شمالی ایله ″۴۸ ′۱۴ °۱۰ طول شرقیده واقعدر. کوزل وبیوك برشهر اولوب ، ۳۱۲۳۸۷ اهالیسی ، ایکی قسمی آره‌سنده‌کی بوغازده آچیلوب قیانیر ایکی کوپریسی ، اطرافنده متین سوری ودکیز صوییله طولدیریلیر خندغی ، برقاج قلعه‌سی ، آقادمیاسی ، دارالفنونی ، ۴۰۰۰۰۰ جلدی حاوی برکتبخانه‌سیله ۱۲۰۰۰۰ جلدی شامل دارالفنونه مربوط کتبخانه‌سی ، نباتات باغچه‌سی، رصدخانه‌سی ، برقاج موزه‌سی ، حربیه وبحریه وسائر مختلف مکتبلری ، متعدد جمعیات علمیه‌سی، برقاج خسته‌خانه ودار العجزه وسائر مؤسسات خیریه‌سی، باغچه‌لریله‌مشهور رسملری وسائر آثاری، سالونلری عمومه آچیق اولان قرال سرایلری ، السنهٔ شرقیه یه مخصوص جمعیت ومکتبی ، متعدد مصنع کلیسالری، سفائن تجاریه وحربیه‌یه مخصوص آیری آیری لیمان وحوض و دستکاهلری، واسع میدانلری ، کنیش ودوز سوقاقلری وکوزل ابنیه‌سی واردر. صنایع محلیه‌سی یالکز احتیاجات محلیه‌یی کوره اولوب . کتن و یوك منسوجات ، یلکن بزی ، توتون . غانت ، چینی وسائره فابریقه‌لریله دباغخانه‌لری واردر . تجارتی موقع بحریسنك اهمیتی نسبتنده دکلدر . شهر اوچ قسمه منقسم اولوب ، سلاند جزیره‌سنده‌کی یکی واسکی شهر اسملریله ایکی قسمه منقسمدر ، آماکر آطه‌سنده‌کی اوچنجی قسمی تشکیل ایدیور. لکن ابنیه وسوقاقلر وسائر آثارجه بربرلرندن آز فرقلری واردر . جوارنده قرالك صیفیه‌سی اولان کوزل برسرایله اطرافنده عمومه آچیق باغچه‌سی وحکومته عائد برحارسی واردر. قوپنهاغ یکی برشهر اولوب،

اون‌ایکنجی قرن میلادیده تأسیس، واون دردنجی قرنده پایتخت اتخاذ اولنمشدر . دانیارقه لسنده اسمی (کوپنهاون) اولوب ، « تجار لیمانی » دیمکدر؛ آلمانلر (قوپنهاکن) دیرلر؛ لاپنجه اسمی (هافنیا) در. ابتدا بتون خانه‌لری اخشاب اولوب، قرن سابق میلادیده بربرینی متعاقب اوچ بیوك حریق وقوع بولمغله ، بعده کارکیر وطرز جدید اوزره بنا اولنمشدر .

قوپنیق { (Kopenick) پروسیه نك براندبورغ ایالتنده پوچدام سنجاغنك (تلتوو) قضاسنده وتلتووك ۲۲ کیلومتره شرق‌شمالیسنده برقصبه اولوب. ۸۹۲۵ اهالیسی وپاموق اپلیکی ایله کلیم واجزای کیمیویه فابریقه‌لری واردر .

قوپیاپو { (Copiapo) آمریقای جنوبیده (شیلی) نك شمال جهتنده (آتاقامه) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب. ۱۱ ٤۳۰ اهالیسی ، داخلی مکتب اعدادیسی ، معادن مکتبی وکومش معدننك تصفیه‌سیچون متعدد فابریقه‌لری واردر .

قوت { (Côte) فرانسزجه ساحل دیمك اولان بوکلمه دیکر اسملره اضافتله بعض اسماء جغرافیه تشکیل ایدیور . بونلردن (قوت‌دور) و (قوت‌دراسقلاو) ایچون «آلتون ساحل » و « اسرا ساحلی » مادده‌لریه مراجعت بیوریله .

قوتانسه { (Coutances) فرانسه‌نك مانشه ایالتنده و (سنت‌لو) نك ۲۸ کیلو متره جنوب غربیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۸۲۰٦ اهالیسی. داخلی مکتب اعدادیسی ، نباتات باغچه‌سی ، بعض منسوجاتی وخیلی تجارتی واردر .

قوتایس { (Koutaïs) روسیه‌یه تابع ماوراء قافقاسده وتفلیسك ۲٤۳ کیلو متره غرب شمالیسنده وریون نهری اوزرنده همنامی اولان ایالتك مرکزی برقصبه اولوب ، ۱۲۷٤۰ اهالیسی ، زراعت مکتبی . ایکی عمومی باغچه‌سی. دوز وکنیش سوقاقلری، کوزل ابنیه ومغازه‌لری واطرافنده اشجار مثمره باغچه‌لریله باغلری واردر. اسکی بر قصبه اولوب، وقتیله کرجستانك مرکزی ایدی .

— فوتایس ایالتی غرباً قره دکیزله ، غرب شمالی طرفدن صخوم قلعه ادارهٔ عسکریه‌سیله، شمالاً ترك ایالتیله ویا بو ایالتی آیران قافقاس سلسلهٔ جبلی صرتیله ، شرقاً تفلیس وقارص ایالتلریله. جنوباً دخی حدود عثمنیه ایله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۳٦٤۷۸ مربع کیلو متره اولوب ، ۹۲۵٦٤ اهالیسی واردر. اراضیسی طاغلق اولوب . قافقاس و کوچك قافقاس سلسله‌لرینك اتك وقولاری ایالتك هر طرفنه ممتد وادر : وبو ایکی سلسله‌یی ربط ایله بحر خزر حوضه‌سنی قره دکیز حوضه‌سندن آیران سورام طاغلری حدود شرقیه‌سنی تشکیل ایدیور . ساحله قریب یرلرنده وطاغلری اره‌لرنده بعض اووه‌لری ووادی وباریلری دخی واردر . بتون ایالت قره دکیز مائله‌سنده اولوب ، باشلیجه انهاری شمالدن باشلایرق : اینغور ، ریون و چورك صودر . ایالك اکیسی ایالت داخلنده نبعان ایدر. واوچنجیسی مالك عثمنیه‌دن کیرر . طوغریدن طوغری یه دکیزه منصب اولور بعض کوچك انهاری‌ده واردر . طوپراغی پك منبت ایسه‌ده، زراعت اسکی اصولده وناقص آلاتله اجرا اولنمقده در . باشلیجه محصولاتی : مصر ، دارى ، بغدای و سائر حبوبله برمقدار پاموق وچوید ومیوه‌لرك انواعندن عبارتدر . کور معدنیله میاه معدنیه‌سی ونفط قویولری واردر . اورمانلری چوق ایسه‌ده، استفاده اولنه‌میور . هوالسی مختلف اولوب. یوکسك مخارنده صوئوق وصاغلام وآچلق یرلرنده معتدل ایسه‌ده. اکثر محللرنده صیمق ایدر . قره دکیز ساحلنده پوتی وباطومدن بدأ ایله باکویه منتهی اولان دمیر یول خطی ایالتی شق ایدیور . ایالت ۷ قضایه منقسمدر.

قوتبوس { (Kottbus) پروسیه نك براندبورغ ایالتنده (اودر) اوزرنده‌کی فرانکفورت سنجاغنده وبوشهرك ۷۲ کیلومتره جنوب غربیسنده و بوقاج دمیر یول خطنك محل تقاطعنده قضا مرکزی بر شهر اولوب، ۲۵۸۵ اهالیسی. بیوك چوخه فابریقه‌لری ولنکیت معدنی واردر .

قوت دور (Côte d'Or) یعنی «آلتون ساحل» فرانسه‌نك وسطلرنده وسائونه ، لوآره و سینه حوضه‌لری آره‌سنده بر طاغ ودها طوغریسی مرتفعجه بر یر اولوب، اك یوکسك محلنك آنجق ٦٣٦ و سائر طرفلرینك آشاغی یوقاری ٤٠٠ متره ارتفاعی واردر. اکثر طرفلری باغلرله مستور اولوب ، دمیر و کمور معدنلری دخی واردر .

قوت دور (Côte d'Or) فرانسه نك ایالات وسطیه‌سندن اولوب، شمالاً اوبه ، شمال شرقی طرفندن یوقاری مارنه ، شرقاً یوقاری ساؤنه و ژوره ، جنوباً ساؤنه مع لوآره ، غرباً دخی نیوره و یونه ایالتلریله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٨٧٦١ مربع کیلو- متره و اهالیسی ٣٨١ ٥٧٤ کشیدر . مرکزی (دیژون) شهریدر . همنامی اولان طاغلر و دها طوغریسی تپه‌لر ایچنده اولوب ، موقعی پك مرتفع اولمدینی حالده ، آق دکیزه و بحر محیط آطلاسی ایله مانشه دکیزینه دوکیلن رونه ، لوآره و سینه ایرماقلرینه تابع بر چوق انهارك منابعی بو ایالتده اولوب، برتقسیم میاه خطی تشکیل ایدر. اراضیسی طاشلق ایسه‌ده ، حبوبات و سبزه ایله میوه‌لرك انواعی وکلیتلی اوزوم حاصل اولوب ، مشهور شرابلر یاپیلیر . اورمانلری چوقدر . آتلرینك جنسی کوچك ایسه‌ده، صیغیرلری چوق و ایدر . دمیر وکمور معدنلریله مرمر ، آچلی ، یاپی طاشی و سائره اوجاقلری چوقدر . صنایع محلیه باشلیجه دمیرجیلکه متعلق شیلرله چینی، کاغد ، بز وسائره اعمالندن عبارتدر . ایالت ٤ قضایه منقسم اولوب، ٣٦ ناحیه و ٧١٧ دائرهٔ بلدیه‌یی حاویدر .

قوت دونور (Côtes du Nord) یعنی « سواحل شمالیه » فرا- نسه‌نك شمال غربی ایالاتندن اولوب، برتانیه خطهٔ قدیمه‌سنك قسم شمالیسنده ومانشه دکیزی ساحلنده‌در. شمالاً بحر مذکورله ، شرقاً ایله مع ویلنه، جنوباً موربیهان، غرباً دخی فینستره ایالتلریله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٦٨٨٥ مربع کیلومتره‌اولوب، ٦٢٨ ٥٥٦ اهالی ایله مسکوندر. مرکزی (سنت بریو) شهریدر. قسم جنوبیسنده (برتانیه طاغلری) نامیله آنچق بر طاقم طاغلر و دها طوغریسی تپه‌لر غربدن شرقه ممتد اولوب، بونلردن آقان بر طاقم کوچك چایلر اراضیسنی سقی و اروا ایله مانشه دکیزینه دوکیلور . حبوبات و سائر محصولاتی وار ایسه‌ده ، اکثر طرفلری اراضیٔ خالیه و چالیلق اولوب، مرعالری زیاده‌در. بر نوع شراب اعمال ایتدکلری بیان المالری‌ده چوقدر. آتلری کوچك ایسه‌ده،پك قوتلی وصیغیر وقیونلری چوق وجنسلری اییدر. بزوسائره فابریقه‌لریله دباغخانه‌لری چوقدر. تجارتی پك ایشلکدر. ایالت ٥ قضایه منقسم‌اولوب ٤٨ ناحیه و ٣٨٩ دائره‌یی حاویدر.

قوترونه (Cotrone) ایتالیاده قالابره خطه‌سنك قاتانجارو ایالتنده وقاتانجارونك ٦٨ کیلومتره شمال شرقیسنده‌اولەرق یونان دکیزی ساحلنده بر قصبه اولوب، ٥٧٦٠ اهالیسی، صاغلام وکنیش لیمانی و ایشلك تجارتی واردر. اسکی بر قصبه اولوب، اسم قدیمی (قرو- تونه) در . حکیم شهیر فیثاغوراس بو قصبه‌ده تدریس ایتمشدی.

قوتره (Couterets) فرانسه‌ده «یوقاری پیرنه» ایالتنك (آرژلس) قضاسنده و١٦ کیلومتره جنوبنده بر قریه اولوب ، میاه معدنیه‌سی و قابلیجه‌لری واردر. حاملرینه سنه‌ده ١٦٠٠٠ کشی قدر کیدر.

قوتلش [« قطلمش» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قوتلینی اوسترف (Kotelini-Ostrof) بحر منجمد شمالیده یکی سیبریه جزایر مجتمعه‌سنك اك بیوکی اولوب . ٧٤°٣٧′ ایله ٧٦°١٠′ عرض شمالی و ١٣٧° ایله ١٣٨°٢٠′ طول شرقی آره‌لرنده واقعدر . جنوبدن شماله بویی ١٧٠ و اکی ٩٠ کیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ٢٠٨٠٥ مربع کیلومتره‌در . اراضیسی طاغلق اولوب ، ١٥ کیلومتره قطری اولان بر کولی واردر. بر قاچ نهری اولوب، اك بیوکی اولان (چاروه) نك ١٠٠ کیلومتره بویی واردر . غیر مسکون اولوب ، سیبریه آوجی وبالیقجیلری مناسب موسملرده کیدوب، آوآولارلر. رن دیئلن صیغین جنسیله بیاض آیی ، مائی تیلکی

و طیور بحریه وبالیقلری چوقدر . ماموت دینلن منقرض الجنس جسیم فیل ایله سائر حیوانات مستحاثه‌لری‌ده چوقدر. بوجزیره ۱۷۷۰ده کشف اولنمشدر .

قوتنای { (Koutenay) آمریقای شمالیده انکلتره‌یه تابع دومینیون قطعه‌سنك (قولومبیا) حکومتنده (قولومبیا) ایرماغنه تابع برنهر وبونهرك شق ایتدیکی برکولدر. نهرك مجراسی ۷۵۰ وکولك بویی ۱۰۰ کیلومتره‌در.

قوتوپافسی { (Cotopaxi) آمریقای جنوبینك (اقوآدور) جمهوریتنده وکیتونك ۷۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده (آند) سلسلهٔ جبالنك اك مرتفع ذروه‌لرندن بر یناردطاغ اولوب، ۵۹۹۲ متره ارتفاعی واردر . بو برکان ۱۸۵۱ تاریخندن بری دفعاتله آتش افشان اولوب، هله ۱۸۷۷ده‌کی پاتلامه‌سنده بتون آمریقای جنوبی‌یی صارصان دهشتلی بر حرکت ارضی موجب اولمشیدی.

قوتوروست { (Kotorost) روسیه‌نك یاروسلاو ایالتنده (وولغا) ایرماغنه تابع برنهر اولوب، ابتدا (ساره) اسمیله آقه‌رق. (نرو) کولنه دوکیلور، وکولدن چیقدقدن صکره بواسمی آلیر. ساره منبعندن مجراسی ۲۶۷ وکولدن چیقدیغی یردن اعتباراً ۱۷۰ کیلومتره اوزوندر .

قوتوس { یاخود قوتیس (Cotys) تراکیه یعنی ادرنه جهتنك اسکی حکمدارلرندن برقاچنك اسمی اولوب ، اك معروفلری ایکنجی قوتوسدر، که رومالیلره قارشی ماکدونیه حکمداری پرسیوسه امداد ایتمش ؛ وقبل المیلاد ۱۶۷ده صلح طلبنه مجبور اولمشدی.

قوتی { (Koutei,Kouti) آسیا جزایرندن بورنئو جزیرهٔ کبیره‌سنده بر ایرماقدر، که (ساراواق) حکومت مستقله‌سی حدودینی آیران طاغلردن (ماهاقام) اسمیله نبعان ایدوب ، اسماً فلمنکه تابع اراضی ایچنده شرق جنوبی‌یه طوغری جریان، وصاغ وصولدن برچوق انهارایله بعض کوللرك آیاقلرینی اخذ ایده‌رك ، تنغارونغ ، سامارینده ، پالارانغ وسانغه قصبه‌لری ایچندن بعد المرور ، بر چوق قوللره انقسامله ، بیوك بر دالیه تشکیل ایده‌رك، جزیره‌نك ساحل شرقیسنده دکیزه دوکیلور. مجراسنك بویی ۶۵۰ کیلومتره‌دن زیاده اولوب ، ۳۰۰ کیلومتره‌لکی بیوجك کمیلرك دخی سیرینه صالحدر . بونهرك حوضه‌سی اسماً فلمنکه تابع بر حکومت اسلامیه اولوب، طاغلرنده دایاق اسمیله نیم وحشی بعض اهالی بولنیورسه‌ده، دوز یرلریله سواحلنك اهالیسی ملایی جنسنه‌منسوب مسلمانلر اولوب، پك منبت اولان اراضیسنده پرنج وسائره زرعیله وکمیجیلکله مشغولدرلر . بو مملکت ۸۱۰۰۰ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب ، ۲۳۵۰۰۰ اهالیسی واردر.

قوجه ایلی { آناطولینك شمال غربی کوشه‌سنده الیوم ازمید مستقل متصرفلغیله اسکدار متصرفلغنی تشکیل ایدن خطه‌نك اسمی اولوب، بیتینیه خطهٔ قدیمه‌سنك بر قسمندن عبارت اولدیغی حالده، شمالاً قره دکیزله، غرباً استانبول بوغازیله و مرمره دکیزیله، جنوباً خداوندکارله، شرقاً دخی سقاریه ایرماغی مجراسیله محدوددر. مرکزی ازمیددر . بوکونکی کونده استعمالدن ساقطدر . غازی سلطان عثمان خانك امراسندن اولوب، اورالرینی فتح ایدن غزاتدن برذاتك اسمیله تسمیه اولنمشدر . [تفصیل احوالیچون « ازمید » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قوجه چای { بیغا سنجاغنده برنهردر، که قاز طاغی اتکلرندن نبعانله شمال شرقیه طوغری آقه‌رق، صاغ وصولدن بر قاچ دره اخذ ، و بیغا قصبه‌سی یاننده مرور ایتدکدن صکره، قره‌بیغانك شرق طرفنده مرمره‌یه دوکیلور. مجراسنك بویی ۱۰۰ کیلومتره‌یه‌قریبدر. قوراقلق موسمنده صویی آز ایسه‌ده ، یاغمورلر وقارلرك اریمسی موسملرنده صویی چوق و بولانیق اولوب کچلمسی مخاطره‌لیدر . اسم قدیمی (غرانیق) اولوب ، بیوك اسکندر ایرانیلره قارشی ایلك محاربه‌سنی بونهرك کنارنده ایتمشدی.

— آیدین ولایتنك منتشا سنجاغنده دخی بو اسمله بر نهر اولوب ، بوردور سنجاغنك جنوب جهتنده نبعانله، جنوب غربی‌یه طوغری جریان ایده‌رك ، منتشا سنجاغنه کیرر ، و بر قاچ دره‌نك

صولرینی طوپلایه‌رق، آق دکیزه دوکیلور. بونك دخی مجراسی ۱۰۰ کیلومتره‌دن زیاده اولوب، اسم قدیمی (اکسانتوس) در.

قوجه مصطفی پاشا { سلطان بایزید خان ثانی وسلیم خانیده مسند صدارته کچمش وزرادن اولوب، افرنجی الاصل اولدیغی مرویدر. مشارالیه سلطان بایزید خانك خاص بندکانندن اولغله، قپوجی باشی اولدیغی حالده، روماده بولنان جم سلطانی تسمیه مأمور اولوب، بو خدمتنه مکافاةً عودتنده رتبهٔ وزارتله روم ایلی ایالتنه نصب اولنمش؛ و ۹۱۷ تاریخنده هرسك زاده احمد پاشا یرینه مسند صدارت عظمایه کچیرلمش ایدی. یاوز سلطان سلیم خانك جلوسنده ابقا اولنمش ایسه‌ده، متعاقباً شهزاده احمد خان ایله خفیاً مخابره ومناسبتی اولدیغی آکلاشلمغله، ۹۱۸ ده بروسه‌ده قتل اولنمشدر. استانبولده نامیله مسمی محله‌ده بیوك جامع شریفی و مدرسه‌سی واردر.

قوچان { ایرانك خراسان ایالتنده ومشهدك ۱۴۰ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق کلستان طاغیله الاطاغ آره‌سنده وکربان نهری اوزرنده ۱۲۵۵ متره‌لك ارتفاعده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، اکثری کرد اولمق اوزره، ۱۲۰۰۰ اهالیسی و ذخایر، حیوانات وبیاغی تجارتی واردر. جوارلری پك منبت اولوب، باغ و باغچه‌لری چوقدر. موقع عسکریسی پك مهم اولوب، نادر شاه بو قصبه‌نك محاصره‌سنده قتل اولنمشدر. قضاسنك اهالیسی یوز بیك راده‌لرنده‌در.

قوچانه { قوصوه ولایتنك اسکوب یعنی مرکز سنجاغنده و اسکوبك ۸۰ کیلومتره شرقنده اوله‌رق (برغالنیچه) نهرینه تابع بر چایك اوزرنده و واسع براووه‌نك کنارنده اوله‌رق طاغ اتکنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۳۵۰۰ اهالیسی، ۳ جامع شریفی، بر کلیسای، بر رشدیه وبر ابتدائیه ایله ایکی مسلم وبرخرستیان صبیان مکتبی، بر مدرسه‌سی، ساعت قله‌سی وجوارنده جلیکلی بر قاپلیجه‌سی واردر.

ـــ قوچانه قضاسی ولایتك منتهای شرق جنوبیسنده اولوب، غرباً وغرب شمالی جهتندن اشتب و قرطوه قضالریله، شمال شرق طرفندن بلغارستان حدودیله، شرقاً وجنوباً دخی سلانیك ولایتیله محدوددر. پیانچه ومالش ناحیه‌لریله برابر ۹۲ قریه‌دن مرکب اولوب، ۴۳۶ ۳۷ اهالیسی واردر. اراضیسی یوکسك طاغلرله بونلرك آره‌لرنده بعض اووه‌لردن عبارت اولوب، عمومیت اوزره منبت ومحصولداردر. اك برنجی محصولی پرنج اولوب، اهالی بو محصولك اخراجاتندن چوق استفاده ایدرلر. مذکور برغالنیچه نهرینك اروا ایتدیکی اووه‌نك هرطرفنده پرنج زرع اولنور. سائر ذخایرله میوه وسبزه‌لرك انواعی دخی حاصل اولوب، اوزومی وقاریوزی دخی مقبولدر. پرنج تارله‌لرندن طولایی هواسی آغیرجه‌در.

قوچحصار { قونیه ولایت و سنجاغنده و قونیه‌نك ۱۴۰ کیلومتره شرق شمالیسنده قیصریه‌نك‌ده ۱۸۰ کیلومتره‌غربنده وهمنامی اولان واسع طوز کولنك ساحل شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۹۲۴ اهالیسی، اطرافنده کوزل باغ وباغچه‌لری وکلیم و سجاده قبیلندن معمولات صناعیه‌سی واردر.

ـــ قوچحصار قضاسی قونیه سنجاغنك منتهای شرق شمالیسنده واقع اولوب، غرب جنوبی جهتندن نفس قونیه، غرب شمالی طرفندن آقشهر قضالریله، شمالاً وشرقاً آنقره ولایتیله، جنوباً دخی نیکده سنجاغی وقره بیکار قضاسیله محدوددر. بو قضا مقدما (اسبکشان) اسمیله یاد اولنوب، مرکزی (این اوی) ایدی، وقوچحصار قصبه‌سی بو قضایه ملحق بر ناحیه‌نك مرکزی بولنوردی. اخیراً قوچحصار مرکز قضا اتخاذ اولنوب، ناحیه لغو اولنمشدر. قضا ۸۰ قریه‌یی حاوی اولوب، پك کثیش ایسه‌ده، اکثر طرفلری چول حالنده و صوسز وآغاجسز اولوب، باشلیجه کولك شرق طرفی معموردر. احتیاجات محلیه‌یه کفایت ایده‌جك قدر ذخایر وسائر محصولاتیله مبذول میوه و سبزه‌لری واردر.

ـــ قوچحصار کولی ۶۴ ساعتده دور اولنه‌بیله‌جك درجه‌ده واسع اولوب، صویی پك صیغ اولغله، یاز موسمنده تبخر ایدوب، بر طوز اووه‌سی صورتنده قالیر. بو طوز بیاض و پك

لذتلی اولمغله ، آناطولینك اکثر طرفلرینه نقل اولندیغی حالده، موجودینك آنجق یوز بیکده بری نسبتنده بر مقدار صرف اولنور.

قوچحصار { دیار بکر ولایتینك ماردین سنجاق وقضاسنده و مار- دینك ۱۶ کیلومتره جنوب غربیسنده ناحیه مرکزی بر قریه اولوب، وقتیله بیوجك بر قصبه بولنمش اولدیغی اطرافنده‌کی ویرانه‌لردن آکلاشیلیور. بونلر میانندہ عرب آثار معماریه‌سندن مصنع بر جامع شریف خرابه‌سی دخی مشهوردر .

قوچحصار { قسطمونی ولایتینك کنغری سنجاق‌وقضاسنده‌وکنغرینك ٤٠ کیلومتره شمالنده اولهرق دورك چایی اوزرنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب ، ناحیه‌سی ٥٠ قریه‌دن مرکبدر .

قوچه { (Koutcha) چینه تابع ترکستان شرقینك (آق صو) سنجاغنده وآق صویك ٢٥٤ کیلومتره شرقنده اولهرق بابا کولنه دوکیلن (کوك صو) نهری اوزرنده ٩٧٦ مترەلك ارتفاعده بر قصبه اولوب، ١٤٠٠٠ قدر اهالیسی واردر. موقعی تجارت وسوق الجیش نقطهٔ نظرنجه مهم اولغله ، مقدما آتالق غازی یعقوب خان‌طرفندن تحکیم اولنمشدی.

قوچینغ { (Koutching) بورنئو جزیرهٔ کبیره‌سنك ساحل شمالیسنده ازکلتره‌یه تابع (ساراواق) حکومت اسلامیه‌سنده ساراواق نهری منصبندن ٣٠ کیلومتره یوقاریده برقصبه واسکله اولوب، ١٢٠٠٠ اهالیسی وایشلمك تجارتی واردر. نهرك ایچنده قصبه‌نك اوکنه دك بیوك کمیلر دخی چیقار .

قودانوس { (Codanus) بالطیق دکیز- ینك لاتینجه اسم قدیمیدر .

قودبك { (Coudebec) فرانسه‌نك آشاغی سینه ایالتنده و سینه‌نك صاغ کناردہ اولهرق همنامی اولان نهرك منصبنده و (ایوتوت) ك ١١ کیلومتره جنوبنده ناحیه مرکزی برقصبه اولوب، ٥٢٩٥ اهالیسی واردر. وقتیله چوق دها بیوك اولوب، خطه‌نك مرکزی ایدی، ومعمولات صناعیه‌سی مشهورایدی .

قودونیو { (Codogno) ایتالیانك لومبار- دیه خطه سنده میلان ایالتنك (لودی) قضاسنده ولودینك ٢٣ کیلومتره جنوب شرقیسنده و (پو) ایله (آدا) نهرلری آره‌سنده بر قصبه اولوب، ٨٥٩٠ اهالیسی و ایپکله پینیر اخراجاتی واردر .

قوراتو { (Corato) ایتالیانك (باری) ایالتنده و بارینك ٤٠ کیلومتره غربنده برقصبه اولوب، ٢٦٢٢٠ اهالیسی واسکی بر مکتبی واردر .

قوراق چای { روسیه‌نك ماوراء قافقاس ایالتندن (یلیساوتوپول) ایالتنده کور ایرماغنه تابع بر نهر اولوب، عمر طاغندن نبعاتله ، شمال غربیه طوغری آقه‌رق، ١١٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره ، صاغدن مذکور ایرماغه دوکیلور .

قورانغامیت { (Corangamite) آوسترا- لیه‌ده (ویقتوریه)مهجرینك اك بیوك کولی اولوب ، بویی ٢٩ واکی ٧ کیلو- مترەدر. قیشین خیلی توسع ایدوب، یازین طارلاشیر. یاز موسمنده صویی تخر ایدوب ، حاوی اولدیغی طوز تبلر ایتمکله، کلیتلی طوز چیقار .

قورانه { (Koranna) آفریقای جنوبیده (هوتنتوت) اقوامندن بر قومدر .

قوربووآ { (Courbevoie) فرانسه‌ده سینه ایالتنك سنت دنیس قضا- سنده وسنت دنیسك ١١ کیلومتره جنوب غربیسنده و بارسدن ٨ کیلومتره‌لك مسافه‌ده اولهرق سینه ایرماغی اوزرنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ١١١٤٠ اهالیسی، واغون و سائره فابریقه‌لری وبعض کوشکاری واردر .

قوربی { (Corbeil) فرانسه‌نك سینه مع اوآزه ایالتنده و بارسك ٣١ کیلومتره جنوبنده اولهرق سینه نهری اوزرنده و (اسونه) چاینك ملتقاسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٦٣٩٢ اهالیسی ، کتبخانه‌سی، زراعت جمعیتی، اپیلیکخانه‌لری ودکرمنلری واردر.

قوربیره { (Corbieres) فرانسه ایله اسپانیه آره‌سنده‌کی پیرنه سلسلهٔ

جبالنه مربوط بر طاغ اولوب ، اوده ایله شرقی پیرنه ایالتلرنده واقعدر . طاشلق ، چپلاق و پك صرب بر طاغدر .

قورپو (Korpo) فینلاندیه تابع وفینلاندہ کورفزی مدخلنده اولەرق (آبو) قصبەسنك ۵۰ کیلومتره جنوب غربیسنده واقع برآطه اولوب. محیط دائرەسی ۳۰ کیلومتەدر . ینه بو اسمله بر کوچك قصبەسی وبر قاچ قریەسی واردر .

قورتره (Courtraie) و فلامانجه قورترخت (Kortrecht) بلجیقەنك غربی فلاندره ایالتنده و (بروژه) نك ۵۰ کیلومتره جنوبنده و اسقویه تابع (لیس) چایی اوزرنده اولەرق برقاچ دمیر یول خطنك محل تقاطعنده قضا مرکزی بر شهر اولوب، ۲۲۹۵۰ اهالیسی، کوزل منظرەسی، کنیش و دوز سوقا - قلری، بز، تولبند و سائر منسوجات مختلفه ایله صابون، شکر، یاغ و سائره فابریقەلری، داخلی مکتبی، فن معماری و رسم آقادمیاسی، موزەسی، کتبخانەسی، صنایع مکتبی، ارکك و قادینلر ایچون آیری آیری دارالعجزەلری وخسته‌خانەسی واردر. اسکی برشهراولوب، رومالیلرزمانننده (قورتوریاقوم) اسمیله معروف ایدی .

قورتریال (Cortereal) پورتکیز مشاهیرینجریوننندن اولوب، ۱۵۰۰ تاریخنده آمریقانك شمال جهتلرنده برجوق یرلر کشف و سیر ایتمش ؛ و ایرتسی سنه آمریقانك شمالندن آسیایه برطریق بولمق امیدیله، کمی ایله ینه اوطرفه کیدوب، بردها کورنمەمش: و ۱۵۰۲ده برادری تحریسنه کیتمش ایسەده، اوده نابدید اولمشدر.

قورتز (Cortez) اسپانیه مشاهیر بحریونندن اولوب ، مکسیقەنك فاتحی و قالیفورنیەنك کاشفیدر. او جهتده اکثر یرلری صلحاً ضبط ایتمش ایکن، اهالی حقنده اجرا ایتدیردیکی مظالم اوزرینه وقوع بولان عصیانی باصدیرركن ، پك خونریزانه معاملاتده بولنمش ؛ وشاول کینت طرفندن مکسیقه والیسی اولدقدن صکره. اسپانیه‌یه جلب اولنەرق، ۱۵۴۷ ده منکوب وفقیر اولەرق وفات ایتمشدر .

قورتونه (Cortona) ایتالیاده طوسقانه خطەسنك (آرجو) ایالتنده و آرجونك ۳۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده بر قصبه اولوب، جواریله برابر ۲۶۲۶۰ اهالیسی، اسکی بر سور و قلعەسی، بر قاچ مصنع کلیساسی وبر چوق آثار عتیقەسی واردر.

قورته (Corte) قورسیقه جزیرەسنك وسطلرنده‌وآیاچونك ۶۰ کیلومتره شمال شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ۷۶۲۵ اهالیسی ، استحکاماتی ، داخلی مکتبی ، کتبخانەسی ، زراعت جمعیتی و بعض فابریقەلری واردر .

قورَج بغداد جوارنده برجدول‌اولوب، همنامی اولان ناحیه‌نك اراضیسنی سقی ایچون کسری طرفندن حفر ایدلمش اولدیغنی، وآنجق صو بی اکثریا بغدادی باصدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

قورج (Corrège) ایتالیانك اك‌مشهور رساملرندن اولوب، ۱۴۹۴ده قورجوده طوغمش، و ۱۵۳۴ ده وفات ایتمشدر . بعض آثاری موجوددر .

قورجو (Correggio) ایتالیای شمالیده امیلیه خطەسنك رجو ایالت وقضاسنده و رجونك ۱۵ کیلومتره شمال‌شرقیسنده بر قصبه اولوب. آنف‌الترجمه رسامك وطنیدر .

قورچین (Kortchins) مغول طوا - ئفندن اولوب ، مغولستانك شرق جهتنده ساکندرلر، و ۲۰۰۰۰۰ کشی رادەلرنده تخمین اولنیورلر .

قوردو (Cordoue) اسپانیه ده الیوم اسپانیولار طرفندن (قوردووه) ویا (قوردوبه) وعربلر طرفندن (قرطبه) دینلن شهرك فرانسزجه اسمیدر. [«قوردوبه» مادەسنه مراجعت بیوریله .]

قەردوآن (Cordouan) فرانسه نك ساحل‌غربیسنده (ژیرونده) ایرماغی منصبی قارشیسنده و بوردونك ۱۱۰ کیلو- متره شمال غربیسنده بر کوچك آطه اولوب ، اوزرنده یوکسك بر قله اوزرنده بیوك بر فنار واردر .

قوردوبه (یاخود قوردووه (Cordoba , Cordova) اسپانیه‌نك آندا‌لوسیه خطه‌سنده مادریدك ٤٤٢ کیلومتره جنوب غربیسنده غوآدالکبیر (یعنی الوادی‌الکبیر) ایرماغنك صاغ یعنی شمالی ساحلنده و (مورنه) سلسلهٔ جبالنك بر شعبه‌سی اتکنده ″١٥ ′٥٢ °٣٧ عرض شمالی ایله ′١٠ °٧ طول غربیده ایالت مرکزی قدیم ومشهور برشهر اولوب، ٦١٤ ٥٥ اهالیسی، جامع شریفدن مبدل جسیم و مصنع بر کلیساسی، نهرك اوزرنده عربلردن قاله ١٦ کمرلی کوزل برکوپریسی، (پلاسه مایور) یعنی « بیوك میدان » اسمیله واسع وکوزل بر میدانی، مذکور کلیسانك یانده ١٥ ٠٠٠ جلدی حاوی کتبخانه‌سی، شهری احاطه ایدر سوری و برج و قلعه‌لری، اطرافنده پورتقال و نار آغاجلریله سائر اشجار مثمره‌یی حاوی کوزل باغچه‌لری وبیوك قریه‌لری، عربلرزمانندن قاله برچوق ابنیهٔ مصنعه‌سیله خرابه‌لری وسائر آثار عتیقه‌سی وسختیان ایله قیومجیلغه متعلق معمولات وسائره فابریقه‌لری واردر.

بو شهر میلادن ١٥٢ سنه اول رومالیلر طرفندن بنا و یا توسیع اولنوب، ٥٧٢ تاریخ میلادیسنده غوتلر طرفندن ضبط اولنمش؛ ویدنجی قرن میلادیده موسی بن نصیر و طارق بن زیاد جانبندن فتح ایله، ممالك اسلامیه‌یه الحاق اولنه‌رق، عربلرجه (قرطبه) اسمیله شهرت بولمشدر. دولت امویه زماننده اندلسك یعنی اسپانیه‌نك مرکزی اتخاذاولنه‌رق، خلافت‌عباسیه‌نك تأسسنده اندلسده تشکل ایدن دولت امویه‌نك پایتختی اولمش؛ و بو دورده قرطبه بیودکجه بیویه‌رك، کثرت‌نفوسجه، کرك ابنیه و سائر مؤسساتنك زینت و مکملیتنجه وکرك معارف و صنایع وسائر اسباب مدنیتجه بغدادین صکره دنیانك ایکنجی شهری اولمشیدی. دولت امویه زماننده قرطبه‌نك بر ملیوندن زیاده اهالیسی، ٢٠٠ ٠٠٠ خانه‌سی، ٨٠ ٠٠٠ سرای وقوناغی، ٩٠٠ حمامی، ٦٠٠ خانی، ٣٠٠ جامع شریفی، اطرافنده‌شهره مربوط ١٢ ٠٠٠ قریه‌سی وار ایدی. علوم و فنون درجهٔ علیایه واصل اولدیغی کبی، صنایع مختلفه دخی پك‌ایلری کیدوب، هله سختیانی نفاستیله بتون عالمده مشهور ایدی.

حتی سختیانك اوجنسی حالا بوکون آوروپا لسانلرنده شهرك اسمنه نسبتله (قوردوان) دینلیر. الیوم (آلقازار) دینلن مشهور برقصری وارایدی، که کرك بناسنك بقیه‌سی وکرك باغچه‌سی ناظرینك نظر استغرابنی جلب ایتمکده‌در. شهرك قارشیسنده (مدینة‌الزهرا) اسمیله ینه شهره مربوط بر قصبه ویا محله یاپلمشیدی، که جغرافیون و شعراء عرب اوصافنی یازمغله بیتیره‌میورلر.

حکومت امویه منقرض اولوب، اندلسده طوائف ملوك ظهور ایتدیکنده، بونلرك هر بری کندی مرکزینی اعماره چالیشمغله، مرکزیت عمومیه‌دن دوشن قرطبه کریلمکه، واونك یرینه اشبیلیه‌وغرناطه وسائرشهرلر ایلریلمکه باشلامشدی. اندلسده دولت اسلامیه بسبتون منقرض اولوب، اسپانیوللر غلبه چالدقلرنده، مادریدی پایتخت اتخاذ ایتملریله، قوردوبه برعادی ایالت مرکزی قالمش؛ وشهر اهالیسنك قسم کلیسی بولنان و ارباب فن وحرفت دخی ایچلرندن‌اولان مسلمانلرك بقیة‌السیوفی دخی آفریقایه کچمکه اجبار اولنمغله، قوردوبه دخی سائر اندلس شهرلری کبی خالی و خراب حالنده قالوب، جهل وتعصب حکم سورمکه، وابن رشد کبی مشاهیر علما و حکمانك تدریس فنونله اشتغال ایتدکلری او مصنع ابنیه ده انکیزیسیون محکمهٔ دهشت‌نماسی اجرای‌خباثت ایتمکه‌باشلامشدی. شمدیکی حالده اسپانیه حکومت و اهالیسنك طریق مدنیته کیرمکه اولان سعی‌وغیرتلریله برابر، قوردوبه عربلرك زماننده کی قرطبه‌نك بر محله‌سی حالنه بیله کلهمه‌مشدر.

— قوردوبه ایالتی آندالوسیه خطه‌سنك منقسم بولندیغی ٨ ایالتك بری اولوب، شمال شرقی طرفندن یکی قاستیله‌نك جودادریال ایالتیله، شمال غربی جهتندن استرمادوره‌نك بادایوز ایالتیله، غرباً وغرب جنوبی طرفندن سویله، جنوباً مالقه وغرناده، شرقاً دخی جاین ایالتلریله محاط ومحدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ١٣ ٧٢٧ مربع کیلومتره واهالیسی ٤٢٠ ٧٢٨ کشیدن عبارتدر. °٣٨ عرض شمالی ایله °٧ طول‌غربی خطلری‌ایالتك اورته‌سنده تقاطع ایدیور. غوآدالکبیر ایرماغی ایالتی شرقدن غربه شق ایده‌رك، ایکی یه تقسیم

ایدیور . قسم شمالیسی طاغلق اولوب ، (مورنه) سلسلهٔ جبالنی و بونك شعبه‌لرینی حاویدر . قسم جنوبیسی ایسه اووه‌لق اولوب، آنجق بعض آچق تپه‌لری واردر . طاغلق قسمی چبلاقجه اولوب ، مرعالری چوق‌ایسه‌ده ، حیوانات اهلیه‌سی آزدر. اووه‌لق طرفی پك منبت ایسه‌ده ، هواسی پك صیجاق ویابس اولوب، انهاری سق اراضی‌یه‌مستعد اولدقلری حالده، جدول و آریقلری یوقدر . بو اسبابه مبنی وقتیله دنیانك اك معمور یری اولان بو ایالت هر جهتجه پك کری واهالیسی فقیردر . بو حالك دخی اهل اسلامك اندلسدن اخراجندن بری ظهورایدوب، سبب مجردی او ذکی وچالیشقان عربلرك اکسیك اولمسندن عبارت‌اولدیغنی اسپانیول ارباب تحقیق دخی تسلیم ایتمکده‌در . ایالتك باشلیجه محصولات‌واخراجاتی: ذخیره، زیتون‌یاغی وشرابدن عبارتدر . صنایع لاشئ حکمنده‌در . ایالت ۱۶ قضا و ۷۴ ناحیه‌یه منقسمدر .

قوردوبه { (Cordoba) آمریقای‌جنوبیده آرجنتین حکومتنده و بوئنوس آیرسك ۷۰۰ کیلومتره شمال‌غربیسنده ′۱۹ °۱۶ عرض جنوبی ایله ′۲۵ °۳۱ طول غربیده ایالت ویاحکومت مرکزی برشهراولوب، ۲۴۷ ۶۶ اهالیسی ، دوز وکنیش سوقاقلری ، مصنع‌کلیسالریله‌سائرابنیه‌سی ومکمل برصدخانه‌سی واردر ، که کرهٔ سمانك نصف جنوبیسی نجومنك فهرستنی اکماله موفق اولمشدر .

— قوردوبه ایالتی و یا حکومتی آرجنتین حکومتنی ویا ممالك مجتمعه‌سنی ترکیب‌ایدن‌حکوماتك وسطده‌کیلرندن اولوب ، غرباً سان لویی ایالتیله ، غرب شمالی طرفندن رئویا و قاتامارقه ایالتلرینی آیران واسع طوزلی چوللرله ، شمالاً سانتیاغو ، شرقاً سانته‌فه، جنوباً دخی پامپه ایالتلریله محاطدر. مساحهٔ سطحیه‌سی رسمی استاتستیقه کوره ۲۶۷ ۲۱۶ مربع کیلومتره اولوب . ۶۰۰ ۴۲۷ اهالیسی واردر. سیرا قوردوبه اسمیله اورته‌لرنده شمالدن جنوبه برصره تپه‌لر اوزانوب، بونك هرایکی طرفنده واسع اووه‌لر ممتد اولیور . قسم غربیسی طوزلی چوللردن وقسم شرقیسی اوزون و قباجه اوتلری حاوی پایانسز چایرلردن‌عبارتدر. احتیاجات محلیه‌یه کوره بعض ذخایر دخی یتیشدیریلیورسه‌ده، اصل مملکتك ثروتی و اهالینك مداراشتغال وتعیشی حیوانات اولوب، صیغیر و قیون و سائر حیوانات اهلیه‌لری چوقدر . صنایع محلیه دخی باصدیرمه احضاریله دریلرك قورودلمسی و پیاغیلرك تطهیری کبی حیواناته متعلق شیلردر . دمیر یولرك تمدید و تکثیرندن بری آوروپادن مهاجرلر کیتمکده اولوب ، اهالی و معموریتی آرتمقده در . اهالئ اصلیه‌دن همان‌کیمسه قالمیوب، شمدیکی‌اهالی‌اسپانیول واسپانیوللرشمش سائر آوروپالی اولادندن مرکبدر. مرکزندن بشقه قصبه‌لری آز اولوب، اهالی‌کویلرده ساکندر . قورشون ، کومش و باقیر معدنلری چوقجه‌در .

قوردوبه { (Cordoba) مکسیقه ممالك مجتمعه سنك (وراقروز) حکومتنده و وراقروزك ۱۱۵ کیلومتره غربنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ۶۰۰۰ اهالیسی واطرافنده کایتلی توتون محصولاتی واردر . وقتیله خیلی بیوك اولوب، تدنی ایتمشدر .

قوردون { (Cordon) آمریقای‌جنوبیده (اوروغوآی) حکومتنك (مونتویدئو) ایالتنده ومونتویدئونك ۱۰ کیلومتره شمال شرقیسنده برقصبه اولوب ، ۵۰۰۰ اهالیسی واردر .

قوردووه { [« قوردوبه » ماده‌لرینه مراجعت بیوریله .]

قوردیلره { (Cordillère) اسپانیولجه ده « سلسلهٔ جبال » دیمك‌اولان بواسم (آند)ه اضافتله وکثرت‌استعماله مبنی‌یالکز اوله‌رق دخی آمریقای جنوبیده بحر محیط معتدل ساحلنه متوازیاً ممتد اولان بیوك سلسلهٔ جباله و علی‌الخصوص بو سلسله‌نك ساحله قریب اولان قولنه اطلاق اولنور . [« آند » و « آمریقا » ماده‌لرینه مراجعت بیوریله .]

قورزه { (Corrèze) فرانسه‌ده‌برچایدر، که همنامی‌اولان ایالتده نبعانله، غرب جنوبی‌یه طوغری جریان‌ایدرك ، (توله)و(بریوه) قصبه‌لری ایچندن‌بعدالمرور، دوردونیه ایالتنه‌دخول ایدر : و ۹۰ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، (دوردونیه) نهرینه منصب اولور .

قورزه { ایالتی (Dép. de la Corrèze) فرانسه‌نك ایالات وسطیه‌سندن اولوب، ایچندن جریان ایدن نهرك اسمیله مسمادر. شمالاً قروزه و ویانه، غرباً دوردونیه، جنوباً لوت، جنوب شرقی طرفندن قانتال، شرقاً دخی پوی دودوم ایالتلریله محاطدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۸۸۷ مربع کیلومتره و اهالیسی ۳۲۶ ۰۹۴ کشیدر. اراضیسی عارضه‌لی و علی‌الخصوص قسم شمالیسی طاغلق اولوب، طو پراغی آز منبتدر. باشلیجه محصولاتی چاودار، یولاف، آرپه، مصر، آز مقدارده بغدای وکلیتلی کستانه، جوز و سائر میوه‌لردن عبارتدر. صنعی جایرلری ده چوقدر. حیواناتی چوقجه اولوب، بیکیر واسترلرینك جنسی پك ایی‌در. کمور، سیملی قورشون، باقیر معدنلریله مرمر، آچلی، یاپی طاشی و سائره اوجاقلری واردر. صنایعی دمیرجیلکله بز و دانتله و سائره اعمالدن عبارت اولوب، تجارتی پك کریدر. اهالیسندن هجرت ایدنلر و سائر یرلرده دیوارجیلق ایله کچینلر چوقدر. ایالت ۳ قضایه منقسم اولوب، ۲۹ ناحیه و ۲۸۷ دائره‌یی حاویدر.

قورزوله { (Curzola) آدریاتیق دکزنده دالماچیه‌یه ملحق جزایرك بری اولوب، راغوزه‌نك شمال غربیسنده و (سابیونچلو) شبه جزیره‌سنك قارشیسنده واقعدر. بویی ۴۸ کیلومتره اولوب، سواحلنده برچوق قوی‌ولیمانلری واردر. اراضیسی طاغلق اولوب، اورمانلریله باغلری‌وکوزل منظره‌لری‌چوقدر. اهالیسی ۷۰۰۰ راده‌لرنده اولوب، مرکزی ینه بو اسمله مسمی برکوچك قصبه‌در.

قورس { حلب ولایتنده وکایسك ۲۰ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق عفرین نهرینك صاغ یعنی شمال غربی ساحلنده قدیم برقصبه اولوب، الیوم خرابدر. برطاقم ابنیهٔ‌جسیمه ویرانه‌لری وبعض آثار عتیقه‌سی واوریا بن خنانك قبری موجوددر. اهل صلیب وقایی دورینه‌دك معمور اولوب، اوصره‌ده خراب اولمشدر. تواریخ اجنبیه‌ده (Chorys) اسمیله مذکوردر.

قورسق { (Koursk) روسیه‌ده‌وسقوه‌نك ۵۲۰ کیلومتره جنوبنده ایالت مرکزی برشهر اولوب، ۴۳ ۷۵۵ اهالیسی، ۲۲ کلیسا‌سی، مکتب اعدادیسی، رهبانه مخصوص مدرسه‌سی، متعدد مکاتب سائره‌سی و طوغله، آرابه، موسیقی آلاتی، کنویردن اپیلیك، توتون و سائره فابریقه‌لریله بال مومی تصفیه‌خانه‌لری ودباغخانه‌لری واردر.

— قورسق ایالتی شمالاً اورل، شرقاً وورونژ، جنوباً خارقوف، جنوب‌غربی‌طرفندن پولتاوه، غرباً دخی جرنیقوف ایالتلریله محدود اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۴۶۴۵۶ مربع کیلومتره واهالیسی ۲۳۵۸۰۴ کشیدر. اراضیسی‌دوز واووه‌الق اولوب، قسم اعظمنك میاه جاریه‌سی غربه‌طوغری جریانله (دنیپر) ایرماغنه و یالکز جنوب شرقی جهتنك کیلر جنوبه طوغری آقه‌رق (دون) ایرماغنه دوکیلور. بغدای وسائره حبوباتی چوق‌اولوب، احتیاجات محلیه‌یه تقابل ایتدکدن صکره، کلیتلی مقداردە اخراج اولنور. اورمانلری آزدر. هواسی معتدلدر. آت جنسیله سائر حیوانلری‌ده چوقدر. آری قوغانلری پك کثرتلی اولوب، کلیتلی بال وبال مومی چیقار. صنایعی دخی پك ایلری وکیتدکجه ایلریلمکده اولوب، دمیرخانه‌لری، دوکمخانه‌لری، منسوجات مختلفه وشکر، طوغله، چینی و سائره فابریقه‌لریله دباغخانه‌لری پك چوق‌وتجارتی ایشلکدر. ایالت ۱۵ قضایه منقسم اولوب، ۱۸ قصبه‌سی، ۹۳۷ بیوك و ۱۵۶۴ کوچك قریه‌سی و ۴۸۷ چفتلکی واردر.

قورسیقه { (Corse) بحر سفیدك اك بیوك جزایرندن اولوب، جنووه کورفزی آچیقلرنده طوسقانه‌نك قارشیسنده وساردنیه جزیره‌سنك شمالنده واقع اولمغله، موقعاً واحوال سائره‌جه ایتالیا ایله مناسبتی زیاده ایکن، بر عصردن‌بری فرانسه‌یه تابع اوله‌رق، بر ایالت تشکیل ایدیور. فرانسه‌نك اك قریب ساحلندن ۱۷۰ کیلومترەلك مسافه‌ده ′۲۱ °۴۱ ایله ″۴۲ ′۰ °۴۳ عرض شمالی و ″۴۷ ′۱۱ °۶ ایله ″۶ ′۱۱ °۷ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، شمالدن جنوبه بویی ۱۸۳ و اك کنیش محلنده ۸۵ کیلومتره، مساحهٔ سطحیه‌سی ۸۷۲۲ مربع کیلومتره واهالیسی ۲۷۸۵۰۰ کشیدر، که بهر مربع کیلومتره باشنه ۳۲ کشی دوشیور.

اراضیسی پك عارضه‌لی و عمومیت اوزره طاغلق اولوب ، پك كیرنتیلی چیقنتیلی و بر چوق قوی وبرونلری حاوی اولان سواحلك اوستنده باغلرله و زیتون، پورتقال ولیمون آغاجلریله مستور تپه‌لر، بونلرك اوستنده كستانه آغاجلرینی حاوی صیرتلر، بونلرك دها یوقاریلرنده ابدی آخور كورمه‌مش سوریلرله مملو مرعالر، بونلرك اوستنده جام و میشه آغاجلریله سائر اشجاری و چالیلق واوچورومللی یرلری حاوی یوكسك یرلر بولنیور. كه بونلر وقتیله خیدود لرك وقان دعواسندن قاچان فراریلرك ملجئ ایدی. شمالدن جنوبه‌طوغری ممتد اولان برسلسلهٔ جبال بر تقسیم میاه خطی تشكیل ایدوب، جزیره‌یی شرقی وغربی اولهرق ایكی مائله‌یه آیریور، و بو سلسله‌نك شرق وغربه طوغری او- زانان قوللری هر مائله‌یی بر طاقم حوضه‌لره تقسیم ایدیور. سلسلهٔ مذكوره‌نك اك یوكسك ذروه‌سی وسطلرنده بولنان و ۲۶۲۵ متره ارتفاعی اولان (روتونده) طاغیدر. میاه جاریه‌سی چوق اولوب، مذكور سلسلهٔ جبالك هر ایكی طرفندن بر چوق انهار وهر ایكی قوللك آره‌سنده بر نهر آقیورسه‌ده ، موقعك صربلغی حسبیله جمله‌سی منصبلرینه دك سیل حالنده اولوب، هیچ بری سیر سفائنه صالح اولدیغی كبی، هیچ برینك منصبی‌ده لیمان اتخاذینه یارامیور. بوانهارك اك بیوكی جزیره‌نك قسم شمالیسنك میاهنی جمع ایله ساحل شرقیسندن دكیزه دوكیلور. ساحل مذكورك وسطلرنده‌منصب اولان (تاوینانو) و (قیومورپه) وساحل غربیده تاراوه، پرونله، غراوانه، فانفو وسائر نهرلر دخی ایكنجی درجه‌ده‌در.

هواسی مواقعك ارتفاعنه تابع اولوب، سا- حلدن ۶۰۰ متره ارتفاعنه قدر اولان یرلری صیجاقدر؛ وساحل شرقیسنده اولان‌بعض بطاقلقلر مستثنا اولدیغی حالده، بو طبقه‌نك هواسی پك صا- غلام اولوب، قار وبوز بسبتون مجهولدر. ۶۰۰ دن ۱۸۰۰ متره ارتفاعنه قدر اولان یرلرده مواسم اربعه حكملرینی تمامیله اجرا ایدوب. اك مسكون یرلری دخی بوطبقه‌ده‌در. ۱۸۰۰ متره‌دن یوكسك اولان یرلری یازین صوئوق وقیشین قار و بوزلرله مستور اولوب ، قابل سكنی دكلدر . طوپراغی منبت وهوانك اختلافی هر نوع محصولاتك یتیشمه- سنه مساعد ایسه‌ده ، اهالیسی تنبل و قناعتكار اولدقلرندن، آنجق اراضیسنك بر خمسی ایشلنمكده و اوچ خمسی چالیلق و اورمان حالنده بولنمقده‌در. ایشلنیلن ۸۰۰۰۰ یكی دونمده اهالینك احتیاجنه كافی اولهجق قدر بغدای و مصر ایله سائر ذخائر حاصل اولور . بو آطه‌نك اك مبذول محصولی كستانه اولوب ، هر یرنده زحمتسزجه وخدایی نابت اولهرق یتیشن بو میوه‌یی قورو ددرق و اوكوده‌رك لذتلی ومغدی برنوع اكمك بابارلر، كه بو اكمكله قورو و یوان بر پنیر قورسیقه كویلیلر- ینك مدار تعیشیدر . كستانه‌دن صكره زیتون مبذول اولوب، جزیره‌نك زیتونلقلری ۱۰۰۰۰ یكی دونمه بالغ اولور. جوز، بادم ، طوت، انجیر، پورتقال ، لیمون ، الما ، آرمود ، عناب و سائر میوه‌لری‌ده چوقدر. صنی چایرلر سنه‌ده سكز دفعه‌یه قدر بچیلیورسه‌ده ، مرعالری پك چوق اولدیغندن ، اهالی بویله چایرلر زرعنه احتیاج كورمیور . بالعكس مرعالرك استعدادینه كوره حیوانات یتیشدیرمكه دخی اوزمیوب ، اسكی طرز واصوله سوریلرینی یازین مرتفع یرلره چیقاریر، وقیشین صیتمه‌لی‌ساحللره ایندیره‌رك ، هم‌كندیلری هم حیوانلری تلف اولور . مرعالری ۲۵۰۰۰۰ یكی دونم‌وسعتنده اولوب، باشلیجه‌حیوانات‌اهلیه‌سی ۳۰۰۰۰۰ قیون، ۲۰۰۰۰۰ كچی و ۱۰۰۰۰۰ طوموزدن عبارتدر . بیكیرلری قوتلی ایسه‌ده، پك كوچك جثه‌لیدر . پیرتیجی حیوانات وحشیه سی اولیوب ، یالكز تیلكی بولنیور . آو حیوانلری ایسه چوقدر. درت وبعضاً آلتی بوینوزلی برجنس یبانی قیون دخی واردر . باغلری ۱۴۰۰۰ یكی دونم وسعتنده ایسه‌ده ، شراب اعمالنده اهالینك مهارتی اولیوب، یاپدقلری شرابلر بحراً نقل اولنمغه كلمز. آری قوغانلری پك چوق اولوب، خیلی‌مقدار بال وبال مومی چیقار. اورمانلری پك‌چوق‌اولوب، ۱۳۰۰۰۰ یكی دونمدن زیاده اورمانلق طاغلرنده كراسته‌یه وسفائن اعمالنه مساعد اشجار مختلفه‌وار ایسه‌ده ، بونلردن‌دخی‌استفاده اولنه‌میور. طاغلرنده دمیر، قورشون، كومش، باقیر، آنتیمون و سائر معادنله مرمر وسماقیلرك انواعی وپك ایی جنسلری

موجودایسه‌ده، چیقاریلانلری آزدر. میاه‌معدنیه‌سی چوق اولوب، متعدد قابلیجه‌لری واردر.

صنایع محلیه پك ایلری دکلسه ده، محصولات زرعیه وطبیعیهٔ محلیه‌نك استحضارینه و احتیاجات محلیه‌یه کوره خیلی صنعتلر دخی اهالی یی اشغال ایتمکده‌در. دمیرخانه، دباغخانه، حزار، دکرمن، یاغخانه، صابون، پنیر، عطریات، مقارنه، قبا چوخه وبز وسائره فابریقه‌لری متعددر. بالقجیلق ومرجان وصدف صیدی دخی اهالینك مدار تعیش واشتغالاری جمله‌سندندر. محلنك صربلنی جهتیله طرق ومعابری نقصان اولوب، یالکز بری ساحل شرقیسی بونجه و دیکری مرکزی اولان آیاچو اسکله‌سندن اورته طرفنه طوغری ایکی دمیر یول خطی واردر. بوحال محصولات ارضیه‌سنك تکثر ورواجنه و تجارتنك ترقیسنه دخی مانع اولمقده‌در.

قورسیقه‌لیلر اسکیدن بری اخلاق خصوصیه‌لرینی محافظه ایده‌رك، هنوز آوروپانك دائرهٔ مدنیتندن خارج بولنمقده، و مع هذا او مدنیتك رفقاسی حالنده بولنان سفاهت وسوء اخلاقدن دخی سالم اولوب، مهمانوازلق، عهده وفا، ناموس، جسارت کبی فضائل ایله آورو پالیلردن آیریله‌رق، آرناؤدلره وعربلره بکنزه‌مکده‌درلر. علی‌الخصوص اخذثار حسی کندیلرنده پك‌زیاده اولوب، (وندتا) تعبیر ایتدکلری قان‌دعوالری یقین وقته کلنجه‌یه قدر جزیره‌ده هرکون تلفاتی موجب اولمقده بولنمش، و الیوم تمامیله اوکی آلنه‌مامشدر. اوته‌دن بری ایتالیاده ساکن بولنمش اقوام احفادیله مملکتده حکم سورمش اجناس مختلفه اولادندن مرکب اولوب، غرب جنوبی جهتنده کیلرك طمارلرنده عرب قانی دخی بولندیغی نمایان اولمقده‌در. شمال شرقی طرفنده کیلر ایسه ایتالیانلره دها قریبدرلر. برنوع غلط ایتالیانجه ایله متکلم اولدقلری حالده، بعضلری فرانسزلق ادعاسنده بولنمقده، وعلی‌الخصوص شهر وقصبه و اسکله‌لرده فرانسز لسانی دخی ترقی وتعمم ایتمکده‌در. معارف هنوز پك کری اولوب، اهالینك نصفندن زیاده‌سی اوقویوب یازمق بیلمز.

جزیره بر ایالت اتخاذاولنوب، ۵ قضایه‌منقسم و ۶۲ ناحیه ایله ۳۵۳ دائره‌یی شاملدر. اعیان مجلسنه ۲ اعضا ومجلس عمومیه ۲ مبعوث کوندرمك حقنی حائزدر.

قورسیقه جزیره‌سی اسکی یونانیلر عندنده (کیرنوس) یاخود (قورنوس) و (تراپنه) اسملریله معروف اولوب، الك اسکی اهالیسنك اسپانیه وپورتکیز اهالیٔ قدیمه‌سیله همجنس اولدرق (ایبر) قومنه منسوب بولنمش اولدقلری مظنوندر. ابتدا فنیکه‌لیلر و بعده (فوکیه) لیلر یعنی ازمیر جوارنده‌کی فوچه اهالیٔ قدیمه‌سی بو جزیره‌ده بر طاقم مهجرلر تأسیس ایتمش؛ ومیلاد عیسادن بش قرن اول قارتاجلیلر جزیره‌یی ضبط ایلمشلردی. رومالیلر قارتاجلیلرله ایتدکاری اوچ‌مشهور محاربه‌نك برنجیسنده قورسیقه‌یی ضبط ایتمشلردی. بونلرك زمانده جزیره خیلی معمور اولوب، ۳۳ قصبه‌سی و ۳۰۰۰۰۰ اهالیسی وار ایدی. بعده روم ایمپراطورلغی زمانده مأمورینك ظلمندن ودها صکره (واندال) لرك تجاوزاتندن خرابه یوز طوتوب، عربلر آفریقا سواحلیله سیچلیه و اسپانیه‌یی فتح ایتدکدن صکره، بو جزیره‌یی کلیاً فتح ایتمدیلرسه‌ده، ایکیده برده سواحلنه‌یناشه‌رق، نهب‌وغارت ایتمکدن خالی طورمدقلرندن، قورسیقه‌لیلر قرون وسطاده باش قالدیره‌مامشلردی. اوندن صکره آوروپانك هر طرفیله برابر سپاهیلك وتیمار اصولنه تابع اولوب، بر چوق دره بکلکلرینه منقسم اولمشدی. ۱۳۴۷ تاریخ میلادیسنده جنووه حکومتنك ضبطنه‌کچوب، بونلرك ظلم وسؤ اداره‌سنه قارشی اهالیسی دفعاتله قیام ایتمش ایسه‌ده، ۱۷۶۸ تاریخنه دك بو حال دوام ایدوب، تاریخ مذکورده جنووه حکومتی آطه‌یی فرانسه‌یه ترکه مجبور اولمش؛ و ۱۷۹۴ده فرانسه اختلال کبیری اثناسنده انکلیزلر طرفندن اشغال اولنمش؛ و ۱۸۱۴ تاریخندن ۱۸۱۶ تاریخنه دك قورسیقه‌لیلر بوربون خاندانه قارشی عصیانده بولنوب، بعده دائرهٔ اطاعته اعاده ایله، الی یومنا هذا فرانسه‌نك تحت تابعیتنده بولنمقده‌درلر. بیوك ناپولیون ایله‌رجالنك چوغی قورسیقه‌لی ایدی.

قورشونجی زاده { (احمد افندی) مشاهیر خطاطیندن اولوب، استانبولده ایوب محله‌سندندر. صو یولجی

زاده‌نك شاكردی اولوب ، ۱۱۲۱ ده وفات ایتمشدر . ایوب جامع شریفنده بولنان مصحف شریف استادی طرفندن حلول موتیله تمام براغیلدرق، صاحب ترجمه طرفندن اتمام اولنمشدر.

قورشونلی { (Kourchoumlie) صربیه‌نك یکیبازارو آرناؤدلق حدودی

قربنده نیشك غرب و لسقوواجك غرب شمالی جهتنده وموراوه‌یه تابع (طوبلیجه) نهری وادیلرنده بر ناحیه ومرکزی اولان بیوك بر قریه اولوب، اهالیسی کاملاً آرناؤد و مسلم وجسارتلریله مشهور اولدقلری حالده، براین قونغره‌سی طرفندن صربیه‌یه ترك اولنه‌رق، اهالیسی آرناؤدلغه هجرت ایتمشلردر.

قورغوس { آطنه ولایتنك ایچ ایل سنجاغی ساحلنده وکوکصویك منصبی

قربنده بر قلعه خرابه‌سی اولوب ، (قوریقوس) شهر قدیمنك ویرانه‌لریله محاطدر . بوشهر ازمنهٔ قدیمه‌ده پریلره مخصوص عد اولنان غریب بر مغاره‌سیله مشهور و اهل صلیب محاربانی زمانده دخی لیمانك صاغلاملغیله معروف ایدی.

قورفه { یاخود قورفوویاقورفوز (Corfou) آرناؤدلق ساحلی قارشیسنده

یونان دولتنه تابع بیوجك بر آطه اولوب، جزایر سبعه‌نك اك بیوکلرندن بری وجمله‌نك اك شمالیسی اولدیغی حالده، اوترانته بوغازینك خارجنده وایتالیا ساحلندن ۱۰۰ و آرناؤدلق ساحلندن اك یقین محله ده ٤ و اك اوزاغنده ۱۲ کیلومترەلك مسافه‌ده واقعدر. شمالدن جنوب شرقیه ممتد اوزون بر آطه اولوب، بویی ۷۰ کیلومتره‌در. پك طار اولوب، یالکز منتهای شمالیسنده بر درجه‌یه قدر کسب وسعت ایدیور. اراضیسی عارضه‌لی وطاغلق اولوب، شمال غربی جهتنده بولنان و اك مرتفع نقطه‌سی اولان (پاندوقراتور) طاغنك ۹۰۸ متره ارتفاعی واردر. همان هر طرفی باغلرله وزیتون، پورتقال، لیمون آغاجلریله مستور اولوب ، شایان تصویر مواقعی واردر. دره‌لری چوق اولوب، هر نه‌قدر اکثری یازین قورورسه‌ده، طوپراغی منبت اولوب، کوزل دخی ایشلندیکندن، مذکور میوه‌لردن بشقه خیلی مقدار بغدای دخی حاصل اولور . مرمر اوجاقلری و جنسی عادی کمور معدنی واردر . هواسی یازین صیجاقجه ایسه‌ده، قیشین پك ملایم وصاغلام اولوب، شباط آیندن اورته‌لق زمهریر آسا اولور، وچیچکلرك قوقوسی اورته‌لغه فوق العاده بر لطافت ویرر. اهالیسی ۷۲۰۰۰ کشی راده‌لرنده اولوب، اساسی روم ایسه‌لرده، سویلدکاری لسان ایتالیانجه ایله قاریشیق اولوب، صرف ایتالیانجه سویلینلری‌ده واردر، و اخلاق و عاداتجه یونانیلردن زیاده ایتالیانلره مشابهتلری واردر . مرکزی همنامی اولان شهر اولوب، دیکر قصبه‌سی یوقدر. قورفه جزیره‌سی بر عصردن زیاده زمان ناپولی قرالغنك تحت حکمنده بولندقدن صکره، ۱۳۸٦ تاریخنده وندیك حکومتنه تسلیم اولنمش ؛ ۱۷۹۷ ده فرانسه‌طرفندن ضبط اولنمش؛ ۱۸۱٤ ده برنجی ناپولیونك اسقاطنده انکلتره‌نك تحت حمایه‌سنه کیروب، ۱۸٦۳ ده دولت مشارالیها طرفندن جزایر سبعه‌نك دیکرلریله برابر یونانه ترك اولنمشدر. الیوم ۳ قضایه منقسم اولوب، باقسوس ولوقاده جزیره‌لریله برابر ٥ قضادن مرکب بر ایالت تشکیل ایدیور که مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۰۹۲ مربع کیلومتره اولوب، ۱۱٤ ٥۳٥ اهالیسی واردر.

قورفه { و رومجه کرکیرا (Corfou-Kerkyra) همنامی اولان جزیره‌نك

ساحل شرقیسنك وسطلرنده ایالت مرکزی برشهر اولوب، ۲٥۰۰۰ اهالیسی، قرالهٔ مخصوص سرایی، قلعه‌سی، اسپیناده اسمنده کوزل برمیدانی، کوزل پورتقال ولیمون باغچه‌لری، قیشین پك لطیف هواسی، صاغلام وسریست لیمانی و ایشلك تجارتی واردر.

قورق { (Cork) ایرلانده‌نك مونستر ایالتنده ودوبلینك ۲٦٥ کیلومتره

جنوب غربیسنده اولهرق (لی) نهرینك منصبنده وهمنامی اولان خلیجك ایچنده قونتلق یعنی سنجاق مرکزی بر شهر اولوب، ۷۸٦٤۰ و جوارلریله برابر ۱۰۰٥۲۰ اهالیسی ، کوزل لیمانی، پك ایشلك تجارتی ، سفائن اعمالنه مخصوص حوض ودستکاهلری، یوك منسوجات، بز، کاغد ، جام وسائره فابریقه‌لری ، داخلی مکتب اعدادیسی ، متعدد جمعیات ومؤسسات عالیه وخیریه‌سی و نهرك اوزرنده بر قاچ کوپریسی واردر.

— سنجاغك مساحهٔ سطحیه‌سی ۷۲ ٤۷۲ مربع کیلومتره و اهالیسی ۵۱۷ ۰۷۵ کشیدر.

قورقود { سلطان بایزید خان ثانی حضرتلرینك ایکنجی اوغلی اولوب، پدرلرینك حیاتنده تکه متصرفی ایکن، بلا اذن مصره قاچوب، ینه آنطالیه‌یه عودت ایتمشدی. کندندن سناً کوچك اولان یاوز سلطان سلیم خانك جلوسنده طریق مخالفتده بولنمغله، ۹۱۹ تاریخنده اکبر اولاد بایزید خان اولان شهزاده احمده قارشی عسکر سوق اولنه‌رق، بروسه‌ده بولنلدیغی صره‌ده اله کچیریله‌رك، فرمان سلطان سلیم خانی ایله شهید اولمشدر. پك عالم ومعارفپرور برشهزاده ایدی.

قورقووادو { (Corcovado) آمریقای جنوبیده شیلی ایله آرجنتین دولتلری آره‌سنده و (آند) سلسلهٔ جبالی اوزرنده برینار طاغ اولوب، ″۱٦ °٤۳ عرض جنوبیده واقعدر. ارتفاعی ۲۳۰۰ متره اولوب، دکیزدن کوزیکور.

قورکیره { (Corcyre) قورفه جزیره‌سنك اسم قدیمیدر. [«قورفه» ماده‌سنه مراجعت بیوربله.]

قورلانده { (Courlande) روسیه‌نك شمال غربیسنده بالطیق مماسی لکه‌دن برخطه و ایالت اولوب، ′٤۰ °۵۵ ایله ′۵۷ °٤۵ عرض شمالی و ′٤۵ °۱۸ ایله ′۱۰ °۲۵ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولدیغی حالده. غرباً وشمال غربی طرفدن بالطیق دکیزیله، شمال شرقی جهتندن ریغا کورفزیله‌و لیوونیه و ویتپسه ایالتلریله، جنوباً دخی قوونو ایالتیله محاط و محدود در. اوزون بر مثلث شکلنده اولوب. مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۸٦ ۲۷ مربع کیلومتره و اهالیسی ٦۸۲ ۷۹۲ کشیدر. اراضیسی آز متموج اولوب، حذای بحردن ۱۵۰ و نهایت ۲۰۰ متره ارتفاعی اولان بعض آلچق تپه وصرتلری واردر. شمال غربی جهتنده کی شبه جزیره‌سی دها آلچق اولوب، بطاقلق واورمانلق بر اووه‌دن عبارتدر. الکبیوك نهری شمال شرقی حدودینی آیران (دوینه) اولوب، ایکنجی درجه‌ده بونك غرب جهتنده ینه جنوب شرقیدن شمال غربی یه طوغری آقان (آ آ) و بسبتون قسم غربیسنده بو استقامتده جریان ایدن (وینداؤ) نهرلریدر. ایلك ایکیسی ریغا کورفزینه واوچنجیسی طوغریدن بالطیق دکیزینه دوکیلور. حدودینك بر ربعی سواحلدن عبارت ایسه‌ده، بوندن چوق استفاده ایده‌میور؛ چونکه دکیز پك سرت و مخاطره‌لی اولدیغی حالده، لیمانلری پك آزدر. ریغا کورفزنده کی ۱۰۰ کیلومتره‌لك ساحلده یالکز بر، و ۲٤۰ کیلومتره طولنده اولان بالطیق سواحلنده دخی وینداؤ، لیباؤ و پولانکن اسملریله یالکز اوچ لیمانی واردر. سواحلك اکثر طرفلری صیغ و قوملق سدلرله مسدوددر. کولاری پك چوق اولوب، ۳۰۰ عددینه بالغ اولیورسه‌ده، جمله‌سی کوچك اولوب، اکثرینك کوچك انهار صورتنده آیاقلری واردر: و بر طاقلری سواحلده اولوب، دکیزدن آلچق قوم سدلریله آیرلمشدر. بطاقلقلری‌ده چوق اولوب، بو صوك زمانلرده بونلری قورومغه سعی اولنمقده‌در. هوای عمومیت اوزره معتدل وصاغلام ایسه‌ده، علی الخصوص ایلك وصوك بهارده پك رطوبتلی وسیسلیدر. یازین حرارت نهایت ۲۲ درجه‌یه قدر چیقار. و قیشین تحت الصفر ۱۲ درکه‌یه قدر اینر. قیشلری اوزون اولوب، ایلولده باشلار، ونیسانده ختام بولور. فرطونه‌لری چوقدر، اکثریا شمال وغرب روز کارلری اسر. طوپراغی اولدقجه منبت ایسه‌ده، اراضیسنك یالکز یوزده ۲۲ سی مزروع اولوب، باشلیجه چاودار، یولاف، آرپه، نخود ویر الماسیله بر مقدار کتان، کنوپر وتوتون حاصل اولور. مملکتك نصفندن زیاده‌سی و علی الخصوص قورودیلان کول و بطاقلقلرك یرلری چایرلق اولوب. حیوانات اهلیه یتیشدیرمکه چوق سعی اولنیور: و هر نه‌قدر جنسلری کوچك ایسه‌ده، مقدارلری چوق اولوب، صیغیر وقیونلری یاریمشر ملیوندن زیاده وآتلری ایکیوز بیکه قریبدر. حیوانات وحشیه‌سی‌ده باشلیجه قورت، طوموز وبر نوع صیغیندن عبارتدر. اورمانلری اراضیٔ عمومیه‌سنك بر خمسی ضبط ایدوب، شمال جهتنده قیشین یاپراقلرینی محافظه ایدن چام و امشالندن وجنوب جهتنده قیشین یاپراقلرینی دوشورن میشه، کورکن، سکود وسائره‌دن عبارت اولغله، بر

مدتدن بری بونلردن قطع اولنان کراسته‌دن خیلی استفاده اولنمقده‌در. کرك سواحلنده وکرك انهارنده بالیقلری چوق اولوب، صید ماهی دخی اهالینك مدار تعیشلری اولان مشاغل جمله‌سندندر. صنایی هنوز کری اولوب. یالکز احتیاجات محلیه‌یه کوره‌در. حبوباتدن اسپرتو و بیره ایله طوغله وکره‌میت فابریقه‌لری و دباغخانه‌لری واردر. تجارتی دخی کری اولوب، باشلیجه اسکله‌لرینی روسیه‌نك ایچ طرفلرینه ربط ایدر بر ایکی دمیر یول خطی وار ایسه‌ده، بونلرك عدم کفایتی وعلی الخصوص لیمانلرینك قیشین طوکمسی تجارتك ترقیسنه مانع اولیور. اسمی «قور مملکتی» دیمك اولوب، اهالئ اصلیه‌سی اولان (قور)لر تاتار زمره‌سنه منسوب (فینوآ) جنسندن ایدیلرسه‌ده، شمدیکی حالده بونلردن اثر اولیوب، اهالئ اصلیه اسلاو جنسیتنه منسوب (لیتوآنیان) قومندنلر. آلمان، لهلی، روس، یهودی و سائره‌دن دخی بر چوق اهالیسی واردر. شهر وقصبه‌لرینك باشلیجه اهالیسی اولان آلمانلرك همتیله معارفی روسیه‌نك سائر طرفلرندن زیاده منتشردر. بو خطه لهستانه تابع بردوقه‌لق ایکن، ۱۷۹۴ ده کندی اختیارلریله روسیه‌یه التحاق ایتمشلردر. ایالت ۱۰ قضایه منقسم اولوب، مرکزی (میتاؤ)در. ۱۱ شهر، ۱۳ قصبه ۳۷۰ قریه و ۱۶۲ چفتلکی حاویدر.

قورله { چینه تابع ترکستان شرقیده وکاشغرك ۵۰ کیلومتره جنوب غربیسنده اولهرق (قوروق طاغ) ك بر بوغازی قربنده و (تونغ دریا) دینلن نهرك اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۶۰۰۰ اهالیسی سوری، طرفینی دکانلر وخانلرله مزین کنیش بر جاده‌سی، اهمیت عسکریه و تجاریه‌سی وقربنده بر قلعه‌سی واردر. قضاسنده کلیتلی پرنج وبغدایله قاؤن وسائر میوه‌لر حاصل اولور.

قورلئونه { (Corleone) سیچلیه‌نك بالرمو ایالتنده و پالرمونك ۴۳ کیلومتره جنوب غربیسنده اولهرق طاغ اوزرنده ۱۶۰۰۰ اهالیسی وذی قیمت آثاری حاوی برکلیسای واردر.

قورنتو { (Corneto) ایتالیاده روما ایالتنك (چیویته وکیا) قضاسنده و چیویته وکیانك ۱۹ کیلومتره شمالنده بر قصبه اولوب، یازین ۵۵۰۰ وقیشین چوق زیاده اهالیسی واطرافنده اتروسقلرك آثارندن پك قدیم بر طاقم مزار وسائر آثار عتیقه‌سی واردر.

قورنته { (Corinthe) یونانده موره‌شبه جزیره‌سنك (قورنتیامع آرغولیده) ایالتنده و آتنه‌نك ۸۰ کیلومتره غربنده اولهرق همنامی اولان برزخ وکورفزك قربنده وساحلدن یاریم ساعتلق ایچریده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۱۵۴۵۰ اهالیسی واردر. قدیماً مشهور اولان اسکی قورنته شهری شمدیکی قصبه‌نك ۷ کیلومتره شمال شرقیسنده اولوب، الیوم بعض خرابه‌لری موجوددر. — اسکی قورنته شهری ملحقاتیله برابر آیریجه بر حکومت تشکیل ایدوب، مدنیت و قوهٔ بریه وبحریه‌ده خیلی ایلریلمش. وبرچوق مهجرلر دخی ایدنمش ایدی. حتی فن معماریده الیوم (قورنته اصولی) نامیله معروف بر اصول مخصوصه‌سی وار ایدی. بو شهر میلاد عیسادن ۱۱۰۰ سنه اول بنا اولنمشدی.

قورنته برزخی { (Isthme de Corinthe) یونانده نفس یونانله موره شبه جزیره‌سی وقورنته ایله اکینه کورفزلری آره‌سنده بربرزخ اولوب. اخیراً حفر اولنمغله. جدول حالنه کیرمش، و بو جدول موره‌یی نفس یونانستان آره‌رق، مذکور ایکی کورفزی ویونان ایله آطه‌لر دکیزینی بربرینه ربط ایتمشدر. برزخ شرق شمالیدن غرب جنوبیه طوغری ممتد اولوب، بویی ۴۰ واك طار محلنده اکی ۵ کیلومتره‌در. اصل برزخك شمال شرقیسنده کنیش بربرزخ بولنوب، اوراسی طاغلق اولغله، حذای بحردن ۵۵۰ متره‌یه قدر ارتفاعی وار ایسه‌ده، اصل برزخده ارتفاع ۲۴ متره‌یه قدر اینر. بوبرزخك کشادینه اسکیدن بری دفعاتله تشبث اولنمش ایکن، مظهر بدایع اولان عصرمزده موقع فعله وضعی ممکن اولهبیلمشدر.

قورنته کورفزی { [«لپانته کورفزی» ماده‌سنه مراجعت.]

قورنته مع آرغولیده { [«آرغولیده» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قورنليوس { (Cornelius) بو اسمله روما مشاهيرندن ايكى ذات اولوب، برى (قورنليوس نپوس) مورخ وديكرى (قورنليوس سوروس) شاعر ايدى. برنجيسى ميلاد عيسادن اول كى قرنده ياشامش ، و تاريخه متعلق بر چوق آثار معتبره براقمش ايسه‌ده، يالكز بر تراجم احوال كتابى ويا اونك مختصرى باقيدر. — آلمانيه‌ده دخى بو اسمله بر مشهور رسام كلوب ، ۱۷۸۷ده(دوسلدورف) ده‌طوغمش، و۱۸۶۷ده وفات ايتمشدر .

قورنليه { (Cornélie) اسكى روماده حسن اخلاقيله واولادينه‌ويردىكى تربيه ايله اشتهار ايتمش برقادين اولوب، آفريقا فاتحى (اسكيپيون) ك قيزى و (سمپرونيوس قراقوس)ك زوجه‌سى ايدى. كنج ايكن طول قالوب، اولادينك تربيه‌سنه حصر عمر ايتمش ؛ و مصر حكمدارلرندن بطلميوس فيسقون كندىسنه طالب اولدىغى حالده ، كندى تعبيرنجه برروماليك طولى اولمق يبانجى بر حكمدارك زوجه‌سى اولمغه ترجيح ايده‌رك تكليفى رد ايلمش ايدى. مرويدركه‌زنگين بر قادين كندىسنه مجوهرات و زينتلرينى اوزون اوزادىيه كوسترمكدن صكره، « هانى سنك كيلر؟» دىنجه، صاحبهٔ ترجمه اوغللرينى كتيرته‌رك: « ايشته بم زينتلرم ! » ديمش . حال حياتنده روماليلر كندىسنه تونجدن بر هيكل ركز ايتمشلردى .

قورنوال { و فرانسزجه قورنوآى (Cornouaille, Cornwall) انكلتره نك منتهاى غرب جنوبىسنده‌كى شبه جزيره‌نك اوجندن عبارت برقونتلق يعنى ايالت‌اولوب، يالكز شرقاً (دوون) ايالتيله و سائر طرفلردن دكزله محدوددر . مذكور ايالتدن اكثر مسافه‌ده(تامار) نهريله آيرلمشدر. مساحهٔ سطحيه سى ۳۵۸٤ مربع كيلومتره‌اولوب، ۳٤۰ ۳٦۲ اهالى‌ايله مسكوندر. سواحلى پك كيرنتيلى‌چيقنتيلى اولوب، قوى‌ولىانلرى چوقدر. اراضيسى پك عارضه‌لى و چپلاق اولوب، باقير وقلاى ايله سائر معادنى چوقدر. بومعدنلرده چاليشان عمله ۳۰ ۰۰۰ دن زياده‌در . اك برنجى محصولى پتانه‌در. سواحلنده بالينى چوقدر . ايالت ۹ قضايه منقسم اولوب، مركزى (بودمين) در.

قورنه { عراق‌عربده بصره ولايت‌وسنجاغنده و بصره‌نك ۷۵ كيلومتره شمال غربيسنده اولەرق دجله ايله فراتك محل تلاقيسنده و بو تلاقيدن حاصل اولان شط العربك باشنده قضا مركزى برقصبه اولوب، آنجق ۱۵۰۰ قدر اهاليسى، برجامع شريفى، برمكتبى، بر متروك حمامى و ۲۰ قدردكاندن‌عبارت سونوك برچارشيسى واردر. مذكور ايكى عظيم نهرك محل اجتماعنده و پك دلنشين ومهم بر نقطه‌ده واقع‌اولمغله، بوايكى نهرده سير سفائنك انتظامى‌حالنده، بيوك‌وتجارتكاه برشهراولمسى اقتضا ايدن قورنه فراتده سيرسفائنك متروك اولمسنه، واهاليسنك منتفك عشيرتنه منسوب بر طاقم بدويلردن مركب بولنمسنه بناءً ، بوندن آلتمش يتمش سنه اول كى اهميتى‌دخى غائب‌ايدوب، اكثر خانه‌لرى قامش وچاموردن معمول عادى بر كوى حالنده قالمشدر . — قضاسى ٤ ناحيه و۲۲ قريه‌يى حاوى اولوب ، اكثر اهاليسى بدويدر . طبيعت اراضى و محصولاتجه بصره سنجاغنه تابع اولمغله، « بصره » ماده‌سنه مراجعت اولنمق اقتضا ايدر .

قورنى { پير (P. Corneille) فرانسه‌نك اك بيوك هائله‌تويس شاعرى اولوب، ۱٦۰٦ تاريخنده (روئن) ده طوغمش، و ۱٦۸٤ ده وفات ايتمشدر. ابتدا علم‌حقوقه‌سلوك ايدوب، بعده شاعرلكه ميل ايتمش؛ و اك اول بر طاقم مضحكه‌لر يازوب، كسب شهرت‌ايتمش‌ايسه‌ده، صكره هائله‌لر يازمغه باشلايوب، بوسلكده كيمسه طرفندن تقليد اولنه‌ميه‌جق صورتده ابراز مهارت ايتمشدر. برچوق‌هائله و مضحكه‌لريله سائراشعارى واردر.— برادرى (توماس‌قورنى) دخى‌بومسلكه سلوكله، برقاچ‌هائله وسائر تياترورساله‌سى‌يازدقدن بشقه، برجغرافيا و تاريخ لغتيله آقادميانك لغتنه ده بر ذيل يازمشدر . آقادميا اعضالغنده برادرينه خلف اولمشدى. ۱٦۲۵ ده طوغوب، ۱۷۰۹ ده وفات ايتمشدر. — بواسمله اون‌بدنجى قرن‌ميلاديده فرانسه‌ده بابا اوغل اوچ مشهور رسام دخى‌كلمشدر.

قورنى { سنت—(St. Corneille) بواسمله خرستيانلرك ايكى‌عزيزلرى‌واردر: برنجيسى رومالى اولوب، شامك‌قيساريه قصبه‌سنده

٤٠ تاریخ میلادیسنده خرستیانلغی قبول ایتمشدی . شباطك ۲ سنده یورطیسی اجرا اولنور. — ایکنجیسی ۲۵۰ تاریخ میلادیسنده پاپا انتخاب اولنوب، برسنه ایله اوچ آی پاپالق ایتدکدن صکره ، ایمپراطور غالوس طرفندن (جیویته‌وکیا) یه نفی اولنه‌رق، اورادہ وفات ایتمشدر. ایلولك ۱٦ سنده یورطیسی اجرا اولنور .

قورنیچه (Korenicza) آوسترپا ومجار - ستان دولتنه تابع خرواتستان مع اسلاوونیه ایالتنك (زاوالیه) قضاسنده وزا - والیه‌نك ۱۱ کیلومتره جنوب غربیسنده بر قصبه اولوب، ۸۰۰۰ اهالیسی واردر .

قورو (Coro) آمریقای جنوبیده‌ونزوئلا جمهوریتنده و (قاراقاس) ك ٤۰۰ کیلومتره قدر غرب شمالیسنده وهمنای اولان کورفز ساحلندن ۲ کیلومتره‌لك مسافه‌ده واقع (فالفون) ایالتنك مرکزی برقصبه‌اولوب، ۸۱۷۰ اهالیسی ومذکور کورفزده اولدقجه ایشلك اسکله‌سی واردر .

قورو (Kourou) آمریقای جنوبیده فرانسه یه تابع غویانه مهجرینك وسطلرنده بر ایرماقدر .

قوروتویاق (Korotoïak) روسیه‌نك (وورونژ) ایالتنده و(وو - رونژ) ك ۸۷ کیلومتره جنوبنده و (دون) ایرماغنك ساحلنده اولەرق همنای اولان چایك ملتقاسنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ۸٦۲۰ اهالیسی واردر .

قوروچه (Korotcha) روسیه نك (قورسق) ایالتنده وقورسقك ۱۵٦ کیلومتره جنوب شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٦۵٦۵ اهالیسی و مشهور بالی واردر .

قوروزال (Corozal) آمریقای جنو - بیده قولومبیا حکومتنك بولیوار ایالتنده وقارتاجنه‌نك ۱۵۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده و مرعالق واسع بر اووه‌ده بر قصبه اولوب، ۷۰۰۰ اهالیسی و بز فابریقه‌لری واردر.

— آمریقای وسطینك انکلتره‌یه تابع (هو - ندوراس) مملکتنك قسم شمالیسنده و(ریوهوندو) ایله (توریور) آره‌سنده دخی بواسمله یکی برقصبه اولوب، ۵۰۰۰ اهالیسی واردر .

قوروسیوو (Kouro-Sivo) بربیوك آقنتیدر، که چین دکیزنده چین سواحلیله فیلیپینه جزایری آره‌سنده تحصل ایدوب ، شماله و بعده شمال شرقی یه طوغری جریانله ، جاپونیه سواحل شرقیه سنی یالادقدن صکره ، بحر محیط معتدلك ایچنده شرقه طوغری کیده‌رك ، آمریقای شمالی سواحلنده ایکی قوله انقسامله، بری شماله ودیکری جنوبه طوغری کیدر. یازین جنوب غربی جهتندن اسن موسم روزکارینك یاردیمیله سرعتی زیاده اولوب، کونده ۵۵ دن ۷۵ کیلومتره‌یه قدر وبعض محللرده ساعتده ۷ کیلومتره قطع ایدر. قیشین ایسه شمال شرقی جهتندن اسن روزکار سرعتی آزالدیر. کنیشلکی ۷۵ کیلومتره ودرینلکی ۹۰۰ متره قدر اولوب ، خط استوا قربندن بدأ ایتمکله، صوبی آقدیغی دکیزلرك صویندن اوچ درت وشمالدن کلن دیکر آقنتیلردن سکزاون درجه صیجاقدر ؛ واکثریا ۲۳ ایله ۲۷ درجه آره‌لرنده‌در. یازین بو آقنتیدن بر قول آیریلوب، جاپونیه ایله قوره آره‌سنده اوخوجق دکیزینه وقامچاتقه شبه جزیره‌سنه طوغری چیقیورسه‌ده، بوکا قارشی شمالدن دخی (اویه‌سیوو) اسمیله صوئوق بر آقنتی ایندیکندن، سواحل مذکوره‌نك هواسنه قورو سیوونك تأثیری اولیور . رنکی قویو اولوب ، بحر محیطك صولرندن فرق اولند - یغندن ، جاپونیه‌لیلر طرفندن « سیاه آقنتی » دیه اولان بواسمله تسمیه اولنمشدر .

قوروق طاغ جینه تابع ترکستان شرقیده بر سلسلهٔ جبالدر ، که (تیان شان) سلسلهٔ عظیمه‌سنه متوازیاً ۴۲° ۱۵′ ۸۴° دن ۹۳° طول شرقی یه دك غربدن شرقه طوغری وباغراچ کولنك جنوبنده ممتد اولور.

قوروقورو (Çorocoro) آمریقای جنوبیده (بولیویه) حکو - متنك (پاز) ایالتنده و پازك ۱۰۰ کیلومتره قدر جنوب غربیسنده و (تیتیقاقه) کولنك جنوبنده برقصبه‌اولوب، ۱۲۰۰۰ اهالیسی وباقیر وکموش معدنلری واردر .

قوروماندل (Coromandel) هندستانك قسم جنوبیسندن عبارت اولان دکن مملکتنك ساحل شرقیسنه آوروپالیلرك ویردکاری اسمدر .

قورون یاخود قرون (Coron) یونانده موره‌نك مسینیا ایالتنده وهمنامی اولان کورفزك مدخلنك غرب جهتنده اولدرق قالاماتەنك ۳۰ کیلومتره جنوب غربیسنده ومدونك ۲۰ کیلومتره شرقنده بر قصبه اولوب ، شمدیکی حالده ۱۹۵۵ اهالیسی وار ایسه‌ده ، ادارهٔ عثمانیه زمانده کرك بونك وکرك مدونك اهمیتی زیاده ایدی .

قورون (Corvin) مجارستان قرالرندن اولوب، ژان هونیادك اوغلیدر. ۱۴۵۸ تاریخنده، ۱۵ یاشنده ایکن تخته‌کچوب ، ۱۴۹۰ ده وفات ایتمشدر . جسور ومعارفپرور اولوب، آوستریا، چهستان، لهستان، ترانسیلوانیه، افلاق وبغدان ایله مخاصمات بولندیغی حالده، جمله‌سنه مقاومت ایتمش؛ وعثمانلیلره قارشی طیانه بیلمش ایدی. برطاقم قوانین وضع، وآلمانیه ، فرانسه وایتالیادن معلملر جلب ایله بوده ده بر دارالفنون و سائر مکاتب و بر کتبخانه ایله رصد خانه تأسیس ، واصول طباعتی مملکتنه ادخال ایتمشدی .

قورونیه (Corogne) اسپانیه‌نك غالیچه خطه‌سنده و مادریدك ۶۰۸ کیلومتره غرب شمالیسنده برقویك ایچنده واقع ایالت مرکزی برشهر واسکله اولوب، ۳۰۰۰۰ اهالیسی، استحکاماتی، قشله‌لری، بیوك بر توتون وبرده جام فابریقه‌سی ، ایشلك لیمانی و جوارنده فنار قله‌سی اتخاذ اولنان پك قدیم بر قله‌سی واردر .

— قورونیه ایالتی غالیچه خطه‌سنك منقسم اولدیغی درت ایالتنك بری واك شمال غربیسی اولوب، اسپانیه و پورتکیز شبه جزیره‌سنك او جهتده‌کی کوشه‌سندن عبارتدر . غرباً وشمالاً بحر محیط آطلاسی ایله ، شرقاً لوغو ، جنوباً دخی پونتودره ایالتلریله محاط و محدود اولوب، ۴۳° عرض شمالی و ۱۱ طول غربی خطلری ایالتك ایچنده تقاطع ایدیور . مساحهٔ سطحیه‌سی ۷۹۰۳ مربع کیلومتره اولوب ، ۶۱۳۸۸۱ اهالیسی واردر . مرکزی همنامی اولان شهر اولوب ، ایالت ۱۴ قضا و۹۷ ناحیه‌یه منقسمدر. اراضیسی طاغلق و سواحلی پك کیرنیلی چیقنتیلی اولوب، قوی و برونلری چوقدر . میاه جاریه‌سی چوق ایسه‌ده، چوغی قیصه چایلردن عبارت اولوب ، اك بیوکلری اورته‌سندن جریانله ساحل غربیسندن منصب اولان (تامبره) ، حدود جنوبیه‌سنی آیران (اولا) وقسم شمالیسنده آقان (اون) نهرلریدر. هواسی صوغوقجه و رطوبتلی اولوب، یاغمورلری چوقدر . طوپراغی پك منبت دکلسه‌ده ، اورمان وچایرلریله اراضیٔ مزروعه‌سنك اختلاطندن پك نظرده پك کوزل کورینور . مع هذا اراضی چفتجیلرك مالی اولغله، زراعته اهمیت ویریلوب، اهالیسی پك صیق اولغله برابر، احتیاجات محلیه‌دن فضله ذخایر حاصل اولوب ، بر مقداری اخراج اولنور. حیوانات اهلیه‌سی چوق اولوب، باشلیجه انکلتره‌یه کلیتله اخراج اولنور . معادنی پك چوق ایسه‌ده ، چیقاریلانلری پك آزدر. صنایعی هنوز کری ایسه‌ده، یئه بر خیلی فابریقه‌لری واردر . اسکله‌لری چوق اولغله، تجارتی ایشلك ایسه‌ده ، دها زیاده ترقی ایتمسی ایچریه طوغری دمیر یولارك تکثرینه منوطدر.

قوروو (Corvo) آسور جزایرینك اك کوچکی و اك شمال غربیسی اولوب ، فلورس جزیره‌سندن $17\frac{1}{2}$ کیلومتره اکنده بر بوغازله آیرلمشدر. اورته‌سی $39°42'$ عرض شمالی ایله $33°27'$ طول غربیده واقعدر. شمالدن جنوبه بویی $6\frac{1}{2}$ و اکی ۴ کیلومتره‌در. اهالیسی ۱۰۰۰ کشی قدر اولوب ، زراعت وحیواناتله مشغولدرلر .

قوروی (Corvey) پروسیه‌نك وستفالیه خطه‌سنده و (میندن)ك ۶۵ کیلومتره جنوب شرقیسنده و (وسر) نهری اوزرنده بر قصبه اولوب ، ۶۰۰۰ اهالیسی واردر .

قوره (Corée) آسیانك منتهای شرقنده چین دولتنك مانچوریه قطعه‌سنه مربوط و رسماً چین دولتنه تابع بیوك بر شبه جزیره اولوب، حقیقتده مستقل بر دولتدر.

حدود و مساحه‌سی.— قوره شمالدن جنوبه ممتد بر شبه جزیره اولوب، شرقاً جاپون دکیزیله، جنوباً چین دکیزیله، غرباً صاری دکیزله و پچیلی کورفزیله، شمالاً مانچوریه‌نك (لائوتونغ)و(ژیرنیغ) ایالتلریله، منتهای شمال شرقیسنده برآز یرده دخی روسیه‌نك ساحل ایالتیله محاط ومحدوددر. حدود شمالیه‌سی قسم اعظمنده ایکی نهرك مجرالرندن عبارت اولوب، بو ایکی نهر بر طاغك ایکی مائله‌سندن نبعانله، بری (تومان کانغ) شرق شمالیه ودیکری (یالوکانغ) غرب جنوبیه طوغری آقار. بو وجهله هرطرفدن حدود طبیعیه ایله آیرلمشدر. ′۲۰ °۳٤ ایله ′۳۰ °٤۲ عرض شمالی و ′۱۵ °۱۲۲ ایله ′۱٤ °۱۲۷ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، طولی ۹۰۰ و عرض وسطیسی ۲۲۰ کیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۱۸۶۵۰ مربع کیلومتره اولوب، ۱۰۵۱۸۹۳۷ اهالیسی واودر.

حال طبیعیسی، جبال وانهاری.— اراضیسی طاغلق وپك عارضه لی اولوب، هیچ اووه‌سی یوقدر، ویالکز طاغلری آره‌سنده آز چوق کنیش وادی وبایرلری واردر. اك بیوك طاغلری حدود شمالیه‌سی قربنده اولوب، اورادهکی سلسله‌نك اك یوکسك محلی اولان (پایق‌توسان) طاغندن برسلسله آیریلوب، ساحل شرقیسی قربنده شبه جزیره‌نك بو ینجه جنوبه طوغری اوزانیر، وسواحل غربیه‌سنه طوغری برچوق قوللر اوزادیر. بو سلسله‌نك اك یوکسك محلی پاختندن کچن (هانغ کانغ) نهرینك نبعان ایتدیکی محلدر. سلسلهٔ مذکوره‌نك غربی مائله‌سندن دها برچوق انهار نبعان ایدوب، شبه جزیره‌نك غربی سواحلنده کی قویلره دوکیلور. شرقی مائله‌سی ایسه پك دیك و آز مسافه لی اولدیغندن، او جهتده جریان ایدن صولر سیل حالنده قیصه انهاردن عبارتدر. سواحل غربیه وجنوبیه‌سی پك کیرینتیلی چیقنتیلی اولوب، قویلریله برونلری وقارشیلرنده کوچك آطه‌لری پك چوقدر. سواحل شرقیه‌سی ایسه دها دوز اولوب، اورته سنده قوره کورفزی دینلن کنیش و آچیق بر کورفز وبونك اورته‌سنده روسلرك (لازارف) تسمیه ایتدکلری بر لیمان واردر. جزایرینك اك بیوکی منتهای شمالیسی قارشیسنده واچیقلرده بولنان (قالپائرت) آطه‌سیدر. مرتفع و طاغلق بر جزیره‌در.

اقلیم وهواسی، محصولات وحیواناتی.— قوره‌نك هواسی عرضنك اقتضاسندن زیاده صوئوق اولوب، شمال جهتنده‌کی طاغلق محللرنده برودت پك شدتلی وقار وبوزلر کثرتلی اولدقدن بشقه، منتهای جنوب شرقیسنده وساحل قربنده دخی مایس آینده قار کورلمشدر. سنه‌نك یاریسی جنوب غربی ویاریسی شمال شرقی روز کاری اسوب، بو ایکنجی روز کار دوندیکی وقت یعنی آغستوس ایله ایلولك ابتدالرنده پك چوق یاغمور یاغار، و شدتلی فرطونه‌لر اولور. شمال شرقی جهتی غیر منبت ایسه‌ده، سائر طرفلرنده طوپراغی خیلی منبت اولوب، کلیتلی بغدای، پرنج، کنویر، پاموق، توتون ومیوه و سبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. طوت آغاجلری‌ده چوق اولوب، ایپك چیقار. بر آغاجدن تخته‌لره آلتون جلا ورنکنی ویرر بر نوع ورنیك چیقار. پك مقوی عد اولنان برکوك آغرلغی نسبتنده آلتونله صاتیلیر. طاغلرنده آلتون، کومش ودمیر معدنلری بولنور. حیوانات اهلیه‌سی بیکیر، صیغیر، طوموز، کجی، کوپك، کدی و طیور بیتیه‌نك انواعندن عبارت اولوب، بیکیرلری کوچك ایسه‌ده قوتلیدر. اورمانلرده صیغین، طوموز، آیی، کوچك برجنس قاپلان وکوچك آو حیوانلریله زهرلی ییلانلر و بعض انهارده (آلیغاتور) دینلن تمساح جنسی واردر.

اهالیسی، جنسیت ولسان ومذهبلری.— قوره حقنده هنوز تحقیقات مکمله اجرا اولنمامش ایسه‌ده، اهالیسی ایکی جنسیته و حتی ایکی عرقه منسوب بولندیغی آکلاشیلیور. قسم اعظمی چینلیلر کبی مغول عرقنه منسوب اولوب، باصیق برونلی، چیقیق یناقلی وکوسه صقالیدر؛ برقسمی ایسه عادتا عرق قافقاسیه مشابه دوز برونلی، اوزون وطوپ صقاللی و دوز کون چهره‌لی اولوب، مأمورین و زادکان وکبار اهالی بونلردندر. آکلاشلدیغنه کوره، بو ایکنجی جنس اهالی مجهول بر وقتده مجهول بریردن کلوب، شبه جزیره‌یی ضبط ایتمش،

و او وقتدن قوم حاکم حالنده قالمشدر . لسانلری چینجه وجاپونجه‌دن فرقلی اولوب، آنجق مکتبلرنده وحکومت ایشلرنده قوللاندقلری لسان ادبی ورسمی ینه چینجه لسانیدر، که بونی تحصیل ایده‌رك اوکرنیرلر . مجالری تصویر ایدن چین خطنـدن بشقه حروفله یازیلیر عموم ایچون آیریجه برخطلری دخی اولدیغی مرویدر. دین ومذهبجه چینلیلردن فرقلری اولیوب ، بونلر دخی (بودا) دینینه تابعـدرلر ، وبونزو عنوانیله رؤساء روحانیه‌لری واردر. چینده اولدیغی کبی ، بوراده دخی رؤسـا قونفوچیوسك مذهب فلسفیسنه تابعدرلر. بوندن بشقه عوام اهالینك بعضیسی مملکتـه مخصوص قبا بر مذهبـده بولنیورلر، که بونك اساس اعتقـادی هنوز معلوم دکلدر. خانه‌لری آغاچ وچاموردن و یالکز شهر وقصبه‌لرده بعضلری طوغله‌دن اولوب، جمله‌سی بر قاتلی وصمانله مستوردر . قیافتلری چینلیلرك کبی اولوب، انتـاری وخرقه کیر، و باشلرینه کنیش سپرلی برجنس شاپقه قورلر. عادتلرینك غرائبندن اوله‌رق اولولرینی سنه‌ده ایکی دفعـه یعنی ایلك وصوك بهارده دفن ایدوب، بوایکی موسم آره‌سنده اولنلر موقتاً درت قازیق اوزرینه طوردیرلمش بر قلبه‌ده بولندیررلر. اهالی کبار وزادکان، عوام واسرا اوله‌رق اوچ صنفه منقسم اولوب ، بو اوچ صنف بیننده اختلاط و ازدواج وقوع بولماز.

صنایع وتجارتی. — قوره‌ده استعمال اولنان ایپك قماشلر و سائر سوسـه متعلق ظریف شیلر چیندن کلوب، مملکتده پاموق وکنویردن قبا بر طاقم منسـوجاتله چینی وچناق چوملك کبی شیلر وقبا بر جنس کاغد یاپیلر. بوکاغـد پك طیانیقلی اولوب، قوره‌لیلر طرفندن هراحتیاجده قوللانیله‌رق، بوندن شـاپقه ، شمسـیه وحتی بعض اثواب دخی یاپارلر. زیتون یاغنه باتیره‌رق جام مقامنده پنجره‌لره‌ده یاپشدیررلر، اوطه‌لرینك قپولری دخی برچرچوه‌یه یاپشدیرلمش کاغدن عبارتدر. قوره‌لیلرك یاپدقلری بوکاغد بوکبی احتیاجات ایچون چینه دخی ادخال اولنور . بچـاق و قلیچ کبی دمیردن بعض آلات جارحـه دخی یاپارلر، که بونلرده چینـده مقبولدر. باشلیجه صنعتلری بوندن واخراجاتلری دخی بروجه مذکور کاغد ایله جزئی آلات جارحه‌دن عبارتدر.

ذاتاً قوره حکومتی چـین و جاپوندن پك زیاده قورقوب ، بونلرك مملکته یـاشامسیچون هرنوع تجـارت خارجیه‌یی واهـالینك اجنبیلرله مناسباتی شدیداً واعدام جزاسیله منع ایدر . جاپونیـه‌لیلر کوچ حال ایله قوره حکمدارینی کندی تجارتلرینه اوچ اسکله تخصیص ایتمکه اجبار ایده‌بیلمشلردر . مع‌هذا ۱۸۸۲ تاریخندن بری آوروپا دول معظمه‌سیله و ممالك مجتمعه ایله تجارت معـاهده‌لری عقد ایتمشدر. تجارت داخلیه‌لری اولدقجه ایشلکدر.

اصول اداره وحکومتی، تقسیمات ملکیه‌سی. — اصـول اداره‌سی حکـومت مطلقـه دن عبـارت اولوب ، چینـه تابع ظـن اولنیورسـه ده ، بو تابعیت بهر سنه چین حکمدارینه مخصوص برهیئت سفارتله برطاقم هدایا کوندرمکدن عبارت اولوب، چین دولتی بو هـدایایه ویرکی نامنی ویرر . ذاتاً یکرمی‌سنه‌اول ابتدا جاپونیه وبعده آوروپادولتلری وآمریقا قوره‌نك اسـتقلالنی رسماً طانیمشلردر . عساکر منتظمه‌سی ۷۰۰۰ کشیدن عبارت اولوب، سائر عسکری چینك عسکری اصولنده‌در، والآن فتیللی تفنکلرله مسلحدر. واردات سنویه‌سی آنجق اون ملیون فرانقدن عبارتدر. قوره‌لیلر چینلیلردن دها جسور ومملکتلرینی مدافعـه یه پك الویریشـلی اولدیغی حالده، اصول قدیمه‌ده ثباتندن طولایی کچن سنه جاپونیه عسکرینه مقاومت ایده‌میوب، پك قولای مغلوب اولمش، و بتـون قوره جاپونیه‌نك ضبطنه کچمشدی . پایتختی مائلهٔ غربیه‌سی وسطلرنده بولنان (سئول) شهری اولوب، مملکت ۸ ایالته منقسمدر، که بونلرك اوچی مائلهٔ شرقیه سـنده و بشی مائلهٔ غربیه‌سنده واقعدر . ایالتلر قضالره و قضالر دخی ناحیه‌لره منقسم اولوب ، بونلرك مرکز اداره‌لری قصبه عد اولنمغله، بتون قوره‌ده ۳۶۱ قصبه وار ایسه‌ده ، بونلردن چوغنك کویدن فرقلری یوقدر. پایتختك ۲۵۰۰۰۰ اهـالیسی واردر . قـوره اسکیدن بری چین ممالکندن معـدود اولوب ، ۹۳۵ تاریخ میلادیسنده استحصال استقلال ایتمش؛ و بشیوز سنه‌یه قریب مدت بسبتون مستقل بولندقدن صکره، ۱۳۹۲ ده قوره حکمداری چین دولتنی طانیه‌رق چین ایمپراطورینه تابع اولمغه مجبوراولمش ایسه‌ده ، بو تابعیت اختیاری اولمغله، کیتدکجه روابط

تابعیت ومتبوعیت کوشیوب، بسبتون اسمی واعتباری بر ارتباط حالنده قالمشدر .

قوره بوغازی (Détroit de Corée) قوره شبه جزیره‌سنك منتهای جنوب شرقیسیله جاپونیه‌نك ساحل غربیسی آرەسنده کنیش بر بوغاز اولوب ، اکی تقریباً ۱۷۵ کیلومتره‌در . اورته‌سنده جاپونیه یه تابع (چوسیما) جزیره‌سی بولنوب، بونکله قوره‌ساحلی آرەسنده‌کی بوغازه یعنی قوره بوغازینك شمال‌غربی قسمنه (بروغتون بوغازی) دخی دیرلر .

قوری (Corry) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك پانسیلوانیه حکومتنده (اریه) سنجاغنده و همنای اولان کولك کنارنده اولەرق برقاچ دمیر یول خطنك محل التصاقنده بر قصبه اولوب، ۶۸۰۰ اهالیسی ومتعدد طاش یاغی تصفیه‌خانه‌لری واردر .

قوریاق (Koriak) سیبریه‌نك منتهای شرق شمالیسنده و قامچاتقه‌شبه جزیره‌سنك قسم شمالیسیله اونك شمالنده‌کی یرلرده ساکن بر قوم اولوب، شمال غربی جهتنده بولنان (چوقچی) لرله قرابت جنسیه‌لری واردر . مغول عرقنه منسوبدرلر .

قوریب لوغ (Corrib Lough) ایرلاندەنك (قونوخت) ایالتنده بر کول اولوب ، (لوغ نیغ) دن صکره جزیرۀ مذکوره نك الك بیوك کولیدر . شمال غربیدن جنوب شرقیه طوغری بویی ٤ کیلومتره اولوب، اکی ۱ ½ دن ۱۰ کیلومتره یه قدردر . تحت‌الارض (ماسق) و (قلاره) نهری واسطه‌سیله (قلونکین) کوللرینك صولرینی آلوب ، فضلۀ میاهی (غالوی) قوینه دوکیلور .

قوریبوت (Coributh) لهستان قرالارندن اولوب، ۱۶۶۹ ده قازیمیره خلف اولمش ؛ و ۱۶۷۳ تاریخنده‌دك حکم سورمشدر . زادکاندن بر عائله یه منسوب اولوب ، حکمدارلغی کرهاً قبول ایتمشدی . (سوبیسکی) نك کندیسی علیهنده قورمش اولدیغی اتفاقی کوچ حال ایله بوزمش؛ و مدت حکومتنده عثمانلیلرله تاتارلر و قزاقلر لهستانه داخل اولوب ، دولت عثمانیه ایله ۱۶۷۲ ده (بوساچ) معاهده‌سنی امضایه مجبور اولمش ایدی .

قوریتیبا (Curitiba) برازیلیا ممالك مجتمعه‌سنك جنوب جهتنده و (سائوپاولو) نك ٤۷۰ کیلومتره‌جنوب‌غربیسنده (پارانا) حکومتنك مرکزی بر قصبه اولوب ، ۵۰۰۰ اهالیسی و اشجار مثمره‌یی‌حاوی باغچه‌لری واردر .

قوریقوس (Corycus) آطنه ولایتنك ایچ‌ایل سنجاغی ساحل‌شرقیسنده و سلفکه‌نك ٤۵ کیلومتره شرق شمالیسنده لاماس صوینك منصبی قربنده بولنمش برشهر قدیم اولوب، قارشیسنده‌کی برکوچك آطه اوزرنده حالا موجود اولان بر قلعه‌سی الیوم قره حصار وقورغوس نامیله معروفدر . بوقلعه‌ساحله‌وشهره متصل بولنمش اولان دیکر بر قلعه‌یه برکوپری‌ایله مربوط ایدی. بوشهر قرون‌وسطاده دخی‌موجود اولوب، اهل صلیب محاربانی زماننده قلعه‌لرینك متانتیله مشهور ایدی . ایکی لیمانی و ایشلك تجارتی وار ایدی . بعض خرابه‌لری موجوددر . قربنده ازمنۀ قدیمه‌ده مشهور بولنمش غریب بر مغاره ده وار ایدی .

قوریله (Kouriles) آسیانك منتهای شرقنده سیبریه‌یه مربوط قامچاتقه شبه جزیره‌سنك جنوبی کوشه‌سی قارشیسندن جاپونیه‌نك الك شمالی قسمی‌اولان (یسو) جزیره‌سنك شمال شرقی کوشه‌سنه‌دك اوخوچق‌دکیزیله بحرمحیط معتدل آرەسنده ممتد وجاپونیه دولتنه تابع برصره آطه‌لر اولوب ، ۴۳°۳۰′ ایله ۵۱° عرض شمالی و ۱۴۳° ایله ۱۵۴° طول شرقی‌آرەلرنده ۱۲۰۰ کیلومتره‌لك محلده اوزانیرلر . بونلرك دردی‌بیوك، آلتیسی ایکنجی درجه ده و قصوری درجات مختلفه‌ده کوچك اولمق اوزره، پك کوچك و خالی اولانلری داخل‌حساب اولمدیغی حالده، باشلیجه‌لری ۱۶ آطه‌در. جمله‌سنك مساحۀ سطحیه‌سی ۱۴۸۲۴ مربع کیلومتره‌در. اکثری ینه او استقامتده یعنی جنوب غربیدن شمال شرقی یه طوغری اوزون وطاردر. بیوکلری جنوبدن باشلایه‌رق: قوناسیری، ایتوروپ، اوروپ، پاراموسیر؛ ایکنجی درجه‌ده کیلر:

سیقوتان ، سیموسیر ، سیاسقوتان ، خاریقوتان ، اونهوتان، سومسو در. قوریله جزایرینك آره‌لری اکثر یرلرنده صیغلر و قیالرله مسدود ایسه ده ، بعض جهتلرنده‌ده درینجه بوغازلر تشکیل ایدرلر ؛ و بو صره‌نك ایکی طرفنده دکیز پك درین‌اولوب، حتی بحر محیط معتدلك ۸۶۰۶ متره‌دن عبارت اولان اك درین محلی بو جزایرك قربنده در . اراضیلری کاملاً برکانی اولوب ، ۵۲ برکان صا - یلمشدر،که بونلرك ۹ ی الیوم آتش افشاندر ، و دیکر ۴۳ ك ده یقینلر ده سونمش اولدقلری آکلاشیلیور. بو طاغلر خیلی یوکسك اولوب ، اك یوکسکی‌اولان وهمنامی برکوچك جزیره ده بولنان (آلات) برکانینك ۲۱۳۰ متره ارتفاعی واردر. دیکرلرینك ارتفاعی ده ۱۰۰۰ و ۱۵۰۰ متره رادەلرنده‌در . حرکت ارض کثیرالوقوعدر . اك جنوبده‌کی اوچ بیوك و برکوچك جزیره‌ده بعض اورمانلر وسوکود ، قواق ، کورکن ومیشه آغاجلری وتیلکی، وشق ، سمور کبی حیوانات بولنیورسه‌ده ، اوروپ آطه‌سنی کچدکدن صکره شمال جهتنده بولنانلرینك طاغلری اکثریا قارله مستور و قارسز اولدقلری وقت دخی چبلاق وسیم سیاه ویالکز ساحللری نباتاتله مستوردر. بوآطه‌لر اکثریا سیسله محاط‌اولوب، آره‌لرنده‌کی بوغازلردن دخی برطرفدن اوخوچق دکیزینك آقنتیلری وبر طرفدن‌بحر محیطك جسیم‌طالغه‌لری هجوم‌ایتدیکندن، فرطونه اکسیك اولماز . بتون جزایرك اهالیسی بیك کشیه بالغ اولماز. بونلرده جاپونیه‌نك اهالئ قدیمه‌سی اولان (آینو) جنسیتنه منسوب‌اولوب، دری ایله کیینیر ویرك ایچنه قازدقلری مغاره‌لرده بارینیرلر . باشلیجه مدار معیشتلری‌ده بالیق و آو اتیدر .

قوریلیانو { (Corigliano) ایتالیانك قالابره خطه‌سنده قوزنجه ایالتنك (روسانو) قضاسنده و روسانونك ۱۲ کیلومتره غرب شمالیسنده و تارنته کورفزندن ۵ کیلومتره‌لك مسافه ده اولەرق همنامی بر چایك اوزرنده برقصبه‌اولوب، ۱۰۵۷۰ اهالیسی‌ودمیر ولی واردر .

قورین { جزیره‌ده برقصبه اولدیغنی یاقوت حموی ذکر ایدیورسه‌ده ، محلنی بیان ایتمیور .

قورینتس { (Corrientes) آمریقای جنوبینك آرجنتین‌حکومتنده و بوئنوس‌آیرسك تقریباً ۱۰۰۰ کیلومتره‌شمالنده اولەرق (پارانه) ایرماغنك صول کناری وپارا - غوآی نهریله محل تلاقیسی قربنده برتپه‌نك‌اوزرنده واقع ایالت مرکزی بر قصبه اولوب ، ۱۱۲۲۰ اهالیسی، پورتقال وخرما و انجیر آغاجلرینی حاوی باغچه‌لر وباغلرله محاط کوزل‌اولری، کوزل‌ریختمی، بیوك ابنیهٔ امیریه وخیریه‌سی، پك ایشلك تجارتی ، سفائن اعمالنه مخصوص حوض و دستکاهلری ، دوکمخانه‌لری و باصدیرمه فابریقه‌لری واردر . ساحلدن ۱۷۰ کیلومتره یوقاری اولدیغی حالده ، نهرك قصبه‌نك اوکنده ۳۰ متره درینلکی اولمغله، سفائن ریختمه قدر کیدوب یناشیرلر .

— قورینتس ایالتی آرجنتین حکومتنك اك شمال شرقی ایالتی اولوب، شرقاً اوروغوآی، شمالاً پاراغوآی ، غرباً پارانه انهار عظیمه‌سیله محاط اولدیغی حالده، یالکز منتهای شمال‌شرقی کوشه‌سیله جنوب جهتندن قره حدودیله آیرلمشدر . شرقاً برازیلیا ممالك مجتمعه‌سیله، شمالاً پاراغوآی‌حکومتیله، غرباً شاقو و سانته‌فه ، جنوباً دخی انتره‌ریوس ایالتلریله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۲۳۶۶۱ مربع کیلومتره اولوب، اهالیسی بوندن بش آلتی سنه اول کی استاتستیقه کوره ۲۰۰۰۰۰ کشیدن عبارت ایدی . اراضیسی دوز اولوب، صویی دخی بول اولمغله، طوپراغی پك منبتدر. اکثر طرفلری واسع اورمانلرله مستوردر . یالکز شمال جهتنده بعض بطاقلقلری واردر . آنجق اهالیسی ، وسعت اراضیسنه نسبةً ، پك جزئی اولدیغندن ، ایشلن یرلری پك آزدر . اهالینك ده برنجی مشغولیتی حیوانات یتیشدیرمك ایشی اولوب، کلیتلی سوریلر بسلر، و باصدیرمه اخراج ایدرلر . اهالیسی چو - غالدقجه ، پك معمور بر یر اولەجقدر .

قورینه { (Corinne) یونان قدیمك مشهور برشاعره‌سی اولوب، بیوتیه‌نك (تاناغره) قصبه‌سنده طوغمشدر . ینه مشاهیر

نسادن (میرتیس) ك طالباتندن ایدی . شعرادن (پیندار) ك رقیبه‌سی اولوب، برچوق مسابقلرده کندیسنی کچمشیدی .

قوریولان { (Coriolan) اسکی روما سر- دارلرندن اولوب ، میلاد دن ٤٩٣ سنه اول (وولسق) قومیله محاربه‌ایده‌رك، (قوریله) شهرینی ضبط ایتمکله ، بو لقبله شهرت بولمش؛ وبعده نائل مرام اولهمدیغیچون، رومالیلره قارشی افکارده بولنمغله، نفی اولنه‌رق، (وولسق)لره التجا ، واونلرله واروب، رومایی محاصره ایتمش ؛ وآنجق والده‌سیله زوجه‌سنك رجاسی اوزرینه ، محاصره‌یی رفع ایتمشیدی . ٤٨٨ ده مقتولاً وفات ایتمشدر .

قوریوله { (Corioles) لاتیوم خطه‌سنده و رومانك ٣٦ کیلومتره جنوب غربیسنده اسکی بر شهر اولوب، (وولسق) قومنك مرکزی ایدی .

قوریه { اندلسده مارده نواحیسندن بر قصبه اولدیغی « معجم‌البلدان »ده مسطوردر .

قوز احمد پاشا { [« احمدپاشا (قوز-)» ماده‌سنه مراجعت.]

قوزاق { یاخود قزاق(Cosaques, Kazaks) روسیه‌ده برصنف اهالیدر ، که اساساً تاتارلردن قاله اولوب، تاتار خانلری ودشت قپچاق دولتی زمانلرنده آقینجی برصنف عسکرایدی. اوزمانلرك قزاقلری مسلمان اولوب، تاتار، چرکس و قیرغیز افرادندن ایدیلر . بعده بونلره تقلیداً جنسیتجه ینه تاتار بر صنف خرستیان آقینجیلر تشکل ایدوب، کندیلرینه روس ، لهلی و سائر جنسیتلره منسوب افراد دخی التحاق ایتمش؛ وبونلر ابتدا بسبتون مستقل اولدقلری حالده ، کندی حسابلریچون آقین وچاپول ایتمکده ایدیلر. الك اول لهستان قرالری بونلردن استفاده ایتمکدوشونوب، کندیلرینه (دنیپر) مجراسی اطرافنده یرلرویرمش، و او جهتلره یرلشدیلری (زاپوروغ قزاقلری) نامیله شهرت بولمشلردی. کندی بینلرنده انتخاب ایتدکاری رئیس وقوماندانلرینه (هاتمان) و دها طوغریسی (آتامان) نامنی ویررلردی. بعده دولت عثمانیه‌نك او جهتده توسیع فتوحات ایتمسی اوزرینه ، اشبو زاپوروغ قوزاقلری بر مدت دولت مشارالیهانك تحت حمایه‌سنده بولنوب، بوندن طولایی روسیه ایله باب عالی آره‌سنده بعض اختلافات وقوع بولمشدی. نهایت روسیه‌نك حمایه سی آلتنه کیروب ، کندی کندیلرینه روسیه‌نك متفقلری نامنی ویررلردی . روسلر بونلرك جسارتندن و جنکاورلکلریله آقین وچاپوله اولان میل‌واستعدادلرندن استفاده امیدیله، کندیلرندن سپاهی صورتنده سواری آلایلری تشکیل ایده‌رك ، الك مخاطره‌لی حدودلری جوارلرنده و تا سیبریه و ترکستانك منتهالرینه‌دك سوق و اسکان ایتمشدر . بوکونکی کونده الك طوبلی بولنانلری (دون) ایرماغی مجراسنده وقوبان‌جهتنده بولنانلر- یدر. جمله‌سی ایکی ملیون نفوسه قریبدرلر .

قوزان { آطنه ولایتنه تابع وولایتك شمال شرقیسنده‌واقع برسنجاق‌اولوب، غرب جنوبی طرفندن نفس آطنه، جنوب شرقی جهتندن جبل برکت ، شرقاً حلب ولایتنه تابع مرعش سنجاقلریله ، شمالاً سیواس ، شمال غربی طرفندن دخی آنقره وقونیه ولایتلریله محدوددر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق ایسه‌ده، زراعته پك الویرشلی اووه‌لری ودوز یرلری دخی‌چوقدر. سیحان ایرماغی شمالدن کلوب، سنجاغی اورته‌سندن شق ایله، اکثر میاه جاریه‌سنی جمع ایتدیکی کبی ، جیحان نهری دخی جنوب شرقی حدودینی تفریق ایله او جهتده بر قاچ چای آلیر. بو وجهله میاه جاریه‌سی چوق اولوب ، بونلر جزئی بر همتله اطرافلرنده‌کی اراضی‌یی اروا ایده‌بیلیرسه‌ده ، اهالی ذاتاً آز اولغله‌برابر، تنبل و بر طاقلری خیمه‌نشین اولدیغندن، نه بوندن ونه‌ده طوپراغك قوهٔ انباتیه سندن استفاده ایتیوب، وقتیله بر ذخیره انباری حکمنده بولنمش‌اولان اوکوزل‌یرلر قامشلق‌وچاليلق حالنه کیرمشدر. شمدیکی محصولاتی احتیاجات محلیه‌یه کوره‌در. اورمانلری‌چوق‌اولوب، چامك انواعیله، میشه، یبانی زیتون آغاجلرینی حاویدر ، طاغلرنده معادن مختلفه بولندینی مروی ایسه‌ده، چیقاریلانی یوقدر. اهالیسی آنجق ٦٠٠٠٠ کشی اولوب ،

۳۲۰۰۰ ی اسلام، ۲۰۰۰۰ ی ارمنی و ۷۰۰۰ ی ارمنی قتولیکیدر. خیمه‌نشین عشیرتلر بو حسابه داخل دکلدر. حیواناتی چوقجه اولوب، صیغیر وقیون وکچیلری مصر بازارلرنده مقبول اولمغله، بونلردن بعض اخراجاتی واردر. مرکزی (سیس) قصبه‌سی اولوب، سنجاق: سیس، قارص، فکه و حاجین اسملریله ٤ قضایه منقسم و ۳ ناحیه‌یی دخی حاویدر.

قوزقو (Cuzco) آمریقای جنوبیده‌پرو حکومتنده ولیمانك ۸۵۰ کیلومتره شرق جنوبیسنده اولهرق آند سلسلهٔ جبالنك ۳٤٦۸ متره ارتفاعی اولان بر وادیسنده واقع ایالت مرکزی برقصبه اولوب، اکثری اصل‌یرلی اولق اوزره، ۱۸۳۰۰ اهالیسی، معتدل لکن سریع‌التحول هواسی، قاقاؤ وقاوچوق و سائره تجارتی، یوکدن قالین یورغانلرله تختەدن اویمه لی معمولاتی واینفه‌لردن قاله برچوق آثاری واردر. اسکی اینقه‌لرك مرکز و پایتختی اولوب، یقین وقته کلنجه‌یه قدر اللی بیکدن زیاده اهالیسی وار ایکن، کوندن‌کونه تدنی‌ایتمکده، وکیشوآ جنسیتنه‌منسوب اولان اهالیسی آزالمقده‌در.

قوزلوف (Kozlof) روسیه‌نك تامبوف ایالتنده وتامبوفدن ۷۲ کیلومتره غربنده اولهرق موسقووه‌دن ساراتوفه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده قضا مرکزی بر شهر اولوب، ۲۵۲۰ اهالیسی، اپ یاغی، موم، صابون، بیره وطوغله‌فابریقه‌لری وقربنده سنه‌ده برکره‌قوریلوب یدی کون سورن بر بیوك پنایری واردر.

قوزما (St. Cosme) خرستیانلرك عزیزلرندن اولوب، جزیرة‌العربدن اولدیغی حالده، برادری (سنت دامیان) ایله‌برابر، کیلیکیاده جراحلق ایتمکده ایکن، دیوقلتیان‌زمانده ۳۰۳ تاریخنده، عیسوی اولدقلرندن طولایی، طوتیلوب اتلاف‌ایدلمشلر. ایلولك ۲۷ سنه‌یورطیلرینی اجرا ایدرلر.

قوزماس (Cosmas) اسکندریه‌لی بر تاجر اولوب، ۵۱۹ تاریخ میلادیسنده هندستانه سیاحتله، لسان یونانیده بر سیاحتنامه یازمشدر.

قوزن (V. Cousin) فرانسه علمای فلسفه‌سندن اولوب، ۱۷۹۲ ده پارسده طوغمش، و ۱۸٦۷ ده وفات ایتمشدر. برچوق وقت پارس‌مکاتبنده فلسفه‌معلملکی ایدوب، استادی (رویه قولارد) ك مذهبنه تابع اولدقدن صکره، آلمانیه‌یه‌سیاحت‌ایدوب، عودتنده قانت، فیخت، شلینغ و هکل کبی آلمان حکماسنك ذهابنه‌سلوك ایتدیکندن، معلملکدن عزل‌اولنه‌رق، مشیر (لانه) نك اوغلنه مربی اولمش؛ واواثناده یونان قدیم حکماسنك تألیفاتی بر طاقم حاشیه‌لرله نشر ایتمکه باشلامش؛ ومؤخراً آلمانیه‌یه برایکنجی سیاحت‌ایدوب، درسده‌قاربوناربلردن‌ظن‌اولنه‌رق، توقیفله، آلتی آی برلینده محبوس‌قالمش؛ و۱۸۲۷ده خلاص بولوب، فرانسه‌یه عودتنده ادبیات‌مکتبنده فلسفه معلمی اولوب، ویلمن وکیزو ایله آرقداش بولنمش؛ وبوویردیکی درسلرله بیوك برشهرت‌وشان قزانوب، ۱۸۳۰ دن صکره بربرینی‌متعاقب‌شورای دولت وهیئت اعیان اعضالغنه وبعده دارالمعلمین مدیریتنه ودارالفنون مجلسی ومتعاقباً آقادمیا اعضالغنه نصب اولنمش؛ و ۱۸٤۰ ده موسیو تیرك تشکیل ایتدیکی هیئت وکلایه داخل اولوب، معارف ناظری اولمش ایدی. زماننده فرانسه‌ده فلسفه‌نك اك بیوك مروج وحامیسی اولوب، تدریسات ونشریاتله برطرفدن قتولیکلرك افکار تعصبکارانه‌سنه وبر طرفدن مادیونك افکار مفرطه‌سنه مقاومت ایتمش؛ وفلسفه‌نك تاریخیله مذاهب مختلفهٔ فلسفیه‌نك تعریف وایضاحنه دائر متعدد کتابلر و اخلاق و تربیه‌یه متعلق دخی بعض آثار نشر ایلمشدر. اواخر عمرنده اختیار عزلت ایدوب، بعض آثارینی تصحیح وبکیدن نشر ایتمکله اشتغال ایتمشدر.

قوزن (J. Cousin) فرانسه نك اك‌مشهور رسام و هیکلتراشلرندن اولوب، بحق «فرانسه‌نك میکل آنجلوسی» لقبنه مظهر اولمشدر. ۱۵۰۰ تاریخنده طوغوب، ۱۵۹۰ ده وفات ایتمش؛ و برنجی فرانسوآ ایله ایکنجی هنری وطفوزنجی شارل زمانلرنده بیوك

حرمت و اعتباره نائل اولمش ایدی . بر چوق مشهور رسم و هیکللریله صنعتنه دائر برایکی تألیفی واردر.

قوزنچك (Kouznetzk) روسیه نك ساراتوف ایالتنده وساراتوفك ۲٤٥ کیلومتره شمال شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۷٤۰۰ اهالیسی، دباغخانه‌لری وکودری، غانت ومعمولات سراجیه فابریقه‌لری واردر.

— سیبریه‌نك (تومسق) ایالتنده وتومسقك ٦۷۸ کیلومتره جنوب شرقیسنده دخی بو اسمله قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۷۲۸۵ اهالیسی واردر. — بوقضاده بواسمله برطاغ دخی واردر، که آلتون طاغ سلسله‌سنه مربوط اولوب، او بی ایله ینیسی حوضه‌لری آره‌سنده جنوبدن شماله طوغری تقریباً ۵۰۰ کیلومتره‌لك محلده ممتد اولور . ذروه‌لری ۱۲۰۰ و ۱۵۰۰ متره ارتفاعلرینه‌قدر یوکسلیر. آلتون ریزه‌لری چوقدر . بوکا روسلر (قوزنچك آلاطاغی) دخی دیرلر.

قوزنجه (Cosenza) ایتالیانك قالابره خطه‌سنده و ناپولینك ۳۰۰ کیلومتره جنوب‌شرقیسنده وساحلدن ۱۸ کیلومتره ایچریده اوله‌رق قراتی نهری اوزرنده (قالابره چیتریوره) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب ، ۱٦۰۰۰ اهالیسی، آقادمیاسی، داخلی مکتبی ، خسته‌خانه‌سی، یتیمخانه‌سی، چینی و یچاق فابریقه‌لری وخیلی ایشلك تجارتی واردر . پك اسکی بر قصبه اولوب، برآره‌لق‌ده سیچیلیه‌ده حکم سورن عربلرك ضبطنده بولنمشدر .

— (قالابره چیتریوره) دخی دنیلن‌قوزنچه ایالتی قالابره‌نك قسم شمالیسندن عبارت اولوب ، شمالاً (بازیلیقاته) خطه وایالتیله ، جنوباً قالابره اولتریوره ونام‌دیکرله قاتانجارو ایالتیله، شرقاً تارنته کورفزیله، غرباً دخی تیرنیان دکیزیله محاط‌اولدیغی حالده، مساحهٔ سطحیه‌سی ۷۳۵۸ مربع کیلومتره واهالیسی ٤۷۰ ٤٤۰ کشیدر . اراضیسی غرب جهتنده طاغلق وشرق طرفنده دها دوز اولوب، اك بیوك نهری تارنته کورفزینه‌دوکیلن(قراتی)در. طوپراغی اولدقجه منبت اولوب، ذخیره ، کتن ، کنویر، صفران، پاموق، زیتون ، اوزوم وسائر محصولاتی واردر. خیلی مقدار زیتون‌یاغی،شراب، ایپك و بال دخی‌چیقار. مرعالری‌کوزل وحیواناتی چوقدر. صنایعی معمولات دباغیه‌ایله بز،قباجوخه، پنیر وسائره اعمالدن عبارتدر ، ایالت ٤ قضایه منقسم اولوب، مرکزندن بشقه یدی‌سکز قصبه‌سی دخی واردر. اهالیسنك بر مقداری وقتیله هجرت ایتمش آرناؤدلردر .

قوزومل (Cozumel) مکسیقه‌نك‌جنوبنده‌کی یوقاتان مملکتنك‌ساحل شرقیسی قارشیسنده برآطه اولوب ، ساحلدن ۱٤ کیلومتره‌لك بر بوغازله آیرلمش اولدیغی حالده، بویی ۳۹ و اکی ۱۲ کیلومتره‌در . اهالیٔ دائمه‌سی یوقدر.

قوزه (Couza) رومانیه مشاهیرجالندن اولوب ، ۱۸۲۰ ده، غلاصده طوغمش، و ۱۸۷۳ ده وفات ایتمشدر . بغدان عسکرنده میرآلای ایکن ، ۱۸۵۸ ده بغدان ایله افلاقك برلشمسی‌اوزرینه، ایکی‌جهتدن دخی پرنس انتخاب ، و جانب باب عالیدن تصدیق اولنمش ؛ وسکز سنه حکومت سوردکدن صکره ، تفرقه‌لره غلبه ایده‌میوب، ۱۸٦٦ ده استعفایه مجبوراولمش؛ ویرینه شمدیکی قرال شارل هوهنزولرن کلمشدر . قوزه رومانیه‌لیلرك حسیات ملیه‌لرینی اویاندیروب، او وقته‌دك لسانلرینی اسلاوحروفیله یازمقده‌لرایکن، لاتین حروفنی‌قبول ایتدیرمش؛ ودها نیجه‌اجراآته باعث اولمش ایدی . رومانیه‌لیلر هیکلنی رکز ایتمشلردر .

قوزی چایی آیدین ولایتنده کدیز ایرماغنه تابع بر نهردر ، که آلاشهرك اوست طرفنده بوز طاغدن نبعانله آلاشهرك قربندن کچدکدن صکره آطاله‌نك آلت طرفنده مذکور ایرماغه دوکیلور .

قوژانی (یاخودقوزانه) مناستر ولایتنك سرفیجه سنجاغنده وسرفیجه‌نك ۳۵ کیلومتره شمال غربیسنده مناسترك ده ۹۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده مرتفع بر محلده و اینجه قره صویه دوکیلن برچایك اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، قسم کلیسی اولاخ اولق اوزره ،

۶۵۰۸ اهالیسی، ۴۸۷ دکانی، ۲۱ فرونی، ۱۲ خانی ووقتیله مشهور بولنمش قالین بزایله کوملکلك بز وکلیم، سجاده وسائر منسوجات دستکاهلریله دباغخانه‌لری واردر.

— قوژانی قضاسی جنوباً نفس سرفیجه، غرباً کوریجه سنجاغنه تابع کسریه، شمالاً جمعه قضالریله، شرقاً دخی سلانیك ولایت وسنجاغنه تابع قره فریه قضاسیله محاط و محدود اولوب، ونچه ناحیه سیله برابر ۸۵ قریه‌یی حاوی و ۴۱۱ ۲۶ اهالی ایله مسکوندر، که بونلرك ۱۴۱۱۹ ی مسلم و ۱۲ ۳۰۲ سی، اکثریت اوزره اولاخ اولق اوزره، خرستیاندر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق ایسه‌ده، منبت وادی وبایرلری دخی اولوب، بغدای، آرپه، چاودار، یولاف، مصر، بورچق وسائر حبوباتله صفران، اوزوم، بادم و سائر میوه‌لردن عبارت محصولاتی ومقبول شرابی واردر. اورمانلری آز ایسه‌ده، مرعالری کوزل اولوب، خیلی حیوانات اهلیه یتیشدیریلیر. قضا داخلنده ۴۴ جامع شریف، ۳۰ مکتب، ۳۲ تکیه وزاویه، ۴۹ کلیسا، ۶۵ دکرمن، ۱۴۰ ۱۴ باغ ۵۴۳۷۶۰ تارله، ۱۱ چایر، ۲۳ مرعی و ۵۸ چشمه موجود‌در. قضانك وارداتی ۲۰۰۰۰ و مصارف محلیه ۲۴۰۰ عثمانلی لیراسی راده‌لرنده‌در.

قوسان { واسط ایله نعمانیه بینده فرات ایله دجله آره‌سنده کی جداولدن برجدول اولوب، اوزرنده متعدد قصبه‌لر بولندیغی و ناحیه‌سنه دخی بو اسم ویرلدیکی «معجم البلدان»ده مسطوردر.

قوستروآر { (Kosteròar) اسوج ساحل جنوبیسی قارشیسنده وقاتغات دکیزی مدخلنده ساحلدن ۱۲ کیلومتره لك بر بوغازله آیرلمش بر طاقم کوچك آطه‌لر اولوب، برقاچ بالیقجی کوینی و ۱۸۹۰ اهالیی جامعدرلر.

قوستروما { (Kostroma) روسیه ده موسقوه‌نك ۳۶۷ کیلومتره شمال شرقیسنده و وولغانك صول کنارنده اولەرق همنامی اولان نهرك ملتقاسنده ایالت مرکزی برشهر اولوب، ۱۴۰ ۲۸ اهالیسی، مکتب اعدادیسی، طائفهٔ رهبانه مخصوص مدرسه‌سی، دیکر مکاتب مختلفه‌سی، کتبخانه‌سی، تیاتروسی، بیوك برکلیساسی، ایکیسی‌ده سیر سفائنه صالح اولان مذکور ایکی نهرك ملتقاسنده کوزل لیمانی، واپور ماکینه‌لری اعمالنه مخصوص فابریقه‌سیله دوکمخانه و دمیرخانه‌لری، دباغخانه‌لری، کتن منسوجات وبز فابریقه‌لری وپك ایشلك تجارتی واردر. هرسنه بیوك پاسقالیه‌دن صکره بیوك بر پنایر قوریلوب، ۱۵ کون دوام ایدر.

— قوستروما ایالتی شمالاً وولوغده، غرباً یاروسلاو، جنوباً ولادمیر ونیژنی نووغورود، شرقاً دخی ویاتقه ایالتلریله محدوداولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۴۹ ۸۴ مربع کیلومتره واهالیسی ۹۱۵ ۳۶۱ ۱ کشیدر. اراضیسی دوز اولوب، وولغا ایرماغی غرب جنوبی قسمنی شق ایتدیکی کبی، اوسترومه، اونیه و وتلوغه اسملریله اوچ نهردخی ایالتی شمالدن جنوبه‌شق ایده‌رك، وولغایه منصب اولورلر. ایالتك ثلثانی اورمانلرله مستور اولوب، آنجق بونلره ایی باقلمدیغندن، کوندن کونه آزالمقده‌در. هواسی پك سرت وصوئوق اولوب، اراضیسی دخی صولاق اولغله، آنجق بر خمسی مزروع اولوب، ذخایره متعلق محصولاتی احتیاجات محلیه‌یه کفایت ایتمیور. باشلیجه محصولاتی کتن، کنویر و پتاته‌در. ایالت ۱۲ قضایه منقسمدر. اهالیسی ایچنده بر مقدار مسلم تاتارلر دخی واردر.

— قوستروما نهری ووالودغه ایالتنده نبعانله، جنوب غربی‌یه‌طوغری جریان ایده‌رك، همنامی اولان ایالته بالدخول، ۲۵۰ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، همنامی اولان شهرك یاننده وولغا ایرماغنه‌دوکیلور.

قوستەریقه { (Costa-Rica) آمریقای وسطی جماهیر متفقه‌سی هیئتنی تشکیل ایدن بش حکومتك بری والك جنوبیسی اولوب، اراضیٔ مسکونه واهالیسی الك آز اولانیدر. اسمی اسپانیول لسانینده «زنکین ساحل» دیمکدر.

شکل طبیعیسی، حدود و مساحه‌سی. — قوستەریقه حکومتی ایکی آمریقا آره‌سنده کی برزخك بر قسمی یعنی الك کنیش اولان قسم شمالیسی اولوب، برمستطیل ویا معین شکلنده شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه طوغری آنتیل دکیزیله بحر محیط معتدل آره‌سنده ممتد اولور. °۸ ایله °۱۱ ′۱۶ عرض

شمالی و ′۴۸ °۴۸ ایله ′۵ °۸۸ طول غربی آره‌لرنده اولوب، حد وسطی اوزره بویی ۳۳۰ و اکی ۱۷۰ کیلومتره‌در. شمالاً جماهیر متفقهٔ مذکوره‌دن نیقاراغوآ حکومتیله، جنوب شرقی طرفندن آمریقای جنوبینك قولومبیه حکومتنك (پانامه) ایالتیله، غرباً وغرب جنوبی جهتندن بحر محیط معتدل ایله، شرقاً وشرق شمالی طرفندن دخی آنتیل دکیزیله محاط ومحدوددر. شمال جهتندن حدودی تمامیله معین اولمیوب، قوسته‌ریقه حکومتی (نیقاراغوآ) دینلن واسع کولك سواحل جنوبیه‌سنی کندینك صایدیغی حالده، نیقاراغوآ حکومتی بوکولی تمامیله ملك ادعاسنده بولنه‌رق، حدودی دها جنوبه ایتمك ایستیور. کولك شرق طرفنده ایسه کولك آیاغی حکمنده اولان (سنت‌جوان) مجراسی خط حدودی تشکیل ایدیور. مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۴۰۷۰ مربع کیلومتره‌اولوب، ۲۴۳۰۰۰ اهالی ایله‌مسکوندر، که بهر مربع کیلومتره باشنه ۴ کشی دوشر.

سواحلی، جبال و انهاری. — غرب جهتنده مملکتك ایکی بیوك شبه جزیره‌سی اولوب، ایکیسی‌ده قول کبی ساحله قریب اوله‌رق، جنوبه طوغری اوزانمغله، ایکی بیوك کورفز تشکیل ایدرلر، که شمالیسنه (نیقویه) و جنوبیسنه (دولچه) نامی ویریلیور. بو کورفزلر ذاتاً محفوظ اولمغله برابر ایچلرنده بر قاچر لیمانی‌دخی واردر. ساحل شرقیسی دها دوز اولوب، قویلری آز اولمغله برابر، بعض قوم سدلری‌ده وار ایسه‌ده، ینه برقاچ لیمانی اولوب، (لیمون) شهرینك کی جمله‌دن واسع وصاغلامدر.

اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق و مرتفع اولوب، منتهای شمال غربی کوشه‌سنده نیقاراغوآ کولنك غرب جهتندن کلن بر سلسلهٔ جبال جنوب شرقیه طوغری ممتد اولوب، بتون مملکتی شق ایدیور. بوسلسله‌نك قسم شمالیسی دها مرتفع اولوب، آتش افشان اولان ذروه‌لری ۳۰۰۰ متره‌دن یوکسکدر. بونلردن (ایرازو) برکانینك ۳۵۰۷ و (توریالبه) نك ۳۴۳۵ متره ارتفاعی واردر. مملکتك وسطلرنده سلسلهٔ مذکوره کسب انحطاط ایدوب، ۱۶۰۰ و ۱۲۵۰ متره ارتفاعلرنده بر یایله حالنه کچر، که قوسته‌ریقه‌نك باشلیجه مسکون و معمور یری اوراسی اولوب، مرکزی اولان (سان جوزه) شهری‌ده اوراده‌در. شهر مذکورك چنوبنده‌سلسله یکیدن کسب ارتفاع ایدوب، ۲۴۰۰ متره‌یی متجاوز ارتفاعلرده ذروه‌لری واردر. بونلرك الك یوکسکی اولان (پیقوبلانقو)نك ۳۱۰۰ متره ارتفاعی واردر. بوسلسلهٔ جبالك صاغ وصوله طوغری بر طاقم قول وشعبه‌لری واردر.

میاه جاریه‌سی چوق ایسه‌ده، اراضیسنك وضعیتی بونلرك برلشوب بیوك ایرماقلر تشکیل ایتملرینه مانع اولدیغندن، چوغی سیل صورتنده وبر طاقم شلاله‌لر تشکیل ایده‌رك، ایکی دکیزك برینه دوکیلور. بحر محیط معتدله دوکیلنلرینك الك بیوکلری (نیقویه) کورفزینه منتهی اولان (نیمیسقو) و(ریوغرانده)در. آنتیل دکیزینه منصب اولانلرینك الك مهملری‌ده (رونتازون) ایله (ماتینه)در، که بونلرك ایکنجیسی فیضاننده کلیتلی قاقاؤ محصولاتی ویرن همنامی اولان واسع بر اووه‌یی سق و اروا ایدر. سلسلهٔ جبالك شمال جهتندن نبعان ایدن انهاردن دخی اوچی بیوك اولوب، اوچنجده کثرتله یاغان یاغمورلرلك امدادیله مجرالری پك کنیش وسیر سفائنه صالحدر. بونلردن (ریوفریو) نیقاراغوآ کولنه و (سان قارلوس) ایله (ساراپیقویی) دخی مذکور کولك آیاغی اولان وحدود شمالیه‌یی آیران (سان جوان) ایرماغنه دوکیله‌رك، او دخی آنتیل دکیزینه منصب اولور.

اقلیم وهواسی، محصولات و حیوانات و منابع ثروتی. — قوسته‌ریقه‌نك هواسی ارتفاعه کوره تخلف ایدوب، مذکور یایله‌نك اوزرنده وسطی بایر و وادیلرنده معتدلدر. مرکزی اولان (سان جوزه)ده حرارت نهایت ۳۰ درجه‌یی تجاوز ایتمز، وصفردن بوقاری اوله‌رق ۱۱ درجه‌دن آشاغی اینمز، که بوده دائمی بر بهار دیمکدر. آنچق آورو-پالیلره بو هوا ایی کلیوب، کوندوزین بر اویقو و اویقودن صکره بر آغراق و سرسملك کتیرر. سواحلده‌کی آلچق اووه‌لرده ایسه هوا چوق دها صیجاق اولوب، درجهٔ وسطیه‌سی ۲۰ ایله ۳۰ آره‌سنده‌در. یاغمورلری چوق اولوب، بحر محیط آطلاسی مائله‌سی ابدی قوراقلق کورمز؛ و هله کانون اولدن مارده قدر هرکون یاغمور یاغار. یایله‌ده و بحر محیط معتدل مائله‌سنده ایسه تشرین

ثانیدن مایسه قدر قوراقلق حکم سوروب، بو موسمده لوتلر قورور، و اسن شمال روزکاری توزلری و طالغه‌لری قالدیرر. بوموسمده خسته‌لق دخی زیاده اولور. مایسده اورته‌لق یشیللنوب سرینلنمکه باشلار. فرطونه‌لری و زلزله‌لری‌ده چوقدر.

اراضیسی پك منبت ونباتاتی پك چوق اولوب، طاغلرینك اکثریله سواحله قریب اووه‌لری اشجار مختلفه‌یی حاوی اورمانلرله مستوردر. نباتات طبیه وسائره‌سی‌ده چوقدر. آنجق اکثر طرفلری الآن خالی ومجهولدر. شکر قامشی ایله قاقاؤ محصولات طبیعیهٔ محلیه‌دن اولوب، خدایی نابت صورتده یتدکلری حالده، اهالی آنجق کندی احتیاجلرینه کوره شکر چیقاریرلر. اك زیاده یتشدیرمکه سعی ایتدکلری محصول قهوه اولوب، سنوی آشاغی یوقاری ۲۵ ملیون فرانق قیمتنده قهوه اخراج ایدرلر. بغدای، آرپه، مصر وسائر حبوباتله بتون آوروپا سبزه و میوه‌لری‌ده حاصل اولور. مرعالری چوق اولغله، آوروپادن منقول اولان قویون، کچی، صیغیر، بیکیر، مرکب وسائر حیوانات اهلیه چوغالمشدر. آلتون وکومش ایله باقر معدنلری بو مملکتك برکون سعادتی موجب اوله‌بیله‌جك قدر چوق اولدیغی کبی، دمیر و کمور معدنلری دخی بولنمشدر.

بو مملکتك نسبتسز درجه‌ده آز اولان اهالیسندن هر برینك بر مقدار اراضیسی اولوب، کلیتی محصول آلدقلرندن، وکندیلری امور سیاسیه ایله اوغراشه‌جقلرینه زراعته و حیواناته اهمیت ویردکلرندن، جمله‌سی اهل ثروتدن اولوب، دیلنجیلك وفقیرلك کندیلرنجه مجهولدر.

صنایع وتجارتی، وسائط نقلیه‌سی. — قوسته‌ریقه‌ده صنایع همان یوق حکمنده اولوب، اهالینك بتون سعی وهمتی قهوه زرع واستحضارینه منعطفدر. بو محصول اك اول ۱۸۳۲ تاریخنده بو مملکته ادخال اولنوب، اووقتدن بری چوق ترقی وانتشار ایتمشدر. تجارتی قهوه ایله سائر محصولات ارضیه‌نك اخراجیله باشلیجه انکلتره وفرانسه وممالك مجتمعه‌دن کلن معمولات صناعیه و سائره‌دن عبارت اولوب، سنوی اخراجاتی ۳۰ و ادخالاتی ۱۵ ملیون فرانق قیمتلرنده‌در. قهوه‌دن صکره باشلیجه اخراجاتی: موز، شکر، مصر، قاقاؤ، وانیله، کراسته‌لك ومرانغوزلغه یارار آغاجلر، دری، باغه، آلتون وکومش کولچه‌سی وسائره‌در. اك ایشلك اسکله‌سی بحر محیط معتدله‌نیقویه کورفزنده‌کی (پانتارآناس) وایکنجیسی آنتیل دکیزنده‌کی (لیمون) اسکله‌سیدر. بو ایکی اسکله‌نك برندن دیکرینه قدر بر دمیر یول خطی تمدید اولنه‌رق، سان جوزه وسائر باشلیجه معموره‌لرندن کچر. ۱۹۸ کیلومتره طولنده اولان بو خط بعض شعبه‌لرله برابر ۲۵۸ کیلومتره‌یه بالغ اولور. شوسه‌لری دخی مکملدر. تلغراف تللرینك بویی دخی ۱۰۰۰ کیلومتره اولوب، ۴۳ تلغرافخانه‌سی واردر.

اهالیسی، جنسیت و لسان ومذهبلری. — قوسته‌ریقه اهالیسی دخی سائر او جوارلرکی کبی اسپانیول اولوب، آنجق وقتیله مملکتی ضبط ایدن اسپانیوللرك جمله‌سی ارکك اولوب، یرلی قادینلرله ازدواج ایتدکلرندن، بوکونکی احفادلری سیاسنده اصل یرلی آمریقالیلرك سیاسنی آکدیرر حاللردخی کورلمکده‌در. قصبه‌لرك اهالیسی بر درجه‌یه قدر خالص اسپانیول ایسه‌ده، کویلیلر عادتا مللزدرار. بونلر اسپانیول لسانیله متکلم اولوب، قتولیك‌دینیله متدیندرلر. خالص قالمش اصل یرلیلر ۱۷۰۰۰ رادهٔ‌رنده اولوب، ۵۰۰۰ قدری اسپانیول‌مدنیتنه تابع اولمش، وخرستیانلغی قبول ایتمشلردر. قالان ۱۲۰۰ قدری اسکی حاللرنده ومتوحش برصورتده قالوب، کندیلرینه مخصوص درت بش لسانله متکلم وبر چوق قبائله منقسمدرلر. ۱۲۰۰ قدر زنجی و ۶۰۰ قدر چینلی عمله دخی واردر.

اصول اداره‌سی، قوهٔ مالیه و عسکریه‌سی، تقسیماتی. — قوسته‌ریقه جمهوریت صورتنده اداره اولنوب، درت سنه مدتله انتخاب اولنمش برریئس جمهور ایله بر هیئت وکلاسی و ۱۲ اعضادن مرکب بر مجلس مبعوثانی واردر. یکرمی بر یاشنی کچکین اولانلر انتخاب ایتمك حقنی حائزدرلر. یالکز اوقویوب یازمق بیلمینلرله ابوینی طانیمیانلر و قاریلرینی و اولادلرینی ترك ایدن آدملر بو حقدن محرومدرلر. کرك مبعوثلغه وکرك وکالت مسندینه انتخاب وتعیین اولنه‌جق آدملرك ۲۱ یاشنی

کچکین اولملریله برابر اقلی ۱۵۰۰۰ فرانقلق ملك وسرمایه‌یه مالك ویاخود معلم صفتی حائز اولملری شرطدر. رئیس جمهور اولهجق ذاتك ایسه ۳۰ یاشنی کچکین، متأهل واقلی ۵۰۰۰۰ فرانقلق ملك وسرمایه‌یه مالك اولمسی اقتضا ایدر. جزوتیلرك مملکته دخوللری ممنوعدر. طوغریدن طوغری یه اهالیدن آلنیر ویرکیلری اولیوب، وارداتی: کمرك، انحصار، معادن وسائره‌دن آلنان آچهدن عبارتدر. واردات و مصارفی ۲۰ ملیون فرانق رادهلرنده‌در. عساکر نظامیه‌سی ۶۰۰ کشیدن عبارت اولوب، ۱۲۰۰۰ عساکر ملیه‌سی‌ده واردر. جمهوریت: سان جوزه، قارتاغو، آلاجونله، هردیا وغوآتاقاسته اسملریله ۵ ایالته منقسم اولوب، پونته آرناس اسمیله مستقل برقضایی دخی حاویدر.

احوال تاریخیه‌سی. — قوسته‌ریقه‌نك ساحل شرقیسی تا ۱۵۰۲ تاریخندن قریستوف قولومبك کندیسی طرفندن کشف اولنوب، اون ایکی سنه صکره سائر طرفلری دخی اسپینوزه طرفندن کشف اولنمش؛ وآز مدت ظرفنده مملکتك هر طرفی ضبط اولنه‌رق، ۱۵۲۰ ده سان جوزه و قارتاغو مهجرلری تشکیل اولنمشدی. اسپانیه‌نك تحت تابعیتنده بولندقجه، غوآتماله خدیویتنه ملحق اولوب، حکم سورن اسپانیولر یرلی آمریقالیلره پك درشت معامله ایتدکلرندن، بونلر دفعاتله عصیان ایده‌رك، اسپانیولاری مملکتدن دفع و اخراج ایتمشلردی. ۱۸۲۱ ده آمریقای وسطی اهالیسی عمومیت‌اوزره قیامله، اسپانیه‌تابعیتندن چیقه‌رقلرنده، قوسته‌ریقه ینه آمریقا حکومت مستقله‌سنه تابع قالوب، نهایت بو مملکت اهالیسی بینده داخلی محاربات ظهورنده، قوسته‌ریقه اهالیسی آیریلوب، کندی باشلرینه برجمهوریت تشکیل ایله، ایلك دفعه اولهرق ۱۸۲۴ ده سان جوزه‌ده قونغره اسمیله مجلس مبعوثانی بالاجتماع، زنجیرلك اساراتی لغوایله، قانون اساسیسنی وضع ایتمشدی. بو جمهوریت بر وقت آمریقای وسطی حکومات متفقه‌سنه داخل اولدقدن صکره، ۱۸۳۸ ده آیریلوب، بستون مستقل قالمش؛ وکچن سنه آمریقای وسطینك دیکر درت جمهوریتیله بالاتفاق، بینلرنده یکیدن برهیئت متفقه تشکیل ایتمشلردر.

قوسچوسقو (Kosciuszko) لهستانك اك مشهور قهرمانلرندن اولوب، ۱۷۴۶ تاریخنده لیتوآنیه‌نك (سیهنویچ) قصبه‌سنده طوغمش؛ وابتدا مشهور واشینغتونك معیتنده آمریقاده محاربه ایتمش؛ و۱۷۸۳ده وطننه عودت ایدوب، روسلره قارشی ایتدیکی محاربه‌لرله وعلی الخصوص ۱۷۹۲ ده (اوبلین) محاربه‌سنده اکتساب نام وشهرت ایتمش ایکن، لهستان قرالی استانیسلاس اوکوست مملکتی روسیه‌یه تسلیم ایتمکی منتج بر معاهده امضا ایتدیکندن، صاحب ترجمه لیبسیغه چکلمش؛ و ۱۷۹۴ ده لهلیلر قیام ایتمکله، بتون لهلیلره قوماندان اولوب، قراقوویه قربنده روسلره غلبه چالمش ایسه‌ده، روسلره معین اولان پروسیه‌لیلر طرفندن مغلوب اولوب، (شوقزیم) ه چکلمکه مجبور اولمشدی. درت آی صکره روسیه‌نك پك کلیتلی برعسکری طرفندن مغلوب واسیرایدیلوب، پترسبورغه سوق اولنمش؛ و ایکی سنه اورادە موقوف قالدقدن صکره، برنجی پاولو طرفندن سبیلی تخلیه اولنه‌رق، بر مدت انکلتره و آمریقایه سیاحت ایتدکدن صکره، ۱۷۹۸ده پارسه کلمش؛ وبر خیلی مدت اورادە عزلت‌کزین اولدقدن‌صکره، ۱۸۱۴ ده اسویچره‌نك (سولوزه) قصبه‌سنه کیدوب، یرلشمش؛ و ۱۸۱۷ ده اورادە وفات ایتمشدر. آمریقاده زنجیلر اولادینك تربیه‌سنه مخصوص بر مکتب تأسیسنی وصیت ایدوب، بو وصیتنی (جفرسون) اجرا ایله، (نوارق)ده صاحب ترجمه‌نك اسمیله بر مکتب کشاد ایتمشدر.

قوسقوسکی (Kooskoosky) ممالك مجتمعه‌نك جماهیر شرقیه‌سندن ایداهو حکومتنده بر نهردر، که قیالی طاغلر سلسله‌سنك (بیتروت) شعبه‌سندن نبعاتله، جنوبه، بعده شمال غربیه ونهایت غربه طوغری آقه‌رق، ۳۵۰ کیلومترهلك پك طولاشیق برجریاندن‌صکره، (لویستون) ده (لویس) نهرینه دوکیلور.

قوسن دو پرسوال (Coussin de-Perceval) مشاهیر مستشرقیندن اولوب، ۱۷۵۹ ده فرانسه‌نك (اوندیدیه) قصبه‌سنده طوغمش. و ۱۸۳۵ ده وفات ایتمشدر. طول مدت فرانسه مکتبنده عربی

معلمی وآقادمیا اعضاسندن بولنمش؛ وعربیدن مقامات حریری ایله یونسك ازیاجنی و اهل اسلام الندہ ایکن سیچلیه‌نك تاریخنی و « الف الليل » ك مابعدینی عربیدن فرانسزجه‌یه ترجمه ایتدیکی کبی، یونانیٔ قدیم لسانندن دخی بعض کتابلر ترجمه ایتمشدر. — اوغلی دخی مشاهیرمستشرقیندن اولوب، لسان عربینك فرانسزجه‌ده صرف و نحوینی وعربلرك قبل الاسلام تاریخنی وهندولرك ادبیاتنه دائر دخی برکتاب یازمشدر. ۱۷۹۵ ده طوغوب، ۱۸۷۸ ده وفات ایتمش، و بو دخی آقادمیا اعضاسندن بولنمشدر.

قوسنه (Cosne) فرانسه‌نك (نیوره) ایالتنده و(نورس)ك ۵۳ کیلومتره شمال غربیسنده اولەرق (لوآره)نك صول کنارنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۸۰ اهالیسی، داخلی مکتبی، کتبخانه‌سی، زراعت اوطه‌سی و بر خیلی فابریقه‌سی واردر.

قوسنیا (جزیرة —) مصرده قاهره ایله اسکندریه آره‌سنده بر ناحیه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

قوسوه (Kosva) روسیه‌نك (پرم) ایالتنده (قامه)یه تابع برنهراولوب، اورال سلسلهٔ جبالندن تبعاتله، جنوب غربی یه‌طوغری ۳۰۰ کیلومتره‌لك مسافه‌ده جریان ایدر. مجراسنك یاریسی سیر سفائنه صالحدر.

قوسی مشاهیرخطاطیندن اولوب، بغدادلی ایدی. ۹۹۹ تاریخنده وفات ایتمشدر.

— ایران شعراسندن دخی بومخلصله متخلص بری اولوب، شو بیت اونکدر :

جایی که تو پی نیست کسی را گذر آنجا
از من که تواند که رساند خبر آنجا

قوش آطه‌سی آیدین ولایتنك ازمیر یعنی مرکز سنجاغنده و ازمیرك ۸ کیلومتره قدر جنوب شرقیسنده اولەرق همنای اولان کورفزك ایچنده وبر تپه‌نك اتکنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۶۹۰۰ اهالیسی، ۵ جامعی، بر تکیه‌سی، بری روملره و بری‌ده ارمنیلره مخصوص ایکی کلیسا‌سی، بر حاوره‌سی، بر مدرسه‌سی، بر رشدیه وبر ابتدائیه مکتبیله روملره مخصوص ذکور واناث ایچون آیری آیری ایکی مکتبی، بری بلدیه ودیکری روم جماعتنه مخصوص اولمق اوزره، ایکی خسته‌خانه‌سی، صاغلام لیمانی وخیلی تجارتی واردر. ازمیردن آیدینه کیدن دمیر یول خطنك آیاسلوغ موقفنه بر شوسه ایله مربوطدر. السنهٔ اجنبیه‌ده « یکی اسکله » معناسیله اسقاله نووه (Scala Nuova) دیرلر. قوش آطه‌سی اسمی قارشیسنده بولنان وقوشی چوق اولان بر کوچك جزیره‌دن مأخوذدر. اهالیسنك ۳۷۵۱ ی مسلم، ۲۷۵۰ سی روم، ۵۹ ی ارمنی، ۱٤۰ ی اسرائیلی و ۲۰۰ ی اجنبیدر.

— قوش آطه‌سی قضاسی شمالاً نفس ازمیر، شرقاً تیره قضالریله، جنوب شرقی طرفندن آیدین سنجاغیله، غرباً دخی آطه‌لر دکیزیله محاطدر. آیاسلوغ ناحیه‌سیله برابر ۲۸ قریه‌دن مرکب اولوب، نصفندن زیاده‌سی مسلم وقصوری روم وسائره‌اولمق اوزره، ۱۵۳۶۳ اهالیسی واردر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۶۲۱ مربع کیلومتره اولوب، بونك نصفی اراضیٔ خالیه‌دن، برثلثی اراضیٔ مزروعه‌دن، ۹۶ ی مربع کیلومتره‌لکی اورمان و ۱۰ کیلومتره‌لکی مرعادر. محصولاتی: بغدای، آرپه وسائرحبوباتله اوزوم، انجیر، توتون، زیتون و سائره‌دن عبارت اولوب، سنوی ۳۰۰۰۰ کیله بغدای، ۱۰۰۰۰۰ کیله آرپه، ٤٤۰۰۰ قنطار قوری اوزوم، ۵۰۰۰ قنطار قوری انجیر، ۲۳۵۰۰۰ کیلو توتون و ۵٦۵۰۰۰ کیلو زیتون یاغی حاصل اولور. قوری انجیرك مقدارسنویسی مقدما ۵۰۰۰۰ قنطاره بالغ اولوردی. قوش آطه‌سی اسکله‌سندن اخراج اولنان محصولات قضا ۷ ملیون غروشی متجاوز یعنی ۷۰۰۰۰ لیرای عثمانی قیمتنده اولوب، ادخالاتی ایسه ۲۰۰۰۰ لیرادن آشاغیدر. قضانك واردات سنویه‌سی ۲۳۰۰۰ لیرا راده‌لرنده‌در. قضا داخلنده بر چوق آثار عتیقه وخرابه‌لر واردر.

قوشابامبه (Cochabamba) آمریقای جنوبینك بولیویه حکومتنده و شوکیساقه‌نك ۱٤۵ کیلومتره شمال غربیسنده اولەرق ریوغرانده نهری اوزرنده و ۲۵۷۱ مترەلك

ارتفاعده ایالت مرکزی برشهر اولوب، ٤٠٦٨٠ اهالیسی، دار الفنونی، متعدد مکاتبی، یوك وپاموق منسوجاتله صابون، موم، طوپراقدن اوانی وسائره فابریقه‌لری و دباغخانه‌لری واردر. هواسی پك لطیف وصاغلام اولوب، سنه‌ده طقوز آی جوده اصلا بلوط کورینمز. اطرافی پك منبت ومحصولداردر. کلیتلی پنیر یاپیلیر.

قوشجی { [« علی قوشجی » ماده سنه مراجعت بیوریله .]

قوشنشین { (Cochinchine) هند چینینك منتهای شرقنده بیوك بر یر اولوب، وقتیله آنام اسمیله مسمی ایدی. شمدیکی حالده بتونی فرانسه دولتنك تحت حمایه‌سنده اولدیغی حالده ، یوقاری و آشاغی قوشنشین یاخود آنام و فرانسز قوشنشینی اسملریله ایکی‌یه منقسمدر.

قوشنشین { (آنام — ی) یاخود آنام (C. Annamite, Annam)

هند چینینك منتهای شرقنده تونکینی دخی حاوی بر دولت اولوب، آنجق تونکینك فرانسزلر طرفندن ضبطی اوزرینه ، ۱۸۷٤ تاریخندن بری فرانسه‌نك حمایه‌سی تحتنه کیرمشدر.

موقعی، حدود ومساحه‌سی. — اصل قوشنشین یاخود آنام قوشنشینی ویا آنام دنلن مملکت هند چینی شبه جزیره‌سنك ساحل شرقیسنده طار و اوزون بر یر اولوب ، شمالاً تونکین ، غرباً سیام وقامبوج، جنوب غربی طرفندن آشاغی قوشنشین یعنی فرانسز قوشنشینی ، جنوب شرقی جهتندن وشرقاً دخی چین دکیزیله محدود ومحاطدر. °۱۰ ′۳۰ ایله °۱۷ ′٤۰ عرض شمالی و °۱۰٤ ایله °۱۰۷ ′۱۰ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً وتخمیناً ۲۳۵۰۰۰ مربع کیلومتره واهالیسی تخمینا ٦ ملیون کشیدر. سواحلی بر چوق کوچك کیرتی چیقنتیلری حاوی اولوب، بونلر داخل حساب اولدیغی حالده، ۱۱۰۰ کیلومتره طولنده‌در.

حال طبیعیسی، جبال وانهاری . — اراضیسی عارضه‌لی اولوب، ساحل بونجه بر صره طاغلر ممتد اولور، که لب دریایه قدر سطح مائللر ویا باصمقلر تشکیل ایدوب، اچ طرفه طوغری ایسه بر طاقم قوللر ویوکسك یایله‌لر بوصرتی تعقیب ایدر. هرنه قدر بوطاغلرك ارتفاعی وسطی حالده ایسه‌ده، بوغاز و کچیدلری خیلی صعب المرورد. مملکتده هنوز تحقیقات فنیه اجرا اولنمدیغندن ، جبالك درجهٔ ارتفاعی وحتی اسملری بیله مجهولدر. بو طاغلرك دکیز جهتنده‌کی مائله‌سندن بر چوق انهار نبعان ایدوب ، شایان تصویر بایرلر و وادیلر ایچندن مرورله ، صاغلام لیمانلری حاوی اولان کوزل قویلرك ایچنه دوکیلور . بونلرك جمله‌سی قیصه واهمیتسز اولوب ، باشلیجه‌لری شمالدن باشلایه‌رق: تونکینك حدودینی آیران (جیان کیانغ) ، کرسیٔ مملکت اولان (هوئه) نك برآز اوستنده منصب اولان‌ترونغ تیان، سونغ وه، سونغ دالانغ، سونغ لوئونغ وسونغ قامتان نهرلریدر. جبال مذکوره‌نك داخلی مائله‌سندن نبعان ایدن صولر ایسه دها اوزون ولکن دها سیرك بر طاقم انهار تشکیل ایدیور، که واسع یایله‌لر ایچندن غرب وغرب‌جنوبی‌یه طوغری آقه‌رق، قامبوج وآشاغی قوشنشینك نهر عظیمی اولان مقونغ ایرماغنه دوکیلورلر .

اقلیم وهواسی، محصولات و حیوانات ومنابع ثروتی . — هواسی بالطبع عرض و ارتفاعه تابع اولوب، مختلف ایسه‌ده، عمومیت اوزره صیجاق اولوب، هیچ برطرفنده قار یاغماز، وصولرطوکماز. مع‌هذا شمال جهتنده شمال روزکاری اسدیکنده برودت خیلی مؤثردر. عمومیت اوزره هوا صاغلام اولوب، یالکز بطاقلق اولان بعض محللرنده صیتمه‌لیدر. (هوئه) شهرنده قیشین میزان الحراره صفردن یوقاری نهایت ۱٤ درجه‌یه قدر اینر ، و یازین ۳۹ درجه‌یه قدر چیقار. صوك بهارده یاغمور کثرتله یاغوب، نهرلر طاشیر؛ و بو طغیانلر بعض خساراتی دخی موجب اولورسه‌ده، اراضینك قوهٔ انباتیه‌سنی تزیید ایدرلر. سواحلنده شمال‌شرقی موسم روزکارلری تشرین ثانیده و جنوب غربی ملتملری دخی مایسده باشلار.

زراعته قابل ایکی نوع اراضیسی اولوب، بری سواحلده‌کی آچق اووه‌لر ودیکری سلسلهٔ جبالك اچ طرفلرنده‌کی یوکسك یایله‌لردر . بو یایله‌لرك طوپراغی منبت و هواسی پك صاغلام اولوب، شکر قامشی، پاموق، مصر، دارچین، بوبر، چیوید،

طاتلی پتانه، قوری پرنج، نخود وسائر ذی قیمت محصولاتله میوه‌لرك انواعی و علی الخصوص هندستان جوزیله بر جنس خرما حاصل اولور. چای دخی یتیشرسه‌ده، چینك کندن دوندر. محلنجه (چای) تعبیر اولنان برنبات دخی حاصل اولور، که چوید کبی قوللانیلوب، کوزل بر زمرد رنکی ویرر. سواحلده‌کی آلچق اووه‌لرك ایسه باشلیجه محصولی اهالینك اصل مدار تعیشی اولان پرنج اولوب، سنه‌ده ایکی کره زرع اولنور. طاغلرینك اکثری اورمانلرله مستور اولوب، حاوی اولدقلری اشجار مختلفه میانده صندال وآبنوس آغاجلری دخی واردر. طاغلرده آلتون، کومش، باقر، دمیر، قالای، قورشون، چنقو، کمور معدنلری بولنوب، آلتونك یالکز قوملرده بولنان ریزه‌لری اهالی طرفندن طوپلانیور. طاغلرده واورمانلرده فیل، کرکدان، قپلان، طوموز، آی، یبان مانده وصیغیری، کیك، میمونلرك انواعی وسائر حیوانات وحشیه بولنیور. حیوانات اهلیه‌دن مانده وصیغیر یالکز نقلیاتده‌قوللانیلوب، سوت کندیلرنجه مجهولدر. بیکیرلری کوچك و قوتسزدر. مرکزك اطرافنده بر مقدار قویون وار ایسه‌ده، یرلیلر نه اتی نه‌ده سودینی یرلر. کچی بر آز دها شایعدر. طیور بیتیه‌لری چوق وسواحلنده بالیق بولدر.

صنایع وتجارتی. — آناملیلرك صنعت وتجارته چوق استعدادلری اولیوب، صنایع محلیه‌محصولات ارضیه‌نك استحضاریله بر مقدار ایپك اخراجی و ایپك و پاموقدن بعض منسوجات اعمالی کبی شیلردن عبارتدر. آنجق بومنسوجات چینده یاپیلانلردن چوق آشاغیدر. دمیرجیلکه وتونج اذابه‌سنه متعلق بعض مصنوعاتلری دخی وار ایسه‌ده، بونلر دخی مهارتلرینه دلالت ایتمیور. تجارت ایسه کرك داخل مملکتده وکرك خارج ایله اك زیاده‌چینلیلر طرفندن اجرا اولنور.

اهالیسی، جنسیت ولسان ومذهبلری. — آناملیلر هند چینی اهالیسی اولان اقوام مختلفه‌نك اك قبا وچرکینلری اولوب، سیمالری صرف مغول سیماسی، رنکلری زیاده اسمر وصاری و بدنلری بتون‌وقبادر. کرك قادین‌وکرك ارککلری صاچلرینی اوزادیرلر. دیشلرینی قرارتمق عادتلری جمله‌سندندر. اسانلری چینجه‌یه مشابه‌اولوب، چین‌خطیله یازارلر. فرانسز حکومتی لاتین حروفی قبول ایتدیرمکه چالیشیور. مذهبلری بودا دینك چینده مرعی مذهبی اولوب، کبار طاقمی قونفوچیوسك مذهبنه تابعدر. اصل آناملیلردن بشقه برخیلی چینلی ومالایی اهالی ایله طاغلرده نیم وحشی و مستقل بر قوم واردر، که (مویس) اسمیله معروفدرلر.

اصول حکومتی، تقسیمات ملکیه‌سی. — اصول اداره‌سی حکومت مطلقه اولوب، آلتی کشیدن مرکب برهیئت وکلاسی و باش قوماندان و مفتش عمومی کبی عنوانلرله بش کشیدن مرکب بر هیئت ارکانی واردر. حکمدار معیتنده بر چوق یاوران وسائر مأمورین و محافظه‌سنه مخصوص اللی بیك عساکر موظفه واردر. حرب‌زمانده ایکیوز بیك عسکر چیقاره‌بیلدیکی مرویدر. مملکت اوچ قسمه منقسم اولوب، قسم شمالیسی ۳، قسم وسطیسی ٤ وقسم جنوبیسی ۲ ایالتی حاوی‌اولمغله، بتون‌مملکت ۹ ایالته منقسمدر. بو ایالتلر ساحلدن سلسلهٔ جبالك صرتنه قدر اوزانوب، جبال مذکوره‌نك اپچ طرفی ایسه غیر مضبوط برحالده بولنیور. بومملکتك اصل شهر وقصبه‌لری اولیوب، مرکزی اولان (هوئه) حکمدارك سرایله وکلا و اعاظم دولتك قوناقلرینی حاوی بر قلعه ایله بونك اطرافنده بولنان بر قاچ قریه‌دن عبارتدر. ایالت مرکزلری دخی برر بیوك قریه‌در. آنجق قراسی وبازار محللری چوقدر.

احوال تاریخیه‌سی. — چین مورخلرینك روایتنه کوره، هند چینینك او جهتی اسکیدن نیم وحشی برطاقم اقوامله مسکون اولوب، میلاددن ۲۱٤ سنه اول چین حکمدارلرندن (چین شی لو آنغ) عسکر سوقیله، بومملکتی ضبط ایتدکدن صکره، چیندن اهالی نقل ایله، تونکینی وقوشنشینك (هوئه) موقعنه‌دك اولان قسم شمالیسنی اسکان ایتمش؛ و اهالئ قدیمه موقع مذکورك جنوب جهتنه چکیلوب، (چامپه) اسمیله معروف قالمشلر ایدی. بو مملکتك تونکینك جنوبنده‌کی قسمنه چینلیلر (قوئه‌چین‌چینغ) نامنی‌ویرمشلردی، که بو اسم مؤخراً فرنکلر طرفندن تحریف اولنه‌رق، (قوشنشین) صورتی آلمشدر. بر چوق زمان چینلیلرك تحت تحکمنده قالدقدن صکره، تونکین

ایله قوشنشین ۱۴۲۸ ده مختاریت اداره‌یه نائل اولوب، جنوب دیمك اولان (آنام) اسمیله بر حکومت تشکیل ایتمشلردر. بعده تونکین بسبتون استقلاله نائل اولوب، بو مملکت حکمداری ۱۴۷۱ ده قوشنشینی دخی ضبط ایتمکله ، اون آلتنجی قرن میلادی یه‌دك قوشنشین تونکینك تحت حکمنده قالمش؛ وقرن مذکورده حاکمیت قوشنشینلیلره کچوب ، بونلر (چامپه) لری دخی سواحلدن ایچری یه طوغری پوسکورده‌رك، تدریجاً قامبوج و آشاغی قوشنشینی دخی ضبط ایتمشلردر . ۱۷۷۴ تاریخ میلادیسنده مملکتده برانقلاب عظیم وقوع بولوب، حکمدار اسقاط اولنمش ؛ و فرومایه اوچ قرداش مملکتی ضبط، وبینلرنده تقسیم ایتمشلردی. اسقاط اولنان حکمدار اوغلی (جاؤلونغ) ی اوراده بولنان فرانسز میسیونرلرندن برینه تسلیم ایتمش اولغله ، بونك طرفندن فرانسه‌یه کوتوریله‌رك ، فرانسه دولتیله بر مقاوله عقد ایتمش؛ و فرانسز عسکر ودونمانسنك معاونتیله پدرینك تختنی استرداد ایده‌رك ، موقع اقتداردہ بولندقجه ، فرانسزلره وخرستیانلره مساعد بولنوب، زماننده خرستیانلق خیلی انتشار ایتمشدی. بونك اوغلی و تورونی ایسه فرانسزلرك نفوذندن توهمه باشلایوب ، دفعاتله میسیونرلری و خرستیانلری قتل ایتدیردکلرندن ، فرانسه دولتی ۱۸۵۸ ده بونلری حمایه ایچون بر فیلو کوندروب ، (تایغون) شهرینی ودیکر برقاچ موقعی ضبطله ، آشاغی قوشنشینی تحت استیلایه آلمشدر. مؤخراً قامبوجی دخی تحت حمایه‌یه آلمغله، (مقونغ) ایرماغنك آشاغی قسمنه مالك اولنجه ، بو نهر واسطه‌سیله چینك ایچنه طوغری برطریق آچمق امیدیله برهیئت فنیه کوندرمکله ، بو هیئت (تونکین) ایرماغنك بو ایشه یارایه‌بیله‌جکنی کشف ایتمسی اوزرینه، آنام حکمداری بوکا مانع اولدیغندن، فرانسزلر بوندن استفاده ایله، عسکر سوق ایده‌رك، تونکینی ضبط ایتمشلردر. بو وجهله آنام فرانسه‌نك ضبطی آلتنده بولنان آشاغی قوشنشین ایله تونکین آره‌سنده قالنجه ، تأمین استقبالیچون دولت مشارالیهانك حمایه‌سی آلتنه کیرمکه مجبور اولوب ، ۱۸۷۴ ده فرانسزلرك تکلیفاتی قبول ایتمشدر .

قوشنشین { آشاغی — یاخود فرانسز — ی (Basse Cochinchine , C. Française) هند چینینك منتهای جنوب شرقیسنده برمملکت اولوب ، ۱۸۶۷ تاریخندن بری تمامیله فرانسه‌نك ضبطی آلتنده بولنیور .

موقعی، حدود ومساحه‌سی. — هند چینینك قسم شرقیسی اولان بیوك برشبه جزیره‌نك منتهای جنوبیسندن عبارت اولان بومملکت جنوباً وجنوب شرقی طرفندن چین دکیزیله، شرق شمالی جهتندن یوقاری فرانسه‌نك تحت حمایه‌سنده بولنان قوشنشینك یعنی آنام مملکتنك (چامپه) خطه‌سیله ، شمالاً وشمال غربی طرفندن ینه فرانسه‌نك حمایه‌سی آلتنده بولنان قامبوج مملکتیله، غرباً دخی سیام کورفزیله محاط ومحدوددر. ۸°۲۵′ ایله ۱۱°۳۰′ عرض شمالی و ۱۰۲°۳۰′ ایله ۱۰۵°۱۱′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، شمال شرقیدن جنوب غربی یه طوغری بویی ۴۵۰ و وسطی اکی ۱۵۰ کیلومتره‌در . مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۹۰۰۰ مربع کیلومتره اولوب ، ۱۸۷۶۶۸۹ اهالی ایله مسکوندر .

شکل طبیعیسی، جبال و انهار وسواحلی. — آشاغی قوشنشین آچق و دوز بر یر اولوب ، مقونغ ایرماغیله (دوتایی) نهرینك تشکیل ایتدکلری واسع دالیه‌لر قسم اعظم شرقیسنی ضبط ایتمش اولغله ، او جهتی بو ایکی نهرك دکیزه دوکلمزدن اول آیرلدقلری حسابسز قوللر و بونلر آره‌سنده کی جدوللرله برچوق آچق وطغیان میاه مخاطره‌سنه معروض آطه‌لره منقسمدر. قسم غربیسی (قامائو) اسمیله بیوك برشبه جزیره دن عبارت اولوب ، بونك ساحل غربیسنك قسم شمالیسنده بیوجك برکورفز بولنیور . قامبوج ایله یوقاری قوشنشین یعنی آنام حدودنده کی طاغلردن برایکی صره تپه لر آشاغی قوشنشینه کیروب ، جنوبه طوغری اوزانیورسه‌ده. بونلرك اك یوکسکی ۵۰۰ مترهیی متجاوز دکلدر . سائر طرفلری آچق وانهارك ایندیردکلری چامورلردن متشکل اراضیٔ مترسبه‌دن عبارتدر . باشلیجه ایکی بیوك نهری واردر، که بونلرك بری تا چینك یونان خطه‌سندن کلدرك سیامك حدود شرقیه‌سنی بعدالتفریق

بو دولتك لائوس مملكتى و بعده قامبوجى شق ايله آشاغى قوشنشينه كيرن (مقونغ) ايرماغيدر . بو ايرماغك اك آشاغى و بناءً عليه اك كنيش قسمى مملكتى شمال غربيدن جنوب شرقيه طوغرى شق ايله، مملكتك وسطنه كلنجه قوللره انقسامه باشلايوب، نيل كبى واسع بر داليه تشكيل ايده رك ، بونلر بينلرنده برچوق طبيعى و صنعى جدوللرله اختلاط ايده رك، اراضيى برچوق آطه لره تقسيم ايديور . مقونغ داليه سنك شرق جهتنده قوشنشينك ايكنجى نهرى اولان (دونای) ك داليه سى بولنيور. بونهر مملكتك حدود شماليه سنك برآز اوته سنده قامبو- جده نبعان ايدوب، مجراسى قيصه اولديغى حالده ، تابعلرى وصويى پك چوق اولوب، مملكتك كرسئ اداره سى اولان (سايغون) شهرينى كچدكدن صكره پك چوق قوللره انقسامله، عادتا مقونغك داليه سندن دها بيوك ودها واسع بر داليه تشكيل ايديور ، كه بونك ده بعض قوللرى مقونغك قوللريله برلشه رك بر تك داليه كبى كورينور. مملكتك قسم غربيسنى تشكيل ايدن (قاماثو) شبه جزيره سنده بر چوق نهرلر نبعان و بينلرنده اختلاط ايده رك، سواحلنه دوكيلور. بو وجهله آشاغى قوشنشينك مياه جاريه سى پك چوق اولوب، ايچنده انهار عادتا برآغ شكلنى ابراز ايدر . بونهرلرك جله سى منصبلرندن ٢٥٠ و ٢٦٠ كيلومتره يوقاريلره قدر سير سفائنه صالح اولوب، اختلاط وموارداته خدمت ايتدكلرى كبى، سائر موسملرده صولرى برآز آجى ايسه ده ، فيضان مياه موسمنده صولرى طاتليلاشوب، اراضيى بى اروايه دخى يارارلر . سواحلك قارشيسنده بر قاچ آطه بولنوب، اك بيوكلرى (قوندور)و(پهوقوق) آطه لريدر .

اقليم وهواسى . — آشاغى قوشنشينك هواسى پك آغر اولوب ، ايكى موسمى واردر . برى قوراقلق موسميدر ، كه تشرين اولدن مارده قدر دوام ايدوب، بوموسمده حرارت كوندوزين ٣٥ درجه يه قدر چيقديغى حالده ، كيجه لرى ١٨ وحتى ١٧ درجه يه قدر اينر . ياغمور موسمى مايسدن باشلايوب ، تشرين اوله قدر دوام ايدر . بوموسمده ياغمور كثرتله ياغوب ، فرطونه لر دخى چوق وپك شدتلى اولور . بوموسمده ميزان الحراره ٢٠ ايله ٣٠ درجه لرى آره لرنده در . بوايكى موسم آره سنده اولان مارت ونيسان ومايس آيلرنده ايسه حرارت پك زياده اولوب ، باغمورسز كوك كورله لرى چوق اولور ؛ وهوا پك آغير اولوب ، برطاقم امراض جلديه ايله برابر ديزانترى وسائر مهلك خسته لقلر ظهور ايدر .

محصولات وحيوانات ومنابع ثروتى . — محصو- لاتجه آشاغى قوشنشينك اراضيسى اوچ طبقه يه تقسيم اولنه بيلير : برنجيسى اك آلچق اووه لردر ، كه پرنغ ايله مزروع اولوب ، مملكتك اك برنجى محصو- لى واهاليسنك باشليجه مدارتعيشى پرنجدر. بوطبقه- نك مزروع اولميان يرلرى سازلق واوزون اوتلرله مستوردر . ايكنجى طبقه سايغون شهرندن يوقارى ونهرلرك يتاقلرندن برايكى ونهايت اوچ مترەيوكسك اولان يرلردن عبارتدر، كه بونلرده چويد ، توتون، پاموق ، سيسام ، كنوير، انواع سبزه لر ، آمريقان فستيغى انواعى ، شكر قامشى، مصر وسائره ايله طوت آغاجى، موز ، آناناس، تمرهندى كبى ميوه لر حاصل اولور . اوچنجى طبقه اورمانلره مستور اولوب، بو اورمانلرده كراسته يه و على الخصوص سفائن اعمالنه ومرانغوزلق وطاوشانلغه يارار آغاجلر بولنيور . باغ يبانى حالنده بولنوب ، اكثيجه بر جنس اوزوم حاصل اولور، كه بوندن عادى شراب ايله برجنس قونياق چيقاريرلر . الحاصل اراضيسى پك منبت ومحصولاتى متنوع ايسه ده ، پك آز يرى مزروع اولوب ، اكثر طرفلرى اليوم خالى ومتروكدر .

ايچ طرفلرنده فيل وقپلان ايله سائر حيوانات وحشيه كثرت اوزره بولنيور . بطاقلق محللرنده مانده لر پك بيوك وپك آزغين اولور . صيغيرلرى دخى بيوك وأور كوجليدر . آوروپادن ادخال اولنان حيواناتدن كچيلر چوغالمش ايسه ده ، قويون خير ايتهمش، ومركب وبيكير دخى پك طيانه مامشدر . يرلى بيكيرلر پك كوچك وقوتسزدر . نهرلرنده تمساخلر وييلان ، عقرب وسائر حشرات پك چوق اولديغى كبى ، سينك وقارنجه كبى حيوانات معجزه دخى پك چوقدر. اهالى ايپك بوجكى يتشديروب ، برمقدار ايپك چيقاريرلر. سواحلده وبيوك نهرلرده

بالیغك انواعی کثرتله چیقار. واسع ملحه‌لری اولوب، سنوی ۲۳ ملیون کیلو قدر طوز چیقار.

صنایع و تجارتی، وسائط نقلیه‌سی. — آشاغی قوشنشین زراعت یری اولدیغندن، صنایعی هیچ حکمنده‌در. تجارتی باشلیجه پرنج و طوز اخراجیله مملکتده چیقمیان مواد مختلفه‌نك ادخالندن عبارت اولوب، پرنج وطوزدن صکره اخراج اولنان مواد: پاموق، بوبر، شکر، ایپك وسائره در. سنوی اخراجاتی ۸۸ وادخالاتی ۶۷ ملیون فرانق راده‌لرنده در. پرنجی یالکز سیام و آسیا جزایریله جاپونیه‌یه کیتمیوب، آمریقا وآوروپایه دخی کلیتله اخراج اولنور. پرنج اخراجاتی سنوی تقریباً ۳۵ ملیون فرانق قیمتنده‌در. برنجی اسکله‌سی مرکزی اولان سایغون اولوب، سیام کورفزنده بر ایکی کوچك اسکله‌سی دخی واردر. وسائط نقل واختلاطی انهاردن عبارت اولوب، مدوجذرك دخی یاردیمیله کمیلر وحتی بیوجك واپورلردخی مملکتك هرطرفنه کیدرلر. بوندن بشقه، فرانسزلرك دخولندن صکره شهر وقصبه‌لر بیننده مکمل آرابه شوسه‌لری دخی یاپلمشدر.

اصول اداره‌سی، تقسیماتی، شهروقصبه‌لری. — آشاغی قوشنشین قرق سنه دن بری طوغریدن طوغری یه فرانسه نك تحت اداره سنده اولوب، پارسدن تعیین اولنان وسایغونده اقامت ایدن ارکان بحریه‌دن برآمیرال معرفتیله اداره اولنور. مملکت: سایغون، میتو، وین‌لونغ، باساق اسملریله ٤ ایالته منقسم اولوب، بهر ایالت درت‌بش وجمعاً قوشنشین ۱۷ قضایی حاویدر. مملکت ٦ شهر ایله یکرمی یکرمی بش قصبه‌یی و ۲۴۰۰ قریه‌یی شاملدر.

اهالیسی، جنسیت ولسان ومذهبلری. — قوشنشین اهالیسنك قسم اعظمی آنامی و قصورینك قسم کلیسی قامبوجلی اولوب، بونلر حقنده مادهٔ آتفه‌ده وقامبوج ماده‌سنده تفصیلات ویرلدیکندن، تکرارینه حاجت یوقدر. اهالینك بر مقداری ده ملایی، چینلی، هندلی وسائره‌در. قوشنشین اهالیسی اسکیدن بری چین مدنیتنه تابع اولوب، لسانلرینی دخی چین خطیله یازمقده ایدیسه‌لرده، فرانسز حکومتی کندیلرینه لاتین حروفی قبول ایتدیروب، بوحروفله تدریسه مخصوص اولمق اوزره، برچوق مکتبلر کشاد، وبر طاقم کتابلر طبع ایتشدر. کندیلری الآن اسکی مذهبلرنده یعنی بودا دیننده ثبات ایتمکده‌درلر.

احوال تاریخیه سی. — آشاغی قوشنشین اوته دن بری قامبوجه تابع ایکن، ۱٦۸۹ ده آنامیلرك ضبطنه کچمشیدی. مادهٔ آتفه ده بیان اولنان تفصیلات اوزره، آنام دولتی فرانسه ایله معاهداته کیرشدکدن صکره، داخل مملکتده کی میسیونرلرله خرستیانلغی قبول ایدن اهالی حقنده اجرای مظالم ایتدیکندن، فرانسز دولتی، بونلری حمایه ایتمك بهانه‌سیله، ۱۸۵۸ ده برفیلوکوندروب، اووقتدن اعتباراً پارچه پارچه بتون آشاغی قوشنشینی ضبط ایله، کندی اداره‌سی آلتنه آلمشدر.

قوشوم (Kouchoum) روسیه‌نك اورال قزاقلری اراضیسنده برنهردر، که اورال ایرماغنك صول کناری قربنده نبعانله، جنوب غربیه طوغری چوراق یرلر ایچنده ۱٦۰ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، (چالدیر) کولنه دوکیلور.

قوشیلاغرانده (Cuchilla Grande) آمریقای جنوبینك (اوروغوآی) حکومتنی شق ایدن و (قوشیلا) یعنی «بچاق» دینلن طاغلرك اك بیوکی اولوب، شمال شرقیدن جنوب غربیه طوغری مملکتی شق ایله، °۳٤ عرض جنوبیده واقع اوروغوآی ایرماغنك منصبنه واصل اولور؛ و حکومتك اك بیوك نهری اولان (ریونغرو) حوضه‌سنی بحر محیط آطلاسی مائله‌سندن آیرر. برقاچ شعبه‌سی دخی اولوب، اك یوکسك محلی ٦۰۰ متره‌یی تجاوز ایتمیور.

قوشین (Cochin, Cotchin, Katchi) یاخود قوچین ولسان محلیده کاچی هندستانك مدراس اداره سنده ملابار ایالتنده وهندستانك ساحل غربیسنده اولهرق (قالیقوت)ك ۱۵۳ کیلومتره جنوب شرقیسنده بر قصبه اولوب، ۱۳۸٤۰ اهالیسی، لیمانی و ایشلك تجارتی وار ایسه‌ده، هواسی پك آغر و امراض جلدیه‌یی مؤدیدر. وقتیله همنامی اولان حکومت ممتازه‌نك مرکزی ایدی. پورتکیزلرك، بعده فلمنکلیلرك ونهایت انکلیزلرك الینه کچمشدر.

قوشين { حكومت ممتازه‌سى (Principaute de Cochin) هندستانك (ملابار) دينلن ساحل غربيسنده انكلتره حكومتنه تابع بريم اولوب، شمالاً وشرقاً مدراس اداره‌سيله وجنوباً (ترانقور) حكومت ممتازه سيله محدود در. مساحهٔ سطحيه‌سى ۳ ۵۲۵ مربع كيلومتره‌اولوب، ۵۹۸ ۳۵۳ اهاليسى واردر، كه بونلرك ايچنده اسكيدن برى موجود برطاقم اسرائيليلر و سريانى خرستيانلر بولنيور. ساحل طرفى آچلق اولوب، دكيزله اختلاط ايدر برطاقم كوللرى وكليتلى پرنج واورمانلق اولوب، قهوه محصولى واردر. مركزى (قوشين) دن ٦٥ كيلومتره‌لك مسافه ده بركوللك ساحل شرقيسنده واقع (تريچور) شهريدر. راجه‌سى انكلتره حكومتنه‌سنوى ۲٤۰ ۰۰۰ روپيه يعنى ٦۰۰ ۰۰۰ فرانق جزيه ويرر.

قوص { صعيد مصرك قنا مديريتنده وقنانك ۲۹ كيلومتره جنوبنده اولەرق نيلك ساحل يمينيله سنهور جدولى آره‌سنده قضا مركزى برقصبه اولوب. ۱۰ ۲۸۰ اهاليسى، نيلده ايشلك اسكله‌سى وخيلى تجارتى واردر. پك اسكى برقصبه اولوب، آثار عتيقهٔ مصريه‌ده(قوصى) اسميله مذكور اولديغى حالده، بطالسه زمانىنده (آپولينوپوليس پارده) اسميله شهرت بولمشيدى. دور اسلامده دخى صعيد مصرك اك تجارتكاه بلده‌سى اولوب، نيل واسطه‌سيله تاسودان وآق دكيز و (قصير) اسكله‌سى واسطه‌سيله بحر احمر و يمن وهند مواد تجاريه‌سنك محل مبادله‌سى و بو تجارتك بر بيوك انبارى حكمنده ايدى. قفط قصبه‌سندن صكره اهميت تجاريه قوصه و قوصدن صكره قنايه كچمشدر. آنجق سويش جدولنك كشادى بوطريقك اهميتنى ازاله ايتمشدر. ــ قضاسى ۱۳۰ ۰۰۰ قدر اهالىيى حاوى اولوب، بونلرك ۱۰ ۰۰۰ قدرى بدوى وخيمه نشيندر.

قوصره { (ياخود قوصرا) آق دكيزده تونسك مهديه اسكله‌سيله سيچليه جزيره‌سى آره‌سنده برآطه اولوب، حضرت معاويه رضى‌الله عنه زماننده غزاة مسلمين طرفندن فتح اولندينى، وعبدالملك بن مروان زماننده خراب اولديغى جغرافيون عرب آثارنده مذكور اولوب، ياقوت حموى كندى‌زماننده خوارج مهديه‌ايله مسكون‌اولديغنى‌علاوه‌ايديور. اليوم‌سيچليه‌جزيره‌سنه ملحق وايتاليا دولتنه تابع‌اولان (پانتلريه) آطه‌سى اولسه‌كركدر. شكلنك معروف‌قوصره‌يه مشابهتندن طولايى عربلر طرفندن بواسمله تسميه اولنمشدر.

قوصوه { اووه سى (Kossovopolié) روم‌ايليننك يعنى‌بالقان شبه‌جزيره‌سنك قسم‌غربيسى وسطلرنده واسع ومرتفع براووه اولوب، اسميله تسميه اولنان ولايتده وچانيق، پرشتنه، يكيپازار، ايپك، ياقووه وپرزرين آره‌لرنده واقعدر. حذاى بحردن حد وسطى اوزره ۵۰۰ ايله ٦۰۰ متره آره‌لرنده بر ارتفاعده اولوب، مياه جاريه‌سى بر طرفدن (درين) واسطه‌سيله آدرياتيق دكيزينه، برطرفدن (واردار) واسطه‌سيله آطه‌لر دكيزينه، برطرفدن دخى موراوه‌يه تابع (ايبار) واسطه‌سيله طونه‌يه يعنى قره دكيزه دوكيلور. كه بوحال بالقان شبه جزيره‌سنك مرتفع بر محلنده واقع اولديغنه دلالت ايديور. اطرافى يوكسك طاغلرله محاط ايسه‌ده، بوطاغلر قوصووه اووه‌سى صولرينك جريانه‌كچيد ويره‌جك‌صورتده بربرلرندن آيريدر. تماميله اووه دينلمكه شايان يرلرى آز اولوب، اكثر طرفلرى آز چوق‌مرتفع تپه‌لردن عبارتدر. اراضيسى منبت اولوب، حبوبات متنوعه ايله صوئوق هواكره مخصوص ميوه‌لرك انواعى وعلى‌الخصوص الما، آرمود، اريك و سائر اثماريك اعلالرى حاصل اولور. مع هذا شمديكى حالده اهالئ موجوده‌سى هر طرفنى ايشلمكه كافى اولمديغندن، اكثر يرلرى خاليدر. بواووه ايكى‌بيوك وقوعاتله شهرت كير عالم اولمشدر. بو واقعه لرك برنجيسى خداوندكار سلطان‌مراد اول حضرتلرينك صربليلره قارشى ۷۹۱ تاريخ هجريسنده قزانديغى مظفريت عظيمه ايله صرب قرالغنه ختام ويرمسى؛ و ايكنجيسى سلطان مراد خان ثانى حضرتلرينك مجار قرالى هونيادك قوماندەسى تحتنده اولان مجار، آوسترياوافلاق عساكر متفقه سنى ۸۵۲ تاريخنده كلياً مغلوب وپريشان ايتمسيدر.

قوصوه { ولايتى. روم ايلنده‌كى ولايتك شمال جهتنده بولنانلرندن‌اولوب،

آرناودلغك شمال شرقی قسمیله یکیپازار خطه‌سنی وماکدونیه‌نك قسم شمالیسی یعنی قدیماً (داردانیه) دینلن خطه‌یی شاملدر. قوصوه ولایتی شمالاً صربیه‌وبوسنه، شمال غربی طرفندن قره طاغ ایله، غرباً اشقودره، جنوب‌غربی جهتندن مناستر، جنوب‌شرقی طرفندن سلانیك ولایتلریله، شرقاً دخی بلغارستان امارتیله محدوددر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق ومرتفع اولوب، آنف‌البیان قوصوه اووه‌سیله اسکوب اووه سنی حاویدر. روم ایلینك اك یوکسك طاغی اولان شار سلسله‌سی ولایتك جنوب غربی جهتندن کلدرك شمال شرقی یه طوغری ممتد اولور، وچانیق بوغازنده ختام بولوب، قارشیسنده بونك مابعدی حکمنده اولان (قره طاغ) ینه او استقامتده صربیه حدودی داخلنه‌قدراوزانیر. بوندن ماعدا ولایتك حدود وکنارلرنده و علی‌الخصوص قره‌طاغ وصربیه‌ایله بلغارستان حدودنده یوکسك طاغلری واردر. بو طاغلردن بعضلری قوری وطاشلق و بر طاقمی اورمانلرله مستوردر. شار طاغنك غربی مائله‌سی نه‌قدر صرب وچلاق ایسه، شرقی مائله‌سی اوقدر کوزل بایرووادیلری واشجار مختلفه‌یی حاویدر. بلغارستان حدودی جهتنده کی طاغلرینك چوغی‌ده اورمانلدر. مياه جاریه‌سی چوق اولوب، بوجهتجه، یوقاریده‌دینلدی. یکی کبی، ولایت اوچ حوضه‌یه منقسم و اوچ ایرماغك منابعی‌شاملدر. بونلرك برنجیسی (واردار) حوضه‌سیدر، که ولایتك بتون قسم جنوبیسندن عبارت اولوب، بو نهر شار طاغنك قسم جنوبیسی مائلهٔ شرقیه‌سندن نبعاناله، شمال شرقی‌یه طوغری کوزل بر وادی ایچندن بالمرور. مرکز ولایت اولان اسکوبه کلنجه، قوصوه اووه سنك جنوب جهتندن نبعاناله چانیق بوغازندن کچن (لپنچه) نهرینی ودیکر برچوق چایلر اخذ ایدرك، جنوبه طوغری دونر، وآطه‌لر دکیزینه دوکلمك اوزره، سلانیك ولایتنه کیرر. ولایت داخلنده‌کی تابعلرینك اك بیوکی بلغارستان حدودندن واکری پلانغه‌دن کلن (اکری صو) در. ایکنجیسی (موراوه) نهریدر، که ولایتك شمال شرقی جهتی صولرینی جمع ایله صربیه‌یه داخل اولور. اوچنجیسی (ایبار) نهریدر، که ولایتك قسم شمالیسنده جریان ایدن برچوق چایلرك اجتماعندن بالتشکل، ینه موراوه‌یه قاریشمق اوزره، صربیه‌یه کیرر. دردنجیسی درین ایرماغیدر، که بونك مرکب اولدینی ایکی شعبه‌دن قره درین دبره سنجاغندن کلدرك، ولایتك منتهای غربنده آق‌درین‌ایله برلشیر. وآق درین ایسه ایپك ویاقوه‌جهتندن کلدرك، ولایتك بتون قسم غربیسی میاهنی طوپلار.

هواسی قیشین زیاده صوئوق ایسه‌ده، یازین پك لطیف و عمومیت اوزره صاغلام اولوب، صیتمه‌لی و بطاقلق یرلری پك آزدر. شمال وغرب جهتنده یعنی یکیپازار ایله یاقوه جهتنده و شارك غرب طرفنده اراضی عمومیت اوزره طاشلق‌وآز منبت ایسه‌ده، سائرطرفلری وعلی‌الخصوص‌قوصوه اووه‌سیله ولایتك جنوب شرقی جهتی پك منبتدر. محصولاتی: بغدای، آرپه، چاودار، یولاف، نخود، فاصولیه وسائر حبوباتله توتون، کنویر، اوزوم، سبزه‌ومیوه‌لرك انواعندن عبارتدر. اسکوب سنجاغنده آیریجه پاموق، آفیون و پرنج دخی حاصل اولور. میوه‌لری و علی‌الخصوص قالفاندلن جهتنك آرناؤد الماسی دینمکله مشهور الماسی، قوصوه اووه‌سنك و یکیپازارك اشلیوه اریکی واسکوب جوارلرینك هر نوع میوه سی پك نفیسدر. قوجانه‌نك پرنجی واسکوبك فاصولیه‌سی دخی اعلادر. شمال غربی جهتنك ذخایری احتیاجات محلیه‌یه کفایت ایتمز سه‌ده، سائر طرفلرینك محصولاتی زیاده اولوب، خیلی مقدار اخراجاتی دخی واردر. حیوانات اهلیه‌سی دخی چوق اولوب، مرعا و یایله‌لرینك مساعده‌سیله صیغیر، قویون، کچی، خرکله کبی حیواناتی کثرتلی وجنسلری پك ایی‌اولمله، ولایتك هر طرفندن خیلی حیوانات یتیشدیریلوب، ممالك اجنبیه‌یه اخراج اولنور. حیوانات محصولاتندن اوله‌رق یاغی، دری، یاغ، پنیر کبی شیلر دخی احتیاجات محلیه‌دن چوق زیاده اولوب، فضله‌سی اخراج اولنور. اورمانلری پك چوق اولوب، مختلف اشجاری حاوی ایسه‌ده، یوللرك فقدانندن وممالکتك سواحلدن پك اوزاق بولنمسندن‌طولایی، بونلردن یالکز محلنجه اقتضایدن کراسته‌واودون قطع اولنوب، بحق استفاده اولنمیور. طاغلرده مختلف معدنلر وار ایسه‌ده، هنوزهیچ بری‌اخراج اولنمامقده‌در. معدن صولری و ایلیجه‌لری‌چوقدر. حیوانات وحشیه قورت، آیی، طوموز، تیلکی

طاوشان وسائره اولوب، آو حیواناتی‌ده جوقدر؛ ودریلرندن کورك یاپیلوب ، بوندن خیلی اخراجاتی واردر. صنایع محلیه دمیرجیلك، قیومجیلق، دباغلق، سراجلق ومنسوجات مختلفه نسجی کبی احتیاجات محلیه یه کوره شیلر اعمالندن عبارت اولوب ، پرزرینده دمیردن اسلحه و آلات متنوعه ایله تلکاری شیلر یاپارلر. ولایتك هر طرفنده کلیم ، سجاده ، پیشکیر ، خاولی ، بز کبی شیلر نسج اولنور .

یوقاریده دینلدیکی کبی، قوصوه ولایتی آرناؤدلغك برقسمیله بوسنه‌نك برمقدارندن وماکدونیه‌نك اوست طرفندن مرکب اولغله ، اهالیسی دخی اوکا کوره مختلف‌الجنسدر . ولایتك هنوز هر طرفنده تحریر اجرا اولنمدیغندن، مقدار نفوسی حقنده بر شیٔ دینله‌مز ایسه‌ده، بعض طرفلرینك پك‌مسکون اولدیغنه نظراً ، برملیونه قریب اولمسی ملحوظدر. قسم‌اعظمنك اهالیسی آرناؤد اولوب، یالکزاسکوب سنجاغنك جنوب شرقی جهتنده مسلمانلر ترك وخرستیانلر بلغار وسائره‌در. یکیپازار خطه‌سنده دخی یکیپازار سنجاغنك اهالیسی آرناؤد وبوشناق اولەرق مختلط وطاشلیجه سنجاغنك کیلر همان کاملاً بوشناقدر. آرناؤدلقدن معدود اولان پرزرین ، ایپك، پرشتنه سنجاقلریله اسکوب سنجاغنك شمال و غرب طرفلرنده ایسه اکثریت اوزره اولان مسلمانلر و اورالرجه لاتین تعبیر اولنان قتولیکلر کاملاً آرناؤد اولوب، اقلیتده بولنان‌اورتودوقسلرك برقسم جزئیسی بلغار ویا صربلی اولەرق اسلاودر، ویا مکتب وکلیسا قوتیله اسلاولاشمشدر. اسکوب و پرزرین و پرشتنه کبی بعض شهرلرده عمومیت اوزره ترکجه سویلنور. مذهبجه اهالینك اوچ ربعندن زیاده‌سی مسلم وآنجق بر ربعی خرستیان وسائره‌در .

سلانیکدن بدأ ایله صربیه‌دن آوروپایه کیدن دمیریول خط کبیری بوولایتك مرکز یعنی اسکوب سنجاغنی شق ایتدیکی کبی ، اسکوبدن آیریلان برشعبه‌سی دخی پرشتنه سنجاغندن بالمرور مترو - ویچه‌یه واصل اولدیغندن ، ولایتك تجارتی خیلی تسهیل ایتمش ایسه‌ده ، سائر طرق ووسائط مواصلاتی هنوز پك کریدر .

قوصوه‌ولایتی، زیرده کی جدولدن آکلاشلدیغی کبی ، ٦ سنجاغه منقسم اولوب، مرکزلرله برابر ۲۷ قضا ، ۱٦ ناحیه وسنجاق و قضا مرکزلری اولان شهر وقصبه‌لرله ۳۱۲۰ قریه‌یی حاویدر .

سنجاق	قضا	ناحیه
اسکوب	اسکوب	
	اورخانیه	
	اشتب	برکتلی
	قوچانه	بیانجه
	عثمانیه	
	قره‌طوه	
	قومانوه	مزرعه
	رادویشته	
	پلنقه	
پرشتنه	پرشتنه	
	کیلان	
	پره‌شوه	
	ولچترین	
	مترویچه	
پرزرین	پرزرین	راخوفچه
	قالقاندلن	غستوار
	لومه	قالیس
ایپك	ایپك	
	یاقوه	
	غوسینه	
	برانه	
	ترغویشته	
یکیپازار	یکیپازار	
	یکی واروش	
	قولاشین	ویرانش
		مویقواج
		روانه‌ریقه
	آقوه	بشتریچه
		پهور
		قرات
		برزاوه
طاشلیجه	طاشلیجه	
	پره‌پول	پریوی

قوصوه ولایتی روسیه محاربهٔ اخیره‌سندن اولجه ، مرکزی صوفیه اولمق و نیش و پرشتنه جهتلرینی دخی جامع بولنمق‌اوزره ، تشکیل‌اولنه‌رق محاربه‌دن صکره پرشتنه مرکز اتخاذیله یکیپازار جهتی دخی علاوه اولنمش ؛ و مؤخراً پرزرین سنجاغی دخی مناستر ولایتندن فك ایله بو ولایته الحاق، و ایپك دخی جوارلریله برسنجاق اولوب، اسکوب مرکزولایت اتخاذ اولنمشدر .

قوصی [«ضیاءالدین‌قوصی»و«عبدالرحمن ابن اسنائی» ماده‌لرینه مراجعت بیوریله .]

قوق { قپودان جامس — (J. Cook) انكلتره مشاهير بحريون وسياحيندن اولوب، ۱۷۲۸ده يورقشير ايالتنك (مارتون) قصبه‌سنده طوغمش؛ وكندیسی بر چفتلك رنجبرينك اوغلی اولديغی حالده ، بحريه نفری ياز يلوب ، كميجيلك ايچون لازم اولان علوم رياضيه وهيئتی معلمسز اولهرق كندی كندينه اوكرنمك ، تدريجاً كمی قپودانی اولمش ايدی . اوزاق دكيزلره سياحت ايتمكه دولتی طرفندن مأمور اولوب، اوچ دفعه كرهٔ ارضی دور ايتمشدر. برنجی سياحتنی (تاهيتی) جزيره‌سندن زهره‌نك كرهٔ شمسك اوكندن مرورينی سير ومعاينه ايتمك مأموريتيله وارباب‌فندن (بانقس) و (سولاندر) ك رفاقتيله ۱۷۶۸ تاريخنده اجرا ايدوب، بو سياحتنده يكی زلانده‌نك سواحلنی فناً تعيين، وبو اسمله معروف اولان ايكی جزيره‌نك آره‌سنده كی بوغازی (يعنی قوق بوغازينی) كشف ايتمشدر. ۱۷۷۲ده (رزولوسيون) و (آوانتور) سفينه‌لريله قطب جنوبيده قره‌لر بولنمديغنی كشفه مأمور اولهرق، اوچ سنه بحر محيط كبيرده سياحت ايتمش؛ وقطب جنوبيده شايان اهميت قره‌لر بولنمديغنه كسب اطمئنان ايدوب، اثنای سيرنده يكی قالدونيه جزيره‌سنی دخی كشف ايلمشدی . ۱۷۷۶ ده، آمريقانك شمالندن آوروپا ايله آسيا آره‌سنده برطريق بحری ممكن اولوب اولهميه‌جغنی تحقيق مأموريتيله ، بر اوچنجی سياحت عظيمه يه چيقوب ، بهرنك بوغازندن بحر منجمد شمالی يه صوقلمغه زياده جهد ايتدكدن صكره ، مأيوس اولوب، جنوبه طوغری دوندیكنده، كميسنی تعمير ايچون، ساندويچ جزايرندن (هاوای) جزيره‌سنه اوغرامغله، ۱۷۷۹ ده بوآطه‌نك اهالئ وحشيه‌سی طرفندن پاره‌لانه‌رق وفات ايتمشدر . قپودان قوق ممالكی استخفاف ايدر جسور ومحب فنون بر آدم اولوب، كرك معيتی طائفه سنه وكرك اوغرادينی برلرك اهالئ وحشيه‌سنه ايتديكی معاملهٔ انسانيتكارانه ايله اقران وامثالی بينندن تميز، وجغرافيا و سائر فنونه خيلی خدمت ايتمشدر. سياحتنامه‌لری كندیسی و معيتی طرفندن ضبط اولنوب ، دفعاتله نشر ، والسنهٔ سائره‌يه دخی ترجمه اولنمشدر. اسمی آوسترالیا وآمريقا وسائر طرفلرده برچوق برلره علم اولمشدر.

قوق { پول‌دو — (Ch. Paul de Kock) فرانسه مشاهير حكايه‌نويسانندن اولوب، ۱۷۹۴ده (پاسی) قصبه‌سنده طوغمش، و ۱۸۷۱ ده وفات ايتمشدر. پدری عن اصل فلمنكلی برصراف اولوب، كندیسنك تولدندن اولجه اعدام اولنمش ؛ وكندیسی ۱۵ ياشنده ايكن ، تجارته سلوك ايتمش ايسه‌ده ، ايكی سنه صكره بو مسلكی تركله، ادبياته انتساب ايدوب، برقاچ تياتروايكيوزی متجاوز حكايه كتابی يازمشدر، كه اصل بادیٔ شهرتی اولان بوحكايه كتابلری اولوب ، بعضلری برآز آچيقجه ايسه‌ده ، پك اكلنجه‌لی اولغله برابر، اخلاق عموميه‌يی تنقيد يولنده يازلديغندن ، بحق عمومك فوق‌العاده مظهر رغبتی اولمشلردر .

قوق آطه‌لری { (Archipel de Cook) و نام ديكرله هروی (Hervey) بحر محيط كبيرك پولينسيا قسمنده ساموآ ايله شركت جزاير مجتمعه لری آره سنده بر جزاير مجتمعه هيئتی اولوب ، باشليجه ۹ آطه ايله برطاقم كوچك جزايردن مركب اولديغی حالده، ′۴۸ °۱۸ ايله ′۴۹ °۲۱ عرض جنوبی و ′۳۸ °۱۹۷ ايله ′۲۶ °۲۰۰ طول شرقی آره لرنده ۳۳۳ كيلومتره اوزون و ۲۸۹ كيلومتره كنيش برمحلده ممتداولور. قابل سكنی اولانلرينك مساحهٔ سطحيه‌سی ۸۰۰ مربع كيلومتره واهاليسی ۷۷۴۵ كشيدر . اك بيوكلری اولان (راروتونغه) نك بويی ۳۷ كيلومتره اولوب، ديكرلرينك بويی ۱۵ كيلومتره‌يی تجاوز ايتمز . بالكز بر ايكيسی مرتفعه اولوب ، قصوری پك آچق و جمله سی صيغلر و قيالرله محاطدر. قپودان قوق طرفندن اوچنجی سياحتنده يعنی ۱۷۷۷ ده كشف اولنمشلردر.

قوق بوغازی { (Détroit de Cook) يكی زلانده‌نك مركب اولديغی ايكی بيوك جزيره‌يی بربرندن آيران درين بربوغاز اولوب، بويی ۲۴۰ واكی ۸۰ كيلومتره‌در. ساحل شماليسنده مهجرك مركزی اولان (ولينغتون) شهری و ساحل جنوبيسنده (بانهيم) قصبه‌سی بولنيور. اوندن اول يكی زلانده برتك جزيره ظن اولنوركن، بو بوغاز ۱۷۷۰ تاريخنده قپودان‌قوق طرفندن كشف اولنمشدر .

قوقسوآق (Koksoak) آمریقای شمالیده دومینیون قطعهٔ واسعه سنك شمال شرقی اراضیسنده بر نهردر، که (قانیا یوسقاو) کولندن خروجله ، غیر مسکون یرلر ایچنده شمال غربی یه طوغری آقه رق، برچوق کوللرك آیاقلرینی دخی اخذایله، ۶۵۰ کیلومتره لك جریاندن صکره هودسون بوغازینك (اونغاوه) قوینه دوکیلور. منبعندن ۱۵۰ کیلومتره آشاغیده ا کی ۱۵۰۰ متره ومنصبنده ۵ کیلومتره در .

قوق کورفزی (Kook's Inlet) آمریقای شمالیده آلاسقه شبه جزیرهٔ کبیره سنك ساحل جنوبیسنده °۵۹ ایله ′۱۶ °۶۱ عرض شمالی آره سنده بر قویدر.

قوقله قبریس جزیره سنك جنوب غربی ساحلنده واقع باف قصبه سنك نام دیکریدر. [«باف» ماده سنه مراجعت بیوریله.]

قوقو و نام دیکرله سقوویه (Coco , Ségovia) آمریقای وسطینك (نیقاراغوآ) حکومتنده بر ایرماقدر. که بحر محیط معتدل ساحلی قربنده یعنی قونسقه کورفزینك ۵۰ کیلومتره قدر شرقنده نبعاناله ، غرب شمالی یه طوغری آقه رق، برمدت جریاندن صکره (هوندوراس) حکومتی حدودینه واصل اولور ؛ و او استقامتده جریانندہ دوامله، ایکی حکومتك حدودینی آیره رق ، ۶۵۰ کیلومتره لك جریاندن صکره ، منصبنده (غراسیاس آدیوس) برونی تشکیل ایده رك، آنتیل دکیزینه دوکیلور . منصبندن اعتباراً ۲۵۰ کیلومتره لك محلی درین وواپور ایشلمسنه مساعد اولوب، اوندن یوقاریسی دخی کوچك سفائنك سیرینه صالح ایسه ده، بر طاقم سرعتلی اینشلری واردر. منصبنده کی قوم سدینك دخی عمقی آنجق ایکی اوچ متره اولوب ، بیوك کمیلرك کیرمسنه مانعدر .

قوقوخوتو (Koukou-khoto) چینك ایالات شمالیه سندن (شان سی) ایالتنده و (تای یوآن) ك ۳۲۰ کیلومتره شمالنده °۴۰ ′۴۸ ″۵ عرض شمالی ایله °۱۰۰ ′۱۸ ″۳۷ طول شرقیده بر شهر اولوب. ۲۰۰۰۰۰ قدر اهالیسی، مغولستان وتیبت و ترکستان شرقی ایله ایشلك تجارتی ومغوللرك رؤساء روحانیه سنه مخصوص مدرسه لریله برچوق مناسترلری واردر.

قوقوزه (Cucuse) آناطولینك قپادوقیه خطهٔ قدیمه سنده برقصبه اولوب، الیوم مرعش سنجاغنك زیتون قضاسنده وزیتونکه ۵۰ کیلومتره شمال غربیسنده واقع (کوکسون) قریه سیدر .

قوقونور (Koukou-Nor) یعنی «کوك کول» مغولستانك همنای اولان واسع ایالتنك شرق شمالی کوشه سنده و چین حدودی قربنده بر بیوك کول اولوب ، اورته سی ″۳ ′۵۸ °۳۶ عرض شمالی ایله ′۳۵ °۹۷ طول شرقیده واقعدر . سطحی حذای بحردن ۳۰۵۰ متره مرتفع اولوب ، هرطرفدن یوکسك طاغلرله محاطدر. شمال غربیدن جنوب شرقی یه بویی ۱۰۷ و اك کنیش یرنده ا کی ۶۳ متره در . درینلکی آز اولوب، صویی طوزلیدر، وکیتدکجه آزالوب، طوزی آرتمقده در. ایچنده بش آطه اولوب، بری اوزرنده بر لامه مناستری واردر، که بونده اقامت ایدن لامه لر یالکز قیشین کول طوکدیغنده، حارجله اختلاط ایدوب ، قایق بولندیغندن ، سائر موسملرده اختلاطلری مفقوددر. کولك بالینی چوق ایسه ده، جوارنده کی اهالی بالیقجیلق صنعتی بیلمیورلر. (بوخاین کول) و (خره کول) اسملریله ایکی قیصه نهر ایله برطاقم دره لر بوکوله دوکیلور .

قوقونور (Prov. de Koukou-Nor) ایالتی چینه تابع بر ایالت تشکیل ایدر و مغولستاندن معدود واسع بر یر اولوب ، شمالاً مغولستانله وترکستان شرقی یی ده حاوی اولان (قان سو) ایالتیله ، جنوب غربی طرفندن تیبت، شرقاً دخی نفس چین ایله محدوددر. منتهای غربنده بر زاویهٔ حاده تشکیل ایده جك صورتده شرقدن غربه ممتد اوزون بر یر اولوب ، شمالاً آلتون طاغ و (نان شان) جبال مرتفعه سیله، جنوباً دخی بر صره یوکسك طاغلرله آیرلمش اولدیغی حالده، جبال وانهاری نفس چینه طوغری اینیور. ایچنده ممتد اولان جبال مرتفعه نك اك بیوکی اورته سنده اوزانان (قوئن لوئن) سلسله سیدر . احوال موقعیه وطبیعت ارضیه جه اوچ قسمه منقسم اولوب،

برنجیسی شرق شمالی قسمده‌کی (قوقونور) کولنك حوضه‌سی، ایکنجیسی شمال غربی جهتده‌کی (زایدام) خطه‌سی، اوچنجیسی‌ده جنوب شرقی طرفنده‌کی (اودون توله) یایله‌سیدر. زایدام خطه‌سی حد وسطی اوزره ۲۸۰۰ متره ارتفاعی اولان بر یایله‌دن عبارت اولوب، تیبتك ارتفاعی آلتنده بر ایکنجی باصمق تشکیل ایدیور. بر چوق طوزلی کوللری حاوی اولوب، قابل زراعت اراضیسی پك آز و معمور یرلری پك سیرکدر. قوئن لوئن سلسله‌سیله دیکر بر چوق طاغلر بوخطه‌یی شق ایدوب، بونلرك چوغی قارله مستوردر. میاه جاریه‌سی آز و سیرك اولوب، چوراقلرده نابدید ویا کوللره منصب اولور. قوقونور حوضه‌سی هر طرفدن طاغلرله محاط اولوب، ۵ کوله منصب اولان مذکور ایکی نهرك وسائر دره‌لرك وادیلرینی حاویدر. اودون تاله یایله‌سی ایسه ۳۵۰۰ ارتفاعلرنده یوکسك بر یر اولوب، چینك انهار عظیمه‌سندن (هوآنغ هو) نك منابعی وبرچوق کوللری حاویدر. ۳۵° عرض شمالیدن آشاغی اولدیغی حالده، ارتفاعی حسبیله برودتی فوق‌العاده اولوب، تموزده میزان‌الحراره تحت‌الصفر ۲۵ درکه‌یه قدر اینر. مع هذا (تانغوت) جنسیتنه منسوب بر قاچ یوز اهالیسی واردر. علی‌العموم (قوقونور) مملکتنك وعلی‌الخصوص اشبو اوچنجی قسمیله جهت غربیه‌سنك هنوز هرطرفی کشف اولنمیوب، احوالی مجهولدر. بتون او مملکت واسعه‌نك اهالیسی ۱۵۰۰۰۰۰ ی متجاوز اولمیوب، قالموق، تانغوت، قره‌تانغوت وسائره قبائلدن عبارت اولدقلری حالده، ۲۹ عشیرته منقسمدرلر؛ وهرقبیله نك کندی رئیسی اولوب، بونلر صورتا چین دولتنی طانیورلر. اکثراهالیسی کوجه‌و یغما کردرلر. چینلیلر مملکتنك شرق جهتنده بعض یرلره هجرت ایدوب یرلشمکه باشلامشلردر.

مغول لسانینده کوله (نور) و نهره (کول) دینلدیکی آکلاشیلیور. آنجق کوك یعنی مائی دیمك اولان صفتی مغولرلر دخی (قوقو) می تلفظ ایدرلر، یوقسه (کوك) کله‌سنی آوروپالیلر عادتلری اوزره قالینلاشدیره‌رق می بوحاله‌قویمشلردر؟ کسدیریله‌مدی.

قوقه { یاخود قوقاوه (Kouka, Koukaoua) سودان وسطیده چاد کولنك ساحل غربیسنده بورنو حکومتنك مرکزی بر شهر اولوب، بری کولك کناریده و دیکری بونك بر کیلومتره قدر غربنده اولمق اوزره ایکی قسمدن مرکب اولدیغی حالده، هر برینك آیری بررسوری وبرربیوك جاده‌سی، چارشیلری، برقاچ جامع شریفی، بورنو حاکمنه مخصوص جسیم سرایی، تخمیناً ۶۰۰۰۰ اهالیسی وایشلك تجارتی واردر. آفریقای وسطینك الك تجارتکاه و ایشلك شهری اولوب، بازار وچارشیسنده طرابلس غرب، فزان، مصر، مغرب وآفریقانك سائر هر طرفندن کاوب طوپلانمش تجار وسیاحین کوریلور. خانه‌لری سودان اصولی اوزره صمان قلبه‌لرندن عبارت اولیوب، دووامش طوپراقدن یاپلمش و سوقاق تشکیل ایده‌جك صورتده صره‌لنمش اولدقلری حالده، عادتا بر شهر صورتی ابراز ایدیور. سورلرك خارجنده وشهرك ایکی قسمی آره‌سنده دخی طاغنیق وسیرك برطاقم اولر واردر.

— بو اسمله چاد کولنك شرق طرفنده وقائم مملکتنده دخی بر زنجی قومی اولوب، قاریلری ودایجه حسن ولطافتلریله مشهوردر.

قوقه آطه‌لری { (Iles Cocos) بواسم بحریون طرفندن بحر محیط هندی و بحر محیط کبیرده بر چوق منفرد ویا مجتمع آطه‌لره و یریلوب، باشلیجه‌لری بروجه آتیدر:

بنکاله کورفزنده (آندامان) جزایرینك شمالنده برطاقم جزایر مجتمعه اولوب، اك بیوکلری اولان بیوك قوقه آطه‌سنك اورته سی ۱۴° ۶′ عرض شمالیده واقعدر. بویی ۱۰ واکی ۳ کیلومتره اولوب، قوقه آغاجلریله مستوردر.

— دهاجنوبده بحر محیط هندیده و(سوندە) بوغازینك ۱۲۰۰ کیلومتره جنوب غربیسنده بر جزایر مجتمعه طاقمی اولوب، الیوم (کیلینغ) اسمیله دها معروفدرلر [بواسمه مراجعت بیوریله.]

— بحر محیط کبیرك قسم جنوبیسنده (تونغه) جزایر مجتمعه‌سنك شمالنده دخی برآطه اولوب، (نیوها) اسمیله دهامعروفدر. — دیکربرجزایر مجتمعه طاقمی‌ده اولوب، (مورتلوق) دخی دینلیر.

— بحر محیط معتدلك قسم شمالیسنده و آمریقا برزخنك ساحل غربیسی قارشیسنده اوله‌رق ″۱۲ ′۳۵ °۵ عرض شمالی ایله ″۳٤ ′٤٥ °۲۷۰ طول شرقیده و غالاپاغوس جزایرینك ۸۰۰ کیلومتره شمال شرقیسنده بر آطه اولوب، ۵۰ کیلومتره محیط دائره سی و بالینه آوجیلرینك مراجعتگاهی اولان صاغلام برنیمانی واردر. آطه‌یه اسمی قزاندیران قوقه (یعنی هندستان جوزی) آغاجلرینك چوغی تلف اولمشدر.

قوکار { (Kokiar) چینه تابع ترکستان شرقینك یارقند قضاسنده و یار- قندك ۱۰۵ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق ۱۹٦۷ متره ارتفاعی اولان بروادیده واقع برقصبه‌اولوب، ۵۰۰ اهالیسی وجوارنده قیلندن کوزل کشمیر شاللری یاپیلان برجنس کچیلری واردر.

قوکرموت { (Cockermauth) انکلتره نك کومبرلاند ایالتنده و (قارلیسله) نك ٤۰ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (قوکر) ایله (درونت) نهرلرینك محل تلاقیسنده برقصبه اولوب، ۵۱۱۵ اهالیسی، دمیر یول موقفی، دباغخانه‌لری ویوك وپاموق منسوجاتله فانیله وچوراب وسائره فابریقه‌لری واردر.

قوکلبورغ { (Kockelburg) آوستریا و مجارستان دولتنك (تراسیلوانیه) خطه‌سنده و (ابسفالوه) نك ۲٤ کیلو- متره شمال غربیسنده و (قوکل) نهری اوزرنده بر کوچك قصبه اولوب، داخل‌بولندیغی ایالت بونك اسمیله مسمادر.

قوکیمبو { (Coquimbo) آمریقای جنوبیده شیلی حکومتنك همنامی اولان ایالتنده ومرکز ایالت اولان (سرنا) نك ۸ کیلو- متره جنوبنده اوله‌رق ′۵٤ °۲۹ عرض جنوبی ایله ′۳۹ °۷۳ طول غربیده و (الکی) نهرینك دوکلدیکی برخلیجك ساحل جنوبیسنده واقع ایالت مرکزی بر قصبه اولوب، ۷۱٤۰ اهالیسی، پك صاغلام لیمانی، ایشلك تجارتی وعلی الخصوص باقر اخراجاتی واسکله‌سی اولدیغی (سرنا) یه قدر دمیر یول خطی واردر. — قوکیمبو ایالتی شمالاً آتاکامه وجنوباً آقونغاغوآ ایالتلریله محدود اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۳۳٤۲۳ مربع کیلومتره و اهالیسی ۱۸۹۵۲٤ کشیدر. مرکزی (سرنا) قصبه‌سی اولوب، ۵ قضایه منقسمدر.

قول { (Coll) اسقوچیه‌یه تابع هبرید آطه- لرینك الك جنوبیلرندن اولوب، بویی ۲۰، اکی ٤ کیلومتره و اهالیسی، کافهٔ بالیقجی وغالیق لسانیله متکلم اولمق‌اوزره ۷۲۵، کشیدر.

قولا { (Kola) روسیه‌نك شمال غربیسنده و بحر منجمد شمالی ایله شمالی آق دکیز آره‌سنده لاپونیه‌نك قسم شرقیسندن عبارت بر بیوك شبه جزیره اولوب، غرب جهتندن دخی قره‌دن بریرینه دوکیلور برصره کوللرله آیرلمشدر. ′٦ °٦٦ ایله ′۱۸ °٦۹ عرض شمالی و °۳۰ ایله ′۹ °۳۹ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، غربدن شرقه بویی ۳۸۰ کیلومتره‌در. غرب جهتی طاغلق وقیالق اولوب، الك یوکسك محلی ۹۰۰ متره ارتفا- عنده‌در. شرقه طوغری اوزاندقجه، کسب انحطاط ایدر. قسم جنوبیسنده سرمدی قارلرله مملو دره- لری و چام آغاچلرینی حاوی اورمانلری واردر. کوللریله چایلری پك چوقدر. انهارینك الك بیوکی ۲٤۰ کیلومتره بویی اولان (پونوی)در. انهارینك جمله‌سی سنه‌ده ۸ آی منجمد بولنور. همان‌هرطرفی خالی اولوب، یالکز بعض سواحلنده بالیقجیلقله ورن سوریلریله کوچبه حالنده یاشار بر مقدار لاپونلر بولنیور. سواحل شمالیه‌سنه یازین ۳۰۰۰ قدر روس واسقاندیناو بالیقجی طوپلانوب، مورینه بالینی وسائر اسماك صید ایدرلر. شبه جزیره آرخانکل ایالتنه ملحق بر قضا صورتنده اداره اولنوب، مرکزی ۷۷۰ اهالیی جامع اولان همنامی برکوچك قصبه‌در.

قولات طاغی { طربزون ولایتنده بر طاغدر، که‌پونت آلپلری نامیله ولایتك حدود جنوبیه‌سنی تحدید ایدن سلسلهٔ جباله مربوط اولوب، طربزون ایله کومشخانه وبعده طربزون ایله جانیك سنجاقلری آره‌سنده شمال غربیه طوغری ممتد اولوب، تیره‌بولینك‌شرق طرفنده واقع (کره‌لی) برونته منتهی اولور. الك یوکسك محلی طربزون شهرندن ۵۰ کیلومتره‌لك

مسافه‌ده‌اولوب، ۲۹۰۰ مترەلك ارتفاعه‌قدر چيقار. اراضئ برکانیه‌دن متشکل ویك صرپدر.

قولاشین (Kolachin) اخیراً قره طاغه الحاق اولنمش قضا مرکزی بر قصبه اولوب، چتەنك ۶۲ کیلومتره شمال شرقیسنده و (تاره) نهرینك منابعی قربنده واقعدر. قضاسی ۴۳۲ مربع کیلومتره‌دن عبارت اولوب، ۶۰۰۰ اهالیسی واردر.

قولاشین (یاخود قولاشین زیر) قوصوه ولایتنك یکیازار سنجاغنده و سنجاغك منتهای غربنده اولەرق قره طاغ حدودی قربنده برقضا اولوب، مرکزینك قره‌طاغه ترکی‌اوزرینه، قالان قراسندن برقضا تشکیل‌اولنەرق، (شاهویك)قریه‌سی مرکز اتخاذ اولنمشدر. ویرانس، مویقواچ و روانەریقه ناحیه‌لریله برابر ۳۲ قریه‌دن مرکب اولوب، اراضیسنك قسم اعظمی طاغلق واور- مانلق اولەرق، کوزل صولری وبر مقدار اراضئ مزروعه‌سی‌ده‌واردر. باشلیجه محصولاتی آرپه‌ومصر ایله بر مقدار بغدای وزیاده‌جه هلده و قومپیردن عبارتدر. هواسی صاغلام و اهالیسی تندرست وجسور آدملردر. مقدار اهالیسی حقنده بر قید صحیحه دسترس اولنەمدی. قسم اعظمی مسلم وبوشناق لسانیله متکلمدر.

قول اوغلی مغرب اوجاقلرنده و علی الخصوص طرابلس غربده شهرلرك اطرافنده ساکن برصنف اهالیدر، کەاسکی یکیچری افرادینك برلی قاریلرله ازدواجندن متولد اولوب، بونلر ویرکیدن معافیتلری مقابلنده برر حیوان بسلمکه وتحصیلدارلق وضبطیه وظائفنی ایفایه مجبوردرلر. رئیسلرینه باش آغا دیرلر.

قولبرت (Colbert) فرانسه مشاهیر رجالندن اولوب، ۱۶۱۹ ده (ریمس) ده طوغمش، و ۱۶۸۳ ده وفات ایتمشدر. اون دردنجی لویی زمانندە کندیسنه بر قاچ نظارت احاله اولنەرق، امور مالیه‌جه، زراعتجه، تجارتجه، قوۀ بحریه‌جه، عدلیه‌جه، ومعارف و صنایعجه پك چوق اصلاحات اساسیه‌یه موفق اولمش؛ وشمدیکی اصول اداره‌نك اساسنی قویوب، علی‌الخصوص بودجه اصولنی کندیسی ایجاد ایتمشدر.

قولبرغ (Colberg) پروسیه‌ده پومرانیه خطه‌سنده کوسلین سنجاغنده وکوسلینك ۴۰ کیلومتره غربنده اولەرق (پرسانته) نهری اوزرنده وبونك منصبندن ۳ کیلومتره یوقاریده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۶۰۲۵ اهالیسی، بحریه‌مکتبی، ملحه‌لری، منسوجات مختلفه، توتون وطوغله فابریقه‌لری، دوکمخانه‌لری وایشلك تجارتی واردر.

قولبروق (Colbrooke) انکلتره‌نك مشاهیر مستشرقینندن اولوب، ۱۷۶۵ تاریخنده لوندره‌ده طوغمش، و ۱۸۳۷ ده وفات ایتمشدر. مأموریتله هندستانه کوندریلوب، کلکته‌ده عدلیه مفتشی اولمش؛ و ۳۰ سنه اوراده قالوب، السنۀ شرقیه‌یی و علی الخصوص اسکی سانسکری لسانیله هندستانك السنۀ جدیده‌سنی مکمل صورتده اوکرندکدن صکره، لوندره‌یه عودتله، برنجی اولەرق، آوروپایه هندك احوال تاریخیه و ادبیه و حکمیه‌سنی اوکرتەجك کتب و رسائل و مقالات مهمه نشر، و لوندره‌ده‌کی مستشرقین جمعیتنی تأسیس ایتمشدر. برچوق کتب وسائر آثار شرقیه دخی جمع ایدوب، وفاتنده هندشرکتنه ترك وتبرع ایلمشدر.

قولتیس (Colettis) یونانك استقلالنه ویوناندە حکومت مشروطه‌نك تأسیسنه اك زیاده خدمت ایدنلردن اولوب، عن اصل تپه دلنلی علی پاشانك اوغلی مختار پاشانك طبیبی ایدی. تپه دلنلیلرك سقوطندن صکره یونان ارباب غصیانینه قاریشوب، حکومت موقته اعضاسندن بولنمش؛ اوتونك قراللغی زمانندە بر قاچ وکالتده بولنەرق، برآرەلق باش وکیل دخی اولمش؛ و ۱۸۴۸ ده وفات ایتمشدر.

قولجه (Kouldja) چینك شمال غربی جهتنده واقع (جونغاریه) خطه‌سنده قولجه ونام دیکرله ایلی ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، بالغاش کولنه دوکیلن ایکی نهر اوزرنده وروسیه حدودینك ۶۰ کیلومتره شرقنده واقع و ۱۲۰۶۰ اهالیی جامعدر. سائر چین بلادی کبی مستطیل الشکل برسورله محاط اولوب، پك ایشلك پازار وچارشیسی، ایکیسی چین‌حکومتی

طرفندن یاپدیرلمش متعدد جوامع شریفه‌سیله بر ایکی تخانه‌سی ، ایکی کلیساسی و خارجنده واسع باغچه‌لری واردر . اهالیسنك قسم اعظمی مسلم وترك وقصوری مانچو وچینلی وروس وسائره‌در.

— قولجه نام دیکرله ایلی ایالتی شمالاً وغرباً روسیه حدودیله یعنی ترکستانله، جنوباً ترکستان شرقی ایله شرق شمالی طرفندن دخی جونغاریه ایله محدود اولوب، غیرمنتظم برمثلث شکلنده‌در. مقدما بو ایالت دهـا بیوك اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی ۷۱ ۲۱۳ مربع کیلومتره و اهالیسی ۱٤۰۰۰۰ کشی ایدی. آنجق یکرمی اوتوز سنه اول چینك بتون شمال غربی قسمنده وقوع بولان قیام صره‌سنده زبونکشلکده امثالسز اولان چینلیلر دهشتلی صورتده قتل عامه باشلادقلرندن ، روسیه دولتی ۱۸۷۱ده مملکتی اشغاله مجبور اولمش؛ و ۱۸۸۱ده مملکتی چینه اعاده ایتدیکنده ، ۷۰۰۰۰ اهالی ایله مسکون اولان ۱۱ ۲۸۸ مربع کیلومتره‌لك محلنی آلیقومشدر . اراضیسی طاغلق و یوکسك اولوب، حدود شمالیه‌سنده (الاطاغ) وحدود جنوبیه‌سنده (خان تکری) سلسلهٔ جبالی ممتد اولور، وبونلرك ذروه‌لری ۶۰۰۰ متره‌یی متجاوزدر. شرقدن غربه آقان (ایلی) ایله بونك تابعی اولان (قاش) و (تکش) نهرلری کوزل اوچ وادی تشکیل ایدیور. قسم شمالیسنده (سیران‌نور) اسمیله بیوجك بر کول واردر . هواسی معتدل واراضیسی پك منبت اولوب، بغدای، آرپه، پرنج، داری ، پاموق ، اوزوم وسائره حاصل اولور . مرعالری کوزل اولوب، قیون ، صیغیر ، خرکله، دوه وسائر حیوانات اهلیه سوریلری پك چوقدر. حیوانات وحشیه‌سی‌ده متنوعدر. طاغلرنده کومش، باقیر، دمیر، کوکورد وکلیتلی کمور ایله سائر معدنلری واردر. اهالیسی اکثریت اوزره مسلم‌اولوب، ترك، قیرقیز ، قالموق وسائر اجناسدن مرکبدر. وقتیله تجارتی پك ایلری ایدیسه‌ده، چین حکومتی اهالیی روسیه ایله مناسبات تجاریه‌ده بولنمقدن منع ایتدیکندن، کریلمشدر.

قولچستر { (Colchester) انکلتره‌نك (اسکس) ایالتنده ولوندره‌نك ۸۰ کیلومتره شمال شرقیسنده اولەرق (قولنه نهری اوزرنده و بونك منصبندن ۱۱ کیلومتره یوقاریده بر شهر اولوب ، ۲٦۳٤۵ اهالیسی ، بیوجك کمیلرك دخولنه مساعد اولان نهرده‌ایشلك اسکله‌سی، ذخایر وسائره‌یه متعلق بیوك تجارتی ، اسکی اعتباردن بر آز دوشمش ایپك فاشلری ، ۲۰۰۰ عمله استخدام ایدر بیوك برالبسه فابریقه‌سی و استحکاماتی واردر . بك اسکی بر شهر اولوب ، برچوق ابنیهٔ غریبه و آثار عتیقه‌سی واردر .

قولخیده { (Colchide) قافقاسیه‌نك غرب جهتنده الیوم قوتایی ایالتی تشکیل ایدن (ایمرتیه) ایله (منکرلیه) خطه‌لرینك یعنی باطوم وپوتی جهتلرینك اسم قدیمی اولوب، اساطیر یونانیه‌ده کویا صیرمه پیاغیلی قیونلری اولمسیله و (آرغوناوت) اسمیله معروف کمیجیلرك اورایه سیاحتلریله مشهور ایدی. اهالیٔ قدیمه‌سی پك جسور لکن نیم وحشی ویغما کرایدیلر. یونانیلر بو خطه‌نك سواحلنده بر طاقم مهجرلر تأسیس ایتمشلردی . مشهور مهرداد بو خطه‌یی ضبط ایتمشدی. اوندن صکره رومالیلرك الینه کچوب ، پونت ایالتنه الحاق اولنمشدی . بو خطه‌نك شمدیکی اهالیسی باشلیجه لازلردن عبارت اولوب، اهالیٔ قدیمه‌سی‌ده بونلرك اجدادی اولمق احتمالی واردر.

قولرنه { (Coleraine) ایرلانده‌ده(اولستر) ایالتنك (لوندوندری) سنجاغنده و ۵۵ کیلومتره جنوب غربیسنده اولەرق (بان) نهری اوزرنده وساحلدن ٦ کیلومتره‌لك مسافه‌ده واقع بر قصبه اولوب، ٦۰۸۰ اهالیسی ، ایشلك تجارتی و دباغخانه‌لریله بعض فابریقه‌لری واردر.

قولره { (Cullera) اسپانیه‌ده والنسه ایالتنك (سوئقه) قضاسنده و۷ کیلومتره جنوب شرقیسنده اولەرق (جوقار) نهرینك صول کنارنده و منصبی قربنده بر قصبه اولوب، ۷۸۰۰ اهالیسی ، عربلردن قاله سور وقلعه‌سی، کوزل هواسی وپرتقال، فستیق و سائره اخراجاتی واردر .

قولشاغوا { (Colchagua) آمریقای جنوبیده شیلی حکومتی ایالتندن اولوب، شمالاً سانتیاغو وجنوباً قوریقو ایالتلریله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۹۹۸۹ مربع کیلومتره واهالیسی ۱٤٦۹۰۰ کشیدر . کومش و آلتون

معدنلری و کچی ایله استرلری چوقدر. مرکزی (سان فرناندو) قصبه‌سیدر.

قولم (Culm, Kulm) پروسیه‌ده غربی پروسیه ایالتنك (مارینوردر) سنجاغنده و ۵۳ کیلومتره جنوب غربیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۹۹۴۰ اهالیسی وچوخه و فابریقه‌لری واردر.

قولمار (Colmar) آلساس لورنده استراسبورغك ۷۰ کیلومتره جنوب غربیسنده یوقاری آلساسك مرکزی بر شهر اولوب، ۲۳۸۰۰ اهالیسی، بعض منسوجات ایله بیره وسائره فابریقه‌لری، دباغخانه‌لری، دوکمخانه‌لری و اطرافنده منبت وکوزل اراضیسی واردر.

قولمباخ (Culmbach) باویره‌نك یوقاری مانیه ایالتنده و (باویروت) ك ۲۴ کیلومتره شمال غربیسنده بر قصبه اولوب، ۵۰۰۵ اهالیسی ودمیر یول موقفی واردر.

قولمنار (Colmenar) اسپانیه‌نك (مالقه) ایالتنده و مالقه‌نك ۳۰ کیلومتره شمالنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۵۹۰۰ اهالیسی واردر. — مادرید ایالتنده دخی بری مادریدك ۴۲ کیلومتره جنوب شرقیسنده ودیکری مادریدك ۳۳ کیلومتره شمالنده اولمق اوزره، ایکی قصبه اولوب، برنجیسنك ۵۰۰۰ و ایکنجیسنك ۳۷۰۰ اهالیسی واردر. تفریق ایچون برنجیسنه (قولنار ده اوریا) وایکنجیسنه (قولنار ویمو) یعنی «اسکی قولنار» دیرلر.

قولنه (Colne) انکلتره‌نك لانقاستر ایالتنده و ۴۶ کیلومتره شرق جنوبیسنده بر قصبه اولوب، ۷۳۳۵ اهالیسی وبعض منسوجات فابریقه‌لری واردر.

قولو (Kolo) لهستانك (قالیچ) ایالتنده قاین قضاسنده و ۲۶ کیلومتره شرقنده برقصبه اولوب، ۹۷۱۰ اهالیسی واردر.

قولورادو (Colorado) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك غرب جهتنده بیوك برایرماقدر، که همنامی اولان حکومتله (اوتاه) حکومتی آره‌سنده قیالی طاغلرله (واهساچ) طاغلرندن اینن بر چوق انهاردن بالتشکل، (اوتاه) حکومتی ایچنده جنوب غربیه طوغری آقه‌رق، (آریزونه) حکومتنه دخول ایله، شرقه طوغری دونر، ومذکور حکومتك حدود غربیه‌سنه واصل اولدقدن صکره، جنوبه طوغری دونه‌رك، مذکور حکومتله (نواده) و بعده قالیفورنیه حکومتلری آره‌سنده جریان، و نهایت مکسیقه ممالکنه دخول ایدر، وبرآز آشاغیده فالیفورنیه کورفزینك منتهاسنه دوکیلور. اوفق تفك طولامباجلری داخل حساب اولمقسزین مجراسی تقریباً ۱۸۰۰ کیلومتره اوزونلغنده‌در. ایرماغی تشکیل ایدن (غرین ریور) یامپاه و ریوغرانده‌دن بشقه قولورادونك بر چوق تابعلری اولوب، باشلیجه‌لری شرقدن کلن (قولورادو شیکیتو) یعنی «کوچك قولورادو»، شمالدن کلن (ویرجن) وینه شرقدن اینن (جیلا) نهرلریدر. هر نه قدر بعض قورو و یاغمورسز یرلردن کچر سه‌ده، صویی چوقدر. مجراسنك اکثر طرفلری پك صرب اولوب، بعض محللرنده یتاغی پك درین وایکی طرفی یالچین قیا و دیم دیك اوله‌رق ۱۵۰۰ متره‌یه قدر یوکسکدر.

— ینه ممالك مجتمعه‌نك (تکزاس) حکومتنده دخی بو اسمله بر ایرماق اولوب، حکومت مذکوره‌نك غرب جهتنده (لانواستاقادو) یایله سندن نبعانله، حکومت مذکوره‌نك سائر انهار یله متوازیاً شمال غربیدن جنوب شرقی یه طوغری جریان، وصاغدن (ریله‌فورق) صولدن دخی (لانو) نهرلرینی ودیکر بعض چایلر اخذ ایده‌رك، تقریباً ۱۴۰۰ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، مکسیقه کورفزینه متصل (ماتاغورده) کولنه دوکیلور. صویی آز اولوب، یالکز یاغمور موسمنده سفاین منصبندن ۵۰۰ کیلومتره یوقاری یه قدر ایشلیه بیلیرلر.

— آمریقای وسطینك قوسته‌ریقه حکومتنده دخی بو اسمله بر نهرواردر، که (ایرازو) برکانندن نبعانله شماله طوغری آقه‌رق، ۱۰°۳۰′ عرض شمالی یه واصل اولنجه، ایکی قوله آیریلیر. غربی قولی استقامتنده دواملە، سان جوان ایرماغنه، و شرقی قولی شرقه‌طوغری دونوب، دهاآشاغیده کندی قدر بیوك و ینه قولورادو اسمیله معروف

دیکر بر نهرله بعدالاجتماع، طوغریدن آنتیل دکیزینه دوکیلور. مجراسی ۱۷۰ کیلومتره طولنده‌در .

— آمریقای جنو بینك آرجنتین حکومتنده دخی بو اسمله بر ایرماق واردر، که ۳۵° عرض جنو بیده (آند) سلسلهٔ جبالنك شرقی مائله‌سندن نبعانله، جنوب شرقی یه‌طوغری آقار. بونك مجراسی الیوم مجهول اولوب، یالکز منبعندن ۲۲۸ کیلو - متره آشاغی یه قدر سیاحك بری مجرایی تعقیب اده بیلمشدر . مجراسنك اطرافی چبلاق و یانمش کبی برحالده‌در .

قولورادو { حکومتی (État de Colorado) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه - نك حکومات غربیه‌سندن برحکومت اولوب، قیالی طاغلر سلسله‌سنك ایکی مائله سنده واقع و همنامی اولان ایرماغك بعض منابعنی جامعدر . حدودی اراضیٔ خالیه‌ده ذهناً چیزلمش خطوط مستقیمه‌دن اولوب، شرقدن غربه ممتد بر مستطیل شکلنی ابراز ایدر. شرقاً قانساس ونبراسقه ، شمالاً ینه نبراسقه و ویونیغ، غرباً اوتاه، جنو باً دخی یکی مکسیقه حکومتلریله وممالك مجتمعه‌نك اراضیٔ مشترکه سیله محدوددر. ۳۷° ایله ۴۱° عرض شمالی و ۱۰۲° ایله ۱۰۹° طول غربی آره‌لرنده ممتد اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۶۹ ۱۵۰ مربع کیلومتره و اهالیسی ۴۱۲ ۱۹۸ کشیدر. قیالی طاغلر سلسله‌سی مملکتی شمالدن جنوبه شق ایدرکن ایکی قوله آیریلوب، یونلرك آره سنده پارق یعنی چایر اسمیله بر طاقم یایله‌لر بولنیور. مذکور طاغلرك ارتفاعی ۴۰۰۰ ایله ۴۵۰۰ متره آره‌لرنده در . مذکور طاغلرك اتکاری منتهاسنده و علی‌الخصوص شرق جهتنده برطاقم واسع اووه‌لر ممتد اولیور، که یونلرك ارا - ضیسنك یدیده اوچی‌نسبتنده ایسه‌ده، شرق جهتنده‌کی واسع اووه‌نك قسم اعظمی چول حالنده اولوب ، یالکز آلتیده بری قابل زراعتدر . مایسدن تموزه قدریاغمور موسمی سوریورسه‌ده ، سائرموسملرده قوراقلق حکم سوروب ، یاغموری پك آز اولد - یغندن، اشجاری دخی یوقدر. هواسی پك صاغلم ایسه‌ده ، زیاده یابسدر . جبال مذکوره‌نك غربی مائله‌سندن قولورادویی تشکیل ایدن انهارك برقاچی نبعان ایتدیکی کبی، شرقی مائله‌سندن (سوت‌پلاته) ایله (ریوغرانده دوسود) نهرلری اینر . منابع ثروتی معادندن عبارت اولوب، آلتون ، کومش، باقر، قورشون، دمیر، آنتیمون و سائر معدنلرله قیا طوزی، کمور و پترولی چوقدر . زراعت دخی کوندن کونه ترقیده‌در. بحرمحیط آطلاسی ساحلندن بحر محیط معتدل ساحلنه ممتد بیوك دمیر یول خطنك ایکی قولی بو حکومتك ایچندن کچه‌رك ، مکسیقه‌یه دخی برشعبه ایله مربوط اولمغله، تجارت نقطهٔ نظرندن اهمیتی زیاده‌در. مرکزی دنورقصبه‌سی اولوب، دیکر برقاچ قصبه‌سی دخی واردر .

قولوری { (Koulouri) یونانك سالامینه جزیره سنك اسم جدیدیدر . [« سالامینه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قولوسوار { (Koloszvar) مجارستانك ترانسیلوانیه خطه‌سنده وتاکی سبنك ۱۸۰ کیلومتره شمال غربیسنده قولوس سنجاغنك مرکزی بر شهر اولوب ، ۲۹ ۹۲۵ اهالیسی، مکمل مکتبلری، موزه‌سی ، سوری ، قلعه‌لری، وخارجنده کوشکاری واردر. اسکی برشهر اولوب، داچیا خطهٔ قدیمه‌سنك اك مهم شهرلرندن اولان (قولوس) ك عینیدر. (وار) لفظی ایسه مجارجه‌ده حصار دیمکدر .

قولوسه { (Colosse) آسیای صغیرده فریجیا خطهٔ قدیمه‌سنك جنوب غربی کوشه‌سنده ومندرس نهری اوزرنده بربلدهٔ قدیمه اولوب ، خرستیانلغك اك اول داخل اولدیغی بلاددن ایدی . میلادك ۶۵ نجی سالنده حرکت ارضدن خراب اولمشدر. خرابه‌لری خوناسك برآز شمالنده مشاهده اولنیور .

قولوسئوم { وقولیزه (Colosseum,Colisée) روما شهرنده قدیماً پك واسع و مصنع بر تیاترو اولوب ، وسپاسیان طرفندن بناسنه بدأ و تیتوس طرفندن اتمام اولنمشدی . اوکنده نرونك جسیم برهیکلی رکزایدلمش اولمغله، بو معنایه دلالت ایدن بواسمله تسمیه اولنمشدی. سکسان صره‌سی اولوب ، ۸۰۰۰۰ سیرجی استیعاب ایدردی . قسماً حرکت ارضدن و قسماً رومایی ضبط وغارت ایدن اقوام وحشیه طرفندن خراب اولوب، قالان ویرانه‌لری ده جسامت ومکملیتنه شاهددر .

قولوفون (Colophon) آناطولینك ساحل غربیسنده یونیه خطهٔ قدیمه‌سنده وافسك (یعنی آیاسلوغك) غرب شمالیسنده اولهرق قوش آطه‌سی کورفزینك شمال شرقی ساحلنده بر شهر قدیم اولوب، یونان مدنیت قدیمه‌سنك الك پارلاق مراکزندن ایدی. برچوق مشاهیرك مسقط رأسی اولوب، حتی شاعر شهیر اومیروسك دخی اورالی اولدیغی مرویدر. ماکدونیه حکمدارلرندن لیسیماخوس طرفندن تخریب اولنوب، میداندہ اثری قالمامشدر. موقعی قریبنده (کاور کویی) اسمیله بر روم قریه‌سی واردر.

قولومان (Coloman) مجارستان قرالرندن اولوب، ۱۰۹۵ دن ۱۱۱۴ تاریخنه‌دك حکم سورمش؛ و دالماچیه‌یی مجارستانه الحاق ایتمش ایدی.

قولومب قریستوف — (Christophe Colomb) مشاهیر بحریوندن اولوب، خلقتدن بری کرهٔ ارضك نصف معلومی اهالیسنجه مجهول قالمش اولان نصف دیکرینك کاشف شهیریدر. ۱۴۳۶ تاریخلرنده ایتالیانك جنوه شهرنده ویا جوارنده طوغوب. بر چوخه‌جینك اوغلی ایدی. علوم ریاضیه ایله هیئت، جغرافیه ونجوم علملرینی تحصیل، وکرهٔ ارضك او وقت معلوم اولان اکثر طرفلرینه بحراً اجرای سیاحت ایتدکدن صکره، آوروپانك غرب طرفنده یعنی کرهٔ ارضك او بر نصفنده اراضئ مجهوله بولنمق احتمالنی، و اولدیغی، یعنی نصف دیکری صرف دکیزدن عبارت اولدیغی حالده، او طریقله هند سواحلنه کیتمك امکانی تصور ایدوب، بو بابده اجرای تحریات و تحقیقات ایچون وسائط لازمه‌یی ایدنمك ضمننده، ابتدا جنوه حکومتنه وبعده پورتکیز قرالنه مراجعت ایتمش ایسه‌ده، کندیسنه خیالات پرست برمجذوب نظریله باقیله‌رق، تکلیفی قبول اولنمدیغندن، اسپانیا قرالوقرالیچه‌سی فردیناند ایله ایزابله‌یه مراجعته مجبور اولوب، سکز سنه پیاپی قاندیرمغه چالیشدقدن صکره، عاقبت کندیسنه اوچ کمی تسلیم اولنه‌رق، بونلره ۱۴۹۲ سنه‌سی آغستوسنك اوچنجی کونی آندالوسیه‌نك (پالوس) اسکله‌سندن بادبان کشای عزیمت اولمشدی. آلتمش بش کون مجهول دکیزلرده سیاحت ایده‌رك، وکیلر طائفه‌سنك کوستردکلری مأیوسیت ودهشت وعدم اطاعتله اوغراشوب، کوچ حال ایله یولنه دوامه قاندیره‌رق، نهایت سنهٔ مذکوره تشرین اولنك ۸ نده قره کشفنه موفق اولمش؛ وهندك ساحل شرقیسنه واصل اولمق اعتقادیله، کشف ایتدیکی یره هند شرقی نامنی ویرمش ایدی. بو سببه مبنیدرکه حالا بوکون آوروپالیلر آمریقا یرلیلرینه (هندیان) نامنی ویریورلر. الك اول کشف ایتدیکی قره (لوقای) جزایرندن بری اولوب، بوکا (سان سالوادور) نامنی ویرمش؛ و بعده قوبه و هایتی جزیره‌لرینی کشف ایدوب، (اسپانیوله) تسمیه ایتمش ایدی. ۱۴۹۳ ماردنده اسپانیایه عودت ایدوب، کشف ایتدیکی یرلره خدیو تعیین اولنمش؛ و سنهٔ مذکوره ایلولنده بر ایکنجی سیاحت ایدوب، کوچك آنتیل جزایرینك چوغنی کشف، و هایتی آطه‌سنی ضبط ایله، (سنت دومینغ) قصبه‌سنی تأسیس ایتمشدی. ۱۴۹۸ ده براوچنجی سیاحت ایدوب، آمریقای جنوبی ساحلنی کشف ایله، (اورنوق) مجراسندن (قاراقاس)ه قدر اولان یرلری کزمش؛ و نهایت ۱۵۰۲ ده ایتدیکی اوچنجی وصوك سیاحتنده (درایان) کورفزینه‌قدر ایلریلمش ایدی. ایلك وایکنجی سیاحتندن‌عودتنده اسپانیاده قرال و قرالیچه طرفندن حکمدارلره مخصوص بر استقباله نائل اولدیغی حالده، معیتی حسد ایدوب، دفعاتله کندیسی علیهنه قالقیشمشلر. سه‌ده، قولومب شدت و ملایمتی قاریشدیره‌رق، بونلرك عصیانلرینه غلبه چالمش؛ وقرال نزدنده اولان افترالرینی دفع ایده‌بیلمش ایسه‌ده، اوچنجی سیاحتنده علیهنه‌کی افترالر تأثیر ایدوب، کندیسی عزل، ویرینه نصب اولنان (بووادیلا) طرفندن زنجیربند اولهرق، اسپانیایه اعزام‌اولنمش؛ وچوق سورمه‌دن سبیلی تخلیه اولنمش ایسه‌ده، اسکی اعتباریني بر دها بوله‌میوب، کشف ایتدیکی یرلره بردردنجی سیاحت ایتدکدن، و زواللی آمریقالیلرك اسپانیوللر طرفندن آوکبی تعقیب وتلف ایدلدکارینی کوروب، بوکا کندیسی سبب اولدیغنه دلخون اولهرق، اسپانیایه عودتندن صکره. آرتق قرال

یوزینه باقماز اولمغله ، ۱۵۰۶ تاریخنده منکوب ومأیوس اولهرق ضجرت و سفالت ایچنده تلف اولمشدر . بچاره‌نك اسمی بیله کشف ایتدیکی یره ویرلیوب ، اصل قره‌یی ۱۴۹۹ تاریخنده رفقاسندن برینك معیتنده بولنمش اولان (وسپوس آمریقان) ك کشف ایتدیکنه ذاهب اولنمغله، بو قطعهٔ واسعه‌یه بونك اسمی ویرلمشدر. قولومب فن بحریده دخی بعض ترقیاته موفق اولوب ، سفینه اوزرنده طول و عرض تعیینی ایچون الك اول اسطرلاب قوللانان کندیسیدر . برادری بارتلمی قولومب دخی معیتنده بولنوب ، کندیسنه خیلی خدمت و معاونت ایتمشدر . اوغلی فرناند قولومب پدرینك ترجمهٔ حالنی یازمشدر. قریستوف قولومبك کیکلری ۱۵۳۶ ده هایتی جزیره‌سنه نقل ایله، کندی تأسیس ایتمش اولدیغی (سنت دومینغ) ده دفن ، و ۱۷۹۵ ده قوبه جزیره‌سنك هاوانه شهرینه نقل اولنمشدر . آمریقاده متعدد هیکللری اولدیغی کبی ، اخیراً وطنی اولان جنوه‌ده دخی کندیسنه بر بیوك هیکل رکز اولنمشدر .

قولومبو { (Colombo) سرندیب جزیره‌سنك مرکز اداره‌سی بر شهر اولوب، جزیرهٔ مذکوره‌نك ساحل غربیسنده (کلانی کوکه) نهری منصبنده و ′۵۷ °۶ عرض شمالی ایله ′۳۶ °۷۷ طول شرقیده واقع و ۱۰۰ ۲۴۰ اهالیی جامعدر. بری آوروپالیلره ودیکری یرلیلره مخصوص ایکی قسمدن مرکب اولوب، آوروپالیلره مخصوص قسمنك سوقاقلری پك واسع و دوز وابنیه‌سی کوزلدر . صنعی لیمانیله ریختمی ، ایکی کتبخانه‌سی، موزه‌سی وخارجنده مفرح کوشکلری واردر. لسان محلیده «کلانی نهرینك کچیدی» دیمك اولان (کلانی‌توته) دینلوب، شهرده کثرتلی بولنان وهر وقت کیدوب کلن عربلر طرفندن بو اسم (کلنبو) صورتنده تلفظ اولنه‌رق، ابن بطوطه‌نك سیاحتنده دخی بو اسمله مذکوردر . پورتکیزلیلر بو اسم عربی‌یی کندی شیوه لرینه کوره تلفظله (قولومبو) صورتنه تحویل ایتدکلرندن ، آوروپالیلرجه بواسمله شهرت بولمشدر .

قولومبوس { (Columbus) ممالك مجتمعه‌ده (اوهیو) حکومتنك مرکزی برشهر اولوب، واشینغتونك ۶۴۵ کیلو متره غرب شمالیسنده واوهیو نهرینه تابع (سیوتو) چایی اوزرنده واقع و ۳۲ ۰۰۰ اهالیی جامعدر. بر قاچ دمیر یول خطنك محل تقاطعنده اولوب ، کلیتلی ذخایر تجارتی واردر . ۱۸۱۲ ده بوشهرك محلی دها بالطه کورمه‌مش براورمان ایدی .

— ینه ممالك مجتمعه‌نك (جورجیه) حکومتنده وآتلانته‌نك ۱۶۰ کیلومتره جنوب غربیسنده اولهرق حکومت مذکوره‌یی آلابامه‌دن آیران (قاتاهوچی) نهری اوزرنده دخی بو اسمله سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب ، ۷ ۴۰۰ اهالیسی ، نهر مذکور اوزرنده کوزل بر کوپریسی ، مذکور نهرك اوراده‌کی شلاله‌لری طرفندن چویریلیر متعدد فابریقه‌لریله دکرمنلری واوراده تقاطع ایدر برچوق دمیر یول خطلری واردر . نهر دخی منصبندن قصبه‌نك اوکنه‌دك سیرسفائنه صالح اولمغله، کوندن کونه اهالی ومعموریتی چوغالمقده اولوب، بر بیوك شهر اولق یولنی طوتمشدر. — ممالك مجتمعه نك سائر حکومتلرنده دخی بو اسمله بر قاچ کوچك قصبه واردر .

قولومبیا { (Columbia) آمریقای شمالیده بیوك برایرماقدر [«اورغون» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قولومبیا { (Columbia, یاخود قولومبیه (Colombie) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه نك هیئت مجموعه‌سنه عائد بر قضا اولوب، طوغریدن طوغری‌یه‌قونغره تعبیر اولنان مجلس عمومینك تحت اداره‌سنده بولنیور . بو قضا ممالك مذکوره‌نك شرق شمالی قسمنده ویرجینیا ایله ماریلاند حکومتلری آره سنده و پوتوماق نهرینك صول کنارنده واقعدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۸۰ مربع کیلومتره اولوب ، ممالك مجتمعه نك مرکزی اولان واشینغتون ایله جورجتوون دائرهٔ بلدیه‌لرینی و ۲۳۰ ۳۹۲ اهالیی جامعدر .

قولومبیا { (Columbia) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك جنوبی قارولینه حکومتنك مرکزی برقصبه اولوب، (جارلتوز) ك ۲۰۸ کیلومتره شمال غربیسنده و (بریدریور) ایله (سالوده) نك محل تلاقیسنده واقع و ۱۵۰۰۰

اهالیی جامعدر . بیوك بر پاموق فابریقه‌سی ده واردر. — بو اسمله ممالك مجتمعه‌ده دیکر برقاچ قصبه دخی بولنوب، الك بیوکی پانسیلوانیه‌حکومتنك لانقاستر سنجاغنده وهاریسبورغك ٤٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده واقع و ٦٥٠٠ اهالیی‌جامعدر.

قولومبیه (Colombie) آمریقای جنوبینك منتهای شمال غربیسنده برحکومت اولوب، مقدما (یکی غرناده) اسمیله دخی معروف ایدی .

موقعی، حدود ومساحه‌سی. — بو حکومت آمریقای جنوبینك شمال غربی کوشه‌سنده قسم شمالیسی غیر منتظم وصانکه قیریق برمربع تشکیل ایدوب، ایکی آمریقایی بربرینه ربط ایدن بیوك برزخك دخی دوه بیونی شکلنده اولان والك طار بولنان قسم جنوبیسنی وجدوله تحویلی دردست اولان (پانامه) برزخنی حاویدر. بو وجهله بر اوجدن آمریقای وسطینك (قوسته‌ریقه) حکومتنه مربوط اولدیغی حالده، شمالاً آنتیل دکیزیله، شرقاً ونزوئلا و برازیلیا، جنوباً اقوآدور دولتلریله، غرباً دخی بحر محیط معتدل ایله محاطدر. ایچ طرفلرنده حدودی تمامیله معین اولیوب، اراضیٔ واسعهٔ داخلیه دول متجاوره بیننده منازع فیها اولدیغندن، هر طرفدن درجهٔ امتدادینی تمامیله تعیین ایتمك متعسر ایسه‌ده، تقریباً خط استوا جوارندن °١٢ عرض شمالیه قدر و°٧٢ ایله °٨٥ طول غربی آره‌لرنده ممتد اولور. مساحهٔ سطحیه‌سی ١٢٣٠٨٧٥ مربع کیلومتره واهالیسی ١٨٧٠ استاتستیقه کوره ٣٣٢٠٥٣٠ کشی اولوب، تاریخ مذکوردن بری خیلی تزاید ایتمش اولهجنی ملحوظدر.

حال طبیعیسی، جبال وانهاری، سواحل وجزایری. — قولومبیه طبیعت اراضیجه اوچ‌قسمه منقسم اولوب، بری آند سلسله‌سنك شعبه وقوللریله آره‌لرنده‌کی یوکسك یایله‌لردن عبارت اولان واصل یکی غرناده دینلن یردر، که رأسی جنوبده اولق اوزره، بر مثلث صورتنده‌در: ایکنجیسی بونك شرق جنوبی جهتنده واقع اولان و (لانوس) دینلن واسع اووه‌لر قسمی اولوب، اورنوق و آمازون ایرماقلرینه تابع انهار کثیره‌نك جریانکاهیدر؛ اوچنجیسی (پانامه) برزخی وداریان سواحلنی حاوی اولان و آمریقای وسطیدن عد اولنمسی اقتضا ایدن طار و اوزون یردر.

آمریقای جنوبیی طولاً شق وبشقه اسملرله آمریقای شمالیده دخی دوام وامتداد ایدن (آند) سلسلهٔ جبالی ذاتاً بربرینه قریب ویوکسك بر یایله ایله آیرلمش ایکی صره طاغلردن مرکب اولدیغی حالده، قولومبیه حکومتنه داخل اولنجه، بو ایکی قولك آره‌سی آچلمغه باشلادقدن ماعدا، بروسطی قول دخی تشکل، وبرچوق شعبه‌لره انقسام ایدیور. مملکتنك غرب جهتنده بحر محیط معتدل بونجه‌ممتد اولان وآمریقای وسطی جبالیله ارتباطی بولنان غربی قولك ارتفاع وسطیسی ٢٥٠٠ متره اولوب، الك مرتفع ذروه‌سی‌اولان (فرونتینو)نك ٤٠٠٣، پارامپلونك ٣٣٧٠ و سائر بعض ذروه‌لرکده ٣٠٠٠ متره‌دن زیاده ارتفاعلری واردر. شرقی قول شمال شرقیه طوغری امتدادله یاپانسز لانوسلره طوغری میلانی آز اتکار اوزاده‌رق، مملکتی شق ایتدکدن صکره، ونزوئله حکومتنه کیرر، وآنتیل دکیزی ساحلنه واصل اولنجه، ساحل بونجه شرقه طوغری اوزانه‌رق، تا (ترینیداد) جزیره‌سی قارشیسنده وبحرمحیط آطلاسیده (پاریا) برونته منتهی اولور. بونك الك یوکسك محلی (نوادو ده‌سومه‌پاز) طاغیدر که ٤٨١٠ متره ارتفاعی اولوب، او عرضده سنه‌نك قسم اعظمنده قارله مستوردر. (قوتانغه) طاغنك دخی ٤٦٠٠ وسائر محللرینك ٤٠٠٠ دن زیاده متره ارتفاعلری واردر. بوایکی قولك آره‌سنده اولان وسطی سلسله هپسندن یوکسك وبر چوق برکانلری شامل اولدیغی حالده، بر چوق شعبه‌لره انقسامله شماله طوغری امتداد، وکیتدکجه انحطاط ایده‌رك، نهایت اتکاری بولیوار اووه‌لرینه منتهی اولور. بونك وسطی ارتفاعی ٣٠٠٠ متره اولوب، الك یوکسك یری اولان (هوبیلا) طاغنك ٥٧٠٠، (تولیما) برکانك ٥٦١٦، (مزاده هروئو)نك ٥٥٩٠، (رویز)ك ٥٣٠٠، (نواده دوقویندیو) نك ٥١٥٠ و(سانته ایزابله)ك ٥١٠٠ متره ارتفاعی واردر. بونلردن بشقه بر طاقم منفرد طاغلر دخی بولنوب، بونلرك الك مهمی مملکتنك شمال شرقیسنده ساحل قریبنده

وسائر جبالدن واسع اووه‌لرله آیرلمش اولان (نواده ده‌سانته مارته) جبالیدر، که ۶۰۰۰ متره‌یه قریب ارتفاعی اولوب ، قولومبیانك الی یوکسك محلیدر، وتپه‌لری سرمدی قارلر وبوزلرله مستوردر. آند سلسله‌سنك قوللری آره‌لرنده یوکسك وکنیش یایله‌لر بولنوب ، بونلرك زمینی حذای بحردن ۳۰۰۰ متره‌یه قدر یوکسکدر. مملکتك الی معمور ومسکون قسمی‌ده بویایله‌لر اولوب، الی بیوك شهر وقصبه‌لری اوراده‌در. مذکور یایله‌لر ایچنده سونمش ویاالآن آتش افشان برچوق برکانلر دخی بولنیور.

قولومبیه حکومتی، وضعیت طبیعیه‌سی حسبیله، بحر محیط آطلاسی‌یه معروض اولوب، یاغمورلری چوق اولدیغندن ، میاه جاریه‌سی‌ده بول اولوب، الی بیوك ایرماغی (ماغدالنه) در، که آمازون ایله اورنوق ولاپلاته‌دن صکره آمریقای جنوبینك الی بیوك نهریدر. بو ایرماق مملکتك قسم جنوبیسنده (لاس پاپاس) طاغندن نبعانله آند سلسله‌سنك قوللری آره‌سنده‌کی یایله‌لرده شماله طوغری جریان، و صاغ و صولدن بر چوق نهرلر اخذ ایده‌رك ، بولیوار اووه‌لرینه دوشر؛ و اوراده نواده جبال منفرده‌سندن اینن بر قاچ چای دخی اخذ ایله، بر طاقم بتاقلقلر تشکیل ایدر؛ وتقریباً ۱۸۰۰ کیلو- مترەلك جریاندن صکره ، برقاچ آغزدن آنتیل دکیزینه دوکیلور. منبعندن ۲۰۰ کیلومتره آشاغیده کوچك سفائن ایچون، و ۷۷۵ کیلومتره آشاغیده صوك شلاله‌لرینی بعدالمرور بیوکلرینچون سیره صالح اولوب: ۱۰۰۰ کیلومتره‌لك مجراسنده بیوك کمیلر دخی سیر وحرکت ایدر. بوایرماغه دوکیلن انهارك عددی ۵۰۰ ی متجاوز اولوب ، باشلیجه‌لری صاغدن : بوغون، سوغاموزو، لبریجو، ریوسزار؛ صولدن دخی (قاؤقه) نهریدر، که ۱۳۵۰ کیلومتره طولنده مجراسی اولوب، قسم وسطیسی سیرسفائنه صالحدر . مذکور ماغدالنه‌دن صکره (آراتو) ایرماغیدر ، که مملکتك غرب جهتنده آندسلسله- سنك ایکی شعبه سی آره سنده ینه جنوبدن شماله طوغری آقه‌رق ، ۷۰۰ کیلومتره لك جریاندن صکره ۱۵ آغزدن (اورابه) کورفزینه‌دوکیلور. مجراسنك ۵۰۰ کیلومتره لکی بیوجك واپورلرك سیرینه صالح ایسه‌ده ، آغزلری مسدود اولوب ، دکیزله اختلاطی یوقدر. آند سلسله‌سنك الی شرقی قولنـدن نبعـانله ، اورنوق وآمازون ایرماقلرینـه دوکلمك اوزره ، واسـع و اکثر طرفلری هنـوز مجهول اولان لانوسـلرده شرقه و شرق شمالی یه طوغری آقان انهار دخی چوق اولوب، باشلیجه‌لری: قاقوئته، غوآویاره، متا ، آراؤقه و سائره‌در ، که جمله‌سی اووه‌لرك کنـارندن اعتباراً سیر سـفائنه صالحدر. یایله‌لرده بعض کوچك کوللر وسواحلده واسعجه برطاقم کول و بتاقلقلر واردر .

قولومبیه موقع وجبال‌وانهارجه طبیعتك نه‌قدر مساعده‌سـنه نائل ایسـه، سواحلجه دخی او حالده اولوب، بحر محیط آطلاسی یه تابع آنتیـل دکیزنده ۲۲۵۰ و بحر محیط معتـدله ۲۳۹۰ کیلومتره سـاحلی وهر ایکی طرفده متعدد کوزل لیمانلری واردر . پاناما برزخنك سـاحل شمالیسنده بولنان قویلردن (شیریکی) قوینده تقریباً ۴۰۰ و(سان بلاس) قوینده ۲۲۷ کوچك آطه‌لر بولنوب ، جمله‌سی هندسـتان جوزی آغاجلرندن عبـارت اورمانلرله مسـتوردر . پانامه برزخنك جنوبنـده واقع پانامه کورفزنده (قوئیبا) و (لاس‌پارلاس) اسمیله بیـوجك ایکی آطه‌سی واردر . نیقـاراغوآ ساحل شرقیسنك آچیقلرنده واقع (سانت آندره) ایله (پرووید نسیا) جزایر مجتمعه‌سی‌ده قولومبیه یه تابعدر .

اقلیم‌وهواسی. — قولومبیه خطاستوایه‌متصل اولوب، حد ذاتنده اقالیم حاره دن اولدیغی حالده، ارتفاع ووضعیت اراضیجه اولان اختلافات کثیره‌سی هواسنك دخی اوکا کوره تخلفی موجب اولیور . درت متره ارتفاعی متجاوزاولان طاغلری سرمدی قارلرله مستور اولوب ، یوکسك یایله‌لرده ارتفاعه کوره درجهٔ حرارت آرتەرق، میزان الحراره حد وسطی اوزره ۱۰ ایله ۲۵ درجه آره‌لرنده بولنور. بو یایله‌لرده دائمی بربهارحکم سورر. سواحلده‌وبعض قیالی وادیلرده ایسه حرارت کولکه‌ده ۴۰ درجه یه قدر چیقار . قولومبیه‌ده حرارتجه مواسم اولیوب، یالکز یاغمور موسـمی واردر . بحر محیط آطلاسی مائله‌سنده واقع اولان قسم اعظمنده یاغمور موسمی

کونش ایله برابر کزوب، شمس سمت الرأسده اولدیغی وقت یاغمور کثرتله یاغار، وکوك کورلمسیله فرطونه‌لر چوق اولور. بر بلوط منطقه‌سی کونش ایله برابر کزوب، ایکی یاغمور موسمی پیدا ایدر. بو مائله‌ده شمال شرقیدن اسن روز کارلر هم سرینلك هم رطوبت کتیرمکله ، هوانك جیادتنه چوق خدمت ایدر . بحر محیط معتدل مائله سنده‌کی قسم اصغرنده ایسه هوا دائما راکد وپك رطوبتلی وصیجاق اولوب، انواع امراضی مولددر . پانامه برزخنك سواحلیله بولیوار و ماغدلنه ایالتلرینك آچق و بتاقلقلری حاوی اولان بعض طرفلرنده دخی صیتمه وامراض جلدیه‌نك انواعی وداءالفیل وبرص علتلری حکم سوریور. عمومیت اوزره قولومبیه‌نك هواسی صاغلام و لطیف اولدیغندن ، بو مستثنی یرلرده حکم سورن امراض مذکوره دخی یالکز هوانك ایجاباتندن اولیوب ، اهالینك قواعد صحته رعایت ایتمه‌لریله هر نصلسه بعض علل سار یه‌نك اختلاطله وارتاً قانلرینه کچمش اولمسنك ده تأثیری واردر. ایچ طرفده‌کی واسع اووه‌لرده ایسه چیچك وقزاموق علتلری هردائم اهالینك برر مقدارینی آلوب کوتورمکده‌در .

محصولات وحیوانات ومنابع ثروتی. — قولومبیه‌ده هنوز سائر آمریقا دولنده کوریلن ترقیات حاصل اولمه‌میوب، اراضیسیله اقلیم وهواسنك تخلفاتندن وبناءً علیه هرنوع محصولات یتیشدیرمکه اولان استعداد فوق العاده سندن بحق استفاده اولنامقده ، و حالا بوکون برنجی درجه‌ده منابع ثروتی معادندن عبارت بولنمقده‌در. حبوبات مختلفه آنجق احتیاجات داخلیه یه کوره اولوب ، شکر قامشی، قهوه، وانیله، توتون ، قرمز ، جیویت ، پاموق وسائر بوکبی محصولاتندن ایسه خیلی اخراجاتی دخی وار ایسه‌ده، بو بابده قومشولری اولان سائر آمریقا دولندن کری بولنمقده در . اورمانلری چوق اولوب، کراسته یه، مرانغوزلق واویمه جیلغه، بویاجیلغه و سائر صنعتلره یارار اشجاری و نباتات طبیه‌سی وعلی الخصوص قینه‌قینه قبوغی چوق اولوب، بونلردن‌ده بعض اخراجات اولیور. صیغیر وسائر حیوانات اهلیه سی متوسط حالده اولوب ، خام وسیبلنمش خیلی دریلر دخی چیقار. معادنی چوق اولوب، برنجی درجه‌ده آلتون معدنی کرك طمار اولمرق وکرك قوملرده چوق بولندیغی کبی، دنیاده صرف اولنان پلاتینك همان کافه‌سیله زمردلرك الك ایبلری دخی بو مملکتدن چیقار . کومش یالکز بر یرده چیقیورسه ده ، دمیر، قورشون وکمور معدنلری هرطرفده موجود در . قیا طوزی معدنلری ده سنه‌ده درت ملیون فرانق قیمتنده حاصلات ویریور. الحاصل مملکت حد ذاتنده پك محصولدار وزنکین واهالیسی ده اولدقجه چالیشقان ایسه ده ، هنوز وسعت اراضیسیله متناسب صورتده مسکون اولمامسی، ومحال مسکونه‌سنك ارتفاعیله بر برلرندن بعد مسافه‌سی وآره‌لرنده وسائط نقلیه و مواردانك نقصانی الآن ترقیاتنه مانع اولمقده‌در .

صنایع وتجارتی، وسائط نقلیه‌سی . — قولومبیه‌ده صنایع الیوم پك کری اولوب، اهالیسی باشلیجه معدنك اخراجیله ومحصولات ارضیه‌نك استحضاریله مشغولدر. آنجق احتیاجات محلیه یه کوره بعض قبا منسوجاتله اوفق تفك صنعتلر اجرا اولنمقده‌در. معمولات قبیلندن اولمرق مملکتدن اخراج اولنان شئ یالکز (جیپجاپه) تعبیر اولنان بر نباتدن یاپدقلری حصیر شاپقه‌دن عبارت اولوب ، پانامه شاپقه‌سی دینمکله معروفدر. تجارتی معادن ایله محصولات ارضیهٔ مذکوره‌نك اخراجندن ومعمولات صناعیه و سائره ادخالندن عبارت اولوب ، سنوی اخراجاتی ۱۰۰ وادخالاتی ۶۵ ملیون فرانق رادەلرنده‌در. تجارتنك آنجق اونده برقسمی بحر محیط معتدل اسکله‌لرندن اولوب، قسم کلیسی بحر محیط آطلاسی یعنی آنتیل دکیزی اسکله‌لرندن اجرا اولنور . براً دخی قومشولری اولان اقوآدور وونزوئلا حکومتلریله برآز تجارتی واردر. طرق ومعابری هنوز پك کری اولوب، پانامه برزخنده قولون ایله پانامه اسکله‌لری آره‌سنده ممالك مجتمعه‌دن برشرکت طرفندن یاپلمش ۷۷ کیلومتره طولنده بردمیریول خطی واردر. داخله دخی ۳۴۷ کیلومتره طولنده دمیریولر دردست انشادر. آرابه ایشلرشوسه‌لری بیله آزاولوب، نقلیات پك کوچ وکلیتلی مصرفله اجرا اولنور . پانامه جدولنك کشادی ایسه نیچه زمانلدن بری تصورده قالدقدن صکره، بوندن مقدم

حفریاته مباشرت اولندیغی حالده دخی ، شرکتی اداره ایدنلرك معلوم اولان سوء استعمالاتیله سکته‌دار اولمشدر.

اهالیسی ، جنسیت و لسان ومذهبلری. — قولومبیه‌نك باشلیجه مسکون یرلری یایله‌لری یعنی ۸۰۰ ایله ۳۱۰۰ متره ارتفاعلری آره‌سنده اولان یرلری اولوب، سواحلی، هوانك وخامتندن طولایی، همان خالیدر؛ ویالکز تجارتگاه اولان اسکله‌لرده بالضرور تجار طائفه‌سی ومنبت اولان آلچق اووه‌لرده باشلیجه زنجیلر اسکان ایدر. شمدیکی اهالیسی اساساً اسکی یرلیلرله اسپانیولردن و اسیر اولهرق آفریقادن کتیرلمش برمقدار زنجیلردن مرکب اولوب، ٤ صنفه منقسمدر ؛ برنجی صنف آز چوق خالص قالمش اولان اسپانیولار ، ایکنجیسی اسپانیول ایله یرلیلرك وبعضاًده زنجیلرك اختلاط و ازدواجندن متولد ملزلر، اوچنجیسی حال اصلیلرنده قالمش یرلیلر، دردنجیسی‌ده خالص حالنده اولان زنجیلردر. خالص حالنده قالمش اولان یرلیلر ۲۰۰۰۰۰ رادەلرنده تخمین اولنوب ، بونلرك ۸۰۰۰۰ ی خرستیانلغی قبول وحکومتمه عرض اطاعت ایتمش، و ۱۲۰۰۰۰ ی یوکسك طاغلرده، واسع اووه‌لرك منتهالرنده وهواسی آغرساحللرده الیوم اسکی حاللرنده ومستقل وسرکش اولهرق طیانمقده‌در . زنجیلر خالص ویا ملز حالنده اولهرق سواحلده و بیوك ایرماقلرك وادیلرنده هوانك وخامتنه تحمل ایله، زراعتله مشغول اولوب، بونلر اسارتك لغوندن بری کیتدکجه آزالمقده‌در . لسان عمومی و رسمی اسپانیولجه اولوب ، یالکز خالص حالنده‌قالمش یرلیلرکندی لسانلریله متکلمدرلر. معارف هنوز پك کری اولوب ، حکومتك جهدیله برابر، مکتبلر لزومی درجه‌ده تکثیر اولنه‌مامشدر.

آمریقانك کشفنده قولومبیه ۸ ملیون اهالی ایله مسکون معمور بر یر ایدی. بو اهالیی تشکیل ایدن اقوامنك برنجیسی (شیبشا) قومی ایدی، که مدنیتده پرونك اینقه‌لریله مکسیقه‌نك آز تکلرندن پك ده کری قالمیوب ، قالدیرملی یولار ، آصمه کوپریلر ، ستونلی معبدلر یاپمق، هیکللر تراش، منسوجات نسج، طاش اوزرینه هیروغلیف خطلر حك، اکثر معدنلری اعمال واوزان واکیال استعمال ایتمك صنعتلرینی بیلیرلردی. بونلر بر ملیوندن زیاده اولوب، مغلوب اولدقدن صکره ، اسپانیوللره قاریشوب، کندی لسانلرینی ترك وفراموش ایتمشلردر. اقوام مذکوره‌نك ایکنجیسی (غوآنه) قومی ایدی، که شیبشالرك شمالنده ساکن اولوب، اونلرقدر متمدن دکل ایدیلر. سه‌ده، ذکاوتده اونلردن کری اولمیوب، ایکی اوچ آیده اسپانیولجه تکلمه آلیشدقلری مشهوردر . بونلر استقلاللرینه پك مربوط اولوب، اسپانیوللره قارشی چوق وقت مصرانه مقاومت ایتمشلر، وبقیه‌لری الیوم مستقل حالنده یاشامقده‌درلر. شیبشالرك جنوبنده‌ده (پانش) ، (پاس) و (آندا کی) قوملری بولنوب، بونلر دخی برچوق وقت اسپانیوللره مقاومت ایتمش، وبر چوق آثار براقمشلردر. نهایت ساحل جنوبیده ونزوئلا حدودنده الیوم دخی موجود اولان غوآجیرلر بولنیوردی. [«غوآجیر» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

اصول اداره‌سی ، قوهٔ مالیه و عسکریه‌سی ، تقسیمات ملکیه‌سی. — قولومبیه یقین وقتلرکلنجه‌یه قدر حکومات متفقه صورتنده اداره اولنوب، ۱۸۸٦ ده برتك حکومته تحول ایتمشدر . بر رئیس حکومت ایله سکز وکلا وبر شورای دولت طرفندن اداره اولنوب، ۳۳ اعضادن مرکب برهیئت اعیانی و ٦۸ اعضادن مرکب مجلس پارلمنتوسی واردر. اعیانك ۲۷ سی ٦ سنه مدتله ایکنجی درجه‌ده و اعضا ٤ سنه مدتله برنجی درجه‌ده انتخاب اولنور. انتخاب ایتمك حقنی حائز اولمق ایچون ۲۱ یاشنی اکمال ایتمش اولمق و اوقویوب یازمق بیلمك یاخود معین بر سرمایه و یا ایراده مالك بولنمق ، و اعضا اولمق ایچون ۲۵، اعیاندن اولمق ایچون دخی ۳۰ یاشنی اکمال ایتمش اولمق شرطدر. واردات ومصارفی ۳۰ ملیون فرانق رادەلرنده در . حال حضریده عسکری ۵۰۰ کشیدن عبارت اولوب، حرب زمانده سلاح طاشیمغه مقتدر اهالینك جمله‌سی عسکردر . مرکزی بوغوته شهری اولوب، مملکت ۹ ایالته منقسمدر، که اسامیسیله مساحهٔ سطحیه‌لری ومرکزلریله مقدار نفوسلری بروجه آتیدر :

ایالت	مربع کیلومتره	اهالیسی	مرکزی	اهالیسی
آنتیوکیا	۰۲۵ ۵۹	۸۸۷ ٤٦٤	مودلین	۲۳۷ ۳۷
بولیوار	۰۰۰ ۷۰	۲۳٤ ۲٤٥	قارتاجنه	٦۸۱ ۹
بویاقه	۳۰۰ ۸٦	۹٤۰ ٥۱٦	تونجه	۰۰۰ ۸
قاؤقه	۸۰۰ ٦٦٦	۰۷۸ ٤٦۰	پوپایان	٤۸٥ ۸
قوندینامارقه	٤۰۰ ۲۰٦	٦٥۸ ٥۳۷	بوغوتا	۸۱۳ ۹٥
ماغدالنه	۸۰۰ ٦۹	۳۱۸ ۱۳۷	سانتهمارته	۰۰۰ ٦
پانامه	٦۰۰ ۸۲	۰٥۲ ۲۲۱	پانامه	۰۰۰ ۲٥
سانتاندر	۲۰۰ ٤۲	۱۷۸ ٤۳۲	بوفامارانغه	۲٥٥ ۱۱
تولیما	۷٥۰ ٤۷	۱۸٥ ۳۰٥	ایباغوئه	۰۰۰ ۱۸
جمعاً	۸۷٥ ۱ ۳۳۰	٥۳۰ ۳ ۳۲۰		

احوال تاریخیه‌سی. — قولومبیه جهتی آمریقانك کشفی متعاقب (رودریغو باستیدا) ایله معیتنده بولنان (جوان دلاقوزه) طرفندن کشف اولنه‌رق ، (ولا) برونك غرب جهتنده کی یرلری کزلمش ؛ و ایکی سنه صکره قریستوف قولومب کندیسی دخی داریان کورفزینه یناشوب ، بتون ساحل شمالیسنی کورمش ایدی . بعده ۱۵۳۰ تاریخنه‌دك اسپانیولللر هر طرفدن مملکتك ایچنه دخول ایدوب، بیچاره اهالئ اصلیه‌یی انواع مظالمله دوچار، وبرطاقمی قتل، برطاقمی اسیر ایتمشلردی. اسپانیولللر بعض وادیلرینی غرناطه‌نك جوارلرینه بکزته‌رك ، بو مملکته (یکی غرناده) نامنی ویرمشلردی . هرطرفی ضبط ایتدکلرنده ، اوراسنی‌ده بر ایالت ویا خدیویت اتخاذ ایدوب، تجارتی‌بسبتون تحت انحصاره آلمشلردی . بو حال یالکز اهالئ اصلیه‌یه دکل، مملکتده یرلشمش‌اولان اسپانیولللره دخی آغر کلوب، ۱۷۸۱ تاریخندن بری ایکیده برده‌قیامه باشلامشلردی . ۱۸۱۰ تاریخنده‌قیام‌دها بیوك وجدی وعمومی اولوب ، اون بر سنه پیاپی اسپانیه عسکریله اوغراشدقدن صکره، بولیوارك ۱۸۱۹ ده قزاندیغی (بویاقه) غالبیتی اوزرینه ۱۸۲۱ ده‌مملکتك مختاریت‌اداره‌سی‌تأمین اولنمشدی. آنجق او وقت قولومبیه و یا یکی غرناده شمدیکی حدوده منحصراولیوب، بتون ونزوئلا واقوآدور حکومتلرینی دخی شامل یعنی شمدیکی اراضیسنك ایکی مثلثی جامع ایدی . یدی سنه بو حالده قالدقدن صکره، ۱۸۲۸ ده مذکور ایکی‌حکومت آیرلمش؛ ۱۸۶۱ ده یکی غرناده شمدیکی ایالاتندن عبارت طقوز کوچك حکومتدن مرکب ممالك مجتمعه صورتنه‌قونمش؛ و ۱۸۸٦ ده حکومات مذکوره ایالاته تحول ایله، برتك حکومت صورتنده اداره اولنمغه باشلامشدر .

قولومبیه { انکلیز — سی (Colombie) / آمریقای (Britamique) }

شمالیده انکلتره یه تابع اولان (دومینیون) ممالك مجتمعه‌سنی ترکیب ایدن حکوماتك اك غربیسی اولوب، وقتیله (یکی قالدونیه) تسمیه اولنوردی. واسع بر یر اولوب، ٤۹° ایله ٦۰° عرض شمالی و ۱۱۷° ایله ۱۳۷° طول غربی آره‌لرنده ممتد اولور. جنوباً ممالك‌مجتمعه ایله شرقاً ینه‌دومینیون آلبرته وآتاباسقه حکومتلریله، شمالاً «شمال‌غربی» اراضئ واسعه‌سیله ، غرباً دخی بحر محیط معتدل ایله وقسم‌شمالیسنده ممالك‌مجتمعه‌نك آلاسقه اراضیسنه تابع ساحل ایله محاط و محدوددر . حدود شمالیه وجنوبیه‌سیله حدود شرقیه سنك نصف شمالیسی اراضئ خالیه ایچنده خطوط مستقیمهٔ مفروضه‌دن عبارت اولوب، حدود شرقیه‌سنك نصف‌جنوبیسنی ایسه قیالی طاغلر سلسله‌سنك صرتی تشکیل‌ایدبور. شمالدن‌جنوبه بویی ۸۰۰ کیلومتره‌دن زیاده واکی ٦۵۰ ایله ۷۰۰ کیلومتره آره سنده اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً ۹۰۰ ۰۰۰ مربع کیلومتره یعنی فرانسه‌دن بیوك اولدیغی حالده، اهالیسی ۱۰۰ ۰۰۰ کشی یه بالغ اولمیور . ساحلی پك کیرنتیلی‌چیقنتیلی وبرجوق برون وقویلر ایله آطه‌لری حاوی اولوب، قسم‌جنوبیسنده (وانقوور) اسمیله بیوك واوزون برجزیره‌سی وقسم‌شمالیسنده قرالیچه شارلوت جزایر مجتمعه‌سی بولنیور . انکلیز قولومبیه‌سی غیر مساوی ایکی قسمدن مرکب اولوب ، بری مذکور (وان قوور) جزیره سی ودیکری قره جهتیدر. بونلر آیری آیری برر مهجر ایکن، ۱۸٦٦ ده انکلیز قولومبیه‌سی نامیله بالتوحید ، دومینیون حکومات مجتمعه‌سنه الحاق اولنمشلردر .

مملکت طاغلق اولوب، شمالدن جنوبه بونجه ایکی صره طاغلر ممتد اولور . بونلرك بری ساحله قریب اولان (قاسقاد رانجه) یعنی « شلاله‌لر سلسله‌سی » در، که ۱۸۰۰ مترویه قدر یوکسلوب، صرب

اتکلرینی لب دریایه قدر اوزاتیر ، وجنوبه‌طوغری ممتد اولوب، ممالك مجتمعه‌یه داخل اولور. دیکری شرق جهتنده ممتداولان «قیالی‌طاغلر» سلسله‌سیدر، که دها یوکسك و اسمندن‌ده آکلاشلدیغی اوزره، دها صرب و چتین اولوب، بوغاز وکچیدلری ۲۰۰۰ متره‌یه قریب ارتفاعلرده‌در ، و الك یوکسك محلی اولان (بروون) طاغنك ٤۸۷۷ متره ارتفاعی واردر . بو ایکی صره طاغلرك آره‌سنده واسع ویوکسك بریایله اولوب، بونك ایچنده دخی مذکور طاغلرك بعض قوللری اوزانیر. مذکور ایکی سلسله‌دن یایله‌نك ایچنده آقان وبحر محیط معتدله دوکلك ایچون برر کچید بولان انهار کثیره‌نك الك بیوکلری (فراسر) و (قولومبیا) ایرماقلریدر. بونلرك برنجیسی یایله‌نك اکثر طرفلرینی طولاشه‌رق ، حدود جنوبیه‌سنده و انقوور جزیره‌سی قارشیسنده بحر محیط معتدله دوکیلور . ایکنجیسی ایسه یایله‌نك جنوب قسمنده تحصل ایدوب ، ممالك مجتمعه‌یه داخل اولور . مملکتك قسم شمالیسی میاه جاریه‌سی شماله طوغری آقوب، بحر منجمد شمالی‌یه منصب اولان (ماکنزیه) ایرماغنه دوکیلور . یایله‌ده کوللری پك چوق ، و اکثری طار و اوزوندر.

هواسی افراط وتفریط بیننده اولوب، ایلولك ابتداسندن مایسك نهایتنه‌دك سورن قیشلری صوئوق وسرت و اوچ آی سورن یازلری دخی پك صیجا- قدر. قیشین یالکز سواحلیله بعض آچق وادیلری معتدله اولوب، یایله وطاغلرك هر طرفی قارلر وبوزلرله اورتیلور. ساحل بوینجه ممتد اولان طاغلر بحر محیطدن کلن بلوطلری طوردیرمغله، بوطاغلرك غربی اتکلرنده یاغمور زیاده یاغوب ، سائر طرفلرده دها آز وسیرك یاغار. بو مملکت واسعه‌نك همان هر طرفی اورمانلرله مستور اولوب ، چام ، میشه، قواق، کورکن، یبانی کراز، فندق ، آردیچ وسائر آغاجلری حاویدر . ۱۰۰ متره‌یی متجاوز اوزون چاملر دخی بولنیور . کراسته‌یه و سفائن اعمالنه الویریشلی اولان بو اورمانلرك آغاجلری بتون کرهٔ ارضی اداره ایده‌بیله‌جك مقداردهاولوب، مملکتك اعماری حالنده برکون بوجهتدن چوق استفاده اولنه‌جغی شبهه‌سزدر. اسکان و اعماره صالح یرلری ٦۵ ، قابل زراعت اراضیسی ٤۰ و آرپه و سائر حبوباتله صنعی چایره الویریشلی اولانلری‌ده ۲۵ ملیون یکی دونم تخمین اولنمشدر . آنجق اکثر یرلری، قابل زراعت اوله‌بیلمك ایچون، سقی و اروا اولنمغه محتاجدر. مملکتك بر سدسنی کوللر وبر خیلی مقدارینی‌ده قیالر وصرب یرلرضبط ایتمشدر . شمدیکی حالده برنجی محصولی پتاته ایله یرلیلرجه پك مقبول اولان صوغان کبی برکوکدر. حیوانات وحشیه‌سی چوق اولوب ، بیاض وسیاه وبوز آیی ایله قورت، قیلان، یبانی کدی ، یبان اوکوزی و زردوا و وشق ایله پوستلری کورك اعمالنه یارایان سائر حیوانلرك انواعی و کوللرله نهرلرده و سواحلده بالیقلر پك چوقدر. شمدیکی حالده انکلیز قولومبیه‌سنك برنجی منبع ثروتی آلتون معدنی اولوب، بوذی قیمت معدنك قوملرده وسطح ارضده بولنانلری بیتمکده ایسه‌ده، قیا طمارلرنده بولنانلرك الآن اخراجنه باشلانمامشدر . کومش ، باقر، قورشون، دمیر، چنقو ، جیوه وسائر معدنلریله آلچی وسائره اوجاقلری چوقدر. کمور معدنی‌ده چوق اولوب، وانقوور جزیره‌سنده کلیت اوزره چیقارلمقده‌در .

اهالیسندن ۳۵۰۰۰ قدری قبائل و اجناس مختلفه‌یه منسوب و آز چوق وحشی حالنده یاشار اصل یرلیلردن وقصوری آوروپالی، چینلی وزنجیدن عبارتدر. بونلر کیتدکجه چوغالمقده ، وبونلر چوغالدقجه، یچاره یرلیلر آزالمقده‌در . مملکت هنوز معموریت درجه‌سنه وارمیوب، قصبه دینله‌بیله‌جك یالکز وانقوور جزیره‌سنده بولنان ومرکز حکومت اتخاذ اولنان (ویقتوریه) قصبه‌سیدر. قره جهتنده ایسه (فور) یعنی «قلعه» ویا «قله» نامیله پك سیرك بر طاقم کویلر واردر، که باشلیجه کورك آوینك مرکزلریدر. معادن قربنده دخی معدنجیلرك و الك زیاده قابل زراعت یرلرده دخی معدنجیلرله بعض زراعك خانه‌لری بولنیور. مع‌هذا فراسر ایله قولومبیا ایرماقلری مجرالرنده‌کی قریه‌لر کیتدکجه بیومکده اولوب، هربری برقصبه اولمق استعدادینی کوستربر. انکلتره دولتنك دومینیون ممالك واسعه‌سی ایچنده بحر محیط آطلاسی کنارندن بحر محیط معتدل ساحلنه‌دك

تمدید ایتدیکی بیوك دمیر یول خطی انکلیز قولو- مبیه‌سنك قسم جنوبیسنی شق ایله، بوملکتك منتهای جنوب غربیسنده و فراسر ایرماغی منصبنده واقع (بورار داینلت) لیماننه واصل اولور، که کنارنده (نیووستمینستر) ایله (وانقوور) اسکله‌لری بولنیور. بولیمان پك واسع وصاغلام اولوب، ایلریده بر مرکز تجارت ومعموریت اولهجقده شبهه یوقدر. اوساحلده دها برچوق مکمل لیمانلر واردر. مملکت، ایکیسی وانقوور جزیره‌سنده واوچی قره‌ده اولمق اوزره، بش قضایه منقسم اولوب، انکلیز حکومتنك وکیلی مقامنده برمتصرف ایله ۵ اعضادن مرکب برمجلس اداره طرفندن اداره اولنور، و ۲۵ اعضادن مرکب بر مجلس مبعوثان خصوصیسی واردر. دومینیون مجلس عمومیسنه ۵ وهیئت اعیانه ۳ اعضا کوندرمك حقنی حائزدر.

قولومنه (Kolomna) روسیه‌نك موسقوه ایالتنده و موسقووه‌نك ۱۰۶ کیلومتره جنوب شرقیسنده و (موسقووقه) ایله (اوقه) نهرلری ملتقاسنك برآز یوقاریسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۲۸ ۵۰۰ اهالیسی و ایپك وپاموق منسوجات ایله توتون فابریقه‌لری واردر.

قولومیا (Kolomea) آوستریانك غالیچیا خطه‌سنده ولمبرغك ۱۷۰ کیلو- متره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (پروت) نهرینك صول کنارنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۲۳ ۱۱۰ اهالیسی، بیوك چینی فابریقه‌سی وکراسته ایله توتون تجارتی واردر.

قولون (Colon) آمریقای جنوبینك قولومبیه حکومتنه تابع پانامه ایالت وبرزخنك شمال شرقی ساحلنده و پانامه اسکله‌سنك ۷۷ کیلومتره شمال غربیسنده (مانزانیلو) اسمنده برکوچك آطه اوزرنده برقصبه و اسکله اولوب، ۳ ۵۰۰ اهالیسی واردر. یکی بر قصبه اولوب، اورادن پانامه‌یه قدراولان دمیریول خطنك انشاسی صره‌سنده تأسیس اولنمشدر. دردست حفراولان پانامه جدولنك دخی آغزنده بولنه‌جغندن، چابق بیویه‌جکی مأمولدر.

قولوندی (Kouloundy) سیبریه ده (تومسق) ایالتنك بارناؤل قضاسنده و ۲۳۲ کیلومتره جنوب غربیسنده بر آجی کول اولوب، بویی ۳۸، اکی ۲۴ کیلومتره و مساحهٔ سطحیه‌سی ۴۴۶ مربع کیلومتره‌در. همنای اولان و ۲۰۰ کیلومتره‌لك مجراسی بولنان برنهر بوکوله دوکیلور.

قولونیا دل ساقرامنتو (Colonia del Sacramento) آمریقای جنوبینك (اوروغوآی) حکومتنده و (مونتویدئو) نك ۱۴۰ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق (لاپلاته) خلیجنك ساحل شمالیسنده و بوئنوس آیرسك قارشیسنده سنجاق مرکزی برقصبه واسکله‌اولوب، ۵۰۰۰ اهالیسی واردر.

قولونیه (Cologne) پروسیه نك رین ایالتنده و برلینك ۵۹۰ کیلو- متره غرب جنوبیسنده و مرکز ایالت اولان قوبلنچك ۸۵ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق رین ایرماغنك صول کنارنده سنجاق مرکزی بر شهراولوب، ۲۷۳ ۲۸۱ اهالیسی، مکمل استحکا- ماتی، متعدد جسیم ومصنع معابدی، اوچ اعدادیه، برصنایع و بر تجارت مکتبی، موزه‌سی، تاریخ طبیعی نمونه‌خانه‌سی، نباتات و حیوانات باغچه سی، بیوك کتبخانه‌سی، طرز قدیم اوزره دائره شکلنده تیا- تروسی، نهرك اوزرنده اورتیلی برکوپریسی، سربست لیمانی، پك ایشلك تجارتی، اقمشه و منسوجات مختلفه ایله توتون فابریقه‌لری و شهرك اسمنه اضافتله (قولونیه صویی) دینمکله مشهور چیچك صوینك تقطیر ینه مخصوص ۴۰ فابریقه‌سی واردر. خارجدن منظره‌سی پك کوزل اولوب، آنجق داخلنك بعض طرفلرنده سوقاقلری طار و خانه‌لری اخشابدر. بو شهرده ۱۲۴۸ تاریخ میلادیسنده انشاسنه بدأ اولنان جسیم کلیسا الآن اتمام اولنه‌میوب، حالا انشاآته دوام اولنمقده‌در. اهالیسنك قسم اعظمی قتولیکدر. پك اسکی بر شهر اولوب، دفعاتله پایتخت بولنمش؛ ویقین وقتلرده رین ایالتنك مرکزی ایکن، اخیراً مرکزیت قوبلنچه نقل اولنمشدر. آنجق بو حال

بیومسنه خلل کتیرمیوب، سنه‌دن سنه‌یه اهالیسی آرتمقده‌در .

قولونیه { مناستر ولایتنك کوریجه سنجاغنده و ولایتك منتهای جنوب غربیسنده بر قضا اولوب ، شمالاً نفس کوریجه ، شرقاً کسریه قضالریله ، جنوباً وغرباً دخی یانیه ولایتیله محدوددر. ٥٤ قریه‌دن مرکب اولوب، ولایت سالنامه‌سنك بیانه کوره یالکز ۳۲۵ ۱۵ اهالیسی واردر،که بونلرك قسم اعظمی مسلم و بر آز مقداری آرناؤد و اولاخ اوله‌رق خرستیاندر . مرکز قضا (هرسقه) قریه‌سیدر. اراضیسی مرتفع بر پایله‌دن عبارت اولوب، طوپراغی آز منبت، ومرعایه دها الویرپشلیدر . مع هذا احتیاجات محلیه یه کفایت ایده جك قدر بغدای، آرپه، مصر و سائر حبوباتله بعض میوه وسبزه‌لر حاصل اولیور . قیونلریله کچی و سائر حیواناتی زیاده‌جه اولوب، قویون سودندن‌معروف آرناؤد پنیری کله‌لری یاپیلیر . اهالیسی جسارتله ومحتکشلکله مشهوردرلر. مرکز قضاده بر رشدیه وبتون قضاده ۱۱ ابتدائیه مکتبی و٤ جامع ایله۲ تکیه موجوددر . قولونیه اسمنك لاتینجه «مهجر» دیمك اولدیغی معلوم اولمغله ، اسکی رومالیلردن قاله اوله‌جنی آکلاشیلیور، وبونلر طرفندن بومحله اهالی نقل واسکان ایدلمش اولمسی محتملدر .

قولؤی { یاخود قولا (Kouloï, Koula) روسیه‌نك آرخانکل ایالت شمالیه‌سنده برنهردر،که پنغه قضاسنده نبعاتله ، ابتدا شرقه طوغری آقه‌رق، (دوینه) ایرماغیله بر جدول ایله اختلاط ایتدکدن و بر قاچ چای آلوب سیر سفائنه صالح اولدقدن صکره ، شماله طوغری دونر؛ و ۳۲۰ کیلومتره لك مسافه قطع ایتدکدن صکره ، شمالی آق دکیزك (قرن) خلیجنه دوکیلور .

قوله { مادام—(Mme Colet) فرانسه‌نك مشهور محرره‌لرندن‌اولوب، ۱۸۱۰ ده طوغمش ، و ۱۸۷۶ ده وفات ایتمشدر . « او » عنوانلی اثریله شهرت بولمشدر . دائره‌سی مجمع ادبا ایدی .

قوله { آیدین ولایتنك صاروخان سنجاغنده ومغنیسانك ۱۸۰ کیلومتره شرقنده اوله‌رق (دویت طاغی) دینلن سونمش بر برکانك اتکنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۰۰٤۱ اهالیسی، بر رشدیه وبر قاچ ابتدائیه ایله بر ایکی روم وراهبه‌لرطرفندن اداره‌اولنور اطفال‌متروکه‌یه مخصوص بر فرنك مکتبی ، جنوبه طوغری پك منبت ومحصولدار براووه‌سی، کلیم‌وسائره‌معمولاتی، ایشلك تجارتی، ۳۰ جامع ومسجدی، ۲کلیساسی، ۳ حمامی، ۲ خانی، ۱۵ چشمه‌سی، کنیش سوقاقلری، مجدد چارشیسی وخانه‌لرك اطرافنده‌باغچه‌لریله آغاجلری واردر. پك اسکی برقصبه اولوب، بعض آثار عتیقه‌سی وار ایسه‌ده، اسم قدیمی نه ایدوکی آکلاشیلمامشدر .

— قوله قضاسی شمالاً خداوندکار ولایتی وکوردوس قضاسیله، غرباً دمیرجی وکوردوس وصالحلی، جنوباً آلاشهر، شرقاً دخی اشمه‌قضالریله محدود اولوب، سلندی ومنده‌خوره ناحیه‌لریله برابر ۹۸ قریه و ۲۹۱۱۱ اهالیی جامعدر، که بونلرك یالکز ۲۱٤٤ ی جماعات مختلفه‌یه منسوب غیر مسلم و قصوری کاملاً مسلمدر . مساحهٔ سطحیه‌سی ۱٦۸۱ مربع کیلومتره اولوب ، ٤۰۰ کیلومتره‌لکی اراضیٔ مزروعه، ۱۲۵۱ کیلومتره‌لکی طاغلق و اراضیٔ خالیه ، ۲۰ کیلومتره‌لکی مرعی و ۱۰ کیلومتره‌لکی اورماندر . محصولاتی ذخایر متنوعه ایله پاموق ومیوه و سبزه‌لرك انواعندن عبارت اولوب، خیلی مقدار پلاموط دخی چیقار. قیونلری چوق اولوب ، پیاغیسندن محلنده خالی وکلیم یاپلدقدن صکره بر خیلی مقداری‌ده ازمیره ایندیریله‌رك اخراج اولنور. قوله قصبه‌سی ازمیر ومغنیسادن کلن دمیر یول خطنك مواقفندن اولان الاشهره شوسه ایله مربوط اولوب ، بو واسطه قضانك اخراجاتی وتجارتی تسهیل ایدیور. بوقضانك پیاغیسی کوزل اولمغله، خالیلری دها مقبول‌اولوب، سنوی ۳٦۰۰۰ متره قدر و ۸٦۵۰۰۰ فرانق قیمتنده خالی چیقار . اکثر اراضیسی برکانی‌اولوب، ازمنهٔ قدیمه‌ده « یانمش » معناسیله (قاتاکقاومنی) تسمیه اولنوردی، وشرابنك نفاستیله مشهورایدی.

استرابون طرفندن تعریف اولنان اوچ برکان آغزی الیوم موجوددر. مرکز قضا قدیم اولدیغی کبی، (منه) قریه‌سی دخی اسکی (موانیه)، (سلندی) قریه‌سی اسکی (سیلاندوس)، (طاؤله) قریه‌سی‌ده (تاباله) مدینهٔ قدیمه‌سنك محلنده واقعدر. قوله قصبه‌سی جوارنده (امیر حمامی) اسمیله نافع بر قاپلیجه موجوددر. مرمر اوجاغی حکمنده اولان (یلدیز) موقعنده دخی بر چوق هیکللر وسائر آثار مشهوددر. کدیز نهری قضایی شرقدن غربه شق ایدوب، شمالدن کان سلندی صویی‌دخی بوکا منصب اولور.

قولیاقان { (Culiacan) مکسیقه ممالك مجتمعه‌سنده سینالوآ حکومتنك مرکزی بر قصبه اولوب، مکسیقونك ۱۶۴۲ کیلومتره شمال غربیسنده اولهرق قالیفورنیه کور. فزینه دوکیلن همنامی بر نهرك اوزرنده واقع و ۱۰۰۰۰ اهالیی جامعدر.

قولیما { (Colima) مکسیقه ممالك مجتمعه‌سنك غرب جهتنده و مکسیقونك ۴۷۶ کیلومتره غربنده وبحر محیط معتدل ساحلندن ۶۵ کیلومتره‌لك مسافه‌ده همنامی اولان حکومتك مرکزی بر شهر اولوب، ۲۵۱۲۵ اهالیسی، پاموق ایپلیکخانه‌سی و اطرافنده قهوه مزروعاتی واردر.

— قولیما حکومتی مکسیقه ممالك مجتمعه‌سنی ترکیب ایدن حکوماتك اك کوچکلرندن اولوب، بحر محیط معتدل ساحلنده اولدیغی حالده، شمالاً وشرقاً جالیسقو، شرق جنوبی طرفندن میشوآقان حکومتلریله محدوددر. بحر مذکوره ۱۶۸ کیلومتره‌لك ساحلی واردر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۴۱۸ مربع کیلومتره اولوب، ۷۵۵۹۱ اهالیسی واردر. اراضیسی طاغلردن و اووه‌لردن مرکب اولوب، اك یوکسك طاغی ۳۳۵۰ متره ارتفاعی اولان (قولیما) برکانیدر. نهرلرینك اك بیوکی (آرمریا)در. هواسی ساحلده و اووه‌ده صیجاق اولوب، یوکسك یرلرینه چیقلدقجه سرینلشیر. اقالیم حاره ومعتدله‌یه مخصوص محصولات متنوعه‌سی وطاغلرنده کومش، باقر، دمیر وقورشون معدنلری واردر.

قولیما { (Kolyma) سیبریه‌نك قسم شرقیسنده تومسق ایالتنده بر ایرماقدر، که اوخوجق دکیزینك ساحل شمالیسنده واقع (استانووی) طاغلرندن نبعانله، شمال شرقیه طوغری آقه‌رق، (لاودون) و (قورقودون) نهرلرینی آلدقدن صکره، شماله طوغری دونر، وصولدن (یاساخنه) و (سیریانقه) یی‌ده آلوب، بعده ینه شمال شرقیه رجوع، و (قدوتخه) ایله (اومولوآ) نهرلرینی دخی اخذ ایله، ۱۶۰۰ کیلومتره‌لك جریاندن صکره ۷۰° عرض شمالی و ۱۵۹° طول شرقیده بحر منجمد شمالیه دوکیلور.

قولین { (Kolin) چهستانك (اقزاسلاؤ) سنجاغنده و ۲۰ کیلومتره شمال غربیسنده اولهرق (البه) نهرینك صول کنارنده قضامرکزی برقصبه اولوب، ۱۱۶۴۰ اهالیسی، پاتیسقه ومسکرات فابریقه‌لری وبعض اسکی ابنیه‌سی واردر. چهستانده‌کی یهودیلرك مرکزی حکمنده‌در.

قولیوان { (Kolyvan) سیبریه‌نك تومسق ایالتنده و ۲۰۰ کیلومتره جنوب غربیسنده (اوبی) نهرینك وبونك توسعله تشکیل ایتدیکی واسع کولك صول کنارنده بر قصبه اولوب، ۱۲۲۵۰ اهالیسی وذخیره بازاریله صید ماهیسی واردر.

قوم { (Kom) قره طاغ ایله ممالك عثمانیه حدودنده و پلاوه کولی‌حوضه‌سنك اوستنده منفرد ومرتفع برطاغ اولوب، ۲۸۵۰ متره ارتفاعی‌واردر. لدوسه معروض‌اولمسی جهتیله چوق قار طوتماز. — صربیه‌ایله قره‌طاغ‌حدودنده دخی بواسمله برطاغ‌اولوب، یانندکی همنامی‌بوغازك ۱۹۱۹ متره ارتفاعی واردر.

قوما { (Kouma) قافقاسیه‌ده برایرماقدر، که قافقاس سلسلهٔ جبالنده البرز طاغنك شمالی اتکلرندن (سوغالش) طاغندن نبعانله، قوبان و ترك ایالتلری آره‌سنده شمال شرقیه و بعده ترك ایله استاوروپول ایالتلری پیننده شرقه طوغری آقه‌رق، ونهایت ترك ایالتنه کیره‌رك، ۵۴۰ کیلومتره‌لك جریاندن صکره بحر خزره منصب اولور.

قوماجنه (Comagène) مرعش جهتندن عبارت بر خطهٔ قدیمه اولوب، مرکزی (سمیساط) ایدی . میلاددن ٦٥ سنه اول برحکومت صغیره شکلنه کیروب، بعده (اوفرا-تزیه) یعنی (فراتیه) نامیله روما دولتنك ایالاتی عدادینه داخل اولمشیدی .

قومارووم (Komarom) مجارستانده پشته تك ۸۸ کیلومتره شمال غربیسنده وطونه‌نك برقولنك صول کنارنده سنجاق مرکزی برقصبه اولوب ، ۱۱۰ ۱۲ اهالیسی ، جسیم استحکاماتی وخیلی فابریقه‌لریله ایشلك تجارتی واردر. بو قصبه ۱۵۴۳ و ۱۵۹۴ تاریخ میلادیسنده ایکی دفعه عثمانلیلرك ضبطنه کچمشدر .

قوماسیه (یاخود قوماسی (Coumassie, Coumassi) آفریقانك ساحل غربیسنده یوقاری کینه‌ده (آشانتی) دولت زنجیه-سنك مرکزی بر شهر اولوب، ٦°٣٠′ عرض شمالی ایله ٤°٣٠′ طول غربیده واقع و ۷۰۰۰۰ اهالی‌یی جامعدر. سوقاقلری واسع واشجارله مظلل اولوب، اورته‌سنده کنیش بر میدان واردر ، که هفته‌ده بر بازار توریلور. انکلیزلر ۱۸۷۱ ده بو شهری ضبطله، حکمدارك مقرینی احراق ایتمشلردر.

قوماکیو (Comacchio) ایتالیانك امیلیه خطه‌سنده واقع قراره ایالتنده وقراره‌نك ٤٥ کیلومتره شرق جنوبیسنده اوله‌رق آدریاتیق ساحلندن ٥ کیلومتره لك مسافه‌ده بر بطاقلغك ایچنده واقع وبربرلرینه برجوق کوپریلرله مربوط ۱۳ کوچك آطه اوزرنده مؤسس برقصبه اولوب، ٦٨٢٠ اهالیسی واردر .

قوماموتو (Kouma moto) جاپونیه‌ده (هیغو) ایالتنده وتوکیونك ۸۸۰ کیلومتره غرب جنوبیسنده برشهر اولوب ، ٤٥ ٨٩٥ اهالیسی واسکی استحکاماتی واردر .

قومان (Koumanes) ترك اقوامندن برکوچك قومدر، که اون برنجی قرن میلادی اواسطنده پچنکلری دفع ایله، روسیه‌نك جنوب جهتنه یرلشمشلردی. بعده مغوللرك اورالری استیلالرنده برطاقلری مجارستانه هجرتله ، مجارلرك ویردکلری یرلرده یرلشوب ، مرور زمانله مجار-لشمشلرسه‌ده ، الیوم کندیلری ومملکتلری قومان اسمیله تفریق اولنمقده‌در. برطاقلری دخی مغوللر طرفندن کوله کبی صاتیلوب، مصرده حکومته نائل اولان ممالیك اتراك دخی بونلردن ایدی .

قومانوه قوصوه ولایتنك اسکوب سنجاغنده واسکوبك ۳۰ کیلومتره قدر شرق شمالیسنده اوله‌رق (غوله) چایی کنارنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ٤٥٠٠ اهالیسی، ۲ جامع شریفی، بررشدیه وبر ابتدائیه ایله برده خرستیان مکتبی، برمدرسه‌سی، ۲ تکیه‌سی، نهرك اوزرنده برکوپریسیله برقاچ دکرمنی وهفته‌ده بر قوریلور بازاری واردر . اسکوبدن صربیه یه کیدن التصاق خطی بو قصبه‌دن کچوب ، اوراده موقنی اولمغله، کیتدکجه اهمیت تجاریه‌سی آرتمقده‌در.

— قومانوه قضاسی ۱۰۹ قریه دن مرکب اولوب، اسکوب، اشتب، قرطوه، پلنقه وپرشوه قضالریله محاطدر . اراضیسی عارضه‌لی و مختلف اولوب ، قابل زراعت منبت یرلریله مرعا و اور-مانلری واردر . محصولاتی حبوبات متنوعه ایله کنویر وسیاه بر نوع عادی توتون وسبزه ومیوه-لرك انواعندن عبارتدر . حیواناتی وعلی الخصوص قویونلری چوق اولوب، پیاغی وياغ و سائره‌دن خیلی اخراجاتی واردر. اهالیسی ۳۰۰۰۰ راده-لرنده اولوب، قسم اعظمی مسلم وآرناؤد وقصوری بلغار وسائره‌در.

قومانه (Comana) مرعش سنجاغنده‌کی البستان قصبه‌سنك اسم قدیمی اولوب، بو شهر قدیم (بلونه)نك عبادتنه مخصوص جسیم معبدیله مشهور ایدی .

قومانه (Cumana) آمریقای جنوبینك (ونزوئلا) حکومتنده و(قاریاقو) قوینك مدخلنده ایالت مرکزی برقصبه واسکله اولوب، ۹٤۳۰ اهالیسی وپك صیجاق لکن صا-غلام هواسی واردر . مقدما دها بیوك اولوب ، حرکت ارضدن دفعاتله منهدم اولمشدر .

قومایاغوا (Comayagua) آمریقای وسطیده (هوندوراس) حکو-متنده وغواتمالهنك ۳۲۰ کیلومتره شرقنده اوله‌رق

منبت بر اووه ایچنده واقع ایالت مرکزی بر قصبه اولوب، ۸۰۰۰ اهالیسی واردر. وقتیله حکومتك مرکزی ایدی .

قومپینیه (Compiégne) فرانسه‌نك اوآزه ایالتنده وپارسك ۱۰۱ کیلومتره جنوب شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ۱۳۳۹۳ اهالیسی ، کوزل بر قلعه‌سی ، واسع براورمانی، داخلی مکتبی، کتبخانه‌سی وبعض فابریقه‌لری واردر .

قومرسی (Commercy) فرانسه‌نك موزه ایالتنده و (بارلدوق)ك ۳۹ کیلومتره شرقنده وموزه نهری اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۵۱۵۰ اهالیسی، کوزل برقلعه‌سی ودباغخانه‌لریله متعدد فابریقه‌لری واردر.

قومس (واصل فارسیسی کومس) ایرانك شمال جهتنده طبرستان جبالنك اتکلرنده وری ایله نیسابور آره‌سنده بر خطه اولوب ، مرکزی دامغان شهری اولدیغی حالده ، بسطام دخی اك مشهور معموره‌لرندن‌ایدی. بعضلری سمناق دخی بو خطه‌دن عد ایتمشلردر.

قومسان همه‌دان‌قربنده بر ناحیه اولوب، مشاهیر علمادن برچوق ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر .

قوم طاغی چینه تابع ترکستان شرقینك شرق جهتنده و مغولستان جهتنده (لوب نور) ایله (قره‌نور) کوللری آره‌سنده بر اووه اولوب، ایچنده یبانی حالنده دوه‌لر بولنیور .

قوم قلعه بحر سفید بوغازینك آسیا جهتنده وقلعهٔ سلطانیه‌نك ۲۶ کیلومتره جنوب غربیسنده مندرس چایی منصبنك صول کنارنده و سد البحرك قارشیسنده مستحکم بر قصبه اولوب، ۲۰۰۰ اهالیسی واردر .

قومننوس (Comnéne) بیزانتیون دولتنده‌مشهور برخاندان‌در، که بیوك قسطنطینك اقرباسندن برینك نسلندن اولمق ادعاسیله ، حق وراثت طلبنده بولنوب، افرادندن آلتی کشی قسطنطینیه‌ده، بر کشی ارکلیده و اون کشی طربزونده حکم سورمشلردر . قسطنطینیه‌ده حکم سورنلرینك تاریخ قعود و انفصالری بر وجه آتیدر :

ایساق قومننوس	عن	۱۰۵۷	الی	۱۰۵۹
برنجی آلکسیس‌قومننوس	»	۱۰۸۱	»	۱۱۱۸
یانی قومننوس	»	۱۱۱۸	»	۱۱۴۳
مانوئل قومننوس	»	۱۱۴۳	»	۱۱۸۰
ایکنجی آلکسیس‌قومننوس	»	۱۱۸۰	»	۱۱۸۳
آندرونیق قومننوس	»	۱۱۸۳	»	۱۱۸۵

بونلرك اخیری اولان آندرونیق (ایساق آنکلو) طرفندن اسقاط اولنمغله، تورونی داوید بعده پافلاغونیه یعنی قسطمونی جهتی حکمداری اولوب ، ارکلی‌یی مقر اتخاذ ایتمش ؛ و اوچنجی آلکسیس قومننوس ۱۲۰۴ تاریخنده (پونت) دولتنی تأسیس ایدوب، نسلندن کندیسیله برابر اون کشی تاریخ مذکوردن ۱۴۶۲ تاریخنه‌دك ، یعنی ابو الفتح سلطان محمد خان ثانی حضرتلری اوراسنی‌ده فتح ایدنجه‌یه قدر ، طربزونده حکم سورمشلردر . [بو خاندان افرادینك هر بری حقنده اسم ذاتیسی صره‌سنده معلومات لازمه ویرلمشدر .]

قومودوس (Commode) روما ایمپرا- طورلرندن اولوب ، مارق آورلك اوغلیدر . ۱۸۰ تاریخ میلادیسنده، ۲۰ یاشنده ایکن، پدرینه خلف اولوب، سفاهته طالمش؛ همشیره‌سنی وزوجه‌سنی قتل ایتمش ایدی . نهایت معشوقه‌سی(مارسیا)یی قتل ایتمك تشبثنده ایکن ۱۹۲ تاریخنده بونك طرفندن تسمیم اولنمشدر. پك ایری وقوتلی آدم اولوب ، جانبازخانه‌ده خلقك اوکنده کولشیر، وسلاحسز آدملری کندی الیله اوراده طوپوزله اولدیرمکدن خوشلانیردی.

قوموره (Comores) آفریقانك ساحل شرقیسی قارشیسنده وبوساحل ایله مداغسقار جزیرهٔ کبیره سی آره‌سنده کی (موزامبیق) بوغازینك شمال‌جهتنده درت آطه‌دن مرکب بر جزایر مجتمعه هیئتی اولوب ، جنوب شرقیدن شمال غربی یه طوغری ۲۴۵ کیلومتره اوزونلغنده بر صره تشکیل ایدرلر . بو درت آطه‌نك اسملریله مساحهٔ سطحیه لری و نفوسلری بروجه آتیدر :

جزیره	مربع کیلومتره	اهالیسی
بیوك قومورە	۱ ۱۰۲	۳۵ ۰۰۰
موهلی	۲۹۱	۶ ۰۰۰
آنژوآن	۳۷۵	۱۲ ۰۰۰
مایوته	۳۵۶	۱۲ ۰۰۰
جمعاً	۲ ۱۲٤	٦۵ ۰۰۰

بو آلهلردن هر برینك سواحلده بر ایکیشر قصبه‌سی واردر، وکرك قصبه کرك قریه‌لری سورله محاطدر. اهالئ اصلیه‌لری آفریقادن کچمه زنجیلر ایسه‌ده، بوندن اوچ قرن‌اول بحر احمر جهتلرندن برطاقم عربلر اوطرفه کچوب، بوجزایری ضبطله، بر طاقم حکومات صغیرهٔ اسلامیه تشکیل ایتمش؛ و بولدقلری یرلی زنجیلر له عقد روابط صهریت ایدوب، قاریشه‌رق، بر قوم اولمشلردر. شمدیکی حالده جمله‌سی مسلم ولسان عربی ایله متکلمدرلر. کندیلری مونس و تجارتله مألوف آدملر اولوب، اسکله‌لرینه اوغرایان آوروپا سفاینیله اخذ و اعطا ایدرلر. بوجزیره‌لر اسماً فرانسه دولتنك مستملکاتندن معدوددر. الك بیوکنك ماء جاریسی اولیوب، صهرنج صوینی قوللانیرلر. اورته‌سنده بر برکان اولوب، ۱۸٦۵ ده دخی اشتعال علائمی کوستر مشدر.

قومورین { برونی (Cap. Comorin) هندستان شبه جزیره‌سنك منتهای جنوبنده‌کی برون اولوب، کات سلسلهٔ جبالنك اوجندن عبارت اولمغله، ساحل قربنده ۱٤۰۰ مترە یوکسك وانکیندن دهشتلی برصورتده مشهود برمسله تشکیل ایدیور. ′ ٤۰ °۸ عرض شمالی و ″ ۵۱ ′ ۱۰ °۷۵ طول شرقیده واقعدر. بونك اساسیله لب دریا آره‌سنده ۲ کیلومتره کنیش وقوملق برمیدان ممتد اولوب، بونك برکنارنده آغاجلرله مستور برکوی و بر قلعه واردر. قدیماً بوراده (قوماری) اسمیله مشهور بر شهر و پك اوزاقلردن زیارتنه کیدیلن بر معبد وار ایدی.

قوموس { (Comus) اساطیر یونانیه‌ده سوینج، دوکون، رقص وسوس الهی زعم اولنوب، سمیز وشادان وکللرله طونادلمش بردلیقانلی صورتنده تصویر، وکوله‌نك الهی زعم ایتدکلری (موموس) ایله ترفیق ایدرلردی.

قوموق { ترك اقوامندن کوچوك برقوم اولوب، بحر خزرك ساحل غربیسنده ترك مناصبیله دربند آره‌سنده ساکن و حیوانات یتیشدیرمکله مشغولدرلر. مقدارلری ۱۵ ۰۰۰ راده‌لرنده اولوب، بولندقلری یر بطاقلق ایسه‌ده مرعالری چوق ایدر. کندیلریله برابر ٦ ۰۰۰ نوغای و ٤ ۰۰۰ چچن‌دخی ساکن اولوب، قضانك اهالیسی ۲۵ ۰۰۰ نفوسه بالغ اولور. جمله‌سی مسلمدر. بونلره (غازی قوموق) دخی دیرلر.

قومه { یاخود کومه (Cume, Gyme) آسیای صغیرك (ائولیا) خطهٔ قدیمه‌سنده وشمدیکی چاندارلی کورفزینك ساحل شمالیسنده‌اولهرق باقر چاینك منصبی‌قربنده بولنمش بر شهر قدیم اولوب، یونان قدمای شعراسندن هسیودك و بر روایتده اومیروسك دخی وطنی بولنمشدر.

— ایتالیانك قامپانیه خطه‌سی ساحلنده ونا - پولینك شمالنده دخی بو اسمله بر مدینهٔ قدیمه اولوب، آسیاده‌کی قومه مهاجرلری طرفندن میلاددن ۱۱۳۰ سنه اول تأسیس اولنمش؛ بونك اهالیسی ناپولی ایله مسینه شهرلرینی دخی بنا ایتمشلردی. میلاددن ٤۱۹ سنه اول قامپانیه‌لیلرك ضبطنه کچمش، و بونلردن رومالیلره انتقال ایتمش ابدی. آنجق فرق اولنور بعض ویرانه‌لری باقیدر.

قومه { یاخود قومو (Còme, Como) ایتالیانك لومباردیه خطه‌سنده ومیلانك ٤۰ کیلومتره شمال غربیسنده و همنامی اولان کولك جنوب غربی ساحلنده ایالت مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۰ ۹۳۰ و جوارلریله برابر ۲٤ ۳۵۰ اهالیسی، کنیش و دوز سوقاقلری، کوزل ابنیه‌سی، متعدد مصنع وکوزل آثاری حاوی کلیسالری، بیوك بر تیاتروسی. اطرافنده کوزل باغ وباغچه‌لریله کوشکلری، کتبخانه‌سی، تاریخ طبیعی وحکمت طبیعیه نمونه‌خانه‌لریله عملیاتخانه‌لری و ایپك اقمشه ایله صابون و سائره فابریقه‌لری

و دوکمخانه‌لری واردر. اسکی بر شهر اولوب ، وقتیله بیوك و بر چوق مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر .

— قومه ایالتی اسویچره حدودینه قدر ممتد اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۷۱۷ مربع کیلومتره و اهالیسی ٤٤۷۷٤۰ کشیدر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، پك کوزل وادی وتپه‌لری ومنبت طوپراغی واردر. باشلیجه محصولاتی ذخایر، پك لذیذ میوه‌لر، کوزل شراب وسائره اولوب، خیلی مقدار ایپك ده چیقار. صنایع وتجارتی پك ایلریدر. هواسی غایتله صاغلام ولطیف اولوب، یازین تبدیل هوا ایچون کیدنلر چوقدر .

— قومه کولی ایتالیانك اك کوزل کولی اولوب، آلپ طاغلرینك یوکسك اتکلری آلتنده شمالدن جنوبه ۲۲ کیلومتره‌لك مسافه‌ده ممتد اولدقدن صکره ، ایکی قوله آیریلوب، بری غرب جنوبی یه طوغری ۲۷ کیلومتره دها اوزانه‌رق قومه قصبه‌سنه منتهی اولور؛ دیکر قولی شرق جنوبی یه طوغری ۱۸ کیلومتره ممتد اولوب ، لقو قصبه‌سنه واصل اولور. اکی ایسه اك کنیش یرنده ٤٦٥۰ مترەدر . بالینی و طیور مائیه‌سی چوقدر. کنار لرنده‌کی تپه‌لرك اوزرنده بولنان باغچه‌لرله کوشکلر ومیوه وچیچکلرك لطافت ولذتی امثالسزدر .

قومی (Koumi) یونانده آغریبوز جزیره‌سنك ساحل شرقیسنده اولەرق (خالکیس) ك ۵۰ کیلومتره شمال شرقیسنده بر قصبه واسکله اولوب، ۳۲۲۰ اهالیسی، لیمانی وکوزل باغچه وباغلری واردر .

قومیتان (Comitan) مکسیقه‌نك شاپاس حکومتنده و (سان‌قریستووال) ك ۸٤ کیلومتره جنوبنده اولەرق غریجالوه نهری اوزرنده بر قصبه اولوب ، ۱۰۰۰۰ اهالیسی واردر . الیوم بسبتون منقرض بر قوم اصلینك مرکزی بولنمشدر .

قومیرو (Comiso) سیجلیه‌ده سیراقوزه ایالتنك مودیقه قضاسنده وموديقه‌نك ۳۳ کیلومتره شمال غربیسنده بر قصبه اولوب، ۱٦۷۰۰ اهالیسی ، صابون فابریقه‌سی و « دیانه چشمه‌سی » نامیله کوزل بر چشمه‌سی واردر .

قومیشه ایرانك عراق عجمی خطه‌سی منتهای جنوب غربیسنده واصفهان نك ۱۰۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده اولەرق دها آشاغیده چولده قورویان برکوچك چایك اوزرنده و ۱۷٦۹ متره ارتفاعنده برقصبه اولوب، ٤۰۰۰ اهالیسی، زمرد آسا براووه‌سی وکوزل باغ وباغچه‌لری واردر. «معجم البلدان»ده، اصفهان قراسندن اولق اوزره، بر (قومسه) مذکور اولوب، عینی اولسه کرکدر .

قوناسیری یاخود قوناشیر (Kounasiri) (Kounachir) جاپونیه‌یه تابع وجاپونیه‌نك شمالنده واقع (قوریله) جزایرینك اك بیوکلرندن بری واك جنوبیسی اولوب، بویی ۱۱۰ کیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ۱۹۹٤ مربع کیلو مترەدر . جنوباً نفس جاپونیه‌نك (یزو) جزیرهٔ کبیره‌سندن ۲۰ و نهایت ۳۰ کیلومتره کنیش اولان (یزو بوغازی) ایله وشمالاً (ایتوروب) آطه‌سندن (پیقو) بوغازیله آیرلمشدر . قوناسیری پك طار اولدیغی حالده ، یوکسك وبرکانی الاصل طاغلری اولوب، ۲۲۵٤ مترەیه قدر ارتفاعلری اولدیغی مرویدر . اکثریا قار و بوزلرله مستور اولوب ، آنجق ٦ مترەیه قدر یوکسلیر و اکثریا روز کاردن قیریلوب سوکیلور آغاجلری واردر . آینوس جنسیتنه منسوب بر آز اهالیسی و ساحل جنوبیسنده (توماری) اسمیله قوریله جزایرینك مرکزی بر قصبه‌سی واردر .

قونامه یاخود بازه (Kounama, Baza) نوبه‌نك یوقاری طرفلرنده نیله تابع ومأرب وتقازه وادیلرنده ساکن بر قوم اولوب، ۱۵۰۰۰۰ قدر افراددن مرکب اولدقلری حالده ، الیوم دین قدیملرنده ثبات ایتمکده وزراعتله اشتغال ایلمکده‌درلر . مع هذا بوندن صکره دها چوق وقت طیانه‌میوب، دین اسلامی ولسان عربی یی قبوله مجبور اولەجقلری آکلاشیلیور.

قونبو (Konbo) روسیه‌نك شمالنده آرخانکل ایالتنك (قولا) شبه‌جزیره‌سنده برکول اولوب، ۳۲٦ مربع کیلومتره مساحهٔ

سطحیه‌سی و شمالی آق دکیزه دوکیلور آیاغی واردر.

قونت { اوکوست ــ (Aug. Conte) فرانسه‌نك متأخرین حکماسندن اولوب، (حکمت مثبته) مسلکنك موجدیدر. ۱۷۹۸ ده مونتپلیه‌ده طوغوب، ۱۸۵۷ ده پارسده وفات ایتمشدر. پولیتکنیق مکتبنده تحصیل ایتدکدن صکره، معاونلك و معلملك وظیفه‌سیله مکتب مذکوره قالوب، ابتدا سنت سیمونك مسلکنی تعقیب ایتمش ایسه‌ده، بعده بو استادندن آیریلوب، ۱۸۲٤ تاریخنده «اصول سیاست مثبته» عنوانلی برتألیفله فکرومسلك مخصوصنی میدانه قویمش؛ و ۱۸۳۹ ده نشر ایتدیکی «فلسفهٔ مثبته» عنوانلی کتابیله مسلکنی تمامیله ایضاح واثبات ایتمش؛ وبعده بو بابده دها برقاچ کتاب یازوب، فلسفه‌یی فنون مثبته وحقیقیه‌یه تطبیق ایده‌رك، و فلسفهٔ مخصوصه‌سنه تدریجاً بر دین و مذهب جدید رنکنی ویره‌رك، «سیاست مثبته» عنوانیله یازدیغی کتابده بوکا «انسانیت مذهبی» نامنی ویرمشدر.

ــ (شارل قونت) اسمنده بری‌ده حقوق وعلم معاشرت بشر علماسندن اولوب، بوکا متعلق بعض مسائل مهمه حقنده یازدیغی کتابلرله شهرت بولمشدر. ۱۷۸۲ ده (سنته‌امینیه) ده طوغوب، ۱۸۳۷ ده وفات ایتمشدر.

قونتو { (Kounto) روسیه‌نك شمالنده آرخانکل ایالتنك (کم) قضاسنده اوچ قسمدن مرکب برکول اولوب، ۹۲۱ مربع مترہ مساحهٔ سطحیه‌سی واردر. کم نهری اوچنی دخی شق ایدر. بوکوللرك ایچنده برچوق آطه‌لر واردر.

قون چانغ { (Koun-Tchang) چینك شمال غربی جهتنده‌کی (قانصو) ایالتنده و (لان چئو) نك ۲۰۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (هوآنغ هو) ایرماغنه تابع (هوئی هو) نهری اوزرنده سنجاق مرکزی بر شهر اولوب، ۵۰۰۰۰ اهالیسی واردر. سوری پك واسع ایسه‌ده، تونغان قیامی صره‌سنده شهر تخریب اولندیغندن، ایچنك اکثر طرفلری خراب وخالیدر.

قوندور { (Condor) هند جینیده فرا. نسه یه تابع قوشنشینه ملحق ومقونغ ایرماغی منصبنك آچیقلرنده ۸° عرض شمالی ایله ۱۰٤° طول شرقیده واقع بر طاقم جزایر اولوب، الك بیوکنك بویی ۱٦ واکی ۳ کیلومتره‌در. طاغلق، برکانی‌الاصل واورمانلرله مستور اولوب، ساحللری قیالرله محاطدر. فرانسه‌حکومتی طرفندن منفی اتخاذ اولنمغله، برمقدار عسکر اقامه اولنمشدر. باشلیجه محصوللری پرنجدر.

قوندورسه { (Condorcet) فرانسه مشاهیر مؤلفینندن اولوب، ۱۷٤۳ ده رینوبتده‌طوغمش؛ وزادکاندن برخاندانه منسوب اولوب، مارکی عنوانی حائز بولنمشدر. علوم ریاضیه‌یه انتساب ایدوب، ۲٦ یاشنده ایکن فنون آقادمیاسی اعضالغنه و بعده کتابت دائمه‌سنه نصب اولنمشدی. اوصره‌ده دالمبر، وولتر، تورغو وسائر حکما ایله عقد مناسبات ایدوب، بونلرك افکارینی قبول، و بعده فرانسه‌نك انقلاب عظیمنه خدمت ایده‌رك، (ژیروندون) لرله‌رأی‌ویرمش؛ وبونلرله برابر ۱۷۹۳ تاریخنده محکوم اولوب، سکز آی احتباندن بر قادینك خانه‌سنده مختفی قالدقدن صکره، بونی ده نارینه یاقامق ایچون طیشاری یه جیقوب، توقیف وحبس اولنه‌رق، ۱۷۹٤ ده محبسده کندینی تسمیم ایده‌رك وفات ایتمشدر. علوم ریاضیه‌نك تطبیقاتنه و احوال نوع بشره دائر برقاچ کتابی اولوب، الك مشهور اثری «ترقیات افکار بشر» عنوانلی تألیفیدر، که احوال تاریخیه‌دن بحث ایتدیکی حالده، محبسده و یانده مراجعت ایده‌جك هیچ بر کتابی اولمدیغی حالده یازمشدر. وولتر و تورغونك ترجمهٔ حالرینی ده یازمشدر.

قوندوز { افغانستانده کابلك ۲۷۰ کیلو. مترہ شمالنده افغانستان امیرینه تابع بر اوزبك خانلك مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۵۰۰۰ اهالیسی وآغر هواسی واردر.

ــ قوندوز خانلغی جیحون مجراسیله هندوکوه آره‌سنده واقع اولوب، شرقاً بدخشان، غرباً بلخ، شمالاً حصار و درواز مملکتلریله محاطدر. دوز وبطاقلق بریر اولوب، هواسی آغیر ویازین پك

صیجاق قیشین دخی پك صوئوقدر . شرق جنوبی جهتنده هندوکوهك اتکاری بولنوب، اك یوکسك محلی اولان (کوه عنبر) ك ۷۶۲ متره ارتفاعی واردر. اهالیسی ۴۰۰۰۰۰ راده‌لرنده اولوب ، تاجیك واوزبکدن مرکبدر. تاجیکلر متمکن اولوب، لسان فارسی ایله متکلم، و اوزبکلر جفتایجه لسانیله متکلم وخیمه‌نشیندر . اوز بکلردن بری مقدما بوخانلق تشکیل ایدوب، اخلافی افغانستان امیرینك تحت اطاعتنه کیرمکه مجبور اولمشلردر . برنجی محصولی پرنج اولوب، مرعالری‌ده چوقدر .

قوندوم { (Condom) فرانسه‌نك (ژرس) ایالتنده و (اوش) ك ۴۳ کیلومتره شمال غربیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۸۲۸۰ اهالیسی، برکوچك موزه‌یی حاوی مناستری، برقاچ فابریقه‌سی وایشلك تجارتی واردر.

قونده { (Konda) سیبریه‌نك تو بولسق ایالتنده اوبی ایرماغنه تابع ایرتیچ نهرینه دوکیلور بر چای اولوب، مجراسی ۶۰۰ کیلومتره اوزونلغنده‌در .

قونده { (Condé) فرانسه ده « شمال » ایالتك والنسیانه قضاسنده و وا - لنسیانه‌نك ۱۲ کیلومتره شمال شرقیسنده اولەرق اسقونهری اوزرنده ناحیه مرکزی مستحکم برقصبه اولوب، یالکز ۲۸۲۰ اهالیسی وار ایسه‌ده ، اسکی و مشهور بر بلده اولوب ، وقتیله پرنسلك مرکزی ایدی، و بوربون خاندانلك بر شعبه‌سی افرادی قونده پرنسلری عنوانیله شهرت بولمشلردر. — فرانسه‌ده بو اسمله دها برقاچ قصبه اولوب ، اك بیوکلری قالوادو ایالتنك (ویره) قضاسنده و (ویره) نك ۲۵ کیلومتره شرقنده واقع و ۶۸۷۰ اهالیی جامع اولانیدر .

قوندینا مارقه { (Condinamarca) آمریقای جنوبیده قولومبیه جمهوریتی ایالاتندن اولوب ؛ ماباغدالنه ایرماغنك شرق جهتنده واقعدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۰۶۴۰۰ مربع کیلومتره واهالیسی ۵۳۷۶۵۸ کشیدر . اصل مسکون ومعمور یرلری آند سلسله‌سی یایله‌لری اولوب، بوسلسله‌نك شرق جهتنده اورتوق مجراسنه طو - غری ممتداولان پایانسز اووه‌لری ایسه یالکز ۱۶۰۰۰ قدر وحشی یرلیلرك جولانکاهیدر . ایالتك مرکزی کرسیٔ حکومت اولان بوغوته شهریدر .

قونرادر { (Conrad) جرمانیه قرالریله آلمانیه ایمپراطورلرندن بش کشینك اسمیدر :

برنجیسی فرانقونیه دوقه‌سی ایکن ۹۱۲ ده جرمانیه قرالغنه انتخاب اولنه‌رق ، قرالغنی طانیمیان صاقسه وباویره دوقه‌لریله محاربه ایتمش؛ و ۹۱۸ ده مجارلرله ایتدیکی محاربه‌ده آلدینی یاره‌دن متأثراً وفات ایتمشدر . دشرمنی اولان صاقسه دوقه‌سی (اوتون) ك اوغلی (هنری) بی ولی عهد براقمشدی.

— ایکنجیسی (سالیق) لقبیله ملقب اولوب، فرانقونیه دوقه‌سی هنرینك اوغلی اولدینی حالده ، ۱۰۲۴ ده جرمانیه قرالغنه انتخاب اولنه‌رق، صا - صه پرنسلریله غاوغا ایتمش ؛ وجهستان ایله مجارستان ولهستانده اعادهٔ اسایش ایتدکدن صکره، ایتالیایه سفر ایده‌رك ، غالب کلمسی اوزرینه ، ۱۰۲۷ ده رومادهٔ آلمانیه ایمپراطورلغنه نصب اولنمش؛ و ۱۰۳۹ ده اوترختده وفات ایتمشدر .

— اوچنجیسی سوآبه دوقه‌سی فردریقك اوغلی وایمپراطور بشنجی هنرینك همشیره زاده‌سی اولوب ، ایکنجی لوترك یرینه انتخاب اولنمغه چالیشمش ایسه‌ده، موفق اولەمیوب، بونك وفاتی اوزرینه ، ۱۱۳۸ ده آلمانیا ایمپراطوری اولمش؛ ورقیبی بولنان صاقسه وباویره دوقه‌سی هنری ایله محاربه ایدوب، بونك یرلرینی دخی آلمش؛ و ۱۱۴۷ ده یدنجی لویی ایله برلکده اهل صلیب محاربه‌سنه کیدوب ، برمدت دمشق محاصره ایتمش ایسه‌ده ، برنتیجه استحصال ایده‌میه‌رك، عودت ، و ۱۱۵۲ ده وفات ایتمشدر .

— دردنجیسی ایمپراطور ایکنجی فردریقك اوغلی وسوآبه دوقه‌سی اولدینی حالده ، ۱۲۵۰ ده ایمپراطورلغه انتخاب اولنمش ایسه‌ده ، پاپا دردنجی اینوسان بونی تصدیق ایتمیوب ، فلمنکلی کویبومی التزام ، وصاحب ترجمه علیهنده براهل صلیب حربی اعلان ایتمشدی . بونك اوزرینه قونراد ، سیچلیتین قرالی اولق ایچون ، ایتالیایه کچوب ، ناپولی وقاپووه ایله آکینویی ضبط ایتمش ایسه‌ده ، بوفتوحاتی

صره‌سنده ۱۲۵٤ ده وفات ایتمشدر . وراثتنه کوزی اولان برادری (منفروآ) طرفندن تسمیم اولندیغی مظنوندر .

— بشنجیسی (قونرادین) دیمکله معروف اولوب ، دردنجی قونرادك اوغلیدر . پدرینك وفاتنده ۳ یاشنده اولوب ، ارثاً آلمانیه‌ایمپراطورلغیله ناپولی وسیچلیه قرالغنه حق اولدیغی حالده ، محروم ایدلمش ؛ و (آنژولی شارل) دن ناپولی قرالغنی آلمق ایستدیکنده ، ۱۲۶۸ ده مغلوب واسیر اولوب ، صوری برمحاکمه‌دن صکره ، ۱٦ یاشنده اولدیغی حالده ، اعدام اولنمشدر .

قونسپسیون { (Concepcion) آمریقای جنوبینك شیلی حکومتنده وسانتیاغونك ٤۳۵ کیلو مترہ جنوب غربیسنده اولەرق (بیوبیو) نهرینك صاغ کنارنده‌وبحرمحیط معتدل‌ساحلنده ۱۲ کیلومترہ ایچریده ایالت‌مرکزی برقصبه اولوب ، ۲۸۰۰ ۱۸ اهالیسی وداخلی‌مکتب اعدادیسی واردر .

— قونسپسیون ایالتنك مساحهٔ سطحیه‌سی ۹۱۵۵ مربع کیلومترہ واهالیسی ۲۱۵ ۲۱۸ کشیدر . بغدای وسائر حبوباتیله شرابی آمریقاده برنجی اولوب ، هواسی دخی صاغلام ولیمانلری چوقدر .

— آرجنتین حکومتنك (انتریوس) ایالتنده وپارانك ۲٤۵ کیلومترہ شرق جنوبیسنده اولەرق اوروغای نهرینك صول ساحلنده دخی بواسمله برقصبه اولوب ، ٦۵۱۵ اهالیسی واردر . مقدما مذکور ایالتك مرکزی ایدی .

— بواسمله آمریقاده دهابرقاچ کوچك‌قصبه واردر .

قونستان { (Constant)روما ایمپراطورلرندن بواسمله‌ایکی کشی کلشدر :

برنجیسی بیوك قسطنطینك اوچنجی اوغلی اولوب ، ۳۳۷ تاریخ‌میلادیسنده‌ایکی‌برادری‌قسطنطین وقونستانس ایله برلکده پدرینه وارث اولەرق ، ملکك مقاسمه‌سنده کندیسنك حصه‌سنه ایتالیا ایله آفریقا دوشمش ؛ وبعده برادری قسطنطین ایله محاربه ایده‌رك ، بونك (آکیله) ده مقتول اولمسی اوزرینه ، صاحب ترجمه ۳٤۰ ده بتون غربك ایمپراطوری اولمشدر .

— ایکنجیسی شرق ایمپراطوری‌اولوب‌ایکنجی هراقلیوسك اوغلیدر . ٦٤۱ تاریخنده ، هنوز ۱۲ یاشنده ایکن ، تخته اقعاد اولنمش ؛ و بونك زماننده روم ایمپراطورلغنك برچوق یرلری معاویه طرفندن ضبط ایدلمش ایدی . نهایت قسطنطینیه‌یی ترکله ، سیچلیه‌ده اقامت ایتمکده ایکن ، ٦٦۸ ده وفات ایلمشدر .

قونستانتیا { (Constantia) فرانسه ده کی (قوتانسه) واسویچره‌ده‌کی قونستانسه شهرلرینك اسم قدیمیدر .

قونستانتین { (Constantin)[«قسطنطین» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قونستانتینوپولیس { (Constantinople) استانبولك اسم اصلیٔ یونانیسیدر . [« قسطنطینیه » و « استانبول » ماده‌لرینه مراجعت بیوریله .]

قونستانس { (Constance) روما ایمپراطورلرندن ایکی کشینك اسمیدر :

برنجیسی (قلور) یعنی « صاری » لقبیله ملقب اولوب ، ۲۹۲ تاریخنده ماقسیمیان طرفندن اوغللغه قبول ، وقیصر عنوانیله غالیا و اسپانیه ایله بیوك برتانیه والیلکنه نصب اولنمش ؛ و ۲۹۲ ده قیام ایتمش اولان برتونلرلی‌رام ، وفرانقلری‌دفع‌ایده‌رك ، اوتون شهرینی یکیدن تأسیس ایتمش ایدی . ۳۰۵ ده غالریوس ایله برابر آوغوست عنوانی آلوب ، ملکنی رفق وملایمتله اداره ایتمش ؛ وخرستیانلره قارشی اولان تعقیباته ختام ویرمش ایدی . ۳۰٦ تاریخنده پیقتلره قالدونیه‌لیلره قارشی حربه حاضرلنمقده ایکن ، یورق شهرنده وفات‌ایتمشدر .

— ایکنجیسی قسطنطینك ایکنجی اوغلی اولوب ، ۳۳۷ تاریخنده ، بدرینك وفاتی اوزرینه ، برادرلری ایکنجی قسطنطین و قونستان ایله مقاسمهٔ

ملك ايده‌رك ، حصه‌سنه شرق و يونان دوشمش ؛ و برادرلرى غربده بربرينى متعاقب مقتول اولنجه ، بونلرك حصه سنى غصب ايتمش اولان (مانيانس) ايله (وترانيون) ى دفع وتنكيل ايده‌رك ، ۳۵۰ تاريخنده بتون روما ممالكنه صاحب اولمش ايسه‌ده ، ۳۶۱ تاريخنده وفات ايتمشدر . زمانى ايرانيلره قارشى محاربه‌لرله و التزام ايتديكى آريوس مذهبى اصحابيله اورتودوقسلر آره‌سنده كى مجادله‌لرله كچمشدر .

— ايمپراطور هونوريوسك سردارلرندن بر قونستانس دخى واردر ، كه ۴۱۱ تاريخنده (آرله) ده تحصن ايتمش اولان غاصب قسطنطينى مغلوب ، و ويسيغوتلر حكمدارى آتولفى غاليا دن اخراج ايتمى اوزرينه ، ايمپراطور كنديسنى ۴۲۱ ده داماد وآوغوست عنوانيله تلطيف ايتديكنه بناءً ، بعض مورخلر طرفندن ايمپراطورلر صره سنه قونيله‌رق ، اوچنجى قونستانس نامياله ذكر اولنمشدر .

قونستانسه (Constance) سيچليتين قرالىچه‌لرندن ايكى قادينك اسميدر :

برنجيسى ايكنجى روجرك قيزى اولوب ، پدرينك وفاتندن صكره دنيايه كلمش ؛ و ميراث حقنده يكنى (تانقرد) ايله منازعه ايدوب ، ۱۱۹۴ ده قرالىچه طانينمش ؛ وايمپراطور آلتنجى هنرى‌يه واروب ، بونك اداره‌سى سيچليه‌ليلره پك آغر كلمكله ، كنديسى دخى قوجه‌سنه قارشى تبعه‌سنى مدافعه‌يه مجبور اولمش ؛ و ۱۱۹۸ ده ، اوغلى ايكنجى فردريق پاپانك تحت وصايتنه قودقدن صكره ، وفات ايتمشدر .

— ايكنجيسى منفرد آنك قيزى اولوب ، ۱۲۶۱ ده آراغونلى اوچنجى پدرويه‌وارمش ؛ وقوجه‌سنك ياردىمىله ، مشهور سيچليه ايكنديلرى قتل عامندن صكره ، آنژولى شارلدن سيچليه‌يى ضبط ايتمش ؛ ۱۲۸۳ دن ۱۲۹۷ تاريخنه‌دك اوغللرى نامنه پالرموده حكم سورمشدر .

قونستانسه (Constance) باده بيوك دوقه‌لغنده قارلسروهه‌نك ۳۴۰ كيلومتره جنوب شرقيسنده وهمناى اولان كولك غرب جنوبى كوشه‌سنده رين ايرماغنك بوكولدن چيقديغى محلده واقع قضا مركزى برقصبه اولوب ، ۱۲۰۹۵ اهاليسى ، ساعت ومنسوجات فابريقه‌لرى وباشليجه اسويچره ايله ايشلك تجارتى واردر . برمحله‌سى ربنك اوبرياقه‌سنده واسويچره طوپراغنده‌در . اسكى برقصبه اولوب ، اسم قديمى (قوتستانتيا) در .

قونستانسه كولى (Lac de Constance) و آلمانجه بودنزئه (Bodensee) اسويچره ايله آوستريا وآلمانيه آره‌سنده بيوك بركول اولوب ، جنوب غربى ساحلى اسويچره‌يه ، شرق جنوبى ساحلى آوستريايه وسائر طرفلرى آلمانيه‌نك باويره ، وورتمبرغ وباده حكومتلرينه عائددر . شرق جنوبيدن غرب شمالى‌يه طوغرى بويى ۷۲ كيلومتره ، اكى ۲ ايله ۱۴ كيلومتره آره‌سنده ودرينلكى ۲۱۰ ايله ۳۱۵ متره بينندر . سطحى حذاى بحردن ۳۹۸ متره يوكسكدر . مساحهٔ سطحيه‌سى ۵۳۹۰۰ يكى دونم اولوب ، جنوكولندن آز كوچكدر . منتهاى غرب شمالى‌يسنده چتاللاشوب ، براوجى طار واوزون بركورفز صورتنده باده طوپراغى ايچنه كيرر ؛ وديكرى قونستانسه بوغازندن مروره (اونترزئه) كولى تشكيل ايدر . اسويچره وآوستريا جهتلرنده سواحلى طاغلق اولوب ، آلمانيا طرفنده ايسه بعض تپه‌لرى حاوى اووه‌لردن عبارتدر . بوكوله برقاچ نهردوكيلوب ، اك بيوكارى (رين) ايرماغيدر ، كه اسويچره‌دن كلوب ، اسويچره ايله آوستريا حدودنده جنوبدن كوله دوكيلور ، وكولى بوينه‌شق ايله ، قونستانسه قصبه‌سى اوكنده كولدن خروج ايده‌رك ، غربه طوغرى آقار . كولك صويى قيشين طونماز ، وبعضا شدتلى فرطونه‌لر دخى اولورسه‌ده ، سير سفائنه مانع اولميوب ، برچوق واپورلر ويلكن كميلرى ايشلر .

— اميد برونندە و (قاپتوون) ك ۱۹ كيلو متره جنوبنده‌دخى بواسمله بركوچك قصبه بولنوب ، چبوقلرى شيرازدن نقل اولنمش مشهور باغلريله مقبول شرابلرى واردر .

قونستيتوسيون (Constitucion) آمريقای جنوبيده شيلينك (ماؤله) ايالتنده و (والپارزو) نك ٢٦٦ كيلومتره جنوب غربيسنده اولهرق ماؤله نهری اوزرنده ومنصبی قربنده سنجاق مركزی برقصبه اولوب، ٦٥٤٠ اهاليسی وجوارلرنده كليتلی قهوه محصولاتی واردر .

قونسكيه (Conskie) روسيه‌ده لهستانك رادوم ايالتنده و رادومك ٥٥ كيلومتره جنوب غربيسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ١٤٢٩٠ اهاليسی واردر .

قونسوس (Consus) اسكی رومالیلرده مشورتك الهی زعم اولنان برمعبود موهوم اولوب ، كتم اسراره دال اولق اوزره ، ضمنك نصفنی يره كومر ، وبونك نامنه برچوق آيينلر اجرا ايدرلر ايدی .

قونسوئغره (Consuegra) اسپانيه‌ده توله‌ايالتنده (مادرجوس) قضاسنده ومادر جوسك ٦ كيلومتره غربنده واسكی برقلعه‌نك آلتنده برقصبه اولوب ، ٥٠٠٠ اهاليسی ورومالیلردن قاله بعض آثاری واردر .

قونشاغوا (Conchagua) آمريقای وسطينك (سالوادور) حكومتنده و فونسقه كورفزی مدخلنك صول كنارنده بر بركان اولوب ، ١٠٥٩ متره ارتفاعی واردر .

قونغ (Kong) آفريقای غربيده يوقا - ری كينه‌نك شمالنده شرقدن غربه ممتد بر سلسلهٔ جبال اولوب، كينه سواحلنه اينن انهاری سودان غربيه طوغری آقان (نيجر) حوضه‌سندن آيريور . بو طاغلر هنوز كشف اولنه‌ميوب ، ٨٠٠ و نهايت ١٠٠٠ كيلومتره‌لك محلده ممتد اولدقلری مظنوندر . اسكی خريطه‌لرده پك مرتفع بر سلسله كوستريليورسه‌ده ، بعض طرفلرينی كورن سياحلر ٧٥٠ متره‌دن زياده ارتفاع بولمامشلردر . بعض محللرنده آنجق برتقسيم مياه خطی تشكيل ايده‌جك صورتده آلچق‌تپه‌لردن عبارت اولمسی‌ده ملحوظدر .

— بوطاغلرك جنوبی‌اتكلرنده و(قوماسه) نك ٢٧٠ كيلومتره شمال شرقيسنده بو اسمله بر زنجی شهری اولوب، هنوز هيچ بر آوروپالی طرفندن زيارت اولنمامش ايسه ده ، پك بيوك و تجارتكاه بر شهر اولديغی مروی، و ايچنده پاپيلان پاموق منسوجات سودان غربيجه پك مقبولدر .

قونغ فوچئو (Cong - Fou - Tseu) [« قونفوچيوس » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

قونغلتون (Congleton) انكلتره‌نك چستر ايالتنده وماقلسفيلدك ٢٢ كيلومتره جنوب غربيسنده برقصبه اولوب، ١١٣٥٠ اهاليسی و پاموق منسوجاتله ايپك اقمشه و قوردله فابريقه‌لری واردر .

قونغو (Congo, Zaïre) ياخود زايير آفريقانك اك بيوك ايرماقلرندن اولوب ، قطعهٔ مذكوره‌نك خط استوا اوزرنده وخط مذكورك جنوبنده تا ١٣° عرض جنوبيه قدر اولان اراضیٔ واسعهٔ وسطيه‌سنك صولرينی جمع ايله، بحر محيط آطلاسی‌يه دوكر. بونهر عظيم (نياسه) كولنك غرب و (تانغانيقه) نك جنوب جهتنده واقع (بانغوئلو) كولنك جنوب غربی كوشه‌سندن (لوآپوله) اسميله خروجله ، ابتدا غرب جنوبيه ودرعقب دونوب شماله طوغری آقه‌رق ، (قازمبه) مملكتنك حدود غربيه‌سنی بعدالتشكيل ، اراضیٔ مجهوله ايچنده جريانله ، (لانجی) كولنه واصل اولور ؛ و بو كولده بر چوق انهار و علی‌الخصوص جنوب غربيدن كلن وبربرينی متعاقب بر چوق كوللرك آياغی حكمنده اولان (لوآلامبه) يی آلدقدن صكره ، كاه شماله وكاه شمال غربيه طوغری آقه‌رق ، صاغدن اراضیٔ مجهوله‌دن كلن بر طاقم انهار و صولدن مجراسی كندی مجراسيله متوازی‌اولان (لومانی)يی آليرر؛ واوندن آشاغی يتاغی پك زياده‌توسع ايتديكی، وبر چوق آطه‌لری حاوی اولديغی حالده ، غربه طوغری آقار؛ وصاغدن (ريمبيری) و (مونغاله)يی دخی بعدالاخذ ، برقوس تشكيل ايده‌جك صورتده جنوب غربيه طوغری دونر؛ وصولدن (لوپوری) و (چوآپه) نهرلرينی آلوب، (مانتومبه) كوليله‌ده اختلاط ايدر ، و بونك‌قارشيسنده صاغدن(اوبانكی)

نهر عظیمی ودها آشاغیده (سانغه) و(لیقوآله)یی آلیر؛ و تدریجاً جنوبه طوغری دونوب ، صولدن (موآته یاموو) اراضیٔ واسعهٔ مجهوله سنك حسابسز انهاری اجتماعندن متشکل اولان (قوآ) نهر عظیمی دخی اخذ ایله، دها بر خیلی مسافه‌ده فرانسز قونغوسی دینلن غامبو مهجرینك حدودینی بعدالتفریق، ینه سربست قونغو اراضیسنی شق ایله پورتکیزك (آنغوله) مهجری حدود شمالیه سنه واصل اولنجه، غربه طوغری دونوب، ۶° عرض جنوبیده کنیشجه واوزون بر خلیجدن بحر محیط آطلاسی یه دوکیلور. قونغو نیل و نیجردن صکره آفریقا قطعه‌سنك اوچنجی ایرماغی‌اولوب، مجراسی ۴۸۰۰ کیلومتره و حوضه سی ۲۴۷۸۰۰۰ مربع کیلومتره‌در. منصبندن ماتادی‌یه قدر ۱۵۰ کیلومتره‌لکی سیر سفائنه صالح اولوب ، محل مذکورده بر طاقم شلالهلر سفائنك دوامنه مانع اولیورسه‌ده ، بو شلالهلردن یوقاری دخی استانلیولدن (استانلیفالس) ه قدر اولان قسمی و تابعلریله دخی ۱۵۰۰ کیلومتره محلی سیر سفائنه صالحدر . قونغونك منصبی ۱۴۸۴ تاریخنده پورتکیز بحریونندن (دیغوقام) طرفندن کشف اولنه‌رق، مجراسنك اکثر طرفلری اخیراً انکلیز سیاحینندن لیوینغستون وقامرون و بعده استانلی طرفندن کزلمشدر .

قونغو (دولت مستقله‌سی (État Indé-pendant du Congo) آفریقای وسطیده آنف‌البیان قونغو ایرماغی حوضه‌سنك قسم اعظمنی حاوی اولمق اوزره ، اخیراً آوروپا دولتك اتفاقیله تشکیل، و بلجیقه قرالنك حکمدارلغی تحتنه وضع اولنمش بیطرف بر دولت اولوب، ساحلده همنامی اولان ایرماغك منصبی شمالنده یالکز ۳۷ کیلومترهلك وسعتی اولدیغی حالده ، ایچریلرده بو ایرماغك وبعده بوکا تابع (اوبانکی)نك مجراسی تعقیب اولنه‌رق، ۵° عرض شمالی یه قریب محله قدر جیقار ؛ وجنوبده ۲۲° طول شرقی یه قدر ۶° و ۶° ۳۰′ عرض جنوبی خط مستقیمی حدود عد اولندقدن صکره ، جنوبه طوغری توسع ایده‌رك . نهرك منابعنه یعنی ۱۳° عرض جنوبی یه قدر واصل اولور . منتهای غربیسی بحر محیط آطلاسیده ۱۰° طول شرقیده اولدیغی حالده ، حدود شرقیه‌سی تانغانیقه کولنه یعنی ۲۸° طول شرقی یه قدر وار یر . اکثر طرفلری هنوز غیر مکشوف اولان بواراضیٔ واسعهنك مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً ۲۲۴۱۲۵۰۰۰۰۰۰ مربع کیلومتره واهالیسی ۱۴۰۰۰۰۰۰ راده‌لرنده‌در. ایچلرنده آوروپالیلر ۱۰۰۰ کشی قدر اولوب ، بونلرك نصفی بلجیقه‌لیدر . ساحلی آچق اولوب . لب دریادن برآز کری چکلنجه، ۲۵۰ متره ارتفاعی اولان برسده تصادف اولنور ، که اورادن ایچری یه طوغری اراضی آشاغی یوقاری او ارتفاعده دوام ایده‌رك ، آچقجه بر پایله تشکیل ایدر، که بونك اوته‌بریسنده و علی‌الخصوص منتهای شرق و جنوبنده هنوز درجهٔ ارتفاعلری مجهول برطاقم جبال بولنیور . میاه جاریه‌سی چوق اولوب، جمله‌سی قونغو ایرماغنه دوکیلور ؛ و بونلرك مجرالرنده آز چوق کنیش برچوق کوللر دخی تشکل ایدیور . خط استوا ایچندن مرور ایتدیکی جهتله، هواسی‌بالطبع صیجاق اولوب. ساحلده رطوبتی ده زیاده اولمغله، آغر، وایچ طرفلرده دها یابس ودها صاغلامدر. اهالیسی زنجی اولوب، اکثریت اوزره (بانتو) جنسیتنه منسوبدر . سواحله قریب اولانلری الآن بت پرست ایسه‌ده شرق و شمال طرفلرنده کیلرك اکثری مسلم اولوب ، ایچلرنده زنکباردن اورالره کیرمش بیاض عربلر دخی چوقدر . اصل مرکز اداره‌سی بروکسلده اولوب، محلنده بر اجرا هیأتی وقرالك وکیلی صفتیله بر والی قونغو ایرماغنك اك شمالی مجراسی اوزرنده واقع (قونغو) بلده‌سنده اقامت ایدر . ساحلهقریب اولان (بومه)قصبه‌سی‌ده ایکنجی مرکزی حکمنده در . مملکت ۱۱ ایالت و یا سنجاغه منقسمدر. وارداتی باشلیجه‌اخراجاتدن آلنان کمرك ایله سائربعض‌رسومدن عبارت‌اولوب، یدی سکز ملیون فرانقه بالغ اولور ؛ و مصارفنك برقسمی بلجیقه قرالی وخزینه سی طرفندن تسویه اولنور . اخراجاتی باشلیجه فیل دیشی ، قهوه ، قاوچوق ، پالمه دینلن برنوع جوز وبونك یاغی کبی شیلردن عبارت اولوب ، سنه‌ده ۱۴ ملیون فرانقی متجاوزدر . شمدیکی‌حالده وسائط اختلاطی‌انهاردن عبارت اولوب، برقاچ‌دمیر یول‌خطی دخی دردست

انشادر . یرلیلردن بری کوکالی ودیکری قرعه‌ایله جمع اولنور ایکی نوع عسکری واردر .

قونغو { فرانسز — سی (C ongoFran-gais) آفریقای غربیده جنوبی کینه مملکتنده فرانسه مستملکاتندن کنیش بر یر اولوب، شمالاً آلمانیه‌نك قامرون مهجریله واراضیٔ غیر مضبوطه ایله، شرقاً وجنوباً مستقل قونغوایله، غرباً دخی بحر محیط آطلاسی ایله محدوددر . حدود شرقیه‌سنی (قونغو) ودها یوقاریده بوکا تابع (اوبانکی) مجراسی تشکیل ایدوب ، آنجق جنوبا قونغونك مجراسنه قدر ممتد اولیور . °۲ عرض شمالیدن °۵ عرض جنوبی یه‌و ′۳۰ °۶ دن ′۳۰ °۱۵ طول شرقیه قدر اعتبار اولنور . هنوز اکثر طرفلری مجهول و یا برایکی سیاح طرفندن کوریلوب یك سطحی صورتده معلوم اولغله ، فرانسه‌نك بو مملکت واسعه‌یه اولان ادعای متبوعیتی ده صرف سیاست عالمنجه معتبر اولوب، محلنده ساحله قریب برقاچ نقطه‌دن بشقه بر یرده حکم و نفوذی اولمد - یغندن، وشمدیه قدر بر کونه قید و تحقیق اجرا اولنمیغندن، مساحهٔ سطحیه‌سیله مقدار اهالیسی حقنده برشی دینله‌مز؛ یالکز فرانسه‌یه‌قریب بروسعت وجسامتده اولدیغنی سویلیه‌بیلیرز . سواحلدن برآز ایچری یه کیدیلنجه، طاغلر تصادف اولنوب، بوطاغلر کیتدکجه یوکسلهرك، نهایت داخلی مرتفع بریایله‌یه چیقیلیر، که پایانسز بالطه کورمه‌مش اور مانلرله مستور اولوب، مياه جاریه‌سی وکوللری دخی چوق واکثر یرلری حقیقةً شایان تصویردر . سنه ده ایکی یاغمور موسمی اولوب، بری شباطدن مایسه و دیکری ایلولدن کانون اوله قدر دوام ایدر . بو ایکی موسمده یك چوق یاغمور یاغوب، بتون نهرلری طاشیر . انهارینك اك بیوکی (اوغوئه) اولوب، اوندن صکره طوغریدن بحر محیط آطلاسی یه دوکیلن نهرلری : ریوسانتوا، غابون . نغانغه . قوآ اودر . شرق جهتنك صولری ایسه قونغو ایرماغنه دوکیلوب، بونلرك اك بیوکلری : سانغه، لیقوآله، آلیما، مبه و سائره در . غابون نهری سائرلرینه نسبتله کوچك ایسه ده، منصبنده یك اوزون و بحریه‌جه یك مهم بر خلیج تشکیل ایتد - یکندن، فرانسزلر اك اول اوراسنی ضبط ایدوب، ساحل شمالیسنده الیرویل، اسمیله برقصبه تأسیس، ومهجره مرکز اتخاذ ایتمشلردر . بوسببه مبنی مهجرك بتوننده ده (غابون) اسمی دخی ویریلیر . سواحلیله آچق یرلرینك هواسی پك صیجاق وآغیر اولوب، آوربالیلر بوهوا ایله اصلا امتزاج ایتمزلر؛ وصیتمه‌یه وانواع امراض جلدیه‌یه دوچار اولوب، اکثری آز مدتده تلف اولورلر . یوقاری طرفلرینك هواجه دهامساعد اولسی مأمول ایسه‌ده، اهالی‌ایله موانست امکانی مشکوکدر . اهالیسی زنجی اولوب، اقوام و قبائل مختلفه‌یه منقسم ایسه‌ده، جمله‌سی (بانتو) جنسیتنه منسوب اولوب، لسانلری‌ده بربرینه قریب ومشابهدر .

قونغور { (Koungour) روسیه‌نك پرم ، ایالتنده و پرمك ۹۴ کیلو مترہ جنوب شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۰۸۰۵ اهالیسی، دباغخانه‌لری، قوندره و سائر مواد سراجیه ایله بخار ماکینه سی فابریقه لری، سنه‌ده بر قوریلور بیوك پنایری و جوارنده ۶ کیلومترہ قدرطولی اولان ۱۰۰ قدرغریب مغاره‌سی واردر . قضاسنده ۲۰۰۰ تاتار اهالیٔ اسلامیه بولنیور .

قونفوچیوس { (Confucius) چینك اك مشهور حکیمی اولوب، اصل اسمی (قونغ فوچئو) در . میلادعیسی (عم) دن ۵۵۱ سنه اول (لو) حکومت ممتازه - سنك برشهرنده دنیایه کلمشدر . پدری شهرمذکورك حاکمی اولوب، چین شارعلرندن (هوآنغ تی) نك نسلندن اولدیغی مرویدر . کنج ایکن، امور دولتده استخدام اولنوب، ۲۴ یاشنه کلنجه، هر شیئدن الچکه رك، مملکتك اخلاقی اصلاح ایتمك مقصدیله مطالعات و ملاحظاته قویلمش؛ وبو مقصدله چینك برچوق یرلرینی کزوب، برخیلی تلامذه پیدا ایلمش ایدی . عقل وحکمتنك اشتهاری اوزرینه ، (لو) حکمداری کندیسنی نزدینه جلبله، وزیر نصب ایدنجه، قونفوچیوس منویٔ ضمیرینی اجرا ایله، اخلاق عمومیه‌یی ومحاکمی اصلاح ایتمش؛ وصنایع وتجارتی خیلی ایلری یه کوتورمش ایسه ده ، چوق کچمه‌دن استعفا ایدوب، چکلمکه مجبور اولمش؛

و یکیدن سیاحته چیقوب ، خلقه حسن اخلاق درسلری ویرمکه، وبعده نامنی تأبید ایدن کتابلری یازمغه باشلامش ایدی . قبل المیلاد ٤٧٩ تاریخنده ۷۰ یاشنده وفات ایتمشدر. تلامذه‌سی کندیسنی پك زیاده بیوده رك، اقوال و افعالنی یازمشلردر . سلاله‌سی الی یومنا هذا چینده باقی اولوب، حرمت عمومیه‌یه وبرچوق امتیازاته نائلدرلر. قونفوچیوس عملی برفلسفه تدریس ایدوب، انسانك حسن اخلاقله و حسناتله کمال بوله بیله جکنی و انسان کاملك عالم لاهوتله مناسبتی اولدیغنی التزام ایتمکله، دیانته تعلق ایدر مسئله‌لره دخی قاریشدیغندن، فلسفه‌سی بالتدریج مذهب یرینه کچوب، حالا بوکون مذهبی باقیدر . هر نه قدر چینده و اوکا قریب ممالك کثیره ده (بودا) دینلك قبابت پرستلك حالنی آلان بر صورتی دین‌عمومی حکمنده ایسه‌ده، کبار وخواص طاقمی الآن قونفوچیوسك مذهبنه تابعدرلر. تألیفاتی اخلاق وفلسفه وتاریخه دائراولوب، اکثر آوروپا السنه‌سنه ترجمه اولنمشدر . قونفوچیوس خارق‌عاده شیلردن اصلا بحث ایتمز .

قونقورد { (Concord) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك (نیوهامپشیر) حکومتنك مرکزی بر قصبه اولوب ، بوستونك ۱۰۰ کیلومتره شمال غربیسنده و (مریماق) نهرینك ایکی کنارنده وبرچوق دمیریول خطلرینك محل تقاطعنده واقع و ۱۲۳۰۰ اهالی‌یی جامعدر. نهرك شلاله‌سیله ایشلر برچوق فابریقه‌لری ومشهور آرابه وآلات‌موسیقیه‌ایله دمیره‌متعلق آلات وادوات متنوعه‌سی واردر. — بو اسمله ممالك مذکوره‌ده برقاچ کوچك قصبه دها واردر .

قونقورده { (Concorde) اسکی‌رومالیلر عندنده وفاق ومحبت الهه‌سی زعم اولنوب، رومادہ بیوك برمعبدی‌وارایدی‌که سناتو دخی بعض دفعه ایچنده اجتماع ایدردی .

قونقوردیا { (Concordia) آمریقای جنوبیده آرجنتین حکومتنك انتریوس ایالتنده واوروغوآی نهری‌ساحلی‌یمینندن ۱ کیلومتره‌لك مسافه‌ده بر قصبه اولوب، ۵۵۰۰ اهالیسی واردر .

قونکه { اندلسده شنترین اعمالندن بر قصبه اولدیغنی یاقوت‌حموی بیان ایدیور.

قونکتیقوت { (Connecticut) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك شمال شرقی جهتنده برنهردر ، که قاناده حدودنده نیعانله، (ورمونت) و(نیوهامپشیر) حکومتلری آره‌سنده آقه‌رق، وبعده (ماساچوست) حکومتی وهمنای‌اولان‌حکومتی شق‌ایده‌رك، جنوبه طوغری ۱۵۰ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، (لونغ‌ایسلاند) قوینه دوکیلور. برقسمی سیر سفائنه صالحدر ؛ وصویی برچوق ماکینه‌لر چویرر .

قونکتیقوت { (Conecticut) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك شرق شمالی جهتنده اك اول تشکل ایدن اون‌اوچ حکومات متفقه‌نك ویکی انکلتره خطه‌سنك منقسم بولندیغی آلتی حکومتك بری اولوب ، جنوباً (لونغ ایسلاند) کورفزیله، غرباً نیویورق، شمالاً ماساچوست، شرقاً دخی رود ایسلاند حکومتلریله محاط ومحدوددر. قره‌دن یعنی‌اوچ‌جهتدن‌حدودی خطوط مستقیمهٔ مفروضه‌دن عبارت‌اولوب، شرقدن غربه ممتد بر مستطیل شکلنی ابراز ایدر. ۴۱° ایله ۴۲° عرض شمالی آره‌سنده واقع اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۲۹۲۵ مربع کیلومتره و اهالیسی ۸۲۰۰۰۰ کشیدر، که بونلرك ایچنده ۱۰۰۰۰ قدر زنجی و ۲۵۰ قدر اصل یرلی بولنیور. همنای اولان نهر مملکتی شمالدن‌جنوبه شق‌ایدر. اراضیسی آچلق و آز متموج اولوب ، یالکز شمال غربی کوشه‌سنده (غرین مونتن) یعنی « یشیل طاغ » سلسله‌سنك انکاری بولنیور . هواسی هر نه قدر سریع‌التحول و قیشین زیاده‌جه صوئوق ایسه‌ده ، پك صاغلامدر . زراعت. معدنجیلك، صنایع مختلفه، بالیقجیلق والحاصل هرنوع عملیات پك ایلری‌اولوب، معمور و متمدن بریردر . جمهوریت ۸ قونتاق یعنی سنجاغه منقسمدر . مرکزی کاه (نیوهاون) وکاه (هارتفورد) قصبه‌سیدر .

قونلیانو { (Conegliano) ایتالیاده وندیك خطه‌سنك تروینزه ایالتنده وتر- ویزه‌نك ۲۷ کیلومتره شمالنده برقصبه اولوب ، ۵۰۰۰ اهالیسی وچوخه‌ایله ایپك‌قماشلرفابریقه‌لری واردر .

قونوتوپ (Konotop) روسیه‌نك جرنیغوف ایالتنده چرنیغوفك ۱۲۲ کیلو مترة شرقنده وموسقوه‌دن کیفه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب ، ۱۹۲۷۰ اهالیسی واردر .

قونوخت (Connaught) ایرلانده‌نك منقسم اولدیغی درت ایالتك اك کوچکی اولوب جزیره‌نك قسم وسطیسنك غرب جهتندن عبارتدر . شبه‌جزیره‌یه مماثل بریر اولوب ، اوچ جهتدن دکیزله محاط اولدیغی حالده ، شمال شرقی طرفندن اولستر ، شرقاً لینستر ، شرق جنوبی جهتندن دخی مونستر ایالتلریله محدوددر . شمالدن جنوبه بویی ۱۳۷ واکی ۷۰ کیلومتره اولوب ؛ ۱۷۶۰۰ مربع کیلو مترة مساحهٔ سطحیه‌سی و ۸۴۶۰۰۰ اهالیسی واردر . اراضیسی غرب وشمال جهتنده عارضه‌لی اولوب ؛ طاغلری آنجق ۸۰۰ متره ارتفاغنه قدر چیقار ، واتکارنده کوزللکلریله عالمده مشهور کوللری واردر ؛ کبونلرك اك بیوکلری : قون ، ماسق ، قوریب وسائردر . اك بیوك نهری حدود شرقیه‌سنی آیران (شاتون) نهری اولوب ، (بویله) و (سوق) نهرلری دخی بوکا دوکیلور . (مویریور) نهری (قون) کولنك آیاغی اولوب ، (قلاره) نهری دخی (قوریب) کولنه و (دوکرته) نهری‌ده (غالوای) قوینه دوکیلور . سواحلی پك کیرنتیلی چیقنتیلی اولوب ، قره‌لرك ایچنه زیاده صوقلمش برچوق قوی وخلیجلری واردر ، که باشلیجه‌لری شمالده : (اسلیغو) و (کیلاله) : غرب شمالی جهتنده : (برودهاور) و (قلاقسود) ؛ غربده غلو ، کیلری هاون ، بیرتربوی‌بی ، کیلکرانبی ؛ جنوب غربیده دخی (غالوای) اسمیله بیوك برکورفزدر . غلو قوینك مدخلنده (آچیل) و (قلاره) جزیره‌لری وغالوای کورفزینك آچیقلرنده (آران) جزایری بولنیور . اراضیسنك قوهٔ انباتیه‌سی پك آز اولوب ، یالکز برمقدار پتاته ایله یولاف حاصل اولور . وقتیله حکومات سبعهٔ متفقه‌نك برینی تشکیل ایدوب ، الیوم ۵ قونتلق یعنی سنجاغه منقسمدر ، که بونلرده : لیتریم . اسلیغو ، مایو ، روسقومون وغالوای قونتلفلریدر . اهالیسی پك فقیر وجاهل اولوب ، یالکز ایرلانده یعنی کلت لسانیله متکلمدرلر .

قونورسانو (Conversano) ایتالیانك باری ایالتنده وبارینك ۳۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده برقصبه اولوب ، ۱۱۰۰۰ اهالیسی واردر . اسکی اتروسقلردن قاله قدیمی برقصبه اولوب ، نورمانلر زمانینده برآره‌لق برحکومت مستقلهٔ‌نك مرکزی اولمشدی .

قونون (Conon) اسکی آتنه حکومتی سردارلرندن اولوب ، قبل‌المیلاد ۴۰۶ تاریخنده مدللی جزیره‌سنده اسپارته‌دونمماسی طرفندن محاصره اولنه‌رق ، بعدالغلوبیه قورتاره بیلدیکی ۶ کمی ایله قبریسه قاچمش ؛ وایرانیلری اسپارته‌لیلره قارشی تحریك ایدوب ، قومانده‌سنه تسلیم اولنان ایران دونمماسیله ۳۹۴ تاریخنده قنیده اوکنده اسپارته دونمماسنی محو ایده‌رك ، کیقلاده جزایرینی آتنه حکومنه‌قزاندیرمش ؛ وآتنه‌یه‌عودت ایدوب ، سور وقلعه‌لرینی تحکیم ایتمش‌ایدی . بعده ایران شاهی نزدنده یونه وائولیه‌یی آیاقلاندیرمغه چالیشمغله اتهام اولنه‌رق ، آسیای صغیر والیسی تیریاز طرفندن جلب وتوقیف اولنمش ایسه‌ده ، متعاقباً سبیلی تخلیه اولنه‌رق ، قبریسه چکلمش ؛ و ۳۹۰ ده اورادە وفات ایتمشدر .

— بو اسمله یونان قدیم مشاهیر مهندسین ومنجمینندن دخی بری اولوب ، سیسامللی اولدیغی حالده ، قبل‌المیلاد ۳۰۰ تاریخندن ۲۶۰ تاریخنه‌دك اسکندریه‌ده یاشامشدر .

قونی (Coni, Cuneo) ایتالیانجه قونئو ایتالیانك پیامونته خطه‌سنده و تورینونك ۸۷ کیلومتره جنوبنده ایالت مرکزی برقصبه اولوب ، ۱۱۴۲۵ اهالیسی ، ایپك قماشلرله بعض یوك منسوجات فابریقه‌لری ، ذخیره ایله ایپك وکنویره متعلق ایشلك تجارتی وسنه‌ده ایکی دفعه قوریلور پنایری واردر . وقتیله پك مستحکم ایکن ، اخیراً استحکاماتی هدم اولنمشدر .

— قونی ایالتنك مساحهٔ سطحیه‌سی ۷۱۳۶ مربع کیلومتره اولوب ، ۶۱۸۲۳۰ اهالیسی واردر . ۲ قضایه منقسم اولوب ، ۲۶۳ ناحیه‌یی حاویدر . اراضیسی طاغلق اولوب ، دکیز آلپلرینك اتکارینی

حاویدر. مرعالری چوق و کوزلدر. باشلیجه محصولاتی حبوبات متنوعه ایله کنویر، میوه‌وطوت اولوب، صنایعنك برنجیسی‌ده ایپك‌اخراجی وایپك، پاموق وکنویردن منسوجات اعمالیدر. بعض دمیر-خانه‌لری‌ده واردر. کومش، قورشون و دمیر معدنلریله مرمر اوجاقلری و معدن صولری ده چوقدر.

قونیاق { (Congac) فرانسه‌نك شارنته ایالتنده و آنغولمك ۵۱ کیلو-متره غربنده وشارنته نهری‌اوزرنده قضامرکزی برقصبه اولوب، ۶۸۰ ۱۳ اهالیسی، اسمیله مسمی و بتون عالمده مشهور مسکرات ایله فوچی وشیشه فابریقه‌لری وکوزل تفرجگاهلری واردر. قصبه ایله جوارلرنده سنوی ۲۰۰ ملیون فرانق قیمتنده قونیاق چیقار.

قونیبرت { یاخود کونیبرت (Cunibert) لومباردحکمدارلرندن‌اولوب، ۶۷۸ تاریخ میلادیسنده پدری (پرتاریت) طرفندن حکومته تشریك اولنمش؛ و ۶۸۷ ده پدرینه‌خلف اولوب، ۶۹۰ ده ترنته‌وبرشه دوقه‌سی (آلاشیس) طرفندن اسقاط اولنمش ایسه‌ده، متعاقباً تبعه‌سی طرفندن دعوت اولنه‌رق، آلاشیسی طرد ایله، کمال آسایشله حکومت سوروب، ۷۰۰ تاریخنده وفات ایتمشدر.

قونیچ { (Konitz) پروسیه‌ده غربی‌پروسیه ایالتنك (مارینوردر) سنجاغنده ومارینوردرك ۹۰ کیلومتره غربنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۹۰۹۳ اهالیسی و فورچه فابریقه‌سیله دمیر دوکمخانه‌لری واردر.

قونیچه { (Conitza) یانیه ولایت و سنجاغنده و یانیه‌نك ۴۵ کیلومتره شمالنده اولهرق (ویوسه) نهری اوزرنده و بر اووه‌نك کنارنده اولهرق طاغ اتکنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۵۵۰۰ اهالیسی واردر. اطرافنده مرعالری چوق‌اولوب، قیونلری کثرتلی اولمغله، مشهور آرناؤد پنیری اورادن چیقار. اهالیسی وفرت ذکا وفطانتله مشهوردر.

— قونچه قضاسی جنوباً نفس‌یانیه قضاسیله، غرباً ارکری سنجاغیله، شمالاً لسقویك قضاسیله، شرقاً دخی مناستر ولایتیله محاط اولوب، ۳۴ قریه‌دن مرکب اولدیغی حالده تقریباً ۲۵۰۰۰ اهالیسی واردر، که بونلرك ده نصفی قدر مسلم و آرناؤد و قصوری یونه آرناؤد خرستیان ایله اولاخدن مرکبدر. اراضیسی طاغلق اولوب، قابل زراعت یرلری آز ایسه ده، مرعالری چوق اولوب، خیلی مقدار قیون وسائر حیواناتی‌واردر. قونچه اووه‌سنده و ویوسه وادیسنده خیلی طوت آغاجلری‌ده بولنوب برمقدار ایپك‌چیقار. کویلرده قادینلر طرفندن یوکدن چوراب و فانله و ولنجه وسائره اعمال اولنور. ویوسه نهری قضایی شق ایدوب، درون قضاده (وویدوماتی) و (سارا-ندوپوری) چایلرینی دخی آلیر. بوقضاده فائده سی مجرب ودرجهٔ حرارتی زیاده برکوکوردلی ایلیجه بولنیور. (پازاروپولو) اسمیله سنه‌ده برکره بر پنایر دخی قوریلوب، حیوانات ویوك معمولاتیله سائره‌یه دائر خیلی آلیش ویریش اولور.

قونیغسبرغ { وسائره [«کونیکسبرغ» وسائره ماده‌لرینه‌مراجعت بیوریله.]

قونین { (Konin) لهستانك قالیس ایالتنده وقالیسك ۵۳ کیلومتره شمال شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۸۰۱۰ اهالیسی وچوخه فابریقه‌لری واردر.

قونیه { آناطولینك وسطلرنده ۵۳۳ متره ارتفاعی اولان چوللیسی واسع بر اووه‌نك کنارنده وغرب جهتنده برکوچك کولده ختام بولان بر چایك اوزرنده اولهرق استانبولك تقریباً ۴۵۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده واقع ولایت مرکزی مشهور برشهر اولوب، ۴۴۰۰۰ اهالیسی، ۴۴ جامع شریفی، ۱۴۷ مسجدی، ۴۲ مدرسه‌سی، جمعاً ۱۸۹۰ کتبی‌حاوی بش کتبخانه‌سی، ۲ کلیساسی، ملکیه‌اعدادیه‌سیله‌ذکورواناث ایچون بررشدیه‌لری ومتعدد ابتدائیه و صبیان مکتبلری، ۳۱۴ دکانی، ۲ بدستانی، ۷ خانی، ۸ حمامی، ۸۱ چشمه‌سی وسلجوقیلردن قالمه جامع و سرای وقلعه و سائره کبی بر چوق ابنیهٔ مصنعه خرابه‌لری واردر. شهر شمالدن جنوبه ممتد و ایکی اوجی سیوری اولوب، بر بالیق شکلنی ابراز

ایدیور . اورته‌سنده ایچ قلعه نامیله خراب برقلعه‌سی اولوب ، بونك ایچنده بولنمش اولان ملوك سلجوقیه سرایلرینك بعض طرفلری الیوم باقیدر ، وصنعت ماهرانه‌لری جالب انظار دقت اولمقده‌در . سلجوقیلردن قالمه جوامع شریفه‌نك اکجسیم والك مصنعی سلطان علاءالدینك جامعی اولوب اخیراً تعمیر اولنمشدر . قونیه‌نك بادئ شهرتی اولان اسبابك بری‌ده مولانا جلال‌الدین رومی حضرتلرینك منشئ اولمسی اولوب ، ولی مشارالیهك درون شهرده‌کی تربهٔ شریفه‌سی ودرکاهی پك معمور ومزینیدر . شهرك اوچ طرفی چول حالنده قورو وخالی ایسه‌ده ، غرب جهتنده وبرساعتلق مسافه‌ده (مرام باغلری) نامیله باغ وباغچه‌لك واشجار مثمره وغیر مثمردن حاوی مفرح وکوزل هوالی بریر واردر . که اهالینك صیفیه‌لرینی شامل اولوب ، اغنیا طاقمی یازین اورایه چیقار . شهرده یالکز ابنیهٔ امیریه ومعابد وسائره ایله برقاچ یوزخانه‌کار کیر اولوب ، دیکرلری طوپراقدن وسازله اورتیلی اولدیغندن ، شهرك خارجدن منظره‌سی کوزل دکلدر . شهر داخلنده کایم ، خالی ، سجاده ، یوکدن عبا و قوشاق وکبتن وپاموقدن بز اعمالنه مخصوص متعدد دستکاهلر وحکومته عائد برکهر - چله ایله برتوتون فابریقه‌سی ودباغخانه‌لری واردر . قاؤن وقارپوزیله سائر میوه‌لری پك لذیذدر .

قونیه شهری پك اسکی برزمانده برطاقم یونان مهاجرلری طرفندن (دانایه) اسمیله انشا اولنه‌رق (لیقاؤنیه) خطهٔ قدیمه‌سنك مرکزی اولمشیدی . اساطیر قدیمه‌یه کوره ، کویا بوشهره بر اژدرها مسلط اولوب ، ایکیده برده هجومله ، قادین وقیزلرینی یدیکی حالده ، ژوپیترك اوغلی (پرسیوس) اژدرهایی قتل ایله ، شهری بوبلادن قورتاردیغیچون ، اهالیسی شهرك برقپوسی اوزرنده بونك رسمنی وضع ایتدکارندن ، « رسم » ویا « صنم » دیمك اولان (ایقون) دن مشتق اولق اوزره ، شهره (ایقونیوم) نامی ویرلمشدی . رومالیلر وروملر زمانینده دخی بواسمله یاد اولنوب ، بعده سلجوقیلرك ید ضبطنه کچنجه ، اختصاراً قونیه تسمیه اولنمشدر . روم سلجوقیلری بوشهری پایتخت اتخاذ ایدوب ، بونلردن علاءالدین اول شهری سور وخندقله احاطه وقله وقلعه‌لرله تحکیم ایدوب ، خلقلری دخی جوامع ومدارس وسرایلر وسائر ابنیه وخیراتله قونیه‌یی زیاده توسیع وتزیین ایتمشلردی . دولت سلجوقیه زماننده قونیه شمدیکنك برقاچ مثلی بیوکلکنده ایدی . دولت سلجوقیه‌نك ختامنده قره‌مان اوغللرینك الینه کچوب ، بعده بونلرك عساکر عثمانیه‌یه مقاومتلری صره‌سنده وقوع بولان محاربا - تدن خیلی خراب اولمش ؛ ونهایت ممالك عثمانیه دائره‌سنه داخل اولمشدر . وآثار عتیقه‌سی زمان ایله آزالمشدر . لکن بوصوك زمانلرده بیویوب کسب عمران ایتمکه باشلامش ؛ وهله حیدرپاشا وازمیردن بدأ ایدن ایکی دمیریول خطنك اورایه منتهی اولمسی آززمان ظرفنده شهرك چوق ترقیسنی موجب اولهجنی طبیعی بولنمشدر .

— قونیه قضاسی سنجاغك وسطنده واسع بریر ضبط ایدوب ، صودرهمی ، خاتون سرای ، سعیدایلی واین اوکی ناحیه‌لریله برابر ۸۶ قریه‌دن مرکب و ۶۱۰۲۸ اهالی ایله مسکوندر . اراضیسی منبت وهوای متعدل اولوب ، حبوبات متنوعه ایله میوه‌لرك اعلالری وآفیون ، جهری وسائره حاصل اولور . قیونلری چوق اولوب ، خیلی پیانی اخراج اولنور .

قونیه { ولایتی . آناطولینك اك واسع ولایتی اولوب ، شبه جزیره‌نك ساحل جنوبیسندن وسطلرینه وشرق طرفلرینه قدر واصل اولور . غرباً آیدین ، شمال غربی جهتندن خداوندکار ، شمالاً وشمال شرقی طرفندن آنقره ، شرق جنوبی جهتندن آطنه ولایتلریله ، جنوباً دخی ینه آطنه ولایتنك ایچ ایل سنجاغیله وآق دکزله محاط ومحدوددر . تقسیمات قدیمه‌ده لیکیه‌نك برقسمیله ، پیسیدیه ، لیقاؤنیه ، پامفیلیه ، الیسوریه خطه‌لرینی وقاپادوقیه خطه‌سنك برمقدارینی حاویدر . تاریخ عثمانیده اکثریا ولایت قره‌مان وقره‌مان ایلی اسملریله مذکوردر . بوولایت واسعه ۳۶° ایله ۳۹° عرض شمالی و ۲۷° ایله ۳۳° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب ، مساحهٔ

سطحیه‌سی ۶۰۰ ۹۱ مربع کیلومتره واهالیسی ۵۸۸ ۰۰۰ ۱ کشیدر، که بونلردن ۲۰۰ ۹۸۹ ی مسلم، ۰۰۰ ۷۳ ی ترکجه نسانله متکلم روم (؟)، ۹۷۰۰ ی ارمنی ، ۴۰۰ ی قتولیك ، ۱۰۰ ی پروتستان ، ۶۰۰ ی اسرائیلی و ۰۰۰ ۱۵ ی چنکانه‌در. ولایتك قسم غربیسیله حدود جنوبیه‌سی طاغلق و پك عارضه‌لی اولوب، شرق‌شمالی جهتلری حد وسطی اوزره ۱۰۰۰ متره یوکسکلکنده بر یایله‌دن عبارتدر . طاوروس یعنی بوغا و غلط اوله‌رق بلغار طاغی دینلن سلسلهٔ جبال ولایتك جنوب شرقیسنده ممتد اولوب، آطنه ولایتی آیردینی کبی، بوز طاغ دخی حدود غربیه‌سنی یعنی منتشا سنجاغنی آیریور . غرب جهتنده تکه سنجاغنده قیزلجه طاغ ، آق طاغ ، اووه جق طاغی ، دیکر بوز طاغ ، بوردور سنجاغنده یان طاغ ، اسپارته ایله قونیه سنجاقلری آره‌سنده سلطان‌طاغی، قونیه سنجاغی داخلنده دخی شیخ طاغی، حاجی‌باباطاغی، قره طاغ ، قره‌جه طاغ و سائر بعض منفرد طاغلر بولنیور. بوغا طاغی سلسله‌سنك اك یوکسك یری ۳۴۷۷ متره ارتفاعنده اولوب ، دیکر جبالك‌کی ۲۵۰۰ متره‌دن آشاغی و یالکز شیخ طاغنك یوکسکلکی تقریباً ۳۰۰۰ متره در . ولایتك غرب جنوبی قسمنی تشکیل ایدن تکه سنجاغنك میاه جاریه‌سی آق دکیزه، و منتهای شرقنده بولنان نیکده سنجاغی قسم شمالیسنك صولری قزیل ایرماق واسطه‌سیله قره دکیزه دوکیلوب، سائر طرفلرینك یعنی نفس قونیه ایله اسپارته وبوردور سنجاقلرینك ونیکده سنجاغی نصف جنوبیسنك دکیزه مخرجلری یوقدر؛ وولایتك بو قسم اعظمی داخلی بر حوضه تشکیل ایدوب، بونك صولری کوللره دوکیلور ، و یا یولده قوملرده و بطاقلقلرده قورویوب محو اولور. آق دکیزه دوکیلن چایلرینك باشلیجه‌لری غربدن باشلایه‌رق: دمیر چایی، قوجه چای، آق صو، کوپری صویی، منوغات، قارپوز ایرماغی ، آلان صو و سائره‌در . قزیل ایرماغك تابعلری کوچك برطاقم چایلردن عبارتدر . داخلی حوضه انهارینك باشلیجه‌لری‌ده : قوچحصار کولنه دوکیلن بیاض صو واین صویی، ارکلی کولنه دوکیلن قزیلجه صو وقره‌مان چایی، همنای اولان کوله دوکیلن بکشهر چایی، بوردور کولنه دوکیلن کورن صو واکردیر وآقشهر کوللرینه دوکیلن متعدد چایلردر. کوللری دخی چوق اولوب، الك بیوکاری قوچحصار کولیدر، که یازین قورویوب ، پك واسع بر طوز اووه‌سی حالنده قالیر. ایکنجی درجه‌ده بکشهری واکردیر، اوچنجی درجه‌ده بوردور ، آقشهر ، بوزقیر، ودردنجی درجه‌ده خاتون سرای، ارکلی، قره‌بیکار کوللریدر .

ولایتك یایله جهتیله طاغلق محللرینك یعنی بتون شمال و شرق طرفلرینك هواسی صوئوق وقیشلری شدتلی اولوب، یالکز آق دکیز مائله‌سنده اولان تکه سنجاغنك آشاغی طرفلرنده و سواحلنده هوا قیشین معتدل و یازین خیلی صیجاقدر . یایله جهتنك هر طرفی طاغلرله محاط اولوب، بوطاغلر بلوطلری جلبله رطوبتی چکدکارندن ، ولایتك ایچ طرفلرنده آز یاغمور یاغار ، ودائما قوراقلغدن قورقیلور. اوطرفك اورمانلری‌ده آز اولوب، هله نفس قونیه سنجاغنی تشکیل ایدن واسع یایله بسبتون چپلاق و اکثر طرفلری عادتا چول حالنده‌در . غرب جهتنده وعلی‌الخصوص تکه سنجاغنده‌ایسه اورمانلر پك‌چوق اولوب، استانبوله و اسکندریه‌یه نقل اولنمق اوزره ، کلیتلی کراسته قطع‌اولنه‌رق، انهار واسطه‌سیله ساحله ایندیریلیر. طوپراغی مختلف اولوب، یایله‌نك صو آلتنده بولنان یرلر یله طاغلر آره‌لرنده کی وادی و بایرلری خیلی منبت ایسه‌ده ، زراعت هنوز طرز قدیمده اجرا اولنوب ، اهالینك مقداری دخی او قدر واسع اراضی یی اداره ایده‌میه‌جك درجه ده اولدیغندن وسائر موانعدن، ایشلنن یرلری پك آزدر. بتون اراضیٔ مزروعه سی ۹ ملیون اسکی دونمه بالغ اولهمیور . الك برنجی محصولی بغدای و ایکنجی درجه‌ده آرپه، داری، ملز، مصر، یولاف، چاودار، نخود، مرجمك ، فاصولیه، آفیون ، توتون، کتن ، سیسام ، پاموق ، اوزوم ، بادم ، جوز ، فندق ، زیتون ، طوت وسائره‌در . سواحلنده پورتقال ولیمون دخی حاصل اولور . قروم ومنغانز و سائر معدنلر بولنیورسه‌ده ، چیقاریلانی یالکز بلغار(بوغا) طاغی معدنیدر، که سیملی قورشون وآلتون معدنی اولوب، حکومت طرفندن ایشلنیور؛ و ۷۳۷۸ عمله

چالیشدیر یلوب، بر بچق ملیون غروشی متجاوز قیمتده معدن چیقیور، و ۴۰۰۰۰۰ غروشه قریب تمتع اولیور . قوچحصار کولنك طوزی پك نفیس و پك کلیتلی اولوب، سنوی ۱۵ ملیون قیه رادهلرنده طوز آناطولینك اکثر طرفلرینه نقل اولندیغی حالده ، موجودینك آنجق بیکده بری آلنمش اولور . قره بیکار کولندن دخی خیلی مقدار طوز چیقدیغی کبی ، حاجی بکتاش نامیله نفیس بر قیا طوزی معدنی دخی واردر . ولایتك مرعالری چوق اولوب، قیون، کچی، تفتیك کچیسی، صیغیر، خرکله و سائر حیوانات اهلیه سی کثرتلیدر؛ وخیلی پیانغی، تفتیك، دری، یاغ وسائره اخراج اولنور. قیونلرینك مقداری برملیونی متجاوزدر. کوللرینك اکثرنده بالیق چوق ایسه ده، اهالی بوندن استفاده یولنی بیلمیور .

صنایع محلیه نفیس خالی، سجاده، کلیم، آلاجه، بز و سائره نجیله قبا و اینجه حصیر اعمالندن و سیسام یاغیله نانه صوبی و سائره اخراجندن و احتیاجات محلیه یه کوره اوفق تفك صنعتلردن عبارتدر . صو ایله چویریلیر برچوق دکرمنلری و تکه سنجاغنده حرازلری دخی واردر . تجارتی محصولات ارضیه ایله حیوانات و بونلرك محصولی وذکر اولنان منسوجات کبی شیلرك اخراجیله ولایتده اولیان مأکولات و معمولات اجنبیه نك ادخالندن عبارت اولوب، آنطالیه ایله تکه سنجاغنده کی سائر اسکله لردن وقوع بولان اخراجات سنویه برملیون عثمانلی لیراسندن زیاده جه و اخراجاتی بر بچق ملیون رادهلرنده در . اخراجاتنك یوزده ٤٦ سی ذخیره ، ۲۰ سی سیسام و ۱۷ سی کراسته در . آنجق اخیراً حیدر پاشا و ازمیر دمیر یول خطلرینك ولایته وصول ودخولی ولایتك اخراجاتی آرتیردرق ، ترقئ تجارت و معموریتنه چوق خدمت ایده جکی شبهه سزدر . ولایتك دیون عمومیه و رژی ایله برابر واردات سنویه سی ۶۰۰۰۰۰ ، ومصارف محلیه ۱۱۰۰۰۰ عثمانلی لیراسی رادهلرنده در . داخل ولایتده ۱۵۰۷ جامع شریف: ۱۱٤۱ مسجد، ٤۱۸ مدرسه ، ۲٤ کتبخانه، ۱۵٦٤ مکاتب اسلامیه، ٤۷ روم و ۱۰ ارمنی مکتبی، ۵۲ روم و ۹ ارمنی کلیسای ، ۲۲ تکیه، ۱۱۲ ۱۰ دکان ، ۶۵۵ مغازه، ۱۷۵ خان، ۶۷ حمام، ۱۰۹۶ دکرمن، ۶۰۱ یاغخانه، ۱۷۰ دباغخانه و ۵۱ کرمید فرونی موجوددر .

ولایت بروجه زیر ۵ سنجاغه منقسم اولوب، مرکزلره برابر ۳۰ قضا، ۳۲ ناحیه ایله ۱۹۳۹ قریه یی حاویدر .

سنجاق	قضا	ناحیه
قونیه	قونیه	صودرهمی
		خاتون سرای
		سعید ایلی
		این اوکی
	آقشهر	طوغان حصار
		جهانبکلی
	بکشهری	قیر ایلی
	سیدی شهری	
	ایلغین	آرغید خانی
	بوزقیر	بیلویران
	قره مان	آلا طاغ
		عفریاد
	خادم	
	ارکلی	دیوله
	قره بیکار	
	قوچحصار	
نیکده	نیکده	مثلی
		فرتك
	نوشهر	
	ارکوب	
	آقسرای	
	بور	
	معدن	
	عربسون	
حمید آباد	اسپارطه	کچیورلی
	اوانوبورلی	سکرکند
	اکردیر	بارله
		بادلو
	قره آغاج	افشار
	یلواج	خویران
بوردور	بوردور	کجر
		آغلاصون
	تفنی	کولحصار
تکه	آنطالیه	استانوس
		سریك
		میلاو
		قزیل قیا
	المالو	فنکه
		اکدیرقاردیغ
	علائیه	دوشنبه
		منوغات
	آقسکی	ابرادی
	قاش	

قونیه ولایتنك منقسم اولدیغی سنجاقلرك تقریباً

مساحهٔ سطحیه‌لریله مقدار نفوسلری دخی بروجه آتیدر :

سنجاق	مربع کیلومتره	اهالی
قونیه	۳۸ ۰۰۰	۳۲٤ ۰۰۰
تکه	۲۰ ۰۰۰	۲۲٤ ۰۰۰
نیکده	۱۹ ۰۰۰	۹۳ ۰۰۰
حمید آباد	۸ ۰۰۰	۱۹۲ ۰۰۰
بوردور	٦ ۰۰۰	۱۵۵ ۰۰۰
جمعاً	۹۱ ۰۰۰	۱ ۰۸۸ ۰۰۰

قونیه { سنجاغی . همنامی اولان ولایتك مرکز سنجاغی اولوب . مادهٔ آتفه‌ده‌کی جدوللردن آکلاشلدیغی اوزره ، ولایتی ترکیب ایدن بش سنجاغك اك بیوکی اولدیغی حالده ، ولایتك بتون قسم وسطیسنی ومرتفع یایله جهتنی جامعدر . اکزیاده غرب وجنوب جهتلری مسکون ومعمور اولوب ، نصفی مقدارینه قریب اولان شمال وشرق طرفی آغاجسز وصوسز برچول حکمنده‌در . مع هذا معمور ومسکون اولان یرلرینك ذخایر متنوعه ایله میوه ، آفیون ، جهری ، پاموق وسائر محصولاتی چوق ایسه‌ده ، ساحلدن بعدیتی بونلردن چوغنك آنجق احتیاج محلی نسبتنده یتشدیرلسنی منتج اولیور . هوالسی صوئوق وسرتجه ایسه‌ده ، پك صاغلامدر . قیشین میزان الحراره صفردن آشاغی ۸ درکه‌یه قدر اینر ، ویازین نادراً ۲٤ درجه‌دن یوقاری چیقار . سنجاغك کنارلرنده یعنی غرب وجنوب جهتلرنده اورمانلری چوق ایسه‌ده ، سوء حلك بعدی ووسائط نقلیه‌نك فقدانی حسبیله بویوزدن هیچ براستفاده اولنه‌میور . حیوانات اهلیه‌سی وعلی‌الخصوص قیونلری ولایتك سائر طرفلرندن زیاده‌در . هله‌یوروك عشیرتلرینك یکتا مشغولیتلری چوبانلقدر . بوسنجاغك بولندیغی محل قدیماً لیقاؤنیه وپیسیدیه‌اسملریله ایکی خطه‌دن عبارت وشمال شرقی کوشه‌سی قاپادوقیه‌دن معدود ایدی . اوائل دور عثمانیده دیار قرمان دینلن یردخی اصل قونیه سنجاغی ایدی . تقسیماتیله مساحه واهالیسی مادهٔ آتفه‌ده بیان اولندیغندن ، تکرارینه لزوم کورمیوب ، بوقدرله اکتفا ایدرز .

قون‌هوی‌اوئه { (Koun-Hoï-Oué) چینك سنجاغنده ومرکز لوانك ٤٠ کیلومتره غرب جنوبی پسنده اولەرق (هانغ‌چئو) کورفزینك جنوبی ساحلنده برقصبه اولوب ، ۲۰۰۰۰ قدر اهالیسی واردر .

قووان دریا { (یاخود قوغان دریا) روسیه‌یه تابع ترکستانده سیر دریا یعنی سیحون ایرماغنك برقولیدر ، که روسلرك (پرووسق) قلعه‌سنده مذکور ایرماقدن آیریله‌رق ، ٥ کیلو متره قدر جنوبه طوغری کیتدکدن صکره ، ینه غربه طوغری دونه‌رك ، ٦۰ کیلومتره قدر جریاندن صکره برقاچ شعبه‌یه وبونلر دخی دها آشاغیده برطاقم قوللره بالانقسام ، قامشلق کنیش بریراحاطه ایدر ، وبوبطاقلقلرده محو اولور . مجراسی ۳۰۰ کیلو متره اوزوندر . کنارلرنده برچوق خرابه‌لر وجدوللر آثاری بولنمغله ، وقتیله اورالرینك پك معمور ومسکون بولنمش اولدیغی آکلاشیلیور .

قووانه { (Kouvana) جاپونیه‌نك (نیپون) جزیرهٔ کبیره‌سنده (میه) ایالتنده و (چو) نك ٤۰ کیلومتره شمال شرقیسنده اولەرق (اووازی) کورفزی ایچنده و (کیسوغاوه) منصبنك صاغ کنارنده برقصبه واسکله اولوب ، ۱۸۰٦۵ اهالیسی واردر .

قوول { (Kovel) روسیه‌نك وولینیه ایالتنده وژیتومیرك ۳۳۵ کیلومتره غرب شمالیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب ، ۱۳ ۵۱۰ اهالیسی واردر .

قوونتری { (Coventry) انکلتره‌نك (وارویق) ایالتنده ووارویقك ۱۸ کیلومتره شمالنده اولەرق لوندره‌دن بیر مینغه مه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده برشهر اولوب ، ۳۷ ٦۷۰ اهالیسی ، ۳۰۰۰۰ عمله استخدام ایدر بیوك برقوردله‌و ۲۰۰۰ عمله قوللانیرمشهور برساعت فابریقه‌سی وچوخه ، فانله وسائر یوکلی منسوجات فابریقه‌لری واردر . پك اسکی برشهر اولوب ، اساساً برمناستردن عبارت ایدی ،

قوونو { (Kovno) روسیه‌نك غرب جهتنده وپترسبورغك ۸۰۹ کیلومتره جنوب غربیسنده اولەرق (یغن) نهریله (ویلیا) نك محل تلاقیسنده وبونك ایکی کنارنده واقع ایالت مرکزی برشهر اولوب ، ۵۰ ٤۹۳ اهالیسی ، ایکی

اعدادی مکتبیله متعدد مکاتب سائره‌سی ، صابون ، ایپ ، چینی ، باصمه وسائره فابریقه‌لریله دباغخانه ودمیردوکمخانه‌لری ، پروسیه ولهستانله ایشلك تجارتی وسنه‌ده برقورولوب ایکی هفته سورن پناری واردر . اهالیسنك بربیوك قسمی اسرائیلی و ۳۵۰ سی مسلماندر .

ـــ قوونو ایالتی لیتوآنیه خطه‌سنده واقع اولوب ، شمالاً وشمال شرقی جهتندن قورلانده ، غرباً ینه قورلانده ایالتیله وبروسیه ایله ، جنوباً (سووالیکی) و (ویلنو) ، شرق جنوبی طرفندن دخی ینه ویلنوایالتلریله محدوددر . مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۵۵۱۶۳۵ ، ۴۰۶۴۱ مربع کیلومتره اولوب ، اهالیسی واردر . اراضیسی دوز وآلچق اولوب ، ۲۵۰ مترویه واره‌میان بعض تپه‌لری واردر . (نیمن) ایرماغی حدود جنوبیه‌سنی آیروب ، مرکز ایالت اولان (قوونو) شهرنده شرقدن کلن (ویلیا) نهری و دها آشاغیده ایالتك وسطلرندن کلن نویا ، دوبیسه ودیکر برقاچ چای دخی بوایرماغه دوکیلور . (آ آ) ایرماغنی تشکیل ایدن برقاچ چای دخی ایالتك قسم شرقیسنده و (دیندأو) ایرماغنه تابع برقاچ نهر دخی قسم غربیسنده شماله طوغری آقار ؛ ایالتك قسم غربیسنده طوغریدن بالطبق دکیزینه منصب برقاچ نهری واردر . الحاصل میاه جاریه‌سی چوقدر . طوپراغی منبت وهواسی معتدل ورطیب اولوب ، اراضیسنك یوزده ۶۰ ی یعنی ۲۷۵۲۰۰۰ یکی دونمی اراضیٔ مزروعه‌دن ، یوزده ۱۴ ی اورماندن ویوزده ۱۳ ی چایردن عبارتدر . محصولات ارضیه‌سی برنجی درجه‌ده چاودار وبعده آرپه ، بغدای ، یولاف ، مصر ، پتاته ، کتن ، کنویر وسائره‌دن عبارت اولوب ، پتاته وحبوباتك چوغی اسپیرتو اخراجنده قوللانیلیر . کوکورد و دمیر معدنلریله میاه معدنیه‌سی ده چوقدر . حیواناتی وعلی الخصوص صیغیر وبیکیرلریله قویون ، کچی وطوموزلری چوق اولوب ، آنجق بیکیرلری پك عادیدر . وقتیله آریلری چوق ایدیسه ده ، اورمانلرله برابر ازالمشدر . ۴۵۲ مربع کیلو مترہ وسعتنده اولان کوللرنده ونهر وساحللرنده کلیتلی بالیق صید اولنور . صنایعی هنوز کری اولوب ، آنجق اسپیرتو ومسکرات ایله طوغله وسائره چیقاریر بعض فابریقه‌لری ودباغخانه‌لری واردر ، و قادینلر احتیاجات محلیه ایچون ال ایله بعض منسوجات یاپارلر . تجارتی باشلیجه یهودیلرك النده اولوب ، خرستیانلری تنبل وقیدسز آدملردر . اخراجاتی کراسته ، اودون ، دخایر ، اسپیرتو ، دری ، یاغی ، کتن ، طوموز قیلی وسائره‌دن عبارتدر . وقتیله (لیتوآن) لرله مسکون اولوب ، ۱۵۶۹ ده لهستانه الحاق اولنمش ، ولهستانك ایلك مقاسمه‌سنده بتون لیتوآنیه ایله برابر روسیه‌نك ضبطنه کچوب ، ۱۸۴۲ ده آیریجه برایالت اتخاذ ایدلمشدر . شمدیکی حالده دخی اها لیسنك اوچ ربعی لیتوآن اولوب ، قصوری اسرائیلی ، روس ، آلمان وتاتاردر . ثلثانی قتولیك وبرثلثی پروتستان ، موسوی ، اورتودوقس ومسلماندن عبارت اولوب ، تاتارجنسیتنه منسوب اولان اهالیٔ اسلامیه‌سی ۶۶۵ کشیدن عبارتدر ، و ویجی قصبه‌سنده برجامعلری واردر . ایالت داخلنده ۵ مکتب اعدادی وبرخیلی مکاتب سائره‌وارایسه‌ده ، معارف پك کری اولوب ، ۲۰۰ کشیده آنجق برمکتب شاکردی بولنیور . ایالت ۷ قضایه منقسم اولوب ، ۱۱ شهری ۲۴۹ قصبه وچارشیلی بیوك قریه‌سی ، ۱۲۰۹ کوپی و ۹۰۷۳ چفتلك ومزرعه‌سی واردر .

قووه { (Cowes) انکلتره‌نك (ویخت) آطه‌سنده و (سوتامپتون)ایالتنده اولەرق (نیوپورت) لك ۷ کیلو مترہ شمالنده و (مدینا) خلیجنك ایکی کنارنده برقصبه اولوب ، ۷۹۰ اهالیسی ، ایشلك لیمانی وجوارنده قرالیچه‌یه مخصوص برکوشکی واردر .

قووه { (Cove) ایرلانده‌نك (قورق) ایالتنده و (غریت‌قووه) جزیره‌سنك ساحل جنوبیسنده اولەرق (قورق) لك ۱۶ کیلومتره جنوب شرقیسنده برقصبه واسکله اولوب ، ۷۰۰۰ اهالیسی ، واسع لیمانی ، کوزل ریختملری ودکیز حاملری واردر .

قوویله { (Covilha) پورتکیزك (بیرا) ایالتنده و (غوآرده) نك ۳۵ کیلومتره غرب جنوبیسنده (قاستلوبرانقو) قضاسنه ملحق برقصبه اولوب ، ۸۸۴۰ اهالیسی ، جوارنده ایلیجه‌لری وچوخه وسائره فابریقه‌لری واردر .

قوهاهوئیله (Cohahüila) [«قوآهوئیله» ماده‌سنه مراجعت .]

قوهَذ ری جوارنده علیی وسفلی صفتلریله ایکی بیوك قریه‌اولوب ، چارشیلری وخیراتی اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

قوهستان (یاخود قهستان) فارسی‌کو- هستاندن معرب اولوب ، خراسانك قسم شمالیسیله مازندران و طبرستان جهتلرینه ونهاوند و همدانه قدر اولان یوکسك وطاغلق یرلره ویریلن اسمدر . آنجق بویرلرك یالکز یوکسك محللرینه تخصیص اولنمغله ، اتکارنده بولنان معمور یرلره بواسم اطلاق اولنمازدی . قو- هستانك اکثر اهالیسی کرد عشیرتلرندن عبارت ایدی .

قوهوئس (Cohoes) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك (نیویورق) حکومتنده (آلبانی) قونتلغنده وآلبانینك ۱۳ کیلومتره شمالنده اولهرق (هودسون) کوزفزینه دوکیلن (موهاون) نهری‌اوزرنده برقصبه‌اولوب ، ۱۵۳۶۰ اهالیسی و چوخه ایله کاغد و سائره فابریقه‌لری واردر .

قُویق حلب شهری ایچندن کچن نهر اولوب، عینتابك جنوبنده نبعانله، جنوبه طوغری جریان ایده‌رك ، شهر مذکورك باغچه‌لرینی اروا ایتدکدن‌صکره، قنسرین خرابه‌لری یانندن کچه‌رك، (المرج‌الاحمر) دینلن بر بطاقلقده محو اولور . قیشین صویی چوق اولوب، بوبطاقلق برکول صورتی آلیر؛ یازین ایسه اولانجه صویی ده باغچه‌لرك سقیسنده قوللانیلوب، یولده قورور . صویی پك لذیذ وخوشکواردر .

قویلحصار سیواس ولایتنك قره حصار شرقی‌سنجاغنده وقره‌حصارك ۵۵ کیلومتره غربنده اولهرق کلکیت نهرینك صاغ کنارنده بر قریه اولوب ، قدیماً (قولونیا) اسمیله بتون سنجاغی تشکیل‌ایدن خطه‌نك مرکزی مستحکم بر شهر ایدی . شمدیکی حالده خراب اولوب ، قضانك مرکزی دخی اولمدیغی حالده ، داخل اولدیغی قضا بونك اسمیله مسمادر .

— قویلحصار قضاسی شرقاً نفس قره حصار وصو شهری، غرباً حمیدیه قضالریله، جنوباً سیواس سنجاغیله ، شمالاً دخی طربزون ولایتیله محدود اولدیغی حالده ، ۹ ناحیه و ۶۹ قریه ایله ۱۴۵۰۰ اهالیی جامعدر . مرکزی (میشاز) قریه‌سیدر. اراضیسی طاغلق و یوکسك اولوب ، اورمانلری چوق ومرعالری کوزلدر . اراضئ مزروعه سی ۱۷۸۸۸۶ دونمدن عبارت اولوب، محصولاتی : بغدای، آرپه وسائر حبوباتله طوت، الما ، اوزوم، آرمود ، ویشنه، کراز، زردالی ، اریك و سائر میوه‌لرله سبزه‌لرك انواعندن عبارتدر . حیوانات اهلیه‌سی: قیون ، کچی، صیغیر و سائره‌در . قضا داخلنده بر ایکی یرده باقیر معدنی وار ایسه‌ده ، چیقارلمامقده‌در . مرکز قضاده هفته ده برکره بازار قوریلور . درون قضاده ۵۳ جامع و مسجد و بر رشدیه ایله ۶۵ صبیان مکتبی واردر . اهالیسنك نصفندن زیاده‌سی مسلم وقصوری لسان ترکی ایله متکلم روم (؟) و مذاهب ثلثه‌یه منقسم ارمنیدر.

قوینستوون (Queenstown) ایرلانده- ده مونستر ایالتنك قورق سنجاغنده وقورقك ۱۴ کیلومتره شرق جنوبیسنده اولهرق (غریت ایسلاند) جزیره سنك جنوبی ساحلنده برقصبه اولوب، ۹۷۵۵ اهالیسی، کوزل لیمانی، استحکاماتی، کوزل منظره‌سی، دکیزبانیه‌لری وکوشکلریله تفرجکاهلری‌واردر . وقتیله (قووه اوف قورق) اسمیله مسمی اولوب، ۱۸۴۹ ده ، قرالیچه‌نك بر زیارتی اوزرینه « قرالیچه قصبه سی » دیمك اولان بو اسمله تسمیه اولنمشدر .

— انکلیز مهجرلرنده بو اسمله برقاچ کوچك قصبه دخی واردر .

قوینسلاند (Queensland) آوسترالیانك منقسم اولدیغی بش مهجرك بری و اك شمال شرقیسی اولوب، جنوباً جنوبی‌یکی والس ایله، غرباً جنوبی آوسترالیا مهجریله و بوکا ملحق اراضئ شمالیه ایله، شمالاً (قارپنتاریه) کور- فزی و تورس بوغازیله شرقاً وشمال شرقی‌طرفندن دخی بحر محیط معتدل‌ایله محاط ومحدوددر. منتهای شمالیسی (یورق) اسمیله مثلث‌الشکل بیوك بر شبه جزیره‌دن عبارت اولوب ، اوجی یکی کینه‌نك قار- شیسنه قدر چیقار . حدود غربیه سیله حدود

جنوبیه‌سنك قسم اعظمی خطوط مستقیمهٔ مفروضه‌دن عبارتدر. منتهای شمالیسی قارشیسنده‌کی جزایر ملحقه‌سیله برابر °۱۰ عرض جنوبیدن °۲۹ عرض جنوبی یه و تقریباً °۱۳۶ طول شرقیدن °۱۵۱ طول شرقیه قدر ممتد اولوب، شمالدن جنوبه بویی ۲۲۹۰ و °۲۵ عرض جنوبیده اولان اك کنیش یرنده اکی تقریباً ۱۵۰۰ کیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ۷۲۱ ۷۳۰ ۱ مربع کیلومتره واهالیسی تقریباً ۴۶۰ ۰۰۰ کشیدر.

بو مهجرك ساحل شرقیسی پك کیرینتیلی چیقنتیلی اولهرق جنوب شرقیدن شمال غربیه طوغری ممتد برقوس تشکیل ایدوب، بوساحله متوازیاً بر صره طاغلر اوزانیور، که بونلر بربرلرینه مربوط اولهرق مختلف استقامتلرده ممتد، و بر طاقم قول وشعبه‌لری ایچ طرفلره قدر واصل اولور. بونلر مملکتنك جنوب جهتنده دها یوکسك اولوب، اك یوکسکلری ۱۷۳۷ متره ارتفاعنده‌در. شماله طوغری کیدلدکجه، ارتفاعلری آزالوب، آنجق (یورق) شبه‌جزیره‌سنك مبدأنده یکیدن یوکسلهرك، ۱۶۵۸ متره ارتفاعی بولور. بوطاغلرك انکلیزلرطرفندن موضوع اسامیسنی تعداده حاجت یوقدر. بوسلاسل جبالك شرقنده تا حدود غربیه‌یه قدر سطح مائل حالنده و یالکز تك توك تپه صره‌لرینی وآز یوکسك منفرد طاغلری حاوی واسع اووه‌لر ممتد اولوب، دنیانك اك کوزل مرعالرینی تشکیل ایدرلر. بو طاغلردن پك چوق انهار نبعان ایدوب، بر طاقلری سلاسل جبالك آره‌لرنده طولاشه‌رق، و بر طاقم بوغازلردن کچه‌رك، بحر محیط معتدله دوکیلور؛ وبر طاقلری ده ایچ طرفه طوغری جریانله، واسع یایله واووه‌لری شق ایده‌رك، بحر محیط جنوبی یه و یا شماله‌کی قارپنتاریه کورفزینه منتهی اولورلر. توصیف میاجه مملکت ٤ حوضه یه منقسم اولوب، برنجیسی بحر محیط معتدل مائله‌سیدر، که سلسلهٔ جبالدن اینوب بحر مذکوره دوکیلن و نسبةً قیصه اولان انهاری جامعدر؛ ایکنجیسی قارپنتاریه کورفزی حوضه‌سیدر، که شماله طوغری جریانله مذکور کورفزه دوکیلن انهارك حوضه‌لرندن عبارتدر؛ اوچنجیسی (دارلینغ) نهر عظیمنه و اوندن (موری) ایرماغنه دوکلك اوزره جنوبه طوغری آقان انهارك یتاقلرینی حاوی اولان قسم جنوبیسیدر؛ دردنجیسی دخی (ایره) کولنه دوکلك اوزره غرب جنوبی یه آقان انهاری جامع اولان قسم غربیسیدر. صولرینك بو وجهله هرطرفه آقمسی قوینسلاندك آوسترالیایه کوره یوکسك بر یر اولدیغنی کوستریور. برنجی مائله‌نك اك بیوك انهاری جنوبدن باشلایه‌رق: لوغان، بریسبانه، ماری، بورتت، قولان، باقله، بونیه، قالیوپه، هپسندن بیوك اولان وماکنزیه‌ایله داوسوندن ترکب ایدن (فیچروی)، پیونیر، بوردکین، بلیاندو، هربرت، کندی وبر قاچ قیصه چایلردن عبارتدر. ایکنجی حوضه‌ده کیلرك اك بیوکلری: میچل، استاتن ریور، وان دیمن، نورمان، فلیندرس، لیچهارد، آلبرت، جورجی وسائره‌در. دارلینغ نهرینك قوینسلاند مهجرنده‌کی تابعلرینك باشلیجه‌لری: قوندامینه، وارغو، ولام، مونغاله، نبیه، پارو، بولووسائره‌در. نهایت (ایره) کولنه منتهی اولانلرینك باشلیجه‌لری: دیامانتینه، بارقو (ونام دیکرله ویقتوریه)، هامیلتون، قاقوری، مولیغان وسائره‌در. بونلردن بشقه بو حوضه‌لرك دردنده دخی مملکتنك ایچنده کوچك کوللروبطا قلغلر تشکیل ایده‌رك هیچ بر طرفه آقمیان انهار دخی واردر.

قوینسلاندك ساحل شرقیسنك برحال مخصوصی واردر، که اوده ساحل قارشیسنده بوینه برصره صیغلر وقیالر بولنمسیدر. پك سیرك یرلرده کمیلره کچید ویرن و «بیوك سد» تعبیر اولنان بوصیغلر صره‌سی بحر محیط کبیرك جسیم طالغه‌لرینك کیرمسنه مانع اولمغله، بوسدله ساحل آره‌سنده‌کی دکیز دائما ساکن وسیر سفائنه پك صالحدر. قیالردن ینه خالی دکل ایسه‌ده، صویی پك براق اولدیغندن، کمیجیلر صویك ۹ متره آلتنده بولنان قیالری دخی کمینك اوستندن کوره بیلیرلر. مذکور سددن بشقه ساحلك قربنده برچوق آطه‌لر وقیالربولنوب، بونلرساحلك کیرنتی وچیقنتیلریله برلشه‌رك، برچوق کوزل لیمانلر تشکیل ایدیورلر. سد ایله ساحل آره‌سنده‌کی سفاین یولی برچوق فنارلرله تنویر اولنمشدر. جزایر مذکوره‌نك اك بیوکلری: حدود جنوبیه قربنده‌کی استرابروق ومورترن وشماله طوغری

صره ایله فرازر ، قورتیسی ، کومبرلاند ، هینچینبروق، لیزارده آطه‌لری ودها برچوق آطه‌لر ومنتهای شمالنده تورس بوغازینك ایچ طرفنده مولغراو وپرنس دوغال جزیره‌لری بولنیور . قارپنتاریه کورفزینك بومهجره عائد اولان سواحل شرقیه وجنوبیه‌سی ایسه دوز اولوب ، کیرنتی وچیقنتیلری یوق کبیدر . کورفزك منتهای جنوبنده (ولسلی) جزایر مجتمعه‌سی بولنیور ، که اك بیوکلری (مورنینغتون) آطه‌سیدر .

هواسی شمالدن جنوبه وساحلدن ایچ طرفلره طوغری تخلف ایدرسه‌ده ، عمومیت اوزره معتدل وصاغلام اولوب . عرضنك اقتضاسی درجه ده حرارت یوقدر . مرکزی اولان وساحلنك جنوب جهتنده بولنان (بریسباته) ده میزان الحرارەنك وسطی درجه‌سی ۲۱ در . شماله وداخله طوغری کیدلدکجه ، بالطبع حرارت آرتار . سواحلده یاغمورلری زیاده اولوب ، ساحل بونجه ممتد اولان طاغلرك غربی مائله‌سنده وداخلی اووه‌لرده نادراً یاغمور یاغار . اورانك قیشی اولان حزیران وتموز واغستوس آیلرنده جنوب شرقیدن ، واورانك یازی اولان کانونلرله شباطده شمال غربیدن موسم روزکارلری اسر ، آوسترالیانك سائر طرفلرنده داخلی چوللردن کلن قیزغین روزکارلر بومهجرده اسمیور . اك زیاده مستولی اولان خسته‌لقلر قره جکر وباغرصاق امراضیدر .

اشجارونباتاتی چوق ومتنوع اولوب ، آوسترالیا وهند ومالزیا نباتاتنك اکثری بوملکتده حاصل اولور . علی‌الخصوص یاغموری چوق اولان ساحل جهتنده اوکالیپتوسلر ۹۰ متره قدر یوکسك اولور. حرما جنسندن اولان اشجاری شماله طوغری کیدلدکجه چوغالوب ، آقاسیا اشجارینك انواعی دخی چوقدر . آغاج ایله اوت آره‌سنده اولوب، قالین صاپلری وبیوك یاپراقلری اولان نباتات انواعی‌ده کثیردر . مرانغوزلغه یارار اشجاری چوق اولوب، علی‌الخصوص قرمیزی رنکده برنوع سدروس چوق مقبول اولغله . نقلی قولای اولان یرلرده جنسی منقرض اولهجق درجه‌ده کسیلوب اخراج اولنمشدر. انهارك وادیلرنده وصو آلتنده بولنان اووه‌لرده طوپراق منبت اولوب ، هوا واقلیمك اختلافی جهتیله ممالك حاره ومعتدله محصولات مختلفه‌سی یتشدیریله بیلیر . شمدی‌یه‌قدر پتاته ، مصر ، پرنج، قهوه ، شکر قامشی، توتون ، یاموق ، چیویت ، قاؤن ، قاقاو ، اکمك آغاجی ، آراروت .زنجفیل، هندستان جوزی وآوروپانك اکثر میوه وسبزه‌لری یتیشدیرلمشدر . باغلر دخی یتشدیریلوب ، یمکه وشراب اعمالنه پك الویرشلی کوزل اوزوملر حاصل اولمشدر . ذخایردن صکره اك زیاده اهمیت ویریلن محصول شکر قامشی اولوب ، بونك زراعی کندیلری شکر فابریقه‌لری اداره ، ویا برقاچی برشرکت تشکیلیله برفابریقه انشا ،ویامحصولارینی فابریقاتورلره فروخت ایدرلر. مقدما شکردن صکره پاموغه اهمیت ویریلیوردیسه‌ده ، آمریقایه قارشی رقابت ممکن اولهمدیغندن ، بونك یتشدیرلمسی اهمال اولنمشدر . اراضیٔ مزروعه‌سی ۸۵۰۰۰ یکی دونم قدراولوب، بونك ۲۱۰۰۰ دونملکی شکر قامشی ، ۳۰۰۰۰ دونملکی مصر ، ۳۵۰۰ دونملکی بغدای تارله‌سی ۵۱۰ دونملکی باغ ، ۴۰۱ دونملکی پورتقال. ۸۲۸ دونملکی موز و ۲۲۹ دونملکی ده آناناس باغچه‌لرندن وقالانی صنعی چایرلرله سبزه باغچه‌لرندن عبارتدر. لکن مملکتك قسم اعظمی وعلی‌الخصوص ایچ طرفلری مرعالق اولوب ، اهالیسی چوغالدقجه ، برنجی مدار تعشیلری اولان حیوانات اهلیه‌سی‌ده تکثر ایدیور. طغوزسنه اولکی استاتیقه کوره بومهجرده ۱۳۴۴۰۰۵ قیون ، ۹۳۲ ۶۵۴ ؛ صیغیر ، ۳۲۶ ۳۲۴ خرکله، و۹۴۴ ۶۸ طوموز وارایدی. حیواناتٔ وحشیه‌سی آوسترالیایه مخصوص حیوانلرك انواعیله آسیا جزایرینه وعلی‌الخصوص یکی کینه‌یه مخصوص بعض اجناسدن مرکب اولوب ، هله قوشلری تویلرینك کوزللکیله مشهوردر . قانغورونك انواعی وکومسلره مسلط صاکسار کبی حیوانلری‌ده چوقدر . معادنجه بوملکت بتون آوسترالیانك اك زنکین یری اولوب ، برنجی درجه‌ده آلتون معدنلریدر . بونلرك جوغی (روقهلا مپتون) اسکلیسنك ایچ طرفلرنده اولوب ؛ اك بیوکلری (مونت مورغان) معدنیدر . کومش ، باقیر ، قورشون، دمیر، قلای، نیکل، آنتیمون و سائر معدنلر دخی کثرت اوزره بولنوب ، بیکارجه عمله

اخراجلرینه چالیشمقده‌در . لکن مملکتك اصل ثروتی و استقبال اینچون معموریتی تأمین‌ایدن کمور معدنیدر. بومهجرك کموری هربردن‌زیاده اولوب، شمدیکی حالده جیقار یلانی موجودینه نسبةً لا شئ حکمنده ایکن، بنه مملکتده کی فابریقه‌لرله معدن قالخانه‌لرینی ودمیر یول و واپورلری اداره ایدوب ، برکون بتون کرهٔ ارضك قسم جنوبیسنك کمور انباری حکمنه کچه‌جکدر .

اهالینك قسم عظیمی انکلیز اولوب ، بونلر تولداتله آرتدقدن بشقه، سنه‌دن سنه‌یه برچوق یکی مهاجرلر دخی کیدوب، یرلشمکده‌در. برقاچ بیك چینلی و بحرمحیط جزایری یرلیلرندن‌معادن‌وزراعت وسائر ایشلرده استخدام اولنمقده ایسه‌ده ، بونلر جزئی بر اجرتله چالیشوب. آوروپالی عمله‌یه ایش براقمدقلرندن ، حکومت چینلیلرله جزایر مذکوره اهالیسنك مهجره دخوللرینی منع ایتمك چاره‌لرینی دوشونمشدر . اصل یرلیلر ایسه ۲۰۰۰۰ کشی قدر تخمین‌اولنوب، ایچ‌طرفلرده کی واسع‌اووه‌لرده جولان ایدرلر. بونلر تمامیله وحشی‌حالنده یاشایوب، بالیق، ییلان. بوجك کبی اللرینه کچن شیلرله وحتی لاشه ایله دخی بسلنیرلر. و بولدقلرنده آدم اتی‌دخی یرلر . هرنه‌قدرذکاوت‌فطریه‌لری اولوب،اوقویوب یازمق و بعض ایشلر وصنعتلر اوکرنمکده استعداد کوسترمشلرسه‌ده ، آوروپالیلر بو مملکتنه ایلك دخوللرنده کندیلرینه حیوان معامله‌سی ایدوب ، آو اولدیرر کبی وحتی فاره کبی استرقنین ایله دخی اتلاف‌ایتدکارندن، امنیتلری قالمیوب، آوروپالیلردن قاچیورلر، و اللرندن کلدکجه بونلری مرحمتسزجه اولدیرمکده‌ده قصور ایتمیورلر . مع هذا بعضلری عمله و چوبان صفتیله آوروپالیلرك خدمتنه کیرر ، وقاریلری‌ده خدمتجیلك ایدرلر . آنجق مقدارلری کوندن کونه آزالمقده اولوب، قریباً بسبتون محو اولهجقلری آکلاشیلیور .

صنایع هنوز کری اولوب، محصولات ارضیه‌نك استحضاریله‌باصدیرمه، توتون، صابون‌وسائره‌یه مخصوص فابریقه‌لری ودباغخانه‌لری واردر. اخراجاتی باشلیجه بیاغی، باصدیرمه ، شکر، معادن ، دری، ایچ یاغی، اینجی، صدف وسائره‌دن عبارت اولوب ، سنوی ۲۰۰ ملیون فرانغه تقرب ایدر ، واخراجاتی اوندن آشاغیدر . دمیر یولرك ایچریسیه طوغری تمدید و تکثیرینه حکومتجه زیاده سعی وغیرت اولنمقده اولوب ، مرکزی اولان بریسبانه اسکله‌سندن بدأ ایدن خطك برشعبه‌سی بونك‌جنوبنده جنوبی یکی والس و ویقتوریه دمیر یولاریله التصاق پیدا ایدر، و برشعبه‌سی مملکتك ایچ‌طرفنه طوغری خیلی ایلری یه قدر کیدر . روقهامپتون اسکله‌سندن بدأ ایدن خط دخی ایچریسیه طوغری اوقدر ممتد اولوب ، معدن محللرینه ده شعبه‌لری واردر . تووونسویل و قوقتوون اسکله‌لرندن بدأ ایدن ایکی خط دخی کیتدکجه ایلری کیتمکده‌در .

قوینسلاند دخی آوسترالیانك دیکر مهجرلری کبی ادارهٔ داخلیه‌سنده مستقل اولوب، طوغریدن طوغری یه لوندره قابنتوسندن منصوب بر والینك تحت اداره‌سنده‌در. حکومت طرفندن قید حیات شرطیله نصب اولنمش ۳۹ اعضادن مرکب بر هیئت اعیانیله ۵۹ کشیدن مرکب برمجلس‌مبعوثانی واردر . والی طرفندن نصب اولنور یدی مدیردن مرکب برهیئت مدیرانی اولوب ، اجرا آت بونلرك النده‌در، وبونلر مجلس مبعوثان نزدنده اجراآتدن مسئولدرلر. مملکت ۱۲ ایالته منقسم‌اولوب، بونلرك هربری قضاله وقضالر ناحیه‌لره منقسمدر. اهالی چوغالوب، معمور یرلر توسع ایتدکجه، قضا و ناحیه‌لرك عددی آرتار. واردات ومصارف‌سنویه‌سی ۹۰ ملیون فرانغی متجاوز یعنی ٤ ملیون عثمانلی لیراسنه قریب اولوب ، باشلیجه وارداتی کمرك رسومیله اراضیٔ خالیه‌نك فروختندن ودمیر یولرك تمتی کبی شیلردن اولوب ، اشخاص و املاکدن چوق ویرکی آلنمیور . دائمی عسکری ۳۵۰۰ کشیدن‌عبارت‌اولوب، بونلرك ۲۰۰۰ ی‌عساکرمایه، ٤۰۰ ی کوکالی و ۱۰۰ ی نظامیه‌در . ۱۸ یاشندن ۶۰ یاشنه‌دك اولان‌ارکلرك جمله‌سی‌عساکر ملیه‌دن معدود اولوب، حین حاجتده سلاح آلتنه آلنه‌بیلیرلر . مکاتب ابتدائیه حکومتك تحت‌اداره‌سنده اولوب، مکاتب‌رشدیه‌وسائره‌نك‌ده‌حکومتدن تخصیصاتی واردر . مکاتب ابتدائیه ۶۰۰ قدر اولوب. سکز اون مکاتب رشدیه و اعدادیه دخی

واردر . بریسبانه‌ده برقاچ سنه اول بردارالفنونك تأسیسی متصور ایدی .

آوسترالیانك قوینسلاندی تشکیل ایدن سواحلی الك اول ۱۷۷۰ تاریخنده قپودان قوق طرفندن کشف وتحقیق اولنوب، بعده برقاچ سیاح ایچ طرفلرینی ده کزمشلردر. ۱۸۲۵ ده مجرملر ایچون برمنفا بولمق مقصدیله برمأمور مخصوص کوندریلدرك، بریسبانه نهری منصبنی انتخاب ایتمش؛ واوسنه‌دن برایکی قافله مجرمین کوندرلمش؛ و ۱۸۳۹ ده منفی لغو اولنوب، جنوبی یکی والس مهجرینك برقضاسنی تشکیل ایدن بویر ایستین مهاجرلرك اسکاننه سربست براغلمش ایدی. متعاقباً آلتون وکمور معدنلرینك کشفی اوزرینه ، مملکت شماله طوغری توسع ایدوب ، ۱۸۵۹ ده اورالری یکی جنوبی والسدن بالتفریق ، آیریجه برمهجر اتخاذ اولنمشدر . تفریقنده اهالیسی ۲۵۰۰۰ کشیدن آشاغی ایدی .

قوئنقه { (Cuenca) اسپانیه‌نك یکی قاستیله خطه‌سنده ومادریدك ۱۷۰ کیلو مترہ شرقی جنوبیسنده اولەرق (جوقار) ایله (هو - ئقار) نهرلری ملتقاسنده صرب برقیانك اوزرنده مؤسس ایالت مرکزی برقصبه اولوب ، ۷۳۷۵ اهالیسی ، عربلردن قاله سور وقلعه کبی آثاری ومذکور ایکی نهرك اوزرنده متعدد کوپریلریله اطرافنده منبت اووه‌لری واردر . وقتیله چوخه وقیومجیلغه متعلق موادله سائر معمولات صناعیه‌سی مشهور ایکن ، شمدی سونوك برحالده‌در .

— قوئنقه ایالتی یکی قاستیله خطه‌سنك شرق جنوبی قسمندن عبارت اولوب ، شمالاً غوآدالاجاره، شمال شرقی طرفندن تروئل ، شرقاً والنسه، جنوباً آلباسته وچوداد ریال، غرباً تولده ومادرید ایالتلریله محاط ومحدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۷۱۹۳ مربع کیلومتره اولوب ، ۲۰۲٬۶۶۲ اهالیسی واردر. هرطرفی وعلی الخصوص شرق وشمال جهتلری پك طاغلق وغرب وجنوب جهتی مرتفع یایلەلردن عبارت اولمغله، هروقت ارباب عصیانك ملجئی اولەکلمشدر. بحرسفیده دوکیلن (جوقار) ایرماغی ایالتك قسم شرقیسنی شق ایدوب، بوکا تابع (غوآدالاجاؤن) و (غابریل) نهرلری دخی اوجهتده آقار. بحرمحیط اطلاسی یه منصب اولان (تاج) ایرماغی دخی ایالتك شمال غربی جهتنده خط حدودی تشکیل ایدوب ، شمال جهتنده آقان (غوآدیله) نهرینی آلیر. جنوب شرقی طرفنده جریان ایدن (زانقاره) و (جودیله) نهرلری ایسه (غوآدیانه) ایرماغنه تابعدر ، که بوده قادیس کورفزینه دوکیلور . بووجهله ایالتك اراضیسی اوچ مختلف حوضه داخلنده بولنیور . قیشلری پك اوزون وصوئوق اولوب ، یازلری ده صیجاقدر . یاغمورلری آز وهوا‌سی یابسدر . مع‌هذا هوا‌سی صاغلامدر . قابل زراعت اراضیسی آز اولوب ، ذاتاً سیرك اولان اهالیسی باشلیجه حیواناتله اشتغال ایدرلر . طاغلرنده باقیر، دمیر ، کمور ، قورشون، آلتون ، قیاطوزی وسائر معدنلر بولنوب . یالکز دمیر وباقیر معدنلری چیقارلقده وبرقاچ دوکمخانه ودمیرخانه بولنمقده‌در . مادریددن مرکز ایالته‌قدر بردمیریول خطی بولنوب، سائر طرقی وتجارت وصنایع ومعارفی پك کریدر . ایالت ۸ قضا و ۲۸۶ ناحیه‌یه منقسمدر .

قوئنقه { (Cuenca) آمریقای جنوبیده اقوآدور حکومتنده و (کیتو) نك ۳۶۵ کیلومتره جنوب غربیسنده اولەرق ۲۸۸۰ مترەلك ارتفاعده واقع ایالت مرکزی برشهراولوب، ۲۵۰۰۰ اهالیسی ویك لطیف هوا‌سی واردر . اسکی آمریقالیلرك (تومیبامبه) شهری موقعنده بولنمغله ، اطرافنده بعض آثار عتیقه‌سی واردر .— ایالتی ۲۹۲۸۸ مربع کیلو مترہ وسعتنده اولوب، ۱۰۵۰۰۰ اهالیسی وقینه قینه ایله شکراخراجاتی واردر .

قوئن لون { (Kouen-Loun) چین دولتنك غرب جهتنده تیبت ایله ترکستان شرقی آره‌سنده غربدن شرقه ممتد بیوك بر سلسلهٔ جبال اولوب ، بو ایکی خطه یی بربرندن آیردقدن صکره ، چینك ایچنده (هوآنغ هو) ایله (یانغ چه کانغ) ایرماقلرینك حوضه‌لری آره‌سنده شرقه طوغری ممتداولور. ۴۲ درجهٔ جغرافیه یعنی تقریباً ۳۸۳۵ کیلومترەلك محلده اوزانیر . برچوق قول وشعبه‌لردن مرکب اولوب، اورته‌ده‌کی اك یوکسکی ۳۵° عرض شمالی خط موهومندن

چوق آیرلیور. هرنه‌قدر هیمالایه سلسلهٔ مشهوره‌سنك اك یوكسك ذروه‌لری بوسلسله‌نك ذروه‌لرندن یوكسك ایسه‌ده، عمومیت اوزره حساب اولنوب، وسطی ارتفاعنه اعتبار اولنورسه، قوئن لون سلسله‌سی هیمالایه‌دن مرتفع اولوب، وسطی ارتفاعی ۶۰۰۰ متره‌در.

قوئواس { (Cuevas) اسپانیه‌نك آندا - لوسیه خطه‌سنده (المریه) ایالتنك (ورا) قضاسنده و (ورا) نك ۷ كیلو - متره شمال غربیسنده اولەرق (المنصوره) نهری اوزرنده برقصبه‌اولوب، ۷۵۰۰ اهالیسی واطرافنده پك منبت بر اووه‌سی واردر.

— یینه آندالوسیه‌ده مالقه‌ایالتنك (آرشیدونه) قضاسنده و آرشیدونه‌نك ۱۸ كیلومتره شمالنده اولەرق شنیل نهری‌اوزرنده دخی بواسمله برقصبه اولوب، ۴۰۰۰ اهالیسی وقربنده غریب مغاره‌لری واردر.

قویوتپك { (Cojutepec) آمریقای وسطینك سالوادور حكومتنده وسان سالوادورك ۳۵ كیلومتره شرق شمالیسنده ۱۵۶۰ متره ارتفاعی‌اولان همنامی برکانك شمالی اتكنده وهمنامی برکولك قربنده بر قصبه اولوب، ۱۵۰۰۰ اهالیسی واردر. ۱۸۵۴ ده، سان سالوادورك زلزله‌دن خراب اولمسی اوزرینه، موقتاً مركز حكومت اتخاذ اولنمشدی.

قویوجی مرادپاشا { سلطان احمدخان‌اول دورنده‌مسند صدارت عظمایه كچن وزرادن اولوب، خرواتی‌الاصلدر. حرم همایونده تربیه‌اولنەرق، ۹۶۵ تاریخنده والیٔ مصر محمود پاشایه كتخدا اولمش، و ۹۷۵ ده وزرای مصر سلكنه التحاقله، ۹۷۹ ده مشهور سنان پاشا معیتنده یمنك فتحنده بولنمغله، ایكی سنه قدر یمن بكلربكیسی اولمشیدی. بعده درسعادته كلدرك، قره‌حصار شرقی سنجاغنه وصكره دیكر سنجاق قلره واوچ دفعه دیاربكر والیلكنه نصب اولنمشیدی. ایران سفرنده قره‌مان ایلی والیسی اولدیغی حالده، اردوی همایونه التحاق ایدەرك، اسیر دوشمش؛ وقیداسارتدن رها بولوب درسعادته عودت ایتد یكنده، قبرس وبعده حلب وینه دیاربكر ایالتلرینه نصب اولنمشیدی. مجارستانده‌دخی حاضربولنوب، حسن خدمت‌واستقامتی كورلمكله، ۱۰۱۵ تاریخنده اردوی‌همایونه سردار اولمش؛ وایمپراطورله عقد مصالحه ایدەرك، بلغراد مشتاسنه عودت‌ایتمشدی. او سنه درویش پاشا یرینه مسند صدارت‌عظمایه ارقا اولنەرق، درسعادته عودتی‌متعاقب، آناطولی و عربستان جهتلرنده ظهور ایتمش اولان‌قزلباش و سائره دن بر طاقم اشقیانك دفع وتنكیلی ضمننده، اسكدار دن اردوی همایونله عزیمت ایدوب، جان پولاد زاده و عونه‌سنی تنكیل ایتدكدن صكره، حلب مشتاسنه عودت ایتدكدن صكره، ۱۰۱۷ ده اوتوز بیك كشی ایله ظهور ایدن قلندرزاده‌نك اوزرینه هجومله، بونی دخی قهر وتدمیر ایتمش؛ وهوادارلری ایرانه قاچمش ایدی. رؤساء اشقیادن طویلك برادری میمونی قره‌حصار شرقی جوارلرنده تنكیل ایدوب، بو سفرده یوز بیكدن زیاده اشقیانك وجودینی قالدیردقدن صكره، درسعادته عودت ایدەرك، مظهرالتفات پادشاهی اولمشدی. ۱۰۱۸ ده ایران سفری بهانه‌سیله، بتكرار آناطولی‌یه‌عسكر سوقیله، ایرانه طرفدارلق ایدن قزلباش وجلالی طاقمنی تنكیله باشلایوب، اچ ایل متصرفی مصلی چاوشی وآیدین محصلی یوسف پاشایی دردست واعدام ایدەرك، بونلرك تخم فسادینی قوروتدقدن صكره، درسعادته عودتله برآز مدت اقامتدن صكره، ایرانه قارشی سفر آجلمغله، اسكداردن اردوی همایونله عزیمت ایدەرك، برمحاربه قزاندقدن، وایران شاهنی طلب صلحه مجبور ایتدكدن صكره، ۱۰۲۰ ده مشتای آمدده اجل موعودیله‌وفات‌ایدوب، نعشی‌درسعادته نقل، و بنا كردەسی اولان مدرسه‌سی خطیره‌سنده دفن اولنمشدر. مدت صدارتی ۴ سنه‌اولوب، سنی طفسانه قریب ایدی. غیور و متدین برذات اولوب، طریق نقشبندی‌یه انتسابی وار ایدی.

قویونجق { موصلك ۳ كیلومتره شرقنده بر ویرانه اولوب، مشهور نینوی شهرقدیمنك مؤسس بولنمش‌اولدیغی‌اوچ تپه‌نك بری واك بیوكی اولدیغی حالده، خرابه طوغله‌لرندن عبارت وبرچوق انقاضی حاویدر.

قوئی‌ته { (Kouei-Té) چینك ایالات وسطیه‌سندن (هونان) ایالتنده و (قایفونغ) ك ۱۴۰ کیلومتره شرق جنوبیسنده واسع وبك منبت براووه‌نك ایچنده سنجاق مرکزی بر شهردر .

قوئی‌چئو { (Kouei-Tcheou) چینك ایالات غربیه‌سندن (سه‌چوآن) ایالتنده (هان قاؤ) نك ۴۵۰ کیلومتره غربنده اولەرق (یان چه‌کانغ) ایرماغنك صول کنارنده سنجاق مرکزی برشهردر. — ینه چینك یونان خطه‌سنده وتونکین حدودی قربنده دخی بواسمله بر شهر واردر .

قوئی‌چئو { (Kouei-Tcheou) چینك جنوب‌غربی ایالاتندن اولوب، شمالاً (سه‌چوئن)، غرباً یونان، جنوباً (قو - آنغ سی) ، شرقاً دخی (هونان) ایالتلریله محاط و محدوددر. ° ۲۵ ایله ° ۲۹ عرض شمالی آره‌لرنده اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۷۴ ۰۰۰ مربع کیلومتره و اهالیسی ۷ ۷۰۰ ۰۰۰ کشیدر. ۱۳ سنجاغه منقسم اولوب ، مرکزی (قوئی یانغ) شهریدر . اراضیسی عمومیت‌اوزره طاغلق ومرتفع اولوب ، جنوب غربیدن شمال شرقی یه طوغری ممتد برقاچ صره طاغلری واردر، که بونلرك بوغاز وکچیدلری ۱۵۰۰ متره ارتفاعلرنده در . بعض جهتلری‌ده یوکسك اووه ویایله‌لردن عبارت‌اولوب، اوته بریسنده منفرد تپه‌لری واردر . قسم شمالیسنك میاه جاریه‌سی شرقه طوغری آقان (یانغ چه‌کانغ) نهر عظیمنه، وقسم جنوبیسنك صولری دخی قانتون قربنده منصب‌اولان (سی‌کانغ) ایرماغنه‌دوکیلوب، بو ایکنجی ایرماغك اصل منابعی بوایالت داخلنده‌در. و بر تابعی ایالتك حدود غربیه‌سنی آیریور. هوای سرت و سریع‌التحول اولوب، یازین میزان‌الحراره ۳۰ درجه‌یه قدر چیقار ؛ و قیشین صفره قدر اینه‌رك قار دخی یاغار. انهارینك میلانی آز اولغله، مجرالرنده برطاقم بطاقلقلر تشکل ایدوب . هوابی اخلال ایدرلر . برنجی درجه‌ده محصولاتی بغدای ومصر اولوب ، چای ، توتون ، کونلك، برچوق نباتات طبیه ، کافور آغاجی ، یاپراغی ایپك بوجکی بسلمکده مستعمل برجنس چینار ، برجنس کتن واخیراً ذرعی معتاد اولان آفیون وسائره دخی حاصل اولور . لکن مملکتك زراعتدن زیاده حیوانات بسلمکه استعداد طبعیسی اولوب ، آتلری چینك اك کوزللرندن معدوددر . غرب جهتنده مانده‌لر بیوك سوریلر تشکیل ایدر . برجنس بال مومی ویرر برنوع بوجکی‌ده اولوب ، بومومدن کلیتلی اخراج اولنور. آلتون ، کومش ، جیوه، دمیر ، قلای ، قورشون ، باقیر ، کمور وسائر معدنلری چوق ایسه‌ده ، یالکز باقیر وکمور کلیتله اخراج اولنوب ، دمیر وجیوه‌دن دخی برمقدار چیقارلمقده‌در . دوز یرلرینك اهالیسی چینلی‌وطا - غلرده کیلر مستقل‌ونیم‌وحشی‌حالنده یشایان(میاؤچه) قومنه منسوبدرلر . صنایع محلیه پك کری اولوب ، قبا برجنس کاغد اعمالیله ایپك قماشلر نسجدن عبارتدر. تجارتی دخی کری اولوب ، باشلیجه‌انهار طریقیله اجرا اولنورسه‌ده ، بونهرلرك جمله‌سی یالکز ایالتك حدودینه قدرسیرسفائنه صالح اولوب، ایچریه سفائن کیره‌میور . ایالتك اهالیسی آز مقداردە وتنبل آدملراولدیغندن. منابع طبیعیهٔ ثروتدن استفاده ایده‌میوب ، ایالت داخلنده برفقر وتدنی حکم سورمکده‌وبعض اهالیسی‌ده هجرت‌ایتمکده‌در.

قوئی‌کانغ { (Kouei-Kiang) چینك ایالات جنوبیه‌سندن (قوآنغ‌سی) ایالتنده (سی‌کانغ) ایرماغنه تابع برنهر اولوب ، قوآنغ‌سی ایالتنك حدود شمالیه‌سنده‌کی طاغلردن نبعانله ، جنوبه‌طوغری جریان‌ایده‌رك .(اوچئونو) شهرینك اوست طرفنده مذکور ایرماغه‌دوکیلور. بونهر تاچینك وسطلرنده بولنان (تونغ تینغ) کولنه دوکیلین (سیانغ‌کانغ) نهریله صنعی برجدول واسطه‌سیله اختلاط ایدر . منصبی قربنده اکی ۳۰۰ متره‌در .

قوئی‌لین { (Kouei-Lin) چینك ایالات جنوبیه‌سندن (قوآنغ‌سی) ایالتنك مرکزی برشهر اولوب ، آنف‌البیان قوئی کانغ نهری‌اوزرنده وبونهری (سیانغ‌کانغ) نهرینه ربط ایدن صنعی جدولك مبدئ قربنده وقانتونك ۴۰۰ کیلو متره شمال‌غربیسنده واقعدر .

قوئیمبره { (Coïmbre) پورتکیزك (بیره) خطه‌سنده ولیسبونه‌نك ۲۱۷

کیلومتره شمالنده (موندغو) نهری کنارنده وبر تپه‌نك اتکنده ایالت مرکزی برقصبه اولوب، ۱۸۱۲۰ اهالیسی، معتدل ولطیف هواسی، مکمل برکتبخانه ایله موزه، رصدخانه تاریخ طبیعی نمونه خانه‌سی، کیمیا وحکمت عملیاتخانه‌لری کبی تفرعاتی حاوی واسع بردارالفنونی، کوزل برنباتاب باغچه‌سی، نهرك اوزرنده برکارکیر ودمیر یوله مخصوص بردمیر کویریسی ونهرك اوته‌سنده کوزل پورتقال باغچه‌لریله کوشکلری واردر. اسکی برشهر اولوب، اسم قدیمی (قوئیبریا) در — ایالتك مساحهٔ سطحیه‌سی ۳۸۸۳ مربع کیلومتره اولوب، ۳۲۰۰۰۰ اهالیسی واردر. ایالت ۱٤ قضایه منقسمدر.

قوئی یانغ (Kouei-Yang) چینك جنوب غربی ایالاتندن قوئی‌چئو ایالتنك مرکزی برشهر اولوب، قانتونك ۹۰۰ کیلو متره غرب شمالیسنده واوچ بیوك نهرك آره‌سنده واقع اولمغله، اهمیت تجاریه‌سی واردر.

قهندز «اسکی قلعه» دیمك اولان (کن دژ) دن معرب بولنان بواسم برچوق قلاعه وعلی‌الخصوص بخارا، سمرقند، بلخ ونیشاپور شهرلرینك قلاعنه اطلاق اولنوب، مشاهیر علمادن برچوق ذوات بونلره نسبةً (قهندزی) الفبیله معروفدرلر.

قیاسی سلطان بایزید خان ثانی دوری شعراسندن وقضاتدن اولوب، قسطمونیلی اولدیغی حالده، برخیلی وقت اباایوب انصاریده نائب بولنمشیدی.

قیالر مناستر ولایتنك سرفیجه سنجاغنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، جمعه ویاجمعه پازاری دینمکله دخی معروفدر. [«جمعه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قیدو (میرزا —) تیمورلنکك حفید زاده‌سی اولوب، (میرزا پیر محمد بن غیاث‌الدین بن تیمور) ك اوغلیدر. پدری اصل تیمورك ولی عهدی اولدیغی حالده، سلطنته نائل اولهمیوب، مقتولاً وفات ایتمکله، صاحب ترجمه شاهرخ سلطان منشوریله بلخ وغزنه وکابل وقندهار یعنی شمدیکی افغانستان حاکمی اولمشیدی. ۱۲ سنه قدر اجرای حکومتدن صکره، شاهرخك قندهاره سفرنده، فرار ایتمش ایسه‌ده. متعاقباً هراتده شاهرخك نزدینه واروب، مظهر عفو والتفاتی اولمش ایکن، بعض مفسدلرك اغفالیله یکیدن فرار ایتدیکنده، شهزاده بایسنقر طرفندن تعقیب وتوقیفله، شاهرخك فرمانیله هراتده اختیارالدین قلعه‌سنه حبس اولنه‌رق، حکومتی سیوغتمش بن شاهرخه ویرلمش ایدی.

قیدی ایران شعراسندن اولوب، شیراز لیدر. شاه طهماسب صفوی زمانننده جایزه امیدیله قزوینه کیدوب، او اثناده شاه مشارالیه وفات ایتمکله، اورادن جانب حجازه عزیمت، و وطننه معاودت ایتمشدی. شو بیت اونکدر:

ای قدم‌ننهاده هرکز از دل تنکم برون
حیرتی دارم که چون در هردلی جاکردهٔ

قیربون مکران یعنی بلوجستان ساحلنك اك بیوك معموره سی اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

قیرجه علی ادرنه ولایت و سنجاغنده وادرنه‌نك ۱۲۰ کیلومتره قدر غربنده اولهرق آرده نهری اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۲۰۰۰ قدر اهالیسی، برجامع شریفی، بر رشدیه وبری ذکور بری اناثه مخصوص ایکی ابتدائیه مکتبلری، هفته‌ده بر قوریلور پازاری وسنه‌ده بر آچیلیر حیوانات پنایری واردر. قصبه‌نك بانیسی ویا بادیٔ تسمیه‌سی اولان غازاندن قیرجه علی بابانك تربه‌سی‌ده داخل قصبه‌ده‌در.

— قیرجه علی قضاسی شرقی روم‌ایلی حدودینه متصل اولوب، شمالاً ایالت ممتازهٔ مذکوره ایله، شرقاً ینه خط امتیازله واورته‌کوی قضاسیله، جنوباً وغرباً دخی دده آغاج سنجاغیله محاط ومحدوددر. فخری مدیرلرله اداره اولنور ۸ ناحیه و ۹٤ قریه‌یی حاوی اولوب، ۳٤۰۷۵ اهالیسی واردر. اهالیسی کافةً مسلم و پوماق یعنی بلغار لسانیله متکلم اولوب، شجاعت وحمیتله مشهوردرلر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق اولوب، اورمانلری جوقدر. طوپراغنك قوهٔ انباتیه‌سی متوسط حالده

اولوب، باشلیجه محصولاتی: بغدای، آرپه، چاودار، یولاف، داری، فصولیه، نخود، مرجمك، توتون، اوزوم ومیوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر. اهالیسی آنجق جوراب، بز، تخته قاشیق کبی اوفق تفك بعض شیلر اعمال ایدرلر. طاغلرنده کمور، طاش یاغی، نفت، آنتیمون، سیملی قورشون، قیرمزی باقیر وسائر معدنلر کشف اولنمش ایسه‌ده، هنوز هیچ بری چیقارلمامقده‌در. دکرمن و یاپی طاشلری ده چیقار. قضانك واردات سنویه‌سی ۲۲۰۰۰ عثمانلی لیراسی راده‌لرنده‌در. بوقضانك شرقی روم ایلی خط امتیازی داخلنده قالمسی مقررایکن، اهالیسنك مقاومت ثبات کارانه‌سی اوزرینه، ادرنه ولایتنه الحاق اولنمشدر.

قیر شهری { آنقره ولایتنده وآنقره‌نك ۱۴۵ کیلومتره شرق جنوبسنده اولهرق قزیل ایرماغه تابع بر چایك اوزرنده وقزیل ایرماق مجراسنك ۱۰ کیلومتره قدر شرق شمالیسنده سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، ۸۴۶۲ اهالیسی، ۲۵ جامع شریفی، ۱۹ مسجدی، ۴ مدرسه‌سی، براعدادیه وبر رشدیه ایله ایکی ابتدائیه ومتعدد صبیان مکتبلری، برارمنی کلیسا سیله مکتبی، ۶۰۰ دکانی حاوی چارشیسی، اسکی بر بدستانی، ۱۰ خانی، زیارتکاه اولان برقاچ ترپه‌سی و برچاریك مسافه‌ده ترمه اسمیله برایلیجه‌سی واردر. جوامع شریفه‌سندن (ملك غازی) جامعی سلجوقیلر زمانندن قاله اولدیغی کبی، (خواجه‌بك) جامع شریفی جوارنده‌ده ۶۰ متره یوکسك طوغله‌دن مصنع برمناره واردر. قیزیل ایرماق اوزرنده ۱۳ کمر اوزرنده کارکیر برکوپری ویاننده برخان ایله ملوك سلجوقیه‌دن کیقبادك بنا کرده‌سی برجامع شریف بولنیور. قصبه ایچنده یوك وتفتیکدن کوزل خالی وسجاده ایله دوشمه‌لك وپرده‌لك کوزل منسوجات وجوز آغاجندن قناپه وصندالیه طاقلری یاپیلیر. قصبه پك طاغنیق وخانه‌لری باغ وباغچه‌لرله محاط اولوب، بویی ۱۰ واکی ۵ کیلومتره‌در. اوزومیله انواع میوه‌لری بول وپك لذیذدر. قیر شهرینك سلجوقیلر زمانننده بنا اولندیغی اکلاشیلوب، آنجق مزار طاشلرنده وسائر بعض طاشلرده یونان ولاتین خطلریله اسکی برطاقم یازیلر کورلدیکندن، بعض انقاضنك اوجوارلرده بولنمش برشهر قدیمدن منقول اولمامری ملحوظدر.

— قیر شهری قضاسی همنامی سنجاغك مرکز قضاسی اولوب، شرقاً آوانوس، شمال شرقی جهتندن مجیدیه، شمال غربی طرفندن کسکین قضا. لریله، غرباً وجنوباً دخی قونیه ولایتیله محدود اولوب، حاجی بکتاش ناحیه‌سیله برابر ۱۵۸ قریه‌دن مرکبدر. اهالیسی ۵۵۸۵۲ کشی اولوب، یالکز ۳۷۸ ی ارمنی و ۹۴ روم وسائر جمله‌سی مسلمدر. اراضیسی منبت ومحصولدار اولوب، ذخایر ومیوه وسبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. حیوانات اهلیه‌سی ۱۱۸۶۹۶ قیون، ۱۲۶۰۴ کچی، ۲۸۱۰۷ تفتیك کچیسی، ومقادیر مختلفه‌ده صیغیر، مانده، بیکیر، استر، مرکب، دوه وسائره‌دن عبارتدر. سنوی ۵۰۰ ۲۰۰ قیه پیانغی، ۱۲۰۰۰ قیه قیل و ۸۰۰۰ قیه تفتیك آلنیر. واردات سنویه‌سی ۲۲۰۰۰ عثمانلی لیراسی راده‌لرنده‌در. بوقضا داخلنده نام عالیلریله مسمی ناحیه‌ده پیران طریقتدن عارف بالله حاجی بکتاش ولی (قدس سره) حضر. تلرینك تربهٔ شریفه‌لریله چله خانه‌لری ومریدانندن بعض ذواتك مرقدلریله مکمل ومعمور درکاه ودوا. ئری اولوب، پك اوزاقلردن زوار تردداتمکده‌در.

قیرشهری { سنجاغی. آنقره ولایتنك منقسم بولندیغی بش سنجاغك بری اولوب، جنوب شرقیسنك شمال غربیه وبعده شمالهطوغری ممتد بردیل شکلنده اولدیغی حالده، غرباً نفس آنقره سنجاغی وقونیه ولایتیله، غرب جنوبی جهتندن وجنوباً ینه قونیه ولایتیله شرقاً قیصریه یوزغاد وچوروم سنجاقلریله، شمالاً دخی قسطمونی ولایتیله محدوددر. اراضیسی مرتفع ودوزبریایله‌دن عبارت اولوب، طاغلری یوق حکمنده‌در. یالکز شرق جهتنده (چیچك طاغی) وغرب طرفنده (دنك طاغی) اسملریله آلچق واورمانلرله مستور ایکی جبلی واردر. میاه جاریه‌سی چوق اولوب، قزیل ایرماق حدود جنوبیه‌و غربیه‌سیله شمال غربی طرفنی تحدیدله. سنجاغی ایکی جهتدن احاطه ایتدیکی کبی، مذکور ایرماغه تابع دلیجه ایرماق دخی حدود شرقیه‌سنك قسم اعظم شمالیسنی تحدیدایده‌رك، یالکز قیصریه سنجاغندن صو مجراسیله آیرلمامشدر؛ وبووجهله

بیوك بر شعبه جزیره حکمنده‌در . بو ایکی نهره دوکلك اوزره داخل لواده برچوق چایلرآقوب، اراضیسنی سقی و اروا ایدر . بو وجهله سنجاق کاملاً قره دکیز مائله‌سنده وقزیل‌ایرماق حوضه‌سی داخلنده بولنیور . مجیدیه قضاسنده (یناركولی) و قیر شهر قضاسنده (دیبسز کول) اسملریله داخل لواده ایکی کول دخی بولنوب ، ایکیسی ده پك درینلر . ایکنجیسنك آیاغی‌اولان چای برچوق دکرمنلر چویرر .

قیر شهری سنجاغنك همان کافهٔ اراضیسی قابل زراعت اولوب، بتون سنجاق فاصله سز بر تارله تشکیل ایده‌جك صورتده اولدیغی‌حالده ، اهالیسنك عدم کفایتی، زراعتك اصول عتیقه‌ده و نقصان آلات وادواتله اجراسی وعلی‌الخصوص سواحلدن بعد مسافه‌سیله طرق‌ومعابر ووسائط نقلیه‌نك فقدانی اسبابندن طولایی، اراضیسنك پك آز مقداری مزروع اولوب، قسم عظیمی بطالدر. یتیشدیریلن محصولاتك باشلیجه‌لری : بغدای، آرپه، چاودار، یولاف، داری، بورچاق، نخود، فاصولیه، مرجمك وسائر حبوباتله اوزوم ، الما ، آرمود ، قیصی ، شفتالی، اریك، کراز، آیوه، جوز و سائر میوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر. توتون‌دخی سنجاغك هر طرفنده حاصل اولورسه‌ده ، جنسی پك ایی اولمدیغندن، رژینك تشکیلندن بری آزالمقده‌در . ذخایر و توتون ومیوه‌لرینك اك ایی‌لری‌حاجی‌بکتاش ناحیه‌سنده حاصل اولور. سنجاغك سنوی بغدای محصولاتی ۷۵۰۰۰۰ ، آرپه ۴۲۵۰۰۰ ، چاودار ۵۰۰۰ ، سائر حبوبات دخی ۳۰۰۰۰ کیله رادەلرنده‌در . اورمانلری یوقاریده ذکر اولنان ایکی قطعه‌دن عبارت اولوب ، باشلیجه اشجاری محروقات قطعه‌سنه مخصوص میشه‌در . محلنده مستعمل کراسته ایسه اوته بریده بولنان قواق و سکود آغاجلرندن قطع اولنور. کسکین‌قضاسنك (دونك) طاغنده زنکینجه برسیملی قورشون معدنی بولنوب، مقدما دولتجه اخراج اولنمقده ایکن ، اخیراً بر انکلیزه احاله اولنمشدر . دیکر کشف اولنمش‌معدنی یوقدر . (حاجی بکتاش) و (تپه‌سی دلیك) اسملریله ایکی قیا طوزی‌معدنی‌اولوب، برنجیسندن سنوی ایکی ملیون قیه طوز چیقار، و لدتی فوق‌العاده‌در. مرکز لوانك قربنده (ترمه) اسمیله معتدل حرارتده برایلیجه بولندیغی کبی ،قره‌قورت نام محلده دخی پك‌صیجاق کوکوردلی وینه مرکز جوارنده چلیکلی معدن صولری بولنوب ، امراض جلدیه وعصبیه‌یه نافعدر. حیوانات اهلیه‌سی قیون، کچی، تفتیك کچیسی، صیغیر، خرکله، دوه‌وسائره‌دن عبارت اولوب ، قیونلری ۲۹۰۰۰۰ ، تفتیك کچیلری ۲۰۰۰۰۰ ، عادی کچیلری ۸۰۰۰۰ ، صیغیرلری ۵۵۰۰۰، دوه‌لری ۵۰۰۰ رادەلر. ندەدر . کوللریله نهرلرنده چوق ومختلف بالیقلر بولنیور . صنایع محلیه خالی ، کلیم ، سجاده وسائر بوکا مماثل منسوجات ایله بعض معمولات سراجیه وسائره‌دن عبارت اولوب ، خالی وکلیملر باشلیجه کرد وترکمن عشیرتلری وقادینلر طرفندن نسیج اولنور ، وپك نفیسلری‌ده جیقار . تجارتی پیاغی . تفتیك ، کچی قیلی، خالی ، کلیم ، سجاده وبرمقدار ذخیره اخراجیله معمولات مختلفهٔ صناعیه ومملکتده اولیان مأکولات‌وسائره ادخالندن عبارت‌اولوب، مرسین وصامسون اسکله‌لرندن وبروسه ، قونیه ، قیصریه کبی بیوك شهرلرده اجرا اولنور . نقلیات دوه وبیکیرله وبعضاً اوکوز آرابه‌سیله اولیور . آرابه یولاری‌انشاسنه‌سی اولنمقده اولوب، آنقره‌دن قیصریه‌یه واورادن مرسین اسکله‌سنه کیدن‌شوسه سنجاغی طولاً شق ایله ، مرکز لوادن کچر ، واورادن قونیه ولایتنك نوشهرینه طوغری‌برشعبه آیریلیر . دیکر برقول دخی یوزغاده طوغری آیریلوب ، صامسون اسکله‌سنه اینر .

لوانك اهالیسی ۱۱۳۷۳۳ کشی اولوب ، یالکز ۹۴۹ ی ارمنی ۶۰۰ پروتستان ، ۸۹۰ی روم وقصوری کاملاً مسلم و جمله‌سی لسان ترکی ایله متکلمدر . اهالیسنك برمقداری‌ده ترکمن وکردعشایرندندر . سنجاق : قیرشهری . مجیدیه، آوانوس وکسکین اسملریله ۴ قضایه منقسم اولوب، ۳ ناحیه و ۷۳ قریه‌یی حاویدر . سنجاغك‌هواسی عمومیله معتدل وصاغلام اولوب ، شدتلی حرارت وبرودتلرسیرکدر. کویلرك وخانه‌لرك باغ وباغچه‌لرله وقواق وسکود آغاجلریله محاط بولنمسی‌ده هوانك

تصفیه‌سنی موجب اولیورسه‌ده، خانه‌لرك طوپراقدن معمول وحفظ‌الصحه قاعده‌سنه غیر مطابق صورتده انشاسیله سوقاقلرك طار ویازین توزلی، قیشین چامورلی اولمسی وسائر اصول نظافته مغایر حاللر بعض محللرنده هوایی اخلال ایدیور. مرکزده بولنان اعدادیه ورشدیه‌دن بشقه سنجاق داخلنده ۱۰۰ قدر ابتدائی وصبیان مکتبلری بولنوب، بونلره ۷ ایله ۱۵ یاشلری آره‌سنده ۵۲۰ چوجق دوام ایدیور. اهالینك آنجق بشده بری اوقویوب یازمق بیلیر.

قیرغیز { ترك اقوامندن بیوك برقوم بدوی اولوب، آسیانك شمال غربیسنده ترکستان ایله سیبریه‌یه آره‌سنده وتعبیر آخره ترکستانك جهت شمالیه‌سنده وترکستان شرقینك شمالنده اولەرق روسیه ایله چین حدودنده بولنیورلر. غرب جهتنده کیلره (قیرغیز قزاق) وچین حدودنده کیلر (قره‌قیرغیز) نامی ویریلیور. قیرغیز اسمی (قیر) کلمه‌سندن مرکب اولوب، قیر آدمی یعنی بدوی دیمکدر، برنجیلری یعنی قیرغیز قزاقلر روسیه‌ده‌کی وولغاجراسندن ترکستان شرقی حدودینه‌دك کنیش واوزون برمنطقه‌ده بولنوب، جولانگاهلری تقریباً ۲۵۰۰۰۰۰ مربع کیلومتره وسعتنده‌در. بو واسع یرلرده (الاطاغ) و (تارباغه طاغی) کبی بعض جبال بولنوب، بونلرك اتکلری قابل زراعت اولمغله، روسیه‌دولتی اورالره قیرغیزلری مهما امکن تحت انضباطده طوتمق ایچون، برطاقم قزاقلر اسکان ایتمشدر. سائر طرفلری ایسه اورمانلرله میاه جاریه‌نك ندرت ویافقداننندن چول حالنده وآنجق بعض مرعالری حاوی اولوب، قیرغیزلر اورالرده خیمه قوره‌رق طولاشیرلر. بونلر تدریجاً روسیه‌نك تابعیتی آلتنه کیروب، ۱۸۶۰ تاریخنده عقد اولنان پکین معاهده‌سی اوزرینه چین دولتی قیرغیزلری حمایه ادعاسندن صرف نظر ایتمشدر. قیرغیزلرك یرلری روسیه دولتنك اوجهتده تشکیل ایتمش اولدینی ۶ ایالته یعنی غربدن باشلایه‌رق: اورالق، تورغالیق، سیر دریا (یعنی سیحون)، آقمولینسك، سیمپا لاتینسك وسمیرچنسك ایالتلرینه تابعدر. قیرغیز اوطانندە وولغاواورالدن بشقه سیبریه‌یه طوغری آقه‌رق بحرمنجمد شمالیه دوکیلن انهار جسیمه‌دن توبول، ایشیم وایرتیچ نهرلری جنوبدن شماله طوغری آقه‌رق، (اوب) ایرماغنه دوکیلورلر. آرال کولنه دوکیلن سیحون نهری دخی قیرغیزلرك ممالکی یانندن کچر. بونلردن ماعدا ایرغیز، تورغای، صاری‌صو، نوره، سلتی، چیدیرتی کبی مختلف استقامتلرده آقار برچوق انهار واردر، کهبرطاقم کوچك وصیغ کوللره ویابطاقلقلره منتهی اولوب، یاغمور یاغدیغنده خیلی صولری اولدیغی حالده، قوراقلق موسملرنده بسبتون قورورلر؛ وتشکیل ایتدکاری کوللرك ده چوغی تخرله قورویوب، دیبلرنده بیاض برطوز طبقه‌سی قالیر.

بویرلرك هواسی افراط ایله تفریط آره‌سنده اولوب میزان الحراره یازین کولکه‌ده ۴۰ درجه‌یه قدر چیقار، وقیشین صفردن آشاغی ۲۷ وبعضاً ۳۷ درکه‌یه قدر اینر. نباتاتی پك آز اولوب، صوسز اولان یرلرنده چوراقلره مخصوص برطاقم طوزلی وقبا اوتلرله اکری بوکری چالی ودیکنلر وصوکنارلرنده مرعی دینله‌بیله‌جك برطاقم اوتلر وچام وقره‌اغاج ایله دیکر بعض اوفاق آغاجلر حاصل اولور. حیوانات اهلیه‌سی صیغیر، دوه، بیکیر، کچی، ایری قویروقلی‌قیون وسائره‌دن وحیوانات وحشیه‌سی‌ده قورت، تیلکی، یبانی کدی، چقال، آیی، پورسوق، کیرپی، طاوشان، کیبك انواعی، قره‌جه وسائره‌در. طوری وعلی‌الخصوص آتماجه وشاهین امثالی چوق اولوب، بونلرله قوش آولامق قیرغیزلرك اك بیوك اکلنجه‌لریدر. دمیر، کومش، آلتون، باقیر وسائر معدنلردن بعض آثار کورلمش ایسه‌ده هنوز چیقاریلمانی اولمیوب، اهالی یالکز طوز اخراجیله مشغولدرلر.

قیرغیز قزاقلر جنسیتجه وسیما ولسانجه اتراکدن معدود اولوب. سویلدکاری لسان اساساً ترکجه اولدینی حالده، مغولجه بعض کلماتی وبتون السنهٔ اسلامیه کبی عربی وفارسیدن مستعار تعبیراتی واردر. اوتەدن بری مغوللرله اولان اختلاطلرندن سیمالرنده مغوللره مشابهت زیاده‌جه‌در. بونلر یاز قیش کچه‌دن چادیرلرآلتنده اقامت ایدوب، حال بدویتده یاشامقدن وازکچمزلر. جمله‌سی مسلم و سنی اولوب، آنجق اسکی آیین وعادتلرینك دخی بعضیسنی محافظه‌ایله سحر ونظردن محافظه ایچون برچوق رسملر اجرا ایدرلر. هله اولولرینه عائد پك چوق رسم و آیین مخصوصلری

واردر . کندیلری زیاده‌سیله ناموسلی ، سوز وعهدلرنده ثابت‌قدم، مهماننواز ووفادارآدملردر. روسیه ایله ترکستان آره‌سنده کاروانلر ایشلدوب، بو اخلاقلرینه بناءً تجار طرفندن کندیلرینه امنیت واعتماد اولنور . ارکك وقادینلری بینیجیلکده پك ماهر اولوب ، آتلری کوچك جثه‌لی ایسه ده ، آتشلیدر. قاریلری اولدقجه کوزل وسویملی‌ایسه‌ده، پك چابق قارتلاشیرلر. ایچلرندن برقاچ بیکی مسکون وزراعتله مشغول اولوب ، سائرلری کوجبه‌در ؛ وخرکله، قیون، دوه و سائر حیوانات سوریلریله کزرلر . زنکینلرینك یکرمیشر بیك قدر قیونلری واردر . رؤسالرینه (بیك) و بینلرنده فصل دعاوی ایدن باشلرینه (آق صقال) دیرلر . لسانلرینك اولدقجه ادبیاتی دخی اولوب، اورنبور - غده کندیلرینه مخصوص ولسانلرنده محرر برغزته دخی نشر اولنور .

قیرغیز قزاقلری اولو، اورته وکاچی (یعنی کوچك) اردو و یا یوز اسملریله اوچ طائفه یه منقسم اولوب، اك آز غلبه‌لکلی اولان اولو اردو شرق جهتنده ، اورته اردو وسطلرده وطاشکند جهتنده، هپسندن غلبه‌لکلی اولان کاچی اردو دخی غرب جهتنده سیردریا و اورنبورغ ایالتلرنده بولور. ایچ اردو دینلن و اورال ایله وولغا آره - سنده اولهرق آوروپا طوپراغنده یاشایان طائفه دخی کاچی اردودن معدوددرلر . بتون قیرغیزلرك مقداری حقنده صاغلام بر فکر بیان ایتمك کوچ اولوب، بوبابده مختلف تخمینلرده بولنلمش‌ایسه‌ده، صحته اك یقین اولان تخمینه کوره بونلرك مجموعی ۳ ملیونی‌متجاوزاولوب، بولندقلری ایالات‌اعتباریله بروجه آتی منقسمدرلر :

ایالت	قیرغیز قزاغی	قره قیرغیز
اورنبورغ	۲۷ ۰۰۰	—
اژدرهان	۱۲۹ ٤٦٥	—
ماورای خزر	۱۳٦ ۰۰۰	—
اورال	٤۱٥ ۰۰۰	—
تورغای	۲٦٦ ۰۰۰	—
آقولینسك	۳۲٥ ۸۱٤	—
آمودریا	٦٥ ۰۰۰	—
سمیپالاتینسك	٤۷۲ ٦٥٦	—
سمیرچنسك	۳٦۷ ۰۰۰	۱٥۸ ۰۰۰
سیردریا	٤۹٤ ۸۰۰	۳٤ ٦۰۰
یکون	۲ ۷٤۷ ۱۳٥	۳٤۰ ۹٥۰
جمعاً یکون	۳ ۰۸۸ ۰۸٥	

ایالت	قیرغیز قزاغی	قره قیرغیز
فرغانه	۲٥ ۰۰۰	۱۰۰ ۰۰۰
قوقنه	۲۳ ٤۰۰	٦ ٥۰۰
ترکستان‌شرقی(چین)	—	۲۱ ۰۰۰
پامیر (مستقل)	—	۲۰ ۸٥۰

قَیْرُوان (افریقیه یعنی تونس مملکتنده تونسك ۱٦۷ کیلومتره جنوبنده و اسکله‌سی اولان سوسه‌نك ٥۸ کیلومتره غرب جنوبنده مشهور برشهراولوب، سورك داخلیله خارجنده‌کی محلاتده ۲۰ ۰۰۰ اهالیسی ، ۳۱۲٥ متره محیط دائره‌سی و ۱۰ متره ارتفاعی اولان بر سوری وهر ۲۰ متره‌ده بر برجی، ٥ قپوسی، شهرك بانیسی اولان عقبه بن نافع (رضه) ك بنا - کرده‌سی اولان و ٤٥۰ مرمر وسماقی‌ستونلراوزرینه مبنی بولنان جسیم ومصنع برجامع شریفیله دیکر ۲۰ جوامع شریفه‌سی، ۳۰ زاویه‌سی، برچوق خیرات ومبرانی، واسع وایشلك چارشیسی، پك تمیز سو - قاقلری، هوادار خانه‌لری، کوزل منظره‌سی وخالی وکلیم دستکاهلریله معمولات سراجیه‌سی واردر . اطرافی قورو بر اووه‌دن عبارت اولوب، قربنده یاغمورلر موسمنده خیلی توسع‌ایدر بر قاچ‌سبحه‌سی واردر . قیروان شهری افریقیه‌نك فاتحی اولان عقبه بن نافع حضرتلری طرفندن ٥٥ تاریخ هجر - یسنده بنا اولنه‌رق، بتون بلاد مغربك مرکزی اتخاذ اولنمش؛ و بعده بنی اغلبك و مهدیه‌نك تا - سیسنه‌دك فاطمیونك و بعده بنی زیرینك پایتختی بولنمش؛ وصکره خراب اولمشیدی . یاقوت حموی کندی زمانینده یعنی یدنجی قرن هجریده بسبتون خراب اولدیغنی بیان ایدیور . بعده یکیدن اعمار اولنوب، شمدیکی حاله کلمش اولدیغنی آکلاشیلیور - سه‌ده ، بو معموریتی اسکی معموریت و وسعتنه کوره پك کری‌قالدیغی‌شبهه‌سزدر . مغربیلرطرفندن بوشهره مقدس‌نظریله باقیلوب، فرانسزلرك‌دخولنه - دك ملل غیر مسلمه افرادینه شهره دخول ممنوع ایدی . جغرافیون‌عرب قیروان اسمنك (کاروان) اسم فارسیسنك‌معربی اولدیغنی یازیورلرسه‌ده ، برقه خطه‌سنك مرکزی بولنمش اولان کیرنه یاخود

قورنه (Cyrène) شهرینه‌ده عربلر (قیروان قدیم) دیدکلرندن ، شهر خراب مذکورك اسمیله تسمیه ایدلمش اولدیغی آکلاشیلیور .

قیروانی { (ابوالحسن علی بن عبدالغنی الفهری الحصری) مشاهیرادباوشعرادن اولوب ، وطنی اولان قیروانك تخریبندن صکره مائهٔ خامسه اواسطنده اندلسه رحلتله ، اوراملوکنك التفاتنه مظهر اولمش؛ وملوك طوائفك انقراضنده طنجه‌یه انتقال ایتمش، وبرمدت دخی سبته‌ده بولنمش ایدی . قرائتده یدطولاسی اولوب، بوعلمده تدریسله اوغراشمش ؛ وقراآت مختلفه حقنده بر منظومه یازمشدر . مرتب دیوان اشعاری دخی واردر . « زهرالآداب »عنوانلی کتاب معتبرك صاحبی اولان سالف الترجمه (ابواسحاق حصری) نك تیزه‌سی اوغلیدر . ٤٨٨ تاریخنده طنجه‌ده وفات ایتمشدر . شو برایکی بیت جملهٔ اشعارندندر :

اقول له و قد حیا بکاس
لها من مسك ریقته ختام
امن خدیك یعصر قال کلا
متی عصرت من الورد المدام

— [«ابن رشیق» و «ابن شرف» ماده‌لرینه‌ده مراجعت بیوریله .]

قیزلر { روسیه قافقاسیه ایالاتندن ترك ایالتنده واستاوروپولك ٤٩٠ کیلومتره شرق جنوبیسنده اوله‌رق ترك نهرینك صول کنارنده وبونك دالیه‌سی مبدأنده وبحرخزر ساحلندن ٥٥ کیلومتره‌لك مسافه‌ده واقع قضا مرکزی برقصبه اولوب ، ٩٢٦٠ اهالیسی واردر . سکنه‌سی تاتار ، کورجی ، ارمنی وروسدن مرکبدر . باغلری واشجار مثمره‌سی چوقدر .

قیس { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب، اك معروفلری بروجه آتیدر :

(قیس بن حرشة القیسی) که قیس بن ثعلبه اولادندن اولوب، نزد حضرت نبویه کلدرك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ و فخر کائنات (صلعم) افندمزك کندیسنه حقه مستند اولمیان اوامری دیکلمه‌سنی تنبیه بیورمش اولدقلرندن، بعده عبیدالله بن زیاد شرع شریفه وحقه مغایر اولان اوامر کیفیه‌سنی دیکلتدیرمك ایستیوب، جلادك الینه تسلیم ایتمك ایستدکده ، دست مناجاتی درکاه کبریایه قالدیروب ، جلادك وصولندن اول تسلیم روح ایتمشدر. — (قیس بن السائب بن عویمر القرشی المخزومی) که جاهلیتده فخرالرسل (صلعم) افندمزك تجارت شریکلری بولنمش اولدیغی مروی در . — (قیس بن سعد ابن ثابت الانصاری) که رسول‌الله (صلعم) افندمزك علمدارلرندن ایدی . — (ابوالفضل قیس بن سعد بن عبادة الانصاری الخزرجی) که فضلاء صحابه‌دن و سادات و دهاة عربدن اولوب، شجاعتیله و مکاید حربیه‌ده کی مهارتیله وکرم و سخاوتیله دخی مشهور ایدی . ارتحال جناب نبویدن صکره حضرت علی (رضه) افندمزه انتساب ایدوب، کافهٔ محاربانندن معیتلرنده بولنمش؛ و عهد خلافتلرنده مصر والیلکنه نصب بیوریله‌رق، معاویه‌نك حیل و دسایسنه مقابله یه اثبات اقتدار ایتمش اولدیغندن ، معاویه صاحب ترجمه‌یی نزد جناب مرتضویده شبهه‌لی و کندی طرفنه مائل کبی کوسترده‌رك ، عزل ایتدیرمش ایدی . اورادن مدینهٔ منوره‌یه کیدوب ، اوراده مروان بن حکم طرفندن اخافه و تهدید اولنمغله ، کوفه‌یه کیدوب، مدت حیاتلرنجه حضرت مرتضانك وبعده امام حسن (رضه) لك معیتلرنده بولنمش ، وامام مشارالیهك بیعتندن صکره مدینهٔ منوره یه عودت ایلمش ایدی. صفین محاربه‌سنده برقصیدهٔ بلیغه سویلمشیدی ، که مبدئی شو یولده‌در :

هذا اللواء الذی کنا نحفبه
مع النبی و جبریل لنا مدد
ما ضر من کانت الانصار عیبته
ان لایکون له من غیرهم احد الخ

— (ابوعلی قیس بن عاصم التمیمی المنقری) که حلمیله مشور اولوب ، نزد جناب نبویه‌ورودنده حقنده « هذا سید اهل الوبر » بیورلمشیدی . تاجا- هلیت زمانندهٔ شرب خمری کندی نفسنه حرام ایدوب اجتناب ایدردی . اولادینه اولان وصیتنده برطاقم نصایح حکیمانه بیان ایتمشدر . — (قیس بن عبدالمنذر- الانصاری) که رفاعه‌نك برادری اولوب ، بدر غزاسنده شهید اولمش؛ وکندیسیله رفقاسی حقنده « ولا تقولوا لمن یقتل فی سبیل الله اموات » آیت کریمه‌سی نازل اولمشدر. — (قیس بن قیس) که

معیت حضرت مرتضویده صفین محاربه سنده بولنمشدر. — (قیس بن مخرمه بن المطلب الفرشی المطلبی) که فیل وقعه‌سی یعنی مولد جناب نبوی سنه‌سی طوغمش؛ ومؤلفهٔ قلوبدن بولنمشدر. — (قیس بن المکشوخ) که اسود عنسینك قتلنه یاردیم ایدنلردن اولوب، رؤیت نبی (صلعم) ه نائل اولوب اولدیغی مختلف فیهدر. سعد بن ابی وقاص (رضه) معیتنده ایران سفرنده بولنوب ، قادسیه و سائر محارباتده خدمتی کورلمش ؛ و نهاوند ده نعمان بن مقرن معیتنده بولندقدن صکره ، صفین محاربه‌سنده معیت جناب مرتضویده شهید اولمشدر. طبیعت شعریه‌سی دخی اولوب، دایی‌سی بولنان عمرو بن معدی کرب ایله جاهلیتده و کرك اسلامده بیلنرنده مهاجاة وقوع بولمشدر.

قیس { بحر فارسده کی کیش جزیره‌سنك اسم معربیدر [« کیش » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قیساریه { (César e) فلسطین ساحلنده یافه‌نك ۵۷ کیلومتره شمالنده اسکی ومشهور بر شهر اولوب، الیوم خرابه‌لری موجوددر . بو شهر عن اصل (سباسته) اسمیله مسمی اولوب ، میلاددن ۲۵ سنه اول فلسطین حاکمی (هرود) طرفندن توسیع وتزیین اولنه‌رق، قیصر آوغستوسك نامنه نسبتله قیساریه تسمیه اولنمش؛ وقدسك (تیتوس) طرفندن محاصره سی اثناسنده بوخطه‌نك مرکزی وکرسئ حکومتی اتخاذ ایدلمش ایدی . فتوح شام صره‌سنده معاویه بن ابی‌سفیان طرفندن طول مدت محاصره‌دن صکره فتح اولنمشدی. او وقت ۲۸۰۰۰۰ اهالیسی بولندیغی کتب فتوحدن آکلاشیلیور. اهل صلیب محارباتی صره‌سنده دفعاتله فرنکلرك الینه دوشوب استخلاص اولنه‌رق، خراب اولمش؛ و ملك اشرف طرفندن استحکاماتی هدم اولنمشدی . مشاهیر اسلامدن (قیسرانی) نسبتیله معروف برجوق ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر. — جغرافیون عربجه آناطولیده‌کی قیصریه‌نك دخی املاسی (قیساریه) در .

— اسپانیه‌ده کی ساراغوسه یعنی سرقسطه ، آطنه جهتنده کی آنازاربه، آناطولیده‌کی قیصریه، جزایرده شرشل وفلسطینده‌کی بانیاس بلده‌لرینك دخی اسم قدیملری قیساریه (Césarée) ایدی .

قیس بن ذریح { (الکنانی) مشاهیر شعرا و عشاق عربدن اولوب ، حضرت امام حسن (رضه) ك سوت برادریدر. بنی کعب قبیله‌سندن (لبنی) اسمنده بر قیزه دلداده اولوب، حضرت مشارالیهك تو - سطلریله کندیسی تزوجه نائل اولمش ایسه ده ، برمدت برلکده یاشادقدن صکره ، اولادی اولد - یغندن ، رضاسی اولقسزین ، پدری موی‌الیهایی تطلیق ایتدیرمش؛ وآتش هجران ابتدا (لبنی) یی و متعاقباً قیسی تلف ایتمشدر . داستان محبتلری و بربری حقنده سویلدکلری اشعار شهرت کیر اولمشدر. شو ایکی بیت (لبنی)نك مزاری‌اوزرینه سویلدیکی اشعاردندر :

ماتت لبنی فوتها موتی
هل تنفعن حسره علی الفوت
فسوف ابکی بکاء مکتئب
اقضی حیاة و جدا علی میت

قیس بن الملوح { (ابن‌مزاحم العامری) « لیلی و مجنون » عنوانیله مشهور افسانه ده مجنون اسمیله یاد اولنان عاشقك اسمی اولدیغی و بونك مخیلاتدن اولیوب، صحیحدن بولنمش اولدیغی مرویدر . حکایه‌سی بر طاقم مبالغات عجمانه وخوارق عاده ایله ممزوجدر.

قیسی { [« عبدالعزیز بن‌السید» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قیصر { یولیوس — (Iules César) اسکی رومانك الك مشهور سردار - لرندن اولوب، بعده مدبر امورصفتیله بتون امور حکومتی الینه آلمش ایدی . میلاددن ۱۰۱ سنه اول طوغوب، والده‌سی (ماریوس) ك همشیره‌سی ایدی. کنج ایکن، زوجه‌سی بولنان سینانك قیزینی تطلیق ایتدیرمك ایستین (سیلا) طرفندن تعقیب اولنه‌رق، بعض بیوك آدملرك حمایه‌سیله حیاتی کوچ حال‌تورتاره‌بیلمش؛ وآناطولیده‌کی بیتنیه حکمداری (نیقومد) ك یانینه التجا ایلمش ایدی . سیلانك وفاتندن صکره رومایه عودت ایدوب، ادبیات تحصیلنه قویلمش؛ وبلیغانه نطقلریله عمومك توجهنی

قزانوب، (تریبون) لرك قوتنی استرداد وماریوسك هیکللرینی یکیدن رکز ایتمشدی. اهالیه برطاقم حقوق قزاندیره رق، کندی موقعنی تأمین ایتمش؛ و قبل المیلاد ۶۰ تاریخنده اسپانیایه کوندریلوب، بعض فتوحاته موفق اولمغله، عودتنده قونسلوس تعیین اولنمش؛ ورفیقی اولان (بیبولوس) ه هیچ برنفوذ براقمیه رق، و (پومپیوس) و (قراسوس) ایله بالاتفاق، برحکومت مثلثه تشکیل ایده رك، اوچی بتون امور حکومتی اللرینه آلمشلردی. ۵۸ ده بش سنه مدتله غالیا یعنی فرانسه جهتی والیلکنه نصب اولنه رق، بومدتك انقضاسنده مأموریتی بش سنه دها تمدید اولنمش؛ وبو اون سنه ظرفنده غالیانك هر طرفنی ضبط ایتدکدن صکره، بیوك بر تانیه یه دخی داخل اولمش ایدی. پومپیوس بو موفقیتاتنه حسدایدوب، مدتنك دهابروقت تمدیدینه مانع اولمش؛ و قوماندانلقدن عزلی دخی استحصال ایتمش ایدی. قیصر بوکا حدت ایدوب، عسکریله رومانك اوزرینه یورییمش؛ وپومپیوس هیئت اعیانله برابر فرارایتدیکندن، قیصر قبل المیلاد ۴۹ تاریخنده بلا محاربه رومایه داخل اولوب، امور حکومتك عنانی ید استقلالنه آلمش ایدی. بتون ایتالیایی غالبانه کزوب، حکومتی طانیتدیردقدن صکره، اسپانیایه کچوب، اورادن دخی پومپیوسك طرفدارلرینی طرد و اخراج ایتمش؛ و پومپیوسك کندیسنی دخی تسالیه ده تعقیب ایدوب، فارساله (یعنی چتالجه) ده قزاندیغی بیوك غالبیتله کندیسنی مصره قاچمغه مجبور ایتمش ایدی. قیصر دشمنك آرقه سی صره مصره کچوب، اورادہ کندیسنی اتلاف ایتدیرمش اولان بطلمیوسی موقع اقتداردن اسقاط، وقلیوپاتره یی اونك یرینه اقعاد ایتمش؛ واورادن ۴۷ تاریخنده آسیایه کچوب، روما دولتنه قارشی حرکت ایتمش اولان (پونت) حکمداری مهردادك اوغلی فارناسی اوچ کونده مغلوب ایتمش؛ واورادن افریقیه یه کچه رك، (متلوس اسکیپیون) ایله (قاتون) ك قوماندهسی آلتنده بولنان عسکره ۴۶ ده غلبه چالمش؛ واورادن اسپانیه یه مروره، کنج پومپیوسی موندهده مغلوب ایده رك، پومپیوس طرفنی بسبتون محو ومضمحل ایتمش ایدی.

۴۵ تاریخنده رومایه عودتنده فوق العاده براستقباله مظهر اولوب، امور دولت اون سنه مدتله یدارادتنه تسلیم اولنمش؛ وبووجهله اقتدار تامه نائل اولنجه، قوتنی حسن استعمال ایده رك، برچوق اصلاحات واعماراته وبرطاقم قوانین ونظامات وضعنه والی الان باقی اولان تقویم رومینك ایجادینه موفق اولمش ایدی. اقتدار سیاسی وعسکریسندن بشقه ادبیاتدن دخی بهره سی اولوب، برچوق بلیغ نطقلری وغالیایله جرمانیه یه دائر بعض معلومات تاریخیه وجغرافیه یی حاوی براثر معتبری واردر.

بعده حکومت سورن (اوقتاو)، قیصرك اوغللنی اولمق مناسبتیله، قیصر عنوانی آلدیغی کبی، صکره کی روما ایمپراطورلری ده (قیصر) عنوان عمومیسیله یاد اولنمش؛ وبرآره لق ایمپراطورلره آوغستوس دینلوب، قیصر عنوانی ایمپراطوردن صکره کلن برطاقم بیوك سردارلره وولی عهدلره ویرلمشدی. السنهٔ شرقیه ده قیصر روم ایمپراطوری دیمك اولدیغی کبی، آلمانلر دخی الیوم کندی ایمپراطورلرینه بوعنوانی ویرمکده درلر.

قیصر { (اون ایکی ــ، قیاصرهٔ اثنا عشر (Les Douze Césars) بواسمله آنف الترجمه یولیوس قیصر ایله اوندن صکره حکومت سورن اون برکشی یه ویریلن عنوان اولوب بونلردخی: آوغستوس، تیبر، قالیغولا، قلاودیوس، نرون، غالبا، اوتون، ویتلیوس، وسپاسیان، تیتوس ودومیتیاندر.

قیصری { (قیصربیك) ایران شعراسندن اولوب، شیرازلی ویاحمدانلیدر، وشاهجهان زمانینده هندستانه سیاحت ایدوب، ۱۰۲۲ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو رباعی جملهٔ اشعارندندر:

از وصل تو کس چو بنده مهجور مباد
کس چون من زار زنده در کور مباد
من دائم رنج دوری از خاك درت
جز چشم بد ار تو هیچ کس دور مباد

قیصریه { آنقره ولایتنده وآنقره دن ۲۵۶ کیلومتره جنوب شرقیسنده اولهٔ رق ارجیش طاغنك شمالی اتکنده وقزیل ایرماغه تابع قره صو نهرینه دوکیلن برکوچك چایك اوزرنده ۱۰۹۵ مترهلك ارتفاعده ″۵۲ ′۴۳ °۳۸ عرض

شمالی ایله ″۳۶ ′۲ °۳۳ طول شرقیده سنجاق مرکزی برشهر اولوب ، ۷۲ ۰۰۰ قدر اهالیسی ، ۱۵۰ جامع ومسجدی ، ۳۹ مدرسه‌سی ، بررشدیه‌و۵۸ ابتدائیه وصبیان مکتبلری ، جمعاً ۱۲۹۰ جلدی حاوی ۲ کتبخانه‌سی ، ۳۱ تکیه وزاویه‌سی ، ۸ کلیساسی ، برغرباخسته‌خانه‌سی ، برکهرچله‌فابریقه‌سی ، ۳۷۱۰ دکان ومغازه‌سی ، ۱۱۵ فرونی ، ۳۰ خانی ، ۱۱ حمامی ، متعدد مقامات وزیارتکاهلری ، شهرك اوزرنده کوزل باغ وباغچه‌لریله صیفیه‌لری‌واردر . چارشیسی بیوك وتجارتی اسکله‌لردن بعد مسافه‌سی ویوللرك عدم انتظامیله برابر پك ایشلك اولوب ، برطرفدن آنقره وقونیه خطلرینك اورایه‌قدر تمدیدی وبرطرفدن‌ده مرسین وصامسون اسکله‌لرینه برر دمیر یول خطیله ربطی تجارتنك پك‌زیاده‌ترقیسنی وشهرك معموریتی‌موجب اولمقدر . هواسی قیشین پك صوئوق ایسه‌ده ، یازین معتدل وصاغلامدر . آنجق خانه‌لرینك‌جوغی یرله برابر وحفظ‌الصحه قواعدینه غیر موافق اولدیغندن ، اهالیسنده روماتیسمه وبوکا مماثل رطوبتدن حاصل امراض نادر دکلدر . ارجیش طاغندن اینن صولری بول وپك لطیفدر . شهرده کلیتلی باصدیرمه وججیم ، یازمه یمنی ، اوطه دوشمه‌لری ، یورغان یوزلری ، چارشف ، خاولی وسائر بعض منسوجات وجوز آغاجندن مرانغوزلغه متعلق‌مواد متنوعه اعمال اولنور . اهالیسندن ۴۵ ۰۰۰ ی مسلم ، ۹۰۰۰ ی ارمنی ، ۱۴ ۴۰۰ ی روم ، ۸۰۰ ی ارمنی‌قتولیکی‌و ۱۲۰۰ پروتستان‌اولوب ، جمله‌سی لسان ترکی ایله متکلمدرلر . قیصریه‌لیلر ذکاوت واستعداد فوق‌العاده ایله ممتاز اولوب ، علی‌الخصوص تجارت وصنعته پك بیوك استعدادلری واردر . برطاقلری اختیار غربت ایده‌رك ، استانبولده بویاجیلق ، نقاشلق ، صیوه‌جیلق وسائر صنعتلرله مشغول اولورلر .

قیصریه‌پك اسکی برشهر اولوب ، ازمنهٔ‌قدیمه‌ده (مزاقه) اسمیله قاپادوقیه‌خطهٔ واسعه‌سنك مرکزی ایدی . بعده روما ایمپراطورلرندن (تیبریوس) قاپادوقیه‌یی ضبط ایتدیکنده ، شهری توسیع وتزیینله ، آوغستوس قیصرك نامنه نسبتله بوشهره قیصریه (Cæsaréa) اسمنی ویرمشیدی . اووقت شهر شمدیکی قیصریه‌نك یکرمی دقیقه قدر جنوب غربیسنده واقع تپه‌لرك اوزرنده مؤسس ایدی . میلادك ۲۶۰ تاریخلرنده ایران حکمدارلرندن شاپورذوالاکتاف قاپادوقیه‌یی ضبط‌ایتدیکنده شهری کاملاً تخریب ، واهالیسنی قتل‌عام ایتمش ایسه‌ده ، متعاقباً اسکی موقعنك یاننده یعنی تپه‌لرك آلتنده‌بنا اولنمش ؛ وبعده بودخی صیق صیق وقوع بولان زلزله‌لردن خراب اولوب ، سلجوقیلرك زماننده شمدیکی موقعنده مجدداً بنا اولنمشدر . بوحالده شمدیکی قیصریه صرف اسلام شهری اولوب ، کرك خراب‌اولان‌اسکی‌سورینك ویرانه‌لرنده وکرك الیوم باقی اولان‌ایچ‌قلعه‌ده خطوط عربیه‌دن وآثار اسلامیه‌دن بشقه هیچ برخط واثر کورلیور . شهرك اسکی موقعلرنده ، هرنه قدر شهر تجدد ایتدکجه اسکینك انقاضی یکیسنك بناسنه قوللانلمق یغندن ، چوق آثارقالمامش ایسه‌ده ، خرستیانلغك اوائلندن‌قالمه‌برطاقم کلیسالرتملریله برچوق‌خرستیان مزارلری ورومالیلر زماننده قالمه برجانباز خانه وسائر بعض آثار موجوددر . شمدیکی شهرك اطرافنده سلجوقیلر دورندن قالمه برچوق آثار موجوددر . جوامع‌شریفه‌سنك اك اسکیسی اولوب سلجوقیلر طرفندن بنا ایدلمش اولان عرب‌طرزنده بیوك برجامع ایله اتصالنده‌کی مدرسه الیوم خراب اولوب ، کراسته دیوزیتوسی یرینه قوللانلمقده‌در . جوامع معموره‌سنك اك بیوکی ایچ قلعه درونده اولوب ابوالفتح سلطان محمدخان ثانینك بنا کرده‌سیدر .

— قیصریه قضاسی لوانك مرکز قضاسی اولوب ، قسم شمالیسندن عبارت اولمغله ، شمالاً یوزغاد سنجاغیله ، غرباً قیرشهری سنجاغی وقونیه‌ولایتیله جنوباً ایچه صو ودوه‌لو قضالریله ، شرقاً دخی سیواس ولایتیله محدوددر . قضا شهر ایله ۱۰۲ قریه‌دن مرکب اولوب ، ۱۳۱ ۹۷۶ اهالیسی واردر ، که بونلرك ۸۵ ۶۰۰ ی مسلم ، ۲۸ ۷۶۷ سی ارمنی ، ۱۳۲۲ سی ارمنی پروتستان ، ۷۴۴ ی ارمنی‌قتولیکی و ۱۵ ۵۴۳ ی روم دینلیورسه‌ده ، جمله‌سی لسان ترکی ایله متکلمدر . قضانك قسم جنوبیسی ارجیش طاغنك اتکلرندن عبارت اولوب ، شماله

طوغری کسب انحطاط ایدر ، قره‌صو وقزیل ایرماق وادیلرینه طوغری واسع اووه‌لر ممتد اولور . قزیل ایرماق شرقدن غربه طوغری جریانله قضانك قسم شمالیسنی شق ایتدیکی کبی ، قره صو دخی بوکا متوازیاً قضانك اورته‌سندن آقوب ، ارجیش طاغندن اینن برچوق چایلر آلدقدن صکره ، شمال غربی‌یه طوغری دونه‌رك ، قزیل ایرماغه دوکیلور. قیصریه شهرینك غرب جنوبی جهتنده (سازکولی) اسمیله کنیشجه برکول بولنوب، غرب جهتندن کان (اینجه صو) بوکوله دوکیلور. قضا داخلنده قزیل ایرماغك اوزرنده (تك کوز) و (جوق کوز) اسملریله کارکیر ومتین ایکی کوپری واردر . اراضیسی باشلیجه اراضئ برکانیه‌دن اولوب ، اولدجه منبت ومحصولدار . محصولاتی حبوبات متنوعه ایله جهری ، کتره ، اوزوم ومیوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر. کهرجله ایله آچلی ، سونکرطاشی وسائر احجارواتربه کثرتله بولنوب ، معادنه دائر هنوز برشی چیقارلمامقده‌در . قیصریه‌دن ۲ ساعتلق مسافه‌ده واقع (حسن‌اوبه) قریه‌سنده امراض جلدیه‌یه نافع برمعدن صویی بولندیغی کبی ، ٦ ساعتلق مسافه‌ده (یالکز کوز) اسمیله کوکورتلی بر ایلیجه و ینه او مسافه‌ده واقع (سازلق) محلنده مسهل کبی قوللانیلیر برمعدن صویی بولنیور . قضا داخلنده ۸۱ ۷٦۹ قویون ، ۲٦ ۲۲٤ عادی کچی ، ۲۰٤۹ تفتیك کچیسی و دوه و سائر حیوانات اهلیه بولنیور . قضانك واردات سنویه‌سی ٤۲ ۰۰۰ لیرا رادهلرنده‌در . ملحقاتنده طلاس قصبه‌سی و کرمیر ، اسکلت، زنجی دره و سائر اسملرله بر قاچ بیوك قریه‌سی و برخیلی ارمنی و روم مناسترلریله آثار عتیقه‌یی حاوی بعض ابنیهٔ قدیمه‌سی وغریب مغاره‌لری واردر .

قیصریه { سنجاغی. آنقره ولایتنی ترکیب ایدن بش سنجاغك برینی اولوب، ولایتك منتهای جنوب شرقیسنده واقعدر . شمالاً یوزغا سنجاغیله، غرباً قیر شهری سنجاغی و قونیه ولایتیله ، جنوباً ینه قونیه، جنوب شرقی طرفندن آطنه، شرقاً دخی سیواس ولایتلریله محاط ومحدوددر. سنجاق غیر منتظم بر مربع شکلنده اولوب ، همان اورته‌سنده ۳۹٦۱ متره ارتفاعی اولان ارجیش طاغی منفرد برصورتده یوکسلیور ، وهرطرفه اتکلرینی اوزاده‌رق، بواتکلرك اطرافنده ۱۰۰۰ متره‌دن زیاده ارتفاعی اولان بریایله بولنیور. بووجهله سنجاغك موقعی مرتفع اولوب ، مذکور ارجیش طاغی سونمش بربرکان اولغله ، بتون سنجاغك اراضیسی ترکانی الاصل اولوب ، اوته بریسنده برچوق قیالر بولنیور ؛ کویلرینك چوغی بوقیالرك آلتنده ویاقیالرله محاط محلرده بولنمغله ، اوزاقدن مملکت خالی کبی کورینیور . ازمنهٔ تاریخیه‌دن بری آرجیش طاغی اشتعال آثاری کوسترمه‌مش ایسه‌ده ، بك چوق دفعه‌لر شدتلی زلزله‌لره سبیبت ویرمشدر . بوطاغك اتکلری وقتیله اورمانلرله مستور بولنمش ایکن ، باقلمامقدن اتلاف اولنوب ، شمدیکی حالده همان هرطرفی چیلاقدر . سنجاغك قسم شمالیسی قزیل ایرماق حوضه‌سنده یعنی قره دکیز مائله‌سنده‌اولوب، مذکور ایرماق جهت مذکوره‌یی شرقدن غربه شق ایله ، ارجیش طاغندن اینن صولردن متشکل قره صویی آلیر . جنوب شرقی قسمی سیحان حوضه‌سنده و آق دکیز مائله‌سنده اولوب، سیحانه تابع (ظمانطه) چایی سنجاغك شرق جنوبی حدودینی تفریق ایله ، او جهتك بعض چایلرینی آلیر . جنوب غربی قسمنك ایسه مخرجی اولیوب ، میاه جاریه‌سی بعض کوللر وبطلاق قلفلر تشکیل ایدیور . سنجاق قیصریه ، اینجه صو ودوه‌لواسملریله ۳ قضاوکوسترەوقره‌حصاراسملریله ۲ ناحیه‌یه منقسم اولوب ، ۱۸۱ قریه‌یی حاوی اولدینی حالده ۲۱۰ ۷۳۲ اهالیسی واردر ، که بونلرك ۱۳٦ ۰۹۰ ی مسلم ، ٤۵ ۳۱۸ ی ارمنی ، ۱۵۷۵ ی ارمنی قتولیکی ، ۱۸۰۰ ی ارمنی پروتستانی ، ۲۵ ٤٤۹ ی ده روم اولوب ، جمله‌سی لسان ترکی ایله متکلمدر. و سیما واخلاق و عاداتجه برفرقلری یوقدر . اراضیسی اولدجه منبت اولوب، حبوبات متنوعه ایله جهری وسائره حاصل اولور. اشجار مثمره‌سیله باغلری‌ده چوق اولوب، قوری یمش ، پستیل ، پکمز و سائره پایلیر . حیوانات اهلیه‌سی قیون ، کچی ، تفتیك کچیسی ، صیغیر ، خرکله، دوه وسائره‌دن عبارت اولوب، متوسط

حالده‌در . صنایع محلیه باشلیجه خالی، کلیم، سجاده وسائر بعض یوك منسوجاتدن عبارتدر .

قیصریه‌لی { [«احمدپاشا (قیصریه‌لی-) » ماده‌سنه‌مراجعت بیوریله.]

قین برونی { ودها طوغریسی قیل برونی (Kinbourn) روسیه‌نك تاوریده ایالتنده وقره دکیز ساحلنده و (دنیپر) منصبنده‌کی خلیجی قره دکیزدن آیران اوزون‌وطار بر برونك منتهای غربیسنده بر قلعه ایدی ، که ۱۸٦۰ تاریخنده هدم اولنه‌رق، شمدی یرنده بر کوچك بالیقجی کویی واردر .

قیوجق { آیدین ولایت وسنجاغنك نازللی قضاسنده و نازلینك شرق جهتنده مندرس ایرماغنه دوکیلن برکوچك چایك اوزرنده ناحیه مرکزی بر کوچك قصبه اولوب، ۲۷۱۵ اهالیسی واردر. — ناحیه سی ۱۸ قریه‌دن مرکب اولوب ، ۱۲۱۰۰ اهالیسی واردر .

قیوم زاده { (محمدصالح افندی) متأخرین خطاطیندن اولوب، یوزقدر مصحف شریف یازمش ؛ و ۱۲۹۳ ده وفات ایتمشدر .

(باب القافك صوکی)

باب الكاف — فصل الالف الخ

كابل { (Caboul) ايران قديمك شرق جهتنده شمديكى افغانستانك مركزى بر شهر اولوب ، همنامى اولان نهرك اوزرنده و ۱۹۱۷ متره ارتفاعى اولان كوزل بر موقعده اولەرق هراتك ۸۰۰ كيلومتره شرقنده و بلخك ۵۱۵ كيلومتره جنوب شرقيسنده ′۳۰ °۳٤ عرض شمالى ايله ′٦٤ °٦٦ طول شرقيده واقع و ٦۰۰۰۰ اهالى يى جامعدر . شهر واسع بر اووەنك منتهاى شرقنده و ايكى صره طاغلرك اولاشوب تشكيل ايتدكلرى كوشەده واقع اولوب، محيط دائره سى بر ساعت سورر . اسكى سورى خراب اولوب ، يالكز تللرى قالمش اولغله، شهر آچيق ايسەده، منتهاى جنوب شرقيسنده (بالاحصار) اسميله بر ايچ قلعه واردر، كه خيلى متين ايسەده ، اطرافنده كى تپەلر بوكا حاكمدر . بو ايچ قلعه آيريجه بر قصبه اولوب، خانك سرايى، دوائر حكومتى ، بر جارشى يى ، كوزل باغچەلرى و بيك قدر خانه يى حاويدر . اصل شهرده ۵۰۰۰ قدر خانه بولنوب، اطرافنده يكى تشكيل ايتمش برطاقم محلەلر واردر ، كه بونلرك برى نادر شاه طرفندن اورايه نقل اولنمش اون اون ايكى بيك قدر ايرانى وتركمان ايله مسكون اولوب، بونلره قزيل باش ديرلر . شهر محلەلره ومحلەلر (كوچه) لره منقسم اولوب. هر كوچەنك كيجه قپانيرقپوسى واردر . سوقاقلرى طارو مظلمدر. شهرك الك كوزل اثرى اولان بازارى ، كه على مردان خانك بنا كردەسى ايدى، ۱۸٤۲ تاريخنده انكليزلر طرفندن طوپەطوتيلوب، تخريب اولنمشدر. حمامللرى چوقدر . شهرك ايچندن كچن نهرك اوزرنده برقاچ كوپرى واردر . هندستان ايله ايران وتركستان آرەسنده مهم بر تجارت نقطەسى اولوب، برقاچ كاروان يولنك محل اجتماعنده واقع اولمغله، تجارتى خيلى ايشلك ايسەده، صنايع محليەسى جزئياتدن عبارتدر .

كابل شهرى پك اسكى اولوب، تا اسكندرك زماننده موجود ايدى . اسكندرك مورخلرى آثارنده و بطلميوسك جغرافيەسنده (قابوره) و (اورتوسپانه) اسملريله مذكوردر . آنجق اسكى شهر شمديكينك شرق جهتنده و اليوم بكرام دينلن محلده ايدى . فردوسى شاهنامەسنده كابل و كابلستانى چوق ذكر ايديور. آل سكتكين زماننده غزنه اهميت قزانوب ، كابل كرى قالمش ايسەده، بابر كابلى پايتخت اتخاذ ايدوب، خيلى اعمار وتزيين ايتمشدى . كنديسى ده اوراده مدفوندر . مؤخراً قندهار مركزيتى قزانوب، نهايت حكومت حاضره خانلرى كابلى مقر اتخاذ ايتمكله، يوز سنەيه قريب مدتدن برى بوشهر افغانستان دولتنك پايتختى بولنمشدەدر .

كابل { نهرى . آب البيان شهرك ۱۰۰ قدر كيلومتره غربنده كوه بابا اتكلرندن نبعانله، ابتدا (جوى شير) ناميله شرقه طوغرى جريان ايدەرك، شهرك ايچندن بعد المرور، جنوبدن كلن (لوكار) نهرينى اخذله ، خيلى بيويەرك، كابلك منبت وكوزل اووەسنى اروا ايدر؛ وبعده شمالدن وهندوكوه اتكلرندن كلن (بندشير) ايله (كوربند) چايلرينك اجتماعندن تشكل ايدن (باران) نهرينى اخذايله ، طاغلر آرەسنه كيروب، بعده ديكر براووەيه خروجله ، صاغدن (سرخ رود) ى وصولدن كافرستاندن كلن برقاچ نهرى وعلى الخصوص (خونار) نهرينى آلير ؛ وجلال آباد اوكندن كچر ؛ نهايت خيبر بوغازندن كچوب ، هند حدودينى تجاوزله ، شمالدن كلن (سوات) نهريله برلشەرك، وبرقاچ قوله آيريلەرق ، پشاورك

اوكندن بعدالمرور ، (آتوك) شهری قارشیسنده سند ایرماغنه دوکیلو . مجراسی تقریباً ٥٠٠ کیلو متره طولنده‌در. حوضه‌سی شمالاً هندوکوه وجنوباً سفیدکوه ایله محدود اولوب ، قسم غربیسی یوکسك یایله‌لردن وقسم شرقیسی آلچق اووه‌لردن عبارت اولمغله ، مجراسی پك اینیشلی وجریانی سرعتلیدر .

کابلستان { وقتیله افغانستانك شمال شرقی قسمندن عبارت ومرکزی کابل بولنان واسع ومرتفع برخطه‌یه ویریلن اسم اولوب، باشلیجه کابل نهری حوضه‌سندن عبارت ایدی . زابلستان‌ده بونك جنوب غربیسنده واقع اولوب ، شهنامه‌ده بوایکی اسم اکثریا برلکده ذکر اولنیور. بعض جغرافیون بوایکی اسمی برعد ایتمشلرسه‌ده ، شاهنامه‌ده صورت ذکرلری آیری اولدقلرینی کوستردیکی کبی، «آیین اکبری » دخی بوفکری تصدیق ایدیور .

کاتب { ایران‌شعراسندن اولوب، یزدلیدر. ٩٣٠ تاریخنده لاهوردہ وفات ایتمشدر. شوبیت اونکدر.

ترسم که کند محنت هجر توهلاکم
جایی که توهرگز نبری راه بخاکم

کاتب بن وداعه { (علاءالدین علی بن المظفر الکندی الوداعی) مشاهیر ادبادن اولوب ، حدیث وقرائت علملرنده دخی ید طولی صاحبی ایدی . ٦٤٠ تاریخلرنده طوغوب ، ٧١٠ ده (بستانیه) ده وفات ایتمشدر . اسماع احادیث شریفه ایچون سیاحت ایدوب ، برمدت‌ده دمشقده اقامت ایتمشدی . شعر وانشاده مهارت تامه‌سی وحفظنده اشعار واخبار عربدن چوق معلومات ومحاضراتی وار ایدی . « التذکرة الکندیه » عنوانیله ٥٠ جلددن مرکب برتألیفی اولوب، سماطیه (؟) ده‌کندی خط دستیله برنسخه‌سی موقوف اولدیغنی ابن خلکان بیان ایدیور . شیعی المذهب ایدی. شوایکی بیت جملهٔ اشعارندندر :

من زار بابك لم یترح جوراحه
تروی محاسن ما اولیت من منن
فالعین عن قرة والکف عن صلة
والقلب عن جابر والاذن عن حسن

کاتب چلبی { (الحاج مصطفی بن عبدالله) مشاهیر علماء عثمانیه‌دن اولوب، ١٠٠٠ تاریخلرنده استانبولده برسپاهینك صلبندن دنیایه کلمش ؛ وکندیسی طریق علمیه منسوب وزی علماده اولدیغی حالده ، قاضی‌زاده ، اعرج مصطفی ، کرد عبدالله ، محمد ، ولی افندیلر کبی مشاهیر علمای عصری حلقهٔ تدریسلرینه دوامله ، السنهٔ ثلثه ادبیاتی وفقه ، حدیث ، تفسیر ، منطق کبی علومی تحصیل ایله برابر ، عن اصل فلمنکلی اولوب السنهٔ شرقیه‌ده‌کی تحصیلنی اکمال ایچون استانبوله ورودله شرف اسلامله مشرف اولمش اولان برذاتدن علوم ریاضیه وجغرافیه وسائرفنونی تعلم ایتمش ؛ بووجهله علمای عثمانیه‌نك آب رویی دینله‌جك برحال مکملیته کلوب ، اسمنی تأبیدایده‌جك پك نافع آثاربراقمغه موفق اولمشدر . ١٠٣٩ تاریخنده باب عالیده‌باش مقابله‌جیلك اوطه‌سنه‌دخول ایله ، سلطان مراد خان رابع دورنده وقوع بولان همدان وبغداد سفرلرنده اردوی همایون معیتنده بولنمش ، واردوی همایون حلبده قیشلامقده ایکن، جانب حجازه عزیمتله ، ایفای حج شریف ایتمش ؛ وروان سفرنده‌ده‌حاضر بولنمش ایدی . درسعادته عودتنده مطالعه وتألیفه حصر اوقات ایدوب ، «تقویم التواریخ» عنوانیله ابتدای خلقتدن زمانه‌دك فهرست طرزنده برتاریخ عمومی ، « فذلکه » عنوانیله برقاچ سنه‌لك وقایعی حاوی برتاریخ عثمانی « تحفة الکبار فی اسفار البحار » عنوانیله دولت‌عثمانیه ایله دول سائره میانندہ وقوع بولمش کافهٔ محاربات بحریه‌نك تاریخنی، «جهانما» عنوانیله ممالك عثمانیه‌ایله آسیانك اکثرجهتلرینك جغرافیه‌سنی و« کشف الظنون عن اسامی الکتب والفنون » عنوانیله‌عربی العباره بر اثر قیمتدارتألیف‌ایتمشدر . وفاتی ١٠٦٧ تاریخنده واقع اولمشدر. آثارندن آکلاشیلان کمالاتیله برابر، رؤسه نائل اولهمدینی کبی، بولندیغی طریق ومسلکده دخی ترقی ایتیوب ، آخر عمرینه‌دك برمأموریتده قالمسی جای تأسف. ومع‌هذا علوم ومعارفله مشتغل اولوب، بشقه‌شیئه‌اهمیت ویرمدیکنه‌دلیل واضحدر. مأموریتی صفتیله (کاتب چلبی) و (حاجی خلیفه) اسملریله‌شهرت بولوب ، بزجه بواسملرك برتجیسیله وآوروپاجه ایکنجیسنك غلطی اولان (حاجی‌قالفه)

اسمیله معروفدر . آثارینك جمله‌سی کتب جدیه ونافعه‌دن ایسه‌ده ، « کشف‌الظنون » ی حقیقةً تقدیروتقدیسه سزاوار براثردر، که اوندن‌اول مثلی مسبوق اولمدیغی کبی ، کندیسی تحریرینه همت ایتمه‌مش اوله ایدی ، اوندن صکره کیمسه طرفندن وجوده کتیرلمسی‌ده مأمول اوله‌مازدی. مملکتمزده طباعتك یکی ایجادنده آثارینك اکثری طبع اولندیغی کبی ، « کشف‌الظنون » ی ده بعده مصرده واخیراً شهرمزده طبع اولنمش ؛ و ١٨٣٥ تاریخ میلادیسنده (لیپسیغ) ده لاتینجه ترجمه‌سیله ومفصل فهرستیله برابر ٦ بیوك جلد اوزره نشراولنمشدر .

کاتب زاده (محمد رفیع‌افندی) مشاهیر خطاطین عثمانیه‌دن اولوب، خط‌تعلیقده عمادثانی دیمکله سزادر. برچوق رقعاتی ونورعثمانی وسائر خیراتده بعض تاریخلری واردر .

کاتب سر (احمدبن‌حسن) مشاهیر خطاطینden اولوب ، سلطان احمد خان ثالث دورنده مابین همایون سرکاتبی اولمشیدی. خط ثلث ونسخی کوزل یازار ایدی . تذهیبی دخی کندیسی اجرا ایتدیکی برقاچ مصحف شریف‌یازوب، مدینهٔ منوره‌یه اهدا ایتمشدی. ١١٧٠ تاریخنده‌وفات ایتمشدر .

کاتبی اونجی قرن‌هجری عثمانلی شعراسندن درت کشینك مخلصیدر :

برنجیسی بروسه‌لی اولوب ، خطوط مختلفه کتابتنده مهارتی وار ایدی . اشعاری نابوداولوب، یالکز شویلی متد اولدر :

ینه کوردك سنی ای جام مصفی سالمه
مجلسك رونقیسك دنیاده آرت اکسلمه

ـــ ایکنجیسی (مصطفی‌افندی) سینوبلی‌اولوب، کتابتله مشغول ایدی . لسانده لکنتی اولوب ، ٩٩٣ اولق ایچون ، ١٠٠ عددینك علاوه‌سی اقتضا ایتدیکنی مشعر اولان شوتاریخده دیلنده‌کی نقصانی‌ده ایما ایتمشدر :

نوله معذور طوتسه‌لر یاران
خدمت سوزده قصورم چوق
اول سببدندرکه تاریخی
سوزی بیشل دیمکه یوزی یوق

ـــ اوچنجیسی (غلطه‌لی سیدی علی) درکه مشاهیر بحریوندن‌اولوب، « سیدی رئیسی »ماده‌سنده ترجمهٔ حالی کچمشدر .

ـــ دردنجیسی (حسن) سرای همایوندن نشأت ایدوب، کاتب‌دیوان ورئیس‌الکتابه‌نائب اولمشیدی. شوربای جملهٔ اشعارندندر :

جهانه کلمکه عشق اولدی باعث
بنم فرهاد‌له مجنونه ثالث
یولکه کاتبی خرج ایتدی وارین
غمك یییه مکر اوندکده وارث

کاتبی ایران شعراسندن دخی اوچ ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی واك مشهوری (شمس‌الدین محمد) ترشیزلی‌اولوب، ایام شبابنده نیشاپوره رحلتله‌مولانا نسیمیدن حسن‌خطی تعلم ایتمش ؛ وبعده استادی کندیسنك شعروخطده‌کی شهرتی چکه‌مه‌مکله، علیهنده بولندیغندن ، نیشاپوری ترك ایله، هراته کیده‌رك ، بایسنقر میرزایه بعض قصیده‌لر سویلمش؛ واورانك شعراسی‌ده تزییفنه قالقیشمغله ، شیروانه کیدوب ، ابراهیم‌شاه شیروانی‌یه‌انتساب ایده‌رك، بونك برچوق انعام واحسانلرینه نائل اولمش ؛ وآنجق معرف وقندر مشرب اولمغله، برالیله آلدیغی دیکر الیله ویره‌رك فقر وضرورتدن قورتله‌مامشیدی . اورادن اسکندر بن قره‌یوسف ترکمانی نزدینه کیدوب، بوکا دخی بعض قصاید سویلمش ایسه‌ده ، تقدیرینه‌مقتدر اولمدیغندن ، کاتبی بونی هجو ایده‌رك ، اصفهانه کیتمش ؛ واوراده ترك ماسوی ایده‌رك ، خواجه ضیاءالدینك حلقهٔ ارشادینه داخل اولمش ایدی . بعده استراباده کیدوب ، ٨٣٩ تاریخنده وبادن وفات ایتمشدر . اشعاری متین ومقبول اولوب ، غزلیات وقصائدندن بشقه « مجمع‌البحرین » ، « حسن وعشق » ، « ناصرومنصور » ، « بهرام وکل‌اندام » عنوانلریله درت منظومه‌سی واردر . سبب موتی اولان استراباد وباسی حقنده سویلدیکی شوایکی بیت جملهٔ اشعارندندر :

ز آتش قهر وباکردید ویران ناکهان
استرابادی که‌خاکش بود خوشبو ترزمشك
اندرو از پیر و برنا هیچ کس باقی نماند
آتش‌اندر پیشه چون افتد نه‌ترماندنه‌خشك

— ایکنجیسی (یوسف) هراتلی اولوب، کتابتله مشغول بولنمشدر. شویت اونکدر:

ای جدا کشته‌که دوری زبر همنفسان
مادرین شهر بدین روز و تو در شهر کسان

— اوچنجیسی نیشاپورلی اولوب، ائمهٔ اثنا عشر حقنده برچوق قصائد ومناجاتی واردر. شو بیت اونکدر:

ای دل بغمش کی سر سودای تو دارم
پروای خودم نیست چه پروای تو دارم

کاث { خوار زمده کرکانجدن ۲۰ فر- سخلق مسافه‌ده و جیحونك شرق طرفنده بیوك بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

کاخته { (Kiahhta) سیبریه‌نك شرق جهتنده ماوراء بایقال ایالتنك (ورخنه اودنیسق) قضاسنده و ۲۰۰ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق بایقال کولنه دوکیلن همنامی برچایك اوزرنده برقصبه اولوب، نفس قصبه‌نك یالکز ۶۰۰ اهالیسی ومعازه وقیشله‌لری وارایسه‌ده، محله‌لری حکمنده اولان (اوست کاختینسقایه) ودیکر برقریه ایله برابر ۹۰۵۰ اهالیسی وچین ایله چای وسائر مواده متعلق پك ایشلك تجارتی واردر.

کاخته { معمورة العزیز ولایتنك ملاطیه سنجاغنده وملاطیه‌نك ۶۵ کیلو- متره جنوب شرقیسنده اوله‌رق فراته تابع همنامی برچایك اوزرنده قضامرکزی بیوك برقریه‌اولوب، ترك وکردن مرکب ۱۳۰۰ اهالیسی، بر جامعی وبرقاچ دکانی واردر. — کاخته قضاسی شمالاً ملاطیه قضاسیله، غرباً وغرب‌جنوبی طرفندن حصن منصور قضاسیله، شرق جنوبی طرفندن دیار بکر ولایتیله، شرق‌شمالی طرفندن‌دخی خرپوت سنجاغیله محدود اولوب، ۳ ناحیه‌ایله ۱۴۶ قریه‌یی حاویدر. اهالیسی ۲۶۴ ۴۶ کشی‌اولوب، یالکز ۳۷۰۰ی ارمنی وقصوری مسلمدر. اهالئ مسلمه‌سندن ۵۰۰۰ی کرد و قصوری ترکدر. اراضیسی عارضه‌لی ایسه‌ده، پك منبت اولوب، کلیتلی ذخایر واوزومله میوه‌لرك انواعی حاصل اولور. اهالی یازین خانه‌لرینی ترك ایده‌رك، یایله‌لرده چادیرقورارلر. حیوانات اهلیه‌سی وعلی‌الخصوص قیونلری چوق اولوب، بیاغیسندن کلیم وخالی اعمال ایدرلرسه‌ده، قباجه یاپدقلرندن، آچقه طاغك کیلرقدر مقبول دکلدر. قضا داخلنده جسیم طاشلردن یاپلمش پك متین و قدیم برکوپری ایله دیکر بعض آثار عتیقه موجوددر. داخل قضاده ۱۶ جامع شریف واردر.

کارزین { ایرانك فارس خطه‌سنده (قبا- دخره) ناحیه‌سنك مرکزی بر قصبه اولدیغنی اصطخری بیان ایدیور.

کاریان { فارسده مستحکم برقصبه اولوب، قلعه‌سنك هیچ بر وقت عنوة آلنه‌مدیغنی، وجسیم بر آتشکده‌سی اولوب، وقتیله مجوسیلرك پرستش ایتدکلری آتشی هر طرفه اورادن نقل ایتدکلرینی اصطخری جغرافیه‌سنده بیان ایدیور.

کازرون { ایرانك فارس‌ایالتنده وشیرازك ۹۰ کیلومتره غربنده (تنکسیر) طاغلری آلتنده وسفید رودہ تابع بر چایك منابعی قربنده اوله‌رق ۸۰۰ متره ارتفاعی اولان بر محلده واقع برقصبه اولوب، ۸۰۰۰ اهالیسی، پك ایشلك ومشهور آت بازاری و اطرافنده کلیتلی توتون محصولاتی واردر. شمال جهتنده شاپورك یاپدیرمش اولدیغی (نیشاور) شهرینك خرابه‌لری موجود اولوب، الیوم (شاپور) دیمکله معروفدر. کازرون قلعه‌سنك مبنی اولدیغی قیانك کنارلری ودیکر برچوق قیالر بیوك بر مهارتله محکوك و منقش اولوب، حکمدار مشارالیهك برچوق محاربه‌لرینی، آولرینی، مجلسلرینی وسائر احوال تاریخیه‌یی مصور اولغله، فن آثار عتیقه نقطهٔ نظرندن کازرونك بیوك اهمیتی واردر. قرون وسطاده اهمیتی پك بیوك اولوب، شمدیکینك برقاچ مثلی وسعتنده وکوزل ابنیه‌وقصور وجوامع وچارشیلری حاوی‌ایدی. هواسی صاغلام و لطیفدر.

کاسان { (یاخود کاشان) ترکستانده سیحونك اوته‌سنده وشاشك ایلریسنده بر قصبه اولوب، متین قلعه‌سی اولدیغنی، وقپوسی خارجنده (اخشیکث) اسمیله برنهر آقدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

كاشان (ومعربی قاشان) ایرانك عراق عجمی خطه‌سنده ، طهرانك ۱۹۰ كیلومتره جنوبنده‌واصفهانك ۱۵۰ كیلومتره شمالنده اولەرق بوایكی شهر آره‌سنده‌كی طریق اوزرنده و ۱۰۹۰ مترەلك ارتفاعده سنجاق مركزی برشهر اولوب، ۷۰۰۰۰ اهالیسی، شهرك ایچندن برجوق جدوللرده آقار چایی، منتظم وپك تمیز سوقاقلری، ۴۷ مترە یوكسك و بر طرفه مائل اسكی بر منا ـ رەسی، مسجد میدان اسمیله قدیم و مصنع بر جامع شریفی، پك بیوك وایشلك چارشیلری، ۵۹ خانی، ۳۴ حمامی، ۱۸ بیوك و ۹۰ كوچك جامعی، بیوك بر مدرسه‌سی ، درت بش یوز عمله انشغال ایدر باقر معمولاتی ، اطرافنده صولری بول كوزل باغ وباغچه‌لریله منتظم یوللری وشاه عباس طرفندن یاپلمش كوزل كاروانسرایلری واردر . ذكر اولنان باقر معمولاتی اویمه‌لی ومینه‌لی انواع آوانیدن عبارت اولوب ، پك كوزل ومصنع اولدقلرندن ، ایرانك هرطرفنه وخارجه دخی سوق وارسال اولنور . بوندن ماعدا ایپكدن ایجه بر طاقم قماشلر دخی یاپیلوب ، ایرانجه‌پك مقبولدر . آنجق بوایكی صنعت كاشانك صنایع قدیمه‌سنك بربقیهٔ قلیله‌سی اولوب ، بوندن ۱۵۰ سنه‌اوله كلنجه‌یه قدر بوشهرده‌ایپكدن داماسقولر ، قطیفه‌لر وصیرمه‌لی آغیر قماشلر كلیتله یاپیلوب، دنیانك هرطرفنه كوندریلیردی . بونلردن شمدی آنجق نمونه‌لك برمقدار جزئی یاپیلیر . كاشانلیلرك علوم‌ومعارفه‌دخی‌بیوك میل وانهماكلری اولوب ، ایچلرنده اسكیدن بری پك‌چوق علماوادبا وشعرا یتیشمش ، والیوم یتیشمكده‌در . برطاش مطبعه‌سی اولوب ، خیلی آثار نشر ایتمكده‌در . بوشهرك هارون‌الرشیدك زوجه‌سی زبیده طرفندن تأسیس اولندیغی مروی ایسه‌ده ، شهر اساساً قدیم اولوب ، بلكه مشارالیها طرفندن تعمیر اولنمشدر . نسبتنده(كاشی) دینلیر . سیاه وبیوك عقربلری چوقدر .

كاشغَر (جینه تابع بولنان تركستان شرقینك مركزی برشهر اولوب، یارقندك ۱۷۰ كیلومتره شمال‌غربیسنده و (تاریم) ایرماغنه تابع یارقند دریایه دوكیلن قزیل‌صو ونام دیكرله كاشغر دریانك اوزرنده ۱۲۲۰ مترە ارتفاعنده و ″۸ ′۲۷ °۳۹ عرض شمالی ایله ′۴۲ °۷۳ طول شرقیده واقع و ۵۰۰۰۰ اهالیی جامعدر . چوللرله محاط‌منبت ومحصولدار برموقعده وچین‌ایله تركستان‌وافغانستان آره‌سنده‌جبال مرتفعه آره‌لر ـ نده‌كی بوغازلردن ایشلین برقاچ كاروان یولنك نقطهٔ اجتماعنده واقع اولمغله ، كرك تجارت وكرك‌سوق‌ـ الجیش نقطهٔ نظرندن اسكیدن بری بیوك اهمیتی اولوب ،اطرافنده‌كی تپه‌لراستحكاماتله تحكیم اولنمشدر. شهر ایكی قسمدن مركب اولوب، بری (كهنه‌شهر) ودیكری (یكی شهر) دیملیر ، وآره‌لرنده قزیل صو آقوب ، بركوپری ایله اختلاط اولنور . نهر مذكورك كنارلرنده (اسكی‌شهر) دینمكله معروف بولنان وتیمورلنك طرفندن محاصره ایدلمش اولان اسكی‌كاشغرك خرابه‌لری وسیدجلال‌الدین، بغدادی‌و حضرت‌پادشاه‌جامعلری‌بولنیور . شهرسور وخندقله محاط اولوب ، ایكی قپوسی وخندغك اوزرنده كوپریسی واردر ، كه بونلردن شمالده كینه (صو قپوسی) وجنوبده كینه (قوم قپوسی) دیرلر . بوایكی قپو آره‌سنده‌كی جاده ایكی طرفدن دكانلرله محاط اولوب ، چارشی‌یی تشكیل ایدیور . شهرك قسم شرقیسنده آتالق غازی یعقوب‌بكك سرایی اولوب الیوم حكومت قونافی بولنان بربنا ایله ینه مشارالیه طرفندن یاپلمش بیوك بركار وانسرای واردر ، كه كاشغرك اك بیوك ابنیه‌سیدر . شهرك سائر ابنیه‌سی پك‌عادی ونظافت وطهارتدن‌عاریدر. كهنه شهرك ۳ كیلومتره شمالنده كوزل‌باغ‌وباغچه‌لرك اورته‌سنده ایكیوز سنه اول وفات ایتمش اولان (حضرت آفاق) ك تربه‌سی بولنیور ، كه اوراجه زیارتگاه عمومی اولوب ، خارجاً مائی وبیاض چینیلرله مزین و پك مصنع بر بنادر . حولیسی داخلنده برخانقاه وبرمدرسه ایله برمسجد دخی واردر . غرب جهتنده‌دخی (كلباغ) اسمیله‌برقلعه بولنیور) یكیشهر كهنه شهرك ایچ‌قلعه‌سی حكمنده اولوب ، یوكسك برسورله وبرجلرله محاطدر ، ویالكز شمال جهتندن برقپوسی واردر . بونك ایچنده شمدی والینك اقامتگاهی بولنان‌یعقوب بكك سرایله حرم دائره‌سی وبتخانه‌دن مبدل جامع‌مسجد اسمیله بیوك برجامع شریفله برچارشی واردر .

اسكی‌كاشغر ۹۱۹ تاریخنده میرزا ابقرطرفندن سلطان سعیدله اولان محاربه‌سی اثناسنده تخریب اولنوب ، یرینه شمدی (كهنه‌شهر) دینلن‌قسمی

تأسیس اولنمشدی . یکیشهر دینلن ایچ قلعه ایسه ۶۰ سنه اول مملکته حاکم بولنان چینلیلر طرفندن بنا اولنمشدر . آتالق غازی اسمیله مشهور اولان ومحلنده (بادولت) اسمیله یاد اولنان یعقوب‌بك ۱۲۹۰ تاریخنده بتون ترکستان شرقیی چینلیلرك الندن آلهرق ، اهالی طرفندن امیر طانلدیغنده ، کاشغری پایتخت اتخاذ ایدوب ، تزیین وتوسیع وتحکیمنه صرف همت ایتمش ایسه ده ، دولتی چوق سورمیوب ، چینلیلر یکیدن شهر ومملکتی ضبط ایتدکلرنده ، قتل عام وتخریب کبی معاملات غدارانه وزبونکشانه ده بولنمشلردر .

— کاشغر شمدیکی حالده چینه تابع ترکستان شرقینك برسنجاغی مرکزی اولوب ، بوسنجاق : آرتوش ، اوپال ، طاش‌باللق ، بشکرم ، قزیل بوی وفیضاباد قصبه‌لرینی دخی حاوی اولوب ، ۱۲۲ ۰۰۰ اهالی و ۱۶ ۰۰۰ خانه‌یی حاویدر . اهالیسی (کاشغری) اسمیله معروف واوزبکاره قریب بر ترك جنسیتنه منسوب اولوب ، زراعت وتجارتله مشغول چالیشقان وساکن برقومدر . بونلر ختن جهتنه قدر منتشر اولوب ، برطاقملری اولجه چین حکومتی طرفندن اورادن قالدیریلهرق ، ایلی واد - یلرنده اسکان اولنمش ؛ وبرطاقمی ده مملکتلرینك یکیدن چینلیلرك الینه کچدیکنده طاغیلوب ، فرغانه وطاشکنده قدر ترکستان وسطی جهتلرنده متفرق بولنمقده‌در . اراضیسی غرب وشمال جهتلرندن یوکسك جبال ایله محاط مرتفع اووه‌لردن عبارت اولوب ، طوپراغی قوملق وطوز اثرلرینی دخی حاوی ایسه‌ده ، خیلی منبتدر . جبال مذکوره‌دن برچوق صولر اینوب ، باشلیجه انهاری : صوغون ، صویوق یاخود طویوق ، طومان ، قزیل صویاخود کاشغر دریا ، یمان‌یار وسائره‌در . یمان‌یارك اطرافنده‌کی اراضی‌یی سقی‌وارویه مخصوص (خان آریغی) اسمیله بیوك برصنعی جدولی‌ده واردر . زراعتی یارقند سنجاغنك کی قدر ایلری دکل ایسه‌ده ، صنایعی زیاده اولوب ، کاشغر وجوارلرنده سنوی ایکی اوچ ملیون فرانق قیمتنده قماش بز اعمال واخراج اولندیغی کبی ، کاشغرك خالی وکلیملری دخی مشهوردر مرعالری چوق اولوب ، اهالی خیلی مقدار آت ، صیغر ، مرکب ودوه بسلرلر . آتلری قوتلی وطیانیقلی ودوه‌لری ایکی اورکلیدر .

کاشغردریا (ونام دیکرله قزیل صو) کاشغر شهری ایچندن کچن نهر اولوب ، پامیرخطه‌سنك اخیراً روسیه‌نك ضبطنه کچن قسمنده و (قره‌کول) ك ۱۷ کیلو مترہ شمالنده (الاطاغ) اتکلرندن نبعانله ، ابتدا (کوك چای) اسمیله شمال شرقیه وبعده شرقه طوغری جریانله ، طاغلردن اووه‌یه اینجه (قزیل صو) نامنی آلیر ، و ۲۳ مترہ وسعت پیدا ایده‌رك ، کاشغر شهری ایچندن بعدالمرور ، کاشغر دریانامیله استقامتنده دواملە ، یارقند دریایه منصب اولور ؛ و ۱۸۰ کیلو مترہ دهـا آشاغیده خوتن دریا ایله برلشه‌رك ، تاریم ایرماغنی تشکیل ایدرلر . مجراسی ۶۰۰ کیلو مترہ‌دن زیاده اولوب ، قسم اسفلنده برطاقم کوللر وسازلی بطاقلقلر تشکیل ایدر . ایلك بهارده طاشوب ، یتاغندن ۱۰۰ کیلومترہ‌لك مسافه‌یه قدر اولان یرلری باصار .

کاشف ایران شعراسندن ایکی کشینك مخلصی اولوب ، برنجیسی (آقا اسماعیل بن حیدر) اصفهانلیدر . آبا واجدادی معمارلمله ملوك صفویه‌نك خدمتنده بولنوب ، کندیسی دخی شاه عباس ماضی‌یه انتساب ایتمش ؛ و هجویاتیله شهرت بولمشدر . شوربای اونکدر :

هرجلوه که آن قد دل آرا دارد
درصفحهٔ سینه چون الف جادارد
آویخته زلف مشکبوا ز چپ وراست
این مصرع رنکین چه‌طرفها دارد

— دیکری (قاضی محمد شریف) طریق قضایه سالك بولنمشدر . شوبیت اونکدر :

زمژکان خونین خود شرمسارم
چو صاحب مصیبت زدست حنایی

کاشف افندی (شاطرزاده محمد امین —) شعراء عثمانیه ومنشیاندن اولوب ، مکتوبئ صدارت قلمدن یتیشه‌رك ایکی دفعه رئیس الکتاب وصدارت عظمی کتخداسی اولمش ؛ و ۱۱۸۱ ده وفات ایتمشدر . شایان نقل شعرینه دسترس اولنه‌مدی .

کاشفی فرس شعراسندن اولوب ، بدخشانلی اولدیغی حالده ، ۱۰۳۳

تاريخنده هندستانه سياحت ايتمشدى . شويت اونكدر :

زبس كه تازترا بانياز من جنك است
ميان ما وتوصحبت چو شيشه وسنك است

— [« حسين واعظ » ماده‌سنه‌ده مراجعت بيوريله .]

كاشى { (ابوالغانم كمال الدين عبدالرزاق بن جمال الدين) مشاهير علمادن اولوب، فقه وحديث وسائر علومده برچوق تأليفات براقمش، و ٧٢٠ تاريخنده وفات ايتمشدر .

كاظم { [« موسى كاظم » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

كاظم { فرس شعراسندن درت ذاتك اسم ومخلصيدر :

برنجيسى (ميرزا كاظم بن امينا) كاشانلى اولوب، هندستانه رحلتله، عالمكيرك منشيانى سلكنه داخل اولمش ؛ وشاه مشاراليه سلاله‌سنك « عالمكير نامه » عنوانيله منظوم تاريخنى يازمغه باشلامش ايسه‌ده ، تطويل كلامى شاهك خوشنه كيتميوب ، دوامندن منع اولنمشدى . شويت اونكدر :

نيست ازچاه زنخدان بتان قسمت ما
غير آبى كه زحسرت بزبان ميكردد

— ايكنجيسى (قم) لى اولوب ، آقاصادق صدقيك اوغلى وحكيم سعيدخانك شاكردى ايدى. شويت اونكدر :

يك نالهٔ مستانه زجايى نشنيديم
ويران شود آن شهركه ميخانه ندارد

— اوچنجيسى (حكيم كاظم بن المجتهد حيدر على طشتدار نجفى) كه شعرايله طباطبى جامع اولوب، حاذق الملك عنوانيله مظهر اولمش؛ و ١١٥٠ تاريخنده اكمال ايتديكى « فرح نامهٔ فاطمه » عنوانيله بر منظومه براقمشدر .

— دردنجيسى (مسيح البيان حكيم كاظم) ينه اطبا وشعرادن اولوب ، شاه عالمكيرك خدمتنده بولنمش؛ وجلال الدين رومى حضرتلرينك مثنويسنه تقليداً « آينه‌خانه » « برى خانه » ، « ملاحت احمدى » « صباحت يوسفى » ، « كل محمدى » و « اوصاف مسيحى » عنوانلى منظومه‌لرى يازمشدر . ايكى اوچ ديوانى دخى واردر . ١٠٧٧ تاريخنده وفات ايتمشدر .

كاظما { ايران شعراسندن اولوب تبريزلى اولديغى حالده، كاشانده ياشامش، وكاشى نسبتيله اشتهار ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

اين مرغ دلكه درقفس سينهٔ منست
آخر مرا بخانهٔ صياد ميبرد

كاظم افندى { متأخرين علماء عثمانيه‌دن و خط اطينندن اولوب، ايوبليدر. طريق علميه سالك بولنمش؛ و ١١٣٩ ده وفات ايتمشدر. شو رباعى اونكدر:

فكر سر زلفكاه پريشان اولمام
هرآتش رخسار ايله سوزان اولمام
اولسام ده غريق بحر اكدار
منت كش دست پست نادان اولمام

كاظم پاشا { (موسى —) متأخرين شعراء عثمانيه‌نك سر افرازى اولوب، هله مرثيه وهجوده بيانندر. آرناؤدلقده قونيچه قصبه‌سنده ١٢٣٧ تاريخنده دنيايه كلوب، پدرى حسين بكله درسعادته كلمرك ، برمقدار تحصيلدن صكره، ديوان همايون قلمنه، بعده مهمه اوطه‌سنه ومالیه مكتوبى قلمنه مداومت ايتمش؛ و بعده كتابتله عساكر خاصه سلكنه داخل اولوب، استعداد طبيعيسى حسبيله آز مدتده لوا كتابتنه نائل وبعده صنف حربه داخل اولهرق، تدريجاً فريقلك رتبهٔ رفيعه‌سنى احراز ايتمش؛ و آتش زبانلكى شدتنك بعض تأثيراتنه اوغرامش ايدى. اهل بيت جناب نبويه وفرت محبتى و طريقته انتسابى اولوب ، اشعارينك برقسم مهمى نعت ومرثيه ومناجاته متعلقدر. قرن حاضر اوائلنده درسعادته ارتحال ايتمشدر . شو قطعهٔ جملهٔ اشعارندندر :

جوش ايدوب باد محبت ايله دريای ازل
اولدى برجوهر شهدانه دورنك اوزره جلى
ديدى صراف هويت كوروب اول رنكارنكى
برينه نور محمد برينه نور على

كاظميه { بغداد ولايت و سنجاغنده و بغداده‌ك ١٠ كيلو مترەقدر شمال غربيسنده اولهرق دجله‌نك ساحل يمينندن ٥ كيلو مترەلك مسافه‌ده واقع قضا مركزى برقصبه‌اولوب، بيكى سنى وقصورى شيعى اوله‌رق اوزره ٦٠٠٠ اهالیسى، قصبه‌نك سبب تسميه‌سى اولان امام موسى كاظم (رضى الله عنه)ك تربه‌سى اوزرنده بيوك وپك معمور

ومزين كنبدى ، تربه‌نك يانده جسيم بر جامع شريفى واردر . هر طرفدن و على الخصوص ايراندن پك چوق زوار كلوب ، تربهٔ جناب امامى زيارت ايتمكله ، كاظميه دائمى صورتده زوار وسياحينله مملو بولنوب، بغداده بر تراموای وبرده آرابه شوسه‌سيله مربوطدر . قصبه‌نك قارشيسنده ودجله‌نك ساحل يمينده دخى امام اعظم حضرتلرينك تربه‌سى بولنوب، اوراسى ده سنيلرجه آيريجه برزيارتكاهدر. كاظميه زيارتكاه مناسبتيله تشكل ايتمش يكى برقصبه‌در .

— كاظميه قضاسى بغدادك غرب و جنوب جهتنده بولنوب ، شمالاً نفس بغداد قضاسيله ، شرقاً جزيره قضاسيله وحله سنجاغيله ، جنوباً كربلا سنجاغيله ودليم قضاسيله، غرباً دخى ينه‌دليم وسامرا قضالريله محدوددر . حدود جنوبيه‌سى فرات مجراسيله آيرلمشدر . مساحهٔ سطحيه‌سى ۷۶۰۰ مربع كيلومترو اولوب، يالكز ۵ قريه‌سى و اكثرى شيعى اولمق اوزره ، ۲۵۰۰۰ اهالـيسى واردر. اراضيسى منبت ومحصولدار اولوب، باشليجه محصولاتى بغداى وآرپه اولەرق، سنوى ۲۰ مليون كيلويه قريب محصولات آلنير . على الخصوص خزينهٔ خاصه‌نك تحت اداره‌سنده اولەرق محمود ورضوانيه جدوللرى اوزرنده بولنان يرلرى پك منبتدر. حيوانات اهليه‌سى ده چوقجه اولوب ، سنوى توليداتى : ۲۵۰۰ قيون ، ۲۵۰۰ مركب ، ۲۵۰۰ دوه ، ۲۵۰۰ مانده ، ۱۵۰۰ صيغير و ۱۵۰۰ بيكيردن عبارتدر. اسكى سلفكيه شهريله دها بعض مدن قديمه‌نك خرابه‌لرى داخل قضاده مشهود اولنده‌در .

كافر { (Cafres) آفريقاى جنوبينك سواحل شرقيه‌سنده بولنان بيوك بر قومه ويريلن اسم اولوب، بونلر (زامبز) نهر عظيمى منصبنك برآز جنوبندن اميد برونى حدودينه ولب دريادن آفريقانك داخلى يايله‌وچوللرينى آيران سلاسل جبال صرتلرينه‌قدر ممتد اولان اراضىٔ واسعه‌ده ساكندرلر. بو اسم بونلره زنجبار وسفالة الذهب جهتلرينه يناشان واورالرده وقتيله مهجرلر پيدا ايدن يمن و عمان عربلرى طرفندن معناى معلوميله ويريلوب ، بعده پورتكيزليلر او سواحلى كشف ايتدكلرنده عربلرك آغزندن ايشيتدكلرى بو اسمى علم ظن ايده‌رك، جغرافيه اصطلاحاتى صره‌سنه ادخال ايتمشلردر . كافرلر آفريقا قطعه‌سنك خط استوانك جنوبنده منتشر بولنان (بانتو) اجناسندن اولوب، بانتولرباشليجه اوچ طاقه منقسمدرلر ، كه بونلرده : بازوتو ، كافر و ساحلى طاقلريدر. ساحليلر كافرلرك شمالنده يعنى زنكبار وموزامبيق جهتلرنده ، بازوتولر دخى ايچ طرفلرده بولنيورلر. يالكز آفريقانك منتهاى جنوب غربيسنده بولنان (هوتنتوت)لر بانتو طاقملرندن اولميوب ، آيرى برجنسدر . كافرلر بسبتون سياه اولميوب، قويو باقير رنكنده‌درلر؛ وهر نه‌قدر صاچلرى قيويرجق ايسه‌ده ، سيما و بدنلرى زنجيلرك كى كبى اولميوب، برونلرى دوز، طوداقلرى ايجه، آغزلرى كوچك و بتون اعضاى بدنلرى متناسب اولمغله برابر، كنديلرى تندرست واوزون بويلى آدملر اولدقلرندن، بعض سياحلر بونلرى تونجدن دوكلمش مصنع هيكلاره تشبيه، و هيكلتراشلره نمونه اتخاذ اولنمغه شايان عد ايتمشلردر . هر نه‌قدر پك ذكى وجسور آدملر ايسه‌ده، الآن پك وحشى برحالده ياشيورلر. اركك وقادينلرى همان چپلاق كزوب، آرقه‌لرينه كنديلرى دباغت ايتدكلرى برصيغير دريسى آليرلر، ويالكز عورتلرلرينى بر اوفق درى ويا بز پارچه‌سيله اورتمرلر. سلاحلرى بيوك بر قوت ومهارتله پك اوزاغه‌قدر آتدقلرى بر مزراقله بويلرنجه اوزون دريدن بر قالقان وبر طوپوزدن عبارتدر. باشليجه اوچ طائفه‌يه منقسم اولوب، زولو، آماقوسا وفينغو ناملريله‌معروفدرلر. بونلردن فينغولر، هر نه سببه مبنى ايسه ، بينلرنده پك محقر اولوب، اكثرى اسير وكوله كبى قوللانيلير. لسان واحوال طبيعيه‌جه بينلرنده بر فرق اولمدقدن بشقه، (بانتو) جنسيتنك سائر طاقملريله‌ده قرابت ومشابهتلرى پك چوقدر. يرلرى پك منبت واروه و طاغ وباير وتپه‌لردن مركب اولەرق مختلف الجنس ومياه جاريهٔ كثيره‌يى حاوى اولمغله، جهت جنوبيه‌سنده اقاليم معتدله‌يه وشمال طرفنده اقاليم حاره‌يه مخصوص محصولاتك انواعى حاصل اولە بيليرسه‌دە، كنديلرى يالكز بر مقدار دارى وتوتون اكوب

بچمکله اکتفا، وبو وظیفه‌یی‌ده قاریلرینه ترك و تحمیل ایده‌رك ، اصل مشغولیتلری چوبانلقدن و حیوانات سوریلری بسلمکدن عبارت اولدیغی حالده، بووظیفه‌یی‌ده چوجقلره ترکله، کندیلری یالکز حرب وآوله واکثریا تنبل طوروب بول توتون ایچمکله وقت کچیررلر. انکلیزلرك اورالره دخولندن اول سوریلری یالکز صیغیرلردن عبارت ایکن، شمدی قیون، کچی وخرکله سوریلری دخی پیدا ایتمشلردر. هر نه‌قدر برخالق معنوی‌یه و یاغمور، شیمشك ، روزکارکبی احوالك او منبعدن صدورینه اعتقادلری وار ایسه‌ده برکونه عبادت وآیین مخصوصلری اولیوب، رؤساء روحانیه‌کبی کچینلری بعض معاملات سحریه اجرا وایجابنده قربانلر دخی ذبح ایدرلر. قبائل متعدده‌یه منقسم اولوب، هرقبیله‌نك کندی رئیسی واردر. بتون کافرلرك ساکن اولدقلری یرلرك شمالدن جنوبه بویی ۲۰۰۰ کیلو مترہ واکی ۲۰۰ ایله ۲۵۰ کیلومترہ آره‌سنده‌در. پورتکیزك ادعای حاکمیتی تحتنده بولنان موزامبیق مملکتنده یعنی شمال‌جهتنده اولان کافرلردن صرف‌نظر اولندیغی حالده، اصل بوکون بو اسمله تفریق اولنان و (دلاغوآ) قوینك جنوبنده بولنان کافرلرمملکتی الیوم ایکی‌یه منقسمدر . قسم جنوبیسی ۱۸۴۷ تاریخندن بری انکلیزلرك ضبطی آلتنده اولوب ، (انکلیز کافرستانی Cafrerie Anglaise) دینمکله معروفدر. بونك مساحهٔ سطحیه‌سی ۶۳۵۰ مربع کیلومترہ واهالیسی ۱۱۷۱۵۵ کشیدر، که بونلرك ایچنده یالکز برقاچ بیك انکلیز وفلمنکلی بولنوب، قصوری باشلیجه (فینغو) طائفه‌سندندر. مملکت‌مذکوره‌نك قسم‌شمالیسی ایسه (مستقل کافرستان Caïrerie Propre) اسمیله متعارف اولمش ایسه‌ده، بودخی ۱۸۷۶ تاریخندن بری امید برونی مهجرینه ملحق اولوب، ۸ قضایه منقسم‌اولدیغی حالده، بشی انکلیز مأمورلری واوچی کندی رؤساسی طرفندن اداره اولنیور . بونك مساحهٔ سطحیه‌سی ۴۱۰۰۰ مربع کیلومترہ و اهالیسی ۴۷۵۰۰۰ کشیدر. بو حالده (ناتال) مهجرینك شمالنده بولنان وینه انکلیزلرك تحت‌حمایه‌سنده ایسه‌ده الیوم استقلالنی محافظه ایدن (زولولاند) مملکتندن بشقه مستقل کافرستان یوقدر.

کافرستان { (Cafrerie) [مادهٔ آتفه‌یه مراجعت‌بیوریله.]

کافرستان { افغانستانك شمال‌شرقی‌جهتنده هندوکوه جبالنك جنوبی‌مائله‌سنده وکابل نهرینه تابع کونار وادیسنده واقع‌بر خطه اولوب، شمال‌غربی جهتندن جبال مذکوره صرتلریله بدخشاندن آیرلمش اولدیغی‌حالده، شمال شرقی جهتندن‌پامیر مملکت غیر مضبوطه‌سنه‌طوغری اوزانیر. غیر مضبوط وافغانستانه یالکز اسماً تابع طاغلق و وحشی بر یر اولمغله ، نره‌لره‌قدر ممتد اولدیغی تمامیله معلوم اولمیوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۳۰۰۰ ایله ۵۰۰۰۰ مربع کیلومترہ آره‌لرنده مختلف مقدارلرده کوسترمشلردر. بعض محللری ۵۰۰۰ مترہ‌دك یوکسك اولمقله، قیشلری پك اوزون و پك شدتلی اولدیغی حالده ، یازلری خیلی صیجاق اولوب، حبوبات واوزوم ومیوه‌لرك ادراکنه‌مساعد ایسه‌ده، اراضیسی پك‌منبت اولمدیغندن، اهالینك باشلیجه مدار معیشتی کچی و صیغیر سوریلریدر. سیاه تویلی اولان‌کچیلرك دریسندن‌اثواب کیدکلری مناسبتله (سیاه‌پوش) اسمیله شهرت بولمشلردر. بونلر اوتەدن‌بری طاغلرنده منفرد بر حالده یاشایوب ، اطرافله اختلاط ایتمکلرندن ، ممالك اسلامیه ایله محاط اولدقلری حالده، الیوم اهتدا ایتمه‌مشلردر؛ وبو مناسبتله مملکتلری (کافرستان) تسمیه اولنمشدر . بونلر ۲۰۰۰۰۰ کشی رادەلرنده ۳ طاقه‌وبرچوق قبائله‌منقسمدرلر. کندیلری اقوام آریه‌دن اولوب ، مذهبلری دخی اسکی (ودا) اساطیرندن مأخوذدر. جن و پریلره دخی اینانیرلر، وغریب آیینلری واردر . جنکاور آدملر اولوب، حرب وصیدله مشغول اولورلر ؛ وبتون ایشلری قاریلرینه براقیرلر . رقصی چوق سورلر .

کافرك { (جلال‌الدین ناصر) ایران شعراسندن اولوب ، غزینلیدر . هجویاتیله شهرت بولمشدر. بربخیلك هجو ندەسویلدیکی شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر :

پدرش کر بنانش دست برد
پسرش کربغوانش در نکرد
ببرد زود دستهای پدر
بکند جست چشمهای پسر

كافور (الحصى) مصرده حكومت سورن احشيديان ملوكنك دردنجيسى اولوب، عن اصل سلالهٔ مذكوره‌نك مؤسسى اولان اخشيدك ١٨ آلتونه آلنمش خادم زنجى كوله‌سى ايكن، وفرت ذكا وفراستى حسبيله، مشار اليه طرفندن اوغللرينه وصى تعيين اولنوب، ابو جور وعلى زمانلرنده مدير الملكارى بولنمش؛ و ٢٠ سنه بونلرك نامنه مصرى حسن اداره ايتدكدن صكره؛ ٣٥٥ تاريخنده على بن اخشيدك وفاتنده اولاد اخشيددن حكومته لايق كيمسه قالمديغندن، خليفه مطيع لله طرفندن مصر و شام و حجاز حكومتى كنديسنه احاله اولنمش؛ وبر بجق سنه بالاستقلال حكومت سوروب منابرده (استاد) عنوانيله نامى ياد اولندقدن صكره، ٣٥٦ده وفات ايتمشدر. بوندن صكره احمد بن على بن اخشيد دخى ايكى سنه قدر حكم سوروب، بعده حكومت فاطميونك النه كچمشدر.

كافور هندستانده دهلى حكمدارلرندن سلطان علاء الدين خلجينك خادم كوله‌سى اولوب، كنديسيله اولادندن صكره ٧١٦ تاريخنده جلوس ايله، بر مدت حكومت سورمشدر.

كافى ايران شعراسندن وشاه طهماسب صفوينك منشيلرندن اولوب، اردوباد ميرزالرندن ايدى. شعر وانشاده مهارتى وارايدى. شو بيت اونكدر:

برد سودای تو صبر ازدل سودایئ من
كشت بی صبریٔ من موجب رسوایئ من

ــ هندستان شعراسندن دخى بو مخلصله متخلص و (كفايت على) اسميله مسمى برى اولوب، مراد آبادليدر؛ شمائل شريفه‌نك ترجمه‌سى اولمق اوزره «بهار خلد» عنوانيله برمنظومه يازمشدر.

كافى الكفاة وزيرشهير صاحب بن عبادك لقبيدر. [«ابن عباد» ماده‌سنه مراجعت.]

كافيه‌جى (محى الدين محمد بن سليمان) مشاهير علمادن اولوب، ٧٨٨ تاريخنده برغمه‌ده طوغمش؛ وبوطرفده تحصيل علوم ايتدكدن صكره، ديار عجمه رحلتله، تبريزده و سائر ممالك ايرانده مشاهير علماى عصرندن استفاده ايله، علوم عقليه ونقليه‌ده يد طولى قزاندقدن صكره، ديار مصره كيدرك، قاهره‌ده تدريسله مشغول اولمش؛ ومؤلف شهير جلال الدين سيوطى دخى كنديسندن استفاده ايتمشدر. حديث وتفسير وفلسفه وهيئتك زياده اشتغال ايتديكى علومدن ايدى. بر خيلى وقت ابن حاجبك نحوده‌كى «كافيه» سنى تدريس ايتديكندن بناءً (كافيه‌جى) لقبيله شهرت بولمشدر. حديث وتفسير ونحو وسائر علومده متن وشرح و حاشيه وتعليقات اولەرق برجوق تأليفاتى واردر.

كاكُدَم مغرب اقصاده صحراى كبير جهتنده اسكى بر قصبه اولوب، ملثمين يعنى مرابطين ملوكنك منشئى بولنمشدر. تجارى و اسلحه وسائره صنعتكرانى جوق ايدى. اورايه مخصوص اولەرق لط دينلن برجنس كيمك دريسى بو قصبه‌ده دوه قوشى قبوغيله دباغت اولنه‌رق، بهرى مغربده ٣٠ آلتونه‌قدر صاتيلان پك مقبول قالقانلر يابلديغى كتب عربيه‌ده مسطوردر.

كالپى (Kalpî) هندستانك شمال غربى ايالتندن (جانسى) ايالتنك (جلاؤن) سنجاغنده و ٤٠ كيلومتره شرقنده اولەرق كنك ايرماغنه تابع (جمنه) نهرى اوزرنده بر قصبه اولوب، ١٥٥٧٠ اهاليسى، كوزل بعض ابنيه و آثار وشكر وكاغد فابريقه‌لرى واردر. اكبرشاه زمانندە دها بيوك ومعمور اولوب، ايالت مركزى ايدى.

كالِف جيحون اوزرنده و بلخدن ١٨ فرسخلق مسافه‌ده پك متين برقلعه وقصبه اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

كالِيداس (Kalidasa) هندك قدماء شعراسندن اولوب، برنجى ويا ايكنجى قرن ميلاديده ياشامش؛ وتاريخ واسا- طيره دائر سانسكرى لسانىده بر قاچ منظومه براقمشدر، كه آثار منتخبه‌دن معدود اولوب، اكثر اوروپا لسانلرينه ترجمه ومتنلريله برابر نشر اولنمشدر.

كامبخش هندستان ملوك تيموريه‌سندن عالمكيرك كوچك اوغلى اولوب، ١٠٧٧ تاريخنده طوغمش؛ وپدرى طرفندن دكن حاكمى نصب اولنمشدى. ١١١٩ تاريخنده

حیدرآبادده وقوع بولان محاربه‌ده صاحب ترجمه مقتول اولمشدر.

کامران میرزا { هندستانده حکومت سورن بابر شاهك اوغلی وهمایون شاهك برادری اولوب، بونك تخته جلوسنده ۹۳۷ ده کابل وقندهار و غزنه والیلکنه نصب اولنمش؛ و جانب حجازه عزیمت ، و ۹۵۶ تاریخنده اثنای راهده وفات ایتمشدر . طبیعت شعریه‌سی دخی اولوب، شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

چشمه بر راه تو داریم شد ایامی چند
وقت آن شد که نهی جانب ما گامی چند

کامل { فرس شعراسندن بش ذاتك مخلصیدر: برنجیسی شیرازلی اولوب شو بیت اونکدر:

مدار گرمئ بازار ما بغمزهٔ توست
دمی که چشم تو خفته است بخت ما خفته است

— ایکنجیسی کاشانلی اولوب، صاحب تذکره میر تقیٔ کاشینك همشیره زاده‌سی ایدی . شو بیت اونکدر:

هر کز بسوی من نکهش جلوه کر نشد
شمشیر او بخون من از نك تر نشد

— اوچنجیسی (مصلح الدین) شیرازلی اولوب، شو بیت اونکدر:

شب فراق تو از خون دیده دامانم
جنان پرست که نتوانم از زمین برخاست

— دردنجیسی لکهنو مضافاتندن اولوب ، انکلیز حکومتنك خدمت انشاسنده بولنمش ؛ و ۱۲۳۶ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

درچمن رفتم وسرو از قدش آورد بیاد
کامل از شور دلم بپاشد دم صبح

— بشنجیسی (بهاءالدوله عبدالله خان) هندستان نوابلرندن اولوب، شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

گذشت عمر که کرد سر تو میکردم
هنوز کردش من کرد خاطر تو نگشت

کامل { (ملك — ابوالمعالی ناصرالدین محمد) ملوك ایوبیه‌نك بشنجیسی اولوب، دولت ایوبیه‌نك مؤسسی اولان صلاح الدین ایوبینك برادر زاده‌سیدر. ۶۱۵ تاریخنده پدری ملك عادل سیف الدین ابو بکره خلف اولوب، بر سنه صکره برج سلسله‌یی ودمیاطی ضبط ایتمش اولان اهل صلیبی بیوك بر انهزامه اوغرادوب ، غزای اکبر ایتمش؛ وفرنکلری خطهٔ مصریه‌دن مقهوراً طرد واخراج ایتدکدن صکره، شام جهتنه کچوب ، او طرفه دخی نظام ویرمش؛ وبنی ارتقدن آمد ورها جهتلرینی آلوب، اوغلی ملك معظمی دخی حجاز و یمنك ضبطنه کوندره‌رك، بونك دخی موفق اولمسیله، خطبه‌ده (خادم الحرمین) دیه یاد اولنمش؛ والحاصل ملك موروثی خیلی توسیع وتأمین ایدوب ، شام جهتنه بر ایکنجی سفرنده روم سلجوقیلرینه دخی غلبه چالمش؛ و ۶۳۵ تاریخنده، ۶۰ یاشنده اولدینی حالده، دمشقده وفات ایتمشدر . فقه وحدیث وادبیات وسائر علومده ید طولی صاحبی ومحب علما وحامئ معارف برذات اولمغله ، سرایی مجمع علما وادبا اولوب. کندیسی دخی هرکیجه بونلرله مباحث ومذاکرات علمیه‌ده بولنوردی. بین القصرینده بر دارالحدیث وسائر برچوق خیرات ومبرات انشاسنه وکلیتلی اوقاف تخصیصنه موفق اولمشدر .

کامل { (ملك — شعبان) مصرده حکومت سورن غلامان اتراکك اون یدنجیسی اولوب، ملك ناصرك اوغلی وسیف الدین قلاونك تورونیدر. ۷۴۶ تاریخنده برادری ملك صالح عمادالدین اسماعیله خلف اولمش؛ ویالکزاون اوچ آی اسماً حکومت سوردکدن صکره، ۷۴۷ ده اسقاط اولنه‌رق ، دیکر برادری ناصرالدین حسن اقعاد اولنمشدی.

کامل افندی { (السید محمد —) جنتمکان سلطان عبدالحمیدخان اولك اواخر عهدیله فردوس آشیان سلطان سلیم خان ثالثك اوائل سلطنتلرنده مسند مشیخت اسلامیه‌ده بولنمش علماء دولت علیه‌دن اولوب، صدوردن عثمان افندینك اوغلی ووالده‌سی طرفندن شیخ الاسلام شهید سید فیض الله افندینك حفیدی اولدینی حالده، ۱۱۴۱ تاریخنده دنیایه کلمش؛ وطریق تدریسه انتسابله، تحصیل علوم ایتدکدن صکره، قطع مراتب ایده‌رك، ۱۱۸۵ ده قدس شریف پایه‌سیله غلطه قضاسنه ، ۱۱۹۱ ده مصر وبعده مکهٔ مکرمه مولویتنه نصبله، ایفای حج شریف ایتدکدن صکره، ۱۱۹۹ ده استانبول

قاضیسی و ۱۲۰۰ ده نقیب‌الاشراف وینه او سنه آناطولی و ۱۲۰۲ ده روم ایلی قاضیعسکری او- لوب، ینه او سنه محمد مکی افندینك برنجی‌عزلنده مسند مشیخت اسلامیه‌یه ارقا اولنمش؛ وبرپچق سنه قدر امورفتوایی اداره‌ایتدکدن‌صکره، سلطان‌سلیم خان ثالث حضرتلرینك جلوسلرندن صکره‌عزل‌اولنه- رق، خلقی حمیدی‌زاده مصطفی افندی شیخ‌الاسلام معزوللرینی تبعید ایتدیکی صره‌ده صاحب‌ترجمه دخی آرپه‌لغی‌اولان کشانه اعزام اولنمش؛ ومکی افندینك ایکنجی‌مشیخت‌نده‌عفو بیوریله‌رق، درسعادته‌ورودله اسکداردهکی یالیسنده اقامت‌ایتمکده ایکن، ۱۲۱۵ ده ارتحال ایتمشدر.

کامل‌بك { متأخرین شعرای عثمانیه دن اولوب، سالف‌الترجمه فاضل بکك برادری وشقی طاهرعمرك تورونیدر. بودخی برادریله‌برابر اندرون همایونه النه‌رق، کنج یاشنده وفات ایتمشدر.

کامل بن‌الفتح { (ظهیر الدین البارزی الضریر) مشاهیر ادبا وشعرادن‌اولوب، خلیفهٔ عباسی ناصرك ندیمی‌ایدی. ادبیاتده واخبار اوائلده معلوماتی زیاده اولوب، شرعیاتده لاابالیلکی مرویدر. ۵۹۶ تاریخنده بغدادده وفات ایتمشدر. شو ایکی بیت بر قصیده- سندندر:

و فی‌الاوانس من بغداد آنسه
لها من القلب ماتهوی وتختار
سألتها نهلة من ریقها بدمی
ولیس‌الاخفیف الطرف سمسار

کامل پاشا { (یوسف ــ) عصرجنتمکان سلطان‌عبدالعزیزخانیده مسند صدارت عظمایه کچن وزرای دولت‌علیه‌دن‌اولوب، عن‌اصل عربکیرلی اولدیغی حالده، عمی کمرکجی‌عثمان پاشانك دائره‌سنده تربیه اولنه‌رق، مشار الیهك معیتنده کزدیکی یرلرده علمای عصرندن تحصیل علوم ایله، السنهٔ ثلثه ادبیاتنده‌وشعر وانشاده‌کسب مهارت ایتمش؛ وبرمدت‌دیوان همایون قلمنه‌دوامدن صکره ۱۲۴۹ تاریخنده جانب مصره عزیمتله، خزینهٔ مصریه کتابتنه وبعده محمدعلی‌پاشا مرحومك معیت دیوانینه نصب اولنه‌رق، مشار الیهك توجهی قزانمش؛ ومتعاقباً یکدن قائممقاملغله‌سلك‌عسکریه دخول ایله، بش‌سنه ظرفنده میرلوالق رتبه‌سنه نائل اولمش؛ ۱۲۶۰ تاریخنده مأموراً درسعادته ورودنده، عهده‌سنه میرمیرانلق رتبه‌سی توجیه‌او- لنه‌رق، مصره عودتنده، زینب‌خانم مرحومه ایله عقد ازدواجی‌اجرا اولنه‌رق، مشار الیه‌محمدعلی‌پاشایه داماد اولمش؛ وبراز وقت صعید مصرك اصوان مدیریتنده بولندقدن صکره، ۱۳۶۵ تاریخلرنده درسعادته انتقال ایدوب، آز مدت ظرفنده روم ایلی بکلربکیلکی پایه‌سیله مجلس‌والای احکام‌عدلیه ومجلس معارف اعضالغنه نصب اولنمش؛ و ۱۲۶۷ ده عهده‌سنه وزارت رتبه‌سی توجیهیله ۶۸ ده تجارت نظارتنه، ۶۹ ده مجلس والا اعضالغنه، ۲۷۰ ده ثانیاً تجارت نظارتنه، ۷۱ ده مجلس‌عالئ تنظیمات ریاستنه، وینه اوسنه مجلس والا ریاستنه تعیین اولندقدن صکره، ینه سنهٔ مذکوره‌ده عزل ایله، مجالس عالیه‌یه مأمور اولمش؛ و ۷۳ده ثانیاً مجلس والا ریاستنه نصب اولنه‌رق، ۷۶ ده بالانفصال بر مدت استراحت ومأذوناً مصره سیاحت ایتمش؛ وعودتنده ۷۷ ده ینه مجالس عالیه‌یه مأمور اولوب ۷۸ ده مجدداً تشکیل اولنان مجلس والای احکام عدلیه ریاستنه نصب اولنان ومأموراً شامده بولنان فؤاد پاشا یرینه وکالةً وبعده ریاست مذکوره‌یه اصالةً نصب اولنمش؛ وبرنجی رتبه‌دن عثمانی نشانیله دخی تلطیف‌بیورلمش ایدی. ۱۲۷۹ ده مسندجلیل صدارت‌عظمایه کچوب، بش آی امور دولتی حسن اداره ایتدکدن صکره انفصال ایدوب، رابعاً مجلس‌والای احکام عدلیه ریاستنه نصب اولنمش؛ و ۲۸۲ ده مجالس‌عالیه‌یه مأمور بولنان محمد رشدی پاشا ایله بجایش اولنه‌رق، بر خیلی وقت بو حالده قالمش؛ و۱۲۹۲ تاریخنده ارتحال ایدوب، رفیقهٔ محترمه‌سیله مشترکاً احیا کرده‌لری اولان غربا خسته‌خانه‌سی اتصالنده دفن اولنمشدر. بعض اشعار ومنشآتی اولوب، فنلونك مشهور تلماق سرگذشتی ترجمه‌سنی دخی بر طرز مغشیانه‌ده قلمه آلمشدر. کرم واحسانی چوق، مدبر ودور اندیش برذات ایدی.

کامی { اونجی قرن‌هجری عثمانلی‌شعراسندن ایکی‌ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (احمد) ادرنه‌لی اولوب، پدری مولویخانه شیخی ومثنویخوان ایدی. طریق علمه سلوك ایله، ابوالسعود افندی وسائر مشاهیر علماء عصرندن استفاده ایتدکدن صکره، علی الاصول دور مدارس ایتمش؛ وبعض قضالرده دخی بولنمش ایدی. شعر و ادب وانشاده کی معلومات ومهارتی جنتمکان یاوز سلطان سلیم خان حضرتلرینك مسموعی اولمغله، صحبت حضرت پادشاهی شرفنه دخی نائل اولمشیدی. ۹۸۷ تاریخنده وفات ایتمشدر. قانونی سلطان سلیمان خانك فرمانیله امام غزالینك «کیمیای سعادت» نی ترجمه یه باشلامش ایسه ده، اکمالنه موفق اوله مدینی کبی، تاریخ عثمانی ومناقب علمایه دائر باشلادیغی بر کتابی دخی بیتیره مه مشدر. مصنع بعض مکاتیب ورسائلی وخیلی اشعاری واردر. شو بیت او جمله دندر.

چاك ایت یقا کی کل کبی عشاق سینه‌آج
کل بخشش ایله قوللره شاهم خزینه آج

— ایکنجیسی مشایخدن جمال افندینك برادر زاده‌سی اولوب، طریق علمه سلوکله، ۹۵۲ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

کله کوش ایتدیره‌من یوق یره بلبل ایکلر
عشق دستانی شمدی کیم اوقور کیم دیکلر

— متأخرین شعرادن (محمد کامی افندی) دخی ادرنه‌لی اولوب، ۱۱۰۲ ده درسعادته ورودله، طریق علمه سلوك ایده‌رك غلطه وبغداد مولویتنه وفتوی امانتنه واوقاف همایون مفتشلکنه وبعده مصر مولویتنه نصب اولنمش؛ ومکه پایه‌سنی احرازله، ۱۱۳۶ تاریخنده وفات ایتمشدر. «صلوة مسعودی» کتابنی ترجمه، فقهه دائر «ریاض الفاسمین» عنوانیله بر کتاب تألیف ومرتب بر دیوان اشعار ترك ایتمشدر. شو مقطع اونکدر:

شعرك موشح ایله صنایعله کامیا
ایستر ادای تازه و هم نوزمین زمان

کامی { فرس شعراسندن اوچ ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی سبزواری اولوب، مولانا عبد الرحمن جامینك صحبتنه نائل اولمش، وهراتده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

سوی کلشن رفتم از کوی توام آمد بیاد
روی کل دیدم کل روی توام آمد بیاد

— ایکنجیسی لاهیجانلی اولوب، شو بیت اونکدر:

دلهای اسیران شده فرش حرم او
ای اشك روان شوکه نسوزد قدم او

— اوچنجیسی (میرزا علاء الدوله) قزوینلی اولوب. هندستانه رحلتله، اکبر شاهك خدمتنه کیرمش؛ ومشار الیهك عصری شعراسندن ۳۵۰ کشینك تراجم احوالنی وبعض اشعارینی حاوی اوله‌رق «نفائس المأثر» عنوانیله بر تذکره یازمش؛ و ۹۸۱ ده وفات ایتمشدر. شعرینه دسترس اولنه‌مدی.

کانغ سو { (Kiang-Sou) جینك ایالات شرقیه‌سندن اولوب، (یانغ جه کانغ) نهر عظیمی مجرای اسفلیله منصبنك ایکی طرفنده وچین دکیزی ساحلنده واقعدر. شمالاً (شان تونغ)، شمال غربی جهتندن (هونان)، غرباً (نغان هوئی)، جنوبا (چه‌کانغ) ایالتلریله محدوددر. شمالدن جنوبه بویی تقریباً ۶۰۰ کیلومتره وشرقدن غربه اکی ۱۷۰ ایله ۲۵۰ کیلومتره آره‌سنده‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً ۱۰۰۰۰۰ مربع کیلو متره اولوب، ۲۱۰۰۰۰۰ اهالی ایله مسکوندر، که بهر مربع کیلومتره باشنه ۲۱۰ کشی دوشر. مرکزی ۱۳۰۰۰۰ اهالیی حاوی اولان (نان کینغ) شهری ایسه‌ده، ایالت داخلنده ۶۰۰۰۰ اهالیسی اولان (شانغهای)، ۵۰۰۰۰۰ اهالیی جامع بولنان (سوچؤ)، ۳۶۰۰۰۰ نفوسی حاوی اولان (یانغ چئو)، و ۱۷۰۰۰۰ اهالیسی بولنان (چینغ کانغ) شهرلری کبی دها بیوك معموره‌لر بولنیور. اراضیسی عمومیت اوزره دوز وآلچق اولوب، یالکز قسم جنوبیسنده بر طاقم الچق طاغلر وتپه‌لر واردر. میاه جاریه‌سی وجد. وللریله کوللری چوق اولوب، جمله‌سی سیر سفائنه صالح اولمغله، مملکتك هرطرفنه کمیلر کشت وکذار ایدرلر. (یانغ جه کانغ) ایرماغی ایالتی غربدن شرقه شق ایله، برچوق قوللره وجدوللره آیریله‌رق، اوزون وطار بر خلیجه دوکلدیکی کبی، بو ایرماغی شماله‌کی (هوآنغ هو) ایرماغنه ربط ایدن بیوك جدول دخی ایالتی جنوبدن شمالی شق ایدر. نهرك قول وجدوللریله هم طرفدن اختلاطده بولنور بر چوق کوللری دخی اولوب، الك بیوکلری ایالك

وسطلرنده‌کی (هونغ چه) و(قاؤیو) ایله جنوب جهتنده‌کی (تای هو) کوللریدر. ساحلك قار. شیسنده بر طاقم آطه‌لری اولوب ، باشلیجه‌لری (یانغ چه کانغ) منصبی قارشیسنده و خلیجك آغزنده‌بولنان (چونغ مینغ) آطه‌لریله (هوآنغ‌هو) ایرماغنك اسکی منصبی قارشیسنده‌کی (یوشو) جزیره‌سیدر. بو ایالت چینك الك منبت واك معمور یرلرندن اولوب، کثرت میاهیله برابر ، هواسی صاغلام ومعتدلدر. قورودلمش کول وبطاقلقلری چوق اولوب، اهالیسی باشلیجه بو اراضیی اعمار ایتمشلردر. برنجی درجه‌ده محصولی پرنج اولوب ، سائر حبوباتله سبزه ومیوه‌لرك انواعی وعلی‌الخصوص نارك پك کوزلی وکلیتلی توتون ، پاموق ، کتن وسائره حاصل اولور. چای یالکز قسم جنوبیسنده یتیشیر. ورنیك وضمغ ویرر اشجارك انواعی واردر . طوت آغاجلری ده چوق اولوب، اهالیسی ایپك بوجکی یتیشدیره‌رك، کلیتلی ایپك چیقاریرلر. حیوانات اهلیه‌سی ده‌چوجقه‌اولوب،سوا. حلده‌ونهروکوللرنده‌پك‌چوق‌بالیغ‌واردر. سواحلده واسع مملحه‌لر یاپمشلردر. صنایعی پك‌ایلری اولوب، بو ایالتك مصنوعاتی چینك سائر طرفلرنده یاپیلان امثالنه مرجحدر. باشلیجه‌لری ایپك‌قماشلرله(نانکین) دینمکله شهرت بولان برنوع قماش وتخته‌دن ورنیکلی مواد مختلفه ایله پاموق وایپکدن کاغد، مرکب وسائره‌در. تجارتی پك ایشلك اولوب، باشلیجه انهار وجدوللر طریقیله اجرا اولنور. الك بیوك اسکله‌لری (چین کانغ) ایله (شانغ های) در. ایالت ۸ سنجاغه منقسمدر .

کانغ سی (Kiang-Si) چینك جنوب شرقی ایالاتندن برایالت اولوب، شرقاً (فوکن) و(چه‌کانغ)، شمالاً (نغان هوئی) و(هوپه)، غرباً (هونان)، جنوباً دخی (قوآنغ تونغ) ایالتلریله محاط ومحدوددر. شمالدن جنوبه بویی قوش اوچشی حسابیله ۶۰۰ کیلومتره‌اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۸۰۰۰۰ مربع کیلومتره و اهالیسی ۲۴۶۰۰۰۰۰ کشیدر ، که بهر مربع کیلومتره باشنه ۱۳۷ کشی دوشر. مرکزی (نان چانغ فو) شهری اولوب، ایالت ۱۳ سنجاغه منقسمدر. اراضیسی وعلی‌الخصوص قسم جنوبیسی طاغلق اولوب، بتون ایالت (یانغ چه کانغ) ایر. ماغنه تابع (کاکانغ) نهرینك حوضه سندن عبارتدر. بو نهر ایالتك جنوب جهتنده نبعانله، شمال شرقیه طوغری اراضیسنی شق ایدوب، صاغ وصولدن بر چوق نهرلر یعنی بتون ایالتك مياه جاریه‌سنی اخذ ایتدکدن صکره، (پویانغ) کولنه کیرر؛ وبو کوله دوکیلن دیکر بر طاقم چایلرك صولریله برابر ایالتك حدود شمالیه‌سندن چیقوب، مذکور ایرماغه دوکیلور. طاغلرینك بعض ذروه‌لری ۳۰۰۰ متره ارتفاعنی متجاوزدر. هواسی صیجاق ورطوبتلی اولوب، بعض یرلرنده‌ده بطاقلقلردن طولایی صیتمه‌لیدر. نباتاتی اقالیم معتدله واقالیم حاره نباتاتنك اجتماعندن عبارت اولوب، محلك ارتفاعنه کوره تخلف ایدر. یوکسك یرلرنده چام آغاجنك انواعی وعلی‌الخصوص یالدیزلی یاپراقلی بر جنسی ودها آشاغیده میشه، قاین، سکود، کستانه وسائره آغاجلری یتیشیر. آلچق یرلرده وکوبلرك اطرافنده اهالی ورنیك وقوقه آغاجلریله برابر کافور اشجازی یتیشدیررلر. اکثر طرفلری اورمانسز اولوب، اهالی محروقات تدارکنده زحمت چکرلر. باشلیجه محصولاتی: پرنج، مصر، پاموق وسائره ایله اصل مملکتك منبع ثروتی اولان کلیتلی وجنسی اعلا چایدر. جسیم حیوانات وحشیه‌منقرض اولوب، یالکز اورمانلق اولان طرفلرنده قپلان، تیلکی، طوموز، قره‌جه وسائره بولنور. حیوانات اهلیه‌سی باشلیجه صیغیر، مانده وطوموزدن عبارتدر، انهاری بالیقله طولو اولوب، اهالیسنك بالیقجیلقده مهارتلری واردر . طاغلرنده آلتون، کومش، قورشون، قلای، دمیر وسائر معدنلر بولنیورسه‌ده، پك‌آزی چیقارلمقده‌در. صنایعی خیلی ایلری اولوب، علی‌الخصوص چینی‌یه متعلق معمولاتی چینك سائر طرفلرنده یاپیلان بو قبیلدن ذی قیمت مصنوعاتك جمله‌سنه مرجحدر. وسائطك قلتیله برابر، تجارتی خیلی ایشلك اولوب، حدود شمالیه‌سنده و(یانغ چه کانغ) ایرماغی کنارنده بولنان (کیوکانغ) شهری آوروپا تجارتنه دخی آچیقدر .

كانم { سودان وسطنده‌کی (قانم) مملکتنه عرب جغرافیونی آثارنده ویریلن اسمدر) [« قانم » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

كانی { (ابو بکر ـــ متأخرین شعراء عثما- نیه‌دن اولوب، توقادلیدر. حکیم اوغلی علی پاشا اوچنجی دفعه اوله‌رق صدارته نصب اولنه‌رق‌کلیرکن کندیسنی معیتنه آله‌رق طریق خواجکانه ادخال ایتمشدی. لاابالی وقلندر مشرب برآدم اولوب، بعده طریق مولویه انتسابله، کوشهٔ انزوایه چکلمش؛ و١٢٠٦ تاریخنده وفات ایتمشدر. مرتب دیوانی، بعض منشأ تی و بر طاقم هزلیات ولطائفی واردر. الك زیاده بو صوك نوعده مهارتی وار ایدی. شو مطلع بر نعت شریفندندر :

غبار روضه کك کحلی جلادر یا رسول الله
کوزمده خاك کویك توتیادر یا رسول الله

كانی پاشا { متأخرین وزراء عثمانیه‌دن اولوب، ابتدای حالنده مصر مأموریتندن بولنمش؛ وباب عالیجه مختلف مأموریتلرده بولنه‌رق، قطع مراتبله، تدریجاً رتبهٔ وزارته نائل اولمش؛ ورسومات امانتنده ومالیه نظارتیله تقاعد صندیغی نظارتنده وسائر مأموریتلرده بولنه‌رق، احقاق حق ومحافظهٔ حقانیت خصوصنده بیوك بر استقامت وتعصب کوسترمش؛ وبولندیغی نظارتلرده فوق‌العاده حقانیت واستقامت ابرازیله، قانون و نظامی بحق مدافعه ومحافظه ایتمش؛ وقرن حاضر مجری اوائلنده ارتحال ایلمشدر .

كاوار { صحرای کبیرده فزان ایله سودان آره‌سنده وکاروان یولی اوزرنده بیوك برواح اولوب، بو بابده ایجاب ایدن تفصیلات « قوار » ماده‌سنده ویرلدیکندن، اورایه مراجعت اولنمق اقتضا ایدر. یاقوت حموی «معجم البلدان»ده بو واحك بر قاچ قصبه‌سی اولوب، مرکزی (ابو البلماء) اولدیغنی بیان ایدیور. شمدیکی خریطه‌نرده دخی (بیلما) اسمیله بر قصبه محرردر .

كاوخوار { جیجونك قوللرندن اولوب ، خوارزمده برطاقم برلر اسقا ابتدایکنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

كاور طاغی { [« جبل برکت » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

كاوری { (Cavéri) هندستانده دکن قطعه‌سنك جنوب جهتنده بیوك بر ایرماق اولوب، ١٢°٢٥′ عرض شمالی ایله ٧٣°١٤′ طول شرقیده (کات) سلسلهٔ جبالندن نبعانله، شرقه طوغری جریان ایده‌رك، میسور حکومت ممتازه‌سنك جنوبی کوشه‌سنی بر یاندن بر یانه شق ایتدکدن صکره، طوغریدن طوغری یه انکلیز حکومتنه تابع ممالکه کیروب، جنوبه وبعده ینه شرقه طوغری دونه‌رك، بربیوك قوس تشکیل ایله، بر چوق قوللره آیریله‌رق، و واسع بر داليه تشکیل ایده‌رك، کرومندل ساحلندن بنکاله کور- فزینه دوکیلور. مجراسی ٧٢٠ کیلومتره اولوب، ثلثانی میسور خطه‌سیله کویمباتور سنجاغنك مرتفع یایله‌لرنده وبر ثلثی (ترپچینوپولی) و(تانجور) سنجاقلرینك آچلق اووه‌لرنده‌در. داليه‌سنك رأسی ساحلده ١٤٥ کیلومتره‌لك مسافه‌ده اولوب، سا- حلده‌کی اساسی ١٦٠ کیلومتره وسعتنده‌در. تابعلری چوق اولوب، الك بیوکلری میسورده: هناواتی، کوبانی وچیمسکه؛ وکویمباتورده: بهاوانی، فویلار وآمراواتی‌در. میسوردن خروجنده ایکی یه آیریلوب، (سیوانه سامودره) اسمیله بر جزیره بعد التشکیل بو آطه‌نك ایکی طرفنده ٦٠ متره‌لك ارتفاعدن دوشه‌رك، هندستانده کیلرك الك کوزللری اولان ایکی شلاله تشکیل ایدیور. مایس وحزیرانده فیضان ایدوب، سائر وقتلرده وعلی الخصوص مارت ونیسانده صویی پك آز اولمغله برابر، ارواء اراضیده دخی قوللانلدیغندن، یالکز پك کوچك واورایه مخصوص بر نوع کیلرك سیرینه صالحدر. فیضانندہ ثانیه‌ده ٩٠٦٠ وحد وسطی حسابیله یالکز ٤٧٨ مکعب متره صو دوکر. حوضه‌سی ٨٣٠٠٠ مربع کیلومتره‌دن زیاده‌در.

كاوريپورام { (Cavéripouram) هند. ستانك مدراس اداره‌سنه تابع (کویمباتور) ایالتنده وکویمباتورك ١٢٨

كيلومتره شمال شرقيسنده اولهرق كاورى ايرماغنك صاغ كنارنده بر قصبه اولوب، ٦٥٣٠ اهاليسى واردر.

كاوه ايرانك اساطير وخرافاتله ممزوج اولان تاريخ قديمنده بردمير جيدر، كه جمشيدى قتل ايله مملكتنى ضبط ايدوب انواع مظالم اجرا ايدن (ضحاك تازى)يه قارشى قيامله، دريدن اولان اوكلكنى بيراق ايدهرك، خروج، وكندينه تابع اولان خلقله برابر هجوم ايدهرك، ضحاكى قتل، وجمشيدك نسلندن فريدونى تخت ايرانه اقعاد ايتمشدر. ضحاك ايله فريدون اسملرينك هند اساطيرنده موهوماتدن عبارت اولديغنى « ضحاك » و« فريدون » ماده لرنده بيان ايتديكمزدن، كاوه يه صحيحدن دنيايه كلمش بر شخص نظريله باقه مايز. مع هذا بيراق كبى قوللانمش اولديغى اوكلكنك (درفش كاويانى) اسميله دولت ايرانيه ده مقدس بر شى صفتيله حفظ اولنه رق، سعد بن وقاص (رضى اه عنه) طرفندن ايرانك فتحنده، مجوهراتله مرصع اولديغى حالده، غنيمت ايدلديكى مشهوردر. كاوه نك وقعه سنى محرر فقير فاجعه يعنى تياترو رساله سى صورتنده قلمه آلوب، « كاوه » عنوانيله ١٢٩٣ تاريخنده نشر ايتمش ايدم.

كاهون كرمانده (سير جان) دن ايكى مرحله لك مسافه ده برقصبه اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

كاهى [« قاسم كاهى » ماده سنه مراجعت بيوريله.]

كاهه (Gaha) هندستانك بهار خطه سنده پاطنه ايالتنده وپاطنه نك ٩٠ كيلومتره جنوبنده وكنك ايرماغنه تابع (پهالكو) نهرى اوزرنده قضا مركزى بر شهر اولوب، ٦٦٨٤٥ اهاليسى واردر. پك اسكى وهندبر همينلرنجه مقدس عد اولنور بر شهر اولوب ، بهر سنه ١٥٠٠٠ قدر زوار طوپلانه رق، نهرينك ايچنه كيررلر، و (ويشنو) نك ايزينى زيارت ايدرلر. بو ايزك اوزرنده (ويشنوپاد) اسميله بيوك ومصنع بر تخانه واردر. بودا دخى الك اول بو شهرده ظهور واجراى وعظ ايتديكندن، مقدما بونك وبينه تابع اولانلرك زيارتكاهى ايدى. برهمنيلره مخصوص مكتب و مدرسه ومناسترلرى دخى چوقدر. اسكى شهرك قارشيسنده ونهرك صول كناره نده (صاحب كنج) اسميله انكليزلر طرفندن ياپلمش منتظم وطرز جديد اوزره مؤسس بر يكى قسمى واردر.

كبان معدنى معمورة العزيز ولايتنك خرپوت سنجاغنده وخر پوتك ٤٢ كيلومتره غربنده وملاطيه نك دخى او قدر شمال شرقيسنده اولهرق فرات مجراسندن ٢ كيلومتره لك مسافه ده وبو نهرى تشكيل ايدن قره صو ايله مراد چاينك ملتقاسندن ١٥ كيلومتره آشاغيده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٣٠٠٠ اهاليسى، صدر اسبق يوسف ضيا پاشانك بناكرده سى اولان جسيم ومصنع بر جامع شريفى، ينه مشار اليهك تأسيس كرده سى اولوب، ٣٠٠ جلد كتبى حاوى كتبخانه سى، روم وارمنى كايسالرى وحمامى واردر. اسمندن دخى آكلاشلديغى اوزره، بو قصبه خيلى زنكين كومش وسيملى قورشون معدنلرى محلنده اولوب، بو معدنلر مقدما دولت طرفندن اخراج اولنمقده، ومشاراليه يوسف ضيا پاشا كبى وزرا طرفندن اداره ايدلمكده بولنمش اولمسيله، او صره لرده قصبه ٣٠٠٠ خانه يعنى تقريباً ١٥٠٠٠ اهالى يى حاوى بولنمش ايكن، بعده معدنك بطال براغلمسيله، ذاتاً ده هواسى آغر اولديغندن، اهاليسى طاغيلوب، شمديكى حالده كرك قصبه وكرك معدن يرى خرابه لرله مملودر. معدنك تركنى ايجاب ايدن اسبابك برى ده جوارلرده كى اورمانلرك اتلاف اولنمسيله، محروقات قالماسى اولوب، حالبوكه پالو وچمشكزكده كمور معدنى بولنديغى تحقق ايتمش؛ وچمشكزكده كى كمور معدنى مراد چاينه تابع بر نهرك اوزرنده بولنمغله، كبان معدننه نهردن مصرفسزجه نقلى ممكن اولهجغندن، كومش وكمور معدنلرى بردن احاله اولنديغى تقديرده، چوق استفاده يى موجب اولهبيلير.

— كبان معدنى قضاسى شرقا وشرق جنوبى طرفندن نفس خرپوت يعنى مركز ولايت قضاسيله، جنوب غربى طرفندن ملاطيه سنجاغيله، غرب شمالى طرفندن عربكير قضاسيله، شمالاً دخى درسم سنجاغيله محاط ومحدود اولديغى حالده، مركزدن

اداره اولنور ٥ ناحیه و ٦١ قریه ایله ١٩٠٥٠ اهالیی حاویدر. اراضیسی خیلی منبت اولوب، حبوباب ومیوه وسبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. طوت آغاجلری چوق اولوب، مقدما خیلی ایپك چیقارلمقده بولنمش ایکن، بوصنعت دخی معدنجیلکله برابر تدنی ایتمشدر.

گبر { (ونام دیگرله پارسی) ایرانیلردن اسکی رزدشت دینینده ثباتله الیوم آتشپرست بولنانلره ویریلن اسم اولوب، بونلر ایرانك غزاة مسلمین طرفندن فتحندن واکثر همجنسلرینك دین اسلامی قبول ایلملرندن صکره دخی وطنلرنده قالوب، بعده اقلیتلری حسبیله، کوردکاری حقارت اوزرینه، اکثری هندستانه وبعضلری شیروان جهتلرینه هجرت ایتمش؛ وآز مقدارلری ایرانك اوته بریسنده وعلی الخصوص یزدده وکرمانده قالمشلردر. الیوم موجود کبرلرك مقداری ١٠٠٠٠٠ نفوسی متجاوز اولیوب، ٨٥٠٠٠ قدری هندستاندە، ٨٥٠٠ قدری ایرانده وقصوری قافقاسیاده وسائر طرفلرده‌در. آیین مذهبلرینی زند وپهلوی لسانلرنده اجرا ایدوب، بو لسانلری بیلیر عالم دستور و موبدلری وار ایسه‌ده، اکثری یاشادقلری مملکتك لسانیله متکلم اولوب، آتشکده لرنده اوقونان زند آوستایی آکلا - میورلر. چالیشقان وپك ناموسلی آدملر اولوب، بمایده بانقه‌لری وبیوك تجارتکاهلری وجمعیات علمیه وخیریه‌لری واردر. زنکینلری خیراته چوق پاره صرف ایدوب، کندی ملتلرندن هیچ بر دیلنجی وفاحشه اولمدینی شایان دقتدر. بوندن بر قاچ سنه اوله کلنجه‌یه‌قدر بمایده پهلوی لسانینده ایکی غزته نشر ایدرلردی. مقدما شهر مذکورده بك بیوك ومصنع برآتشکده بنا ایتمشلردر.

گبری { (ملا محمد قاسم) ایران شعراسندن اولوب؛ کاشانلیدر. شو رباعی اونکدر:

کلخن نشین آتش سودا کسی مباد
سر کرم شعله‌های تمنا کسی مباد
آن را که رد کنیم شود رد کائنات
مردود بارکاه دل ماکسی مباد

گبسود { خداوندکار ولایتنك قره‌سی سنجاغی مرکز قضاسنده وبالیکسرینك ٢٥ کیلومتره شرقنده اوله‌رق سماو چایی اوزرنده ناحیه‌مرکزی برقصبه اولوب، ٣٠٠٠ اهالیسی، ٢ جامع شریفی، ٦ مسجدی، بر تکیه‌سی، ٢ خانی، بر حمامی، و ٤٠ دکانی واردر. — ناحیه‌سی ٧٥ قریه‌دن مرکب اولوب، ١١٥٩٥ اهالیسی واردر، که بونلردن یالکز ٣٢ سی خرستیان وقصوری کاملاً مسلمدر. اراضیسی تقریباً ١٩٠٠٠ یکی دونمدن عبارت اولوب، ٣٠٠٠ دونملکی چام و میشه آغاجلرینی حاوی اورمانلقدر. طوپراغی پك منبت اولوب، محصولاتی: بغدای، آرپه، مصر، سیسام، بورجق، چاودار، یولاف، پاموق، کتن، کنویر وسائره ایله میوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر.

کبك { (Quebec) آمریقای شمالیده انکلتره‌یه تابع دومینیون حکومات متفقه‌سندن همنامی اولان حکومتك مرکزی بر شهر اولوب، سنت‌لوران ایرماغنك صول یعنی شمالی کناره‌سنده و دومینیونك مرکزی اولان (اوتاوه) نك ٣٨٠ ومرکز تجارت اولان (مونترآل) ك ٢٢٠ کیلومتره شمال شرقیسنده واقع اولدیغی حالده، ٦٣٠٩٠ اهالیسی، استحکاماتی، کوزل لیمانی، پك ایشلك تجارتی، بیوك دارالفنونی، دارالمعلمینی، بر قاچ آقادمیاسی، متعدد مکاتب عالیه‌سی، نمونه‌لك مکتبلری، تاریخ وادبیات، جغرافیه، تاریخ طبیعی وسائر فنون جمعیتلری، صنایع ومالیه شرکتلری و سائر آثار عمرانی واردر. مرکزی بولندیغی حکومت مجلس مبعوثانه ٣ وحکومات متفقه مجلس عمومیسنه دخی دیکر ٣ مبعوث انتخاب ایتمك حقنی حائزدر. وقتیله کبك سفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری وکراسته تجارتیله مشهور ایدی. بو صنعت وتجارت او وقتدن بری چوق تدنی ایتمش ایسه‌ده، دیکر صنایع ایلریلیوب، برنجی درجه‌ده دباغخانه‌لریله آیاق قابی فابریقه‌لریدر. سنوی ٢١ ملیون فرانق قیمتنده آیاق قابی و ١٣ ملیون فرانق قیمتنده مواد دباغیه اخراج اولنور. دمیرخانه و دوکمخانه‌لریله انواع ماکینه‌لر وچلیکدن آلات وادوات وکاغد، چوخه، قاؤچوقدن مواد مختلفه، توتون وسائره فابریقه‌لری چوقدر. قارشیسنده‌کی (اویس) قصبه‌سنه برکوپری ایله مربوطدر. اهالیسنك ثلثانی فرانسز جنسیتنه منسوبدر. شهرایکی قسمدن مرکب اولوب، یوقاری

قسمنك غايت دلكشا منظره‌لرى و ابنيه و دوائر عموميه‌سى واردر. واوستنده‌كى تپه‌ده برقلعه بولنيور. آشاغى قسمى ايسه تجارت وفابريقه‌لر يرى اولوب، بونك سوقاقلرى دها كنيش ودها منتظمدر.

كبك } (Quebec) آمريقاى شماليده انكلتره‌يه دومينيون حكومات متفقه‌سنك برى واك شرقيسى اولوب، مركزى اولان آنف‌البيان شهرك اسميله تسميه و «آشاغى قاناده» اسميله دخى ياد اولنقده‌در. °٥ ٤٥ ايله °٥٢ عرض شمالى و °٦٠ ايله °٨٢ طول غربى آره‌لرنده ممتد اولوب، شمالاً هنوز تحت انضباطه آلنمان «اراضئ شماليه» ايله، شمال شرقى طرفندن (لابرادور) خطه‌سيله، شرقاً (ترنو) يى آيران (بل ايسله) بوغازى و (سنت لوران) كورفزيله، شرق جنوبى طرفندن «يكى برونسويق» له وممالك مجتمعه‌نك (منه) جهو-ريتيله، جنوباً ينه ممالك مذكوره‌نك نيوهامپشير ايله ورمونت ونيويورق جمهوريتلريله، شرقاً دخى (اونتاريو) حكومتيله و برآز يرده هودسون كورفزينك جامس قوبيله محاط ومحدوددر. مساحهٔ سطحيه‌سى ٨٠٠ ٠٠٠ مربع كيلومتره اولوب، تقريباً ١ ٥٨٠ ٠٠٠ اهاليسى واردر، كه بهر مربع كيلومتره باشنه آنجق ٣ كشى دوشيور. بو مملكت واسعه‌يى سنت لوران نهرى وخليجى غير مسا-وى ايكى قسمه تفريق ايدوب، بونك جنوبنده‌كى قسمك آنجق بر سدسى وسعتنده اولديغى حالده، هواسى دها معتدل و طوپراغى دها منبت اولق سايه‌سنده، اهاليسنك نصفندن زياده‌سى مذكور قسم اصغرنده بولنيور. آنجق قسم شماليسنده اسكان واعماره صالح اراضئ واسعه بولنديغندن، اوراسنك ده مرور زمانله بو نسبتده اهاليسى چوغاله جغنده شبهه يوقدر. اراضيسى دخى بوتقسيمه تابع اولوب، سنت لورانك جنوبنده‌كى يرلرده (آلغانى) سلسله-سنه منسوب طاغلر ممتد، و بونلرك ذروه‌لرى ١٠٠٠ متره ارتفاعلرينه قدر واصل اولور. بو ير طار واوزون اولوب، جنوب غربى جهتى معتدل ومنبت اولديغى حالده، شمال شرقيه طوغرى ايلرى كيدلدكجه، هوا واراضى سرتلشوب، منتهاى شمال شرقيسنى تشكيل ايدن (غاسپسين) شبه جزيره‌سى قابل سكنى اولهميه‌جق درجه‌ده صوئوق وقيالقدر.

نهر مذكورك شماليندهكى قسم اعظمى ايسه عموميت اوزره دوز اراضئ واسعه‌دن عبارت ايسه‌ده، مملكتك وسطنده بونجه (لورانتيان) اسميله برصره طاغلر ويا تپه‌لر ودها طوغريسى بر تقسيم مياه خطى تشكيل ايده‌جك صورتده آنجق ايكى اوچيوز مترە مرتفع برصرت ممتد اولوب، بونك اوستنده برطاقم واسع كوللر بولنمغله، آياقلرى جنوبده‌كى سنت لوران ايرماق وخليجنه ويا غرب شماليده‌كى هودسون كورفزينه دوكيلور. بو صرتك اكثر طرفلرى اور-مانلرله مستور اولوب، يالكز ١٠٠٠ مترەيه قريب ارتفاعى اولان جهتلرى قيالق ودها آچق جهتلرى اعماره صالحدر. مذكور كوللرك اك بيوكلرى غربدن باشلايەرق: كيپاوه، آبيتيبى، مال، ميستا-سيتى، سنت ژان، پريتيبى، آستوريغاميقوش، ما-نيقوآغان، آسوانيبى، نيچغون، وامينيقاپو و سائره‌در. نهرلرينك اك بيوكى سنت لوران ايرماغيدر، كه شق ايتديكى كوللرك اخيرى اولان (اونتاريو) كوللندن باخروج، برمدت اونتاريو حكومتيله ممالك مجتمعه آره‌سنده شمال شرقيه طوغرى آقدقدن صكره، كبك حكومتى ايچنه كيروب، (مونترآل) شهرى ياننده كچر، وكبك شهرينه واصل اولنجه، نهر حالندن چيقوب، كيتدكجه توسع ايدر بر خليج صورتنه كيرر. بو ايرماغه جنوبدن كلن انهار آز اولغله برابر، قيصه وكوچك اولوب، شماليندمذكور كوللردن كلنلرينك اك بيوكارى: غرب جنوبى حدو-دينى تشكيل ايدن (اوتاوه) و بوكا تابع قولونجه، غاتينقاوه، «طاوشانلرچايى» و «قزيل چاى»، سنت موريس، پريبونقه، رتسيميتس، اوتارده، مويسيه، مينيان، سنت اوكوستين و سائره‌در. هودسون كورفزينه دوكيللرى‌ده حدود شماليه‌يى تفريق ايدن (استمن) ايله روپرت، نوتاوه، ها-ريقاناو وسائره‌در.

هر نه‌قدر كبك عرضجه فرانسه‌يه معادل ايسه‌ده، هواسى چوق دها صوئوق اولوب، قيشلرى پك او-زون وسرتدر. كبك شهرنده يازين ميزان الحراره حد وسطى اوزره ١٧. صوك بهاره ٧، ايلك بهاره ٣ درجه و قيشين تحت الصفر ١٠ درجه كوسترر. شمال شرقيه طوغرى كيدلدكجه، هوانك برودت وشدتى آرتار. قيشين بتون كوللرونهرلرى

طوكار. الحاصل هواجه سيريه و نوروجه مشابهدر. هواسى اك معتدل اولان يرلرده بغداى، مصر، كتان، كنوير، توتون، اوزوم، الما، آرمود و سائر ميوه لرله سبزه لرك انواعى حاصل اولور. آنجق طوپراغنك قوتى پك چابق زائل اولديغندن، اهالى كوبره يه اولان احتياجلرينى آكلايه رق، وپك واسع اولان مرعا وچايرلردن استفاده ايده رك، كليتلى صيغير وسائر حيوانات اهليه بسلمكه، وبونلردن ياغ، پنير وسائره چيقارمغه باشلامشلردر. هنوز آچلما- مش طرفلرى بالطه كورمه مش اورمانلره مستور اولوب، بتون اورمانلرى ۲٤۰ ۰۰۰ مربع كيلو متره وسعتنده در. آنجق اعمار و اسكان اولنان يرلرينك اكثر طرفلرنده اورمانلر نافله يره اتلاف اولنديغندن، محروقاتجه بيله زحمت چكلمكده در. اصل مملكتك منبع ثروتى معادن كثيره سى اولوب، دمير، باقير، آلتون، نيكل، منغانز، آنتيمون، جيوه، كوكورد و سائر معدنلرله مرمر، آشى بوياسى، يازى طاشى، طاش ياغى و معدن صولرينك انواعى پك چوقدر. معادن مختلفه يى حاوى يرلرى ۷۰۰ ۰۰۰ دونم قدر تخمين اولنيور.

اهاليسنك ثلثانندن زياده سى عن اصل فرانسز اولوب، قناده فرانسه مستملكاتندن ايكن، هجرت وتوطن ايتمشلردر. سائرلرى ايرلانده لى، انكليز، اسقوجيه لى، آلمان و سائر آوروپا مهاجرلرندن عبارتدر. اصل يرليلر ۷۵۰۰ كشى راده لرنده در. صنايع محليه خيلى ايلرى اولوب، محصولات ارضيه ايله كراسته ومعادنك استحضار و استعمالى وبالقجيلق ومنسوجات مختلفه نسجى كبى صنعتلرله اشتغال او- لنيور. تجارتى خيلى ايشلك اولوب، محصولات ارضيه، حيوانات وحيوان محصولاتى، كراسته، معادن و سائره يه متعلق پك چوق اخراجاتى واردر. باشليجه مخرجلرى سنت لوران ايرماق وخليجنده كى اسكله لر اولوب، اورادن بحر محيط آطلاسى يه ايندريله رك، آوروپايه، ويا بيوك كوللره وبونلرك جنوبى سا- حللرنده كى اسكله لره چيقاريله رق، ممالك مجتمعه يه نقل اولنور. سنوى اخراجاتى تقريباً ۲۱۲ و ادخالاتى ۲٦۳ مليون فرانق راده لرنده در.

اصول اداره سى مشروطيت ومختاريت اساسى اوزرينه مؤسس اولوب، رأس حكومتده انكلتره دولتنك وكيلى حكمنده و (اوتاوه) ده كى واليسنك معيتنده بر متصرف بولنيورسه ده، بونك وظيفه سى پك محدود و پك رسمى اولوب، مملكتى اداره ايدن هيئت مديران خصوصى مجلس مبعوثانك او- كنده مسئولدر. متصرفك تحت رياستنده اجتماع ايدن هيئت مديرانك مركب بر مجلس اداره سى، ۲٤ اعضادن مركب بر هيئت اعيانى و اهالى طرفندن منتخب ٦۵ مبعوثدن مركب بر مجلس مبعوثانى واردر. بو وجهله ادارهٔ داخليه سنده بسبتون مستقل اولوب، دومينيون حكومات متفقه سنك مركزينه دخى مصالح عموميه نك تذكريچون ٦۵ مبعوث و ۲٤ اعيان كوندرمك حقنى حائزدر. مملكت ۲۰ قونتلغه وهر بر قونتلق متعدد ناحيه لره منقسمدر. هرناحيه اهالى- ليدن منتخب برمديرله ۷ اعضادن مركب بر مجلس طرفندن اداره اولنديغى كبى، قونتلغك مركزنده دخى ينه اهاليدن منتخب بر رئيس ناحيه مديرلرندن متشكل برمجلسله ادارهٔ امور ايدر. امور عدليه انكلتره دواتى طرفندن نصب اولنمش بر مفتشك تحت اداره سنده حكومات متفقه مركزندن مأمو- ريتلرى تصديق اولنمش ۳۰ حاكمه مفوز اولوب، بونلر قونتلغلرده كى محاكمى اداره ايدرلر؛ ومحاكم مذكوره اعضاسى محللرنده انتخاب اولنور.

كَبَكَب { مكهٔ مكرمه قربنده عرفاتك آر- قه سنده ايكى طاغك اسمى اولوب، ايكيسى تثنيه صيغه سيله كبكبان دينلير.

كبود جامه { (شاه نصرالدين) مشاهير شعرادن اولوب، استر اباد ايله خوارزم آره سنده ساكن كبود جامه اسميله معروف بركوچك قومك اميرى اولمغله، (شاه كبود جامه) اسميله شهرت بولمشدى. سلطان تكش بونك قتلنه برينى مأمور ايدوب كوندرديكنده، صاحب ترجمه بو مأمورك كوكلنى ايده رك، حياً كندينى حضور سلطانه سوق ايتمكه قاندير مش؛ وتكشك حضورينه چيقديغنده شو رباعيى سويليوب، عفو واحسانته نائل اولمشايدى:

من خاك تو در چشم خرد می آرم
عذرت نه يكى نه ده نه صدمی آرم
سرخواسته بدست كس نتوان داد
می آيم و بركردن خود می آرم

كبويلر (Guebwiller) آلساس لورنده قولمارك ٢٥ كيلو مترە جنوب غربيسنده و (ووستر) طاغلرينك كوزل بر بايرنده اولەرق (رين) ايرماغنه تابع (لوش) نهرى اوزرنده قضا مركزى برقصبەاولوب، ٤٥٥ ١١ اهاليسى، ماكينه فابريقەلرى، چچقيخانەلرى، يوك وباموق ايپليكخانەلرى وايپك قوردله ايله قماش فابريقەلرى واردر.

كبير (Cabires) اسكى يونانيلرك بو اسمله فنيكەليلردن مأخوذ برطاقم معبودلرى اولوب، بونلرك آيينلرينى سراً اجرا ايدرلر، و اسملرينى دخى علناً سويلەزلردى. كبيرلرك طريق عبادتنه محرم اولمق خيلى زور وبر طاقم شرائطله مشروط اولوب، بو سره ايلك داخل اولەجق آدم غريب برطاقم آيينلرله معبده كوتوريلەرك، اطرافنده بونلرك عبادتنه مخصوص راهبلر برطاقم جزبەانكيز رقصلر اجرا ايدرلردى. بو اسم فنيكه يعنى كنعانيون لسانندە « بيوك » ديمك اولديغندن، « آلهۀ كبيره » معناسيله بونلره اطلاق اولنوردى. كبيرلرك عبادتى الك زياده فنيكەليلرك تقرب ايتدكلرى سمدرك وامروز آلهەلرندەمرعى ايدى.

كبير هندستان مشاهير صوفيوندن ايكى ذاتك لقبى اولوب برنجيسى سكندر شاه لودينك معاصرى بولنمش؛ وتصوفده كندينه مخصوص بر طريق جديدآجوب، پك سريست بر يول طوتمش، وتعصبى قيرمغه سعى ايتمشدر. (رتنپول) ده مدفوندر.

— ايكنجيسى (بالاپير)و (شيخ كبير) دينمكله شهير اولوب، ١٠٥٤ تاريخنده قنوجده وفات ايتمشدر. شهر مذكورده پك مزين اولان تربەسى زيارتكاهدر.

كبير الدين (بن تاج الدين عراقى) هندستان شعراسندن اولوب، دهلى حكمدارلرندن سلطان علاء الدينك زمانندە ياشامش؛ وبونك فتوحاتى حاكى برمنظومه يازمشدر.

كبيره (Cabira) سيواس شهرينك الك اسكى اسمى اولوب، بيوك شهر معناسيله اورارتيلر ضبط ايتمش اقوام سامىيەدن برى طرفندن وضع اولنمش؛ وبعده روماليلر زمانندە (سباستە) تسميه اولنوب، بو اسم مرور زمانله (سيواس) صورتنى آلمشدر. — جيحون قربنده دخى بو اسمله بيوك بر قريه اولوب، بعض مشاهير علمانك مسقط رأسى بولنمش اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

كپيد (Gépides) آلمانلرك اسلافى اولان غوتلرك منقسم بولندقلرى اوچ طائفەنك برى اولوب، ديكر ايكيسى يعنى اوسترو غوتلرله ويزيغوتلر جنوبەطوغرى يايلەرق، ايغما كرلك وجهانكيرلك ايتدكلرى حالده، كپيدلر وبستولەنك منابعنده وقارپات سلسلۀ جبالنك اوتەسنده قالمشلردى. اوچنجى قرن ميلادى اواسطنده بونلر آلمانيەنك شمال جهتنده ساكن بولنان (بورغوند) لرى رين واديسنه طوغرى پوسكورتەرك، يرلرينى ضبط ايتمش؛ ومتعاقباً ايكنجى قلودك قوماندەسيله روما مملكنه تجاوز ايدوب، بعده (هون) لر طرفندن مغلوب اولمش؛ و٤٥٣ تاريخنده، آتيلانك وفاتى اوزرينه، بونلرك بيوندروغندن قورتيلوب، (آرداريق) ك رياستيله طونه وتيسه آرەلرنده يعنى مجارستانك غرب جهتنده يرلشمشلردى. ٥٤٨ تاريخنده قومشولرى اولان لومباردلرله محاربەيه طوتيشوب، لومباردلرى مغلوب ايتمشلرسەده، بونلرك امداده دعوت ايتدكلرى آوارلر طرفندن مغلوب وپريشان اولوب، برطاقلرى محو اولمش؛ وبر طاقلرى طاغلمشلردى.

كت (Gètes) [« جت » ماده سنه مراجعت بيوريله.]

كتانى زاده (على بن محمد) مشاهير خطاطيندن اولوب، پدرى كتانجيلر كتخداسى ايدى. درت بش قرآن كريم واوتوز قدر انعام وسائرە يازمشدر. طغرا كشلكده مهارتى وموسيقى وكمانكشلكدن بهرەسى وار ايدى. ١١٩٢ ده وفات ايتمشدر.

كتبغا (ملك عادل زين الدين المنصورى) مصرده حكومت سورن مماليك اتراكك اونجيسى اولوب، ملك منصور سيف الدين قلاونك كوله لرندن ايدى. عن اصل مغول افرادندن اولوب، هلاكونك عسكرى ميانندە بولنمغله، عسكر مذكورك حمصەدكى انهزامنده اسير آلنمش؛ وپك كنج اولمق مناسبتيله، ملك مشار اليه طرفندن تربيه اولنەرق،

دين اسلامى قبول ايلمش ايدى. افنديسنك وفاتنده اوغلى ملك اشرف صلاح‌الدينك زماننده اكتساب جاه ومكنت ايتمش؛ وبونك وفاتندن صكره تختـه كچن برادرى صغير السـن ملك ناصر ناصر الدين محمـدك وصيسى ومدبر اموري اولوب، ٦٩٤ ده لاچين و قره سنقر و سـائر امرانك سـعييله، صاحب ترجمه تخته اقعاد اولنمش؛ وشـام جهتنـه عسكر سـوق‌ايدوب، حمصى استخلاص‌ايتمشدى. بيسـانده ايكن، مولى اليـه لاچين خروجـله صاحب ترجمه‌نك اسـتنادكاهى اولان فتحاص وارزق اخذ وبند ايدنجـه، كتبغا كوله‌لرندن درت كشى ايله فرار ايدوب، دمشـقه واردىغنـده، اورانك واليسى كندى آدملرندن اولمغله، كنديسى وعسكرى لاچينه مخالفت ايدوب، صـاحب ترجمـه‌نك بيعتنده ثبات ايتمك ايستمشلرسه‌ده، كتبغا رضـا ويرميوب، كنديسى دخى بيعت ايتمكله، صرخد قلعه‌سنده اقامه اولنمش؛ وبعـده ملك ناصرالدين محمد ثانيـاً مصر تختنـه كچنجه، حما محـافظلغنـه نصب ايتمكله، ٧٠٢ تاريخنـده اوراده وفات ايتمش؛ وجنازه‌سى دمشقه نقل اولنه‌رق، قاسيونده دفن اولنمشدر. قيصه‌بويلى، ضعيف، اسمر كوسـه صقـاللى والحـاصل مغول جهره‌لى برآدم اولوب، خيره مائل ايدى.

كتخدا { [« ابراهيم پاشا (كتخدا ــ)، « حسـين پاشـا (كتخدا ــ) » و« محمدپاشا(كتخدا ــ)» ماده‌لرينه مراجعت.]

كتخدا زاده { (اسماعيل بن عثمان) مشـاهير خطاطينـدن اولوب، ١١٦١ ده وفات ايتمشـدر. ابو بكر پاشـا مكتبى مزارستـانـنده مدفون اولوب، مكتبـك تاريخى كنديسنك خطيدر.

كتك { (Katek) هندستانك بنكاله دائره‌سنده (اوريسا) ايالتنك مركزى بر شهر اولوب. كلكته‌نك ٣٥٠ كيلومتره جنـوب غربيسنده و(مهانادى) ايرماغى داليه‌سنك رأسنده واقع اولديغى حالده، ٥٠٠٠٠ اهاليسى ونهر بوينجه ٣ كيلومتره اوزون كوزل بر ريختمى واردر. پك كوزل و متين بر قلعـه‌سى ده وار ايكن، انكليزلر هدم ايدوب، يالكز آثار معماريهٔ اسـلاميه‌نك اك كوزللرندن اولان بر قپوسنى محافظه ايتمشلردر.

كته { بروسه جوارنده برقلعهٔ منيعه اولوب، بر تكفـورك النـده ايكن، ٧٠٢ تاريخنده سلطان عثمان غازى حضرتلرى طرفنـدن فتح اولنمشدى.

كتيوار { (Kattivar) هندستانك ساحل غربيسـنك قسم شماليسـنده كجرات خطه‌سنه ملحق بيوك بر شبه جزيره اولوب، شمالاً (كچ)وجنوباً (كمباى) كورفزلرى آره‌سنده ٢٠° ٤١′ ايله ٨′ ٢٣° عرض شمالى و٣٦′ ٦٦° ايله ٧٠° طول شرقى بينده ممتد اولور. شرق شمالى كوشه‌سندن ١٠٠ كيلومتره وسـعتنده آلچق وقوملق بر برزخله كجراته مربوطدر. شرقدن غربه بويى ٣٥٢ وعرض اعظمى ٢٦٤ كيلومتره اولوب، مسـاحهٔ سطحيه‌سى تقريباً ٥٧٠٠٠ مربع كيلومتره واهاليسى ٢٥٠٠٠٠٠ كشيدر. قسم شماليسى دوز وبر طاقم آلچق تپـه‌لرله متموج بر حالده اولوب، قسم جنوبيسنده ساحله متوازياً (كيرنار) طـاغلرى اوزانيور،كه اك يوكسـك ذروه‌لرى ١١٥٠ متره ارتفاعنده‌در. اك بيوك نهرلرى (بهـادر) اسميله وسطلرندن نبعـانله برى جنوب غربيه وديكرى شرقه طوغرى آقان ايكى ايرماغى اولوب، غايتـله منبت وكوزل بر كنيش اووه اروا ايدن برنجيسنك مجراسى ١٨٤ كيلومتره اوزوندر. ساترونجى، آجى وماچو اسملريله اوچ نهرى دها واردر.

بو شبه جزيره ١٨٨ حكومتـه منقسم اولوب، بونلردن ١٣ى بسبتـون مستقل اولدقلرى حالده، ٩٦ سى انكليز دولتنـه و١٣٢ سى (جوناكر) نوابنـه جزيه‌كذاردرلر. بونلر ٧ صنف اوزرينـه مرتب اولوب، برنجى وايكنجى صنفده‌كيلر ادارهٔ ملكيه وعسكريه‌ده مستقل اولدقلرى حالده، ديكرلرينك دائرهٔ استقلاللرى كيتدكجه تحديد اولنمقده‌در. بونلر درت طاقه منقسم اولوب، هر طاقمى انكليز حكومتى طرفندن نصب اولنان مأمورك تحت نظارتنده وجمله‌سى بر مفتش عمومينـك تحت تفتيشنده اداره اولنـورلر. مذكور درت طـاقمك بهرى بر

سنجاق عد اولنوب، بونلر دخی: جلاور، هلر، سورات وكوهلواردر.

بو شبه جزیره یونان قدیم جغرافیونی آثارنده (ساوراستریني) وهند قدیم آثارنده (سوراشتره) اسمیله مذکوراولوب، جغرافیون اسلامجه (سورات) اسمیله معروفدر. شمدی ایسه بو اسم یالکز جنوب غربی قسمنه تخصیص اولنمشدر. کتیوار اسمی ایسه مؤخراً شبه جزیره‌یی استیلا ایدن بر قومه نسبتله ابتدا قسم شرقیسنه وضع اولنوب، بعده تعمیم اولنمشدر. کجرات شبه جزیره‌سی دخی دینلیر.

طوپراغی، برنجی درجه‌ده دکلسه‌ده، خیلی منبت اولوب، اکثر طرفلری‌ده صوآلتنده بولندیغندن، کلیتلی باموق وذخایر حاصل اولوب، اخراج او- لنمقده‌در. سنوی ویرکیسی ایکی بچق ملیون فرانق اولدیغی حالده، اخراجاتدن مملکتـه کیرن آچـه‌نك آنجق یوزده دردی نسبتنده‌در. حکومات کثیره‌سی باشنده بولنان حاکملر اراضیٔ واسعه‌یه مالك اولوب، تخصیصاتلرینی اعمار مملکتلرینه صرف ایدرلر. انکلیز حکومتنك دلالتیله انهاری منصبلرنده لیمانلرو یختملر واکثر معموره‌لرنده بلدیه دائره‌لری وسائرابنیهٔ عمومیه وخیریه تأسیس، ویوللر وجدوللر کشادا ولنه‌رق، کیتدکجه مملکتك معموریتی آرتمقده‌در. مقبول بر جنس آت یتیشدیرلدیکی کبی، قیونلری دخی پك چوق اولوب، پیاغی مملکتنك اك باشلی اخراجاتندندر. دمیر معدنی برچوق یرلرنده بولنیور. حیوانات وحشیه‌دن آرسلان، قپلان، غزال، طوموز، صیرتلان، قورت، چقال، یبانی کدی، تیلکی وسائره واردر. فاره‌لر بعضاً اکینلری تخریب ایده‌جك درجه‌ده چوغالیر. آثار عتیقه‌سی چوقدر. اك بیوك معموره‌لری: چنکر، بهاونکر، جونکر، راجکوت، پورتیدر، متکرول ووارول اولوب، صوك اوچی پك ایشلك اسکله‌لردر. سواحلنده لیمانلری چوق اولوب ٦٠ قدر صاییورلر. اون بیك فناری‌ده واردر.

كَمَه { فارسده اصطخر قربنده یزد ناحیه- سنك مركزی برقصبه اولوب، اطرا- فنده اورمانلریله اشجار مثمره‌یی حاوی باغچه‌لری و بیوك بر جامعیله دمیردن ایکی قبوسی وكوزل هوا- سی اولدیغنی اصطخری بیان ایدیور.

كَثير { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب، جمله‌دن بریده عم جناب نبوی عباس بن عبدالمطلب (رضه) ك اوغلیدر، كه اونجی سال هجریده وارتحال حضرت رسالتپناهیدن بر سنه اول دنیایه كلمكله، صحبتنه نائل اولانلردن عد اولنه‌ماز ایسه‌ده، منقول اولان بر روایتنك صحتی تقدیرنده، دها بیوك اولمسی اقتضا ایدر. كنیه‌سی ابو تمام اولوب، والده‌سی ام‌الولد بر جاریهٔ رومیه و یا حمیریه ایدی. فقها وفضلاء صحابه‌دن اولوب، اوغلی عباس كندیسندن روایت ایتمشدر.

كُثَيِّر عَزه { (ابوصخر — بن عبدالرحمن بن ابی جمعة الاسود الخزاعی) مشاهیر شعراء عربدن اولوب، عزه بنت جمیله اولان عشق و علاقه‌سیله شهرت بولمش؛ واكثر اشعارینی بونك حقنده سویلمشدر. دولت امویه زماننده یشایوب، عبدالملك بن مروان وعبدالعزیز بن مروان ویزیدبن الملك نزدلرینه تردد، وحقلرنده مدحیه‌لر نظم ایتدیكی حالده، جناب مرتضایه فوق العاده انتساب و محبتی واهل بیت رسول الله (صلم) ه عبودیتی پك زیاده ایدی؛ و بو منسوبیتی ملوك وامراء امویه‌دن دخی كتم واخفا ایتمزدی. معشوقه‌سیله ماجرالری وعبدالملك وعبدالعزیزله بعض مكالمه‌لری مشهوردر. اكثریا دمشق شامده ومصرده امرار ایام ایدوب، ١٠٥ تاریخنده مدینهٔ منوره‌ده وفات ایتمشدر. مشهور بر قصیدهٔ ثائیه‌سی‌ده اولوب، شو ایكی بیت اوندندر:

واقی و تهیامی بعزة بعدنا
تسلیت من وجدبها وتسلت
لكالمرتجی ظل الغمامة كلما
تبوأ منها للمقیل اضمحلت

كَثيري { فرس شعراسندن اولوب، وطنی اولان بخاراده تجارتله مشغول ایدی. شو رباعی جملهٔ اشعارندندر:

چون تیشه مباش جمله برخود متراش
چون رنده ز كار خویش بیبهره مباش
تعلیم زاره كیر در علم معاش
چیزی سوی خود میكش وچیزی میباش

گُجَرات { (Goudjerat) هندستانك غرب جهتنده وبحرعمان ساحلنده بیوك بر خطه اولوب، شمالاً راجپوتانه، شرقاً مالوه وكندیش، جنوباً كوتكان خطه‌لریله، غرباً

دخی بحر مذکورله محاطدر. ایکی قسمدن عبارت اولوب، قسم غربیسی (کچ) و (کمبای) کور- فزلری آره‌سنده ممتد اولان (کتیوار) شبه‌جزیره- سندن وقسم شرقیسی اصل قره جهتندن عبارتدر. °۲۰ ایله ′٤٥ °۲٤ عرض‌شمالی و ′۳۰ °٦٦ ایله °۷۲ طول‌شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، شرقدن غربه‌یوبی ٥٦۰ و اکی ٥۰۰ کیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۳۸ ۷۷۰ مربع کیلومتره اولوب، ۸۱۰ ۸٤۷ ۸ اهالیسی واردر، که بهر مربع کیلو متره باشنه ٦۳ کشی دوشیور. هر طرفی بردرجه- ده مسکون اولیوب، سواحله قریب محللرنده بهر مربع کیلو متره باشنه ۱۰۰ دن زیاده و بعض یر- لرنده ۲۰۰ مقدارینه قریب اهالی اصابت ایتدیکی حالده، شرق وشمال جهتلرنده مقدار مذکوره ۲ عددینه‌قدر اینر. کتیوار شبه جزیره‌سی یوقاریده آریجه تعریف اولندیغندن، شوراجقده اصل کجراتدن بحث ایده‌جکز. خطهٔ مذکوره‌یی (ماهی) ایرماغی‌ایکی‌مختلف‌قسمه آیروب، مجراسنك‌شمالنده‌کی قسم لب دریادن حدود شرقیه‌یی تشکیل ایدن تپه‌لر صرتنه‌دك دوز وچپلاق بر اووه‌دن عبارتدر، که دها شمالده بولنان (مروار) چولنك تأثیری آلتنده بولنوب، ایچندن جریان ایدن بر قاچ نهر دخی حال ومنظره‌سنی دکیشدیره‌میور. آنجق جهت جنوبیه‌سی یعنی احمد آبادك ایچندن کچن (سبرماتی) نهری کندیسیله (ماهی) مجراسی آره‌سنده اولان اووه‌نك علی‌الخصوص ساحله قریب یرلرینی منبت ومحصولدار برحاله قویبور، که کجراتك اك مسکون یری‌ده‌بوراسیدر. آنجق نهرمذکور ایله‌تابعلرینك یتاقلری پك‌درین اولدیغندن، سق اراضی‌یه اوقدر الویریشلی‌اولیوب، بحق استفاده‌اولنه‌میور. کجراتده بو حال‌همان عمومی اولوب، بتون نهرلری بویله‌درین خندقلر ایچنده آقار؛ ویازین صولر چکلدکده، بو خندقلر یول کبی‌قوللانیلوب، کاروانلر بونلری‌تعقیب ایدر. مذکور ماهی ایرماغی اوزون بر خلیجدن (کمبای) کورفزینه دوکلدیکی کبی، بونك ٦۰ کیلو متره جنوبنده تا هندك وسطلرندن کلن(نرباده)نهر عظیمی‌دخی‌بنه بویله برخلیج تشکیل ایده‌رك‌مذکور کورفزه دوکیلور. بو ایکی ایرماغك مجرالری آره- سنده (ویندیه) جبالنه‌مربوط اولهرق برطاغ‌ساحله- قدر ممتد اولدیغی کبی، ترباده مجراسنك جنوبنده دخی برطاغ‌اوزانوب، بعده بنه‌هندستانك وسطلرندن کلن (تپتی) ایرماغی‌آقوب، بونك‌جنوبنده (غربی کات) سلسلهٔ‌جبالی شمالدن جنوبه طوغری اوزانمغه باشلار؛ و کجرات بو سلسله ایله تحدید اولنه‌رق، بونك اتکاریله لب دریا آره‌سنده‌کی طار اووه‌دن عبارت قالدیغی‌حالده، براز دها ممتد اولوب، بعده (کوتکان) خطه‌سنه کچیلیر. بو وجهله کجراتك (ماهی) مجراسنك جنوبنده‌کی قسمی عارضه‌لی وطاغ ووادیلری حاوی مختلف‌المنظره بر یردر. هواسی دخی اوکا کوره مختلف اولوب، قسم شمالیسنده پك صیجاق ویاغمورلری آز اولهرق، میزان‌الحراره کولکه‌ده ٤۹ درجه‌یه‌قدر چیقار؛ قسم‌جنوبیسنده ایسه هوا معتدل‌ویاغمورلری زیاده اولوب، تموزدن تشرین اوله‌قدر جنوب غربیدن اسن‌ملتلر هواسنی تعدیل ایدیورسه‌ده، صوك بهارده صیتمه‌یی تولید ایدیور. اکثر جبالی اورمانلرله مستور اولان شبه جزیره‌ده موسم یاغمورلری‌دها چوق وصیتمه‌زیاده اولوب، علی‌الخصوص اوروپالیلره هواسی‌کلیور.

کجرات هندستانك اك منبت یرلرندن اولوب، باشلیجه محصولاتی: پرنج، پاموق، شمال جهتنده بغدای، آرپه، دارینك‌انواعی، جنوب جهتنده‌شکر قامشی، قوقه، تمرهندی، موس، آناناس، قارپوز وسائره‌در. اورمان‌اشجارندن باد یاب بانیان‌دینلن بر جنس‌آغاج پك‌جسیم اولور. معادندن اك زیاده دمیر بولنور. حیوانات اهلیه‌سی: بیکیر، مانده، اورکوجلی صیغیر، قیون، کوچك وچرکین‌برجنس مرکب وسائره‌دن عبارت اولوب، حیوانات وحشیه‌سی‌ده قپلان، پارس، صرتلان، یبانی‌کدی، یبانی‌کوپك، ماهی وسیرماتی وادیلرنده کلیتلی سو- ریلرله کزن کوزل برجنس غزال، وطیور ایله‌آو حیواناتنك انواعندن عبارتدر. بیوك نهرلرده تمساح دخی بولنور.

صنایع‌محلیه‌یه کلنجه مقدما کجراتده پاموقدن اینجه قماشلر کلیتله نسج اولنمقده ایکن، بعده‌انکلتره- دن کلن منسوجاته قارشی دوام ایده‌میوب، دستکاهلری تعطیل اولنمش: وانجق اخیراً انکلیز امتعه‌سنه قارشی اجرای رقابت مقصدیله احمد آباد وسوراتده وسائر بعض‌طرفلرده اهالی بخارله‌اداره

اولنور ماكينه‌لر جلب و فابريقه‌لر كشاد ايده‌رك، يكيدن منسوجات مذكوره اعمالنه باشلامشلردر. ذاتاً قبا بزلره باصمه اعمالنده‌ده اوته‌دن برى دوام ايتمكده‌درلر. سوراتده ايپك قماشلر واحمد آباددە كوزل خاليلر ياپيليور. تجارتى پك ايشلك اولوب، اك كايتلى اخراجاتى برنج ايله باموقدر. بمبايدن بدأ ايله دهلى يه طوغرى كيدن بيوك دمير يول خطى كجراتى جنوبدن شماله شق ايله كتيوارك منتهاسنه‌دك بر شعبه وصاغ وصوله ديكر برقاچ قول صاله‌رق، مملكتك تجارتنى تسهيل ايديور.

كجرات تماميله انكلتره دولتنك ضبطنده اولميوب، يالكز بش سنجاغى يعنى احمد آباد، خيره، بروچ، سورات وپنج محل سنجاقلرى طوغريدن طوغرى يه انكليز حكومتنه تابعدر. باروده‌كى مهاراجه كيكوار دخى انكليز حكومتى قدر ممالكه حاكمدر، وبر طرفدن بو بر طرفدن‌ده انكليزلر توسيع دائره ايله كوچك حكومتلرك يرلرينى ضبط ايتمكه چا- ليشمقده‌درلر. پورتكيزليلرك دخى دامان وديوده بر مقدار يرلرى واردر. كجراتك منقسم بولنديغى حكوماتك مسافهٔ سطحيه‌لريله مقدار نفوسلرى دخى بروجه آتيدر :

حكومت	مربع كيلومتره	اهالى
انكلتره‌يه تابع	٢٥ ٩٠٠	٢ ٨١٠ ٥٢٥
كيكوار ممالكى	٢٠ ٧٢٠	٢ ٠٠٠ ٢٢٥
دراميور	٢ ٢٠٠	٧٤ ٥٠٠
بنسده	٣٩٠	٣٢ ١٥٥
سوچين	١ ١٦٠	١٧ ١٩٥
ناروكول	٣٧٠	٦ ٨٣٥
روا كانته	١٢ ٤٣٠	٥٠٥ ٧٣٠
كمبايه	٩٠٠	٨٤ ٤٩٥
ماهيكانته	١٠ ٣٦٠	٤٤٧ ٠٥٥
پلهنپورو جوارلرى	١٢ ٤٣٠	٥٠٢ ٥٨٥
كتيوار حكوماتى	٥١ ٨٠٠	٢ ٣٠٢ ٦٣٠
پورتكيز مستملكاتى	١١٠	٥٤ ٨٨٠
جمعاً كجرات	١٣٨ ٧٧٠	٨ ٨٤٧ ٨١٠

كجراتك اهالئ متمدنه‌سى هندولر مياننده آريجه بر جنسيته منسوب‌اولوب، اسكى سانسكرى لساندن مشتق و هندستان شماليده سويلنيلن اردو ويا هندستانى ايله دكنده استعمال اولنان (مهراتى) لسانلرندن فرقلى اولان (كجراتى) لسانيله متكلمدرلر. بونلرك اكثرى براهما دينه تابع ومذاهب مختلفه‌يه منقسم اولوب، براهمانيلردن صكره مسلمانلر كلير، كه بونلركده قسم اعظمى شيعى المذهب اولوب، يالكز احمد آباد وسورات ايله كمباى جهتلرنده بر مقدار سنيلر بولنيور. وقتيله ايراندن هجرت ايتمش اولان كبرلر مقدارجه آز ايسه‌لرده، تجارت ومعاملات صرافيه‌نك بر قسم عظيمى بونلرك النده اولديغندن، اهميتلرى واردر. بو اهالئ متمدنه‌دن بشقه كجراتده يم وحشى بر حالده ياشار ويا رنجبرلك وخدمتجيلكله كچينير بر طاقم اقوام دخى واردر. دين اسلام تا سلطان محمود سبكتكين زمانندن كجراته داخل اولوب، بعده اولاد تيمورك دهليده تأسيس ايتد- كلرى دولت اسلاميه كجراتى دخى ممالكنه ضم ايتمش؛ وبر مدت صكره بو خطه‌ده والى بولنان مظفر شاه اعلان استقلال ايله، بر مدت كجرات آبريجه بر دولت اسلاميه حالنده قالدقدن صكره، اكبر شاه يكيدن ضبط و دهلى دولتنه الحاق ايتمشيدى. دولت مشار اليهادن صكره دكندن (مهاراته) دينلن براهمانيلر كجراتى ضبط ايتمش؛ وبر مدت صكره بونلر طرفندن والى بولنان شخص اعلان استقلال ايله، (كيكوار) دولتنى تشكيل ايتمشدر. انكليزلر بونى حمايه وحكومتى تصديق ايتمشلرسه‌ده، بعده امور داخليه سنه قاريشوب، يوقاريده ذكر اولنان يرلرينى ضبط ايتمش؛ وبوكا مقابل، كنديلريچون دخى ايلريده ايدنمسى دهما قولاى اولمق ايچون، سائر حكومات صغيره اوزرينه بر حاكميت حق وصفتى قزانديرمشلردر.

كجه { ياخود كج (Kejé-Kej) بلوجستانك غرب جهتنده مكران خطه‌سنك مركزى بر قصبه اولوب، كلاتك ٥٢٠ كيلومتره جنوب غربيسنده و(دشت‌خور) وادىسنك يوقارى طرفنده واقع و١٠٠٠٠ قدر اهالى يى حاويدر. چول ايله محاط وبربرندن آيرى برقاچ قريه‌نك هيئت مجموعه‌سندن عبارت اولوب، بش كيلومتره‌يه‌قدر اطرافى صنعى جدوللرله اروا اولنه‌رق، اراضئ مزروعه‌يى وخرما باغچه‌لرينى حاويدر. هواسى يازين پك صيجاق وقيشين لطيفدر.

كَجَّه { طبرستانده بر قصبه اولوب، (كلار) دخى دينلديكنى ياقوت حموى بيان ايديور.

كچ (Katch) هندستانك ساحل غربيسنده سند خطهٔ واسعه سيله كجراته تابع كتيوارشبه جزيره‌سى آره‌سنده ممنامى اولان كورفزك ايچنده بيوك بر جزيره اولوب، اطرافنده بولنان كوچك اطه‌لرله برابر انكليز حكومتنه تابع برحكومت ممتازه تشكيل ايديور. مذكور كورفزك قسم اعظمنى ضبط ايدوب، شمال غربى جهتندن پك طار وسائر طرفلردن دها كنيش بوغازلرله سند و كجرات و كتيواردن آيرلمشدر. بو بوغازلر (ران) اسميله مسمى اولوب، پك صيغ اولغله، كاه صولرى چكيلوب، بطاقلق بر يرحالنده قالير، وكاه صولرى آرتوب، دكيزه تحول ايدر. بيوك جزيره ايله ملحقاتى اولان كوچكارينك مجموعاً مساحهٔ سطحيه‌سى ١٦٨٥٠ مربع كيلومتره واهاليسى ٤٨٧٣٠٥ كشيدر. قره‌دن عد اولنه بيلن وينه كچ حكومت ممتازه‌سنه عائد اولان مذكور بوغازلرك دخى مساحهٔ سطحيه‌سى ٢٣٣٠٠ مربع كيلومتره‌در. بو بوغازلر ياغمور موسملرنده صو آلتنده قاليورسه‌ده، اك درين محللرى برمتره‌يى تجاوز ايتمديكندن، اهالى آت و دوه ايله بونك ايچندن كچه‌رك، سند وكجراته آمدو شد ايدرلر. قوراقلق موسملرنده ايسه اكثر طرفلرى طوز طبقه‌لريله مستور بولنور، كرك صو وكرك طوز كونش ضياسنك انعكاسندن كوزه پك زياده چارپديغندن، كوندوزين ايچندن كچمك ممكن اولميوب، كيجه كيدوب كليرلر. جزيره‌نك اراضيسى آزعارضه‌لى وپك منبت اولوب، اهاليسى باشليجه زراعتله مشغولدرلر؛ و بغداى، آرپه، دارى، پاموق وسائر محصولات يتيشديررلر. دمير وكمور ايله شاب معدنلرى چوقدر. ٣٢٧ مترەارتفاعى اولان سونمس بر بركانى اولوب، زلزله‌لرى پك صيق وشدتليدر. حيوانات اهليه‌سى برنجى درجه‌ده دوه وايكنجى درجه‌ده صيغر اولوب، كليتلى دوه واينك وماندە سوريلرى واردر. مركزى ساحل شماليده بولنان اوزون بر كورفزك قربنده بولنان (بهوج) شهرى اولوب، ساحل جنوبيسنده واقع (ماندواوى) اسكله‌سى‌ده پك ايشلكدر. و اهاليسى كميجيلكده ماهر اولوب، بحر فارسه وزنكباره‌قدر تجارته كيدرلر. هواسى يازين زياده صيجاق ايسه‌ده، صاغلام اولوب، ياغمورموسمى توزدن تشرين اوله قدر سورر؛ ونيسان ومايسده شدتلى بوره‌لر حكم سوروب، روز كارقوملرى هوايه قالديرر. اهاليسى باشليجه (جات) و (كول) جنسيتلرينه و زادكان صنفى (راجپوت) قومنه منسوب اولوب، مقدار عموميسندن ١٨٤ ٣٦٩ ى براهما مذهبنده و ٠٦٣ ١١٨ ى مسلمدر. حاكمنك عنوانى (راوا) اولوب، انكليزه‌نك حمايه‌سى تحتنده بولنيور؛ و ١٢٠٠ نظاميه ايله ٣٠٠٠ كوكلى ودره بكلرينك جيقارمغه مجبور اولدقلرى ٤٠٠٠ دوشيرمه‌دن مركب عسكرى وادرر. واردات سنويه‌سى ٣ ١/٢ مليون فرانق راده‌لرنده‌در.

كچ كنداوه (ياخود كچى (Katch - Gandava, Katchi)) بلوجستانك منتهاى شمال شرقيسنده بر خطه اولوب، ٢٣٠٠٠ مربع كيلومتره وسعتنده و ١٠٠ نهايت ١٥٠ متره ارتفاعنده چيلاق بر اووه‌دن عبارتدر. قسم وسطيسى عادتا چول اولوب، شرق وغرب طرفلرندن كلن چايلر دخى بوچوله قوريه‌رق محو اولورلر. شمالاً (كوه سليمان) ايله افغانستاندن وغرباً (براهوى) سلسله‌سيله كلات خانلغندن آيرلمش اولوب، سند وادىسنه طوغرى آچيقدر؛ وكرك طبيعت اراضيجه كرك جنسيت اهاليجه هندستانه تابعدر. شمال غربى حدودنده انكليزه دولتنك تحت اداره ومحافظه‌سنده بولنان و (انكليز بلوجستانى) دينلن خطه بولنوب، هندستاندن قندهاره كيتمك اوزره شكار پوردن تمديد اولنان دمير يول خطى كچ كنداوه مملكتنى جنوبدن شماله شق ايديور. اطرافنده سوق الجيش نقطهٔ نظرندن پك مهم بر طاقم بوغازلر بولنوب، انكليزلر بونلرك اكثرنده عسكر اقامه ايتمشلردر. هواسى غايتله صيجاق اولوب، يازين هيچ برنباب حرارتنه طيانه‌ماز؛ وغربدن اسن روزكارلر چوق دفعه حيوانات وانسانلرك بيله تلفنى موجب اولور. مع هذا بلوجستانك سائر طرفلرينه نسبةً كچ كنداوه مسكون اولوب، خيلى قصبه و قريه‌لرى واردر. مركزى بولنان وبش آلتى بيك اهالى يى حاوى اولان كنداوه قصبه‌سندن بشقه باغ، دادار، لهرى، كثرى وناصرآباد قصبه‌لرى بولنيور. اهاليسى ١٠٠٠٠٠ راده‌لرنده اولوب، نصفى (جات)

جنسیته منسوبدر. بونلر دین اسلامه متدین اولدقلری حالده، هندستاندهکی همجنسلرینك اخلاق وعاداتی محافظه ایدوب، پك ساکن وچالیشقان آدملردر، و باشلیجه زراعتله اشتغال ایدرلر. دیکرلری بلوچ اقوامندن اولوب، خیل یعنی عشیرت حالنده یشارلر. وزراعه مسلط اولمقدن کری طورمازلر. اطرافده کی طاغلق یرلرك عشیرتلری دخی قیشین سوریلرینی کچ کنداوه یه سوق ایدوب، اورادە قیشلارلر.

کچ کورفزی { (Golfe de Katch) هندستانك ساحل غربیسنك قسم شمالیسنده سند ایله کجرات خطه‌لری وکتیوار شبه جزیره‌سی آره‌سنده همنامی اولان آنف‌البیان جزیرهٔ کبیره‌یی واوکا ملحق دیکر اوچ درت آطه‌یی حاوی برکورفز اولوب، یاغمور موسمنده صیغ برکورفز وقوراقلقده بر طوز چولی حالنده بولنیور. شرقدن غربه بویی ۳۸۰ کیلو مترەدر. [مادهٔ آتفه‌یه‌ده مراجعت بیوریله.]

کچیبورلی { قونیه‌ولایتنك حمیدسنجاغنده ولوانك مرکز قضاسنده او. له‌رق اسپارطه‌نك ۳۰ کیلومتره شمال غربیسنده ناحیه مرکزی برکوچك قصبه اولوب، ۲۱۵۰ اهالیسی واردر. — ناحیه‌سی ۲۳ قریه‌دن مرکب اولوب، ۶۰۰۰ قدر اهالیسی واردر. اراضیسی منبت اولوب، حبوبات ومیوه‌لرك انواعی حاصل اولور.

کحیج { (شیخ تبریزی) مشاهیر شعرا و مشایخ ایراندن اولوب، تبریزده خانقاه نشین وسلطان اویس اوغلی سلطان حسین زمانلرنده شهرمذکورده شیخ الاسلام بولنمش؛ وتا تیمور واولاد واحفادی زمانلرینه‌دك نسلی تبریز و مضافاتنده بو صفتی ارثاً حائز بولنمشلردر. کندیسنك صلاح حالی اولوب، حقنده عمومك اعتقادی برکمال اولمغله، خانقاهی مرجع تشنکان ارشاد ایدی. عارفانه اشعاری ومرتب دیوانی واردر. شو مطلع جملهٔ اشعارندندر:

مادر غمت بشادیٔ جان باز نکریم
درعشق تو بهر دو جهان باز نکریم

کُحَیل { دجله‌نك ساحل غربیسنده وتکریتك اوستنده زاب اعلا ایله زاب اسفلك منصبلری آره‌سنده اسکی برقصبه اولوب، کندی زمانینده اثری قالمامش اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

کَدا { مکهٔ مکرمه‌نك یوقاریدن قیوسی اولوب، آشاغی جهتنده‌کی قیوسنه‌ده کافك ضمیله وقصر ایله (کدی) دیرلردی. فخر کائنات (صلعم) افندمزك فتح مکه‌ده (کدا) دن دخول و (کدی)دن خروج بیوردقلری و خالد بن ولید (رضه) ك (کدی)دن دخول ایلدکلری مروی وبو اسملر حقنده برچوق اختلافات جاری اولمشدر.

گُدار { (غلام حیدرخان بن غلام حسین خان) هندستان شعرا وکبراسندن اولوب، لکهنولیدر. جنونه مبتلا اولوب، بو علتدن وفات ایتمشدر. شو رباعی اونکدر:

سینه‌را داغدار باید کرد لاله‌را شرمسار باید کرد
ابر برخاست بی‌می وساقی کریهٔ زار زار باید کرد

کداه { (Guedah, Kaddah) ملاقه شبه جزیره‌سنده سیام دولتنه تابع بر کوچك حکومت ممتازه و بونك مرکزی برقصبه اولوب، حکومت °۵ ایله °۷ عرض شمالی آره‌سنده ممتد اولدیغی حالده، شمالاً لیغور ایالتیله، شرقاً کلنتان، باتانی وتالونغ حکومات ممتازه‌سیله، جنوباً (پراق) دولتیله، غرباً دخی انکلتره‌یه تابع (ولسلی) ایالتیله وبنکاله کورفزیله محدوددر. حدودلرنده ۱۲۰۰ و ۱۸۰۰ متره ارتفاعلرنده برطاقم طاغلر یوکسلوب، بونلرده کلیتلی قلای وآز مقداردە آلتون معدنلری بولنور. ساحل جهتی بطاقلقجه ایسه‌ده، شکر قامشی حصولنه پك مستعددر. ایچ طرفلری بالطه کورمه‌مش اورمانلرله مستوردر. ینه ساحله قریب تپه‌لرنده قرانفیل، هند جوزی وقهوه حاصل اولور. مملکت داخلنده ۳۶ نهر جریان ایدوب، آلتیسی سیرسفائنه صالحدر. اهالیسی ۶۰۰۰۰ کشی راده‌لرنده اولوب، اکثر ملائی ومسلم وقصوری سیاملیدر. مملکت ۱۰۵ ناحیه‌یه منقسمدر. مرکزی اولان (کداه) قصبه‌سی ساحل غربیده اولوب، یدی سکز بیك اهالیسی واردر.

کَدائی { (شیخ — بن شیخ جمالیٔ کنبو) هندستان شعراسندن اولوب، دهلیده نشأت ایتمش؛ ویدریله سائر عصری علما

ومشايخندن تحصيل علوم وتنوير باطن ايده‌رك ، مقام ارشاده واصل اولمش؛ و خان خانان بيرام خانك حمايه‌سيله بر مقام عاليه نائل اولدقدن صكره، بونك شورشى زمانىده حانه‌سنه چكيلوب ، اختيار عزلت، و ٩٧٦ تاريخنده ارتحال ايتمشدر . علم مو سيقيده دخى بهره‌سى وار ايدى. شو شعر اونكدر:

كهى جان منزل غم شد كهى دل
غمت را مى برم منزل بمنزل
كدائى چون بنا كامى بر آمد
نشد كامم ز لعل يار حاصل

كدراء { بمنده وادى سهامده بر قصبه اولديغنى ياقوت حموى بيان‌ايديور.

كدك احمد پاشا { [« احمد پاشا (كدك ــ)» ماده‌سنه مراجعت.]

كدلينبورغ { (Quedlinburg) پروسيه‌نك ساقسه‌ايالتنده (ماغدبورغ) سنجاغنك (اشرسلبن) قضاسنده ومركز قضاسنك ٢١ كيلومتره غرب شماليسنده بر قصبه اولوب، ١٩٣٢٥ اهاليسى، داخلى مكتبى، دمير وباقير دوكمخانه‌لرى، مشهور چوخه وفانله ايله شكر، اجزاء كيميويه، تل، شهريه ومقارنه، طوغله، بيره وسائره فابريقه‌لرى، دباغخانه‌لرى وچيچك، حبوبات، سبزه وطوموز تجارتى واردر. باغچه وفدانلقلرى مشهور اولوب، ٢٢٠٠ يكى دونم وسعتنده‌در، و١٠٠٠ كشى بو صنعتله اشتغال ايدر.

كدوس { (ياخود كديز) آناطولينك غرب طرفنده برايرماقدر، كه خداوندكار ولايتنده كوتاهيه سنجاغنك كدوس قضاسنده مراد طاغندن نبعانله، ابتدا غرب شماليه طوغرى آقه‌رق، همنماى ومركز قضا اولان كدوس قصبه‌سنك ٧ كيلومتره جنوبنده بوقصبه‌دن اينن بر كوچك چايى ده اخذله، غرب جنوبيه طوغرى دونه‌رك، آيدين ولايتنه كيرر؛ واشمه قضاسنى شق ايتدكدن صكره، قوله قضاسنه واصل اولنجه، غرب شماليه طوغرى دونوب صاغدن سلندى چايى، وبورلى‌يه واردينده دميرجى چايى آنير؛ واورادن ينه غرب جنوبيه طوغرى دونوب، صاحلى قريه‌سنى صولدن الا شهر چايى آلنجه، غربه طوغرى اقمه باشلايه‌رق، مغنيسا اووه‌سنده صاغدن (كوندون) وصولدن (نيف) چايلرينى اخذله، شهر مذكورك شمالنده آقه‌رق، منمنه واصل اولدقده، جنوبه طوغرى اولان مجراى قديمى تركله، استقامتنده دوام ايده‌رك، فوچه‌نك جنوبنده ازمير كورفزينه دوكيلور. مجراسى تقريباً ٣٠٠ كيلومتره طولنده اولوب، ياغمورلر وقارلرك اريمسى موسملرنده فيضانه كلدرك، يتاغى اطرافنده وعلى الخصوص منصبى قربنده اولان يرلرى پك منبت اتربهٔ مترسبه ايله طولديرر. حوضه‌سى خيلى واسع اولوب، صاروخان سنجاغى تماميله بو حوضه داخلنده‌در. يتاغى اطرافنده‌كى اووه‌لر پك منبت ومحصولداردر. اسم قديمى (هرموس) در .

كدوس { خداوندكار ولايتنك كوتاهيه سنجاغنده وكوتاهيه‌نك ٧٧ كيلومتره غرب جنوبيسنده وهمنماى اولان نهره دوكيلن بر چايك اوزرنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، جمله‌سى مسلم اولق‌اوزره، ٥٩٢٦ اهاليسى، نهر مذكورك اوزرنده اسكى بر كاركير كوپريسى، اسكى (قادى) ويا (كته) قلعه‌سنك عينى اولديغى مظنون اولان بر قلعه خرابه‌سى، ٤ جامع شريفى، ٢ مدرسه‌سى، رشديه مكتبى، ١ عمارتى، ٢ حمامى و٢ خانى واردر. اطرافى بركانى الاصل سياه قيا - لردن عبارت اولمغله، منظره‌سى حزن‌انكيز ايسه‌ده، آب وهواسى لطيفدر. بر طرفدن مدانيه ايله وبر طرفدن دخى ازمير ايله تجارت ايدر.

ــ كدوس قضاسى كوتاهيه سنجاغنك غرب جهتنده اولوب، شمال شرقى جهتندن نفس كوتاهيه، جنوب شرقى طرفندن عشاق قضالريله، غرب جنوبى جهتندن آيدين ولايتيله، غرب شمالى طرفندن دخى سماو قضاسيله محدوددر. قضا ٧٦ قريه‌يى حاوى اولوب، جمله‌سى مسلم وترك اولق اوزره، ٤٠٧٦٤ اهالى ايله مسكوندر. اراضيسى كدوس نهرى حو - ضه‌سنك اك يوقارى قسمندن عبارت اولوب، نهر مذكورك وادىسى پك منبت وكاملاً مزروع ومعمور اولمغله، خيلى مقدار بغداى، آرپه، چاودار، يولاف، مصر، دارى، نخود، فاصوليه، بقله، مرجمك، سيسام، كتن، كنوير، پاموق، آفيون، توتون، اوزوم، زيتون و سائر ميوه‌لرك انواعى حاصل اولور. آريلريله ايپك بوجكلرى چوق اولوب، خيلى

بال وبال مومیله ایپك واورمان محصولندن بلاموط، وسائره دخی چیقار. اورمانلری ۹۱۷ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب، آغاجلری همان صرف میشه‌دن عبارتدر. آنجق وسائط نقلیه‌نك فقداننده یالکز محلنده صرف اولنه‌جق‌قدر کراسته قطع اولنور.

کَدَج { آذربیجانده برقلعه وناحیه اولدیغی « معجم البلدان » ده مسطوردر.

کُر { کور نهرینك جغرافیون عرب آثارنده مضبوط اسمی اولوب، (آراس) نهرینه‌ده (رس) دیرلر.

کَرابیسی { (ابو علی حسین بن علی) امام شافعی (رضه) ك اصحابندن ومشاهیر فقهاء شافعیه‌دن اولوب، امام مشارالیهك مذهبنی اك زیاده حفظ وتدریس ونشر ایدن بو ذاتدر. فقه وحدیثده ید طولی صاحبی اولوب، اصول وفروع فقهه وجرح وتعدیله دائر بر چوق کتب اساسیه ومعتبره تصنیف ایتمش؛ وبر چوق خلق کندیسندن اخذ وتعلمله مستفید اولمشلردر. عن اصل کرباس صاتمغله مشغول اولدیغندن، بو کلمه‌نك صیغهٔ جمعنه نسبتله (کرابیسی) تلقیب اولنمشدی. بغدادلی اولوب، ۲۴۸ تاریخنده شهر مذکورده وفات ایتمشدر.

کرامی { (عبد الرحیم) اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، صاحب تذکره قنالی زاده‌نك عمیدر. طریق تدریسه بعد السلوك، بصرینه عارض اولان ضعف اوزرینه، طریق قضایه نقل ایده‌رك، بر قاچ یرده قاضی ومنلا بولندقدن صکره، ۹۸۲ تاریخنده قاضی بولندیغی بکشهرنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

عبرت آلدی بونجه غملرله کوروب عالم بنی
آه کیم عبرت نمای عالم ایتدی غم بنی

کرامی { ایران شعراسندن بش کشینك مخلصیدر:

برنجیسی (ابو القاسم خان) اصفهانلی اولوب، (آغابابا) دیمکله مشهور ایدی. اورادن دهلیه هجرت، واورادە توطن ایتمشیدی. شو بیت اونکدر:

مهرت نه بافسانه وافسون رود از دل
عشق تو محال استکه بیرون رود از دل

— ایکنجیسی اترا کدن اولوب، اسمی (الله ویردی بیك) در. شو بیت‌اوکندر:

نیست آن طوق که برکردن قمری پیدا ست
دست بخت سیه ماست که بر کردن اوست

— اوچنجیسی تبریزلی اولوب، ملا سهوینك اوغلیدر. شو بیت اونکدر:

چو تیر غمزه نکارم بقصد جان انداخت
مرا بهستیٔ خود باز درکمان انداخت

— دردنجیسی اترا کدن اولوب، اسمی (مهدی قلی بیك) در. کاشانده متوطن ایدی. شو بیت اونکدر:

شب چوردوم بکوی او روز زبیم مدعی
همچو فلك نهان کنم آبله های پای را

— بشنجیسی ینه اترا کدن اولوب ، اسمی (محمد حسین‌بیك) در. شو بیت اونکدر:

یار می آید و هنکام نثار ست مرا
یکدم ای جان کرامی بدو کارست مرا

کرانده { (Guérande) فرانسه‌ده «آشاغی لوآره» آیالتنك(ساونی) قضاسنده و۴۷ کیلومتره غربنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ۶۸۰۰ اهالیسی وچوخه ایله یاموق وکتن منسوجات فابریقه‌لری واردر.

کِرای { قریم خانلرینك اسملرینه علاوه اولنور بر عنوان اولوب، عن اصل بر قبیله‌نك اسمی اولدیغی حالده، سلالهٔ چنکیزیه‌دن اولدقلری معلوم اولان خانان مشار الیهمك برنجیسی (ملك حاجی کرای خان) ، مذکور قبیله‌نك یاننده تربیه اولنمغله، سوت‌باباسی بولنان بربیر روشن‌ضمیرك تطییب‌خاطری مقصدیله، بو اسم عنوان مقامنده قبول اولنه‌رق، سلاله‌سنده باقی قالمشدر.

کربلا { بغداد ولایتنده وبغدادك ۹۰ کیلومتره جنوب غربیسنده‌اولەرق فراتك صاغ کنارندن ۲۵ کیلومتره‌لك مسافه‌ده ونهر مذکوردن آیریلان بر جدولك اوزرنده واقع سنجاق مرکزی بر شهر اولوب، ۶۵۰۰۰ اهالیسی واردر، که بونلردن ۴۱۰۰۰ ی ایرانی و۵۰۰۰ ی هندلی اولەرق اجنبی وشیعی المذهب و۱۹۰۰۰ ی سنی وشیعیدن مرکب یرلی و۳۰۰ قدری یهودیدر. رشدیه مکتبی وبری سنیلره

۸ ی ده شیعیلره مخصوص اولهرق ۹ مدرسه‌سیله ۲۱ صبیان مکتبی واردر. کربلا سلطان الشهدا و نور دیدهٔ سید الانبیاء امام حسین بن علی (رضهما) افندمزك محل شهادتی اولوب، تربهٔ شریفه‌لرینی حاوی اولمق مناسبتیله زیارتگاه انام اولوب، دنیانك هر طرفندن زوار جمع اولنور؛ وعلی الخصوص شیعیلر ایچون کربلایی زیارت فرض مقامنده اولدیغی کبی، جنازه‌لری او خاکه دفن ایتمك دخی ارزو اولندیغندن، ایران و هندن هر وقت کلیتلی نعشلر نقل، وتربهٔ شریفه‌نك اطرافنده‌کی سردابلرینه ویا خارجده‌کی مزارستانه دفن اولنور. بو حال ایسه شهرك جوارلرنده‌کی بطاقلقلرك نشر ایتدکلری تعفناته منضم اولهرق، هوایی اخلال ایتمکده ایسه‌ده، حکومت محلیه مذکور بطاقلقلری قوروده‌رق، ومسدود خندقلری آچه‌رق هوایی اصلاحه چالیشیور. تربهٔ شریفه ومربوطاتی غایتله مزین ومکمل اولدیغی کبی، یاننده بیوك و مصنع بر جامع شریف وشهرك ایچنده دیکر متعدد جوامع و مساجد واردر. اهالیٔ شهر زوارك یادکار مقامنده آلوب کوتوردکلری تسبیح وقرص کبی شیلرله آیات کریمه یازیلی یازمه‌لر وسائره اعمال ایدرلر. کربلا امام همامك مشهد ومدفنك کشفی اوزرینه تربهٔ شریفه‌سی اطرافنده تکون ایتمش محدث بر شهر اولوب، دورعثمانیده‌وجوده کلمشدر. کوندن کونه‌ده توسع ایده‌رك، اهالیسی چوغالمقده، وهرسنه برایکی سوقاق ومحله ضم اولنمقده‌در.

اصل کربلا اسمی شهرك مبنی اولدیغی محل ایله اطرافنده‌کی اووه‌یه مخصوص اولوب، حضرت امام حسین بن علی (رضهما) بو محلده عبدالله بن زیاد طرفندن حصر وتضییق وبر صورت فجیعه‌ده شهید ایدلسیله شهرت بولمش؛ وبو وقعهٔ مؤلمه وقعهٔ دلسوز کربلا دینمکله مشهور اولمشدر. بعده شهر تأسیس اولندقده، بشقه اسم وضع اولنمیوب، ینه محلنك اسمیله تسمیه اولنمشدر.

ـــ کربلا قضاسی همنامی اولان سنجاغك مرکز قضاسی اولدیغی حالده، منتهای شمالنده واقع اولوب، شمالاً بغداد، شرقاً حله سنجاقلریله، جنوباً وغرباً دخی برالشام دینلن چول ایله محاطدر. ۲۳۰۰۰ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب، کربلا، هندیه، نجف، زراری، بدره اسملریله ۵ قضایه منقسم و ۷ ناحیه‌یی حاویدر. ایچنده جولان ایدن خیمه‌نشین عشایردن بشقه اهالیٔ متمکنه‌سی تقریباً ۲۰۰۰۰۰ کشی اولوب، ۱۸۱۲۰۰ ی شیعی، ۱۸۰۰۰ ی سنی و ۸۰۰ اسرائیلیدر. اراضیسی دوز وآلچق اولوب، هیچ بر طاغی یوقدر. فرات ایرماغی یالکز شمال شرقی کوشه‌سنی شق ایدیورسه‌ده، بوندن آیریلان حسینیه وهندیه جدوللری سنجاغك شمال وشرق جهتلرینی سقی واروا ایدر. وقتیله جدوللری پك چوق اولوب، او جهت اراضیسنی احیا ایتمکده ایکن، بعده خراب اولمغله، بر طاقم کوللر و بطاقلقلر حاصل اولمشدر. بو کوللرك برقاچی طوزی حاوی ملحه کبی قوللانلمقده، و دیکرلرنده صو قوشلرینك انواعی وصو سموری بولنور. الیوم معمور اولان مذکور ایکی جدولدن حسینیه جدولی قانونی سلطان سلیمان خان جانبندن و دیکری هند اغنیاسندن بر صاحب خیر طرفندن کشاد اولنمشدر. سنجاق داخلنده یالکز ۵۶۹ ۳۳۶ فدانلق یر یعنی اراضیٔ محاطدر. مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً ۶۰۰۰ مربع کیلومتره اولوب، جولان ایدن عشایردن ماعدا اهالیٔ متمکنه‌سی ۹۵۰۰۰ کشیدر، که بونلردن ۱۰۰۰۰ ی سنی و ۳۰۰ ی یهودی اولوب، قصوری شیعی المذهبدر. اراضیسی حد ذاتنده پك منبت ایسه‌ده، وقتیله سقی اراضی ایچون آچلمش متعدد جدوللر مسدود اولوب، بطاقلق حالنه کیرمش اولدیغندن، هم اراضی بحق ایشلنه‌میور، هم‌ده مذکور بطاقلقلر هوایی اخلال ایتمکده‌در. بناءً علیه خرمالق ومزروع اراضیسی آنجق ۶۲۶ مربع کیلومتره یعنی اراضیٔ عمومیه‌سنك همان اوندہ بری اولوب، قسم کلیسی بطالدر. محصولات وحیوانات سنجاغك تعریفنده ذکر اولنور. قضا: مسیب، شفاتیه ورحالیه اسملریله اوچ ناحیه‌یی حاویدر.

کربلا { سنجاغی. بغداد ولایتی ترکیب ایدن اوچ سنجاغك بری و الك جنوب غربیسی اولوب، شمالاً نفس بغداد، شرقاً حله سنجاقلریله، جنوباً وغرباً دخی برالشام دینلن چول ایله محاطدر. ۲۳۰۰۰ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب، کربلا، هندیه، نجف، زراری، بدره اسملریله ۵ قضایه منقسم و ۷ ناحیه‌یی حاویدر. ایچنده جولان ایدن خیمه‌نشین عشایردن بشقه اهالیٔ متمکنه‌سی تقریباً ۲۰۰۰۰۰ کشی اولوب، ۱۸۱۲۰۰ ی شیعی، ۱۸۰۰۰ ی سنی و ۸۰۰ اسرائیلیدر. اراضیسی دوز وآلچق اولوب، هیچ بر طاغی یوقدر. فرات ایرماغی یالکز شمال شرقی کوشه‌سنی شق ایدیورسه‌ده، بوندن آیریلان حسینیه وهندیه جدوللری سنجاغك شمال وشرق جهتلرینی سقی واروا ایدر. وقتیله جدوللری پك چوق اولوب، او جهت اراضیسنی احیا ایتمکده ایکن، بعده خراب اولمغله، بر طاقم کوللر و بطاقلقلر حاصل اولمشدر. بو کوللرك برقاچی طوزی حاوی ملحه کبی قوللانلمقده، و دیکرلرنده صو قوشلرینك انواعی وصو سموری بولنور. الیوم معمور اولان مذکور ایکی جدولدن حسینیه جدولی قانونی سلطان سلیمان خان جانبندن و دیکری هند اغنیاسندن بر صاحب خیر طرفندن کشاد اولنمشدر. سنجاق داخلنده یالکز ۵۶۹ ۳۳۶ فدانلق یر یعنی اراضیٔ

عمومیه‌سنك آنجق یدده بری مزروع و خرمالق اولوب، بر بجق‌ملیونه قریب خرما آغاجی‌حاویدر. محصولات زرعیه‌سی: آرپه، پرنج، بغدای، مصر، داری، سیسام، فاصولیه، قاوُن، قارپوز، پورتقال، لیمون، طاتلی‌لیمون، اوزوم، قایصی، نار، انجیر، طوت، بامیه وسائر سبزه‌لردن عبارتدر. خرمالقلردن بشقه اورمانی اولدیغی‌کبی، طوزدن بشقه هیچ معدندن دخی اثر کورلمه‌مشدر. حیوانات اهلیه‌سی چوق اولوب، سنوی تولداتی تقریباً ٥٢٠٠٠ صیغیر، ٣٠٠٠٠ مانده، ٢٥٠٠٠ آت، ٢٥٠٠٠ مرکب، ١٦٠٠ استر، ٢٤٠٠٠ دوه، ٧٠٠٠٠٠ قیون و ١٥٠٠ کچی، که جمعاً ٨٥٩١٠٠ رأس حیوانه بالغ اولور. صنایع محلیه نجفده یاپغیدن ودوه توبندن یاپیلان عبالیله زواره مخصوص اولهرق کربلا ونجفده یاپیلان اوفق تفك شیلردن عبارت اولوب، کربلاده خیلی مقدار پکمز دخی یاپیلیر. بغدای وآرپه احتیاجات محلیه‌یه آنجق کفایت ایده‌جك مقدارده، اولوب، زوارك کثرتی حالنده حله‌دن دخی‌ادخال اولنور. اخراجاتی پرنج، خرما، یاغی، دری، عبا، پکمز وسائره‌دن‌عبارتدر. تجارتی باشلیجه کاروانلر واسطه‌سیله بغدادله ومملکته کلوب کچن عنزه وشمر عشیرتلریله اجرا اولنور. بونلر ذخیره وسائر مالزمه‌لرینی آلوب، یاغی، حیوان و یاغ صاتارلر. اخراجاتی ادخالاتنك ایکی مثلی نسبتنده‌در. سنجاغك واردات سنویه‌سی ٥٥٠٠٠ ومصارف محلیه‌سی ٦٠٠٠ عثمانلیراسی راده‌لرنده‌در. مکاتبی‌شهر و قصبه‌لرده‌کی مدرسه‌لرله بر قاچ رشدیه و صبیان مکتبلرندن عبارتدر، اکثری شیعیلره مخصوصدر. مرکز لواده امام حسین (رضه)ك تربهٔ شریفه‌سی بولندیغی‌کبی، نجفده دخی جناب مرتضی (رضه) افندمزك تربهٔ‌شریفه‌سی وشهید اولدقلری جامع‌شریفك خرابه‌سی وسائر زیارتکاهلر بولنوب، سنجاغك هرطرفنه زوار تردد ایتمکده، ویو یوزدن اهالی خیلی تجارت واستفاده ایلمکده‌در. کوفه شهرینك وسائر بر چوق بلاد قدیمهٔ مشهوره‌نك ویرانه‌لری بولنوب، آثارعتیقه‌سی چوقدر. هواسی عمومیت اوزره صیجاق و یالکز نجف قضاسنده صاغلامجه اولوب، سائر جهتلرده بطاقلقلردن طولایی آغر وصیتمه‌لیدر.

کربنه { یاخود کره‌بنه (Grevena) مناستر ولایتنك سرفیجه سنجاغنده و سرفیجه‌نك تقریباً ٥٠ کیلو متره غرب جنوبیسنده اولهرق ایکه قره صویه تابع (دوقشه) چایی اوزرنده قضا مرکزی بر کوچك قصبه اولوب، ١٥٠٠ قدر اهالیسی، ٢ جامع شریفی، بر مدرسه‌سی، بر مکتب ابتدائیسی، ٤ خرستیان‌مکتبی، برکلیساسی، ١٠٢ دکاندن‌عبارت چارشیسیله بازاری، ٧ خانی وبر ساعت قله‌سی واردر.

ـــ کربنه قضاسی شرقا قوزانه، شمالاً ناسلیچ قضالریله، غرباً یانیه ولایتیله، جنوباً دخی حدودیونانیه ایله محدود اولوب، ٨٧ قریه‌یی‌حاوی و ٢٤٦ ٣٣ اهالی ایله‌مسکوندر، اراضیسی‌طاغلق اولوب، منبت بعض وادی وبایرلری دخی واردر. محصولاتی: بغدای، آرپه، چاودار، فصولیه، نخود، اوزوم وسائره‌دن‌عبارتدر. قیون، کچی‌وسائرحیوانات اهلیه‌سی چوقجه‌در. بر قاچ‌اورمانی‌ده واردر. قضا داخلنده قادینلر طرفندن شیاق، کلیم، ولنجه، چوراب وسائره اعمال اولنور. واردات سنویه‌سی ٢٤٠٠٠ ومصارف محلیه‌سی ٣٠٠٠ لیرا رادهلرنده‌در.

کربوغا { سلاجقهٔ ایران طرفندن موصل حاکمی اولوب، ٤٩٢ تاریخنده برکیارق طرفندن اهل‌صلیبه قارشی حربه مأمور اولمغله، کلیتلی عسکرله واروب، بونلری انطاکیه‌ده محاصره ایتمش؛ و او سنه اثنای محاصره‌ده‌وفات ایتمشدر. ـــ ینه امرای اتراکدن دیکر برکربوغا دخی فلسطینده اهل صلیبه قارشی بر قاچ محاربه قزانمش؛ و بعده ٦٥٩ تاریخنده طبریه‌ده شهید اولمشدر.

کربه { ایران شعراسندن محمدمؤمن اصفهانینك مخلصیدر، که شاه سلیمان

صفوی زمانندہ یاشایوب، طبیعتی هزلیاته و صید طیوره مائل ایمش. شو بیت اونکدر:

میرسانم خویشتنرا کربه در بزم وصال
راه از هر گوشهٔ دیوار پیدا میکنم

کرپه { (Karpathos) جزایر بحر سفید ولایتنك ردوس سنجاغنده وردوسك منتهای جنوبیسنك ٥٠ کیلومتره جنوب غربیسنده وکریدك شرق شمالی کوشه سنك ٧٦ کیلومتره شرق شمالیسنده واقع بر آطه اولوب، °٣٥ ایله °٣٦ عرض شمالی آره لرنده شمالدن جنوبه ممتداولور. طاروا وزون بر آطه اولوب، شمالدن جنوبه بویی ٤٨ کیلو متره واکی ٥ ایله ١٠ کیلومتره آره سنده در. اراضیسی طاغلق وقیالق اولوب، اك یوکسك محلی اولان (لاستوس) طاغنك ١٢١٩ متره ارتفاعی واردر. منتهای شمالنده واقع اولوب، کندیسندن طار بر بوغازله آیرلمش اولان (ساریه) آطه جغیله برابر مساحهٔ سطحیه سی ٣٣٢ مربع کیلومتره اولوب، ٨٠٠٠ اهالیسی واردر. سواحلنده بر چوق قویلر ولیمانلر بولنوب اك ایلری تریستاتو، پورتوغراتو، پورتو مالو، ناتو، آغاته لیمانلریدر. هوا سی عرضی اقتضاسنجه صیجاقجه ایسه ده، دکیز ملتملری اکسیك اولمدیغندن، معتدل ولطیف اولور. محصولات ارضیه سی جزئیات قبیلندن اولوب، آنجق مرعالری کوزل اولدیغندن، اهالیسی خیلی مقدار قیون، کچی وصیغیر بسلرلر. مرمرلری وسرپانتیت، دمیر وسائر بعض معدنلری واردر. آو حیوانلری وعلی الخصوص طاوشان، ککلیك وبیلدیرجینلری چوقدر. صنایع محلیه باشلیجه بالیقجیلقله سونکر ومرجان صیدندن عبارت اولوب، اهالینك بر قسمی ده معیشتلرینی غربتده آرامق مجبوریتنده درلر. بو آطه مقدما قاشوط قضاسنه تابع بر ناحیه صورتنده اداره اولنمقده ایکن، اخیراً آیریجه بر قضا اتخاذ اولنه رق، قسم جنوبیسنك ساحل غربیسنده کی مرکزیله برابر ٩ قریه دن مرکبدر. کرپه دخی جزایر متجاوره سی کبی اك اول فنیقلیلر طرفندن اسکان واعمار اولنوب، بعده یونانیلر هجرت وتوطن ایتمش؛ و روما و بیزانس وشوالیه لر زمانلرنده ردوسه تابع بولنمش؛ وجزیرهٔ مذکوره ایله برابر قانونی سلطان سلیمان خان عصرنده ضمیمهٔ ممالك عثمانیه اولمشدر. بعض خرابه لری وآثار عتیقه سی واردر.

کرت { یدنجی وسکزنجی قرن هجریده ملوك ایلخانیه، صکره هرات و غور وغرجستان وسیستان جهتلرنده حکومت سورمش بر سلالهٔ امرا و ملوك اولوب، مؤسسی (شمس الدین محمد) در، که ٦٤٣ تاریخنده جد مادریسی رکن الدینه خلف اولهرق، حاکم غور اولمش؛ وبعده منکوقاآن فرمانیله هرات وسائر جهات مذکوره نك دخی اداره سی کندیسنه تفویض اولنه رق، کندیسی ٣٣ سنه حکومت سوردکدن صکره، حکومت وامارت ارثاً سلاله سنده قانوب، کندیسیله برابر آلتی کشی بو وجهله حکومت سوردکدن صکره، یدنجیلری اولان ملك معزالدین ابو الحسین محمد، ٦٣٦ تاریخنده سلطان ابو سعیدك وفاتی و دولت ایلخانیه نك ختامی اوزرینه، توسیع ملك وتکثیر قوت ومکنت ایده رك، سربدارانله ایتدیکی محاربه ده دخی غلبه چالمش؛ وبونك اوغلی دخی مستقلاً حکومت سورمکده ایکن، تیمورلنك خروج ایتمکله، بر مدت هراتده محاصره دن صکره، ٧٨٣ تاریخنده طوتیلوب، اقرباسیله برابر قتل اولنمش؛ وکرت دولتنه ختام ویرلمشدر. ملوك کرتك اسامیسیله تاریخ قعودلری بروجه آتیدر :

شمس الدین محمد	٦٤٣
رکن الدین بن شمس الدین	٦٧٦
فخر الدین بن رکن الدین	٦٩٤
غیاث الدین بن رکن الدین	٧٠٦
شمس الدین بن غیاث الدین	٧٢٩
حافظ بن غیاث الدین	٧٣٠
معزالدین ابو الحسن محمد بن غیاث الدین	٧٣٢
غیاث الدین بن معز الدین	٧٧١ الی ٧٨٣

کرتارو { (Quertaro) مکسیقه نك وسطلرنده ومکسیقونك ١٧٥ کیلومتره شمال غربیسنده اولهرق ١٨٥٠ متره لك ارتفاعده و°٣٩′٣٦ °٢٠ عرض شمالی ایله °١٠٢ ٣٠′ ٣٠″ طول غربیده واقع همنامی اولان حکومتك مرکزی بر شهر اولوب، ٣٦٠٠٠ اهالیسی، ایکی بیوك منسوجات قطنیه فابریقه سی، اسپانیه طرزنده ابنیه. سیله کوزل سوقاق ومیدانلری، متعدد جسیم

مناسترلری، کوزل بر صو یولی وخیلی ایشلك صنایع وتجارتی واردر .

کرتارو { حکومتی (Etat de Quertaro) مکسیقه ممالك مجتمعه‌سنی ترکیب ایدن حکومتلرك وسطنده ومرتفع بایله‌نك اوزرنده بولنانلرندن بری اولوب، شمالاً سان لویی پوتوسی، شرقاً ینه سان لویی پوتوسی، هیدالغو ومکسیقو، جنوب غربی جهتندن میشوآقان، غرباً دخی غوآنا جوآتو حکومتلریله محاط ومحدوددر . مساحهٔ سطحیه‌سی ٩٤١٦ مربع کیلومتره واهالیسی ٢٢٠٠٠٠ کشیدر. مرکزی همنامی اولان شهردر. موقعنك ارتفاعی حسبیله میاه جاریه‌سنك بر طاقی بحر محیط آطلاسی‌یه یعنی مکسیقه کورفزینه تابع (ریو سان جوان) و (پانوقو) ایرماقلرینه، بر طاقمی‌ده بحر محیط معتدله تابع (ریو غرانده ده سانتیاغو) نك اوست طرفی اولان ریو (لرما) یه دوکیلور. اراضیسی وعلی الخصوص قسم شمالیسی طاغلق اولوب، یوکسك طاغلرینك اتکلری کراسته قطعنه الویریشلی اورمانلرله مستور ایسه‌ده، ایکنجی درجه‌ده‌کی جبالی جبلاقدر. هوا-سی معتدل وصاغلامدر. طوپراغی خیلی منبت اولوب، علی الخصوص (بایو) دینلن واسع بر اووه‌نك سطحی آلتنده صویی بول اولغله، بو حکومت بتون مکسیقه‌نك اك محصولدار یریدر. اك کلیتلی محصولاتی بغدای وشکردر. کومش، جیوه، باقیر، آنتیموان، دمیر، بلور وسائر معدنلری چوق ایسه‌ده، چیقاریلانلری پك آزدر . حکومت ٦ قضا ویا سنجاغه منقسمدر .

کَرَج { عراق عجمیده همدان ایله اصفهان آره‌سنده وهمداندن ٣٠ وبرو - جردن ١٠ فرسخلق مسافه‌ده معمور بر قصبه اولوب، سیرك وجسیم ابنیه‌سی، اوچ چارشیسی وکثرتلی مزروعات وحیواناتی اولدیغی جغرافیون اسلام آثارنده مذکور اولدیغی حالده، شمدیکی خریطه‌لرده بو اسمه تصادف اولنمدیغندن، الیوم خراب اولسه کرکدر .

کُرج { عربیده اسم جنس اولوب، لسانمزده مفردی اولان (کرجی) اسمی مستعمل اولدیغندن، بو اسمه مراجعت بیورلق اقتضا ایدر .

گُرجِستان { ویا کورجستان (Géorgie) بلاد قافقاسده بیوك بر خطه اولوب، قافقاس سلسلهٔ جبالنك جنوبنده و بو سلسله‌نك صرتیله کوچك قفقاس دینلن قارص واریوان جبالی آره‌سنده واقع (کور) ایرماغی حوضه‌سنك قسم اعلاسندن عبارت اولدیغی حالده، اکثر آوروپا جغرافیونی بو خطه‌نك حدود غربیه‌سنی قره‌دکیز ساحلنه‌دك ایندیره‌رك، منکرلیه، ایمرتیه وقوریه خطه‌لرینی ولازستانی یعنی فوتایی ایالتنی دخی کرجستاندن عد ایدیورلر؛ حالبوکه اصل کرجستان شمدیکی تفلیس ایالتندن عبارت وتمامیله بحرخزره مائله‌سنده واقع کور حوضه‌سنه منحصردر. هرحالده شمالاً چرکسستان وقبرطای، شمال شرقی جهتندن داغستان ، شرق جنوبی جهتندن شیروان خطه‌لریله، جنوباً اریوان وقارص ایالتلریله، غرباً دخی قوتایی ایالتنی تشکیل ایدن مذکور اوچ خطه ایله، وبونلره‌ده تعمیمی حالنده قره دکیزله محاطدر. تعمیمی تقدیرنده شرقدن غربه بویی ٦٠٠ و وسطی اکی ٢٢٠ کیلومتره‌در. اصل کرجیلرك یری کور حوضه‌سنك نصف اعلاسی ایسه‌ده ، کندیلری اورایه منحصر قالمیوب، قره‌دکیزسواحلنه قدر یایلدقلری حالده، بر طرفدن دخی وطن اصلیلری کندیلرینه مخصوص قالمیوب ، اسکیدنبری بر طاقم اقوام وقرون وسطاده کلیتلی ترکمان طائفه‌لری کور حوضه‌سنك یوقاری طرفلرینه دخول وتوطن ایتمشلردر. انجق بو کونکی کونده روسیه دولتی قافقاسیه‌یی بشقه اسملرله ایالاته تقسیم ایدوب، سائر خطه‌لرك اسامئ اصلیه‌سیله برابر کرجستان اسمنی دخی جغرافیا و خریطه‌لردن رفع وحك ایتدیکندن ؛ وذاتاً اهالینك قسم اعظمی ترکمان اولوب، بر طرفدن روسلر جوغالمقده، وکرجیلرله سائر اقوام قافقاسیه بلاد قافقاسك هرطرفنده قاریشیق بر حالده یاشامقده اولدقلرندن، آرتق (کرجستان) اسمی دخی اسکی جغرافیا اصطلاحاتی صره‌سنه کچمشدر. بناءً علیه اراضی حقنده ویره‌جکمز معلوماتی شمدی مستعمل اولان

قافقاسیه وتفلیس و قوتایی ماده‌لرنده‌ویردیکمز کبی، کرجیلر حقنده ایجاب ایدن تفصیلاتی‌ده «کرجی» ماده‌سنده ویره‌جکمز جهتله بوراده زیاده تطویل مقاله حاجت کورلمدی.

کرجم‌خان { (کوچنجی —) ماوراء النهرده حکومت سورن

اوزبکان سلاله‌سنك ایکنجی حکمداری اولوب، دولت مذکوره‌نك مؤسسی اولان شیبك خانك اوغلیدر. پدری شاه اسماعیل صفوی ایله مرو قربنده ایتدیکی محاربه‌ده مقتول اولنجه، ۹۱۶ تاریخنده صاحب ترجمه ماوراء النهرده تختنه جلوس ایتمش؛ پدرینك بدیع‌الزمان الندن ضبط ایدوب، بعده شاه اسماعیله قاپدیرمش اولدیغی خراسانی استرداد ایچون‌او چ‌دفعه‌عسکرسوق‌ایده‌رك، بعض غلبه‌لره دخی نائل اولمش ایسه‌ده، الك نهایت صلحه راضی اولهرق عودته مجبوراولمش؛ وماوراءالنهرده ۲۰ سنه حکومت سوردکدن صکره، ۹۳۶ ده وفات ایتمشدر.

کرجی { یاخود کورجی (Georgiens) اقوام قافقاسیه‌دن برقوم‌اولوب، کندیلرینه‌نسبتله کرجستان دینان‌بالاده‌مذکور خطه‌ده وطاغینق‌اولهرق بلاد قافقاسیه‌ساکن بولنیورلر. کرجیلراسکیدن بری تناسب‌اعضا وحسن جمالریله‌و قادینلری شیوه ونزاکتلریله ارککلری‌ده‌شجاعت و جسارت وطور وحرکت‌لوندانه‌لریله شهرت بولمشلردر. حقیقةً کرجیلر بو خصوصده چرکسلردن دخی ایلری اولوب، نوع بشرك الکوزل واك مکمل جنسی عد اولنمغه شایاندرلر. آنجق بولندقلری حال وجهالت وتدنی اوصاف حسنه‌لرینك تکمل وتظاهرینه مانع اولوب، هنوزلری دائما عیوبله قاریشیق بولنیور. کرجیلری امم آریانیه ویا تورانیه‌دن عد ایتمکه جالیشمش بعض محققلر وار ایسه‌ده، بونلرك درمیان ایتدکاری دلائل شایان اعتبار کورلیوب، بو خصوصده الك برنجی دلیل اولان لسان حقنده تدقیقات عمیقه اجراسنده بونلرك دخی، جرکسلر وسائر اقوام اصلیهٔ قافقاسیه کبی، اریانیلر ویا سامیلر یاخود تورانیلرله مناسبت وقرابتلری اولمدیغی، وشو قدرکه کندیلری بیننده مشابهت بولندیغندن، آریانیلرله تورانیلرك بو طرفلره تجاوزندن اول آوروپاده ساکن بولنمش بر امم قدیمهٔ منقرضه زمره‌سنك بقیة السیوفی اولهجقلری آکلاشلمشدر. لسانلری شمدیکی حالده، ایکی‌یه تقسیم اولنه‌بیلوب، بری لسان تحریری وادبیلری و دیکری تکلمده استعمال اولنانیدر. برنجیسی جمله‌ایچون بر اولوب، ایکنجیسی ایسه محلنه کوره تخالف وتغایر ایده‌رك آلتی نوعه منقسم اولمشدر. صولدن صاغه یازیلیر خط مخصوصلری اولوب، بو خط ایله کندی لسانلرنده برقاچ غزته نشر ایتمکده درلر؛ ومعارفجه پك کری اولدقلری حالده، ینه بعض مکتبلریله کتب تدریسیه‌لری واردر.

تاریخ عمومیده کرجیلرك اسکندر کبیردن بری اسملری کورلمکده ایسه‌ده، کندیلری تاریخ ملیلرینی چوق دها اسکی وقتلره چیقاروب، میلاد عیسادن ۲۶۴۰ سنه‌اول نمرودله‌معاصر اولهرق(ثاغارموس) اسمنده بر حکمدارلری بولنمش اولدیغنی ادعا ایدیورلر. اسکندره طوعاً تابع اولوب، بوجهانکیرك وفاتندن صکره اسکی حکمدارلری سلاله‌سندن (فرناواز)ی حکمدار انتخاب ایتمشلر؛ وبوده مملکتی اجنبیلردن تطهیر ایده‌رك، سوریه‌حکمداری آنطیوخسله عقد اتفاق ایتمش؛ وبونك اخلاقندن بری مهردادله متفق اولمغله، قبل المیلاد ۶۵ تاریخند پومپیوس طرفندن مغلوب اولوب، رومالیلرك تحت تابعیتنه کیرمش ایدی. مع هذا کندی حاکملری اولوب، قبل المیلاد ۷۱ تاریخندن بعدالمیلاد ۲۴۲ تاریخنه‌دك اشکانیاندن بر شعبه‌نك وبعده ساسانیلرك تحت اداره‌سنده بولنمشدی. اسکی دینلری مذهب صابئین یعنی سیاراتك عبادتی ایکن، ۲۸۰ تاریخ میلادیسنده خرستیانلغی قبول ایتمشلردی. آلتنجی قرن میلادیده نوشیروان عادل کندیلرینك حاکملری اولان (باقور)ی عزل ایدوب، کندی خاندانندن برینی نصب ایتدی. ظهور اسلامی متعاقب توسیع فتوحات ایدن غزاة مسلمینه کرجیلر خیلی وقت مقاومت ایتدکدن صکره، ملوك امویه‌دن مروان بن حکمك زمانینده ممالك اسلامیه حدودی کور نهرینه قدر توسیع اولنه‌رق، کرجیلرك سکزنجی قرن میلادیده کرجستان کاملاً ممالك اسلامیه دائره‌سی داخلنده قالمش ایدی. مع‌هذا کرجیلرك

خلافت اسلامیه یه تابع کندی پرنسلری وار ایدی. اونجی قرن میلادیده دیالیلر وبعده آلب ارسلان سلجوقی برمدت کرجستانی بسبتون ضبط ایدوب، مختاریت اداره‌سنی قالدیرمشلر؛ و سلجوقیلردن بر خیلی اتراك کرجستانده توطن ایتمشلرایدی. ۱۰۸۹ تاریخ میلادیسنده پرنسلرندن اوچنجی داویدخزرلرك امدادیله استرداد استقلال ایتدکدن صکره، اطرافدن خیلی یرلر ضبطله توسیع مملکت ایتمشدی. ۱۲٤۸ ده کرجیلر چنکیز خانك ضبطنه کچوب، بعده تیمورلنك طرفندن دفعاتله غارت وتخریب اولنمشدی. نهایت یکیدن باش قالدیران قراللرندن برنجی آلکساندر ملکنی اوچ اوغلی بیننده تقسیم ایتمکله، زوالنی تهیئه ایتمش؛ وآق قیونلی وقره قیونلیلرك تسلطاتندن صکره، کرجستانك شرق طرفنی شاه اسماعیل صفوی وغرب جهتنی یاوز سلطان سلیم خان ضبط ایدوب، او تاریخدن اعتباراً بتون کرجستان کاه عثمانلیلرك وکاه ایرانیلرك تحت تابعیتنه کچمش؛ ونهایت نادر شاه مملکتی ضبط ایتدیکنده، ۱۷٤۰ ده قراللرك سلاله‌سندن ایکنجی (تیموز)ی رأس حکومته قویمش؛ وبونك خلفی هراقلیوس، ایرانك او وقتکی هرج ومرجی آره‌سنده پایمال اولمق ایچون، روسیه‌نك تحت حمایه‌سنه کیرمش؛ ومع هذا آغا محمد خان قاجار کرجستانی یغما و تفلیسی تخریب ایدوب، کرجیلردن بر چوق اسرا آلمش؛ وبونك اوزرینه هراقلیوسك اوغلی اون برنجی جورج وفاتندن اول ملکنی روسیه یه ترك ایتدیکنه دائر برسند یازوب ویرمکله، ۱۸۰۲ تاریخنده روسیه کرجستانه وضع ید ایتمش؛ ومع‌هذا کرجیلر مکرراً عصیان ایدوب، روسیه دولتی آسایشی تأمین ایله، مملکته بحق مالك اولنجه یه‌قدر چوق زحمت چکمشدر.

کرجه { خوزستانده برقصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

کرچ { (Kertch) روسیه‌نك تاوریده ایالتنده وقریم شبه جزیره‌سنك منتهای شرقنده اوله‌رق کفه‌نك ۹۰ کیلومتره شرق شمالیسنده آزاق دکیزیله قره‌دکیز آره‌سنده‌کی بوغازده واقع بر قویك ایچنده برقصبه و اسکله اولوب، ٤٥۰ ۲۲ اهالیسی، عثمانلیلردن قالمه متین برقلعه‌سی، واسع قیشله‌لری، ستونلرله محاط بر میدانه منتهی اولان برقاچ بیوك وواسع جاده‌سی، کارکیر خانه‌لری، قویك اطرافنده هلال رسمنده کوزل شکلی، خاویار وبالیق و یاغ وسائره یه متعلق ایشلك تجارتی، جوارلرنده برطاقم اسکی خرابه‌لری و (کورکان) اسم ترکیسیله معروف برطاقم تپه‌لری وبر کوچك موزه‌سی واردر. پك اسکی برقصبه اولوب، میلاد عیسادن التی قرن اول (پانديقايه) اسمیله (میلت) مهاجرین یونانیه‌سی طرفندن تأسیس اولنمش؛ و مهردادك سقوطندن صکره تشکل ایدن (بوسفور) دولت صغیره‌سنك پایتختی اولوب، او صره‌ده (بوسفور) نامیله دخی تسمیه ایدلمش‌ایدی. ازمنهٔ قدیمه‌ده پك معمور وبیوك برشهر ایکن، قرون وسطاده اهالیسی اوچ درت بیکه تنزل ایده‌جك‌قدر تدنی ایتمشدی.

کرچ بوغازی { (Détroit de Kertch) ونام دیکرله (یکی قلعه بوغازی) قریم شبه جزیره‌سنك منتهای شرقیسیله قافقاس سلسلهٔ جبالنك منتهای غرب شمالیسنده‌کی (طمان) شبه جزیره‌سی آره‌سنده قره دکیزله آزاق دکیزینی برلشدیرر بربوغاز اولوب، قدیماً استانبول بوغازینه تشبیهاً «قریم بوسفوری» اسمیله یاد اولنوردی. قره دکیز جهتنده‌کی مدخلی اون‌بش اون آلتی کیلومتره وسعتنده اولوب، بعده آلتی یدی کیلومتره یه‌قدر طارلاشیر، وکرچ قصبه‌سنك بولندیغی قویده ٤۰ کیلومتره یه‌قدر توسع ایتدکدن صکره، یکیدن ٦ کیلومتره یه‌قدر طارلاشه‌رق، آزاق دکیزینه قدر بو طارلقده دوام ایدر. بو ایکنجی دفعه طولاشدیغی محلده آنجق ۲ متره درینلکی اولان قیالق برسد بولنوب، بونك کچید محلنده‌ده عمقی ٤ ½ متره‌دن زیاده دکلدر؛ وآقندیسی اوقدر شدتلیدر، که کمیجیلر چوق زحمتله کچه بیلیرلر.

کرخ { عراق عرب و جزیره‌ده بو اسمله برقاچ محل بولنوب، دیکر بر محل اسمنه اضافتله بربرلرندن تفریق اولنورلردی. باشلیجه‌لری بروجه آتیدر:

(کرخ باجدا)، که (کرخ سائر) دخی دینلوب، اك اسکی اسمی ملوك ساسانیه‌دن فیروز بن

پلاش بن قبادك اسمنه اضافتله (كرخ فيروز) ايدى. سامرا بونك قربنده بنا اولنوب، بعده خراب اولمغله، كرخ سامرا باقى قالمش ايدى. مشاهير زهاددن (معروف كرخى) نك بورادن اولديغى مع الاختلاف مرويدر.

— (كرخ البصره) كه بصره جوارنده قراى عديده‌يى حاوى برناحيه اولوب، ابتدا پك معمور ايكن، بعده خرابه يوزطوتمشيدى. خلفاء عباسيه‌دن راضى ومتقيه وزارت ايدن (قاسم بن على بن محمد الكرخى) وبرچوق مناصب عاليه‌ده بولنمش اولان برادريله ابنا واحفادى اورادن ايدى.

— (كرخ بغداد)، كه بغدادك سورى خارجنده ابو جعفر منصور طرفندن ياپلمش واسع و اصناف تجار وصنعتكارانه كوره اقسامه منقسم بر چارشى اولوب، بعده، بغدادك توسعيله، شهرك اورته‌سنده قالمشيكن، مؤخراً بو شهرك خرابه يوز طوتمسيله، بنه اوزاق و ويرانه‌لرله محاط برمحلده قالمش اولديغى ياقوت حموى بيان ايديور. اهاليسى سنى و حنبلى المذهب ايديلر.

— (كرخ جدان)، كه عراق ايله شهرزور آره‌سنده وخانقين قربنده بركوچك قصبه ايدى. مشاهير علمادن برقاچ ذاتك مسقط رأسى اولوب، زاهد شهير معروف كرخينك بورادن اولديغى مرويدر. بغداد مورخ شهيرى ابو بكر الخطيب ايسه زاهد مشار اليهك (كرخ بغداد) دن اولديغى التزام ايديور.

— (كرخ خوزستان)، كه خطهٔ مذكوره‌ده بر قصبه اولوب، (كرخه) دينمكله دخى معروفدر.

— (كرخ الرقه)، كه جزيره‌ده بر قصبه ايدى.

— (كرخ سامرا)، كه (كرخ باجدا) صره‌سنده ذكر اولندى.

— (كرخ ميسان)، كه سواد عراقده برناحيه اولوب، استراباد اسميله دخى معروف ايدى.

— (كرخ عبرتا)، كه نهروان نواحيسندن اولوب، نهروانك خرابندن صكره دخى معمور قالمشيدى.

كرخايا { بغداد جوارلرينى سقى واروا ايدر وشهر بغداده دخى داخل اولوب بر چوق شعبه‌لره منقسم و (نهر عيسى) دن منشعب برنهر وبر جدول اولوب، بعده جدوللرى خراب اولمغله، اثرى قالمامش اولديغى «معجم البلدان» ده مسطوردر.

كرخه { ايرانك غرب جهتنده بر بيوك نهردر، كه (كوه الوند) كجنوبنده‌كى طاغلردن نبعانله، نهاوندقربندن شمال غربيه بعده غربه ونهايت جنوب غربيه طوغرى آقه‌رق، كرمانشاهدن كلن چايى دخى اخذ ايله، ايران كردستانندن كلن بيوجك بر نهرله برلشير؛ واورادن جنوب شرقيه طوغرى جريانله، لورستان ايالتنى شق وصولدن هرم آبادددن كلن وتابعلرينك اك بيوكى اولان (كشكان) نهرينى اخذ ايتدكدن صكره، خوزستان ايالتنه داخل اولنجه، دز قول حذاسنده (كارون) نهريله متوازياً آقمغه باشلار؛ وبعده غرب جنوبيه، غربه، غرب شماليه ونهايت غربه طوغرى جريانله، بر نصف دائره تشكيل، وكارونله اختلاط ايدر بر چوق قوللر تمديدله بر طاقم بطاقلقلر توليد ايده‌رك، حدود عثمانيه‌يه يعنى بصره ولايتنك عماره سنجاغنه داخل اولور؛ وبطاقلق بر اووه‌نك ايچنده جنوب غربيه طوغرى جريانله، قسم اعظمى دجله‌يه، وبر قولى جنوبه طوغرى آبريله‌رق قورنه‌نك آلت طرفنده شط العربه منصب اولور. مجراسى تقريباً ٦٠٠ كيلومتره طولنده‌در. شمديكى حالده سير سفائنه صالح دكلدر. مجراسى اوزرنده بيوك بر شهر بولنيوب، ياكز (رودبار) و (سوس) ايله سائر مدن قديمه‌نك خرابه‌لرى مه‌جوددر.

كرخى { [«معروف كرخى» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

كُرد { ممالك عثمانيه‌نك شرق جهتنده وايرانك حدود غربيه‌سنده وسائر بعض محللرنده ساكن بيوك بر قوم اولوب، آريانيلر زمره‌سنك ايرانى شعبه‌سنه منسوبدرلر. لسانلرينك فارسى ايله مناسبت و مشابهتلرى پك زياده‌در. آتيده‌كى «كردستان» ماده‌سنده تفصيلات ويريليور.

كُرد { فارسده بيضاء جوارنده بر قريه واصطخرينك روايتنه كوره ابرقوهدن بيوك بر قصبه ايدى.

كردر { خوارزمك اوته‌سنده ترك ايتوا - حيسنده بر ناحيه اولديغى، وبونك اوته‌سنده ترجمه‌نك غيرى بر لسان سويلنلديكى، وكويا افراسيابك حزائنى اورايه دفن ايتمش اولديغى « معجم البلدان » ده مذكور اولوب، مشاهير فقهاء حنفيه‌دن تأليفات عديده صاحبى (ابو المفاخر عبد الغفور بن لقمان الكردرى) نك مسقط رأسى اولديغى دخى علاوه اولنيور .

كرد زاده { (ابراهيم افندى بن مصطفى) مشاهير خطاطيندن وحافظ عثمان شاكردانندن اولوب، بروسه‌ليدر. شهر مذكوره سلطان اورخان جامع شريفنك خطيبى وجامع كبيرك امامى ايدى. ١١٤٦ تاريخنده وفات ايتمشدر .

كردستان { آسياى غربيده قسم اعظمى ممالك عثمانيه‌ده وبر قسمى ايرانه تابع بيوك بر مملكت اولوب ، اكثريت اوزره اهاليسى بولنان كرد قومنك اسميله تسميه اولنمشدر. بو اسم تقسيمات ملكيه وسياسيه‌يه داخل اولميوب، وقتيله بزده كردستان واليلكى وشمدى ايرانده كردستان ايالتى بو اسمله مسمى مملكتك بتونى احاطه ايتديكى كبى، كردلر دخى طاغنيق وسائر اقواملة قاريشيق بولندقلرندن، كردستانك حدودينى تماميله تعيين ايتمك مشكلدر. آنجق تقريبى اولهرق ديه‌بيليرز كه: كردستان اروميه و وان كوللرينك سواحلندن كرخه ودياله نهرلرينك منابعنه ودجله‌نك مجراسنه‌دك ممتد اولوب، غرب شمالى‌يه طوغرى حدودى دجله‌نك مجراسنى تعقيبله فراتى تركيب ايدن قره صو مجراسنه واورادن شماله طوغرى (اراس) حوضه‌سنى فرات ودجله حوضه‌سندن آيران تقسيم مياه خطنه قدر واصل اولور. بو اعتبارله ممالك عثمانيه‌ده موصل ولايتنك قسم اعظمى يعنى دجله‌نك صولنده بولنان يرلرى ووان وبتليس ولايتلريله دياربكر ومعمورة العزيز ولايتلرينك برر پارچه‌سى ودرسم سنجاغى كر - دستاندن معدود اولديغى كبى، ايرانده دخى كردستان ناميله معروف اولان ايالته آذربيجان ايالتنك نصفى يعنى جنوب غربى قسمى كردستاندر . بو وجهله كردستان شمال شرقى جهتندن آذربيجان، شرقاً عراق عجمى، جنوباً لورستان وعراق عربى، غرب جنوبى جهتندن جزيره، غرب شمالى طرفندن دخى آناطولى ايله محدوددر. بو حدود داخلنده ٣٤° ايله ٣٩° غرض شمالى و٣٧° ايله ٤٦° طول شرقى آره‌لرنده ممتد اولوب، بيوك بر مثلث و دها طوغريسى سيورى طرفى غرب شمالى‌يه طوغرى دونمش برآرمود شكلنى ابراز ايدبور. فراقى تشكيل ايتمك اوزره قره صو ايله مراد چايندك ملتقاسنده اولان اك شمال غربى نقطه‌سندن لورستانك حدو - دينه‌دك اولان طول اعظمى تقريباً ٩٠٠ كيلومتره وعرضى ١٠٠ ايله ٢٠٠ كيلومتره آره‌لرنده‌در .

كردستانك مدار تفريق اهاليسنك جنسيتى اولديغى حالده، كردلر يالكز بو مملكته منحصر اولميوب، جزيره‌نك قسم شماليسنده ، شام وحلب جهتلرنده، آنا طولينك هر طرفنده ، روسيه‌يه تابع اولان ماوراء قافقاس ايالتلرنده و ايرانك هر طرفنده حتى خراسانده وافغانستانده و بلوجستانده بيله برچوق كرد عشيرتلرى بولنيور. بر طرفدن دخى حدودى ذكر اولنان كزدستان داخلنده عرب، ايرانى، ترك و سائر جنسيتلره منسوب اهالى واردر. يالكز اكثريته اعتبارله حدود مذكوره تعيين اولنه بيلير. ايرانك لورستان ايالتى اهاليسى اولان لوريلرك دخى كردلرله مناسبت وقرابت جنسيه‌لرى اولديغى حالده، لسانلرنده بردرجه. يه‌قدر مغايرت وبينلرنده منافرت بولنديغندن، لوريلر كنديلرينى اكراددن صايمق ايستميورلر؛ وكردلر دخى لوريلرى كندى جنسلرينه قبول ايتمكه ميل كوسترميورلر. على العموم كردلرك مقدارى ايكى بچق مليونه قريب تخمين اولنوب ، بر بچق مليونى ممالك عثمانيه‌ده، ٧٥٠٠ ى ايرانده ، ١٣٠٠٠ روسيه‌نك ماوراء قافقاس ايالاتنده، قصورى دخى افغانستان وبلوجستانده وسائر طرفلرده طاغنيق بر حالده بولنيورلر .

كردستانك هر طرفى طاغلق ومرتفع اولوب، يالكز انهارك وادىلرنده بعض طار اووه‌لرى واردر. اك دوز وآچق جهتى جنوب شرقى قسمى يعنى شهر زور و سليمانيه سنجاقلريله ايرانه‌كى كردستان اولوب، اوجهنده طاغلر دها آچق،

وادیلر دها کنیش واووه‌لر دها جوقدر . اك مرتفع یرلری منتهای شمالنده بحر خزر ایله بصره کورفزی مائله‌لری آره‌سنده بر تقسیم میاه خطی تشکیل ایدن طاغلردر. آنجق بونلرك اورمانلر و مرعالرله مستور کوزل‌یایله واتکلری وزراعته صالح وادیلری چوقدر. ممالك عثمانیه‌ایله ایران حدودنی تشکیل ایدن‌وشمال غربیدن جنوب‌شرقی‌یه‌طوغری بر قاچ صره تشکیل ایده‌رك ممتد اولان طاغلر ایسه مرتفع اولغله برابر، اکثری طاشلق وچپلاقدر. قطعهٔ مذکوره‌نك اوجهتی حقیقةً قابل‌سکنی اوله‌میه‌حق درجه‌ده سرت وچتین بر یردر. قطعهٔ مذکوره‌نك میاه جاریه‌سی‌چوق‌اولوب، فراتك‌اك‌بیوك‌قولی‌اولان مراد چایی‌ودجله‌قطعهٔ‌مذکوره‌طاغلرندن‌نبعان ایتدکلری کبی، دجله‌یه منصب اولق‌اوزره دخی شمالدن باشلایه‌رق بطمان صویی، بتلیس‌وسعرد چایلری، خابور، زاب اعلا، زاب اسفل، ادهم ودیاله‌نهرلری جنوب‌غربی‌یه آقه‌رق مذکور ایرماغه‌دوکیلور؛ و قطعهٔ‌مذکوره‌طاغلرندن‌اینن برچوق‌چایلرك‌صولرینی جمع ایدرلر . ایراندهکی‌قطعهٔ‌مذکوره‌نك‌یالکز شمال جهتنده‌کی (قطور) نهری کور واسطه‌سیله بحر خزره منصب اولان اراس نهرینه وپك چوق‌اولان انهار سائره‌سی ارومیه کولنه دوکیلور. وان‌کولنه منصب اولور برخیلی انهاری دخی واردر.

قطعهٔ‌مذکوره عرضاً خیلی صیجاق‌اوله‌جق‌بر درجه‌ده ایکن ، موقعنك ارتفاعندن طولایی ، هواسی عمومیت اوزره صوئوق اولوب ، قیشلری اوزون وپك سرتدر؛ وقارآیلرجه طاغلرینی‌اورتر. یالکز دجله وادیسنه قریب‌اولان آچق یرلرنده قیشین هوا ملایم واطیف و یازین خیلی صیجاقدر. یوکسك یرلرینك یازین مرعالری‌پك‌کوزلدر، وبعض طرفلری چام آغاجلرینی حاوی اورمانلقدر. دها آچق طرفلرنده میشه، کستانه و چنار آغاجلری ودها آشاغیده آرپه، بغدای، کتن، کنوز ، مصر، توتون، اوزوم ومیوه‌لرك انواعی واك‌آچق یرلرنده، پاموق، پرنج وسائره حاصل اولور . بر نوع بودور میشه یاپراقلرندن آلنان قدرت حلوای شکر یرینه قوللانیلیر. کردعشیرتلری کایتلی‌قیون، آت، دوه وکچی سوریلری بسلرلر. طاغلرده آیی، طوموز، پارس، وشاق، کیك، پیانی کچی، قره‌جه، چقال، تیلکی وسائر حیوانات وحشیه وکوچك‌آو حیوانلری کثرتله بولنور. شمال جهتنده‌کی طاغلرده دمیر، باقیر، قورشون وسائر معدنلر بولندیغی‌تحقق ایتمش ایسه‌ده، اخراج اولنانلری یوقدر. جنوب جهتلرنده نفت وطاش یاغی بولنیور. کردلر مازی، فیستق وباغ جیقارمغه یارار حبوبات متنوعه ایله پیاغی وتفتیك کبی محصولات اخراج‌ایدرلر . کردلر اکثریت اوزره عشیرت حالنده یاشایوب ، موسمه کوره مرعا طلبیله محل دکیشدیردکلرندن، زراعتله پك‌ده اشتغال ایتمیوب ، باشلیجه مدار تعیشلری حیوانات اهلیه‌لری وصنعتلری چوبانلقدر؛ قویون و طای صاتیشندن قزاندقلری آقچه ایله کجینیرلر. بونك ایچون قیشین کویلرنده قالوب ، خانه‌لری و تارله‌لری وار ایسه‌ده، یازین زراعته چوق اهمیت ویرمیوب، اکثری چادیرلرله‌سوریلری آرقه‌سندن یایله‌لره‌جیقارلر. قطعهٔ‌مذکوره‌ده‌صنایع محلیه کلیم و خالی ایله قبا بز وکچه قبیلندن چول وسائره اعمال‌لندن وتجارت محلیه ذخایر وحیوانات اخذ واعطاسندن عبارتدر. وسائط نقلیه دجله‌ده ایشلتدیریلن کلکدن عبارت اولوب، بوده پك‌کلفتلیدر، و قیشین اوچ‌آی مواردات بسبتون منقطع بولنور.

کردلرك اصل‌ومنشئی ونه وقتدن‌بری اورالرده ساکن بولندقلری‌تاریخجه مجهول ایسه‌ده، ازمنهٔ قدیمه‌ده قطعهٔ مذکوره‌نك قسم‌جنوبیسی (آثوریه) اسمیله معروف‌ایدی، وشمال شرقی جهتی (میدیه) دن معدود ایدی . اسکی میدیه‌لیلرك جنسیتلری مجهول اولوب، اقوام تورانیه‌دن یعنی‌ترك‌جنسندن اولدقلری مظنون ، و آثوریلرك ایسه اقوام سامیه‌دن بولنمش اولدقلری وکلدانیلرله قرابتلری معلوم ومحققدر . حالبوکه کردلر اقوام آریانیه‌دن اولوب ، ایرانیلرله پك یقین قرابتلری اولدیغی لسانلرندن وسائر احوالرندن آکلاشیلیور . بناءً علیه، کردلره نه میدیه‌لیلرك ونه‌ده آثوریلرك احفادی نظریله باقیلوب، شرق جهتندن یعنی خراسان و هرات طرفلرندن اورالره کلمش بر قوم اولدقلرنده شبهه یوقدر. آنجق شمدی بولندقلری یرلره نه وقت هجرت ایتدکلری معلوم دکلدر .

میلاد عیسادن ٤٠١ سنه اول یعنی بوندن ایکی بیك اوچیوز سنه مقدم عسکرله او طرفه عزیمت وبعدالمغلوبیه پریشان بر حاله عودت ایتمش ، و سفرنامه‌سنی یازمش اولان یونان قدیم مشاهیر محررینندن (اکسنوفون) الیوم قطعهٔ مذکوره دیاربکر ومعمورة العزیزه وامثالی یرلرك هر طرفنده (قردوخ) تسمیه‌ایتدیکی قومه منسوب اهالیه راست کلدیکنی بیان ایدیور . (قردوخ) اسمنك ایسه (کرد) اسمنك بریونانلی آغزنده آلدیغی تبدلدن حاصل اولمش غلطی اولدیغنده شبهه یوقدر. بناءً علیه ایکی بیك اوچیوز سنه اول دخی اورالری اکرادله مسکون ایدی. بو حاله دیه بیلیرز که نینویده و دجله وادیسنده شبهه‌سز بابل جهتلرندن کلمش اولان آثوریلر و میدیه‌ده یعنی آذربیجان وعراق عجمی جهتلرنده بلکه جیحون وسیحون وادیلرندن کلمش اولان میدیه‌لیلر حکم سورمکده ایکن ، ینه طاغلرده کرد عشیرتلری جولان ایده‌رك ، نیم مستقل بر حاله بولنیورلردی . نیتکیم بوکون دخی موصل و دیار بکرده عربلر تبریز و همدانده ایرانیلر بولندیغی حالده ، ایچ طرفلری همان صرف کردلرله مسکوندر. کردلر، اقوام آریانیه‌دن اولدقلری حالده، نه آثوریلرك ونه میدیه‌لیلرك احفادی اوله‌بیلیرلر. بو خصوصده شاهد عادل عد اولنمغه شایان اولان لسانلرینه باقدیغمزده، واقعا آثوری وکلدانی لسانلرندن مأخوذ اولدقلری آکلاشیلان برچوق کلمه‌لرکوریورسه‌ك ده، لسان پهلویده دخی بولنان بوکلمه‌لر آثوریلرله کلدانیلرك حکومتلری زمانده وبونلرك مدنیتی تأثیریله قبول اولنوب، بعد الاسلام کردجه وفارسینك اخذ ایلدکلری کلمات عربیه‌یه مماثلدر ؛ اساساً لسان ایسه فارسی‌یه مشابهدر. بوکلمه‌لرك وجودی کردلرك آثوریلرك نسلندن اولدقلرینه دکل، بلکه او وقتدن بری اورالرده ساکن بولنمش وآثوریلرله برلکده یاشامش اولدقلرینه دلالت ایدیور .

کرد لسانی فارسی‌یه وبلکه اوندن زیاده اسکی پهلوی‌یه مشابهدر ؛ آنجق تلفظی فارسینك کبی لطیف اولمیوب، طاغ آدملرینه واویله بر حال بدویانه یاشایان عشایره یاقیشه‌جق صورتده سرت ودرشتدر، وبوغازدن تلفظ اولنور حرفلری چوقدر. هر نه‌قدر کردلرك علماسی اوته‌دن بری عربی وفارسی ایله اشتغال ایدوب، کندی لسانلرینه اهمیت ویرمدکلرندن، کردجه‌نك ادبیاتی بولندیغی ادعا اولنه‌مازسه‌ده، اسکیدن بری بو لسانده دخی بر خیلی اشعار سویلنمشدر؛ وبو لسانك دخی فارسی کبی حروف عربیه ایله تحریری قولای اولدیغندن، بعض دیوانلریله سائر کتب ادبیه‌لری واردر. آوروپالیلر کردجه‌نك قواعد صرفیه‌سنی ولغتلرینی دخی مهما امکن ضبط ایتمش؛ وکندی لسانلرینه مترجم قواعد ولغت کتابلری نشر ایلمشلرسه‌ده، السنهٔ اسلامیه‌مزده‌هنوز بو لسانك قواعد ولغت وادبیاتنه دائر هیچ برشیٔ یازلمامشدر.

کردلرعمومیتله جسوروجنکاور و سواریلکده بك ماهر آدملر اولدقلری کبی، علم وتربیه ومدنیته‌ده فوق العاده استعدادلری واردر.

(کرد) اسمنك فارسیده « یکیت، قهرمان، بهادر» معناسیله قوللانیلیر بر صفت اولوب، شاهنامه‌ده بو معنا ایله بك صیق استعمال اولندیغی معلومدر. بو اسمك کردلره، جسارت طبیعیه‌لرینه بناءً، ابتدا بو معنی ایله ویریلوب، بعده علم اولدیغی آکلاشیلیور.

کردلر همان عمومیت اوزره مسلم وسنی اولوب، اکثری شافعی المذهبدرلر. ایچلرنده یالکز ٥٠٠٠٠ یزیدی واردر. بك آزمقدارده زیلباش بولنیور. او موقعلرده نسطوری وکلدانی جماعتلرینه منسوب بر مقدار اهالی دخی بولنیورسه‌ده، بونلر اسکی کلدانیلرك و سریانیلرك احفادندن اولوب ، کرد جنسیتنه منسوب دکللردر. او جهتده بولنان بیوك شهرلر مثلا دیار بکر، موصل، بغداد ، همدان، تبریز کردستانك کنارلرنده و خارجنده تصادف ایدوب، اصل مواقع مذکوره‌نك داخلنده اولان و کردلرله مسکون معموره‌لرك باشلیجه‌لری: سلیمانیه ، کرکوك، رواندز ، اربل ، سعرد، بتلیس، وان ، ارومیه، کرمانشاه وسائره‌در.

تاریخك ضبط ایده بیلدیکی زمانلرك اك اسکیسنده نینویده‌کی آثوریلرك تحت حکمنده کوریلوب، آثوریلرك ختامنده نینوی ایله برابر

میدیه حکمدارلرینك و بعده کیخسروك ضبطنه کچمشلردر. حتی کیخسروه یاردیم ایدوب ، سائر ممالکی ضبطنده عسکرك میانسده خدمت ایتمش اولدقلری مرویدر. کیانیان دولتنك سقوطنده اسکندره و خلفلری اولان ماکدونیه لی طوائف ملوکه، بعده اشکانیانه ونهایت ساسانیانه تابع اولوب، قادسیه مظفریتندن صکره، خلافت اسلامیه‌نك تحت اطاعتنه کیرمش؛ ودین اسلامی قبول ایتمشلر ایدی. خلافت عباسیه‌نك ضعفه دوچار اولمسیله ، ممالك اسلامیه‌نك هرطرفنده بر طاقم امرا وملوك ظهور ایتمکه باشلادیغی صره‌ده، کرد رؤساسندن برچوق آدملر دخی موصل و دیار بکر وجزیره جهتلرنده بر قلعه و یا مملکت الله کچیروب ، بر چوق حکومات صغیره تشکیل ایتمشلردیسه‌ده، عموم قطعهٔ مذکوره‌یی بر اداره‌یه آلەرق، جنسیت اساسنه مستند برحکومت تشکیلنی دوشونمه‌مشلردی. نهایت بوجنسیته منسوب اولان مشهور صلاح‌الدین ایوبی مصرده دولته نائل اولوب. کندیسی واولادی شام وحلب وحجاز ویمنده حکم سوردکاری و اولادواقربالرینك تحت اداره‌سنده برچوق حکومات ممتازه تشکیل ایتدکلری وقت دخی حکم و نفوذلری خارجنده قالمشیدی. چنکیزخروجنده دخی سائر ممالك اسلامیه کبی مغوللرك پایمال ظلم وتعدیسی اولمش؛ وبعده برچوق ترك وترکمان عشیرتلری کلەرك. بعض طرفلرینه صوقامش؛ وآق‌قیون قره قویونلرهرج ومرجندن وهپسنه قپاق قویان تیمورك خروجندن صکره قسم اعظمی شاه اسماعیل صفویnك الینه کچمش ایکن ، یاوز سلطان سلیم خانك شاه مشار الیهك اوزرینه واقع اولان سفرنده کرد رؤساسی، سنی المذهب اولمق سائقه‌سیله، ومشهور ادریس بتلیسینك سعی وهمتیله، طوعا طرف دولت عثمانیه‌یه دونوب ، او وقتدن بری قسم اعظمی دولت مشار الیهانك تحت اداره‌سنده بولنمقده، ویالکز قسم شرقیسی مؤخراً تعیین اولنان خط حدودك اوته‌سنده قالوب، مغایرت مذهبدن طولایی، ایرانیلرله بینلرنده بولنان منافرتله برابر ، ایرانك تحت حکمنده بولنمقده‌درلر.

کُرد فنّاخسرو { آل بویهدن عضدالدوله‌نك شیراز دن یاریم فرسخلق مسافه‌ده بنا و فوق‌العاده تزیین ایله اکلنجه وسفاهته تخصیص ایتمش اولدیغی بر قصبه اولوب، حکمدار مشار الیهك وفاتندن صکره چوق وقت طیانه‌میه‌رق، خراب اولمشدر.

کَرَده { قسطمونی ولایتنك بولی سنجاغنده وبولینك ٥٥ کیلومتره شرقنده قسطمونینك‌ده ١٦٠ کیلومتره غرب جنوبیسنده وصوغانلی نهرینه دوکیلور برچایك اوزرنده واقع قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٤٠٠٠ قدر اهالیسی، برقاچ جامع شریفیله مسجد و مدرسه‌سی ، رشدیه وابتدائیه مکتبی وتفتیك وياغ وپنیره متعلق برآز تجارتی واردر.

— کرده قضاسی بولی سنجاغنك شرق جنوبی کوشه‌سنده واقع اولوب، غرباً بولی مرکز قضاسیله، شمالاً حمیدیه قضاسیله ، شرقاً کنغری سنجاغیله، جنوباً دخی آنقره ولایتیله محدوددر . منکشن ناحیه‌سیله برابر ١٧٣ قریه‌دن مرکب اولوب ، یالکز ١٥٤ ی روم و قصوری کاملاً مسلم اولمق اوزره، ٤١٠٢٣ اهالیسی واردر . اراضیسی عارضه‌لی اولوب، حدود جنوبیه‌سنده الا طاغی و جهت شمالیه‌سنده صورغون طاغی بولنیور، وآره‌لرنده کوزل برطاقم وادیلر وبایرلرله اووه‌لر ممتد اولور. مذکور صوغانلی دره قضایی جنوب غربیدن شمال شرقیه طوغری شق ایده‌رك ، بتون میاه جاریه‌سنی طوپلار. طوپراغی منبت اولوب، بغدای، آرپه وسائر حبوباتله میوه وسبزه‌لرك انواعی حاصل اولور . بیوجك درت اورمانی اولوب ، قره و صاری جام ایله میشه و کوکجه آغاجلری واردر. قیون وکچی ایله تفتیك کچیسی جوق اولوب ، خیلی پیاغی وتفتیك ایله یاغ وپنیر چیقار. درون قضاده ٦٢ جامع ومسجد، ٦ مدرسه، ٣ حمام ، ٤٠٠ قدر دکان، ٢٠ خان، ١٠ دباغخانه ، ٣ کارکیر کوپری و ١٥٣ دکرمن موجوددر.

کردیز { غزنه ایله هندآره‌سنده بر ایالت اولدیغی یاقوت حموی بیان ایدیور.

کررو { (Guerrero) مکسیقه ممالك مجتمعه‌سنی ترکیب ایدن حکوماتك بحر محیط معتدل ساحلنده بولنانلرندن بری اولوب، بحر مذکورده ٥٠٠ کیلومتره‌لك ساحلی اولدیغی حالده، جنوب شرقی جهتندن وشرقاً اوآجاق، شمال غربی

جهتندن میشوآقان، شمالاً مکسیقو، موئلوس و پوئیله حکومتلریله محدوددر. شمالدن جنوبه طول اعظمی ۲۰۰ کیلومتره و مساحهٔ سطحیه‌سی ٦٦٤٧٧ مربع کیلومتره‌اولوب، اهالیسی ٤٠٠٠٠٠ راده‌لرنده‌در. مرکزی ٥٥٠٠ اهالیلی جامع‌اولان (شیلپانسینغو) قصبه‌سیدر. مکسیقه یایله‌سنك جنوبی اتکلرنده واقع اولمغله، یوقاریلرنده هواسی معتدل وساحله قریب جهتلرنده صیجاقدر. غربدن شرقه (مادره‌دل سور) اسمیله بر صره طاغلر اوزانوب، مملکتی ایکی حوضه‌یه آیریور. شمالی حوضه‌سنك صولری طوپلانه‌رق، (مکسقاله) ونام دیکرله (بالزاس) ایرماغنی تشکیل ایدرلر، که شلاله‌لری چوق اوزون ومجراسنه نسبةً صوبی آز بر نهردر. جنوب جهتنك ایسه انهاری کوچك اولوب، جمله‌سی آیری آیری بحر محیطه دوکیلور. عمومیت اوزره اراضیسی طاغلق اولوب، اووه‌لری آزوطار ایسه‌ده، طوپراغی پك منبت وهرنوع محصولات ومیوه یتیشدیرمکه صالحدر. آلتون، کومش و باقیر معدنلری ده چوقدر. اهالیسی اکثریت اوزره دائرهٔ مدنیته داخل اولمش آمریقالیلردن اولوب، مکسیقا لسانیله و دیکر درت لسانله متکلمدرلر. وقتیله سویلنمکده اولان باقی ۱۷ لسان ایسه منقرض اولمشدر. بو حکومت ۹ قضایه وهر قضا نواحی ودوائر بلدیه‌یه منقسمدر.

کرز { صحابه‌دن بر قاچ ذاتك اسمی اولوب، الك معروفلری (کرز بن جابر الفهری) ایله (کرز بن علقمة الخزاعی) در. که برنجیسی بعد الهجره اسلامه کلوب، سکزنجی سال هجریده فتح مکه‌ده شهید اولمشدر. بو وقعه ده خالد بن ولید حضرتلرینك معیتنده اولوب، ابو صخر حیشی ایله برابر رفقادن آیرلمغله، ابتدا ابو صخر شهید اولوب، بعده صاحب ترجمه رفیقنك نعشنی ایکی آیاغی آره‌سنه آلهرق شهید اولنجه‌یه قدر شو بیتی سویلیه‌رك مقاومت ایتمشدی:

قد علمت صفراء من بنی فهر
نقیة الوجه نقیة الصدر
لأ ضربن الیوم عن ابی صخر

— ایکنجیسی ده فتح مکه کونی اسلامه کلوب، چوق معمر اولمش، ومعاویه زماننده مدینه‌ده امیر بولنان مروان بن حکم طرفندن اعلام حربی وضعه مأمور اولمش ایدی. قبل الاسلام فخر کائنات (صلعم) افندمزك مغاره‌یه قدر مبارك ایزینی تعقیب ایدوب‌ده اوراده اورومجك آغندن آلدانان دخی بو ایدی.

کُرزبان { (یاخود جرزبان و فارسی کرزوان) طالقان قربنده وغور جبالنه متصل بر طاغك آلتنده بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

کَرَزه { قسطمونی ولایتنك سینوب سنجاق وقضاسنده وسینوبك ۳۳ کیلومتره جنوبنده ناحیه مرکزی بر قصبه واسکله اولوب، ۵۰۰۰ قدر اهالیسی، بر قاچ جامع شریفی، رشدیه وابتدائیه مکتبلری، بر مقدار تجارتی و (کرزه طاؤغنی) دینمکله مشهور برجنس محصوصه منسوب طاؤقلری واردر. — ناحیه‌سی ۷۲ قریه‌دن عبارتدر.

کَرزَین { حلبده نهر الجوز ایله بیره (یعنی بیره‌جك) آره‌سنده بر ناحیه اولدیغنی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

کُرسِیّ { طبریه جوارنده بر قریه اولوب، تختنه مشابه بر محلی اولدیغنی، وحضرت عیسی (عم)ك اورایه اوتوروب، حواریونی اطرافنه جمع، واوراده ایجاب ایدن محللره اعزام ایتمش ایدوکی مروی اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

کرسی { (Quercy) فرانسه نك اسکی تقسیماتنده کویانه خطه‌سنه تابع بر بقعه اولوب، بروقت آکیتانه حکومتنه تابع ایدی. شمدیکی تقسیماتده (لوت) ایله (تارن مع غارونه) ایالتلری بینده منقسمدر. یوقاری وآشاغی کرسی اسملریله ایکیه منقسم اولوب، برنجینك مرکزی (قاهور) وایکنجینك کی مونتوبان ایدی.

کرسیوز { شاهنامه‌ده افراسیابك برادری اولمق اوزره مذکور اولوب، افراسیابك ایران شهزادهٔ ملتجیسی و دامادی سیاوشه ایتدیکی التفاتی چکه‌مه‌مکله، افترا ایده‌رك، سیاوشك قتلنه وایرانیلرله تورانیلرآره‌سنده او

قدر مدت امتداد ایدن محاربات خونریزانه‌یه سبب اولدیغی مسطوردر.

كِرش { عراقده‌کی واسط شهرینك اسم دیگری اولوب، اهالیسنه مقام تحقیرده (کرشی) دیرلردی.

كرشاسب { ایران قدیمك پیشدادیان ملوکنك اون برنجی و صوك حکمداری اولق اوزره، خرافاتله ممزوج تاریخ قدیملرنده مذکور اولوب، افراسیابدن صکره حکومتـه کچن (زاب) یاخود (زو) ك اوغلی وخلفی اولدیغی وبرآز مدت حکومت سوردیکی وبعده کیانیان سلاله‌سنه نوبت حکومت کلدیکی روایت اولنیور.

كَرَك { سوریه ولایتنده ودمشق شامك ۲۵۰ کیلومتره جنوبنده اولەرق بلقا خطه‌سنده وبحر لوطه دوکیلن (وادی کرك) مجراسی قربنده اخیراً تشکیل اولنان معان سنجاغنه مرکز اتخاذ اولنمش بر قصبه اولوب، ۸۰۰۰ اهالیسی ومؤسس اولدیغی قیانك شمال غربی کوشه‌سی اوزرنده (ببرس قلعه‌سی) نامیله اسکی بر قلعه‌سی وبونك ایچنده کلیسادن مبدل خراب بر جامعی، اهل صلیبدن قالمه دیکر برقلعه‌سیله ایچنده برچوق قیولرله صهرنجلری وعربانله حیوانات وتوتون وپرنج تجارتی واردر. کرك ازمنهٔ قدیمه‌ده بیوجك بر شهر اولوب، قلعه وموقعنك متانتیله مشهور ایدی. اهل صلیب بر قلعه‌ده طول مدت مقاومت ایتمشلر. سه‌ده، نهایت صلاح الدین ایوبی فتح ایتمشدی. اهالیسندن ۱۸۰۰ ی خرستیان وقصوری مسلم اولوب، جمله‌سی بر حال بدویتده یاشایورلرسه‌ده، مرکز لوا اتخادی ترقیسنی موجب اولەجغی مأمولدر. [سنجاغیچون « معان » ماده‌سنه مراجعت.]

كَرَك { (یاخود خرك ویا خرج) بحر فارسده بندربوشیرك ۵۰ کیلومتره شمال غربیسنده اولەرق شط العرب منصبنك ۱۷۶ کیلومتره جنوب شرقیسنده واقع و ایرانك فارس ایالتنه تابع بر آطه اولوب، ۵ مربع کیلومتره مساحهٔ سطحیه‌سی و ۱۰۰۰ قدر اهالیسی واردر. اراضیٔ مرجانیه‌دن متشکل اولوب، منبت جهتلرنده خرما وسائر میوه‌لر حاصل اولور.

گُرگان { ایرانك شمال شرقیسنده وخزر سان ایله بحر خزر آره‌سنده برنهر وخطه وشهر اولوب، اسکی یونان جغرافیونی بوندن غلط اولەرق اوراسنه خورقانیه (Hyroanie) اسمنی ویرمشلردی. بین الاسلام معربی اولان (جرجان) اسمیله شهرت بولمشدر. [« جرجان » ماده‌سنه مراجعت.] — بری فارسده ودیکری کرمانشاه‌قربنده‌بو اسمله ایکی بیوك قریه‌دخی‌اولوب، ایکنجیسنده بیوك‌بازار قورلدیغی «معجم البلدان»ده مذکوردر.

گُرگانج { خوارزم خطهٔ واسعه‌سنك مرکزی بر شهر اولوب، معربی اولان (جرجانیه) اسمیله دهـا معروف وصغری وکبری اولەرق ایکی قسمه منقسم ایدی. [« جرجانیه » ماده‌سنه مراجعت‌بیوریله.]

گرگانی { (ملا اوحـد الدین) ایران شعراسندن اولوب، جرجانلی ایدی شو بیت اونکدر:

میان آن رخ وخورشید فرق نتوان کرد
چـو سر بر آورد ازمشرق کریبـانش

گرکپور { (Garakpoûr,Gorakpoûr) هندستانك (اود) خطه‌سنده بنارس ایالتنده وبنارسـك ۱۶۰ کیلومتره شمال شرقیسنده و(کنك) ایرماغنـه تابع (کوکره) نهرینه ذوکیلن (رپتی) چایی اوزرنده سنجـاق مرکزی بر شهر اولوب، ۵۱ ۱۲۰ اهـالیسی واردر. — سنجـاغی ۱۱ ۸۵۹ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب، ۲ ۰۱۹ ۳۶۱ اهالیسی واردر. اراضیسی دوز وصویی چوق اولوب، طوپراغی‌پك منبت اولغله، پاموق، پرنج، آرپه، چیوید، آفیـون وسائره حاصل اولور. منسـوجات متنوعـه، شکر و سـائره فابریقه‌لری و (نپال) ایله ایشلك تجارتی واردر.

گَرگَر { یاقـوت حموی بو اسمله اران قربنده نوشیروانك بنا کرده‌سی بر قصبه، ملاطیه قربنده اولەرق ملاطیـه ایله آمد

(يعنى ديار بكر) آره‌سنده بر قلعه وسميساط ايله حصن زياد آره‌سنده خراب اولمش بر قلعه اولديغنى ذكر ايديور. بونلردن ايكنجيسى ملاطيه سنجاغنده وفراتك ساحل غربيسنده اليوم كوچك بر قصبه حالنده باقيدر.

كركسكوه { رى ايله قم وكاشان آره‌سنده صرب وصوسز وخيدود يتاغى بر طاغ اولديغى «معجم البلدان»ده مسطوردر.

كركلن { (Kerquelen) بحر محيط هنديك قسم جنوبيسنده ٢٠° ٤٩ عرض جنوبى ايله ١٠° ٦٧ طول شرقيده خالى وبوزلرله مستور بر جزيره اولوب، ١٧٧٢ تاريخنده انكليز بحريونندن كركلن طرفندن كشف، ودرت سنه صكره قپودان قوق طرفندن دخى رؤيت اولنمشدى.

كَرِكِنت { سيچيليه جزيره‌سنك ساحل جنوبيسنده‌كى (جرجنتى) قصبه‌سنك عربلرجه مستعمل اسميدر.

كَركوك { كردستانك موصل ولايتنده و موصلك ١٦٠ كيلومتره جنوب شرقيسنده وبر صره تپه‌لرك آلتنده اولهرق واسع بر اووه‌نك كنارنده و (وادى ادهم) اوزرنده شهر زور سنجاغنك مركزى برشهر اولوب، ٣٠٠٠٠ اهاليسى، قلعه‌سى، ٣٦ جامع ومسجدى، ٧ مدرسه‌سى، ١٥ تكيه وزاويه‌سى، ١٢ خانى، ١٢٨٢ مغازه و دكانى، بدستانى، ٨ حمامى، نهرك اوزرنده بر كوپريسى، بر رشديه و ١٨ صبيان مكتبى، ٣ كليساسى وبر حاوره‌سى واردر. بر تپه‌نك اوزرنده بولنان قلعه درونى ايله قلعه‌نك آلتنده‌كى محلاتدن ونهرك صاغ طرفنده‌كى قسمدن مركب اولديغى حالده، اهاليسنك اوچ ربعى كرد وقصورى ترك وعرب وسائره‌در. ٧٦٠ اسرائيلى و ٤٦٠ كلدانى دخى واردر. بر قاچ كاروان يولنك محل اجتماعنده واقع اولمغله، ايشلك تجارتى و مياه جاريه‌سى جوق اولمغله، اطرافنده باغ وبانجه‌لرى وپورتقال، ليمون، نار، خرما وسائر ميوه‌لريله محصولاتى واردر. جوارلرنده طوزلى صولريله مياه معدنيه‌سى و نفت جوقدر. شهرده بز وقماش ياپيلوب، ٢٠ دستكاهى واردر. بعض معمولات دباغيه وكنويردن ايپ دخى ياپيلير. پورتقال چيچكندن صو چيقاريلير. هواسى يازين خيلى صيجاق ايسه‌ده، صاغلام و لطيفدر، شهرده انبيادن دانيال وعزير (عم) ك مقاملرى واهل بيتدن برقاچ ذاتله بعض كبار مشايخك تربه‌لرى زيارتكاهدر. كركوك اسكى برشهر اولوب، اسم قديمى (كركوره) در.

— كركوك قضاسى شهر زور سنجاغنك مركز قضاسى اولوب، شرقاً سليمانيه سنجاغيله، شمالاً كوى سنجاق واربل قضالريله، غرباً موصل سنجاغيله، غرب جنوبى جهتندن بغداد ولايتيله، جنوب شرقى طرفندن ده صلاحيه قضاسيله محدوددر. ملحه، طوزخورماتو، آلتون كوپرى، كيل و شوان اسملريله ٥ ناحيه وجمعاً ٣٥٢ قريه‌يى حاوى اولوب، دجله‌يه تابع شط ادهم وزاب اسفل نهرلرى وبونلره ويا طوغريدن دجله‌يه منصب برچوق چايلر قضايى شق ايدر. اراضيسى آز عارضه‌لى وقسم اعظمى دوز وواسع اووه‌لردن عبارت اولوب، طوپراغى پك منبتدر. باشليجه محصولاتى بغداى، آرپه، پرنج، توتون، اوزوم و سائر ميوه‌لردن و على الخصوص ليموندن عبارتدر. مركز قضانك شمالنده پك زنكين نفت قويولرى بولنوب، اهالى غاز كبى ياقى ايچون آليرلر. (بابا كوركور) اسميله بر محلدن دخى ماويميسى برآلو چيقار. امراض مختلفه‌يه نافع معدن صولريله طوزلى صولرى ده چوقدر. مركز قضانك جنوب غربيسنده بولنان بعض قيولر مملحه اتخاذ اولنوب، خيلى مقدار طوز چيقارلمقده‌در. قويون، كچى، دوه، آت وسائر حيواناتى چوق اولوب، پياغى وكچى قيلنك چوغى محلنده كليم، عبا وسائره اعمالنه قوللانيلير.

كَركوبه { سجستان يعنى سيستانده برقصبه اولوب، جسيم ومجوسيلر عندنده معزز برآتشكده‌سيله مشهور اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

كَرَم { فرس شعراسندن ايكى ذاتك مخلصيدر: برنجيسى (مير ابوالكرم) شيرازلى اولوب، شو بيت اونكدر:

دوش چشمم عكس رويشرا بدل جا داده بود
تا سحركه آفتابم از نظر افتاده بود

— ايكنجيسى (منشى غلام ضامن بن منشى غلام سبحان) هندستانده شاهجهان آباد مضافاتندن (كوتانه) قصبه‌سندن اولوب، ١٢٦٥ تاريخنده بهو باللده وفات ايتمشدر. شو رباعى اونكدر:

بلاله رنك دهد اشك خون‌چكيدهٔ ما
بسرو سايه كند آه سركشيدهٔ ما
زپيريم حذر اى نوجوان خوش بالا
كه كار تيغ كند قامت خميدهٔ ما

— ١١٣٥ تاريخنده «حربهٔ حيدرى» عنوانيله بر منظومه يازمش كرم مخلصيله متخلص بر شاعر دخى واردر، كه بو ايكينك غيرى اولسه كركدر.

كرماستى { خداوندكار ولايتنك بروسه سنجاغنده و بروسه‌نك ٦٦ كيلومتره غرب‌جنوبيسنده وآبولونيه كولنك غرب جنوبى ساحلندن ٢٠ كيلومتره‌لك مسافه‌ده اولەرق اطرانوس چايى اوزرنده واقع قضا مركزى برقصبه اولوب، يالكز ١١٤٨ى روم و٨٨٧ سى ارمنى، ٨٠ ى يهودى و قصورى مسلم اولق اوزره، ٤٨٠٠ اهاليسى، برى مشهور لالا شاهين پاشانك بنا كرده‌سى اولمق اوزره، ٣ جامع شريفى، ٥ مسجدى، يڭه مشار اليهك بنا كرده‌سى اولان بر مدرسه‌سى، بر رشديه و ٨ صبيان مكتبى، ٢ كليساسى، ٢ حمامى، ٧ خانى، ١٨٣ دكان ومغازه‌سى، ٤ دباغخانه‌سى، ٢ بويا خانه‌سى، ٣ منسوجات دستكاهى، ٢ بخارلى وبر آتلى دكرمنى و اولدقجه تجارتى واردر.

— كرماستى قضاسى سنجاغك غرب‌جهتنده اولوب، شمالاً ميخاليج، شمال شرقى طرفندن نفس بروسه، شرق جنوبى جهتندن وجنوباً اطرانوس قضالريله، غرباً دخى قره‌سى سنجاغيله محدود در. حدود شماليه‌سنك نصف شرقيسنى آبولونيه كولى تشكيل ايدوب، همنماى اولان قضادن كلن اطرانوس نهرى كرماستى قضاسى داخلنده سنجان چايى دخى اخذ ايله، بيوك برقوس بعدالتشكيل، مذكور كوله دوكيلور. غرب جهتنده چتال طاغ وشرق جنوبى جهتلرنده دخى كشيش طاغنه مربوط بر طاقم اتك وتپه‌لر بولنوب، چوغى كوزل اورمانلرله مستوردر. شمال طرفى ايسه دوز واووه‌لقدر. بو اورمانلرده كراسته‌يه الويريشلى هر نوع اشجار بولنيورسه‌ده، وسائط نقليه‌نك فقداننـدن طولايى يالكز محلنده قوللانيله‌جق قدر كراسته اعمالنه مخصوص بر قاچ خراز بولنمقده‌در. قضانك مساحهٔ سطحيه‌سى تقريباً ٨١٠٠ مربع كيلومتره اولوب، اورمانلرى ١٢٤٤ مربع كيلومتره وسعتنده‌در. قضا سنجاق ناحيه‌سيله برابر ١٣٩ قريه‌يى حاويدر. اهاليسى ٣٨ ٥٤٤ كشى اولوب، مركزده بولنان مذكور المقدار خرستيان ويهوديدن ماعداسى كاملاً مسلمدر. هواسى كوزل، صويى چوق وطوپراغى منبت اولوب، باشليجه محصولاتى: بغداى، آرپه، مصر، مرجمك، بقله، چاودار، يولاف، بورچق، دارى، سيسام، كنوير، اوزوم و سائر ميوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر. بادنجانى مشهوردر. طوت آغاجلرى‌ده چوق اولوب، بر مقدار ابيك قوزه‌سى چيقار. صنايع محليه يرنده قوللانيلان عبا وشياق كبى شيلر نسجيله اوفق تفك صنعتلردن عبارتدر. مركز قضايه قريب محللرده روم ايمپرا- طورلرنى زمانندن قاله بر قاچ اسكى قلعه بولنوب، طرز انشالرينك اطرادينه باقيلير سه، بر وقتده و عثمانيلرك ترقياتنه قارشى ياپلمش اولدقلرى آكلاشيليور. قضا داخلنده بر قاچ يرده كوكوردلى وسائر معدنلى قاپليجه‌لر وصوئوق معدن صولرى بولنيور. مرعالرى‌ده چوق وكوزل اولوب، اهاليسى خيلى مقدار قيون، صيغير وسائر حيوانات بسلرلر.

كرمان { ايرانك جنوب شرقى جهتنده وطهرانك ٧٩٠ كيلومتره جنوب شرقيسنده اولەرق تقريباً ٣١° عرض شمالى ايله ٥٧°٢٩′ طول شرقيده و حذاى بحردن ٢٠٠٠ مترەلك ارتفاعده واقع همنامى اولان ايالتك مركزى بر شهر اولوب، ١٧٠ ٤١ اهاليسى، قلعه‌سى، سورى، اتكنده بولنديغى تپه‌نك اوستنده خراب و اسكى بر قلعه‌سى واطرافنده وقتيله خراب اولمش ايكى شهرك خرابه‌لرى واردر. كرمان خطه‌سنك مركزى وقتيله (سيرجان) وبعده (كواشير) اولوب، كرمان اسميله شهرى اولديغى جغرافيون اسلام آثارنده كورلديكندن، بو شهرك محدث

اولديغنده شبهه يوقدر. هواسى قيشين پك صوئوق وسرت ويازين ده پك صيجاق ويابسدر. اكثر خانه لرينك هواآلق ايچون اوستلرنده قله لرى واردر. مقدما بو شهرده مشهور اسلحه ياپلمقده ايكن، شمدى بو صنعت معطل اولوب، آنجق كچى قيليله ايپكدن قاريشيق پك قيمتدار شالار وخاليلرله ايپك وصيرمه ايشلمه لى نقشلر ياپيلوب، ايرانك هر طرفنه وبندر عباس طريقيله آوروپايه دخى اخراج اولنور.

— ياقوت حموى بواسمله غزنه يه ملحق وغزنه ايله هند حدودى آره سنده اولهرق غزنه دن درت كونلك مسافه ده دخى بر قصبه بولنديغنى بيان ايديور.

كَرمان } ايرانك منتهاى جنوب شرقيسنده واسع بر خطه اولوب، غرباً فارس، شمالاً عراق عجمى وخراسان، شرقاً سيستان وبلوجستان ايله، جنوباً دخى بحر فارس وهرمز بوغازى وبحر عمان ايله محاط ومحدوددر. اصل كرمان خطه سيله شمديكى كرمان ايالتى آره سنده برآز فرق اولوب، غرب جهتندن (يزد) شهرى وجوارلرى عن اصل كرمان خطه سندن معدود ايكن، شمدى فارس ايالتنه ملحقدر. شرق جنوبى جهتندن ايسه شمدى ايران حدوديله برابر توسع ايدوب، (مكران) خطه سنك بر قسمنى آلمشدر. داخلى حدودى چوللره وخالى برلره تصادف ايتديكندن، تماميله معين دكلدر. شمديكى حدود داخلنده كرمان ٢٥° ٤٠′ ايله ٣٢° عرض شمالى و٥١° ايله ٦١° طول شرقى آره لرنده ممتد اولوب، اك وبويى ٨٠٠ كيلومتره راده لرنده در. مساحهٔ سطحيه سى ١٩٦١٣٥ مربع كيلومتره اعتبار اولنوب، تقريباً ٦٠٠٠٠٠ اهاليسى واردر. سكنه سنك قسم اعظمى ايرانى اولوب، بر مقدار بلوج وعرب دخى بولنيور.

بو خطهٔ واسعه نك ثلثانى چول حالنده وخالى اولوب، آنجق بر ثلثى معمور ومسكوندر. شمال جهتنده كى دشت لوطك نصفى كرمانك داخلنده اولديغى كبى، طوپراغى طوزلى وصو ونباتدن بسبتون عارى ديكر چوللرى ده واردر. شمال غربى جهتندن بر قاج صره طاغلر كرمانه داخل اولوب، جنوب شرقيه طوغرى ممتد اولورلر. بونلرك باشليجه لرى: كوه پارس، جمال پارس، كوه خضر، كوه نوشا-دور وسائره در، كه اك يوكسك ذروه لرى ٤٥٠٠ متره يه قدر چيقار. مملكتك اوته بريسنده دخى منفرد بر طاقم طاغلر بولنوب، باشليجه لرى: شرق جهتنده نهبندان، سفيد كوه، باپشت، كوه برك؛ غرب جهتنده ده جبل بكوم، كوه مركه وسائره در. مذكور جبال متسلسله نك بعضلرى بركانى الاصل اولوب، وقتيله آتش يوسكورتدكلرى آغزلرينك بر طاقمى اليوم مشهوددر. بو طاغلرك اكثرى قيشين قاره مستور اولوب، اتكلرندن بر چوق چايلر اينيورسه ده، اكثرى چوللرده قورويوب، مجرالرى پك قيصه در. مع هذا جغرافيون اسلام آثارنده ٥٠ فرسخدن زياده مجراسى اولان (زرارود) اسميله بر نهر ذكر اولنيور. ايشته كرمانك اصل معمور ومسكون يرلرى اشبو انهارك اوزرنده بولنان يرلريدر. عرب جغرافيونى كرمانك ثروت ومعموريتنى پك زياده مدح ايدوب، مياه جاريه سيله جدوللرينك كثرتندن بحث ايديورلر. آكلاشلديغنه كوره، او وقتلرده طاغلرنده اورمانلر زياده اولوب، دها چوق ياغمور وقار ياغديغى جهتله، مياه جاريه سى دخى او نسبتده دها چوق ايدى؛ واهاليسى بو انهارك صولرينى سقى اراضيده قوللانمق ايچون جدوللر كشاد ايده رك، شمدى چول حالنده اولان بر چوق اورمانلرى باغچه ومزرعه حالنده بولنديريورلردى. آنجق چوق سورمه دن، لاينقطع محاربه لر وتبدلات سياسيه بو معموريتى سكته دار ايدوب، شمديكى خرابيته يول آچمشلردى؛ زيرا ياقوت حموى كندى زمانده يعنى يدنجى قرن هجريده كرمانك خرابه يوزطوتمش اولديغندن واسكى معموريتندن بحث ايديور.

كرمانك هواسى مختلف اولوب، يوكسك محللرى پك صوئوق وآلچق چوللريله سواحلى پك صيجاق اولدينى حالده، اورته ارتفاعلرده بولنان بايير وواديلرى معتدل وپك لطيف برهوايه مالكدرلر. صوئوق يرلرينه محلنده (سردسير) وصيجاقلرينه (كرمسير) ديرلر. صوآلتنده بولنان يرلرنده

كليتلى حبوبات ايله انواع ميوه‌لر ومرعالر بولنوب، ساحل جهتلرنده پك چوق وپك ايى خرما حاصل اولور. طاغلرنده كومش ، دمير، باقير، آلتون، شاب معدنلرى وينار طاش يعنى معدن كورى بولندينى يرليلر طرفندن مروى ايسه‌ده ، هنوز تحريات فنيه اجرا اولنمامشدر . ازمنهٔ سابقه‌ده كرمانده كليتلى توتيا چيقوب، هرطرفه نقل اولنوردى. كرمان اسكيدن برى بعض صنايع مخصوصه‌سيله مشهور اولوب ، اسلحه، ايپك قماشلر، شال، كچه وسائره اعمالى بو جمله‌دندر. اخراجاتنك الك مهمى پياغيدر .

كرمانك الك بيوك معموره‌لرى اولق اوزره « معجم البلدان » ده: جيرفت، موقان ، خبيص ،بم، سيرجان، نرماسير، بردسير (ياخود كواسير وياجواسير) صاييليور. شمديكى حالده ايسه كرماندن صكره خبيص، بكان، كروك، قوم، بم ، خانو وساحلده‌كى بندر عباس معموره‌لريدر. كرمان ايالتى بر وجه آتى ۲۳ قضايه منقسمدر، كه بونلرك بعضيسنده مذكور معموره‌لرك اسملرى كوريليور:

سير جان	دشت آب		كوشك
شهريابك	رادر		انارباز
اسفندكه	نرمسير		خنامان
رفسنجان	جيرفت		سردويه
خبيص	بم		ارزويه
يزدسير	كوپيه		رودبار
اكته	قوبه‌نان		
لك	زرند	قرادن	مركب‌ديكر برقضا

كرمان { وكرمانيه (Germains,Germanie) [« جرمان » و« جرمانيه » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

كرمانشاه { (ياخود كرمانشاهان ومعربى قرميسين) ايرانك غرب جهتنده وطهرانك ٤۳۰ كيلومتره غرب جنوبيسنده كردستان ايالتنك مركزى بر قصبه اولوب ، ۱۲۰۰۰ اهاليسى واردر . كرمانشاه ساسانيلر زمانندەبنا اولنه‌رق، فتح عليشاه زمانندە كردستان واليسى بولنان شهزاده على ميرزا طرفندن پك چوق توسيع واعمار اولنمش، واهاليسى ۳۵۰۰۰ كشيه بالغ اولمش؛ وهر طرفدن هنروران جلب اولنه‌رق، صنايع وتجارتى پك ايلريه كوتورلمش؛ وشهر بر چوق ابنيه وآثار ايله تزيين اولنمش ايدى. بعده تدنيه يوز طوتوب ، شمدى قسم اعظمى خراب ومتروك حالنده‌در . اطرافنده‌كى اراضى پك منبت اولوب ، كليتلى ذخاير وانواع ميوه‌لر حاصل اولور. جوارلرنده‌كى كردلر كليتلى قيون بسليوب، سنوى ۷۰۰۰۰ قيون طهرانه كوندريرلر . قصبه‌نك قربنده بيستون جبلنك اتكلرنده بر قاچ اسكى مغاره بولنوب، بونلرك جدارلرنده ماهرانه نقش وحك اولنمش بر طاقم رسملرله بعض پهلوى خطلرى واردر.

كرمانشاه { كرمانده حكومت سورن ملوك سلجوقيه‌نك برنجيسى اولان قاورد بن جغرى بكك اوغللرندن اولوب ، كنديسى حكومته نائل اولمامش ايسه‌ده، اوغلى آرسلانشاه ملوك مذكوره‌نك بشنجيسى اولمش ، واوندن صكره سلطنت بونك نسلنده قالمشدر .

كرمانى { (ابوالحكم عمرو بن عبدالرحمن) مشاهير اطباء اسلامدن اولوب، علوم رياضيه و هندسه‌ده دخى زمانلرنك فريدى ايدى. اندلسده قرطبه شهرنده دنيايه كلوب ، اوراده تحصيل علوم ايتدكدن صكره ، شرقه رحلتله، برمدت حرانده اكمال فنونله اشتغال ايتمش؛ وبعده اندلسه عودتله، سرقسطه‌ده توطن ايدوب ، ٤٥٨ تاريخنده اوراده وفات ايتمشدر. كى و قطع وشق و بط كبى عمليات طبيه‌ده فوق العاده مهارت وملكه‌سى اولوب، اندلسده پك چوق عملياته موفق اولمغله، اكتساب صيت وشهرت ايتمشدى.

— [« ابوسعد كرمانى » ماده‌سنه‌ده مراجعت.]

كرمانى { (امير—) مشاهير شعراى ايراندن اولوب، خواجوى كرمانينك معاصرى ايدى. كوزل غزلياتى واردر . شو مطلع او جمله‌دندر.

بى روى دلارام دل آرام ندارد
مسكين دل آن كس كه دلارام ندارد

كرمپه برونی (Camp Carembe) آنا طولینك ساحل شمالیسنده وقره دكیزده بر برون اولوب، قسطمونی ولایت وسنجاغنك قضاسنده وتقریباً ۴۲° ۵′ عرض شمالی ایله ۳۱° ۳′ طول شرقیده واقعدر.

كِرمِل جبل — (Carmel) فلسطینده بر طاغدر، كه ساماریه ایله جلیله خطهٔ قدیمه‌لری آره‌سنده جنوب شرقیدن شمال غربیه طوغری ممتد اولوب، منتهاسی عكا لیمانینك جنوبنده همنامی اولان برونی تشكیل ایدیور، كه ″۱۰ ′۵۱ °۳۲ عرض شمالی ایله ″۱۸ ′۳۷ °۳۲ طول شرقیده واقعدر. بو برونك اوستنده بر مناستر واردر. طاغك اك یوكسك تپه‌لری ۵۰۰ متره ارتفاعنی تجاوز ایتمیور. شمال شرقی اتكلری دیك وصرپ اولدیغی حالده. جنوب غربی اتكلری سطح‌مائل صورتنده اولوب، اورمانلر و كوزل چیچكلر آچار آغاجلرله مستور اولدیغندن، اسكیدن بری كوزللكیله مشهوردر.

— فلسطینك جنوبنده حبرون قصبه‌سنك ۳ ساعت جنوبنده وبحر لوط ساحلنك ۸ ساعت غربنده دخی بو اسمله بر قصبه‌وار ایدی، كه الیوم ینه بو اسمله برقریه حالنده‌در.

كرملیس موصل قربنده نینوی اعمالندن بر بیوك قریه اولوب، بازار و چارشیسی وذخایر تجارتی اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

كَرمه خراسانده طبس قربنده جامع ومنبری اولان بیوك بر قریه اولدیغنی «معجم‌البلدان» ده مسطوردر.

گرمی (محمد قاسم) ایران شعراسندن اولوب، كاشانلیدر. هزل واكلنجه‌یه مائل ایدی. شو رباعی اونكدر:

تنها زتو برگرد درت میكردم
كرد دل بیدادگرت میكردم
رنجیده ام وبطاعتت میمیرم
بیزارم وبر گرد سرت میكردم

گُرمیان روم دولت سلجوقیه‌سنك ختامیله دولت عثمانیه‌نك تأسیسی صره‌لرنده آناطولینك غرب‌جهتنده ظهور ایدن حكومات موقته‌دن بری اولوب، تحت حكمنده بولنمش اولان برلره، ادارهٔ عثمانیه زماننده دخی یقین وقتلره كلنجه‌یه‌قدر بو اسم ویریله كلمشدر. كرمیان دیاری كوتاهیه وقره حصار صاحب سنجاقلریله جوارلرندن عبارت اولوب، شمالاً قره‌سی و خدا وندكار، غرباً صاروخان وآیدین و منتشا، جنوباً حمید وقره‌مان خطه‌لریله، شرقاً دخی خیمانه اووه سیله وسقاریه مجراسیله محدود ایدی. كرمیان بكاری سائر قومشولری كبی دولت عثمانیه‌یه قارشی چیقمیوب، خوش كچینمكه‌جالیشمش؛ و سلاطین عظام عثمانیه دخی بونلره طوقنامشلر ایدی. نهایت سلطان مراد خان ثانی دورنده ۸۳۱ تاریخنده كرمیان بكی بولنان یعقوب بك بلا ولد وفات ایدوب، با وصیتنامه ملكنی دولت‌عثمانیه‌یه ترك ایتمكله، او تاریخده، كرمیان‌دیاری ضمیمهٔ ممالك عثمانیه‌اولمشدر. مركزی كوتاهیه ایدی. بعده والیلكنه آنا طولی ایالتی نامی ویریله‌رك، كرمیان اسمی دولت‌تقسیمات رسمیه‌سی جدولندن چیقمش؛ ونهایت اصول ولایتك اتخاذنده كرمیان دیاری خداوندكار ولایتنه الحاق اولنه‌رق، اسم اصلیسی بسبتون متروك قالمشدر.

كرمیلی‌چای آناطولیده یشیل ایرماغه تابع كلكیت نهرینك نام دیگریدر. [«كلكیت» ماده‌سنه مراجعت.]

كَرمینیه ماوراء النهرده صفد خطه‌سنده بخارا ایله سمرقند آره‌سنده و بخارادن ۱۸ فرسخلق مسافه‌ده واقع بر قصبه اولوب، میاه واشجارینك كثرتیله‌مشهورایدی.

كَرَنبه صقلیه جزیره‌سنك ساحلنده بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

كرنسی (Guernesey) فرانسه ایله انكلتره آره‌سنده انكلتره‌یه‌تابع اولان آطه‌لرك بری اولوب، جرسی آطه‌سنك شمال غربیسنده واقع وبوندن ۲۹ كیلومتره وسعتنده بر بوغازله آیرلمشدر. فرانسه ساحلنده‌كی (فلامانویل)

برونسك ٤٥ كيلومتره غربنده وانكلتره ساحلنده كى (پليوت) كـ ١٥٠ كيلومتره جنوب شرقيسنده واقعدر. مثلث الشكل اولوب، بويى ١٤ واك كنيش يرنده اكى ٨ كيلومتره در. مساحهٔ سطحيه سى ٦٥ مربع كيلومتره اولوب، ٣٠٠٠٠ اهالى ايله مسكوندر. مركزى ساحل شرقيسنده واقع (سنت پيرپورت) در. غرب جنوبى طرفى مرتفع وقيالق اولوب، ساحلده برطاقم غريب مغاره لرى واردر. شمال شرقيه طوغرى اراضيسى برسطح مائل تشكيل ايديور. هواسى رطيب ولطيف اولوب، پورتقال و مرسين آغاجلرى آجيقده يتيشه بيليور. جايرلرى پك جوقدر. املاك حدودلرنده كى قره آغاجلريله الما آغاجلرى آطه يه بر اورمانلق منظره سنى ويريور. محصولاتى بغداى، آرپه، پيانى الما وسائره دن عبارت اولوب، اينكلرى جوق وجنسلرى پك ايىدر. اك اهميتلى اخراجاتى آيينه طاشلريدر. اهاليسى نورمان ايله كلت قوملرينك اختلاطندن متولد اولوب، كنديلرينه مخصوص اخلاق وعادتلرى واردر.

كرنك (Karnak) صعيد مصرك قنا مديريتنده و قنانك ٥٥ كيلومتره جنوب شرقيسنده اولەرق نيلك ساحل يمينندن ٥٠٠ مترەلك مسافەده واقع بر قريه اولوب، طيبه شهر شهير قديمنك خرابەلرى اوزرنده بولنديغندن، اخيراً ميدانه چيقاريلان پك مهم آثار عتيقەنك محل ظهورى اولمغله شهرت بولمشدر.

كرنك سيستان خطەسنده و سيستان مركزندن ٣ فرسخلق مسافەده بر كوچك قصبه اولوب نزهتگاه اتخاذ اولندينى واهاليسنك خوارجدن بولنديغى «معجم البلدان»ده مذكوردر.

كرنه اندلسده بر قصبه اولوب، بعض مشاهير اسلامك مسقط رأسى بولند. يعنى ياقوت حموى بيان ايديور.

كروخ هراتدن ١٠ فرسخلق مسافەده طاغلق بر محلده بر قصبه اولوب، اطرافنده باغ و باغچه و اورمانلرى چوق يرلر بولنديغنى اصطخرى بيان ايديور.

گرون سيواس ولايت وسنجاغنده وسيواسك ١٢٠ كيلومتره جنوبنده اولەرق فراته تابع تخمه چاينه دوكيلن كرون صويى اوزرنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ١٢٠٠ اهاليسى، ٣ جامع شريفى، رشديه وابتدائيه مكتبيله ارمنى وپروتستانلره مخصوص ايكى مكتبى، هفتەده بر قوريلور بازارى وشال، دوشمەلك، يورغان يوزى، شياق، چتارى وسائر يوك وباموق منسوجات دستكاهلرى واردر. منسوجات مذكوره بو صوك سنەلرده چوق ترقى ايدوب، رواج بولمغله، استانبوله وسائر طرفلره اخراج اولنور. اهاليسنك ٢٥٠ سى ارمنى و ١٥٠ سى پروتستان اولوب، قصورى مسلمدر.

— كرون قضاسى لوانك جنوبنده اولوب، شرقاً دارنده، شمالاً نفس سيواس، غرباً عزيزيه قضالريله، جنوباً دخى حلب ولايتنك مرعش سنجاغيله محدوددر. قره طاؤق، كويكوپران وتلين اسملريله ٣ ناحيه و ٤٠ قريه يى حاوى اولوب، ٢٠٩٢٥ ى مسلم، ٢٥٧٧ سى ارمنى، ٨٥٩ ى پروتستان، ٤٢٩ ى قتوليك و ١٩٣٢ سى روم اولق اوزره، ٢٦٧٢٢ اهاليسى واردر. اراضيسى عارضەلى اولوب، آنجق اودون وكمورقطعنه يارار بعض كوچك اورمانلرى واردر. اراضئ مزروعەسى، ٨٧٣١ يكى دونم اولوب، ١٢١٨٠ تارلە، ٣٣٧ چاير، ١٢٥٠ باغچه و ١٠٥ باغ واردر. قاؤن وقارپوزلريله سائر ميوه وسبزەلرى مشهوردر. مركز قضاده نسج اولندقلرى بيان اولنان شيلر بعض كويلرده دخى ياپيلير. حيوانات اهليەسى: قيون، كچى، تفتيك كچيسى، صيغير، خركله وسائرەدن عبارتدر. مركز قضادن كچن نهر مذكوره مرجانه مشابه بر الا باليق بولنور. داخل قضاده ١٢ جامع، ١١ مسجد، ٢ مدرسه، ٣٠ اسلام و ٢ خرستيان مكتبى، ٧ خان، ١ حمام، ٣٤٧ دكان، ٢٤ دكرمن، ١٠ چشمه و ٥٠٠ قدر منسوجات دستكاهى موجوددر.

كريد (Crète, Candie) آق دكيزده دولت عثمانيه يه تابع بيوك بر

جزيره اولوب، ٣٤° ٥٥′ ايله ٣٥° ٤٠′ عرض شمالى و ٢١° ١٠′ ايله ٢٤° طول شرقى آره‌لرنده ممتد اولور. شرقدن غربه بويى ٢٧٠ كيلومتره اولوب، ١٠ كى ١٢ ايله ٥٥ كيلومتره آره‌لرنده‌در. مساحهٔ سطحيه سى ٨٥٨٠ مربع كيلومتره اولوب، بحرسفيد جزايرى ميانده سيچليه و ساردنيه‌دن كوچك وقبرس وقورسيقه‌يه معادلدر. آطه‌لر دكيزينك جنوبنده اولوب، شرقاً قاشوط وكريه وردوس جزيره‌لريله آناطولى ساحلنه وغرباً سريغو آطه‌سيله موره شبه جزيره‌سنك منتهاى جنوبنه طوغرى بر صره تشكيل ايده‌رك، آطه‌لر دكيزيني آق دكيزك انكينلرندن آيريور. آوروپادن معدود اولوب، بو قطعه‌نك الك جنوبى محليدر. اهاليسى ١٩٢ ٢٩٤ كشى اولوب، ٤٨٧ ٨٨ سى مسلم، ٧٨١ ٢٠٤ ى روم، ٢٥٤ ى قتوليك، ١٧ سى پروتستان و ٦٤٦ سى اسرائيليدر. جزيره‌نك اسم اصلىٔ يونانيسى قريتى (Κρήτη) اولوب، (كريد) اسمى بوندن مأخوذدر. عربلر بنه بو اسم يونانيسنى (اقريطس) صورتنده تعريب ايتمشلردى. فرنكلر ايسه اكثريا اسكى مركزى والك بيوك شهرى اولان قنديه‌نك اسميله تسميه ايدوب، قرت (Crète) دخى ديرلر.

كريدك اراضيسى عارضه‌لى اولوب، شرقدن غربه بوينه ممتد اولان برصره طاغلر شمال وجنوبه طوغرى اتكلرينى وبعض قوللرينى اوزاده‌رق، بر چوق برونلر وچيقنديلر تشكيل ايديور، كه سواحلك پك كيرينتيلى چيقنتيلى اولمسنى موجب اولان حالى‌ده بودر. مذكور سلسلهٔ جبال اوچ يرده زياده ارتفاع كسب ايدوب، منفرد كبى كورينن اوچ طاغ تشكيل ايديور، كه برنلر آطه‌يى طولاً درت قسمه آيريورلر. برنلرك الك بيوكى والك مشهورى جزيره‌نك وسطنده والك كنيش يرنده بولنان (ايدا) و نام ديكرله (پسيلوريتى) طاغيدر، كه ذروه‌سى ٢٤٩٧ متره يوكسك اولوب، نصف اعلاسى منفرد صورتده يوكسلمكله، منظره‌سى پك عظمتلى اولوب، اوستندن گريدك ايكى جهتنده‌كى دكيزلر و آناطولى ويونان دخى گوزيكيور. اتكلرى وقوللرى پك واسع اولوب، ايكى جهتدن ساحله‌قدر واصل اولور، وشرق وغربدن آتى الذكر طاغلرك شعبه‌لريله برلشوب، سلسلهٔ جبالى تشكيل ايديورلر. يوقاريلرى اكثر موسملرده قارله مستوردر. ايكنجيسى جزيره‌نك غرب جهتنده بولنان (آسپرووونو) يعنى آق طاغ ويا اسفاكيه طاغيدر، كه (ايدا) قدر يوكسك كورينمورسه‌ده، ٢٣٧٤ متره ارتفاعى اولوب. بعض تخمين وحسابلره گوره‌ده (ايدا) دن يوكسكدر. بونك‌ده بعض قوللرى ساحله واصل اولدقدن صكره، برون شكلنده دكيزك ايچنده ممتد اولورلر. بونك اكثر جهتلرى پك صرب وبر طاقم غريب مغاره‌لرله چتين بوغازلرى حاويدر. اوچنجيسى جزيره‌نك شرق طرفنده واقع (لاشيد) طاغيدر، كه شرق جهتنده (ديكته) طاغيله‌دخى مربوط اولوب، آطه‌نك منتهاى شرقنه‌قدر اتكلرينى اوزاديرر. بونك‌ده الك يوكسك ذوره‌سى ٢١٥٤ متره‌يه بالغ اولير. بو اوچ طاغك آره‌لريله منتهاى شرق وغربده‌كى يرلر، بنه طاغلق وعارضه‌لى اولدقلرى حالده، نسبةً دها آچلق اولوب، بعض دوز محللرى دخى واردر. طاغلرك جنوبى مائله‌سى دها ديك وصرب اولوب، شمالى اتكلرى سطح مائل صورتنده ودها دوزدر. آره‌لرنده بعض طار وكوچك اووه‌لر دخى بولنوب، جزيره‌نك الك بيوك اووه‌لرى جنوبده مساره وشمالده كيدونيه اووه‌لريدر. سواحلى پك كيرينتيلى چيقنتيلى اولوب، شمال جهتنده برقاچ بيوك كورفز وقوبى واردر، كه باشليجه‌لرى غربدن باشلايه‌رق: كيسامو، حانيه، سوده، آرميرو، قنديه، ماليا، ميرابلا وسيتيا كورفزلريدر. ساحل جنوبيده يالكز بر بيوك كورفز واردر، كه (مساره) كورفزيدر. كوچك قوى ونيمانلرى ايسه حسابسز اولوب، على الخصوص ساحل شرقى و غربيسنده زياده‌در. برونلرينك دخى باشليجه‌لرى ساحل شمالده غربدن باشلايه‌رق: بوزه، اسپاده، تريپتى، مالقه، دراپانو، استاوروس، ديا، خرسونيوس،

آى يانى، فاهرومنى، سيدرو؛ ساحل شرقيده : سالونه؛ ساحل جنوبيده‌ده : غوترو ، ليتنوس ، نريو وسائره‌در . سواحلك قارشيسنده كريده يلحق برجوق كوچك آطه‌لر بولنوب، اك بيوكلرى جنوبده‌كى غاودوس، غايدورونيسى، قوقو، و شمالده‌كى استانديه ، پانيساده ، الاسه وسائره‌در . جزيره‌نك وسعتى بيوك انهار جريانته مساعد اولوب، اكثر مياه جاريه‌سى طاغلردن شمال وجنوب ساحللرينه اينن كوچك دره‌لردن وسيل صولردن عبارت ايسه‌ده، اك واسع اولان قسم وسطيسنده يعنى (ايدا) ايله (لاشيد) طاغلرى آره‌سنده اولدقجه اوزون برقاچ نهرى‌ده واردر. بونلرك اك بيوكى (يروپوتامو) در، كه لاشيد طاغلرينك غربى اتكلرندن نبعانله، مذكور سلسلهٔ جبال ايله اوراده ساحل جنوبى بونجه اوزانان قوقينه‌طاغى آره‌سنده آقه‌رق. وايكى طرفدن برجوق چايلر ونهايت (ايدا) طاغنك بعض چايلرينى دخى بعد الاخذ (مساره) كور. فزينه دوكيلور. بونك حوضه‌سنك شمالنده دخى ميلوپوتامو، غاس، پلاتيپرامه، آمنيسوس كبى بر قاچ نهر ساحل شماليه اينر . كريدك يالكز بر كولى واردر، كه رسمونك ٢٠ كيلومتره غربنده و آرميرو ساحلندن ٢ كيلومتره ايچريده واقع (خرما كولى) اولوب، بويى ايكى واكى بركيلو مترەدر. سوده و آرميرو ايله سائر بعض سواحلك قربلرنده برطاقم بطاقلقلر بولنيور.

كريد هواجه كرهٔ ارضك اك كوزل يرلرندن اولوب، كرك ساحل واووه‌لرنده وكرك طاغلرنده هواسى پك صاغلامدر. يازين ميزان الحراره ساحلده و اووه‌لرده دخى ٣٢ درجه‌يى تجاوز ايتمز؛ و قيشين وسطى درجهٔ حرارتى ٨ در . قيشين يالكز طاغلرده قار ياغوب، آچلق طرفلرنده يالكز ايكى آى قيش اولور؛ و شباط كيرنجه اورته‌لق چيچكلرله اورتيلير. يازين ياغمور ياغميوب ، صوك بهاره قيشين زياده‌جه ياغار . يازين اكثريا شمال شرقى وكيجه‌لرى جنوب شرقى، وقيشين جنوب غربى روزكارلرى اسوب ، چوق دفعه زياده شدتله هبوب ايدر. يالكز يوقاريده ذكر اولنان بطاقلقلر جوارنده يازين وصوك بهارلرده صيتمه عارض اولور. بعض طرفلرنده وعلى الخصوص شرق جهتنده مسكين علتى ده صيقجه كوريلور. طوپراغك اك منبت جنسى اولان اراضئ مترسبه يعنى صولرك ايندير دكلرى مواددن متشكل اراضيسى آنجق يكرميده بر نسبتنده اولوب، اكثر طرفلرى كلس وشيست ايله اراضئ بركانيه‌دن عبارتدر. طوپراغنك صويى محافظه ايتمك خاصه‌سى اولوب، بناءً عليه قوهٔ انباتيه‌سى زياده‌در. و پيكار وقيناق وچشمه كبى صوئوق ويك لذيذ صولرى چوقدر. طوپراغك قوهٔ انباتيه‌سيله هوانك لطافتى كريده‌ده هر نوع محصولات و حتى شكر قامشى ، چيويت وقهوه بيله يتشديرمكه مساعد اولديغى حالده، زراعتك اسكى وناقص بر اصوله‌اجراسى واراضى اصحابنك جهالت واهمالى بو قوهٔ طبيعيه‌دن پك آز استفاده اولنمسنى موجب اولور . شمديكى حالده ذخيره‌يه متعلق محصولاتى: بغداى، چاودار، آرپه، يولاف ومصردن عبارت اولديغى حالده ، كثرت و اهميتجه جزيره حاصلاتنك بشنجى درجه‌سنده‌در . اك برنجى حاصلاتى زيتون اولوب، اكثر طرفلرى زيتون آغاجلريله مستوردر؛ وهر نه‌قدر بو اشجار دخى ايكى سنه‌ده بر محصول ويريورسه‌ده ، كليتلى زيتون ياغى چيقاريلوب ، هم محلنده تنوبرات ومأ‌كولاتده قوللانيلير، هم پك چوق مقدارى اخراج و صابون اعمالنه دخى استعمال اولنور. پورتقال، ليمون، مندلينه، اوزوم، خروب وپلاموط زيتوندن صكره اك كليتلى محصولاتدندر. اوزومدن خيلى مقدار شراب ياپلدقدن صكره، قورو اوزوم دخى اخراج اولنور. بغداى محصولاتى سنوى يدى سكز مليون كيلو مقدارلرنده اولوب، اك جونى مساره اووه سنده حاصل اولور. بو محصول احتياجات محليه‌يه كفايت ايتميوب، خارجدن دخى جلب اولنور . يولاف دخى او مقدارده اولوب، آرپه ايسه يوكسك يرلرده وطاغلرك اوسته‌سنده دخى حاصل اولديغندن، دها زياده اولوب، اكثر اهالى آرپه اكمكى يرر. فاصوليه ، نخود وبقله يالكز شهرلرك جوارلرنده زرع اولنور. سبزه‌لرى پك چوق اولوب ، اهالى خدايى نابت بر چوق نباتات دخى طوپلايوب، زيتون ياغيله پيشيره‌رك يرلر. بر مقدار باموق وكتن ايله توتون دخى حاصل اولورسه‌ده، جنسلرى پك عادى اولوب، يالكز

رسمونك توتونى محلنجه مقبولدر. زيتونلقلرى بعض يرلرده بر قاچ كيلو متره سورر اورمانلر تشكيل ايديور، وجنسلرى پك ايى ايسه ده ، بونلره دخى بحق خدمت ايتمكلرندن، هر سنه محصول ويره ميورلر. ايى محصول ويردكلرى سنه جزيره ده ٥٥ مليون كيلويه قدر زيتون ياغى جيقارلديغى حالده ، ايرتسى سنه ١٢ مليونه اينر. حالبوكه ايى باقيله جق اولسه، هر سنه ايى محصول ويره جكنده شبهه يوقدر. باغلرى زيتوندن صكره جزيره نك بر منبع ثروتى اولق استعدادنده ايكن، بحق باقلمديغندن، وشراب اعمالى صنعتى ايى بيلنمديكندن، اوقدر استفاده اولنه ميور. مع هذا سنوى ايكى بچق مليون فرانق قيمتنده شراب ياپيلوب، ثلثانى اخراج اولنور. سائر ميوه لرك هر جنسى بر طرفنه مخصوص اولوب، الما، آرمود، جوز، بادم، كراز، آيوه وسائر ميوه لر دخى حاصل اولور. جزيره نك منتهاى شرقنده واقع (سيدرو) برونى قربنده خرما آغاجلرى براورمان تشكيل ايديورسه ده، ميوه ويرميورلر. طاغلرده چيچكلر پك چوق اولوب، بونلرك برندن (لادن) اخراج اولنور. لاشيد طاغلرنده كريد اوتى دينمكله مشهور معطر بر نبات بيتر. آنجق بو چيچكلرك چوغى ديكنلى اولديغندن، كويلىلر چيزمه ايله كزمك مجبوريتنده درلر.

كريدك اورمانلرى پك قيت اولوب ، مع هذا محلنه كوره مختلف اشجارى حاوى قوريلرى واردر. باشليجه اشجارى: يباني زيتون، پلاموط ميشه سى، خروب. چنار، كستانه، پرنار وسائره در. اسفاكيه طاغلرنده فستيق آغاجلرى دخى بولنور. جزيره نك معادنى دخى مفقود اولوب، يالكز بر ايكى يرنده لنكيت معدننلن اثرلر كورنمش ايسه ده، بونك دخى نه درجه لره قدر واردينى معلوم دكلدر. يالكز بيلكى طاشيله آچلمى ولوله جى چامورى بعض محللرنده موجوددر. قنديه ورسمو ايله سان نيقوله قربلرنده صوئوق وطوزلى معدن صولرى بولندينى كبى، (آنبيلوس) ده دخى پك نافع بر جليكلى صو بولنيور. سواحلده بر قاچ مملحه سى وار ايسه ده ، چيقان طوز احتياجات محليه يه كفايت ايتميور.

حيوانات اهليه سى: قيون، كچى، آت، استر، مرکب، صيغير وطوموزدن عبارت اولوب، آنجق مرعا وچايرلرى آز وغيركافى اولديغندن، صيغيرلرى پك چابوق قوت ووجوددن دوشدكلرى جهتله، يكيدن آناطوليدن جلبه مجبور اولدقلرى كبى، قيونلرى ده كوچك، پياغيلرى قبا واتلرى لذتسزدر. يالكز سوتلرى چوق ولذيذ ايسه ده، يازين صيجاقدن وبيه جك بوله مامقدن سوتلرى كسيلير. آتلرى دخى كوچك ايسه ده ، رهوان يوريمكله مشهوردرلر. استر كريد طاغلرينه پك الويريشلى بر حيوان اولوب، كثرتله قوللانيلير. زراعت ايشلرنده دخى آت و استر و مركبلرى ده قوللانيرلر. قيونلرى ٧٠٠٠٠٠ وكچيلرى ٢٠٠٠٠٠ راده لرنده در. طاؤق وهندىلرى ده چوق اولوب، قاز و اوردك نادر بولنور. حيوانات وحشيه سى پك آزدر. آريلرى چوقجه اولوب، خيلى مقدار بال وبالمومى چيقار. هله (آقروترى) نك بالى رايحهٔ طبيه سيله ولذتيله مشهوردر. شهرلرك اطرافنده وسائر بعض طرفلرده طوت آغاجلرى چوق ايسه ده، ايپك اخراجى صنعتى چوق تدنى ايتمشدر. بوده ايپك بوجكنك يرلى تخملرينى استعمال ايدوب، پاستور اصولنه رعايت ايتدكلرندن ايلرى كلمشدر.

صنايع محليه برنجى درجه ده زيتون ياغى اخراجيله صابون اعمالى اولوب، كريدك صابونى مشهور اولمغله ، قنديه ده ١٥ و حانيه و رسموده ٧ شر صابونخانه موجوددر ؛ وكليتلى صابون ياپيلوب ، اخراج اولنور . قيونلرك يوكى محلنده استعمال اولنوب، كويليلرك قوللاندقلرى شياق وعبا كبى قبا شيلردن ماعدا كوزل اخراملر دخى نسج اولنور. ياموقدن خاولى وپشتمال طاقملرى وايپكدن بعض انجه بزلر دخى ياپيلير. بر قاچ دباغخانه دخى بولنوب، سختيان اعمال اولنور . حانيه ده ايكى دمير دوكمخانه سى وبر قاچ نجار دكرمنى واردر. قيون وكچى سودندن پك لذيذ و مقبول بر نوع پنير ياپيلير، كه كريد پنيرى دينمكله معروف اولوب، سنوى ايكى مليون قيه دن زياده پنير چيقار.

جزيره نك تجارتى سنوى ٥٥ مليون فرانق راده لرنده اولوب ، ادخالات و اخراجاتى همان مساويدر. باشليجه اخراجاتيله سنوى تقريبى قيمتلرى بروجه آتيدر:

١٣ ٠٠٠ ٠٠٠	فرانق	زيتون ياغى
١ ٨٠٠ ٠٠٠	»	صابون
١ ٧٠٠ ٠٠٠	»	شراب
١ ٦٠٠ ٠٠٠	»	خروب
١ ٠٥٠ ٠٠٠	»	درى
٥٠٠ ٠٠٠	»	پورتقال، ليمون وسائره
٣٠٠ ٠٠٠	»	پلاموط
٣٠٠ ٠٠٠	»	قورى اوزوم
٢٣٠ ٠٠٠	»	بادم
٢٠٠ ٠٠٠	»	پينير
١٦٠ ٠٠٠	»	خام ايپك
٦٠ ٠٠٠	»	احرام
٦٠ ٠٠٠	»	لادن
٥٠ ٠٠٠	»	چام قبوغى
٤٠ ٠٠٠	»	٠٠٠
٣٥ ٠٠٠	»	بيلكى طاشى
٣٠ ٠٠٠	»	كميك وپچاوره
٢٨ ٠٠٠	»	ايپك قوزه‌سى
٦ ٠٠٠	»	ميانه كوكى
٤ ٠٠٠	»	كريد اوتى
٢٠٠ ٠٠٠	»	مواد متنوعه

كريدك بيوك اسكله‌لرينه عثمانلى ولويد ويونان واپورلرى مقنن صورتده ايشلدكلرى كبى، برجوق اجنبى تجار واپورلرى ويلكن كميلرى ده ايشلر. كريدك تجارتى صرف بحرى اولوب، اسكله‌لردن آطه‌نك ايچ طرفنه ويا بر ساحلدن ديكر ساحله منتظم يوللر يوق حكمنده‌در. يالكز حانيه‌دن سوده يه‌قدر كوچك بر آرابه يولى بولنوب ، سائر يوللرى آنجق استر يورويه بيله جك حالده‌در. نهرلرك اوزرنده اسكى ويكى كاركير واخشاب برجوق كوپريلر موجوددر.

كريدليلر فوق العاده ذكاوت واستعداده مالك اولوب، على الخصوص تجارتده بيوك مهارتلرى واردر. بوخصوصده مسلمانلر خرستيانلردن ايلرى اولوب ، جزيره‌نك اهالئ مسلمه‌سى دها چاليشقان و دها زياده تجارت و صنايعله مشغول و بناءً عليه دها زنكيندرلر؛ واملاكك چوغى مسلمانلرك النده‌در . آنجق كرك مسلمانلرى وكرك خرستيانلرى نفاق وتفرقه‌يه مائل وتعصبله متصف اولدقلرندن، اسكيدن برى بينلرنده امتزاج ايده‌مه‌مكده‌در، وايچلرنده فساد اكسيك اولمامقده‌در. خرستيانلرى اكثريت اوزره يونان تربيه‌سنه مائل اولدقلرى حالده ، مسلمانلرى مدنيت اسلاميه وعنصر عثمانى‌يه ميلان ايدوب ، مكتبلرنده تركجه وعربى و فارسى تحصيل ايدرلر . مسلمانلرك رشديه وابتدائيه و خصوصيه اولەرق ١٧٣ مكتبلرى اولوب، بونلره ٦٠٢٦ شاكرد دوام ايدر. رومەلرك دخى ٤ اعداديه ورشديه ٢٩٢ ذكور و ١٠ اناث ابتدائيه مكتبلرى اولوب، جمله‌سنده ١٥ ٧٩٠ طالب وطالبه بولنور . قتوليكلرك ٤ مكتبيله ٣٤١ طالب وطالبه‌لرى و يهوديلرك بر مكتبلريله ٤٦ شاكردلرى واردر . بتون جزيره‌نك مكاتب مختلفه‌سى ٤٨٤ و دوام ايدن طالب وطالبه‌لر ٣٢ ٢٠٣ عددلرينه بالغ اولور. جزيره‌ده حكومته عائد برمطبعه بولنوب ، برى تركجه و ديكرى روجه ايكى رسمى غزته چيقيور. بوندن بشقه حانيه‌ده تركجه حروفاتلى ايكى وروجه حروفاتله بر، قنديه‌ده روجه ايكى وتركجه بر، رسموده دخى روجه بركه جمعاً آطه‌ده ٨ مطبعه بولنوب، مذكور رسمى غزته‌لردن بشقه حانيه‌ده ايكى تركجه وايكى روجه، قنديه‌ده ايكى روجه وبر تركجه ورسموده بر روجه ، كه جمعاً ١٠ غزته نشر اولنيور . جمعيات علميه ، مؤسسات خيريه ، تياترو وسائره كريده مفقود اولوب، قابل اقامت مسافرخانه‌لرى دخى ٤ عددنى تجاوز ايتمديكى حالده، تنبلك وخيلازلق مركزى اولان قهوه‌لريله ميخانه‌لرى پك چوقدر.

كريد بر ولايت صورتنده اداره اولنوب ، مركزى حانيه شهرى اولديغى حالده، ولايت بروجه آتى ٥ سنجاغه منقسم و ١٧ قضا، ٥٠ ناحيه ، و ١١٠٨ قريه‌يى حاويدر :

سنجاق	قضا	مقدار نواحى	مقدار قرا
حانيه	كيدونيه	٧	٦٩
	كيسامو	٦	١٦٥
	سلينه	٣	٤٨
قنديه	مالويز	٠	٦٠
	بديه	٠	٩٣
	كنوريومع برغوليچه	٠	٧٠
	ريزومع منوفاج	٠	١٢٠
رسمو	رسمو	٠	٨٧
	ميلوپوطمو	٠	١٠٠
	آمارى	٠	٤٥
لاشيد	لاشيد	٨	٣٥
	يره‌پتره	٤	١٦
	اويانو	٣	١٦
	استيه	٥	٦٣

سنجاق	قضا	مقدار نواحى	مقدار قرا
اسفاكيه	اسفاكيه	٦	٥٦
	آيوقرون	٤	٢٣
	آى واسيل	٤	٤٢
جمعاً		٥٠	١١٠٨

اهالينك سنجاقلره تقسيمى بروجه آتيدر:

سنجاق	مسلمان	قتوليك روم	قتوليك پروتستان	يهودى	جمعاً
حانيه	٢١ ٥٩٨	٤٣ ٤٤٩	٢١٥	٥٢٥	٦٥ ٧٨٧
قنديه	٣٧ ٧٦٩	٥٥ ٢٤٤	٥٤	٥٢	٩٣ ١١٩
رسمو	١٥ ٩٤٦	٣٣ ١٠٥	٩	٣١	٤٩ ٠٩١
لاشيد	١٠ ٣٦٠	٤٣ ٣٧٦	٠	٣٨	٥٣ ٧٧٤
اسفاكيه	٢ ٨١٤	٢٩ ٦٠٧	٠	٠	٣٢ ٤٢١
جمعاً	٨٨ ٤٨٧	٢٠٤ ٧٨١	٢٨٧	٦٤٦	٢٩٤ ١٩٢

كريد جزيره‌سنك اك بيوك معموره‌سى قنديه شهرى اولوب، جزيره‌نك وسطنده دخى بولنمغله، اسكيدن مركزى ايدى. بعده حانيه مركز ولايت اتخاذ اولنمش ايسه‌ده، ينه قنديه دها بيوك و دها تجارتكاهدر. قنديه و حانيه‌دن صكره اوچنجى معموره‌سى رسمو اولوب، ديكر ايكى سنجاغك مركزلرى اولان اسفاكيه ولاشيد ايله قضا مركزلرينك چوغى‌ده اولدقجه معمور وتجارتكاه قصبه‌لردر. مع هذا كريد وقتيله شمديكى حالندن چوق معمور واهاليسى شمديكى مقدارك بر قاچ مثلى راده‌لرنده بولنمش اولديغندن، قراسى آزالمش وكوچلمشدر. وندكليلردن قالمه اولان قلعه‌لريله ليمانلرندن وروماليلردن قاله كوپرى و صو يولى كبى بعض شيلردن بشقه آثار عتيقه‌سى يوق حكمنده‌در. جزيره‌نك ايچنده ١٧٥ جامع شريف، ١٩ تكيه ١٠٠٠ى متجاوز كليسا، ٣ حاوره، بلديه دوائرينه عائد ٢ خسته‌خانه‌ايله ٤ عسكرى خسته‌خانه‌سى بولنيور. ولايتك كمرك حاصلاتنك جزيره‌يه عائد نصفيله برابر واردات سنويه‌سى ١٠ ١٧٨ ٠٠٠ ومصارف محليه‌سيله ديون فائضى و رأس المال تأديياتى ١٢ ٨٠٧ ٤٢٩ غروشه بالغ اولوب، بودجه‌سنك ايكى بچق مليون غروشدن زياده آجينى واردر.

كريدك اسكيدن برى اصل يرلى اولمق ادعا سنده بولنان بر صنف اهاليسى اولديغى حالده، پك اسكى زمانلرده پلاسج، هلن، دوريان وفريجيان جنسيتلرينه منسوب بر چوق اقوام دخى جزيره‌يه دخول ايده‌رك، اهالئ اصليه ايله قاريشمشلردى. بعده فنيكه‌ايلر جزيره‌يه يناشوب، خرافات آميز برروايته كوره، فنيكه‌لى برقهرمان كريدى اهاليسنه مسلط اولان بر طاقم جانورلردن تطهير ايتمش؛ و فنيكه‌ليلر بو جزيره‌يى مبدأ حركت اتخاذ ايده‌رك، اورادن آفريقا سواحلنه واسپانيه‌يه تجاوز ايلمشلر ايدى. بعده (مينوس) اسمنده بر واضع قانون ظهور ايدوب، آوروپا قطعه‌سنده برنجى اولەرق، بر طاقم قوانين ونظامات وضع ايله، جزيره اهاليسنى راحت براقميان قاريه‌لى وللك قورصانلرك حقندن كلەرك، بونلرى رام وكندينه متفق ايتمشدى. كريدك قوۀ بحريه‌سنى وسفائنى‌ده تزييد وتقويه ايله، بتون جزاير بحر سفيده وحتى سيچليه‌يه‌ده حاكم اولمش؛ و آناطولى سواحلنده ده بعض مهجرلر تأسيس ايلمش ايدى. مينوسدن صكره كريد بر طاقم حكومات صغيره‌يه منقسم اولوب، قوت ومكنتنى غائب ايتمش؛ وكريدليلر يونانيلرك نه‌ايرانيلره قارشى ونه‌ده بينلرنده اولان محاربه‌لرينه قاريشميوب، يالكز معاشه قاوشى اك زياده ويرنك خدمت عسكريه‌سنده بولنەرق، تيركشلكده‌كى مهارتلريله شهرت بولمشلر ايدى. روماليلر جهانكيرلكه چيقدقلرنده، سردارلرندن (قايچيليوس متلوس) كريدليلرك انقسام وتفرقه‌سندن بالاستفاده، جزيره‌يى قولايلقله ضبط، وبو مناسبتله (قريتيقوس) لقبيله تلقب ايتمشدى. روما دولتنك وبعده بيزانسك تحت حكومتنده ايكن، كريد شايان تذكار اوله‌جق هيچ بر وقوعانك محل ظهورى اولميوب، كريدليلر خرستيانلغك ظهور وانتشارى صره‌لرنده بو دين جديدى قبول ايتمشلردى. يرنجى قرن هجرى اوائل سطنده ومعاويه زمانىنده اسلام دونماسى كريده يناشمغه باشلايوب، دولت اميه‌نك انقراضنه‌دك واوائل دور عباسيده متعدد هجوملر وموقت فتحلر وقوع بولدقدن صكره، نهايت مأمون خليفه زمانىنده ٢١٠ تاريخنده (ابو حفص عمر) جزيره‌يى قطعياً فتحه موفق اولمش؛ وتاريخ مذكوردن اعتباراً ١٣٥ سنه كريد ادارۀ اسلاميه تحتنده بولنوب، اورادن عربلر جزاير بحر سفيده ويونان وروم ايلى وآناطولى سواحلنه دخى تجاوز ايتمشلر ايدى.

بو اثناده عربلر جزیره‌نك ساحل شمالیسنده واقع کوزل بر برنده (خندق) اسمیله بر شهر تأسیس ایتمشلردی، که قندیه شهری اولوب، اسم حاضری ده (خندق)دن غالطدر . ایکنجی رومانك زمانسنده بعده ایمپراطورلق موقعنه تصعد ایدن نیکفور فوقاس ۳۵۰ تاریخ هجریسنده قوتلی برعسکرله هجوم ایده‌رك، خندق (یعنی قندیه) شهرینی ۱۰ آیلق محاصره‌دن صکره ضبط ایتمش؛ واوئی متعاقب جزیره‌نك سائر طرفلرینی ده اله کچیرمش ایدی . دردنجی اهل صلیب سفرنده کرید (مونتفراب) مارکیسی (بونیفاس)ه ویریلوب، بوده ۱۲۰۴ تاریخ میلادیسنده مبادلةً وندیکلیلره تسلیم ایتمشدی. وندیکلیلر جزیره‌یه مالك اولورلرکن بونی جنویزلره وناقسوس دوقه‌سی (مارق سانودو)یه قارشی مدافعه‌یه مجبور اولدقلرندن، بسبتون مالك اولمق‌ایچون قندیه‌یه ۵۴۰ وندیکلی عائله‌سی نقل واسکان ، وکرك شهر مذکوری کرك سائر نقاط مهمه‌سنی تقویه و تحکیم ایتمشلردی. ۱۰۵۵ تاریخنده جنتمکان سلطان ابراهیم خان‌زمانسنده عثمانلی دونمامسی کریده یناشوب، حانیه‌یی ۵۷ کونلك محاصره‌دن صکره فتح ، و قندیه‌یی ده ۱۰۵۸ دن ۱۰۸۰ تاریخ هجریسنه‌دك ۱۲ سنه‌لك محاصره‌دن‌صکره ضبط ایتمشلردی. وندیکلیلرسوده واسپینه‌لونغه و غرابوزه اسکله‌لرینی بر مدت دها محافظه ایدوب ، نهایت بونلری‌ده بربرر تسلیمه مجبور اولغله، بتون جزیره ممالك‌عثمانیه دائره‌سنه داخل اولمشدر. او وقتدن اعتباراً کرید سکون و واسایشده بولنمقده ایکن ، یونانك استقلالنی منتج اولان روم عصیانی صره‌سنده کرید خرستیانلری دخی عصیان، وبعده عصیانلرینی دفعاتله تکریر ایتمشلر ایسه‌ده، کندیلرینك و جزیره‌نك خرابیتی موجب اولمقدن بشقه برنتیجه استحصال ایتمه‌مشلردر . محمد علی پاشا مرحومك زمانسنده اداره‌سی مصره ترك اولنه‌رق، بعده طوغریدن‌طوغری‌یه ادارهٔ عثمانیه‌یه اعاده‌اولندقده، مشارالیه طرفندن تعیین ایدلمش اولان آرناؤد مصطفی پاشا کرید والیلکنده ابقااولنه‌رق، اوتوز سنه جزیره‌یی اداره ایتمش ، و (کریدلی) دیمکله شهرت بولمش ایدی . مقدما جانب دولتدن کریدلیلره برخیلی امتیازات ویریلوب، برقاچدهاختیارلقلرینی موجب‌اولمه‌جك بر اداره‌یه نائل اولمش ایکن. بونك دخی قیمتنی بیلمیوب ، یکیدن عصیان ایتمش؛ و بلاموجب مسلم وطنداشلرینی اتلافه قالقیشوب، بینلرنده‌کی منافرتله جزیره‌یی تخریبله برابر کندیلری محو اولمشلردر. بو سطرلری یازمقده اولدیغمز اشبو ۱۳۱۵ تاریخنده دخی کرید هرج و مرج اولوب، عصیان باصدیرلمش ایسه‌ده، هنوز استراحتی بر یوله قونیله‌مامشدر.

کریدلی { مصطفی پاشا، حسین پاشا وسائره. [اسم مخصوصلرینه مراجعت بیوریله.]

کریشنا { (Krichna) هند برهمنلرینك معبودلرندن اولوب، اساساً بشر اولدیغی حالده، (یخنوس) نام معبود معنویلرینك سکزنجی تجسمندن حاصل اولدیغنه اینانیرلر . کویا (واسودوا) ایله زوجه‌سی (دوا کی) دن متولد اولوب. چوبانلر میانده بیومش؛ وتجارب بدنیه وحربیه‌ده کسب مهارت ایدوب، کندیسنی اتلاف ایتمك ایستین عموجه‌سی (ماتورا) حکمداری (کانسا) بی‌قتل ایتدکدن‌صکره، بونك انتقامنی آلمق ایستینلرك اتفاقنه قارشی طوره‌میوب ، (ماتورا)بی ترکله، کویا (کج) کورفزنده موجود ایکن زلزله‌دن باتمش اولان (دواروانی) جزیره‌سنی مقر اتخاذ ایتمش؛ وبعده برادری (بلاراما) ایله برابر بر چوق فتوحات ایدوب، (روکمیم) اسمنده ینه بر معبوده‌نك تجسمندن حاصل کوزل بر قیزی دخی قاپه‌رق، تزوج ایتمش. کریشنانك حکایه‌لرینی حاوی (ووپادا) نام شاعرقدیم طرفندن نظم اولنمش (بها کواته پورانه) اسمنده‌برمنظومه بولنوب، برهمنیلرك کتب مقدسه‌سندن معدوددر. هندستانده بواسمله بر بیوك ایرماق دخی بولندیغندن ، ابتدا ایرماغك کندیسنه عبادت ایتمش اولدقلری . وبعده بوکا بر بشریت والوهیت صفتی ویریله‌رك، حکایهٔ مذکوره ایجاد ایدلمش اولدیغی آکلاشیلیور.

کریشنا { (Krichna) هندستانك دکن قطعه‌سنده بربیوك ایرماقدر، که (کوداوری)ایرماغیله‌متوازیاً واونك جنوب‌جهتنده غربدن شرقه آقه‌رق، قطعهٔ مذکوره‌یی عرضاً همان بر یاندن بر یانه قطع ایدیور. ′۱ °۱۸ عرض شمالی ایله ′۲۱ °۷۱ طول‌شرقیده هندستانك بحرعمانده

کی ساحل غربیسندن تقریباً ٦٥ کیلومتره ایچریده و ۱۳۷۰ متره‌لك ارتفاعده غربی (کات) سلسله‌سنك شرقی اتکلرندن نبعانله ، بر طاقم شلاله‌لر تشکیل ایده‌رك، اووه‌یه دوشدکدن صکره، جنوب شرقی‌یه طوغری آقه‌رق، (کولاپور) نهرینی و دیکر بر چوق چایلری اخذله ، خیلی‌بیودیکی حالده، شرقه براز دها میلانله ، نظام دولت اسلامیه‌سنك حدودینه کیرر؛ وبو مملکتك ایچنده بیوك بر شلاله دها بالتشکیل شرق شمالی‌یه و بعده ینه شرق جنوبی‌یه طوغری دونه‌رك ، صولدن کندیسندن اوزون اولان (بهیما) ، و نظامك حدود جنوبیه‌سنه واصل اولنجه ، بو حدودی تعقیب ایده‌رك کلن (تونکابهادره) نهرلرینی آلیر؛ واورادن اعتباراً نظام حکومتك خط حدودینی تعقیبله، شرق و شرق شمالی‌یه طوغری آقه‌رق، وصولدن بر طاقم چایلر آله‌رق، نهایت نظام حدودینی ترکله، مدراس اداره‌سنه داخل اولنجه، دکن بایله‌لرندن آشاغی‌یه اینوب، اووه‌یه دوشر، وجنوب شرقی‌یه طوغری آقه‌رق، واسع بر دالیه بالتشکیل بنکاله کورفزینه دوکیلور. منصبی (کوداوری) ایرماغنك منصبنه پك قریب اولوب ، الك یقین قوللری بربرندن آنحق ٤٠ کیلو متره‌لك دوز وآچلق بر اووه ایله آیرلمشدر؛ وسیر سفائنه صالح بر جدول ایله بینلرنده اختلاط ایدرلر. مجراسی تقریباً ۱۲۸۰ کیلومتره طولنده اولوب، حوضه‌سی ۲٤۰۰۰۰ مربع کیلومتره وسعتنده‌در. قوراقلق موسملرنده ثانیه‌ده ۳۲ و فیضاننده ۳۳٦۳۰ مکعب متره‌صودوکر. چوق قوم وطوپراق‌سورو. کلیوب، دالیه‌سی کیتدکجه دکیزك ایچنه طوغری اوزانمقده‌در. یالکز منصبنه قریب بعض جدوللری سیر سفائنه صالح اولوب، یوقاری طرفلرنده‌کی شلاله‌لر وسرعتلی جریانلر بوکا مانعدر . یالکز اهالئ محلیه کلك وصال ایله سیر ایده‌بیلیورلر. یتاغنك قسم‌اعظمی درین‌اولدیغندن، سق‌اراضی‌یه‌ده چوق یارامیور. مع هذا هندولر نظرنده مقدس عد اولنوب، منبی عادتا بر معبد اتخاذ اولنه‌رق، هر وقت زوارله محاط بولنور .

کریم الدین (ابن المعلم قاضی — بن هبةالله بن السدید المصری)

مشاهیر وزرادن اولوب، مصرده حکومت سورن ممالیك اتراکدن ملك ناصر محمد بن‌قلاوونك وزیری ومدبر اموری ایدی. حکمدار مشارالیه رتق‌وفتق اموری صاحب ترجمه‌نك ید اقتدارینه ترك ایتمکله، کندیسی مملکتی حسن اداره‌یه و اجرای عدالته موفق اولمش؛ وکرم وسخاوت وعلو جنابله شهرت بولوب، مصرده وحجازده برچوق خیرات ومبرات ترك ایتمشدر. بعده هر نصلسه حکمدار مشارالیهك غضبنه اوغرایوب ، اسوانه تبعید اولنمشدر . و وفاتی ۷۲٤ ده واقع اولمشدر. کرم و سخاوت و عدل وحقانیتی حقنده بر چوق نوادر منقولدر .

کریم خان (قرن اسبق اواخرنده ایرانده ظهور ایدن (زند) دولتنك مؤسسی اولوب، کندیسی نادرشاه دولتی رجالندن اولمغله، مشارالیهك وفاتنده تأسیس ایتدیکی دولتی اداره وادامه ایده‌جك وارثلری قالمدیغندن، صاحب ترجمه منسوب اولدیغی زند قبیله‌سندن بر فرقهٔ عسکریه تنظیم ایده‌رك، ایرانك فارس جهتنی ضبط ایتمش؛ وعادل ومتصف ومحب معارف و ترقی بر ذات اولمغله، هرج ومرجدن بیزار اولان ایرانیلر کندیسنه‌میل ایتمشلرسه‌ده، خراسان جهتی نادرشاهك ورثه‌سنده وبحرخزر سواحلی جهتی قاجار قبیله‌سنك رئیسی اولان حسن خانك تحت غلبه‌سنده بولند . یغنیدن ، یالکز فارس ایله عراق عجمك بعض طرفلرنده حکمی جاری اولمق اوزره ، ۱۱۷۳ تاریخندن ۱۱۹۳ تاریخنه‌دك ۲۰ سنه حکومت سوردکدن ، و ارباب علم وهنری یانته جلبله، پایتخت اتخاذ ایتدیکی شیرازی خیلی توسیع وتزیین، وصنایع وتجارتی ارقا ایتدکدن صکر ، ۸۰ یاشنده وفات ایدوب، نسلندن ذکی خان و صادق خان آزر مدت و علی مراد خان دخی بروقت حکم سورمشلرسه‌ده، اوصاف مطلوبه ایله متصف اوله‌مدقلرندن، نهایت وزیرلری بولنان لطف علی خان ادارهٔ اموری الینه‌آلوب، ایرانك شمال جهتلرنده کسب مکنت ایتمش اولان آقا محمد خان قاجاره قارشی بر مدت مقاومت ایده‌بیلمش ایسه‌ده ، نهایت ۱۲۰۸ تاریخنده بونك دخی مغلوب اولمسیله، زند دولت موقته‌سی منقرض اولوب، بتون ایران قاجار خاندانه کچمشدر.

كرينه (Kérynia) قبريس جزيره‌سنك ساحل شماليسنده قضا مركزى بر قصبه اولوب ، لفقوشه‌نك او جهتده اسكله‌سى ايسه‌ده، اوكى صيغ وآچيق اولديغندن، ايلريلميوب، بالعكس اسكى حالندن دخى تدنى ايتمشدر . — قضاسنك مساحهٔ سطحيه‌سى ١٥١١ مربع كيلو- متره واهاليسى ٢٨٤٦٥ كشى اولوب، ٩٥٠٠ى مسلمدر. قضا داخلنده بر چوق مدن قديمه ويرا- نه‌لرى مشهوددر .

كريون نيلك اسكى قوللرندن برينك اسمى اولوب ، بونك كنارنده عمرو بن العاص مصرك فتحنده روم عسكريله بيوك بر محاربه‌ايده‌رك، غلبه قزانمشيدى .

كزك سجستانده (سنارود) ه تابع بر نهر اولديغى « معجم البلدان » ده مسطوردر.

كزنا آذربيجانده مراغه‌دن ٦ فرسخلق مسافه‌ده برقصبه اولوب، مجوسيلره مخصوص بيوك بر آتشكده‌سى وكيخسروك بنا- كرده‌سى اولان يوكسك بر قصرى اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور .

كزه [« جزه » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

كزيريم نابلسده طوائف يهوددن سامره طائفه‌سنك عبادتنه مخصوص بر بنا اولوب، زعملرنجه حضرت اسحق (عم) ك بو معبده ذبحى قصد اولنديغى كتب عربيه ده مسطوردر.

كس ماوراء النهر ده واقع (كش) قصبه سنك اسم معربيدر . — ياقوت حموى بو اسمله سند ده دخى بر قصبه اولديغنى علاوه ايديور .

كسانوقراطس [« اكسنوقرات» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

كسائى (ابوالحسن على بن حمزه) مشاهير ادبا ونحويوندن و قراء سبعه‌دن اولوب، نحو ولغت و قرائتده زمانك امامى ايدى. عن اصل اسد قبيله‌سندن اولوب، كوفه‌يه و بعده بصره‌يه كيده‌رك، علماى عصرندن قرائت و نحوو لغت اوكرنمش؛ وبعده برمدت دها عربانك ايچنه دونوب، بونلرك سويلدكلرى لسانده‌كى فصاحت و بلاغته دقت ايده‌رك، اكمال معلومات ايتمشدى . ابو جعفرالرواسى، معاذالهراء، حمزه‌الزيات ، سليمان بن راقم، ابوبكر بن عياش، سفيان بن عينيه‌دن وسائر مشاهيردن اخذ وتعلم ايدوب، كنديسندن دخى بر چوق ذوات استفاده ايتمشلردر. مشهور (فراء) دخى جملهٔ طلبه‌سندندر . هارون الرشيد طرفندن اوغلى امينك مربيلكنه نصب اولنمشدى . سيبويه ومبردله ومشاهير فقهاء حنفيه‌دن محمد بن الحسن ايله صحبت وماجرالرى واردر. ١٨٩ و يا ١٨١ تا- ريخنده هارون‌الرشيدك معيتنده (رى)ده ايكن مشار اليه محمد بن‌الحسن ايله برگونده وفات ايدوب، اوراده دفن اولنمشدر . حتى هارون الرشيدك او كون: « اليوم دفنت الفقه‌والعربيه » ديديكى مشهور- در. كسائينك اك معروف تأليفاتى بروجه آتيدر : « كتاب معانى‌القرآن »، « كتاب مختصرفى‌النحو » ، « كتاب‌القراآت »، « كتاب العدد » ، « كتاب مقطوع القرآن وموصوله »، « كتاب النوادر »، « كتاب‌الهجاء »، « كتاب‌المصادر » .

كسائى (حكيم مجدالدين ابو اسحق) ايران قدماء شعرا و علماسندن و رودكينك معاصرلرندن اولوب ، مرولى ايدى. تخصيص علم صرفه انتسابى وار ايدى. بر مدت آل سامان وسلاطين غزنين‌خدمتنده‌بولنوب، بعده تصفيهٔ درون جهتنه ميل ايله، كوشهٔ قناعته چكلمشيدى. شو ايكى بيت جملهٔ اشعارندندر:

دستى از پرده برون آمدچون عاج سفيد
كفتى ازميغ همى تيغ زند زهره و ماه
پشت دستى بمثل چون شكم قاقم نرم
چون دم قاقم سركرده انكشت سياه

كستل آيدين ولايت‌وسنجاغنده‌كى نازللى قصبه‌سنك اسكى‌اسمى‌اولديغى كبى، قونيه ولايتنك تكه سنجاغنده وآنطاليه‌نك شمالنده دخى بو اسمله بر كول وكنارنده برقريه و خدا- وندكار ولايت وسنجاغنده دخى بيوك بر قريه او- لوب، غازى سلطان عثمان خان طرفندن فتح او- لنمشدى. بوكا كستلك دخى ديرلر.

كسروان جبل لبنان‌متصرفلغنده‌وبيروتك شمالنده همنامى اولان كورفزك

اطراقنده بر قضا اولوب، ١٠ ناحیه و ٢٢٦ قریه‌دن مرکب اولدیغی حالده، ٤٧٩٠ اهالیسی واردر، که بونلردن ٣٦٦ سی مارونی، ٣٤٣٦ سی متولی، ١٠٠٤ ی اورتودوقس روم، ٦٠٤ ی قتولیك روم و ٣٨٠ ی مسلمدر. مرکزی (غسیر) قریه‌سیدر. اراضیسی طاغلق ایسه‌ده، پك منبت اولوب، خیلی ذخیره وسائره حاصل اولور. باغلری‌ده چوق اولوب، شرابی مشهوردر. طوت آغاجلری کلیتلی اولوب، خیلی مقدار ایپك قوزه‌سی چیقار. بر قاچ چایی اولوب، مذکور قویه‌دوکیلور.

کسری ١ } خسرودن معرب ویا غلط اولان بو اسم ساسانیان سلاله‌سندن اولان ایران قدیم ملوکنه وعلی الخصوص نوشیروانك صکره کیلره تعمیم اولنوب، روم امپراطورلرینه قیصر وچین حکمدارلرینه فغفور و خاقان دینلدیکی کبی، بونلره دخی کسری دینلیردی.

کسریه } (Kastoria) آرناؤدلقده مناستر ولایتنك کوریجه سنجاغنده و کوریجه‌نك ٤٥ کیلومتره شرق جنوبیسنده اولهرق همنامی اولان کولك ساحل غربیسنده وکولك ایچنه اوزانمش بر شبه جزیره‌نك اوزرنده واقع قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٨٠٠٠ اهالیسی، ٧ جامع شریفی، ٣ تکیه‌سی، ٢ مدرسه‌سی، ١ رشدیه و ٣ صبیان مکتبی، ٢ کلیسای، بر حاوره‌سی، بر روم و بر اسرائیلی مکتبی، ٥١٢ دکانی، ٣ خانی، ٢ حمامی وساعت قله‌سی واردر. هوای قیشین معتدل اولوب، یازین صیتمه‌لیجه‌در. قصبه‌ده کورکیلك صنعتی پك ایلری اولوب، کلیتلی و ایی کورکار اعمال وهر طرفه ارسال اولنور. اسکی بر قصبه اولوب، اسم قدیمی (کلترون) در. اسکی سور وقلعه‌سنك بعض خرابه‌لری باقیدر. بوقصبه‌ده ترکجه، آرناؤدجه، بلغارجه، اولاخجه، رومجه و یهودیجه اولهرق آلتی لسان سویلنمسی غرائبدندر.

— کسریه قضاسی کوریجه سنجاغنك جنوب شرقی قسمنی تشکیل ایدوب، غرباً قولونیه، شمال غربی جهتندن نفس کوریجه قضالریله شمال شرقی طرفندن مناستر، شرق جنوبی جهتندن سرفیجه سنجاقلریله، غرب جنوبی طرفندن دخی یانیه ولایتیله محدوددر. خوروپشته، کلیسوره وبوبوچقوناحیه‌لریله برابر ١٢٠ قریه‌یی حاویدر. اهالیسی ٤٥٩٩٤ کشی اولوب، نصفی بلغار و نصف دیکری اسلام وخرستیان اولهرق آرناؤد، اولاخ، روم و یهودیدر. اراضیسی طاغلق اولوب، غرب جهتنده (غراموس)، جنوب جهتنده [(پیندوس)، شرق طرفنده‌ده نرچقه سلسله‌لرینك اتکلری اوزانیور. بو طاغلردن اینن صولرك برطاقمی کسریه کولنه دوکیلور، وچوغی بالاجتماع، مذکور کولك آیاغنی دخی آله‌رق، ایچه قره‌صویی تشکیل ایدرلر، که سلانیك کورفزینه دوکلك اوزره، جنوب شرقیه طوغری آقه‌رق، سرفیجه سنجاغنه کیرر. انهار مذکوره‌نك وادیلرنده بر خیلی منبت یرلری‌ده اولوب، حبوبات متنوعه ایله بعض میوه‌لر حاصل اولور. اولاخلر وسائر اهالی طاغلرده‌کی مرعالرده کلیتلی قیون و سائر حیوانات بسلیوب، قیشین قیشلاقلره ایندیررلر. صنایع محلیه مرکزده‌کی کورکجیلکله یوکدن شیاق، عبا، ولنجه‌کبی شیلر نسجندن ویاغ وپینیرله شراب اعمالندن عبارتدر. قضانك واردات سنویه‌سی ٤٣٠٠٠ و مصارف محلیه‌سی ٣٥٠٠ عثمانلی لیراسی راده‌لرنده‌در.

— کسریه کولی غیر منتظم صورتده مدور الشکل اولوب، قطری ٩ کیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ٥٠٨٠ یکی دونمدر. سطحنك حذای بحردن ارتفاعی ٦٢٤ متره اولوب، اك درین محلنده عمقی ٢٤ متره‌در. اطرافندن برقاچ چای ودره بوکوله دوکیلوب، فضلهٔ میاهی جنوب غربی کوشه‌سندن چیقه‌رق، قره‌صویه دوکیلور. ساحل شرقیسی طاغ اتکلرندن عبارت اولوب، سائر جهلری کنیشجه بر اووه‌ایله محاطدر. ساحل غربیسنده‌کی شبه‌جزیره‌نك اوزرنده کسریه قصبه‌سی بولنوب، سائر طرفلری‌ده کویلر وچفتلکلرله محاط اولدیغندن، کوزل برمنظره ابراز ایدر. صویی یوصون طوتدیغیچون شربه پك صالح دکلسه‌ده، قصبه‌نك بشقه صویی اولیوب، بوندن ایچیلیر. بالیقلری چوق اولوب، صیدماهیدن سنوی ٨٠٠٠ لیراقدر رسم آلنیر. آنجق بالیقلرینك اتی بطیئ الهضمدر.

کسکر } بصره ایله کوفه آره‌سنده برناحیه نك اسکی اسمی اولوب، مرکزی مشهور واسط قصبه‌سی و بونك بناسندن اول

(خسرو سابور) ایدی، وقتیله نهر وانه‌وبصره‌نك بولندیغی محله‌قدرممتد اولوردی. طاؤق‌وپلیچلرینك کثرتیله واوجوزلغیله مشهور ایدی.

کسکمت (Kesckemet) مجارستانك بشته ایالتنده و پشته‌نك ٨٥ کیلومتره جنوب‌شرقیسنده اولهرق شهرمذکوردن سکدینه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده قضا مرکزی برشهر اولوب، ٨٩٠ ٤٤ اهالیسی، پك بیوك حیوانات بازاری، صابون فابریقه‌لری واطرافنده کلیتلی توتون واوزوم محصولاتی واردر.

کسکین ارضروم‌ولایت‌وسنجاغنك‌منتهای شمالنده بر قضا اولوب، حدود جنوبیه‌سی ارضروم‌نك ٥٥، ومرکزی اولان (اوکدم) قریه‌سی ٨٢ کیلومتره شمالنده واقعدر. جنوب غربیدن شمال شرقیه طوغری چوروق‌صو وادیسی‌بوینجه ممتد بربر اولوب، شمال‌غربی‌طرفندن طربزون ولایتیله، جنوب غربی جهتندن ارزنجان سنجاغیله، شرق جنوبی طرفندن تورتوم قضاسیله، شمالاً دخی روسیه حدودیله محدوددر. مرکزدن اداره اولنور ١٣ ناحیه ایله ٦١ قریه‌دن مرکب اولوب، ٢٩ ٩٦١ اهالیسی واردر، که بونلرك‌ده ٢٣ ٩٢٩ مسلم، ٧٦١ ی ارمنی، ٥١٩٣ ی ارمنی‌قتولیکی، ٥٨ ی‌ده رومدر. اراضیسی‌طاغلق ایسه‌ده، قسم اعظمی منبت وسبزه ومیوه باغچه‌لری چوقدر. یالکز طربزون حدودینی آیران طاغلرك اتکلری طاشلق و قورودر. مذکور چوروق صو نهری قضایی بوینه شق ایدوب، صاغ و صولدن بر چوق چایلر اخذ ایتدکدن صکره، روسیه حدودینه داخل اولور. محصولاتی: بغدای، آرپه، چاودار، داری، نخود، مرجمك، بقله، فاصولیه، مصر، پرنج و سبزه ومیوه‌لرك انواعندن عبارتدر. بر قاچ اورمانی اولوب، مختلف اشجار یتیشیورسه‌ده وسائط نقلیه‌دن طولایی کراسته‌جه استفاده اولنه‌میور. آلچی وکرچ طاشی چوق بولندیغی کبی، بعض محللرنده‌دمیر معدنی‌دخی‌بولنوب، اهالی طرفندن طرز قدیم‌اوزره چیقاریلیور. صنایع محلیه عجم تقلیدی شال ایله مانوسه و بز وسائره نسجدن عبارتدر. قضاداخلنده ١٥ جامع‌ومسجد، ٢ ارمنی و ١٧ قتولیك کلیسای، ٥ مدرسه، ٢ ارمنی و ١٠ قتولیك مکتبی، بر قشله وبر عسکری خسته‌خانه‌سی بولنیور.

کسکین آنقره‌ولایتنك‌قیرشهری‌سنجاغنده برقضا اولوب، لواء مذکورك قسم شمالیسندن عبارت اولمغله، جنوباً نفس قیر شهری، جنوب شرقی طرفندن مجیدیه قضالریله، شرقاً چوروم‌سنجاغیله، شمالاً قسطمونی‌ولایتیله، شمال غربی جهتندن وغرباً آنقره سنجاغیله، غرب جنوبی طرفندن‌ده قونیه ولایتیله محدوددر. واسع بر قضا اولوب، سلمانلی ناحیه‌سیله برابر ١٨٩ قریه‌دن مرکب اولدیغی‌حالده، ٢٦ ١٨١ اهالیسی واردر، که بونلردن مرکز قضا اولان معدن‌قصبه‌سنده بولنان ١٤٢٦ روم و ارمنیدن ماعداسی کاملاً مسلمدر. اراضیسی خفیف‌صورتده عارضه‌لی اولوب، اورمانلرله مستور بعض اوفق طاغلری و تپه‌لری واردر. قزیل ایرماق حدود غربیه وشمالیه‌سنی وبوکا تابع اولان دلیجه ایرماق دخی حدود شرقیه‌سنی تحدید ایدوب، میاه جاریه‌سی بو ایکی نهره دوکیلور. طوپراغی پك منبت اولوب، هله باغلریله اشجار مثمره‌سی پك چوق و میوه‌سی مبذولدر. بغدای، آرپه وسائر حبوباتله براز پاموق دخی حاصل اولور. حیوانات اهلیه‌دن ٦٢٠ ٦٦ تفتیك‌کچیسی، ٨٤٣ ٥٢ قیون، ٤٤٢٥ عادی کچی بولنوب، سنوی ٥٠٠ ٥٣ قیه تفتیك، ٠٠٠ ٢١ قیه پیاغی و ٤٣٢٠ قیه‌قیل آلنمقده‌در. قضانك ویرکی واعشار و رسوم و اغنام وارداتی ٣٠٠ ١١ لیرا راده‌لرنده‌در.

کسلر (Gessler) اون دردنجی قرن میلادی ابتدالرنده‌آوسترتیا دولتنك اشویچ واوری والیسی اولوب، ارتکاب ایتدیکی مظالمله اهالیی عصیانه مجبور ایده‌رك، اسویچره‌نك استقلالنه سبب اولمش؛ و ١٣٠٨ ده مشهور (کوییوم تل) یدیله قتل اولنمشدر.

کسندیره (Kassandra) سلانیك ولایتنك‌جنوبنده‌واقع(خالکیدیق) شبه جزیره‌سنك منتهای جنوبنده اینك ممه‌سنك امزیکلری صورتنده شمال غربیدن جنوب شرقیه طوغری اوزانان اوچ شبه جزیره‌نك الك غربیسی

اولوب، بونكلهاورتهده‌كى (لونغوس) شبه‌جزيره‌سى آره‌سنده‌كى كورفزه دخى كسندیره كورفزى دينور. شبه‌جزيره پك‌طار اولان (پناق) برزخيله قره‌يه مربوط اولوب ، همنای اولان كورفزله سلانيك كورفزى آره‌سنده ٥٠ كيلومتره‌لك مسا - فه‌ده ممتد اولور. الك كنيش يرى اورته‌سى‌اولوب، اوراده غربه طوغرى ينه (كسندیره برونى) ناميله اوزون وسيورى بر برون اوزانيور. منتهای جنو- بنده‌ده (پالورى) و(آى نيقوله) برونلرى بولنيور. شبه جزيره‌نك اسم قديمى (پالنه) اولوب، بعده اسكندردن صكره ماكدونيه ده حكم سورن (قاساندر) ك اليوم (يكى كسندیره) ناميله موجود قريه‌نك موقعنده اعمار ايتمش اولديغى (قاساندريه) قصبه‌سنك اسميله تسميه اولنمشدر. قصبهٔ مذكوره دها اول (پونيده) تسميه اولنوردى. شبه جزيره‌نك اراضيسى طاغلق اولوب ، اتكلرنده و ساحللرنده بر قاچ قريه‌يى وازآن جمله غرب جنوبى جهتنده يكى كسندیره اسميله بيوجك بر كويى واردر. — كسندیره كورفزى بيضى الشكل اولوب، شمال غربيدن جنوب شرقيه بويى ٥٥ واك كنيش يرنده اكى ٢٥ كيلومتره‌در. شرق جنوبى جهتنده (قولفو) اسميله برآطه وسواحل شرقيه‌سنده بر قاچ اسكله واردر.

كسندیره { سلانيك ولايت وسنجاغنده بر قضا اولوب، ولايتك منتهای جنوبنده‌كى خالكيديق‌شبه‌جزيره‌سنك قسم اعظمندن عبارتدر. يالكز بو شبه جزيره‌نك جنوب شرقيه طوغرى اوزاتديغى اوچ شبه جزيره‌دن الك شرقيسى اولان (آينوروز) شبه جزيره سى كسندیره‌يه ملحق اولوب، آيريجه بر قضا اتخاذ اولنمشدر. كسندیره قضاسى غرب شمالى طرفندن سلانيك مركزقضاسيله، شمالاً لنقطه، جنوب شرقى كوشه - سنده برآز يرده آينوروز قضالريله وسائر طر- فلردن دكيزله محاطدر. مركزى سلانيكدن ٤٨ كيلومتره شرق جنوبيسنده واقع و٢١٣٤ اهالىيى حاوى (بوليروز) قريه‌سيدر. قضا همنای اولان شبه جزيره‌دن عبارت كسندیره ناحيه‌سيله برابر ١٤٧ قريه‌دن مركب اولوب، ٨٧٢ ٤٤ اهاليسى واردر، كه بونلرك ١٥ ٠٠٠ قدرى مسلم وقصورى رومدر. اراضيسى طاغلق اولوب ، سواحلنده سلانيك، كسندیره، آينوروز واورفانو كورفزلرى بولنيور؛ وبو كورفزلره دوكيلور بر قاچ كوچك نهرى واردر. كسندیره ولونغوس شبه جزيره‌لرى چيلاق وطاشلق ايسه‌ده، قضانك قره‌يه مربوط طرفلرى و على الخصوص مركزينك جوارلرى اورمانلقدر . وضعيتى جنوبه طوغرى معروض اولديغندن، هواسى ملايم اولوب، زيتون وطوت آغاجلرى چوقدر؛ واهاليسى ايپك بوجكى يتيشد- يروب، قوزه چيقارمغه كيتدكجه زياده ميل‌وانهماك كوسترمكده درلر. زيتونلرى ايكى سنه‌ده برخيلى محصول ويررلر. بغداى، آرپه، چاودار، يولاف ، بورجاق، مصر، سيسام و سائر حبوباتله پاموق، توتون وسائره دخى حاصل اولوب ، محصولات زرعيه وبال وسائره اخراجندن سنه‌ده ٦٠ ٠٠٠ ليرا قدر قضايه كيرمكده‌در. قيون وسائر حيوانات اهليه‌سى چوقدر. باغلرى‌ده چوق اولوب، خيلى مقدار شراب ياپيلير. قاديلر طرفندن پياغى وكچى قيلندن اولدقجه ظريف كليملر نسج اولنور . آياماق قريه‌سنده ايلولده بر حيوان پنايرى قوريلوب، ايكى كون دوام ايدر، وخيلى آليش ويريش اولور. قضانك واردات سنويه‌سى ٤٨ ٠٠٠ عثمانلى ليراسى رادهلرنده‌در . بر قاچ يرنده قروم معدنى بولنوب، برى چيقارلقده‌در. آلتون وكومش وسائر معدنلر بولنديغى دخى تحقق ايتمشدر . داخل قضاده ٤٠ اسلام و٧٦ روم مكتبى موجوددر .

گسنر { (Gesner) آلمانيه‌نك الك مشهور طبيعيونندن اولوب ، ١٥١٦ ده زوريخده طوغمش ، و ١٥٦٥ تاريخنده وفات ايتمشدر. پك فقير اولديغى حالده ، تحصيل علومه دواملە، فن طبده شهادتنامه آلمش ؛ وزوريخده تاريخ طبيعى معلمى اولمش ايدى . تدريس ايتديكى فنده بر چوق تدقيقات اجرا ، وبعض كتابلرتحرير ايده‌رك ، بحق (آلمانيه‌نك پلينى) لقبنى آلمش ايدى. بر علت مستوليه‌نك ظهورنده مصابلره باقمق خصوصنده كوستردیكى غيرت وفداكارلغك قربانى اولمشدر .

— بو اسمله آلمانيه علماسندن ديكر اوچ ذات دخى كلوب، علوم وفنونه خيلى خدمتلر ايتمشلردر .

كِسوَتى ايران شعراسندن اولوب، يزد ـ ليدر. وطنداشلرى اولان معاصرين شعرا ايله برابر يزدك صاحبى شاه نعمة‌اللهك مجونده بولنمش؛ ومشار اليه شعرايى جمع ايله، مجازاة ايتمك ايستديكنده، صاحب ترجمه (شاه طاهر دكنى) نك بر مطلعنى بروجه آتى تضمين ايله تقديم ايده‌رك، جمله‌نك عفوينى موجب اولمشدى:

شاها زخانه از پى ايذاى شاعران
بيرون ميا كه شهرهٔ ايام ميشوى
ماهجو ميكنيم وتو ايذا چه فائده
ما كشته ميشويم وتو بد نام ميشوى

كَش (ومعربى كس) بخارا خانلغنده واقع اولوب، تيمورلنكك مسقط رأسى اولان (شهرسبز) ك اسم اصليسيدر. [«شهر سبز» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

كشان ادرنه ولايتنك كليبولى سنجاغنده وكليبولينك ٥٥ كيلومتره شمالنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٥٠٠٠ اهاليسى، ٤ جامع شريفى، ٤ مسجدى، متصوفين مؤلفيندن شيخ سليمان ذاتينك وديكر بعض ذواتك تربه‌لرى، ١٥ چشمه‌سى، ٢ كليساسى ودباغخانه وكره‌ميتخانه كبى بعض عملخانه‌لرى واردر.

ـــ كشان قضاسى غرباً اينوز وايپصاله، شمالاً جسرار كنه، شرقاً معلقره قضالريله، جنوباً دخى شار ـ كوى قضاسيله وساروز كورفزيله محدوداولوب، فخرى مديرلرله اداره اولنور پاشا يكيت، غره‌بونه وصو ـ ليجه اسملريله ٣ ناحيه و ٤١ قريه‌يى حاوى اولديغى حالده، ٢٤ ٨٩٤ اهاليسى واردر. اهاليسنك قسم اعظمى مسلم وترك اولوب، قصورى روم وسائره‌در اراضيسى عارضه‌لى اولوب، كوزل اووه وواديلرى دخى حاويدر. محصولاتى حبوبات متنوعه ايله سبزه ومیوه‌لرك انواعندن عبارت اولوب، حيوانات اهليه‌سى دخى جوقجه‌در. مياه جاريه‌سى غربه طوغرى آقوب، مريچ ايرماغنه دوكيلور. درون قضاده ٣٢ جامع ومسجد، ٢٥ كليسا، ٥٠٢ دكان، ٦٠ مخزن، ٢ اون فابريقه‌سى، ١١٧ يل دكرمنى، ١١ طوغله وكرميت ودستى فرونى وه دباغخانه موجوددر. واردات سنويه‌سى ٢٠٠٠٠٠ ليرا واده‌لرنده‌در.

كَشانِيه ماوراء نهرده صغد و اديسنك شمالنده وسمرقنددن ١٢ فرسخلق مسافه‌ده معمور بر قصبه اولوب، اهاليسنك ارباب ثروت وساماندن اولديغى ومشاهير علمادن بعض ذواتك مسقط رأسى بولنديغى ياقوت حموى بيان ايديور.

كِشت كيلانده بر قصبه اولديغى «معجم البلدان» ده مسطوردر.

گشتاسب ايران ملوك قديمه‌سندن كيانيان سلاله‌سنك بشنجى حكمدارى اولوب، لهراسبك اوغلى وخلفيدر. زردشت بونك زمانينده ظهور ايدوب، آيين مجوسى اظهار ايتمكله، كشتاسب كنديسنى يانه‌جلب، ودينى قبول ايده‌رك، ايرانه، نشر وبر چوق آتشكده‌لر تأسيس ايتمشدى. توران حكمدارى (ارجاسب) ايرانه تجاوزله، پدرى لهراسبى قتل، وقيزلرينى تحت اسارتده تورانه نقل ايتمش اولديغندن، كشتاسب پدرينك انتقامنى اخذ، وهمشيره‌لرينى تخليص ايچون، قهرمانلقله مشهور اولان اوغلى اسفنديارى عساكر وفيره ايله تورانه كوندروب، طول مدت اوراده حرب ايتمشدر. اسفنديار بو سفردن مظفراً عودتنده پدرندن تختى طلب ايتديكندن، كشتاسب محضا اسفنديارى تلف ايتديرمك ايچون، رستم زالى باغلايوب كتيرمك مأموريتيله سيستانه كوندرمش؛ وواقع اولان محا ـ ربه‌ده رستم اسفنديارى قتل ايتمشدى. كشتاسب دها بر مدت حكومت سوروب، بعده تورونى بهمنى تختنه اقعادله، اختيارعزلت ايتمشدى. كشتاسبك يونان قديم تاريخلرنده هوستاسب (Hystaspe) واسفنديارك برنجى داريورس ديندلديكى معلوم اولوب، بو حاله قبل الميلاد ٥٢٠ تاريخندن اول حكم سورمش اولديغى آكلاشيليور. حكيم (جاماسب) دخى بونك زمانينده ايدى.

كَشفَريد حلب طاغلرنده بر پر اولوب، اوراده ٥٦١ تاريخنده ادعاى نبوتله برى ظهور ايتمش، وشام عسكرى طرفندن قتل اولنمشدى.

كشفى اونجى قرن هجرى عثمانلى شعراسندن ايكى ذاتك مخلصيدر:

برنجیسی دیار کرمیانده کدوس قصبه‌سندن اولوب، حسینك برادری ایدی. شوشعراونکدر:

دل رقیبیله کوروب سن صنمی آه دیدی
برج عقربده ینه سیر ایدر اول ماه دیدی
باغ وگلشنده کوروب قامت ورفتارکی سرو
بر ایاغ اوزره طوروب یاریمك الله دیدی

— ایکنجیسی ادرنه‌لی اونوب، ابتدا دانشمندلکله وبعده ـ لك کتابته سلوك ایتمشدی. شویت اونکدر.

کج باقدی مکر یوزکه سن قبلهٔ جانك
چکدی کوزینه میل مژه‌ك قبله نمانك

کشفی { هندستان شعراسندن دخی ایکی ذاتك مخلصی اولوب، برنجیسی (میر محمد صالح) جهانکیر شاهك زماننده یاشامش؛ و «مجموعهٔ راز» عنوانیله ۲۷۰ بیتدن مرکب بر ترجیع بند یازوب، ۱۰۶۰ تاریخنده اکره‌ده وفات ایتمشدر. — ایکنجیسی (شاه محمد سلامة الله) فارسی بر دیوانك صاحبیدر، که کندیسنك وفاتندن صکره ۱۲۷۹ ده طبع ونشر اولنمشدر. اشعارلرینه دسترس اولنه‌مدی.

کِشمیر { (Cachemire, Kachmir) هندستانك منتهای شمالنده وهیمالایه سلسلهٔ جبال عظیمه‌سنك غرب جهتنده انکلیز حکومتنه تابع برحکومت ممتازه وواسع بر مملکت اولوب، حکومت مذکوره اصل کشمیردن بشقه پنجاب وتیبتدن و سائر او جوارلردن بعض یرلری شاملدر. بو اضافاتیله برابر کشمیر ′٣٠ °٣٢ ایله ′٤٠ °٣٦ عرض شمالی و ′١٠ °٧١ ایله ′٤٠ °٧٧ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ١٧٨ ٥٠٠ مربع کیلومتره‌واهالیسی ١ ٥٣٥ ٠٠٠ کشیدر. شمالاً قره قوروم و (قوئن‌لون) طاغلریله ترکستان شرقیدن آیرلمش اولوب، شرقاً چینه تابع تیبتله، جنوباً انکلتره‌یه تابع پنجابله، غرباً دخی افغانستانك منتهای شمال شرقیسنده مستقل برحاله بولنان (یاغستان) ممالکیله محدوددر.

کشمیرده حکم سورن مهراجه یعنی بیوك راجه (جامو) شهرنده اقامت ایدر؛ واساساً مستقل اولوب، انکلیز حکومتیله تدافعی و تعرضی اتفاقی واردر. جزئی بر ویرکی دخی ویریورسه‌ده، بونی یالکز (جامو) ایچون ویروب، اصل کشمیر هیچ بر ویرکی ایله مکلف دکلدر، وبناءً علیه مستقل عد اولنه‌بیلیر. کشمیرك مرکزی کشمیر دخی دینلن (سیرینا کار) شهریدر. اصل کشمیر هر طرفدن طاغلرله محاط بیضی الشکل بر حوضه‌دن عبارت اولوب، ′١٥ °٣٣ ایله ′٣٥ °٣٤ عرض شمالی و ′٥٠ °٧١ ایله ′٢٠ °٧٣ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. جنوب شرقیدن شمال غربیه بویی ١٨٥ کیلومتره واکی ٨٠ ایله ١٢٠ کیلومتره آره‌سنده اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ١٠ ٠٠٠ مربع کیلومتره‌در. بو وجهله کشمیر سیاسی ایله کشمیر جغرافی یعنی کشمیر حکومتیله کشمیر خطه‌سی آره‌سنده عموم و خصوص قبیلدن بیوك بر فرق واردر. حوضه‌نك دوز اولان اورته‌سی حذای بحردن ١٨٣٠ و پنجاب اووه‌لرندن ١٥٢٥ متره یوکسکدر. اطرافنده‌کی طاغلرك تپه‌لری سرمدی قارلرله مستور اولوب، بونلردن نبعان ایدن بر چوق چایلر حوضه‌یی بر یاندن بر یانه شق ایدن سند ایرماغنه تابع (چلام) نهرینه دوکیلوب، بو نهر اتربهٔ مترسبه‌دن عبارت و پك منبت اولان اووه‌یی سق واروا ایتدکدن صکره، مملکتك غرب شمالیسنده واقع اولان وعادتا برتك قپوسی حکمنده بولنان (بارلوله) بوغازندن خروجله، پنجاب اووه‌لرینه ایمك اوزره، جنوب غربیه طوغری آقار. بو بوغازك وقتیله قبالی اولمسیله کشمیر حوضه‌سنك کول حالنده بولنمش اولدیغی افواه اهالیده متواتر اولوب، آثار ارضیه‌دن دخی بو آکلاشیلیورسه‌ده، بوغازك آچلمسیله کولك نهره تحولی شبهه‌سز خلقت بشر دورندن اول وقوع بولمش برایشدر. اطرافنده‌کی طاغلرك الیوکسکاری شمال شرقی جهتنده‌کیلر اولوب، ٦٠٠٠ واك یوکسك ذروه‌سنك ٨١٠٥ متره ارتفاعی واردر. شمال غربی جهتنده‌کی طاغلر ٣٥٠٠ ایله ٤٠٠٠، جنوب غربی یعنی پنجاب طرفنده‌کیلر ٤٠٠٠ ایله ٥٠٠٠ متره آره‌لرنده‌در؛ وشرق جنوبی طرفنده‌کی طاغلر ٣٠٠٠ متره‌یه قدر اینر. بو طاغلرك آره‌لرنده کچید ویرر اون اون بش بوغاز واردر. کشمیر حوضه‌سنده بر چوق کوللر بولنوب، الك بیوکی (والار) کولیدر، که جلام مجراسی اوزرنده اولوب، بویی ٣٤ واکی ١٤ کیلومتره‌در. مرکزی

قربنده اولان كشمير كولنك‌ده بويى ١٠ واكى ٦ كيلومتره‌در.

كشميرك هواسى سائر هيمالايه وادىلرينك كينه معادل ايسه‌ده، غرب جهتندن كلن ياغمورلره معروض اولمسى سايه‌سنده اونلردن فرق واردر. كانونلرله شباطده قيش‌شدتله حكمنى اجرا ايدوب، چوق ياغمور ياغار. يازين هوا يابس‌ايسه‌ده، تموز واغستوسده فرطونه‌لر كثير الوقوعدر. ايلك وصوك بهارلرده نهرلرك طغيانندن حاصل اولان بطاقلقلردن طولايى هوا صيتمه‌لى وآغردر. وقتيله اهالى انهارك كنارلرنده سدلر يابه‌رق، بو فنالغك اوكنى آلمشده ايكن، حكومت حاضره‌نك مظالمى اكثر اهالىيى طاغيتمش اولمغله، اووه‌لر كيتدكجه بطاقلغه تحول ايدوب، مملكت خراب اولمشده‌در. نباتاتجه كشميرك هندك اقطار شماليه‌سندن فرق اولوب، آچق طرفلرنده باشليجه چنار وقواق ايله سكود آغاجى ويوكسك محللرنده چام، ميشه وقاين آغاجلرى بولنور. اووه‌ده آوروپا قطعه‌سنده يتيشن اشجار مثمره‌نك اكثرى حاصل اولوب، بونلرك بعضلرى آچق تپه‌لرده يبانى حالنده دخى بولنيور. اك برنجى محصولى پرنج اولوب، آنجق سنه‌ده يالكز بر كره محصول ويريور. سائر حبوب باتله اوزوم‌دخى اولور. كشميرك ذروه‌لرى سرمدى قارلرله واتكلرى صيق اورمانلرله مستور جبال مرتفعه ايله محاط واشجار وازهار واثمار كوناكون ايله مزين اولان وادىسى، بوكا اينن چايلرك تشكيل ايتدكلرى شلاله‌لر وچاغلينلر، كوللرك سمانك رنك زمردينى عكس ايتديرر آينه‌كبى سطحلرى، چايرواكينلرك بربحراخضر كبى تموجى والحاصل هروجهله اولان حسن ولطافت طبيعيه‌سى هند وايران شاعرلرينى وصفندن عاجز براقمش، وآوروپالى سياحلرى حيرته دوچار ايده‌كلمشدر. حيوانات وحشيه‌سى: بوز ويا سياه آيى، قورت، چقال، تيلكى، چيزكيلى بر جنس پارس، كيبك، غزال، مسك آهوسى، يبانى كچى، طاوشان، ككليك، چوللق وسائر آوحيواناتندن عبارتدر. آتلرى كوچك ايسه‌ده، قوتلى وآتشلى اولوب، على الخصوص كشميرك طاغلرنده‌كى صرب يوللرده يورمكه الويريشليدر.

مركزى اولان وكشمير دخى دينلن سرينا كار شهرندن صكره باشليجه معموره‌لرى: اسلام آباد، شاه آباد، سامبور، سوپور، يجهار، شاپيان، براموله وجيرارددر. اهاليسنك قسم اعظمى مسلم اولوب، قراده اكثريت اوزره سنى وشهرلرده شيعيدر. شيعيلر باشليجه شال وسائره نسجيله وسنيلر زراعتله مشغولدرلر. اهالئ غير مسلمه‌سنك بر قسمى براهما دينينه تابعدر، وبر قسمى‌ده (سيخ) طائفه‌سندن عبارتدر. كشميريلر كرك لسانجه وكرك سيماجه اطرافلرنده‌كى اقوامدن فرقليدرلر. سيمالرى دوزكون وتناسب اعضالرى مكمل اولوب، سائر هندليلردن چوق بياضدرلر: وايچلرنده مائى ويا يشيل كوزلى وكسنانه رنكنده صقالى آدملر چوقدر، صاچ وصقالارى پك يومشاق و صيقدر. هله قادينلرى حسن وجمالريله بتون آسيا ده شهرت بولمشلردر. قيافتلرى وخانه‌لرى دخى لطيف‌برطرز وصورتده‌در. آنجق جسارت وشجاعتجه پك‌ده مكمل دكلدرلر. لسانلرى سانسكريدن مشتق اولديغى حالده، هندستانى (يعنى اردو) وپنجابى لسانلرندن چوق فرقليدر. كشمير اهاليسى بوندن ٧٠ سنه اول ٨٠٠٠٠٠ مقدارينى متجاوز ايكن، ١٢٠٠٠٠ كشينك تلفى موجب اولان شدتلى بر حركت ارضله بونى متعاقباً ظهور ايدوب ١٠٠٠٠٠ كشينك تلفى موجب اولان قوله وبعده اهالينك طاغلمسنى انتاج ايدن قيتلق وبو مصائبى تعقيب ايدن حكومت محليه مظالمى اهالىيى يارى ياريه ايندىرمش؛ وآنجق شوصوك زمانلرده يكيدن اهالى تكثره باشلامشدر.

صنايع محليه‌نك اك برنجيسى وبو مملكتك بتون عالمده شهرتى موجب اولانى كشمير شاللرينك اعماليدر. بو شاللر حيوانات يتيه‌لرندن اولان بر جنس كچينك قيليله تيبت ويا پامير دن جلب ايتدكلرى بر جنس يبانى كچينك قيلندن يابيلوب، ١٠٠٠٠٠ قدر قادين بونلرى اكرمكله اشتغال ايدرلر. اصل كشميريلرك مهارتى بويامق خصوصنده اولوب، برقاچ رنكك مختلف صورتده جمع واختلاط ايدنجه ٦٤ رنك حاصل ايدرلر. بو شاللرك بهرى محلنده ٥٠٠٠ دن ١٧٥٠٠ فرانغه‌قدر صاتيليور. ايكنجى درجه‌ده دخى كل ياغى اولوب، مملكتده كثرتله حاصل اولان كللردن برخيلى كل ياغى اخراج ايدرلر.

كشميرك تاريخ قديمى مجهول اولوب، ميلاد عيسى (عم) دن ايكى وايكى بچق قرن اول (آسوقه) حكمدارينك جملهٔ ممالكندن بولنمش اولديغى مظنوندر. موقعنك هر طرفدن قپالى و طبيعى صورتده مستحكم اولمسى بو مملكتى سلطان محمود غزنوى وسائر غزاة اسلاميه‌نك ترقياتندن محافظه ايتمش ايسه‌ده، نهايت ٧١٥ تاريخنده شمس الدين غورى طرفندن فتح، ودين اسلام بورايه ادخال اولنه‌رق، آز مدت ظرفنده تعمم ايتمشدر. ٩٨٨ ده اكبر شاه طرفندن ضبط، وهند ممالكنه الحاق اولنمش ايكن، ١١٦٦ ده نادر شاه جانبندن اله كچيريلوب، افغانستانه علاوه اولنمشدى. ١٢٣١ تاريخنده (سيخ) قومى ديكرلرينه واكثريت اوزره بولنان مسلمانلره‌ده غلبه چاله‌رق، برحكومت تأسيس ايتمشلردر، كه بو حكومت هندستانده‌كى انكليز حكومتيله اتفاق ايده‌رك، بر مقداردە ويركى ويره‌رك، استقبالنى تأمين ايتمشدر؛ وبو قوته طيانه‌رق، مملكتده اجراى مظالمله، تخريباتى تكثير ايتمكده‌در.

كشن چند { هندستانك مشاهير شعراسندن اولوب، (اخلاص) تخلص ايدردى. بر همنى المذهب اولوب، دهلينك بر بيوك عائله‌سنه منسوب ايدى. ١١٣٦ تاريخنده «همیشه بهار» عنوانيله برتذكرة الشعرا يازمشدر.

كشو { (Ké-cho) [«هانوى» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

كشيش طاغى { (Olympe de Bithynie) آناطولينك غرب شمالى جهتنده وخداوندكار ولايتنك بروسه سنجاغنده وبروسه شهرينك جنوب شرقيسنده واقع يوكسك ومنفرد برطاغ اولوب، غرب شماليدن شرق‌جنوبيه طوغرى ٤٠ كيلومتره‌لك محلده ممتد اولور. ارتفاعى مماميله معين‌اولميوب، ٢٥٣٠ متره تخمين اولنمشدر. اتكلرينك آشاغيلرى ميشه، كستانه، چنار، جوز وسائر آغاجلرى وكوزل مرعالرله پك چوق صولرى حاويدر. دها يوقاريلرى چام آغاجنك انواعنى حاوى اولوب، نهايت ذروه‌لرى واوستنده‌كى يايله‌لر سرمدى قارلرله مستوردر. استانبولدن كوزيكن بو طاغك اوستنك كوزل منظره‌سى اولوب، پايتختى وقره دكزله مرمره وقلعهٔ سلطانيه بوغازى وسقاريه وادبسى سير اولنور. اطرافنوس نهرى جنوب غربى انكلرينى طولاشه‌رق، اوجهتدن اينن جايلرى اخذ ايتديكى كبى، شرقى انكلرندن اينن صولر دخى اينه كول وكوك صو واسطه‌سيله سقاريه ايرماغنه دوكيلور. بروسه شهرى بو طاغك شمال غربى انكنده واقع اولوب، شهرك اوستنده درجه درجه آقار صوئوق صولرى ومسيره‌لرى واردر. وقتيله مناسترلرى چوق اولديغندن، بو اسمله تسميه اولنمشدر. ازمنهٔ قديمه‌ده جانوار وسائر حيوانات وحشيه‌سيله مشهور اولوب، آوايچون كيديليردى. بعده خيدودلرملجئ اولمشيدى. اليوم آو حيواناتى چوقدر. اوستنده نباتات طبيه‌نك انواعى دخى بولنور. اسم قديمى (اوليمبوس) اولوب، بواسمله تساليا وقبريسده دخى برر طاغ بولنديغندن، بوكا (پيتينيا اوليمپوسى) ديرلردى.

كَعب { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمى اولوب، آتيده ذكر اولنه‌جق اولان (كعب بن زهير) ايله (كعب بن مالك) دن ماعدا اك معروفلرى بروجه آتيدر: (كعب بن سور الازدى) كه صحبتى مختلف فيه اولوب، خلافت جناب فاروقيده حضور خليفه‌ده بر مسئلهٔ شرعيه‌يى فصل ايتمكله، خليفهٔ مشاراليه جانبندن بصره قاضيلغنه نصب بيورلمش؛ وخلافت ذى النورينده دخى بو مأموريتده بولنوب، جمل وقعه‌سنده حضرت عايشه (رضها) طرفنى التزام ايده‌رك، مصحف شريفى ارائه ايله خلقى حربه تشويق ايتمكده ايكن، قتل اولنمشدر. — (كعب بن عدى التنوخى) كه اهل حيره‌نك نزد نبوى‌يه كوندردكلرى هيئتدن اولوب، مدينهٔ منوره‌يه وصولنى متعاقب، رحلت جناب نبوى وقوع بولمغله، زمان خلافت صديقيده اسلامه كلمش؛ وبعده جانب فاروقيدن رسالتله مصرده‌كى مقوقسك يانه اعزام بيوريلوب، فتح مصرده حاضر بولنمش؛ وذريتى مصرده قالمش ايدى. — (ابو اليسر كعب بن عمرو الانصارى الخزرجى السلمى) كه عقبه وبدر غزالرنده بولنوب، بدر غزاسنده عسكر قريش بيننده بولنان عباس بن عبد المطلب (رضه)ى اسير طوتان بو ذاتدر. سائر غزواتده دخى معيت جناب نبويه وصفين محاربه‌سنده معيت جناب مرتضويه بولنمش؛ ٦٥ تاريخنده مدينهٔ منوره‌ده وفات ايتمشدر. — (كعب بن عميد الغفارى) كه كبار

صحابه‌دن اولوب، جانب نبويدن دفعاتله سريه‌لر باشنده غزايه كوندرلمش؛ وازآن‌جمله ٩ نجى سال هجريده شام جهتنده (ذات اصلاح) ه اعزام بيوريله‌رق ، معيتى تلف اولدينى حالده، كنديسى قورتلمش ؛ وبر روايتده كنديسى دخى اوراده شهيد اولمشدر.

كعب الاخبار { (ابو اسحاق كعب بن مانع) مشاهير تابعيندن كثير الروايه بر ذات اولوب، عهد حضرت نبويه يتيشمش ايسه‌ده، رؤيت شرفنه نائل اولهمامش؛ وبر روايتده، شرف اسلامله مشرف اولق اوزره، نزد رسالتپناهيه متهىٔ عزيمت ايكن، ارتحال جناب نبوى‌يى وعربك ارتدادينى خبر آلوب، كرى دونمش؛ و خلافت جناب فاروق زمانىنده اسلامه كلوب، ٣٢ تاريخنده وخلافت ذى النورينده وفات ايتمشدر.

كعب بن زهير { (بن ابى سلمى المزنى) صحابه‌دن ومشاهير شعراء قريشدن اولوب، مشهور قصيدهٔ برده‌نك صاحبيدر. كنديسى برادرى (بجير) ايله قيونلرينى رعى ايتمكده ايكن، بجير كنديسنى قيونلرى ياننده تركله، نزد جناب نبوى‌يه كيدوب، عودتنده، دين‌اسلامى قبول ايتديكنى بيان ايتدكده، كعب تعييب ايده‌رك، بر طاقم اشعار سويلمكله، بو اشعار مسموع جناب نبوى‌يه برادرلدقده، كعبك قانى هدر بيورلمش؛ وبونك اوزرينه برادرى بجير كنديسنه كلوب اسلامله مشرف اولمسى مكتوبله تنبيه واخطار ايتمكله، حضرت رسول الله (صلعم) افندمزك طائفدن عودت بيورلرينى متعاقب كعب كلوب ، مسجده داخل اولمش؛ وحضور نبويده مدح جناب رسالتپناهيى متضمن نظم ايتمش اولدينى قصيدهٔ مشهوره‌سنى اوقومغله برابر اسلامه كلمكله، جرم سابقى عفو بيورلدقدن ماعدا، فخر كائنات (صلعم) افندمز، بوقصيده‌يى كمال تقديرلرندن، مبارك آرقه‌لرنده بولنان برده‌يى چيقاروب، كعبك آرقه‌سنه آتمش؛ وبو مناسبتله قصيدهٔ مذكوره « قصيدة البرده » عنوانيله شهرت بولمشدر . بردهٔ مباركهٔ مذكوره‌نك بعده خلفاء امويه جانبندن كعبك ورثه‌سندن اشترا اولنه‌رق، بونلردن خلفاء عباسيه‌يه كچمش؛ وبونلرك مصرده بولنان اخيرى طرفندن جنتمكان سلطان سليم خان اوله تسليم اولنه‌رق، الى يومناهذا مقام جليل خلافت عظمانك نزد عاليسنده محفوظ بولنمش ، وبزجه (خرقهٔ شريف) دينمكله شهرت بولمشدر. پدرى زهير دخى مشاهير شعرادن ومعلقات سبعدن برينك صاحبى اولوب، مبعث جناب نبويدن بر سنه مقدم وفات ايتمشدر. كعبك ايسه اونجى سال هجريده ارتحالى مرويدر. قصيدهٔ برده‌دن بشقه بر خيلى قصائد وسائر اشعارى اولوب، قصيدهٔ مذكوره‌دن تبركاً بر ايكى بيت ايراد اولنور :

بانت سعاد فقلبى اليوم متبول
متيم اثرها لم يفد مكبول
ان الرسول لسيف يستضاء به
مهند من سيوف الله مسلول
انبئت ان رسول الله او عدنى
والعفو عند رسول الله مأمول

كعب بن مالك { (ابو عبدالله — بن ابى كعب الانصارى الخزرجى السلمى) صحابه وشعرادن اولوب ، عقبه بيعتنده حاضر بولنمش؛ ومدينهٔ منوره‌يه هجرت بيورلدقدن صكره، كنديسنك حضرت طلحه (رضه) ايله مواخاتى اجرا بيورلمشيدى. اكثر غزواته حاضر بولنوب، يالكز بدر غزاسيله تبوك غزاسنه كيده‌مه‌مشيدى. بو ايكنجى غزايه ديكر ايكى ذاتله برابر شدت حرارتدن كيده‌ميوب، حقلرنده « وعلى الثلاثة الذين خلفوا حتى اذا ضاقت عليهم الارض بما رحبت » آيت كريمه‌سى نازل اولمشيدى. احد وقعه‌سنده جانسپارانه حرب ايدوب، اون‌بر ياره آلمشيدى . حسان بن ثابت و عبدالله بن رواحه ايله برابر شعراء جناب رسالتپناهيدن اولوب ، جناب حسان قريشك نسللرينى وعبدالله بن رواحه كفرلرينى تعييب ايتديكى حالده، كعب حرب ايله كنديلرينى تهديد ايدردى . كعب بن مالك ٤٠ سنهٔ هجريه‌سندن اولجه وفات ايتمشدر. شو ايكى بيت جملهٔ اشعارندر.

قضينا من تهامة كل وتر
وخيبر ثم اغمدنا السيوفا
تخيرنا ولو نطقت لقالت
قواطعهن دوساً او ثقيفا

كعبه { قبلهٔ مقدسهٔ مسلمين اولان بيت الله الحرامك اسميدر، كه مكعب الشكل وبر روايتده مرتفع البنا اولديغندن وضع اولنمشدر. كعبهٔ معظمه‌نك موقعى تا خلقت عالمدن مستثنى و معزز اولوب، حضرت آدم (عم)ك دخى اورايه هبوط

ايتمش اولديني مرويدر . حضرت ابراهيم (عم) هاجر وحضرت اسماعيل (عم) ايله برلكده جازه واردیغنده، تلقی ایلدیکی امرالهی اوزرینه، وملائکهنك یاردیم وارائهسیله او موقعده کعبهٔ شریفهیی بنا ایدوب، حضرت اسماعیل ایله برابر طواف ایتمش؛ واو وقتدن موحدین ایچون بر زیارت و عبادت محلی اولمش ایدی. بعده دین حق اونودیلوب ، خلق عبادت اوثانه صاپدقلرنده، کعبهیی دخی تخانه اتخاذ ایدهرك، صنملرله طولدیرمشلردیسهده، ینه طواف وسائر مناسك حجی اونوتمیوب، موسم مخصوصنده جزیرة العربك هر طرفندن وحیره وانبار و سائر جوارلردن بتون ابنای عرب ایفای حجه کیدرلر ایدی. ابتدا کعبهنك اوستی آچیق اولوب ، الك اول یمنك حمیر ملوکندن (تبع) اوستنی اورتمشیدی . کعبهنك محافظه واداره سی اوتهدن بری قبیلهٔ قریشك النده اولوب، التجا ایدنلر ایچون مأمن عد اولنور ایدی. یمنی ضبط ایدن حبشهدن ابرهةالاشرم خطهٔ مذکورهده جسیم ومزین بر معبد بنا ایدهرك ، عربلری اورایه ایفای حجه دعوت ایتمش ایسهده ، کیمسه اجابت ایتمیوب ، کعبهٔ مکرمهدن روکردان اولدقلرندن، مرقوم کلیتلی عسکرله وبر طاقم فیللرله کعبهیی تخریب ایچون، حجازه کلدیکنده ، قریشیلر مقاومت ایدهمیه جکلرینی درك ایله، طاغلره چکلمشلر ایسهده، (سورهٔ فیل)ده اشارت بیورلدیغی اوزره، اصحاب فیل طیرابابیل طرفندن اتلاف اولنمش ایدی. آز وقت صکره بعثدن اول وفخر کائنات (صلعم) افندمز ٣٥ یاشلرنده ایکن، بیوك برسیل کلوب ، کعبهیی تخریب ایتمکله، یکیدن بناسنه بدأ اولنوب، جدهده قرهیه دوشمش بیوك برسفینهنك کراستهسی نقل، واستعمال اولنمش؛ وبودفعه قریش سیل قورقوسندن وایستدکلرینی کیرمکه براقوب ایستدکلرینی براقمامق ایچون، قپوسنی یوکسك یاپمشلردی. اثنای بناده رکنك وضعنه کلدکلرنده هر قبیله کندیسی رکنی وضع ایتمك ادعاسنه قالقیشمغله ، بینلرنده غاوغا حدوث ایتمك اوزره ایکن، مسجد قپوسندن الك اول کیرن حکم نصب ایتمکه قرار ویرمشلر ؛ والك اول باب مذکوردن دخول بیوران تصادفاً فخر کائنات (صلعم) افندمز اولمغله ، بر ثوب طلب بیوروب ، رکنی بونك اوزرینه وضع ایله، هر قبیلهیه ثوبك بر اوجنی طوتدیروب، وضع ایتدیرمکله، نزاعك اوکنی آلمشلردی. بو وجهله کعبهٔ شریفه قپوسی یوکسك و (حجر) تعبیر اولنان جدار شمالیسی بنادن خارج اولدیغی حالده ثانیاً بنا اولنوب، وقت سعادتده بو حالده ایدی. اسلامده ابتدا بیت مقدس قبله اتخاذ اولنمش ایسهده، متعاقباً کعبهٔ معظمهنك قبله اتخاذی حقنده وحی نازل اولمشدر. هجرت نبویهنك اونجی سالنده مکهٔ مکرمهنك فتحی میسر اولوب ، قبیلهٔ قریش کاملاً دین اسلامه داخل اولدقده ، کعبهٔ شریفه اوثان واصنامدن تطهیر بیورلمشیدی. عبدالله بن زبیر زمان خلافتنده کعبهٔ شریفهنك قپوسنی ایندیرمك، وحجری بنانك ایچنه آلمق آرزوسنی مبین بر حدیث شریفی حضرت عایشه (رضها) دن ایشیتمکله، اهل مکهنك تردد ومخالفتیله برابر ، بو بابده کی آرزوی نبویی یرینه کتیرمك مقصدیله ، کعبهیی هدم واو یولده یکیدن انشا ایتمشدی. مشار الیه حجاج بن یوسف طرفندن مکهٔ مکرمهده محاصره اولندیغی وقت، کعبهٔ شریفه التجا ایتمکله ، حجاج بیت اللهی منجنیك ایله بیقوب، حجری یکیدن اسکی یرینه ارجاعله، کعبهیی رابعاً بنا ایتمشدر، که الی یومنا هذا قائم اولان بو بنادر. الك اول کعبهٔ شریفهیه دیباجدن پوشیده یاپدیران مشارالیه عبدالله بن الزبیر وبر روایته یزید بن معاویه ویا عبدالملك بن مراوندر. بیت المالدن درون کعبهده مجمر وقنادیل یاقق اصولی دخی مشار الیه عبدالله بن زبیر زمانندن عادت اولمشدر. حرمین خلافت عظمای اسلامیه ایله برابر سلاطین عظام عثمانیه یه کچه لیدن بری هر سنه کعبهٔ معظمهنك زر اندوز پوشیدهسی جانب سلطنت سنیه دن تجدید و نیچه تزیینات و اعمارات اجرا بیورلمقدهدر.

کعبهٔ شریفه مسجد حرامك وسطنده اولوب، درت کوشه لی اولدیغی حالده، بویی ٢٤ ذراع ایله بر قاریش ، واکی ٢٣ ذراع ایله بر قاریش، ارتفاعی ده ٢٧ ذراعدر. شرق جهتنده بولنان قپوسی یردن بر آدم بویی یوکسکدر. (حانك کسریه) حجر و حطیم دینلن وکعبهنك شمالنده بولنان مذکور دیوارك محیط دائرهسی ٢٥ ذراعدر. قپونك یانندہ وآیاقده طوران بر آدمك باشی حداسنده دیوارده (حجر

اسود) دیمکله معروف برحجر سمانی بولنیور، که اثنای طوافده حجاج طرفندن تقبیل اولنور.

کفالونیه { (Céphalonie) یونانك جزایر سبعه‌سنك اك بیوکی اولوب، پاتراس کورفزی مدخلنك و موره شبه جزیره‌سی شمال‌غربی کوشه‌سنك قارشیسنده واقع وبو شبه جزیره‌دن ٣٩ کیلو متره اکسنده بربوغازله آیرلمش اولدیغی حالده، ′ ٤ °٣٨ ایله ′ ٢٦ °٣٨ عرض شمالی و ′ ٢ °١٨ ایله ′ ٢٩ °١٨ طول شرقی آره‌لرنده واقعدر. شمالدن جنوبه بویی ٥٤ کیلومتره اولوب، اکی پك مختلفدر. اراضیسی طاغلق وقیالق اولوب، حتی دوز یرلری دخی طاشلقدر . دائمی صورتده جریان ایدر انهاری اولمدیغی کبی ، قاپناقلری دخی آز اولدیغی حالده، خیلی محصولدار اولوب، باغلریله زیتون آغاجلری چوقدر. بغدای، آرپه، مصر ، وسائر حبوباتله هرنوع میوه‌لری دخی وارایسه‌ده، ذخیره‌سی احتیاجات محلیه‌یه کفایت ایتمیور . جنوب جهتنده بولنان واك یوکسك محلی اولان (ماورو وونی) طاغنك ١٦٢٠ متره ارتفاعی واردر . اهالیسی ٥٠٠٠٠ راده‌لرنده اولوب ، جزیره ٣ قضایه منقسم و ٢٠ ناحیه‌یی حاویدر. مرکزی اولان (آرغوستولی) قصبه‌سنك ٨٠٠٠ اهالیسی واردر. بو قصبه آطه‌نك ساحل غربیسنده اولوب ، صیغجه لکن محفوظ لیمانی واردر. بو قصبه‌نك یانده دکیرمن ساحلك بر طاقم مغاره‌لرینه‌دره کبی صوکیروب، ایکی دکرمن چویرر . بو صویك تأثیریله آطه‌نك بعض طرفلرنده طوزلی صولر آقار. حرکت ارضك پك صیق وقوعی‌ده بو سببه مبنی اولسه کرکدر.

کفایت { (یوسف شاه) مشاهیر شعرا و خطاطیندن اولوب، هراتلیدر. علیشیرنوایینك منظوری ایدی. شو بیت اونکدر:

ای روشنی جمال رخت آفتابرا
وی چاشنی زلعل تو جام شرابرا

کَفَر { اهل‌شام لسانده قریه دیمك اولمغله، بعض اسامئ خاصه‌یه اضافتله بر طاقم معموره‌لره علم اولمشدر.

کَفَر بَیّا { مصیصه قربنده و جیحان نهری ساحلنده یعنی آطنه ولایتنده بر قصبه اولوب ، وقتیله بیوك بر شهر اولدیغنی و چارشیلریله سوری وقلعه‌لری بولندیغنی و بعده خراب اولمشکن، هارون‌الرشید ویا مهدی زمانده اعمارینه بدأ اولنه‌رق ، معتصمك زمانده اکمال اولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور. شمدی نه حالده بولندیغنی تحقیق اولنه‌مدی.

کفرثوثا { جزیره‌ده رأس عین قربنده قصبه کبی بیوك برقریه وفلسطینده دخی برکوی اولدیغنی « معجم‌البلدان »ده مسطوردر. برنجیسی الیوم کفرتوت اسمیله ماردین سنجاغنده موجوددر.

کَفَر روما { حلب مضافاتندن معرة‌النعمان قربنده بر قریه اولوب ، وقتیله مشهور بر قلعه‌ایدی، که (لؤلؤالسیفی) طرفندن تخریب اولنمشدی.

کَفَرسابا { فلسطینده نابلس ایله قیساریه بینده بر قریه اولوب، هرود طرفندن (آنتیباتریس) اسمیله برقصبه شکلنه قونمش ؛ و یاولوس اورایه تحت‌الحفظ کوتورلمش ایدی . بعده ینه قریه حالنه دونوب ، اسکی اسمنی آلمشدر.

کفرسوت { حلب اعمالندن بهسنا قربنده چارشیسی ایشلك معمور بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

کفرطاب { معره ایله حلب بینده بر قصبه اولوب ، صهرجلرده جمع ایتدکلری یاغمور صویندن بشقه صولری اولمدیغنی جغرافیون اسلام آثارنده مسطور اولوب، شمدیکی حالده قریه حالنده‌در .

کَفرکنا { فلسطینده بر قریه اولوب ، ایچنده حضرت یونس (عم)ك مقامی وار ایدی.

کفرلاب { ساحل شامده قیساریه قربنده کوچك بر قصبه اولوب ، هشام بن عبد الملك طرفندن بنا اولنمشدی .

کفر لاثا { حلب جوارنده وحلبدن بر کونلك مسافه‌ده جامع ومنبری ومیاه جاریه‌سیله باغچه ونزهتکاری چوق بر قصبه اولوب، اهالیسی اسماعیلیه‌دن ایدی .

كفر مُتْرَى { شامده بر قريه اولوب ، فاتح اندلس موسى بن نصيرك مسقط رأسى اولمغله مشهوردر .

كفر مَنْده { عكا ايله طبريه بينده بر قريه اولوب، حضرت موسى (عم) ك زوجه‌سى صفورانك مرقدى واو وقتدن قاله مشهور بر قيو وقياسى اولديغى جغرافيون اسلام آثارنده مذكوردر.

كفر نَبُو { توراتده مذكور بر ير اولوب، حلب قربنده اولديغى وايجنده بعض آثار عتيقه بولنديغى « معجم البلدان » ده مسطوردر .

كفر نعوم { فلسطينده طبريه كولنك ساحل غربيسنده اليوم (تل هوم) دينلن موقعده بولنمش اسكى برقصبه اولوب، حضرت عيسى (عم) ك اوچ سنه قدر اوراده مكثيله اظهار معجزات واجراى دعوت ايتمش اولمسيله وحواريوندن بطرس ايله آندريانك وطنى بولنمسيله معروفدر.

كُفرى { (مير حسين) ايران شعراسندن و (تربت) ساداتندن اولوب، هندستانه رحلتله، خان‌خانانك مظهر التفات وحمايه‌سى اولمش؛ و ۱۰۱۷ تاريخنده وفات ايتمشدر. شو بيت جملهٔ اشعارندندر :

چو بوى كل بكريبان غنچه بودم كم
بصد فريب درين كلشنم صبا آورد

كفله { ياخود كفله‌بورغ (Geflé, Geflé-borg) اسوجده استوقهولمك ۱۵۸ كيلومتره شمال غربيسنده و (بوتنيه) كورفزى ساحلنده اولەرق همنامى اولان نهرك منصبنده ايالت مركزى بر قصبه اولوب، ۱۵۰۰۰ اهاليسى، اخشاب‌خانه‌لرى، واسع وكوزل دوشنمش سوقاقلرى، پك ايشلك تجارت بحريه‌سى وچوق صيد ماهيسى واردر. — ايالتنك مساحهٔ سطحيه‌سى ۱۹ ۸۱۶ مربع كيلومتره اولوب ، ۲۱۸ ۸۶۴ اهاليسى واردر.

كفوى { [« حسين چلبى » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

كفه { (Caffa, Théodosia, Féodosia) روسيه‌نك تاوريده ايالتنده و قريم شبه جزيره‌سنك جنوب شرقى ساحلنده همنامى اولان قويك غربى كوشه‌سنده وكرچ بوغازينك ۷۰ كيلومتره جنوبنده برقصبه واسكله اولوب ، ۸۴۸۰ اهاليسى، محفوظ وكوزل ليمانى، موزه‌سى، تحفظخانه‌سى و درى ايله پياغى تجارتى واردر . اسم قديمى (قافه) اولوب، كفه اسمى بوندن مأخوذ در. بعده يونانيلر تئودوسيا تسميه ايتمشلردى . اليوم روسلر طرفندن (فئودوسيا) تسميه اولنور . اون اوچنجى قرن ميلاديده جنويزلرك الينه كچوب، ايكى عصر بونلرك ضبطنده قالمش؛ واو صره‌ده شمال كوركلريله ايران وهند امتعه‌سنك مخرجى اولوب ، بيوك برتجارت ومعموريت قزانمش ، و اهاليسى ۱۰۰۰۰۰ مقدارينه بالغ اولمش‌ايدى . وندبكليلر ضبطنه چاليشوب، ايكى جمهوريت آره‌سنده بوندن طولايى محاربه وقوع بولمش‌ايدى. جنتمكان ابوالفتح سلطان محمد خان ثانى بو قصبه‌يى ضبطله، ممالك عثمانيه‌يه الحاق ايتمشدى. ۱۷۷۰ تاريخ ميلاديسنده روسلرك ضبطنه كچمشدر.

گَكبوزه { قوجه ايلينك ازميد كورفزى ساحلنده ودميريول خطى‌او زرنده بركوچك قصبه اولوب، شهر امانتنه ملحق بر قضانك مركزيدر. قضاسى دارىجه ناحيه‌سيله برابر ۴۲ قريه‌دن مركبدر. اراضيسى منبت‌اولوب، باشليجه محصولاتى ذخاير متنوعه ايله اوزوم، توتون وكثرتلى سبزه ومیوه‌دن عبارتدر.

كل { (Gheel) بلجيقه‌نك آنور ايالتنده و (تورنهوت) ك ۲۰ كيلومتره جنوبنده بر قصبه اولوب، ۱۰۰۰۰ اهاليسى و چوخه وپاموق منسوجات فابريقه‌لرى واردر. جوار لرينك اهاليسى خانه‌لرينه مختل‌الشعور آدملر قبول ايدوب، پك‌ايى باقمق قوتيله بعضلرينى ايى‌ايدرلر.

كلات { آسيانك وسطيده بلوجستان مملكتنك مركز عمومیسى عد اولنوب ، حقيقتده مملكت مذكوره‌نك منقسم بولنديغى خانلقلردن اك بيوكنك مقريدر. شكارپورك ۲۳۰ كيلو مترە غرب شماليسنده وكنداوه جبالنك غربى مائله‌سنده اولەرق ۲۰۵۷ مترەلك ارتفاعده و °۲۹ عرض شمالى ايله ′۲۰ °۶۴ طول شرقيده واقع و ۱۴۰۰۰ اهالىلى جامعدر . ايران و افغانستان

وهند طريقلرينك محل اجتماع وتقاطعنده وسوق الجيشجه فوق العاده اهميتى اولان بر نقطه‌ده واقع اولمغله، طبيعى وصنعى استحكاماتى واردر. آنجق ارتفاعندن طولايى هواسى پك سرت اولوب، قيشين ايكى آى متمادياً قارآلتنده بولنور؛ وآلتنده‌كى اووه‌ده اكينلر پك كچ يتيشير. قصبه‌نك اكثر طرفلرى خراب وسوقاقلرى نظافت وطهارتدن عارى اولوب، حزن انكيز بر منظره‌سى وار ايسه‌ده، قصبه‌نك اوست طرفنده بردن بره ظهور ايدن پك براق وطاتلى بر صو بلده‌نك جوارنده‌كى باغچه‌لره تازه حيات ويرمكله، بونلر پك كوزل وفرح فزادر. جوارلرنده‌كى قرا اهالىسى فارسى لسانيله متكلم وسنى المذهبدرلر. قصبه اهالىسى ايسه بلوج، افغانى، جات، براهوى، هندو وسائره‌دن مركب اولوب، تجارت باشليجه هندولرك النده‌در. انكليزلرك صوك افغانستان سفرندن برى كلات عادتا هند بلادى كبى انكلتره‌نك حكم ونفوذى تحتنده بولنوب، كلات خانى انكليز حمايه‌سى آلتنه كيرمشدر. كلات اسكى بر شهر اولوب، كتب عربيه‌ده اسمنه چوق تصادف اولنميورسه‌ده، شاهنامه‌ده ذكرى چوق كچوب، كابل ايله برلكده ياد اولنور.

ـــ كلات خانلغى بلوجستانك شرق شمالى جهتندن وقسم اعظمندن عبارت اولوب، نفس كلات ايله شروان، كچ كنداوه، جلاوان ولاس خطه‌لرينى جامعدر. [« بلوجستان » ماده‌سنه‌ده مراجعت بيوريله.]

كلات خلجى (ياخود كلات كلزايى) افغانستانك وسطلرنده وقندهارك ١٢٠ كيلومتره شمال شرقيسنده ١٧٦٢ مترەلك ارتفاعده اولەرق هند منه ايرماغنه تابع (ارگندآب) وادىسنده بر قصبه ويا قلعه اولوب، قيشله‌لرى، بازارى، بر قاچ خان ومغازه‌سى واطرافنده مكمل جدوللرله اروا اولنمش وكوزل ايشلنمش منبت اراضيسيله بر چوق شهر وقصبه وقلعه خرابه‌لرى واردر.

كلات نادرى ايرانك خراسان ايالتنده ومشهدك ٩٠ كيلومتره شمال شرقيسنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٢٥٠٠ اهالىسى واردر. مستحكم بر ير اولوب، ايران دولتى اوراده تركمانلره قارشى بر مقدار عسكر بولنديريور. موقعنك اهميت عسكريه‌سى اولمغله، نادر شاه طرفندن بنا وتحكيم اولنمشدى.

كيلاس آيدين ولايتنك ازمير يعنى مركز سنجاغنه تابع (اودەمش) قضاسنده واودەمشك ٢٨ كيلومتره شرقنده ناحيه مركزى بر قريه اولوب، ٣٦٢ اهالىسى واردر. ـــ كلاس ناحيه‌سى قضانك قسم شرقيسندن عبارت اولوب، ٢٩ قريه‌دن مركبدر. اهالىسى ٨٠٣٢ كشى اولوب، جمله‌سى مسلمدر. اراضيسى منبت اولوب، ذخيره ومىوه وسائره‌يه متعلق خيلى محصولاتى واردر.

كَلار طبرستان طاغلرنده (رى) دن ايكى و آملدن اوچ مرحله‌لك مسافه‌ده واقع بر قصبه اولديغنى، واهاليسنك ٢٥٠ تاريخنده حسن بن زيده بيعت ايتدكارينى ياقوت حموى بيان ايديور.

كَلاع اندلسده بطليوس اعمالندن بر اقليم اولديغنى « معجم البلدان » ده مذكوردر.

كُلام طبرستان طاغلرنده كياسره زمانندن قاله قديم برقلعه اولوب، ملاحدهٔ اسماعيليه‌نك الينه كچمش؛ و بعده محمد بن ملكشاه سلجوقى طرفندن ضبط وتخريب اولنمش ايدى.

كلامى ايران شعراسندن بروجه‌آتى اوچ ذاتك مخلصيدر:

برنجيسى مرولى اولوب، ترجمهٔ حالى مجهول ايسه‌ده، بغداد خاتونك خاتمى حقنده بر لغزى كورلمكله، مشارالهانك معاصرى اولديغى آكلاشيليور. شو ايكى بيت لغز مذكوردندر :

زيب انكشت كيقباد وقباد
زينت دست شاه افريدون
چون باينجار سيدكويم چيست
خاتم خاص فرخ خاتون

ـــ ايكنجيسى اصفهانلى اولوب، عجيب القيافه ومهيب الهيكل اولديغى حالده، خوش صحبت برآدم اولمغله، اكابرك مجلسنه مداوم ايدى شو بيت اونكدر :

خوباز کردن از غم هجر است جان ستان
فریاد از آن زمان که بوصل تو خوکنند

— اوچنجیسی (مولانا صدر الدین محمد) فارسك لار خطه‌سندن اولوب، شو بیت اونکدر:

دلرا بروز وصلش یاد آورم شب وروز
تا کریهای شادی راه نظر نه بندد

کلان { فرس شعرا سندن ایکی ذاتك اسمیدر :

برنجیسی (خواجه کلان بیك) امرای ترا کدن اولوب، عن اصل اندجانلی اولدیغی حالده، بابر شاهك رجالی زمره‌سنه داخل اولمغله ، کابل وقندهار حکومتنه نصب اولنمش؛ وکابلده وفات ایتمشدر. فارسی وترکی اشعاری واردر. شو بیت اونکدر :

ندارم تاب دیدن پیش آن بدخو رقیبانرا
از آن بر صبح وصل او کزیدم شام هجرانرا

— ایکنجیسی (خواجه —) کرمانلی اولوب، شو بیت اونکدر :

کسی کرفته دل خویش را ز دلبر خویش
چه جورها که نکردیم بر ستمکر خویش

کلان رود { آذربیجانده بر نهر اولدیغی « معجم البلدان » ده مسطوردر.

کلاو بطره { بعض تواریخ عربیه ده (قلئوپاتره) یه ویریلن اسمدر.

کلاه { اقصای هنده بر مملکت اولوب، عود اخراجاتیله مشهور اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

کل بابا { ایران شعرا سندن اولوب ، بلخلیدر. شو بیت اونکدر: .

بخاك میکده نبود نشان پای قدح
که خاك کشته مرا دیده در هوای قدح

— مظنه‌دن بر کل بابانك دخی پشته خارجنده تربه‌سی الی الآن موجود اولوب ، بر تربه‌داری واردر، واورادن کلوب کچن مسلمین زیارتنه کیدرلر.

کلب حسین { (میرزا — خان) هندستان شعراسندن اولوب، رامپور نوابی (کلب علی خان) ك اوغلیدر. مرتب دیوانی و« شوکت نادری » عنوانیله بر تذکرة الشعراسی واردر. ۱۲۸۱ تاریخنه‌دك بر حیات ایدی .

کلبدن بیکم { بابر شاهك قیزی اولوب، حسن وجمالیله وشعر و ادبیاتده‌کی ید طولاسیله مشهوره‌در. شو بیت جملهٔ اشعارندندر :

هر پری رویی که او باعاشق خود یارنیست
تویقین میدان که هیچ از عمر برخوردارنیست

کلب علی { ایران شعراسندن اولوب ، شاه سلیمان صفوی زمانند‌ه یاشامشدر. شو بیت اونکدر:

نهال قد تو ای تازه سرو لاله عذار
صنوبریست که دلهای زنده آرد بار

کلبی { (ابو النصر محمد بن السائب بن بشر) مشاهیر علمادن اولوب ، تفسیرده وعلم انسابده زمانینك امامی ایدی. جدی بشر ایله پدری سائب وعملری عبید و عبدالرحمن جمل وصفین محاربه‌لرنده معیت جناب مرتضویده بولنمشلردر. صاحب ترجمه حضرت علی (رضه) ك دائما برحیات بولندیغنه وبر دها دنیایه کلمجکنه معتقد اولان عبدالله بن سبانك اصحابندن اولوب، کندیسی دخی بو فکره تابع ایدی. بناءً علیه کندیسندن روایت ایدن سفیان ثوری ایله محمد بن اسحق کندیسنی (ابو النصر) کنیه‌سیله یاد ایدوب، اسمنی تصریح ایتمیورلر. اوغلی هشام الکلبی مشاهیر نسابوندن اولوب، « جمهرة النسب » عنوانلی کتاب مشهورك صاحبیدر . ابو النصر کلبی کوفه‌ده یاشایوب، ۱٤٦ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر .

— [« غزی » و« ابن الکلبی » ماده‌لرینه‌ده مراجعت بیوریله.]

کلبیون { (Cyniques) یونان قدیم حکما - سندن بر طائفه‌در، که دنیاده ثروت وسامانه ومسکن والبسه و سائره‌یه اهمیت ویرمیوب، جرم وجنایت قبیلندن اولمیان هیچ بر شیئدن احتراز ایتمز، وبریامه‌لی خرقه ایله برطوربه وبر دکنکدن بشقه بر شیئه محتاج اولمیوب، قلندرانه بر عمر سوررلردی. بونلرك رئیسی سقراطك تلامذه‌سندن (آنتیستن) اولوب. اك مشهورلری‌ده دیوجانس (یعنی دیوژن)، قراتیس ومنیپ ایدی. بعده کلبیون مذهبیله رواقیون مذهبی برلشمشیدی .

کلت { (Celtes)آسیای وسطیدن اك اول آوروپا جهتنه هجرت ایدن

(آريا) اقوامنك ايلك قافله‌لرندن برى اولوب، قره دكيز ساحل شماليسنى وبعده طونه وادیسنى تعقيب ايله ايتاليانك قسم شماليسنده، اسويچره‌ده، آوسترياينك بعض جهات غربيه‌سنده واسويچره وفرانسه‌ده پرلشمش، انكلتره‌يه كچمش، وبر طاقمرى ده پيرنه‌يى تجاوزله اسپانيا‌ده‌كى (ايبر) لرله قاريشمش ايدى. بو وجهله آوروپانك اك غرب جهتنده بولنوب، شرق شمالى جهتندن پلاسجلرله، شمالاً (تونون) لر، شمال شرق جهتندن اسلاولرله، جنوب غربى جهتندن‌ده (آريا) جنسندن اوليان وبربرلرله منا- سبتارى مظنون اولان ايبرلرله همحدود ايديلر. كلتلرك اك جميتلى اولەرق ساكن بولندقلرى يرلره (غاليا) نامى ويريلوب، كنديلرى دخى (غال) اسميله‌ده ياد اولنورلردى. بعض مورخلر غالرى ويا (غولوآ)لرى بشقه وكلتارى بشقه زعم ايتمشلر- سه‌ده، بونلرى اك اول كوروب مملكتلرينى ده ضبط ايدن مشهور يوليوس قيصرك تحقيق وتحريرينه كوره، (كلت) تعبيرى (غال) اسمنك صيغهٔ جمعندن بشقه برشىء دكلدر. حقيقة السنهٔ آريانه‌نك اكثرنده حالا بوكون بعض سمارك جمعى مجرد قالين فتحه (يعنى a) صداسنك اينجه فتحه (يعنى e) يه تبديل اولمسيله واوستنده‌كى حركه‌ده اوكا كوره اينجه‌لمسيله تشكل ايدر. ايمدى (غال) اسمنك الفى فتحه يه قلب اولنجه، (غ) ك ده كاف فارسيه قلبى طبيعى اولوب، جمعى (كل) اولور. صوكنده‌كى (ت) نك، پلاسج لسانده دخى اولديغى كبى، حرف تعريف اولمسى محتملدر. بو حالده كلت ايله غال وفرانسزلرك استعمالنه كوره (غولوآ) اسملرينك بر اولديغى تحقق ايدبور.

آريا جنسنك منقسم بولنديغى شعبه‌لرك بهرى مؤخراً برچوق قوللره آيرىلەرق، اسكى السنهٔ آريانيه‌نك هر برى آوروپا السنهٔ جديده‌سندن بر قاچنك يعنى بر زمره وطاقمك اصل ومنشئى اولديغى حالده، آوروپانك نصفنى ضبط ايتمش اولان كلتلرك لسانى ذريت براقمقسزين منقرض اولمشدر. واقعا فرانسه‌نك برتايه خطه‌سنده وانكلتره‌نك والس خطه‌سيله اسكوجيه وايرلانده‌ده وبعض آطه‌لرنده كلت لسانندن قالمه بعض لغتلر استعمال اولنمقده ايسه‌ده، بونلرى سويلين خلق پك جزئى اولوب، كوندن كونه دخى آزالمقده اولملريله، آز زمان صكره غال لسانيله متكلم هيچ بر فرد قالميه‌جقدر. جنس وذريتجه كلتلر منقرض اولميوب، آوروپاى غربى خلقى توتون جنسيله وسائر اجناسله قاريشمش كلت احفادندن بشقه بر شىء دكلرسه‌ده، بونلرده لاتين ويا توتون لسانلرى غلبه وتعمم ايدوب، مثلا فرانسزجه وانكليزجه لسانلرنده موجود كلت لغتلرى اولسه‌ده‌پك جزئيدر. [كلتلرك احوال مدنيه وتاريخيه سيچون «غاليا» ماده‌سنه مراجعت بيورولمق اقتضا ايدر.]

كاثم { محدثاندن اكى خاتون اولوب، برى (كاثم بنت محمد البعلبكيه) ٧٧٧ ده، وابن حجر عسقلانى‌يه اجازت ويرمش اولان ديكرى (كاثم بنت الحافظ السلامى) ٨٠٥ ده وفات ايتمشدر.

كاثوم { صحابه‌دن ايكى ذاتك اسميدر: (ابو رهم كاثوم بن الحصين الغفارى). كه مدينهٔ منوره‌يه هجرت نبوبدن صكره اسلامه كلوب، بدرغزاسنده بولنه‌مامش ايسه‌ده، احد وقعه‌سنده وتحت الشجره بيعتنده حاضر بولنمش؛ واحده‌ده برونندن مجروح اولمغله، (منحور) لقبيله تلقيب اولنمشدى. عمرة القضاءده وفتح مكه‌سنه‌سى مكه وطائف وحنينه تشريف نبوى بيورلدقده، جانب رسالتپناهيدن مدينه‌ده توكيل بيورلمشيدى.

— (كاثوم بن هرم بن امرىء القيس الانصارى الاوسى) كه (قبا)ده ساكن اولوب، مكهٔ مكرمه دن مدينهٔ منوره‌يه واقع اولان هجرت نبويه‌ده فخر الرسل (صلعم) افندمز بو ذاتك خانه‌سنه نزول بيوره‌رق، درت كون يانده مسافر اولمش، و قبا جامع شريفنك اساسنى وضع بيورمشلر ايدى. كلثوم بن هرم، او وقت يك ياشلى اولديغى حالده، اسلامه كله‌رك، زمرهٔ صحابه‌يه داخل اولمش؛ وبدرغزاسندن اولجه ارتحال ايتمشدر. اصحاب رسول الله‌دن اك اول وفات ايدن بو ذات اولديغى مرويدر.

كلثوم { امام جعفر الصادق (رضه)ك حفيده‌سى اولوب، (كلثوم بنت قاسم بن محمد بن جعفر الصادق بن محمد الباقر بن على زين العابدين بن الحسين بن على بن ابى طالب) در. عم‌زاده‌سى (موسى بن اسماعيل بن موسى الكاظم بن جعفر الصادق)ك زوجه‌سى وجعفر بن موسانك والده‌سيدر.

زهد وتقواسیله مشهوره‌در. مرقدی مصرالقاهره‌ده مقابر قریشده زیارتگاهدر.

کلثوم بن عمرو ([« حتابی » ماده‌سنه مراجعت بوریله.]

کل حافظ ((محمد بن محمود) مشاهیر خطاطیدن اولوب، آثار قلمیه‌سندن آیاصوفیه محرابی اوزرنده کاشی اوزرینه بر آیة الکرسیی و بر مصحف شریفی موجوددر. ۱۰۱۰ تاریخلرنده برحیات ایدی.

کلخنی (ایران شعراسندن اولوب، (قم) لی وبابا شهیدینك همشیره زاده‌سیدر. عراق وآذربیجان و فارسده طبیعتنك سرتلکیله شهرت بولمشدر. شو بیت اونکدر:

شب یلدا که نامه‌ام خبتی که این فریاد چیست
زان میان یك کس نمیپرسد که از بیداد کیست

کلدانی ((Chaldéens) اهم سامیه‌دن بری اولوب، ارض بابلده یعنی عراق عربده ساکن ایدیلر. کلدانیلر الك اول مدنیته نائل اولان اهم قدیمه‌دن اولوب، هله هیئت ونجوم علملرنده پك ایلری به وارمشلردر. کواکبك ثوابت وسیاراته تقسیمیله شمس وقمر وسیاره‌لرك حرکاتنی و بروج سمائیه‌نك اون فرق وتعیین ایدنلرکلدانیلردر. بابلستانك بصره کورفزندن هندستانه بحراً قریبتی اولمله، کلدانیلرك مدنیتی هندستاندن آلمش اولمه‌جقلرنده شبهه یوقدر. هرودوت وسائر معاصرلری اولان قدمای مورخینك تعریفنه کوره، کلدانیلرك مرکزی بولنمش اولان بابل شهری غایتله متین وپك مصنع ابنیه‌یی حاوی اولوب، بودخی بو قومك فن معماریده و سائر صنایعده دخی پك ایلری وارمش اولدقلرینه دلالت ایدیور. نمرود و بابل قله‌سی حکایه‌لری تذکاردن مستغنی اولمه‌جق درجه‌ده مشهوردر. آثوریلر. که اونلر دخی اهم سامیه‌دن اولوب، نینوی یعنی موصل جهتنده ساکن ایدیلر، کلدانیلر قدر مدنی دکللردیسه‌ده، حرب وقوتده بولدقلرندن ایلری اولوب، علی الخصوص ملکه‌لری سمیرامیس زمانده بیوك بر قوت پیدا ایتمش اولدقلرندن، بابل ضبطله، کلدانیلرك حکومت واستقلالینه ختام ویره‌رك، شهر مذکوری پایتخت اتخاذ ایتمشلردی. او وقتدن اعتباراً کلدانیلرله آثوریلر قاریشوب بر قوم تشکیل ایتمش؛ و دها طوغریسی آثوریلر قوتله وکلدانیلر مدنیتله غلبه چالمه‌رق، آثوریلر قوم حاکم اولمشلرسه‌ده، کلدانیلرك لسان و مدنیتی قبول ایده‌رك، اونلر دخی کلدانی اولمشلر ایدی. بو وجهله کلدانیلر برشئ غائب ایتمیوب، بحث نصر زمانده بیوك بر قوت استحصال، و توسیع ممالك ایده‌رك، جزیره و شام و فلسطین طرفلرینی دخی ضبط ایتمشلردی. بعده میلاد عیسادن بش یوز کسور سنه اول ایران حکمداری کیخسرو خروجله، آثور دولتنه ختام ویره‌رك، ارض بابلی وبتون آسیای غربیی ضبط ایتمکله کلدانیلر بو دفعه بسبتون تحکم آلتنده قالوب، اسکی مدنیتلرینی دخی غائب ایتمشلردی. آنجق برلری او وقت پك معمور اولدیغندن، ایرانیلرك زمانده دخی کلدانیلر زراعت وتجارتله مشغول اولوب، ثروت وسامانه مالك ایدیلر. اسکندردن صکره ظهور ایدن طوائف ملوك زمانده وبعده ساسانیلر عهدنده کلدانیلر سریانیلرله قاریشه‌رق، لسانلرینك مشابهت وقرابتی جهتیله (نبط) اسمیله بر قوم واحد تشکیل ایتمش؛ وبر طرفدن ایرانیلرله بر طرفدن دخی عربلرله قاریشمش؛ و نهایت ظهور اسلامده ارض بابل ممالك اسلامیه دائره‌سنه داخل اولمش؛ وچوق سورمه‌دن، بو مملکتده کوفه، بصره، بغداد شهرلری تأسیس اولنه‌رق، اوراسی عرب واسلام مدنیتنك مرکزی حکمنه کچمکله، کلدانیلر دخی قبول اسلامله برابر بسبتون عربلشمشلر، یعنی عربلره قاریشوب، موجودیت قومیه‌لری منسلب اولمشدر. الیوم عراق وجزیره ودیاربکر جهتلرنده کلدانی اسمیله موجود جماعت ایسه صرف مذهبی برهیئت اولوب، خرستیانلغك نسطورطرفندن ایجاد اولنمش مذهبنه تابعدرلر. کندیلرینه مخصوص پطریقلری ورؤساء روحانیه‌لری وار ایسه‌ده، آیری لسانلری اولمیوب، عربجه ایله متکلمدرلر.

کلدانیلرك مدنیت قدیمه‌لری یالکز آثار عتیقه‌دن وروایات تاریخیه‌دن مفهم اولوب، بوقسم کندیلرینك یازلمش کتابلری بولنمه‌مامشدر. لسانلری دخی یالکز بحث نصرك تحت اسارتنده بابله کوتورمش اولدیغی اسرائیلیلرك، بابلده ایکن، اوراده اوکرندکلری لسان محلی اوزرینه یازمش اولدقلری تورات وسائر کتب مقدسه‌دن عبارتدر. لسان کلدانی

مجرد بو كتابلردن منفهم اولوب، عبرانی خطیله محرر اولان بو كتابلر متن عبرانیلریله و سریانی وعربی لسانلرندهكی ترجمهلریله مقایسه اولندقده، بو درت لسان بیننده پك آز فرق بولندیغی، و بو فرقك مثلا بو كون حجاز، عراق، شام، مصر ومغربده تكلم اولنان عربی لسانلری بیننده‌كی فرقدن بیوك اولمدیغی كوریلیور. [« بابلستان » ماده‌سنه دخی مراجعت بیوریله.]

كلدره (Gueldre, Gelder) یاخود كلدره بروسیه‌نك دین ایالتنده و(وسل) ك ۲٤ كیلومتره جنوب غربیسنده‌اولهرق (نیرس) چایی اوزرنده برقصبه اولوب، ۵۵۰۰ اهالیسی واردر. وقتیله همنامی اولان بردوقه‌لغك مركزی اولوب، الیوم اسكی دوقه‌لغی ینه (كلدر) نامیله فلمنكه تابع بر ایالت اولدیغی حالده، مركز قدیمی اولان بو قصبه بروسیه‌یه تابعدر.

كلدره (Prov. de Gueldre) ایالتی فلمنك دولتی ایالاتندن اولوب، شمال‌غربی‌جهتندن (زویدرزه)، شمالاً (اووریسل) ایالتلریله، شرقاً وشرق جنوبی جهتندن پروسیه حدودیله، جنوباً (لیبورغ) وشمالی (برابانت) غرباً دخی جنوبی هولانده و (اوترخت) ایالتلریله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۰۸۱ مربع كیلو-متره اولوب، ۹۳۷ ۴۰۰ اهالیسی واردر. اراضیسی آلیجق وقوملی اولوب، باطاقلری وتورب دینلن بنار طوبراغی چوق ایسه‌ده، زراعته پك زیاده دقت اولنه‌رق، فنه تطبیقاً ایشلنمكله، یاغ اخراجنه یارار حبوبات وشرنجی اوتی ومیوه‌لرك انواعیله سائر محصولاتی چوقدر. صنایعی وفابریقه‌لری آز ایسه‌ده، تجارتی پك ایشلكدر.

كلرخ بیكم هندستان ملوك تیموریه‌سندن بابر شاهك كریمه‌لرندن حسن وجمالیله وعلم وادبیله مشهوره بر شاعره اولوب، كلچهره اسمیله دخی معروفه‌در. ۱۰۰۶ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونكدر:

هیچكه آن شوخ كل‌رخسار بی اغیار نیست
راست بودست آن كه در عالم كلی بیخار نیست

كلزمان (یاخود كلبزمان) [« آیا سفید » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

كلستان ایرانك منتهای شمال شرقیسنده وخراسان ایالتنده روسیه حدودینه متوازیاً شمال غربیسندن جنوب شرقیه ممتد بر طاغ اولوب، قره طاغ اسم تركیسیله دخی معروفدر. كرك جنوب غربی وكرك شمال شرق مائله‌سندن آقان صولرك بر قسمی شمال غربیه طوغری جریانله، بحر خزره دوكیلن (اترك) ایرماغنه و بر قسمی‌ده جنوب شرقیه طوغری آقهرق، قومده نابدید اولان (هربرود) نهرینه منصب اولورلر. اسمندن آكلاشلدیغی اوزره، بوطاغ اورمانلر وچیچكلرله مستوردر.

— بواسمله قره‌باغده دخی كورایله‌اراس نهرلرینك ملتقاسنده بر قریه اولوب، اراده ۱۸۱۶ تاریخنده ایران ایله روسیه آره‌سنده ایرانك بلاد قافقاسدن قطعیاً كف ید ایتدیكنه دائر عقد اولنان معاهده ایله مشهوردر.

كلسو (Kelso) اسكوچیه‌نك روكسبورغ قونتلغنده وجدبورغك ۱۳ كیلومتره شرقنده برقصبه اولوب، ۶۲۰۰ اهالیسی واردر.

كلشن هندستان شعراسندن ایكی كشینك مخلصی اولوب، ایكیسی دخی براهمه-دن ایدی:

برنجیسی (راجه جیالال بهادر) لكهنولی اولوب، اود حكمداری محمد علی شاهك منشیٔ دیوانی ایدی. شو بیت اونكدر:

دل بر آمد با كمند زلفش ز چاه ذقن
شدینافی اكنون چه سازم چاره این كردابرا

— ایكنجیسی (رای كلاب) ینه لكهنو مضافاتندن و میرزا محمد حسن قتیلك شاگردانندن اولوب، اود دولتنده بیوك مناصبه كچمشیدی. بیوك بر تذكرة الشعرا ایله مرتب بر دیوان اشعار براقمشدر. شو بیت اونكدر:

آن كسكه از زبان تو حرف جفا شنید
كویا پیام خضر ز آب بقا شنید

كلشنی [« ابراهیم كلشنی » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

كلشنی ایران شعراسندن ایكی كشینك مخلصیدر:

برنجیسی شیرازلی اولوب، سلطان محمد بكلسك اوائل عهدنده ارتحال ایتمشدر. شو بیت اونكدر:

تو گرفتارم و در آرزوی آزادی
از تپیدن بقفس ریخته بال وپرما

— دیگری دخی شیرازلی اولوب، جهانگیر زمانینده هندستانه گیدهرك، اوراده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

شبی بیاد تو خودرا گرفته ام بیغل
هنوز بوی کلم از کنار می آید

کلعنبر { موصل ولایتنك سلیمانیه سنجاغنده و ولایت ولوانك منتهای جنوب شرقیسنده بیوك بر قضا اولوب، غرباً نفس سلیمانیه وشهربازار قضالریله وسائر جهاتدن ایران حدودیله محدوددر. قضایه نامی ویرن وجنگیکان قانونی سلطان سلیمان خان طرفندن بنا ایدلش اولان کلعنبر قصبه‌سی حدود ایرانیه ده اولوب، قضانك مرکز حاضری ایسه ۳۰۰۰ قدر اهالیسی وجامع ومدرسه وخان وبازار گبی شیلری اولان (البجه) قریه‌سیدر. قضا ٤٧٣ قریه‌دن مرکب اولوب، اهالیٔ مسکونه سندن بشقه جاف عشیرتنك دخی جولانگاهیدر؛ وقضانك قائمقاملغی اکثریا بو عشیرتك رئیسنه محول بولنور. قضاسی طاغلق و حاصلاتی ذخایر ومیوه وسائره انواعدن عبارت اولوب، عشیرت خلقی بر چوق حیوانات دخی بتیشدیرر؛ وبونلرك یوك وقیلندن کلیم وعبا گبی بعض شیلر نسج ایدرلر.

کلف { وآلمانجه ولف (Guelfe, Welf) عن اصل ایتالیالی ایکن، آلمانیه ده برچوق اراضیه مالك اولمغله، اورایه گچمش بیوك برخاندان اولوب، افرادندن بعضلری باویره پرنسلری دخی اولمش؛ وبونلرك برنجیسی اهل صلیب محاربا. تنده ده بولنوب، قبریسده وفات ایتمشدر.

کلف ایله سیبلین خاندانلری بینلرنده کی خصومت ومنافرتله اون ایکنجی واون اوچنجی واون دردنجی قرن میلادیده ایتالیا وآلمانیاده بر چوق وقوعاته سبیت وبرمشلردر.

کلکته { یاخود قالقوته (Calcuta) هندستانك شمال شرق جهتنده هند انکلیز ایمپراطورلغنك و بنگاله اداره‌سنك مرکزی بیوك بر شهر اولوب، کنك ایرماغنك منصبندن یوقاری منقسم اولدیغی قوللرك اك غربیسی اولان (هوگلی) نهرینك صول کنارنده وبنگاله کورفزی ساحلندن ۱٦۰ کیلومترهلك مسافه ده اوله رق ۲۲° ۱۱′ ۳۳′ عرض شمالی ایله ۴۹″ ۳۹′ ۸۳° طول شرقیسنده وحذای بحردن آز فرق اولان آلچق بر یرده واقعدر. نهر مذکورك کنارنجه شمالدن جنوبه ٥ کیلومترهلك محلده ممتد اولوب، نهرك کنارندن آیریلان بر محله‌سی ایکی کیلومتره دها آشاغیبه اوزانیر. اکی ایسه ۲ ایله ۳ کیلومتره آره‌سنده‌در. آیریجه واوزاقجه بولنان محللر داخل حساب اولمقسزین، شهرك مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۱ مربع کیلومتره‌در. کثرت نفوسجه بمبایدن آز گری اولوب، ۱۸۹۱ تاریخنده اجرا اولنان صوك استا. تستیقده ۸۱۰ ۷۸٦ اهالیسی وار ایدی. شهرك اوکنده نهرك بر بجق کیلومتره اکی اولوب، آنجق قوراقلق موسمنده بتاغنك بر مقداری قورو قالیر. شهر ایکی قسمدن مرکب اولوب، قره شهر دینلن قسم شمالیسی پرلیلره مخصوص اولمغله، سوقاقلری طار، غیر منتظم وچامورلیدر. قسم جنوبیسی ایسه آوروپالیلره مخصوص اولوب، واسع وگوزل دوشمش سوقاقلری، جسیم ابنیه‌سی، مصنع دوائر رسمیه ومؤسسات علمیه وخیریه‌سی، بیوك چارشی ومخزنلریله بانقه وسائره‌سی واردر. بوقسمك جنوبنده تفرجگاه اتخاذ اولنان واسع بر میدان ایله ایکی عمومی باغچه وبر قلعه و بونلرك ده جنوبنده بر چوق گوشکار وخصوصی باغچهلر بولنیور. نهرك کناری بوینجه گوزل و واسع بر ریختم ممتد اولوب، نهرك حذاسندن ۱۰ متره یوکسك اولان بو ریختمدن محل بمحل مردیونلرله نهره اینلیر. جنوب جهتنده برقاج حوض و بر جدولك آغزی بولنوب، گمیلر اوراده دمیر آنار. نهرك او بر یاقه سنده دخی ۳۰۰۰۰ اهالیسی اولان و هندك هر طرفنه منشعب دمیر یول خطلرینك مبدئی اولان (هاوره) قصبه‌سیله بر قاچ بیوك قربه و سفائن اعمالنه مخصوص دستگاهلرله برچوق فابریقه‌لر وپك واسع اولان نباتات باغچه‌سی بولنیور. فابریقه‌لری پك چوق اولوب، هر نوع معمولات چیقار، و هله آرابه‌جیلق صنعتی پك ایلریلمشدر. تجارتی ده پك ایشلك اولوب، هرنه قدر آوروپا ایله هند آره‌سنده اجرا اولنان تجارتده سویش جدولنك کشادندن بری بمبای شهری دها ایلری گیتمش ایسه ده، کلکته دخی کنك حوضه سنك مخرجی اولمغله، کایتلی اخراجاتك وچین وسائر اطراف

عالمه بيوك بر تجارتگاه محليدر. فرنك قسمنده كى مخزنلردن بشقه قره شهر دينلن اسكى قسمنده دخى متعدد چارشيلر بولنوب، هندوچين وآوروپا امتعه‌سيله مالامالدرلر. سنوى تجارتى بر بچق ملياره فرانغه قريب اولوب، تقريباً ثلثانى اخراجاته وبرلمش ادخالاته عائددر. كيروب چيقان سفائنك عددى ١٩٠٠ عددينه وبجموع استيعابلرى ايكى مليون طونيلاتيه قريبدر.

كلكته‌نك مؤسسات علميه‌سى پك چوق اولوب، انكليز حكومتى طرفندن تأسيس اولنان دارالفنون ايله هند مأمورين ملكيه‌سنه مخصوص مكتب عاليدن بشقه اهالىء مسلمه‌نك بر چوق مكاتب ومدارسى اولوب، اردو وفارسى وعربى لسانلريله علوم اسلاميه تدريس اولنمقده، وهندولرك سانسكرى لسانلرينك تدريسنه مخصوص بر مكتبلريله سائر مكاتب متعددەلرى واردر. انكليز حكومتى كرك اسلام وكرك هندو مكتبلرينه انكليز لسانيله بو لسانده فنون جديده‌نك تدريسنى دخى قبول ايتديرمشدر. بوندن بشقه پروتستان وقتوليك ميسيونرلرى طرفندن بر چوق مكتبلر كشاد اولنمشدر. هندولر دخى ميسيونرلرك بو تشبثاتنه قارشى چاليشمه‌دن كرى قالميوب، برچوق قيز مكتبلرى آچمشلردر. جمعيات علميه وفنيه‌سى دخى چوق اولوب، الك بيوكى «آسيا جمعيتى» در، كه ممالك شرقيه‌نك وعلى الخصوص هندك السنه وادبانيله احوال تاريخيه وجغرافيه‌سنه دائر تحقيقات وكشفيات اجراسنه مخصوص اولوب، ١٧٨٨ ده تأسيس اولنمشدر؛ واو وقتدن برى مقدن رسائل موقوته وبر چوق تأليفات نشر ايتمشدر. جمعيت طبيه‌سيله زراعت ونباتات وسائره جمعيتلرى وبيوك بر كتبخانه‌سى دخى واردر.

كلكته يكى بر شهر اولوب، اون يدنجى قرن ميلادى اواخرنده دهلى حكمدارى شاهجهانك بر فرمانيله اوراده داخل اولمش برانكليز تجارشركتى طرفندن، ابتدا بر قاچ براقه‌دن عبارت اوله‌رق، تأسيس، وجوارنده بولنوب هندولرك (قالى) معبودلرينه منسوب وبو مناسبتله (قالى كاته) دينمكله معروف بولنان محلك اسميله تسميه اولنمش؛ وتدريجاً بيويوب، انكليزلرك الينه كچدكدن صكره، عموم هندستانك مركزى اتخاذ اولنمغله، بيوك بر شهر اولمشدر.

كلكنده (Golconde) هندستانك دكن قطعه‌سنده واقع نظام حكومت اسلاميه‌سى داخلنده وحيدرآبادك ١١ كيلومتره غربنده بيوك بر شهر خرابه‌سى وبر قلعه‌در. بوشهر بتون دكن قطعه‌سنه حكمى جارى بولنمش اولان بر دولت اسلاميه‌نك پايتختى ايدى. ملوك اسلاميهٔ مذكورەنك دارات ودبدبه‌سى وخزينه‌لريله مجوهراتلرى مشهور اولوب، شمديكى حالده يالكز مصنع ومكمل اولان تربه‌لرى موجوددر.

كلكيت (ونام ديكرله كرميلو) آناطوليده بيوك برنهر اولوب، قره دكيزه منصب يشيل ايرماغه تابعدر. كلكيت طرزون ولايتنك كموشخانه سنجاغنده همنامى اولان قضاده وچوروق صو منابعى قربنده نبهانله، غربه طوغرى آقه‌رق، شيران قضاسنى‌ده بعد الشق، سيواس ولايتنه كيرر؛ وقره حصار شرق سنجاغنى شرق جنوبيدن غرب شمالىيه طوغرى شق ايله، صاغ وصولدن بر قاچ چاى آلدقدن صكره، توقاد سنجاغنه كيرر؛ وبوسنجاغك قسم غربيسنده توقادصوبيله برلشه‌رك، يشيل ايرماغى تشكيل ايدر. مجراسنك طولى ٤٠٠ كيلومتره‌يه قريبدر.

كلكيت طرزون ولايتنك كموشخانه سنجاغنده سنجاغك جنوب شرق كوشه‌سندن عبارت برقضا اولوب، شمالاً نفس كموشخانه، غرباً شيران قضالريله، جنوباً وشرقاً دخى ارضروم ولايتيله محدوددر. قضا داخلنده نيمان ايدن نهرك اسميله مسمادر. قضا ٨٥ قريه‌دن مركبدر. اراضيسى طاغلق وصرب اولوب، محصولات زرعيه‌سى آزدر. ميوه‌لرى وعلى الخصوص آرمودلرى ايبدر. حيوانات اهليه‌سى‌ده آزدر. اصل اهاليسنك چنمسى مقدما اخراج اولنمقده بولنمش اولان كومش معدنندن اولوب، بو معدنك تركندن برى اهاليسنك برقسمى طاغلمش، وبرقسمى‌ده غربنده كچنمكه باشلامشدر. اهاليسى ٢٥٠٠٠ كشى راده‌لرنده اولوب، همان جمله‌سى مسلمدر. مركزى همنامى اولان بيوجك برقريه‌در.

كلنار { آطنه ولايتنك ايچ ايل سنجاغنده وسنجاغك قسم جنوبيسنك وسطنده بر قضا اولوب، شرقاً سلفكه مركز قضاسيله، شمالاً موط، غرباً آنامور قضاسيله، جنوباً دخى آق دكزله محدوددر. آنای بازاريله برابر ۵۳ قريه‌دن مركب اولوب، همان جمله‌سى مسلم اولق اوزره، ۱۸۱۲۰ اهالیسى واردر. مركزى (كلنديز) اسكله‌سيدر. اراضيسى طاغلق وقيالق اولوب، مياه جاريه‌سى واورمانلرى چوق ايسه‌ده، قابل زراعت برلرى آزدر. حيوانات اهليه‌سى وعلى الخصوص كچيلرى چوقدر. اهاليسنك قسم اعظمى يوروك عشايرندندر. باشليجه مدار تعيشلرى كلنديز اسكله‌سندن شام سواحليله قبريسه كيدن كراسته واودوندن و شيره وسائر طرفلره نقل اولنان پلاموط ايله ياغ وپنير وسائره‌دن عبارتدر. باغلرى‌ده چوق اولوب، خيلى پكمز چيقار.

كلنبوى { متأخرين علماء عثمانيه‌دن اولوب، كلنبه‌ليدر. علم آدابده مؤلفك اسميله معروف كوزل بر متنى واردر. ترجمهٔ حالنه دسترس اولنه‌مدى.

كلنبه { آيدين ولايتنك صاروخان سنجاغنده قرق آغاج قضاسنه تابع بر ناحيه‌نك مركزى كوچك بر قصبه اولوب، قره آغاجك شرق شماليسنده و باقر چايك منابعى قريسنده واقع و۲۱۴۷ اهالیى جامعدر. — كلنبه ناحيه‌سى قضانك شمال شرقى قسمندن عبارت اولوب، ۲۰ قريه و۶۲۸۱ اهالیى جامعدر.

كلنديره { آطنه ولايتنك ايچ ايل سنجاغنده وسلفكه‌نك ۶۲ كيلومتره غرب جنوبيسنده واقع كلنار قضاسنك مركزى بركوچك قصبه واسكله اولوب، آنجق ۲۱۰ اهاليسى، بر جامعى، بر مدرسه‌سى، بر تكيه‌سى و بر كليساسى واردر. اخراجاتى كراسته، اودون، پلاموط، ياغ، پنير، درى و سائره‌دن عبارتدر. اطرافى باغلق اولوب، كليتلى اوزوم وسائر ميوه‌لر حاصل اولور. (كلندريس Célendéris) اسميله بر شهر قديمك موقعنده اولوب، شهر مذكورك فنيكه‌ليلر طرفندن تأسيس اولندينى ويا دها اسكى اولديغى مظنوندر. روماليلر زمانينده وبعده قرون وسطاده ووندیكاليلر دورنده بيوك ومعمور اولوب، شمديكى قصبه‌نك اطرافنده ودكيز قيسنده مشهود اولان خرابه‌لرى او وقتلردن قالمه‌در. بونلر ميانده درت قپولى ايشلمش طاشدن معمول بر بنا ايله بر قلعه، برصو يولى وطاشدن برچوق مزارلر بوليور.

كلو اسفنديار { سربدارلرك دردنجى حكمدارى اولوب، آق محمد تيمورك قتلندن صكره موقع اقتداره كلش ايسه‌ده، رذيل ودون برآدم اولديغندن، يالكز ۱۳ آى حكومت سوردكدن صكره، ۷۴۹ ده غلو ايدن عسكر طرفندن قتل اولنمشدر.

كلو على { ايران شعرا سندن اولوب، شيرازليدر. بربر ايدى. شو بيت اونكدر:

بر سينه ات ايكاش نهم سينهٔ خودرا
تادل بتو كويد غم ديرينهٔ خودرا

كله { هنده بحر عمان ايله جين آره‌سنده‌كى طريق بحريك وسطنده وخط استوا قريبنده بربوغاز اولديغى ياقوت حموى بيان ايدوب، بو تعريفه كوره (مالاقه) بوغازى اولق اقتضا ايدر.

كلى { [«كيليا» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

كلى { (ابو عبد الله شمس الدين محمد بن ابراهيم) مشاهير اطباى اسلامدن اولوب، پدرى عن اصل اندلسلى اولديغى حالده، شامه ورود ايتمش؛ وصاحب ترجمه دمشقده نشأت ايدوب، زمانى مشاهير اطباسندن فن طبى تحصيل ايتمش؛ واك زياده ابن سينانك كتابيله اشتغال ايتدكندن، (كلى) لقبيله شهرت بولمش ايدى. ابتدا ملك اشرف موسى بن ملك عادلك خدمت طبابتنده بولنوب، بونك زمانندن صكره ملك عادل نور الدين بن زنكينك تأسيس ايتديكى بيمارستان طبابتنه كيروب، وفاتنه‌دك اوراده خدمت ايتمشدر.

كليب { صحابه‌دن بر قاچ ذاتك اسمى اولوب، بعض احاديث شريفه روايت ايتمشلردر.

كليبولى { (Gallipoli) ادرنه ولايتنه ملحق همنامى اولان سنجاغنك مركزى بر قصبه اولوب، بحر سفيد بوغازينك

مرمره جهتندن مدخلنك ساحل شمالیسنده اولەرق استانبولك ٢٠٥ كيلومتره غرب جنوبيسنده وادرنەنك ١٤٠ كيلومتره جنوبنده واقعدر. تجارتگاه بر اسكله اولوب، ٢٠٠٠٠ اهالیسی، اسنجكاناتی، ایكی صنعی و بر طبیعی لیمانی، ٤ بیوك ومتعدد كوچك جوامع شریفەسی، بیوك و بك معمور مولویخانەسی ودیگر ٨ تكیەسی، متعدد مشاهیر مرقدیله زیارتگاهلری، برمكتب اعدادی، ملكیسیله ٣ ابتدائی و متعدد صبیان و٢ روم ایله بر ارمنی وبر اسرائیلی مكتبلری، بر بخار دگرمنی، ٨ یلكن بزی و٦ آلاجه دستگاهی واطرافنده باغ وباغچه. لریله مسیرەلری واردر. كلیبولی روم ایلنده وآوروپا قطعەسنده اك اول اداره عثمانیەیه كچن مملكت اولوب. ٧٥٨ تاریخنده وجنتمكان غازی سلطان اورخان زمانندە پادشاه مشار الیهك وزیری بولنان شهزاده سلیمان پاشا طرفندن فتح اولنمشدر. شهزاده مشار الیه كلیبولیده مدفون اولوب، تربەلری یاننده برادر اكبری خداوندكار غازی جانبندن نامنه بیوك ومصنع بر جامع شریف بنا اولنمشدر. دیگر جوامع شریفەنك بری ده سلطان بایزید خان ثانی دورنده صدراعظم بولنمش اولان مسیح پاشانك بنا كرده سیدر. یازیجی اوغلی محمد افندی وبرادری «انوار العاشقین» صاحبی احمد بی جان ایله علمادن (زین العرب) وسائر مشاهیر دخی كلیبولیده مدفوندر. جارشیسی بیوك ومعمور ایسەده، خانەلری اخشاب وسوقا. قلرینك اكثری طار و غیر منتظم اولدیغندن، قصبەنك منظرەسی پك ایی دكلدر. اهالیسنك قسم كلیسی مسلم وقصوری روم، اسرائیلی ویهودیدر. بلدەنك جنوبنده بر طاقم صنعی نهر بكار بولنوب، اسكی تراكیه حكمدارلرینك تربەلری اولدیغی مظنوندر.

— كلیبولی قضاسی همنای اولان لواسك مركز قضای اولوب، طفور، برلایر واورشه ناحیەلریله برابر ٢٢ قریەیی حاوی ٥٣٧ ٢٨ اهالی ایله مسكوندر. قضا كلیبولی شبه جزیرەسنك شرق شمالی قسمندن عبارت اولوب، شمال شرقی جهتندن شاركوی، جنوب غربی جهتندن زده ساروز كور. فزیله محدوددر. اراضیسی آز عارضەلی اولوب، طوپراغی منبت وذخیره، اوزوم، میوه وسائرەدن محصولاتی چوقدر.

كلیبولی { سنجاغی ادرنه ولایتی ترکیب ایدن آلتی سنجاغك بری واك

جنوبیسی اولوب كلیبولی شبه جزیرەسیله بوكا تقریب قره پارچەسندن عبارتدر. شمالاً تكفور طاغی وادرنه سنجغ قلریله، غرباً دده آغاج سنجاغی وساروز كورفزی وآطلر دكزیله، جنوب شرق طرفندن دخی بحر سفید بوغازی ومرمره دكزیله محاط ومحدوددر. شبه جزیره آز عارضەلی ایسەده، سنجاغك شمالنده بولنان مرتفه وشاركوی قضالرنده (میلان) طاغی وكثان قضاسنده دخی قوری طاغ اسملریله بیرجك ایكی طاغ بولنوب، اورمانلری وار ایسەده، كراستەیه الویریشلی شجاری اولوب، یالكز اودون وكمور قطع واعمالنه یارار. اورشه ناحیەسنده ساروز كورفزینه وكثان قضاسنده مریچ ایرماغنه دوكیلور. بر نهر اولوب، لواسك سائر طرفلرندەكی میاه جاریه كوچك درەلردن عبارتدر. طوپراغی منبت اولوب، آنجق قابل زراعت پارلری چوق دكلدر. بشلیجه محصولاتی: بغدای، آرپه، قزلجه، مصر، چاودار، یولاف، داری، قپلوجه، بورچق، نخود، بقله، فاصولیه، سیسام، كتان كیبون، اوزوم، بادم، جوز، زیتون قاژن، پاموق وسائرەدن عبارتدر. اورمانلرندن خیلی مقدار پلاموط دخی آلنیر. حیوانات اهلیەدن ٩٠٠٠٠ قیسون، ١٠٤٠٠٠ كچی، ٩٠٠٠ صیغیر، ١٣٥٠ آت و١٦٦٠ استر بولنور. كثان قضاسنده كمور معدنی وشاركوی قضاسنده مختلف معادن بولندیغی كشف اولنمشدر. بوقضاده كوكوردلی معدن صولری دخی بولنیور. صنایع محلیه وزومدن شراب وپكمز اعمالیله یاكن بزی، آلاجه، طوقوما، كلیم، چول وسائره نسجندن وطوغله، كرەمیت، دستی، چوملك وسائره اعمالندن عبارت اولوب، طوغله وكرەمیت فابریقەلری اك زیاده مرتفه قضاسنده بولنیور ات صوجی دخی پیارلر. سنوی درت بش ملیون كیلو شراب كلیبولی سنجاغندن آوروپایه نقل اولنور. لواسك هوایی معتدل اولوب، آنجق نحولانی چوقدر. سنجاغك مساحة سطحیەسی ٤٠٧٠٠ مربع كیلومتره اولوب، ٩١٩٠٠

اهالی ایله مسکوندر، که بونك ٦٤٠ ٢٧ ی مسلم، ٧١٤ ٥٩ ی روم، ١٧٥٨ ی بلغار، ١٩٥٦ سی موسوی و ١٠٣٢ سی ارمنیدر. سنجاغك واردات سنویه‌سی ٨٠ ٠٠٠ لیرا رادەلرندەدر. لوا داخلنده ٦٧ جامع، ١٢٠ مسجد، ١٣٨ مكتب، ١٢٩ تكیه وتربه، ١ عمارت، ٢ مدرسه، ٤٥٨ چشمه وسبیل، ١ خسته‌خانه، ١٠٧ كلیسا ومناستر، ٢ حاوره، ٤١٥٨ دكان و مغازه، ٦٣ خان، ١٨ حمام، ٤٦٤ یل دكرمنی، ٢١ صو دكرمنی، ٤ اون وه یاموق فابریقه‌سی، ١٢٤ طوغله وكره‌میت فرونی وبر ملحه موجوددر. كشان وشاركوی قصبه‌لرنده بهر سنه برر بنایر وكشانده هر هفته بازار قوریلور. سنجاق نفس كلیبولی ایله اجه آباد، كشان، شاركوی ومرفته اسملربله ٥ قضا و ٩ ناحیه‌یه منقسم اولوب، ١٢٦ قریه‌یی حاویدر.

كلیبولی شبه جزیره‌سی { (Presqu'île de Galli-poli) روم ایلینك (تراكیه) خطهٔ قدیمه‌سنه طار برر برزخله مربوط ومرمره دكیزینك منتهای غربنده بحر سفید برغازیله ساروز كورفزی آره‌سنده شرق شمالیدن غرب جنوبیه ممتد بر شبه جزیره اولوب، بویی ٨٥ و اك كنیش یرنده اكی ٢٧ كیلومتره قدردر. عارضه‌لی بر یر اولوب، آلچق طاغ وتپه‌لری واوفق اوه‌لری واردر. برزخك قربنده جنوب شرق ساحلنده كلیبولی قصبه‌سی، قلعهٔ سلطانیه قازیسنده كلید بحر ومنتهای جنوب غربیسنده سد بحر استحكاماتی بولنیور. بولاریر وسائر مواقعی دخی استحكامات جسیمه ایله تحكیم اولنمشدر. اوجی (اجه آباد) وبرزخ جهتنده‌كی قسمی نفس كلیبولی قضاسنی تشكیل ایتمكله، بتونی كلیبولی سنجاغنك نصفی قدردر.

كلیجرد { خوزستان ایله (ل) بینده واصفهاندن ایكی كونلك مسافه‌ده بیوك ومتین بر قلعه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

كلید بحر { ادرنه ولایتنك كلیبولی سنجاغنه تابع اجه آباد قضاسنده وقلعهٔ سلطانیه‌نك قارشیسنده استحكامات جسیمه ایله مستحكم بركوچك قصبه اولوب، قلعهٔ سلطانیه‌نك اقسامندن معدود و اداره عسكریه‌جه اورایه مربوطدر.

كلیس { حلب ولایت وسنجاغنده و حلبك ٥٠ كیلومتره شمالنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٢٠ ٠٠٠ اهالیسی، ٣٧ جامع شریفی، ١٤ مسجدی، ٨ مدرسه‌سی، ٢٤ تكیه‌سی، ١ رشدیه و ٢٥ صبیان مكتبی، روم، ارمنی، قتولیك وپروتستان جماعتلرینه مخصوص بركلیسالری ایله بر حاوره‌سی، ٥ حمامی، ١٥ خانی، ١٤٥٩ دكانی، ٣ بدستانی، ١٢٠ قماش دستگاهی، ٣ صابونخانه‌سی، ٥٨ زیتون و ٢٨ سیسام معصره‌سی واردر. معمور بر قصبه اولوب، صنایعی بك ایلری اولمغله، یاموقدن بز وآلاجه، بوكدن عبا وایپكدن قماشلرك انواعی ومشلح وسائره نسج اولنور. اطرافی دخی پك منبت اولمغله، پك نفیس زیتون و سیسام یاغی اخراج وصابون اعمال اولنور. مشین وكاوسالله وسائره دخی یاپیلیر. جغرافیون عرب آثارنده كلیس اسمنه تصادف اولنیوب، او وقتلرده (كلز) اسمیله (عزاز) قصبه‌سی مضافاتندن بر قریه ایدی، و « معجم البلدان » ده دخی بو وجهله تعریف اولنمشدر. بعده تیمورلنكك خروجنده مذكور (عزاز) تخریب اولنمغله، طاغیلان اهالیسی (كلز) قریه‌سنه چكیله‌رك، قریهٔ مذكوره بیویوب، مرور زمانله شمدیكی معموریتی استحصال ایتمشدر. قصبه داخلنده سویلنیلن، لسان ترجمه‌در.

— كلیس قضاسی شمالاً عینتاب، شرقاً بنه عینتاب وباب، جنوباً جبل سمعان وحارم قضالریله، غرباً دخی بیلان قضاسیله وآطانه ولایتیله محدوددر. قضا: شقاغی، منبج فوقانی، موسی بكلو، عزیه، عزار فلاح، عزار تركمان وجوم اسملربله طقوز ناحیه و ٤٦٠ قریه‌یی حاوی اولوب، ٨٨٨ ٨٣ اهالی ایله مسكوندر، كه بونلرك ٥٢٠ ٧٣ سی مسلم، ٩٦٢١ ی خرستیان و ٧٤٧ سی اسرائیلدر. اراضیسی پك منبت اولوب، حبوبات متنوعه ایله زیتون، یاموق، پرنج، توتون، اوزوم و میوه و سبزه‌لرك انواعیله مازی وسائره حاصل اولور، كه احتیاجات محلیه‌یه تقابل ایتدكدن صكره، بر خیلی اخراجاتی ده واردر. میاه جاریه‌سی چوق اولوب، چایر ومرعالری چوق اولمغله، اهالی قیون، صیغیر، خركله وسائره‌دن برچوق حیوانات بسلیوب، قضا-

تك مجموع حيوانات اهليه‌سى ٣٠٠٠٠٠ رأسه بالغ اولور.

كليسا حصارى { (ياخود كونش حصارى) نيكده قصبه‌سنك جنوبنده و ٤ ساعتلق مسافه‌ده اوله‌رق قزيلجه صويه تابع برچايك اوزرنده بر قريه اولوب، (تيانه) شهر قديمنك خرابه‌لرى اوزرنده واقع اولمغله، اطرافنده برچوق آثار عتيقه موجوددر.

كليسوره { ياخود ولاخو كليسوره (Vlachoklissoura) مناستر ولايتنك كوريجه سنجاغنه تابع كسريه قضاسنده وقضانك شرق شمالى جهتنده ناحيه مركزى بيوك بر قريه اولوب، جلاسى اولاخ اولق اوزره، ٣٣٦٦ اهالىسى، ٦٣ دكانى، ٨ خانى، ٤ كليساسى و ٥ مكتبى واردر. موقعى حذاى بحردن ١٢١٠ متره يوكسك اولمغله، يازين هواسى بك لطيف و صويى ابى اولوب، خانه‌لرى دخى كارگير و مفرحدر. — ناحيه‌سى قريهٔ مذكوره ايله ديگر ٥ كويدن مركبدر. — [« قليسوره » ماده‌سنه‌ده مراجعت.]

كليم { ايران شعراسندن (ابو طالب همدانى) نك مخلصيدر، كه ترجمهٔ حالى « ابو طالب » ماده‌سنده سبق ايدوب، شوراجقده بر بيتنى ايرادله اكتفا ايده‌جكز:

جز حرف عشق نيست سراسر بيان ما
چون شمع يك سخن كذرد بر زبان ما

كليم الله { حضرت موسى (عم)ه ويريلان عنواندر.

كليم الله { هندستانك دكن قطعه‌سنده احمد آباد بيدار شهرنده حكومت سورن بهمنيان سلاله‌سنك حكمدار اخيرى اولوب، ٩٣٤ تاريخنده وزيرى بولنان امير بريد طرفندن اسقاط اولنمش؛ و وزير مرقوم كنديسى مملكتى ضبطه برديلر دولتنى تأسيس ايلمش ايدى.

— بو اسمله مؤلفيندن برى‌ده اولوب، « كشكول تصوف » عنوانيله صوفيونك اصطلاحاتى جامع بر لغت كتابى يازمشدر.

كماخ { ارضروم ولايتنك ارزنجان سنجاغنده وارزنجانك ٣٨ كيلومتره غرب جنوبنده اوله‌رق فراتك ايكى قولندن برى اولان قره صويك صول يعنى جنوبى ساحلنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، اوچ درت بيك اهاليسى، اسكى بر سورى، رشديه مكتبى وكليم دستكاهلرى واردر.

— كماخ قضاسى ارزنجان سنجاغنك منتهاى جنوبنده واقع اولوب، شمال شرقى جهتندن نفس ارزنجان يعنى لوا مركز قضاسيله، شمال غربى طرفندن قورى چاى قضاسيله، جنوباً وجنوب شرقى وغربى طرفلرندن دخى معمورة العزيز ولايتيله محدوددر. فخرى مديرلرله اداره اولنور ٧ ناحيه و ٧٥ قريه‌يى حاوى اولوب، ١٨٨٧٢ اهاليسى واردر، كه بونك ١٤٥٤٧ سى مسلم، ٣٥٠٣ ى ارمنى، ١٨٩ ى قتوليك و ٦٣٣ ى پروتستاندر. اراضيسى منبت واولدقجه كوزل ايشلنمش اولوب، حبوبات متنوعه ايله سبزه ومیوه‌لرك انواعى كثرتله حاصل اولور. صنايع محليه باشليجه كليم وسجاده ويوكدن چوراب والديون اعماليله سائر صنايع عاديه‌دن عبارتدر. فرات (ويا قره صو) قضابى بر ياندن بر يانه شق ايدر. قضا داخلنده (كمور) دبنلى وباغ وباغچه‌لرله محاط اولان بيوك بر قريه قربنده بر مملحه ايله كمور معدنى بولنيور. درون قضاده ٣٧ جامع ومسجد، ٣ مدرسه، ١ رشديه، و ٤٠ صبيان مكتبى، ١٠ كليسا و مناستر، ٢٢٠ دكان، ٧ خان، ١ حمام، ٣ فرون و ١٠ دكرمن موجوددر.

كمال { فرس شعراسندن بش ذاتك مخلصيدر:

برنجيسى (اميركمال الدين) سيستان رؤساسندن اولوب، سلاطين عصرى مدنده قدر واعتبارى بركمال ايدى. شو بيت اونكدر:

از بس كه شدم همه تقاضا
از خاموشيم سؤال خيزد

— ايكنجيسى بلخى اولوب، (سيه‌چكمكول) دينمكله معروف ايدى. شو بيت اونكدر:

اى روشنى ازماه رخت ديدهٔ جانرا
برخاك نشانيده قدت سرو روانرا

— اوچنجيسى (ميرزا كمال الدين) اولوب، اصفهانه عزيمتله، تحصيل علوم ايده‌رك، تدريسله اشتغال ايتمش؛ واواخر عمرنده كوزلرينه عمى طارى اولوب، اصفهانك محاصره‌سى اثناسنده وفات ايتمشدر.

کتب تدریسیه‌دن بعض تألیفاتی وبر خیلی اشعاری واردر. شو بیت اونکدر:

باجلوهٔ تو سدره وطوبی زیاد رفت
دیدیم قامتی که قیامت بیاد رفت

— دردنجیسی کیلانلی اولوب، شو بیت اونکدر:

بر لب بام ازفغان من بنا کام آمدی
بر لب آمد جان‌من تا برلب بام آمدی

— بشنجیسی (میر کال‌علی) هندستانك (کیامنپور) قصبه‌سندن اولوب، «کمال حکمت» و «جهارده درود» عنوانلریله ایکی کتاب یازمش؛ و ۱۲۱۵ تاریخنده وفات ایتمشدر.

کمال‌الدین (ایران شعراسندن و فخرالملك امراسندن اولوب، جبال حاکمی ایدی. اورانك احوالیله اهالیسنك اوصافی حقنده بر قصیده‌سی واردر، که مبدئی شودر:

کوهی کشیده سربمه هم اندر آن کم کرده ره
تاریك چون جان ازکنه مکروه‌چون‌شخص‌از علل
در هر شکافش دوزخی دروی دمان ازهر سخی
هر خار از آن چون ماجحی تا ساق‌وزانو درجدل الخ.

کمال‌الدین اسماعیل (ابن‌جمال‌الدین عبد الرزاق) اعاظم شعرای ایراندن اولوب، اصفهانایدر. پدری دخی مشاهیر شعرادن اولوب، آنجق صاحب ترجمه‌نك اشعاری پدرینك کفتارینه ترجیح اولنیور. هر واديده غایتله متین اشعار سویلیوب، ۱۲۰۰۰ بیتی حاوی مرتب‌دیوانی واردر. اوکتاقا آن بن جنکیز خانك مغول عسکریله اصفهانی ضبط وغارت ایتدیکنده، صاحب ترجمه شهرك خارجنده بر زاویه‌ده منزوی بولنمغله، مغوللراورادە برشیء مأمول ایتمیه‌رك بناشمازلر ملاحظه‌سیله، اهل اصفهاندن بعض آدملر اموال و اشیالرینی اورایه نقل ایده‌رك، زاویه‌نك یانشده بولنان چقوره صاقلامشلردی. تصادفاً مغول چوجقلرندن بری طوپ اویناركن، طوپی او چقوره دوشمکله، آلمغه ایندیکنده، اموال محفوظه‌یی کوروب، خبرویردیکندن، مغوللرکیدوب، اونلری آلدقدن صکره، دها بشقه برده‌ده واردر، دیه‌رك، سویلمك مقصدیله، شاعری اشکنجه آلتنده شهید ایتمشلردر، که بوده ۶۳۵ ده واقع اولمشدر. اوکتاقا آنك هجومندن اول، کمال‌الدین اصفهانایلره بر سیدن طولایی کوجمکله، پك چابق تأثیری کوریان شوقطعه‌یی سویلمشدی:

ای خداوند هفت سیاره
کافری مان فرست خونخواره
تا در ودشت‌را چو دست کنند
جوی خون آورد زجو باره
عدد مردمان بیفزاید
هر بکیرا کنند بصد پاره

کمال‌الدین افندی (طاشکپری زاده (محمد بن احمد) علمای عثمانیه‌نك آب روبی اولان «شقایق نعمانیه» و «موضوعات العلوم» صاحبی ابوالخیر طاشکپری زاده‌نك اوغلی‌اولوب، ۹۵۹ تاریخنده دنیایه‌کلمش؛ وجلهٔ اساتذه‌سندن‌اولمق‌اوزره، ابوالسعودافندینك درسنه دخی مداومت ایتمش؛ ابعده علی الاصول دور مدارسله، ۹۹۹ ده سلانیك وبعده اسکدار، حلب، شام، بروسه، غلطه قاضیلقلریله نصب‌اولنه‌رق، ۱۰۱۱ تاریخنده آناطولی پایه‌سنی احرازله، مکرراً بالفعل آناطولی قاضیعسکری بولنه‌رق صکره، ۱۰۲۱ ده روم‌ایلی قاضیعسکری اولمش؛ و ۱۰۳۰ ده جنقمکان سلطان عثمان خان ثانینك له سفرینه عزیمتلرنده معیت شاهانه‌لرنده کیدوب، پاشهرینه مواصلتنده خسته‌لانمغله، درسعادته عودت‌ایتمکده ایکن، طونه اوزرنده‌کی ایسحاقچیده ارتحال ایتمش؛ ونعشی درسعادته نقل‌اولنه‌رق، عاشق پاشا جامعی خطیره‌سنده پدری یانه دفن اولنمشدر. سورهٔ کهفك تفسیرینه حاشیه‌سی وهدایه‌اوزرینه «عده» عنوانیله بر اثری واردر. پدرینك «موضوعات العلوم» نی و حسین واعظك رساله‌سی ترکجه‌یه ترجمه ایتمشدر. «موضوعات‌العلوم» ی لفظاً ترجمه ابتدیکندن، شیوهٔ ترکیه‌سی غریب اولمشدر. بو ترجمه اخیراً «اقدام» غزته‌سی اداره‌سی طرفندن نشر اولنمش ایسه‌ده، طاشکپری زاده‌نك تألیف عربیسنك صرف علوم و فنوندن بحث ایدر مختصری واردر، که لسانمزك شیوهٔ حاضریه‌سنه کوره ترجمه ونشر اولنه ابدی، زمانمزك احتیاجات علمیه‌سنه دها موافق برخدمت اولوردی. ترکی وعربی اشعاری اولوب، شعرده (کمالی) تخلص ایدردی. «تبریه» عنوانلی قصیدهٔ عربیه‌یی دخی تخمیس ایتمشدر.

كمال الدين بن الزملكانى (جمال الاسلام محمد بن على الانصارى السماكى) مشاهير فقهاء شافعيه‌دن وادبا دن اولوب، يكرمى بش ياشلرنده ايكن افتايه باشلامش؛ وشامده بعض ملوكك ديوان انشاسنده وخزانه ويت المال وكالتنده بولنمش ؛ و حلبده قاضى القضاة اولمشيدى. دمشق قاضيسى اولمق اوزره، شهر مذكوره دعوت اولنه‌رق، كيتمكده ايكن ۷۲۷ تاريخنده بلبسده وفات ايتمشدر. ٦٦٧ ده تولد ايتمشدى. بر چوق منشآت واشعار ورسائلى اولوب، طلاق و زيارت حقنده شيخ تقى الدين بن تيميه‌يه جواباً ايكى رساله فقهيه‌سى و « رابع اربعة » عنوانيله منظوم ومنثور بر رساله‌سى و «منهاج» ك بر قسمنه شرحى واردر. بر خيلى وقت تدريس و افاده ايله دخى مشغول اولمشدى. «عجالة الراكب» عنوانيله كعبهٔ معظمه‌نك ذكرينى و مدح جناب نبوى‌يى متضمن مفصل بر قصيده‌سى دخى واردر، كه باشلانغيجى شودر:

اهواك يا ربة الاستار اهواك
وان تباعد عن مغناى مغناك
واعمل العيس والاشواق ترشدنى
عسى يشاهد معناك معناك

كمال الدين بن منعه (ابو عمران موسى بن يونس) اعاظم علما وحكماء اسلامدن اولوب، علوم شرعيه وادبيه وحكميه‌ده يعنى صرف ونحوده، فقه و تفسير و حديثده، حكمت ومنطقده، طبده، علوم رياضيه‌ده، هندسه ومساحه‌ده، هيئتده وسائر علوم و فنونده عصرينك فريدى ايدى. ٥٥١ تاريخنده موصلده دنيايه كلوب، ابتدا پدرندن تحصيل علوم ايتمش؛ و٥٧١ ده بغداده عزيمتله، مدرسهٔ نظاميه‌ده علوم وفنون متنوعه‌يى تعلم ايتدكدن صكره، موصله عودت ايلمش؛ وبدرينك وفاتندن صكره اونك يرينه كرسىٔ تدريسه جلوس، محل تدريسى اولان اربل صاحبى امير زين الدينك مدرسه‌سى صاحب ترجمه‌يه نسبتله (المدرسة الكمالية) اسمى آلمش ايدى. آز زمانده صيت وشهرتى آفاق كيراولوب ، هرطرفدن تشنكان ظلال علم و معرفت حلقهٔ تدريسنه طوپلانمغه ، و كندىسى ٢٤ فنده تدريسله اشتغاله باشلامش ايدى. فخر الدين رازينك وعميدينك تأليفاتى موصله واصل اولدقده، علماء موجوده‌دن كيمسه آكلامغه مقتدر اولهمديغى حالده، صاحب ترجمه بر كجه‌ده بونلرى كوزدن كچيرمكله، ايرتسى كوندن كافهٔ غوامضيله تدريسه باشلامشيدى. تاريخ و ادبيات واشعار و اخبار عربه دخى يد طولاسى و بوبابده بر چوق مستحضراتى وار ايدى. حتى تورات و انجيلى دخى تدقيق وشرح ايدوب، نصارا ويهود علماسنك ، بوكتابلرى بحق آكلامق ايچون، صاحب ترجمه‌يه مراجعت ايتدكلرى، و بونلره كتب مذكوره‌دن درس ويروب، بونلره مخصوص اولمق اوزره ، مذكور كتابلرى شرح ونحشيه ايتمش اولديغى دخى مرويدر . هله علوم رياضيه و حكميه‌ده بر كونه مشكلاته تصادف ايدنلر اوزاتدن دخى مسئله‌يى يازوب، صاحب ترجمه‌دن استيضاح ايدرلردى ؛ و كندىسى مقنع وموضح جوابلر يازاردى . علوم عقليه ايله كثرت اشتغالندن طولايى اعتقاد جه‌مدخول ايدى. ٦٣٩ تاريخنده موصلده وفات ايتمشدر . اولاد واحفادى برچوق وقت موصلده مدرسلك ايتمشلردر. تفسيره دائر «كشف المشكلات و ايضاح المعضلات » ، فقهده « شرح كتاب التنبيه » ، «كتاب مفردات الفاظ القانون » ، « كتاب فى الاصول »، «كتاب عيون المنطق » ، حكمتده «كتاب لغز »، هيئتده «كتاب الاسرار السلطانيه» وسائر تأليفاتى واردر. شوايكى بيت جمله اشعارندندر:

ما كنت ممن يطيع عذ الى
ولا جرى هجره على بالى
حلت كما حلت غادراً وكما
ارخصت ارخصت قدرك الغالى

كمال الدين بن النبيه (على بن محمد) مشاهير شعرا وادبادن اولوب، مصرليدر. ملوك ايوبيه‌نك مدحنده بر چوق اشعارى اولوب، ملك اشرف موسايه انتساب ايتمش ، وكاتب ديوانى اولمش ايدى. بر مدت نصيبينده اقامت ايدوب، ٦١٩ تاريخنده اورادە وفات ايتمشدر. مرتب وبيوك ديوان اشعارى اولوب، بونك منتخبى ايادىٔ ناسده يك متداول ايدى. شو بر ايكى بيت جملهٔ اشعارندندر:

باكر صبوحك انى العيش باكره
فقد ترنم فوق الايك طائره
والليل تجرى الدراری فى مجرته
كالروض تطفو على نهر ازاهره

و كوكب الصبح نجاب على يده
مخاق تملا الدنيا بشائره الخ

كمال الدين بيدار { ايران مشاهير شعرا. سندن اولوب، (رى)ك

كوهستان نواحيسندن ايدى. وزير شهيد صاحب بن عبادك اوغلى خواجه اسماعيل طرفندن تربيه اولنمش؛ وخواجه ظهير فاريابينك مدح وثناسنه مظهر اولمش ايدى. مرتب ديوانى يوغيسه‌ده، عربى وفارسى وديلى لسانلرنده برچوق اشعارى تذكره لرده محرردر. شو رباعى او جله‌دندر:

بابط ميكفت ماهيئى در تب و تاب
باشد كه بجوى رفته باز آيد آب
بط كفت چو من فديه كشتم تو كباب
دنيا پس مرك من چه دريا وچه آب

كمال الدين حسين { مشاهير خطاطيندن اولوب، هرات‌ليدر.

يكچشم اولديغى حالده، خطوط سته‌يى وعلى الخصوص نستعليق امثالسز صورتده يازاردى. قرآن خواتقده دخى بيعديل ايدى. ٩٧٤ تاريخنده مشهددده وفات ايتمشدر.

كمال الدين حمصى { (ابو منصور مظفر بن على القرشى) مشاهير اطباء اسلامدن اولوب، ادبيات وسائر علومدن دخى بهره‌سى وار ايدى. بعد التحصيل دمشق شامده بر دكان آچوب، تجارتله مشغول اولوردى؛ وكثرت معلومانته بناءً ملوك واكابر طرفندن زيارت مرضايه دعوت اولنوردىسه‌ده، مجاناً بافوب، صنعت طبابتله كچينمك ايستمزدى. بعده ملك عادل نور الدين بن زنكى بيمارستان كبيرى كشاد ايتديكنده، اورايه مداومتله بر مدت بنه مجاناً خستكانه باقدقدن صكره، تخصيصات تعيين اولنه‌رق، وفاتنه‌دك اورايه متردد بولنمش؛ و ٦١٢ تاريخنده وفات ايتمشدر. «مقالة فى الباه»، «شرح بعض كتاب العلل والامراض لجالينوس»، «الرسالة الكاملة فى الادوية المسهلة»، «اختصار كتاب الحاوى للرازى» ناتمام، «مقالة فى الاستسقاء»، «تعاليق على الكليات من كتاب القانون»، «تعاليق فى الطب»، «تعاليق فى البول»، «اختصار كتاب المسائل لحنين بن اسحق» عنوانلريله تأليفات طبيه‌سى واردر.

كمال الدين خجندى { [«كمال خجندى» ماده‌سنه مراجعت.]

كمال الدين عبدالرزاق { (بن جلال الدين اسحق) مشاهير علما وادبادن اولوب، ٨١٦ تاريخنده شهرمذكوردە طوغمش، و ٨٨٧ ده وفات ايتمشدر. «مطلع السعدين» عنوانيله بر تاريخى و «تفسير تأويلات»، «كتاب اصطلات الصوفيه»، «شرح فصوص الحكم»، «شرح منازل الصابرين» عنوانلريله تأليفاتى واردر.

كمال الدين قره دده { اونجى قرن هجرى عثمانلى شعراسندن

اولوب، اوائل حالنده آماسيه‌ده دباغتله مشغول ايكن، بعده الفدن باشلامق اوزره، تحصيل علمه قويلمش؛ واستعداد طبيعيسى ياردىمىله آز مدت ظرفنده اكمال علوم متداوله ايدوب، مدرس اولمش ايدى. على الاصول دور مدارس ايدوب، ٩٦٥ تاريخنده كفه مفتيسى اولمش؛ وبعده كبر سنندن طولايى بروسه‌ده كوشهٔ انزوايه چكيلوب، ٩٧٥ده اوراده وفات ايتمشدر. تفسير وحديث وسائر علومده يدطولى صاحبى اولوب، عزبنك شرحى سعد الدينه حاسيه‌سى، فقهده «وهبانيه» طرزنده برمنظومه‌سى، «طبقات النحاة» ى وعلوم مختلفه‌ده رسائل وتعليقاتى واردر.

كمال بك { اعاظم ادباى عثمانيه‌دن اولوب، بحق لسانمز ادبياتنك مجددى

وطرز جديد افاده‌نك موجد ومؤسسى عد اولنه بيلير. هرنه قدر شناسى بوطريق جديدك كشادنده كمال بكدن ايلرى كچمش ايسه‌ده، كمال بكك طرز افاده‌سنده‌كى پارلاقلق دها زياده جالب قلوب اولمغله، يازديغى شيلر ادبيات جديده‌نك رواج وانتشارينه سبب اولمش ايدى؛ بو صورتله كمال بكك ادبياتمزك تجددينه واصول كتابتمزك سهل وسليس بر اسلوب طبيعى ومعقوله دوكلسنه پك بيوك خدمتى كورلمشدر. كمال بك ١٢٥٠ تاريخنده درسعادتده تولد ايدوب، پدرى يكيشهرلى ووالده‌سى آرناؤدلقده‌كى قونيجه قصبه‌سندندر. او وقت موجود مكاتبده ابتداى تحصيل ايله خصوصى درسلردن عربى وفارسى وفرانسزجه لسان وادبياتنى اوكرندكدن صكره، بر مدت باب عالى اقلامنه دوام ايتمش؛ وبعده او وقت هنوز يكى ظهور ايتمش اولان

مطبوعات عالمه قاريشوب، نشر ايلديكى مقالهلرله عمومك نظر رغبت وحيرتنى جلب ايتمش واخيراً شورای دولت اعضالغنه نصب بيورلمشيدى. بعده ساقز متصرفلغنه نصب اولنه‌رق، ساقز مركز ولايت اتخاذ اولندقده، ردوس متصرفلغنه نقل، وبعده ينه ساقزه ارجاع اولنمش؛ و ١٣٠٥ تاريخنده جزيرهٔ مذكوره ده ذات الرئه‌دن وفات ايتمشدر. تربه‌سى جانب پادشاهيدن صورت مكمله‌ده ياديرلمشدر. اشعارنده (نامق) تخلص ايدردى.

كمال بك اك بيوك مهارت واقتداری سياسى مقالهلرله تدبير ملك حقنده‌كى بندلرده ونهايت درجه‌ده پارلاق ومتين اولان اشعارنده كورلير. حكايه وتياترو كتابلرى يازمغه هوس ايدوب، بو قبيلدن برقاچ رساله ميدانه قويمش ايسه‌ده، بونلرك ترتيبنده كمال بكك اقتدار ادبيسى نسبتنده برمهارت كورلمير. آثار منثوره ومنظومه‌سى مشهوره او. لوب، افواه ناسده متداول اولديغندن، عونه ايراد. دينه حاجت يوقدر.

كمال پاشا ((السيد احمد —) متأخرين وزرا وادباء عثمانيه‌دن اولوب، ١٢٢٣ تاريخنده درسعادتده دنيايه گلمش؛ و بعد. التحصيل ١٢٤١ ده دفتردار مكتوبجيسى (يعنى مكتوبیٔ ماليه) قلمنه داخل اولوب، ١٢٤٦ ده جريده محاسبه‌سى باش كتابتنه نقل اولنمش؛ و ١٢٥٠ ده خواجه‌لك وبرسنه صكره رابعه رتبه‌سنى احراز ايدوب، او صره‌ده جمع ايتمش اولديغى «منتخب شهنامه» ايله بعض قصائد فارسيه‌يى تقديم ايتمسى اوزرينه، سفارتله ايرانه متهیٔ عزيمت اولان اسعد افنديك معيتنده باش كتابتله جانب ايرانه عزيمت ايتمش؛ و عودتنده مكتوبیٔ صدارت قلمنه نصب اولنمشدى. او صره‌ده درسعادته كلن ايران شهزاده‌لريله سفراسى معيتنه ترجمانلق ايتمكله مأمور اولمش؛ و حسب الايجاب مأموريت مخصوصه ايله ايرانه اعزام اولنمش؛ وعودتنده ١٢٥٦ ده قلم مذكور ميرزلكنه نصب اولندقدن صكره، مأموريت مخصوصه ايله جانب مصره عزيمت ايتمش؛ و عودتنده مكتوبیٔ صدر عالى معاونلكنه نصب اولنمش؛ و ١٢٥٩ ده عهده‌سنه رتبهٔ ثالثه وبر مدت صكره ثانيه توجيهيله مأموريت مخصوصه ايله جزره جانبنه كوندرلمش؛ وعودتنده ١٢٦٢ ده مكاتب عموميه نظارتنه تعيين اولنان مشارالیه اسعد افنديیه معاون نصب اولنمش؛ و١٢٦٤ ده نظارت مذكوره مديرلكنه وينه او سنه رتبهٔ اولى ايله مكاتب عموميه نظارتنه تعيين بيورلمش ايدى. فرانسز لسانته دخى آشنا اولغله، ممالك عثمانيه‌ده مكاتبى اصول جديديه تحويل ايتمك مقصديله، آوروپاده‌كى مكاتبى مشاهده ايتمك اوزره، او طرفه اعزام بيورلهرق، آوروپانك اكثر طرفلرينى كزمشيدى. اوج سنه بو نظارتده قالدقدن صكره، برلين سفارتنه نصب اولنمش؛ وطهران سفيرى اولمش وعهده‌سنه رتبهٔ وزارت توجيهيله، دفعاته معارف واوقاف همايون ناظرى اولمش؛ ونهايت هيئت اعيانه داخل اولمغله برابر، حرم همايون نظارتنه نصب اولنمش؛ وقرن سابق اواخرنده ارتحال ايلمشدر. ادبيات اسلاميه‌يه وعلى الخصوص لسان فارسيه بحق واقف اولمغله برابر، معارف غربيه‌يه دخى آشنا، اديب وشاعر وفوق العاده عفيف واهل دل بر ذات ايدى. مذكور «منتخبات شهنامه» دن بشقه بر فارسى مكالمه‌نامه‌سى وقواعد فارسيه‌يه دائر بعض رسائليله بر خيلى اشعار وسائر آثارى واردر. ادبای عصر. مزدن سعيد بك افندى حضرتلرينك يدرلريدر. حسب حال كدر ديدكان اولان شعر بيت مشهور جملهٔ اشعارندندر:

انسانلر نمر وقوعات نيك وبد
صبر اينكه كمال محنته اين نيز بگذرد

كمال پاشازاده ((شمس الدين احمد بن سليمان) مسند جليل مشيخت اسلاميه‌يه كچن مشاهير علماء عثمانيه‌دن او. لوب، ادرنه‌ليدر. جدى امرادن اولمغله، كنديسى دخى صباوتنده مبانیٔ علومى تحصيل ابتدكدن صكره، او طريقه سلوكله، سلطان بايزيد خان ثانينك بعض سفرلرنده اردوى همايون معيتنده بولنمشيدى. ذكاوت وفراست فطريه‌سى حسبيله، طريق علميك قدر واعتبارينى آكلايه‌رق، برسفردن عودتنده خطيب زاده ومعرف زاده ومولانا كستللى كبى علمانك حلقهٔ تدريسنه دوامله، آز مدت ظرفنده تكميل تحصيل ايده‌رك، ادرنه‌نك بعض مدارسنده تدريسه باشلامش؛ وبعده ادرنه قاضيسى و٩٢٢ ده

آناطولی قاضیعسکری اولمش ؛ و ٩٢٥ ده عزل اولنه‌رق، دارالحدیث مدرسه‌سی مدرسلکی کندیسنه صدقه ویرلمش ایکن، عصر سلطان سلیمان خانیده ٩٣٢ تاریخنده شیخ الاسلام اولمش، ومنتی الثقلین عنوانی کندیلرینه تنسیب اولنمش ابدی. سکزسنه مسند مشیخته قالدقدن صکره، ٩٤٠ تاریخنده ارتحال ایدوب، احمد بخاری دامادی محمود چلبی زاویه‌سی خطیره‌سنده دفن اولنمشدر. کمال پاشازاده کرك فقه وتفسیر وحدیث وسائر علوم شرعیه‌ده و کرك السنهٔ ثلثهٔ اسلامیه ادبیاتنده ید طولی صاحبی اولوب، تمامه قریب برتفسیر شریفله کشافه ناتمام برحاشیه‌سی، هدایه‌یه شرحی، علم اصوله «التغییر» و «التنقیح» عنوانیله برمتنیله برشرحی، مولانا سعدالدینك «تلویح» عنوانلی کتابنه حاشیه‌سی، علم کلامده «التجرید» و «التجرید» عنوانلریله بر متن وشرحی، علم معانیده «اصلاح المفتاح» عنوانیله بر متنی وبوکا شرحی، سیدك شرح ومفتاحنه بر حاشیه‌سی، صحیح بخاری و مشارق انواره شرحلری، «مهمات» عنوانیله فتوادن مسائل مشکلهٔ یی حاوی بر تألیفی وسائر رسائل وکتب علمیه‌سی واردر. بوندن بشقه شیخ سعدالدینك کلستانه نظیره اولهرق «نگارستان» عنوانیله برکتاب، «محیط اللغه» عنوانیله عربیدن فارسیه برلغت کتابی، الفاظ مترادفهٔ فارسیه بینندهکی فرقلری مبین «دقایق الحقایق» عنوانیله برکتاب، قنیزه محاربه‌سنی و سائر بعض وقایع تاریخیه یازمش، و «النجوم الظاهره فی احوال المصر والقاهره» عنوانلی کتاب ایله فن طبده «رجوع الشیخ الی صباه» کتابنی ترکجه‌یه ترجمه ایتمشدر. السنهٔ ثلثه‌ده اشعاری دخی جوق اولوب، شو بیت او جمله‌دندر:

هر صداکیم ظاهر اولدی تیشهٔ استادن
بر اثردر طاشده قالمش تاش فرهادن

کمال خجندی { (شیخ کمال الدین مسعود) اعاظم شعراء ایراندن و

کبار مشایخدن اولوب، ماوراء النهرده‌کی خجند شهرنده نشأت ایتمش؛ وجانب حجازه عزیمتله، ایفای حج شریف ایتدکدن صکره، عودتنده تبریزده اختیار توطن ایلمش ابدی. دشت قبچاق حکمداری توقتمش خان تبریزی ضبط ایتدیکنده، صاحب ترجمه منکوقاآنك امریله دشت قبچاقك پایتختی اولان (سرای) مه کوندرلمشدی. درت سنه اورادهٔ اقامتدن صکره، تبریزه عودتنده سلطان حسین بن اویس جلایری طرفندن کندیسنه شهر مذکوردهٔ مکمل بر خانقاه یابدیرلمشیدی. میرانشاه بن تیمورك صورت مخصوصه‌ده شیخ کمال خجندینك یانه کیدوب، کورشدیکی وتأدیهٔ دیونجون کندیسنه بیك آلتون ویردیکی مرویدر. «روضة الصفا» ده شیخك جبالده (قلعهٔ سنك) دینان بر قلعه‌ده برمدت محبوس قالدیغی بیان اولنیور. ٧٩٢ تاریخنده وفات ایدوب، تبریزده مدفوندر. پك اوزون صقالی اولدیغی حقنده سویلنمش شو بیت لطیفه آمیزدن مفهم اولیور: (آن ملخد خجندی ریش بزرك دارد، کز غایت بزرکیش صدریش می‌توان کفت). مدح اکابر حقنده اصلا شعر سویلمدیکی مروی اولوب، دیوانی غزلیاتی وعارفانه اشعاری حاویدر. خواجه حافظ شیرازی ایله معاصر اولوب، بربرینه شعر لرندن کوندریر، وهر بری دیکربنی تقدیر ایدرلردی. شو بیت حقیقت شعار جمله‌اشعار عارفانه سندندر:

میخروشد بحر ومیکوید بآواز بلند
هر که درماغرقه کردد عاقبت هم ماشود

کمال رئیس { مشاهیر بحریون عثمانیه‌دن اولوب، عن اصل کوله اولدیغی حالده، قپودان دریا دامادسنان پاشا طرفندن سرای همایونه تقدیم اولنمش؛ وحرم همایونده تربیه اولنه‌رق، بعده قپودانلغه سلوکله، کمیجیلکده فوق العاده بر مهارت واقتدار قزانه‌رق، جنتمکان سلطان بایزید خان ثانی دورنده ٨٩٢ تاریخنده غرناطه بنی احمر ملوکنك اخیری اولان مولی حسنك دولت علیهٔ عثمانیه‌دن استمداد ایتمسی اوزرینه، دونمای همایون ایله اسپانیه سواحلنه اعزام اولنه‌رق، اجرای نمایش ایتمش؛ وبعده موره سواحلنده قرون و متون ایله آواریتك وندیکلیلردن ضبطی صرمسنده فوق العاده جسارت وبیارلق کوسترمشدی. اونجی قرن هجری اوائلنده وفات ایتمشدر.

کمال زرد { (یاخود صاری کمال) اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، برغمه‌لیدر. جنتمکان سلطان محمد خان ثانی دورنده صدر اعظم اولان محمود پاشانك

منظوری اولوب، مشار الیه طرفندن ادرنه جوار. رندهکی خاصکویده بنا اولنان مدرسه به مدرس تعیین اولنمش؛ واررادہ وفات ایتمشدر. شو مطلع اونکدر:

بلبیك فریادی خبکدندرر کلدن دکل
عاشقك افغانی لعلکدندرر ملدن دکل

کمال غیاث (مشاهیر شعراء ایراندن او- (لوب، شیرازلیدر. طبابتده ویا فن صیدلانیده دخی مهارتی اولوب، اجزاء طبیه فروختیله تعیش ایدردی. ابراهیم سلطان زمانده پاشامشدر. مذهب خصوصنده تعصبی اولمیوب، حکمدار مشار الیهك خانفی مذهبی ترجیح ابتدیکنه دائر اولان بر سؤالنه جواباً «سزی کورمکه کلن آدم ایچون سرایکزك فلان ویا فلان قیوسندن کیرمسنده فرق وارمیدر؟» دیمش اولدیغی مشهور و شو بر قاچ بیتی ده بو فکریی مؤیددر:

الا ای در تعصب جانت رفته
کناه خلق بادیوانت رفته
ولی از ابلهی پر زرق و پر مکر
کرفتار علی ماندی و بو بکر
چه کویم کر شمه زشت ارتیکویند
چونیکو بشکری جویای اویند
یقین دنم که فردا پیش حلقه
یکی کردند هفتاد و دو فرقه

کمال کحلول (شعرای ایراندن اولوب، (بك چوق سیاحت ایتمش؛ وسنی طقسانی کچدکدن صکره بلخده وفات ایتمشدر. تاریخ سویلمه ده بیوك مهارتی وار ایدی. شو بیت اونکدر:

ای روشن ازنور رخت دیدهٔ جانرا
بر خاك نشانده قد تو سرو روانرا

کمالی ((دفتردار زاده —) اونجی قرن (هجری شعراسندن اولوب، اکثر علومدن بهره سی و مثنوی خوانلقله شهرتی وار ایدی. برتاریخ عمومی جمعنه تشبث ایتمش ایسه ده، اکمالنه موفق اولهمامشدر.

کمالی (ایران شعراسندن اولوب، سبزوار- (لیدر. شاه عباس ماضیه منسوب اولوب، بونك محاربانی مبنی «عباس نامه» عنوانیله بر منظومه سی وبرچوق قصائدی واردر. ۱۰۲۰ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو ایکی بیت منظومهٔ مذکوره سندندر:

چنان تنك شد عرصهٔ دار وکیر
که چون آستین خورد صدچین نفیر
دلیران آهن قبارا شکاف
چو مقرض از فرق سرتا بناف

کمالی ((ابراهیم —) مشاهیر خطاطیندن (اولوب، حسن خطی حافظ عثماندن نمشقی ایتمشیدی. رضوان زاده سرابی قربنده قره کیخدا بك مکتب صبیانده معلم ولوب، مصحف شریف استنساخ وتعلیمیله مشغول اولوردی. ۱۱۴۳ ده وفات ایدوب، قاسم پاشاده مدفوندر.

کمالیه (مصر شاعرلرندن اولوب، صلاح- (الدین بن ایبك صفدیبك همعصر- لرندن ایدی. معاصرینندن فتح الله بن البکری یه خطاباً یازوب، کوندردیکی شو ایکی بیت جلهٔ اشعارندندر:

سمعت من شعرك سحرا غدا
یخاصم الالباب اذ ینفث
اصبح کالخمرة فی فعلها
فهو بالباب الوری یعبث

— امام سیوطینك اشیاختندن بو اسمله اوچ محدثه خاتون دخی واردر.

کمانکش احمد بك (جنتمکان قانونی سلطان (سلیمان خان دورنده ۹۴۰ تاریخنده قپودان دریا اولوب، برسنه بومقامده قالمش؛ ومشهور باربارووس خیرالدین پاشایه سلف اولمشدر. بقیهٔ احوالی معلوم اولهمدی.

— کمانکش علی پاشا ایچون دخی «علی پاشا (کمانکش —)» مادهسنه مراجعت بیوریله.

کمپتن ((Kempten) باویره نك سوآبایا- (لتنده و مونیخك ۱۰۱ کیلو مترہ جنوب غربیسنده بر قصبه اولوب، ۱۲۷۰۰ اهالیسی، ثلمه سی، مکتب اعدادیسی، پاموق منسوجاتله بز فابریقه لری، بیجتخانه لری و ایشلك تجارتی واردر.

کمپفر ((Kaempfer) مشاهیر سیاحین (و اطبادن اولوب، ۱۶۵۱ ده وستفالیه نك (لمقو) قصبه سنده طوغمش؛ و۱۷۱۶ ده وفات ایتمشدر. کنج ایکن آوروپای شمالی بی

كزوب، بعده اسوج سفيرى معيتنده موسقوويه واصفهانه واورادن هند وچين وجاپونيه ايله جزاير بحر محيطه سياحت ايتمش؛ وآوروپايه عودتنده مفصل بر سياحتنامه نشر ايدوب، على الخصوص جاپونيه حقنده معلومات مكمله ويرمشدر.

كمر { خداوندكار ولايتنك قره‌سى سنجاغنده بالكسرينك ٨٥ كيلومتره غربنده وآيوالغك ٣٠ كيلومتره شرق شماليسنده اولەرق ادرميد كورفزى ساحلندن ٢ واسكەسى اولان آق چايدن ٥ كيلومترەلك مسافەده واقع قضا مركزى بر قصبه اولوب، يالكز ٣٣٢ سى روم وقصورى مسلم وترك اولق اوزره، ٤١٣٢ اهاليسى، ٦ محلەسى، ٥ جامع شريفى، بر مدرسه‌سى، بر رشديه وبرقاچ صبيان مكتبى، بر كليساسى، ١٦٠ دكانى، ٤ خانى وكراسته، ميوه، پلاموط وسائره اخراجاتى واردر. ساحله قريب تپەلرده بو صوك زمانلرده بر طاقم ويرانەلر وآثار عتيقه كشف اولنمشدر.

— كمر قضاسى، كه اخيراً برهانيه تسميه اولنمشدر، لواءك غرب جهتنده وادرميد كورفزى ساحلنده واقع اولوب، شرقاً بالكسرى مركز قضاسيله، شمالاً ادرميد قضاسيله، غرباً مذكور كورفزله، غرب جنوبى جهتندن آيوالق قضاسيله، جنوباً دخى آيدين ولايتيله محاط ومحدوددر. قضا ٤١ قريەدن مركب اولوب، يالكز ٣٠٦٢ سى روم وقصورى كاملاً مسلم وترك اولق اوزره، ١٨٨١١ اهاليسى واردر. جنوب جهتنده بر طاقم طاغلر ممتد اولوب، سائر طرفلرى آز عارضه‌لىدر. مذكور طاغدن بر قاچ چاى آقوب، اراضيسنى سقى ايدر. اراضيسى منبت اولوب، بغداى، آرپه، چاودار، يولاف، بورچق، دارى، تخود، بقله، بوكرلجه، مصر وسائر حبوباتله كثرتلى زيتون، اوزوم، پلاموط وسائره حاصل اولور، كه مملكتى اداره ايتدكدن صكره، خيلى مقدارلرى وعلى الخصوص زيتون ياغيله شراب اخراج اولنور. اورمانلرى‌ده اولوب، چام وميشه آغاجلرى يتيشير. طوتليجه قريه‌سنده اكثرى بر معدن صوبى آقار. حيوانات اهليه‌سى ٢١٠٠٠ قيون، ١٧٠٠٠ كچى، ٣٠٠٠ صيغير، ٢٠٠٠ آت واستر ومركب و٢٥٠ قدرده دوه ايله سائره‌دن عبارتدر. درون قضاده ٤٣ جامع، ٣ مدرسه، ٣٨ مكتب، ٣ كليسا، ٢٥٢ دكان ومغازه، ١٥ فرون، ٤ خان، ٢ حمام، ٢١ دكرمن، ٢ اون فابريقه‌سى موجوددر. اراضئ مزروعه وغير مزروعه‌سى ١٠٨٧٨٥ دونمدر.

كمر { قونيه ولايتنك بوردور سنجاق وقضا. سنده وبوردوركه ٤٠ كيلومتره جنوب غربيسنده ناحيه مركزى بيوك بر قريه اولوب، ناحيه‌سى ٢٢ قريەدن مركبدر.

كمران { (جزيرة —) بحر احمرده‌كى قرون آثاره‌سنك بعض كتب عربيه‌ده كوريان املاء اصلئ عربيسيدر، [« قمر ن » ماده. سنه مراجعت بيوربله.]

كمليك { خداوندكار ولايتنك بروسه سنجا. غنده و بروسه‌نك ٢٠ كيلومتره شمال شرقيسنده اولەرق مرمره دكيزينك همنامى اولان كورفزى منتهاسنده قضا مركزى برقصبه واسكله اولوب، قسم اعظمى روم اولق اوزره، ٥١٤٧ اهاليسى، صاغلام ليمانى، ترسانه‌يه حائد حوض ودستكاهلرى، بر جامع شريفيله بر مسجدى، بر مدرسه‌سى، بر رشديه مكتبى، روملره مخصوص ذكور واناث مكتبلرى، ٣ كليساسى، ٢ مناسترى، متعدد آيازمه‌سى وپاموقدن بر جنس دوشمەلك دستكاهلرى واردر. قصبه‌دن اون دقيقه‌لق مسافه‌ده صوبى معتدل حرارتده بر ايلجه اولوب، منتظم حمام وجامكانى واردر. اسكەلەنك باشلجه اخراجاتى قروم معدنى كوچەليله طوزدن وادخالاتى پترولدن عبارت اولوب، ادخالات و اخراجات اولەرق سنوى تجارتى ١٧٠٠٠ ليرا رادەلرندەدر. كمليك پك اسكى بر قصبه اولوب، خرافاتده (آرغونوت) دينمكله معروف سياحين بحريەدن (كيوقس) طرفندن بنا اولنمش؛ وبعده ماكدو. نيه‌ليلردن دمتريوسك اوغلى فيليپ طرفندن تخريب، ومحلى بروسه‌نك بانيسى اولان (پروسياس) ه ترك اولنمغله، بونك طرفندن يكيدن اعمار اولنوب، روماليلرك ضبطنه كچديكنده، (پروسه آدماره) يعنى (ساحلى بروسه) تسميه اولنمشدى. شمديكى روجه اسمى (كيو) اولوب، بونك اسم قديمه‌له

اولان مشابهی درکار ایسه‌ده، ترکچه اسمنك اصلی وبونکله وجه تسمیه‌سی آکلاشیله‌مامشدر. غازی سلطان اورخان زماننده ۷۳٤ تاریخنده فتح ایله، ممالك عثمانیه‌یه الحاق اولنمشدر.

— کملیك قضاسی بروسه سنجاغنك شمال شرقی جهتنده واقع اولوب، بوز برون شبه جزیره‌سنك جنوبی مائله‌سیله کملیك کورفزینك سواحل شمالیه وشرقیه‌سندن عبارت اولدیغی حالده، شمالاً ازمید متصرفلغنك یالوه قضاسیله، شرقاً بازارکوی وارطغرل سنجاغنه تابع یکیشهر قضالریله، جنوباً نفس بروسه قضاسیله، غرباً دخی مدانیه قضاسی وکملیك کورفزی ومرمره دکزیله محاطدر. قضا بر ناحیه ایله ۲۱ قریه‌دن مرکبدر. اهالیسی ۳۰۰۰۰ کشی رادەلرنده اولوب، نصفنه قریب مقداری مسلم وقصوری همان مساوی مقدارلرده روم وارمنیدن مرکبدر. شمال وجنوب جهتلری طاغلق اولوب، اورته جهتی دوز اراضیدن عبارتدر. اراضیسی پك منبت اولوب، طاغلری دخی اورمانلرله مستوردر. الك برنجی محصولی زیتون اولوب، کلیتلی زیتون یاغی چیقار. اوزوم وسائر میوه‌لرك انواعیله حبوبات متنوعه دخی حاصل اولور. طوت آغاجلری‌ده چوق، اولوب، اهالی طرفندن ایپك قوزه‌سی چیقاریلیور. اورمانلرنده جام، فستیق، میشه، کورکن، قره آغاج وسائر اشجار بولنوب، ساحله قریب اولانلردن بر مقدار کراسته ایله کلیتلی اودون قطع، وکور اعمال اولنه‌رق، استانبوله نقل اولنور. طاغلرده آبی، طوموز، کیبك، قورت، چقال، تیلکی، قوندوز، پورسق، طاغ کدیسی، وشق وسائر حیوانات وحشیه ایله طیور صیدیه‌نك انواعی بولنور. مرعالری وحیوانات اهلیه‌سی‌ده چوقدر.

کملیك صوبی { ازنیق کولنك آیاغی حکمنده بر کوچك نهر

اولوب، مذکور کولك منتهای غربندن خروجله، ۱۳ کیلومترەلك جریاندن صکره همنامی اولان قصبه‌نك یانندە کملیك کورفزینه دوکیلور.

کملیك کورفزی { مرمره دکزینك جنوب شرقی جهتنده

شرقه طوغری ممتد برقوی اولوب، شمالاً بوزبرون شبه جزیره‌سیله ازمید کورفزندن آیرلمشدر. غربدن شرقه بویی ۳۵ ووسطی اکی ۱۰ کیلومترەدر. منتهای شرقنده همنامی اولان قصبه ولیمان بولنوب، ساحل جنوبیسنده‌ده مدانیه اسکله‌سی بولنیور. کملیك اسکله‌سی قرینده ازنیق کولنك آیاغی اولان بر کوچك چای دکزه منصب اولوب، اسکله ایله بوکولك ساحل غربیسی آره‌سنده ۱۳ کیلومترەلك مسافه واردر. بوکورفزك الك صاغلام لیمانی کملیك ایسه‌ده، بروسه‌یه قریبی جهتیله الك ایشلك اسکله‌سی مدانیه‌در. بوکورفزه اینجیر قوبی دخی دیرلر.

کمندان { ایراندەکی (قم) شهرینك اسم قدیم فارسیسیدر.

کموش { خداوندکار ولایتنك کوتاهیه سنجاق وقضاسنده بر ناحیه اولوب، ٤۳ قریه و ۱۲۳۰٦ اهالیلی حاویدر. ناحیه‌نك جنوب بنده‌کی کونای طاغنده کورکن آغاجلرینی حاوی جسیم اورمانلری واردر. اراضیسی منبت اولوب، اهالیسنك مدار تعیشی زراعتدر. ویشنه، کراز، آرمود، الما کبی میوه‌لری چوقدر. ناحیه‌نك وسطارنده واقع یونجه‌لی مسیره‌سنده بعض امراضه نافع بر ایلیجه واردر. طاغلرنده آبی چوق بولنور.

کموش‌حاجی کوبی { سیواس ولایتنك آماسیه سنجاغنده

وآماسیه‌نك ٦۰ کیلومترە غربنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۲ جامعی، رشدیه مکتبی وبر قاچ دکانی واردر. قصبه‌یه برساعتلق مسافه‌ده بر سیملی قورشون معدنی بولنیور، کەوقتیله پك زنکین اولوب، جانب دولتدن ایشلتدیرلمکده ایکن، اخیراً ترك اولنمشدر. قصبه کوپرلی محمد پاشا طرفندن اعمار اولنوب، ایکی جامعی وچشمه‌لری مشارالیهك خیراتندندر.

— کموش حاجی کوبی قضاسی شرقاً مجید اوزی ومرزیفون، شمالاً حوضه، غرباً عثمانجق قضالریله، جنوباً دخی آنقره ولایتیله محدود اولدیغی حالده، ٥ ناحیه و٤٥ قریه‌یی حاویدر. اهالیسی ۲٤۹۵۷ کشی اولوب، ۱۷۰۰۵ ی مسلم، ۷۰۱۲ سی ارمنی و ۹٤۰ ی رومدر. طوپراغی پك منبت

اولوب، بغدای پك مقبول وچاودار، آرپه، بولاف، نخود وسائر حبوبات ختخخاش، جهری، کنویر وسائره حاصل اولور. حیوانات اهلیه‌سی قیون، کچی، تفتیك کچیسی، صیغیر، خرکله و سائره‌دن عبارتدر. صنایع محلیه دوشمه‌لك طوقه ایله نعل واوزنکی کبی شیلر اعمالندن عبارتدر. قزیل ایرماق حدود غربیه‌سنی تحدید ایدوب، قضانك اراضیسنی سقی ایدن میاه جاریهٔ کثیره‌سی بو ایرماغه دوکیلور. داخل قضاده ٥ جامع، ۲۰ مسجد، ٤۹ مسلم و ٤ خرستیان مکتبی، ٤٦۰ دکان، ٥ خان، ٦ حمام و سائره موجوددر. ایکی اورمان بولنوب، قضا درونده صرف اولنمق‌اوزره برمقدار کراسته و اودون قطع اولنور. طنقضا قریه‌سنده بعض امراضه نافع بر ایلیجه واردر. مرکز قضاده بهر هفته جمعه کونی بازار قورلور.

کوشخانه { طربزون سنجاغنده وطربزونك ۱۲۰ کیلومتره جنوبنده ومرتفع بر محلده واقع سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، ۳۰۰۰ قدر اهالیسی، جوارلرنده متروك کومش معدنلری وبعض میاه معدنیه‌سی واردر. ارتفاعی حسبیله هواسی صوئوق ایسه‌ده، صاغلامدر.

— کوشخانه قضاسی لواءك شمال شرقی قسمندن عبارت اولوب، جنوباً کلکیت، جنوب غربی جهتندن شیران، شمال غربی طرفندن طورول قضالریله، شمالاً طربزون سنجاغیله، شرقاً دخی ینه طربزون سنجاغی و ارضروم ولایتیله محدود اولدیغی حالده، ۲ ناحیه و ۹۹ قریه‌یی حاویدر. اهالیسی ۲۹۸٤۲ کشی اولوب، ۲۲٦۱٦ سی مسلم و ٦۷۲٥ ی روم وارمنیدر. اراضیسی طاغلق وطاشلق اولوب، قابل زراعت پرلری آزدر. مع‌هذا اهالیسی پك چالیشقان اولوب، طاشلرك آره‌لرنده وصرب پرلرده تارله‌لر آچه‌رق، بعض محصولات بتیشدیرمکده ایسه‌لرده، بو محصولات اهالیی کفایندیرمکه کافی اولیوب، وقتیله کومش معدنندن کچینمکده ایکن، شمدی‌ده چوغی محلنده وسائر پرلرده طاشیلقله تعیش ایتمکده‌درلر.

کوشخانه { سنجاغی. طربزون ولایتنی ترکیب ایدن درت سنجاغك بری واك جنوبیسی اولوب، ولایت مذکوره‌ده ساحلی اولمیان یالکز بو سنجاقدر. شمالاً وشمال شرقی وغربی جهتلرندن نفس طربزون سنجاغیله، جنوب غربی طرفندن سیواس، شرق جنوبی جانبندن‌ده ارضروم ولایتلریله محدوددر. اراضیسی طاغلق ومرتفع اولوب، باشلیجه طاغلری: تپه‌بیون، مراد طاغی، الیز طاغی، چمن‌طاغی، کاوور طاغی، نادر بابا، یالین طاغ، قولاز طاغی وسائره‌در. قسم شمالیسنك میاه جاریه‌سی طوغریدن طوغری‌یه قره دکیزه منصب اولمق‌اوزره، طربزون سنجاغنه کیرر، وقسم جنوبیسنك صولری کلکیت نهرینی تشکیل ایدیور، که یشیل ایرماغه منصب اولمق اوزره، غربه طوغری جریانله، سیواس ولایتنه کیرر. هواسی صوئوق وسرت ایسه‌ده، صاغلامدر. یالکز محفوظجه بعض قوینتی برلری معتدل هوایه مالکدر. سنجاغك برلری اسکیدن بری کومش معدنلریله مشهور اولوب، اکثر طرفلرنده سیملی قورشون وباقر معدنلری بولنمقده‌در. بونلر وقتیله کلیتله اخراج اولنمقده ایکن، شمدی اکثری متروکدر. هله هنوز کشف اولنمامشلری پك چوق اولسه کرکدر. حیوانات اهلیه‌سی آز وباشلیجه کچیدن عبارتدر. زراعته ایسه اراضینك استعدادی اولمدیغندن، اهالینك اکثری فقر و ضرورتله دوچار اولوب، ترك وطنله هجرته مجبور اولمقده‌درلر. یالکز میوه‌لری چوقجه اولوب، بونلر میانده‌ده یالکز آرمودلری مقبولدر. صنایع محلیه وقتیله کومش و باقیرك اعمالندن عبارت ایکن، شمدی معدنلرك متروکیتی اوزرینه، او دخی اونو دلمشدر. ادخالاتی ذخیره واخراجاتی آنجق کچی دریسندن عبارتدر. اورمانلری وقتیله معدنلرك اذابه‌سیچون اتلاف اولنه‌رق، پك آز پرلرنده قالمالری ده کوندن کونه تلف اولمقده‌در. سنجاغك روم اهالیسی اسکی یونان مهاجرلرینك احفادی اولوب، اجدادلرینك سویلمش اولدقلری یونانیٔ قدیمك بر نوع غلطیله متکلمدرلر، که بوجهتلرده تکلم اولنان رومجه‌دن چوق فرقلیدر. سنجاق: کوشخانه، طورول، کلکیت و شیران اسملریله ٤ قضایه منقسم اولوب، ۳ ناحیه ایله ۳٥۱ قریه‌یی و ۱۳۰۰۰۰ اهالی‌یی حاویدر، که بونلرك ۱۱۸۷۷۰ ی مسلم وترك، ۹۰۰۰ ی روم

۲۲۳۰ ی‌ده مذاهب ثلاثه‌یه منقسم ارمنیدر . قضا مرکزلری بیوجك کویلر دینله‌جك حالده و قریه‌لری‌ده پك کوچکدر . سنجاق داخلنده ۱۳۱ جامع ومسجد، ۸۰ مدرسه، ۳ تکیه، ۹۵ کلیسا، ۹۷ مکتب، ۲ حمام، ۳۹۲ دکرمن، ۲۷۰ خان، ۱۶۰ فرون، ۷۰٤ دکان ومغازه و ۱۰۳ چشمه موجوددر.

کمونده (Gemünden) آوستریانك یوقاری آوستریا ایالتنده و (تراؤن) نهری وکولی اوزرنده (سالچقامرکوت) قضاسنك مرکزی بر قصبه‌اولوب، ۶۰۰۰ اهالیسی واردر.

گنا بیکم اك مشهور شاعره‌لردن اولوب، علی قلیخان داغستانینك قیزی واعتماد الدوله غازی الدین خان بهادرك زوجه‌سی ابدی شهرت اوندکدر :

جکر پر سوز و دل پر خون کریبان چاك وجان بر لب
قضادارا شرم می آید زسامانی که من دارم

کناره (Kanara) هندستانك دکن قطعه‌سی ساحل غربیسنده مدراس اداره‌سنه تابع بر خطه وسنجاق اولوب، شمالاً پورتکیزه تابع غویا خطه‌سیله و بجاپورك انکلیز حکومتنه تابع قسمیله، شرقاً میسور خطه‌سیله، جنوباً ملیبار مملکتیله، غرباً دخی بحر عمان ایله محدوددر. شمالدن جنوبه یوبی ٤۰۰ واکی ۱۰۰ کیلو مترهاولوب، ۹۱۸ ۳٦۱ اهالی ایله مسکوندر. مرکزی (متکاور) شهریدر. (کات) سلسله‌ٔ جبالی مملکتی بوینه شق ایدوب، بو سلسله‌دن بر چوق چایلر ساحله اینر. بر قاچ لیمانی واردر. طوپراغی پك منبت اولوب، پرنج، بوبر و سائر محصولاتله صندال ودیکر ذی‌قیمت اشجار پتیشیر. فیلاربله حیوانات وحشیه‌سی چوقدر. تجارتی پك ایشلکدر. ۱۷٦۷ تاریخ میلادیسنده میسور حاکمی حیدر علی خان بو خطه‌یی ضبط ایدوب، اهالیسنك بر مقداریی میسوره نقل ایتمشدی. ۱۷۹۹ ده انکلیز حکومتنه ترك اولنمشدر.

کناز (ابو مرثد — بن حصین بن بربوع الغنوی) کبار صحابه‌دن اولوب، حضرت حمزه بن عبد المطلبك خلیفی ابدی. اوغلی مرثدله برابر بدر غزاسنده حاضر بولنمش، وبعض احادیث شریفه روایت ایلمشدر. حضرت ابابکر صدیق (رضه) زمانینده ۱۱ نجی سال هجریده ٦٦ یاشنده ارتحال ایتمشدر.

کنانور (Cananor) هندستانك ساحل غربیسنده همنامی اولان قوبك ایچنده مدراس اداره‌سنه تابع بر شهر واسکله اولوب، ۳۱۰۰۰ اهالیسی، جزیرة العرب وسوماتره وسائر طرفلرله ایشلك تجارتی وبورتکیزلیلردن قاله بر کوچك قلعه‌سی واردر. وقتیله قادیلر معرفتیله اداره اولنور بر کوچك دولتك مرکزی اولوب، اون آلتنجی قرن میلادی ابتداسنده پور. تکیزلیلرك ۱٦٦٤ ده قلمکلیرك ضبطنه کچمشیدی. تیپوصاحب بولنری اخراجله، شهری فتح ایتمشیدی. ۱۷۹۹ ده انکلیزلرك ضبطنه کچوب، ملیبار جهتجه دار الحرب اتخاذ اولنمشدر.

کنانی (محمد بن ابی الفرج الصقلی) مشاهیر نحاتدن اولوب، (ذکی المغربی) لقبیله مشهوردر. صقلیه یعنی سیچیلیه جزیره‌سنده نشأت ایدوب، ۵۱۰ تاریخنده اصفهانده وفات ایتمشدر. نحو ولغت وادبیات عربیه‌ده ید طولی صاحبی ابدی.

کناهی اونبجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، واردار یکیجه‌سندندر، واکثر عمرینی سیاحتله کچیرمشدر. شو بیت اونکدر :

تیغ سرتیزك که یاروب سینه‌می پیکان آرار
خضردر ظلمتده کویا چشمهٔ حیوان آرار

کنبانیه اندلسده قرطبه قربنده بر ناحیه اولدیغی کتب عربیه‌ده مذکور اولوب بو اسمك قیروصحرا دیمك اولان (قامپانیه) دن معرب اولدیغی آکلاشیلیور.

کنت (Kent) انکلتره‌نك جنوب شرق جهتنده کائن بر ایالتی اولوب، شمالاً تامیسه نهریله، شرقاً شمال دکزیله، جنوباً پادوقاله بوغازیله، غرباً دخی (سوری) ایالتیله محدوددر. بویی ۱۰۵ واکی ٤٤ کیلومتره اولوب، ۸۸٤۰۰۰ اهالیسی واردر. اراضیسی مختلف اولوب، تامیسه مجراسی قربنده بطاقلقلری، اورته‌لرنده منبت وادی وتپه‌لری، وجنوب جهتنده اورمانلری واردر. صنایعی کریدر. باشلیجه

معمورەلری : مدستون، قانتوربری، دووره ، روجستر، غرنویچ وسائرەدر .

كنت { (Kenreth) اسقوچیه قرالارندن اوچ کشی اولوب، برنجیسی ٦٠٤ تاریخ میلادیسندن ٦٠٥ تاریخنەدك ، ایکنجیسی ٨٣٣ دن ٨٥٧ یه ، اوچنجیسی‌ده ٩٧٦ دن ٩٨٤ تاریخنەدك حکم سورمشلردر . ایکنجیسی بیکتلرله انکلیزلری اسقوچیەدن چیقاروب ، برنجی اولەرق بوملکتك هرطرفنه حاکم اولمش؛ اوچنجیسی دانیمارقەلیلره غلبه چالوب، برطاقم قوانین دخی وضع ایتمشیدی.

كنتَه { اندلسده بر بلده اولوب ، بونده ٥١٤ تاریخ هجریسنده اهل اسلامله اسپانیه للر آرەسنده بیوك بر محاربه وقوع بولمشدی.

كنتوكی { (Kentucky) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌ده بر نهردر ، که (کومبرلاند) طاغلرندن اینن بر چوق چایلردن بالتشکل، همنای اولان جمهوریتك اورته‌سنده شمال غربی‌یه طوغری بك طولاشیقلی بر صورتده آقەرق، تقریباً ٤٠٠ کیلومترەلك جریاندن صکره، صولدن (اوهیو) نهرینه دوکیلور. اشاغیکی ١٠٠ کیلومترەلیکی سیر سفائنه صالحدر.

كنتوكی { (Kentucky) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌یی ترکیب ایدن جمهوریتلرك بری اولوب ، ایچندن جریان ایدن آنف‌البیان نهرك اسمیله تسمیه اولنمشدر . شمالاً وشمال غربی جهتندن اوهیو مجراسیله اوهیو ، ایندیانه وایلینویس جمهوریتلرندن آیرلمش اولدیغی حالده، غرباً غربی ویرجینیا، غرب جنوبی جهتندن شرقی ویرجینیا ، جنوباً تنسه، غرباً دخی میسوری جمهوریتلریله محدوددر . بو صوك جمهوریتدن میسیسیپی نهر عظیمنك مجراسیله وتنسه جمهوریتندن ایسه ١٥٠ کیلومترەلك محلده ′٣٠ °٣٦ وبعده ′٤٠ °٣٦ عرض شمالی خط مستقیم مفروضیله آیرلمشدر. مثلثه شبیه غیر منتظم برشکلده اولوب، شرق شمالیدن غرب جنوبی‌یه طوغری ٦٥٠ واکی شرق جهتنده ٣٠٠ وغرب طرفنده یالکز ٦٠ کیلومترەدر. ′٣٠ °٣٦ ایله ′١٠ °٣٩ عرض شمالی و ′٢٥ °٨٤ ایله ′٠٠ °٩١ طول غربی آرەلرنده ممتد اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ١٠٤٦٣٠ مربع کیلومتره واهالیسی ١٨٥٨٦٣٥ کشیدر، که بر مربع کیلومتره باشنه ١٨ کشی دوشیور.

شرق جنوبی حده دنده کومبرلاند طاغلری ممتد اولوب، هر نه قدر بو سلسلەنك اك یوکسك ذروەلری ٩٠٠ مترەیی تجاوز ایتمیورسەده، یانلرندن اینن انهار کثیره اتکلرنده بر طاقم درین وادیلر آچمغله، او جهته طاغلق بر منظرەسنی قزاندیریور. حدود مذکورەدن اوهیو ومیسیسیپی یعنی شمال وغربه طوغری اراضی برسطح مائل تشکیل ایدوب، میلان‌بك آزالدیقندن، یاپردن زیاده اووه عد اولنه بیلیر. بو واسع اووەلر قیشین بیله زمزدآسا چایرلرله مستور اولوب، بهار کلنجه بو اوتلر بر مترەیه قدر اوزانەرق، تپەلری مائی بر چیچکله طوناندیغندن، مائی چایرلر اسمیله شهرت بولمشدر. بوچایرلر مملکتك ثروت طبیعیه‌سنی تشکیل‌ایدن حسابسز قیون وخرکله سورىلرینه مرعی اولیور. بولرك آرەلرنده اوتەده بریده میشه آغاجلرینی حاوی بعض اورمانلر دخی واردر. بو چایرلر آچیلوب ایشلندیکی حالده بك منبت اولوب، کایتلی محصولات ویررلر. یالکز غرب جهتی غیر منبت عد اولنیورسەده، بونك دخی بوحالی سائر برلرینه نسبتله اولوب، یوقسه بسبتون غیر منبت دکلدر. بو جهتده نهرلر چوق دفعه یرك ایچنه طالوب، خیلی مسافه‌ده تحت الارض آقمغله، برك آلتنده بر طاقم صیچان بوللری آچیورلر، که بونلر چوق دفعه بیقیلوب ، پر یوزنده بر طاقم درین چقورلر وخندقلر براقیورلر؛ وبعضلری مرور زمانله قورومغله، برآلتندەکی مجرالری بر طاقم غریب مغارەلر صورتنده قالوب، مشهور ماموت مغارەسی که تقرعاتیله ٢٢٠ کیلومتره طولنده و١٢ ملیون مکعب متره استیعابنده جسیم بر مغارەدر، بو قبیلدندر . آچیق چقورلرکده بعضیسی ١٠٠٠ یکی دونم مربعی وسعتنده و سکز اون متره درینلکندەدر. بعضلرنده ایسه ٨٠ متره درینلکه قدر ابنلدیکی حالده، دیپلری بولنەمامش؛ وبعضلرینك قعرنده صو جریان ایتدیکی کوراتیسندن آکلاشلمشدر. اعمار اولنمازدن اول بو مملکت بالطه کورمەمش اورمانلرله مستور اولوب، شمدی دخی

نصفی اورمانلرله مستوردر. اك منبت پرلری آجیلان چاپرلری اولوب، بونلرده هر نوع ذخیره وكليتلی توتون زرع اولنمقده‌در.

میاه جاریه‌سی چوق اولوب، میسیسیپی ایرماغی، ۷۵ كیلومترەلك محلده جمهوریتك حدود غربیه‌سنی تشكیل ایتدیكی كبی، بوكا تابع اوهیو نهر عظیمی دخی ۱۰۰۰ كیلومترەدن زیاده مسافه‌ده كنتوكینك حدودینی تعقیب ایدر. سائر انهارینك اكثری جنوب شرقیدن شمال غربیه طوغری جریانله اوهیو نهرینه دوكیلورلر. بونلر شرقدن باشلایه‌رق: ساندی واوكا تابع لویزه، ایكینغ، كنتوكی، غرین ریور، تنسه وسائره‌در. یالكز (كومبرلاند) نهری بو استقامتده جریان ایتیوب، ابتدا غرب جنوبیه طوغری آقه‌رق، (تنسه) جمهوریتنه كیرر؛ وبعده یینه (كنتوكی) جمهوریتنه دخول ایله تنسه نهریله متوازیاً شمال غربیه طوغری آقه‌رق، مذكور اوهیو نهرینه دوكیلور. اوهیو ایله میسیسیپی نهرلرینك سیر سفائن ایچون دكیزدن فرقلری اولمیغندن، كنتوكی جمهوریتی عادتا ساحلده ایمش كبی، تا مكسیقه كورفزندەكی یكی اورلیاندن كیرلر میسیسیپی مجراسیله كنتوكی حدودینه واصل اولور، ونهر مذكورله اوهیونك مجراسی پوینجه حدود غربیه وشمالیه‌سنی تعقیب ایده‌رك، منتهای شرق شمالیسنه قدر چیقار. بوندن بشقه (تنسه)نك ۴۰۰ و (كومبرلاند) ك ۳۰۰ كیلومترەلك محللری سیر سفائنه صالح اولمغله، بونلرك مجراسنی تعقیبله‌ده سفائن تنسه وآلابامه جمهوریتینه قدر چیقار. دیكر انهارك كیمی ۱۰۰ وكیمی ۵۰ كیلومترەلك محله قدر سیر سفائنه صالح اولوب، بو وجهله جمهوریتك داخلنده قریلر ایچنده متعدد یلكنلر وواپور دومانلری طولاشه‌رق، تجارتی تسهیل وصنایع وزراعتك ترقیاتنی تزید ایدیورلر.

كنتوكینك هوایی معتدل وپك لطیف اولوب، قیشلری ایكی ونادراً اوچ آی سورر؛ ایلك وسوك بهارلری پك كوزلدر؛ یازلری پرآز صیجاقی ایسه‌ده، حرارت تحمل اولنه‌میه‌جق واعصابه طوقنه‌جق صورتده دكلدر. مركزی اولان لویزویلده یازین میزان الحراره‌نك حد وسطیسی ۲۳ درجه وقیشین ۲ درجه ایله ۵ دقیقه‌در. آنجق هوا سریع التحولدر. سنوی یاغان یاغمورك دخی حد وسطیسی ۱ متره ایله ۲۰ سانتیمتره‌در. طوپراغی منبت ایسه‌ده، شایع اولدیغی اوزره، ممالك مجتمعه‌نك اك منبت یری اولیوب، محصولاتك جنسنه كوره بوكا تقدم ایدن ممالكتلر چوقدر. یالكز توتون محصولاتنه پك مساعد اولوب، بتون ممالك مجتمعه‌ده حاصل اولان توتونك بشده ایكیسی بو جمهوریتده حاصل وسنوی توتون محصولاتی همان یوز ملیون كیلویه بالغ اولور. بغدای، آربه، شعیر، چاودار، یولاف واوت محصولاتنجه سائر جمهوریتلردن درجات مختلفه‌ده كریدر. اراضیسنك آنجق نصفی مزروع اولوب، نصف دیكری هنوز آچلامامشدر. مع هذا اهالیسی باشلیجه زراعتله مشغول اولوب، اك زیاده زراعته اهمیت ویریورلر. شرق شمالی جهتندەكی قسم اعظمی اراضئ مخمیه‌دن عبارت اولمغله، كمور معدنی پك چوق ایسه‌ده، اخراج اولنان مقداری پك جزئیدر. قورشون، باقر، جنتووسائر معدنلری‌ده پك بول ظن اولنمش ایسه‌ده، هنوز استفاده اولنه‌مامشدر. میاه معدنیه‌سی واسراض مختلفه‌یه نافع ایلیجه‌لری پك چوقدر. كول صولرینك تبخیریله میداندە قالمش طوزلری‌ده چوقدر. اورمانلر مملكتك یوزده ۴۹ قسمنی ستر ایدوب، آنجق چام جنسلری سیرك اولدیغندن، كراستەیه پك الویریشلی آغاجلری یوقدر. بوكسك اشجاردن بشقه اریك، هند ایجیری، یبان آصمه‌سی كبی آغاجلری حاوی چالیلقلری وبر چوق سازلقلری دخی واردر. حیوانات اهلیه‌یه دخی اهمیت ویریلوب، جمهوریت داخلنده، بر قاچ سنه اولكی استاتستیقه كوره، بر ملیونی متجاوز قویون، ایكی ملیوندن زیاده طوموز، ۸۴۳۰۰۰ صیغیر، ۴۸۷۰۰۰ خرکله وسائره واردر. آتلری قوت وسرعت حركتجه ممالك مجتمعه‌نك اك ایلریدر. صنایعی آنجق احتیاجات محلیه‌یه كوره اولوب، باشلیجه توتونك استحضاریله ذكر منجیلك، اسپیرتو اخراجی، دباغلق، معدنجیلك، باصمه‌جیلك ورچل وسائر مأكولات استحضاری وایپلیك ایله منسوجات مختلفه اعمالی كبی شیلردن عبارتدر. واپور ایشلیه‌بیله‌جك طرق مائیه‌سی ۲۲۰۰ كیلومتره، وصندال وآلتی دوز كیلرك ایشلیه‌بیلدیكی طرق مائیه دخی ۱۰۰۰ كیلومتره‌دن

زیاده‌در. بو نهرلرده ایشلمك اوزره جمهوریتك ۱۰۰ دن زیاده واپوری و بر قاچ یوز یلکن کمیسی واردر. بوندن بشقه دمیر یول خطلری‌ده چوق اولوب، بوندن ۲۰ سنه اول بو خطوطك مجموعی ۲۴۲۰ کیلومتره یه بالغ اولوردی. شمدی‌یه قدر بو مقدارك تضاعف ایتمش اولمه‌جغی شبهه‌سزدر.

اهالیسی متفاوتاً آرتمقده ایسه‌ده، بو تزاید ممالك مجتمعه‌نك سائر بعض طرفلرنده اولدیغی کبی، بردن بره اولمیوب، تدریجی وقوع بولمقده‌در. بهر سنه‌کی تزاید ۱۵۰ ۰۰۰ ایله ۲۰۰ ۰۰۰ کشی آره‌سنده‌در. قرن سابق میلادی اواخرنده مجموع اهالیسی ۷۳۰۰۰ کشیدن عبارت ایدی. اهالیسنك بر مقداری زنجی و اکثری انکلیز، اسقوچیه‌لی، ایرلانده‌لی وسائر آوروپا مهاجرلرندن متولد آمریقالیدر. ٤ سنه مدتله انتخاب اولنور ۳۸ اعضادن مرکب بر هیئت اعیانیه ۲ سنه مدتله منتخب ۱۰۰ مبعوثدن مرکب بر مجلس مبعوثانی واردر. بونلر مملکتك والی و معاونیله حکام و سائر مأمورینی انتخاب ایدرلر. جمهوریت ۱۱۷ قونتلق یعنی سنجاق ویا قضایه منقسمدر. مملکت داخلنده ۱۸۸۱ سنه‌سی استاتستیقنه کوره، ۷۳۹۲ مکتب‌بولنوب، بونلرده ۷۷۰۶ معلم ومعلمه و ۲۹۲ ۰۰۰ شاکرد وار ایدی. شاکردلك اونده بری زنجی ایدی.

کنج { کردستانده بتلیس ولایتنده وبتلیسك ۱۱۵ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق مراد چایه تابع همنامی بر چایك اوزرنده سنجاق مرکزی برقریه اولوب، ۵۰ خانه‌سی یعنی ۲۵۰ قدر اهالیسی، حکومت قوناغی، بر جامع شریفی، رشدیه و ابتدائیه مکتبلری، بر فرونی و ۱۰ دکانی واردر.

— کنج قضاسی همنامی اولان لواءك شرق شمالی قسمندن عبارت اولوب، غرباً چپاقچور، جنوباً قلب قضالریله، شرقاً موش‌سنجاغیله، شمالاً دخی ارضروم ولایتیله محدوددر. حاوی اولدیغی کونیك، ذکتی، بیجار ناحیه‌لریله برابر ۲۱۹ قریه‌دن مرکب اولوب، اهالیسی ۲۶ ۳۹۷ کشیدر، که بونلرك ۷۹۳۰ ی ارمنی و قصوری کاملاً مسلم وکرددر. اراضیسی طاغلق اولوب، شمالاً ارضروم ولایتی حدودینی آیران بیك کول طاغنك اتکاری قضانك ایچنده‌یابیلیور. کنج‌نهری قضایی شق، وبتون میاه جاریه‌سنی جمع ایده‌رك، مراد صوینه دوکلك اوزره، چپاقچور قضاسنه کیرر. هوایی صوغوق وقیشلری اوزوندر. قضا داخلنده ۱۳ جامع ومسجد، ۵ مدرسه، ٤ کلیسا ومناستر، ۲ قلعه خرابه‌سی، ۱۳ دکان، ۱۱۱ دکرمن، ۱ فرون، ٤ کوپری موجوددر. قضانك باشلیجه حیوانات اهلیه‌سی ۱۷ ۷۹۰ قیون، ۴۶ ۳۳۶ کچی، ۲۸۵۰ صیغیر، ۱۰۰۵ ده آت واستر ومرکبدن عبارتدر. قضانك سنوی واردانی آنجق ۷۰۰۰ لیرا راده‌لرنده‌در.

کنج { سنجاغی. بتلیس ولایتنی ترکیب ایدن درت سنجاغك بری و اك غربیسی اولوب، شرقاً موش، شرق جنوبی طرفندن سعرد سنجاقلریله، جنوباً وغرباً دیار بکر، شمال غربی جانبندن وشمالاً دخی ارضروم ولایتلریله محدوددر. مرکزی کنج قریه‌سی اولوب، کنج، چپاقچور وقلب اسملریله ۳ قضا وبونلره ملحق ۵ ناحیه ایله ۴۲۳ قریه‌یی حاویدر. اهالیسی ۱۹۷ ۶۶ کشی‌اولوب، بونلرك ۱۲۹۶٤ ی ارمنی، ۸۳۶ سی یزیدی وقصوری کاملاً مسلم وکرددر. اراضیسی طاغلق اولوب، ارضروم حدودندن کان بیك کول طاغلری اتکاریله شرقدن کلن صاسون طاغلری سنجاغك ایچنده تشعب ایدرلر. بو طاغلرك چوغی کوزل میشه آغاچلریله حاوی اورمانلرله مستوردر. آره‌لرنده زمرد آسا مرعالری وکوزل اراضیء منبته‌یی شامل یایله‌لر وواديلر دخی بولنیور. فراتك اك بیوك قولی اولان مراد صوی سنجاغی شرقدن غربه شق ایله، شمالدن کلن و سنجاغك قسم شمالیسنی شق‌ایدن غناق صوینی‌وسائر برچوق صولرینی اخذ ایدر. سنجاغك قسم جنوبیسنك میاه جاریه‌سی ایسه دجله‌یه تابع اولان وحدود جنوبیه‌سنی آیران بطمان صوینه دوکیلور. هوایی قیشین پك سرت ویازین لطیف اولوب، هرحالده پك صاغلامدر. طاغلری سنه‌ده بش آلتی آی قارله مستور بولنور. طوپراغی اولدقجه منبت اولوب، اصل زراعتله الویره‌جك واسع یرلری بوغیسه‌ده، میوه و سبزه‌لری چوق وجنسلری پك ایی‌در. هله اوزوم،

زیتون و طودی پك چوقدر. بعض طرفلرنده چریش و مازی دخی حاصل اولور. ذخایری بغدای، آربه، پرنج، داری، مرجمك، نخود و سائر ثمردن عبارتدر. زیتون وشراب ایله ایپك قوزه‌سندن اخراجاتی دخی اولیور. قایصی پستهلیله اریك، انجیر وسائر میوه‌لرك قوروسی ونار، جوز، فندق، کستانه وسائره دخی اخراج اولنور. پکمز وقورو بامیه دخی باشلیجه اخراجاتندندر. آرپلر قووانلری‌ده چوق اولوب، مقبول برجنس بال کثرتله اعمال و اخراج اولنور. اورمانلر سنجاغی احاطه ایده‌جك واسع برمنطقه تشکیل ایدیورسه‌ده، طرفك فقداننندن بونلردن استفاده اولنه‌میوب، یالکز احتیاجات محلیه ایچون کراسنه واودون قطع اولنیور. سیملی قورشون وباقیر معدنلری سنجاغك برقاچ یرنده کشف اولنمش ایسه‌ده، هیچ بری چیقارلمامقده‌در. آشی بویه‌یی‌ده چوقدر. حیوانات اهلیه‌سی وعلی الخصوص قیون وکچیلری چوق اولوب، هر سنه حلب، شام، ورفه و دیار بکر طرفلرینه سوریلرله اخراج اولنور. باشلیجه حیوانات وحشیه‌سی کیبك، قره‌جه، تیلکی، صاکسار، بیانی کچی، بیانی کدی وسائره‌در. هرنه‌قدر اصل صنایع محلیه محصولات زرعیه ایله حیوانات محصوللرینك استحضارندن یعنی زیتون یاغی، شراب، پکمز، پستیل، یاغ، پنیر وسائره اعمالندن عبارت ایسه‌ده، یوکدن کوزل خالیلرله سجاده‌لر وشیاق وجول کبی شیلر دخی نسج ایدرلر. سنجاغك امور نافعه ومعارفی پك کری اولوب، یوللری یوق حکمنده‌در، ووسائط تعلیمی مرکزده‌کی رشدیه مکتبیله برقاچ صبیان مکتبندن عبارتدر. ارمنیلرك دخی یالکز بر مکتبلری واردر.

کنج بسوده { (Gandj Bassouda) هند- ستانك (مالوه) مملکتنده هر طرفدن (سندیا) حکومتی اراضیسیله محاط بر کوچك حکومت ممتازه اسلامیه اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۷۶ مربع کیلومتره واهالیسی ۵۴۴۰ کشیدر.

کنجرستاق { مرو ایله باذغیش آره‌سنده وهراتك شمالنده برخطه او- لوب، بغشور، پنجده، بنه وکیف قصبه‌لری بونده ایدی.

کنجم { (Gandjam) هندستانك ساحل شرقیسنده مدراس اداره‌سنه تابع بر یر اولوب، شمالاً بنکاله‌نك (اوریسه) خطه‌سیله، غرباً ایالات وسطیه‌دن (چاپتسکر) ایالتیله، جنوباً دخی (ویزاکیاتام) سنجاغیله محاطدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۱۵۳۰ مربع کیلومتره واهالیسی ۱۵۲۰۰۰۰ کشیدر. ساحلی آلچق وبطاقلق اولوب، ایچ طرفلری اورمانلق وسازلقدر. هواسی پك آغیردر. مملکت ۵۴ برلی زمیندار بینندده منقسم اولوب، بونلر انکلیز حکومتنه مقطوع برر ویرکی ویررلر. مملکتده اسمی قزاندیران واسکی مرکزی اولان کنجم شهری بیوك برعلت مستولیه‌دن طولایی ۱۸۱۵ تاریخنده اهالیسی طرفندن تخلیه وترك اولنه‌رق، شمدیکی مرکزی (چکاکول) شهریدر.

کنجه { بلاد قافقاسدن (ایران) خطهٔ قدیمه- سنك مرکزی بر شهر اولوب، الیوم روسلرك النده بولنمقده‌در. بونلر طرفندن (یلیساوتوپول) تسمیه، وبو اسمله تشکیل اولنان ایالته مرکز اتخاذ اولنمشدر. [« یلیساوتوپول » ماده‌سنه مراجعت.] — لرستانده خوزستان ایله اصفهان آره‌سنده دخی بو اسمله برناحیه بولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

کنجی { ایران شعراسندن اولوب، جرفاد- قانلیدر. شو بیت اونکدر:

کنجی ز سر نمیکذرد آب تیغ یار
من بارها کذشته ام این آب تا کلو

کندال { (Kendal) انکلترهنك (وستمورلاند) ایالتنده ولانقاستردن ۳۵ کیلومتره شمالنده برقصبه اولوب، ۱۶۵۰۰ اهالیسی، متعدد مکتبلری، موزه‌سی، بیمارخانه‌سی، ذخایر بازاری، پاموق وبوك منسوجات فابریقه‌لری ولانقاستره قدر صنعی برجدولی واردر.

کندری { [« عمید الملك الکندری » ما- ده‌سنه مراجعت بیوریله.]

کنده { اك مشهور قبائل عربدن بربیوك قبیله اولوب، عن اصل یمندن خروج ایتمشدی.

کندی { (تاج الدین ابو الیمن زید بن الحسن) مشاهیر ادبادن اولوب، ۵۲۰ تاریخنده بغداده دنیایه کلمش؛ واوراده تحصیله

بدأ ايله ، مشاهير عصرندن ابو منصور جواليقى وابو السعادات بن الشجرى وابو محمد بن الخشاب كبى ذواتدن استفاده ايتدكدن صكره ، حلبه انتقال ايدوب ، برقاج دفعه بلاد رومه دخى سفر ايتمش ؛ و بعده دمشق شامده يرلشوب ، اورانك صاحبى بولنان صلاح الدين ايوبينك برادر زاده‌سى عزالدين فروخ شاهك معيتنه كيرمش ؛ و بونك معيتنده مصره عزيمتله ، اورانك كتبخانه‌لرندن پك چوق استفاده ايتمش ؛ و بعده دمشقه عودتله ، تدريس وتأليفه حصر اوقات ايدوب ، حروف هجيا ترتيبيله « كتاب مشجة » عنوانيله بر بيوك كتاب يازمشدر . ٦١٣ تاريخنده دمشقده وفات ايدوب ، جبل قاسيونده دفن اولنمشدر . شو برايكى بيت جملهٔ اشعارندندر :

ارى المرء يهوى ان تطول حياته
وفى طولها ارهاق ذل وزهاق
تمنيت فى عصر الشبيبة انى
اعمر ولاعمار لاشك ارزاق
فلما اتانى ماتمنيت سائنى
من نعمر مافد كنت اهوى و شتاق

كندى (ابو يوسف يعقوب بن اسحق (بن الصباح) اعاظم حكماء اسلام مدن اولوب . پدرى اسحق بن الصباح مهدى و هارون الرشيد زمانلرنده كوفه اميرى وجد اعلاسى اشعث بن قيس صحابهٔ رسول الله (صلعم) دن ايدى . اونك پدرى قيس بن معدى كرب‌ده بتون كنده قبيله‌سنك امرى بولنمشدى . صاحب ترجمه واسطه دنيايه كلوب ، بصره‌ده تحصيله بدأ ايتدكدن صكره ، بغداده رحلله ، عصرى مشاهير علما و حكماسندن تحصيل علوم وفنون ايدرك ، استعداد فطريسى وجهله وسعى بليغى سايه‌سنده حساب ، هندسه و سائر علوم رياضيه ايله هيئت ، نجوم ، منطق ، فلسفه ، طب ، موسيقى وسائر فنونده تميز ايتمش ؛ ووسعت معلوماتيله شهرت بولوب ، مأمون خليفه‌نك نظر التفات واحسانه مظهر اولمش ؛ وبعده معتصم واوغلى احمد زمانلرنده دخى حرمت واعتباره مالك بولنمشدى . علوم و فنون مذكوره‌ده بر چوق تأليفاتى اولوب ، « بين الاسلام (الفيلسوف) » دينمكله شهرت بولمشدر . حقيقة كندينسندن اول بين الاسلام حكيم وفيلسوف يتيشمه مشيدى . كندينسنك لسان يونانيدن بر چوق كتب حكميه ترجمه ، وآرسطونك افكار ومسلكنى ايضاح وتفصيل ايتديكى ترجمهٔ حالنده محرر اولوب ، كندينسى ايسه عرب اوغلى عرب اولمغله ، لسان يونانيه وقوفى استبعاد اولنديغندن ، حنين بن اسحق كبى سريانى ويا رومى الاصل مترجملرك يونانى وسريانى لسانلرندن ترجمه ايتدكلرى كتابلرى اصلاح ايله برابر ، ايضاح و تفصيل ايتمش اولدجغى آكلاشيلبور . هر حالده كنديسى اسلامده ابو الحكماء دينمكه مستحق اولوب ، حيفاكه معلومات و افكار عميقهٔ فنيه‌سنه احكام نجوميه و سحريكى محال شيلر مزج ايتمكله تنزل ايتمشدر . حتى برحكم نجوميسندن طولايى جزا دخى كورمش اولديغى حالده ، بنه او فكر باطلدن واز كچمه‌مشدى . علوم رياضيه‌نك تطبيقاتنده دخى يد طولى صاحبى اولوب ، دجله وفرات بيننده بعض جدوللركشادى وسائر عمليات جسيمهٔ هندسيه دخى كنديسنك معرفتيله اجرا اولنمشدى . مشاهير مهندسيندن احمد بن شاكر وموسى بن شاكر كنديسى بى چكه‌موب ، بر افترا ايله خليفه متوكله نظرندن دوشورد كدن صكره ، خليفه‌نك امريله كتابلرينى ضبط و « كندى » تسميه اولنمان بر محله وضع ايله ، بونلره مراجعت ايده‌رك ، يرينى طوتمق ايستمشلرسه ده ، تثبت ايتدكلرى (جعفرى) جدولى كشادنده موفق اولهمدقلرندن ، حل مسئله‌يه دعوت اولنان (سيد بن على) بو ايكى قرداش حقنده بر عذر درميان ايتمكله برابر ، كنديسى بى عفو وكتابلرينى كنديسنه تسليم ايتديرمشيدى . كندى تدريسله دخى مشغول اولوب ، ابو معشر جعفر بن محمد البلخى ، حسنويه ، نفطويه ، سالويه و سائر مشاهير جملهٔ تلامذه‌سندن ايدى . تأليفات فنيه‌سى پك چوق اولوب ، بعض اقوال و امثال مشهوره‌سيله اشعارى دخى وردر . تاريخ ولادت ووفاتى بولنه‌ميوب ، آنجق يكنجى قرن هجرى اواخرنده دنيايه كلوب ، اوچنجى قرنك اواسطنه‌دك برحيات بولنديغى آكلاشيلبور . اسمى اوروپاجه دخى معروف اولوب ، (آلكندى) دينمكله وحتى يالكز فيلسوف صفتيله مشهوردر . باشليجه تأليفاتى بروجه آتى اولوب ، بونلرك درجهٔ اهميتى عنوانلرندن مستبان اولور : « كتاب الفلسفة الاولى فيما دون الطبيعيات والتوحيد » ، « كتاب الفلسفة الداخلة والمسائل المنطقية

والمعتاصة وما وافق الطبيعيات » ، « رسالة فى انه لاتنال الفلسفة الا بالرياضيات »، « كتاب الحث على تعلم الفلسفة »، « رسالة فى كمية كتب آرسطوطاليس وما يحتاج اليه فى تحصيل علم الفلسفة مما لاغنى فى ذلك عنه منها وترتيبها و اغراضه فيها » ، « كتاب فى ذلك عنه منها وترتيبها واغراضه فيها » ، « كتاب فى قصد آرسطوطاليس فى المقولات اياها قصدا والموضوعة لها » ، « الرسالة الكبرى فى القياس العلمى » ، « كتاب اقسام العلم الانسى » ، « كتاب مائية العلم واقسامه »، « كتاب فى ان افعال البارى كلها عدل لاجور فيها »، « كتاب فى مائية الشىء الذى لانهاية له واى نوع يقال للذى لانهاية له » ، « رسالة فى الابانة انه لايمكن ان يكون جرم العالم بلا نهاية وان ذلك انما هو فى القوة » ، « كتاب فى الفاعلة والمنفعلة من الطبيعيات الاول »، « كتاب فى عبارات الجوامع الفكرية » « كتاب فى منفعة الرياضات » كه بعض اسئله واقعيه جوابدر ، « كتاب فى بحث قول المدعى ان الاشياء الطبيعية تفعل فعلا واحدا بايجاب الحكمة »، « رسالة فى الرفق فى الصناعات »، « رسالة فى رسم رقاع الى الخلفاء والوزراء »، « رسالة فى قسمة الفانون » ، « رسالة فى مائية العقل والابانة عنه »، « رسالة فى الفاعل الحق الاول التام والفاعل الناقص الذى هو فى المجاز »، « رسالة الى المأمون فى العلة والمعلول »، « اختصار كتاب ايساغوجى لفرفوريوس »، « مسائل كثيرة فى المنطق وغيره وحدود الفلسفة »، « كتاب فى المدخل المنطق باستيفاء القول فيه »، « كتاب فى المدخل المنطق باختصار وايجاز » ، « رسالة فى المقولات العشر » ، « رسالة فى الابانة عن قول بطليموس فى اول كتابه فى المجسطى عن قول ارسطوطاليس فى انالوطيقا » ، « رسالة فى الاحتراس من خدع السوفسطائية »، « رسالة بايجاز واختصار فى البرهان المنطق » ، « رسالة فى الاسماء الخمسة اللاحقة لكل المقولات »، « رسالة فى سمع الكيان » ، « رسالة فى سمع الكيان » ، « رسالة فى عمل آلة مخروطة لجوامع » ، « رسالة فى المدخل الى الارثماطيقى خمس مقالات »، « رسالة الى احمد بن المعتصم فى كيفية استعمال الحساب الهندى اربع مقالات »، « رسالة فى الابانة عن الاعداد التى ذكرها افلاطن فى السياسة » ، « رسالة فى تأليف الاعداد »، « رسالة فى التوحيد من جهة العدد » ، « رسالة فى الخطوط والضرب بعدد الشعير »، « رسالة فى كمية المضافة »، « رسالة فى النسب الزمانية » ، « رسالة فى الحيل العددية وعلم اضمارها »، « رسالة فى ان العالم وكل مافيه كرى الشكل »، « رسالة فى الابانة على انه ليس شىء من العناصر الاولى والجرم الاقصى غير كرى »، « رسالة فى ان الكرة اعظم الاشكال الجرميه والدائرة اعظم الاشكال الجرميه والدائرة اعظم من جميع الاشكال البسيطة »، « رسالة فى الكريات »، « رسالة فى عمل السمت على كرة »، « رسالة فى ان سطح البحر كرى »، « رسالة فى تسطيح الكرة » ، « رسالة فى عمل الحلق الست واستعمالها »، « الرسالة الكبرى فى التأليف »، « رسالة فى ترتيب لنغم الدالة على طبائع الاشخاص العالية وتشابه التأليف » ، « رسالة فى المدخل الى صناعة الموسيقى » ، مختصر الموسيقى فى تأليف النغم و صنعة العود » كه معتصم خليفه بنت اوغلى احمد ايجون يازلمشدر ، « رسالة فى اجزاء جبرية الموسيقى » ، « رسالة فى ان رؤية الهلال لاتضبط بالحقيقة وانما اقول فيها بالتقريب »، « رسالة فى احوال الكواكب » كه بعض اسئله واردمبه جوابدر، « رسالة فى جواب مسائل طبيعية فى كيفيات نجومية » كه ابو معشرك اسئله سنه جواباً يازمشدر. « رسالة فى الفصلين »، « رسالة فيما نسب اليه كل بلد من البلدان الى برج من البروج وكوكب من الكواكب »، « رسالة فى الاختلاف فى صور المواليد » كه بوده وارد اولمش اسئلهيه جوابدر، « رسالة فيما حكى من اعمار الناس فى الزمن لقديم وخلافها فى هذا الزمن »، « رسالة فى تصحيح عمل تمودارات المواليد والهيلاج وانكدخداة »، « رسالة فى ايضاح علة رجوع الكواكب »، « رسالة فى الابانة ان الاختلاف الذى فى الاشخاص العالية ليس علة الكيفيات الاول »، « رسالة فى سرعة ماترى من حركة الكواكب اذا كانت فى الافق وابطأ ثم اكلعات »، « رسالة فى الشعاعات »، « رسالة فى فصل مابين السير وعمل الشعاع » ، « رسالة فى علل الاوضاع النجومية » « الرسالة المنسوبة الى الاشخاص العالية المسماة سعادة ونحاسة » ، « رسالة فى علل القوى المنسوبة الى الاشخاص العالية الدالة على المطر »، « رسالة فى علل احداث الجو » ،

« رسالة فى العلة التى لها يكون بعض المواضع تكاد لاتمطر »، « رسالة فى اسرار النجوم وتعلم مبادىء الاعمال » كه تلامذه سندن زرتبه خطاباً يازمشدر، « رسالة فى العلة التى ترى من الهالات للشمس والقمر والكواكب والاضواء النيرة »، « كلام فى الجمرات »، « رسالة فى النجوم »، « رسالة فى امراض كتب اقليدس »، « رسالة فى اصلاح كتب اقليدس »، « رسالة فى اختلاف المناظر »، « رسالة فى عمل شكل المتوسطين »، « رسالة فى تقريب وترالدائرة »، « رسالة فى تقريب وترالتسع »، « رسالة فى مساحة ايوان »، « رسالة فى تقسيم المثلث والمربع وعملهما »، « رسالة فى كيفية عمل دائرة مساوية لسطح اسطوانة مفروضة »، « رسالة فى شروق الكواكب وغروبها بالهندسة »، « رسالة فى قسمة الدائرة ثلاثة اقسام »، « رسالة فى اصلاح المقالة الرابعة عشر والخامسة عشر من كتاب اقليدس »، « رسالة فى البراهين المساحية لما يعرض من الحسابات الفلكية »، « رسالة فى تصحيح قول ابسقلاس فى المطالع »، « رسالة فى اختلاف مناظر المرآت »، « رسالة فى صنعة الاسطرلاب بالهندسة »، « رسالة فى استخراج خط نصف النهار وسمت القبلة بالهندسة »، « رسالة فى عمل الرخامة بالهندسة »، « رسالة فى ان عمل الساعات على صفيحة تنصب على السطح الموازى للافق خير من غيرها »، « رسالة فى استخراج الساعات على نصف كرة بالهندسة »، « رسالة فى السوانح »، « مسائل فى مساحة الانهار وغير ها »، « رسالة فى النسب الزمانية »، « كلام فى العدد »، « كلام فى المرايا التى تحرق »، « رسالة فى امتناع وجود مساحة الفلك الاقصى المدبر للافلاك »، « رسالة فى ان طبيعة الفلك مخالفة لطبائع العناصر الاربعة وانه طبيعة خامسة »، « رسالة فى ظاهريات الفلك »، « رسالة فى العالم الاقصى »، « رسالة فى سجود الجرم الاقصى لباريه »، « رسالة فى الرد على الثانية فى العشر مسائل فى موضوعات الفلك »، « رسالة فى الصور »، « رسالة فى انه لايمكن ان يكون جرم بلا نهاية »، « رسالة فى المناظر الفلكية »، « رسالة فى امتناع الجرم الاقصى من الاستحالة »، « رسالة فى صناعة بطليوس الفلكية »، « رسالة فى تناهى جرم العالم »، « رسالة فى مائية الفلك واللون اللازم اللازوردى المحسوس من جهة السماء »، « رسالة فى مائية الجرم الحامل بطباعه للالوان من العناصر الاربعة »، « رسالة فى البرهان على الجسم السائر ومائية الاضواء والاظلام »، « رسالة فى المعطيات »، « رسالة فى تركيب الافلاك »، « رسالة فى الاجرام الهابطة من العلو و سبق بعضها بعضا »، « رسالة فى العمل بالالة المسماة الجامعة »، « رسالة فى كيفية رجوع الكواكب المتحيرة »، « رسالة فى الطب البقراطى »، « رسالة فى الغذاء والدواء المهلك »، « رسالة فى الابخرة المصلحة للعبو من الاوبا »، « رسالة فى الادوية المشفية من الروايح المؤذيه »، « رسالة فى كيفية اسهال الادويه وانجذاب الاخلاط »، « رسالة فى علة نفث الدم »، « رسالة فى تدبير الاصحاء »، « رسالة فى اشفية السموم »، « رسالة فى علة بحارين الامراض الحادة »، « رسالة تبيين العضو الرئيس من جسم الانسان والابانة عن الالباب »، « رسالة فى كيفية الدماغ »، « رسالة فى علة الجذام واشفيته »، « رسالة فى عضة الكلب الكلب »، « رسالة فى الاعراض الحادثة من البلغم، وعلة موت الفجأة »، « رسالة فى وجه المعدة والنقرس »، « رسالة الى رجل فى علة شكاها فى بطنه ويده »، « رسالة فى اقسام الحميات »، « رسالة فى علاج الطحال الجاس من الاعراض السوداوية »، « رسالة فى اجساد الحيوان اذا فسدت »، « رسالة فى تدبير الاطعمة »، « رسالة فى صنعة اطعمة من غير عناصرها »، « رسالة فى الحياة »، « كتاب الادوية المتحنه »، « كتاب الاقرابادين »، « رسالة فى الفرق بين الجنون العارض من لمس الشياطين وبين ما يكون من فساد الاخلاط »، « رسالة فى الفراسة »، « رسالة فى ايضاح العلة فى السمائم القاتلة السمائية وهو على المقال المطلق الوباء »، « رسالة فى الحيلة لدفع الاحزان »، « جوامع كتاب الادوية المفرده لجالينوس »، « رسالة فى الابانة عن منفعة الطب اذا كانت صناعة النجوم مقرونة بدلائلها »، « رسالة فى الاشبة للاخرس »، « رسالة فى تقدمة المعرفة بالاستدلال بالاشخاص العالية على المسائل »، « رسالة فى مدخل الاحكام على المسائل »، « رسالة فى الاخبار عن كمية ملك العرب وهى الرسالة فى اقتران النحسين فى برج السرطان »، « رسالة فى قدر منفعة الاختيارات »، « رسالة فى

قدر منفعة صناعة الاحكام من الرجل المسمى منجماً باستحقاق »، « رسالة مختصرة فى حدود المواليد »، « رسالة فى تحويل سنى المواليد »، « رسالة فى الاستدلال بالكسوفات على الحوادث »، « رسالة فى نقض مسائل الملحدين »، « رسالة فى تثبيت الرسل عليهم السلام »، « رسالة فى الاستطاعة وزمان كونها »، « رسالة فى الرد على من زعم ان للاجرام فى هويتها فى الجو توقفات »، « رسالة فى بطلان قول من زعم ان بين الحركة الطبيعية و العرضية سكون »، « رسالة فى ان الجسم فى اول ابداعه لاساكن ولا متحرك ظن باطل »، « رسالة فى التوحيد بتقسيرات »، « رسالة فى بطلان قول من زعم ان جزءاً لايتجزأ »، « رسالة فى جواهر الاجسام »، « رسالة فى اوائل الجسم »، « رسالة فى اقتران الملل فى التوحيد وانهم مجمعون على التوحيد وكل قد خالف صاحبه »، « رسالة فى المتجسد »، « رسالة فى البرهان »، « كلام مع ابن الراوندى فى التوحيد »، « كلام رد بن على بعض المتكلمين »، « رسالة فى مائية مالانهاية له وما الذى يقال لانهاية له وباى نوع يقال ذلك »، « رسالة الى محمد بن الجهم فى الابانة عن وحدانية الله عز وجل وعن تناهى جرم الكل »، « رسالة فى الاكفار والتضليل »، « رسالة فى ان النفس جوهر بسيط غير دائر مؤثر فى الاجسام »، « رسالة فى ماللنفس ذكره وهى فى عالم العقل قبل كونها فى عالم الحس »، « رسالة فى خبر اجتماع الفلاسفة على الرموز العشقية »، « رسالة فى علة النوم والرؤياء ومايرمز به النفس »، « رسالة فى ان ما بالانسان اليه حاجة مباح فى العقل قبل ان يخطر رسالته الكبرى فى السياسة »، « رسالة فى تسهيل سبل الفضائل »، « رسالة فى سياسة العامة »، « رسالة فى الاخلاق »، « رسالة فى الاخلاق »، « رسالة فى التنبيه على الفضائل »، « رسالة فى نوادر الفلاسفة »، « رسالة خبر فضيلة سقراط »، « رسالة فى محاورة جرت بين سقراط وارسواس »، « رسالة فى خبر موت سقراط »، « رسالة فيما جرى بين سقراط و الحرانيين »، « رسالة فى العقل »، « رسالة عن العلة الفاعلة القريبة للكون والفساد فى الكائنات الفاسدات »، « رسالة فى العلة التى لها قيل ان النار و الهواء والماء والارض عناصر تجمع الكائنة الفاسدة وهى غيرها يستحيل بعضها الى بعض »، « رسالة فى اختلاف الازمنة التى تظهر فيها نوى الكيفيات الاربع الاولى »، « رسالة فى النسب الزمانية »، « رسالة فى علة اختلاف انواع السنة »، « رسالة فى مائية الزمان وماهية الدهر والحين والوقت »، « رسالة فى العلة التى لهايبرد اعلى الجو ويسخن ماقرب من الارض »، « رسالة فى الاثر الذى يظهر فى الجوو يسمى كوكبا »، « رسالة فى الكوكب الذى ظهر ورصده اياماً حتى اضمحل »، « رسالة فى الكوكب ذى الذؤابة »، « رسالة فى العلة الحادث بها البرد فى آخر الشتاء فى الايام المسمى ايام العجوز »، « رسالة فى علة كون الضباب والاسباب المحدثة له »، « رسالة فيما رصد من الاثر العظيم فى سنة اثنتين وعشرين ومأتين للهجرة »، « رسالة فى الآثار العلوية »، « رسالة فى اتلاف مواضع المساكن من كرة الارض »، كه تاءدوسيوسك « كتاب المساكن » ننك شرحى اولوب ، مؤلفك اوغلى احمده خطاماً يازلمشدر ، « رسالة فى علة حدوث الرياح فى باطن الارض المحدثة كثير الزلازل والخسوف »، « رسالة فى علة اختلاف الازمان فى السنة وانتقالها باربعة فصول مختلفه »، « كلام فى عمل السمت »، « رسالة فى ابعاد مسافات الاقليم »، « رسالة فى المساكن »، « رسالة الكبرى فى الربع المسكون »، « رسالة فى اخبار ابعاد الاجرام »، « رسالة فى استخراج بعد مركز القمر من الارض »، « رسالة فى استخراج آلة يستخرج بها ابعاد الاجرام »، كه كندى ايجاد كردەسى اولان بر آلتك صورت استعمالى مبينذر ، « رسالة فى عمل آلة يعرف بها بعد المعاينات »، « رسالة فى معرفة ابعاد قلل الجبال »، « رسالة الى احمد بن محمد الخراسانى فيما بعد الطبيعة و ايضاح تناهى جرم العالم »، « رسالة فى اسرار تقدمة المعرفة »، « رسالة فى تقدمة المعرفة بالاحداث »، « رسالة فى تقدمة الخبر »، « رسالة فى تقدمة الاخبار »، « رسالة فى تقدمة المعرفة فى الاستدلال بالاشخاص السماوية »، « رسالة فى انواع الجواهر والاشباه »، « رسالة فى نعت الحجارة والجواهر و معادنها وجيدها ورديها واثمانها »، « رسالة فى

تلويح الزجاج »، « رسالة فيما يصبغ فيوطى لوناً »، « رسالة فى انواع الحديد والسيوف وجيدها و مواضع انتسابها »، « رسالة الى احمد بن المعتصم بالله فيما يطرح على الحديد و لسيوف حتى لاتتثلم ولا تنكل »، « رسالة فى الطائر الانسى »، « رسالة فى تمريخ الحمام »، « رسالة فى الطرح على البيض »، « رسالة فى انواع النخل وكراتبه »، « رسالة فى عمل القمقم السياح »، « رسالة فى العطر وانواعه »، « رسالة فى كيمياء العطر »، « رسالة فى الاسماء المعماة »، « رسالة فى التنبيه على خدع الكيميائيين »، « رسالة فى الاثرين المحسوسين فى الماء »، « رسالة فى المدوالجزر »، « رسالة فى اركاب الخيل »، « الرسالة الكبيره فى الاجرام الفائضة فى الماء »، « رسالة فى الاجرام الهاطلة »، « رسالة فى عمل المرايا المحرقه »، « رسالة فى شعار المرآة »، « رسالة فى اللفظ »، « رسالة فى الحشرات »، « رسالة فى جواب اربع عشرة مسئلة طبيعية »، « رسالة جواب ثلاث مسائل »، « رسالة فى قصة المتفلسف بالسكوت »، « رسالة فى علة الرعد والبرق والثلج والبرد والصواعق والمطر »، « رسالة فى بطلان دعوى المدعين صنعة الذهب و الفضة وخدعهم »، « رسالة فى الابانة ان الاختلاف الذى فى الاشخاص المالية ليس علة الكيفيات الاولى كما هى علة ذلك فى التى تحت الكون و الفساد ولكن علة ذلك حكمة مبدع الكل عزوجل »، « رسالة فى قلع الآثار من الثياب وغيرها »، « رسالة الى يوحنا بن ماسويه فى النفس وافعالها »، « رسالة فى ذات الشعبتين »، « رسالة فى علم الحواس »، « رسالة فى صفة البلاغة »، « رسالة فى قدر المنفعة باحكام النجوم »، « كلام فى المبدع الاول »، « رسالة فى صنعة الاحبار والليق »، « رسالة الى بعض الاخوان فى رموز الفلاسفة فى المجسمات »، « رسالة فى عناصر الاخبار »، « كتاب فى الجواهر الخمسة »، « رسالة الى احمد بن المعتصم فى تجويز اجابة الدعاء من الله عز وجل لمن دعاه »، « رسالة فى الفلك والنجوم ولم قسمت دائرة فلك البروج على اثنى عشر قسماً وفى تسميتهم السعود والنحوس وبيوتها واشرافها وحدودها بالبرهان الهندسى ».

كنسينغتون (Kensington) انكلتره‌نك ميدلسكس قونتلغنه تابع ولوندره‌نك اقسامندن معدود بر قصبه اولوب، ٢٥٠٠٠ اهاليسى، قرالیجه‌یه مخصوص سرایی وبو سرایه مربوط اولدیغی حالده اهالینك تفرجیجون آچیق بولندیریلان کوزل باغچه‌سیله ناذیده رسملری حاوی صالونی وبرچوق کوشکلری واردر.

— ممالك مجتمعه‌نك فیلادلفیا شهری اقسامندن دخی بو اسمله برمعموره اولوب، ٥٠٠٠٠ دن زیاده اهالیسی واردر.

كنعان { حام بن نوح (عم)‌ك اوغلی اولوب، پدریله برابر نبی مشار الیهك بد دعاسنه مظهر اولمش؛ وساحل شام جهتنه کلوب، دنیایه کلن اون بر اوغلندن قالان اون بر قبیله ارض كنعان دینلن برده ساکن اولمشلر.

كنعان { ارض — (Chanaan) فنیکه دینلن صیدا و صور و بیروت جهتلریله فلسطین خطه‌سندن و سوریه خطهٔ قدیمه‌سنك بر قسمندن عبارت برمملکت قدیمه اولوب، حضرت نوح (عم)‌ك حفیدی آنف الذکر كنعان بن حامك اسمیله تسمیه اولندیغی مرویدر. حضرت یعقوب (عم) كنعانده ساکن اولوب، بعده ذریتی مصرده قالمش؛ وحضرت موسی (عم) جانبندن مصردن اخراجیله، صحرای تیهده قرق سنه طولاشدقدن صکره ارض كنعانك جنوب شرق قسمندن عبارت اولان فلسطینده یرلشمشلردی. اصل كنعان ایسه فنیکه وكنعانیون فنیکه‌لیلردر. مورخین عرب كنعانیونك عربی‌یه مشابه بر لسانله متکلم بولنمش اولدقلرینی بیان ایدیورلر، که حقیقةً فنیکه‌لیلر اسم سامیه‌دن بولنمغله، لسانلری عربی‌یه مشابه ایدی. [« فنیکه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

كنعان پاشا { سلطان محمد خان ثالث دورنده یالکز برآی قپودان دریا بولنمس وزرادن اولوب، چرکسی الاصلدر. اندرون همایونده تربیه اولنه‌رق، سلحدار و بعده یکیچری آغاسی اولدقدن صکره، ١٠٦٥ ده رتبهٔ وزارتله بودینه مأمور اولمش؛ وعودتنده سلستره ایالتنه نصب اولنمش ایسه‌ده، برسنه صکره ١٠٦٦ ده مسند قپودانی‌یه تعیین اولنه‌رق، کربده‌وندیکلیلرله محاربه‌ده بولندی. قرق چشمه مکتبی خطیره‌سنده مدفوندر.

— سلطان مراد رابع دوری وزراسندن دخی بو اسمده بری بولنوب، قزاقلرك دفعنه مأمور اولمش؛ وله سفری هنگامنده درسعادتده قائممقاملق ایتمش؛ وایران سفرنده آخسخه‌یی ضبط ایلش ایدی. درسعادته عودتنده بغداددده بولنان صدر اعظمك عودتنه‌دك ثانیاً قائممقام نصب اولنمش؛ وبعده آناطولی وبوده والیلکنه نصب اولنه‌رق، اردلده مجارلرله محاربه ایتمش ایدی.

کنغری { (وزبازدی چانغری) قسطمونی ولایتنده و قسطمونیدن ٩٠ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق، بابرمسی بربرده وقزیل ایرماغه تابع بر چایك ایکی قولی آره‌سنده ٨٩٥ مترهلك ارتفاعده و ″٣٧ ′٣٤ °٣٠ عرض شمالی ایله ″٣٥ ′١٢ °٣١ طول شرقیده واقع سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، ١٥ ٠٠٠ اهالیسی، ١٠ جامع شریفی، ١٦ مسجدی، ١٣ مدرسه‌سی بر اعدادیه، ملکیه وبر رشدیه ایله ٢ ابتدائیه و ١٤ صبیان مکتبلری، بر روم و ارمنی مکتبی، ٢ کتبخانه‌سی، ٧ تکیه‌سی، ٢ کلیسالسی، ٢ موقتخانه‌سی، ٧١٧ دکانی، ٥ خانی، بر خراب بدستانی، ٦ حمامی، ٦ دکرمنی، بر کارکیر و ٤ اخشاب کوپریسی، متعدد چشمه‌لری، قصبه‌نك اطرافنده ایکی بچق ساعتلق مسافه‌یه‌قدر ممتد اولور باغ و باغچه‌لری و قصبه‌نك آرقه‌سنده خراب بر قلعه‌سی واردر. قصبه داخلنده آلاجه و بز احمال، و جوارلرینه برمقدار تجارت اجرا اولنور. تاغالانلرك زمانندن قاله اسکی بر قصبه اولوب، اسم قدیمی (غانغره)در، که شمدیکی اسمك عینی دیمکدر.

— کنغری قضاسی سنجاغك اورته‌سنده واقع اولوب، غرباً وغرب شمالی طرفندن چرکش قضاسیله، شمالاً نفس قسطمونی سنجاغیله، شرقاً بینه قسطمونی سنجاغی واسکلب قضاسیله، جنوباً دخی آقره ولایتیله محدوددر. قوچحصار، شعبان اوزی وتوخت ناحیه‌لریله برابر ٢٠٨ قریه‌یی حاوی اولوب، ٨٥ ١٠٢ اهالی ایله مسکوندر، که بو مقدارك ٧٣٧ یالکز روم و ٣٣٣ ارمنی اولوب، قصوری کاملاً مسلم وترکدر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، شمالدن جنوبه میلانی واردر، وبواستقامتده بر چوق چایلر آقوب، قزیل ایرماغه دوکیلور. طوپراغی پك منبت اولوب، حبوبات متنوعه ایله سبزه ومیوه‌لرك انواعی حاصل اولور، وهله بغدایی پك مقبولدر. مرکز قضایه ٣ ساعتلق مسافه‌ده پك زنکین بر فیا طوزی معدنی بولنوب، کایتله اخراج اولنور. بوندن بشقه ایکی طوز کولیله صولری طوزلی بر چوق قاینافلر بولنیور. قیون، کچی، تفتیك کچیسی، صیغیر و ساثره اوله‌رق حیوانات اهلیه‌سی چوق اولوب، خلی بیاغی، تفتیك، قیل، یاغ، دری دخی اخراج اولنور. درون قضاده ٢٧٣ جامع ومسجد، ٢٦٥ مکتب، ١٥ مدرسه وکتبخانه، ٢٩ تکیه وزاویه، ٣ کلیسا ومناستر، ١١٨٣ دکان ومغازه، ١٩ فرون، ٢٥ خان، ٧ حمام، ٢٤٥ دکرمن وخزار، ٢ اون فابریقه‌سی موجوددر. اراضیسی ٧٣٧ ١٨٢ دونم اولوب، ١١٩ پارچه اورمانی‌ده واردر. واردات سنویه‌سی ٣٣ ٠٠٠ لیرا راده‌لنه‌در. مرکز قضا قسطمونی‌یه واوراداسکله‌سی اولان اینه‌بولی‌یه برشوسه ایله مربوطدر.

کنغری { سنجاغی . قسطمونی ولایتنی ترکیب ایدن درت سنجاغك بری اولوب، ولایتك جنوب شرقیسنده واقع وبناءً علیه ساحلدن محرومدر. شمالاً قسطمونی مرکز سنجاغیله . غرباً بولی سنجاغیله، جنوباً و شرقاً دخی انقره ولایتیله محدوددر. اراضیسی طاغلق اولوب، حدود شمالیه‌سنده (ایلغاز) طاغی غرب جنوبیدن شرق شمالی‌یه طوغری امتداد ایتدیکی کبی، بونك جنوبنده ایشیق طاغی، صاری طاغ و قوش طاغی بینه اواستقامتده اوزانوب، آره‌لرنده (دورك) نهری وادیسی قالیور، که بو نهر شرقه طوغری آقه‌رق، قسطمونی سنجاغنك طوسیه قضاسنه کیده‌رك، حدود ولایتده قزیل ایرماغه دوکیلور. مذکور ایکی صره طاغلرك داخلی انکارندن بر چوق چایلر اینوب بو نهره قاریشیور؛ ویالکز منتهای غربنده یعنی چرکش قضاسنده‌کی صولر فیلیاس ایرماغنه تابع صوفانلی نهربنه دوکیلیر

حماملی چاپنی تشکیل ایدرلر . جنوبده‌کی ایکنجی صره طاغلرك جنوبی اتکلرندن اینن صولر ایسه آیری آیری قزیل ایرماغه دوکیلوب ، بونلرك اك بیوکی مرکز لوا یانندن‌کچن (آجی‌صو)در. هوا سی قیشین صوغوق اولوب، آیلرجه قارله مستور بولنورسه‌ده ، یازین پك لطیف وعمومیت اوزره پك صاغلامدر . طوپراغی پك منبت اولوب ، بغدای، آرپه، بولاف، چاودار، بورچق، نخود، مرجمك و سائر حبوباتله پاموق، جهری، خشخاش ومیوه و سبزه‌لرك انواعی حاصل‌اولور. اورمانلری چوق ایسه‌ده ، ساحلدن بعدی و یوللرك فقدانی جهتلریله بو یوزدن استفاده اولنه‌میور . معادنه دائر هنوز برکشفیات وتحریات اولنمامش‌ایسه‌ده ، قیا طوزی معدنلری وطوزلی کوللریله طوزلی‌میاه جاریه‌سی چوقدر . و مملحه‌لردن چیقان طوز سنجاغك خارجنه دخی سوق اولنور . حیوانات اهلیه‌دن قیون، کچی، تفتیك کچیسی، صیغیر وسائره وطاغلرنده آناطولینك هر طرفنده بولنان حیوانات وحشیه بولنیور . صنایع محلیه پاموقدن بزوآلاجه نسجیله محصولات زرعیه‌وحیوانیه‌نك استحضارندن وآغاجدن‌قاشیق وقواطه‌کبی شیلرامالندن عبارتدر. سنجاق کنغری وحرکش‌اسملریله، قضا و٦ ناحیه‌دن مرکب اولوب، ٤١٦ قریه و ١٤٠ ٤٨٢ اهالی‌یی حاویدر، که بونلرك ٧٩٧ سی روم و ٣٥٣ ی ارمنی اولوب، قصوری کاملاً مسلم وترکدر . بو سنجاغك موقعاً وتاریخچه قسطمونیدن زیاده آنقره ولایتیله مناسبتی اولوب، قدیماً غالاتیادن معدود ایدی. شرق جهتنده بولنان اسکلب قضاسی بر قاچ سنه اوله کلنجه‌یه‌قدر بو سنجاغه ملحق ایکن، اخیراً آنقره ولایتنده تشکیل اولنان چوروم سنجاغنه الحاق اولنمشدر. بو وجهله سنجاغه پك یقین‌ا ولهرق جریان ایدن قزیل ایرماق مجراسی نه جنوب ونه‌ده شرق جهتندن ایکی ولایت آره‌سنده خط حدود اتخاذ اولنمشدر.

کنك ((Gange) هندستانك اك بیوك واك مشهور ایرماغی اولوب، بو قطعهٔ واسعه‌نك قسم شمالیسنی شق ایله بنکاله کورفزینه دوکیلور. هندولر عندنده اسکیدن بری مقدس عد اولنان بو نهر عظیم هیمالایه سلسلهٔ جبالنك غرب جهتنده وسند ایرماغی منابعنك قریبنده ٣٠° ٥٤′ عرض شمالی ایله ٧٦° ٤٧′ طول شرقیده و٤٢٠٠ متره ارتفاعی اولان درین بر مغاره‌دن (باکراتی) اسمیله نبعانله ، بك اینیشلی بر یتاغك ایچنده سیل کبی غرب جنوبیه وبعده غربه طوغری آقه‌رق، هیمالایه‌نك شمالی مائله‌سندن یعنی تیبتدن کلن وکندیسندن بیوك اولان (جماوی) نهرینی اخذ ایله، طاغلر آره‌سنده بر طار بوغازدن بالمرور، جنوب غربیه و بعده جنوب شرقیه طوغری آقار، ودها آشاغیده (جلکار) و (بهلنك) اسملریله بیوك ایکی نهراخذ ایده‌رك، اووه‌یه دوشر؛ و (هردوار)ه واصل‌اولنجه، صاغدن برجدوله صوینك قسم‌اعظمنی ویرر، که بو جدول (دواب) اووه‌لری ایچنده ٥٠٠ کیلومتره‌لك محلده جریانله ، اطرافنی صولادقدن صکره، (کونپور) نهرینه دوکیلوب، بو ایکی نهر آره‌سنده بر سیر سفائن یولی آچیور . اوردن (کنك) ایرماغی جنوبه طوغری آقه‌رق، کوچك سفینه‌لرك سیرینه مساعد حاله کلیر، وتدریجاً شرقه میل ایده‌رك، (قنوج) شهر قدیمی قارشیسنده واقع فرح‌آباده واصل‌اولنجه، شرقه طوغری اولان میلی بر درجه دها آرتار، وصولدن (رحیلقند) دن کلن (رمپنکه) ، صاغدن دخی (دوآب) اووه‌لرندن کلن (کالی نادی) اسملریله بیوجك ایکی نهر آلیر. نهایت (کونپور) شهرینه واصل اولدقده، بیوك براپرماق حالنده اولوب، کنیشاکی برکیلومتره‌یه قریبدر، ویشیلتراق صولری دکیز کبی تموج ایدر. اوردن ٢٥٠ کیلومتره آشاغی (اله‌آباد) شهرینه واصل اولدقده ، کرك هیمالایه اتکلرندن و کرك کجرات حدودندەکی (ماهی) و (ویندیه) سلاسل جبالندن کلن برچوق انهارك جمعندن متشکل‌اولان وبرخیلی مسافه‌ده یعنی (دوآب) اووه‌لرنده کندیسیله متوازیاً آقان (جمنه) نهر عظیمی صاغدن آلیر . اوردن کاه شماله وکاه جنوبه میل ایده‌رك، شرقه طوغری آقار، و (میرزاپور) و (بنارس) شهرلری‌اوکندن کچر. هندولرجه مقدس عد اولنان بوشهرك‌اوکنده وسعتی ٥٠٠ متره اولوب، قوراقلق موسمنده تا. نیه‌ده ٥٥٠ و فیضانده ٧٥٠٠ مکعب متره صو دوکر. بنارسك آلت طرفنده صولدن (اود) خطه.

سندن كلن (كومتى) نهرينى آليرر. (بهار) خطهٔ واسعه‌سنه كيردكدن صكره، بنه صولدن (كوكره) نهر عظيمى ودها آشاغيده صاغدن فيضانى بك قوتلى اولان (سونه) نهرينى اخذ ايدر. برآز دها آشاغيده (ياطنه) نهرندن چوب، اورادن آشاغى صولدن (نيال) مماكتندن متوازياً آنه‌رق كلن بر قاچ نهر ونهايت الك بيوكارى اولان (كوسى) نهرينى آليرر. نهايت بهاردن بنكاله خطه‌سنه كيررك، بردن بره جنوبه طوغرى دونوب، طولاشيقلى بر جريادن صكره، جنوب شرقى‌به طوغرى دونه‌رك، وجنوبه طوغرى بر چوق قوللر صاله‌رق، واسع داليه‌سنى تشكيل ايدر؛ وك بيوك قولى (يادما) اسميله استقامتنده دوامله، بنه شمالدن برطاقم انهار آله‌رق، نهايت تيبتدن كلن (براهماپوتره) نهر عظيمله برلشدكدن صكره، جنوبه طوغرى بر درجه دها ميل ايدر، وبنه صاغدن برطاقم قوللر وجدوللر صاله‌رق، بنكاله كورفزينك منتهاسنده قره‌لرك ايجنه اوزانمش وبر طاقم آطه‌لرله اوكى قيانمش برخليجك ايجنه دوكيلور؛ وتا منصبنده شمال شرقيدن وبرمان حدودندن كلن (سورمه) نهرلريله قاريشير. براهماپوتره ايله برلشديكى محلده قوراقلى موسمنده ثانيه‌ده ٢٠٠٠ وفيضانده ٣٣٩٣٤ مكعب متره صو دوكر. مجراسى خط مستقيم اوزره ٢٠٠٠، وطولاشمه‌لرى‌ده حساب اولندقده تقريباً ٣٠٠٠ كيلومتره‌در. فيضانى نيسانك اواخرنده باشلايوب، تموزده او درجه‌ده آرتار، كه نهرك صولرى حداى دائميسندن ١٠ متره يوقارى قالقوب، مجراسنك آشاغى طرفنده بتاغنه صيغمامغله، داليه‌سنده ١٥٠ كيلومتره وسعتنده بر بر تكميل صو آلتنده قالير. آغستوسك اواخرنده كوندە ٢٥ سانتمتره نسبتنده اينمكه باشلار. (كوونپور) ايله (ياطنه) آره‌سنده بتاغنك وسعتى قوراقلى موسمنده ١ وفيضانده ٢ كيلومتره راده‌لرنده اولوب، اورادن آشاغى بش آلتى كيلومتره‌به قدر توسع ايتديكى اولور. براهماپوتره‌نك تيبتده‌كى حوضهٔ واسعه‌سى داخل حساب اولمقسزين، كنك ايرماغنك هندستا‌نك شمالنده‌كى حوضه‌سى شمالاً هيمالايه، غرباً (آراوالى)، جنوباً (وينديه) سلاسل جباليله محاط بيوك بر مستطيل صورتنده و ٩٣٢٠٠٠ مربع كيلومتره وسعتنده‌در.

كنكك حوضه‌سى هندستانك الك منبت، الك معمور واسكيدن برى الك مدنى برى اولوب، بو قطعه‌نك الك بيوك واك مشهور شهرلرى دخى بوحوضه داخلنده وبو ايرماقله تابعلرى كنارلرنده‌در. داليه‌سى نيلك داليه‌سنك ايكى مثلندن بيوك اولوب، ايرماق بونى وبجراسى اوزرنده بولنان اووه‌لرى سقى واروا ايله احيا ايده‌رك، دنيانك الك منبت برلرى حكمنه قويبور. آنجق نيل كبى سدلر وبندلرله ضبطى ممكن اولهميوب، فيضانده چوق دفعه داليه‌سنده بيوك شهروقصبه‌لرى ومزروعاتى تخريب، واهالى وحيوانى اتلافله، اورته‌لغى دكيزه دوندبردكدن صكره، صولر چكلديكنده چوق دفعه نهرك قوللرى اسكى مجرالرينى تركله يكى يتاقلر پيدا ايدرلر. بر وجهله‌كه داليه‌نك هر نره‌سى قازلسه، طوپراغك آلتندن سفائن اغاضى وسائر نهر علائمى چيقار. عرض اقتضاسنجه حرارت فوق العاده طوپراغك اوستنى قورودورسه‌ده، برآز قازلدقجه كبى آلتندن صو چيقار. بو حال پك كاپتلى وپك اينى برنج حصولنه مساعد ايسه‌ده، بر طرفدن قالقان بخارلر وبر طرفدن‌ده نهرك سوروكلديكى مواد عضويه‌نك چورومسندن چيقار تعفنات هر وقت قوله ظهوربنه واورادن بتون حاله انتشارينه سبيت ويرمكده، وبنكاله‌نك هواسى برليلردن بشقه كيمسه‌يه يارامامقده‌در. بيوك آغزلرى ١٤ اولوب، بر چوق كوچكارى‌ده واردر. بهر سنه‌ده دكيزه ١٨٠ مليون مكعب متره چامور وقوم دوكر. مد وجزر (راجمحل)ه قدر ٢٤٠ كيلومتره‌لك محلده ظاهر اولور، (وكوكره)نك ملتقاسنه‌دكده حس اولنور. بيوك كميلر هر موسمده اله‌آباده وفيضانى موسمنده (كوونپور)ه وجنه‌ده آكره‌يه قدر چيقمغله، هندستانك الك بيوك واك ايشلك طريق تجارتى بو ايرماقدر.

كنك ايرماغى اسكيدن برى هندولر عندنده مقدس عد اولنه‌رق، كنارلرنده برهمنيلرك برچوق معبدلرى ومبارك عد ايتدكلرى برلرى واردر. هر دوار ايله له‌آباد وبنارس الك مقدس شهرلريدر. بو نهره جنتك طريق نظريله باقدقلرندن، اسكيدن

هندولر اولولرینك جنازه‌لرینی نهرك ایچنه آتار. لردی. بو ایسه هم هوایی عفونتلدیروب، همده شهرلرده یالیلرك اوكندن قوشلر وتمساحلر طرفندن پاره‌لانمش برآلای میتلر كچمسی كبی دهشت‌انكیز منظره‌لره محل ویردیكندن، انكلیز حكومتی بو عادت مكروهه‌یی منع ایتمكله، شمدی جنازه‌لری نهرك كنارنده یاقوب، كوللرینی نهره آتمقله قناعت ایدیورلر.

كِنكَوَر { همدان ایله كرمانشاه آره‌سنده بركوچك قصبه اولوب، خراب

اولمش غریب بر سرایی اولدیغی، وجزیرة ابن عمر قربنده دخی بو اسمله متین بر قلعه بولندیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

كِنكَه { كتب عربیه‌ده بواسمله اعاظم حكماء هندن بری ذكر اولنوب، هیئت ونجوم وطبده ید طولی صاحبی اولدیغی ذكر اولنیور. عربیه ترجمه اولنمش كتابلری بروجه آتیدر: «كتاب الفوذار فی الاعمار»، «كتاب اسرار المواليد»، «كتاب القرانات» كبیر وصغیر، «كتاب الطب»، «كتاب الثوهم»، «كتاب فی احداث العالم والدور فی القران».

كنوریو { كرید جزیره وولایتنك قدیمه سنجاغنده بر قضا اولوب، ٧٥ قریه‌دن مركبدر.

كنوفروریون { (Cænophrurium) یعنی «یكی قلعه» سلیورینك ٩ كیلومتره غرب شمالیسنده اسكی بر قصبه اولوب، امپراطور آورلیان ٢٧٥ تاریخ میلادیسنده اوراده قتل اولنمشدی. الیوم خرابدر.

كنه { یاخود كنوپولیس (Cæne, Cænopolis) یونانك لاقونیه خطهٔ قدیمه‌سنده بر

شهر اولوب، مشتریك عبادتنه مخصوص جسیم بر معبدیله مشهور ابدی. دها اسكی اسمی (تارون) ابدی. — مصرده‌كی (هرموپولیس) شهرینك دخی نام دیكربدر.

كوار { وان ولایتنك حكاری سنجاغنده وولایت وسنجاغنك شرق جهتنده اولهرق ایران حدودنده بر قضا اولوب، شمالاً الباق، غرباً لوانك مركزی اولان جولمرك، جنوباً شمیدان قضالریله، شرقاً دخی ایران حدودیله محدوددر. فخری مدیرلرله اداره اولنور ٦ ناحیه و١٨٤ قریه‌یی حاویدر. اهالئ قضا ٢٦٢٠٠ اولوب، ١٤٧٠٠ ی، اكثریت اوزره كرد اولمق اوزره، مسلم وسنی، ٩٠٠٠ ی نسطوری، ١٩٠٠ ی ارمنی و٣٠٠ ی اسرائیلیدر. مركزی اولان (دیزا) قصبه‌جغی وانك ١٨٠ كیلومتره جنوب شرقیسنده و ٢١٣٣ متره ارتفاعنده واقع اولوب، ٣٦٠٠ اهالیسی وایرانده (اورمیه) شهریله وان و موصل ایله خیلی ایشلك تجارتی واردر. اراضیسی طاغلق اولوب، شمال جهتنده سنبل طاغی وغرب طرفنده ٤٠٠٠ متره ارتفاعی اولان جلو طاغی ممتد اولور. اورمانلری آز اولوب، قواق، سكود، جوز وبیانی الما وآرمودآغاجلری واردر. واسع وپك منبت اووه‌لری دخی اولوب، علی‌الخصوص دیزا اووه‌سی پك محصولداردر. محصولاتی حبوبات متنوعه ایله كثرتلی سبزه ومیوه‌دن عبارتدر. مرعالری چوق وپك ابی اولوب، قویون، كچی وصیغیر اولهرق كلیتلی حیوانات اهلیه‌سی وار ایسه‌ده، پك شدتلی وسوركلی اولان قیش موسملرنده بونلرك اداره‌سی خیلی كوجدر. بونك ایچون اووه‌لرده وعلی‌الخصوص قضانی شرقدن غربه شق ایله زاب نهرینه دوكیلن (نهیل) چایی كنارلرنده یتیشن پك اوزون اوتلردن كلیتلی قورودوب، قیش ایچون صاقلارلر. مركز قضاده هر هفته بازار و(كرپل) قریه‌سنده اغستوسك ١٥ نده بیوك بر پنایر قوریلوب، اوچ كون سورر. مركزده جماعات مختلفه‌یه مخصوص اوچ صبیان مكتبی و بعض كویلرده نسطوری وارمنیلرله بروتستان میسیونرلرینه مخصوص بر قاچ كوچك مكتب واردر.

كُوار { فارسده شیرازدن ١٠ فرسخاق مسافه‌ده بر قصبه اولدیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

كُوّار { سودان بلادندن فزانك جنوبنده بر اقلیم اولدیغی، وعقبه بن عامر طرفندن فتح اولنوب، بر دها عربلره قارشی حرب ایتمك ایچون، حاكمنك پارمقلری كسلدیكنی یاقوت حموی بیان ایدیور. (قوار) ماده‌سنده بیان اولنان واحك عینی اولدیغنده شبهه یوقدر.

بو حالده عقبه بن عامر ۱۸° عرض شمالی جوار. لرنده اولان او یرله قدر ایلریلش دیمکدر.

كواش { وان ولایت و سنجاغنده ووان کولنك جنوبنده بر قضا اولوب، شمالاً مذکور کول ایله، شرق شمالی جهتندن ولایت مرکز قضاسیله، جنوباً شتاق ومکس، غرباً قارچکان قضالریله محدوددر. مرکزی ۴۲۳۹ اهالیسی اولان وسطان قصبه‌سیدر. قضا ۵ ناحیه و۷۹ قریه‌یی حاوی اولوب، ۱۳ ۱۶۴ اهالیسی واردر، که بونلردن ۸۱۳۰ ی مسلم و اکثریت اوزره کرد، ۴۸۵۰ سی ارمنی، ۵۹ ی اسرائیلی و۱۲۵ ی یزیدی وسائره‌در. اراضی ومحصولاتیله سائر احوالی وان سنجاغنك سائر طرفلرینه مماثلدر. «معجم البلدان» ده (کواشی) اسمیله مذکور اولوب، اسم قدیمی (اردمشت) اولدیغی بیان اولنیور.

كُواكب { حجازده مدینهٔ منوره ایله تبوك آره‌سنده بر طاغدر.

كوال { مروشاهجاندده بر نهر اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

كوانپور { (Cawnpore) هندستانك شمال غربی ایالاتندن الهآباد ایالتنده واله‌آبادك ۱۸۵ کیلومتره شمال غربیسنده وکنك ایرماغنك ساحل یمینده اولهرق (دوآب) خطه‌سنده بیوك بر شهر اولوب، ۱۲۲ ۷۷۰ اهالیسی، کنیش ودوز سوقاقلری، نهرك اوستندن کچر دمیردن بر صو یولی وپك ایشلك تجارتی واردر. بیوك کمیلر بو شهرك اوکنه قدر نهرده ایشلیوب، اورادن یوقاری دها کوچك سفائن وسائر وسائطله نقل اولندیغندن، بو شهرك اسکیدن بری اهمیت تجاریه‌سی اولوب، اخیراً دهلی‌یه، لکهنویه، اکره‌یه، کلکته‌یه وسائر بیوك شهرلره دمیر یول خطلریله‌ده ارتباطی بر قات دها اهمیتی آرتیرمشدر.

كواهی { اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، جنتمکان سلطان سلیم خان اول حضرتلرینك زماننده ارباب تیاردن ایدی. پادشاه مشارالیهك نامنه «کنز البدایع» عنوانیله برمنظومه یازوب، همان هر بیتنده بر ضرب مثل ایرادینی التزام ایتمشدر. شو بر ایکی بیت اوقدندر:

بولور ایتدوکن اول کیم بد عملدر
کیم ایچی اولدیرن سورر مثلدر
اوشنه طوغرو سوز ایچون قهردن
قوغلسه‌ك غم دکل طقوز شهردن

كوبا { (Cuba) اسپانیولجه اولدیغندن، قوبه صورتنده تلفظ اولنوب، بویله یازلمق دها طوغریدر. [«قوبه» ماده‌سنه مراجعت.]

كوبك { خداوندکار ولایتنك کوتاهیه سنجاغنه تابع عشاق قضاسنده و عشاقدن ۴۰ کیلومتره جنوبنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ۹ قریه ایله برابر قضانك قسم جنوبیسندن عبارت اولان ناحیه‌یی تشکیل ایدر. ناحیه‌نك اهالیسی ۴۹۰۰ کشی اولوب، جمله‌سی مسلمدر. اراضیسی دوز واووه‌لق اولوب، بناز چایی ناحیه‌یی شمالدن جنوبه شق ایدر. وناحیه‌نك قسم جنوبیسنده شرقدن غربه آقان بیوك مندرسه دوکیلور. طوپراغی پك منبت اولوب، حبوبات متنوعه ایله سبزه و میوه‌لرك انواعی وآفیون، جهری، پلاموط، پاموق و سائره حاصل اولور. قضا داخلنده برکوکوردلی ایلجه واردر. ناحیه داخلنده ۶ جامع وه مدرسه موجوددر. اورمان ومرعالری ومختلف آو حیواناتی واردر.

كوبلی { خداوندکار ولایتنده ارطغرل سنجاغنك مرکز قضاسنده وبیلجك ۸ کیلومتره جنوب‌شرقیسنده اولهرق کوتاهیه طریق اوزرنده ناحیه مرکزی برکوچك قصبه اولوب، ناحیه‌سی اون قریه‌دن مرکبدر.

كوپار { (Cupar) اسقوچیه‌ده ادیمبورغ (فیفه) قونتلغنك مرکزی بر قصبه اولوب، ۶۵۰۰ اهالیسی، وکتب کثیره ممتازه نشر ایتمش بر بیوك مطبعه‌سی واردر.

كوپری { (یاخود وزیرکوپریسی) سیواس ولایتنك آماسیه سنجاغنده وآماسیه‌نك ۷۰ کیلومتره غرب شمالیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۸۶۰۰ اهالیسی، ۱۳ جامع شریفی، بری کوپریلی زاده فاضل پاشانك وقفی اولمق اوزره ۲ کتبخانه‌سی، ۶ مدرسه‌سی، کوپریلی محمد پاشانك اوقافندن بر چوق خیراتی، ۶

خانی، ۵ حمامی، ٦٤٦ دکانی، رشدیه مکتبی، بدستانی، ۳ تکیه‌سی و ۲ زاویه‌سی واردر. اهالیسنك ۷۲۰ سی جماعت ثلثیه منسوب ارمنی، ۲۸۰ ی روم وقصوری مسلم وترکدر. هر پازار ایرتسی کونی قصبه‌ده پازار قوریلور. قریل ایرماغه تابع برچایك اوزرنده اولان کوپریسندن طولایی بو اسمله تسمیه اولنوب، طول مدت بو قصبه‌ده اقامت و اجرای حکومت ایتمش اولان مشهور کوپریلی محمد پاشا طرفندن اعمار اولنمغله، (وزیر کوپریسی) دخی دینلمشدر.

— کوپری قضاسی سیواس ولایتنك غرب شمالی کوشه‌سندن عبارت اولوب، جنوباً عثمانجق، جنوب شرق جهتندن حوضه قضالریله، شمال شرقی طرفندن طرزون ولایتنك جانیك سنجاغیله، شمالاً وغرباً دخی قسطمونی ولایتیله محاط و محدوددر. قضا ۸ ناحیه و ۱٦۰ قریه‌یی حاوی اولوب، ۲٤۱۲۰ اهالی ایله مسکوندر، که بونلرك ۳٦۲۰ مذاهب ثلثه‌یه منقسم ارمنی، ۱۰۰۰ ی روم و قصوری مسلم وترکدر. اراضیسی عارضه‌لی وطاغلرله محاط اولوب، غرب وشمال حدودینی تفریق ایدن قزیل ایرماغه دوکیلور یکرمی قدر چایی واردر، که بونلرك اك بیوکلری (استولاز) ایله (اولوچای) در. ایکی قطعه اورمانی اولوب، محلنده استعمال اولنه‌جق قدر کراسته واودون قطع اولنور. طوپراغی خیلی منبت اولوب، حبوبات متنوعه ایله پاموق وسبزه ومیوه‌لرك انواعی حاصل اولور. مرعالری ده کوزل اولوب، حیوانات اهلیه‌دن قویون، کچی، صیغر وسائره بولنور. صنایع محلیه سختیان، کلیم، چول کبی شیلر اعمالندن عبارتدر. قضا داخلنده ۱۸ جامع، ۷۵ مسجد، ٤۵ اسلام و ٤ خرستیان مکتبی موجوددر.

کوپری حصاری { اسکیشهر قربنده اسکی برقلعه اولوب، وقتیله متانت واهمیتی وار ایدی. ٦۸۸ تاریخنده سلطان عثمان خان غازی جانبندن فتح اولنمشدی.

کوپری صویی { بو اسمله آناطولیده ایکی نهر اولوب، بری قونیه ولایتنده (دیپویراز) طاغلندن نبعانله، جنوبه طوغری جریان ایده‌رك، آنطالیه کورفزینه دوکیلور. اسم قدیمی (اورمدون) در. — دیکری سیواس ولایتنك آماسیه سنجاغنده طاوشان طاغلندن نبعانله، وزیر کوپریسی قربنده قزیل ایرماغه دوکیلور.

کوپریلی { (Veleza) سلانیك ولایت وسنجاغنده و سلانیکدن ۱٤۵ کیلومتره شمال غربیسنده اولهرق واردار نهری اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۱٦۲۷۹ اهالیسی، ۹ جامع شریفی، ۲ مسجدی، ۷ تکیه‌سی، ۳ کلیساسی، برمناستری، بررشدی، ۳ ابتدائی و ۲ صبیان اسلام مکتبیله، بررشدی و ۳ ابتدائی بلغار و ۲ ابتدائی روم مکتبلری، ۳۲ خانی، برحمامی، ۲۰ دکرمنی، پاموق، سیسام، غیطان ومنسوجاته مخصوص ۹ فابریقه‌سیله متعدد منسوجات دستکاهلری، سنه‌ده برکره مایسده اوچ کون سورر پنایری وپك ایشلك تجارتی واردر. بو قصبه‌ده خیلی مقدار باصدیرمه دخی یاپیلوب، اطرافه اخراج اولنور.

— کوپریلی قضاسی سلانیك ولایتنك منتهای شمال غربیسنده واقع اولوب، جنوب شرقی طرفندن تکوش قضاسیله، شرقاً وشمالاً وشمال غربی طرفندن قوصوه، غرباً وغرب جنوبی جهتندن دخی مناستر ولایتلریله محدوددر. قضا بوغامیل ونیقودیم اسملریله ایکی ناحیهٔ ملحقه‌سیله برابر ۹۱ قریه‌دن مرکبدر. اهالیٔ قضا ۵۱۵۰ کشی اولوب، ۱۷۱۵۳ ی اسلام، ۳۲۳۵۲ سی بلغار، ۵۸۸ ی قبطی، ٤۱۷ سی روم و ۵ ی اسرائیلیدر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، غرب شمالی جهتنده (غولومیجه) وغرب جنوبی طرفنده بابونه طاغلری بولنیور. واردار ایرماغی قضانك قسم شرقیسنده شمالدن جنوبه آقوب، صاغ وصولدن برچوق چایلر اخذ ایدر. طوپراغی پك منبت اولوب، اراضیٔ مزروعه‌سی تقریباً ٤۱۳۰۰۰ دونمدن عبارتدر. اك باشلی محصولاتی: غدای، چاودار، یولاف، آریه، داری، مصر، فاصولیه، پتاته، پرنج، کتان، کنویر، توتون، پاموق، سیسام، آفیون، اوزوم ومیوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر. باغلری ۳۲۰۰۰ دونمه بالغ اولوب، سنوی برملیون قیه رادیه‌لرنده شراب اعمال اولنور. ایپك بوجکی وآری قوغانلری

دخی چوقجه اولوب، خیلی مقدار قوزه و بال آلنمقده. در. مرعاری چوق و کوزل اولوب، حیوانات اهلیه‌سی ۱۱۰۰۰۰ قدر قیون، ۵۰۰۰۰ کچی، ۱۵۰۰۰ صیغیر، ۲۰۰۰ آت، ۳۵۰۰ مرکب، ۳۱۰ استر، ۸۵۰۰ طوموز وسائره‌دن عبارتدر. قضانك شرق و جنوب جهتلرنده برقاچ اورمانی اولوب، محلنده صرف اولنمق اوزره، بر مقدار کراسته ومحروقات قطع اولنور. صنایع محلیه شیاق و عبا وچوراب کبی یوکدن معمول شیلرله سختیان و سائره اعمالدن عبارتدر. داخل قضاده ٤٤ مکتب، ٤ مدرسه، ۲ کتبخانه موجوددر. سلانیك اسکوب دمیر یول خطی قضایی شق ایله مرکزی ایچندن کچه‌رك، تجارتی تسهیل ایدیور. باشلیجه ذخیره وآفیون ایله شرابه متعلق اولان تجارتی سنوی ۸۰۰۰۰ لیرا راده. لرنده‌در. واردات سنویه‌سی ٤٥۰۰۰ لیرا راده. لرنده‌در.

کوپریلی { (محمد پاشا) مسند صدارت عظمایی احراز ایتمش وزرای دولت عثمانیه‌نك اك مقتدرلرندن اولوب، آرناؤد جنسیتنه منسوبدر. برات سنجاغنك نیوریچه قضاسی قراسندن برنده دنیایه کلوب، درسعادته ورودله، سرای همایونه داخل اولەرق، طباخین خاصه زمره‌سنه التحاق ایتمشدی. بعده طشره‌یه چیقوب، خسرو پاشایه انتسابله، کیده‌رك خزینه‌داری اولمشدی. قره مصطفی پاشانك صدارتنده میرآخورلق رتبه‌سنه نائل اولمش؛ و بعده ایکی طوغ ایله شام وقدس وطرابلس ایالتلرینه والی نصب اولنمشدی. ۱۰۶۱ تاریخنده رتبهٔ وزارتله قبه نشین اولمشیکن، متعاقباً کوستندیل سنجاغنه تعیین اولنمش؛ و مؤخراً مسکن اتخاذ ایتمش اولدیغی کوپری قصبه‌سنه چکلمشیدی. مقام صدارته کچن ایشیر پاشا حابدن درسعادته کلیرکن ویردیکی عرضحال اوزرینه، ثانیاً طرابلس ایالتنه نصب اولنمش ایسه‌ده، محل مأموریته وصولندن اول، ایشیر پاشانك اقبالی دکیشمش اولمغله، صاحب ترجمه دخی عزل اولنه‌رق، کوپریه‌یه معاودت ایلمشدی. ۱۰۶۶ تاریخنده مسند صدارته کچن بیونی اکری محمد پاشایه، اورادن مرورنده، تقدیم عرضحال ایتمسی اوزرینه، یکیدن طرابلس ایالتنه نصب اولنه‌رق، امور سفریه‌سنی تدارك ایتمکده‌ایکن، بعض خیر خواهان دولتك اخطار وتوصیه‌سی اوزرینه، مسند صدارت عظما عهدهٔ لیاقتنه تودیع اولنمغله، اصلاحات اساسیه‌یه بدأ ومباشرتله، امور مالیه و عسکریه وعدلیه‌یی محور لایقنه، وقوت وسطوت دولتی حال اصلیسنه ارجاع ایتمش ایدی. ۱۰۶۷ ده لیمنی وبوزجه آطه‌یی ایادیٔ اعدادن استرداد، وبرسنه عسکره دائرهٔ انقیادده چیقمش اولان اردل خلقنی تربیه‌ایچون سوق عسکر ایدوب، ینه‌یی فتح، و ۱۰۷۰ ده (وراد) قلعه‌سنی ضبط ایتمشدی. ۱۰۷۲ ده خسته‌لنوب، ایکی اوچ آی یاندقدن صکره، سکسان پاشنی متجاوز اولدیغی حالده، ارتحال ایدوب، چنبرلی طاش قربنده کتبخانه‌سی خطیره‌سنده دفن اولنمشدر. مدت صدارتی دور جنتمکان سلطان محمدخان رابعده‌بش سنه ایله اوچ آی واون کوندر. امور دولتی اوج بالای شوکت وسطوته ایصاله موفق اولمسی اقتدار خارق العاده‌سنه دلیل واضح اولوب، بعض مورخین مجازاتده کوسترديکی شدتی تنقید ایتمشلرسه‌ده، بو دخی او وقته کوره ضروری اولان اسباب سیاست جلەسندن اولمغله، معذور کوریله‌بیلیر. هر حالده دولته ایتدیکی خدمات حقنده اطالهٔ لسانی تجویز ایتمز. درسعادته چنبرلی طاش قربنده مدرسه وکتبخانه‌سی وکوپریده دخی بعض مبراتی واردر. خدمات مبرورەسنه بناءً کندیسندن صکره مسند صدارت اوغلی فاضل احمد پاشایه توجیه اولنمش؛ واولاد واحفادندن دها برقاچ ذات بو مقام جلیله کچمشلردر.

کوپریلی زاده { (فاضل احمد پاشا) دور سلطان محمد خان رابعده

مسند صدارت عظمایه چکن وزرادن اولوب، آنف الترجمه کوپریلی محمد پاشانك اوغلی وخلفیدر. ۱۰۴۵ تاریخنده کوپری قصبه‌سنده دنیایه کلوب، ابتدا طریق علمه سلوکله، قره چلبی زاده عبد العزیز افندیدن و سائر علماء عصرندن تحصیل ایده‌رك، زمرهٔ مدرسینه داخل اولمش ایکن، طریق ملکیه انتقال ایله، ۱۰۶۹ ده وزارتله ارضروم، ۱۰۷۰ ده شام والیلکنه، ۱۰۷۱ ده درسعادته جلبله قائمقامانی مسندینه نصب اولنمش؛ وبدرینك خسته‌لغی زمانلرنده وکالت ایدوب، وفاتنده ۱۰۷۲ ده، ۲۷ یاشنده اولدیغی حالده، مقام صدارت عظمایه چکمش؛ وبر سنه صکره نمچه‌لیلر اردل (یعنی ترانسیلوانیه) قلاعنه تجاوز ایتمکله، سرعسکرلك عنوانیله اردوی همایونله او طرفه عزیمت ایده‌رك، ۱۰۷۴ ده (اویوار) قلعه‌سنی ۲۶ کون محاصره‌دن صکره فتح ایله، بیوك بر مظفریته نائل اولمش؛ وموسم شتا حلول ایتمکله، مشتای بلغراده عودتله، بهارده یکیدن ترتیب سفر ایتدیکنده، نمچه طرفندن سفیرلر کوندریله‌رك، عقد مصالحه التماس اولنمغله، منافع دولت علیه‌یه موافق بر معاهده عقدیله، ادرنه‌یه عودت ایده‌رك، مظهر نوازش پادشاهی اولمش ایدی. یکرمی درت سنه‌دن بری عثمانلیلرك تحت محاصره‌سنده بولنان کرید جزیره‌سنك اکمال فتحی ایچون ۱۰۷۷ ده دونمای همایونله کرید صولرینه بالذات عزیمت ایدوب، یکرمی طقوز آی شدتلی تعرضلرله بعد الاشتغال، ۱۰۸۰ ده وندیکلیلری جزیره‌دن کاملاً طرد واخراجله، بتون کریدی فتح ایده‌رك، مظفراً ادرنه‌یه عودت، والتفات شهریاری‌یه نائلیتله کسب مفخرت ایتمشدی. ۱۰۸۳ ده دولت عثمانیه‌نك تحت حمایه سنده بولنان قزاقلر خطمانینه له قرالی طرفندن تعرض وقوعبولمغله، پادشاه مشارالیه بالذات اختیار سفر بیوردقلرنده، صاحب ترجمه دخی رکاب همایون معیتنده عزیمت ایدوب، (قمنجه) قصبه‌نده فوق العاده غیرتی کوسترلمشیدی. بعض امراضه دوچارا اولوب، ۱۰۸۷ ده ادرنه‌یه عزیمت همایون وقوعنده، معیتنده کیتمکه اقتدار اولامامغله، موکب همایونك آرقه‌سی صره آهسته آهسته کیتمکده ایکن، جسارتکنه قربنده قره بیر چفتلکنده تکمیل انفاس حیات ایتمش؛ ونعشی درسعادته نقل ایله، پدرلری یانته دفن اولنمشدر. مدت صدارتی اون بش بچق سنه اولوب، ۴۲ یاشنده وفات ایتمشدر. غیرت واقتداردہ پدرینه مانند اولوب، فضله اولهرق علم و فضلی وحلم وکرم و سخاوتی دخی وار ایدی. آنجق امور عادیه‌نك تسریع ومعیشه سنه اهمیت ویرمه‌مکله اتهام اولنور. پدرینك کتبخانه سنه علاوةً بر خیلی کتب معتبره وقف ایتمش؛ ودرسعادت وکوپریده بعض خیرات براقمشدر. طبیعت شعریه‌سی دخی اولوب، مجارستانده (اویوار)ی فتح ایتدیکنده سویلدیکی شو تاریخ مصراعی زاده‌نك طبعیدر:

الله معین اولدی فتح ایلدك اویواری

کوپریلی زاده {(مصطفی پاشا) دور سلطان سلیمان خان ثانی

واحمد خان ثانیده مسند جلیل صدارتده بولنمش وزرادن اولوب، کوپریلی محمد پاشانك اوغلی وآنف الترجمه فاضل احمد پاشانك کوچك برادریدر. ۱۰۴۷ ده دنیایه کلوب، طریق علمه سلوکله، پدر وبرادرینك زمانلرنده مدارسهٔ علومله مشغول ایکن، خاندانلرینك پرورده‌سی اولان مرزیفونلی مصطفی پاشا صدارتنده ۱۰۹۱ ده یکدن رتبهٔ وزارتله اعزاز، و ۱۰۹۵ ده نیکبولی الحاقیله سلستره ایالتنه وبابا طاغی سردارلغنه نصب اولنمش؛ بعده عزل وتقاعد، ومؤخراً ساقز وسد البحر محافظلغنه نصب، و ۱۰۹۸ ده درسعادته جلبله، قائمقام تعیین اولنمشدی. جنتمکان سلطان سلیمان خان ثانی حضرتلرینك جلوسنی متعاقب زوربالرك مکریله سد البحره کوندریلوب، قندیه وبعده ساقز محافظی اولمشدی. ۱۱۰۱ ده ادرنه‌یه جلبله، مهر صدارت عهدهٔ درایتنه تسلیم اولنمشدر. ابتدا ایشه شدتله باشلایه‌رق، نظام وانتظام وعدالت واستقامتی دها زیاده تقرر ایتدیردکدن صکره، اردوی همایونه قوت ویره‌رك، سفره عزیمت، وایادیٔ دشمنه چکمش اولان شهر کوپی، نیش، ودین وبلغرادی استرداد وبتون اوجهتلرده حکومت عثمانیه‌یی تأمین ایتدکدن صکره، مظفراً درسعادته

عوتله، الای والا ایله استقبال اولنمش؛ وایلك بهارده مصمم اولان سفر تدارکاتیله اشتغال ایدوب، بو اثناده سلطان احمد خان ثانی جلوس ایتمکله، صاحب ترجمه مقام صدارتده ابقا اولنه‌رق، ۱۱۰۲ سنه‌سی اول بهارنده اردوی همایونله مجارستان سفرینه عزیمت، وبادہ پرنسی لویه قارشی کمال مظفریتله حرب ایتمکده ایکن، میدان حربده قورشون اصابتیله شهید اولمش؛ ونعشی درسعادته نقل ایله، پدر وبرادری یانه دفن اولنمشدر. مدت صدارتی جنتمکان سلطان سلیمان خان ثانی واحمد خان حضراتنك زمانلرنده ایکی سنه ایله اوچ آی قدر اولوب، ۵۵ یاشنده وفات ایتمشدر. غیور، عالم، مستقیم ودیندار بر ذات اولوب، آنجق امور خارجیه‌دن چوق وقوفی یوغیدی.

کوپریلی زاده { (نعمان پاشا) سلطان احمد خان ثالث دورنده مسند صدارت عظمایه کچمش وزرادن اولوب، آنف الترجمه کوپریلی زاده مصطفی پاشانك اوغلی اولوب، درسعادتده دنیایه کلوب، تحصیل علم وکمال ایتدکدن صکره، عم‌زاده‌سی (عموجه‌زاده حسین پاشا) نك زمان صدارتنده ۱۱۱۲ ده وزارتله قبه نشین، وبعده بربری متعاقب ارضروم، آناطولی، اغریبوز، قندیه وبنه غریبوز والیلك ومحافظلقلرینه نصب‌اولنمش؛ وسلطان مصطفی خان ثانینك شرف مصاهرتنه نائل اولمش ایدی. ۱۱۲۲ تاریخنده، حلیله محترمه‌لرینك زفافی بهانه‌سیله، درسعادته جلب اولنه‌رق، چورلیلی علی پاشا یرینه مسند صدارت عظمایه نصب اولنمش؛ وکندیسی عالم، عفیف و کامل بر ذات ایسه‌ده، علوم ومعنویاتله وعبادتله اشتغالی وانزوایه میلی زیاده اولوب، امور دنیایه پك ده رغبتی اولمدیغندن، ۶۳ کون صکره بالانفصال، صره‌سیله اغریبوز، حانیه، قندیه، یانیه، و۱۱۲۶ ده قره‌طاغ سرعسکرلکی انضمامیله بوسنه، بعده بلغراد، ایجایل، قبریس منصبلرینه نصب اولنمشدی. ۱۱۲۹ ده نمچه‌لینك حدود عثمانیه یه تجاوز ایتمده بولندیغی حس اولنمغله، مقابله‌یه مهیا اولمق اوزره، ثانیاً بوسنه ایالتنه تعیین اولنه‌رق، بوسنه دلاور لریله دشمن اردوسنی تار ومار، وبرچوق مهمات و اسلحه وغنائم اخذ ایتمش؛ وبعده ایالت مذکوره‌نك غوائلی زیاده اولمغله، لاجل الاستراحه قندیه محافظلغنه نقل اولنه‌رق، ۱۱۳۱ ده اورادہ ارتحال ایتمشدر. وفاتنده هنوز اللی یاشنده بوغیدیسه‌ده، بر پیرسالخورده قدر کامل وصاحب تمکین ایدی.

کوپریلی زاده { (عبدالله پاشا) آنف الترجمه کوپریلی زاده مصطفی پاشانك اوغلی اولوب، عالم وادیب وجسور بر ذات ایدی. سلطان احمد خان ثالث دورنده نادرشاهه قارشی آچیلان ایران سفرنده تبریز جهتنده‌کی اردوی همایونك سرعسکری اولمغله، تبریز شهرینی فتح ایتمش؛ و شاه مشار الیه ایله مکالمه‌یه مأمور اولمش ایدی. ۱۱۴۸ ده ایرانیلرله یکیدن آتش حرب اشتعال ایتمکله، وقوع بولان شدتلی بر محاربه‌ده شیرانه حمله ایدوب، شهید اولمشدر. پدری مجارستانده و اوغلی عبدالرحمن بك دخی کندیسندن طقوز سنه اول همدانده شهید اولمش ایدی. عبدالله پاشانك اشعار عربیه‌سنی حاوی مرتب دیوانی اولوب، غالبا اخیراً بیروتده نشر اولنمشدر.

کوپیدون { (Cupidon) اسکی رومالیلر اساطیرنده عشق الهی زعم اولنوب، زهره ایله مشتری ویامریخك اوغلی زعم، وقنادلی والنده بر یایله اوقلری حاوی بر قبور طوتار کور ویاکوزی باغلی چپلاق بر کوچك چوجق شکلنده تصویر ایدرلردی. روحدن کنایه اولان (پسیخه) نام پرینك عاشقی ایدی. یونانیلر عندنده (اروس) یعنی «عشق» نامیله معروف ایدی.

کوت العماره { بغدادولایتوسنجاغنده و بغدادك ۱۵۷ کیلو مترہ جنوب شرقیسنده اولەرق دجلەنك ساحل یسارنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۴۱۱۵ اهالیسی، رشدیه مکتبی، شیعیلره مخصوص بیوك بر جامعیله سنیلره مخصوص دیکر برجامع شریفی، بر حاوره‌سی، ۲ خانی، ۱۰ مغازه‌سی، ۵۰ دکانی و ۲ حمامی واردر. بو قصبه یکی اولوب، بر قاچ سنه اول دجلەده ایشلین وابورلر ایچون بر کمور دپوزیتوسندن عبارت ایدی.

— کوت العماره قضاسی بغداد سنجاغنك

منتهای جنوبنده واقع اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً ۷۵۰۰ مربع کیلومتره واهالیسی ۳۰۰۰۰ کشی قدردر. اراضیسی دوز اولوب، چول حالندن دنیانك اك منبت یری حالنه کچمك ایچون اسکی جدوللرك تعمیر وتکثیریله ، سقی واروا ایله احیا اولنمغه محتاجدر. اکثر اهالیسی خیمه‌نشین عرباندن عبارت اولوب، بنی لام عشیرتنك ربیعه قبیله‌سنه منسوبدر. قضا ٤ ناحیه‌یه منقسمدر. اهالینك یدنده بولنان اراضیٔ مزروعه‌سی ۱۰۰۰ قدرفدان یعنی ۲۷۵۷۰ یکی دونمدن عبارت اولوب ، خزینهٔ خاصه‌نك اخیراً دجله جدولی کشادله آچدیغی یرلردنی ۵۰۰۰ فدانه یعنی ۱۳۷۸۵۰ یکی دونمه بالغ اولیور . الکباشلی محصولاتی بغدای وآرپه اولوب، سنوی آشاغی یوقاری ۲۸ ملیون کیلو بغدای و ٦۵ ملیون کیلو آرپه حاصل اولور. اراضیسنك بر قسمی ایراندن کلن ودجله‌یه دوکیلن (کلال) نهریله اروا اولنه‌رق، پك منبتدر. ایران حدودی جهتنده کوزل مرعلری اولوب، حیوانات اهلیه‌سی چوقجه‌در. سنوی حیوانات تولداتی ۱۰۰۰۰ صیغیر، ۲۸۰۰ آت، ۴۰۰۰ مرکب، ۷۰۰۰ دوه، ۹۰۰۰۰ قیون و آنجق ۱۰۰ کچیدن عبارتدر.

کوتاهیه { خداوندکار ولایتنده وبروسه‌نك ۱۲۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده اولهرق پورسق طاغنك اتکنده و ۹۳۰ مترهلك ارتفاعده واقع لوا مرکزی بر شهر اولوب ، ۲٦٦ ۲۲ اهالیسی، ۲٤ جامع شریفی، ۲۱ مدرسه‌سی، ۲ کتبخانه‌سی، ۱٦ تکیه‌سی، ٤ کلیساسی، بر اعدادیهٔ ملکیه ورشدیه ایله ٤ ابتدائیه و۲۳ صبیان مکتبی، روم وارمنیلره مخصوص بر رشدیه وبرر ابتدائیه و قیز مکتبلری ، ۲ بدستانی، ۹ خانی، ۱۱ حمامی، اسکیدن بری مشهور اولان کوتاهیه چینیلری اعمالنه مخصوص ۱۲ فابریقه‌سی، ٦ دباغخانه‌سی، ۳۰ فرونی و ۱۳٦۷ دکان ومغازه‌سی واردر. جوامع شریفه‌سنك اك بیوکی اولان (اولو جامع) یلدیرم سلطان بایزید خانك بنا کرده‌سی اولوب، دیکرلرندن برقاچی‌ده سلجوقیلرك و کرمیان اوغلرینك آثارندندر. شهر واسع ومنبت بر اووه‌نك کنارنده اولوب ، خانه‌لری اکثریت اوزره طوپراقدن ایسه‌ده ، منظره‌ٔ عمومیه‌سی خیلی کوزلدر. شهرك جنوب غربیسنده واقع بر تپه‌نك اوزرنده بیزانس زمانندن قاله بر قلعه‌سی واردر . اطرافی کوزل باغ و باغچه‌لرله محاطدر . هواسی لطیف ومیاه جاریه‌سی بولدر . آنجق سو-قاقلری طار وغیر منتظم اولوب، اکثریسنك اور-تهسندن کچن صولر چامورلی وچرکابلیدر. تجارتی خیلی ایشلك اولوب، ذکر اولنان چینیلردن بشقه درون شهرده خالی وکلیم ایله خاولی، آلاجه ، سختیان وسائره اعمالی کبی صنعتلر دخی ایلریدر . بیاغی وتفتیك ایله آغیون اخراجاتی ایاك باشلی تجارتی تشکیل ایدیور . درسعادتدن قونیه‌یه ممتد اولان بر دمیر یول خطی شهرك ایچندن کچمکله ، ایلریده پك چوق‌دها ترقی ایده‌جکی شبهه‌سزدر. اهالیسندن ٤۰۰۰ ی روم و ۳۰۰۰ ی ارمنی اولوب، جمله‌سی لسان ترکی ایله متکلمدرلر. جوارلرینك اوزومیله ویشنه ، کراز، آرمود کبی میوه‌لری پك کوزلدر. اسکی بر شهر اولوب، اسم قدیمی (قوتیایوم Cotyaeium) در . ایچنده واطرافنده بر چوق آثار عتیقه‌سی واردر. سلجوقیلرطرفندن فتح، وممالك اسلامیه دائره‌سنه ادخال اولنه‌رق ، دولت سلجوقیه‌نك انقراضندن صکره کرمیان اوغلرینك مرکزی اولمشیدی. کرمیان اوغلی یلدیرم سلطان بایزید خانه ویردیکی قزینه جهاز اولهرق کوتاهیه‌یی خداوندکار غازیه تسلیم ایتمشیدی.

— کوتاهیه قضاسی همنامی اولان سنجاغك مرکز قضاسی اولوب، جنوب غربی طرفندن عشاق وکدوس، غرباً سماو قضالریله، شمال غربی طرفندن بروسه، شمالاً ارطغرل سنجاقلریله، شرقاً اسکیشهر قضاسیله، جنوب شرق طرفندن دخی قره حصار صاحب سنجاغیله محاط ومحدوددر . قضا شهر ایله اطراف شهر، آلتون طاش ، کرکی، ویرانجق ، کموش، آرمود ایلی، طاوشانلی، اکریکوز اسملریله ۸ ناحیه‌دن مرکب اولوب، ۳٤۰ قریه‌یی حاوی و ۱۲۰۳۳۳ اهالی ایله مسکوندر، کبولنك مرکزده بولنان ۷۰۰۰ خرستیانلدن ماعداسی کاملاً مسلمدر. اراضیسی چوق عارضه‌لی دکل ایسه‌ده ، خیلی مرتفعدر . جنوب غربی جهتنده مرادلی و شمال طرفنده طومانیچ طاغلرینك اتکلری بولنوب ،

خیلی اورمانلری‌ده واردر . اراضیسی پك منبت اولوب، ذخیره ومیوه و سبزه‌لرك انواعی حاصل اولور . حیوانات اهلیه‌سی‌ده چوقه‌در . قضا دا. خلده ٢٣٧ جامع شریف، ٤٠ مسجد ، ٤٦ مد. رسه، ٣ کتبخانه، ٣٧ تکیه ، ٥ کلیسا ، ١٢٠ اسلام و ٤ خرستیان مکتبی، ٣٦ حمام، ١٥ خان، ٤٣ دباغخانه و ٢٠٥٠ دکان موجوددر . درون فضاده برقاج ایلجه وبرچوق خرابه‌لرله آثار عتیقه موجوددر .

کوتاهیه (سنجاغی . خداوندر ولایتنی ترکیب ایدن بش سنجاغك بری اولوب، مرکزینك اسمیله مسمادر . شمالاً ارطغرل، شمال غربی جهتندن بروسه و قره‌سی سنجاقلریله ، غرب جنوبی طرفندن آیدین ولایتیله ، جنوب شرقی جانبندن قره‌حصار صاحب سنجاغیله شرتاً دخی آنقره ولایتیله محدوددر . مساحهٔ سطحیه‌سی ١٨٠٠٠ مربع کیلومتره‌اولوب، کوتاهیه، اسکیشهر، سماو، کدوس وعشاق اسملریله ٥ قضایه منقسم اولدیغی حالده، ١٤ ناحیه و ٨٥١ قریه‌یی حاویدر . اهالیسی ٣١٧ ٣٤٢ کشی اولوب، ٢٨٣ ٣٠٢‌سی مسلم، ١٣٤ ٢٩ ی روم، ٤٦ ١٠٠ سی ارمنی، ٧٥٤ ی ارمنی قتولیکی و ١٠٠ ی اسرائیلیدر. اراضیسی مرتفع اولوب، شمال جهتنده کشیش طاغنك وجنوب غربی طرفنده مراد جانبنك اتکاری ممتد اولمغله، آره‌لرنده بر طاقم بوکسك اووه‌لر و وادیلر تحصل ایدیور . موقعنك ارتفاعنه مبنی اوچ مائله‌یه تابع اولوب، میاه جاریه‌سنك بعضیسو مرمره‌یه، بر طاقمی قره دکیزه ویرقاچی‌ده آق دکیزه دوکلك اوزره اوچ جهته آقیور . بیوك مندرس ایرماغی سنجاغك جنوب شرق کوشه‌سنی شق ایتدیکی کبی، بناز چایی دخی توکا دوکیلور . سنجاغك غرب جهتنده آقان (کدوس) نهری دخی آطه‌لرکیزینه دوکلك اوزره ، آیدین ولایتنه کیرر . سنجاغك شمال غرب کوشه‌سنده آقان سماو نهری مرمره‌یه دوکیلن صوصبغیرلی نی تشکیل ایتمك اوزره، قره‌سی سنجاغنه کیرر. قره دکیزه‌دوکیلن (سقاریه) ایرماغی ایسه بو سنجاغك وسطرلنده نبعان ابتدیکی کبی، بنه او جهتك شمال طرفنده آقان (پورسق) چایی دخی بو ایرماغه دوکیلور . هواسی عمومیت اوزره صاغلام اولوب، ارتفاعنه مبنی یازین سرینجه، ویالکز اغستوس آینده براز صیجاقدر . قیشین برودت زیاده‌جه‌در . طوپراغی منبت اولوب ، باشلیجه محصولاتی : بغدای، آربه، چاودار، یولاف، داری، مصر، تخود، فاصولیه، بزلیه، مرجمك، سیسام، کتان ، پاموق، آفیون، توتون، کنوبر ، پلاموط، کستانه، جوز، اوزوم وسائر میوه‌وسبزه‌لرك انواعی حاصل اولور . ایپك بوجکلریله آریلری‌ده چوق اولوب، خیلی ایپك وبال ایله بال‌مومی چیقار . سنجاغك اورمانلری ٥٠٠٠ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب، باشلیجه اشجاری . میشه، چام، کستانه ، کورکن وسائره‌در. میشه وچاملرینك بویی ١٢ وقطری ٧ مترویه قدر اولوب ، کراسته قطع وتختله‌ر اعمال اولنیورسه‌ده، یالکز اسکیشهر قضاسنده‌کی اورمانلرك کراسته‌سی یورسق نهرندن صال ایله ایندیریلوب، سائرلری آنجق احتیاجات محلیه‌یه صرف اولنه‌رق، وسائط نقلیه فقدانندن طولانی بشقه محله نقل اولنه‌میور. سنجاغك معادنی دخی چوق اولوب، کمور، سیملی قورشون، آنتیمون، بلور وسائر معدنلر بولندیغی محقق ایسه‌ده، شمدیکی حالده اخراج اولنانلری اسکیشهر قضاسنده‌کی لوله طاشیله سماو قضاسنده‌کی قروم معدنلرندن عبارتدر. صوئوق وصیجاق میاه معدنیه‌سی‌ده چوق اولوب، انك زیاده اسکیشهر وعشاق قضالرنده‌در . حیوانات اهلیه‌سنك سنوی تولدات عمومیه‌سی ٨٠٠٠٠٠ رأسه قریب اولوب، قیون، کچی، تفنیك کچیسی، صیغیر، بیکیر، اشتر، مرکب ودره ایله سائره‌دن عبارتدر. سنوی ١٩٣٠٠٠ کیلو بیاغی، ١٦٤٠٠٠ کیلو تفنیك و ١٢٨٠٠٠ کیلو قدرده کچی قیلی آلنیر کوتاهیه سنجاغنده اسکیدن بری بعض معمولات صناعیه جیقمقده اولوب ، بونلرك انك مهملری کوتاهیه‌نك مشهور چینیلریله عشاقك خالیلری وبعض معمولات دباغیه ایله اسکیشهرده جیقان لوله طاشندن یاپیلان چیفا. رماق وسائره‌در. کوتاهیه جیفلرینك اعمالی چوقدن بری رواجسزلغه وسکته به اوغرامش ایسه‌ده، بو صوك سنه‌لرده یکیدن اویاندیرلمغه باشلامشدر . عشاق خالیلری ایسه هر وقت شهرت ورواجلرینی محافظه ایتمکده اولدیغندن، بو صنعتك کیتدکجه ترقی

ايده‌جكى شبهه‌سزدر. بوسنجاغك ساحلى يوغيسه‌ده، سواحلدن بك‌ده اوزاق بولنمديغندن، تجارتى استقبال ايچون بيوك بر ترقى به مساعددر. مخرجى ازميرايله مدانيه وازميد ياخود حيدرپاشا اولوب، اسكيشهر- دن قونيه‌يه تمديد اولنان دمير يول خطى سنجاغى اورته‌سندن شق ايتديكى كبى، ازميردن بدأ ايدن خط دخى سنجاغه داخل اولوب، او بر خطله كسب التصاق ايتمك اوزره‌در. بو ايكى خط كوتاهيه سنجاغنك تجارت ومعموريتى پك زياده توسيع ايده- جكدر. بروسه‌دن قونيه‌يه كيدن شوسه دخى سنجاغى شق ايدبورسه‌ده، كرك بوشوسه‌يه وكرك دمير يول موقفلرينه منتهى اولهجق شعبه‌لر ايلديغندن، سنجا- غك هرطرفندن محصولات اخراج اولنه‌ماقده‌در. باشليجه اخراجاتى لوله طاشى، تفتيك، پياغى، ذخيره وآفيون اولوب، مجموعى سنوى ۲۰۰۰۰۰۰ غثمانلى ليراسى راده‌لرنده‌در. قهوه، شكر، طاش ياغى، منسوجات مختلفه وسائره‌دن عبارت اولان ادخالاتى ايسه سنوى آنجق ۴۵۰۰۰۰ غثمانلى ليراسنه بالغ اولير. آنجق بو مقدارلر عمومى اولميوب، سنجاغك يتون اخراجات وادخالاتى بونك اوچ درت مثلنه بالغ اولهجغى مخمندر. درون لواده ۵ رشديه و ۷۹۹ ابتدائيه‌ايله ۱۱ خرستيان مكتبى موجوددر.

كوتبورغ (باخود غوتنبورغ (Göteborg, Gothenborg) اسوجك جنوب جهتنده و استوتهولمك ۳۷۰ كيلومتره جنوب غربيسنده اولەرق (كوته الف) نهرينك جنوبى قولى اوزرنده ومنصبندن بر قاچ كيلومتره يوقاريده ايالت مركزى برشهراولوب، ۱۱۴۵۲۷ اهاليسى، استوتهولم وقريستيانيه‌يه طوغرى دمير يوللرى، كاركر وكوزل ابنيه‌سى، برجوق جدوللرى وبونلرك اوزرنده متحرك دمير كوپريلرى، پك تميز سوقاقلرى، هدم اولنان اسكى استحكاماتى يرلرنده كوزل باغچه‌لريله تفرجگاهلرى، متعدد مكتب ومطبعه- لرى، مكمل بر نباتات باغچه‌سى، پاموقدن منسوجاتله ايپ، كاغد، شكر، اسپيرتو، توتون وسائره فابريقه- لرى وپك ايشلك تجارتى واردر. كثرت نفوسجه اسوجك يكنجى يعنى پايتختدن صكره برنجى شهريدر.

— كوتبورغ مع بوسى ايالتنك مساحة سطحيه‌سى ۵۱۰۱ مربع كيلومتره واهاليسى ۳۱۳۳۰۰ كشى اولوب، كوللرى و ساحلى قارشيسنده كوچك آطه‌لرى چوقدر.

كوتروم (بايزيد) [« بايزيد (كوتوروم —) » ماده‌سنه مراجعت.]

كوتم (كيلانده بركوچك قصبه اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

كوتمبرغ (Gottemberg) فن طباعتك موجد شهيرى اولوب، اصيل بر عائله‌يه منسوب اولديغى حالده، ۱۴۰۰ تاريخنده آلمانيه‌نك (مايانسه) قصبه‌سنده طوغمش، و۱۴۶۸ تاريخنده وفات ايتمشدر. ۱۴۲۴ ده استراسبورغه كيدوب، آكلاشلديغنه كوره، ۱۴۴۰ تاريخلرنده فن جليل مذكورك ايلك تجاربنى شهر مذكوره اجرا ايتمش؛ وابتدا تخته اوزرينه محكوك حرفلر توالانوب، بعده دوكه حروفات قالبلرينى باصمش؛ وطبع ايچون بر دستگاه ايجاد ايتمش ايدى. بو تجاربه بر خيلى آچه صرف ايدوب، مالكنى اتلاف ايتدكدن صكره، ۱۴۴۴ ده وطنى اولان ماينسه‌يه دونمش؛ و ۱۴۵۰ ده (فوست) اسمنده ارباب ثروتدن بريله عقد شركت ايدوب، بونك ويردكى آچه ايله، ايلك دفعه اولەرق، برانجيل طبع ايتمش ايدى. بعده بو شركتى حل ايدوب، ۱۴۵۶ ده كندى باشنه برمطبعه تأسيس، و۱۴۶۵ تاريخنه‌دك اداره ايده‌رك، برخيلى كتابلر نشر ايتمش ايدى. آنجق طبع ايتديكى كتابلره نامنى وضع ايتديكندن، برخيلى وقت موجد لكى‌ده منازع فيه بولنمشدر.

۱۴۶ تاريخندن برى آلمانيه‌ده هر يوز سنه‌ده كوتمبرغك ولادتى يورطيسى اجرا اولنمقده‌در. ماينسه واستراسبورغده وپارسده رسمى مطبعه‌نك حوليسنده هيكلرى ركز اولنمشدر.

كوتنبرغ (Kottenberg) جهستانده (قزاسلاؤ) دن ۹ كيلومتره شمال غربيسنده بر قصبه اولوب، ۱۲۸۰۰ اهاليسى بر سراى، ضابطان چوجقلرينك تربيه‌سنه مخصوص مكتبى، شكر فابريقه‌لرى وجوارنده باقير وقورشون معدنلرى واردر.

كوته (Gœthe) آلمانيه‌نك اك بيوك شعرا ومحررينندن اولوب، ۱۷۴۹ ده

ماين نهرى اوزرنده‌كى فرانقفورت شهرنده طوغمش، و ۱۸۳۲ ده وفات ايتمشدر. ليپسيغ شهرنده علم حقوق تحصيل ايدوب، شهادتنامه آلدقدن صكره، بوسلكى ترك ايله، ادبيانه انتساب ايده‌رك، ۱۷۷۲ تاريخنده برتيازو كتابى و ۱۷۷٤ ده مشهور (ورتر) حكايه‌سنى نشر ايتمكله، بيوك بر شهرت قزانوب، (وايمار) پرنسى كنج شارل اوكوستك فوق العاده محبت وتوجهنى قزانمش؛ وبونك سرائنه جلب اولنه‌رق، بعض مأموريتلرله معيته كيرمشدى. بونك معيتنده اولديغى حالده، بر برينى متعاقب برجوق حكايه و تياترو كتابلرى نشر ايدوب، اك نهايت ۱۷۹۸ ده ميدانه قويديغى (فاؤست) عنوانلى تياترو رساله‌سى افكار ومسلك حكيمانه‌سنى دخى مبين اولمغله، فوق العاده برر غبته مظهر اولمش؛ وبو اثرينك نشرندن صكره مؤلفنه آلمانيه‌جه عصرينك فريدى نظريله باقيله باشلانمشدى. بيوك بوناپارت آلمانيه‌يه كيرديكنده كوته ايله صورت مخصوصه‌ده كوريشوب، كنديسنى (ارفورت دونور) نشايله تلطيف ايتمشدى. عمرينك صوك وقتنه‌دك نشر آثاردن خالى قالمامش؛ وفنون طبيعيه‌يه متعلق دخى بعض اثرلر نشر ايتمشدى. ۸۳ ياشنده‌ايكن وفات ايدوب، (وايمار) ده محب صادق اولان شاعر شهير (شيلر) ايله حامييسى بولنمش اولان شارل اوكوستك مزارلرى آره‌سنده دفن اولنمشدر. كرك شعرى وكرك نثرى آلمان لسانينه نمونه اتخاذ اولنمغه شايان اولوب، فنون طبيعيه‌ده بعض كشفياتى دخى واردر. اعتقادى (پانتئيسم) ديللر براصول تسوفدن عبارت اولوب، آنجق بو خصوصده بيوك بر قيدسزلق كوسترمشدر. آثارنده هيجان اثرى اوليوب، صوئوق بر مسلك حس اولنيور.

كوته الف (Göta-Elf) اسوجده بر ايرماقدر، كه (وزن) بيوك كولنك آيغى حكمنده اولوب، بوكولدن چيقدقدن صكره ۳۳ متره ارتفاعدن دوشن (ترولهتان) شلاله‌سنى تشكيل ايدر، وبعده ايكى قوله آيريلوب، بورى (كوتبورغ) شهرينك آلت طرفنده غائقات دكيزينه دوكيلور. بوايكى قولك آره‌سنده (هيسينكن) جزيره‌سى تشكل ايديور. مجراسى ۱۳۰ كيلومتره اوزون اولوب، ثانيه‌ده دكيزه ۵۲۳ مكعب متره صو دوكر.

كوته‌لاند (Götaland) [«غوتيا» ماده‌سنه مراجعت بيورديله.]

كوتينكن (Göttingen) پروسيه‌ده هانوره ايالتنك (هيلدسهايم) سنجاغنده وهيلدسهايمك ۷۱ كيلومتره جنوبنده‌قضا مركزى برقصبه اولوب، ۱۷۰۰۰ اهاليسى، يوك منسوجات وكتان ايپليك ايله چيني وسائره فابريقه‌لرى واردر.

كوتابه روسيه‌ده (بلغار) شهرندن بيوك بر شهر اولوب، اصطخرى روسلرى اوچ قسمه تقسيمله، اك شرقى قسمك مركزى كوتابه اولديغنى بيان ايديور. بونك روسلرجه اسمى نه اولديغى وزده بولنمش اولديغى تحقيقه محتاجدر.

كوثر طائف قربنده بر قريه اولوب، ظالم شهير حجاج بن يوسف ابتداى حالنده بو قريه‌ده صبيان معلمى ايدى.

كوثرى اوتنجى قرد هجرى عثمانلى شعرا سندن اولوب، اسمى عليدر. استانبوللى اولوب، سپاهيلر زمره‌سندن ايدى. شو بيت اونكدر:

چيقارمش باشنى باقمه خنجره جامه خوابندن
همان دمبسته قالمش نعلكى كورمش خجابندن

كوثرى ايران شعراسندن دخى ايكى ذات مخلصيدر:

برنجيسى بخارالى اولوب، ۸۸۰ تاريخنده وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

در خيال بستهٔ خندان آن بادام چشم
چشمهٔ خونيست چشم من كه دارد نام چشم

— ايكنجيسى همدان ساداتندن اولوب، شاه عباس صفوى زمانده ياشامش، و بر «خسرو وشيرين» منظومه‌سى يازمشدر. شو بيت اوندندر:

ز بس كز عكس كل شد خاك رنكين
غلط ميكرد هر دم دست كلچين

كوثى ارض بابلده يعنى عراق عربيده‌اسكى بر قصبه اولوب، حضرت ابراهيم (عم) ك مسقط رأسى اولديغى و اوراده آتشه آتلديغى مرويدر. فراتدن آيريلان جدوللرك اك برنجيسى بو قصبه ياندن كچن و (نهر كولى) دينلن

جدول ایدی. اونجی سال هجریده سعد بن ابی وقاص (رضه) قادسیه‌دن عودتنده بو قصبه‌یی فتح اتمشدی. بوکا (کوفی ربی) دینلوب، ارض بابلده (کوفی الطریق) اسمیله دیکر بر قصبه دخی وار ایدی. — کوفی مکهٔ مکرمه‌ده دخی برمحله اولوب، بنی عبدالدارك مسکنی ایدی.

کوچ بهار { (Kooteh Béhar) هندستانك بنگاله خطه‌سنده وکلکته‌نك ٤٢٠ کیلومتره شمال شرقیسنده اولهرق براهما-پوتره ایرماغنه تابع (ترشه) نهری اوزرنده همنامی بر حکومت ممتازه‌نك مرکزی بر قصبه اولوب؛ ١٠٠٠٠ اهالیسی واردر. راجه‌یه مخصوص سرایدن بشقه کارگیر خانه‌لری اولمیوب، قلعه‌لردن مرکبدر:

— کوچ بهار حکومت ممتازه‌سی طوغریدن طوغری‌یه انکلیز حکومتنه تابع (کوچ بهار شاهراجی) ایالتنك اورته‌سنده و هر طرفدن بو ایالتله محاط اولدیغی حالده، مساحهٔ سطحیه‌سی ٣٣٨٥ مربع کیلومتره و اهالیسی ٥٣٢٥٦٥ کشیدر. اراضیسی دوز وپك منبت اولوب، همالایه اتکارندن نیمانله جنوبه طوغری جریان وپك صیق یتاق تبدیل ایدن برچوق انهارله بونلرك آره‌لرنده‌کی جدوللرله اروا اولنور. اك کثرتلی محصولاتی برنج وتوتوندر. هوای پك صیجاق دکلسه‌ده، رطوبتلی وآغیردر. قوله دائمی صورتده بولنوب، بعضاً صالغین حالنه کچر. اهالیسی (کوچ) جنسیتنه منسوب ایسه‌لرده، هندولك ادعاسنده بولنیورلر. مسلمانلری ١٠٠٠٠٠ راده‌لرنده‌در. راجه‌نك مقری اولان همنامی قصبه‌دن بشقه بیوك واهمیتلی معموره‌سی یوقدر.

کوچ بهار شاهراجی { [« شاهراجی » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

کوچك احمد پاشا { [« احمد پاشا (کوچك —) » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

کوچك امیر { (سید ابراهیم) مشاهیر خطاطیندن اولوب، آصاسیله‌لی وبر روایتده عن اصل خراسانلیدر. شیخ حمدالله ایله برلکده تعلم خط ایتمشدی. سلطان قورقوده خط معلمی اولمشیدی. بر مدت آماسیه‌ده مفتیلك ایدوب بعده کوزلرینه عمی طاری اولمغله، تقاعد اولمش؛ وآخر عمرنده برکوزی آچلمش ایدی. کتب کثیره‌یه مالك اولوب، اکثرینی کندی خطیله استنساخ ایتمشیدی. ٩٣٥ ده وفات ایتمشدر.

کوچك چکمجه { [« چکمجه (کوچك —) » ماده‌سنه مراجعت.]

کوچك حسین پاشا { [« حسین پاشا (کوچك —) » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

کوچك قینارجه { بلغارستانك سلستره سنجاغنده وسلستره‌نك ٢٤ کیلومتره جنوب شرقیسنده اولهرق دوبریجه حدودنده بر قریه اولوب ١٧٧٤ تاریخ میلادیسنده دولت عثمانیه ایله روسیه بینده عقد اولنان معاهده‌نك امضا اولندیغی محل اولمغله مشهوردر. بو معاهده ایله روسیه قره دکیزده ساحل ایدینوب، قریم وقوبان تاتارلرینی دخی دولت عثمانیه‌نك تحت تابعیتندن چیقارمش ایدی.

کوچك مصطفی پاشا { ونام دیکرله سنك مصطفی پاشا. [« مصطفی پاشا (سنك —) » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

کوچك مندرس { [« مندرس » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

کوچنجی خان { ماوراء النهرده حکومت سورن اوزبکان سلاله‌سنك ایکنجی حکمداری اولوب، دولت مذکور رهنك بانیسی اولان شاهی بکك اوغلیدر. ٩١٦ تاریخنده، پدرینك قتلی اوزرینه، مسند حکمداری یه کچمشدی. ٩١٨ ده شاه اسماعیل صفویnك نجم ثانی ایله متفق اولان هند حکمداری بابر شاهك عسکری ماوراء النهره تجاوز ایتمشلرسه‌ده، صاحب ترجمه‌نك یکنی عبید خان کندیلرینه مقابله ایدوب، وقوع بولان محاربه‌ده ایرانیلر مغلوب ومرقوم نجم ثانی مقتول اولمشدی. ٩٣٥ ده کوچنجی خان خراسانه تجاوز ایدرك، شاه طهماسبله محاربه ایتمش ایسه‌ده، مغلوباً عودت ایتمش؛ وایرتسی سنه

یه خراسانه عسکر سوق ایدوب، عقد مصالحه ایله ماوراء النهره عودتنده وفات ایتمشدر. مدت حکومتی یکرمی سنه‌در. (کرجم خان) دینمکله دخی معروفدر.

کودرز { ایران قدیملك اك مشهور قهرمانلرندن اولوب، رستم زال ایله معاصر بولنمشدی؛ و رستم سیستانك اولدیغی کبی کودرز دخی اصفهان جهتنك حاکمی ایدی. چوق معمر اولوب، اولاد و احفادی سکسان عددینه بالغ اولمشیدی، که جله‌سی معیتنده حرب ایدوب، علی الخصوص سیاوشك اخذ ثاریچون ایرانیلرك تورانیلره قارشی اولان محاربات دورادورانه‌لرنده ابراز شجاعت ایتمشلردی. بونلرك اك مشهوری کیو بن کودرزدر، که کیخسروك جست وجوسنه مأمور اولوب، تبدیل قیافته طول مدت تورانده طولاشمش، ونهایت کیخسروی بولوب، ایرانه کتیرمش ایدی. کودرزك اوصاف قهرمانانه‌سی وهله منتهای شیخوخیتنده تورانیلرك سر عسکری (پیران) ایله ایتدیکی مبارزه ومرقومی صورت قتلی شهنامهٔ فردوسیده پك کوزل تصویر اولنیور.

کور { (Kour, Koura, Kyrus) قافقاز‌یه‌نك اك بیوك ایرماغی اولوب، قارصك شمالنده حضر طاغندن نبعانله، شمال شرقیه طوغری آقه‌رق، کرجستان وادیسنه دوشر، وشرق وبعده شرق جنوبیه طوغری دونه‌رك، وصاغ وصولدن بر چوق دره‌لر آله‌رق، تفلیس شهری ایچندن کچر، واورادن آشاغی صاغدن بر چوق انهار آلوب، قره باغ اووه‌لرینه دوشمزدن اول صولدن دخی (بوره) و (آلازان) نهرلرینی آلیر؛ ومذکور اووه‌نك آشاغی جهتنده ایران حدودینی آیره‌رق کلن (آراس) نهرینی اخذ ایله، بر وقت شرقه طوغری آقدقدن صکره، جنوبه طوغری دونه‌رك، سالیانی قصبه‌سنه واصل اولنجه، ایکی قوله آیریلیر، که بری جنوبه طوغری اولان جریانده دوامله، قره آغاج قوینه، ودیکری شرقه طوغری دونه‌رك، قره آغاج قوینك شمالنده بحر خزره منصب اولور. مجراسی ۱۰۵۰ کیلومتره اوزونلغنده اولوب، فیضانده ثانیه‌ده ۱۰۰۰ و قوراقلق موسمنده ۱۹۴ مکعب متره صودوکر. سیرسفائه درجهٔ صلاحیتی پك اهمیتسز ایسه‌ده، بالینی پك چوق اولوب، علی الخصوص منصبی قربنده کایتلی بالیق صید اولنور.

— بو اسمله فارسده دخی بر نهر اولوب، (کوه‌بل) ایله (کره‌کوه) آره‌سنده نبعانله، شمال غربیه وبعده جنوب شرقیه طوغری آقه‌رق، (نیریز) کولنه دوکیلور. مجراسی ۴۵۰ کیلومتره طولنده‌در. بوکا (بندامیر) دخی دیرلر.

کوراساؤ { (Curaçao) آمریقاده آنتیل دکیزنده ونزوئلا جمهوریتنك ساحلی قارشیسنده و ساحلدن ۷۵ کیلومتره‌لك مسافه‌ده اوله‌رق ۱۲°۴' ایله ۱۲°۲۲' عرض شمالی و ۷۱°۹' ایله ۷۱°۳۸' طول غربی آره‌سنده واقع وفلمنك دولتنه تابع براطه اولوب، جنوب شرقیدن شمال غربیه بویی ۶۰ کیلومتره واکی ۳ ایله ۱۲ کیلومتره آره‌سنده‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۵۰ مربع کیلومتره‌در. اهالیسی ۲۴۰۰۰ راده‌لرنده اولوب، مختلف جنسیتلره منسوب آوروپا مهاجرلرندن عبارت وفلمنکجه، پورتکیزجه، فرانسزجه وسائر لسانلردن مخلوط غریب بر لسانله متکلمدرلر. اراضیسی طاغلق وغیر منبت اولوب، آنجق ساحل جنوبیسنده پك صاغلام بر لیمانی واردر. بو لیمانك مدخلنده ایکی قلعه‌سی و (ویلمستاد) سربست اسکله‌سی بولنیور، که ۱۰۰۰۰ اهالیی جامع پك تجارتکاه برقصبه‌در. بو اسمله معروف ایچکینك اعمالهٔ یارایان پورتقال قبوقلری بو اسکله‌دن فلمنکه نقل اولنیور. جوارلرنده‌کی اوچ آطه ایله برابر بردائره تشکیل ایدوب، سنوی بر ملیون فرانق ایراد ویریور.

کورانی { (ملا — شمس الدین احمد بن اسماعیل) اعاظم علمادن اولوب، دولت عثمانیه‌ده مشیخت اسلامیه مقامنه نائل اولانلرك دردنجیسیدر. مملکتندن قاهره مصره انتقال ایله، علمای عصرندن تحصیل علوم ایدوب، حدیثده مشهور ابن حجر عسقلانیدن اجازت آلمش؛ وفقه وتفسیر وقرائت وسائر علومده دخی ید طولی قزانمش ایدی. شهر مذکورده تدریس ایله مشغول ایکن، مولانا یکان امندی حجندن عودتی اتناسنده علم وفضلی مشاهده ایتمکله،

برلکده جانب رومه عزیمتی التماس ایدرك، ادرنه‌ده جنتمکان سلطان مراد خان ثانی حضرتلرینه تقدیم ایتمشیدی. پادشاه مشارالیه ملاکورانینك علم وفضلنی تقدیرله، بروسه‌ده بعض مدارس مدرسلکنه، وبعده مغنیساده بولان شهزاده سلطان محمد خانك معلمکنه نصب بیورمشیدی. شهزادهٔ مشارالیه، جلادت طبعنه مبنی، درسدن امتناع ایتمکله، هیچ بر معلم تعلیمنه موفق اولهمدیغی حالده، صاحب ترجمه، جانب پادشاهیدن آلدیغی امر ومساعده اوزرینه، استعمال شدتله، آز مدت طرفنده ختم انتدیره‌رك، علوم لازمه‌یی تعلیمه موفق اولمش؛ وشهزاده‌نك فوق العاده محبتنی قزاندیغی کبی، سلطان مراد خانك پك چوق انعام واحسانلرینه دخی نائل اولمشیدی. ابو الفتح سلطان محمد خان مشارالیهك جلوسلرنده کندیسنه وزارت تکلیف بیورلمش ایسه‌ده، قبول ایتمیوب، قاضیعسکرلکله قناعت ایتمشیدی. مؤخراً بروسه قاضیلکنه نصب اولنمش؛ وصکره جانب مصره عودت ایتمش؛ واوراده قاهیتبای طرفندن حسن قبول اولنه‌رق، پك چوق اکرام والتفات کورمشیدی. بر مدت صکره سلطان محمد خان کندیسنی یکیدن جلبله، ٨٦٢ ده ثانیاً بروسه قضاسنه نصب، وبر چوق تخصیصات تعیین بورمشیدی. اوراده امورقضا ایله وتدریس وتألیف ایله مشغول ایکن، ٨٨٨ ده مقام مشیخت اسلامیه‌یه نصب بیوریله‌رق، ٨ سنه بو مقامده دوامله، کمال حقانیت وعدالتله، برصورت فوق العاده اداره امور شرعیه ایتدکدن صکره، جنتمکان سلطان بایزید خان ثانی حضرتلرینك دورنده ٨٩٣ ده ارتحال ایدوب، استانبولده بناکرده‌یی اولان جامع شریف خطیره‌سنده دفن اولنمشدر. « غایة الامانی فی تفسیر السبع المثانی» عنوانیله بر تفسیر شریف یازمشدر، که بر چوق یرلرنده علامهٔ زمخشری و بیضاوینك تدقیقاتلری اوزرینه بحثلر آچمشدر تخطئه ایتمشدر. «صحیح بخاری»یه دخی « الکوثر الجاری علی ریاض البخاری » عنوانیله مکمل بر شرح ایله سائر کتب معتبره‌یه دخی بر طاقم حواشی وتعلیقات تألیف ایتمشدر.

کورجی { وکورجستان [« کرجستان ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

کوردفان { (Kordofan) سودان شرقیده بر مملکت اولوب، خرطومك اوتوز اوتوزبش کیلومتره جنوب غربسندن باشلا‌یه‌رق، نیلك غربی قولی اولان بحر ابیضك ساحل غربسندن دارفوره قدر ممتد اولور. متهدینك خروجه‌دك خدیویت مصریه‌نك ممالك سودانیه‌سندن بولنمش اولان بو مملکت ١٢° ایله ١٥° عرض شمالی و ٢٩°١٠′ ایله ٣٣°٣٠′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً ١٠٨٠٠٠ مربع کیلومتره واهالیسی ٢٨٠٠٠٠ کشیدر، که بهر مربع کیلومتره باشنه ٢½ کشی دوشیور. شمال طرفندن نوبه‌دن وغرب جهتندن دارفوردن وقسماً شرق جانبندن دخی بحرابیضدن خالی چوللرله آیرلمش اولوب، جنوب جهتنده (بغاره) و(شلوك) اقوام سودانیه‌سیله مسکون واسع اورمانلر بولنیور. بو جهت (دارتوبه) اسمیله دخی معروفدر. اراضیسی دوز اولوب، اووه‌لری حذای بحردن بش آلتی بوز وبجرای نیله قریب اولانلری ٤٠٠ متره‌قدر مرتفعدر. اوته بریسنده بولنان طاغ و تپه‌لری دخی اووه‌لردن اوچ درت یوز متره‌قدر مرتفع اولوب، هیچ بری حذای بحردن اعتباراً ٨٥٠ متره قدر ارتفاعی تجاوز ایتز. طوپراغی بوز رنکنده اولوب، (غره) دینلن ترابدن و یا اتربهٔ برکانیه‌دن عبارتدر. بحر ابیض حدود شرقیه‌سنده و بوکا تابع اولان (بحرالعرب) جنوب طرفنده آقوب، اصل مملکتك ایچنده دائمی الجریان انهار بوقدر. یالکز یاغمور یاغدیغنده وادیلرنده بر مقدار صو آقوب، بودخی نیله واصل اولمازدن، قوملرده محو اولور. اهالی صوبه اولان احتیاجلرینی صهریج وقیو ایله دفع ایدوب، حالبوکه قیولری دخی ٥٠ قدر درین اولدیغندن، باشلیجه مدار معیشتلری اولان حیواناتی صولامغه زحمت چکرلر. هواسی عمومیت اوزره صیجاق اولوب، بر قوراقلق وبر یاغمور موسمی واردر. مایسده ختام بولان

قوراقلق موسمنده میزان الحراره کولکه‌ده ٣٢ درجه‌دن زیاده اولوب، ٤٩ درجه‌یه‌قدر چیقدیغی ده اولور. مایسده باشلایان و محاننده (خریف) تعبیر اولنان یاغمور موسمی دخی سرین ایسه‌ده ، بعض سنه‌لرده بو موسمده دخی قوراقلق حکم سوروب، قیتلق اولور.

یاغمور موسمی حکمنی سوردیکی وقت کوردفان خیلی منبت بر یر اولوب، هر نه‌قدر قوراقلق موسمنده اورتهلق یاغمش حالنه کچه‌رك، آغاجلرك یاپراقلری دخی دوشرایسه‌ده، یاغمورلرك باشلامسیله برابر اورتهلق زمردکبی اولوب، اشجارك چیچکاردن هوای نسیمی دخی عنبرین اولور. چقور یرلر کول حالنه کچوب، بعده تدریجاً صولراك چقور جهتنه چکلمکله، سائر طرفلری کوزل بر چایر صورتنی آلیر. او وقت بیکارجه دوه، صیغیر، قیون، کچی و سائر حیوانات اهلیه اطرافده‌کی چوللردن بو چایرلره و بو صو محاللرینه سوق اولنور. یاغمورلرك باشلامسیله برابر اهالی طوپراغی ایشلمکه باشلایوب، هر نه‌قدر مشغولیتلری حیوانات رعی ایسه‌ده، بر خیلی محصولات دخی یتیشدیررلر. الك برنجی محصولی (دخن) تعبیر ایتدکلری داریه مشابه بر ذخیره اولوب، بغدای، تونون ، بامیه وسائر بعض سبزه‌لر دخی حاصل اولور. خرمالری واقالیم حاره‌یه مخصوص سائر میوه‌لری‌ده چوقدر. اورمانلرنده کایتلی ضمغ چیقار . آغاجلری اوفق واکری بوکری اولوب، کراسته‌یه الویریشلی دکلدر . حیوانات اهلیه‌سی: دوه ، اوکوجلی صیغیر، قویون، کچی، آت، استر، مرکب و طیور بیتیه انواعندن و حیوانات وحشیه‌سی‌ده : کرکدان، ظرافه، کیك انواعی ، آرسلان، پارس، قپلان، صیرتلان، چقال، ببانی کدی، میمون، دوه قوشی وسائره‌دن عبارتدر . فیل بولنامغه باشلامشدر. آلتون معدنلری چوق ایسه‌ده، ایشلمیوب، یرلیلر یالکز صولرك سوروکلدکاری توزلری طوپلارلر . اخراجاتی آلتون توزی ، دوه قوشی تویی، ضمغ ، دری وسائره‌دن عبارت اولوب ، مصر طریقیله اخراج اولنان ضمغ تقریباً ١½ ملیون، دوه قوشی تویی، ٢ ملیون ، دریلردخی ½ ملیون فرانغه بالغ اولور. صنایع محلیه دمیرك اعمالیله بعض قبا منسوجات ومعمولات دباغیه‌دن عبارتدر.

اهالیسی اوچ جنسیتدن مرکب اولوب، بر طاقملری نوبیلردن فرقسز و زنجیلردن معدوددر . بر طاقملری ینه آز چوق سیاه اولدقلری حالده، حبشیلره قریب اولان برابره‌دن اولوب ، قافقاس عرقنه منسوبدرلر . بر طاقملری‌ده اقلیمك تأثیریله رنکلری قویولاشمش عربلاندن عبارت اولوب ، بولنلر (کبابش) و (بقاره) یعنی قویون وصیغیر چوبانلری اسملریله ایکیه منقسمدرلر. حیوانات سوریلرینه مالك اولان و عشیرت حالنده یاشایان بو اوچنجی طاقم کوردفانك اك کثرتلی و اك اهمیتلی اهالیسیدر. مرکزی یکرمی اوتوز بیك اهالیلی و بر بیوك جامع شریفایله بك ایشلك چارشویی حاوی اولان (العبید) قصبه‌سیدر . حکومت مصریه کرك بو قصبه‌ده وکرك مملکتك هر طرفنده برخیلی اعمارات و تأسیسات نافعه‌یه موفق اولمشیدی.

کوردوس { آیدین ولایتنك صاروخان سنجاغنده و مغنیسانك ٨٧ کیلومتره شمال شرقیسنده اولهرق قوم چایی اوزرنده و ٥٥٥ مترهلك ارتفاعده وقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، یالکز ٥٦٠ ی روم وقصوری مسلم اولق اوزره ، ٤٠٠٠ اهالیسی ، ٣ جامعی، بر کلیسای، رشدیه مکتبی، ٨٤ دکان و مغازه‌سی ، ٢ حمامی، ٣ خانی و ١٠ چشمه‌سی وبرچوق خالی و سجاده دستکاهی واردر. بو معمولاتی مشهور وپك مقبول اولوب، سنوی ٥٦٠٠٠ مربع متره‌دن زیاده خالی اعمال اولنور. قصبه پك مائل برموقعده مؤسس واکثر خانه‌لری چامورله صیوانمش اولدیغندن، منظره‌سی پك حزن انکیزدر.

— کوردوس قضاسی ولایت وسنجاغك منتهای شمالنده اولوب، شمالاً خداوندکار ولایتیله، شرقاً دمیرجی والاشهر، جنوباً صالحلی ، غرباً دخی آق حصار قضالریله محدود اولدیغی حالده ، بورلو ناحیه‌سیله برابر ١٣٥ قریه‌دن مرکبدر . مساحهٔ سطحیه‌سی ١١١٣ مربع کیلومتره اولوب ،

٣٥٠ مربع كيلو مترەلكى اراضىٔ مزروعه، ١٨٥ مربع كيلومترەلكى اورمان، ٥٠ مربع كيلومترەلكى مرعى و ٥٢٨ مربع كيلو مترەلكى يعنى نصفنه قريب محلى اراضىٔ خالىەدن عبارتدر. اهاليسى ٣١٤٤٤ كشى اولوب، يالكز ٦٢٥ ى روم و قصورى كاملاً مسلم و جملەسى لسان تركى ايله متكلمدرلر. اراضيسى ضاغلى اولوب، منبت يرلرى ده واردر. باشليجه محصولاتى ذخيره ايله قورى اوزوم وسائر ميوه وسبزەلردن عبارت اولوب، زيتونلرى ايكنجى درجەدەدر.

كوركان { جهانكير شهير تيمورلنك منسوب اولديغى خاندانك اسميدر. [« تيمورلنك » و « تيمورلنك (آل —) » ماده‌لرينه مراجعت بيوريله.]

كورله { طربزون ولايت و سنجاغنده بر قضا اولوب، شرقاً وقف كبير، غرباً تيرەبولى قضاسيله، شمالاً قره دكيزله، جنوباً دخى كموشخانه سنجاغيله محدوددر. ٥٦ قريەدن مركب اولوب، مركزى ساحله قريب بولنان (ايليو) قريەسيدر. اهاليسى ٣١٠٥٨ كشى اولوب، ٦٩٤ ى روم، ٢١٤ ى ارمنى و قصورى مسلمدر. اراضيسى ١٥٦٠٤٢ دونم اولوب، باشليجه محصولاتى: مصر، بغداى، فندق، اوزوم وسائرەدن عبارتدر. اوزومدن خيلى شراب اعمال اولنور: اهاليسى اينجه وقالين كتن بزيله شياق وشال نسج، وتفنك، طپانجه، مقاص كبى دميردن آلات اعمال ايدرلر. چام آغاجندن تخته وچمشيردن قاشيق دخى ياپارلر.

كورليتس { (Görlitz) پروسيەنك سيلزيه ايالتنده و (لينيج) ك ٨٠ كيلومتره غربنده اولەرق (نايسه) نهرى اوزرنده بر شهر اولوب، ٤٥٥٠٠ اهاليسى، متعدد ابنيه و آثار مشهورەسى، كتبخانەسى، تاريخ طبيعى عمليات تخانەسى، معادن نمونه خانەسى، جمعيات علميەسى و چوخه، بز، قوردله وسائرە فابريقەلرى واردر.

كورنائيق { (Cyrénaïque) اسكى يونانيلرك برقه ساحلنده تأسيس ايتدكلرى مستعمرەلرك برى اولوب، عربلرجه بوندن مأخوذ اولان (قيروان) اسميله معروفدر؛ وعقبه بن نافعك افريقيەده تأسيس ايتديكى قيرواندن تفريق ايچون، بوكا (قيروان القديم) ديرلر. بو شهر ميلاد عيسى (عم) دن ٦٣٠ سنه اول تأسيس اولنوب، اسكندريەنك تأسيسندن اول قارتاجدن صكره افريقا قطعەسنك اك بيوك واك تجارتكاه شهرى ايدى. ساحلدن ١٦ كيلومتره ايچريده اولوب، اسكەسى (آپولونيه) قصبەسى ايدى. ازمنهٔ قديمەده علوم ومعارفك اك پارلاق مركزلرندن اولوب، حكمادن بعض ذوات مدرسەلر قورمش؛ وبر چوق علما و حكما يتيشمش ايدى. اليوم خرابەلرى انظار حيرتى جالبدر.

كوروس { (ياخود كيروس (Kyrus) اسكى يونانيلر ايران حكمدارلرندن مشهور كيخسروەيو نامى ويرلردى، كه خسرودن غلط اولەرق آكلاشيلمشدر. — (كنج كوروس) اسميله دخى آردشير بهمنك بر برادرينى تسميه ايدرلر، كه بونلرك روايتنه كوره، برادرى طرفندن آناطولى واليسى ايكن وراثت ادعاسيله برادرينه عصيان ايدوب، مورخ شهير اكسنوفونك تحت قيادتنده بولنان اون بيك يونان عسكرينك دخى امداديله، عراقه طوغرى حركت ايتمش؛ و اورادە مغلوب و مقتول اولمغله، اكسنوفون معيتندەكى اون بيك كشى ايله كردستان طاغلرنده يوللرينى غائب ايدەرك، بر چوق وقت طولاشدقدن، وبر خيلى مشقت چكدكدن صكره، قره دكيز ساحلنى بولوب، اورادن بحراً يونانه عودت ايتمشلردى. اكسنوفون بوسياحتى ضبط ايدوب، اخلافه يادكار براقمشدر. بوائر او جهتك احوال قديمهٔ جغرافيەسنه دائر خيلى معلومات حاوى اولمغله اهميتى حائزدر.

كوره { جبل لبنانده بر قضا اولوب، ملحقاتى اولان ٣ ناحيه ايله برابر ٥٠ قريەدن مركبدر. — آيدين ولايتنده مغنيسا سنجاغنك اشمه قضاسنده دخى بو اسمله بر ناحيه يعنى قيروان قديم شهريه نسبتله حاصل اولمش بر اسم ايدى.

كورنه { (Cyrène) اسكى يونانيلرك برقه ساحلنده تأسيس ايتدكلرى مستعمرەلرك برى اولوب، عربلرجه بوندن مأخوذ اولان (قيروان) اسميله معروفدر؛ وعقبه بن نافعك افريقيەده تأسيس ايتديكى قيرواندن تفريق ايچون، بوكا (قيروان القديم) ديرلر. بو شهر ميلاد عيسى (عم) دن ٦٣٠ سنه اول تأسيس اولنوب، اسكندريەنك تأسيسندن اول قارتاجدن صكره افريقا قطعەسنك اك بيوك واك تجارتكاه شهرى ايدى. ساحلدن ١٦ كيلومتره ايچريده اولوب، اسكەسى (آپولونيه) قصبەسى ايدى. ازمنهٔ قديمەده علوم ومعارفك اك پارلاق مركزلرندن اولوب، حكمادن بعض ذوات مدرسەلر قورمش؛ وبر چوق علما و حكما يتيشمش ايدى. اليوم خرابەلرى انظار حيرتى جالبدر.

كوروس { (ياخود كيروس (Kyrus) اسكى يونانيلر ايران حكمدارلرندن مشهور كيخسروەيو نامى ويرلردى، كه خسرودن غلط اولەرق جغى آكلاشيلمشدر. — (كنج كوروس) اسميله دخى آردشير بهمنك بر برادرينى تسميه ايدرلر، كه بونلرك روايتنه كوره، برادرى طرفندن آناطولى واليسى ايكن وراثت ادعاسيله برادرينه عصيان ايدوب، مورخ شهير اكسنوفونك تحت قيادتنده بولنان اون بيك يونان عسكرينك دخى امداديله، عراقه طوغرى حركت ايتمش؛ و اورادە مغلوب و مقتول اولمغله، اكسنوفون معيتندەكى اون بيك كشى ايله كردستان طاغلرنده يوللرينى غائب ايدەرك، بر چوق وقت طولاشدقدن، وبر خيلى مشقت چكدكدن صكره، قره دكيز ساحلنى بولوب، اورادن بحراً يونانه عودت ايتمشلردى. اكسنوفون بوسياحتى ضبط ايدوب، اخلافه يادكار براقمشدر. بوائر او جهتك احوال قديمهٔ جغرافيەسنه دائر خيلى معلومات حاوى اولمغله اهميتى حائزدر.

كوره { جبل لبنانده بر قضا اولوب، ملحقاتى اولان ٣ ناحيه ايله برابر ٥٠ قريەدن مركبدر. — آيدين ولايتنده مغنيسا سنجاغنك اشمه قضاسنده دخى بو اسمله بر ناحيه

بولنوب ، ١٩ قريه‌دن مركبدر. — كذلك قسطمونى ولايت وسنجاغنك اينه بولى قضاسنده دخى بو اسمله بر ناحيه اولوب ، ١٤١ قريه‌دن مركبدر. بوكا كوره‌ء نحاس دخى دينلوب ، باقر معدنى واردر.

كوريجه { (Koritza) آرناؤدلقده مناستر ولايتنده ومناسترك ٥٥ كيلو مترە جنوب غربيسنده اولەرق موراوه طاغنك غربى اتكنده وهمنامى اولان اووەنك كنارنده حذاى بحردن ٨٦٠ مترە ارتفاعنده واقع سنجاق مركزى بر قصبه اولوب، ١٨ ٠٠٠ قدر اهاليسى، ٢ جامع شريفى، بر مدرسه‌سى، بر تكيه‌سى، ٤ كليساسى ، بر اعدادى وايكى ابتدائى مكتبى، آرناؤد لسانيله تحصيله مخصوص برى ذكوره وديكرى اناثه مخصوص ايكى مكتبى، روجه‌يه مخصوص بر اعدادى و بر ابتدائى ايله برقيز مكتبى، اولاخلره مخصوص دخى ديكر بر، كه جمعاً ٩ مكتبى ، بر عمارتى، بيوك و ايشلك چارشيسى، بهر جمعه ايرتسى قوربلو بازارى، ولنجه وشياق كبى بعض منسوجات دستكاهلرى ، ٧٥٧ دكان ومغازه‌سى ، ٢٣ خانى، ٢ حمامى ، بر اون فابريقه‌سى، بر ساعت قله‌سى ، ٢ اجزاخانه‌سى، و ٣٤ فرونى واردر. خانه‌لرى كارگير وسوقاقلرى منتظم اولوب، هله چارشيسى پك كوزلدر. هوالسى زياده‌جه صوغوق اولوب، يازين لطيف ايسه‌ده، اووەسنك منتهاى شمالنده بولنان (مالك) كولى بعضاً صيتمه‌يى توليد ايدر. كوريجه قصبه‌سى ابوالفتح سلطان محمد خانك رجالندن و سلطان بايزيد خان ثانينك لالاسى وامير آخورى اولان سالف الترجمه قوجه امير آخور الياس بك طرفندن سلطان بايزيد خان مشار اليه دورنده تأسيس اولنمشدر. غازى مشار اليه اوراده بولنمش اولان اسكى بر مناستر مبايعه ايله هدم و يرينه ليوم موجود اولان بيوك ورصين بر جامع شريف ومدرسه وعمارت وتكيه بنا ايدەرك، قصبەنك اساسنى وضع ايتمش ايدى. بو قصبه آدريا. تيق دكزيله آطه‌لر دكزى آره‌سنده تجارت نقطهٔ نظرنجه اهميتلى بر نقطه‌ده بولنمله، هله بو صوك سنه‌لرده پك چوق توسع وترقى ايتمش ، وكيتدكجه ايتمكده‌در. اهاليسى كاملاً آرناؤد اولوب ، ثلثانى خرستيان وبونلرك‌ده اكثرى مصر وروماتيه‌ده تجارتله مشغولدرلر.

— كوريجه قضاسى شرقاً مناستر سنجاغيله شمالاً استاروه، غرباً قولونيه ، جنوباً دخى كسريه قضالريله محدود اولوب، ملحقاتى اولان اوپار وبهلشته ناحيه‌لريله برابر ١٦٠ قريه‌دن مركبدر. اهاليسى ٥٩ ٧٢٥ كشى اولوب ، جزئى بر مقدار اولاخدن ماعداسى كاملاً آرناؤد اولديغى حالده ، نصفندن زياده‌سى مسلم وتصورى خرستياندر . اراضيسى آز عارضه‌لى وطاغلرله محاط اووه وبايرلردن عبارت اولوب، اولدقجه منبتدر . (دوول) نهرى قضايى شق ايدوب، برقاج دره آليز . قضا داخلنده (وانتروق) و (مالك) اسملريله ايكى كول دخى بولنوب، خيلى بالبق صيد اولنور. محصولاتى ذخاير متنوعه ايله الما، آرمود، اوزوم، قاؤن، قارپوز وسائره‌دن عبارتدر. قضانك سنوى وارداتى ٣٥ ٠٠٠ ليرايى متجاوزدر.

كوريجه { سنجاغى . مناستر ولايتى تركيب ايدن بش سنجاغك برى واك جنوب غربيسى اولوب ، شمالاً ايلبصان ومناستر، شرقاً ينه مناستر ، جنوب شرق طرفندن سرفيجه سنجاغلريله ، جنوباً و غرباً دخى يانيه ولايتيله محاط و محدوددر . كوريجه ، كسريه ، قولونيه واستاروه اسملريله ٤ قضا و ٦ ناحيه‌يه منقسم اولوب، ٤٣٩ قريه‌يى حاويدر . اهاليسى ١٥٩ ٣٧٩ كشى اولوب، كسريه قضاسنده بولنان جزئى مقدار بلغار ويهودى وهر طرفده طاغنيق بولنان برمقدار اولاخدن ماعداسى كاملاً آرناؤد اولدقلرى حالده، ١٤ ٤٨٩ ى مسلم و قصورى خرستياندر. اراضيسى عارضه‌لى اولوب، (غراموس) طاغى شمالدن جنوبه امتداداله، شرقه طوغرى بر طاقم قوللر تمديد ايدر. شرق شمالى جهتنده دخى (نرچقه) جبلى بولنيور . سنجاغك قسم اعظمى آدرياتيك دكزينه منصب اولان (دوول) نهرى حوضه‌سنده بولنوب، يالكز جنوب شرق جهتى يعنى كسريه قضاسى سلانيك كورفزينه دوكيلن اينجه قره صو حوضه‌سنده بولنيور. باشليجه نهرلرى مذكور (دوول) ايله اينجه قره صويه تابع (ويستريجه) در. دوول ايكى جايدن تركب ايدوب، بونلرك برى غرا-موسك شرق اتكلرندن و ديكرى نرچقه‌نك مغربى مائله‌سندن اينه‌رك، برلشدكدن صكره، صاغدن

(وندوق) كولنك آياغنى دخى اخذ ايله، غربه طوغرى جريان، وبر بوغازدن مرور ايدەرك، كوريجه اووەسنه كيرر، واوراده بالتوسع، (اسويرينه) ودها آشاغيده (مالك) كوللرينى تشكيل ايدر، و (اوپار) ناحيەسنده برچوق درەلر آلدقدن صكره، يانيه ولايتنك برات سنجاغنه كيروب، موزاكه اووه سنده برات نهريله برلشەرك، (سمان) ايرماغنى تشكيل ايدر. (ويستريچه) نهرى دخى غراموسك شرق اتكلرندن اينن برقاج چايدن بالترك، كسريه كولنك آياغنى دخى اخذ ايله، جنوب شرقيەطوغرى آقەرق، اينجه قره صويه قاريشمق اوزره، سرفيجه سنجاغنه كيرر. اوخرى كولنك قسم جنوبيسى كوريجه سنجاغى داخلنده بولنديغى كبى، (پرسپه) و(وندوق) كوللرى دخى حدودنده وكسريه ايله (اسويرينه) و (مالك) كوللرى ده سنجاغك ايچنده بولنيور. كوريجه اووەسى كاملاً مزروع اولوب، سائر طرفلرنده دخى زراعته الويريشلى وادى و بايرلرى واردر. باشليجه محصولاتى: بغداى، آرپه، مصر، فاصوليه، نخود، مرجك، بورچق، پولاف و سائر حبوباتله، الما، آرمود، اريك، آيوه، قاثون، قاربوز، صوغان وسائرەدر. اورمانلرى آز اولوب، احتياجات محليەيه كوره كراسته واودون قطعنه كفايت ايدييور. يازلق مراعلرى ضررسز اولوب، حيوانات اهليەسى ۱۶۰۰۰۰ قيون، ۸۷۰۰۰ كچى، ۲۰۰۰ صيغير، ۴۱۵۰ بيكير وسائرەدن عبارتدر. كوريجه قربنده كور معدنى بولنوب، اون فابريقەسنده ومحروقات يرينه قوللانلق اوزره، اهالى طرفندن اخراج اولنمقدەدر. سنجاغك سنوى وارداتى ۹۵۰۰۰ ليرا راده‌لرندەدر.

كوريشان { (Kurrichane) آفريقاى جنوبينك كافرستان مملكتنده و (ليتانو) نك ۳۲۰ كيلومتره شمال شرقيسنده بر قصبه اولوب، ۱۶۰۰۰ اهاليسى واردر.

كوزل حصار { آيدين قصبەسنك اسكى اسميدر. [«آيدين» ماده‌سنه مراجعت.] — ۴ثمن قربنده دخى بو اسمله بر كوچك قصبه وقلعه اولوب، ظن اولنديغنه كوره (تمنوس) شهر قديمنك محلندەدر.

كوس اووه { قوصوه اسمنك اسكى تلفظ عثمانيەده مستعمل املاسيدر.

كوستاو { (Gustave) بو اسمله اسوجده ٤ حكمدار كلمشدر:

برنجيسى (كوستاو واصه) دينمكله معروف اولوب، ۱۴۹۶ ده طوغمش، و ۱۵۶۰ ده وفات ايتمشدر. اسوج زادكانندن (اريق واصه) نك اوغلى اولوب، دانيمارقه قرالى ايكنجى قريستيانك اسوجدن آلديغى رهنلر ميانده بولنمش؛ وبرمدت اسير قالدقدن صكره، ۱۵۱۹ ده فرار ايدوب، بر خيلى زمان كويليلر اورتەسنده مجهول بر حالده ياشادقدن صكره، وطننى اجنبيلرك تسلطندن قورتارمق نيتنى اظهارله، اطرافنه برچوق عونه طوپلايوب، ۱۵۲۳ ده استوقهولمك اوزرينه هجوم ايتمش؛ و شهرى ضبط ايتديكنى متعاقب، قرالق تختنه اجلاس اولنەرق، دول اجنبيه ايله مناسبات دوستانەيى تأكيدله، بر طاقم نظامات و قوانين وضع، و پروتستان مذهبنى رسماً قبول و نشر ايتمش؛ وفتوليك پاپاسلريله، ايكنجى قريستيانك چيقاردقلرى غوائلى دفع ايله، زراعت وتجارت وصنايعك ترقيسنه ومكاتب عموميەنك تكثيرينه خدمت ايتمش؛ و۱۵۶۰ تاريخنده، ۶۴ ياشنده اولديغى حالده، اوغلنى يرينه اقعادله، فراغت ايدوب، اوچ آى صكره وفات ايتمشدر.

— ايكنجيسى (كوستاوآدولف) دينمكله و«بيوك» عنوانيله معروف اولوب، ۱۵۹۴ ده طوغمش؛ و۱۶۱۱ ده پدرى طقوزنجى شارله خلف اولوب، او صرەده اسوج دولتى دانيمارقه وروسيه ولهستانله محاربەده بولنمغله، كنديسى دانيمارقه وروسيه ايله عقد مصالحه ايدەرك، لهليلرى ايكى بيوك محاربەده كلياً مغلوب ايتمش؛ وايمپراطور فرديناندە قارشى آلمانيانك پروتستان پرنسلريله عقد اتفاق ايله، بولنرك باشنه كچوب، ۱۶۳۱ ده ليپسيغده بيوك بر مظفريتەه نائل اولمش؛ وبر سنه صكره (لوجن) ده بر ايكنجى غالبيت قازانمش ايسەده، اثناى حربده مقتول اولمشدر. بومحاربالله مشغول اولمغله برابر، صنايع وتجارت ومعارفك

ترقیسنه دخی بیوك خدمتلر ایتمشدر. قیزی (قریستینه) خانی اولمشدر.

— اوچنجیسی ١٧٤٦ ده طوغوب، ١٧٧١ ده پدری (آدولف فردریق) ه خلف اولمش؛ و زادکان ایله سناتونك غصب ایتمش اولدقلری حقوق ونفوذی استرداد ایتمك اوزره، یکی بر قانون اساسی وضع ایدهرك، تبعه‌سنه قبول ایتدیرمش ایسه‌ده، بعده زادکان طائفه‌سی روسیه‌نك تشویقیله عصیان ایدوب، صاحب ترجمه روسیه ایله ایتدیکی محاربهٔ بحریه‌ده مغلوب اولدیغی حالده، دانیمارقه دخی روسیه ایله برلشمش ایسه‌ده، انکلتره وپروسیه وفلمنك دولتلرینك توسطیله دانیمارقه بیطرف براغلمغه، کوستاو روسلری مغلوب، وعقد معاهده‌یه مجبور ایتمشدی. مؤخراً مقتول اولمشدر. بودخی علوم وصناعیه خدمت ایدوب، استوقهولم آقادمیاسنی تأسیس، وموزه‌سنی توسیع ایتمشدر. بعض آثار قلمیه‌سی‌ده واردر.

— دردنجیسی ١٧٧٨ ده طوغوب، پدری اوچنجی کوستاوك قتلی اوزرینه، ١٧٩٢ ده، عمی سودرمانیه دوقه‌سنك وصایتیله، تخته چکمش؛ وزمانده روسیه فینلاندیه‌یی ضبط ایتدیکی کبی، کوجندیرمش اولدیغی فرانسه دخی بعض یرلرینی ضبطایتمش؛ وکندیسنك بعض تشبثات ومعاملاتندن طولایی ١٨٠٩ ده یرینه عمی مرقوم سودرمانیه دوقه‌سی اون اوچنجی شارل نامیله یرینه کچدی. کوستاو ایسه تبدیل نام ایله ممالك اجنبیه‌ده یاشایوب، ١٨٣٧ ده وفات ایتمشدر.

کوستاویا { (Gustavia) آمریقاده‌کی کوچك آنتیل جزایرندن فرانسه‌یه تابع (سنت بارتلمی) جزیره‌سنك مرکزی بر قصبه وسربست اسکله اولوب، جزیره‌نك ساحل غربیسنده واقع و١٠٠٠ اهالیی جامعدر.

کوستره { آنقره ولایتنك قیصریه سنجاغنده دوه‌لو قضاسنه تابع بر ناحیه اولوب، ٣٢ قریه‌دن مرکبدر.

کوستنجه { (Konstanitza) رومانیه‌نك دوبریجه خطه‌سنده وبکرشك ٢١٠ کیلومتره شرقنده اولهرق قره دکیز ساحلنده سنجاق مرکزی بر قصبه واسکله اولوب، ٥٠٠٠ اهالیسی، صیغ وطار لیمانی وایشلك تجارتی واردر. ٦٣ کیلومتره طولنده بر دمیر یول خطی بو اسکله‌یی طونه کنارنده‌کی (چرناووده) یه ربط ایدوب، اورادن برکویری ایله اقلاقه امراری متصوردر. بو قصبه (تومی) شهر قدیمی محلنده بولنیور، که مشهور (اوید) ك منفاسی بولنمشدر. بعده رومالیلر (قونستانیه) اسمیله بر تجارتخانه تأسیس ایتمشلردی، که شمدیکی اسمی بوندن محرفدر.

— سنجاغی دوبریجه‌نك نصف جنوبیسندن عبارت اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٦٠٥١ مربع کیلومتره واهالیسی ٣٣٢٣٥ کشیدر، که بونلردن ١٤٠٣٩ ی ترك وتاتار، ٩٨٥٤ ی بلغار، ٨٩٧٧ رومان و٣٦٦ سی روم واسرائیلی وارمنیدر.

کوستندیل { (Kustendil) بلغارستانك صوفیه سنجاغنده وصوفیه‌نك ٧٠ کیلومتره جنوب غربیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٤٣٨٠ اهالیسی واردر.

کوسم والده { (ماهپیکر) جنتمکان سلطان احمدخان اولك قادینلرندندر. حسن و جمال وعقل و درایتیله مشار الیهك زمانده شهرت بولمش ایدی. یکی جامع شریفك اساسنی بو خاتون وضع ایتدیکی کبی، اسکدار ده‌کی چینیلی جامع دخی جمله خیراتندن اولوب، والده خانی دینلن جسیم خان دخی جامع شریف مذکوره موقوف اولق اوزره، کندیلری طرفندن بنا ایتدیرلمشدر.

کوسه میخال { (میخال غازی) مشاهیر غزاتدن اولوب، دولت علیهٔ عثمانیه‌نك قوتنه پك چوق خدمتی سبق ایتمشدر. کشیش طاغی اتکنده واقع (خرمن قیا) نامه‌سنك دره‌سی اولوب، ارطغرل غازینك حیاتنده برادری کوندوزآلپ ایله برلکده این اوکی دره بکنك یانده مسافر ایکن، اسکیشهر دره بکیله صاحب ترجمه عثمان غازی‌یی طوتمغه کلدکارنده، کوسه میخال عثمان غازینك الینه اسیر

دوشمش واو وقتدن غازیء مشارالیهه فوق العاده بر محبت پیدا ایدوب، مؤخراً او جوارلرِ خرستیان دره بکاری عثمان خانه خیر انت ایتمك مقصدیله، کندیسنی دعوت ایتدکلرنده، کوسه میخال بونلرك نیت خیانتکارانه لرندن غازیء نامداری خبردار ایتمش؛ ودها صکره لری سقاریه وادیسنده کوینك ومدرنی ایله سائر بعض یرلری ضبط ایتمسنه معاونت ایلمش ایدی. ٧٠٨ تاریخنده دین اسلامی قبول ایله، بسبتون عثمان غازینك تحت اطاعتنه کیروب، فیمابعد دولت عثمانیه‌نك ترقی و توسعنه وسلطان اورخان غازینك بروسه‌یی فتح ایتمسنه وسائر فتوحاتنه کلی یاردیم ایتمش؛ و اولاد واحفادی عصرلرجه، اورنوس بك زاده‌لرکبی، دولتك اك متین رجالندن بولنوب، بیوك مناصبه کچمش؛ وکایتلی وقفلر براقه‌رق، بر چوق خیرات وجوده کتیرمشلردر. صاحب ترجمه بعد الاهتدا دخی تبدیل نام ایتمیوب، اسکی اسمیله شهرت بولمشدر.

کوشان { اقصای بلاد ترکده بر قصبه اولوب، صاحبینك وقتیله ترك ملوکنك اك قوتلیسی بولنمش اولدیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

کوشك { آیدن ولایت و سنجاغنده مرکز لوایه ملحق بر ناحیه اولوب، ١٧ قریه‌دن مرکبدر.

کوفا { هرات نواحیسندن (باذغیس) ده بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

کوفان { کوفه شهرینك نام دیکری ویا جوارلرینك اسمی ایدی.

کوفن { خراسانده ابیوردن ٦ فرسخلق مسافه‌ده بر قصبه اولوب، مأمون خلیفه زمانده عبد الله بن طاهر طرفندن بنا اولنمشدی.

کوفه { عراق عربك اك مشهور شهرلرندن اولوب، بغدادك ١٥٠ کیلومتره جنوبنده و نجفك ٢ کیلومتره شرقنده اولهرق فراتدن آریلان بر جدولك اوزرنده واقع ایدی. بو شهر حضرت عمر بن الخطاب (رضه) زمانده وقادسیه مظفریتندن صکره اولهرق بصره ایله بر سنه‌ده یعنی ١٧ نجی سال هجریده سعد بن ابی وقاص (رضه) طرفندن اعمار، ومسجدیله دار الامارتی بنا اولنمشدی. فضائلی حقنده پك چوق روایات بولنان کوفه جامعی مداین وطیسفون کبی مدن عظیمه وشهیره خرابه‌لرندن منقول مرمر وسماق ستونلرله مزین اولوب، بعده عبید الله بن زیاد وحجاج بن یوسف طرفندن دخی تعمیر اولنمشدی. بو جامع حضرت علی المرتضی (رضه) افندمزك محل شهادتلریدر. حضرت مشار الیه ایله سبط مکرم امام حسن (رضه) ك زمان خلافتلرنده کوفه دار الخلافه اولوب، بعده بنی امیه زمانده عراقك مرکز حکومتی وخلافت عباسیه زمانده علوم عربیه‌نك اك پارلاق مرکزی بولنمش؛ وصکره خراب اولمشدر. شمدیکی حالده خرابه‌لری وبو ویرانه‌لرك ایچنده فقیرانه برکوی اولوب، قریبنده نجف وکربلا معموره‌لری پیدا اولمشدر. کوفه‌نك تأسیسندن اول اورالرده (حیره) و (انبار) بولنیوردی. جغرافیون عربك بیانه کوره دردنجی قرن هجری اوائلنده کوفه‌ده ٨٠٠٠٠ خانه یعنی تقریباً ٤٠٠٠٠٠ اهالی وار ایدی. ادبیات عربیه‌ده کوفه لیلرك بصره لیلره قارشی بر مذهب مخصوصلری اولدیغی وبو شهرده پك چوق نحاة ولغویون وادبا وشعرا یتیشدیکی معلومدر. خط کوفی دینمکله معروف خط قدیم دخی بو شهره نسبتله تسمیه اولنمشدر.

کوك ایرماق { قسطمونی ولایتنده بر نهر در، که القاز طاغنك شمالی اتکندن نبعاتله، شرق شمالیه طوغری جریان ایده‌رك، قسطمونی شهری یاننده کچن چایی دخی اخذ ایتدکدن صکره، شرق جنوبیه طوغری دو. نه‌رك، ولایتك حدود شرقیه‌سنده قزیل ایرماغه دوکیلور.

کوکب { فرس شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (میرزا مهدیء مازندرانی) نادر شاهك منشیسی اولوب، سفارتله استانبوله اعزام اولنمش؛ وعودتنده بغداده وصولنده نادر شاهك اضمحلالنی خبر آلمغله، کوشهٔ انزوایه چکلمش ایدی. «درهٔ

نادره» و «نادرنامه» عنوانلریله ایکی منظومه‌سی واردر. شو بیت اونکدر:

ز شوق عشق تسکین دل بیتاب خود کردم
ز آتش چارهٔ بیتابیٔ سیماب خود کردم

— ایکنجیسی (محمد یحیی علی بن شیخ طالب) هندستانك کاکور قصبه‌سندن اولوب، ۱۲۵۶ ده وفات ایتمشدر. شو مقطع اونکدر:

بکلزار جهان از رشك خالی نیست کس کوکب
که اشك از دیدهٔ شبنم روان شد کل چوخندان شد

کوکب (درویش محمد) مشاهیر خطاطیندن وحافظ عثمانك شاگردانندن اولوب، خطوط سته تحریرنده مهارتی وار ایدی. ۱۱۴۹ ده وفات ایتمشدر.

کوکب طبریه قصبه‌سی اوستنده بولنان طاغك اوزرنده اردن وادیسنه حاکم برقلعه اولوب، صلاح الدین ایوبی طرفندن فتح وهدم اولنمشدی.

کوکبان یمن ولایتنك صنعا سنجاغنده وصنعانك غرب شمال جهتنده بر قضا اولوب، مرکزی صنعایه ۱۵ ساعتلق مسافه‌ده واقع و ۲۵۰۰ قدر اهالی ایله کوزل بر جامع شریفی و ۶ مسجد ایله ۵۰ قدر دکانی حاوی اولان (طویله) قصبه‌سیدر. قضا محویت وشبام اسملریله ۲ ناحیه‌یی حاوی اولوب، بونلرك مرکزلری دها بیوکدر. قضا جبل سرانك اوستنده وبحر احمر مائله‌سنده واقع اولوب، بحر مذکوره دوکلمك اوزره غربه طوغری آقار بر قاچ چایی واردر. ارتفاعنه مبنی هواسی معتدل و طوپراغی منبت اولمغله، یمنك اك معمور برلرندن اولوب، ۹۵۰۰۰ اهالیی و بونلر میانسنده ۲۵۰۰ قدر اسرائیلی نفوسی حاویدر. اهالیسی وفرت ذکا وفطانتله متصف اولوب، حدیده طریقیله تجارت ایتمه‌ده مهارتلری واردر؛ وبر طاقملری زراعتله اشتغال ایدرلر. محصولاتی: بغدای، آرپه، دوره، مصر، بقله، مرجمك، قهوه وسائره ایله میوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر. حیوانات اهلیه‌سی اورکوجلی صیغیر، قیون، دوه، آت، مرکب وطبور بیتیه‌دن؛ وحیوانات وحشیه‌سی: جیلان، بیان‌کیسی، طاوشان، تیلکی، صاکسار، میمون وطیور مختلفه‌دن عبارتدر. قفسده بلبل کبی اوتر بر جنس سرچه دخی واردر. اصل کوکبان قضا داخلنده واقع برطاغك اسمی اولوب، بو طاغك اوستنده (قلعهٔ کوکبان) اسمیله قدیم برقلعه دخی واردر، که ایچنده برقشله دخی یاپلمشدر. اسکی تاریخلرده کوکباندہ پك بیوك وپك مصنع بر قصر بولندیغی واوستنده‌کی ذی‌قیمت احجارك ضیاء شمسك انعکاسیله پارلامسندن (کوکبان) تسمیه اولندیغی مذکوردر.

کوکبی فرس شعراسندن اولوب، بخارا لیدر. فن موسیقیده دخی مهارتی وار ایدی. شو رباعی جملهٔ اشعارندندر:

کر یار شبی بادکران سیر کند
وز کوی صلاح رو سوی دیر کند
غم نیست دلا چویار بیمهر ووفاست
با ماچه وفا کردکه باغیر کند

کوکجه آغاج قسطمونی ولایت وسنجاغنك (طاشکوپری) قضاسنده بر ناحیه اولوب، ۳۳ قریه‌دن مرکبدر.

کوکجه طاغ خداوندکار ولایتنك بروسه سنجاغنده اطرانوس قضاسنه تابع بر ناحیه اولوب، قضانك جهت جنوبیه‌سنده واقعدر. شمالدن جنوبه بویی ۱۶ و شرقدن غربه اکی ۱۲ ساعت اولوب، ۴۲ قریه‌یی حاوی و ۴۹۰۰ اهالی ایله مسکوندر. مرکزی (اینه قوللر) قریه‌سی اولوب، هواسی لطیف ومیاه جاریه‌سی بول ولذیذدر. مرعا واورمانلری چوقدر. محصولاتی ذخایر متنوعه‌دن عبارت اولوب، میوه وسبزه‌سی یوقدر. بر قاچ پرنده میاه معدنیه وایلیجه‌لری واردر. ناحیه داخلنده ۴۳ جامع، ۲ مدرسه و۳۳ مکتب موجوددر.

کوکجه کول (وارمنیجه سوانغه Sévanga) قافقاسیه‌ده اربوان ایالتنك یکی بایزید قضاسنده ۴۰°۹′ ایله ۴۰°۳۷′ عرض شمالی و ۴۲°۴۱′ ایله ۴۳°۲۲′ طول شرقی آره لرنده برکول اولوب، بویی ۷۱ واك کنیش برنده اکی ۲۷ کیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ۱۳۹۳ مربع کیلومتره‌در. سطحی حذای بحردن ۱۹۳۲ متره یوکسك اولوب، دربنلکی ۱۱۰ متره‌یه قدر واریر. هر طرفدن یوکسك جبال برکانیه ایله محاط اولوب، جنوب وشرق طرفنده کیلرك ذروه‌

لری ٣٤٠٠ مترەیه قدر چیقار. ایچنه بر چوق چایلر دوکیلور، فضلهٔ میاهی شمال غربی کوشه‌سندن (زنکه) ویا (سوان) اسمیله چیقوب، آراس نهرینه دوکیلور. صوبی آغردر. ایچنده بنه (سوان) اسمیله بر کوچك آطه واردر. ساحل غربیسی قربنده بایزید قصبه‌سی بولنیور.

کوچکای { قافقاسیه‌نك شیروان خطه‌سنده بر نهردر، که قافقاس سلسله‌سنه مربوط بابا طاغندن نبعانله، جنوبه طوغری آقه‌رق، (کور) ایرماغنه دوکیلور. — مذکور چایك اوزرنده بو اسمله قضا مرکزی بر قصبه‌دخی واردر.

کوکرجینلك { بیغا سنجاغنده وبیغا قربنده بر کوچك قصبه اولوب، ٨٣١ تاریخنده سلطان مراد خان ثانی طرفندن فتح اولنمشدی.

کوکسون { حلب ولایتنده مرعش سنجاغنك اندرین قضاسنده ومرعشك ٨٠ کیلومتره غرب شمالیسنده وواسع بر اووه کنارنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ناحیه‌سی ١٩ قریه‌دن مرکبدر. کوکسون اووه‌سنده ٩٢١ تاریخنده سنان پاشا علاء الدوله‌یی مغلوب وقتل ایدوب، ذوالقدریه دولتنه ختام ویرمشیدی.

کوکصو { آطنه ولایتنك ایچ ایل سنجاغنده بر نهردر، که ولایتك حدودینی آیران بوغا سلسلهٔ جبالندن نبعانله، سنجاغك بوینجه شرقه طوغری آقه‌رق، وصولدن بر چوق انهار آله‌رق، سلفکه اووه‌سنه دوشر، و بو قصبه‌نك یاننده جریانله، آق دکیزه دوکیلور. مجراسنك بویی ٢٠٠ کیلومتره‌یی متجاوزدر.

— بو اسمله استانبولده بوغاز ایچنك آناطولی یاقه‌سنده وآناطولی حصاری اتصالنده دخی بر کوچك دره اولوب، کنارلری یازین مسیره اتخاذ اولنور؛ وادیسنده بر طوغله وکرمیت فابریقه‌سی واردر.

کوك نور { (Koukou-Nor) [« قوقو - نور » ماده‌سنه مراجعت.]

کوکو { جغرافیون عرب آثارنده سودان وسطیده بورنو مملکتنك مرکزی اولان (قوقه) شهرینه ویریلن اسمدر. [« قوقه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

گوکیلی { سلانیك ولایت وسنجاغنده وسلانیکدن ٦٥ کیلومتره قدر شمال غربیسنده اوله‌رق واردار مجراسنك ساحل غربیسی قربنده ودمیر یول خطی اوزرنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٣٠٠٠ اهالیسی، ٢٤٨ دکانی، ٢٢ مغازه‌سی، ٨ خانی، ٢ جامعی، بر مدرسه‌سی، ذکور واناثه مخصوص ٢ اسلام، ٢ روم و٢ بلغار مکتبی واردر.

— کوکیلی قضاسی شمال غربی جهتندن تکوش، شمال شرقی طرفندن استروجه، شرقاً طویران، جنوباً وجنوب غربی جانبندن دخی یکیجه وودینه قضالریله محاط اولدیغی حالده، ٥٧ قریه‌دن مرکبدر. اهالیسنك مقداری حقنده بر کونه قیده دسترس اوله‌مدق. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، واردار وادیسنده اووه‌لری وسائر طرفلرنده دخی منبت بایر ووادیلری واردر. واردار ایرماغی قضایی شق ایدوب، صاغدن قضانك طاغلرندن اینن واراضیسنی سق ایدن بر قاچ چای آلیر. محصولاتی: بغدای، آرپه، یولاف، چاودار، دعر، سیسام وسائر حبوباته، پاموق، توتون ومیوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر. اهالی ایپك بوجکی بسلیوب، خیلی مقدار قوزه چیقاریرلر. اورمانلری احتیاجات محلیه‌یه کوره اولوب، مرعالری چوقدر، واهالیسی خیلی مقدار قیون، صیغیر وسائر حیوانات اهلیه بسلرلر. صنایع محلیه باشلیجه ایپکجیلك وعباجیلقدن عبارت اولوب، کلیتلی عبا اخراجیله مشهور اولان (میا طاغی) بوقضاده‌در. سنوی بر ملیون مترەیه قریب عبا بایلوب، روم ایلینك سائر طرفلرینه وآناطولی‌یه اخراج، ومحلنده مترەسی ٣ غروشه فروخت اولنور. قوزه‌نك حاصلات سنویه‌سی ٣٠٠٠٠٠، وتوتون ١٠٠٠٠٠ قیه رادەلرنده‌در. قضانك وارداتی ٣٠٠٠٠ لیرایه قریبدر. دمیریول مناسبتله تجارتی ایشلکدر. بر قاچ سنه اوله کلنجه‌یه قدر بو قضا طویران قضاسنه ملحق بر ناحیه صورتنده اداره اولنوردی.

کول { قسطمونی ولایت وسنجاغنك مرکز قضاسنه تابع بر ناحیه اولوب، ٥٩ قریه‌دن مرکبدر.

كولان { بلاد ترك حدودنده كوزل بر كوچك قصبه اولديغى ياقوت‌حموى بيان ايديور.

كول بازارى { خداوندكار ولايتنك ار. طغرل سنجاغنده مركز لوا قضاسنه ملحق بر ناحيه اولوب، بيله‌جك شرق جهتنده واقع و ۷۱ قريه‌دن مركبدر. اهاليسى ۲۰۶ ۱٤ كشى اولوب، ۳٦۱۰ى خرستيان وقصورى كاملاً مسلمدر. شرقدن غربه بويى ۱۳ وشمالدن جنوبه اكى ۱۱ ساعت اولوب، اراضيسى آز عارضه‌لى وكوزل مرعالرى حاويدر. محصولاتى: ذخاير متنوعه ايله پاموق، آفيون، اوزوم وسائر ميوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر. خيلى مقدار ايپك قوزه‌سى‌ده چيقار. مركز ناحيه‌ده مخال غازينك جامع شريفى وبتون ناحيه‌ده ٦۰ جامع، ٥۷ مكتب، ۳ مدرسه، ۳ كليسا، ۲۸ دكان، ٤ خان، برحمام وبر ايليجه موجوددر. ناحيه‌يه اسمنى قزانديران كولده اوردك صيد اولنور.

كولحصار { قونيه ولايتنك بوردور سنجاغنه تابع تفنى قضاسنده و ولايتك حدود غربيه‌سى قرينده كوچك بركولك ساحل شرقيسنده ناحيه مركزى بر كوچك قصبه اولوب، ناحيه‌سى ۱۵ قريه‌دن مركبدر. كولك طول وعرضى بر ساعتلق مسافه‌در.

كولك { آطنه ولايت وسنجاغنك طرسوس قضاسنده و ولايتك قونيه ولايتى جهتندن حدودينى تشكيل ايدن بوغا سلسلهٔ جبالنده بر بوغاز اولوب، مذكور سلسلهٔ جبالك او جهتده يكتا قيوسى حكمنده اولديغى حالده، ايكى جهتى صرب وبوكسك قيالردن عبارت طار برگيد اولمغله، سوق الجيش نقطهٔ نظرنجه بيوك اهميتى واردر. مدخلنده خراب بر قلعه‌سى ومصرلى ابراهيم پاشانك پايدرمش اولديغى بعض استحكامات بولنيور. — بوغازك مدخلنده بو اسمله ناحيه مركزى بر قريه دخى بولنوب، ناحيه‌سى ۳۷ قريه‌دن مركبدر.

كومبرلاند { (Cumberland) نفس انكلتره‌نك شمال غربى كوشه‌سنده وابر. لانده دكزى ساحلنده اولەرق اسقوچيه حدودنده بر قونتاق اولوب، بويى ۱۱۵ واكى ٦۵ كيلومتره اولديغى حالده، ۲۲۱ ۰۰۰ اهالى ايله مسكوندر. مركزى (قارليسله) در. اراضيسى عارضه‌لى اولوب، شايان تصوير يرلرى چوقدر. هواسى صاغلام ايسه‌ده، رطوبتى زياده‌در. قورشون وكومور معدنلرى ودكرمن طاشى اوجاقلرى واردر. صنايعى پك ايلرى دكلدر. قديماً كات افوامندن (كومبر) قوميله مسكون بولنديغندن، بو اسمله تسميه اولنمشدر.

— بو اسمله آمريقاى شماليده دخى بر چوق يرلر واردر. ازآن جمله كنتوكى وتنسه جمهوريتلرينى شق ايله (اوهيو) نهرينه دوكيلور بر نهر واردر، كه مجراسى ۸۰۰ كيلومتره اوزونلغنده‌در.

كومبينن { (Gumbinnen) پروسيه‌نك شرق پروسيه ايالتنده وقونيغسبرغنك ۱۰۵ كيلومتره شرقنده برنسلك مركزى برقصبه اولوب، ۹۰۰۰ اهاليسى، مكتب اعداديسى، فن معمارى وفن قباله مكتبلرى وچوخه، فانله، اسپرتو وسائره فابريقه‌لرى واردر. — برنسلكنك شمالدن جنوبه بويى ۲۲۰ كيلومتره واهاليسى ٦۰۰۰۰۰ كشيدر.

كومُلجِنه { ادرنه ولايتنده وادرنه‌نك ۱٤۵ كيلومتره غرب جنوبيسنده وآطه‌لر دكزنده‌كى بورى كول كورفزى ساحلندن ۲۵ كيلومتره ايچريده اولەرق قره‌جه صوكنارنده واقع سنجاق مركزى بر قصبه اولوب، ۵٦۰ ۱۳ اهاليسى، ۱۰ جامع شريفى، ۱۵ مسجدى، ايكى روم وبر ارمنى كليساسى، بر حاوره‌سى، ٤ مدرسه‌سى، بركوچك كتبخانه‌سى، ۲ تكيه‌سى، ٤ تربه‌سى، اعدادئ ملكيسى، مكتب ابتدائيسى، ۱۰ صبيان مكتبى، روملره وسائر جماعات غيرمسلمه‌يه مخصوص مكتبلرى، عمومى باغچه‌سى، ياريم كاركير كوپريسى، ۲ اون فابريقه‌سى، سنه‌ده بر قوريلوب بش كون دوام ايدر حيوانات پنايرى، اطرافده بر قاچ مسيره‌سى، باغ وباغچه‌لرى، بلديه‌يه عائد بر غربا خسته‌خانه‌سى، اسكى بر قلعه‌سى و۱۲۵ چشمه‌سى واردر. اسكله‌سى (قره‌آغاج) اولوب، دده آغاجدن سلانيكه تمديد اولنان دمير يول خطى دخى كوملجنه‌نك يانندن كچمكله، تجارتنى بر قات دها تزييد ايتمشدر. كوملجنه خداوندكار غازى

زمانـنده اورنوس بك معرفتيله فتح اولنـه‌رق، مشارالیهك بعض اوقافی‌ده واردر.

— کوملجنه قضاسی سنجاغك شرق جنوبی قسمندن عبارت اولوب، شرقاً دده آغاج سنجاغیله، شمالاً سلطان یری، غرباً داری دره واسکچه قضالریله، جنوباً دخی آطه‌لر دکزیله محدوددر. شابخانه، مارونیه، قراء جدید، یاصی، شیخ جمعه، کیرلی، چقال اسملریله ۷ ناحیه و۲۸۷ قریه‌دن مرکب اولوب، ۲۱۸ ۶۹ اهالیسی واردر. قضانك شمال وشرق جهتلری طاغلق اولوب، قارلی طاغله طوقاجق، قزیل یایله، شابخانه، کلبك وکلیکلو طاغلری بولنیور. ساحله طوغری اراضیسی انحطاط ایدوب، کوزل باير واووه‌لر تشکل ایدیور. مذکور طاغلردن مرکزك یاننـدن کچن قره‌جه صو ایله شرق جهتنده یاردیملی دره ودیکر بر قاچ کوچك چای اینوب، اراضیسی سقی ایدر. طوپراغی منبت اولوب، محصولات و سائر احوالی زیرده سنجاغك تعریفی صره‌سنده بیان اولنمشدر.

کوملجنه { سنجاغی ادرنه ولایتی ترکیب ایدن ٦ سنجاغك یری و اك غربیسی اولوب، شرقاً دده آغاج، شرق شمالی طرفندن ادرنه سنجاقلریله، شمالاً شرق روم ایلی ایله، غرباً سلانیك ولایتیله، جنوباً دخی آطه‌لر دکزیله محاط ومحدوددر. کوملجنه، سلطان یری، اخی جابی، روبجوز، اکری دره، داربدره واسکچه اسملریله ۷ قضایه منقسم اولدیغی حالده، یالکز ایکیسی موظف وقصوری فخری مدیرلره اداره اولنور ۳۳ ناحیه و۷۰٤ قریه‌یی حاویدر. اهالیسی ۲٤۵ ۰۷۲ کشی اولوب، بونلردن ۲۰٦۹۱٤ ی یعنی قسم کلیسی مسلم، ۲٤۱ ۱۵ ی روم، ٦۷۱ ۲۰ ی بلغار، ۳٦۰ ی ارمنی ۳۳۹ ی اسرائیلی، ۹۱۲ سی چنکانه و۲۳۵ ی اجنبیدر. اراضیسی عارضه‌لی ومختلف اولوب، غرب شمالی جهتنده دسپوط طاغی، حدود شمالیه‌سنده قره بالقان، وسطلرنده‌ده قارلی طاغ و سائر جبال بو. لندیغی کبی، ساحله قرب برلری دخی منحط واووه. لقدر. طاغلرك آره‌لرنده‌ده کوزل وادیلر وبعض طار اووه‌لر واردر. بیوك انهاری اولیوب، یالکز قره صو (ونام دیکرله مسته) ایرماغی حدود غربیه‌سنی تشکیل ایدیور. سائر میاه جاریه‌سی اوفق چای و دره‌لردن عبارت اولوب، بونلردن شمال جهتنده کیلر مربعه تابع آرده نهرینه و جنوبده کیلر طوغریدن آطه‌لر دکزینه دوکیلور. سواحلی خیلی کیرینتیلی چیقنتیلی اولوب، اورته جهتنده (بوری کولی) تعبیر اولنور بر بیوك قوی بولنیور، که قره‌لرك ایچنه خیلی ایلری به‌قدر ممتد اولیورسه‌ده، صیغ وکنارلری بطاقلق اولوب، هوایی عفونتلیدیر. بور. بوسبیدن او جوارلرده‌کی برلرك هواسی آغر وصیتمه‌لی اولوب، شرقی جهتنده‌کی سواحل ایله طاغلق برلرینك هواسی ایسه بك لطیف وصاغلامدر. طوپراغی منبت اولوب، مزروع و قابل زراعت اراضیسی بربچق ملیون دونمدن زیاده‌جه وباغلری ۱۲ ۰۰۰ دونمه قریبدر. محصولاتی: بغدای، آرپه، بولاف، چاودار، مصر، داری، بورچق، سیسام، قیلوجه، فصولیه، مرجمك، نخود، بقله، بزلیه، پتاته، تونون، یاموق، کتن، سپورکه، زیتون وسبزه ومیوه‌لرك انواعندن عبارت اولوب، ذخایرینك مجموعی سنوی ۲ ملیون کیله‌دن زیاده‌یه بالغ اولور. اوزومدن کلیتلی شراب یاپیلوب، محلنده صرف وجوارلره دخی اخراج اولنور. اورمانلری ۷۷ قطعه وجمعاً ۲۱۳ ۸٤۵ دونمدن عبارت اولوب، میشه، چام، قاین، کولکن، دیش بوداق، قره آغاج وسائر اشجاری حاویدرلر. بونلردن اودون قطع وکمور اعمال اولندقدن بشقه، بر خیلی مقدار کراسته دخی کسیلیور. بر آنتیمون وبر باقرمعدنی اخراج اولنمقده اولوب، سیملی قورشون، منغانز، چنقو، قروم وسائر معدنلری‌ده وار ایسه‌ده، هنوز اخراج اولنمامقده‌در. حیوانات اهلیه‌سی تقریباً ۴۴۵ ۰۰۰ قیون، ۳۲۳ ۰۰۰ کچی، ۶۵ ۰۰۰ صیغیر، ۵ ۰۰۰ خرکله، ۸۰۰۰ بیکیر، ۹۵۰۰ استر، ۷۵۰ دوه، ٦۰۰۰ مرکب و سائره‌دن عبارتدر. اهالی ایپك بوجکی دخی پتشدیروب، خیلی مقدار قوزه چیقاریرلر. ممولات صناعیه عبا، شیاق، کلیم، سجاده، خانه، یاصدیق ودوشمه‌لك ایله سختیان وسائره‌دن عبارتدر. اك کثرتلی اخراجاتی و مدار تجارتی ایسه تونون اولوب، بو محصولك جنسی کوزل ومقداری کلیتلی اولمغله، هر طرفه سوق اولنور. دده آغاجندن

سلایکه تمدید اولنان دمیر یول خطی سنجاغی شرقدن غربه شرق ایتمکله، تجارت و معموریتی تزبیدایتمکده‌در. داخل لواده ۵۷۵ جامع‌شریف، ۳۵٤ مسجد، ۷۳ کلیسا ومناستر، ۵۰ مدرسه، ۱ عمارنخانه، ۱ کتبخانه ۷۱۶ مکتب، ۲ خسته‌خانه، ۲۷۸۸ دکان ومغازه، ۱٤۶ خان وهوتل، ۶ حمام، ۸ اون فابریقه‌سی، ۱۰۸۹ دکرمن، ۲ دباغخانه، ۱۱۹ فرون، ۱ ملحه، ۷۹ عباطولانی، ۱۶ صابونخانه، ۱۰۱ تخته بیچقیسی، ۶۸ کوبری، ۵۱۳۹ چشمه، ۱۳ تکیه وزاویه، ۲۱ تربه وبر چوق خرابه‌لر وآثار عتیقه موجوددر. بو سنجاق ۱۲۹۵ ده تشکیل اولنمشدر. سنجاغك واردات سنویه‌سی ۱۵۰ ۰۰۰ ومصارف محلیه ۲۹ ۰۰۰ لیرا رادەلرندەدر.

کومور { (Gœmœr) مجارستانده تیسه نهرینك اوته‌سنده بر ایالت اولوب، بویی ۹۹ واکی ۷۰ کیلومتره اولدیغی حالده، ۲۲۲ ۰۰۰ اهالی ایله مسکوندر. مرکزی (غروس استفلدروف)در. اراضیسی باشلیجه طاغلق واورمانلق اولوب، هواسی سرینجه‌در. باشلیجه محصولاتی: کتان، اوزوم، تونون وآز مقداردە ذخاردن عبارتدر. حیوانات اهلیه‌سی چوقدر. دمیری مشهور وشراب اخراجاتی زیاده‌در.

کومورن { (Kœmœrn) مجارستانده پرسبورغك ۷۵ کیلومتره جنوبنده وطونه‌نك اورته‌سنده بر آطه‌نك اوزرنده واقع ایالت مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۹ ۰۰۰ اهالیسی، متین قلعه‌سی، مکتب اعدادیسی، منسوجات فابریقه‌لری، دباغخانه‌لری، ذخیره و کراسته و شراب تجارتی وصید ماهیسی واردر. جنتمکان سلطان سلیمان خان دورنده فتح اولنوب، بعده بر دها ضبط اولنمشدی. — ایالتنك بویی ۶۵ واکی ٤٤ کیلومتره اولوب، ۱۵۰ ۰۰۰ اهالی ایله مسکوندر.

کومین { کرمانده بر قصبه اولدیغنی اصطخری بیان ایدیور.

کونان { خداوندکار ولایتنك قره‌سی سنجاغنده وبالیکسرینك ۶۰ کیلومتره شمال غربیسنده اولەرق مرمره ساحلندن ۲۲ کیلومتره‌لك مسافده وهمنامی اولان چایك اوزرنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۶۸۰ ی روم وقصوری مسلم اولق اوزره، ۵۳۷۰ اهالیسی، ۱۵ جامع شریفی، ۲ مدرسه‌سی، رشدیه مکتبی، بر کلیسای، برحمامی، ٤ خانی، ۷۰ دکانی، ۵ مغازه‌سی، ۱۲ فرونی وقصبه‌نك ۷ کیلومتره جنوب شرقیسنده مشهور برکوکوردلی ایلجه‌سی واردر.

— کونان قضاسی ولایت وسنجاغك منتهای شمال غربیسنده واقع اولوب، شرقاً باندیرمه، جنوباً نفس بالیکسری قضالریله، غرباً بیغا سنجاغیله، شمالاً دخی مرمره دکزینك اردك کورفزیله محاط و محدوددر. ۷۳ قریه‌یی حاوی اولوب، ۳۸۸۰۰ اهالیسی واردر، که بونلرك ۲۸۲۰ سی روم و قصوری کاملاً مسلم وترکدر. اراضیسی آز حاصلی اولوب، شایان ذکر طاغلری یوقدر. خواجه چایی قضانی جنوبدن شماله شق ایدەرك صاغدن کونان چایی آلیر. مانیاس کولی قضانك حدود شرقیه‌سنده بولنیور. مزروع و قابل زراعت اراضیسی ۱۱۶ ۵۰۰ دونم اولوب، باشلیجه محصولاتی: بغدای، آرپه، یولاف، چاودار، مصر، داری، بورچاق، بقله، نخود، فاصولیه، بوکرلجه، مرجمك، پتاتس، کتان وسائرەدن عبارتدر. هواسی پك لطیف وصاغلام اولوب، اوزومیله سائر میوه‌لری‌ده چوق ولذیذدر. میشه وسائر آغاجلری حاوی برقاچ اورمانی‌ده واردر. بوراقس و سائر معدنلری دخی واردر. قضا داخلنده ۶۵ جامع و مسجد، ۲ کلیسا، ۲ مدرسه، ۷۵ مکتب، ۲۵۰ دکان ومغازه، ۵ خان، ۵ حمام، ۱۵ فرون، ٤۲ دکرمن، ۲ اون فابریقه‌سی و ۶۰ چشمه موجوددر.

کونش حصار { (یاخود کلیسا حصار) قونیه ولایتنك نیکده سنجاق وقضاسنده و نیکده‌نك ۲۰ کیلومتره‌قدر جنوبنده کوچك بر قصبه اولوب، حکمادن (آپولونیوس)ك وطنی بولنمش اولان (تیانه) شهر قدیمك موقعنده بولندیغی مظنوندر.

کونك { آیدین ولایتنده منتشا سنجاغنك مکری قضاسنده و (اشن) نهری اوزرنده و منصبی قربنده بر قریه اولوب،

اسکی برشهر خرابه‌لری اوزرنده بولنمغله، اطرافنده برچوق آثار عتیقه بولنیور.

کونکان (Konkan) هندستانك ساحل غربیسنده بحر عمان ایله کات سلسلهٔ جبالنك غربی اتکاری آره‌سنده بر خطه اولوب، بمبای اداره‌سنی ترکیب ایدن درت ایالتك برینی تشکیل ایدیور. شمالاً کجرات ایالتیله، شرقاً دکن ایالتیله، جنوباً دخی مدراس اداره‌سیله محدوددر. پورتکیز دولتنه تابع اولان (غوآ) اسکله‌سیله جوارلرنده بو ایالتك ساحلنده بولنیور. بمبای شهرینی دخی حاوی اولدیغی حالده، مساحهٔ سطحیه‌سی ۳۷۰۰۰ مربع کیلومتره واهالیسی ۳۲۵۹۷۷۶ کشی اولوب، تانه، بمبای، کلابه، راتنکیری وشمالی کناره اسملریله ۵ سنجاغه منقسمدر. بوندن ماعدا بو خطه‌نك ایچنده انکلتره حمایه‌سنده بولنور اوچ حکومت موجود اولوب، بونلرك‌ده مساحهٔ سطحیه‌لری ۴۵۵۲ مربع کیلومتره ونفوسلری ۳۰۰۲۱۶ کشیدر. غربدن شرقه یعنی ساحلدن سلسلهٔ جباله قدر اکی پك آز یرلرده ۵۰ کیلومتره‌یی منجاوز اولوب، بعض یرلرنده طاغك اتکاری ساحله قدر ممتد اولور. بناءً علیه، یاغمورلرك کثرتیله برابر، بیوك انهاری بوقدر. طاغ اتکاری اور. مانلرله مستور اولدیغی کبی، اووه‌سی دخی پك منبت و مزروع اولوب، هیئت مجموعه‌سی زمرد آسابریردر. دکزی پك فرطونه‌لی اولمغله برابر، تجارتنك اهمیتنه مبنی، دائما سواحلی قارشیلرنده کمیلر و واپورلرك طولاشدیغی کوریلور. اهالیسی پك مختلط اولوب، هندك هر طرفندن کلمش اقوام مختلفه ایله عرب، ایرانی، حبشی، زنجی، پورتکیزلی، انکلیز وسائره‌دن مرکبدر. کبرلر یعنی زردشتیلر دخی کجراتدن صکره، اك زیاده بو ایالتنده بولنیورلر. بمبایدن بشقه برقاچ اسکله‌سی دخی واردر. بری بمبایدن ودیکری (غوآ) دن بدأ ایله ایجری به طوغری اوزانیر. ایکی دمیر یول خطی اولوب، برنجیسی ۳ شعبه به انقسامله، بری کجراته کیدمك اوزره، شماله، بری اله‌آباد وکلکته‌یه طوغری شرق شمالیه وبری‌ده مدراسه طوغری شرق جنوبیه اوزانیر.

کونیغ (Kœnig) طباعت ماکینه‌سنك موجدی اولوب، ۱۷۷۵ ده (آیزلین) ده طوغمش، و۱۸۳۳ ده وفات ایتمشدر. ایجاد ابتدیکی ماکینه اك اول «تایمس» غزته‌سنك طبعنده قوللانیلوب، بعده اوغسبورغ غزته‌سیچون بخارله چوریلیر بر ماکینه ایجاد، و (وورتمبورغ) قربنده بو ماکینه‌لرك اعمالیچون بر فابریقه تأسیس ایتمشدی. — بو اسمله مشاهیر ریاضیوندن بری‌ده اولوب، اون سکزنجی قرن میلادیده آلمانیه‌ده یاشامشدر.

کونیغسبرغ (Königsberg) پروسیه‌ده «شرق پروسیه» ایالتنك مرکزی بر شهردر، که برلینك ۵۲۵ کیلومتره شرق شمالیسنده و (پرکل) نهرینك ایکی جهتنده اولهرق بو نهرك منصبندن ۸ کیلومتره بوقاریده وقتیله آبری آیری بولنمش اوچ قصبه‌نك جمعندن متشکل اولوب، ۱۷۲۷۵۸ اهالیسی، جسیم استحکاماتی، نهرده کوچك کیلرك دخوانه مساعد لیمانی، دار الفنونی، ۲۲۰۰۰۰ جلدی حاوی کتبخانه‌سی، نباتات باغچه‌سی، موزه‌سی، تاریخ طبیعی ومعادن نمونه‌خانه‌سی، رصدخانه‌سی، ٤ مکتب اعدادیسی، متعدد صنایع وتجارت مکتبلری، برچوق جمعیات علمیه‌سی و شرکتلری، کوزل تفرجکاهلری، مصنع وپك بیوك بر پروتستان کلیساسیله دیکر ۱٤ پرو. تستان و بر قتولیك کلیساسی، ۲ حاوره‌سی، بیوك تیاتروسی، دوکمخانه‌لری، دباغخانه‌لری، بویاخانه‌لری، چوخه، یلکن بزی، ماکینه، اجزاء کیمیویه، توتون، چیفاره وسائره فابریقه‌لری، سفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری، وپك ایشلك تجارتی واردر. شهره قدر چیقه‌میان بیوك کمیلر (پیلاو) اسکله‌سنه یناشوب، مذکور اسکله بر دمیر یول خطیله دخی شهره مربوطدر.

— بنه پروسیه‌نك براندبورغ ایالتنده (اودر) نهری اوزرنده‌کی فرانقفورت سنجاغنده وفرانقفورتك ۷۰ کیلومتره شمالنده دخی بو اسمله قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۶۵۷۰ اهالیسی واردر.

کونیغسهوته (Königshütte) پروسیه‌نك سیلزیه ایالتنده (اوپلن) سنجاغنك (بانین) قضاسنده و ۷ کیلومتره جنوب

شرقیسنده بر قصبه اولوب، ۲۷ ۵۲۰ اهالیسی، قرہ بنده کمورله دمیر وچنقو معدنلری وبیوك دو. کمخانه ودمیرخانه‌لری واردر.

کوویه (Cuvier) اعاظم طبیعیوندن او. لوب، بحق اون طقوزنجی قرنك آرسطوسی عنوانیله نائل اولمشدر. ۱۷۶۹ تاریخنده (مونتبلیار) ده طوغوب، ۱۸۳۲ ده پارسده وفات ایتمشدر. بر پروتستان عائله‌سنه منسوب ایدی. مملکتی مکتبنده و بعده استوتغارد دارالفنوننده تحصیل ایدوب، آلمان لسان وادبیاتی دخی اوکرندکدن صکره، نورماندیه‌ده بر مربیلکه کیروب، اوراده وظیفه‌سنی ایفا ایتمکله برابر، علوم طبیعیه‌ده توسیع معلوماته چالیشیردی. چوق کچمه‌دن وسعت معلومانی طوبیلوب، ۱۷۹۵ ده پارسه جلبله، بعض مکاتبده تاریخ طبیعی وتشریح قیاسی معلمکنه نصب اولنمش؛ وکرك درسلریله کرك نشریاتیله جلب انظار دقت ایده‌رك، بیوك بر شهرت وشان قزانمش؛ و ۱۷۹۶ ده انستیتو اعضالغنه و ۱۸۰۳ ده فنون شعبه‌سنك کتابت دائمه‌سنه انتخاب ومتعاقباً فرانسه آقادمیاسنه دخی قبول اولنمشدی. ۱۸۱۴ تاریخنده شورای دولت اعضالغنه وبعده داخلیه دائره‌سی ریاستنه و ۱۸۳۰ ده اعیان هیئتنه نصب اولنمشدی. فنونك ترقیسنه وعلی الخصوص تاریخ طبیعی ایله مقایسه‌لی فن تشریحه پك چوق خدمتلر ایدوب، حیوانانی کوزل بر بولده تصنیف ایتمش؛ وحیوانات کیکلری آره‌سنده اویله بر مناسبت کشف ایتمش، که برحیوانك یالکز بر عضوی کیکنی بولمغله دیکرلرینك نه صورتده اولهجغنی بولمق ممکن اولیور. کرهٔ ارض اوزرنده جنسلری منقرض اولمش بر چوق حیوانات ونباتات بولنمش اولدیغنی دخی فناً اك اول اثبات ایدن صاحب ترجمه اولوب، کندی کشفی اولان اصول تشریحیه ایله بونلرك چوغنك شکل وصورتنی تعیین، وبو حیوانات منقرضه‌یی دخی صنوف وانواع واجناسه تقسیمله، کوزل بر بولده تصنیف ایتمشدر. طبقات ارضك قدمنی حاوی اولدقلری انقاض حیوانیه واسطه‌سیله تعیین ایتمك اصولنی کشف ایده‌رك، علم الارضه دخی پك بیوك خدمتلر ایتمشدر. تشریح قیاسیه دائر ۵، حیوانات منقرضه عظام مستحاثه‌سی وکرهٔ ارضك تحولاتی حقنده یه ۵، اعضای بدنك ترتیبنه کوره تصنیف اولنمش حیوانات علمی عنوانیله ٤، بالیقلرك تاریخ طبیعیسنه متعلق ۲ جلددن مرکب درت جسیم ومهم تألیفیله فنی مجموعه‌لره و آنسیقلوپدیلره درج ایتدیرمش اولدیغی بر چوق مقالات مهمهٔ فنیه‌سی واردر. آثاری دفعاتله طبع ونشر و سائر لسانلره دخی ترجمه اولنمشدر.

کوهات هندستنك شمال غربی جهتنده پیشاور ایالتنده وپیشاورك ٦٠ کیلومتره جنوبنده اولهرق سند ایرماغنه تابع بر چایك اوزرنده وسفید کوهه مربوط (افریدی) طاغنك اتکنده واقع سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب ۱۱ ۲۷۵ اهالیسی، متعدد کوزل جامع شریفی، سوری، اطرافنده منبت اووه‌لری، پك لطیف هواسی و دلکشا منظره‌سی واردر. — سنجاغی پیشاور ایالتنك غرب جنوبی کوشه‌سندن عبارت اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۷ ۳۵۳ مربع کیلومتره واهالیسی ٤٢٠ ١٤٥ کشیدر، که بونلرك ده یوزده ۹٤ ی مسلم اولوب، افغانلیلرله همجنسدر. اراضیسی طاغلق اولوب، منبت وادیلری ده واردر. باشلیجه محصولاتی بغدای، آرپه، مصر، پاموق وتوتوندن عبارتدر.

کوه بابا آسیای وسطیده هیمالایا سلسلهٔ جبالی شعباتندن بیوك برطاغدر، که افغانستان داخلنده و ٦٥° ٤٠′ دن ٦٤° طول شرقیه ممتد اولور؛ وشرق طرفنده بولنان هندوکوهدن ۳۷۱۳ متره ارتفاعی اولان (حاجی‌کاك) بوغازیله آیرلمشدر. اك یوکسك ذروه‌سنك ٥٤٨٦ متره ارتفاعی اولوب، ٥٠٠٠ متره‌دن یوکسك دیکر تپه‌لری ده واردر. غرب جهتنده‌کی (سیاه کوه) دخی کوه بابانك مابعدی حکمنده‌در. مائلهٔ جنوبیه‌سندن آقان بیوجك بر قاچ چای بالاجتماع (هلمند) نهرینی تشکیل ایدرلر. مائلهٔ شمالیه‌سندن اینن صولر ایسه جیحونه دوکیلور.

کوه دامن افغانستانده هندوکوهك جنوب شرق اتکلرنده بر خطه اولوب، جنوباً برطاقم تپه‌لرله کابلدن آیرلمشدر، وشرق طرفنده (ریك روان) اسمیله براوفق چول بولنیور. اشجار ونباتاتله مستور زمرد آباد بر بر

اولوب، كليتلى ذخاير وپاموق ونونون حاصل ابدر وادیلری، قرا وقصبات وقلاعله مزين تپه‌لری و شايان تصوير موقعلری واردر. سوق الجيش نقطهٔ نظرندجه‌ده اهميتی واردر. اهاليسی تاجيك يعنی فارسی‌خوان‌اولوب، جسور آدملردر.

كوهربيكم { مشاهير شاعرات ايراندن اولوب، آذربيجانليدر. شو بر ايكی بيت برفخريه سنه‌ندر:

اكر بياغ دهم زلف عنبر آسارا
بدام زلف كشم آهوان صحرارا
كذار من بكليسا اكر فتد روزی
بدين خويش كشم دختران ترسارا
بيك نكاه دو صد مرده ميكنم زنده
خبر دهيد ز اعجاز من مسيحارا

كوهرخان‌سلطان { جنتمكان سلطان سليم خان ثانی حضرتلرينك كريمهٔ محترمه‌سی‌اولوب، مشهور پياله‌پاشايه وارمشيدی.

كوهرشاد { ايرانك اك مشهور خطاطه‌لرندن اولوب، خطاط شهير مير عمادك كريمه‌سيدر. پدرندن تحصيل خط ايدوب، كسب شهرت ايتمشدی. اولاد واحفادی دخی خطاطلقده شهرت قزانمشلردر.

كوهرود { ايرانده بر سلسلهٔ جباللدر، كه عراق عجم ايله فارس‌وكرمان آره‌لرنده كردستاندن بلوجستانه‌كی (پشتبام) طاغلرينه‌قدر ۱۸۰۰ كيلومتره‌لك مسافه‌ده ممتد اولور. كاشان ايله اصفهان آره‌لرنده ارتفاعی ۳۰۰۰ متره راده‌لرنده اولوب، اك يوكسك ذروه‌سی اولان (هزار كوه) ك ايسه ٤٥٠٠ متره ارتفاعی‌واردر، وتپه‌لری همان دائمی صورتده‌قارله مستوردر. انكلرينك هر ايكی طرفنده چوللر و قوملق يوكسك برلر ممتد اولديغندن، كوهرودن اينن چايلر آز مسافه‌ده جرياندن صكره چوللره قورورسه‌ده، جريان ايتدكلری برلری سق و اروا ايله احيا ايتمكه كافيدر؛ و ايرانك وسطلرنده بر چوق معمورەلر بولنمسی بوصولك سايه‌سنده‌در. اصل كوهرود اسمی بو سلسله‌نك كاشان ايله اصفهان آره‌سنده واقع بر بوغازينه مخصوص‌اولوب، جغرافيون طرفندن بتون سلسله‌يه تعميم‌اولنمشدر.

كوهستان { «طاغلق بر» دينك اولان بر اسم ايرانده‌وآسيای وسطيده چوق يرلره علم اولمشدر:

اك مشهوری خراسانك قسم جنوبيسندن عبارت اولان بيوجك بر خطه‌در، كه عرب جغرافيونی عندنده (قهستان) ويا (قوهستان) دينمكله معروفدر. غرباً دشت كبيرله، جنوباً دشت لوط ايله، شرقاً (نا اميد) چوليله محاط، شمالاً دخی بركوچك چول ايله خراساندن آيرلمشدر. طاغلرندن اينن برچوق چايلر بو چوللرده غائب اولوب، ياليكز (قاين) چايی اكثريا (هريرود) نهرينه واصل اولور. اك بيوك معموره‌سی (قاين) اولوب، وقتيله مشهور بولنمش ديكر بر چوق قصبه‌لری دخی واردر. تون وطبس دخی بو خطه داخلنده‌در.

— ايكنجيسی افغانستانده هندوكوهك جنوبی اتكلرنده وكابلك قربنده واقع اولوب، ارتفاع وسطيسی ۲۰۰۰ ايله ۲۵۰۰ متره آره‌لرنده اولمغله برابر، هواسی لطيف و اشجار ومحصولات ومعمور ه‌لری چوقدر. ۲۰۰۰۰۰ راده‌لرنده اولان اهاليسی تاجيك اولوب، لسان فارسی ايله متكلم وجسارت وشجاعتله متصفدرلر.

— اوچنجيسی هندوكوهك او بر طرفنده سند ايله كونار وادیلری آره‌سنده واقع اولوب، محلنك صربلغی جهتيله اهاليسی پك سركشدر. بو حالنه بناءً احوالی تماميله معلوم دكلدر.

— هندستانك سند قطعه‌سنده و بلوجستان حدودی اتصالنده دخی بو اسمله برخطه اولوب، كراچی ايلينه طقدر. مساحهٔ سطحيه‌سی ۱۰۵۰۰ مربع كيلومتره اولوب، ۵۶۸۰ اهاليسی واردر. اراضيسی آز منبت اولوب، اهاليسی قيون وكچی سوريلربله وكوجيه حالنده ياشايورلر. يغما كرلكه دخی انهماكلری اولمغله، انكليز حكومتی بر مقدار پوليس عسكريله اسايشی محافظه‌يه چاليشير.

— ماوراء النهرده زرافشان وادیٔ مشهور ينك بوقاری طرفلرينه‌ده بعضاً كوهستان نامی ويريليور.

— بلوجلر كلاتك شمال جهتنده وافغانستان حدودنده‌كی طاغلق يره‌ده بو نامی ويريورلر.

كويا { (حسام الدوله فقير محمد خان بهادر) هندستان مشاهير شعراسندن و

آفریدی قبیله‌سی رؤسانسدن اولوب، اود حکومتی ارکانندن ایدی. اردو وفارسی لسانلرنده مرتب دیوانلری و «کلیله‌ودمنه» یه بر ترجمه‌سی واردر. شو بیت اونکدر:

یار با غیر ز پیش من دلسوخته رفت
شعلهٔ در دل آتش زده افروخته رفت

کویانه { («غویانه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.)

کویجکز { آیدین ولایتنك منتشا سنجاغنده بر قضا اولوب، شرقاً مکری، غرباً مرمریس و مغله قضالریله، شمالاً دکیزلی سنجاغیله، جنوباً دخی آق دکیزله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٦٦٠ مربع کیلومتره اولوب، نصفندن زیاده‌سی یعنی ١٤٨٤ کیلومتره‌لکی طاغ وسائره اولهرق اراضیٔ خالیه، ٦٧٦ کیلومتره‌لکی اراضیٔ مزروعه، ١٥٠ کیلومتره‌لکی ده مرعادر. قضا ٦٩ قریه‌دن مرکب اولوب، ٢٠٣٦٩ اهالیسی وردر، که بونك ده یالکز ٢٤٠ ی روم وقصوری کاملاً مسلم وترکدر. مرکزی (بوکسك قوم) قریه‌سیدر. قضانك حدود شرقیه‌سنده (دالمان) وغرب جهتنده (نامنام) چایلری شمالدن جنوبه آقهرق دکیزه منصب اولورلر. ایکنجینك مجراسی اوزرنده (لیمان) ویا (دالیان) اسمیله بر کول بولنوب، مرکز قضا بونك کنارنده اولدیغی کبی، مرکز قدیمی اولان کویجکز قریه‌سی ده قریبنده ایدی. بوکول طوزلی بطاقلقلری حاوی اولوب، جوارلرینك هواسنی افساد ایدیور. مع‌هذا کولك اطرافی پك کوزل منظره‌لی اولوب، کولك آیاغی قابقلرك سیرینه صالح اولمغله، دکیز ایله کول آره‌سنده ایشلر قابقلروردر. اورمانلرینك آغاجلری میشه وچام وسائره‌دن عبارت اولوب، بر مقدار کراسته قطع و ساحله تنزیل اولنور. حیوانات اهلیه‌سنك تولدات سنویه‌سی ٩٦٠٠٠ رأس قدر اولوب، ٧٧٠٠٠ ی قیوندر. اکثر اهالیسی بوروك وسائره اولهرق خیمه نشین وچوبانلقله مشغولدرلر. دالمان چایی منصبنك قربنده وساحل بحرده (قاونوس) شهر قدیمنك بعض خرابه‌لری وقیانك ایچنه اویلش قدیم مزارلری واردر.

کویلسنجق { موصل ولایتنك شهر زور سنجاغنده وکرکوکك ٧٠ کیلومتره شمالنده اولهرق زاب اسفلك صاغ کناره‌سنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی، اسکی بر قلعه‌سی، بر جامع شریفی، ١٠ مسجدی، ٣ مدرسه‌سی، ٦ صبیان مکتبی، ٣ تکیه‌سی، ٣٤٠ دکانی، ٣ حمامی، ١ فرونی و٨ دکرمنی واردر. اهالیسی عمومیت اوزره مسلم وکرددر. هواسی پك لطیفدر.

— کویجق قضاسی جنوباً نفس کرکوك یعنی سنجاغك مرکز قضاسیله، غرباً اربل، شمالاً رواندز قضالریله شرقاً دخی سلیمانیه سنجاغیله محدود اولوب، شقلاوه ناحیه‌سیله برابر ٢٥٢ قریه‌یی حاوی و١٨٠٠٠ اهالی ایله مسکوندر، که بونلرك یالکز ٥٠٠ ی کلدانی یعنی نسطوری و٦٠ ی اسرائیلی اولوب، قصوری کاملاً مسلم وکرددر. اراضیسی مختلف اولوب، زاب اسفل نهری قضانك شرق شمالیدن غرب جنوبیه طوغری اورته‌سندن شق، وایکی جهتدن بر قاچ چای و دره اخذ ایدر. هر نه قدر طوپراغی پك منبت ایسه‌ده، زراعته لایقیله اهمیت ویرلمدیکندن، محصولاتی احتیاجات محلیه‌یه آنجق تقابل ایدوب، بعض سنه‌لرده قحط وقوعه کلیر. باشلیجه محصولاتی ذخایر متنوعه ایله پرنج، یاموق، تونون، بقله ومیوه‌لرك انواعندن عبارتدر. مرکز قضایه بر بچق ساعتلق مسافه‌ده واقع آرموده قریه‌سی میوه‌لرینك کثرت ونفاستیله مشهوردر. اوزومی دخی جوق اولوب، ناحیه مرکزی اولان شقلاوه من القدیم اوزوم وشرابیله مشهور بولنمشدر. هواسی موثوقیه ایسه‌ده، پك صاغلامدر. قضا داخلنده خراب بعض مناسترلر وسائر آثار عتیقه موجوددر.

کویمباتور { (Coïmbatour) هندستانك دکن قطعه‌سنده و مدراس اداره‌سنده ومدراسدن ٥١٥ کیلومتره جنوب غربیسنده اولهرق کات سلسلهٔ جبالنك شرق اتکنده سنجاق مرکزی بر شهر اولوب، ٣٥٣١٠ اهالیسی، واسع و منتظم سوقاقلری وآنجق آغیر صولری واردر.

— سنجاغنك مساحهٔ سطحیه‌سی ١٩٢٤٨ مربع کیلومتره اولوب، ١٧٦٣٢٧٥ اهالی ایله مسکوندر. اراضیسی طاغلق ایسه‌ده، منبت

اولوب، پك كوزل ايشلنيور. اك كليتلى محصولاتى پرنج ايله توتوندر. لسان محلى (تامول) لسانى اولوب، آشاغى طرفلرينك اهاليسى برهمنى المذهب وطاغليلرى نيم وحشيدر.

كوينك { (و نام ديكرله طورپه لى) قسطمونى ولايتنك بولى سنجاغنده وبولينك ٨٠ كيلومتره غرب جنوبيسنده اولهرق سقاريه به تابع برچايك اوزرنده واقع قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٥٠٠٠ قدر اهاليسى، شهزاده غازى سليمان پاشانك بنا كردهسى اولان بيوك بر جامع شريفى، مشهور آق شمس الدينك تربهسى، رشديه مكتبى، ٣ مدرسهسى، ١ ابتدائى و ٤ صبيان مكتبى واردر.

— كوينك قضاسى ولايت وسنجاغك غرب جنوبى كوشهسنده واقع اولوب، شمالاً مدرنى قضاسيله، شرقاً آنقره، جنوباً خداوندكار ولايتيله، غرباً دخى ازميد مستقل متصرفلغيله محدوددر. قضا ٧٨ قريه دن مركب اولوب، ولايت سالنامه سنده اهاليسى ١٦٦٦٢ كشى كوستريليورسهده، بو مقدار پك آز كورينيور. اراضيسى منبت اولوب، باشليجه محصولاتى: بغداى، آرپه، مصر، دارى، بورچق، خشخاش، توتون وسبزه ومیوه لرك انواعندن عبارتدر. اورمانلرى چوق اولوب، خيلى كراسته قطع اولنمقده وكراسته تجارتى كيتدكجه ايلريلمكدهدر. حيوانات اهليهسى و على الخصوص قيون وصيغيرلرى زيادهجه اولوب، ايى مقدار پنير چيقار. بو قضاده صارى وسياه سختيان ايله كوسالە، دوشمەلك، آلاجه، كليم، جول وسائره اعمال اولنور. قضا داخلنده ١٣٢ جامع ومسجد، ٨٣ صبيان مكتبى، ١٥ خان، ١٩٥ دكان، ٧ دباغخانه، ٦٥ دكرمن، ١٢ صو خزارى و ١٦ كاركير كوپرى موجوددر.

كوينه { (Guyenne) فرانسهنك اسكى تقسيماتنده غرب جنوبى جهتنده برخطه اولوب، جنوباً غاسقونيه، شرقاً لانكدوق، شمالاً اوورنيه، ليموزن، آنغوموآ و سنتونيه خطهلريله، غرباً دخى غاسقونيه كورفزيله محدود ايدى. شمديكى تقسيماتده ژيرونده، لوت، لوت مع غارونه، دوردونيه، آويرون ايالتلرينى ولانده ايله تارن مع غارونه ايالتلرينك برر قسمى حاويدر. قرون وسطاده غاسقونيه ايله برابر بيوجك برحكومت تشكيل ايدوب، مركزى بوردو شهرى ايدى.

كهف { نوبهنك بحر احمرده كى ساحلنده وسواكنك مؤسس اولديغى جزيره نك قارشيسنده بر قصبه اولوب، سواكنه بر ريختمله مربوطدر. ٣٠٠٠ اهالى يى حاوى اولوب، سواكنك بر قسمى عد اولنديغى حالده، تجارتجه اوندن زياده اهميتى واردر.

كهف { تونسك شمال جهتنده و تونس شهرينك ١٧٤ كيلومتره جنوب غربيسنده وجزاير حدودندن ٤٠ كيلو مترهلك مسافهده اولهرق بركانى و مغارهلرى حاوى بر اراضيده واقع برقصبه اولوب، ٤٠٠٠ اهاليسى، برنوس دستكاهلرى، كوزل باغچهلرى، زيتون، حبوبات وحلفا تجارتى وبعض آثار عتيقهسى واردر. ازمنهٔ قديمهده قارتاجليلر زماننده اهميتلى برمعموره اولوب، (سيقه ونريا) اسميله معروف ايدى.

كهوآ { (Ke-Hoa) قوشنشينده (هوئه) نك ٤٠٠ كيلومتره شمال غربيسنده ايالت مركزى بر شهراولوب، ٣٠٠٠٠ اهاليسى واردر.

كى آقسار { ياخود كى آشار (Cyaxare) يونان قديم مورخلرينك قولنه كوره، مديا يعنى ايرانك شمال غربى قسمى حكمدارى اولوب، قبل الميلاد ٦٥٥ دن ٥٩٥ تاريخنهدك ٦٠ سنه حكم سورمش؛ مملكتنه تجاوز ايدن تورانيلرى دفع ايتمش؛ و ٦٢٥ ده آشوريلر ايله محاربه ايدوب، نينوى يى ضبط ايتمش؛ وفتوحاتى قزيل ايرماغك برى طرفنهدك سوروب، ليديه حكمدارى (آليات) ى مغلوب ايتمش ايدى. اوغلى (آستياغ) خلفى اولمشدر. بونك ايرانيلرك تاريخيله تطبيقى پك مشكل اولوب، آنجق (آستياغ) اسمنك (آزى داهاقه) يعنى ضحاك تازى اسميله مشابهتى كوريلور.

— برايكنجى كى آقسار دخى واردر، كه آستياغك اوغلى وبرنجى كى آقسارك تورونى اولوب، اكسنوفونك روايتنه كوره، قبل الميلاد ٥٦٠ دن ٥٣٦ تاريخنهدك حكم سورمش؛ و اردوسنى

همشيره‌زاده‌سى كيروس (يعنى كيخسرو) ه تسليم ايتمش ايدى. وفاتنده كيخسرو خانى اولمشدر؛ بو روايت كيخسروك آستياغى قتل ايله تختنى ضبط ايتديكنه دائر اولان روايت مشهوره به مخالفدر.

بو ايكنجى كى اقساره بعض امورخلر مديا داراسى نامنى ويرمك و توراندە (آسوئروس) اسميله مذكور اولان حكمدارك عينى اولديغنى ادعا ايتمك ايستمشلردر.

كيابزرك اميد { [«بزرك اميد» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

كياروس { (Gyaros) يونانك كيقلاده جزاير صغيره‌سندن اولوب، آند روس جزيره‌سنك جنوب غربيسنده واقع و اليوم (كيوره) اسميله معروفدر. روماليلر زمانلرنده همان خالى اولوب، منفا اتخاذ اولنمشدى.

كيا الهراسى { (عمادالدين ابو الحسن على بن محمد الطبرى) مشاهير فقهاء شافعيه‌دن وابو حامد غزالينك رفقاسندن اولوب، ٤٥٠ تاريخنده طبرستانده طوغمش؛ و نيسابوردە امام الحرمينك تحصيل فقه ايله، امام غزالى ايله برلكده مشار اليهك معيد درسى اولمش؛ وبعده (بيهق) ه كيدوب، بر مدت تدريسله مشغول اولدقدن صكره، عراقه كيده‌رك، مدرسهٔ نظاميه‌ده مدرس اولمش؛ و بر مدت مجدالملك بركيارق بن ملكشاه سلجوقينك خدمتنده بولنوب، بو دولتده قاضيلق ايتمش؛ ومشار اليهك بر چوق احسان و اكرامله‌رينه نائل اولمش ايدى. علم حديثده دخى يد طولاسى وار ايدى. ٥٠٤ تاريخنده بغداددە وفات ايدوب، شيخ ابو اسحق شيرازينك تربه‌سنه دفن اولنمشدر.

كيپاريسه { (Cyparisse) يونانده موره شبه جزيره‌سنك مسينيا خطه‌سنده وبونان دكيزى ساحلنده برشهر قديم اولوب، اليوم (آرقاديا) اسميله معروفدر.

كيپوزقوآ { (Guipuzcoa) اسپانيانك منتهاى شمالنده واقع (باسق) خطه‌سنك منقسم بولنديغى ايكى ايالتك شرق جهتنده بولنانى اولوب، شمالاً بحر محيط اطلاسينك خاسقونيه كورفزيله، شمال شرقى طرفندن فرانسه حدوديله، شرقاً وشرق جنوبى طرفندن ناواره خطه‌سيله، غرب جنوبى جهتندن آلاوه، غرباً دخى بيسقايه ايالتلريله محدوددر. اسپانيه‌نك اك كوچك ايالتى اولوب، مساحهٔ سطحيه‌سى ١٨٨٥ مربع كيلومتره واهاليسى ١٨١ ٨٤٥ كشيدر. مركزى (سان سباستيانو) در. اراضيسى طاغلق اولوب، پيرنه اتكلرندن عبارت ايسه‌ده، يغمورلرى چوق اولمغله، قابل زراعت برلرينى ايشليوب، معدنلرينى اخراج، ومياه جاريهٔ كثيره‌سنى ماكينه‌لرچويرمه‌ده استعمال ايتكلرندن، بو كوچك ايالت اسپانيه‌نك اك معمور واك زياده مسكون بريدر. طاغلرينك هيچ برى ١٥٠٠ مترەلك ارتفاعى تجاوز ايتميور، ونهرلرى‌ده قيصه‌در. ساحلنده قوى ليمانلرى چوق اولوب، مقدما اورادن اسپانيوللر چوق تجارت اجرا ايدرلر ايدى. صيدماهيسى‌ده چوقدر. صنايعى‌ده يك ايلرى وفابريقه‌لرى زياده‌در. ايالت ٤ قضايه منقسم و٩٣ ناحيه‌يى شاملدر.

كيتو { (Quito) آمريقاى جنوبيده اقوآدور جمهوريتنك وپيشينشا ايالتنك مركزى بر شهر اولوب، ١٣′ ٠° عرض جنوبى ايله ٨١° ٥′ طول غربيده اولەرق پيشينشا قربنده و٢٩٠٨ متره ارتفاعنده واقعدر. غير منتظم بر شهراولوب، ٨٠ ٠٠٠ اهاليسى، دارالفنونى، دارالمعلمينى، داخلى اعداديسى، رهبانه مخصوص مدرسه‌سى، كتبخانه‌سى، كوزل وكنيش برميدانى، رئيسه مخصوص سرايى، مصنع كليسالرى، متعدد مناسترلرى، بيوك خسته‌خانه‌سى، بوك و پاموق منسوجاتله ابيلك و دانتله فابريقه‌لرى واردر. شهردن اطرافده‌كى درت بش بركان كوزيكور. آمريقانك كشفندن اول موجود بولنمش معموره‌لرندن اولوب، پرو دولتنك اك مهم شهرلرندن ايدى. آمريقاى جنوبيسنك استقلالندن صكره دخى بر مدت پرو داخلنده بولنوب، بعده قولومبيايه الحاق اولنمش؛ و١٨٣١ ده اقوآدور جمهوريتنك مركزى اولمشدر. دفعاتله حركت ارضدن خراب اولمشدر.

كيخسرو { ايران قديمك كيانيان ملوكنك اوچنجيسى اولوب، كيكاوسك تورونى وسياوشك اوغليدر. «شهنامه» نك روايتنه كوره، سياوش اوكى والده‌سنك افتراسنه اوغرايوب،

پدرینه کوجمکله ، تورانه قاچه‌رق ، افراسیابك حسن قبولنه مظهر اولمش، وبونك قیزی فرنکیسی تزوج ایتمش ایدی . اوراده دخی افراسیابك برا دری کرسیوزك افتراء حسودانه‌سنه اوغرامغله ، قائن پدری طرفندن قتل ایتدیرلمش؛ وحامل بولنان زوجه‌سی فرنکیس کیخسری طوغوردیغنده ، بونك قتلنی وزیری پیرانه حواله ایتمش ایسه‌ده ، پیران آجیوب، چوجغی برچوبانه تسلیم ایتمش؛ وکیخسرو طاغلرده چوبانلر میانده بیومش ایدی . بعده ایرانیلر رستم زالك وطوس وکودرز کبی قهرمانلرك ریاستیله تورانه عسکر سوق ایده‌رك، بر طرفدن سیاوشك انتقامنی اخذه وبر طرفدن دخی کیخسروی تحری‌یه باشلامشلردی. نهایت کودرزك اوغلی کیو کیخسروی تورانده بولوب، ایرانه کتیرمکله، بیوك پدری کیکاوس کندیسنی کندی برینه تخته اجلاس ایتمش؛ واوندن صکره کیخسرو کندیسی تورانه عسکر سوقیله، افراسیابی کندی بدیله قتل ایده‌رك، پدرینك انتقامنی آلمشدی. بر مدت صکره کیخسرو ناپدید اولوب، نه اولدیغی آکلاشیلهمامش. یونان قدیم مورخلری کیخسروه کیروس نامنی ویروب ، والده‌سنك پدری اولان میدیا حکمداری آستیاغی قتل ایله تختنی ضبط، وبمده نینوی، بابل، سوریه وبتون آناطولیی استیلا ایله ، بیوك بر جهانکیر اولدیغنی صکره، اسکیتلرله ابتدیکی محاربه‌ده (توماریس) اسمنده بر ملکه طرفندن قتل اولنه‌رق، سرمقطوعی قان ایله مملو بر طولم ایچنه قونیله‌رق: « قان ایله طویماذکسه شمدی طوی ! » دیه‌لدیکنی بیان ایدیورلر. بونلرك بیانه کوره کیروس قبل المیلاد ٥٩٩ تاریخنده طوغمش، و ٥٦٠ تاریخنده تخته جلوس ایله ٥٣٠ ده قتل اولنمش. بو بابده ایرانیلرله یونانیلرك روایتلری آره‌سنده مشابهت وار ایسه‌ده، کلی مباینت بولندیغی دخی آشکاردر.

کیخسرو { [« غیاث‌الدین کیخسرو » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

کیخسرو خان { ایران شعراسندن اولوب، عن اصل کرجستانلی اولدیغی حالده، شاه‌سلیمان صفوی زمانینده مناصب عالیه‌یه نائل اولمش؛ وشجاعت وسخاوتله دخی مشهور اولوب ، اوزبکیلره قارشی بعض مظفریاته نائل اولمش ایدی . شو بیت جمله‌ی اشعارندندر:

پیش رویش سوختم آخر دل دیوانه‌را
چون نکه دارد کسی ازسوختن پروانه‌را

کیدرمنستر { (Kiderminster) انکلتره‌نك (وورچستر) ایالتنده و وورچسترك ٢٢ کیلومتره شمالنده اولهرق (استور) نهری اوزرنده بر قصبه اولوب ، ١٦٥ ٢٠ اهالیسی وخالی، چوخه، ایپك قماشلر وسائره فابریقه‌لری واردر.

کیدروس { قسطمونی ولایت وسنجاغنك جیده قضاسنده و جیده‌نك غرب جهتنده اولهرق، قره‌دکیز ساحلنده برکوچك قصبه واسکله اولوب ، (کیتوروس Gytorus مدینهٔ قدیمه‌سی محلنده واقعدر .

کیدنوس { (Kydnus) طرسوس قصبه‌سی ایچندن کچن قره صویك اسم قدیمیدر .

کیدون { (Kydon) کریده‌کی حانیه شهرینك اسم قدیمیدر.

کیدونیه { (Kidonie) آیوه‌لق قصبه‌سنك رومجه‌اسمی اولوب ، اسم قدیمی (هراقلیه) ایدی.

کیران { آذربیجانده تبریز ایله بیلقان آره‌سنده بر قصبه اولدیغی یاقوت حموی بیان ایدیور .

کیروس { و دها طوغریسی کوروس (Cyrus) یونان قدیم مورخلرینك کیانیاندن کیخسروه ویردکلری اسمدر . [« کیخسرو » و « کوروس » ماده‌لرینه مراجعت.]

کیروس { (Quiros) اسپانیا مشاهیر بحریوننده اولوب ، ١٥٩٥ تاریخنده قپودان مندانه معیتنده‌کی طائفه‌دن اولدیغی حالده، بحار بعیده‌یه سیاحت ایتمش؛ وبونك وفاتنده برینه کچوب ، دونمانك بقیه‌سنی اخذله مانیله‌یه، مکسیقه‌یه‌وپرویه کچمش؛ واوچنجی فیلیپدن ایکی کمی آلوب ، موجودیتنی مأمول ابتدیکی بر جنوبینك تحریسنه چیقمش ؛ و تحریاتی اثناسنده پولینسیاده برچوق آطه‌لر و او میانده یکی هبریده جزایرینی کشف ایله، « روح‌القدس ارضی » تسمیه ایتمش؛ وبو جزایری اسکان ایچون اوچنجی فیلیپدن وسائط لازمه ایستمش ایسه‌ده استحصال ایده‌مه‌مش؛

و ۱۶۱۴ ده بر دیگر سیاحته بدأ ایتمك اوزره ، لیمایه کیدرکن، پاتاماده وفات ایتمشدر . اراضیٔ جنوبیه حقنده اوچنجی فیلیپه تقدیم ایتمش اولدیغی لایحه نشر اولنمشدر.

کیره‌سون (Kérassunda) طربزون ولایت وسنجاغنده وطربزونك ۱۱۰ کیلومتره غربنده اولهرق قره دکیز ساحلنده قضا مرکزی بر قصبه واسکله اولوب، نصفی مسلمان ونصف دیکری روم وآزمقداردہ ارمنی اولمق اوزره، ۸۴۴۰ اهالیسی، ۱۱ جامع شریفی، بر تکیه‌سی، ۹ کلیساسی، بر قشله‌سی، اوستنده‌کی تپه‌ده براسکی قلعه‌سی، ۵۰۰ دکانی، ۱۵ خانی، ۳۰ فرونی، ۵ حمامی، ٤ دکرمنی، فناری وبك ایشلك تجارتی واردر. قصبه قلعه‌نك بولندیغی تپه‌دن ساحله قدر ممتد بر سطح مائلك اوزرنده مؤسس اولمغله، منظره‌سی ونظارتی پك کوزلدر. مذکور تپه ایله برابر دکیزك ایچنه اوزانمش بربرون تشکیل ایدوب، بو برون قره‌یه طار بر برزخله مربوطدر، وآرقه طرفی فندق آغاجلریله مستوردر. کیره‌سون پك اسکی اولوب، یونان قدیم مهاجرلری طرفندن بنا، وکراز آغاجلرینك کثرتندن طولایی (کراسوس) تسمیه اولنمشدی. بعده خراب اولوب، مشهور مهردادك اوغلی (فرناق) طرفندن اسکی محلنك قربنده (فرناقیه) اسمیله یکیدن تأسیس اولنمش؛ ورومالیلرك الینه کچنجه، یکیدن اسکی اسمی احیا اولنمش ایدی . فاتحی اولان (لوقولوس) برنجی اولهرق بو قصبه‌دن کراز فدانلرینی رومایه نقل وغرس ایتمشدی. اسکله‌سنه بر قاچ بوسته واپوری مقتن صورتده اوغرادیغی کبی ، بر چوق یوك واپورلری ویاکن کیلری دخی پناشوب، ذاتاً قره حصار شرقیه وسیواسه واورادن ایلریه تمدید اولنان بر شوسه‌نك‌ده مبدئی اولمغله، تجارتی کوندن کونه تزاید ایتمکده‌در.

— کیره‌سون قضاسی شرقاً کورله، غرباً اردو قضالریله، جنوباً سیواس ولایتنك قره حصار شرق سنجاغیله، شمالاً دخی قره دکیزله محاطدر. آق کوی، پیر عزیز وکشاب ناحیه‌لریله برابر ۱٤٦ قریه‌دن مرکب اولوب، یالکز ۱۱۸۸٤ ی روم و۹۳۸ ی ارمنی وقصوری کاملاً مسلم اولمق اوزره ، ٥٢٦ ٦٤ اهالیسی واردر. اراضیسی طاغلق اولوب، بعض طاغلرینك اتکاری ساحل بحره قدر ممتد اولور. اکثر اراضیسی برکانی وکلسی اولوب، بر طاقم غریب بوغازلری وشایان تصویر موقعلری دخی واردر. قابل زراعت اراضیسی آز اولمغله برابر، پك اوفق وبربرلرندن اوزاق تارلهلردن مرکب اولمسی مناسبتیله محصولات ارضیه‌سی احتیاجاب محلیه کفایت ایتمیور. ساحل جهتنده اك زیاده پرنج و مصر و ایچ طرفلرنده بغدای وآرپه زرع اولنور. فاصولیه زیاده حاصل اولوب، خیلی مقدار اخراج اولنور. بر مقدار نخود وبقله وسنوی ٦۰۰۰ قیه قدر توتون دخی حاصل اولور. لکن قضانك اکثری محصولی فندق اولوب، زحمتسز یتیشن بو محصولدن سنوی ایکی اوچ ملیون کیلو اخراج اولنور. میوه‌لریله اوزومی دخی چوقجه ایسه‌ده، بونلره بحق باقلمیور؛ وحاصل اولان شرابلر پك عادیدر. قضانك بوکسك طرفلرنده مرعالر کوزل اولوب، بر خیلی مقدار حیوانات اهلیه بسلنیورسه‌ده، منتظم چایرلری اولمیوب، قیش ایچون مالزم تدارکنه چالیشلدیغندن قیشین چوق دفعه حیوانات آچ قالوب، تلف اولور. اورمانلری پك چوق اولوب ، اراضیسنك همان نصفی بیوك آغاجلی اورمانلرله ونصف دیکرینك قسم اعظمی فندق، کراز وسائر اشجار مثمره ایله مستور، وبو وجهله منظرهٔ عمومیه‌سی پك دلربادر. ساحله قریب محللرنده سکوت، قواق، قاین، میشه، جوز، سروی وبوکسك طرفلرده چامك انواعیله کورکن، ترمنتی، دیش بوداق، میشه، قره آغاج، چمشیر وکراسته‌یه پك الوبریشلی سائر انواع اشجار بولنیور . قره دکیز سواحلنك او جهتی ازمنهٔ قدیمه‌دن بری کثرت معادنیله مشهور اولوب، وقتیله چیقارلمش معدنلرك یرلری کورلمکده‌در. کشاب ناحیه‌سنده ساحلدن ۳ ساعتلق مسافه‌ده واقع بدینجك قریه‌سنده پك زنکین بر قورشون معدنی بولنوب ، آنجق امتیاز رسمیسی آلنه‌امشدر .

قضانك سائر طرفلرنده دخى سيملى قورشون، باقر، آنتيمون، منغـانز، دمير وسـائر معدنلر بولنديغى محققدر. بو معدنلرله اورمانلرك صـورت منتظمه‌ده ايشلنمسى برکون مملکتك بيوك بر منبع ثروتى اولق استعدادنده‌در. مياه معدنيه‌سى‌ده چوق اولوب، ازآن جمله بولانجقده پك نافع بر چليکلى صو واردر. صنايع محليه بعض قبا منسوجات نسجيله قيوجيلق، باقرجيلق، دميرجيلك ومرانغوزلق کبى شـيلردن عبارتدر. باليقجيلق اهـالينك باشليجه صنعتلرندن اولوب، طون ياغى استحصاليجون بر خيلى مقدار يونس باليغى دخى صيد ايدرلر. تجـارتى خيلى ايشـلك اولوب، قضانك باشليجه فندیق، فاصوليه، درى، طون ياغى وسـائره‌دن عبـارت اخراجات سـنويه‌سى ١٨٥ ٠٠٠ راده‌لرينه چيقار. قضـانك سنوى اعشارى ١٦٥٠٠، تمتع ويركيسى ٧٢٠٠، كمرك حاصلاتى‌ده ٤٠٠ ٥ ليرا راده‌لرنده‌در.

كيريل { سنت — (St Cyrille) روم مذ. هبنده بو اسمله اوچ عزيز بولنوب، برنجيسى ٣١٥ تاريخنده قدسده طوغمش، ودفعاتله قدس پطريق اولوب، بر قاچ دفعه نفيه كيتمش؛ وآريوس مذهبيله سائر مذاهبه تابع بولنانلرعليهنده پك زياده شـدت كوسترمشـدر. ٣٨٦ ده وفات ايدوب، مارتك ١٨ نده يورطيسى اجرا اولنـور. خرستيانلرك عقائدينه وموعظه‌يه دائر لسان يونانيده بر قاچ تأليفى واردر.

— ايكنجيسى ٤١٢ تاريخنده اسكندريه پطريق اولوب، آريوس ونسطور مذهبلرنده بو. لنانلرله اسرائيليلر عليهنده بيوك بر شدت كوستر. مش؛ وبوندن طولابى مصرواليسى بولنان(اورست) ايله محاربه ايتمشدى. ٤٤٤ تاريخنده‌وفات ايدوب، ٩ كانون ثانى و٢٨ نموزده يورطيسنى اجرا ايدرلر. بونك‌ده بعض آثارى واردر.

— اوچنجيسى اسلاولرك عزيزى‌عد اولنوب، فيلسوف لقبيله ملقبدر. طقوزنجى قرن ميلاديده سلانيکده دنيـايه کلوب، پطريق طرفنـدن خزر قومنى خرستيانلغه دعوت ايتمکه مأمور اولمغـله، بولنرك خاقنى وتبعه‌سنى واپتيز ايتمش؛ و ٨٦٠ تا. ريخنده بلغارلر ميانده وموراويه وجهسـتانده نشر مذهبه‌مأموراولوب، (بوده)ده برآقادميا تأسيس، واليوم اسلاولرك قوللاندقلرى حروفى ترتيب ايلش ايدى. ٨٦٨ ده وفات ايدوب، شباطك ١٤ نده يورطيسى اجرا اولنيور. اسلاو لسـاننده بر قاچ تأليفى اولديغى مرويدر.

كيرينال { (Quirinal) روما شـهرينك شمال غربى كوشه‌سنده بر تپه اولوب، اوستنده پاپالرك سرايى بولنمغله، اليوم پاپا دائره‌سى وپاپالق مقامى معنـاسيله دخى قوللانيلير.

كيرينوس { (Quirinus) اسكى روماليلر عبدنده حرب معبودى زعم اولنوب، مشهور (روموولوس)ك شدتلى بر فرطونه اثناسنده بو معبوده قلب اولنديغنه اينانيرلردى.

كيز { (ياخـود جيز) مكران خطه‌سـنك مرکزى واك ايشلك اسكله‌سى اولوب، قيربوندن ٢ و(تيز) دن ٥ مرحـلهلك مسـافه‌ده بولنـديغنى وخرما آغاجلرى چوق اولديغنى ياقوت حموى بيان ايدبور.

كيزر { (Geysers) غرائب طبيعتدن اولەرق ايسلانده‌ده برطاقم معدنى صولردر، كه طبيعى فسقيه‌لر کبى يردن غريب بر شكل وصورتده ٣٠ و ٥٠ متره يوقارى‌يه‌قدر فيشقيررلر. بونلرك نورانى دائمى اولميوب، نوبتله وقوع بولور.

كيزو { (Guizot) فرانسـه‌نك اك مشهور محررين و سياسيونندن اولوب، ١٧٨٧ ده (نيم) شهرنده بر پروتستان عائله‌سنده طوغمش؛ وبدرى مشهور، آووقاتلردن اولديغى حالده، ١٧٩٤ ده ارباب اختلال طرفندن اعدام اولنمغله، والده‌سيله برلكده اسويچره‌يه قاچوب، جنو شهرنده تحصيل علوم ايتمش؛ و ١٨٠٥ ده پارسه عودتله، ادبياته انتساب ايدوب، ١٨٠٩ده فرانسز لسانينك مترادفاتى لغت كتابنى نشر ايتمش؛ و ١٨١٢ ده آتية الترجمه (بولينـه مولان) ايله عقد ازدواج ايدوب، بعض آثارى تحريرنده وازآن جمله «اون دردنجى لويى دورى فرانسز شعراسنك تراجم احوالى» اثرينك ترتيبنده و (جيبون) تاريخنك ترجمه‌سنده بونك معاونتى كورمش ايدى. ١٨٢٧ تاريخنده بو زوجهٔ عالمه‌سى وفات ايدوب، بر سنه

صكره (اليزه ديلون) ى تزوج ايتمش ايدى. ۱۸۱۳ تاريخنده (سوربونه) مكتبنده تاريخ معلم معاونى وبعده معلمى اولمش؛ و برنجى ايمپراطورلغك سقوطنده داخليه باش كتابتنه و بعده مجلس معابنه وتفتيش اعضالغنه نصب اولنمشدى. ناپوليونك عودتيله بو دفعه سورديكى يوزكونلك حكومتى اثناسنده اون سكزنجى لويينك معيتنده (غاند) شهرينه قاچوب، او تاريخدن اعتباراً مشروطيتله اداره اولنور قرالق طرفنى التزام ايتمش؛ وبومسلكى حقنده برقاچ مهم كتاب يازمشدر. عدليه مستشارلغنه وشورای دولت اعضالغنه وسائر بعض مأمورينلره نصب اولندقدن صكره، ۱۸۲۱ ده عزل اولنه‌رق، سوربونه مكتبنده‌كى تاريخ معلملكنه عودت ايتمش ايسه‌ده، اثنای تدريسده بيان ايتديكى افكار افراطپرورانه ۱۸۲۵ ده بومعلملكدن دخى عزلى موجب اولوب، بعده (مارتينيان) ك باش وكالتنده يه شورای دولت اعضالغنه نصب اولنه‌رق، بو اثناده تاريخ وادبياته متعلق اولان آثار مشهوره وجسيمه‌سنى نشره باشلامشدى. بو جمله ميانده ۲۶ جلددن مركب برانكلتره تاريخيله ۳۱ جلددن مركب برفرانسه تاريخى وجمله‌سك اشهرى اولان ۵ جلددن مركب «مدنيت تاريخى» بولنيور. برچوق غزته‌لره، رسائل موقوته‌يه وآنسيقلوپديه‌لره دخى مقاله‌لر يازوب، كنديسى دخى «فرانسه مجموعه‌سى» عنوانيله برر رسالهٔ موقوته تأسيس ايتمشدى. مسلك متخذينه مغاير فكرده بولنانلره قارشى نطقلر ومقاله‌لر ايراد ونشريله جالب انظار دقت اولوب، لوبى فيليپك فرانسه قراللغنده تقررينى متعاقب ايلك تشكل ايدن قابنتوده داخليه ناظرى اولمش؛ وجمهوريت طرفدارلريله حكومت مطلقه طرفدارلرى آره‌سنده مشروطيت طريق التزامله، طرفينى قانديرمغه پك چوق سعى ايتمش؛ وحريت طرفدارلرينى خشنود ايده‌جك بر طاقم نظامات قبول ايتديره يلمش ايسه‌ده، مخالفينى ارضا ايده‌ميوب، ۱۸۳۰ ده استعفايه مجبور اولمش؛ و (قازيمير پريه) قابنتوسنه قول ونفوذيله ياردم ايدوب، ۱۸۳۲ ده مارشال سولت، دوق دوبروغلى وموسيو تير ايله برلكده معارف ناظرى صفتيله يكى هيئت وكلايه داخل اولمش؛ ومكاتب ابتدائيه‌نك اصلاحيله سائر تشبثات معارف پرورانه‌يه موفق اولوب، آلتى سنه بو مقامده قالدقدن صكره، آز مدت بعدالاستراحه، ۱۸۳۶ ده ثانياً معارف ناظرى و ۱۸۴۰ ده لوندره سفيرى اولمش؛ وفرانسه‌يه آوروپا دول معظمه‌سى ميانينده غائب ايتمش اولديغى موقعى قزانديرمغه چاليشمش؛ وبنه او سنه خارجيه ناظرى اولوب، سكز سنه بو مقامى محافظه ايتدكدن صكره، ۱۸۴۸ اختلالنده امور سياسيه‌دن كف يده، لوندره‌يه چكيلوب، بقيهٔ عمرينى اورادە مطالعه وتحريرله كچيرمش؛ و ۱۸۷۴ ده وفات ايتمشدر. بو صوك سنه‌لرده دخى امور سياسيه واداره‌يه متعلق برخيلى تأليفات معتبره ميدانه قويمشيدى.

كيزو (مادام — (Mme P. Guizot) فرانسه‌نك مشهور محررەلرندن اولوب، آنف الترجمه كيزونك زوجه‌سيدر. ۱۷۷۳ ده پارسده طوغوب، ۱۸۲۷ ده وفات ايتمشدر. اختلال اثناسنده ماملكنى غائب ايتمكله، چكمك ايچون، بر طاقم حكايه كتابلرى يازوب، ۱۸۰۱ تاريخنده تأسيس اولنان بر رسالهٔ موقوته‌يه مقاله‌لر يازمش؛ و ۱۸۱۲ ده «وسيو كيزو به‌واروب» بعض آثار تحريرنده كنديسنه ياردم ايتمش؛ و تربيهٔ اطفال حقنده پك نافع وعلم اخلاقه موافق بر طاقم كتابلر وچوجقلرك اكلنه‌رك واستفاده‌ايده‌رك اوقويه‌جقلرى برطاقم حكايه‌لر يازمشدر.

كيزه (Guise) فرانسه‌نك (اسنه) ايالتنده و (رون) ك ۲۴ كيلومتره غرب شماليسنده اوله‌رق (اوآزه) نهرى اوزرنده ناحيه مركزى مستحكم برقصبه اولوب، ۶۰۰۰ اهاليسى، دباغخانه‌لرى، كتان، كنوير، ابيليك وياغ فابريقه‌لرى واردر. وقتيله برقونتلق وبعده دوقه‌لق مركزى اولوب، كيزه دوقه‌لرينك فرانسه تاريخنده اهميتى واردر.

كيزيق (ياخود كيزيقوس (Gyzique, Gyzicus) مسيه خطهٔ قديمه‌سنده ومرمره دكزنده واقع همنامى اولان بر كوچك شبه جزيره‌نك برزخنده يعنى قيو طاغى برزخنده واردكك شرق طرفنده بولنمش بر شهر قديم اولوب، معبدلرى، مكتبلرى، جانبازخانه‌لرى،

تياترولرى وسائر بوكى ابنيهٔ عموميه سيله ليمان و استحكاماتنك مكمليتيله مشهور ايدى . ميلاددن ٤١٠ سنه اول آتنه‌لى ميلتياد كبزيق اوكنده اسپارته‌ليلرك دونتماسنى باتيرمشدى. ميلاددن ٧٤ سنه اول مهرداد بو شهرى ٣٠٠٠٠٠ عسكرله محاصره ايتمش ايسه‌ده، روما سردارلرندن (لوقولوس) غلبه‌يه مقتدر اولمشدى. تيبريوس زمانده روم مملكنه الحاق اولنه‌رق، دردنجى قرن ميلادده تشكيل اولنان (هلسپونت) يعنى بحر سفيد بوغازى ايالتنه مركز اتخاذ اولنمشدى . ٩٤٣ تاريخ ميلاديسنده شدتلى بر حركت ارضدن خراب اولوب ، اكثر اهاليسى انقاض آلتنده قالمش ؛ و قورتلانلرى‌ده شهرى براقوب قاچمشلردر . او وقتدن برى خراب اولوب، ويرانه‌لرى جالب انظار حيرت وعبرت اولمقده‌در. مؤسس بولنديغى تپه‌و طاغى شبه جزيره‌سى قديماً جزيره حالنده اولوب ، بيوك اسكندر (كبزيق) شهرينى ضبط ايتديكنده، شهردن قارشيسنده‌كى قره‌يه ايكى كوپرى تمديد ايتديرمش؛ ومرور زمانله كوپريلرك آلتى طولوب، برزخ حالنه كچمكله، جزيره شبه جزيره‌يه دونوب، قره‌يه ربط اولنمشدر.

كيسا (Geyṣa) بو اسمله مجارستانده بر دوقه وايكى قرال كلمشدر . دوقه اونجى قرن ميلاديده حكم سوروب، برنجى اوله‌رق خرستيانلغى قبول ايتمش؛ واوغلى استفان بو مذهبى رسماً اعلان ايله، تبعه‌سنه‌ده قبول ايتديرمشيدى. — قرالاردن برنجيسى برنجى بلانك اوغلى اولوب، ١٠٧٤ ده عم‌زاده‌سى سالومونى اسقاطله ، تختنى ضبط ايده‌رك ، اوچ سنه حكم سورمشدر . — ايكنجيسى برنجينك تورونتك اوغلى اولوب، ١١٤١ تاريخنده پدرى ايكنجى بلايه خلف اولمش ؛ و ١١٦١ ده وفات ايتمشدر . ١١٥١ ده امپراطور اوچنجى قونراده‌يه عرض اطاعت ايتمشدى.

كيسامو (Kissamo) كريدك حانيه سنجاغنده وساحل شماليسنك منتهاى غربنده ايكى اوزون شبه جزيره آره‌سنده واقع بر بيوك قوبك ايچنده قضا مركزى بر قصبه و اسكله اولوب، ٥٠٠٠ قدر اهاليسى وزيتون ياغى، شراب، كستانه، صوفان وسائره اخراجاتى واردر. اسكى بر قصبه اولوب، استرابونك جغرافيه‌سنده دخى مذكوردر. — قضاسى جزيرەنك غرب شمالى كوشه‌سندن عبارت اولوب، ١٦٥ قريه‌دن مركبدر .

كيسوس (ازمير سنجاغنده‌كى چشمه قصبه‌سنك نام قديميدر .

كيش (و معربى قيس) بحر فارسده هرمز بوغازى قربنده ٢٧ عرض شماليده و ٥٣° ايله ٥٤° طول شرقى آره‌سنده واقع وايرانك فارس ويا لار خطه‌سنه تابع بيوجك بر جزيره اولوب ، قره‌دن ٢ ايله ١٠ كيلومتره آره‌لرنده بر وسعتده بولنان بر بوغازله آيرلمشدر. ساحل ايله متوازياً شمال شرقيدن جنوب غربيه طوغرى ممتد اولوب، بويى تقريباً ١١٠ و وسطى اكى ٢٠ كيلومتره‌در . اورته‌سى كنيشجه اولوب، ايكى اوجى دها طاردر. مساحهٔ سطحيه‌سى ١٣٣٣ مربع كيلومتره‌در. اورته جهتنده ايكى ساحلدن ايكى شبه جزيره اوزانوب، اطرافنده هنجام، لارك و هرمز اسملريله اوچ آطه دخى واردر . هر نه قدر ايكى دكيزك محل اختلاطنده واقع اولوب، كوزل ليمانلرى‌ده وار ايسه‌ده، اراضيسى پك قورو وطاشلق وبازين حرارتى پك شدتلى واشعهٔ شمسك انعكاسى پك تأثيرلى اولديغندن، اولانجه اهاليسنك‌ده چوغى كوكورد وطوز اخراجيله مشغول اولان مسقط عربلرى‌ده عمانه وايران ساحلنه چكلمكه مجبوردرلر. پك آز يرلرى قابل زراعت اولوب ، جزئى آرپه و قاؤن قارپوزله بعض ميوه‌دار آغاجلر يتيشير. اهاليسى كاملاً عرب اولوب، ١٥٠٠٠ رادەلرنده‌در . ١٨٨٤ تاريخ ميلاديسنده وقوعبولان شدتلى بر حركت ارض جزيرەنك اكثر خانه‌لرينى تخريب ايتمشدر. يەنه كيش دينلن مركزى ساحل شرقيسنده واقع اولوب، ٥٠٠٠ اهاليسى واردر. ساحل غربيسنده‌ده (بسيدور) وساحل شماليسنده (لفت) قصبه‌لرى بولنيور .

كيشنف (Kichenev) روسيه‌نك جنوب غربى جهتنده بسارابيه خطه وايالتنك مركزى بر شهر اولوب، بندرك ٥٣ وهوجه بكك ١٦٠ كيلومتره شمال غربيسنده واقع و ١٣٠٠٠٠ اهالى يى جامعدر. يكى واسكى

اولەرق ایکی قسمه منقسم اولوب، آیریجه ۷ محله‌سی‌ده واردر. ۱۸ روس، ۲ ارمنی وبر قتولیك کلیسا. سیله ۳۲ حاوره‌سی، مکتب اعدادیسی، رهبانه مخصوص مدرسه‌سی، بر باغچوانلق مکتبی، کتبخانه‌سی، تیاتروسی، ٤ قیشله‌سی، ۱۲۰۰ فابریقه‌سی، پك ایشلك تجارتی، اطرافنده اشجار مثمره وسبزه باغچه‌لریله توتون تارله‌لری وباغلری واردر. ۱۸۱۲ تاریخنده روسیه‌نك الینه کچدیکنده یالکز ۷۰۰۰ اهالیسی وار ایدی.

کیغه { یاخود کنه (Guègues) آرناؤد قومنك منقسم بولندیغی ایکی شعبه‌دن بری اولوب، آرناؤدلغك قسم شمالیسنده یعنی اشقودره‌نك اوته‌سنده ساکندرلر. دیکر شعبه‌سنه طوسقه نامی ویریلیور. کیغه‌لر طوسقه‌لر قدر ذکی ومستعد دکللر ایسه‌ده، متانتلری دها زیاده اولوب، اسلافلرینك اخلاق وعاداتنی محافظه‌ده دخی زیاده ثبات کوستریورلر. طوسقه‌لر اکثریت اوزره ترهکوزلی وقره صاچلی اولدقلری حالده، کیغه‌لرده صاری صاچ ومائی کوزغالبدر. جسارت وشجاعتده هرایکی طائفه بر اولوب، کیغه‌لرهجومده وطوسقه‌لر ایسه ثباتده دها قوتلیدرلر. کرك طوسقه‌لرك وکرك کیغه‌لرك ثلثانی مسلم اولوب، خرستیان بولنان بر ربع طوسقه‌لقده اورتودوقس وکیغه‌لرده قتولیکدر، و بونلر لاتین دینمکله معروفدرلر، واکثریت اوزره میردیته‌ده واشقودره طاغلرنده بولنیورلر. کیغه‌لر طوسقه‌لردن دها ایری جثه‌لی واوزون بویلی اولوب، اسکی یونانیلرك (دیو géant) معناسیله قوللاندقلری کیفاس اسمنك اشبو کیغه اسمندن مأخوذ اولدیغی آکلاشیلیور؛ زیرا شاعر اومیروس بو دیولرك (آقروکراونیا) یعنی خیاره طاغلرینك اوته‌سنده ساکن اولدقلرینی بیان ایدیور، که اوراسی‌ده کیغه‌لرك محلیدر. [«آرناؤد» و «آرناؤدلق» ماده‌لرینه‌ده مراجعت بیوریله.]

کیغی { ارضروم ولایت وسنجاغنده وار. ضرومك ۱۳۲ کیلومتره جنوب غربیسنده اولەرق بیك کول چایی اوزرنده قضا مرکزی برکوچك قصبه اولوب، ٤۰۰۰ قدر اهالیسی، بر جامع شریفی، بر مدرسه‌سی، ۲ ارمنی کلیسایسی، بر رشدیه وارمنیلره مخصوص بری ذکور و دیکری اناث ایچون ۲ مکتبی و بر قاچ دکان وخانیله دباغخانه، موخانه، بزرخانه، بویه‌خانه کبی بر خیلی عمخانه‌لری واردر. قصبه جوز و قواق وسائر اشجار ایله محاطدر.

—کیغی قضاسی ارضروم سنجاغنك جنوب غربی کوشه‌سنده واقع اولوب، شمالاً ترجان وحنس قضالریله، شرقاً بتلیس، جنوباً ینه بتلیس و دیاربکر، غرباً دخی معمورة العزیز ولایتلریله محدوددر. قضا ۱۵ قریه‌یی حاوی اولوب، ٤۱۲۲۵ اهالی ایله مسکوندر، که بونلرك یالکز ۱۱۳۰۱ ی ارمنی، ۷۳۹ی ارمنی پروتستانی، ۲۷٦ سی روم و قصوری کاملاً مسلمدر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، فراته تابع بیك کول چایی ابتدا شرقدن غربه وبعده شمالدن جنوبه قضایی شق ایده‌رك، صاغ وصولدن برچوق دره‌لر آلیر. طوپراغی خیلی منبت اولوب، بغدای، آرپه، چاودار، تخود، بقله، مرجمك، قاؤن، قارپوز، صوغان وسائر محصولاتی واردر. اورمالری احتیاجات محلیه‌یه کوره کراسته واودون وکمور قطعنه کفایت ایدیور. خیلی مقدار بال دخی چیقار. یقین وقته کانجه‌یه قدر چیقارلمقده وکله اعمالنه قوللانلمقده بولنمش برنوع دمیر معدنی واردر. هولك قریه‌سی قربنده یدی سنه‌ده برکره ظهورله درت آی جریان ایتدیکی مروی اولان واسراض جلدیه‌یه فائده‌سی مجرب بولنان بر معدن صوبی واردر. صنایع محلیه‌نك باشلیجه‌لری برلی بز نسجیله آیاق قابی اعمالندن عبارتدر. قضا داخلنده ۱۷ جامع، ۲ مدرسه، ۱۲ مکتب، ۳۸ ارمنی کلیسایسی، ۲۸٤ دکرمن، ۱۰ بزرخانه، ۲ دباغخانه، ۱ بویاخانه، ۱۰ کوپری و ۹۵ چشمه موجوددر.

کیف { (Kief, Kiew) روسیه‌نك جنوب غربی جهتنده وپترسبورغك ۱۳۰۰ کیلومتره جنوبنده اولەرق (دنیپر) نهرینك صاغ کنارنده ایالت مرکزی برشهر اولوب، ۱۲۷۲۵۰ اهالیسی، اطرافنده واسع برخندغی، آیا صوفیه اسمیله بیوك برکلیسایسی، دیکر متعدد کوپریلری، نهرك اوزرنده برآصمه کوپریسی، آقادمیا یرینی دخی طوتار بیوك برمکتبی، دارالفنونی وبوکا ملحق

كتبخانه‌سيله رصدخانه‌سى وعملخانه ونمونه خانه‌لرى، ايكى مكتب اعداديسى، رهبانه مخصوص مدرسه‌سى، مهندسخانه‌سى، بورسه‌سى، تياتروسى، جسيم استحكاماتى، طوپخانه‌سى، متعدد قشله‌لرى وبرقاج فابريقه‌سيله پك ايشلك تجارتى واردر. برقاج عزيزك مزارلرينى حاوى اولوب، اك اول خرستيانلغى قبول ايدن بيوك دوقه‌لرك مركزى بولنمش اولمغله، روسلر عندنده مقدس عد اولنوب، بهر سنه اللى بيك قدر زوار طوپلانير.

—كيف ايالتى روسيه‌نك جنوب غربى كوشه‌سنده واقع كوچك روسيه‌نك منقسم اولديغى درت ايالتك برى اولوب، شمالاً مينسك، غرباً ووليهينيه وپودوليه، جنوباً خرسون، شرقاً پولتاوه وچرميغوف ايالتلرايله محدوددر. ٢٥ ° ٤٨ ايله ٣٥ ° ٥١ عرض شمالى و ٢٦ ° ٥٠ ايله ٣٠ ° طول شرقى آره‌لرنده ممتد اولوب، مساحهٔ سطحيه‌سى ٥٠٩٩٨ مربع كيلومتره واهاليسى ٢٦٢٤٣٢٣ كشيدر. اراضيسى عمومیت اوزره دوز اولوب، غرب جهتنده قارپات سلسله‌سنك بعض آلچق اتكارى ممتداولور، و شرق طرفنده دخى دنيپر مجراسى قربنده بعض تپه‌لر بولنيور. هله شمال وجنوب جهتلرى بسبتون دوز اولوب، شمالدكى اوومنك بر طاقم بطاقلقلرى واردر، وجنوب جهتندكى اووه ايسه روسيه‌نك چوللرى مقامنده اولان واوزون اوتلرله مستور بولنان صحرالردندر. بر خيلى مسافه‌ده حدود شرقيه‌سنى تشكيل ايدن (دنيپر) ايرماغنك درت بش بوز متره وسعتى اولوب، هرطرفى سير سفائنه صالحدر. سائر مياه جاريه‌سنك اكثرى بوكا منصب اولوب، يالكز جنوب جهتنده آقان (سپينوخه) ايله (سيوب) نهرلرى (بوغ) ايرماغنه تابعدر. كوللرى آز ايسه‌ده، شمال جهتنده بطاقلقلرى زياده‌در. هر نه قدر قيشين اوچ آى صولر منجمد حالنده بولنورسه‌ده، برودتى، روسيه‌نك شمال جهتلرنده اولديغى كبى، تأثيرلى دكلدر. طوبراغى پك منبت اولوب، هر نه قدر فن زراعت پك ترقى ايتمه‌مش، وآلات وادوات زرعيهٔ جديده هنوز قوللانلمغه باشلامامش ايسه‌ده، يينه اراضيسنك يوزده ٥٨ى يعنى ٣ مليونه قريب يكى دونمى مزروع اولوب، احتياجات محليه‌نك پك مافوقنده ذخيره حاصل اولور، وفضله‌سنك برمقدارى اخراج وبر مقدارى اسپيرتويه تحويل اولنور. اك باشلى محصولاتى بغداى، آرپه وچاودار اولوب، مصر، كتان، كنوير، مرجمك، پتاته، توتون وپنجار دخى حاصل اولور. ميوه وسبزه‌لرى‌ده چوق اولوب، كيف قربنده طوت آغاجلرى زياده اولمغله، بر خيلى ايپك چيقار. حيوانات اهليه‌سى چوق اولوب، ايرى جثه‌لى صيغيرلرى وايچه پياغيلى قيونلرى واردر. اورمانلرى ١٢٢٣٩٦٠ دونم وسعتنده اولوب، ايالتك بر ربعنى ستر ايديور. شمال جهتنده چام وسائر طرفلرنده كوركن، اخلامور، قاين وسائر آغاجلر بولنوب، خيلى مقدار كراسته قطع اولنور. صنايع محليه كوندن كونه ترقيده اولوب، شكر، اسپيرتو، بيره، چوخه وسائره فابريقه‌لريله دباغخانه‌لرى كيتدكجه جوغالمقده‌در. تجارتى پك ايشلك اولوب، ايالتى شتى ايدن دمير يول خطلريله دنيپر ايرماغى مواردتى تسهيل ايديور. اهاليسنك قسم اعظمى روس ايسه‌ده، زادكان صنفى لهليدر. اسرائيللرى يوزده ١٢ نسبتنده‌در. برمقدار اهالئ اسلاميه دخى واردر. ايالت داخلنده ١٢ شهر و قصبه، ١٠٢ بيوك قريه و ١٢١٦ كوچك كوى واردر. ايالت ١٢ قضايه منقسمدر.

كيف { مرورود ايله باذغيش آره‌سنده وبغشور قربنده قديمى بر قصبه اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

كيفانه { سند خطه‌سنك مركزى بر شهر اولوب، ساحلدن ايكى فرسخ ايچريده وقاعه‌لدن ٤، سندادن دخى ٥ مرحله‌لك مسافه‌ده بولنديغى «معجم البلدان» ده مسطوردر.

كيفى { اونجى قرن هجرى عثمانلى شعرا. سندن اولوب، آماسيه‌ليدر. شو بيت اونكدر:

او يارك خوابه وارمش چشم پرخشمى چاتوب قاشين
اويور شهباز وحشيدر قناديله چكوب باشين

كيفى { ايران شعراسندن اولوب، عن اصل شيرازده شرف اسلامله مشرف اولمش؛ وجهانكيرك زمانده هندستانه كيدوب، اورادە وفات ايتمشدر. شوبيت جملهٔ اشعارندندر:

در بیابان فراقت ز مصیبت زدگی
کردبادی شوم وخاك کنم برسرخویش

کیقباد { ایران ملوك قدیمه‌سندن کیانیان سلاله‌سنك برنجی پادشاهی اولوب، افراسیابك ایراندن اخراجندن صکره حکم سورن زاب وکرشاسپك وفاتنده تخت ایرانه اقعاد اولنمشدی. روایته کوره، کندیسی منوچهر بن فریدونك تورونی اولوب، البرز طاغنده عبادتله مشغول ایکن، تخت ایرانك منحل قالمسی اوزرینه، زال طرفندن رستم اعزام اولنه‌رق، کندیسنی البرز طاغندن اخذله، تخته اقعاد ایتمشدی. اسکیلرك زعمنجه ۱۲۰ ویاخود ٤١ سنه حکومت سوروب، عدل و دادیله تبعه‌سنی ممنون ایتمش؛ و وادیء جیحونده ترکلرله بر چوق محاربه‌لر ایلش ایدی. رستمدن بشقه، قارن، کشواد ومهراب اسملریله اوچ قهرمان تحت امرنده ایدی. وفاتنده تورونی کیکاوس جانشین اولمشدر. بعض مورخلر مدیا حکمدارلرندن اسکی یونانیلرك (دیوقس) دیدکلری حکمدارك عینی اولدیغنی ظن ایده‌رك، میلاددن ۷۰۰ سنه اول حکم سوردیکنی وهمدانی بنا ایتدیکنی روایت ایتمشلردر. هر حالده بو تاریخلر اساطیرله مستور ومظلمدر.

کیقباد { [« علاء الدین کیقباد » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

کیقباد { (معز الدین —) دهلی حکمدار. لرندن اولوب، سلطان غیاث الدین بلبانك تورونیدر. ٦٨٥ تاریخنده، جدینك وفاتنده، پدرینك بکاله‌ده بولندیغی فرصت اتخاذیله، تخته جلوس ایتمش؛ وایرتسی سنه بنکاله‌دن عسکر سوق ایدن پدری نصیر الدین بغرا خان ایله مصادمه ایتمشدی. مشهور خسرو دهلوی بو بابده «اقتران السعدین» عنوانیله بر منظومه یازمشدر. ٦٨٧ تاریخنده فیروز شاه خلجی صاحب ترجمه‌یی محاربه‌ده قتل ایله، دهلی‌یی ضبط ایتمشدی.

کیقلاده { (Cyclades) آطه‌لر دکیزنده‌کی جزایر مجتمعه‌سنك غرب جنوبی جهتنده بولنانلره ویریلن اسم اولوب، شرق وشمال طرفنده بولنانلره (اسپوراده) نامی ویریلیور. بو اسملرك برنجیسی «دائروی» وایکنجیسی «طاغنیق» دیمك اولمغله، هیئت مجموعه‌لرینك شکل وصورتنه کوره تسمیه اولنمشلردر. اسپوراده جزایرینك قسم اعظمی ممالك عثمانیه‌دن اولدیغی حالده، کیقلاده جزایرینك جله‌سی یونانه تابع اولوب، نفس یونانك شرق جنوبی ومواجه شبه جزیره‌سنك شرق طرفنده بر ایالت تشکیل ایدیورلر. ٣٦° ایله ٣٨° عرض شمالی و٢٢° ایله ٢٣° ٤٠′ طول شرق آره‌لرنده ممتد اولوب، پك کوچکلری محسوب اولدیغی حالده، ٢٠ یی متجاوز اولهرق، الك بیوکلری: آندروس، تینوس، ناکسوس، پاروس، زیا، شیره، سرفو، سیفنو، میلو، تیوس، سانتورینی، آمورغو وسائره‌در. مرکزلری شیره جزیره‌سنده‌کی (هرمو پولیس) قصبه‌سیدر. بونك شرق جهتنده واقع (ولوس) جزیره‌سی کوچك ایه‌ده، زمان قدیمده یونانیلر عندنده مقدس عد اولنوب، بو جزایرك مرکزی اعتبار اولنوردی. مجموعنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٦٩٥ مربع کیلومتره اولوب، ١٣١٥٠٨ اهالیسی واردر. یالکز جنوبنده بولنانلری برکانی الاصل اولوب، علی الخصوص سانتورین ایله قربنده بولنان کوچك آطه‌لر تحولات برکانیه‌لریله علم الارضجه اهمیتلی بر صورت ابراز ایدیورلر. بونلردن یقین وقتلرده دخی آتش فورانلری وشدتلی زلزله‌لر وقوع بولمشدر. عمومیت اوزره اراضیلری طاغلق وطوپراقلری آز منبت اولوب، مع هذا اوزوم، زیتون، انجیر وسائر میوه‌لرله سبزه و بعض ذخائر حاصل اولور. آنتیپاروس وسریفو جزیره‌لرنده دمیر معدنلری واردر. حیوانات اهلیه‌لری بر مقدار کچی وقیوندن عبارتدر. الحاصل برکونه ثروت طبیعیه‌لری اولمدیغندن، کوچکلرینك چوغی خالی اولوب، بیوکلرینك اکثر اهالیسی وحتی قاریلری ده یونانده وممالك عثمانیه‌ده خدمتجیلك، آشجیلق کبی خدمتلرله وبعض اوفق تلك صنعتلرله کچنمك مجبوریتنده‌درلر. بر طاقملری ده کیمیجی اولوب، کیمیجیلکده مهارتلری واردر. ایالت ٧ قضایه منقسم اولوب، ٣٦ ناحیه‌یی حاویدر.

کیقلوپ { (Cyclopes) اساطیر یونانیه‌ده کویا آلمرینك اورته‌سنده بر تك کوزلری بولنان بر جنس موهوم دیولره ویریلن اسم اولوب، یونانلی لیمنی جزیره‌سنده (وولقان) ك تحت نظارتنده اولهرق مشترینك صاعقه‌لرینی یاپمغله

مشغول زعم ايدرلردى. — شاعر شهير اوميروس ايسه كيقلوپلرى سيجليه جزيره‌سنده چوبانلقله مشغول تصوير ايدوب، انسان اتى يدكارينى يازيور. بعضلرى‌ده كيقلوپلره سيجليه‌نك وسائر بعض طرفلرك اهالئ قديمه‌سى نظريله باقوب، ازمنهٔ قديمه‌دن قاله وجسيم طاشلردن معمول بعض ديوار وابنيه انقاضنه‌ده، بونلرك آثارى اولق اوزره، «ابنيهٔ كيقلوپيه» نامنى ويررلر. كيقلوپلرى پلاسجلرله التباس ايتديرنلر دخى واردر.

كيقه (Ghika) افلاق و بغدانده دفعاتله پرنسلك ومؤخراً وكلاق مقاملرنده بولنمش بر خاندان اولوب، عن اصل آرناؤددر. بو خاندانك باشى اولان كيقه آرناؤدلقدن پرمدى قصبه‌سى قربنده واقع (پلومباری) قريه‌سندن اولوب، كوپريلى محمد پاشا زمانندە، همشهريلك وحقوق سابقه مناسبتيله، ١٠٦٨ تاريخنده يكدن بغدان وويوودەلغنه تعيين اولنمشدى. افلاق وويوودەسى بولنان روم (ميخه) دولتك دشمنلريله مناسبات خفيه‌ده بولنه‌رق، صاحب ترجمەنك دولته اولان صداقتنى چكەمەمكله، اوزرينه عسكر سوق ايدوب، مغلوب ايتمش؛ وكيقه بندره واورادن ادرنه‌يه التجا ايتمش؛ و مرقوم ميخه‌نك تنكيلندن صكره افلاقه وويوودە تعيين اولنمش ايدى. — بونك اوغلى غليغور اسقول كيقه ١٠٧٨ تاريخنده صدر اعظم فاضل احمد پاشانك حمايه‌سيله، پدرينه خلف اولوب، مجار محاربه‌سنده افلاق عسكريله اردوى همايونك امداده بولنمش؛ وعمده دشمن ورفيق بولنان قانناقوزنك افتراسنه اوغرايوب، قورقوسندن ترانسيلوانيه‌يه قاچمش؛ واوچ سنه صكره ثانياً افلاق وويوودەسى اولوب، ١٠٨٢ده لهليلرله وقوع بولان محاربه‌ده افلاق عسكريله برابر لهليلرطرفنه‌دونمك دنائتى ارتكاب ايتمش ايدى. — بونك اوغللرندن آلكساندر كيقه و بمده اوغلى يوركى كيقه ديوان همايون ترجمانلغنده بولنمش، وبرنجيسى اعدام اولنمش ايدى. — مرقوم آلكساندرك برادرى (غريغور كيقه) ابتدا افلاق وويوودەسى بعده ديوان همايون ترجمانى و١١٣٩ده بغدان وويوودەسى اولوب، روسيه واوستريايه‌يه قارشى وقوع بولان محاربه‌لرده دولته خدمتى كورلمش ايسه‌ده، برسنه صكره، برادرينك اعدامى مناسبتيله، عزل، و١١٦١ده ثانياً افلاق وويوودەلغنه نصب اولنمش؛ وعدالت وحسن حركتله اهالىيى وباب عالىيى ممنون ايتمش ايدى. اوغلى كنج (ماتياس كيقه) ى ديوان همايون ترجمانلغنه نصب ايتديرمكله، وفات ايدوب، بكرشده بنا كرده‌سى اولان مناسترده مدفوندر. — اوغللرندن مرقوم ماتياس كيقه مؤخراً افلاق وصكره بغدان وويوودەسى اولديغى كبى، (استفانلاتوكيقه) دخى بغدان وويوودەلغنده بولنمش ايدى. — كيقه خاندانندن ديكر بر (غريغور كيقه) ١٨٢١ تاريخ ميلاديسنده افلاقه، و(آلكساندر كيقه) دخى ١٨٤٨ده بغدانه وويوودە نصب اولنمشدى. — آوروپا ادبياتنده وشعبات مختلفهٔ معارفده اولان وسعت معلوماتيله شهرت قزانان و(دوره‌ديستريا) اسم كاذبيله بيلنن (هانه كيقه) نام قادينك‌ده بو خاندانه منسوب بولنديغى اونودلمامق اقتضا ايدر. [«دوره‌ديستريا» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

كيكاوس (ايران قديم ملوكندن كيانيان سلاله‌سنك ايكنجى حكمدارى اولوب، كيقبادك تورونى وخلفيدر. شهنامەنك قولنه كوره، متهور وكوته انديش بر حكمدار اولوب، متانت موقعى وجسارت اهاليسيله مشهور اولان مازندرانه عسكر سوق ايده‌رك، اسير دوشمش؛ ورستم بن زال طرفندن قورتارلمش ايدى. زوجه‌سى سودابه‌نك افتراسيله كندى اوغلى سياوشى غضبه آلوب، افراسياب يانه قاچمغه مجبور ايتمشيدى. نهايت مصره عسكر سوق ايده‌رك، چوللرك ايچنده عسكرى پريشان اولديغى حالده، او ورطه‌دن دخى رستمك اليله تخليص اولنمشدى. كيكاوس چوق وقت معمر اولوب، تورونى كيخسرو تراندە بولديريلوب، كتيرليكنده، تختى كندىسنه تركله، فراغت ايتمشدى.

كيكاوس [« عزالدين كيكاوس » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

كيكس (Gygès) صاروخان وآيدين جهتلرندن عبارت اولان (ليديه) خطهٔ قديمه‌سى ملوكندن اولوب، (مرمنات) سلاله‌سنك رئيسيدر. ابتداى امرده ليديه حكمدارى قانداۋل

ڤلك وزيرى اولوب، حكمدار مومى اليه زوجه‌سنك حسن وآمنه مفتون اولمغه، معتقدى اولان صاحب ترجمه‌يه قاريسنى چلاق كوسترمك ايچون، كنديسنى اوطه‌سنك قپوسى آرقه‌سنه صاقلامش؛ وزوجه‌سى يتاغه كيركن، صاحب ترجمه‌يى كورمكله، بونى كندى شخصى ايچون بيوك بر حقارت عد ايتد يكندن، كيكسى يانه جلب ايده‌رك: « يا قاداؤلى اولديروب، يرينه كچر، و بنم زوجم اولورسك، وياخود اولومه راضى اولورسك » ديه ايكى شقدن برينى تكليف ايتمكده، كيكس ناچار بنجى شقى قبول ايله، ميلاد عيسادن ٧٠٨ سنه اول تخته چيقمش؛ و٢٧ سنه حكم سوروب، آسياى صغيرك سوخلده‌كى يونان مستعمراتندن بر چوق يرلر وتروآده‌يى ده ضبط، و ميلت و ازمير وفوقوفون شهرلرينى محاصره، وممالكنى خيلى توسيع ايتمشدى. بو حكايه‌يى هرودوت بو وجهله نقل ايديور. افلاطون ايسه كيكسك چوبان اولديغنى وكويا صاحبنى غير مرئى حاله قويان بر مهر بولوب، بونك قوتيله (قاداؤل) ك زوجه‌سى يانه صوقيله‌رق، كنديسنى سوديرمش، واونكله بالاشتراك زوجنى اتلاف ايتمش اولديغنى روايت ايدبور.

كيكلو بابا { مشاهير مظنه ومجذوبندن اولوب، عن اصل ايرانك (خوى) قصبه‌سندن اولديغى حالده، جانب رومه رحلته، بروسه‌نك فتحنده سلطان اورخان غازى حضرتلرينك معيتلرنده بولنمش؛ وپادشاه مشار اليهك حسن ظن و محبتنه مظهر اولمش ايدى. سلطان اورخان غازى كنديسنه اينه كولى مالكانه ويرمك ايستمشلرسه‌ده، صاحب ترجمه برشئ قبول ايتميوب، بروسه قربنده برزاويه‌ده عزلت كزين قناعت اولمش؛ ووفاتنده اورادە دفن اولنمشدر. تربه‌سى زيارتكاهدر. بركيكى كنديسنه آليشديروب، بو حيوانه سوار اولديغى حالده كزديكيچون، بو لقبله شهرت بولمشدر.

كيل { موصل ولايتنك شهر زور سنجاغنده مركز لوا قضاسنه تابع بر ناحيه اولوب، ٥٠ قريه‌دن مركبدر.

كيل { (Kiel) آلمانيا ده اشلسويغ هولستاين ايالتنك اشلسويغ سنجاغنده و اشلسويغك ١٥ كيلومتره جنوب شرقيسنده اولەرق اوزون وضار بركورفزك منتهاسنده وبالطيق دكزيله بحر شمالى آره‌سنده يكى كشاد اولمان جدولك باشنده بر شهر واسكله اولوب، ٨٥ ٦٦٨ اهالىسى، دارالفنونى، موزه‌سى، نباتات باغچه‌سى، اسكى برمكتب اعداسى، بحريه، تجارت، اورمان مكتبلرى، دارالفنونه مربوط ١٥٠ ٠٠٠ جلدى حاوى كتبخانه‌سى، رصدخانه‌سى، معادن نمونه خانه‌سى، ديكر متعدد مؤسسات علميه و خيريه‌سى، درت پروتستان وبر فتوليك كليساسى، ايكى خسته‌خانه‌سى، بر تيمارخانه‌سى، كورلره مخصوص بردائره‌سى، پرسرانى واطرافنده كوزل باغچه‌لرى، واسع وصاغلام ليمانى، ترسانه‌سى، كوزل ريختملرى، استحكاماتى، سوارلرنده مفرح محللرى، دمير دوكخانه‌لرى، ماكينه، توتون، بيره وسائره فابريقه‌لرى وذخيره، كراسته وحيوانات تجارتى واردر. كيل آلمانيانك اك برنجى مرساى عسكريسى اولوب، دوائر بحريه‌سى ادارە ده‌در.

كيلارنى { (Killarney) ايرلانده‌نك (كرى) ايالتنده و(قورق)ك ٦٥ كيلومتره غربنده اولەرق همنامى اولان كولك كنارنده بر قصبه اولوب، ٨٠٠٠ اهاليسى واردر. — كيلارنى كولى اوچ پارچه كولدن مركب اولوب، بر چاغلايانله وقره‌قوش قياسى دينلن بر قيا يانندە غريب بر صورتله ايشيدىلن عكس صدا ايله مشهوردر.

كيلان { (ومعربى جيلان) ايرانك شمال جهتنده بر خطه و ايالت اولوب، بحر خزرك جنوب غربى ساحلى بويجه ممتد اولوب. شمالاً آز برمسافه‌ده روسيه حدوديله يعنى قره‌باغ خطه‌سيله، غرباً آذربيجانله، غرب جنوبى طرفندن وجنوباً عراق عجمينك زنجان وقزوين سنجاقلريله، شرق جنوبى طرفندن مازندرانله، شمال شرق جهتندن دخى بحر خزرله محاط و محدود اولوب، ٢٠ °٣٦ ايله ′٣٠ ′٣٧ عرض شمالى و ′٢٥ °٤٦ ايله ′٤٠ °٤٨ طول شرق آره‌لرنده ممتد اولديغى حالده، ساحل بويجه بويى ٢٠٠ كيلومتره ومساحهٔ سطحيه‌سى ١١٠١٣ مربع كيلومتره اولەرق، تخمينا ٢٦٢٠٠٠ اهالى ايله مسكوندر. اراضيسى

طاغلق اولوب، الزر سلسلهٔ جبالی روسیه حدود. دندن کلهرك، ساحل ایله متوازیاً کیلان ایچنده بر هلال شکلنده ممتد اولور. الك یوکسك ذروه‌سی قسم جنوبیسنده واقع (تخت سلیمان) طاغی اولوب، ٤٤٠٠ متره ارتفاعی واردر. آذربیجان حدودنده بولنان (آق طاغ) ك ده ارتفاعی ٤١٠٠ متره‌در. کیلان طاغلرینك اتکلری همان لب دریایه قدر ممتد اولوب، ساحل بوینجه اکی ۷۰ کیلومتره‌یی تجاوز ایتمین طار برقوم منطقه‌سی اوزانیور. بو طاغلرك دکیزه ناظر اولان جهتی بر قوهٔ خارق العاده ایله بیوین اورمانلرله وانواع نباتاتله مستوردر. آصمهلر یبانی حالنده قاین آغاجلرینك تپه‌لرینه قدر چیقار. دوز محلاری دخی پرنج و سائر انواع مزروعاتله مستور اولهرق، بر بحر زمردین صورتی ابراز ایدر. طاغلرك اوبر مائله‌سی ایسه عراق عجمی اراضیسی کبی چپلاق وقورودر. بو طاغلردن بر چوق انهار اینوب، بحر خزره منصب اولورلر. بونلرك بالطبع مجرالری قیسه ایسه‌ده، صولری خیلی چوق اولوب، اراضیسنی سقی ایدرلر. الك اوزونلری البرزك آرقه طرفندن کلهرك بو سلسلهنك بر بوغازندن کچن (سفیدرود) و نام دیکرله (قزیل اوزن)در، که منصبندن اعتباراً ۱۵۰ کیلومترهلك محلی سیر ایتمکده صالحدر.

کیلانك هوایی، ایرانك سائر هر طرفنه مغایر اولهرق، پك رطوبتلی اولوب، یازین درجهٔ حرارت پك زیاده اولمدیغی حالده، حامده حس اولنان صیقنتیه مماثل برصیقنتی انسانی راحتسز، و بعض خسته‌لقلر تولید ایدر. بالکز آره صره اسن و (بادکرم) دینمکله معروف اولان بر روزکار رطوبتی وحتی بطاقلری ده برکونده قورودور. قیشین ایسه هوایی پك لطیف وملایمدر. آوروپا قطعه‌سنده یتیشن اشجارك همان جمله‌سی کیلانده بولنوب، طاغلری یوکسك آغاجلرله مستور اولدیغی کبی، آچلق جهتلرنده‌ده نار، آبنوه، الما، آرمودك انواعی، صاری وسیاه اریك، شفتالی، زردالی، بادم، جوز، کستانه، موشمولة، بیاض وسیاه‌طوت، اینجیر، فستیق، کراز، آغاج چیلکی، زیتون آغاچلری وسائر اشجار مثمره خدابی نابت حالنده یتیشیرلر. هله آصمهلری پك چوق وپك قوتلی اولوب، اکثریا آغاجلره صاریلمش، واوفق سیاه دانه‌لی بیخوشجه بر اوزوم ویرر، که شیره ویکمز و سرکه اعمالنه یارار. پورتقال ولیمون آغاجلری ده‌چوقدر. قاؤن وقاربوزلرله سبزه‌لری پك صولی ایسه‌ده، چوق لذتلی دکلدر. یالکز باطمجانلری وانجیر و طوتی‌پك لذتلیدر. کیلانیلرك الکزیاده یتیشدیردکلری محصول پرنج اولوب، اکك پرینه دخی خاشلانمش پرنج یمکی صحته دها موافق بولیورلر. بغدای، آرپه و سائر حبوبات دخی یتیشدیررلر. ایپك بوجکی دخی یتیشدیروب، کلیتلی قرزه وایپك اخراج ایدرلر. الحاصل کیلان ایرانك اك محصولدار و اك زنکین بریدر. حیوانات اهلیه‌سی باشلیجه قیون وصیغیرایله آتدن عبارت اولوب، قیونلرینك چوغی قره‌مان وبرآزی قیویرجق جنسندندر. صیغیرلری کوچك و اورکوجلی اولوب، بونلره یوك دخی یوکلدیرلر. آتلری اتلی وقوتلیدر. حیوانات وحشیه‌سی، پك چوق اولوب، طاغلرده آیی، طوموز، قپلان، پارس، کیبك، قره‌جه، طاغ کچیسی، یبانی قیون، تیلکی، طاوشان، صاکسار، زرداوه، سمور، کایتلی چقال، ککلیك، چیل، وسائر طیور و صو قوشلری وسائره بولنور.

اصل اهالیسی ایرانی الاصل و دیلی جنسنه منسوب اولوب، فارسینك اسکی پهلویه دها زیاده مشابهتی اولدیغی مظنون بولنان قبایر نوعیله متکلمدرلر. سیمالری منتظم و بویلری معتدل اولوب، ارککلری زیاده‌جه اسمر و بوزوق بکزلی ایسه‌ده، قاریلری بیاض وپك کوزلدر. چوبانلقله مشغول اولان طاغلیلری جسور آدملردر. شاه عباس ماضی ونادر شاه زمانلرنده ودها صکره‌لری نقل واسکان اولنمش بر مقدار کرد وترکمان اهالی دخی واردر. زراعت و حیواناتدن بشقه بعض صنایعله دخی مشغول اولوب، باشلیجه صنایع محایه ایپکجیلك وایپك وبوکدن بعض قماشلر نسجیدر. بالیقجیلق دخی مدار مشغولیتلرینك بری اولوب، سواحلده خیلی بالیق صید اولنهرق و طوزلنهرق اخراج اولنور. معارف خیلی منتشر اولوب، اوقویوب یازمق بیلمینلری آزدر. رسم، موسیقی، شعر وسائر صنایع نفیسه‌یه میل و انهماکلری و

آوروپا معمولاتی تقلیده استعدادلری پك زیاده‌در. کافهٔ اهالی مسلم وشیعی المذهبدر.

گیلان ایالتنك مرکز اداره‌سی (رشت) شهری اولوب، ایالت: رشت، رانکو، لاهیجان، فومن، وکسکر اسملریله ٥ قضایه منقسم و ١٢٥٠ قریه‌یی حاویدر. اصل شهر و قصبهٔ دیمکه لایق رشت ایله لاهیجان اولوب، دیکر قضا مرکزلری ورشتك اسکله‌سی اولان (انزلی) پك کوچکدر.

گیلان { آرناؤدلقده قوعموه ولایتنك پرشتنه سنجاغنده وبرشتهٔ‌نك ٢٣ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق موراوه نهرینه تابع برجایك اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٤٥٠٠ اهالیسی، ٢ جامع شریفی، برکلیسای، بر رشدیه و ٢ ابتدائیه مکتبی، بازاری و اولدقجه تجارتی واردر.

— گیلان قضای پرشتنه سنجاغنك جنوب شرق قسمندن عبارت اولوب، شمال غربی جهتندن نفس پرشتنه قضاسیله، جنوباً اسکوب سنجاغیله شرق شمالی طرفندن دخی صربیه حدودیله محدوددر. قضا ١٩٠ قریه‌دن مرکب اولوب، قسم کلیسی آرناؤد واسلام وبر آز مقداری اسلاو اولق اوزره، تخمیناً ٣٠٠٠٠ کشی ایله مسکوندر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق اولوب، منبت بایر و وادیلریله بعض اوفق اووه‌لری دخی واردر. قره طاغ سلسله‌سی جنوب شرق حدودینی تشکیل ایدوب، صربیه حدودنده دخی (غولیاق) سلسله‌سی وغرب جهتنده (زغوواج) ایله قونیجه طاغلری بولنیور. بو طاغلرك قضا درونده بولنان داخلی اتکلرندن اینن صولر موراوه نهرینی تشکیل ایدیور، که شرق شمالیه طوغری آقه‌رق، طونه‌یه منصب اولق اوزره، صربیه‌یه کیریور. قضانك شمال شرق جهتنده ٢٥٠٠٠ یکی دونم وسعتنده اورمان بولنوب، احتیاجات محلیه‌یه کوره کراسته و اودون قطع اولنور. طوپراغی خیلی منبت اولوب، حبوبات متنوعه ایله کلیتلی کتویر حاصل اولور. بوکتویردن اهالیٔ محلیه‌نك ملبوساتده قوللاندقلری قبا برنوع بز یاپیلیر. قضا داخلنده حامضلی بر معدن صوی ومتعدد خراب کلیسا وقلعه وسائره بولنوب، از آن جمله خداوندکار غازینك قوصوه مظفریاتی زمانندهبك اهمیتلی بولنمش اولان (نووو برده) قلعه وقصبه‌سنك خرابه‌لری قضانك شمال جهتنده مشهوددر.

گیلدفورد { (Guildford) انکلتره‌ده لوندره‌نك ٣٠ کیلومتره جنوب غربیسنده (سوری) قونتلفنك مرکزی بر قصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی واردر.

گیلسه { (Kielce) روسیه‌نك اهستان خطه‌سنده و (وارشوه) نك ١٧٥ کیلومتره جنوبنده ایالت مرکزی بر قصبه اولوب، ١٠٠٥٠ اهالیسی، دمیرخانه‌لری وشکرفابریقه‌لری واردر. — گیلسه ایالتی برقاچ سنه اول رادوم ایالتندن آیریلوب، تشکیل اولنمشدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ١٠٠٩٢ مربع کیلومتره اولوب، ٦٢٢٨٤٢ اهالی ایله مسکوندر. ایالت ٣ قضایه منقسمدر.

گیلمارنوق { (Kilmarnock) اسقوچیه‌نك (آیر) ایالتنده و آیرك ١٨ کیلومتره شمال شرقیسنده بر قصبه اولوب، ٢٣٠٤٠ اهالیسی، صنایع مکتبی، سائر مکتبلری، کتبخانه‌سی وسائر مؤسساتی واردر.

گیلوآ { (Kiloa) آفریقانك ساحل شرقیسنده زنکبار حاکمنه تابع برقصبه واسکله اولوب، مقدما خیلی معمور ایکن، شمدی یالکز ٣٠٠٠ اهالیسی واردر.

گیلیا { (Kilia) روسیه‌یه تابع بسارابیه ایالتنك اسماعیل قضاسنده واسماعیلك ٤٠ کیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق طونه‌نك الك شمالی قولی اوزرنده بر قصبه اولوب، ٨٢٦٥ اهالیسی واردر.

گیلیان { (Kilian) جینه تابع ترکستان شرقیده بر بیوك طاغ وبر قصبه اولوب، طاغ ٧٥°٣٠ ایله ٧٧° طول شرق آره‌لرنده ممتد اولوب، و وسطی ارتفاعی ٥٥٠٠ ایله ٦٠٠٠ متره آره‌سنده‌در. قصبه یارقندك ١٢٦ کیلومتره جنوب شرقیسنده واقع اولوب، درت بش بیك اهالیسی واردر.

گیلیکیا { (Cilicie) آسیای صغیرك یعنی آناطولینك تقسیمات قدیمه‌سنده قطعهٔ مذکوره‌نك منتهای شرق جنوبیسنده بر خطه اولوب، شمدیکی آطنه ایچ ایل سنجاقلرندن عبارت

اولمغله، غربا پامفیلیا و پیسیدیا، شمالاً لیقاؤنیا و قپادوقیا، شرقاً سوریه خطه‌لریله، جنوباً دخی آق دکیزله محاط ومحدود ایدی. ایکی یه منقسم اولوب، نفس آطه‌نه سنجاغندن عبارت اولان قسم شرقیسنه «اووه‌لق کیلیکیا»، واپچ ایل سنجاغندن عبارت اولان قسم غربیسنه «طاغلی کیلیکیا» نامی ویریلیر ایدی. برنجیسنك مرکزی طرسوس وسائر باشلیجه معموره‌لری: سولس، ماله، ایسوس (اباش) و آنازاربه ایدی. ایکنجیسنك باشلیجه قصبه‌لری: سلفکه، سلینونته (سلدی)، کاندریس (کلندره) وسائره ایدی. اهالیٔ اصلیه‌سی سریانی اولوب، سوریه اهالیسندن تفریق ایچون، یونلره (لوقوکیلیکیان) یعنی «آق سریانیلر» دیرلردی. یونان مهاجرلری خطه‌نك سواحلنده بعض قصبه‌لر ومهاجرلر تأسیس ایتمشلردی. کیخسروطرفندن ایران دولته الحاق اولنوب، اسکندر دن صکره ماکدونیه‌لی طوائف ملوکدن سلفکیلرك وبعده مصر بطالسه‌سنك ضبطه کچمش؛ وميلاد (عیسی) دن بر قرن اول سواحلی بر طاقم قور صانلره مجأ اولمغله، پومپیوس یونلری بعد التنکیل مملکتی روما دولتنه الحاق ایتمش؛ وبو دولتك انقسامنده شرق ایمپراطورلغی حصه‌سنه دوشمش ایدی. شرق جهتی بنی امیه‌نك وهمان هر طرفی عباسیلرك زمانده فتح اولنه‌رق، ممالك اسلامیه‌یه الحاق اولنمش ایکن، اهل صلیب زمانده بنی لیون نامیله معروف برخرستیان حکومتنه تابع بولنمش؛ وروم سلجوقیلری دورنده بو حکومته‌ده تدریجاً ختام ویریله‌رك، دولت سلجوقیه‌نك انقراضنده بو خطه قره‌مان ورمضان اوغللریله ذوالقدریه حکومتی آره‌سنده منقسم اولوب، نهایت سلطان محمد خان ثانی وبایزید ثانی ویاوز سلیم خان حضرانی زمانلرنده قطعیاً ممالك عثمانیه‌یه الحاق اولنمشدر.

کیلیمانجارو (Kilima N'djaro) آفریقا قطعه‌سنك اك یوکسك طاغی اولوب، قطعهٔ مذکوره‌نك شرق جهتنده ٦′ ٣° عرض جنوبی ایله ٣′ ٣٥° طول شرقیده واقعدر. منفرد بر جبل عظیم اولوب، ایکی تپه‌سی واردر، که شرق طرفنده بولنان و (کیبو) دینلن اك یوکسکنك ٥٩٥٤ و (کیماونزی) دینلن غربیسنك اوکا قریب ارتفاعی واردر. خط استوایه اولان قریبیله برابر ٤٠٠٠ مترەدن یوقاری قسملری سرمدی قارله مستور و ٣٦٠٠ مترەدن یوقاری طرفلری اشجاردن عاریدر. بحر محیط هندی ساحلیله یقتوریا نیاژه کولی آره‌سنده وسومالی اراضیسیله زنکبار حدودنده واقع اولوب، شمال جهتندەکی یرلر اسماً انکلیز وجنوبدەکیلر آلمان مستملکاتندن معدوددر.

کیلیمانسی (Quilimancy) آفریقای شرقیده بر ایرماقدر، که کیلیمانجارو جبل عظیمنك شمالنده (اولو) طاغلرندن نبعان ایدن ایکی چایدن باشقه، شرقه طوغری جریانله، ملیندە اسکه‌سی قربنده بحر محیط هندیه دوکیلور.

کیلیمانه (Quilimane) آفریقای جنوبینك ساحل شرقیسنده پورتکیز دولتنه تابع موزامبیق مملکتنده و (زامبز) ایرماغنك دالیه‌سنده نهر مذکورك قوللرندن بری اوزرنده ومنصبی قربنده بر قصبه اولوب، ٣٠٠٠ اهالیسی وآلتون ونیل دینی تجارتی واردر.

کیمرائن (Guimraens) پورتکیزك (مینهو) ایالتنده و پورتونك ٤٢ کیلومتره شمال شرقیسنده بر قصبه اولوب، ١٥٠٠٠ اهالیسی، بر سرایی، بر قاچ کوزل میدانی و بیجاق ایله سفره بزی وسائره فابریقه‌لری واردر.

کیمازج فارس نواحیسندن بر ناحیه اولدیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

کیماك چین حدودنده واسع بر ولایت اولوب، اهالیسی ترك جنسیتنه منسوب وخیمه‌نشین اولدیغنی، و او جهتدن منتهای ممالك اسلامیه اولان (طاراباند) دن ٣٠ کونلك مسافه‌ده اولوب، آره‌لرنده زهرلی ییلانلر وسائر حشراتله مملو ودیلر وبوغازلر و طاغلر بولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور. بو مملکتك شمدیکی اصطلاحات جغرافیه‌جه نره‌سی اولدیغی تحقیقه محتاجدر.

کیمبر یاخود کیمر (Cimbres) اسکی جرمان اقوامندن اولوب، اساساً دانیمارقه‌نك جنوب جهتنده وبوتلاندده ساکن اولدقلری حالده، میلاد عیسی (ع‌م) دن ١١٤ سنه اول، بالطبع دکیزینك اوسواحلی باصمه‌سی اوزرینه،

توتونلر وآبروتلرله برلكده غاليايه دخول ايله ، اسپانيه‌يه قدر ايلريلدن صكره، ايتاليا جهتنه رجعتله، مذكور ايكى قومدن آيريلدرق ، شمالدن ايتاليايه داخل، وقبل الميلاد ١٠١ تاريخنده قاتولوس وماريوس ايله ايتدكلرى محاربه‌ده مغلوب وپريشان اولمشلردر. كيمرى ياخود كومرى (Kimris) اسميله غالياده بولنمش اولان قوم قديمه بر اصلدن بولنه‌قلرى مظنوندر.

كيمبرلى { (Kimberley) آفريقاى جنوبيده امپد برونى مهجرينك غربى (غريقوآد) ايالتنده وقاپتوونك ٨٤٠ كيلومتره شمال شرقيسنده اولەرق (وال) نهرى ساحل يسارندن ٣٠ كيلومترەلك مسافه‌ده و (اورانژ) حكومت مستقلەسنك حدودنده ١٣٤١ مترەلك ارتفاعده واقع ايالت مذكورەنك مركزى بر قصبه اولوب، ١٣٥٩٠ اهاليسى وجوارنده كايتلى الماسى واردر. بهر سنه جيقان الماس اوج درت ملیون انكليز ليراسى قيمتنده‌در. — بو اسمله آوسترالياده دخى بعض يرلر واردر.

كيمبروورت { (Kimberworth) انكلتره‌نك يورق قونتلغنده و (شفيلد)ك ١٠ كيلومتره شمال شرقيسنده بر قصبه اولوب، ١٦٠٤٥ اهاليسى واردر.

كيمپر { (Quimper) فرانسەنك شمال غربى جهتنده وپارسك ٥٤٩ كيلومتره غربنده و (اوده) ايله (استير) نهرلرينك ملتقاسنده (فينيستره) ايالتنك مركزى بر قصبه اولوب ، ١١٨٣٣ اهاليسى ، داخلى مكتبى ، كتبخانەسى ، زراعت جمعيتى ، نهرك اوزرنده ليمانى ، كوزل تفرجگاهلرى وبرقاج مصنع كليسا‌سى واردر.

كيمپرله { (Kimperlé) فرانسەنك (فينيستره) ايالتنده و (ايزوله) ايله (اله) نهرلرينك ملتقاسنده اولەرق ، كيمپرك ٤٤ كيلو مترە شرق جنوبيسنده قضا مركزى بر قصبه‌اولوب، ٦٠٠٠ اهاليسى، نهرده ليمانى، دمير يولى ، داخلى مكتبى وايشلك تجارتى واردر.

كيمرى { ياخود كومرى (Kmris) آوروپا اقوام قديمه‌سندن اولوب، ابتدا قره دكيزك شمال جهتنده ساكن ايكن، ميلاد عيسى (عم)دن اوج قرن اول غاليانك ماورای آلپ جهتنه چكەرك، برطاقمى كاتلرى طردله، (رين) و (سين) مجرالرى آره‌سنده بوطن ايتمش؛ برطاقمى سين ايله لوآره وادیلرى آره‌سنده بولدقلرى كاتلره قاريشمش؛ برطاقلرى دخى (آلبيون)ه يعنى انكلتره‌يه چكوب، جزيرەنك غرب جنوبى كوشه‌سنده يرلشمش ايدىلر . بو هجوملرنده (هوغادارن) يعنى (قوتلى هو) اسمنده بر رئيس و يا حكمدارك تحت قيادتنده ايديلر. بونلرك آنف‌البيان (كيمر) قوميله بر اصلدن آيرلمش اولدقلرى و غوت يعنى اسكى جرمان اقوامندن بولندقلرى مظنوندر . لسانلرى كلت لسانندن فرقلى اولوب ، فرانسه‌ده برتانيه سواحلنده سويليلن (آشاغى برتون) ايله انكلتره‌ده (والس) و (تورنوآى) خطه‌لرنده سويليلن غال لسانلرنده كيمرى لسانك بعض آثار باقيه‌سى موجوددر. — كيمريان (Cimmériens) اسميله معروف اولان و يىنه قره‌دكيزك سواحل شماليه‌سنده ساكن ايكن، قبل الميلاد ٦٨٠ تاريخلرنده آسياى صغيره چكەرك، ليديه‌يى ضبط ايتمش ، وبر طاقلرى جرمانيا و غاليا و برتانيه‌يه قدر ايلريلمش اولدقلرى تواريخ قديمه‌ده مسطور بولنان قومك دخى بونلرك عينى اولدقلرى آشكلاشيليور. بونلرك قراكلق مغاره‌لرده ياشادقلرى دخى آثار مذكوره‌ده مروى اولوب، مملكتلرينه اساطير يونانيه‌ده اويقو مملكتى نظريله باقيليردى . قريم اسمنك‌ده اهالئ قديمه‌سى بولنمش اولان بو قومك اسمندن مأخوذ اولديغى آشكلاشيليور.

كيمون { (Cimon) يونان قديمه آتنه جمهوريتنك مشهور سردار لرندن اولوب، ميلتيادك اوغلى ايدى . ميلاددن ٤٨٠ سنه‌اول ايرانليلره قارشى (سالامينه) غالبيتنى قزاندقدن صكره، بتون يونان دونمانى وعسكرينه عمومى قوماندان تعيين اولنمش؛ وقبل الميلاد ٤٧٠ تاريخنده آناطوليسنك پامفيليا خطه‌سنده ايران عسكر ودونمانى مغلوب ايده‌رك، آسياى صغيرك سواحلنده‌كى يونان مهجرلرينى سربست براقمق و آطه‌لر دكيزينه ايران دونمانى كيرمه‌مك شرطلرينى حاوى برمعاهده عقد ايتمش ايدى. مشهور (پريقلس) ايله بينلرنده رقابت بولنمله، ٤٦١ تاريخنده مرقومك

تفوذیله نفی ایدلمش ایکن، ٤٥٦ ده آتنه یه جابله، رأس حکومته انتخاب اولنوب، اسپارته ایله مصالحه وقبریس جزیره سنه دونمناسوق ایده رك، (کیتیوم) قصبه سنی محاصره ایتمکده ایکن، ٤٤٩ ده وفات ایتمشدر. پك حقانیتلی وکریم بر ذات اولوب، عموم اهالینك محبتی قزانمش ایدی.

کین (Gigues) فرانسه مشاهیر مستشرقیندن اولوب، ١٧٢١ تاریخنده (پونتوآزه) ده طوغمش، و ١٨٠٠ ده پارسده وفات ایتمشدر. لسان سریانی معلمی، حافظ کتب و آقادمیا اعضاسندن بولنمش؛ و چین لسانله دخی واقف اولوب، چین و چینجه یه دائر بعض کتابلر یازمشدر. الك مهم اثری هونلرله ترکلر و مغوللرك تاریخنه دائر ٥ بیوك جلد اوزره یازمش اولدیغی کتابدر، که تدقیقات ومطالعات عمیقه یی حاویدر.

— اوغلی دخی مستشرقیندن اولوب، چینجه دن فرانسزجه ولاتینجه یه بر لغت کتابی و سائر بعض آثار یازمشدر. ١٧٥٩ ده طوغوب، ١٨٤٥ ده وفات ایتمشدر.

کینتوس قورتیوس (Quintus Curtius, Quinte Curce) لاتین مورخلرندن اولوب، برنجی قرن میلادیده یاشامش اولدیغی مظنوندر. بیوك اسکندرك تاریخنه دائر یازمش اولدیغی ومبدئیله بعض اقسامی مفقود اولان اثری تاریخدن زیاده بر حکایه کتابی حکمنده ایسه ده، فصاحتی جهتیله آثار مشهورهٔ ادبیه دن معدوددر.

کینساله (Kinsale) ایرلاندهنك (قورق) قونتلغنده و قورقك ٢٢ کیلو مترہ جنوبنده بر قصبه واسکله اولوب، ٨٦٠٠ اهالیسی، کوزل ریختمی، قلعه سی و دکیز حاملری واردر.

کینغامپ (Guingamp) فرانسهنك «ساحل شمالی» ایالتنده و (سنت بریوق) ك ٣١ کیلو مترہ غرب شمالیسنده اولهرق (تریو) نهری اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٧٨٩٥ اهالیسی، داخلی مکتبی، زراعت جمعیتی، ایلکخانهلری، دباغخانهلری، کوزل بر مأکولات بازری واردر.

کینغستون (Kingston) انکلترهنك (سوری) قونتلغنده وتامیسه نهری اوزرنده اولهرق لوندرهنك ١٦ کیلو مترہ جنوب غربیسنده بر قصبه اولوب، ٢١٠٧٨ اهالیسی، بیوك برکلیسای وتیمارخانه سی واردر.

— آمریقانك آتیل جزایرندن انکلتره یه تابع (جامایقه) جزیره سنك ساحل جنوبیسنده دخی بو اسمله بر شهر واسکله اولوب، ٤٠٠٠٠ اهالیسی، کوزل لیمانی، خسته خانهلری، پك ایشلك تجارتی و آنجق نهایت درجه ده آغر هواسی واردر.

— آمریقای شمالیده دومینیون قطعه سنك یوقاری قناده ایالتنده و سنت لوران ایرماغی اوزرنده اولهرق (اونتاریو) کولنك شمال شرق اوجنده دخی بو اسمله بر قصبه اولوب، ١٥٠٠٠ اهالیسی، کوزل لیمانی، سفائن حربیه وتجاریه اعمالنه مخصوص حوضلری وپك ایشلك تجارتی واردر.

کینوکفال (Cynocéphales) یعنی «کوپك باشلری» تسالیه ده فارساله یعنی چتالجه قربنده وشرق جهتنده بر موقعك اسم قدیمی اولوب، رومالیلرله ماکدونیه حکومتی آره سنده وقوعبولان محاربه لرك ایکنجیسنه ختام ویرن بیوك جنك ایله مشهوردر، که بونده روما سرداری فلامینیوس ماکدونیه حکمداری بشنجی فیلیپ میلاددن ١٩٧ سنه اول کلیاً مغلوب ایتمشدی.

کینه (یاخود غوینه (Guinée)) آفریقا قطعه سی سواحل غربیه سنك بربیوك قسمنه ویریلن اسم اولوب، بو اسم بر تقسیم طبیعی وجغرافی یه مبنی اولمامغله، آفریقانك اوجقلری ایله بلخدیکی وقت آوروپا بحریونی طرفندن ویرلمش اولدیغندن، موضوع اهی تماملیه معین دکلدر. اکثریا کینه اسمی سنغامبیا حدودندن یعنی (سیره لیونه) قومندن ساحل ایله متوازیاً غربدن شرقه یافره کورفزینه واورادن شمالدن جنوبه غابون خلیجنه ولب دریادن قونغ سلسلهٔ جبالنك صرتنه وسائر داخلی جباله دك ممتد اولان پرلره ویرلیبور. بو اعتبارله مبدأ شمال غربیسی ٨°٤٠′ عرض شمالی ایله ١٥°٣٠′ طول غربیده ومنتهای جنوب شرقیسی ٠° ٣٠′ عرض شمالی ایله ٧° طول شرقیده واقعدر. بعضلری بو اسمی تعمیمله، مسماسنی ساحل جنوبی

بوينجه ١٨° عرض جنوبى به قدر تمديد ايديورلر. بو تقديرده كينه بحر محيط آطلاسينك آفريقا قطعه‌سنك غرب جنوبى جهتنده تشكيل ايديكى وكينه كورفزى ديمكله معروف واسع بر كورفزك بتون سواحلنى قاپلايوب، جنوبه ناظر اولان قسم شماليسنه شمالى ياخود بوقارى كينه، وغربه ناظر اولان قسم جنوبيسنه جنوبى ياخود آشاغى كينه ديرلر. آنجق شمديكى جغرافيه‌ده اورالرينك تقسيماتى بشقه بولده اولوب، اصطلاحات جديده جغرافيه‌ده هر بر قسمنك كندينه مخصوص اسمى اولديغندن، وذاتاً بيتلرنده همان هيچ بر وجهله اشتراك ومشابهت اولميوب، بردن بيان اولنه‌بيله‌جك احوال مشتركه وعموميه‌لرى اولديغندن، هر برى حقنده كندى اسمى صره‌سنده وردیكمز معلومانه اكتفا ايده‌رك، شوراجقده تطويل مقاله حاجت كورميورز.

كينه (پورتكيز — سى (Guinée Portu-guaise) كينه‌نك منتهاى شماليسى ٨° ٤٠′ عرض شماليدن بوقارى جيقه‌ديغى معلوم اولديغى حالده، پورتكيزليلر سنغامبيا ساحلنده ١٠° عرض شماليدن بوقارى بولنان بركوچك مهجرلرينه رسماً بو اسمى ويرمورلر. بوكوچك مملكتك ٦١٥٠ اهاليسى اولوب، يالكز ٤٠ ى پورتكيزلى، ٦٢-سى سائر آوروپالى وقصورى برلى زنجيلردندر. مركزى (بولامه) در. بنه بولامه اسميله بركوچك آطه‌سى دخى واردر.

كينه (يكى — ياخود پاپوآسيا (Nouvelle Guinée, Papouasie) بحر محيط كبيرك ملانسيا قسمنده بر بيوك جزيره اولوب، آسيادن معدود اولان (سوندە) جزائرينى احاطه ايدن دكيزله بحر محيط معتدل آره‌سنده شمال غربيدن جنوب شرقيه طوغرى ممتد اولديغى حالده، بوبى تقريباً ٢٤٠٠ واك كنيش يرنده اكى ٦٦٠ كيلومتره‌در. جزيره خط استوانك جنوبنده بولنوب، اك غربى نقطه‌سى اولان «سلامت» برونى ″٥٠ ′٤١ °١٢٨ طول شرقى ايله ′٣٤ °١٠ عرض جنوبيده واك شمالى نقطه‌سى اولان (غروده هويه) برونى ′١٩ °٠ عرض جنوبيده واقعدر. مساحة سطحيه‌سى ٧٨٥٣٦٢ مربع كيلومتره اولوب، آوسترالیا قطعه‌سى قره اعتبار اولنديغى حالده، كره ارضك اك بيوك جزيره‌سيدر. اطرافنده بولنان جزاير صغيره ملحقه‌سيله برابر مساحة سطحيه‌سى ٨٠٧٩٥٦ مربع كيلومتره‌يه بالغ اولور. غرب جهتنده دوه بوينى رسمنده بر برزخله جزيره‌يه مربوط آغرى آجيق بر قفا شكلنده بر شبه جزيره‌سى وشرق طرفنده قوبروق وآياق شكلنده اوچ شبه جزيره‌سى واردر. اراضيسنك طبيعتنه ونباتات وحيوانانه نظراً وقتيله، اطرافنده‌كى صيغ بوغازلرك قره‌دن عبارت اولماسيله، غرب جهتنده سلب وملوك آطه‌لريله جنوب جهتنده‌كى آوسترالیايه بيتشيك بولنمش اولديغى آكلاشيليور. ساحل شمالى بيلنمه‌مش اولديغى جهتلرده ساحلنده مذكور شبه جزيره ايله نفس جزيره آره‌سنده ژيلوتيق اسميله بيوك بركورفز بولنوب، بونك منتهاى شرقنده (اورويل) برونى و(آبزنوه) نهرينك منصبى بولنيور. اوراده شرقه طوغرى ساحل كيتدكجه بوكسلوب، (غوتيه) جبالنك انكارى لب دريايه قدر اينر، وبر طاقم قويلرتشكل ايدر، كه باشليجه‌لرى (هومبولد) و(اسطرلاب) قويلريدر. بو صوك قوبك اوته‌سنده (فينيستر) سلسلهٔ جبالى دكيزك ايچنده بر شبه جزيره صورتنده اوزانوب، يكى برتانيه جزيره‌سى قارشيسنه‌دك واصل اولور. بو شبه جزيره ايله ساحل جنوبيده بولنان ديكر شبه جزيره آره‌سنده واسع وآچق بر اووه ممتد اولورکه انهارك فيضانندە اكثر طرفلرى صو آلتنده قالير. قوبروق صورتنده شرق جنوبيه طوغرى ممتد اولان شبه جزيره ايسه بر صره تپه‌لردن عبارت اولوب، سواحلى بوكسكجه وبرقاچ قوبى حاويدر. سواحل جنوبيه‌سنك اكثر طرفلرى كاه صودن خارج وكاه آز صو ايله مستور بر صره قيالرله محاطدر. بو طرفدن آوسترالیانك (يورق) شبه جزيره‌سنك اوجنه تقرب ايدوب، آره‌لرنده بنه بويله صيغلر وقيالرله مسدود اولان (تورس) بوغازى بولنيور.

جزيره‌نك ايچ طرفى تمامیله معلوم ومكشوف دكل ايسه‌ده، بوينجه بر طاقم سلاسل جبال ممتد اولديغى معلوم اولوب، بولندرن برينك جزيره‌نك منتهاى غرب شماليسنده واقع شبه جزيره‌ده بولنان اوجى ٢٩٠٢ متره ارتفاعى اولان (آرفاق) طاغنى تشكيل ايديور. جزيره‌نك وسطلرنده چوق

دها يوكسك طاغلر بولنوب، يكى كينه هندستانك هيمالايه جباليله آمريقانك (آند) جبالى آره‌سنده كره ارضك نصفى قدر ديمك اولان مسافه‌نك اك مرتفع يريدر. خط استوايه اولان قريبتيله برابر، ذروه لرى سرمدى قارلرله مستور طاغلر بولنيور. بونلردن آوروپاليلرك (شارل لوين) تسميه ايتدكلرى سلسله ٤٠٠ كيلومترهلك مسافه‌ده ممتد اولوب، ذروه‌لرى ٥٠٠٠ مترەدن يوكسكدر. بونك غرب جهتنده هنوز تحقيق اولنمامش بر طاقم طاغلر بولنوب، بونلرك مذكور (فنيسستره) طاغيله ارتباطى واردر، كه مذكور (اسطرلاب) ايله (هوڤون) كورفزلرى آره‌سنده ٣٥٠٠ مترەيه قدر ارتفاع كسب ايدر. بونك شرق جهتنده (اوون استانلى) طاغى ممتد اولوب، ٤٠٢٤ مترە ارتفاعى واردر. مياه جاريه‌سى بك چوق اولوب، ساحل جنوبيسنده‌كى پاپولر كورفزينه دوكيلن ومنصبنده واسع بر داليه ايله برقاج آطه تشكيل ايدن (فلى) ايرماغى انهارينك اك بيوكيدر. بونك مجراسى ٨٠٠ كيلومترەدن اوزون، اولوب، منصبندن ٦٥٠ كيلومترە يوقاريده (آليسه) اسميله خيلى بيوك بر ديكر نهر دخى دوكيلور. (ژيلونيق) كورفزى كناريته دوكمكله (آمبرتوه) نهرينك دخى تشكيل ايتديكى داليه خيلى كنيش اولوب، آنجق مجراسى هنوز كشف اولنمامشدر. يكى كينه‌يه ملحق وسواحلى قريبنده واقع بر چوق جزاير منفرده و مجتمعه بولنوب، باشليجه‌لرى بروجه آتيدر: شمال غربى جهتنده پاپو جزايرى بولنيور، كه اك بيوكلرى وايچو، سالاواتى وميسول آطه‌لريدر؛ ژيلونيق كورفزنده (ژوبيه) و (ميسوره) آطه‌لريله بر چوق جزاير صغيره، ساحل شمالينك آچيقلرنده (شوتن) ايله (دامپيه) ونام ديكرله (روق) بولنيور؛ جنوب شرقى جهتنده‌كى شبه جزيره ايكى طرفدن آطه‌لرله محاط اولوب، اك بيوكلرى (انتر قوستو) و(مورسبى) جزايرمجتمعه سيدر، كه برنجيلرى (غوشن) وايكنجيلرى (چين) بوغازيله ساحلدن آيرلمشدر؛ دها شرق جهتنده (كيرويرابى)، (مايو) و (لويسيياده) جزاير مجتمعه‌سى بولنور. ساحل جنوبينك قار-شيسنده بولنان آطه‌لرك چوغى تشكلات مرجانيه‌دن اولەرق كوچك ايسه‌ده، قره‌يه پك يقين اولان (فردريق هنرى) جزيره‌سى جمله‌نك اك بيوكى اولديغى كبى، غرب جنوبى جهتنده‌كى واسع و آچيق كورفزك اورته‌سنده‌كى (آرو) ودها غربى جهتنده‌كى (كى) آطه‌لرى دخى ذكره شايانلدر. قسم شماليسنده تشكلات بركانيه علاماتى كوريلوب، بو صوك ايكيوز سنه ظرفنده آلتى كره بركان پاتلامه‌سى و شدتلى حركت ارضكبى حادثلر وقوع بولمشدر.

يكى كينه‌نك هوا ى، عرضنه نسبتله، معتدل اولوب، ميزان الحراره ٣٩ درجه‌يى تجاوز ايتمز. درجهٔ وسطيسى ٢٧ ايله ٣٢ آره‌سنده‌در. اك صيجاق آيى شباط واك سرينى آغستوسدر. طاغلرينك ارتفاعى حسبيله روزكار هر خانغى طرفدن اسمه، حامل بولنديغى رطوبتى ترك ايتمكله، ياغمورلرى پك چوق اولوب، هله كيجه‌لرى همان دائما ياغار. تشرين ثانيدن نيسانه قدر شمال شرقى، و مايسدن تشرين اوله قدر جنوب غربى روزكارى اسوب، برنجيسى جزيره‌نك مائله شماليه‌سيجون ياغمور ومائله جنوبيه‌سيجون قوراقلق، و ايكنجيسى بالعكس مائله جنوبيه‌سيجون ياغمور ومائله شماليه‌سيجون قوراقلق موسمى ايسه‌ده، بحق قوراقلق يكى كينه‌ده هيچ بر وقت حكم سورمز. فرطونه وبوره‌لرى دخى چوق وصيقدر. شمال جهتنك هواسى دها صاغلام اولوب، جنوب جهتنده رطوبتله بطافتلرك كثرتندن بعض يرلرده هوا آغيردر. مملكته مخصوص صيتمه‌لى بر نوع ديزانترى خسته‌لغى حكم سورر. ياغمورلرك كثرتيله حرارت نباتاتك پك زياده نشو ونما بولمسنى منتج اولوب، اكثر طرفلرى افلاكه سرچكمش اشجار مختلفه‌يى حاوى صيق اورمانلرله مستوردر. طوپراغى او قدر منبتدر، كه نباتات مضره‌دن تطهيرله سطحى ايشلنمسى كليتلى محصولات آلمق ايچون كافيدر. آنجق اهاليسى تنبل ونيم وحشى برحالده بولنمغله، طبيعتك بونسمت فوق العاده سندن بك آز استفاده ايده بيلوب، طاتلى برنوع پتاته، شكر قامشى وموز كبى جزئى شيلرله قناعت وباشليجه خدايى نابت ميوه‌لر وكوكلرله تعيش ايدرلر. جنس نباتاتجه يكى كينه آسيايه مربوط اولان (مالسيا) جزايريله آوسترالياى آره‌سنده بر خط واصل حالده اولوب، شمال جهتنك نباتاتى اك زياده مالسيا وجنوبده‌كيلر آوسترالياى نباتاتنه مشابهدر؛

و بو ایکنجی قسمنده آقاسیا واوقالیپتوس آغاجلری چوقدر. حیواناتجه ایسه تمامیله آوسترالیایه تابع اولوب، یونك دخی ذات الثدیه حیواناتی (قانغورو) دینلن حیوانك اجناسندن وعلی الخصوص بورایه مخصوص اولان وآغاج دالارنده یاشایان بر جنسیله برجنس یبانی طاووز وقاریجه یر بعض حیوانلردن عبارتدر. آنجق طیریله بوجکلری چوق وبك کوزل اولوب، جنت قوشی دینلن وکوزللکده بیمانند اولان قوش همان بوآطه‌یه مخصوصدر. طیورینك ٦٠ نوعی صایلمشدر. کلبك وسائر بوجکلرینك‌ده بك کوزللری بولنیور. حیوانات زاحفه‌سی‌ده چوقدر. معادنی حقنده هنوز تحریات اجرا اولنمیوب، آنجق انهارینك سوروکلدیکی طوپراقلرده آلتون ریزه‌لری بولندیغنه نظراً بومعدنك موجود اولدیغنه حکم اولنیور.

یکی کینه‌نك مقدار اهالیسی بالطبع مجهول اولوب، یاریم ملیون قدر تخمین اولنیور. بونلری برقاچ جنسیته تقسیم ایتمکله چالیشمشلرسه‌ده، اساساً اهالیٔ اصلیه (پاپو) دینلن جنسه منسوب اولوب، بو جزیره بو جنسك اصل وطنی اولمغله، (پاپوآسیا) اسمیله دخی معروفدر. شمال غربی جهتنده اوتهدن بری ملایلر یرلشوب، برطاقلری آریجه و خالص حالنده یاشامقده ایسه‌ده، برطاقلری‌ده پاپولرله اختلاط و ازدواج ایده‌رك، ملز بر جنس تولید ایتمشلردر. کذلك جزیره‌نك سواحل جنوبیه‌سنده آوسترالیالیلر وسواحل شرقیه‌سنده پولینسیالیلر اسکیدن بری وقت وقت وطاقم طاقم کلوب یرلشه‌رك، وپاپولرله برلشه‌رك، ملز قوملر وجوده کتیرمشلردر. نسبةً مدنی اولان سواحل پاپولرینك بو اختلاطلرینه قارشی طاغلرده وحشی حالنده قالمش اولان و (آرافوره) تسمیه اولنان پاپولر خالص بر حالده قالوب، سیمای اصلیلرینی محافظه ایتمش اولدقلرندن، بعض سیاحلر بونلری دخی آیری برجنس ظن ایتمشلردر. یکی کینه‌لیلر عمومیت اوزره جسور آدملر اولوب، قبائل بینده محاربه‌لر اکسیك اولماز. وفتیله ظن اولندیغی قدر وحشی اولیوب، سواحلده‌کیلر زراعتله وبعض قباصنعتلرله دخی اشتغال ایدرلر. هله کیجیاکده بیوك مهارتلری اولوب، اویلش کوتوکدن عبارت اولان کوچك قایقلریله اوزاقلره قدر کیدرلر. مذهب وآیینلری مجهول اولوب، آنجق عمومی بعض قابه‌لری کو. رلدیکندن، بونلرك معبد، وطوپراق وآغاج وطاشدن قبا بعض بیوك هیکللرینك معبود وصنم اتخاذ اولندیغی مظنوندر. غرب شمالی سواحلنده‌کی ملایلر ایسه مسلماندر. پاپولرك ایچنده انسان اتی یر قبائل بولندیغی دخی محققدر. شرق جهتنده‌کی ملزلرکرك لسان واخلاقجه وکرك سیماجه پاپولردن زیاده پولینسیا اهالیسنه مشابهدرلر. یکی کینه‌لیلر باشلیجه محصولات نباتیه ایله بسلنیرلرسه‌ده، بالیق، آوآتی، میدیه، وبعض بوجکلر دخی یرلر. تعدد ازواج عندلرنده مساغ اولوب، قارلره بك خوار نظریله باقر، وخدمات شاقه‌ده قوللانیرلر.

یکی کینه‌نك ١٣٨° ٤٠′ طول شرقیه قدر اولان قسم غربیسی اسماً فلمنکه تابع اولوب، دولت مشارالیها اوراده یالکز تجارتی تأمین ایچون، آره‌صره سواحلی قارشیسنه بر سفینهٔ حربیه کوندریر. قسم شرقینك جنوب طرفی ینه اسماً انکلترەنك مستملکاتندن اولوب، شمال طرفنه‌ده اخیراً آلمانیه دولتی ادعای مالکیته قالقیشمشدر. یکی کینه جزیره‌سنك سواحل شمالیه‌سی ١٥٢٦ تاریخندن اعتباراً اون آلتنجی قرن میلادیده اسپانیه وپورتکیز بحریونی طرفندن کشف اولنوب، ١٦٠٦ ده اسپانیه‌لی قیودان (قورس) بو جزیره ایله فلمنك جدید آره‌سنده بولنان والیوم کندی اسمیله تسمیه اولنان بوغازی وسواحل جنوبیه‌سنك بر قسمنی دخی کشف ایتمش ایسه‌ده، بوکشفی اسپانیا دولتی طرفندن سر ومکتوم طوتیلوب، بعده اونودلمغله، اخیراً میدانه چیقدیغندن، برجوق وقت یکی کینه‌یه فلمنك جدیدك بر پارچه‌سی نظریله باقلمش؛ وآنجق ١٧٧٠ ده مشهور قیودان قوق ایله سیاحتنده بو بوغازی کشفله، یکی کینه‌نك آوسترالیادن آیری بر بیوك جزیره اولدیغنی عالمه طانیتدیرمشدر.

کینه کورفزی (Golfe de Cuinée) بحر محیط آطلاسینك آفریقا قطعه‌سنك غرب جنوبی جهتنده تشکیل ایتدیکی واسع بر کورفز اولوب، شمالاً وشرقاً کینه سواحلیله محاط اولدیغندن، بو اسمله تسمیه اولنمشدر. مثلث الشکل واسع بر کورفز اولوب، سواحلنده برقاچ کنیش وآچیق قویی واردر، که الك معتاداری (بنجر) نهر عظیمی منصبنك ایکی طرفنده بولنان (بنین) و (بیافره) قویلریدر.

ايكنجيسنك ايچنده ساحله قريب اسپانيه‌يه تابع (فرناندوبو) جزيره‌سيله دخى آچيقده وونك جنوب غربى جهتنده پورتكيزه تابع پرنس، سان تومه وآنوبون آطه‌لرى بولنيور. شمال غربيدن كان برآقنتى كينه كورفزينى طولاشه‌رق جنوبه طوغرى اينر. بو كورفزك كندينه مخصوص بر طاقم شدتلى فرطونه‌لرى واردر، كه اكثريا اوچ درت ساعتدن زياده دوام ايتمزسه‌ده، پك شدتلى روزكار وياغمور ويلديرملرله آنسزين ظهور ايتديكندن، كمبجيلرى دوچار حيرت و دهشت ايدر. بو فرطونه‌لردن صكره هوا حامل بولنديغى الكتريق غائب ايدوب، خفيف وسريع اولور.

كيوك خان { چنكيز خانك تورونى واوكتا قاآنك اوغلى اولوب، ٦٣٩ تاريخنده پدرى فوت‌اولديغى زمان، روسيه وماجارستان جهتلرنده فتوحاته مشغول اولمغله، مغوللرك عادتى اوزره، اوچ سنه والده‌سى (توراكينا) خاتون حكم سوردكدن صكره، ٦٤٢ تاريخنده كنديسى بالفعل حكمدار اولمش؛ وپدرينك چينده باشلامش اولديغى فتوحاته دوام ايتمش ايسه‌ده، يالكز بر سنه ايله بر قاچ آى حكومت سوروب، ٦٤٤ ده سمرقند حدودنده وفات ايتمشدر.

كيوكوك { (Keokuk) ممالك متحده‌نك (يووه) جمهوريتنده ويووه‌نك ١٦٥ كيلومتره جنوبنده‌اولەرق ميسيسيپى ايرماغى مجراسنك يوقارى طرفنده بر قصبه اولوب، ١٥٠٠٠ اهاليسى، مكتب طبيه‌سيله سائر مكاتبى، خسته‌خانه‌سى، نهر مذكورده كوزل ليمانى و ايشلك تجارتى واردر.

كيومرث { اساطير ايرانيه‌يه كوره ايرانك برنجى حكمدارى وپيشداديان سلاله‌سنك رئيسى اولوب، بوكا ايلك يارادىلان ودها طوغريدن الك اول تأسيس دولت ايدن آدم نظريله باقرلردى. اسمى زند لسانده «بيوك آدم» معناسنى افاده ايدر. حيوان پوستى كيبوب، دبولره و يبانى حيوانات ايله پنجه‌لشديكى، واوغلى (سيامك) بو جدالارك برنده مقتول اولمغله، تورونى (هوشنك) كنديسنه خلف اولديغى «شهنامه» ده مسطوردر.

كيوه { ازميد مستقل متصرفلغنده وازميدك ٥٥ كيلومتره شرق جنوبيسنده اولەرق صاغدن سقاريه ايرماغنه دوكيلن براوفق چايك اوزرنده قضاسركزى برقصبه اولوب، ٥٠٠٠ قدر اهاليسى واردر. — كيوه قضاسى شمالاً آطه پازارى، غرباً نفس ازميد وقره مرسل قضالريله، جنوباً خداوندكار، شرقاً دخى قسطمونى ولايتلريله محدود اولوب، آق حصار وطراقلى ناحيه‌لريله برابر ١٠٨ قريه‌يى حاويدر. اراضيسى آز عارضه‌لى و پك منبت اولوب، ذخيره وسائر محصولاتى وكوزل مرعالرى واردر. سقاريه ايرماغى قضايى اورتەسندن شق ايدر. حيدرپاشادن بدأ ايدن آناطولى دمير يولخطى دخى قضانك اورتەسندن كچر.

كيبوتيره { (Guillotière) فرانسه‌ده ليون شهرينك برمحله‌سى اولوب، شهر مذكورك قارشيسنده و (رونه) ايرماغنك صول كناردە واقعدر. برچوق ابيك واجزاء كيبويه فابريقه‌لريله ٣٨٠٠٠ اهاليسى واردر.

كيوم { ياخود كويوم (Guillaume) بو اسمله قتوليكلرك اوچ عزيزى واردر:

برنجيسى ابتدا آكيتانه پرنسى اولوب، فرانسه‌يه دخول ايتمش اولان مجاهدين اسلامه قارشى حرب ايتمكله، ايمپراطور شارلمان طرفندن تولوزه قونتى وآكيتانه دوقه‌سى عنوانلريله نائل اولمش؛ و٨٠٨ تاريخنده دنيادن چكيلەرك، تأسيس ايتديكى بر مناسترە قيانمش؛ و٨١٢ ده وفات ايتمشدر. مايسك ٢٨ نده يورطيسى اجرا اولنور.

— ايكنجيسى فرانسز زادكانندن اولوب، كنجلكنى سفاهتله چيردكدن صكره، توبه‌كار اولوب، اهل صليب ميانده قسه‌كيتمش؛ وعودتنده (ملاواله) مناسترينه چكيلەرك، ١١٥٧ ده اوراده وفات ايتمشدر. شباطك ١٠ نده يورطيسى اجرا اولنور.

— اوچنجيسى (بورژه) باش پسقوپوسى اولوب، ١٢٠٩ ده وفات ايتمشدر. شباطك ١٦ سنده يورطيسى اجرا اولنور.

كيوم { [بو اسمده اولان انكلتره‌وآلمانيه حكمدارلريجون «ويليام» و «ويلهلم» ماده‌لرينه مراجعت ببوريله.]

ل

(باب اللام — فصل الالف الخ)

لآلی { اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن وقضاتدن اولوب ، صاروخان سنجاغنده ایدی. مشهور کمال پاشا زاده‌نك درسندن استفاده ایتمشدی. شومقطع اونکدر:

خیال خرده فکرایت وصف‌دندانده دلدارك
لآلی تاکه نظمك اوله در وگوهر مکنون

لاب { نوبه‌ده بربر اولوب، وقتیله سیاه کوله و خلایق اخراجیله معروف ایدی . حتی کافور اخشیدی دخی اورادن ایدی.

لابرادور { (Labrador) آمریقای شمالیده انگلتره‌یه تابع دومینیون قطعهٔ واسعه‌سنك منتهای شرقنده بیوك برشبه جزیره اولوب، شرقاً بحر محیط آطلاسی ایله، شمالاً هودسون بوغازیله، غرباً هودسون کورفزی ودهاطوغریسی دکیزیله محاط ومحدوددر. حدود جنوبیه‌سی اراضیٔ خالیه‌ده بولنمغله، پك‌ده معین دکل ایسه‌ده، هودسون دکیزینك منتهای جنوبنده واقع جامس کورفزینك منتهای جنوبندن (سنت‌لوران) ایرماغنك منصبنده تشکیل ایتدیکی خلیجه‌قدر بر خط مستقیم چکلدیکی حالده، بو خط موهومه لابرادورك حدود جنوبیه‌سی نظربله باقیله بیلیر . بو حدود داخلنده ° ٤٩ ایله ′ ٣٠ ° ٦٢ عرض شمالی و ° ٥٧ ایله ° ٨١ طول غربی آره‌لرنده ممتد اولوب ، عرضاً همان بیوك برتانیه‌یه معادلدر. غیر منتظم بیوك برمثلث صورتنده اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ١ ١٠٠ ٠٠٠ ودیکر بر تخمینه کوره ١ ٣٧٠ ٠٠٠ مربع کیلومتره اولمغله، فرانسه‌نك ایکی مثلندن زیاده وبلکه ایکی بچق مثلی وسعتنده‌در. شرق جنوبی جهتندن (بل ایسل) بوغازیله (ترنو) جزیره‌سندن آیرلمش ، و جنوباً قناده‌نك کبك یالتیله محدود اولوب، سائر طرفلردن اکثریا منجمد حالنده بولنور دکیزلره محاطدر . ساحل شمالیسنده یعنی هودسون بوغازنده(اونغاره) اسمیله بیوك برکورفزی و ساحل غربیسنك قسم شمالیسنده (موسکیتو) اسمیله اوزون بر قوریه واردر.

اراضیسی دوز وچیلاق اولوب، غروشلاند سواحلندن و یافن وفرقس بوغازلرندن اینه‌رك سواحلك اوکنده بیغیلان بوزکتله‌لری وقطب شمالیدن برمانعه تصادف ایتمکسزین اسن صوأوق روزکارلر بو اراضیٔ واسعه‌یی ناقابل اسکان اوله‌جق برحالده بولندیریور. سواحلده و دره وکوللرنده بوزلر آنجق اغستوس آینده اریمکه باشلارلر. شبه جزیره‌نك ایچ طرفی بدی سکز یوزمتره یوکسکلکنده بر پایله اولوب، برجوق کنیش کوللری حاویدر . یاغان قارلرك کلیتی میاه‌جاریه‌سنك کثرتنی موجب اولوب، مذکور کوللرك آیاقلری حکمنده بر چوق نهرلر کولدن کوله دوشه‌رك، و مجرالرنده بر طاقم شلاله وسرعتلی اینیشلر تشکیل ایده‌رك ، سواحله اینر. طوپراغی اکثر یرلرنده چیلاق غرانیت قیاسی وغیر منبت بعض اتربه‌دن عبارت اولوب ، سیرك اوله‌رق اکری بوکری بعض بودور آغاج وچالیلر وتك توك یبانی پرنج اوتی کبی برطاقم اوتلر کورینور. شبه جزیره‌نك شرق و شمال جهتلریله ایچ طرفی بو حالده اولوب، حتی بو حالنی کورن بعض سیاحین لابرادورك هیچ بر وقت قابل سکنی اوله‌میه‌جغنه حکم ایتمشلردی. معهذا هودسون دکیزی سواحلیله

سنت‌لوران ایرماغی حوضه‌سی یعنی شبه جزیره‌نك غرب وجنوب جهتلری بسبتون بو حالده اولمیوب ، اورالرینك بعض محصولات ویرر طوپراغی ودهـا ممکن‌التحمل هوالسی واردر . اورالری هواجه نوروجدن دها سرت ایسه‌ده ، طوپراغجه مملکت مذکوره‌یه مرجحدر. بناءً علیه هر نه‌قدرشمدیکی حالده شبه جزیره‌نك اهالیسی قیشین‌تار وطوپراغلر آلتنده دلیکارده یاشایان اسکیمولردن عبارت ایسه‌ده ، ذکر اولنان غرب وجنوب جهتلرینك بر کون کرکی کبی مسکون ومعمور و مدنی بر مملکت حالنه کلمسی مأمولدر . سواحلنده بالیغك وطوپراغنده معادن مختلفه‌نك کثرتی‌ده بوکا استعدادویریور. کوللرینك اك بیوکلری : میستاسینی، نیچفوئون ، قانیپوسقاو، آیبوقاقومیچ ، اوقلر (یعنی براق صو) وسائره‌در. انهارینك‌ده باشلیجه‌لری جنوبدن باشلایه‌رق : رونتس، ایست من، غریت وهـال ریور (یعنی بیوك بالمه ایرماغی)، قوتسـوآق ، جورج ریور وسائره‌در .

ذکر اولنان جنوب وغرب جهتلرنده قیشین صوغوق زیاده ایسه‌ده، قار یاغمدیغی وقت هوا آجیق ودائمـا یابس اولوب، صحته نافعـدر. یازین دخی حرارت تدریجاً آرتوب، معتدل صورتده بولنور . شمال وشرق جهتلرنده ایسه طقوزآی متمادیاً قیش شدتله حکمنی سوروب، میزان الحراره تحت الصفر ٤٤ درکه‌یه قدر اینر، وهوا اکثریا سیسلرله مملو بولنور. حزیرانده بردن بره یازه کیریلوب، چوق دفعه برکونده میزان الحراره کلی فرق ایده‌رك ، صفردن یوقاری ۳۸ درجه‌یه قدر چیقار! .ایلوله قدر اوچ آی سورن بوقیصه وصیجاق یاز موسمنده سیوری سینکلر انسانه نفس آلدیرمیه‌جق درجه‌ده چوغالیر؛ قارلرك اریمسندن نهرلر طاشوب، اورته‌لق صوآلتنده قالیر، وبطاقلقلر چوغالیر؛ اورانك یکتا واسطهٔ نقلیه‌سی اولان قیزاق ایشلز اولور، وبشقه یول دخی بوقدر. بناءً علیه، او دهشتلی اقلیمك قیشی او درجه برودتیـله برابر یازینه‌مرجحدر . لابرادورك ۵٦° وحتی ۵۷° عرض شمالیه قدر اولان یرلرنده اشجار حاصل اولوب، اوندن یوقاری یالکز اکری بوکری بعض‌جالیلر بولنوز، وطوپراق قارله مستور اولدیغی وقت کول رنکنده برطاقم یوسونلرله تستر ایدر.

اقلیم وهواسـنك بو شدتیله برابر لابرادورك حیوانات وحشیه‌سی وعلی الخصوص دریلری کورك اعمالنه یارایان حیوانلری چـوق اولوب، تیلکینك بیاض، صـاری، سیاه و هپسـندن مقبول اولان کومشیسی، آینك بیاض و سیاه وبوزی، سمور، قوندوز، زرداوه، صـو سمـوری، صیغین، رن، قورت، مسـك فاره‌سی، کیربی و سـائره بولنور. ترنو کوپکی دینمکله معروف اولان ایری جنس کوپك اسکیمولرك رفیق غیر مفارق اولوب، قیزاق چکمه‌ده ویوك قالدیرمه‌ده دخی قوللانیلیر. بوکوپك قوتلی ومشقته وآجلغه متحمل بر حیوان ایسه‌ده، پك سرت وممتد اولدیغی جهتله، قوللانلمسی کوجدر. سواحلده مورینه وآبی بالیغیله سائر بالیق انواعی بولنوب، یازین هر طرفدن بالیق صیدیچون کیلر طوپلانیر؛ وبهر سـنه ۲۵ ملیون فرانق قیمتنـده بالیق جیقار. سواحلك قارشیسنده‌کی کوچك آطه‌لر صو قوشلریله مستور کوریلور.

اهالیسی آوروپالی واصل آمریقالی‌ایله اسکیمودن مرکب اولوب، اصل آمریقالیلر: ماسـقابی، اوتاوه وطاغلی اولەرق اوچ طائفه‌یه منقسمدرلر. بو اوچ طـائفه‌نك برنجیسی یالکز ۲۸٦۰ کشی اولدقلری حالده ۸۵۰۰۰۰ مربع کیلومترەلك اراضیـده طاغنیق بولنیورلر. دیکر ایکی طائفه دخی آنجق بیـکر کشی قدر اولوب، بونلر داخـلده‌کی کوللر کنارلرنده وبتون اراضیٔ وسطیه‌ده جولان ایدر، وهودسون دکیزی سواحلنه‌قدرده اینرلر. اکثری اسماً اولسـون خرستیانلغی قبول ایدوب ، قنـاده فرانسزجه‌سنی سویلرلر. اسکیمولر لابرادورك شمال وشمال شرق جهتلرنده یعنی اك شدتلی صوغوقلرده یاشـایوب، مقدارلری آنجق ۱۲۰۰ کشیه بالغ اولور. بونلر پروتستانلغی وانکلیز لسـانتی قبول ایتمشلردر. آروپالیلر ایسه شبه جزیره‌نك جنوب و شرق طرفلرنده بولنوب ، قنـاده فرانسزلریله انکلیزلردن مرکب اولدقلری حالده، کورك ایچون حیوان آولامغله وبالیقجیلقله مشغولدرلر. عموم اهالیسی ۱۵۰۰۰ کشی قدر اولوب، ۵۰۰۰ ی اصل آمریقـالی، ۱۲۰۰ اسکیمو و قصـوری انکلیز وفرانسز مهاجرلردن عبارتدر.

تقسیمات رسمیه‌ده لابرادور شبه جزیره‌سی

اوچه منقسم اولوب، لابرادور اسمی یالکز شرق شمالی ساحلنه یعنی اك صوئوق واك آز قابل عمران اولان جهتنه تخصیص اولنمشدر. بتون قسم شرقیسی یعنی اك بیوك جهتی ایسه جالس کورفزینك اوته سنده یعنی غرب جهتنده کی پرلره برابر « شرق شمالی اراضیسی » نامیله بر سنجاق اتخاذ اولنمشدر. سنت لوران نهری حوضه سنده بولنان واك زیاده قابل عمران اولان قسم جنوبیسی ایسه قناده نك کبك ایالتنه الحاق اولنمشدر. بو وجهله الیوم رسماً لابرادور دینان یرك صید ماهیدن بشقه هیچ براهمیتی وبرکونه محصولی یوقدر.

لا بروير (La Bruyère) فرانسه مشاهیر محررینندن اولوب، ۱۶۴۵ تاریخنده پارسده طوغمش، و ۱۶۹۶ ده وفات ایتمشدر. یونان قدیم حکماسندن تئوفراستك « خصائل » عنوانلی کتابنی زیاده تقدیر ایدوب، طبع ایتدیرمش؛ وبعده کندیسی دخی بو عنوان ایله بر اثر نشر ایدوب، بو اثری حکیم یونانینك تألیفندن چوق دها مکمل اولمغله برابر، تصویر ایتدیکی اخلاق وخصائلی تطبیقه دخی قالقیشیلوب، هرکس ایستدیکی معنایی ویردیکندن، بیوك بر شهرت قزانمشدر.

لا بوئتی (La Boétie) فرانسه مشاهیر محررینندن اولوب، ۱۵۳۰ تاریخنده دوردونیه نك سارلات قصبه سنده طوغمش؛ وبك کوچکدن اظهار کمال ایدوب، ۱۶ یاشنده ایکن کتب قدیمهٔ یونانیه دن برقاچ کتاب ترجمه ایتمش ایدی. یازدیغی کتابلرك اك مشهوری « اختیاری اسارت » عنوانلی اثریدر، که بونکله (مونتنی) ك محبتی قزانمش ایدی. ۱۵۶۳ ده وفات ایتمشدر. اکثر آثاری (مونتنی) طرفندن نشر اولنمشدر.

لا بيرنت (Labyrinthe) بواسمله ازمنهٔ قدیمه ده بر آلتنده پك طو- لاشیقلی ومدخل ومخرجلری زور بولنور بر طاقم مغاره لر وار ایدی، که بعضلری حکمدار خاندانلرینه مدفن وبعضلری معبد اتخاذ اولنوردی. بونلرك اك مشهوری کریده اولوب، کویا ایچنده (مینوتاو- روس) اسمنده بیرتیجی بوغاشکلنده غریب بر جانور بولنور، ومجرملر بونك ایچنه براغیلوب، بوجانوره یم اولاوردی. مصرده دخی ایکی، مدلیده بر و ایتالیانك (قلوتریوم) شهرنده برلابیرنت وار ایدی.

لاپ (Lapes) آرناؤد قومنك منقسم بولندیغی ایکی شعبه دن طوسقه شعبه. سنی ترکیب ایدن اقسامدن بری اولوب، ارکری سنجاغنك نفس ارکری و دلوینه ایله قورولش و برات سنجاغنك دخی آولونیه قضالرنده یعنی (ویوسه) مجراسنك غرب جنوبی طرفنده و جاملرك شمالنده ساکندرلر. لاپلر سائر آرناؤدلردن زیاده اخلاق وعادات قدیمه لرینی محافظه ایدوب، اکثری چو- باتاله کچینیرلر؛ وکوستریشلری اولدیغی حالده، حربده پك جسور وشجاعلی اولوب، دسایس حربیه ده دخی کندیلرینه مخصوص مهارتلری واردر. شعره پك زیاده استعدادلری اولوب، ارککلری حرب ایدرکن، وقایع حربیه یی نظم ایدوب، اوقورلر؛ و قادینلری وفات ایدن اقربالرینه بداهةً اویدوردقلری مرثیه لرله اغلارلر. لاپلر بیننده دخی قورواشلیلر شجاعت و مردانکله ممتازدرلر. بونلر اسملرینك مشابهتنه باقه رق قریشدن کلمه اولمق ادعاسنده بولنیورلر.

لاپاز [« پاز » ماده سنه مراجعت بیوریله .]

لاپروز (La Pérouse) فرانسه مشاهیر بحرپوننندن اولوب، ۱۷۸۲ ده آمریقای شمالیده هودسون دکیزنده انکلیزلری ایدنمش اولدقلری مستملکاتدن اخراجه مأمور اوله- رق بعض مخاطره لی خدمتلرده بولنمش؛ و ۱۷۸۵ تاریخنده اون آلتنجی لویی طرفندن کشفیات بحریه یه مأمور اولوب، « پوسوله » و « اسطرلاب » کمیرله بحر محیطه چیقمش؛ وچین وجاپون و آوسترالیا سواحلنی بر مدت طولاشدقدن صکره، ۱۷۸۸ ده کندیسندن خبر آلنمامغه باشلامش؛ وبیهوده تحریسنه کمیر کوندریلوب، نهایت ۱۸۲۷ ده انکلیز قپودان (دیلون) (وانیقورو) جزیره سی ساحلنده مذکور کمیرلك انقاضنی بولمشدر. لاپروزك نشر اولنمش بر سیاحتنامه سی واردر.

لاپسشته (Lapsichta) مناستر ولایتنك سرفچه سنجاغنده کی ناسلیج قصبه سنك اسم دیکریدر. [« ناسلیج » ماده سنه مراجعت بیوریله .]

لاپسکی (Lampsaque) بغامستقل متصرفلغنده و بحر سفید بوغازینك مرمره جهتندهکی مدخلی قربنده قائمهٔ سلطانیهنك ۳٤ کیلومتره شرق شمالیسنده وکلیبولینك ۳ میل بحری جنوبنده قضا مرکزی بر قصبه واسکله اولوب، ۲۰۰۰ اهالیسی و ۱ رشدیه ایله ذکور واناثه مخصوص اسلام ورومارك ایکیشر ابتدائیه مکتبی واردر. اطرافنده منبت بر اووه وبونك اطرافنده باغلرله مستور کوزل تپهلر بولنیور. پك اسکی بر قصبه اولوب، الك اسکی اسمی (پتوئسه)در. بعده (لامپساکی) تسمیه اولنمشدی. ازمنهٔ قدیمهده خیلی معمور بولنمشدر.

— لاپسکی قضاسی سنجاغك شمال جهتنده واقع اولوب، جنوباً قائمهٔ سلطانیه مرکز قضاسیله، شرقا بیغا قضاسیله، شمالاً مرمره دکیزیله، غرب شمالی جهتندن دخی بحر سفید بوغازیله محاطدر. برغوس و چارداق ناحیهلریله برابر ۸٦ قریهیی حاوی اولوب، قسم کلیسی مسلم و ۱۵۰۰ قدری روم وارمنی واسرائیلی اولق اوزره، ۱۲ ۲٦۳ اهالیسی واردر. اراضیسی عارضهلی اولوب، قاز طاغی سلسلهسنه مربوط معدن طاغی، اولو طاغ، کورکن طاغی کبی برقاچ طاغی وارایسهده، بونلردن یالکز اولوطاغك ۹۱۲ متره ارتفاعی اولوب، دیکرلرینك ارتفاعی ۵۰۰ متره دن آشاغیدر. میاه جاریه سیده چوق اولوب، اراضیسنی سقی ایدر. الك مهملری برغوس چایبدر. بوقضا اسکیدن بری باغ وباغچهلرینك کثرتیله مشهور اولوب، خیلی مقدار شراب جیقا ریلیر. سائر محصولاتی: بغدای، آرپه، یولاف، مصر، چاودار، بورجاق، داری، سیسام، نخود، بقله، آناسون، زیتون، جوز، کستانه وسائرهدن عبارتدر. سبزهسیده چوقدر. یکرمی بیك قیه قدر تونون دخی حاصل اولور. اورمانلری چوقجه اولوب، چام، میشه، کورکن، قره آغاج، اخلامور وسائر آغاجلر بولنیور. مرعالری کوزل اولوب، حیوانات اهلیهسی تقریباً ٤٤۰۰۰ قیون وکچی، ٤٤۰۰ صیغر، ۵۳۰۰ مرکب، ۲۵۰ دوه و ۱۲۰ بیکیردن عبارتدر. داخل قضاده ٤۰ جامع ومسجد، ۳٦ مکتب، ۵ مدرسه، ۲ کلیسا، ۱٦۵ دکان ومغازه، ۲ خان، ۸ حمام، ۱۰ دکرمن، ۲۵ فرون، ۱ اون فابریقهسی، ٤ طالیان و ۲۲۸ چشمه موجوددر.

لاپلاته (La Plata) آمریقای جنوبیده (پارانا) نهرعظیمیله (اوروغوآی) نهربنك بحر محیط آطلاسیه دوکلزدن اول تشکیل ابتدکلری بیوك برخلیج اولوب، ۶۰°۴۲′ طول شرق ایله ۳٤° عرض جنوبیده باشلایهرق شرق جنوبیه طوغری ممتد اولور. مدخلی شمالدهکی (مالدانودو) ایله جنوب جهتنده بولنان (سان آنطونیو) برونی آرهسنده ۲۳۰ کیلومتره وسعتنده در. اورادن پارانا واروغوآیك منصبلرینهدك بویی ایسه ۳۰۰ کیلومتره در. آنجق خلیج اورادن ایچری (مونتویدئو) شهریله (بونتادلاس پیدراس) آرهسنده طارلاشوب، بر ایکنجی مدخل پیدا ایدر، که اورادن ایچریسی اصل خلیج عد اولنه بیلیر. بو ایکنجی مدخلك اکی یالکز ۱۰۰ واورادن اعتباراً بویی ۲۰۰ کیلو متره در. بوخلیجك صیغلری وصو آلتنده قیالری چوق اولمغله برابر فرطونهلری دخی شدتلی اولمغله، سفائن حقنده پك مخاطرهلیدر. بحر محیطده سیر ایدن جسیم کیلر وواپورلر بو خلیجی کچدکدن صکره پارانا ایرماغنده دخی ۳۰۰ کیلو متره بوقاریه قدر جیقیورلر. (دیاز دهسولیس) ۱۵۱۲ تاریخنده بوخلیجی کشف ایتدیکنده، اطرافنده کومش وآلتوندن بر چوق شیلر اغتنام ایتدیکیچون، بونی «کومش نهری» معناسیله (ریو دلا پلاتا) تسمیه ایتمشدی. ساحل جنوبیسنده آرجنتین وساحل شمالیسنده اوروغوآی جمهوریتلری بولنوب، بوایکی دولتك کرسیٔ حکومتلری اولان (بوئنوس آیرس) ایله (مونتویدئو) شهرلری دخی ساحلارنده بولنیور. [«پارانا» و «اوروغوآی» مادهلرینه ده مراجعت بیوریله.]

— آرجنتین جمهوریتنه دخی بعضاً (لاپلاته جمهوریتی) دینلیر. [«آرجنتین» مادهسنه مراجعت.]

لاپلاته (La Plata) آمریقای جنوبیده آرجنتین جمهوریتنك بوئنوس آیرس ایالتنده وبوئنوس آیرسك ۳۸ کیلو متره شرق جنوبیسنده اولهرق همنامی اولان خلیجه

دوکیلن (سانتیاغو) نهری منصبنده ایالت مذکور مرکزی بر شهر واسکه‌اولوب، ۴۳ ۴۸۶ اهالیسی، لیمانی، موزه‌سی، کتبخانه‌سی، رصدخانه‌سی، متعدد مکاتبی، ایشلك چارشیسی و بر چوق فابریقه‌لری واردر. ۱۸۸۲ ده تأسیس اولنوب، سوقاقلری پك منتظمدر، و کیجه‌لری الکتریقله تنویر اولنور.

لاپلاس (Laplace) اعاظم ریاضیوندن اولوب؛ ۱۷۴۹ ده فرانسه‌نك قالوادو ایالتنده واقع (پومونت آن اوژ) قصبه‌سنده طوغمش، و ۱۸۲۷ ده وفات ایتمشدر. ۱۹ یاشنده ایکن بر مکتب عسکریده ریاضیه معلمی اولوب، کوستردیکی اقتدار اوزرینه، بعض مکاتب ملکیه‌ده دخی معلم نصب، و مجلس معارف اعضالغنه قبول اولنمش؛ ناپولیون زمانده برآره‌لق داخلیه ناظری اولمش؛ وبعده اعیان مجلسی اعضالغنه وعسکره ریاستنه نصب اولنه‌رق، نهایت هیئت اعیانه داخل اولهرق، وفاتنه‌دك بو صفتی محافظه ایتمشدر. (نیوتون)ك اجرام سماویه‌نك قوهٔ جاذبه ودافعه‌سی حقنده‌کی اصولنی اکمال واتمام، وبر چوق مقاله وکتابلرله اثبات وتعمیم ایتمشدر. دها بر چوق کشفیات وتدقیقات فنیه‌یه موفق اولوب، متعدد جلدلردن مرکب جسیم وپك مقبول تألیفات براقمشدر. آثاری دفعاتله طبع اولنمشدر.

لاپونیه (Laponie) آوروپانك منتهای شمالنده اسقاندیناو شبه جزیره‌سنك قسم شمالیسیله روسیه‌نك شمال غربی جهتندن عبارت واسعجه بر یر اولوب، شمدیکی حالده روسیه واسوج ایله نوروج آره‌لرنده منقسم اولمغله، هر بر قسمی بر ایالته ملحق اولدیغندن، لاپونیه اسمی تقسیمات رسمیه‌یه کیرمیوب، جغرافیای ماضی اصطلاحاتی صره‌سنه کچمشدر. لاپونیه اسمی اسقاندیناو شبه جزیره‌سنك قطب شمالی دائره‌سی داخلنده یعنی ۶۵° عرض شمالیدن یوقاری اولان یرلرینی وفینلاندہ مملکتنك بنه دائرهٔ مذکوره داخلنده اولان یرلرله شرق جنوبیه طوغری ممتد اولان (قولا) شبه جزیره‌سنی احاطه ایدر. بو وجهله دائرهٔ قطب شمالیدن ۷۱° عرض شمالیه و ۱۰° ۲۰′ دن ۳۰° طول شرقیه قدر ممتد اولوب، جنوباً ملحق بولندیغی درت حکومتك (یعنی اسوج، نوروج، فینلاندہ و روسیه‌نك) دیکر اراضیسیله و اوبر اوچ جهتدن بحر منجمد شمالی ایله محاطدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۳۸۵۰۰۰ مربع کیلومتره قدر اولوب، آنجق ۲۵۳۶۵ کشی ایله مسکوندر. اك مسکون یری نوروجده‌کی قسمی اولوب، اورادہ مربع کیلومتره باشنه ۲ دن زیاده، اسوجده بردن زیاده‌جه وفینلاندہ و روسیه‌ده بردن چوق آشاغی آدم دوشیور. لاپونیه‌یی سائر یرلردن تفریق ایدن احوال طبیعیه اراضیسیله نباتات وحیواناتی اولوب، اهالیسی اولان لاپونلر ایسه لاپونیه‌نك خارجنده جرار یرلرده دخی طاغنیق بر حالده بولنیورلر.

لاپونیه‌نك اراضیسی مختلف اولوب، نوروجه تابع اولان غرب شمالی جهتی طاغلق وسائر طرفلری یوکسکجه لکن دوز ویاآز متموج برحالده‌در. طاغلق جهتنده ساحل ایله متوازیاً ایکی صره طاغلر ممتد اولوب، آره‌لرنده بر طاقم یوکسك پایه‌لر ووادیلر وبوز دره‌لری بولنیور. بو طاغلرك اك یوکسکلری ۲۱۴۵ و ۲۱۰۰ و ۱۹۱۰ وایکنجی درجه‌ده او‌لانلری ۱۲۵۰ و ۱۲۰۰ متره ارتفاعلرنده‌در. بوز دره‌لرینك اك بیوکی (اسوارتیس) دره‌سیدر که ۴۰ کیلومتره وسعتنده و ۹ کیلومتره بوینده اولوب، منصبی جنای بحردن پك یوکسك اولمغله، طالغه‌لر آلتنی یدکجه، جسیم بوزکتله‌لری قوپوب، دکیزه دوشر و دکیزك ایچنده اوزقلره قدر بوزوب، کیجیلری دهشتله دویار ایدرلر. بو قسمك ساحلی یوکسك اولوب، قره‌لرك ایچنه زیاده صوقلمش اوزون وطولاشیقلی بر طاقم خلیجلری وساحلك قارشیسنده یوکسك و طاغلق بر چوق آطه‌لری واردر. اسوجده‌کی لاپونیه‌نك ساحلی اولیوب، غرب وشمال جهتندن نوروج لاپونیه‌سنك طاغلربله محاط جنوبه طوغری مائل بر بایر صورتنده‌در، که مذکور طاغلردن تشعب ایدن وکیتسکه آلچالان بر طاقم قوللرله واديلره منقسم اولوب، هروادیده بر نهر آقار، و جریاننده بالدفعات توسع ایده‌رك، بربرینی متعاقب بر چوق کوللر تشکیل ایدر، که بونلرك بهرینه بر کوللر دیزیسی نامی وبریله‌بیلیر.

بو قسمك اورمانلری پك چوق اولوب، كوللری اورمانلرله محاط اولهرق، اورمانلر مائیتراق رنكلربله وكوللرده‌كی انعكاسلربله اورتهلغه غریب بر منظره ویربور. جمله‌سی بوتنیه كورفزینه دوكیلن نهرلرینك اك بیوكلری: لوله، فینه، قالیكس و فینلانده حدودینی آیران (تورن) ایله بوكا تابع (مونونیو) نهرلریدر. بو اسملرك جمله‌سنه اسوج لسانینده «نهر» دیمك اولان (الف) اسمی منضم اولیور. فینلانده‌ده‌كی لاپونیه دخی همان بو حالده اولوب، آنجق بورادهٔ مائلهٔ جنوبیه‌دن بشقه، بر مائلهٔ شمالیه دخی بولنوب، آره‌لرنده بر صره تپه‌لر بولندیغی حالده، مائلهٔ جنوبیه‌سنك صولری بالاجتماع بنه بوتنیه كورفزینه دوكیلن (كمس) ایرماغنی تشكیل ایدر. مائلهٔ شمالیه‌سنك صولری ایسه نوروج ایله روسیه حدودی آره‌سنده (وارانكر) خلیجنه دوكیلن (پاسویغ) نهرینه طوپلانیر. بو مائله‌ده لاپونیه كوللرینك اك بیوكی اولان (اناره) كولی دخی بولنیور. روسیه‌ده‌كی لاپونیه‌نك اراضیسی دها دوز ومع هذا بوكسك اولوب، سواحلی صرب ومرتفعدر، وانجریسنك كوللری ونهرلربله صولاق وبطاقلق یرلری پك چوقدر. بو قسم باشلیجه قولا شبه جزیرهٔ عظیمه‌سندن عبارت اولوب، قسم غربیسنده بحر منجمد شمالیه دوكیلن (قولا) نهری، وشمالدن بحر مذكوره جنوبدن دخی شمالی آق دكیزك (قاندالافه) كورفزینه دوكیلور آیاقلری اولان (ایماندره) كولی بولنیور.

لاپونیه‌نك اورمانلق اولیان جهتلرینك وعلی الخصوص قسم شمالیسنك طوپراغی جیلاق قیالردن وغیر منبت چوراق برلردن وحزن انكیز اولهجق صورتده بربرینی متعاقب یكمنظر اراضیٔ متموجه‌دن وصاریمتراق كوللردن عبارت اولوب، اوج درت آی سورن یاز موسمنده روز كاردن اك زیاده محفوظ برلرنده اكری بوكری بر طاقم بودور آغاجلر وچالیلر ویا دیكنلر بولنیور. طقوز آی دوام ایدن قیش موسمنده ایسه طوپراغیله منجمد كول ونهرلری كاملاً قارآلتنده قالوب، اورتهلق دهشت انكیز بر كفنه بورلمش كبی كورینور. عموم لاپونیه اراضیسنك یوزده ۳۸ ی اورمانلق، ۳۲ سی كول وبطاقلق، ۳۰ ی ده طاغلقدر. روسیه وفینلانده‌ده‌كی لاپونیه‌نك همان هیچ یازی اولیوب، آغستوسنده صولر ارير ارير یكیدن طوكمه باشلار. اسوجده‌كی لاپونیه‌ده یازین میزان الحراره ۱۵ درجه‌یه قدر چیقار. نوروجده‌كی لاپونیه‌نك ایسه، عرضاً دها یوقاری اولمسیله برابر، سواحلی مشهور (غولف استریم) آقندیسنك واكثریت اوزره اسن جنوب غربی روز كارینك تأثیریله هواسی چوق دها معتدل اولوب، میزان الحراره كانون ثانیده تحت الصفر ۱۵ درجه‌دن آشاغی اینز وحد وسطیسی ۵ درجه‌در. یازین ایسه صفردن یوقاری ۲۸ و۳۰ درجه‌یه قدر چیقار. آنجق طاغلره چیقلدقجه بالطبع برودت آرتوب، سرمدی قار وبوزلره تصادف اولنور. كوللری چوق اولان ایچ طرفلرنده یازین قار وبوزلر اریمكه باشلار باشلاماز هوا بیوك و پك معجز سیوری سینكرله طولار. اك جنوبی جهتنك جزیراندهكی اك اوزون كونی وكانون اولده‌كی اك اوزون كیجه‌سی ۲۴ ساعت اولوب، بو ایكی موسمك برنجیسنده كونشك غروبیله طلوعی وایكنجیسنده طلوعیله غروبی آره‌سنده آنجق بر ایكی دقیقه كچر. اك شمالی جهتنده ایسه یازین ایكی بچق آی كونش آصلا غروب ایتمیوب، ۷۵ كون دوام ایدر اوزون بر كوندوز؛ وقیشین بنه ایكی آی كونش افقده اصلا كوزیكمیوب، ۷۵ كون سورر اوزون بر كیجه اولور. بو كیجه‌نك ظلمت دائمه‌سی دهشتلی قارله انعكاسله زیاده پارلیان مهتابلر ورنكارنك نورلر صاچان فجر شمالیلر تعدیل ایدیور. بویله بر اقلیم و هواده بولنان بر برك نباتات و محصولاتجه نه حالده بولنه‌جغی معلوم اولوب، مع هذا برنجی درجه‌ده اسوجه وایكنجی درجه‌ده فینلانده وروسیه‌یه تابع لاپونیه‌ده برخیلی اورمانلر بولنوب، اك جنوبی جهتلرنده چام ودها شمالده قاین وسكود آغاجلری بولنیور، و شماله طوغری چیقلدقجه، آغاجلر كسب ندرت ایتمكله برابر، بولری دخی كوچولوب، بو دور حالنه كچر، اسوج لاپونیه‌سنده مایس اواخرندن ایلول ابتدا‌سنه دك میزان الحراره صفردن یوقاری ۱۵ درجه‌لرنده بولنمغله، بر مقدار آرپه وچاودار

ویولاف اکیلوب، اکثریا محصوللری آلنیر، وبعضاً یشیل اوله‌رق حیوانلر ایچون کسیلیر. پتاته دها ایی بتیشوب، اك باشلی غدالریدر. بو وجهله محصولاتی اهالیسنك معیشتنه کافی اولمیوب، روسیه وآمریقادن ذخیره ادخال اولنور. طوته مشابه بر میوه ویرر بوکرتلن جنسندن بعض آغاجلری‌ده واردر. نوروج لاپونیه‌سنك هوای‌سی دها معتدل اولغله برابر، اورمانلری آز و محصولاتی یوق حکمنده‌در. حیوانات وحشیه‌سی: قورت، آبی وتیلکینك انواعندن عبارتدر. قوندوز وصیغین و سائره آرتق بولنیوب، یالکز (رن) دینان صیغین روسیه لاپونیه‌سنك بعض طرفلرنده بیانی حالنده دخی بولنیور. قوشلری وعلی الخصوص صو قوشلری چوق ایسه‌ده، اصل لاپونیه‌نك منبع ثروتی واهالیسنك برنجی مدار تعیشی بالیقلری اولوب، کرك سواحلی وکرك نهر وکوللری بالیغك انواعیله مملودر. اك زیاده بوالنلری یابین وموربنه بالیقلری اولوب، بحر منجمد شمالینك آچیقلرنده بالینه وآبی بالیغی وسائر بیوك بالیقلر دخی بولنور، وکلیتله صید اولنور. حیوانات اهلیه‌یه کلنجه، کوچبه حالنده یاشایان لاپونلرك یالکز (رن) ایله کوپکاری، وسواحل ایله اورمانلق جهتلرنده متمکن بولنانلرینك بر مقدار قیون، کچی وصیغیرلری دخی واردر. رن دینلن صیغین او منجمد چوللرك دوه‌سی حکمنده اولوب، بونلر سودینی و اتنی یر وکندیسنی قیزاق چکمه‌ده قوللانیرلر.

لاپونلر اقوام تورانیه زمره‌سنك اورال شعبه‌سندن اولوب، فینو آلزه لسانجه وسیما واخلاقجه چوق مشابهتلری واردر. اساساً شرقدن کلمه او. لوب، آنجق آوروپانك اقطار شمالیه‌سنه انتقالاری یك اسکی وحتی معادنك کشفندن اول اولدیغی، واقوام جرمانیه‌دن اولان اسقاندیناولرك مرورندن اول بتون اسقاندیناو شبه جزیره‌سنك لاپونلرله مسکون بولنمش ایدوکی مظنوندر. هرحالده بونلر متمکن اولمیوب، کوچبه حالنده جولان ایتمکده بولنمش؛ وبعده اسقاندیناولر شبه جزیره‌یی ضبطله، لاپونلری شماله طوغری پوسکورتمشلردر. لاپونلرك سویلدکلری لسان او درجه تشعب ایتمش، ومسافه‌لرك بعدیله اختلاطك فقدانندن طولایی بوشعبه‌لر آره‌سنده او قدر فرق پیدا اولمشدر، که بربرلریله کوچ آکلاشیله بیلیورلر. بعض میسیونرلر لسانلرینه حروف اوبدیرمشلرسه‌ده، ادبیاتلری برطاقم مکتب ومذهب کتابلرندن عبارتدر. مع هذا اوقوبوب یازمق بیلینلری نادر اولوب، جوغی اسوج وفینوآ وروس لسانلرینه دخی واقفدرلر. سواحلده بولنانلری باشلیجه بالیقچیلقله، اورمانلق برلرده ساکن اولانلری جزئی زراعتله وکراسته حیلك وینه نهر وکوللرده بالیق صیدیله. کوچبه حالنده یاشایانلری ایسه رن سوربلریله مشغولدرلر. بونلر هوانك او برودتیله مملکتك طاغلق وچوللق طرفلرنده چادر آلتنده یاشایوب، باشلیجه ات وسوتله بسلیرلر. غرائبدن اولهرق، بونلرباز موسمنده اوتلر بیتمکه باشلادیغی وقت یابلاره جیقه‌جق برده، بالعکس، قیشین اورالره کیدوب، یازین سیوری سینکاردن سواحله ایتمك مجبوریتنده بولنیورلر. دریلری کورك اعمالنه یارایان بیانی حیوانلرك صیدی‌ده لاپونلرك مشغولیتلری جمله‌سندندر.

لاپیت { (Lapithes) اسکی یلاسج اقوامندن { بر قوم اولوب، پنئوس یعنی کوستم نهری وادیسنده ساکن بولنورلردی. قومشولری بولنان (سانتور) لر بونلرك حکمداری بولنان (پیریتوئوس) ی دوکونی کونده تحقیر ایتدکلرندن طولایی، لاپیتلر سانتورلری مغلوب ایده‌رك، برلرندن اخراج ایتمشلرسه‌ده، بعده سانتورلر بیوك بر قوتله دونوب، لاپیتری طرد واخراج ایتمش؛ ولاپیتلرك برطاقمی آرقادیه‌نك (فولوئه) خطه‌سنه وبرطاقملری‌ده موره شبه جزیره‌سنك (ماله) برونه هجرت ایتمشلر ابدی.

لاتاقونغه { (Latacunga) آمریقای جنوبینك (اقوآدور) جمهوریتنده وکیتونك ۹۰ کیلومتره جنوبنده اولهرق آند سلسله‌سی یابله‌سنده و ۲۸۶۰ مترهلك ارتفاعده (لیون) ایالتك مرکزی برقصبه اولوب، ۱۴۰۰۰ اهالیسی واردر. (قوتوپاقس) برکانی قریبنده اولوب، دفعاتله زلزله‌دن خراب اولمشدر.

لات { زمان جاهلیتده ثقیف قبیله‌سنه { مخصوص مشهور بر صنم اولوب،

(عزی) ایله برابر بین العرب پك معتبر ایدی. طائفده مربع الشکل بر طاشدن عبارت اولوب، اوستنده قبه‌سی وار ایدی؛ وجزیرة العربك هر طرفندن زیارتنه گیدیلیردی. تقیف دین اسلامه داخل اولدقده، فخر کائنات (صلعم) افندمز ابو سفیان بن حرب ایله مغیره بن شعبه‌یی ویا ایکیسندن برینی هدمنه مأمور بیورمغله، هدم واحراق، ویرینه طائف مسجدی بنا اولنمشدر.

لاتموس (Latmos) آسیای صغیرك یونیه ایله قاریه خطهٔ قدیمه‌لری آره‌سنده وشمدیکی قوش آطه‌سی قربنده برطاغك اسم قدیمی اولوب، اساطیر وخرافات یونانیه‌ده کوره، گویا قمردن کنایه اولان (دیانه) نام الههٔ معشوقی اولان چوبان (اندیمیون) ایله بو طاغده ملاقات ایدردی. قربنده یولنان براسکی قصبه دخی براسمله تسمیه اولنوردی.

لاتوپولیس (Latopolis) مصرده حکومت سورن ماکدونیه‌لیلرك مصرك برقاچ معموره‌سنه ویردکاری اسم اولوب، اك بیوکلری الیوم (اسنا) دینلن شهر ایدی.

لاتونه (Latone, Leto) یونان یاخود لاتز قدیم اساطیرنده (کویوس) نام دیو ایله همشیره‌سی (فوبه) دن متولد بر پری اولوب، ابو الآلهه زعم اولنان مشتریدن معشوقه‌سی اولمغله، یونك زوجه‌سی (یونون) طرفندن تعقیب اولنه‌رق، ارض دخی بوکا ملجأ ویرمه‌مکه اجبار اولنمش ایکن، دکیز الهی زعم اولنان (نپتون) حالنه آجیه‌رق، قمر دریادن (دلوس) جزیره‌سنی چیقاروب، اورایه النجایه دعوت ایتمش؛ وجزیرهٔ مذکوره‌ده مشتریدن (دیانه) و (آپولون)ی دنیایه کتیرمش. حامل قادینلر یوندن استمداد ایدرلردی. مصریلرك (بوتو) الهه‌سیله بر عد ایدنلر واردر.

لاتین (Latins) عن اصل روما شهریلك جنوب جهتلرنده واقع لاتیوم خطهٔ قدیمه‌سنك اهالیسی اولوب، روما شهری لاتیومك حدود شمالیه‌سنده واقع ایدی. رومالیلر برچوق وقت لاتینلرله اوغراشدقدن صکره، میلاددن ۳۱٤ سنه اول لاتیومی قطعیاً ضبط ایتمشلردی. بو ضبطدن صکره رومالیلر لاتیومك برچوق برلرینی اسکان ایتدکلری کبی، لاتینلر دخی رومایه طولدلرنلر، وآکلاشلدیغنه کوره، لسان وقومیتلری ده بر اولدیغندن، رومالیلره دخی لاتین ولسانلرینه لاتین لسانی نامی ویرلمشدر. روما امپراطورلغنك ایکیه انقسامنده غرب امپراطورلغنه ویونك تحت اداره‌سنده بولنان برلره (لاتین) اسمی ویریلوب، روما دولتی روم یاخود بیزانس ولاتین اسملریله ایکیه آیرلمشیدی. خرستیانلقدن صکره کلیسا ایکیه آیرلدیغندن، غربی یعنی قتولیك کلیساسنه تابع اولانلره بنه روم اسمنه قارشی لاتین اسمی ویرلمشدی. حالا بوکون مملکتمزده دیانةً پاپایه تابع اولان خرستیانلره لاتین نامی ویریلیور. اصل لاتینلر یعنی رومالیلر حقنده «روما» ماده‌سنده تفصیلات لازمه ویرلمش اولدیغندن، بوراده تکرارینه حاجت کورلمیور.

قرون وسطاده لاتین لسانی بتون اوروپای جنوبیده تعمم ایتمش ایسه‌ده، بو قدر توسعدن والسنهٔ اجنبیه کلمه‌لریله قاریشمسندن فصاحتی غائب ایدوب، مرور زمانله هر مملکتده باشقه درلو سویلنمکه باشلامغله، یوندن برقاچ لسان تولد ایتمشدر، که بونلره لاتین لسانلری ویا (السنهٔ لاتینیه) نامی ویریلیور. لاتین لسانلرینك برطاقمی بوکون آوروپانك اك واسع السنه‌سندن اولوب، مکمل ادبیاته مالکدرلر؛ وبر طاقملری ده یالکز تکلمده مستعمل اولوب، قواعد اولنمشدر. لاتین لسانلری بروجه آتیدر: ایتالیانجه، فرانسزجه، اسپانیولجه (یعنی قاستیلانجه)، پورتکیزجه، قاتالانجه، (اسپانیه‌نك شرق شمالیسنده)، غالیجیجه (اسپانیه‌نك غرب شمالیسنده)، پرووانسجه (فرانسه‌نك جنوبنده)، رومانشجه (اسوچره‌نك شرق جنوبیسنده)، رومانجه (افلاق وبغدان ایله روم ایلنده‌کی اولاخلرده). بو لسانلر بینلنده همان برینی بیان دیکرلرندن آزچوق مآل استخراج ایده بیلمك درجه‌ده مشابهت وقرابت موجوددر. اصل لاتین لسانی ایسه بوکون هیچ بر برده تکلم اولنمیوب، یالکز اسکی روما لیلرك آثارینه منحصر قالمشدر. لاتین لسانی تکلمدن قالقدقدن صکره، برخیلی وقت آوروپاده علما و ادبا بینلنده مستعمل لسان تحریری حالنده قالوب، آنجق فصیح اولان اسکی لاتین لسانی حالنده اولمدیغندن، بوکا «یکی لاتینجه» نامی ویریلیور.

لاتین ایمپراطورلغی (Empire Latine) دردنجی اهل صلیب سفرنده فرانسز وونديك اهل صليبنك ۱۲۰۴ تاریخ میلادیسنده قسطنطنیه‌ده بشنجی آلکسیسی اسقاطله تأسیس ایتدکاری دولته ویریلن اسمدر، که تاریخ مذکوردن ۱۲۶۱ تاریخنه‌دك ۵۷ سنه دوام ایدوب، بروجه آتی ۶ ایمپراطور حکم سورمشدر:

۱ فلاندره قونتی برنجی بودوئن	۱۲۰۴
۲ هنری	۱۲۰۶
۳ پیر دوقورتنی	۱۲۱۲
٤ روبرت دوقورتنی	۱۲۱۹
۵ ایکنجی بودوئن	۱۲۲۸
۶ ایکنجی بودوآنك وصیسی ژان دوبریان	۱۲۳۱
— ثانیاً ایکنجی بودوئن	۱۲۳۷ الی ۱۲۶۱

مذکور ۱۲۶۱ تاریخنده میخال پالئولوغوس قسطنطنیه‌یی ضبطله، روم ایمپراطورلغنی اعاده ایتمشدر.

لاتینوس (Latinus) لاتیوم خطهٔ قدیمه‌سی اسکی حکمدارلرندن اولوب، میلاد عیسی (عم) دن ۱۳۰۰ سنه اول حکم سورمش، وخطهٔ مذکوره یونك اسمنه نسبتله (لاتیوم) تسمیه اولنمش ایدی. تروآنك خرابندن صکره اورادن قاچان (انئوس)ی قبول ایله، قیزی (لاوینیه) یی کندیسنه تزویج ایتمشدی.

لاتیوم (Latiume) ایتالیانك ساحل غربی‌سنده اسکی بر خطه اولوب، شمالاً اتروریه ایله جنوباً قامپانیه خطه‌لری آره‌سنده ایدی. روما شهری ایسه لاتیوم ایله اتروریه‌نك خط حدودی اوزرنده واقع ایدی. اسکی و یکی لاتیوم اسملریله ایکیه منقسم اولوب، برنجیسی خطه‌نك قسم شمالیسندن عبارت وبرحکومات مجتمعه هیئتی تشکیل ایدن آلبه، برنسته، بدوم، تیبور، آجیده، فرجله شهرلرندن مرکب ایدی. ایکنجیسی خطه‌نك قسم جنوبیسندن عبارت ولك، وواسق، روتول، اوسول قوملرندن مرکب اولوب، آناغنیس، سوئسه پومینه، ولیتره، آنتیوم، آنقسور، آردیه، سوئسه آرونقه شهرلرینی حاوی ایدی. لاتیوم خطه‌سی مستقل ایکن، یالکز برنجی قسمدن عبارت اولوب، بعده رومالیلرك الینه کچدکدن صکره، بونلر ایکنجیسنی ضبطله، یکی لاتیوم اسمیله اسکیسنه الحاق ایتمشلردی. رومالیلر تا رومولوسك زمانده لاتیوم حکومتی ضبط ایتمکه باشلایوب، قبل المیلاد ٦٦٤ تاریخنده (آلبه) شهرینی استیلا ایتمشلردی. (تارکن‌سوپرب)ك زمانده لاتیوم حکومات متفقه‌سی روما حکومتی طائفه‌مجبور اولوب، بعده ٤٩٨ و٤٩٦ده ومؤخراً ٣٤٥ و٣٣٨ده عصیان ایتمشلرسه‌ده، ٣١٤ ده قطعیاً رام اولمشلردی. او تاریخدن اعتباراً رومالیلر لاتیوم خطه‌سنده بر چوق معموره‌لر تأسیس ایدوب، رومالیلرله اسکان ایتمکه باشلامشلردی. مع‌هذا لاتیوم شهر وقصبه‌لرینك بعض امتیازات مخصوصه‌لری وار ایدی، که «لاتین قوانینی» اسمیله معروف ایدی.

لاجین [«حسام الدین» مادەلرینك ایکنجیسنه مراجعت بیوریله.]

لادوغه (Ladoga) روسیه‌نك شمال غربی جهتنده فینلاندە بیوك دوقه‌لغیله پترسبورغ واولونج ایالتلری آره‌سنده برکول اولوب، آوروپا قطعه‌سنك اك بیوك کولیدر. فینلاندە کورفزینك ۳۸ کیلومتره شرقنده اولوب، آیاغی اولان (نوا) ایرماغی واسطه‌سیله فضلهٔ میاهی بوکورفزه دوکیلور. تقریباً °٦٠ ایله ′٤٠ °٦١ عرض شمالی آره‌سنده اولوب، °٢٩ طول شرقی خطی اورتەسندن کچر. شمالدن جنوبه بویی ۲۰۰ و وسطی اکی ۱۰۰ کیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۳۰ ۱۸ مربع کیلو متره‌در. اطرافندەکی آچیق اووه دخی بر چوق کوللری حاویدر، که بونلر صولك فیضانندە لادوغه ایله براشیرلر. یالکز جنوب جهتنده وپترسبورغ شهری جوارلرنده بعض تپه‌لر بولنیور. بوکوله باشلیجه اوچ نهر دوکیلوب، بونلردن غرب جهتندن کلن (دوقسه) نهری (سایمه) کولنك، شرقدن کلن (اسوبر) نهری (اونغا)نك، جنوبدن کلن (ووخوف) نهری دخی (ایلمن) کولنك ایاقلریدر. دها برچوق چایلر آلوب، حوضه‌سی ٦٥١ ٢٢٠ مربع کیلومتره وسعتنده‌در. شمال وغرب جهتلرنده سواحلی قیالق وکیرینتیلی چیقنتیلی اولوب، درینلکی‌ده زیاده‌در. شرق و جنوب طرفلرنده ایسه، درینلکی آز وسواحلی قوملق و صیق اورمانلرله

مستوردر. آیاغی اولان (نوا) نهرینك کولدن چیقدیغی محله قوملر بیغلدیغندن سیر سفائن ایچون اسویرك منصبندن نوانك مجراسنه‌ك بر جدول آچمشاردر. کولك صوبی پك براق وطاتلی اولوب، زیاده صوئوق اولدیغی حالده، بالقلری پك چوق و متنوعدر. کوچك برنوع آبی بالیغی دخی بولنور. قیشین درت آی کول منجمد حالنده‌در.

لاده (Lada) آسیای صغیرك میلت شهر قدیمی قارشیسنده بولنمش برکوچك آطه اولوب، ازمهٔ قدیمه‌ده ایکی بیوك محاربهٔ بحریه ایله شهرت قزانمشدیدی. بونلرك برنجیسی میلاددن ۴۹۸ سنه اول ایرانیلرله یونیه‌نك بونان، مهاجرلری آره‌سنده وتوصولوب، ایرانیلر بونلرك دونمانسنی باتیرمغله، یونیه‌یی ضبط ایتمشلردی. ایکنجیسی قبل المیلاد ۲۰۰ تاریخلرنده‌وقوع بولوب، بونده(آتال) ماکدونیه حکمداری بشنجی فیلیپ مغلوب ایتمشدی. بیوك مندرسك دوکدیکی چامورلر او جهتدن قره‌نك دکیزك ایچنده اوزانمسنی منتج اولمغله، بوآطه چوقدن قره‌یه بیتیشوب، الیوم وجودی‌یوقدر.

لادیسلاس (Ladislas) مجارستان قرالرندن بروجه آتی یدی کشینك اسمیدر:

برنجیسی ۱۰۷۷ تاریخنده برادری (کیسا)یه خلف اولوب. بلغارلری وصربلیلری جزیه‌یه باغلامش، وخرواتستانی الکاسنه الحاق ایتمشدی. بیوك وارادین شهرینك مؤسسیدر. اهل صلیبه فلسطین سفرینه حاضرلنمقده‌ایکن، ۱۰۹۵ تاریخنده ۵۴ یاشنده وفات ایدوب، پاپا طرفندن مؤخراً اعزه زمره‌سنه ادخال اولنمشدر. حزیرانك ۲۷ سنده یورطیسنی اجرا ایدرلر.

— ایکنجیسی واوچنجیسی ۱۱۷۱ و ۱۲۰۴ تاریخلرنده پك آزر مدت حکومت سوروب، شایان تذکار بر ایش کورمه‌مشلردر.

— دردنجیسی، بشنجی استفانك اوغلی اولوب، ۱۲۷۲ تاریخنده پدرینه خلف اولمش؛ وچهستان قرالی (اوتوکار)ی اسقاط خصوصنده ایمپراطور (رودولف) ه یاردیم ایتمش ایسه‌ده، تاتارلرله قومانلر کندیسی اوزرینه هجوم ایتدکلرنده، ایمپراطوردن برکونه امداد کورمیوب، قومانلرك الینه اسیر دوشه‌رك، اتلاف اولنمش؛ وملکتی خراب برحاله براقمش ایدی.

— بشنجیسی لهلیارجه (ولادیسلاس) اسمیله معروف اولوب، لهستان قرالی (یاکلون)ك اوغلی اولمغله، ۱۴۳۴ ده لهستان قرالغنده‌پدرینه خلف‌اولمش؛ و ۱۴۴۰ ده آوستریالی آلبرتك وفاتنده بونك اوغلی برینه مجارستان قرالغنه انتخاب اولنمش؛ ودرعقب عثمانلیلرك همجومنه مقابله‌یه مجبور اولوب، جنرالی بولنان مشهور هونیادك جسارتی سایه‌سنده بر مدت طیاندقدن صکره، ۱۴۴۴ ده وارنه ملحمهٔ کبیره‌سنده عسکری کلیاً مغلوب وپریشان و کندیسی مقتول اولمشدی.

— آلتنجیسی آنف‌البیان آوستریالی آلبرتك اوغلی اولوب، بشنجی لادیسلاسك مجارستان قراللغنه انتخابنده آوستریاده ایمپراطور اوچنجی فردریقك یانه النجا ایتمش؛ و ۱۴۵۳ ده مجارلر طرفندن دعوت اولنه‌رق، تختة اقعاد اولنمشدی. زمانی عثمانلیلرك مهاجاتنه قارشی طورمغله کچوب، بنه هونیادك جسارتی یاردیمیله طیانه یلمشیکن، بونك وفاتنده صیت وشهرتی چکه‌میوب، بیوك اوغانی اتلاف ایتمش؛ وبو حرکتیله تبعه‌سنك نفرتنی قزاندیغندن، عاقبت موقعی ترکله، پراغه‌یه چکلمکه مجبور اولوب، ۱۴۵۷ ده اوراده ۱۹ یاشنده وفات ایتمشدر. مرقوم هونیادك ایکنجی اوغلی (ماتیاس قرون) خلفی اولمشدر.

— بدنجیسی، که ایکنجی ولادیسلاس دیمکله دخی معروفدر، لهستان قرالی بشنجی قازیمیرك اوغلی اولوب، ۱۴۷۱ ده چهستان قرالی اولمش؛ و ۱۴۹۰ ده، ماتیاس قورونك وفاتی اوزرینه، لهستان قرالی بولنان برادری ژان آلبرتك ممانعتیله برابر، مجارستان قراللغنی قبول ایدوب، حدودك محافظه‌سی امورینی استفان ژاپولی‌یه ترك‌ایله، امور داخلیه‌نك اصلاحنه حصر همت ایده‌رك، تبعه‌سنی ممنون وبختیارایتمشدی. ۱۵۱۶ ده وفات‌ایتمشدر.

لادیسلاس (ونام دیکرله لانسلو, Ladislas, Lancelot) ناپولی قرالرندن اولوب، ۱۳۷۶ ده‌طوغمش؛ و ۱۰ یاشنده‌ایکن، والده‌سی ماركریته‌نك وصایتیله پدری اوچنجی شارله خلف اولوب، ادعای حق وراثت ایدن

آنزولی ایکنجی لویی ایله بر مدت اوغراشدقدن صکره، ۱۳۹۹ ده بلا رقیب ملك موروثنه صاحب اولنجه، بتون ایتالیایی اله کچیرمك هوسنه دوشوب، ۱٤۰۸ تاریخنده رومایی و جوارلرنده‌کی ممالکی ضبط ایتمش ایسه‌ده، ۱٤۱۱ ده طوسقانه‌ده ایکنجی لویی طرفندن مغلوب اولمش؛ و بعده یکیدن کسب قوته، نیتنك اجراسنه تشبث ایتمك اوزره ایکن، ۱٤۱٤ تاریخنده سفاهتدن وفات ایتمشدر.

لادیق { سیواس ولایتنك آماسیه سنجاغنده و آماسیه‌نك ۳۰ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق اسکله‌ی اولان صامسونك ۵۵ کیلومتره جنوب غربیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۵۰۰ اهالیسی، ۲ جامع شریفی، ۲ مدرسه‌ی، ۱۵۰ جلدی حاوی بر کتبخانه‌ی، رشدیه مکتبی وبر زاویه‌سی واردر. اسکی برقصبه اولوب، اسم قدیمی (لاؤدیکه) در. امپراطورلرك زمانده بیوجك بر شهر ایدی.

— لادیق قضاسی سنجاغك شمال شرقی کوشه‌سندن عبارت اولوب، غرباً حوضه، جنوباً نفس آماسیه قضالریله، شرقاً توقاد سنجاغیله، شمالاً دخی طربزون ولایتیله محدود اولدیغی حالده، ٤ ناحیه و ۱۹۵ قریه‌یی حاوی و ٤۲٤۱۵ اهالی ایله مسکوندر. اهالیسنك ۲۰۰۰ ی روم، ۸٤۲۰ مذاهب ثلثه‌یه منقسم ارمنی وقصوری مسلم وترکدر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، کراسته‌یه یارار اشجار مختلفه‌یی حاوی اورمانلرله مستور طاغلری واردر. میاه جاریه‌سی قضانك حدود شرقیه‌سنی آیران یشیل ایرماغه تابع اولوب، اك بیوك نهری مرکز قضا قربنده واقع لادیق کولندن چیقان (ترس آقان) صویدر. مذکور کولك اکی یارم وبویی ایکی ساعت اولوب، ایچنده کثرتله بالیق وکنارلرنده حصیر اعمالنه یارار سازلر بولنور. محصولاتی: بغدای، آربه وسائر حبوباتله پتاته ومیوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر. مرعالری پك کوزل اولمغله، حیوانات اهلیه‌سی زیاده‌جه اولوب، قیون، کچی، صیغر وسائره‌دن مرکبدر. مانده‌لرینك جنسی پك اییدر. قضا داخلنده ٤۷ جامع، ۳۲ مسجد، ۱ رشدیه، ۵۰ اسلام و ۱۹ خرستیان مکتب ابتدائیسی، ۳ مدرسه، ۱۰ زاویه، ۱٦ خان، ۳ حمام، ۲۱۵ دکان و ۵۸ دکرمن موجوددر. مرکز قضایه یارم ساعتلق مسافه‌ده حیوانات اوبوزینه نافع برمعدن صویی واردر.

لاذر { مکرانده و سیستاندن اوچ کونلك مسافه‌ده بر قصبه اولدیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

لاذقیه { (Latakiéh, Laodicée) ساحل شامده بیروت ولایتنه ملحق و بیروتك ۱۸۰ کیلومتره شمالنده اوله‌رق دکیزه ممتد بر برون اوزرنده ولب دریادن بر کیلومتره ایچریده لوا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۲۰۰۰ اهالیسی، ۱۱ جامع شریفی، ۲۹ مسجدی، ۷ کلیسای، بر مناستری، بر اعدادیهٔ ملکیه و ۱۸ ابتدائیه مکتبی، ۸ خانی، ٦ حمامی، ۹۳۷ دکان ومغازه‌سی و ۳۲ بل وحیوان دکرمنی واردر. لیمانی ذاتاً کوچك واسکی قلعه‌سنك انقاضیله طولمش اولدیغندن، یالکز یرلی سونکرجی قایقلرینك دخولنه مساعددر. ابنیه‌سی کارکیر وکوزل وسوقاقلری قالدیرملی اولوب، قصبه‌نك اوستنده ٦۵ متره یوکسك برتپه واوستنده کوزل برجامع شریف واردر. ایچریه طوغری یوللری ولیمانی منتظم اولدیغی حالده، پك تجارتی خیلی ایشلك اولوب، توتون، زیتون یاغی، ذخیره، میوه، پاموق وسائره اخراجاتی واردر. مختلف قماشلر نسجنه مخصوص دستکاهلری ودیکر بعض معمولات صناعیه‌سی دخی واردر. لاذقیه پك اسکی برمعموره اولوب، اسکی فنیکه‌لیلر زمانده (رامیثا) تسمیه اولنوردی. سلفقوس نیقاتور زمانده (لاؤدیکیه) تسمیه اولنمشدی، که شمدیکی اسمی بوندن مأخوذدر. یولیوس قیصر طرفندن (بولیه) تسمیه اولنمش ایسه‌ده، بو اسم محافظه اولنمامشدر.

رومالیلر زمانده پك معمور اولوب، کلیتلی شراب اخراجیله مشهور ایدی. اسکی باغلری شمدی تونون تارله‌لری اولمشدر. دور اسلامده دخی معمور اولوب، بعده اهل صلیب محاربانی اثناسنده دفعاتله فرنکلر طرفندن ضبط و اهل اسلام طرفندن استرداد اولنمغله، خراب اولمش، و قلعه‌لری هدم اولنمشدی. حرکت ارضدن دخی اوچ دفعه خراب اولمشدر.

— لاذقیه قضاسی همنامی اولان سنجاغك مركز قضاسی اولوب، قسم شمالیسندن عبارت اولمغله، شمالاً حلب ولایتیله، شرقاً صهیون، جنوباً جبله قضالریله، غرباً دخی آق دکیزله محاطدر. ٤ ناحیه و ١٨١ قریه‌دن مركب اولوب، ١٧٣ ٣٩ اهالی ایله مسكوندر، كه بونلرك یالكز ٢٢٥٧ سی خرستیان واسرائیل وقصوری كاملاً مسلمدر. اراضیسنك قسم اعظمی اوره‌لق اولوب، نهر كبیر، نهرالقش ووادی قندیل اسملریله اوچ چای اراضیسنی سقی ایدر. طوپراغی خیلی منبت اولوب، حبوبات متنوعه ایله میوه وسبزه‌لرك انواعی وتوتون، پاموق، زیتون وسائره حاصل اولور.

لاذقیه { سنجاغی. ساحل شامده بیروت ولایتی ترکیب ایدن بش سنجاغك بری واك شمالیسی اولوب، جنوباً طرابلس سنجاغیله، شرقاً سوریه وحلب ولایتلریله، شمالاً ینه حلب ولایتیله، غرباً دخی آق دکیزله محاط اولدیغی حالده، لاذقیه، صهیون، جبله ومرقب اسملریله ٤ قضایه منقسم و ١٧ ناحیه ایله ١٤٤٠ قریه‌یی حاویدر. اهالیسی ١١٦٧٨٦ كشی اولوب، بونلردن ١٠٩٩٧٠ ی مسلم و ٦٨١٦ سی غیرمسلمدر. اهالیٔ اسلامیه‌ی عمومیت اوزره عرب اولوب، اهالیٔ غیرمسلمه‌سی دخی لسان عربی ایله متكلمدرلر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، جبل نصیریه سنجاغك حدود شرقیه‌سی بویجه جنوبدن شماله طوغری ممتد اولور، وقوللریله انكلری غربه طوغری ساحله قدر اوزانه‌رق، برطاقم كوزل وادیلر وباپرلر وبونلرك آره‌لرنده آز چوق كنیش اووه‌لر تشكیل ایدر. بو جبالدن برچوق انهار غربه طوغری آقه‌رق وسقی اراضی ایده‌رك، دكیزه منصب اولور. مسافه‌نك آزلمی جهتیله بونلرك هیچ بری بیوك اولمیوب، انك اوزونلری مركز لوا قریندده منصب اولان (نهر كبیر) در. سواحلی بعض كیرتی وچیقنتیلری حاوی ایسه‌ده، هیچ بر صاغلام لیمانی یوقدر. هواسی ارتفاعه كوره تخالف ایدوب، سواحلده معتدل اولدیغی حالده، شرقه طوغری یوقاری چیقلدقجه سربنلكی آرتار. محصولاتی دخایر متنوعه ایله زیتون، اوزوم وسبزه‌لرك انواعیله توتون، پاموق وسائره‌دن عبارت اولوب، سنوی تقریباً ٧٥٠٠٠٠ كیله بغدای، ٣٠٠٠٠٠ كیله آرپه، ٢٣٠٠٠٠ كیله تخود، ٣٣٠٠٠٠ كیله داری، ١٤٠٠٠ كیله بقله، ١٨٠٠٠ كیله مرجمك، ٧٠٠٠ كیله سیسام، ١٥٠٠ كیله فصولیه، ٧٨٠٠٠ قیه پاموق، ٧٨٠٠٠ قیه زیتون یاغی، ٢٨٥٠٠٠ قیه توتون حاصل اولور. ایپك بوجكی وآری‌ده بتیشدیریلوب، ٣٣٠٠٠ قیه قدر ایپك قوزه‌سی و ٥٠٠٠ قیه بال آلنیر. حیوانات اهلیه‌دن اك زیاده یكی بولنوب، بونلرك مقداری ٣٠٠٠٠ رأسی متجاوزدر. ١٤٠٠٠ قدر قیون، ٣٠٠٠ صیغیر، ١٨٠٠ آت، ٨٠٠ مرك، ٢٥٠ دوه‌وسائره‌دخی بولنور. سنوی ٩٠٠٠ قیه یاغی و ١١ قیه كچی قیلی آلنیر. طیور بتیه وعلی الخصوص طاؤق جنسی چوق اولوب، یمور. طه‌لرك هواسنی آله‌رق بوزلمیه‌جق بر حاله وضعیله ممالك اجنبیه‌یه اخراجیچون بر قاچ فابریقه آچلمشدر. اورمانلری ٩ قطعه‌دن عبارت اولوب، مجموعی ١٨٠٠٠٠ دونم وسعتنده‌در. اشجاری باشلیجه چام، میشه، پلاموط میشه‌سی وسائره‌دن عبارت اولوب، كراسته‌یه الوبریشلیدر. صنایع محلیه بوك وپاموق و ایپكدن بعض قماشلر نسجیله صابون اعمالی كبی شیلردن عبارت اولوب، سنوی ١٠٠٠٠ قیه قدر صابون یاپیلیر. لوا داخلنده ١٨٦ جامع ومسجد وكلیسا كبی معابد و مكاتب موجوددر.

لار { ایرانك فارس خطه‌سنده وشمدیكی تقسیماتده كرمان ایالتنده لارستان خطه‌سنك مركزی برقصبه اولوب، شیرازك ١٧٥ كیلومتره شرق جنوبیسنده وكرمانك ٢١٠ كیلومتره جنوب غربیسنده اولهرق ساحل بحردن ٩٠ كیلومتره ایچریده اولدیغی حالده، ١٢٠٠٠ قدر اهالیسی، خرابه یوز طوتمش قابله مكمل چارشیسی، دوشكون اولمغله برابر بنه خیلی ایشلك تجارتی، صرب بر قیمانك اوزرنده قلعه‌سی وبونك ایچنده پك درین بر طاتلی صو قیوسی، اطرافنده ذخیره وپاموق ایله سنوی ٣٠٠٠ یوك قدر توتون حاصل ایدر منبت اراضیسی وقوتلی وكوزل دوه‌لری واردر. شاه عباس ماضی بو قصبه‌یی پك زیاده اعمار ایتمش ایسه‌ده، بعده تدنی ایدوب، اكثر

ابنیه‌سی و اوج بیکی منجاوز اولان صهرنجلرینك چوغی خراب حالنده بولنیور. — لارستان خطه‌سنده بعضاً لار اسمی ویریلیر.

— یاقوت حموی بو اسمله قیس جزیره‌سیله سیراف آره‌سنده برآطه بولنوب، محیط دائره‌سی ۱۲ فرسخ اولدیغنی، واهالیسنك اینجی صیدیله مشغول بولندیغنی، وکندیسی اوغرامش اولدیغنی بیان ایدیور. خرطه‌ده کیش جزیره‌سنك شرق طرفنده (لارك) اسمیله برآطه کوریلیور؛ او اولسه کرکدر.

لارجان { طبرستانده ری ایله آمل آره‌سنده و بر قصبه‌لرك هر برندن ۱۸ فرسخاق مسافه‌ده بر قصبه‌جق اولوب، آل بویه زمانده بعض وقایع تاریخیه‌یه مصدر اولمشدر.

لارده { اندلسده قرطبه‌نك شرق جهتنده مشهور بر قصبه اولوب، محققاتی طرکونه‌یه متصل اولدیغی وعلماء اسلامدن بر قاچ ذاتك مسقط رأسی بولندیغی جغرافیون عرب آثارنده مذکوردر.

لارستان { (یاخود لار) ایرانك قسم جنوبیسنده عن اصل فارس خطه‌سنه وشمدیکی تقسیماتده کرمان ایالتنه ملحق بر خطه اولوب، فارسك شرق جنوبی وکرمانك جنوب غربی جهتنده وبحرفارس ساحلنده واقعدر، وشرقاً هرمز بوغازینه وجزیرهٔ کیشك فارشیسنه قدر ممتد اولور. ۲٦°۳۰′ ایله ۲۸°۲۵′ عرض شمالی و ۵۰°۱۰′ ایله ۵۳°۱۰′ طول شرق آره‌لرنده ممتد اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٦۸ ۵۹ مربع کیلومتره‌در. کرمسیر تعبیر اولنان ایرانك اك صیجاق ممالکندن اولوب، طاغلری جبلاق ونهرلرینك صولری آزدر، واکثریا یالکز قیشین آقار. طاغلرینك ارتفاعی ۲۰۰۰ ایله ۳۰۰۰ متره آره‌سنده‌در. انهارینك اکبیوکلری نهبندرود، لار، آب شوردر. بناءً علیه اکثر یرلرینك ایچیله جك صویی صهریج صویندن عبارتدر. مع هذا صو آلتنده بولنان ویا دوین قیولرله اروا اولنان یرلرده پورتقال وخرما ایله تونون، پاموق وبعض ذخایر حاصل اولور. سواحلده بعض کوچك قصبه‌لری اولوب، باشلیجه‌لری: بندرنخل، لنجه، چارك، دوانه، بوستانه وسائره‌در. ساحله قریب یرلری دشتستان اسمیله معروف اولوب، طوپراغی قوملق ایسه‌ده، موسم یاغمورلرینك کثرتی کایتلی خرما وپورتقال آغاجلری یتیشمه‌سنی انتاج ایدر. اهالیسی ۹۰۰۰۰ کشی راده‌لرنده اولوب، دا. خلده کیلر ایرانی وکرد وساحلده کیلر عربدر. عربلر نیم مستقل اولوب، یقین وقتلره کلنجه‌یه قدر قور. صانقله مشغول ایدیلر. وقتیله بحر فارس سواحل وجزایرینه حاکم بولنمش بردولت مستقله صورتنده اولوب، شاه عباس ماضی طرفندن فتح وایرانه ضم، وکاه فارس کاه کرمان ایالتنه الحاق اولنمشدر.

لارنده { قونیه ولایتنده‌کی قره‌مان قصبه‌سنك نام دیکریدر. « قره‌مان » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

لارنقه { یاخود لرناقه (Larnaka) و نام دیکرله (طوزله) قبرسك شرق جنوبی ساحلنده ولفقوشه‌نك ۳٤ کیلومتره شرق جنوبیسنده واقع بر قصبه اولوب، جزیرهٔ مذکوره‌نك اك ایشلك اسکله‌سی اولدیغی حالده، ۷۸۲۵ اهالیسی، ولیمانی اولدیغی حالده، خیلی ایشلك تجارتی واردر. بك اسکی قصبه اولوب، فنیکه‌لیلر زمانده (کیتیم) و یونانیلر طرفندن (کیتون) تسمیه اولنوردی. الیوم قربنده (کیتی) اسمیله بر قریه واطرافنده بر طاقم مزارلر ومغاره‌لرله سائر آثار عتیقه بولنیور.

لاروش سوریون { La Roche-Sur-Yon فرانسه‌ده پارسك ٤۳۲ کیلومتره جنوب غربیسنده و(یون) نهری کنارنده (واندە) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، ۸۲۹۸ اهالیسی، داخلی مکتب اعدادیسی، کتبخانه‌سی، دوز وکنیش سوقاقلری، زراعت جمعیتی، آت یتیشدیرمکه مخصوص حاراسی، بیوك ناپولیونك هیکلی وسائر آثاری واردر.

لاروشفوقولد { (La Rochefoucauld) فرانسه‌نك بو اسمله مسمی ناحیه مرکزی بر کوچك قصبه‌یه منسوب، اسکی وبیوك بر دوقه خاندانته منسوب مشاهیردن برقاچ ذاتك اسمی اولوب، اك مشهورلری یازدیغی «امثال» ایله کسب صیت ایدن (فرانسوا دوق دلاروشفوقولد)

درکه ۱٦۱۳ ده پارسه طوغمش، و ۱٦۸۰ ده وفات ایتمشدر. امثالی مشهور اولوب، دفعاتله نشر اولنمشدر.

لاروشله { (La Rochella) فرانسه ده پارسك ٤۷۰ کیلومتره جنوب غربیسنده وبحر محیط آطلاسی ساحلنده بر قوبك ایچنده «آشاغی شارنته» ایالتنك مرکزی بر قصبه واسکله اولوب، ۱۷۲۷۷ اهالیسی، اسنحکاماتی، داخلی مکتب اعدادیسی، علوم وفنون و صنایع نفیسه آقادمیاسی، کتبخانه‌سی، نباتات باغچه‌سی، تاریخ طبیعی نمونه‌خانه‌سی، ترسانه‌سی، ضربخانه‌سی، بور - سه‌سی، سفائن اهمالنه مخصوص حوض ودستکاهلری، دکیز حاملری، شکر، پامکن بزی، قطران وسائره فابریقه‌لری، دکرمنلری، محله‌لری، مورینه بالیغی صیدینه مخصوص سفائنی وبك ایشلك تجارتیله محصولات ارضیه وصناعیه اخراجاتی واردر.

لاروق { (La Roque) فرانسه مشاهیر سیاحینندن اولوب، ۱٦٦۱ ده طوغمش، و ۱۷٤۵ ده وفات ایتمشدر. شرقده طول مدت سیاحت ایدوب، آبری آبری یمن، فلسطین، شام سیاحتنامه‌لرینی تحریر ونشر ایتمشدر.

لاره { (Lares) اسکی رومالیلرك خانه وعائله‌لرینك حامیلری عد ایتدکلری بر جنس ملك و یا پریلری اولوب، بونلرك بك کوچك باپدقلری صنملرینی اوجاقلری یانده بر رافه قورلردی. زنکینلرك خانه‌لرنده بونلره مخصوص حجره‌لر وار ایدی. بو صنملر پدردن اولاده میراثه قالیردی. خانه‌لره مخصوص اولان لاره‌لردن بشقه شهره مخصوص بولنانلری‌ده اولوب، بیوك جاده‌لرده ومیدانلرده بولندیریلیردی. لاره‌لره اك اول پتیشن محصولاتدن وسوت ومیوه تقدیم ایدرلردی. هر عائله‌ده بولاره‌لره برابر اجدادك (مائله) تعبیر ایتدکلری ارواح وخیاللرینه ده حرمت ایدرلردی. اشبو (لاره) و (مانه) اسملرینك عربلرك (لات) و (منات) معبودلری اسملریله اولان مشابهتی شایان دقتدر.

لاری { (مولی مصلح الدین —) مشاهیر علمادن اولوب، ایرانك لار شهرنده نشأتله، جلال الدین دوانی تلامذه‌سندن میر کمال الدین حسیندن و میر غیاثدن و سائر مشاهیر عصرندن تحصیل علوم نقلیه وعقلیه ایتدکدن صکره، هندستانه رحلتله، همایون شاهك انعام و الطافنه مظهر اولمش؛ و مشار الیهك وفاتنده، اوراسنی ترکله، زیارت بیت الله الحرام مقصدیله جانب حجازه کیدوب، بعد الحج بلاد رومه انتقال، وشهردن شهره کزه‌رك، استانبوله وصول ایتمش؛ وابو السعود افندی و سائر علماء عصریله علوم عقلیه ونقلیه‌ده مباحثه‌یه کیریشوب، اثبات فضل وکمال ایتمکله، بعض تخصیصاته نائل اولهرق، بر مدت اقامتدن صکره، دیار بکره رحلت ایتمش؛ واورا والیسی بولنان اسکندر پاشایه انتسابله، اولادینك خواجه‌سی اولمش؛ ومشار الیهك انهاسیله کندیسنه خسرو پاشا مدرسه‌سی مدرسلکی رؤسی توجیه اولنمش ایدی. ۹۷۹ تاریخنده شهر مذ - کوره وفات ایتمشدر. علم هیئتده کوزل بر متنی، بو فنده « التذکرة » عنوانلی کتاب و منطقده «التهذیب» شرحلری قاضیمیرك «شرح الهدایه سنه»، اصفهانینك « شرح الطوالع » نه وسائر کتب علمیه یه حاشیه‌لری، تفسیر بیضاوی یه حواشیسی، «شمائل النبی» یه عربی وفارسی شرحی وخلقت عالمدن کندی زمانندك فارسی العباره بر تاریخی وبر چوق قصائد وسائر اشعاری واردر. شو بر ایکی بیت او جمله‌دندر:

الا انما الدنیا کأحلام نائم
فمن ذاك ایقاظ الانام نیام
وطوفان نوح قد نجا منه فرقة
ولکن طوفان المنیة عام

— جنتمکان ابو الفتح سلطان محمد خان حضرتلرینك زمانینده یه ایرانك لار قصبه‌سندن کلمش فن طبه واقف بر لاری دخی اولوب، پادشاه مشار الیهك خدمت طبابتنده بولنمشدی.

لاریسه { (Larissa) تسالیه‌نك مرکزی اولان یکیشهرك اسم اصلیسیدر.
[« یکیشهر » ماده‌سنه مراجعت بیورله.]

لاز { قره دکزك جنوب شرقی سواحلنده ممالك عثمانیه‌نك طربزون ولایتنده وروسیه دولتنه تابع باطوم جهتنده ساکن برقوم اولوب، اساساً اقوام قافقاسیه‌دن اولمغله، کرجیلرله قرابت جنسیه‌لری واردر. لازلر سیماجه تمامیله

عرق قافقاسی‌یه منسوب اولوب ، قفالری بیوك و آرمودی، آلنلری واسع، برونلری دوز و بعضاً آزبجق کرلی، صاچلری اکثریا کستانه ویا قمرال، کوزلری الا ویا مائی، قد وقامتلری موزون ومشی وحرکتلری لوندانه‌در. کندیلری جسور وجست و چالاك، چالیشقان وذکی آدملر اولوب، حرب اثناسنده یغمایه میللری وار ایسه‌ده، ایشده‌پك ناموسلی وصادق آدملردر. کمیجیلکده‌کی مهارتلری دخی مشهور اولوب ، عثمانلی دونمالسنك اك ایی نفرات وضابطانی بونلردندر. لقردیلری بولجه اولوب ، چوق سویلمکله شهرتلری واردر . نسب و جنسیتجه عرق قافقاسی‌یه منسوب اولدقلری سیمالرندن ظاهر اولدیغی حالده، لسان اصلیلرینی اونودوب ، ترکجه تکلم ایتمکده‌درلر . لازلر عموميت اوزره مسلم اولوب، ایچلرنده بولنان واکثریا باتیرجیلق و وخلاجلقله مشغول اولان خرستیانلر ایسه لاز اولیوب، تا ازمنهٔ قدیمه‌ده اورالرده یرلشمش اولان یونان قدیم مهاجرلری اولادندندر، والیوم سویلدکلری لسان یونانیٔ قدیمك سائر طرفلر روجه‌سندن فرقلی برنوع غلطیدر.

لازار { (Lazar) حضرت عیسی(عم) زماننده بیت‌لحمده یاشامش ، وبنی مشار الیهه ایمان کتیرمش اولان مریم و مارثه نام ایکی همشیره‌نك برادرلری اولوب، وفاتندن درت کون صکره، بدنی مزارنده چوریمکه باشلامش اولدیغی حالده، حضرت مشار الیهك معجزه‌سیله احیا اولندیغی انجیللده مذکوردر . خرستیانلر کندیسنی اعزه‌دن عد ایدوب، ایلولك ۲ سیله کانون اولك ۱۷ سنده یورطیسنی اجرا ایدرلر.

لازستان { طرابزون ولایتنك منتهای شرقنده پرسنجاق اولوب، مقدما مرکزی باطوم ایکن، شمدی ریزه قصبه‌سیدر . اك زیاده لازاهالی ایله مسکون اولان جهتدن عبارت اولمغله، بو اسمله تسمیه اولنمشدر. غرباً نفس طرابزون سنجاغیله، جنوباً ارضروم ولایتیله، شرقاً روسیه حدودیله، شمالاً دخی قره‌دکزله محدوددر. ساحل بوینجه طولی ۱۲۰ کیلومتره‌قدر اولوب ، عرضی ۲۵ ایله ۳۰ کیلومتره آره‌لرنده‌در . سنجاق ریزه، آتنه وخوبه‌اسملریله ۳ قضایه‌منقسم‌اولوب، ٦ ناحیه‌و ۳٦٤ قریه‌یی حاویدر. اهالیسی ۱۳۸٬٤۲۷ کشی اولوب، ٦۸۹ ی روم وقصوری کاملاً مسلم ولازدر. اراضیسی طاغلق و سنکستان اولوب ، حدود جنوبیه‌سی جغرافیای قدیمده « پونت آکسلری » دینان بر سلسلهٔ جبالك صرتلرندن عبارتدر . وبونك اتکلری ساحله‌قدر ممتد اولور . میاه جاریه‌سی چوق ایسه‌ده جمله‌سی قیصه اولوب ، یالکز قیشك اواخرنده صولری چوقدر . بونلرك باشلیجه‌لری غربدن باشلایه‌رق : اسپوزوز، پازار ، فورتنه و ویچه دره‌لریدر . اورمانلری چوق اولوب ، طاغلرینك یوقاری طرفلرنده چام، دها آشاغیده میشه و جوز وخوپه قضاسنده چمشیر آغاجلری بولنیور. طوپراغی پك منبت دکلسه‌ده ، اهالیسنك چالیشقانلغی سایه‌سنده احتیاجات محلیه‌یه کفایت ایده‌جك مقدار بغدای وسائر حبوبات وآتنه قضاسنده پرنج دخی حاصل اولور. فاصولیه وفندیق محصولرندن ایسه خیلی مقدار اخراجات دخی اولیور. معادنه متعلق بعض تحریات اجرا اولنمامش ایسه‌ده، طاغلرده دمیر، سیملی قورشون ، منغانز و سائر معدنلر بولندیغنه بعض دلیللر بولنوب، بو معدنلرك بعضلری اسکی زمانلرده چیقارلمقده بولنمشدر . پترول یعنی طاش یاغی دخی دکیزك ایچنده و قره‌ده بولندیغی استدلال اولنیور . صنایع محلیه برلی بر نسجیله بعض اوفق تفك صنعتلردن واك زیاده کمی وقایق انشاسیله کمیجیلك وبالیقجیلقدن عبارتدر.

لاسرنا { (La Serena) آمریقای جنوبینك شیلی جمهوریتنده قوکیمبو اسکله‌سندن ۸ کیلومتره ایچریده واقع قوکیمبو ایالتنك مرکزی برقصبه اولوب ، ۱٤۰۰۰ اهالیسی و مذکور اسکله‌یه‌قدر دمیریولی واردر.

لاسقاریس { (Lascaris) روم امپرا - طورلرندن ازنیقده حکومت سورن شعبه‌سی ایتپراطورلرندن بر قاچ کشینك منسوب اولدیغی بر خاندان اولوب ، بعض احفادی یقین وقتلره کلنجه‌یه‌قدر موجود ایدی. بوخاندانك رئیسی (تئودور لاسقاریس) در ، (آلکسیس آنکلوس)ك دامادی اولوب، ۱۲۰٤ تاریخنده ، قسطنطینیه‌نك اهل صلیب طرفندن ضبط اولنمسی اوزرینه، آسیای صغیره چکیلرك، مرکزی ازنیق

اولمق اوزره ، بیتنیه، لیدیه و فریجیه یعنی خدا وندکار وصارو خان ایله آیدین جهتلرندن عبارت بر دولت تأسیس ایتمش ، و قائی بدری مرقوم آلکسیس ایله روم سلجوق حکمداری طرفندن کوردیکی مخاصمات قارشی مدافعه ایدوب، ۲۰ سنه حکومت سوردکدن صکره ، ۱۲۲۲ ده وفات ایتمشدر. اوچنجی تأهلی اولمق اوزره، قسطنطنیه تختنی ضبط ایدن (بیرقورتنی اك تیزینی تزویج ایتمشیدی . دامادی (پان دو قاس واتاکی) ایله تورونی کوچك تئودور لاسقاریس خلفلری اولمش، وبو آدم بر طاقم اوهامه تابع اولوب ، برجوق مظالمه آلت اولدقدن صکره، بونك نتایجندن اوله رق تلف اولمشدر . بونك ٦ یاشنده قالان اوغلی برآز مدت ایمپراطورنامنی طاشیدقدن صکره ۱۲٦۰ تاریخنده میخال پالئولوغ طرفندن اسقاط و ملکی ضبط اولنمشدر .

— بنه بو عائله‌یه منسوب (قسطنطین لاسقاریس) ارباب معارفدن اولوب، استانبولك قحنده فرانسوآ اسفورچه طرفندن میلانه جلب اولنه‌رق، شهر مذکوردہ وبعده روما وناپولیده لسان یونانی تدریسیله مشغول اولهرق، بو لسانك ومدنیت یونانیه‌نك آوروپاجه انتشارینه سبب اولمشدر. یازدیغی برصرف یونانی حروف یونانیه ایله اك اول طبع اولنان کتاب اولمشدر.

— (یان لاسقاریس) دخی مدیچیس پرنسلری طرفندن فلورانسه‌یه جلب اولنه‌رق، ال یازیسیله یازلمش کتب یونانیه جمعیچون یونانه اعزام اولنمش؛ وبعده سکزنجی شارل طرفندن فرانسه‌یه جلب اولنه‌رق، اون ایکنجی لویی وبرنجی فرانسوآنك التفاتنه ومؤخراً پاپا اونجی لئونك حمایه‌سنه نائل اولمش ؛ وبو دخی معارف یونانیه‌نك اوروپاجه انتشارینه خدمت ایتمشدر. ۱٤٤٥ ده طوغوب، ۱۵۳۵ ده وفات ایتمشدر. فریجیا خطهٔ قدیمه‌سنك (ریندا قوس) قصبه‌سنده دنیایه کلمش اولمغله، بو قصبه‌نك اسمنه نسبتله یاد اولنور.

لاسوس { (Lassus) بلجیقه‌لی مشهور بر موسیقی شناس اولوب، ۱۵۲۰ تاریخنده طوغمش، و ۱۵۹۵ ده وفات ایتمشدر.

لاسیوتا { (La Ciotat) فرانسه‌نك « رونه آغزی » ایالتنده ومارسلیه‌نك ۲۳ کیلومتره جنوب شرقیسنده ناحیه مرکزی بر قصبه و اسکله اولوب، ۱۰۰۰۰ اهالیسی، لیمانی، قلعه‌سی ، فناری، داخلی مکتبی، بحریه مکتبی ، سفائن اعمالنه مخصوص حوض ودستکاهلری وشراب، قورو یمش وزیتون یاغی اخراجاتی واردر.

لاشتر { نهاوندن ۱۰ وسابور خواستدن ۱۲ فرسخلق مسافه‌ده بر ناحیه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

لاشکرد { کرمانده جیرفتدن اوج مرحله‌لك مسافه‌ده مشهور بر قصبه ایدی.

لاشودفون { (La chaux de Fond) ودهاطوغریسی La chaude Font یعنی صیجاق چشمه) اسویچره‌نك نوشاتل جهوریتنده ونوشاتلك ۱۳ کیلومتره شمال غربیسنده اولهرق (ژوره) طاغلرینك بوکسك بر وادیسنده واقع برقصبه اولوب، ۲۱۰۰۰ اهالیسی، ساعت ودانتله فابریقه‌لری ومعدن صویی واردر.

لاشید { (Lassithi) کرید جزیره‌سنك شرق شمالی جهتنده‌کی بیوك کورفز قریه‌سی وهمنای اولان طاغك اتکنده برکوچك قصبه اولوب، همنای اولان سنجاغك مرکزیدر.

— لاشید سنجاغی کرید ولایتی ترکیب ایدن بش سنجاغك بری و اك شرقیسی اولوب، غرباً قندیه سنجاغیله محدود و سائر طرفلردن دکیزله محاطدر. نفس لاشید، پره‌پته، اویانو واسقیه اسملریله ٤ قضایه منقسم اولوب، ۲۰ ناحیه و ۱۳۰ قریه‌یی حاویدر. اهالیسی ۵۳۷۷٤ کشی اولوب، ۱۰۳٦۰ ی مسلم، ٤۳۳۷٦ ی خرستیان و ۳۸ ی اسرائیلیدر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، غرب جهتنده بولنان لاشید طاغنك ارتفاعی ۲۱۵٤ مترەدر، وقوللری جزیره‌نك منتهای شرق شمالیسنه قدر ممتد اولوب، اورادہ (سیدرو) برونی تشکیل ایدر. طوپراغی آطه‌نك هر طرفندن آز منبت اولوب، محصولاتی جزئی حبوباتله زیتون، پورتقال، لیمون وسائره‌دن عبارتدر.

لاعه { یمنده (صبر) جیلنده برقصبه‌اولوب، یاننده (عدن لاعه) دینمکله معروف

کوزل بر قریه بولندیغی، و ۳۴۰ تاریخنده یمن اهالیسندن ملوك فاطمیه نامنه بیعت آلان محمد بن الفاضلك بو قصبه‌ده اظهار دعوت ایتدیکنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

لاغر (قاضی احمد) مشاهیر شعراء ایراندن اولوب، سیستانلیدر، و اورادہ قضا ایله مشغول ایدی. نحافت بدنی سببیله بو مخلصی اختیار ایدوب، (قاضیء لاغر) دیمکله شهرت بولمشدی. ۹۵۸ تاریخنده وفات ایتمشدر. برآره‌لق مملکتی حاکمدن رنجیده اولوب، قندهاره قاچمش، واوردن شو قطعه‌یی ارسال ایتمش ایدی:

شهنشها بکرم عذر بنده‌را بپذیر
ز صحبتت دوسه روزی اگرکناره کنم
ز باده منع تو نتوانم ونیکویم نیست
که می خورند حریفان ومن نظاره کنم

لاغری ایران شعراسندن اولوب، شو رباعی اونکدر:

اشك که از چشم ترم ریخته
هست بخون جگر آمیخته
ده بده وشهر بشهر ازغمت
لاغریء دلشده بگریخته

لاغوس (Lagus) مصرده حکومت سورن بطالسه‌دن برنجیسنك پدری اولوب، بوکا نسبتله سلالهٔ مذکوره‌یه لاغوسیان (Lagides) نامی دخی ویریلیور.

لاغوس (Lagos) پورتکیزك آلغارو (یعنی الغرب) ایالتنده ولیسبو. ۱۶۰ کیلومتره جنوبنده برکوچك قویك ایچنده واقع بر قصبه واسکله اولوب، ۷۸۸۰ اهالیسی وشراب ایله قورو انجیر اخراجاتی واردر.

لاغوس (Lagos) آفریقانك ساحل غربیسنده بوقاری گینه نك «اسرا ساحلی» مملکتنده وساحلدن گنیش بر بطاقله آیرلمش اولان (قورامو) آطه‌سنك منتهای غربنده انگلترەنك «آلتون ساحل» مهجری حکومتنه تابع بر حکومت محلیه‌نك مرکزی بر شهر اولوب، ۳۳۶۰۰ اهالیسی واردر، که بونلرك یکرمی بش سنه اول ۱۰۰۰۰ مسلم، ۲۰۰۰۰ی بت پرست و ۳۶۰۰ی آوروپالی ایدی. آنجق دین اسلام بك چابق ترقی ایتدیکندن، شمدیه قدر بك آز بتپرست قالمش اولهجغی مأمولدر. بورتکیزلیلرك مؤسساتندن اولوب، بعض کوزل ابنیه‌سی‌ده واردر. برلیلرجه اسمی (وانی) در.

لاغوس (یاخود سان جوآن دلوس لاغوس (Lagos, S. Juan delos Lagos) مکسیقه‌نك (جالیسقو) حکومتنده و (لاغوس ده مورنو) نك ۳۵ کیلومتره غربنده سنجاق مرکزی برقصبه اولوب، ۲۲۰۴۰ اهالیسی و سنه‌ده برکره قوریلوب یدی کون دوام ایدر بك ایشلك پنایری واردر.

لاغوس (Lagos) روم ایلنده کومجنه سنجاغنده قره آغاج اسکه‌سی اوکنده‌کی کورفزك اسمی اولوب، بوری کولیله اختلاطی واردر.

لاغوس ده مورنو (Lagos de Moreno) مکسیقه‌نك جالیسقو جمهوریتنده وغوآدالاجاره‌نك ۱۷۰ کیلومتره شرق شمالیسنده سنجاق مرکزی بر شهر اولوب، ۴۲۳۲۰ اهالیسی واردر.

لافت بحر فارسده عمان ایله هجر آره‌سنده بر جزیره اولوب، (جزیرة بنی کاوان) دخی دینیلیردی. خلافت جناب فاروق زمانینده عثمان بن ابی العاص طرفندن فتح اولنه‌رق، اورادن فارسه گچلمش؛ وفاتح مشارالیه جانبندن بو جزیره‌ده بر بیوك جامع یابلمش ایدی. یاقوت حموی بو جزیره‌نك وقتیله بحر فارسك اك معمور آطه‌سی اولدیغنی، وکندی زمانینده اسمی بیله مجهول اولوب، دفعاتله اورادن گچدیکی حالده اسمنی ایشیتمدیکنی بیان ایدیور. شمدی بشقه اسمله مسمی اولسه گرکدر.

لا فرته ماسه (La Ferte-Macé) فرانسه‌نك اورنه ایالتنده و (دومفرونت) ك ۱۹ کیلومتره شرقنده نامیه مرکزی بر قصبه اولوب، ۹۴۲۹ اهالیسی، بز ایله شریت فابریقه‌لری، چشیردن معمول شیلری وبویاخانه‌لری واردر.

لافلش (La Flèche) فرانسه‌نك (سارته) ایالتنده و (مانس) ك ۴۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (لوآر) نهری اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۸۸۸۸ اهالیسی، مشهور بر مکتبی و بعض فابریقه‌لری واردر.

لا فونتن (La Fontaine) فرانسه مشاهیر شعراسندن اولوب، اوفق چوجقلر ایچون منظوم حیوانات حکایه‌لری یازمغله کسب شهرت و تمیز ایتمشدر. بر اورمان مأمورینك اوغلی اولوب، ۱۶۲۱ ده (شاتوتیری) ده طوغمش؛ و ۱۶۹۵ ده وفات ایتمشدر. یکرمی ایکی یاشنده ایکن شعر سویلمکه باشلایوب، بعض کبرانك وبر طاقم کبار قادینلرك توجه وحمایه‌سنی قزانمش؛ وبر خیلی وقت دوشمه (بوبون)ك وبعده یکرمی سنه مادام (دلاسابلیه) نك یانده یاشامشیدی. آنجق اون دردنجی لویینك توجهی قزانه مامشدی. شعراء معاصرینندن راسین، مولیر وبرنیه ایله صحبت ایتمشدر. یازدیغی حکایه‌لرك بعضلری حسن اخلاق قواعدینه تمامیله موافق اولمدیغی حالده، بیوك بر شهرت قزانوب، دفعاتله طبع ونشر اولنمشدر؛ وچوجقلره ازبر ابتدایی سی عادت اولمشدر.

لافیت (J. Lafitte) فرانسه‌نك مشهور رجال مالیه وسیاسیه‌سندن اولوب، ۱۷۶۷ ده بایونه‌ده طوغمش، و ۱۸۴۴ ده وفات ایتمشدر. فقیر بر مارانغوزك اوغلی اولوب، کنجلیکده یارسه کیدوب، بر بانکرك یانده یازیجی اولمش؛ وکیدمرك افندیسی طرفندن اورتاتلغه قبول اولنمش؛ وبو بانقه‌نك ترقیسنه خدمت ایدوب، امور مالیه‌ده‌کی اقتدارینی اثبات ایتمکله، ۱۸۱۴ تاریخنده بانقه مدیری اولمش؛ وبعض احوال مشکله‌ده خزینهٔ دولتك بیوك خدمتلرنده بولنمش ایدی. ۱۸۱۵ ده مبعوث انتخاب اولنوب، ناپولیوندن صکره آوروپا دولتك فرانسه‌ده اعاده ایتدکلری حکومتك اداره‌سنه قارشی مخالفتده بولنمش؛ و ۱۸۳۰ وقوعاننده کلی مدخلی اولمش ایدی. او صره‌ده مالیه ناظری و بعده باش وکیل اولوب، آنجق مسلك متخذی بکمدیکندن، چوق کچمه‌دن استعفا ایدمرك، بر دها آیرلمامق اوزره، مخالفین فرقه‌سنه کچمش؛ وبووجهله امور سیاسیه‌ایله اوغراشیرکن، کلی زیانلره اوغرایوب، بانقه‌سنی طاغیتمغه وقوناغنی‌ده صاتمغه مجبور اولمش ایدی. کندیسی کریم وفداکار برذات اولوب، مملکتنك سلامتی و معارف وصنایعك ترقیسی یولنه کایتلی مبلغلر فدا ایتمش، وفقرا ومحتاجینه باقمش اولدیغندن، اهالی اعامه طوپلایه‌رق، قوناغنی مشتریسندن مبایعه ایله کندیسنه اعاده وتقدیم ایتمشلردی. یکیدن امور مالیه‌یه کیریشوب، بانقه‌سنی یکیدن احیا ایله، اسکی حالنه کتیرمشدی.

لاقای (Lacaille) مشاهیر منجمین و ریاضیوندن اولوب، ۱۷۱۳ ده فرانسه‌نك (رومینی) قصبه‌سنده طوغمش، و ۱۷۶۲ ده وفات ایتمشدر. قاسینی و مارلدی ایله کسب الفت ایدوب، برابرلرنده هیئته متعلق بعض تدقیقات فنیه‌ده بولنمش؛ و ۲۵ سنه (مازارن) مکتبنده ریاضی معلملکی ایتمشدر. نجوم ثابته‌نك جدوللرینی تصحیحه قویولوب، سمانك نصف شمالیسنده کیلری بعد الاکمال، نصف جنوبیسنده کیلری ده تصحیح ایچون امیدبرونه سیاحت ایتمشدی. علوم ریاضیه‌یه، جر اثقاله، هیئته، فن بصره و سائر فنونه دائر بر قاچ معتبر تألیفی وازیاج وتقویملری واردر.

لاقوندامین (La Condamine) مشاهیر سیاحیندن اولوب، ۱۷۰۱ ده پارسده طوغمش، و ۱۷۷۴ ده وفات ایتمشدر. کافهٔ فنونه واقف اولوب، کرهٔ ارضك همان هر طرفنی کزمشدی. ۱۷۳۶ ده خط استوا. ده کرهٔ ارضك شکلنی و وسعتنی تعیینه بوکر ایله برلکده مأمور اولوب، اون سنه پیرایی آمریقای جنوبینك ایچ طرفلرینی کزمش؛ و مکمل سیاحتنامه‌لر یازمشدر. بعض آثاریی انکلیز و اسپانیول لسانلرنده تألیف ایتمشدر.

لاقونیه (Laconie) یونان قدیمك پلوپونیسوس یعنی مورہ شبه جزیره‌سنده بر خطه اولوب، شبه جزیرهٔ مذکوره‌نك جنوب شرقی قسمندن عبارت اولمغله، غرباً مسینیه، شمالاً آرقادیه وآرغولیده خطه‌لریله سائر طرفلردن دخی دکیزله محاط ایدی. مرکزی (اسپارته) ایدی. اراضیسی طاغلق و آز منبت اولوب، (اوروتاس) نهری میاه جاریه‌سنك اك بیوکی ایدی. اهالیسی جسارتلریله وبك ساده یاشامشلریله مشهور ایدیلر. [«اسپارته» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

— یونانك شمدیکی تقسیماننده لاقونیه‌نك

شرق شمالی قسمی آرقادیه‌یه ترك، واوکابدل مسینیه‌نك شرق جنوبی پارچه‌سی لاقونیه‌یه الحاق اولنه‌رق ، یینه بو اسمله بر ایالت تشکیل ، و اسپارته قصبه‌سی مرکز اتخاذ اولنمشدر . لاقونیه ایالتنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٢٤٠ مربع کیلومتره و اهالیسی ١٢٦٠٨٨ کشیدر. ساحل جنوبیسی لاقونیه ویا ماراتونیس کورفزی نامیله بیوك بر کورفز ایله (قرون) کورفزینك قسم شرقیسنی تشکیل ایدیور. بو ایکی کورفزدن برنجیسنك ایکی طرفندن (مالیا) و (ماتاپان) اسملریله ایکی اوزون شبه جزیره اوزادوب، برنجیسنك اوجنده (الافونیس) و (سریغو) جزیره‌لری بولنیور . ایالتك قسم اعظمی الیوم (ابری) وقدیماً (اوروتاس) تسمیه اولنان نهرك حوضه‌سندن عبارت اولوب، بو نهر شمال غربیدن جنوب شرقیه جریانله ، کورفزك ایچنه دوکیلور . بو حوضه وهمان بتون ایالت طاغلرله محاط اولوب، غرب جهتنده (مالیا) شبه جزیره‌سنی تشکیل ایدن واهالیسنك خشونت وجسارتیله مشهور اولان (مانیه) طاغی بولنیور، که اك یوکسك ذروه‌سی اولان (آیوس ایلیاس)ك ٢٤٠٠ متره ارتفاعی واردر. مذکور نهر وادیسی اولدقجه کوزل و منبت اولوب، سائر طرفلری کوهستان وسنکستان واهالیسی پك کربدر. مذکور وادیده بر مقدار ذخیره حاصل اولوب، سائر طرفلری وقتیله مستور بولندیغی اورمانلردن دخی محروم قالمغله ، یالکز مرعالری حاویدر، واهالیسنك چوغی کچی چوبانلغیله کچنیرلر. سواحلنده بر خیلی قوی ولیمانلری اولوب، سواحل اهالیسی ماهر کمیجیلردر . ایالت ٤ قضایه منقسمدر.

لاکدمونیه { (Lacédémone) یونان قدیمك آنف‌البیان لاقونیه

خطه‌سی مرکزی اولان اسپارته وجوارلرینه ویریلن اسم اولوب، خطهٔ مذکوره‌ده میلاد عیسی علیه‌السلامدن ١٦ قرن اول حکم سورمش اولدیغی مروی اولان (لاکدمون) ك اسمنه نسبتله حاصل اولمشدی.

لاکدیو { (Laquédives) هندك غرب جنوبی ساحلی آچیقلرنده واقع بر جزایر مجتمعه هیئتنه آوروپا جغرافیونی طرفندن ویریلن اسم اولوب، اصل اسملری (لك) اولدیغی حالده، هند لسانده « آطه » دیمك اولان (دیب) کلمه‌سیله لدی‌التراکیب، حاصل اولان (لك‌دیب) دن غلطدر. [« لك » مادهسنه مراجعت بیوریله.]

لالاشاهین پاشا { اعاظم غزاة عثمانیه‌دن اولوب، سلطان اورخان غازی دورنده بعض خدمات مبروره‌ده بولنه‌رق، بروسه‌ده بر مکتب وکرماستیده بر خانقاه وبر کوپری یاپدیرمش ایدی . بعده خداوندکار غازی دورنده روم ایلی فتوحاتنده پك بیوك خدماتی کوریلوب، اورنوس بك وحاجی ایلبکی وتیمور طاش پاشا ایله برلکده فتح بلاده غیرت ایتمشدر . زغره، فلیه، صماقو، احتمان و سائر او جهتده بولنان ممالکی ضمیمهٔ دولت عثمانیه ایتمکدن صکره، چاموزلی اووه‌ده صربلیلری بیوك بر انهزامه اوغراتمش؛ وبعده فره‌جك ، قواله، درامه ، زخنه و سائر بلاد و قلاع کثیره‌یی تسخیر ایلمش ایدی . فلیه وجوارلری کندیسنه مالکانه ویریلوب ، روم ایلی بکلربکیسی تعیین بیورلمش، و شهر مذکوری مقر اتخاذ ایتمش؛ واوردن فرصت بولدقجه عسکر سوقیله قوجه بلقاندهکی قلعه و بوغازلری برر برر فتحه موفق اولمشیدی . ٧٧٨ تاریخنده نیشك فتحی اثناسنده ارتحال ایدوب، یرینه تیمورطاش پاشا روم ایلی بکلربکی اولمشدی. آناطولیده‌کی خیرات مذکوره‌سندن بشقه روم ایلنده فتح ایتدیکی بلاده جامع ومدرسه وعمارت کبی برچوق مبراتی وافلیه اوکنده مربع نهری اوزرنده مکمل بر کارکیر کوپریسی واردر . اصل ونسبی حقنده بر کونه معلوماته دسترس اولنه‌میوب، لالا عنوانله باقیلیر ایسه، خداوندکار غازی‌یه لالالق ایتمش اولمسی ملحوظدر.

لالا محمدپاشا { و لالامصطفی پاشا [« محمد پاشا (لالا —) » و « مصطفی پاشا (لالا —) » مادهلرینه مراجعت .]

لالاند { (Laaland) دانیمارقه‌نك بالطیق دکیزنده‌کی جزایرندن اولوب ، (فالستر) ایله (لانکلاند) جزیره‌لری آره‌سنده واقعدر. بویی ٥٨ واکی ٢٢ کیلومتره اولوب، ٤٥٠٠٠، وبرلکده اداره اولندیغی فالستر جزیره‌سیله وبر قاچ کوچك آطه ایله برابر ٩١٠٠٠

اهالیسی واردر. مرکزی (ماریبوغ) قصبه‌سیدر.

لالاند (Lalande) فرانسه مشاهیر منجمینندن اولوب، ۱۷۳۲ ده بورغده طوغمش، و۱۸۰۷ ده وفات ایتمشدر. ٤٦ سنه پیاپی فرانسه مکتبنده هیئت معلمی ایتمش؛ ومستعد طلبه‌یی حزئی بر اجرتله ویا مجاناً خانه‌سنده اعاشه وتربیه ایده‌رك، یك چوق شاگردان یتیشدیرمش؛ وهیئت ونجوم علمرینك ترقیسنه خدمت ایده‌جك بر چوق تألیفات نافعه ومقبوله نشریله کسب شهرت ایتمش ابدی. دینسزلکیله واوروجك وطیرطیل کبی شیلر یمك کبی غریب حالللریله دخی مشهوردر.

لاله هندستان شعراسندن وکاتبه قومی براهمه‌سندن اولوب، قاضی محمد صادق خان اخترك شاگردانندن ابدی. شو رباعی اونکدر:

داریم هوای وصل آن یارکه نیست
خواهیم وفا از آن ستمکارکه نیست
در فرقت یار صبر جستیم و قرار
آواز بر آمد ازدل زارکه نیست

لاله‌خاتون (بنت قطب‌الدین محمد کرمانی) ایرانك اك مشهور شاعره وفاضله‌لرندن عقل وادب ودرایت‌مردانه ایله متصفه بر قادین اولوب، کرمان حاکملری نسلنه منسوب اولمغله، بر مدت مملکت مذکوره‌ده حکمرانلق سورمش؛ وارباب علم وهنری حمایه وتشویقله کسب نیکنامی ایتمشدر. یاشادیغی زمان وحکومت سوردیکی مدت‌حقنده برقیده دسترس اولنه‌مدی. شو بر بیت جمله‌ء اشعار رائقه‌سندندر:

من آن زنم‌که همه کار من نکو کاریست
بزیر مقنعهٔ من بسی کله داریست
نه هر زنی بدوکز مقنعه است کد بانو
ولی بنزد خدا پیشه‌ام پرستاریست

لالی (حسن بیك) ایران شعراسندن اولوب، همدانلیدر. ۱۰۰۲ تاریخنده کنج یاشنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

مرا ز بستر هجران سر جدائی نیست
بجز خیال تو با غیر آشنائی نیست

لاما (Lama) بودا دینك تیبت ومغولستانده مرعی اولان مذهبنده رؤساء روحانیه‌به وجسیم مناسترلر طولدیران کشیشلرینه ویریلان اسم اولوب، بونلره نسبتله مذکور مذهبه «لاما مذهبی» نامی دخی ویریلیور. بو روحانیلرك وبو مذهبه تابع بولنانلرك رئیس اکبرینه‌ده بیوك لاما ویا (دالایی لاما) نامی ویریلیور، که تیبتك مرکزی اولان (لهاسه) ده مقیم اولوب، بو مذهبده بولنانلرك «پاپا»سی حکمنده‌در.

لامارتین (La Martine) فرانسه‌نك اعاظم ادبا و شعرا سندن و(رومانتیسم) تعبیر اولنان مسلك جدید منتسبین ودها طوغریسی اثمه‌سندن اولوب، ۱۷۹۰ تاریخنده (ماقون) ده طوغمش، و۱۸۶۹ ده وفات ایتمشدر. پدری ضابط اولوب، کندیسی دخی ۱۸۱٤ ده خاصه اردوسنده عسکرلك ایتمشدی. ۱۸۲۰ تاریخندن اعتباراً اشعارینی نشر ایتمکه باشلایوب، بربرینی متعاقب برقاچ مجموعهٔ اشعار میدانه قویمش؛ واشعارنده مثلی نا مسبوق بر یکی طرز واصول کورلمکله، بر طرفدن شدتلی اعتراضاته اوغرامغله برابر، بیوك بر شهرت قزانمش؛ و ۱۸۲۹ ده فرانسه آقادمیاسی اعضالغنه قبول اولنمش ابدی. بوآره‌ده امور خارجیه مسلکنه انتسابله، ۱۸۲۱ ده سفارت معیتنده ناپولی‌یه کیتمش؛ وزنکین برانکلیز قزیله عقد ازدواجدن صکره، لوندره سفارتی باش‌کاتبی ومؤخراً طوسقانه‌ده مصلحتکذار و۱۸۳۰ ده یونانده سفیر ومرخص اولمشیدی. لویی فیلیپك قعودنده استعفا ایدوب، شرقه بر سیاحت ایتمش؛ وبو سیاحتنده زیاده اسراف ایتمکله، ثروت موجوده‌سنی افنا ایتمش، وبر قزینك وفاتیله‌ده مصاب اولمشدی. بو سیاحتی اثناسنده جنتمکان سلطان عبد المجید خانك حضورینه چیقوب، التفاتنه مظهر اولمش، وکندیسنه آیدین ولایتنده برچفتلك دخی احسان اولنمشدی. عودتنده برشرق سیاحتنامه‌سی وبرچوق اشعار نشر ایده‌رك، صیت وشهرتی آفاق‌کیر اولمغه باشلامشدی. ۱۸۳٤ ده برغ و۱۸۳۹ ده وطنی اولان ماقون طرفندن مبعوث انتخاب اولنوب، ۱۸٤۸ تاریخنده‌دك وطننك مبعوثی بولنمش؛ ومنافع عمومیه‌نك التزام ومدافعه‌سی یولنده ایراد ایتدیکی بلیغ نطقلریله‌ده انظار عمومیه‌یی جلب ایتمشدی. خیلی وقت طرف

آلمقدن اجتناب ایتمش ایسه‌ده، ۱۸۴۷ ده نشر اتدیکی « ژیروندلر تاریخی » فکر ومسلك مخصوصی اظهار ایده‌رك، ۱۸۴۸ وقایعنه میدان آچان اسبابك اك قوتلیلرندن بولنمشدر. تاریخ مذکوردہ تشکیل اولنان حکومت موقته هیئتنه خارجیه ناظری صفتیله داخل اولوب، بو هیئتك روحی مثابه‌سنده بولنمش؛ و مسلم انام اولان مسلك اسایش پرورانه‌سی امن واسایشك دوامنه داخلاً وخارجاً برضامن یرینی طوتمشدی. قوانین واصول ادارەنك تأسیسیچون تشکل ایدن مجلس اعضالغنه اون ایالت طرفندن انتخاب اولنمش؛ واجراآت مجلسی ترکیب ایدن بش اعضانك بری بولنمشدر. جنرال قاوانیاقك رأس حکومته انتخابندن صکره، ساده مبعوثلغیله اکتفا ایدوب، ۱۸۵۱ ده رئیس حکومت بولنان لویی ناپولیونك آنسزین ایمپراطورلغی اعلانندہ استعفاسنی ویرەرك، امور سیاسیه‌دن بسبتون چکلمش؛ و وفاتنه‌دك بو حال اعتزالده یاشایوب، یکی بعض اشعاریله بر چوق تألیفات تاریخیه وحکایه کتابلری وبو میانده سکز جلددن مرکب بر عثمانلی تاریخی تحریر ونشر ایتمش ایسه‌ده، اسکی شهرتنه بر شئ ضم اولنمیوب، ثروتجه حالی متزلزل اولدیغی کبی، شهرتجه دخی بر نسیان ایچنده یاشامشدر. لامارتین پك متحسس بر قلبه مالك اولوب، انسانك یورکنه قدر نفوذ ایدن ساده وصوك درجه‌ده سلیس وفصیح افاده‌سنك هر جمله‌سندن پك مؤثر بر طاقم حسیات رقیقهٔ قلبیه ترشح ایدر. کنجلکنده قلب حساسیله برابر لطیف وسویملی بر چهره‌یه مالك اولمغله، کاه عاشق وکاه معشوق اولمق اوزره، بر طاقم عشق آمیز سرکذشتلره اوغرادیغندن، اکثر حکایه کتابلری کندی سرکذشتلرندن عبارتدر. آثاری اوقونمغله طوبلیه‌جق وتکرار تکرار اوقوندقجه تلذذ اولنه‌جق صورتله قلم آلنمشدر.

لامبت { (Lambeth) انکلترەنك (سوری) قونتلغنده وقتیله آربجه بر قصبه اولوب، شمدی لوندره شهرینه قاریشمشدر. شهر مذکورك غرب جهتندن عبارت اولوب، ۱۵٤٦۱۱ اهالیسی، بیوك و مصنع برکلیسای، پسقپوسه مخصوص سرایی و بر چوق مؤسسات خیریه‌سی واردر.

لامبرت { (Lambert) ایتالیا قرالرندن اولوب، ۸۹۱ تاریخنده پدری اسپولته‌لی (کی) طرفندن حکومته تشریك ایدلمش؛ و ۸۹٤ ده پدرینه وارث اولوب، درت سنه دخی یالکز حکومت سورمشدر.

لامبزلك { (Lambezellec) فرانسه‌نك فینستره ایالتنده و (برست)ك ٥ کیلومتره شمالنده بر قصبه اولوب، ۱۱۳۳٤ اهالیسی ودکرمنلریله بعض فابریقه‌لری واردر.

لامپدوزه { (Lampedousa) آق دکزده تونس امارتنك ساحل شرقیسی قارشیسنده ایتالیانه تابع بر کوچك آطه اولوب، تونس ساحلندن ۱۳۰ وسیچیلیه ساحلندن ۲۲۰ کیلومتره‌لك مسافه‌ده ومالطه‌نك ۱۷۵ کیلو متره غرب جنوبیسنده واقعدر. محیط دائره‌سی تقریباً ۳۰ کیلومتره‌اولوب، ۹۵۰ اهالیسی‌واردر. غرب جهتی اورمانلق وغیر مزروع اولوب، شرق طرفنده باغلریله انجیر وخروب آغاجلری واردر. شمال غربی اوجنده بر لیمانیله قناری واردر. ایتالیا حکومتی طرفندن پولتیقه متهملریچون منفا اتخاذ اولنمشدر.

لامعی { (محمود بن عثمان بن علی النقاش) مشاهیر شعرا وادباء عثمانیه‌دن اولوب، جدی بروسه‌لی اولدیغی حالده، تیمورلنك طرفندن ماوراءالنهره نقل اولنه‌رق، اورادہ نقاشلق صنعتنی اوکرندکدن صکره وطننه عودت ایتمش؛ وصاحب ترجمه‌نك پدری اولان اوغلی عثمان سلطان بایزید دورنده دفتردار اولمش ایدی. صاحب ترجمه تحصیل علوم ایتدکدن صکره عارف بالله سید احمد بخاری‌به انتسابله، طریق تصوفه سلوك، وبر مقدار تقاعد معاشیله قناعت ایده‌رك، نظم وتألیف آثاره حصر اوقات ایتمش ایدی. آثار منظومه‌سی: « فرهادنامه »، « واثق وعذراء »، « ویسه ورامین »، « ابسال وسالمان »، « کوی و چوکان »، « شمع وپروانه »، « جابرنامه »، « هفت پیکر »، « شهرانکیز بروسه »، « مقتل امام حسین »، « لغت فارسیه »، « دیوان اشعار »؛ آثار

منثوره‌سی‌ده: « حسن‌دل »، « شرف‌الانسان »، « عبرت‌نما » ، « منقبهٔ اویس‌القرنی » ، « ترجمهٔ نفحات الانس »، « ترجمهٔ شواهد‌النبوه »، «شرح دیباجهٔ گلستان» ، « شرح معماء اسماء الحسنی » ، « بهار وحزان »، « منشأت »، « مجمع‌اللطائف » و سائره‌دن عبارتدر. ۹۳۸ تاریخنده وفات ایدوب، بروسه‌ده مدفوندر. شو مطلع جمله‌سندندر:

چاغریشور کوکده ملکلر آه وزارمدن مدد
اودلره یاندم بو آه پر شرارمدن مدد

لامعی { فرس شعراسندن اوچ ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی عن اصل جرجانلی اولوب، اکثریا خراسان وکرمانده یاشامش؛ ودولت سلجوقیه زمانندە شهرت بولوب، حجة‌الاسلام امام غزالی ایله صحبت ایتمش؛ ونظام‌الملکك توجه و احسانه نائل اولمشیدی. اشعاری پك متین و علوم مختلفه‌ده‌کی اقتداری شعریله متناسب ایدی. سمرقنده وفات ایتمشدر. شو بر ایکی بیت برقصیده‌سندندر:

هست این دیار یار اگر شاید فرود آرم جمل
ترسم رباب وعدرا حال از رسوم و از ملل
جویم رفیقی‌را اثرکو دارد از لیلی خبر
داند کزین منزل قرکی رفت و کی آمد زخل

— ایکنجیسی (شیخ جمال‌الله)هندستانك اکبر آباد شهرندن اولوب، دهلی حکمداری بهادر شاه‌ك زمانندە یاشامش ؛ و هندو بچه‌لره قرائت تعلیمیله مشغول بولنمشدر. دیوان اشعاری ۳۰۰۰ قدر بیتی‌حاویدر. شو بیت‌اونکدر.

شود کر دشت پیما نالهٔ مجنون بسودایت
بفریاد آورد مانند نی شاخ غزالانرا

— اوچنجیسی جهانکیر پادشاهك دورندە دهلیده یاشایوب، قلندر مشرب برآدم ایدی. شو بیت اونکدر :

لذت اندر ترك لذت بود ای آزادکان
ماکدایان ترك این لذت نمید انسته ایم

لامغو { (Lamégo) پورتکیزك بیره ایالتنده و (قوییمره) نك ۱۲۹ کیلومتره شمال شرقیسنده برقصبه اولوب، ۱۰۰۰۰ اهالیسی واسکی بر قلعه‌سی واردر.

لامنتن { (Lamentin) آمریقانك آنتیل جزایرندن (مارتینیق) جزیره‌سنك جنوب غربی ساحلنده و (فورت روآیال) ك ۳۵ کیلومتره شمال شرقیسنده برقصبه اولوب، ۱۰۰۰۰ اهالیسی، اطرافنده پك منبت ولکن هواسی پك آغیر یرلری ومتعدد شکر فابریقه‌لری واردر.

لامنه { (Lamainnais) مشاهیر مؤلفیندن اولوب ، ۱۷۸۲ ده فرانسه‌نك (سنت مالو) قصبه‌سنده طوغمش، و۱۸۵٤ ده وفات ایتمشدر. ابتدا دیندارانه برتربیه آلمش ایکن، بعده امور مذهبیه‌یه متعلق هیچ برشی اوقومقسزین، کندیسیچون دائما آچیق بولنان بر کتبخانه‌نك کتابلرینی مطالعه ایله، خواجه‌سز تحصیل وکسب معلومات ایتمش؛ وبعده پاپاس بولنان برادری طرفندن کندیسنه علوم مذهبیه تعلیم اولنه‌رق، نهایت کندیسی دخی طریق رهبانه داخل اولمش؛ وحکومت روحانیه‌نك حکومت جسمانیه‌یه تفوقنه دائر متعصبانه بر طاقم کتابلر یازوب، بونلردن بعضیسیله حکومت جسمانیه‌نك منافعنه طوقنمغله، حبس اولنمق وکتابلری مصادره ایدلمك کبی بعض مجازاته دوچار اولمشیدی. نهایت بر کتابنك پارس باش بسقپوسی طرفندن منع اولنمسی اوزرینه، اداره‌ٔ روحانیه‌یه اعلان خصوصیله، ۱۸۳۰ تاریخندن اعتباراً افکار جدیده‌یه تابع اولوب، مذهب واصول عتیقه علیهنده نشریاته قوییله‌رق، اسکی آثاریله طپان طپانه ضد بر چوق کتابلر تألیف ایتمش؛ و۱۸٤۸ ده اصول اداره‌یی تأسیس ایچون متشکل هیئته داخل اولمش ایدی. وفاتنده، وصیتی اوزره، جنازه‌سی پاپاسسز وآیین مذهب اجرا اولنمقسزین قالدیرلمشدر.

لامیا { (Lamia) بوناندە آتنه‌نك ۱۵۲ کیلومتره شمال غربیسنده زیتون کورفزی ساحلندن ۸ کیلومتره ایچریده فتیوتیده مع فوکیده ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، ۵۵۰۰ اهالیسی، اوسنده‌کی تپه‌ده بر قلعه‌سی واوکنده کنیشجه ومنبت براووه‌سی واردر. اداره‌ٔ عثمانیه زمانندە (زیتون) تسمیه اولنوب، آوروپاجه دخی بو اسمله دها معروفدر.

لان { بلاد قافقاسیه بحر خزر ساحلنده وباب الابواب یعنی دربند قربنده واسع بر خطه‌نك جغرافیون اسلام آثارنده کوریان اسمی اولوب، او جهتده یرلشمش اولان اقوام تورانیه‌دن (آلان) قومنك اسمندن مأخوذ اولدیغی

آکلاشیلیور. حتی یاقوت حموی بین العوام (علان) دینلدیکنی علاوه ایدیور. [«آلان» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

لانارق (Lanark) اسقوچیه‌ده ادیمبور غك ٤٩ کیلومتره غربنده وقایده نهری شلاله‌سنك قربنده قونتاق مرکزی بر قصبه اولوب، ١١٥٠٠ اهالیسی واردر. — لانارق قونتلغنك بویی ٨٨ واکی ٥٣ کیلومتره اولوب، ٣٤٠ ٧٦٥ اهالیسی، کور معدنی وبر چوق فابریقه‌لری واردر.

لانداق (Landak) بورنئو جزیره‌سنده کیره‌سنده (پونتیانه) نك ١٠٠ کیلومتره شمال شرقیسنده فلنکه تابع بر کوچك حکومتك مرکزی بر قصبه اولوب، آلتون معدنی والماسی واردر.

لانداؤ (Landau) باویره‌ده اسپیره‌نك ٢٦ کیلومتره جنوب غربیسنده بر قصبه اولوب، ٧٦٠٠ اهالیسی وبعض استحکاماتی واردر.

لاندسبرغ (Landsberg) پروسیه‌نك براندبورغ ایالتنده وفرانقفورتك ٧٩ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق (وارته) نهری اوزرنده برقصبه اولوب، ٢١٥٠٠ اهالیسی، تیمارخانه‌سی، حبسخانه‌سی وکاغد، جوخه، یوکلی وپاموقلی قماشلر وسائره فابریقه‌لری وتجارت بحریه‌سی واردر.

لاندسقرونه (Landskrona) اسوجك (مالموهوس) ایالتنده و(مالمو) نك ٣٤ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (سوند) ك ساحل شرقیسنده بر قصبه اولوب، ٩٧٦٥ اهالیسی و شکر، فانت، توتون، یوك منسوجات و سائره فابریقه‌لریله دباغخانه‌لری، دوکمخانه‌لری وسفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری واردر.

لاندسهوت (Landshut) باویره‌نك یوقاری باویره ایالتنده و(مونیخ) ك ٦٠ کیلومتره شمال شرقیسنده بر قصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی، قلعه‌سی، ١٥٢ متره یوکسك چاکانی اولان بیوك برکلیسای، کتبخانه‌سی، کیمیاخانه‌سی، وبیوك تیاترویی واردر. دار الفنونی ١٨٢٦ ده مونیخه نقل اولنمشدر.

— پروسیه‌نك سیلزیه ایالتنده و(رایخنباخ) ك ٤٥ کیلومتره غربنده دخی بو اسمله بر قصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی واردر.

لانده (Landes) فرانسه سواحل غربیه‌سنك قسم جنوبیسنده بر خطه اولوب، اراضیسنك متحرك قوملردن عبارت وچوراق اولمسیله معروفدر. وقتیله غاسقونیه‌دن معدود اولوب، ٤ ویقونتلغه منقسم ایدی. شمدیکی حالده قسم اعظمی همنامی اولان ایالته داخل اولوب، یالکز منتهای شمالیسی (ژیرونده) ایالتنه تابعدر.

لانده (Dép. des Landes) فرانسه‌نك جنوب غربی ایالتندن اولوب، شمالاً ژیرونده، شرقاً لوت مع غارونه وژرس، جنوباً آشاغی پیرنه ایالتلریله غرباً دخی بحر محیط آطلاسی ایله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٩٠٩٣ مربع کیلومتره اولوب، ٣٠٩٧٣٢ اهالیسی واردر. مرکزی (مونت ده مارسان) در. شمال وغرب جهتلرنده‌کی قسم اعظمی متحرك قوملردن عبارت اولوب، بو یرلر متدما بسبتون چول وچوراق حالنده ایکن، چام آغاجلری غرسیله قوملرك حرکتی طوردیریله‌لی خیلی منبت اولمشدر. جنوب وشرق طرفی ایسه اساساً محصولداردر. (آدور) نهری جنوب شرق جهتنی شق واروا ایدوب، دیکر بر قاچ چایی دخی واردر. باشلیجه محصولاتی ذخیره ایله اوزوم، صفران وسائره‌در. شرابلری پك مقبولدر. دمیر معدنیله مرمر، لیطوغرافیا طاشی، پورسلن طوپراغی، پوجولانه وسائره اوجاقلری جوقدر. بیکیرلیله طومروزلری وطیور بتیه‌سیله آو حیواناتی‌ده مشهوردر. باشلیجه صنایعی اکثر اراضیسنی ستر ایدن چام اورمانلرندن کراسته قطعیله کلیتلی منطار اخراجندن وطومروز باصدیرمه‌سی استحضارندن عبارت اولوب، جام وبز فابریقه‌لریله دباغخانه‌لری‌ده واردر. ایالت ٣ قضایه منقسم اولوب، ٢٨ ناحیه و٣٣٣ دائره‌یی حاویدر.

لانسروت (Lancerote) قناریه جزایرندن بری اولوب، جزایر

مجتمعهٔ مذکوره‌نك شمال شرقی جهتنده واقعدر. بویی ٥٣، اکی ٢٢ کیلومتره اولوب، ١٦٠٠٠ اهالیسی واردر. مرکزی (تکیژه) قصبه‌سیدر. اراضیسی برکانیدر. ١٧٣٠ تاریخنده دهشتناك بر صورتله پاتلامش بر برکانی واردر.

لانسیانو (Lanciano) ایتالیانك آبروچه چیتریوره ایالتنده و (کیتی) نك ٢٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده بر قصبه اولوب، ١٨٥٠٠ اهالیسی، اسکی بر کوپریسی ومقبول شرابی واردر.

لانغره (Laugres) فرانسه‌نك یوقاری مارنه ایالتنده و (شومونت) نك ٣٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٧٨٤٨ اهالیسی، استحکاماتی، داخلی مکتبی، رهبانه مخصوص مدرسه‌سی، کتبخانه‌سی، مشهور بیچاقلرله سرکه، موم وسائره فابریقه‌لری واردر.

لانغلوآ (Langlois) فرانسه مشاهیر هنروراندن اولوب، رسامله‌قده، حکاکلقده وآثار عتیقه علمنده کسب شهرت ایتمشدر. ١٧٧٧ ده (پونت دلارش) ده طوغوب، ١٨٣٧ ده وفات ایتمش؛ وبر چوق آثار براقمشدر.

— بو اسمده مشاهیر مستشرقیندن بری دخی اولوب، ١٧٨٨ ده پارسده طوغمش؛ و١٨٥٤ ده وفات ایتمشدر. هند قدیم کتابلرندن بر قاچ اثر مهمك مترجمیدر.

لانغله (Langlé) فرانسه مشاهیر مستشرقیندن اولوب، ١٧٦٣ ده طوغمش، و١٨٢٤ ده وفات ایتمشدر. اکثر شرق لسانلرینی تحصیل ایدوب، بر مدت پارسده السنهٔ شرقیه مکتبنده فارسی وملایی لسانلری معلملکنی ایتمش؛ وتیمورلنك اصول اداره ملکیه وعسکریه‌سی حقنده بر کتابله هندجه‌دن بعض آثار ترجمه، و(آمیوت) نك تاتارجه‌دن فرانسزجه‌یه اولهرق ترتیب ایتمش اولدیغی لغت کتابنی نشر ایلمشدر.

لانقاستر (Lancaster) انکلتره‌نك شمال غربی جهتنده مانچستر‌نك ٢٣ ولوندره‌نك ٣٣٥ کیلومتره شمال غربیسنده اولهرق ایرلانده دکیزینه دوکیلن (لونه) نهری اوزرنده واقع ایالت مرکزی بر شهر اولوب، ٢٥٠٠٠ اهالیسی، دمیر دوکمخانه‌لری، دمیر یول واغونلریله یاموق وایپکدن منسوجات مختلفه ومشمع وسائره فابریقه‌لری واردر. کوچك واپورلر نهرده شهرك ریختملرینه قدر جیقیورسه‌ده، بیوکلری ٨ کیلومتره آشاغیده واقع (غلاسون) اسکله‌سنده طورورلر. بر یتیمخانه‌سیله تیمارخانه‌سی ومتعدد مکتبلری وبر کتبخانه‌سی‌ده واردر. اسکی بر قصبه اولوب، رومالیلر زمانینده (لونجویقوم) تسمیه اولنوردی.

— لانقاستر ونام دیکرله لانقاشیر ایالتی یعنی قونتلفی شمالاً (وستمورلاند)، شرقاً یورق، جنوباً چستر ایالتلریله وغرباً ایرلانده دکیزیله محاط اولوب، بو حدود داخلنده‌کی قسم اعظمندن بشقه شمال غربی جهتنده (فورنس) اسمیله بسبتون مفرز بریارچه‌سی واردر، که غرباً (کومبرلاند) وشرقاً (وستمورلاند) ایالتلریله محدود اولدیغی حالده، بر شبه جزیره صورتنده دکیزك ایچریسنه کیرمشدر. بتون ایالتك مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٨٦٠ مربع کیلومتره اولوب، ٣٤٥٤٤٤٠ اهالی ایله مسکوندر، که بهر مربع کیلومتره باشنه ٧١١ کشی دوشوب، انکلتره‌نك اك مسکون بریدر. مرکز اداره‌سی کوچك واسکی اهمیتندن دوشوك ایسه‌ده، ایالت داخلنده (لیورپول) و (مانچستر) کبی ایکی جسیم شهر بولنیور، که هر بری پك چوك تجارت وصنایع مرکزیدر. قسم شرقیسنده اسقوجیه‌دن کلن برطاقم طاغلر تشعب ایدوب، ذروه‌لری ٧٠٠ مترویه وارماز. قسم غربیسی ایسه وقتیله بطاقلق اولوب، قورودلمش اوومدن عبارت وتورب‌دینلن ومحروفات برینه قوللانیلان چورومش نباتات مستحاثه‌لرینی حاویدر. فورنس قسمی ایسه دها عارضه‌لی اولوب، آنجق اورالرده اك یوکسك طاغی ٨٠٣ متره ارتفاعنده‌در. مرسی، ریبله، ویره ولونه نهرلری وبونلره تابع برچوق جایلر ایالتی شق وارواایدر؛ وبو نهرلرك دردی‌ده منصبلرنده پك اوزون خلیجلر تشکیل ایدیور. بوخلیجلردن بشقه سواحلنك برچوق قوی ولیمانلری واردر. مرتفع جهتلرنده هواسی صوئوق وسواحله قریب اولان غرب وجنوب جهتلرنده معتدل اولوب، یاغمورلری پك چوقدر. طوپراغی منبت ایسه‌ده، سرت بربالچیقدن عبارت اولدیغندن، ایشلنمسی خیلی زوردر. بناءً علیه بر

بیوك قسمی الیوم مرعی و تورب حالنده ایسه‌ده، کوندن کونه آچیلوب، تارله‌یه تحویل اولنمقده‌در. اراضی مزروعه‌سی یوزده ٦٥ نسبتنده اولوب، الك برنجی محصولی یولاف، ایکنجی درجه‌ده آرپه و اوچنجی درجه‌ده بغدای وسائره‌در. باشلیجه حیوانات اهلیه‌سی ۲۲۵۰۰۰ صیغیر، ۲۸۵۰۰۰ قیون و ٤۰۰۰۰ قدر بیکیردن عبارتدر. سوت، یاغ و پنیر اخراجاتی چوقدر. لکن مملکتك الك برنجی منبع ثروتی کمور معدنی اولوب، سنوی یکرمی یکرمی بش ملیون طونیلاه قدر چیقار. دمیر معدنلری ده چوقدر. بز وباصمه کبی پاموق منسوجاتجه بو ایالت بتون دنیانك برنجی یری اولوب. ایکی بیکی متجاوز فابریقه‌سنده درتیوز بیکه قریب عمله بو صنعتله اشتغال ایدرلر. بوك وایبك قاشلرله دمیردن مختلف ماکینه‌لر وسائر آلات وادوات دخی یاپیلیر. الحاصل صنایع وتجارتی پك ایلریدر.

لانقاستر (Lancaster) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك (پانسیلوانیه) جمهوریتنده واقع برچوق دمیر یول خطلرینك نقطهٔ تقاطعنده واقع قونتق مرکزی برشهراولوب، ۲۵۷۷۰ اهالیسی وتفتك، بالطه، زراعت ماکینه‌لری، آرابه، دمیر یول لوقوموتیفی، منسوجات مختلفه وسائره فابریقه‌لری واردر. مکاتبی‌پك مکملدر دکیزه قدر سیر سفائنه صالح برجدولی اولوب، تجارت بحریه‌سی دخی ایشلك اولمغله، کوندن کونه بیومکده‌در. هالیسنك قسم اعظمی آلمانلردر.
— ممالك مذکوره‌ده بو اسمله برچوق کوچك قصبه‌لر وقونتلقلر دها واردر.

لانکدوق (Languedoc) فرانسه‌نك تقسیمات قدیمه‌سنده جنوب جهتنده واقع بر خطه‌ی اولوب، رونه ایرماغنك صاغ کناردن آق دکیز ساحلی بوینجه پیرنه سلسلهٔ جبالنك اتکاری قربنده قدر ممتد اولوردی؛ و (روسیلون) ایله (فوآ) قونتلغی نام ایکی کوچك خطه لانکدوق ایله پیرنه سلسله‌سی آره‌سنده حائل اولوردی. مرکزی (تولوزه) شهری ایدی. آشاغی و یوقاری لانکدوق اسملریله ایکی قسمه منقسم اولوب، برچوق دره بکلکلرینی حاوی ایدی. شمدیکی تقسیماتده: آردشه، اوده، غارد، یوقاری غارونه، هرولت، یوقاری لوآره، لوزره وتارن ایالتلرینه منقسمدر. رونه مجراسنه وآق دکیز سواحلنه متوازیاً ممتد اولور (ویواره) و (سونه) اسملریله ایکی صره طاغلری اولوب، منتهای جنوبنده‌ده پیرنه سلسلهٔ عظیمه‌سنك اتکاری بولنیور. بو وجهله قسم اعظمی آق دکیز مائله‌سنده ایسه‌ده، جبال مذکوره‌نك اوته طرفنده بحر محیط آطلاسی مائله‌سنده واقع (لوآره) و (غارونه) حوضه‌لرینه تابع برلری وبو ایرماقلره دوکیلور بعض میاه جاریه‌سی دخی واردر. هوالری ارتفاعنه کوره مختلف اولوب، آق دکیز مائله‌سنده وهله سواحلنده عادتاً صیجاقدر. طوپراغی پك منبتدر. طاغلری یرلرنده مرعی و اورمانلری چوقدر. باغلری مشهوردر. بو خطه رومالیلر زمانلرنده (ناربونزه) و بعده (سپتیمانیه) تسمیه اولنمشدی. بشنجی قرن میلادیده مملکتی ضبط ایدن ویسیغوتلر کندیلرینه نسبتله (غوتیه) اسمنی ویرمشلردی. سکزنجی قرن میلادیده مجاهدین اسلامك الینه کچوب، برآز مدت ممالك اسلامیه عدادینه داخل اولدقدن صکره، تدریجاً شارل مارتل وپپین و شارلمان طرفندن استرداد وفرانق دولتنه الحاق اولنه‌رق، (سپتیمانیه) دوقه‌لغی نامیله برایالت ممتازه اتخاذ اولنمش؛ وکیده‌رك کسب استقلال ایتمش ایدی. اون اوچنجی قرن میلادیده فرانسه‌یه الحاق اولنه‌رق، او وقت فرانسه‌نك جنوب جهتنده سویلیان (اوق) لسانته نسبتله (لانکدوق) تسمیه اولنمشدر. [زیاده تفصیلات ایچون الیوم منقسم بولندیغی ایالاتك اسامیسنه مراجعت بیوریله.]

لانکلاند (Langeland) یعنی «اوزون بر». دانیمارقه‌ده (فین) ونام آخرله (فیونیه) جزیره‌سنك جنوب شرقی ساحلی قربنده واقع و بو جزیره‌یه ملحق برآطه اولوب، شرقاً (لالاند) جزیره‌سندن ۱۲ کیلومتره اکنده بر بوغازله آیرلمشدر، که (لانکلاند بلت) دینمکله معروفدر. غرب جهتندن کندیسیله مذکور فیونه جزیره‌سی و (ناسینکه) ایله (ارو) آطه‌لری آره‌سنده بولنان بوغاز ایسه چوق دها طار ویر

طاقم کوچك آطه‌لری حاویدر. شمالدن جنوبه بویی ٥٤ کیلومتره اولوب، اکی هیچ بر یرده ۸ کیلومتره‌یی تجاوز ایتمیور. منتهای شمالیسی ۳ ′ ۱۰ °٥٥ عرض شمالی ایله ۳٥ ′ ۳٥ °۸ طول شرقیده و منتهای جنوبیسی ٤٠ ′ ٤٥ °عرض شمالی ایله ۲۰ ′ ۸ °طول شرقیده واقعدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۸۸ مربع کیلومتره اولوب، ۲۱۰۰۰ اهالیسی واردر. اراضیسی آز متموج اولوب، اك یوکسك یرینك آنجق ٤۸ متره ارتفاعی واردر. طوپراغی منبت اولوب، ذخیره وکنویر ایله سائره حاصل اولور. اورمانلریله مرعالری‌ده چوقدر. اهالیسی کلیتلی صیغیر یتیشدیرلر. سواحلی دوز اولوب، یالکز ساحل غربیسنده بر قویی واردر. مرکزی اولان (رود کوبینغ) قصبه‌سی ساحل غربیسنده‌در.

لانکنسالزه { (Langensalza) پروسیه‌ده صاقسه ایالتنك (ارفورت) سنجاغنده وارفورتك ۳۰ کیلومتره شمال غربیسنده اولهرق (سالزه) نهری اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٥٤۰ ۱۰ اهالیسی، یوك وکنویر ایپلکیله چوخه وآلات زرعیه فابریقه‌لری وجوارنده کوکوردلی وطوزلی میاه معدنیه‌سیله قاپلیجه‌لری واردر.

لانکو { (Langö) نوروجك ساحل غربیسنده بر آطه اولوب، °٦۸ عرض شمالی خطنك برآز شمالنده‌واقعدر. سواحلی پك کیرینتیلی‌جیقنتیلی وقیالر وآطه‌جقلرله محاط وبر چوق شبه جزیره و برونلری حاویدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۸۸۸ مربع کیلومتره اولوب ، ۹۰۰۰ اهالی ایله مسکوندر.

لانوس { (Lanos) آمریقای جنوبیسنك چوللری حکمنده اولان پك واسع واوزون قبا اوتلرله مستور اووه‌لره اسپا. نیوللر طرفندن ویریلن اسمدر. لانوسلرك زیاده وتزوئلا، برازیلیا، آرجنتین ممالکنده وسائر او جهتلرده بولنیور.

لاوجه { بر قصبه اولدیغنی یاقوت حوی ذکر ایدوب ، نره‌ده اولدیغنی بیان ایتمیور .

لاؤچئو { (Lao-Tséu) چینك حکما و شارعلرندن اولوب، قونفوچیو‌دن اول اوله‌رق، قبل المیلاد ٦۰۰ تاریخلرنده یاشامشدر . تناسخی تدریس ایدوب ، بو دخی فیثاغوراس کبی دنیایه مقدمکی کلیشلرینی وفه‌قالبلرده کلدیکنی تخطر ایتمك ادعاسنده بولنوردی. (تاؤته کینغ) یعنی « عقل اول » عنوانیله بر تألیفی وار‌در، که چینلیلرك کتب مقدسه‌سندن معدوددر . بر مذهبك مؤسسیدر، که الیوم چینده مرعی‌اولوب، برچوق تابعلری واردر . کتابی فرانسزجه‌یه وسائر آوروپا لسانلرینه ترجمه اولنمشدر.

لاؤدیکه { (Laodice) ماکدونیه حکمدارلرندن آنتیوخسك زوجه‌سی واسکندرك وفاتندن صکره سوریه حکمداری اولان سلفقوس نیقاتورك والده‌سیدر.

— دیکر بر لاؤدیکه دخی ینه سلفقیلردن آنتیوخس تئوسك همشیره وزوجه‌سی اولوب ، مرقومدن سلفقوس قالینیقوس ایله آنتیوخس هیراقس اسملریله ایکی اوغلی اولدقدن صکره، زوجی مصرده حکومت سورن بطالسه خاندانه منسوب (برنیکه) یی تزوج ایتمك اوزره، کندیسنی تطلیق ایتمش، ومؤخراً تکرار تزوج ایلمش ایدی. صاحبهٔ ترجمه زوجیله اورتاغنی قتل ایتدیره‌رك ، اوغلی سلفقوسی تخته اقعاد ایتمش ؛ و مصر حکمداری بطلیوس اورجت میلاددن ۲٤۰ سنه اول کندیسنی قتل ایلمشدر.

لاؤدیکیه { (Laodicée) زمان قدیمده آسیاده ماکدونیه‌لی حکمدار عائله‌لرینه منسوب (لاؤدیکه) اسمنده بعض قادینلره منسوب بر قاچ شهر وقصبه وار ایدی. الك مشهور‌لری فریجیا خطه‌سنده بولنمش اولانیدر، که آنفة‌الترجمه لاؤدیکه طرفندن تأسیس اولنه‌رق ، (لیقوس) نهری اوزرنده واقع اولمغله (آدلیقوم) تعبیریله تفریق اولنوردی . (دیوسپولیس) و (روآس) دخی تسمیه اولنوردی. میلادك ٦٥ تاریخنده حرکت ارضدن خراب اولوب ، بعده (مارق آورل) طرفندن تعمیر اولنمش؛ وقسطنطین زمانینده بیوك فریجیا ایالتنه مرکز اتخاذ اولنمش ایدی. ۳٦۲ تاریخ میلادیسنده بر مجلس روحانیك محل انعقادی اولمشدی. ۱٤۰۲ تاریخ میلادیسنده تیمورلنك طرفندن ضبط وتخریب اولنه‌رق،

او ونتدن خرابه حالنده‌در . خرابه‌سی آیدین ولایتنك دکزلی سنجاغنده (اسکی حصار) اسمیله معروفدر . [بو اسمه مراجعت بیوریله]

— بوندن صکره الك مشهورلری: (لاؤدیکیه قومبوسته) و (لاؤدیکیه آدماره) ایدی، که برنجیسی الیوم (لادیق) وایکنجیسی (لاذقیه) اسملریله معروفدرلر . [بو اسملره مراجعت بیوریله .]

لاورانسه { (Lawrance) ممالك مجتمعه‌نك (قانساس) جمهوریتنده و (تویقه)نك ٤٩ کیلو متره شرق جنوبیسنده او له‌رق (قانساس) نهری اوزرنده سنجاق مرکزی بر قصبه‌اولوب، ۱۰۴۰۰ اهالیسی، دارالفنونی، متعدد مکتبلری، بر سطح مائل اوزرنده کوزل موقع ومنظره‌سی، دمیر یولی و ایشلك تجارتی واردر. — بو اسمله ممالك مذکوره‌ده بر قاچ کوچك قصبه دخی واردر.

لاوریقوشه { (Lauricocha) آمریقای جنوبیسنك (پرو) جمهوریتنده بر کولدر، که ۱۰°۳۰′ عرض جنوبی ایله، ۷۸°۵۰′ طول غربیده واقع اولوب ، بویی ۱۳ واکی ۵ کیلومتره‌در. (تونغوراغوآ) نهری بو کولدن چیقار. — کنارنده پنه بو اسمله ۵۰۰۰ اهالیلی جامع برقصبه بولنیور.

لاوریوم { (Laurium) یونان قدیمده آتیقه خطه‌سنك منتهای جنوبنده وساحل بحر قربنده برقصبه اولوب، اطراف‌ده‌کی کوش معدنیله مشهور ایدی . معدن مذکورك اخیراً یکیدن اخراجنه بدأ اولنمشدر.

لاؤزانه { (Lausanne) اسویچره‌نك (وود) ناحیه‌سنده و (برنه) نك ۸۰ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (لمان) کولی ساحل شمالیسندن ۲ کیلو متره‌لك مسافه‌ده قضا مرکزی بر شهر اولوب، ۳۰۱۸۰ اهالیسی، آقادمیاسی، فن جراحی مکتبی، اعدادیهٔ طبیه‌سی، مکتب صنایعی وسائر مختلف مکتبلری، خسته‌خانه ومکتبی حاوی اوله‌رق کورله مخصوص بر دار العجزه‌سی، بتون اسویچره‌یه عائد خسته‌خانه‌سی و محکمهٔ تمیزی، ۸۰۰۰۰ جلدی و ۱۰۰۰۰۰ رسائلی حاوی کتبخانه‌سی، آثار عتیقه و رسم ایله تاریخ طبیعی موزه‌سی، تاریخ وعلوم طبیعیه جمعیتلری وساعتجیلکه، جواهرجیلکه ومنسوجات وسائره‌یه مخصوص بر خیلی فابریقه‌لری واردر . موقع و منظره‌سی پك کوزل اولوب، اوزون برکوپریسی ، بر تونلی ومتعدد ابنیهٔ مصنعه‌سی واردر.

لاؤس { (Laos) هند چینینك وسطلرنده واسع بر یر اولوب، قسم اعظمی سیام وبرر قسمی برمان وآنام ممالکندن معدود ایسه‌ده، حقیقتده(لاؤس)مستقل اولوب، اهالیسی‌ده ممالك متجاورهٔ مذکوره اهالیسندن جنسیتجه بسبتون فرقلیدر. لاؤسك حدودی تماملیه معین‌و معلوم دکل ایسه‌ده، تقریباً ۱۵° ایله ۲۱° عرض شمالی و۹۶° ایله ۱۰۵° طول شرق آره‌لرنده ممتد اولوب، (مقونغ) ایرماغی حوضه‌سنك قسم اعظمیله (منام) ایرماغی حوضه‌سنك قسم اعلاسنی حاوی، وبو وجهله غرباً سیام وبرمان، شمالاً چینه تابع (یونان) شرقاً تونکین وآنام، جنوباً دخی قامبوج ممالکیله محدوددر . مساحهٔ سطحیه‌سی معلوم دکل ایسه‌ده، ۴۰۰۰۰۰۰ مربع کیلومتره‌دن زیاده تخمین اولنوب، مقدار اهالیسی دخی بر ایکی ملیون رادەلرنده طاغلق طرفلرنده وعلی‌الخصوص هنوز مجهول اولان قسم شمالیسنده (موییس) اسمیله معروف واصل لاؤسلیلردن بسبتون فرقلی برطاقم وحشیلر بولنیور.

اراضیسی یوکسك وطاغلق اولوب، حدود جنوبیه‌سی قربنده (منام) ایله (مقونغ) وادیلری آره‌سنده غربدن شرقه (دونغ پاپای) و یا (باساق) اسمیله بر سلسلهٔ جبال ممتد اولور . اوردن یوقاریسی بر پایله حکمنده اولوب، اکثری مقونغ ایرماغنه منصب اولمق اوزره ، بر چوق انهاری واردر. مع هذا بوطرفلرده ۱۰۰۰ متره‌لك ارتفاعی متجاوز یرلری اولیوب ، پایله‌لرینك چوغی ایکی اوچ یوز متره ارتفاعنده‌در . آنجق شماله طوغری چیقلدقجه، ارتفاع آرتوب، یونان حدودی قربنده پك یوکسك طاغلری واردر . الك بیوك نهری مذکور مقونغ اولوب، غرب جهتنده دخی (سالوئن) مجراسنك یوقاری طرفی و (منام) ایرماغنك منابعی بولنیور . کرك بو ایرماقلر وکرك تابعلری اولان بر چوق انهار اکثریا سیل صورتنده

آقوب، رطاقم شلاله‌لر و سرعتلی اینیشلر تشکیل ایدر، وفیضانلرنده مجرالری اطرافنده‌کی آلچق یرلری باصارلر. هوانسی پك افراطلی وتفریطلی اولوب، ملتم روزکارلرینه ویاغمورلره تابعدر. تشرین ثانیدن مایسه‌قدر قورافلق موسمی حکم سوروب، هوا بزم ایلك بهاره معادل اولور؛ ومیزان الحراره اکثر طرفلرنده ۱۸ و ۲۰ درجه‌لرینی کوستروب، یالکز بعض طرفلرنده ۱۱ درجه‌یه‌قدر جیقار. منتهای شمالیسنك طاغلق یرلرنده ایسه هوا ارتفاعك درجه‌سنه کوره سریندر. نباناتجه پك زنکین بریر اولوب، هر نه‌قدر قورافلق موسمنده اوتلر قورور، وآغاجلر یاپراقلرینی دوکر ایسه‌ده، یاز یاغمورلری یاغمغه باشلارباشلاماز، اورتهلن زمرده دونوب، اهالی تخم زرعنه باشلارلر. الك برنجی محصولی پرنج اولوب، صولاق یرلرده اکیلن عادی پرنجدن بشقه یوکسك یرلرده اکیلیر بر نوع پرنج دخی واردر، که دها لذیذ اولمغله، لاؤسلیلر بونی ترجیح ایدرلر. برر مقدار مصر، داری، یولاف و سائره دخی اکرلر. پاموق دخی الك باشلی محصولاتندندر. شمال جهتنده موز و خرما آغاجلری واسع اورمانلر تشکیل ایده‌جك درجه‌ده چوقدر. چیوید وبوبا و یا یاغ استحصالنه یارار سائرنباتات و اشجاری دخی چوقدر. کنویر ودیکر الیافی حاوی نباتاتی وکراسته ومرانغوزلغه یارار قیمتلی اشجاریله طارچین کبی بهاراتی دخی واردر. مع‌هذا وسعت اراضیسنه نسبتله اهالیسنك ندرتنه بناءً پك آز یرلری مزروع ومعمور اولوب، اکثر طرفلری چالیلق وسازلق حالنده اراضیدن عبارتدر. حیواناتجه هند چینینك سائرطرفلرینه مشابه اولوب، فیل، کرکدان، قپلان، پارس، آبی، میمونلرك انواعی وسائره بولنیور. حیوانات اهلیه‌سی ایسه باشلیجه فیل، مانده واوکوزدن عبارتدر. بیکیر و استر ایله طوموزلری آزدر. مانده‌لری پك ایری وقوتلیدر. اوکوزلری اورکوچلی اولوب، صرتلرینه یوك حمل ایدرلر. بونلر بیانی حالنده دخی کلیتله بولنوب، کرك اتلریچون وکرك تأنیس ایچون صید واخذ اولنورلر. برمقدارایپك بوجکی ده‌یتیشدیررلر ایسه‌ده، اکثریا ایپك بوجکاری کندی کندیلرینه اورمانلرده یاپدقلری قوزه‌لری طوپلایوب، بوندن آشاغی برجنس ایپك چیقاریرلر.

لاؤسلیلر خالص هند چینی جنسیتنه منسوب اولوب، چهره‌لری تاتار چهره‌سنی آکدیررر، وبویلری قیصه وصقالری سیرك ایسه‌ده، سیمالری سائر هند چینی اهالیسندن دها دوزکون وکولکه‌ده یاشایانلرینك رنکاری دها بیاضدر. کندیلری ساکن وملایم آدملر ایسه‌ده، برآز حیله کارلقلری واردر. بردن بر ایکی مترہ یوکسك اولهرق، قازیقلر اوزرینه مبنی اخشاب خانه ویا براقه‌لرده ساکن ایسه‌لرده، عشیرت حالنده بسبتون ترك ایتمیوب، بعضلری الآن کوجبه حالنده یاشایورلر. اکثر قصبه وقریه‌لری نهر کنارلری بوینجه ممتد سیرك وباغچه‌لرله محاط خانه‌لردن مرکبدر. اهالی (بودا) دینیله متدین ایسه‌ده، جن وپریلره وسحره وسائر بوکبی شیلره اعتقادلری دخی اولوب، سحربازلق وهکیملك ایدر قادینلری واردر. عمومی اثوابلری ارککلرده بر پشتمالدن وقادینلرده بلدن دیزه قدر اوزانیر برنوع فیستاندن عبارت ایسه‌ده، ارککلرك زنکینلری طار قوللی بر نوع جاکت، وبر شال واولی قادینلر دخی کوکسلرینی اورتهجك بر بلك دخی کیررلر. تعدد ازواج یالکز زنکینلرده اجرا اولنوب، لکن قارپلرینك یالکز بری رسمی ومشروع صایلیر. ناموسه چوق مبالاتلری اولمیوب، زنانك جزاسی جزئی بر جزای نقدیدن عبارتدر. اسارت عندلرنده مرعی ایسه‌ده، کوله وخلایقلرینه حسن معامله ایدرلر. زراعت واکرمك وطوقومق ایشلری اکثریا قادینلره منحصر اولوب، ارککلری آنجق آوجیلق وبالیقجیلقله مشغول اولورلر، ویا تنبل طورورلر. لسانلرینك سیام لسانندن آز فرقی واردر.

لاؤمدون ((Laomédon) تروآ حکمداری (مشهور پریامك پدری اولوب، اساطیر یونانیه‌ده وفاسزلغیله مشهوردر. کویا شمسدن کنایه اولان (آپولون) ایله دکیز الهی زعم اولنان (نپتون) کوکدن طرد اولندقلرنده، بونك یانه کلوب، تروآنك سور وقلعه‌لرینی یاپمغه یاردیم ایتمشلرسه‌ده، صوکنده متفق علیه اولان اجرتلرینی ویرمدیکندن، آپولون وبایی

ونیتون طغیان میاهی مسلط ایتمش؛ ولاؤمدون کاهنلره مراجعتنده، قیزی (هسیونه) یی بر دکیز جانوارینه آتمقدن بشقه چاره اولدیغنی بیان ایتمشلر؛ و قهرمان شهیر (هرکول) اون ایکی کوزل آت مقابلنده مذکور جانواری قتل ایله، قیزینی تخلیص ایتمش ایسه‌ده، لاؤمدون بوکاده وعد ایتدیکی آتلری ویرمدیکندن، هرکول تروایی ضبط و تخریبله، کندیسنی و اولادینی اتلاف، ویالکز (پریام) ی صاغ براقه‌رق، اونك یرینه تخته اقعاد ایتمش.

لاؤن { (Laon) فرانسه‌ده پارسك ۱۳۱ کیلومتره شمال شرقیسنده (اسنه) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، ۹۱۳۴ اهالیسی، استحکاماتی، داخلی مکتبی، کتبخانه‌سی، دارالعجزه‌سی وبر قاچ فابریقه‌سیله اولدجه تجارتی واردر.

لاووآزیه { (Lavoisier) اعاظم کیمیا. کراندن اولوب، ۱۷۴۳ تاریخنده پارسده طوغمشدر. کوچکدن علوم طبیعیه‌یه میل ایدوب، ۲۵ یاشنده فنون آقادمیاسی اعضالغنه قبول اولنمش؛ ومؤخراً بر بیوك میری جفتلك اداره‌سنه مأمور اولوب، فن کیمیاده‌کی معلومات نظریه‌سنی اجرا وتطبیقه میدان بولمشدی. ۱۷۷۵ ده یانمق فعلنك هواده‌کی مولد الحموضه‌نك یاناق جسملرله ترکیب کیمیویه‌سندن حاصل اولدیغنی کشف واثبات‌ایدوب، کیمیاجه بر دور جدید آچمش؛ و۱۷۸۴ ده صویك ترکیبنی کشف ایتمش ایدی. ۱۷۸۷ ده (کویتون) و (موروو) ایله مشترکاً اصطلاحات کیمیویه‌یی تعدیل وتصحیحه باشلامشدی. بر طرفدن دخی تطبیقات واجراآته دوامله، کیمیایه وزراعته بیوك خدمتلر ایتمشدر. مع هذا، مجرد برمیری جفتلکك مدیری اولمق بهانه‌سیله، ۱۷۹۳ ده ارباب عصیان طرفندن بالتوقیف، محکمهٔ عرفیه‌نك قراریله ۱۷۹۴ سنه‌سی اعدام اولنمشدر. بر چوق تألیفات وتحقیقات فنیه‌یه تشبث ایدوب، اکادمیجون مهلت طلب ایتدیکی حالده رجاسی مسموع اولمیوب، ناتمام قالمشدر. کیمیا وحکمت طبیعیه‌یه دائر بر قاچ تألیفی اولوب، کلیات آثاری ۱۸۶۰ تاریخنده مصارف دولتله طبع ونشر اولنمشدر.

لاوور { (Lavaur) فرانسه‌نك (تارن) ایالتنده و(آلبی) نك ۴۰ کیلومتره جنوب غربیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۷۰۷۷ اهالیسی، داخلی مکتبی، کتبخانه‌سی وایبك فابریقه‌لری واردر.

لاوی { (Levi) حضرت یعقوب (عم) ك اوچنجی اوغلی اولوب، (لیا) دن متولد ایدی. قبل المیلاد ۲۱۱۷ دن ۱۹۸۰ تاریخنه ودیکر بر حسابه کوره ۱۷۴۸ دن ۱۶۱۱ تاریخنه‌دك ۱۳۷ سنه معمر اولمشدر. حضرت موسی وهارونك جد اعلاسیدر. موسویلرده ریاست روحانیه بونك نسلنه منحصردر. ارض‌مقدس اسباط بینده تقسیم اولندقده لاوی نسلنه آیریجه بر یر ویرلمیوب، سائر برلرك عشر محصولاتی وطا. غنیق اولهرق ۴۸ معموره ویرلمشدی.

لاویتیوم { (Lavinium) ایتالیانك وروماتك جنوبنده بر شهر قدیم اولوب، طقوزنجی قرن میلادیده عربلر طرفندن تخریب اولنمشدر.

لاهارپ { (Laharpe) فرانسه‌نك اك مشهور شعرا و ادباسندن اولوب، ۱۷۳۹ ده یارسده طوغمش؛ و۱۸۰۳ ده وفات ایتمشدر. پدری من اصل اسویچره‌نك (وود) ناحیه‌سی زادکانندن اولوب، فرانسه‌نك خدمت عسکریه‌سنه کیرمشیدی. برقاچ تیاترو کتابی وسائر منظومه‌لر یازوب، وولترك تقدیرینه مظهر اولمشدی. حکیم مشار الیه ایله سائر حکمانك افکارینه تابع اولوب، فرانسه‌ده افکار جدیده‌نك اك خواهشلی آلقیشلایجیلرندن ایکن، ۱۷۹۴ ده بلا سبب حبس اولندیغندن، فیما بعد تبدیل فکر ومسلك ایده‌رك، افکار عتیقه و ریاست روحانیه لهنده یازمغه باشلامش؛ واعدامنه حکم اولنمش ایسه‌ده، صاقلانه‌رق قورتلمش ایدی. برامکه‌نك وقعهٔ معلومه‌سنی دخی بر فاجعه صورتنده سلك نظمه چکمشدر. کندیسی فقیر الحال اولدیغندن، مجرد کچنمك ایچون دخی بعض کتابلر نشرینه مجبور اولمشدی.

لاهای { (La Haye) فلمنك دولتنك پایتختی وجنوبی هولاندہ ایالتنك مرکزی بر شهر اولوب، آمستردامك ٤٥ کیلومتره

جنوب غربیسنده وساحل بحر قربنده اولهرق بر قاچ جدولك اوزرنده واقعدر. کثرت نفوسجه ڤلمنكك اوچنجی شهری ایسه‌ده، آوروپانك اك کوزل معموره‌لرندن اولوب، ۱۸۵۷۴۴ اهالیسی، پك منتظم سوقاقلری، کوزل اشجارله مزین میدانلری، مصنع ابنیه‌سی، قراله مخصوص سرایی، رسم آقادمیاسی، متعدد ومکمل مؤسسات علمیه وفنیه‌سی وصنایع مختلفه‌یه مخصوص فابریقه‌لری واردر.

لاهور (Labore) هندستانك شمال غربی جهتنده وکلکته‌نك ۱۷۷۰ کیلومتره غرب شمالیسنده ودهلینك ده ۴۳۸ کیلومتره شمال غربیسنده اولهرق سند ایرماغنه تابع (چیناب) نهرینه دوکیلن (راوی) چایینك صول کناره‌ندن ۱½ کیلومتره‌لك مسافه‌ده واقع پنجاب ایالتنك مرکزی بر شهر شهیر اولوب، ۱۴۹۳۷۰ اهالیسی، شمال شرقی کوشه‌سنده بر تپه‌نك اوزرنده اسکی بر قلعه‌سی، اصل شهرك اطرافنده قیرمزی طاشدن معمول بر سوری، اسکی ملوك تیموریه‌یه مخصوص بولنمش سرایی، ملوك مذکوره‌دن جهانکیر واورنکزیبك کندی اسملرینه منسوب جامع شریفلری، دیکر مؤسسات وآثار اسلامیه‌سی، پنجابه مخصوص دار الفنونی، السنهٔ شرقیه‌یه مخصوص مکتبی، مکتب فنون طبیه‌سی، دیکر متعدد مکاتب ومدارسی، موزه‌سی، خسته‌خانه‌سی، پك ایشلك بازار وچارشیلری، مجوهراته متعلق معمولاتیله کومش ویاآلتون قاقه‌لی باقیر ودمیر آوانیسی وصیرمه‌لی وقلابدانلی قماشلری واردر. لاهور وقتیله چوق بیوك ودها معمور اولوب، اطرافنده‌کی واسع خرابه‌لر وبونلر میانسنده مشهور اولان ابنیهٔ مصنعه ویرانه‌لری اسکی معموریتنه شاهددر. شمدیکی شهرك سوقاقلری طار وابنیه‌سی پك یوکسك اولدیغندن، ایجریسی حزن انکیزدر. صنایع محلیه‌سی دخی اسکی حالندن چوق تدنی ایتمشدر.

— لاهور سنجاغی پنجاب ایالتنك مرکزی اولوب، ۲۳۲۰۸ مربع کیلومتره وسعتنده اولدیغی حالده، ۱۸۸۹۴۹۵ اهالی ایله مسکوندر.

لاهون { صعید مصرده بر قصبه اولوب، ایچنده حضرت یوسف (عم) نك مسجدی وبرصو بندی بولندیغی «معجم البلدان»ده مسطوردر.

لایباخ (Laybache) آوستریا ومجارستانك دولتنده وتریسته‌نك ۹۸ کیلومتره شمال شرقیسنده ایلیریه وقارنیوله ایالتنك مرکزی بر شهر اولوب، ۲۳۰۰۰ اهالیسی، حبسخانه اتخاذ اولنان اسکی بر قلعه‌سی، داخلی وخارجی مکتب اعدادیسیله رهبانه مخصوص مدرسه‌سی، دار المعلمینی، رصد خانه‌سی، کتبخانه‌سی، زراعت وصنایع جمعیتلری، اجزاء کیمیویه ایله پورسلین، ابیك فاشلر، قوردله فابریقه‌لری وایشلك تجارتی واردر. اسکی بر شهر اولوب، رومالیلر زمانسنده (آمونیا) وقرون وسطاده (لاباقوم) اسمیله معروف ایدی.

لایپسیغ { و لایپنیج [«لیپسیغ»و«لیپنیج» ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

لایتمریج (Leitmeritz) چهستانده براغ‌نك ۵۳ کیلومتره شمال غربیسنده و (البه) ایرماغی اوزرنده قضا مرکزی برقصبه‌اولوب، ۱۰۰۰۰ اهالیسی، مکتب اعدادیسی، ایشلك تجارتی و یاپن بالیغی اخراجاتی واردر. جوارلری او قدر کوزلدر، که چهستانك جنتی تسمیه اولنمشدر.

لایته (Leitha) آوستریا ومجارستانده بر نهردر، که آوستریا باش دوقه‌لغنده (نایستاد)ك ۹ کیلومتره جنوبنده نبعانله، مجارستانه داخل اولور، وطونه‌نك برقولیله برلشدکدن صکره بو ایرماغه دوکیلور.

لایحی { (مصطفی) اونجی‌قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، سیروزلیدر. ابتدا طریق علمه سلوك ایدوب، بعده جانب مصره عزیمتله، طریق کاشنی‌به انتساب ایده‌رك، قلندرانه بر عمر سورمکه باشلامش؛ ومؤخراً درسعادته کله‌رك، صدر اعظم سمیز علی پاشانك اعتقاد وحسن ظننه مظهر اولمغله، بر نیچه مدت مرجع خاص وعام اولدقدن صکره، پاشای مشار الیهك دائره‌سی آدملرینك حسد وافتراسنه اوغرامغله، مملکتنه عودت ایده‌رك، ۹۷۳ ده اورادہ وفات

ایتمشدر . اشعار ونوادری جامع بر مجموعه ترك ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

طریق کعبهٔ تحقیقه رهروان اولانه
جناب حضرته برشاهراهدر ایشیکك

لائرت (Laërte) ایتاکی جزیره‌سنك حکمدار قدیمی اولوب ، مشهور اولیسك پدری ایدی.

لائرته (Laërte) آسیای صغیرده کیلیکیا ایله پامفیلیا خطهٔ قدیمه‌لری آره‌سنده وساحل بحرده یعنی علائیه جوارلرنده بولنمش مستحکم بر شهر قدیم اولوب ، لائرته‌لی دیمکله معروف دیوجانسك وطنی ایدی.

لاینه (Leine) آلمانیه‌ده بر نهردر ، که بروسیه‌نك صاغسه ایالتنده (دون) طاغندن نبعاناله، هانووره قراللغنه کیروب، (کوتینکه)نك ایچندن بعدالمرور ، هانووره شهرینه واصل اولنجه، سیر سفائنه صالح اولور؛ و ۲۵۰ کیلومتره‌لك جریاندن صکره (آلر) نهرینه دوکیلور.

لایس (Laïs) یونان قدیمده حسن و آنلریله وشوخ مشربلکاریله شهرت بولمش آناقیز ایکی قادین اولوب، برنجیسی عن اصل سیچلیه‌لی اولدیغی حالده، قورنته‌ده ساکن اولمش؛ وآتینه‌نك مشهور رجالی وعلی الخصوص مشهور (آلکیبیاد)ی دائم عشقنه دوچار ایتمشدی. بعده بر دلیقانلی‌یه تعشق ایدوب، بونك آرقه‌سی صره‌تسلیه‌یه کیده‌رك، اورانك قادینلری قیصقانمغه باشلیوب، کندیسنی میلاددن ۳۸۰ سنه اول قتل ایتمشلردر.
— دیکری بونکله آلکیبیادك قیزی اولوب ، والده‌سنك اثرینه تبعیت ایتمشدر.

لب اندلسده بحر محیط ساحلنده برقصبه اولدیغی یاقوت حموی بیان ایدیور.

لبابه (ام الفضل — بنت الحارث الهلالیه) صحابیاتدن بر قادین اولوب ، فخر الرسل (صلعم) افندمزك بالدیزی یعنی ام المؤمنین (میمونه) جنابلرینك همشیره‌سی، عم‌پاك جناب نبوی عباس بن عبدالمطلب (رضه)ك زوجه‌سی وخالد بن ولید (رضه)ك تیزه‌سی ایدی . حضرت خدیجه (رضها) دن صکره الك اول اسلامه کان صاحبهٔ ترجمه اولدیغی مروی اولوب، جانب حضرت نبویدن حقنده چوق حرمت ورعایت ابراز بیوریلوردی . جعفر بن ابی طالب و بعده ابو بکر صدیق ونهایت علی المرتضی (رضهم) حضراتنه وارمش اولان (اسماء بنت عمیس) ودیکر عم رسالتپناهی حمزه بن عبدالمطلب (رضه)ك زوجه‌سی اولان (سلمی بنت عمیس) دخی صاحبهٔ ترجمه‌نك لام همشیره‌لری ایدی. خالد بن ولید حضرتلرینك والده‌سی اولان همشیره‌سی (لبابة الصغری)دن تفریق ایچون (لبابة الکبری) دیمکله معروفه ایدی. حضرت عباس (رضه) دن فضل، عبدالله، قثم، عبدالرحمن و دیکر ایکی ، که جمعاً آلتی اولاد دنیایه کتیرمشدر. اوغلی عبدالله (رضه) وسائر بعض ذوات کندیسندن روایت احادیث شریفه ایتمشلردر.
— خالد بن ولید حضرتلرینك والده‌سی اولان همشیره‌سی (لبابة الصغری) نك ایسه اسلامی و صحبتی مختلف فیهدر.

لبابه اندلسده سرقسطه‌یه محلق بریر اولوب، لبابی نسبتیله معروف بعض مشاهیر اسلامك مسقط رأسی بولنمشدر.

لبابه بنت عبدالله عبدالله بن جعفر الطیارك قیزی اولوب ، ملوك امویه‌دن عبدالملك بن مروانه وارمش ایسه‌ده ، مرقومك مشهور اولان آغزینك رایحهٔ کریهه‌سنه تحمل ایده‌میوب، اظهار استکراه ایتدیکیچون ، تطلیق اولنه‌رق، هاشمیلردن علی بن عبدالله بن العباس (رضهم)ه وارمش ایدی.

لبادین دمشق شامده باب جیرون قریبنده مشهور بر محله ایدی. — سمرقندك دخی برمحله‌سی بو اسمله معروف اولوب ، (کوی نمدکران) دخی دینلیردی.

لبان بمنك اوته‌سنده واقع مهره خطه‌سنده بر قصبه اولدیغی یاقوت حموی بیان ایدیور .

لبدوس (Lebedos) آسیای صغیرده آطه‌لردکیزی ساحلنده و(قولوفون) شهر قدیمنك غرب شمالیسنده یعنی شمدیکی صیفاجق قصبه‌سی قریبنده اسکی بر بلده اولوب، یونیا خطهٔ قدیمه‌سنه ملحق ایدی. لیسیماخوس طرفندن تخریب اولنه‌رق، اهالیسی (افس) ه یعنی آیاصلوغه نقل اولنمشدی.

لبده (Leptis) طرابلس غرب شرق طرفنده ساحل بحرده و مركز لوا اولان خمس قريه‌سنه بولنمش بر شهر قديم اولوب ، فنيقه‌ليلرك بنا كرده‌سى ايدى؛ و قارتاجليلره تابع اولوب، بونلره ويركى ويررى. قارتاجليلرله رومالى‌لر بينده وقوعبولان محاربات مشهوره‌نك اوچنجيسنده لبده‌ليلر رومالى‌لرك طرفنى التزام ايتدكلرندن، بونلر طرفندن حمايه اولنه‌رق ، شهر دها زياده معموريت كسب ايتمش؛ وعلى الخصوص اوراده طوغمش اولان (سپتيم سور) طرفندن چوق تزيين اولنمش ايدى. پك بيوك وتجارتكاه ايدى. بعده تدريجاً تدنى ايدوب، فتوحات اسلاميه زمانده بسبتون اهميتدن دوشمش؛ ويالكز قلعه‌سى قالوب، مؤخراً بعض سركش عربان طرفندن ملجأ اتخاذ اولنمشدى. اليوم بعض خرابه‌لرى موجود اولوب، دكيز چكدكجه، دينده برچوق آثار عتيقه ظهور ايتمكده‌در.

لبرون (Lebrun) فرانسه‌ده بو اسمله ، برى رسام وايكيسى شاعر اولمق اوزره، اوچ مشهور ذات كلمشدر. رسام ١٦١٩ تاريخنده پارسده طوغوب، ١٦٩٠ ده وفات ايتمش؛ وبر چوق رسملرله بعض تأليفات براقمشدر. شاعرلرك برنجيسى ١٧٢٩ ده طوغوب، ١٨٠٧ ده وفات ايتمشدر. ايكنجيسى ١٧٨٥ ده طوغوب ، ١٨٧٣ ده وفات ايتمشدر.

لبطيط اندلسده جزيرة الخضراء اعمالندن بر قصبه ايدى.

لبله اندلسده قرطبه‌نك بش مرحله غربنده وساحل بحرده اثمار ومحصولاتى چوق بر قصبه اولديغى جغرافيون عرب آثارنده مسطور اولوب، اليوم اسپانيولرك (هوئلوه) ديدكارى قصبه اولسه كركدر.

لبنان جبل — (Liban) شام خطه‌سنك قسم وسطيسنده ساحل ايله متوازياً جنوب غربيدن شمال شرقيه طوغرى ممتد برطاغ اولوب، ′١٥ °٣٣ ايله ′٤٠ °٣٤ عرض شمالى و °٣٣ ايله °٣٤ طول شرقى آره‌لرنده اوزانيور. بويى ١٥٠ كيلومتره اولوب، صرتى ساحل بحردن حد وسطى اوزره، ٢٠ ويا ٢٥ و شمال جهتنده ٣٥ كيلومتره اوزاقدر. منتهاى جنوبيسنده ليطانى ونام ديكرله قاسميه و منتهاى شماليسنده النهر الكبير مجرالرى بولنيور. غربى مائله‌سى سطح مائل صورتنده اولوب، شرقدن غربه ويا شرق شماليدن غرب جنوبيه طوغرى لب دريايه قدر اوزانير بر چوق قوللرى واردر؛ وبونك آره‌سنده متوازياً بر طاقم انهار آقوب ، درين وادىلر آچمشلردر . شرق جهتنده جبل لبنان ايله متوازياً جبل الشيخ و جبل شرقى ممتد اولوب ، آره‌لرنده (بقاع) ويا (بقاع العزيز) تسميه اولنان واسع بر وادى بولنيور. كرك جبل لبنانك شرق وكرك قارشيسنده‌كى جبل شيخك غربى انكلرى ديك و صرب اولوب، بقاع خطه‌سى ايكى طرفدن بر ديوارله محاط كبى كورينور؛ وبو واديده برى شماله ودىكرى جنوبه طوغرى ايكى نهر آقوب برنجيسى (عاصى) وايكنجيسى (ليطانى) دينكله معروفدر . اك مرتفع ذروه‌سى ٣٢١٢ متره ارتفاعنده اولوب، ٣٠٠٠ مترەلك ارتفاعى متجاوز دها ايكى اوچ ذروه‌سى و ٢٥٠٠ ايله ٣٠٠٠ متره ارتفاعلرى آره‌سنده برقاچ محلى واردر. ارتفاعلرى ٢٠٠٠ متره‌يه قريب اولەرق، برقاچ بوغاز وچكيدى دخى واردر. هر نقدر اسامى السنهٔ ساميه‌ده بياضلغه وسوده دلالت ايدن (لبن) دن مشتق ايسه‌ده، هر برى بياض كورينه‌جك صورتده سرمدى قارلرله مستور اولميوب ، بو اسمك سواحلده‌كى بياض قيالرندن نشأت ايتمى محتملدر. يوقارى طرفلرنده صخور كلسيه‌سى آره‌لرنده برچوق واسع ودرين مغاره‌لرى اولوب، ايجلرنده قبل الطوفان ياشامش حيوانات منقرضه كيكارى و انسانلرك احوال ابتدائيه‌سى آثارى بولنيور . دكيزدن اوزاقدن منظره‌سى پك تأثيرلى وعظمتلى اولوب، آمجق وقتيله مشهور بولنمش اولان فستيق آغاجلرى كسب ندرت ايدوب ، اكثر طرفلرى چيلاق اولديغندن، يقيندن كورنيشى اوقدر كوزل دكلدر. يالكز قسم جنوبيسى دها كوزل و دها معمور ومزروعدر . دكيزدن كلن بلوطلر جبلك غربى مائله‌سنده رطوبتلرينى ترك ايتدكلرندن، بو طرفك مياه جاريه‌سى دها چوقدر . دكيز قبيسنده اسكى صيدانيلرك (كنعان) تسميه ايتدكارى طار بر اووه ممتد اولوب، بونك اوستنده ١٢٠٠ مترەلك

ارتفاعه قدر (وسط) تعبیر اولنان بر منطقه اوزاه نیور، که ساحلدن صکره اك مسکون یری اولوب، کویلری ومزروعاتی واردر. اورادن ۱۸۰۰ متره ارتفاعنه‌دك اولان اوچنجی منطقه‌نك یالکز دره لرنده ومحفوظ محللرنده بعض مزروعاته میشه ، جام، آردیچ، اخلاط وسائر اشجار بولنیورسه‌ده ، آجیق یرلرنده روزکارلرك شدتی هیچ بر شیٔ حصولنه مجال براقمیور. اورادن یوقاری آنجق بر طاقم سیرك اوتلر وچالیلر بولنوب، یازین قیون و کچی سوریلری سوق ورعی اولنور. آنجق جبل لبنانك اصل مرعی و اورمان دینله‌جك یرلری یوقدر. ساحلده ووسط منطقه سنده حبوبات متنوعه ایله توتون، پتاته ومیوه‌لرك انواعی حاصل اولور. جبل لبنانك حیوانات وحشیه‌سی: آیی ، طوموز ، یارس، قورت، صرتلان، تیلکی، چقال، قره‌جه و سائره‌دن عبارتدر.

لبنان { (جبل — متصرفلغی) شام خطه‌سنده بیروت ایله سوریه ولایتلری وآق دکیز آره‌لرنده مستقلاً و صورت ممتازه‌ده اداره اولنور بر سنجاق اولوب، جنوباً بیروت ولایتنك مرکز سنجاغیله، شرقاً سوریه ولایتیله، شمالاً بنه بیروت ولایتنك طرابلس شام سنجاغیله غرباً دخی آق دکیزله محاطدر . سواحلك قسم اعظمی بو متصرفلغه ملحق اولدیغی حالده ، اورته‌سنده بولنان بیروت شهری وجوارلری جبل لبنان سنجاغندن خارجدر. همنامی اولان طاغك بتونی دخی سنجاق داخلنده اولیوب، منتهای شمالی وجنوبیسی بیروت ولایتنه ملحقدر. شرقاً ایسه جبل مذکورك مائلهٔ شرقیه‌سنك آشاغیسنه یعنی بقاع العزیز وادیسنه قدر ممتد اولور. مساحهٔ سطحیه‌سی ۶۵۰۰ مربع کیلومتره اولوب، ۳۹۹ ۵۰۰ اهالی ایله مسکوندر. اهالیسنك جمله‌سی لسان عربی ایله متکلم وسریانی و فنیکه‌لی وعرب اولادندن اولوب ، مذهبجه قسم اعظمی یعنی نصفندن زیاده‌سی مارونی وقصوری مسلم، درزی، روم، روم قتولیکی وسائره‌در. هیچ بر قصبه‌سی اولیوب، کرك مرکزی اولان (بیت‌الدین) وکرك قضا مرکزلری قرادن عبارتدر؛ ومتصرفلری قیشین اکثریا بیروته اقامت ایدرلر . متصرفنك قتولیك مذهبنه تابع اولمسی شرط اولوب ، بش سنه مدته باب عالی طرفندن تعیین ، ودول معظمه طرفندن تصدیق اولنور . سنجاق بروجه آتی ۸ قضایه منقسم اولوب، ۴۰ ناحیه و ۹۱۳ قریه‌یی حاویدر :

قضا	مقدار نواحی	مقدار قرا
شوف	۱۲	۲۱۰
متن	۵	۱۷۸
کسروان	۱۰	۲۲۶
بترون	۸	۱۵۲
جزین	۲	۱۰۷
کوره	۳	۵۰
زحله	۰	۱
دیرالقمر	۰	۷
جمعاً	۴۰	۹۳۱

[سنجاغك سائر احوالیچون مادهٔ آتفه‌یه مراجعت بیوریله .]

لبنانی { ایران مشاهیر شعراسندن اولوب، اصفهان قربنده واقع لبنان قریه‌سندن ایدی . کنج یاشنده وفات ایتمشدر. مرتب دیوانی واردر. شو بر ایکی بیت فخرالدین زید بن حسن الحسینی مدحنده سویلدیکی برقصیده‌سندندر:

جانا حدیث عشق ندانی کجا رسد
هرکز بود که دولت وصلت مرا رسد
من خود کیم که دولت وصلت طمع کنم
اینم نه بس که دوریٔ هجرت بما رسد

لبنی { اندلس ادیبه‌لرندن بر قیز اولوب ، حسن وجاله وعلم صرف و حساب وشعر وادبیاته وحسن خطده ید طولاسی اولمغله، حکم بن عبدالرحمن الثالثك خدمت کتابتنده استخدام اولنوردی .

لبون { (Lebon) هوا غازیله تنویر اصولنك موجدی اولوب ، ۱۸۰۰ تاریخنده هم تسخین هم تنویر ایچون ایجاد ایتدیکی بر نوع غاز لامبه‌سیچون امتیاز آله‌رق، ایرتسی سنه (هاوره) ده اجرا ایتمش ایسه‌ده، اهالی طرفندن حسن قبول و رغبت کورمدیکیچون، مملکتی اولان فرانسه‌یی ترکله، انکلتره‌یه کیدمرك، بو اصول نافعی اورادہ موقع اجرایه قویمشدر.

لبیب افندی { متأخرین شعراء عثمانیه‌دن درت کشینك مخلصیدر :

برنجیسی دیاربکرلی اولوب ، ایکی کوزدن اعمی اولدیغی حالده، تحصیل علومله، شهر مذ- کورده مفتی اولمش؛ ویکرمی سنه قدر بو مقامده بولنه‌رق، ۱۱۶۰ ده وفات ایتمشدر. شو مطلع اونکدر :

اولمه فرهاد ای دل اول شوخك لب شیرینه
طاغ طیمانماز تیشهٔ تکلیف جور آیینه

— ایکنجیسی (صادق —) استانبوللی ومیرمیراندن عبد الله پاشانك اوغلی اولوب، دفتر- دارلق و محاسبه‌جیلك کبی بعض مأموریتلرده بولنه‌رق، ۱۲۲۷ تاریخنده، آناطولی محاسبه‌جیسی ایکن، اوراده طاعوندن وفات ایتمشدر. شو مقطع اونکدر :

سلم ترکه ارتقایه لبیب
شوق بی اختیار وار دنده

— اوچنجیسی (عبد الله —) رئیس الکتاب واصف افندینك اوغلی اولوب، طریق علمه سالك اولمغله، ۱۲۵۳ تاریخنده مکه منلاسی ایکن طائفده وفات ایتمشدر. شو مقطع اونکدر:

دور رخکله سر و قدك فکرمه آلوب
وقت بهار وش ینه کلزاره اوغرادم

— دردنجیسی (محمد —) ۱۲۰۳ ده در. سعادتده دنیایه کلوب، طوپخانه روزنامجه‌جیسی ودیکر برچوق مأموریتلردن صکره مجلس محاسبهٔ مالیه رئیسی بولنمشدر. شو مطلع اونکدر :

کلسه بیت الحزن عشقده سیرانمه آه
ایلر انصاف بنم چاك کریبانمه آه

لبید { (بن ربیعه یاخود بن اسود بن عامر بن مالك بن جعفر الجعفری)

صحابه‌دن واعاظم شعراء عربدن اولوب، معلقات سبعه‌دن برینك صاحبیدر. جاهلیتده پك چوق اشعاری اولوب، معلقه‌سنك مطامی اولان:

أ لا کل شیء ماخلا الله باطل
و کل نعیم لا محالة زائل

بیتی تقدیر جناب نبویه دخی مظهر اولوب، هیچ بر شاعرك آغزندن بوندن کوزل سوز چیقمامشدر ، بیورلمشدی . « اقرأ » سوره‌ٔ شریفه‌سی نازل اولدقده، کعبهٔ معظمه‌ده لبیدك بو قصیده‌سی قارشیسنده تعلیق بیورلمش اوغله ، او صره‌ده لبید قومی هیئت مجموعه‌سیله برلکده کلوب، بو سوره‌ٔ شریفه‌یی کورنجه ، کلام مخلوق اولمدیغنی درکله، همان تزد جناب نبویه کیده‌رك ، شرف اسلامله مشرف اولمش ؛ و بعده خیلی وقت دها معمر اولوب، ٤١ تاریخنده ١٤٠ یاشنده و بر روایتده حضرت عثمان (رضه)ك زمان خلافتنده کوفه‌ده ارتحال ایتمشدر. بر روایتده بعدالاسلام فخر کائنات (صلعم) افندمزه و صحابهٔ کرامه قارشی هجوه جرأت ایدن شعراء کفاره جواباً بر چوق اشعار سویلمش؛ وبر روایتده بعد الاهتدا فصا- حت قرآنیه‌یه حیران اولوب، آرتق شعر سویلمکدن واز کچمش ایدی . شو بیتی‌ده ام‌المؤمنین عایشه (رضها) دن مرویدر :

ذهب الذین یعاش فی اکنافهم
وبقیت فی خلف کجلد الاجرب

لپانتی { (Lépante) و نام دیکرله (اینه بختی) نفس یونانك ساحل جنو- بیسنده وقورنته کورفزینك ساحل شمالیسنده اولهرق آتینه‌نك ١٦٩ کیلومتره غربنده بر قصبه اولوب، ٢٠٠٠ اهالیسی واردر. قرون وسطاده اهمیتی زیاده اولوب، عثمانلیلرله وندیکلیلر آره‌سنده برچوق محاربانه میدان اولمشدی . اسم قدیمی (ناوپاقتوس) اولوب، بواسم یکیدن احیا اولنمشدر. وتواریخ عثمانیه‌ده مستعمل (اینه بختی) اسمی دخی بوندن مأخوذدر . — قورنته کورفزینه دخی (لپانتی کورفزی) دیرلردی.

لپتیس { (Leptis) [« لبده » ماده‌سنه مراجعت بیورلیه .]

لپطا { (Lépeta) قبریس جزیره‌سنك ساحل شمالیسنده (کرینه) دن ٢ ساعتلق مسافه‌ده بر قریه اولوب، لاپاتوس (Lapathus) نام قدیم قصبه‌نك محلنده واقعدر.

لپه { (L'Épée) صاغر ودیلسزلره مخصوص یازی وتعلیم اصولنك موجدی‌اولوب، ١٧١٢ ده ورسایده طوغمش، و ١٧٨٩ ده پارسده وفات ایتمشدر. کندیسی طریق رهبانه منسوب اولوب، ابتدا حالرینه آچیدیغی ایکی دیلسز وصاغر همشیره‌یه اشارتلرله تعلیم وتفهیم علومه مجبور اولمش؛ وطوتدیغی اصولك مأمولی مافوقنده حسن نتیجه ویردیکنی کورنجه ، اولانجه مالکنی

صرفله دیلمز وصاغرلره مخصوص بر مکتب آچوب، بونلرك تعلیمیله مشغول اولمش؛ وحتی بو خدمتدن کری طورمامق ایچون، کندیسنه ویریلن پسقوپوسلغی دخی رد ایلمشدی. اصول مخترعه‌سی حقنده بر تألیفی واردر.

لت { یاخود لتون (Lettes, Letons) روسیه‌نك شمال غربی جهتنده ساکن بولنان لیتوآنیه‌لیلرك بر قسمنی تشکیل ایدن برقوم اولوب، قورلانده ایله قوونو، لیوونیه، ویتبسك و پسقوف ایالتلرنده بولنیور، مقدارلری ۹۰۰۰۰۰ نفوسه قریبدر. [« لیتوآنیه » ماده‌سنه مراجعت.]

لجأ { شامده سوریه ولایتنك حوران سنجاغنده وجبل حورانك غرب شمالیسنده بر یر اولوب، شرقاً وادی‌لووه، غرباً وادی‌الحرم، جنوباً دخی وادی القنوات ایله محاط مرتفع بر یردر. اراضیسنك غرابت شکل و وضعیتیله مشهور اولوب، وقتیله آتش‌فشان بر برکان بولنمش اولان حوران طاغندن آقمش لاوالردن متشکلدر. بو لاوالر ۲۰۰ متره قالینلغنده اولهرق طونارکن چاتلایه‌رق، شاهرم شاهرم اولمش؛ ودرین اوچورومار ودیك چقورلرله بر چوق دیلملره بعدالانقسام، ایچلرنده محبوس اولان غازلرك دخی پاتلامه‌سیله، بعض طرفلری بسیتون آلت اوست اولوب، قارمه قاریشیق آتلمش جسیم قیالر یغینی شکلنی آلمشدر. بو حال اراضیٔ مذکوره‌نك اوته‌دن بری بر طاقم فراری وعاصیلره ملجأ اولمسنه مساعد اولمغله، محل مذکور بو معنی ایله (لجأ) تسمیه اولنمشدر. اسکی عبرانیلر عندنده (ارجوب) ویونانیلر و رومالیلرجه (تراخونیتیس) اسملریله معروف ایدی.

لجم { افریقیه‌ده مهدیه قربنده بك متین بر قلعه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

لجون { اردنده یعنی شریعه وادیسنده و طبریه‌دن ۲۰ میلك مسافه‌ده بر قصبه اولدیغنی جغرافیون عرب آثارنده محرر اولوب، اورته‌سنده مدور بر قیا واردر، که آلتندن بول بر صو چیقوب، قصبه‌نك باغچه‌لرینی اروا ایدر. بو صویك حضرت ابراهیم (عم)ك معجزه‌سیله چیقمش اولدیغی مرویدر.

لچه { (Lecce) ایتالیانك جنوب جهتنده و (تارنته)نك ۹۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوترانته ایالتنك مرکزی برشهر اولوب، ۲۳۰۰۰ اهالیسی، قلعه‌سی، مکتبی وبعض کوزل ابنیه‌سی واردر. اسکی برشهر اولوب، اسم قدیمی (آلبوم)در.

لُحَج { یمنك جنوب جهتنده و عدنك ۴۰ کیلومتره شمال غربیسنده اولهرق ۱۳° ۲۶′ عرض شمالی و ۴۲° ۳۴′ ۵۲″ طول شرقیده همنامی اولان برکوچك حکومتك مرکزی برقصبه اولوب، صو بندلری وسدلر واسطه‌سیله اطرافی سقی واروا ایدر بر وادینك ایچنده بولنمغله، باغ و باغچه وخرمالقلری و ۵۰۰۰ اهالیسی واردر. (الحوطا) اسمیله دخی معروفدر.

لحیانی { (ابوالحسن علی بن حازم) مشاهیر لغویوندن اولوب، علم لغتده بر چوق نوادرك حافظی ایدی.

لحیه { یمن ولایتنك حدیده سنجاغنده و حدیده‌نك ۱۲۰ کیلومتره شمالنده اولهرق بحراحمر ساحلنده واقع برقویك ایچنده قضا مرکزی بر قصبه واسکله اولوب، سور داخلنده ۱۵۰ وخارجنده ۵۰۰ قدر کارکیر وعریس دینلن سازدن خانه‌سی یعنی تقریباً ۳۵۰۰ اهالیسی، سورك خارجنده بر قلعه‌سی و ۳ جامعی واردر. صویی ایکی ساعتلق مسافه‌ده واقع قیولردن دوه‌لرله جلب اولنه‌رق، قوراقلق موسمنده بو قیولرك صویی آجی اولمغله، دها اوزاقده بولنان دیکر قیولردن جلب اولنور. — لحیه قضاسی ملحق اولان زهره ناحیه‌سیله برابر تهامه‌ده واقع اولوب، هواسی پك صیجاق وآغیرجه‌در. محصولاتی دوره، سیسام، چیوید وسبزه‌دن عبارتدر. سواحلی قارشیسنده بر چوق جزایر صغیره بولنوب، بونلرده خیلی مقدار صدف وانجی صید اولنور.

لخ { (Lech) آلمانیه‌ده برنهردر، که تیرولك (برکنز) اورمانندن نبعانله، باویره‌یه داخل اولوب، (ویلس) ایله (ورتاخ) چایلرینی اخذ، و ۲۵۰ کیلومترەلك مسافه قطع ایتدکدن صکره، (تایبورغ) قربنده صاغدن طونه‌یه منصب اولور.

لخفلد (Lechfeld) باوره‌ده آنف‌البیان نهرك شق ایتدیکی واسع بر اووه اولوب، بر قاچ محاربهٔ عظیمه‌یه میدان اولمشدر.

لخمی (ابوالحسن علی بن‌الانجب) مشاهیر فقهاء مالکیه‌دن وادبا وشعرادن او‌لوب، عن‌اصل قدسدن ولدیغی حالده، اسکندریه‌ده نشأت ایتمش؛ وخطهٔ مصریه‌ده ندریسله مشغول اولوب، ٦١١ تاریخنده قاهره‌ده وفات ایتمشدر. شو قطعه جملهٔ اشعارندر:

تجاوزت ستین من مولدی
فاسعد یا ایها المشترك
یسائلنی زائری حائنی
وما حال من حل فی المعترك

لخمی (ابو الحکم عبدالسلام بن‌عبدالرحمن) اندلس مشاهیر علماسندن اولوب، اشبیلیه‌لیدر. ناتمام برتفسیرشریفی وبر «شرح اسماء الله‌الحسنی» سی واردر. ٥٣٦ تاریخنده وفات ایتمشدر.

لذتی (حسین بیك) ایران شعراسندن اولوب، همدانلی اولدیغی حالده، اکبر شاه زمانینده هندستانه رحلت ایتمشدی. شو بیت اونکدر:

مرا از بستر هجران سر جدائی نیست
بجز خیال تو با غیر آشنایی نیست

لر ایرانك غرب جهتنده‌کی لورستان خطه‌سنك نام دیگریدر. آلتنجی و بدنجی قرن هجریده اتابکاندن ایکی سلاله بو مملکتده حکمسوروب، برنجیسی (اتابکان‌لر بزرك) وایکنجیسی (اتابکان‌لر کوچك) اسملریله شهرت بولمشلردر. [«اتابکان» ماده‌سنه مراجعت.] اصل (لر) ویا (لور) کرد عشایرندن بیوك بر عشیرتك اسمیدر. [«لورستان» ماده‌سنه مراجعت.]

لرقه اسپانیادهکی (لورقه) قصبه‌سنك اسم عربیسیدر. [«لورقه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

لرن (Lerins) آق دکیزده فرانسه‌نك ساحل جنوبیسی قربنده «بحری آلپ» ایالتنك غراسه قضاسنه تابع (قان) ناحیه‌سنه ملحق و (قان)ك ٤ کیلومتره جنوب شرقیسنده واقع برطاقم آطه‌لر اولوب، (سنته مارکریته) و (سنت هورونات) اسملریله ایکی بیوجك و بر قاچ کوچك آطه‌دن مرکبدر. بیوکلرندن برنجیسنك بویی ٣، اکی آلتنجی بر و محیط دائره‌سی ٧ کیلو متره اولوب، جام اورمانلریله ومرعالرله مستوردر. بر کولی، برلیمانی، وبر بیوك قلعه‌سی واردر، که بولتیقه متهملریچون محبس اتخاذ اولنمشدر. ایکنجیسنك بویی ١½ ومحیط دائره‌سی ٣ کیلومتره در. بونده مشهور بر مناستر وار ایدی، که ویرانه‌لری موجوددر. بو آطه‌لر زمان قدیمده فنیکه‌لیلر طرفندن اعمار واسکان اولنوب، برنجیسی (لرونه) وایکنجیسی (لرینه) تسمیه، وایکنجیسنده (برقونوم) اسمیله بر شهر تأسیس اولنمشدی.

لرناقه [«لارناقه» و «طوزله» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

لرو (Leraux) فرانسه‌نك علم ثروت و اصول معاشرت حقنده اتعاب ذهنیله تألیفات یازان حکماسندن اولوب، ١٧٩٨ تاریخنده پارسده طوغمش؛ وابتدا مشهور (سنت‌سیمون)ك طریقنه تابع اولمش ایسه‌ده، بعده کندینه مخصوص بر طریق واصول اتخاذ ایده‌رك، ١٨٤١ ده مادام ساند ایله و ١٨٤٢ ده (زینو) ایله برلکده بر رساله موقوته تأسیس ایتمش؛ و ١٨٤٨ ده وضع قوانین مجلس منتخبی اعضالغنه نصب اولنمش ایدی. اوچنجی ناپولیونك ایمپراطورلغی اعلانندە ترك دیاره مجبور اولوب، بر مدت (جرسی) جزیره‌سنده یاشادقدن صکره، ١٨٦٠ ده اعلان اولنان عفو عمومیدن بالاستفاده، فرانسه‌یه عودت ایتمش؛ و فیما بعد امور سیاسیه‌یه قاریشمیوب، ١٨٧١ ده وفات ایتمشدر. جمیت بشریه‌نك حال‌واستقبالی وچارهٔ اصلاحی حقنده بر قاچ تألیفی واردر.

لروآدتیول (Leroy d'Étiolles) فرانسه مشاهیر اطباسندن اولوب، مثانه طاشنك بلاعملیات کسر و اخراجی اصولنك موجدلرندندر. بو کشفنه مقابل ٦٠٠٠٠ فرانق مکافاة آلمشیدی. ١٧٩٨ ده (تورین) قربنده (اتیوله) قصبه‌سنده طوغمش؛ و ١٨٦٠ تاریخنده وفات ایتمشدر.

لریده (Lérida) اسپانیه‌نك قاتالونیه خطه‌سنده و بارسلونه‌نك ١٣٢ کیلو متره غرب شمالیسنده اولهرقی (ابره) ایرماغنه

تابع (سفره) نهرینك صاغ کنارنده ایالت مرکزی بر شهر اولوب، ۲۰۳۷۰ اهالیسی، اوستنده‌کی صرب تپه‌ده اسکی بر قلعه‌سی، ینه اسکی و اوزون بر کوپریسی، جامعدن مبدل برقاچ مصنع کلیسای وعربلردن قالمه دیکر ابنیه‌سی، بوکسك خانه‌لری، طار وطولاشیقلی لکن تمیز سوقاقلری، اطرافنده پك چوق باغ وباغچه‌لری وایکیکخانه‌لریله دباغخانه‌لری واردر. سواحلدن کان ایکی دمیر پول خطی بو شهریه برلشوب، ساراغوسه‌یه طوغری اوزانیور. اسکی برشهر اولوب، اسم قدیمی (ایلرده Ilerda) در. اهالیسی عندنده (لیده Leyda) اسمیله معروفدر.

— لریده ایالتی قاتالونیه خطه‌سنك منقسم بولندیغی درت ایالتك بری واك بیوکی اولوب ، خطهٔ مذکوره‌نك غرب شمالی قسمندن عبارت اولدیغی حالده، شمالاً فرانسه حدودیله و(آندوره) جمهوریت صغیره‌سیله، شرقاً جودنه، وبارسلونه ، جنوباً تاراغونه، جنوب غربی طرفندن ساراغوسه، غرباً دخی هوئسقه ایالتلریله محدوددر . مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۲۱۵۱ مربع کیلو متره اولوب ، ۴۱۷ ۲۸۵ اهالیسی واردر . ایالتك قسم شمالیسی پیرنه سلسله‌جبالنك انکسارندن وقوللرندن عبارت اولوب، ۳۴۰۰ متره‌یه قدر ارتفاعلری واردر . بو جبالدن برچوق صولر اینوب، (سفره) نهرینه دوکیلورلر . نهر مذکور ایالتك همان بتون میاه جاریه‌سنی وعلی الخصوص غربدن کلدیکی قدر بیوك اولان (نوکره پالارزه) نهرینی آله‌رق ، ایالتك جنوب غربی حدودنده (ابره) ایرماغنه قاریشیر. انهار مذکوره‌نك صولرینی سقی اراضیده قوللانمق اوزره عربلرك یاپمش اولدقلری و الیوم اسپانیولرك جه دخی(ساقیه) دیمکله معروف اولان جدوللرك بر طاقمی موجود ایسه‌ده، چوغی خراب اولمشدر. طاغلری یقین وقته کنجه‌یه‌قدر چام وسائر اشجار اورمانلریله مستور ایکن ، بو صوك وقتلرده اورمانلر اتلاف اولنمغله ، انهارك صولری دخی آزالمش، وفیضانلری بالعکس چوغالوب، اراضیه‌به مضر اولان سیل صورتی آلمشدر. پیرنه طاغلرنده دمیر، باقیر، قورشون، کومش، آلتون وکمور معدنلری بولنیورسه‌ده، چیقاریلانلری پك آز و اصول اخراجلری پك ناقصدر. مرعالری پك واسع وپك ایی اولوب، اهالیسی کلیتلی سوریلر بسلرلر . آشاغی طرفلرینك باشیجه محصولاتی حبوبات متنوعه ایله میوه‌لرك انواعی واوزوم، زیتون وسائره‌دن عبارت اولوب، صولامه جدوللرینك اسکی حالنه ارجاعی تقدیرنده بو محصولاتك چوق ترقی وتزاید ایتمسی طبیعیدر. صنایعی آز و تجارتی پك کربدر . هواسی ارتفاعه کوره مختلف ایسه‌ده ، عمومیت اوزره صاغلام اولوب، ایالت داخلنده یوز یاشنی کچکین صاغلام اختیارلر کثرتله بولنیور. اهالیسی جسور، ذکی، چالیشقان، وفادار و ناموسلی آدملر اولوب، قاتالان لسانیله متکلمدرلر. ایالت ۸ قضایه منقسم اولوب، ۳۲۵ ناحیه‌یی حاویدر.

لریوز { یاخود لریوس (Léro, Eéros) آطه‌لر دکیزنده آناطولیه ملحق و آناطولینك ساحل غربیسی قارشیسنده واقع آطه‌لردن اولوب، شمال غربی جهتنده واقع اولان وناحیه صورتنده اداره اولنان باطنوس آطه‌سیله برابر جزایر بحرسفید ولایتك ساقز سنجاغنه ملحق برقضا تشکیل ایدیور . اك یوکسك نقطه‌سی اولانو ۲۲۳ متره ارتفاعی بولنان (قیدی) طاغی ′۱۰ °۳۷ ″۴۲ عرض شمالی ایله ′۲۰ °۳۱ ۲۴ طول شرقیده واقعدر . مساحهٔ سطحیه‌سی ۴۹۵۰ یکی دونمدن عبارت اولوب، تقریباً ۳۰۰۰ اهالی ایله مسکوندر. سواحلی پك کیرینتیلی چیقینتیلی اولوب ، اوزون برونلری وکوزل قوبلری واردر. آغاجلرله مستور ومنظره‌سی پك لطیفدر. همنامی اولان قصبه ساحل شرقیسنده و بر قاچ طرفدن دکیزه ناظر کوزل بر تپه‌ده واقع اولوب ، اهالیسنك اکثری اسکندریه وقاهره‌ده تجارتله مشغول اغنیدن اولمغله، خانه‌لری دلنشین ومنظره ونظارتی پك لطیفدر . جنوباً قالینوز آطه‌سندن طار وصیغ بر بوغازله آیرلمشدر. ساحل شمالیسنده (پارتنی) اسمیله بر لیمانی واردر .

لزکی { (Lesghis, Lezghis) قافقاسیه‌ده ساکن بولنان اقوامدن بر قوم اولوب، عن اصل داغستانك اهالیسی اولدقلری حالده، خطهٔ مذکورنك عدم کفایتی ومع هذا داغستانه ترك وتاتار وسائر اجناسدن بر چوق

مهاجرلرك دخی کاوب یرلشمسی اوزرینه، لزکیلرك بر طاقمی داغستانك خارجنه چیقمغه مجبور اولوب، شروان و کرجستانه وتوبان وترك جهتلرینه‌دك قافقاسیه‌نك هر طرفنه طاغلمشلردر. جله‌سی آنجق یاریم ملیون نفوسه بالغ اولدقلری حالده، اللی یی متجاوز قوم وقبیله‌یه منقسم اولوب، آره‌لری اوقدر آچلمشدر، که بربرلرینك لسانلرینی قولای آکلایه‌میوب، عربی و یا ترکی لسانلرینی بینلرنده تعاطیٔ افکار ایچون لسان عمومی اتخاذ ایتمکه مجبور اولمشلردر. منقسم بولندقلری شعبه‌لردن برینك (آوار) تسمیه اولندیغنه باقه‌رق، بعض مؤلفلر بونلرله قرون وسطاده آوروپایی استیلا ایدن آوارلرآره‌سنده بر قرابت جنسیه وجودینی حد امکانه ارجاع ایچون، لزکیلری تاتار اقوامندن یعنی عرق تورانیدن عد ایتمك ایستمشلرسه‌ده، کرك چهره وسیمالری وکرك لسانلری بو ادعانك علیهنده شهادت ایدیور. لزکیلرك چرکسلر وکرجیلرله لسانجه برکونه مشابهتلری اولوب اولمدیغی مجهول ایسه‌ده، هر حالده بونلرك دخی اونلرکی اقوام قافقاسیه‌دن اولدقلرنده شبهه یوقدر. کندیلری ذکی، جسور، چالیشقان، استقلال وحریته پك تشنه وتناسب اعضا وحسن اندامه مالك آدملراولوب، صاحب اولدقلری یرلری فوق العاده بر صورتده ایشلبورلرسه‌ده، بو یرلرك عدم کفایتندن طولایی چاپول ویغمایه دخی الفت پیدا ایتمش؛ وعلوفه‌یه مقابل بیانجیلرك خدمت عسکریه‌سنه کیرمکه اسکیدن بری آلیشمشلردر. رئیسلری اولان شیخ شاملك معیتنده روسلره قارشی طول مدت مردانه مقاومت ایتمشلردر. کندیلری سنی المذهب مسلم اولوب، آنجق اسکیدن بعض اعتقادات و عادات باطله‌یی دخی محافظه ایتمشلردر.

لزوئور { (Lesueur) فرانسه‌ده بو اسمله مشهور بر رسام و بر موسیقی شناس کلمشدر. برنجیسی ۱۶۱۷ ده پارسده طوغوب، ۱۶۵۵ ده وفات ایتمشدر. بر چوق رسملری باقیدر. — ایکنجیسی ۱۷۶۳ ده (آبویله) قربنده طوغوب، ۱۸۳۷ ده وفات ایتمشدر. بر چوق مشهور بسته‌لری واردر.

لزینه { (Lesina) آدریاتیق دکیزنده دالماچیه ساحلی قارشیسنده و آستریاوجارستان دولتنه تابع بر جزیره اولوب، (برازه) ایله (قورزوله) آطه‌لری آره‌سنده واقعدر. شرقدن غربه ممتد بر یر اولوب، ′۴۳°۱۰ عرض شمالیده اوزانیور. بویی ۷۰ واکی ۶ و یا ۷ ومنتهای غربنده ۱۱ کیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۸۸ مربع کیلومتره اولوب، ۱۳۰۰۰ اهالی ایله مسکوندر. ساحل جنوبیسی پونجه بر صره تپه‌لر اوزانوب، اك یوکسکی ۶۳۳ متره ارتفاعنده‌در. ساحل غربیسی بر طاقم قیالقلری ولزینه لیمانی دخی حاویدر. باغلری و شرابی و برده زیتون یاغیله انجیر وسائر میوه‌لری مشهور اولوب، بر مقدار ذخیره دخی اولور. صیدماهیسی‌ده چوقدر. اهالی بر مقدار قیون دخی بسلرلر. هواسی صاغلام ولطیف اولوب، کوکس علنلرینه مبتلا اولانلره نافعدر.

لساژ { (Lesage) فرانسه مشاهیر مؤلفینندن اولوب، ۱۶۶۸ تاریخنده (سارزو) ده طوغمش، و ۱۷۴۷ ده وفات ایتمشدر. جزوبتلرك مکتبنده تحصیل ایدوب، ابتدا برتانیه‌ده مالیه‌جه بعض مأموریتلرده بولندقدن صکره، پارسه کیده‌رك، بسبتون ادبیاته حصر مساعی ایتمش؛ وفیمابعد قلمنك محصولیله یاشایوب، بر چوق تیاترو مضحکه‌لری وحکایه کتابلری یازمشدر. اك مشهورلری «ژیل بلاس» عنوانلی حکایه کتابیدر.

لسان { کوفه‌نك واوندن اول حیره‌نك بو لندیغی محله ویریلن اسمدر.

لسانی { (یحیی —) اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، محاسبه‌جه بعض مأموریتلرده مستخدم ایدی. شو بیت اونکدر:

تغافل ایلمك یکدر لسانی طعن نا اهله
قولاق طوتمق بیلورسك قول اعدایه سفاهتدر

لسانی { (مولانا —) ایران مشاهیرشعراسندن اولوب، شیرازلی اولدیغی حالده، اکثر عمرینی تبریز وبغدادده کچیرمش؛ ۹۴۱ ده تبریزده وفات ایتمشدر. اون بیکه قریب بیتی حاوی دیوانی اولوب، اشعاری شترکربه قبیلندندر. صاحب تذکره دولتشاه ایله صحبت ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

هر کز غبار خاطر موری نبوده ام
این سلطنت بملك سلیمان برابرست

لسبوس { (Lesbos) مدللی جزیره‌سنك اسم اصلیسیدر . [« مدللی » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

لسقواچ { (Leskowatz) صربیه‌نك نیش سنجاغنده و نیشدن ۳۵ کیلومتره جنوبنده اولەرق موراوه نهری اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ۹۷۹۰ اهالیسی واردر . برلین معاهده‌سیله صربیه‌یه ترك اولنان یرلردن اولوب، قبل الترك جوارلرینك اکثر اهالیسی آرناؤد ومسلم اولمغله، ممالك عثمانیه‌یه هجرت ایتمشلردر .

لسقوفچه { (Leskowetz) بلغارستانك طارنوی سنجاغنده و طارنوینك ۲۰ کیلومتره شمال شرقیسنده اولەرق طونه‌یه دوکیلن (یانتره) نهرینه تابع (اسلاتار) چایی اوزرنده بر قصبه اولوب ، ٦٤٢٥ اهالیسی واوستنده‌کی تپه‌ده بر مناستری واردر .

لسقویك { (Liaskowiki) یانیه ولایت وسنجاغنده و یانیه‌نك ٦٥ کیلومتره قدر شمالنده اولەرق (ویوسه) نهرینه دوکیلن (چارشووه) چایی اوزرنده و مرتفع بر محلده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۲۷۰۰ اهالیسی، بر قاچ جامع وتکیه‌سی، چار. شیسی وساعت قله‌سی واردر . مقدما ناحیه مرکزی ایکن، برآره‌لق مجدداً تشکیل اولنان بر سنجاغه مرکز اتخاذ اولنمش؛ واخیراً سنجاغك لغویله قضا مرکزی قالمشدر . اهالیسنك قسم کثیری مسلم اولوب، امور تجاریه وصرافیه‌دەکی مهارت وملکه‌لریله مشهوردرلر . بو قصبه‌ده بك مقبول بر نوع بادم سوجوغی وبادم ازمسندن قرابیه‌لر یاپیلیر .

— لسقویك قضاسی جنوب شرق طرفندن وجنوباً قونیچه ونفس یانیه قضالریله، غرباً وغرب شمالی طرفندن ارکری سنجاغیله، شمالاً وشمال شرق طرفندن دخی مناستر ولایتنك کوریچه سنجاغیله محدود اولوب ، ٤٩ قریه‌دن مرکب و ۱۸۰۵۲ اهالی ایله مسکوندر . اهالیسنك قسم اعظمی مسلمدر . اراضیسی آز منبت واکثر طرفلری عارضه‌لی وطاشلقدر . مرعای ضررسز اولوب، قیون وکچی وسائر حیوانات اهلیه‌سی واردر . محصولاتی حبوبات متنوعه وبعض میوه وسبزه‌لردن عبارتدر .

لش { (Alessio) آرناؤدلقده اشقودره ولایت وسنجاغنده واشقودره‌نك ۳٦ کیلومتره جنوب شرقیسنده اولەرق (درین) ایرماغنك کنارنده وبو نهرك منصبندن برساعت قدر یوقاریده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ۳۰۰۵ اهالیسی، ۸۰ دکاندن عبارت چارشیسی، بهر بازارکونی قوریلور ایشلك بازای و درت جامع شریفی واردر . اصل قصبه‌نك محلی درینك طاشمه‌سندن حاصل اولان بطاقلقلردن طولایی آغر هوالی اولمغله، اهالینك قسم اعظمی (مورکینه) تپه‌سنك مائله‌سنده باغچه‌لرله محاط کوزل ومرتفع خانه‌لرده اقامت ایدرلر . اصل قصبه ایله بو قسمك آره‌سنده واقع هرمی الشکل تپه‌ده وندیکلیلردن قاله اسکی بر قلعه وایچنده بر قاچ صهریج وسائره بولنیور . وندیکلیلرك زمانده قصبه دکیز قیسنده وایکی طرفی درین مجراسیله محاط برآطه اوزرنده واقع اولوب، کوزل ابنیه واستحکاماتی حاوی وخیلی بیوك ومعمور ایدی . او وقتدن قاله بش بیوك کلیسادن بری جامع شریفه تبدیل اولمدقدن صکره خراب اولمشدر ، که بونك خطیره‌سنده مشهور اسکندر بکك مدفون بولندیغی دخی محقق ایسه‌ده، مزاری بللی دکلدر . دیکر ایکیسی الیوم جامع شریفدر . بك اسکی بر قصبه اولوب، اسم قدیمی (لیسوس Lissus) در . اهالیسنك قسم اعظمی مسلم وقصوری لاتیندر .

— لش قضاسی شمالاً نفس اشقودره، شرقاً میردیته، جنوباً آچه حصار قضالریله، غرباً دخی آدریاتیق دکیزیله محاط ومحدود اولوب، زادریمه ومالیسیا ناحیه‌لریله برابر ۳۹ قریه‌دن مرکب و ۳۰۰۰۰ قدر اهالی ایله مسکوندر، که بونلرك قسم اعظمی مسلم وقصوری لاتیندر . قضانك قسم شرقیسی طاغلق و قسم غربیسی لب دریایه قدر اووه‌لق اولوب ، طوبراغی بك منبت ایسه‌ده، اراضیسنی شق ایدن درین ایرماغی یتاغنك سدلرله محفوظ اولمامسندن طولایی، بو نهرك طغیانی اکثر اراضیسنی بطال حالنه قویمقده‌در . باشلیجه محصولاتی مصر، پرنج، بغدای، آرپه وسائره‌دن عبارتدر .

مرحالری چوق وبك كوزل اولوب، اشقودره جوارلرینك اهالیسی قیشین قیونلرینی بو مرحاله سوق ایدرلر. طاغلری اورمانلرله مستور وكوزل آغاجلری حاوی اولوب، ممالك اجنبیه به اخراج اولنمق اوزره، هر سنه كلیتلی كراسته قطع اولنور. درین نهرنده یالكز كوچك قایقلر ایشلیه بیلوب، اسكله سی اشقودره قضاسنه ملحق شنكیندر.

لشبونه { پورتكیزك پایتختی اولان لیسبونه شهرینه عربلر طرفندن ویریلن اسم اولوب، اكثریا (اشبونه) دیرلردی. [«لیسبونه» مادهسنه مراجعت بیوریله.]

لطف { فرس متأخرین شعراسندن بروجه آتی بش كشینك مخلصیدر:

برنجیسی (لطف علی بیك) افشار اولوسندن اولوب، قاسم خانك تورونیدر. شو بیت اونكدر:

كمرشرا میان نمی باید
بی نشانرا نشان نمی باید

— ایكنجیسی (لطف علی خان) داغستانلی علی قلیخانك عمی اولوب، ثروت وسامانه مالك ایدی. شو بیت اونكدر:

خانهٔ جانم زغم كردی خراب
خوب كردی خانه ات آباد باد

— اوچنجیسی (لطف الله) بخارالی اولوب، طبیعتی لطائفه مائل ایدی. قضا وتدریسله مشغول ایدی. شو بیت اونكدر:

عید ست چرا كشتهٔ جانان نشودكس
حیف ست كه عید آید وقربان نشودكس

— دردنجیسی (لطف الله حكیم) فن طبده دخی ماهر ایدی. شو بیت اونكدر:

آن قدر محو تماشای جمالش كردیم
كه خود از خاطر خود نیز فراموش شویم

— بشنجیسی شاعر خوش مقال ولكن مجهول الاحوال اولوب، شو بیت اونكدر:

مجنون بدشت بود ووصالش نصیب شد
من در حریم و صلم و محروم مانده ام

لطف الله { (خواجه —) اوتنجیسی اولوب، ملوك مذكورمنك ایكنجیسی اولان خواجه وجه الدین مسعودك اوغلی و رئیس سلاله خواجه عبد الرزاقك یكنی ایدی. كوشك واقتدارسز برآدم اولوب، ۷۶۱ تاریخنده پهلوان حسن طرفندن مسند اقتداره كچیرلمش؛ وآنجق ۱۵ آی حكومت سوردكدن صكره، بنه مرقوم طرفندن حبس، ومحبسده قتل اولنمشدر.

لطف الله { (شیخ —) حاجی بیرام ولی (قدس سره) نك خلفاسندن اولوب، بالیكسریده پوست نشین ارشاد بولنمشدر، واورادە مدفوندر.

لطف الله توقاتی { [«لطفی» مادهسنه مراجعت بیوریله.]

لطف الله محمد { هندستان ادباسندن اولوب، اورنك زیب عالمكیرك زمانده یاشامش؛ ودولتشاهك مشهور تذكرة الشعراسنی «آسمان سخن» عنوانیله فارسی نظمه چكوب، بروج سماكی ۱۲ بابه تقسیم ایلمشدر.

لطف الله نیشاپوری { مشاهیر شعراء ایراندن اولوب، تیمورلنك واولاد واحفادی زمانده خراسانده یاشامش؛ وتصوفه انتسابله زهد وعبادتله اشتغال ایدەرك، نهایت، مشهدده تربهٔ امام قربنده بر باغ طوتوب، اورادە عبادتله مشغول ایكن، ۸۱۶ تاریخنده، پك مسن اولدیغی حالده، وفات ایتمشدر. «تاریخ شاهرخ» عنوانیله تیمورك وشاهرخك احوالنی مبین بر تألیفی وبر چوق اشعاری وعلی الخصوص مناقب فخر كائنات وائمهٔ اثنا عشر حقنده بر چوق قصائدی واردر. شو بر ایكی بیت بو قصائدینك برندندر:

حجاب ره آمد جهان ومدارش
زره تانیندازدت بر مدارش
بیاد وی وتاب تیرش نیرزد
نعیم خزان ونسیم بهارش الخ

لطف علی خان { ایرانده سلالهٔ حاضرەدن برآز اول حكومت سورن زند سلالهسنك صوك حكمداری اولوب، ۱۲۰۳ تاریخنده پدری جعفر خانه خلف اولمش؛ وآقا محمد خان قاجار ایله برچوق محاربهلر ایدوب، نهایت ۱۲۱۰ ده اسیر دوشمكله، حبس اولنەرق، متعاقباً مجسده قتل اولنمشدر.

لطفی { (مولانا لطف الله) اعاظم علما وشعرادن اولوب، توقاتلیدر. سنان

پاشادن تحصیل علوم ایدوب، بعده علی قوشجی دیار عجمدن رومه کلدیکنده صاحب ترجمه مشار الیه سنان پاشانك اشارتیله علامهٔ مشار الیهدن علوم ریاضیه و هیئت و سائره‌یی دخی تحصیل، وبعده سنان پاشایه تعلیم ایتمش‌ایدی. وزیر مشار الیهك دلالتیله ابو الفتح سلطان محمد خانك خدمتنه نائل‌اولوب، حافظ کتب اولمش؛ وبو سایه‌ده برچوق کتب نادره مطالعه‌سنه دسترس اولمش ایدی. سنان پاشا غضب پادشاهی‌یه اوغرایوب، سفریحصاره نفی اولندقده، صاحب ترجمه دخی برلکده کیدوب، بعده جنتمکان سلطان‌بایزید خان زماننده بعض مدارس مدرسلکنه نصب او‌لنمشدی. کندیسی لاابالی مشرب خطیب زاده‌نك سید شریفك حاشیهٔ تجریدینه یازدیغی حاشیه‌یی تزییفه قالقیشمش اولدیغندن، بونك سعی وتشویقیله، بر طاقم اصحاب افراضك شهادت کاذبه‌سی اوزرینه، الحادینه حکم اولنه‌رق، دمی اباحه ایدیلوب، کندیسی‌اخذ وتوقیف، و ۹۰۰ تاریخنده اعدام اولنمشدر. «ولقدمت شهیداً» تعبیری تاریخ قتلیدر. برچوق حواشی ورسائل علمیه‌سی وعلوم و فنونك تعداد و تقسیمنه دائر معتبر برکتابیله بعض اشعاری واردر.

لطفی { فرس شعراسندن بروجه آتی ذواتك مخلصیدر:

برنجیسی مولانالطفیٔ رونی که ماوراء النهردن اولوب، ترکی و فارسی اشعار رائقه‌سی واردر. مولانا جامی ایله معاصر اولوب، صحبت ایتمشدر. طریق تصوفه دخی انتسابی وار ایدی. شو مطلع اونکدر:

ای ز زلف شب مثالت سایه پرور آفتاب
شام زلفت‌را بجاهی ماه درخور آفتاب

— ایکنجیسی اصفهانلی اولوب، شو بیت اونکدر:

بکش خنجر که جان بهر تو ای‌نازك میان دارم
توخنجر درمیان داری و من جان درمیان دارم

— اوچنجیسی سبزواریلی‌اولوب، شو بیت جمله‌ٔ اشعارندندر:

عشق باید بکمال ارنه زلیخا زچه رو
پنجه در پنجه کند جذبهٔ یعقوبی را

— دردنجیسی طهرانلی اولوب، پدری و جدی صرافلقله مشهور ایدیلر. شو بیت اونکدر:

آه کز دیدن او کریه بر آورد مرا
آخر این کریه بلائی بسر آورد مرا

— بشنجیسی تبریزلی اولوب، پدری عرق کمانجیلقله مشهور ایدی. هندستانه سیاحت ایدوب، جهانکیر شاهك التفاتنه و موزون‌الملك عنوانه نائل اولمش ایدی. شو بیت اونکدر:

ز روزکار بود تلخکامیٔ همه کس
ز تلخکامیٔ من روزکار تلخ شده است

— آلتنجیسنك وطنی معلوم اوله‌میوب، شو رباعی اونکدر:

ز سوز سینه فریاد از دل ناشاد بر خیزد
بلی درخانه آتش چون فتد فریاد بر خیزد
باآن زلف ورخ وبالا بهرجا بگذری آنجا
همه سنبل دمد گل بشکفد شمشاد بر خیزد

— یدنجیسی مشهدلی اولوب، لطائف وظرائف معانی ایله مشهوردر. شو بیت اونکدر:

شد چو مهمان‌من آن شمع شب‌افروز امشب
کاش تاصبح قیامت نشود روز امشب

— سکزنجیسی کشمیرلی‌اولوب، برهمنی المذهب ایدی. شو بیت اونکدر:

یقینم شدکه از درد دل زارم خبردارد
که هر دم بهرمن تدبیرآزاری‌دگردارد

— طقوزنجیسی نیشاپورلی اولوب، شو بیت اونکدر:

چه لازمست تو بد نام قتل ما باشی
ستارهٔ وسپهری و روزکاری هست

لطفی پاشا { قانونی سلطان سلیمان خان دورنده مسند صدارت‌عظمایه چکمش وزرادن اولوب، آرناؤد جنسیتنه‌منسوبدر. حرم همایونده تربیه اولنه‌رق، آغالق ایله طشره‌یه چیقدیغنده، الویهٔ متعدده‌یه نصب اولنمش؛ و خیر‌الدین باربروس ایله برابر ایتالیانك جنوبنده‌کی (پوبه) خطه‌سنه وقوعنه جزیره‌سنه وقوع بولان سفرده سرعسکربولنمشدی. بو سفردن عودتنده،

هر نه سبب مبنی ایسه، بر آز وقت نکبته اوغرامق دقدن صکره، وزیر ثالث وبعده وزیر ثانی اولمش؛ وسلطان سلیمان خانك همشیره‌سنی تزوجله ، شرف مصاهرته قدری اعلا اولمش ایدی . ۹٤٤ ده ایاس پاشادن صکره صدر اعظم اولوب ، اوچ سنه امور دولتی اداره ایتدکدن صکره، برفاحشه‌نك عضو تناسلی کسلمکله جزالندیرلمسی امر ایتدیکندن، آداب عمومیه‌یه مغایر اولان بو معامله‌ء شدتکارانه سندن طولایی، زوجه‌سی بولنان سلطانك عتاب وتکدیرینه دوچار اولدقده، مقابله‌ء جرأتکارانه‌ده بولنمغله، مشار الیهادن مفارقتی اجرا اولنمغله برابر، کندیسی عزل، ودیمتوقه‌یه نفی اولنه‌رق ، ۹۵۰ تاریخنده اورادہ وفات ایتمشدر . ادبیات عربیه‌یه وفقه و حدیث وسائر علومه وحتی فن طبه دخی وقوف تامی اولمغله، عربی و ترکی العباره بر چوق کتابلر تألیف ایتمشدر، که اك معروفلری : کندی زمانه‌دك برتاریخ عثمانیسی ، آداب وزرایه دائر « آصف نامه » عنوانیله برکتابی ، طبه دائر بر تألیفی ، « تحفة الطالبین » ، « کتاب الاسئلة والاجوبة »، « تنبیه الغافلین وتأکید الکاسلین »، حدیثه دائر « کتاب الکنوز فی لطائف الرموز » ، « زبدة المسائل فی الاعتقادات والعبادات » وسائره. در. الحاصل عالم وعامل بر وزیر ایدیسه‌ده، مغرور وخود پسند اولوب، مدت صدارتنده بعض مراسم قدیمه‌نك رفعیله یکی اصوللر وضعنه قالقیشمش ایدی. بعض خیرات ومبرانی دخی واردر.

لطیف { اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب ، بروسه‌لیدر . (طوطی‌ء لطیف) دیمکله مشهور ایدی. بر مدت قضالرده طولاشوب ، ذاتاً بدرندن انتقال ایدن ثروتی بر قات دها تزیید ایتدکدن صکره ، استانبولده بر مدرسه بنا ایتدیروب ، ایچنده تدریس علومله امرار بقیه‌ء عمر ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

کرکز توسن چرخی مه نو دن فراغم وار
بو عالم کشت‌زارنده نه چفتم نه اوراغم وار

لطیف { ایران شعراسندن دخی اوچ کشینك مخلصیدر:

برنجیسی اصفهانلی اولوب، محمد شاه زمانینده هندستانه رحلتله، دهلیده توطن ایتمشدی . شو بیت اونکدر :

بعزم گریه نشستم برهگذار کسی
که بر رهش ننشیند ذکر غبار کسی

— ایکنجیسی (آقا لطیف) قزوینلی اولوب، شو بیت اونکدر :

ای دیده خون ببار مبادا که پای یار
ممنون دستگیریء رنك حنا شود

— اوچنجیسی (لطیف الدین سنجری) سراغه‌لی اولوب، شو رباعی اونکدر:

کوبی که بکو چه‌گونه اشکت خون شد
چون نیست دلی باتوچه گویم چون شد
در دیدهٔ من خیال رخسار تو بود
اشکم چوگذر کرد بران گلگون شد

لطیفی { اونجی قرن هجری شعراسندن اولوب، عن اصل قسطمونیلی اولدیغی حالده، استانبولده امرار ایام ایتمش؛ وچوق معمر اولمشدر . بر تذکرة الشعراسی واردر ، که اخیراً طبع ونشر اولنمشدر. فتالی زاده حسن چلبی حسن رقابتله صاحب ترجمه‌نك تذکره‌سنه حرف انداز لق ایدوب ، « لطافت استعاراتدن بری » اولدیغنی بیان ایدیور . بیچاره نه یازیدی که کندیسنك تذکره‌سنده اوقدر اوزنه‌رك بذل ایتدیکی استعارات حلاوتدن بسبتون تهی کورینه‌جکی بر کون کله‌جکدر. شو بیت لطیفینك جمله‌ء اشعارندندر:

کوزم یاشیلی بحر ایتدك فرا قکله جدالقدن
سنکله قانی ای ظالم صو سزمزدی آرالقدن

لطیفی { هندستان مشاهیر شعراسندن اولوب، جونپورلیدر. لطائف اشعاری حاوی مرتب دیوانی و حکیم سنائینك « حدیقه » سنه تقلیداً « منازل » عنوانیله بر مثنویسی واردر. شو مقطع اونکدر :

عشق آتش بدل زار لطیفی زدوسوخت
طرف جان سوختن وشعلهٔ آهش نکرید

لعلی { اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی اسکوبلی اولوب، شو بیت اونکدر:

زاهدك کوکلنده جنت عاشقك دیدار یار
لاجرم هرکشینك باشنده بر سوداسی وار

— ایکنجیسی استانبوللی اولوب، طریق علمه منسوب ایدی. شو بیت اونکدر:

ای کوکل اولغه سر دفتر ارباب نظر
دقت ایت هر ورق اوستنه قدك دال اولسون

لفقوشه { (Nicosia, Leucosia) قبریس جزیره‌سنك وسطلرنده و(مسوریه)

اووه‌سنك اورته‌سنده اولەرق (يدياس) چايى اوزرنده جزيرهٔ مذكوره‌نك مركزى بر قصبه اولوب، ثلثانى مسلم وبر ثانى روم اولق اوزره، ۱۱ ۵۵۰ اهاليسى، وندیکلیلردن قاله استحكاماتى، كليسادن مبدل (آياصوفيه) اسمیله بر جامع شريفى وچارشيسى واردر. وقتيله بيوجك بر شهر اولوب، شمدى خراب كبيدر. يازين هوالرى پك آغيردر.

لفكه { خداوندكار ولايتنك ارطغرل سنجاغنده و سنجاغنك مركز قضاسنده اولەرق بيله جك ۳۶ كيلومتره شمالنده سقريه ايرماغنك صول كنارنده وحيدر پاشادن آنقره‌يه كيدن دمير يول خطى اوزرنده ناحيه مركزى بر قصبه اولوب، ۶۲۶۵ اهاليسى وجوارلرنده پك محصولدار اراضيسيله اولدقجه تجارتى واردر. اسكى بر قصبه اولوب، اسم قديمى (لوكه Leucœ) در. — ناحيه‌سى ۲۵ قريه‌دن مركب اولوب، داخلنده ۳ جامع شريف، ۱۸ مسجد، ۲ مدرسه، ۱ كليسا، ۶ حمام، ۹۸ دكان، ۱ دباغخانه، ۱ اجزا خانه، ۱ خسته خانه، ۳ ايبكخانه، ۳ ياغخانه وسائره واردر.

لفكه‌لى مصطفى پاشا { [« مصطفى پاشا (لفكه‌لى —) » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

لقان { رومده يعنى آناطوليده بر قصبه اولوب، سيف الدوله بن حمدان طرفندن فتح ايدلش اولديغى كتب عربيه‌ده مسطور ايسه‌ده، اسم حاضريله تطبيق اولنه‌مدى.

لقانى { ايران شعراسندن اولوب، استراباد ليدر. شو بيت اونكدر:

بر زبانم حرف تيغ دلستان من كذشت
خير باشد تيز حرفى بر زبان من كذشت

لقمان { حكمتله شهرت شعار بر ذات اولوب، قرآن كريمده مذكور اولمغله، نبوتنه قائل اولانلر دخى وار ايسه‌ده، حكيم ربانى وموحد اولوب، نبى اولمامسى احتمالى دها قويدر. حضرت داود (عم) له معاصر اولديغى مروى اولوب، نوبه‌لى و عن اصل كوله اولديغنى ادعا ايدنلر دخى وار ايسه‌ده، عرب اولمسى احتمالى صحته دها قريب كورينور. هجرت نبويه‌دن بيك سنه‌يى متجاوز زمان اول جزيرة العربك عمان جهتنده بو اسمله بر حكيم كلوب، اخلاقه متعلق حكمت آميز بر طاقم حيوانات حكايانى يازمش اولديغى دخى معلوم اولوب، قرآن كريمده مذكور اولان لقمانك‌ده بونك عينى اولمسى احتمالدن بعيد دكلدر. حكايات مذكوره موجود اولوب، پك يكى بر عربجه ابله يازلمش ايسه‌ده، عباره‌لرينك زمانه كوره تبديل ابدلش اولمسى‌ده ممكندر. بعض محققين ايسه حكايات مذكوره‌نك (اسوپيوس) نام حكيم يونانينك حكايانندن مأخوذ و مترجم اولوب، لقمان حكيمه اسناد اولنديغى ذهابنده بولنيورلر. يمنده حكم سورر بنى قحطال ملوكى ميانده دخى شداد ابله شديد آره‌سنده بر لقمان مذكور اولوب، طول عمره نائل اولديغى منقول اولمغله، لقمان حكيم بو اولمسى‌ده ملحوظدر. الحاصل لقمان حكيمك محل وزمان ظهوريله شخصى وترجمهٔ حالى مبهمدر.

لقمان { ايران شعراسندن اولوب، شو رباعى اونكدر:

اى زلف ترا قاعدهٔ مشك فروشى
حورشيد رخت را روش غاليه پوشى
اى خضر ز سر چشمهٔ حيوان نكنى ياد
يك شربت اكر ز ان لب چون نوش بنوشى

لقيط { صحابه‌دن بر قاچ ذاتك اسمى اولوب، اك معروفلرى: (ابو العاص لقيط بن الربيع بن عبد العزى بن عبد شمس بن عبد مناف القرشى العبشمى) در، كه حضرت زينب (رضها) نك زوجى وداماد جناب نبوى اولوب، قبل الاسلام نكاحى اجرا ابدلش اولمغله، بعدالوحى حضرت زينب (رضها) كندیسندن بالمفارقه نزد جناب نبوىيه هجرت ايتمش؛ وبعده صاحب ترجمه دخى اسلامه كلمكله، تجديد نكاحله، وبر روايتده اسكى نكاحيله بنت رسول الله كندیسنه اعاده بيورلمش ايدى. حضرت مشار اليهادن (امامه) اسمنده بر قيزى دنيايه كلمشيدى. — (ابو عاصم لقيط بن صبره ويا بن عامر) دخى بعض احاديث شريفه‌نك راويسيدر.

لك { (Leck) فلنكده (رين) ايرماغنك داليه‌سنده آيرلديغى شعبه‌لرك برى اولوب، شعبات مذكوره‌نك اك جنوبيسى اولديغى حالده، ابتدا شماليه‌كى (اوترخت) ايالتنى جنوبده بولنان (كلدره) و (جنوبى هولانده) ايالتلرندن

تفريق، وبعده بو صوك ايالت داخلنده جريان ايدر. كولنبورغده ١٥٠ متره اوزون بر كوپريسى وبندلرى واردر. روتردامك اوست طرفنده (وال) و(موزه) ايرماقلريله برلشير.

لك { افريقانك برقه خطه‌سنده بر قصبه اولوب، علماء وادباء اسلامدن (لكى) نسبتيله معروف بعض ذواتك مسقط رأسى بولنمشدر.

لك { ياخود لكديب (Laquédives) يعنى «بوز بيك آطه» بحر عمانده هندستانك غرب جنوبى ساحلى آچيقلرنده وساحل مذكوردن حد وسطى اوزره ٣٠٠ كيلومترەلك مسافەده بر جزاير مجتمعه هيئتى اولوب، ١٠° ايله ١٤° عرض شمالى و ٢٠′ ٦٩° ايله ٤٠′ ٧١° طول شرقى آره‌سنده ممتد اولديغى حالده، ١٠ بيوك وبر چوق كوچك آطه‌لردن مركب، وشمال وجنوبى اوله‌رق ايكى طاقمه منقسمدر. بيوكلرينك اسملريله مقدار نفوسلرى بروجه آتيدر:

شمالى طاقم

آمينى (امين ديب)	٢١٨٩
چتلت	٥٦٢
كدمت	٢٠٨
كلتان	٧٦٦
بيتره	خالى

جنوبى طاقم

آغاتى (اكتى)	١٢٩٠
كوارتى	٢٠١٦
انتروت	٢٦٣٥
كلبنى (قالپنى)	١٠٢٩
سوهلى	خالى

٩° ايله ٨° عرض شمالى آره‌سنده واقع اولوب، اهاليسنك جنس واحوالنجه (مال ديب) جزايرندن معدود اولمسى اقتضا ايدن (مينيكوى) جزيره‌سى دخى ادارةً لك جزايرينك جنوبى طاقنه ملحقدر. ٢٨٠٠ نفوسى جامع اولان بو آطه ايله برابر لك جزايرينك مجموع اهاليسى ١٣ ٤٩٥ كشيه بالغ اولور. شمالى طاقم انكلترەنك مستملكاتندن اولوب، جنوبى كناره سنجاغنه ملحقدر.

جنوبى طاقم ايسه (كناتورى) راجه‌سنك ملكى ايكن، بونلر دخى ١٨٧٧ تاريخندن برى انكليزلر طرفندن اداره اولنوب، مليار سنجاغنه الحاق اولنمشدر. اراضيلرى آچلى اولوب، اراضئ مرجا-نيه‌دن وقومدن عبارتدر. مياه جاريه‌لرى هيچ يوغيسه‌ده، هر نره‌لرى قازلسه پك آز درينلكده صو چيقار. اكثرينك شرق طرفلرى هلال شكلنده اولوب، محفوظ قويلرى واردر. مع هذا او دكيزلك فرطونه وبوره‌لرى پك شدتلى اولوب، بهر سنه كميجيلك ايدن اهالئ ذكوردن بر چوق تلفات وقوعه كليور. بو سببه مبنى اناث اهاليسى ارككلردن يوزده اون ويكرمى نسبتنده زياده‌در. اهالى كاملاً مسلم ايسه‌ده، عادت قديمه‌لرينه توفيقاً اولاد اناث ميراثه قونوب، ارككلرى ميراثدن محرومدر. طوپراقلرى آز منبت اولوب، بر مقدار پرنج، پتانه وسائر محصولات حاصل اولورسه‌ده، اصل جزايرك محصولى و اهاليسنك مدار تعيشى قوقه دينلن هندستان جوزى اولوب، بو آغاجلرى ٢٥٠ ٠٠٠ مقدارينه بالغ اولور؛ واليافندن دخى كميلرده مستعمل ايپ وخلاط وسائره ياپارلر. بو جزاير شرقه طوغرى سفر وتجارت ايدن عرب بحريونك اوتەدن برى معلومى اولوب، ابن بطوطه دخى زيارت وبر خيلى مدت ايچلرنده اقامت ايتمشدر. سياحتنامه‌سنده (جزايرلك) تسميه ايدبور.

لكام { حلب ايله آطنه ولايتلرى آره‌سنده‌كى خنزير طاغنك اسم عربيسيدر.

لكز { قافقاسيه‌ده دربندك اوتەسنده بر خطه اولوب، اكثرى مسلم وبر مقدارى خرستيان اولان اهاليسنك كنديلرينه مخصوص بر لسانله متكلم اولدقلرى جغرافيون عرب آثارنده مسطور اولمغله، سالف البيان (لزكى) قومنك اسمندن غلط اولديغى نمايانمدر. ياقوت حموى ايچلرندن (لكزى) نسبتيله معروف بعض مشاهير علما بتيشديكنى دخى علاوه ايدبور.

لكزينغتون { (Lexington) آمريقاى شماليده ممالك مجتمعه‌نك كنتوكى حكومتنده و فرانقفورتك ٣٨ كيلومتره شرق جنوبيسنده اوله‌رق كنتوكى نهرينه تابع

(الحوزن) چايى اوزرنده وبش دمير يول خطنك محل تقاطعنده سنجاق مركزى بر قصبه اولوب، ۲۰۰۰ اهالیسی، دار الفنونی، متعدد مكاتب ومؤسسات خيريه‌سى، منسوجات ومعادن فابريقه‌لرى، ايشلك تجارتى ويارىشه مخصوص منهور برآت ميدانى واردر. ۱۷۷٦ ده تأسيس اولنوب، خيلى وقت كنتوكى حكومتك مركزى بولنمشدر.

لكنتى (ملاحيدر) هندستان شمالسنده اولوب، لاهور ليدر. ابتدا (روانى) تخلص ايتمش ايسه‌ده، لسانندەكى لكنته بناءً بعده بو مخلصى اختيار ايتمشدى. شو بيت اونكدر:

ترك چشم اوزمستى هر چه بامن راز كفت
غمزهٔ غماز با آن شوخ يك يك باز كفت

لكنهو (Lakno, Lucknow) هندستانك شمال غربى ايالاتنده و (اود) خطه‌سنده اولەرق كالكته‌نك ۹۰٦ و بنارسك ۲۸۰ كيلو متره شمال غربيسنده كنك ابرماغنه تابع (كومتى) نهرى اوزرنده و °۲٦ ′٤٠ ″٥۱ عرض شمالى ايله °۷۸ ′۳۸ طول شرقيده ايالت مركزى برشهر اولوب، ۲۷۳۰۲۸ اهالیسى، كنيش ودوز سوقاقلرى، جسيم ابنيه‌سى، فرح افزا منظره‌سى، متعدد عمومى باغچه‌لرى وآغاجلرله مزين ميدان وتفرجكاهلرى، ايكللى وصرمه‌لى قماشلرله مجوهرات وسائره فابريقه‌لرى، ايشلك تجارتى، اود نوابنك خدمتنده كايتلى بر ثروت قزانمش اولان بر فرانسزك ميراث ووصيتيله يابلمش بيوك بر مكتبى، متعدد جوامع ومساجد وسائر مؤسسات اسلاميه‌سى، ليطوغراف مطبعه‌لرى وبر قاج دمير يول خطى واردر. لكنهو شهرى يكى اولوب، اكبر شاه زمانندە (لكمانپور) شهر قديمى موقعندە بنا اولنمش؛ و ۱۱٦۷ تاريخ هجريسنده تأسس ايدن (اود) دولتنك مركزى اولوب، او تاريخدن اعتباراً اود حكمدارلرى طرفندن اعمار وتوسيع و مؤسسات علميه وخيريه ايله تزيين اولنەرق، اليوم كثرت نفوسجه هندستانك دردنجى شهريدر؛ و مؤسسات اسلاميه‌سى دهلينك كيلردن بيله دها چوق و دها مكملدر. ۱۸۵۷ تاريخنده اود دولت اسلاميه‌سنه ختام ويرىلەرك، شهر انكليزلرك الينه كچمشدر.

للك (ياخود لج (Lélégues) اسكى پلاسج اقوامندن بر قوم اولوب، روايته كوره، آسيای صغيرك (قاريه) ساحللرندن كريده واورادن موره شبه جزيره‌سنه كچەرك، مغاريده، انوليه، اوبيا (يعنى اغريبوز) جهتلرينه يايلمش؛ وبر شعبه‌لرى آناطولى ساحللرنده ادرميد جوارلرنده توطن ايتمش ايدى. لاكدمونيه ومغاره‌ده الكاول حكومت سورنلر دخى بو قومه منسوب ايدىلر.

لمان (Léman) اسويچره‌نك منتهای غرب جنوبيسنده وفرانسه حدودنده بر كول اولوب، منتهای غرب جنوبيسنده واقع شهرك اسمنه اضافتله (جنو كولى) دينمكله دخى معروفدر. اسويچره‌نك جنو، وود، واله ناحيه‌لريله فرانسه‌نك (بوقارى ساووآ) ايالتى آره‌سنده و °٤٦ ايله °٤۷ عرض شمالى بينده اولەرق هلال شكلنده شرقدن غربه اوزانيور. سطحى حذای بحردن ۳۷۵ متره يوكسكدر. محيط دائره‌سى ۱۵۲ كيلو متره اولوب، ثلثى فرانسه وثلثانى اسويچره‌يه عائدر. بويى ۸۲ كيلومتره اولوب، اك كنيش برنده اكى ۱٤ كيلومتره‌يه بالغ اولماز. اك درين محلنده عمق ۳۳٤ وعمق وسطيسى ۱۵۰ متره‌در. مساحهٔ سطحيه‌سى ۵۷۸ مربع كيلومتره‌در. فرطونه‌لرى وطالنه‌لرى پك شدتليدر. بوكوله كرك اسويچره وكرك فرانسه‌دەكى سواحلدن ٤۰ قدر چاى ودره وسيل دوكيلوب، اك بيوكلرى (رونه) ابرماغيدر، كه اسويچره‌نك جنوبنده آلپ جبالنك بوز دره‌لرندن اينه‌رك، (واله) ناحيه‌سنى شرق شمالیدن غرب جنوبيه و بعده جنوب شرقيدن شمال غربيه طوغرى شق ايله، كوللك منتهای شرقنده ساحل جنوبيدن (لمان) ه دوكيلور؛ وكوللك منتهای غرب جنوبيسنده جنو شهرى اوكنده خروج ايده‌رك، برمدت بوناحيه داخلنده بعدالجريان فرانسه‌يه كيرر. بو وجهله (رونه) ابرماغى (لمان) كولنى بوينجه شق ايدوب، دخولنده حاوى اولديغى طوپراق وقوم وسائرموادى ترك ايتمكله، كيتدكجه كوللك دينى يوكسلتمكده وهله منصبنده‌كى اووه‌يى كوللك ايچنه طوغرى اوزاتمقده‌در. سواحلى آلپ وژوره جباليه صوغوق روزكارلردن محفوظ و اورمانلر، چايرلر، باغلر وكوزل قصبه و قريه‌لرله

مستور اولمغله، کولك منظره‌سی پك دلنشیندر. بری شمال و دیکری جنوب ساحلی بوینجه ایکی دمیر یول خطی ممتد اولوب، بر طاقم شعبه‌لری‌ده واردر.

لمایه { اندلسك المریه اعمالندن بر قصبه او. لوب، مشاهیر علماء اسلامدن بعض ذواتك مملکتی بولنمشدر.

لمبرغ { ولمبجه لووو (Lemberg, Lewow) آوستریا ومجارستان دولتلك غالیجیه خطه‌سنده و ویانه‌نك ۵۶۰ کیلومتره شرق‌شمالیسنده اوله‌رق (ویستوله) ایرماغنه تابع (بوغ) نهرینه دوکیلن (پولتو) چایی تشکیل ایدن برقاج درەنك اوستنده و اورمانلی تپه‌لرله محاط بر اووه‌ده واقع خطهٔ مذکورەنك مرکزی بر شهر اولوب، ۱۲۷۹۴۳ اهالیسی، دارالفنونی، واسع کتبخانه‌سی، موزه‌سی، تاریخ طبیعی ومعادن وسائره نمونه‌خانه‌سی، نباتات و حیوانات باغچه‌لری، متعدد مکاتبی، مختلف جمعیات علمیه و فنیه‌سی، بیوك بر خسته خانه‌سی، کنیش دوز و نمیز سوقاقلری، کوزل ابنیه‌سی، بوك وپاموق منسوجاتله مجوهرات، کورك و سائره فابریقه‌لری، دباغخانه‌لری، بویاخانه‌لری، سنه‌ده اوچ بیوك پنایری، روسیه وممالك عثمانیه ورومانیه ایله ایشلك تجارتی، هدم ایدلمش اولان اسکی استحکاماتی برلرنده کوزل تفرجگاهلری ومتعدد عمومی باغچه‌لری واردر.

لمطه { تونسك ساحل شرقیسنده ومناسترك ۱۲ کیلومتره جنوب شرقیسنده او. له‌رق ″۴۳ ′۳۹ °۳۵ عرض شمالی ایله ′۳۱ °۸ طول شرقیده بیوك برخرابه ویاننده ۵۰۰ اهالیلی جامع بر قریه اولوب، قارتاجلیلر زمانننده معمور بولنمش‌اولان (لپتیس مینور) یعنی (لبدة الصغری) شهرینك ویرانه‌لرندن عبارتدر. قلعه، صو بولی، تیاترو کبی بعض ابنیهٔ جسیمه‌نك انقاضی والیوم قائم دیوار وستونلری مشهوددر.

— یاقوت حموی بو اسمله اقصای غربده وارض کبیر یعنی صحرای کبیره متصل بر بر وقبائل بربردن برقبیله اولدیغنی بیان ایده‌رك، پك صاغلام قالقانلریله مشهور اولدیغنی‌ده علاوه ایدیور.

لمعی { اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (درویش) ینه شعرادن لامعینك اوغلی اولوب، سلطان سلیمان خانك خواجه‌سی خیرالدین افندی‌یه ملازم اولمشیدی. شو مطلع اونکدر:

فکر زلفکدر شب فرقتده جان اکلنجه‌سی
کیجه ایله مرغك اولور آشیان اکلنجه‌سی

— ایکنجیسی (عبدالله) بروسه‌لی اولوب، درسعادته ورودله، چیوی‌زاده‌یه ملازم اولمشیدی.

لمنی { یاخود لیمنوس (Lemnos) آناطولی‌یه ملحق جزایر بحر سفیدك اك شمالده بولنانلرندن بر جزیره اولوب، آناطولی ساحلیله آینوروز آره‌سنده همان مساوی مسافه‌ده واقع اولدیغی حالده، منتهای شمالیسی اولان (بلاوه) برونی °۴۰ عرض شمالی خطنك برآز ایلریسنده بولنیور، و °۲۳ طول شرق خطی اورته‌سندن کچیور. شمالدن (پارادیسی) وجنوبدن (مودروس) کورفزلری بربرینه تقرب ایدوب، آره‌لرنده قالان برزخ جزیره‌یی هکبه شکلنده ایکیه آیریور. شرقدن غربه بویی ۳۴ وشمالدن جنوبه اکی ۳۰ کیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۴۷۷ مربع کیلومتره واهالیسی ۲۲۰۰۰ کشیدر. ینه لمنی ویرلیرجه قلعه دیمك اولان (قاسترو) اسمیله معروف مرکزی ساحل غربیسنده واقع‌اولوب، اسم‌قدیمی (میرینه) در. ساحل شرقیسنده (قوکینو) و مودروس کورفزی ایچنده ینه (مودروس) و (آغریبونیسی) اسملریله اوچ کوچك قصبه‌سی‌ده واردر. اوته‌دن بری قضا صورتنده اداره او. لنمقده ایکن، مقدما امروز، بوزجه‌آطه و بوز بابا (آیوستراتی) جزیره‌لریله برلشدیریله‌رك، جزایر بحرسفیده ملحق برسنجاق اتخاذ اولنمشدر. اصل لمنی جزیره‌سی بر قضا تشکیل ایدوب، ۱۷ قریه‌یی ومونه‌دروس اسمیله بر ناحیه‌یی حاویدر. دیکر اوچ جزیره‌دن بوز بابا مرکز لوایه ملحق بر ناحیه و امروز ایله بوزجه آطه دخی برر قضا صورتنده اداره اولنورلر. بتون سنجاق ۳ قضا، ۲ ناحیه و ۴۱ قریه‌یی حاویدر. لمنی جزیره‌سنك اراضیسی برکانی اولوب، وقتیله آتش افشان بولنمش اوچ درتیوز متره ارتفاعنده تپه‌لری وبونلرك آره‌سنده یانمش مواد برکانیه ایله طولو اووه‌لری واردر.

هیچ بر نهری یوغیسه‌ده ، چشمه‌لری و قاینا قلری چوقدر. طوپراغی منبت اولوب، آرپه وسائر حبوب باتله اوزوم وانجیر حاصل اولور. اورمانلری یوقدر. مرعالری ضرر سزاولوب، اهالیسنك ۴۰۰۰ قدر قویونلری واردر . جنتمکان ابوالفتح سلطان محمد خان ثانی زمانینده وندیکلیلردن آلنمشدر.

لن { (Lens) فرانسه‌نك (پادوقاله)ایالتنده و (بتونه)نك ۱۸ کیلو مترہ جنوب شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۹۳۸۳ اهالیسی واردر .

لنا { (Lena) سیبریه‌ده بر ابرماقدر ، که ابرقوچق ایالتنده بایقال جبالنك شمال غربی جهتندن نبعانله، شمال غربیه ویا قوتسق ایالتنه کیردکدن صکره، شماله طوغری آقه‌رق ، ۲۶۰۰ کیلومترہ‌لك جریاندن صکره ، بحر منجمد شمالیه منصب اولور. جریانی بطیء وفرق اولنماز صورتده‌در. سوروکلدیکی قوملرده آلتون ریزه‌لری بولنور.

لناپ { (Lennape) آمریقای شمالی اقوام اصلیه‌سندن اولوب ، آوروپالیلرك دخولندن اول آلغانی سلسلهٔ جبالنك غرب طرفلرنده ساکن وبرچوق قبائل وشعباته منقسم ایدیلر.

لنتینی { (Lentini) ایتالیاده سیجیلیه جزیره‌سنك سیراقوزه ایالتنده و سیراقوزه‌نك ۳۰ کیلو مترہ شمال غربیسنده اولهرق همنامی اولان کولك جنوب شرق کوشه‌سنده برقصبه اولوب، ۱۳۴۶۰ اهالیسی وچینی فابریقه‌سی واردر. اسکی برقصبه اولوب، اسم قدیمی (لئونتیوم) ایدی. ریاضیء شهیر (اوقلیدس) ك مماکتیدر.

لنجویه { زنج مماکتنده بیوك بر آطه اولوب، زنج حاکمنك پایتختی بولندیغی، و اخیراً اهالیسی بونی ترکله (تنبانوا) دینلن دیکر بر جزیره‌یه نقل ابتدکاریی یاقوت حموی بیان ایدیور . زنکبار جزیره‌سی اولمق احتمالی وارد خاطراولورسه‌ده، بوحالده « جزیرة عظیمة » دینلمك ایجاب ایتمزدی.

لنچیقه { یاخود لنچیجه (Lenczyca, Lenitchitza) روسیه‌یه تابع لهستانك (قالیچ) ایالتنده وقالیچك ۸۳ کیلومترہ شرق شمالیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ۱۵۵۴۰ اهالیسی واردر.

لنقطه { سلانیك ولایت وسنجاغنده وسلانیكدن ۲۰ کیلومترہ قدر شمال شرقیسنده اولهرق آبواسیل کولنه دوکیلن درهنك کنارنده وکوزل بر اووهنك اورتهسنده واقع قضا مرکزی بر کوچك قصبه اولوب، ۱۷۰۰ اهالیسی، ۱ جامع شریفی، ۱ مسجدی، ۱ مدرسه‌سی، ذکور واناثه مخصوص ۲ مسلم و۲ غیر مسلم مکتب ابتدائیسی، ۱ کلیساسی، ۱۶۴ دکانی ، ۱۰ مغازه‌سی، ۱۴ خانی، ۱ اون فابریقه‌سی وقصبه‌جوارنده نافع برقابلیجه‌سی وبهرهفته قورپلور بازاری واردر.

— لنقطه قضاسی غرباً سلانیك، شمالاً اورتحصار قضاریله شمال شرق طرفندن سیروز سنجاغیله، شرقاً اورفانی کورفزیله، جنوباً دخی کسندیره قضاسیله محاط اولوب ، ۹۹ قریه‌دن مرکب و۴۲۲۷۰ اهالیی جامعدر،که بونلر دخی ترك، روم، بلغار، چنکانه وسائره‌دن مرکبدر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، شمال جهتنده (بشیك) وجنوب طرفنده (کوك طاش) و (قولوموندہ) طاغلری واورته‌لرنده دوز اووه‌لری واردر. قضا داخلنده آبواسیل، ماوروو وبشیك کوللری بولنوب، ایلك ایکیسنك فضلهٔ میاهی اوچنجیسنه وبونك فضله‌سی‌ده اورفانو کورفزینه دوکیلور. بتون قضانك میاه جاریه‌سی ده بوکوللره طوپلانیر. طوپراغی پك منبت اولوب، اراضیء قضادن تقریبا ۶۰۰۰۰ دونمی متساویاً بغدای وآرپه، ۲۰۰۰۰ دونمی چاودار، ۱۵۰۰۰ دونمی بولاف، ۱۰۰۰۰ دونمی مصر، ۵۰۰۰ دونمی داری و یاموق ، ۵۰۰ دونمی توتون زرع اولنور . باغلری ده ۱۰۰۰۰۰ دونم قدر اولوب ، کلیتلی شراب چیقار. ابیك بوجکی وقوزه محصولی ده کیتدکجه ایلریلکده‌در. مرکز قضاده اولان هفته‌لق بازاردن بشقه (صوخه) قریه‌سنده دخی بهر جمعه ایرتسی کونی بازار وبازارکاه قریه‌سنده دخی (پاشا پنابری) نامیله سنه‌ده برکره بیوك بر پنابر قورپلور. قیون، صیغیر، وسائر حیوانات اهلیه‌سی‌ده چوقدر. قضانك واردات سنویه‌سی ۴۴۰۰۰ لیرا رادەلرنده‌در .

لوآر { (Loir) فرانسه‌ده بر نهردر ، که (اوره مع لوآر) ایالتنده (سرنی) قربنده نبعانله، لوآر مع شر، سارته و منه مع لوآره

ایالتلرینی شق ایدەرك، و بونوال ، سانتودون ، واندومه، مونتوآره ، شارتره ، لانلش وسائر قصبەلرك ایچندن مرورله ، ٣٠٠ کیلومترەلك جریاندن صکره، آنژرك اوست طرفنده (لوآره) ایرماغنه تابع (سارته) نهرینه دوکیلور. مجراسنك آشاغی طرفنده کنیشلکی ٦٠ مترەیه قریب اولوب، قسم اعظمی سیر سفائنه ویرقاری جهتی صائل یوز. دیرمکه صالحدر. قوراقلق موسمنده ثانیەده ٨ وفیضانده ٤٠٠ مکعب مترە صو دوکر.

لوآر مع شر { (Loir-et-Cher) فرانسه نك ایالات وسطیەسندن اولوب، ایچندن جریان ایدن ایکی نهرك اسملریله تسمیه اولنمشدر . شمالاً (اوره مع لوآره) شمال شرقی طرفندن (لوآره) ، شرقاً (شر) ، جنوباً (ایندره)، جنوب غربی طرفندن (ایندره مع لوآره)، غرباً دخی (سارته) ایالتلریله محدود اولوب، مساحهٔ سطحیەسی ٦٣٥١ مربع کیلومترە و اهالیسی ٢٨٠٣٥٨ کشیدر. اراضیسی آزمارضەلی اولوب، (لوآره) ایرماغی اورتەسندن کچر، و ایالت داخلنده صاغدن (سیزه)، صولدن دخی (بوورون) چایلرینی آلیر. یەنه مذکور ایرماغه تابع (لوآر) نهری دخی ایالتك شمال غربی ، و (شر) نهری جنوب شرقی جهتنده یەنه او استقامتده یعنی غرب جنوبیه طوغری آقارلر . قسم شمالی و وسطیسنك طوپراغی منبت اولوب، ذخیره، کنویر، اوزوم ، ومیوه وسبزەلرك انواعی حاصل اولور . جنوب و شرق طرفلری ایسه ، بطاقلق و چوراق یرلردن عبارت اولوب ، هواسی آغیر و اهالیسی پك فقیر ومسکیندر. قیون، صیغیر، طیور بیتیه و سائر حیوانات اهلیەسیله آو حیواناتی و نهرلرده بالیغی چوقدر. صنایع محلیه متوسط حالده اولوب، بعض دمیرخانه ودوکمخانەلریله، چوخه، پاموق منسوجات ، کاغد، فانت، بنجارشکری، سرکه، جام و سائرە فابریقەلری واردر. مرکزی (بلوآ) قصبەسی اولوب، ایالت ٣ قضایه منقسم و ٢٤ ناحیه ایله ٢٩٧ دوائری حاویدر.

لوآره { (Loire) فرانسه نك ایالات جنوبیەدن (آردش) اولوب، ایالت جنوبیەدن (آردش) ایالتنده (ولی) طاغلرندن نبعانله، شمالە وبعده شمال غربیه طوغری آقەرق، صولدن کندیسیله متوازیاً آقان (آلیه)یی وصاغدن (آرو) ونیوره ودها بر طاقم انهار اخذ ، وهر بری مخالف بر طرفه آقان رونه، رین و سینه حوضەلریله بعض جدوللر واسطەسیله اختلاط ایتدکدن صکره، فرانسه نك جهت شمالیەسنه قریب اولان (اورلیان) شهرینه واصل اولور؛ اورادن غرب جنوبیه طوغری دونوب ، صولدن بو ورون، شر ، ایندره و ویانه نهرلرینی بعدالاخذ، غرب شمالیه طوغری میل ایدەرك ، صولدن (توئه) چاینی وصاغدن لوآر واودون کبی برچوق تابعلری بولنان (سارته) نهرینی آلیر؛ و اورادن کاه شماله وکاه جنوبه میلانله غربه طوغری آقەرق، (نانته) شهرینه واصل اولنجه ، صاغدن (ادره) نهرینی آلەرق اوزون برجدول ایله اختلاط، وصولدن (سوره) نهرینی اخذ ایدر؛ ونهایت اوزون وکنیش برخلیج تشکیل ایدەرك، بحر محیط آطلاسیه منصب اولور. مجراسی تقریباً ١٠٠٠ کیلومترە اوزوناغنده اولوب، حوضەسی ١٢١٠٩٢ مربع کیلومترە یعنی فرانسه نك یوزده ٢٢ ویاخود ٢٣ یدر؛ و ١٢ ایالت ایچندن و یا کنارندن کچر . فیضاننده صوبی چوق و جریانی پك شدتلی اولوب، وقتیله موجب اولدیغی دهشتلی تخریباتك اوکنی آلمق ایچون، مصارف عظیمه اختیاریله جسیم سدلر انشا اولنمشدر. سورکلدیکی قوملر دخی یتاغنی طولدیرمغله سیر سفائنه مانع اولدیغندن، بر طرفدن بونلرك تطهیریله اوغراشلمغله برابر، بر طرفدن دخی جانبجا نهر ایله متوازی جدوللر آچلمشدر. قوراقلق موسمنده ایسه بالعکس صوبی پك آزالوب، یتاغنك قسم اعظمی قورور . مع هذا مجراسنك اوج ربعندن زیادەسی یعنی ٧٦٠ کیلومترەلکی سیر سفائنه صالح اولەجق حاله قونمشدر.

بشنجی جلدك صوکی

UNIVERSITY OF TORONTO
3 1761 01454927 3